Negyvenkettedik év.

513. szám. 1847. Csütörtök jul. 1.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Nemesités. Névváltoztatás. Halálozás. — Miről van a kérdés? Mi az első, az alapteendő? I. — Törvényhatósági tudósitások. Esztergomból (közgyülés). — Magyar academia. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. N. Britannia. Franczia-, Olasz-, Törökország.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Miltenberger Mih. és Schneller Antal tolnamegyei táblabirákat magyar nemességre emelni legkegyelmesebben méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Szlaninka András jász-ladányi segédpap vezetéknevének „Szalonay"-ra átváltoztathatását kegyelmesen megengedni méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Rózsahegyi István, magyar k. udv. kincstári járulnoknak a bajor-frauendorfi kertmüvelő társulattól neki megküldött tagsági oklevél elfogadhatását kegyelmesen megengedni méltoztatott

Nádasi Tersztyánszky Imre, választott pharosi püspök, tereskei sz. Benedek apátja, a pécsi székeskáptalan nagyprépostja és kanonoka, a főmlgu hétszemélyes tábla birája, és a magyar tudományos egyetem bölcsészeti karának igazgatója, a haldoklók szentségeinek ajtatos fölvétele után folyó évi junius 28-án déli 1 órakor, munkás életének 61-dik évében tüdő-szélhüdésben Pesten meghalálozott. A boldogult derék egyházférfiunak ismertetett; mint szónok ifjabb korában a pesti megyegyüléseken, valamint később az országgyülésen is, kitünően jeles készültséget fejtett ki; mint hivatalnok, ernyedetlen buzgalommal ölelte pályáját; és mint biró, törvenytani mély belátása, szeplőtelen becsületessége s megvesztegethetlen jelleme által köztiszteletet vivott ki magának. Elhunytát kesergik számos tekintélyes rokoni, s minden honpolgár, kinek őszinte birói szilárdságával közelebbről volt alkalma megismerkedni. Béke lebegjen hamvai fölött.

Pest, junius 29.

Miről van a kérdés? Mi az első, az alapteendő?

I.

Olly roppant erők mellett, mellyek e szép hazában szunyadnak; olly özönében a természet áldásainak; olly bőségében a föl nem használt termő erőknek; Magyarország anyagilag tekintve mégis egyike a leggyengébb állodalmaknak Europa minden polgárisodott országai közt: nemzeti és alkotmányos consistentiájára nézve pedig a világ minden müvelt népe által ugyszolván ignoraltatik.

Földunk áldott termékenysége; nemes és egyéb érczeink kiaknázhatlan bősége; folyóink; más kimerithetlen kincsforrásaink; és sok illy kedvezményei mellett a szerencsének s geographiai helyzetnek — ugyan nem fölötte szomoru-e, miként a magyar nemzet egyéb balsorsu állapotai mellett még nagyon szegény nemzet is egyszersmind? ugyan nem megfoghatatlan-e, hogy a hányszor valamint elszánt erősb akaratu honfiak a nemzeti szegénység kábitó varázsa, t. i. a henyeség mámorából üdülni akarván, az iparnak — másként az egész élő müvelt világban dúsan jövedelmező — különbféle nemeit megragadják, vállalataikban többnyire bukniok kell?... bukniok: mintha Istennek átka alatt örökké holtan kellene feküdniök Magyarország virányos térein a szorgalom minden áldásinak!!!...

Szorongató, lesujtó állapot!!..... Kibonyolíthatlan, balsorskint fejünkre nehezedni látszó talány!.... mellynek azonban megfejtésére a kulcsot részint épen ott látjuk rejleni, hogy az ipar s tevékenység mezejéni pályafutás hajlama nem általánosul, hanem csak az egyeseket, az eröseket szállja meg, kikneka sok munkátlan here közt végre is el kell vérzeni; részint pedig ott: hogy alkotmányos alapelvünk s ezzel egybekapcsolt, ettől föltételezett politikai jövönk fölötti tájékozásunk s eligazodásunk hiányában, az ipar és szorgalom helyett — az alkotmányos súlyok s formák tanát képező — magasabb politikának müvelése szállván meg átalánosult kiterjedésben s tömegben lelkünket, ez által nem egyedül a testelmi, hanem a real tudományok müvelésétőli aversio végett a szellemesült s a magasb anyagi erők is parlagul hevernek, és a literatori- s jogpályáni félmüveltségü ivadék vásott impracticus lelkülete messze taszítván magától azon elvet, miszerint: „hol az alkotmányos nemzet vagyonos, ott politikai jövője is biztos lábon áll," — bizonyos kietlen, kényelmetlen állásnak érzetében, tudva nem tudva, sejtve nem sejtve, szive s lelke legmélyebb mélyében a közjogi s kormányi biztositékok felé sóvárog, s minden anyagi javitások kérdéseit az alkotmányos jogoknak ezen kérdések által melly mértékbeni ki —, vagy ki nem terjesztése szempontjából mérlegelvén, nem kétkedik: az illy javitásokat az alkotmányos alapelvnek csak parasyt adagu morzsányi kiterjeszthetése árán is megfoghatatlan könnyelmüséggel visszalökni.

A mult országgyülés november 10-diki üléséből kelt ama hiresen könnyelmü, bizodalmatlanságot szavazó határozatában az oppositio kereken kimondá: „hogy a haza jelen állapota akár összesen, akár részleteiben, sem közjogi, sem közérdeki tekintetből többé nem kivánatos; azért egyedül a parliamenti felelős kormányban látja a törvények szentségének biztositását, és az ország kifejlödésének föltételét." A centralisatio leple alatt szinte ezt mondá ki a Pesti Hirlap csakhamar.... Akkor az idézett országgyülési nyilatkozat egy fölhevült, a diaeta végóráiban rögtönzött kitörésnek, a Pesti Hirlap követelése pedig, annak akkori vezetője b. E. J. ábrándjának s magán poesiajának tekintetvén, az összes magyar oppositio ezen kimondott elvet nem egyedül hogy sehol nyiltan magáénak nem vallotta, hanem elsőbbrendü képviselői által azt, mint a megyei szerkezettel meg nem férőt, egyenesen desavouirozta ugyan; mi azonban már akkor mondánk, s azóta számtalanszor ismétlénk, hogy az összes oppositionak végbitágazata, végimádsága nem egyéb, mint ez..... És ime egy idő óta az ellenzéki eszmék s czélzások földeritésére, és a fönforgó politikai kérdések fölötti tájékozásra s eligazodásra hatalmas lépés történt; mert az ellenzék egyenesen és széltében hirdeti: hogy a hazának aggasztó helyzeténél fogva az alkotmányos állások biztositékait nevelni s erősbitni igyekezvén, az alkotmányos élet természetében fekvő kormányfelelőséget, mint a Magyarországban is olly igen szükséges parliamenti kormány alapját, melly a magyar kormányt az idegenszerü elemek befolyásától megóvja — mielőtt életbeléptetni lesz legfőbb törekvése.

Ez egy okadatolt köznyilatkozat az oppositio részéről; szüksége, tónysúlya, czélja s irányának igazolására... Komoly mérsékletet lehet mindenütt észrevenni. Első ötletre ugy látszik, hogy az ellenzéknél a kedélyizgalmak nyugosznak; s ugy látszik, mintha el volna általuk ismerve az ész superioritása s a védvek hatalma az indulatok vad követelései ellen; azonban komolyabb fontolás után még is csakhamar kitetszik, miszerint a kehidai férfiu elvei adnak irányt véleményüknek... Túlsúllyal bir t. i. náluk a gravaminalis politika, D. F. e kedvencz, nem mondjuk egyetlen statustalentuma. Túlsúllyal bír náluk a panasz, melly annyival inkább sujtja a kormányt a nemzet szine előtt, minthogy ama lehetőségtől, miként „a hatalom egykor még a nemzet alkotmányos jogai s független állása elleni törekvésekre is vetemedhetnék," nem félnek, ezen történhetőség fölött nem sopánkodnak, nem jajongnak; hanem a kormány illynemü törekvését egyenesen s kereken mint valamelly világos, senki által kétségbe nem vett s befejezett tényt állitják elő. És ez ismét a vezetők módszere: keserü andalgásra, közelálló catastrophtóli félelemre költeni a polgárok lelkét, s ezt mind, mint ész által parancsolt gerjedelmet oltani a nemzet kebléhe.....

Mind e mellett még is őszinte egyenességgel kell elismernünk, hogy az oppositio egész terve s iránya a mérséklett alkotmányos vitatkozás terére van jelenleg általuk áttéve. A nemes hangu vitatkozás nálok nem egyedül hogy kizárva nincs, hanem egyenesen általuk fölhivatik... Mi hüszke hivatásunknak tekintjük észszel ész ellen, okkal ok ellen vívni meg itt... Megvíni: föndobogó emelkedett hazafi kebellel s azon lélekvidorító számitással, miszerint egyetlen egy ellenzéki tag sem létezvén a hazában nálunknál függetlenebb, — okunk lehet reményleni: hogy honfitársaink jelen közvetitő szellemü részrehajlatlan nyilatkozatunkat félreismerhetlen hivatásunknak, s tiszta forrásból s hazafiui öntudatból eredettnek tekintvén, figyelemre fogják méltatni.

A siker e vonalon sikerünk legjutalmazóbbika, életünk legboldogitóbbika lenne. De ha bármelly részről félreértetnénk s félreismertetnénk is; hagyjuk Istent örködni a népek s nemzetek végsorsa fölött olly megnyugtató önérzettel, hogy többet ugyan nem, de hazafi kötelességünket hiven teljesiténk.

Látja az ég, de látja az egész élő világ, hogy nem vagyunk ama szerencsések közöl, kik a kormány sympathiájának bármi igen csekély küljeleivel is dicsekedhetnénk. Politikai pályánknak eddigelé még csak két csalhatlan eredményét érezzük. Vagyonunkban t. i. türhetően fogytunk; s ez az egy. Mi a másodikat illeti: ez jóval kellemesb; mert azt mondja lelkünk: hogy parányiságunkhoz képesti erőfeszitéseinktől sem vonta meg Isten malasztja a siker áldását.... Ez a jutalmak legnemesbike.... Szóval, érezzük: miként bármelly illusiónk sem volna a földön csalékonyabb, mintha abban ringatkoznánk, hogy a kormány kedvenczei vagyunk. — És ime még is meggyőződésünk szilárd szikláin nyugvó hitünk az: hogy a kormány azon uton, mellyen azt most menni látjuk, nemcsak hogy legkisebb alkotmányellenes tervet nem forral, hanem őszinte, jóakaratu, nemzeti s alkotmányos rokonszenvet táplál lelkében... És ez az első alapdivergentia a mi nézetünk s az ellenzékiek által kifejtett — örök igazság gyanánt kikiáltott — tény között „hogy t. i. a kormány nemzetiség elleni elemekből levén szerkesztve, most is mind annyi jeleit adja alkotmányunk s nemzetiségünk elleni törekvéseinek." És ebből azután csak önkényt folyik azon második divergentia iránti részünkre kedvező eligazodás is, hogy illyformán nekünk okunk van épen a jelen kormány elveihez kötni a pártolást; azután pedig: hogy épen a jelen viszonyok a legkecsegtetőbbek arra nézve is, miszerint a magyar ügyekbeni kormányszerkezetnek eddigi rendszerét illetőleg minden aggodalmat megszüntető módositás kieszközöltessék.

Mi itt az oppositiót korán sem kivánjuk hitünkre téritени; midőn azonban épen azt mondjuk, miszerint „legyen mindenkinek a maga hite szerint;" ez által legalább is csak annyit véltünk megdönthetlenül kivivottnak tekinteni, hogy igy levén a mostani kormány őszintesége s becsületessége felől meggyőződve nem egyedül mi, hanem az egész politikai párt, mellyhez tartozni szerencsénk van;.. a taglalás alá vett oppositionalis állitásnak ezzel ellenkezően hangzó hitágazata: nem valamelly kétségtelen, stereotyp hitágazat, hanem igen is kétségbe vett, a magyar haza nagy többsége, a conservativ többség által ellenkezően állónak nyilvánitott vélemény... Nem tény; hanem állitás: melly bizonyitást nem nyujt, hanem igényel.

Igaz igen is: hogy a mi kormányunk tényleg nem parliamenti, annak tagjait nem valamelly többség akarata jelöli ki, fönállhatása sem függ az illy többség bizodalmától; azt sem lehet tagadni: hogy aza honiaktól különvált elemektől is környeztetik; azonban mind e mellett is a kérdés az: valjon aggodalmaink eloszlatására a képviseleti rendszer mostani divatos uj szabásával járó, de alkotmányos alapelvünkkel megférhetlen, ennél fogva annak gyökeres változását maga után vonó, s igy teljességgel utóérhetlen parliamentaris felelős kormány követeléseig kell-e fölmennünk? vagy nem létezik-e ennél egyszerübb, gyakorolhatóbb módszer, mellynek követése fönálló rendszerünk s irott törvényeink

világos tartalmával öszhangzásba hozható s igy eredményt igérhető levén, a kétkedő honfiak megnyugtatására vezethet? A második kérdés az: valjon föltakartatott s nyiltan fekszik-e az érintett ellenzékiek mostani nyilatkozataik által az oppositio minden lehető terveinek, czélainak,s véggondolatainak egész összege? És igy a lapunk tavali számaiban fölhozott s idevonatkozó előadásainkra figyelem mellett következő czikkeinkben logicai szigorral s meleg ügyszeretettel fogjuk tárgyalni nem csak az ellenzék elvkijelentéseit, hanem egyszersmind azon harmadik kérdést is: valjon valóban első rendü halaszthatlan kellék-e az oppositio ezen fölvetett elvkérdésére nézve mindenek előtt s tüstént eligazodnunk? s mit kell mindenek előtt a kormánynak s conservativeknek tenni, hogy azon károk s zavarok határzottan eltávolitassanak, mellyek ezen fölállitott elv mellett az oppositio szilárdsága s parliamentaris ügyességénél fogva okvetetlenül a közügyre bekövetkeznének...

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Esztergomból. Megyénk junius 22—24-kén tartá évnegyedes közgyülését első alispáni elnöklet alatt, mellyben az elnök a jelen inségről hivatalosan jelenté: miként az ez ügyben kiküldött választmány erélyes müködése, a kir. s tőszomszédu mvárosok segélyt hozó közremunkálása, főkép pedig primás ö hgének pénz- és táplálékban folyvást atyáskodólag nyujtott, s a helybeli főkáptalan és egyes tagjainak szünetlen gyámolitása, de a kebelbeli urodalmaknak is az inséggel küzdők fölsegélésére tett lelkes áldozataik az éhhalált vmegyénktől mind eddig távoltarták, annyira, hogy éhen megyénkbeli egy sem halt meg, és a felső vidéki, hozzánk seregesen érkezett s maig csoportosan járó nyomorultak közöl is csak három, de ezek is már betegen érkeztek ide. Földeink vettetlen nem maradtak. A hamis mértékek birságolásából mintegy 180 pfrt folyt be. Ezek után a hivatalos levelezések fölolvasása került szőnyegre, mellyek közt komoly csend, figyelem s szivemelő érzelemmel kisértetett 1) föns. István főhg, s kir. helytartónak válasza; mellyben hálásan veszi e megyének, felejthetlen atyja elhunyta fölötti fájdalmas részvétét. Magasztos remények sejtelme szárnyalá körül a haza jövőjén töprenkedő keblet, midőn hazánk e fönséges fia együttmunkálásra inti s buzditja a honfiakat, mivel um. ez által eszközöltetik a közjó, s velünk lesz Isten áldása. Vajha üdvös gyümölcsöket teremne honszerte föns. kir. helytartónknak e bölcs figyelmeztetése! kitörő éljenzés követte e levelet, valamint 2) föns. Maria Dorothea özvegy főhgasszonynak ugyan ez ügyben érkezett levelét is. 3) Szőgyényi László alkancellár üdvözlő levelünkre érkezett válaszában a szeretett haza emelésére szánt törekvéseinek támaszaiul hivja föl vmegyénk rendeit, hiszi is, miszerint ezekben illyenekre talál. 4) Temesvár sz. kir. város a jövő hongyülésen a kir. városok rendezésének, és szavazati joguk visszanyerhetésének első helyeni tárgyalására s pártolására kéri föl megyénket alapos okoknál fogva. Kr. tb. a káptalanok törvényes szavazatának helyreállitását is a hongyülés első teendői közé sorolja, minthogy e mellett szinte világos törvény, birtok, értelem harczol, mit tovább is országos sérelem nélkül illy anomaliában tartani nem lehet. Kivánja tehát, hogy a választmány, mellyhez a temesi levél utasitatik, ezt is érdemileg tárgyalja, söt a szabad kerületek szavazatát is, mivel ha Turopolya bir szavazattal, miért nem ezek? Ezen inditványt hálás köszönettel vette B. R. eszt. kanonok, világos um. a törvény (1608: 1) világos a százados szokás, és törvényes gyakorlat; az 1825 hongyülésen történt ellenlépés mit sem tanusit. Királyi meghivó levelet kézhez venni, megjelenni a diaetára, széket foglalni a teremben, s a királyi fölszólitás ellenére szavazattal még sem birni, egy olly furcsa dolog, mellyet a világos törvénnyel, és szokással megegyeztetni lehetetlen. Kéri tehát tisztelettel a t. rket, hogy az alsótáblánál jelenlevő káptalanokat igazságos kérelmökben pártolják. J. V. k. a törvényt és szokást meg kell tartani mindenkinek, annál inkább egy ors.gyülési testületnek, ugyan is ha a világos törvény igy nyomatik el az alsótábla által, valjon hogy tehetne ez ellenvetést a kormánynak, ha az hasonlót cselekednék? Mivel pedig a kir. tábla tagjai is kir. levéllel hivatnak meg a hongyülésre, ezt is tárgyalandónak véli. B. A káptalanok a szavazatnak gyakorlatában voltak, ezt törvény és szokás igazolja, de a kir. tábla nem, ezek csak ugy ülnek ott, mint birák, nem pedig törvényhozók, ők soha sem voksoltak. R. A választmány itélje ezt meg, utasitásul azonban e közgyülés azt adhatja neki, miként e tárgyban az eddigi gyakorlatra és törvényre figyelemmel legyenek; mivel nem uj jogok fölállitásáról, hanem a régiek föntartásáról van itt szó. S. — A káptalanok régi szavazati jogát, mint törvényen és szokáson alapultat, szinte pártolja. Ez tehát egyetlen egy ellenmondás nélkül bizatott a választmányra tervkészités végett, kapcsolatban a városi szavazatjoggal. 5) N. Marosszék nem a részeket — mivel ezek elszakasztása nemzetiség tekintetéből veszélyes lehetne Erdélyre, — hanem az általános visszacsatolást sürgető levele, az előbbi követelő határzatnál fogva tudomásul vétetett, de elvben pártoltatik. 6) Borsodnak a nádorválasztás ügyében kelt, és a) fejedelem nálunk lakását, b) a nádorválasztásnál a törvény és formák megtartását, c) törvényes időt, és d) az elhunyt nádor emlékét illető levele szinte az orsz.gy. választmányhoz utasitatott véleményezés végett; valamint 7) Ugocsáé is ugyan a dicsőült nagy nádor emlékeül állitandó öszmüvészeti intézet pártolására fölszólitó. 8) Hevesb és tartósb vitára nyujtott alkalmat Hevesnek a parádi botrányos kihágások nyomozásából vont, és ide is pártolás végett küldött sérelme. B—nek régi kedves eszméje látszott itt fölmerülni, s mind azon rémek, mellyeket az administratori — szerinte — uj rendszerben egykor látott, most csoportosan tolulának elébe. Idézte a törvényt: Comitatus Commissariis regiis non divexentur, emlegeté az Ausztriávali házasságot, de ebből azt emeli ki fájdalmasan, hogy a magyarnak kormánya nincs, mivel a mi ennek nevezletik, a bécsi cabinetnek van alárendelve, melly nélkül a magyar kormány mit sem tehet. Csehorszag boldogabb helyzetben van, annak ügyeit föntartja a ministeriumban Kolowrath; a magyar kancellaria ingatag, hiszen mindig változik. Hogy nemzetünk alkotmánya évezred óta fönáll, csak a megyei önkormányzásnak tulajdonitja, e nélkül minden egyéb alkotmány megbukott, de a mienket semmi külbefolyás nem birta fölforgatni. 1790ben csak három administrator volt, még is sérelemnek tartatott; most 52 van, s mint annyi kisbiró, Kreishauptmann, meg kir. commissarius örködnek a kormány részére az önkormányzási jog sérelmével. Illy csekély dologban, egy pofozkodásban u.m. mindjárt kir. commissariust küldeni és a vmegye rendes eljárását megakasztani, valóban olly sérelem, melly méltán hivja föl figyelmünket. Hite szerint a kormány nem lehet párton, hanem pártok fölött; azt mondják, hogy Hevesben az ellenzék van többségben, de máshol meg a conservativ, például Esztergomban, hol igen kevésre olvadt, vagy csak egyedül ö benne van concentralva az oppositio. Pártolja a levelet. — Kr. A ministeriumban magyar is van, s ámbár az Ausztriávali emlitett házasságunk miatt az egész monarchiát érdeklő ügyekben szükséges az egyezkedés, de egyébkint a magyar kancellaria függetlenül müködik. — A hevesi ügyben a kormány a sértettnek folyamodására küldött királyi commissariust; de illyesül az administratort is küldheti; az épen nem áll, hogy most 52 administrator van, hiszen Komárom, Nyitra, Bars sat. föispánokkal birnak, s csak oda kellett helyetteseket nevezni, hol a föispánok — a törvény követelése szerint — helyben nem lakhatnak. Kir. biztosokat küldeni — mindig jogában volt ö felségének — ha ezt gyakorolja, küldötteit épen nem lehet Kreishauptmannoknak nevezni, söt midőn az igazság kiszolgáltatása fölött igy müködik, hálánkat érdemli; mivel qui parcit malis, noxius est civitati. Igaz, hogy a kormány pártok fölött áll, de a birónak is pártok fölött kell állania. A személyes bátorság illyetén botrányos megsértése épen nem csekélység. Mivel azonban az egész ügy előttünk nem világos, s mind a két részt ki kellene hallgatnunk, szónok a levelet tudomásul kivánja vétetni. — B. R. e. k. a parádi fürdőben elkövetett botrány vizsgálatára kiküldött kir. biztosban sérelmet nem lát, ö felsége főfölügyelési jogánál fogva egy ártatlanul elvert magistratualis személy folyamodására küldött biztost. A parádi esemény nem első, folytatása ez az egész országnak köztudomására azon több kihágásoknak, mellyeknek orvoslására már maga nemes Hevesmegye minden jóakarat mellett sem bir elég erővel. A föispáni helyetteseket ismét szőnyegre hozta B. J. tb. a kormányt gyanusitgatván, és nem emlékezvén arról, hogy maga az ország némelly hongyüléseken ohajtotta, sürgette, miszerint az 1723: 56. törv. cz. gyakorlatba vétessék. Az 1825diki hongyülésen nagy lárma volt a titkos policzia ellen, és most, midőn ö felsége törvényes módok által kivánja megtudni a megyék állását, ezt sem akarja az ellenzék helyeselni. Kár, hogy az ellenzék el nem akarja ismerni, miként a kormánnyali szorosb összeköttetés által a municipium ereje nem gyengül, hanem inkább amattól uj erőt kölcsönöz. A régi phrasist, Kreishauptmann, emliti B. tb., tessék elhinni, és ha nem hiszi, tekintsen Ausztriába, meg fog győződni, miszerint a kreishauptmanni hivatal a nélkül, hogy szónok ezt a törvényes ut mellőzésével kivánná átültetni — igen üdvös intézet, ott főleg in criminalibus nem szenvednek itélet előtt a szerencsétlenek 8—10 évig! — A bécsi ministeriumot ugy irta le B. ur, mintha az más nem volna, mint a magyar kormánynak oppressiója, olly kezelést terjesztett elö, mellyről bizonyosan maga a ministerium (mellyben magyarok is vannak) mit sem tud. Mivel mindezekben szónok semmi historiai alapot nem lát, megköszönve B-nek azon fölvilágositó nyilatkozatát, mellynél fogva itt is csakugyan opponens, nem pedig mint egy idő óta tartatott itt conservativnek, és csak Pesten ellenzékinek, a drága idő kimélése tekintetéből azonban most egyebekre felelni nem kivánván, a hevesi levelet tudomásul vételni ohajtja. — M. A hevesi botrányos esetet nem tartja csekélységnek, nem épen Parádon, hol több illy verekedések történtek már, mik által az ott mulatni szokott vidékiek előtt a nemzet jó neve is csökken, s nem igen lesz kedvök pénzeiket nálunk költeni. A kormány erélyes eljárását köszönettel fogadja. P. tb. mint szónok ujonan lépett föl tanácsteremünkben, szerényen elösorolván a hevesi eseményt, és a megye eljárását. I. M. tisztelettel vevék a fölvilágositásokat, de reájok, mint magán tudósitásokra nem épithetnek. B. Indignatioval fogadá az ö, esztergomi ellenzékiessége ellen emlitett kétséget, s szokott modorával — sajátszerüleg ellenzékivel — nyilvánitá: miként ö mindig az volt, s lenni fog, s nem fog, s nem engedi magától e nevezetet elvitázni, söt ebben helyzi minden dicsőségét. Ő nem amphibium. — A hevesi levél mellékletét kivánú fölolvastatni, miként mindenki tudja, mit veszen tudomásul. Fölolvastatott; minek néhány pontjaiból szónok valódi sérelmet vont ki, de J. ismét más pontokból csak ugyan gyanusnak látá az eljárást különösen, a) mivel ugyan e melléklet nyomán ö fölsége előbb rendes utra igazitá a kihágás fölötti eljárást, ebben a megyének a nyomozást megparancsolván, tehát nem sérté a vármegye municipiumát, söt azt ugyan ezen parancsánál fogva föntartatni kivánú. Azonban, miután b) a kisgyülésben rendelt kiküldöttség a közgyülésben előttünk nem eléggé világos oknál fogva megváltoztatott, s a k. kir. leiratban valami dorgálásról és szemrehányásról hallunk; illy körülmények között helyén látja szónok a kir. biztosnak kiküldetését, és már most a hevesi levelet, ugy mint fölolvastatott, mellékletével együtt kivánja tudomásul vételni. — S a fölolvasás után sérelmet látott, s még néhány szónok, de a többség csakugyan tudomásul vevé a hevesi sérelmet. 9) Esztergom kir. város a mészárosokkal együtt folyamodott a husár fölemeléseért, mire nézve az, azon tekintetből, hogy a marha drága, 14- kröl 15-re emeltetett, a borjuhus ára 18 vkra határoztatván. 10) Még e nap jövő közgyülésünk oct. 5, a törvenyszék sept. 9kére tüzetett ki. (Vége köv.)

Magyar academia.

1) A junius 28kán tartott közgyülésben szóba jött legelöször is az elnökségi ügy, mivel voltak már esetek, hogy a rendes elnökök elfoglaltatása vagy távollétük ideje alatt sem az igazgató, sem a tiszteletbeli tagok közöl nem jelenvén meg senki, kinek szabályos elnöksége alatt az ülés megtartathatnék, kénytelenek voltak a sokszor nagy számmal összesereglett rendes- és levelező-tagok eloszlani.

Jelenben is egy eset advân elö magát, hogy az ügyfolyam se hátráltassék, de másfelöl a viszont szép számmal összegyült tagoknak szivükön feküdvén az olly drága idő használása, mellyel gazdálkodni kell, czélszerünek látta a megválasztási idő szerint legöregebb rendes tagot Vörösmarty Mihályt az ideiglenes elnökséggel megkinálni, ki is a fölszólitásnak engedvén, a gyülést azon magától kifejlett tanácskozással nyitván meg, hogy a jelen eset az igazgatóság és jövő nagygyülés elibe terjesztetvén, jövendőre az elnökségi ügy czélirányosan elrendeztessék. Különben is az osztálygyülések szinte

hason szükség parancsolta okoknál fogva már korábban e szokást gyakorlatba vették, hogy midön tiszteletbeli tagok nem jelennek meg, a legidősb tag elnöksége alatt tartják meg osztály-gyüléseiket.

2) Olvastatott ezek után Karvasi Ágostonnak, mint a történeti osztályhoz megválasztott levelező tagnak beköszöntő beszéde a nemzeti képviseletről, mellyet, maga személyesen meg nem jelenhetvén, Bertha Sándor lev. tag végig fölolvasott.

3) A juniusban tartott osztály-gyülések jegyzőkönyveinek fölolvasása s meghitelesitése a jövő közgyülésre halasztatott, melly julius 1sö napján leend tartandó, mivel a beérkezett törvénytudományi pályamunkákról akkor a titoknoki hivatalnak okvetetlenül tudósitani kell a közgyülést, hogy az birákat nevezzen ki, és a szokott tudósitás a pályamunkák számáról, jeliratokról, hirlapi uton közzététessék.

4) A titoknok fölolvasta ő nagysága hg Esterházy Pál meghivó levelét az academiához, mellyben azt fölszólitja, hogy a természettudományi társulat sopronyi gyülésére, melly augustus 11én nyittatik meg, s 18kán bevégződik, a maga részéről is nehány tagjait elküldeni sziveskedjék; mire határoztatott, hogy a meghivás a tagok közt köröztessék a szinte nyomtatásban közlött kérdésekkel együtt, mellyek a t. tud. társulat 8dik nagygyülésében vitatkozás alá kerülendnek.

5) A titoknok bemutatja Plutarch párhuzamos életrajzainak harmadik kötetét magyarul forditva Székács által, kinek levelét is a tiszteletdij elhatározása végett fölolvasta. Az 1840ben kelt határozat nyomán, melly szerint egy iv három arannyal jutalmaztatott — jelenben végeztetett, hogy a harmadik kötet is, melly terjedelmesebb s a két első kötethez arányositva 29 ivre számitható, az 1840-diki mérték szerint légyen megjutalmazandó; mi is az elnöki s igazgatói hivataloknak fölterjesztetik.

6) Olvastatott Bugát Pál levele, mellyben a természettudományi társulat nevében megkéri az academiát, hogy az eddig kijött s ezután is folytatandó Értesitő egy egy példányával, nemkülönben a Tudománytár szinte egy példányával ajándékozná meg az egyesületet; melly kérelem elfogadtatván, annak teljesitése eszközlése a titoknoki hivatalra bizatott.

8) Bemutattattak a junius hónapban, az acad. könyvtár számára megküldött könyvek, mellyek közt a müncheni acedemia évkönyvei s bulletinjei 1846. s nehány ottani acad. tagok külön nyomatott tudományos értekezései legkitünöbbek voltak.

Vegyes ujdonságok.

*** (Coburg-Kohary herczeg,) menyével, Clementine franczia herczegnövel, s ennek gyermekeivel, mult napokban érkezék városunkba., s a városi hatóság üdvözletét ünnepélyesen fogadá. A fenséges család innét hazánk felsöbb vidékeire utazandik, terjedelmes jószágait megtekintendő, s azok gyönyörü ölében töltendő a nyarat.

(Hivatalos tudósitás szerint) Oláhorsz.ból nagy mennyiségü gabona fog hazánkon keresztül szállittatni gőzösökön. E hirnek már csak hallatára is tetemesen alább szállt piaczunkon a gabona ára, s fog alábbszállani annál inkább, miután az alföldről is — hol eddigelé a roppant szárazság fölötte nyugtalanitá a szegény mezei gazdát, még elég jókor bekövetkezett esözés után a termésre nézve a legmegnyugtatóbb hirek érkeznek.

(A pesti dologházban) van jelenleg 5 évestöl 14-ig 70 férfi, 15 évestöl 50-ig 85; nemher 7 évestöl 16ig 40, 17 évestöl 60-ig 103; összesen 298 egyén.

(A pesti 52 mészárszékben) junius 18-kától 25-dikig levágatott 567 db ökör, 36 db tehén, 216 db borju és 304 db ürü.

(A népünneprendezö) Tomala ur folyó hó 11-kén ismét nagy népünnepet rendezend a városligetben, s mint mindig, ugy ez alkalommal is „jótékony czélra." — A még most is csukott Széchenyi-liget ünnepélyes megnyitásakor begyült szép pénzösszvegről a városi hatóság elött — mint mondják — a legutósó fillérig számolt.

(Nemzeti szinházunk igazgatósága,) mint halljuk, egy másodtenoristával, ha még nem szerződött, bizonyosan rövid idő alatt szerződni fog, miután talán már maga is megunta azokat a kuszált előadásokat. — Jobb valaha, mint soha.

(Emberiség nevében) a maga idején fölszólalni legszentebb kötelesség! — E tekintetből indulván ki mi is, nem lehet kebleinkben elfojtanunk azon örömet, mellyet a pesti orvosi egyetem egyik tanára t. Arányi Lajos ur nekünk okozott, midön hivatalunk egyik tagját F. P. urat, kinek — mint a legvészesebb inláz, petecs, s rothasztó-lázban szenvedönek életben maradásáról már mindenki lemondott, — semmi fáradságot nem kimélve, sőt a legnagyobb önföláldozással a halál jég körmei közöl megmentette. — Fogadja tisztelt orvos ur e nemes tetteért nyilvános köszönetünket, s egyszersmind a tökéletesen föllábbadt betegnek — kinek ajkairól minden ember elött áldás zeng — keble legforróbb háláját! — Legyen is ön elött tisztelt orvos ur örökre szent azon érzelem, s emberiség iránti kegyelet, mellyet ez alkalommal velünk tapasztaltatott. — Szavaink a nyilvánosság terén rövidek, de higyje el, hogy ön iránti tiszteletünk fogyhatlan, mint neve örökre emlékezetes marad, a pesti k. fösóhivatal elött. (Beküldetett).

(A szorgalmas Szerelmei Miklós) jeles mükönyomdájából ismét egy uj és nagybecsü mükép látott e napokban napvilágot, mellyet a közönségnek, melly a kiadó legujabb nagyszerü vállalatát, a „Magyar hajdan és jelen"t olly nagy kedvezéssel fogadta, sietünk figyelmébe ajánlani. E mülap egy a magyar elött nagybecsü ereklyét ábrázol: Mátyás király valódi hü arczképét azon eredeti után, mellyet e dicsö királyunk 1487-ben augustus 17dikén a bécsujhelyi polgároknak önkezüleg ajándékozott, s melly a nagy fejdelem emlékeül mai napig hün öriztetik. Az arczkép valódi diszlap, olly jelesül rajzolva és nyomatva, hogy a legszebb képcsarnoknak ékességére vállik. A legnagyobb iven van rajzolva a dicsö nagy király korabeli öltözetben hermelin-palásttal, nyakából ékes lánczról megváltónk anyjának képe függ alá. Arczképét legközelebb cser- és borostyán levelekből font koszoru környezi, melly körül gondos megválasztással vannak elöallitva sürü s jelesül kivitt diszitmények a feledhetlen király jellemzésére szolgálók és történeti emléküek. Közvetlenül az arczkép alatt az oroszlán áll, köztudomás szerint Mátyás egy kedvencz állata, s egyszersmind jelképe az erös léleknek, melly annyi bajjal megküzdeni s rajtok diadalt aratni tudott. Balra Hunyad, jobbra Buda vára láthatók, mindegyik azon korbeli állapota szerint rajzolva, mint Mátyás származásának és uralkodásának székhelyei. Két felöl meghóditott országok és tartományok zászlói lengenek, ékességeül a képnek s emeléseül a nézö lelkének, ki büszkén emlékezhetik vissza a fényes korra, melly magyar hazánk fölött is derült egy időben. Följebb a vallás és igazság s a tudományok jelképei állanak, mellyek a dicsö emlékezetü nagy királyban mindenkor buzgó védöre, kiszolgáltatóra s terjesztöre találtak. Legfölül a Hunyadyak ismeretes nemzetségi czimere diszlik, a magyar koronától födve. — A minden tekintetben jeles mükép ára finom vastag velinen 2 pfrt, chinai papiron 2 frt 30 kr p.p. melly ár, a nagy becsü kép jelességéhez mérve, valóban fölötte jutányosnak mondható; s a derék kiadó teljes méltánylatunkat érdemli azért is, hogy illy aránylag csekély árszabás által szándékozik az emlékezetes történeti ereklyének minél nagyobb körben elterjedését elösegitni.

(Sárosmegye Zboró helységében) gr. Erdödyné udvari kápolnájából két zsidó két nagy ezüst lámpát, mintegy 1200 pfnyi értékül rabolván el, a pesti rendörségnek sikerült a két gaz tolvajt hurokra keriteni.

KÜLFÖLD.

Portugalia A „Times" egy portoi levélben bövebb adatokat közöl azon tanácskozásokról, mellyek a junta megadását megelözik. Ez csak azon föltétel alatt vala hajlandó a Wylde ezredes által elöadott czikket elfogadni, ha az angol consul magát kötelezendi Saldanha-t s a parancsnoksága alatt levö seregeket minden hadi müködések megszüntetésére birni. A consul (Johnstone) jun. 6kán a juntával irásban tudatá, miszerint ö csak az angol hajócsapat müködéseért kezeskedhetik, de Saldanha-ért s a spanyol seregekért nem. Ez irat vétele után a néppárt valamennyi fönökei, több miguelista tiszt s nagyobb földesurak, kik a lázadókhoz csatlakoztak, összehivattak s nekik a junta al-elnöke José Passos által az egész ügyállapot megmagyaráztatott. Ö maga a közbocsánat föltétlen elfogadása mellett szavazott. Testvére, Manoel Passos, a miguelista tisztekhez tartott beszédében azt nyilvánitá, hogy a junta képtelen levén az ország szabadságait az egyesült franczia angol s spanyol hatalmasságok ellen sikerrel védeni, az angol közbenjárási ajánlatok elfogadását elhatárzá. Ha azonban a miguelista tisztek azt hiszik, hogy a folytatott harczban némi sikeres eredmény reménylhető, ugy (Passos) barátai többsége készen áll életét s vagyonát inkább koczkára tenni, mintsem azt vessék szemökre, hogy fegyvertársaikat cserben hagyák. A fölszólitottak lelkesült tetszéssel válaszolva kinyilatkoztaták, hogy a junta irányukban becsületesen viselte magát. A gyülekezet erre szétoszlott; nehányan a legtulzóbb demokraták közöl egy uj junta alakitását s pedig José Passos elnöksége alatt, pedig ez utóbbinak dictatorrá leendő kinevezését kivánák. José Passos ezen ajánlatot visszautasitá. Ezután az angol consulnak azonnal tudtára adatott, hogy a junta a közbocsánatot föltétlenül elfogadja. Saldanha azonban az ellenségeskedéseket megszüntetni nem akarja. A junta azt nyilvánitá, hogy a várost egy britt tisztnek s katonának ugyan átadja, de Saldanhát, mint győztest abba bevonulni nem engedi, annál kevesbbé fogja azt a spanyoloknak átadni. — Spanyolországon át azon tudósitás érkezett, hogy Concha tábornnk jun. 11-én Broganzát elfoglalta. A 15-kei „Gazeta" a királynétól egy proclamatiot tartalmaz, mellyben a népnek általános és teljes amnestia igértetik.

N Britannia. London, jun. 18. A tegnapi felsöházi ülésben Brougham lord kérdést tön a cabinettanács elnökéhez: ha valjon igaz-e, hogy Bomfim grófot s a többi torres-vedrasi foglyokat, nagyobb bátorság okáért Angolába vitték, mivel a madeirai nép megszabaditási készületeket látszék tenni. Lansdowne marquis azt válaszolá: hogy ö bizonyosan nem tudja, ha alapos-e ezen hir. — Lyndhurst lordnak azon inditványa, miszerint a birminghami-oxfordi vaspályabill még egyszer a vizsgáló választmányhoz utasittassék, 28 szóval 22 ellenében keresztül vitetett. — Az alsóházban ismét élénk vita folyt a Portugaliabani közbenjárás fölött. Osborne kinyilatkoztatá, miszerint inditványt tend: hogy miután a britt kormány Portugalia ügyébe beavatkozott, tehát kötelessége a portugal nép minden alkotmányszerü jogairól kezeskedni, s azokat szükség esetében kierőszakolni." Hutt azt kérdé, hogy Oportonak a kereskedésre nézve annyira káros ostromlása soká fog-e még tartani. Palmerston lord: „Miután a junta Anglia ajánlatait elfogadta, tehát reménylem, az ostrom meg fog szünni." Osborne: „Igaz-e, hogy a királynö egy rendeletet bocsátott ki a személyes szabadság s a sajtó korlátozására ?" Palmerston lord: „Lissabonból érkezett utósó tudósitásaink, mitsem közölnek arról." Ugyanezen tag további kérdésére: hogy Portugaliára vonatkozólag a kormány ezután mit szándékozik tenni, a minister mint helyenkivülire mitsem válaszolt, mi fölött a ház tetszését nyilvánitá.

Franczia ország. Minthogy Girardin Emil, daczára a kölcsönös biztositásoknak, még sem titkolhata el bizonyos félénkséget vádjai valóságába közelebbről bocsátkozni, tehát természetesen annál feszültebbek voltak, miután végre maguk a ministerek kivánságára, kiket az ellenzék is pártolt, késznek nyilatkozott mindent kimondani. Egy vastag tárczával hóna alatt lépett a szószékre; állása biztosságot árult el, s azt lehetett hinni, hogy a legjobb bizonyitványokkal légyen fölfegyverkezve, mert eleinte megvető hangon szólott a ministerialis megtagadások értéke valódiságának fokáról, mire ö már elkészülve van. Mindenekelött megemlité, a „Moniteur" jelentésének fölhozása mellett, a kamrai vitatkozások alkalmával érintett szinházi szabadalom eladását az „Epoque" részére. Adam és Thibaudeau egy harmadik lyrikai szinházért folyamodtak, midön az első egy rejtélyes személytöl látogatást nyert, ki neki értésére adá, hogy Duchâtel az „Epoque"nak többé pénzt nem adhat, tehát e hirlap pénztárábai 100,000 frank fizetése mellett a szabadalom rendelkezésére készen áll. A váltó megiratott s bizonyos jegyzönél letétetett, és e pillanattól fogva Duchâtel határozottan a folyamodók mellett volt. Itt Thibaudeau bizonyitására hivatkozék, ki ezt vele irásban közlötte. Midön Cassagnac néhány nappal később a ministerrel kertjében találkozott, ez utóbbi ezt mondá annak: „Itt egy csibe, ez 100,000 frankot ér. Fogadja el Adam és Thibaudeau-tól. Ez ön szabadalma." Az elöbbi tanácskozásban a minister a kamrát a budget-tel vigasztalta, melly alkalmat nyujtand az igazgatás minden cselekményeinek megvizsgálására, a nélkül, hogy ezért a dolog alapjába kellessék bocsátkozni! Egy más bizonyságot, annak megmutatására, ha a minister az „Epoque"nak segélyt nyujtott, de azt később elvitázta, a párisi tör-

vényszék előtt folyt bizonyos perből vette, s pedig a „Gazette des Tribunaux“ tudósitása szerint. Az irományok közt a törvényszék elébe egy emlékirat terjesztetett,mellyben kimondatott, hogy a conservativ párt egy tagja ezen hirlap nyomatásaért hónaponként 5000 frankot, sokszor többet vagy kevesebbet fizet, ki légyen azonban ezen gazdag conservativ, a törvényszék mindeddig ki nem puhatolhatá, s az ügyvéd nyilatkozatával meg kelle elégedni, annyi mindazáltal bizonyosnak látszik,hogy az fölötte gazdag s ez a nyomtatónak elegendő. A további vádak közt volt: hogy a ministerium nemesi czimekkel, diszkeresztekkel, sőt törvényjavaslatokkal is üzérkedett, nevezetesen egy gazdag falusi filkó-nak (imbecille de province) bárói czimet 15,000 frankért, egy megbukott kereskedőnek pedig a becsület rendet adá el, nem különben egy postamester-gyülekezetnek ajánlatot tön az előfogatokra nézve igényeiket fontolóra venni, azon föltétel alatt, hogy előre semmi dijt sem kiván, hanem magát kötelezze azután 1,200,000 frankot letenni. Ezen esetekben neveket megnevezni a gyöngéd kimélet tekintetei — mint állitá — tiltják. Ezen tekinteteket azonban ugy hiszi nem kell tovább figyelemben tartania, csak még a pairségi igérvényekre jö, igy folytatva beszédét: „Ha tagadni fogják s én azt mondom ugy van, tehát azt fogják önök mondani: bizonyságot, a neveket ide! Én azt fogom felelni, hogy midön e tényeket állitám, valóságuk felöl bizonyos s pedig nagyon bizonyos voltam, s pedig hivatkozhatnám, a kül- s belügy-ministerekre, mert már kétszer szólottam felölök a külügyministerrel visszatérte óta, a minister azt válaszolá: az távollétem alatt történt s visszatértemkor én azt roszalám. Guizot cselekedte azt.“ (Minden padokban kiáltozások, mind a két minister tagadólag integetett). „Én ezen ellenmondást előre látám — mondá, midön a csend helyre állott — de hogy a kamra részéről minden kétség eloszlattassék, miként fogadja szavaimat s az ellenmondást, tehát egy levelet fogok fölolvasni, melly alatt, olly aláirás van, melly egy tagnak sem engedi meg tartalma öszinteségét s valóságát kétségbe hozni. Csak kérem a kamrát megjegyezni, hogy én senkit sem támadok meg, hanem csupán magam védem, mivel arra kényszeritettek. Én titkos ülést kivántam, de ezt a ministerium ellenzé. A levél, mellyet fölolvasni fogok — erre fölhatalmazásom van — ő felségéhez van intézve, s ő felsége kezei közt van; tehát annak létét tagadni nem fogják, következőleg hangzik: „„A királyhoz. Sire! minthogy több okom van hinni, hogy Guizot ur a királynak azon különféle alkudozásokról, mellyekbe egymással bocsátkozánk, nem hü tudósitást tön, tehát szükségesnek vélem, felséged iránti tiszteletből ugy saját én-emet is tekintve a tények igazságosságát s rendét helyreállitani. Mindenek előtt ő, midön a királyt 8 nap alatt történendő pairségrei kineveztetésemet tárgyazó kérelmemről értesité a nélkül, hogy okaimat elősorolta volna, mellyek engem e kérésre birtak, nagy tévedést követett el, mit bejelenteni ezennel sietek. Midön a külügyek ministere mult héten velem tudatá, hogy fölséged kegyes leend ohajtásomat betölteni, megjegyzé, miszerint az időt kényszeriteni nem lehet, hanem a kamra ülésének bevégzésén tul semmi esetre sem terjedend — e biztositás nekem elegendőnek látszék s ellene semmi megjegyzést sem tevék. Ennélfogva sieték fölségedhez legalázatosabb kihallgattatásért esedezni, hogy hálanyilvánitásomat s mély tiszteletemet tanusitsam, fölséged e legkegyesebb kihallgattatás napját utósó hétföre tüzni kegyeskedett, mi aztán következő szerdára halasztatott. De minthogy e közben megtudtam, hogy Guizot ur ezen kineveztetéshez bizonyos föltételeket csatol, mikről nekem utósó beszélgetésünkkor egy szót sem szólott, tehát kötelességemmé vált ellene nyilatkoznom. Ezen nyilatkozat tegnap megtörtént s én valójában megtudám, hogy Guizot ur nem átallá ezen kegy dijaul azon befolyás gyakorlatát tekinteni, mellyet ő nekem a „La Presse“ hirlapra tulajdoníta, azaz: nem átallá föltenni, hogy én képes lehetnék a pairséget megvásárolni, s pedig olly alattomos egyezkedésnél fogva, melly ép olly sértő lenne a statustestület méltóságára, mint magamra nézve.““ „A kamra illy bizonyitvány fontosságát el fog ismerni.“ Minden oldalról e kérdés: Milly bizonyitvány fontosságát? Ki van a levél alá irva? „Girardin Sándor gf s tábornagy.“ Ez a (házasságkivüli) atyja a nagyon tisztelt tagnak, ki diadalmaskodó arczal a kamrához még e kérdést intézé: ha most tisztán lát-e? A legujabb pairségigérvényi üzletet,(melly Benoit Fould valóságos kamrai taggal történtnek lenni látszik, hallgatással mellőzé. A bizonyságok világos hiánya mellett Duchâtel belügyminister még megjegyzé: miszerint Thibaudeau vallomásaitól, s a „Mode“ legitimista gunylaptól minden hitelességrei igényt megtagad; a postamesterekkeli alkut illető vádakat pedig balgaságnak nevezé, minthogy illy törvény soha elő sem terjesztetett; a mi azonban ügytársát a külügyek ministerét illeti, tehát tagadta; hogy valamit ellenében mondott volna, egyébiránt ő reá magára hagyta igazolását. Guizot erősité, hogy Girardin valójában ismételve, s pedig már az előbbi ministeriumok alatt is, az atyja számárai pairségért folyamodott, csak hogy egy körülményt elfelede. Ugyan ekkor a minister egy levelet vont ki zsebéből; azt nem mondva, kinek van irva, hanem a levél 1848ik évi jul. 25röl kelt s szerzője Girardin Emil. Azt elolvasá, s ne hogy kevesebb gyöngédséget mutasson mint amaz, több vezetéknevet elhallgata, és mennyire álmélkodott a kamra, midön hallá, hogy a hamisitás fölötti nagy vádemelő maga megvallja, miszerint lapja akkorában Girardin tábornok számárai pairség igérete mellett, négy hónapra a ministerium zsoldjában volt, bármilly sulyos maga legyőzésébe került, mint maga mondja, ezen megalázási, sajátlag önmegtagadási tény, midön személyeket vagy dolgokat kelle megtámadnia, mellyekről inkább hallgatott volna, vagy ollyakat kelle védnie, kiket szivesebben megdorgált volna. Guizot emberét erkölcsileg megsemmisité, s ez által megkimélhette volna a fáradságot, magát tovább személyesen védeni, a kamra legalább ezt felőle föl nem tevé. Maga Girardin Emil le vala sujtva s némán és védtelenül vevé a halálos csapást. Mindazonáltal nem tagadhatni, miszerint e ministerium, ha egy méltatlan ellenen győzedelmeskedett is, de a pairigérvények dolgában egészen diadalmaskodhatik. Ha a pairek kamrája vagy a törvényszék a dolog alapjára akar látni, ugy nevek neveztettek — csak Adam, Thibaudeau és Girardin tábornokot szükség kihallgatni, hogy legalább két vádpont fölött tisztába jöjjenek.

A követek kamrájának jun. 19én tartott ülésében a juliusi ünnepély megülésére 200,000 frank szavaztatott; azon inditvány, hogy ezen öszveg a szegények segélyezésére fordittassék, számba sem vétetett.

Szinte jun. 19én ministeri tanács tartatott,mellyben Pasquier kancellár és Decazes is résztvettek. Több Girardin ügyét illető kérdés jött tárgyalás alá, minthogy e per legközelebbi kedden a pairek kamrája előtt megkezdetik. — A követek kamrájának tanácskozási teremében azon hir terjengett, hogy a pairek kamrája utasitást adó bizottmányának határzata által a többször emlitett aknaügyben Teste Cubiéres, Pellaprats Parmentier vádló állapotba helyeztetnek. Annyi bizonyos, hogy a pairek, holnap mint kamratanács, összegyülnek, a bizottmány jelentését kihallgatandók.

Törökország. Konstantinápoly jun. 16. A porta e napokban azon fontos tudósitást kapta, miszerint a Persiávali békeszerződés jun. 7-én mindkét oldalróli fölhatalmazottak által aláiratott. Ennek következtében Enveri Effendi és Mirza Takhi Erzerum várost odahagyák, s az első Konstantinapolyba, az utóbbi pedig Teheranba elutazott. Jun. 13 és 14-ik közti éjjel a galatai wojwoda hajdani laka közelében mintegy 50 ház s több csür tüz által fölemésztetett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Állatkinzás elleni egyesület. Két év folyt le mióta a magyar nemzet a humanitás minden akadályok ellenére is naponkint terjedő szellemében állatkinzás elleni egyesület alakitására fölszólitatott (l. Budapesti Hiradó **149** sz. **1845**). Azonban fájdalom a siker mindeddig igen csekély! Mint szokott efféle fölszólitások után történni, az első közgyülésen szép számu vendégek jelentek meg, részint ujságkivánásból, részint az ismeretes magyar szalma-tüz sugallatából. Miután az alapszabályok sok bajlakodás után világot láthatának, többször hirdettettek közgyülések, számos meghivók hordattak ki; — nem jött senki, nem jöttek még azok sem, kiktől joggal várhatánk, hogy a humanitás terjesztésében már hivatalaiknál fogva is buzgó és hü segédkezeket nyujtandanak. Mult év végén végre dec. 8-kán megtörtént nagy nehezen, csak nem mind ujvendégek által, a tisztválasztás, mellynek legnevezetesb eredménye a volt, hogy a derék s meleg keblü ideiglenes titoknok hivataláról lemondott, s uj titoknok választatott. Azonban az egyesület csak ott maradt, a hol volt. A történt határozatok mind teljesités nélkül maradtak, — mert az uj titoknok hirtelen itt hagyá Pestet, s csak nem rég márt. 25-kén tudósitá az alulirtat, hivatalos lemondásáról. S igy hónapok hónapok után folytak le minden legkisebb eredmény nélkül. A közönség nem nagy részt látszaték mind eddig venni az ügyben, s egy pár ujdonságiró folytonos gúnyai és elménczkedéseinek tárgyaul tüzé azt ki. Pedig a tárgy uraim gúnyt épen nem érdemel, sőt kimondhatlan érdekü. Ezen sorok irója, elmondá a Pesti Hirlap **606**-dik számában, hogy ezen egyesületnek czélja nem csupán az állatkinzás megakadályoztatása, hanem általában az erkölcsök nemesitése és szeliditése, minden hatalmában álló eszközökkel.

Az elménczkedők azzal állnak elő, hogy előbb emberkinzás elleni egyesületet kellene alapitani, nem gondolván meg azt, hogy az állatkinzás-elleni egyesület közvetve ugyan azon czélra vezet, hogy t. i. az embertársa iránt szelidebb érzelmeknek nyisson keblébe utat, hogy a felebaráti szeretetet tettleges erénnyé érlelje, és hogy általában az erkölcsi érzés nemes sugallatait fölébressze és táplálja, az élet zajai és mocskos érdekei közt elfásult keblekben. Mert kérdem, valjon attól, ki szegény kiéhezett lovait túlságos teher verejtékei közt, durva ostorcsapdosások és dorongsujtások közt készteti előre; ki hiu szeszélyből, van tán csupán vad mulatságból lovait agyon kergeti; ki beteg lovát czéllövésre használja s hét nyolczszor lő belé, mig azt földre roskasztja, ki a földére tévedt szárnyas állatok belét, ön-uri lábaival tapossa ki; vagy ki fölfortyant dühében a kutyát, a második emeletből a kövezetre sujtja; valjon mondom attól, ki illyeket s ezen esetekhez hasonlókat visz végbe, lehet-e aztán várni, hogy szegény éhező embertársán könyörülend, hogy a szenvedő beteg sebére, szánakozó Samaritánusként, olajat öntend, vagy hogy szerencsétlen embertársa iránt emberi szivet tanusitand, s szenvedéseit meleg és tettleges részvéte által enyhitendi? Bizonyosan nem, mert a ki egy irányban kegyetlen és nyers szivü tud lenni, az más irányban sem fogja magát megtagadni. Ha mélyebb pillanatot vetünk az erkölcsi sörnyetegek életébe, ugy találjuk, hogy azok többnyire állatkinzók is voltak. Állatkinzó volt, nevezetesen az, ki juhászát dühös haragjában a szekér hátuljához kötteté, ugy hogy a szaladni kényszeritett szerencsétlen, a zsarnok uri kezei által nyargalva hajtott szekér minden zökkenésére állát a szekéroldalrudba csapdosá; állatkinzó volt az, ki dühös haragjában egy zsidót megkötöztetett s száját erősen kipeczkeltetvén, öt több órákig ezen kinos helyzetben kinlódni hagyá. Ezen tények számát fájdalom könnyen lehetne sokra szaporitani az erkölcsi krónikából. Ha már ezen urak szivébe jókor becsepegtették volna azon erkölcsi szabályt, hogy még az állatot sem szabad, akár szeszélyből, akár haragból kinozni, bizonyosan illy vad indulatkitörésekre nem vetemedtek volna. Azon elménczkedő urak egyébiránt, kik emberkinzás elleni egyesületet sürgetnek, magok sincsenek azzal, mit kivánnak, tisztában, különben átlátnák, hogy az emberkinzások főforrása socialis viszonyokban van, hogy azok teljes megszüntetését mit hát semmiféle, bár melly nagy genius által kidolgozott terv szerinti egyesület nem eszközölhet; mert apróságok és töredékek itt czélhoz épen nem vezetnének.

Igen is, az ezer alaku emberkinzások megszüntetése egyik főfeladata társadalmi lételünknek s minden nemesb keblü ember buzgó fohászokat bocsát azért az égre; de fájdalom! azon szerencsés korszak, mellyben minden ember ugy tekintendi embertársát, mint a világ polgárát, mellyben durva uralkodás vágy, kegyetlenség és állati dühöngés nem zavarandják az emberisé boldogságát, mellyben egyszóval az emberkinzások csak kivételek leendhetnek, — ezen aranykorszaka az emberiségnek, most még csak szebb álmaink sorába tartozik, mellynek megvalósulása keblünk legbecsesb vágya s hitünk legnemesb tárgyainak egyike; mellyet a távol jövendő tartalomdús felhőfoltjában fölfedezni ohajtanánk, de a mellynek birnatása nekünk s a közelebbi nemzedékeknek nem adatott De hát azért össze kell-e nekünk tennünk kezeinket s nem tennünk semmit? Nem, sőt guny és elménczkedések tárgyává tenni az emberi faj nemesitésére czélzó igyekezeteket? Nem teljes félre értése-e ez haladási törekvéseinknek?

Korunk nagy jelentésü mozgalmait két genius vezeti. Egyfelől a tudomány ragyogtatja fényes diadalait, s folytonos munkásságra ébreszti az embert lelkesitő isteni szikrát, másfelől az erkölcs ömleszti szelid, mennyei sugárit a szív nemesitésére. Ki csak amannak szenteli valóját s nem gondol a szív nemes vágyaival, ki csak ragyogni kiván Minerva templomában, de nem ohajt részesülni a szív benső boldogságában, ki mindent a hideg ész számitásaihoz mér, s annak szabályai szerint kiván elintézni, s nem hallja a szivnek az emberiség érdekei iránt minden kebelben fölfölébredő sugallatait, az csak félig felelt meg emberi magas rendeltetésének, s hasonlit azon kőhöz, melly külsőleg fényt sugárzik, de bensőleg semmi értékkel nem bir. Az értelmi miveltség s ész-fenség teljes becse, csak az erkölcsiség egyensúlya által nyer szentesitést. (Folyt. követ.)

A pesti gymnasiumi ifjuság fél évi nyilvános vizsgálatai julius harmadikán kezdetnek meg, mellyeken a tisztelt szülők s ügybarátok szivesen láttatnak: részletei az iskola-ház csarnokában minden illy alkalommal kifüggesztetni szokott vizsgálati rendben szemlélhetők.

(Az állátkinzés elleni egyesület, későbbi utasitás szerint folyó hó 3-dikán dél előtti tizenegy órakor a természettudományi társulat termében (kecskeméti utcza Almásy ház) közgyülést tartand, mellyre mind azok, kiket ezen nemes tárgy érdekel, tiszttelettel meghivatvák.

Báró **Nyári Antal** elnök.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

514. szám. 1847. **Péntek jul. 2.**

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá **KULTSÁR ISTVÁN** táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Lapunkra folyvást elfogadtatik az előfizetés.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Nyugalmazás. Megtisztelletés. Előléptetések. — Törvényhatósági tudósitások. Esztergomból (közgyülés vége). Ungból (közgyülés és tisztujitás). — A nevelés köréből. — Felelet s egy kis fölvilágositás a m. k. egyetemi állatgyógyintézet ügyében — Vegyes ujdonságok.

Külföld. N.Britannia. Franczia-, Porosz-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások. Dunavizállás. —

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége mlgos és főtiszt. Szabó János kanonok, kolosmonostori apát és kir tanácsost, mint az erdélyi királyi kormányszék kath. egyházi, iskolai s alapitványi biztosságának előadóját 500 p.ft. évi nyugdijjal nyugalmazni, egyszersmind Leopold császár jeles rendének kis keresztével kegyelmesen diszesiteni méltoztatott.

Ő cs. kir. ap felsége gróf Kemény Józsefnek kegyelmesen megengedni méltoztatott, hogy a Mainzban levő rajnai történeti s archaeologiai tudós társulat tiszteletbeli tagjává történt kineveztetéséről szóló oklevelet elfogadhassa s használhassa.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a keblebeli kiadóhivatalnál Fejérpataky József nyugalmaztatása által megürült irnoki állomásra Roszmann József járulnokot, és az igy megürült járulnokságra Holstein Ferencz hivatalgyakornokot alkalmazá.

A nmlgu m. kir. helytartótanács, irattári segéd Paviánovich Károly halála következtében Deréki Mihály eddigi sorjegyzőt, ennek helyébe Prohászka Antal eddigi irnokot, irnokká Bányász Soma járulnokot, s ezzé Liczner Károly díjas gyakornokot; — nem különben közelebb elhalt Boldizs Béni járulnok helyére Szvoboda József szinte díjas gyakornokot léptette elő.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Esztergomból. (Közgyülés vége.) Más napon egy zsidó nőnek honositást eszközöltetni kérő levele olvastatott föl, ki már itt férjhez is ment. Melly alkalommal átalános értelemben oda nyilatkozott néhány szónok, miszerint nem csak a megyének, de egész honnak is komoly figyelmét igényli a zsidóügy, melly napról napra nyomasztóbbá válik mind a nemesi, mind az adozó osztályra nézve. Ezen uzsorás faj telhetlen nyerészkedésével s megfejthetlen szeretetlenségével rugtatá föl e mostani nyomort is olly fokra, mellyen állani fájdalommal látjuk. Szomoru, de gyakor tapasztalás tanusitja, miként ott, hova a zsidó befészkelte magát, a jobbágynak előbb utóbb buknia kell. Hasztalan kecsegtetjük magunkat magyarosodásukkal, ők századok alatt nem tudtak velünk rokonulni, s nem is fognak. Tőlünk egészen elszigetelve élvén, csak ott közelitnek hozzánk, hol valami nyeremény mutatkozik. Örülnek sokan azon, hogy magyarul tanulnak, igen, megteszik azt a nemzetiség gyönyörü neve alatt, de önhasznukra, hogy magyarjainkat magyarul még inkább csalhassák. Borzasztó hallani, milly tömérdek pénzt szedtek össze e nyommasztó inség idején!*) Szaporodásuk rendkivüli, külföldről, főkép Galicziából bevándorlásuk naponkinti. Egy szónok jóslata szerint ma holnap Magyarországból zsidó ország lesz — ha csak a törvényhozás e népfaj fenyegető áradásának gátot nem vetend. Fájdalom, hogy határozat nélkül hangzottak el e fontos és alapos figyelmeztetések.

A nm. h. tanács egy rendelvényében a jobbágyi telkeket biró nemeseket a közmunkákra kötelezi, s ámbár a törvény azt mondja: miként minden jobbágyi telket biró köteles erre; miután azonban az 1844: 9. azt is mondja: hogy a kik eddig a közmunkákat nem teljesitették, ezután sem kötelesek, ha csak a törvényben világosan nem emlitetnek; már pedig itt a jobbágytelken levő nemesek eddig közmunkát nem tettek, és a törvényben világosan nem neveztetnek, a választmány véleménye ez utóbbi értelemben fogadtatott el.

Ugyan a nm. h.tanács intézvénye a még lábon álló zöld veteményuzsorás lefoglalása ellenében, a keletkezhető ujabb zsarolások gátlásául örömmel fogadtatott, egyszersmind ns Pestvmegyének ez ügyben tett, s elnök-alispán urhoz magán uton érkezett rendelkezménye, az e tárgybani uzsorát, bár kik által tett vagy teendő szerződést, vagy cserét illetőleg, a fönálló választmánynak, hozzá alkalmazkodás végett, átadatott. Miről a jobbágyok értesittetni, és a szbirák által oda fognak utasitatni, s komolyan intetni s figyelmeztetni, miszerint tapasztalván jelenleg a szükséget és nyomort, gabonájukkal gazdálkodjanak, azt el ne vesztegessék, mivel a szinte kifogyott urodalmaktól jövőre segélyt nem várhatnak.

Épen jó alkalom ajánlkozik itt e becses lapok igen dicséretes fölszólitása következtében: miként a termés jelen állásáról Esztergommegyében jelentést tegyünk. — Az őszi vetések sokáig kétségben tartották reményünket még a középszerü aratásra is, de a később bekövetkezett esők, és kedvező idők — mellyek a silány és gyér veteményt tetemesen megnövesztették és bokrositák, átalában jó reménnyel biztatnak; a tavaszi szinte a jó időjárás óta annyira fölvette magát, hogy nagy részben homokos földeinken olly árpát és zabot, millyen a mostani, csak ritka évben lehet látni, s igy ha jó aratást még most nem bátorkodunk is jóslani, de ha Isten ezután is minden veszélytől megmentendi — legalább kielégitő középszerünek előlegesen örvendhetünk. A burgonya, kukoricza dús reménnyel biztat. Szőleink fürtökkel terhelvék, mellyeknek virágzás alatt is meglehetősen kedvezett az idő. Gyümölcsfáink, főkép a szilva, körte, szinte földre hajolnak s töredeznek terheik alatt. — Szénánk ugyan inkább kevesebb, mint középszerü mennyiségü, de a mostani esőzés sarjut igér. Minél fogva mindnyájunknak, de főleg az inséggel küzdő nyomoruk nevében hála és dicsőség az urnak, ki megnyitja kezeit és betölt minden állatot áldásival. Piaczunkon a gabona ára legujabban majd felényire csökkent.

Ungból, junius 23án. Junius 16-án és 17én tartott tisztválasztásunk eredménye. Első alispánnak, miután Tabódy Pál még csak a kijelölésről is lemondott, fölkiáltással választatott Horváth Gábor, 2-ik (Pribék Miklós nem levén kijelölve) Fekete Lőrincz és Orosz András között levén a szó, szavazati többséggel választatott Fekete Lőrincz, főjegyző Both Miklós, hadi főpénztárnok Orosz András, házi főpénztárnok, Héthy Antal, főügyész Fekésházy József, az ungvári járásban főszolgabiró, Pribék Miklós; megjegyzendő ezen utóbbi négy tisztviselőre, miként fölkiáltással elválasztásuk nem került többe öt percznél, s csak akkor tudtuk meg, hogy el vannak választva, mikor a doboruszkai járás főszolgabirósága szavazatra bocsátatván — ezen hivatalt szótöbbséggel Mokcsay Dániel nyeré el. — Minai járás főszolgabirája szavazat utján Gaál-Homoky Lajos, szobránczi Balog Károly, ellenjelöltje Viczmándy Ágoston a szavazásról elég hibásan lemondott, pedig biztosan merjük állitani, miszerint ez utóbbi az előbbit szótöbbséggel legyőzte volna; alszolgabirák: középponti: szavazattal Budaházy Károly, Fekete Ferencz, Szikszay János, Pongrácz Béla, Orosz Márton fölkiáltással, Galocsy Gusztáv pedig szavazattöbbséggel; alügyész Böszörményi József; számvevő Buday Miklós szótöbbséggel; levéltárnok Haraszty János fölkiáltással; esküdtek Deák Lőrincz, Sztankóczy Gáspár, tasnadi Székely Antal, Janicsád Gábor, Moré Endre, Pilisy Lajos, Pribék Péter, Gulácsy Károly, Fekésházy Lajos, Traply Alajos, mindnyájan fölkiáltással, kivéve az utósó előttit, választattak; főorvosok Zsiro István és Szőke Zsigmond; sebészek Beszterczey József, Troll Antal, Turner Ferencz, Mijo János, Szijártó János; mérnökök Galambos Sámuel és Molnár János; várnagy Lőrinczy Ferencz; bátorsági biztosok Szilágyi Tamás, Vásárhelyi József, ezt kivéve, mindnyájan hivatalaikban megerősitettek. Fönebb érintém: Héthy Antal főháziadószedő lett és pedig főjegyzőből, s e szerint két lépcsővel lejebb szállott; már kérdem a nyájas olvasót; a mai müvelt században halott-e illyet?

Junius 18án közgyülésünk volt; természetesen a tisztujitás után sok az elégedetlen; — a főispáni helyettes megtámadtatott: miért Olcsváry Gábor tiszteletbeli főügyész azon hivatalra nem jelöltetett ki — holott azon hivatalra minden tekintetben érdemes; a főispáni helyettes erre válaszolá: miszerint tetteért a megyének nem tartozik számolni, e miatt jegyzőkönyvileg óvást rendeltünk tétetni, abba érdemeinek méltánylását az emlitett egyénnek megemlitők. Egy fiatal ez alkalommal kinevezett táblabiró az elválasztott első alispán ellen erősen kikelt a t. cz. közönség előtt is tudva levő esete miatt, (de bezzeg Pribék Miklós, ki ezen tárgyban erősen érdekelve van s meszire áll a vétségre nézve a főnebbitől — s hihető, e miatt nem is jelöltetvén az alispáni hivatalra — meg nem támadtatott; — kérdik miért? felelet: politicai conjuncturák mást igényelvén.) Mire lőn nagy lárma és actiokiabálás, s mi több, az imént emlitett egyén leginkább sürgeté a tiszti ügyészi keresetet — rá lehet mondani: ugyan bocsássdmeg neki, mert nem tudja, mit cselekszik; — de ez — elmellöztetett. Történtek más kifakadások is; de hiszen tisztujitás után illyeket hallani nem ujság; részemről leginkább azon csodálkozom: miként nem találkozott egyén, ki fölhozta volna azon megyei végzés meg nem tartását, melly szerint határozatilag ki volt mondva: miként a főispáni helyettes által minden hivatalokra kijelölendő egyén nem csak szóval kiáltassék ki, — hanem ezen kivül az e czélra készitendő táblára iratassék föl — hogy igy mindenki tudhassa: ki van kijelölve, mert rendesen illy alkalommal történni szokott zaj miatt csak az elsőnek neve hallatszik; továbbá hogy ámbátor végzésileg kijelentetett: miszerint szavazás a küldöttség által beadott összeirás szerint fog véghez menni — még is ezis a határozat daczára, mint sok más megyei határozatok — figyelembe nem vétetett — a szavazás minden rend nélkül történvén; — csak igaz az, mit rólunk magyarokról mondanak: miként a közügyet személyes érdek miatt — gyakran háttérbe szoktuk szoritani. Igazfi.

*) De, hogy e kizsarolt roppant öszvegből, — legalább e környéken a szegények fölsegélésére, s éhhaláltóli mentésökre csak valamit visszaadtak volna, sem nem hallottuk, sem nem olvastuk. Lev.

A nevelés köréből.

Izraelita leánynevelő intézetek Pesten.

Bár szent igaz, hogy a kereskedés és ipar éltetője a verseny, s az leginkább, mi az emberi erőt ébreszti, fejleszti is növeszti; sőt gyakran szunyadó s egészen uj erőket fejt ki, — számtalan fontos fölfedezéseknek és találmányoknak szülője: még is a szellem körében már gyakorta sok bajnak volt okozója, kivált ha némelly avatatlan kontár elég szemtelen volt a tudósok rendébe tolakodni, s azt tudákosságával, nyegleségével, s nem ritkán alacsony tetteivel megbélyegezni s becsét csonkitani.

Illynemü visszaélések fővárosunkban egy idő óta leginkább az izr. leánynöveldékben vertek gyökeret. — Négy évvel ez előtt Pesten egyetlen egy leánynövelde volt; az idő óta azonban azok száma hatra növekedett, s minő eszközökkel élnek azok népesitésére az illető tulajdonosok, csak az tudhatja, kit vagy a véletlen, vagy foglalatossága azok mechanismusához közelebb vezérlett. Ha talán te is vágyat éreznél magadban jámbor olvasó! az emlitett eljárásról fogalmat szerezni, kövesd szerény tanácsomat. — Fogj kézen egy kis leánykát, s jelenj meg azzal valamelly nyilvános helyen. Rövid idő mulva szomszédod találkozik, ki kis leánykádat, —

ha még ollyan pisze orru, s csukaszáju volna is — elárasztandja dicséretekkel, s kedves gyermeknek, gyönyörü angyalnak nevezvén, mintegy alkalmilag, csak ugy véletlenül kérdezendi, valjon jól tanul e? szeret e iskolába járni? Neked ekkor természetesen azt kell felelned, hogy még nem jár iskolába, hogy épen most szándékod öt valamelly intézetbe adni. — És meg fogod látni, mikép rántandja le nyájas szomszédod az illető nevelöket mind, N. urat kivéve, kihez képest amazok sült sz.....k, — kik N. urnak bocskorsziját sem méltók megoldani, — kikhez okos apa nem hogy gyermeket, de még macskáját sem adhatná aggodalom nélkül, — kik — kik sat. sat. És ezen átalános megrohanás után hirtelen kanyarodással járuland beszédes szomszédod ékesszólásának minden fogásait elörántva a többször említett egyetlen N. ur magasztalásához, s napnál világosabban megmutatja neked, hogy széles e világon nincs olly derék nevelö, mint N. ur, kinek olly feje van, hogy Prágában sincs párja; aztán nem is schmutzig ember, élni hagy mást is, hogy mások is megélhessenek mellette, maga semmit sem tanit, csak a Gschäftet vezeti, az egész tanitást béreltemberekre bizván! — De jól is megy az N. ur Gschäftje, — ugy tele van intézete, mint egy Englische Reiterei; pedig nem szorult ugy reá mint a többiek: mert N. urnak más Gschäftje is van, honnan bizonyos fizetést huz! — Történhetik, hogy barátságos szomszédodat más elözi meg, vagy váltja föl rövid időközben, ki megint N. uramat rántja le, s X. vagy Y. urat magasztalandja egekig. Természetesen támad benned azon kérdés: valjon mi fajta emberek ezek? Ime a felelet egyetlen egy szócskába foglalva: Izraëlita lelet egyetlen egy szócskába foglalva: Izraëlita lelet egyetlen egy szócskába foglalva: Izraëlita l

mi, gondolom, még sem mutat kinzásra? — ellenben pedig szolgálhatok olly példákkal is, hogy némelly olly gyöngéd érzésü ebkedvelö, kedves ebecskéjéröl tökéletesen elfeledkezett, s ott hagyta a kinzó intézetben, — honnan még ezen szegény elhagyottak egyike sem távozott el rosz tartás miatt; s hol épen most is egy szöretlen ölebecske, a mint látszik, nem igen nehezen vigasztalja magát urának vagy urnöjének hallhatlan — hütelensége fölött. — Dr. Zlamál Vilmos m. k. egyetemi tanár s a m. k. állatgyógy-intézet elöjárója.

Vegyes ujdonságok.

***(Bajza József ur) nemzeti szinházunk aligazgatóságát végre még is csakugyan elfogadta, s pályáját jövö octobertöl kezdendi meg.

(Hollósy Kornelia k. a.) mult hétfön fejezé be szerzödési idejét, s utójára „Ernani“ czimü operában lépett föl, s zajos taps s harsány tetszésnyilatkozatok között fogadtatott. A derék müvésznö, ki annyi élvezetes estéket szerzett számunkra, megpihenni sietett kedves övéinek körébe, atyja jószágára. Nyugalom s megelégedés kisérje lépteit, s azon öntudat éljen keblében, hogy sovárgva várjuk a perczet, midön öt nemzeti szinpadunkon ujolag üdvözölhetjük.

(Pestváros tisztujitása) e hó végén, vagy a jövönek elején fog véghez menni, ha pedig ekkor sem, ugy bizonyost többé nem mondhatunk, azt azonban még is gyanitjuk, hogy az országgyülés elött talán csak meglesz.

(Egy orvos,) ki már elöbb fölmetszé ereit, s ennek következtében az egyetemi kórodába gyógyitásul bevitetett, mult napokban, midön már annyira visszaadatott az életnek, hogy a kórodát elhagyhatná, életviszonyai fölötti kétségbeesésböl a második emelet egyik ablakából az utczai kövezetre veté magát, igy reménylvén biztosan unt életének véget vethetni.

(Egy pesti tözsér) ajánlatot tön, hogy ö husz évig folytonosan 14 vkron fogja Pesten a marhahus fontját mérni, s biztositékul 200,000 pforint letevésére kötelezé magát.

(A pestmegyei foglyok) 5 pkért egy személytöl, haszonbérbe adattak, s fogságuk ideje alatt pokróczot, fonalat sat. készitenek. Ezen 5 krból 3 élelmezésre fordittatik, kettö pedig a rab számára megtakaríttatik, hogy az, midön kiszabadul, rögtön lopni ne legyen kénytelen.

(Mióta a budai hegyeket) ösi jogaikba visszahelyezve, ösi magyar neveiken nevezék el, azóta a rosz akarat azon hirt kezdi terjeszteni, miszerint az ös nevekkel egyszersmind a hajdankor rablóvitézei is föltámadtak, kik a regényes tájak látogatóit kizsákmányolják; és beszélnek eseményekröl és furcsa kalandokról, mint megtörtént dolgokról; söt még személyeket is neveznek; ezek azonban a hirharangok legnagyobb szerencsétlenségére mit sem tudnak a dologról, s a tudakozókat azzal utasitják vissza: fognák be inkább szájukat, s ne terjesztgetnének olly alaptalan mendemondákat, mellyek a mellett hogy koholtak, még azon fölül ármányosak is.

(A magyar még Siberiaban is meghonosul.) Egy pesti özvegy asszonynak lánya szinészetre pályára lépvén, miután magát külföldi szinpadokon tökéletesen kiképezé, néhány év elött Oroszországba ment vendégszerepezni, hol egyszersmind szerzödött is. A csinos s ügyes szinésznö Sz. Pétervártt jól fizetteték; de midön egy orosz katonatiszt belé szeretett s kezével megkinálá, a szinésznö lemondott pályájáról, s lett belöle orosz katonatisztnö. A tiszt pár év elött Siberia egyik tartományának igazgatójául alkalmaztatott, hova nejestöl együtt elköltözött; s a pesti hölgyböl lön siberiai igazgatónö. Anyja még most is él Pesten, s már több levelet kapott lányától — Siberiából, mellyekben mindig a fölött panaszkodik: hogy dolgai ugyan nem mennek roszul, hanem nagyon hideg a levegö, s a folytonos szánkázást már lelkéböl megutálá. — Ha földieink közöl valaki Siberiába vetödnék, el ne mulassza e nöt fölkeresni, jóltartásra bizonyosan számot tarthat.

(Liszt Ferencz) hazánkfia jelenleg Konstantinápolyban van, hol öt zongora-sultánnak nevezik. Megérkezése alkalmával fényesen fogadtatott, s mivel a sultan akkor épen a háremben mulatott, az anya-sultánnö által üdvözöltetett, hanem csakhamar a hárembe lön a sultán által meghiva. — Olly kitüntetés, mi eddig hallatlan vala. A sultán nagyon barátságosan fogadá, maga mellé ülteté, s szép hosszu fürtjeivel játszadozott; s midön ez beszéd közben nyilvánitá, hogy a török nemzetet mindenek fölött (?) leginkább becsülné, az örömre gyuladt nagyur, megengedé a háremi nöknek, hogy magukat lefátyolozzák. Az elbájolt zongorahös gyönyörrészegen hagyá oda a pompás kéjlakot. Más nap a császár éjjubi (St. Hiob) nyaralójába hivatott meg zongorázni, hol csak a ministerek s a diplomaticai testület tagjai valának jelen; a sultán oldalánál két kedvencz nö foglalt helyet. Liszt játszott. — S a jelenlevök el valának bájolva. Midön távozék, a sultán megölelte öt, és a két nö kezét csókolásra nyujtá. (Ismét hallatlan kitüntetés). Lakábai visszatérténél egy londoni zongorát talált szobájában, mellyel Scheik Effendi minister által lepetett meg. Este fényes török zenével tiszteltetett meg, melly alkalommal ö is egy török népdalt vert el zongorája erös hangjai majd nem az egész zenekarét föülhaladnák. (S—l.)

(Rimaszombat vidékén) a mult heteken folytonosan több napig tartott esözés után mind a tavaszi, mind az öszi vetések és vetemények a legszebb s legbujább termést igérik; gyümölcs is igen böven mutatkozik.

(A sopronyi szederfa- és selyemtenyésztö egyletnek) jövö évben már saját háza leend, hol a selyemhernyótenyésztést és selyemfonást tulajdon szederfaleveleiböl eszközölheti. Vajha több illy örvendetes hirekröl is értesitetnénk!..

(Kézdi-Vásárhelyen) Erdélyben — oda való lapok szerint — roppant sáskasereg mutatkozott, s a pórnép alig birta a kártékony férgeket tökéletesen kiirtani.

(Alsó-Farkadon) nem messze Dévától Erdélyben, folyó évi május 7dikén egy kömüvespallér felesége, miután már 24 óráig a halotti ágyon kiteritve feküdt, léleknélküli állapotában élö gyermeket szült. Az örködö asszonyt, ki a gyermeket legelöbb pillantá meg a halott anya kebelén, valamint a többi oda hivottakat is e látványra halálos ijedtség fogá el, a gyermekröl azonban többé mit sem gondoskodva, szomoru sorsára hagyák. — Az esemény orvosnak nem jelentetett be, sem más értelmes embernek, hanem mindkettö eltemettetett. — Milly könnyen történhetett, hogy a szegény anya szülésfájdalmai között görcsöket kapott, tetszhalottá lön, s igy elevenen temettetett el. (M. és J.)

(Kolozsvártt) folyó évi junius 10kén egy 19 éves ifju menyecske terhességének hetedik havában 4 gyermeket hozott világra; kettön nehány perczig életjeleket lehetett észrevenni, de a másik kettö élettelen vala; az anya azonban minden veszélyen kivül fris égészségben van.

(A már több helyen megkezdett árpaaratás) igen jól fizet, s igy méltán reménylhetni jó aratást. — A repcze számos helyeken már betakaritatott, sok helyütt azonban minöségre nézve nem a legjobb, s a gyér kelet miatt a tulajdonosoknál jobb idöre vár.

KÜLFÖLD.

NBritannia. London, jun. 21. Tegnap végzé be Victoria királynö kormánya tizedik évét, minthogy 1837dik évi jun. 20kán lépett trónra. E nap dicsöitésére a park s Tower ágyui ugyan dörögtek.

Az „Observer“ szerint a portugal királynö egy fölötte kegyes sajátkezével irt levelet küldött Palmella herczegnek, mellyben öt fölhivja, hogy Lissabonba visszatérjen s elöbbi állomását ö felsége tanácsában ismét elfoglalja.

Franczia ország Páris, jun. 22. A pairek kamrája karzatai 11 óra után már telve valának, kik közt számos tagot lehete a másik kamrából szemlélni, mert Girardin ügye vala tárgyalandó. A ministerek közöl a gyülekezetben csak azok foglalák el helyeiket, kik a fökamra tagjai — Soult marschall, Montebello herczeg, Jayr s Trezel tábornok. Délutáni 2 órakor vezettetett be a „Presse“ szerkesztöje — sápadtan s elfogultan nézett ki, midön az elnök Broglie herczeg vele tudatá, hogy azért idéztetett meg, miszerint a máj. 12kei czikk fölött nyilatkozatot adjon, nyilvános elöadásbani szokatlanságával mentve magát, egy papirt vona elö s arról a következöket olvasá: Egy elvitázatlan tekintély a dics-teljes Portalis azon elvet állitá föl, miszerint a szándokok egyedül a tények jellemét határozzák. Azt jól tudják a pairurak, hogy a testületeket ö mindenkor tisztelte, mindennyilatkozatai, hirlapja minden czikkei tanusiták azt. Azért ha a kamra egy általa állitott tény fölött megsértve lenni érzi magát, bizonyára elhiheti, hogy szándoka azt tenni valójában nem volt. Az elnök azon kérdésére: ha Girardin védelmét bevégzettnek ohajtja-e, mert még egy jogférfit választhat; ö nemmel válaszolt s mélyen meghajtva visszavonult.

Legujabb tudósitások szerint Girardin 134 szóval 65 ellenében a pairkamra által minden vád alul fölmentetett.

Poroszország. A három rend curiájában a zsidótörvényjavaslat fölötti tanácskozások alkalmával Thile statusminister következöleg nyilatkozott: „Sokszor hallám — mondá beszédének elöszavaiban — hogy a zsidók ellen többé semmi ellenségeskedésnek sem szabad létezni, és hogy a köztök találkozó képességgel biró egyéneket tisztelni s kiemelni kell, s öket a statusigazgatóság hasznára alkalmazni; elmult az idö, midön a zsidók elnyomva valának, s arról többé szó sem lehet. De mind erröl meggyözödésem szerint a jelen kérdésnél ugy sincs szó; jól tudom én azt, hogy a zsidók ellenségeskedéssel, megvetéssel, nyomással s gunynyal nagy mértékben árasztattak el s még ma is elárasztatnak. Ha azonban az elöttünk fekvö törvényjavaslat irányáról van szó, ugy ezt, mind ezen szemrehányások még egy lehelettel sem érintik. Engedelmet kérek, hogy egy pillanatig saját személyemröl beszélhessek. Ifjuságomat az akkori idöben dél-porosz tartományban töltém, s az ottani zsidókat nagy tömegben ismerni tanulám; jeles tulajdonaikat, ifjuságom daczára már akkorában ismerém; és sokszor azt találám, hogy mérsékeltségben, józanságban, munkásságban s ügyeik komolyságában az ottani keresztény népség fölött állanak és csak bensöleg s szivemböl sajnálhatám, hogy a keresztény pórnép ezen jeles tulajdonságokban tölök olly fölötte hátramarada. Minden, mi ma a zsidók felöl mondatott, az magában véve egy nagyon szép s derék humanitási elvböl ered; de a törvényhozásnak nem szabad ezen csupán humanitási elvböl kiindulni — az csupán azon elvböl indulhat ki, hogy a humanitás a törvény semmi pontjában se sértessék meg; de e mellett egy más fökötelessége van, t. i. a keresztény status jogainak védelme. Igaz ugyan, ma is volt alkalmam azt hallani, hogy midön a statusról van szó, nem akarnak a kereszténységröl, fökép pedig a vallásról hallani; azonban a tisztelt küldöttek egyike ezt ollykép adá elö, mikép azt én is tökéletesen elfogadom, mondván: a kereszténység ne a statusban, hanem a status fölött álljon s azt kormányozza. Ehez csatlakozom én is tökéletesen. Ezen értelemben, mellyben a törvényjavaslat is elöterjesztetett, össze nem egyeztethetönek tartom a zsidóknak felsöségi jogokat adni. Ök ekép hivatva lennének egy keresztény szellemtöl áthatott törvényhatóságot vagy elömozditni, vagy igazgatni segiteni, s mindkettönek lelkismeretük ellen kellene megtörténi, a mennyiben a kereszténységtöl magukat elkülönzik, a mennyiben ezen keresztény szellemröl tudni mit sem akarnak s ó-testamentomi vallásállapotukban maradni kivánnak. Ugy látszik, hogy legalább a magas gyülekezet tagjai, kiket ma hallottam, egészen tisztában nincsenek: miért a zsidóság még ma is, tizennyolcz század óta, egy elkülönzött népet képez. A talány ez, hogy vallásuk s hitük nemzetiségükkel olly elválaszthatlanul összekapcsolvák, miképen a föld egy népénél sem. Zsidó nemzet mózses-vallás nélkül nem létezhetik s mózses-vallás nem létezhetik máskép mint zsidók számára, vagy a kik egészen zsidók lesznek. A nagyon tisztelt s ékes szónok, Slezia tartomány követe meggyözödésem szerint itt tökéletesen a szeg fejét találta s én annyiban vele tökéletesen egyetértek, midön azt mondá: hogy ö teljes emancipatio mellett szavaz, de azon föltétel alatt: hogy a zsidók elkülönzött s elkülönzö törvényükkel fölhagyjanak. Ha ezen föladat megfejtethetik s meg fog fejtetni, akkor én leszek elsö, ki a teljes emancipatio mellett szavazand. Én azonban nagyon félek, hogy ha a tisztelt szónok e javaslattal lépne a zsidók elébe, ezt felelnék neki: köszönjük alásan, mi zsidók akarunk maradni, s mi, minthogy törvényeinkhez szilárdul ragaszkodunk, minden más nemzettöli elkülönzést erösen követelünk, mit törvényünk parancsol. S mivel ezekhez erösen ragaszkodnak, annál fogva a törvényhozás annyira nem mehet, hogy elöttük minden korlátokat eltöröljön s részükre megnyisson. Ha Konstantinápolyban születtem, de keresztény vallásban neveltettem volna, s vallásomhoz hiven ragaszkodnám (mit mély becsüléssel elismerek, hogy a zsidók tesznek) — ha én ott szü-

lettem volna s ott élnék, tehát polgárilag meg lehet nagyon jól érezném magam; de nagy balgaságot követnének el a törökök, ha engem országukban valami felsőségi hivatalba helyeznének, mi által kezeim szabadokká lennének, s mindent tehetnének, mit akarok, hogy ama török hitdüh keresztény szelidséggé idomittassék. Hasonló viszonyban állanak hozzánk a zsidók. Ha ők közigazgatásunkban hatást gyakorolandnak, ugy járnának mint én Konstantinápolyban, s én ugy vélem uraim, hogy ezt nekünk ohajtani nem szabad. Még egy pontot akarok megemlitni. A sajtóról s azon befolyásról vala szó, mit zsidó irók abba gyakorolnak. Én ezen befolyást ellenségeskedésnek semmi esetre sem tulajdonitom, hanem azon körülménynek, hogy a zsidónak magában tekintve semmi hazája sem lehet, mint mire őt hite utasitja. Sion a zsidók hazája. Minden zsidónak, ki egy hivő zsidó — mert ollyanokról, kik sem Krisztusban, sem Mózesben és a profétákban nem hisznek, itt szó nincsen — tehát minden zsidónak, ki vallásában hisz, ott van hazája, pillanatát soha el nem fordítja. Ő más nemzetek közt ugyan lehet alázatos alattvaló, ő az állapotoknak, mellyekben él, saját érdekeiből vagy általános emberi szeretet érzetéből nagy áldozatokat tehet, de soha német és soha porosz nem leend, mivel neki zsidónak maradnia kell. Ama zsidók, kik a sajtóban olly különféleképen föltünnek, nem tehetnek máskép, mint vagy a zsidóságot vagy a cosmopolitismust hirdetni. Fölötte jól tudom, hogy kivált a mostani divatos zsidók közt az illy cosmopolitáknak nagy tömege létezik. De épen ez mutatja azon ürt, mellyet nekik hitük hátra hagy: hiányzik hazájuk. Azért ismétlem, a zsidók nem lehetnek lelkük mélyéből soha poroszok és németek. Mintegy szokásból lehetne őket azoknak tartani; de valódilag vagy hitükről le kell mondaniok, vagy vélt hazájukkal fölhagyniok!"

Olaszország. Róma, jun. 17. IX-dik Pius első kormányéve szerencsésen lefolyt, mint ezt hajnalhasadtakor az ágyudurrogások hirdeték. A tegnap kiadott programmnál fogva, a 14 város-részben, bizonyos kijelölt templomban fényes isteni szolgálat tartatott, mellynek bevégeztekor az egész gyülekezet a Foro romanora ment, innen a Capitoliumon át a Quirinalba, a polgári őrsereg ama diszes zászlóval elöl, melly Bologna lakosságától a rómaiaknak ajándékoztatott. Ezután következtek a 14 városrész lakói lobogóikkal, zenekaraikkal; mintegy 6—700 énekessel. Ezekután szinte zenével az egyetem tanárai s tanulói. A lobogókon nagy betükkel e szavak állának: Közbocsánat; helyhatósági szerkezet; követek; oktatás; törvénykönyv; vaspályák; IXik Pius; a hon atyja. Midőn a pápai palota előtt megjelentek, dicsőitő dalt hangoztak a pápára hosszu életeért s uralkodásaért esdve a mindenhatóhoz; a pápa a sokaságra áldást mondott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Dijosztás az iparegyesületnél. A mesterinas művek kiállitása következtében, a kiállitó jelesebb mester-növendéknek megitélt dijak folyó julius 4-én, vasárnap délelőtti **10** órakor, az iparegyesületnek teremében (Ujvilág utczai Ilkey-féle házban) nyilvános ülésben fognak kiosztatni. Az érdemes czéhek előjáróságai s mester és legény tagjai, általában az ipar minden baráti szivesen láttatnak a mesterségi fiatalság e szerény ünnepén. Junius 30-án, 1847. —

Csanády, jegyző

Hivatalos jelentés a kir. magyar természettudományi társulat évnegyedes közgyüléséről. A királyi magyar természettudományi társulat f. év jun. 5-én tartá évnegyedes közgyülését. Közörömére a számosan egybegyülekezett munkás tagoknak szeretett első elnökünk pécsi püspök Scitovszky János ő nmlga becses megjelentével szerencsésité társulatunkat. A meglepetés öröme hangos éljenekben tört ki, mellyek között elfoglalván ő nmlga az elnöki széket, ékes szavakkal üdvözlé a gyülés tagjait. Fölhivá a hivatalnokokat, hogy az alapszabályokban kiszabott rend szerint kezdenék meg a gyülés tárgyait. Erre másodelnök fölolvasá érdekes megnyitó-beszédét, mellyben hiven előadá a társulat évnegyedbeli tudományos és beligazgatást érdeklő munkálatit. Kiemelé a' szakgyülések és az azokban működött tagok kitünő munkásságát, kik fáradhatlan szorgalmukkal ujolag olly tudományos mozgalmakat és haladást fejtének ki, mellyek társulatunk méltó diszére és további fejlődése biztositására méltán szolgálhatnak alapul. A milly buzgalommal emeltettek ki egyesek fáradozásai, épen olly lelkesedéssel szavazott szives köszönetet a közgyülés a buzgó tagtársaknak tudományos áldozataikért, mellyeket a természettudományok hazai oltárára rakni törekedtek, s ha nem oszthatott is a társulat — jelen körülményei közt — érdemlett munkabért, örömmel nyujtá azt, mivel birt: a méltánylást s a polgári érdem legszebb jutalmát: az elismerést.

A szakgyülések munkálatain kivül a legközelebb lefolyt idő alatt több természettudományi kirándulás is tétetett földismei s a növényzet kifejlődési foka vizsgálata tekintetéből s hasonló adatok gyüjtésére a vidéki tagok is fölszólittattak. Az évkönyvek második füzete szerkesztésének munkálatai megkezdettek. Egy a társulat közremunkálása és pártolása mellett kiadandó természettudományi magyar folyóirat terve kidolgoztatott, és szabaditék-megnyerés végett az illető felsőbb helyre megtéttettek a szükséges lépések. Mindkettőt tudományos becs s egyszersmind hazai érdekesség jellemzendi. S ha e vállalatukat hazafiui méltánylás és pártolás kellően ápolandják, az eredmény polgártársaink több osztályaira sikerdús leend. A könyvtár és gyüjtemények naponkint gyarapodnak; gazdagiták pedig azokat dr Hammerschmidt, dr Abendroth, Majer István, Farkas Ferencz, Rosenfeld József, Horovicz Fülöp, Haidinger Vilmos, Hanák k. János, Bugát Pál, Hermann János, Sadler József, Nándory József kincstári tanácsos, Gebhardt Ferencz s Bolla János urak. Állásunk szilárditására mind az országgyüléshez, mind magas pártfogónkhoz kérelemmel járulni elhatározók, mellyek meghallgattatásáról, tekintve az ügy szentségét és fontosságát s hazafiui szándékunkat, előre is édes reménnyel kecsegtetjük magunkat. —

A' Schuszterféle mult évben kihirdetett pályakérdésre egy felelet sem érkezvén, a mult évi jutalomdij a tőkéhez csatoltatik, jövő évre pedig következő kérdés tüzetik ki megfejtés végett: „*Vizsgáltassanak meg a budai vidéken található márga-fajták, mellyiket lehetne közülök meszlény gyanánt vizalatti épitésre használni. Hasonlittassanak össze a szerémi — a pesti lánczhidnál jelenleg használt meszlénynyel.*" A jutalom 60 pforint; beküldési határidő jövő 1848ik esztendő május 30ka, mikorra az egyedül magyar nyelven irt értekezések a szerző nevét rejtő jeligés-levelekkel ellátva, a társulat első titoknokához bérmentesen küldessenek be.

A szakbeli választmányi tagok, az alapszabályok értelmében uj választás alá kerülvén, a szakok által kijelöltek közől titkos szavazat utján szakbeli választmányi tagokká választattak, az élettani szakban: Rhédey Antal és Lenhossék József; az állattaniban: Petényi Salamon és Hanák k. János; növénytaniban: Gerenday József és Dorner József; természettaniban: monte-degoi Albert Ferencz és Szőnyi Pál; vegytaniban: Nendtvich Károly és Molnár Janos; ásványtaniban: Sadler József és Pecz Vilmos. A társulat tagai szinte titkos szavazat utján következő jelesekkel szaporodtak: külföldi levelező-tagok: Natterer József és Kollár Vincze, a cs. kir. természeti gyüjtemény őrei, Löwe Sándor birodalmi főpénzházi próbamester, dr Hyrtl József tanár, mindnyájan Bécsben és Unger Ferencz tanár Gräczben. Rendes és tankedvelő tagokul megválasztattak: Gindly József tb. Czeczén, Mazur Erneszt orvostr Temesvárott; Rothhammer Antal kir. dohányhivatalnok Pesten; Ujházy József sebészmester Gyomán; Daraghy György sebészmester; Szepessy Imre kegyesrendi áldor és nevelő; Görög Imre nevelő; Práznovszky Ignácz királyi ügyvéd; Arenstein József ipartanodai tanár, Krause kamrai tanacsnok, Gelenczey Pál iparegyesületi tanár, Elend György gyógyszerész, mindnyájan Pesten; Szvorényi József tanár Székes-Fejérvárott, Sümeghy Pál lyceumi tanár Váczon, Tormay Károly Tolnamegye főorvosa Szegzárdon s dr Láner Antal Nagy-Károlyban. Segédtagul: Czettler János orvosnövendék Pesten. A scontro rendben találtatott. A pénztári vizsgálatból kitünt, hogy a legközelebb lefolyt évnegyedben az összes bevétel 515 ft 15 kr volt p.p. a kiadás pedig 665 ft 20 kr p.p. a mult évnegyedi pénztári maradvánnyal van jelenleg a pénztárban: 510 ft 12 kr p.p. Dr. Kovács Sebestény Endre titoknok.

Juh-eladás.

Fóméltóságu hg. Batthyány Fülöp ur enyéngi uradalmában Veszprémmegyében a lepcsényi postához ½ óra távolságban még eladatnak nemesitett számfölötti tenyész-juhok u.m. üző kos öreg 3ad fü 100 db, anya öreg 3ad fü 650 db, anya tavali, 100 db, ürü tavali 100 db, és bárány 600 db. Kelt Enyéngen junius 19kén 1847 az urod. tiszti irodából. (1)

Pályázati hirdetés.

A magyar királyi tudományos egyetem hittani karánál ürességbe jött „Ágozatos hittan I-ő részének" tanszékére a nevezett hittani kar előtt tartandó pályázásra folyó évi augustus 4-ke olly hozzáadással tüzetett ki: miszerint azon tudoroknak, kik a nevezett tanulmányt több év folytán valamelly tudományos intézetben tanitottak, vagy e tanulmány nemében kiadott munkáik által magoknak hirt és nevet szereztek, az egyszerü folyamodás utja is nyitva leend. Kelt Pesten, junius 26-án 1847. **Szoblahói Pálma** Elek
2—3 egyetem tanácsi jegyző.

Árverési hirdetés.

Pestmegyében, Pestől 9, Kecskeméttől 4, Nagykőröstől 6 órai távolságra fekvő 3,000 holdat tevő pusztabeli rész — tágas és czélszerü lakházzal, és egyéb gazdasági épületekkel folyó 1847 évi szentmihály naptól számitandó 6 vagy több évre is haszonbérbe adandó; 200 hold föld kétszer jól megszántva adatik által, 90 pesti mérő rozszsal, 30 pesti mérő árpával és 30 pesti mérő zabbal. A haszonbérlő jármos ökreit már folyó évi september első napján az őszi munka megtétele végett oda küldheti, mellyeknek hely és jó mező fog adatni. Az eddigi haszonbérlők a pusztában fognak ugyan még telelni, az uj haszonbérlő azonban azon kivül hogy az őszi vetést önmaga megtétetheti, lakást, 12 vontató szénát 40 pfntért, egy öl tavaszi szalmát 10 pfntért fog kapni. A haszonbéri föltételekről bővebben értekezhetni Pesten Kalas Zsigmond ügyvédnél Trattner-Károlyi házban. (2—3)

Hirdetés.

Az ungvári k. kam. urodalom részéről Lyutta kamarai helység közelében egy üveggyár fölállitására, s tizenkét éven általi használatának joga, mellynek nagyszerü üzletére megkivántató anyaglat is elégséges mennyiségben helyben találtató, folyó évi augustus 23-án Ungvárott tartandó nyilvános árverésnek a magy. k. u kamara jóváhagyásának föntartása mellett, ki fog tétetni.

A vállalkozni szándékozók ennél fogva száz pftnyi bánatpénzzel, nem különben az igérendő egy évi haszonbérletiösszeggel föléró status-papirban is nyujthatandó — biztositékkal ellátva, az emlitett árverésrei megjelenésre ezennel fölszólittatnak.

Egyébiránt irásbeli ajánlatok is elfogadtatnak, mellyek e felirással „Ajánlat az ungvári üveggyár fölállitási árverésre" a n. m. m. k. udv. kamarai elnökséghez f. é. augustus 15dígig az ungvári k. kamarai főtisztségnél pedig az árverés napjáig lepecsételve benyujthatandók.

A szerződési föltételekről Budán a m. k. u. kamara számvevő hivatalánál, vagy az ungvári k. kam. főtisztségi irodában értesülhetni, valamint az üveggyár fölállitására kihasittatott helytérség is a helyszinén megtekinthető. 1—3

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Junius 21-kétől bezárólag junius 27dikig.

Junius	21kén	1413.	Junius	25kén	569.
„	22kén	880.	„	26kán	782.
„	23kán	651.	„	27kén	4020.
„	24kén	834.	Összesen:		9,149.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Junius 29-kén: Vicomte Letorières. Franczia vigjáték 3 fban. Először.

Junius 30-kán: Rózsa. Eredeti vigjáték 3 fban Szigligetitől.

Julius 1jén: Dom Sebastian. Nagy opera 5 fban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest junius 29én (pesti mérő.)

——420 ——— ——300 ——290 122-130 ———

Mosony junius 24én (pozs. mérő).

310-363 250-270 248-270 210-235 80-101 215-232

Miskolcz junius 23kán (pozsonyi mérő.)

275-280 265-270 235-240 195-200 74-75 200-205

Pozsony junius 28án (pozs. m.).

300-320 ——— 210-255 210-220 90-100 210-220

Lotteriahuzások.

Kassán junius 26kán: 55. 38. 82. 56. 4.
Bécsben „ 26kán: 62. 41. 40 9. 18.
Gréczben „ 26kán: 39. 74. 77. 78. 47.

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs junius 26kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 106 13/16; 4 pctes 96 7/8; 3 pctes 69; 2½ pctes 54 7/8. — Statuskölcsön 1834ki (500 vfrt) 765; 1839diki (250 pfrt); 298¾. — Pesti középponti pasut részvény (500 pfrt): 98¾; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 110; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 625¾; bécsi bank-részvény 1608; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 122½; éjszaki vaspálya-részvény 164¾; majlandi 109⅛ windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Dunavizállás. Junius 30kán: 12′ 7″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

515. szám 1847.

Vasárnap jul. 4.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. — Miről van a kérdés? Mi az első, az alapteendő? II. — Törvényhatósági tudósitások. Árvából, Hevesből (közgyülés). — Magyar academia. — Vegyes ujdonságok. — Országos pletykagyártás. — Vidéki hirek. (Szigethről).

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a hidegkuti megüresült kir. harminczadosi állomásra Schauschek János rudersdorfi utlevélvizsgálót; a klenki megüresült k. harminczadosi állomásra Pintér Antal zimonyi tisztirnokot; a pesti megüresült k. harminczadhivatali irnokságra Pfahler Károly ottani áru-vizsgálósági gyakornokot; végre Alth Károly decr. gyakornokot peklini ellenőrködő számtartóhivatali irnokká alkalmazta.

Pest, julius 3.

Miről van a kérdés? Mi az első, az alapteendő?

II.

A szőnyegen forgó ezernyi kérdések csaknem mindegyikéről azt szoktuk mondani, hogy azok előleges megfejtést igénylő s halasztást nem türő kérdések. Mi ezt természetesnek találjuk; mert miután a nemzetek és tevékeny emberek legbecsesebb tőkéjét — az időt, olly sokáig elpazaroltuk; miután sem a kort, sem a körülményeket, sem az emberi nem átalános haladását meg nem vigyáztuk, most már az események hatalma fejünkre kezd nőni, — rémülve vesszük észre a hézagokat, mellyek társasági állapotainkban nyiladoznak; s tennénk mindent a világon, csak volna ember a világon, ki megmondhatná, hol fogjunk legelőbb a dologhoz, csak találkoznék ember a földön, ki ujjal mutatná meg: „mi“ az első, az alapteendő?...

Midőn pedig fönhangon szól lelkünkhöz az érzelem, hogy először is ezen „mi“? fölött tünődni, számitni, kutatni s egybevetni minden becsületes hazafinak szent kötelessége, kötelességünk tehát tenni ezt nekünk is; és midőn fönhangon szól lelkünkhöz azon meggyőződés, hogy ezen „mi“? először is már semmi esetre sem lehet valamelly egymásba nyuló, egymást egyensúlyozó specialitások lánczolatának rendszere, melly a kibonyolulások ösvényén végelvhez vezethetne, hanem épen megforditva: ezen „mi?“-nek lehetetlen másnak, mint egy végfokozatu elvtételnek lennie, melly az alkotandó specialitásoknak eligazitó vezérfonalul szolgálván, a részletességi reformok egy egész rendszeresitett lánczolatbai illeszthetőségénél, a foglaló kapcsot képezze; azután pedig: hogy ezen „mi?,“ ügyeink s bajaink tényleges állását tekintve, nem lehet valamelly igenleges, hanem tisztán nemleges elvtétel.

Ezen tétel — nézetünk szerint — igy hangzik: „ne sovárogjunk az ujszabásu, hasznosságára nézve be nem bizonyult, elemeit tekintve pedig politikai életünkben alannyal nem biró s igy csupán elméleti elven épülhető parlamentaris kormányrendszer után, hanem önálló alaptörvényeinken nyugvó kormányformánkat nemesitni, s tökéletesbiteni törekedvén, hozzuk azt részint czélszerü részletes törvények megalkotása, részint pedig maguk az alaptörvények uj biztositása által a müveltebb kor s élet igényeivel összhangzásba.“ Ezen tétel még határozottabban kifejezve igy hangzik: „tiszteljük a korona s a nemzet közt kölcsönös alaptörvények erejénél fogva önálló, s egyoldalu követelés utján semmi változást meg nem türő charta alapelvét, ne törekedjünk minden vitatkozás alatt levő részletességi kérdések keresztülviteléné l az ezen alapviszonyokon nyugvó „status quo“nak bebonyolitására, változtatására, vagy épen megingatására, hanem iparkodjunk inkább megtalálni, sminél határozottabban kijelölni, körülirni azon vonalat, mellynél a nemzet s a kormány kölcsönös jogai kezdődnek s tekintöleg végződnek....

És nincs kétség, miszerint az által, mit az egyetemes magyar oppositio, mint párt, legközelebb kimondott, most már egész határozottsággal lehet állitani: hogy az itt fölhozott tétel az ő részéről, nemcsak egészen ignoráltatik, hanem az ellenzéknek minden fönforgó s vitatás alatt levő specialis kérdések iránti gyakorlati lépései s parlamentaris modora is folyton oda van irányozva, miszerint mind a provincialis, mind pedig az országos parlamenti hatáskör a korona alapjogai rovására minél szélesebben kiterjesztessék, sőt az, egész a parlamenti kormányelv s ministerfelelősség végfokáig emeltessék....

Már csak ezekből is, miket eddig fölhoztunk, tisztán fog olvasóink előtt állni azon egész végpont, mellyre mi, mint alapra, jelen czikkeinkben kifejtendő összletes okoskodásaink irányát s eredményét fektetni szándokozunk; tisztán tünik föl t. i. hogy a mi állitásunk az: miszerint az oppositionak a parlamenti kormány s ezen nyugvó ministerfelelősségi rögeszméjére állitott sovárgásai s akarásai már benmivoltuknál fogva olly természetüek, mikép azok minden kigondolható akár nagyszerü s nyomos, akár pedig bármi csekély fontosságu mind közjogi, mind pedig közérdeki specialitási tervek s inditványok megvitatásánál az inditványozott s vitatott tárgyon ugy keresztül szövődnek, és azt olly annyira áthatják, hogy az illy tárgyakat azon módszer-, elv-s szerkezetben átereszteni s megszavazni, mint a mikép az oppositio azokat követeli, egyenesen annyit tenne: mint szintannyi lépcsővel elömozditani magát az oppositio közjogi elvét, t.i. a parlamenti kormány-felelősség elvét, és hogy az oppositionál minden eddig akármelly részről inditványozott akár közjogi, akár anyagi s közérdeki kérdéseknél a föczél: a parlamenti kormányfelelősséghez egy lépcsőveli közeledés, maga pedig az inditványozott specialis tárgy nem másnak, mint az ezen föczélra vezető uj meg uj eszköznek tekintetik.

E czikkeinkben kitüzött egész föladatunk — az iként kimondott állitásunknak minél világosabb földeritésétől s minél szigorubb bebizonyitásától függ, és csak ez által motiválható azon munkánk s fáradságunk, mellyet az oppositio ezen alapközjogi követelésének káros volta kitüntetésére forditottunk; mert ha az ellenzékieknek föföladatul kitüzött parlamenti kormány-elvük csak olly egyes tárgykép tekinthető, mellynek a specialitasok keresztül vitelére semmi befolyása, és melly ha egykor tüzetesen inditványoztatnék, — a kormányi sanctionak megtagadása által egész lényegében elmellöztethetik, — akkor ezen elvkérdéssel előlegesen bibelödni ha nem káros, legalább is henye idővesztés; bizonyos azonban: miként az oppositioval, a szőnyegen levő s még fölmerülendő ezernyi tárgyaknál, benfoglaltan s burokban mindannyiszor ugyanezen egy közjogi alapelvvel kell megküzdenünk annyira, hogy mi uralkodó föszükségnek tekintjük előlegesen eldönteni: valjon megengedi-e a kormány s a nemzet, ha az oppositio a maga parlamenti kormányfelelősségi rendszerének elvét tolja föl vezérelvül s irányadóul az átalakulást tényezendő összes törvények meghozatalánál, vagy pedig jó előre tisztába hozandja s elvkép kimondandja azt: hogy a megalkotandó átalakulási törvényeknek a önálló alkotmányos alapelv s rendszer szellemében kell keresztül vitetniök.

Hogy azonban mind a most mondottakra, mind pedig még következendő tárgyalásainkra nézve minél világosabbak lehessünk, nagy okunk van előrebocsátani csak summitási elemzését azon különbségnek, melly a parlamentaris kormányforma közt, és a önálló status quo, vagy is: a önálló alap-s más törvények megváltoztatására nézve a korona és a nemzet közt megosztva levő magyar alkotmányos kormányrendszer között létezik. E különbségnek világos fölmutatása bizonyos tekintetben valóságos lelemény az eszmék országában, valóságos előlépés az alkotmányos formák különbözősége fölötti eszmetisztulás felé.

A mi kormányformánknál, melly igen helyesen egyezkedési, diaetalis tractatusi kormányformának is neveztethetik, a statusquo-nak megváltoztatása tekintetében — a sanctio megtagadása a kormány korlátlan szabadságában áll; mig ellenben a parlamentaris kormány eszméje s lényege az: hogy ha a chartai status quo-nak módositását, sőt megváltoztatását is a törvényhozó nagy testületek többsége szilárdan s állhatatosan kivánja, akkor a sanctionak in ultima analysi visszautasithatlanul be kell következni. Az illy alkotmányos rendszernél a koronának annyira eldicsért „vetoja“ végelemzésben egy nagy csalódásnál, egy nagy hazudságnál nem egyéb, miután a kormány a parlamentek többségének kifolyása levén, olly ministerium nem léphet föl, melly a parlamentek ismételve s ingathatlanul kimondott szavazatának ellenére a sanctio megtagadását magára vállalná; a korona részére tehát nem marad egyéb hátra, mint vagy a sanctiót megadni, vagy statuscsinyhez folyamodni, és a chartát épen ezen, a parlamentek állhatatos követelésének hatalomszó általi megtagadása által erőszak utján megdönteni.

Az illy parlamenti kormányok lényege s természete tehát in ultima differentia abban fekszik: hogy a parlamenteknek mindig jogos hatalmában áll a chartán tulmenni, és lépésről lépésre a kormányt egész a parlamenti absolutismus fokáig fölcsigázván, a királyságot végtére egészlen nullificálni; mig a koronának, ha a chartát illy módon megtámadtatva és perczről perczre megnyirbáltatva szemléli, a status quo föntartására nézve nincs és nem lehet más utja, mint az erőszak — a statuscsiny. Ellenben az egyezkedéseken, az ugy nevezett diaetalis tractatusok eszméjén s lényegén nyugvó kormányformánál a charta olly bevégzett finalitas, mellyen csak mind a két rész, t. i. a parlamentek és a korona közös beleegyezésével lehet változást tenni. Az absolut végkülönbség tehát a két kormányforma közt az: hogy az egyiknél a parlamentekre nézve mindig törvényes alakban gyakorolható a charta határaini tulhajtás, mig az illy kormányformánál a koronának, a királyságnak e tekintetben kezei kötve vannak, és ha tullép, ezen tullépése már erkölcsi, hitszegési, nemzetéletölési, szóval: kényuri erőszak.....

E szerint a parlamenti kormányformáknál a forradalmak a parlament részéről mindig az alkotmányes közjog, a charta sajátlagos lényegében gyökerezett törvényesség szinét viselik, mihelyt a korona s kormány a parlamentnek a status quo megdöntésére intézett lépéseit s terveit szilárdan hátráltatni igyekszik; mig a korona s kormány részéről a charta határaini túllépés soha és semmi esetre nem nyer legalitási sanctiot, bármi igen világos legyen is, hogy a parlamentek majoritásának örve s ürügye alatt a nép e chartában nyugvó status quo-t megdönteni akarja... Az illy parlamentaris kormányformák tehát legtalálóbban a trón és parlament közti örökös, hol titkos és a legalitás szine alatt viselt, hol pedig nyilt és forradalmi háborunak tekinthetők; — ellenben a diaetalis egyezkedési kormányformáknál, mellyek alapját a törvényhozásnak a korona s parlamentek közti egyiránti megosztása teszi, a legalisált forradalomnak eszméje egészen ki van zárva, és a chartának bármelly rész általi és bármelly alakbani megtámadása: hitszegés, erőszak.....

A mi kormányformánk tehát jelenleg a status quo, és alap- s más törvények megváltoztatására nézve a kormány s parlamentek közt egyiránt megosztott törvényhozási kormányforma levén, valjon — lehete — föleg az éjszakeuropai többi kormányformák

lényege mellett, józanon s okosan a mi kormányunktól követelni, vagy csak reményleni is, hogy a parlamentaris kormányforma fölállitására sanctióját adandja.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Arvából. Junius 20. Rendes levelezői tisztemnek eleget teendő, a legnagyobb esőzés daczára junius 15-kén tartott évnegyedes közgyülésünkre megérkezék. Mgos elnökünk egyszerüen üdvözölvén a rrket, a n.m. h.tanács azon intézvénye került szőnyegre, melly az orvosok, sebészek, s mérnökök kiküldetése idejében adatni szokott dijaik felöl e tekintetben leendő mihez tartás végett — tett elöterjesztésünk következtében értekezik; — melly alkalommal eszmetársulat fonalán indulva, megpendittettek teremünkben még azon dijak is, mellyek az utósó galicziai forrongás alkalmával a határokra kiállitott őröknek megyei pénztárunkból fizettettek; — minek következtében azon okból, hogy: miután a kirendelt örök szolgálata az egész állodalom javára vonatkozik — megyebelieink terhe könnyitése tekintetéből alázatos fölirásunk nyomán ő felségénél esedezzünk, hogy ezt az öszveget a n. m. m. kir. kincstár megyei pénztárunknak téritse meg. Ennek azonban, miután ez, elnökünk véleménye szerint, administrationalis kötelességi körünkbe vág, alapos indokolási oksuly hiányában hely nem adatván, abban állapodtunk meg, hogy inkább a thurdosini hidra kérjünk ő felségétől némi segélyt, melly hid épitése körül ugy is fölötte aggódunk, valjon leendünk e képesek a közinség miatt parányi erönkhöz mérve jelenleg azt, mint erönket fölülmuló roppant munkát, véghez vihetni. — Fens. Mária Dorottya, s István kir. helytartó ő hgségüktől érkezett kegyelmes válaszaik szivélyes éljenzések közepette fogadtattak. — — Komárom vmegye az iránt tudakozó körlevele: valjon léteznek e megyénkben Mosonyféle vámok? egyszerü e tárgyban adandó értesitő válasz mellett tudomásul vetetett, minthogy sem a mosonyi, sem a kebelünkben fönálló vámokban sérelmet egyelőre nem látunk.—— Hevesmegyének a parádi botrányos ügyet tartalmazó körlevelére sem mosolygott kedvezőbb arczczal a sors Árva mostoha bérczein. Bizony az uralgó inség csapásai alatt meggörbedt megyének nem igen kerekedik kedve illy s hasonló, a nemesb érzésü kebelt undorodással elárasztó kicsapongás s látszólagos sérelemnek keresztelt tény körül tett eljárásokat pártolni. Hevesmegye e körlevelében azt akarja kiokoskodni, hogy a kormány sérelmet követett el az által, mivel megyéje a parádi ügyben véghezvitt eljárását megsemmisiteni, s az egész tárgyat kir. biztosra átruházni méltóztatott. Ezek folytán fölhí bennünket, hogy az országgyülésen követeik által e tekintetben elöterjesztendő sérelmet istápoljuk. Mi azonban ezt nem teendjük, mivel napfénynél világosb az, hogy a megye e tárgyban egy év lefolyása alatt nem csak hogy erélyesen el nem járt, sőt mitsem tett, s igy az egész comissionak más senki sem oka, csak maga a megye, miért is nem hogy harczolnánk a kormány tette ellen, sőt hódoló hálával adózunk ő felségének, hogy valahára az igazság felséges királyunk föllépte által megboszulandja magát. Ezeknélfogva tehát a levél tulzó igényei miatt nálunk egyenesen nem pártoltatik. — Miképen ápolja önjobbágyait az árvai urodalom Europaszerte elhiresztelt inségünk közepette, már többször jutott alkalmam tudatni t. olvasóimmal. Jelenleg ismét az árvai haldoklók, kik fölött a halál mogorva madara huhogni kezdé már síri dalát — más roppant naponkint tanusitni szokott áldozatok mellett husz ezer forintot az inségeskedők fölsegélésére szentelt. Ezen érdeme által — melly soha el nem enyészendik, mert azon diszoszlopra van följegyezve, mellynek sem az idők vasfoga, sem a századok hosszu sora, sem az elemek viharai nem árthatnak — kivívott babérkoszoru legékesb virággal örökké még az enyészet örvénye fölött is viruland mlgos gróf Zichy Ferencz, mint az árvai urodalom igazgatója fölött, mellynek zöldellő levelei nagy dicsöitésül Szmrecsányi János mint igazgató halantékait is diszesen ékiteni meg nem szünendenek, a jobbágyairól gondja alá bizott örködése miatt. A szepesi káptalannak avatott tollal s magasztos kegyelettel irt s megyénkhez intézett — mlgos Bélik József püspök haláláról, nemkülönben mlgos Andujár János cz. püspöknek káptalani helyetnökül történt megválasztásáról tudató levele, síri csend közepette elolvastatván — a nemes megye kedélyére csupán bú érzelmeket idézett elő, azon nagy férfiu elhunyta miatt, kit a megye az érintett püspök elhunytával elvesztett. Nem volt megyeteremünkben mlgos elnökünk kikeblesitése szerint olly egyén, kinek a bold. püspök kimulta miatt bánat nem esett volna szivére, föleg tekintvén azon kegyes alapitványát, mellyet örökös időkre — Árvamegyéből minden 3dik évben küldendő két leány növeltetésére s kiképeztetésére a kassai apáczák zárdájában tett. A boldogultnak halála fölötti osztatlan fájdalmunkat jegyzőkönyvileg kinyilatkoztattuk, miről a szepesi káptalan is értesitetni fog. — Azon legfelsőbb rendelet nyomán, mellynélfogva cs. kir. föhg István ő fensége s királyi helytartó országunkat beutazandja, hódoló tiszteletünk lerovására nagy számu küldöttség neveztetett; hol fogadandja azonban ő fensége tisztelgőinket, még nem tudatik. — Borsodmegyének a nádorválasztás tárgyában hozzánk küldött körlevele, pusztán elhangzott. Mi e tárgyat tüstént eredetében éretlen megfontoltuk s ahoz alkalmazottan intézkedtünk, nem akarván holmi szőrszálhasogatásokkal a bizalmatlanság terére lépni s mindent tühegyre állitani, s föleg az országos örömmel összekapcsolt e tárgybani lelkesedésre némi homályt vetni. — Az idei termésről majd később adandok tudósitást. *)

Hevesből. F. évi junius 14én évnegyedes közgyülésre valánk egybehiva. A kitüzött napon szokatlan számmal jelentek meg a rendek, azért olly valamit gyanitottunk, mi a rendeket vagy érdeklette már, vagy fogja érdekleni; s nem csalódtunk. Főispáni helyettes ő méltósága ugyan is szokott éljenek között székét elfoglalván, rövid bevezető beszédében a tanácskozás alá veendő tárgyak fontosságára, kiváltképen pedig azon időpont megérkeztére figyelmeztette a megye rendeit, miszerint a táblabiráknak eddig gyakorlott módoni választása iránt kelljen rendelkezni. Ezen intézkedés előtt azonban első alispánunk, a szokásos s évnegyed által történtekröli kellő jelentését tevé meg. Előadván: hogy a megválasztott táblabirák szorgalmas közremunkálása által tetemesen fogyott az ügyek halmaza, elősorolva azon tárgyak számát, mellyek bevégeztettek, s bevégzendők, mellyekről azonban itt azért nem teszek említést, ne hogy sokaknak érdektelenség által unalmat okozzak. Kiemelte különösen a tömlöczökben megsokasodott rabok állapotát, kik részint azért, mivel egy szobában többen kénytelenittetnek összeszorulni, részint a tartás szük volta miatt gyengülni, s többen skorbutba esni tapasztaltattak. — A megyében egyébiránt valamint az egészség megnyugtató volt, ugy kisebb kihágásokon kivül nagyobbszerü büntettek sem követtettek el, (ha azon két egymásután következett gyilkossági eseményt nem emlitjük, mellytől az egri közönség maig is borzad, — mellynek azonban alapos leirása nem föladatom) ezen alispáni jelentésben különösen kiemelve volt továbbá az éhséggel küzdő nép szánandó sorsa, s a szivtelen uzsorásoknak lelketlensége, kik gabonájuk árát hallatlan magasságra fölszökkenteni, s igy e pénzetlen időben éhhalálra kényszeritni nem irtóztak azon kevés népet is, mellynek kezeire olly nagy szüksége volna még a legzsarlóbb zsidónak is; melly súlyos időszaki körülmények rendkivüli kisgyülés által rendkivüli rendszabályokra készteték az alispáni gondos intézkedő hatóságot. Ezeknek folytában tehát főispáni helyettes ő mlga rövid kivonatban határozattétel végett ismétlé az alispáni jelentést, a rendek pedig határozatul mondák ki:

1-ör. Hogy a rabok beteges állapotának okairól, s leendő segélyeszközökről adandó vélemény végett, megyei főorvos közbejövetelével küldöttség neveztessék.

2-or. A szegény nép jelen kenyeretlen időben, a megyei közmunkától fél évre fölmentessék.

3-or. Hogy a katonaság számára megszerzendő termesztményekért 3000 pengő forint levén szükséges, minthogy a számvevőség e számitást pótló jelentéskép adta elő; annak, miért változott az előbbeni számvevői jelentés, s igy az előleges fölszámitás is, holnapi napra okait adja elő a számvevői hivatal.

4szer. A táblabirák választása ez nap délután, az eddigi választmány előtt szokott módon tartassék meg. (Vége köv.)

*) Szivesen veendjük. Szerk.

Magyar tudós társaság. — Az academiának mult évi XVII. nagygyülésében kitüzött ezen t ö r v é n y t u d o m á n y i jutalomtételére: „Adassanak elő az ügyvédeknek a birák és felek iránti viszonyaikban mutatkozó hiányok, mellyek az igazságkiszolgáltatást nálunk nehezitik, s egyszersmind azon mód, mikép kelljen e viszonyokat legjobban elrendezni s az ügyvédi kart a tekintély azon fokára emelni, hogy nemes föladásának kellőkép megfelelhessen“ junius 30-ig mint határnapig a következő jeligéjü pályamunkák érkeztek: 1) Győzzön a mi jobb! 2) Sötétség boritá oh hon, határid, s az ur mond: légy Széchenyi István! És világosság tenyészett. 3) Egyedül minmagunkban van a föltámadás. Gróf Széchenyi István. 4) Az idő minden javitásoknak segitő mestere. 5) Magyarországban legnemesebb a király. 6) Latius officia patent quam juris regulae. Seneca. 7) Nisi utile est quod feceris, stulta est gloria. 8) Mondj igazat, betörik a fejed. 9) Qu'est — ce que le juge? La voix du souverain. Qu'est — ce que l'avocat? La voix de la nation. 10) Clear law, strong right. 11) Csak a védelem ura véd. — A jeligés levelkék az academia és Fáy András elnöklő tiszt. tag pecséteikkel lezárva, a levéltárnoknak adattak által őrzés végett; a pályamunkáknak pedig osztálybeli megvizsgáltatása elrendeltetett.

A pályázás eredménye a legközelebbi nagygyülésen tétetik közzé. Kelt Pesten, a m. t. társ. kisgyülésében jul. 1. 1847.

Toldy Ferencz, titoknok.

A magyar tudóstársaságnak julius elsőjén tartott ülésben I. Szücs István. tavaly megválasztott levelező tagnak beköszöntő beszéde olvastatott föl Tóth Lörincz által; tárgya volt értekezésének a tételes jogphilosophia (jus positivum) történetének kifejlödése és koronkinti elöhaladása; az egész időhiány miatt föl nem olvastathatván, a többi a törvényszéki osztály legközelebbi ülésében fog fölolvastatni.

2. A titoknok jelentést tett a törvénytudományi pálya-munkák beérkeztéről, mellyek az ügyvédi kar rendezése s javitása ügyében készültek. Szám szerint 11 pályamunka nyujtatott be junius végeig, melly a határidő volt, s azoknak megbirálására kineveztetvén három törvényszakosztályi tag, jelmondatos levelkéik az iróknak Fáy András elnök s az academia pecsétei által lepecsételve, ideiglenesen a levéltárba tétettek.

3. Fölolvastattak ezután a junius hónapban tartott szakosztályi gyülések jegyzőkönyvei, mellyek közt különösben a történeti osztály gyülésében megfordult tárgyak az archaeologusok és diplomaticusok figyelmét igénylik, s annak idejében az Értesitőben megemlitve lesznek. A számos tárgyak közt, mellyek itt megfordultak, kiemeljük II. András eredeti arany bulláját érdeklő tudósitását egy most már nyugalomban levő kamarai tisztnek, melly szerint az lengyel földön a machoviai klastromban volna nyomozható, hova az a török veszélytől való félelem miatt a XVI. század elején három vas ládában zárt több régi irományokkal Lemdeckből átszállitatott. A jelentés nyomán István főherczeg mint magyarországi királyi helytartó fog megkéretni a szükséges lépések megtétele végett, hogy a további nyomozás biztos irányt vehessen.

Szinte egy osztály ülésében egy más magán tudósitás olvastatott föl a hontmegyei régi várakról s a Kohári család öseinek képmásolatairól s egyéb falfestvényekről, mellyek közt a magyar költő Kohárynak képe is föllelhető; melly tudósitás Kubinyi Agoston urral, mint a nemzeti museum igazgatójával további használás végett közöltetett.

Henselmann érdekes előadást tartott a kassai szent Erzsébet temploma nagy becsü oltárfestvényeiről, mellyek, mint régi időkorból valók, a föntartást igénylik, mert résszerint az idő, résszerint figyelmetlenség miatt is igen rongált állapotban vagynak; mire határoztatott az előadás foglalatának közlése a kassai püspök ő méltóságával, s a káptalannal, hogy a festvények kijavitása s jövendőre is föntartása végett sikeres intézkedések tétessenek.

4. Fölolvastatott a junius 28kán tartott közgyülés jegyzőkönyve, s meghitelesittetett.

5. A titoknok bemutatta Gyurics gyorsiró által stenographolt leirását junius 14, és 28án tartott academiai üléseknek, melly, mint kimeritő, s még a váltott beszédeket is hiven közlő, köztetszéssel fogadtatott, s a levéltárba tételni rendeltetett.

Vegyes ujdonságok.

*** (H e r c z e g p r i m á s) ő fömlga többféle épitéseket kezdetett Esztergomban, hogy ez által is a

naponkint bevándorló felsőbb vidéki éhezőknek alkalmat nyujtson kenyerüket megkereshetni.

(Pestváros) ismét alábbszállitotta az általa naponkint süttetett kenyér árát. Most már a 4 fontos 40 kron, a 8 fontost pedig 1 ft 20 kron váltóban, árulják. S egyszersmind nem süttet többet 3000-nél naponkint, mivel a kenyérszükség vidékiek által is elegendőleg pótoltatik.

(Napokban) Schv. ügyvéd ur, kinek nejére — mint annak idejében pár hét emlitők — bizonyos egyén orozva rá lött, egy irományt kézbesitett nekünk, mellyben előadatik: hogy az akkor keringett hir, miszerint a gyilkos tény gyöngédebb viszonyok következett keletkeztében volna, egészen alaptalan; s kimutattatik: hogy a gyilkos pénzvágy- s alacsony bosszuból vetemedett az elkövetett vértettre. Az ügy tisztába hozatala a városi törvényszéknél már folyamatban van.

(Nemzeti szinházunkban) mult csütörtökön „Dom Sebastian“ czimü opera adatott. Reina ur köztetszést vivott ki magának ez alkalommal is. Az előadás alatt azonban furcsa dolog történt. Két uri egyéniség — pedig már nem épen fiatal emberek — összeveszett, s megpofozta egymást; nem ugyan a szinházban, annyi kegyelettel még is viseltettek intézetünk iránt, hanem a csarnokban, hol a számos jelenlevők előtt, épen a harmadik fölvonás után, a botrányos spectaculum véghezment. A jó urak később botra keltek, s egymás hátát ugyancsak derekasan eldöngeték, s talán még tovább is folytatják e pórias ingyenmulatságot, ha szét nem választatnak. Mi ismerjük mind a két egyént, pedig korábbi időkből, s épen ezért azt ajánljuk nekiek: hogy ha heves vérük annyira forrongásnak indul, miszerint annak, ha pofozkodásban is, ki kell törni, ám legyen, ezt tehetik bár hol, ha kedvük tartja; de ne tegyék nemzeti szinházunk csarnokában, melly nem azért van ott, hogy benne arszlánok verekedjenek, hanem azért, hogy az illy magukról megfeledkezettek onnét rögtön kiutasitassanak. Mint ez jelenleg is megtörtént.

(A kirándulások) most egészen uj fordulatot vettek. A palotai látogatásdüh meghült, mivel a pestiek át kezdik látni, hogy kötéllel fogdosni adózásra, midőn a józan ember a nélkül maga is megadóztatja magát, még is csak kellemetlen dolog, s zsarolásnál nem egyéb, s azért egy része visszatér a budai hegyekbe, biztatván magát azon édes reménnyel, hogy megmagyarositásuk után, bizonyosan oda vezető vaspálya fog következni, mellynek megalapitására már társaság is mondatik lenni alakultnak; mig más része a kőbányába siet keresni élvezetet, hol kötél és adó helyett tárt karokkal barátságosan fogadtatik mindenki, ki a zöld enyhe hüsében siet keresni szórakozást.

(József-nádor) országos emléklapjának leleplezési ünnepélye ma fog ismételtetni a városi redoutte-teremben déli 12 órakor. Ez alkalommal az éneklésben Kundt k. a. is (született magyar) részt veend. —

(Hazánkban) ez idén csupán a dió-termés nem felel meg a várakozásnak, mig a többi gyümölcsnemek országszerte olly bő termést igérnek, miszerint ha a gyümölcsfák azon állapotban maradnak, a mint jelenleg vannak, s a rajtuk levő gyümölcs mind megérik, az ágak nehéz terhük alatt mind összetöredezni fognak.

(Görlitz grófnő) Darmstadtban mult hó 13kán borzasztó módon mult ki a világból. Éjjel alvószobájában hosszasb ideig olvasván, szórakodottságában a gyertyát olly közel hozá az ágyfüggönyökhöz, hogy ezek rögtön lángot vetettek, s mielőtt a szerencsétlenséget észre vette volna, a tüzelem annyira szétterjedt a szobában, hogy megszabadulnia többé nem lehetvén: megégett.

(A gabona ára) Francziaországban tetemesen alábbszállt. Strassburgban több kereskedelmi ház megbukott, mellyek néhány millió értékü gabonát bizonyos nyereség fejében összevásárolván, azt most a vételáron jóval alul adni kénytelenek. Minden részről a legkedvezőbb hirek érkeznek az idei aratásra nézve. Ezt mondhatni szinte Galicziáról is.

Országos pletykagyártás. Milly kevés sőt épen semmi kimélettel nem viseltetik némelly egyének meggondolatlan rágalmazási ösztöne, ügyek, testületek, vagy a magas állásu személyek iránt is, s mi módon szoktak a mende mondák fővárosunkból az országba elterjesztetni, mind kettőnek különös példáját tapasztaltuk e napokban. Elmondjuk tanulságul feleinknek, s hogy szavaink egyszersmind tükörül szolgáljanak azon találékony egyéneknek, kik hasonló pletykagyártással, midőn másokat akarnak gyanusitni, saját személyöket pelengérre tenni nem átallják. „Elmondom önöknek, milly szégyent vallott a Gyülde egy magas állásu személy irányában,“ szólt egy tüzes vérü fiatal egyén társainak egyik leglátogatottabb kávéházban. „Szép e a történet?“ kérdezék többen. „Nagyon érdekes!“ válaszolt a szónok. „S igaz e?“ kérdé szerényen az egyik hallgató; de erre az összes csapat azt válaszolta, hogy effélével okos ember mit sem törődik, sőt ha nem igaz, annál jobb... S a szónok kezde beszélni, a mint következik: A Gyülde is más egyletek példájára, örvendező irást határzott egy közszeretetü személyhez, mellyben egyszersmind folyamodott hozzá, hogy az egyesület pártfogójául lenni méltóztatnék. Hosszu várakozás után e napokban megérkezett a válasz. Nosza az elnök nagy robajjal gyülést hirdet — (mind ezek a szónok flosculusai a következőkkel együtt) — s gondolván, hogy ő nem méltó, illy levél fölbontására, azt töretlenül beviszi hosszu bókok közt a Gyüldébe, hol nagy, igen nagy számu hallgatóság jött össze, az igék hallgatására. Lön aztán, hogy körüladaték az érkezett levél, és körültekinteték mindenek által, és megnézetett és megtapogattatott, álmélkodva s ajtatos félelem közt. Ezek előre bocsátása után, az elnök visszaveszi a levelet, visszavevén, föltöri, természetesen igen különös mozdulatok közt, pecsétjét, s föltörvén, olvasni kezdi, mi közben a roppant számu hallgatóság jól neki konyitotta füleit a figyelemnek miatta, — (mind ez merő szónoki flosculus). Volt pedig a levél tartalma következő: az örvendő levél igen szivesen fogad tatott; a mi azonban az érintett testület kérelmét a pártfogóságért illeti, ezért kemény szavakkal feddés küldetett számára, megmondatván, hogy hova gondol, mikép felejtheti el igy magát, és hogyan merészel, magán egylet részére olly helyen keresni pártfogót magának..... S a levél ez utósó részét hallván az összegyült tagok, mindnyájan nagyon megszégyenlék magukat, és a milly nagy robajjal összegyülekeztek, szintolly csöndességgel szétoszolnak vala.

Eddig a szónoki előadás. S a nevezetes történet ugy megtetszett a vig hallgatóságnak, hogy ismételt előadását szokásos lármával kivánák, miközben sokan papirt és irónt vettek elő, s az állitólagos levél tartalmát, mellyet a szónok hü idézés szerint mondott előadni, leirák maguknak, aláhuzván különösen a feddés igéit. A leirás czélja pedig az volt, mert — mondának — e történet sokkal nevezetesb, sem hogy az országban szét ne kellne terjeszteni, mi oknál fogva mindnyájan fogadák, hogy az eseményt levelek által országos hirüvé teszik.

Ha a derék hallgatóság megtartá szavát, eddig már sokan e sorok olvasói közül ismeretesek lesznek a fönebb előadott mendemondával; ez okból hisszük, hogy egy kis commentár, mellyet utána küldünk, annál kevesebbé lesz fölösleges.

Tudva van, hogy a Gyülde nem politicai clubb. Barátságos összejövetelt és nemesb társas élveket kedvelő férfiak egylete az, kiknek jelenleg nagy része a conservativ párthoz tartozik ugyan, de a nélkül, hogy politicai hitük de csak legkisebbé is számba vétetnék, olly annyira, hogy bár ki, minden késedelem nélkül fölvétetik, ha a becsületes conversatiot a zajongó lármánál többre becsüli, s lakomázás közben nem abban helyzi szabadságát, miszerint ablakot ajtót összetörjön, miután nem vétethetik semmi egyesületnek rosz néven, ha bútorait és házi eszközeit conserválni akarja, s végre hogy egy classicus hangverseny kedvesebb legyen előtte az örökös czimbalom-pengetésnél, mellyet minden ember megbecsül ugyan a maga helyén, kivált ha a kezelő czigány derekas magyar nótákat ad elő rajta, mellyet azonban senki sem fog a zene non plus ultrájának tartani, hogy, ha müvelt lelke van, valami jobb után ne ohajtozzék. — Miután tehát a Gyülde a hason müveltségüek közti társas mulatságokat kedvelő férfiak egyesülete, soha sem juthatott és nem is jutott eszébe, magát annyira elfelejteni, hogy közhivatalokban álló férfiakhoz fölirásokat küldjön, és pedig olly fölirásokat, mellyek pártfogóságért esedezzenek, tudva levén minden józan ember előtt, hogy a pusztán mulatságra s társalgásra alakult egyleteknél ediglen szokásban sem volt, s épenséggel czéltalan dolog lenne, pártfogást keresni... Megjegyzendő az is, hogy a Gyüldének egyetlen közgyülése van évenkint, s ha rendkivülinek tartása szükségesnek találtatik is, ez eset mostanság nem adta magát elő, legkevesbbé pedig olly válasz-leirat fölolvasása végett, mellyet az egyesület, egy nem küldött fölirásra, nem is kaphatott.

Ezeket a közhasznu Gyülde érdekében elmondván, nem hallgathatunk arról, miszerint büszke lehet és valóban tiszta állásu az olly egylet, mellyhez ha a megszólási vágy, férközni akar, a pletykagyártás nemes mesterségéhez kell folyamodni... De az illy tett sok ember előtt csak tréfa, csak elmésség... Sajnálatos!

VIDÉKI HIREK.

Marmaros-Szigeth, jun. 20-án. A tartós hideg, husvét hétfőn szállongni kezdett, tamás-vasárnap utani hétfőn pedig bokáig érővé szaporodott hó, ugy az arra következett tartós szárazság, inség-fölkorbácsolta aggodalmunkat május vége felé a csüggedés fokáig emelé. A terhes felhőkkel beköszöntött juniust ha valaha, most üdvözlöttük kedves vendég gyanánt, de csilapodott örömünk, mert a várt vendég eső helyett szomszéd bérczeinket hóval takarván be, több helyen pedig a kályhákban a tüzet is fölélesztvén, a buza árát 26, a kukoriczaét 24 forintra emelé, mellynél magasbra nálunk nem hágott. A' mostoha próbahét eltöltével beállottak a meleg esőkkel vegyitett szép tiszta napok, mellyek a növényországot a kivánt és legszebb szinbe öltöztetvén, a buza árát azonnal 21—20-ra, a kukoriczáét 19—18-ra szállitják; mi ha igy tart, s valami csapás nem éri határinkat, melly még eddig megkimélt, valamint tavaly, ugy ez idén is dús aratásnak nézünk elébe, mit a nyirit már is fölülmulta kukoriczánkról szinte bizton jövendölhetünk. —Tudom, sokak előtt e kitétel, „valamint tavaly“ föltünő lesz, s pedig ugy van, mert buza-, árpa-aratásunk tavaly is kiküzdötte a teljes megelégedést, ugy a kukoricza is, de minekutána alig van 7 buzatermő határunk, a többi terjedelmes leginkább bérczeken vagy alattuk fekvő határink productuma zab és burgonya, melly, kivált az utóbbi, nélkülöztetvén, a 7 határoni bár milly dús termés sem elegendő e népes megye elláttatására, s ez az oka, hogy a legszebb reménnyel kecsegtető aratás mellett sem lehet ezen a szó teljes értelmében consummens megye jövőjéről a burgonyatakaritásig bizonyost irni, mert, mitől az ég mentsen, ha a tavalyi burgonyavész elökerülne, akkor sorsunkon segitve nincs. Épen végezvén soraimat, kapon a hiteles tudósitást, hogy fölfelé egész Körösmező csucsaig a kukoricza és burgonya igen szép, a referens szerint a földmüvelök kivánata tetőpontját érte a mai nap lehullott esőben.

Nagy Miklós.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A Lissabonból érkezett legujabb tudósitások jun. 15ig terjednek s azt közlik, miszerint Sa da Bandeira de-Mello gróffal, tisztei nagyobb részével s több mint 300 emberből álló rendes sereggel Setulbalban magát a királynőnek aláveté. Seregének maradéka — többnyire guerillák — az ország belsejébe vonult s lehetségesnek tartják, hogy a lázadók Evoraban és Algarbiaban ellenszegülést kisértendnek meg. Egyébiránt Sa da Bandeira meghódolása által a lázadás elnyomottnak tekinthethetik. Ellenben az ügyek állása éjszakon némileg megfontolásra méltó, mert az oportoi junta a vele közlött s a királynő által kibocsátott amnestiát visszavetette, s minden intézkedéseiben ellenszegülésre készül, ez azonban semmi esetre sem fog használni. Concha serege, mellynek száma 10—12000-re megy, már Oporto közelében volt, Saldanha s Cazal több mint 8000 emberrel Dourotól pár mértföldnyire délre, Mendez Vigo a második seregosztállyal 7ik óta Viaraban van. Illy körülmények között a juntára nézve annál kevesebb remény marad fön, minthogy a királynő, fölhatalmazottukat, Loulé marquist, maga elébe sem bocsátá s minden alkudozást visszautasitott, sőt a „Diario“ ministeriális lap kinyilatkoztatja, miszerint az amnestia a junta s a többi fegyveres csapatok hódolása után fog csak be következni.

Spanyolország. Cataloniából folyvást szomoritó hirek érkeznek. A politikai crisishez, mint látszik, ipari crisis is csatlakozik, s ez még veszedelmesebb jellemet fenyegetödzik ölteni, az élelemszereknek ugyan egy időben bekövetkezett rendkivüli drágasága miatt.

NBritannia. London, jun. 23. Irlapok azon tudósitást hozzák, miszerint a királynő jövő hónap elején Irhont meglátogatja, hogy a belfasti kir. collegium alapkövének letételekor jelenlehessen; azonban sokan e hirt alaptalannak mondják.

A parliament tegnapelötti ülései semmi érdekest sem nyujtanak. A felsö házban a dublini érsek olly bill második fölolvasását inditványozá, mellynélfogva a koronának megengedtessék az egyházjavak-billje által 1833-ban megszüntetett irhoni püspökségek egy részét ismét helyreállitani. Lansdowne marquis e rendszabály czélszerüségét kétségbe hozá, minthogy az, a most rendezett egyházi viszonyokba Irhonban uj bizonytalanságot hozna. Mire az érsek billjét önkénytesen visszavevé.

A tegnapi parliamenti tanácskozások szinte csekély fontosságuak voltak. A felsöházban az uj püspökség fölállitását tárgyazó bill ment keresztül a föbizottságon. Az alsóházban Muntz inditványt tön, hogy a ház magát föbizottsággá alakitsa, hogy egy általa fölhozandó alábbszállitási javaslat vagy is a réz behozatali vám ideiglenes megszüntetése fölött tanácskozhassék. Ewart pártolá az inditványt, s szintugy mint Muntz, megmutatni igyekezett, hogy a britt gyárnokok, kik gyártmányaikhoz rezet használnak, a behozatali vám által a külfölddeli versenyben lényegesen gátoltatnak. — A kincskamra kancellárja az inditvány ellen nyilatkozott, ellenmondását azonban kizárólagosan prókátori indokokra alapitá, s mindenkit még az ülés elején tett azon nyilatkozatára utasita, hogy a jelen pénzügyi viszonyok között az adó-alábbszállitások kiváltkép most lehetlenek; a rézvám jövedelmét évenkint 50000 font szerlingre teszi. Hosszasb ellene s mellettei beszéd után Muntz inditványa 59 szóval 19 ellenében elvettetett, s erre nem sokára az ülésnek is vége lön.

Dublinból azon hirt közlik, hogy a termés valamennyi grófságban a legjobb lábon áll. Cowesbe rémitö mennyiségü gabna érkezett. Minden arra mutat, hogy a szükség helyébe nem sokára bőség s fölösleg lépend.

A nyugotindiai posta egy havannai lap azon tudósitását hozá: miszerint Santa Ana a congressustól Mexico fővárosból parancsot kapott, hogy, ha az amerikai sereg hozzája közelednék, egy második Moszkvát csinálna a városból azaz fölgyujtaná. Még csak az orosz tél hiányzik.

A „M. Chronicle“ Lissabonból jun. 15röl következő hirt kapott: A portugal fővárosba Setubalból azon tudósitás érkezett, hogy Sa da Bandeira és Mello gróf 300 emberrel magukat hadi foglyokkint az angol admiral védelme alá álliták s St. Ubes-t föladák. A többi várörség éjjel a várost odahagyá, s Galamba és Taipal gróf vezérlete alatt Evoraba vonult; Vinhaes szándokukban öket nem gátolá. Sa da Bandeira s társai „Sidon“ hajón vannak, az admiral este Lissabonba váratott. — Das Antasnak s a többi foglyoknak St. Julian erősségben többé nem szabad, mint előbb, sok látogatást elfogadni, s a várörség 200 tengerészkatonával megerösittetett. A gróf egyébiránt fogolytársainak tökéletes meghódolást tanácsol.

Franeziaország. Páris, jun. 24. Girardin perének kimenetele ugyan senkit sem lepe meg, de ki sem elégite. Azért, hogy a pairek kamrája magát megsértve lenni nem érzi, a pairségi igérvényekkeli s szinházadományzási vádak sem vonattak vissza, habár Girardin lapjában hajlandónak mutatkozék is ama esetek számát egyre szállitani le. — Néhány lap parlamenti vizsgálatról beszél, mi az igazság fölvilágositására szükséges, a kamrai ellenzék egy része pedig Thiers-nél elhatárzá e tárgyat még egyszer szönyegre hozni. Nem csekélyebb megütközést szül a pairek kamrájának titkos eljárása, mi igaz nem váratlanul jöve, minthogy Cubieres perében is, minden eddigi szokás ellenére, még a hivatalos okirat titokban tartása is megrendelve volt, mire a vád alapitatott. A „National,“ melly a pairek kamrájának biróiszéke által már kétszer 20,000 frank birságra itéltetett, legélesebben kell ki a titkolódzásnak ezen politikai testületbei behozatala ellen. „Az itélö- s törvényszékek — mondö — határoznak olly esetekben, hol a törvény sértve van, s minden társas érdekekben, és kinek sincs joga azt föltenni, hogy részrehajlatlanságára befolyással vannak a szenvedélyek. Másképáll a dolog egy politikai testülettel: ez minden okokról, mellyek rá nézve határzók, a közönségnek számadással tartozik. A nyilvánosság az ö élete, s csak ugy menekszik meg a gyanutól, ha fényes nappal müködik. A vélemény az ö birája, s ha egy vád elöterjesztve, nyilvánosan tárgyaltatik, ez nem elegendö, hogy azt mondjuk: Én szabadon beszélek, vagy elitélem. Mindenkinek van joga megtudni miért, s mi végett kell a vitatkozásnak a napfénynél történni. A tanácskozó gyülekezetek, mellyek ajtai zárvák, kün mindenféle gyanut élesztenek — azok zárt ajtóknál is lehetnek eszélyesek, bölcsek s részrehajlatlanok. Elhiszem, ha nekem ugy tetszik, de semmi arra nem kényszerit. Minden politikai hatalmaknál, bármint neveztessenek is azok, a pártok, mellyek diadalmaskodnak, ma ezek holnap megint mások. S azért, a pártok, a szenvedélyek, ök öszintén s becsületesen jelenhetnek meg, ha magukat mutatják; mi többé nem tudjuk micsodák, ha magukat elrejtik“! A „J. d. Debats“ nem barátja Girardin-nek, hanem ö a ministerek kedveért szereti, hogy az egész történet a lehető legnagyobb csendben végeztetett be. Ennélfogva a pairek kamrája eljárásáról semmi itéletet sem mond s csak azt igyekszik megmutatni, hogy Girardin fölmentése, nem a ministerek kárhoztatása; mert ezek elleni vádjaira a követek kamrájában az itélet már kimondatott.

A „Patrie“ lap szerint tegnapelött estve, midön az ülésnek a követek kamrájában vége volt, a conservativ követek több csoportában azon hir terjengett, hogy Duchatel és Guizot, Girardin fölmentetése következtében elbocsátatásukat a királynak benyujták. A még tegnapelött terjesztett hir, Bugeaud marschall közelgö megérkezése felöl, még ma is föntartja magát. Mole és Passy Hypolittal együtt egy uj cabinet alakitásával van megbizva; több lajstrom kering, közölök legvalószinübb a következö: Bugeaud marschall cabineti elnök s hadminister; Mole gr. kül-; Passy Hypolit bel-; Daru gróf pénzügyi-; Dufaure igazság s cultus-; Liadieres közoktatási-; Muret de Bord vagy Bignon közmunkák-; Lanier földmivelés és kereskedési-minister; Montebello herczeg a tengerészeti s gyarmatok tárczáját megtartandja.

A követek kamrájának mai ülésében vitatkozás tárgyai voltak: a kiadási budget, a külügyek fejezete, s a Sveiczbani közbenjárás, mellyek elénk vitára szolgáltak alkalmul.

Igazitás. Lapunk 508-dik számában a czimlap közép hasábján fölülről lefelé olv. a 14-dik sorban „Tiszántuli“ helyett olv. „Tiszátul-i“. — ismét lejebb a 33dik sorban „módon“ helyett olv. „medre“.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Mutató-tábla

a magyar középponti vasutoni személyjárások és bevételekről.

Ut hossza Pestről Váczra.

	Személyek.			Uti podgyász, sürgös jószágok.			Különféle bevételek.		Összes bevétel.	
	szám	öszlet fr.	kr.	font	öszlet fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.
Előadás 1846ki julius 16-tól 1847 május 31-ig	256,629	82,857	50	4,277,993	5906	35	915	52	89680	17
Junius 1-től 30-ig	32,063	10,034	28	861,772	1155	47	139	9	11329	24
Összesen .	288,692	92,892	18	5,139,765	7062	22	1055	1	101009	41

Pozsony, julius 1jén, 1847.

A magyar középponti vasut
igazgatóságától.

Állatkinzás elleni egyesület. (Folytatás)

És most ezen szempontból indulva, lássuk mit mond a tudomány az állatkinzás ügyében. A tudomány naponkint nagyobb világba helyezteti azon tényt, hogy az élö természet országában, minden lényt az élet bizonyos fokával ajándékozott meg a teremtö, hogy a legalsóbb foku lényektöl fogva, az állásában annyira kevélykedö s az állatokra lenézö s uralkodólag tekintö emberig, mindnyájan kivétel nélkül birnak az élet föntartására megkivántató, ugyan azon egy typusu, de a kifejlés kisebb nagyobb fokára emelkedett életmüszerséggel, hogy ennél fogva minden lénynek joga van életét élvezni, a maga módja s a teremtötöl nyert tehetségei szerint, s hogy egyik lénynek sincsen joga ötet abban csak azért, mert neki az élö lények sorában fensöbb életfok jutott, ok nélkül háborgatni, annyival kevésbbé kinozni. És ime itt rejlik az erkölcsiség fö kutforrása, s az állat- és emberkinzás kerülésének legerösb indoka: n mcsak a magával egy fokon, hanem a nálánál alacsonyabb fokon álló lények, mint ugyan azon nagy és jó teremtö teremtményeinek életjogait is tisztelni. Ki ezt a maga egész jelentésében fölfogni képes, az nem fog sem állat- sem annyival inkább emberkinzásban gyönyört találni, s nem fogja az állatkinzás elleni egyesület nemes czélzatu igyekezeteit gúnya és elménczkedése tárgyaul használni, a nélkül hogy önszivét kétes jellemmel ne bélyegzené.

Milly nagy részvétben részesülnek az állatkinzás elleni egyesületek más országokban, de különösen Bajorországban, azt a Pesti Hirlap emlitett számában ezen sorok irója előadá. A közelebb lefolyt évröli tudósitás szerint, a müncheni egyesületnek 138 fiókegyesülete, s közel 5000 tagja van, kik közt nagyszámu fejedelmi és fórangu személyek. Az egyesület által kiadott irományok és értekezések, százezer és millió példányokban keringenek Európában, olasz, franczia, tót, ilir, cseh és horvát nyelvekre leforditva. A legujabb egyesületek Braunschweigban és Athenében keletkeztek. —

A müncheni egyesület egyébiránt kissé szükebb körben mozog mint a magyar, mivel annak föirányа: szánakozás érzelmeit ébreszteni föl az emberek, különösen pedig az ifjuság szivében; a helyett hogy a magyar egyesület egyenesen az erkölcsiségre kiván hatni, az állatkinzás elleni egyesület létre hozása s az ennek kebléből keletkezendö, az alapszabályokban megnevezett intézkedések által.

Mennyire érdekli a dr. Perner kir. tanácsos által alapitott derék müncheni egyesületet, s annak nemes lelkü elnökét hg Eduardot, a királyné testvérét, a honunkban keletkezett, noha mind eddig ingatag lábon álló egyesület is, annak eleven bizonysága azon érdekes levél, mellyet ezen sorok irója, az elnök kir. herczegtöl nem régiben nyerni szerencsés volt, s mellynek magyar forditása itt következik:

(Vége követ)

EMICH GUSZTÁV

magyar és külföldi könyvkereskedésében uri- és kigyóutcza szegletén, a cs. kir. postahivatal átellenében kapható:

PUBLIUS OVIDIUS NASO

KESERVEI.

Öt könyv.

Második jobbitott kiadás, forditotta

Egyed Antal.

Ára boritéka füzve 1 frt pp. (1).

Gyöngyöspatai **Patay Medárd** hites ügyvéd ur kéretik egy elintézendö bizonyos ügy miatt lakását a Nemzeti Ujság szerkesztöségénél bejelenteni. (1—3)

Árverési hirdetés.

Pestmegyében, Pesttöl 9, Kecskeméttöl 4, Nagykörostöl 6 órai távolságra fekvö 3,000 holdat tevö pusztabeli rész — tágas és czélszerü lakházzal, és egyéb gazdasági épületekkel folyó 1847 évi szentmihály naptól számitandó 6 vagy több évre is haszonbérbe adandó; 200 hold föld kétszer jól megszántva adatik által, 90 pesti mérö rozszsal, 30 pesti mérö árpával és 30 pesti mérö zabbal. A haszonbérlö jármos ökreit már folyó évi september elsö napján az öszi munka megtétele végett oda küldheti, mellyeknek hely és jó mezö fog adatni. Az eddigi haszonbérlök a pusztában fognak ugyan még telelni, az uj haszonbérlö azonban azon kivül hogy az öszi vetést önmaga megtétetheti, lakást, 12 vontató szénát 40 pftért, egy öl tavaszi szalmát 10 pftért fog kapni. A haszonbéri föltételekről bövebben értekezhetni Pesten Kalas Zsigmond ügyvédnél Trattner-Károlyi házban. (3—3)

Hirdetés.

Az ungvári k. kam. urodalom részéről Lyutta kamarai helység közelében egy üveggyár fölállitására, s tizenkét éven általi használatának joga, mellynek nagyszerü üzletére megkivántató anyaglat is elégséges mennyiségben helyben találtató, folyó évi augustus 23-án Ungvárott tartandó nyilvános árverésnek a magy. k. u. kamara jóváhagyásának föntartása mellett, ki fog tétetni.

A vállalkozni szándékozók ennél fogva száz pftnyi bánatpénzzel, nem különben az igérendö egy évi haszonbérleti öszveggel fölérö status-papirban is nyujthatandó — biztositékkal ellátva, az emlitett árverésrei megjelenésre ezennel fölszólittatnak.

Egyébiránt irásbeli ajánlatok is elfogadtatnak, mellyek e felirással „Ajánlat az ungvári üveggyár fölállitási árverésre“ a n. m. m. k. udv. kamarai elnökséghez f. é. augustus 15digig az ungvári k. kamarai föttisztségnél pedig az árverés napjáig lepecsételve benyujthatandók.

A szerzödési föltételekről Budán a m. k. u. kamara számvevö hivatalánál, vagy az ungvári k. kam. föttisztségi irodában értesülhetni, valamint az üveggyár fölállitására kihasittatott helytérség is a helyszinén megtekinthetö. 2—3

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 2-án: Vicomte Letoriéres. Franczia vigjáték 3 fban. Másodszor.

Julius 3-án: A szép molnárnö. Vigjáték 1 fban, — és Tedesco ur hangversenye.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest julius 2kán (pesti mérö.)					
——400	——300	——260	———	130-140	——285

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenketedik év.

516. szám 1847. Kedd jul. 6.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasab sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezekt ől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Lapunkra folyvást elfogadtatik az előfizetés.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Törvényhatósági tudósitások. Hevesből (közgyülés vége). — Temesből (közgyülés). — Az első magyar kölcsönös életbiztositó intézet alapszabályai. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Hevesből. (Közgyülés folytatása és vége.) Mind ezek után inditványoztatott: hogy a kisgyülési jegyzőkönyvek hitelesitése, minden gyülés első napján történjék meg, mi egyakarattal el is fogadtatott, — és azonnal meg is kezdetett, — de a száraz tárgyak nem hagyták nyugodni a rendek béketürését, mig szó kerekedett: hogy mivel tagadni nem lehet, miszerint a kisgyülési végzeteknek olly pontja van, melly mindnyájunk figyelmét igényli, olvastassék előlegesen az; ez is megtörtént; és ime! most érek azon pontra, mellyet fölebb emliték, hogy a rendek szokatlan számmali megjelenéséből valami rendkivülit kellett gyanitanom. — Ezen kisgyülési nevezetes pont ebből állott: Első alispánunk, négy szolgabirói hiteles jelentést vett, mellyekben előadatik a nép nyomora, a rendkivül fölszökkentett gabona ára mellett azon körülmény is, hogy a buza-kereskedők bezárt magtáraikat a nép éhségének enyhitésére fölnyitni nem akarják, mi okért a népforrongás, s lehető veszélyes kitörések minden órán várhatók, — kisgyülést hirdetett tehát rögtön, mint szükség vala; mellyben a közgyülés jóváhagyása reménye alatt végzéssé lett: a) a gabona ára: um. buzáé 30 frt, rozsé 25 frt, árpáé 20 frt, zabé 7 frt 30 kra, az 1659: 71ik t.cz. nyomán meghatároztassék, b) minthogy azonban a rendkivüli éhség esete, rendkivüli intézkedéseket igényel, a gabonának a megyéből kivitele megtilalmazása mellett, — mind azok ellen, a kik kereskedésre kitett gabonájukat fönebbi áron adni nem akarnák, karhatalom rendeltetvén, illető elöjárók által az eladásra köteleztessenek, — ezen végzés fölolvasása után olvastatott a nmlgu m. k. helytartótanácsnak azon k. intézvénye is, melly által a föntebbi k.gyülés végzése, a mennyiben a gabonának a megyéből kivitele gátoltatik, mint magában is törvényellenes, megsemmisittetik; ugy Gömörmegyének levele is, hasonló értelemben foglalva a szomszéd megye viszonossági elveinek illyetén megsértését, panaszolkodván.

Most már megkezdődött a csata különböző fegyverek nemeivel. — Megvallom, különösen esett nekem, hogy az ellenzék főbbjei, a kik ellen alkotmányos törvényeinket, mint avas obscuritast, annyi erőködésünkben áll megvédeni — most épen azok fordultak ama tiszta, és egyedül üdvözitő positivitás utjára, mellyen az alkotmányos jogokat pro aris et focis megvédeni törekedtek; ellenben a conservativek, (és ha hibáztam, mea culpa, Isten látja lelkem belsejét, meggyőződésem tisztaságában magam is kész valék most e rendkivüli esetben alkotmányos szabadságomat, a szegény nép éhen küzdő s desperat állapotának, — a következhető nagyobb rosz elkerüléséért, de egyedül illy esetben, alárendelni,)e rendkivüli esetben loyalis, inkább nemes lelki érzelgés buzditotta liberalisok lettek. Illy változott szerepek fonalán a mint jegyezhettem, egyik ellenzéki: alkotmányos szabadságát, mellyet a kisgyülési törvénytelen végzés alaposan megsértett, annyira szentnek ismeri, hogy készebb akármi esetet bevárni, — ugymond — de semmi hatóságnak nem engedi meg, hogy azt akarata nélkül fölnyitassa; a törvény, mellyre a kisgyülés hivatkozik, a gabonaár meghatározásáról hallgat, — azért azt limitálni joga nincs senkinek. Ha az alkotmányosságot mindig illy tüzzel védelmezné minden ellenzék embere ott, a hol helye van, épültem volna, s velem minden conservativ, de a jelen esetben csak szánnom kellett az illy nyilatkozat fösvénységét; mert salus reipublicae suprema lex; azért kénytelen valék megjegyezni, s velem több elvbarát: hogy a népnyomora szülte veszélyt, az egyes ember érdekével, s azt védő törvénnyel összeillesztve, a józan hatóság, még a világnak legszabadabb honában is olly rendkivüli módokhoz nyul, mellyek bár kisebb rosszal, a ki nem számithatott nagyobb rosszat mellőzendjék. Ha Europa nagyobb városaiban az éhen küzdő nép rendkivüli intézkedéseket idézett elő, méltányolnunk kell a kisgyülés végzését, s tisztelnünk a józan hatósági elővigyázatot, minélfogva honunkban is az események káros hatását megelőzve, illy éhhalállal küzdő nép kedveért nagylelküen önként mond le, az összes status jóváhagyása reménye alatt, olly alkotmányos jogainak egy részéről, mellyet hasonló veszélyes esetekben sem igazsággal, sem pedig emberi joggal nem gyakorolhat. — Tudni kellett, milly szerepet játszottak az Izrael veszélyes emberei szegény honunkban, kik minden gabonát kezükbe játszottak, — hogy annak árát hallatlanságig fölcsigázzák, — jól tudta azt a kisgyülés, hogy nem A.E-ről lesz majd itten szó, a ki nem csak az egyes emberek, hanem a közérdekek tekintetében is számtalanszor bebizonyitá lelkes emberbaráti szeretetét, a ki e gyülés alatt is ismét ezer pengőt ajánlott a szegények közügye fölsegélésére, vagy más ollyanokról, a kik mérsékelt becsületes árért mindig készek voltak a szegény ember kenyerére buzájuk raktárát fölnyitni; hanem olly lelketlenekről lesz majdan intézkedés, a kik 5 frton vett buzájukat, 30 frton sem akarják adni, még akkor is, midőn a nép a halállal küzdve szenvedte a borzasztó éh kinjait, ezt meggátolni a kisgyülésnek nemcsak kötelessége volt, — de hogy ekép intézkedett, nyilvános köszönetet érdemel. Végzéssé azonban a hosszas vita után az lett: hogy minekutána a kisgyülésnek rendkivüli körülményekben hozott végzése a mostani változott környülállásokhoz képest már fölösleges lett, megszüntetett.

Ezen érdekes tanácskozásnak szüleménye lett továbbá azon inditvány, hogy a kisgyülések, mellyek ugy is csak a közgyülések által nyernek érvényességet, jövendőre nézve megszüntessenek. Itt látszott egy kis életerő a conservativ pártban, melly már majd három éve mély álomban tespedez. Az inditvány oda látszott irányozva lenni, hogy a kisgyülések rögtön megszüntessenek, azokat az alispáni-hivatal képviselje, mig egy küldöttség más surrogatumot javaland, s ez némellyek által pártoltatott. Más része a küldöttséget kineveztetni kivánta, az iránt, hogy tüstént javaljon a kisgyülések helyett más alkalmas bureaut, — de minden esetre azután töröltessenek el a kisgyülések. A harmadik rész pedig azt javalá: hogy a kisgyülések csak akkor töröltessenek el, ha ezeknél a küldöttség jobbat véleményezend. Végre egy mélyebben számoló rész oda szavazott, hogy a kisgyülések, mellyeknek nyoma törvénykönyvünkben is foglaltatik, törvény hozataláig el nem töröltethetők. És ez a valódi conservativ józanság eszméje, mellyet ugy hiszem, a jövő közgyülésben erélyesen fog minden conservativ pártolni. Okaim, mellyeknél fogva a kisgyüléseket védem, ezek:

Mióta belátom, hogy a statusnak egy ellenzéki része a kormány hatalmát körülnyirni, s azt magának alárendelni, szóval: a kormányt csak formának tartva, nem kormányzónak, hanem kormányzottnak tekinteni törekszik, lehető erővel alkotmányos kötelességemnek tartom, a kormányzók hatáskörének, és önálló jogainak föntartására működve, védelmezni. E szerint mivel azt is föl tudtam hirtelen fogni, hogy a kisgyülések megszüntetésével, a főispáni jogok (a mennyiben a kisgyülésekben, mindannyiszor, mennyiszer tetszik, a törvény korlátai között azokat gyakorolhatják) ismét annyiban szenvedendnek csorbulást, a mennyiben a status egyes magán, vagy közügyei körül előleges szükséges intézkedések rendezése, egyedül az alispáni elnökség, vagy a status által (ismét bizonyosan pártérdekkel alakitandó választmány) kezeibe fog kerülni, a nélkül, hogy a főkormányzó az illy, ollykor fontos elöintézkedésekben részt vehetne; szóval: a főkormányzó, minekutána már a törvényszékekből ugy is via facti kiszorítatott, — egyedül csak a közgyülésekbe szorítva fogná csak egyensulyozhatni azon mérleget, — mellynek a status és kormány között állania kell, minden jól elrendezett alkotmányu országban; már pedig, hogy a főkormányzónak hatásköre, illessék azután a kérdések, akár a magán ügyeket, mellyek ollykor a pártok túlnyomósága miatt szenvedhetnek, akár a közügyek érdekében merüljenek föl, — mellyeket törvényes kerekvágásában megtartani s vezetni a főkormányzó tiszti kötelessége, mindenkor kivánatos, hogy a statust mentül több intézkedéseiben contralerisálja. — Nem lehettem tehát azokkal egy értelemben, s nem is lehetek soha, a kik bár mi alakban működő küldöttségre szavaztak, — a kisgyülések a főkormányzói elnökség jogának föntebb elősorolt okoknálfogva veszélyes csorbitásával egyedül lehetvén eltörülthetők. Egyéb okaimat majd annak idejében használandom. —

E szerint biztosan szabad reménylenem, hogy ámbár a végzés e tekintetben az lett: hogy egy küldöttség adjon véleményt, megtartassanak e jövendőben a kisgyülések? ha nem? mi lenne azoknak czélszerübb surrogatuma? és e küldöttség tagjainak többsége ellenzéki tagokból áll, — nem fogja a conservativ párt hivatását elszunyadni, s fog annyi erélyességet kifejteni, — hogy a megyei közés magánügyek kormányrudjától, a főispáni hatalmat háttérbe szoritatni, s jogát ismét egy nevezetes csapással megcsorbitatni nem engedi.

Olvastatott továbbá egy elökelő megyei t. birónak abbeli panasza, hogy V. G. megyei szolgabiró a kérdéses buza-árszabályt, s annak sikeresitésére karhatalmat is rendelő kisgyülési végzésnek meg felelni akarván, minthogy 30 köből buzáját hon nem létében hitvesének kényszeritésével, a népnek határozott áron elmérette, s igy a mennyiben a végzés azt tartalmazza, hogy minden gabona-árus s kereskedő e végzés értelméről előbb értesitessék, s fölszólitassék, — rögtönzött erőszakolása által a szolgabiró a végzéssel visszaélt légyen, — közöltetett az eljáró szolgabiróval.

Azon fölmerült kérdésre pedig, hogy a következő aratásig a szegény nép miképen fog élelemmel segitetni, határoztatott: hogy a földesurak tartsák jobbágyaikat, — azok pedig, a kik a mult közgyülés alkalmával kivetett 20 ezer ezüst forintnyi öszvegbe nem fizettek, ismét szólitassanak föl. A számvevői tisztség pedig, a katona-tartásban kifejlett uj szükség okául azt hozván föl, hogy több helység, mellyek a magok illetőségének beszállitását igérték, most elégtelenekké válván, — az akkori előleges számitás tetemesen változott, és igy 3000 pengő forint légyen e részben szükséges; ezen öszveg a nagymltgu helytartótanács utján segélyképen kieszközöltetni határoztatott.

Ezután érdemkoszoruzta főjegyzőnk Vratarits Károly ur mondott le hivataláról, számos évi hü, és

fáradhatlan buzgósággal vezetett hivataloskodásának évszakonkinti, s a rendek hála-köszönetének jegyzőkönyvbeni följegyzése jött végzésbe; — miután helyébe páratlan szorgalmu s ügyességü t. főjegyzőnk Madarasy János, valóságos főjegyzővé, ennek helyébe pedig t. főjegyzővé remek tollu s jeles tehetségü Shnénk, s igy fokonkint Subich György, Kovách Ferencz, és Bitera Antal jegyző urak mozditattak elő főispáni helyettes ő méltósága által.

Olvastatott továbbá fenséges főherczeg István levele; mellyben édes atyja, s iránta tanusitott szives vonzalmát a rendeknek köszöni, mellynek folytában főispáni helyettes ő méltósága inditványára küldöttség bizatott meg, ő fenségének az országba leendő beköltözködésekor örömérzéseik nyilvánitására, s magas személyének fogadására.

Ezután a morva szélek egyik hatóságának német levelezése nyitott alkalmat nemzetiségünk melletti buzgalomra, határoztatván: hogy ha a morva hatóság diplomaticus nyelvén németül fog irni, mi diplomaticus nyelvünkön magyarul; ha pedig diákul irand, mi is viszonosság elvénél fogva diákul felelendünk.

Fölolvastatott ennekutána azon küldöttség jelentése, melly Borsodmegyének a tüzkármentesitési intézet fölállitása iránt megyénket is fölhivó levele, s általa elfogadott szabályok következtében kiküldetett. — Ez ügy nem nyert pártolást Borsod véleménye szerint; söt némelly elökelö tbirót egész ingerültségig fölizgatá Borsod fölszólitása, — P. P. pl. megróvta Borsodot, mert, ugymond, ismeri annak a pénzkezelésben lelkiismerete rugékonyságát, az országgyülési költségek kivetésénél s beszedésénél ugymond pótlék pénztárt tárt, de az andarnaki országuttal is kijátszotta megyénket; mert minekelötte az utvonal elhatároztatott volna, már a köveket elöre Andarnak határához hordatta, s midön megyénk látta Eger városának a borsodi czélzat által leendö mellözését, s ez iránt fölszólitást intézett, Borsod azon ok örve alatt bujt ki, — hogy a sok követ az adózók terheltetése nélkül elhordatni már nem lehet. E megyének megyénk java iránt nincs barátszomszédi vonzalma, — azért vele, söt gyámsága alatt, nem kiván társulatba állani.

A. P. megróvta P. P-t. egy hatóság elleni kiméletlen kifejezéseiért; mire P. P. egész szilárdsággal válaszolt: hogy nem csoda, ha Borsod iránt fölhevült is, mert olly hatóság iránt, mint Borsod, melly megyénkhez lázitó tartalmu levelet irt, nem tartozhatik több kimélettel, (biztosan hiszem, hogy e jeles szónok azon borsodi levelet érti, mellyben az egyházi status népámitással vádoltatik) denique dum et quando viszonozzák a kölcsönt.

A gabonaár tetemesen alábbszállott; szép tiszta buzának köble 22 forintjával sem kell, egy hét mulva aratunk, az uj burgonyát pedig nyakra före eszszük, itczéjét 7 krajczárjával v. c. — A hus ára 13 krajczáron meghagyatott. Éliássy István.

Temesből. Mit mult tudósitásunkban megjövendöltünk, beteljesedett: a centrum Temesben létezni megszünt, — azon férfiak, kik eddig centralistáknak neveztettek, jelenleg minden elvkérdésben az ellenzékkel szavaznak, — és igy példáját látjuk annak: mikép követhetnek több férfiak két év lefolyta alatt elöbb ellenzéki, azután conservativ — továbbá centralisticus, — s végül megint ellenzéki elveket! — azt kérdik talán jövendönk iránti tünödésükben hazai conservativ elvbarátink: valjon nem bukik-e meg ezen szakadás, — s illetöleg a centralisták, és ellenzékiek egyesülése által a temesi conservativ párt? s mi bátran felelhetjük: hogy nem; — mert Temesben a számos conservativ elemek megismerték erejöket, — megismerték, hogy nekik együtt kell tartani; megismerték: hogy ha együtt tartanak, nincs megyénkben erö, melly öket megbuktathassa; — az érintett mind untalan szint változtató urak a conservativekkel egyesülve képesek voltak az ellenzéket megbuktatni, s annak sokat, igen sokat ártottak, — de bezzeg megbukása után nem képesek azt többségre segiteni! — s azért valjon egyesülve az ellenzékkel azon közmondásnak „cave a reconciliato amico“ nem fogják-é sulyát érezni, az idö fogja kitüntetni! — mi legalább a dolog természetéböl, de több ellenzékiek kijelentése után is itélve, nem hisszük: hogy az ellenzék, föképen ezen urak egyikének, ki föleg müködött annak megbuktatásán, ki tisztujitásunk alkalmával az ellenzék vezérének V. S-nak hivatali helyét elfoglalta, s ezt botrányos lélekvásárlási ügyben az egész nemesség szine elött olly érzékenyen compromittálta, valaha öszintén megbocsáthasson! — majd meglátjuk.

Junius Skán kezdödött, s több napokon keresztül folytatott rendszerinti közgyülésünk elött több napokkal országgyülési utasitást készitö választmányunk olly nagy számmal ülvén össze, hogy az első egy pár napokat kivéve, közgyüléseink sem szoktak olly népesek lenni; minden szönyegre hozott kérdéseket, noha már ekkor a centrum tökéletesen egyesült volt az ellenzékkel s egymást elvbarátoknak nevezgeték, — conservativ értelemben döntött el, — a fölmerült kérdések, föleg az országgyülés, ennek tagjai, s ezek szavazatai körül forogtak; — igy István föhg ő fönsége a nélkül, hogy a kijelöltetési-irat kinyittatnék, a fölség és haza jogai föntartása mellett nádornak kikiáltatni javaltatik, — igy az alsó-tábla verificationalis választmánya elmellöztetni s a megyéknek követeik s ezek választása s a hibás választások kiigazitása körüli jogai föntartatni inditványoztatnak, — igy ha a visszacsatoltatni rendelt részek országgyülésünkre követeket nem küldenének, ez az erdélyi testvérmegyék folytán elnézetni, s az alkotmányos formák megtartása mellett sikerre nem vezethetö törvény az erdélyi rendek meghallgatásával uj tanácskozás alá vétetni, — igy a szabad királyi városoknak már a jövö országgyülésen mindjárt az eziránti törvényjavaslat legfelsöbb helyeni elfogadása után 16 szavazat, — a káptalanoknak pedig, mint a honfiak nagyobb részének vallási érdekeit, a nagy birtokot, a tanitói kart, s az intelligentiát képviselö testületeknek, mellyek az alsó táblán alkotmányos rendeink elsöjét, az egyházi rendet képviselik, s ezen pörpatvaros házában legdrágább kincsünket, irataink hiven örzik, s e mellett szentszékeinken különbözö világi ügyeinkben is biráskodnak, — 6 szavazat adatni javaltatik.

Érintett közgyülésünk Sz. A. alispánunk elnöklete alatt megkezdetvén, L. J. föjegyzönk inditványára azt határoztuk, hogy az utasitást készitö választmány munkálatát ez uttal tanácskozás alá ne vegyük; — ezen kérdésen szerencsésen keresztül menvén, azt hittük, hogy gyülésünk csendesen, sértegetések nélkül fog lefolyni; azonban megcsalatkoztunk; mert az ellenzék ezuttal is jónak tartotta minden közgyülés elsö napján gyakorlatba vett vaklövéseit megtenni, hogy létezésének jeleit adja, s a szám hiányát nagy szavakkal s lármával pótolhassa ki; ez alkalommal a haza szolgálatában Bécsben müködö helyettes föispánunk volt a czél, mellyre, nyilaik irányozva valának, ök föltették magukba, hogy távollevö kormányzónkat, meg fogják támadni, s noha a lovagiasság, és loyalitás szabályai mást igényeltek volna, ök ezt még is távollétében is megtették, — kikeltek t. i. egy részről az ugy nevezett uj rendszer, mint valamelly veszedelmes intézkedés ellen, — más részről pedig erösen állitották: hogy ennek semmi sikerét nem tapasztalják, hogy ebböl magára a közigazgatásra nézve sem tapasztalnak semmi eredményt, hogy a megyei kormányzói hivatal egészen szükségtelen, haszontalan, — mert a dolgok csak ugy mennek a kormányzók távollétében, mint jelenlétökben, mint ezt megyei dolgaink folyamata tanusitja, — inditványozták tehát azon kérdést: valjon a megyei kormányzói hivatalt meg kelljen-e jövendöben, az országnak tartani, vagy nem? az utasitást készitö választmányhoz utaltatott. — Ez alkalommal is V. G. táblabiránk tünteté ki tehetségét abban: mikép kelljen másokat sértegetni; többen készülénk a sértegetöt az illendöség korlátai közé visszautasitani, de elnök alispánunk azon kérésének, hogy ezen kedélyt ingerlö személyességekre ne feleljünk, egy pár visszatorló tölszólalások után a kiáltólag alaptalan ellenzéki inditványt egyszerüen visszautasitottuk. Azon httótanácsi intézvényt, hogy a görög katholika vallásból a g. n. e. szertartásra visszatért kizdiai lakosok kiskoru gyermekei a görögkatholika hitben neveltessenek, s illetöleg ezen hitüek tanodájába járjanak, — elfogadtuk. — Több hatóságoknak a megboldogult nagy nádor emlékére emelendö szobor iránt, — ugy több erdélyi hatóságoknak a részek visszacsatolása elhalasztása iránt kelt levelezéseit az utasitást készitö választmányhoz utasitattuk. — István föherczeg és kir. helytartó ő fenségének gyász és üdvözlö levelünkre irt valódi honfias válaszát általános éljenzéssel fogadtuk. — An. m. k. htrtótanácsnak a gabona megyénkböli kivitelének eltiltását roszaló parancsára azt válaszoljuk, hogy erre bennünket a szükség, s a szomszéd megyéknek megelözö hasonló müködése kényszeritett. Hevesmegyének a tudva levö parádi czégéres kihágás ügyében kibocsátott körlevele az utasitást készitö választmányhoz utaltatott. — Báró Szina György honi pénztárunknak négyes kamat mellett adózóink számára 15000 pftot kölcsönözvén, a tisztelt bárónak conservativ szónokaink köszönetet inditványoztak szavaztatni, — de az ellenzékiek kétségkivül abbeli hálájuk jeléül, hogy a nevezett bárónak képviselöi utósó tisztujitásunk alkalmával az ellenzék dolgát minden módon elömozditani igyekeztek, ezt erösen ellenezték, — azt azonban akadályozni képesek nem voltak, mikép a rendek méltánylásának megismerése jegyzökönyvileg följegyeztessék, s végzésünk a tisztelt bárónak alispánilag megküldessék. — A temesi kir. kam. igazgatóságnak, s kitünöleg ennek ideiglenes elnökének M. I. kir. tanácsosnak a kamarai éhezö jobbágyok segedelmezése körül tett kitünö érdemeiért megismerés és dicséret szavaztatott. A hus ára 13 krra emeltetett, — jövö rendszeres közgyülésunk pedig september 14kére határoztatott.

Rendes levelezö.

Az első magyar kölcsönös életbiztositó intézet alapszabályaira vonatkozólag e napokban vevénk egy ‚népszerü tolmács‘ot szerkesztve az intézet titkára Boros Mihály által. A könyvecske czélja, az életbiztositó intézetek mivoltát népszerü s könnyen érthetö irásmódban elöadni, azok hasznos voltát és alapelveit megismertetni, s különösen a kölcsönösen biztositóknak a részvényekre alapitottak fölötti elsöségeit kitüntetni, egyszersmind pedig eloszlatni azon kétségeket és kifogásokat, mellyek az intézetre nézve az alapszabályok nem értéséből származhatának. E ‚népszerü tolmács‘ három szakaszra van osztva. Az elsöben elöadatik mind azon pontok rövid átnézete, mellyeket a résztvenni kivánónak tudni legszükségesebb. Ezek szerint az életbiztositó intézetbe mindenki beléphet 15 évestöl 60ig, s aránylag igen csekély évi befizetés mellett jókora öszveget biztosithat halála után hátra hagyandó kedvesei számára. S ebben fekszik e derék intézet jótékonysága, mellyet minden gondos embernek, kinek életétöl, családbeli vagy bármilly nemü viszonyoknál fogva, mások jóléte s életmódja függ, használatba venni szent kötelessége. Azok számára, kik az illynemü intézetek kezelésmódját nem ismerik, száz forint biztositott töke vétetvén alapul, elöterjesztett táblák által kimutattatik azon hozzávetöleges aránya, melly szerint, a korok különbözösége után, a csekély évenkinti befizetések hozzávetöleges aránya áll; melly táblákat egyszersmind világos magyarázatok kisérnek. Elöadatik továbbá azon eljárásmód, mellyet mind annak, ki az intézetbe fölvétetni akar, mind pedig azoknak, kik valamelly intézeti tag halála után örökölnek, követni kell; melly elöadás tisztán eloszlatja mind azon avatlanság vagy rosz akaratbol keletkezhetö kifogásokat, mellyek a biztositóra vagy biztositottra nézve ezen eljárást bonyolódottnak és terhesnek mondják; holott igen csekély meggondolás kivántatik annak átlátására, miszerint az intézetbe való fölvételt minél könnyübbé s egyszerübbé tenni legnagyobb érdekében fekszik az intézetnek, melly akkor virágzik legdiszesben, ha tagjai minél számosabbak; az örökösödés körüli eljárás jó eredményeiröl pedig minden intézeti tagot tökéletesen megnyugtat a kölcsönösség elve, mellyen az intézet nyugszik, s melly, míg az intézet tagokat számol, minden biztositott tökére nézve a lehetö legszentebb, és mindenkit tökélyesen megnyugtató, kezességet nyujt. — Ezen „kölcsönösség elve, s a kölcsönös intézeteknek a részvényes társaságok fölötti elsöbbsége, s a kölcsönösségben levö biztositék“ adatik elö a második szakaszban; melly elöadásból meggyözödhetik az olvasó, mit fönebb mondánk, hogy a kölcsönösségben a lehetö legnagyobb biztositék fekszik, melly fölülmul minden más biztositékokat, mikkel nyerészkedö részvényes társaságok csalogathatnak. Ugyanis itt a részvevök nem másnak, valamelly harmadiknak, hanem viszonylagosan egymásnak nyujtanak biztositékot, s mivel egyik a másikon nyerni nem akarhat, mert igy mindenki csak annyit nyerhetne az év végén mástól, a mennyivel önmaga fizetett be többet az év elején, s igy végre minden nyerészkedési kisérletet csak önmagán vinne véghez, ez okból a kölcsönösen biztositó intézet tagjai többet soha sem vetnek ki egymásra, mint a mennyi biztositék az egy év alatt már megtörtént halálozásokra megkivántatik. Más nemü biztositékot nyujthat az első magyar kölcsönösen biztositó intézet részvevöinek annyiban, hogy az igazgatóság tettei s kezelése fölött egy a rész-

vevők köréből választott tizenkét tagból álló fölügyelő bizottmány örködik, s hogy az igazgatóság, a fölügyelő bizottmány által megvizsgált számadásokat hírlapok utján s azonfölül külön példányban minden egyes részvevővel közli; azonfölül beszivárgó pénzeit hitellel és elegendő biztositékkal biró takarékpénztárak kezelik. — A harmadik szakasz ez intézet ellen fölhozható ellenvetéseket czáfolja, s azok iránt fölvilágositásokat nyujt. Itt örömmel értjük egyszersmind azt is, miszerint a derék közhasznu intézet azon crisisen már túl van, hogy részvevői csekély száma miatt panaszkodnia kellene, s tekintetbe vevén minden körülményt, a jelen időt, a kölcsönösséget, nemzeti jellem- és szellemünket, olly ponton áll, mellyről csak szebb jövőre lehetnek kilátásai.

S mi, midőn e derék intézetet a közönség figyelmébe ismételve ajánljuk, örömmel üdvözöljük azt ezen ponton, mellyre közhasznusága olly rövid idő alatt emelte. El kellett azt jeles alapszerkezeténél fogva érnie, s el fog még jutni a legszebb virágzás pontjára is, mert keblében viseli az életdús magokat, mellyekből a gyorsan terjedő s állandóan megmaradó teljes népszerüség virága kifejlendik s országszerte a legutósó helyre is gyorsan el fog terjedni; értjük t. i. itt a kölcsönösség nagy biztositéku elvét, s értjük egyszersmind Magyarország lakosainak azon józan számitását, melly szerint, a nélkül hogy hazafiságát legközelebbi önérdeke rovására igénybe vennök, mindenki örömestebb adja csekély öszvegeit egy teljes biztositéku, s tagjain nem nyerészkedő, a kölcsönösség elvénél fogva nem nyerészkedhető, hazai intézetbe, semmint azt nyerészkedő külföldi intézetek számára pazarolná, mellyek gondolható legjobb esetben is ránk nézve azon tömérdek rosz oldallal birnak, hogy pénzünket, mellynek hon olly igen jó hasznát lehetne vennünk, külföldre szivárogtatják. — A könyvecske végén az ügynökségek számittatnak elő, mikre nézve az intézet Magyarország minden megyéjében több helységről gondoskodott, később Erdélyben és a kapcsolt részekben is fogván ügynökségek állittatni. — E ‚népszerü tolmács'ára 6 váltó kr., s kapható az egész hazában minden intézeti ügynökségnél.

Vegyes ujdonságok.

***(A Coburg-Kohary) fenséges család, mint egyik mult számunkban emlitők, Pestre megérkezvén, s néhány napot az angol királyné vendéklőben töltvén, magyarhoni jószágaira elutazott... Milly lelkismeretes a magas főur azon kötelességek teljesitésében, mellyeket a haza, honnét jövedelmeket húz, szab eléje, ezt tanusitja azon kitünő figyelem, mellyel nyelvünk iránt magas családja körében viseltetik. A magyar nyelv megtanulása végett t. i., mint ezt annak idején örömmel és méltánylással mondák el hirlapjaink, harmadfél éves fia, Lajos Fülöp, mellé egy nagy müveltségü magyar asszonyság, t. Jochmanné szül. Haynald Amália assz., lön fölfogadva, s most már a kis herczeg, korához mérve, otthonos jártassággal beszéli nyelvünket... Midőn látjuk, hogy illy magas körben, a külföldön, milly elmellőzhetlen kötelességnek ismerik, nem csak azon országnak, melly hazául szolgál, hanem annak is, melly birtokot ad, nyelvében jártassággal birni, lehetlen a magas példára örömmel nem gondolnunk. A kik minden jót csak akkor utánoznak, ha külföldi példák által intetnek követésre, itt látnak egyet, — kövessék.

(A budai hegyvölgy) elnevezései ellen némelly kifogást hallha'ni az ott mulatók közt, mellyek közt vannak nem alaptalanok is. Igy például nem ok nélkül kérdezik, ha valjon csupán ujitási viszkeleg volt e az, melly a zugligetet ‚virányos'nak nevezteté, holott az előbbi név már évek óta elfogadtatott és közönségesen használatban van, azonfölül tökéletesen magyar, habár nem olly tetszetős hangzatu is, mint az uj szó. Nem ok nélkül kérdezik azt is, miért volt szükséges a Gellérthegy nevét régi nevezetével visszacserélni, holott most historiai jelességü nevet viselt egy olly férfiu nevéről, ki, mint hazánkban a keresztény hit egyik terjesztője, mint Imre herczeg nevelője, s mint vallásunk vértanuja, tán nem volt olly érdemetlen, hogy neve az emlékről, mellyre azt a hagyomány irta, letörültessek; ha csak az nem tulajdonittatik neki hibául, hogy a szentek közé soroztatott. Az ösi kelen szó ugyis megélhetett volna, ‚Gellérthegy' mellett a ‚kelenföld'ben... Mind ezen különben nem alaptalan, ellenvetésekre azonban csak azt jegyezzük meg, hogy miután az uj elnevezések megtörténtek, és pedig nem puszta magánutoni keresztelés utján, hanem szab. kir. Buda városának ollyatén hozzájárultával, hogy az uj neveket jegyzőkönyveibe igtatá s hivatalos használatba veendi, ez okból legjobbnak tartjuk, ha fölhagyván minden további feszegetésekkel, elfogadják a megállapitott uj neveket mindnyájan, és pedig annál inkább, mert emlitett fővárosunk hivatalos hozzájárulása ugyis előbb utóbb általánosan használtakká emeli azt, s e jó szándékot közös hozzájárulás által csak gyámolitnunk kell.

(A szépnem előnyei.) Haller szerint a nőnem huzamosb ideig tartja ki az éhséget, mint a férfi; Plutarch szerint keményebben megrészegszenek; Unger szerint sokkal tovább élnek és soha sem kopaszulnak meg: de la Part szerint a tengeri betegség csak nagyon gyöngén támadja meg; Aristoteles szerint a viz szinén hosszabb ideig maradnak; és Plinius szerint oroszlány által soha sem támadtatnak meg.

(A bolhákat) Indiában bálványozzák, s kegyelettel viseltetnek iránt uk, mi pedig könyörtelenül pusztitjuk s öldököljük. Indiában a bolhák számára saját templom lön épitve, mellyben a feketebálványkáknak föláldozzák, s tiszteletből halálra csipetik s megkinoztatják magukat az emberek.

KÜLFÖLD.

Potugalia. Lissabonból jun. 15röl kelt angol tudósitások szerint előtte való nap sir W. Parker a britt gőzösökkel, a portugal, franczia s spanyol hajók kiséretében a setubali tengeröbölbe s kikötőbe megérkezett, s Sa da Bandeirát s seregét fölhivá, hogy az amnestia föltételeinek hódoljanak. Sa da Bandeira ajánlatokat tön, mellyek nehányai elfogadtattak, mások pedig élvettettek; végre katonái a várost odahagyák, magukat délfelé visszavonva, Sa da Bandeira pedig, Meleo Taipa s mintegy 200 ember a közbenjáró szövetségeseknek magukat megadák. Loulè marquisnak Oportoból Lissabonbai küldetése semmi kielégitő eredményre sem vezetett, mivel részint föl nem volt hatalmazva, részint pedig hajlandó nem vala a junta részéről tett négy föltétel tökéletes s egyszerü elfogadására. A „M. Chronicle," honnan e hirt vettük, ezt jegyzi meg: „oportoi közvetlen tudósitásaink szinte jun. 15röl keltek. Az ottani ügyek még mindig bonyolodott állapotban vannak. A junta, melly eleinte késznek nyilatkozott a három szövetséges hatalom föltételeinek elfogadására, azokat jun. 12én visszautasitá. A megszüntetett ostrom s megszállás azonnal megujittatott s most Oporto ellen mintegy 12,000 spanyol sereg van indulóban. A jun. 10kén Lissabonban kihirdetett amnestia tetemes ingerültséget szült; ugy annyira, hogy még este a „Diario do Governo"ban egy pótlékhirdetmény jelent meg azon nyilvánitással — miszerint az érintett közbocsánat csak akkor lépend életbe, ha a junta s a lázadás egész hadiereje meghódoland. Van azonban okunk hinni, hogy ezen igazságos s üdvös kibékitő rendszabály, olly bizonytalan s távol korszakra, mint a csendnek s békének Portugalia minden részeibeni tökéletes helyreállitása, el nem halasztathatik." A „Journal do Commercio" szerint a Torres Vedrasnáli 23 fogoly, köztök Bomfim gróf s Villa Real, Angolaba megérkeztek.

Spanyolország. Madrid, jun. 17. Salamanca meg nem szünik olly tárgyak fölötti rendeleteket bocsátani ki, mellyek fölött alkotmányszerüleg csak a törvényhozóság rendelkezhetik; ép ugy cselekszik, mintha semmi cortes sem léteznék. Legujabb rendeletei egyike által a Johannita- (maltai) rend, nemkülönben a santiagoi, calatravai, alcantarai s montesai katonai rendek javainak 3 petes statuspapirokérti eladatását parancsolja. A spanyol királyok már rég idő óta a nevezett rendek állandó nagymestereinek nyilvá'ták magukat s ök ruházzák e rendek javait azok egyes tagjaira. — A spanyol infansok minden időben e rendekhez tartoztak s a király nekik mindig e rendek legjövedelmezőbb javait adományozá, mellyek örökségüket képzék. — Több év óta illy javak lovagoknak nem adattak, hanem csak korona-herczegeknek; a nem-adományzott illy javak pedig nemzeti javaknak nyilvánittattak s belőlök semmi sem adatott el; de ha el is adatott, ugy az vagy 4—5 percentes statuspapirokért, vagy készpénzért történt, ezt kivánja a nemzeti javak elidegenitése fölötti törvény. Azonban Salamanca a törvénnyel mitsem gondol; neki egyedüli czélja a 3 percentes papiroknak értéket szerezni, s hogy azt elérje, mindent megkisért. Az érintett rendelet a közönség által nagyon roszul fogadtatott, nem csak maga a rendszabály miatt, hanem azért is, mivel attól tartanak, nehogy Salamanca illy módon még más nemzeti javak eladását is megkisértse. Mint látszik ép ugy akarja minden ellenmondások daczára keresztülvinni a spanyol pénzügy szabályozását illető megfontolatlan tervét, mit az egész sajtó s az ország valamennyi értelmes férfiai fölötte károsnak nyilvánitottak. Ez a legsulyosb alkotmány-sérelmek egyike, mert a pénzkelet szabályozása világosan a cortest illeti. Hasonlóul egy pénzügyosztályi rendelet is nyilvánittatott; a minister azt állitja, hogy az által évenkint négy millió realt kimél meg, de minthogy ezen uj szerkezet következtében egynehány száz hivatalnok nélkülözhetővé leend, kik azonnal nyugdijazásra igényt tartandnak, tehát világos, hogy az igy egyfelöl megtakaritott pénz, más oldalról ismét fölemésztetik. Ehez járul még az is, hogy nagyon tekintélyes hivatalnokok elbocsáttatnak s helyükbe Salamanca kereskedési házának szolgái s ollyanok tétetnek, kik Salamanca érdekében ujságokat szerkeztek. Ez, mint természetes, nagy bosszuságot gerjeszt a közönségben s még nagyobb bosszut az illetőkben, kik a minister szemtelensége miatt szenvedni kénytelenek. Ujjal mutatnak egy Salamanca zsoldjában volt lap szerkesztőjére, ki most 80,000 (mintegy 9000 pengő forint) reált évenkint jövedelmező hivatalt nyert; hasonló zsiros állomást nyert Salamanca-nak egy ügynöke, ki sóbányái s szinházi vállalatainál szolgálatában volt. S igy a botrány pohara csordultig telve van. — Az angol követség zsoldjában álló több hirlap és az exaltado lapok számos czikkben harczolnak azon tétel ellen, miszerint Montpensier infans-hgnőnek nincs joga a spanyol koronához. Ennek következtében a kormány a „Gaceta"-ban kihirdetteté, hogy ezután minden hirlapczikk, melly az infansnőnek eventualis trónjogait kétségbe vonná, a királyi ügyvéd által biróilag megkerestessék. Ezen hirdetmény mindenkinek tetszett, kivévén az exaltadókat s az angol követséget. Igaz, valódilag meg nem magyarázhatni, miként bocsáthatott illy kir. rendeletet olly ministerium, melly Lajos Fülöppel ellenkezésben, Angliával pedig jó egyetértésben van; egyébiránt a dolgot igy fejthetni meg: ha Montpensier herczegnő az örökösödési jogtól elesnék, akkor a királynő férje, mint Dom Francsico infans legidősb fia, közelebbi igényt nyerne a koronához. A jelen ministerium s a király nyilt ellenségeskedésben állanak egymással; igy tehát még is az érintett rendelmény nem azért bocsáttatott ki, hogy Francziaországnak használjanak, hanem csak hogy a királynak ártsanak. A ministerek látják, hogy ez inkább s inkább pártot nyer s hogy ő erélyes s lovagias férfiu, ki kötelességét bár milly helyzetben sem feledi; igy tehát van okuk trónra lépésétől tartani s ezt mindenkép elháritni igyekeznek.

NBritannia. London, jun. 24. A jun. 21 és 22ki felsőházi ülésekben számos alárendelt bill jött tárgyalás alá, nevezetesen egy uj anglican püspökség fölállitását tárgyazó bill a népdús Manchester s vidéke számára, melly 44 szóval 14 ellenében elfogadtatott. — A jun. 21 és 22ki alsóházi ülésben semmi érdekes tárgy sem került elő. A jun. 23-diki délutáni ülésben a nőnemnek elcsábitás s megkeritès elleni jobb védelmét tárgyazó Spooner-féle bill a bizottmányon keresztül ment, de nem minden ellenzés nélkül; s igy Berkeley-nek e bill félrevetését illető javaslata 81 szóval 26 ellenében megbukott.

A „Times" mai száma következő fölvilágositást nyujt a legujabb chinai eseményekről, s az angoloknak Canton elleni lépéseiket igy igazolja. „Azok, mond a „Times", kik a britt viszonyok s forgalom föltételeivel Chinában a Pottinger-féle szerződés óta nem egészen ismeretesek, sir J. Davis ellenséges demonstratioja által meg fognak lepetni s azt jogszerünek s igazságosnak nem találandják; azok ellenben, kik a dolgok állását tudják, s ismerik a chinai szemtelenséget s a britt türelmet, inkább a hosszas és lassu igazságkiszolgáltatás fölött fognak csodálkozni, mellyel az első végre megfenyittetett, mint ama tények elkövetése fölött, mellyek ez utóbbiak határait meghaladták. Minden catastrophok legrejtvényesebbje — egy kis háboru következett be, s pedig olly körülmények között, mellyek nem épen gyors s bizonyos kifejlési kilátást nyujtanak. Ezen háboru több ezer mértföldnyi távolságra keletkezett csekély segélyszerekkel s készületekkel olly nép ellen, mellynek közvetlen s rögtön jelenlevő ellenállási ké-

pessége tökéletesb készületet s fontoltabb megtámadást követelt volna. A 18-ik királyi irhoni ezred s a 42-ik Madras-gyalog ezred nehány zászlóalja, három gőzös s egy nászád vitte most azt véghez, mit nehány év előtt, egy sokkal hatalmasb fegyveri erő sem kisértett volna meg. Mig mi sir J. Davis-nak s az angol kereskedőknek a szilárdság és elhatározottság váratlan tanubizonyságaihoz szerencsét kívánunk, a vitát tökéletesen bevégzettnek még sem tekintethetjük, s nem feledhetjük el, hogy egy jókoriabb tényerő az összeütközést elháríthatta volna, mellynek következései még mind eddig nagyon kétségesek. A szemrehányás nem egyedül sir J. Davis-t illeti. Más alkalommal már megmutattuk, hogy azon szerződés, mellyet nekünk Hongkong ada s a China belsejébei kereskedést megigéré, olly sok ovással vala ellátva, hogy minden látszólagos előnyök ránk nézve elveszvék s egyedül a chinaiak huztak belöle haszont. Kivéve egy kis szigetet, hol britt zászló lobog és britt kormányzó lakik, semmi lényeges nyereség sem származék ezen szerződésből, mellynek világos czélja még is Chinávali kereskedésünk s összeköttetéseink terjesztése s növekvése. Az alsóház előtt fekvő papirokból kimutattatott, hogy Canton kereskedőiveli forgalmunk alábbszállott s hogy a chinai kereskedőknek Hongkonghozi közelitésük számos rendelet által akadályozva van, mellyeket egyedül chinai előitéletek azon tudása, s az agol becsületesség elfeledése mondott tolloba. Azonban bár mi történjék is, a fölött semmi kétség, hogy a legrövidebb s legtökéletesb büntetés rövid perulján vitetett véghez. Bocca-erősségek bevéttettek s lefegyvereztettek, 879 ágyu szegeztetett be s Canton maga ostrom alá vétetett, s ez mind 36 óra alatt, miután egy csekély hadierő Hongkongba elvitorlázott. Tiz nap mulva a kis hajócsapat hazatért, miután minden követelések belöltettek." Egyébiránt a föltételekkel, mellyeket sir J. Davis a chinai biztossal kötött szerződésében szabott, a „Times" kevessé van megelégedve; azok hét pontból állanak; az angoloknak t. i. a Canton városbai bemenet szabadon engedtessék két év mulva meg; ezután a szomszéd vidéken egy napig minden alkalmatlankodás nélkül mulathatnak; két chinai tengerész, kik angol alattvalók személyei ellen vétettek, ovás végett nyilvánosan büntettessenek meg, s hogy az angoloknak kereskedési házak s egy templom föllállitására elegendő földek adassanak, nemkülönben azon folyó része, hol gyáraik lesznek, chinai hajóktól szabad legyen. A két elsőt roszalja a „Times." A Cantonbai bemenetet azonnal eszközleni kellett volna, s hogy az angol utazóknak egy napnál tovább a vidéken tartózkodniok nem szabad, ez valóban Anglia lealázlatása. „China — mond a „Times" — ma többé előttünk nem ismerős, mint Oroszország 100 évvel ez előtt vala, már akkorában azzal dicsekhetett egy angol minister, hogy egy angol alattvaló élete kormánya védelme alatt ép ugy biztositva van sz. Pétervárt, mint Londonban."

Franczia ország. Páris, jun. 26. A követek kamrájának tegnapi ülése fölötte zajos vala; minthogy Girardin s az ellenzéki párt a ministerium ellen fölhozott vádak parlamentaris megvizsgálását kivánta. Végre rendkivüli élénk vitatkozás után Morny gróf inditványt tön, a napirendrei áttérésre azon nyilatkozattal: miszerint „a kamra a kormánytól nyert fölvilágositással meg van elégedve;" ezen javaslat 123 szótöbbséggel el is fogadtatott; 225 volt mellette, 120 pedig ellene.

A pairudvar ma olly határzatot hozott, mellynek erejénél fogva Despans-Cubiéres, Parmentier, Pellapra s Teste vádállapotba helyeztettek. A három első megvesztegetési váddal, Pellapra és Cubiéres zsarolási bünnel, Teste pedig a megvesztegetés elfogadásával terheltetik. —

A sveiczi szövetségnél levő franczia ügyviselő Tschann Guizot-val a külügyek ministeriumában hosszasan tanácskozott.

Az „Union Monarchique" azt hiszi, miszerint Narvaez Párist nem sokára oda hagyandja, hogy a madridi cabinet elnöki székébe lépjen.

Déli Franciaországban az aratás már több egy heténél megkezdetett. Már számos év óta nem emlékeznek illy dús termésre, s annak betakaritását a legkedvezőbb idő segiti elő. Ennél fogva a gabonaár fölötte alábbszállott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Állatkinzás elleni egyesület. (Vége)

Igen tisztelt doctor ur!

Meleg részvéttel és örömmel olvastam mindeddig mindent, mit kegyed a Magyarországban alapitott állatkinzás elleni egyesület ügyében udvari tanácsos Perner urral, s ez által velem és az elnökösködésem alatt álló egyesülettel közlött, valamint azt is, mi még hirlapokból s más utakon kegyed közös czélunkra intézett buzgó munkásságáról, tudomásomra jutott. Igen is nagyon tisztelt doctor ur, mi mindnyájan, kik ezen egyesülethez tartozunk, egész Európában ugyan azon czélra igyekszünk. Kétségkivül egyike ez a legfontosb s legnemesb czéloknak, mellyek emberi munkásságot foglalatoskodtatnak. Czélunk t. i. a gyermeki kedélyekbe szánakozás érzelmeit csepegtetni, ez által az emberek szivét nemesiteni, s igy az emberi nyomornak egy fő okát, azon mások szenvedései iránti egykedvüséget, melly az állatokról olly könnyen átszivárog embertársainára, gyökerestől kiirtani, s igy valódi humanitást és a szív vallását, a kereszténység igazi értelmében terjeszteni el a világban. Munkálkodjunk buzgóan együtt ezen Istennek tetsző ügyben, a nélkül, hogy bennünket akadályok, vagy azoknak részvétlensége által, kik föladatunkat illetőleg méltatni nem tudják, megzavartatni engednénk. Teljes lelkemből és meggyőződésemből valának irva azon szavak, mellyeket udv. tanácsos Perner ur, itteni egyesületünk alapitója, kit én kötelességemnek tartottam, minden módon pártolni, utósó évi tudósitásunk bevezetésében mondott: Vegye kérem gondolóra, miként a história tanulsága szerint, igen sokszor a leghasznosb vállalatok, kezdetben, nevetség, gúny és üldözés tárgyai voltak, miként azok kezdői hiában szóliták föl szellem s rang által legkitünőbb kortársaikat a pártolásra, miként engedék őket segélytelenül szállani sirba, szánva majd, haláluk után!

Nekünk a gondviselés kedvezőbb sorsot nyujtott, mert munkáinkon láthatólag leng az ég áldása, mivel elveink, alig négy év alatt, egész Európában, a legfelsőb papi és világi tisztviselőségek által elismertettek és terjesztetnek s minden iskolákban tanittatnak.

Midőn kegyedet állhatatos kitartásra buzditanám a megkezdett pályán, üdvözlöm egyszersmind kegyedet mint legfontosb dolgozó társaink egyikét, s szabadságára hagyván ezen levelet tetszése szerint használni, vagyok a legbarátságosb készséggel Eduard szász-altenburgi princz, szász herczeg. —

Az elnök herczeg látnivaló, hogy azon magas ponton áll, mellyet föntebb kijelölénk; honnan tudomány és erkölcs, ész és szív ugy tünnek föl, mint az emberi nemzet vezércsillagai, mellyeknek egyesülete képzi azon fenséges ideált, mellyet e földi pályan ugyan végés és gyarló emberi tehetségeinknél fogva el nem érhetünk, de a mellyet megközeliteni egyedüli czélja legnemesb törekvéseinknek. Ki keble geniusával számot vetve mind kettőre tehetséget érez, ne vesse el magától e földi menny kulcsait, de ne essék kétségbe, ha a tudományok ezer nehézségekkel teljes pályáján nem tündökölhetik; arra hajlam, tehetség, hivatás és alkalom kell, mig az erény minden viszonyok közt, a legszegényebb kunyhóban épen ugy mint a legfényesb palotában otthonos lehet. Szerencsés az, kinek az eszközök mind az ész kimivelésére, mind a szív nemesitésére ajánlkoznak, s még szerencsésebb, ki azokat öntökéletesitésére fölhasználja, de szánakozásra méltó az, kit sem az ész kimivelésének, sem a szív nemesitésének eszközei nem érdekelnek, ki üres életpályáján csak a mindennapiság lenge kép in függ, s ki előtt nincsen semmi nemesb czél, — az anyagi élvezetek állati gyönyörein kivül — mellyre törekedjék.

Én ezzel nemeskeblü hazámfiainak résztvevő pártolásába bátorkodom ujolag ajánlani az állatkinzás elleni egyesületet, mint az erkölcsnemesités egyik leghathatósb eszközét, s mint lépcsőt az erény templomába, mellynek sugárai deríthetnek egyedül mennyei fényt sötét földi pályánkra.

Balogh Pál.

Hirdetés.

Az ungvári k. kam. urodalom részéről Lyutta kamara helység közelében egy üveggyár fölállitására, s tizenkét éven általi használatának joga, mellynek nagyszerü üzletére megkivántató anyaglat is elégséges mennyiségben helyben találtató, folyó évi augustus 23-án Ungvárott tartandó nyilvános árverésnek a magy. k. u. kamara jóváhagyásának föntartása mellett, ki fog tétetni.

A vállalkozni szándékozók ennél fogva száz pftnyi bánatpénzzel, nem különben az igérendő egy évi haszonbérleti összeggel föléró status-papirban is nyujthatandó — biztositékkal ellátva, az emlitett árverésri megjelenésre ezennel fölszólittatnak.

Egyébiránt irásbeli ajánlatok is elfogadtatnak, mellyek e felirással „Ajánlat az ungvári üveggyár fölállitási árverésre" a n. m. m. k. u.lv. kamarai elnökséghez f. é. augustus 15dikig az ungvári k. kamarai főtisztségnél pedig az árverés napjáig lepecsételve benyujthatandók.

A szerződési föltételekről Budán a m. k. u. kamara számvevő hivatalánál, vagy az ungvári k. kam. főtisztségi irodában értesülhetni, valamint az üveggyár fölállitására kihasittatott helytérség is a helyszinén megtekinthető. 3—3

Gyöngyöspatai **Patay Medárd** hites ügyvéd ur kéretik egy elintézendő bizonyos ügy miatt lakását a Nemzeti Ujság szerkesztőségénél bejelenteni. (2—3)

Csőd.

21292 Pest város tanácsának fölirása szerint Frey Rozalia hitelezői csődületének határnapja folyó évi julius 12dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Kerstinger István, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 8kán 1847.

Pályázati hirdetés.

A magyar királyi tudományos egyetem hittani karánál ürességbe jött „Ágozatos hittan I-ő részének" tanszékére a nevezett hittani kar előtt tartandó pályázásra folyó évi augustus 4-ke olly hozzáadással tüzetett ki: miszerint azon tudoroknak, kik a nevezett tanulmányt több év folytán valamelly tudományos intézetben tanitottak, vagy e tanulmány nemében kiadott munkáik által magoknak hirt és nevet szereztek, az egyszerü folyamodás utja is nyitva leend. Kelt Pesten, junius 2-án 1847. **Szoblahói Pálma** Elek
egyetem tanácsi jegyző.
3—3

Geibel Károly pesti könyvárusnál meglelent és kapható:

Jus Ecclesiae Catholicae,
adversus apostatas,

Disquis. **Georgius Fejér**, S. S. Theolog. ac juris canonici Doctor

Editio 2-a 8. maj. Boritékba füzve **24** kr. pp. (1)

Árverési hirdetés.

Néhai mélt. s főtisztelendő nádasi Tersztyánszky Imre püspök, septemvir s pécsi nagyprépost s kanonok ur halála után fönmaradott tömegéhez tartozó különbféle ingóságok, u. m. egy pár szép pej kocsi-ló, két magyarfaju tehén, két fejős kecske, egy batárd, egy paraszt szekér, ló-szerszámok, arany, ezüst ékszerek, borok, külső belső ruhanemüek sat. e folyó julius 12kén hétfőn s reá következő napokban Pesten nagy-seminarium-utczában gróf Széchenyi-ház felső emeletében közárverés utján a többet igérőnek tüstént kész pénz fizetés mellett el fognak adatni. Pesten julius 5kén 1847. (1—3)

EMICH GUSZTÁV

magyar és külföldi könyvkereskedésében uri- és kigyóutcza szegletén, a cs. kir. postahivatal átellenében kapható:

PUBLIUS OVIDIUS NASO
KESERVEI.

Öt könyv.

Második jobbitott kiadás, forditotta
Egyed Antal.
Ára boritéka füzve **1** frt pp. (1)

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Junius 28-kétől bezárólag julius 4dikig.

Junius	28kán	1099.	Julius	2kán	612.
„	29kén	1183.	„	3kán	573.
„	30kán	802.	„	4kén	3198.
Julius	1jén	828.	Összesen:		8,295.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 4kén: Gróf Szapáry Péter. Szinmű 5 fban.
Julius 5kén: Végrendelet. Dráma Czakótól.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Mosony julius 1jén (pozs. mérő).					
280-340	230-270	235-265	200-220	70-75	210-230
Miskolcz julius 1jén (pozsonyi mérő.)					
295-300	285-290	245-250	195-200	64-65	230-235
Pozsony julius 2án (pozs. m.)					
270-315	———	230-250	205-208	82-88	——215

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 1-jén. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⅞; 4 pctes 96⅝; 3 pctes 69; 2½ pctes 54⅞. — Statuskölcsön 1834ki (500 vfrt) 771¼; 1839diki (250 pfrt); 298¾. — Pesti középponti pasut részvény (500 pfrt): 98⅝; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 620; bécsi bank-részvény 1589; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 121¾; éjszaki vaspálya-részvény 162; majlandi 109; windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Lotteriahuzás.

Budán julius 3kán: 4. 69. 54. 61. 5.

Dunavizállás. Julius 3án: 12′ 2″ 9‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

517. szám 1847. **Csütörtök jul. 8.**

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyveg hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá **KULTSÁR ISTVÁN** táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Lapunkra folyvást elfogadtatik az előfizetés.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. — Törvényhatósági tudósitások. Bácsból, Gömörből, Nógrádból (közgyülés). — Vidéki hirek. (Ér-Endrédről. Szegedről.)

Külföld. N. Britannia. Franczia-, Poroszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Osztoics János kir. udvarnok s temesmegyei táblabirót „királyi tanácsos“ czimmel diszesiteni, — gróf Forgách Antalt, Somogymegye volt szolgabiráját pedig a m. kir. udv. kancelláriához tiszteletbeli fogalmazóvá kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Bácsból. Zombor junius 27. Bácsnak junius 21re marcalis gyülése volt hirdetve az inséggel küzdők ügyének taglalására. Hittük, miként a máj. 31-én tartott rendkivüli közgyülésünk a felebaráti szeretet sz. érzeményeit annyira fölélesztė, hogy mai nap a szabadság közös teremébe özönleni fognak az irgalom részvétét tanusitandók; de tévedénk; mert ha a tisztikart leszámitanók, ugy könnyü lett volna a többit fölszámitani, s ez előttünk fölötlő, kik illyenkor a tágas teremet zsufolva látni megszoktuk. Azonban óvást teszünk azon vélemény ellenében, mintha Bácsnak nemessége a mostohaság részvétlenségével tekintené a szegénység ügyét; nem! a mai nap zálogа azon fényes jellemének, a midőn ősi alkotmányos jogaiért az észvita terén okokkal férfiasan küzd, ezekből származó kegyeletes kötelességeit egész kiterjedésükben fölfogni és méltatni képes és akarja is; — mert midőn főispán ő méltósága azon lelkes nyilatkozata: — hogy Bácsnak aggodalmát megszünteté — a nagy Isten küldvén hasznos esőt, melly a rekkenő hőség által elfonyasztott vetéseinket uj zöld remény szinébe öltözteté, és a levert kedélyeket örömre derité — zajos és szünni nem akaró, szivből fakadó éljenek közt üdvözöltetett, egymást követék a szónokok — fejtegetve a rrk készségét a mult gyülés alkalmával meghatározott 20,000 pfrt öszvegnek a nemesség részéröli elfogadása iránt, a vallásos szív is pietással szemlélé e vitatkozásnak keresztény typusát, a részvétlenség hangja nem hallatszott; de hogy is illy megyében? hol 156 ezer ügyefogyott közől egynek sem kelle a sápadt éhség-nyujtotta halál keserü poharát kiinnia; mert a ttes urodalmak jobbágyaikat, az egyházi rend hiveiket majd méltányos kölcsön, majd ismét alamizsnával látták el. A felebaráti jótévők nevéből nagy koszorut füzhetnénk, elég leend annak díszét, mélt. főispánunkat említeni, ki felebaráti szeretettel karolván föl a szegények ügyét, a gabonán és pénzen kivül, mellyet jobbágyainak osztogatott, csak a k—i községnek 2000 ftot nyujtott segedelmül, Almáson pedig a plebánián és tulajdon lakán a nyomorultaknak minden héten egész aratásig kész kenyereket osztogat;.... jelenleg is a nézetek csak az alkalmazás körül tértek el, azonban az elnöki bölcs észrevételek a végzést oda vivék, hogy Bácsmegye, Verbőczy szerint, világi s egyházi nemesei tulajdon vállaikra veszik még a 20,000 pftnyi terhet is, a diaetalis kulcs szerint elosztandót, kivéve a jobbagytelken lakó nemeseket, olly formán: hogy ez öszvegből azon kölcsönök, mellyek az urodalmak, községek és magánosok által — módositván azonban a netalán excessivus árakat, mint azt ntiszteletü a—i plebános ur igen jól észrevevé — tétettek, fizetessenek a megye pótolása mellett ollyanoknak, kik a szolgabirák s lelkészek által tartandó összeirás alkalmával a visszafizetésre egészlen képteleneknek találtatandnak: köszönettel vévén az öszvegnek a n. m. k. kincstár lelkes képviselője nagyságos Ghiczy Miklós ur általi megajánlását, mind a mellett hogy a kincstár csak bácsi urodalmában, a sommás pénzbeli segedelmen kivül 32,000 mérő gabonát adott segélyül ez év folytán; bány kisebb birtokos lenne képes illy roppant somma nélkülözni? s még is milly hatalmasan szólaltak a mult országgyülésen a maioratusok ellen? pedig ha az ősiségnek illyféle substitutuma nem leend, ugy az eldarabolásnak igen tágas kapu nyittatnék. Miután pedig a dúsabb kalászokkal ránk mosolygó aratásnak édes reménye a birtokosokat fölbátoritván, a napszámosoknak munka utáni keresetet nyujtván, az éhség veszélyét megszünteté: azért az előbbi, a gabona kivitelét tiltó és annak szükségtelenül fogyasztását gátló szabályok végkép megszüntettekké nyilvánittattak, kivéve a malom-vámot, melly körül élénkebb vita kerekedett; ugyan is némellyek azt kivánták, hogy a régi lábra visszaállittassék, mondván, hogy az ezek iránti intézkedés a megyének hatalmán túli kiterjeszkedése, mellyet sem usus, sem törvény nem igazol, és veszélyeztetik a tulajdonjog szentsége; — és ezt épen Z. J. tb. urtól hallók, kit illy tusák alatt látni nem szoktunk. — Azonban másod alispán, főjegyzőnk és M. P. tb. urak erélyesen visszatorolák: kimutatván a megye e téreni törvényes gyakorlatát, melly az illy első szükségü czikkben az ismeretes csempész ügyességü molnárok loyalitására épen nem bizhatja sorsát, és igy a száraz malmoknál a 13, vizieknél 14 vám alapitatott meg; a bajai vizi molnárok, kik bácskaiaknak a pestmegyei Dunán örölnek, prudentia serpentinat tanusitottak ez ügyben; ugyan is tavaszkor Pestmegye meghatározá a vámot 14-re s ők eljövének a bácskai főbiróhoz, mondván: mi bácskaiak vagyunk, — mert Bácsban még akkor a régi 10 vám állott fön — reá vagy 20 napra Bács megalapitja azt 20 és 21-re, s csoda! elmennek a pestmegyei szolgabiróhoz és erősen vitatják: hogy ők Pestmegye fiai; ubi bene, ibi patria! Azután legnagyobb figyelemmel hallgatók **István** főherczeg szeretett helytartónk e megye őszinte részvéteért lelkes érzelemtől kisért, hozzánk érkezett szives köszönetét tolmácsoló iratát, mellynek azon hazafias kitétele: haza legyen a közczél és rajtunk lesz Isten áldása, hosszas éljenben visszahangzott; kellő tisztelettel fogadva az özvegy főherczegasszony rokontárgyu sorait is, mint egyik táblabiránk megjegyzé: hogy ne örülne a magyar, midőn királyának vére, félszázados nádorának fia, hazánk nyelvét édes övéjének mondja. — Most olvastatott kétrendbeli k. intézvény, melly Zombor, Ujvidék sz. kir. városok és a katonaság folyamodványa nyomán sürgeti a megyét, hogy az előfogatok iránt hozott végzéséből eredő panaszokat megszüntesse, mellyek az e tárgyban működött választmánynak véleményadásul adattak ki; megjegyezvén: hogy a főhadi kormány sérelme alaptalan, miután a hivatalosan, kir. birtossági utalvánnyal ellátott utazó katonaság irányában 12 kr. p.p. egy lótóli dij folytonos épségében maradt; ez alkalmul szolgált főispán ő méltóságának némelly e téreni módosithatások ajánlására, mellyek igen is helyeseltettek, t. i.: hogy az olly utazók, kik provincialis vagy alispáni utalvánnyal birnak, ne kénytelenittessenek előleges rendeléseket tenni az illető községeknél, miután 12 lónak ugy is szakadatlanul készen kell állnia; továbbá: hogy a kebelbeli katonaság, melly ujolag hozzánk jött, azon terhelő kötelesség alul, miszerint hivatalán kivüli utjában az előfogatok használatával élni akarván, alispáni utalvánnyal vagy marschroutával birjon, fölmentessék, hanem előleges a nemesség irányában megszabott dij lefizetése mellett, előfogatot kaphasson; fölhiván a kebelbeli ezredi kormányt, hogy sikeresen intézkedjék: miként e részről minden visszaélés eltávoztassék; följajdultak némelly táblabirák is, hogy a végzés által föleg ők sujtatnak, miért is megnyugtatásukra határoztatott: hogy ezután a netaláni kiküldetés nyomán a gyülésen szükségel relatio esetében, nem csak a választmányok elnökei, hanem azok tagjai is quietálhassanak, reménylvén egyik táblabiránk, miként ezután keveset, és jól megnézve kit — küldünk, és e remény aligha jótékony irul nem szolgáland azon panaszló tbiró ur kebelére; mert more patrio minden gyülésről ugy is számosak levén a bizottságok, ő hihetőleg mindig vagy egyik, vagy másikban részes leend; az összes tiszt. táblabirák diszes koszorujának kiváltságul szolgáland pedig: hogy jövő augustus 1től, miután hisszük, hogy a zab ára leszálland, ha gyülésre jönnek s mennek, 1 ft 20 kr helyett csak 1 ft pp. fizetendnek a használandó négy lovu előfogatért; U. sz. kir. város ns tanácsának pedig, miután azt irja, hogy az utazó katonaság szállitására szükségelt előfogatok terhét nem meri polgáraira tolni, megmagyarázták, hogy itt nem merészségről, hanem törvényes kötelességről lehet szó, mellyet a ns város tartozik teljesiteni, miután az ő terhét csak nem viendi mindig a megyei adózó, elég, ha mint ő, hivatkozik 200 évi ususra — 200 évig az viselte, — képviselőjének pedig, ki nem tudá megfogni, hogy lehet ott helyben tulajdon városa kebelében a megyének, melly 8 lovat tisztviselői számára ott tart, egy városi jurisdictio megyegyülésére utazó képviselőjének az előfogatot megtagadni? szeszélyesen megmagyarázá főjegyzőnk, csak ugy! mondván: hogy a városi jurisdictio sem ad a megye tisztviselőjének. Második napi gyülés t. Ordódy Vincze kalocsai érseki javak fölügyelőjének táblabiróvá lett kinevezése s eskületételével kezdetett meg, olvastattak továbbá két rendbeli k. helytartói intézvények, mellyekben a megyének a közbátorság iránti hanyagság bűne rovatik föl, azon körülménynél fogva: hogy három rendbeli posta-rablás történt kebelében ugyan, de Szabadka és Ujvidék sz. k. városok hatósága körében, melly eset kiemelése mellett a roszalás elháritatik, különösen tünvén ugyis az egész a nemes közönség előtt épen onnan, a honnan a megye többszörös fölirása nyomán sem a pusztai katonák szaporitása, sem a rendőri szolgabirák megalapitása iránt kedvező választ nem nyerhetett, a megye igyekszik minden rendelkezése alatt levő eszközt fölhasználni a bünös merények gátlására, és illetőleg kipuhatolására, de tulajdon hajduit posta-szekér mellett nem járathatja. Jó lenne az illy kocsisokat is szigorubb választás alá vonni, kik néha magok üritik ki a táskát és tulajdon személyük biztosságára képzelt rablókat substituálnak. — Szőnyegre került egy kir. táblai itélet, mellyben a megye által halálra itéltek a bizonylatok elégtelensége miatt fölmentettek; mellyet másod alispán sérelmesnek vélvén, azon esetnél fogva: hogy nem indokoltatott; fölirást inditványozott ő felségéhez, hogy a tiszt. főtörvényszék a törvény megtartására utaltassék, annálinkább, hogy — mint jelenleg a félpróba mellett a kárvallott a vádlott fejére esküvén, a curia variansnak mutatkozik, mert illy körülményekben másszor az első biróság itéletét megerősité, most azt megerőtlenité; mások azonban a főtörvényszék magas állását szem előtt tartván, és a negatio esetében az indokolást helyen kivülinek vélvén, sérelmet nem láttak; miből hosszasb vita támad, ha ő méltósága bölcs tapintatával azon észrevételt, hogy csak a nm. személynök urnak irassék, föl nem találja; mellyben mindannyian megnyugodtak. — Borsod a nádorválasztásról, Heves országos hirü Parádjáról, Ugocsa a mérnöki tanfolyam az ipartanodávali összeolvasztásáról szóló hatósági levelei az országgyülési választmány actainak halmazához utasitattak, holott az utóbbi csak ugyan igénylett volna egy kis figyelmet; mert már az emlitett acták

közt annyi hever megyénkben a nevelés tárgyáról, a mennyit jó formán el sem is végezhetnek, vagy csak igen fölületesen, miután megyénkben alig van fogalom a legujabban kibocsátott iskolai rendszerről. — Tolnának a megye állapotát statistice rajzoló alispáni jelentése kétszeres örömmel fogadtatott; mert midőn egyrészről a szomszédi kedves viszony kötelékeit ez uttal is szorosabbra füzé, egyuttal megyénknek azon igen hasznos határozatára nyujtott alkalmat, hogy alispáni egyesitett müködéssel ezután hason érdekü, megyénk szellemi és anyagi állásának rajzát készitsék el, hogy igy az atyafiságos szeretet viszonoztassék, és a mi legnagyobb nyeremény leend, önmagunkat ismerhessük; nosce te ipsum; igy majd csak talán a bizottságok szövevényes gépezete, melly jelenleg az ugynevezett „függőben van" gátban sokszorosan akadozik, gőzerőmü sebességre emelkedhetik. — Érintetlenül nem hagyhatjuk, hogy Katymár, özvegy Latinovich Sándornő birtoka, urnőjének fáradozásai után mezővárosi fokra emeltetett, s két, május 20-kán s october 15-én határozott országos vásárra szabadalmaztatott föl; csinos kiváltság-levele a gyülésen hirdettetett ki. A fönérintett földes aszony birtoka csinosbitására semmi költséget sem kimél, s alattvalói szellemi jólétére forditván anyai szemeit, egy igen nagyszerü, s a kor kivánatainak megfelelő iskola épitését kezdeté meg, nem támaszkodván a jobbágyok gyenge vállaira. — Harmadnapi gyülésünk legfőbb tárgya volt, a környékünkön már az előtt is ismert Lengyel Pál, bácsmegyei bezdányi; Seregi István tolnamegyei dunaföldvári, s Hegedüs Mihály bácsmegyei topolyai katonaszökevények üldöztetése, kik miután a megyei hajduk közől egyet a helyszinén agyonlőttek, a másikat halálosan sebesiték meg, délutáni órákban a Kupuszina melletti dunai mocsárokban elfogattak, s rögtönitélet következtében mint erőszakos fosztogatók, a két előbbeni halálra itéltetett; s ugyancsak az elkövetett gyilkolás közelében Zombor s Apatin közti országut mellett szombaton estve a törvényfára fölhuzattak; a harmadik mint együgyü, az ezredhez visszautasitatott. Záradékul hozzá adandónak véltük: hogy az arató rész 13, a nyomtató 14re, a marhahús ára pedig az egész megyében julius 15től 12 kr. határoztatott.

Gömörből. Pelsücz. jun. 5. Főispáni helyettes ő méltósága megnyitván a tanácskozást, emlité, hogy a halasztást nem türő, a sáppadt s görcsös éhinség alatt nyomorgók ügyét tárgyalnák a t. rrk.; mire mindjárt is másod alispánunk jelentése olvastatván föl, kitünt: miszerint nálunk a könyörtelen éhhalál többeket ragadott ki szerettei karjaiból s vont el magával számosakat az általunk olly nagyon kedvesnek érzett életből... Itt irtozat futá keresztül egyébiránt is izgékony idegeinket s titokteljes pillanatokat váltva nézénk egymásra, s félénk, nehogy több illy adatot legyünk a folytatandó jelentésben kénytelenek ismét hallani... Szól továbbá az évnegyedes előterjesztés: hogy az adózók az inség miatt tehetlenekké lőnek, s igy a közmunkákat sem viheték véghez ugy mint más években; aztán még jelen évi termésünk is a mult évinél sokkal gyengébb lábon áll, minél fogva hathatós intézkedésre van szükségünk... Mi a rabok állapotát illeti: a jelen szükség idején számuk növekedett, s minthogy sokan lennének elitélendők, időközben is törvényszék tartását igénylik... Az egészségre vonatkozólag előadá másod alispánunk, miszerint a járványos hagymáz mellett a hidegláz is böven szedi dézmáit.... Folytatá ezután még: hogy a k. kincstár által e megyének utalványban katonatartás könnyitése végett köldött 4,000 pfrt, a gabona árának rögtön igen magasra növekedése miatt alig lesz csak felényi időre is elégséges... Ezután az éhség elháritása fölött tanácskozván, a vélemények ugy elágoztak, hogy eligazodni rajtuk valóban nem lehetvén, abban egyeztünk meg: hogy választmány küldessék ki, melly az éhinség enyhitése módjáról, főkép pedig az uzsorások törekvése megsemmisithetése iránt még e gyülés alatt adja be véleményét... A választmány másnap jelentésével oda járult: hogy a m. kir. httótanács kéretnék meg, tiltaná el egész országban az életből palinkaégetést s egyszersmind a gabona külföldre vitelének hathatós gátot görditne elébe; e mellett a megye is, mit csak jogosan s törvényesen jónak tart, mindent elkövessen önkörében .... A még lábon álló gabonákra nézve kötött contractusokat semmivé tevők s ennek köröztetésével azt is tudatni fogják tisztviselőink, hogy a hitelezők pénzeiket a járandó kamattal együtt csak aratás után nyerendhetik vissza ..... A közbátorság tekintetéből rögtönitélő biróságért folyamodtunk ... Minthogy pedig a katonatartásra a kir. kincstár által utalványozott 4,000 pfrt a gabonának rögtöni nagy árra emelkedése miatt alig leend két hétre elegendő, megkérjük koronaőr ő nmlgát: hogy augustus elsőjéig az e megyében szállásoló katonaság élelmezésére méltóztasék gondját forditani... István főherczeg s Dorottya főherczegasszony válaszaikat, mellyeket bánataikban résztvevő érzetünket tolmácsoló levelünkre, küldöttek le, igen kedvesen fogadtuk..... Borsodnak István főherczeg nádorrá választatását kivánó körlevele; minthogy e tárgyban már határoztunk, egyenesen az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmányhoz utasitatott..... Ugocsának a boldogult nádor országos emlékére vonatkozó levele szinte az országgyülési dolgokban müködő választmánynak adaték át ... Hevesmegyének körlevelét, mellyben a parádi esemény vizsgálata végett leküldött k. rendeletekkel függetlensége sértését panaszolja, s fölhi, hogy e sérelmet országgyülésileg orvosoltatni sürgessük, az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmányhoz küldöttük ... Nógrád levelét, hogy a Váczról Nógrádon s Gömörön keresztül vezetendő mellékvaspályát pártoljuk, melegen vettük, s biztosságot neveztünk ki, melly az adatokat elkészitvén és a kedvező körülményeket kifürkészvén, adja be véleményező jelentését.... Borsodnak a tüzkár elleni kölcsönösen biztositás ügyében irt levele azon választmánynak adatott át, mellyet mi is már e tárgyban kiküldöttünk véleményt adandót, s egyszersmind elhatároztuk: hogy a több mint négy éve megcsinált s már nyomtatásban is olvasható bizottmányi jelentést a jövő közgyülésen tárgyalni fogjuk ... Szomorodott szivvel vettük Heves kis-gyüléséből kelt ama levelét, mellyben értésünkre adja, miszerint nem csak hogy az élet árát meghatározta, hanem kebeléből a gabona kivitelét is eltiltotta.... Minthogy adózóink igen nagy része Hevesből fedezvén szükségét, ezen ut elzáratván előttük, bizonyos a rájuk nehezedő veszély, ennélfogva fölszólitjuk Hevesmegyét, hogy az országra olly kárhozatos következést hozó statutumát vonja viszsza; s egyszersmind megkérjük a m. kir. httótanácsot is, hogy az állodalom institutioival megférhetlen hevesmegyei végzést semmisitse meg....E mellett még tisztviselőinket oda is utasitottuk, hogy az uzsorások s nyerészkedők elől az alkalmat, mellyet a szegénység kivetköztetésére kiszemelni elnem mulasztanak, intézkedéseikkel elháritani igyekezzenek, és ha a piaczra annyi gabona nem vitetnék, hogy a vevők a szükséghez képest maguknak életet vehessenek, minden rakhelyet s magtárt fölnyittathatnak, az azokban a birtokos saját szükségefedezésén fölül találtató gabonát piaczi áron el is adhassák... A hus ára egy krral fölebb szöktettetett, a keperészt pedig a mult évi láb szerint meghagytuk... Jövő évnegyedes gyülésünket Rimaszombatban sept. 13kán fogjuk tartani.... Szabady Ignácz.

Nógrádból. Folyó évi május 15kén rendkivüli közgyülésre sereglénk össze B. Ggyarmathon. Mlgos főispáni helyettesünk őszinte tisztelettel üdvözölvén a rendeket, tárgyalás alá vétetett báró Vay Miklós kir. biztos ő nmlgának megyénk azon megkeresésére érkezett válasza, miszerint az inséggel küzdő magyar adózók fölsegélésére ő felsége által kegyelmesen rendelt öszvegből, megyénk szükölködőinek is juttatni szíveskedjék. A fölolvasott válaszból értesülénk, miszerint felsőbb meghagyás következtében ő nmlga kész megyénk adózóinak fölsegélésére az emlitett segélyöszvegből 4000 pftot, a katonaság élelmezésére s lótartásra fordítandókat, utalványozni, ha biztositékul a megye rendei lekötelezendik magukat arra, hogy a kölcsönvett öszveg bizonyos évek lefolyása alatt negyedrészben kamat nélkül, háromnegyed részben pedig 4 pctes kamattal adózóink által ő felségének meg fog térittetni. Főispáni helyettes ő nmga ajánlá a rrknek, hogy a jelen borzasztó inség következtében adózóink nyomoru sorsát tekintetbe véve, czélszerüen intézkedni méltoztassanak. De ez őszinte kebel fölszolamása elhangzott, és emelkedtek szózatok az ellenzék részéről, s elmondatott: hogy ha valaha volt ok s alkalom a kormány késedelmezése ellen kikelni, ugy bizonyára az most vagyon jelen, miután mi mindent megtévén, mit tenni hatalmunkban állott, adózóink inségén segiteni többé képesek nem vagyunk; a kormány által ajánlott 4000 pengő forintot pedig illy föltétek alatt elfogadnunk nem szabad. A jövő országgyülésnek, a kormány jelen intézkedéséből vonva következtetést, arra is ki kell gondját terjeszteni, hogy törvényileg határoztassék meg: rendkivüli esetekben mit tartozik a kormány a katonaság ellátására tenni. Mi kötelezvényt magunkról nem adhatunk, mert országosan elfogadott elv a restantiákért nem kezeskedni; e mellett pedig vannak még régi restantiák is, s ha azokat még a jelenleg megajánlott öszveggel szaporitjuk, ugy azok behajthatására nem lehet reményünk. S miután az inség már azon fokra hágott, hogy a katonalovak számára zabot executio utján sem birunk adózóinktól behajtani, alispánunk által irjuk meg a kir. biztosnak, hogy a kölcsönt a megajánlott föltétek alatt el nem fogadhatván, zabot többé a katonaság lovainak nem adhatunk, hanem ő felsége maga lássa el a katonaságot. — Továbbá fölhozatott: hogy két rendbeli fölirással járultunk ő felségéhez adózóink sorsának enyhitése és a katonaság elláttatása iránt. A kormánynak ugy, mint a megyének, nincs s nem lehet szebb hivatása, mint az adózók életének föntartásáról eleve s kellőleg gondoskodni. A katonatartás törvényes kötelessége levén az adózónak, e tekintetben a kölcsön elfogadható lenne ugyan, de a megye kötelezetése nélkül, mert ez szokatlan, miután a restantiák beszedése iránt sem a megye, sem az ország nem kezeskedhetik. Mondjuk ki végzésül, miszerint a jelen rendkivüli esetben a megajánlott 4,000pftot elfogadjuk, és azt a katonaság élelmezésére forditjuk, megkérvén annak idejében ő felségét, hogy tekintve inséggel küzdő adózóink szomoru állapotát, ezen kölcsön visszafizetését kegyelmesen elengedni méltoztassék; a kormánynak kötelességében állott volna, — látva az országszertei inséget — a katonaság ellátásáról jó eleve gondoskodni, melly által a jelen megakadás minden esetre el leendett mellőzve. Jövendőre nézve pedig figyelmeztessük a kormányt, hogy a jelenhez hasonló esetnek kikerülése tekintetéből a katonaságnak egy évi ellátása iránt mindig eleve intézkedjék. — A kormány adózóinknak kölcsönt akar adni, a mi jótállásunk mellett. Mi a jobbágyot az ő hire s tudta nélkül le nem köthetjük s vagyonáról nem intézkedhetünk. Ezt jogosan tehetni nem áll hatalmunkban. Mi a megajánlott kölcsönről kötelezvényt nem adhatunk. Ha a kormány segélyezni kivánja adózóinkat, tehát piaczi áron fizesse a zabot, mert ez igazságos követelés, vagy pedig kölcsönzött volna zabot, mellyet az adózók természetben könnyebben adhattak volna vissza. Továbbá miután a régi restantiák is már behajthatlanokká váltak, adózóink pedig jelenleg marháikat, söt öltönyeiket is életük föntartására forditák, ezen kölcsön örökös restantia fog maradni; miért is a kölcsönt semmi esetre sem fogadhatjuk el. — Végre ki lön még mondva: — miszerint a helytartótanács részéről föl valánk szólitva, hogy adózóinkról gondoskodjunk, s igy a kormánynak is kötelessége volna a katonaságról gondoskodni. Ha — a mint följelentők — a katonaság felényi zabadaggal megelégszik, mint ez rendkivüli esetekben többször megtörtént, ujig elég zabunk leendett, most ellenben május vége felé már egy szemet sem adhatunk. A megajánlott kölcsönt el nem fogadhatjuk, mert a jövő termésrei kilátásaink sem igen kecsegtetők, s mert az az adózók kárára volna, a helyett hogy javukra lenne. S ezt valamint a htótanácsnak, ugy a kir. biztosnak gyors futár által adjuk tudtára. — Főispáni helyettes ő mltga, miután kinyilatkoztatá, hogy nagyon ohajtotta volna, ha nem hall olly beszédeket, mellyekre észrevételeit kimondani elnöki kötelessége lenne; valamint azt is, ha a kir. biztostól a megye köteleztetése nélkül nyertek volna az adózók pénzsegélyt, miután az élelmezés tekintetében a megye részéről minden megtétetett, söt a katonaság szükségeinek fedezésére még a polgári segedelmi magtárak is egészen kiürittettek, mi által a megye kézzel foghatólag tanusitá, hogy a katonaság iránt ellenszenvvel nem viseltetik; — végzésül kimondá: a kölcsön elnem fogadtatik; a katonaság csak május végeig láttathatik el zabbal, azután pedig nem; erről a htótanacs s kir. biztos rögtön értesittetni fognak. — A főjegyzőnek pedig kötelességül tétetett, hogy a fölirást még e gyülés alatt fogalmazván, az rögtön meghitelesittessék.

VIDÉKI HIREK.

Ér—Endréd (Szatmármegyéből) julius 3. 1847. Midőn a N. U. 496. száma kezemhez érkezett, melly-

ben megyei levelezők fölszólittatánk tudósitást tenni a termés mennyiségéről és minőségéről, először a szerint, mint akkoron mutatkozott, és továbbá majd aratás és nyomtatás elején, — kötelességemet én is rögtön teljesiteni akartam, de épen olly utra levén indulandó, melly az egész megye hosszában, és széltében végig vezetett, tudósitásomat ez időre halasztottam, mikor is mint szemtanu jelenthetem: hogy Szatmármegye legsoványabb részén is olly általános jó aratásnak néz elibe, miszerint a szükségtől jövőre félni nincs oka. E megyében volt, Istennek hála, minden sorsu gazdának aránylag annyija, hogy őszi földeit maghiány miatt vetetlen nem kellett hagynia. S most az őszi vetés mindenfelé — ritkás ugyan, de nagy kalászu, kiüllő szemü, mondhatni, átalában szép. Jégesésről e megyében nem hallottam, kivevén, hogy junius 30-án Fábjánháza táján ollyan esett, melly a gyenge dohánylevelet kilyuggatá, de kárt a gabonában nem tett. Kukoricza — szerintünk tengeri, málé, — sinylette ugyan e megyében is a tavaszi hosszas szárazságot, de a junius elejétől majd minden napi járó esőzések annyira följavitták, hogy kivált nagybányai és szamosközi járásainkban a kukoricza legnagyobb részben már megtöltve van, s üstökét hányja. Burgonyánk hasonlóul virágozik. Zabunk, s tavaszi árpánk rövid szárral maradt ugyan, de fejei szépek. Ugy szép a lencse s a borsó is. A jó széna-csinálást a még most is járványos esők gátolják. Lábas jószág vészéről utamban sehol nem hallottam.

A mi közelebbi májusban fölemekedett élet-árt illeti: azt megyénk is érezte, mert például Nagy-Károlyban egy köböl (2. pozsonyi mérő) tiszta buza, aprilis 26án 17 forint volt, a kukoricza 12 frt, május 10én minden 3 ftal feljebb. — Ennél máj. 17-én már 5 ftal — 25én megint 6—7 forinttal föntebb ára volt, annyira, hogy május 31-én már a tiszta buza 36 frt, a kukoricza 25 frt volt. E napon tömérdek alföldi üres szekérrel árasztatott el piaczunk, de a megyei s illető urodalmi éber és erélyes kormányok által ideiglenesen tett intézkedések gátot vetettek az élet ára magasabbra emelkedhetésének, s az élet megyénkböli kiszállitásának, különösen később a junius 7kén Szatmárt tartott kisebb gyülés határzata által; minek folytán junius 14kén a tiszta buza már 23 forinton kelt, 21kén 18 forinton, 28-kán pedig már csak 16 forinton, a kukoricza pedig 10—11en. És ezen elsorolt áremelkedés és bukás volt a szatmári és nagybányai piaczainkon is, melyeken az életár egy két forinttal szokott magasabb lenni. A szomszéd Erdélyből sok kukoriczát szállitgattak junius elejétől óta a speculansok megyénkbe, de kik jelenleg nagy veszteséget tapasztalnak, mit még keserübbé tesz ama szemrehányó öntudat, hogy a veszteséget méltán szenvedik, miután számitásuk a velök naponkint együttélő felebarátaik és rokonaiknak utósó fillérei elnyerésére volt intézve.

Szegedről, junius 14. — Alsóvárosunkban az éneklői állomás mult évben megüresülvén, betöltésére — miután az illető lelkészhelyettes által kitüzött csödnapban, jogsértést látva, a ns tanács bele nem egyezett — közegyetértéssel ugyancsak mult évi september 29-dik napja határoztaték, melly alkalommal mintegy 12, többnyire alkalmas egyén jelentkezett. A városi tanácsnok urak féltékenységből rémet látva ott is, hol semmi sem volt, ez állomásra minden áron pártfogoltjukat az akkori rókusi éneklőt akarván juttatni, a helyett, hogy szokás szerint küldöttek által lettek volna képviselve, a helyszinén egytől egyik személyesen megjelentek, mig közölök a legnagyobb s jelesb egyházi ünnepélyeken is ritkán lehet egykettőhöz szerencsénk. Hogy azonban a megválasztás a „vox populi vox Dei“ szine alatt annál inkább megtörténhessék, az itteni fiatal liberalismus a templomba korteseket rendelt, kik az egyház különféle állomásain ügyvédiesen elhelyeztetvén, az illető egyén orgonára — ülését s alig kezdett működését kurjongatásaikkal megéljenezték, minek annál nagyobbszerü lön hatása, minthogy az illető egyén a pályázók közt szántszándokkal legutósónak hagyaték. A jelenvolt alesperes és lelkészhelyettes — tisztöket teljesitendök — megkisérték a rendellenes kiabállásokat fékezni s csitítani, azokat az úr házában helyén nem levőknek s illetleneknek nyilvánitván, a kiáltozás azonban e nyilvánitásra nem csak le nem csilapodék, de söt mint aféle szabadelvü s egy egész tanács tekintélye által födözött egyénektől várható vala, még nagyobbá lön. Valóban ezen nagy erőmegfeszitésre szükség nem volt ott, hol egy városi szolgának egyik templomból másikba áttétele forgott kérdésben, ez csak a hü szolgálat megérdemlett s koronázott jutalma vala. Ezen áttételt nem lehet nem helyeselni. — A rókusi éneklőnek ekép történt méltányos elömozditása által, ennek állomása jött ürességbe, mellyet a ns tanács az illető lelkész teljes kizártával töltött be. Ez az eljárás ellen, noha kedvére nem volt, elvből-é vagy kényelemből? szót nem emelt. Szerintünk minden hivatalnoknak, állását fölfogni s érteni kötelessége, s igy az illető lelkész nyilatkozatát az iránt: beleegyezik-é vagy nem? jogosan vártuk volna, annál is inkább, minthogy utóbb a küzdtérre kilépni nem merészlőnek panaszait hallani kénytelenek valánk. Egészen másképp járt a ns pártfogó a belvárosi harangózóügygyel. Itt megtalálta emberét. Főegyházunkban t. i. az első sekrestyés a második iránti boszuból leköszönt. A prépostplébánus ur e boszut észrevéve, figyelmezteté a ns pártfogót s öt ez ügynek vele együtt leendő elintézésére egész illedelemmel fölkéré; ez azonban szándokosan mellőzve a prépostplébánus urat, egy nem arravaló kömüves legényt nyomott nyakába. Melly választási eljárása a ns tanácsnak annál méltánytalanabb s kevésbbé igazságos, minthogy ezen vétkekkel béllelt, eddig egyházi szolgálatot nem viselt, 30 éves egyén, egy feddhetlen életü, 13 év óta működő s 53 éves hü szolga mellőztével s megszégyenitésével helyezteték az első állomásra s tolaték a prépostlelkész ur nyakára. Imez eljárással megelégedni nem lehetvén, a prépostlelkész ur a ns pártfogót ujan fölkéré, hogy jogszerü befolyásának helyt adva, s vele értekezve, alkalmasb egyént válasszon. A ns tanács azonban ezen ujabbi fölkérésnek, mellyben egyszersmind a választott ellen — roszerkölcsüsége napfényre hozása végett — vizsgálat sürgetteték; ismét nem engedett, de söt a fölkérőt — mitsem figyelve arra, hogy a nmlgu m. kir. helytartó-tanácstól hason okból egy izben már roszalást vön — végzésében ‚kirugó lelkész‘nek nevezni s mi több erőszakkal fenyegetni nem átallá, s előre tudva, hogy a daczból megválasztott egyén csakugyan oliyannak fog találtatni, millyennek azt a prépostlelkész ur föstötte, a tisztiügyész által is véleményzett vizsgálást egészen mellőzé. Igy történt, hogy a városi hatóság részéről vizsgálat nem következvén, azt megyei tisztviselőkkel kelle végeztetni. De a ns tanács itt meg nem állapodék; a prépostlelkész urra ugyanis az uj sekrestyés egyoldalu előadása után nem csak illetlenségeket fogott, hanem még ezeket jegyzőkönyvébe is bevitette, mi több, el'ene, azon oknál fogva, minthogy ez a választott irányában ujabban panaszt emelt, vizsgálatot rendelt. Látva ezekből, mikép a ns tanácstól ez ügyben orvoslást nem várhatni, az uj sekrestyést ama megyei vizsgálat nyomán többé maga mellett szolgálni nem engedte. A ns tanács azonban távol attól, hogy mindeddig uj sekrestyésről gondoskodott volna, inkább tetteivel azt tanusitja, miszerint az elmozditott, alkalmatlan és roszerkölcsü egyént továbbra is megtartani szándékozik, ennek — a nélkül, hogy szolgálatot tenne — a polgárok közpénztárából 100 p. frt évi fizetését havonkint mind mai napig szorgalmasan kiszolgáltatván. — Eléggé kiviláglik ezekből, mikép a ns pártfogó azon véleményben van, hogy a melly egyéneket ő fizetni köteleztetik, azoknak megválasztása is kizárólag az ő jogához tartozik. Ámde tévedésben van a ns pártfogó, vagy nem ismeri állását voltaképen; mert hát miért nem ragadja magához a helybeli óhitüek lelkésze - s iskolamesterének, s a palánki egyházban működő orgonanyomó választását is? hiszen az 1846-ik évre készitett számviteli okirat nyomán világos, mikép az óhitü lelkész 350, az iskolamester 200, egyegy iskolaszolga 18, és végre az orgonanyomó 10 ftot húznak évenkint a közpénztárból pengöben. Ha már az itt emlitett egyénekre nézve választási joga nincs s illyet nem is igényel ugyan mi ok lehet arra, hogy az éneklők és sekrestyések megválasztását, kik a lelkészszel olly szoros viszonyban s érintkezésben állanak, a ns pártfogó az eddigi gyakorlattal ellenkezőleg kizárólagosan s egymaga kezelje? Bizony csak igen furcsa dolog az, papot szolgálni, és a papnak ezen szolga megválasztásába legkisebb befolyást sem engedni, s még e kivül, hogy a képtelenségeknek koronája is legyen, azt kivánni, hogy a lelkész az illy ráerőszakolt, következésképp bizalmával soha meg nem ajándékozott egyén által kezelt vagyonokért felelős legyen. Hol egy hatóság, hivatásáról megfeledkezve, az egyházi személyek irányában, csupa elv miatt, illy legyőzhetlen ellenszenvet, s méltatlan bánást nusit, illy helyütt a privilegium fori valóságos salvus conductus. — b. k.

KÜLFÖLD.

NBritannia. London, jun. 26. A „Times“ állitása szerint a parliament jul. 23kán fog bezáratni. A fölosztás idejét pontosan meghatározni alig lehet, minthogy az főkép az időjárástól s aratástól függ.

„A Chinából érkezett fontos tudósitások — mond a „Globe“ — sokakat csodálkozásba helyeztek; a ki azonban az utósó hónapok eseményeit figyelemmel kiséré, illy kifejlést biztosan reménylhetett. Azon zaklatások s bajok, mellyeknek a britt kereskedők Cantonban a háboru óta kitéve valának, folytonos panaszokra szolgáltak ürügyül; most azonban van okunk örvendeni azon ránk nézve üdvös előnyök fölött, mellyek olly drágán vásároltattak meg.

Az oportoi juntának vonakodása — a három közbenjáró halatom föltételeit elfogadni — az itteni sajtó által különféleképp fogatik föl. A „Globe“ a junta azon kivánatát helyesli, miszerint az első ajánlatok szerint mindenek előtt egy uj ministerium képeztessék, s nyiltan kimondja, miszerint a máj. 2kán föltett jegyzőkönyv szavai szerint alig foghatni meg, miként sürgethetik a szövetséges hatalmasságok képviselői a junta meghódolását, mielőtt az ajánlott föltételeket betöltötték volna. A „Standard“ is e véleményben van, s megmutatni igyekszik, hogy das Antas grófnak az angol tengerészi seregek által történt fogságban tartása jogtalanság, mert ő hadi fogoly, de nem is bünös. Ellenben a „Times“ most ugy, mint azelőtt, a királynő ügyét védi. „Oportobóli tudositásaink — mond az érintett lap — élénk képét adják e város szomoru állapotának s egyszersmind képessé tesznek a junta megfoghatlan hiusága fölött itélhetni, minélfogva vonakodik most saját igéreteit teljesitni.“ Egyébiránt a „Times“ is megjegyzi, miszerint egyedül a portugal kormánytól függ, hogy a béke s rend mennél előbb helyreállittassék.

Franciaország. Páris jun. 25. Girandin Emil, a ministerek elleni vádja — a parlamentaris vizsgálat mellett maradt s ezen eljárása a baloldal több tagja által is pártoltatott, a nélkül azonban, hogy valódi javaslatkép ajánltatott volna, Duchatel-nek azonban Hebert pecsétör által pártolva, ez ajánlatot ép semmi kedve sem vala elfogadni, mert öt bizonyára minden vizsgálat vádlottkép tüntetné ki, annálfogva inkább a kamra birói székéhez folyamodtak, melly a legjobb biró, s az ellenfél legmakacsabb állitásait ép olly makacsul tagadák. Ezen mindkét részröli meghazudtolás a legzajosabb s legszenvedélyesebb jeleneteket idézé elő, ugy annyira, hogy a nézők állitása szerint a Bourbon-palotában ehez hasonló — mint a „National“ mondja 1815. óta, s azt Scance introuvable-nak nevezi — még nem történt. Egy uj oksuly vala, hogy az izraelita bankár Fould Benedek, ki a pairség megigéréseért 80,000 frankot letenni állittatott, barátját Girardin-t cserben hagyá s azt erősité, miszerint illynemü ajánlat neki sem közvetlenül sem közvetve nem tétetett. E nyilatkozatáért Duchâtel iránta fölötte hálás vala, s neki azon bókot csinálá, miszerint ő azon férfiak sorába tartozik, kiknek pályájuk a nélkül is a pairségre vezet, jóllehet mindeddig Francziaország pairjei közé még egy ó-testamentomi faj sem iktattatott be. Fould, mint látszik, épen nem félt attól, hogy öt Girardin szorongó helyzetbe vihetné, söt ő kivánta, ha bizonyságra lett volna szükség, ezt vizsgálat alá terjeszteni, s amaz jól tudhatá, miszerint a többség illy férfiunak mint Girardin át nem engedi azon dicsöséget, hogy a cabinetet megdönthesse. Végre Morny a napi rendrei áttérést sürgeté, azt nyilvánitván: „hogy a kamra, a ministerium nyilatkozatai által megelégedve, napi rendre tér át.“ De csak most lön a zaj, lárma s zavar irtózatos. Girardin utósó perczig helyt állott. Kinek szeme van s lát — mondá — az előtt minden eléggé világos, a 100,000 frank a szinházi szabadalomért bevallott tény, egy elvitázhatlan aláirásu levél, mellyet az itélőszék elébe adott, válasz nélkül hagyatott, s e helyett a ministerek olly tényt követtek légyen el, melly életükön örökös mocsok gyanánt álland, ők — ő nem tudja hol s milly árért — egy 1838-ki levelet vásárlának. Igen, mi az inditványozott napi rend mellett szavazandunk, — mondá Larochejaquelein — de csak egy föltétel alatt, hogy a pecsétör a rágalmazót törvényes felelősség alá vonja, mert ha azt nem teszi, ugy többé rágalmazó nem leend,

hanem csak bünösök fognak létezni. Hebert kitárt karokkal mutatva azon padra, hol Girardin ült, harsogó hangon mondá e szavakat: hogy történt dolgok végett törvényes lépések tétethessenek, előbb azok fönlétét kell hinni, én pedig azt nem hiszem, ha meggondolom, miként terjesztettek azok elő s ki által. Azért ha a kamra az inditványozott napi rendet elfogadandja, a rágalmazó meg van büntetve. Ez a másik rész által tagadtatott, azt állitván, miszerint többségi szavazat leend, semmit sem ellenzeni s semmit sem bizonyitni. Midőn szavazásra került a dolog, a tulnyomó többség — 225 szó 102 ellen — a ministerek mellett nyilatkozott. A kamra a legzajosabb ingerültség közepette oszlott szét. Guizot e vitában részt nem vett.

Poroszország. A három rend curiájának jun. 24én tartott ülésében az országgyülési marschall által a következő három királyi leirat olvastatott föl:

I.

Mi Fridrik Vilmos, Isten kegyelméből Poroszország királya sat. az első egyesült országgyülésre egybegyült hü rendeinknek kegyes üdvözletünket jelentjük. Országgyülési biztosunk által tudtunkra adattak azon kétségek, mellyek a folyó évi febr. 3ai patens és rendeletek megváltoztatása iránti javaslatok tárgyalásánál az egyesült országgyülés alakitásáról rendelet 4 és 6ik §-ainak értelme iránt hü rendeink által emeltettek. Ezen kétségek elmellőzése végett, országgyülési biztosunk előleges nyilatkozataival öszhangzólag, hü rendeinknek a következőket nyilvánitjuk:

1) Midőn az egyesült országgyülés alakitása iránti rendelet 4ik §ában azon kölcsönök, mellyek ezután csak az egyesült országgyülés hozzájárulása s együtt kezeskedése mellett vétetnek föl, ollyaknak jelöltetnek, mellyek biztositékaul a status összes vagyona és tulajdona állittatik föl; akkor nekünk nem vala szándokunk ezen az 1820ki január 17kei rendelet III-ik czikkéből szórul szóra átvett megjelölés által olly statuskölcsönöket kivenni az egyesült országgyülés beleegyezésének szüksége alul, mellyek a status vagyona vagy jövedelmének csak egy része által biztosittatnának. Söt szilárd akaratunk, hogy a statuskölcsönök fölvétele béke idején s az illy kölcsönök fölötti oklevelek kibocsátása, valamint a forgó utalványok által képezett, nem kamatozó statusadósság nagyobbitása ne történjék másképen, mint az egyesült országgyülés beleegyezésével. Ez azonban nem alkalmazható a folyó igazgatási adósságokra, mivel ezek csupán a statuskormánynak rövid időre szóló előleges fölvételeiből állanak, s általuk az ország uj terhekkel nem terheltethetik. Illy igazgatási adósságokhoz valamint eddig nem volt, ugy ezentul sem lesz szükség a rendi közmunkálásra.

2) Minthogy az egyesült országgyülés alakitásáról rendelet 6ik szakaszában fölállitott esetekre, mellyekben annak egybehivatása politikai viszonyok által akadályoztatnék, a kölcsönök fölvételéhez a statusadósságügyi rendi-küldöttségnek világosan csak hozzájárulása rendeltetik; már ebből következik, hogy nekünk nem lehet szándokunk, a nevezett küldöttségre statuskölcsönökbe való beleegyezhetés jogát ruházni. Azonban hogy e szándokunk iránt minden kétséget eloszlassunk, nem átalljuk ezennel határozottan nyilvánitni hü rendeinknek, mikép a statusadósságügyi rendi- küldöttség nincs arra hivatva, hogy az egyesült országgyülést statusadósságok fölvétele körüli törvényes jogaiban kipótolja vagy képviselje. Egyébiránt maradunk hü rendeinkhez kegyes hajlandósággal. Kelt Berlinben, jun. 24. 1847. (Aláirva) Fridrik Vilmos. Poroszország herczege. Boyen. Mühler. Rother. Eichhorn. Thile. Savigny Bodelschwingh. Stolberg gróf. Uhden. Canitz báró. Düesberg (ministerek). Az első egyesült országgyülésre egybegyült rendeknek.

II.

Mi Fridrik Vilmos Isten kegyelméből Poroszország királya sat. az első egyesült országgyülésre egybegyült hü rendeinknek kegyes üdvözletünket jelentjük. Hü rendeinknek folyó hó 23-án előnkbe terjesztett kérelméből a folyó évi febr. 3-kai patens s rendeletek megváltoztatása és magyarázata iránt kivettük a kétségeket, mikre hü rendeinknek az egyesült országgyülés alakitásáról szóló rendelet 9ik §-ának szerkezete adott okot. E kétségek eloszlatása végett ezennel nyilvánitjuk, hogy a rendeknek az 1823-ki jun. 5-kei törvényben meghatározott joga, miszerint tanácsuk meghallgattassék, a folyó évi febr. 3kai rendeletek által legkevesebbé sem szoritattatott meg, söt hogy az átalános törvényeknél az egyesült országgyülés alakitásáróli rendelet 12ik és az egyesült rendi választmány időszaki egybehivatásáról szóló rendelet 3-ik §-ának tartalma szerint, valamint, ha illyetén törvények tárgya adóváltoztatás volna, e jog csonkitás nélkül ment át az egyesült országgyülésre, és az egyesült rendi választmányra, mennyiből az utójára emlitett szakasz ama tanácsadást egyes kivételekre a tartományi gyüléseknek nem tartotta fön. Az egyesült országgyülés alakitását illető rendelet 9ik §a tehát a rendi jogoknak korántsem megszoritását, hanem inkább lényeges terjesztését tartalmazza.

Midőn továbbá hü rendeink a fölött aggódnak, hogy az érintett 9ik szakasz ama határozatában, miszerint az egyesült országgyülésre általunk ruházott adószavazási jog a királyi javak s haszonvételekre ki nem terjesztetik, a rendi jogok korlátozását vélik föltalálhatni, ez aggodalmat ezennel elháritjuk az itt következő nyilatkozatunkkal: hogy az érintett határozat kibocsátásánál nem volt szándokunk a királyi javak s haszonvételek alkotmányszerü jogviszonyaiban bármilly változtatást tenni, következésképen e jogviszonyok a folyó évi febr. 3-kai rendeletek által legkevesebbé sem sértettek meg.

Mi a folyó hó 23kai petitioban javasolt folyó évi febr. 3kai patensünk és rendeleteinknek megváltoztatását illeti, eltökélt szándokunk hü rendeink előtt már azon beszédből, mellyel őket az országgyülés megnyitásánál üdvözöltük, s föliratukra adott válaszunkból tudva van, mikép az általunk is tovább müvelhetőnek nyilvánitott uj alkotmánymü tökéletesitéséhez nem fogni másképen, mint egyedül érett tapasztalás alapján. E szándokunknál fogva, de egyszersmind emlékezve azon nyilvánitásunkra, hogy az egyesült országgyülést szivesen fogjuk többször is magunk körül egybehíni, az annak időszaki egybehivatására és az egyesült rendi választmány hatáskörének megszoritására vonatkozó javaslatait hü rendeinknek gondosan megfontolandjuk, s az elhatározást azon időre tartjuk fön magunknak, midőn a folyó évi febr. 3kai rendeletek, lényeges tartalmuk szerint foganatosittandnak.

Midőn hü rendeink, folyó hó 23-dikai petitiojuk végén hozzánk kérelmet intézének, hogy a most emlitett, és a február harmadikai rendeletek megváltoztatását illető javaslatok iránt kiadandó elhatározásunkig a rendi választmányok és a statusadósságügyi rendi küldöttség választását elhalasszuk, e kérelem, mennyiből a statusadósságügyi küldöttségre vonatkozik, magától enyészik el az által, mivel hü rendeinktől az iránt, hogy a nevezett küldöttség alakitása és hatáskörének törvényes körülirásában változtatást tegyünk, hozzánk semmi kérelem nem érkezett. Mi pedig a rendi választmányok választásának hü rendeink által kivánt elhalasztást illeti, e kérelmet már csak azért sem teljesithetjük, mivel szándokunkban van, az uj büntető törvénykönyv tervét, mellynek vég megállapitása és kihirdetése siettetést kiván, tekintettel a tartományi rendektől iránta beküldött egymástól lényegesen eltérő nyilatkozataira, az egyesült választmánynak véleményadás végett előterjeszteni, és azt e czélra minélelőbb egybehíni. Mihezképest hü rendeinket ezennel fölszólitjuk, hogy a rendi választmány és a statusadósságügyi rendi küldöttség választását végrehajtsák, mire a tartományi gyülések elnökei által a szükséges rendelkezések haladék nélkül megteendők. Egyébiránt stb. stb. (mint feljebb).

III.

Mi Fridrik Vilmos stb. stb. Miután országgyülési biztosunk értésünkre adta, hogy az ügyek, mellyeket hü rendeinkhez utasitottunk, a rendi választmányok és a statusadóssági rendi küldöttség választásával együtt folyó hó 25-kéig befejezve lehetnek, az első egyesült országgyülés berekesztését folyó hó 26-ára határoztuk; és miután e napon székvárosunkban Berlinben jelen nem leszünk, országgyülési biztosunkat biztuk meg, hogy az egyesült országgyülést nevünkben berekessze. Midőn ezt hü rendeinknek ezennel nyilvánitjuk, őket kegyeinkben megtartva maradunk Berlinben jun. 24. 1847. (Aláirva) Fridrik Vilmos, Bodelschwingh.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Gyöngyöspatai **Patay Medárd** hites ügyvéd ur kéretik egy elintézendő bizonyos ügy miatt lakását a Nemzeti Ujság szerkesztőségénél bejelenteni. (3—3)

Árverési hirdetés.

Néhai mélt. s főtisztelendő nádasi Tersztyánszky Imre püspök, septemvir s pécsi nagyprépost s kanonok ur halála után fönmaradott tömegéhez tartozó különbféle ingóságok, u. m. egy pár szép pej kocsi-ló, két magyarfaju tehén, két fejős kecske, egy batárd, egy paraszt szekér, ló-szerszámok, arany, ezüst ékszerek, borok, külső belső ruhanemüek sat. e folyó julius 12kén hétfőn s reá következő napokban Pesten nagy-seminarium-utczában gróf Széchenyi-ház felső emeletében közárverés utján a többet igérőnek tüsténti kész pénz fizetés mellett el fognak adatni. Pesten julius 5kén 1847. (2—3)

Cső d.

Sz kir. Ó-Zólyom városi r. katholika egyháznál hiányzó zenekar-igazgató és egyházfi kerestetik. Az első egyszersmind 1ső iskolai osztálynál, az utóbbi pedig a 2dik osztálynál tanitó: mind a kettőtől erkölcsös magaviselete s hivatalbeli képessége mellett magyar és tót nyelv tudása kivántatik. A zenekarigazgatónak évi jövedelme: 211 frt 56 xr pp., szabad lakáson fölül, 6 öl tüzifa, 54 pozs. mérő kétszeres, 2 szekér széna, egy kaszásra rét, fél eke szántóföld, 2 darab kender- s egy darab káposztaföld; az egyházfié pedig: szinte szabad lakáson s 72 frt 36 xr fizetésen fölül, 18 pozs. mérő kétszeres, 4 tiszta, 6 öl tüzifa, egy szekér széna, egy kaszásra rét, fél eke szántóföld, és két darab kenderföld. — Ezen állomásokat elnyerni kivánók ezek iránti folyamodványaikat kellő bizonyitványokkal támogatva f. e. sept. 11dik napjáig a városi tanácsnak adják be, a melly napon a zenekar igazgatótól megkivántató zenészeti képesség fölötti próbatét tartatni fog. (1—3)

Cső d.

24292. Pest város tanácsának fölirása szerint Frey Rozalia hitelezői csődületének határnapja folyó évi julius 12dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Kerstinger István, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 8kán 1847.

Geibel Károly pesti könyvárusnál meglelent és kapható:

Jus Ecclesiae Catholicae,

adversus apostatas,

Disquis. **Georgius Fejér**, S. S. Theolog. ac juris canonici Doctor

Editio 2-a 8. maj. Boritékba fűzve 24 kr. pp. (1)

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 6kán: Szerettetni és meghalni. Vigjáték 1 fiban, — és Tedesco zongoraművész hangversenye.

Julius 7kén: Vicomte Letorières. Franczia vigjáték 3 fiban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.

Pest julius 6kán (pesti mérő.)

350-440	———	——260	——200	100-130	——250

Bécs julius 3kán (ausztriai mérő).

375-407	———	———	——215	108-140	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 3kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⅞; 4 pctes 97; 3 pctes 69; 2½ pctes 54⅞. — Statuskölcsön 1834ki (500 vfrt) 772½; 1839diki (250 pfrt); 300 — Pesti középponti pasut részvény (500 pfrt): 98⅛; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Esterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 618; bécsi bank-részvény 1589½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 121; éjszaki vaspálya-részvény 161⅜; majlandi 108⅛; windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Dunavizállás. Julius 5én: 13′ 7″ 0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

518. szám 1847. Péntek jul. 9.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyveg hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Lapunkra folyvást elfogadtatik az előfizetés.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Névváltoztatások. Előléptetések. Halálozás. — Törvényhatósági tudósitások. Marmarosból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (58. országos ülés). — A biztositó intézetek értelmezése és az állodalomra befolyása. — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek. (Jászságból).

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franciaország. China.

Hirdetések. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Varcstyák Lipót vezetéknevének „Varasdy"ra, — Mráz István és Sándor testvéreknek „Déry"re, — Zima Iván, Béla és Ignácznak „Télfy"re, — Stern Sarolta' Ferencz és Lajos fiai „Csillagi"ra, — s végre Snitzer Ignácznak „Metszősy"re változtathatni kegyelmesen megengedni méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a bánsági k. bányakerületben megüresült első bányakamrai sebészállomásra ottani második sebészt Liedl Zsigmondot, s az ekép megüresült második bányakamrai sebész-állomása Ohnesorg Károly királyréti kamrai sebészt érdemesité.

Nesztor István a főméltóságu hétszemélyes tábla tanácsjegyzője, a váltó osztály tollnoka s több tek. ns megye táblabirája folyó 1847. évi julius 6kán mellvizkórban élete 47dik évében a haldoklók szentségeiben buzgó részesülés után elhunyt . . . . A polgári erényekkel tündöklő férfiut, hivatalkörében fáradhatlan szorgalmu s szoros lelkiismeretességü tisztviselőt, és szilárd jellemü, feddhetlen erkölcsü, szelid s nyájas családatyát szeretett neje Fridrich Zsuzsánnán s kedves leánya Ernesztinán kivül számos barátai s mind azok, kik őt közelebbről ismerték, kesergik . . . . Hült tetemei ugyan e hó 7dik napján takaritattak-el a Józsefvárosi sirkertben, utósó utjában számos és válogatott fényes közönség volt kisérője, elég világos tanubizonyságaul azon közrészvétnek és fájdalomnak, mellyet kora halála olly méltán okozott . . . . Áldás és béke hamvaira! . . . .

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Marmarosból. Junius 26. Máj-juniusi közgyülésünket főisp. helyettes ő mga rövid, de velős beszéddel megnyitván, a tárgy fontosságához képesti szokott heves vitatkozás megkezdetett, s azon egyedüli különbséggel folytattatott, hogy a két előbbiben kisebb vagy nagyobb mértékben veresfonalkint föltünedezett személyeskedést jelenleg a személy és vélemény iránti tisztelet s méltányosság váltá föl. Elnök ő mga István főherczeg hazánkbani utazását azon édes reménnyel tudatá a rendekkel, miszerint a kedves vándor bércz- s folyamok keritette vidékünket is lehetőleg meglátogatandja; mi örvendetes tudomás gyanánt vétetett. A borsabányai kincstári tisztek országgyülési költségek fejében lett megrovatásuk iránt decemberi gyülésünkből fölküldött költségkivetési irataink olly kérdéssel küldettek le: valjon az a kir. bányatisztek fizetésére is alkalmaztatott? a httótanácsnak folirunk, miszerint a kérdéses bányatisztek is honoratioroknak ismertetvén, valamint eddig a nemesi terhek vitelében részesittettek, ugy ez alkalommal is hivatalukhoz járuló fizetésök arányában rovattak meg. Vitatkozásunk többszörös tárgya az itteni sószállitási s rakodási csatorna ismét szőnyegre kerülvén, a fölöttei mérsékelt tanácskozás, a várakozást tulhaladta, magok az átkelhetési megnyitást vagy a behányatást inditványozók hangos kifejezéseiket most inkább tréfának keresztelék, s ez türhető, de mégis csak amugy mintegy tréfából actio-rivalgásokkal órákat veszteni a tevékenység terén, még is sok. Ez ügybeni cinosura a legutóbbi határozat leend, mig föntebb helyen el fog intéztetni. Magukra vonák a rk figyelmét a tábori fölelkésztől httótanács után érkezett halotti bizonyitványok, mellyekből kitünt, hogy egy év alatt csak e megyeiek közöl 40en haltak meg; mire a nmgu httótanácsot meg fogjuk kérni, hogy az okokat megvizsgáltatván, ha az éghajlat, vagy más körülmények okoznák a halálozást, a czélszerü rendelkezést megtenni kegyesen méltóztassék. Ugyancsak a httótanács utján leküldött azon folyamodványra, melly szerint Grosser János ajt. tanitórend kormányzója Bigelbauer Károly k. r. áldozár vezetéknevét Békeffire átváltoztatni kéri, megiratik, hogy e névváltoztatás iránt e megyének semmi észrevétele sincsen. Május 28-án ő mga gyengélkedvén, első alispán elnöklete alatt, a gyülés folytattatván, primás ő hgségének köszönetet rendeltünk magas kegyeért, mellyel e megye inségben szenvedő lakosinak nyomorenyhitésére balzsamot önteni méltóztatott. 29-kén privát ügyeink tárgyaltattak. 12 órakor a gyülés eloszolván, a rrk a szomszéd Szarvasszó helységbe t. Mán László volt első alispán vendégszeretö házához rándultak, megyénk kedveltje által adott juh- összefejési lakomában résztveendők; hol megyénk egyházi, megyei, katonai, kincstári föbbjeitől kezdve másfél százat tul haladó vendég-koszoru által, rang, hivatal, elvkülönbséget számüzvén, az elmékcznél elménczebb toastoknak, s a fesztelen társalgásnak szabad tér nyittatott, mit látva, lehetetlen nem kételkedni; van-e mételyerő, melly e barátság-iblette sz. köteléket földulhatná? — Szerintem, állásunk legcriticusabb létére sincs, s mig a P. H. levelezője jövönkben pártszakadásokat lát, én az eddig létezőknek ha nem tökéletes eggyé olvadását, legalább közeledését reményleni szeretem. — A nmgu httó-tanács utján legfelsöbb helyröli azon meghagyás, hogy a megyéhez érkező levelek fölbonthatását alispánra ruházó végzésünk ellenére a főisp. helyettes a közigazgatás, és az igazság kiszolgáltatása tekintetéből a törvények (nálunk a gyakorlat) értelmében, annyiszor a mennyiszer szükségesnek lenni látandja, az érkezett leveleket kezéhez vevén, fölbonthassa; a discussiók terét megnyitotta. B. Sz. nem a rendszeres, de a törvényes főkormányzókban leli bizalmát. N. M. az állitólagosan törvényelleni helyettesek törvényesitését mint hatóságunk fölülit, az országgyülésre, az érkezett intézvényt pedig az utasitásokkal foglalkozó választmányhoz áttétetné. Elnök alispán időkimélés tekintetéből az ellenzéket a gyakorlatra emlékezteti; egy ellenzéki a gyakorlatot reguláznı akarja. S. E. miután az intézvény által az intradominiumból kiüttettünk, annak engedni, de az ügy további keresete mellett maradni kiván. V. L. lassan „ne beszélj, lásd hogy többen vagyunk s nem capacitálsz." — Egy ellenzéki — „hatalom emelkedik fölöttünk, ne legyünk gyávák, mint eddig voltunk, ellentállani;" végre a többség ugy látván, hogy a határozatunkat megsemmisitő rendelet onnan következett légyen, mintha a megyéhez érkező leveleknek látását megtagadtuk volna, első alispáni azon jelentés után, hogy mindenkor fölnyitván a leveleket, azonnal közlötte ő mgával, nem győződhetnek meg a rendek a felöl, hogy emlitett határozásuk hozatalában a törvény ellen cselekedtek volna, s miután e tárgyban még semmi fölirást sem tettek, ő cs. kir. felségéhez alázatos fölirást határoznak, előbbi határozatuk maga erejében s valóságában meghagyatása végett, a válasz érkeztéig a levelek fölnyitása az alispánnál hagyatván. Pestmegyének hozzánk mint határszéleni megyéhez a bécs-brucki vám iránt intézett levelét, meglevén már keresve kivánt fölvilágositó tudósitás végett Mosonymegye, tudomásul vettük. Ugy szinte Borsodét István föheg kir. helytartóvá lett kineveztetése, s az azt hirdető helytartótanácsi intézvény tárgyában, ugy némelly megyéknek a nádorválasztás iránti nézeteiket eszmecsere végett közlöttet, miután ezen eszmét fölirásunkban kifejtettük, tudomásul vettük. A parádi botrány iránt működő kir. biztosság ellen irt Hevesmegye levelét választmányhoz utasitottuk.

Első alispán ur szóval előadván, hogy a városunkban megjelent idegen zsidók megyénk kebeléből kiviendő nagy mennyiségü lisztet összevásárolván, az eddigi 20 v. forintról annak árát egyszerre 36 v. forintra emelték, miért is az összevásárlott lisztet letartóztatá; melly czélszerü eljárást a rendek méltányolván, jegyzőkönyvileg megérintetni rendelték, a nyerészkedő zsidók pedig fölszabadittattak, hogy bár honnan hozhatnak és vihetik keresztül megyénken a vásárlott életet, de a megyénkben lerakott, magunk számára is keveset, ne bántsák, melly határozat annál inkább kiterjed a megyebeli nyerészkedökre. — Tekintetbe vevék továbbá a rk azt, hogy a megye lakosai saját kevés termesztményükből eddigelő is magukat föl nem tarthatták, miután a jelen szük idő miatt szinte véginség fenyegeti a népet, september 1sö napjáig a pálinkafözést 100 pengő frt büntetés terhe alatt eltiltották, fölhatalmazván a szolgabirákat, ezen öszveget szükség esetében karhatalommal is nemes v. nem nemesen egyiránt megvehetni. M. G. m. alispán az éhség enyhitése tárgyábani elnök, a jegyzökönyvet beadván, az abban foglalt határozatok s javalatok elfogadtattak. Ő cs. k. ap. felségének e megye éhhel küzdői számára 10,000 p. forintnyi kölcsönadott öszvegért egy alázatos fölirásban hálás köszönetet nyilatkoztatni, másod alispán M. G.nak pedig megbizásábani buzgó eljárásáért jegyzökönyvileg elismerést rendeltek, melly méltánylatban részesitettek Szaplonczay József föbiró, és Lónyai György urak, ez utóbbi a vetni való mag szállitására hajóját ingyen engedé, az előbbi azt minden napi dij nélkül rendeltetése helyére szállitani, sziveskedtek. Egy külmegyei tisztviselönek ajánlata is jegyzökönyvileg emeltetett ki, ki jobbágyai számára 100 ftot ajándékozni szives volt; ez ellen fölmerült egy szavazat, t. i. „a földes ur tartozik jobbágyát segiteni", mit elég képes volt e rövid válasz kibékiteni: sokan tartoznak, de hányan teljesitik? — Hogyan jártak el rendeink az inség tárgyában, eléggé tanusitja a hozzánk legfelsöbb helyről érkezett s teljes megelégedést nyilvánitó kegyelmes leirat. — Olvastatott a követválasztási kihágások tárgyában működendő kültörvényszék elnöke Jármy ő nga levele, mellyben működése kezdetét septemberre tüzvén ki, első alispánt a szükséges teendők megtételére szólitja föl; mire nézve a rendek egy uj fölirást határoztak, több, nevezetesen ezen okoknál fogva: mert a fölolvasott levélben egy irnok kerestetése kéretik, ki egyszersmind tolmács lehessen; kinek tolmácsolására a törvényszéket, s annak eljárását nyugtatni a rendek vonakodnak. A messze földről érkezendő birák tetemes költsége betudása tönkre juttatván a vádlottakat, nem csak személyök, de az ártatlan család is szenvedne, söt szenvedne a kincstár is a vagyontalanok elitéltetése esetében, mire nézve jobbágyi hódolattal megkérjük ő felségét, hogy e megye kebeléből egy részrehajlás nélküli tagokból álló törv. szék kirendelését annyival inkább legkegyelmesebben megrendelni méltóztassék, minthogy annak méltóságos főispáni helyettes ur elnöklete alatti egybeszerkesztése könnyen megtörténhetik. A tölünk távozott Lang György ő nga, közöttünk mikénti viseletéről s alkalmazkodásáról hiteles pecsét alatti bizonyitványt kérvén, az érdemdús távozónak kivánátát, kinek érdemét tanusitják a jegyzökönyvek, különösen az utak csinálásában munkálkodott választmány jegyzökönyve, ugy a hirlapok utján megemlitett mesterséges sószállitási csatorna, e mellett szelid s példás maga viselete, nem csak teljesitik a rendek, de egyszersmind ötet, mint igenis érdemdús egyént, ő cs. k. felségénél magyar nemességrei emeltetés végett ajánlandják. A hús ára 10 xrről fölemeltetett 12re a húspróba szerint, min kapva az árendás mészárosok, a határnapot sem várták be; ellenben a kurta mészárszékeken mai napig is csak 10 xr; időjárásunk folyvást a legkedvezöbb, a kukoricza tegnap 16 forinton, a buza 20, a legszebb 24 forinton kelt; a lengyelek a lisztet csoportonkint hozzák, s az a föltünő, hogy az élelem szaporodtával a rabok száma is nőttön nő, tizenkint hordják befele.

Erdélyi országgyülés. A junius 9-kén tartott 58. országos ülésben Kolozsmegye követe a határrendezési törvényszéket illetőleg következő javaslatot tett:

a) Elsőbiróságu törvényszék gyanánt a felperes kérelme következtében a megyei derékszék 5 tagot bocsát-ki, kik közől egyik az elnöki, másik a jegyzői tisztet viendi, egyszersmind az 5 rendes tagon kivül még néhány személyt kinevez, de ez utóbbiak csak akkor jelennek-meg s biráskodhatnak, ha a rendes tagok valamellyikének akadályoztatása, vagy méltó kifogás alá jöhetése esetében, az elnök által fölszólittatnak. — Ezen elsőbiróságu törvényszék, valahányszor valamellyik fél kivánja, eljárását a helyszinen folytatja. Az itélet érvényességére nézve 5 tagnak jelenléte szükséges.

b) Feltörvényszék lesz a kir. fökormányszék, melly folyamodás utján vizsgálja-meg az illy pereket, honnan

c) A meg nem elégedő fél csakugyan folyamodás utján legfelsőbb vizsgálat végett ő felsége elibe fölviheti.

22. §. Az elsőbiróságu törvényszék elnökének tisztét, ha akadályoztatnék, vagy méltó kifogás alá jöne, az utána következő biró viszi. Mi a perlekedés rendét illeti, erre nézve előterjesztésemet e következőkben teszem-meg:

23. §. Per megkezdés gyanánt a felperes a nélkül, hogy előleges hirtétel vagy meghivás kivántatnék, a törvényhatósági derék-székhez kérelmet ad be, mellyben az elsőbiróságu törvényszéket kirendeltetni kéri, egyszersmind az ezen per tárgyát tévő határ jelenlegi birtokosait kérelmében megnevezi.

24. §. A törvényhatóságu derékszék az elsőbiróságu törvényszéket kinevezvén, a nélkül hogy ezen tárgyban felelgetéseket venne be, egyszersmind kijelöli a napot, mellyben ezen itélő-szék a helyszinére kiszálljon. Ezen határnap a helységi birtokosok közeli vagy távoli lakásuk szerint aként kijelölendő, hogy a derékszéki kiadatástól számitva, 30 napnál kevesebb és 60 napnál távolabb időre ne essék.

25. §. Ugyan ezen alkalommal a derékszék az illető járásbeli tisztek által, azonnal fölszólittatja a fölperes által kérelmében kijelölt közbirtokosokat és urbéres közönséget a rendezési per megkezdése iránt, és tudtokra adja a kirendelt birák neveit, ugy a megjelenésökre határozott napot is. — Ezen megszólitást a járásbeli tisztek a törvényhatóságokban lakókra s ott megtalálhatókra nézve birtokaikról viszi véghez, és fölszólításáról a birósági törvényszék elnökét tudósitja.

Hogy ha a felperes a homályban álló birtokviszonyok miatt, valamellyik birtokost a derékszékhez beadott kérelmében ki nem nevezné, s e miatt megszólitása el is maradna, maga a törvényszék kiszolgáltatása után, de mi előtt bár mi kérdés itélet alá menne, az illy birtokost az illető járásbeli tiszt által fölszólittatja. Egyébiránt a hirtételnek járásbeli tisztek által minő alakban megtétele tekintetéből semmi kifogás nem tétethetik, a hirtételre nézve lényeges kellékül csupán azok tekintetvén, mik ezen, ugy az előző két §-ban is határoztattak.

E szerint, hogy a perfolyam ellen a felperes általi törvénybehivás miatt keletkezni szokott kifogások kikerültessenek, az alpereseknek a hirtételt, az elsőbiróságu törvényszéket kirendelő derékszék utján kivánom megtétetni, egyszersmind szükségesnek tartván arról is gondoskodni, hogyha valamelyik alperesnek a birtokviszonyok homálybanléte miatt, az elsőbiróságu törvényszék kiszállása hirül nem adathatott volna, ezért a per meg ne akadhasson, hanem az illyen elmulasztott hirtételt ezen törvényszék is hasonlóan, kipótolhassa, mi annyival szükségesebb, mivel eddig gyakoriak voltak az esetek, hogy illy körülmények közt az eddigi törvénykezési mód szerint repulsio történt s e miatt az ügy folyása hoszu ideig fönakadt és elhuzódott.

26. §. A derékszék az elsőbiróságu törvényszék kinevezésekor, a törvényhatósági hivatalos pártfogóhoz is rendelést teszen, hogy a rendezési ügyre az urbéres közönség védelme tekintetéből jelenjék meg.

27. §. Határrendezési ügyekben a derékszék hatásköre csupán az előző §-ban nyilvánosan kijelöltekre terjed ki, és minden más kérdések megvitatása s elhatározása, a kirendelt elsőbiróságu törvényszék elibe tartozik.

28. §. Az elsőbiróságu törvényszék köteles a derékszék által kijelölt napon a hely szinére kiszállani, és kiszállását s további mindennemü munkálkodását törvényszünet meg nem gátolhatja, csupán az ünnepnapok vétetvén ki.

29. §. A törvényszék munkálkodását a nélkül kezdi meg, hogy végrehajtást elpróbálnia (executionis tentamen) kellene.

30. §. A mi a peres felek közti követeléseket illeti:

a) A felperes az első biróságu törvényszék előtt ennek kiszállása után legfölјebb harmad nap alatt kivánatait kérelmi alakban beadja, az alpereseknek ugy az urbéreseknek együtt, vagy külön kivánataikat hasonlólag beadni joguk van.

Ezen első kivánatuk beadása egyik felet sem erkesztvén-el lehető egyéb követeléseiknek az ügy folyama alatt pótlólag beadásától.

b) A követelések bevétele után a törvényszék általában minden kérdésre nézve a szabad egyezkedés utjáni kiegyenlitést a felek közt elpróbálja, mi ha nem sikerülne:

c) A felek kétszeri összefelelkezésök után az illető kérdésekre itéletet mond.

d) A feleknek mindenik feleletükre legfölebb harmadnapi idő engedtetik meg.

31. §. Kötelessége leend még a törvényszéknek:

a) Az osztatlan közerdőket, ha lennének az 1791-beli 30-ik törv. czikk értelmében, bár mellyik birtokos kivánatára az osztály kimeneteléig birói zár alá tenni, sikerités végett értesitvén erről a megyei tisztséget.

b) Ha a határ hitelesen fölmérve nem volna, annak fölmérését eszközölni és a kiszakasztás előtti állásról, pontos térrajzot (topographica tabellát), melly minden egyes birtokdarabot, annak kiterjedését és birtokosait tisztán magában foglalja, készittetni. Ha pedig a határ már az előtt föl lett volna hitelesen mérve s térrajz is léteznék, annak a közbe jöhetett változások szerinti kiigazitását eszközli.

c) Minden esetre a törvényszék a határnak kiszakasztás előtti állásáról véghezvitetett fölmérését és térrajzát munkálkodásának végével a megyei levéltárba beküldi, mi azután állandólag ott fog tartatni.

d) Hites mérnököt a szék jóváhagyásával a felperes fogad, a többi felek iránta kifogásaikat a törvényszék előtt megtehetvén.

e) Ha a helység határának egy része vagy annak bizonyos használata fölött a szomszéd helységekkel egyenetlenség volna, a törvényszék mielőtt annak méretéséhez kezdene, ennek kiegyeztetését békesség utján elpróbálja, s ha ez nem sikerül, az egyenetlenség alatti helynek, ki és közte hagyásával intézkedését csupán a határ egyéb részére nézve tenni meg: mindenesetre az illy hely is a térrajzban kijelöltetvén. Minek tisztába hozatala után annak rendezésére is az illetőknek joga fönmarad.

32. §. Az előforduló esetekhez képest az elsőbiróságu törvényszék több rendbeli itéleteket hozhatván, közbenesőleg semmi menedékkel vagy folyamodással perfüggést okozni nem lehet; szabadságában marad azonban a sérelmet követelő félnek az egyes itélet kimondásakor az orvoslatra jogát föntartani; mit azonban ha be nem jelentene, joga lend az ügy lefolyásával minden sérelmeit a kir. fökormányszék által orvosoltatni.

33. §. Ha az ügy az elsőbiróságu törvényszéknél minden előforduló kérdések alkalmazásával lefolyt, a kiszakasztás (excissio) és kézbeadás (assignatio) előtt mindenesetre akár adatik be folyamodási kérlevél, akár nem, a kir. fökormányszék elibe terjesztendő, — minélfogva:

a) A törvényszék végső itéletének kimondásától számitva 15 nap engedtetik, melly alatt az urbéresek részéről szintugy mint a többi perlekedő felek részéről, az elsőbiróságu törvényszék elnökéhez, a folyamodási kérlevelek beadathatnak, ezen határidőn tuli beadásnak, s ha beadatnék, elfogadásának helye nincs.

b) Kérlevelében a folyamodó bár melly sérelmét, mit az ügy első kérdése óta szenvedett, fölfedezheti.

c) A folyamodási kérlevelek a többi felekkel közöltetvén, feleleteiket a törvényszéki elnökhöz adhatják be, mire összesen mindnyájuk számára ismét 15 napi határidő engedtetik.

d) Ezen határidőnek elteltével az elsőbiróságu törvényszék elnöke, a folyamodási kérleveleket és feleleteket, a perhez tartozó minden oklevelekkel és irományokkal minden tudósitástétel (informatio) nélkül a kir. fökormányszékhez fölküldi. Önként értetvén, hogy ha az első 15 nap alatt semmi folyamodási kérlevél be nem adatott, a fölküldést már ezen első határidő elteltével azonnal megtenni köteles. (Folyt. köv. M. és. J.)

A biztositó intézetek értelmezése és az állodalomra befolyása — czim alatt a Hetilap 148dik száma junius 1sö és 4dik számaiban Boross Mihály a biztositás eszméjét a 16dik század szüleményének s Angliát legelső bölcsőjének mondja, s tovább igy szól: „Ezen még a mult idők történet-tábláiba elvetett mag, melly eddigi tapasztalatok szerint szembetünő növekedést tett, s lombos ágait mind mind szélesebben terjesztette, csak a szebb jövendő reményvirányai között fog olly fává óriásulni, mellynek lombjai a kedves hon földére is árnyat vetendenek. — A biztositás (assecuranz) név vétetett elsőbben azon angol szóból To Assecre *) (valamit igérni, biztositani) azért mind a két szó assecurans és biztositó, egyet jelent... A biztositás bármelly neméhez a név és dolog természeténél fogva két fél kivántatik; egyik melly igér, másik melly elfogad. Minthogy pedig bizonyos czél nélkül, — legyen az tisztán erkölcsi vagy nyerészkedés szempontjából üzérkedési vagy politikai, — senki sem igér valamit: a viszonyosság elve kivánja, hogy az igéret-elfogadó bizonyos kötelezettségeket vállaljon el, mellyek az igéret fontosságához és becséhez képest különbözők lehetnek ugyan, de mindig az igérethez arányositottaknak kell lenniök. És épen ezen elv ingadoz még a részvényes társaságoknál, midőn a kölcsönösöknél sértetlen marad, de erről másszor. — — ** A biztositók, kik az igéretet teszik, bizonyos díjért, vagy bár melly kötelezettségért elvállalnak valamelly veszedelmet, melly a biztositottat hatalmán kivül eső s elháríthatatlan körülmények miatt érheti; s ezen igéreteért a biztositottnak — hogy azt akarja, hogy a történetlegesen bekövetkezett veszedelem napján kárpótlást nyerjen, — a viszonyosan tett kötelezettségeket teljesiteni kell. És épen ez az, a mit föllelnem kellett. Hibás fogalom tehát a biztositásról, mikor valaki azt akarja a biztositás által elérni, hogy őt azon veszély ne érje, ne sujtsa, melly ellen biztositotta magát, mert az, emberi hatalom és tehetségen kivül esik.“

Olly gyakran olvastuk az 1840dik Ismertetőtől fogva minden ujságokban, miszerint van mód háztetőket minden éghető anyag nélkül is előállitani, és igy házainkat teljesen éghetlenné tenni, igy tüz ellen tökéletesen biztositani; nem látnók hibás fogalomnak, igy épitkezvén, azt elérhetni, hogy tüztől biztos légyen az igy épült ház, hanem ha a házban bent olly éghető anyagok lennének gazdasági, kereskedési, lövészi vagy egyéb czikkekben lerakva, mellyek gyulékonyak s rombolók levén, ha történetesen tüzet fognának, a házat végromlás dönthetné össze: más különben az éghetlen ház immár ugy épittetve tüzet nem foghat, és igy tüzkártól teljesen ment, biztositott. Itt tehát csak az illy épitésmód kivántatik, és minden másik fél elmaradhat, mihelyt a közönség ezen épitésmódot önjaváért pártolandja, és fölfogván, ugy épitkezendik, a mint azt Vass ur számtalanszor ajánlotta.

Továbbá mondja: „A biztositást ki lehet terjeszteni mindennemü eseményekre s károsodás és veszély alá eshető tárgyakra, és épen a később mondandókat a fönebb mondottakkal összehasonlitván, tünik ki az emberi ész fönsége és a biztositó intézetek fontossága, s azok fölállitása s kiszámitásának nehéz volta. A biztositás eszméje születése óta folytonosan tökéletesittetett, mégis a biztositás minden nemei mai napig is átalánosan csak a szerencsétlenségek hozzávetőleg lehető pontos előre látásán, vagy a biztositás végett átvállalt károsodás minél megközelitőbb meghatározásán s elvei kiszámitásán alapulnak; — gondolni lehet, hogy századok előtt, midőn ezen eszme csak fejledezni kezdett, a biztositás nem egyéb volt, mint kötelezettséggel biró fogadás, s csak a mindig világosodó emberi észnek sikerült azon pontra emelni, hogy kárpótlási intézkedésnek tekinthető. Azonban csalódik,

*) Miért nem a diák assecurans szóból.

**) De ép most ohajtottuk volna világos magyarázatát, és ehez való ragaszkodását inkább némelly részben.

ki azon hiszemben van, hogy jelenleg a biztosító intézetek tetőpontot értek, mert emberek vagyunk, s a biztositás mindaddig csak pontosan kiszámitott igéret és fogadás leend, mig az emberi véges észnek nem sikerülend a jövő kárpitját föllebbenteni, s a következő veszedelmeket pontosan meghatározni.“

Itt azt hittük, hogy B. ur átmegy más térre, a tudomány azon mezejére, mellynél fogva sikerült p. o. Franklinnak a mennyköveket villámfogó vasrudakkal szabadságuktól megfosztani és veszélytelenné tenni; avagy a hogy sikerült fátlan és igy éghetlen házfödeleket egyedül üreges cserép födényekből alkhatni, a mint az Ismertető 1840dik évi első felében 43. 47. számai, azon év második felében 1. 2. 8. 13. számai részint a föltalálótól, részint másoktól ugyan ez ajánltatott. 1842-ben a Gemeinnützige blätter. Nro 2., a Világ 20ik melléklap és a Társalkodó 20ik számában Uzovich Sándor nyilatkozata. Ungar 215ik száma. Nemzeti Ujság 23-ik szám. Hasznos mulatságok 76-ik sz. az első iparmükiállitás méltánytalanok sorában; 1843ban Nemzeti Ujság 117. sz. Századunk 41. 78. sz., Gewerbsfreund Nro 9. 1844. Pesti Hirlap 407. sz. Igló leégtekor, — hasztalan perdültek el e fogékonytalan magyar földön, B. urnál sem nyertek figyelmet, ám pedig tudjuk, hogy Sz. Fejérvár leégtekor oda is ajánlá V. fátlan háztetejét, önköltségén oda is járt foganatlan. És ha sikerült is a tüzellenes épitésmód föltalálása, miért nem ápoltaték az kellőleg gyakorlatba hozatallal inkább, mint a kárpótlási rendszer? holott az ugy az egyesek mint status közjavát biztositaná; a kárpótlási intézet minden esetre az épületben levő ingó vagyonra fölmaradhatván. —

Továbbá: „És mivel a biztositások tökéletességét a lehetlenség akadályozza; haladjunk, tökéletesbüljünk ugyan, de egyszersmind használjuk is, a mit emberi véges elménk megteremteni képes volt *) és valóban büszkék lehetünk **) s isteni származásunkat semmi sem bizonyitja annyira, minthogy a károsodást okozó eseményeket eddigelé olly pontosan meg tudtuk határozni, hogy ezen hozzávetőleges meghatározásra alapitott számitásaink is olly tökéletesek, mintha a jövővel és véletlenséggel előbb számot vetettünk, vagy a jövő leplé alá tekintettünk volna.“

Az az, hogy a biztositó intézet minden szivet rázó esetek mellett is mindig nyertes maradjon a nélkül, hogy jövendőre a tüzi vészeknek gát vettetnék, kérdem: micsoda isteni származást bizonyit a puszta haszonlesés, melly bölcs kiszámitásai után ki tudja ugyan vetni: milly adó fizettessék évenkint a véletlen támadható tüzkároknak pótlása megadására, azoknak, kik ez adó alá vetették magokat, ugy mindazonáltal, hogy az ugy nevezett kárbiztositó intézet társasága minden esetre nagy haszonosztalékot nyerjen, és tőkéje a legszámosabb tüzvészek esetére sem kevesbüljön, hanem inkább szaporittassék. Igen okos kiszámitás valóban, — de nem volna e isteniebb, még is bizonyára derékemberiebb, ha ezen intézetek azon nagy adó mellett arról is gondoskodnának, hogy jövendőre olly mód nyujtatnék a biztositottaknak ujabb épitkezésekre, miszerint tüzikárt többé soha sem valhatnának. —

Továbbá: „A fentebb előadott siker a müvelt külföld szakértő tudósait többnemü biztositó intézetek létesitésére bátorita föl, ugy hogy korunkban vannak 1. Tüzkárbiztositó intézetek, ingó s ingatlan vagyonban történhető károsodások ellen. 2. Jégkárbiztositó. 3. Életbiztositó. 4. Nyugdij. 5. Marhabiztositó eltávolithatlan történhető károsodási s halálozási esetekre. 6. Barombiztositó, ragály és aszály idején történhető károsodások idejéni kárpótlásra. 7. Szállitmány-biztositó. 8. Kama'biztositó intézetek. Ezen utósót inkább a takarékpénztárak, helyesben a régi időkből leszármazott tontinákék osztályába mondja tartozóknak, mellyek lassankint hogy annál nagyobb kamathasznot hajthasanak, lotteriákkal kötik össze magokat.“

Ime a biztositó intézetek közt nem találtatik a villám által okozható károk elleni biztositás, mellynek Franklin adta módját, hogy ki maga házát villám sujtásától biztositani akarja, az a mennyköháritót használhatja épületeire. Midőn pedig fátlan, éghetlen egyedül üreges cserépfödényekből alkotandó önálló, tartós háztető készitését ajánlá annyiszor Vass, — hogyan van az, hogy az elég értelmiséggel biró magyar közönség azt voltaképen még csak annyira sem pártolá, hogy födény gyorsütő gépét előállithatta volna? — Ez ám a magyarhoni részvétlenség. — Pedig láttuk mintáját kicsinyben Pesten, fönáll 1828-tól, és igy 19 év óta nagybani példánya rendithetlenül bár durvaságában Ratkón, a miért Gömörmegye rendei ez épitésmódot pártolás alá ajánlák, mint azt a Pesti hirlap f. e. april 2-ai hasábjain gömöri közgyülések tudósitásaiban olvastuk. Nagy-Szalonta, Gács, Rima-Szombat viszont égtek, és nincs senki, a ki foganatositsa a föltalálónak vágyát e jó czélu intézetében. Boldog Isten! hát honfiaink eszméjét épen semminek nézzük e le mindig? — igy nem szilárduland nemzetiségünk. Folyt. (Beküldetett.)

*) És miért nem használtatik a fátlan éghetlen háztető, annyi bátoritás, annyi biztositás mellett, olly számtalan vesztességnek, rémülésnek mellőzeseül?

**) Már akkor igazán büszkék lehetnénk mint az angolok az ő találmányaikra, ha a magyar találmányokat fölkarolnók, növesztenők, és jó eszméinket a külföldnek hazánk tetemes hasznával szolgáltathatnók.

Vegyes ujdonságok.

*** (Pest utczáinak) légszesszeli világitásából mégis csak lesz valami. A P. Z. biztosan állitja, hogy a városnak ebeli tervei felsőbb helyen már jóváhagyattak.

(A pesti polgári kórházban) julius 1én volt 592 beteg; meghalt 4, holtan vitetett be 1.

(Mult héten) 146 csavargó utasittatott hazájába Pestről.

(A pesti mészárosok) a hús ára leszállitása miatt a helytartótanácshoz folyamodtak, s a htótanács próbavágást rendelt, melly alkalommal 10 db ökör és 3 db tehén 1799 ft 30 kron váltóban vétetett. A próbavágás egyébiránt ugy ütött ki, hogy a mészárosok végromlásuk nélkül a hust 15 vkron nem mérhetik, miután egy fontra 16⅞ kr esik; természetes, hogy az aprólékok, mellyek szinte pénzért adatnak el, ez alkalommal a számitásból egészen kimaradtak.

(Nemzeti szinházunkban) „Vicomte Letorriéres“ czimü franczia vigjátékot tegnapelőtt harmadszor adák. A mü jó, mulattató. Az előadás szinte összevágó. És nekünk egyátalában nem volna ellene kifogásunk, ha az ifju vicomte szerepében László ur helyett, — ki egyébiránt eléggé látszik megfelelni a szerepnek, — Lendvayné lépne föl, mert e szerepet külföldi szinpadokon is mindig nő szokta személyesiteni; és miért épen nálunk nem? — E szerepváltoztatás bizonyára élvezetesbb estéket nyujtana.

(Az aratás) Pesten s körvidékén már megkezdetett. Szép keresztek emelkednek a letarolt szántóföldeken, s a mennyiség kielégitő. Egy kalászban, mellyet kimorzsolánk, 64 rozs-szemet találtunk. — A gabona ára napról napra tetemesebben alábbszáll, de a kenyéré nagyon lassan. — A zsemléken is észrevehető már egy kis nagyobbodás.

(Az iparegyesület) aligazgatójául Wargha István helyett Fényes Elek választatott el, ki szinte az iparegyesület által kiadott „Hetilap“ szerkesztésével is — az előbbi helyett — megbizatott, s ez okból a nmlgu helytartótanácshoz megerősités végett már föl is terjesztetett.

(A közszükség idején) mindig fölmerülnek jótékony emberbarátok, kik a szegénység inségét enyhiteni igyekszenek. Ezek közé sorolható a kesselőkeői Majthényi család is, melly szenvedő jobbágyait minden szükséges élelmiszerekkel ellátta, föleg pedig Majthényi Rudolf, ki a böjt elejétől 40 ügyefogyott gyermeket naponkint táplált, és id. Majthényi Flóri, ki inséggel küzdő jobbágyai számára a magtárakat nagylelküen megnyittatta.

(Rendeken) Zalamegyében egy megyei hajdu, ki a szolgabirótól az adó behajtása végett küldetett, és késő éjel ért oda, más nap reggel lefejezve találtatott az utczán. A gyilkost nyomozzák, és a fölfedezőnek 100 pfrt jutalomdij igértetik.

(Hazánkban) jelenleg 12 köedénygyár van; u. m. Pápán, Tatán, Holicson, Kassán, Körmöczön, Beszterczebányán, Szilváson (Borsodmegyében) Rozsnyón, Murányalján, Eperjesen, Iglón, Krajunán. — A holicsi a legelső, s legjobb hirben áll, hol a köedények Wegvood módja szerint csináltattak, s most rendesen 83 fölvigyázó és dolgos egyént foglalatoskodtat. A kassai nagyobb köedénygyár évenkint 100,000 frt értékü portékát készit, s 80 embert táplál, a pápai pedig 50-60 rendes dolgossal 60,000 ftot érő edényeket állit elő.

(A legelső porczelángyár) 1826-ban állittatott föl Telkibányán (Abaujmegyében) mellyet nem sokára másik követett Hollóházán (ugyan azon megyében). Legközelebb pedig Herenden veszprémmegyei helységben keletkezett egy, melly Fischer Móricz birtoklása óta szép reménnyel biztat.

(Pápán) bizonyos egyéneket, kik a liszt közé köport vegyitettek s ugy árulák, a rendőrség befogatott; de a mint befogatta, ugy ki is bocsáttatta fenyitetlenül, miután megigérék, hogy azt soha többé nem cselekvendik. — A gabona ára pedig már jelenleg annyira alászállt, hogy a legszebbnek mérőjét 9—10 vfton vehetni.

(Szatmár-Németi) nagy és magyar város, lakói azonban a szinészetet annyira pártolják, hogy papjai két hónapig alig tudják magukat benne föntartani. A szinház nagyon csinosan épült föl — hogy üresen álljon. Jelenleg azonban mükedvelők játszanak falai között — az inséggel küzdők fölsegélésére.

(Kolozsvárott) junius 20kán egy csizmadia, nejét, kivel roszul élt, borzasztólag megkinozta; először ugyan is egyik ujját levágta, aztán feje bőrét hátulról az agyvelőig fölhasitotta, s átalában kilencz vagy tiz helyen kisebb nagyobb sebet ejtett rajta. A nő kórházba vitetett, a gyilkos pedig börtönbe. — Ismét junius 26án egy obsitos katona, kün a mezőn dolgozván szeretőjével, azt bosszantásai miatt a kezében levő kapával ugy megütötte, hogy az asszony harmadnapra meghalálozott. A tettes szinte vasra veretett. (M. és J.)

(Hivatalos tudósitások szerint) a sáska Moldovából Erdélybe is átjött, s Csik és Gyergyó némelly helyeit pusztitja.

(A pozsony-nagyszombati vasuton) nem sokára gőzmozdonnyal teendenek kisérletet.

(Verdi „Macbet“je) hallatlan furórét csinál, husz olasz szinház készül most egyszerre e gyönyörü dalmü előadására.

(Oláhország és Moldova) között vámszövetség jött létre.

(Serviaban) fejedelmi rendelet nyomán a hirlapok és folyóiratok minden postadij alul fölmentvék.

(Konstantinapolyban) a Capudan basa által épitett szinházban adatott „Don Pasquale“ a sultán anyja s a sultáni harem jelenlétében; a szép töröknőknek az operaszöveg igen tetszett, a törökök fanyar arczot öltöttek hozzá, s ugy véleknednek, hogy nejeik számára mégis csak jobb lenne egyszerü törökzenével megelégedni.

(Párisban) egy kávést befogtak, mivel vendégeinek a kávéhoz ollyan tejet adott, mellyet egy fürdős, hölgyek számára, már fürdőül használt.

(A hesseni nagyherczegség) egyik ujabb rendelménye megtiltja a termesztőknek a gabonát, olajmagot és hüvelyes veteményt lábán eladni; a netalán történt egyezkedést megsemmisiti; s a vásárlót 25—309 frtnyi büntetésre, vagy minden forintért 24 órai börtönre itéli.

(Badenben) Bécs mellett, május 25kén nagy eső volt, melly után a város kövezete és a környék néhány utai meglehetős vastagon voltak sárga porral boritva, melly a porrá tört kénhez igen hasonlitott. Miután már némelly babonáskodók kénkő-esőről beszéltek, kisült, hogy azon sárga por, a szomszéd hegyek fenyveseinek virágpora, mellyet az eső előtti szélvész a levegőbe ragadt, s az eső ismét a földre levert.

VIDÉKI HIREK.

Jászságból, jászberényi kerületből. Julius 1jén. Mult hó 20kán érkezék meg körünkbe mgos s főtiszt. Fogarasy Mihály püspök ő méltósága, a budai tanulmányi kerület főigazgatója, s a pesti egyetemi hittani-kar igazgatója, mint üdv-árasztó főkormányzásával ujolag diszesült jász-kerüli iskolákat megvizsgálandó; megelőző kegyessége, s a szellemi magasság szerény öntudatával párosult népszerüsége olly örömzajjal tölté el kis hazánkat, hogy midőn áldástenyésztő szemléjét, mellyet a jászberényi főbb iskoláknál vala kegyes megkezdeni, a jász-kerület mezővárosaiban, s községeiben, a legkisebbeket sem mellőzve, ernyedetlen buzgalommal, s iskoláink iránti kegyes atyai gondoskodása következtében mindeneket fölkaroló figyelemmel folytatná, a legsürgősb mezei munkák ellenére is tisztelgő disz lovagok, az illető hatóságok előjárói, kerületi tekintélyesb hivatalnokok ünnepélyes kiséretében, s a hullámzó nép tarka vegyületében a legérzékenyebb örömnyilvánitások között fogadtatott és mindenhol üdvözöltetett. Iskoláinkban szelid és nyájas hangulaton tudakolta növendékeinket, mindenek előtt sz. hitünk alaptanaiból s azután egyéb illető tanulmányokból, — boldogitó öröm volt jeles főigazgatónknak életből

meritett tapasztalás nyomán adott tartalomdús sok szép oktatásait hallhatni, ki egyszersmind megnyitva tenyerét, az iskolai tanulmányokban iparkodó és jó erkölcsü tanulóknak pénzbeli ajándékokat is, az illető iskolai igazgatók által kiosztandókat hagyni kegyeskedett, a helybeli elöjárókat, hol azt helyén lenni látta, a tanitók silány dijazásuk javitására szivostromló szavakkal, azonban hivatalos komolysággal fölkérte és serkentette, elibük terjesztvén erélyes szavakba szött episoddal a népnevelés nagyszerüségét, mellynek alapköve az iskolák virágzása, s szokott éles tapintattal fejtegette ennek hü kezekeli ápolására országszerte igénybe vett eszközöknek, mellyek közöl elsö helyen áll a tanitók illendö dijazása, nélkülözhetlen szükségességét. Kinek hervadhatlan érdem-koszorujába, mellyel az egyház és haza oltárát egyenlöen diszesíti, mi jászok egy „nefelejts“ szálat tüzve, kivánjuk; miszerint: tetézze az ég mindennemü áldásaival a dicsö föpapot, s munkás lelkét az évek leghosszabb során minden jóknak eszközlésére tovább is malasztositsa! Gyenes J.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Jun. 23ról kelt madridi tudósitások szerint a vizsgálóbiró a királynö élete ellen irányzott gyilkos merényletröl vádolt D. Angel de la Riva ellen a vizsgálatot bevégzé, s a királyi ügyvéd reája a halálos büntetést kimondá. La Riva neje nehány nappal ez elött meghalt; ö magát szinte ártatlannak vallja. A periratok a mai s tegnapi lapokban kinyomva megjelentek, de nagy terjedettségük miatt kivonatban alig közölhetök. — Hogy a királynöre valójában két pisztolylövés történt, az tagadhatlan. A lovászmester, kocsisok, inasok, kik máj. 4-én este a királynö kocsiját kisérék, szinte hallák a kettös durrogást a nélkül, hogy egész határozottsággal megmondhatnák, hogy lövések voltak-e. A királynö kocsisa vallomásának következtében, ki a lövés után pár percz mulva a lovakat megállitá, Donna Josepha infánsnöt megkérdezé: ha megijedt-e? Miután ez igennel válaszolt, a királynö tovább hajtatott s a palotábai érkeztekor azt nyilvánitá, hogy ö bizon meg nem ijedt. Ekkor az alabárdos testörség tisztjének, ki öt a lépcsök alatt fogadá, (törvényes vallomása szerint) ezt mondá: „Tudod-e, hogy midön Alcala utczában kocsikáztam, két lövés történt reám?“ — „Két lövés fölségedre?“ válaszolá a tiszt, Punnonrostro gróf fia. — „Igen — mondá a királynö — semmi kétség, jól láttam, hogy az egy kocsiból történt, s érezém, hogy homlokom elött valami elsuhant, mi kevessé sütött.“ Mire Donna Josepha megjegyzé: miszerint ez kétséget sem szenved, mert ö is látta a lövés lángját; erre a királynö a ministerek összehivatását parancsolá. Ezek azonnal összegyültek, s az elsöbiróságu törvényszék biráját bizták meg a vizsgálattal. A rendöri tisztek által történt viszgálatokból kitetszik, hogy la Riva 4kén egy kocsit bérlett s délután több óráig kocsikázott, a lövö-intézetben többek jelenlétében gyakorlá magát a lövésben, némi papirokat elszaggatott, két pisztolyt golyókkal megtöltete s lökupakokkal is ellátta, innen a Pradoba kocsikázott, hol a királynö kocsijából kilépett. Itt a kocsisnak megparancsolá, hogy állana meg, és mig ez a bakon maradott, addig az inas a kocsi mellé állott. Egy negyedóra mulva a királynö elötte elkocsikázott s a kocsis hallá a két lövést, ugy az inas is, de egyik sem tudja bizonyosan megmondani, hogy honnan jöttek a lövések. Azonban minthogy a körülálló személyek közöl némellyek azt álliták, hogy a lövés a kocsiból jött, tehát az inas a kocsiba pillantott s azt vette észre, hogy la Riva keresztben vetett karokkal a kocsi egyik szögletében ült a nélkül, hogy a történtek fölött kérdezösködött volna. Minthogy sok ember gyült a kocsi körül össze, a kocsis — minthogy a bérlés ideje is lejárt — tanácsosnak tartá tovább hajtani; mielött azonban Riva lakására érkezett volna, leszállott, s gyalog tovább ment. — Riva ugyan megvallotta, hogy a lövöintézetben két pisztolyt töltetett, de azt állitá, hogy azokat legközelebb Galiciaba teendö utjában a rablók ellen védöfegyver gyanánt kivánta magával vinni. A két pisztolyt lakásán eleinte nem találták, mert egy szolgáló azokat elrejtette; késöbb bebizonyult, hogy a pisztolyok egyike töltetlen volt; ö azt állitván, hogy a töltést maga vette volna ki. A másikban csak löpor volt, mit a lövöintézet elöjárója, az általa töltött löpornak elismerni nem akart.

NBritannia. London, jun. 28. Ö fölsége a királynö az ismeretes ir mérsékleti apostol Mathew atya számára 300 font sterling (3000 pengö forint) évi nyugdijt engedményezett. John Russell lord, ki ezt vele tudatá, megjegyzé, miszerint a királynö kegye ezen bizonyságát neki azon áldozatok tekintetéből nyujtja, mellyeket az erkölcsiség elömozditásáért tön s azon szolgálatokért, mellyeket a szegényebb de egyátalában földnépe minden osztályainak tett.

A dublini ministerialis lapok — mint az „Evening-Post“ is — azon hirt közlik, hogy a parliament jul. 30dika elött semmi esetre sem fog eloszlani.

A „M. Chronicle“ által nyilvánitott azon ohajtás: miszerint a kormány O'Connell holttestét Genuaból hadi hajón elvitesse — mint 1831ben tett, midön a beteges Walter Scott számára egy hadihajót rendelt, hogy az öt Nápolyba vigye — teljesitve nem leend; ellenben a „Peninsular and oriental Stean-Packet Company“ a dublini temetési-választmánynak azon ajánlatot tevé, hogy a testet gözösei egyikén ingyen Southamptonba s innen Kingstownba, a dublini kikötöbe vitethetni legnagyobb szerencséjének tartandja. A test jul. 17-éig Dublinba fog érkezni. — John O'Connell a repeal-egylet mostani vezére s eddigi kilkennyi parliamenti tag, Dublin város részéről szeretne helyet nyerhetni.

A választási mozgalmak a parliament közelgö föloszlása végett élénkülni kezdenek. A londoni cityben tegnap számos hirdetvények terjesztettek, mellyeknél fogva sir R. Peel az általános választásoknál City részéről jelöltül lépend föl. A vidéken a pártok elvharczaikra erösen készülnek, mellyek között a kereskedelmi szabadság további kiképzése bizonyára elsö helyet foglaland. Cobden Velenczéből választóihoz Sockportba egy körlevelet küldött, mellyben ö magát ujonan jelöltül ajánlja s egyszersmind velök azon tervet közli, mellyet a szabad kereskedelmi pártnak Angliában követnie kell. Mindenek elött arra figyelmezteti öket, hogy a jelen nyomor és szükség elég tanubizonyságot nyujtott, azon elvek czélszerüsége s eszélyessége felöl, mellyeken a kereskedelmi szabadság nyugszik; megmutatá, hogy az europai száraz földön mindenütt a nyomor és szükség bekövetkezésének legközelebbi eredménye vala: a gabonavámok s beviteli korlátozások megszüntetése.

A tudományok elömozditásárai britt egylet már négy nap óta tartja Oxfordban számdúsan látogatott évenkinti gyülekezeteit, mellyben ma Albert herczeg is részt veend.

Franeziaország. Páris, jun. 29. Az ellenzéki lapok a ministerium diadalát a követek kamrájának Girardin vizsgálati javaslata fölötti határzatában, azon állitással akarják megerötlenitni, miszerint a többség csak ellenszegüléssel s a kormány barátainak arczain látható kedvtelenséggel szavazott a ministerium mellett. A „J. d. Debats“ ellenben az ülésben jelenlevökre hivatkozik, ha valjon a botrány, mit az ellenzék akart, nem hulla-e vissza annak saját fejére s nem mutatkozott-e sokkal jobban a kedvtelenség az ö soraiban.

A „Presse„ ujra uj botrányt födöze föl; azt állitván, hogy egy a jelen ministerek közöl 500 részvény elfogadására az éjszaki vaspálya-részvénytársaság lajstromába beiratá magát, mielött még annak épitése 1845ik évi aug. 22én Rothschildnek átadatott volna. A „Moniteur“ tehát reá azon fölvilágositást nyujtja, miszerint ha a „Presse“ Cunin Gridaine kereskedelmi s földmivelési ministert érti, ugy nagyon téved, mert ö e kereskedelmiház vezetését még 1831ben két fiának átadá. Mire a „Presse“ azt válaszolja: miszerint meglehet, hogy Cunin Gridaine 1831 óta régi kereskedési bázának vezetésével fölhagyott; de ezzel a tény mellözve nincs, hogy az emlitett aláirás a közmunkák ministerének következö alakban nyujtatott be: Cunin Gridaine, atya s fiu.

A „J. d. Debats“ egyik vezérczikkében kiemeli, hogy Angliában az utósó évek alatt az eddigi politikai pártok egészen eloszlottak, s azt hiszi, hogy a közelgö választásokból a parliamentre nézve, annak egy egészen uj szerkezete merülend föl.

China. Marseille-n keresztül uj keletindiai posta érkezett; a bombay-i tudósitások május 20ról szólnak, tehát csak egy héttel ujabbak mint az utósók... Ennélfogva semmi ujat nem tartalmaznak, s különös, hogy az ismert cochinchinai s chinai eseményekröl emlitést sem tesznek. A „China Mail“ egyik czikke szerint, mellyet még a mult futár hozott s most a londoni lapok közölnek, az angolok Canton elleni hadmenete egy chinai lázadás fölfedezése által okoztatott, mellynél fogva Victoria uj angol város fölperzselését eltökélték.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A Josephinum nevü árvaház számára f. évi junius havában történt adakozások pengö pénzben: Gesselbauer Józseftöl 5; Rayner György 15; Asztalos Károly 10; Walla Pál 2; Walter János 2; Csitsmanczaj Pál 2; Grospitz János 2; Knechtl Mátyás 2; T. Rumbach János 10; Haris Constantin 2; Taschner Antal 2; Ádám Elias 5; Ritter Adolf 5; Eckstein Adolf 10; Hofer József 2; Hermanek Mátyás hagyománya 1 pfrt. Az intézeti kápolnához: Ekker özvegy asszonytól egy nagy feszület és egy imádkozó zsámoly. Melly adakozásokért a biztosság részéről a köszönet kijelentetik Aigner Ferencz m. k. pénztárnok által.

A vakok pesti intézete pénztárába folyó 1847dik évi april, május és junius hónapokban a következö jótékony adakozások fizettettek be: néhai tettes moderai Derra Ilona asszonynak hagyománya 25 frt; Secler Ferdinánd ügyvéd urtól 2 frt; tisztelendö Nagy György czeglédi plébánus hagyománya 4 frt; ugyan a czeglédi hivek gyüjteménye 2 frt 13 xr; néhai Rácz Alajos pestmegyei orvos hagyománya 10 frt; fötisztelendö Fodor Mihály tiszteletbeli kanonoknak hagyománya 20 frt; tisztelendö Pottich József plebánus hagyománya 2 frt; néhai Kelepecz Ferencz hagyománya 2 frt; nemes Szokoly Erzsébet kisasszony hagyománya 200 frt; tekintetes László György ur által 2 frt; összesen pengö pénzben 269 frt 13 xr. Pesten Julius 6kán 1847.

Szentkirályi Móricz elnök.

Csöd.

Sz kir. Ó-Zólyom városi r. katholika egyháznál hiányzó zenekar-igazgató és egyházfi kerestetik. Az első egyszersmind 1sö iskolai osztálynál, az utóbbi pedig a 2dik osztálynál tanitó: mind a kettötöl erkölcsös magaviselete s hivatalbeli képessége mellett magyar és tót nyelv tudása kivántatik. A zenekarigazgatónak évi jövedelme: 211 frt 56 xr pp., szabad lakáson fölül, 6 öl tüzifa, 54 pozs. mérö kétszeres, 2 szekér széna, egy kaszásra rét, fél eke szántóföld, 2 darab kender- s egy darab káposztaföld; az egyházfié pedig: szinte szabad lakáson s 72 frt 36 xr készpénzen fölül, 18 pozs. mérö kétszeres, 4 tiszta, 6 öl tüzifa, egy szekér széna, egy kaszásra rét, fél eke szántóföld, és két darab kenderföld. — Ezen állomásokat elnyerni kivánók ezek iránti folyamodványaikat kellö bizonyitványokkal támogatva f. e. sept. 11dik napjáig a városi tanácsnak adják be, a melly napon a zenekar igazgatótól megkivántató zenészeti képesség fölötti próbatét tartatni fog. (2—3)

Árverési hirdetés.

Néhai mélt. s fötisztelendö nádasi Tersztyánszky Imre püspök, septemvir s pécsi nagyprépost s kanonok ur halála után fönmaradott tömegéhez tartozó különbféle ingóságok, u. m. egy pár szép pej kocsi-ló, két magyarfaju tehén, két fejös kecske, egy batárd, egy paraszt szekér, ló-szerszámok, arany, ezüst ékszerek, borok, külsö belsö ruhanemüek sat. e folyó julius 12kén hétfön s reá következö napokban Pesten nagy-seminarium-utczában gróf Széchenyi-ház felsö emeletében közárverés utján a többet igérönek tüstént kész pénz fizetés mellett el fognak adatni. Pesten julius 5. 1847. 3—3

Csödök.

25353. Nógrádmegye törvényszékének jelentése szerint Kohn Márk szügyi lakos hitelezöi csödületének határnapja folyó évi julius 30dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Trajtler Mihály, perügyelövé pedig Heitsy Pál hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 15dikén 1847.

25364 Pest város tanácsának fölirása szerint Halbauer József helybeli kereskedö hitelezöi csödületének határnapja folyó évi julius 22dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Huber János, perügyelövé pedig Gräfl József hites ügyvéd neveztetett Kelt junius 15dikén 1847.

25529. Arad város tanácsának fölirása szerint Dratsay Imre hitelezöi csödületének határnapja folyó évi julius 20dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Sarlot János, perügyelövé pedig Brankovits B. alügyész neveztetett. Kelt junius 15dikén 1847.

25530. Arad város tanácsának fölirása szerint Krausz Salamon ottani kereskedö hitelezöi csödületének határnapja folyó évi september 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Sarlot János tanácsnok, perügyelövé pedig Vranovics János alügyész neveztetett. Kelt junius 14dikén 1847.

25531. Szabadka város tanácsának fölirása szerint Schäffer Jakab hitelezöi csödületének határnapja folyó évi julius 21, 22 és 23dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Schäffer Lipót, perügyelövé pedig Simon Mihály tiszt. alügyész neveztetett. Kelt junius 15dikén 1847.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

519. szám 1847.

Vasárnap jul. 11.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket folvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Törvényhatósági tudósitások. Aradból (közgyülés). Bácsból (kimutatása a szükölködők számának és gabonamennyiségnek). — Erdélyi országgyülés. (58. országos ülés folytatása). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek. (Taksonyból).

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Bajor-, Orosz-, és Lengyelország. Mexico.

Hirdetés.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Aradból. Megyénk évnegyedes közgyülését főisp. helyettes ő mlga nagy számmal egybesereglett karok és rendek közepette f. hó 1jén nyitá meg; belépte kor pártkülönbség nélkül éljennel üdvözöltetett; gyülés-megnyitó beszedének meleg szavai illy értelmüek valának: örvend, hogy a t. kk. és rrket hazánk jelen politikai fontos szakában illy nagy számmal a köztanácskozás terén üdvözölheti, midőn szinte küszöbén állunk azon országgyülésnek, mellynek teendője nemzeti átalakulásunk; és azért is e tekintetben fontos elvek kerülendnek szönyegre, mellyek valamint a megyék teremeiben, ugy az országgyülési tábláknál is pártküzdelmet gerjesztendnek; de ismerve Arad rrnek dicséretes jellemét; tudja, hogy itt minden pártnak czélja egy és közös: a haza boldogsága; de tapasztalja azt is, hogy e megyében a pártok nézeteinek különbsége nem a testvéri béke megzavarására irányoztatik; és azért biztos reményli, hogy a haza boldogságának dicséretes és buzgó vetélkedését fogják szülni — mondva — higyjék a t. kk. és rr., ha a pártok nálunk is a politikai élet dús mezején annyira ki fognak fejlödni, hogy minden főbb hatalom, magasb rend és különböző status iránti ellenszenvből kivetkezve, sem a kormány, sem az alkotmányos statusok ellen, elöitéletet, vagy épen gyülöletet nem forralnak, senkit személyesen, és meggyőződése miatt nem gyanusitnak, hanem egyedül az elég bő anyagu czélra, t. i. a hon boldogitására törekvendnek, légyen bár az elv és modor különböző, de politikai nézeteiért elvelleneik ellen sértő indokokkal nem fognak harczolni, — akkor bizonyosok lehetünk, hogy a hon virágzását elömozditani mindenkoron kész, és ép ezért minden bizodalomra méltó kormányunk, nemzetünket a müveltség és boldogság azon fokára emelendi, mellyen minden alkotmányos országokkal és nemzetekkel mérközhetünk; ajánlva a t. kk és rrk a tanácskozásokbani köcsönös türelmet — magát továbbá is azon eddig tapasztalt szives vonzalmaikba, egyenes s tiszta barátságukba, bizodalmukba, ajánlja. — Ezen szavai szünni nem akaró éljennel tiszteltettek; — ezeknek folytán jelenti a t. kk. és rrknek, hogy a világosi járás m. kerületét községről községre megvizsgálta; megdicsérte a járás s kerület tisztviselöit, mivel minden kezelési ágban a legnagyobb pontosságot talált; el nem hallgathatja azonban, hogy a község adóbeli könyvei egyeztetéskor hosszasabb ideig a középpontban letartóztatván, a községek az alatt nyugtatóra fizetik adómennyiségüket; bárha ez minden evidentia mellett történt, de megyei rendszabály-ellenies; azért is itt komolyan kimondatik, hogy az illető aladószedők azokat egyeztetés után azonnal az illetőknek kézbesitsék. Ezt követte első alispán urnak az egészségi állapoton kezdett jelentése, mellyben tudatja, hogy több községben a skorbut a tavasz elején kiütött, de az orvosok fáradhatlansága és urodalmak bökezüségéből folyt segedelemnek sikerült a tökéletes kigyógyitás; legnagyobb készség mutatkozott a főherczeg kisjenői urodalmában, hol minden gyógyszerek, eczet, ser s mi kivántatott, ingyen lön kiszolgáltatva; de ezen urodalomban ezen fölül a nép gabonaszükének enyhitésére még kézi munkára 39,000for.v.cz.6632p.m.buza, 290 p.m. liszt,a legszegényebbeknek kiosztatott.Jelenti továbbá, hogy a gabonakiosztásra rendelt választmányával ugy iparkodott a megye adózóin segiteni, hogy szükségük fedezve levén, 2p.m.túl egy családfőnek sem juttatott, hogy terhes adóssággal ne nyomattassék, és ezzel a népen segitve is volt; sőt a megyei péknek is a pénztárbani pénz nem léte miatt 600 pftnyi gabonát venni kénytelenittetett; még fölirására a kir. kincstár lippai élettárából is 680 p. m. gabona-kölcsön utalványoztatott, ezt is a katonai s rabok kenyér-részletei kiszolgáltatására a sütöknek átadatta; — de tudatja a rrkkel azt is, hogy az első királyi kincstári ló-vásár Aradon megtartatott, és több ló vásároltatott is, — kéri a rendeket, kérnék meg a magy.királyi helytartótanácsot,miszerint a mezöhegyesi intézetből, mellynek egy része megyénk kebelében fekszik, alkalmas méneket nyerhetnénk, hogy igy a lótenyésztést elősegithetnők; mire azonnal végzésül ki is mondatott: miszerint a fősz.birák oda utasitatnak, hogy a községeket fölszólitva, azokat bemutassák, mellyek ménlovakat kivánnak, hogy azok irányában a fölirás megtörténhessék; mi az adóbehajtást illeti, e 3 hó alatt egy hónak járandóság sem folyt be, mit erőtetni sem lehete; de már az aratás beköszöntével, ezen időszakhoz szokott népünk eme kötelességét is teljesitendjük; — a Slachtaféle massából befolyt 4,871 frt, de az országgyülési költségek maiglan sem téritettek meg egészben a honi pénztárnak; mire az ügyészi hivatal figyelmeztetik, hogy rövid idő alatt azt végrehajtással is szedesse be; — Bibits nevelőintézete iránt, mellyet küldöttségileg Nagy-Váradon megtekintett, azon tapasztalását mondja be, hogy azon 600,000 ftot haladó töke kamatai nem egyedül ugy, mint azt a hagyományozó özvegy rendelé a nevelésre — de kolostor épitésére is használtatik, s hihető, ez az oka, hogy a rendelt számra föl nem emeltetik a convictorok száma; ez iránt a nmgu htótanácshoz fölirás tétetni rendeltetik, meghagyatva ez uttal a választmánynak, hogy Arad város küldötteivel egybegülve, tervezetet dolgozzanak ki, melly szerint Aradon academia létesitessék, hova eme dicső intézet is áthozatva, apródink nevelésére könnyebben fölügyelhetnénk; — ezt követé élettári-, pere's,- s rabokról tett jelentése, mellyben tudatja, hogy a vérbiráló urodalmakhoz tartozó még el nem itélt rabokat a honi pénztár kiméletetekintetéből az illetőknek átküldötte, hol el is fogadtattak; az egész jelentés közmegelégedéssel s figyelemmel fogadtatván,megéljeneztetett. Most kezdődött a kisgyülések jegyzőkönyvének hitelesitése; mind a kettő változtatás nélkül helybenhagyatott. Királyi leiratokra kerülvn ezután a sor, a váltótörvényszéki eljárásokért megyei tisztviselőink folyamodására érkezett elutasitó rendelet terjedelmesebb vitára ada alkalmat, midőn a tisztviselőnek állomásától utazva 7. 8. állomásra napidíjul 2 forintnál többet meg nem itéltek; de elősoroltattak itt e törvényczikk hiányai, midőn megyei lovas legény, vagy ennek nem-létében a földmivelő faluról falura kénytelen egy tőzsér idéző levelét alispáni rendelet utján a tisztviselőhöz vinni; itt kimondatott, hogy földmivelő ezen teherviselésre nem köteleztethetvén, a felek magok vigyék — de a tisztviselő sem köteleztethetik arra, hogy magáéból az előfogatokat előlegezze, vagy fuvarosát várakoztassa; ezek mind a felek által lesznek teljesitendők; erről a specialis esetek elsorolásával a főm. kancellaria értesitetni rendeltetett. — Fölosvastatott fenséges főhrg István kir. helytartó urnak válasza, mellynek minden egyes szavai kebleinkbe hatva, hosszas éljennel üdvözöltetett s utódinknak örök emlékül jegyzőkönyvünkbe szóról szóra iktattatni rendeltük, följelentjük ez alkalommal a nmgu httótanácsnak, hogy megyénkben a termés, őszi, tavaszi s szénára nézve középszerü, kukoricza pedig mai napig jó reménnyel biztat, ha csak a már negyven napot haladó eső ezen reménynünket meg nem ronjta. A httótanácsi intézvények közt nevezetes volt a radnai — megyénk legdicséretesebb magyar iskolájának elöjárói ellen tett panasz vizsgálatára érkezett azon rendelet, melly szerint a vád alaptalannak nyilvánitatik, mit e megye rendei örvendve értettek, midőn azon tisztes egyént, ki Radna mváros magyarositásának szánva életét, mint zárdai főnök, társai fondorkodása által ezen állomásáról fenyitőleg el is mozditatott; itt a rendek a mságos föispáni helyettes urat végzésileg fölkérik, hogy eme tisztes férfiut közbenjárása által eme állomására visszatétetni sziveskedjék; mit a tiszelt elnök meg is igért. — Az Oláhországban létező magyar atyánkfiai letelepitésére az illető birtokosok fölszolitatnak, melly alkalommal a sz.biráink által bejelentett üres állományok, ugy zselléri telkek jegyzéke is a n. m. h. tanácsnak fölküldetni rendeltetett. — Selyemtenyésztésünk ez évben, a kezelő választmány jelentése szerint, Sz. Anna mváros lakosinak 11,000 p.for. gyümölcsözött, mert ezen községet kivéve, megyénkben alig foglalkozik egy pár egyén eme áldott iparággal; most ugyan gróf Hadik Gusztáv ezredes egy küldöttséget kér, melly eperfáinak telepitvényét megtekintve, öt létrehozandó czéljában elősegitse — melly ki is neveztetett. A sócsempészek irányában hozott s végrehajtásul áttett kamarai itélet heves vitákra ada alkalmat, mert abban pénz, és ha ez nem, testi büntetés rendeltetik; ezen kamarai bíróság több országgyülésen a sérelmek közé soroltatván, az egész bíróságot törvénytelennek ismertük — itt a mságos elnök fölkéri a rendeket, hogy bárha eddigelé sérelmek sorában foglaltatott is,—a szokáshoz ragaszkodva,jövő országgyülés rendelkezéseig maradjanak az eddigi módnál; mit számosan utánoztak is, — de K. J. táblabiró visszautasitását kérte; mi a nagy többség kivánatára ki is mondatott, s országgyülési sérelemnek följegyeztetett; — itt egy kis fölpattanás történt, midőn egy ügyvéd azokat, kik a jövő országos rendelkezésig az eddigi szokásnál maradni kivántak, maradó vagyis tespedő conservativeknek jellemzé(mindent ad graecas calendas utasitva). — A. I. t.biránk az előtte szóló ügyvéd urat — a ius bonae existimationisra emlékeztette, és elveit nyájas hangon tudatva kijelenti: hogy ő conservativ, de azért önszemélyében legjobb hazafit ismer; és bárha elvei a másétól különböznek is, azokat a reciprocitas terén tiszteltetni kivánja; mert méltányos elmesurlódások — menten személyes ingerültségtől,eszközölhetik csak honunk boldogságát és fölvirágzását biztosan; azért is ujból fölkéri a kölcsönösséget; előadása megéljeneztetett. — Erre a mságos elnök megjegyzé, hogy ügyvéd urnak ezen észrevétele előtte annál váratlanabb, minélinkább látható, hogy ezen kérdés K. I. igen tisztelt.és jeles conservativtől hozatott inditványba, és ismét egy másik elvbarátja által pártoltatik — kiviláglik tehát, hogy a conservativek önmeggyőződésöket adják elő, — és ez igen kivánatos is lenne, hogy mindenki vélekedését meggyőződése szerint, és a szönyegen levő tárgyhoz irányozva nyilvánitsa, és igy korántsem lehet állitani, hogy eme szönyegen levő tárgy — pártkérdés legyen. — Ezek után fölolvastatott Galsa község lakosainakfolyamodása, mellyben tudatja a megyével, hogy ők, kik 13 év előtt a g. n. e. vallásról — az egyesültre áttértek — felsőbb rendeletek és engedmények teljesitése után ismét a g. n. e. hitre visszatértek — kérik egyházukat a majoritás utján maguknak visszaszolgáltatni; — itt az olvasás közben látszatott az ingerültség — de mságos elnök ur, mielőtt a tanácskozás megkezdetnék, kéri a rrket, hogy a felsőbb rendeleteket — mellyeket a megyei rendek elfogadtak, olvastassák föl; mi meg is történt; eme vitatkozások közben a tisztelt elnök kéri a rendeket, hogy ezen szegény nép sorsát ne nehezitsék, és a fel. kir. resolutiok tartalma szerint a folyamodást ő felsége elébe terjesszék, s bárha minden e tárgyat tartalmazó törvények és fel. kir. resolutiok fölolvastattak is, a nagy többség kivánatára, m. alispáni elnöklet alatt az egyesült s nem egyesült g. clerus részéről a megyei rendek különböző hitfelekezeteiből választmány neveztetett, melly megvizsgálandja, ha valjon a törvény rendelte uton a valóságos többség

visszatért-é? s ha ugy találná, a templomot most már a g. n. e. hitüeknek adja által. — A takarékmagtárak és egyéb fontos elökészületek, tekintetéből holnap az az f. hó 4dikén délutáni 4 órára tanácskozásra méltóságos elnök ur a rrket, kik abban részt venni kivánnak, szivesen meghívja — e terembe. — Az ülés 3 órakor délután eloszlott, — folytatása 5kén leend, s mi érdekes előkerül, közlendem. Rend. lev.

Bácsból. Tisztelt szerkesztőség! Lapjai 496. számában közzétett fölhivása következtében, kedves tisztemnek ismerém a nyomorral küzdő emberiség érdekben Bácsmegye május 27én történt gabona menynyiség s szükölködők számát kimutató hiteles összeirása után a következőket följegyezni:

Kimutatása — tek. Bácsmegye azon adózóinak, kik minden vagyon nélkül — vagy azoknak kik vagyonnal ellátvák ugyan, de gabonában szükölködnek — valamint a kereskedőknél, raktárakban és az egyes lakosoknál találtató gabona mennyisége és minősségének.

		sem pénzük, sem gabonájuk	Pénzük, ingóságuk, de gabonájuk nincs	Nyerészkedőknél és raktárakban találtatott				Egyes lakosoknál találtatott				Észrevételek
				Buza	Árpa	Kukoricza	Zab	Buza	Árpa	Kukoricza	Zab	
		száma	száma	pozsonyi mérő				pozsonyi mérő				
1	Felsöjárási főszolgabirói kerül.	14,650	14,305	10,594	715	3,806	17,464	—	—	—	—	
2	„ alszolgabirói „	3,476	9,724	3,772	98	114	1,129	—	—	—	—	
3	Középjárási fősz.birói „	4,546	10,626	3,418	—	3,581	37,517	—	—	—	—	Ezen öszvegből az alsójárási alszolgabirói kerületbeliek el vannak látva élelembeliekkel.
4	„ alsz.birói „	4,107	14,009	—	—	—	—	12,860	243	524	2,910	
5	Alsójárási fősz.birói „	16,428	2,360	292	—	—	9,885	471	18	108	42	
6	„ alsz.birói „	917	16,216	—	—	—	—	11,410	120	1,269	—	
7	Jelecskai fősz.birói „	14,255	4,967	4,756	44	1,650	16,900	—	—	—	—	
8	„ alsz.birói „	742	1,355	825	18	60	—	144	20	—	—	
9	Tiszai fősz.birói „	6,141	11,262	718	14	443	7,070	2,651	229	318	2,376	
10	„ alsz.birói „	1,999	4,357	308	116	2,302	4,224	1,492	675	827	1,479	
	Összesen:	67,261	89,141	24,683	1,005	11,956	94,189	29,028	1,305	3,056	6,807	

Kelt Zomborban május 27-kén 1847. Thurszky Ferencz főszámvevő által.

Erdélyi országgyülés. A junius 9-kén tartott 58. országos ülés (folytatása.)

34. §. A kir. fökormányszék határozatát, az egész per minden ágaira nézve a beadott folyamodások nyomán kiterjesztheti. Ha azonban a felek az elsöbiróságu törvényszék itéletein megnyugodtak volna, csupán arra leend figyelemmel, megtartatott-é az itéletekben az urbéresek követeléseikre nézve pontosan a törvények rendelete.

35. §. A királyi fökormányszék határozatát a törvényhatósági főtiszthez, vagy annak helyetteséhez küldi le, ki azt vévén, a feleket a fökormányszéki határozatnak, egy általa kitüzendő napon, a hely szinéni kihirdetésére megjelenni, a járásbeli tiszt által a szerint, mikép a 25ik §ban határoztatott, legalább 15 nappal a kihirdetés előtt fölszólittatja és gondoskodik, hogy a kitüzött napon az elsöbiróságu törvényszék ott megjelenvén, azt ki is hirdesse. Ezen alkalommal, ha a felek közöl valamellyik a fökormányszéki határozaton meg nem nyugodnék, joga van a pernek ö felsége általi ellátása iránt folyamodását bejelenteni, melly iránti kérlevél és felelgetések beadására, fölküldésére és az udvari végh határozat kihirdetésére nézve a 32, 33, 34 és ezen §-ok megtartandók, ugy mindazonáltal: hogy ki ezen folyamodással élni akar, azt a fökormányszéki határozatot kihirdetésétől számitva 3 nap alatt a törvényszéki elnöknél bejelenteni köteles, különben a fökormányszéki határozat végképeni ellátásnak tekintendö, ö felsége elibe pedig a pert a törvényszéki elnök a királyi fökormányszék utján küldendi föl.

36. §. Az elsöbiróságu törvényszék a 35. §. értelmében a véghatározat kihirdetése után azonnal, minden elégtétel próbálása nélkül munkálkodását tovább folytatja, a kiszakasztást mérnöki közbejövéssel megteszi, a költségek iránt a felek meghallgatása után határoz és eleget tesz, s kinek kinek részét kezébe adja.

37. §. Az e szerint rendezett határról, uj térrajzról a 31. §. b) pontja alatt határoztatott és ezen második térrajzot is állandó megtartás végett a megyei levéltárba az egész üggyel együtt beküldi, szabadságukban állván a felek közöl mindenkinek az ügy bevégződése után követeléseik támogatására beadott okleveleket visszavenni, mindenesetre ezen kivett oklevelekről is a törvényszék lajstromot készit és a levéltárba helyezi.

38. §. Ha a peres felek valamellyike kivánná, köteles a törvényszék minden térrajzból párt, ugy perből kivonatokat, sőt az egész ügy folyamát, minden oda tartozó irományokkal s oklevelekkel együtt törvényes dij mellett párban kiadni, az utóbbi esetben t. i. az egész ügyfolyam kiadásában azon rend tartatatván, mi az átbocsátó levelekre (transmissiokra) nézve létezik.

A levéltárba betétel után az ott levö térrajzokból és az ügyhöz tartozó irományokbóli párok a megyei főtiszt és a jegyző aláirásuk alatt hitelesen kiadandók.

Az ezen §ban megirt módokon kivett párok és kivonatok, a törvényszéki párok (judiciale par) erejével birandanak.

39. §. A mi a határorsztályt és e végre forditott költségeit illeti:

a) Hol a törvényes határosztály már volt, a költségeket, birtokaik arányában, mind azok hordozzák, kik határbeli illetöségöket elkülönitve kapták ki.

b) Hol határosztály nem volt, a rendezés költségében, akár van elkülönitéssel összekötve, akár nem, mindenki birtoka arányában részt venni köteles.

c) Midön a költséget mindenik birtokos aránylag hordozni köteles, az urbéresek semmi költséggel nem terheltethetnek, csupán a megkivántató napszámosokat kötelesek ingyen kiállitani.

d) A törvény tagjai hivatalos kötelességök folytatása alatt, mihez a kiszállási s hazautazási napok is számitandók, az élelmen kivül 1 rft, az elnök azonban 1 ft 40 kr dijt vesznek. — Ezeken kivül a vonatok költsége is megtéritendö.

A jegyzöt olly irományokért, miket mint birósági jegyzönek kötelessége készitni, millyenek a jegyzökönyv, fogalmazások, itéletek, perlajstrom sat. napi diján fölül különös dij nem illeti. — De az ezekből valamellyik fél kivánságára megirandó párokért, vagy kivonatokért, a törvényes dijt veszi.

e) A költségeket, ha csak arról a felek máskint nem egyeznének, a felperes elölegezi, mellyeknek a 36. §. szerinti elhatározásakor, ha találtatnának ollyanok, kik az elöbbi a) és b) pontok szerint a költségekben részt venni kötelesek és önkéntesen részöket le nem fizetnék, a törvényszék azokat, kik a költségeket elölegezték, a részt venni kötelesek földbirtokából, a megitélendő arányhoz képest, becsü utján kielégiti. A költségekben illy módon elbecsült és elfoglalt birtokrész törvényes zálog (judiciale pignus) természetével birand.

f) Fáradság czime alatt semmi nem számittathatik.

g) A határ rendezésére vagy elkülönitésére tett költség, mint a birtokon fekvő törvényes beruházás ugy tekintendő.

A biztositó intézetek értelmezése és az állodalomra befolyása. (Folytatás.) — Megmutatja továbbá: „Miként a biztositó intézetek ugy egyesek jólétére, valamint az egész nemzet gazdagitására és szilárditására befolyást gyakorolnak.“

Annyival inkább olly tüzkárt elháritó intézet, melly az ingatlan vagyont, az épületeket éghetlenné tévén, egyszersmind a benrejtettet is biztositja, igy a kész vagyont a statusnak használatául föntartja. Most érezzük e szük időben, milly kincse veszett el a hazának a mult években megégett épületeinkben, szénné vált élelembeliekben, és más vagyonainkban, holott ha épületeink tüzmentesen volnának szilárd anyagból épitve; akkor, ha egynek gondatlansága által kára esnék is, az a szomszéd házra nem hathatna, s igy a tüzi veszély közönséges inséget soha sem okozhatna.

Bizonyitja továbbá: „Hogy a biztositó intézetek biztos alapját teszik a nemzetiségnek és állodalomnak, vagyis biztositó intézetek nélkül nem nyugszik elég szilárd alapon a nemzeti álladalom. — Csak addig képes bármelly nemzet is nemzetiségét föntartani, s a nemzetiség szoros kapcsa csak addig köti egymáshoz a nemzet tagjait, mig bennök elegendő erő és tehetség *) van, és ha ez nincs, vagy legalább biztos alapra épitve nincs, a nemzetiség ingadozik, s bár melly külhatás vagy erőszak nyomására — mint rosz alapon nyugvő épület — összeomlik. — Miben áll akármelly nemzet anyagi ereje és tehetsége? ugy hiszem, mindenki tudja nélkülem is, hogy a szabad kereskedelem, virágzó ipar, biztos mestermüvesség, s okszerü és rendezett gazdászat teszik a nemzeti anyagi jólét alapját; — és kérdem: lehet-é ezek közöl bármellyiket is biztositó-intézet nélkül képzelni? s virágozhatnak-é azok szabadon, biztosan olly nemzetnél, mellynek nincsenek biztositó-intézetei? — Nem. — Minden czélszerü intézkedés alapja a biztositás, e nélkül évtizedekre számitott terveink is csak pillanat játékai, mellyekből a véletlenség — mint gyermek a szappan-buborékból — most csillogó golyót pöffeszt, — majd alig látható csöppet fakaszt. — Föntebb mondá: mikép a nemzeti jólét egyik tényezője a szabad kereskedelem, iparüzés, mesterember; másik tényezője a virágzó mezögazdászat; mindezeknek biztositása szükségét bebizonyitván, végre igy szól: Minden országot a diszes palotákkal ékes városok, szépen rendezett falvak, csinos gazdasági épületek tesznek kiessé s idegenek előtt is föltünövé. — És ki fogja vagyona egy részét diszes gazdasági épületek állitására fordítani? — Ki fog magának izletes és költséges házat épittetni, s kéjelmes bútorokkal, fényüzési czikkekkel ellátni, ha minden pillanatban attól kell rettegnie, hogy az irigykedő emberi természet, és fondorkodó rosz akarat, vagy a szomszéd gondatlansága miatt egy nem reménylett, de bekövetkezhető perczben minden épületei s butorzatai hamvakba dölhetnek? — És nincs intézet, hol magáról eleve gondoskodhassék, s az önhibáján kivül szenvedett károsodáskor kárpótlást reménylhessen? és ha volnának tüzkármentesitő intézeteink, s annak mindenki részvevője volna a mellett, hogy az ipar, s mesterség is virágoznának, az épületek biztossága miatt, az épittető is tökéletes biztossággal költene. Hány szomoru példát látott már hazánk, midön ezerek jajdultak föl vagyonaik hamvai fölött a biztositó intézet nem léte miatt, ? — s hány virágzó s kereskedő városaink lettek néhány óra alatt a kiméletlen tüzelem mártalékai? ugy hogy a lakosok nagy része koldussá lett, s az egész is csak évtized után fog sebeiből kigyógyulni. Példa előttünk Baja, Miskolcz, Fejérvár, jelenleg Nagy-Szalonta, mind virágzó, részint kereskedő, részint föld-

*) És bizodalom, mi nélkül semmi ragasz az egyesek közt nem levén, a nemzet szétoszlásnak indult, s ha néhány eszmék mozognának is, azok a tespedők gánesa s csúfolódásai miatt czélukhoz ritkán juthatnak a közjó előmozditásában.

mivelő városok. Az ellenálhatatlan tüz hamvakba dönté, egyesek lakait, középületeket, intézeteket, s minden órán csak a panaszt, a gyász síri dalát kelle a jámbor és jó szivü olvasónak hallani, és fájt szíve, — ha nem segithetett embertársain; — és fájt szíve, hogy hiányzanak intézetek, mellyek letörülnék a károsodottak könyüit. És mi áll ellent, hogy mind az létesüljön, a mit ezerek ohajtanak? — Az egyetnem-értés, a pártoskodás, — melly sátánt vél lappangani a másik fél legszentebb intézkedéseiben is; a párszellem, melly a tisztujitási véleményszakadás indulatával szólal föl a közügy mellett, és ellen. Csak közakarat kell tehát; mert hiszen értelmiség és tehetség elég van a nemzet fiaiban, és a panasz hangja elnémuland. Hiszen az Istenért! ha a gyakori tüzvész által károsodottak fölsegélésére évenkint adakozott öszvegeket összeszámitjuk, egyremásra egy tüzkár-biztositó intézet fölállitása és föntartására elégségesek volnának. Nem kell azt gondolni, mintha az általános tüzkármentesitő intézet honunkban nem virágozhatnék! Virágzik az, csak nagyjaink menjenek elő példával, a kisebbek követni fogják öket; és ha a nyakast, az elfogultat károsodás esetekor — mikor segélyért esd — azzal fogják hidegen visszautasitani: elötted volt barátom az alkalom, miért nem gondoskodtál magadról? — bizton hiszem, miképen széles e honban kevés ember fogna találkozni, ki évenkint félretett filléreivel a bekövetkező veszély ellen magát megóvni nem sietne.“

Mindezekben nagy igaza van, csak azon kis változtatást ohajtnók értelmében, hogy a tüzkármentesitő intézet ne a régi eddigi modorokban értetödnék, hanem az épületekre nézve ugy: hogy a tüzvész által megégett házak mind fátlan, tüzmentesen épittetnének, a tüzkármentesitő társulat fölügyelése alatt, melly egyszersmind szépitő bizotmány gyanánt is szolgálna. Mi az épületben levő bútorzatot s egyéb vagyont illeti, arra nézve szinte a biztositó intézet minden kárért jót állhatna külön, de sokkal csekélyebb bérért: mivel a külső tüzi veszélytől biztosittatván alkotása által immár az épület, akkor bizony csak a belső vigyázatlanság vagy rosz cseléd akaratából származható kárt kellene mint egyes esetet biztositani. — Erre az eddigi modoru tüzkárbiztositó intézetek szolgálhatnak mintául; az épületekre azonban czélszerübb leend a tüzvészt elháritó intézet, mellyre Vass Imre ur 1840. Ismertető első félévi 47dik számában, „Válasz az emberbarát második kérdésére“ — czim alatt fölszólit: olly kármentesitő intézet fölállitására, melly a fa-nélküli házak létesitéseig a mostani épületeket érhető tüzkár és összeroskadás esetén tüz-ellenesen és szilárd anyagból épitendő ujabbakkal pótolja. — Társulatot javal tehát nem egyedül arra, hogy a kárt pótolja, hanem a leégett biztositott épületet tüzmentesen föl is épittesse: miért is évenkint bizonyos kiszabott idöig, hogy hány száztóli fizettessék a társaságnak, azt bölcsebbek mélyebb belátására bizta. — E társulat fögondja leendett szerteszét hazánkban födény gyárakat épittetni, és az ujon épitkezöknek kész födényekkel szolgálni. — Sajnálni lehet, hogy ugyan az 1840ki Ismertető másod félévi 13dik számában Györky tervezetére illy társulat fölállitása felöl — bátor a szerkesztő figyelmezteté, — még sem szólott többet ez intézet alapterve iránti véleményéről. Avagy tán azért, hogy Györky urral nem akara összeütközésbe jönni? — vagy azért, hogy elsőbb akarta gyakorlatba hozni, s közhasználatba vétetni fátlan éghetlen háztetejét, s abban eddig sem segittetett eléggé? — vagy tán, mit föl sem tehetnénk, fölhagyott olly józan tervével? — látván a lanyhaságot hazánkban, hol a segitség olly gyéren adatik, hogy a jó remény inkább hátráltatja, mint sem elömozditaná a czélhoz juthatást? — Elég az, ő immár 4 éve hallgat; pedig figyelemmel vártuk hirlapok utján is czélhoz értének hirét. — És e hallgatásán csodálkoznánk; miért? — hiszen honunkban minden ujitó chikániákkal illettetik, kiméletlenül ledorongoltatik; hol segedelmet reményl: legyaláztatik; igyekezete, okoskodása, tanulmánya s áldozataért mintegy henye ember lenézéssel büntettetik; és az — bensőkép meggyőződve terve tökéletes voltáról, jó czéljáról, elhallgat inkább, mintsem a durva pénztözsérekkel viaskodjék, kik kézfogás helyett 100tól 200 haszonra számítanak, s a jóra törekvőt remény és kétség közt függöben tartják. Lelke fáj a jó czélra törekvőnek, hisszük, midön annyi égések sem nyitják meg szemeit a hetvenkedő magyarnak, ki külföldiek társalgásával kérkedik, külföldire pazarolja vagyonát, földijétől elvonul — ha jó kész honit is lát, azt csak ugy veszi, ha a készitőtől olcsón zsarolhatta kezére. Pedig jutalmaztatnók bár csak a kisebb hasznu találmányokat, mi annyit tenne, mint a lelki tehetséget táplálni, az erőt növelni, — és biztositanók csak az eszmék tulajdonát, a kié a találmány, lenne azaz övé: akkor minálunk is nagy léptekkel történendik a haladás, nagyok születendnek még! — mert a pénzesek a kizáró szabaditékkal biztositott föltalálót értékkel bizton segitendik. — Mind a mellett pedig, ha bár czéljához még sem segittetett eddig; fölszólitjuk, kérjük még is Vass Imre urat, vessen elő egy tervet, bár csak vázlatában is tüzkárt elháritó társulata, s annak működése felöl: mivel lehetlennek hisszük, hogy illy üdvös, a kereskedést, ipart, mesterséget, gazdászatot, egy szóval vagyont, s a közgazdaságot biztositó találmányt, melly az egész emberiséget megnyugvással áldaná meg — a magyar földön mostan föl ne karolnák, mostan — midön több megyék tüzkár-biztositó zetek fölállitásáról gondolkodnak. (V. köv.) Beküldetett.

Vegyes ujdonsagok.

***(A pesti ideiglenes német szinház) már csaknem egészen készen áll, szolgálván nekünk magyaroknak először is azon tanulsággal, miként lehet a dolgokat véghez vinni gyorsan és csüggedetlenül, habár minden lárma nélkül is, csak szilárd akarat és kitartó erő járuljon hozzá. Mi valóban legkisebbé sem vagyunk tulságos barátja e nagy németségi buzgalomnak fővárosunkban, azonban ha a fölállitott épületre tekintünk, melly a diszes nagy piacz közepét — öszintén szólva — rendkivül disztelen iti, s ha meggondoljuk, mennyi gúny és ellenszenv közt emelkedett azon épület elég rövid idő alatt, drága pénzen, szük időben, szép csöndesen, lehetlen meg nem vallanunk, hogy — köztünk legyen mondva — mi magyarok hat annyi lármával sem tettünk volna meg ennyi idő alatt tizenketted résznyit... Egyébiránt azt mondják, hogy a fából emelt épület mind magában, mind a városra nézve tüzvésztelen volna. Folyosói s lépcsöi elég szükek, s az utóbbiak olly meredekesen készültek, hogy a vegyes választmány által, melly megvizsgálásukat e napokban végzé el, lehordásra ajánltattak, helyöket czélszerübben készitendők pótolván ki. A tüzőrség számára az igazgató czélszerü utasitásokat dolgozott ki... E szerint nem sokára meg fognak tehát kezdetni a német előadások... S a nemzetiben ugyan történnek e némi szellemi javitások? és micsodák?

(Pest város tanácsa) Schiller Károly ur inditványára Marastoni festész-academiájának két növendéke számára évenkinti 120 pftot határozott alapitványul tétetni, mi mind addig fog pontosan kijárni, mig az intézet jelenlegi nevét viselendi.

(A mult pénteki hetivásáron) már uj gabona is árultatott. Az aratás a körvidéken fölötte kedvezőnek mutatkozik, mind minöségre, mind pedig mennyiségre nézve; s a gabona ára, mint szinte a liszté is folyvást tetemesen alábbszáll.

(Tomala ur), a lankadhatlan népünneprendező, ma ismét a harmadik népünnepet rendezendi a Hermina-mezőn. A jövedelem, mint mindig, ugy ez alkalommal is, jótékony czélra fog fordittatni, és pedig nem megnevezetlenre, mint ez más alkalmakkal sem történt, miután a városi hatóság előtt mindig utósó fillérig beadá számolását, miről bár kinek is szabadságában áll magának tudomást szerezni; hanem annak idejében, a beszámolás után a városi hatóság előtt megnevezettre. Ennyit Tomala ur saját megkeresésére szükségesnek tartottunk kinyilatkoztatni. A belépti dij 10 ezüst kr. — Az egész felöl az utczasarkokra raggatott hirdetésekből kimeritő tudomást szerezhetni.

(A vasut), melly a mulatozó embert a Virányosba fogja vinni olcsón, mit a mostani társas- és bérkocsik nem tesznek, gyorsan, mit szintolly kévessé tesznek, és rendesen, mit legkevesbbé sem tesznek, már nem csak szándékban, hanem valóban készülöben van. A dolog igen lassan halad ugyan, mert az egész közönséget, s nemcsak annak egy részét illeti, mint p. o. az ideiglenes német szinház; annyira azonban mégis elhaladt már, hogy a krisztina-városi temetön túljó darab töltés készen legyen. Miglen a gyors haladás ez időszaka elérkeznék, legyen szabad Buda városa valóban erélyes és gondos rendőrségének figyelmébe ajánlanunk azon mezőtért, melly a város-majoron tul van, s melly jelenleg mindennemü szemét gyüjtőhelyéül szolgál. E tér mé belül van a sorompón, következőleg ben van magában a városban; mégis olly rondaságok és szennyek lerakására használtatik, mellyek nemcsak a legnagyobb mértékben botránykoztatják a járókelők s a zöldbe rándulók szemét, hanem egyszersmind megfutamtató büzt fejtenek ki, az ottani lakosok jólérzésének és egészségének nem csekély kárával. E tájra számosan gyülnek ki, legkivált Pestről nyári lakásra, részint, hogy közelebb legyenek a jól illatozó természet zöld kebeléhez, részint hogy erősitsék és frissitsék egészségöket, melly könnyen szenved a szomszéd város pora s büze között; s mind ezek valóban különös épületes gondolatokra jöhetnek az emlitett rendőrség felöl, melly illyetén illat-fejlesztő holmikat rakat le azon emberek lakai körül, kik egészséget keresve, folyamodnak e városrész jó szagban álló vendégszeretetéhez. E büz-fejlemények kivált nyári napokban a szép városmajor árnyas fái alá is eljutnak, s tán ez az oka, hogy e kellemes helynek ez idén sokkalta kevesebb látogatója van, mint eddigi években volt... Előre jelentjük, hogy e dologban többször fogunk az illető rendőrséghez fölszólalni, miglen szavainknak sükerét nem tapasztaljuk.

(Egy gabonakereskedő), kinek néhány ezer mérőnyi gyüjteléke volt, s mindig nagyobb árra várakozva, azt eladni vonakodott, jelenleg, midön a gabona ára alábbszállani kezdett, meghökkenvén, gyüjtelékét nyakra-főre elakará adni; de midön raktárát fölnyitá, bámulva kelle szemlélnie, miként buzája mind repülésnek indult. — A zsizsik egészen fölemészté azt.

(Mi a gyárakat általában illeti), hazánkban jelenleg körülbelöl 460—500ra tehetni azok számát, ide értve a papirmalmokat, üveghutákat és vashámorokat is, holott az ausztriai német, cseh és olasz tartományokban 11,920ra rúg azok száma.

(Zvoncsin helység) Pozsonymegyében a mult napokban kiütött tüz által, egy óranegyed alatt egészen elhamvaztatott, csak a templom maradt épen. A tüz által megkimélt házfalak a rögtön bekövetkezett viharos záporeső által szinte mind lerombolattak.

(Marmarosban) a czigányok különös módját találák föl a borju-lopásnak, a nélkül, hogy a büntetést félhetnék. Ők t. i. a borjukat megfogák, s csontjaikról ugy letépték a hust, mintha azt farkasok tették volna, s aztán azt nyilvánosan elkölték, mintha esett húson vendégeskednének. — A csiny azonban csakhamar fölfedeztetvén, a tettesek befogattak.

VIDÉKI HIREK.

Taksony. Julius 7ikén 1847. A nem reménylett áldást hozott esöket nem hirtelen forróság — melly a földagadt buza-szemeket összeaszalta volna, de fokonkint nevekedő kellemes meleg napok váltván föl, hála az aggodalommal telt keblekből eredt buzgó fohászok meghallgatójának, a mindenhatónak! azok tökéletes nagyságukban értek meg. — Az aratásnak már derekán vagyunk, s eddigi vizsgálódás után a szalmabeli termésről annyi bizonyos, hogy a szegényebb gazdák földjei, egy egy darab 4—5—6 csomóval kevesebbet ad mint a jó években szokott, — a jobb s tehetősebb gazdákén, kiknek elegendő, és erős marháik vagynak, s kellőképen trágyázták földeiket, igen kevés különbség van, sőt némellyeknek több is van. Szemre, az eddigi próbák után, minthogy a cséplés korán történt a kenyér nem léte miatt, még bizonyost nem mondhatni, azonban azok is megnyugtatók. Három gazdát látogattam meg, kik ponyvákon szárogatták gabonájukat; az 1sö nyolcz csomó rozsot csépelt el 13 kévéjével, s ennek megszáritva lett négy pesti mérője, de bizonnyal állitá: hogy még kap egy pesti mérőt, és igy egy csomóra $67^{2}/_{4}$ itcze, vagy $4^{2}/_{4}$ itcze hiján két véka esik, mi jó középszerüségre mutat; másik — egy a jó gazdák közöl — kilencz csomót csépeltetett el, és a ponyván megszáritott gabona $3^{3}/_{6}$ pesti mérő volt, és ebből száradásra leszámitott $^{1}/_{6}$ részt, s igy marad $3^{2}/_{6}$ pesti mérő; egész hitelességgel állitá azonban: hogy fele még bent van a szalmában, s igy a 9 csomó $6^{4}/_{6}$ pesti mérőt adván, esik egy csomóra egy pozsonyi mérő s 8 itcze, — mi ismét bő termést tanusita; a harmadik, kemenczében szárogatta gabonáját, hol a fölpöffedt szemek összecsöpörödtek, — ez egy csomóból szükön kapott egy vékát; de a szalmában maradott ennél is még pótol valamit: ezek mondom, még egész bizonyosságul nem szolgálhatnak az egész termésre nézve, de még is jó középszerüre adnak reménységet.

A mult pesti gyülésen, ha jól emlékezem, megemlittetett többek közt, a bekövetkezhető szükség miatt eleve teendö intézkedések végett, minden helység terméseinek megtudása, és erre nézve a helységek elöjárói bevallása ajánltatott.

Az, a ki számos évek óta a nép között él, velök érezte a szük és bö évek következéseit, befolyt a nép segedelmezésére tett intézkedésekben s tanuja volt sok bevallási kisérleteknek, bátran mondhatja elöre: hogy ezen bevallások szerint állitólag számos helységek fognak segedelmezést igényleni. Nem kételkedem én a megyei tisztviselöség erélyességében, mert a ki csak egy pillanatot vet a mult évre, bámulni és tisztelni fogja azt, s elhiszem, el fog követni most is mindent az igazság kipuhatolására; de ismerem a nép jellemét, — a minden felsöség iránt megingatott bizodalmát, és az ebböl eredt tartozkodást, mellyet majd minden illyes bevallási kisérletnél tanusita, s igy alig hiszem a kivánt eredményt; minekelötte tehát ezen bevallások megpróbáltatnának, nem lenne czéliránytalan a lelkész, tanitó, és jegyzö fölszólitása, hogy ök adnák be a járásbeli tisztviselönek irásban terméseik mennyiségét; azért, mert ezek földjeit a jobbágyság — mint mondani szokás — Isten nevében, — igen igen roszul mivelvén, terméseikböl következtetést lehetne huzni, mennyire igaz a bevallás, mennyire nem, — mivel annyi igaz, hogy a hol ezeknek 6 csomó gabonájuk terem, a gazdáknak van 8—9, és a szemre nézve szinte igy meg van az irány: ez pedig igen nagy különbség.

Legkönnyebben, legigazságosabban vezetne azonban czélhoz, az urodalmi gabona-összeirás, — ebböl valamint az egész termés, ugy a szükölködök száma, s azoknak mennyire szükséges segedelmezése igen tisztán kivehetö, — és erre nézve a földesuraságok lennének megkérendök, csak azért is, hogy minden nemeskeblü földes ur, kinek jobbágyai iránti atyáskodása egy idöben a hamis próféták által rabszolgaságnak neveztetvén, a jobbágyok kenyértelen légvárakban hurczoltattak, de az ujabb idök az ösatyai kebelhez öket ismét közel hozták, alkalma legyen elöre kijelenteni, mennyire képes szükölködö alattvalóit kisegiteni: — ekképen eléretik az a czél is, hogy csak az igazi szükölködök nyernek segedelmet, — s a szükölködö is ismeri jóltévöjét.

Szabó István.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Jun. 29-röl kelt oportoi tudósitások szerint a junta seregének szabadelvü fönökei, mint Almargem báró, Tornos, Cesar Vasconcellos elbocsáttatásukat benyujták, s a hatalom azon párt kezébe ment át, mellyet miguelistának neveznek. A seregek föparancsnokságát Povoas vette át.

Grijoból Saldanha marschall föhadiszállásáról 20-án látni lehetett a Douro torkolata felé vitorlázó egyesült hajócsapatot. Mint hiszik, a spanyol sereg 23 vagy 24-én Oporto elött meg fog érkezni.

Spanyolország. Madrid, jun. 23. Tegnap a pénzügyministeriumhoz a pénztözsérektöl s a kereskedelmi- és ipartársulatoktól egy küldöttség érkezett, elöterjesztendö ama megszámithatlan bajokat, mellyek a Salamanca által tervezett pénzrendszer szabályozása eröszakos keresztül viteléböl eredni fognak; mindazonáltal a minister nem hagyá magát rábeszéleni, söt nézeteit a legnagyobb makacssággal védé. Igy tehát e küldöttség azon eltökélt szándokkal tért vissza, miszerint mindent megkisértend, hogy ezen ugynevezett üdvtelen reformot meghiusitsa. Az egész madridi kereskedelmi testület már régóta nyilt harczot küzd Salamanca ellen, most más eszköz nincs hátra, mint a ministerium megbukásán dolgozni. — Seregeink már Portugaliába értek s már valószinüleg Oporto elött állanak. Egyátalában a portugalok által szivesen fogadtattak, kik elött mentökként jelentek meg, s minthogy legkisebb kicsapongást sem követének el és szoros fegyelmet tanusitának, tehát tiszteletben tartatnak. A harcztéren nagyobb ütközet nehezen várakozik reájuk, mert azon harczias viselet s hösiesség által, mellyel első találkozásukkor a határszéleken megütköztek, a lázadók elött tekintélyt vittak ki maguknak. Ezen fölül az oportoi junta s párthivei egy nagyon is különnemü vegyitéket képeznek, sem hogy az egység köztök sokáig fönállhatna; egység nélkül pedig nincs erö. A spanyol exaltadók a Portugaliábani közbenjárás fölött nagyon bosszankodnak, mert ott a forradalom üszögét égni ohajták, mig azt kedvezö alkalommal Spanyolországba áthozhatták volna. Egyébiránt az exaltadoknak legkisebb okuk sincs elégületleneknek lenni, mert a kormány az Esparteroval barátságban volt tábornokoknak s tiszteknek, Linage-t sem véve ki, megkegyelmezett, s a regensség utósó napjaiban viselt hivatalaikba öket ismét visszahelyzé. E fönökök s tábornokok közöl sokan Madridba már megérkeztek. — A reform szelleme a palotába is behatott. A belső kamrások osztálya (gentiles hombres de interior) melly a királynönek közvetlen szolgálatot tön, megszüntetett. A spanyol grandoktól, kik éjjel nappal a királynö elöszobájában valának, midön a sor rajtuk volt, most csak nappali szolgálat kivántatik. Arról is beszélnek, hogy a palotába ezután katonai szerkezet fog behozatni, ugy hogy a rendes kamrási szolgálatok jövendöben tábori segédek által fognak végbevitetni, a majordomos, kamrások sat. pedig csak nagyobb udvari ünnepélyeknél fognak pompázni.

NBritannia. London, jun. 29. — Victoria királynö koronáztatásának tizedik évnapja tegnap szokott fénnyel megünnepeltetett. Ö felsége a királynö, férjével s gyermekeivel együtt e hét vége felé Wight szigetre Osbornehonseba menend. Ugyan ez idöben azaz jul. 10kéig, az öt sorhajóból s öt gözösből álló gyakorlati hajócsapat sir Charles Napier parancsnoksága alatt Spithead mellett összegyülend, hogy a királynét Scotziába kisérje.

A junius 28kai alsóházi ülésben azon kormányrendszabály fölötti tanácskozás volt napi renden, mellynél fogva az Irhonban tervezett vaspálya 620,000 font sterlinggel a statuspénztárból segélyeztessék. Sir W. Molesworth, Roebuck s más tagok azon kifogást s ellenvetéseket tevék, mellyek miatt Bentinck vaspálya-billje mindjárt az ülések elején megbukott. A ministereket, kik szinte e bill mellett küzdöttek, következetlenséggel vádolák, mert — ha mint akkor állitatott — ha valamelly rendszabály elvileg elvetendö, akkor semmi különbséget sem okoz, ha fél vagy 16 millióról légyen is szó. Más részről a most elöttünk fekvö rendszabály különösen az ékesen szónokló Lalor Shiel által pártoltatott. Végre a bill 175 szóval 52 ellenében másodszor fölolvastatott s valószinüleg még a mostani ülések folytában törvényes eröt nyerend.

Franczia ország. Páris, jul. 1. Ma reggel ministertanács tartatott; különösen azon rendszabályok fölött tanácskoztak, mellyek Cubieres perében elöfordulandnak; közügyvéd Delangle, Decazes és Renouard a tanácskozásokban szinte résztvettek.

A „Moniteur Algerien“ jun. 20ról Abd-el-kader-t illetöleg következöleg tudósit: „Az exemir Maroccoban még mindig föntartja e birodalom fejedelmére nézve, fenyegetö állását. A késöbb érkezett afrikai lapok szerint Abd-el-kader és Abderrahman maroccoi császár seregei között heves ütközet volt; az utóbbiak megverettek. Bövebb adatokat jövöre.

Montpensier herczeg s herczegnö tegnap Malmaisonban Maria Krisztina anyakirálynönél ebédeltek: kivülök a királyi család egy tagja sem volt jelen.

Linage és Miniussir spanyol tábornokok, Isabella királynönek jun. 15 és 20ról kelt kir. rendeletei következtében engedelmet nyertek Spanyolországba visszatérhetni. E tábornokok elseje már Madridba el is utazott.

Bajorország. München jul. 2. Azon hir, hogy Bajorország némelly vidékein burgonyaeső esett, általános érdeküvé vált. Tulzások itt is — mint olly gyakorta az életben — történtek, dió-nagyságról s olly mennyiségröl beszéltek, hogy ezer meg ezer mérö volt fölgyüjthető. Az ide küldött próbákból azonban kitünt, hogy az állitott nagyság tulzott vala, és hogy a leesett gyümölcs nem burgonya, hanem egy más növény gyökér-gyümölcse. E növény neve: gódircz vagy kakasláb-mohar (Ficaria ranunculoides Mönch) mellynek gyökere több nagyon is egyenetlen (3—8') nagyságu, külröl szürkés, belülröl fejérkes, többnyire kissé ékalaku bütykökböl áll. E növény élete rövid tartosságu, mintegy juniustól fogva az egész növényböl nem marad egyéb hátra, mint a földön fekvö elaszott szárakról függö burgonya-idomu gyümölcs, mi eső által könnyen elárasztathatik s igy talán ezen gyümölcs valami hegyes vidékröl szél által fölkapatva esövel e helyen hullott alá.

Orosz- és Lengyelország. Nyugot-porosz határszélek, maj. végéröl. Orosz tudósok s irók az ausztriai tartományokban, nevezetesen Csehországban a szláv népséggel szövetkezve, nem átallottak legközelebb szláv irányzatokat terjeszteni, mellyek valósitása végett már régóta buzgóan müködni látszanak, mig Oroszország felséges császára, kinek statuspolitikája eleitöl fogva a legszigoruabb igazságosság alapelvén nyugvék, illyes s hasonló elvektöl egyátalában idegen, s mikröl a külföldi néptörzsökök is mitsem akarnak tudni. Az ausztriai kormány ezen alattomos cselszövények nyomába jött s panaszt tön az orosz kormánynál, még a helyet is kijelölve, hol ama dolgok Csehországban kovácsoltatnak. S ott be is fogatott az ismeretes Kulescha, elöbb a pétervári egyetemnél az orosz-szláv nyelvek magántanitója, ki szláv tanulmányainak tökéletesbitése végett a szláv néptörzsökök által lakó tartományokba jött. Több gyanus személy, köztök a kijewi egyetem tanárai közöl nehányan ott s a kisorosz tartományokban elfogattak, s mint foglyok Sz. Pétervárra kisértettek, hol mindeddig sz. Péter-Pál várában bebörtönöztettek, s mint a fönálló rend elleni lázitók, a legszigoruabb vizsgálat alatt vannak.

Jun. 19-röl kelt sz. pétervári tudósitások szerint legfelsöbb parancs következtében az orosz egyetemeknél levö tanárok s más tudósok a népoktatási ministerium által fölszólittattak, hogy magukat minden panszláv irányzatoktól távol tartsák. S mindnyájuknak nevük aláirásával kellett magukat leköteleznie, hogy sem szóval, sem irásban az érintett czélok kivitelére segédkezeket nyujtani nem fognak.

Mexico. Amerikai lapok, nevezetesen a „New-york Courier and Enquirer“ szerint, Scott tábornoknak a mexicoi néphez intézett proclamatiója, mellyben saját, s az egyesült státus kormányának mennélelöbbi békekötés utáni ohajtását kimondja, Mexicoban legkedvezöbb benyomást tevé. Ezt eleve megtudva Santa Ana, mint mondják, mindent megkisértett, hogy ezen proclamatio nyilvánosságra jutását a fövárosban megakadályozza, s ez annyiban sikerült is, hogy Scott tábornok proclamatiója második kiadását spanyol nyelven eszközölteté, melly aztan Pueblában és Mexicoban messze terjesztve nagyon is jól fogadtatott. Ez által az egyesült statusok biztosának Trist-nek törekvésein nagyon is segitve lön, ugy hogy ez most semmi esetre sem fog késni, a békeföltételeket, mellyek kieszközlésével megbizatott, Jalapában kéz alatt nyilvánossá tenni. Ezen föltételek oda öszpontositandók, hogy Uj-Mexico és California az egyesült statusoknak átengedtessék s az egyesült statusok ezért Mexiconak nemcsak 3 millió dollárnyi kárpótlást fizetendnek, hanem minden hadi költségi kármentesitésröl is lemondandnak. Scott tábornok Trist-et alkudozásaiban fölötte pártolja, azonban az első teljesen föl van hatalmazva a szerzödés aláirására. Ha e kötés sikerülni fog, ugy Polk elnök rendkivüli congressusi ülést hivand egybe, hogy igy a senatus által a szerzödésre a megkivántató jóváhagyás mennél elöbb megadassék.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csöd.

Sz. kir. Ó-Zólyom városi r. katholika egyháznál hiányzó zenekar-igazgató és egyházfi kerestetik. Az első egyszersmind 1ső iskolai osztálynál, az utóbbi pedig a 2dik osztálynál tanitó: mind a kettötöl erkölcsös magaviselete s hivatalbeli képessége mellett magyar és tót nyelv tudása kivántatik. A zenekarigazgatónak évi jövedelme: 211 frt 56 xr pp., szabad lakáson fölül, 6 öl tüzifa, 54 pozs. mérö kétszeres, 2 szekér széna, egy kaszásra rét, fél eke szántóföld, 2 darab kender- s egy darab káposztaföld; az egyházfié pedig: szinte szabad lakáson s 72 frt 36 xr fizetésen fölül, 18 pozs. mérö kétszeres, 4 tiszta, 6 öl tüzifa, egy szekér széna, egy kaszásra rét, fél eke szántóföld, és két darab kenderföld. — Ezen állomásokat elnyerni kivánók ezek iránti folyamodványaikat kellö bizonyitványokkal támogatva f. e. sept. 11dik napjáig a városi tanácsnak adják be, a melly napon a zenekar igazgatótól megkivántató zenészeti képesség fölötti próbatét tartatni fog. (3—3)

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

520. szám 1847.

Kedd jul. 13.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előlépetés. Halálozás. — John Tyler éjszakamerikai expraesidens politikai nézetei a védvámok ügyében. — Bécsből. — Törvényhatósági tudósitások. Biharból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (58. országos ülés folytatása). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek. (Debreczenből. Szepesből).

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu magyar kir. udv. kincstár a keblebeli főfizető hivatalnál megürült járulnoki állomásra Halczl János ugyanazon hivatali dijas gyakornokot alkalmazá.

Szeth Móricz brucki ideiglenes harmincadhivatali irnok meghalálozott.

John Tyler éjszakamerikai expraesidens politikai nézetei a védvámok ügyében.

John Tyler 1815 óta 1821ig Virginia részéről congressusi követ, 1825ben Virginia kormányzója, 1827—1836 a congressus senatora, 1841ben alelnök, s Harrison főelnök hirtelen halála után ideiglenes főelnöke a congressusnak, mig Polk rendes megválasztása bekövetkezett; dús tapasztalatu statusférfiu politikai nyilatkozatai figyelmünket igénylik.

„Mi lesz az illy intézvényeknek — t. i. a védvámoknak — eredménye? (igy szólott ő) a védvámoknak magasaknak kell lenni, hogy a külföldiek a hozzánk-járulástól elijesztessenek, s akkor,igaz,a belföldieken segitve van, de hogy? olcsóbban adhatják el gyártmányaikat mint a külföldiek magas vám mellett — ámde ez által csak azok nyernek, kik tőkéiket gyárakra forditák, a népgazdászati tudományban pedig még leghizonyosabb elv az, hogy a tőkék oda szivárognak, hol legtöbb nyereséget várhatni, kevés idő mulva hát elkezdődik a belföldiek közt is a vetélkedés, s ismét oda jutunk, hol most állunk; hogy a nyeremény többek közt föloszolva, gyárosaink ujban elégedetlenek lesznek állapotukkal, készitményeik bősége tul fogja haladni a belső szükséget, s akkor kivitelről kell gondoskodnunk — mikor aztán a megszaporodott gyárosok és kézmüvesek nem kérő, hanem parancsoló hangon fognak hozzátok imigy szólani: „a ti törvényeitek okozták, hogy milliókat forditottunk az iparra, most már bőven szolgálunk készitményeinkkel; de azok — ha nem veszitek, elromlanak, gondoskodjatok hát uj oltalomról — idegen piaczra nem mehetünk: mert ott mások állnak helyt, kik velünk megmérköznek. Mit fogtok ekkor tenni? Jutalmakat igértek a kivitelre, hogy kárt ne valljanak? mást nincs mit tenni; de az által csak a külföldi fogyasztó nyerend, saját polgártársaitok pedig szenvedni fognak; mert a kiállitási költségek s olcsó eladási ár-mennyiség közti különbséget csak az országos jutalmak egyenlitik ki, az illy jutalmak pedig a lakosok zsebeiből folyván ki, látni való, hogy a jutalmazások a külföldi fogyasztók hasznára, minmagunknak pedig kárunkra válnak.

A gyárak időelőtti fölállitása ügyében is igen helyesek észrevételei, hogy azoknak mesterkélt erőtetése mit sem ér, a dolgok folyamát be kell várni, mert a természet legállandóbb törvénye az, melly szerint az ember igyekszik mind azt elökeresni, a mit saját érdekében hasznosnak talál. Ha e nemzetnek érdeke ugy hozza magával, hogy gyáros nemzet legyen, azzá fog válni, de arról most álmodni sem kell, mig rengeteg sivatagjait be nem népesiti; csengő beszéd az is, hogy a gyárak majd függetlenné tesznek bennünket a külföldtől; e nézlet világrend elleni, szinte istentelen. Egyik ember a másiktól függ, egyik nemzet a másikat tartja függésben. A természet szembeötlő betükkel irta meg ez igazságot, mellyet félreérteni lehetetlen. A földgömb egyik részében az időjárás szelid, s a föld gazdagon önti terményeit, a másik részben a tél uralkodik. Egyik rész pamutot, gabonát terem, a másikban legelőből élnek. Akarjátok, hogy Massachusset független legyen déli Karolinától? akartok oda pamuttermesztést bevinni? jutalmazásokkal s üvegházakkal megérethetitek a dolgot — de a természet cserben hagyja az illy iparüzletet; — vagy azt kivánjátok: hogy Karolina megvakulva saját érdeke iránt, baromtenyésztésben vetélkedjék Massachussettel? ezt is megteheti erőtetve, de az bolondság volna, mert mind a kettő helyesb elv szerint cselekszik jelenleg, midőn egyik a másiktól olcsóbban vásárolja azt meg, a mit maga sokkal drágábban állithatna ki. És mi törvényhozók a külföld irányában egészen ellenkező utat követünk, olly müveket védünk, mellyeket a külföld sokkal olcsóbb áron beszolgáltatott eddig. Mi lesz a következés, ha mindenik nemzet példánkat követve elzárja magát? mi lesz akkor a világból? elvész az alapja minden tökélyesbülésnek tudományos igyekezetekben, a helyett, hogy közös forrásból meritheine az emberiség, mindenik nemzet saját tehetségeire lesz szoritva; a müvészet leroskadna lassankint, s a világ uj vandalismusnak sietne elejébe; bár mit tesznek önök magas védvámaikkal, bizonyos tekintetben még sem fog megszünni a külfölddeli kereskedési kapcsolatunk, mert a teljes függetlenség Isten akaratjával ellenkezik, épen azért ki sem vihető; semmit jót nem tettünk akármelly nemzettel még azért, hogy azt szántóvető népből gyáros nemzetté alakitottuk.“

A védegyletről mult évben közlött czikkeinkben a tárgy ugy is böven kimeritve levén, csak örvendenünk kell, hogy magában Éjszakamerikában is egy nagy statusférfiu szájából hason hangok keletkeztek, s Európába is áthatottak, a minthogy bizonyos tény már az, hogy ott is kijózanulva a védvám ügyében, mellyben leginkább és egyedül az éjszaki részek, mint gyár-üzletesek voltak elmerülve, a vám-tételeket kezdik alább szállitni, s a korábbi szigorból a mérsékeltség fokára szállnak mindinkább le. — K. F.

Bécs jul. 2kán 1847. Az illy nagy város mint Bécs, soha sincs események nélkül, mellyek a figyelmezőt méltán érdekelhetik, de reánk magyarokra nézve az bir mégis legtöbb fontossággal, tudásvágyunkat az veszi legélénkebben igénybe, a mi hazánkra vonatkozik, a mi magasabbra vagy alábbra hangolja azon kilátásokat, mellyeket kiki egyéni véleményeihez képest az országgyülés kimenetele felől táplál belsejében. E tekintetben kül nösen a kir. helytartó az, kire jelenleg ugy a haza reményeinek tulnyomólag legnagyobb része, valamint a közfigyelem is, feszült élénkséggel irányozva vannak. A millyen közös és egyetemes a hazában pártszinezet különbsége nélkül azon ohajtás, hogy legyen az minél előbb lehetővé, miszerint ő cs. kir. fenségének magas gondjai kirekesztőleg ezen hazára irányoztassanak, ép olly örvendetes lesz bizonyára annak tudása mindenki előtt, hogy habár a kir. helytartó még a hazán kivül van is, de azért éber figyelme, folytonos gondjai és ideje szentelve vannak azon hazának, hova öt nemcsak magas hivatala és egy nemzet közohajtása, hanem keblének vonzalmai is hijják. Ezen örvendetes ténynek legujabb tanujele azon ut, mellyet a magyar udvari másod-főkancellár legközelebbről Prágába tett volt, a mint hirlik, főkép országgyülésre vonatkozó hivatalos tárgyak ő cs. kir. fensége elibe terjesztése végett, a magyar udvari tanács néhány tagjainak kiséretében. Ő cs. kir. fenségének a magyar ügyekre ekép gyakorlott közvetlen befolyásának ténye, mint kezdete dolgaink egy uj és nagy reményekben gazdag szakának, ezen prágai utnak, mellyel itt jelenleg sokat foglalkozik a közvélemény, különös fontosságot ad, s éltetheti méltán minden igaz hazafiban azon reményt, hogy a legjobb fejedelem kormánya alatt, a királyi család egyik sarjadéka, egy nagy nádor fia, a legigazabb magyar érzelmekkel párosult lángész által vezéreltetve, hazánk ügyei azon szerencsés fejlődésnek mennek elibe, mellyre megelégedéssel és büszkeséggel fog visszatekinthetni a késő ivadék, hálával pedig mindazok, kiknek megengedte a körülmények kedvezése, illy vezérlet alatt, saját körükben munkálhatni közre ezen szép haza regeneratiójának nagy müvében. (B. H.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Biharból, *) junius 21kén s azt követő napokon tartott közgyülésről. — Másfél éve, hogy megyénk közgyülésein nem valánk. Ez idő óta az akkoron lázkóros megye szembetünő változásokon ment keresztül. Baja, mint látszik, szünőfélben van, mit a keblében müködő királyi biztosságok érvágásának lehet tulajdonitani. Az utósó szellemjózanitó orvosiszer most készül; hatásától csak jót lehet reménylenünk. A megye gyülésein eddig zsarnoki hatalmat bitorlott párt napja alkonyodni készül. E párt ellenzéknek szereté magát ország világ előtt nevezgetni, pedig a szó constitutionalis értelmében Biharban eddig ellenzék nem vala. Mi az önérdek, dicsvágy és gyülölség izgatottak táborát józan értelemben vett ellenzéknek nem ismerjük. Szótárunkban ezen urak számára keményebb kitétel van, mellyel ez alkalommal nem élünk. A conservativ, vagy mi egy, a haza, trón, állodalom, jog, igazság érdekében fáradó párt naponkint erősödik, s hála a magyar haza fölött örködő isteni gondviselésnek, s e hon jobbjai ernyedetlen kitartásának, kiknek a conservativ névvel eddig egybecsatolt balitéleteket eloszlatni sikerült, nem sokára túlsúlyozandja azokét, kik a divatos ellenzéki név alatt e hazában megtestesithetetlen politikai tanok mellett rakonczátlankodnak. Ez ohajtva várt idő Biharban közel van, de még nincs jelen. Még hallhatók hangok, mellyek a nagy oceánontuli kormányalkat honositásaért epedő szivvágyakat tolmácsolnak, vagy hogy szelidebben fejezzük ki magunkat: hangok; mellyeket a már már népszerütlenekké söt nevetségesekké vált honboldogitók kebléből a mellöztetés és sértett hiuság égető fájdalma csikar ki; de e hangok a szóvirág és politikai daljátékban gyönyörködő hallgatóság által is csak alig méltányoltatnak; és ugy látszik, e körülménynek tulajdonitható, hogy B. Ö. táblabiró, a bihari politikai operatársaság érdemteljes igazgatója, meglehet, eddig szerzett borostyánain megpihenendő, elvonult, L. Gy. pedig a kar egyik ékes hangu baritonistája, a dicstelen deszkákról lelépett. Hogy a fönebb leirthangok nem nagy méltatásban részesülnek, állitásunk bebizonyitására egy tényt hozandunk föl. Jelen gyülésünk folytán a baloldal — ez a bihari ellenzéknek a szent könyvekből értelmezhető valódi neve — mondom a baloldal egyik szónoka kegyes volt önmagát „nép-ember“ének nevezni, s hogy kijelentéseért annál élénkebb tapsban részesülhessen, nyilatkozatát, elég eszélyesen beszéde végére biggyesztette. De óh csalódások csalódása! phrasisának egy két baloldali fiatal éljen — a viharzó taps elmaradt — s a jobbak mosolygása lön teljes jutalma. Mi szivünkből sajnáljuk a szónokot, de hogy ledérkedése ezuttal megbukott, magának tulajdonitsa. Azon osztály, melly öt nyilatkozataért megkoszoruzandotta, mezei munkával van elfoglalva, s a nemesség gyülésén hallgatóság gyanánt sem jelenhetett meg. Aztán szónok nem is használta föl mesterének minden attitude-jeit. Len a padlaton, s nem az asztalon állott; nem kérdé azoktól, kik emberének magát vallotta: „voulez vous le vert, couleur de l' esperance, ou le rouge, couleur de l' ordre libre de Cincinnatus?“; nem cselekvék ugy, mint előpéldánya tön: „L' orateur descend de la table, attache une feuille d' arbre a son chapean“ (Mignet). Igaz ugyan, hogy Bihar gyülésteremében, s nem a Palais-royal kertében valánk. De ha ezt nem tehette is, legalább a là K..... kardja markolatával játszhatott volna, de szónok e surrogatumot sem használta föl. Hiba, mindenesetre nagy hiba, ha a dalmüvész szerepét egész kiterjedésében föl nem fogja, s

*) Becses közléseért t. elvbarátunknak szives köszönetünket nyilvánitván, teljes bizodalommal kérjük, jövőre nézve is sziveskedjék lapjainkat nagyrabecsült tudósitásaival megajándékozni. Szerk.

a képviselendő hőst hiven vissza nem tükrözi. Igy buknak aztán meg a legnagyobb hatásu jelenetek. Lássa az ember!... Nekünk, mint conservativ embernek, szemrehányásokra jogunk nem levén, az egész játékra csak annnyit jegyzünk meg: kár volt szónoknak honboldogitó rajongásiban felednie, hogy nem 1789ben, sem nem a néptribunok honában, hanem 1847ben, monarchico-aristocraticai magyar hazában, népe üdvét, a hon fölvirágzását szivén hordó felség igazságos kormánya alatt élünk. Ebből áll a tény. Lássuk mi történt gyülésünk folytán. A gyülés megnyitásának ideje eljövén, mlgos föispáni helyettes ur a teremben megjelent. A jobb oldal éljenekkel üdvözlé, a bal piszegett, de piszegése a halálosan sebzett kigyó elhaló sziszegéséhez vala hasonlatos. Majd székét elfoglalván, a gyülést szokott ékesszólásával egy rövidebb, de annál szabatosabb beszéddel nyitotta meg, mellyben üdvözölvén az egybegyült karokat és rendeket, vitatkozásaikban higgadtságra, ingerültség — s a szőnyegre hozandó tárgyakkal össze nem függő eltérésektöli óvakodásra hivá föl, azon, a rendek hazafiságára épitett reményét fejezvén ki, miszerint kérelmének annyival is inkább hajlandók leendenek a rendek engedni, mivel e jelen közgyülést a gazdálkodás ez időszakában nyolcz napnál tovább nyujtani nem szándéka; kijelentvén egyszersmind, hogy ha a nem tárgyalhatandó ügyek halmaza ugy kivánná, august. gyülést tartand. Helyeslés! Beszédét az alispánoknak a megye állapotáróli szokott évnegyedes jelentésének fölolvasása követé. Mellyben megértők, miként megyénket egészségi tekintetben a letünt évnegyed alatt semmi veszély nem fenyegeté. Örömmel hallók továbbá, hogy megyénk keblében, bár a nép inséggel küzdött, nagyobb büntények s nyilvános boszút kivánó törvényszegések nem történtek. Elénk adaték ez időközben folyamatban levő, itélet alá bocsátott, s elitélt külön osztályu perek számszerinti jegyzéke. Végül bánatosan hatott meg az alispáni jelentésből meritett azon tudósitás, miszerint a megyénk börtöneiben jelenleg raboskodók száma a 900at tulhaladja. E végpontra nézve, miután fölvilágosittatánk, hogy a raboskodók e nagy száma részint az adózókra nyomasztólag ható inséges időből, részint azon körülményből ered, miszerint tekintet nélkül a kisebb nagyobb kihágásokra a törvényszegők mind megyei börtöneinkbe kisértetnek, m. föispáni helyettesünk inditványára ellenmondás nélkül határoztatott: a szolgabirák eljárásukról rendes büntető jegyzőkönyvet vivén, a kisebb bünösöket a hely szinén fenyitsék meg. Egyelőre hittük, hogy e tárgy hosszu vitatkozásokra nyujtand alkalmat; hittük: hallandunk ékes, magas eszmékkel, lángoló népszeretettel terhes beszédeket; hittük: hogy a jelen állapotok esküdt ellenei, az elméletek rettenhetetlen bajnokai elősorozandják mind azon rendszereket, miket a közel és távollevő rokon és nem rokon nemzetek az erkölcsileg sülyedő nép fölemelésére kigondoltak; hittük, hogy találkozandik ember, nem nem! szónok! amott a tulsó oldalon, ki a dicsőség-aratásra kinálkozó ez alkalmat megragadván, valami uj, eddig hallatlan, emberjavitó rendszerrel lependi meg gyülésünket, s ki rabjaink lábára, csak lovakat illető bilincs s béko helyett, három szinü szalagot; élelmökül kenyér helyett linczi czukorsüteményt, lakul börtön helyett — hisz ott szegények meg is bolondulhatnak — palotákat inditványozand, s a befogottak mulattatására emelendő palota terveit zsebéből kivonván, a fölépitésére kivántató pénzösszeget egy uttal meg is ajánlja. *) De nem csak Sz. J. hanem ez uttal mi is csalódánk, oh mors ubi est victoria tua! No de errare humanum est. E csalódásból egy kis tanulságot meriténk, ha az ember a lelkesedés poharát fenékig kiüriti, másszor üresen találja; ha a nap lealkonyul, az emberek elálmosodnak. Csoda-e hogy a baloldal napja éjre szállván, elálmosodott? Ugy is álmodott már ébren eleget, hadd álmodjék már egyszer alva is! jó éjszakát! A határozat jegyzőkönyvbe igtattatik. Ezután B. J. táblabiró emelt szót szokott untató modorában, és

Conticuere omnes, intentique ora tenebant:
Inde thoro pater Aeneas sic orsus ab alto:
Infandum, Papszász, jubes renovare dolorem.

A carmen lugubre elkezdődék. Elpanaszlá a tettes rrnek B. J. ur, miként öt az alispáni jelentés ki nem elégiti, — azt mindjárt gondoltuk, hisz nem B. J. az alispán, de vigasztalja magát, az erőszakoskodók „quorum pars magna fuit“ nem győzelmeskedhetnek mindig; — mert nem tételtik benne említés a biztosságok eddigi eljárásáról. Ő ugyan, ugymond, nem akar ingerültséget előidézni — hogy is akarna! a világért sem! — de polgári kötelessége kijelenteni, miként a biztosok eljárása az ő constitutionalis szivét (valjon?) aggodalommal tölti el. S ezekután állitását indokolá, mert ugymond a hajduk visszahuzták vallomásukat, aztán egy consiliarius, nem az a ki meghalt, hanem az a ki él, máskép nyilatkozik jelenleg, mint elébb nyilatkozék, — minő szörnyü okok az aggodalomra! — de talán az jobban aggasztja, hogy becses neve az actio alá vettek sorába van iktatva? — A jelenleg müködő biztosság eljárását pedig épen sérelmesnek találja, mert olly dolgok vizsgálatára is kiterjeszkedik, mellyek megbizatása körét tulhaladják, hisz ő hallja, s közbeszéd tárgyává vált — talán a kávéházban? — miként a kir. biztos azt is fürkészgeti: ki mit beszélt a gyülésen? — hiszen t. kk. és rr. az illy eljárás által a szólásszabadságot tárgyazó törvény van megsértve! — hogy ne volna! — Ezek után a szónok egy nagy iramszarvas-ugrást tön. Lehetnek ugymond a királyi biztosnak titkos utásitásai, törvény és hazára sérelmesek, egyébiránt a jelenlegi kormány általi sérelmek napi renden vannak. — Mi teljesen megvagyunk győződve, hogy szóló B. J. egészen máskép intézkednék. — Aztán beszelt a nm. magyar kir. helyt. tanács bizonyos dolgokbani mellőztetéséről, s több más egyebekről. És mind e szörnyü bajok lehető orvoslása végett, ő felségéhez intézendő alázatos fölirást inditványozott. Mind ezekből ki nem látja át, hogy B. J. ur nagy tacticus, s bár az izgatás ellen óvást tesz, tudja: hogy és miképen kell a kedélyeket fölizgatni, a pártszenvedélyt fölingerelni. Előtte és szerinte az alispáni hivatal hivatalmulasztó, az egyik kir. biztos eljárása aggasztó, másika tulterjeszkedő, sérelmes. A kormány sértésre sértést halmozó! És ti még sem gyultok lángra ti gyáva hazafiak! nem véditék öt, kinek ügye az egész honéval olly szorosan összefügg? A mesterségesen összefüzött beszéd hatástalan hangzott el. Az inditvány simpliciter megbukott. Megbuktatásában hatalmas részt vett a conservativfél egyik erélyes s igen jól készült szónoka H. J. kamrai ügyvéd ur, ki erős okokkal kimutatta, miként az alispánokat azért, mivel jelentésök a királyi biztos eljárásáról semmit nem tartalmaz, hivatalmulasztásról vádolni nem lehet, a kir. biztosságok müködése ügyelésök körén kivüli levén. Nem lát továbbá aggasztót a munkálkodását végzett kir. biztos eljárásában sem. Hogy a hajduk vallomásaikat visszavonták, abból szeny nem a kir. biztosra, hanem a hajduk jellemére háramlik, egyébiránt az alsó osztály a magasb ranguak jó rosz példáját szokta követni, ha elfajul, elfajultságának okai kisebb nagyobb mértékben, nem benne, hanem másutt keresendők; a népnek is van erkölcsisége. A mi a jelen biztosságot illeti, az ellen tulterjeszkedési vádat nem — hir, s magán beszélgetések, hanem bejelentett panaszok rendén lehet szerkeszteni, eddig illy nemü panaszokkal senki föl nem lépett. Ez áll a kormány ellen fölhozott vádakra nézve, mellyeknek tárgyalása nem, hanem csak bejegyzése illethetne bennünket. Tehát tekintetbe vevén az idő rövidségét, tárgyalandó ügyek sokaságát, s figyelvén föispáni helyettes ur ő nagysága által is kifejtett elvre, ez inditvány további vitatásától elállást javal. A vita azonban folytattaték, de tárgya nem a B. J.-féle inditvány, melly mind a két oldal szónokai által alaptalannak s korszerütlennek ismertetett, vala, hanem H. J. némelly kitételei, a többek közt, mit beszéde folytán fölhozott, miszerint a trónt — természetesen egyéb tényezőkön kivül — a szuronyok is biztositják, erősitik. A szót Sz. J. vette által. A fölirást nem látta helyén, de minek is panaszodnék ő a kormánynak, mi sikere lehetne a panasznak? Hogy állanak ügyeink? A kormány panaszkodik, a kormány vizsgál, a kormány itél, s neki csak abban van bizalma, ki a kormány fölött állván, a kormány tettei fölött itéletet tartand... Igaz, hogy azon tényről, miszerint a hajduk vallomásaikat visszahuzták, szeny a biztosságra nem hárul, e tett a hajdukat bélyegzené, de a népnek erkölcse nincsen — ejnye ejnye! — a nép egy nagy tenger! a népet ösztönök vezetik, hajlik a mire hajtatik, szerencsés ha jó vezérre akad.... Megolvasta nagy részt a nemzetek, a világ történetét, de soha nem hallotta, soha nem olvasta, hogy a trónokat szuronyok erősbittenék; más az, mi a trónnak erősséget ad: a nép szerelme; s végül nyilvánitá, mikép ő a nép embere. Utána B. György Sz. J. kalapácsa szólott, s az inditvány ellen szavazván, kijelenté: miként öt B. J. azon nyilatkozata, miszerint mlgos Andrássy kir. biztos ur eljárását aggodalmasnak találja, a balpárt következetlenségére emlékezteti. Ugyan ezen párt kevéssel ez előtt dicséretekkel halmozá el a most gáncsoló kir. biztost. Aztán Sz. J. urhoz fordulván, hármas okerővel kimutatta, hogy Sz. J. a népember névre, mellyel olly fennen kérkedik, nem érdemes. — Kár volt szegényt édes álmaiból fölbizgatni! — nem nép embere, mert épen Sz. J. volt az, ki szólótól a gyülésbeni beszélhetés jogát, azért, mert a népből van, noha hajdan a Lajcsákféle alapitványban együtt evék az irgalom kenyerét, és noha jelenleg mint ügyvéd a tisztesbek sorába tartozik, a szólás jogát el akarta vitázni;“ nem nép embere, mert a nép Istent imád, Sz. J. ügyvéd ur pedig nem — lárma zaj! actio actio. T—a: Hallgassuk ki a szólót. — E teremben nyilatkoztatá ki Sz. ur, hogy ő Isten gyanánt a józan észt tiszteli, a nép az istenségről mit sem tud sat.... Ezután még többen nyilatkoztak mind az inditvány ellen. A vitát egy kis vigjáték zárta be. A. J. ügyvéd B. Gy. beszédét istenkáromlásnak nyilatkoztatván, beszélt elöleges és utólagos sérelmekről, mellyeket a királyi biztosok elkövetnek. Fölirást javalt, látni ohajtván, mi leszen sikere? ha nem lesz, ugymond, sikere, majd a társadalmi téren müködendünk és föladást fogunk készitteni a kir. biztos ellen. Ugy is a föladások divatosokká váltanak. (Nevetés.) Mire Sz. J. fölállván, bepanaszolta a tt. kk. és rendeknek B. Gy. urat, hogy az, miután a Budapesti-Hiradóban mindig B. Ö.vel bibelődik, most már ötet bántja! (szegény Sz.!) azután hogy megmutassa, hogy ő csakugyan a nép embere, az az: a nép azon osztályához tartozik, melly minden nemesebb indulatot kivetkezett, melly lovagias jóltevői iránt háladatos nem tud lenni, mellynek a kegyeletekről legkisebb fogalma sincsen, teli torokkal kiáltá, hogy ő B. Gy.vel az alapitványban nem kenyeret, hanem bagolytüdöt evett. Ezek a népemberek nem épen olly cynicusok mint az ember egyelőre gondolná! — Aztán A. J. felé fordulván, kijelenté egy mély bók kiséretében, mi A. által viszonoztaték, hogy a föladás-szerkesztés nem az ő kenyerök (röhögés.) De az inditvány megbukott, megbukott!!! — Féltizenkettőre elmult és a scontro olvastaték, a mükedvelő hallgatóság több mulatságra nem számitván, elvonult, a benmaradtak conversáltak. A scontróra nézve a mindenkori határozat, miszerint a tisztviselők jelentéseik beadására fölhivatnak, kimondatván, beligazgatásunkat tágyazó ügyek jöttek szönyegre.

Másnap a jegyzőkönyv hitelesitése után ismét B. J. ügye foglalkodtatá a r. r. figyelmét. B. J. folyamodványt intézett a rendekhez, mellyben panaszlólag előterjeszté, miként mságos S...I... itélőmester ur, az ellene folytatott zálogperben legfelsőbb itélő széken hozott itéletet tekintetbe nem vevén, a folyamodónak a megyei gyülés szine előtt tett azon igéretét, miszerint a végrehajtást nem gátolandja, katonai hatalomkarral végrehajtotta, melly sérelmét, midőn a rendeknek bepanaszolná, magát s ügyét a rk kegyeibe ajánlá. A folyamodvány fölolvasását vagy tiz másodperczig tartó némaság követé. Szólani kedve senkinek nem vala. Végre N. J. szót emelvén, a méltóságos itélőmester eljárásában, az illető hatóság mellőztetését és igy sérelmet látván, fölirást javalt. H. J. a panaszló ügyébeni eljárást sérelmesnek nem látta, mert a megyétől az illető végrehajtó biró hatalomkart nem nyervén, katonai erőért kelle folyamodnia, mit meg is nyert, s vele élhetett, élni joga volt. A folyamodónak a gyülés szine előtt tett ünnepies igéretét tenni vagy nem tenni teljes szabadságában állott. Lehettek okai miért nem tevé. Egyébiránt hir után hallja, — mire nem sokat ad — miszerint a folyamodó ur szavát már másszor is megszegte, a fölterjesztés ellen szavaz. K. esküdt urnak e tárgyban adott fölvilágositása végkép lehangolá a karoknak, még a baloldalnak is ez ügy iránt ébredett vagy ébredhetett lelkesedét, ki is előadá, miszerint B. J. a méltóságos itélőmester urnak adott becsületes igéretét már egy alkalommal csakugyan megszegé, a tisztelt itélőmester ur a kérdéses itélet végrehajtása végett a hely szinén megjelenvén, B. J. halasztást kért, igérvén, hogy a határozott idő multán a végrehajtásnak ellent nem áll. Az idő elmult. A végrehajtó megjelent,

*) Sajnáljuk önt, hogy illy liberalisoknak hiszi a liberalisokat, hisz az ő liberalitások csak szóban áll. Kérjük önt, K. nevére, ábránduljon ki. Betüszedők.

de müködésében meggátoltaték. A végrehajtó a megyéhez hatalomkarért folyamodott. A megye elégelvén B. J. ünnepies fogadását, miszerint a végrehajtást nem gátolandja, a kért hatalomkart meg nem adá. A végrehajtó katonai erő használhatásaért felsöbb helyre folyamodott, s azt megnyeré. Az itélet végrehajtásában azt föl is használta. E fölvilágositásra a baloldal szónokai visszavonván fölirást javaló nyilatkozataikat, az ügy megbukott. Mondják, B. J. az ellenzék ez eljárásán, melly véleményünk szerint egészen a maga rendén vala, megbosszankodván, kinyilatkoztatá, hogy a gyüléseken többé meg nem jelenendik. Sajnáljuk, mert a karból a Staccató hiányzani fog.

Végül még egy tárgyat kell kiemelnünk, mellyet a baloldal majoritása döntött el. E tárgy: a baromorvosnak ki általi választatásának kérdése. E kérdésben érkezett k. intézvény a választási jogot a főispánoknak itélé. Az intézvény el nem fogadtatott. A conservativ szónokok előterjesték, miként a conventionatusoknak, kik közé a baromorvos is tartozik, választási joga a főispánoké; hogy a nemesség csak birákat választhat magának, hogy sok megyében a jegyzők és tiszti ügyészek kinevezése is a főispáni jogok közé tartozik, hogy a baromorvos nem a nemességért hanem adózókért van; hogy a kormány e választási jog fölött szabadon rendelkezhetik; de mind hasztalan; a baloldal gyakorlatot emlegetett, a majori ad minus okoskodott, ha tisztviselöket választhat, miért nem választhatna baromorvost? volt a ki azt vélte, hogy a baromorvost annak kellene választania, kitől fizetését szedi; de felejté, miként a megye pénztárairól a felség rendelkezik. A baloldal többsége győzött. Fölirtunk, hogy a baromorvos választásának joga a gyakorlat nyomán a megyét illeti. Egyébiránt gyülésünkön a higgadtság szelleme ömlött el, mit a pártok magába szállásának, vagy a delegatum judiciumtóli felelmének kelljen-e tulajdonitanunk, eleve el nem határozhatjuk. Reményljünk minden jót. Ohati.

Erdélyi országgyülés. (58. országos ülés folyt.)

40. §. Ha valaki az elsöbirósági törvényszéket kiszállásában, vagy munkálódásának bár melly pontján, egészen annak teljes bevégzéséig meggátolná, vagy annak ellene szegülne, a törvényszék följelentéseire a törvényhatósági főtiszt kötelessége leend segélyről (assistentia), szükség esetében katonai erőről is gondoskodni, hogy a törvényszék munkálódását tovább folytathassa. — Az illy módon szükséggé vált katonai erő költségeit a meggátló és ellentálló hordozza.

Valamint a végrehajtás és szokott lépéseknek, ugy ellenállásnak, visszaverésnek és duló, köz- és katonai erök iránti szokott felelgetéseknek, följebbviteleknek, törvényes menedékek használásainak és az ezen törvényben nyilvánosan kifejezetteken kivül, más folyamodásnak és ezek által okozható perfüggésnek a jelen ügyben semmi helye nincs, birtokon kivül a novum gratiosum fönhagyatván.

41. §. A felek közöl ha valamellyik a kiszakasztásban, vagy a költségek körül is serelmét találja: azt legfeljebb a kir. kormányszék előtt folyamatba teendő reportatio utján orvosolhatja.

42. §. Ezután határosztályok (rendezések) csupán e jelen törvényben megállitott perfolyam szerint indittathatnak és folytattathatnak.

43. §. Határosztályt követelhet bár ki is elkülönités nélkül is, de a peres felek közöl, akármellyiknek joga van illetöségének elkülönitve kiadását az 1-sö és 2-ik § értelmében ugyan azon perben megkivánni.

44. §. A most folyamatban levő, de még derekas itéleten keresztül nem ment határosztályi perek, akármellyik fél kivánságára az ezen törvényben föállitott törvényszékhez áttétetnek és a birtok külön kiszakasztására is kiterjesztethetnek.

45. §. Az olly határosztályi pereknek, mellyekben már derekas itélet kelt, mindenesetre az eddigi törvények szerint az illető székekben végkép el kell határoztatni.

46. §. Végképen ellátott, de még végre nem hajtott határosztályos ügyeket szintén joga van, akár mellyik perlekedő félnek a végrehajtás előtt, ha illetöségét külön akarja kiszakasztani, az ezen törvényben fölállitott törvényszékhez áttétetni. Melly törvényszék csupán ezen kérdésre nézve fog határozni, de a részesedés mértékét illető s már itéletesen meghatározott többi elveket, ujabb itélet tárgyává nem teheti.

47. §. Az eddig akár egyezésileg, akár pedig törvényes határosztály alkalmával történt elkülönitések, maguk erejökben hagyatnak, kiigazitásnak csak annyiban levén helye, a mennyiben az akkor netalán elkülönitetlen hagyott birtok és közlegelők is fölosztathatnak. Ha illy elkülönitések alkalmával az urbéresek megkárositattak volna, fönmarad az urbéri törvények értelmében lehető követelésök.

48. §. Azon esetekben is, midön határosztályon keresztül ment helyeken, csak olly javadalmak arányositása, mellyek limitatio alá esnek, vagy közerdők, vagy állandó közlegelők, vagy más fönmaradt közhelyek fölosztása, vagy pedig az urbéresek részéről a jelen törvény keletkezése előtti elkülönitések kiigazitása kivántatnék, a törvénykezés a fönebbi mód szerint történendik, a költséget a többi esetekben aránylagosan minden birtokos, a legutósó esetben, midön t. i. a megtörtént elkülönités forog fön, azok, kik birtokaikat elkülönittetni kivánták, hordozván.

49. §. Ezen törvény alkalmazásával sem a községek lehető kiváltságaik, sem az urbéri kötések, sem az urbéri tartozások iránti gyakorlat, sem a telki haszonvételek eladása iránti szerződések nem gátoltatnak. (Vége köv. M. és J.)

Vegyes ujdonságok.

*** (A „Honderü“ t. szerkesztője) keleti utjából visszatért, s Konstantinápolyban a török sultán által nagy értékü arany gyürüvel tiszteltetek meg.

(Nemzeti szinházunkban) Bassadona és Wurda énekes urak vendégszerepekre váratnak, mi bizonyosan nagyobb élénkséget adand szinházunknak.

(Az ideiglenes német szinházat) mult szombaton nyiták meg, s ugyanakkor a magyarban is szép számu közönség gyült össze. — Nincs mitől félni uraim, csak a játékrend legyen kielégitő.

(A mükiállitás) folyó hó 8kán nyittatott meg. A kiállitott müvek száma nem olly nagy, mint volt a tavali, de azért még is meglehetösen látogatják.

(A Széchenyi-ligetet) valahára már csak ugyan megnyitották. Ez alkalommal csakugyan valósult: zörögjetek, és még fog nyittatni. — Bizony eleget is zörögtünk.

(Gróf Apponyi József) ő mlga, és ennek nemesszivü neje született Pejacsevich Teréz grófnő, Tolnamegyében, a gyönyörü fekvésü lengyeli erdöben egy gözfürdöt épittettek, mellynek használata és az orvosi segély a gróf jobbágyai és vidéki beteg szegények számára minden fizetés nélkül megengedtetett. A jótékony vállalatot már is áldásteljes siker követi; azért legyen hála és tisztelet a nemeskeblü magas párnak a szenvedő emberiség nevében.

(A selmeczi derék nök) lelkesittetve a beszterczebányaiak példájától, társulatba léptek, czélul tüzvén ki maguknak az inséggel küzdök sorsának enyhitését, leves, hús és kenyér kiosztása által.

(Esztergom környékén) már aratnak, a gabona jól fizet. Sokan egy részét már kicsépelték, s idei kenyeret esznek, s azt jóizünek mondják. —

(Veszprémben) már szinte megkezdetett az aratás. A gyakori s elég jókor érkezett eső, de leginkább a gabonára nézve fölötte kedvező időjárat, olly annyira jutalmazó s áldásdús aratásra nyitának biztos kilátást, millyen már évektől fogva e körvidéken nem tapasztaltatott.

(Bovácz helységben) Trencsénmegyében folyó évi junius 1jén tüz ütvén ki, a gyorsan szétharapódzó s mindent fölpusztitó lángok egy óra lefolyása alatt 171 házat s 55 csürt emésztettek föl. Tömérdek áru-gyüjtelék, vonó- és vágómarha esett ez alkalommal a tüzelem martalékaul, s egy szegény asszony szinte áldozattá lön.

(Répaczukorgyár) 32 van jelenleg hazánkban, pedig ujabbak még folyvást állittatnak. Ezek közöl legnagyobb s legterjedetesb az edelényi Szász-Coburg herczegé, ezután következik a gróf Batthyány Lajosé Ikerváron. A szolcsáni (hg Odeschalchi) répaczukorgyára évenkint mintegy 36,000 pftnyi tiszta jövedelmet hoz be.

(A csontlisztgyárak) fölállitását a czukorgyárak szaporodása eszközlé, melly iparág eddigelé nálunk teljesen ismeretlen vala, s jelenleg csak Pesten három illynemü gyár van folyamatban, mellyek eddig haszonvehetlenül elveszett tárgyakból, több ezer pftnyi tiszta jövedelmet szolgáltatnak.

(Pálinkafözöház) az ausztriai (nem magyar) tartományokban 6500 találtatik, ezen roppant öszvegből magára Galicziára, hol legszegényebb a nép, egy harmadrész esik. — A mérsékleti egyesületek keletkezte azonban azok számának szaporitását fölötte megakasztá.

(E napokban) jelent meg Szerelmey Miklós mükönyomdájában a ‚Magyar hajdan és jelen‘ czimü nagy érdekü munka második füzete, egy nagy ivnyi szöveggel és négy becses mümellékletel. A füzet tartalma: 1) Devén vára, s a rá vonatkozó világtörténeti fontos mozzanatok előadása, s rövid észrevételek a vár egyéb történetei felöl; 2). Devén a jelen időben; 3) kilátás a veres keresztnél a devéni csucson; 4) egy csoport magyar, német és tót, Pozsony vidékéről, történeti s helyirati észrevételekkel e népfajok felöl. E külön czikkek mindegyikét jeles mümellékletek kisérik, a szorgalmas kiadó dicséretesen ismert mükönyomdájából. — Bövebben szóltunk már e nagybecsü vállalatról az első füzet megjelentekor, s most csak röviden ajánljuk azt az olvasó figyelmébe, ki az összes gyüjteményben, jeles képekben és jól magyarázó szöveggel, olcsó áron együtt birja azt, mit Magyarhon multja s jelene emlékezetve méltót fölmutat. Egyegy füzet olcsó ára 50. k. p. p.

(A zergefühöz hasonló) — Koriander — s Karlsbad vidékéről származó ernyös-növény (Doldenpflanze) magtokaiban, mellyeket a bidschowi kerületi biztos rövid idö előtt Starkenbachból Prágába hozott, higany-golyócskák találtatnak. — Ez emlékeztet minket a magyarhoni szölöről terjesztett mondára, mellyek felöl az állittatott, hogy bennök arany-mag foglaltatik.

(A prágai museum-ör) néhány nap előtt egy kis dobaszba foglalt azon mannából kapott, melly Stachodnál nagy mennyiségben hullott, és az odavaló lakosok által rögtön kenyérsütésre fölhasználtatott. Ezen manna egyes darabjának nagysága borsónyi vala.

(Scribe-et kivéve), ki mint szabadékozott gazdasági tanácsos két milliónál többet megtakaritott, a többi valamennyi franczia iró (Chateaubriand nem tartozik többé az ujabb korhoz) szegény, vagy is, mi még inkább vált divattá, dúsgazdag — adósságokban.

VIDÉKI HIREK.

Debreczen julius 6an. (Papi jótékonyság.) E kor emberei, az egyháziak, a földi és mennyei boldogság egyedüli tényezöjének a szent hitnek terjesztöi iránt ellenszenvvel viseltetnek. Fáradozásaik földi jutalma bántalom. A földi bajok csak a gyávát verik le. A clerust nem! ez bántalmait jótéteményekkel toroljavissza. Illy irányban müködik városunk példátlan buzgalmu lelkipásztora, főtiszt. Molnár Péter kisprépost ur, ki minden kinálkozó alkalmat Isten dicsöségének emelésére, felebarátai jólétének megalapitására, s elömozditására megragad. Városunkat a közinség e nyomoruságos idején a felföldnek egész serege lepé el. Tanácsunk emberségesen gondolkozik ideigleni ellátatásukról. Különös figyelmet forditván pedig a beteg vándorokra, melléjök ápolót és orvost rendelt s elfogadásukra külön lakhelyet jelölt ki. Mi midön kegyes lelkészünk tudomására jutott, a betegeket meglátogatta; s a helyszinén elhagyatottságuk inségével megismerkedvén, a 32 betegnek más nap fejérnemüt vásárlott. — Legközelebb becses neve ünnepét csendben megülendö falura vonult, hol is 337 falusi és vidéki szegény embert, köztök nagy mennyiségü hust és kenyeret osztván, apostoli bökezüséggel megvendégelt. Adjon Isten több illy papot a hazának!

Szepesből, jul. 7kén. Borzasztó jelenet! Mindent, mi az emberi érzetet iszonnyal tölti, megszoktunk; éhhalál, melly legelöször Árva terméketlen vidékeiről a Tisza és Duna kies tájai felé hangoztatott, nálunk is napi esemény; s ha itt ott uj sápadt, éhhalálnak prédájáva lett emberi alakot megpillantunk, néma fájdalomnál egyebet nem érezünk; de most borzadva, való igazságnak hitelt adni nem birunk; nem, mert az emberi kebel rettenetesbet nem gondolhat, nem képzelhet! Oh csalódnám bár, de hiába; a tény való. Emberhust enni!! illy ujságot eddig egy toll nem irt, nekem jutott osztályrészül e vérfagyleló tisztet teljesitni, s önnek, tudom, fájdalomtól gyötrött kebellel a

hazának hirdetni! A szerencsétlen Magura Dunajec partján s Galiczia határán Lechnitz nevü helységben jul. 3dik napján, mint értésemre esett, történt e szörnyü éhség-csilapitás! Ugyanis egy, mint mondatik, nyolcz éves Haligocz helységből született leányka Lechniczen alamizsnát kérvén, egy házban letartóztattatott s megfojtatva megsüttetett! S midön a borzasztó tényt elkövetöktől cselekvésük oka kivántatott, a férj s nö azzal, hogy „éheztek“ feleltek! Éhség, meglehet — mert hála az égnek eddig tapasztalnunk nem lehete — borzasztó kín lehet; de hogy olly szörnyü tényre kényszeritse az embert, kinek a jó Isten, ha mindent is, de a koldulási utat el nem zárta, azt nem hihettük volna! Valóban itt a kinnal az emberi romlottságnak „ne továbbja“ párosult össze. A két embertevö szörny e miatt a megye börtönében várja jövendö sorsát.

Galicziából épen most vevém azon hirt, miszerint ott az éhség nem olly nagy mint nálunk, de különös betegség, melly rövid gyengeséget okoz, szül gyakori halált. Egyébiránt a legkecsegtetöbb hirek hozattak a termésről, Sandec, Bochnia, és Krakó kerületekben olly szép termésre alig emlékeznek. *Z. K.*

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezője jun. 26ról következöleg ir: „A birói vizsgálatok, mellyekre a királynö élete ellen intézett gyilkos-merény szolgált alkalmul, egy egész Spanyolország fölött elterjesztett titkos politikai társulat föltedezésére vezettek, mellynek czélja a monarchiai kormány megdöntése s a keresztény vallás kiirtása vala. Továbbá bebizonyult, hogy e társulat élén senki más, mint Don Francisco de Paula infans, a királynö ipa állott, hogy az ülésekben megjelent s határzatait aláirta. A ministerek a tévutra vezetett infanst nehány nap elött kérdöre vonák s az országbóli üzéssel fenyegették azon esetben, ha illy gonosz vállalatban tovább is részt veend. Egyébiránt az infans most is, mint az elött, a királynö állandó kisérője. A király Pardobani visszavonultságában a legnagyobb pénzzavarban látja magát helyezve lenni. Nem régiben a bankhoz 10,000 piaster elölegezésért folyamodott, hanem a királynö megparancsolta, hogy e pénz töle megtagadtassék. A pamplonai püspök, ki nagy befolyást gyakorlott a királyra, a kormány parancsából egyházi megyéjébe visszavonult. — Az Estudiante által parancsnokolt carlista párthivek 21én Beloradoban mutatkoztak. A lakosoknak kinyilatkoztaták, hogy tölök mit se tartsanak s tovább mentek. Burgos és Logronoból csapatok küldettek utánok. — A ministerek azt hirdetik, hogy a cortest föl nem oszlatják, hanem october hónapban ismét összehivni szándékoznak. — Mon, mint tudva van, a bankkal szerzödést kötött, mellynél fogva ez utóbbi szedendi be az adókat az év végével, s ezért a kormánynak minden hónapban bizonyos öszveg kész pénzt tartozik fizetni. A mostani pénzügyminister Salamanca, kinek tervezett uj pénzrendszere ellen a bank kifogásokat tön, szerzödését fölmondotta s elhatárzá az adóbeli tartozásokat különös föadószedök által beszedetni.

Nagybritannia. London, jul. 1. Constantin orosz nagy herczeg, még mindig Anglia gyárkerületeiben utazik s jelenleg Walesben mulat. Onnan Birmingham felé veendi utját, s utjában Drayton-Manorban sir R. Peelt is meglátogatandja.

Broglie herczeg tegnap estve ide megérkezett s azonnal udvarlást teend a királynönél, hogy megbizó iratait mint franczia követ átnyujthassa. S. Aulaire jövö hétfön hagyandja el Angliát, mi fölött igen sajnálkoznak, s a politikai pályáról tökéletesen lelép.

Az alsóház jul. 1én tartott ülésében az egészségi bill 117 szóval 26 ellenében bizottsági tanácskozás alá bocsáttatott s záradékai közöl több el is fogadtatott. A jul. 2kai ülésben ugyan az folytattatott.

A jun. 29-ki „Gazette“ben megjelent kir. rendelet következtében Australia püspöki megye, négy uj megyére osztatik: nevezetesen Sydney, Newcastle, Adelaide és Melbourne megyékre. Az eddigi australiai püspök Broughton sydneyi érsek leend s a többi három püspök; Tyrrel, Short és Perry mint fölszentelt püspökök alárendeltei lesznek. Az uj föpapok tegnap szenteltettek föl a canterburyi érsek által a westminsteri székes egyházban.

Olaszország. A „Mondo Illustrato“ római lap következö szép vonást közöl pápa ö szentségéről: „Egy gazdag nemes Rómában, két fia egyikét olly föltétel alatt ohajtá egyeduli örökösévé tenni, hogy a vagyon egy részét az egyháznak engedje át; de a két testvér elhatárzá az atyai vagyont, bármint üsön is ki a végrendelet, egymás közt egyenlöen elosztani. E fölött megboszankodva az atya, titokban végrendeletet csinált, melly által fiainak egy kis öszvegpénzt hagyva, egész vagyonát azon papnak hagyá, ki ugyan azon napon, a mellyen a gyász isteni tisztelet érte tartatni fog, ugyan azon templomban az elsö misét mondandja el. E végrendeletet egy jegyzönél letevé. Rövid idö mulva bekövetkezett halálakor a jegyzö a végrendeletet fölnyitá s annak rendkivüli tartalma fölött megdöbbenve, azt a pápához vivé. Már késön este volt, midön IX-ik Pius a végrendeletet áttekinté; de minthogy a gyászisteni tisztelet már más nap vala megtartandó, tehát még napfölkelte elött a kijelölt templomba sietett, az ajtókat megnyittatá s ö mondá el az elsö misét, mielött még egy más pap lépett volna be a templomba. Most tehát ö volt az elhunytnak törvényes s egyedüli örököse, s az egész örökséget azonnal a két fiunak átengedé“.

Róma, jun. 15. A tegnap végbement sz. János ünnepének fényét ö szentsége a sz. atya azzal emelte, hogy a „S. Giovanni in Laterano“ egyházban a sz. mise áldozatot ö maga mutatá be a mindenek urának. Hogy a sz. atya a templombai menetkor s az onnani visszajövetelkor, nem a szokott lelkesedéssel fogadtatott a néptöl, az tökéletesen valótlan, s ezen hir egyedül a tulzópárt koholmánya, abból azt akarván következtetni, hogy a legujabban kiadott „Motu proprio“val elégületlenek. E mellett elégületlenségök onnan származik, hogy Róma lakosainak nagyobb része a pápa intézkedéseivel megelégedve van, s örül hogy az örökös ünnepélyeknek egyszer már vége van. — A tartományokbóli hirek még mindig bosszuból eredö gyilkosságokról hangzanak, s e mellett a rendörségnek nagyon ritkán sikerül a tettest kézre keriteni. Fabrianoban e napokban Rossi az érintett város kormányzója gyilkoltatott meg. — A Fermobani véres események után az ottani delegatus visszahivatott s felelösségre fog vonatni. Irarrázával Chili köztársaság rendkivüli követe s fölhatalmazott ministere, meghivó levelét jun. 22-én a sz. atyánál átnyujtá.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Pályázati hirdetés.

A magyar királyi tudományos egyetem hittani káránál ürességbe jött **„Agozatos hittan I-sö részének“** tanszékére a nevezett hittani kar elött tartandó pályázásra folyó évi aug. 4dike olly hozzáadással tüzetett ki: miszerint azon tudoroknak, kik a nevezett tanulmányt több év folytán valamelly tudományos intézetben tanitották, vagy e tanulmány nemében kiadott munkáik által magoknak hirt és nevet szereztek, az egyszerü folyamodás utja is nyitva leend. Kelt Pesten junius 20kán 1847.

Szoplahói Pálma Elek, egyetem-tanácsi jegyzö
3—3

Árverés.

Néhai fötisztelendö Podobni János, volt pozsonyi kanonok ur után megmaradt szoba-bútorok, ágy és asztalnemü ruhák, papi öltönyök, asztali ezüst, és könyvek, folyó hó 19dik és következö napjaiban Esztergomban nyilvános árverés utján el fognak adatni. (1—2)

Tizenharmadik közlemény a József-nádor nemzeti képcsarnoka pénzalapjának gyarapitására érkezett adományok felöl: A) Mtgos Gaganetz József eperjesi püspök 25dik számu aláirási ivén: Gaganetz József püspök 15 frt; — eperjesi káptalan 5 frt; — Dobranszky Viktor püsp. titoknok 1 frt; — Soltész József eperjesi plébánus 40 kr: összesen 21 frt 40 kr ezüst pénzben. B) A csanádi ftdö káptalan 30dik sz. ivén: Schuller Ferencz nagyprépost és Fábry Ignácz olv. kanonok, mindenik 5 frt; összesen 10 frt. C) Mtgos Poppovits István verseczi püspök 74dik sz. ivén: Poppovits István püspök 5 frt. D) Mtgos Marczibányi Antal Trencsén vmegyei föispán 100dik sz. ivén: Marczibányi Antal föispán 5 frt. E) Mtgos id. Vitéz János Abauj vmegyei föispáni helyettes 116dik sz. ivén: id. Vitéz János föisp. helyettes 30 frt. F) Mtgos gróf Andrássy György Sáros vmegyei fö spán 119dik sz ivén: gr. Andrássy György 10 frt. G) T. cz marmaros-szigethi biró 219dik sz. ivén: Buzát Bogdán és Buzát Kristóf mindenik 1 frt 20 kr; — Ember Zacharias, Pusztay Ferencz, Zachey Arn. Ján. mindenik 1 frt; — Todorits Ján., Bergholler Ján., mindenik 40 kr; — Csolosz Pál és Hollósy S.m., mindenik 30 kr; — Augustinovits Kajetán, Bajer József, Csisch Venczel, Ember Emanuel, Ember István, Ember Tódor, Emsz Károly, Gergelyffy Valerián, Hucsovszky Ferencz, Kornbauer Mátyás, Maurer András, Mendel Hassmann Palentsik Jakab, Todoovits Antal, Todoovits Gergely, Todoovits Miklós', Vanyek M. Rud., Zeffirovits Gergely, mindenik 20 kr, összesen 14 frt. H) Ts Patay József táblabiró 356dik sz ivén: Patay József 5 frt; — Patay Ferencz 1 frt; összesen 6 frt. I) Ts Pély Gábor hajdukerületi fökapitány 455dik sz. ivén: H. Böszörmény és H. Szoboszló város közönsége, Pély Gábor fökapitány, mindenik 5 frt; — H. Dorogh, H. Hadház és H. Nánás város közönsége, mindenik 2 frt; — Benedek Lajos, Borbély N., Csörgheö János, Farkas István, Fogthüy János, Kazintzi Sám., Kiss Ján., Kovács Sámuel (Nánáson), Kürthy Ján., Nagy Antal, Oláh Jakáb, (Nánáson), Oláh Laj., Oláh Mihály, Oláh Sándor, Pápay Imre, Sinay Dán., Somos Mihály, Somossy Pét., mindenik 1 frt; — Eötvös György, Farkas Lajos, Tökés László, mindenik 40 kr; — Gál Sándor 30 kr; — Antsán Ján., Barbarits Ján., Bartha Mihály, Békéssy József, Botos Ferencz, Csatha Mihály, Czeglédy Laj., dállyai Papp József, Eötvös Leopold, Erdélyi István, Fejérvári Ján., Filótzi Pál, Fodor Károly, Gurbán György, Hadházy Dán., Hodos Sámuel, Horváth József, Hudatsek Pál, Igaz József, Jánossy Lajos, Jósa János, Juhos Gergely, K. Gy., Kéky János, Kss Gábor, Kovách István, Kovács János, Kovács Sámuel (Böszörményen), Kováts Endre, Kováts Márton, Kövér György, Lakatos József, Lengyel Tiv., Lente Benj., Magyar Ignácz, Micskey János, Molnár György, Motz Andr., Nábrády József, N gy Bálint, Nagy Imre (Böszörményen), Nagy Imre (Nánáson), Nagy Károly, Oláh Gergely, Oláh Jakab, Orosz István, Ortutay György, Posta Mihály, Rátz János (Doroghon), Rátz János (Nánáson), Sarkady Sándor, Simándi Sándor, Somándi Mihály, Somossi József, ifjabb Somossy Mihály, Soos Gábor, Szelemy Mihály, Tegze Kár., Teleky József, Tóth Ferencz, Várady András, Varga Lajos, Virágh György, Weszprémy Gáspár, Wolosinovszky József, mindenik 20 kr; — Bálint György, Czeglédy József, id. Hodos Sámuel, Kántor András, Kiss Dániel, mindenik 10 kr, összesen 64 frt. J) Ts Baranyay István kassai polgármester gyüjteménye: Baranyay István, Rimanóczy Ferencz, Sihulszky János, Szojka Sándor, Török Sámuel, mindenik 2 frt; — Bellaagh József, Breger Vilmos, Dobay Lajos, Papp József, Ujházy Lajos, mindenik 1 frt; — összesen 15 frt. K) Föltdö szathmári káptalan külön küldeménye: 20 frt. L) Ngos Budatinszky György, beszterczebányai káptalani nagyprépost adománya 5 frt. M) Mtgos Bezerédy György a dunántuli kerülettábla elnökének adománya 10 frt. N) Mtgos báró Jeszenák János adománya 10 frt. O) Leopold Lajos cs. kir. föherczeg 53dik számu magyar gyalog ezred adománya 10 frt. E 13dik közlemény öszvege 235 frt 40 kr ezüst pénzben.

Közli Mátray Gábor m. k. egyesületi titoknok.

A pesti szegény gyermekkórház egyletének vagyoni állapota, melly folyó évi junius 14kén Ürményi Ferencz ur ö excllja elnöklete alatt tartatott közgyülése alkalmával választmányi elnök Máhr Antal ur által bejelentetett. Az 184⅞dik évben bejött: 190 részvényből (540 részvényes közöl ezen évben sajnos csak ezek fizették le 5 frtos részleteiket) 950 frt; — házbérből 1522 frt 30 kr; — ajándékok s hagyományokból, mellyekben ö felségének 3000 pfrtnyi kegyelmes ajándéka, és Kohn B. E. 500 frtnyi hagyománya is foglaltatik, 3593 frt 40 kr; — szini előadásokból 242 frt 4 kr; — a fizetéses osztályból 317 frt 32 kr, kamatokból 329 frt 5 kr, összesen 6954 frt 59 kr. — Kiadatott pedig: a korház rendes tartására 3281 frt 11 kr; kamatokra 401 frt 50 kr; — épitkezésekre 905 frt 39 kr; — tisztek fizetésére 510 frt, különbfélékre 103 frt 20 kr. Összesen 5202 frt 20 kr; — következöleg maradt 1752 frt 39 kr; minthogy azonban ebből adósság törleszteték; voltaképen maradt a pénztárban 394 frt, 41 kr. —

Ezek folytában ezen jótékony intézet vagyona következökből áll: az ösz utczában emeletes házból, melly 1846dik évben telekkönyvileg 39,361 frtra becsültetett, az ujabbi beleépitkezéssel megér 41,141 frtot, — továbbá 4000 frtnyi alapitó tökéből, mellyekben Andrássy — Szapáry Etelka grófnö által legközelebb alapitott 1000 frt is foglaltatik, — valamint 4929 frt kamatozó tökéből, és a fölebbi 391 frt 41 krnyi maradványból, — összesen 50164 frt 40 krtól. — Ellenben tartozik az egyesület: a pesti takarékpénztárnak 7500 frt és épitészeknek 919 frt 21 krral, — összesen 8419 frt 21 krála — Teszen illyetén az egylet tiszta vagyoni 42,045 frt 20 krt pp.; — ide nem levén számitva néhai Mayerfy Ferencz ur által ajándékozott pesti két üres telek, — több ezüst nemüek, — 3 darab Eszterházy sorsjegy, és 1839-diki ⅛ rész statuspapiros. Közgyülés határozatából közli

Benedicty György egyleti titoknok.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Julius 5-dikétől bezárólag julius 11ikig.

Julius	5kén	775.	Julius	9kén	570.
„	6kán	970.	„	10kén	519.
„	7kén	811.	„	11kén	1782.
„	8kán	810.	Összesen:		6,233.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 8kán: Romeo és Julia. Szomorujáték 1 fban. Shakespearetöl.

Julius 9kén: Nabucodonosor. Nagy opera 4 fban. Verditöl.

Julius 10kén: Eszter és Dávid. Franczia vigjáték 2 fban Scribetöl, — és Paquita. Ballet 2 fban. Először

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

521. szám 1847.

Csütörtök jul. 15

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Irodalmunk és könyvárusaink. — Törvényhatósági tudósitások. Fehérből (közgyülés). — Erdélyi ország-gyülés. (58. országos ülés Vége.) — Tiszaszabályozási ügy (nádori biróság ülései.) — A biztositó intézetek értelmezése és az álladalomra befolyása.

Külföld. Portugalia Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország.

Hirdetések. Gabonaár. Lotteriahuzás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Irodalmunk és könyvárusaink. Igen csöndesen haladunk előre irodalmunk fejlődése tekintetében. Néha az olvasót halljuk panaszkodni, néha az irót, — a könyvárust pedig mindenkor.

Az olvasó, értjük t. i. a müvelt lelkü s értelmü olvasót, azt mondja panaszkodván, hogy magyar könyveket nem vehet, mert izlése külföldi irodalom remek müvei által sokkal inkább elkényeztetve van, semhogy a magyar irodalom termékeiben gyönyörüségét találná; s ha van is egy két magyar iró, kit örömmel olvas, az olly kevés s egyszersmind olly lassan termő, hogy évenkinti elmeszüleményeik átolvasására néhány nap elegendő. S mit tegyen az év többi idejével? Külföldi irodalom után lát, mellyet minél inkább olvas, annál inkább elmegy kedve a magyartól.

S az olvasónak némi részben igaza van. Azt az egyet azonban el nem mulaszthatjuk megjegyezni, hogy ha az ő példája szerint cselekedtek volna évtizedek vagy századok előtt ama dicsőitett külföldi olvasó közönségek, s nem lettek volna elég buzgók, irodalmuk fejlődését pártfogásuk által előmozdítani, most az illyetén magyar olvasónak épen nem volna semmi olvasni valója...

Az iró szinte panaszkodik. Azt mondja, nincs közönség, melly a magyar könyveket olvasná, nincs könyvárus, ki kiadásukra vállalkoznék, pedig ő jeles elmetermékekkel, vagy legalább ollyanokkal, mik az olvasást minden esetre megérdemelnék, tudná őket megajándékozni, s meg van győződve, hogy az eredeti magyar müvek olvasása a magyarországi olvasó közönségnek annál inkább hasznára s épülésére válnék, mivel hogy ugyanazon nép életét, szokásait, erkölcsét, s minden néven nevezendő viszonyait rajzolja eléje, ugyanazon nép nyelvén szól, mellyet az olvasónak minden irányban ismerni s egyszersmind megszeretni, nem csak kötelessége, de érdekében is fekszik.

S az irónak alkalmasint még igazabbja lesz...

Panaszkodik a könyvárus is, leginkább panaszkodik, és pedig mind az olvasó közönség mind az irók ellen. Amaz neki nagyon müveletlen, melly a kármivel foglalkozik inkább, mint könyvek forgatásával. Elmondja, hogy ha kereskedését külföldi irodalmi termékekből nyert rabatok nem emelnék, a magyarbol boltját sem fizetné ki, mert húsz német könyvet elad addig, míg túltehet egyetlen magyaron... Az irók ellen szintolly nagyok kifogásai, mert egy sem ir párisi rejtelmeket, örök zsidót, Monte-Christoi grófot stb... És aztán milly nyomoruság az élet a vidéken! mond tovább a pesti könyvárus; tizedik huszadik népesebb helységbe sem szállithat könyveiből; de még városba sem mindnyájába. S a hová szállit is, könyveit sok helyen mintha lutriára tenné, vagy látja valaha vagy soha; mert a közlekedési utak szörnyü mód gonoszak, a könyvkötők és füszerárusok (nem egy vidéki népes városban a könyvkereskedés egyetlen kezelői) sokkal inkább törődnek, kalendáriumok és heringek, rózsáskertek és mazsola eladásával, mint a hozzájok szállitmányozott könyvekkel.

Mellőzvén mostanra az irók és olvasók panaszait, nézzük közelebbről a könyvárus urakat. Irodalmunk terjesztése szép részben az ő kezükben van, s a könyvkelendőség eszközlése által az irodalomnak benső fejlődését is elősegithetik közvetve, mert — miután, könyvárusi szempontból, az irodalmat is csak mint iparágat lehet és kell tekintenünk — igen természetes, hogy több, eszesebb és szorgalmasabb müvelője támad olly iparágnak, mellynek terményei, számolhatván bő kelendőségre, böven jövedelmeznek.

Megengedvén, hogy van némi panaszra okuk a magyar könyvárusoknak, engedjék meg ők is, hogy egyenesen kimondjuk, miszerint a magyar könyvészeti iparüzlet tekintetében sokkal jobban menne minden, ha könyvárusainkban két dolog megvolna, a mi nincsen; t. i. magyar szellem, és irodalmi állásunk ismerete.

A magyarországi könyvkereskedés leginkább a fővárosi könyvárusok által képviseltetik, ők a külföld elsőkezü bizományosai, s köztök vannak a legtöbb kiadók és megbizottak a magyar munkákra nézve is... Emlitsük-e, hogy a tisztelt urak, kik tényezőkül vannak meghiva a magyar értelmiség fejlesztésére, csak elvétve tudnak magyarul? hogy boltjaikban alig kap a becsületes magyar ember segédet, kihöz szavait megértetés reményével intézhesse? s hogy könyveiket, számadásaikat idegen nyelven vezetik, sőt magyar vevőikhez magyar munkák felöl mindenkor német árjegyzékeket küldözgetnek?

Budapest könyvárusaiban a legnagyobb hiba, mellyel mind saját érdeköknek ártanak, mind a magyar irodalom fejlesztésére nézve nem teljesitik azt, a mit teljesitni hivatásuk és kötelességük volna, az, hogy ők — igy mutatja minden lépésök — nem e haza polgáraiul látszanak magukat tekinteni, hanem tagjaiul egy külföldi nemzetnek, mellytől hozzánk küldve vannak, hogy fölpakolván egy nagy csomót könyveikből, köztünk eladogassák. Ők tetőtül talpig, (alig van kivétel), német könyvárusok, kik a magyar könyvkereskedést csak mellékes nyereségnek tekintik, mint midőn a szatócs egyszersmind lotteria-jegyeket is oszt, hogy jövedelme szaporodjék. Pedig mind addig, míg a magyar könyvárusok e részben kötelességeiket teljesen meg nem értik, mig önérdekeiket át nem látják, megértvén, hogy magas fokra fejlődve levén egyszer a magyar irodalom, a magyar könyvárus bizonyosan nagyobb jövedelmeket nyerend azon könyvekből, mellyeket magyar iróktól adott ki vagy kapott bizományul, mint az összes külföldi irodalmi termények után, mindaddig, mondjuk, panaszkodhatnak ugyan a könyvárusok a közönség ellen; panaszuk süker nélküli leszen.

Megtörtént már pesti könyvárusnál, hogy a venni szándékozó bemenvén boltjába, ott munkát kért, mellyet ő maga a könyvárus adott ki, s mellyet kevés nappal előbb hirdetett a lapokban; s a segédek által válaszul adatott, hogy a kért munkát nem ismerik!... Megtörtént az is, hogy egy iró bizományba adott egyik könyvárusnak munkáiból, s midőn év mulva számolásra szólitá őt fel, a könyvárus mit sem tudott az egész dologról, s csak hoszas kutatas után került elő az átadatott munkák csomaga, melly az átadás első napjától fogva, bekötve ugyanazon papirokba s kötelekkel, mellyekkel a szerző kézbesité, fölbontatlanul hevert a könyvárus raktárában.... Illy kezelés mellett könnyü megfognunk, hogy a munkából egy példány sem kelt el; de könnyü egyszersmind átlátnunk, milly vétkesen csekély figyelemmel viseltetik a magyar könyvárus a magyar irodalom iránt.

Ujabb években nagyobb vállalkozási szellem mutatkozik könyvárusainknál. Ez részint azt tanusitja, hogy a tisztelt urak fölnyitván szemeiket, maguk körül tekintenek, s mint kereskedőnek kötelessége, nem mulasztják el megragadni az üzlet jól jövedelmező ágát, mert tagadhatlannak hisszük, hogy az eszéllyel és bátorsággal vitt kiadások bizonyosan jobban dagasztják az erszényt, mint a másod vagy harmad rendü bizományosság, — részint pedig azt, hogy honunkban is egyre jobban terjedvén az olvasásvágy, a kiadott könyvek nagyobb keletre számolhatnak. Ha azonban ezen, a könyvárusoknál ébredező, vállalkozási szellem irányát tekintjük, furcsa tapasztalatokra kell bukkannunk, mellyek böven tanusitják, hogy irodalmunk állását távulról sem ismerik, s igy saját teendőik iránt nincsenek tisztában.

Eleget találunk ugyanis, az ujabban vállalkozó könyvárusok által kiadott munkák közt, mellyek becse olly alacsony fokon áll, hogy kiadásukra pénzt vesztegetni kár vala, s mellyek néha nem is hozzák be a rájuk forditott költségeket; míg más részről hallánk hirét olly munkáknak is, mellyek szerzői alig, vagy csak igen nehezen, találtak kiadót. Az első rendüek közől csak azért sem nevezünk meg egyet sem, mert nem egyes munkákról, hanem könyvkereskedésünk állásáról szólunk; s végre is, ha — minden reményünk ellenére — olly mohó az olvasásvágy, hogy még a legsilányabb férczmü is talál olvasóra, ezen, az irodalom terjedése érdekében, csak örülhetünk. Az utóbbiak közől azonban meg kell egyet emlitenünk.

Kevés hónapja, mióta Garay Jánostól ‚Az Árpádok' czimü történeti balladák és mondák megjelentek. A köztiszteletben álló költő e jeles müvét nyilván ismeri az olvasó, s tudja hírlapok utján, hogy a költeményfüzér, alig egy hétre megjelenése után elkapkodtatott; s egy második kiadásróli gondoskodás lett szükségessé. E második kiadásra már darab idő előtt két könyvárus is vetekedve ajánlkozott a költőnek, a mi — mellesleg mondva — mégis legalább arról tesz örvendetes tanuságot, hogy könyvárusaink nem egészen és nem mindig mozgékonytalanok ott, hol valamemelly vállalatból a hasznot bizonyosan kiszámolhatják.... Azonban nézzük ‚Az Árpádok' első megjelenését. A nélkül, hogy gyöngédtelenséget követnénk el a tisztelt költő iránt, megmondhatjuk, — hisz müvének igen rövid idő már megszerzé az érdemlett becset, még a könyárusok előtt is — hogy az első kiadásra nem akadt vállalkozó, s azt a költőnek saját kezére kellett rendeznie.

Nem akarunk más nemü példákat fölhozni. Ez maga elegendő tanuságul szolgál arra, hogy könyvárusaink mind irodalmunk állását általában, mind különösen iróinkat és a közönség izlését, igen kevessé ismerik. Mert ha ismernék, fölötte könnyen kiszámolhatták volna, hogy olly köztiszteletben álló költőnek, mint Garay J., egy uj, nagyszerü s historiai alapon nyugvó müve, már csak azon okoknál fogva is számolhat köz részvétre, mert épen a ballada azon nem, mellyben Garay J. legerősebbnek mutatkozott mindenkor, s mert a magyar olvasó közönség, főleg ujabb időkben, eléggé megmutatta, hogy költeményfüzéreket is örömest megvásáról, csak a munka érdemes legyen pártfogására.

Kissé több magyar szellem tehát, s kissé bővebb megismerkedés irodalmunk állásával s a magyar olvasó közönség igényeivel, e kettő az, mi a magyar könyvárusnak leginkább szükséges, s mit ha ők sajátukká tennének, mind önérdekeiket nagyobb mértékben mozditnák elő, mind irodalmunk terjesztésére sokkal sükeresben járulhatnának.... De mikép lehessen őket e részben mozgékonyságra birni, ez igen bajos kérdés; ha csak magától nem mozdul bennök a jó lélek. — Emlegetik a lapok már darab idő óta, hogy egy könyvkiadó társulat volna, fővárosunkban vagy hol, keletkezésben. Mi ugyan semmi sikerét nem reméljük annak, sem magára a társulatra sem általán irodalmunkra, ha az illy társulat abban látná czélját, hogy a kiadás teréről a könyvárusokat minél inkább leszoritsa, mert a könyvkereskedelem rendes csatornái a könyvárusok, s ő kivülök más útakat az illy nemü forgalom megszilárditására csak a legnagyobb erőtetéssel lehetne nyitni, s szint olly nagy, és szilárd kitartást igénylő, fáradsággal föntartani. Ha azonban az illy társulat, ha t. i. vérvesztő pártoskodásaink mellett csakugyan létre jöne, czélul tüzendi, irodalmunk emelését és terjesztő-

sét, kezet fogva a könyvárusokkal, gyámolítva őket és gyámolíttatva általuk, elősegíteni, akkor annak annál nagyobb hasznát reméljük, mert annak állna leginkább hatalmában, idegen szellemü könyvárusainkat saját helyzetükkel megismertetni, őket önérdekeik iránt fölvilágositni, irodalmunk viszonyainak tudása s azoknak folytonosan szemmel tartása iránt bennök a vágyat és szükségérzetet fölébreszteni, s igy őket irodalmunk mennyiségi s minőségi fejlesztésére nézve sokkal hasznosabb polgártársakká tenni, mint minöknek eddigelé tapasztaltuk.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Fehérből, julius 6. Tegnap mélt. föispáni helyettes ur elnöklete alatt kezdődött közgyülésünk, mellynek nevezetesebb tárgyai a következők voltak: 1ör: Nyék helységben a cath. gyermekek számára fölállitandó iskolaház tárgyában a küldöttség jelenté: miszerint alkalmas térséget az iménti czélra mindeddig nem szerezhetett s pedig azon okból, minthogy az illető közbirtokosok közöl csak egy sem találkozott ollyan, ki kész lett volna illy helyet vagy örök áron eladni, avagy csak kissé hosszabb időre is haszonbérbe bocsátani; melly jelentésre, megjegyezve eleve azt, hogy e tárgy már két év óta pöröly alatt vagyon, a kk. és rr. különösen pedig mlgos föispáni helyettes ur, ki a nevelés szent ügyét annak fontossága szerint szivén hordozván, jelen esetben is a kivántató térségnek kifizetését nagylelküen megajánlá, igen sajnos szivvel fogadták; mert mi is lehet jó akaratukra nézve fájdalmasabb, mint midőn őszinte igyekezeteikben jóakarattal viszont nem találkoznak? midőn a közügy irányában hideg részvétlenséget szemlélni kénytelenek? némi vitatkozások után a kk. és rr. még egyszer küldöttséget neveztek ki olly móddal, hogy ez a helyszinére kimenvén s magát a közbirtokossággal értekezésbe tevén, egy a kivánt czélra alkalmas tért tervezőleg jelöljön ki, s eljárásáról a jövő közgyülésre jelentést tegyen. Mi nem hihetjük, hogy a nyéki közbirtokosság ámbár reform. vallásu, a jelen ügyre nézve mutatkozott egykedvüségében továbbá is megmaradjon. 2or: Borsodmegyének a honositást tárgyazó levele pártoltatot, azon különbséggel, hogy e részben fölirás helyett, miután az országgyülésnek ugy is úgy szólván küszöbén vagyunk, követeinknek utasitás adatott olly hozzáadással, miszerint a honositási tárgy fölvétele alkalmával a törvényhozó testületnek figyelmét a zsidóságra nézve is fölkölteni, s olly törvényeket eszközleni igyekezzenek, mellyek a zsidóságnak hazánkban óriási mértékbeni terjeszkedését, valamint külföldről bevándorlását is hathatósan gátolni fogják. 3) Az árvabiztosság jelenté, hogy K. K. árvának ügyében M. K. árvagondnok, f. é. april hó 6kán hozott megyei határozatnak daczára is számadását be nem adta, azt nyilvánitván, hogy miután ő felségének közbenjött k. parancsa következtében az ügynek épségben tartása mellett az iratok fölterjesztetni rendeltettek, ő a megyei határozatnak jelenleg eleget nem tehet. — Mire a kk. és rr. ő felségének k. parancsát a gondnok által az árva vagyonára nézve kötött transactiora értvén, e tekintetben az iratok fölterjesztésére késznek nyilatkoztak; egyébiránt pedig a számadást illetöleg kimondatott, hogy törvényeink értelmében s a folytonos gyakorlat nyomán az árvagondnok a megyének számot adni köteles, s miután M. K. ebbeli kötelességét több megyei fölszólitó s sürgető határozatok ellenére is teljesiteni elmulasztotta, de egyébiránt is csürései csavarásai mind csak a számadás terhe alóli kibújhatásra czélozvák, — ugyanazért ő, mint törvényeink értelmében gyanús gondnok hivatalától elmozdittatván, biztosság tekintetéből javainak összeirása s szemmeltartása, ugy szinte a tiszti számolási kereset ellene elrendeltetett; továbbá jár. szbiró ur megbizatott, hogy az árvát uj gondnok választására fölszólitván, ennek az árvavagyont resignálja, egyszersmind K. F. ő herczegségét a még nála levő s az árvát illető pénzösszegnek jövőrei kiadásától eltiltsa. — Ez uttal egyik jeles tbiránk D. Zs. ki a nevezett árvának osztoztató ügyében biró volt, alkalmat vön magának, bizonyos itt ott hallható, s az eljáró birságot igen méltatlanul sértő gyanusitásról szót emelni; t. i. szerinte azon hir szállong, mikint M. K. árvagondnok az általa eladott árvabirtok árában 14 ezer pftot fölvevén, ezen összegről csak igen röviden amugy jöttünk mentünk, ettünk ittunk számolgat, s hogy bizonyos combinatiók után az osztoztató birság is az érdeklett öszvegbeni részesülésről gyanusittatik, — minek következtében a fölszólaló kinyilatkoztatá, hogy az itéletben az osztoztató birság tagjainak, kik illy alkalommal véleménye szerint ex nobili officio müködnek, perköltség czime alatt mi sem itéltetvén, ő sem egyik, sem másik féltől, sem gondnoktól, sem ügyvédtől ebbéli fáradságaért egy krajczárt sem kapott, s igy ő a fölebb emlitett hir — mint a legalacsonyabb s legérzékenyebben sértő rágalom ellen óvását teszi, — meggyőzödve lévén arról, hogy többi biró társai is ezt teendik, kik is rendre fölszólalván hasonló értelemben nyilatkoztak, kik közöl egyiknek kivánatára még az is elhatároztatott, hogy az elmozditott gondnok a legközelebbi rendes kisgyülésre beadandó feleletében különösen e perköltségi tárgyra nézve bővebben nyilatkozzék. 4er Hevesvármegyének a parádi kihágásokra vonatkozó levele nem pártoltatott. 5-ször Az idei termésről tisztviselőink általában azt jelentették, hogy a tavaszi vetések nagyon jók, az őszieknek szinte jók, repcze alig termett, gyümölcsfáink s szőllőtőink, ha az ég kedvez, igen bőtermést igérnek. — Később e tárgyban bővebb nyilatkozatot szándokom beküldeni. 6-szor. A marha hús árra 14 váltó krra határoztatott. 7-szer. Épen most midőn tudósitásomat elakartam küldeni, olvastatik egy folyamodvány, mellyben P. D. ügyvéd K. I. első alispánunkat megvesztegettetésről s csempészkedésről vádolja, — mintha t. i. ez K. K. árvának osztoztató ügyében birói állását 1000 pfrtért áruba bocsátotta volna. Melly súlyos vádnak megvizsgálására G. Cz. J. ő mlga elnöksége alatt küldöttség neveztetett ki. Egyébiránt e tárgyról, a küldöttség jelentése után kimeritő tudósitást adandok.

A.

Erdélyi országgyülés (58ik országos ülés vége).

Fogaras v. k. Utasitása nyomán a 22dik §ban a fölebbvitelt csak a kormányszékig s nem tovább kivánja, különben örökösökké válnak a perek, ennél fogva semmi a kormányszéken fölüli folyamodásnak vagy föllebbezésnek nem adna helyt.

Elnök: Tehát fölebbezés vagy folyamodás a kormányszéken fölül nem leend.

Kolozsmegye k: Fölolvassa a 23, 24, 25, 26, 27, 28 és 29 §§t, mellyek közfölkiáltással elfogadtattak. Olvassa a 30k §t.

Kükülló m. főisp. Három nap talán kevés lesz a felelgetésekre.

Elnök: A táblai utasitás is 3 napot tesz s ebben változást nem tehetünk.

Előbbi gr. főisp. A táblai utasitás szerint az embert megidézik s ideje van elkészülni; azonban csak figyelmeztetni akarám a rrket azért, mert sokszor az okirományokra is szükség levén, azok keresésére is idő kivántatik.

Egy kir. t. ülnök: az elkészülésre elég idő van, mert e perben 30 naptól 60ig hivják meg az embert.

Egy kir. hiv. Kimondaná, hogy kik a pert helytelenül és alaptalan felelgetések vagy beszédekkel húzzák, halasztják, büntettessenek, mert különben alkalom adatik a per húzására s halasztására.

Elnök: Megegyeztek a RR. abban, miként ha látja a biró, hogy a peres fél a pert huzza halasztja, joga legyen arra indebitabüntetést mondani.

Kolozs-m. k: Olvassa a 31ik §-t, melly is a „közre“ szónak kihagyásával elfogadtatott. Olvassa a 32, 33, 34. §§-t, mellyek közegyezéssel elfogadtattak. Olvassa a 35ik §-t.

Fogaras-v. k: Ekként kivánná módositani: „Ő felsége elibe küldetik föl, az irott eset adván elő magát, mert nem tartja helyesnek a szerkezetbeni általánosság mellett maradni.

Elnök: Hivatkozzunk az illető szakaszra s mondjuk, hogy a kormányszék ezen s ezen § szerint az ügyet ő felsége elibe fölküldendi. (Elfogadtatik.)

Kolozs-m. k: Olvassa a 36ik s 37ik §§-t. (Elfogadtattak.) Olvassa a 38ik §-t.

Doboka-m. k: Lehetnek kényes okleveleк, mellyek egyik vagy másik félnek magánérdekeit illetvén, azoknak párban kiadása által joga veszélyeztetnék a tulajdonosnak; szóló tehát e kitételt „mindennemü oklevelekkel együtt“ kihagyatni kivánja.

Elnök: Az gyakorlatban szokott levén, marad a szerkezet. Most következik a szerkezetnek peres költségről szóló része.

Kolozsmegye köv: Olvassa a 39-dik §-t.

Kraszna-m. k: Küldői kötelességeül tették nyilvánitni, hogy midőn az urbéresek kivánják a határosztályt eszközöltetni, a költséget ők hordozzák.

Elnök: E kivánságnak e kifejezés által „azok hordozzák a költséget, kik határbeli illetőségüket elkülönitve kapták-ki,“ elég van téve.

Hunyad-m. k. Az elnöknek 1 frt 40 krban, a törvényszék tagjainak s jegyzőnek 1 frtban fizetendő napi dijra nézve megjegyzi, miként abban, hogy illy csekélyül fizettessenek, soha meg nem egyezik, s azon napi dijakat feljebb emeltetni kivánja. E mellett ezt sem látja által szóló, miért adatik az elnöknek 1 frt 40 kr s a jegyzőnek csak egy rft; igy szóló kivánja, miként vagy a jegyzőnek is annyi fizettessék napidijul mint az elnöknek, vagy ezé se legyen több a jegyzőénél.

Elnök: Maradjunk a szerkezet mellett.

Kraszna-m. k.: Ezt szó nélkül hagyni valóban nem lehet. Gyakorlatra hivatkozik szóló, miszerint mindenütt hol a jegyző s elnök napi bére fölemlitve van, a kettőnek napi dija mindig egyforma.

Elnök: Bizonyosan kapunk jegyzőt 1 frt napi dij mellett, s ugy látom marad a szerkezet „maradjon!“

Kolozs-m. k: Olvassa a 40-k §-t (elfogadtatik) s 41 §-t.

Fogaras-v. k: Az itteni határidöt hosszunak tartja.

Elnök: Talán tegyünk legfeljebb három évet. (Elfogadtatik.)

Kolozs-m. k: (Olvassa a 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48 s 49 §§-t, mellyek közmegegyezéssel elfogadtattak fölkiáltással). A 49k §ra nézve figyeltetni kivánja a RRet az iránt, hogy ez által az urbéri III-ik törv.czikk folytán a legelők elkülönithetése iránt hozott azon határozat, miszerint az, az urbéri törvényeket végrehajtó bizottmány utján megtétethessék, oda utasittatik, hogy az illy legelőelkülönitések a jelen törvény által meghatározott törvénykezési uton történjenek. Mit annyival helyesebbnek lát szóló, mert a legelő fölosztásában s elkülönitésében olly kérdések fordulhatnak-elő, mellyek birói elhatározást igényelnek s mellyek következőleg a végrehajtó bizottmány mint illyen által a dolog természetéből folyólag csak rövid uton el sem intéztethetnek. Különben is szóló véleménye szerint a legelői illetőség elkülönitésének csak akkor lehet helye, midőn valaki birtokát tagosittatni akarja.

Végre azon helységek állása, mellyekben jelenleg székbeli katonaság létezik, ezen katonáskodási viszonyoknál fogva különös és méltó megfontolást kivánó tekintetet érdemelvén, minthogy a székbeli katonaság kérdésével a birtoklás és határhasználat kérdése olly elválaszthatatlan kapcsolatban van, hogy külön az emlitett helységekre nézve, a katonáskodás ügye fölötti határozás, a határrendezésről zavar és nagy bonyodalmak nélkül rendelkezni nem lehet. Ennélfogva szóló veleménye az, hogy mivel a székbeli katonáskodás iránti javaslat adása rendszeres bizottmányra bizatott: a katonahelységekre nézve is a határrendezés és birtokelkülönités mikép és mennyiben alkalmazhatása iránti tervkészités is bizassék ugyan oda, addig az ez iránti határozat függőben hagyatván. És csak is erről gondolná szóló a törvényczikkben ennyi megkülönböztetést tenni; de a székelyföldi olly helységekre nézve, hol illy székbeli katonaság nincs, kivételnek helyét nem találja; mert az App. Cons. III. R. 29dik czikke a székelyföldi helységekről is egyiránt szól: nem látja okát szóló, hogy a jelen törvényben, melly által az emlitett törvény csak módositatik, miért kellene kivételt tenni, ennél fogva a következő §ot ajánlja az előbbiek után igtatni.

Tiszaszabályozási ügy (Nádori birság ülései.) A Tisza s ezzel kapcsolatban levő mellékfolyamok szabályozási kérdéseinek elitélésére legkegyelmesebben kinevezett nádori birság, a kinevező parancs értelmében f. évi julius 1sö napjára Debreczenben megjelenvén, ugyan ekkorra megérkezének küldöttei és meghatalmazottai mindazon törvényhatóságoknak s illetöleg társulatoknak is, kik, mint a Tisza s mellékfolyók szabályozási munkálatai által érdekeltek, a tiszaszabályozási társulat elnökének a nádori birósághoz f. évi april 25-kén beadott keresetlevelének következtében, e f. julius 1-sö napjára, mint megjelenési határidöre, idéztetének. Ezen nádori birság elnöke, kir. helyt. tanácsos Szentiványi Vincze ur, a nádori birság első ülését f. hó

1-sö napján, a városház teremében, nyilt ajtók mellett meg is tartotta, a hol fölolvastatván elnök ő mlga a nádori bíróságot kinevező parancsot, s előmutatván a tiszaszabályozási társulat elnöke által a nádori bírósághoz beadott ártéri- s költségszámitást, s a nmlgu m. k. hely. tanács által helybenhagyott tervet, — majd ezeknek folytán fölolvastatá elnök ő mlga a tiszaszabályozási társulat elnökének e jelen gyülésre benyujtott alapkérelmét, mellyben az, a barátságos egyesség megkisértése mellett, a következőket kéri, hogy 1) Miután a szabályozási munkálatok már a mult 1846ik év folytában megkezdettek, törvényeink pedig, jelesen az 1840: 10. t. czik 7 és 8. §§-sai világosan azt rendelnék, miszerint az illynemü munkálatok költségeit azok, kik általa haszonban részesülnek, birtok- és haszonaránylag és pedig előlegesen is viselni tartozzanak, — hogy a munkálatok folytathassanak, s azokhoz minden, ki általok érdekeltetik, árterületi birtoka s a majdan kifejlendő haszon arányában járuljon; minden, a Tisza s mellékfolyók szabályozási munkálatai által érdekelt egy 1200 □ öles hold földre 1 pgöft előleges költségek fejében itéletileg állapittassék meg, s annak a kifejlendő egyes árterületi holdakoni végrehajtása rendeltessék el. 2) Ezen 1 pgöft előleges költségnek fizetése iránt, a keresetlevélhez mellékelt árterületi kiszámitás nyomán, az egyes határokban találandó árterületi birtoknak s azokban ismét egyes érdekeltségeknek megállapitása által a munkálatban leendő részvétel aránya határoztassék meg, — ünnepélyesen föntartatván a társulat nevében, hogy ezen árterületi kiszámitásba befoglaltassanak a még ezen kivül netalán befoglalandók, és kihagyassanak a netalán kihagyandók; valamint szinte a tiszavölgyi érdekeltségnek azon részei, melylyek eddigelé a már létező társulathoz nem csatlakoztak, vagy attól elszakadni kivánnának, az öket törvény szerint érdeklő költségek viselésére szorittassanak. — 3) Miután a Tisza s mellékfolyamok szabályozási munkálatai által azoknak hasznaiban közadó alapjául szolgáló urbéri földterületek is részesülendenek; az 1844:9.t.cz. 17 és 18d. §§ai pedig az illyen területekre nézve a munkálatokat az azoknak hasznában részesülő urbéresek közmunkáik által, vagy természetben ledolgozni rendelnék, az illynemü urbéri érdekeltségekre nézve illetőségeiknek közmunka általi ledolgozása szinte itéletileg állapittassék meg. — 4) Miután a munkálatok befejezte előtt az azokból háramlandó haszon aránya, ugy az egyes érdekeltségeknek birói itélet általi megállapitása előtt, az árterületi birtokok osztályozása tökéletesen és igazságosan meg nem határoztathatnék, a társulat e tekintetbeni követeléseinek a bekövetkező birói kifejlesztés utáni előterjeszthetése ünnepélyesen föntartatik. — Végre 5) a kifejlendő árterületi érdekeltségek és összes szabályozási és védmunkálati költségekben, birói s egyéb kifejlesztési költségek terheiben annak idejében birói itélet által marasztassanak, s azon itélet valóságos végrehajtással is megerősittessék. — Fölolvastatván ezekben ekkép az alapkérelem, a jelenlevő törvényhatóságok s társulatok képviselői, magoknak mind az alapkérelmet, mind az ártéri- s költségszámitást, a nmlgu helyt. tanács által helybenhagyott tervvel együtt, olly czélból kérték párban kiadatni, hogy azokat küldőikkel, a lehető észrevételek megtétele végett, közölhetnék. Mi azonban a fölperes által sok idő és költségveszteség nélkül meg nem eshetőnek nyilvánittatván, végre is, a jelenlevő felek kölcsönös nyilatkozványaiknak kihallgatása után, a nádori bíróság által határozattá lőn, mikép a fölperesnek fen öt pontban érintett nyilatkozata az illető törvényhatóságok képviselőivel s magános érdeklettekkel lehető észrevételeiknek f. hó 4dik napja délutáni 5 óráig az elnökségnél leendő irásbani beadása végett olly móddal közöltetik, hogy a mennyiben az előadandó észrevételek folytán, mellyekhez a megjelent törvényhatóságok küldöttei megbizatásukat, az érdeklettek pedig — mennyiben meghatalmazva lennének — meghatalmazásukat csatolandják, az illetőknek bővebb kihallgatása szükségessé válnék: a nádori bíróság, f. hó 5dik napján reggel 10 órakor itt Debreczenben folytatva tartandó ülésében, a fönforgó s kifejtendő körülményekhez képest bíróilag eljárand.

Julius 5kén a városház nagyobb teremében, ujolag szép számmal egybesereglett sokaság előtt, a nádori bíróság, az alperesek által eleve beadott nyilatkozványok nyomán hozott azon birói végzést olvastatá föl, hogy a mennyiben a hatóságok s társulatok képviselői által a belajstromozás iránt tett észrevételek a fölperessel közlendők lennének; ezen közlésnek megtétele elrendeltetik, s egyszersmind a fölperes odautasittatik, hogy azokra feleletét f. hó 7kére — a midön a bíróság a kifejlendő szükséghez képest ujolag intézkedni fog — adja be. Mire a fölperes-részről központi igazgató Kovács Lajos ur azt nyilatkoztatá, hogy miután kedves dolgot vél a tisztelt alperesekkel tenni, ha a kivánt felelettel sietend, ő azt jul. 6ik napjára beadhatni igéri. Ebben közmegállapodás történvén, Szatmármegye képviselőjének t. Gabányi Sándor urnak pedig a nádori bíróság azon eljárása ellen, hogy az irományok s ártéri- s költségszámvetés a küldőkkel nem közöltethetik, tett óvás- nyilvánitására az elnökség által ugyancsak szóval az viszonoztatván, hogy illyesminek csak az érdemleges itélet után leendhet helye; ezuttal az ülés, a holnapi összejövetel reményében az elnökség által bevégzettnek nyilatkoztatott. — (B—H.

A biztositó intézetek értelmezése és az állodalomra befolyása. (Vége).

Hetilap 149. sz. junius 4én folytatja, s igy szól: „A biztositó intézetek nemcsak anyagi jóléte virágoztatására, hanem a szellemi müveltség, tudományosodás, müvészet elősegélésére s tökéletesitésére is hatályos befolyással birnak. — A müvésznek, a tudósnak szabadnak kell lenni, mint az égi madár, és gondtól üresnek. *) De nálunk a müvész nem élhet müvészetének azon odaengedéssel, eggyéolvadással, minőt ihletett keblü müvésztől a müvészet valódi fogalma kiván; mivel nálunk a müvészetnek nincs még az a méltánylása, s a remekmünek nincs az a becse, melly a müvészt fáradságán kivül szellemileg is jutalmazná. Ennek következtében nálunk a müvészet kenyérkereset móddá alacsonyul; és ha honi müveinken meglátszik a napszámosság göröngye, ne a müvészetet, s ne is a müvészt vádoljuk, hanem keressük a hibát hibás szerkezetünkben. — A müvész ha remeket akar teremteni, évekig eldolgozik müvén, ugy de a müvészet csak a szellemnek ad lelki tápot, a testet sanyargani hagyja; — hát ha még e mellett az évek alatt készitett remekmü évekig a müvész dolgozó teremében kénytelen heverni, **) lehet-e reménylenünk illy intézkedések mellett, hogy valaki a müvészetért éhhalálra adja magát? — Azért szükségesek tehát a biztositó intézetek, hogy a müvész kenyere felől, — ha bár müvészetét kora gúnnyal illeti, vagy az avatatlanság megveti is, — biztositva legyen. A tudós hathat-e olly mélyen a tudományok sötét banyáiba, ha kezeit a kenyér botja nehezíti? — a találékony eszü leszállhat-e biztosan a kisérletek tenger fenekére, ha attól kell tartania, hogy a testi élet nehéz gondjai örökre a fenékre süllyesztendik? — Nem. Ezek szerint olly országban, hol biztositó intézetek nem léteznek, ***) tudomány, müvészet, mezőgazdászat, ipar, kereskedelem, mesterség szabadon és biztosan nem virágozhatnak: szükséges tehát, hogy legyenek tőkebiztositó és nyugdij-intézeteink is sat."

Szerkezetünk is legyen igazságos; maradjon találmánya kinek kinek az ő tulajdona, valamint egyéb vagyona, mástól ne raboltathassék el: azért országos törvény biztositsa kizáró szabaditékokkal, az elmeszüleményeket, ugy ha dúsaink csak külföldiekre pazarlandják is töméntelen minden fáradság nélküli befolyó jövedelmeiket, mellyeket a hon valóban munkás polgáraitól kiszínak, — lesznek mégis majdan vállalkozók, kik iparral föltört tenyerük után a mit fölöslegest gyüjtöttek, nem aljasságokra költendik, hanem fontolás alá veszik a találmány velejét, értékét meghatározzák, és roszszat nem gondolván sem föl nem tévén a tervezőről, kárát annál kevesbbé kivánják, inkább segedelmet nyujtandanak a föltalálónak józan terve kivitelére, s egy nagy hasznu iparág létesitésére, mert csak az iparos tudja azt, mi nagy fáradsággal történik ujat, tökéletest föltalálni. Szégyenlené valóban csak gondolni is azt, mint sem mondaná az illy találónak: barátom, formád, mindened, kész, látom, de a valósitásra pénzért esdesz, — pénzem nincs, — hanem add ide formáidat, majd betanittatom én embereimet, és hiszen formádat visszaküldöm, hadd tegyem a kisérletet." Igen is mond a találó, s ajánlom fölügyelésemet és igazgatni fogom. „Jaj, ugymond a dús: ugy sokba kerülne, csak egyszerün akarom, elküldök a formákért, elmennek azon embereim!" — Valjon lehet-e igy gondolkodni józanon, valakinek élte iparát igy semmibe véve azt önhasznára forditani akarni.

Továbbá még szól: „A biztositó intézetekről s azok hasznai s jótékony befolyásáról a közállomány s egyesek jólétére terjedelmes könyveket irtak a külföld tudósai; lehetetlen volna azért azokat e lap szük hasábjaira szoritani: azért elég legyen nekem azokat, — kiknél a kivihetési erő van — kérni, hogy biztositó-intézeteket siessenek mindenekelőtt emelni, még pedig minél kevesebbet de annál jobbat *) és a középpontban, mert a külföldön létező intézeteket is épen ez tette és teszi virágzókká."

Általán a biztositó-intézetek iránt hidegek nem vagyunk, s azért azokróli okoskodását helyeseljük B. urnak s ajánljuk is átolvasni s pártolni a fönt érintett czikkeket teljes kiterjedésükben; mindazonáltal azon fogalmunk: hogy a tüzkárbiztositás helyett épitvényeinkre nézve mindenesetre üdvösb leend a tüzkár-elháritási intézet olly háztető készitésével, mellyben miden éghető anyag hiányzanék; azért egy részről a közönség figyelmét izgatni el nem mulaszthattuk olly sok tökélyt igérő tárgy iránt, mellyet a ki látott, azt valósittatni minden ohajtotta mielőbb; — másrészről a pártfogás reményeiben megcsalatkozott, és igy meglehet elkedvetlenitett föltalálót bátoritani indultunk olly üdvös eszméjének ujabbi mozgalomba hozatalára, mig — daczára a keleti nép részvétlenségének mind az iránt a mi nem fénylik, nem tündöklik, vagy fönnen nem hangoztatik, — a józan ész nem győzend, s nem gerjed, e most megvettetett, de olly fölötte fontos czél elérésére, s épületeinknek minden fa nélkül éghetlen, csupán cserép födényekkel való befödésére. Csak azon pontjait hoztuk tehát itten föl B. ur biztositó-intézetek értelmezésének, mellyek az éghetetlen háztetők kiállitási társaságot mintegy közvetlen érintik. — Vajha a jégkároknak elmellőzésére szinte illy biztos módot mint a villámháritó után, a tüzkár-elháritás módját ajánlhatnók, mit majdmajd hittünk, midön az eddigi hosszu póznákra kitüzött szalmacsóvákkali kisérletek már már igérék a jéggel terhelt fellegeket kártalanitani: ugy véljük azonban, hogy természetvizsgálóinknak sikerülend ezt is föltalálni. Többen.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Azon hirekhez, mellyeket a „J. des Debats" a Portugaliábani segélyseregek előhaladásáról közöl, egy telegrapbi sürgönyt mellékünk, melly ma reggel érkezett Bayonneból, s pedig Concha tábornok által jun. 27én Oporto falai alatt irva, mellyben azt közli, hogy a junta hozzája fölhatalmazottakat küldött, miszerint a város az ostrom következményeitől megóvassék; ezt egy szerződés követé, mellynek erejénél fogva a spanyol seregek jun. 30án Oportoba bemenendnek, Donna Maria királynő kormányát helyreállitandók.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit." madridi levelezőjétől jun. 29-ről következő tudósitást tartalmaz: „Három nap óta a királynő nem jelenik meg többet, mint eddig, ipa s annak leánya kiséretében. A királynő egyedül kocsikázik ki és lovagol, az operát s bikaviadalokat meglátogatja, de minden kiséret nélkül, egyedül lovászmestere s inassaitól kisérve. Tegnap Don Francisco de Paula infans utasitást nyert, hogy a királyi palotát családjával együtt elhagyja és Buen Retiro kis palotába vonuljon, mig azon kérdés eldöntetik, ha valjon Spanyolországot, vagy csak a fővárost leend-e kénytelen elhagyni. — Ezen rendszabályok a ministerek javaslata következtében magától a királynétól származtak. Ugy látszik, hogy e titkos politikai társulat vezérei, mellynek ő is tagja vala, a nélkül, hogy annak tervükben tökéletesen beavatva lett volna, üléseiket az infans szállásán tartották, melly a királynő termeivel közvetlenül határos s az infánst igéretekkel s fenyegetésekkel arra birták, hogy

---

*) Be sok irígye volna akkor ezeknek, ha nem is több, annyi bizonnyal, mint most szánakozói és lenézői együtt véve.

**) Mint Szentpéterynk remekművei, csak a honon kivül találtak vevőre.

***) Kizáró szabaditék sem a föltaláló elmeszülötte s fáradozási érett gyümölcsének számára való biztositására.

*) A tüzkárt lehetlenitő intézetnél épületeinkre nézve jobb s czélszerübb biztositás csak nem lehetne.

befolyása által a királynőnél egy demokrata ministerium kinevezését eszközölje. Ezen kalandos esemény közelebbi körülményei még eléggé fölfedve nincsenek. Annyi azonban bizonyos, hogy a királynő ministereinek mindent fölfedezett, s ezek az infansnak a fejedelemnő közeléböli eltávolitását elhatárzák. A királynő tehát most magát családja összes tagjaitól elkülönözve látja, s minthogy a király még folyvást vonakodik neje palotájába visszatérni, és ennek egyedüli helyzete különféle illetlenségekre s tán pletykaságokra is szolgál alkalmul, tehát könnyen megtörténhetik, hogy Krisztina anyakirálynő ez alkalmat használva, leánya oldalához visszatérend s öt férjével kibékitendi.

Mult éjjel, ugy mint sz. Péter és Pál napjának előestején Madrid népessége a Pradon egész viradtig mulatott, tánczczal s egyébb zajos mulatságokkal töltve az éjt. Egy óra tájban a királynő is nyilt kocsiban minden kiséret nélkül megjelent. Némellyek észrevették, hogy midőn 3 óra tájban palotájába visszakocsizott, egy úr, kiben egy többször emlitett tábornokra ismertek, egy más kocsiba lépett, s az előbbi utját választá.

Az egykori carlista tábornok Arroyo, Estudiante-vel egyesült, kinek csapatja 110 lovasból áll; ezek egy része 24én Burgostól két órányira Ibeasnál mutatkozott, ezen carlista pártcsapatok mindnyáján egyenruhát viselnek s jól fölfegyverkezve vannak. Azt nyilvánitják a népnek, miszerint ők „a jogszerü trón visszahelyezését“ szándokolják, egyébiránt szigoru katonai fegyelmet tanusitanak s szükségeiket készpénzzel fizetik. A kormány a burgosi politikai fönököt gondatlansággal vádolá, s hivatalától megfosztá.— Cataloniában Port de Armentera közelében erős ütközet történt 250 carlista és a királynő seregei közt; az előbbiek hivatalos tudósitás szerint 21 halottat s csak egy foglyot vesztettek. A királynő seregei vesztesége pedig 7 halottra s 14 sebesültre tétetik. — Jun. 24-én hunyt el Alicanteban a 81 éves bibornok, Cienfuegos y Jovellanos sevillai érsek, ki a polgárháboru kezdete után nem sokára a kormány által Alicanteba számüzetett. — Valladolidból telegraph által azon tudósitás érkezett, hogy Concha tábornok 24én Oportotól csak egy mértföldnyi távolságra volt. A lázadók minden ellenszegülés nélkül a városba visszavonultak. A spanyol seregek számára a Douron élelmiszerek szerek szállittattak. Vinhaes portugal tábornok 21-én Evorat elfoglalta, s a lázadók által Setubalból elvitt pattantyusságot ott találta; 22-én a spanyol csapatok Morvao portugal határszéli várerősséget elfoglalták; 24-én este Badajoz estremadurai főkapitány e helyt elhagyva, 2 zászlóalljal, egy ezred lovassággal s 8 ágyuval következő reggel Elvasba megérkezett. Ugy látszik, hogy a spanyol kormány előlegesen valamennyi portugal erősséget el szándékozik foglalni.“

N.Britannia. London, jul. 3. Albert herczegnek ünnepélyes beiktatása Cambridgeban jul. 6án fog végbe menni. Victoria királynő férjét 5én fogja oda kisérni, s a magas házaspár a sz. háromság collegiumban fog leszállani. Az ülések végeig az udvar Wight szigeten mulatand, s csak augustus hónap sodik hetében fog megtörténni a Skocziába tervezett kirándulás.

O'Connell gyászünnepélye Rómában a legfényesebbek egyike vala, s alig emlékezni egyre, melly a köz részvét által annyira megható, s az egyházi intézkedések által illy fönséges lett volna. A római nép s annak élén a pápa idézék azt elő. Sant' Andrea della Valle egyház óriási portalja fölött O'Connell családczimerei emelkedtek, alattuk ez aláirás: D. O. M. Danieli O'Connello, regni Hiberniae columini et praesidio, maximorum operum immortali ob praeclara in Christianam rempublicam merita Ordo Populus Romanus suprema parentalium justa persolvit. Quisquis ades sive civis sive hospes pacem et requiem animae incomparabili adposcito mente pura. Az ajtóban pápai gránátosok állottak s a több száz lobogó gyergyáktól körülvilágitott magas gyászravatal mellett polgári örség őrködött. Egy pap, kitől kérdezősködtem, azt állitá, hogy Irhon nagy fiának szíve mára Santa Agata-egyházból elhozatott s a gyászravatal alatt nyugszik. A gyászalkaton ez vala olvasható: Sicuti sol refulsit in domo Domini. Alatta egy hoszu fölirat e kezdő-szókkal: Daniel O' Connellus pro ea qua fuit erga sedem Apostolicam observantia. Az egyház valamennyi ószlopai bibliai mondatokkal valának fedve, mellyek férfiui erényeit emlékezetbe voltak hozandók, u. m. Justitia indutus sum et vestivi me sicut vestimento et diademate; judicio meo oculus fui coeco et pes claudo (Job. XXIX. 14, 15); Sapiens in populo haereditabit honorem, et nomen illius erit vivus in aeternum (Eccl. XXXVII. 29); Clamaverunt ad Dominum, qui suscitavit eis salvatorem (IV. D. III); és Proverb. XVI. 1. sat. Az egyház lépcsöin árulgaták az ünnepeltnek arczképét s életleirását, mint egy szentét. A gyászmiseáldozatot mons. De Andrea mutatá be az örökkévalóság urának, mi alatt a „Requiem“-et Róma legjelesb virtuózai éneklék. Baluffi bibornok mondá el az „Absolve Domine“t, mire Ventura atya jeles gyászbeszédet tartott, mellynek vezér- s alapeszméjül e sz. szavak szolgáltak: Liberavit gentes. Mint mondják, maga ö sz. szentsége a pápa kivánta Baluffi helyett a „Absolutio“t elmondani, de az előtte való napi pásztori foglalkozással nagyon ki fáradt.

Francziaország. Páris jul. 3. A pairek kamrája tegnap a gyógyászati törvényjavaslat fölötti tanácskozást bevégzé, s azt 101 szóval 25 ellenében elfogadá. Későbbi tárgyalások következtében az utósó pontokban 6—12 hónapi börtönbüntetés mondatik a jogtalanul gyakorlókra; 6 napi egészen három hónapi börtönnel büntettetnek olly müszeresek, kik sebészi müszereket s kötöket orvosi engedelem nélkül kiadnak; végre 6 hónap—2 évi börtönnel s 300—3000 bündijjal lakolnak azok, kik szabadalom s orvosi utasitás nélkül gyógyszereket kiadni merészkednek. Sokan attól tartottak, hogy e büntetések a törvény értelme szerint a papok és az irgalmasnőknek a betegágynáli szolgálataikra is alkalmaztathatnak, azomban a kamra ezen aggályt az által vélte elháritani, hogy egy, Montalembert által javallott inditványt elfogadott, mellyben az ingyen s egyedül keresztényi szeretetből nyujtott betegápolás a büntető törvény határzatai alá nem tartozik.

A kamra jul. 3kai ülésében Jerome Bonaparte ex-király folyamodványa került szőnyegre. A tagok közöl többen Napoleon utósó testvérének kérelmét forróan pártolák, söt maga a pecsétőr Hebert a kormány nevében kijelenté, miszerint nem idegen a herczeg kivánságát betölteni annál inkább, mivel itt csak személyes kedvezményről van szó és semmi törvény eltörlése sem követeltetik, és mivel igéri, hogy minden politikai ármánykodásoktól távol kiván maradni.

Palmerston lord aligha találhatott volna jobb szert magát s Angliát népszerütlenné, söt gyülöletessé tenni Portugaliában, mint a Douro és Tajo partjaini közbenjárás által. Ez kibékiti a francziákat azon rész csekélységével, mit Francziaország e dicső békekötésben vesz. Párisban sokat kaczagtak azon könnyüség fölött, mellyel Hume a parliamentben elutasittatott, eleget kaczagtak a britt-portugal rokonszenvek fölött, mellyeket Macaulay-nak a távol századokból előidézni telszett, nevettek végre azon komolyság fölött, mellyel ez állitá, hogy későn határzák el magukat a közbenjárásra, megakadályozandók, miszerint Franczia- s Spanyolország egyedül, Anglia nélkül közbenjárhasson. Azt jól tudják, hogy a britt közbenjárás azon perczben már kicsinált dolog vala, midőn a királyi házaspárnak Lissabonban britt segély igértetett. Ezen igéret ugyan nem a britt statustitoknoktól származott, de itt jól ismerték Palmerston lordot, s jól tudák, hogy ez ép annyit, söt még többet jelent, mintha attól magától jött volna. Az eredmény eléggé megmutatá. — A spanyol ministeriumnak, Montpensier herczegnő Spanyolországbani trónörökösödési joga fölötti nyilatkozata, Londonban gonosz benyomást tőn, s tartani lehet attól, hogy Broglie herczeg állása ez által nehezülni fog. Egyébiránt ez ügyben szólani a cortesnek van joga.

Páris, jul. 4én. A követek kamrájának tegnapi ülése ismét a leghevesebbek egyike vala. A libanoni keresztények és druzok folyamodványa került szőnyegre, mellyben Francziaország oltalmáért esdenek, s a véleményező bizottság javaslata szerint a cabinettanácsi elnökhöz s a külügyek ministeréhez utasittatott. Átalános zajt s ingerültséget okozott Quatrebarbes ezen nyilatkozata: „Ha a restauratio még léteznék, ugy a libanoni keresztények szabadok lennének.“ — A „J. des Debats“ ezen libanoni folyamodvány s az általa előidézett vitatkozások fölött következő megjegyzést tesz: „Az egész kamra, ugy szinte a kormány is könnyen csatlakozhatott volna az előadó Daru gr. által olly nemesen s illő hangon nyilvánitott rokonszenvekhez; s talán levantei hitsorsosinkra nézve jobb lett volna, ha a vitatkozás ezen egy hangu beleegyezésre szoritkozott volna. Nagy erőködések tétettek a külügyek ministerét kényszeritett viszatartozkodásából kiüzni, de nem a sikerült, s mi ehez a ministernek szerencsét kivánunk. Arról panaszkodnak, hogy a kormány nem egészen kész jelszavakat hozott a szószékre, a mennyiszer csak ezen kérdés megérintetett. Csak az ellenzéknek jutott osztalékul illy kényelmes s röviden szerkezett politikával birni. Ő neki kevesebbre nincs szüksége, mint egy keresztes hadra vagy a navarini csatára vagy conventpoliticára. Illykép oldatnak meg minden kérdések mától holnapig. Cremieux kinek szerencséje volt az egyiptomi basával mulatni, megemlité, miszerint Syria e nagy fejedelem uralkodása alatt tökéletes csendet s békét éldel. Ez nem ragad bennünket csodálkozásra. Mehemed Ali Syriara ugyan azon politikát alkalmazza, millyen a convent Francziaországban uralkodni engede, tudni illik a rettegést. Ubi solitudinem faciunt, pacem appellant. Épen mióta Syriaban nagyobb szabadság létezik, nagyobb anarchia is uralg. Libanonban most nagy rendszerezési mü készül; de ezen müvet egy nap alatt nem fejezhetni be, s minden béketüretlen s idétlen beavatkozás csak megzavarhatná s megakadályozhatná az egészet. Mindenki azt ohajtja, hogy Libanonban egyetlen egy s keresztény hatalom alapittassék, csak hogy ennek nem szabad homokra épittetnie s annak alapjait előbb a népesség szellemében s szokásaiban kell megszilárdulni hagyni.“

Az oportói juntának meghódolását, nemkülönben Abd-el-Kader-nek a maroccoi császár seregei fölött kivitt győzelmét a „J. des Debats“ erősiti. Az emir a császári seregek vezérét Kaid El-Hamar-t elfogva, mint „lázadót“ lefejezteté. Bedeau tábornok algiri ideiglenes főkormányzóvá neveztetett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar gazdasági egyesület. A gyümölcstenyésztés országos előmozditása érdekében ezennel a tisztelt helyhatóságok, urodalmak és fiók-egyesületek fölszólittatnak, miszerint azon derék hazánkfiait, különösen a lelkészek és néptanitók sorából, kik a gyümölcstenyésztés terjedése s a népnek e hasznos mezei iparágban tettleg tanusitott támogatása által méltánylást érdemlő tekintetet vivtak ki magoknak, a m. gazd. egyesületnek f. e. october 15kéig névszerint bejelenteni, s az illetők érdemeire vonatkozó okleveleket is hozzá csatolni sziveskedjenek. Pesten julius 2kán 1847.
Török János m. k. egyesületi titoknok.

Magyar gazdasági egyesület. Fájdalmasan tapasztalá a legközelebbi egyesületi közgyülés, hogy tagtársaink közül alapitványi kamataikkal s illetőleg részvényeikkel a multra még számosan tartozásban vannak. — Miután alig képzelhetni az ország olly vidékét, honnét Pestre, nem véve a postákat, országos vásárok alkalmával pénzküldésre biztos alkalmat szerezni nem lehetne, — tagsági dijaikkal tartozásban lévő tisztelt hazánkfiai közgyülési meghagyásnál fogva ezennel teljes tisztelettel fölkéretnek, a lefolyt évekre vonatkozó illetőséget a legközelebbi hónapban tartandó pesti Jánosfővételi vásárig az egyesület pénztárába (üllői uton gr. Károlyi házban) bizonyosabban befizetni, minthogy ellenkező esetben az egyesület kényszerülve látja magát a kötelező aláirás által nyujtott fájdalmas behajtási eszközökhez folyamodni, életbe léptetvén egyszerzmind azon közgyülési határozatot, mellynél fogva a lefolyt évi tartozások kiegyenlitéseig minden tagsági jogok gyakorlata fölfüggesztetik. Pesten julius 2kán 1847. Török János m. k. egyesületi titoknok.

Gabonaár (váltó garasokban).

Pest julius 13én (pesti mérő.)

	Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
A hajokon és raktárokban.	450-460	——360	———	——220	120-130	280-300
Piacziár.	Idei. 400-430	Tavali. ——300	Idei 280-290	———	Tavali. 120-121	Tavali 250-260

Lotteriahuzás.
Bécsben julius 10kén: 54. 38. 42 23 36.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

522. szám 1847.

Péntek jul. 16

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket felvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — Mit tegyünk, hogy az inséggel könnyebben megvívjunk? — Figyelmeztetés a kir. József-ipartanoda iránt. — Törvényhatósági tudósitások. Tornából és Trencsénből (közgyülés). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek. (Bajáról). — Gyakorlati magyar nyelvtan nép- és ipartanodák számára.

Külföld. Portugalia Spanyolország. N.Britannia. Francziа-, Olaszország. Sveicz.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a sopronyi társas káptalanban a köv. kanonokokat u. m. Tauber Ferenczet olvasó-, Mnich Ferenczet éneklő- és Gruber Ferenczet őrkanonokká; továbbá Varga István ungvári plébánust a szatmári püspökségben ungi főesperessé; végre Mariassevich Béla verbovszkói plébánost a novii káptalan kanonokává kinevezni legkegy. méltóztatott.

Loydl Mihály moldvai bányagondnok bányaérnökké, Ivaczkovicz Mátyás k. bányagyakornok moldvai bányagondnokká, Ruth Ferencz k. bányagyakornok pedig oraviczai bányagondnokká alkalmaztatott.

A nmlgu magyar kir. helytartótanács a kebelbeli számvevőhivatalnál meghalálozott Balogh Ferencz számtiszt helyett eddigi számjegyző Csillagh Józsefet számtisztté, Mannert Ferenczet számjegyzővé, Balogh Henriket járulnokká és Szuppán Manót díjasgyakornokká nevezte ki.

Rauen Ferencz Gusztáv, felső bieberstollni harmadosztályu k. bányagondnok 2-od osztályu bányagondnokká; Prudberger József körmöczi k. bányagondnoki segéd amannak helyébe harmadoszt. bányagondnokká; továbbá Pech Antal k. bányagyakornok körmöczi bányagondnok-segéddé; végre Schultze László sebeshelyi vasmü-ellenőr az ugyanott megürült pőrölydegondnoki állomásra lön alkalmava.

Mit tegyünk, hogy az inséggel könnyebben vivjunk?

Hirlapjaink rakvák országszerte reánk sulyosodott inség leirásával, telvék azon siralmas szükség fohászival, mellyek annyi meg annyi ezerek kebeléből merülnek föl; de ha ez évi közönséges szükségről mélyen hallgatnának is hirlapjaink, saját tapasztalásunkból tudjuk, látjuk, ismerjük számtalan embertársaink azon siralmas állapotát, melly az éhség marczangolta sápadt arczulatokban tükrődzik; — és nem hiszem, hogy lehetne szív, mellyet e szomoru látvány szánakodásra ne fakasztana; — ugy vagyon.

Igaz, hálaérzettel kell elismernünk számtalan emberbarátoknak e tekintetbeni nagylelküségét, és az éhenhalástól megmentői készségét; igen, köszönetet kell szavaznunk több kegyes uraságoknak azon szeretetteljes eljárásukért, melly szerint fölkarolva a jelen szükséget, jótevő angyalkint léptek föl a közinség enyhitésére — ez mind igaz; de ha elismerjük is, hogy a tehetség szerinti jótevőség és segitségnyujtás örök kötelességünk marad; mégis meg kell vallanunk, hogy legnagyobb jót akkor cselekszünk, ha olly módokról gondolkodunk, mellyek által ha tökéletesen minden szükséget el nem mellőzhetünk is, (mert ez tökéletes lehetlenség) de legalább elviselhetőbbé tehetünk, és ha reá szoktatjuk a köznépet, hogy saját együttmunkálódása által jövőjéről gondoskodjék — ha éreztetjük, milly édes azon falat, melly által éhségét szüntetheti, habár az véres arczcseppekbe kerül is. — Megvallom, e tekintetben legczélszerübbnek tartom a takarék-magtárak fölállitását, mit már több lelkes uraságok teljesitettek is. — Igen, de ha sok próbákat föl nem hozok is, mindenki elismeri, hogy illy magtárak fölállitása sok helyeken több okoknál fogva teljes lehetetlenség. Én ugyan csak egy porszem vagyok és sokkal kisebb, sem hogy valami nagyszerü terveket képes volnék fölállitani; — de mégis, mint érző és gondolkodni tudó lény, bátor vagyok, — ha a t. szerkesztőség hasábjaiba érdemesiti, egy csekély javaslatot az olvasó közönség elébe bocsátani. — Ha ismerjük köznépünket, meg kell vallanunk, hogy azon javaslatok, mellyek eddig adattak, hogy t. i. mindenki nélkülözhető vagy épen fölösleges gabonáját a közös magtárba tegye — nem a legczélszerübbek, és csekély nézetem szerint nem is igen kivihetők; mert tudjuk, milly nehezen ad abból a pór, mit maga számára csürébe takaritott; — azután sokan, igen sokan majd azt mondanák: nincs nélkülözhető vagy fölösleges gabonánk; és nehéz is megitélni másnak egyéni szükségét; és igy a dolog igen nagy bajjal van összekapcsolva. Csekély nézetem szerint talán czélszerübb és átalánosan kivihetöbb volna az: ha minden község erejéhez képest aratást vállalna, mellyet közös erővel megtenne, és az aratő-rész a közszükségre fordittatnék. Már miért ne lehetne ezt megtenni, minekutána tapasztalásból tudjuk, hogy több protestans községek illy közös aratásból maguknak imaházakat, lelkészlakokat sat. épitettek? — Igaz, hogy nehéz a köznépet valami ujra, szokatlanra birni, habár az legnagyobb hasznára szolgál is; mert ritkán tud jövendőjére egy fontos pillanatot vetni. — Én azonban a köznépet még mindig ugy tekintem, mint kiskoruságban levőt, melly mindenkor a maga hasznát sem látja be — és itt igen üdvözleném a nemes megyei tisztviselő urak közbenjárását, kiknek mint népatyáknak joguk söt kötelességük is még erő-hatalom által is a népet saját javára szoritani. Ez csak eleinte szülne nehézséget, utóbb a nép belátván hasznát, maga keresne aratást; aratásról pedig busulni nem kell, mert tudjuk, hogy még szomszéd helységekből söt vármegyékből is jönnek aratók, és kapnak dolgot; pedig hiszem, hogy minden földes uraság inkább a maga jobbágyainak engedi mezejét, mint idegeneknek. — Hogy illy aratásból nem megvetendő gabnamennyiséget lehet nyerni, kitetszik, ha p. o. veszünk helységet, mellynek ezer lakosi vannak; ebből a közdologra naponkint kétszázan kiállhatnak; és ha föltesszük, hogy egy iparkodó arató naponkint csak két keresztet arat is, már lészen négyszáz kereszt; ebből az arató rész, a nyolczadikat számolva, leszen ötven kereszt. Középtermésben buzát rozsot átalában véve egy egy kereszt megad egy pozs. mérőt, és igy egy napi kereset lészen ötven pozs. mérő; ebből levonva szinte a nyolczadik cséplő részt, marad 43¾ pozs. mérő; ha most ezen aratás csak három napig folytattatik is, lészen az egész 134¼ pozs. mérő, már pedig ki nem tudja, ennyivel is hánynak lehetett volna szükségét csak keveset is enyhiteni! ha pedig éhség nincs, mit az Isten ne is adjon, akkor ezen gabnát más szükségére fordithatja, csak hogy egy évre legalább mindig előre ellátva legyen. Igaz, hogy valamint minden sinórmértékül fölállitott számolás több vagy kevesebbet hiányos, ugy ez is az lehet, mert a körülményekhez képest jöhet ki több vagy kevesebb, hanem érjen mégis annyit, mennyit érhet vagy mennyiben elfogadható. — Már most mi a magtárakat illeti: mivel ezek nem mindenütt fölállithatók, nem is épen nélkülözhetetlenek, mert vannak minden helységben jólelkü emberek, kik szoros ellenőrség mellett padlásukra engednék hordani a nyert gabnát. Itt különösen fölszólittandóknak vélném a lelkészeket, hol ezek vannak, mert ha átalában nem is, de többnyire még is ezeknek van tágasabb lakásuk; és jót állok minden hivataltársamról, hogy ezen felebaráti szeretetet a legnagyobb készséggel gyakorolná. Még itt az a kérdés merülhetne föl: ki tisztogatná, ki rostálgatná a közös gabnát, hogy a zsizsik bele ne essék? ezen is lehet segitni, mert minden községben vannak olly elaggott nőszemélyek, kik aratni nem mehetnek, tehát ezeket ide lehetne alkalmazni, mit igen könnyen megtehetnének. — Igaz, hogy itt is bukkanunk nehézségekre, de e föld tekéjén csak képzelni is lehet-e nehézség nélkül kivihető vállalatot? —

Reperger Pál, nágocsi plebánus.

Figyelmeztetés a kir. József-ipartanoda iránt.

Az iparértelmesség, — egyik hatalmasb tényezője a nemzeti jólétnek, — közoktatási rendszerünkben eddigelé képviselve nem volt, mert elemi tanodáinknak szük köre az olvasás, irás, számvetés, első szabályaira, általános ismeretekre szoritkozott; felsőbb tanintézeteink pedig, — mellyeket reál-tanodák hiányában körülbelől 30,000 ifju látogat meg évenkint, — inkább humanisticus és elméleti, mint gyakorlati irányuknál fogva egyházi és világi hivatalnokokat, ügyvédeket, gyógyászokat, képeznek, ámbár növendékeiknek egy ötöd része alig képesittethetik, alig juthat hivatalokra, egy másik ötöd része több mint elég pörös ügyeink védelmére, egészségünk ápolására; és igy felsőbb tanodai ifjuságunknak három ötöd része téveszti el életirányát, midőn reál-intézetekben iparértelmes, és müvelt, értelmes, munkás, saját, és a hon jólétét előmozditani képes polgárokká neveltethetnék, s fejledező iparunknak értelmesb kezelöit nem volnánk kénytelenek külföldről édesgetni hazánkba.

Ő császári kir. felsége legkegyelmesebb urunk, királyunk, honunk iránt viseltető atyai szeretetének legmagasb gondjai közé számitván a közoktatásnak ezen hiányait, az elemi tanodáknak, söt az egész tanulmányi rendszernek czélszerübb szerkezete által pótolni, legkegyelmesebben elhatározni méltóztatott, hogy az elemi, és felsőbb tanintézeteink között létezett hézag ipartanodák által kitöltessék, honosaink minden osztályainak alkalom szolgáltassék, mikép egyéni czélukat szintugy, mint a hon követeléseit kielégitő oktatást nyerhessenek tanintézeteinkben. — Illy magasztos királyi kegyelemnek, s gyengéd atyai szeretetnek záloga a m. e. sz. andrásho 1én megnyitott kir. Józsefipartanoda.

És már az intézetnek első évében megértette ifjuságunk a magasztos királyi szándokot; mert nem csak számos elemi, s középtanodákat, de bölcsészeti és jogi tanulmányokat végzett, söt az iparnak némelly ágaiban foglalatoskodott ifjak, s férfiak élvezik a zsenge, de egy honi öszmüintézetnek már is csirázó magvait magában foglaló, ipartanoda oktatásait; — és már mutatkoznak a növendékek között talentumok, mellyek kitürö szorgalommal párosulva örvendetes eredményt reményltetnek.

A királyi József-ipartanodának felsöbb osztályai f. é. mindszenthó 1-jén megnyitandók levén, czélszerünek tartja alulirt a tisztelt közönséget következendökről értesiteni:

A királyi József-ipartanoda szerkezetének rövid vázlata:

A kir. József-ipartanodának legfelsöbbleg kitüzött czélja és rendeltetése, a reál-tudományoknak alapos, és lehetöleg terjedelmes tanitása által honunkban az iparértelmességet kifejteni, ifjuságunknak alkalmat szolgáltatni olly ismeretek szerezhetésére, hogy az iparnak bár mellyik ágát választaná pályául, azon eredményteljesen müködhessék. A kir. József-ipartanoda, honi iparunk ágaihoz képest, három osztályra szakad, ugymint a mezei gazdaság — iparmütan — és kereskedelmi osztályra, mellyeknek mindegyike két két évi tanfolyamot foglal magába. Ezen osztályokat megelözi az egy évi elökészitö v. is alaptudományok folyama, mellyet kielégitö elömenetellel elvégezni kötelesek mindazok, kik a felsöbb osztályok rendes tanitványai közé kivánnák magukat besoroztatni. Az elökészitö tanfolyam rendes tanitványai közé csak olly egyének fognak fölvétetni, kik tanodai bizonyitvánnyal igazolhatják, hogy a felsöbb elemi tanodák két évü negyedik osztályát kivánt sikerrel elvégezték, s legalább is a 13ik életévet meghaladták; olly ifjak, kik az elemi tanodák három évi folyama után a középtanodáknak több osztályait hallgatták, továbbá, mesteremberek, müvészek, kereskedök az elökészitö osztályba csak akkor fognak fölvétetni, ha a felsöbb elemi tanodák két évü negyedik osztályát pótlólag elvégezendik, vagy a mennyire korosabbak volnának, magokat vizsgálat alá vetvén, képességet tanusitandanak az elökészitö év tanulmányainak kellö fölfogására. — Felsöbb tanodákat végzett, vagy az iparnak valamelly ágában már müködött egyéneknek, a mennyire szükséges elöismere-

tekkel birnának, meg fog engedtetni, miszerint a kir. Józsefipartanoda bármellyik osztályának egy, több, vagy minden tanulmányait, mint rendkivüli növendékek,szabad választásuk szerint hallgathassák, s a mennyiben az előadásokra szorgalmatosan megjelentek, próbatételt is adhassanak.

A tanulmányok fölosztása: A.) Az elökészitö évben: 1ör közönséges és kereskedelmi számvetés hetenkint 3 óra; 2-or betüszámtan, és elméleti mértan hetenkint 5 óra; 3or ásvány, növény, s álattan hetenkint 5.4er fogalmazási elökészület hetenkint 4. 5-ör németnyelvtan hetenkint 3. 6or a rajzolásnak azon neme, melly a növendékek egyéni czéljainak megfelelend hetenkint 6. B.) A gazdászati osztály. Első évben: 1ör elméleti, és gyakorlati mértan hetenkint 5 óra; 2or ábrázaló mértan, és a polgári épitészet elemei hetenkint 4.; 3-or természettan 4.; 4-er számadolás (rationaria) 3.; 5-ör rajzolás 5. — Második évben: 1-ör általános és iparmüi vegytan hetenkint 5 óra; 2-or erömütan 3; 3-or polgári épitészet, s vizmütan 4; 4-er mezei gazdaságtan 5; 5-ör a tanév első felében az urbér, és a mezei rendörségről szóló törvények magyarázata 3; — C) Iparmütani osztály: első évben: 1-ör elméleti, s gyakorlati mértan hetenkint 5 óra; 2-or ábrázoló mértan, s polgári épitészet elemei 4; 3-or természettan 4; 4-er kereskedelmi számvetés 4. 5-ör rajzolás 5. Második évben: 1-ör általános, és iparmüi vegytan hetenkint 5 óra. 2or erömütan 3. 3-or polgári épitészet s vizmütan 4. 4-er iparmütan 5. 5-ör rajzolás 5. D.) kereskedelmi osztály első évben: 1-ör kereskedéstan hetenkint 4 óra; 2-or kereskedési számvetés 4. 3-or termesztményi áruk ismerete 3. 4-er kereskedelmi földleirás 3. Második évben: 1-ör kereskedelmi irásmód hetenkint 3 óra; 2or kereskedelmi könyvvitel 4. 3-or váltójog 3 óra.

Mint rendkivüli tárgyak a növendékek által fizetendö mérsékelt dijért hetenkint három három órán át fognak taníttatni, az olasz, — franczia, — és angol nyelvek. A szépirás minden dij nélkül taníttatik addig is, mig a rendes tanulmányok közé soroztatnék.

Oktatási nyelvül minden osztályban a magyar nyelv fog használtatni. — A tanév kezdödik mindszenthó elsején. —Karácson Mihály m. k. tanulmánybizottsági ülnök, mint a kir. Józsefipartanoda ideigl. igazgatója.

TÖRVÉNYHATOSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Tornából, junius 26. Föispáni helyettes ö mga junius 7kén megnyitván évnegyedes közgyülésünket, üléseink a törvényszékekkel egyetemben mintegy tizenhárom napig tartottak... A törvényszékeken csak három napig elnöklö föispáni helyettes ö mlgát, továbbra első alispánunk váltá föl . . . A szönyegen forgott tárgyak közöl, nevezetesebb azon intézvény, mellyben a nmgu m. k. helytartótanács által a megye a katonatartásra szolgálandó szerek szabályszerü s teljes mértékü kiadására köteleztetik.... A factum ez: tavaszkor adózóink éhinséges sorsát egy fölirásban fölterjeszténk, mire leérkezett a nagyméltóságu m. k. helytartó tanácstól egy intézvény, és a lovas katonaság számára járandó zabrészlet felének megadásától fölmentetett e megye; egy időre azonban hozzánk érkezék kir. biztos b. Vay Miklós ö nmlga, és a megyének az éhezök fölsegélésére kölcsönöz 2000 pftot négyes kamat mellett, és 1500 pftot minden kamat nélkül katonatartásra, ugy hogy 6 év alatt tizenkét részben visszafizessük; erre már aprilisben egy más intézvény a katona-tartásra adandó élelmiszerek teljes mértékbeni kiszolgáltatására szólitott föl; mi mindjárt rögtön gyülést tartánk s az előbbi intézvényhez ragaszkodva, elhatároztuk: hogy továbbá sem adandjuk ki az elengedett félzabrészletet a lovas katonaság részére, és jelenleg ismét egy más intézvény által fölhivatunk, hogy szabályszerüleg teljesitsük a katonai élelmiszerek teljes mértékü kiszolgáltatását. Mintegy hárman javalák, hogy a gabonának magas ára miatt a félzabrészletet ne adjuk még meg, mi is helyesléssel fogadtatott; de másod alispánunk a dolog állásának alapos földeritése után, s azután: hogy kir. biztos ö nmga a megyének a kivánt öszveget kölcsönözvén, az élelmiszerek megszerezhetése eszközét a katonaság számára birjuk, lehetetlen az intézvényt el nem fogadnunk; azt határoztuk: miként az élelmiszereket a katonaságnak egész mértékben kiadjuk ugyan, de egyszersmind megkérjük a nmgu helytartó tanácsot az iránt, hogy az adózók súlyos állapotának tekintetéből a nagyobb tömegbeni kiszolgáltatást nem teendjük... Ama intézvényt pedig, melly által az 1802: 21. t.cz. 3 §a teljesitésére köteleztetünk, szivesen vettük... Borsod és Csanádnak valamint Ugocsának körlevele is a nádorválasztás iránt, minthogy ez érdemben már végzésileg kimondtuk akaratunkat, tudomásul vétetett... Gömörmegye megkeresvén bennünket, hogy megyénk kebelében lakó ns Chászár Károly vagyoni állapota felöl adnánk fölvilágositást; mire válaszoljuk: minthogy a szolgabirónak ez iránti jelentése általunk alaptalannak találtatván, G. J. föszolgabirónak meghagyatott, hogy Chászár Károly vagyonbeli állapota felöl megesketett tanuk által tett vallomások szerint jelentést tegyen.

Gömörmegyének panaszára, hogy az általunk 1846dik évi oct. 8kán tartott tisztválasztásnál, részükről küldöttségileg itt megjelent nemnemes egyéneket, a szavazatszedö választmány szavazni nem engedte; határoztuk: miként a Gömörmegye által fölhozott eset senki által nem jelentetett föl; azonban valamint a mult alkalommal föltettük Gömörmegyéről, hogy alkotmányos jogainak gyakorlatára küldötteinek csak ollyakat nevezett ki, kik e joggal a törvény értelmében élhetnek, nem pedig letiltatnak; ugy ezt jövendöre is megkivánjuk.... Egy tornai urodalmi zsidó, a haszonbér fölött támadható kérdésekben az urodalmiszék biráskodása elismerésére lekötelezvén magát, nemhogy csak a tisztiszék elébe számolás végett megjelenni vonakodott, hanem illetlen feleselésekre is vetemedett, miért is sanyaritás nélküli fogsággal fenyittetett meg a tisztiszék által; a zsidó felesége az alispánhoz futott, s ez a zsidó szabadon bocsáttatását fenyegetve követelé a kormányzótól, de azért az urodalmi kormányzó mindjárt nem bocsátá el a zsidót; a zsidóasszony ismét nyakra före az alispánhoz rohant, erre az alispán egy szolgabirót Tornára küldött, hogy a kormányzót megintse és a bezáratás okát nyomozza ki; mire azonban a föbiró Tornára érkezett, a zsidó már szabadon találtatott... A katona-élelmezés tárgyában ekkorában rögtönzött gyülésünk levén, a zsidó panaszát beadá a megyére; mit némellyek közkereset tárgyává akarták kovácsolni az urodalmi kormányzó ellen; azonban e gyülésen mind az alispán, mind a kormányzó beadván declaratióját, kitünt: hogy a tárgy csekély, azért közkereset tárgya nem lehet; az urodalmi kormányzónak azon tette, hogy az alispánnak nem felelt, mulasztásnak jelentetett ki, s a zsidó magányper utjára utaltaték . . . Ezen a gyülésen táblaztaték be a tornai urodalomra Vodjanert követöleg illetö 670,000 pftos kötelezvény; bár K. S. első alispán ez ellen tiltakozott, minthogy egykori ideiglenes gondnokságaérti járandósága még az urodalom által neki kifizetve nincs, és sürgette a megyei határozatnak betábláztatását, melly neki a jutalmat megszabá, miután a gondnoki fizetés törvényszerüleg is elsöbbséggel birván a kifizetéseknél, a kivánt megyei határozat betáblázása szükségtelennek találtatott, de még is az elnök iránti tiszteleti engedékenységből betábláztatott, minthogy K. S. igen sürgette... Erre fölkerekedik a tornai urodalom is, és K. S. alispán ur ellen néhány ezer forintról szóló kötelezvény betábláztatását kéré, mit az adós kikerülni akart ugyan, de nem sikerült; annálfogva tehát inditványozá K. S., hogy a gondnoki jutalmát elrendelö megyei határozat végrehajtása végett szolgabiró küldessék ki; voltak imillyen amollyan súlyu pártólói, s voltak, kik nem akarták vitatni: valjon miután az urodalom csöd alatt állván s a kancellária által közzé tett s megrendelt zár következtében a kinevezett gondnoknak az ideiglenes gondnok átadván a hivatalalt, az ideiglenes gondnok jutalmát a megye illetékesen határozta-e el? Végre inditványozá másod alispán ur: hogy miután a volt gondnok ur, a pénztárt két évvel elöbb adta át a föméltóságu kancellária által kinevezett gondnoknak, mintsem a volt ideiglenes gondnok ur a megye többszöri követelésére számadását beadván az megvizsgáltatott, s járandósága a megye által elhatároztatott volna, azért nem jó leend, ha a szolgabiró csak amugy végzésileg oda küldetik, hanem kéressék föl a mostani gondnok eme járandóság kifizetésére, s a további intézkedés maradjon azon időre, a midön felelet fog érkezni a jelenlegi gondnoktól; mi is határozattá vált... Ezek után még jelenté egy alszolgabiró hogy, D. I. ellen több szóbeli elötte lefolyt pörben megmarasztaló itélet hozatván, a tornai urodalom a végrehajtást már árveréskor akadályozá; karhatalmat kért az alszolgabiró s megadatott; azonban a tornai urodalom igazgatója a gyülés elött kijelenté: hogy D. I. jószágát töle és testvéreitöl osztatlan állapotban s a tornai urodalom birtokossától föltételes zálogban birta, a foglalás után ugyan mindazáltal a felek megnyugtatásával visszaváltván azt; egyedül azért állott ellene a végrehajtásnak, nehogy idegennek jutván birtokába, mind inkább bebonyolitassék a jószág; s D. I. is osztályrészére esö biróilag elitélt öszveget kifizetni ajánlá; utóbb azt a biróság kezébe le is tevén, a karhatalom szüksége megszünt... Számos országgyülési tárgyak a választmányhoz utasittattak; a választandó országgyülési követek napidija egyegy aranyban határoztaték meg... Az éhségben szenvedök élelmezéséről még csak fölületes jelentés tétetett. A scontro fölolvastatván, szomoruan kelle tapasztalnunk, hogy a választmányok leginkább hátra vannak jelentéseikkel; és szerettük volna az első alispánnak jelentését is a megye állapotáról hallani..... Jövö évnegyedes közgyülésünk aug. 3án fog megkezdetni.

Trencsénből. Trencsén julius 7. 1847. Évnegyedes közgyülésünk junius 30án vette kezdetét közszeretetü föispánunk elnöklete alatt. A szönyegre került tárgyak közöl legérdekesbek voltak a következendök: ugyan is hitelesitetett azon kisgyülési jegyzökönyv, melly a mostoha termés következtében országszerte, de leginkább megyénk felsö vidékén nyomasztó éhség enyhitése iránt rendelkezni, volt kitüzve. Azután kiemeltetett, s háladatosság jeléül a jegyzökönyvben örökitetni határoztatott nyitrai püspök ő méltóságának azon adakozással összekötött föpásztori szorgalma, mellynél fogva ő méltósága hiveinek nem csak anyagi jólétéről, azok közt 20,000 váltó ftot osztván ki konyhák föllállitására, gondoskodott, hanem mint föpásztor, hogy híveit az inséges vihar közepette erkölcsi sülyedéstöl megmentse, személyesen jelent meg megyénknek legmostohább részein, nem tekintvén az ott uralkodó hagymáz ragályos nyavalyát, atyai tanitásával, vigasztalásával s a bérmálás szentségének kiosztásával szellemileg is fölsegité. A föbirák jelentéséből, ámbár első alispán ur megjegyzése szerint sok jótevönek neve s adakozása kimaradt belöle, örömmel tapasztalható még is minden emberszerető, miszerint megyénkben az emberiség iránti részvét nagyobb polczon mutatkozik; igy gr. Königszegh nagyobb pénzösszegen kivül 200 kila árpát osztott ki jobbágyai közt, Vágon túl pedig az éhezök számára konyhát állitatott. Motesiczky József 200 kila árpát osztott ki, és munka által alkalmat nyujt jobbágyainak pénzkeresésre. Letniczi urodalom 2,400 kila árpát kamat nélkül s sokat ingyen osztott ki. H. Eszterházy 2000 pozs. m. árpát, annyi zabot, tavaszi áron, visszatérités mellett. Ullman Móricz és László azon 4,000 pfton fölül, mellyet, reményljük, kamat nélkül fogott ajándékozni megyénknek, még 300 pfttal toldotta meg ajándékát, és 300 egyént részint ingyen, részint munkával lát el. B. Sina 2,000 pft. és 300 p. m. zabot, meg burgonyát, és szalmát akár keszpénzben, akár munkábani visszatérités iránt osztott ki, és a valódi koldusoknak naponkint 7 kr. v. alamizsnát egyénenkint osztat ki; gr. Csákynö 1,400 egyént táplál naponkint ingyen, és sokakat munkával lát el; gr. Zay 3,000 fr. p. ajándékozott megyénknek, hogy az a Zay-ugrócz felé vezetö utra fordittassék. Motesiczky Pál szinte több egyént tart konyhával, és hogy a henyéléshez megszokott tót népünknek legyen keresetmódja, fát vágat jutányos áron. Primás ö herczegsége szinte megyénknek is ajándékozott 200 p. fr. Vegyék ezen jó urak felebaráti szeretetükért a közönség elött hálás köszönetünket. Igy tehát ujig meg volna mentve szegény népünk az éhhalástól, de ha azt vesszük tekintetbe, hogy ezen öszvegek nagyobb része kölcsön adatott, és azért csak jelenleg szolgál segitségül, más részről pedig megyénk felsö része mostoha fekvésénél fogva soha sem termeszt többet, mint a mi a népnek egy évre nyujt eledelt, azt kell természetesen következtetni, hogy népünk ismét oda jut, a hol most van, ha a kölcsönt visszsza kell adni, ennek tehát most kellene valahogy elejét venni.

Minthogy még igen sok tárgy vizsgálatlanul hátra van, 23ik augustusra törvényszék rendeltetett, ennek folytán Kubicza Pál aljegyzö ur inditványozta, miszerint sürgetné a megye egy harmadik ügyvédnek a megyei pénztárbóli fizethetését, a miért már egyszer siker nélkül folyamodott a megye a helytartótanácshoz; de minthogy ehez ismét kevés remény lenne, a szükség pedig elkerülhetlen, másod alis-

pán ur ezen ügyvédnek fizetését a nemesi pénztárból inditványozta, a mi 150 fr. p. meg is alapítatott; meghagyatott egyszersmind az ügyvédi hivatalnak a jegyzői hivatallal, hogy hatáskörét határozzák meg. — Az országgyülési tárgyakkal munkálkodó választmány aug. 30-kán fog összeülni, a miről most rendelkezni még korának mondá Bacho főügyvéd ur, minthogy ennek munkálkodását, a királyi előadások, irányától el fogják ütni; ennek ellenében fölhozatott, hogy a királyi propositiok nagyon általánosak szoktak lenni, és igy semmi vagy kevés irányt adhatnak; de nem csak a királyi propositiókban előterjesztett tárgyakkal, hanem más tárgyakkal is kell foglalatoskodni a választmánynak, ennél fogva tehát a választmányi tagok kineveztettek, de a nem tagokat is szivesen fogják kihallgatni ő méltósága főispán urnak igérete szerint. Hogy ha pedig István főherczegnek utazása honunkban és a tisztelkedések fogadása ez alatt történnék, akkor főispán ő méltósága az országgyülési tárgyakkal munkálkodó választmányt előbb vagy később fogja összehíni. — István főherczegnek, és a boldogult nádor magas özvegyének fájdalmukban részvétnyilvánító levelünkre megérkezett válaszuk szives örömmel fogadtatott, ugy szinte Szögyényi László alkancellár urnak köszönő levele.

Eszék diák tartalmu levele, mellyben a városi kórházban meghalt egy megyebelinek keresztlevelét és kilencz forint váltó költséget megküldetni kéri, elfogadhatásáról ismét egy kis vita támadt; leginkább azon akadtak föl: valjon ezen város a kapcsolt részekben fekszik, vagy pedig egyenesen Magyarországhoz tartozik-e? azonban aljegyző ur elmondá észrevételeit, miszerint a levélnek diák nyelveni szerkesztését nem helyesli ugyan, de még is közlekedési szempontból fölbontja, a mit meg is tett, mielőtt erre fölhatalmazva lett volna, mert még aztán jó darabig folyt e fölött a vita. — Több levelezések voltak még napi renden, de minthogy már ugyan azon tárgyakban határoztunk, tudomásul vétettek. A parádi eset iránti sérelem pedig az országgyülési választmányhoz utasitatott. Temes sz. k. város levelére határoztuk, hogy ha a városok rendezése a királyi propositiokból kimaradna, azt követeink inditványozzák.

A gyülés másod napján gr. Csáky L. inditványozta, hogy míg a rendek nagyobb számmal együtt vannak, nyujtsák be a főbirák jelentéseiket a mult gyülésben meghagyott vámügyröli vizsgálásukról; a mi több ellenmondások után meg is történt, kettő azonban a végzés értelmétől egészen elütő volt, és csak a vágbeszterczeié felelt meg a kitüzött czélnak. — Megérkezett hozzánk is azon k. h. tanácsi intézvény, melly czélszerü rendeléseket parancsol tétetni azon uzsorások ellen, kik az adózónak véres veréjtékkel termesztett gabonáját még tövén szeme előtt orozzák el kamat fejében. Ez mindjárt jövő vasárnap julius 4kén templom előtt fog kihirdettetni; a mi meg is történt a kerületi jegyzők által. Ezen fölül a szolgabiráknak meghagyatott, hogy mindenütt a helyszinén megjelenvén, vizsgálatot tegyenek: vannak-e illy elzálogositott földi természtmények. Jövő évnegyedes közgyülésünk september 27 leend. — Nélküli

Vegyes ujdonsagok.

***(Az ideiglenes német szinházat) nem látogatja annyi ember, mint azt egyelőre vérmesen reménylék.

(A budai alagut) részvényesei jövő őszszel közgyülést szándékoznak tartani, melly alkalommal a munkálatok megkezdése a jövő télre fog meghatároztatni, mint olly időszakra, midőn a napibér legcsekélyebb szokott lenni.

(Ungmegye) legközelebbről Pest város tanácsát az iránt kereste meg körlevele által, miszerint a jövő országgyülésen a tüzkárok ellen kölcsönösen-biztositó-intézet megalapitását követei által pártoltassa.

(A ‚Jelenkor' és az ‚Életképek',) amaz minap, ez legujabban, megfeszitett erővel magyarázgatják nekünk, hogy e német szó ‚Narr' nem annyit tesz magyarul, mint ‚bolond'..... Tüstint hitelt adunk a jó uraknak, csak előbb azt mondják meg, hogy ha magyarból kellene e szót ‚bolond' németre forditniok, mikép vinnék a dolgot véghez, a nélkül hogy azt ‚Narr' szóval ne adják vissza? — Ha pedig azt hiszi a derék két lap, hogy a ‚Narr' elé ez epitheton tétetvén ‚lieber', akkor az megszünik ‚bolond' lenni, hanem lesz belőle ‚kis bohó' (mit a németül tudó ember ‚kleines Närrchen'nek mond ugyan), akkor ám legyen igazuk. Söt hogy annál kevesbbé legyen okuk panaszra, ezennel előre megengedjük a két lapnak, hogy ha a kérdéses szó mellé a fönforgó epitheton, mellynek előttök olly bolondság üző hatalma van, kétszerezve tétetik, akkor ‚józan ember' lesz jelentése, sőt ha az epitheton háromszoroztatik, bizonyosan még valami igen igen bölcs ember kerekedik ki belőle, a ‚Jelenkor' és ‚Életképek' szótára számára. — Mi egyébiránt az asszonyságot illeti, kinek a nevezett két derék lap kezeit csókolgatja, essék tudtukul, hogy azon asszonyság viszont ezennel megczirógatja a kis fiucskákat, s kivánja, hogy nagyot nőjjenek!

(Báró Perényi Gábor) ugocsai főispán ő nmlga, midőn a közinség e megyében is fölütötte rémképét, magtárait az inséggel küzdők fölsegélésére emberbarátilag fölnyitotta, s a gabona köblét (két pozs. mérő) 16 vfrton (tehát az akkori árhoz képest 10 vfttal olcsóbban) adatá.

(Majer István) esztergom-főegyházmegyei áldozárnak s az ottani mesterképző-intézet tanárának, a képezdék használatára általa készitett „Liturgika" czimü pályamunkáért jutalom fejében, a kir. egyetemi nyomda pénztárából, felsőbbi kegyelmes engedmény következtében négyszáz pforint lön utalványozva.

(A közelebb mult váczi vásár) alkalmával mind bel-, mind külföldi vevő egyátalában nem hiányzott, jelesen: több franczia is volt jelen, hanem a kiállitott árukból nem sok adatott el, mivel a vevők azok árát igen magasra szabák, mi azt eszközlé, hogy több vevő minden vásárlás nélkül tért vissza; a gyapju meglehetős jó áron kelt, de a gabona ára tetemesen alászállt; a repcze nem igen kerestetett, folytonosan magas ára miatt; a hamuzsir igen kerestetett, s jó áron kelt, a mennyiség azonban nem volt elegendő; a gubacs is szinte nagyon kerestetett, de a jobb mennyiségünek köblét 7½ pfton még sem lehetett kapni.

(Havi és Szabó) daltársasága Bécsben az udvari szinházban a legzajosabb tetszésben részesült; e társaság illy fényes diadalt eddigelé még sehol sem aratott.

(Hazánkban) nagyobb börgyárak vannak Pesten, Budán, Kismartonban és Fintán Sárosmegyében. Mind ezen börkészitmények azonban nem elegendők a hazai szükség fedezésére, s minőségükre nézve szinte nem állják ki a versenyt a Bécsben készitett börökkel.

(Selyemszövetgyárak) — 36 gombolitóházon kivül — vannak Pesten, Budán, Pécsett, Pozsonyban, de ezek többet nem dolgoznak föl 150—180 mázsa nyers selyemnél, s ebből magára Valeronak pesti gyárára mintegy kétharmadrész esik. Jelenleg benne 350 ember foglalkozik naponkint.

(Kassán) julius 10kén, épen az aratás előtt, legdrágább volt a gabona ára, köble a rozsnak 30—31 vfton kelt, s igy a többi hetivásarokhoz képest 5—6 vfttal ugrott föl egyszerre. Julius 7kén 22—24 fton kelt. Képzelhetni, milly roppant lehet a gabona ára azon felsőbb vidéki piaczokon, hova Kassáról szokták a gabonát szállitani, mint: Eperjes, Löcse, Késmárk sat.?

(Deresken) Gömörmegyében n. t. Tindira József ur folyamodására fömlsgu Coburg hczg uj mellék oltárt s szószéket épitetett, mellyek fölszentelése junius 29kén, azaz: sz. Péter és Pál apostolok napján, főkép főtiszt. Hollók Imre rozsnyói székesegyház kanonoka, n. t. Danielik János, nem különben n. t. Moravtsik József süvetei, s Shürger Tamás harkács-sankfalvi plébánus urak ajtatos közreműködésével, nagyszerü ünnepéllyel s taraczkok durrogása közt vitetett véghez.

(Hofgastein m. város) a salzburgi kerületben, a bold. Ferencz császár emlékének örökitéséül emlékoszlopot fog állitani. Kizárólagos alapitója Pyrker János László egri patriarcha-érsek ő nmlga.

(Köln vidékén) az idei aratás alkalmával egy rozszsal bevetett földön egy kalászban 110 rozsszem találtatott.

VIDÉKI HIREK.

Baja jun. 26kán. Ritka ünnepélyről van szerencsénk önt, és az egész olvasó közönséget értesiteni; ugyan is jun. 29kén szenteltetett föl a bajai ág. hitv. evangelicusok kisded községének ujonan épült imaházuk és paplakjuk, a melly épületet nem csak a vallási buzgóság, hanem a vallási felekezetességen fölül emelkedett emberi szeretet is emelni segitett; láttuk és bámultuk mi más külön ker. egyház tagjai azon szerény igyekezetet, melly ezen alig 60 lélekből álló községet lelkesiti; fölhevültünk mi is, és kész szivvel vittük csekély áldozatunkat és felebaráti segedelmünket a sz. czél kivitelére. Áll tehát az imaház, és tegnap szenteltetett föl, midőn tettes ramotsai Markos Pál fölügyelő ur rövid, de lelkes szavakkal megnyitá az ajtót, és a minden vallásbeli hivek roppant tömege összesereglett testvéri jelenlétével diszesitendő az ünnepélyt, de még a bajai polgári katonaság sem hiányzott egész ünnepélyességgel annak megmutatására, hogy Baja különbféle vallásu és nyelvü lakosai közt nincs felekezetesség, nincs türelmetlenség, hanem igazi emberi szeretet; oh de midőn megnyiltak az ajtók, látánk azokon a helybelin kivül még más két alsó bácskai papot belépni, kik az ünnepély elvégzésére meghivattak és ide rendeltettek, és hallánk tölök szónoklatokat, mellyek minket más ker. egyház tagjait megbotránykoztatának; a magyar szónoklatról csak annyit mondunk, hogy ott sok volt a polyva és kevés a buza; ezt kiskéri lelkész H. S. tartá; no ez csak még is nem volt sértő; de a német szónoklat, mellyet torzsai lelkész Bekker Jakab tartott, a melly épen nem az illy ünnepélyre és helyre való volt, mert ő azt mondá, hogy a katholikusok mind ellenei az evangelicusoknak, öket hitetlenséggel, szeretetlenséggel, erkölcstelenséggel és revolutionaris indulattal vádolják, s négy részre osztá beszédét, — kérdjük már most e jó férfiut: micsoda lélekkel mondhat mi rólunk illyent? meglehet talán bold. apáink századokkal ez előtt igy gondolkodtak, de mi nem. Kérjük és nem kényszeritjük tiszt. Ábrahám István urat, ki azon kisded ev. ecclesiát 8 év óta ápolta, és vezette jézusi szelidséggel, tegyen arról bizonyságot a világ előtt, hogy mikor vádoltuk mi ötet és hiveit hitetlenséggel, és forradalmi indulatról? ki az a katholikus és óhitü egyén városunkban, ki ötet és hiveit vallásukért háborgatta? hiszen minden urodalmi és városi kedvezményekben részesülnek a többi keresztényekkel, mi öket mint testvéreinket szeretjük, mindenben segitettük vallásrai tekintet nélkül, és ezután is ezt teendjük; mert tiszt. Ábrahám urban egy olly vallásos egyént ismerünk, ki szelid lelkületével, nyájas viseletével, okos leereszkedésével közkedvességet szerzett köztünk, mind maga személyére, mind a gyülekezetére nézve; ezen szelid férjfiu megmutatta, hogy minden vallás hivei békességben és szeretetben meglakhatnak egymás közt; illy egyéneket küldjön a protestáns egyház olly helyekre, hol több felekezetek vannak, és nem lesz versengés soha a Krisztus egyházában a hivek közt; de a torzsai lelkész szelleme igazán békételenséget és forradalmat idéz elő a csendes lakosok közt.

Kérjük tehát a bajai hiveket, mint testvéreinket, őrizzék uj imaházukat, hogy ott ezután is, mint eddig, a szeretet, békesség és kereszténi vallásosság lakjék, és kérjék az Istent, hogy sokáig tartsa meg köztük azon férfiut, ki a Jézus evangeliumát 8 év óta nemcsak szóval, de tettel is hirdette köztök, mi ugy ezután is jó testvérek és lakostársak leszünk. — Több katholikus nevében Csanády Gáspár. (Beküldetett).

Gyakorlati magyar nyelvtan nép- és ipartanodák számára. Átalánosan el van ismerve, hogy csupa szabályokból, gyakorlati példák nélkül, semmi nyelvet sem lehet tökéletesen megtanulni; annál kevésbbé a magyar nyelvet, melly keleti sajátságainál fogva egészen eltér a többi europai nyelvektől; nálunk a magyar nyelvet mostanig nagyobb részint szabályokból elméletileg tanitották, azért panaszkodtak az idegenek, hogy a magyar nyelv megtanulása olly roppant fáradságba kerül, azért ijedtek el sokan ezen egyszerü s könnyen megtanulható nyelvtől. Ez okból néhány év előtt német, angol és franczia gyakorlati német-magyar nyelvtant kezdtem irni — s ennek bevégeztével magyar népiskolák számára a lehetőségig legegyszerübb és legérthetőbb nyelvtani szabályokat irtam. A gyakorlati nyelvtanitás üdvös sikerét azóta az életben számtalanszor tapasztalám.

Nem sokára megjelenendő gyakorlati nyelvtanommal nem szaporitanám a sok nyelvtan számát, ha nem tapasztaltam volna, milly szüksége van nép- és ipartanodáknak olly nyelvtanra, melly könnyen fölfogható levén, azok által is megértessék, kiknek nincs idejök sok évig nyelvtani szabályokkal veszödni.

Nyelvtanom két füzetben fog megjelenni. Az

első német-magyar füzet magyarul nem értők számára iratott, ebben a szabályok előbb az életből merített, hasznos és oktató példákba fonva fordulnak elő, és csak azután érintetnek meg elméletileg, még pedig, hogy a betanult szabályokat a tanuló el ne feledje, azok többször ismételve, de mindig más alakban és példában jelennek meg, mig az elfeledés csak nem lehetlenné válik.

Igy tanitják legujabb időben az angol, német, franczia, olasz, hellen, latin és egyéb müvelt nyelveket. Seidenstüker volt az első, ki csodálatos sikerrel kezde ezen gyakorlati uton nyelveket tanítani; öt követték Ahn és Aubrey franczia és angol nyelvtanaikkal, mellyekből már a 20dik 30dik kiadás forog a közönség kezein. Azóta minden müvelt nyelven több illy nylevtan iratott. A tapasztalás mutatta, hogy olly nyelveket, mellyeket azelőtt szabályokból sok évi fáradozás mellett alig lehetett megtanulni, most gyakorlati uton nyolcz vagy tiz hónap alatt alaposan megtanulhatni.

A második füzetben a szabályok magyar nyelven adatnak elő. Ezen elméleti rész magyar tanulók vagy olly németek számára iratott, kik már az első füzetet áttanulák. E füzetben a beszédrészeken kivül a *helyesirás*, *szókötés* és a mindennapi életben olly igen szükséges *irásmód* fordul elő.

Gyakorlati nyelvtanom két bötartalmu füzetét hallatlan olcsó áron bocsáthatom a közönség elébe, miután a minden jót pártoló Torontálmegye lelkes alispána t. K. L. ur a kinyomatási költséget magára vállalá. Mind a két füzetből 50 példány vagy is 100 füzet ára előfizetés utján csak 12 pft. Később septemb. végétől kezdve könyvárusi uton ugyan annyi példány ára 20 pft, egyes példányoké pedig 24 kr leend. Kevesebbre mint 25 példányra vagy 50 füzetre 6 pftal előfizetés el nem fogadtatik. Német tanulóknak mind a két füzetre, magyaroknak pedig, kik csak a nyelv szabályait akarnák ezen egyszerü uton megtanulni, csak a másodikra leend szükségök, ebből 50 füzetre az előfizetés csak 5 pft.

Nép- és real-iskolai tanitók s egyéb tanintézetek oktatói, különösen pedig földes urak, kik népiskoláik számára megrendeléseket akarnának tenni, arról alulirottat (beadván Beodrán, B. Komlóson át) bérmentes levéllel tudósitsák. Beodra julius 9-én

Samarjay Károly nevelő.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A „Times jul. 5kei számában egy telegraphi sürgönyt közöl Southamptonból, melly a Portugaliábani polgárháboru bevégeztéről fontos tudósitást tartalmazza. Az oportoi junta jun. 30-án magát megadá, s a város a Concha tábornok alatti spanyol sereg által elfoglaltatott. — A királynő tekintélye Lissabonban s körülötte tökéletesen ismét helyreállittatott. Az angolok által fogságba ejtettek nagy számmal önkénytesen a királynő szolgálatába léptek; a többiek honukba bocsáttattak. A kormány egy rendeletet bocsátott a kereskedelmi testülethez, az Oportobani vámok elzálogositása melletti kölcsön kieszközlése reményében; de a pénz fölötte ritka. A természei kilátások sokat igérők. A britt hajóhad által a lázadóktól elvett következő hajók: „Royal-Tar," „Mindello," „Oporto" és „Eighth of July" a portugal kormánynak átadattak. Jun. 27én Oporto közelében a királynő seregei és a lázadók közt ütközet történt, mellyben egyik s másik részről mintegy 50 ember esett el. A lázadók e vidéken készeknek látszanak fegyvereiket letenni, csak azt tudnák, hogy hátralevő zsoldjaikat ki fizetendi ki. Az Oportoban lakó angolok tiszteletben s védve vannak.

Spanyolország. Jul. 1ről kelt madridi tudósitások szerint a de la Riva elleni vádirat kihirdettetett. Azt mondják, hogy a vádlott azt kivánja, miszerint a senatus által itéltessék el. — A „Clamor Publico" szerint Salamanca egy angol háztól 100 millió reálnyi kölcsönt vesz föl. — Don Francisco de Paula infans s leánya Josepha infansnő a királynő palotájában volt szállásukat oda hagyva, saját palotájukba költöztek, e hét végével a cestonai fürdőkbe vagy San Sebastianba szándékoznak menni. Don Francisco a legujabb események fölött egy nyilatkozmányt szándékozik közzétenni, minthogy azok olly nagy figyelmet gerjesztettek. — Általában azt beszélik, hogy a baszk tartományokban kiütendő zendülésre minden készen áll. — Több lap nehány progressisták összeesküvéséről tudósit, melly Andalusiában födöztetett föl, Prim tábornokot azzal összeköttetésben lenni állitják, miért is Cadixba ment s most utasitást kapott Marseillébe utazni. — Burgosból azt irják, miszerint a polgári hatóság a kormány parancsából Belorado, Bribiesca, Burgos (a várost kivéve) és Salas tartományt harczállapotba helyzé, a párloskodók betörései végett.

N.Britannia. London, jul. 5. Ő felsége a királynő szombaton a Buckingham palotában ismét udvari kört tartott, melly alkalommal Broglie herczeg a francziák királyának követe megbizó leveleit átnyujtá.

Ő felsége a királynő férje kiséretében ma Cambridgebe utazott. Villanyos sürgöny által az tudattatik, hogy ő felsége kiséretével együtt délutáni 2 órakor Cambridgebe megérkezett. A külön vonat, mellyel a magas utazók Tottenhamtól Cambridgeig mentek, 20 órányi távolságot 82 percz alatt tett meg. — A „Globe" mint bizonyost állitja, hogy Labouchere a parliament föloszlása előtt közvetlenül a kereskedelmi hivatal elnökévé leend s helyét sir W. Sommerville mint irhoni statustitoknok fogja betölteni.

Az itt keringő hirek szerint az angolok Chinában, Canton elleni hadmenetük után Kikiag nevü sárga folyó torkolatánál egy kis szigetet foglaltak el, hogy onnan a nagy csatornán, melly a sárga folyótól Pekingig vezet, a birodalom fővárosa ellen müködhessenek. Mindenesetre számosabb hajókra, s seregre lenne szükség, hogy az angolok képesek legyenek müködéseiket nagyobb terjedelemben folytathatni. — A „M. Post" egy titokteljes s fátyolozott czikket tartalmaz, mit a többi hirlapok oda magyaráznak: miszerint a 78 éves Wellington herczeg özvegységét megunva, egy dúsgazdag örökösnővel szándékozik házasságra lépni.

Ő kir. fensége Waldemar porosz herczeg Cambridgeben jogtudorrá neveztetett.

Franeziaország. Páris, jul. 6án. A pairek kamrája tegnap gyorsan egymásután több törvényjavaslatot fogada el; nevezetesen: a görög kölcsönt illető hitel fölöttit 106 szóval 3 ellenében, az öntözgetési törvényjavaslatot 82 szóval 25 ellenében, a nyugotafrikai partokon állomásozó franczia hajók számára megkivántató hitelt 103 szóval 4 ellen s többeket. Bordeaux város 200 lakosa folyamodványa, mellyben a vámtarifa reformja s legközelebb a gabona-, vas- és barom-vámok megszüntetése ohajtatik, a ministeriumhoz utasitandónak találtatott.

Mint mondják, a pairek udvarának bizonyos közlemények tétettek, mellyek Teste állását állitólag nagyon roszabbitják. Eleinte azt állitták, hogy e fölvilágositásokat Cubiéres tábornok tevé; azonban egy vidéki lap azt erősíti, hogy ez nem való; hanem, hogy neje, férjének hallgatása fölött aggódva, Passy Hypolithoz mentsannak az érintett közleményeket azon kéréssel kézbesité, hogy azokat a pairek udvara kancellárjának átadja. Most tehát azt hiszik, hogy a tábornoknő a perben mint tanu fog kihallgattatni.

Salvandy gróf közoktatási minister roszul van, s mint a mai „Moniteur" közli: nehány napig a kamra munkálataiban részt nem veend.

Molé gróf szemei nehány nap óta annyira elgyengültek, hogy jelenleg irnia s olvasnia lehetlen.

Olaszország. Róma, jul. 3. A mult hónap 17ről kelt apostoli körlevél, 5000 példányban a statustitoknokság által csak ma reggel küldetett szét, a kath. kereszténység egyházi hatóságaihoz. Ezen körirat IXik Pius ama tapasztalásai által idéztetett elő, mellyeket ő szentsége az egyházi intézetek látogatása alkalmával tön, s ez első nem csekély fontosságu lépésnek tekintetik a zárdák és szerzetes rendek reformjában. Az emlitett tárgy fontossága tekintetéből a pápa ezen encycliai levélhez egy saját nevében szerkezett kisérő iratot mellékelt. Mit máskor csak a statustitoknokság tesz.

E perczben minden aggodalmak eltávolitvák. Az összehitt bizottságok folytonosan munkálnak, s reménylik, hogy ma estve a polgári testőrség rendezését még kihirdetve szemlélhetik. Utósó napokban különféle gyülések tartattak. A „La Bilancia" hirlap, melly egészen a kormány szellemében van irva, vezérczikkei által a kedélyek megnyugtatására nagy érdemet szerzett magának. Miután mult számaiban az uj itélőszékek szerkezetét közlé, a tegnap esteli lapban biztosan állitja, miszerint a helyhatósági szerkezet Rómára nézve be van végezve s a sz. atya aláirása végett készen áll; hogy a követek nem sokára megérkezendnek s más többet. A zsidók emancipatiojával fölhagytak s egyelőre a Ghettoban maradnak.

Sveicz. Bern, jul. 5. Ma ment végbe az 1847-ki rendes szövetségi gyülés ünnepélyes megnyitása Ochsenbein elnöklete alatt. A hatóságok mindent megkisértének, hogy ezen egyszerü republicanus ünnepélynek némi külfényt szerezzenek, a közönség ide tolulása is rendkivüli nagy vala. A sveiczi szövetségnél megbizott külhatalmasságok követei közől jelen voltak: Boislecomte gróf franczia követ; Peel R. a britt királynő ő felsége fölhatalmazott ministerének helyettese; Crati-Costigliose gróf szardiniai rendkivüli követ; Palazzolo herczeg a két siciliai rendkivüli követ; Don Anton Y Zaga spanyol követ; továbbá a belga követ s a németalföldi főconsul, (ez utóbbink neve nem tudatik.) Nem voltak jelen: az ausztriai, orosz, porosz és bajor követek, az utósó utazik. Az elnök megnyitó beszéde az eddigi szokás ellenére Sveicznak külföldhözi viszonyaiba bocsátkozott, mire a külföld által nyujtott nyilt pártolás s a franczia követnek utósó jelenkezései nyujthattak alkalmat. Megemlité Krako „testvér-köztársaság" megszüntét s a Tajo partjain történt eseményeket. A belügyekre áttérve, különösen kiemelé azon üdvös előhaladást, mit az átalános népmüveltség s a főbb iskolák eszközlenek, megemlité az ország anyagi jólétét s a nagyobb anyagi egyesületek iránti törekvéseket, ellenben sebhelyül jelölé ki Sveicznak politikai rendezését, s a mennélelőbbi reform nyomó szükségességét mutogatá.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Árcsökkentési hirdetés.

A magyar királyi tudományos egyetemi kórházak fehér ruháinak mosása folyó év és hó **31**kén az egyetemi orvosi kar épületében, hatvani utczában délutáni **4** órakor tartandó árcsökkentés utján arra fog bizatni, ki azt legolcsóbban magára vállalandja. A vállalkozók erényes viseletök felöli hiteles bizonyitványt előmutatni, s biztositékul **60** pftot előre letenni, vagy e helyett elfogadható kezest állitani köteleztetnek. Kelt Pesten jul. **12**kén **1847**. Szoblahói Pálma Elek s. k. egyetemi jegyző. 1—3

Árverés.

Néhai főtisztelendő Podobni János, volt pozsonyi kanonok ur után megmaradt szoba-bútorok, ágy és asztalnemü ruhák, papi öltönyök, asztali ezüst, és könyvek, folyó hó 19dik és következő napjaiban Esztergomban nyilvános árverés utján el fognak adatni. (2—2)

Árcsökkentési hirdetés.

Folyó évi julius **31**-én délutáni **3** órakor a magyar királyi tudományos egyetem orvoskari épületében hatvani utczában, tartandó árcsökkentés utján emlitett egyetem kórházai számára megkivántató vászon és gyapotszövet (Barchet) szolgáltatása arra fog bizatni; ki annak legjobb minéműségbeni kiszolgáltatását legjutányosabban magára vállalandja.

Kivántatik pedig **981½** röf fejér, ⅞ rész röf szélességü házi vászon; **33** röf kék nyomatu és **1** röf szélességü festett vászon; — **19'|2** fehér ⅝ rész röf szélességü Barchet; és **271** röf szalmazsákokra való s 1 röf szélességü vastag vászon; mellyről az illetők olly hozzáadással értesitetnek: hogy **60** pftnyi bánatpénzzel ellátva, az emlitett vásznakból mustrákat is magukkal hozni ne terheltessenek. Kelt Pesten jul. 12kén 1847. Szoblahói Pálma Elek s. k. egyetemi jegyző. **1—3**

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius **11**kén: Don Caesar de Bazan. Szinmű 5 fölv. (Tóth ur, viédéki szinész, első vendégjáteka).

Julius **12**-én: Egy napi dicsőség. Franczia vigjáték **3** lban. Először.

Julius **13**án: Borgia Lucrezia. Opera **3** felv.

Julius **14**én: Robin orvos. Francvia vigjáték **1** felv. Premeray-től és Paquita. Ballett **2** felv.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Kassa julius **15**kén (pozs m.).

300-310 ——309 260-280 180-190 72'|2-80 260-280

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius **12**én. Statuskötelezvények: **5** pctes **106⅝/16**; **4** pctes **96¹⁵/16**; **3** pctes **69**; **2½** pctes **54'|2**. — Statuskölcsön **1834**ki (**500** pfrt) **772'|2**; **1839**diki (**250** pfrt); **303⅛** — Pesti középpont vasut részvény (**500** pfrt): **98⁷/14**; nagyszombati (**200** pfrt) **150**; pesti lánczhid részvény (**100** pfrt) **140**; Esztorházy sorsjegy (**40** pfrt) **61**; duna-gőzhajózási részvény (**500** pfrt) **612** bécsi bank-részvény **1588**; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **122**; éjszaki vaspálya-részvény **164⅛**; majlandi **109¼** windisch-gréczi sorsjegy: **25¼**.

Dunavizállás. Julius **14**én: **10'** 4" 6"' az **0** fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza **453**. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

523. szám 1847. Vasárnap jul. 18.

Előfizetési díj félévre helyben boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz. Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. — Törvényhatósági tudósitások. Tolnából (közgyülés). — Tiszaszabályozási ügy. — Vegyes ujdonságok. — A budai hegyek elnevezésének okadatolása. —

Külföld. Portugalia Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Görögország.

Hirdetések. Nemzeti színházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Szathmáry László silleini k. sótárnok folyó évi junius 18kán meghalálozott.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Tolnából. Tolnamegye évnegyedes második közgyülése főispáni elnöklet alatt (mint — főispánunknak a közjót fáradhatlan figyelemmel kisérés által eszközölni törekvő ismert buzgóságánál fogva, — kivétel nélkül mindig) julius 5ik s erre következett napokon tartatott meg. Jelleme a közgyülésnek azon higgadtsággal párosult parlamentaris méltóság volt, melly Tolnamegye rendeinél nem kivételes, hanem megszokott normalis állapot, melly nem képzeli azt, hogy a sokatbeszélés a sokattevéssel, vagy legalább tenniakarással ugyanazonos. A gyülés kezdetével Augusz Antal első alispánunk az országgyülési választmány kineveztetését hozá mindenek előtt inditványba; mi a megyei rendek közakaratával találkozván, az elnök főispán ő mltga által a kk. és rrk. közmegnyugvására azonnal ki is nevezteték. Ha bár a választmánynak minden politikai árnyéklatot s egyéb csiklandós érdekeket jeles tapintattal megnyugtató összeállitása minden e tekintetben némellyek által talán tehetni képzelt kifogásokat fölöslegesekké tett is, mindazáltal B. I. táblabiránk a választmányhoz még nemnemeseket is soroztatni kivánt, hogy lennének, kik a szerinte elnyomott 12 milliónyi tömeg érdekeire ügyelnének, s kik a kereskedési s egyéb idevágó kérdésekben szakértők legyenek, miáltal szóló azon nyereséget gondolja eléretni, hogy a 12 milliónyi tömegben ezen tény nagy benyomást fogván eszközölni, arra közmegnyugtatólag hatna; hiszen a mult országgyülés a hivatalképességet a nemnemeseknek már ugyis megadá, pedig M. J. táblabiró szerint az országgyülési választmánybani részvét nem más, mint valóságos hivatal. — Mire a mélt. elnök, D. G. kir. t. ülnök s egykor Tolnának a legnehezebb időkben is jeles volt alispánja, és A. A. lelkes első alispánunk által válaszoltatván, mikép jelen kérdés eldöntésénél nem valami tömegrehatás, vagy sensatiók ébresztése a főczél, hanem hogy a megye akaratának az országgyülésen teendő milly alakbani képviselésének zsinórmértékül szolgálandó politikai s egyéb nézetek azok testülete által fejtessenek ki, kiket a megye ismer, s kik a megye szellemével egybehangzó tanácsokkal fogják annak teendőit könnyiteni, s kik — mi egy fő tekintet — a fönálló törvényeknél fogva arra följogositvák, hogy ezen működésben részt vegyenek; már pedig a fönálló törvény megadá ugyan a nemnemeseknek a hivatalviselhetési képességet, azonban a tanácskozásokban eldöntő szavazatot még oda nem adá, és igy a törvények korlátai között maradással az inditvány meg nem férhet, melly korlátokat a törvényhozás igen, de egy megye határozata nem ronthat le. Az, ki a tömeg érdekeit annyira veszélyeztetve lenni képzeli, gondoljon az urbéri, s egyéb részint azelőtti, részint legutósó országgyülésen egyenesen a nép s nemnemesek javára hozott törvényekre, mellyek a nemesi rend által épen nem önhaszonkeresőleg létesitettek; s ha a hivatalképességi törvényt is az inditvány értelmében magyarázzuk, ugy azt is azon régi sorsra juttatjuk, mellyben a régi törvények az elmagyarázás által részesültek, s melly eljárás folytonos politikai czivódásokra s kormányelleni kifogásokra szolgált csak alkalmul. Az őrzi legjobban az alkotmányt s vele a hazát, ki annak törvényeit legjobban megőrizni tudja s akarja. — Melly nézeteknél fogva a megye rendei az inditványt nem istápolva, a kinevezettekben megnyugodtak, szabadságában sőt kötelességében állni fogván a választmánynak ott, hol szakértők fölvilágositásai szükségeseknek találandja, azokat bármikor is hasznára forditani. — A nmgu helytartótanács két esküdti hivatal rendszeresitését engedvén meg a megyének, azokra Pózner Lajos és Pigay Ferencz a mélt. elnök által kineveztettek, egyszersmind pedig mivel a földvári járás egyik szolgabirája, és az ujdon rendszeresitett egyik esküdt a többinél kevesebb fizetéssel vannak ellátva, a hivatalkodás egyformaságának elve nyomán a nmgu helyt. tanács ezen fizetések egyenlösitésének megengedéséért megkéretik. — István főhg ő fenségének, valamint fenséges M. Dorothea főherczegasszonynak a megye üdvözlő föliratira adott kegyes válaszaik a rendek által többszörös hálát s örömet tolmácsoló éljenekkel üdvözöltettek. Tolna rendei azon nem helyeselhető szokást, hogy az országgyülési költségek czelőtt a házi pénztárból előlegeztettek, jövőre megszüntetni kivánván, F. B. táblabiró inditványa nyomán, előre is minden idealis nemesi telekre 30 p. krnyi, a birtoktalan nemesekre és tisztesbekre pedig egyénenkint 6 p. krnyi országgyülési költségül tekintendő s semmi egyéb czélra föl nem használható összegnek előlegesen is a szokott kulcs szerinti kivetését s behajtását elhatározák. A nmgu helyt.-tanácsnak azon intézvénye következtében, mellyben előadatik, hogy a pécsi püspök följelentése szerint az egyház gondnokai azért, mivel a megye által a közmunkák alul ki nem vétettek, valamint a törvény értelmében ki sem vétethettek, ebeli foglalkozásukról egymásután lemondanak, válaszolólag ebeli, a törvény nyomán tett intézkedésünk iránt hozott végzésünket fölterjesztendjük. — Szomoritó megütközéssel valánk kénytelenek venni szinte a nm. h.tanácsnak azon intézvényét, mellyben a megyei rabok czélszerübb élelmezése körül tett lépéseink helybenhagyatnak ugyan, azonban a várkapitány 274 p fttali fizetésének épen ezen okból felsőbb jóváhagyás reményében 400 p.fttra lett fölemelése miatt a megye legfelsőbb visszatetszéséről értesittetik, melly legfelsőbb visszatetszés annál inkább aggaszt bennünket, miután azon régibb czélszerütlen rabtartási rendszert, melly szerint a rabok hetenkinti 10 p.krért a várkapitány által hetenkint kétszer láttattak el meleg étellel, s minek a rabok mindig nagy számmal betegeskedése, a gyógyköltségek tetemessége, és a birói itéletek nem kellő alkalmazhatása lönek következései, megszüntetvén, egy gróf Aichelburg Ferencz elnöklete alatt dicséretesen eljárt választmány által kidolgozott élelmezési terv szerint, jelenleg a rabok hetenkint ötször láttatnak el meleg étellel, és mégis nemcsak nem nagyobb terhével a házi pénztárnak, sőt évenkint körülbelül 800 p.ft meggazdálkodásával; és épen ezen meggazdálkodott öszvegből a várkapitány fizetését, melly ezen rendszer behozatala által, mellékjövedelme megszüntetésével, az elélhetésre szükséges mennyiségnél alább szállott, emeltük föl 124 p.fttal, miután azt hivők, hogy ezen a rabokra közvetlen fölügyelő fontos hivatalt legalább annyi fizetéssel szükség ellátni, melly mellett arra jó jellemü s szorgalmas egyén alkalmazható; s bár ezen fizetés fölemelése egy tetemes öszvegnek évenkinti meggazdálkodása és a betegeskedő rabokra kiadni kellett gyógyköltségeknek nagy részben megszünése által az adózó nép tetemes és szembeszökő könnyebbségére behozott s már több megyék által is magokkal közöltetni kért rabtartási rendszernek egyenesen mulhatlan következése, bár ezen 124 p.ft az általunk ekint meggazdálkodott mintegy évenkinti 800 p.ftnyi öszvegből adatott meg, mindazáltal felsőbb visszatetszés adatik tudtunkra; melly okból tehát alázatos fölirásunkban ezen inkább dicséretre számolhatott eljárásunkat a nm. h.tanács előtt még egyszer kifejtendjük, azon hiedelemmel levén, hogy azon általunk sajnálattal vett legfelsőbb visszatetszés ő felsége legmagasb kegyelme által ránk kegyelmesen elhárittatni fog; ebeli közohajtásunk sikeresitésére főispán ő mltga is megkéretvén. — Ezelőtt hónapokkal Zalamegyéből ide átszállásolt a rendes számon fölüli katonaságnak piaczi áron leendő ellátása iránt a nmltgu helyt.tanácstól tagadó választ nyervén, még egyszer olly értelemben fölirunk, hogy miután meggyőződésünk szerint az azelőtti megyebeli katonaság száma bizonyosan igazságos fölosztás szerint volt meghatározva, csak rendkivüli eset okozhatá, hogy egy idő óta annál nagyobb számu katonaság küldetett hozzánk, melly rendkivüli eset az inség enyhültével megszünendő levén, nincs kétségünk, hogy az előbbi teljes hiedelmünk szerint igazságos arány visszaállittatni fog. — Kiss Pál, gr. Apponyi Antal, Scitovszky János püspök, gr. Zichy László és Bezerédj István a szederfa tenyésztése körül tanusitott buzgóságuk tekintetéből, helytartótanácsilag megdicsértetvén, ez a megye által is örömmel fogadtatott. — Szőnyegre került ezután Hevesmegyének az országoshirü parádi botrány megvizsgálása s a tettesek megfenyitése tárgyában kir. biztos kiküldetéséből alakitott sérelmét panaszló levele; s megyénk dicséretére legyen itt megjegyezve, miként nem találkozott egyén, ki azt mondotta volna, hogy Hevesmegye teljesitette kötelességét, sőt B. I. is, kiben a sérelmek rendszerint buzgó pártolóikra szoktak találni, nyiltan megvallá, miként ha jelenleg itélnie kellene Hevesmegye eljárása fölött, mitsem tartózkodnék kimondani, hogy Hevesmegye nem járt el tisztében, és hogy a moralitásnak és emberiségnek valami fokára nem kell az embernek föllépni, hogy az illy botrányra kimondja a kárhoztatást; és igy Hevesmegye eljárását helyeslöleg egyetlen egy szó sem emelkedvén, a különbség egyedül abban állott, hogy egy rész a levelet tudomásul vételni, más pedig annak nem pártolását ki is mondatni kivánná, melly utóbbi nézet azon indokból, mivel Hevesmegye önadatait előadván ügyét, valóban itélet alá bocsátá, végzéssé emeltetett. Ez alkalommal egy fiatal szolgabiránk nyiltan kimondá, mikép a biharmegyei szolgabiró egyenesen azon okból illettetett veréssel a legnagyobb lovagiatlansággal, mivel a terrorismus azt, hogy ő conservativ, eltürni nem akarta; hogy ha a magyarnak egyik tulajdona a lovagiasság, meg nem tartatik, legalább a másik, a vendégszeretet tartatnék meg. — Ungmegyének egy országos tüzkármentesités törvényesitésének eszközlésére fölhivó levele közhozzájárulással s pártolással fogadtatott, melly valóban üdvös intézet, hogy már tervben is van, elnök ő mltga szavai által megnyugtattatánk. Első alispánunk a szegzárdi takarékpénztárnak mint az adózó nép segedelmére czélzó intézetnek előhaladásáról jelentést tevén, ez alkalommal is örömmel értesülénk, miként a nevezett intézet keletkezési idejétől, azaz 1846. évi november 1sö napjától fogva jelen időig 103,634 p. frt betételnek örvendhet, s eddig 207,269 p.forintnyi üzletet eszközlött, melly tetemes öszvegből 54,404 p.forint egyenesen az adózóknak kölcsönözteték, 9,410 p.frt ugyanazoknak már ismét kiadatni rendeltetett, és 8960 pengő forintnyi szinte adózóknak adandó kölcsön tárgyalás alatt van; és nem kételkednek a megye rendei, miként épen ezen annyira üdvös intézet által nyujtott segedelmezés eszközlé nagy részint a megyei adózónép ez évbeni nagy inségének tetemes enyhitését, s a rendkivüli segedelmezési módokhoz nyulni kényszerülésnek kikerülhetését. — Legyen ezen kitünő eredmény jutalmuk ezen intézet létrehozóinak, értem Tolnamegye minden üdvöst fölkaroló főispánát, s a megye lelkes rendeit. — Jelen közgyülés első napján azon kitünő tiszteletteljes figyelem jeleül, mellyel az ezen nap tanácskozásinkban részt venni szi-

veskedett helytartósági érdemjeles tanácsnok Szabó Károly ő nagysága iránt viseltettünk, a megyei rrknek hangos éljenekben nyilatkozott közhelyeslése között elnök főispán ur által ő nga Tolnamegye táblabirái sorába iktattatott, mire ő nga Tolnamegye kivánatainak a nm. h. tanácsnál részéről leendő istápolását igérni sziveskedett. Megjegyzendő még, miként Tolnamegye régibb évekből fönmaradott adó tartozásából a mostoha idők mellett is dicséretes szorgalommal bontakozik, a járások által befizetett mennyiség első alispáni uton a főispánnak havonkint följelentendő levén. A hus árát 14 krról 12re szállitottuk, az aratórészt pedig a mult évi állásponton hagytuk. Törvényszékünk augustus 23kán, közgyülésünk november 22kén veendik kezdetöket. *) **

Tiszaszabályozási ügy. (Nádori bíróság ülései.) Debreczen, julius 7. Emlitők a tiszaszabályozási ügyben működő nádori bíróság munkálataira vonatkozó közelebbi tudositásunkban, mikép a nádori bíróság f. julius 5kén kelt végzésénél fogva, a felperesi alapkérelemre beadott alperesi nyilatkozványok, azon hozzáadással adattak volt ki a felperesnek, hogy a mennyiben az alperesek bizonyos — eddig a felperesi alapkérelemben nem is emlitett — belajstromozást emlegetnének nyilatkozványaikban: a felperes ezen belajstromozást kifejteni, egyszersmind a k. biráskodási parancsban kijelölt vizszerkezeteknek, melly helyeken megkezdése iránt is a felperes nyilatkozni tartozék; s valamint a lajstromozási tárgyban, ugy az ártér fejlesztésének hol megkezdése iránt nyilatkozványát is hova hamarább a nádori bíróság elnökének benyujtani köteleztessék. — Ezen bírói végzés folytában a felperes még ugyanaz nap, azaz jul. 5-kén, be is adá második nyilatkozatát, mellyben kijelentvén mindenekelőtt, mikép ez alkalommal egyedül a törvény rendeletének szelid értelmét foglalva kereset alá, mindentől ovakodik, mi az alperesek irányában a későbbi vagy helyszinéni megvitatás tárgyát tehetnék s bövebb kifejtést kivánnának, a tek. bíróság végzése által kényszeritve, fölvilágositásul e következőket hozza föl: 1) Az alperesek által válaszunkba belezavart belajstromozásnak (mellyről is hogy a tek. bíróságnak hivatalos tudomása lehessen, előmutattatik s beperesittetik a Tiszavölgy könyve) a birósági eljárással semmi köze; miután a belajstromozásban a társulat bizonyos előnyöket nyitott saját tagjai s az önkéntes fizetők számára; ezen belajstromozás tekintetében tehát a felperes társulat hitelező, a belajstromozó birtokos pedig kölcsönvevő; már pedig igen különös fölfogása az alpereseknek az, midőn bíróilag kivánják arra köteleztetni a felperes társulatot, hogy azoknak kölcsönözzön, kiknek nem akar, s azok irányában nyissa meg előnyeit, kik a társulatnak e részbeni föltételes követeléseit el nem fogadták s a kitüzött határidő alatt be nem lajstromozták. Különben is a belajstromozás egyedül a végrehajtás ellenében, nem pedig egyszersmind az elitélés ellenében védi meg az egyes birtokost, mint ez a belajstromozottak által magukról kiadott kötelezvényből világos, hol a belajstromozó birtokos kijelenti, miszerint addig is, mig szabályozási érdekeltsége az 1840: 10dik t. czikk rendelte bíróság által megállapittatnék, azt mindenekben itéleterejünek ismeri, s következőleg várja az itéletet. — 2) Az ártér kifejlesztése s annak a helyszinéni bírói megállapitása a felperes alapkérelmében foglaltatván, s az alperesek által is kivántatván, kéri a felperes annak kifejlesztését, a kiküldetési parancsban foglalt vizszerkezetekben következő helyeken s időben megkezdetni: u. m. a szatmári és ugocsai vizszerkezetben Szatmár és Halmi városokban; a beregi, ungi és felsőszabolcsi kerületben Lónyán, Györöcskén és Littkén; a hegyaljai és bodrogközi osztályban Sárospatak és Leleszen; az ondova-tapolyi vidéken Terebesen; a borsodi és alsószabolcsi kerületben Dadán és Keszíben; a heves- és csongrádmegyei kerületben Törökszentmiklóson és Szentesen. — 3) Tekintve az alperesek 80 rendü nyilatkozataiban fölhozottakat, miután azokat egybevéve, bennök részint a bíróság illetékessége s az institutum helyessége, mint a mellyek ellen az 1840: 10d. tcz. hozatik föl; továbbá olly kérdések, minők a vizszerkezetek organisatiója, az érdekeltségek qualitása, töltések közti tér igazsághoz képesti kártalanitása, ugy szinte olly nehézségek, mellyek a helyszinéni kifejtés tárgyai, minők az ártér-kiszámitási hiányok, kincstár részvétének aránya sat.; végre mint a terv részleteit illető kérdések, mellyek egészen más utra tartozók, minő a gulácsi átmenés sat., emlittetvén meg, és hozatván föl az alperesek által nehézségül: ezek ellenében a felperes, ragaszkodva alapkérelméhez s az abban fölhivott törvényhez, kéri, hogy miután az 1840: 10d. tczikk 7. §sa a vizszabályozási költségek megvételét előlegesen megrendeli, a társulat pedig többször emlitett alapkérelmében ezen törvényczikkben foglalt rendeletet csupán a költségek egy részecskéjeig, t. i. egy forintig kivánja kiterjesztetni, s miután továbbá ugyanazon alapkérelmében a felperes önként kérte a t. bíróságot, hogy az ártér bíróilag fejlesztessék ki, s a benyujtott felperesi kiszámitásból bíróilag hagyassanak ki a netalán kihagyandók s befoglaltassanak a befoglalandók; ezek szerint pedig a világos törvény szelidebb alkalmazását, még pedig igazságos arányban kivánta, s ez által az alperesek minden lehető nehézségeit megelőzte, söt minden többi kérdéseknek — mellyek csak bövebb adatok nyomán eldönthetők — megvitatását mind önmaga, mind az alperesek megnyugtatására föntartotta: kéri a felperes az alpereseket észrevételeikkel maga helyére utasitani, s most az alapkérelem egyszerü tárgyát az abban fölhivott törvényekhez képest megitéltetni. — Ezekben pontosult a felperesnek julius 5kén a t. nádori bírósághoz benyujtott második nyilatkozata, mire is julius 6ik napján azon bírói végzés hozatott, hogy ezen felperesi másodnyilatkozat minden rendü alperes feleknek fönforogható észrevételeik f. hó 8kán déli 12 óráig az elnökségnél leendő irásbani benyujtása végett azon megjegyzéssel adatik ki, hogy a jelen alkalommal bírói ellátás alá terjesztett kérdések iránt a nádori bíróság itélete f. hó 10kén, szombaton regg. 8 órakor, a városház nagy teremében ki fog hirdettetni. — Tiszaréti. (B. H.)

*) Jelen tudósitást nem rendes levelezőnk után közöljük. Szerk.

Vegyes ujdonságok.

*** (Halljuk, hogy a pozsonyi) könyvárusok egyike legközelebb Pestre fog telepedni. Örvendünk, hadd szaporodjanak minél inkább; a sok közt tán majd egy magyar is fog valahára támadni. Miután azonban eddigi pesti könyvárusaink közt egyetlen egy dologban mutatkozott a magyar vér, hogy t. i. meglehetős egyenetlenségben éltek egymás közt, kiváncsiak vagyunk, mikép fogja köztök az uj vendég helyét föltalálni. Minden esetre ildomos volna a hitel-tagadó öregektől, kiméletesbeknek lenni a fiatalok iránt, különben ezek száma ma holnap fölül kerekedhetik, s akkor baj volna rájok nézve, ha hasonló mértékkel fizetnének.

(Egy szórakozott ujdonság-olvasó), ki egyszersmind Magyarhon jövendője felől igen fekete vérü nézeteket táplál, olvasván e napokban két különböző lapban azon hirt, mellyek egyike szerint gr. Széchenyi István a balatoni gőzhajózó-társaság ülésére Füredre ment, mig másika Füredyt az énekest ugyanott vendégszerepekben lépteté föl, igen keserves képpel és jókora kétségbeeséssel panaszolta el egy kávéházban, mert — ugymond — csak látja már ő, hogy Magyarországból a dolgok mostani menete szerint soha sem lesz semmi, miután olly távol vagyunk attól, hogy azon bölcs javaslatot: csak ne cseréljük föl a szerepeket, olly kevessé vagyunk hajlandók megtartani. „Ki hitte volna“ — igy fejezé be szomorgó igéit, — „legujabban is milly csoda dolog történt! gróf Széchenyi István elment Füredre vendégszerepeket adni, mig Füredy ugyanott a balatoni gőzhajózó-társulat közgyüléseiben elnököl!“

(Több lapban) olvastuk már azon nevezetes ujdonságot, hogy megkezdetvén az aratás, az uj buzából sütött kenyér igen izletesnek találtatott... Meghisszük azt. Ha tovább kellett volna várni az éhséggel küzdőknek az aratásra, akkor az illy uj kenyér hihetőleg még sokkal izletesebbnek találtatnék. Valóban, nevezetes dolgokat jegyeznek föl néha a megszorult ujdonságirók!

(Illy nevezetes ujdonságot) jegyzett föl azon lap is, melly e napokban tudatá a kiváncsi olvasóval budapesti hireinek rovatában, hogy mult szombaton estve egy sötét kis felleg vonult az égen délről kelet felé... Különös! Kérjük majd tudtul adatni, mikor a felleg visszafelé veendi utját. Nevezetes felfödözéseknek jövendünk nyomára az által.

(Egy külföldi híres) csillagász jövő esztendőre egy igen nagy üstökösnek megjelenését jósolja. Ha valóban meg fog jelenni, nem késünk a gellérthegyieket ezen régi tüneményre figyelmeztetni. Jó, ha ők is tudnak valamit az illy dolgokról.

(Igen különös), hogy a nemzeti szinháznak betegeskedésre mindenkor nagyon hajlandó tagjai különösen sokat szenvedtek e bajban, mióta a városi szinház leégett; kiváncsiak vagyunk, valjon az ideiglenes német szinház megnyitása eszközlend e némi változást e részben magyar szinészeinknél? Már hosszu idő óta annyian szerepelnek közülök naponkint mint betegek és gyöngélkedők a szinlapon, hogy a szinházi orvosokat valóban már is a legroszabb hirbe hozták.... Kényelmes élet! Csak a sugók a vasegészségüek; nekik nem szabad betegnek lenni.

(Az ‚Ungar‘) szerint egy valaki kiszámolá, hogy a nemzeti szinháznál épen annyi orvos van elfoglalva, mint a Rókus-kórházban, a minek a színczédula beteg-jegyzéke világos tanuságát adja.. Ez ugyan nagyon hihető; azonban a kórházi és szinházi betegeskedések közt azon nagy különbség van, hogy amott magok a betegek sinlenek a sok baj miatt, emitt pedig az intézet.

(Pesten) bár az aratás több helyen igen jól ütött ki, az élet ára most mégis emelkedik, s pedig a nyerészkedők által annak ára legközelebbről 2 ftal rugtattatott fölebb; de a minden részről dúsgazdag aratásról érkező hirek — hisszük — ez áremelést érdemlegesen hangolandja le.

(Mult héten) 104 csavargó utasittatott vissza hazájába Pestről, közöttük számos zsidó is találtatott.

(A pesti dologházban) van jelenleg 298 egyén, kik közöl 149 némber, 9 kis lányka, 67 fiu, a többiek többnyire veszedelmes tolvajok.

(Pestre) folyó hó 3—9ig 285 idegen érkezék, kik között 34 külföldi vala. Vándorló legény 143 érkezék Pestre ezen idő alatt, elment pedig 93.

(Papirgyár) jelenleg már mintegy 80ra szaporodott hazánkban, s azok száma folyvást olly arányban növekszik, miszerint nemsokára a külföldi papirt egészen nélkülözhetni fogjuk. A legutósó időben ezen gyárakban már finom velint is készitének. Első helyet érdemel e tekintben a fiumei nagyszerü papirgyár. Pécsett legközelebbről egy hollandiai módra rendezett papirgyár állittatott föl; s a szinte Pápán ujon fölállitott, hetenkint 100 rizmát szolgáltat. Még Nagy-Szlaboson Gömörmegyében is létezik egy nevezetes papirgyár, hol angol gépek használtatnak, mellyek 100,000 pforintba kerültek.

(Fille helységben) Veszprémmegyében mult napokban a villám egy szénával megterhelt kocsiba csapott le, melly az uton állott, s melly alá több ember menekült, hogy magukat a záporeső elől megoltalmazzák. Ennek következtében egy 18 éves pórnő rögtön meghalt, a többiek pedig erősen megsebesitve életben maradtak ugyan, hanem darab ideig szólhatási tehetségüket egészen elvesziték.

(Gróf Harrach család) janoviczai vashámorából Morvaországból a bécsi iparmükiállitásban olly papir-vékonyságu vas-bádoglemezek küldettek be, hogy 300 lemez alig nyomott 20 fontot. Finomságuknál fogva vas-papirnak nevezvén, e név alatt külföldön, mint a maga nemében egyetlen egyet kürtölik; pedig — mint a „Hetilap“ irja — mult évi iparmü-kiállitásunkon a hg Szász Coburg-Gotha Ferdinand pohorellai vasgyára ép illy finomságu vasbádoglemezeket mutatott be, mellyek szintolly jelességüeknek találtattak, mint a bécsiek voltak.

(Vogelsang nevü jószág) kijátszása folyó hó 10kén történt, melly alkalommal a következő 114,537 szám lön a főnyertes, s nyert 200,000 forintot; mint bécsi lapok tudni akarják, a szerencse ismét Magyarországra mosolygott, s a szerencsés nyerő Nagyvárad környékén lakik.

(Lászlóné assz.) nemzeti szinházunk egyik énekesnője, szabadsági idejét használva, jelenleg Bécsben tartózkodik, s a „Wanderer“ felőle azt irja: hogy Bécsben jelenleg ő a legszebb énekesnő. — S aligha csalódik. — Legközelebbről ott föllépni is szándékozik.

(Temesmegyében) Varádia helység határán néhány pásztor gyermek talált egy mintegy 3 körmöczi arany nehézségü arany pénzt, egyik oldalán „Augustus Caesar“, másikon „Nero Imperator“ fölirással, évfőljegyzés nélkül, tisztán látható lovas alak czimerrel; talált továbbá két ezüst pénzt, melly a körirást kivéve, mindenben hasonló az arany pénzhez.

Buda. Juniusban. A közgyülésben egyesült választó polgárság azon hitben él, miszerint a hazafiui kötelesség a fönálló törvények eltürése vagy kénytelen követése által teljesitve nincs; hanem szükséges, miszerint föképen a nemzet léteges fejlödésére számitott törvényeknek köz és magán életben minden becsületes módon érvény s minél terjedelmesb divatozás szereztessék. Illy létesitö törvények közt fö helyen állónak tekinti azt, melly következményeiben a nemzetiség magállapitását vagy is egy népnek önmagából meritett és igy saját fejlödésü életét biztositja. Ezen törvény hatását elömozditani folyton is kivánja, miszerint közemlékek, mellyek a multat a jelennel összekapcsolják és a jövendöhöz szólnak, e fövárosban már alig létezvén, birtokának azon völgyeit és bérczeit, mellyeket maradandó emlékül a természet képezett haszonra, és élvezetre, nevekkel diszesitse, mellyek a régibb vagy ujabb történet némelly szakaira vagy eseményeire emlékeztetvén, vagy legalább országos nyelvből merittetvén, a közczél — t. i. a nemzetté olvadás megközelitésére untalan mindazokat, kik azon tájakon örvendenek és kéjelgnek, vagy azokat mivelik és szorgalom veritékével hasznositják. Ehez képest következö elnevezések, mellyek nagyobb részben Döbrentei Gábor kir. tan. ur és a magyar tudós társaság rendes tagja jegyzeteiből merittettek, rendeltettek jegyzökönyvbe igtattatni:

1) Rézmál — az eddigi volt kalvaria és kőbánya helyett, nem azért, mert e helyet Gül baba „Rózsa atya“ a régi török dervisnek síremléke most is jelöli, hanem mert ezen elnevezés, melly Rózsahegyet jelent, már egy 1394ben kelt oklevélben is föltalálható imigyen: Magistratus citis Buda de vinea in territorio suo Rézmal, vendita fassionales edit. Fejér György cod. dipl. XII. 253. lap.

2). Szemlőhegy — az eddig volt Józsefhegy helyett; ez elnevezés oka t. i. egy Józsefszobor, régen elpusztulván — igy neveztetik, mert a hagyomány és a létezö tervek utmutatása szerint Buda utósó ostrom-alkalmakor a roppant hadsereg éjszaki részének fö ör- és szemlélö helye volt.

3). Vérhalom — az eddigi Ferencz-hegy helyett. — Már Zsigmond király idejében itt takaritatának el a békétlenségek folytán kivégzettek tetemei. Jelesen Turóczy Chronica hungarorum 4 része 7. fejezetében ezt mondja: postquam sangvinem animasque hic milites simul fudere sacratam capellae nostri viatici in suburbio dictae Cittis (Buda) habitae coemeterii tellurem pressere, értvén az 1393dik évben sz. György utczájában lenyakazott hédervári Konth Istvánt 32 dalia társaival. Ugyan ezt tanusitja Bonfinius rerum ung. decadis 3 lib. II. 1568-ki kiadásának 402-ik lapján. Ugyan ide hozatott a Mária Magdolna várbeli és udvari magyar szentegyházából 1457-dik évben Hunyady László teteme hajnalban, honnan Szilágyi Mihály Turóczy szerint elvitette, ki igy jelenti: Michael Szilágyi tumulum dicti comitis Ladislai adiit, funusque ejus exhumari faciens, illud simul cum cunctis sibi circumstantibus deplanxit ac tandem transylvaniensem ad Albam transferri faciens idem paternum juxta sepulcrum in multis obsequiis condere fecit. Parte 4ta cap. 64. — lásd Ranzanus Index. 28 — Schwandtner 1766ik év 491dik lap. Bonfin decad. 3. lib. 8. 522. lap.

4) Mátyás-hegy, mint eddig is Hunyady Mátyás királyról neveztetett el, és az óbudai reformatusok ajkán még most is Mátyás király hegye, azon kivül egy névtelen német iró ezeket közli róla: item einer (Berg) heisst Vaskapu, der andere Matthyas király hegy etc.

5) Árpádorom vagy orma, eddig Gaissberg, mit e következök ajánlának: Annonymus ezt irván cap. 52: 906 dux Árpád migravit de hoc seculo, qui honorifice sepultus est supra caput unius parvi fluminis, qui descendit per alveum lapideum in civitatem Attilae Regis, ubi etiam post conversionem hungarorum aedificata est ecclesia, quae vocatur: Alba sub honore b. M. V. E templomról a 17d. század elején élt német iró ezeket mondja: templum b. M. V. ist unweit von des Frank Pödchen Mill, allwo rechter Hand auch ein Closter gestanden hat zwischen Fereigkház; az az: fejér egyház. Emliti ezt Mátyás király 5dik Sixtus r. pápához 1479ben irt levelében is, lásd Eggerer Annal. Ord. S. Pauli Viennae 1663 p. 252 és Bonfin decad. 1 libro 9. 171 lap. nemkülönben Ranzanus Péter 1 indexében. A kérdéses patak pedig, melly legott malmot hajt, a Kecskehegy, most Árpád-orom, óbudai tövében most is az országuthoz közel foly, ide hajlit még az, hogy a magyarok a keresztény hit-elfogadás elött mindig kut — vizfö vagy szikla mellett áldozván (László decr. l. t. cap. 22) e helyeket különösen tisztelték.

6szor Törökvész (eddig Rochusberg — Fruchtbare Ried és Ochsenried —) Szulejman nagyvezér háromszor kisérlette vala Budavár védsergét szaporitani. A 8 ezernyi elsö jancsár és spahi csapat, melly a budaörsi hegyek megöl a Nyékbe tört, a Pálvölgyön (fruchtbare Ried) táborozott sergek által 2000 jancsár szánta magát el, hogy a hánya el nem hull, a várba beverekszik. Feszler száznak, Majláth J. gr. 500nak emliti megérkeztét a várba, a többi keresztény kard alatt vérzett el. Ezen nevezetes esemény emlékezete föntartására szolgáland az emlitett elnevezés.

7szer Pasarét eddig disznórét és zsirdomb. Abderrahman a vezér Annand Abeli Budának 98dik pasája kötelessége vitézi teljesitésében 1686 a bécsi kapuról nyiló téren elesett s vele a török hatalom Magyarországban megtöretett, hogy el ne feledhesse ezen község soha, miként a magyar nagyok pártoskodása és irigykedése a fövárost s azzal az országot idegen kézre juttatta, és a pasák uralmának 150 évre utat simitván, a nemzet kifejlödésének akadályit, miket elháritani még most sem képes, már akkor halmozgatta — lön e nevezet elfogadva.

8szor Nyék azon terület, melly Árpád-orom és Bátori-hegy, Pasarét és hidegkuti határ közt fekszik, eddig Leopoldfeld — Teufelsgraben — Hutsweide — Schwarzköpfl — Hafnerbergl és Thiergarten. Ez elnevezés hajdani divatozása következzökből derül ki. a) Oláh Miklós ezt irja: ad septemtrionem foenarium est regis, cui nomen est Nyék cingens vallo non tantum sylvosum montem, sed prata etiam latissima in ambitu trium milliarium hungaricorum feris variis abundans. Lateri hujus adnectitur aula magnificis exstructa aedibus Uladislai regis impensis; supra mons divi Pauli cernitur sylvosus, monasterio fratrum Eremitarum et corpore Pauli primi eremitae olim clarus. E vadaskert tehát 1536ban, midön Oláh ezt irta, még létezett, falainak nagy része, valamint az emlitett épületek romjai nem csak a régibb városi térképeken, hanem még helyben is láthatók. Emlittetik még ezen Nyék Fejér Cod. dipl. IX. I. 151—152. lapon, és egy 1425-ki oklevélben — ugy Nyirkálónál a 275ik lapon.

9). Kuruczles eddig Maxengraben és Kuruczenwinkl. E völgyes tájékban leskelödtek 2-ik Rákóczy Ferencz hadához tartozott azon kurucz csapatok, mellyek e város lakosit hosszabb időig zaklatták, mi a városi jegyzökönyvekből, mellyek szerint a karhatalom többször rendeltetett ki, és Miller Epitoméjének 140d. lap jelesen e szavaiból kitünik: „Asseclae Francisci Rákóczy intra territorium huius cittis oppido comparuere sat. Operarios in vineis saepe infestarunt, et quos potuerant, trucidarunt etc.

(Folyt. köv.)

KÜLFÖLD.

Portugalia. Angol lapok a következö föltételeket közlik, mellyek mellett az oportoi junta magát megadá: 1) A szövetséges hatalmasságok által elöterjesztett négy pont tökéletes betöltése. 2) Oportot s a szomszéd erösségeket ö kath. fölsége seregei foglalandják el, s a junta seregei fegyvereiket a spanyoloknak adandják át. 3) A királynö seregének nem szabad elöbb Oportoba bemenni, mielött a szövetséges hatalmasságok seregei el nem menendnek, a junta katonáival s önkényteseivel hadi becsülettel fognak bánni, s a tisztek megtartandják kardjaikat s lovaikat. 4) A junta azon katonái, kik honukba visszatérni kivánnak, utlevelet nyerendnek. 5) A lakosság vagyona a szövetségesek becsületére bizatik. — Jun. 27-én 6000 fönyi spanyol sereg tartá Oportobai bemenetét s Concha tábornok a junta fönökeivel a legjobb egyetértésben volt. Ugyanazon nap velök együtt ebédelt, mig Oporto délkeleti részében Villa Novanál egy lázadó csapat a kir. portugal sereggel hevesen küzdött.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezöje jul. 2ról következöleg tudósit: „A kormány tegnap estve a Portugaliában müködö seregtöl ujabb tudósitást nyert. — Concha táboroknak seregével jun. 24én Oportotól mintegy 2 órányira, Valongoba érkezett, s más nap Lersundi dandárnok csapatjával, melly Valençából Bragan át elönyomult, hozzája csatlakozott, ugy hogy Oporto elött 22 zászlóalj gyalogság, a hozzá tartozó lovasság s pattantyusság állott. 25én Concha tábornok föhadi szállását Vendas-Novasba áttette, Oportohoz mintegy órányira. Elsö jelent meg nála Cesar Vasconcellos portugal dandárnok, mint a junta megbizottja, az ellenségeskedések megszüntetéséért esdve, s megigéré, miszerint más nap ismét eljövend, hogy a föltételeket, mellyek mellett a város magát megadja, elöterjessze. Erre Concha tábornoknak San Cosméban Saldanha marschallal összejövetele volt, hogy vele a mind két részröli seregek fölállitását elvégezze. — 26án Concha tábornok következö jelentést tön a hadministernek: „Ma ágyutávolságra kémleltem ki a harcztért, melly alkalommal az ágyutelepek lövései által egy katonáink közöl megsebesittetett s egy ló agyonlövetett. A sereg ezután szállására visszatért. — A királynö néhány nap óta a Pradon meg nem jelent; az operát föudvarmestere Santa Coloma gróf és Vega cabinettitoknok kiséretében látogatja meg. A napokban a királynö az itteni várörség tisztei közt 50,000 darab leginomabb havannai szivart osztatott ki.

N.Britannia. London, jul. 6. Albert herczegnek, mint a cambridgei egyetem kancellárjának ünnepélyies beiktatása tegnap délután a királynö jelenlétében, ki megérkeztekor a collegium épületében az egyetemi hatóságok által fogadtatott, a nagy csarnokban megtörtént. Waldemar porosz herczeg, Wellington hg, a londoni és oxfordi püspökök s még többen kisérék a királynöt, ki a számára készitett trónon helyet foglalt. Most a kancellár és az egyetemi hatóságok léptek be, az elsö beszédet tartott a királynöhöz, mellyben az egyetem nevében köszönetet monda e második látogatásért, mellyel a fejedelemnö ez egyetemet szerencsélteté. Miután a királynö kegyesen válaszolni méltóztatott, a kancellár által az egyetemi hatóságok és senatusi tagok mutattattak be. Egy órával késöbb a herczeg-kancellár tudori borostyánokat osztandó a senatus-épületbe ment. Midön ott mintegy félóráig foglalatoskodott, megjelent a királynö s a számára alkotott trónon helyet foglalt. — Miután a kancellár az elöléptetési szertartást megkezdé, a tanárok egyike a szokásos diák beszédet megtartá, mellynek végtelen hossza, a nagyobb részt hölgyekből s más nem-latinokból álló közönséget a szörnyü melegség mellett a zsúfolva telt teremben rémitöen kifárasztá. Az elsö félóra után halatszott piszegés halljuk-kiáltásokkal elnyomatott; de miután a másik negyed-óra is elmult a nélkül, hogy szónok beszédét bevégezni akarni látszanék, a hölgyek türelmetlenségi jeleket adának s a legyezök a legélénkebb mozgásba jövének. Általános piszegés s fütyülés következett, mi azonban szónokot legkevésbbé sem tartá vissza hallgatóit még egy negyed-óra hosszáig kinzani. Mindenki szabadon kezdett lélekzeni, midön szerencse-kivánatait s üdvözlö szónoklatát a kancellárhoz s királynéhoz végre bevégzé. A kancellár még több borostyánt is osztogata honoris causa, mire a királynövel a sz. háromság-collegiumba visszakocsikázott. Estve a királynö s a kancellár az al-kancellárral és kiséretével a Katalin-csarnokban lakomáztak. Jogtanári oklevelet nyertek (honoris causa) Waldemar porosz herczeg, Sachsen-Weimar örökös nagyherczeg, Oldenburg Péter herczeg, Löwenstein hg, van de Weyer, Spencer és Abercorn lordok.

Az alsóház mai déli ülésében panaszok emeltettek azon kényelmetlenségek fölött, mellyekkel e jókori ülés-idö a ház tagjaira nézve összekötve van. — Az esti ülésben a nagyvárosok egészségi állapotának javitását tárgyazó bill bizottmányilag tárgyaltatott s a vitatkozás több záradék elfogadása után bevégeztetett. — Kérdés tétetvén, Russell lord kinyilatkoztatá, miszerint a hongkongi kormányzó sir J. Davis a Canton elleni legujabb vállalat alkalmával saját felelösége mellett, és nem a kormány különös utasitásai következtében müködött; azonban átalában tekintve, utasitásai akép hangzanak, hogy a nankingi szerzödés végrehajtását bár miképen is kicsikarja. — Osborne kapitány a portugal ügyet hozta szönyegre; rosszallá a kormány beavatkozását s beszédét ez értelembeni inditvány-

nyal végzé. Palmerston lord erősen védé a kormányt, s hosszabb vitatkozás után Osborne inditványát visszavette.

Tegnap a parliamenti házakban s a kormány hivatalosztályaiban egész biztossággal álliták, hogy a parliament föloszlása valószinüleg előbb nem, mint julius végével, vagy csak augustus első hetében fog megtörténni.

A „M. Post" szerint magasabb körökben azt beszélik, hogy Wellington hg misz Burdett Coutts dúsgazdag örökösnőt nőül veendi.

A gyapjugyárkerületekböli hirek sokkal kedvezőbben hangzanak, mint eddig. A leedi gyárnokok tetemes rendelményeket kaptak, de csekély mennyiségü kész árukkal birnak, s azért hosszabb időre leend szükségük, mig azokat kiállithatják. Már mintegy 8 hónapja, hogy a munkások csak félig meddig nyertek foglalkozást.

Francziaország. Páris jul. 7. A kamrában heves vitatkozások voltak, tegnap kezdődött, s ma van a folytatás. Mindenek előtt Falloux nak egy interpellatioja került elő Hautewille marquisnő esete fölött, ki az utósó választások alkalmával a ministerialis jelöltek ellen gyakorlott befolyásának érvényessége végett a hatóságok gyülölségét magára voná, később a buzançaisi nyugtalanságok idejekor a közgyülölet martalékaul látván magát kitéve, mintha a hautevillei kastély a gabonauzsoráskodás főhelye lett volna, a mayennei al-igazgatóhoz folyamodott, ki által azonban politikai magaviselete miatt szemrehányásokkal terheltetett, később pedig egyik bérlőjének meglátogatásakor kastélya közelében, midőn kocsijába akart lépni, egy rendőrségi dandárnok által utilevelei végett kérdőre vonatván, s minthogy természetesen azokkal nem birt, elfogatott, és szenvedő állapota daczára gyalog a városba vitetett. A statuskormánynáli panaszára a rendőr négy napi börtönnel büntettetett s onnan eltétetett, ezzel ezen uri hölgy megelégedve lenni nyilatkozott, s igy Hébert pecsétőr a történteket könnyen igazolhatta. Sokkal botránydúsabb vala az ülés, midőn Lanjuinais egy hadi kormánynáli hivatalnok — Benier — történetét megemlité, ki 1845-ben 200,000 frank tartozási maradvánnyal halt el. A lelettár megvizsgálása alkalmával a raktárakban 12,000 mázsa buza hiányzott, 20,000 pedig haszonvehetetlennek találtatott, és Benier olly mértékben birá előjárói bizalmát, hogy őt a biztosítéktól fölmentették. Ezen ügy, melly később birói vizsgálatra nyujtott alkalmat, több más elsikkasztások és dugáruskodásokkal együtt már az előbbi országgyülésen tárgyaltatott. A tanácskozás azonban ez uttal sokkal csipősebb érdeket nyert, midőn Boissy d' Anglas volt katonasági fölügyelő, s a hadikormány igazgatója s királyi biztos Evrard de St. Jean személyesen összeütköztek. Az elsőnek szemére vettetett a fölvigyázásbani hiány, ki azzal akarta magát menteni, hogy egy okirat, — egy előbbi osztályfőnöknek Benier fölötti vádló jelentése — elveszett. Ezt a másik rész vádlásnak vette, hogy t. i. ő a jelentést elsikkasztá, haragosan s dühösen amazt félbenszakitja, s fölvilágositásokat adni igér, ama följelentést gyalázatos rágalomnak nyilvánítja, megemlíti ama bensö barátságos viszonyt, melly Benier és az igazgató között létezett, midőn egyszer 30,000 mázsa buza vásárlásáról vala szó, s midőn Benier közvetlen előjárójától fölszólittatott, hogy illy fontos ügynek titokban kell maradnia, mosolygva azon választ adá: hogy ő azt már 14 nap óta magától az igazgatótól tudja, sőt az igazgató cabinetében előfordult, hogy Benier egy molnártársaságban bizonyos öszveg pénzzel részvényes volt. Ez szinte rágalom, válaszolá Evrard de St. Jean. Pótlólag még megémlíttetett, hogy Benier 15 évi hivatalkodása alatt mindig üzérkedő volt s milliók fordultak meg évenkint kezei közt; ezt az ellenőrségnek éber figyelemmel kell vala kisérnie. Még él Benier fia mint gazdag ember, kinek vagyonát a status törvényileg elfoglalhatta volna, azonban az érintett Benier szökés által megmenekült, vagy is mint a közönség hiszi, minden kellemetlen következések kikerülése végett a status őt futni engedé. Ezen sajnálatra méltó történetecske benyomását enyhítendő Allard várnoktesti ezredes két tiszt esetét emlité meg, kiket szinte megvesztegetni akartak, de azok által visszautasittattak. Micsoda — kiálta Oudinot tábornok — csak nem szükséges a sereg tiszteinek becsületességi bizonyítványt adni? E közben még a pecsétőr megkérdeztetett, ha valjon igaz-e, hogy a pairek udvara előtt vádlottak egyike — Pellapra — megszökött? Se mellett értésül adá, hogy e gazdag embert elszökni engedék; mire Hébert azt válaszolá: miszerint ez eset hivatalosan vele még nem tudatott, mindazáltal ezért a pecsétőr nem felelős. Minthogy Cubières s társai szabad lábon pereltettek be, tehát az elszökés könnyen megtörténhetett, s ha valaki szemrehányást érdemel, ugy azt bizonyára legjobban a pairek udvara érdemli meg. Miután ezen különféle történetecskék bevégeztettek, Dumon pénzügyminister lépett a szószékre, a kamrával tudatandó, miszerint a kormány 350 milliónyi kölcsönt határoza fölvenni, s pedig nyilvánosság s csőd utján.

A „Democratie Pacifique" öt nap alatt háromszor foglaltatott le, mivel a kormányt megvesztegetéssel vádolá. Hasonló okból ugyanazon sors érte a „Presse" mai számát.

A bukások száma Párisban az utósó 6 hónap alatt 650re rugott, a mult évbeliek száma ugyan ennyi idö alatt 471 volt; tehát az idén 181gyel növekedett.

Görögország. Jun. 27ről kelt atheni hirek szerint, oda Akarnaniaból azon tudósitás érkezett, miszerint Grivas tábornok, miután a választásokba helyzett reményét meghiusulva látá, a zendülés lobogóját kitüzé. A tartományi kormányzó azonnal katonaságot s parasztokat külde ki ellene, hogy öt a joniai szigetekkel szembelevő Santa Maura kis várerősségbe, hova magát meghuzá, elzárják. Mitika demarch szinte, ki ellen a kormány elfogatási parancsot bocsáta ki, Grivas-hoz csatlakozott. Grivas a királyi pattantyusságtól egy hajót elfoglalt, s egy jó családbeli fiatal embert, ki a hajót kormányzá, kezeskép magánál letartóztata. Miután a kormány fölhivást intézett hozzája, hogy fegyvereit letegye, az elfogott polgárokat s a katonákat szabadon bocsássa, e zendülő válasza akép hangzott: hogy ö támadandja meg a kormányt, ha a kormány öt nem támadja meg; ennél fogva a kormányzó olly rendszabályokról gondoskodott, hogy Grivas a menhelyül választott erősségben elzárva tartassék.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A váczi siketnémák intézete kir. igazgatósága részéről közhirű' tétetik: hogy az intézeti növendékek' másodfélévi nyilvános próbatétele f. e. augustus 1ső napján reggeli 9 órától 11ig fog tartatni. — Mellyre az intézet t. pártolói s szives jóakarói ezennel alázattal meghivatnak.

Ajánlat.

Egy már több évtől Pesten lakó és köztiszteletben álló francziacsalád, a jövő iskolai évre jó házakból iskola ifjakat, kik a franczia nyelvet gyakorlatilag megtanulni kivánnák, koszt és kvártélyra a szülőkkel közlendő föltételek alatt elvállalni kész. A lakhelye széputczában László házban 471 szám alatt első emeletben van. (1—3)

Árcsökkentési hirdetés.

A magyar királyi tudományos egyetemi kórházak fehér ruháinak mosása folyó év és hó 31kén az egyetemi orvosi kar épületében, hatvani utczában délutáni 4 órakor tartandó árcsökkentés utján arra fog bizatni, ki azt legolcsóbban magára vállalandja. A vállalkozók erényes viseletök felőli hiteles bizonyitványt előmutatni, s biztositékul 60 pftot előre letenni, vagy e helyett elfogadható kezest állitani köteleztetnek. Kelt Pesten jul. 12kén 1847. Szoblahói Pálma Elek s. k egyetemi jegyző. 2—3

Árcsökkentési hirdetés.

Folyó évi julius 31-én délutáni 3 órakor a magyar királyi tudományos egyetem orvoskari épületében hatvani utczában, tartandó árcsökkentés utján említett egyetem kórházai számára megkivántató vászon és gyapotszövet (Barchet) szolgáltatása arra fog bizatni; ki annak legjobb minémüségbeni kiszolgáltatását legjutányosabban magára vállalandja.

Kivántatik pedig 981½ rőf fejér, ⁹/₈ rész rőf szélességű házi vászon; 33 rőf kék nyomatu és 1 rőf szélességü festett vászon; — 19½ fehér ⁵/₆ rész rőf szélességű Barchet; és 271 rőf szalmazsákokra való s 1 rőf szélességű vastag vászon; mellyről az illetők olly hozzáadással értesitetnek: hogy 60 pftnyi bánatpénzzel ellátva, az említett vásznakból mustrákat is magukkal hozni ne terheltessenek. Kelt Pesten jul. 12kén 1847. Szoblahói Pálma Elek s. k. egyetemi jegyző. 2—3

A „Kisköve t"

Kolozsvártt megjelenő szépirodalmi lap jelen julius 4kétől januariusig teljesülő félévi folyamára, rendes mellékű képeivel együtt, 3 pftal lehet még előfizetni akármelly cs. kir. postahivatalnál. 9 előfizetésre 1 tiszteletpéldány van számitva. 10 arany pályadij van föltéve e fél éven át kijövendő legjelesebb műre. **Magyari Lajos** szerkesztő. (1—3)

Magyar gazda egyesület. A magyar gazda egyesület a f. é. medárdvásári rendes közgyülését junius 5kén tartá, s az elnök gróf ő ngának gyengélkedése miatt Ürményi Ferencz koronaőr másodelnök ő excellentiája által jeles elnöki beszéddel nyittatott meg. Tagok rendkivül nagy számmal voltak jelen. A legszivesb éljenek közt fogadott megnyitó szavak befejezése után bemutattattak a közgyülésnek több bel- s külföldi testületeknek a jelen közgyülésre megbizott képviselőik, névszerint: a m. t. társaság részéről Kubínyi Ágoston kir. tanácsos, Frivaldszky Imre, Szontagh Gusztáv, Hanák János és Nendtvich Károly urak; az iparegyesület részéről: Vargha István vezérlete alatt, Glembay, Kronperger. Nendtwich Károly, Stuller Ferencz, Tóth Lörincz, Virnau János urak; baranyamegyei fiókegyesület részéről ifj. Majláth György főisp. helyettes, Czindery László főispán, Daróczy Zsigmond kanonok, és Pirényi Sándor tb. s jószágigazgató urak; Barsmegye fiókegyesülete részéről: Ambró Antal, Lipovniczky Vilmos, Kosztolányi József, Benkő Dániel; biharmegyei fiókegyesület részéről: Beöthy Ödön, Jósa Péter és Nagy Lajos urak; esztergommegyei fiókegyesület részéről: Meszena János, Litsaer József, Meszena Ferencz és Lefter Mihály urak; pestmegyei fiókegyesület részéről: Szekrényessy József, Péterfy József és Hutiray Imre urak; a szatmármegyei fiókegyesület részéről, melly egyszersmind szabályszerü alakulását jelentvén s alapszabályait is beküldvén az anyaegyesületbe rendszeres bekebeleztetését kéri; Szerdahelyi Pál, Báthory István, Szerdahelyi Ignácz, Rába Istv., Horváth Dénes és Sántha Imre urak; a stájerországi gazd. egyesület részéről: Bujanovics Eduard; a karinthiai gazd. társulat részéről: Horhy Mihály és Jób János urak; a bécsi és morvaországi gazd. társulat részéről végre egyesületi titoknok. Éljenekkel üdvözöltetvén az érdemes képviselő urak, valamint a szatmármegyei fióknak a szabályszerü alakulásról értesitő jelentése, ugy a barsmegyei fiókegyesület lefolyt évi működéseiről annak érdemes jegyzője, Korizmics László ur által tartott, érdekes előterjesztés igen kedvesen fogadtattak.

A három napig tartó közgyülésnek a tiszt. olvasó közönséget érdekelhető, s közrebocsátható nevezetesb tárgyai még következők voltak:

1-ör A legszivesb hálakifejezéssel fogadtatott nmlgu gr. Keglevich Gábor tárnokmester ur ő excellentiájának az egyesületi elnökséghez intézett kegyes elnöki levele, mellyben az egyesületet értesiteni méltóztatott, hogy a nmlgu m. kir. helytartótanács a kir. alapitványi urodalmak részéről a köztelek fölépitéséhez egy ezer pengő forinttal járulni elhatározá.

2-or A nm. m. kir. helytartótanácsnak azon kegyes intézvénye, mellyben az egyesület fölszólittatik fölvilágositást adni a felől, az amerikai pamutmagokból minő nemet kiván nyerni, s minő pénztárból vélné e meghozatás költségeit fedezendőnek, a korm. választmánynak adatott ki további tárgyalás végett.

3-or Kedvesen fogadtatott a moszkvai cs. társaság részéről annak 25 évig léte ünnepének leirását tárgyazó s egy emlékpénz kiséretében a nm. m. kir. helytartótanács utján beküldött nyomtatvány.

4-er Fenséges főherczeg Károly azon rendelkezése, miszerint holta után még egy esztendőre az egyesület gyámolitására ajánlott pénzmennyiség kifizettessék, a legszivesb köszönettel, s azon határozattal fogadtatott, miszerint a boldogult főherczeg fenséges utódja az üdvözült atyja által nyujtott segély kegyes folytatása iránt megkérességk.

5-ör Nmlgu Majláth György ő excjának elnök gróf ő ngához intézett azon kegyes tudósitása, miszerint ő cs. k. felsége a köztelek talpkövének letételéhez legmagasb személyével járulni ohajtván, a kir. jelenlét képviseletét az egyesületi kegyelmes pártfogója távollétében ő excjára ruházni méltóztatott, zajos tetszéssel fogadtatott. (Folyt. köv.)

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 15-én: Haramják. Szomorujáték 5 flvonban Schillertől. (Tóth ur, vidéki szinész, mint vendég.)

Julius 16kán: Norma. Nagy opera 2 flban. (Sátorfy mint vendég).

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza
Pest julius 16án (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
460-480	——360	———	———	126-130	——260
(a piaczon.)					
450-480	——370	270-300	——160	120-132	225-280
Pozsony julius 13án (pozs. m.)					
295-325	———	220-282	128-175	80-89	210-220
Nagyszombat julius 13án (pozs. m.)					
308-347	———	250-260	230-250	81-90	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 13án. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⁷/₁₆; 4 pctes 97⅞; 3 pctes 69; 2½pctes 54½.— Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 775; 1839diki (250 pfrt); 305 — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 612; bécsi bank-részvény 1590; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 122½; éjszaki vaspálya-részvény 165½; majlandi 110; windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Dunavizállás. Julius 17én: 10' 0" 0''' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

524. szám 1847.

Kedd jul. 20.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetés. — Törvényhatósági tudósitások. Veszprémből (tisztujitási közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (68d. országos ülés). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek. (Pozsonyból). — A budai hegyek elnevezésének okadatolása. (Folyt.)

Külföld. N.Britannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Lotteriahuzások. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a diakovári káptalanban a következő kanonokokat u. m. Pavich Károlyt éneklő-, Philippovics Károlyt őrkanonokká, Mattich Józsefet székesegyházi főesperessé, Komendo Mártont idősb és Rostovich Jánost ifjabb mesterkanonokká kinevezni; Mihalyevich Mátyás tiszteletbeli kanonoknak pedig az utósó kanonoki helyet juttatni legkegyelmesebben méltóztatott.

A pesti első biróságu váltótörvényszéknél megüresült kiadósegédi állomásra Haragó Máté ugyanottani első irnok lön érdemesitve.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Veszprémből. Julius 3-kán. A nemesi rend legkitünőbb jogának gyakorlatára, — a megyei tisztikar szabad választására hivatott egybe Veszprémmegyének minden rangu nemesi kara f. é. jun. 30-kára nagyméltóságu főispán ur által, ki a fent emlitett napot az elöleges tanácskozásra, a reá következő tisztujitásra mint határidöt elnöki jogánál fogva tüzte ki. A megyei életnek uj korszakát elöidézendö jelent meg a nagyszámu nemesség, mert eszélyes gondoskodása által a nmélt. elnöknek s némelly megyei nagyoknak, a pártviszályok mellőzve voltak, s némelly egyének iránti különböző nézetek is jó előre tisztába hozattak. Éljenekkel üdvözöltetvén a megyei terembe léptekor a nmélt. főispán, s az egybegyült karokat és rendeket rövid nyilatkozattal higgadt tanácskozásokra fölhiván, olvastatott a nemesi összeirás, s némellyek nemességének elvagy nem ismerése iránt rövid s kevés érdekü fölszólalások történvén, befejeztetett. Benyujtotta ezután hivatalos jelentéseit a tisztikar, s mi hasonló pontosságot minden más megyékben csak ohajthatunk, miután nem csak kiküldési, hanem törvényszéki ügyei is a megyének befejezve tétettek a zöld asztalra. Ez alkalommal egy inditvánnyal lépett föl R. J. főjegyző ur, miszerint a polgári perek dijai ezentul elölegesen kivántatnának, több beszedési bajok elháritása végett, mi nem csak a keletkezökre nézve elfogadtatott, hanem visszahatólag a folyamatban levökre is kiterjesztetett. A hivatalos müködések köréből egy tárgy a pékek folyamodása, hogy négy krajczáros zsemlyéket süthessenek — szinte a jelen közgyülésre halasztatott, mit azonban a többség nem vélt tanácsosnak megengedni. Örömmel hallottunk egy más inditványt is, hogy a leendö első alispánnak kötelességül tétessék minden évnegyedi gyülésen a megye állapotáról s viszonyairól való tudósitás, — de mivel azon remény nyujtatott, miszerint kötelességtétel nélkül is megtörténendik, — de különben is az előbbi tanácskozás befejezve nem levén, komolyabb tárgyalása az inditványnak elmaradt. Végezetül e napon kijelentette a nmélt. főispán, miszerint következő napon, elmulván a törvényes három év, tisztujitást tartand, s elsöben ugyan a sz. lélek segitségül hivására hitta meg az összes rendeket a székes-egyházba, onnan a saját lakában tartandó tisztujitásra, s miután a tanácskozmány is (conferentia) szóba hozatott, nyilvánitotta, hogy örömest fogja több igénytelen férfiak, s megyei táblabirák tanácsát kikérni. A köznemesség részint e napon este felé, részint másnap korán tódult be, s a veszprémi kies völgybe, — a hajdani apácza kolostor romjai körül — Isten szabad ege alatt ütötte föl tanyáját, s másnap nyolcz óra tájban külön osztályokban vonult a főispáni lak elé. Józanság, illedelem, tisztes öltözet jellemezte az egész mintegy öt ezerre menö sereget, toborzás, zászló, lovagi vezérkedés nem vala látható, s igy a szabad választás külső kellékei jóformán biztositva valának. A szent mise után, mellyet főtiszt. Kéri János apát s kanonok ur mutatott be a mindenhatónak, a főispánnal együtt a tisztujitás helyére vonultak a rendek, s mélt. Zichy Miklós gr. vezérlete, s főtiszt. Szalay Imre apát s kanonok ur szónoklata mellett ő excja a tisztujitó szék megnyitására meghivatván fényes küldöttség által, e törvényes kötelességét azonnal megkezdette, lelkes beszédben adta elő a nap fontosságát s föladatát, s valamint önjogaihoz ragaszkodását világosan tudatta, ugy más részről biztositotta a kk. és rr. hogy a valódi érdemeket, s nyilvános többséget veendi zsinórmértékül mind a kijelölésben mind a kinevezésben. Érzékenyen vett ezután bucsut a megyétől a két alispán, az első ugyan, mivel már negyven nap hiával 39 évet töltött a megyei hivataloskodásban, s most erösebb vállakat igényelnek a közügyek, — a másik, mivel családi köre, s javai rendezése ezt igénylik, mindkettö a kijelölést is megköszönte. Hasonlókép lemondott A. J. föbiró és H. S. szolgabiró, s mivel a köznemesség béketürése e hivatalos eljárások alatt majd nem fogytára jutott, a tisztujitás azonnal megkezdetett, s az illy alkalmakkal képzelhetö illedelemmel s kitörö háborgás nélkül mintegy másfél óra alatt tökéletesen be is fejeztetett. Közlöm a tisztviselök névsorat is, mennyiben a zajban följegyezni lehetett. Első alispán: Rosos István volt föjegyző. 2-ik Kenessey Antal volt föhadiadószedő. Veszprémi járásban: főszbiró: Cseresnyés István, alszb. Balassa Mihály, Huszár Pongrácz, Kupricz Imre. Esküdt. Rosos Antal, Fodor László; bizt. Miklós György; seb. Csirke Károly, Csolnoky Ferencz. Pápai járásban, föbiró: Szakonyi Lajos, alszb. Gombás Móses, Hunkár Mihály; esküdt, Komáromy József, Martonfalvay Elek, Kamondy Károly; bizt. Vecsey J. sebész: Burghard Lipót. Devecseri járásban föbiró: Bezerédy Kristóf, alsz. Saáry László, Koller Ignácz, esküdt: Minárik László, Kun Géza, Burián István; biztos Boday E. sebész Pupos Károly. Cseszneki járásban, föbiró: Zakó Miklós, szb. Eöry E. esküdt Molnár Albert, Hénes János; biztos Somody J. sebész Bauman József; föjegyző, Pap János, volt föügyvéd: aljegyző: Márkus Lajos, föjegyző czimmel, Kun Sándor, Késmárky J. Föügyvéd: Pápai Miklós, alügyvéd: Szép Sándor, Gáal Lajos. Levéltárnok: Rohonczy István. Lajstrom. Györöcskei György; kiadó: Szigly József; házifőadószedő Szabó Antal; hadifőadószedő: Augusz Károly; számvevő: Tamassa Pál; főorvos: Pukly Ignácz, Cseresnyés Sándor; mérnök: Halász Ignácz, Fülöp József; bátors. biztos: Pál Daniel; várnagy: Beimel Antal. A táblabirák diszes koszorujába is mind az egyházi mind világiakból számosabban füzettek. Az egyháziak közöl Udvardy Ignácz, Gyarmathy János hittanárok, az irodalmi pályán is ismeretesek. A világiak közöl: a szép reményü ifj. gróf Zichy Miklós, gr. Festetics Béla sat. Ugyanaz nap, az adószedőkön kivül, az egész tisztikar szokott esküjét is letette; julius 2kán a tisztujitási jegyzőkönyv meghitelesitetvén, a kinevezett táblabirák a törvényes esküt letették, az adószedőkről pedig megemlitetett, miszerint a megyei határozat szerint biztositékukat bemutassák. A két adószedő azonnal be is mutatta, s hosszabb vita után ezek is esküjöket letették, határidö szabatván a többinek a biztositék bemutatására. Ugy ezen határozat tapasztalt viszszaélések miatt a biztosokra is kiterjesztetett s a biztositék minimuma öt ezer forintba állapitatott meg. Jövö évnegyedes közgyülésünk, mellyen az uj tisztikar megyei müködéseiben lépend föl, augustus 2kán leend. Aratásunk megkezdödött, s a gabona igen jól fizet, az inség vidékünkről elenyészett. A szölökben azonban nem kis kár esett. N.

Erdélyi országgyülés. A LXVIII. országos ülésben, julius 13kán, miután elnök ő nmlga jelentette, miszerint Zilah város egyik követe Kis József lemondván követségéről, helyébe Schwarz Sámuel lön választva, a kk. és rr. a kitüzve volt hat urbéri törvényczikket vizsgálták és állapitották meg. S mind ezen t. czikkeket követség által szokott módon átküldötték a k. kormányszékhez. A tárgyalás folyama alatt a k. kormányszék az észrevételei megtétele végett átküldött hat elsöbb urbéri t. czikket illetöleg, két titoknok követe által következő izenetét küldötte a kh. és rr-hez: „Az I. t. czikk 1sö §-sára: ohajtotta volna a kir. fő k. szék, hogy a kk. és rr-nek a 102 jegyzökönyvi szám alatt találtató végzése szerint, az urbériség kimutatására az $18^{19}/_{20}$ évbeli összeirás olly módon vétessék alapul, hogy az abban találtató hiányok rectificatio utján igazitassanak ki. Melly rectification a k. kormányszék azt érti, hogy a melly az irt időben volt urbéresi külsöségek azon összeirásból kimaradtak volna, beirassanak, a mik pedig helytelenül irattak be, kihagyassanak. De ugy találja, hogy a t. kk. és rr-nek ezen tárgyra nézve tett határozatai nem az összeirás illyetén kiigazitására, hanem inkább az urbéreseknek jelenleg kezein találtató külsöségek rendezésére és kiegyenlitésére intéztettek, az összeirás maga állapotában maradván. Azonban, minekutána a t. kk. és rr. az emlitett összeirás tulajdonképeni rectificatiojától magok ezen törvényczikkben foglalt határozatukban eltértek, azon kifejezés helyett: „Praeattacta vero conscriptio sequenti modo erit rectificanda," a végzésekkel inkább egyezöleg ezt vélné iratni: „Quoad praeattactam vero conscriptionem sequentia sunt observanda." A következő 1sö pontban két helyen emlittetik a „judicis interventus" mind két helyen hozzá teendö volna „competentis judicis." A 2dik ponban fölhozott Approb. Const. III. r. 2dik tit. 4-dik articulusa épen meg nem engedi, hogy az adó alatti colonicaturát allodizálni lehessen, söt ellenkezöleg azt rendeli: hogy az üresen maradott helyekre nézendö adót vagy a többi jobbágyok, vagy ha azok nem lennének, a pátronus vagy is illetö földesur fizesse. Ennélfogva ezen törvényt, mint ide nem alkalmazhatót, kihagyandónak találja a k. kormányszék. Az 5ik pontban ez iratván: „In locis, ubi hucdum occasione commassationis, divisionis communium terrenorum, vel alia de causa regulatio urbarialis cum interventu concernentis domini terrestris facta fuisset." Minthogy olly esetet föltenni nem lehet, hol commassatio vagy közhatárosztály a földesur közbejötte nélkül végbemehetett volna, itten az a változtatás lenne teendö: „cum assensu domini terrestris et interventu competentis judicis." Ugyan ezen törv. czikk 4-ik §-át homályosnak látja ugyan a k. kormányszék, mindazonáltal abban az értelemben, hogy itt az $18^{19}/_{20}$ beli összeirás vétetik alapul, megnyugszik, a fölhozott Approbatalis törvénynek innen is kihagyásával. A II-ik törv. czikk 1-sö §-ára. Egy colonicalis belsö teleknek, értve ennek udvarát, veteményezö és csürös kertjét, az ezen czikkben kiszabott 400 □ öl kiterjedésü helyet igen kicsinynek, és a gazdaság jó móddal folytathatására nézve épen nem elégségesnek tartja a k. kormányszék. Ugyan ezen tör. czikk 6-ik §-ára azt jegyzi meg a k. kormányszék, hogy igen nehéz és sok bajokat következtethetö dolognak látja azt, ha a colonusoktól a most kezükön levö, és mint colonicaturák, már régtöl fogva használt földek valamelly része elvétetnék, és akár más colonusoknak adatnék, akár a földesurakra, ha mindjárt több esztendök mulva is, szállana. A IV-ik t. czikk 4-ik §. nem tisztán érthetö, és a megjegyzett rendeket igy lehetne világosabban irni: „tota illa diei pars, qua colonus laborem praestitit, vel in loco laboris detentus fuit, in robottam imputetur." Ugyan azon t.cz. 8-ik §-ban a b. betü alatt azon szó insummendus nem levén alkalmazható, ezen pontot igy lehetne helyesebben kitenni: „quod itus et re-

ditus robottali competentiae utique, dies festi autem neutiquam imputandi sint.“ A VI-ik t.czik 2-ik §-ból ezen szók: „peragendas in eorundem robottas semper imputandas“ kimaradhatnak, minthogy mindjárt alább ismételve van, s igy maradna: „coloni ad vecturas ad distantiam octo milliaria excedentem praestandas compelli non possunt, diebus itineri insumtis in ordinarias eorundem robottas semper imputatis.“ Vannak még a 3dik 4dik 5dik és 6dik törvényczikkekben előforduló némely szóbeli változtatásokat javasló észrevételei a k. kormányszéknek, mellyek a nevezetesebbekre nézve a t.javaslatok oldalán veres ironnal jegyeztettek föl.“ M. és J.

(Folyt. köv.)

Vegyes ujdonsagok.

***(Pestnek) légszesszeli világitásából még is csak lesz valami. Soká vajudnak már ugyan rajta az illetők, de azért türelmüket még sem vesziték. Mi minden esetre csak dicséretre méltó. A társaság, melly a légszesszeli világitást elvállalá, már rég fönáll; s hogy létének jeleit is adja, az illető helyen lépéseket tett, miszerint szükséges épületei számára két házhelyet megszerezhessen, egyiket a városon kivül, hol a légszesz fog készittetni, a másikat pedig a városban, honnét a csövek az utczákba fognak vezetékeltetni. Ha a szándék csakugyan testesülend is, ugy a munka még ez év folytán kezdetendik meg.

(Pestmegye főorvosa) Schmidt ur, az orvosi karnál a következő két évre szótöbbséggel dékánná lön elválasztva.

(Nemzeti szinházunkban) jelenleg Sátorfy ur szerepel mint vendég. Másodtenoristánk eddigelé nincs; s igy nem ártana az igazgatóságnak megkisérleni vele a szerződést, mint Reszler után haszontalanul várakozni, ki Olaszországban derekasan képezi magát — hogy Pest helyett annak idejében valami világvárosban dicsőségesen fölléphessen.

(A pest-szolnoki vaspálya) már egészen kész,s megnyitása jövő augustusra határoztatott. A kőbányaiak ez által fölötte sokat nyerni,a palotaiak pedig ugyanannyit veszteni fognak, valamint tetemesen nyerend kereskedelmünk is, melly eddigelé a gyakran járhatlan utak miatt e körvidéken csak pangott. Az ikervárosiak már alig várhatják megnyitását, hogy odahagyva Palotát, a Kőbányába tehessenek vasuti kirándulásokat. E pályavonal minden tekintetben egyike leend a legjövedelmesbeknek.

(Nemzeti szinházunk) gépésze olly tüzoltó gépet talált föl, melly czélszerü alkalmazhatása s egyszerüsége végett a vízipuskákat egészen fölülmulja. Hisszük, miszerint e fontos találmány az illető hatóságoknál méltánylatot nyerend — habár nem Bécsben találták is föl.

(Egy pesti polgár) mult szombaton tartá 50 éves boldog házasságának arany lakodalmát. A megujitott esketésnél tömérdek nép jelent meg. Ezután a családhoz tartozók, számra mintegy 60an (sógorság és komaság is ide értve) a Beleznay-féle kertben éldelék az ösz vőlegény vendégszeretetéből a zajtalan barátság örömeit.

(A tiszai lakosok) a gőzhajózás megnyitása iránt fölötte szép reményeket táplálnak, miután áruik szállitása ez által tetemesen fog emelkedni. Eddigelé a közlekedés ott leginkább csak talpakon történt, s a számos örvények miatt egész éven át alig vergődhetett fölfelé egy egy hajó, mellyen tetemesb árumennyiség szállitathatott. A legelső gőzöst folyó hó 4én várták Tokajnál.

(A tiszaszabályozási) munkálatokhoz Keczkés K. mérnök helyébe az országos épitészeti igazgatóság által Tenzer K. mérnök választatott el.

(Kliegel szedő-gépe) hosszu hallgatás után csakugyan elkészült. A gép egy óra alatt 24,000 apróbb betüt képes kiszedni. — A Sopronyban tartandó természettudományi társulat közgyülésére menők közöl, hisszük, utukban többen látogatandják meg azt.

(A Tisza partján) szépen emelkednek a töltések, ha bár csak lassankint is. Munkásokban nagy hiány mutatkozik; pedig felsővidéki tót hazánkfiai, milly számosan barangolnak szerte szét a hazában — koldulva!

(A pozsony-nagyszombati ló-vaspályán) mult napokban szerencsétlenség történt. Egy rúd-szögnek letörvén a feje, az kiesett; a kocsis észrevéve ezt, a kocsit rögtön megállitani akará, s a gyeplőt visszarántá, de ez által a kocsi-a lovak hátulsó lábaiba ütődék, mire ezek száguldva iramlottak elő a pályán. Az utasok közöl többen, ijedtükben kiugráltak a kocsiból; a rettegés átalános vala. Nagyszombattól azonban nem messze egy pályaőr neki esett a száguldó lovaknak, s sikerült neki azokat a kerékvágásból kimozditani, hanem a jólelkü ember ebeli munkálkodása közben megcsuszott s földre terült, s a gyorsan elrobogó kocsi kerekei ugy keresztül mentek testén, hogy a szerencsétlen a helyszinén rögtön halva maradt. Csak a pályaudvarban, hol nagy embertömeg veté magát a kocsira s lovakra, sikerült azokat föltartóztathatni, s igy a fenyegető nagyobb szerencsétlenségnek elejét vehetni.

(Az idei tiszai áradat) nem maradt káros következmények nélkül. A lapályokon az élet csak későn vehette föl magát, és a mult havi esőzés is nem keves károkat okozott. E helyeken az idei termés ki nem elégitő.

(A bécsi tudományos academia) junius 27kén a polytechnicum épületében János főherczeg ő fönsége mint fölügyelő jelenléte mellett, Pyrker László érsek korszerinti elnöksége alatt, első gyülését tartván, elnökké Hammer-Purgstall báró, alelnökké Gardtner Endre cs. kir. tanácsos, másodtitoknokká Wolf Ferdinand udvari könyvtári tiszt választattak meg.

(A siberiai arany mosókban) apró ásvány-jegeczeket fedeztek föl, mellyeknek olly meglepő hasonlatosságuk van a gyémánthoz, hogy leggyakorlottabb szem is összecserélhetné azokat. Sulya ezen uj gyémántnak valamivel csekélyebb mint a valódié, keménysége nagyobb valamivel a gránáténál. Ezen ásvány több földnemek kovasavas vegyületéből áll. A finn tudós társaság diamantoid-nak kivánja keresztelni.

(Megjelent) Szalay Lászlótól „Statusférfiak és szónokok könyve.“ Második folyam. Iső füzet. Tartalma: „Canning.“

VIDÉKI HIREK.

Pozsonyból. julius 16kán. Minthogy főbajaink egyike, köztudomás szerint az, hogy a legüdvösebb végzéseink is többnyire irott malasztok maradnak; talán nem veendi ön rosz neven, ha egy ellenkező adatkával szolgálok. A nm. m. kir. helytartótanácsnak még 1817ről kelt egy intézvénye következtében ns Mosonymegye határozatot hozott, hogy minden község a keblebeli szegényeket maga tartsa el, miszerint a faluról falura való koldulgatás és csavargásnak eleje vétethessék. Ezen megyei határozat jótékonyságát eléggé tanusitja, többek közt Oroszvár mezővárosa, hol a helybeli t. plebános ur a fönnevezett czélra vasárnaponkint adakozásokat gyüjtet, mellyeket aztán minden hó végével az illetők között, vallás-különbség nélkül kioszt. Az ezen adakozásokról ugyan a föntisztelt lelkész ur által, kötelezettsége körét haladó pontossággal vezetett számadásokból kitünik, hogy 1822től 1839ig, mint ezen időpontig, annak idején, az akkori Hirnökben közzétéve is volt, — 3367 v. frt gyült be; 1840től pedig a f. 1847ki junius végeig 3768 vfrt tétetett illy módon — az adakozók majd nem legkisebb megerőtetése nélkül — az emberiség oltárára. Ezen felebaráti és politialis tekintetben is figyelmet érdemlő intézkedés főistápolói voltak mindenkor Oroszvár mezővárosa kegyes földesurai a mlgos Zichy-Ferraris grófi család nagylelkü tagjai; 1840. óta Zichy-Fer. Manó ő mlga. Fogadják el érte a segélyt nyert szükölködők s betegek hálás köszönetét. Vajha más községek is, e példát követve, sietnének egyrészt a segélyért esedező nyomort enyhiteni, másrészt saját bátorságukat és a közrendet is — a házankinti koldulás megszüntetése által — biztositani. Oroszvár szegényei az emlitett üdvös intézvénynek foganatosságát egyedül köszönik H. F. lelkészök ernyedetlen buzgalmának, a ki egyébiránt is azon kevések közé tartozik, kik híveiket nemcsak vasár- s ünnepeken folytonosan tanitják, de nagy-böjtben is a tridenti zsinat kivánata nyomán naponkint az isten igéjét hirdetik, s igy hiveik keresztényi neveltetésében keresik dicsőségüket. —

Hasonló adatok közlése pedig a nagyobb közönség előtt is nem lehetne érdektelen. X.

Buda sz. kir. főváros 1847. jun. 11. napján tartott közgyülésének jegyzőkönyve a budai tájak, hegyek ujdon elneveztetése ügyében. (Folytatás) 12) Ferenczhalma. (Franzenshöhe) dicsően uralkodott I. Ferencz király tiszteletére, kinek idejében a ferenczhalmi kápolna és egyéb épületek, nagyrészint a fönemlitett pálos kolostor romainak köveiből építtetének. Továbbá is eddigi nevén marad. 13) Viradónak azon dülő neveztetik, melly Ferenczhalma, a Pozsonyihegy és Virányos között elterül, és melly nagyobb részint néhai Köffinger telkeit és lakházait foglalja magában. 14) Pozsonyihegy, eddig: Joannisberg. E név a város régiebb határjárási jelentéseiből vétetett, hol egyszersmind az elnevezés okául az hozatik elő, hogy e hegy ormáról Pozsony várát láthatni; — a körülfekvő helységek, jelesen Budakeszi lakosai jobbára most is Pressburgerberg-nek nevezik. 15) Vajda-bércznek nevezé el az evangelicus tanuló ifjuság a Tündérhegy alatt levő azon sziklát, mellynek oldalán szeretett tanára, néhai Vajda Péter Dalhon czimü munkáját jobbára költé. Mind az ifjuság e ragaszkodásának elismeréseül, mind azért, mert a vajdaság a magyar történet lapjain fölmerül: e nevezet meghagyatik. 16) Virányos, fölváltja a Sauwinkl, Auwinkl, Zugliget vagy Disznózug, sem a miveltebb nyelvnek, sem a vidékről képezhető fogalomnak meg nem felelő nevezeteket; mi által egyszersmind kikerülhető azon fölötte prosaicus ins Grüne kifejezés, mellyet a kedvderitést keresők, vagy az élet mindennapiságába némi változást hozni szándékozók, és azért virányos tájakat látogatni kivánók ajkai uton utfélen pengetnek. Terjed e táj Viradótól és a Pozsonyihegytől Istenhegyének Hajnalos nevü oldaláig. 17) Mátyáscsurgó azon forrás, melly annak előtte Disznófejnek, Saukopfnak neveztetett; minthogy pedig az ujabb név Döbrentei Gábor urnak a forrásóvó épületén látható versezete által divatra kelt, ez hivatalosan is használtatandik. 18) Tündérhegy (am Himmel) a rögtön nyiló, csodaszépségü kilátásról neveztetik azon csucs, melly fokozat gyanánt a Pozsonyihegy és Vajdabércz között kikerekedik. E hegyen határoztatott ezen elnevezési jegyzőkönyv is fölolvastatni, hogy azok, kik azt érdektelen jelenésnek nem tartják, élő tudomást szerezhessenek. 19) Hunyadorom névvel jelöltetik azon terület, melly Lászlovszky, és azon szőlőut között fekszik, melly az ugynevezett zugligeti szőlőket a kútvölgyiektől elválasztja; — és pedig emlékezetére néhai Hunyady János, az ország egyik legmagasztosabb jellemü fiának. 20) Istenhegy (eddig Svábhegy.) Fejér: God. Dip. IV. 1. 60. — 61. 1. és Petrus de Varda, Epist. Poson. 1776. 241. lapja, valamint német régi jegyzetek szerint, ezen hegy Barát- és Paphegynek is nevezteték, egy ottani kolostor és a bélakuti apát tizedjogáról. Mivel azonban e nevezetek a kivánatnak meg nem felelnek, föntartandónak határoztatott az Istenhegy neve, miként a hagyomány szerint a sas- és baráthegyi láncz elneveztetett. 21) Hajnalos azon hegyoldal, melly a Nádorkuttól a Virányos és le a völgyig elterjed a birtokosok kivánatához képest, minthogy ez oldalon a kelő nap sugárai mintegy elömlenek. 22) Táboros (eddig Rothelache) az Istenhegy déli oldala és rétekkel vegyes erdőség, melly a három határig lenyúl; — annak emlékezetére, hogy a Budavár ostromára szövetkezett segédnépek táborai eddig terjedtenek. 23) Vezérhalom (eddig Raitzenköpfl) melly név a telekkönyvekben divatos, mióta az Istenhegy külön dombot képező éjszaki oldala és számos rácz család közbirtoka, rendezett, tulajdonképen magán kezekre került; és miután az elnevezés azon történetbeli adaton alapul, melly szerint ez ormon vala a Buda visszavételére összegyüjtött 160,000nyi hadsereg fővezérének Károly lotharingi herczeg sátora fölütve: az továbbá is használandó. 24) Bélakút (eddig Bründl vagy Königsbrunn;) IV. Béla király tiszteletére, ki a városba kézmüves iparos gyarmatokat hozván, a müvesség áldásos munkásságát terjedelmesebben meginditotta vala, és valamint a személybátorságot, ugy a tulajdon szentségét 1244-ben kiadott kiváltságlevéllel biztositani törekedett. 25) Nádorkút (Doctorbründl) melly a Hajnalost a Vezérhalomtól elválasztó ut szélén csörgedez, és mellynek vize a Bélakutéval vegyitve a városház előtti medenczébe vezetékeztetik. 1847. évi jan. 13-kán elhunyt József cs. kir. főherczeg Magyarország 50 éves nádora ivóvizét innét hozatván naponkint, hogy emlékezete e szép virányu tájon is föntartassék, e forrás Nádorkútnak neveztetik. 26) Svábhegy, melly Buda város, az Istenhegy és a Pasarét kö-

zött áll, és eddig Kleiner-Schwabenberg név alatt ismertetik. Föntartatik neve az itt táborozott svábok és annak emlékezetére, hogy Károly lotharingi herczeg 1686. sept. 2ik napján esti 6 órakor hat ágyut süttetvén el, Budának utósó megrohanására és elfoglalására adatott vala jelt. 27) Németvölgy. Azon elszánt vitézség, mellyel a német birodalom népei a magyarokkal egyetemben e várost a török nagyúr hatalma alul kiszabaditották, egyiránt tiszteletet és hálát érdemel; és habár a magyar nép a 25 éves utósó harczokban ebeli tartozását böven lerótta; azért mégis hozzá az elismerés és rokonérzet kifejezése illő; minthogy pedig az emlitett név megtartása erre tanuságot ad: ez a telekkönyvben továbbá is használtatandik. 28) Sasad (eddig Burgerberg és Strasse.) E név fölélesztetik azon adomány emlékezetének örökitésére, mellyel Buda városáról mindenkor nagylelküen gondoskodott Mátyás király, s a község javát előmozditani kegyeskedett; az illető adományban, melly egész kiterjedésben Kovachich „Formulae solennes styli“ könyvében 531. 1. olvasható, és tartalmában a dicső király nagyszerü fölfogásáról tanuságot nyujt, Sasad pusztát ajándékba adja Buda városának: „Matura deliberatione ac de praelatorum et baronum nostrorum consilio“; az adományt imigyen fejezvén be: „Suscipiat igitur ipsa nostra Civitas, hoc primum nostrum donum de terris, ac tanto magis studeat reformationi suae intendere, quanto se conspexerit sub singulari nostro favore positam.“ — Hogy pedig a kijelölt tér „Cum praedio Sasad“ azonos, kivilágosodik Fejér: Cod. Dipl. tom. VII, vol. I. suppl. pag. 542—3. található egy, 1298. évről szóló oklevélből: „Ratione decimarum de Keremfölde (i. e. Kelemfölde) et de quarta magistrali de Sasság (i. e. Sasad.).“ — Hasonló bizonyittatik az 1291. oklevélből, melly Fejér: Cod. Dipl. IX. tom. VII. v. 706. és 733. l., — ugy az 1302 évböli által, melly VIII. tom. v. VII. suppl. 27. l. található, mivel Kerem- vagy Kelemfölde Sasság- vagy Sasadtól csak az ut által választatik el. 29) Sashegy (Adlerberg.) Akár azon mese adta legyen e hegy nevének eredetét, mellyet Miller Epit. 79. lapján és Majláth János gróf „Geschichte der Magyaren“ 5. rész, 165. lapon elbeszél; akár pedig, mi egyedül valószinü, a historiai bizonyságu régi Sasad, mellyhez, ugy látszik, tartozott vala: az megtartatik, minthogy az oldalain termett bor csemege-, de gyógyital gyanánt is kiterjedett hirre kapott. (Vége köv.)

KÜLFÖLD.

N.Britannia. London, jul. 8. Az alsóházi parliamenti tanácskozások jul. 5 és 6án különösen a külügyekre vonatkoztak. A portugal foglyok iránti kérdezősködésre Palmerston lord kinyilatkoztatá, miszerint a portugal királyné által kibocsátott közbocsánatban das Antas és Sa da Bandeira is benfoglalvák s hogy az Angliába számüzött Bomfim grófot társaival együtt már szabadon bocsáták; ők nem sokára vagy egy portugal vagy britt hadihajón Portugaliába visszavitetnek. — Miután a börtönbill harmadszor fölolvastatott s elfogadtatott, az ülés azzal végződött, hogy Hume inditványa — a bombayi kormány eljárása végett különös bizottmányt nevezni ki — 44 szóval 23 ellenében elvettetett. A felsőház 6án minden érdeknélküli rövid ülést tartott.

Az alsóház julius 5én a portugal üggyel foglalkozott s Palmerston lord alkalmat nyert Portugaliábani politikáját megismertetni. Osborne t. i. inditványt tön, hogy a kormánynak ez ügyre vonatkozó eljárása rosszaltassék. Inditványa gyámolitására fölhozá, miszerint ő a Hume által előidézett vitatkozások alkalmával Russell lord és Macaulay által adott fölvilágositásokkal nincsen megelégedve; a házat Guizot-nak a követek kamrájában tett nyilatkozatára figyelmezteté, melly egyátalában kétségbe hozza, hogy Francziaország a fegyveres közbenjárást sürgeté s ugyan csipös fegybeszédet tartott az egész közbenjárási politika fölött, minek a britt kormány jelenleg annyi előszeretettel hódol. — Palmerston lord válaszát azon nyilatkozattal kezdé, miszerint a britt kormány kötelességének ismeri a békeszerződések szigoru megtartását a portugal kormánytól követelni s egyátalában kétségbe voná, hogy a portugal királynőnek alkotmány ellenes eljárása s magaviselete általa vagy társai által valaha jóváhagyatott volna. Anglia közbenjárása egyedüli czéljául a minister abbeli szándokát nyilvánitá, hogy a harczot a csatatérről a törvényes vitatkozások terére a senatusba átvigye. Hogy Francziaország szenvedőleg viselte magát, egészen tagadá, sőt azt állitá, hogy a franczia cabinet a négyesszövetségi szerződésből világosan casus foederis-t alkota, s ez által Angliától minden lehetőséget megvont, hogy magát továbbra is szenvedőlegesen viselhesse, minthogy maga a portugál királynő is, jólehet személyesen kibékitő rendszabályokra mindenkor hajlandó volt, Saldanha makacs ellenzése által gátolva vala a mérséklet utjára térni. Ha Anglia e közbenjárástól egészen visszavonulni akart volna, ugy Spanyolország egyoldalu beavatkozását sem gátolhatta volna meg; azonban hova vezetett volna ez, könnyen megfogható, ha arra gondolunk, hogy Thomar gróf (Costa Cabral) vezeté Madridban a sodronyokat, mellyek a Padre Marco alatt levő portugal camarillát mozgásba hozták. Egyébiránt most minden rendben leend, miután a junta meghódola. A minister, beszédét azon eredményrei visszapillantással végzé, mellyet Anglia politikája, melly — mint állitja — jelenleg a moralis, socialis és politikai civilisatio élén áll, Görög-, Spanyolországban és Belgiumban előidézett, megemlitve azon kedvező befolyást, mellyet ezen politika a juliusi forradalom után magára a most annyira féltékeny Francziaország érdekeire gyakorlott. Ebből azt véli következtethetni, hogy a britt politikának a portugal ügyekben is azon elöhittel kell birnia, miszerint egy hajszálnyival sem tért el az alkotmányos utról, melly egy szabad ország kormányára nézve egyedül járható. Miután a vitatkozások további folyama alatt Palmerston lord politikája Borthwick, Hume, Manners lord és Bentinck által élénken megtámadtatott, sir de Lacy Evans, Escott, Russell lord s többek által forróan pártoltatott, mire Osborne inditványát visszavette. Az alsóház jul. 8ki ülésében a kincskamra kancellárjának inditványára a szükséget szenvedő irhoniak fölsegélésére 300,000 font sterlinget szavazott.

Francziaország. Páris jul. 9. A pairek udvara tegnap Pasquier herczeg kancellár elnöklete alatt a megvesztegetéssel vagy megvesztegetési kisérlettel vádlottak perének tárgyalását megkezdette. A karzatok 11 órakor már megnyittattak, de a hölgyek be nem bocsáttattak, miként ez a pairek udvara elötti bünperek tárgyalásánál szokásban van. A hallgatóság fölötte nagy számmal jelent meg. Délben a védők padjában több ügyvéd helyet foglalt. A pairitélőszék tagjai mindnyájan diszöltönyben karddal s tollas kalappal jelentek meg. A kir. főügyész és a közügyvéd helyeiket elfoglalák. Nem sokára bevezettetik Teste, fia kiséré öt s háta mögött foglalt helyet; ezt követék Cubières tábornok s Parmentier. A kancellár most csendet kiván s az ülést megnyitottnak nyilvánitja. Cauchy a pairudvar előadója a neveket fölolvassa. A három vádlott védőik oldala mellett foglal helyet, nevezetesen Cubières tábornok Baroche mellett, Teste Peillet és Marc Defaut mellett, Parmentier pedig André Benoit oldala mellett, Cubières tábornok legnyugodtabbnak látszott, mig Teste-nél a benső kedélyizgatottság több jelekből kitünt. Parmentier vidám s önmegelégedett arczkifejezést mutatott, mint olly férfiu, ki biztosan érzi, hogy a reája rótt vádaktól tisztának tudja magát. Három negyed egyre volt, midőn a nevek fölolvasása bevégeztetett. Most a kancellár Cubières tábornoknak neve, kora, állása s lakása után kérdezősködött. A vádlott ekép válaszolt: Amendre Louis Despans-Cubières, 61 éves, Francziaország pairje, született Párisban, lakása de Clichy utczában 27 szám alatt. Teste válasza ugyanazon kérdésekre: Jean Baptiste Teste, 67 éves, született Begnols-ban (Gard), lakik Párisban de Lille utczában 88 sz. Állását illetőleg kinyilatkoztatja, miszerint illy sulyos vád terhe alatt, melly becsületét olly közel érinti, azt hiszi, hogy minden méltóságát s czimeit le kell vetkeznie, ő mindazokat tegnap a király kezeibe letevé. Pellapra nevének fölolvasásakor, ki jelen nem vala, a közügyvéd szót emelt s kinyilatkoztatá, miszerint a vádlott megszökése tekintetéből az itélőszéket fölhivja, hogy a szökevény elfogatásáról intézkedjék. A kancellár: a pairudvar e fölött mint tanácskamra a vádiratok fölolvasása után fog tanácskozni s határozni. Cauchy a pairudvar előadója most olvassa a vádiratot. Annak lényeges tartalma ez: Az 1846ik év végével Parmentier egy társaság több tagja ellen, mellyhez ő maga is tartozott, nevezetesen Cubières tábornagy ellen a szajnai itélőszék előtt váddal s követeléssel lépett föl. Követelése gyámolitására, minek tárgyát itt fölhozni szükségtelen, Parmentier 1847ik évi april 30ról bizonyos leveleket mutata elő, mellyek közte és Cubières tábornok közt 1842ben váltattak, 1845ben folytattattak, közölök több levél a per lefolyta alatt nyomott 2 emlékiratban találtatik. Ezen a tábornok által nem tagadott levelezés világosan tanusitá, miszerint 1842ben a felső sajnai kerületben Gouhenansban fekvő sóakna-engedmény megnyerése végett Parmentier-rel megegyezett, e czél elérésére pénz által a közmunkák ministerének pártolását megvásárolni, s hogy ezen bünteljes szerződés s egyezkedés életbe is lépett s végrehajtatott. Parmentier nem tagadja, hogy az általa nyilvánitott levelek látszólagos értelme ez légyen, de erősen állitja, hogy a megvesztegetés sem meg nem történt, sem meg nem kisértetett, csupán Cubières tábornok ezen álnok levelezése által társai veszélyére nézve tetemesb értéket akara hatalmába keriteni. Egy ügyesen vezetett utasitás a jogszolgáltatás bizonytalanságait meghatározá s egy ünnepélyies vitatkozás — mond a vádirat — az ország ellen kötelességgé vált. Itt a fondorkodások kimeritő története adatik, mellyekkel a vádlottak vádoltatnak, hova a köztök váltott levelezés is beszőve van. Ezen levelezés következtében csatlakozott Teste törekvéseikhez, az igazgatóság ellenszegülését legyőzendő. 1842dik évi aug. 27én Pellapra Parmentier-vel egy hamis közbejött esetet közöl, melly kivánságának utjába lépett. A pénzügy-minister azt kivánná, hogy az egész iratcsomaggal öt bizzák meg. Sept. 2kán és 7kén Cubières tábornok ugyanezen értelemben irt; 9kén Parmentiernek még bővebb adatokat nyujtott. „Éjféli 12½ órakor — mondá — Pellapra, ki a hónap elejétől naponkint hozzám küldött, ha megérkeztem-e, azt izené, hogy következő napon sürgetős ügyek végett 8 óra előtt elvár. A minister az egész iratcsomót kivánná. Több nap mult el a nélkül, hogy tudták volna mi lett belőle. Teste fölötte bosszankodott a pénzügyministeriumnak az ő ministeriuma jogaibai beavatkozása fölött, s a kiváltságok miatt vitát akart kezdeni azon késedelmezés végett, melly a jelen esetben a résztvevőknek okoztatott s azt Teste az igazságkiszolgáltatás valódi megtagadásának tekinté.“ Tovább a tábornok elősorolja, miszerint ő ugyanazon nap ezen tanácskozás után Pellapraval Teste hez ment s vele a vitatkozást kicsinálta, mellyet a pénzügyministerium ellenében kezdeni lehetne. Erre a tábornok Lacave-Laplagne-t meglátogatta s esteli 8 órakor a beszélgetés tárgyáról Testenek jelentést tön. Elég az hozzá, hogy a teendők fölött megegyeztek. Végre ezt mondá: Ön kétségkivül átlátja, hogy mind e mellett is mennyire kedvező leend Teste-t s Pellapra-t segédekül birhatni, s milly merénynek tennének ki bennünket a fiscus védői, ha mi fogásaik fölött fölvilágositva s megtámadásaik ellen védve nem lennénk. 13kán egy uj irat következett Cubières tábornoktól. Azóta Pellapra minden nap látogatást tön a pénzügyministernél. A vádlottak s tanuk mindenképigyekeznek Testeről a megvesztegetési gyanut elhárítani, mig az elkobzott papirok egy része az ellenkezőről tesz bizonyságot. Ezen egész botránynak főokozója Parmentier, nyerészkedőnek lenni látszik; hogy egy tekintélyes férfiunak — mint Cubières — befolyását érdekeire nézve megnyerje, ennek számos hasznot s nyereséget igért, miket, miután czélját elérte, ismét vissza akara vonni. Az adomány, miután megadatott, azt gondolá, hogy most többé a tábornokra nem leend szüksége s igy töle visszakövetelé mind azt, mit haszonleső szivességből az előtt ajánlott. — A pairek udvarának mai (jul. 9.) ülésében a három jelenlevő vádlottak elfogatása közbeszélgetés tárgyává lön, mi a pair-udvar parancsából tegnapeste csakugyan megis történt, mire a jelen körülmények között leginkább Pellapra megszökése nyujtott alkalmat; Pellapra után már nyomozó levelek is küldettek s ha kétszer 10 nap alatt meg nem fog jelenni, minden jószágai zár alá vétetnek s ő in contumatiam elitéltetik. Az első ülésben Teste-nek a királyhoz intézett levele, mellyben czímeiről s méltóságáról lemond, kedvező benyomást tön. De egy éjen át e benyomásnak vége lön, megtudván a közönség, hogy uj okiratok fedeztettek föl, mellyek Teste-re sulyosan terhelők. A dolog ekép áll: A „National“ szerkesztője Armand Marrast bizonyos mulatságban Mallevillenek a követek kamrája alelnökének azt nyilvánitá, miszerint ő kény-

telen a közmunkák exminisierét bünösnek tartani, mivel tanubizonyságai vannak kezében. Erre Malleville nem hagyott békét Marrastnak, hogy vele azokat közölné, ez eleinte vonakodott, de később az érintett papirokat — számra hatot — Mallevillenek megmutatá. Ezelött azonban a papirok tartalma annyira bizonyitónak látszék, hogy magát kényszerítve érzé az egész dolgot a pairudvar bizottmányának fölfedezni, melly Marrastot mint tanut maga elébe idézé. A mai ülés elején az uj okiratok fölolvastattak, s mint belölök kitünt, azok olly nemüek valának, hogy általuk a két exminister védrendszere erös módositványt szenvedhetne. Egyébiránt Cubières tábornok a következö kihallgatás alkalmával elöbbi vallomása mellett maradt. Mi levelének ezen kifejezését illeti: „A kormány önzö s megvesztegetett kezekben van," — megvallja a tábornok, hogy az feddést érdemel, azt azonban egy pillanatnyi s mulékony benyomás következésének lenni állitja, s mint a bizodalmasság szavai a nyilvánosság elébe szánva nem valának; végre megvallá, miszerint egy ideig ugyan hitte e megvesztegetést, de később tévedéséről meggyözödött. Átalában azon vélemény uralkodik, hogy ezen uj iratok Cubières ügyét csak könnyiteni fogják, mig más részről Testere nézve veszélyesek lehetnek.

Olaszország. Ö szentsége IX-dik Pius pápa jun. 17-öl egy apostoli iratot bocsátott ki, mellynek erejénél fogva, a dicsö emlékü IV-dik Pius pápa ö szentsége példája szerint egy uj lovagi rend alapittatik, melly az alább emlitett pápa által behozott elnevezést megujitva, a most uralkodó pápának neve után szinte Pius-rendnek (Ordo Pianus) fog neveztetni. Ezen rend 1-sö osztályábai fölvétel által a lovagok, örököseikre átmenö nemességet nyernek; a 2ik osztálybeliek pedig csak személyes nemességet kapnak. E rend diszjele egy arany csillag, nyolcz kék sugárt terjesztve maga körül; a csillag közepén egy fejér lap, mellyen aranybetükkel „XIik Pius" áll; e lap körül fut egy arany körvonal, mellyen kék betükkel s e fölirat olvasható: „virtuti et merito" a másik oldalán: „Anno MDCCCXLVII."

Róma, jul. 6. Az elnyomott hangulat, melly egy idö óta zivatar-szülte tikkasztó höségkint nehezedék a kedélyekre, tegnap este rögtön hangos s fényes örömmé változott. A várt vaspálya-engedmény helyett, egy sokkal fontosabb rendelet jelent meg a polgári testörség fölállitása végett, melly egyedül Rómában 14 zászlóaljat számláland. Csak a közönséges szolgák s aljasabb kézmunkások vannak kivéve, egyébiránt minden iparüzök, hivatalnokok, sőt idegenek is, ha Rómát 10 évnél tovább lakják, 21 évtöl 60ig kötelesek szolgálni. Ez a legfőbb bizodalom tette, melly annál nagyobb eredményt szülhet, minthogy hasonlókép a tartományok lakosai is önvédelmük alá állittatnak. Midön e hirdetvény a Dataria palotára szegezetett, nagy örömzaj keletkezék. A sokaság a Quirinal felé sietett, de egy pillanat alatt a legnagyobb csendben megfordult s visszatért, midön két személlyel találkoztak, kik által értésükre adatott, miszerint a sz. atya nem legjobban érzi magát s csendet ohajt.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar gazdasági egyesület. A köztelek épülése naponkint inkább haladván, ugyanazon arányban az épitési költségek is mindegyre üritvén a hazafiui adakozásokból alakult pénztárt, a legszivesb tisztelettel kéretnek mindazon ügybarátok, kikhez ez érdemben aláirási ivek intéztettek, miszerint rokon indulattal e czélra szerzett gyüjteményeiket, a sikeretlenség sajnos esetében pedig a netalán üres aláirási iveket az egyesület hivatalához mielöbb beküldeni ne terheltessenek. Pesten julius 2kán 1847.

Török János m. k. egyesületi titoknok.

A „Kisküvet"

Kolozsvártt megjelenő szépirodalmi lap jelen julius 4kétől januariusig teljesülő félévi folyamára, rendes mellékü képeivel együtt, 3 pfttal lehet még előfizetni akármelly cs. kir. postahivatalnál. 9 előfizetésre 1 tiszteletpéldány van számitva. 10 arany pályadij van föltéve e fél éven át kijövendő legjelesebb műre. **Magyari Lajos** szerkesztő. (2—3)

Ajánlat.

Egy már több évtől Pesten lakó és köztiszteletben álló franciacsalád, a jövő iskolai évre jó házakból iskola ifjakat, kik a franczia nyelvet gyakorlatilag megtanulni kivánnák, koszt és kvártélyra a szülökkel közlendő föltételek alatt elvállalni kész. A lakhelye széputczában László házban 471 szám alatt első emeletben van. (2—3)

Árcsökkentési hirdetés.

A magyar királyi tudományos egyetemi kórházak fehér ruháinak mosása folyó év és hó 31kén az egyetemi orvosi kar épületében, hatvani utczában délutáni 4 órakor tartandó árcsökkentés utján arra fog bizatni, ki azt legolcsóbban magára vállalandja. A vállalkozók erényes viseletök felöli hiteles bizonyitványt előmutatni, s biztositékul 60 pftot előre letenni, vagy e helyett elfogadható kezest állitani köteleztetnek. Kelt Pesten jul. 12kén 1847. Szoblahói Pálma Elek s. k. egyetemi jegyző. 3—3

Árcsökkentési hirdetés.

Folyó évi julius 31-én délutáni 3 órakor a magyar királyi tudományos egyetem orvoskari épületében hatvani utczában, tartandó árcsökkentés utján említett egyetem kórházai számára megkivánható vászon és gyapotszövet (Barchet) szolgáltatása arra fog bizatni; ki annak legjobb minéműségbeni kiszolgáltatását legjutányosabban magára vállalandja.

Kivántatik pedig 981½ röf fejér, ⁹/₈ rész röf szélességü házi vászon; 33 röf kék nyomatu és 1 röf szélességü festett vászon; — 19½ fehér ⁵/₆ rész röf szélességü Barchet; és 271 röf szalmazsákokra való s 1 röf szélességü vastag vászon; mellyről az illetök olly hozzáadással értesitetnek: hogy 60 pftnyi bánatpénzzel ellátva, az említett vásznakból mustrákat is magukkal hozni ne terheltessenek. Kelt Pesten jul. 12kén 1847. Szoblahói Pálma Elek s. k. egyetemi jegyző. 3—3

Magyar gazda egyesület. (Folytatás).

6-or Olvastatott a földészeti szakosztály junius 2kán tartott ülésének jegyzökönyve, s érdekes észrevételek és kiegészitések mellett tudomásul vétetett.

7-er Olvastatott az állattenyésztési szakosztály f. é. jun 4kén tartott ülésének jegyzökönyve, az annak 3dik pontjában foglaltató inditvány 50 db arany jutalom kitüzésére olly ökör igafogat összeállitásáért, melly az eddig szokásban levönek lehetöleg minden hiányát elháritsa, czéljának tökéletesen megfeleljen, s eléggé olcsó legyen a végre, hogy azt a szegényebb sorsu is megszerezhesse magának, elfogadtatott.

8-or Hasonlóan magáévá tevé a közgyülés azon tervnek küldöttségi kidolgozását, melly egy országos ménes létesitésének legczélszerübb módját magában foglalja; s e küldöttségnek tagjaiul gróf Károlyi György ő nga elnöksége alatt megkéretni határoztattak: gr. Hunyady József, gr. Széchenyi István, gr. Károlyi Lajos, gr. Zichy Miklós, gr. Lambert Rudolf, gr. Szapáry József, gr. Hardegg tábornagy, Csapody Pál, Csekonics Pál, Czindery László, Festetics Ágoston, Bohus János, Appel Gusztáv, Öllinger Mihály, Heinrich Nep. János, s egyesületi titoknok.

9-er A mütani szakosztály f. é. junius 1-sö napján tartott ülésének jegyzökönyve tudomásul vétetvén, elfogadtatott azon javaslat, miszerint a hazai malomviszonyok küldöttségileg ujolag meghányassanak, s a malmoknak mind technikai, mind pedig rendöri rendezéséről javaslat készitessék. E küldöttségnek tagjaivá neveztettek: Andrássy György gróf elnöksége alatt Czilchert Robert, Heuffel János, Magyar Imre, Fehr Miklós, Havas József, Beszédes József, Hirschl Fülöp, és Korizmics László mint jegyző.

10-er Olvastatván a korm. választmány f. é. april 21-én tartott ülésének jegyzökönyve s hitelesitetvén, a választmányi javalatok közgyülési határozatokká emeltettek, nevezetesen:

11-er Hogy a jegyzökönyvek a gyülések után azonnal elkészitetvén, hitelesitessenek.

12-er Hogy a hitelesités alkalmával a hitelesitő bizottság többsége határoz, s egyes tag, vagy a kevesebbség külön véleményét a jegyzökönyv alá iktatni följogositva nincs, eltéró nézetét azonban a legközelebbi közgyülésen előterjesztheti.

13-or Hogy a szakosztályi ülésekre a meghivás ne egyenkint, hanem hirlapi hirüladás utján történjék.

14-er Hogy a szakosztályok állandó tagokból organisáltassanak; s elfogadtatván a 40 tagból álló szám, a végre, hogy minden tag mellyik szakosztályhoz ohajt járulni, a tagok körlevél által fölhivassanak.

15-ör Az előadó iránt f. é. augustus 1-sö napjára kitüzött csődhirdetés helyeseltetett.

16-or A választmányilag elfogadtatott pénztári utasitás különösen közgyülésileg is helyeseltetik. Megállapitatott továbbá, hogy

17 er. Mindazok, kik tartozásaikat egy egész év alatt le nem fizették, e fizetés teljesitéseig tagsági jogukat az egyesületi gyüléseken ne gyakorolhassák, föntartatván az egyesületnek ezen fölül a nem fizetők ellen mindazon eszközök alkalmazása, mellyeknek használatára bármelly tag az egyesületet az aláirás alkalmával a kötelezett somma nem fizetésének esetére, följogositja.

18-or A köztelki alapkő letételével összekötött s gr. Festetics György és az általa teremtett félszázados Georgicon emlékére megült mezögazdasági ünnep diszes lefolyása f. é. junius 6-án a korm. választmány által kijelölt szertartással, kedves és buzditó tudomásul vétetett. (Vége köv.)

Magyar gazdasági egyesület. Kötelességünknek ismerjük a tisztelt gazdaközönséget az egyesület által a hazai szarvasmarhatenyésztés érdekében már harmadizben kitüzött pályakérdésre figyelmeztetni, s azt ezennel ujolag kihirdetni. — A kérdés következő:

Mellyek Magyarországban a szarvasmarha elaljasodásának okai? — Minő szarvasmarhafajok tenyésztetnek hazánkban? — Mellyek a legczélszerübb tenyésztés elvei és utódjai erő, tejelés és hizékonyság külön tekintetében? — Mikép lehetne, különösen a köznép körében az elhanyagolt szarvasmarhatenyésztést jelen elaljasodásából hazánk kedvező körülményeihez illő fokra emelni? — Egyes esetekben minő fajok legalkalmatosabbak vérkeverésre? s minők volnának netán e czélra a külföldről behozandók?

A kitüzött kérdést részletesen és alaposan megfejtő s a biráló küldöttséget kielégitő felelet az egyesület részéről 100 arany jutalmat nyerend, az ehhez legközelebb álló pedig ezüst érdempénzzel fog megtiszteltetni.

A pályázás határnapja f. évi dec. 31dik napjára van kitüzve, s a pályamunkák tisztán s olvashatóan irva, lapozva, bekötve, s névrejtő jeligékkel ellátva az érintett napig az egyesület titoknoki hivatalához küldendők.

A szarvasmarhatenyésztés hazánkban kétségtelenül egyik legfontosb ügye a mezögazdaságnak, s nem annyira a 100 arany, mint inkább a honnak gyarapodása eléggé ösztönző érdek lehetne arra, hogy számos jeles szakértő gazdáink becses idejök egy kis részét az előbocsátott kérdések megfejtésére fordítani sziveskedjenek. Pesten julius 15kén 1847.

Török János m. k. egyesületi titoknok.

Csödök.

27575. Pest város tanácsának fölirása szerint Ulrich Ferencz helybeli vendégfogadós hitelezői csödületének határnapja folyó évi julius 29kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Joob Gusztáv, perügyelővé pedig Pecz Adolf hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 28kán 1847.

25952. Békésmegye törvényszékének jelentése szerint Birkl Jakab gyulai pékmester hitelezői csödületének határnapja folyó évi augustus 4kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Bogyó János, perügyelővé pedig Kiss Lajos alügyész neveztetett. Kelt junius 22kén 1847.

26993. Fejérvár város tanácsának fölirása szerint Moód Ferencz helybeli borbély hitelezői csödületének határnapja folyó évi augustus 4-kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Schachtner János alügyész, perügyelővé pedig Zalay Károly alügyész neveztetett. Kelt junius 28kán 1847.

27259 Pest város tanácsának fölirása szerint Grosz Móricz hitelezői csödületének határnapja folyó évi augustus 9kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Emey János, perügyelővé pedig Molnár József hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 28kán 1847.

25950. Mosonymegye törvényszékének jelentése szerint Koller Antal hitelezői csödületének határnapja folyó évi september 9kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Hardy István járásbeli főszolgabiró, perügyelővé pedig Pintér Miklós alügyész neveztetett. Kelt junius 22kén 1847.

25951. Mosonymegye törvényszékének jelentése szerint Demuth József hitelezői csödületének határnapja folyó évi september 9kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Molnár Lipót járásbeli főszolgabiró, perügyelővé pedig Pintér Miklós alügyész neveztetett. Kelt junius 22kén 1847.

25961. Pozsony város tanácsának fölirása szerint Trebitsch Leopold hitelezői csödületének határnapja folyó évi september 13dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká ideiglenesen Motko Ferencz városi tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl Endre alügyész neveztetett. Kelt jun. 29. 1847.

Csödperszüntetés.

27282. Pest város tanácsának fölirása szerint Góson Mátyás hitelezőivel barátságosan megegyezvén, az ellene rendelt csöd ezennel megsemmisittetnek kihirdettetik. Kelt junius 22kén 1847.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Julius 12-ikétől bezárólag julius 18ikig.

Julius	12kén	760.	Julius	16kán	557.
„	13kán	703.	„	17kén	531.
„	14kén	542.	„	18kán	2697.
„	15kén	721.	Összesen:		6,511.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 17kén: Fiatal férj. Vigjáték 1 fban; — és Tedesco ur harmadik hangversenye.

Julius 18kán: Egy napi dicsőség. Franczia Vigjáték 3 fban. (Másodszor).

Julius 19kén: Saint-Tropezi urnő. Franczia dráma 5 fban. (Először).

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Mosony julius 15én (pozs. mérő).					
265-325	240-270	235-270	160-188	72-90	176-204
Veszprém julius 16kán (pozsonyi mérő.)					
230-280	200-220	160-170	101-110	72-80	160-165
Miskolcz julius 7kén (pozs. m.)					
260-265	245-250	205-210	155-160	65-70	160-165
Bécs julius 17én (ausztriai mérő).					
280-340	———	———	——210	105-135	———

Lotteriahuzások.

Kassán julius 10kén: 71. 32. 1. 57. 7.
Grécben „ 10kén: 13. 49. 58. 39. 69.
Budán „ 17kén: 4. 53. 58. 87. 3.

Dunavizállás. Julius 19én: 9' 7" 6''' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

525. szám 1847. Csütörtök jul. 22.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizetési dij félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 8 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Előléptetések. — Egy pár szó a magyar középponti vasut körül. — Tiszaszabályozási ügy. — Balassa-Gyarmatról. — Az inség szörnyetegségei. — Vegyes ujdonságok. — A budai hegyek elnevezésének okadatolása. (Vége.) — Ausztria.

Külföld. N.Britannia. Franczia-, Olasz-, Görög-, Törökország.

Gabonaár.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége özvegy báró Forray, született gróf Brunswik Julia főudvarmesternét grófi ranggal, fiára is átszállandóval diszesiteni kegyelmesen méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a Rudloff Frigyes nyugalmaztatása által Stavnán megüresült kincst. erdőőri állomásra Streitsek József ókemenczei erdészt; a Vinodolán megüresült kincst. kerületi erdészségre pedig Leutter Alajos, polhorai kincstári erdészt alkalmazta.

Egy pár szó a m. középponti vasut körül!

Talán nincs vállalat e fejlődő korszakunkban, melly annyi figyelmet gerjesztene, mint a vasutak épitésére keletkezett vállalatok.

Az angol, franczia, belga sat. versenyezve törekszenek országaikat vasuti hálóval behuzni, és nincs olly nagy természeti akadály, mellyet pénzbeli áldozatokkal le nem győznének. — Mennyire örvendetes tehát illy körülmények közt látni, miként hazánk tehetősbjei korunk e szükségétől áthatva — daczára a pénzszerzési nehézségeknek, annyi kül-, és bel- küzdelmek után, áldozatoktól nem rettegve, a m. k. vasut tökéletes elkészültét megfeszitett erővel siettetik. — Nem lehet nem érdekes, ha mind ez ügy körül fölmerülő tényeket kellő világosságban a journalistica terére állitom, hogy ezen kiállitás által a közönség figyelmét és részvétét egy olly ügy iránt tartósban lebilincseljem, melly még ugy szólván csirája vagyis első szeme ama nagyszerü vasuti hálózatnak, melly kell, hogy országunkat belepje, ha azt virágzóvá és igy boldoggá tenni akarjuk.

Nem czélom a vasutakból az országra háromló hasznokat elősorolni; ezek olly tények, mellyeket nemzetek, kiket ez ügyben mint tekintélyeket tisztelni lehet — rég elismertek és vallottak; — csak szorosan a m. k. vasut — mellyről az országban olly annyira elágazottak a vélemények és homályosak a fogalmak — körüli fölmerült részletességek elősorolásával akarom a véleményeket központositani, a fogalmakat tisztázni, s igy ha lehet, hasznos szolgálatot tenni azoknak, kik velem egy véleményben, az ország többi részeiben a vasut-épitésre fölszólalt hangokat egyhanguvá olvasztani akarják, és az erők illyképeni öszpontositását eszközlő törekvéseim által egyszersmind hazámnak is használni.

Miként lehessen illy érdekek egységét létrehozni és a közösre haszonhajtóvá tenni? — arra nem puszta elmélet, de a legujabb események szolgáljanak ujmutatásul és buzditó például.

Kecskemét, Körös és Czegléd városok meggyőződve a vasut valódi hasznáról, erős akarattal elhatározák városaikat egy szárnyvonal által a pest-szolnoki vasutvonallal összekötni, és az eziránt szükséges lépéseket, mind felsőbb helyütt, mind a m. k. vasut-társaságnál megtevék. — Felsőbb helyről az elömunkálatokrai engedély megérkezett, — a m. k. v.társaság pedig utósó nagygyülésén, e barátságos fölszólitásnak engedvén, az egyesülést tettleg véghez is vitte. És Kecskemétnek 1848-ban vasutja leend! — Ehez commentár nem kell; egy kis áldozati készséggel összekötött szilárd akarat, és a fönérintett példán indulva, hazánk több részeiben is, hol az illyetén összeköttetés iránt szózatok emeltettek, az ohajtások valósulandnak. De vannak e vállalatok körül olly nehézségek és akadályok, mellyeknek czélszerü legyőzésétől néha azok létele függ. Ezen nehézségek legnagyobbika a vaspályavonalra szükséges földterület kisajátitása. Ha vannak is némelly helyütt földbirtokosok, kik a földükön keresztül vonandó pályára szükségelt tért — a méltányosság és igazság, söt saját hasznuk tekintetéből, ha nem is ingyen — de legalább olly közép áron adják, hogy a birói eljárás szüksége elő nem állván, mint a vevő ugy az adó fél is az árban megnyugodhatnak; — de vannak ollyanok is, és ezeknek mennyisége nagyobb, kik nem tekintve a hasznot, mellyet e vállalat,tervének kivitelével nekik mind földbirtokosoknak hajt, inkább azért örülnek már eleve, hogy ha a vonal földeiken keresztül terveztetik, akkor majd jól rárovandják földjeiket a társaságra azon az áron, milylyenen ők tartani jónak látják. Illy módon aztán természetes, hogy az ügy birói eljárást igényelvén, késleltetik, és az ebből származott költségek, egy hosszu vonalra, kiszámithatlanok. — Kecskemét, Körös és Czegléd tekintvén ezen körülményt, a kecskeméti szárnyvonalra szükségelt tér kisajátitási terhét — miután azt városaik határaiban, mint hatóság, könnyebben eszközölhetik — magukra vállalák, és miként tudósitva vagyok, azt könnyü szerrel — ha bár N.Körösön történtek is a nemesség részéről e tárgyban ellenszegülések — végre is hajtotta, mit ha a társulatnak kellett volna tenni, azt csak három annyi idővel és tömérdek költségekkel létesithetendett.

Második neme a nehézségeknek — mellyek az illy vállalatok pénzerejét vérszopó nadálykint huzzák, vonják — a kárpótlási követelések, mindenféle külön-külön alakban előtünő kisérletek, és az ezeknek folytán történendő birói becslések, miket ha ki lehet kerülni, olly szép öszveget takarithatni meg, melly egy más kisebb szárnyvonal költségeit fedezné, nem tekintve még azon számtalan bajokat és szüntelen perlekedési guerilla csatázásokat, mellyeknek a vállalat kitételik. Ezen nehézség azonban, ha a hatóságok a vaspályát nemcsak akarják, de a miként Kecskemét, Körös és Czegléd áldozattal is készek azt elősegélni, megszünt lenni, — mert átadván a társaságnak igy a minden kétségtől ment területet — a netalán miatta támadó kérdéseket, mint városi hatóság, a maga határában saját érdekében mi hamarább eligazitni képes leend; holott igy, midőn a társulat a város hatóságát polgárai érdekében mint birót látja maga előtt, néha bizony nem a legkedvezőbb itéleteknek van kitéve.

Midőn igy csak marquirozva a fővonásokat — hogy hosszas ne legyek — ama nehézségeken csak átsurrantam, talán emlitésre méltó leend Kecskemét, Czegléd és N.Körös azon gondoskodása, miszerint azon kéréssel járultanak ifj. gr. Zichy Ferencz ő méltóságához, mint a társaság meghatalmazott igazgatójához, miszerint az e pálya körül alkalmazandó tisztségekben, befolyásukkal, városbelieik alkalmaztassanak, melly kikötésre egyébkint szükség alig ha volt, ha tekintetbe akarjuk venni: miszerint a nemes gróf tiszta hazafiui keblének magas sugalata folytán ugy sem tett volna itt is egyebet, mint a mit azon sok magyar egyénnel, kik között sokan németül sem tudnak, tön, kiket, miután a vaspályai administratioban járatlanok, csak azért alkalmazott fölösleg számban havi dij mellett gyakorlatszerzés végett a m. k. vasut hivatalában, hogy a majdan septemberben kinyitandó szolnoki vonalhoz ne kényteleníttessék külföldi tiszteket alkalmazni. A nemes grófnak e tette, hazánkban, hol annyi a kenyérkereső kiképzett fiatal ember — az alkalmazás pedig olly kevés — érdemlett méltánylást és hálát vivott ki; az ő bölcs tapintatának és lankadatlan buzgalmának sikerült e vállalat megcsonkitott hitelét helyreállitni — az ellene gördített akadályokat elhárítani, és igy a vállalat részére a magas kormány figyelmét megnyerhetni; és a merre kormányzói önállásánál fogva csak hathat, a legörvendeztetőbb eredmények mutatkoznak. — Egyedül az ő fáradhatatlan közbenjárásának köszönhetni — hogy Felice Tallachini, vállalkozott épitője a vasutnak, a szolnoki pályát, mellynek tökéletes kiépitése csak a jövő évre volt tervezve, még az idén elkészité: ugy hogy az már is augustus végével vagy september első napjaiban a nyilvános forgalomnak általadatik, és igy az alföld termékeny vidéke az ország fővárosával gyors és folytonos érintkezésbe jön. 3—4 óra alatt röpitend nemsokára az erömü bennünket oda, hova eddig az ösz beálltával nagy üggyel bajjal csak több nap alatt juthattunk. — Az idei october végével kész leend a mark-pozsonyi vonal az éjszaki pályáig,és helyreállitva az összeköttetés Pozsony és a birodalmi főváros Bécs között. — Azonkivül az egész vácz-pozsonyi vonal gyors léptekkel halad bevégezte felé — és az egész 36 mértföldnyi vonal Szolnoktól Bécsig 1848. év végén a nyilvános forgalomnak átadatik.

Az egész vonalon alkalmazott tisztei a vállalatnak, lelkesülve a kormányzó szellemétől, összevágott gépezetkint müködnek. — A szelid modor és nyilt bánásmód, mellyet a kormányzó igazgató a főbb tisztekbe; a becsületesség, mellyet mindenkibe oltani törekszik, nem maradtak sikertelenek, — s illy kerekvágásban levén az egész ügy, csak szép eredményeket várhatni. —

Hogy pedig a tisztviselők állása biztositva, és ugy szólván a vállalathoz kötve legyen, állapittatott az igazgatóság által egy igen korszerü nyugpénzintézet, melly minden alaptőke hiánya mellett is már egy évi kezdetén szép öszveget mutat ki, és a legdúsabb reményekhez jogositja föl a benne résztvevőket.

Áll pedig ez alapitvány a) a havi dijak minden forinttóli egy krajczár hátrahagyásából, b) büntetési pénzekből, mellyekkel a szolgálatbani vétkesek megrovatnak, és c) szabad ajánlatokból. Szky.

Tiszaszabályozási ügy. (Nádori biróság munkálatai.) Debreczen, jul. 12. Közelebbi tudósitásban érintett nádori birósági végzés által kijelentetett volt, mikép a tiszaszabályozási ügyben müködő nádori biróság jul. 10én a hozandó itéletet ki fogja hirdettetni. Ez teljesedésbe is ment, s az igért napon, azaz julius 10én, d. e. 9 órakor az itten csak az itélet meghallására várakozó vidéki s helybeli nem kevés számu közönség előtt, a több ivekre terjedő itélet kihirdettetett. Álljon itt annak rövid kivonata a következőkben:

I. Az alperesek közöl némellyek által a nádori biróság ez ügybeni illetékességére nézve egy részről, más részről pedig a felperesség tekintetében ugyancsak némelly alperesek által fölhozott ellenvetések, miután az 1840: 10. t. czikk 8. §-sa értelmében kiadott kegyelmes biráskodási parancs törvényes tartalmát messziről sem gyengithetnék, illetőleg pedig az érintettek sorában némelly alperesek által fölhivott, s a magán-erőveli vizszabályozásnak az 1840: 10. t. czikk adta oltalma alatt müködő érdeklettek által meg nem sértett és országos intézkedésről szóló rendelkezéseit távolról sem korlátozható 1840: 4. törv. czikkben sem találnák törvényes alapjokat, biróilag félrevettettek.

II. Az ügy érdemét illetőleg: miután felperes, alapkérelmében követeléseit általában a barátságos egyezség előrebocsátandó megkisértése mellett terjesztette birói elitélés alá: több szám alatt beiktatott alperesi nyilatkozványokból pedig az tetszenék ki, hogy a társulati uton megkezdett lajstromozás az érdeklettek legnagyobb része által jótékonyságnak vétetvén, annak biróilag elrendelendő folytatása világosan szorgalmaztatnék: több alperes részéről is a lajstromozási iveknek az érdeklettekkel leendő közlése kivántatnék, s igy kétségen kivül állana az, miszerint a szóban forgó lajstromozás a szabályozási költségviselés terhének enyhéül szolgálván, a barátságos utoni eljárás jótékony eszközeül legyen tekintendő. Noha ugyan felperes, másodnyilatkozatában ide vonatkozólag, a fönérintett birói végzés meg-

hagyása nyomán kifejtendő lajstromozási ügy mivoltának megismertetéseül a társulat e részbeni rendszerét is tartalmazó „Tiszavölgy könyvé“nek bemutatása mellett azt adná elő: hogy a felperes társulatot bíróilag arra, miszerint azoknak kölcsönözzön, kiknek nem akar, s azok irányában nyissa meg előnyeit, kik a társulat e részbeni föltételes követeléseit el nem fogadták s a kitüzött határidő alatt magokat be nem lajstromozták, kötelezni nem lehetne; birói figyelembe vévén azonban azt, miként a felperes a lajstromozás bíróilag kifejtetni rendelt mivoltának megismertetéseül az érintett „Tiszavölgy könyvét“ mutatván föl, noha ugyanezt egyedül ezen bíróság privát tudomására fölhozottnak az érintett birói végzés nyomán annál kevésbbé mondhatná, minthogy ezen kivül a bíróilag meghagyott lajstromozási kérdést kellőleg máskint sem nyilatkozatában, sem egyéb okmányokkal ki nem fejtette, és igy a lajstromozási kérdés s a társulat s egyes tagok közti viszonyok birói elitélése alapjául egyedül ezen, maga a felperes által beiktatott okirat vétetvén, ennek pedig C betüvel jegyzett, és ugyanezen okirat szerint a felperes társulat által f. évi márt. 25kén tartott nagygyülés 13dik pont alatti végzésénél fogva magáévá tett rendszere szerint, a belajstromozás lényege abból állana: hogy a mint az 5. és 6ik lapon olvasható 2-dik számban egyik „változhatlan elv gyanánt“ foglaltatik: „a tiszaszabályozási munka megindítása és folytatása a birói eljárás bevégzésétől függővé nem tétetik; elválasztatik a birói eljárás által kifejlesztendő ártér attól, melly az illető érdekelt birtokosok által önkint beiratik s bevallva lajstromoztatik,“ és hogy 3-or „szólittassanak föl e czélból az érdekelt birtokosok az árterületben eső birtokaik önkéntes és szabad tetszés szerinti belajstromozására, és nyittassék meg ezeknek minden előny s kedvezés, mit a társulat adni képes;“ — s hogy 4er „mondassék ki az is, hogy ezen önkéntes belajstromozás minden esetre ideiglenes leend; mert az árterületnek minden határon s minden birtokosra történendő kifejlesztése — minden tekintet nélkül az önkéntes belajstromozásra — utósó részletig törvény utján, nádori bíróság által fog megtörténni s itéletileg kimondatni;“ — valamint továbbá, miszerint 5-ör „mondassék ki elv gyanánt, hogy noha a törvény a költségek előleges fölvételére megszoritás nélkül jogot adott, mindazonáltal a társulat most a leendő összes költségek csak aránylag igen csekély részét követeli“ — világos levén az itt ki nem emelt társulati eljárás több pontjain kivül már az előbocsátottakból is a lajstromozás mivolta, — de a 7dik lapon olvasható sorokból még az is kitünvén, hogy „kivettetik például minden árterületi holdra különbség nélkül egy forint, s az érdekelt ártér birtokosai fejenkint meghivatnak az árterületbe eső birtokaik belajstromozására“ és hogy b) „a társulat kölcsönt csak önként bevallott s a birtokosok által belajstromozott árterületre ad“ és végre, hogy f) „valamint a biró által kifejlesztett ártéren a kivetett egy forint egyszerre beszedetik, ugy az önként belajstromozóktól szerződvény vétetik, s a társulat által részletképi törlesztés elfogadtatik minden kamat nélkül.“ — Figyelemmel ekint az előbocsátott társulati rendszerre, miután már ezekből is böven kitetszik: miként a társulat a törvények szigorúságának elibe téve a barátságos utoni eljárás jótékonyságát, a most bíróilag megitéltetni kért holdankénti egy forint befizetési terhet könnyiteni igyekezett; a társulati elnök és felperesnek előbb fölhivott másodnyilatkozata a társulat most kifejtett rendszerével összhangzásban nem találtatván, s azon állitása, mintha arra, hogy azoknak, kiknek nem akar, kölcsönözzön, s azok irányában nyissa meg előnyeit, kik a társulatnak e részbeni föltételes követeléseit el nem fogadták s a kitüzött határidő alatt magokat be nem lajstromozták, nem köteleztethetnék, — ezen fölállitott rendszere szerint összefüggésben azért sem volna, mert több alperesi másodnyilatkozványok szerint sem azt: hogy a belajstromozás jótékonyságát élvezni kivánó érdekelt birtokosokat e czélból fölszólitotta, de még azt sem, hogy a belajstromozás jótéteményében érintett alperes érdeklettek a társulati rendszernél fogva a kitüzött határidő lefolyta alatt részt venni nem akartak volna, nem bizonyithatván, a belajstromozás folytatására intézett alperesi nyilatkozványok ereje, a felperes másodnyilatkozata tartalmával annál kevésbbé gyöngíttetett meg, minthogy a társulati uton vezetett vállalatoknál egyik tag a másik fölött az összes társulat nyujtotta kedvezményekből — mennyiben azokkal maga idején élni kiván — ki nem rekesztethetik; a mi pedig a felperes másodnyilatkozata azon megjegyzését illeti, miszerint a belajstromozási ügynek a birósági eljárással semmi köze, — tekintettel a felperes által beiktatott s többször emlitett „Tiszavölgy könyve“ 5ik lapj. előforduló azon tartalmára, melly szerint a társulat maga azon reményét fejezi ki, miként „kétség az iránt nem lehet, hogy midőn a tiszavölgyi társulat a törvények szigorubb értelmének szelidebb s kedvezőbb magyarázatot kiván tulajdoníttatni, az a bíróság s felek által örömmel ne fogadtassék, s igy annak (azaz a lajstromozásnak) kivitele is bizonyos leend;“ — ezen megjegyzés önként elenyészvén, birói tartozó figyelemmel nemcsak az alperesi alapos támokokra, de az 1840: 10 t.czikk által világosan meghagyott törvényes kötelességre, mellynélfogva a felperesi alapkérelemhez képest és a fönforgó kérdéseket mindenek előtt barátságos móddal elintézni birói föladatául tekinti, a társulat által megkezdett s több alperes fél által folytatni kivánt barátságos eljárást magában foglaló önkéntes belajstromozási mód helyeseltetvén, ennek a megkezdett nyomon, f. évi oct. 15dik napjáig leendő folytatása a felperesnek bíróilag azon hozzáadással tétetett kötelességül, hogy a hol és mennyiben a felek ezen barátságos eljárás sikeresitésére a nádori bíróság közremunkálását szükségesnek találandják, e bíróság kerületenkint működendő egyes tagjait már most utasitja: hogy illy esetekben az e részbeni barátságos eljárás, vagyis lajstromozás előmozditására birói közbejöttükkel is segédkezet nyujtsanak; mi végből a felperesnek itéletileg kötelességül tétetett, miszerint a bíróilag elrendelt barátságos utoni eljárás eredményét ezen bíróságnak mutassa be; egyébiránt a társulat önalkotta rende szerint is, ezen lajstromozás ideiglenes levén, s az 1840: 10 t.czikk maga idején bíróilag alkalmazandó rendeletét nem korlátolhatván.

(Folyt. követk.) (B. H.).

Balassa-Gyarmath, Julius 19kén. Korunk jelszava a polgárisodás. Nagyszerü és magasztos eszme, melly tettre s ernyedetlen munkásságra lelkesité a honlángu férfiakat, kiknek kebele e hon üdveért s fölvirágoztatásaért melegen dobog, s kik polgári magas állásuknál fogva hivatvák polgárisodásunk szép reményü bimbóit pártoló részvétükkel áldásdús virágzásra fejleszteni. És vágyunk epedve hasztalan nem mereng többé azon nagy férfiakon, kiket szép hazánk dús javai kitüntetve körülölelének, mert e férfiak, megértve a kor követelő szózatát, önkénytesen léptek ki a cselekvés terére, s versenyezve sietnek alkotni, hatni polgárisodásunk nagy munkája körül, hogy rendszeres iskolák alapitása által a népnevelés czélszerüen előmozdittatván, ez által polgárisodásunk kecsegtető reménynek nézhessen biztosan elébe. De a népnevelésnél nem csak a finövendékekre szükséges kellőleg kiterjeszteni a gondoskodást; mert a nép- s nemzetcsaládot nem csupán a férfiak fölvilágosulása teszi. Az összes nép- s nemzetcsalád eszméjénél a nők is benfoglalvák, mint kiknek czélszerü fölneveltetése üdvöt terjeszt anyai körükben, mig ferde neveltetésüknél az anyai érzet kárhozattá válik gyermekeinél, kikhez egyes családapa-vagy családanyának többjoga semmi esetre sincs, mint van az összes nép- vagy nemzetcsaládnak, mellynek emelkedése, polgárisodása s fölvirágzása mindig és mindenkor, minden kivétel nélkül, csupán és egyedül egyes tagjainak erkölcsiségétől függ. Midőn tehát a népet nevelni akarjuk: neveljük annak mind két nemét; mert a munka csak akkor lehet tökéletesen bevégzett, ha annak minden egyes részei egyiránt összhangzanak.

Korunk erkölcsileges sülyedtségében méltán főfigyelmet igényel a nönevelés; mert az anya ajakán üdv mosolya, vagy átok kárhozata honol, mellyet szenvedni a nagy nemzettest egyiránt kénytelen. Boldog a hon, ha erkölcsileg müvelt anya, boldogtalan, ha müveletlen ringatja ölén kisdedét, mert hogy a gyermek jó vagy rosz hajlamainak idomitására legnagyobb befolyással az anya bir, azt, ugy hiszem, fejtegetnem fölösleges. — Ne feledjük el tehát föleg a nöket erkölcsileg nevelni!

Illy derék honfiakat, lelkes népnevelőket s buzgó emberbarátokat hazánk clerusa köréből számosakat lehetne fölmutatni; szabad legyen azonban jelenleg csupán primás ő hgségéről szólanunk, ki a cselekvés terén már eddigelé is tettekben olly nagyszerü, ernyedetlen buzgalmánál fogva olly lelkes, s emberbaráti jótékony szivességénél fogva olly áldozatra kész, miszerint a földi javakat, mellyekkel a királyi magas kegyelem által körülöveztetett, akkor látszik legjobban élvezhetni, midőn azokat jótékonyan eladakozhatja. Az idei közinség idején nemtő gyanánt tünt elő nem csak jobbágyainál, hanem mindazok előtt, kikre igénylett jótékony kezeit csak kiterjeszthette. A népnevelés milly buzgó apostolt ismer honfiuságában: elvitázhatlan tények tanusitják; s lelkes alapitványait milly áldás kiséri, bizonyitják a közintézetek, mellyeket ápolni, öregbitni s anyagi erejöket gyarapitni ő fmlga tettlegesen buzgólkodik.

Szándékom nincs e helyt sorozatát adni mind azon jótékony adakozásoknak, mellyeket ő hgsége már eddigelé tett. Itt csak azt szándékozom hálás szivvel fölemliteni, miszerint ő hgsége, ki olly sokszor s sokfélekép emlékezett meg már nönevelő intézetünkről, pedig B. Gyarmath nem is fekszik saját birtokai között, s több ezereket haladó adakozásain kivül, mellyeket e leány-növeldére, annak keletkeztétől fogva eddigelé tett, — nem emlitve: hogy ezen intézet számára az alkalmasnak látszó házat megvette, azt több ezerbe kerülő saját költségén növeldének alkalmaztatta s rendbeszedette, s 9 növendéknek évenkinti növelési díjt nyujt — legujabban folyó évi május 3dikáról kelt, s e sorok irójához bocsátott hivatalos levele mellett, atyai kegyességének ujabb jeleit azzal tanusitá, miszerint egy uj — hat ezer pengő forintról szóló, az esztergomfőegyházmegyei ns káptalannál már valósággal le is tett, s a balassa-gyarmathi leánynövelde számára szánt — öszvegről szóló alapitványi levelet atyai nemes szándokának nyilvánitása mellett megküldeni méltoztatott, olly határzott kijelentéssel: miszerint ezen alapitványi tőkének fele, azaz: három ezer pengőtől járó évenkinti kamat a növelde gondnoknőjének jusson évenkinti fáradalmainak jutalmaul; továbbá egy ezer pengőnek kamata a növelde hitszónokát illesse, — melly tiszti kötelességgel ő hgsége egyenesen csekélységemet — fiui hálámnak ezenneli legmélyebb nyilvánitása mellett — megbizni nyomatékos atyai figyelmeztetéssel méltóztatott; — egy ezer pengőnek kamatát a növelde tanitója nyerje évenkinti dijul; — végre az utósó ezer pengőtől járó kamat a növelde házföntartására, annak szükségeihez képest, gyüjtessék.

Ezen alapitványi oklevél választmányunk által egész kiterjedésében a hivatalos jegyzőkönyvbe annak rende és módja szerint beigtattatott. Zárszavai ezen oklevélnek, mellyekből ő hgsége szándokának tisztasága olly tündöklöen kitünik, imigy következnek: „Végre főkáptalanunkat atyafiságos bizalommal kérjük, hogy a növendékeknek testi s lelki javuk előmozditását, és a nönemnek jó neveléséből a házi családokra és igy a közjóra és édes hazánkra áradó üdvös következéseket, méltó figyelembe vévén, nem csak a fölebb kitett és jelenleg átadott hat ezer ezüst forint tőkének gondviselését és kezelését elvállalni, hanem halálunk után, mind ezzel, mind az intézet használatára átadott házunkkal, mint most kijelentett szándékunknak teljesitője, az intézetnek előmenetét fontos figyelemmel kisérni, és ugy, a mint mi magunknak föntartottuk, felőle a legüdvösebb módon rendelkezni szivesked jék. Kopácsy József H. Prim. eszt. érsek.“

Az intézet ő hgsége iránti hálájának örök emlékeül „Herczeg Kopácsy-Növelde“ czimet visel, s lelkes alapitójának ritka bőkezüségét a sikerdús előmenetelt tanusitó intézet naponkint áldja, mert eddigelé is már a növendékek száma valláskülönbség nélkül a 40et fölülmulja, s napról napra mind inkább szaporodik. — Kiemelést érdemel e helyt főleg Sz. A. asszonyság, ki nemes keblének sugalatától buzditatva, a főfölügyelőné tisztét elvállalva, ernyedetlen buzgalommal örködik a növendékek erkölcsi képeztetése fölött, s magas müveltségénél s szives leereszkedésénél fogva anyai hő szeretettel ápolni meg nem szünik azokat; — mint szinte B. I. gondnoknő, kinek ügyessége, tapasztaltsága s e szakbani jártassága által a növendékek növeltetése csak nyereményes lehet, ugy egyesek, mint a közhazára nézve, s ki primás ő herczegsége, mint legfőbb pártfogó által ebeli hivatalában megerősittetvén, sokoldalu jártasságánál s müveltségénél fogva a növendékek gyönge szivébe az istenfélelmet s emberszeretetet hathatósan csepegteti.

Adja Isten, hogy hazánk föáldora, az adakozá-

saiban kimerithetlen nagy egyházférfiu, hazánk, az egyház, s az összes emberiség javára még sokáig éljen!!

Melly hálaérzetet az egész választmány nevében kötelességének tartotta kijelenteni

Sz. K. b.-gy. pl. stb.
választmányi titoknok.

Az inség szörnyetegségei.

Legközelebb olvasván, hogy Szepesmegyében két inségben küzdők, emberhússal csilapiták le éhségöket, miért most már fenyitötörvényszék elibe állitattak — e ténynek közlője ugy nyilatkozik: hogy a mennyire ő tudja, ez páratlan s magában egyetlen egy eset, mi csak borzadással töltheti el minden jámbor ember kebelét. Épen az olcsóság s drágaság okairól elmélkedtem különböző időszakok szerint, mint azok régi irókban följegyezvék, s ingert érzék hason esetek nyomozására; s bámulással győződtem meg, hogy a krónikások szerint a közinség idejében épen nem volt valami szokatlan dolog, ámbár legundorítóbb s legerkölcstelenebb tett, mire a kényszerítő szükség miatt valaki vetemedhetik. E kannibali szokás még Afrikában és az oceania szigeteiben is ma már gyéren tünik föl; miután a missiók s a kereskedési viszonyok némi civilisatiot ültettek azokba át, — hogy ne lenne hát az illy eset rémitő Európában, mellynek épen föladata a humanismust tovább terjeszteni, s a föld többi részeiben is a szív vadonságait irtogatni. És mégis azt hiszem, hogy Europa más országaiban is a hosszasan tartott jelen inség ideje alatt hason esetek könnyen történhettek, csak hogy a dolog napvilágra nem jött, s ki tudja mi mindenféle undokság nem fog még idővel napfényre jöni, ha a legujabb europai közinsék tableauja egykor híven ecseteltetik, mellyből a szívetlen uzsorások, az emberi nyomorral játékot üzők nem hiányozhatnak.

Mondánk, hogy honi történeteinkben az emberhusevés nagy inség idejében nem ismeretlen dolog; Bethlen Farkas az 1536ik évi drágaságról irja: hogy a szülék saját magzataikat ették meg akkor „1536. fames inaudita fuit in Transylvania, adeo ut homines in vesaniam versi omnis aetatis et utriusque sexus nudi ferme incederent, et rebus inmundis vescerentur, unde aliquot millia hominum fame extabuerunt, in publicis plateis in ore multorum gramina reperta, aliqui foetus suos vorarunt. (l. 2. p. 77.) Benkő idézve Bethlen Farkas e helyét, még azt is megjegyzi: hogy 1600. és 1601. több helyt Erdélyben szinte hason éhelhalás uralkodott.

Goebel és Wachsmann krónikái Segesvárról 1514—1663ig terjedvék, s 1603ban azt jegyzik föl: „1603ban olly nagy éhség volt Erdélyben, hogy az emberek egymást ették. Segesvárt egy cubulus gabona 10 frt; Bösenben (Bistritz) 24—32 frt; Kolozsvárt 40—50 frt, egy hordó bor 50 frt. (l. Deutsche Fundgruben der Geschichte Siebenbürgens II. B. p. 85. Klausenburg 1840. Hason képe volt Erdélynek 1816ban, mint millyet 1536ban Bethlen Farkas följegyzett; a jelen magyarországi közinségi állapot phasisai még nagyobb körvonalokban mutatkozók. Mind Erdély, mind Magyarország törvénykönyveiben eleget buvárkodhatik a ki a mult időkbeli közinségek rajzát akarja adni, példaul az erdélyi 1559ki diacta határozatai közt olvasható: „cum autem miseram plebem ob praesentis annonae caristiam adeo defecisse tantamque inediam pati constet, ut pluribus in locis pane glandinibus facto miseram vitam sustinent, indignum et prope tyranismum esse videatur aliqua exactione pro praesenti gravari.“ Hasonlók ezekhez a magyarországi törvények: 1571: 8.; 1593: 1.; 1595: 55. §. 2.; 1596: 42, 46.; 1597: 1, 2, 9, 24, 44.; 1598: 3.; 1599: 1, 2, 3, 4, 6.; 1601; 23.; 1602: 1, 20.; 1603: 2, 10.; 1604. 2, 10, sat. Ilias calamitatum! A magyarországi rendek 1600. art.: 3. §. 1, 2. csak nem ugy irtak, mint az erdélyi rendek 1559ben „Accedunt his, quae suae Matti et suae Serenitati jam multoties abunde declarata sunt, jumentorum utpote lues, sterilitas annorum proximorum, et pestis, quae partim regno grassata est, et adhuc grassatur, quae incolas harum reliquiarum ad eam paucitatem et egestatem adduxerunt, ut vix amplius pristini regni facies appareat, et multi mendicando victum quaerere et vitam ducere cogantur.“ A brassói templom annálisai után közlék a szász irók s utánuk Benkő caritas annonae czím alatt, hogy 1238. óta a tatárok miatt nem vethettek; 1535ben egy köböl gabona 6 forint volt, sokan éhen haltak meg; 1603. una octava vini 1 frt, vas vini unum 200 frt; 1 köböl gabona 8 frt, árpa 5 frt; borsó 6 forint, köles 4 frt, kukoricza 5—6 frt, zab 2 frt, a parasztság füvel s makkal élt.

A mi közelebbről az emberhusevést illeti szükség idejében, arra más országokban is van példa. — Reland imez adatokat jegyzé föl: „zsidóföldön Bethzoba városban egy anya saját gyermekét ette meg éhség miatt Olympiodor szerint; Photius emlit egy vandal asszonyt, ki hason ok miatt négy magzatát ette meg egymás után, miért a nép agyonkövezte; Lithvaniában 1710ben két gyermekét ette meg igy egy lengyel nő, s a tetten kapva lenyakaztatott. Prokop szerint (de bello goth. l. 11, c. 2.) Ariminiumban két asszony a hosszu éhség ideje alatt 17 férfi gyermeket evett meg. (l. Relandi Palaestina p. 477). Hihetőleg más országok történeteiben is lehetne hason tarlózásokat tenni, de ennyi is elég az iszonyatosság festésére, mellyre az inség miatt vetemülnek az éhenhalók. — Lucan mondá már: „nescit plebs jejuna timere.“ Ideje jó időben gondoskodni a magtárakról, az uzsorások féken tartásáról, a czéhek — különösen a molnárok, pékek, mészárosok rendezéséről, a kereskedelmi piaczokat szigoru fölügyelet alá kell venni, hogy zsidók s más tözsérek azokon veszedelmes játékaikat ne üzhessék. Fő dolog azonban a szeszes italok készitésének megtiltása, gabonából s más élelmi tárgyakból — ez maga egyedül képes ezer rosznak kútfejét bezárni; mig az meg nem történik, a nagyszerü tragoediának Europa végét sem éri. K. F.

Vegyes ujdonságok.

***(A pesti Dunapart) szabályozására kinevezett bizottmány felsőbb helyről ujolag utasitólag szorgalmaztatik, miszerint az elömunkálatokat mielébb megkezdesse; miről egy uttal a városi hatóság is értesittetik. — E szorgalmazásnak leend talán annyi sikere, hogy némelly ázsiai kényelmü urak föl fognak veretni békes nyugodalmukból, s teendnek is majd valamit, ha a nyomasztó meleg napokat hüsebb lég váltandja föl. Bizony pedig Dunapartunk szabályozása egyike a legsürgetősb teendőknek, mellyet halasztani bün.

(A nemzeti banda), vagy is: az ugynevezett párizsi czigányok fényes meghivást kaptak Harkány-, Mehádia-, Belgrád és Bukurestből, s — mint halljuk — Pestet már el is hagyák, hogy zene-előadásaik cyclusát Mohácson megkezdjék.

(Nemzeti szinházunkban) jelenleg Molière egyik legjelesb müvét, mellynek czime: Tartuffe, vagy is a képmutató, tanulják. — S mi csak azt ohajtjuk, vajha közönségünk azt shakespearei dráma-sorsra ne kárhoztatná.

(A szolnok-aradi vasuttársaság) ifju gróf Zichy Ferencz ő mlga elnöklete alatt folyó hó 12én közgyülést tartott, mellyben 20,000 pforint egyhangulag utalványoztatván, a középponti vasuttársaság megkerestetni határoztatott, hogy kebeléből néhány mérnököt kiküldve, az arad-szolnoki pályán a fölmérések s elömunkálatok megkezdethessenek. A társaság egyébiránt azt hiszi, hogy e folytonos sikságon vezetendő vaspályavonal aránylag más vonaloknál kevesebb költségbe kerülend, s igy könnyebben létesithető. A birtokosok a kisajátitandó földet önkénytesen megajánlák.

(A balatoni gözhajótársaság) folyó hó 11kén tartá közgyülését Füreden, melly alkalommal gróf Széchenyi István ő nmlga első, — Hertelendy Károly pedig másod-elnöknek egyhangulag három évre kikiáltatván, a tanácskozas leginkább a körül forgott: milly uton módon, s minő eszközök fölhasználása által lehetne a balatoni gözhajózásnak tágasabb kört nyitni? — Mire elnök ő nmlga megigéré: hogy Füredeni tartozkodásának ideje alatt csupán e kérdés czélszerü megoldása fölött fog eszmélkedni. — „Kisfaludy“ gőzös fölötte nagy élénkséget varázsolt Füredre, ugy annyira, hogy jelenleg valamennyi szoba el van foglalva, sőt éji szálásul fürdő-szobák is használtatnak. A gőzös napi jövedelme 235 pftot már meghaladja, s biztosan reményhető, hogy az mind inkább növekedni fog, miután elnök ő nmlga korábbi 10 részvényéhez e közgyülés folytán ujolag 40et irt alá.

(Az óbudai hajógyárban) s az ezzel összekötött gépműhelyben ez évben, azaz: 1846ki april hónaptól egész 1847ki mártius végeig épittetett 1050 lóerejü 10 gőzös, u. m. utazó és árugőzösök: Széchenyi 80, Nádor 150, Ferdinand 150, Zrinyi 80, Minerva 60 és Kisfaludy 40 lóerejü; személyszállitók: Neptun 42, Hunyad 50, és vontatók: Magyar 200 és Sámson 200 lóerejü; ezek közöl csak Zrinyi, Minerva és Neptun lön átépitve, a többi mind egészen uj. Elkészült továbbá 23 vas áruhajó 2 árunaszáddal a Balaton számára, 8 vas naszád, egy uj vasnaszád gyárhasználatra, s egy vas álló hajó, összesen 48 uj hajó. Azonkivül létesült 8 csőszerü üst gőzösök számára, s 13 rakodási hidhajó, aztán a megkivántató számu csolnakok, sajkák és viskók. (H—p.)

(A dunagőzhajózás) mult évben ismét tetemes kiterjedést nyert, szállitott t. i. 1846ban 424,422 személyt, tehát 64,484el többet mint 1845ben. A portékaszállitás pedig 377,426 mázsával szaporodott, mint a Sp—l tudósit, — ezen tudósitásához azon talánt is csatolván, hogy ezen emelkedés talán idővel a járdijak leszállitását eszközlendi.

(A budai dologházat) az illetők kórházzá akarják átváltoztatni.

(A pestbudai lánczhid részvényesei) — mint a „Spiegel“ tudni akarja — alparin alul sülyedtek.

(Mult számunk) „Vegyes ujdonságai közt hibásan állott, hogy Keczkés K. helyébe Tenzer K. lett volna megválasztva a Tiszaszabályozáshoz; mert az utóbbinak megválasztatása s illetőleg kineveztetése a Tisza-üggyel eléggé elfoglalt Keczkés K. helyébe azon küldöttséghez történt, melly Buda s Pest közt a Duna szabályozását vezérli.

(A szepesi takarékpénztárnak), mellyben mult 1846dik évi april 1jén kezdetett meg az üzlet, 300 részvénye van, mellyek 100 p.forintról adattak ki, de eddigelé az értéknek csak fele fizettetett be; a részvények kelendők volnának, de a részvényesek nem akarják azokat eladni. Megnyitása napjától december végeig, tehát 9 hónap alatt, az összes bevétel tett 107,292 frt 37 krt, a kiadás pedig 99,861 frt 32 kr; tiszta jövedelem volt 691 frt és 21 kr pp.

(Párisnak rendes bevétele) évenkint fölmegy 46½ millió frankra. Hanem 10 év óta kiadásai is egyre növekednek. Rendes bevételeivel nem győzi ezeket fedezni. Ez okból most 25,000,000 frankot készül fölvenni azon czélra, hogy a népnek munkát adhasson.

(Franczia országban) jelenleg 20,000 gyakorló orvos van, ezek közöl 12,000 okleveles, a többi sebész, borbély, kontár és kuruzsoló. Évenkint mintegy 290 orvosnövendék állja ki a vizsgálatot.

(Soulier mülovartársasága) Bécsből megszökött — adósságok miatt; s mi legcsodálatosabb, a rendőrség eddigelé még kézre nem keritheté a szökevényeket.

A budai hegyek elnevezésének okadatolása
(Vége.)

30) Kelemföld (előbb Circumvallations- és Donaulinie) azon terület, melly a Dunával, várossal, Budaörsre vezető országuttal és Albertfalvával határos. E név e következőkben igazoltatik: Thuróczy krónikájában. I. R. II. fejezet 1766. évi bécsi kiadás 72. lap a magyar eldődökről ezek állanak: „Transnato itaque infra Sicambriam Danubio, in ea parte, ubi nunc villa Kelemfewld) (Kelemföld) locata est, propter quod et eadem hoc vocabulo denominata dicitur, irruerunt.“ L. Fejér: Cod. Dipl. Tom. 7. V. 5. Suppl. pag 201.: „Ratione decimarum Keremföldepropе Budam, — és 532. l., — ratione decimarum de Cultello Keremfölde juxta territorium Budense situato“; — továbbá Révay: „Emlékezzünk régiekről“ czimü iratában — igy versez 286. lapon: Árpád juta magyar néppel Kelemföldén a Dunán elkelének, A Csékén (Csécsén) ők csekének A Tetenben elfeltetének.“ Végre Vrancsics Antal, Kovachich: Scrip. rer. hung. minores — czimü munkáinak II. köt. 114 lapon ezeket irja: „Ex eo campo, qui a meridiana regione subiacet Budae, Kelemföld genti apellata, hoc est transitus terra, quod eo loco olim Hungari primo Danubium traiecerant.“ 31) Kelembércz (Blocksberg). A magyar megszállás óta e hegy neve Thuróczy II. r. 40. fej. szerint mindig az levén, a foglalás emlékének föntartására, valamint több évek folytán már történt, — e fölélesztett név használtatik. 32) Elömál, (az eddig Weisser-Sandberg név alatt ismeretes hegy a Kelem- és Sashegy között.) Minthogy egy 1269. évi oklevélben Elömál (Eleumal) neve előfordult, a Sashegyre vagy szomszédjára alkalmazva; és e név különben is valamelly magasság előfokát vagy részét jelenti: e nevezet az emlitett hegyre ruháztatik. 33) Csilebércz (ed-

dig Kukukberg és Drelhotter) melly nevezet Majláth János gr. „Geschichte der Magyaren“ 5 k. 49. lapján fordul elő: külön alkalmazása pedig a többször emlitett XVII. század elején kelt német jegyzékekből igazoltatik, mellyekben azon hegy Csepelyhegynek neveztetik: „Der Stullweissenburger-Gebür, alvo besser veingart ligt, Csepelyhegy würth genant, wie auch tails nennen Sasatyhegy, alwo die Hotterung ist.“ — A város régiebb térképei a fejérvári hegyet azon tájon jelölvén ki, mellyen az emlitett Kukukberg fekszik, és a határ három dombja is oda esvén, a Csilebércz név fölélesztve tisztileg használandó. 34) Dobogó (eddig Galgenberg.) A többször idézett XVII. századbeli német iró ezeket jegyezte föl: „Der Galgenberg hat vor diese geheissen Dobogyhegy vagy Akasztóhegy;“ mivel pedig az elsőség elönyén fölül e nevezet mellett a társas illedék is harczol, ennélfogva Dobogó jegyzősittetik. 35) Örsöd azon rétség és legelő és szántóföldek, valamint szölök, mellyek a Dobogó és Budaörs között elterülnek és eddig Breiter-Morast et Tabaner-Hutweide b. s. Berg névvel czímeztettek). Ezen elnevezés az által támogattatik: hogy Buda visszavétele idejében a frigyes hadsereg Kelemföldén, a török hadvezér pedig a köéri vidéken pontosítván össze főerejét, a kérdéses föld folytonos kémlés, örködés, harczolás és végre azon csatának vala szinhelye, mellynek Buda sorsára elhatározó befolyása volt; ehez képest tekintettel Budaörs nevezetére is, az emlitett határozatlan nevek tisztileg Örsöd névvel váltatnak föl. 36) Köérberek (az eddig Kammerwaldnak nevezett berek.) Béla Buda városának 1244. évben adott kiváltság-levelében, valamint I. Lipót 1703ban adott megerösitő-oklevelében puszta Kwer- vagyis Köér nevezet alatt adományoztatván a községnek, — e név valamint egy idő óta tettlegesen már történt, jelennel visszaállittatik; s minthogy e puszta nagyobb részét szép erdő fedi: Köérberekké hosszabbittatik. 37) Petneházi réte; a Bátoralja mögötti rét eddig Sonnenwirtswiesennek neveztetett! ezen terület jövőre fönemlitett név alatt foglaltatandik, emlékeül azon magyar vitéznek, ki Budavár ostromlásakor hös elszántsággal első hágott a védfalra, és tüzte ki a győzedelmes zászlót, melly dicső tette a hagyomány szerint nem sokára gyászos halálát vonta maga után. A többi elnevezés következő módon: Szépvölgy (Schönthal) Csatárka, Zöldmál (Grüngraben) Pálvölgy (Paulithal) Kutvölgy (Brunnthal) Farkasvölgy (Wolfthal) Farkasrét (Wolfwiesen) Mártonhegy (Martinberg) Orbánhegy (Urbaniberg) Naphegy (Sonnenberg) Vigdomb (Lusthügel) Gazdagrét (Reiche-Ried) Hosszúrét (Lange-Ried) Madárhegy (Staarentanz) Határrét (Letzte-Ried) Spanyolrét (Spaniolwiesse) Péterhegy (Petersberg) Örmező, mellybe a nagy mocsár foglalandó: (Feldhut) Istenkút (Strassenbrunnen) Meződomb (Wiesebergl) ez uttal meghagyatván, a telektisztség utaltatik: hogy ezen elnevezéseket 1848. nov. 1től kezdve tisztkedésében használván, azokat a kiadandó birtoklevelekbe is igtassa; a csőszöket pedig kötelezte, hogy kerületök nevét táblára jelölve alkalmas helyen ez idén is kitüzzék.

Többire a közgyülés gondoskodandik, hogy a kerületről megfelelő, a külön dülők határait kimutató térkép mielőbb készittessék, és az magyarázattal is elláttassék, valamint, hogy a külön helyek nevei állandó jelek eszközeivel a nép emlékezetébe átvitetvén, szokás és hagyomány utján örökittessenek.

Végre méltatván azon fáradozást, mellyet a nemzetiség kifejtésében folyton buzgolkodó t. cz. Döbrentei Gábor k. tanácsos ur közremunkálása által keble ügyének ez uttal is hozott áldozatul, ezen elismerés nekie az elnökség utján kijelentetni határoztatott. Fölolvastatott és helybenhagyatott Budán, 1847. junius 11-kén tartatott közgyülésben. Öffner J. polgármester m. k.

Ausztria. Az „Öest. Lloyd“nak Bajorországból jul. 3ról következőleg irnak: „A cs. kir. ausztriai követség által a bajor és würtembergi kormány arról értesittetett, miszerint az ausztriai kormány az Erdélybe kivándorlók növekedő száma által kénytelennek érzé magát a következőket határzani: 1) hogy jövendőben csak mezei gazdák s nem kézmüvesek — kiknek szaporodásuk az erdélyi szigoru czéhviszonyokkal merőben ellenkeznek — fognak bebocsáttatni; 2) hogy a kivándorlók legalább 800 rajnai forintnyi értéket mutassanak ki; bizonyos földbirtoknak, vagy mint tulajdonosul vagy mint bérlők megszerzését s egy bizonyos községbei fölvételüket bebizonyitsák; 3) olly egyéneknél, kik Erdélyben jövendő megtelepedés tekintetéből körül nézni akarnak, megkivántatik: a) hogy mezei gazdák legyenek, b) hogy 80 rajnai forintnyi utiköltséget mutassanak ki, s c) az utat család nélkül tegyék. Ezen rendelet, a nélkül hogy az Erdélyországbai vándorlást meggátolja, legalább a könnyelmü kivándorlóknak gátot vetend s akadályozni fogja, hogy az erdélyi községek minden csöcselék nép által el ne árasztassanak. Hihetlen, milly együgyüséggel s biztossággal költöznek az emberek idegen országokba, egészen a sorsra s idegen jótékonyságra bizva jövendőjüket. Nevezetesen az Amerikábai utazók törvényének kibocsátása után, nagy számu kivándorlók csekély pénzzel utaztak le a Dunán az ausztriai tartományokba, ennél fogva koránsem lehet rosz néven venni az ausztriai kormánynak, hogy olly rendszabályokhoz nyult, mellyeknél fogva tartományait hasonló elárasztásoktól megóvni véli. Ausztria ugyan azt tevé, mit az amerikai kormány az érintett törvények kibocsátása által már elért.“

Jul. 12ről szóló bécsi tudósitások szerint Cobden, az ugy nevezett szabad kereskedelmi apostol néhány nap óta Bécsben mulat s Ponsonby lord által a statuskancellár ő kegyelmességénél s az udvari kamra elnökénél bemutattatott.

KÜLFÖLD.

N. Britannia. London, jul. 10. A parliament föloszlásának napjaul jul. 22dike tüzetett ki. A felsőháznak jul. 9kén tartott ülésében a két ház által elfogadott mintegy 100 bill nyert királyi szentesitést a bizottmány által. Az alsóházban Bentinck lord a Wellington-szoborra vonatkozó inditványát jövő hétfőre halasztá, miután Russell lord azon előleges nyilatkozatot tevé, hogy a szobor mostani helyén maradjon, ha maga a herczeg ugy ohajtja.

Wellington herczeg, mint a sereg főparancsnoka jun. 27ről az illető katonai hatóságokhoz körlevelet bocsátott, mellyben megparancsoltatik, hogy a szökött katonák megbélyegzésére eddig használt müszer, midőn a sütött bélyeg könnyen letörölhető, többé nem használtatik, s helyébe a tük által égetett bélyegzés fog behozatni. A mütét jövendőben kórházakban orvosok fölügyelete alatt fog történni, kinek jót kell állania, hogy a D betü eltörölhetlenül a börbe van sütve.

Espartero kiséretéhez tartozó Uriarte tábornok, ki a madridi kormánytól a Spanyolországbai visszatérésre engedelmet nyert, Palmerston lordhoz egy nyilt levelet intézett, mellyben az Angliában éldelt vendégszeretetért a britt kormánynak hálaját nyilvánitja. A Victoria herczeg visszahivatásáról hir ismét elhangzott.

Franczia ország. Páris, jul. 11kén. Midőn a pairitélőszék tegnapi ülésében a kihallgatás sora Teste-re került, nagy ujságvágy mutatkozék a teremben. A kancellár legelső kérdése vala: miként jöhetett Teste arra, hogy a gouhenansi aknatársaságot, a jog legjobb formájában üzött vállalatnak jelölje ki. — Teste azt válaszolá, miszerint ő ez által a „létező legjobbat“ érté. A főpontot illetőleg, hogy dijul 45 vagy 50 részvényt kapott, ezen képtelen állitás bebizonyitására más tanubizonyság nem létezik, mint a hasonló szójárások: Pellapra mondta Cubières-nek, s több illyen. Megvallja, hogy ez ügyben lépések történtek nála, a sikert biztositandók; azonban ő magát általuk vezettetni nem hagyá, minthogy eleitől fogva azon nézetet táplálá, hogy a gouhenansi sóaknák müvelése egy társulatra sem alkalmasabbak inkább, mint a Parmentier-félére. Mint ügyvéd előbb, meglehetős szoros viszonyban állott Pellapra-hoz; Gouhenans fölötti nézetei ez előtt tudva voltak, s ő már rég, mielőtt még ez ügyre vonatkozólag vesztegetés kérdése forgott volna fön, nyilvánitá azt, hogy a gouhenansi társaságnak bizonyos föltételek alatt az engedményhez joga van. A Cubières-féle iratot illetőleg, melly közvetlen ürügyül szolgált e perre, Teste azt nyilvánitá, miszerint meg nem foghatja, hogy olly férfiu — ki maga minister vala, e szavakat irhatta: „Országom kormánya önző és megvesztegetett kezekben van“ s hogy „a sajtó szabadsága el fog nyomatni.“ Teste egyik kérdésére Cubières kinyilatkoztatá, miszerint ő Teste-vel 45 vagy 50 részvényről soha sem beszélt, mellyek kedvező gondolkozásmódja dijául tüzettek volna ki; csupán Pellapra-val beszélt felölük. Teste nem tagadá — mint mondatott, hogy az engedményezési folyamodvány sikereért nála lépések tétettek; de az nem való, hogy ő ezért a Szajna és Loire kerületek igazgatóihoz irt. — A közügyvéd: ön az igazgatónak irt. — A kancellár: olvastassék föl a levél. — Ezen iratban azonban Teste, más dolgok utáni tudakozódás mellett azonnali fölvilágositást kivánt a gouhenansi ügy fölött. A Cubières levelében levő bizonyos kifejezés miatt Teste azt állitá, hogy ő mit sem tud arról, miket Pellapra irt. Kinyilatkoztatá azt is, hogy egy közbenjáró személy a minister nevét gyakorta játékba hozza, a nélkül, hogy valaha vele beszélt volna. — A közügyvéd Teste-hez: önnek irányzatai rémitő súlyt czéloznak Pellapra-ra hengeriteni. Ön öt gyalázatos csalóvá teszi. — Teste nyomatékosan: Távol legyen tölem a vádat mentegetni. Jól tudom meddig terjedhet védelmem szükségessége; s azontul engem senki sem kényszerithet. — A közügyvéd: Én nem kivánom azt, hogy Teste a vádat mentegesse; mit én kivánok, az saját védelme érdekében áll. — Miután a tanácskozás egy ideig fölfüggesztetett, a kancellár tudtul adá, hogy olly kérdésekre nem tér vissza, mellyekre ugyan azon válasz adatik. Ő azonnal értésére adá Testenek, hogy több tény, mellyek egyenkint véve ugyan elegendő vádpontokat nem tesznek, de összesen véve, ellene súlyos váddá alakulnak. Teste világosan bünös, ha Cubières és Pellapra levelezésükben az igazságot mondották; ellenkező esetben pedig Cubières és Pellapra megvesztegetési bünt követtek el. — Cubières: Mindazok után, miket az itélőszék elé terjesztettem, át nem láthatom, hogyan intéztethetik ellenem megvesztegetési vád. — A tanuvallomások jövő hétfőn fognak megkezdődni. — Mind a pair- mind pedig a következamrában azt beszélik, hogy Pellapra mint fogoly a pair-itélőszék előtt a legközelebbi ülésben megjelenik.

Hirként megemlithetjük azt is, miszerint a franczia kormány a maroccoi császárnak Abd-el-Kader ellenében segédsereget küldeni határza.

Telegraphi uton Berlinbe érkezett jul 13ról kelt párisi tudósitások szerint, az érintett nap reggelén Teste kisérleteket tön a börtönben magát kivégezni, mi azonban nem sikerült.

Olaszország. Jul. 7ről kelt római tudósitások szerint Gizzi bibornok elbocsáttatásaért folyamodott s azt meg is nyerte. A statustitoknokságbani utódjaul Ferretti bibornok emlittetik. Visszavonulása okául a polgári testőrségnek akarata elleni föllállitását lenni állitják.

Görögország. A „Moniteur Grec“ jun. 30-ról következőleg ir: „Azon pillanatban, midőn lapunkat sajtó alá bocsátjuk, értesittetünk, miszerint Grivas tábornok, a lehetlenséget átlátva, magát a száraz oldalról ostromló erő ellen védhetni, használá az alkalmat, s a szabad tengeren embereivel együtt azóta S. Maura-ba menekült. Az angol hatóságok menhelyet adtak neki.

Törökország. Konstantinápoly, jul. 7én „Vulcano“ ausztriai hadi gőzös az atheni cs. k. követség sürgönyeivel tegnap ide megérkezett.

Mehemed Ali basa s nagy admiral egy öt sorhajóból, 5 fregátból s nehány kisebb hajóból álló hajócsapattal az Archipelaguson szokásos körutat szándékozik tenni.

Liszt Ferenczet a hires zongora-virtuozt, sultán ő fönsége, a müvészet körében tanusitott rendkivüli munkássága elismeréseül, az ottoman érdemrenddel földiszesiteni kegyeskedett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest julius 20án (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
420-480	——380	————	————	130-135	240-245
(a piaczon.)					
450-500	——400	260-280	160-180	125-135	——250
Baja julius 15kén (pozs m.).					
——340	——320	————	——120	——100	——200
Nagy-Kanizsa julius 14kén (pozs. m.)					
200-235	190-210	175-190	110-120	72-75	160-165

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

526. szám 1847.

Péntek jul. 23.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Hivatalrendszeritès. Névváltoztatás. Halálozás. — Tiszaszabályozási ügy. (Folyt.) — Törvényhatósági tudósitások. Zemplénből (tisztujitási előzmények, botrányok.) — Egy magyar paraszt melancholiája.

Külföld. N. Britannia. Franciaország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a chinoráni k. sóhivatalnál a pajtaőrséget megszüntetvén, e helyett egy mázsamesteri állomást 300 pft évi fizetéssel s egyéb haszonjárulékokkal, egyszersmind az évi fizetéshez arányzott biztositéknyujtás kötelezletése mellett ujon rendszeresiteni legkegyelmesebben méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Blazarin Antal táblabiró s fenséges Szász-Coburg-Gothai fejedelmi herczeg Ferdinánd ő magassága számvevőjének és Blazarin Ferencz városi tanácsnoknak vezetéknevök Balásfyra változtathatását kegyelmesen megengedni méltóztatott.

Szepesből jul. 18. Egyházi megyénket érzékeny csapás éré! Mgos Andujár János vál. püspök s a püspökiszék üressége alatt általános helyettes f. h. 16-án élte 73dik évében élni megszünt. Mit vesztett benne a megye, azt legsulyosabban érzik azok, kik kegyes kormánya alatt a nagy férfit ismerni tanulták; s egyházunk iránti érdemeit valamint leirni nem birnám, ugy e lapok hasábjaiba hosszasan rajzolni szükségesnek nem tartom; elég legyen megjegyeznem, hogy a veszteség annál nagyobb, minél világosabb, hogy a megye legbölcsebb kormányzójától fosztatott meg, s nincs, ki őt kipótolja! Itt egy vonását emlitem csak, s ez a szegények iránti meleg részvéte, mellyben kivált szepesváraljai hivei részesültek; a nagyprépostsághoz ugyan is a szepesváraljai plebania levén csatolva, ennek jövedelmeit hiveinek, s a plebania árváinak és özvegyeinek javára fordità, kik is a betegség első hirére vigasztalhatlan sirásra fakadtak, szeretetteljes atyjukat vesztendők. Az aggkor gyengesége, mellyet szerfölötti munkásága siettete — mellyben határt nem ismert, éjjel nappal a megye ügyeit intézvén, az álmot is megtagadván gyenge testétől, s nyugperczet soha magának nem engedvén — olly hamar vett erőt rajta, hogy betegsége 8dik napján, miután a haldoklók szentségeit a székes-egyházi papság jelenlétében fölvevé, kiadá lelkét. Köz áldás s buzgó ima követi őt a sirba! Σ. K.

Tiszaszabályozási ügy. (Nádori bíróság munkálatai.) (Folyt.) III. A mi felperes alapkérelme 1sö pontját — melly szerint a Tisza s mellékfolyók szabályozási munkálatai által érdekelt minden 1200 □ öles hold földre elöleges költségek fejében 1 pgőftot kér itéletileg megállapíttatni — illeti: az alperes feleknek beadott s a fizetés elölegességét kérdésbe hozó észrevételeik az 1840: 10 t.czikk értelmében alapnélküli mivoltukban bíróilag elvettetvén, a felperesnek a fizetésbeli elölegesség iránt itélet alá terjesztett kérelme a most idézett törvényre helyesen alapitottnak találtatik; mivel azonban a felperes, ugyanazon alapkérelem 1sö pontja szerint, az 1 pft elöleges költséget maga is egyedül a még ezután kifejtendö egyes árterületi holdakon kivánja csak végrehajtatni, az elöleges fizetésbeli részletnek 1 pftban már ez alkalommal leendö megitélése, törvényes tekintettel az elöbocsátottakra, de annálfogva is, mert a társulat által megkezdett s ezen itélet II. pontja szerint folytatandó önkéntes lajstromozás eredménye nem tudathatván, ezen barátságos eljárás birói itélet által meg nem elöztethetik, még most idöelötti levén, ezuttal bíróilag elhalasztatik.

IV. Az alapkérelem 2dik pontjára nézve, melly szerint felperes az 1 p.forint elöleges költségnek fizetése iránt a keresetlevélhez mellékelt árterületi kiszámitás nyomán, a határonkint találandó árterületi birtok, s azokbani egyes érdekeltségeknek megállapitása által, a munkálatban leendö részvétel arányát a kiigazitandók kiigazitásával meghatároztatni, a tiszavölgyi érdekeltségnek azon részeit pedig, mellyek a már létezö társulathoz nem csatlakoztak, vagy attól elszakadni kivánnának, az öket törvény szerint érdeklö költségek viselésére bíróilag szorittatni kéri; a felperes ezen az 1840: 10d. t. cz. rendeletén nyugvó törvényes és igazságos kérelmének, ezen itélet III-dik pontjában, jelen elsorolt alperesek által tett, s részben ide is vonatkozó megjegyzések nemcsak azért, mivel az ártér mennyisége ellen támasztott ellenvetések — a helyszinén lehetvén csak igazolandók, — maga helyén és idején elöadva, törvényes meghallgattatást nyerendnek, de azért is, mivel az ártér-kiszámitásban találván a törvény értelmében viselendö teher szilárd alapját, e nélkül pedig az 1840: 10d. t. cz. értelmében megkezdett szabályozási munka, a szükségkép beállandó költséghiány miatt nem folytattathatnék, nem árthatván, a felperes ezen kérelmének másod nyilatkozata 2dik pontjához, s az azt támogató alperesek nyilatkozataihoz képest — bíróilag olly értelemben hely adatik: miszerint ezen eljáró nádori bíróság tagjaiból Zoltán János a szatmári és ugocsai vizszerkezeteket illetöleg Szatmáron; Elek Mihály a beregi, ungi és felsö szabolcsi kerületekre nézve Lónyán; Bükk Zsigmond a hegyaljai és bodrogközi osztályokra vonatkozólag Leleszen; Draveczky Alajos az ondova-tapolyi vidéken Terebesen; Pappszász József a borsodi és alsó-szabolcsi kerületben Dadán; Beöthy Lajos pedig a hevesi, csongrádi és bácsi vizszerkezeteket illetöleg Törökszentmiklóson — folyó évi aug. 2-kán, mint az egész Tiszavölgy körében érdekelt árterület birtokosainak ezennel itéletileg tudtul adott, s minden érdekeltet jogai fölügyelése tekintetéből kötelezö határnapon, a helyszinén birói eljárásukat megkezdendvén, e végre bíróilag azzal küldetnek ki, miszerint a keresetlevélhez csatolt elöleges ártér-kiszámitás mivoltának az érdeklett felek kihallgatása mellett leendö megismerését s fejlesztését határonkint ollykép eszközöljék: hogy a most kijelölt helyeken birói müködésöket megkezdvén, határonkint a fönforgó körülményekhez képest, tekintet nélkül az egymást szomszédilag érintö, vagyis egymásután következö határokra — mindaddig folytassák, mig kijelölt müködési kerületeik minden pontjait meg nem haladták; a birói eljárás alá veendö határok, már most akkorára, itéletileg értesitett érdekeltjeit, közeledö müködésök határideje iránt idönkint rövid uton figyelmeztetvén; mellynek folytán a feleknek bíróilag tétetik kötelességül, hogy az igy elrendelt és 1200 □ öles holddal számitandó ártér-fejlesztés alkalmával a kiigazitandók kiigazitására kölcsönösen fölügyelvén, a fönebb megnevezett birósági tagok a nem csupán részletekre, de a netalán elöfordulható esetekben egész határtestekre és értelmezendö befoglalandók befoglalása, s kihagyandók kihagyása iránt, magoknak hiteles tudomást szerezve, müködésök eredményét szakonkint is a kegyelmes biráskodási parancs értelmében, a még netalán kihallgatandók bövebb kihallgatása után is, annak idején hozandó nádori bíróság itélete alá terjesszék; minden érdekeltek, — bár csalatkoztak légyen a vállalkozó társulathoz vagy nem, — illetöleg pedig attól ha és a mennyiben már elszakadtak, vagy jövendöre netán elvállandnának is, az 1840: 10d. t. cz. értelmében a szabályozás terheit viselni tartozván.

V. És épen azért, miután felperes, ugyanezen 2d. pont alatti alap kifejlesztendö árterületi birtok, s az azokban ismét egyes érdekeltségeknek megállapitása által, a munkálatbani részvét arányát meghatároztatni kérvén; azon alapkérelme 4dik pontjában pedig az árterületi birtokok osztályozását a munkálatok befejezése után az azokból háramlandó haszon aránya, ugy az egyes érdekeltségeknek birói itélet általi megállapitásától föltételeztetvén, a társulat ez utóbb érintett tekintetbeni követeléseinek elöterjeszthetését a bekövetkezö birói kifejlesztés utáni idöre föntartva, másodnyilatkozatában is, az e tárgyi kérdések bövebb megvitatását elhalasztatni kéri; tekintve a többször fölhivott 1840: 10d. t. cz. 8d. §a rendeletét, mivel e szerint a szükséges költségeket, az illetö birtokosok birtokukkoz, s a nyerendö haszonhoz aránylag viselni tartoznak, a 7ik §. szerint pedig csak az eleve megállapitott kulcs kiigazitása halasztatik azon idöre, midön már az illyetén közhasznu vizimunkák befejeztetvén, jótékony hatásukat és következésöket egészen kifejtették; a felperesnek a most fölhivott törvény külön álló §-ból összeolvasztva meritett, noha külön elöadott kérelme illy értelemben meg nem állhatván, miután több számok alatt a már föntebb érintett érdekeltségek részéről nyilatkozó alperesek azon kivánsága, miszerint a Tisza s egyéb szabályozás alá vett vizek kártékony árjai megszüntetése végett, az érdekeltség törvényes arányára szolgáló kulcs eleve megállapittassék, törvényes észrevétel alá nem eshetik, sőt az 1840: 10d. t. cz. 8d. §-a világos értelmében is a munkákbani részvétel kulcsa eleve megállapitandó lenne: felperes a munkákbani részvétel kulcsának az 1840: 10d. t. cz. 8d. §a világos rendelete értelmében a birtok és nyerendö haszon arányához képest eleve leendö megállapithatására vonatkozó észrevételei s nézeteinek elöadására bíróilag kötelezteték; a fölhivott t. cz. 7d. §ban föntartott kiegyenlitése, az illetök részéről netán támasztható követelések szorgalmazása törvény szerint annak idejére tartozván, s törvényes értelemben menten maradván.

VI. Az alapkérelem 3ik pontjára vonatkozólag, melly szerint felperes hivatkozva az 1841: 9ik t. cz. 17 és 18dik §§ra, hol a vizszabályozás által megmentendö urbéri földterületeket illetöleg az érintetik: hogy ezekre nézve az azok hasznában részesülö urbéresek; a mennyiben pedig gazdasági foglalkozásaik hátramaradása nélkül meg nem győzhetnék, a reájok esendö munkák ezen része, közmunkával végrehajtassék; felperes tehát az illynemü urbéri érdekeltségre nézve illetöségeiknek közmunka általi ledolgozását szintén itéletileg megállapittatni kéri; — figyelemmel az alperesi elöadásokra, miután a fölhivott t. czikk az eféle ártérek megmentésére kellö munkák iránt 17, 18 s 19dik §ban világosan rendelkeznék; arra nézve pedig, valjon az illy helyeken tétetni kivánt közmunkának mennyiben lenne törvényes alapja, az illetö törvényhatóságok kihallgatása után lenne elitélhetö; mielött ez érdemben az 1840: 10dik t. cz. 8dik §. értelmében itélet hozatnék, az illetö törvényhatóságok ezen, s e kérdéssel összefüggö körülmények kifejtésére, a felperes pedig az alatt is eszközlendö barátságos egyezkedés megkisértésére, s mindezeknek a kifejlendö körülményekhez képest birói ellátás alá leendö ujabb elöterjesztésére itéletileg utasittatnak.

VII. Végre a szabályozási és védmunkálati, birói s egyéb kifejlesztési költségek terheiben felperes alapkérelme 5dik pontjában, a kifejlendö árterületi érdekeltségeket maga is annak idejében kérvén csak elmarasztaltatni, s valóságos végrehajtással is megerösittetni; ez iránt hozandó birói itéletnek ezuttal szüksége fön nem forogván, jelenleg e kérelem megitélése annak idejére halasztatik.

(Vége követ) (B.H.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zemplénből. Julius. 19kén. Föispáni helyettesünk a tisztválasztás megtartását jövö augustus havának 3kára tüzvén ki, mint elöre látjuk, majd lesz lárma és korteskedés; azonban ugy vagyunk meggyözödve, hogy megyebeli conservativ elvbarátink, ez uttal sem fogják kezeikből a gyözedelmet kiszalasztani, bár egy bizonyos politikai ujdon alakult társaság már az intimidatio gyalázatos fegyvereihez is kezdett folyamodni, melly politikai kisérletnek botrányos undoksága, ugy hisszük, csupán saját fejükre fog visszaesni; — bizzunk lelkes ügyfeleink szilárd politikai jellemében, hogy mindenkor a törvényesség ösvényén maradva, a rakonczátlankodásokat többé eltürni nem fogja, s a tisztviselök megválasztásában a tiszta közérdek által fog vezéreltetni; e részben, hogy czélhoz juthassunk, az igen tisztelt megyei clerus teljes közrehatását méltán várjuk!.. Különösen fölhivjuk megyénk lelkes rendeit politikai színkülönbség nélkül, hogy annyi al-

kalmatos egyének között, az érdemet és tiszta kezelést vegyék főkép tekintetbe; ne engedjék, hogy botrányos tiszti eljárásaik által megbélyegzett egyének még tovább is üzhessék a törvényesség palástja alatt vétkes önkénykedéseiket; — e részben már mi a nyilvánosság terén is emeltünk panaszt és némileg méltánylatra is találtunk, — midőn más részről azt mondogaták többen, hogy illyen darázsfészekbe nyulni nem tanácsos; mi meg azt tartjuk, hogy szükséges, ha önkénykedő tisztviselőktől menekedni akarunk; kénytelenek vagyunk tehát most is figyelmeztetni conservativ ügybarátinkat, hogy az itt elöhozandó biztos tényeket a tisztválasztásnak mint a politikai itéletnek napján kegyes tekintetökre méltassák. Ugyanis M. M. hivatalos állása ürügye alatt még mult esztendő julius 31kén minő közbotrányu éjjeli haramia-megrohanást és hatalmaskodást követett légyen el K. E., K. M. és K. R. kisasszonyokon, azt ezen lapok hasábjai is annak idejében a közönség tudomására juttatták, — melly botrányos tettére időközben annál nagyobb vétek sulya nehezedett, minthogy a botrányosan megrohant három kisasszony közől K. M. ezen botrányos kicsapongás következtében csak hamar a legkinosabb halál martaléka lett. — Föispáni helyettes ő mga ugyanezen botrány szigoru megvizsgálására, egy küldöttséget nevezett ugyan ki; de azon tisztelt küldöttség K. M. halála után két hónappal, az egész botrányos tett a közgyülés szine előtti fölfedezése után pedig hosszu öt hónap mulva jelent meg vizsgálat végett a helyszínén, — hogy mi okból történt ez, ha nem magyarázzuk is bővebben, minden jólelkü honfi meg fogja tudni magának fejteni. — Illy állásában a dolgoknak ezen botrányos büntény elkövetője M. M. hivatalos állásában vetvén bizodalmát, mi több, az által, hogy az ellene megrendelt szigoru tiszti nyomozás öt hónap elforgása alatt sem vétetett eszközlésbe, valóságos vérszemet kapván, időközben azaz mult évi nov. egyik napján T... városa egész közönségének közmegbotránykoztatására egy tisztelt uri háznál azon ujabb botrányos alávaló vakmerőségre vetemedett ezen ember, hogy azon városbeli igen tisztelt katholikus plebanus urat a legalaptalanabbul azzal gyanusitani és vádolni merészkedett, mintha ő ezen inséges időben a földhöz ragadt legszegényebb lakosoktól is a temetési díjt törvénytelen módon ki szokná zsákmányolni, — melly rágalmazó vád hallatára a tisztelt uri háznál akkoriban jelenlevő katholikus káplán tiszt. M. F. ur távollevő főnöke alávaló méltatlan rágalmaztatását midőn azonnal szóval kellőleg visszatorlotta volna — akkoron M. M. esküdt dühös indulatától elragadtatva, minden tekinteteket lábbal tapodva a tisztelt M. F. káplán urat azonnal megrohanván, nyakánál fogva megragadta és uton utfélen pofon-veréssel fenyegetni és ekként a megnevezett káplán urnak mint az Isten háza szolgájának személyében minden polgári status fönállásának védoszlopát a vallást lealacsonyitani s ez által egyszersmind az egész tisztelendő katholikus egyházi rendet illy botrányos módon meggyalázni nem iszonyodott. — Milly ujabb botránynak következésében, miután a megnevezett három nőtestvér öt hónap elforgása alatt az elégtétel kiszolgáltatását hasztalanul várták volna, ezen ujabb merényletnek följelentése mellett ő cs. kir. apost. felségéhez folyamodni kényszeritve valának — melly jobbágyi esedezésökre f. e. március 25ről a 4422ik sz. a. leérkezett klmes kir. udvari parancs, elitélés végett ezen tárgyat kegyes atyai szine elibe fölterjesztetni parancsolván, teljes joggal vártuk, hogy azon kir. parancs a május első napjain tartott közgyülésekben föl fog olvastatni és az irományok fölterjesztetni; — azonban nagy almélkodásunkra, — mi okon, megfejteni nem tudjuk és annak megfejtését az olvasóra bizzuk — az öt vagy 6 napig tartó közgyülési napfény eleibe nem került, hanem csupán a semmit nem vizsgáló küldöttség jelentése olvastatott föl, melly által t. i. hogy az ellene érkezett kir. parancs föl nem vétetett, még inkább vérszemet kapván M. M. esküdt, bennünket is, mint a ki a panaszolkodó három nőtestvérreli legszorosabb viszonyainknál fogva ezen hallatlan botrányos merényletet a nyilvánosság hasábjain is megróttuk, hogy az elégtétel további szorgalmazásától némileg elrettentsen *) a legalaptalanabb alacsony rágalmakkal közhelyen **) illetni merészelt. **) Maholnap, mint látjuk, Hevesmegye sorsára fogunk jutni, mert immár a „parádi botrányok“ Zemplénben is kezdenek egy idő óta meghonosodni, mióta sokan azt vélik, hogy elég ha a megyében egy kis álnépszerüségi nimbusra szert tehettek — az által, hogy a megye közpolitikai tárgyait bevégezvén — a közigazgatás és igazságkiszolgáltatás hiányait az 1725ik évi 56 t.cz. értelmében — mint ezt felséges jó fejedelmünk loyalis kormánya által irányozza — kellő ellenőrség alá venni annak idejében elmulasztják és ezen nagy statusföladást csupán mellékes dolognak tekintik; — minek következtében aztán némelly laxae conscientiae hivataloskodó egyének, önkénykednek és hatalmaskodnak — kedvök szerint a megye kebelében, s nem találván a panaszolkodó a megyében kellő elégtételt, ő kir. felségének annyi roppant országos munkákkal elárasztott legfelsőbb udvari kormányszékéhez járulni kényszerítik a lakosokat; a megyei igazságszolgáltatás illyetén kezelésétől elrettenve, és csak a felség igazságos parancsától és törvényszerü dicasteriumaitól kénytelenek várni sajgó sérelmeikre az elégtételt. Csak mi magunkat véve, egy év elforgása alatt két rendbeli szóbeli perben F. G. szolgabiró által hozott legtörvénytelenebb itéleteket a J. 9856/756 és ismét a J. 2714|134 sz. a. kelt udvari királyi parancsok által valánk kényszeritve legfelsőbb helyen megsemmisittetni — hát a többi szegény megyei lakosok, kik a magyar törvény szövevényeihez nem értenek — milly irgalmatlanul vagynak némely tisztviselők önkényének kitéve — legközelebb a nyilt levelek, „egy conservativ“ irója nyomosan megfejtette; — hát még ha azt fölvesszük, hogy a szolgabirák önkénye által méltatlanul okozott temérdek perbeli költségekhez — a megsemmisitő parancs iránt is — ha visszafoglalás rendeltetett is — nem juthatunk — mert a szolgabiró a kir. parancs által eszközöltetni rendelt visszafoglalást — miután semmi felelőség és ellenőrség alatt nem áll — végrehajtani vonakodik; valóban minden emberi önkénytől borzadó békés polgár fölsohajtani kénytelen: — oh — magyarok istene, ments meg az illynemü igazságkiszolgáltatástól!... Annál inkább jogosan hozzuk ezt föl, minthogy a mult alkalommal már ezen lapok hasábjain szintén megrovólag emlitettük, hogy Zemplénmegyében az árvák ügye a legrosszabbul kezeltetik, ennek megmutatására csak ns Biszterszky Erzsébet árvának ügyében a f. e. böjtelőhó 18ról a J. 2714|134 sz. a. kelt királyi udvari parancsot emlitjük, miszerint „a minden tekintetben törvénytelen szolgabirói eljárás megsemmisittetvén, a mondott árva tömege részére a birói visszafoglalás klmesen elrendeltetett“ — mind ezen kir. parancs ellenére azonban a szolgabiró dölyfös bosszuálló önkényétől vezéreltetve, négy hónap elforgása alatt — a kir. parancs által rendelt visszafoglalást mind ez ideig az árva tetemes sérelmére végrehajtani s ekként a felség parancsának is ellenszegülni mind ez ideig elég vakmerő!... mihez képest az árva gondnoka ismételve a fejedelem zsámolyához kényszerült folyamodni. Illy önkénykedései daczára ezen szolgabiró — nem emlitvén azt, hogy több rendbeli izraeliták csak a főmlgu udvari kancellária utján kieszközlött salvus conductus kir. parancs mellett menekedhetének meg birói bosszuálló önkénye és zsarnokoskodó hatalma elől — e napokban még a hegyaljai járás főszolgabiróságát — mint halljuk — „ambialja.“ — Eh bien! melly megyének választó nemesei ezt el türik — azok méltán megérdemlik az Isten ostorát, főkép olly helyen, hol annyi törvénytudó igazlelkü birónak való ember van, mint nálunk; — de majd meglátjuk, mit fog szülni a tisztválasztás nagy napja — annak idejében hiven közlendjük eredményét. —

*) Hogy az intimidationalis rendszer, mint a botrányos merényletek elpalástolásának és elsimitásának eredménye mennyire kezd Zemplénben lábra kapni, megtetszik onnan, hogy ugyanezen közgyülés napjának éjelén, némelly kicsapongó egyének által, mint sokan hirlik, azon indokból, hogy a katholikus clerusnak, mint a conservativ ügy lelkes védnökeinek némi elrettentéseül szolgáljon, a főesperes V. V. urnál szállásoló jeles egyházi férfiak ablakai nagy kövekkel bezuzatván; midőn ezen éjeli botrányos merénylet más nap a közgyülésben szomoru következményeiben is hiven rajzolva a bényei tiszt. plebános ur által vizsgálat végett előterjesztetett volna, egy gr. táblabiró a többek közt igy kiáltott föl: minek arra vizsgálat!... Fájdalom, hogy illyeket is kell hallani; mire gr. Széchenyi Istvánnal, ki a pimasz modort Burke szerint magyarosan legujabb röpiratában is jól megkorbácsolta, bátran elmondhatjuk mi is: L'insuffisance amine l'arbitraire. —

*) Valamint azon rágalmakat a közgyülés szinén azonnal visszatorlottuk, ugy méltatlan rágalmaztatásunk által becsületünkön ejtett sérelmet a törvény rendes utján megboszulni el nem fogjuk mulasztani. —

**) Ezen alávaló rágalmazó egy országos érdemü s köztiszteletben álló rokonunknak a miénkhez hasonló modoru rágalmaztatását már ez előtt két évvel megkisértette. —

Egy magyar paraszt melancholiája.

Mindig hallottam én komámtól és sógoromtól, hogy roszul jár az, a ki a zsidónak nem köszön; de mivel apám és nagyapám arra tanított, hogy kötve higyj a komának, nem hittem a szép szót. Hejh, pedig a hit üdvözített volna.

Én vagyok az az ember, a ki a zsidónak nem köszönt, s most keservesen lakolok értte. Köszönnék most; de már késő. Csak térdemet hajthatom meg előtte és nyakamat. Kalapom már csupádon csupa rongy; ha karimáját marokra szorítom is, teteje fejem búbját nyomja.

Keservesen éneklik szomszédaim, hogy a szegény embert az ág is húzza... Nem húz engem.

Sirat engem a madár is,

Lehajlik érttem az ág is, —

lehajlik biz az, de nem húz. A mi húzni való volt rajtam, elhúzta a zsidó. Azért nem húzhat engem az ág többé. Csak lehajlik érttem és sajnál. Hejh, én is sajnálom magamat, és siratom a madárral együtt.

Hajh, de beh nagy ur is voltam egykor, egy időben! Kalapba furtam fejemet, és csizmába eresztettem lábaimat; kevélyen állottam ki a falu szélére; még a pandúr sem parancsolt nekem. Csak ugy néztem a zsidót, mint fogdossa a pióczát a pocsétában, csak ugy néztem.

Hajadon fővel volt, és csizmáját az ur Isten varta. Azért is kevélyen néztem rá a kalap alul, mert nem sütött a nap a szemembe... A koma és a sógor mindig mondák: hejh te magyar paraszt, mért nem köszönsz a zsidónak?

De ha bejött egyik fülemen az okos ige, kieresztettem a másikon. Csak ugy hunyorgattam a zsidóra, ha kikerülvén a pocsolyából, felém sompolygott, és neki konyitván fejét, azt mondá: hogy — követem aláson — jó napot gazda uram!

Mert bár ollyan is vagyok most, mint az ágról szakadt; de igy tisztelt egykor engem a világ, hogy: gazd' uram ő kelme... De most! Nem hordta el a fazekas a földemet, és még sincsen; nem ette meg a tyúk a kenyeremet, és még sincsen; porba sem esett a pecsenyém, és még sincsen. Mert a fazekasnak mindig köszöntem; a tyúkot mindig megbecsültem; és vigyázva szeltem czifra nyelü késsel pecsenyémet. Hejh de nem köszöntem a zsidónak! s most föld, kenyér és pecsenye, minden az övé.

Addig kergette a zsidó a pióczát a falu körül, mig egyszer betévedt a faluba. Elment akkor a híre hét országra, hogy zsidó termett a falunkban! De én nem gondoltam vele. Az igaz, hogy a zsidónak már akkor csizmája volt; de én sem vertem nyers talpot a földhöz; az igaz, hogy a zsidónak nem sütött a nap a szemébe; de nekem is volt még mi melle szurni bokrétámat és a makra pipát... Ujra mondotta akkor a koma és a sógor: Hejh magyar paraszt, mért nem köszönsz te a zsidónak?

De csak azért sem köszöntem, s nem köszönt senki a faluban. Urak voltunk mindnyájan, s igy tiszteltek bennünket, hogy: gazd' uram ő kelme.

Először is az ispán köszönt neki; bizony roszul tette — hajh!

A zsidó is köszönt az ispánnak, az ispán is köszönt a zsidónak. Addig köszöngettek egymásnak, mig egyszer csak azon vettük észre, hogy hült helye volt falu végén a régi csaplárosnak, s beczövekelték a zsidót a korcsmába.

Azt mondták, hogy a régi csapláros nem tudja a vendégeket ellátni Isten igazában, s ha erre járt az utas, és tyúkot kért tőle, azt felelte, hogy van bizony neki, de nem az ő begyébe való; s ha erre szállt a városi ur és bort kért csaplárosunktól, annak meg azt felelte, hogy maga is meginná, csak volna... Illyen volt ez a mi csaplárosunk, pedig jó ember volt. De aztán, hogy közénk dugták a zsidót, adott az mindent, még ha nem kértek is tőle; adott biz az; de nem volt köszönet benne!

Nekem is adott elvégre... Hejh, hejh! csak ne adott volna!

Hát mikor már sokáig itt uralkodott a faluban, ismét megszólitott, hogy: gazd' uram, nem iszik egy itcze jó bort? Mert meghúzta borának a nagy harangot, hogy annál jobbat az ó-perenczián tul sem isznak ám. — Hanem én nem ittam; de még csak nem is szóltam, mert hát hogy zsidó volt. Csak azt gon-

doltam magamban, hogy hordjon el a sáska heted hét országra; s hosszu ostorommal meg-megkonditván hat ökröm oldalát, csak ugy mentem a szántóföldre, hogy szinte porzott bele.

Mert ha rongyos vagyok is most, meztelen, és éhező és szomjuhozó, de volt nekem hat ökröm is. Azt mondják, hogy a voltért nem ad a zsidó semmit. Adott biz azért... Bár ne adott volna.

De pedig adott, mert addig kinálgatott jó borából, míg egyszer magam is csapja alá tartottam gégémet... Addig tartottam, addig tartottam, mig egyszer azon vették észre a kik láttak, hogy szekeren mentem a vásárra, hanem aztán gyalog jöttem haza róla.

Elejénte azt gondoltam, hogy ha megtakarítottam néhány márjást, nem vétek azért egy pár itcze bort inni, mint mások is kezdték cselekedni, s lebujtam a zsidó csapszékébe.

Ez igy történt egyszer is, mászor is, végre igen gyakran; biz én magam sem tudom már számát... Hát egyszer csak azért viszketett a fejem, hogy nincs márjás készen a zsidó számára.

De megbecsült ám a zsidó, mert tudta hogy magyar ember vagyok, talpig becsületes ember „soha se busuljon kelmed, gazda uram — igy mondá ő — adok én kelmednek hitelben is, csebrestül hordóstul, ha kell; ismerem én a becsületes embereket és kelmedet különösen nagyra becsülöm, gazda uram!“ Adott is a zsupra való, adott is, de nem lett benne köszönet.

Mert hitelre ment, azt gondoltam, ingyen iszom; mert ma nem kellett fizetni, azt gondoltam hogy soha sem kell. Igy aztán olly rútul belejöttem a hinárba, hogy hat ökröm sem huzott volna ki belöle, ha még meglett volna.

De nem volt ám, és nem volt meg több másnak a faluban. Addig addig jártunk a rovásos borra, mig egyszer a zsidó krétája ugy hátunkon nehezkedett, mintha az lett volna a hordó, és mi alatta az iszák... vasárnap mindig pengettük a czimbalmot ki világos ki viradtig; hétfőn aztán sokszor nem volt ám zsir a kására, hacsak feleségünk nem sirt bele tulajdon szemeiből. A zsidó bora mindig fogyott; de a mi rovásunk egyre öregbedett.

— Feleségem körül is addig kötekedett a kötélre való, míg egyszer csak tulipános rokolyákat láttam házomnál; s leányom körül is addig addig kuruzsolt, míg végre nem eléglette pártájába az egyszerü zöld szalagot. Mindent adott nekik a zsidó rovásra, mert hiszen, azt mondá, hogy van hitele gazd' uram ő kelmének mind halálig, aztán meg hogy nem illik gazdag jobbágy asszonyának kék rokolyát viselni, aztán végre, hogy soha sem látott olly kedves jó embereket, mint mi vagyunk, már mi, a falubeliek.

Mert boltja is termett ám a zsidónak, ugy segéljen. Alig telt bele néhány év, s csaknem egész várossá tette falunkat; megtette volna biz az, csak mi győztük volna szuszszal.

Győztük a meddig győztük; de egyszer aztán elszakadt a madzag, mert addig jár a korsó a vizre, mig egyszer nyaka törik. A mi nyakunk is tört, s akkor aztán kiki arra fordult, merre szemével látott, s örült, a ki veszett fejszéjének nyelét találhatá... Bezzeg sajt! köszöntünk volna akkor a zsidónak; de már kutyába sem vett bennünket, mert, azt gondolá magában, hogy egy rókáról ugy sem lehet két bört nyúzni, pedig a miénket ugyancsak lenyuzta már az ármányos; holott hát nem mi voltunk a róka, hanem ő volt.

Mert igy történt az egész dolog, hogy mikor aztán mi emberek megszerettük a csapszéki szagot, az asszonyfélék pedig csak nyujtották a rovást a mi bőrünkre a zsidónak boltjában, tehát azon vettük észre, hogy se ki se be; s mivel hogy abból, a mi hátra maradt, nem faraghattuk le a rovást, tehát azzal kellett kiegyenliteni, a mi elöl volt. „Ha ki nem adta a mult termés, a mit már megittunk és föl-czifrálkodtunk, majd kiadja a jövendő,“ igy biztatott bennünket a zsidó, s mi derekasan hittünk szavának, a mint ő ezt lassankint nem csak vasárnap, hanem a legbecsületesebb hétköznap is tapasztalta korcsmájában.

De volt is ám élet a faluban darab ideig, a mint a zsidó köztünk termett. Kis Debreczennek is beillett volna a mi helységünk, ollyan volt benne a sürgés forgás; — pengett a czimbalom és hozzá a sarkantyu; zengett a hegedü s a vigadó emberek torka; bőgött a brugó, meg az is, a kit megvertek. Mert derekasan megtanultunk verekedni is, a papunk csak ugy vakarta a fejét belé; de beszélhetett már nekünk! éjjel nappal füstölgött a pálinkafőző, s mivel az előtt kenyeret ettünk búzánk után, tehát most pálinkát föztünk belöle, hogy legyen mit innunk a kenyérre.

Hires emberek lettünk a vármegyében; még a szolgabiró is egyre gyakrabban látogatott bennünket .... Tapasztaltuk is kegyességét, mert hol egyiket hol másikat vitte magával közülünk, hogy a vármegyének vasaljon egy darab ideig. Csak a zsidót hagyta köztünk; pedig hajh! hiszen azt kellett volna elvinnie! Ha elvitte volna, talán még most is hajtanék egy pár ökröt; de pedig igy magamat hajtottak el utójára.

Mert ugy történt, hogy mikor már fogytán volt mindenünk, hát aztán vermet sem kellett többé ásni a buzánknak. Megvette azt tölünk a zsidó még szárán, s ráadásul még be is takaritottuk kövér nagy csürébe, melly olly vastaggá is hízott töle, hogy az uraságé csak ugy szégyelte magát mellette.

Hejh de beh köszöngettünk ekkor a zsidónak, s még meg is tisztelgettük, hogy gazd' uram ő kelme, mig ő bennünket csak Jánosnak, Miskának szólitgatott. Mert vége volt a becsületnek! nem volt többé, mire kapjunk hitelbe, s nyakunkon termett az executio.

A mit bő időben tiz garasért megvásárolt tölünk, szük napokban tiz forintért sem kaptuk vissza töle.. addig forgolódott biz ő a pióczák körül, mig elvégre maga is pióczává lett, s csak ugy szitta magába az emberzsirt, mintha hét fejü sárkány lett volna. Mikor aztán kiszitta mindenünket, elhajitott bennünket, mert haszontalanok lettünk. Addig czinogtatta számunkra a hegedüt csapszékében, míg utójára dobot is küldött nyakunkra, hogy a muzsika teljes legyen.

Mikor aztán ur lett belöle, s más urakkal csak ugy komázva kezdett barátkozni, jöttek sokan, kik azt mondák: még nagyobb urrá kell tenni a zsidót, mert most szegény, üldöztetik, s nincs e hazában a hova lehajtsa fejét. Urrá kell tenni a zsidót, — mondának — hogy egyenlő legyen bármelly törzsökös magyar emberhez. Majd ha igazi ur lesz, akkor fogjuk csak látni, hogy milly derék jó ember ő, és szereti e hazát, és annak embereit.

Adjad, uram! hogy ur legyen belöle minél előbb! adjad, hogy olly szabad ur legyen, mint a millyenek mi magyar keresztények vagyunk... Bizony örömest fogunk vele szürt cserélni: bár mi lehetnénk egyszer olly szegény szolgák, mint millyenek most ezen emberek.

Az igaz, hogy sokan haltak meg ez idén éhhel a hazában, mivel a zsidók olly ügyefogyott, szegény, elnyomott emberek; az igaz, hogy sokan éheznek e mai napig, és fognak éhezni még hosszas ideig. De épen azért tegyék csak nagyobb urrá öket minél előbb, mint a millyenek most, s azonnal föl fogják támasztani a holtakat, és jól tartják az éhezőket sajátukból, — minden bizonnyal.

Milly boldogság lenne, szolgáknak lenni a millyenek ők, ha ők urak lennének, a millyenek mi vagyunk! Milly boldogság volna, ha mi hüs szobában ülnénk, nagyokat nyesve a szegény paraszt rovására, s számolgatva a nyereségeket; míg a zsidó kaszát kapát fenegetve, s megtróbálná izadni napestig az ur dolga alatt... Milly felebarátilag fogok akkor köszönni a zsidónak mindenkoron!

De addig hadd keseregjek, mert hogy semmim sincsen; hadd üljek itt és búsuljam el melancholiámat, mivel hogy olly nagyot vétettem, nem akarván hinni, hogy igy jár az, mint én, a ki a zsidónak nem köszön.

Szép dolog is, ha az ember a városba járhat, és sokat tanul. Öreg földesurunk is olly vak volt, mint mi, ő sem köszönt soha a zsidónak. Meg is lakolt értte, mert meg kellett halnia nyolczvan esztendös korában, bornak, buzának, és mindennemü bőségnek közepette. — De az ifju urunk sokat tanult és föl van világosodva. Nem bir ugyan annyival, mint édes apja birt, sőt napról napra szomorubb állapotra jut birtokával... De azért ő neki nincs miért aggódnia, mert ha szegényül is, de jó korán barátságot kötött a zsidóval, a ki szivességből minden jószágainak gondját viseli, szentül, mint a magáénak.

Valóban szép dolog, a ki okosakat tanult... A mi fiatal földesurunknak bizonyosan jól leszen dolga előbb utóbb, mert ő jókorán megtanult köszönni a zsidónak. És ugy fogja hasznát venni!

KÜLFÖLD.

N. Britannia. A Londoni s liverpooli kath. püspökök Wiseman és Sharp egyházaik fontos ügyeiben Rómába utaztak. — Az ir lapok számtalan kath. papot neveznek meg, kik az uralgó ragályos járvány betegágyánál hivatási hüségük áldozataul estek el. Leeds angol gyárvárosban már szinte két kath. pap lön e ragály áldozatává. Angliában és Irhonban protestansok is halnak e ragályos járványban, de anglican lelkészekről, kik egyházuk fiai sinylő ágyaiknál halál martalékaul estek volna el, mindeddig mi sem hangzik. Vagy erösebb testalkotással birnak, mint kath. ügytársaik, vagy a veszélynek kevesbbé teszik ki magukat. Ez utósó nézetet táplálja a „Spectator,“ azt vélvén: miszerint ama, magát föláldozó kereszténvi szeretet talán még is többet ér, mint az elméleti isteni tudományosság a veszélymentes pamlagon.

Franeziaország. Páris, jul. 12. A tegnap óta terjesztett azon hir által, miszerint Pellapra, a Cubières perébeni tudva levő megszökött vádlott a luxembourgi palotában mint fogoly megjelenik, a közvárakozás s kivánesiság a pairitélőszék mai ülésére még magasabb fokra hágott. Azonban megcsalódtak, Pellapra nem jelent meg, hanem neje által levelek küldettek a kancellárhoz, mellyek Teste állását ujra fenyegetni látszanak. Az ülés mindjárt 12 óra után kezdődött. A kancellár első szavait Cubières tábornokhoz intézte, tudatá vele, hogy Pellapra-nak egy levelével bir, melly a vádlott-társ Parmentierhez irva 1846dik évi aug. 6ról kelt. Ezen levél egy számadást foglal magában, melly nem kevesebbé érdekes, a megelőzött számadásoknál. A kancellár a tábornokot fölhivja, hogy ezen levelet s tartalmát olvassa át s vizsgálja meg, s aztán nyilatkozzék, ha tud-e róla valamit. Cubières tábornok azt válaszolá: hogy igen is illyesforma levélről van tudomása, az azon müködések fölötti fölvilágositásokat tartalmaz, mellyek végbevitettek. Mély csend uralkodott, s mi alatt mindenki képén általános feszültség vala olvasható, a kancellár tudatja, hogy ő ma reggel Pellapra asszonyságtól két levelet kapott. Azok uj okiratoktól kisérvék s a pairitélőszék előadói által azonnal fölolvastatnak. De la Chauxinière előadó, előbb Pellapra asszonyságnak a kancellárhoz intézett levelét olvassa föl. Ebben tudatja, hogy férjétől levelet kapott, melly elutazása okát foglalja magában. Pellapra Párisból nem annyira rongált egészsége érdekében, mint jelleme becsületességének biztositása végett távozott el; ő csak a fájdalmas szükségesség elől akart elvonulni, nehogy vádlókép kényteleníttessék föllépni. Egyébiránt ő nagy fontosságu s jelentőségü iratokat hagyott neje kezei közt azon kérelemmel, hogy azok a lehető legkésöbben s csak az el nem kerülhető szükségesség esetében juttassanak nyilvánosságra. Ezen fájdalmas nap — irja Pellapra asszonyság — tehát megérkezett, s férje becsületének, nagyon természetes, minden más tekintetek előtt szivén kell feküdnie, neki kötelessége azt védeni, s e kötelességet most minden más tekintetek mellőzésével betölteni kivánja. Ezen levél fölolvastatván, a magától Pellapra-tól nejéhez intézett levélnek fölolvasásához fogtak. A levél következő szerkezetü: „Drága barátnöm! Biztos és hü kezek által juttatom e levelet s okiratokat a tiédbe, mellyek tanusitják, miszerint én csupán szolgálatkészségből szomoru történetecskébe kavarám magamat; de tiszta s szeplötlen maradtam. Becsületem olly jószág, a mellyet megtámadni nem engedhetek. Azon papirok, mellyeket itt neked küldök, jobb kezek között nem lehetnek, mint a tieidben, s várd be a legkedvezőbb pillanatot azok nyilvánitására. Isten adja, hogy a szükségesség e percze soha be ne következzék. Meg vagyok győződve, hogy te arra a legnagyobb szükség esetében fogod magad eltökélleni.“ Ezen levél fölolvasása nem csak a jelenlevő pairekben, hanem a nyilvános karzatokon jelenvolt összes közönségben is a legnagyobb benyomást szülte. Az okiratok egyike t. i. a harmadik Cubières tábornoknak adatik át, hogy azt átnézze s fölötte nyilatkozzék. A tábornok azt pontosan megvizsgálta s később kinyilatkoztatá, hogy ő a kézirást nem ismeri, ez csak az engedményre vonatkozik s a felsőszajnai kerület igazgatójának jóváhagyását tartalmazza, mellynek tárgya a kösóbányák kimeritése végett a gouhenansi aknatársulattól követelt könnyebbités. Ezt követé egy másik

levél, mellyben kimondatik, miszerint a társaság nézete oda megy ki, hogy elkerülhetlenül szükséges a társaságnak egy magas befolyásra támaszkodni, hogy az engedmény azoknak, kik azt megnyerik, a reménylt elönyt s hasznot meghozza. — Cubières tábornok megjegyzé, hogy ez irat nem más, mint ismétlése azoknak, mik az elöbbi vallomások alkalmával már elmondattak. — A pairitélöszéki elöadó tehát most fölolvasá: 1) Testenek Pellapra-hoz 1842ik évi april 13ról intézett levelét, mellyben Teste jegyeket követel vissza, mellyek töle kérettek; 2) egy másik levél szól april 16ról; 3) egy harmadik jan. 24röl, mellyben Teste tudatja, hogy az engedmény fölötti jelentés már beadatott. Teste megjegyezni véli, s czélszerünek látja, hogy legalább 25 napig várakozni kell, nehogy a bányásztanács véghatárzata elhamarkodtassék. Egy 1845iki ján. 13ról kelt levélben Teste azt mondja, hogy Pellaprat magánál otthon elvárja. Ezen iratok annál nagyobb figyelmet gerjesztének, miután elsök, mellyek mint Teste sajátkezei által irottak, napfényre jöttek, mig Teste ép azon körülménynek, hogy valamennyi ez ügyre vonatkozó iratok között töle egyet sem lelendnek, nagy fontosságot tulajdonitott. Minek természetes következménye, hogy a vélemény is, melly eddig reá nézve meglehetösen kedvezö vala, minden tekintetben változni fog. Egy jan. 16ról kelt hosszabb levélben Teste Pellapra-val tudatja, hogy a többi ministerek egyikéhez hivatott, s igy a találkozást délre halasztja. Erre Pellapra vallomásának következö része olvastatott föl: „Kérdés: jegyzöi uton adta-e el önnek Cubières nyolcz részvényet? Válasz: Igen, uram! Kérdés: Midön ön Cubièresnek hitelt nyujtott, hasonló tényt követett el, millyeneket a pénztözsérek el nem mulasztanak? Ön tehát valószinüleg más különféle személyeknek is hitelezett; ez szükségkép föltételezi, hogy mindezekröl hon könyvet vitt, mert mikép adhatna számadást minden öszvegekröl, mellyeket lassankint elölegezett s kikölcsönzött? Válasz: Nekem hon semmi könyvem. Már régóta más hitelem nincs, mint ez; mióta föadószedö megszüntem lenni, nem üzérkedem, csak néhány váltóügyvivövel, s ezekkeli számadásaim néhány jegyek által történnek, mellyek tökéletesen elegendök." — Most Pelapra-nak több jegyzéke olvastaték a számadásokról, a többek közt egy irat, mellyben Roquebert jegyzötöl a Gouhenansra vonatkozó s nála maradt okiratokat visszakivánja. — Most a kancellár a tanuk kihallgatásához készül fogni. Azonban Cubières tábornok szót emelt, s mély megilletödéssel mondja, miszerint a bú s lelki nyugtalanságok s kinok, mellyek által gyötörtetett, nyilatkozatait homályossá tevék. Igen, ö eleinte a megvesztegetést hitte, ezt tisztán megvallja: ö abban hitt ép ugy, mint olly esztközben, melly hasznos lehetend; ö Pellapra-nak ebben hitt ép ugy, mint ez a ministerhezi viszonyát elöadá. De késöbb mitsem hitt, midön a parancsot látá, melly olly kevesé egyezett meg a társaság igényeivel. Ujra hitte a megvesztegetést, midön Pellapra hozzá jött s neki azt mondá, hogy 40,000 frankot valójában kiadott, s részéröl bizonyára meg nem fizette volna, ha Pellapra állitásának nem hisz. Az általa tett áldozatok mennyisége 105,000 frankra megy. Ez teljes igazság. A ministerrel, pénzkérdés tekintetében, soha szövetségben nem állott. De Pellapra-t becstelen embernek soha sem tartá. Pellapra az általa (a Cubières által) hozott áldozatokat felére alábbszállitá, t. i. 55,000 frankra. „Fájdalom szomorusággal erösitem mind azt mit mondék — folytatá a tábornok — szerencsém van a sereghez tartozni; azért elitélni igen, de megbecstelenitni nem hagyom magam. Én teljes bizodalmat helyzek biráimban. Mielött szavaimat bevégezném, bizonyos hirekre kell figyelmüket intéznem, mellyeket keringésbe hozni tetszett. Nömnek Teste aszszonysághoz intézett leveleiröl beszéltek: azt mondják, hogy e levelek az egész városban elterjesztvék. Söt az is mondatott, miszerint Cubières tábornok védöje mindent megkisértend, hogy öt beszéleni ne engedje, mig ellenkezöleg a nagyon tiszteletre méltó Baroche, becsületem és gyermekeim nevében sürgetöleg fölhivott, hogy beszéljek. (Baroche tagjártatás által tudatja részvevö indulatját.) Önök láták, mikép ez az ellenemi vádban használtatott, hogy engemet fölizgassanak s megijesszenek; én mint megvesztegetö s megvesztegetett voltam előállitva, most az igazságot mondtam s többé egy szót sem szólok." — Most Teste kezd beszélni. Megjegyzi, hogy töle Pellapra-hoz intézett öt vagy hat levél hozatott föl, mellyek az engedményezési parancs elött s utána irattak. A kancellár azt mondá, hogy a vád ezen okiratokból uj elemet meritend. Ö azonban megfogja mutatni, hogy ezen levelezés minden jelentöség nélküli. Cubières tábornok nyilatkozatai által neki jogot adott, mit használni is fog. Ö abból a megvesztegetés lehetlenségét kimutatandja. Ö az igazság egy- s szabályszerü menetét követendi. Cubiéres állitása szerint ugyan ö Pellaprat ól jókor megtudta, hogy a megvesztegetési tény közte s a minister közt végbement. Azonban látni fogják, milly nehezen megegyeztethetö légyen mind az, mit Cubières ma mondott, az általa elismert okiratokkal. A per tehát bevégezve volna s még csak egy ember hiányzik.

Mult lapunkban közlött azon hir, hogy a négy vádlott egyike, az egykori minister s pair Teste tegnap estve kisérletet tön börtönében a luxembourgi palotában magát agyonlöni, csakugyan valósult. A gyilkoló fegyver szivének volt szegezve, azonban a lövés csak erös zuzódást s vaksebet okozott s a golyó be nem hatott. A szerencsétlennek azonnal segély nyujtatott. A rendöri igazgató s kerületi biztos Monval, nem kölönben a közügyvéd azonnal megjelentek. Az elkövetett tény jegyzökönyvileg fölvétetett. Igy tudósit a „Gazette des Tribuneaux." Ezen öngyilkolási merény ma reggel egész Párisban nagy benyomást tön. Pasquier kancellár, Decazes a pairkamra föelöadója s a pairitélöszék véleményt adó bizottmánya még tegnap estve öszszegyültek Teste-nél, ki abbeli ohajtását nyilvánitá, miszerint ma az itélöszék elött megjelenhessék, hogy teljes vallomást tegyen s igy az itéletet, habár távollétében, maga fölött kimondassa. Teste most erös fölvigyázat alatt van, hogy egy második öngyilkossági kisérlettöl megóvassék. A pisztolyokat fiától kapta, kinek egyedül vala szabad öt meglátogatni.

A pairitélöszék mai ülésében a karzatok zsufolva teli valának kiváncsiakkal. Teste meg nem jelent; csak védöje vala jelen. A kancellár azonnal fölolvastatá a tegnap esteli szomoru eseménynél fölvett jegyzökönyvet. Abban Teste azt nyilvánitja, miszerint azért kisérté meg az öngyilkosságot, mivel becsületét élete fölébe teszi, azonban a pisztolyokat nem fiától kapta. — Ezután Renouard elöadó egy levelet olvas föl, mellyet Teste ma reggel a kancellárhoz intéze, mellyben a tegnap elöadott tanubizonyságok után vétkéröl meggyözettnek ismeri magát, s azért kéri, hogy az itélöszék mai ülésében, élete egyetlen gyengesége fölötti itélet meghallására ne kénytelenittessék megjelenni. Az ajtóöröket, kik öt az itélöszék ülésébe kisérni akarták, követni vonakodott, söt a fegyveres erönek is ellenszegült. Ennélfogva a kancellár az 1835diki sept. törvény erejénél fogva azt rendelé, hogy a tanácskozás a vádlott jelen nem létében is folytattassék. Erre a közügyvéd megkezdé elöadását, ki fájdalmas s meghatott hangon, hathatósan, röviden s halálos sullyal mennydörgé e szavakat a vádlott fejére: a pernek vége, föladatunk megfejtve van, most önökön a sor. Ideje tehát, hogy üdvteljes rémület fogja el a közhivatalnokokat s öket minden megvesztegetési gondolattól visszarettentse; ideje, hogy ugyanezen rémület töltse be a polgárok szivét s öket megtanitsa, miszerint a törvény elötti egyenlöség az igazság, hogy egy statusszolga megvesztegetése a törvény elött büntetésre méltó s a nyilvános büntetést ki nem kerüli. Cubières tábornok ellen, kiben a megvesztegetés elsö eszméje szülemlett, a törvénynek egész megkérlelhetlen szigorbani alkalmazását követeli, nevezetesen: a pairek kamrájábóli kitaszitását s minden katonai diszrendektöl s méltóságtóli megfosztását. Teste ellenében, kit a sors csapása már is olly sulyosan ére, hiányzik benne (a közügyvédben) a bátorság több vádló szót emelni, de annál elkeserültebben rohanja meg Parmentiert, ki saját becstelenségéböl fegyvert gyártva, büntársaitól pénzt akart kicsikarni. Most a vádlottak ügyvédei emeltek szót, semmi különöst s érdekest nem mondva. Holnap tehát valószinüleg az itéletet is már megtudjuk.

Azt beszélik, hogy a ministerium Teste helyébe föitélöszéki elnökké Merilhou-t szándékozik kinevezni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A „Kiskövet"

Kolozsvártt megjelenö szépirodalmi lap jelen julius 4kétö januariusig teljesülö félévi folyamára, rendes mellékü képeivel együtt, 3 pftal lehet még elöfizetni akármelly cs kir. postahivatalnál. 9 elöfizetésre 1 tiszteletpéldány van számitva. 10 arany pályadij van föltéve e fél éven át kijövendö legjelesebb müre. **Magyari Lajos** szerkesztö. (3—3)

Ajánlat.

Egy már több évtöl Pesten lakó és köztiszteletben álló francziacsalád, a jövö iskolai évre jó házakból iskola ifjakat, kik a franczia nyelvet gyakorlatilag megtanulni kivánnák, koszt és kvártélyra a szülökkel közlendö föltételek alatt elvállalni kész. A lakhelye széputczában László házban 471 szám alatt elsö emeletben van. (3—3

Csödök.

27281. Debreczen város tanácsának fölirása szerint bold. Áron Ábrahám helybeli zsidó hátrahagyott tömege ellen csöd rendeltetvén, az illetö hitelezök megjelenésére folyó évi october **4ke** tüzetett ki határidöül, és tömeggondnokká Buday Ferencz esküdt, perügyelövé pedig gönyei Pócs Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 28kán 1847.

25971. Békésmegye törvényszékének jelentése szerint Friedenstein Izrael és neje Rozalia békéscsabai lakosok hitelezöi csödületének határnapja folyó évi augustus **4kére** tüzetvén ki, tömeggondnokká Koricsánszky Lajos ügyvéd, perügyelövé pedig Kis Lajos alügyész neveztetett. Kelt junius **22kén 1847.**

27556. Györmegye törvényszékének jelentése szerint Brukker Teréz, Ott János öttevényi vendégfogadós özvegye hitelezöi csödületének határnapja folyó évi augustus **2kára** tüzetvén ki, tömeggondnokká Zombath Antal táblabiró, perügyelövé pedig Ziska József alügyész neveztetett. Kelt junius **28kán 1847.**

26994. Turóczmegye törvényszékének jelentése szerint Perl Gerzon pribóczi vendéglös hitelezöi csödületének határnapja folyó évi november **15kére** tüzetvén ki, tömeggondnokká Benitzky Márton táblabiró, perügyelövé pedig Machula Imre alügyész neveztetett. Kelt junius **28kán 1847.**

27556. Torontálmegye törvényszékének jelentése szerint Jankovits Miklós hitelezöi csödületének határnapja folyó évi september 27, 28 és **29dikére** tüzetvén ki, tömeggondnokká Dániel József megyei aladószedö, perügyelövé pedig Varga Ferencz tisztbeli alügyész neveztetett. Kelt junius **28kán 1847.**

27567. Buda város tanácsának fölirása szerint Schopp József helybeli kereskedö hitelezöi csödületének határnapja folyó évi augustus 23 24 és 25dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Amtmann József ügyvéd, perügyelövé pedig Jóry Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt jun. **28. 1847.**

26291. Komárom város tanácsának fölirása szerint Geltner Anna özvegy divatárusnö hitelezöi csödületének határnapja folyó évi september **1. 2.** és 3dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Sárkány Ferencz városkapitány, perügyelövé pedig Rovács Ferencz föügyvéd neveztetett. Kelt junius **22kén 1847.**

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 19kén: Saint-Tropezi urnö helyett — Lendvayné rögtöni megbetegedése miatt — **A fehérek.** Franczia dráma 5 flban.

Julius 20kán: Az ezred leánya. Vig opera **2** flban. (Kundt Johanna k. a. szász herczegi udv. énekesnö és Sátorfy ur mint vendégek.)

Julius **21**kén: Az unatkozott. Vigjáték **2** flban, — és Paquita Ballet (harmadszor).

Julius **22**kén: Saint-Tropezi urnö. Franczia dráma **5** fl5an, (elöször).

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pozsony julius **16**án (pozs. m.)					
240-290	———	**210-285**	**110-130**	**80-89**	**180-200**

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius **19**én. Statuskötelezvények: **5** pctes **$106^{13}/_{16}$**; **4** pctes $97^{5}/_{16}$; 3 pctes **69**; $2^{1}/_{2}$ pctes $55^{1}/_{8}$.— Statuskölcsön **1834**ki (**500** pfrt) $777^{1}/_{2}$; **1839**ki (250 pfrt); $307^{3}/_{16}$ — Pesti középponti vasut részvény (**500** pfrt): $99^{5}/_{8}$; nagyszombati (**200** pfrt) **150**; pesti lánczhid részvény (**100** pfrt) **140**; Eszterházy sorsjegy (**40** pfrt) **$61^{1}/_{4}$**; duna-gözhajózási részvény (**500** pfrt) **628**; bécsi bank-részvény 1595; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **$123^{1}/_{2}$**; éjszaki vaspálya-részvény **$169^{3}/_{4}$**; majlandi **$110^{7}/_{8}$**; windisch-gréczi sorsjegy: **$25^{1}/_{4}$**.

Dunavizállás. Julius 22kén: **8' 6" 9'''** az **0** fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

527. szám 1847.

Vasárnap jul. 25.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Hivatalrendszerités. Előléptetések. Halálozások. — Pécsről népiskolai tudósitás. — Tiszaszabályozási ügy. (Vége.) — Törvényhatósági tudósitások. Aradból (közgyülés.) — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Baranyából. Zemplénből).

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N. Britannia. Franczia ország.

Hirdetések. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a nagymihályi k. sóhivatalnál a pajtaőrséget megszüntetvén, e helyett egy mázsamesteri állomást 300 pft évi fizetéssel s egyéb haszonjárulékokkal, egyszersmind az évi fizetéshez arányzott biztositéknyujtás kötéleztetése mellett ujon rendszeresiteni legkegyelmesebben méltóztatott.

A nmlgu magyar kir. udv. kincstár a homonnai kir. sóhivatalnál megüresült sótárnoki állomásra Rassko Ferencz dunavecsei ellenőrködő sómázsamestert; továbbá az Ungvártt megüresült sótárnokságra Kögly Károlyt Huszton k. kincstári pénztárnokot; továbbá a Gátán megüresült k. harminczadosi állomásra Grassinger Józsefet Bécsben a magyarerdélyországi harminczad-kiadói első tiszt-irnokot; ennek helyére első irnokká Münzberger József 2dik irnokot; 2dik irnokká Stürczer János eddigi ideiglenes 3dik tisztirnokot; 3dik tisztirnokká pedig Gebhardt Károly budai áruvizsgálósági gyakornokot érdemesité.

Dembiczky Ferencz, mnisecki harminczadhivatali ellenőr meghalálozott.

Tekintetes csókai és puchói Marczibányi Lajos, kiben mindenki az igazságnak tántoríthatlan védnökét és hazánknak lelkes fiát tisztelhette, és ki sok árvák és özvegyek tagadhatatlan gyámola, a tanuló ifjuságnak hathatós pártfogója (miről dicséretre méltó alapitványai kezeskednek) és a közjónak ernyedetlen buzgalmu előmozditója vala, julius 19kén a halotti szentségek példás és ajtatos fölvétele után, epeláz következtében a megdicsőültek honába átszenderült. Elhunytát kesergik motosiczi Motesiczky Vinczenczia csillagkeresztes dáma mint neje és több rokonai unokáival együtt — szintén az árvák, kik jótéteményeit feledni nem fogják. Áldás és béke lebegjen hamvai fölött!! (Beküldetett.)

Pécsről. *) Már több esztendők óta emlitik ezen lapok ő nmga Scitovszky János pécsi megyés püspök, föleg a népnevelés szent ügyébeni fáradhatlan buzgalmát, elszántságát. — Közölve voltak a közönséggel ama bölcs rendeletei, mellyeket azonnal a megyébe jöttekor lelkipásztoraihoz bocsátván, ezeket a legszentebb czélnak elősegitésére buzdítván — öntapasztalásból meritett szabályok által a népiskolák kellő elrendezésére és az ezzel összekötött virágzására mint bölcs kormányzó vezette. — Tudvák már esztendőnkint ismételt lelkes, buzgó s elszánt fáradalmai — sem idő, sem más körülmények által akadályozható e végett tett utazásai, — a haza oltárára letett áldozatai, hogy az annyi nehézségekkel összekötött igének testté változtatását eszközölvén, nemzetünk gyengéd sarjadékai elmebeli kiképezést nyerjenek. — Meglátogatta ezen okból minden, de minden évben megyéjének külön részeiben levő több iskolákat, és rendeleteinek miképeni megtartását s minő sikerét aggodalmas lélekkel vizsgálá ama meggyőződésében, hogy bár mennyit tettünk eddig, még több tenni valónk vagyon, mig ezen nemes oltványokból a hazának ép gyümölcs fog teremni. — Ezeket egyes esztendőnkinti közlésekből épülve buzgalmán olvastuk, áldván a gondviselést, hogy megyénket olly pásztorral áldotta meg, ki gondjait szent hivatalának minden ágaira kiterjesztvén, nyájának valódi boldogitását szivén hordva, lelki és testi jobblétét eszközli. — Érdektelennek azonban még sem hiszem jelen közlésemet, mikép ő, a nagy püspök, azon iskolákat is, mellyeket minden évben meglátogatni halmos foglalatosságai tiltják, vizsga szemmel tartja; — többet mondok, nemcsak minden egyes iskolát, de megyéjének minden egyes falusi gyermek tanitványát! — Lehetségessé teszi ezt szabályainak azon pontja: hogy minden legkisebb iskolának tanitója is köteles az iskolába alkalmatos gyermekek összeirását — a naplót, vagy is napontai jegyzékeit, melly gyermek jelent meg az iskolában, és mellyik — s mi okból maradt el, — hivatalának beküldeni. — Ezekre minden évben ő maga teszi észrevételeit, és ezeket a kerületi esperestnek megküldi ama meghagyással, hogy ezeket mindenhol a plébános a templomban közhirré tegye. Ime itt például a völgységhi esperestséghez az 184⁶/₇ évre beadott tudósitásokra tett észrevételei:

A völgységhi esperestségi kerület iskoláiról, 184⁶/₇ évre adott tudosításokra észrevételetik: — Diós-Berény, számlált 118 iskolást — pedig szorgalmatost! kik közöl 14en egyszer sem, s csak 16 találtatnak, kik 10nél többször, aránylag a leghanyagabb Balaskó Péter is csak 15ször mulasztotta el az oktatást; megérdemlik a nyilvános dicséretet.

Högyészen volt 276 növendék — átalában iparkodó — de szolgalmatosabbak lehettek volna. 33-an egyszer sem ugyan, és 72en tizszernél nem többször; de 39en, betegeket nem számitva, ötvennél többször, Foglmann András pedig 100-szor maradt el; Duzsi 48-szor lomha volt; Keszner Éva a legszorgalmatosabb is 15-ször nem jött iskolába.

A teveli iskola 284 tanulót számlált — ezek közöl 10-en egyszer sem, 93-an nem többször, mint 10-er, csak 33-an 20-ornál többször maradtak el, és csupán maga Egle Vincze érte föl a mulasztás 50ik számát; dicsértessenek s szorgalomra buzdittassanak; a tanitónak pedig hagyassék meg, hogy segéd-tanitót tartson, teljes lehetetlen levén egy embernek 284 gyermeket czélszerüen oktatni és kormányozni. — A város községét arra kell birni, hogy bizonyos pénzösszeget p. o. 50 pforintot évenkint a segédtanitónak fizessen: s igy külön két szobában történhessék a növendékek oktatása; egyben ugyan a 3-ik, másban pedig az első és második iskolásoké.

Szakadáthon tanult 113 dicséretes szorgalommal; 33-an egyszer sem, 63-an pedig tizszernél nem többször mulasztották el az oktatást.

Závodiak 112-en örömöt okozó szorgalommal jártak iskolába, 61-en egyszer sem maradtak el — és a betegeket kivéve, csak Pappert János 16-szor nem jelent meg, és ennél többször senki más. Nagy-Vejkei 90 tanuló közöl 43 egyszer sem, és 9-nél többször egy sem maradt el. Minden dicséretre méltók! — Kis-Vejkei 114, szorgalomban a többinek nem engedett; 65 egyszer sem mulasztotta el az iskolát. Halmoztassanak dicséretekkel. !

A zombai iskola 256 növendéket számlált; 75-en mindig megjelentek — 20-an csak egyszer maradtak el, és 90-en tiznél kevesebbszer! — Kár, hogy Seligmann Márton 50-szer és Ritter Lőrincz 55-ör elmaradván, ezen szorgalmas iskolának gyalázatára váltak. — A murgai 38 is szorgalmas volt, 11-en egyszer sem és csak Fried Terezia 11-szer s Kilvinger János 15-ször maradtak el. — Harczi 95 közöl 21-en egyszer sem, 48-an tiznél nem többször maradtak el, de roszaltatik, hogy házi dolog miatt Kenoczy István 18-szor, Zambó György 19-er, Juhász Mihály 21-er meg nem jelentek; azt pedig nem szabad türni, mi Budai Mártonról iratik: „hogy 35-ör maradt el a tek. vármegye leveleit hordozván Medinára, mert illyesmit a tek. vármegye tilt inkább mint parancsol, mellynek a nevelés szent ügye igen is szivén fekszik.

Mucsiban 262 gyermek tanul teljes szorgalommal; ime: 100an egyszer sem, 53-an nem többször tiznél maradtak el; kivánatos lett volna a teljes megelégedésre, ne hogy Kaidl András 33-, Stigler Terézia 35-, Majer Gáspár 31-, French Bálint 39-szer mulasszák el az oktatást, — máskép minden dicséretre méltó iskola.

Kis-Doroghon 184 gyermek járt iskolába, és olly szorgalommal, millyennél nagyobbat kivánni alig lehet; ime 128-an egyszer sem, 28-an egyszer, 2-en háromszor, egyedül Bukli József kilenczszer, és senki többször el nem maradt. Az illy gyermekekre és szülékre atyai szivemből áldást mondok! — A puszta-tabodi 28 növendék is dicséretre méltó.

Varasdon tanult 159 a legkitünőbb szorgalommal; 92-en mindig jelen voltak az oktatáson, 13-an csak egyszer, 33-an csak kétszer, s egyedül Hechmer Jakab maradt el kilenczszer.

Ezek következtében nem csak teljes megelégedésemet jelentem, de egyszersmind a plébános uraknak mint iskolai igazgatóknak, a tanitóknak s különösen főtisztelendő czimz. kanonok s esperest urnak, mint kerületében helyzett iskolák királyi igazgatójának ezen kitünő szorgalmukért, a nevelésnek, mint legszentebb ügynek nevében köszönetet mondok, s a gyermekeik nevelését szivükön hordozó szülőknek lelkem mélyéből áldásomat adom. — Ide csatolok 20 pfrtot, mellyek a legszorgalmasb két tanitónak adassanak. — A tanitóktól beadatni szokott rovatos tudósitásbán ezután tétessék-ki, ha a növendékekkel karácson és husvét táján nyilvánosan részesültek-e a szentségekben.

Kivonat: Ezen kerületbeli 9 anyai- és 6 fiókiskolában 16,375 lélekből álló népesség mellett 2187 gyermek nyert nevelést; honnan következik: hogy a népesség és iskolások közt arányt huzván, minden 7—8dik neveltetik. — Legyen ez Isten dicsőségére!

Rohitson, jul. 19kén 1847. János s. k. Püspök.

Tiszaszabályozási ügy. (Nádori bíróság munkálatai.) (Vége). Ezeket a felperesi alapkérelem, illetőleg pedig annak a felek által kifejtett mivoltához képest itéletileg előrebocsátván, vonatkozólag az alperesek kérelmére:

VIII. A mi a szabályozási terveknek részint az illetők törvényes kihallgattatása mellőzésével közbenjött megállapitására, részint pedig azoknak pótlólag leendő közlésére vonatkozik, sőt a mennyiben némelly alperesek által, a felperesi néhány tervekre nézve, azoknak a m. kir. helytartó-tanács által is a keresetlevélben állitott helybenhagyása annálfogva, mivel a tervek helybenhagyását igazoló kir. helytartósági intézvényben a részletes tervek további fölterjesztése érintetik, kérdésbe vétetnék; — miután a felperes által fölhozott kir. helyt.-tanácsi intézvényben e részt meghagyott fölterjesztés, ennek világos szavai szerint, a dolog további fejlődéséhez képest netalán szükségessé válandó módositások egyes esetére vonatkozván, illy értelemben lenne veendő, ellenben a szabályozási tervnek elvei, ugyanazon intézvénnyel helybenhagyva levén, a tett nehézségek magát az illetékesen helybenhagyott szabályozási tervet annak lényegére nézve nem érdekelhetnék; a mennyiben mindazáltal a nemcsak czélba vett, de már folyamatban is levő munka kifejlődéséhez képest szükségessé válható módositások egyes eseteiben a felek közt egyezség utján ki nem egyenlithető nehézségek az 1840: 10dik t. cz. 8dik §sa szerint megkivánt előleges tervek által lennének elháríthatók; ennélfogva, hogy az eljáró bíróság a mondott törvény értelmében leendő végrehajtást — a mennyiben ennek szüksége előállana — egyes netán előfordulható esetenkint eszközölhesse, a felperes illy esetekben a részletességekre nézve is terveit az 1840: 10dik t. cz. rendeletéhez alkalmazva, a nádori bíróság itélete alapjául szolgálandókat előadni köteleztetik.

IX. A püspök-makói és földeáki urodalmak részéről bizonyos az érintett urodalmak és a tiszaszabályozási társulat közt köttetett egyezség mutattatván elő, s az előadók, az ezen ekkint létező szerződés ellenére az előadók irányában működő felperest, a szerződéssel ellenkező követelésétől el-

*) Jelen czikkhez, ugy hisszük, nem szükséges semmi commentar; s ha igaz, hogy a példák vonzanak, ugy az itt közlött, olly magasztos példa, mellynek vonzereje, hogy mennél nagyobb hatást gyakoroljon, minden honfikebel buzgó ohajtása közé kell hogy tartozzék. Szerk.

mozdittatni, nevezett urodalmakat pedig az érintett egyezség értelmében e perből kihagyatni kérik. Bírói figyelembe vévén a fölhozottakat, miután a felperes ezek érdemében keresetlevelében sem tett említést, de másodnyilatkozatában is ezen alperesek elöbocsátott követelését szintén felelet nélkül hagyá; alapkérelmében pedig a kihagyandók kihagyására egész átalánosságban hivatkozva, illykép az egyes esetenkint követelhető, s ezen alperes részéről valósággal követelt kihagyatás bíróilag tárgyalandó levén; mielőtt e tárgyban a dolog mivoltához képest további itélet hozatnék, a felperes ezen alperesi követelés körülményeinek maga részéről is leendő fölvilágositása, és fönforogható észrevételeinek előadására bíróilag utasittatik.

X. A torontáli kir. kincstári urodalmak részéről fölhozott kérelmet illetőleg, melly szerint a jelent megelőző számos évek előtt közhatósági határozat nyomán állitólag emelt tiszai töltések jövőrei föntartása szorgalmaztatik; a bácsi társulat által pedig ezek ellenében intézett fölszólamlásból előálló nagy érdekü kérdéseknek elintézése végett felperes a szabályozási terveknek az 1840: 10d. t. cz. rendelete szerint részletesen leendő felsőbb jóváhagyás utáni előadására s ennek illykép a Maros torkolatánál is tervezett munkákra szükséges kiterjesztésére utasitatni kéretik; valamint a csajkások osztályában létező ártérnek kifejlesztése, s mindezeknek — hivatkozva az 1751: 14. t. cz. rendeletére is — a kihallgatandók kihallgatása után elébb ugyan barátságosan, különben itéletileg leendő elintézése nyomosan kéretik; Torontálmegye tiszti főügyésze pedig, a megye sajátlagos helyzete kiemelése mellett, az általa előadott mód s föltételek mellett eszközlendő szabályozástól épen nem idegenkedvén, felperest a törvényesen teljesitendők teljesitésére, ezen bíróságot pedig a barátságos egyezség eszközlésének megkisértésével Torontálmegye sajátszerü ügyének a többiektől külön válva, a birói eljárást kebelébe áttéve leendő folytatására kérte; de ezek folytán a tisza-szentmiklósi főherczegi urodalom részéről is beiktatott nyilatkozványokkal az érdekeltség tekintetében emelt panaszoknak a helyszinéni megvizsgálása és szüntetése ismételve szorgalmaztatván; ellenben a tiszáninneni királyi koronai szabadalmas kerületi társulat képviselői, a torontáli kérdéses töltéseket állitólag nemcsak tervellenes helyzetök, de a tulpartra veszélyes voltuk miatt is annál inkább, hogy kebelében a munka czélszerüen folytattathassék, törvényesen megsemmittetni kérvén; birói figyelembe vevén az elöbocsátott alperesi követeléseket, noha ugyan a felperes e részben is, másodnyilatkozata átalános megjegyzései mellett maradván, ezen alperesi kivánat mivolta bíróilag meg nem ismertethetnék; tekintve azonban az 1840: 10. t.cz. rendeletét, minthogy e szerint az illy esetekben fönforgó kölcsönös követelések a kihallgatandók kihallgatása után lennének elintézendők, — a megajánlott barátságos egyezkedés iránti kérelem pedig, nemcsak a felek ügyszeretetén, de törvényen is alapulna; mindezeknél fogva az elősorolt torontáli viszonyoknak a helyszinén leendő megvizsgálása, a helyszin körülményeinek — a mennyire a dologra tartozik — a tulparton is leendő szemrevétele a nyilatkozó és egyéb alperes feleknek, s a szükség azt hozván magával, Bácsmegyének is leendő meghallgatása, a barátságos kiegyenlités megkisértése, és végre minden e tárgyban fönforogható körülmények kifejtése végett, ezen nádori bíróság magának hiteles és kimeritő tudomást szerezni kivánván, ennek eszközlésére királyi táblabiró s másodelnök Jósa Péter a helyszinére bíróilag azzal küldetik ki, miszerint az illető feleknek kitüzendő határnapon a most bíróilag elrendelt teljesitendőket teljesitve, s eljárása rendéről a nádori bíróságnak a fönforgó körülményekhez képest hozandó itélete alapjául szolgálandó birói jelentését bemutassa; az érdeklett felek a most nevezett nádori bíróság másodelnöke előtt, az általa kitüzendő helyen és időben megjelenni s illetőleg nyilatkozni tartozván.

XI. Biharmegye nevében, ennek küldöttsége azt adván elő: hogy miután e megyének több urbéri helyeit ostromló Berettyó és Körös folyamok szabályozására nézve eddig ezen Tiszaszabályozás utján semmi legkisebb lépés sem tétetett, azért e megye és ennek ekint semmi haszonban nem részesülő birtokosai s urbéri helyei, az 1840: 10d. t.cz. értelmében semmi, annálinkább előleges költségekkel nem terheltethetnek; bíróilag tekintetbe vevén azt, miszerint e kérdés megitélése az érdekeltség megfejtésétől függ, annálfogva a felperes e részbeni észrevételeinek beadására utasittatik.

XII. Végre Kecskemét városa képviselője nyilatkozványa azon részét illetőleg, miszerint azt adja elő, mintha határára nézve kétféle terv létezvén, a mennyiben annak egyike végrehajtása esetében Kecskemét városa a Tiszától megfosztatni szándékoltatik, s igy reá kereskedelmi tekintetben tetemes kár háruland na, ez ellen már most akkorára ovást tesz. Ámbár ugyanezen előadás magára az állitólag kétféle tervre nézve vonatkozván, ezen itélet VIII. pontja által a dolog érdemére nézve már meghaladtatott; mivel azonban a nevezett város Pest Pilis és Solt t.e. megyék kebelébe tartozván, a nevezett megyék is érdekeltetnének, annálfogva a felperesnek bíróilag kötelességül tétetik, hogy az 1840: 10. t.cz. 8. §a s a kegyelmes biráskodási parancs értelmében nevezett Pest Pilis és Solt t. e. megyéket, keresetlevele folytán ezen eljáró nádori bíróság elibe idézvén, a mennyiben a neheztelt terv bíróilag leendő végrehajtásának szüksége netalán előállana, ezen itélet föntebb emlitett VIII. pontjának eleget tegyen.

Melly ebeli birói intézkedések folytán az itéletileg megrendelt teljesitendők teljesitése a feleknek kötelességül tétetvén, a biráskodás az előbocsátott s egyéb fölmerülhető kérdéseknek a fönforgó körülményekhez képest a most követett birói eljárás szerint leendő elitélése végett f. é. october hó 28ik napjának reggeli óráira, Zemplénmegyében kebelezett Tokaj városába bíróilag áttétetik. Közli Tiszaréti. (B. H.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Aradból. *) F. hó 5kén folytattatván közgyülésünk, tisztviselőink rendszeres jelentései vétettek tanácskozás alá. Két napi gyülésünkben magán érdekü tárgyakkal foglalkoztunk, mi közben a marhahusnak fontját 12 krról 10-re, a juhhusét 8 król 6-ra szállitottuk le... Fölolvastatott továbbá a nmgu helytartótanács intézvénye, mellyben a jószási, — kőből tervezett s mintegy 20,000 pforintra rugható — hidat... — főispáni helyettes ő méltósága fölirásának következtében — fából engedi épitetni. Itt B. I. tbiró abban ütközött meg: hogy főispáni helyettes ő méltósága miként adhatott ez ügyben a rendekétől különböző s külön véleményt? Mire főispáni helyettes ő méltósága válaszolá: miként a RR. fölirása előde s nem elnöklete alatt történvén, befolyása által — mondá ő — csak azt eszközlötte, hogy a hid-épités fából engedtetett meg; egyébiránt ez csak az, mit a közlekedés előmozditása tekintetéből lényegesen tenni vala kötelessége; ezen nyilatkozatban a RR. mindnyájan megnyugodtak, kivévén egy tisztviselőt, kinek bárha a szerkezetre némi befolyása volt (a separatum votum adó administratort — ismétlé többször — meg nem különböztethetvén vagy el nem választhatván a rendektől), de tüzességét a hid alatt folyó viz eloltotta s figyelem nélkül sodrotta el tanácsát, mert ezt a hidnak nem ugyi, hanem amugyi épitése szülte.... Ép midőn befejeznök közgyülésünket, az ellenzék egyik főnöke (tbiró) fölszólitá elnök ő méltóságát, miszerint nevezné vagy választatná ki az országgyülési tárgyakkal foglalkozandó választmányt; erre főispáni helyettes ő méltósága oda nyilatkozott: miként a közgyülés első napján ennek szükségességét maga penditette meg, mit is ennél fogva örömmel teljesit; ennek következtében T. G. első alispánt ajánlja a RRnek a választmány elnökeül, miután ezen férfiu életének negyedrészét országgyülésen s országos küldetésekben töltötte el, és tapasztalatait a haza javára már tettleg is forditotta; mire az ellenzék mozogni látszott s a kedélyek ingerültebbek lőnek, s az inditványt tevő táblabiró fölállván, kijelenté: jóllehet T. G. első alispánt tiszteli személyében, s mint volt követ-társát üdvözli, de mint első alispánt már hivatalos állásánál, főleg pedig változott elveinél fogva a küldöttség elnökének nem kivánja, hanem helyette inkább második alispán urat véleményezi választandónak. T. G. első alispán életbölcseséggel teljes választ adott erre, kijelentvén: hogy ő jelen fényes állásában sem más, mint ama fényesebb állásában volt, midőn Aradmegyét két országgyülésen keresztül hét évig képviselhette; ő hü jobbágy, tántorithatlan fia magyar hazájának, — mond szónok — mellynek emlőin ápoltatott, s oda képeztetett karjai közt, hogy a RR. bizodalma által első alispánná választatott, azonban annyi igaz, hogy az érettebb kor, tárgyavatottság és két országgyüléseni tettleges tanulmány kebelében az indulatokon győztenek, s hálát követelnek azok, kiktől tanult, — mit örömmel nyilvánit is azoknak — de miután azt hallja: miként democraticus elveket választva fegyverül akarják megtámadni, nyiltan kijelenti: hogy mig aristocratico-monarchicus kormányunkat azon az uton üdvözölheti, mellyen jelenleg az — a nemzet virágzása előmozditására s a hon boldogitására czélozva müködik, el nem hagyandja, sőt mint honának hü polgára anyagi s szellemi eszközökkel is elősegitendi azt jó törekvéseiben, s a kormánnyal kezet fogva, hiven szolgáland hazájának s nemzetének.... Erre csend lőn a teremben.... Kevés percz mulva a t. első alispán kikiáltatott az országgyülési utasitásokat készitő s egybevető választmány elnökévé; ezután a többi tagok választattak el számra tizenöten mind a két pártból; — hol lesz a többség, még nem tudjuk; majd ki tetszik, ha a közgyülés rostálás alá veszi a választmány munkálatait; mi azonban minden jót reménylünk, mig Aradmegye rendeinek müveltsége s kölcsönös polgári érdeke játszandja a főszerepet, s e megyétől csak következetességet lehet várni, minek érlelésére nézve september 13dikára gyülést határoztunk.... Barátok s szomszédok az áldott aratásra csendes lakainkba visszatérvén, s alig töltvén egy pár napot hon, értésünkre adaték: hogy Zichy Ferencz, mint a központi vasut-társaság elnöke f. hó 12-én érkezendik Arad városába, miként a létesitendő szolnok-aradi vonal iránt Arad, Békés megyék s Arad város küldötteivel megyénk termében tanácskozzék; s mivel épen az aradi országos vásár hétfőjére esett az ülés, már reggeli nyolcz órakor tolongott a nép a megyeház felé, és éljenekkel üdvözlé ½10 órakor a zsufolva tömött terembe belépő méltóságokat; Zichy Ferencz gróf ő méltósága ismételt kérésre sem fogadván el az elnöki széket, főispáni helyettes ő méltósága nyitá meg tehát az ülést, s szavaival legelőször is a mltságos grófhoz fordulván, üdvözölte, s fáradozásaiért a három hatóság nevében szives köszönetét nyilvánitotta; mire a mlgos gróf, a középponti vasut-társaság elnöke, ékes szavakkal válaszolt, melly alkalommal előterjeszté mind azon nehézségeket, mellyekkel az illy ropant munka létesitésénél kell küzdeni; egyszersmind kérvén a RRet, hogy előadásai balra ne magyaráztassanak, mert kötelessége azokat tudatni, mik elkerülhetlenül szükségesek. Ezután Békésmegye küldöttségének elnöke (másod alispánja) kezdé meg a vitatkozást, s folyt a kölcsönös eszmecsere, de a mltsgos gróf egyenkint s szakértőleg mindenkinek megfelelt, mi által a legmélyebb tiszteletet s bizodalmat nyeré meg köztünk; elhatároztatott: hogy a méltóságos gróf közbenjárása mellett a társulat földmérői a tért fölveszik már f. é. augustusban, s az ehhez kivántató 20,000 pftnyi költség aránylagos viselésére magát a három hatóság kötelezi... Békés alispána kijelentvén: hogy a megyéjökre esendő részlet csak elnöki rendelkezésre vár; Aradmegye részletét b. Ditrich József ő nagysága előlegezendi, Aradvárosét pedig, hogy fönakadás ne történjék; Bohus János vál. polgár minden órán lefizetendi. Erre a jegyzőkönyv elkészittetvén s a kötelezvények a három hatóság által megerősittetvén, a méltóságos grófnak átszolgáltattak. Békésmegye küldöttei során lehete látni a megye s hon nagy fiait, kiknek nevei a kötelezvényen elég biztositékok.... S milly loyalitással fogának kezet a nagy mü megindítására!... Ezeknek befejeztével a mltságos gróf azon őszinte nyilatkozatát hagyá köztünk, miként csak ugy leend reá nézve dicső s kellemes ezen személyére ruházott elnökség, ha Arad s Békésmegyék és Aradváros kivánatával — melly közös a haza virágzásával és jövendőjével, ugy testvér Erdélynek jobblétével is — egészségének áldozásával is kiméletlennül oda szentelheti fáradságot nem ismerő munkásságát, miszerint ezen egyesült kivánat hova hamarább létesülhessen. A mlgos gróf szünni nem akaró éljenek közt hagyá el a termet... Kitünő vala még jelen gyülekezetünkben az: hogy szomszéd Hunyadmegye az itt-megjelenésre főispánját kéré meg, hogy az Aradtól Szebenen át Oláhországba vezetendő vonalról előismereteket szerezvén, megyéje forró ohajtását jelentse ki; mi is

*) Jelen tudósitás elejét kénytelenek valánk kihagyni, miután lehetetlen volt megértenünk. Szerk.

jegyzökönyvbe iktattatott... Ezt követé a méltóságos gr. s Békésmegye fényes küldöttségének főispáni helyettes ur általi megvendéglése; szabad kir. Aradváros erényes polgársága pedig diszruhába öltözve, égő szövétnek melletti éjjeli megtiszteléssel lepé meg gróf ő mlgát, ki is már más napi reggeli 5 órakor városunkat elhagyván, Békésmegyén át Szolnokra utazott... Vezesse és segitse az Isten föltételeiben, hogy neve örökitve maradhasson! Nyolcz nap alatt városunkban három egyén végzé öngyilkossággal életét; egy kereskedő s ezüst művesné kötéllel; egy más kereskedő pedig puskával.

Rendes levelező.

Vegyes ujdonságok.

***(Ma és holnap) még pedig mind két napon délelőtti 9—12-ig, a sz. kir. pestvárosi rajztanodában (kötő-utcza a piáristák épülete mellett 1-sö emeletben) a tanitványok ez idei körülbelül 100 darabból, épitészeti ékességek, táj- és alakrajzokból álló rajzmutatványai nyilvánosan kiállitva leendnek. Reményljük, hogy e kiállitást számosan fogják meglátogatni.

(Az iparegyesületi előadások) tanóráira összesen 356 hallgató jelenik meg; jelesen: a rajziskolának van 160 látogatója; az épitészi előadásokat hallgatták 53an; az ásványtani előadásokra eljártak 31en; a növénytant hallgatták 36an; a mesterlegények tanitásában részt vön 22, s magyar nyelvtani előadások hallgatói voltak 54en.

(A pesti zálogház) ismét meg fog nagyobbittatni, miután hozzá-csatolásul egy nagy épület vétetett meg.

(A pesti dologházban) a fegyenczek száma jelenleg 273ra megy; ezek közöl férfi van 137, nember pedig 36.

(Az asztalosok főczéhmestere) hosszas veszödés után kieszközlé, hogy jövőben a czéhben nem levő iparos is tarthasson magának üzlete nagyságához mért számu legénységet, a nélkül, hogy ezért pénzbeli fizetésre szorittatnék, mert mint tudva van, eddigelé egy czéhben nem levő iparos sem tarthatott büntetés terhe alatt több legényt egynél. (H—p.

(A pesti 52 mészárszékben) folyó hó 10től 16kig levágatott 467 db ökör, 146 db tehén, 649 db juh, s 171 db borju.

(Az iparegyesület) legközelebbi ülésében elhatározá, hogy az augustus 11-kén Sopronyban tartandó természettudományi társulat nagygyülésére küldöttséget küldend. Az egyesület egyszersmind a kőszéntelepek fölfedezéséről s müveléséről szóló legjobb értekezésre jutalomdijt szándékozik kitüzni.

(Mi itthon nagy zajt ütünk,) ha néha néha valamelly magyar ember nyereséget csinál sorshuzás utján, ámbár fölötte kevés okunk van örülni, mert tizszeresen kivitetik tőlünk a pénz, mellyet illy nyereség behoz. Épen e napokban tapasztaltuk tisztelt uri háznál egy koldus példáját, miképen látnak utána a kereskedők, hogy sorsjegyeket nálunk eladogassanak, és pedig olly kijátszásokról, mellyekre hazánkban és az osztrák birodalomban nem adatott meg a felsöbb engedelem. Személyesen kell a derék kereskedő házat bemutatnunk, melly illy illetlen, és minden kereskedői becsület elleni uton csempészget hazánk polgáraihoz drága sorsjegyeket: (Schneider et Hoff) M. m. Frankfurtból. A solid (?) kereskedelmi ház könyomatu leveleket küldöz tekintélyes urakhoz, a mint Budapesten, szintugy bizonyosan hazánk egyéb részeiben is, s fölül rá bérmentetlenül. A levélben egy pár sületlen szatócsi hizelgést mond el, hogy általok a gyönge föt majd elszéditendi, s betukmálja sorsjegyét, melly az ég tudja miféle jószágra játszik. Egy illy jegy ára 34 tallérra van szabva! természetesen a bérmentetlen levél árán kivül, melly szinte egy pár ezüst huszasra rug. Mindenkit intünk az illy csempészkedésektől. S kérdjük egyszersmind: a hatóságoknak nem volna-e, polgáraik érdekében, kötelességük, a maga utján rendre igazittatni az efféle madarakat, mert hiszen meg van már mondva, hogy mi eleget adózunk hon a szabadítékos lotteriák által is, nem szükség, hogy M. m. Frankfurtból küldjenek nyakunkra tolakodó kereskedők adóczédulákat.

(Hazánkban a selyemtenyésztés) mind inkább emelkedni kezd. 1846dik év folytán 31 beváltó állomáson 24,964 tenyésztő féltől összesen 220,238¾ font galéta váltatott be a magyarországi selyem-beváltó intézetek bérlője Hoffmann és fia által, kik ez idén vállalkozásuknak már 20dik évét fejezék be, s fizettek ezért a tenyésztőknek 127,097 ft 54 krt pp. — A nevezett idő alatt más beváltó házaknál mintegy 421,097 font gubó váltatott be, s fizettetett értök 238,623 frt. Ekként az 1846dik év folytán beváltott gubók mennyiségét 641,335 fontra tehetni, mellyért 365,700 pft fizettetett a tenyésztéssel foglalkozóknak. Jelenleg a gombolitó házak száma a százat jóval fölülhaladja, mellyek közöl 70 maganosak tulajdona. Azon pénzöszveg, melly a selyemtenyésztés által az országban forgalomba tétetik, 600,000 pftra tehető.

(A zay-ugroczi posztógyár) naponkint 250 egyént, kik közöl 5 mester és 3 irnok, folyvást, — körében pedig évenkint körülbelöl 6000 napszámost foglalatoskodtat. Állandó alaptőkéje 200,000 pfrt, ebből épületekben fekszik 80,000, fonó, nyiró, kalló, vizi s egyéb gépekben 120,000, forgó tőkéje pedig 100,000 pft. Évenkint készit 2000 db, 60,000 röf, 180,000 pfrt értékü 2—6 pfrtos posztókat, 1—6 pftos nadrág- s különféle szinü divatkelméket, s azokat az országban létező 5 raktáraiban és a pesti vásárokon szokta eladni.

(Várkonyból) Borsodmegyéből irják, hogy az egri érsekmegyei fökáptalan ösztől kezdve több száz pozsonyi mérő gabonát osztatott ki inséggel küzdő jobbágyai között fél piaczi áron; később pedig Ferenczy Antal urodalmi fökormányzó bölcs intézkedése nyomán kenyér sütteték Várkony, Csokva, s Uraj helységek számára, mellyből a jobb módúak fele áron, a szegények pedig ingyen kapának öt egész hétig naponkint egy egy fontot, ezen fölül pedig az épitendő takarékmagtárba 200 pozsonyi mérő gabonát méltoztatott kegyelmesen ajándékozni.

(Debreczen vidékén) az aratás legjobb folyamatában van, s az idő is igen kedvező. Általában gazdag termést várnak. Szinte jó kilátásaik vannak a bortermésre is, minöségéről azonban még most mit sem szólhatni. A dohány iránti táplált remények igen megcsökkentek, az érmelléki ültetvényeket a kukacz lepte meg, s bennök tetemes károkat okozott.

(Irodalmi ujdonságul) jelenthetjük: miszerint legközelebbről megjelent „Honleányok könyve.“ Közhasznu ismeretek terjesztésére a gyöngéd nönem körében. Kiadják Rösler Ágnes és Oroszhegyi Jósa. II-ik füzet; három mümellékkel. — Továbbá: „Német nyelvész“ gyermekek és nagyobb korúak használatára. Irta Fekete János. — Mindenkinek méltán figyelmébe ajánlható könyvecske. Kapható Pesten Eggenberger József és Geibel Károly könyvárusoknál. Szinte Kolozsvárt megjelent: „Légtüneménytan“ s a két Magyarhon égaljviszonyai s ezek befolyása a növényekre és állatokra. Irta Berde Áron, természet- és vegytan r. tanára. Özvegy Barráné és Stein tulajdona. Végre: „Erdélynek reménylhető anyagi kifejlése a földbirtoki viszonyok czélszeresb rendezése által“. 100 aranyat nyert pályamunka. Irta Hetényi János. Özvegy Barráné és Stein tulajdona.

(Györmegye rendei) egy uj teremet épitettek, mert a meglevők közöl az egyik szerfölött magas, s igy a szó benne értetlenül elhangzik; a másik alacsony, s igy népesb tanácskozások alkalmával fuladásig meleg. Az előbbi kis terem levéltárrá, a levéltár börtönökké alakittatik. Ezek épittetésére a rrk csupán a nemesség által fizetendő 4000 pftot ajánlottak.

(Az éhség,) melly Európát szinte egy század óta gyakran meglátogatja, szoros vizsgálat után ugy látszik mindenkor 10—12 év mulva került elő, s hogy továbbá azon év, melly mintegy 54 év mulva kerül elő, a többinél még veszélyesebb. Igy például 1762, 1772, 1793—94, 1804, 1815—16, 1825—26, 1836—37, 1846—47 az éhség évei voltak. Az 1793—94diki nagy éhségnek a fönebbiek szerint a jelen év felel meg.

(Bukuresti tudósitások szerint) Oláhhonban a tömérdek sáska-rajokkal együtt nagy számu seregélyek is jelentek meg. Ezek a madarak tapasztalás szerint, csak azon években állanak elő, midön sáskák jönnek pusztitni az országot, s hol megelőzőleg jelennek meg, hol pedig kiséretökben, s ugy látszik, épen a sáskák kiirtására rendelvék, mert azokból táplálkoznak.

VIDÉKI HIREK.

Baranyából. Julius elején. Megyénk minden részében is megkezdetett legjobb reménnyel az aratás. Mindenütt bőségben mutatkozik Istennek áldása. Az árpa régóta nem fizetett ollyan jól, mint az idén. A rozs és buza is meghalad minden reményt. A tavaszi lehető legszebb. Kukoriczánk mindenütt igen sok leend. Burgonyánk, babunk, lencsénk stb. is igen igen szép. Gyümölcsöt is adott a jó Isten — és borunk is szépen lesz, — laetificabit cor hominis. A gabonának ára azonban még magasan áll; és sokan azt akarják elhitetni, hogy igen nem fog leszálni, mivel a tavali gabona csak nem mindenütt föl van emésztve. — Egyébkint nem adhatunk Istennek elég hálát, hogy kevesebb bajjal értük el az aratás várva várt idejét, mintsem gondoltuk. Éhen legalább senki sem halt meg közöttünk; legszegényebb pórainknak is volt mit enni földesurainknak valóban példás kegyességéből. — A siklósi urodalomban ismét 7—8 falu fogja magát megváltani, ha pénzt kaphatnak. — Pécsett rövid idő óta ismét kétszer volt tüz, aligha gyujtogató nem üzi ismét ördögi mesterségét. Az utósó alkalmával legnagyobb veszélyben forgott polgári kór- és ápolóházunk, miután török mecsetből lett templomának födözete leégett. — Lehetlen itt meg nem róni azt a tiszteletlenséget, mellyel ugyan akkor némelly lakóink viseltettek egy nyilv. városi tistviselő irányában, kit minden kigondolható gorombasággal halmoztak el. Ugyan mi lenne az emberi társaságból, ha az alattvalók minden alkalommal bántatlanul garázdálkodhatnának elöjáróikon? Tisztelet tehát és engedelmesség az elöjáróságnak! — Városunkhoz is megérkezett azon k. intézvény, melly a városi tanácsnak meghagyja, hogy szigoruan ügyeljen föl, miszerint a vasárnapi tanodák rendszere értelmében a czéhek által csupán olly kézmüves inasok szabadittassanak föl, kik kimutatni képesek, hogy vagy az elemi iskolákat jó elömenetellel bevégezték, vagy a vasárnapi tanodákba szorgalmatosan és elég sikerrel eljártak. — De ezen legbölcsebb intézvénynek is more patrio kevés haszna lesz mindaddig, mig mint p. o. Ausztriában büntetés nem lesz szabva azokra, kik gyermekeiket, inasaikat nem iskoláztatják. Szabadjon az ausztriai törvény idevonatkozó szavait idéznünk:

„Es darf unter einer Strafe von 50 Reichsthallern kein Junge bei den Zünften, Innungen und Gewerben freigesprochen verden, der sich nicht mit einem Zeignisse über den vorschriftmässigen Besuch der Wiederholungsschule ausweisen kann. Diese Zeugnisse über die Christenlehre und die Wiederholungs-Uterrichtes werden auf einem Blatte ausgestellt, und von Pfarrer und Schullehrer uterlertiget. Für die Vernachlässigung des Wiederholungs- Unterrichtes haben die Eltern und Vormünder, welche Bürger einer Stadt oder eines Marktes sind, 4 fl. Strafgeld zu bezahlen. Mittellose unterliegen der Strafe eines eintägigen Arrestes. Eine blosse Prüfung vor der Freisprechung wird als Ersatz des Besuches der Wiederholungsschule nicht angenommen, und jene, welche diesen Besuch unterlassen, müssen wenigstens noch ein Jahr, und nach Umständen auch länger diese Fortbildungs-Anstalten fleissig besuchen.

Diesen Massregeln liegt die wohlthätige Absicht zum Grunde, dass die Jugend der in den Schuljahren erlangten, zum besseren Betribe der Gewerbe und Künste selbst so nothwendigen Fertigkeit im Lesen und Schreiben, Rechnen u. s. w. aus Mangel an Übung nicht verlustig werde.“ — Igy az ausztriai törvény, mellyben a legjobb az, hogy szigoruan teljesittetik is. — De minálunk mig csak büntetés nem lesz szabva azokra, kik inasaikat nem küldik a vasárnapi tanodákba, hiában lesz minden intézvény, költség. Igy p. o. városunkban 2 tanitó fizettetik azért, hogy vasárnapon tanitsa az inasokat, a ker. oktatások is megtartatnak legpontosabban; de fele sem jár inasainknak eddigelé a vasárnapi tanodákba; és ha egyszer 3—4 évet mesterségnél töltött, akkor késö öt az ekéhez vagy máshova utasitani. Sok rimánkodásra mégis csak nyer némi bizonyitványt és fölszabadul. Vagy tán lehetlenséget kiván a királyi helytartótanács? Nem uraim! ha Ausztriában, egész Németországban lehetséges, miért nem nálunk is? Csak akarat kell és engedelmesség a felsöbb rendeletek iránt, aztán szigoru fölvigyázat. — És épen a szigoru fölvigyázat, az igazi „directio“ hibázik csaknem minden közép és felsöbb iskoláinkban, hol ott a directorok többnyire csak examenre jelennek meg tanintézeteinkben, és azzal, punctum! —

Zemplénből, julius 19kén. E lapok igen tisztelt vezetőjének fölhivása következtében addig is míg bővebb tudósitással szolgálhatnék, sietek közleni, hogy Zemplénmegyében átalában a vetések dús kalászokkal mutatkoznak, — az őszi-árpa nagyobb részint már le van aratva, mint mondják jól fizet, a gabonaaratás sem lesz silányabb, a mennyiben már több helyen a szükség kényszeritvén arra az embereket, egynehány kereszt gabna több helyütt kicsépeltetvén, mind a mellett, hogy sok nyers szem maradt a kalászokban, egy kepés kereszt, három vékát adott; a búza is szépen mutatkozik, — mindenféle vetemény pedig — főkép a burgonya és tengeri, — bármi tulzott várakozásnak is megfelel; fájdalom azonban, hogy a szőlőtermést tekintve illy vérmes reményü tudósitással nem szolgálhatok, ugyanis a hegyaljai szőlőhegyeket a sok verőfényes esőzés épen virágzásában találván, az azokon termett dús szőlőgerezdeket, az ugy nevezett, — minden csapásnál veszedelmesebb — öböly, annyira megrongálta, hogy szomoruan elmondhatjuk, miszerint 1847ben a Hegyalján semmi szüret nem lesz; a mi keves szőlő maradt is a gerezdeken, naponkint mind inkább hull és szemlátomást vész; e részben tehát a szegény hegyaljai nép ismét reménytelen jövendőnek néz elébe, minthogy ha a megyének e részét sujtja a fatum, annak könnyitéseül még csak szó sem szokott emelkedni; midőn ellenben, ha Zemplénnek sovány felföldjét éri valami vész, azon a többi járásokkal együtt főkép a hegyaljai járásnak kell segiteni.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A „lissaboni ujság“ azon királyi rendeletet közli, melly az Afrikába hurczolt torresvedrasi foglyok szabadon bocsátását parancsolja. A vianai és setubali ostrom megszüntetett s a közbocsánati határidő azokra nézve, kik a királynőnek hódolni kivannak, 14 nappal meghosszabbittatott. A lázadók több csapatja, ezen hir következtében, miszerint a spanyolok Oportoba nem sokára megérkezendnek, magát megadá.

Spanyolország. Madridból jul. 8ról kelt tudósitások következőleg hangzanak: „A portugal kormány, nemkülönben a három szövetséges hatalmasság képviselői, Concha tábornoknak az oportoi juntával kötött had-alkuját nem helyeselték. — Don Francisco de Paula infans még el nem utazott, azonban azt hiszik, hogy holnap vagy holnapután San Sebastianba menend. A királynőnek La Granja kastélybani elfogadására nagy készületek tétetnek. A ministeriumban folytonos mozgalom uralg, mellynek czélja az avatatlanok előtt ügyesen eltitkoltatik. A „Faro“ naponkint uj nyilatkozatot bocsát ki, melly ha nem is tisztán ellenséges, de nem is különös barátságos szerkezetü. — Concha tábornok Oporto katonaságához proclamatiot bocsátott, melly czélját, — a béke s rend helyreállitását — nem téveszté. — Pamplonaból azt irják, hogy ott a Montemolin-féle mozgalom fölötte terjedni kezd. Ugy látszik Elio tábornok az éjszaki négy tartomány parancsnokaul van kitüzve. A parancsnoksága alá állitandó sereg épen most rendeztetik. Fölszerelésére 10 millió real van szánva.

Szinte az emlitett lap Londonból jul. 1ről egy levelet tartalmaz, mellynél fogva a belga király jelenleg Angliában a portugal ügyekkel foglalkozik s Victoria királynőnek olly okiratokat terjesztett elő, mellyekből kitünik, hogy Palmerston lord Donna Maria királynőt csak szinből védi, titokban pedig a juntát fölhivá, a lehető leghosszabb ellenszegülésre, hogy igy annál nagyobb engedményeket eszközölhessen ki.

N.Britannia. London, jul. 13. Ő felsége a királynő holnap Whight szigetre menend, ott 10 napig fog mulatni, s aztán visszatérend a fővárosba, a parliamentet személyesen bezárandó.

A felsőház jul. 12kei ülésében Brougham lord három javaslatot tőn a parliament-választásoknáli megvesztegetés fölfedezésére s megbüntetésére — természetesen a közelgő átalános választásokra vonatkozólag. Hosszu beszéde folytában, mellyben javaslatát indokolá, igy nyilatkozék: „Én azon foltot, melly által az utósó parliamenti választások alkalmával országunkban az olly nyilvánosan gyakorlott megvesztegetés a britt nemzeti jellemet bemocskolá, meg nem érinthetem a nélkül, hogy egy idegen országra mellékpillanatot ne vessek. Önök, ugy hiszem, mylordok! mindnyájan hallottak azon perről, melly jelenleg a franczia pairitélőszék előtt folyik. Önök bizonyára hallák a vádakat, mellyek a legfőbb rangu s legmagasabb hivatalu férfiak ellen emeltettek. Jogérzetem késztet azt hinni, s én szivesen követem szivem e sugallatát, hogy mindazon vádak alaptalanok; s biztosan várom, hogy ama kitünő s jeles férfiak e törvényes kisérletet szabadon s sértetlenül kiállandják.*) A titkos tanácsi elnök Lansdowne marquis megengedi ugyan, hogy az ő lordsága által megrovott választási megvesztegetés valódi gyalázat, de minthogy e meggyőződésben mindenki osztozik, tehát át nem látja, hogy milly rendkivüli uj parliamenti okirat segithetne e megvesztegetésen. Mire Brougham lord inditványát visszavette. — Az alsóházban Russell lord kinyilatkoztatá, miszerint Wellington herczeg ohajtása következtében, ő felsége azt rendelé, hogy a hadvezér lovagszobra mostani álláshelyén hagyassék.

Rodger Walesből egy röpiratban a legujabb angol vaspályatervet közli: Itt egy Chináig vezető pályavonalról van szó! Ezen pályavonal mintegy 2000 német mértföldnyi hosszu leend, s Párison, München, Bécs, Belgrád, Konstantinápoly, Syria, Persia, Beludschistan, Sind, Udipar, Calcutta, a birmani birodalmon és Conchinchina éjszaki részén keresztül Canton várost Londonnal összekötendi.

Franczia ország, Páris, jul. 15. Miután a pairitélőszék tegnapelőtti ülésében Baroche, Cubières tábornok melletti védbeszédét bevégzé, Marc de Haut és Benoit, Teste s Parmentier mellett emeltek szót. Az első a birák könyörületét kéré ki s nevezetesen kiemelé, hogy pártfogoltjának misem fekszik ugy szivén, mint az itélőszéket arról győzni meg, miszerint fia Teste Károly követ, minden büntől tiszta s a történtekről mitsem tud. Benoit Parmentiernek azon állitását törekedett bebizonyitani s pártolni, hogy előtte a megvesztegetés végbevitele tudva nincsen. Erre a főközügyvéd válasza következett s végbeszédét az itélőszékhez s a vádlottakhoz (Cubières és Parmentier-hez — mert Teste és Pellapra nem valának jelen) intézé; jelesül Cubières-nek szemére veté, hogy bün-tette által mennyire koczkáztatá a kormány becsületét. „Kínokról s gyötrelmekről beszéltek — mondá hozzája fordulva — ezen gyötrelmek megérdemlettek, mert gonosz tettből eredtek, mellyet ön elkövetett. — S azt hiszi ön, hogy vétkét az által lemosá s elég kárpótlást nyujtott azon rémitő kárért, mellyet az országnak okozott? Mivel egy ideig gyötrő lelkiismerete által kinoztatott s Parmentier gyalázatos zsarolásainak magát kitevé? Nem; azon férfiunak, kinek fejében a megvesztegetés eszméje fogamzott, ki azt keresztül vitte, ki egyedüli oka azon szomoru látmánynak, hogy a király egykori két ministere e padokra hurczoltatott, büntetését ki kell állania. Ön becsületét koczkára tevé, ön Franciaország pairje, s a király egykori ministere? ön a kormányt lealacsonyitá, ön az országnak legnagyobb kárt okozott, ön intézetei ellen kétséget élesztett!“ Ezután még Baroche és Parmentier emeltek egy pár szót védelmükre, mire a főközügyvéd kinyilatkoztatá, miszerint az itélőszék a vádlottakat bünösöknek ismeri s a megérdemlett büntetést fölöttük kimondja.

Azon szomoru esemény, melly Teste vádlottat e földi itélőszéki hatóság elől majd elragadá, bebizonyult bünének daczára, sokakat könyörületre indita, mi még az ultra-radical lapokból is kitünik; de a tömegben e szelid hangulat idegen, és a legszigoruabb itélet náluk legtetszőbb fogadtatásra számolhat. A büntető törvénykönyv szerint olly nyilvános hivatalnok, ki ajándokot vagy fizetést fogad el, olly hivatalos eljárásért, melly tökéletesen a jog korlátai közt lenne is, a polgári s politikai jogok elvesztése mellett a megvesztegetésre forditott összeg megkettőztetett pénzbirságával büntettetik, s ez utósó tekintetben tehát, minthogy Teste 100 ezer frankot kapott, 200,000 frankot leend köteles lefizetni. Ugyan e büntetés éri a megvesztegetőt. Mi a polgári és politikai jogok elvesztését illeti, ezek bármelly nyilvános hivatal viselhetésének képtelenségében, a választásokbani mind cselekvőleges mind szenvedőleges részvehetés elvesztésében s minden más jogok gyakorolhatásának megszüntetésében állanak; illy egyén diszrendeket nem viselhet, esküvel mitsem bizonyithat, s a sereg és testőrségbeni szolgálatban részt nem vehet. E tekintetből kivánja a főközügyvéd, Cubières tábornoknak a seregből számüzését.

A pairitélőszék tegnap déli 12 órától esteli 6-ig mint tanács s kamra együtt ült Delangle főközügyvéd megkeresése fölött tanácskozandó. Ma 12 órakor ugyan-e czélból ismét összeült s esteli 5½ órakor az ülésnek még vége nem volt. Testenek az utósó ülés jegyzőkönyve a börtönben fölolvastatott. Cubières tábornok mint franczia pair elbocsáttatását a királynak benyujtá.

Soult marschall a ministeriumból kilépésre tökéletesen elhatározá magát. Igy tehát a cabineti változás a kamrák bevégzése után még valószinübb.

*) A nemes lord várakozásában most az egyszer csalódott. Betűszedő.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar gazda egyesület. (Vége.)

19-er Mgs gr. Károlyi István ur ő ngának 2000 pftnyi lelkes alapitványáért a közgyülés által is meleg köszönet szavaztatott.

20-or A korm. választmány által az egyesületi tisztviselők számára tervezett utasitás helybenhagyatott.

21-er A „Magyar Gazda“ czimü folyóiratra nézve a következők határoztattak:

a) A közgyülés az egyesület nevére szerzendő külön folyóirat kivánatáról azon reménységben, hogy a „Magyar Gazda“ ezen szükségnek jövőre is megfelelend, ez uttal fölad s egyelőre is

b) A „Magyar Gazda“ czimü folyóiratot legközelebbi félévre hivatalos közlönyének választja, a jövő novemberi közgyülésre bizván e tekintetben végkép határozni.

c) A volt martiusi közgyülés határozata s a szerkesztőtulajdonos kivánsága közös értelmében a Magyar Gazdának azon firmája „kiadja a m. gazda egyesület“ julius 1-ső napjától megszünik.

d) Az egyesület hivatásának ismervén, minden vállalatot, melly a mezőgazdasági ismeretek terjesztését czélozza, tekintélyével gyámolitni, örömmel teljesité a „Magyar Gazda“ szerkesztő-tulajdonosának azon kérelmét, miszerint a M. Gazda czimében ezentul kimondathassék, hogy e folyóirat a m. gazd. egyesület pártfogása alatt áll.

e) A „M. Gazda“ szerkesztő-tulajdonosának azon ajánlata, hogy az egyesület hivatalos közleményeit s minden egyebet, mit egyesületileg közlendőnek hisz, minden kárpótlás nélkül mindenkor teljes készséggel egy külön e czélra szánt rovatba fölveend, valamint azon ajánlat is, hogy az egyesület által kijelölendő testületeknek és személyeknek a kérdéses folyóiratból az eddigi számmal ingyen-példányokkal szolgál, helyeslő tudomásul vétetett.

f) Az egyesület s illetőleg annak titoknoki hivatala egyedül az egyesület köz- és választmányi ülései s végzései által a lapba iktatni rendelt czikkekért és értekezésekért felelős, s a lapnak egyéb tartalmáért csupán a szerkesztőség felel.

g) Magából értetődik, hogy a szerkesztő-tulajdonos a „Magyar Gazda“ tiszta haszna harmadrészének az egyesületi pénztárhoz való beszámolásától a f. é. elejétől kezdve végképen fölmentetik.

22-er Megegyezik a közgyülés benne, hogy az egyesület pártfogása alatt álló s külföldön utazó ifjaknak az uralkodó drágaság tekintetéből 100 pftnyi segélypénz nyujtassék fejenkint az egyesület pénztárából, az utaztatási társulat tagjai ellenben aláirt adományaik folytatására ujabban fölszólitassanak.

23-or A korm. választmány ajánlatára az egyesületi kertész fizetése a folyó évtől kezdve havonkint 25 pforintra emeltetett.

24-er A köztelki részvények sorshuzása kerülvén napirendre, kihuzatott: gr. Széchenyi István 96dik számu, gr Károlyi Lajos 134 számu, gr. Károlyi György 162. sz, gr. Batthyány Lajos 269 és 271 számu részvénye.

25-ör A német mezőgazdák kieli, s a m. orvos és természetvizsgálók soproni gyülésére küldendő képviselők kinevezése, valamint még egyéb fönmaradt kisebb tárgy a korm. választmányhoz utasittatott.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest julius 23án (pesti mérő.)

A hajókon és raktárakban.

460-480 ——— ——— ——— 130-135 ——210

(a piaczon.)

440-490 330-380 250-280 160-180 160-175 135-140

Pozsony julius 20án (pozs. m.)

190-245 ——— 160-205 90-120 80-86 ——200

Nagy-Szombat julius 20kán (pozs. m.)

258-266 ——— 232-242 196-198 90-92 ———

Dunavizállás. Julius 24kén: 8′7″0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

528. szám 1847.

Kedd jul. 27.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély Előléptetések. Halálozás. — Nyilt levelek Lipthay Sándorhoz IX. — Törvényhatósági tudósitások. Békésből (közgyülés.) — Pestből (választó polgárság tanácskozása.) — Erdélyi országgyülés (58d. országos ülés vége). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Csantavérről, Bogyiszlóról).

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N. Britannia. Franczia-ország. Sveicz. Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu magyar kir. udv. kincstár a zemlini k. harminczadnál megüresült másod-áruvizsgálói állomásra Gauster György ottani harmadrendü áruvizsgálót, ennek helyére pedig Grandauer János ugyanazon hivatali raktárnokot alkalmazá.

Görgői és topporczi Görgey Ferencz, Szepesmegye táblabirája, Topporczon, idegláz következtében, munkás életének 63dik évében folyó hó 10kén meghalálozott. Béke hamvaira! . . .

Nyilt levelek Lipthay Sándorhoz. IX.

Simplex sigillum veri!
Boerhave.

Tisztelt elvbarátom! „A mi halad, az nem marad.“ A magyarnak, a classicus világból csempészett — vagy mi még valószinübb — a classicus nyelvbe is becsempészett egyik kedvelt közmondása. Ez utóbbit azért tartom valószinübbnek, mivel Rómának csak egy Fabius cunctator-a volt, mig mi magyarok, mint egész nemzet, minden közs magán ügyeinkre nézve valóságos, született és természetes cunctatorok vagyunk. Eleinket ugyan, azokat t. i., kik még a classicai litteraturát nem ismerték, s igy a szónoklatokhoz is teljességgel nem értettek, söt mint bölcs Leo irja, még beszélni sem szerettek, s tehát ne hogy elunják magukat, alkalmasint distractióból, Magyarországot számunkra megszerzették, egészen más természetüeknek festi a krónika. Azonban, miután a hajdani Róma nyelve, a magyarnak — ugy szólván — egyetlen élettudománya lett, az egész classicai historiából, ugy látszik, egyedül a nagy cunctator szerepével barátkoztunk meg leginkább, a nélkül, hogy jellemét birnók, s bár hosszabb oratiókat penderitünk mint Cicero, egyik sem mondhatja el közölünk, jobbját baloldalára téve, hogy: „salvavit respublicam.“

No de ne essünk kétségbe: „parturiunt montes“ szinte classicus szóvirág; s ez életünk kertében valóságos örökzölddé vált, mellyből minden pillanatban koszorut füzethetünk halántékainkra, s legalább tarthatunk jogszerüen olly diadalmenetet, mint azon római császár, kinek legioit ellenei tönkre tették.

Mind ezeket csak azon egyszerü okból bocsátottam elöre, mert először is a divatnak igen nagy hódolója vagyok; már pedig mi divatosabb nálunk, mint valakit elöre bocsátani, hogy azután magunk is könnyebben utána mehessünk, ha t. i. elébe nem ugorhatunk; másodszor pedig, hogy eddigi halasztásimat, és nyilvánitott s még nyilvánitandó nézeteimet az átalános nemzeti jellem palástja alá takarván, kisé magasztosabb szinben tünjek elö, s nyugodtabban léphessek kegyed s lapja olvasó-közönségének itélöszéke elé, miután köztapasztalat szerint napjainkban azok érzik magukat legnyugodtabban, kik a másoktól elsajátitott palástokba takaródznak; és harmadszor: mi conservativek legjobban tudjuk, mi áldott elv az a „be kell várni“ mint Maradi ur olly életbölcseséggel mondani szereti egy szomszédunknak, a kiskoruak számára irt „Nagykoru“-jában; — és e harmadik ok legyen egyszersmind excusatióm, s egyik ujabb bizonysága a valóságos conservativ (?!) „a mi halad, az nem marad“ elv tökéletes igazságának; mert ime: bár mennyire haladt is czikkem, el még sem maradt.

Mi természetesebb, mint hogy levelemet ott kellene folytatnom, hol elhagytam; azonban kegyed legjobban tudja, hogy miért vagyok kénytelen, conservativ létemre is, ugrást csinálni, melly ugrás azonban — megsughatja t. elvbarátom lapja olvasóinak — koránt sem lesz valami salto mortale, mert hiszen kegyed igen jól tudja, hogy nekem a kisebb ugrások is teljességgel nem sikerülnek. — Azonban hagyjunk föl az enyelgéssel, bár ha hazánk szomoru arczára tekintek, a sok mindenféle fa után egy kis tréfával nagyon czélszerünek találnám már egyszer valahára fölviditani; de miután ezt aligha reám bizták, örülni fogok rajta, ha kegyed Karlsbadban soraimon elmosolyodik, ez egészségének legalább is tesz annyi hasznot, mint egy pohár marienbadi émelygös víz. Most tehát a dologra.

* * *

Ha hazánk viszonyait kevés szavakkal és mégis mindenki ál al érthetöen és hiven akarjuk rajzolni, lehetetlen találóbb kifejezéseket alkalmaznunk, mintha Anglia egyik leggenialisabb statusférfiának, Canningnak, az irlandi unio alkalmával mondott jeles beszédéből a következöket idézem: „Az irnépet, vagy Irland kormányát nem lehet kárhoztatni. A hiba a dolgok természetében fekszik, a jelen birtokviszonyokban, s azon országnak társadalmi állapotában. Hiányzik kereskedésük, hiányzanak tökepénzeik s hiányzik a rendnek és iparnak átalánosan elterjedt szelleme; hiányzanak náluk az emberek azon osztályai, mellyek a társaság felsöbb és alsóbb rendüeit egymással egybekötik s ez által az egészet öszhangzásba hozzák.“ Canning-nak e szavaiban tökéletesen ki van fejtve magyar állapotunk; halljuk már most, mit javal Canning e bajok megszüntetésére orvosszerül: „De azon nagyszerü és jótékony következményeket, mellyek az emlitett bajokon segithetnek, nem lehet parliamenti actákkal létrehozni; egyedül csak olly országgali összeköttetés idézheti elö azokat, melly kereskedéssel, tökepénzzel, s az embereknek azon középosztályával bir, kiket ügyesség, vállalkozói szellem, s rendes és mérsékelt életmód jellemzenek: csak egy illy összeköttetés, melly a testvéritett országban, mind azon jótéteményeket terjeszti, mellyek eszközt nyujtanak a gazdagságra, és példát s kedvet adnak az iparra, csak illy összeköttetés által lehető azon jótékony változásoknak életbe lépése.“ Hazánkban szinte sokan vannak, kik Canning-nak e nézetét fölfogva, a Magyarország és Ausztria közti vámsorompók eltörlesztése, s ezzel a két nemzet közt létező testvéri viszonyoknak a szabad kereskedés általi megerösitését czélozván, hazánk boldogabb jövendöjét ez alapra ohajtják fektetni.

E nézet ellen, nincs semmi kifogásom; söt azt hiszem, egy eszköznek ez is igen helyén lehet; azonban ne gondoljuk még azt átalános segitö rendszernek; mert hiszen Irlandban is megtörtént az unio, de azért az ir nép még nyomorultabb, mint valaha volt, s most is épen ugy, mint Canning idejében, el lehet mondani: „Látánk részletes eszközöket használni, — de, mint várni lehetett, részletes szerencsével. Látánk gyárakat fölvirágzani; de a gunyhó, melly mellette állt, visszamaradt nyomorában.“ És ez nagyon természetes; mert a mi legföbb, t. i. a birtok-viszonyok, nem változtak, és az ir nemzet nem nyert aránylagos képviseletet az angol parliamentben, s nincsen aránylagos befolyása a kormányzásban. Az első lehetleníti azon szükséges középosztály alakulását; a másik pedig tulsúlyt ad Anglia érdekeinek; és igy a milly szükséges volt Irland jólétére az unio, a félszeg rendelkezések épen olly szükségesképen ragadják a nyomor örvényébe.

Fölebb mondám, hogy hazánk viszonyait semmi sem jellemezheti jobban, mint az érintett statusférfiunak Irlandról idézett szavai; miböl igen világos, hogy hazánk állapotához nincsen is hasonlóbb status, mint épen Irland. Szomoru, pedig annál inkább, mert Irland valóságos ostora Angliának, mellyet ö tart ugyan kezében, de valahányszor hasznát akarja venni, mind annyiszor saját szemébe csap. És valljuk meg: hazánk belviszonyai is ólom-súlyként nehezednek a velünk közös birodalom vállaira, s terhünk ma-holnap elviselhetlen leend; s nagyon természetes: hogy ha mi nem könnyitünk magunkon, igen könnyen megtörténhetik, hogy megunnak bennünket hordozni vállaikon, s oda tesznek le, hova az alkalmatlan terhet rendesen lökni szokták. A kormánynak minden esetre kell érettünk valamit tennie, söt önérdekében némüeket áldoznia; azonban miután saját érdekünk forog föleg szóban, a teendök nagyobb része minden esetre bennünket illet. A kormánynak kell értünk valamit áldoznia, hogy a birodalom jóléte, jólétünkkel virágozzék, s hatalma, hatalmunkkal növekedjék; kell pedig tennie föleg azt, hogy azon aránytalanság, mit e tekintetben Irlandban emlitettem, köztünk tisztába hozassék. De kell nekünk is tenni a kormányért, hogy ereje s hatalma általunk is saját érdekünkben növekedjék; de kell tennünk leginkább magunkért, hogy gyáván, s nemtelenül, nemzeti lételünkkel együtt a nyomornak, vagy a szükség-parancsolta önkénynek rabszolgáivá ne sülyedjünk!

Az előadottakból elöre is látható, milly irányban fognak napfényt látni nézeteim; s ha egyes árnyéklataiban eltérök lesznek is némelly eddig kifejtett s némileg el is fogadott véleményektöl, de minden esetre hü tükre leend az minden hazája boldogságát s fejedelme fényét s hatalmát szivén viselö hazafi-kebelnek. Én conservativ leszek a szónak legjózanabb értelmében, s ezen typust soha sem kivánom eltéveszteni, egy specialitásnál sem; azonban, kik valami retinens szellemet kivánnak keresni soraimban, elöre is dobják félre azt, mert azonban, kik valami retinens szellemet kivánnak keresni soraimban, elöre is dobják félre azt, mert hazánkban, meggyözödésem szerint, hogy magunkat conserválhassuk, nagyon kevés van retineálni való. Azonban, nem fogom követni specialitásaimban politikusainknak azon nemét, kik a helyett, hogy a következményeknek árnyoldalait is fölmutatnák, egyedül csak fényoldalait tüntetik föl, s csak azon kezüket mutatják, mellyel adni kivánnak; de gondosan eltakarják a másikat, melly rendesen csaknem annyit elvesz, mint mennyit amaz ad. A reform csak ugy lehet boldogitó, csak ugy nem szül kellemetlen rázkodtatásokat, ha mindenki tisztán látja azon következményeket, mellyeket méhében hord, s ha elöre elkészitheti viszonyait, hogy azok a szülemlendö körülményekkel összeütközésbe ne jöjenek. Az illy összeütközések, rendesen vagy megsemmisitik a reformot s kijátszák a törvényt, vagy tönkre teszik egyesek jólétét, a mint t. i. a kisebb vagy nagyobb szám érdeke forog fön; mind két esetben csak maga a haza veszit vele, miután elkedvetlenitik, s bizalmatlanná teszik a polgárokat a legüdvösebb változtatások iránt is, miként ezt már egy elöbbi levelemben szinte érintettem.

Jövö leveleim tárgya tehát a specialitások leendnek, s addig is, mig ezeket veendi tölem tisztelt elvbarátom, használja idejét legjobban drága egészségének tökéletes helyreállitására, tiszta szivéből kivánja Egy conservativ.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Békésből. A rrek összegyülvén a megye termében, feszült figyelemmel várták a viszontlátás perczét, mellyben egy évi távollét után kedvelt föispánunkat üdvözölhetik; s lön hosszu ideig zajongó éljen. Jelen hó 5dikén megkezdett közgyülésünk tehát föispánunk elnöklete alatt lön megnyitva... Legelöször is az alispáni jelentés olvastatott föl: mellyben a nép inséges állapota szomoru vonásokkal jelöltetett föl; előadatott: hogy a felső vidékről ide tódultak s a folytonos esötlen idök miatt, csigáztatott föl a gabona ára olly magasra. E mellett előadá: miként ama üdvös eljárás is tétetett általa, hogy a gyulai

urodalomtól 150 köböl árpa 20 frtjával, 120 köböl kukoricza pedig 22 forintjával vétetett azon esetre, ha az éhveszedelem mind inkább nagyobbodnék; reménylvén: miként a rendek akkor, ha erre szükség nem lenne, eladatnák s netalán veszteséggel történvén az eladás, maguk közt fölosztandják a veszteség terhét. S hála Istennek, az egek csatornái megnyilván, a magtárakból s az üzérkedők által szorgosan üzetvén a gabona eladása, a vett készletre nem lett szükség, ebből, mi már eddig elkelt, 400 forint veszteséggel adatott el.... Mire a rrek abban állapodtak meg: hogy a gabonamennyiség mind eladassék s csak ezután fogják majd a veszteséget maguk közt fölosztani... Az egészségi állapot megnyugtató, s ezen csak az éhség hagyta némi nyomát vissza. A közbátorságot mi illeti: a rabok számának növekedésére szinte nagy befolyást gyakorlott az éhség...

Miután az országgyülés közelg, s a megye nemessége által viselendő országgyülési költségek kivetésére az eddiginél igazságosabb kulcs kidolgozása szükséges, a már több év óta e végett kinevezett választmány beadván munkálatát, ez fölolvastatott; mi az összeirásra vonatkozó részét illeti e választmányi jelentésnek, elfogadtatott; minek is végrehajtására választmány küldetett ki, melly a jövő közgyülésre eljárásáról jelentést adandván be, az osztályozás sikere után fog csak a határozat kimondatni.... Kéré végre első alispán ur az országgyülési tárgyakkal foglalkozandó választmány ez uttali kineveztetését is, hogy ez szinte a jövő gyülésre a rendek elébe terjeszthesse müködésének eredményét.

Ezután az időközben tartott törvényszékek jegyzőkönyvei mutattattak be s több felsőbb helyről kelt leirat olvastatott föl. Az egyik felsőbbi iratban megengedtetik e megyének, hogy egy csendbiztost s egy csendőrt s mintegy hat börtönhajdut fölfogadhasson. Egy másikban pedig megtiltatik olly kőmüves mestereknek, kik remeket nem csináltak, munkát fölvállalni; erre nézve két okból fölir a megye: mert először akadályozza az élelemkeresetet, másodszor pedig nálunk kevés az illy remeklett kőmüvesmester, és igy a verseny hiányában, csak zsarolásra nyujtatnék mód...

Julius 6án. Több levelek közt fölolvastatott Marosszéké is, s tudomásul vétetett, minthogy a visszakapcsolási ügy felől már levén határozatunk, csak a törvényhez szabjuk magunkat. Ezután szőnyegre került a küldöttség eljárása K. P. szolgabiró ügyében; minthogy E. Gy. ügyvéd K. P.t tömérdek gyanusitó föladásokkal terhelvé, vizsgálat végett küldöttség neveztetett ki, mellynek nyomozása folytán kisült, hogy K. P. ártatlan; mi is végzésül mondatott ki, és a megyei tiszti alügyésznek meghagyatott, hogy e botrányos rágalmazást sujtható minden törvényt kutasson föl, s a jövő gyülésre az egész ügyről véleményét nyujtsa be... E mellett pedig főispánunk buzditá a 15 évig jelesen működött s megsértett P. K. főszolgabirót, hogy lelke tisztaságában nyugodjék meg; s minthogy K. P. eddig a táblabirák sorában nem vala látható, ez uttal főispánunk által ezzé kineveztetett.

Julius 7kén másod alispánunk elnöklete alatt folytattatott a közgyülés, mellyben több küldöttségi munkálatok olvastattak föl.

Julius 8kán főispáni elnöklet alatt a jegyzőkönyvek fölolvastattak... Ezután a Csetnekiféle ügyben működő küldöttség jelentése került szőnyegre, miből kiviláglott, hogy az O. S. táblabiró elnöksége alatt alakult osztoztató választmányban levő két egyént, sem egyik, sem a másik fél nem választotta, s ollyanról itéltek, ki nem is választott maga részéről birót, s az 5 biró s két ügyvéd bár csorbaiak voltak is, mégis az osztozkodó jobbágyokra 200 s néhány forintnyi perköltséget rótak föl... Ez ügyben a további vizsgálódás elrendeltetett. Végre főisp. ő méltósága october 4dikére határozván a jövő közgyülést, valamint a törvényszékek határnapját is kitüzvén, a második alispánnak adva át az elnöki széket, éljenzaj közt hagyá oda a rendek társaságát.. E nap, ugy szinte a következőkben is tartván még a gyülés, csak magán érdekü tárgyak forogtak fön, jelesen: egy bizonyos r. kath. nő három férjjel esküdött meg egy folytában, s a két első még most is él; a vádper ellene elrendeltetett.

Pest város választó polgársága folyó hó 16 és 17kén tartott ülésében leginkább azon fölötte fontos s a népnevelésre nézve jótékonyan ható tárgygyal foglalkozott: miképen kelljen czélszerüen az elemi iskolák rendszerének javitását sikeresen előmozdítani? S erre nézve a választó polgárság által határoztatott: miszerint elemi iskolákul szolgáló elégséges terjedelmü lakszobák felöl rögtön történjenek intézkedések, miután a jeleniek bel-szüke a czélnak megfelelni egyátalában képtelen. Továbbá azon tekintetből, mivel több vagyonos szülőknek, (főleg a külvárosiaknak) fölötte nehezükre esik az ugynevezett iskolapénzt, mint szinte a fapénzt is készpénzül fizetni, mivel ezen pénzterheltetésnek róvható föl leginkább, hogy sok szülő gyermekeit, jelesen a téli hónapokban, iskolába nem küldi; a választó polgárság által a tanács elébe azon javaslat terjesztetett elő, hogy a vagyontalanabb polgárokat terhelő ezen dijfizetések ezutánra nézve szüntettessenek meg. Az iskolai dijt, a választó polgárság nézete szerint, már csak azért is szükséges megszüntetni, mivel legközelebbről a tanitók állapota olly módon rendszeresittetett, miszerint azok jobbléte felöl részint az emlitett fizetés-javitás, részint pedig a szabad szállás által teljesen gondoskodva lön. A fütésre szolgáló fára vonatkozólag azonban a szükséges fa-mennyiség az elemi iskolák számára a város részéről javaltatott utalványoztatni, mint szinte minden tanitónak 3 öl tüzifa, illetőségül, engedményeztetett. — Ezen fölötte fontos ügy tárgyalása alkalmával előterjesztés tétetett: miszerint a ns tanács az egyházi kántoroknak évi fizetésül 300 pftot utalványozott, a nélkül, hogy a választó polgárság beleegyezését kieszközlötte, (mint minden pénzügyi tárgyakban szükséges) avagy azt e rendelkezése felöl csak értesitette is volna. A ns tanács ezen önkényes tette ellen tiltakozólag lép föl a választó polgárság, és az utalványozott évi fizetés visszahuzását, illetőleg megsemmisitését követeli, különösen már csak azért is, mivel az egyházi kántorok kinevezése alkalmával világosan ki volt mondva: hogy nekik a várostól semmi fizetést sem szabad igényleniök, hanem csupán a stoláris illetményekkel tartoznak megelégedni. — Forst ur, az ideiglenes német szinház igazgatója és alapitója, néhány választó polgár inditványa következtében, melly a jelenlevő többség által pártoltatott, tértetvényt tartozandik magáról adni, melly szerint a most épitett ideiglenes szinházat, mihelyt a városi szinház ujolag fölépittetik, s szinházi előadásokra alkalmassá tétetik, saját költségén rontatandja le, a nélkül, hogy a vállalkozó csak legkevésbbé is jogositva volhatna kárpótlást igényelhetni. — Végre a választó polgárság még a fölötti ohajtását is kifejezé, miszerint a helytartótanácsilag eltiltott, s vásárok alkalmával alkalmazott uj-téreni fabódék fölállitása ezután is megengedtessék, minek következtében alázatos fölirás javaltatott intéztetni a nmlgu magyar kir. helytartótanácshoz. (P. Z.

Erdélyi országgyülés. 58ik országos ülés vége.

A kk. és rr. a k. kormányszéknek ezen izenetét még a jelen ülésben tanácskozás alá vevén, iránta következőkben állapodtak meg. Az I-sö czikk 1-sö §ra vonatkozó ohajtását illetőleg a k. kormányszéknek, Dobokam. főisp. előadta, hogy ha a kk. és rr. szerencsések lettek volna, hogy tanácskozásaikban a k. kormányszék részt vegyen, tapasztalhatá, mikép a kk. és rr. csaknem mindnyájan, egy két tagot kivéve, bőven fölfejtett okoknál fogva lehetlennek tartották az 1819—20ki összeirásnak az akkori status quo-hozi rectificatioját. Ugyanazért szóló, bárha a k. kormányszéknek azon jogát, hogy mint a törvényhozó testnek külön tanácskozó része a kk. és rr. határozatainak változtatására befolyjon, el nem ismeri, egy válaszizenetben fölfejtené azon okokat, mellyek a 19—20diki összeirásnak az akkori status quo-hoz képesti kiigazitását lehetlenné teszik. Fogarasv. e. k. hasonlag nem ismeri el a k. kormányszéket a t. hozás külön tanácskozó részének, s e tekintetben egyetért Dobokam. főispánjával, miszerint alkotmányos jog koczkáztatása nélkül, az izenetnek nem lehet olly fontosságot tulajdonitni, hogy annak következtében a kk. és rr. köteleseknek érezzék magukat hozott végzéseik ujabb tárgyalás alá vételére. Azonban a kk. s rr.-nek mindig hatalmukban állván valamelly határozaton, mig kezeik közt van, változtatni, szóló szerint legkevésbbé lenne helytelen a t. czikkek szerkesztésekor is elvek fejtegetésébe ereszkedni, ha szinte figyelmöket erre a k. kormányszék észrevételei hivnák föl. De a k. kormányszék maga sem kivánja, hogy a kk. és rr. elvvitába ereszkedjenek, csupán szövegmódositást javal. Az a kérdés: a megállitott elvet mellyik szerkezet fejezi ki jobban? Szóló szerint a kormányszéké valamivel inkább megközeliti a határozat értelmét mint a kk. és rr. szerkezete, de tökéletesen ez sem fejezi ki. Erre elnök ö nmlga nyilvánitván, miszerint a k. kormányszéknek nem czélja ujabb elvvitát költeni, csak a megállitott végzést, nézete szerint helyesebben kifejező szerkezetet javal, kérdésül tette föl: elfogadják-é a kk. és rr. a k. kormányszéknek az I. §-ra javaslott módositását vagy nem? A többség az országos szerkezetet tartotta meg. A „competentis“t elfogadták. Az approb. törvény kihagyását illetőleg fölfejtették, miként a kk. és rr.-nek korán sem volt czélja az idézett törvény értelmében földesuri kezekre került birtokokat adó alul kivenni, épen azért fejezték ki törvényjavaslatukban, hogy az illyen birtokok az idézett törvényszabta föltételek alatt „certis sub conditionibus“ maradjanak a földesurnál. Mivel azonban ugy látják, hogy a k. kormányszéknek az „allodisare“ szó fogott aggodalmat okozni, a kérdéses pontot ekkép módositják: „Siquidem ex praescripto Decr. Trip. partis I-ae tit. 40. colonicaturas contributioni subjectas allodisare permissum sit, et sub conditionibus Appr. Const. III. tit. 2. art. 4. expressis similes colonicaturas apprehendere licitum fuerit“ sat. Az I. §. 5dik pontjára tett észrevétel következtében, ezen szók: „cum interventu concernentis domini terrestris“ kihagyattak. A II. t. cz. 1sö §-ra meg lön jegyezve, miszerint a 400 □ ölnyi belső telek minimum gyanánt van határozva s a kk. és rr. a belső telkekre nézve átalában a status quo-t kivánják föntartani; és igy marad a szerkezet. Ugyanezen t. cz. 6. §-ra tett észrevétel ismét fölkeltette a k. kormányszék tanácskozásbeli befolyása fölötti vitát. Dobokam. főisp. jóllehet ismétli, hogy a k. kormányszéket a törvényhozó test külön tanácskozó részének el nem ismeri, mindazáltal ha okadatolt észrevételei javasolnák a határozat módositását, szóló kellőleg méltánylani kivánná. Miután azonban állitása mellett a királyi kormányszék semmi okot nem hoz föl, szóló a szerkezetet véli megtartandónak. És maradt itt is a szerkezet. A IV. tcz. 4. §-ra javaslott módositást a kk. és rr. elfogadták, valamint ugyan e t. cz. 8. §-ba javaslottat is. A VI. tcz. 2. §-ba javaslott módositást hasonlag elfogadták. Ezeken kivül a marginalis jegyzések következtében ime szóbeli módositások történtek. A III. t. czikk 2. §-ban „aut in futurum consumturae vel devastaturae forent“ helyett: „consumerentur vel devastarentur“; a 6. §-ban „terreno“ helyett „territorio“; a 9-ben „experturi erunt“ helyett: „experiri debebunt.“ A IV. t. cz. 3. §-ban „ipsas servitutes“ helyett: „ipsa servitia robottalia“ Az V. t. cz. 4. §-ban: „terreno“ helyett: „territorio“; a 6. §-ban: „intuitu decimarum formandum jus“ — a „formandum“ kimarad. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

*** (Nemzeti szinházunk igazgatósága) által — mint halljuk — lépések tétettek Verdinek mindenütt a legnagyobb tetszést aratott „Macbeth“ czimü operája meghozatására. — És igy hihetőleg nem sokára mi is élvezendjük a gyönyört, mellyet ezen opera előadása alkalmával szokott a közönség érezni; midőn azonban azt modjuk: hogy nem sokára, akkor ez alatt ünnepélyesen azt akarjuk értetni: hogy a jó Isten tudja, mikor?

(Nemzeti museumunk) is kezd már valahára szépülni, csinos vas korlátok közé foglaltatik; de a munka olly átkozott lassan halad, miszerint az ember fia akaratlanul is azon eszmére kénytelen tévedni: aligha befizették már a megyék országgyülésileg megajánlott illetőségeiket.

(A pesti hentesek) négy füszerárust a városi hatóságnál bevádoltak. Miért? Mivel ezek a disznózsirt olcsóbb áron árulják mint a vádlók.

(Beszélik,) hogy Váczon aláirás van forgásban azok számára, kik magukat valamellyik pesti szinházban bérleni kivánják, mert ha a szükséges szám kitelik, ugy a vasuttársaság késznek nyilatkozott minden este bizonyos meghatározandó órában egy külön fogatot meginditani Pestről.

(Szeged és Magyar-Óvár) városokból mult héten érkeztek meg küldöttségek Pestre, hogy az itteni czélszerü könyvvitel- kezelést okszerüen megtanulják, miután ezen rendszer az emlitett két városban is be fog hozatni.

(Gyapotgyár) eddigelé csak kettő van hazánkban, az egyik Sasvárott, melly jelenleg évenkint 60,000 darab (16 röfjével számitván) különfé-

le nevezetü, sima és csikos, hímzett és átszött szöveteket készit, s még mielött a fonóintézet Badenbe (Ausztriába) tétetett volna, csak fonásból 2000 környékbeli ember élösködött; most mindösszesze alig táplál ennyit. Ellenben Brucknál Mosonymegyében, a magyar részen, nem rég állittatott egy szép gyapotfonó gyár, melly a Lajta vize által tétetik mozgásba. Ennek belső készülete a legujabb angol minták szerint szerkesztetett, és nem csak mesterséges alkotása, de a fonás szépsége által is magát jelesen kitünteti, s maga nemében hazánkban elsö. — Már hogy e két gyapot gyár szükségeinket ki nem elégitheti, az nagyon természetes.

(Marczibányi Lajos) végrendeletében 40 ezer ftot áldozott jótékony czélokra.

(Gömörmegyében) két hámorban csupán kasza és sarló, kilenczben kapa, ásó, s fejsze készittetik, ezeken kivül van még 9 olvasztó kemencze és 120 koh.

(Rimabrezón) olly jó vaspléhet készitnek, hogy ez a stajerországihoz mindenben tökéletesen hasonlit; a legszebb öntött müvek szinte e helyen öntetnek.

(A győri férfi dalegylet) legközelebbről a „londoni zenebarátok társasága“ által tiszteletbeli oklevéllel tiszteltetett meg, s egy uttal a Londonban legközelebbről rendezendö nagyszerü zeneelöadásra ünnepélyesen meghivatott.

(Havi daltársasága) Bécsben nagy diadalt vivott ki magának. Elöadásai a legnagyobb tetszésben részesültek. A szinház mindig zsufolva vala. — Lászlóné, ki ez alkalommal szinte hallatá magát Bécsben, mint énekesnö nem igen elégité ki az igényeket, de annál inkább csodáltatott szépsége. — A társaság Párisnak vevé utját.

(A bécsi gazdasági egyesület) folyó évi május 25kén tartott nagygyülésében két hazánkfia, u. m. Eder Rudolf, Ráczkeve urodalom igazgatója, és Strazniczky Rikhárd gazdasegéd Magyar-Óvárott, választatott meg az egyesület rendes tagjaul.

(Az idei nagy sorsnyereményt) — mint már egyszer emlitök — két nagyváradi kézmüves, egy fazekas és egy csizmadia mester nyerte meg.

(A bécsi majommüvészek) nem sokára elhagyják Bécset, utukat Pestre veendök, hogy honfiainkat is boldogitsák elöadásaik.

(Mehemed Ali,) hogy a marhadögöt meggátolja, lefejezteti mind azt, kinek marhája megdöglik.

(Angolhon) némelly megyéjében azon szokás van divatban, hogy a bakó az elitélttöl bocsánatot kér, mielött öt kivégzi. Francziaországban kezet nyujt a vétkesnek s elbucsuzik. Oroszországban a végitélet olvasásakor az elitélt az olvasó kezét csókolja meg.

VIDÉKI HIREK.

Csantavérről. Jul. 23án. Egy pár hónap elött forró imákkal ostromlók az eget, áldást hozó esöért könyörögvén, melly a hosszas szárazság által elsorvasztott vetéseinket növésnek inditsa, mig némelly kicsiny-hitüek szinte kétségbeesve, kételkedének, s nyilván mondogatták: hogy már nem is képes (?) Isten annyi esöt adni, mennyi a hosszas szárazság által kiaszott földjeik megtermékenyitésére kivántató. Az ur, ki e roppant mindenséget semmiböl tudá alkotni, megszégyenité azon kicsinyhitüek vétkes bizodalmatlanságát s balga kételkedését, adott esöt elegendöt, s vetéseink reményünkön fölül fölzöldültek. És ámbátor a virágzásban érte köd miatt, sok — leginkább tiszta buza-kalász üresen maradt, vagy megüszögösödött; ámbátor bizonyos szipoly nevezetü kártékony féreg gabonáinkat igen megrongálta, megfosztván sok kalászt a szemtöl: mindazáltal rozsban középszerü, árpában és zabban jó termésre volt kilátásunk, mit a próbanyomtatás igazolt, egy 18 kévés kereszt rozs két vékát, árpa hármon fölül adván; a zabról még mitsem hallottam. De mint meghiusitá reményünket folyó hó 20kán délutáni 4½ és 21kén 7¾ órakor egy fölöttébb kártékonyan dühöngö szélvész, melly szétszórván a kereszteket, s azokat több dülöre elhempergetvén, s ez által csaknem teljesen kicsépelvén a kévéket, a még lábon levökön kirázván a szemet, a kukoriczát, mellyhez legtöbb remény csatlakozott, nagy részben kitördesvén, a fákat gyümölcseiktöl megfosztván, söt sokat tövestöl kicsavarván, fölszámithatlan károkat okozott. Vannak, kik egész fertály-földjökről minden a szélvész megszüntével összeszedhető gabonáikat egy csomóba kötve hátukon haza vihetik. Nálunk — tudtomra — házakat nem rombolt össze a vihar, födelét is csak nehánynak bontá meg; hanem Szabadkán — mint hiteles tudósitás után irhatom, — sok ház födeletlenül maradt, a sz. theresiabeli templom teteje is tetemesen megrongáltatott, a sándori görög nem egyesültek templomának tornya levettetett, a templom elötti kereszt kitörve hever, szóval: a fönebb nevezett két naponi szélvész hason mása volt az 1842dik évi julius 22-én dühöngöttnek, a rémitö rombolásai miatt mai nap is emlékezetesnek. — Mellyik napi szélvész volt jelenleg kártékonyabb, szinte lehetlen meghatározni. A 21ki talán dühöngöbb volt, de Szabadkán fölül tudtomra nem tett károkat, hanem onnét kezdve, mennyire hiteles kutföből irhatom, a csantavéri, martonosi, kanizsai s egyéb tisza-melléki határokon pusztitott, mig a 20ki szinte Kalocsáig kártékonyan rombolt. Mi — helységünkről szólván, — a mult évinél sokkal szomoritóbb jövönek nézünk elébe, mert lakosaink általában tavaszkor annyi adóságba verték magukat, — nagy részben az uzsorás faj váltóira, a szegény nép vérébe mártott tollal följegyzettekbe, hogy a legdúsabb termésböl is adóságaik letisztázása után alig maradandott annyi, hogy élelmükre a jövö termésig csak szüken is elegendö lett volna; hát illy kártékony csapás után?! Átalában a dús Bácskának e része nem igérhet segédkezeket jövöre a netalán szükölködök fölsegélésére. Adja Isten, hogy saját koldusait láthassa el emberbarátilag. Bende József.

Bogyiszló. T. n. Pestmegyében kebelezett, a kalocsai érseki urodalomhoz tartozó helység, f. hó 13kán délután egy szerencsétlen lövés következtében, tüzmartaléka lön. Leégett 132 ház minden hozzá tartozó épületekkel együtt, megégtek, a sz. egyházat és paplakot kivéve, minden középületek, a helység minden irományai, oklevelei, — mellyek az uraság s jobbágyok közt folyó perekben alapul szolgálandottak volna. Az akkor dühöngött szélben 2 óra alatt hamuvá lönek az épületek. — Annyival borzasztóbb s károsabb következményü volt pedig a tüz, minthogy a lakosok mezei-munkában levén elfoglalva, hon nem voltak, s vagyonaikból mit sem menthettek, több ember életét is veszté. — Ekkor nmlgu gróf Nádasdy Ferencz kalocsai érsek ö exja, már a tavasszal is a jobbágyok irányában tanusitott nagylelküsége szerint, — atyailag tekintette szerencsétlen jobbágyait, s az okvetlen bekövetkezendett éhséget elhárítani sietett kegyes adományaival; 700 lelket — kik többnyire csak életöket mentették meg — láttatott el folytonos élelmezéssel tovább egy hétnél, s jelentés esetében a szükséges segedelem nekiek folyvást fog adatni. A szerencsétlenek buzgó fohászok közt vették föl a segedelmet, áldást kérvén az egek urától annak fejére, kitöl a segedelem jön. — Szomszéd helyekből is érkezett segedelem. E helység helyzete most borzasztó; a szük idö és két elem: víz és tüz, esküdtek össze ellene; nem elég az, hogy a Duna kiöntései által már több év óta sanyargattatik, hanem most a tüz, a még megmaradt kis életnedvet is kiszárította belöle.

Miután jelenleg a szerencsétleneknek minden adakozók iránti hála-érzelmeit nyilvánitanám, különösen pedig gróf Nádasdy Ferencz ö exjának a helység nevében hálás köszönetet szavaznék, más részről pedig több emberbarát szives részvétét segélyezés végett fölkérném, egyszersmind a tekintetes urhoz abbeli alázatos kérelmemet intézem, miszerint jelen szomoru tudósitást becses lapjába fölvenni méltóztassék — tisztelettel maradván tekintetes szerkesztö urnak jul. 23. 1847. Kész köteles szolgája Aczél József, jegyzö.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Jul. 9röl szóló lissaboni tudósitások szerint ott Oporto meghódolása nagy örömet gerjesztett; a közbocsánat tökéletesen életbe léptetett s a lázadók fönökeit háboritlanul lehete látni az utczákon járkálni. Wylde ezredes 7én Oportoból Lissabonba visszatért. Az országbani béketerjesztés gyorsan halad elöre, a városok engedelmességre térnek vissza s még csak itt ott lehet látni egyes guerillacsapatot barangolni. Mindazonáltal a kormány jónak látá „az alkotmányos garantiák fölfüggesztését“ megujitani, melly rendszabály szükségtelennek mondatik. Das Antas gróf, Sa da Bandeira s a többi politikai foglyok 9én szabadságba tétetnek. Concha tábornok lovasságát Spanyolországba visszaküldötte. Costa Cabral Lissabonba szándékozék visszatérni. Terceira herczeg fényes fogadtatásban részesült. — Oportoban a béke azóta nem zavartatott meg. A Saldanha parancsnoksága alatti királyi seregek egy hét után tarták bemenetüket s a britt tengerészkatonák a város melletti erösséget foglalták el. A junta tagjai a városban még elrejtve vannak; párthiveik közöl 150en francziа gözösökön Lissabonba és Vigoba szállittattak. Concha tábornok Oportot 14 nap mulva hagyandja el.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ jul. 11-röl madridi levelezöjétöl következö tudósitást tartalmaz: „Oporto meghódolásának hire s az azt megelözött békeszerzödés mása, jul. 1-én érkezett Lissabonba. De minthogy ugyan akkor még nem valának tudva azon körülmények, mellyek Saldanha marschallt e békeszerzödésbeni részvéttöl visszatarták s a franczia kormány részéröl alkudozókép semmi följogositott személy sem lépett föl, nemkülönben maga a békeszerzödés a portugal királynö várakozásának semmiképsem felelt meg, annálfogva Anglia, Franczia- s Spanyolország képviselöi jul. 2án ismét összeültek, s különös jegyzökönyvben kinyilatkoztatták, miszerint ök a békeszerzödés tartalmaért nem kezeskednek. — Ezen esemény Oportoban, nevezetesen Concha tábornokra fölötte rosz benyomást tön. Ö azonnal Mata y Alos dandárnokot ide küldé, eljárását a kormány elött igazolandó. Ez tegnap reggel érkezett meg. Mire a ministerek hosszu tanácskozás után abban egyeztek meg, hogy Concha tábornok eljárását mindenkor jóváhagyják, s kinyilatkoztatni határzák, miszerint d' Ayllon lissaboni spanyol követ az érintett jegyzökönyv aláirása által jogkörét keresztülhágta. A ministerek egyszersmind sajnálatukat fejezik ki a fölött, hogy illy közbenjött eset által, olly dicsö esemény, mint a spanyol közbenjárás Portugaliában, zavart szenvedett, azonban reménylik, hogy a körülmények érettebb megfontolása után, a mostani kormány eljárása egyátalában méltányoltatni fog. Thomar gróf (Costa Cabral) portugal követ itt már rég azt sürgeté, hogy a spanyol közbenjárás czélja ne kiegyenlités vagy csupán közbenjárás, hanem a lázadók tökéletes megsemmisitése s megbüntetése legyen. Az itteni tulmérsékelt lapokban, söt a hivatalos „Gaceta“-ban is naponkint uj meg uj czikkeket iktattata, mellyekben Saldanha marschallt, a királynö ellen föllázadt tábornokokkal ugyanazon vonalba helyzi, s egyedül magát hirdeti azon férfiunak, ki Portugaliában a rendet helyreállitani képes lenne. Mihelyest tegnap tudomására jött a ministerek határzata, itteni állomásáróli visszahivatását eltökéllé. Az itteni kormány tehát saját akaratát a portugal királynöjének felébe helyzé, s ama lelkesedés-teli dicsöitésekböl, mellyekkel a progressista lapok Concha tábornok magaviseletét s a ministerek által irányában kifejezett elismerést üdvözlik, legvilágosabban kitünik, hogy itt épen nem szándékoznak a forradalom érdekeit a portugal trón önállósága érdekeinek föláldozni. Igy valójában a spanyol seregek a portugal elégületleneknek legjobb szövetségesei leendnek. — Povoas tábornok s a többi miguelista tisztek Oportoban, vonakodnak teljes bizalmat helyezni a Concha által biztositott amnestiába. Ök azon föltétel alatt, hogy Francziaországba vitessenek, egy franczia hajóval 3-kán tengerre szálltak.

N. Britannia. London, jul. 16. Holnapra cabineti tanácskozás van hirdetve, mellyben valamennyi minister részt veend. Abban valószinüleg a 22-én bevégzendö parliamentbeni trónbeszéd fölött fognak tanácskozni.

Az elhunyt O'Connell Dánielnek biróilag fölnyitott végrendeletéböl kitünik, hogy hátrahagyott vagyona nem egészen 25,000 font sterling értékü. A repealegylet titoknokának, Ray öreg barátjának 1000 font sterlinget hagyott.

Francziaország. Páris, jul. 16. A francziák királya s királynöje, a belga király s királynö, Orleans herczegnö s a királyi család többi tagjai, Nemours és Joinville herczegeket, kik közöl az elsö Baréges pyrenaei fürdöben, az utóbbi pedig a középtengeri hajócsapattal Siczilia partjain létezik, ismét a neuillyi kastélyban mulatnak.

A „Gazette de Tribuneaux“ szerint Pellapra a legközelebb fogolyként a pairitélöszék elött szinte

meg fog jelenni. Azon öngyilkolási kisérlet meghiusulása, mellyet Teste börtönében tön, onnan magyaráztatik, miszerint az érintett zsebpisztolyok, mellyeknek megtöltésénél a cső elörésze lecsavaroltatik, egy avatatlan kéz által, mint közönséges pisztolyok a cső szájánál töltettek meg s igy a golyó a kevés löporon közvetlenül nem nyugvék. Teste 1780ban Gard-megyében született s egy jegyző fia. Gymnasiumi tanulmányait Lyonban végzé, s 15ik évében, mivel mint szónok a clubbokban kitünt, Valenceben a néptársulatok képviselöinek gyülekezetébe küldöttül választatott. A forradalom további folytában szöknie kellett, azonban később a visszatérhetésre engedelmet nyert, 21 éves korában ügyvéddé lön, később a jogiskolák tanára Párisban, 1809ben mint ügyvéd Nismestben hirnevet szerzett magának, s itt és Lyonban 1815ben Napoleon visszatérte után a rendörség élén nagy szolgálatokat tön. A második restauratio alkalmával ismét kénytelen volt Franciaországot elhagyni, Lüttichben ügyvéd volt, és csak 1830-ban tért ismét vissza Párisba, hol eleinte szinte ügyvéd volt, később a követek kamrájába megválasztatott és 1839ben Soult marschall ministeriumában pecsétör lön. Az 1840dik évi oct. 29ki ministeriumban a közmunkák tárczáját nyeré el s ennek letevése után a föitélöszék elnöke s pair lett, melly méltóságot s hivatalt még a per megkezdése elött letette. Teste nös; még anyja is él.

Jul. 17ki párisi telegraphi tudósitások szerint a vádlott Teste a pairitélöszék által három évi börtönre s 188,000 frank pénzbirságra itéltetett; Cubières tábornoks Parmentier, mindegyike 10,000 frank pénzbeli büntetésre, nemkülönben mind a három a polgári jogok elvesztésére s a perköltségek megtéritésére itéltetett.

Teste-nek rosz éjjele volt. A zuzódás, melly eleinte csekélységnek látszék, a jelen hévségnél lobos állapotot idézett elö, melly nem minden veszély nélküli. Tegnapelött látogatá meg Testét börtönében egy könyvárus — elöbbi védencze, ki emlékiratainak megvásárlására késznek nyilatkozott. Teste, ki most meglehetösen nyugodt, az ajánlatot elfogadá, s megigéré, hogy legközelebb olly munkához kezdend, melly egész élettörténetét magában foglalandja.

Sveicz. A kath. sveiczi hirlap, Guizot franczia külügyministernek Bois-le-Comte sveiczi franczia követhez intézett következö levelét közli: „Páris, jul. 2. 1847. A külügyek ministeriuma. Politikai Igazgatóság. Gróf ur! Sveicznak állása mind inkább nyugtalanitó. A közelgö szövetségi gyülés lehetökép olly határozatokra vezettethetik, mellyeknek lehetö s majd kimaradhatlan következményei Sveicz öszinte barátait s a béke és rend fölvilágosodott barátait ezen országban mélyen érintik. A király kormánya kötelessége ellen véteni hinné, ha illy körülmények között, olly baráti viszonyban álló népnek, melly e pillanatban a legnagyobb veszély által fenyegettetik, a politikai mozgalmakkali hosszu ismeretségböl s a szivességnek jól megértett érdekeihezi valódi ragaszkodásból származó tanácsot ne adna. A pártszellem mindenkép törekszik szándokunkat félremagyarázni s szavunk indokait kétségbe vonni. Ön mitsem mulasztott el e tévedések megczáfolására. Én magam nem régiben olly öszinteséggel nyilatkoztam, hogy annak minden igazságszeretö keblet meg kelle gyöznie. Nem kevesbbé részint elámitásból, részint szándokosan, politikánk s gondolataink félreértetnek s félremagyaráztatnak. Azt állitják továbbá, hogy ha mi a szövetségi gyülésnek abbeli jogát el nem ismerjük, hogy az a többség akaratát a cantonok kisebbségére eröszakolhatja, ugy mi ez által a népek függetlenségének alapelvét támadjuk meg. Hogy ezen állitás valótlanságát megfoghatóvá tegyük, elegendö arra hivatkoznunk, hogy Sveicz mind a szövetségi szerzödés szerint, ugy egész történeténél fogva nem egy status, hanem statusok szövetsége, mellyek, midön a szövetségi gyülésre, a közérdekre nézve szükségesnek vélt hatalmat ráruháztuk, egyszersmind maguknak, nevezetesen belkormányukat illetöleg, a lényeges fölségi jogokat föntarták. Ez a statusok szerzödése által elismert Sveicz, és Sveicznak ezen organisatiojára vonatkozólag köttettek ama szerzödések. Ha a szövetségi gyülés, gonosz izgatottságoknak engedve, ama jogokat megtámadná, mellyek a szövetség és statusszerzödések alapját képzik, ha az, azon ürügy alatt, hogy a szövetség biztositásaért gondoskodik, a cantonal-kormányoknak minden rendszabályt megparancsolni vagy megtiltani akarna, melly a szövetségi gyülés elöadása szerint ama biztosságot jövendöben veszélyeztethetné, ugy a szövetségi szerzödés illy helytelen magyarázata (olly magyarázat, millyent X-dik Károly ministerei a charta 14-dik czikkének adtak) világosan elsö lépés lenne a cantonok egyéni létének megsemmisitésére, azaz: magának a szövetségi szerzödésnek megszüntetésére, s igy a szövetségi szerzödésre vonatkozva kötött statusszerzödések megsemmisitésére. Midön a Sveiczczal szövetséges hatalmasságok illy merénylet ellen tiltakoznak, nagyon távol vannak attól, hogy a statusok függetlenségét, mellyekböl a szövetség áll, megtámadják, söt tiszteletük szembeötlö bizonyitványát adják ama függetlenség és szerzödésekhezi erös ragaszkodás irányában, mellyek által ugyan az megerösittetett. Ezen nézetek, mellyek egy szövetségi gyülés többsége által látszólagos szabályszerüséggel hozott határzat elfogadásánál tökéletesen alaposak, még erösbek s alaposabbak lennének, ha valamelly kisebbség nevében, vagy idomtalan s eröszakos eszköz által a cantonal-függetlenséget megsérteni megkisértenék. Azért is a király kormánya, nem csak jog, de egy bölcs politika szerint müködik, minthogy ép olly barátságos, mint sürgetö intések által a statusok közti szomoru harczot megelözni igyekszik, mellyekhez vonzalommal viseltetik. S azon nyilatkozata által, hogy ö magának, ha inlyes harcz kitörne, az általa elfoglalandó helyzetre vonatkozólag a megitélés és vizsgálódás tökéletesen szabad jogát föntartja. Mi semmikép sem támadók meg Sveicz önállóságát s függetlenségét, s mi helytelen beavatkozás s idegen tulhatalom szemrehányásainak semmi szinleges ürügyet nem adunk. Minden nép bir ama kétségkivüli joggal, hogy saját belszerkezetét megváltoztassa. Igen, de a szövetség alkotmányos alapelveinek megsemmisitése nem lenne egy nép intézeteinek általa történendö megváltoztatása, hanem független statusok elnyomása, mellyeknek hatalmasabb szövetségesek járma alá kellene hajolniok, ez nem lenne más, mint több statusnak egy statussá kényszeritett egyesitése. Azon kormányoknak, mellyek eddig Sveicczal, mint egy különféle független statusokból álló szövetséggel müködtek, a népjog minden elveinél fogva bizonyára joguk volna, ez uj állapotot elöbb el nem ismerni, mig ök saját érdeküknél fogva azok jog- és czélszerüségét érettebben meg nem fontolnák. Egyébiránt van még egy fontos tekintet is, mellyet Sveicznak külhatalmakhozi viszonyában szem elöl tévesztenie nem szabad. Midön Europa a bécsi szerzödés által Sveicznak tetemes birtokkiterjesztés mellett a semlegesség (neutralitas) ama drága elöjogát adá, és ezen elönyök éldeletét egy szövetségi szerkezethez csatolá, különösen pedig olly ország csendjeért akart kezeskedni, mellynek belbékéje Europára nézve különös érdekességü. Helyzeténél fogva Sveicz anarchia, vagy hosszan tartó békétlenségek által el nem nyomattathatik a nélkül, hogy az europai szárazföld több föstatusa veszélyes visszahatást ne érezne. Ha Sveicz magát, az általa elfogadott föltételeken kivül helyzené, s ha szomszédaira nézve az ingerültség s forradalmi propaganda tanyájává válnék s öket nyugtalanitná, ugy ezek magukat kötelezettségeiktöl tökéletesen fölmentve érezhetik. Én önnek itéletére hagyom, gróf ur, meghatározni, hogyan alkalmazza s használja ez iratot, melly bizonyára azon szives ohajtásból eredt, hogy Sveicznak belboldogsága s Európábani állása semmi veszélyes kisérleteknek kitéve ne legyen. Fogadja ön sat. Guizot."

Olaszország. Róma, jul. 12. IXik Pius óriási szobra, melly a közbocsánat évnapja emlékeül a Piazza del Popolo terén fog fölállittatni, tegnap este rendeltetése helyére vitetett. A corsot megszámithatlan embersereg lepte el, kardal ment elöre, s az egészet ifjak, kezeikben égö fáklyákkal, kisérék. A polgári testörsereg sorábai beirás már megkezdödött. Rospigliosi, tábornokká nevezteteti, fiait azonban közkatonáknak iratta be. E sereg fövezére Mastai gróf, ö szentsége testvére, leend.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Énekiskola. A pestbudai hangász-egyesület kormánya alatti énekiskola növendékeinek ezen évi nyilvános vizsgálatuk, és pedig az ifjaké jövö pénteken (jul. 30.) a leányoké pedig szombaton (jul. 31.) mindenkor délután 3 órakor leend a városi redoutteremben, mellyekre mindenki szabadon bemehet. Vasárnap aug. 1-jén tartatik ugyanott délutáni 4 órakor a növendékek vizsgálati dalversenye, melly alkalommal az intézet gyámolitására mérséklett bemeneti dij fizettetik, és pedig számjegyes székre 30 kr; második helyre 10 kr p. p. Melly elöadásokra ezennel a t. cz. közönség szives megjelenése kéretik.

Az énekiskolai igazgatóság által.

Csödök.

27946. Vasmegye csödtörvényszékének jelentése szerint Teklics Antalnó, született Knopf Mária és fia Teklics János hitelezöi csödületének határnapja folyó évi augustus 5. 6 és 7dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Jelencsik József pornöi urodalmi tiszttartó, perügyelövé pedig Vidos László hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 6kán 1847.

28461. Eszék város tanácsának jelentése szerint Veszits Péter kebelbeli kereskedö hitelezöi összejövetelére rendelt junius 15diki határnap a nagyobb részt külföldi hitelezök kérelme következtében ujolag folyó évi augustus 3. 4. és 5dikére tüzetvén ki, mi is ezennel kihirdettetik. Kelt jnn. 6kán 1847.

27281. Debreczen város tanácsának fölirása szerint bold. Áron Ábrahám helybeli zsidó hátrahagyott tömege ellen csöd rendeltetvén, az illetö hitelezök megjelenésére folyó évi october 4ke tüzetett ki határidöül, és tömeggondnokká Buday Ferencz esküdt, perügyelövé pedig gönyei Pócs Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt junius 28kán 1847.

Ajánlat.

Egy már több évtöl Pesten lakó és köztiszteletben álló francziacsalád, a jövö iskolai évre jó házakból iskolás ifjakat, kik a franczia nyelvet gyakorlatilag megtanulni kivánnák, koszt és kvártélyra a szülökkel közlendö föltételek alatt elvállalni kész. A lakhelye széputczában László házban 471 szám alatt első emeletben van.

A „Kisküvet"

Kolozsvártt megjelenö szépirodalmi lap jelen julius 4kétöl januariusig teljesülö félévi folyamára, rendes mellékü képeivel együtt, 3 pfttal lehet még elöfizetni akármelly cs. kir. postahivatalnál. 9 elöfizetésre 1 tiszteletpéldány van számitva. 10 arany pályadij van föltéve e fél éven át kijövendö legjelesebb müre. **Magyari Lajos** szerkesztö.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Julius 19-ikétöl bezárólag julius 25ikig.

Julius	19kén	716.	Julius	23kán	627.
„	20kán	686.	„	24kén	556.
„	21kén	719.	„	25kén	2582.
„	22kén	810.	Összesen:		6,696.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 23kán: Dom Sebastian. Nagy opera 4 fölvonásban.

Julius 24kén: Saint-Tropezi urnö. Franczia drama.

Julius 25kén: Bánk bán. Dráma 5 felvonásban. Irta Katona József.

Julius 26kán: A velenczei kalmár. Drama Shakespearetöl.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza
Pozsony julius 23án (pozs. m.)					
200-260	———	170-220	100-105	84-88	——200
Györ julius 22én (pozs. m.)					
170-180	———	120-140	80-95	80-82	160-180
Veszprém julius 16kán (pozsonyi mérö.)					
235-240	160-190	110-130	75-85	70-72	——210
Nagy-kanizsa julius 21kén (pozs. m.)					
200-225	180-185	170-175	100-110	73-76	160-170

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 19én. Statuskötelezvények: 5 pctes 106$^{13}/_{16}$; 4 pctes 97$^{5}/_{16}$; 3 pctes 69; 2$^{1}/_{2}$ pctes 55$^{1}/_{8}$. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 777$^{1}/_{2}$; 1839ki (250 pfrt); 307$^{3}/_{16}$ — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 99$^{5}/_{8}$; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61$^{1}/_{4}$; duna-gözhajózási részvény (500 pfrt) 628 bécsi bank-részvény 1595; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 123$^{1}/_{2}$; éjszaki vaspálya-részvény 16$^{3}/_{4}$; majlandi 110$^{7}/_{8}$ windisch-gréczi sorsjegy: 25$^{1}/_{4}$.

Lotteriahuzások.

Kassán julius 21kén: 3. 28. 58. 35. 7.
Bécsben „ 21kén: 55. 16. 84. 90. 21.
Gréczben „ 21kén: 58. 85. 22. 61. 6.3

Dunavizállás. Julius 26kán: 9'7''0''' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

529. szám 1847. Csütörtök jul. 29.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek; czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

☞ Teljes számu példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. — Nyilt levelek Lipthay Sándorhoz. X. — Erdélyi országgyülés (60d. országos ülés). — Magyar academia. — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Pozsonyból. Freywaldauból). —

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N. Britannia. Franczia-, Olaszország. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Debreczen jul 23. A hazai tudományosság, különösen a debreczeni h. h. főiskola érzékeny csapást szenvedett mára viradóra 2½ órakor, 15 napi hagymáz áldozatául elhalni látván orvostudor néh. tek. t. Csécsi Nagy Imre urat, nevezett főiskolában, mellynek ez évben igazgatója is vala, vegytan és termény-rajz ny. r. tanárát, a magyar academia és kir. m. természet-tudományi társulat tagját, ns Zabolch vm. tbl. tanári hivatala 8ik, munkás élte 42ik évében Részvéttel fogja hallani a haza, melly csak nemes törekvésü fiaiban él, egyik jeles irójának *) a nevelés és természettudományok terén elismert érdemünek illy kora, illy véletlen elhunytát; de a veszteség-érzet háromszorosan keserü kelyhe azoké, kik a dicsőültnek lelke fényéhez s szive melegéhez közelebb állottunk: tiszttársaié, az iskolai igazgatóságé, s tanuló ifjuságé,—az érdemben megőszült 87 éves atyáé (nyugalomra lépett esperest nt. Csécsi Nagy János u.) a hü testvéreké, a három gyenge koru árváé. S van-e vérzőbb fájdalom, mint melly dicsekedő egy felől, mivel tárgya olly méltó, — de vigasz nélküli másfelől, mivel a csapás okozta ürt kipótolhatlannak érzi, kipótolhatlannak a magányos viszonyokat, kipótolhatlannak a közügyet illetőleg!

Beküldetett.

Nyilt levelek Lipthay Sándorhoz. X.

Simplex sigillum veri!
Boerhave.

Tisztelt elvbarátom! Midőn azon specialitásokra áttérek, mellyeknek életbe léptetésétől hazánk jövendője függ, lehetetlen kegyedet nem idvezelnem, mint olly polgárát hazánknak, ki a conservativ sajtó mezején első s eddig még egyedül lépett ki, azon eszmével: hogy mind addig, mig a magyar specialis kormánynak törvényeinkben biztositott függetlensége a fejedelem és nemzet közt tökéletesen tisztába nem hozatik, Magyarországot sem a trón és összes birodalom, sem a magyar nemzet érdekében utilisálni nem lehet; ezen kérdésnek megoldása tehát az első és főteendő.

Ugy van: én is azt tartom, hogy ezen kérdésnek megoldása az első és főteendő; és azok, kik ennek megoldását sürgetik, a trónnak, nemzetnek, s az összes birodalomnak leghivebb barátai. Magyarország kormányzási rendszere, ugy a mint az most áll, tökéletesen alkalmatlannak bizonyult be Magyarország regeneratiójára s igy utilisálására. Ha más nem bizonyitana is e mellett, bizonyitanak a legközelebbi harmincz évnek a béke ölében lefolyt napjai, mellyek egész Europában a jólétnek és civilisationak olly dús áldásival halmozák a nemzeteket, s csak hazánk nem élvezett azokból — legalább aránylag — semmit; és pedig nem azért, mintha a kormányban a legjobb akarat és lángész lelkesitette férfiak hiányzottak volna; épen nem; sőt ellenkezőleg: jelesebb kormányférfiakkal — mint kik a birodalom élén állottak s jelenleg is állanak — Europának egy nemzete sem dicsekedhetik, s a nemzet kebelében már fél század óta fölébredt a javitások utáni vágy, már fél század óta lelkesiti azt az idves reformok szelleme. És még is, Magyarország, nemcsak hogy saját erejének s jólétének nevelésével nem gyarapitotta a birodalom erejét s jólétét, de azon Magyarország, melly csaknem egymaga képes volt a vész napjaiban megmenteni az összes birodalmat jogszerü fejedelmének, s nem engedte kitöröltetni azt az első hatalmasságok sorából; azon Magyarország mondom, harmincz évet meghaladott békének áldást hintő ölében önbelsejében senyvedve, ólomsulykint nehezedett a birodalom vállaira, azt hatalma növekedésében gátolandó, ugy annyira, hogy mig más birodalmak az időtől óriási erővel gazdagulván, hatalmuk tekintélyével intézkednek a világ sorsa fölött, addig Ausztria csaknem tökéletes status quo-jában maradt.

Egy roppant birodalom autocratajának mondá egykor egy lángeszü költő: „nem dicsérhetlek, csak hizeleghetek neked, mert rabszolga vagyok.“ E néhány szóban bámulatos tökéllyel van kifejtve azon roppant előny, mellyel egy alkotmányos nemzet fejedelme, egy szolganép autocratája fölött bir. Egy despotikus kormány minden lépten ellenséges tábortól környeztetik; mert hiszen lehet e nagyobb ellenség a hizelgőnél s a vakon hódolónál: mig egy alkotmányos nemzet kormánya bár merre tekint, még elleneiben is barátokra talál, kik az igazságot nyiltan szemébe mondják, s a rágalmak ellen nyiltan védelmezik; sőt egy büntetlenül nyiltan kimondott vád vagy rágalom, nagyobb dicséret s nagyobb haszon egy kormányra nézve, mint az összes világ minden hizelgése; mert minden, a hatalom ellenében szabadon nyilvánitott gondolat, dicsőitése a hatalomnak, melly illyenkor mindig megmutatja, hogy a szabadságnak védője s nem elnyomója, s nincs mit tartania a vádtól, s nem féli a rágalmakat, ezen a becsületességnek a szabadság kohójában táplált tüzpróbáit.

Ne gondolja azonban tisztelt elvbarátom, mintha azért bocsátanám ezeket előre, hogy vérttül használjam s oltalmuk alatt a kormány ellenében vádjaimat kimondhassam, valóban nem — Vegye azokat ugy, mintha csak azt akartam volna velük megmutatni, hogy azt is tudom, mit mondott egy autocratának egy költő. Noha egy kis vért sem volna fölösleges, miután tudja kegyed, hogy már egy levelemért, ha jól emlékezem, talán a hatodikért, mellyben szintén egy rendszer hiányait mutogattam, egy igen tisztelt testület által félreértettem, s egy igen tisztelt férfiu által megtámadtattam; hiában, ez még nálunk megy. Egyébiránt vádra szükségem nincs, miután mint már elől érintettem, a kormányban sem becsületesség, sem jóakarat nem hiányzott, hogy nemzetünket, s általa a birodalmat dússá s hatalmassá tegye; a hiány itt egyedül a rendszerben van, melly okozza, hogy a kölcsönös bizodalom a kormány és nemzet között tökéletesen soha helyre nem állhatott, s mig mindkettő egymás irányában kivánta magát erősiteni, maga az ország, maga a birodalom gyengült. E vérontás nélküli folytonos háboru a nemzet és kormány között, a rendszernek természetes kifolyása volt, s árjával elsöprötte a civilisationak nem egy, az időtől már hazánkban is izes gyümölcsöket teremhetett virágát. Lássuk tehát e rendszer hiányait.

Minden tekintetben meg vagyok győződve, hogy a körülményektől parancsolt okos számitás volt annak idejében azon intézkedés: miszerint a birodalmi összes kormány, a helyett, hogy egyedül a birodalom külügyeit illetőleg gyakoroljon mint testület egyenes befolyást, a birodalmat képező külön önálló nemzetek belügyeire nézve is ezen egyenes kormányzási befolyást kebelében öszpontositotta, s igy Magyarország specialis kormányát is coordinált hatalom helyett subordinált dicasteriummá változtatta. E rendszer a maga hasznos gyümölcseit, különösen az örökös tartományokra nézve — mellyek absolut kormánnyal birván, s igy a kormány intézkedéseinek hasznát érezvén, a nélkül, hogy a szellemi fulánkokkal szükségök lett volna előlegesen veszödniök — megteremhette, sőt mint a példa mutatja, meg is termette. Azonban hazánkra nézve egészen ellenkező eredménye lett.

Magyarország alkotmánya történeti fejleményü, mellynek gyökerei, magának a nép életének legrégibb történetébe, sőt csaknem mesés mondáiba ágaznak be, s melly a néppel kezdödött, s vele fejlett ki. Alapja nem annyira irásban s tisztán kimondott törvényekben, mint inkább ösi szokásokban nyugszik, s csak itt ott találhatni irott alaptörvényeket, a szerint szétszórva, a mint a szükség kényszere ide vagy amoda mint egy bedobni követelte. Egyik nemzedékről a másikra átszállitva, minden hiányai és hibái mellett is, s daczára a szabadkifejlödést gátló, gyakran nevetséges formáinak, századokon keresztül föltartotta magát; mert aggkora tiszteletre méltóvá, s a szokás eltürhetővé tette. És ha szigoru pillanatot vetünk ez alkotmány fejlödésére, meg kell vallanunk, hogy találunk olly dolgokra, mellyek a nemzet statuspolgári életében anyaguk és alakjuk szerint kiképezték magukat, s a hagyomány által fönmaradtak; olly dolgokra találunk mondom, hogy ha azokat, bár melly időben valaki megkisérlette volna, irott törvényekké alkotni, vagy épen valami alkotmányos chartába beszoritani, a józan emberi ész vetot kiáltott volna ellene s nem ismerte volna el törvényhozó hatalom rendeletének s engedelmességét megtagadá vala; míg igy, merő ösi szokás után, önkényt meghajtotta előtte magát.

Hogy illy nemzeti jellem mellett, a magyar alkotmányos nép, s az örökös tartományok absolut kormánya közt, mind azon félreértéseknek, s ebből származott kellemetlen surlódásoknak, mellyek a történet lapjait éktelenitik, szükségkép be kellett következni, nagyon természetes... Egy oldalról az europai időszerü conjunkturákban otthonos s hatalmát és függetlenségét föntartani s népei érdekében terjeszteni törekvő absolut monarcha és kormány, egyszersmind mint alkotmányos népnek is fejedelme; más felől pedig egy elnyomott, de meg nem törhetett alkotmányos nemzet, melly függetlenségeért s ösi szokásaiért minden oldalról remegett, s ezeknek minden más anyagi hasznot és hatalmat alá rendelt, sőt saját fejedelmének hatalma növekedésétől is félt s azt gátolni törekedett, nehogy ezen hatalom, szabadságának végképeni elnyomására forditassék. Ezen idegenszerü elemek végtére is nem hogy elősegitették volna egymást a közös ellenség ellen, sőt kölcsönösen gyengitették erejüket. Az absolut kormány érzette, milly akadály terveire s a birodalom jólétére nézve a magyar alkotmány s nemzeti önfejüség, s minden utakon oda törekedett, miszerint ezen akadályt láb alul téve, a kormány egynemüsitése által, a birodalom erejét nevelje: a magyar alkotmányos nemzet átlátva az absolut kormánynak e törekvéseit, minden erejét ösi szabadságának védelmére forditotta; és igy firól fira, mind két részről, örökségül szállott a bizalmatlanság mételye, melly még akkor is mennykövekkel ijesztgetett, midön a fergeteg már rég elvonult.

A birodalmi kormány külelleneitől megszabadulva, mindjárt első pihenésében, hatalmát biztositva érezvén, nyugodt pillanatot vetett Magyarországra, s tökéletesen meggyőződhetett, miszerint a magyar alkotmány eltörlése irtó háborui kisérlet lenne maga a magyar nemzet ellen, s átlátta, hogy a kétségbeeséssel küzdeni mindig kétes dolog; de meggyőződhetett arról is, hogy a magyar alkotmányban, melly a magyar nemzeti jellemmel ugyanegy, jól használva, véghetetlen kincs rejlik a birodalom számára, melly vészes időkben conservativ typusánál fogva mindig biztos menedéket ajánl. Ez időtől a birodalmi kormány megszünt háborgatni a magyar alkotmány status quo-ját, sőt annak védője lett.

Azonban az europai civilisatio a béke szárnyain meghozta végre hazánknak is az ébredés hajnalát, s a nemzet fölébredvén, körültekintett, s

*) Ismeretes művein kivül sajtó alatt van még kezdett a fájdalom! nyomásban csak két ivig haladott munkája s „villanydelejesség“ről.

látta, hogy bár mi dicső legyen is alkotmánya, de bizony már igen régi az, s igy nem csoda, ha annyi viszontagságok közt ittott repedései, vagy a mostani idő izléséhez nem illő falazatai vannak; mellyeket részint kifoltozni, részint tágitani kell; s nálunk is beteljesedni készül azon historiai igazság: hogy a müvelt népek, bizonyos korszakok szerint alkotmányos formáikban egymáshoz közeledtek.

És ezen igazságot el kell ismerni a birodalmi kormánynak is, s engedve fölhasználni a körülményeket. Ezekről azonban jövő levelemben, addig is Isten önnel, kivánja tisztelő elvbarátja

Egy conservativ.

Erdélyi országgyülés. A junius 17kén tartott 60dik országos ülésben az örökváltság tárgyát tüzvén ki elnök ő nmlga tanácskozás alá: Hunyadmegye e. k. Mielőtt a napirendhez szólana, jónak látja röviden áttekinteni azon engedményeket, mellyeket urbér rendén az urbéresek nyertek. A 4-ik t. czikkben a megállitott szolgálat megválthatása van elhatározva, továbbá a tized megváltása elősegitése az illető törv. hatóságoknak kötelességül tétetett, a 6-ik t. czikkben az apróbb tartozások megválthatásáról van gondoskodva, és a választás az urbéresnek adva; a 8dik t. czikk minden tartozások megváltására ideiglenes szerződések kötését engedi meg. A 9ik t. czikkben följogositottuk az urbérest urbéri állománya haszonvételének eladhatására. Ezen áttekintésből kitetszik, hogy azon igények, mellyek az urbérest jelen körülményekben illethetik, csaknem egészen ki vannak elégitve. De ugy véli szóló, hogy miután az urbéres állapotában a most adott engedmények mellett is csakugyan létezik valami, mi földhöz-kötöttségre mutat, méltó kivánat, hogy föloldoztassék azon kötelékek alul, mellyeknek sulya alatt eddig fekvő birtokot nem szerezhetvén, csak munkabére volt sajáta. A r. bizottság a VIII-ik t. czikk 3-ik §. b) alatt ezen hiányt örökváltság által kivánja pótoltatni. Szóló szerint mindazon engedmények, mellyek az állodalmi alaptörvények ellenére adatnak, állandóságra nem számithatnak, s jövendőben is kevés üdvös hatást igérnek. Illy engedmény lenne jelenleg az ősiség mellőzésével létrehozandó örökváltság; fonák dolog lenne ebben a helyzetben, midőn még e néposztály semmi joggal nem birt, számára olly jogokat biztositani, mellyekből az ország más kiváltságosai is kirekesztvék, mig az ősiség fönáll. Szóló nem ellensége az örökváltságnak, azt akarja is, de illy uton, ugymond, nem kiván több jogot adni az urbéresnek, mint maga szóló bir; ezt is csak ollyannal kivánja megosztani, ki e honban az urbéri terheket legalább 12 évig hordozta, s ez által az urbéresek sorában mintegy polgárosodott. Ezen vélemény értelmében következő javaslatát terjeszti elő: „1-sö §. A jelen t. czikk erejénél fogva minden 12 évig maga vagy elei által urbéri terheket hordozott urbéresnek, az általa használt telki állományának, vagy az azután járó csak egyes tartozásoknak is, bármelly czim alatti megszerzésére és birtoklására mindazon törvényes engedmények megadatnak, mellyek között szabad kezü tulajdonosoktól nemes szerezhet, birtokolhat; önként értetődvén, hogy a vérségi visszaszerezhetési jog továbbra is sértetlenül fönmarad.“ Ezután kiván szóló olly intézkedést tétetni, melly mind a nemes, mind az urbéres birtoka jogait biztositsa, a közállományra is tekintettel levén, mire nézve az eljárást lehető tisztának és határozottnak ohajtja illyképen: „2ik §. az illyetén jogon kelendő szerződéseknek mindenkor hiteles személyek előtt kell köttetni, érvényességgel csak akkor birandanak, minekutána azon szerződés a megyei urbéri birósághnak bemutattatván, az a felől, hogy ezen tcz. 4-ik §-ban a szerződés érvényességére megkivántató kellékek, u. m. hogy azok a felek önkénytességéből folyjanak, a tartozások és kötelezések minden részletei akár pénzbeli, akár más nemüek legyenek, mint szintén a kötelezett kiváltsági összveg mennyisége, és fizetés ideje minden kétséget kirekesztőleg kifizettettek-e? megvizsgáltatván, a közgyülésnek kihirdetés végett átküldi, hol kihirdettetvén, ha ellenvetés történnék is, minden ezen tárgyat illető adatokkal a fökormányhoz a végett, hogy a közadó alapjának épségben tartására fölügyelhessen, fölküldi. Melly tekintetből, ha valami észrevételei lennének a fökormánynak, azokat fölvilágositás, vagy ha ellenvetés magát elé nem adná, a szerződést elégtételbe vétel végett a megyének leküldi, melly is azt, egy a végre készitendő jegyzőkönyvbe terjedelmesen bejegyezteti, és teljesedésbe véteti.“ E javaslatát ugy nézi szóló, mint a 8-dik urb. tcz. kiegészitését; ugyanazért szavaihoz nem ragaszkodik.

Elnök: (A hunyad-megyei inditványnak 1sö §-t fölolvasván.) Az első része magára az elvre nézve elfogadtatott, hanem e helyett „ki 12 évig maga vagy eleje urbéres volt“ tétetni kivántatott, hogy nem csak urbéres, hanem e honnak más polgárai is, kik urbéres telkeken vannak s 12 évig e hazában laknak, e jótékonysággal élhessenek. Második módositás volt, hogy ezen §. utórésze t. i. „önként értetődvén sat. fönmarad“ hagyassék-ki a §-ból.

A LXIII. országos ülésben jun. 24én az ő flge által megerösitve leküldött tisztválasztási törvényczikk volt szönyegen. A rövid tanácskozás folyamát elnök ő nmlga következő értelemben adta elő: „A kk. és rr. nagy többsége az ő flge által leküldött tisztválasztási törvényczikket a maga terjedelmében elfogadja. Két lényegesebb pontban tér el e t.czikk a kk. és rr. mult országgyülésről fölterjesztett törvényjavaslatukba foglalt kivánataitól. Egyik a pénztárnok választásmódja. Erre nézve az ő flgéhez e tárgyban intézendő alázatos föliratban kifejezendőnek határozták a kk. és rr., miszerint föntartják jogukat, hogy mikor szükségesnek látják, a pénztárnok választása módjáról külön törvény által intézkedjenek. Másik eltérő pont, miszerint sem e t.czikkben, sem az ezt kisérő k. k. leiratban nincs említés azon határidőről, mellyre a megerösités alá fölterjesztett hivatalok ő flge által leküldendők volnának. E kérdést illetőleg szintén a föliratban nyilvánitni fogják a rr., miszerint biznak ő flgének mult országgyülésre leküldött e tárgybeli k. k. leiratában tett azon fejedelmi affidatiojában, hogy a fölterjesztett hivatalnokok megerösitéséröli k. határozatát mindenkor a maga idejében méltóztatik leküldeni.“ Ezután elnök ő nmlga fölszólitja egyik m. itélőm. urat, hogy az e tárgyban ő flge elébe terjesztendő fölirat szerkezetét minélelőbb elkészitvén, az urbéri törvényczikkekkel együtt a legközelebbi ülésre hozza föl. (E. H.)

Magyar academia.

1. Julius 26án tartott közülésben Luczenbacher János fölolvasást tartott a skandinávi, különösben a dánországi s meklenburgi herczegségben fölásott régi pogány sirhalmokról, s az ásások archoeologiai eredményéről, melly szerint e sirok Worsae s más szakértők által kö, réz és vas időszakra osztatnak föl, mindenikből a sirok, s azokban talált eszközök külön rajzait is bemutatván, szó-magyarázattal is fölvilágositván a homályosabb vagy még ismeretlen tárgypontokat, megigérve, hogy megkezdett tárgyát majd később is folytatni fogja.

2. Olvastatott Dercsényi báró urnak levele, mellynél fogva a Communismusról irt munkájából, mint az általa megjutalmazott s kinyomtatott hitbizományi pályairatokból 152 példányt mindegyikből hálául ajándékoz az academiának, mellyek is a tagok közt ki fognak osztatni. —

3. Olvastatott a mult hónapi közgyülés jegyzőkönyve s meghitelesittetett.

4. Fölolvastattak az egyes szakosztályi ülések jegyzőkönyvei hason czélból; az ott előfordultak közt megemlitendő Szilasy János inditványa, miszerint fájdalmasan figyelmezteti az academiát szegénység okozta körülményeire, hogy még egy rendes folyóiratot sem tud az academiai munkálkodások fölött folytonosan föntartani, s mióta a Tudománytár megszünt, a tagok értekezései napvilágot sem láthatnak, vagy pedig csak csonkázva közöltethetnek az Értesitöben; ajánlja tehát az Értesitőnek nagyobb körre kiterjesztését, s a czímnek academiai közlöny czimre átváltoztatását.

Ez inditvány nyomában a kisgyülés három tagból álló bizottságot nevezett ki, melly a szükséges módositásokról tervet készitsen, hogy az a jövő nagygyülés elibe terjesztessék.

5. Olvastatott Taubner Károly levele, melly az academiával tudatja, hogy az olasz természettudományi társulat jövő septemberben fog Velenczében összegyülni, s utasitást és megbizást kér magának az ottanni megjelenhetésre; melly alkalommal Balog Pál ur is személyesen nyilvánitván, hogy a sopronyi nagygyülésről Velenczébe is szándékozik rándulni, határoztatott: hogy az imént emlitett két tag számára academiai megbizó levelek készittessenek.

6. A segédjegyző bemutatá Gyurits gyorsiró stenographált jegyzéseit a történeti osztály s mult kisgyülésben megfordult tárgyakról, mellyek is a levéltárba tétetnek le.

7. A folyó hónap alatt begyült ajándékok közt kiemelendők Korponay János által ajándékozott ritka példánya Székely István magyar krónikájának, más részről vasmegyei táblabiró Békásy Imre ur ajándéka, mellynél fogva az academia pénzgyüjteményét 33 régibb ezüst lengyel pénzzel gazdagitá.

Vegyes ujdonságok.

*** (A budai királyi várlak) nagyszerü átalakitása e napokban megkezdetett, s a helyszinét éktelenitő ronda melléképületek lehordása, valamint az épitészi anyagok szállitása is, már munkába van véve.... Ezen átalakitások által az eddig nem sok disszel bövelkedett György-tér, sőt egész Budavára, egészen más és az eddiginél sokkal kellemesebb alakot fog kapni. Maga a tulajdonképi kir. várlak átalakitása iránt még nem hozattak tisztába a tervek, mellyekhez eddig az orsz. épitészi főigazgatóság, valamint Hild magán épitész is, járultak munkásságukkal; jelenleg, mint halljuk, egy bécsi épitész foglalkozik e tervezésekkel.

(Buda városában) szépen gondoskodnak a virányosi élet kellemesitéséről; jelenleg a bécsi kaputól a város-major felé vezető, eddigelé igen szomoru állapotban volt utat egyengetik és az utcza nyilt csatornáját, mellyben eddig az esö-viz teljes függetlenséggel rakonczátlankodott, simitgatják... Csak aztán eszébe jutna a gondos rendőrségnek, hogy ama megfutamtató büzfejlesztő szereket, mellyekkel a városmajor mögetti tér közbotrányul undokittatik, s mellyekről már érdemszerinti említést tevénk, e helyről, hova épenséggel nem illenek, máshova a városon kivül alkalmaztassa. Hiába lesz az igazitott ut illy rondaságok mellett, ha minden ember, ki virány-élvezni megy, zsebkendőjét kénytelen hosszas használatba venni itt elhaladtában.

(A budai német szinkörben) legközelebbről Stein jutalomjátékaul Szigligeti „Két pisztoly“ czimü népszinmüve fog Megerle asszony forditása szerint előadatni. A jutalmazott „Sobri“ szerepében fog föllépni, s mint született magyar (pesti) a népdalokat nemzeti nyelven elénekelni. — Csak aztán a forditás olly átkozottul áldhatlan ne legyen, mint az Czakó „Végrendelet“évei történt, mellyre — német forditásban — maga a szerző is csak alig tudott ráismerni.

(A józsefvárosi) evang. hivek számára — mint halljuk — a régi katonai széna-raktár terén, a kerepesi ut mellett, templomot szándékoznak épitetni. — Budán, hol eddigelé evang. templom nem volt, szinte épitenek egyet a várban.

(Gróf Széchenyi István) ő nmlga, egyesülve a fejérmegyei főispáni helyettessel, jövő tavaszszal egy nagyszerü palotát szándékoznak Füreden fölépittetni.

(Szerelmey Miklós) „Magyar hajdan és jelen“ czimü folyóiratának harmadik füzete e napokban megjelent, az előbbiekhez hasonló érdekes tartalommal és öt becses mümelléklettel, mellyeken a magyar korona, a királyi palást és országos díszjelek, sz. István király, neje Gizela, s fiok Imre herczeg arczképeik, a sz. István király által Börsönyben alapitott és épittetett egyház képe, s a börsönyi tájviselet hü rajza, láthatók. Valamint a jeles kiállitásu öt mümelléklet az egyes füzet 50 pengö krajczárnyi árát rendkivül olcsóvá teszi, ugy az azokat kisérő s magyarázó szöveg nagybecsü adatokat közöl az előrajzolt tárgyak és személyek felöl, magában foglalván sz. István király, Gizela királyné és Imre herczeg rövid életirati vázlatát; a magyar országczimereket tárgyazó leirási s történeti érintéseket; a koronázási köpeny (sz. István palástja) leirását; s a sz. István által Börsönyben alapitott egyházra, e helységre s lakosaira vonatkozó történeti jegyzeteket. — Ajánljuk a jeles vállalatot, érdeme szerint, közfigyelembe.

(A jászberényi gymnasium növendékei) folyó hó 25kén „nyilvános szavallást“ tartottak, számszerint 23an, szép számu hallgatóság jelenlétében, mi minden esetre csak a tanárok s lelkes igazgató ur érdemeit szaporitja.

(A József-hengermalom) jelenleg több mint 200 egyént foglalatoskodtat. A vasöntés elvégzése után ezen szám tetemesen fog szaporittatni.

(Bécs és Pozsony között) a pozsonyi „Pannonia“ szerint folyó évi november 1jén nyittatik meg a vasuti közlekedés.

(A pozsonyi malomvölgyi társaság) 1846dik évi december 1jén, miután 160 db 200 frtos részvény egy óra alatt aláiratott, megalakult. A vállalat áll 9 malomból, ezen malmok közöl egy már műmalommá átalakittatott, egy épülőfélben van, és 7 bérbe adatott. A már fölépült műmalom 80,000 forintba került, az épülőben levő 50,000 frtra van számítva. A vállalat alaptőkéje 1600 részvényre oszlott 320,000 pftból áll. Ebből a malomvölgy s a rajtalevő malmok megvásárlására 135,000 frt fordittatott. A már fölépült műmalom naponkint 70—80 pozs. mérő búzát őröl, az épülőfélben levő terv szerint 80—100 pozs. mérőt örlend. Az őrlésre a legnehezebb bánsági búza használtatik.

(Mehemed Ali) parancsot adott ki, hogy egész Egyptomban a mumiák kiásassanak, lepleikből kivetköztessenek, s azok a királyi papirgyárakban fölhasználtassanak.

(A milanoi vaknövelde igazgatója) Barozzi ur egy iró-gépet talált föl vakok számára, mellynek segedelmével a vak egyszerre két példányt sokkal sebesebben képes irni, mint a látó ir. A minta a Brera-palotában van kiállitva. — A föltaláló most féldombor betük föltalálásával foglalkozik, mellyek vakok által olvashatók leendnének.

(Mult májusban) valamennyi német könyvkiadónál összesen 856 munka jelent meg. Nálunk — jegyzi meg a H—ü — egész évben nem jelenik meg annyi.

(A csigakertek Voralbergben) 100—300 négyszeg ölnyi gyepterületet foglalnak el. A talaj száraz. Semmi fa, semmi bokor rajta. Minden oldalról folyó viz által környezve. Illy kertben 15-40,000 csiga tartatik. Gyermekek szedik az erdőben, s kapnak százért 3—4 krt. Naponkint füvet s kel-leveleket adnak eledelül elejökbe, s hideg és meleg ellen moh-halmok által védetnek. Ezre helyben 2½—3 ft.

VIDÉKI HIREK.

Pozsonyból. jul. 26kán. Nemzetiségünk ügyében bár mi csekélynek látszó buzgalom is megérdemli, hogy az időszaki sajtó nyilvános piaczára kiállittassék. Lehetlen legbensőbb örömmel nem üdvezelnünk nt. és tek. Ferenczy Jákó academiai lelkes tanárt, ki irodalmunk történetét közelebbről ismerve, „Adalék honi nyelvünk s irodalmunk történetéhez“ czimü munkát még 1844ben bocsátott sajtó alá, czélul tüzvén ki: általa nyelvünk s irodalmunk történetét a serdülő nemzedékkel szakonkinti kifejlése, hanyatlása vagy virágzása szerint röviden, de alaposan megismertetni. Az értelmiség zászlóját ügyesen lobogtatva a magyarság megszilárditásában, elhitetni törekszik a nemzeti nyelvünk rendszeres tanulásától nagyrészben idegenkedő fiatalsággal, hogy tisztelni, tanulni s tudni idegen nyelveket nem kevesbbé tisztes, mint hasznos és szükséges dolog; de a honi nyelvet a lehetségig mivelni, mellőzhetlen hazafiui kötelesség. Mert a magyar szivnek leghübb tolmácsa a magyar ajk; nemzeti nyelv nélkül nemzetiség nincsen; koszorús költönk szerint: „A magyar csak addig élhet, mig a nyelve és szive magyar marad, vége neki, ha magának nem hive.“ A fönnevezett derék férfiu, kinek kezében század fejlő szelleme nyugoszik, érdemkoszorujába szép boglárt füzött f.e. jul. 25én, midön a II-k és I-ő évi bölcsészethallgatókkal szavalási ünnepélyt tartatott. A czélszerüen fölszerelt akademiai nagyobb terembe délután 5órakor, a nemzeti nyelv szépszámu tarka vegyületben összegyülvén, a n. szinü kelmével bevont emelvényre egymás után 12 ifju szónok lépett nemzeti öltönyben s kardosan; kik a honi költői karnak ritka remekeit értelmes szóval, nyomatékos hangon, lelkesedett tüzzel, bátor daliás állásban, ildomos taglejtéssel, gyakorlottság- s ügyességgel adák elő. Különösen megemlitendő: Kossuth Kálmán (Honfi imája.) Haasz József (Budai harczjáték). Krajován Pál (Árpád). Stummer György (Hunyadi László). Sorsich Gusztáv (Egy uri hölgyhöz). 'Sibrik Antal (Honfi rab). A dicséretet arató szónokok nyiltan bevallák zárszavukban, hogyha mi érdem e szavalás nyomán reájok háramlandik, azt egyedül szeretve tisztelt tanáruk fáradozásinak köszönik. Nsgos és főtiszt. Cherrier Miklós kir. főigazgató ur, ki leghőbb tudományszeretettel és valódi lelkesedéssel veszen részt mind abban, mi a hon értelmi emelkedését eszközölheti, oda nyilatkozék: üdv a buzgó és tényerős egyeseknek, hogy üdv áradhasson a nemzetre. Áldás kövesse minden lépteit azoknak, kik a nyelv honos terjesztésében fáradoznak, kik jeles szónoki tehetséggel a trónt, oltárt és hazát védendik. A válogatott vendégkoszoru derült kedéllyel hagyá el az ünnepély helyét. Adja Isten! hogy hazánk reményei, a tüzről pattant ifju szónokok elválasztandó életpályájukon sok örömvirágot szedhessenek.

A kath. egyháznak egyik szemes öre, hü védője, erös gyámja, fömélt. Kopácsy József herczegprimás szerencsésen megérkezvén kies vidékü városunkba, vele született nyájas leereszkedéssel fogadá a királyi főigazgató ur által bemutatott tisztelgő tudományos kart, és kegyes nyilatkozata oda irányult, miszerint mind az egész tudományos testületet, mind pedig annak egyes tagát ügyesbajos dolgában hathatós pártfogolásáról biztositja. Ő föméltóságának kegyes jóváhagyása mellett, a b. Szepesy Ignácz, néhai pécsi püspök kiadta Szentirás, miután azt Sz. I. a theol. tudományokban jártas, lelkes pap czélszerü jegyzetekkel ellátá, és az irásmódot korszerüleg kijavitá, nem sokára sajtó alá kerülend. Megjelenendik a vállalkozásáról elhirhedt Bucsánszky ur költségén nagy 8drétben, 250 csinos fametszettel, tiszta papiron, minden lapot három oszlopzatra fölosztva, s mindenik végére az előforduló jegyzeteket oda illesztve. Ára a lehető legjutányosb, s az uj szövetség külön is kapható lészen. Szinte B. ur költségén jelent meg a zsenge ifjuság és nép számára: „Az ó és uj szövetségi történet“; „A kath. egyház története és istenitisztelet szelleme“; „A szentek élete.“ Legujabban „képes kalendariomot“ nyomat, a czimlapon Hunyadi Jánost, azután Fülek, Nógrád régi várak leirását adandja. F...n.

(Freywaldau jun. 23kán.) Priessnicz Vinczének fia született tegnap 10 óra tájt délelőtt, s mivel ez kilencz gyermek, s közülök hat élő leány után első fiu, rendkivüli örömre ragadá az 56 éves, testben lélekben ifju apát, s alig hinné az olvasó, mennyire magáévá tette ez örömet az egész 800 személyre menő fördő társaság. Délután senki sem élt vizgyógygyal, mi a legrendkivülibb esetekben szokott csak megesni. Egy órakor 8 ágyulövés hirdeté a kis-graefenbergi pavillon mellől Sileziának, hogy a világhirü Priessnicz nem fog kihalni. Az üdvlövésnek s minden szertartásnak ellene mondott ugyan az igénytelen boldog apa, de miután a vendégi közpénztárból tett 8 lövésnek vége lett, a magyarok, kik itten 6on vannak, közköltségen estvéli 10 óráig folytatták. 120 lövés után pedig az egész Graefenberg és coloniája fényesen vala kivilágitva. Egymást érék az üdvözletek és üdvözlő jegyek. Ma a kis vizkirály Vincze nevet nyert, s igy már nincs fiörökös nélkül a 3 milliónál többet biró Priessnicz, kinek 1825ig (ekkor kezdődött a vizgyógymód) alig 1—2000 e. f. érő földje és erdeje; ki akkor a fát maga vágta és hordotta, neje teheneit maga fejte, most birja a johannisbergi urodalmat, nagyszerü serházzal és gőzmalommal s temérdek a tőkepénze. Hogy is ne, midőn 1825 óta közép arányban évenkint 1000 vendég volt itt, rendőri följegyzés szerint összesen azóta 30,000nél több idegen, kik közől 200nak ő ad szállást, 300nak kosztot, kiktől napi tiszta haszna legalább 400 vft. Hát a dús ajándék? Most is 3 herczeg van itt, ezenkivül lordok, marquis-ek stb. Itt van, több félévénél, gr. Széchenyi Istvánné családjával, itt 3 hó óta Reguli, a ki ide a legnagyobb ideggyengeségekkel és testi kimerültséggel érkezett Szibériából, s most ujból ép, erös és munkaképes, miután itt még 2—3 hóig mulat, szüléit meglátogatja s utját a Rajnán folytatja, mig végre Berlinben eddigi tapasztalatait kidolgozandja. Itt igen nagy a szükség, a tisztabuza vékája 10—12, a rozsé 6—7, a burgonyáé 4—5 vft., ha reggel jókor nem rendelkezünk zsemlékről, később épen lehetlen kapnunk, olly nagy a kelendőség, naponta érkezik a sok vendég, különösen angolok, kik ugy látszik honukbani drágaság elől menekednek ide. E. H.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Egy oportoi irat a „Daily News“-ben következő személyeket nevez az uj portugal cabinet tagjaiul: Palmella cabinettanácsi elnök; Rodrigo da Fonseca-Magalhaes belügyminister; Jose Jorge Loureiro hadminister; Jervis d' Attouguia tengerészminister; Antonio Jose d' Avila pénzügyminister; Lavradio gróf külügyminister.

Spanyolország. Don Francisco de Paula infans julius 12én estve leányával Josepha infansnövel Madridot elhagyá s San Sebastianba utazott. A zendülők Toledo hegyeiben egészen tönkre tétettek. Az elesett vezérek közt van a hires El Rejo is. — Az „Union Monarchique“ szerint egy madridi pénztözsér és Salamanca barátja pénteken (jul. 16) Párisba érkezett, utját Londonba szándékozik folytatni, a spanyol kormány által megbizva, hogy a Smith-háztól 100 millió realnyi kölcsönt vegyen föl, melly összegért a spanyol kincstár hitele és a nemzeti javakból bejövendő összegek fognak biztositékul fölállittatni. Tehát már elfeledék Madridban, miszerint magukat ünnepélyesen leköték, hogy ez utóbbi pénz semmi másra nem fog fordittatni, mint a régi adósságok kifizetésére.

Francziaország. Páris, jul. 18. A pairitélőszék tegnap — mint már emlitők — itéletét Teste, Cubières és Parmentier fölött kimondta. Teste vétkesnek találtatott, mintegy 1842 és 1843ban mint közmunkák ministere ajánlatokat s ajándokokat fogadott egy dijazás alá nem tartozó tett végrehajtásaért; Cubières és Parmentier szinte bünösöknek találtattak, kik a többször emlitett engedmény elérhetéseért megvesztegetést követtek el, olly bünt tudniillik, melly iránt magában az itéletben a büntető törvénkönyv 177 és 179ik szórul szóra fölhozott czikkeiben rendelkezve van. Az itéletben elősoroltatnak továbbá egész terjedelmükben a büntető törvénykönyv 34, 35, 52, 55, 56 és 180ik czikkei, mellyekben a kiszabott büntetések jelentősége s törvényes következményei, nevezetesen: a polgári jogok elvesztése, a megszabott pénzbirság behajtása, kárpótlások, visszatéritések s perköltségek, megirvák. Ennél fogva az itélet igy hangzik: Teste polgári jogainak elvesztésére, három évi börtönre, 94,000 frank pénzbirságra, az elfogadott 94,000 franknyi megvesztegetési összveg visszatéritésére, melly a párisi kórházak pénztárába folyand, itéltetett; Cubières és Parmentier, mindegyike polgári jogai elvesztésére s 10,000 frank pénzbirságra. Ezenkül a vádlottak mindnyájan a perköltségek megtérítésére itéltettek. A polgári jogok elvesztésének következményei a legsulyosabbak, t. i. az általuk viselt hivatalok, állomások s méltóságok elvesztése, a megválasztási-, szavazási- s választhatási jogok megszünte s átalában minden politikai s polgári jogok, nemkülönben a díszrendek viselésének tilalma; képtelenek továbbá mint esküdtek, vagy tanuk bármilly törvényes eljárásban s a törvényszék előtt megjelenni, képtelenek családtanács tagjává, gyámává s gondnokává lenni; nem szabad fegyvert viselniök, a testörség vagy a seregnél szolgálniok; tiltatik végre illy egyén iskolát fölállitani, oktatást adni, vagy bármilly nevelőintézetben tanitóul vagy fölügyelőül alkalmaztatni.

Miután az itélet nyilvános ülésben a pairitélőszék által kihirdettetett, Cauchy pairitélőszéki előadó azonnal a börtönbe ment, hogy a vádlottaknak az itéletet tudtokra adja. Teste és Cubières nyugodtan hallgaták az itélet fölolvasását, mintha a pairitélőszék négynapi tanácskozása alatt idejük lett volna ezen rémitő csapásra elkészülni, melly öket érte. Cubières elhatárzá magát Francziaországot elhagyni. Teste utódjaul bizonyos Saint-Laurent Vinczét emlitenek, ki jelenleg a főtörvényszéknek tanácsnoka, a kir. párisi itélőszék egykori kamraelnöke, Francziország pairje, s Guizot-nak rokona.

Legujabb tudósitások szerint a vádlott Pellapra a törvényszék előtt megjelent, s igy 23án a pairitélőszék még egyszer összeülend, fölötte itéletet tartandó.

Cubières tábornok pénzbirságát a perköltségekkel együtt — 12,000 frankot, még ugyanazon este, midön az itélet tudtára adatott, kifizetteté, s ő azonnal szabadon bocsáttatott. Teste-re az itélet fölolvasása olly benyomást tön, hogy az agy feléi vértorlódos miatt nagy aggodalomban voltak. A pisztoly-golyók által okozott zúzódás a baloldalon pióczák alkalmazását tevé szükségessé, s most attól tartanak, hogy ott tályog fog képződni. Egyébiránt Teste pairré, a főitélőszék elnökévé s a becsületrend nagy tisztévé történt fölemeltetését a jelen ministeriumnak köszöni s pedig már olly időben, midőn már a legkétértelmübb hirek hangzottak felőle, mellyek miatt az akkori cabinetből, mint közmunkák ministere, kilépni kénytelenittetett. Előbb a máj. 12-diki ministeriumban pecsétőr s igazságminister volt. — A pairkamrák szokása szerint a két hely, mellyet Teste és Cubières elfoglalt, egy évig betöltetlen marad. Cubières St. Louis-ba

Missouri statusba fog átvándorolni, hol egy nagybátyja, ki 1815ben Francziaországot mint szökevény elhagyta, nagy gyarmatokkal bir.

NBritannia. London, jul. 17. A tegnapi alsóházi ülésben Osborne kérdést tön, ha valjon tudja-e a ministerium, hogy a portugal királynő kormánya, a juntávali egyezkedésének 2-ik pontja daczára az alkotmányszerü biztositásokat, a személys sajtószabadság fölfüggesztését bizonytalan időre meghosszabbitá, s hogy kész-e a britt kormány ellene nyilatkozni. Palmerston távollétében Russell lord azt válaszolá: miszerint az való, hogy az érintett fölfüggesztési határzatok világosan még vissza nem vonattak s igy még teljes erejükben fönállanak. Egyébiránt még az is számba veendő, hogy a kérdésben levő egyezkedés elfogadtatott ugyan Donna Maria királynő, de nem a junta által. Egyébiránt legkisebb kétsége sincs, hogy a fölfüggesztés még rövid ideig tartand. Kérdé tovább Osborne: ha igaz-e, hogy a lissaboni franczia és spanyol követ kormányuk nevében a Wilde ezredes által tett szerződés ellen óvást tönek; mire Russell lord egyszerü „igen“nel válaszolt.

Azon hir, hogy sir Robert Peel a londoni ó-város részéröli helyért folyamodni fog, alaptalan, jóllehet az való, hogy számos aláirásokkal ellátott meghivást nyert. Hanem sir Robert Peel egy iratot küldött tamworthi választóihoz, mellyben magát, ministerelnök korában követett politikájáért, terjedelmesen igazolja. Végre azon reményét fejezé ki, hogy a választók az alsóházbani képviselőjük megválasztásakor, egyedül a status javát veendik szemügyre, nem pedig ama hosszu évek óta fönálló viszonyt, melly öt velök szorosabban összefüzi.

Olaszország. A „Gazetta di Bologna“ Ferretti bibornok, urbinoi és pesaroi követ ő eminenciájának következő hirdetményét közli: „Ő szentsége a mi urunk határtalan kegyességében irántunki különös vonzalmainak uj tanujelét az által bizonyitá be, hogy bennünket az első statusministeriumba meghivott, melly Gizzi bibornok ő eminenciájának gyengélkedő egészsége tekintetébél beadott s ő szentsége által elfogadott elbocsáttatása következtében megürült. — Ismerve erönk s értelmiségünk csekélységét, szivünk őszinteségében kötelességünknek tartók, e legfelsőbb méltatás irányában nehány szerény megjegyzést tenni, hogy magunkat e nehéz tehertöl fölszabaditsuk. Azonban a sz. atya nagylelküségénél fogva figyelmezéseinket el nem fogadta, sőt bennünket ismételve fölszólitott, hogy legfelsőbb akaratának hódoljunk. — A fejedelem s atya fölhivásának alattvalói kötelességből s gyermeki vonzalomból engedelmeskedve, nem sokára a fővárosba menenkünk. Ennélfogva ezen fölötte kedvelt Urbino és Pesaro tartományt valódi sajnálattal s fájdalommal hagyjuk el, minthogy jó lakóitól, rövid ittlétünk alatt, a szeretet, mérséklet, engedelmesség és bizalom olly sokszoros jeleit tapasztaltuk, mellyek háladatos emlékünkben eltörölhetlenek leendnek. — Mielött jó alattlevöinktől megválnánk, azon örömben részesülünk, hogy nekik a legfelsőbb kegy átalánosan ohajtott uj engedményét tudtukra adhassuk, t. i. a polgári testőrség megszaporitását Rómában, s annak a tartományokbai behozatalát, mellynek rendszeresitésére a legfelsőbb kormánytól illő rendelkezés váratik. — Mi azon erös bizodalmat tápláljuk, hogy ezen intézet a közjólét értelmében a legjobb sikert idézendi elő, t. i. a béke s rend föntartását, a hatóságok előtti tiszteletet, a törvények iránti hódolatot s a fenséges fejedelem iránti hüséget, ki olly nagy bizodalmat helyez népének hüségébe s becsületességébe. — Kelt Urbinoban, követi palotánkban, jul. 12. 1847. Ferretti G. bibornok követ. — Nicolai G. főtitoknok.“

Éjszakamerikai egyesült statusok. New-yorkban junius 26kán. 30,000 dollárért adatott el az elhunyt Bonaparte Napoleon József spanyol ex-király jószága. Richards Tamás vette meg Philadelphiából. Az épületek egyedül 60,000 dollárba kerültek; a képek, szobrok fele árán adattak el; egyedül Napoleon-nak az alpesekeni átmenete, Dávid-tól, melly képért a tulajdonosok 6000 dollárt kivántak, Európába küldetett, minthogy illy öszveget senki sem igért érte. A bevándorlók száma ez évben rendkivüli: folyó évi april 2tól jun. 26ig egyedül az uj-yorki kikötöben 74,000 utas szállott ki, köztök nagyon vagyonos emberek is.

James K. Polk elnök, ki most — mint maga nevezi, „visit of respect“et tart az éjszaki statusokban, jun. 25kén tartá Uj-yorkbai bemenetét. Szép és dicső nap volt. Mindenki sietett az elnököt láthatni; a partokon 8—10,000 katonaság állott, „fövezérük“ elfogadására; 20,000 embernél több gyült össze, a nagy szabad status első hivatalnokának megszemlélésére. Délutáni 2 órakor érkezett parthoz „Vanderbuilt“ gözös, száz meg száz kisebb hajóktól környezve s lelkes hurrah kiáltások által fogadtatva, 28 ágyudurrogással — az egyesült statusok száma — üdvözöltetett. Mindenki — mint szokás — fedett fövel állott; magát senki még meg sem hajtá; csak egy állott levett kalappal, mindenfelé hajlongva s köszöntve: s ez az egyesült statusok elnöke, James K. Polk volt. Miután a város mayorja s küldöttei által üdvözöltetett, lóra ült és Sandford tábornok s fényes kara által környezve, a katonaság sorai előtt ellovagolt. A zászlók meghajtattak, a katonák fegyvereikkel üdvözlének s a zenebandák ezen éneket játszák: „Lásd itt jö a győztes hös!“ A katonai szemle után egy négy fogatu kocsiba lépett az elnök, melly előtt diszőrség lovagolt. Az ablakokból virág füzérek s bokréták hultak alá a kocsiba. A kocsiban födött fövel ültek: a polgármester és még két aldermen, csak az elnök állott födetlen fövel, kalapja kezében, s mindenkit üdvözle. Hol a kocsi megállott, hogy a kifáradt, a szörnyü hőség miatt, — melly 28 foknyi vala — magát megfrissitse, a nép a kocsihoz sietett, hogy az elnökkel kezet foghasson. Egy öreg kofa igy kiálta föl: „Polk ur én mindig Jackson-nő voltam s Old-Hickory-val tartottam; ép olly szilárdul állottam Young-Hickory mellett, s az nagyon szép, hogy ő most a legnagyobb status legnagyobb városát meglátogatja.“ Más nap a város nevezetességeit látogatá meg. Este a City-Hallban ezer meg ezer polgárral kezet fogott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A kisdedovó int. M. O. terjesztő egyesület választmánya kedves kötelességének ismeri figyelmeztetni mindazon ügybarátokat, kik a középponti képző intézet fölépitését 20 pftos kölcsöneikkel elősegélleni sziveskedtek, hogy f. évi julius 31kén a pesti nemzeti casinoban ismét 19 darab ollynemü husz forintos kötelezvény számai fognak kisoroltatni. Az ekként kihuzandó kötelezvények egy évi 5% kamataikkal együtt az egyesület által be fognak váltatni, a még fönmaradandó kötelezvények kamatai is pedig f. évi december 31től kezdve pénztárnok Antal Mihály ur által (borz uctzában Boronkay házban) ki fognak fizettetni. — Stuller Ferencz egyesül. titkár.

A kisdedovó int. Magy. O. terj. egyesület választmánya közelebbi napokban ismét két igen becses értesitést vön a magyar tartományok külön távolabb vidékeiről, tanuságait annak, hogy a kisdedovás üdvös eszméje a testvérhazában és a tengerpart vidéken minő ápolásban részesül.

Nevezetesen a fiumei kisded védintézetnek gyors fejlődését, annak igazgatósága hat évi nyomtatott hivatalos jelentéseiben tünteti ki, miket habár kivonatban, leginkább azért siet közleni választmányunk, hogy az alig 6 ezer lakossággal biró városnak ez ügy iránti buzgósága minél számosb követökre találjon a hazában.

1841dik évben egy illy czimü röpiratka jelent meg Fiumeban: „Projetto di apertura nella cittá di Fiume di un asilo di caritá per l' infanza.*) Ezen tervezetben kevés szavakkal kifejtetvén a kisdedovásnak, kivált a szegényebb nép-osztály gyermekeire kihato számos hasznai, fölszólittatik a városi polgárság, hogy önerejével, — a királyi és városi pénztárak terheltetése nélkül — gondoskodnék egy illy védintézetnek fölállitásához, s föntartásához megkivántató pénzalap összeszerzéséről. A terv szerint e pénzalapot fognák tenni a) az éventes 2 pftos részvények; b) az intézet számára tett külön nemü adományok árából bejövendő pénzek; c) pénzbeli önkénytes segedelmezések; d) selyem, vászon s más illyféle női munkák, mellyek az intézetnek adatnak; e) a helybeli mükedvelök által ez intézet javára rendezendő bál, szinházi előadások s más illyetén mulatságok jövedelmei; f) az évenkint e végre tartandó kisebb sorshuzások, s végre g) végrendeleti kegyes hagyományok. És fölszólitaték különösen a fiumei nőegylet, melly a tisztelt kormányzó Kiss Pál ur ő méltósága lelkes nejének Csapó Ida asszonyságnak közremunkálásával alakult, — sziveskednék föladataul kitüzni 1) a részvények és önkénytes adományok gyüjtését, 2) ismertesse meg ezen intézet czélját és hasznait mindenkivel; 3) vállalja el a megnyitandó intézet fölötti fölügyelést. Az 1) pontot illetőleg a város 15 szakaszra lenne fölosztandó, s a nőegylet mindenik tagja egy aláirási ivvel ellátva, s a maga szakaszában házról házra járva szerezne aláirókat azon kéréssel, hogy legalább 3 évre kötelezzék részvétüket, s igy minél inkább biztositsák az intézet jövendőjét, azonban fél részvény megajánlása is elfogadtatik, de csak 5 részvény aláirója bir szavazattal az intézet rendes közgyüléseiben. A 2) pontra nézve a tisztelt nőegylet tagjain kivül a helybeli tisztelendő papság is megkéretik, figyelmeztesse szószékeiből hiveit, hogy ez intézetben mindazon kisdedek fölvételnek, kiknek szüleik szegények levén, nem láthatják el a szükségesekkel gyermekeiket.

Ezen tervezet utasitást ad, miként küldjék a szülék ez intézetbe kisdedeiket, hogy t. i. azok megmosdatva, megfésülve s illően fölöltöztetve legyenek. A fölvétel ideje 2½—4½ éves korukig, s itt ovatnak 6 éves korukig, ekkor kieresztetvén, nehogy nyomorusággal küzdjenek egész éltökön át, az intézet igazgatósága atyailag fog gondoskodni, hogy az elemi iskolákba fölvétessenek, és miután 10 éves korukat elérték, mesterségre vagy más életpályára alkalmaztassanak.

A kisdedek kora reggeltől estig lesznek ovandók ez intézetben; beléptekor mindenik egyenlő szürke felső öltönyt nyer, hogy közöttök a tisztaságot föntartani, de egyszersmind a külső ruhabeli különbséget kiegyenliteni lehessen. Mihelyt az intézet anyagi ereje megengedendi, a kisdedek egész ruházattal el fognak láttatni. Egyébiránt ezen terv szerint, az intézet mindjárt megnyittatása után naponkint meleg tápláló levest, és pedig ingyen fog délre a kisdedek közt kiosztani. A nevelés pedig egy, e végre Olaszhonból meghivandó alkalmas nőre fog megbizatni, ki azonban segédeivel együtt az igazgatóság és nőegylet közvetlen fölügyelete alatt leendenek.

És csakugyan létrejött még 1841dik évben az intézet, de először csak bérbe fogadott szállás adhatott a kisdedeknek menedéket. Első megnyittatásakor 30-ra ment ezek száma, melly azonban már 1-ső év folytában 117-re emelkedett. A nevelési rendszert illetőleg, Ferrante Aporti, cremonai tudós apát urnak *) a kisdedek iskoláira nézve kiadott kézikönyve fogadtatott el. Az intézet első nevelőnéje Bucci — Vernier Adelaid asszonyság vala, ki azonban csak 5 hónapig viselte hivatalát, később a gyermekszám növekedvén, három nevelőnő fogadtatott. Most az intézet tanórái is szabályoztattak ugy, hogy az elemi oktatást félóránkint gyermekjátékok és testi gyakorlatok váltották föl. A szokottabb testgyakorlatok ezek: hintázás, kötelen tartózkodás egy vagy mind a két kézzel, különféle taglejtések, körtánez, járkálás kettesével, négyesével, hatosával. Reggeli étkezése a kisdedeknek az, mit magokkal hoznak hazulról, délben az intézet ad nekik árpakása vagy bablevest, továbbá riskása vagy más tészta nemüt, hazamentekor pedig mindeniknek egy egy darab kenyeret.

Egészségi tekintetben, az intézeti orvos hivatalos jelentés szerint a 117 kisded közöl csupán 9-en lettek hirtelen betegek, de mind kigyógyultak, csak 2 más gyermek halt el chronicus nyavalyában.

Az első, vagyis 184½-dik évről szóló jelentésben elsoroltatván az ezen intézet fölsegélésére tett pénzbeli adományok, első helyen áll felséges uralkodónk és a királyné, ugy szintén az özvegy császárné ő felségeik, Ferencz Károly főherczeg, s a megboldogult nádorunk özvegye Mária Dorothea ő fenségeik, továbbá nehány főbb rangu magyarjaink. És ezen segélyezésből s a termesztményekben, ruházat s más mindenfélékben a helybeli polgárság által összeadott adományokból tett az 144½-ki bevétel 4281 frt, a kiadás pedig csupán 1811 pfrt 12 kr levén, maradt készpénzül 2469 pfrt 48 kr, mellyből 2000 pfrt azonnal tőkésitetett. (Folyt. követk.)

*) A Fiumében megnyitandó kisded védintézet terve.

*) A tisztelt apát ur a mult évben kiadott egyik olasz röpiratában hazánk kisdedovó intézeteiről is közlött némelly érdekes adatokat.

A „Kiskövet“

Kolozsvártt megjelenő szépirodalmi lap jelen julius 4kétől januariusig teljesülő félévi folyamára, rendes mellékü képeivel együtt, 3 pfttal lehet még előfizetni akármelly cs. kir. postahivatalnál. 9 előfizetésre 1 tiszteletpéldány van számitva. 10 arany pályadij van föltéve e fél éven át kijövendő legjelesebb műre. **Magyari Lajos** szerkesztő.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 27kén: Örökség. Drama 5 fvban. Irta Obernyik Károly.

Julius 28kán: Falura kell mennie. Franczia vigjáték 3 fban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest julius 27én (pesti mérő.)

A hajókon és raktárakban.

450-460 ——360 245-250 ——— 133-140 235-240

(A piaczon.)

400-410 350-360 220-250 160-170 130-140 ———

Bécs julius 17én (ausztriai mérő).

310-345 ——— ——— 210-240 140-160 100-124

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 24én. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⅞; 4 pctes 96⅞; 3 pctes 69¼; 2½ pctes 55¼.—Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 780; 1839ki (250 pfrt); 306⅞ — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 99⅝; nagyszombati (200 pfrt) 105; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 62¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 630; bécsi bank-részvény 1616; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 124½; éjszaki vaspálya-részvény 171¾; majlandi 110⅜; windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Dunavizállás. Julius 28kán: 9′ 1″6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

530. szám 1847. Péntek jul. 30.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közt lendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Névváltoztatás. Előléptetések. Halálozás. — Zsidóügy. I. — István főherczeg uti állomásai. — Törvényhatósági tudósitások. Szepesből (közgyülés). Varasdból (kisgyülés). Zágrábból (városi tisztujitás). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Nagyváradról).

Külföld. N. Britannia. Francziaország.

Hirdetések. Gabonnár. Statuspapirosok és részvények árkelete.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Kolozsváry Imrét, zalaegerszegi esperes és plébánust szent Demeter szerémi apátjává; továbbá Bartal Pált, a fiumei k. kormányszéknél fogalmazó gyakornokot tiszteletbeli fogalmazóvá kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Pajdussák János, hevesmegyei tiszteletbeli alügyész, és Jakab, csányi helyettes lelkész vezetéknevének „Hevesy"-re átváltoztatását kegyelmesen megengedni méltóztatott.

Muchmayer Sándor a k. magyar-erdélyországi udvari, és Szelestey József a budai kincstári számvevőhivatalnál számtisztek, ez utóbbi számvevőhivatalhoz számtanácsosokká neveztettek ki.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a középpontban megüresült iktató-tiszti állomásra Rácz Mihály kincstári irattári irnokot alkalmazta.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a barcsi k. sóhivatalnál megürült sómázsamesteri állomásra Jankó Lajos körmendi mázsálót alkalmazá.

A sóvári k. sóhivatalnál a két mázsamesteri és egy irnoki állomások megüresültek.

Andrássy Károly, ungvári ellenőrködő sómázsamester, folyó évi julius 4kén meghalálozott.

Zsidóügy.

I.

(K.F.) Virágos szóphrasisok helyett, millyeket legközelebb is a Pesti Hirlap (915—916. sz.) a zsidóügy emelésére fölhasznált, természetesebb lett volna az egész kérdést saját egyszerü elemeiben föloldani, a lényeges és nem lényeges pontok közti különbségre figyelmeztetni a törvényhozást, mellyben ugy is az okadatos logica a non plus ultra, az elutasithatatlan vezérfáklya, mellynek világánál biztosan haladhatni elő. — Megvan a legkisebbnek látszó dolognak is a maga nehéz és könnyü oldala; ha az elsőt mellőzzük, vagy azért, hogy abba még be nem hatottunk, vagy arról mit sem akarunk tudni, törvényhozói munkálkodásunk is alapcsekélység miatt fölületes leend, mi is a franczia national convent számos határozataiban ténylegesen bebizonyult.

A zsidó-ügynek is szinte megvan a maga nehéz és könnyü oldala; az, mondhatni, egyike a legbonyolodottabb kérdéseknek, mellyekkel a legislatiók darab idő óta foglalatoskodnak és foglalatoskodni fognak mind addig, mig a teljes emancipatióra megérik a dolog.

Hogy a francziák és angolok már emancipálták zsidó polgártársaikat, — nem következés, hogy más országok is rögtön mindjárt kövessék a példát; egészen más körülmények hozák azt a franczia s angol földön létre, mint millyek közt áll az orosz, lengyel, porosz, ausztriai s magyar zsidóság népviszonyi tekintetben a többi keresztény lakossághoz képest, s ezt szemünk elől téveszteni nem lehet. Mint egy csep viz az Oceanban elvész s láthatatlanná lesz, azonkép a kevés számu zsidóság is szinte észrevehetetlen a két nagy nemzet kebelében, mellynek szilárd compact állása, magas pontra fejlesztett civilisatiója különben is a zsidó üzérkedéseknek biztos határt szab, s a köznép zsirján élősködést lehetetlenné teszi; — nem igy az orosz, lengyel s magyarföldön, hol a néptömeg intellectualis ereje fejlesztlen levén, az, a mind egyre szaporodó zsidóság élősködéseinek mintegy kutfejül szolgál, hogy annak zsirját fogyassza, a minthogy statisticai bizonyos ténynek ismertetett rég el, hogy valahol az emlitett földeken megfészkelte magát a zsidóság, ott a dolgozó köznép-osztály napról napra koldusabbá lett, mert véres verejtékü keresménye a fortély, édesgetés és csalás ezerféle utjain a zsidók zsebébe átbüvölt tetett. Üssétek föl uraim a régibb statistikai jegyzeteket, nézzetek körül az országban, s kérdezzétek meg a földesurakat, kik legjobban tudják a dolgot, mert magok is szenvednek az igy elszegényedett jobbágyok miatt, s akkor látni fogjátok, hogy nem a rögtöni emancipatio azon ut, melly minden bajnak elejét veszi, hanem a zsidó-ügynek fokozatos szabályozása az illendő tér, mellyen a legislatio jelenben foroghat, hogy mind a köznépen, mind zsidó embertársainkon lényegesen segítve, az egymás közti viszonyok, a mennyire azt a dolgok állása megengedi, jobb rendbe jöhessenek. De még magában Francziaországban is az 1791ben kihirdetett emancipatio igen egyoldaluságra törpedt le; emlékezzünk vissza Napoleon két parancsára 1806ki máj. 30. és 1808ki márt. 17. mikor az összehivott nagy Sanchedrin is sikeres összeolvadási eredményekre el nem juthatott, s azóta is vajudásban maradt a dolog a rabbinismus összeférhetetlensége miatt a keresztény theologiával, mire a magyar hirlapok által is már javalatba jött összeházasodásróli szóltunkban visszatérek, mert arra némellyek igen sokat épitnek, de meggyőződésem szerint ok nélkül.

Minekelőtte tovább mennék, emlitenem kell, mikép a zsidóság épen olly országokban szaporitja magát leginkább, hol a köznép butaságát apró cseleivel a maga czéljára legkönnyebben használhatja — s ez igen természetes dolog, mert a népmüveltség elporlasztja alattomos fortélyoskodásaikat, s ez az oka, miert Angliában, Francziaországban aránytalan szaporodásukról mit sem tud a statistica, holott épen az ellenkezőt várhatná az ember, hogy falkáslag fognak kiköltözni a boldog földekre, hol a teljes emancipatio szabad mozgásra hatalmazá föl őket! hol tehát nyomásról, üldözésről épen nem panaszkodhatnának, mint jelenben is szóvivőik köztünk és az orosz-lengyel s porosz földön az untatásig teszik. Második József megszámláltatása szerint a magyarországi zsidóság 1785ben 75,089 volt, 1805ben már 127,816ra rugott föl számuk, tehát husz év alatt majd felére megszaporodott; az 1808dik diaeta azzal akarta a további szaporodást gátolni, hogy katonai szolgálatra zsidók is alkalmaztassanak; de igy sem lehetett czélt érni, mert Fényes szerint 1842ben a zsidók száma 244,035 volt; Kohl szerint 270,000, jelenben a Pesti Hirlap 916 száma 400,000re számitja őket, a mi páratlan és hallatlan aránytalanság a többi népfaj szaporodásához képest; s méltán kérdhetni: hogy ha magyar földön mindig nyomattak, miért sietnek még is mind egyre a tyrannok földére? miért nem szivárognak inkább nyugot és éjszak felé, hol az emancipatio teljes mértékü hasznait élvezhetnék? hol ezen szaporodási aránytalanságról mit sem tudnak, sőt Kohl szerint azt csodarémnek magyarázzák.

Ne gondoljuk azt is, hogy csak nálunk és köztünk üzik a zsidók veszedelmes játékaikat; üzérségeikkel ők sehol föl nem hagynak, mert azokat eldődeiktől átöröklék; s e hajlam sokkal mélyebben meggyökeredzett bennök, mint sem azt könnyü szerrel nem egészben kiirtani — de csak valamennyire mérsékelni is lehessen. Orosz tábornok Gens, hivatalos tudósitásai szerint Chivában és Bukharában a zsidók kártya s koczka-vetésből nyerészkedtek darab ideig, titkon most is folytatják e mesterséget, de cháni parancsoknál fogva tartoznak magukat most már öltözeteikben megkülönböztetni, hogy rájuk ismerhessenek, s annyira megutáltatvák, hogy uton többé senki nem is köszön nekik; a chán ha utban találja őket, elfordul tőlük, és még is más életmódra nem adják magokat, a kibujdosásról pedig mit sem akarnak tudni. Visszaemlékeztet ez a bécsi zsidó-dolgokra, mikép azokat II. József találta, hol szinte szakállal, sárga posztó-darab, vagy sárga pántlikás vállal tartoztak a zsidók magukat kitüntetni, mig nem azt a fejedelem megszüntetni jónak látta. A dolog bibéje épen ott rejtezik, hogy ha a zsidók állapotán könnyitnek, ők azzal be nem érik, hanem a mit egy ujjal nyujt a legislatio, a többit egész marokkal követelik. Jelenben épen igy áll a dolog köztünk, némethonban szóvivőik által hason követeléseket tesznek; erről s bennök meggyökerezett üzérségeik ártalmas voltáról még alább leend szó, s akkor elemezni is fogjuk a zsidó-ügy főbb kérdéseit, mi nélkül mindig csak botorkázunk abban. —

A dolog fősarka — hogy most igy előre kimondjuk — a zsidók vallásos elkülönézésében feneklik — ez az elzártság örökös köfal leend köztök és a keresztények közt, kik bár több felekezetre föloszolva, még is a Kristusban való hitben egyesülnek. Nem igy a zsidók, kikről Thile, porosz statusminister legközelebb is az országgyülés előtt oda nyilatkozott, „hogy hitük nemzetiségükkel olly szorosan van egybe kapcsolva, mikép a föld egy népénél sem. Zsidó nemzet Mózes vallása nélkül nem létezhetik, Mózes vallás nem létezhetik máskép, mint zsidók számára, vagy a kik egészen zsidók lesznek. A zsidók magok sem akarják ugy az emancipatiot, hogy zsidók lenni megszünjenek, a törvényhozás is hát annyira nem mehet, hogy előttük minden korlátokat eltöröljön s részükre megnyisson. A zsidónak, magára tekintve, semmi hazája nem lehet, mint mire őt hite utasitja. Sion a zsidók hazája; ők más nemzetek közt ugyan lehetnek alázatos alattvalók, nagy áldozatokat tehetnek, de soha németek, soha poroszok nem leendnek, mivel nekik zsidóknak kell maradni." E fontos mondatok igazságát, reményljük, hogy következő czikkeinkben be is bizonyithatjuk.

Fenséges István cs. kir. főherczeg Magyarország kir. helytartójának uti állomásai hazánkban, mellyeket legközelebbről teendő látogatási utjában szándékozik megtartani: Aug. 31. ebédhely Buda, háláshely ugyanaz, mulatás ideje az nap, küldöttségek: httanács, Pest, Esztergom, Fejérmegyék, Buda, Pest városok, katonai tisztikar. Sept. 1. ebédhely Jászberény, háláshely szinte, mulatás ideje az nap, küldöttségek: jász s kún kerületek; 2kán: ebédhely Eger, háláshely szinteaz, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Hevesm.; 3dikán: ebédh. Miskolcz, hálás-hely szinte az, mulatás ideje az nap, küldöttség: Borsod; 4dikén: háláshely Kassa, mulatás ideje 5keig, küldöttségek: Abauj, Sáros, Torna, Szepesmegyék; 6dikán: ebédhely Terebes, háláshely Sárospatak, mulat 7keig, küldöttségek: Zemplén és Ung; 8kán: ebédh. Berkesd, háláshely N.Lónya, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Bereg, Ugocsa; 9kén: háláshely N.Károly, mulatás ideje sept. 10keig, küldöttségek: Szathmár, Marmaros, Kraszna, K.Szolnok, Kővárv.; 11dikén: hálásh. Debreczen, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Szabolcs és Hajdukerület.; 12kén: hálásh. N.Várad, mulatás ideje az nap, küldöttség: Bihar; 13kán: ebédh. Arad, mulatás ideje sept. 14keig, küldöttségek: Arad, Csanád, Békes, Zaránd; 15kén: háláshely Temesvár, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Temes, Krassó, Torontál; 16kán háláshely Szabadka, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Bács és Csongrád; 17kén: háláshely Pécs, mulatás ideje 18kaig, küldöttségek: Baranya, Somogy, Tolna; 19kén: háláshely Eszék, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Veröcze, Szerém; 20kán: ebédhely Diakovár, háláshely Brood, mulatás ideje az nap; 21kén: ebédhely Pozsega, háláshely Pakrácz, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Pozsega; 22kén: háláshely Károlyvár, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Károlyvár; 23kán: hálás-hely Fiume, mulatás ideje 24. és 25. küldöttségek: Fiume s Buccari; 26kán: háláshely Zágráb, mulatás ideje 27ig, küldöttségek: Zágráb, Körös; 28kán ebédhely Varasd, háláshely Csáktornya, mulatás ideje az nap, küldöttség: Varasd; 29kén: ebédhely Egerszeg, háláshely Keszthely, mulatás ideje 30ig, küldöttségek: 29kén zala (délben), 30kán Veszprémmegye (Tihanyban); october 1. ebédhely Körmend, háláshely Szombathely, mulatás ideje az nap, küldöttség: Vas; 2kán: háláshely Kismárton, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Sopron, Mosony, Pozsony. Estve vagy éjjel elutazik ő

cs. kir. fensége Bécsbe, hol 3kán és 4kén mulatand; az alatt a kiséreti kocsik Kismártonból egyenesen Győrbe mennek;5én:ebédhely gözösön,háláshely Győrben, mulatás ideje az nap, küldöttségek: Győr,Komárommegyék: 6kán:háláshely Nyitra, mulat az nap, küldöttség: Nyitra; 7kén: ebédhely N.Tapolcsán, háláshely Trencsin, mulat az nap, küldöttség: Trencsin, 8kán: háláshely Rosenberg, mulat az nap, küldöttségek: Liptó, Árva, Turócz; 9kén: háláshely Besztercze, mulat az nap, küldöttségek: Zólyom; 10kén: háláshely Körmöcz, mulat az nap, küldöttség: Bars; 11kén: háláshely Selmecz, mulat az nap, küldöttség: Hont; 12kén:háláshely B.Gyarmat, mulat az nap, küldöttségek: Nógrád,Gömör; 13kán: háláshely Buda, mulat az nap, küldöttségek: különféle testületek.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Szepesből. Folyó hó 20án főispán ő mlga szokott szivességgel üdvözlé a kisebb számu rrket, mert a nagy többséget részint a mezei munkák, részint pedig a most mindenkit aggasztó hagymáz, melly nevezetesen a megyeházában uralkodik, tarták vissza. Ezen rövid bár, de nyájas üdvözlet után olvastatott a roppant jegyzökönyv, melly az inségeskedők állapotjáról és az azokra forditott megyei küldöttség s tisztviselők szorgalmáról szólt s az inség nagyságát ugy rajzolá, hogy azt egész iszonyatosságában még csak most ismerhettük. A gondolható legnagyobb segedelem, mellyet e megye áldozott, még az éhhalált sem birta eltávolítani a szerencsétlenektől, kiket uton utfélen halva lelni nem nagy ritkaság; de nyugtathatja mégis azon öntudat a megye nemességét s birtokosait, hogy annyit áldoztak, mennyit talán egy megye sem, s hogy habár a nyomort kiirtani nem birta, de enyhité még is annyira: miszerint legalább fenyegetövé s békeháboritóvá nem vált; és ha estek is áldozatul sokan az éhhalálnak, azok többnyire ollyanok valának, kik önvétkök által végső inségre jutottak. Egyébiránt a számadás be nem végeztetett; mert még mindig történnek osztogatások. Nagy aggodalom foglalja a megyét a miatt, hogy a koldusok száma a helyett hogy csökkenne, inkább szaporodik, s a gabona ára csak keveset száll le; s habár nálunk legszebb a termés, millyenre embereink emlékeznek; mindazáltal érezzük, hogy maga e megye ki nem tarthatja népét termésével; legaggasztóbb pedig Magura, melly Szepesnek mindig terhére esendik; ennélfogva jövőre nézve leginkább a gazdákra s azokra, kik csekély földdel birnak, a legnagyobb figyelem fordíttatni rendeltetett; nevezetesen a htótanácsi intézet következtében az uzsorások vizsgaszemmel kisértessenek, s a jobbágyok által történendő bár mi eladása a termésnek, mindig érvénytelen lesz, ha a földesur s t.hatóság tudta s befolyása nélkül történik; a szbiráknak meghagyatott, hogy a termés lehető legtökéletesb összeirását készítsék, s leginkább arra ügyeljenek, hogy az adózó a bevetésre szükséges magot idö előtt el ne adja, nehogy a jövő év reánk nézve még nyomasztóbbá váljék. Ezeken kivül csak néhány kisebb érdekü intézvény olvastatott s a közgyülés más nap bevégeztetett. *Σ. K.*

Varasdból. Julius 16kán. Megyénk tegnap tartott kisgyülésében fölolvastatott fenséges István főherczegnek részvétünket tanusitó föliratunkra érkezett válaszlevele, melly örömmel fogadtatván, tudomásul az irattárba tétetni rendeltetett. Ezután számos magántárgyak kerültek szönyegre, mellyek azonban csekély jelentőségüek levén, csakhamar be is végeztettek. E közgyülésben egyszersmind az élelmiszerek ujolag árszabályoztattak, következő eredménnyel: egy font marhahus: 5 pkr., borjuhus 16 vkr.; szalonás sertéshus 20 vkr.; továbbá egy font fagyu 22 kr, szappan 24 kr.; egy font lángliszt 12 vkr., fejér 8, közönséges 3 vkr.; egy 4 latos zsemle 2 kr., 50 latos barna pékkenyér 12 vkr.
(Agr. Z.)

Zágrábból. A városi kül- és beltanács várva várt tisztujitása folyó hó 22-én történt meg Lentulay Imre varasdmegyei főispáni helyettes, mint kir. biztos ő mlga elnöklete alatt. Miután a kir. biztos ur a régi tanácstagokkal s más hivatalnokokkal s a választópolgárokkal egy .testületben a székesegyházban a sz. lélek segitségül hivását bevégzé, reggeli 8 órakor a városházánál megjelent, hol horvát megnyitó beszéde után a kijelöléseket megkezdé. A választó polgárok,azaz: a külső tanács 40 tagból áll,de ezek közöl az utósó tisztujitás,azaz: 13 év óta 27et a halál kiölelvén, ezen számot kelle előbb kiegészíteni. A kijelölések megtörténvén, választó polgárokul következők választattak el: Ozsics Péter ügyvéd, Mallin János kereskedő, Spisics Ferencz ügyvéd, Presl Ferencz polgár, Stivalics Mihály ügyvéd, Binder Márton kereskedő, Lukinacz Alajos ügyvéd, Gjurkoveczki N. szabó mester, Pallain Mátyás postahivatali ellenör, Leuzendorf N. ügynök, Klemenics Péter gymnasiumbeli tanár, Mraovics Vazul kereskedő, Pavlekovics István Zágrábmegye másodalispána, Pichler N. polgár, Novák Ferencz ügyvéd, Pogorelecz N. esztergályos, Blazsekovics Sándor táblabiró, Papezs N. lábtyüs, Rober József ügyvéd, Pemecz N. kalapos, Cuculics N. ügyvéd, Reichardt N. szücs, Praunsperger N. orvos-doctor, Bérdarics N. épitész, Mikulics N. ügyvéd, Bozsnjkovics N. szabó, Fuchs N. mészáros. — Midön később a most választó polgárrá elválasztott Mikulics József ügyvéd tanácsnokká lön megválasztva, ennek helyére Merher József választatott el választó polgárul. — Miután a választó polgárok száma illy módon kiegészittetett, a három kijelölt közöl főügyvéddé Cuculics ujdon választott választó polgár választatott meg szótöbbséggel. Tanácsnokok lettek: Karvanczics Imre, eddigi számvevő s helyettes tanácsnok, Vérbanich József, eddigi helyettes első aljegyző, Kavicz Lipót, és Mikulics József választó polgár. Városkapitánnyá lön szótöbbséggel elválasztva: Schrabecz Alajos tanácsnok; polgármesterré: Kamauf József tanácsnok; birává: Stajdaher József volt-biró, nevezetes szótöbbséggel, kit a választópolgárság majd nem egyhangulag kikiáltani is akart. Első aljegyző lett: Ostoics Henrik ügyvéd; lajstromozó: Kavics Sándor, eddigi tisztbeli aljegyző; adószedő: Lopuh Károly, ellenör, Baan Ferencz; kincstári pénztárnok: Verbanics Ferencz, ellenör Pogledics N.; számvevő: Czernkovich János; telekkönyvvivő: Stajdaher Henrik; árvák atyja: Vybral János. (Agr. Zeit.)

Vegyes ujdonságok.

*** (Fenséges István főherczegnek) a szépitő bizottmányhoz intézett k. leirata következtében Hild épitész ur lőn megbizva, hogy a városi szinházat a jutalmazott három tervezet szerint mielőbb fölépitse.

(A Havi és Szabó igazgatása alatt álló) magyar dal-és táncztársaság, folyó hó 26-kán ő felsége kegyelmes királynénk névünnepének (Anna) megtisztelésére kegyelmes felsőbb parancs következtében Schönbrunba rendeltetett, hol nemzeti diszöltözetben megjelenvén a társaság, következő dalok énekeltettek el általa: 1) A kápolna. 2) A szerelmes. 3) A beteg leány. 4) Fóti dal. 5) Éjkor. 6) Az arató. 7) A búcsu. 8) A házasuló. 9) Szerelmi panasz. 10) A szőke leány. 11) Lüzow vadászai. 12) Az ausztriai hymnus. — A serenád dicső volt; egyike a legsikerültebbeknek, melly a felséges család s birodalom legfőbb férfiaitól zajongó örömtapssal fogadtatott. Ennek végeztével a felséges királyi család a két igazgatót és a karmestert magas kegygyel méltoztatott kegyelmesen elfogadni a kir. magán kertben, s velök nyájas leereszkedéssel beszélgetve, sorsukról s születéshelyükről kérdezösködni kegyeskedett, s magas tetszését a felséges fejedelem ugy, mint felséges megünnepelt fejedelemnő irántuk kijelenté, s végre a megvendégelt dalnoktársaság tetemes királyi pénzajándokkal örvendeztetett meg. A felséges királynő egyszersmind kegyelmesen kinyilatkoztatni méltoztatott, miszerint az olasz zenén kivül csak most volt alkalma szinte olly kedvesen meghatót hallani, mint amaz, — s hogy e magyar daltársaságot nem hallá jelen leg utójára. — E magas tetszés nyilatkozatára méltán büszkék lehetünk mi magyarok; valamint büszkék lehetünk arra: hogy jó királyunk felséges neje névünnepét diszesbitni akarván, arra a magyar daltársaságot is megrendelni kegyelmesen méltoztatott, tettleges bebizonyitásaul annak: hogy hü magyarjai iránti rokonszenve s királyilag atyai szeretete még illy magas ünnepélyeknél is egy nemében tünik elő a méltányló kegyeletnek, melly nemzetiségünket királyi ünnepélyén is megismertetni előzőleg magas szivességü vala. — E társaság czélja Europa minden müvelt statusait, saját müélvezete és kiképezése végett megutazni, sőt kedvező körülmények között Amerikába is átrándulni. E czél elérésére nemzeti sajátságu népdalait használja, mellyek mély érzelműségük és keleti bájuk miatt örömtaps között fogadtatnak mindenütt. — A társaság Havi Mihály és Szabó József igazgatása alatt 24 tagból áll, kik közöl 14 személy dalnok, három tánczos, és két tánczosnő, továbbá egy karmester. A dalnokok névszerint következők: Havi Mihály, Szabó József, Zólomy Ferencz, Almási István, Grill Ede, Andrási Miklós, Hajós István, Kovácsi János, Bartók József, Vasvári Béni, Zsivora József, Vincze József, Hódi János, Temesváry Antal. Karmester: Böhm Gusztáv. — Adja Isten, hogy valamint kegyelmes királyunk udvarában fényes diadalt vívtak ki nemzeti dallamaink, ugy ezen szerencse érje más udvaroknál is vállalkozó derék dalnokainkat. Domonkos László.

(Ugyan ez alkalommal,) szinte felséges királynénk névnapján, Mánéga Miklós, szerémmegyei táblabiró, s bécsi és pesti nagykereskedő s polgár, a Bécsben szállásoló Miklós huszárok ezredesének 167 pftot olly czélból küldött által, hogy ezen öszveg 99 altiszt s 816 közvitéz között a magas névünnep emlékeül aránylagosan fölosztassék. Melly alkalommal a megvendégelt vitézek áldomás-poharakat üritettek a legelső magyar emberért, s annak névünnepét ülő felséges nejeért, az ország boldogságaért s fölvirágzásaért, az ezred jóléteért, s a nemeslelkü jótékony adakozóért. D.L.

(A pesti vakok intézetében) a nyilvános próbatét holnap folyó évi julius 31kén 9 órakor reggel fog megtartatni.

(Nemzeti szinházunnkban) mult szerdán Obernyik „Örökség"-e került szinpadra. A zivataros eső épen az eladás előtt kezdvén irgalmatlanul szakadni, nézö csak nagyon kevés számmal jelent meg. Ez alkalommal Szilágyi ur, vidéki szinész mint vendég lépett föl először Schmid szerepében, melly szerepben közönségünk eddigelé csak utóérhetlen Szentpéterynkkel találkozék. Szilágyi ur provincialis szinpadokon egyike lehet a leghasznavehetöbb szinészi egyéniségeknek, mit ez alkalommal is elég dicséretesen bebizonyitni iparkodék; de, mint látszik, hangjának nem ura, s épen azért szinpadunkon nem adhatván hangjának sulyt, emelkedést és sülyedést az érzetek változékossága alatt, mellyek öt olly sokféleképen ostromlák, — az egyhanguságot ki nem kerülheté. Egyébiránt gondolkozó szinésznek látszik lenni, s egy jelenete után, mellyben szép studiumot tanusitott, zajosan kihivatott. — Nem mulaszthatjuk el e helyt érintetlenül hagyni azon pajzán viszketegséget, mellyel bizonyos szinpadi egyének a szinházi macskák irányában viseltetnek, kiüzvén azokat előadás alkalmával a szinpadra, hogy ottani futkározásuk átalános kaczajt idézzen elő. Ez már nem egyszer történt; s bizonyos lap által a macskák érdemlegesen meg is rovattak; a macskák — mondjuk, — mellyek olvasni nem tudnak, s csupán azért tartatnak nemzeti szinházunknál, hogy egereket fogdossanak. Ez alkalommal is, épen szivrázó jelenet közben, egy illy szegény pára a szinpadra kiüzetett, s midön a szinpadon keresztülfutva a másik oldalon akart a szinfalak közé bujni, onnét ismét visszaüzetett, s kergettetett illy modorban egyik oldalról a másikra addig, mig — mint mondók — szivrázó jelenet közepette, a közönség hangos kaczajra fakadt, az előadás fölakadt, s a szegény üldözött macska keresztül ugorva a lámpákon, a zenészek közé vegyült. — Illy botrányos pajzánság büntető feddés nélkül nem maradhat; s biztosan akarjuk hinni: miszerint ehez hasonló gyermeki dévajságok elkövethetése ellen kellőleg fognak az illetők intézkedni, mert hiszen itt nem a macska a bünös, hanem üldözői, s azok, kik a szinfalak közti történtekre hanyagul fölügyelnek.

(Megjelent) s Geibel könyvárus által minden hiteles könyvárusnál megszerezhető: Szigligeti összes szinmüveinek VI-dik füzete. Tartalma: Mátyás fia. Eredeti drama 5 flban. 131 lap — finom velinen s szines boritékban kötve, ára: 40 kr p.p. —

(Szalay Antal) saásdi plébánus, több év lefolyása alatt szemtanuja levén azon nyomorteljes állapotnak, mellybe több szülö helyezve levén, nem képesek gyermekeikért a megkivántató iskolapénzt lefizetni, s annál kevesbbé magzataikat a szükséges könyvekkel ellátni: 1240 pftnyi öszveget tön le kegyes alapitványul, azon föltétellel, hogy e tökének kamataiból a tanitási dij a szülék helyett lefizettetvén, a hátramaradt öszveg iskolai könyvek vásárlására fordittassék.

(Vörös Sándor) Magyarból egyik köznemese, a helybeli ügyefogyottaknak kórházul szerzett egy házat 600 vfton, mihez ha hozzá tudjuk

még az ezen intézvényének föntartásaul nem sokára teendö alapitványát is, kegyes költségeskedése haladni fogja a két ezeret.

(K. megye egyik helysége ben) folyó évi junius 15-dikén egy ottani gazdatiszt, közönségesen ismert vad indulatu ember, ki rendesen négy csöre töltött löfegyverrel fegyverzetten szokott az ügyelete alá bizott urbéresekkel dolgoztatni, szénát gyüjtetett. A gyüjtetök között egy kápolnai nyugalmazott katona is, Pópa Vaszalia, egy más rendes urbéres helyett, mint zsoldos dolgozott. Hihetöleg dolgozása nem tetszvén a gazdatisztnek, ez ütleggel serkentette helyesebb munkára, mit bajosan türhetvén a kiérdemült aggvitéz, kéré a tisztet, ne üsse, s ha dolga nem tetszik, különben is mint zsoldost, bocsássa haza. A tiszt ismételt ütlegezéseire emez mindenröl megfeledkezve, elkeseredetten, kezében levö villájával, mint jó kedvében mondani szokta ezen tiszt ur, vagy hármat „ragasztott" reá. Erre birákkal megfogatván a bünös Pópa Vaszalia nyugalmazott vitézt, a tiszt emberietlen szörnyü kinzásait azon kezdette el, hogy egy béressel lábszár-csontjait, azon lábcsontokat, mellyekkel ö a hon oltalmában husz évig fáradozott, összerontatta s egy kézbe kapott villával a hely szinén maga is ütötte. Ekkor bevitette a mlgs udvarba és folytatá szivtelen s hallatlan kinzásait a szegény nyugalmazotton tovább. Beérvén t. i. a mlgs udvar keritésébe, a már is elkinzott és nyomorékitott katonát ujolag verni kezdette agyba föbe, melly mütétel csak is egy pár villa összetörésével végzödött. Ezután kezeit hátra köttetvén, vasba verette, s illy szörnyü állapotban tartotta három keserves hosszu napon át, éhen és szomjan, ugy, hogy ha csak néhány órával érkezik késöbben a járásbeli szelid jellemü sz. biró T. E. ur, épen vasban hal meg a szerencsétlen. Ezen hallatlan kinzások között, erőszak okozta sebeibe a férgek még kinos élte folyama alatt bele esvén, öt nap mulva, a kiérdemült agg vitéz, kinos szenvedések között megszünt élni. És igy azon életet, mellyet az isteni gondviselés a hosszas katonai szolgálat viharai között megoltalmazott, törvények oltalma alatt élö, békés honban, egy minden emberiséget levetkezett gaz tiszt, szentségtelen gyilkos kezekkel oltotta ki. Ezen ember, ölö gyilkos, ámbár gonosz tette hivatalos nyomozás utján is napfényre jött, még e napig sincs befogva. Az összezuzott holt testet f. h. 2-kán viteték ki a mlgs. udvarból, örök nyughelyére alsó Kápolnára. Nyugodjanak a már most örökre nyugalmazott szerencsétlen végetért aggnak tetemei csendes békében! (E. H.)

(Bécsben) a görög egyesültek sz. Borbálakápolnájában folyó hó 22én délelött az ottani tiszteletre méltó 55 éves Paslawsky nevü ösz lelkész s lembergi tiszteletbeli kananok, több rendbeli halálos fejszecsapások által, valószinüleg nemtelen bosszuból, kegyetlenül meggyilkoltatott. A gyilkos eddigelé még nem került napfényre.

(II-ik Fridrik) emlékszobrának leleplezésénél Boroszlóban 25 aggastyán volt jelen, kik a nagy király parancsnoksága alatt harcznokoskodtak a bajor trónörökségi háboruban.

(Déli Franczia országban) az aratás már egészen bevégeztetett, és igen kedvezöleg ütött ki, s ez által a gabona árának minden esetrei alábbszállását reménylik. A kalászok teljesek és nehezek s a mezei gazdák igen megelégültek. — A szölötökék fürtökkel terhelvék, mellyek a folyvást tartó kedvezö idöjárat következtében gyorsan sietnek az éréshez. — Fözelék olly mennyiségben termett, hogy az illetök annak egy részét vagy még kün a földön teszik semmivé, vagy barom-hizlalásul használják, hogy azok piaczi ára tetemesen alá ne csökkenhessen.

(Nordmann) odessai állodalmi tanácsos tudósitása szerint ott a mult nyáron a veszteglöház felé vivö mély utban vastag kagymész-telep (Muschelkalklager) alatt rendkivül gazdag kövület-rétegre találtak. A kövületek özönyhomokban (Diluvial-Sand) fekszenek, s köztök van: hat elefántfaj, egy szarvorru, egy tarajfogu (Lophiodon ma nem élö vastagbörü állat), két tulokfaj, (bos) négy-öt faj szarvas, zerge és juh; továbbá medvék, hyaenák, kutyák, három rendkivüli nagyságu macska vagy menyét, egy ismeretlen kérödzö állat a tulok és szarvas-faj között, sat.

(Páris lakossága) jelenleg 968,960 lélekből áll. Van benne 42,210 ház, 1914 utcza, 133 tér, 20 boulevard, 37 hid, 6 nyivános kert, 35 nyilvános könyvtár, 15 museum, 28 köz szobakut, 37 templom, 25 monostor, 26 kórház, 39 katonalak s 26 szinház.

VIDÉKI HIREK.

Nagyvárad. Julius 20kán. A nagyváradi kir. academiában f. évi julius 15kén mint az iskolai év zárnapján hálaadó Istentisztelet tartatott, melly után a tanári kar, és academiai ifjuság az érdemosztályzatok fölolvasása és meghallgatása végett az academia teremében összegyülvén, t. Neupauer János ur, törvénykari idösb tanár, egyszersmind academiai helyettes aligazgató és elnök, ez acad. ünnepély jelentöségéhez alkalmazott velös tartalmu beszéddel nyitá meg a tanács-ülést, mire az érdemosztályzatok fölolvasása következvén, annak végzetével t. elnök ur ismét az academiai ifjusághoz fordult, és valamint a szorgalmas ifjaknak az iskolai év folytában tanusitott fáradhatlan igyekezetét, jeles erkölcsi viseletét, és vallásosságát — magasztalólag, — ugy a tespedés ölén szunyadó tanonczok hanyagságát megrovólag kiemelé; — elmondá, milly feszült remény s várakozással függ a haza növendékfiai elömenetelén, kikben egykori jóléte s boldogsága szilárd oszlopait ölelhetni véli s ohajtja; — elmondá, miszerint épen a szeretett hazának szent érdeke kivánja, hogy azon ifjak, kik ész s elmetehetségek hiánya miatt a tudományos pályán kitünö eredményeket fölmutatni nem képesek — tehetségeiknek megfelelöbb más pályatért válasszanak; ajánlá különösen a bölcsöjéből csak most emelkedö hazai mü- s gyáripar tág mezejét, hol a munkás kezek hiánya, még olly igen érezhetö, és hol a haza anyagi jólétének olly biztos alapja rejlik; melly után kiemelé azon körülményt is, miszerint a nagyváradi kir. academiában szegény, de jó igyekezetü és viseletü ifjak fölsegéléséről is telhetöleg gondoskodva van, ama több rendbeli jótékony alapitványok által, miket nagylelkü alapitók bőkezüsége e nemes czélra áldozott; ezek sorában különösen megemlité ezen kir. academia volt érdemdús aligazgatója mlgos Fogarasy Mihály ur által nagylelküleg alapitott 60 vftnyi ösztöndijt, mellyről az academiai tanács-ülés korábbi határozat értelmében kijelenté: miszerint ezen ösztöndij a lefolyt iskolai évre a másod évi joghallgatók közöl elnökileg kijelölt 3 ifju u. m. Bösz Hedvig, Underholczer Sámuel, és Szmolen Lörincz közöl, az elsö helyre kijelölt Bösz Hedvignek itéltetvén oda az academiai tanács által, abban a másik kettö, ámbár mind erkölcsi viselét, mind szorgalomra nézve az elsönek mit sem engedö, csak azért nem részesithetnék: minthogy a kérdéses ösztöndij az alapitó szándokához képest évenkint osztatlanul kiadandó; miután azonban a politikai tudományok tanára t. Hoványi Lajos ur a tanulmányi ügy iránt viseltetö nemes buzgalmánál fogva a második helyre kijelölt Underholczer Sámuel számára is érdemjutalmul 30 vftot nagylelküleg ajánlani sziveskedett, a harmadik helyre kijelölt Szmolen Lőrincznek pedig a szegény ifjak pénztárából szinte 30 vftnyi érdemjutalom adatni rendeltetett, — t. elnök ezen három rendbeli ösztöndij, és illetöleg érdemjutalom ünnepélyes átadását kedves kötelességének ismeré; — mellynek megtörténte után czimzett elnök ur a szétoszlandó academiai ifjuságot a fejedelem iránti tántorithatlan hüségre, forró hazaszeretetre, vallásosságra és a nyilvános élet terén, a véleménykülönbség iránt tanusitandó szelid, de hol elvszentség igényli — nem szolgai türelemre — erélyesen inté. Melly után az ifjuságnak a teremböli eltávoztával az elnök ur azon kedvesen meglepö inditványt terjeszté az acad. tanári testület elébe: miszerint az academiai szegény és beteg ifjak ápolására egy academiai kóroda alapitása, csak azon okból is a legmellözhetlenebb szükségek közé tartoznék, minthogy a tapasztalás bizonyitása szerint ezen királyi academiában évenkint nem megvetendö azon szegény ifjak száma, kik betegeskedés esetében, orvost és gyógyszereket — szegénységük miatt nem használhatván — ápolás nélkül sinylödve huzamosb ideig is elvonatnak a tanodába járástól a nélkül, hogy fölgyógyitásuk után betegeskedésüket az acad. szabályok értelmében hiteles orvosi bizonyitvánnyal igazolni képesek lennének. Ezen bajnak pedig legczélszerübben csak az által vétethetik eleje: ha az academiának saját orvossal ellátott külön kórháza leendene, hol a szegényebb sorsu ifjak ingyen orvosi ápolást és gyógyszereket nyernének. Ezen üdvös czél foganositása végett addig is, mig az alapterv kidolgoztathatnék — cz. elnök ur az aláirást maga részéről megnyitván, a tanár urakat is aláirásokra és illetöleg adakozásokra szólitá föl, kik is ez üdvös és emberbaráti czélt teljesen méltányolván, annak létrehozásához tehetségeikhez mért adakozásokkal, teljes készséggel járultak, és annak gyámolitását jövendöre is megigérék, valamint cz. elnök ur is szinte igéré, hogy minden lehetségest elkövetend a végett, miszerint az aláirási iv lapjai, annak élénk köröztetése és más jövedelemforrások lehető kifürkészése és fölhasználása által hovahamarább teljenek. Nem lehet itt elhallgatnunk; miszerint a nagyváradi nemes nevelö intézetnek kormányzója fötisztelendö Berzeviczy András premontrei kanonok ur, az academiai kórodára mihelyt annak létesülendése értésére esett: legott 40 pitot aláirni sziveskedett; melly ritka emberszeretetet tanusitó bőkezüség csak ujabb bizonyitéka a köztiszteletben levö érdemdús férfiu, — minden jó, szép és nemes czélok eszközlését tettlegesen pártoló részvétének, a közjó iránt határt nem ismerö lelkesültségének, és minden magán érdekek fölött magasan álló jellemének. T. V.

KÜLFÖLD.

NBritannia. London, jul. 19. Sir R. Peel sokkal nagyobb jelentöségü férfiu, hogy sem már emlitett „nyilatkozványát" — miként tamworthi választóihoz intézett iratát az angol lapok nevezik — nagyjából ne közöljük. Miután az isméti megválasztás szerencséjeért folyamodott, tehát igy nyilatkozék: „Midön önök engem utójára a parliamentbe megválasztottak, ezen nagy birodalom kormányában a legfelsöbb hivatalt viseltem. Most mint magán-ember szólok önökhöz, örvendve visszanyert szabadságomnak s függetlenségemnek, a nélkül, hogy szándokom vagy ohajtásom lenne, vagy azon tekintélyt, melly a ministeri hivatalhoz tartozik, vagy annak ahoz legalább tartoznia kellene, vagy azon befolyást ismét elnyerni, mit egy nagy politikai párt vezérsége ad. De azért nem kevesbbé táplálom azon ohajtást, hogy azon indokokat, mellyek engem elhatárzának, a rendszabályokat, mellyeket elösegiték, s az igazgatóság átalános politikáját, mellyel összeköttetésben valék, önök elött igazoljam." Sir Robert a kül politikával kezdi. „Hasonlitsák önök össze — mondá — a dolgok állását 1841ben és 1846ban, s itéljenek azután ha ind birodalmunk szilárd állapota megingattatott-e, vagy valjon nem inkább a harczbani dicsö tettek egymásrai halmaza, az erö és szilárdság, mindenek elött pedig Indiábani föhivatalnokaink igazságossága s mérséklete a britt névnek egész keleten tiszteletet vivtak ki s a britt tekintély irányábai szives engedelmességet mozditák elö. Megemlité tovább Angliának az egyesült statusokkali viszonyait, mig késöbb a belpolitikára áttérve, legelöbbször is a vallaskérdéseket kezdé elösorolni. „Én uraim a legnagyobb érdekkel viseltetem minden iránt, mi a statusegyház jólétét illeti. Én érzem ezen érdeket tanai igazságából származott öszinte meggyözödésböl, s azon szilárd hittel, miszerint a statusegyház képes s legföbb egyházi hatóságaink buzgó törekvései által már megkezdé azon pályát, mellyen a vallás vigasztalásának nyujtására, az isteni igazság ismeretének terjesztésére s az emberi törvények tökéletlenségének vallási kötelesség általi kiegészitésére legfontosabb eszközzé válandik. Én minden javaslatnak ellenszegültem, melly az egyesült ország bármilly kerületébeni egyház-jövedelem akármelly részének más mint egyházi czélrai forditását ajánlá, s illy javaslatnak jövöben is ellenszegülök. De az egyház érdekei iránti forró hódolattal, nagyon is megegyezönek találom vezérlö részvétet venni olly rendszabályokban, mellyek az egyházi sine cura-k megszüntetését, a mértékentuli javak elvételét, s a székes- s collegialis egyházak jövedelmeinek mire-forditását, a mennyiben azok ezen intézetekre nézve nélkülözhetök, ezen ország társas s szellemi állapotábani nagy baj részletes orvoslását tüzék ki czélul. Rendszabályaink nehányai az olly sajátlagos állapotban létezö Irhonra nézve élénk ellenmondásra akadának; annál szörnyebbre, mert az nem annyira párt- vagy tisztán politikai okokból, mintsem öszinte lelkiismereti kétségböl eredett. Azonban megvallom uraim! hogy örömteljes megelégedéssel pillantok vissza ama rendszabályoknak általami pártolására. A szellem, melly azokat tollamba s számba adá, Irhonbani római katholikus alattvaló társaink iránti barátságosság és igazságosság szel-

leme vala, — olly szellem, melly, biztosan reménylem, ez országra vonatkozó jövendő törvényhatóságunkat lelkesiteni fogja. Ez nekünk több hatalmas megfontolás által sürgetőleg ajánltatik: történetünk előbbi korszakaiban létező Irhonhozi viszonyainkra való fájdalmas emlék által, mostani szenvedéseinek együtt-érzete s a parancsoló szükségesség által, nem csak saját magunk mint Irhon jóléte érdekében, az ir nép erkölcsi s physicai állapotát emelni. A kérdésben levő rendszabályok következők valának: mi az Irhonbani kegyes ajándokok s hagyományok fölötti törvényt megváltoztatók; mi olly helyzetbe tettük ő felségét, hogy Irhonban uj oktatási collegiumokat állitott s azokat adománnyal is ellátá; mi a maynoothi seminarium adományzását megszaporitottuk. A Maynooth-bill fölötti tanácskozás alkalmával, két kérdés intéztetett hozzám: 1) ha valjon a Maynooth részérei megszaporitott pénzadomány része-e azon rendszernek, melly az Irhonbani kath. papságnak status általi fizettetését czélozza; 2) ha szavam által le akarom-e magam kötelezni, minden illyes nemü jövendő javaslatok ellen nyilatkozni. Az első kérdésre az összes kormány nevében válaszolék. Világosan kimondám, hogy a Maynooth részérei magasabb pénzadomány csak mint egyes s különös rendszabály ajánltatott, távolról sem számitva arra, hogy a római kath. clerusnak fizettetése a status által történjék. A második kérdésrei válaszomban, akkor ugy, mint jelenleg, kizárólagosan magam részéről szólottam. Lényegesen azt mondám, hogy én magam semmire sem akartam kötelezni; hogy illy adományzásnál valójában gyakorlati nehézségeket sejtek, s pedig nem csak az illy rendszabályok elleni kifogások miatt, mellyek Irhon világi s egyházi katholikusai részéről tétetnek, hanem Anglia közvéleményében gyökeredző erős ellenszenv miatt is; — hogy ezen nehézségek megfejtésére semmi tervet sem képeztem, hanem hogy nekem, mint törvényhozónak, az itélet szabadságát egy jövendő illyes nemü rendszabály fölött föntartanom kell. Igaz, sokan azon véleményben vannak, hogy ha mi egy római kath. papnak illő évi fizetést adnánk, a helyett hogy életföntartására vonatkozólag egy szegény egyházi községtől függőnek hagyjuk, mellynek ő nem csak lelki de világi dolgokban is vezetője, ugy neki nagy befolyást engednénk s ekkor egy tisztább vallás terjedését gátolnók. Mások, kik még tovább mennek, lelkiismeretükben megvannak győződve, hogy a status olly férfiak adományzása által, kik az isteni igazságot tagadják s megvetik, a tévedést szentesitik s védelmük alá veszik, a mindenható Isten ellen vétkeznék. Én részemről sem az elsőben, sem a másodikban meg nem egyezem. A mi az első ellenvetést illeti, ugy meggyőződésem szerint, semmi sem vala kevésbbé képes az Irhonbani római kath. vallás befolyását gyengiteni, mint eddigi eljárásunk; mi a czélhoz sem a büntető törvények és elrendelt polgári jogegyenetlenségek által, sem pedig e vallás szolgáitoli tökéletes elidegenités rendszere által közelebb nem jutánk. A mi a második kétséget illeti, meg nem engedhetem, hogy a parliament által engedményezett bizonyos meghatározott öszveg fizettetése olly vallás papjainak, melly nem a statusé, ezen vallás tanainak szentesitésével vagy elfogadásával fölérjen, s ez által a statusegyház alapelveit aláássa. Ha ez eset léteznék, ugy számos önálló korona- s parliamenti actát volnánk kénytelenek megszüntetni. Évről évre, sokszor a nélkül, hogy egyetlen szó emelkedett volna ellene, szavaztuk az Irhonbani presbyter papság pénzadományát, kik között az unitariusi tanok vallói s hirdetői közől sokan léteznek. Mi parliamenti határzat által börtönökben s szegényházakban hivataloskodó római katholikus segéd-lelkészeknek állandó fizetést rendeltünk. Hogy nagyobb nyomatéku s fontosabb gyarmatok békés birhatását magunknak biztositthassuk, legkevésbbé sem késünk Maltaban és Canadában a római katholikus papokat fizetni, sőt a római kath. vallást statusvallásul önhagyjuk. Igaz, lehetnek okok, politikaiak vagy alkotmányosok, mellyek tiltják a Canadában megengedetteket Irhonba is behozni; de lehet-e azt, mi a britt birodalom egy részében állitólag tisztán lelkiismereti s vallási okokkal tiltva van, következetesen e birodalom más részében megszenvedni? Ugy van! én személyemre nézve a kérdéses ügybeni szabad itéletemet nem akarom minden időre lebilincselni.“ Ezek az irat fontosabb helyei. A pénzügyi- s kereskedelmi rendszabályok, nevezetesen a jövedelmi adó s a gabona-törvények eltörlése fölötti bővebb tárgyalások semmi ujat sem nyujtanak. Peel statistikai adatok által kimutatja, hogy az általa behozott vám-alábbszállitmányok minden esetben kedvező hatásúak voltak. Jövőre igéri, hogy a szabad kereskedés pályáján akar haladni s segiteni, hogy az adók egyenlőbben vettessenek ki, és a dolgozó osztály terhei megkönnyittessenek. Mindazonáltal a status és egyház szerkezetét minden demokrata irány ellen védni kivánja.

Franciaország. Páris, jul. 20. A mai „Moniteur“-ben Pasquier kancellár tudatja, hogy Pellapra az itélőszék előtt megjelent s hogy pere jövő pénteken fog megkezdetni. — Girandin Emil 100,000 frankot szánt arra, hogy uj megvesztegetési okiratokat szerezzen, s — mint mondják — már sikerült is bizonyos okiratok birtokába jutnia, hogy 1,500 lyon-avignoni vaspálya részvény illy czélokra fordittatott. Egy uj röpirat: „A napi botrányok“ nagy figyelmet gerjeszt annál inkább, mivel — mint a „Commerce“ meséli, Duchatel gróf az első hirdetés után mindjárt a kiadókhoz küldött s öket törvényes nyomozással fenyegetve, a röpirat elnyomását parancsolá, melly parancsnak azonban a kiadók nem engedelmeskedtek. Mint állitják, az ellenzék az emlitett Algirbani aknaengedményekre vonatkozólag, fölhivást szándékozik a ministeriumhoz intézni.

A „Journal des Debats“ is szót emel egyszer a pairitélőszék előtt folyt per fölött, s csak azért, hogy előbbi hallgatását igazolja. „De miként is szólhatnánk a nélkül, hogy bizonyos tekinteteket ne sértsünk, mellyekkel a legmegérdemlettebb szerencsének is tartozunk? De miként is bátorkodhatnánk a pairitélőszék itéletét illetlen kritika ellen védeni, a nélkül, hogy a tanácskozásokat s vitákat ujra meg ne kezdjük, hogy minden elitélt bünének sulyát megitélhessük, s a nélkül, hogy az itélőszék indokai után, az itélet alkalmazásánál, mellyet a büntetőtörvények szerint végbevinni kényszeritve hivé magát, kutatgassunk? Ez részünkről annyit tenne, mint birákul tolni föl magunkat, a kimondott itélet után, midőn minden nemes szivben csak egy mély sajnálatnak kell léteznie azokért, kiket az igazság sujtó keze egész szigorában ért, s olly magas állásról letaszita. Mi e gyülöletes szerepet nem akarjuk elvállalni. Az igazság kielégittetett s az egész társaság elégtételt nyert, mihez joga is vala. A bün, ugymondván — a büntetésben eltünik; nem marad más emlékünk, mint az egyik hadiszolgálatai s becsületes sebei, s a másik értelmi tehetsége s jeles tulajdonai! Mi nem akarjuk kutatni, hogy ki jöve először e megvesztegetés szerencsétlen eszméjére. Másoknak engedjük szenvedélyeik sugalata szerint e sajnálatra méltó pert kizsákmányolni. Kisértse e kisszerü szenvedélyek s féltékeny versenytársak tábora, mit ellenzéknek nevezznek, a felelősséget egy személyes bünért, olly bünért, melly csak azokat mocskitja be, kik azt elköveték, a ministeriumra háritani; mi illy alacsony szószaporitással az időt nem vesztegetjük. Csak azt kivánjuk megjegyezni, hogy az elitéltek között van ugyan egy oct. 29kei hajdani minister (Teste); de van a márt. 1öi Thiers-féle cabinetből is (Cubiéres) egy hajdani minister.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A kisdedovó int. Magy. O. terj. egyesület.
(Folyt.)

Az 184²⁄₃-dik évi jelentés szerint a kisdedek száma már 140-re növekedett, s az orvosi jelentés szerint ezen egész év alatt is ismét csak kettőt ragadott el a halál.

A részvényesek sorában látható a fiumei kormányzó ur ő mlga 40 pftnyi, s a kormányzóné 100 pftnyi éventes segedelemmel. Ennyi részvét mellett nem csoda, ha az ez évi jövedelem már 5979 pft 38 krra rugott, s az intézetnek 4000 pftja helyeztetett ki kamatra.

A harmadik vagyis 184³⁄₄-dik évben a gyermekszám 160-ra emelkedvén, elérte azon fokot, mellynél többet fölvenni nem lehete, és e szám változatlanul maradt a következő 184⁴⁄₅-dik évben is, midőn az intézet orvosának jelentéséből örömmel értesült a közönség, hogy ez évben halál által egy kisdedet sem veszte az intézet. Ez utóbbi évben a kamatozó pénzalap is már 5000 pftra szaporodott.

Ezen kedvező viszonyok közt 184⁵⁄₆-dik évben annyi javitás tétetek az intézet körül, hogy ez évet valóban időszaknak nevezhetni ez intézet történetében. A helyett, hogy a polgárság buzgalma hült volna, inkább tetemesen nevekedett elannyira, hogy az ez évi jövedelemből lehuzván a szükséges kiadások öszvegét, ujra ismét 500 pftot lehete tőkésiteni, s még ezenfölül 777 pft 44 kr maradt a jövő évre a pénztárban. Azonban ez év nem volt kedvező a kisdedek egészségére, közülök számosan voltak görvélyesek, 61-en voltak gyógyitás alatt, de csak 4-en haltak el.

Az intézet belszerkezetében történt javitások leginkább a m. kormányzóné Kiss-Csapó Ida asszonyság kitartó buzgalmának tulajdonittatnak. A kisdedek fölvételére nézve elhatároztatott, hogy a szülék hiteles bizonyitvánnyal igazolják szegénységöket, s a himlőnek kisdedeikbe lett beoltását. Kimerítő, részletesb utasitás adatott az intézetrei fölügyeletet elvállalt asszonyságoknak. Elhatároztatott egy nagyobb, legalább 300 kisded elfogadására alkalmas épületnek fölállitása, mellyre nyomban 767 pft jött össze önkénytes adományból, a fökapitányi hivatal pedig 2000 pfrttal járult ezen vállalat létesitéséhez.

Az ez évi bevételek rovatai közt két nevezetes tétel fordul elő, egyik az uj évi kölcsönös tisztelgések megváltásából bejött 332 ft 20 kr, másik egy szini előadásnak 403 ft 12 krnyi jövedelme.

Ujabb szabályok alkottattak ekkor a kisdedekre és szüleikre nézve a részben is, hogy ha valamelly gyermekbetegség, vagy más fontos ok nélkül 3 nap egymás után kimarad, az intézetből kizáratik, s csak a szülék ujabb folyamodására vétethetik vissza. Fölhozatik az angol illynemü intézeteknél divatozó azon szigoruság, minélfogva ott az oknélküli, csak egyszeri kimaradásért is a kisded azonnal megfosztatik az intézetbe járhatás jóvoltától. És végre meghagyatik a szüléknek, hogy kisdedeiket sem az intézetbe menni, sem onnan haza térni magokban, kiséret nélkül ne engedjék.

Az 184⁶⁄₇-dik évről szóló jelentésben ismét egy nevezetes tétel fordul elő a bevételi rovatok közt, t. i. 500 pft, mellyet egy helybeli polgárnő Smith Matild asszonyság hagyományozott végrendeletében ez intézetnek.

De legörvendeztetőbb része a jelentésnek az, hogy az intézetnek csak a mult évben épittetni kezdett saját épülete f. évi május 30kán felséges királyunk születésnapján vala megnyitandó. *)

Ámbár ezen itt leirt intézet, belszerkezetének némelly részére nézve különbözik a hazánkban eddigelő létesitett kisdedovó intézetektől, a mennyiben amott a kisdedek a szellemi s testi veszélyektőli megovatásukon fölül még némi anyagi javadalmakban u. m. étkezésben és ruháztatásben is részesülnek, azonban a kitüzött főczél itt is az, mi többi intézeteinknél, t. i. a kisdedovás, és azért örömmel fogadá egyesületünk választmánya az ezen intézet igazgatósága által ide átküldött ezen ismertetést. (Vége köv.)

*) A kitüzött időben megnyittatott.

Csödök.

26291. Komárom város tanácsának fölirása szerint özvegy Geltner Anna divatárusnő hitelezői csődületének határnapja folyó évi september 1. 2. és 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Sárkány Ferencz városi kapitány, perügyelővé pedig Rovács Ferencz főügyész neveztetvén, ugyanez kihirdettetik. Kelt junius 22kén 1847.

28767. Pest város tanácsának fölirása szerint Jankovits I. G. hitelezői csődületének határnapja folyó évi aug. 16kára tüzetvén ki, tömeggondnokká Collin Lajos, perügyelővé pedig Schachtner Antal hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 6kán 1847.

28768. Pest város tanácsának fölirása szerint Leitner Lipót hitelezői csődületének határnapja folyó évi augustus 10dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kralovánszky György, perügyelővé pedig Mihalik Imre hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 6kán 1847.

27944. Hevesmegye törvényszékének jelentése szerint Eger város tanácsa Mátyásy István ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi augustus 26dika tüzetett ki határnapul, és tömeggondnokká Joseffi György városi tanácsnok, perügyelővé pedig Péter Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 6kán 1847.

27945. Hevesmegye törvényszékének jelentése szerint Eger város tanácsa által Lichtner Sámuel hitelezői csődületének határnapjaul folyó évi augustus 26dika tüzetvén ki, tömeggondnokká Pók István városi tanácsnok, perügyelővé pedig Rakovszky András hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 26dikán 1847.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Pest julius 27én (pesti mérő.)
A hajókon és raktárakban.
450-460 ——360 245-250 ——— 133-140 235-240
(Apiaczon.)
400-440 350-360 220-250 160-170 130-140 ———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 26án. Statuskötelezvények: 5 petes 106⁷⁄₈; 4 petes 96³⁄₄; 3 petes 69; 2½ petes 55. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 778; 1839ki (250 pfrt); 305⁷⁄₈ — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98⁷⁄₈; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 62; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 627; bécsi bank-részvény 1601½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 122³⁄₄; éjszaki vaspálya-részvény 169¼; majlandi 109¾; windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

532. szám 1847. Kedd aug. 3.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Nyugalmazások. — Zsidóügy. — A magyar academia és az örökváltság. — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Gyöngyösről.)

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Francziaország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részv. árkelete. Lotteriahuzások.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Ernst Lipótot, a nmlgu m. kir. udv. kincstár lajstromozóját, saját kérelmére, évi fizetésének teljes járandósága mellett nyugalmazni, s egyszersmind hosszu évek során át, hü, buzgó és pontos hivatalnokoskodásáért legmagasb megelégedését kinyilatkoztatni kegyelmesen méltóztatott.

Duzy Szilárd drenkovai harminczadhivatali áruvizsgáló nyugalomba helyeztetett.

Zsidóügy.

II.

(K.F.)Mondottuk,hogy a zsidók által megszokott üzérkedés veszedelmes volt hajdan is a statusokra nézve, mint vészthozó az, jelenben is; — szóljanak itt a tények, s ha azokkal megismerkedünk, könnyü leend a megrögzött bajnak okait is kifürkészni.

Hallam ismeretes angol iró,s a középkor történeteinek egyik föbuvárja jegyzé föl hiteles kutfőkből, mikép a zsidók már a VI-ik században uzoráskodásaik miatt Francziaországban gyülöletet vontak magukra; szép Fülöp idejében pedig (1311) a belső kereskedés nagy része, mint a pénzzeli üzérkedés, zsidó kezekben volt, tiz — husz procent kamatot vettek, ámbár az egyházi törvények azt véteknek nyilatkoztaták ki. Langvedociában szerzett földbirtokaikat másokkal dolgoztatták; a tolosai gróf pártfogása alatt polgári hivatalokat is viseltek, s mindezen pártoltatások mellett előbbi szokásaikkal föl nem hagytak. VI. Károly kénytelen volt a közpanaszra végkép kitiltani őket az országból, hova többé letelepedni sem engedé őket. Már korábban, szent Lajos látván, mikép keresztény alattvalói a zsidóknak való tartozás miatt végromlásnak indulnak, olly rendeletet bocsátott ki, melly tartozásaiknak ⅓ lefizetésétől fölmenté őket. Spanyolországban még nagyobb hatalmat s tekintetet vívtak ki maguknak; a két castiliai király XI Alonzo és a kegyetlen Péter meg is utáltattak a zsidók részére tett nagy kedvezésekért, kik kincstári hivatalokra s ministerségre is alkalmazák őket. Tudjuk, hogy itt is dicsőségüknek vége lett 1492ben, mikor Ferdinand és Isabella által tömegestől kiküszöböltettek, pedig egyik főnökük Abrabanel a királyi udvarban nagy befolyásu volt, de visszaélve szerencséjével, a szegénynyeket nyuzta, kiket uzoráival koldus botra juttatott „ils disent—irja Bayle — (t. i. az egykoru iró) qu'il se fourra â la cour de Ferdinand parlemoien de la banque qu'il faisoit dans le roiaume de Castille, qu'il amassa de grands trésors, en se servant adroitement de tous les artifices de sa Nation; qu'il tyrannisoit les pauvres, que ses usures rongeoient tout“ kevélyek is voltak az igy pártfogolt zsidók, s nem tudtak a szerencsében mértéket tartani. Agobard, a lyoni érsek, panaszkodott is a papság nevében kegyes Lajosnak a zsidók szemtelenségeiről, kik merészkedtek „irreverenter praedicare christianis, quid potius tenendum esset ac credendum, blasphemantes coram eis salvatorem nostrum.“ Másik oka a clerus neheztelésének az volt, hogy a zsidók rabszolgákkal kereskedtek, azokat a spanyol-araboknak eladták. Ha illy rabszolgák templomba vehették magukat s megkeresztelkedtek, akkor a törvény szerint 12 solidussal megválthaták magukat zsidó uraiktól zsinati végzésnél fogva; a zsidók ezért panaszkodtak a császárnak, ki rendelést tett, hogy a zsidó ur engedelme nélkül a rabszolga meg ne válthassa magát, és e már a papság szemében méltán praeceptum impium volt. — Ezeket azért hoztuk föl, hogy kitessék, mikép a zsidóknak hajdan is voltak hatalmas pártfogóik, mire több adatot is hozhatnánk föl a 13, 14 századból, hogy üldöztetésök saját visszaéléseiknek következményei voltak. Schafarik kimutatá azt is, hogy saracen földre is kereskedtek rabokkal, ámbár Honorius megtiltá már nekik, hogy keresztény rabszolgákat maguknál nem tarthatnak, de hiszen már a latin költő megéneklé, hogy ők más vallásuakkal mit sem gondolnak, önként rajtok, ha nyormorkodnak is, nem segitnek.

„Tradidit arcano quaecunque volumine Moses
Non monstrare vias eaedem nisi sacra Colenti
Quaesitos ad fontes solos deducere vespas.“

Ez utósót ugyan nem találni Mózes könyveiben, de Majmonides, a bölcs, a humanus iró nyilván vallja, hogy ha bálványt tisztelő vizbe esnék, a zsidó nem tartozik öt a haláltól megmenteni (lásd Basnaye histoire de Juifs. l. VI. c. 28.) Az embervásárt ugyan keresztények is folytatták, de azokat az anyaszentegyház, mihelyt panasz jött, tüstént megtiltá, mint XII. Innocens 1246. oct. 1jén kelt körlevele s kemény parancsa tanusítja; a zsidó rabbiknak illy tiltakozás eszökbe sem jött, s ez lényeges különbség a fönforgó esetben.

Pénz-nyirbálásaikról, mit a zsidók szóvivői sem tagadnak — nevezetes esetet hoz föl Hallam I. Eduard angol király idejéből, melly szerint a zsidók által meghamisított pénz-sokaság miatt az élelmi áruczikkek hirtelen magasra szökkentek, a külföldi kereskedők pedig nyomába jövén a felényi értékü hamis pénz-kezelésnek, darab ideig minden kereskedelmi összeköttetést Angliával megszüntettek. A zsidók — irja továbbá Hallam — minden nyomatás mellett is, mellyet itt ott kiállani kénytelenek voltak, meg tudtak gazdagodni; volt idő — ugymond — mikor Fülöp idejében a XIVdik században Párisnak felét birták már, s ez a király elüzé őket, de oda ismét visszalopództak, mig később VIdik Károly alatt végkép számüzettek. A tényt egykoru iróból meríté Hallam, s bizvást mondhatjuk, hogy Pesten nem fog máskép menni a dolog, ha nekik házak fölvásárlására szabad engedelem adatik; a mi a XIVdik században megtörtént, az a XIXben is könnyen megtörténhetik, kivált ha bőkezüek leszünk az engedményezésekben, mielőtt a zsidó-ügyet elrendeztük volna.

Ausztriában, különösen Albrecht király idejében (1291—1308) a zsidók nagy pártfogást s oltalmat nyertek, mit ők Lichnowsky herczeg szerint, ki a habsburgi-ház historiáját megirta, módon tul is használni tudtak üzérkedéseik szerencsés folytatására, hallatlan uzsorákkal terhelék a városok lakosait, s még nagyobb kegyetlenséggel csikarták majd föl a kiadott tőkéket s azoknak kamatait, miért a városok egymás után lázadtak föl ellenük, s Albrecht halála után is sokáig forrongtak. Schlager is (Wiener Skitzen aus dem Mittelalter Wien 1835—1842.) több oklevelekkel szolgál bécsi üzérkedéseik káros volta fölött a közép időszakból, mellyek tanuságul szolgálhatnak jövendőre is.

A XVI. század elején Némethonban is panaszkodott a svábkerületi nemesség I. Ferdinándnak, miképp jobbágyaik zsirját a zsidók alattomos utakon kiszívják, s tehetetlenné válnak az uri és országszolgálatokra; a panasz helyesnek találtatván, 1559ben kelt császári parancsnál fogva megtiltatott a zsidóknak a földesurak tudta s engedelme nélkül uzsorás egyezkedésekre lépni a jobbágyokkal husz márk arany büntetés s az előlegezések elvesztése mellett.

Csehországban Prága lett főfészke a zsidó üzleteknek s ámbár ez országban is sárgaruha főttal s hegyesszarvu kalappal kellett magukat az öltözetben kitüntetni, az ország pénzét mégis korán saját zsebükbe szivárogtatták. Wirbirge a morvai márkgróf Konrád neje 1091ben már igy szólt Wratislav sógorához, Csehország királyához, mint Cosmas följegyzé: „nusquam melius ditaberis, nec amplius magnificaberis, quam in suburburio Pragensi et vico Visegradensi, ibi judaei auro et argento plenissimi.“

Hazánkban is hason életmódot folytattak a zsidók mint más országokban, már az 1222ki art. 24. 1231. art. 31. tiltják közhivatalra alkalmazásukat, mellyekkel saját hasznukra visszaéltek; korábban Kálmán megtiltá, hogy keresztény rabokat ne vásároljanak, azokkal ne kereskedjenek. Nagy Lajos alatt kiüzettek, de később ismét visszaszállongottak, s elébbi életmódjukat folytatták, azaz uszoráskodtak, mint a Wagner által idézett 1503dik évi oklevél tanusitja, hol a judaeorum usurae két izben is előjö, melly a nemes Cseh családot megbuktatta. Szent László már kemény törvényeket hozott a zsidók uzoráskodása ellen, de azok mit sem használtak, mert a panaszok ellenük soha azután is meg nem szüntek, miért is 1655ben „jurium regni incapaces, infideles et nulla conscientia praediti“ szókkal bélyegeztetnek meg a törvényben. Szóvivőik keménységgel vádolják a régi magyar törvényhozást a zsidók irányában, nem gondolván meg, hogy az szükséges óvszer volt egy olly népfaj ellen, melly első kiléptekor Ázsiából Europába, már igen mélyen lesülyedt volt, azóta is a világi Messiásra várakozva, egyedül a Mammonnak él, maga magát többé regeneralni nem tudja; tehát a keresztény országok föladatává vált őket az elsülyedésből valahogy kiemelni: hogy egykor hasznosabb polgárokká váljanak, mint a millyenek jelenben.

A magyar academia s az örökváltság.

Idő érlel mindent czélra. A magyar academia is, hazánk egyik legdiszesb s leghasznosb intézete, lehetőleg kiküzdé már magának azon szerkezetet, hogy hivatása sokoldalu mezején gyakorlati alakban érintkezhessék a nemzet szükségeivel, a kor eszméivel, s a tudomány napi kérdéseivel. Lényegesen elősegité ezt a tudományos szakok rendezése, s ezeknek rendszeres munkálata. Igy f. é. május 17-én az academia törvénytudományi szakosztályában értekezés olvastatott föl az örökváltság legegyszerübb módjáról államgazdasági tekintetben, távol minden politikai czélzástól, mint tudós szerzője, a közhasznu munkásságáról ismeretes hazánkfia Zsoldos Ignácz v. f. t. ü. ur nyiltan kijelenté, csupán álladalomgazdászati tekintetből. Szives köszönetet mondunk a tisztelt academiának, melly kebelét illy életkérdések megvitatásának megnyitá, s köszönetet a jeles értekező urnak, hogy a haza nevezetesb ügyeivel foglalkozó becses figyelmét az urbériség ügyére is kiterjeszteni, s jobbjainknak e nagy fontosságu tárgy fölött kimondott nézeteit egy uj egészséges eszmével gyarapítani szives volt. Óvakodunk itéletet mondani, de kötelességünknek ismerjük magát az értekezést az ügy érdekében közrebocsátani, bizton reménylvén, hogy azt tisztelt olvasóink, e kérdés irányában közösen érdekelve, örömmel fogadandják.

A kérdés: „mellyik volna amaz ut és mód, mellyen — a szerző igénytelen nézetei szerint — az adózóknak földesuraik iránti tartozásuk örökre megváltása legegyszerübben, tehát e szerint legczélravezetőbben eszközölhető? — S e kérdés imigy föltevéséből, folytatá beszédét Zsoldosunk, már látni méltóztatik, t. társaság! hogy én még annak fejtegetésébe sem kivánok ez uttal bocsátkozni: jó, hasznos, söt szükséges-e a közállodalomra nézve, hogy az urbéri munkák természetbeni kiszolgálása és a földesuri járandóságnak ugyszólván az ipar büntetésével, mégis a földesur biztositása nélkül, söt rövidségére való kiszolgáltatása, megszüntettessék; s mind az adó, mind a vevő, vagyis szerződő feleket emberileg mondva örökre, biztositólag megváltassék? E tárgyról kimeritőleg szólni annyi volna, mint egy külön nagy munkát irni. Én erre nézve megelégszem azon meggyőződésem kijelentésével, hogy valamint távolról sem természetelleni, vagy épen igazságtalan, hogy az adózó a földesurtól kapott föld haszonvételeért annak, ha már ugy szerződtek, vagy olly országos rendelkezés mellett vette át a földet urától, természetiben tegye a megál-

lapitott haszonbéri munkát, sőt e kezelési módot a gazdálkodás gyermekkorában jónak, szükségesnek, s lehet ország, mellyben annak idején mindkét félre leghasznosabbnak, majdnem egyedül kivihetőnek merem állitani: ugy mind ott, és mihelyt, hol és a mikor a gazdászat már maga lábán járhat, és jár is, minél előbb egy szabadabb, egyszersmind igazságos, vagyis megváltási rendszerrel hogy fölcsereltessék, mind az állodalom, mind a szerződő felek, tehát a közjó tekintetéből is ohajtandónak tartom.

E megváltás több uton s móddal eszközölhető.

Váltságról beszélvén, a megfosztás (spoliatio) azon neméről, melly szerint az urbéri tartozások egyszerűn töröltetnének el, szó sem lehet. Ezek olly tulajdon, mint bármi más; s a tulajdon szentségénél nem szentebb maga a törvényhozás sem. S ha törvény támadja azt meg, ki oltalmazza? Épen ugy, mint a hallgató rendszer baráti az öröktől követelvén a rabok közti síri csend föntartását, (?!?) ha ezek magok háborítják azt meg, ki tartja fön? S erre vonatkozólag kérdi a lelkes Julius: „Quis custodiet ipsos custodes“?

Az örökváltság, mondám, több uton eszközölhető, u. m.

1) szabad egyezkedésileg; midőn t. i. mindkét fél teljes szabadságban határozza meg a megváltandó térek helyettesét, vagyis a váltságbért. Hogy itt a feleket teljes szabadságban, ugyszólván magokra kell hagyni: magából a szabadság eszméjéből olly annyira foly, hogy a kelletén tuli gyámkodás a szabadságot, tehát épen azt, a mi ez uton czéloztatik, csirájában fojtaná el. Ha valahol, a Colbertnek mondott „Laissez nous faire“ itt van helyén: önkényt értetvén, hogy az állodalom legfőbb fölügyelési joga, valamint sehonnan, mi kebelében történik, ugy ebből sem zárathatik ki. De e mellett a megváltás e módjáról e helyen többet szólni fölöslegesnek tartom; hisz minden mondhatók csak oda mennének ki, hogy, „a mint a feleknek szerződni tetszik, e szerződés is csak ugy, mint más önkénytes szerződések, az ő általok kikötendő, s elfogadott bármi föltételek alatt, és nem máskép, köttethetik.“ Volenti non fit iniuria.

2) Eszközölhető az urbéri örökváltság ugy, ha hogy a váltságbér köztörvényhatóságilag megállapittatván, ehez való alkalmazkodásra mind a két fél törvényesen köteleztetik. És ha a teljesítendő föltételeknek, álljanak azok bizonyos pénzöszvegből, természetiben kiszolgáltatandó termesztményből, vagy bármi más haszonbérből, a magát megváltó fél saját erejéből eleget tenni azonnal képes, minden további nehézség megszünvén, ismét fölösleges volna e módról hosszabban értekezni. — Ám tegyen ő eleget törvény szerinti tartozásának, mikép például itt nem ugyan a jogok, de csak a cselekmény hasonlatosságát értvén, a zálogtulajdonos is a zálogvagyont csak ugy veheti vissza, ha a rajta fekvő terhet törvényszerűn átvállalja, s érte eleget tesz.

Ha azonban a váltságbért az illető fél saját erejéből letenni, legalább rögtön és azonnal, képes nem volna, ennek elérésére, miután t. i. magát a czélt, u. m. az örökváltságot a közjóra nézve üdvösnek elismerte: az állodalom segédkezet szokott nyujtani. — S ez a leggyakoribb eset, természetesen már csak azért is, mert a hol erre a magántehetség is elég: ott, mihelyt tiltó törvény nincsen, más egyéb rendelkezés már szükségtelen csak annyiból is, mivel bármelly polgárt akarata ellenére boldogitni, vagy mint egy helyen csak nem rég mondatott „agyon boldogitni“ az állodalomnak joga sincsen.

Az állodalomnak az örökváltság eszközlésérei segédkéz nyujtása közvetlen, vagy közvetett szokott lenni.

Ugyanis több statusok ezen megváltásnak a közhaza tekintetébeni jótékonyságáról annyira meg voltak és vannak győződve, hogy a megváltás eszközlésére sok helyt maga az állodalom lépett föl közvetitőül, közbenjáróul, sőt ugyszólván expromissor vagyis készfizetőül. Ott hát a földesurak teljes kármentesitése, egyszersmind a jobbágyság jobb karba tétele az örökváltság utján egyenesen a státus által eszközöltetik ugy, hogy az urbéri járandóság megszünteért a földesurnak fizetendő kárpótlási öszveget az egész állodalom fizeti le, a megváltottak irányában a váltságbér mikép leendő meg- és visszafizetésére nézve, mint az adós tartozását kielégitő kezes, hitelezőkép azután ő rendelkezvén akár az egész váltságöszveg, akár annak csak egy részbeni visszakövetelésével. E mód vétetett — s pedig jó sikerrel — több, kivált német státusokban gyakorlatba, mellyeket, hogy tisztán az elmélet mezején maradjak, e helyen ezuttal megnevezni sem tartom czélomhoz tartozónak. Annál kevésbé fogok pedig e módnál tovább tartózkodni, mivelhogy jelen eszmecsere tárgyaul általam az örökváltság legegyszerűbb módja tüzetett ki. Már pedig ha szintén hódolok is ama most említettem igazságos mód czélszerüségének; de hogy annál a complicált módnál természetesb, egyszerűbb ne legyen: azon szabadjon kételkedni.

Továbbá az örökváltság eszközlése közvetett módjának tartatik, ha mikor az állodalom nem hagyja meg egyenes adósoknak a magokat megváltókat uraik irányában, de nehogy ezeknek, hanem inkább más harmadiknak legyenek adósai, hitelintézetet állit, mellyből veendő kölcsönnel földesuri tartozásaikat leróhassák; s már erre nézve őket amaz intézetekhez csak utasítja, de nem kényszeriti. — Ámde ha e módszert közelebbről vizsgáljuk, átlátni fogjuk, hogy a mennyiben a fő viszony u. m. az, melly a kölcsönvevő és adó között van, önkényti: legelől említettem szabad egyezkedési módhoz egyik árnyéklatkép ez is sorolható. E mellett pedig hosszabb időbe telő, mesterséges föl- és leszámitásokat kivánó, egy szóval ez is szintén complicált levén, ha igaz, min én nem kételkedem, hogy ennél rövidebb, egyszerűbb, természetesb, ennyiben tehát czélszerűbb módja is van az örökváltságnak, lássuk már most azt, mi, és miből álló? — És ez az én csekély véleményem szerint:

„A tartozásoknak megfelelő urbéri birtokrésznek természetiben kihasitása, s a földesur birtokába, bármikor kiváltható, de a teljes kiváltásig megtartható zálogkép átadása.“ Vagyis körülményesben mondva:

Nemcsak kerület-, de helyenkint is határoztassék meg köztörvényhatóságilag: miből álljon azon mennyiség, melly az urbéri járandóságnak, épen a helytt, megfelel? p. o, nyolczad, kilenczed, vagy tized. Ez tudatván, mondassék ki, hogy az adózó kezein levő urbéri összes birtoknak, ennek u. m. a járandóságnak megfelelő része, tehát az egésznek például egy kilenczede, ama járandóság biztositási tőkealapja.

Ennekutána számittassék föl, a mennyiben netalán szerződés utján a felek önkényt meg nem határoznák, mert azon esetben ez lenne a sinórmérték; számittassék mondám törvényhatóságilag föl ama tiszta jövedelem, melly azon urbéri járandóság biztositásaul kihasitandó birtokrészből évenkint bejöhet. E fölszámitás kétségkivül igen fontos, de nemcsak épen e fontossága tekintetéből, mellynél fogva tehát ez maga is egészen külön értekezés tárgyaul szolgálhat, de mert jelenleg concret dolgokra kibocsátkozni nem szándékom, többet róla ezuttal nem érintek, mint azon magában is értendő megjegyzést teszem iránta, hogy annak természetesen több évekről diametrális számvetésen kell alapulni. És ezen átméreti tiszta jövedelem kamatul tekintetvén, ennek az országban divatozó, vagy törvényszerü kamatláb szerint megfelelő tőke legyen a váltságsumma. — Ha ez az illető egyesek vagy község által, a biztositási birtokra értve, mindig egészen, azonnal letétetik: az örökváltság befejezve, consummálva van, s az adózó egyed vagy község megtartja ennek megfelelő birtokrészét. Ha pedig annak letételére nem képes: ezen biztositási birtokrész természetiben, de zálogkép átadatik a földesurnak. És ez által az örökváltság a többi részre nézve ismét befejeztetett. És e biztositási birtokrész a földesurnál marad mindaddig, mig az illető adózó (ismét egyed vagy község) azon summát, mellynek biztositására ama földrész a földesurnak átadatott, ha tetszik, részletenkint is, de minden esetre az utósó fillérig le nem fizeti. S valamint ez ideig a földesurnak kétségtelen sajátja, ugy a megfelelő öszveg vagyis a váltságbér teljes letétele esetére mint más zálog, tehát a szükséges vagy hasznos javitásoknak is, mindazáltal minden érintkezés kizárásával, becsára megtéritése mellett, azonnal, és minden hosszas perlekedés nélkül rövid uton is az illető adózónak visszaés kiadandó. A ki- s illetőleg visszaváltás ideje meghatározva még elidősülés által se legyen.

És e szerint bárhol is az örökváltság hosszas halasztás nélkül létesithető, tehát az állodalom az urbéri viszonyok méltányos kiegyenlitése, illetőleg megszüntetése által boldogitható. Boldogittatnék igy a földesur, mert sok tekintetben kellemetlen állása nyiltabbá, szabadabbá, lehet mondani, uriabbá válnék; a váltságra nézve pedig ugyszólván kézi zálog-nyeréssel a lehető legnagyobb biztosságot nyerné, és szinte arról is, hogy netaláni javitása is megtéritteik, biztosittatván, földmivelési tekintetben sem szenvedne. Ámde ezen fölül, mi nagy figyelmet érdemel, még a jobbágyság is megnyugtattatnék, mert a járandóságot letenni azonnal, sőt bár mikor is szabadságában állván, földe elvételét ideigleninek, s nem „agyon boldogitásnak“ tekintendi. És e kihasitás a közösből is együtt és egy tagban megtörténhetik akár volt már valahol urbéri rendezés, akár nem. Ha volt, annál jobb, mert a kihasitandó biztositási alapföld mindenütt és minden egyesre nézve, annál könnyebben kimutatható. Ha még nem volt, kivált nagyobb térségü határokban, tán még az adózók rövidsége nélkül is egy tagban s együtt kihasitható szintugy, mint a határ szüke ugy hozván magával, a rendezés már ezen tekintetnek is figyelembe vételével eshetik meg. És ha e földbirtok szétszórva leend: eggyel több ok a kibocsátásra; ha pedig együtt a többivel: annál előbb ki fog váltatni. S ha ezek mind illő lajstromba vezetvék, ime a földkönyvnek, melly nélkül pedig hitel csak álomban lehet, egy uj rovata; s illy besorozott földekre mellyik hitelintézet ne kölcsönözne? önként értetvén, hogy ott is, hol a közteherviselés órája még nem ütött, s addig mig az el nem jöne, illyes földbirtok, bárki által birassék: az adó alapjától el nem vonathatik.

És ezek a fölvett tárgyról olly röviden és egyszerüen, mint maga az eszme, előadott igénytelen nézeteim. Az urbéri birtok természetbeni kihasitása épen nem uj gondolat; ezt vette föl, legyen szabad ennyiben az uj alkalmazás terére már mintegy kényszeritve átmennem, ezt vette föl, mondom, egyebeken kivül a legközelebb Galiczia számára kiadott legfelsőbb rendelet; ezt pendité meg honunk, ha jól emlékezem, 1840-diki országgyülésén Pestmegye egyik követe is. Csak az általam érintett biztositási zálogba adatás eszméje az, mellyet emlékezetemre sem nem olvastam, sem nem hallottam. S ha ez is már más helyen is előfordult volna, mit kétségbe nem vonok, azon esetre is legyen hát elég annyit nyilvánitni, hogy én az örökváltság e módját tartom legegyszerűbbnek, s legkivihetőbbnek, tehát legczélszerűbbnek.“ (M. G.)

Vegyes ujdonságok.

*** (Jelenleg) igen heves vita uralkodik Pesten a húsárusok és fűszerkereskedők közt, mellynek igen fontos oka az, hogy az utóbbiak 10 krral olcsóbban árulják a zsir fontját az előbbieknél... Három nevezetes tényező van e perben: 1) egy százezret meghaladó lakosság, melly a kövér ételt szereti; 2) néhány becsületes fűszerárus, kik kevesebb nyereséggel is megelégesznek, csakhogy zsirt csepegtethessenek a szegény ember ételébe; 3) néhány piaczi uzsorát üző húsárus, kik midőn azt vitatják, hogy olcsó húsnak híg a leve, egyszersmind azt akarják, hogy minden zsír csak az ő mécsökben világítson, s kik ámbár nyilván azt vallják, hogy a zsirnak egyedül az ő kezükön szabad keresztül menni, még sem vonakodnak, ha kell, megkenni az idegen kezeket is... E zsíros perben minden esetre nevezetes s méltó hogy följegyeztessék az utókor számára, miszerint három illy tényező mellett e dolog fölött még pörlekedni is lehet a 19dik században!

(Jó előre) figyelmeztetjük az olvasó közönséget azon nagy részben sületlen, de minden tekintetben helytelen, azonban mégis igen elmés élczékre, mellyeket a fővárosi ujdonságirók a természetvizsgáló társulat ellen szélnek eresztenek, azon fontos okból, mivel a társulat tagjai, elmélkedéseik mellett, egyszersmind esznek is. Valóban szörnyü hiba ez az evés-ivás! s némelly ember, ha látja, hogy valamelly társulat egyéb ülései közt rakott asztalhoz is ül, olly görbe szájat csinál, mintha minden falatot irigyelne töle. Kérjük tehát jó előre a természet-vizsgáló urakat, saját tekintetök föntartása végett, ne egyenek semmit! hiszen némelly urak ugy is olly pusztának szeretik tekinteni ezt a hazát, mellynek bármelly részében ha hazafiak jönek öszsze, azoknak csak böjtölni kell.

(A hála s a nyilvános) méltánylat szelleme lassankint a gyermekekbe szállong. A derék müvészt és hazafias vállalkozót, Marastoni Jakabot, jeles intézetével nálunk első s egyetlen festő-academiával, többször ajánlottuk már a kö-

zönség figyelmébe, vállalatának pártolására gyöngén tengő egyesület is alakult, azonban mind sokkal kevesebb sükerrel, mint minőre a lelkes művész számolhatott. Annál meglepőbb lehetett rá nézve, midőn legközelebb ünnepelt névnapján legalább tanitványai által vette a méltánylat és hálás elismerés nyilvános jelét.

(Az emlitett névnapon) t. i. e tanitványok, szives üdvözlet mellett, egy csinos és drága ezüst festék-dobaszt, ezüst rajztollat és egyéb becses dolgokat adtak át a szeretett művésznek és igazgatónak. A dobasz födelén a következő szavak olvashatók: „Emlék, mellyet t. cz. Marastoni Jakab urnak, az első magyar festészeti academia alapitójának, tanitványai hálajelül benyujtának. 1847."

(A kereskedelmi világban) nem rég valóban egy emlékezetre méltó esemény adta elő magát. Egy pesti tekintélyes kereskedő, ki 30 év lefolyása alatt a közönség osztatlan bizalmát birá, halála után 50,000 pftnyi adósságot hagyott hátra. Jegyzőkönyveinek közelebbi szoros megvizsgálása után kitünt, miszerint ezen ember már 1838tól semmi birtokkal sem birt, hanem idegen pénzekkel olly ügyesen üzérkedett, hogy saját gyermekei s könyvvivője sem vehették észre a hamisitást. Mindenki, ki az elhunytat csak távolról is ismeré, puszta szavának több hitelt adott, mint más esküjének, s vagyonát kezei között biztositottabbnak hivé, mint hon zár és lakat alatt.

(Minap egy külföldi ember), kinek különben az ifju Pest sok tekintetben megnyeré tetszését, igen kikelt a Dunapart rendetlenségei s rondasága ellen, mind a két város, de kivált az ös Buda oldalán; egy városi lakos azonban azon fölvilágositást adta neki, hogy e rendezetlenség a két város részéről szándékosan és igen ildomos számitással tartatik fön, és pedig két nevezetes okból, elöször: mert ha olly tisztán és diszesen elrendeztetnének a Dunapartok, mint azt némelly tisztaság- és dísztulzók kivánnák, igaz ugyan, hogy a két város fölötte sokat nyerne szépségében, s mondhatni, hogy e jól rendezett és diszesitett partok a maga nemében egyetlen ritka ékességet nyujtanának; de azon szomoru körülmény lenne e rendezéssel összekötve, hogy akkor sokkal több ember tolongana a partokon, s minthogy a kocsisoknak Buda-pesten szabadalmuk van az embergázolásra, könnyen történnének a szerencsétlenségek; de másodszor, tekintetbe kell venni azt is, milly sok ember vesztegetné az időt, mellyet munkára kellene fordítnia ácsorogván hiában a szép Dunaparton. Ez — mond a városi ember — a két fontos ok, mi miatt e ronda partokat rendezni s ékesitni nem lehet; azért csak maradunk a réginél, ha rút is.... Az idegen ember ez okoskodásra nem szólt; de csodálkozott.

(A jégverés ellen biztositó magyar egyletnek) hatalmas védfalul szolgál azon kir. rendelet, miszerint a triesti viz- és jég-kármentő társaság működése Magyarországban eltiltatott.

(A magyar postahivataloknál) ezentul hivatalos nyelvül a magyar nyelv használtatik.

(Györmegyében) négy zsidókerület állittatván föl, ezek ugyanannyi rabbi gondnoksága alá soroztattak. Förabbinak neveztetik a györszigeti, ki ügyelend a többiekre is. Az anyakönyvek magyar nyelven vezettetnek és évenkint a megyének fognak beadatni.

(Veszprémben) olly zivataros időre, minő a mult hónapban dühöngött, öreg öszök sem emlékeznek; az ös Bakony koronájit ugyancsak megmosta az eső, óránkint ült rajtok a felhök tábora, mit fölkapott egyszerre a zugó boreász, s mint pelyhet korbácsolt messze tájakra, s mi legföltünöbb volt: viharmadarak, a tenger habcsaták egyedüli lakosai, valának a sziklákon láthatók; nyilröpteik s visitő rivalgásaik félelmes hangulatban ringatták a keblet.

(Anakreon) a'víg görög 2370 év előtt tótgörögül dalolt—e czím alatt jelent meg nem régiben Dankovszky Györgytől, a pozsonyi academiában a görög nyelv ny. r. tanárától, egy füzetke, melly az emlitett költő odái közöl az elsőt veszi vizsgálat alá, s összevetvén az eredeti görög szöveget a tót forditással, szemmel láthatólag, még a két nyelv nem értői előtt is, megmutatja a köztök levő fölötlöleg nagy hasonlóságot. Az egész füzetke ezen első oda minden egyes szavának philologiai vizsgálásával van betöltve, mellyek az elfogulatlan olvasóra nézve nagyon érdekesek, mint minden curiosum és csodabogarászat... Most már e szerint tudjuk, hogy magyar ember volt, a ki legelőször evett a paradicsomban, tót ember volt, a ki énekelt hozzá s az étkezőnek asztali zenét készitett, — csak azt kell még megtudnunk, ki volt az, a ki legelőször táncolt, s azonnal czélt értünk, s vége az emberiség minden további bajainak!

VIDÉKI HIREK.

Gyöngyös. Annyit beszélnek zöld asztalnál népnevelésről, annak jobb szerkezetéről egész unalomig, — mi alatt a jámbor szerzetes atyák föllogva a kor igényeit, a zsenge növendékekbe igyekeznek korán beoltani a hasznos tudományok mellett a hitvallást, erényt, nemzetiséget, a hon s fejedelem iránti tántoríthatlan hüséget, buzgalmat. És igy ezek cselekszenek addig, míg a szájhösök maguk sem tudnák megmondani: milly nevelést ohajtanának a szorgalmazott uj rendszer mellett adatni a növendékeknek; mert hiszen ezer lenne közöttök e részben is a vélemények elágazása. Mi, a kik számos gyermekek neveltetésében, mint családatyák, izzadunk, nem mondhatnók ugyan tökéletesnek a jelen nevelési systemát; mert a közéletben megkivántató gazdasági, kereskedési és igy számtan körül látnók szükségesnek a tanitási tényező erőt jobban kifejtendőnek a gymnasialis iskolákban, tudván azt, hogy számos ifjak ollykor 1ső és 2dik osztályból lépnek a mezei gazdaság, kereskedés és mesterségek világába. Illy hazában pedig, a hol még az országos polytechnicum csak inditványban van, milly nehéz a közéletben csak annyit is a természettől kölcsönözniök, mennyi egy szegény mesterember és okszerü mezőgazdaságot vezetni akaró földmivelés számitásához megkivántatik. De hiszen mind ezekről lesz és kell is lenni intézkedésnek; czélunk itt nem az, hogy reformról irjunk, lesz alkalmunk az országos utasitások körül müködni. Most a gyöngyösi tanodában dicséretesen müködő ferenczi atyáknak érdemeiről szólok, a kik folyó évben is mint egyébkor meggyöztek bennünket arról, hogy ök a tanitási rendszert, hitvallás, nemzetiség és fejedelem iránti szeretet s hüség világánál gyakorolják. A kik a gyenge gyermekekben szikrákat ébresztenek a társadalom jövőjének fönmaradásához megkivántató hazafi lelkesedésre. A kik a kisdedek szíveit vallásos s erényes tettekre edzik, hogy a phantaták mételyes álbölcselkedései ellen jókor óva legyenek. Személyesen valánk jelen, többen, kiket lényegesen érdeklett a dolog, s hallánk nyilvános próbatételeket, mellyeken csak épülnünk lehetett. Legmeghatóbb volt azonban reánk a tanodai ifjuság próbatétele, a szónoklat és költészet tudományából. Remekül kidolgozott szóváltásokat, szónoklatokat hallánk. Örömkönnyek gördülvén szemeinkből a kisdedek értelmes és ártatlan előadására, midőn egyszersmind a nagyobb iskolabeliek jeles szónoklataik által, majd ellágyult érzékeinket ömledezésekbe, majd ismét lelkes fölhevülés hullámaiba sodorva el nem titkolhatott, s kitörő éljenzésekre ragadtak.

Az átalában kitünő tehetségü szavaló ifjak között Lipkay István, Hizly István és Mráz Zsigmond közdicséretben részesültek. A t. cz. oktatóknak pedig, a kik a korkivánta magyar literaturai előhaladás mellett a latin nyelv tanitásáról sem feledkeztek meg, átalában pedig buzgó atyai gondoskodásukért, szivünkből hálát szavazunk. Többekért Éliássy Ist.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Jul. 18ról kelt madridi tudósitások szerint a királynő ma reggeli 2 órakor La Granjába megérkezett. Isabella elutazása ürügyül szolgált bizonyos crisisről s fontos eseményekröli beszédekre.—Tegnap azon hir terjengett, miszerint az unio bankja vagy is inkább Smith a 100 millio kölcsönneli ügyet megsemmisitni kivánja, mások azt állitják, hogy a bank több részvényese ezen ügy ellen, minden nagy előnyei daczára, óvást tett, mivel a bank jövendőjére nézve bajtól tartanak! Annyi bizonyos, hogy a bank részvényei tegnap tetemesen alábbszállottak. — A tartományi küldöttségek választásai megkezdödtek, s az exaltadok olly tevékenységet fejtenek ki, hogy a győzelem rájok nézve majd nem egészen bizonyos. — Concha tábornok 12kén Oportoból Lissabonba vala utazandó; közte s a lissaboni spanyol minister közti kibékülés valószinü.

NBritannia. London jul. 23. Telegraphi sürgönnyel érkezett tudósitások szerint a parliamentet ma a királynő személyesen föloszlatta. A trónbeszéd a szabad kereskedés mellett nyilatkozik s kimondja, hogy a parliament föloszlatása elhatároztatott.

A tegnapi alsóházi ülésben sir D. Evansnek a portugali ügyek fölött tett kérdésére Palmerston lord kinyilatkoztatá, hogy a portugal királynő az ország kibékitésére nézve az Angliával kötött szerződés pontjait tökéletesen végrehajtandja; s pedig a politikai foglyok már szabadon bocsáttattak, s a sajtószabadság is nem sokára bekövetkezik. Az uj ministerium képzése már szinte tanácskozás tárgyává tétetett, jóllehet oka van hinni, hogy a portugal királynő a magára vállalt különféle kötelezettségeket maga szántából betöltendi.

Faversham városkában Kent grófságban, hol már régidő óta nagy löpor-malmok léteznek, bizonyos Hall a lögyapot német fölfedezőjével egyesülve, ezen veszélyes anyag készitésére nagy gyárt állitott, mellyben naponkint 70 munkás foglalkozott. Ezen nagyszerü lögyapotgyár nehány nap előtt légbe röpittetett. Szerencsére a nagy szerencsétlenségnek, az illető napon a munkások nagy része, mezei dolgaikkal levén elfoglalva, távol vala, mert még több élet esett volna áldozatul; most a halottak száma 21re megy, s ezek közöl csak tizre lehete reá ismerni, a többiek testei az explosio által egészen szétszaggatottak valának; 16 erösen megsebesittetett s közülök legtöbben aligha el nem vesznek. A durranás hasonló egy távoli tompa mennydörgéshez, a 19 angol mértföldnyi távolságra eső Maidstoneban is hallatszott. Ezen szerencsétlenség oka még eddig tudva nincs s tán örökre titokban marad. A tulajdonos s a gyárnál foglalkozók közöl többen, kik életben maradtak, azt állitják, hogy a munkák benne a legnagyobb vigyázattal folytattattak, hogy a szárító kemenczék soha túl nem füttettek sat. Nevezetes esemény, hogy egy ifju ember, ki a holt testeket a romok közöl kiásni segitett, e rosz lég belégzése következtében megbetegedvén, három óra alatt meghalt. Egy lap kérdi: hogy valjon az egesz találmány eddig használt-e annyit az emberiségnek, mint ezen belöle eredett egyetlen szerencsétlenség kárt okozott?

Franciaország. Páris, jul. 23. Pellapranak pere a pairitélőszék által tegnap tárgyaltatott, mint emlitök, ő legközelebbi hetfön a luxembourgi palota börtönében önkénytesen jelent meg. Jóllehet maga a tárgy már elitélt, Teste, Cubières és Parmentier fölötti tanácskozások által eléggé kimeritettnek tekintethetik, mindazonáltal nagy számu nézőség jelent meg. Déli 12 órakor ült össze a pairitélőszék. A vádlott Pellapra ajtó-örök által bevezetteték s két védője között helyet foglalt. Fekete frakkot s fekete vendéghajat viselt, távolról tekintve alig 75 évesnek látszott, pedig azt már meghaladta. Lehajtott fővel s előre görbülve ült; képén a mély bú világos nyomai látszának. A pairek közöl nem jelentek meg olly számoszan mint Teste és Cubières elitéltetésekor. — A kancellár ezután kérdéseket tön a vádlott kereszt- s vezetékneve, kora, lakása s állása után, mire a vádlott azt válaszolá: Aimé Henrique Pellapra, született Lyonban, 75 éves, egykori főadószedő, lakik Párisban. Ezután a kancellár fölhivja a védőket, hogy a rendelt esküt tegyék le. Most a pairitélőszék előadója fölolvasta azon rendeletet, melly által Pellapra vád állapotba helyeztetik. Miután a fölolvasás bevégeztetett, a kancellár a vádlotthoz következő szavakat intézett: „ön hallá a tényeket, mik önnek bünül tulajdonittatnak. Sem ön, sem a nyilvános ministerium által tanu nem hivatott; én tehát önnek kihallgatásához kezdek. A perutasitásból s annak okirataiból kitetszik, hogy ön vala közbenjáró Cubières és a közmunkák ministere között, s ön eszközlé ez utóbbi megvesztegettetését. Ezen utra tévedve, hogyan kezdé azt ön? Hogyan foglalkozhatott illy szereppel? — A vádlott a hozzá intézett kérdésekre válaszát azon nyilatkozattal kezdé, hogy a pairitélőszék birói széke elől visszavonulni nem akart, ez soha még szándékában sem volt, hanem bátorsága nem vala, maradása által két szerencsétlen védelmezését lehetlenné tenni. Fölötte sajnálja, miszerint eltávozása által az itélőszéket azon kénytelenségbe helyzé, hogy miatta e szomoru ügyben kétszer összeüljön. Azon erkölcsi fenyités, mit ö az ünnepélyes vitatkozások megnyitása óta szenvedett, a pairitélőszék elnézését részére kétségkivül megszerzendi. A vádlott ekép a hozzá intézett kérdésekre egyenesen nem felelt, azért a kancellár ugyan azon kérdéseket ismétlé. Erre a vádlott kinyilatkoztatá, hogy ö Parmentier-t egyátalában nem ismerte. Azon fontosság, mit ez, és Cubières e dologba helyzett, vala a föindok, mi ötet ar-

rá birá, hogy közbenjárását kikérjék. Azonban folytatott munkás lépteik daczára sem ment előre a vállalat, azért hozzája fordultak, hogy Teste-vel az akkori közmunkák ministerével viszonyba helyezze magát. Ő magát végre reá biratá. De akkorában előre nem láthatá, hogy megvesztegetésről leend szó. Ő Teste-vel a dolog felől szólott, ki neki azt válaszolá, hogy neki más számos ügyei is vannak; s mindenkinek várnia kell, mig a sor reája jö. Egyébiránt a minister megjegyzé, hogy a dolog nagyon jól áll. Vádlott nyiltan megvallja, hogy az által igazságtalanságot követett el, midőn Teste-nek ezt mondá: „Ha ön a dolgot olly pompásnak találja, miért nem vesz részt benne, szinte részvényeket szerezve?“ A minister válaszolá: „Állásom nem engedi, hogy nevemet a részvényesek lajstromába iktathassam s pénzem sincs.“ — „Azt öntől senki sem követelné,“ válaszolá a vádlott a ministernek. „Az aztán más“ kiálta föl Teste. A minister kérdé most Pellapra-t, hogy mennyi az értéke az ajánlott 25 részvénynek. Vádlott azt válaszolá, hogy 100,000 frankot megérnek. A minister azt felelé, hogy ő még szivesebben venné a részvények értékét pénzben. — A kancellár a vádlottat félbeszakitva figyelmetessé teszi, hogy ő Cubières-sel alkudozott s tőle 100,000 frank értékü részvényt követelt. S ez tökéletesen a megvesztegetés jellemét viseli. — A vádlott azt válaszolá, miszerint ő egyátalában nem emlékezhetik arra, hogy erre vonatkozólag mit tett légyen Cubières, hanem csak arra emlékszik, hogy ezen kivánságára Cubières neki személyes kezességet igért. Ő soha semmi jutalmat sem kapott, hanem Cubiéres arra igyekezett öt birni, hogy a dologban szinte részt vegyen. Ő azonban azt válaszolá, miszerint az egészről mit sem akar tudni. Azonban a tábornok öt mindinkább sürgeté és végre csakugyan rábirá, s nyolcz részvényt elfogadott, mellyek 12,000 frank helyett 18-at képviselének, hanem ő azokat csak az isméti eladás föltétele alatt fogadta el. — A kancellár a vádlottat figyelmetessé tette, hogy ezen részvények, minthogy valódi értékük alatt valának, bizonyos jutalmazáshoz nagyon hasonlók. — A vádlott azonban erösité, hogy ő e nyolcz részvényt ollykép fogadta el, mintha jó tettet követett volna el; egyedül azért tevén, hogy a kivánónak kedvét betöltse. A gouhenansi részvényeket soha sem lehetett eladni, azok hitel nélküliek valának, Cubières tulzott értéket tulajdonitott nekik, s ezt neki fejéből kiverni nem lehetett. Egy illy részvényért soha sem kaphatott 1000 frankot. S igy távol van attól, hogy elhigyje, mintha azok 100,000 frankot értek volna, s ő ez értéket a ministernek csak azért mondá, mivel megbizva vala, azt tenni. Egyébiránt nyilatkozata igazságának bizonyságául szolgáljon az, hogy ő Cubières-től személyes kezességet kivánt. Most az okiratok terjesztettek a vádlott elébe, mellyek Pellapra asszonyság által a mult tanácskozás alkalmával a pairitélőszéknek átküldettek. Vádlott azok valódiságát elismeri. Most kincstári számadások olvastatnak föl előtte s fölöttök fölvilágositás követeltetik tőle. — A vádlott kinyilatkoztatja, miszerint Teste neki azt mondá, hogy 7—8000 frankra van szüksége, egy nem sokára lejáró váltó beváltására, s ő, ha Pellapra ez öszveget kézbesitendi neki, 93,000 frankkal megelégszik. Pellapra ezen öszveget bankjegyekben kifizeté. Ezután azon okiratok terjesztettek a vádlott elibe, mellyek Pellapra asszonyságnak a kancellárhoz intézett leveléhez csatolva valának. — A vádlott könyekre fakadt. A kancellártól hozzája intézett kérdésre kinyilatkoztatá, hogy ő Teste-ért csak váltóüzleti tényt követett el. — A kancellár: egy szóval ön elismeri, hogy olly tettet vitt végbe, melly által a megvesztegetés végrehajtatott. A vádlott hallgatott. Most a főközügyvéd emelt szót: „Fölötte sajnálom, hogy olly tények emlékét kell ismét fölfrissitenem, mellyek következtében a pairitélőszék igazságossága két vádlottat sujtott. Most olly férfiu sorsa fölött kell itéletet mondani, ki által a megvesztegetés végbevitetett. Megijedve ezen szomoru per szembetünősége s veszélyeitől, a vádlott eleinte megszökött. De az erkölcsi fájdalom által lesujtva, látván, miként javai a status kezeibe esnek, átlátván, hogy távolléte állását csak még jobban veszélyeztetné, önkénytesen a pairitélőszék elébe állott. Arról szó sem lehet, hogy a vádlott bűne bebizonyittassék; mert azt önmaga elismeri. Kétségkivül fájdalmas és kinzó állapot egy öszt elitélni: mert aggkora még ugy is, ha azt megbecstelenité, figyelmet érdemel. Mindazonáltal a történt dolgok méltányolása szükséges. A vádlott először is a dolog nehézségét kijelöli, és az áldozathozásnak szükségét. — Ő a megvesztegetés eszméjét Cubières-re visszautasitja s még is az egészből az tünik ki, hogy ő volt a megvesztegetés ügynöke s minden baj szelleme, s hogy közbenjárása ingyen nem vala.“ A föközügyvéd most az egész dolog részleteinek bővebb taglalgatásába bocsátkozik, mellyek ismétlése itt szükségtelen, s most a büntető törvénykönyv 34, 35, s 36ik czikkeinek alkalmazását kéri. A vádlott védője Chaix-d'Estange hathatós szavakkal tolmácsolá, hogy a vádlott elkövetett hibája fölött mély megbánást érez, egyébiránt Pellapra-nak közbenjárásából nem csak hogy haszna nem volt, hanem ellenben 5,500 frank vesztesége vala, ő semmi részt sem vett az egész dologban, s csak hosszu rábeszélés után sikerült őt rábirni, hogy nyolcz részvényt vegyen sat. sat. Ezután a vitatkozások bevégzetteknek nyilvánittattak a kancellár által. Az udvar most mint tanácskozó kamra titkos tanácskozást tartand. Későbbi tudósitások szerint Pellapra a pairitélőszék által 10,000 frank pénzbirságra s polgári jogainak elvesztésére itéltetett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Iskolai ösztöndíj hirdetés.

Néhai Imre János egyetemi bölcsészeti tanár által végrendeletileg alapitott 60 pftos két iskolai ösztöndíj megürülvén, azoknak egyikét a pesti királyi tudományos egyetem bölcsészeti karának, másikát pedig az egri érseki lyceumnak kijelölésére a nagyméltóságu királyi helytartótanács fogja kiosztani: mindazonáltal azon ifjak egyikének az egri érseki lyceumban, a másiknak pedig a pesti királyi egyetemben kell iskolába járni, és vagy a feljebb emlitett Imre János családjából, vagy legalább tek. nemes Heves vármegyéből származottnak lenni. Az ezen iskolai díjakat elnyerni kivánók folyamodványaikat a pesti egyetem bölcsészeti karához, s illetőleg az egri érseki lyceum igazgatójához a folyó 1847-dik évi october 1-ig benyujtani köteleztetnek.

Pesten jul. 26. 1847. Szoblahói Pálma Elek m. k.
a magyar kir. tudom. egyetem tanács jegyzője. (2—3)

Figyelmeztetés.

Az Életképek 1845dik évi 18dik, az 1846dik évi 8dik és az e f. évi 6dik számjai mellett divatkép-gyüjteményemből közlött nemzeti divatképek megküldésére többek által fölszólitva levén, kötelességemnek ismerem a tisztelt közönséggel ezennel tudatni, hogy azon általam közlött divatképek példányai már mind elfogytak, s azokkal csak ugy szolgálhatok, ha ujabbi metszetésről és nyomatásról gondoskodom; ez azonban költséges levén: e miatt mindazokat, kik az érintett divatképeket megszerezni ohajtanák, ezennel tisztelettel fölkérem, hogy ebbeli szándékukat velem, vagy az Életképek t. szerkesztőségével bérmentes levelek által tudatni méltóztassák, s ha a beérkezendő levelekből látni fogom azt, hogy a fölszólitók száma az ujabbi metszetést és nyomatást megérdemli, — akkor az iránt rendelkezni, s az ujonan nyomatandó példányok egyes darabjaival 6 pkrért kinek kinek szolgálandok. Pest jul. 30. 1847.
(1—2) **Klaszy Venczel** pesti magyar szabó.

Magyar gazdasági egyesület. A német mezőgazdák és erdőszök f. é. september 6kától ugyanazon hónap 11kéig tartandó gyülekezetére egyesületünk részéről Ürményi Ferencz koronaőr ő exclja vezérlete alatt képviselőkül elnökileg megbizattak: Appel József, Brünek József, Horhy Mihály, Lumniczer József, b Mandeli Lajos urak, s alulirt titoknok.

Pest, jul. 27. 1847.

Pótlólag még közhirré tétetik, hogy a m. orvosok és természetvizsgálók gyülésére a m. gazd. egyesület képviselői közé soroztattak Czilhert Robert orv. tr. s jószágbérlő, Pirényi Sándor siklósi kerületi jószágfölügyelő és Szabó Miklós vasmegyei táblabiró urak.

A mezei naptár ügyében értesittetik a t. cz. közönség, hogy könyvkereskedők, könyvkötők, s mindazok, kik a mezei naptárt a nép számára 100-nál nagyobb számu példányban kivánják megszerezni, azt nem 20, hanem 25 percentnyi ráadással kaphatják a titoknoki hivatalban; egyenkint azonban akár a könyvkereskedőknél, akár a titoknoki hivatalban e naptár 8 pkrért leszen kapható. — Az ország hatóságai nem különben, mint közintézetek, fiókegyesületek, s egyes emberbarátok hasznos szolgálatot teendnek a hazának, ha a földmivelő nép érdekében, befolyásuk s közremunkálásuk által a mezei naptár terjesztését előmozditani segitik. Pesten julius 28kán 1847. Török János m. k.
egyesül. titoknok.

(Mezei naptár) A mezei naptár 1848dik esztendőre f. é. augustus 15-kéig mind bekötve, mind kötetlenül már kapható leszen; és pedig csak az egyesület titoknoki hivatalában (Pesten, üllői uton gr. Károlyi házban.) — A mezei naptár ára mint eddig példányonkint 8 krp. Százankint a titoknoki hivatalnál 20% nyerességgel árultatik. Kik azonban megrendeléseiket a könyvkereskedés utján teszik, ha nagyobb számban vitetnek magoknak további terjesztés s eladás végett naptárakat, az engedett perczentek iránt magokkal a könyvkereskedő urakkal egyezkedjenek.

Pesten julius 22kén 1847. Török János m. k.
egyesületi titoknok.

Magyar gazdasági egyesület. (Szakosztályok rendezése.) Azon kellemetlenség elháritására, miszerint a a szakosztályok eddig, a résztvevő tagok folytonos változása mellett következetesen nem működhettek, sőt azon oknál fogva, hogy a szakosztályoknak kijelölt határozott tagjai nem voltak, a hirdetett ülések is többnyire üresek maradtak, minthogy egyik a másiknak eljövetelébe bizva, végre a legnagyobb. s gyakran a szakértő rész elmaradt, — azon határozatot hozta az egyesület legközelebbi közgyülése, hogy minden szakosztályban határozott számu s rendesen működő tagok neveztessenek ki, fölszólitatván az egyesület tisztelt tagjainak mindegyike, hogy foglalkozásához és szakbeli hajlamához s tehetségeihez képest nyilatkozzék, valjon mellyik szakosztályban kiván rendszeresen részt venni, megfontolván azt is, hogy állása s lakása megengedendi-e a szakosztályi üléseket legalább a pesti vásárok idejében rendszeresen látogatni, s azoknak igazgatásában következetesen részt venni. Az e fölszólitásra érkezendő jelentések nyomán történik a választás olly formán, hogy a heybeli s vidéki tagokból alakulhassanak, magából értetődvén, hogy az amugy is korábban kihirdetendő szakosztályi ülésekben az állandó bizottságon kivül minden egyesületi tag szabadon részt vehet, vitatkozhatik s csak nem szavazhat. — szakosztályok következők: 1. ismeretterjesztő; 2. földészet; 3. állattenyésztési; 4. kertészeti; 5. szőllőmivelési; 6. erdőszeti; 7. selyemtenyésztési; 8. mü- és géptani.

Nehogy ezen egynehány körlevél irásával kelljen akár az egyesület, akár az egyes tagokat terhelni, siet alulirt e határozatot azon szives kérelemmel nyilvánosságra bocsátani, miszerint az egyesület nagy érdemü tagjai ne terheltessenek, szives szándékukat mielőbb az egyesület titoknoki hivatalához intézendő leveleik által kijelenteni, hogy ahhoz képest a szakosztályokat az ügynek érdekében hova hamarább megalakitani lehessen. Pesten jul. 22. 1847.
Török János m. k. egyesületi titoknok.

Csődök.

28180. Sopronymegye törvényszékének jelentése szerint gr. Festetics Vincze cs. kir. kamarás hitelezői csődületének határnapja f. évi september 3dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Csupor Gábor főbiró, perügyelővé pedig Szarka Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 6kán 1847.

28,741. Tolnamegye törvényszékének jelentése szerint Rumkovics Katalin, Sauska Antal bonyhádi lakos neje hitelezői csődületének határnapja folyó évi september 6, 7. és 8dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Perczel Gyula főbiró, perügyelővé pedig Tóth István megyei alügyész neveztetett. Kelt julius 6dikán 1847.

28,460. Thuróczmegye törvényszékének jelentése szerint Duchony György és József testvérek és znio-váraljai kereskedők hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 15kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Krausz Vincze urodalmi hivatalnok, perügyelővé pedig Lehoczky János hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 6kán 1847.

28,499 Sopronymegye törvényszékének jelentése szerint Reiner Mendl zsidó hitelezői csődületének határnapja folyó évi september 3dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Röhrer József esküdt, perügyelővé pedig Artner Tivadar hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 6kán. 1847.

28,500. Szathmárnémeti város tanácsának fölirása szerint Nagy György és neje Kocsis Mária hitelezői csődületének határnapja folyó évi september 13ikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Zsiga Györy városi tanácsnok, perügyelővé pedig Bajai Gábor alügyész neveztetett. Kelt julius 6dikán 1847.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Julius 31kén: Férjem kószál. Franczia vigjáték 2 fban. Először, — és tánczelőadás.

Augustus 1jén: Jegygyűrü. Népszinmű. Irta Szigeti.

Augustus 2kán: Férjem kószál. Franczia vigjáték 2 fban. Másodszor.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Pozsony julius 30án (pozs. m.)
250-290 ——— 190-220 100-120 100-114 ——200

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs julius 29én. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⅝; 4 pctes 96¼; 3 pctes 69; 2½ pctes 55. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 778¾; 1839ki (250 pfrt) 305; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 99⅛; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 62¼; duna-gőzhajózási részvény (560 pfrt) 610; bécsi bank-részvény 1598; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 122¼; éjszaki vaspálya-részvény 169; majlandi 109½; windisch-gréczi sorsjegy: 25¼.

Lotteriahuzások.

Budán julius 28kán: 11. 67. 46. 26. 9.
Brünben „ 28kán: 35. 61. 25. 65. 44.
Bécsben „ 31kén: 6. 47. 39. 83. 30.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 455. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

533. szám 1847.

Csütörtök aug. 5.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Körültekintés az épitészet ügyében. — Gyöngyösről: leirása az 1847dik évben uralkodó hagymáznak a gyöngyösi kórházban. — Egy ujonan fölfedezett gyapjumosási mód. — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Barsból. Tatából).

Külföld. NBritannia. Franczia-, Olaszország. Brazilia.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Körültekintés az épitészet ügyében. Senki sem kételkedik mai világban rajta, hogy a mérnök és épitész egyike a legfontosabb személyeknek akkor, midőn valamelly ország oda jutott már, hogy nemcsak cziſra szavak és hangzó sovárgások szavaltatnak el kifejlődése iránt; hanem e kifejlődés eszközlése valóban kivitelbe is vétetik. S hazánkban — hála az égnek — lassankint kezd már ezen időszak beállani... Eddig okoskodtunk, tanácsokat osztogattunk és politizáltunk; s ezekben ügyvédeink voltak a főszeszerepvivők, annyira, hogy bizony elegendő prókátor volt Magyarországban, ki egyforma praetensioval bele szólott a törvényszolgáltatás mint a gyógyászat, az irodalom mint az épitészet ügyeibe, s nem csak ő maga kész volt utasitásokat adni mindenkinek; de sőt a legszámosabb esetben efféle urak alkalmaztatást is nyertek olly ügyek kezelése körül, mellyek egészen hivatásuk és tudományuk körén kivül voltak... Lassankint bontakozván az átalánosságokból, specialis térekre lépünk által, hol már a törvénytudás nem elegendő, hanem minden szakra más meg más készületü ember igényeltetik. Igaz ugyan, hogy ezen specialis téreken is nagy küzdelem áll előttünk egy rémmel, melly a politikában teljesen otthonos, sőt — megengedjük — igen szükséges lehet, s igy ott rémnek tekinthető; de annál inkább ugy tünik föl, midőn egyéb ügyek körül üti föl ijesztő fejét. A pártoskodást értjük. Azon hazafiatlan pártoskodást, mellyet ügyeink tespedésének egyik főokául vádolhatunk, midőn politikai felekezetesség, rokonszenv és gyülölség, vészhozó szörnyeit viszi át olly térekre, mellyeken pártkülönbség nélkül kellene müködni, egymást vállvetve segiteni, minden olly hazafinak, ki a kisebb érdeket eléje nem teszi a nagyobbnak, a közösnek....

Azonban, hála azon derék hazafiak fáradozásinak, kik teendőink mezejét e megölő gyomtul tisztogatják, biztosan lehet reménylenünk, hogy ezen abnormis gondolkozásmódnak, mellyet némelly elfogult fők — meglehet, a legjobb akaratból — iparkodtak köztünk minél inkább elterjeszteni, rövid időn vége szakad, s az irodalom lesz irodalom, a gazdászat gazdászat, az épitészeti vállalatok is azok a mik.

Jelenleg ez utósóról akarunk szólani. Az épitészet azon boldogabb ügyek közé tartozik ugyan, melly sok másoknál kevesbbé volt kitéve politikai pártoskodásoknak; ámbár e részben sem tagadhatni,hogy p. o. a szándékolt fiumei vasut, melly bizony egyike a legfontosabbaknak hazánk jövendő fejlődésére nézve, sokkal gyorsabb lépéssel haladna előre, ha folyvást országos és nem párti ügyül kezeltetett volna.... Van azonban ezen kivül az épitészetre nézve nálunk egy nagy ellenség, mellyel küzdenie kell, s melly akadályozza, hogy saját hazai mérnökeink és épitészeink nem fejlődhetnek olly mértékben, mint az a közügyre nézve ohajtandó volna; vagy ha vannak is elegendőleg kimüveltek, azok csak ritkán kapnak tehetségükhöz illő alkalmaztatást. A baj oka abban fekszik, hogy a tisztelet, mellyel a külföld nagynevü mérnökei iránt viseltetünk, nem engedi meggyökerezni nálunk a bizalmat hazai jeles mérnökeink és épitészeink iránt. S ámbár igaz, hogy nálunk nincs polytechnicum, (vajmi könnyen és olcsó áron lehetne pedig, ha a folyó év elején tett javaslatunk figyelembe vétetnék, s a fönálló vizépitészeti s földméröi intézet az ujdon keletkezett ipartanodával összeolvasztatnék !), ámbár igaz, hogy ben a hazában hiányzik e szerint az olly intézet, melly minden tekintetben jeles mérnököket és épitészeket fejleszthetne; de tagadhatlan mind a mellett, hogy, saját szorgalmuk, csüggedetlen tanulásuk és utazgatásaik által, szép számu egyének jutottak el nálunk is a tökély olly magas fokára, miszerint, csak legyen bennünk saját embereink iránt figyelem és méltányosság, nem igen kellne a külföldhöz szorulnunk. — Nézzünk szét az épitészet három ágában, a polgári épitészetiben, a vízműiben, és az utépitésben.

A polgári épitészetet illetőleg egy előrecsak egy nevet kell emlitnünk, mellyet a fővárosban mindenki tisztel, s az országban számosan ismernek: Hild Józsefét. E lángeszü, uj meg uj tervekben kifogyhatlan, s müvelt tiszta izlésü, férfiunak köszönheti Pest azon fiatal szépséget, mellyben jelenleg diszlik; ő utána kedveltetett meg azon egyszerü, nemes, könnyü styl az épitésben, melly Pest ujabb épületeit jellemzi; s ha pesti épitményein kivül, két nagyszerü dolgozatát, az egri bevégzett és az épitésben levő esztergomi egyházat s a hozzá tartozó épületeket tekintjük, benne olly kitünő jeles tehetségü férfiut kell tisztelnünk, kinek ritka párját lehetne a külföldről előállitani, s kire annál kevélybek lehetünk, mert születésére nézve is hazánkfia. Hild J. Pest városának is épitésze; de sajnálni lehet, hogy több nyilvános épületek, mellyek az ő keze alatt testvérvárosainknak valódi ékességei lettek volna, nem bizattak jeles tehetségére; ez esetben sokkal nagyszerübb és fölségesebb nyilvános épületek diszesitnék Pest városát. A jeles müvész nem igen szerencsés abban, hogy rá nyilvános épületek bizassanak; egyszerü jellemdús férfiu, ki nem tanult szót csinálni, s tett helyett a fülekbe csevegni. A budai királyi vár nagyszerü átalakitása azon helybeli épitészre bizatott, ki a nemzeti szinházat is épitette, mellynek bár csínos is belseje, de külső tekintete valóban sajnálatot érdemel.

Hogy a polgári épitészet körében nem vagyunk dologértő jeles egyének hiával, ennek bebizonyitására, a most nevezetten, s több más jeles pesti épitészen kivül, elég legyen még most az országos épitészi főigazgatóság ide vágó osztályának némelly jeles egyéneit emlitnünk, minő, Berger József igazgató-segéd; — a nyugalmazott Hüppman Ferencz, ki a pesti városi szinház tervére kitett 200 aranynyi másod jutalmat nyerte; Ságody József, a budai csínos nyári szinház épitője, Pribék Béla, s több mások. (Vége köv.)

Gyöngyösről. Tekintetes szerkesztő ur! Mielőtt a mezőgazdaságnak ez évbeni kifejlődéséről, tekintőleg megyénkbeni termés mibenállásáról alapos jelentést tehetnék, — mert sokkal fontosabb a tárgy, hogy sem csak amugy oda vetve hirből költenék — jónak látom addig is az egészség állapotában az emberiségre nézve olly veszélyes betegség neméről, melly más vidékeken annyi emberáldozatba került — pár szóban értekezésbe ereszkedni; megküldvén dr Horner István urnak azon hivatalos jelentését, mellyet Gyöngyös városában létező, s szép virágzásnak indult homoeopathiai kórház érdekében tartott közgyülekezetünkben az ugynevezett hagymáz (Typhus) veszélyes betegség neméről, s annak miképeni kifejlődéséről s gyógymódjáról hivatalosan beadott, és a melly jelentése ezen ispotály körül jeles érdemeket szerzett orvos urnak a gyülekezet által köszönettel fogadtatott és a jövendőség számára az ispotályi jegyzőkönyvbe beiktattatni határoztatott. Azt hiszem, nem lesz fölösleges a világ elébe adni olly dolgot, melly ember életét tárgyazza — olly munkás férjfiuról szólani, ki emberélet fölött őrködik. Melly hivatalos jelentés tartalma im ez: Leirása az 1847dik évben uralkodó hagymáznak (Typhus) a gyöngyösi kórházban. E betegség kezdetét vette a kórházban mártius 16kán s május elejéig számosabb esetekben tünt föl, azóta szinte, de csak egyes esetekben fordul elő. Az időjárásnak annyiban volt befolyása e betegségre, hogy a nedves, esős időkben számosabbak voltak a hagymázos esetek, egyes esetek azonban minden időjárás alatt észrevehetők voltak. Ezen betegség dühöngése alatt uralkodó nyavalyák valának: leginkább gyuladások, hurutos s csorvás bántalmak. Indulatára nézve ezen járvány olly gonosznak tapasztaltatott, miszerint a kórházban fekvő betegek közől többen, jelesen: görvély-kórosak, láb-fekélyesek, váltólázban sinlődők, e betegséget ragadvány által megkapták, ez volt oka, hogy később a más betegségben sinlődők a hagymázosoktól elválasztattak, melly intézkedés következtében a hagymáz további kifejlődésének határ is tétetett.

Előjelei a hagymáznak.

Mielőtt a hagymáz kifejlődött volna, jobbadán csorvás jelenségek tüntek föl a betegnél; a láz, melly e jelenségeket kisérte, erősebb volt a szokottnál, különösen buta kinézés, s igen nagy erőtlenség valának a betegen észrevehetők. Ehez járult gyakori orrvérfolyás is, mellynek megjelenéséből, a hagymáznak bekövetkezését bizonyosan lehetett állitani. A szék-ürités azonnal vizes lett, de soha gyakrabb 2—3szornál 24 órában. E jelenségekhez csatlakoztak: főfájás kábultsággal, az arcz szine minduntalan változott, hol piros hol halaványa, a szemek zavartak, gyakran könyüznek, a nézés meredt, a szemek, fülek zúgtak, tökéletes étvágytalanság, a nyelv tisztátlan, fejér vagy sárgás nyállal behúzva, émelygéssel, néha hányásra való késztetéssel, de hányással soha sem, szomjuság folytonos. — Némellyeknél már a betegség kezdetén hasgató fájdalmak állottak elő a nyakcsigában, felső végtagokban, mellyeket igen érzékenyeknek jellemzék a betegek, s mellyek azon tulajdonsággal birtak, hogy a nyugodalomban élesebbek voltak, mint a járkálásban, ugy hogy gyakran az ágyból kiugrottak, hogy magoknak enyhülést szerezzenek. — A lélekzet eleinte ritkán volt sebesebb a rendesnél, néha azonban valóságos tüdőgyuladásnak jelei fejlődtek ki, ekkor a lélekzet rövid volt, a köhögés gyakori, véres köpésekkel.

A gyomor és belek több esetben érzékenyek. Vizelet kevés, zavaros. — A láz rendesen szünésekkel (remissio) folyt le, ezek reggel állottak be, midőn a beteg magát megkönnyebbülve érzi, délután és estve a forróság egyre növekedett, gyakori félrebeszélésekkel, az érverés teljes s sebes, 100—110 lökés egy perczben, a bőr száraz. Az elgyengülés, mint emlittetett, mindjárt a betegség kezdetén rendkivüli nagy, olly annyira, hogy nyelvük a kinyujtásnál reszketett, ugy szinte kezeik is, midőn valamit megfogni akartak.

Kifejlődött hagymáz.

Midőn a most előszámlált jelenségek 2—3 nap, egyes esetekben 12—14 napig is mutatkoztak volna, a betegnek ereje szemlátomást csökkent, fekvése helyheztetését többé meg nem változtatta, melly hanyat volt, feje egyirányu a madráczal, a beteg magában szüntelen mormog, néha hangosabban is, de mindig ész nélkül, kérdésekre rövid időre eszére tér, s csendes reszkető hangon felel is, de azonnal ismét mély álomba szenderül. A külső érzések közől leginkább a hallás szenved, némelyiknél olly annyira, hogy tökéletes süketség állott be. A kábultság s fülzúgás növekednek, a poták összeesnek, a szemek csipásak s könyüznek, a szem fejére vörös, a nyelv száraz, néha egészlen fekete, ugyszinte a foghus és száj szélei is. Némellyeknél a torokban olly görcsök állanak be, hogy a nyelés teljes lehetetlen volt. A mell nehéz, gyakori mély fölsohajtásokkal, a köhögés hol száraz, hol pedig büdös genyetséges köpésekkel. Hol a

gyomor és has eleintén érzékenyek, ott ezen érzékenység már most növekedik, a has fölfuvódott, dobforma hangot ad, a legkisebb nyomásra följajdulnak. A test forró s száraz, csak néha tapasztalható kevés izzadás a fejen. Az érverés elnyomott, sebes, 115—120 sőt néha 140 lökés is egy perczben. A szék-üritések folyvást vizesek, de nem gyakoriabbak, tudtok nélkül üritetnek ki. A vizelet keves, vörös és zavaros. — Egyedül egy esetben tapasztaltatott szék-szorulás, melly később a lövetek használatát kivánta meg. A betegség ezen idő szakában a nyak, mell, s has-részek olly kinézésüek, mintha márványozva volnának, ezeken a részeken t. i. hol apróbb, hol nagyobb, hol egyes, hol összefolyó, gömbölyü, néha szögletes, s a bolha-csipéshez hasonló foltok támadnak, mellyek sem fájdalmat, sem viszketést nem okoznak, színök sápadt vörös, néha barnás, ezt azonban gyakran változtatják. Ezen foltok kifejlődésével a betegség többnyire növekszik.

Lefolyás és kimenetel.

Lefolyása ezen betegségnek a járvány alatt bizonytalan volt; a különbség ott vala leginkább tapasztalható, hol a betegek hántatót vagy hashajtót vettek, mielőtt az intézetbe behozattak volna; illyeneknél az elgyengülés nagyobb, az elmebolygások dühösebbek, a hasmenés tartósabb volt, a köhögés gyanus, büdös genyetséges köpésekkel folyt le, itt valóságos crisisek soha nem voltak tapasztalhatók, hanem a betegség jobbadán Lysis által választatott el. Midőn a betegség eredeti csorvás indulatával jött be a kórházba, ott a csorvás jelenségek annyira ellenszegültek minden czélszerü orvoslásnak, hogy egy esetben sem lehetett a hagymázba való átmenetet meggátolni. Voltak betegek, kiknél csorvás indulata e bajnak 2—3 nap, mások kiknél 10—12 napig is tartott, mielőtt hagymázba átmentek. Legtovább tartott e betegség lefolyása az intézetben 43 nap, a többi 13, 15, 20, 26, nap alatt végződött.

A mi a kimenetelt illeti: minél hosszabban tartottak az előbajok, annál enyhébb lefolyását lehetett várni a hagymáznak; mi azon okból származható, mivel az egyes s ennél fogva gyengébb lázas rohamok által a test érzékenysége annyira megtompult vagy megváltoztatott, miszerint a betegség nagyobb fokait könnyebben eltürte. — A bekövetkező javulásnak első jelei: a nyelv, s álom, midőn az előbbi nedves lett és tisztult, az utóbbi nyugalmas, zavaros álmoktól ment, akkor a reménység a fölgyógyuláshoz növekedett. A legrosszabb s veszedelmesebb jelekhez számitók: a tartós s hosszas félrebeszélések, a megjelent foltoknak barnábbra átmenő szine, a vizeletnek cseppenkinti elválasztása, a tartós hasmenés, s a köpésnek gyanus minémüsége. — Hol a hasban nagy volt az érzékenység, ott ennek növekedésétől vagy kevesbedésétől függött a veszedelem. Voltak esetek, hol midőn minden beteges jelenségek már megszüntek, az étvágy is egészlen helyre állott: az érzékenység azonban a hasban fönmaradt, s a beteget szüntelen veszedelemmel fenyegette; az érverés illy esetekben mindig sebes s izgatott maradt.

Okok.

Ezen betegségben leginkább népünk szegényebb osztályát láttuk sinleni, tehát minden befolyások, mellyek ezen osztályt a nevezett idő alatt érték, ugyanannyi okoknak is tekinthetők. Nevezetesen: 1-ször: A szük és mostoha idők, kimondhatatlan drágaság, melly a szegény embernek élelmét gonddal töltötte el, innét 2-szor kénytelen volt rosz, s gyakran megromlott ételekkel magát táplálni, mellyek az emésztésre szánt életmüveket betegesen illették; — 3-szor végtére a kórházakban összegyülekezett betegek sokasága, miáltal leginkább szorultabb helyeken, hol ez évben, mint mindenütt elfagyott s megfenésedett végtagok, bő hasmenések, a szegény osztálynál napirenden voltak, a levegöt annyira megrontották, hogy ezen betegség kifejlödésére ezek által elegendő anyag szolgáltatott.

Orvoslás.

Minthogy e betegség ragadvány által terjesztetett, ennél fogva az első föladat a hagymázos betegeket a többiektől elvalasztani s tiszta levegöről gondoskodni. — A csorvás időszakban: Ipecacuanha Pulsatilla a 12ik higitástól 3ig lefelé, mint fölebb emlitetett, semmi szembetünő változást vagy javulást nem idéztek elő. Midőn az emlitett jelenségek száj-keserüséggel, s igen száraz forrósággal mutatkoztak, Bryonia a 12ik higitástól a 6ig lefelé, gyakran észrevehető enyhüléssel rendeltetett. A hagymáz kifejlödvén, Rhus Toxi codendron adatott, közönségesen a 6ik vagy 12ik higitásban, a mint t. i. a beteges jelenségek fontossága s a gyengébb vagy erösebb testalkotás kivánták. Ezen szernek használata alatt átalában a 3ik 4ik napon az elme-háborgások kevesbedtek, a nyelv nedvesedett, az érverés kevesebbet izgatott volt, s a hasmenés megszünt, az étvágytalanság, a hasnak érzékenysége, az elgyengülés közönségesen a 7ik 8ik napon enyhültek, s folytonos javulás mellett egészlen megszüntek. — Néha azonban az elgyengülés a többi jelenségekkel együtt annyira növekedtek, hogy a betegnek kimulása az életből minden perczben várható volt; illy esetekben a Spiritus phosphoratus a 6ik higitásban mindig megfelelt a várakozásnak. — Ha a köhögés a hagymáz alatt igen kinos volt, vagy ennek elmultával gyanus köpésekkel tünt föl, akkor Senega 3ik higitásban használtatott jó sikerrel, de néha cachecticus egyéneknél a Sulphur használatát sem lehetett kikerülni. Midőn a görcsös állapot a nyelésnél beállott, Belladonna a 30ik higitásban néha néhány percz alatt segitett. — Ha minden kórjelek megszüntével a hasban érzékenység maradt vissza, melly fekélyeknek jelenlétét tanusitotta, akkor a Mercuriusnak semmi hasznát, hanem Siliceának igen is nagyot tapasztaltam a 30ik higitásban, ugy annyira, hogy közönségesen már három napi használata után a betegség kedvező fordulatot vett. Mindezen szerek vizben olvasztattak föl közönségesen s ebből minden 2—3 órában egy evő kanállal venni rendeltetett.

Gyógyeredmény

19 hagymázos beteg közöl ezen orvoslás mellett az intézetben fölgyógyult 15, elhalt három — fönmaradt egy javulásban; melly eredmény tökéletesen bebizonyitja a fent leirt orvoslásnak czélszerüségét. Gyöngyös junius 30-án 1847. Horner István m. k. orvostudor, tek. ns Hevesmegye t. sz. Gyöngyös városa rendes főorvosa. Kórházi igazgató orvos. Közli Éliássy István.

Egy ujonan fölfedezett gyapjumosási mód *) Hittig Móricz az első gazdasági hájgyár müvezetője az általa ujonan fölfedezett gyapjumosási módot illetöleg, folyó évi junius hónapban a „Magyar Gazdasági Egyesület“hez folyamodott azon megjegyzéssel, hogy az általa mosott gyapju a mocsoktól sokkal tisztább, lágyabb s finomabb lesz, nemkülönben saját zsirját s ruganyosságát megtartja, s mi fő: a mosás gyorsan eszközöltetik s általa a birka semmi rosz bánásmódnak s kinzásnak alávetve nincsen.

Szigethi Szerencsy István k. személynök ő exctiája, Fejérmegyében keblezett kis-velenczei jószágában, a föltaláló kérelmére egész készséggel megengedni kegyeskedett, hogy az emlitett uj gyapjumosási mód fölött kisérlet tétessék. S pedig a nyájból 8 darab egyenlö koru, nagyságu s gyapminőségü birka jelöltetett ki, mellyek közöl 4 darab az eddig szokásban levő „Saponaria“-val mosatott meg, 4 darab pedig mosás végett Hittig urnak adatott át. Nyirás után maga ő excellentiája is dicsérőleg szólott a gyapjumosás ezen uj módjáról, mert nemcsak hogy a gyapju sokkal fejérebb, tisztább s lágyabb, hanem sulyra nézve is nehezebb lön, mint a „saponaria“-val mosott. Ennélfogva ő excllja további kisérlettétel végett két bundát inéltóztatott adni a föltalálónak, mi fölött a következő hitelesen lemásolt eredményt közölhetjük.

Észrevételek a Pesten nekünk átadott két bunda fölött.

Az Iső szám alatti gyapju a gyári mosás előtt tisztábbnak s izzósabbnak (schweissig) mutatkozott, a fürt egyes szálai egymástól jobban elválasztva s elkülönitve valának, különösen pedig a fürtök hegyén; a gyapju 1½ fontot nyomott, a gyári mosás után pedig 1⅛-ot, ennélfogva a veszteség ⅜ font vala, ezen gyapju könnyen veendi föl a festéket, minthogy már most majd egészen zsirmentes; az illy gyapjut sokkal jobban lehet fonni, mivel a kártoló vagy simitó gépek nem zsirosodnak ugy be, s ennélfogva nem kell azokat olly gyakran tisztogatni, miáltal mindig tetemes gyapju megy veszteségbe.

A II-ik szám alatti gyapju még nagyon zsiros vala, s a gyári mosás sokkal nehezebben ment végbe, több hugyot kelle hozzá adnunk, s ennek daczára a gyapju még most is zsiros; festés alkalmával a kék szint nehezen fogadja el, s a kalló által a festékanyagból sokat vesztend, a gyapju gyári mosás előtt 1¼ fontot nyomott, utána pedig 1 fontot, azért a veszteség ¼ font, ezen gyapju „saponaria“-val mosatott; ha ezen kétféle mód szerint mosott gyapju fél évig állana, ugy ezen II. szám alatti gyapju még nehezebb mosásu lenne, mert a „saponaria“ a gyapjut kérgessé (speer) az állati zsir pedig gyántássá (harzig) teszi s ezért nehezebb a tisztitás. Ha mindkét bunda fél évig álland, a mondottakról a legjobban győződhetni meg.

A mennyiség sokkal kisebb, mintsem azt gépeinken földolgozhatnók, annyi azonban bizonyos, hogy az első szám alattiból sokkal több röföt szönek, mint a IIdik szám alatt levéből s az I. szám alattiból szövet sokkal szebben ütne ki.

Igen örömest közöljük önnel a nekünk átküldött két bunda fölötti vizsgálat eredményét, mellyeket ön meggyőződése végett legelső alkalommal visszaküldendjük, egyébiránt ha még valami fölött fölvilágositást kivánna, bennünket mindig készeknek találand. Gács, jul. 17. 1847.

Buchler József.
a cs. kir. szab. gyayjuszövet s finom posztógyár igazg.

A föntebbi eredményből látható, hogy a Hittig-féle gyapjumosás, minden eddigiek fölött elsőséget érdemel; ennélfogva azon t. cz. uraságok, kik kisérletet tenni vagy e gyapjumosási módot használni kivánják, szivesen fölszólitatnak a „Magyar Gazdasági Egyesület“ titoknokához személyesen vagy bérmentes levelekben járulni.

Vegyes ujdonságok.

***(A pestmegyei) julius 31dikén tartott közgyülésen, mellyre a nmlgu helytartótanácsnak a húsár tekintetében érkezett intézvénye szolgált alkalmul, a rendek közöl nagyon kevesen jelentek meg, s harmadfél órai vitatkozás után a hús ára a régi 15 vkron ujolag végzésileg meghagyatott.

(Pest város határán) termett gabona összeiratván, volt tiszta buza 1595, rozs 21,227, árpa 1561 kereszt vagy csomó. Egy kereszt közönséges évben 1⅕ pozs. mérő szemet ad, az ideit azonban bátran tehetni egy pesti méröre. Zab 7413 csomó volt.

(Az 1000 pftos nyeremény) melly az iparmütárnak első törlesztési huzásához volt kapcsolva, már valósággal kiadatott. Nyerője a derék hazafi s közügybarát Festetics Miklós ur.

(A pesti kegyes tanitórend) királyi gymnasiumában julius 3kán a sz. lélek segitségül hivásával, vették kezdetöket a második félévi nyilvános vizsgálatok. Legelsőbben a lélek és szivnemesitő hittanból, hg primási bizott ur személyes jelenléte előtt, ki osztályonkint a növendékek fesztelen pontos előadásait, örömteljes megelégedést nyilvánitó jelentésekkel fogadá. Ezt követték a többi tanulmányokból a hó lefolytáig tartott rendes vizsgálatok, helybeli kir. gymnasium és képezdei érdemdús igazgató, nt. Nagy Péter ur buzgólkodó elnöklete alatt. S nekünk, kik közelebbről a dolog folyamát figyelemmel kisérök, ujabb alkalmunk lön erösödni azon hitünkben, mellyet e derék és nemzeti jobblétünk alapitására nem puszta szóval, hanem tettel eszközül álló intézet egyénei s nevelési irányuk iránt táplálunk. Feszült keblünk az örömtöl, midőn több száz tanulónövendék a várakozásnak teljes megfelelésével, félreismerhetlen jelét adá a kitünö gondnak, melly mivelésére forditatott. A vizsgálatok befejezéseül julius 29ik és következő napján: fejedelem iránti tántoríthatlan hüségre, forró hazaszeretetre, vallásosságra és egyéb emberi s polgári erényekre ösztönző szavalatok szinte nyilván tartattak, olly kedvesen s ügyesen, olly ártatlan hő szenvedéllyel, hogy a hallgatók kebelét önkénytelen megragadák. Legkitünöbben szavaltak a költészet-osztályban Jancsó Ferdinánd, Madarász Sándor, Alkér Ernő; szónoklati osztályban Enyedy József, Jancsó István, Vecseghy József, Beck József; a IV. nyelvtani osztályban Pekáry József, Degen Gusztáv, Császár Jaroszló, Széll Lajos, Waltherr Lórand, Szelvényi Ferencz, Valser Jakab; a III. nyelvtani osztályban Stáhly György,

*) Ezen ujonan fölfedezett gyapjumosási módot sietünk tisztelt olvasóinkkal is tudatni, miután annak minden eddigiek fölötti elsősége hiteles bizonyitványokkal támogattatik. Szerk.

Gaál István, Lotz Károly; a II. nyelvtani osztályban Gabriely Kálmán, Mikso Pál, Semsey István, Dalmer Antal, Höschl Miksa, Kasselik Jenő; az I. nyelvtani osztályban Altenburger Adolf, Máder Gusztáv, Holovics Samu, Eötvös Lajos, Semsey Gusztáv, és Hajnik Miklós. Váljanak a hazának e reménydús bimbaji olly nemzeti kincscsé, mellynek birtokában a lelkes szülők legédesebb örömei, a hazának legáldásosabb malasztjai alapulnak. E szavalatok alkalmával a költészeti osztály növendékei zsenge munkálataikat a megjelent müvelt közönség közt oszták ki. Végzetül julius 31kén a mindenhatónak tartozó mély hálaáldozat bemutatása s érdemsorozat nyilvánitása után az ifjuság, mellynek száma e második félévben 549re ment, elosztott. Vajha hon ne feledné el azt, miért kötelességünknek ismerők a tanitóknak ezennel az érdem elismerésével nyilvánosan adózni.

(Az énekiskolai növendékek vizsgálati hangversenye) mult vasárnap délután tartatott meg, és valamint a programm érdekes vala, ugy az egyes énekdaraboknak a növendékek általi előadása egyike vala a legsükereltebbeknek, s kézzelfoghatólag lön bebizonyitva, miszerint e félévben sem mulasztatott el semmi, ugy a tanitó, valamint növendékek részéről, hogy az intézet föladatának tökéletesen meg legyen felelve. — Ez intézetből már több jól kiképzett egyéniség került ki, s illy gondos fölügyelés alatt még több fog kikerülni, miért is azt a közönség figyelmébe s pártfogásába ajánlani buzgó kötelességünknek ismerjük.

(Megjelent Pozsonyban) s minden hiteles könyvárusnál kapható: „Magyarország összes törvényei fölzetekben.“ A latin „corpus juris“ szerint először magyarítá, s helyenkint az ujabb törvények idézésével világositá Szále Antal köztörvényi és váltóügyvéd. — Tartalma: 1) Verbőczy hármaskönyve kivonatilag. 2) Czikkfölzetek: sz. Istvántól I. Leopoldig. 3) Czikkfölzetek I. Leopoldtól 1844dik évig. 4) A tárnoki jog fölzetei. 5) 1751től 1844dik évig a törvényekben hódolattal emlitett cs. kir. felségek és fenségek legmagasabb nevei, az illető czikkek tartalmával. 6) 1751től 1844dik évig a czikkekben emlitett családok és egyének nevei (czikkismertetővel). 7) Függelék. (A corpus juris-ban előforduló különféle tárgyak jegyzéke.) Nagy 8d. 496. lap. Ára?... A nagy szorgalommal szerkezett munkát t. olvasóink figyelmébe méltán ajánljuk.

(Bécsi egyetemi) magyar nyelvtanitó Remile János ur, ki már több nyelvismeretterjesztő munkát bocsátott közre, legujabban egy „Elemi földleirás“ czimü iskolai könyvet adott ki, melly nem csak a földleirással foglalkozik, hanem az ezzel rokon ismereteket is röviden s az ifjak fölfogó tehetségéhez mérve előadja, szóval, mint olly munka tünik föl, melly czélszerűségénél s sokoldalu hasznosságánál fogva a legnagyobb mértékben ajánlható.

(Davis Róbert) egy nedves őszi estén falusi lakában az ablak és árnytartó tábla közt zörejt halla. Okát eleinte nem tudá kitalálni, de a zörej ismételtetvén, egy békát láta, melly a táblán mászott s ismét leszökött. Gondolván, hogy a rosz idő elől vonult oda, nem figyelt többé reá; azonközben még egy másik is hozzá csatlakozott, s egy darabig a fölebbi módon mászkáltak; aztán megváltoztaták az irányt, s nem mint addig háttal a szoba felé, hanem az ablakon másztak föl s néztek a szobába, majd ismét leugrottak egy bizonyos pont felé. Davis azt hivé, hogy a világosság után mennek, s hagyá csöndesen mászni; de nagy lön bámulása más nap reggel, midőn a tábla fölnyitásával egy nagy békát láta, melly egyik lábánál fogva az ablak és függöny közé szorult vala. Ő azt hiszi, hogy az esti látogatók fogoly-testvérök segélykiáltására siettek oda, megszabaditásában segitségül lenni, mit az is valószinüvé teszen, hogy azon pont felé szökdöstek, hova a fogoly szorult volt.

(Mult évben) csupán Angliából 1200 szabó vándorolt ki Amerikába. — Mondja aztán valaki: hogy az uj világban ki nem szabják az embert!...

(Párisban) van jelenleg 1480 jegyző és ügyvéd, 1423 orvos, 20,000 választó, 10,000 bérkocsis, és 20,000 személy, kik a jótékony intézetektől segélyeztetnek.

VIDÉKI HIREK.

Barsból. Hogy vidékünk ez idei terméséről későbben tudósitom a t. közönséget, oka: hogy nem mint jós, hanem mint tudósító akartam föllépni. S ha a t. szerkesztőség nagy becsü fölszólitásának rögtön megfeleltem volna, a jelentül jóval különböző lett volna tudósításom. Igy p. o. tavaszi vetéseink, mellyek eleinte igen dús terméssel kecsegtettek, a beállott májusi szárazság alatt már fonyadni kezdettek, s szép reményeinket lehangolták: csak a juniusi hathatós eső által javultak annyira, hogy most gazdáink megyeszerte, szép tavaszi vetéssel dicsekednek, s az örömittas munkás,jó kedvvel feszíti nekik kaszáját. Az őszi mind a két nemü gabona szinte szép, nem ugyan buja, de a középszerünél jobb, s ha az idő kedvez a behordásnak, s a már néhány nap óta tartó esővel váltott permetezés fölkötött gabonánkat csirázásra nem inditja, mint két év előtt, több gabonánk leend a tavalinál, s csak gondatlan és fecsérlő gazda fog panaszolkodhatni tavaszkor, hogy nincs elégséges kenyere. Kiveszem azon vidékeket, a mellyekben a jég részint zöldjében, részint már már érett termésünket elcsépelte; igy az oszlányi járásban,a nemes kosztolányi vidéken több határt rontott meg a jég, annyira, hogy némellyek csak a szalmát kaszálhatták le takarmánynak. Julius 20kán pedig Valkócz táján keletkezett felhő néhány körülfekvő határban nyomát hagyta kártékonyságának. Takarmányra nézve roszul vagyunk, Garam mentében kevés volt, a későn bekövetkezett eső, inkább sarjunak indította a már kaszának érett fü gyökerét. Szikincze, Perecz, meg Zsitva folyók, az egyébkint szénadús réteket, részint még kaszálatlan, részint pedig már lekaszálva, beiszapolták, s a szénát haszonvehetlenné tették. De a kedvező időjárás elégséges sarjut igér. — Bor-böséget reményltünk, véneink is alig emlékeztek olly fürt-dús tőkékre, minők voltak az ideiek; de a nyári, tavaszi vetéseinknek hasznos eső, szőlőnket virágjában érte, s azt nem csak tizedelte, hanem majd egy negyedét lehullatta. Kukoriczánk buja, és sokat igér. Eleség elegendő. Burgonyát is böven reménylünk. Igy hála a gondviselésnek, habár bővelkedni nem fogunk, szükségeink még is fedezve lesznek. Piaczainkon a gabona ára igen rövid idő alatt tetemesen alábbszállt; igy a buzának egy p.méröje már 7 frt 30 kr, rozsé 6 frton, árpáé 4—5 frton volt kapható; kiki kapott a gabona nagy árán, sietett valamit kicsépelni, s behozni, s igy mások nyerészkedési vágya, teljesité ohajtásunkat, s a gabona tulzott magas árát leszállitá.

Tanodai próbatételek. A nehéz, de annál dicsőbb nevelési pályán, a két magyar hazában virágzó, kegyes rendi tatai kir. közép tanodában, a legközelebb lefolyt iskolai év 2ik felében, a szokott félévi iskolai nyilvános próbatételek, julius 6dikán kezdődtek, mikor is diszes egyházi szertartással megtartott Veni sancte után főtisz. Müller Károly praepost és egyházkerületi esperes ur mindenkori nyájas jelenlétében, a hit-tanból volt az első nyilvános próbatétel, mellynek mindenkit, kinek a vallás, ezen minden jónak kutforrása, szivén fekszik, kielégitő befejezése után, a többi rendszeres tanulmányokból is örömmel és megelégedve lehetett tapasztalni, a páratlan szorgalmu tanár urak, „és a tanuló ifjuság szorgalmának“ jeles sikerét; mindazonáltal, kinek a tanuló ifjuság hivatása szivén fekszik, őszintén megkell vallania, hogy a jelen tanulmányi nyelvre, és tárgyakra nézve, sok kivánni, és javitani való légyen, lehet azonban reményleni, hogy a magas kormány boldogitó intézkedései által, a sürgető körülményekhez képest, e részben is, az ohajtott, és várva várt javitás, meg fog történni; befejeztetvén pedig a tanulmányi próbatételek, élvezet volt, azon czélszerü és a szavalók korához mért beszédeket, és szavalásokat hallani, mellyeket némelly nagy reménységü kitünőbb tanuló ifjak, a szép vendégkoszoru előtt, bátran, és szerényen előadtak. — Mind ezek dicsőséges végeztével julius 29én diszes egyházi hálaadó szertartás után, a nagy vendégkoszoru, a tanuló ifjusággal együtt, egy nagy terembe vonult, hol is némelly szónoklat u. m. Huszár László, Frank János és Pichler Károly és költészettanulók Ghyczy Gyula, az alkalomhoz szabott magyar beszédeket tartván, az érdemsorozat fölolvastatott, melly alkalommal a határtalan kegyességéről ismeretes nmlgu gr. Eszterházy Miklós, a tatai kegyesrendüház alapitójának kegyes utóda, a szegényebb sorsu, de vallásos és szorgalmas tanulók közt, nagyobb summa pénzt ismét kiosztatni kegyeskedett, a minden jót és hasznost hön pártoló lelkes Ghyczy Ignácz ur pedig, valamint szinte a helybeli tanodai igazgató nt. Nagy Márton ur, ki bölcs tapintatu igazgatása által, az ifjuság szeretetét és háláját, az egész vidék előtt pedig határozottan kivivta a köztiszteletet, a szorgalmas tanuló ifjaknak czélszerü könyvekkel kedveskedni, szivesek voltak; ezután tisztelt igazgató ur, ismeretes szónoki tehetségével, az ifjakat minden jóra és szépre atyailag intvén, és buzditván, azokat az urnak szent nevében elbocsátotta, mikor is Gross Alajos pesti születésü, költészettanuló, és kegyes rendi helybeli növelde növendéke, több év elforgása alatt élvezett növeldei szellemi jótéteményekért, ki semmit sem tudván, csupa kegyelet-szülte háladatosságból gyönyörü versezetben, a lelkes igazgatótól, a háztól és tanulótársaitól szép előadási tehetséggel végképen elbucsuzván, háladatosságának szép és maradandó jelét maga után hagyta; mi pedig mindnyájan azon ohajtással hagytuk el ezen tudományos helyet, hogy a tisztelt igazgató urat, ki a házban létező növeldének is az állását, a kor kivánataihoz képest, mint több év folyta alatt nagyobb csász. és királyi intézetben volt nevelői fölügyelő, azt tapasztalásai után nevezetesen javitani iparkodott, az Isten köztünk sokáig éltesse, a kegyes rendet pedig a nevelési pályán továbbra is virágoztassa; — tanultak pedig jelenleg a tatai közép tanodában és a 3dik elemi osztályban 254. kik közől 1 ágost. 3 helvet vallásu és 18 izraelita volt, a kegyes rendi házban az anya és társ-országok legtávolabb vidékeiről is 21 neveltetett, kik a rendes tanulmányokon kivül, a német és franczia nyelvekben, rajzolásban, testgyakorlásban, tánczban, és vivásban is, rendesen tanitattak. H. F.

KÜLFÖLD.

NBritannia. London, jul. 24. Ő felsége a királynő tegnap délután a felsőház uj épületében megjelenvén, miután a trónon helyet foglalt, az alsóház szónoka következő beszédet tartott a királynőhöz.

„Legkegyelmesebb fejedelemnönk! Mi fölséged leghivebb alsóháza, fölséged elébe lépünk azon billel, melly által a jelen évi segélyezések kiegészittetnek. Azok a takarékosságrai szigoru tekintettel, nemkülönben a státusszolgálat minden ágaira elegendőleg gondoskodva, megengedtettek. — A most végéhez közelgő ülések folytában, a törvények gyakorlati javitására s a nép társas s erkölcsi helyzetének javulására vonatkozó különféle rendszabályokat éretten megfontoltuk. S a hol lehetlen vala ezen rendszabályokat békes határzatokba foglalni, ott reményljük, hogy a parliament jövendő üléseiben az ép és hasznos törvényhozásra a pályát kiegyengettük. — Törvényeket hoztunk a földbirtok átruházásának szabályozására Skotiában, s ámbár a fönálló jogelvekhez tartottuk magunkat, a földbirtokkali rendelkezhetést tetemesen megkönnyebbittettük ez országban, ugy hogy a földek becsének nagy mértékben emelkedni kell. — Szükségesnek találtuk a gyárakban alkalmazott fiatal egyének munka-óráit ismét megszoritni. Több időt és alkalmat nyujtván ekép nekik vallási s erkölcsi oktatásukra, pihenésre s házi kötelességeik teljesitésére, emeltük a gyári munkákkal foglalkozó nagy és iparos osztály jellemét és állapotát. — Egy tulnyomó fontosságu tárgy, mellyre fölséged bennünket az ülések elején figyelmeztetni méltoztatott, hosszu s aggodalmas tanácskozásokat szült. Több hónap óta szenvedtek fölséged alattvalói Irhonban éhséget s annak gyakori következményét, a betegséget. Pénzsegélyezések re, gyors és erélyes rendszabályokra volt szükség, miszerint szerencsétlen elharapozásuk föltartóztassék, s a birodalom némelly részeiben a társaságnak csaknem végképeni fölbomlása meggátoltassék. Részünkről nem sajnáltuk a fáradságot, hogy ez isszonyu csapást elháritsuk. Az élelem-behozatal minden akadályai fölfüggesztettek, a törvényhozás minden eszközei fölhasználtattak, enyhitésére annak, mit semmi emberi bölcseség nem mellőzhetett, az isteni gondviselés fájdalmas látogatásának. S mialatt megtettük azt, mit a szükség megkivánt, nem feledkeztünk meg az egyesült ország e fontos részének maradandó javáról sem. Kincseinek kifejtését s lakosainak iparát fölélesztettük, midőn köz-vagy magán-vállalatoknak, mellyeknek czéljuk a föld javitása,halászat vagy kikötők épitése volt, minden kitelhető ösztönzést nyujtottunk. Mult idők tapasztalásaiból hasznot meritve, a szükölködők gyámolitása iránti törvények határozatait

kiterjesztettük és hathatósabbakká tettük és ez által a föld birtokosát és müvelőjét uj és szorosabb viszonyba hoztuk egymással és kölcsönös érdek kötelékeivel kapcsoltuk össze. E rendszabályokkal Irhon ideiglenes gyámolitására s állandó emelésére, huzamosan foglalkoztunk. Fáradozásainknak, fölséged alattvalóinak minden osztályai nemeslelküen feleltek meg. Mert követve fölséged kegyes példáját, a legnagyobbtól a legkisebbig a körülmények szorongatása által követelt áldozatokat tettek, hogy a példátlan szigoruságnak enyhitsék fájdalmait, miket e derék és hüséges nép szinte példátlan erővel és türelemmel viselt. — Ezennel átnyujtjuk fölségednek az utósó billt a consolidált papirokból megszavazott különféle eszközök mire forditása iránt, s annak királyi jóváhagyásaért esedezünk."

E beszéd után a királynő több rendbeli billre királyi jóváhagyását kimondá, azután pedig a trón előtt térdelő kancellártól a parliament elhalasztására szánt következő beszédet vett át, s azt érthetőleg és hangosan föl is olvasta.

„Mylordok s uraim! Nagy örömömre szolgál, hogy az idei munkás és fáradságos üléseknek véget vethetek s önöket fölszabadithatom. Nem vehetek bucsut önöktől a nélkül, hogy köszönetet ne mondjak azon gondosság és buzgalomért, mellyel magukat a közérdekek megfontolásának szentelék. Figyelmök főkép közvetlen segedelem rendszabályaira volt forditva, mellyeket egy nagy és példátlan csapás tett szükségessé. Szives megegyezésemet adám azon törvényekre, mellyek a gabona szabad behozatalát megengedik, s a czukornak a ser- és pálinkaházakbani alkalmazását megkönnyiték s az emberi élelemszerek mennyiségének növelését s a kereskedési közlekedés elömozditását tüzék ki czélul. Örvendek, midön azt találom, hogy a szükségeni könnyités szeréül uj korlátozások nem javasoltattak, sem pedig a kül- és belkereskedés szabadsága meg nem támadtatott. Én megvagyok győződve, hogy illyes rendszabályok egyátalában hatástalanok, s hogy azok egyes esetekben a bajt, mellynek könnyitésére elfogadtattak, csak nehezitik. Teljes szivemből pártolom azon rendszabályokat, mellyek által önök ir alattvalóim szenvedésüket enyhiték. Szinte egy más törvényt is szivesen pártoltam, melly által az ir szegényekeni állandó segélyezésről gondoskodva legyen. Nem különben több különböző billt erősiték meg, mellyek arra szánvák, hogy az egyesült királyság ama részében a földmivelést s ipart elömozditsák s kifejtsék. Figyelmem ezután is ollynemü rendszabályokra lesz irányozva, mellyek illy üdvös czélra vezetendnek. — Az idegen hatalmasságokkali szövetkezéseim folyvást bizodalmat nyujtanak a béke föntartására nézve. Nagy megelégedésemre szolgál azt találhatni, hogy azon rendszabályok, mellyeket a francziák királyával, a spanyol- és portugal királynéval egyesülve a Portugaliábani béke helyreállitása végett tettem, sikerteljesek voltak, s hogy a polgárháboru, melly hónapokig dult ama országban, végre minden vérontás nélkül bevégeztetett. — Reménylem, hogy jövendőben, a politikai pártok közti meghasonlások amaz országban, minden fegyver-alkalmazás nélkül kiegyenlíttetnek. — Alsóházi urak! Fogadják köszönetemet a szükséges segélyekérti készségükért, mellyek illő gonddal s takarékossággal a statusszolgálatra fognak fordíttatni. — Örömömre szolgál önöket tudósíthatni, hogy az élelmiszerek magas árának daczára a jövedelmek a jelen időszakig tetemesebbek valának, mint vártam. A közönséges fogyasztási czikkek nagyobb használata sokkal járult ez eredményhez. Különösen a czukorból folyó jövedelem, az idegen czukorra eső tiltóvám megszüntetése által tetemesen növekedett. — A különféle pénzengedményezések, mellyeket önök az egyesült királyságbani oktatási ügyben tettek, reménylem, nem kevessé mozditandják elő népem vallási s erkölcsi javulását. Mylordok s uraim! Kötelességemnek tartom önökkel tudatni, hogy a jelen parliamentet azonnal föloszlatni szándékozom. — Én bizalomteljesen a trón iránti loyalis érzelmekre s ez ország szabad intézeteire támaszkodom, mellyek népem nagy tömegét lelkesítik. Én a mindenható Istenhezi imámat az övéikhez csatolva ohajtom, hogy e szükség, melly által meglátogattattunk, az Isten áldása mellett olcsósággá s fölösleggé változzék."

Ezután a lordkancellár kinyilatkoztatá, miszerint a királynő akarata s ohajtása a jelen parliamentet sept. 21keig elhalasztani. Erre a királynő trónjában fölemelkedve a buckinghami palotába visszatért, hol délutáni 3 órakor titkostanácsülés tartatott. — Ezen ülésben következő proclamatio tárgyaltatott s fogadtatott el.

„Victoria Regina. Miután mi titkostanácsunk javalatára alkalmasnak véltük a jelen parliamentet, melly sept. 21keig halasztatott el, föloszlatni; ez okból erre vonatkozó proclamationkat nyilvánossá tesszük s az érintett parliamentet föloszlatjuk. Az egyházi s világi lordok, nemkülönben a lovagok, polgárok s grófságok megbizottjai az alsóházban kötelességeik alul föl vannak mentve az érintett september 21-dikén összegyülni. De minthogy ohajtásunk s határzott szándokunk népünkkel mennél előbb összetalálkozni s tanácsát a parliamentben kikérni. Ennélfogva minden alattvalóinkkal tudatjuk királyi akaratunkat s ohajtásunkat egy uj parliamentet összehivni. Továbbá kinyilatkoztatjuk, miszerint titkos tanácsunk javaslata következtében parancsot bocsátottunk ki, hogy Nagybritannia s Irhon kancellárjai illő s törvényszerü formákban az uj parliamentrei választási iratokat kibocsássák. Kiadtuk Buckingham palotánkban julius 23kán 1847ben s kormánynak 11dik évében."

A most bevégzett parliamenti ülésekben, melly két kivétellel egy század óta a leghosszabb, nem kevesebb mint 559,977 aláirással ellátott 4253 folyamodvány nyujtatott be a kormány nevelési terve ellen s 141,717 aláirással ellátva 919 folyamodvány a kormány nevelési terve mellett. A mai „Globe" az utósó 14 parliament tartósságát közli 1796-tól fogva, s megjegyzi, hogy 1801 óta, 15 ministerelnök követé egymást a kormányon, nevezetesen: Addington 1801, Pitt 1804, Grenville 1806, Portland herczeg 1807, Percival 1810, Liverpool gróf 1812, Canning 1827, Goderich 1827, Wellington herczeg 1828, Grey 1830, Melbourne 1834, Peel 1834, Melbourne 1835, Peel 1841, s Russell lord 1846.

Franczia ország. Páris, jul. 26. Rochefortban lőpor-explosio történt, melly számos emberélethe került. Az a tengerészi tüzérek műhelyében jul. 21-én délelőtti 11 óra s 41 percz tájban támadt.

A király tegnapelőtt Neuillyben Muret de Bort követet fogadta magánál. Ezen követ mondatik Jayr közmunkák ministere utódjának; Vitet, Cunin-Gridaine kereskedelmi minister helyét pótolandja, s Salvandy gróf helyét, mint oktatási minister Liadieres fogja betölteni. Jayr ellenben Bounsy helyett a közvetett adók főigazgatóságát veendi át, Salvandy gróf pedig a nápolyi követállomást nyeri el.

Olaszország. Jul. 20ról kelt római tudósitások szerint Ferretti bibornok ő eminenciájának statustitoknokká történt kineveztetése következtében megürült urbinoi és pesaroi pápai legatushivatal Fieschi bibornok ő eminenciájára ruháztatott, s az eddigi kormányzó mons. Grasselini helyébe ideiglenesen Morandi ügyvéd „Pro-Governatore" czimmel neveztetett ki.

Brazilia. Rio de Janeiróból máj. 22ről a braziliai ministerium változása közöltetik. Miután Hollanda Cavalcanti pénzügyminister lemondott, egy uj ministerium alakittatott, a régiek közöl csak Cayrio báró külügyminister maradt meg. Uj társai a következők: J. M. de Britto belügy-; C. M. Lopez Gama igazság-; J. J. Fernandez Torrez pénzügy-, és J. P. das Santos Barretto had- és (ideiglenes) tengerészeti minister.

Igazitás. Mult 532dik számunk czimlapján az első hasáb fölülről lefelé olvasott 46dik sorában „egykoru iró" helyett olv. „egykoru irók"; — s a középhasáb 11dik sorában „vespas" helyett olv. „verpas."

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

Mutató-tábla

a magyar középponti vasutoni személyjárások és bevételekről.

Ut hossza Pestről Váczra.

	Személyek.			Uti podgyász, sürgős jószágok.			Különféle bevételek.		Összes bevétel.	
	szám	öszlet fr.	kr.	font	öszlet fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.
Előadás julius 16-tól 1846 julius 30-ig	288,692	92,892	18	5,139,765	7062	22	1055	1	101009	41
1847	28,790	8,630	37	1,139,898	1280	38	81	15	9992	30
Julius 1-től 31-ig	317,482	101,522	55	6,279,663	8343	—	1136	16	111002	11
Összesen .										

Pozsony, augustus 1jén, 1847.

A magyar középponti vasut igazgatóságától.

Jégverés ellen kölcsönösen biztositó magyar egyesület.

A szabályok 21dik §-ának rendelete szerint évenkint augustusi vásár alkalmával közgyülés levén tartandó, ezen közgyülés **f. e. augustus 28kán délutáni 5 órakor a nemzeti casinoban** fog megtartatni. A tanácskozás tárgyai lesznek: netalán előfordulható panaszok, javaslatok, a kormánytagok egy harmadának választás általi megujitása, s más az egyesületet illető ügyek. Minélfogva a t. cz. tagok minél számosabban megjelenni tisztelettel kéretnek.

Pest jul. 28. 1847. Weisz Bernát Ferencz
(1) igazgató.

Iskolai ösztöndij hirdetés.

Néhai Imre János egyetemi bölcsészeti tanár által végrendeletileg alapitott 60 pftos két iskolai ösztöndij megürülvén, azoknak egyikét a pesti királyi tudományos egyetem bölcsészeti karának, másikát pedig az egri érseki lyceumnak kijelölésére a nagyméltóságu királyi helytartótanács fogja kiosztani: mindazonáltal azon ifjak egyikének az egri érseki lyceumban, a másiknak pedig a pesti királyi egyetemben kell iskolába járni, és vagy a feljebb emlitett Imre János családjából, vagy legalább tek. nemes Heves vármegyéből származottnak lenni. Az ezen iskolai dijakat elnyerni kivánók folyamodványaikat a pesti egyetem bölcsészeti karához, s illetőleg az egri érseki lyceum igazgatójához a folyó 1847-dik évi october 1-ig benyujtani köteleztetnek.

Pesten jul. 26. 1847. Szoblahói Palma Elek m. k.
a magyar kir. tudom. egyetem tanács jegyzője. (2—3)

Orgona-eladás.

Egy kis templomban vagy kápolnában használható, 6 mutatioval ellátott, 10 láb, 3 hüvelyknyi mély és 5 láb széles orgona, olcsó áron eladó, és a pesti tudakozó-intézetben megtekinthető. (1—3)

Magyar gazdasági egyesület. A legközelebbi medárdvásári rendes közgyülés által határozott rendkivüli közgyülés f. é. augustus 28kán d. e. 10 órakor fog a nemzeti casinoban tartatni, mellyen tehát az egyesület t. cz. tagjai minél számosban megjelenni kéretnek.

Pesten julius 28kán 1847. Török János m. k.
egyesületi titoknok.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 2dikán: Férjem kószál helyett, Lendvayné rögtöni megbetegedése miatt: Megházasodtam. Vigjáték 3 flban. Irta Csató Pál.

Augustus 3dikán: Kean. Külföldi szinmü.

Augustus 4dikén: Egy pohár víz. Vigj. Scribe-tól.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest aug. 3kán (pesti mérő.)

A hajókon és raktárakban.

350-380 ——— ——— ——150 135-140 ——230

(A piaczon.)

370-420 ——290 185-200 140-150 120-135 200-220

Veszprém julius 30kán (pozsonyi mérő.)

200-230 150-160 120-130 75-80 75-80 180-220

Miskolcz julius 30kán (pozs. m.)

155-160 145-150 120-125 105-110 60-65 115-120

Baja julius 28kán (pozs m.).

——320 ——240 ——— ——140 ——90 ———

Bécs julius 31én (ausztriai mérő).

310-370 ——— 200-240 145-160 110-145 ———

Dunavizállás. Aug. 4kén: 9′ 0″ 0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

534. szám 1847. Péntek aug. 6.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Névváltoztatás. Körültekintés az épitészet ügyében. (Vége.) — Nyilt levél Döbrentei Gábor kir. tanácsos s főtartománybiztos urhoz. — Helyet kérünk a méltányosságnak. — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Köte-Gyánból). —

Külföld. Portugalia. Spanyolország. NBritannia. Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs kir. ap. felsége Rach Ferenczet, Soprony város plébánusát az ottani társas káptalanhoz kanonokká; — Sztankovics Károly m. kir. helytartósági fogalmazót pedig ugyanezen kormányhatóság számfölötti titoknokává kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Szmollik Károly balassa-gyarmathi plébánus vezetéknevének „Imády"-ra átváltoztathatását kegyelmesen megengedni méltóztatott.

Körültekintés az épitészet körében. (Vége). A polgári épitészet a társaság első szükségei közé tartozik ugyan, azonban bövebb kifejlése, s valódi müvészetté emelkedése ott kezdödik, hol a polgári társaság mind szellemileg, mind anyagilag magasabb fokán áll a müveltségnek, s igy nem annyira fejlesztője a nemzeti jólétnek, mint virága s dísze a már kifejlettnek. Máskép van ez a vízmüi s uti épitéseknél, mellyeknek alapja mindig szükség, és soha nem fényüzés, minél fogva olly országban, melly fejledező állapotban van, mindig szükségesbek az olly mérnökök és épitészek, kik ezen utóbbiakhoz kitünöen értenek, mint az ollyanok, kik az elsöben birnak jártassággal.

Jelenleg nálunk nagyszerü munkálatok vannak napirenden mind a két nemben. A vízmüi épitmények és munkálatok közöl elég legyen a budapesti lánczhidat és a Tiszavölgy szabályozását emlitnünk. A lánczhid idegen müvészre bizatott. Ha sajátlagos előre látásunknál, s a külföldiek iránti legyőzhetlen sympathiánknál fogva, ezen minden esetre kitünő angol mérnök Clark ellenében semmi ellenvetésünk sincs is; azonban még sem hagyhatjuk panaszos megemlités nélkül azon körülményt, hogy ezen nagyszerü épités mellé megfelejtkeztünk, vagy inkább megfelejtkeztek az illetők, néhány kitünöbb magyar mérnököt is alkalmazni, kiknek kötelességük lett volna, nemcsak szemlélni e müvet, hanem belátásuk szerint mérni s jegyezni mindent, s fölvilágositást adni mind azon belföldi technicusoknak, kik e nagyszerü épitmény iránt érdekkel viseltetnek; melly megjegyzést nem csak a lánczhidnál, hanem minden egyéb külföldi technikusokra bizott müvállalatoknál kivánnánk tekintetbe vételni.

Van ugyan két egyén alkalmazva az országos épitészi főigazgatóság részéről, kik a hídi munkálatokat figyelemmel kisérik; azonban ezek a külföldi mester által olly szoros pórázon tartatnak, hogy még csak egy mérölet sem lehet kezökbe venni, ha a munkálatok körül maguknak valamelly bizonyos adatokat szerezni ohajtanának; nézhetnek mindent, mint profanus bámulók, de meg nem mérhetnek vagy le nem rajzolhatnak semmit, mint dologértő egyéneknek tenni kellene, vagy ha teszik ezt, lopva kell tenniök; pedig ezen híd Budapesten épül, Magyarország szivében.

Mi a Tiszavölgy szabályozását illeti, ez kétségtelenül a legszebb jövendöjü vállalat, és hazánk benső fejlödésére nézve a legnagyobbszerü, mellyet ujabb korunk mozgékonysága, s kormányunk becsületes jóra törekvése, létre hozott. Mikép fog sükerülni, a jövendő mutatja meg. S ámbár itt is szükségesnek találtatott a külföldi ember tanácsának kikérése, és pedig igen ildomosan, mert több szem többet lát; azonban örömmel tapasztalhatjuk, hogy illy nagyszerü vállalatokra is olly bőven kiképzett jeles egyének találkoznak hazánkban, kiknek tudomány és tapasztalás-szerezte képességeikben maga a nemes gróf, kinek különben senki sem fog azzal hizelegni, hogy a hazai talentumok elismerésében tulbuzgó lenne, megbízott. Bold. Vásárhelyi Pál volt az első, kinek, mint az orsz. épit. főigazgatóságnál volt hajózási fölügyelőnek, neve alatt történtek meg e nagyszerü szabályozás elömunkálatai; kinek elvesztése azonban a munkálatok mostani intézője Keczkés Károly által böven van kárpótolva... S ha az iránt akarunk körülnézni, akadunk e még több kiképzett egyénekre hazánkban, kiknek tudományára s tapasztalására hasonlószerü nagyobb vállalatokat jó hittel bízni lehetne, legyen elég, Beszédes nevét említenünk, vagy a széles gyakorlatáról ismeretes országos épit. főigazgatósági első igazgató segédét Zelenka Lajosét, avagy a bő ismeretekkel és hosszas külföldi utazáson szerzett tapasztalatokkal bövelkedő, s jelenleg a budapesti Dunapart szabályozásával foglalkozó Tentzer Károly igazgató segédét, vagy az orsz. épit. főigazgatóság egy más tagjáét, Fest Vilmosét, kinek elméleti tudományosságáról tanuságot tesznek a m. academiától ismételve nyert jutalmai, míg gyakorlati oldalait elegendöleg kifejték a budapesti híd körül évek óta a legnagyobb szorgalommal gyüjtögetett tapasztalásai, s jelenleg külföldön folytatott müutazása.

A fönemlitett két vízi munkálatok mellett a honunkban folyó munkák közöl legnagyobb figyelmet érdemelnek a vasutak, mint mellyek egyik legfőbb és eddig ismeretlen tényezőül tünnek föl hazánk jövendöjének kifejtésében.... A középponti vasutat idegen mérnök vezeti, tudja Isten, kezdettől fogva már hányadik, mert a főmérnökök e vállalat körül mind untalan változnak, a mi vagy az ügy igazgatóságára vethet különös fényt, vagy legalalább azt tanusítja, hogy ezek a külföldi mérnök urak még bánhatóság tekintetéből sem olly igen ajánlatosak ám, mint azt némelly elfogult külföld-imádó gondolná... Azonban a fiumei vasut körül már hazai mérnökkel történtek egyezkedések, söt hazai mérnökök és épitészek fognak foglalkozni minden mellékvonalak körül a középponti vasutnál is, mint ezt az egyes vállalkozó testületek szellemétől reménylni lehet. — A pozsony-nagyszombati vasutat hazai mérnök, Hieronomy Otto F. dunaszabályozási királyi igazgatósági mérnök, épitette, kinek bő képzettségéről maga a jelesül végzett munka kezeskedik, s kivel a középponti vasut igazgatósága is inditott meg egyezkedéseket, mellyek azonban, hallomás szerint, azért nem vezettek sikerhez, mert az emlitett igazgatóságnál az előtt kelleténél több ügyvédi befolyások gyakoroltattak, mellyeknek magát alávetni s általok jó tudományu munkásságát kormányoztatni, kevés olly mérnök fogja, kinek elegendö tudománya becsületes önérzetet nyujt. — A vasut-épités körül bő tapasztalással biró mérnökök közöl megemlitendő még Reiter Ferencz orsz. épit. főigazgatósági rajzár is, ki a pozsony-nagyszombati vasut épitése körül elejétől végig foglalkozott.

Nem föladatunk, név szerint előszámlálni mind azon egyéneket, kik az épitészet különféle ágaiban hazánkban olly bő ismeretekkel birnak, hogy általok bármilly nagyszerü munkák kivitele sükeresittethetik; különben is alkalom fejti ki a talentomokat, s ha a vállalkozók bizodalma hazafiakhoz fordul, annál kevésbbé fog csalatkozhatni, mert a műtudományon kivül a hazai mesterek még azon előnynyel is birnak a külföldiek fölött, hogy belföldünk minden viszonyaival böven ismeretesek; s alkalmazásukból még azon nagy nyereség is háramlik a közre, hogy a gyakorlatba hozott egyes jeleseknél tapasztalás által minduntalan gyarapul a tudomány, söt olly egyének is szereznek maguknak müképességet, kik vele az előtt, honi képzőintézetünk szegénysége mellett, nem birhattak; holott ellenkezőleg az idegen müvészek és mérnökök, kiknek gyakorta csupán külföldi származásuk ad elsőséget a belföldi müvészek fölött, roppant díjaik után magukat derekasan fölpénzelve, búcsut vesznek a kapufélfától, nem ritkán hinárba vezetvén a megbizó társaságot, (mint ez a pozsony-nagyszombati vasutnál az utósó előtti mérnökök által történt), szemre s nem tartósságra elkészitett müveik által.

Nyilt levél Döbrentei Gábor kir. tanácsos s főtartománybiztos urhoz.

Nagyságos ur! Minden, mi a magyar nemzet és nemzetiség fejlödése és szilárditására nézve hasznos és üdvös történik, engemet is, mint a nagy nemzettest egyik, ha bár parányi tagját, igen közelről érdekelvén, hazafiui örömmel olvastam sz. kir. Buda városa nagyérdemü tanácsa és polgárságának hirlapokban nyilvánitott ama végzését, mellynél fogva elhatározá, hogy birtokának azon völgyeit és béczeit, mellyeket maradandó emlékül a természet képezett haszonra és élvezetre, a régibb vagy ujabb történet némelly szakaira vagy eseményeire vonatkozó magyar nevekkel diszesitse, hogy legyenek közemlékei, mellyek a multat a jelennel összekapcsolják, s a jövendöhöz szólanak, s ez által egyszersmind a közczél, t. i. az egy nemzetté-olvadás megközelitésére buzdittassanak mind azok, kik azon tájakon örvendenek és kéjelegnek, vagy azokat müvelik, és szorgalmuk veritékével hasznositják; és ohajtva vártam az elnevezéseket, mellyekről eleve is föltettem, hogy nem csak szépek és jók, hanem a helyek és körülményekkel tökéletesen megegyezök, s igy a közvárakozásnak megfelelök leendenek; mert olly tudományos s ismeretekben gazdag férfiunak jegyzeteiből merittetnek, s közremunkálásával készülnek, minövel nagyságod személyében büszkélkedik nemzetem.

Illyen remények és illyen érzetekkel telt kebellel vettem kezembe sz. kir. Buda városa f. e. jun. 11kén tartott közgyülése jegyzőkönyvének közzétett kivonatát, és haladtam pontról pontra, s örömöm fokonkint növekedett, s hálával érzettem magamat lekötelezettnek hazám fővárosa lelkes polgársága iránt, hogy megértette a nemzet szózatát, s méltányolni tudja a kor kivánatát; és hálával nagyságod iránt, azon szives közremunkálásért, mellyel időt s fáradságot nem kimélve, a nemzetiség szent ügyének ez uttal is áldozott. Azonban sajnálkodva kénytelenittetem nyilvánitani, minő nagy volt meglepetésem, midön a 31dik pontra jutottam, melly azt mutatja: hogy egy régi diszes, tiszteletteljes, s nem csak a magyar kath. anyaszentegyház, hanem a kereszténység tekintetéből az egész magyar nemzetre nézve emlékezetes s tökéletesen magyar hangzatu elnevezés, egy más kevesbbé ismert s kevesbbé emlékezetessel, nem tudom minő okoknál fogva, fölcseréltetett. Értem szent Gellért hegyét. És ezen pontra nézve, minthogy az ügy nyilvánitás által a közönségévé lett, s a közönségnek joga van fölötte véleményét kimondani, bátorkodom nagyságoddal a magam észrevételeit egész tisztelettel közleni.

Itéletem szerint szent Gellért hegyének Kelembérczre leendő átváltoztatása igen szerencsétlenül sikerült: 1-ör azért, mert helytelen; 2-or azért, mert szükségtelen; 3-or azért, mert vallásos érzelmeket sértő. Ugyan is lássuk csak, minő okot hoz föl a jegyzőkönyv ezen átváltoztatás támogatására? A jegyzőkönyv azt mondja: „A magyar megszállás óta e hegy neve Thuróczy II. r. 40. fej. szerint mindig az levén, t. i. Kelembércz, a foglalás emlékének föntartására, valamint több év folytán már történt, — e fölélesztett név használtatik." Igaz, hogy pogány öseink Dunán történt átkeltök után azon földet, melly Budán alul elterül, Kelemföldnek nevezték, s a fölötte levő hegyet is; de azon gyászos esemény óta, mellyet Thuróczy épen a 31. pont alatt érdeklett helyen ekképen ir le: „Cumque ad praedictum portum venissent (Gerardus, Beztritus, Buldi et Benetha episcopi, et Zonuk comes, qui de civitate Alba egressi, ducibus

Endre et Leventhe obviam iverunt) „ecce viri impii, scilicet Vatha et complices eius, daemonibus pleni, quibus se ipsos dedicaverant, irruerunt in episcopos, et in omnes socios eorum, et lapidibus eos obruerunt. Beatus vero Gerardus episcopus, eos, qui se lapidabant, indetinenter crucis signo insigniebat. At illi, hoc viso, multo magis saevientes, impetum fecerunt in eum, et everterunt currum eius in rippam Danubii; ibique abstracto eo de curru eius, in biga positum, de monte Kelenfeld submiserunt; et dum adhuc palpitaret, in pectore lancea percussus, super unum lapidem contriverunt cerebrum eius. Sicque gloriosus martyr Christi, ab aerumnis mundi huius, ad aeternam beatitudinem transiit.“ s. t. és gróf Batthyány Ignácz erdélyi püspök (sancti Gerardi Episcopi Csanadiensis scripta et acta 350. l.) azután Ranzan Péter (Epitome Rerum Hung. Ind. X.) és Chartuitius (vita S. Stephani) és több más hazai és külföldi irók munkáikban följegyzettek; a keresztény magyarok ezen hegyet a most emlitett vértanunak emlékezetére, kit biographusa primus in Pannonia martyrnak mond, szent Gellért hegyének nevezték, és méltán. Bizonyságot tesz erről Paulus Jovius, korának történetében: „Mons praealtus ex adverso arci, urbique imminens, intercedente vallo, atque fossato ita assurgebat, ut media montis pars fastigium arcis aequaret, summo autem cacumine regiones, plateae, inferioraque tormentorum ictibus subjecta spectarentur. In eo templum erat divo Gerardo, a quo nomen ducit (mons) dedicatum, cujus nomen in pestilentia rite invocantibus salutare esse, pictae imagines, et persolutis votis adpensa donaria cumulate testantur.“ (Lib. XXXIX. p. 440.) és Katona, azt mutatván meg: hogy a szent Gellért tiszteletére épitett templom nem a hegyen, hanem a hegy alatt állott: „Perperam igitur aliqui sentiunt, in ipso monte, qui prius Kelenfeld, postea S. Gerardi, Hungarice Sz. Gellért hegye dictus est, templum in ejus honorem surrexisse; nec enim templi, sed castelli, a quo Germani Blogsberg eundem appellant, illic rudera hodie supersunt.“ (Histor. Pragm. Hung. P. I. p. 327.) Miből csakugyan kitetszik, hogy a kereszténységgel honunkban ugyszólván egykoru s több századokon át sértetlenül föntartott s a vallás által szentesitett elnevezésnek minden igaz ok nélküli megváltoztatása, helytelen; ha csak azt nem akarjuk a régiebb pogány elnevezésnek isméti fölélesztése által a kérő, adja Isten a mostaninál vallásosabb korral tudatni, hogy a XIX. századbeli magyarok hajlandóbbak voltak a pogányokhoz, mint a keresztényekhez. Másodszor mondám, hogy ezen névváltoztatás szükségtelen. Mi a czél, mellyet a ns város általa el akar érni? A jegyzőkönyv azt mondja: hogy a foglalás emléke föntartassék. A foglalás legszebb emléke az ország, mellynek polgárai vagyunk, egész Magyarhon. A Dunán történt átkelésnek emléke pedig azon terület, melly a Dunával, várossal, Budaörsre vezető országuttal s Albertfalvával határos, s Kelemföldnek neveztetik; s ez nem akadályoztatja, hogy a kelemföldi bércz valamint eddig, ugy ezentul is szent Gellért hegyének ne neveztessék. De a mi legfőbb: ezen névváltoztatás sérti Magyarország lakosai nagy többségének vallásos érzelmeit, mert egy ollyan történeti emléktől fosztja meg, melly iránt tisztelettel és kegyelettel kellene viseltetni, minden, ha nem is katholikus, legalább buzgó keresztény léleknek. És épen ezen megsértett vallási érzelem sejteti velem és mindazokkal, kikkel még e tárgy fölött szerencsém volt szólani, s kiknek érzelmeit tolmácsolom, — hogy szent Gellért nevének kitörlésére a jegyzőkönyvben fölhozotton kivül, még más ok is vezethetett. De egyelőre keserüek lenni nem akarván, föntartjuk magunknak azon jogot, hogy ha igazságos és méltányos kivánságunknak ohajtott sikere nem lenne, akkor, a midőn a szükség ugy hozandja magával, félretéve minden tartózkodást, szóljunk nyiltan és leplezetlenül. Addig is nagyságodhoz, mint kinek bölcs belátása, tudományos jártassága, igazságszeretete, méltányos gondolkodása, s vallásos érzelmében megbizunk, fordulok egész tisztelettel és hajlandósággal: méltóztassék a maga tekintélye és hathatós közbenjárása által a nemes városi tanácsnál kieszközölni, hogy szent Gellérthegye eddigi nevezetének a jegyzőkönyv 31. pontjában szándéklott s az ország katholikus lakosaiban igen rosz hatást gerjeszthető, valamint némiképen maig is gerjesztett megváltoztatása elmellőztessék,*) és ugy Buda városa, mint az ország egyéb vidékein lakó polgárai, az érdeklett bérczet hivatalos ugy mint köznyelven, továbbá is szent Gellért hegyének nevezhessék. Annál is inkább, minthogy az efféle elnevezésekhez mindenkor bizonyos pietást szokott a nép csatolni, mellyet ápolni kellene inkább, mint lerontani.

Én őszintén megvallom, meg nem foghatom, miként történhetett, hogy azon választmány, melly néhány evangelicus tanulónak szeretett tanára néhai Vajda Péter iránt kitüntetett ragaszkodása elismeréseül a Tündérhegy alatti sziklát Vajdabércznek elkeresztelte, a magyar kath. egyház iránt még csak annyi gyengédség és figyelemmel sem viseltetett, hogy szent Gellért hegyének a vele egybekapcsolt történeti emlék föntartása végett eddig is mindenkor használt elnevezését sértetlenül meghagyja. Hasonlitást tenni nem akarok; de azt hiszem, hogy sz. Gellért s a vele martyrkoszorut nyert vértanuk, kik a keresztény hitnek Magyarhonban terjesztése s a népnek korunkban kivált annyiszor pengetett nevelése és polgárositása, s az országnak azon időkben, midőn a magyar alkotmányos élet még csak csirájában volt, tett igen fontos szolgálataik által maguknak halhatatlan érdemeket vivtak ki, annyi tiszteletet legalább még is igényelhetnének, mint némelly profanus költő és versiró, ha csak ismét azt nem akarnók állitani, hogy Dalhon több mint Magyarhon. Egyébiránt nevezzék el a Duna fölötti hegyormot Kelemföldnek vagy bár minek, a városi protocollumban ez ugyan állani fog, de sziveinkből azért ki nem irtja azon a keresztyénség történetében igen nevezetes eseménynek emlékét soha senki sem, mellyről mondja Thuróczy: „Tanta ergo multitudo clericorum et laicorum pro Christi fide eodem die martyrium pertulit, ut eorum numerus, Deo tantum et angelis sit cognitus.“

Végre kérem nagyságodat, ne méltoztassék ezen tisztelt személyéhez intézett levelem s illetőleg kérésemet másnak, mint azon határtalan bizodalomnak tulajdonitani, mellyel nagyságod iránt viseltetni meg nem szünik nagyságodnak Székes-Fejérvárott nyárutó 1én 1847. alázatos szolgája Pados János m.k. szentszéki jegyző.

*) Fölszólitok ezen alkalommal mindenkit, kinek a dologhoz szólása s befolyása van, ne méltoztassanak egykedvüen eltürni, hogy a kath. egyház Magyarhonban történeti emlékeinek egyik legszebbikétől csak ugy szép csendesen megfosztassék. Qui habet aures audiendi audiat, et qui habet potestatem loquendi et agendi, loquatur et agat, hogy fölszólalásomnak sokak által ohajtott sikere legyen. P. J.

Helyet kérünk a méltányosságnak. Van egy neme az érdempályán munkálásnak, melly elvonultan a világ zajától, szerény magányosságban működik, s nem ismerve bár sokaktól, nem számítva a hir kürtje harsogásaira, fáradhatlan kertész gyanánt magvakat hint, csemetéket nevel munkásan, csendesen, abban lelvén nagy munkája-s önfeláldozásának egyetlen jutalmát: hogy a mag kicsirázik egykor, s virágot és gyümölcsöt hoz a hazának s emberiségnek. Igen, a jó földbe gondosan elvetett jó mag jó körülmények közt kihajt bizonyosan, föl—föl a napvilágra tör, és nyilvánosságra jö, magán viselve a hü ápoló kéz félreismerhetlen jelét, emlékeztetve, ki fölnövekedését keble egész melegével elősegitni törekvék, a gondos kertészre. — Illy sajátszerü jelenet tanui mult julius-hó 29-dikén valánk a kegyes tanitórend munkás vezérlete alatt virágzó budai kir. főgymnasiumban: hol a számosb uri vendégektől látogatott s éber figyelemmel mindig kisértetni szokott félévi közvizsgálatok után nyilvános szavalati előadásokat kétszer évenkint tartani szintolly dicséretes mint haszontenyésztő szokás. A szónoklat-és költészeti osztályból kitünőbb szorgalmu tanuló ifjak lépnek illyenkor föl szavalásaikkal, s föllépésöket mindannyiszor fényes vendégkoszoru övedzi körül, s részt vesz a kimüvelődés virító mezején serdülő honpolgárok ifju ajkairól csengő nemes élvezetben. Ezt részünkről évek óta tapasztalni alkalmunk levén, sieténk most is a fölebb mondott nap a tanoda épületébe; s jól esett szivünknek látni, milly szép számmal jövének össze a fő és alsóbb rendi uri személyek az érdekes nap megünneplésére. Két negyedkor kilenczre reggel már a költészeti osztály csinos tantermében valánk: hol legelső, mi meglepőleg édesen hatott kedélyünkre, egy — a t. cz. közönség s ildomos helyzetben fölállott ifjuság ajakán kitörött szives „éljen“ vala, — mellyel a mindnyájunknak mint váratlan, olly leirhatlan nagy örömére belépő József cs. kir. főherczeg, dicsőült nagy nádorunk magas reményü fia, ő fensége üdvözöltetett: ki szelid csilagként tünvén föl a musák egyszerü közhelyén, varázsszerüen emelé a nap ünnepélyességét; ő fenségének e példás kegyes leereszkedése s a szent ügy iránt kora feslő tavaszában olly dicsöen tanusított magas figyelme valamint egyfelől kitörülhetlen fénybetükkel örökitve marad a budai főgymnasium évkönyveiben, ugy részünkről meg nem hidegülendő hálás lelkesüléssel lészen emlitve közöttünk; egyszersmind pedig a hiza szine előtt nyiltan kimondanunk késztet: „urak, nem hulékony mesterkélt külmáz, nem üres forma az, mi illy magasztos kitüntetést s méltánylást megnyerni szerencsés!“

A beállott pillanatnyi mély csend után, mi alatt a helyb. tan. igazgató szivsugalta meleg szavakban fejezé ki határtalan mély hódolatunkat a magas vendég iránt, következék a nyomtatásban vázlatilag megjelent szavalattárgyak elszónoklása, mellyek nagyobb részt a félévi magyar és latin jeles dolgozatok, kisebb részben a classicus irókból czélszerüen válogatott remek darabok voltak. A derék fiatal szónokok, elértve a jelenet dicső alkalmát, s ihletve a megtiszteltetés magasztos hevétől, méltólag az ünnepélyhez vivék szerepöket: szónokoltak tizennyolczan lelkesen, szép-szabályszerüen, s ezek közt Czech Tivadar a költészeszeti, és Eltl Alajos szónoklati osztályból szinte korukat haladó szónoki ügyesség - s lelkesedésükkel ragadák meg belseinket és fakaszták ki azokból egyhangulag nyilatkozott helyeslésünket. Feszült mohó figyelem kiséré minden oldalról végig a dús tartalmu szép szavalmányok sorát. „A vallás szent szerelme, nevelés körében, erényre, munkára serkentő szózatok, a hon és fejedelem iránti tántoríthatlan hüség képe, az életnek való tanulás szüksége, háladatosság“ s több efféle a fogékony ifju keblekbe korán beoltandó szent eszmék és tanok tevék a szavalatok érdekes tárgyait. Az ünnepélyt érzékeny bucsuszó rekeszté be egy a tanodából kilépő növendéktől helyesen kidolgozva és társai nevében szivrehatólag elmondva. — Közhelyeslés és tetszés méltányló jelei, mellyek mélt. püspökök: Szaniszló Ferencz és Jekelfalusy Vincze k. helyt. tanácsosok, nem különben a tanulm. bizottság jelenvolt nagys. s tek. ülnökei s egyéb t. cz. vendég urak részéről hangosan nyilvánulának, lönek az ünnepély hőseinek a szép tehetséget kifejtett fiatal szónokoknak lelkesen kivívott babérkoszorui, és lönek egyszersmind a kiképeztetésökre fordított lelkes mügond és szorgalom nyilvános díjai. Mi az ifjuság nemes lelkü igaz barátinak a fáradhatlan buzgalmu igazgató és tanár uraknak legszivesebb hálánkat mondva, a szónoklott ifju barátinknak pedig szép pályájukon sikerdús haladást ohajtva távozánk olly szivemelő élvezettől magasult kebleinkkel, millyent minél többet minden el nem fogult lelkü emberbarátnak kivánunk. — Méltányosság baráti.

Vegyes ujdonságok.

*** (Fenséges István főherczeg) ünnepélyesb elfogadhatása tekintetéből a nmlgu m. kir. helytartótanács tanácstereme egészen ujant fog földiszittetni; miért is az ülések jelenleg az előteremben tartatnak.

(A pestvárosi szinház épitése) már megkezdetett; annyi munkás fog körüle foglalkozni, a mennyi csak beljébe befér. Az egész épület legalább is egy ölnyire föl fog emeltetni, hogy a többi körülfekvő házakkal egyforma magasságban álljon.

(A gabonakivitel tilalma), mellyet a kormány az inséggel küzdők közörömére a beköszöntött nagy szükség idején atyailag megrendelt, — mint bécsi lapok tudni akarják, — mivel e tilalom már többé nem szükséges, s inkább káros következményü lehetne, már folyó évi aug. elejével fog megszüntetni.

(Nemzeti szinházunkban) Egressy Gábor jutalomjátékául holnap (szombaton) kerülend szinpadra először a „Rongyszedő“ franczia drama 5 ílban Pyat-tól. E mü a budai német szinkörben már adatott, s tetszéssel fogadtatott; s hisszük, hogy nemzeti szinpadunkon is tetszeni fog, s teli házat idézend elő, habár nem is azért, mivel Egressy Gábor ur országos tisztviselő — mint magát egy alkalommal szereté nevezni, — hanem mivel egyike legjobb szinészeinknek.

(A pest-kőbányai vasutrész) mult hétfőn lön ünnepélyesen megnyitva. Tömérdek ember készült az első kiránduláson megjelenni, de a véletle-

nül keletkezett s majd nem késő estig tartott fergeteg sokakat visszatartóztatott. Az első menet azonban még is eléggé népes volt, s kün mintegy 500 személyt lehetett összeszámolni. Sokan már csak azért is örülnek e vasutrész megnyitásának, mivel itt kötéllel nem kényszeritik adózni a mulatni akarót, mint Palotán. S aztán a köpinczék hüsében nagyon jóizünek mondják lenni a sert. — Annyi egyébiránt bizonyos, hogy a kőbányai kirándulások eléggé keresettek s élvezetesek leendnek, már csak ujdonságuknál fogva is.

(Az ajtatos tanitó-rend) pesti kir. tanodájába járó ifjuságnak, folyó évi másodfélévre szolgáló érdemsorozatá-ból kitünik, miszerint a lefolyt félévben 549 volt a tanuló ifjuság összes száma, kik közöl 1/3nál több, a jelesek közé van sorozva, erkölcsiségükre nézve pedig valamennyien egyformák, mert a lefolyt félév alatt az ifjuság által semmi botrány vagy kihágás sem követtetett el. — Mi a t. tanitórend fáradozásainak méltó jutalmául szolgálhat.

(Ez alkalommal) meg kell emlékeznünk a „zsenge mutatványok"ról, mellyek néhány „költészettanulótól a pesti kegyes iskolákban" megjelentek, s ügybuzgó tanitójuk által a kinyomatásra érdemeseknek találtattak; mellyek ha nem is felelnek meg a költészet magasb igényeinek, mindazonáltal dicséretes szorgalmat s ügyszeretetet tanusitanak, s már csak e tekintetnél fogva is minden lelkes ügybarát nem fogja azokat kellőleg nem méltányolhatni, s pedig annál is inkább, mivel e zsenge költeményekben költői vena is látszik rejleni, s az ifju költök ifju lelkesüléssel választák tárgyaikat.

(A pestmegyei takarékpénztár forgalma) mult julius hónapban következő volt: mult hó végével maradt készpénz: 118,571 pft 5 pc. és 4 pc. betételek s kölcsönöktől befizetett kamatok 198,784 pft. Visszafizetett tőkék: 93,591 pft; összes forgalom: 410,946 pft. — Kikölcsönöztetett: 130,463, visszafizettetett 174,977, maradt készpénz 105,500 pft.

(Gróf Eszterházy Károly) győrmegyei főispán ő nmlga a szükölködők számára vásárlott gabona kifizetésére szives volt 10,000 forintot jövő szentmihály napig kamat nélkül kölcsönözni.

(A tatai főiskolai (?) képző társulat) a tagok buzditása tekintetéből évenkint jutalmakat tüz ki bizonyos pályamüvekre. Tárgyai most: értekezés, beszély, románcz és hymnus valának, s a pályázás, mint eddig, ugy most is megtörtént. Értekezésből és beszélyből jutalmat nyert Győrffy Endre, románczból Puzdor Gyula, hymnusból Karika Antal.

(Két felsővidéki árvagyermek,) kiknek szüleit éhhalál ragadta ki e világból, inségüket enyhitendők, koldulgatva jártak faluról falura. A sors ugy hozta magával, hogy midőn egy gazdag parasztnál szinte bekopogtatnának, jótékonyságát igénybe veendők, ez durván kiutasitá őket, nem hallgatva esengésükre, nem hallgatva arra, hogy már másodnapja nem volt szájukban egy morzsa kenyér. Könyezve távozának az éhezők; s midőn a lánczra kötött szelindek tanyája előtt elmenének, s annak eledelét ott megpillanták: mohón neki estek a teli edény tartalmának, s azt elkölteni kezdék; a szelindek, dühösségéről ismeretes, morogva hagyá oda börtönét; de meglátván a gondtalanul lakomázókat, elejökbe feküdt, s farkcsóválva hizelgett nekiek. Keves vártatva a paraszt is észrevéve az eseményt, sietett a gyermekek megmentésére; de midőn kutyája becsületességét tapasztalá: megesett szive az árvák ügye fölött, s őket lakába vive, nem csak dúsan megvendéglé, hanem azon fölül még éji szállásra is magánál tartá. — A kiéhezett szegény gyermekek élve az alkalommal, annyit ettek, hogy ennek következtében reggelre — mondhatlanul fájdalmas bámulatára a parasztnak — halva találtattak.

(Megjelent) Bécsben, s minden hiteles könyvárusnál kapható „Uebersicht der ungrischen Wortlehre" Vitéz Ignácztól, két nagy íven, egy egy oldalra nyomatva. A munka nagy tárgyismerettel s avatott kéz által van szerkesztve, s szerzőnek nagy dicséretére válik már csak azon szempontból is tekintve, mivel ugy van készítve, miszerint falra is lehet függeszteni, hogy igy sétálás közben is szem előtt levén, annál inkább használható legyen. Minden tekintetben figyelmébe s pártfogásába ajánljuk a páratlan szorgalmu müt t. olvasóinknak, főleg pedig azoknak, kik a magyar szótanban alapos ismeretet kivánnak maguknak szerezni.

(Háromszék határára,) mint az „Erdélyi Hiradó" legutósó számában szomoruan jelenti, a sáskák beütöttek.

(Liszt) Krzemieniecz-ben, Oroszországban hangversenyezett nem régiben 6 rubel beléptidij mellett. Az orosz asszonyságoknak iránta lelkesülése annyira ment, hogy még a zongorahős által eldobott narancson is összevesztek.

(Egy franczia sebész) legujabban kiszámitá, hogy az emberi test nem kevesebb, mint 6863 betegségnek van alávetve. Tehát az orvosok ugyancsak szükségesek, ha kivált még azon betegségeket is tekintetbe vesszük, mellyeket ki sem ismer.

(A párisi rendőrbiztosságnak) nem rég egy inditványt terjesztettek elé, melly egy vasut épitését tervezi a város körül.

VIDÉKI HIREK.

Köte-Gyán. (Biharmegyében). Julius 5-dikén. A mult évi szük termés után szebb reményü jövőnek nézünk elibe; időjárásunk kedvező, vetéseinket bő esőzés kövéríti s azért gazdagabb aratást igérnek. Zöldellő reményeink közepette azonban feledés homálya nem borithatja a jótékony adakozást és segélynyujtást, mellyel nagykegyességü földesuraink a népinséget enyhitendők, a fenyegető veszélyt önkényes áldozattételeikkel elháritandók valának. Báró Radák István ur ő nagysága kegyes neje, mlgos Kis-rhédey Klára grófnő 50 ezüst forintot és 80 véka buzát, kis-rhédei gróf Rhédey Ferencz ő nagysága pedig 40 ezüst forintot osztottak ki az éhenhalás nyomorával küzdő nép között. Ide sorolandó még az ifju, kis-rhédei gr. Rhédey István ő nagyságának azon könyörületteljes indulata, miszerint, noha az itteni birtokok csak egykori örökösödés utján lesznek tulajdonivá, még is részvéttel tekintve az adózó nép szomoru helyzetét, lakosaink részére 200 véka törökbuzát a legkedvezőbb föltételek mellett kölcsönözni s annak kiadatását sámsondi magtárából megrendelni kegyeskedett. Az illy tettek igaz honfi erény példái, mellyeknél szebbeket a kereszténység első századaiból is alig mutathatni föl. Legyenek jóltévőink valódi szivnemességet tanusitó tetteik áldva és elismerve.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Lissabonból jul. 19röl és Oportoból jul. 21röl kelt tudósitások bizonyitják das Antas grófnak s a st. juliani erősségbeni fogva volt harcztársainak szabadon bocsáttatását, melly jul. 10én történt meg. Ezen foglyok egy részének hajóra szálltakor, a királyi seregek egyik osztályának részéről erőszakoskodások követtettek el s a fogva volt tisztek közöl többel illetlenül bántak, ugy hogy azok egy része angol hadihajóra vala kénytelen menekülni. A britt követ ezen illetlenségért elégtételt követelt, miért is azon zászlóalj, mellyhez a vétkes katonák tartoztak, Lissabonból eltávolittatott. Concha spanyol tábornok 14én érkezett Lissabonba s rövid ottlet után seregéhez visszatért. A 16-dik sorezred, melly Saldanha osztályához tartozott, néhány nappal ez előtt csákójukon borostyánnal Lissabonba visszatért, és midőn a királynő gránátos ezrede 18kán bemenetét tartá Lissabonba, a királyné férje által fogadtatott, ki az ezred zászlójára saját kezével egy borostyán-ágat tüzött. Valódi értelembeni közbocsánatról nem igen hallani, mi rosz visszahatást eszközölhet az országban. — Azt is beszélik, hogy uj ministerium fog alakulni; tagjaiul Lavradio gróf és Fonselca Magalhaes említtetnek.

Saldanha egy köriratot intézett katonaihoz, mellyben velök a királyi tekintély helyreállitását tudatja, s az ügy folyamából azon következést vonja, miszerint a leghihetlenebb előtt is bebizonyittatott, hogy a királynő trónja a despotismus és republicanismus ellen egyenlően védve van.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit." levelezője Madridból jul. 20-ról következőleg tudósit: „Hihetlen események tanui vagyunk. Alig utazott el a királynő 17kén estve la Granjaba, midőn férje Pardoból a királyi ház hivatalnokának parancsot küldött, hogy számára az itteni királyi palotában lakást készittessen, minthogy következő nap azt elfoglalni szándékozik. A ministerek ezen esetben már előre a királyné által a szükséges parancsokkal el valának látva, azért Benavides belügyminister tegnap előtt estve Pardoba kirándult, s a királynak kinyilatkoztatá, miszerint nejétől parancsa van, a királyi palotábai bemenetet az ott fölállitott örök által megtiltani. Egyszersmind a királynak azt tanácsolá, hogy főkép mostanában Madridba ne jöjjön, nehogy okot nyujtson azon vélemény terjesztésére, mintha nejét s királynéját szántszándékosan megbántani akarná. A király erre azt válaszolá, hogy a palotai hivatalnokkal parancsát már tudatá, s nem szokása azt visszavenni. Ha a ministerek a palota kapuit előtte elzárni szándékoznak, tudassák azt vele irásban, egyébiránt ő azt legjobban tudja megitélni, ha neki illő-e most Madridba jönni vagy nem. — Mihelyest Benavides Madridba visszatért, a ministerek tanácskozás végett összegyültek, s a királynak irásban megküldék azon okok elősorolását, mellyeknél fogva neki az itteni királyi palotábani tartozkodást meg nem engedhetik. — Minthogy ezen körülmények titokban nem maradhattak, tehát az álmélkodás annál nagyobb lön, midőn a királyt tegnap délelőtt a városban kocsizni s egyenesen a királyi palotának tartani láták. Mielőtt azonban megérkeznék, egy parancs-őrtiszt küldetett elébe. Valószinüleg ez azon rendszabályokat tudatá vele, mellyek reá várakoznak, ha a palotábai bemenetet megkisértené. Elég az hozzá, hogy a király határzatát megváltoztatá. Parancsot adott a visszafordulásra s a Pardoba vezető kapu felé hajtatott. Míg azonban itt azt hivék, hogy ő oda visszatért, addig a város egy részét megkerülve, egy másik kapun ismét bejött, s atyjának Buen Retirobani palotájában leszállott s ottan lakhatási szándokát nyilvánitá, azonban a ministerek sürgetőleg, söt kellemetlen rendszabályokkal fenyegetve öt ismételve fölhivák, hogy még az éj bekövetkezte előtt Pardoba visszatérjen, miben a király végtére megegyezett. — Ha a királynak eddig, azon helyet, hol neje lakott, kerülni tetszett, el nem fogult személyek legfölebb is vállat vonitva az egészben mást rejleni nem véltek, mint egy üldözött s az udvar ármányait üldöző herczeget. Kötelessége hivá öt neje oldala mellé, ha nem is saját hajlama. S még is hallgattak volna itt, ha Pardoban maradt volna, vagy egy harmadik tartozkodási helyet választand; de midőn tisztán csak a pillanatot lesé, mellyben neje Madridot elhagyja, hogy ide visszatérjen, s készületeket tesz ugyan nem a palotában fölütni lakását, mellyet neje alighogy elhagya, tehát ebből kiki világosan azt következteti, hogy a király szántszándékosan kimutatni igyekezik, hogy közte s neje közt semmi házassági viszonynak létezni nem szabad s nem lehet. A királyi palotának általa tervezett erőszakos elfoglalása nem csak azt mutatja ki, hogy párthivei állitása — mintha ő annak benső kormányzását maga részére követelni akarná — alaptalan vala, hanem illy eljárás után semmi igazságtalanságot sem követne el bár ki is, midőn ebben a királyi hatalom további megtámadására vezető első lépést szemléli. A király feledni látszik, hogy czimét csak ministerialis rendelet következtében viseli, s hogy II. Isabella nem csak neje, hanem királynője is. Madrid lakosaira nézve a legszomorubb látvány, egy herczeget, ki királyi czimet visel, olly jogok birtoka után küzdeni szemlélni, mellyek töle megtagadtattak, s nem sokára egy nagyon is népszerütlen ministerium intésére visszavonulni látni. Azonban ármányos bujtogatói csak illy események által jutnak czélhoz, melly egy idegen dynastia fölállitása. Hogy ezek utja kiegyengettessék, szükség a királynőnek s az infans családjának a lehető legmélyebben lealáztatni. „Faro" az ultra-moderansok lapja meg nem szünik a királynőt gyanusitani, ellenben ugyan ezen lapban olvassuk: hogy Montpensier herczegnő a vincennesi nagy ünnepélynél a vele született fejedelmi állást csodálatra méltólag fejti ki." — Concha tábornok „II. Isabella" spanyol gőzösön mintegy harmincz tisztből álló kisérettel 13án Lissabonba érkezett s más nap d' Ayllon követ által a királyi családnak bemutattatott. A spanyol kormány — mint beszélik — közbenjárási serege felét vissza kivánja vonni Portugaliából. —

NBritannia. London, jul. 24. A „Times" utósó lapjai egyikében következő elmélkedéseket tartalmaz a sveiczi ügyek felöl: „A sveiczi szövetség üléseit legközelebb Bernben olly körülmények közt kezdé meg, mellyek képesek nagyobb érdeket ébreszteni. Azon harcz, melly néhány év óta több cantonban a legnagyobb hevességel viseltetik, végre talán be fog végződni vagy talán maga a székhelyi hatóság által szomoru véget nyerend. Azon párt, melly eddig a radical fönökökkel mintegy szenvedőlegesen ellenszegült, tönkre tétetett. Most kicsinált dolog, hogy 22 canton közöl 12 és két fél radical rendszabályok mellett szavazand. A székhely s országgyülés elnöke ugyan-

azon Ochsenbein, ki 14 hónappal ezelőtt azon önkénytes csoportok élén állott, mellyek Luzern-t megtámadák. Ochsenbein minden alkalommal kifáradhatlan buzgalmat tanusita a radical párt ügye iránt, ellenben a legnagyobb ellenségeskedést mutatá az ös cantonokbai kath. sveicziak függetlensége ellen. Az országgyülést megnyitó beszéde, nagyon is forradalmi jellemet visel; a jelen sveiczi szövetségi alkotmány tökéletes összeomlását hirdeti s beszédében a többi europai statusok irányában nagyon föltünö s illetlenül hangzó kifejezéssel él. Egy szóval: attól lehet tartani, miszerint az alig megnyitott országgyülés forradalmi gyülekezetté alakuland, melly kész belöl s külröl a legerőszakosabb rendszabályokhoz nyulni. — Azon körülménynél fogva, hogy mind a két párt majd hasonló erejü, a conservativ és radical párt közti surlódásnak a különféle cantonokban, ugy az országgyülésen is makacs harcczá kell változnia. Ezen szerencsétlen meghasonlás kezdete óta a conservativ cantonok ez idö alatt az országgyülésen egy vagy két szóvali nagyon is gyenge többséget birtak kiviní, mi által a szövetségi gyülekezet gátolva vala a katholicismusnak hódoló szövetséges társai ellen erőszakos rendszabályokat hozni. — Hanem a genfi legujabb forradalom következtében ama canton mérsékelt pártjának képviselöi, közbenjárói befolyásuktól megfosztattak, s már a st. galleni nagytanácsban is a legujabb választások alkalmával a radical-párt elöször nyert többséget; igy a genfi és st. galleni követek egészen radical utasitásokkal küldettek országgyülésre, ennélfogva az erőszaki-párt 20 szó közöl 12—13-at számláland. Illy többség elegendö leend, hogy a kisebbség legszentebb vallási s politikai jogainak leendö megtámadása a radical párt által, loyalitási szint viseljen; de ő azzal meg nem elégszik, a kisebbséget arra kényszeriteni, hogy a föltételeknek hódoljon, mellyeket ő a cantonok függetlensége megsértésének s frigytörésnek tekint. A dolgok ezen helyzetének következménye vala egy külön-szövetséghezi szilárd ragaszkodás az ugy nevezett Különszövetség (Sonderbund) a 7 canton között, mellyek jelenleg függetlenségükben fenyegetvék. Ezen szövetségnek, többségi tekintély vagy erőszak általi fölbontási kisérlete, elsö lépés leend az országgyülésen, s talán jeladás a polgárháborura. — A külön szövetség föntartása pedig igazolva van, a nagyobb cantonok által nyiltan bevallott azon terv által, miszerint a gyengébb öscantonok elleneben kényszeritö-rendszabályokat használand; igazolva van Luzern város megtámadása által, melly 1845ben történt, a nélkül hogy a legfelsöbb szövetségi hatóság ellenlépéseket tett volna. — Meglehet s hihetö, hogy Zürich s még más 4 canton a tulzó pártok kibékülését megkisértendi; ezen cantonok követei nincsenek fölhatalmazva a Luzern s szövetségesei ellenében alkalmazandó erőszak mellett szavazhatni, hanem saját elveiket s terveiket egész kiterjedtségükben valósítani s az ország tökeletes forradalmazása által pártczélukat elérni törekszenek. Sveicz jelen alkotmánya, miként az 1815ben az europai nagy hatalmasságok közremunkálása mellett megalapittatott, egy szövetség (Conföderation), mellyben a központi hatalom nagyon gyenge s a cantonok függetlensége igen nagy. Illy alkotmány nagyon jól illett olly köztársaságok számára, hol a központi hatalom egyedüli alkalmazásának semmi más czélja nem vala, mint a helybeli békezavarokat, mellyek szerencsétlenségre Sveiczban olly gyakoriak, elnyomni, s az összes semlegességét (neutralität) megóvni.“ — Miután a „Times“ megmutatja, hogy a radical párt, mihelyest erőre kapott, a szerény cantonalis körökben s korlátok között meg nem férhetett, hanem az egy s elosztathatlan Sveiczról tervjavaslatot koholt ki, elmélkedéseit következöleg folytatja: „Ezen czél elérése végett a radicaloktól minden helybeli intézkedéseknek, mellyek egy mérlegezendö s központositandó köztársaság diadalának elébe a legnehezebb akadályokat gördíték, mindenütt had izentetett. Aargauban a radicalok a kolostorok elnyomásával kezdették, mi egy égbekiáltó szövetségi sértés vala; Luzernben megkisérték a cantonal-kormány kezei közöl egy elvitázhatlan jog gyakorlatát kicsikarni, t. i. a jezuiták behivattatását, kik jelenleg Sveicz különféle részeiben tetemes intézetekkel birnak. Waadt, különösen pedig Genf cantonban a radicalok az akademiakat s a protestans egyházat megsemmisiték. A radicalok a vallással ép olly keveset gondolnak, mint bármi mással, s a vallási fanatismust, egyedül politikai gyülölségüknek nagyobb tartósságot szerzendök, használják. A római kath. apostoli egyházat, mellyet a jezuiták képében üldöznek, mint szövetséges társat használják Genfben. Kimondott czéljuk az egész szövetség átalakitása s egy központi kormány helyreállitása vala. Ezen czélt a felsöbbségi jogok s a cantonok nyugalma megsemmisitése által reménylik elérni. — Mi ezen részletekbe azért bocsátkoztunk, mivel nagy fontosságu az események folyamában, mellyek legközelebb Sveiczban bekövetkezhetnek, hogy magát senki vezetéknevek által elcsábitni vagy külszin által elámitni ne engedje, mellyel a radical párt Sveiczban magát befödni tudja. Azon szabadság, mellyet Sveicz az utósó 30 év alatt élvezett, olly tökéletes vala, hogy azt jobban kiterjeszteni sem jó, sem lehetséges nem volna. Hanem szerencsétlenségre ezen intézetek a Sveicz népesség egy részében dicsvágyó, türelmetlen s forradalmi szellemet élesztettek. — Ugy látszik, hogy az 1815-diki szövetségi szerződés mellözése elhatároztatott, jóllehet elörelátni nem lehet, mit teendnek annak helyébe. Azon hangulat, melly az országgyülésen már most uralkodni kezd, nem kevesbbé veszélyes Sveicz bel békéjére nézve, mint a szomszéd statusok irányábani semlegessége s függetlensége tekintetéből.

Francziaország. Páris, jul. 27. Az özvegy spanyol királynö tegnapelött névnapja alkalmával, Courcelles utczábani palotájában fogadá a spanyol követség, s a Francziaorg.ban jelenlevö legtekintélyesebb spanyolok szerencsekivánatait. Este felé hasonló jelenet ismétlödött Josephine császárnö palotájában, a most Maria Krisztina birtokában levö Malmaison kastélyban. Jelen volt itt a franczia király és királynö s az orleansház összes herczegei s herczegnöi, és a történetileg hires kastély belsejét, nagy részvéttel szemlélgeték. A király különösen a jelen tulajdonosnöt dicséré abbeli gondoskodásaért, hogy mindent megóvni s föntartani igyekszik, mi Napoleon-nak e kastélybani mulatására vonatkozik. Szinte nagyon tetszett Lajos Fülöpnek a góth kápolna, melly legujabb idöben épittetett s hol VII. Ferdinand királynak óriási érczszobra van föllállitva, s azt nyilvánitá, hogy királyi kastélyainak egyikében valószinüleg hasonló épületet emelend.

A mai „Union Monarchique“-ben ezt olvashatni: „Tegnap a spanyol követséghez két sürgöny érkezett Madridból, mire Narvaez tábornok azonnal Malmaisonba rándult, hol Mária Krisztina királynövel s Montpensier herczeggel hosszu tanácskozást tartott. A herczeg a követtel azonnal Neuillybe kocsikázott, hol Guizot-val szinte tanácskozás tartatott. Estve azt beszélék, hogy a spanyol tudósitások komoly vitát idéztek elö. Az Isabella által kibocsátott parancs, miszerint távollétében a királynak a madridi kir. palotában laknia nem szabad, ezerfélekép magyaráztatik. A malmaisoni tanácskozás után egy sürgönyökkel terhelt cabineti futár küldetett Spanyolországba Isabella királynöhöz.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Haszonbéri hirdetés.

Pestmegyében fekvő ürböi pusztában néhai Sárközy Imre záros tömegéhez tartozó **255** hold birtok a rajta levő épülettel, folyó évi augustus **30**dik napján reggeli 9 órakor Pesten lövészutczában **362** sz. a. táblabiró En'sel Sándor zárgondnok által árverés utján **1848**dik évi sz. György naptól kezdve **1851**dik évi sz. Mihály napig haszonbérbe fog adatni, a bérleni szándékozók ezennel meghivatnak, hogy **50** pft bánatpénzzel ellátva az árverésen megjelenjenek. **(1)**

Az

„Órangyal“

vallási almanach jövő **1848**-ra is meg fogván jelenni, alulirt ezennel fölhijja hazánk tisztelt iróit, hogy becses müveikkel öt gyámolitani méltoztassanak. A dolgozatok Emich Gusztáv könyvkereskedőhöz, mint az „**Órangyal**“ kiadójához, legfölebb augustus utósó napjáig intézendők.

Pest, nyárutó **27**kén **1847**. Sujánszky Antal,
(1) szerkesztő

Figyelmeztetés.

Az Életképek **1845**dik évi **18**dik, az **1846**dik évi **8**dik és az e f. évi **6**dik számjai mellett divatkép-gyüjteményemből közlött nemzeti divatképek megküldésére többek által fölszólitva levén, kötelességemnek ismerem a tisztelt közönséggel ezennel tudatni, hogy azon általam közlött divatképek példányai már mind elfogytak, s azokkal csak ugy szolgálhatok, ha ujabbi metszetésről és nyomatásról gondoskodom; ez azonban költséges levén: e miatt mindazokat, kik az érintett divatképeket megszerezni ohajtanák, ezennel tisztelettel fölkérem, hogy ebbeli szándékukat velem, vagy az Életképek t. szerkesztőségével bérmentes levelek által tudatni méltóztassák, s ha a beérkezendő levelekből látni fogom azt, hogy a fölszólitók száma az ujabbi metszetést és nyomatást megérdemli, — akkor az iránt rendelkezni, s az ujonan nyomatandó példányok egyes darabjaival **6** pkrért kinek kinek szolgálandok. Pest jul. **30**. **1847**.

(2—2) **Klaszy Venczel** pesti magyar szabó.

Hála-nyilvánitás.

Szivem legszentebb érzelmei közé számitom köszönetemet kijelenteni tek. **Davida Sándor** urnak, ns Pest város tiszteletbeli physicusának a magyar haza érdemeket méltányolni tudó szine előtt, hogy a midön négy év folytán betegségemből kigyógyitani engemet több ügyes kéznek nem sikerült, nagyszerü orvosi tapintata s tudománya által a kellemetlen beteges állapotból kiszabaditott; és e mellett egy, érdekemben fekvő kisdedet, kinek már a halál feje fölé nehezkedését, körmei feketedéséből teljesen gyanitni lehete, az életre ismét visszahivott, mély értelmisége által. Ennyit a szenvedő emberiség hasznára is nyilvánitni kötelességem vala. Kramarics Endre.

Iskolai ösztöndij hirdetés.

Néhai Imre János egyetemi bölcsészeti tanár által végrendeletileg alapitott **60** pftos két iskolai ösztöndij megürülvén, azoknak egyikét a pesti királyi tudományos egyetem bölcsészeti karának, másikát pedig az egri érseki lyceumnak kijelölésére a nagyméltóságu királyi helytartótanács fogja kiosztani: mindazonáltal azon ifjak egyikének az egri érseki lyceumban, a másiknak pedig a pesti királyi egyetemben kell iskolába járni, és vagy a feljebb emlitett Imre János családjából, vagy legalább tek nemes Heves vármegyéből származottnak lenni. Az ezen iskolai díjakat elnyerni kivánók folyamodványaikat a pesti egyetem bölcsészeti karához, s illetöleg az egri érseki lyceum igazgatójához a folyó **1847**-dik évi october **1**-ig benyujtani köteleztetnek.

Pesten jul. **26**. **1847**. Szoblahói Pálma Elek m. k.
a magyar kir. tudom. egyetem tanács jegyzője. **(3—3)**

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Julius **26**-kától bezárólag augustus **1**-jéig.

Julius	26kán	844.	Julius	30kán	528.
„	27kén	696.	„	31kén	650.
„	28kán	739.	Augustus	1jén	2655.
„	29kén	682.		Összesen:	6,794.

Csödök.

28,740. Tolnamegye törvényszékének jelentése szerint Schäffer Ábrahám zombai zsidó hitelezői csődületének határnapja folyó évi september **6**dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Georgievics Pál hites ügyvéd, perügyelővé pedig Tóth István megyei alügyész neveztetett. Kelt julius **6**dikán **1847**.

28,479. Thuróczmegye törvényszékének jelentése szerint néhai Hrivnyák György znio-váraljai lakos hátrahagyott tömege ellen csöd rendeltetvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi november **15**dike tüzetett ki határnapul, és tömeggondnokká Porubszky György urodalmi hivatalnok, perügyelővé pedig Velics Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius **6**kán **1847**.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus **5**dikén: Csikós. Népszinmű. **3** fban. Irta Szigligeti.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest aug. **3**kán (pesti mérő.)
A hajókon és raktárakban.
350-350 ——— ——— ——150 135-140 ——230
(A piaczon.)
370-420 ——290 185-200 140-150 120-135 200-220
Veszprém julius **30**kán (pozsonyi mérő.)
200-230 150-160 120-130 75-80 75-80 180-220
Miskolcz julius **30**kán (pozs. m.)
155-160 145- 150 120-125 105-110 60-65 105-120
Bécs julius **31**én (ausztriai mérő).
310-370 ——— 200-240 145-160 110-145 ———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 2-kán. Statuskötelezvények: **5** pctes **106**$^{1}/_{16}$; **4** pctes 96; **3** pctes **68**$^{1}/_{2}$; **2**$^{1}/_{2}$ pctes **54**$^{3}/_{4}$.—Statuskölcsön **1834**ki (**500** pfrt) **771**$^{1}/_{2}$; **1839**ki (**250** pfrt) **301**$^{3}/_{8}$; — Pesti középponti vasut részvény (**500** pfrt): **99**$^{1}/_{8}$; nagyszombati (**200** pfrt) **150**; pesti lánczhid részvény (**100** pfrt) **140**; Eszterházy sorsjegy (**40** pfrt) **61**$^{1}/_{2}$; duna-gőzhajózási részvény (**500** pfrt) **615**; bécsi bank-részvény **1597**$^{1}/_{2}$; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **123**$^{1}/_{4}$; éjszaki vaspálya-részvény **169**$^{1}/_{4}$; majlandi **109**$^{3}/_{4}$; windisch-gréczi sorsjegy: **25**$^{1}/_{4}$.

Lotteriahuzások.

Kassán julius **31**kén: **27. 26. 41. 8. 62.**
Bécsben „ **31**kén: **6. 47. 39. 83. 30.**
Gréczben „ **31**kén: **13. 28. 7. 51. 46.**

Dunavizállás. Aug. **5**kén: **9′ 10″ 9‴** az **0** fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

535. szám 1847.

Vasárnap aug. 8.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek; czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Halálozás. — Zsidóügy. III. — Törvényhatósági tudósitások. Abaujból (közgyülés). Egerből (városi tisztujitás) — Ungból (utbaigazitás). — Magyar academia. — Vegyes ujdonságok. — Pestből (iskolai próbatét). — Vidéki hirek (Esztergomból). —

Külföld. NBritannia. Francziaország. Sveicz.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs kir. ap. felsége revisnyei gróf Reviczky Ádám kir. főudvarmestert, s. Borsodmegye főispánát cs. kir. statusministeri méltósággal díjmentesen földisziteni legkegyelmesebben méltoztatott.

Schustek Endre halála által a kismarosi kincstári ntvámszedői állomás ürességbe jött.

Ritter József, több főrendü család ügyvéde, s t. n. Vasmegye táblabirája f. évi julius 23án a haldoklók szentségeinek ajtatos fölvétele után, Szombathelyen, életének 68ik évében meghalt.

Zsidóügy.
III.

(K.F.) Áll az eddig elmondottak szerint, hogy a zsidók már hajdan is uzoráskodásaikért, inproductiv üzérkedéseikért, megrótt népfaj volt; hogy ők a polgári társaságnak — kivéve a kiveendőket — nagyobbrészt parasyticus növényei, mellyek repkénykint fonják föl magukat a társadalom életfájára, hogy annak tápnedveit elszijják; és ma sincs máskint velök a dolog, mint volt az a lefolyt 18 század alatt.

Idézzünk példákat elő a jelenkorból is, mert csak igy lehet a multat összevetve a jelennel, a zsidóügy teljes képét kikerekiteni, csak igy lehet majd a zsidóügy körüli fökérdéseket is tisztán érthetőleg elemezni.

Némethonban, hol 1815 óta igyekeznek a kormányok s legislatiok bizonyos engedményezések, bizonyos rendszabályok életbeléptetése által a zsidófajt nemesbiteni, s polgárias haszonvehetőségre minősitni, folyton folyva emelkednek ellenük a panaszok, hogy megkezdett idomitásuk sok bajjal jár, mert a keleties arczvonalu, praegnans physiognomiával megjelölt, a keresztény népfajoktól elütő, magába zárt nép megrögzött szokásaihoz ragaszkodva, az europai életmódhoz nehezen simul, különösen irtózik a nehéz kézi munkáktól, mellyek a földmüvelestől s a legszükségesebb mesterségek üzésétől elválhatatlanok. — De halljuk a szakértők tudósitásait. A Hermes 1820-ban imigy nyilatkozott: Németországnak a zsidók is különösen ártanak, kik a háboruk alatt üzérleteik által meggazdagodtak, 60,000 család tart tulajdon házat már, vagyonaikat meg sem lehet tudni. Ha Hamburgtól Triestig ismeretesebb kereskedő házaikat, raktáraikat, lakházaikat, földbirtokaikat csak amugy futólag is átpillantjuk, alig akadunk száz névre, mellyek könnyedén véve száz millió tallért forgatnak; azonban illy nagykereskedő házak ellen nincs semmi kifogásunk, mert azoknak főnökei a rendhez szokvák; de a zsidó házalókkal, szatócsokkal, apróbb tőzsérekkel egészen máskép áll a dolog, ezek a keresztény polgárok müiparos kereseteire nagyon kártékonyan hatnak; mert a zsidók fiainak több illynemü foglalkozásaik miatt kénytelenek a polgárfiak kivándorlani; a zsidó leányok férjhez mennek, midőn a polgárleányok otthon maradnak. A mi azonban legártalmasabb, az a zsidó vagyon állhatatlansága, mellynélfogva az semmihez állandóul nincs kötve, hanem mint a sereg ellenséggel szemközt, ott huzza össze magát, s tömegben fordul arra, hol legnagyobb pénzszükség van, tehát legtöbbet is nyerhetni; olly tárgyakra veti egész erejét, mellyek legrövidebb uton legtöbb nyereménnyel járnak. Ott, hol szabad játék engedtetik az illy mozgékony üzérletnek, a kereskedés is a maga rendes folyamából ki van ütve, szilárdságát veszitve az elavult portéka lép a jó helyébe, az olcsóság és kölcsönözés pazarlásra vezetnek, s a maga dolgát rendben vivő kereskedő számolásai bizonytalanokká válnak; végre még a földbirtok is kereskedés tárgyává válik, mint Bajorhonban megtörtént, hol a zsidóknak a földvásárlás megengedtetett és vásárloltak is, de nem azért, hogy paraszt dolgosok vagy földesurak legyenek, hanem hogy darabonkint nyereséggel ismét eladhassák azt. A kormány látván, hogy illy üzérkedés semmi jót nem szülhet, kénytelen volt az engedményt visszavonni, nehogy a gazdák végre is a zsidók napszámosai legyenek. Mindenütt, hol a zsidók köttetlen kezekkel üzérkedhetnek, a kereskedést s készpénzt magukhoz vonják, a nép haragját fölidézik. Gayer rég megjövendölé, hogy ők ismét üldöztetni fognak, még pedig sajátszerü módnélküli visszaéléseikért; jelenben ugyan szép bókokat nyernek még, de az óra rájok ütni fog. Ime 1820ban volt mind ez elmondva! s a hep-hep lázadások majd minden német városban mint futótüz, ki is ütötték magukat.

Szászország 1834 óta sokat könnyitett a zsidók jogos állapotán: városi polgárok lehetnek, de szavuk nincs a községi dolgokban s követválasztásban, üzhetnek czéhbeli mesterségeket, de zsidó inasokkal s legényekkel, és aránylagosan a keresztény népességhez. Némelly mesterségek üzésétől azonban eltiltattak, mellyekhez vagy nem értenek, vagy ollyak, hogy tapasztalat szerint azok nagy tért nyitnának nekik föl önzői czélokra. Meg van engedve a földvásárlás is olly föltétel alatt, hogy azt csak tiz év mulva adhassák el. Illy engedményekkel koránt sem voltak a zsidók megelégedve, szóvivőik által teljes emancipatiot sürgettek, hogy a keresztényekkel mindenben egyenlábra tétessenek; de a lakosság józan esze s a kormány belátása az ultraliberalisok igyekezeteit meghiusitá. Vestfaliában — mond Marcard, ki után e tények előadvák — a földbirtok mobilisatioja azon következést is huzta a többek közt maga után, hogy a régibb földesurak helyett zsidók lettek a parasztok urai; szomoru példákat hoz erre föl a paderborni herczegségből; ellenben az osnabrügiben, hol a parasztok szinte megválthatják magukat, de a földbirtok még nem olly mobilisált, mint a másikban, a zsidók sehogy lábra nem kaphattak. Tehát ismét az történt meg Vestfaliában, a mi Galicziában II. József alatt már megtörtént, hogy t. i. zsidók váltak föl a földesurakat, s a jobbágyok azoknak adóztak. Magyarországnak van mit eltanulni az illy példákból, mert ime látjuk, hogy köztünk is a zsidóügy szóvivői épen ugy nincsenek megelégedve az 1839/40 engedményezésekkel, mint a szászországiak; pedig tudniok kellene, hogy legtöbb politikai tapintat épen ott mutatkozik, hol a zsidók állapotán könnyitnek a nélkül, hogy most még teljes emancipatióban részesüljenek. Az illy tulzásokról velősen szólott Marcard, s megérdemli saját szavainak ide iktatását. „Nur der flache Liberalismus, und dessen Ausgeburt, der nichtige Democratismus, welche beide nicht Anderes, als eine leere Allgemeinheit wollen, sind es, welche für eine völlige Emancipation der Juden das Wort erhoben haben, weil sie nach ihren hohlen Freiheits-ideen einmal keine gegebene Zustände anerkennen.“ A zsidók Némethonban sem németek, hanem német zsidók, mint Magyarhonban sem magyar zsidók, egy idegen faj, melly nem osztozik velünk a nemzetiség érzetében, nem nőtt nagygyá szellemi müködéseink oldala mellett, nemzeti történeteink a zsidókat sehol sem érdeklik; őseik nem szenvedtek együtt a mi őseinkkel; örömben, fájdalomban, haragban, a müveltségi fokozatok kiküzdésében egy uton soha sem járván velünk, össze sem forradtak a hosszu idő alatt; a mult őket nem érdekli, csak a fölületes jelen s a bizonytalan jövendő némi zsidó-reminiscentiákkal egyedüli termezejök.

Koch, nassaui titkostanácsos, épen ugy mint Marcard, panaszkodva emliti meg, mikép már ezer évnél régebben laknak a zsidók Némethonban, és semmit nem tettek a nemzetbeli fölolvadásra, vagy csak a hozzásimulásra is. Alaptalan vádnak nyilvánitja szóvivőik állitását: hogy mindig nyomatva voltak; mert — ugymond — az ő feszesen meredt elzártságuk, társadalmatlani részvétlenségük, vallásos gögjök és önzés okozták azt, hogy barátságtalan, maguktól eltaszitó minőségük bizodalmas elfogadást nem eszközlöttek, e kölcsönös bizodalmatlanság ravaszságot, más oldalról erő-hatalmat hozott létre; az máskép nem is lehetett. Más beköltözött népek fölolvadtak Némethonban; csak a zsidók nem; mert ők a nemzetiségről más eszmékkel birnak. A nassaui kormány sokat tett már az akadályok elháritására: tartoznak elemi iskolákba küldeni fiu- és leánygyermekeiket, leányaikat eddig nem is tanittatták, most a keresztényekkel együtt oktattatnak. Rothschild báró már négy izben küldött Frankfurtból ezer ezer pengő forintot segedelmül, hogy kézmüveket tanuljanak s a schachereskedéssel fölhagyjanak, maga megnevezte a mesterségeket is, mikre adják magukat, a földmüvelésre is nyitva áll az ut előttök — de ez utósót leginkább kerülik.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Abaujból. Julius 27. Folyó hó 19-dikén nyitá meg főispáni helyettes ő mlga évnegyedes közgyülésünket; melly alkalommal az éhség által zaklatott adózók nevében hálás köszönetet mondott azon földesuraságoknak, kik mentő-nemtőkint áraszták a szenvedő emberiségre föntartó jótéteményeiket. ... S ezt meleg részvéttel igenlették a rrek is.... Ezek után több közgyülésünk jegyzőkönyvei olvastatván föl, azokból első alispánunknak a közügyet annyira szivén viselő buzgalma s szorgalma nyilvánossá levén, hangos és szünni nem akaró éljenek által nyilvániták a rendek tetszésöket.... Fölolvastattak továbbá István főherczeg, valamint Mária Dorottya főherczegasszony levelei is, mellyek a keserü mult és a kecsegtető jövő iránti elmélkedésre szolgáltak bő anyagul.... Szönyegre került b. Vay Miklós kir. biztos ő nagyméltóságának levele is, mellyben tudtára adja a megyének, hogy az ő felsége kegyelméből e megyének adott 8,000 pforinton kivül még 4,000 pfrtot ad vetni való gabona megvásárlására. Ezen öszveg czélszerü elrendezését, mint ez ügyben választmányi elnök, első alispán ur, már eszközlötte is... A parádi botrány megvizsgálására kiküldött kir. biztos eljárásában sérelmet panaszló Hevesmegye levele nem pártoltatott. Hunyad, Csik- s Marosszék leveleire kimondtuk: hogy az 1836: 20. t. cz. teljesitésétől el nem állunk... Ugocsának levele, hogy a nagyemlékü nádort az utókor előtt is József nevü polytechnicum fölállitása által dicsöitsük, az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmányhoz utasittaték... Borsod levelére végeztük: hogy e megyének aggodalmában nem osztozunk, és a nádorválasztás iránt hozott határozatunk mellett állhatatosan megmaradunk. — Főispáni helyettes ő méltga gondoskodni kivánván ő fensége a királyi helytartó ünnepélyes fogadtatásáról, kikéré a rendeknek is ezen ügyhözi buzgó hozzájárulásukat; ennél fogva választmányok lőnek kinevezve, mellyek, mind a megye határán, mind Kassán, mind pedig távozásakor, ő fenségét a megye nevében üdvözöljék... Az ünnepély fényesebbé tételére czélszerü intézkedéseket teendő választmány is küldetett ki, melly is azonnal összeülvén, határozta: hogy gróf K. E. vezérlete mellett egy banderium alakittassék, s 12 ifju K. F. táblabiró vezérlete alatt Kassán ő fensége mellett testörködendik. Tornamegyének vagyon egy határozata, melly a szoroskői ut jó karbani megtarthatása végett látott napvilágot, t. i az utazó, kinek kereket kötni szükséges, kerékcsusztatója legyen, mert különben 1 pfrt büntetést fizet, bár ki legyen az; melly büntetés végrehajtására az utgondviselő hatalomkarral is fölruháztaték, mellyet a falubirái ki-

szolgáltatni kötelesek; sőt kijelentetik a levélben, hogy illy csusztatókat az ut mind a két végénél kaphatni, azonban még is, ha csakugyan kapható nem lenne, s az utas sem birna ezzel, a büntetést rájok.... Miért is megkérjük a helytartótanácsot, hogy Tornamegyét e határozatának bővebb megfontolására szólitná föl... Zemplény jelenti, hogy aug. 3-kán tisztujitást tartand, minél fogva ezen alkotmányos ünnepélyre küldöttséget is neveztünk ki. Polg. törvényszékünk september 6-án, fenyitő törvényszékünk septem. 13-kán, közgyülésünk pedig october 4-én veendi kezdetét.

Nem rendes levelező.

Egerből. Városi tisztujitásunk folyó évi julius 31kén tartatott meg. Azt előzőleg két pártra szakadtak a szavazók, s mind a két párt eleinte számra egyenlő erős vala. A korteskedés nagyban üzetett, épen ugy, mint a megyéknél; s egyedül ennek tulajdonitható, hogy azon párt, melly a volt biró R. K.t akará ismét birói hivatalában megtartani, számra megcsökkent, s a diadalt a másik pártnak hagyá, mellynek jelöltei nem tulzók, hanem higgadtan számító férfiak. A tulzó párt, midőn kisebbségét látá, nagyon féktelenkedni kezdett, s erőnek erejével megütközni szándékozott ellenfeleivel; de ezek mit sem hallgatva az incselkedésekre, a rendet s közbékét nem engedék megháboritttatni. Verekedni leginkább azért akartak, hogy a tisztujitás elhalasztassék; s midőn a városház elibe katonaság rendeltetett, meghiusulva látván reményöket, szétoszlottak, azt kiabálva minduntalan, hogy szabad választásuk megsértetett. Bizony furcsa okoskodás!.. s ugyan ezért, — mint mondják — kir. biztost készülnek kérni; de én ugy hiszem, miszerint a jámborok avval is aligha nem fognak megelégedni, ha képzet sérelmük orvoslását a megye előtt bepanaszolják. Ezután a tisztujitás szabályszerüleg megtartatván, következő eredménye lön: biró: Gáhy József; főjegyző: Alexi Mihály; első aljegyző: Korponay György; második aljegyző: Hám Antal; levéltárnok: Czakó Pál; tanácsnokok: Limprecht János, (egyszersmind rendőri kapitány is), Rada József, Pók István, Joséffi György, Török Sándor, Ribósy Gábor, Rusin Ferencz, Gáhy Antal, Zsuffa Pál, Stretics Andor, Fehér József, Bulik István; népszószóló: Bajer Alajos; pénztárnok: Korponay Miklós; gyámnokok: Sebestény Alajos, Nánásy Ferdinánd; és 24 kistanácsnok. G.

Ungból. (Utbaigazitás.) Néma türelemmel olvastam mindeddig azon hirlapi czikkeket, mik az annyira elhirhedt ungmegyei felvidéki ügyet érdekelték; néma türelemmel, mert hittem, hogy a sok ferde tudósitások surlódásai közepett is, kiörlendi magát a tiszta igazság, s az ostorul fölhivott közvélemény szigoru itélőszéke, valamint elkerülhetlenül sujtandja a bünöst, ugy föl is mentendi majd a büntelent. — Azonban e hit megcsalt, mert a hirlapi tudósitóknak majdnem összes serege, vagy nem ismerve az ügy állását, vagy pártérdek, vagy végre személyes gyülölségből indulván ki, olly méltatlanul dobált öngyurta sarával különböztetés nélkül mindenfelé: hogy jelenleg tisztán polgári kötelességemnek tartom, ha mint legközelebbi tisztujitásunk előtti főjegyző, ki az emlitett felvidéki ügyet vizsgált választmány jegyzőkönyvét egyik közgyülésünkön kezeltem, azon jegyzőkönyv, különösen H. G. egyik közszeretetben álló hivatalnokunkat érdeklő pontjának, és a későbbi helyt. tanácsi intézvénynek a szerkesztőséggel közlése mellett a tisztelt olvasó közönséget azon nagy részben balul ismert ügynek valódi állásával megismertetendem. Hogy pedig ezt az érdemes szerkesztőség, miután az adatok hiányában valódi szélmalomharczot küzdőknek névtelen közleményeiket fölvette, becses lapjaiban tennem megengedendi, nemcsak méltányossága — de lovagiasságától is bizton várom.

A közlött hiteles adatok mellett fölhiva érzem magamat a választmányi vélemény tisztább földeritésére, s a fentebb nevezett hivatalnok némelly könnyenhivők előtt netalán gyanusitott becsületének igazolására megjegyezni: hogy H. G. a vádló által, azon balul fölfogott tény miatt sodortatott visszaélés gyanuja alá, hogy a megyeház szükségeire vett 70 ezer zsindelyt költségkimélés tekintetéből megye szeriben fuvaroztatott, mi hogy az emlitett czélra történt, én mint a számvevőszékbe befolyt hivatalnok hitelesen állitom, s a választmányi véleménybe fölhivott számvevőszéki kivonat — hova azon zsindely iránti számadás beadatott, tökéletesen igazol. — Továbbá, az ungvári és felvidéki járásokbani adózókra nézve e megyének többrendü határozatai léteznek, mellyek szerint mint a természettől dologtalan és tunya népfaj, élelemszerzési mód tekintetéből pénzért teendő favágás- és fuvarozásokra kényszerittetni rendeltetik; s ennek nyomán emlitett H. G. a dologtalan népnek pénzkereseti módot szándokolván nyujtani, az urodalomtól pénzért szerzett fenyőfának, pénzérti fuvarozására nemcsak fölszólithatta, de szorithatta is; hogy pedig ezen magánfuvarozás pénzért s előleges alku mellett tétetett, kitetszik a b) alatti választmányi vélemény 2dik pontjának ezen szavaiból: „magok a tanuk elismerték, hogy pénzért teendő fuvarozásra szólittattak föl“, hogy pedig a fizetés nemcsak igértetett, de tettlegesen is létesittetett, kitetszik azon bona fidest mutató tényből, miszerint a föladás előtt három évvel a kérdéses fuvarbérek kifizetésök végett Kovács János felvidéki nemesség hadnagyának kezeibe — hiteles okirat bizonyitása szerint — száz ezüst frtot tett le, miután ez azon vélemény 2dik pontjában elismertetik; s H. G. magán-eljárásában csupán annak elmulasztása nem helyeseltetik, hogy a fuvar-fizetésekre előlegezett pénz vizsgálat előtti egészlenes kiosztására föl nem ügyelt, mi később, midőn a méltatlanul vádolt H. G.-nak tudtára esett — a választmányi vélemény elismerése szerint is — teljesen eszközöltetett. Mihez képest a nevezett egyénre nézve a helytartó-tanácsi intézvényben megrendelt foganatbavétel szüksége sem föl nem forgott, sem fön nem forog. — Ezzel tartoztam az érintettem egyén, — különösen mint közhivatalnok — jó hirének s a hirlapi közönség és közvélemény iránti tiszteletemnek; — kijelentvén most mindenkorra, hogy valamint ezek közzétételére a Pesti Hirlap 907-, 909. és 912dik számaiban fölburjánzott rágalmaknak olly nagy részbeni alaptalansága által indittatva, e nyilvános lapban tett közleményem, ugy a jelen tárgyban legutósó is leend.

Héthy Antal.

Magyar academia.

1. Augustus 5kén tartott közgyülésben Bacsányi János fölött tartott emlékbeszédet a titoknok, ki mintegy két éve, Linczben, késő öregséget érve, életének 87dik esztendejében halálozott el. Az aggastyán egyik főbajnoka volt a magyar irodalomnak a mult század két utósó tizedében; a jeles szerkezetü emlékbeszéd kitünteté az elhunytnak ebbeli érdemeit, mint az életpályáni tévedéseit, s a kormány iránti kegyelmét; az előadás hü, az eseményekkel összehangzó volt, kiemelve az elhalt legfontosabb időszakát is, mellyben a magyar nemzet nagyszerü hivségi jellemét a franczia háboruk folytában kivált 1809ben Bacsányi fölfogni s megérteni nem tudta, melly tapintatlanság sorsára nézve eldöntő befolyásu volt irodalmi tekintetben is, melly szerint Bacsányi későbbi dolgozatai s fölszólamlásai is csekély viszhangot nyertek hazánkban, mellyben a magyar irodalom különben is Bacsányi künlaktában magasb fordulatot vön magának.

2. A legközelebb tartott osztálygyülések jegyzőkönyvei fölolvastattak, s meghitelesittettek.

3. Olvastatott Rumi Agost Gyula levele, mellyben meghalt atyjának Rumi Györgynek kéziratai közt találtatott magyar szógyüjtemények 69 csomózatát az academiának ajándékozza; mi is hálaköszönettel fogadtatott.

4. Báró Dercsényi János ő nagysága ohajtása következtében az academiának ajándékozott Communismus s hitbizományi czimü könyv-példányok fölött hozott korábbi határozat oda módosittatott, hogy azokból egyegy példány szokott uton minden megyének használás végett megküldessék.

5. A titoknok jelenté, mikép az academiai szünidő elnöki rendelmény következtében 1 septemberben kezdődik el, s tartani fog november 7dik napjáig.

6. A nagyméltóságu helytartótanács által megrendelt, s a nyelvtudományos osztály által elkészitett nyelvtan harmadik folyama — miután letisztáztatik — az academia által felsőbb helyen legközelebb be fog nyujtatni.

7. A sopronyi gyülésre 15 tag irván föl magát, kik ott megjelenni szándékoznak, számukra a szokott academiai megbizó levél ki fog adatni.

8. Fölolvasta a titoknok Arenstein József tanodai tanár koszoruzott, s az iró saját költségén kinyomatott pályamunkához iktatandó vezérszót, melly is helybenhagyatott. Magáról a munkáról, melly a képzetes mennyiség tulajdonságait tárgyalja, a maga idejében volt már emlités téve.

9. Bemutattattak a mult hónap alatt összegyült könyvajándékok, s gróf Kemény József kézirati ajándéka, mellyben 1604-ban kelt eredeti végrendelete valamelly erdélyi magyar asszonyságnak, s azon nevezetessége is van, hogy mind a rendelkező, mind a magukat aláirt tanuk, egyet sem véve ki, mind a nőnemből valók.

Vegyes ujdonságok.

***(Pest város) légszesszeli világitására vonatkozólag mult napokban érkezett le felsőbb helyről a k. engedély, s az közzététetvén, a légszeszvilágitási társaság ügynökének, Zimmermann József urnak a kötelezvénnyel együtt hivatalosan azon kötelezettség mellett adatott át, hogy 1849-dik évi junius 14dikeig a kijelölt első városnegyed a légszesszeli világitásra egészen elkészitve legyen.

(A pesti piaczon) a gabonaár még mindig csak lassan száll alább, ámbár a mult hetivásárra több mint 100 szekér gabona hozatott; s ennek oka az: hogy az ó gyüjtelék egészen fölemésztetvén, az ujonan hozottat mohón elkapkodják. — A gubacs jól kél, 7½—7¾ ftjával vásároltatik. Az uj repcze ára nem emelkedik, ellenben a repczeolaj 19 ftról 19 ft 30 krra hágott; nyers bőrök nagyon kerestetnek, s jó áruk van; a zsir ára azonban lassankint alább száll, főleg mióta fűszerárusok is kezdék azt árulni.

(Nemzeti szinházunknál), két táncz-személyzeti egyéniség egyesülve egy uj magyar tánczot szerkesztettek össze, melly legközelebbről szinpadunkon is elő fog adatni. Zenéjét Ellenbogen ur irja. Ezen uj magyar tánczcnak csak négy változata van, s egészen sajátszerü, könnyen lejthető s nemzeti typusu fordulatai bizton reménylteni engedik, hogy közkedvességet vivand ki magának. Szerzőik jövő farsangra betanitani szándékozzák az Budapesten, s igy átvinni a közéletbe is.

(Azon számos szerencsétlenségek következtében), mellyek a lőgyapot föltalálása óta annak használata által fölmerültek, s mintegy elkerülhetlenekké váltak, atyailag gondoskodó kormányunk a lőgyapot készitését egészen megtiltotta.

(Szemes György prépost) és esztergomi kanonok, Bozók helység jobbágyainak sorsát szivén viselve, még april elején meghagyá tiszteinek, hogy a szükölködők a vetésre megkivántató maggal s szükséges élelemmel elláttassanak; a járványos betegségek s gyakori halálozás megszüntetésére pedig az urodalmi orvosnak kötelességül tevé a községeket gyakrabban meglátogatni, s a valódi szegényeknek az urodalmi pénztárból kifizetendő gyógyszereket, ugy szinte naponkint ½ font marhahust kiszolgáltatni rendelé; s midőn e kegyes rendeleteknek az urodalmi szükebb jövedelmek miatt elég nem tétethetett, Bozókra érkezvén ő nsga, a szegényeket azonnal ismét összeiratta, ezek száma majd 3000re ment; s minden illy személynek naponkint 12 vkrt s 2 lat sót aratásig kiszolgáltatni, az uri munkásokat pedig kenyérrel s más élelemmel elláttatni parancsolá.

(Vágvölgye környékén) az aratás már vége felé jár, de a gyakori esőzés által fölötte háborgattatik. Az áldás sokkal jobb a középszerünél, a vetések ugyan szalmára nézve ritkások, de a kalászok tömöttek, s a szem nagy, s igy minden esetre jól fog fizetni. De csökkent is a gabona ára, 15 vftról egy hét alatt 5—6 vftra szállott le.

(Szinte Vágvölgy környékéről irják,) hogy ott az uj burgonya már rothad, egész fészkek találtatnak megromolva, s büdösségök kiállhatlan. — Sárosmegyéből, hol a köznépnek egyedüli eledele csak a burgonya szokott lenni, szinte ezt irják; mi éhező népünkre ismét borzasztóan szomoru kilátás!...

(Ugyancsak a Vágvölgyből irják,) hogy ott julius 26kán olly nagy felhőszakadás volt, millyenre vén emberek sem emlékeznek; de tett is tetemes károkat, a hegyekről lerohanó viz 2—3 mázsányi köveket sodort le magával, a földeket sok helyütt elsöprötte, a keresztekben levő gabonát részint elvitte, részint pedig szétdulta, sőt épületeket s csüröket is megrongált, s a lapályosb helyeket egészen elözönlötte.

(Kőszeg környékén) az aratás középszerü; sok helyen a száraz fagyak igen sok károkat tettek, s azért inkább köből, mint kereszt számra lesz némileg fizető a gabona. A tavaszi átalá-

nosan jobb az őszinél. Kukoricza, burgonya főleg nagyon szépek.

(Német-Ujhelyből) folyó hó 2án dél előtt 10 órakor az első mozdony (Weilburg) még más 4 kocsival Sopronyba szerencsésen megérkezék. A pályafő, mint szinte a mozdony is, nemzeti hármas szinü zászlókkal volt ékitve, s tömérdek néptömeg mozsarak durrogása s százszorozott éljenkiáltások között fogadá az érkezőket. — Ugy hiszik, hogy e soprony-németujhelyi vaspálya folyó hó 10kén minden bizonnyal megnyittatik a közlekedésnek.

(A bécs-gloggniczi vaspályán) mult vasárnap kerek számmal 14,000 személy utazott.

(Egy bécsi polgár) az 1817dik évi bécsi roppant drágaság korából, még maig is híven őriz egy fölötte parányi kenyérkét, mellyet mind azoknak nem ártana megnézni, kik ez idén a kenyér kicsinysége miatt panaszra fakadtak. E drágasági ereklye kökeménységü, s nem nagyobb mint a mai garasos vajas zsemle.

Pest, augustus 6kán. Ha a teendők végetlen számán keresztül halad a vizsga lélek, lehetlen, hogy bámulva ne áldja egyesek dicső önföláldozását, kiket nem elégít ki szív s lélekbeni müvelésök nemes öntudata, hanem követve azon önzetlen és szent ösztönt, megosztják feleikkel nem az anyagi vagyont — de a szellemi kört és fokot, mellyekre öket azon önmegtagadás s fáradhatlan buzgó munkásság emelé. Igen, önkénytelen és azon határtalan tisztelet fogja el keblét a müvelt halandónak, melly imádtatja a müveletlen pórral Istenét. Ezen s rokoneszmék lepének meg, midőn az angol-kisasszonyoknál növelésben levő nemes növendékek próbatételén jelen lehetnem szerencsém vala; szerencsém ismétlem: mert tanulám tapasztalat által erősen hinni azt — mit eddig, csak mondani hallék.

Egy fényes és számos közönség jelenlétében, a belvárosi plébános és W. városi tanácsnok urak a nevelés ügyében tett fáradozásaikért köztiszteletben álló férfiak elnöklete alatt kezdődék a mind a hallgató szülék és vendégek, mind a tanitók s tanitványokra nézve egyiránt nagyszerü ünnepély; — mellynek megnyitásaul egy jól szerkeztett, ékes nyelven irt és alkalmi magyar beszéddel, köszönte bennünket egy lelkes tanitvány, mellynek jeles elszavalása után a vallástan és biblia természetes elsőségénél fogva előzé meg a többi tanulmányokat; — mind a tanitó ur észszerü tanmodora, mind a kisasszonyok szorgalma ezen tanulmányban közelismerést nyert. Ezt követé a magyar és német nyelvü olvasási gyakorlat, Magyarország története, a magyar és német nyelvtudomány és nyelv-szerkezet, — közönséges és különösen Magyarhonról szóló földleirás, fej- s táblai számvetés, melly tanulmányokat a kisasszonyok taniták, és pedig — mint a sikerdús eredményből látszik — annyi türelemmel, ügyességgel és fáradalmas munkássággal, hogy a legelfogultlanabb hallgató is nem tagadhatá legbensőbb részvételét, és határtalan bizodalmát azon szerzet iránt, melly a nevelés rögös tanát majd a tökély állapotáig müvelé ki. Midőn a franczia nyelvb. olvasás-,értés-,és beszédbeni jártasságukat és ügyességöket megmutatták volna, ismét egy fiatal magyar hölgy lépett a középtérre, és elszavalá magyar ajkaival a magyar szellemü végszót; — mi annyira meghatá a jelenlevőket, hogy látni lehete, mikép nem egy anya lopva törlé le a könyet, mellyet szemébe szöktetett a hála a derék oktató-nők és a szorgalmas és szeretett gyermekek végett.

Ha ennyi elismerésre méltatók a szellemi müvelést, lehetlen meg nem emlitnünk az ügyességet, mellyet a kézimunkákban fejtének ki a nemes hölgyek.

Miután a méltánylás szavait mind a nagyságos főnöknő, mind a tanitók és tanitványokról egymást fölváltva elmondák az elnöklő urak és a jelenlevők hangosan is kijelenték mind tetszésöket mind meglepetésöket, eltávozánk — elfogult kebellel, s nem kételkedem, miszerint a jelenlevők mindegyike el nem mulasztandja naponkint imáit küldeni a lények alkotójához azon kéréssel, hogy mennél számosb ideig engedje éltetni a rendet és tagjait, kik Hunniának jeles és müvelt nöket, és jó s lelkes anyákat nevelnek. — S...k. Miklós.

VIDÉKI HIREK.

Az esztergomi mesterképezdében a másod évi tanulmányokból illy renddel tartattak a kisérletek: julius 12dikén: ó és uj szövetségi szent történetekből, alaktan, mértan és mütanból; jul. 14dikén: tanrendszer, házi és mezei gazdaság- és magyar irásmódból; jul. 16dikán: egyházi szertartás, neveléstan és mérges növények ismertetéséből; jul. 17dikén: egyházi éneklésből; jul. 19dikén: természettan- s történet, urbér, mezei rendőrség és népjegyzői hivatalból; jul. 21dikén: orgonálás és gregorianumi éneklésből; jul. 23dikán: nyilvános és ünnepélyes kisérlet az ezen évi összes tanulmányokból, melly alkalommal ismét sok, különféle rangus rendü vendégeknek örvende az intézet, kik megelégedéssel, s a népnevelésre derülendő szebb jövőnek édes reményében hallgaták a feleleteket, nézegeték a kisdedekkeli tanitás- és bánásmódot, az előterjesztett különféle készitményeket: ABC- és szótagos táblákat, példányiratokat, földabroszokat, levél, folyamodvány, kötelezvény, nyugtatvány, árjegyzék, bizonyitvány, szerződvény, végrendelet sat. példányokat, népjegyzői hivatal mindennemü rovatos tábláit; a növendékek által tenyésztett selyembogár-gubókat, a fanemesités különféle példányait, orvosi és mérges növény gyüjteményeket; tanodák, halottas házak, kisdedóvodák épitészeti tervrajzait; a kézimütanból minden a mezei gazdászathoz és házhoz szükséges és a gazda vagy gazdasszony által is készithető eszközök: villák, gereblyék, némelly gépek, szalma s veszszőből font kosarak,méhkasok stöbb efféle a növendékek általi kicsinyben készitett mintáit, nem különben a könyvkötésnek szép példányait.

Érzékeny szónoklatban bucsuztak el e nap az intézet növendékei, mint bevégzett két éves pályájuk után, az előjáróktól és intézettől, forró hálát rebegvén mindenek előtt f. m. primás ő hgének ama kegyességéért, mellyel öket ezen intézetben nemcsak ingyen tanitatni, de szegénységükön segélydijjal is, és pedig az ezen évi drágaság miatt kényelmesen bővitettel, s e fölött több ajándékpénzzel is segiteni méltóztatott; hasonlókép mondának alázatos köszönetet a főt. főkáptalannak is ama nagylelküségeért, mellynélfogva ezen intézetet gyamolitani, s a növendékek közől tizet, jelenleg szinte bővitett segélydijjal ellátni kegyeskedett; ugy azon egyes jóltévőknek is, kik átalában az intézetet, vagy annak egyes tanitványit kegyes adakozványokkal, jutalmakkal, vagy egyébkint segiteni sziveskedtek. Tt. Kunszt József apát, prépost, kanonok és érseki helyetnök ur ő nga a szükséges intézeti könyvekkel látta el a szegénynyebb, de szorgalmas és jó magaviseletü növendékeket; ft. Jaross Vincze eszterg. kan. és intézeti igazgató ur ő nga egy növendéknek rendes segélydijt, többeknek különféle jutalmakat osztogatott; t. t. Palkovics, Feichtinger, Lőrinczy orvos urak ingyen gyógyiták az intézet beteg növendékeit, a gyógyszereket többnyire Jaross kanonok ur fizette ki. Némelly szükölködőket ft. Kemp Mihály kanonok ur ő nga, nt. Haynald Lajos primási titoknok és nt. Ocskovszky Ferencz levéltárnok u. u. havonkinti élelmezési segéllyel, s nt. Koperniczky István succentor ur papirral láták el.

Illy és ennyiféle kedvezmények után elérzékenyülve s könyes szemekkel, többféle hálaszónoklatok közt váltak el az intézettől a növendékek, kijelentve: miként ők jól tudják, hogy a valódi hála nem csupán szavakban, hanem tényekben nyilatkozik, mire nézve ünnepélyesen fogadák: miszerint minden tehetségeikkel arra fognak törekedni, hogy jövendő tanitói és mesteri hivatalukban a reájuk bizatandó kisdedeket a szent hit és erkölcs alapján vezetendik a szükséges ismeretekre, mivel illy szellemben nevelt kisdedekből várhat csak az anyaszentegyház buzgó hiveket, a haza és fejedelem hü, munkás, értelmes és megelégedett polgárokat. Elismerék, milly fontos a hivatal, mellyet magokra vállalni szándékoznak, és milly buzgalommal, értelemmel kell majd abban eljárniok, ha a népnevelésnek naponkint viritóbb mezején emelkedő ujabb követeléseknek megfelelni kivánnak, de igérék: miként erre szándékuk tiszta, szorgalmuk csüggedhetlen lészen, s hiszik is, hogy a világosság atyja, kitől minden jó adomány és tökéletes ajándék származik, öket szent malasztjával gyámolitani, és munkálkodásaikat üdvös gyümölcsökkel fogja megáldani. — Adja Isten!

E 2 éves tanfolyam alatt primási segélydijazott 13; káptalani 12; Jaross k. urnak 1; a szölgyényi templomnak 1; és igy összesen 27 volt. Pálya kezdetén a növendékek száma 53 volt,elbocsátás, kimaradás, és egy halálozás által 45re olvadt, kik már a pálya alatt különféle állomásokra meghivatván, a később érkezett huszonkét fölszólitásnak az intézeti előjáróság jelenleg eleget nem tehet.

A jövő két éves folyam f. évi oct. 1jén fog megkezdetni, mellyre az illető pályázni kivánók tanodai, segédtanitói, s egyéb erkölcsös viseletükről szóló hiteles bizonyitványaikkal jelenjenek meg.

KÜLFÖLD.

NBritannia. London, jul. 26. Minthogy ezen év végével Hardinge lord indiai főhelytartó, s Tweeddale marquis Madras elnökség kormányzójának lelépésüket és visszavonulásukat várják, tehát a kormány a keletindiai társaság directoriumának ezen állomásokra Dalhousie grófot és sir Henry Pottinger-t ajánlja. A „M. Chronicle“ a whig kormány ezen szándokát — t. i. két tory statusférfiut alkalmazni e fontos hivatalokra — „első lépésnek tekinti egy coalitio“-ra, s ezen eszmét olly vérmesen megragadja, miszerint sir Robert Peel-t s John Russell lordot már ugyanegy cabinetben látja ülni! Pottinger, Anglia legkitünőbb ind statusférfiainak egyike, már előbb Palmerston lord által mint főfölhatalmazott alkalmaztatott Chinában, s már akkorrában a whigkormány által a hegyfoki gyarmat helytartóságával bizatott meg. Dalhousie gróf 36 éves ifju ember sa föntebb nevezett Tweeddale marquis veje, Peel ministeriumában a kereskedelmi hivatal al-elnöke vala, s már a mult évi Russell-féle kormány képeztetésekor neki ugy, mint Sidney Herbert és Lincoln lordnak ajánlat tétetett az ujkormányba lépni, mit ő azonban el nem fogadott.

O'Connell holtteste, melly „Expresz“ gőzösön Havre-ból Southamptonba szállittatott, két fia s előbbi káplánja dr. Miley kiséretében jul. 25kén éjjel a délnyugati vaspályán Londonba megérkezett, honnan másnap reggel az éjszaknyugati vaspályán tovább Liverpoolba vitetett, innen hajón Dublinba fog szállittatni. A temetési ünnepély 4. vagy 5kén fog végbemenni. — Az 1847dik év szerencsétlen vala a katholikus pártra nézve. Nagy vezérén kivül e napokban veszté el Dennis O'Conor Don kincskamrai lordban egyik leghatalmasabb támaszát (Shiel most az egyetlen katholikus, ki ministerialis hivatalt visel); Dr Griffiths londoni római kath. püspök halálos ágyában fekszik, ugy szinte G. Spencer is, az elhunyt hajdani pénzügyminister Spencer lord testvére. Ragályos baját Staffordshireban a stonei dolgozóházban fekvő szegény irhoniak betegágyánál kapta. Egyébiránt majd minden hónapban tér át egy pár puseyta a kath. egyházhoz.

Majd minden hirlap inti az angol tőkepénzeseket, hogy a spanyol kölcsönjavaslatra, mit Salamanca ügynöke a Cityben ugyan sürget, ne is hallgassanak. Az „Observer,“ „El Correo“ madridi lapból, melly Salamanca organjának lenni állittatik, óvásul e sorokat idézi elő: „a ki egy statusnak pénzt kölcsönöz, az saját maga veszélyére tegye azt, s az illető status kormánya, a visszafizetésért felelős nem leend“! A „Times“ azt hiszi, hogy a londoni Smith pénztőzsérház e kölcsönügygyel koránsem bajlódik, hanem Salamanca által mások édesitgetése végett czégérül használtatik.

Franczia ország. Páris, jul. 29. A rendőrség e napokban nagy vizsgálatot tartott az itteni fegyverárusoknál, hogy arról meggyőződhessék,miszerint boltjaikban s raktáraikban nem léteznek olly fegyverek, mellyek olly állapotban lennének, hogy azokat azonnal használni lehetne. Különféle hirek terjengnek, hogy jul. 29én zavarok fognak kitörni, azért a kormány jónak találta illő rendszabályokról gondoskodni a netalán kitörendő békezavarási kisérletek ellen. A „Galignanis Messenger“ megjegyzi ugyan,hogy némelly emberek abbeli ohajtásában némi lázasztási jelenetek adták elő magukat,sokkal nagyobb, mint a tömeg hajlama illy jelenetek előidézésére;egyébiránt nehány nap előtt egy kézmüves a boulevardon egy kis szekrényt találá, mellynek kinyitásakor, midőn azt hazavitte, erős explosio történt, de senkit sem sértett meg. E gépláda fenekén e szavak állanak: „Mi mindaddig mindent fölpörzsölünk s tüzzel vassal pusztitunk, mig minden vagyon egyenlő fölosztatását el nem érjük.“

A juliusi napok ünnepélye megkezdődött. Már

tegnap különféle templomokban s imaházakban az 1830-ik évi juliusi napokban elesett polgárok emlékeül gyászisteni tisztelet tartatott. Más években — 1830 óta — már 27én tartattak a halottas misék azon áldozatok emlékeül, mellyek 1830ki juliusban elestek. Ez évben azonban jul. 27ke az emléknapok sorából kitöröltetett s ezen ünnepély 28kára halasztatott. Ez, mint a 9ik ezred egyik tisztjéhez intézett körlevélből kitetszik, azért történt, mivel e gyászünnepély most egyszersmind az 1830ik juliusi s az 1835ik évi jul. 28ki áldozatok emlékeül szolgáland, melly utóbb emlitett napon Fieschi irtózatos gyilkosmerényletét elkövette. A sz. Pál egyházban, mellynek kerületében áll a juliusi oszlop, különös egyházi ünnepély tartatott, hol a polgári s katonai hatóságok is megjelentek. Az elyzeumi mezőkön tartott ünnepélynél rémitő embertömeg gyült össze. A béke addig legkevesbbé sem zavartatott meg. A börze ma zárva marad.

Mintegy három nappal ezelőtt (jul. 26.) egy ember mászott a juliusi oszlopra, s onnan leugrott. Ez egyén füszerárus volt; kétségbeesö tettének okát nem tudni.

A pairek kamrája utósó üléseinek egyikében Montalembert gróf gúnyolódni kezdett azon ízléstelen, részint pedig minden jelentőség nélküli allegoriák fölött, mellyek Napoleon sirjánál mint basrelief-ek alkalmazvák, Ribboisière gróf pedig a fölött panaszkodott, hogy a hadminister ágyukat kölcsönze e sirhoz, mire a minister azt válaszolá, hogy ez kivételkép csak Napoleon sirjával történik, mert még nem régiben egy hasonló kérelmet, jóllehet az, az orleansi szüz szobrát illeté, megtagadtatott. Montalembert gróf kérdé tovább, hogy miként történhetett az, miszerint az emlitett siremlékhez megkivántató márvány az orosz császártól koldultatott ki. Barante báró erre következőleg válaszolt: Finnlandban nem régiben, egy vörös porphyr-hoz hasonló márványbányát fedeztek föl, millyenek tudniillik illy sarcophagoknál használtatni szoknak; e kőbánya a császáré s ez elég barátságos lön, a szükséges márványt ingyen szállittatni ide.

Ma reggel Párisban azon hir terjesztetett, miszerint a kormány sürgöny által a madridi cabinetből azon tudósitást nyerte, hogy zavarok kitörésétől tartanak, azért a Portugaliaban levő spanyol seregek parancsot kaptak haladék nélkül Spanyolországba visszatérni. Attól tartanak, hogy Anglia ez alkalmat használva, a spanyolokat britt katonaság által pótolandja.

Sveicz. Az öscantonok kormányai e napokban proclamatiot bocsátottak népeikhez, mellyben a jelen sveiczi viszonyokról jelentést tesznek s őket a közelgő hadi eseményekre előkészitik. Ezennel közöljük Obwalden kormány ma kiadott proclamatioját; ezen okirat a nagyobb közönségre nézve érdekes leend, minthogy abban az össveiczi cantonok kormányainak hangulata nyiltan s szabadon kitáratik. Az következőleg hangzik: „Szeretett hü földieink! Jelen korszakunk állapota komoly s baljóslatu. Annálfogva alkalmat veszünk magunknak tanulságos s bátoritó szavakat intézni hozzátok. Nem mintha érzelmetek valóságában s határozottságában kételkednénk — hiszen Obwalden a pártmozgalmak zavaraitól még érintetlenül maradt — hanem hogy iránt atok viseltető bizodalmunk s nyiltságunk uj tanubizonyságát adjuk. — Midőn 1845ben a szabad csapatok kétszer elkövetett országos béketörés után gyalázatos szaladásban a fegyvert maguktól eldobák, akkor velünk együtt hálát adtatok Istennek a haza szerencsés megtartásáért s békés idők visszatértébeni hitetekben, a havasokon s szántóföldeitekeni csendes s ártatlan napimunkáitoknak engedtétek át magatokat. Mindazáltal a radicalismus, a rombolás és dúlás pártja Luzern cantonbani csatavesztésében Isten igazságát el nem ismeré. Folytonosan dulva s izgatva, terve valósitásán fáradhatlanul munkált. A lázadás és meghasonlás magvát ujonan vetni kezdé s a forradalom utján szövetséghü kormányokat buktatott meg. Neki sikerült az előttetek ismert országos békezavarók fönökét a szövetségi elnök székébe ültetni, s most bátran bevallják abbeli szándokukat, miszerint az esküvel erősitett szövetségi szerződést széttépendik s helyébe középponti kormányt helyezendenek, a nélkül, hogy kezesség nyujtatnék cantonalis függetlenségünkért vagy biztosság adatnék vallási jogainkért s szabadságainkért. Mély szomoruságggal tölték el kebleinket az illy események. Azokban uj veszélyt látánk vallásunkra s hazánkra nézve. Azonban mi fölfegyverzők s összeszedők magunkat. A szövetség védelmére, a szövetséghü rendek birtoka vakmerő megtámadásának egyesült erőveli visszatorlására s az önökkel született jogok és szabadságok megóvása végett, leghübb és legidősb szövetségeseinkkel egyesültünk. Ezen férfiak, kiknek atyáik a mieinkkel egykor a szabadság harczaiban küzdöttek, mellettünk leendnek jó s rosz napjainkban. Mindazonáltal a velünk nem egyenlően gondolkozó szövetséges társaink ellen semmi ellenséges indulatot sem táplálunk, sem pedig más cantonokat megtámadni nem szándokozunk. Más rendek és szövetség jogainak tisztelete, de a mi jogainknak is épségben tartása, ez a mi jelszavunk. Mi tisztelni tudjuk a béke javait, s azért háborut nem akarunk, de még is többre becsüljük öseinkhez méltólag szent harczban esni el, mintsem szabad országunkat a radicalismus szolgaságának föláldozzuk, s ez által utódaink átkát magunkra vonjuk. Habár jelenleg a veszélyt nem is olly egészen közellevőnek tartjuk, mindazonáltal alkalmas s üdvös rendszabályokat hoztunk, hogy a többi szövetséges rendekkel egyesülve, a sors minden viszonyaira készek lehessünk. Mi tudniillik szövetségünk katonasága s határőrségünk számára őrtanyát állitottunk s a néphad jobb fölfegyverzéséről s rendezéséről gondolkoztunk. Azon buzgalom s határozottság, mellyet ti szeretett hü szövetségeseink rendelkezéseink irányában mindenkor tanusitottatok, kezességül szolgál, hogy kormányotok ezen nyiltan előterjesztett gondolkozási- s cselekvési módjával egyetértetek, s hogy ti bátran s elszántan fogtok megjelenni az elhatározás s veszély napjaiban. Ös-Sveicz vala bölcsője a sveiczi szabadságnak s függetlenségnek; most a forrongás s fölosztás napjaiban legyen az erős vár annak föntartására. Ös-Sveiczra van irányozva minden becsületesen gondolkozók reménye s bizodalma. Igazoljuk e bizodalmat, s ha a szükség megkivánja, mutassuk meg, hogy miként havasaink s völgyeinkben megóvtuk öseink jámbor s szabad szellemét, nemkülönben hüségüket s becsületességüket, ugy bátorságukat, tett-erejüket s hadi dicsőségüket sem veszitők el. Szeretett hü szövetséges társaink! Ti ünnepélyies gyülekezetetükben a megboldogult Flüe Miklós sirjánál éghez fohászkodtatok, hogy a kehely, mellyet a gondviselés nyujta, tőlünk eltávolittassék, hogy a polgárháboru elmellőztessék s a szövetség minden vidékén a béke, a szövetségi hüség s igazságszeretet visszatérjen; vagy pedig, hogy Isten védjen bennünket e szent harczban. Szeretett hü földieink! Nem éreztek-e vigaszt, megnyugvást, uj bátorságot s erőt Istenbeni bizodalmatukban? Ezen vigasztalást, bátorságot s erőt, Istenbeni rendithetlen bizodalmat óvjátok meg, s ti, bármi történjék is, Isten védelme s segitsége mellett, mi az 1808diki uj év reggelétől fogva valátok: egy szabad s független nép, leendetek. Az Istenben boldogult népatya Flüe Miklós esedezése mellett a mindenható védelmébe legyen ajánlva e hon.“

Norvég- és Svédország. Stockholm, jul. 24. Tegnap egy folyó hó 17röl kelt nyiltlevél jelent meg, mi által az ország rendei, folyó évi nov. 1ére rendes országgyülés-tartás végett Stockholmba összehivatnak.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar pezsgőbor végeladása.

A dicséretesen ismert Dell'Adamy-féle legjobb készitésü (tiszta izére nézve a franczia pezsgőhöz csaknem hasonló) magyar pezsgőborból még nagy mennyiség létezik, s nagyban igen jutányos árért — ugyszinte üres pezsgőpalaczkokból is nagy mennyiség — kapható. Bővebb értesitést nyerhetni **Weisz B. és társ.** irodájában Pesten, nagyhidutcza, Weisz-ház, 678 szám, első emelet. (1—3)

Orgona-eladás.

Egy kis templomban vagy kápolnában használható, 6 mutatioval ellátott, 10 láb, 3 hüvelyknyi mély és 5 láb széles orgona, olcsó áron eladó, és a pesti tudakozó-intézetben megtekinthető. (2—3)

Figyelmeztetés.

Az Életképek 1845dik évi 18dik, az 1846dik évi 8dik és az e f. évi 6dik számjai mellett divatkép-gyüjteményemből közlött nemzeti divatképek megküldésére többek által fölszólitva levén, kötelességemnek ismerem a tisztelt közönséggel ezennel tudatni, hogy azon általam közlött divatképek példányai már mind elfogytak, s azokkal csak ugy szolgálhatok, ha ujabbi metszetésről és nyomatásról gondoskodom; ez azonban költséges levén: e miatt mindazokat, kik az érintett divatképeket megszerezni ohajtanák, ezennel tisztelettel fölkérem, hogy ebbeli szándékukat velem, vagy az Életképek t. szerkesztőségével bérmentes levelek által tudatni méltóztassák, s ha a beérkezendő levelekből látni fogom azt, hogy a fölszólitók száma az ujabbi metszetést és nyomatást megérdemli, — akkor az iránt rendelkezni, s az ujonan nyomatandó példányok egyes darabjaival 6 pkrért kinek kinek szolgálandok. Pest jul. 30. 1847.
(2—2) **Klaszy Venczel** pesti magyar szabó.

A magyar gazdasági egyesület legközelebbi rendkivüli közgyülése nem augustus 28dikán, mint lapunk 533dik számában volt hirdetve, hanem augustus 26dikán d. e. 10 órakor fog a nemzeti casinoban tartatni.

A váczi siketnéma intézet részére f. évi január 1-tól egész junius utósó napjáig befolytak következendő kegyes adakozások: Gelentsér József alesperes és plébánus hagyományából 10 frt; — Parts István tömegébél 60 frt; a kalocsai alsó-kerületi plébánusok adományaiból 5 frt 40 kr; egy bizonyos jóltévőtől 10 frt; a dunántuli ágost. hitvallás egyházi kerületéből 13 frt 16 kr; — Schmidt Márton szihalmi plébánus tömegéből 10 frt; — Ezaú József ujhutai pléb. hagyom. 2 ft — Mayer Pál kincstári allevéltárnok hagyom. 10 ft. — Puczkaller József jász-alsó-sz. györgyi pléb. hagyom. 10 ft; — Steinmetz György bulkeszi lakos hagyománya 4 frt; Körösy István zámoli pléb. hagyom. 10 frt; — Hillrich János által hagyományozott tőkének kamatjából 67 frt 29²/₄; — Fodor Mihály dubovai pléb. hagyom. 20 frt; — Mihálovics Endre szlaszkai pléb. hagyom. 8 frt; — Pottich József lutilai lelkész hagyom. 2 frt; — Polereczky József németprónai lelkész hagyom. 1 frt 12 kr; — Kelepecz Ferencz hagyom. 2 frt; — Porcsich Janos prépost hagyom 20 frt; — Dochnál József malterfalvi pléb. hagyom. 6 frt; — Rácz Alajos pestmegyei Vácz járás orvosa 10 frt; — Döme József esz ergomi áldozár hagyom. 3 frt 43 kr; — Bortniczky János pilis-szántói pléb hagyom. 5 frt; — Nagy György czeglédi pléb. hagyom. 4 frt; — czeglédi hivek közt gyüjtött adakozás 2 frt 13 kr; — az egész összeg tesz 326 frt 58²/₄ krt pengő pénzben; — mi az alaptőke szaporitására Budán a királyi közalapitványi pénztárak főtisztségébe lefizettetett. —

Azon t. cz. vendégek, kik a váczi siketnéma növeldét személyes látogatásukkal szerencsélteték, s a növendékeket jutalomkép megajándékozni kegyeskedtek, ezek: Inkey Lajos ez intézet néhai növendéke, 30 frt; — Labuda Tamás vörösegyházi plébánus 2 frt; — Alberth János korona város főbirája 5 frt; — Horváth Ferencz pécsváradi lelkész 5 frt; — Varjú József szabolcsi pléb. 5 frt; — Obele Ferencz 1 frt; — Rácz Lipót kir. tábl. jegyző 20 kr; — Kanel József kir. főpénztár igazgatója 1 frt 40 kr; — Berecz Ferencz hevesmegyei táblabiró 5 frt; — Mahovszky Antal ügyész 2 frt; — Markl Ignácz veszprémi kanonok 5 frt; — több névtelen 6 frt; — összesen 68 frt pengőt; — mi a növendékek kisebb szükségeire és mulatságára fordittatik. — Ezen kivül az intézeti kápolna fölékesitésére bejött 15 frt 42 kr pengőben. Ide járul még ő nga Havas József kir. tanácsos és ez intézeti kir. biztos ur kegyes ajándéka is, — ki az intézet részére 30 gyümölcs- és 24 szederfát küldeni sziveskedett. — Mind ezen jótékony adakozásokért az intézeti növendékek nevében — a nagylelkü adakozóknak — hálás köszönetét nyilvánitja

Kollonics Antal
kir. siketnéma intézeti tanár, mint ideigl. igazgató.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 6dikán: Négy Haymonfi. Vig opera 3 flban.

Augustus 7dikén: St. Tropezi urnő. Franczia drama 5 flban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest aug. 6kán (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
340-380	——240	———	——160	140-145	220-230
(A piaczon.)					
360-420	270-280	210-225	150-155	120-140	——230
Pozsony aug. 3kán (pozs. m.)					
265-300	———	185-220	100-112	103-114	——200
Nagyszombat aug. 3kán (pozs. m.)					
242-264	———	170-185	105-117	83-90	———
Temesvár julius 30án (pozs. m.)					
120-140	———	——87	——65	——60	——133

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 3-kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 106³/₁₆; 4 pctes 96³/₁₆; 3pctes68¹/₂; 2¹/₂pctes54³/₄.—Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 781¹/₄; 1839ki (250 pfrt) 305⁵/₆; — Pesti középponti vasut rézvény (500 pfrt): 99¹/₄; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¹/₂; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 605; bécsi bank-részvény 1605; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 123³/₄; éjszaki vaspálya-részvény 170¹/₄; majlandi 110¹/₂ windisch-grécai sorsjegy: 25¹/₄.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

536. szám 1847. Kedd aug. 10.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély Névváltoztatások. Előléptetések. — Törvényhatósági tudósitások. Árvából. (közgyülés) Nyilt levél Sz. Fejérvárról. Erdélyi országgyülés. (Klmes kir. leiratok). — Vegyes ujdonságok. — Pesti czukorgyár. — Vidéki hirek (Aradbol. Pozsonyból és Váczról.)

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olasz-, Törökország. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok ésrészvények árkelete. Lotteriahuzás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Exner Ádám alesperesnek s a nagyváradi püspöki főtanodában hittudományi oktatónak, ugyszinte Antal, József és Ádám unokaöcseseinek vezetéknevök „Gyulafy"ra; — Ringsmuth József budai vizivárosi segédtanitónák pedig szinte vezetéknevét „Körbátory"ra átváltoztathatni kegyelmesen megengedte.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Dominkovics Ferencz hradeki ellenőrködő mázsamestert a sóvári k. sóhivatalnál sótárnokká, — Formanek Alajos nyugalmazott szolnoki tutajmestert szinte a sóvári k. sóhivatalnál ellenőrré, — és Moza Mátyás nyugalmazott szolnoki tutajőrt a körmendi k. sóhivatalnál sómázsálóvá alkalmazá.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Arvából. Julius 29kén. Önmagunkat s a közügyet érdeklő tárgyak kerülvén elő, mlgos főispáni helyettesünk által julius 26dikán rendkivüli közgyülésre hivattunk össze. Szives elnöki üdvözlet után fölolvastatott a nmlgu m. kir. helytartótanács azon k. intézvénye, mellyben a törvényre hivatkozva szorgalmaztatnak a rrk, hogy az uzsorások általi még lábon álló vetések s más élelmi czikkek történt s történendő megvevése iránt erélyesen rendelkezzenek, — valamint nsgos Ambro Antal helytartósági tanácsos urnak az inség ügyében hozzánk intézett több rendü levelei is; — mellyek fölött komolyan tanácskozván, a szükség parancsolta intézkedéseket egyhangulag végzéssé emeltük. — Ezután fölolvastatott a kubinyi járás főszolgabirájának e közgyülésre beadott azon hivatalos jelentése, hogy járásában a burgonyavész ismét kiütött s a nép jelen eléggé inséges körülményeit még aggasztóbbá teszi. S e jelentés a jelenlevőket fölötte megreszketteté, s nem volt olly jéghideg kebel, mellyet e hir részvétteljesen meg ne döbbentett volna, olly élethü színekkel ecsetlé azt a jelentő főszolgabiró. Továbbá ezen, s első alispánunk előadása nyomán értesültünk, hogy a halál megyeszerte borzasztóan dúl, s igy a halandóság fölötte nagy. Bizonyos plebániában, melly 17,000 lelket számlál, julius 1jétől 24dikig 400on fölül ragadt ki a halál. — Ezen búsitó jelentések után szőnyegre került a nmlgu m. kir. helytartótanácsnak hozzánk intézett azon intézvénye, mellyben fölvilágositás kéretik azon határozat fölött, melly folyó évi januariusi közgyülésünkben az árvai kincstári urodalom ellenében hozatott; s e tárgy hosszan tartó heves vitatkozásokra szolgáltatott alkalmat. Akkor, midőn a kérdéses inditvány végzésül mondatott ki, megyénk rendei egészen el valának csüggedve jobbágyaik élete föntarthatása iránt, s a segélyteheteuség öntudata leverőleg sujtá a kebleket; s midőn e pillanatban, januarius 7kén tartott közgyülésünkben gondoskodni akartunk módokról és eszközökről, mellyek által az inségeskedők sorsát enyhiteni s életüket föntarthatni legczélszerübben lehetne, mlgos főispáni helyettesünk azon inditvánnyal lepte meg a megye rendeit: hogy ezen mostoha idők szükségelte körülményekben a szegénység számára önkénytesen pénzbeli segélyt áldozzunk, és pedig áldozzunk 24,000 pftot azon hozzá tett értelmezéssel, hogy ha az urodalom vonakodnék a reá rovandó öszveget lefizetni, akkor a megye megtagadtőle minden törvényes assistentiát az urodalmi illetékek, u. m. urbér s más követeléseinek behajtása alkalmával. Melly intézvény fölolvasása után megeredtek a vitatkozások, s kovácsoltatott a határozat fölvilágositása, hogy valami roszalás — mint Z. E. kijelenté — ismét ne jöjjön. Elmondatott ugyan is: hogy az árvai urodalom ellen hozott kérdéses határozat rendkivüli körülmények között történt, és pedig egyedül azért, mivel az akkori időben a megye még csak 60 — 70 ezer forintra rugó aldozatot vala nyujtandó a fa levágása s kifuvaroztatása által a megyebeli inséggel küzdők fölsegélésére; s mivel az árvai urodalom hivatalnokai az általa javalt s az urodalomra esendő 57,000 forint kényszeritésképen leendő kivetése ellen; (ezen öszveg azonban az urodalom részéről, mihelyt annak t. praefectusa által gróf Zichy urodalmi főigazgató ur a dolog felől értesittetett, tüstént megajánltatott); s mivel a mindig mostohább körülmények közé szorult adózók irányában nem lehetett a megye rendeinek megengedni a szükségelt assistentiát olly körülmények között, mint minőbe helyezve valának a megyei adózók, kik az uri tartozások lerovására egyátalában képtelenek valának. De ezen itt elősorolt, s a kérdéses határozat fölvilágositására szolgálandó pontok mind megczáfoltattak ugyan, azonban a végzés még is csak a fönebbi értelemben mondatott ki, és megczáfoltattak annál is inkább, mivel az urodalom, még minekelőtte a megye lépéseket tett volna inséggel küzdő adózói fölsegélésére, az inségeskedők körül roppant intézkedéseket vitt véghez. Rendelések tétettek ugyan is az urodalom részéről, miszerint az urbéri s más urodalmi illetékek behajtásánál legkisebb erőszak se használtassék, sőt azon számosb helységeknek, mellyek jég, zápor és viz-áradások következtében megkárosultak, az urodalmi illetékek majd nagy részben, majd egészen elengedtettek. Ezeknél fogva a nmlgu helytartótanács előtt állitani: hogy az árvai k. urodalom a reá kivetett 60—70,000 forint megajánlásan fölül akkoriban mit sem tett, mit sem segélyezett többet; — állitani: hogy az assistentia a megye által csak ott szándokoltatott megtagadtatni, hol már a nélkül is lehetlen leendett valamit követelni; ha bár jelenleg a megye által állittatik is, még sincs helyén, és pedig nincs helyén még azért is, mivel lelkiismeretesen föltenni nem lehet, hogy azon urodalom, melly mult évben inséggel küzdő jobbágyainak hat ezer mérő zabot, négy ezer mérő árpát s kisebb nagyobb mennyiségben pénzsegélyt is nyujtott, annyira megfeledkezett volna magáról, miszerint embertelen követeléseket viendett véghez ott, hol a nélkül is semmi sincs. — Hogy pedig az urodalmi tisztek a kényszeritő kivetés ellen tiltakoztak, az szinte a maga helyén történt, mert a tisztviselők az urodalom pénztárának csak kezelői, nem pedig sáfárai levén, a kivetett öszveg megajánlhatása iránt semmi esetre sem intézkedhettek, mig e tekintetben felsőbb helyen czélszerü rendelkezés nem történt. — Végre ez ügyben még a tiszti főügyész is fölszólalt, s kinyilatkoztatá: hogy a kérdéses határozat, akkoriban, midőn e megye teremében végzésül kimondatott, figyelmét egészen kikerülé, miért is e határozatról mitsem tud; különben, mint törvénytelen határozat ellen tiltakozva, óvását minden esetre kijelentette volna. Főispáni helyettes ur e nem várt fölszólalásra válaszkép azt kérdé a tiszti ügyész urtól: valjon ki szólitotta föl, hogy kezeit mosva, tisztitsa magát? Egyébiránt azon nyilatkozatával, hogy e határozatról nincs tudomása, még inkább vádolja magát, mivel szoros tiszti kötelessége tett volna az ügyek menetére erélyesen fölügyelni. — A fölvilágositás, mint fölebb emlittetett, épen olly modorban fölterjesztetett; mit mondand reá a nmlgu helytartótanács, majd meglátjuk. — A marhahús árát 11krről 10 krra, a juhhúsét pedig 10ről 8ra szállitottuk, valamint szinte a megyei rabok tartását fejenkint 30 krről 15re. — Megyénk a jelen inséges időben még a sirásókról is gondoskodott, s minden sirtól 12 pkrt határzott a sirások számára kifizettetni olly emberekért, kik meghalván, egyátalában legkevesb vagyont sem hagytak hátra maguk után, mivel különben halott tetemeik majd nem betakaritatlanul maradnának. Több temetésnél személyesen látám, hogy az eltemetendő halott test kivitelére az embereket maga a pap kénytelenittetett összekeresni. De a megyei papságról ezen inséges időben hathatósan eddigelé senki sem gondoskodott, pedig mindenki előtt tudva lehet, hogy az árvamegyei pap, ki többnyire a nép adományából tengeti életét, a nép szegénysége miatt jelenleg már alig élhet, annál is inkább, miután számtalan olly plébánus van, ki hiveitől gabona-illetékét sem kaphatta meg, mivel magának a népnek egy szem gabonája sincs. A papság állása Árvamegyében szinte nyomasztó, miért is a szepesi püspökmegyei hivatal, kebelebeli papjainak szorgalmazó esedezésére, azok nevében, alázatos jobbágyi hódolattal folyamodott is ő felsége kegyelmes trónja elébe, miszerint szinte inséggel küzdő papjai számára némi pénzsegélyt kegyelmesen utalványoztatni méltoztatnék. — Vajha e folyamodványnak mielőbb ohajtott eredményével vigasztaltatnának meg. C. M.

Nyilt levél Székes-Fejérvárról. Augustus 3án. Kedves Zsigám! Hozzám intézett leveledet hon nem létem miatt későn olvastam, s igy természetesen a válasz is később érkezik. Én is olvastam P. H. 914 számában juliusi közgyülésünkröli tudósitást, de hidd, az efféle commentumok bennem komoly figyelmet nem idéznek föl, mert azokat mint szél a polyvát, az igazság előbb utóbb elenyészteti; — kivánságodra még is vedd a most érdeklett tudósitásnak átalános részére vonatkozó jegyzeteimet, s ha jónak tartod, tedd azokat nyilvánossá, bensö igazságukról, te, tudom, nem kételkedsz, mások irányában pedig én vagyok a felelős. — Ne gondold távolról sem, mintha a hirlapi lelkiismeretes? tudósitónak megyénkről adott colorit-ja hü volna; — én is jelen voltam azon közgyülésen folytonosan, s nem mondanék igazat, ha állitanám, hogy ott valami olly különös, lábra csak most kapott conservationalis tompa zajt, melly miatt a tanácskozások folyamát a fülnek legnagyobb megerőtetése mellett is lehetetlen volt fölfogni, vettem volna észre; erről tudtomra a hirlapi tudósitón kivül ki sem panaszkodott még, mert annyi csend teremünkben bizonyosan volt, mennyit az illedelem s a köztanácskozások lehetőségének eszméje igényel, ugy hogy ki ép fülekkel birt s akaratában sem volt hiba, az kétségkivül valamint a tanácskozásokat, ugy a végzéseket is kellően megérthette. De hiszen vannak, kik a kákán is csomót keresnek.

Ha visszaemlékezem az időkre, midőn az ellenzék közügyeinkben szinte részt vett, — valóban az akkor s most között, különösen a tanácskozásoknak illedelmes menetére nézve is, föltünő különbséget látok. Akkor alig volt gyülés, mellyen lárma, toroktátva kiabálás s ennek következtében elnöki vagy ügyészi rendreutasitások ne történtek volna, a mi most ismeretlen; gyüléseink is hamarább befejeztetnek, mivel nincsenek személyeskedések, haszontalan gáncsoskodások, s üres versengések, mellyekben az ellenzék fő elvét találva nem egyszer emészté föl lelkiismeretlenül a drága időt. Bizonyára mostani közgyülésinknek typusa egy mivelt idegen előtt sem fog szégyenpirt idézni arczunkra, mi megtörtént nem egyszer, midőn még az ellenzéki elemtől megyei teremünk megtisztulva nem volt.

Az érdeklett tudósító szerint ildomosságból vonta magát az ellenzék a közügyekbeni részvéttől vissza; valjon igaz-e ez, majd a jövendő fogja kimutatni. Parturiunt montes. — Egyébiránt az ég mentsen is meg olly posvány illatu gyülésektől, minőket az ellenzék megyénkben idézett elő.

Fejérmegye conservativ statusa mindenkor elismeri azt magáénak, mit ő tett és tesz, másokrai tukmalásnak nem forog fön szüksége, s ezt tenni nem szokta. Kinek szeme van, legujabban is láthatja példáját részrehajlatlan, szigoru s erélyes eljárásának. Én noha a megyének több helyein gyakran meg-

fordulok, még is a közigazgatással elégületlenséget sehol, de igen is naponkint abban növekedő erélyességet tapasztalok. Isten veled hü barátod λ.

Erdélyi országgyülés. Klmes kir. leiratok. A magyar nyelv ügyében költ, s a közelebbi országgyüléséből januar 31kén 1843ben hiv. karaink és rendeink fölirás a mellett a szokott uton elönkbe terjesztett s az ide mellékelt alakban általunk klmesen megerösitett törv.czikket, ezennel tinektek visszaküldjük, és semmit sem kételkedvén, hogy ti a magyar nyelv mivelésének elömozditására intézett s ez alkalommal is megbizonyitott atyai hajlandóságunkat illö hálával fogjátok tisztelni — titeket arra utasitunk, miszerint a tölünk klmesen megerösitett több törvényczikkek rendében e törvényczikket is legfensöbb királyi megerösitésünk végett terjesszétek föl.

Törvényczikk a magyar nyelvről.

Ő felsége klmesen megegyezvén, az 1791-diki 31-dik törvény czikk következöleg módosittatik. I. A törvények ezentul magyar nyelven lesznek szerkesztve; egyébiránt ö felsége klmesen gondoskodni méltóztatik, hogy azoknak a szász törvényhatóságok anyanyelvére köztekintély alatt készült forditása, ezek számára kebelbeli használás végett a kir. kormányszék utján az országgyülési törvényczikkekkel együtt a maga idejében átszolgáltassék. — II. Az országgyülés nem csak jegyzökönyve készitésében, de a királyi biztossal tartandó értekezésekben, s ö felségéhez küldendö fölirásban is a magyar nyelvet használja. — III. A királyi kormányszék, királyi tábla, és a királyi kormányszéknek alárendelt hivatalok, a jegyzökönyvek készitésében, s maguk közt valamint a nagy-fejedelemség minden törvényhatóságaival folytatandó levelezésekben a magyar nyelvet használják, s a kormányszéki rendeletek az emlitett törvényhatóságokhoz azok bevezetésével s berekesztésével együtt magyar nyelven lesznek kiadva. IV. A magyar és székely nemzet keblében levö minden törvényhatóságok, minden törvényszékek, és a polgári hivatalok valamint tanácskozásaikban és kiadandó irásaikban is a magyar nyelvet használandják — V. A szász nemzet a más törvényhatóságokkal folytatandó levelezésekben az 1791-beli 31-dik törvényczikk idejétöl fogva gyakorlott szokásban tovább is meghagyatik. VI. Az egyházi anyakönyvek azon helyeken, hol a szent beszédek a gyüléshez magyar nyelven tartatnak, — magyar nyelven fognak készittetni, és ezen egyházi törvényhatóságok a magyar és székely világi törvényhatóságokkal magyarul leveleznek, az ágostai hitvallásuak egyházi törvényhatóságai mind a kir. földön, mind a magyar nemzet keblében az eddig gyakorlott szokásban tovább is megmaradván.

Vegyes ujdonságok.

***(Egy pesti gazdag tözsér) ügyeit elintézendö, mult napokban a vidékre utazott, s az első állomásnál a gyorsparasztnak diján fölül csak két ezüst huszas borravalót adott; min ez megbosszankodván, s hogy egyszersmind a gazdag tözsért is fösvénységéért megpiritsa „eh! — ugymond — az ur fia még is csak derekabb gavallér, ö nekem mindig 5—6 pftot szokott borravalóul adni, midön ön pár huszassal szúrja ki szemem; ezt én tenni, az ur helyzetében, még is csak szégyenleném.“ — ‚Hja! — válaszolá a tözsér, ki e fölhiváson legkevésbbé sem látszék megütközni — fiam azt könnyen teheti, mert neki gazdag — dúsgazdag atyja van; nekem ellenben senkim sincs e kerek világon, ki felölem gondoskodjék, ha csak magam nem.‘

(Lászlóné asszony) mult napokban, midön hosszas távolléte után nemzeti szinpadunkon elöször kelle föllépnie, rögtön megbetegedett — talán valami közbejött elhárithatlan akadályok miatt, — s Éder Luiza k. a.-nak kelle helyét pótolnia — a nem-éneklésben. — Egyébiránt más nap kikocsizott; — nyilván hogy véletlenül megromlott egészségét helyre állitsa, — s hogy csakugyan nagy baja lehetett, a felöl saját szemeinkkel volt szerencsénk meggyözödhetni, mert még más nap is olly szenvedölegesen nézett ki, mint a legszebben viruló mákvirág.

(Nemzeti szinházunknál) az illetöket ezennel figyelmeztetjük, miszerint egyik első rangu énekese bizonyos árverés alkalmával néhány százezer tühöz nagyon jutányos áron jutott, ugy annyira, hogy jelenleg százával 12 ykrért bár kinek is szolgál; ezen tükböl az intézetnek is jó volna néhány százat illy olcsó pénzen megvenni, s azokat ha egyébre nem, legalább azon szinészek kiszurkálására használni, kik a közönség türelmével visszaélve, majd nem fél óranegyedig várakoztatnak magukra csekély szolgai szerepökben, mint ez legközelebbi alkalommal is elég botrányt okozólag történt, mert hiszen jó lélekkel csak még sem lehet kivánni, hogy maga az országos igazgató, országos igazgató-kezeivel tolja ki szinpadra a könnyelmüen elkésett szinészt.

(A „Rongyszedö“) mult szombaton nem adatott, s e héten sem fog adatni — közbejött véletlen akadályok miatt; ellenben holnap (szerdán) „Rohan Mária“ czimü uj opera kerülend szinpadunkra Schodelné asszony jutalom-játékaul ha, csak valami láthatlan körülmények nem adandják elö magukat.

Nemzeti szinházunkban) valjon miért adatnak, vagy is inkább adatni igértetnek az uj darabok szombaton? — szólitá meg mult szombaton egy vidéki ur, mellette álló szomszédját, ki épen az emberek azon osztályához tartozék, kiknek emancipatioja forog jelenleg kérdésben. — Csak azirt bizom kirem aláson — válaszola ez — mivel szombaton rendesen sabes van. — Éljen!

(Heckenast Gusztávnál) megjelent, s általa minden könyvkereskedésben megszerezhetö: „Jósika István“ Regény 5 kötetben. Irta b. Jósika Miklós. Ára 5 pft. — Addig is, mig bövebb ismertetésére visszatérnénk, s olvasóink figyelmébe ajánljuk.

(„Jerémiás prófétának 4 aranyszabálya a valódi hazafiuságról“) czim alatt mult napokban küldetett be hozzánk egy zsinagógai beszéd, melly dicsöségesen uralkodó királyunk születése napján tartatott Löw Lipót förabbi által Pápán 1847. — A dicséretes igyekezet már csak azért is figyelmet érdemel, mivel zsidó zsinagógában rabbi által magyar nyelven mondatott el; holott — mint a tapasztalás elég szomoruan bizonyitja — a magyarországi rabbik között nagyon kevesen vannak, kik magyarul szónokolni tudnának, mert többnyire Lengyelországból szoktak hivatlanul bevándorolni, hogy a magyarság elleni ellenszenvet terjesszék, az emancipatiót azonban még is sürgessék.

(Addig is,) mig két év mulva légszesszel világittatnak meg Pest utczai, gondolkoztak az illetök, hogy sötétben ne botorkáljanak az emberek holdvilágos éjeken, s folyó hó 5dikén árcsökkentés utján a legjutányosb vállalkozónak bérbe adák az utczai világitást. Az uj bérlö — reményljük — híven követendi elöde bölcs gondoskodását, s a lámpákba csak annyi olajat adand, a mennyi elégséges, hogy 11 óra tájban az embernek akár a szemét is kiszúrhassák a haldokló lámpák fényének miatta.

(A hamis játékosokat) Párisban „görög“-öknek csúfolják, Pesten pedig „kozák“nak nevezik tisztességes müszóval. — Mondják, hogy néhány illy külföldi görög vendégszerepezni jött Budapestre is, de föllépésük nagyon balul ütött ki, mert a pesti kozákok müvészileg föztek le öket, s s szónak legszorosb értelmében minden pénzüktöl megkoppasztották.

(Müiparunk barátai) Egerben iparmütárt szándékoznak fölállitani részvények utján; azonban a részvények ára olly magasra szabatott, hogy azok megvételéhez a középosztályuaknak legkisebb hajlama sem mutatkozik, miért is létesülhetése iránt a leghiszékenyebbek is kétségeskednek; — pedig hazai müiparunkat illy egyesületek milly nagyon emelhetnék!...

(A természettudományi társulat) idei sopronyi nagygyülését az iparmükiállitás, mint szinte a pompás herczegi lakoma is fölötte érdekesbitendi.

(A petrószai vasgyár) Biharmegyében állandóan körülbelöl 100 munkást foglalkodtat, s részletenkint napszámosok, fuvarosok és favágókul 100—150 embert; tökéje 60,000 pftra megy; gyártatik benne évenkint 5—600 mázsa nyers vas, s ebböl körülbelöl 4000 mázsa nyujtott vas; a nyujtott vasnak mázsája 8 pft. E gyár gyártmányai leginkább Nagyváradon lelik keletöket.

(A fejérvári életbiztositó egylet,) hogy jótékony müködéseinek tágasb kört szerezhessen, mint halljuk, nyugintézetet is szándékozik létesiteni.

(Egy munkás és szorgalmas müiparosra) akarjuk t. olvasóinkat ezennel figyelmeztetni, ki munkakörében egyike a legügyesebb s legavatottabb iparosainknak Pesten, s folytonos munkássága, készitményeinek czélszerüsége, használhatósága s tartóssága által, mind azoknak, kik nála helyben s a vidékre dolgoztattak, méltányló bizalmát szerencsés volt megnyerhetni. Ezen kézmüves férfin Huszka István ur, takaréktüzhely készitö Pesten, kit annál is inkább bátorkodunk a t. cz. közönség szivességébe ajánlani, minthogy jelenleg, valamint ez elött is, ugy el van látva mindenféle kisebb s nagyobb kész takaréktüzhelyekkel s mosó-gépekkel, hogy a venni szándékozó saját választása szerint a legjutányosb áron jut birtokába egy olly takaréktüzhelynek, mellynek gazdasági tekintetbeni elönyei egyátalában elismervék, s mellynek jóságáról s tartós használhatóságáról maga a készitö ur kezeskedik. Egyébiránt megrendeléseket is szivesen elfogad, s azoknak pontosan eleget tesz, söt a vidékrei t. megrendelöknek személyesen ajánlkozik kivinni s fölállitani a legjobb anyagból készült készitményeit. Lakik Pesten iskolautczai 297 szám alatti házban.

Pesti czukorgyár. 1) A gyár tulajdonosa pesti czukorgyár-egyesület; ennek elnöke gróf Batthyány Lajos, — igazgató Varnhagen H. 2) Az állandó fötisztek száma 8; az állandó gyármunkások száma 80. A változó napszámosok száma 10—20; a gyármunkások száma s nyersczukor-termelés ideje alatt 4—6 hónapig 40; a gyármunkások száma a répaszáritás idejében a füztöi és kishalászi fiók-gyárban 4—6 téli hónapok alatt, s a répatermesztés idején kivül 130 egyén, összesen 278 egyén; 3) az alaptöke Pesten és a két fiókgyárban 202,000 pft; az üzlettöke 185,000 pft; összesen: 307,000 pfrt; 4) oct. 1jétöl 1845—1846, a mellett, hogy az épitések következtében többszöri megakadások történtek, az üzlet ekként állt: a) gyarmati nyersczukor finomitatott 5637 mázsa, répa nyersczukor 9637 mázsa, összesen 15,274 mázsa; az összes termék 385,361 ftnyi értékü; b) 82,000 mázsa répából száritatott 13,204 répaszelet; — c) 9373 mázsa répaszeletböl 55,084 ftnyi értékü nyers czukor gyártatott. Ez évben reményl a gyár szárított répáiból körülbelöl 4000 mázsányi saját nyersczukor gyártásán kivül — még körülbelöl 30,000 mázsányi czukrot finomithatni; legujabban egy szeszégetö gép érkezett, melly naponkint körülbelöl 6 akó szeszt állit ki. E finomitógyár mindennemü finomitott czukrot szolgáltat: u. m. sárga, finomitott répa és gyarmati nyers czukrot, s különösen legujabb idöben gyártmányaira nézve Ausztria legelsö finomitó gyáraival lép ki versenyre, mit a közönség és különösen a kereskedöség métánylása és a kelet, melly a ruinak meggyülését soha sem engedi meg, eléggé bizonyit. 5) Fökeletpiacza Pest; azonfölül Magyar- és Erdélyország legtöbb városaiba történnek szállitások. A kelet és a közvélemény mutatja, mennyiben állotta ki a gyár az ausztriaiakkal áruinak minöségére és árára nézve a versenyt. — 6) A gyár a gyarmati nyers czukrot 2¼ — 3 pftnyi fuvarbéren mázsánkint Triestböl kapja, a föharminczad ellenörködése mellett, a miért mázsájától 7½ pft vámot fizet. A répanyersczukor aránylag a gyarmati nyersczukorhoz, a minöség különbségi leszámitása és a vám, fuvar és egyéb költségek beszámitása mellett a szállitónak fizettetik, s azért igen is drágán, honnan ered, hogy a legtöbb magyar czukorgyárnok nyers czukrát inkább ide szállitja, mintsem hogy azt maga finomitsa, kivéve azon keveseket, kiknek helyviszonyaik, különösen a fuvarok más módot tesznek ajánlatosbá; valamint hogy nyers czukorgyárnak átalában nem is kellene finomitani, mert ez csak nagyban jövedelmez, ügyes és tanult mestereket és munkásokat igényel, millyeket nyers czukorgyár nem tarthat, s azért van, hogy illy gyárak a finomitást tökéletességig soha sem vihetik, miként azt a tavali kiállitás eléggé tanusitja. 7) E gyár üzlete megnehezitetik az ügyes munkások hiánya által, kiket elöbb képezni vagy igen drágán megszerezni kell. A lassu nehézkes törvénykezés szinte sulya minden iparvállalatnak, valamint egy illö kereskedelmi törvénykönyv hiánya is. Nagy betükkel kijelölendök azon veszteségek, mellyek a hiteltörvények és intézetek hiányából hárulnak: bukások egyre másra nagyobb számmal jönnek elö mint bár hol, és szemtelenül a bukott fölemelkedésére és a vállalkozók nagy kárára követtetnek el, s akkint bonyolitatnak ki, hogy a hitelezök ritkán kapnak

valamit, sőt az ügy évekre huzódván, még költségekbe is verik magukat s végre is semmihez sem jutnak, mi alatt a bukott még erősebb lábra kap. Gyökeres átalakitása a kereskedelmi és hiteltörvényeknek, legszigorubb kezelése a váltótörvényeknek, komoly megbüntetése az ellenök vétkezöknek és védelme a tulajdonnak, minden iparvállalatok érdekében különös pártolásba ajánlandók.

VIDÉKI IIREK.

Arad. Julius 30án. Gondolatim néma tolmácsához — tollamhoz — nyulva, nem czélom Arad sz. kir. városnak korunk kivánata szerinti dicséretes elöhaladását rajzolni; nem nemzetiségünket — részint a diszes magyar polgári örsereg fölállitásával, részint a bekövetkezendő évre magyar szinészekkeli szerződéssel — buzgón fölkarolt érdemdús egyéneit elősorolni; nem azon megfeszitett erőt és szilárd elhatárzást kiemelni, mellynél fogva Aradot honunk fővárosával — utainknak vas alatti nyögését eszközölve — szorosabban összekapcsolni s szellemileg ugy, mint anyagilag fényre deriteni kitünőleg igyekeznek; — szándokom inkább a t. cz. olvasó közönséggel tudatni, milly örvendetes vala e lefolyt tanodalmi év mind első, mind második felében a megtartott nyilvános vizsgálatok és szavalatok alkalmával városunk tudományokat hön pártoló mind kétnemü egyéneiből diszes vendégkoszorunak örvendhetni, s fejlödő korszakunkban szemlélni, milly versenyezve törekszenek a kisded nemzedékben, — mellyben a haza jövendőjének reményét helyezi — az erény és tudományok iránti szeretetet jó eleve fölébreszteni. — Igen is fölébreszteni, mert első félévben Schmidt József könyvárus ur bőkezüségéből a szegényebb sorsu ifjak egész évre megkivántató papirossal bőségesen elláttattak, — második félévben pedig ttes Landshut István megyei orvos ur egy erényes és szorgalmas ifjut pénzbeli ajándékkal lepé meg. — A nemeskeblü emberbarátok, a jutalmakat nyert ifjaktól, kiknek szivérzeteikben a hála szent érzete nefelejcskint fénylik — fogadják ezer hála s köszönetüket. — Mindezeket tetézte főtisztelendő Graczky Károly ur czimzetes kanonok, lippai esperest és plébános bőkezüsége, ki folyó év julius elején a hittani közvizsgálatokon mint püspöki biztos elnökölt — s ugyanazon hó 27én pedig, miután a hálaadó áldozatot a mindenek urának bemutatta volna, a szentegyházból a tanodai főterembe érdemsorozat fölolvasására visszavonult tanuló ifjuséghoz erélyes beszédet tartott, és a már 10 év során rendesen éreztetett jótéteményeivel — jelenleg Helmstaedt János költészet-tanulót 60 pgő fttal ajándékozva meg — rekeszté be a tanodalmi évet. — Bezárom én is soraimat azon ohajtással, hogy ezen érdemdús férfiut a mennyei gondviselés, a haza, egyház, trón és tanodalmunk virágzására sokáig éltesse, magas és tündöklő érdemeit pedig jutalmakkal halmozza.

Vinkler.

Pozsonyból. (Civilisatio jöjön el a „Te“ országod!) Valóban szükséges, hogy néha térképbe pillantson az ember, hogy tudhassa a világ, mellyik részén fekszik az a boldog Magyarország, hol annyi a tej, turo, méz, meg olly számfölötti a puszta.

Pusztákról levén szó, átmegyek per concatenationem idearum — a legközelebb Födémesen Pozsonymegyében 1847dik évben Krisztus urunk születése — és igy 3 évvel azon országgyülés után, hol az oppositio a magány- és hallgató-rendszer fölött disserált — történt eseményre.

B.....cs födémesi birtokos, R...r V....s fiatal embert, gondolom jogászt, azért, hogy a tarlón, de nem B—csén, átment, már akkor, midön ez azon tulhaladva, a vasut melletti árokban, és igy tehát a vasut-társulat tulajdonán volt, megragadá és, — mint e félékben gyakorlott — eldöngeté. — Böhm, a vasuttársulat osztályos főmérnöke szemtanuja levén e barbar mütétnek, oda ment, és kezességet akarván érte vállalni, a legszerényebb modorban ajánlá magát, hogy minden kárt, mit R. V. netalán tett volna, mint helybeli mérnök, magára vállal. — De kárpótlásnak helye nem lehetvén, mert kár nem is történt — B.vics illykép, az öt dögönyözési foglalatosságában megzavaró mérnököt ugy mellbe döfé, hogy az hanyat esvén, esése közben pedig B-vics kezébe kapaszkodván, annak üngét eltépte. — Rövid leszek. A nemes (?) ember a mérnököt egyezési ürügy alatt kurialis lakásába czipelé és ha bár a jelenlevő munkások, — kik alkalmasint jobban birták fölfogni, mit bir egy födémesi közbirtokos, a kinek kiváltságainál fogva mindent lehet véghezvinni — azt tanácslák, ne menne, és erőszakos kiszabaditására — csak engedné meg — több izben ajánlkoztanak, de mindannyiszor B. mérnök által visszatartóztattanak. — A müvelt férfiu, a ki minden erőszakos vérengzést — melly okvetetlen bekövetkezett volna, ha a kisebb számmal összejött béresekkel meghagyta volna mérközni a munkásokat — el akará kerülni, és igy maga került hinárba; — mert egy pár odacsödült simile par fratrumok, B..... inditványára, legelébb 50 bot ütésre itéltetett, és csak miután az ezektöli félelmét kiállotta, változtatott meg az auto da fée disznóolbani záratásra; — végtére kisült tulajdonképeni kivánata B-vics urnak (persze nemes urnak) t. i. 50 frt birság. — Ez embertelen bánásmód alul végtére — Sw. mesterember kiszabaditá B.....t, hátrahagyván zálogban arany óráját, — és azóta mi is tudjuk, hányat ütött. B.... azóta térkép nélkül is tudja, hol fekszik Magyarország, sőt már kiváltságainkról is tud valamit, mert mialatt B-vics vendégszerető hajlékában visszatartóztattatott? és a szives magyar gazda semmi szín alatt vendéglés nélkül kibocsátani nem akará, elszaladt egy barátja a helybenlakó csendbiztoshoz, a ki irásban neki azt válaszolá: hogy neki nem szabad nemes ember lakába menni. — Ebből kettő a tanuság; először: „Ne menj földi a tarlóra“, ha nincs 50 forint botra valója; másodszor: „nemes ember házából, ha bajod talál esni, csak ugy szabadulsz, ha arany órád van.

Most hallom épen, hogy az egész ügy Pozsonymegye erélyes első alispánának föl van jelentve, s igy nem lehet kételkedni, miszerint az egész hottentota történet egy kisé torkára fog az illetöknek forrni.

Szky.

Vácz, aug. 1. Öröm volt a mai vizsgálaton tapasztalni azon szép elömenetelt, mellyet a siketnéma növendékek a betüismerettől kezdve a hit- és erkölcstanban, a földleirás-, számvetés-, a közéletben előforduló ismeretek-, a kézjelelés utáni sebes és szépirásban stb. sőt az imádságok élőszóvali elmondásával tanusitottak. — A siker annyira kielégitő vala, hogy alig maradt valami kivánni való hátra. Mit senki sem tarthat nagyitott állitásnak, ha elgondolja: milly vastürelem, mennyi kitartás, milly ügyes tapintat és jártasság szükséges arra, hogy a növendékeknek néma melléből hangot csaljon ki a tanitó, hogy az elvont és csupa szemlélödési tárgyakról, például az Isten-, és örökkévalóság-, lélek-, erőről stb. fogalmat ébresszen elméjében, és öt a csupa állati életből kiemelve, eszes emberhez illő szellemi életre is képessé tegye. Itt önkénytelen is visszaemlékszünk ezen rövid modatra: melly hajdan az intézet homlokzatára fölirásul vala szánva: „Surdomutis ad humanitatem elevandis.“ — A vizsgálat végével két fi-növendék — kitünő szorgalmuk és viseletök miatt — alapitványi ösztöndíjban részesittetett, mire a vendégkoszoruból t. cz. Petrichevich Horváth Lázár ur, a tapasztaltak fölötti megelégedése jeléül, lelkesedve nyitá meg tárczáját, és egy bank-jegygyel szaporitá az ösztöndíjakat, melly azonnal két leánynövendéknek jutott osztályrészül. Hála ezért neked lelkes férfiu, ki ezuttal is tanusitád: hogy tudsz nemcsak szépen irni, de szépen cselekedni is. — Láttuk végre a növendékek kézimunkálataik mutatványait, mellyek első évre kielégitők valának; láttuk a hálóterem czélszerü elrendezését és tisztaságát; láttuk a testi gyakorlatok végett emelt állitványokat, és noha sajonnal néztük a szerencsétleneket, mégis nyugodt kedéllyel, söt vidor hangulattal hagyók el az intézetet, látván, mennyire képes pótolni a czélszerü nevelés azt, mit a mostoha természet szülöttjeitől megtagadott. — Ti lelkes tanitók, vegyétek az emberiség nevében szives köszönetünket, legkivált te, ki az intézet igazgatásával bizatál meg, és ki rövid idö alatt is eléggé tanusitád: mit létesithet a hivatásának nagy föladatát teljesiteni törekvö lelkes buzgalom.

Emökey.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezőjétől jul. 25röl következő tudósitásokat közöl: „Mindazon hirek, mellyek San Ildefonsoból ide érkeznek, abban összhangzanak, hogy a királynö ottani mulatási helyével egyátalában meg van elégedve. Minden kormányi gondoktól menten, báboritatlanul a természet kéjeinek élvezésére szenteli idejét, miket ama kéjkastély környékei s mesterkélt kertalkatai olly nagy mértékben nyujtanak. Spanyolhon ifju életerejü uralkodónőjének gerjedelmei nem ritkán testi eröködésekben s gyakorlatokban törnek ki, mellyeknél a föudvarmester Santa Coloma gróf, ez vagy amaz agg tábornok, vagy egy idős udvarnok versenyharczra kelnek, hol a királynö rendesen mindenkor diadalt arat. A legszélesebb árkokat s keritéseket keresztül ugorja, s az illy nehézségek előtt elsüggedő kiséretének látása igen is mulattatja öt. Este a szinházban egy Segoviából ide vándorolt szinészcsapat által előadott hösi- s királyi szerepekben gyönyörködik. Éjféltájban rendesen föudvarmestere kiséretében Quitapesarcsbe (Sanssouciba) kocsikázik; a lovakat ö maga hajtja, a minap is a mellette ülő föudvarmesternek kétségbeeséssel párosult rettegése fölötte mulattatá a királynét, midön a lovak a kocsit elragadák, s az ugynevezett tengerbe (egy nagy tó) döntik, ha két kerti munkás azokat meg nem ragadja. Ezóta a föudvarmester parancsából a kert valamennyi tavai deszka- korlátokkal vannak körülkeritve. — Tegnap Krisztina anyakirálynö névnapja megünneplésére kézcsóknak kell vala történnie. E végből Pacheco ministerelnök megjelent, de szerencsétlenségre a kocsiból kiléptekor félrelépett s fejét megsérté. Az angol s franczia követek is megjelentek San Ildefonsoban. Más tekintélyes személyek postalovak hiánya miatt gátolva valának, hasonló kirándulást tenni. Azon csekély számu postalovak, mellyek ezen ut-vonalon léteznek, a ministerek számára vannak lefoglalva, s az itteni bérkocsisok, kik semmi dijszabásnak alávetve nincsenek, nem kevesebbet mint 200 piastert (1000 frankot) követelnek az innen 11 mértföldnyi távolságra eső San Ildefonsobai utért; ott pedig egy szobáért ágy nélkül két napra 25 piastert (125 frankot) fizettetnek. Az ultra-moderadok azon csiny meghiusulása fölött, mit unszolásaikra a királynak ki kelle vala vinnie, rendkivül elkeseredtek. A királyt kislelküséggel vádolják, s nyiltan hirdetik, hogy a hatalmat nem sokára ismét kezökbe keriteni reménylik, s akkor a királynöt arra fogják birni, hogy a koronáról „önkénytesen“ mondjon le. A franczia kormány Párisban, az e czim alatt: „Traité d'Utrecht“ Girard-tól megjelent munka spanyol forditását kinyomatá s mintegy 1000 példányt küldött ide. Ezek ismeretlen kezek által olvasótermekben, kávéházakban s más nyilvános helyeken ingyen szétosztattak. — Azt is beszélik, hogy a király a félsziget egyik távol fekvő részébe szándékozik menni. Don Francisco de Paula infans egyik leányát nöül biró Sesa herczeg a ministeriumnak előterjeszté, hogy neki bizonyos királyi elöjogokhoz igényei vannak, ezen folyamodvány azonban a statustanács véleménye szerint alaptalannak találtatott. — A királynö a hadministerrel, ki a Burgosban agyonlött két carlista megkegyelmezésének elküldetését elkéstette, teljes elégedetlenségét s neheztelését tudatá. Elég szomoru dolog ez országban, hol a személyes szabadság biztositásának ürügye alatt olly sok vér ontatott el, hogy minden hadnagynak hatalmában áll, carlista foglyokat minden felelöség terhe nélkül agyonlövetni. Burgosban igen is jól tudák a hatóságok, hogy megkegyelmezésérti folyamodvány küldetett a királynőhöz, még is a szerencsétleneket, a nélkül, hogy a királynö határozatát megvárták volna, agyonlövették. Egy ütközet alkalmával, mellyet nem régiben a katonák néhány carlistával Igualada vidékén vivtak, nyolcz fegyvertelen ifju legény, kik közöl a legidősb 17 éves vala, egy házba bujt, mellynek birtokáért küzdöttek. Mihelyest a katonák öket föllelék, az országutra hurczolák s ott agyonlövék. — Thomar gróf, portugal követ, udvarától végre visszahivatott, miután Isabella királynöt személyesen megkérte, hogy kormányánál az ittmaradhatásért lépéseket tenne. Thomar grof magát itt nem mint Portugalia királynőjének követét, hanem mint saját pártja képviselöjét tekinté. A most Párisban mulató Villareal grófot emlitik követségi utódjaul. — Concha tábornok kormányának részletes jelentést tön azon fényes fogadtatás fölött, mellyben ő s kisérte Lissabonban részesült. Kisérete harmincz egynehány tábornokból s ezredesből állott. Concha tábornok a királyi asztalhoz volt hivatalos, midön azonban ama harmincz urral megjelent, nem csekély zavarban voltak a lissaboni palotában. Egyébiránt a spanyol seregek nagyobb része már elhagyá Portugaliát s csak mintegy 4000 ember maradt még hátra Oportoban. Ottani magukviselete dicsértetik, s minden tekintetben példásnak mondható. A spanyol sereg pompás fölfegyverezése, a katonai fegyelem szelleme, mellytől je-

lenleg lelkesítve van, főérdemül Narwaez tábornoknak tulajdonitandó, ki őket a romlottság s erkölcstelenség állapotából, mibe Espartero regens alatt sülyedve valának, kiemelé. — A főtisztek, kik Vistahermosa gróf tábornokot Berlinbe kisérendik, ezek: Don Senen de Buenaga ezredes (ki legujabban politikai s katonai küldetéssel vala Portugaliában megbizva); Don Ventura Garcia de Loigorri Espana gyalogezred ezredese (Vistahermosa gr. testvére) és Don Luis de Zaldivar Villavieja marquis lovassági alezredes. — Itt 21én egy szerződés iratott alá, mellynek erejénél fogva a spanyol kormány Bolivia délamerikai szabadstatust elismeri. — A rota egyházi itélőszéke, melly 1840ben az ideiglenes regensség által eltöröltetett, most itt 20án a pápai delegatus elnöklete alatt ismét megnyittatott. Anatole Demidoff orosz gróf számos kisérettel 17-ik óta Barcelonaban mulat, honnan Andalusiába szándekozik."

NBritannia. London, julius 29. Victoria, Albert herczeg s az idősb királyfiak jul. 27-kén délelőtt Wight szigetből sir Charles Napier admiralnak Spithead előtt horgonyzó „St. Vincent" vitorlahajóját meglátogaták. A hajócsapat épen akkor szándékozék tengerre szállani. — Constantin nagyherczeg még Skotiában mulat, hol nem kis összeütközésbe jött a szigoruan megtartani szokott skót szombat-ünneppel. Ő egy vasárnap Staffa s Jona szigeteket akará meglátogatni, hanem „Dolphin" gőzös vonakodott őt átvinni, ekkor az átvitelt „Lightning" gőzös ugyan átvállalta, de Jona szigetén ő cs. fönségének a vasárnap miatt a hires kolostor-romok kulcsait átadni vonakodtak, s igy mi volt hátra, minthogy a magas társaság a falakon keresztül volt kénytelen átmászni. — A portugal királynő az angol udvarnáli követét Moncorvo bárót „visconde" méltóságra emelé. — Flahaut gróf bécsi franczia követ, családjával Párison át Angliába Shelburne grófnáli látogatás végett megérkezett.

A city-választás ma még be nem végződött, minthogy a tegnapi kétséges kézfölemelési szavazás következtében a whig jelöltek ellenei által névszerinti szavazás követeltetett. Egyébiránt délutáni 2 órakor a többség határozottan a whigek részén volt, kik között John Russell lord legtöbb szóval, t. i. 4529 szavazattal birt. A többi whig jelöltek, mint Pattison, Larpent s Rotschild báró szinte nem igen távol valának e számtól, mig a toryk közől Johnson legtöbb, de mégis csak 3554 szavat számlált. — A Westminsterbeni választás a toryaktól szinte sikerrel fog elvitáztatni; Evans és Lushington délutáni 2 órakor, a két toryjelölt Cochrane s Mandeville ellenében több száz szóval előnnyel birt. Az egészben már mintegy 32 helyt a választások bevégeztettek s a „Globe" számitása szerint 32 szabadelvü, 19 peelista s 15 torypárti választatott meg.

A „Times" ma feketével szegélyezett hasábokkal jelent meg, főtulajdonosa Walter halálaérti gyászjelül.

Jul. 30ról kelt legujabb londoni tudósitások szerint a citybeni választások eredménye már tudatik, s pedig a szabadelvüek közöl: Russell nyert 7145 szavazatot; Pattison 7307-et, Rothshild 6786-ot, Larpent 6724-et; a conservativek közöl: Masterman 6664-et, Bevan 5231-et, Johnson 5055-öt és Freshfield 4679-et.

Franczia ország. Páris, jul. 30. A juliusi napok megünneplése tegnap legkisebb zavar nélkül végbe ment. Midőn a hangverseny alkalmával a király s királyi család a tuileriák nagy erkélyén megjelent, a nép legforróbb éljenei által üdvözöltetett. A legtöbb párisi lap ma meg nem jelent; a „J. des Debats" melly ezelőtt szinte a juliusi napokban ki nem adatott, ezuttal kivételt tön, mert a ministeri organ ma csakugyan megjelent.

A cabinet módositásai, mikről e napokban olly sok szó volt, ismét elhalasztattak; azonban még is azt hiszik, hogy igy sokáig nem tarthat; mert Soult marshall eltökélt szándoka visszavonulni.

Pellapra Németországba utazott.

Olaszország. A „Diario di Roma" jul. 24kei száma következő czikket tartalmaz: „A ferrarai őrizet megerősitésére az ausztriai seregek által eszközölt mozgalom nemcsak a tartományokban s vidéken, hanem magában a fővárosban is azon vélemény terjesztésére szolgál alkalmul, hogy azok a pápai birodalomban szándokoltatnak elterjesztetni. Örömest s biztosan állithatjuk, hogy ez tökéletesen alaptalan, minthogy diplomaticai nyilatkozatok szerint, mellyek teljes bizalmat érdemlenek, bizonyos, hogy bármi szinben tünt légyen is az föl, a bécsi szerződés 103ik cz.kének értelménél fogva, az ügyeknek 1815ik óta föntartott állapota, bármi változást szenvedni semmi esetre sem fog."

Törökország. Konstantinápoly jul. 21. Azon tevékenység után itélve, mellyet a kormány az Albaniábani zavarok elnyomására erélyes rendszabályok alkalmazásában kifejt, azon zavaroknak nem csekély jelentőségü jellemet kellett nyerniök. Nem csak hogy a szomszéd tartományokbani seregek parancsot kaptak Albaniába indulni, melly a nélkül is a görög meghasonlás óta tetemes katonasággal láttatott-el, hanem Emin basa a főhaditanács elnöke is haladéktalanul ama tartományba menend, hogy az engedetlen keresztények elleni parancsnokságot átvegye. Emin basa az itteni fegyvergyárból 15 ágyut viend magával, mellyeknek mint hiszi, jó hasznát fogja venni. — A görög kérdés e perczben nyugszik, s fölötte uj tudósitásokat várnak Bécsből és Athenből. Folyó hó 16kán valószinüleg ez ügyben a portától egy hivatalos irat küldetett az internunciushoz. — Mehemed Ali Kapudan basának a nagy ur egyik sógorának hivatalától elmozditása, mint legujabb esemény, a közönség egész részvétét elfoglalja. Ezen letevést az ismeretes Riza basa müvének lenni állitják, ezen vélemény az által is erősittetik, mivel Mehemed helye, a birodalomban második, a sultán másik sógora Halil basa által pótoltatott, ki Riza basának legelszántabb párthive. Ezen csapás nem egyedül Kapudan basát érte, hanem az még folyvást fenyegeti Reschid basa állását is, nemkülönben pártját, az ugynevezett török reformpártot, mellyet franczia pártnak is neveznek. Egész utósó perczig legkevesbbé sem sejté Reschid basa, mi ellene titokban terveztetett. Riza hatalmas támoszlopa — mint tudva van — Valide sultánnő, ki fiára még mindig nagy befolyást gyakorol. Ez menté meg őt bukása után azon veszélytől, hogy hivatalos eljárása ellen vizsgálat nem rendeltetett s valóságos megvesztegettetési perbe nem vonatott. Söt nem sokára a kereskedési ministerium tárczáját szerzé meg számára, később a magas porta nagy tanácsának tagjává tevé őt, melly helyzetében Riza folytonosan ármánykodott a hatalom visszaszerzése végett, a nélkül, hogy bármi kedvező alkalmat használatlanul hagyott volna. Illy alkalmat nyujtott neki különösen a Görögországgali meghasonlás. Riza a nélkül, hogy sokat gondolkozott volna, a Mussurus elleni párthoz szegődött, s ez értelemben működött, a diván majd egyhangu véleménye ellen a sultan személyes nézeteire, kinek ez által föltételezett béke érzelmei mindjárt eleinte, a török nézettel különös ellenkezésben állottak. Igy akkorában Riza a nagyurat a ministeriummal ellenmondásba helyzé, olly körülményekbe t. i., melly az akkori diplomatikai léptekben némi félreértéseket s zavart okozott, minthogy világosan a nagyuri szó s a török főhivatalnokok magukviselete igazán öszhangzani se hegy sem akarának. Az ármányok még folyvást szövetnek — a görög ügy Riza kezében nagyon természetes csak eszköz vala a czél elérésére — s most ugy látszik, teljes kifejléséhöz közelg. Riza basa, ki csak nehány héttel ezelőtt a nagyuri megelégedés jeleül a Nischan rendet nyerte, a közvélemény által, melly a terv következményét már előre kiegészité, a titkos tanács elnökévé emeltetik s a mostani elnök Rifaat basa a londoni követségi állomást foglalandja el, a Reschid vagy is reformpártnak pedig a halálcsengetyüt már meghúzta. Az uj Kapudan basa egy gyenge, megvásárolható, kincsszomjuhozó s zsarnok, és hogy a kincsszomj s megvesztegethetés bűne az egész Riza-pártot terheli, már rég tudva van.

Éjszakamerikai egyesült statusok. „Caledonia" angol postagőzös jul. 28án Liverpoolba érkezve, jul. 15röl kelt uj-yorki lapokat hozott. A harcztérről semmi különös hirt sem tartalmaz, Scott tábornok még Jalapában van s segélyre vár. A mexicoi guerillákkal több kétséges kimenetü ütközet történt. Santa Ana az elnökséget ismét elvállalta s pedig majd dictatori hatalommal. — „L'Union" franczia gőzös Cherbourgból Uj-Yorkba megérkezett, nemkülönben az Angliába evezendő chinai Dschunk „Key-ing", a cantoni főbiztos után igy nevezve. Ez összevissza festett s czikornyázott csupa chinaiakkal ellátott hajó. A gabonatermés a legszebb kilátásokra jogosit, de a mult évihez hasonló bőség még sem leend.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Az

„Órangyal"

vallási almanach jövő **1848**-ra is meg fogván jelenni, alulirt ezennel fölhijja hazánk tisztelt iróit, hogy becses müveikkel őt gyámolitani méltoztassanak. A dolgozatok Emich Gusztáv könyvkereskedőhöz, mint az „**Órangyal**" kiadójához, legfőjebb augustus utósó napjáig intézendők.

Pest, nyárutó 27kén 1847. Sujánszky Antal,
(1) szerkesztő

Magyar pezsgőbor végeladása.

A dicséretesen ismert Dell'Adamy-féle legjobb készitésü (tiszta izére nézve a franczia pezsgőhöz csaknem hasonló) magyar pezsgőborból még nagy mennyiség létezik, s nagyban igen jutányos árért — ugyszinte üres pezsgőpalaczkokból is nagy mennyiség — kapható. Bővebb értesitést nyerhetni **Weisz B. és társ.** irodájában Pesten, nagyhidutcza, Weisz-ház, 678 szám, első emelet. (1—3)

Orgona-eladás.

Egy kis templomban vagy kápolnában használható, 6 mutatioval ellátott, 10 láb, 3 hüvelyknyi mély és 5 láb széles orgona, olcsó áron eladó, és a pesti tudakozó-intézetben megtekinthető. (2—3)

Figyelmeztetés.

Az Életképek 1845dik évi 18dik, az 1846dik évi 8dik és az e f. évi 6dik számjai mellett divatkép-gyüjteményemből közlött nemzeti divatképek megküldésére többek által fölszólitva levén, kötelességemnek ismerem a tisztelt közönséggel ezennel tudatni, hogy azon általam közlött divatképek példányai már mind elfogytak, s azokkal csak ugy szolgálhatok, ha ujabbi metszetésről és nyomatásról gondoskodom; ez azonban költséges levén: e miatt mindazokat, kik az érintett divatképeket megszerezni ohajtanák, ezennel tisztelettel fölkérem, hogy ebbeli szándékukat velem, vagy az Életképek t. szerkesztőségével bérmentes levelek által tudatni méltóztassák, s ha a beérkezendő levelekből látni fogom azt, hogy a fölszólitók száma az ujabbi metszetést és nyomatást megérdemli, — akkor az iránt rendelkezni, s az ujonan nyomatandó példányok egyes darabjaival 6 pkrért kinek kinek szolgálandok. Pest jul. 30. 1847.

(2—2) **Klaszy Venczel** pesti magyar szabó.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Augustus 2-ikától bezárólag augustus 8dikig.

Augustus	2kán	1612.	Augustus	6kán	576.
„	3kán	566.	„	7kén	594.
„	4kén	710.	„	8kán	1719.
„	5kén	1306.	Összesen:		7,081.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 8dikán: A rab. Népszinmű. 3flban.
Augustus 9dikén: Lázár a pásztor. Drama 5 flban 1 előjátékkal.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pozsony aug. 6kán (pozs. m.)
260-300 ——— 175-220 100-110 104-114 ———
Mosony aug. 5kén (pozs. mérő).
300-365 ——— 168-195 100-120 97-166 160-170
Miskolcz julius 31kán (pozs. m.)
155-160 140-145 120-125 100-105 60-65 135-140

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 5-kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⅙; 4 pctes 96⅛; 3pctes68½; 2½pctes54½.—Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 780; 1839ki (250 pfrt) 305⅜; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 99¼; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 619 bécsi bank-részvény 1604; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 124; éjszaki vaspálya-részvény 171½; majlandi 110¼ windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Lotteriahuzás.

Budán aug. 7kén: 39. 53. 86. 49. 28.

Dunavizállás. Aug. 6kán: 6′ 1″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

537. szám 1847. Csütörtök aug. 12.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket folvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetés. Halálozás. — Zsidó-ügy. IV. — A mezőgazdászat fejlődésének némi akadályai. — Törvényhatósági tudósitások. Komáromból (közgyülés.) — Erdélyi országgyülés. (Klmes kir. leiratok). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Körmöczbányáról. Pécsről.)

Külföld. NBritannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Karácsonyi Mihályt a középponti kir. könyvbiráló főhivatal s tanulmányi biztosság ülnökét kir. tanácsossá, s a pesti József-ipartanoda igazgatójává kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Krenosz Frigyes pesti harminczadhivatali irnok a debreczeni kerületi só- és harminczad-fölügyelőségnél számitóvá lőn kinevezve.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a Maluzsinán megürült kir. tisztirnoki és helyettes bányabirósági tollvivő-állomásra Hilvins József kir. bányagyakornokot érdemesité.

Heinrich Lipót broczkai harminczados f. évi julius 21kén meghalálozott.

Zsidó ügy.
IV.

(K. F.) A zsidóügy elemezése nehány egyszerü kérdésekre visszavezethető, mellyeknek megfejtésétől függ az ügynek mind alapos fölfogása s megértése, mind a még kivánatos intézvények életbeléptetése, hogy zsidó embertársainkon physicai, politikai és moralis tekintetben javítva, öket, ha csak lehetséges, a teljes emancipatiora megérlelhessük.

1) Kérdés: Mi az oka, hogy a zsidó népfaj tizennyolcz század óta nem tudta maga magát regeneralni? hogy az sem más nemzetekben föl nem olvadt, sem külön statust magának nem alkothatott, hanem a föld minden részeiben elszórva van, s e hosszu idő folyam alatt föleg üzérségből él?

2) Kérdés: Mi az oka, hogy nehányan közölök fölgazdagodva, a többség nyomorral küszködik, s igy a talmud nyügeiből ki nem vetközhetve, a keresztény statusok parasyticus növényeinek tekinthetők.

3. Kérdés. Minő akadályok léteznek magának a zsidóságnak kebelében, mellyeket elébb le kellene győzni, hogy az alsó néposztály is boldoguljon, s némileg politicai érettségénél fogva megpolgárosodhassék? Minők másfelől az akadályok, mellyeket keresztények gördítnek a zsidók polgárosodása ellen?

4. Kérdés. Mit várhatni a már többször szóba hozott összeházasodásáról a keresztény és zsidó felekezetnek? lehet-e azt foganatosnak, kivihetőnek, és igy czélra vezetőnek tekinteni?

5. Kérdés. A rögtönözött teljes emancipatio-e az egyedül üdvhozó mód, mellyel zsidó embertársainkon s egyszersmind magunkon is segithetünk? vagy pedig fokozatos megérlelése a zsidó népfajnak azon ut, mellyen a két ellenkező érdekek kiegyenlithetők?

Ezek volnának a legtermészetesebb s legegyszerübb kérdések a zsidóügyben, a legislatio embereinek ezeket kell előbb megfejteni, hogy hevenyézéssel ne vádoltassanak. Csekély erőnkhöz képest, mi mindenik kérdés fölött rendre elmondjuk nézeteinket.

1) Zsidóország fölbomlása magával hozta a zsidó népre nézve a szolgaságot is — a szolgai állapot pedig, kivált ha az tartós, mint a zsidóknál is, mélyen hat az emberi lélekre, mellynek erejét az annyira eltompitja, hogy csak a roszra marad még föl valami abból; példák erre görögföldön a heloták, Latiumban a római rabszolgák császári időszakokban; sőt magok az uj görögök, mint az uj romunyok vagy oláhok a zsidók oldala mellett, legkézzelfoghatóbb példányai az elaljasodásnak a huzamos török járom alatt, azon különbséggel, hogy ezeknél még is a keresztény vallás nemes szikrákat tartott fön s élesztgetett, midőn a zsidók vallásuk által elkófalazva más nemzetektől, mellyek közzé vetődtek, a mózesi törvényeket babonás talmudjokkal kicserélték. Mózes öket földmüvelő nemzetté tette, jelenleg talmudjok miatt azok többé nem lehetnek. Hogy is lehetne az jó mezei gazda, ki disznót nem tarthat, disznóhust nem ehetik, sőt más állatok hátulsó részeit is elveti, s ha a vágás nem jól esett, az egészből sem szabad neki ennie?

Hány kézimesterség van, mellyeket a talmud tisztátalanoknak tart, mellyekre épen azért zsidó nem adhatja magát? A zsidókat hát nem csak szolgaságuk, de talmudjok, s az azt magyarázó rabbi-tekintélyek is megronták. A mi erkölcs-nemesitő van is talmudjokban, azt a rabbik elronták, kiknek tekintélyes irásaik a csalást, helybenhagyják (l. Wagenseil tela igne a czimü könyvében a helyeket, és die Juden und das Judenthum wie sie sind. Köln 1816 p. 22 — 41.) Törvényhozónak egy kis ismeretének kell lenni a talmudról, annak rabbik általi kezeléséről, ha a zsidók irányában valamit határozni is akar; a talmud, a jog-tudományt ide nem értve, száraz, gyermekek előtt érthetetlen tárgyakat foglal magában, millyenek az áldozati, tisztulási, tiltott ételekről, ünnepekről való rendelések, mellyekben a legkülönösebb rábbinusi elmejátékok a legszőrszálhasogatóbb dialecticával, a legizetlenebb vizsgálatok a lélekerő legnagyobb megfeszitésével több köteten keresztül párositvák; például: a veres tehénnek hány és mennyi szőrének kell lenni, hogy veresnek maradhasson? a rüh nemei hányféle tulajdonságuak, hogy e vagy ama tisztitásmód szerint gyógyittassanak? tetüt vagy bolhát lehet e szombaton megölni? (az első szabad, a másik halálos vétek) a barmot nyakánál vagy farkánál kell é leölni? a főpap elébb vegye e föl az inget, azután a nadrágot, vagy megfordítva? ha a Jabam (testvére a gyermektelenül meghalt nös zsidónak) kinek az özvegyet kell elvenni, leesik a háztetőről s sárba marad fönakadva, az által kötelezteteése alul föl van é oldozva? stb. stb. A tudatlan tanitó már azt hiszi, hogy az ó testamentomnak nincs is más értelme, mint azt a talmudisták magyarázták, tanitványaival azt elhiteti, s igy az igaz értelem birtokába azok el sem juthatnak. A talmud tudása a födisz; minél jobb talmudista valaki, annál nagyobb tekintete s rangja van a községben; az illyen lélekismeret-vezető, törvényadója és birája a községnek; a ki öt eléggé nem tiszteli, az a talmudisták értelmében örökre el van kárhozva. Közember semmihez sem kezdhet, a mi a tudós talmudista értelmében törvénytelen; vallási szokások, házasság, elválás fölött a rabinok törvényei halmozvák, labyrinthus lett a decisiok száma, minden gazdag zsidó szerencsének tartja, ha talmudistát nyerhet vejének.

A zsidó nem ehetik, nem ihatik sat. a nélkül, hogy sok törvényre ne figyeljen; csak a barom-ölésről irt könyvekkel (kés minősége, a belek vizsgálata stb.) egész könyvtárt meg lehetne tölteni. Nem szükség itt a zsidó vallás történeteinek öt időszakán a talmud befejezéseig keresztül menni, elég annyit megjegyezni, hogy a zsidó népfaj ős vallásában is mind inkább inkább alá süllyedt, a mi második ok volt a szolgaság mellett, miért saját erejéből föl nem emelkedhetett, s föl sem is emelkedhetik mindaddig, mig a keresztény vallást el nem fogadja. A zsidóságnak végtére is át kell látni, hogy Mózes törvényei nem annyira a kereszténység által semmisültek meg, mint inkább abban végteljesedésöket megnyerték, hogy a mózesi törvényességnek minden élete kialudt magok a zsidók közt, s az a kereszténységhez csatlakozott. Az ős zsidó isteni tisztelet minden áldozataival absolut igazságát a keresztény vallásban találta föl, a mi ott symbolicus formák által elérni czéloztatott, a mit a nép csak sejditett, t. i. az embernek Istenneli kibékélését: azt a Kristus véghez vitte; azóta meg kellett a zsidónépben is csökkenni és elenyészni egy olly érzetnek, melly magát azzal kecsegteté, hogy világi hivatása van a jövendő megváltóra előkészületeket tenni. A szellemileg éltető erő ugyanazért eltünt a zsidóktól, ők a végességnek lettek martalékai. Jobban nem jellemezhetjük öket Göthénél, ki irja: (Band 56. p. 127) „dasz eine auf unmittelbare Zwecke gerichtete Energie der Grund von Allem ist, und dasz auch der geringste Jude ein entschiedenes Bestreben verräth und zwar ein irdisches, zeitliches, augenblickliches.“ Eltünt keblükből az ó szövetség szelleme, a választott nép, isteni vigasztalás szenvedélyek közt, prophetai bizodalom, megfeszitvén a Krisztust; — most ők a világi körülmények feszitett rabjai, kik mindent a jelenhez kötnek, s annak élnek. Uj életet beléjök önteni nagy föladat, szinte teljesithetlen, s a jelenkornak, ugy látszik, jobb volna a zsidók megtérítésével, mint sem emancipatiojukkal foglalatoskodni.

A magyar mezőgazdászat fejlődésének némi akadályai. *)

De hogy is ne volna a magyar mezőgazdászatnak nemcsak magában véve még olly kevéssé kifejlett — hanem a müvelt külföldéhez képest is olly annyira hátramaradott állapota? Hiszen midőn a külföldön (a müvelt külföldöt értem) s jelesül, — hogy tovább ne menjünk — a közel Némethonban nem csak a földmüvelő nép osztálynak a mezőgazdászat körébeni kimüveltetésére már régtől annyi gondos figyelem fordittatik — hanem az u. n. tanult és magasb néposztály irányában is a mezőgazdászati tanulmányok azon jelentőségre, mellyet a nemzeti gazdagságnak ezen olly nagy tényezője érdemel, már rég emeltettek — az által, hogy a közhivatalokrai képességnek is egyik fökelléke — a mezőgazdászati tanulmányok körüli kiképeztetésben, királyi, vagy fökormányi rendeletileg — helyeztetvén, a hivatalnoksági u. n. candidatusok rendszeres vizsgálataiban tölök nemcsak a mezőgazdászati ismeretek próbatétel általi tanusitása, hanem az academiákban hallgatott mezőgazdászati collegiumokróli bizonyitványok elömutatása is követeltetnék; más részről pedig ezen üdvös czél valósithatására (a mezőgazdászat emelése és fölvirágoztatására irányzott egyéb intézetek és intézkedéseken fölül) a tudományos egyetemek és academiáknál is (jelesül Halle és oderai Frankfurtban már 1727ben, s ezek példájára az upsalai, göttingai s egyéb külföldi egyetemek és academiáknál sorra) mezőgazdászati tanszékek olly módon rendszeresittettek, hogy ezen tanszékek segédeszközeiül azonnal nagyszerü u. n. „mezőgazdászati kertek“ is állitattak föl: nálunk — édes honunkban értem — nemcsak a kisebb faluk, hanem még a nagyobb községek, mező- és királyi városok iskoláiban is a mezőgazdászat körül mulhatlan vagy hasznos ismeretekbeni oktatást bizony hiában keressük, s a magyar földmüvelő, a müveltetés tekintetében még mindig ollyannyira elhagyatott: hogy akármellyik más néposztályi embernek legvastagabb müveletlenségét s ügyetlenségét a „buta paraszt“ elnevezéssel legjobban jellemezni s legkeményebben feddni véltük; a fensőbb tanulmányi intézeteket illetőleg pedig, ha a középtanodákról, a mindnyájunk, természet-tudósok és természetbuvárok előtt olly édes emlékezetü (!) gymnasiumokról ezuttal hallgatni szabad, igaz, hogy nálunk is a mezőgazdászattan „de systemate benigne praescripto“ már régóta tanittatik; ámde az egyetemnél csak a földmérnökségi osztályban; az academiákban pedig bölcseleti „rendes“ tanulmánykint ugyan; ha azonban a mezőgazdászat-tannak ezutoni kezeltetését egy kissé közelebbről tekintjük meg:

*) Kivonat illy czimü munkából: „*Honunk teendői a mezőgazdászat fölvirágoztatására. (Fölolvasta a kir. magy. term. tud. társulat f. évi márt. 13-kán tartott közgyülésén dr Sztanojovics Lázár, a bölcseleti kar segédtanára, ugyanazon bekeblezett, és a kir. magyar term. tud. társulat r. tagja*,“ mellyet a t. szerző kivánatára a B. P. H. után ezennel igen szivesen közlünk. Szerk.

akkor ezen, épen és különösen a mi népünk és nemzetünk életében olly nagy fontosságu tannak kezeltetését csak amugy mellékesen, „per appendicem“ egy másik főtanulmánynak, a physikának, academiai tanitójára bizatva látjuk; a ki, hacsak ezen utóbbik — óriási léptekkel haladó — tudománnyal is folyton haladni, és teendői kisérleti oldalának is annyira mennyire becsületesen eleget tenni akar, nem ritkán késztetve érezhetné magát fölsohajtani: hogy 24 órányi napok helyébe valjon 36 órányiakat az ur Isten miért nem teremtett? — A physika t. i. ollyannyira, és inkább, mintsem más akármellyik academiai tanulmány foglalja el a tanitó férfiut, és annak egész korát! — Ámde a mezőgazdászattan maga is, más részről, főleg azóta, hogy a nagy „Liebig“-nek a „földmüvelésre alkalmazott vegytana“ ugyan a mezőgazdászat körében is eddig egészen uj theoriáknak olly nagy szerepet nyitott, s ez által a mezőgazdászat körében is az „elmélet“ a „gyakorlattal“, részint élénk versenyzésbe, részint ittott látszólagos összeütközésbe is jutott, főleg azóta, mondom, a mezőgazdászattan is egy olly átalakulási uj szakába lépett, melly szakában csakugyan ollyasnak lenni már végképen megszünt, hol a tanitónak, leczke után nem más a „rendes“ dolga, mint kezéről a krétát lemosni, hanem melly szakában megvan már neki is, és megvan pedig elutasithatlanul az előadási terem négy falain, és a kézikönyv vagy kézirat hasábjain tul terjedő olly roppant müködési tére a már mindenütt (csak nálunk nem!) lényegessé lett „gazdászati próbakert“ kisérleteinek mezején: hogy ő — értem a mezőgazdászattan tanára — ha nemcsak az annyi mezőgazdászati folyóiratokban közzététetni szokott részint ujabb elméleteket, részint kisérleti müködéseket és eredményeket folyton szemügyben tartani, hanem ezen kisérletek ügyében maga is önállólag a helybeli viszonyok tekintetbevételével működni akar: ugy bizonyosan a mezőgazdászattannak egy másik — még pedig jelesül „kisérleti“ — főtanulmánnyal azon egy tanitó egyénben egybehalmoztatnia egyátalában nem lehet, nem szabad; ha azt kivánjuk, hogy ama mezőgazdászati rendszeresitett tanulmányok a népélet irányában minden eredmény nélkül ne maradjanak!

S épen ezen nálunk divatos szerencsétlen cumulatio mellett és miatt tehát, a physikának academiai tanára természetesen a mezőgazdászattannak — s illetőleg az ő többnyire „dictált“ fölolvasásainak — csak amugy „per appendicem“ tud egykét silány — quasi lopott — félórácskát hetenkint nagylelküleg ajándékozni, és az olly viszonyok közt talán! rosz néven töle nem is vehetni, ha „mezőgazdászati kisérleti kertről különben is sehol szó sem lehetvén“ még csak a mezőgazdászati magvak, növénypéldányok, földnemek s egyéb ide tartozók még olly szegényes gyüjteményecskére is szert tenni ideje vagy kedve nem jut! De miért is aztán a mezőgazdászattan előadásai itt olly alárendezett igényüek, olly minden autopsia nélküliek: hogy a mezőgazdászattant „cum eminentia“ is végzett, és ezen „jeles“ elömeneteléről hiteles bizonyitványt is haza hozott „absolutus auditor academicus“ ama mezőgazdászattani előadások fonalán még tán a kender- vagy lenmagot a kölestől, vagy a mészmargát az agyagmargától is megkülönböztetni aligha tudná!

S ha már meggondoljuk, hogy Magyarország tanult fiatalságának legnagyobb része csak az egyetemnél és academiákban keresé s keresheté eddigelé minden kiképeztetését, s hogy ezen tanult s kiképzett fiatalságnak ismét legnagyobb része az academiai tanulmányoknak és még két „könnyen és vigan telt életév“ lefolyta utáni censurának bevégeztével „ad lares paternos“ megyen allegálva táblabiráskodni és „gazdálkodni“, könnyen megérthetjük, hogy az illy fiatal „gazda“ mennyi uj eszmékkel s mi nagyszerü rationalis fölkészültséggel, fölvilágosodással tud gazdatisztje — a parasztgazdák közötti 30 éves praxisának bölcseségén ellenörködni, s mennyire képes ő a honos, régi szokás szentesitette, tapogatódzó, egészen nyers empiristikai mezőgazdászati mesterséget, való „rationalis mezőgazdászattá“ átalakitni, és az illy rationalis mezőgazdászatot az alatta vagy körülötte levő jobbágyságnak, vagy kiváltságos helybeli mezőgazda-népességnek telkeire is átárasztatni, a rationális mezőgazdászatnak országossá leendő átalánositását, a maga közel körében is megindítni s előmozditni — Ezeket azonban nem azért hoztam föl, mintha a fönálló tanulmányi rendszer irányában valamelly hivatlan birálatot, vagy kifogást tenni viszketegnek, tiszteletfeledetten hódolni akartam volna; hanem fölhoztam azokat a legtisztább szándékból azért: mert szükségesnek tartottam, hogy akkor, midön a magas kormánynak a jelen nyilvánult igényeinek engedni szives készségénél fogva, a gyáriparvédők és gyárrendszer-barátok a kegyelmesen létrehozott József-ipartanodában minden méltányos ohajtásaik leendő teljesülésének egy olly magasztos kiinduláspontját szemlélhetik, — akkor, mondom, szükségesnek tartottam, hogy azon számosaknak is hazafiui ohajtásai, és esdeklő szavai, bármi csekély organumtól tolmácsolva, a nyilvánosság utján tudomásra jussanak, kik a népélet és nemzet irányában legnagyobb jótékonyságu atyai adományát kegyelmes fejedelmünknek abban látandnák: ha az elemi iskoláknak, a középtanodáknak, de magoknak az ország academiái és lyceumainak is, különösen a mezőgazdászat körébe vágó reál-tanulmányoknak némi gondosabb szemügybevételével leendő elrendezésén fölül, mindenek fölött a centrumon (Budapesten) kivül létesülendő ipartanodákban különösen a mezőgazdászati osztálynak elrendezése és bőkezü fölszerelése, de még inkább egészen „mezőgazdászati elméleti gyakorlati ipartanodáknak“ fölállitása által elismertetnék, és fölülről is mintegy sanctionáltatnék a honi mezőgazdászati ügynek azon érdeke, azon jelentősége és fontossága, mi nemcsak hogy a „mager“, mint elhunyt Horvátunk kimutatá, „magereszto“, „scytha agricola“ magyarember fajnak eredeti gondolkozás, érzés és egész életmódjával, természeti typusával, legösszehangzóbb, hanem Magyarországnak természeti viszonyaihoz és legsürgetőbb szükségeihez is a legillesztettebb s országunk ezen viszonyai és szükségei által a legföltételezettebb!

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Komáromból. Küszöbén állunk a vérmes reményekkel kecsegtető országgyülésnek. A teendők halmaza roppant, s hogy a teendők elintézésébe jogos befolyásunkat mi is gyakoroljuk, folyó hó 2-dikán főispán ő nmlga elnöklete alatt tartott közgyülésre sereglettünk össze, mellyben a fölmerült vitatkozások mind két párt részéről elég hevesen folytattattak. Szives elnöki üdvözlés után legelőbb is főispán ur ő nmlga fenséges István főhg s kir. helytartónk körutazását emlitvén föl, az ez alkalomra leendő tisztelgő küldöttség kinevezését inditványozá; melly inditványban a rendek semmit egyebet nem látván, mint saját maguk hő kivánatának tolmácslatát, egy számos tagból álló tisztelgő küldöttség kinevezését a legnagyobb készséggel azonnal elhatározák. Ezután szinte főispán ur ő nmlga kijelenté, hogy miután az országgyüléséhez már nagyon közel vagyunk, szükséges, hogy az utasitások kidolgozására egy számos tagból álló választmány szinte kineveztessék, melly választmány azonban minden tanácskozásait nyilvánosan tartsa. És ez inditvány a rendek egy részének, melly mindig és mindenben opponálni szokott, nem tetszett, és pedig nem tetszett azon egyszerü okból, mivel azt főispán ur ő nmlga tevé, s mivel szerintök ez a rrknek kezdeményezési jogát támadja meg; másodszor pedig nem tetszett azért, mivel ő nmlga azt inditványozta, hogy a kinevezendő választmány üléseit nyilvánosan tartsa, s ebben rémitő aggodalmat látott. De a higgadtan gondolkozók nagy többsége ezen fölhozott szószaporitási észrevételeket ellenokokkal legyőzvén, főispán ur ő nmlga inditványa, egész terjedelmében, legkisebb változtatás vagy módositás nélkül, elfogadtatott. Ezen főispáni két inditvány után hivatalos visszaélésseli vádolások, gyanusitások és személyeskedések kerültek szőnyegre. Legelőbb is T. Z. az ellenzék egyik zászlótartója kelt föl, szokása szerinti heves megtámadással vádat emelve I. J. főügyész és Z. K. szolgabiró ellen, mivel azok hivatalos állásukkal visszaélve, rögtön a tisztujitás utáni napon egy nemes embert minden ok nélkül elfogattak, s a megyei börtönbe csukattak, melly tekintetben az érintett tisztviselők ezen tette által a nemesi kiváltságon sérelmet ejtetni látván, a vádlottakat példásan megdorgáltatni követelé. De a dolog egészen máskép állván, mint azt vádló ur előterjeszté, — mivel az elfogott nemes ember nem épen minden ok nélkül, hanem lopás-gyanuból, s aztán nem a vádlott hivatalnokok, hanem egy megyei esküdt által fogattatván el, kihallgattatása után rögtön még ugyanazon nap szabadon bocsáttatott, — s kisülvén az is, hogy a kérdéses befogottnak bizonyos lakása vagy tartozkodási helye egyátalában sehol sem volna, határozatul elnöklő főispán ur ő nagyméltósága által kimondatott: hogy a vádlott hivatalnokok a dolog felöl irásban nyilatkozzanak, az esküdt pedig a tény felöl jelentést tegyen. — Most I. J. emelt szót, s miután előlegesen kinyilatkoztatá, hogy ő a vádlásoknak s személyeskedéseknek nem barátja, de miután hivatalbeli visszaélésekről van szó, nagy következetességgel kijelenté, hogy ő is tudna több illynemü visszaélésről jelentést tenni, de mint nem barátja a személyeskedéseknek, ez alkalommal elhallgat, és nem fog senkit megnevezni, s kéré a rrket, hogy azok elősorolására ne is kényszeritsék. De e nyilatkozat kihivásnál nem levén egyéb, erélyes első alispánunk az egész tisztikar nevében ünnepélyesen fölhivá szólót, miszerint moralis kötelességében áll most már neveiknél megnevezni nem csak a kérdéses visszaéléseket, de azok elkövetőit is, miután a tisztikar illy kijelentés után a rrk előtt többé tisztán s gyanu nélkül semmi esetre sem állhat. Első alispán ur ezen fölszólamlását a tisztikar magáévá tévén, a visszaélések s azok elkövetőinek megnevezése egyhangulag követelteték. S I. J. engedve a fölhivásnak, 7 pontban megnevezé a tényeket, mellyek majd nem mind mende-mondán alapulván, ugyanazért ildomosnak sem látom azokat szóló után közzétenni; a rrk egyébiránt a vádak iránt ugy intézkedtek, hogy a vádlottak a föladásokra nyilatkozni tartozzanak. — A megyei körlevelekből fölolvastatott Ugocsáé, bold. nádorunk emlékének örökitését tárgyazó, — Borsodé, a nádorválasztás iránt, — Hevesé, a parádi botrányos kihágás megvizsgáltatásában sérelmet látó, — s Temesvár városaé a városok rendezése tárgyában; s valamennyi az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmányhoz utasittatott.

Erdélyi országgyülés. Klmes kir. leiratok.

C) Az ujoncz-állitást illető s idei jul. 21-én kelt k. kir. leirat.

Azok közt, — miket tavali julius 11kén hozzátok leküldött klmes előterjesztéseink 3dik pontjában kegyelmes czélzásainknak az 184⅓ évbeli egyetlenegy törvényczikkben kifejezett irányát követve, akartuk, hogy a jelen országgyülésen tanácskozástok főbb pontjai megállitva legyenek; — kedves volt előttünk annak értése, miszerint azon törvényczikkben kirendelt biztosság az ujonczállitás tárgyára is figyelmet forditott, s az arról készitett munkálat további tanácskozás végett előtökbe adatott. Semmitsem kételkedünk ugyanis, hogy valamint eldődeitek a kölcsönös védelem tartozását, — a pragmatica sanctionak királyi pálczánk alatt levő minden örökös tartományokat egymással összekapcsoló legszorosabb köteléből ered — önkint megismervén az erdélyi rendes katonaság föntartásáról és kiegészitéséről előrenézö intézkedésekkel gondoskodni elvégezték, ugy titeket is nem kisebb buzgóság fog lelkesitni, hogy ez igen nagy fontosságu tárgy, a föltett czélhoz leginkább illő móddal mentül elébb eligazittathassék. Annálfogva bizunk, miszerint saját ohajtástukat előzzük meg, midön azon királyi akaratunkat nyitványitjuk előttetek, hogy miután az urbéri tárgyat illető tanácskozástuk mentül előbb bevégezve leend, — a törvényczikki biztosság által az ujonczállitás dolgában előtökbe adott munkálatot — figyelmezve azokra, miket e tárgy körül az 1809beli országgyülési hiv karainknak és rendeinknek fölterjesztésére az 1810dik évben 1382 és 1965 számmal jegyzettkegyelmes leirásainkban ajánlottunk — haladék nélkül érett tanácskozás alá venni és kir. jováhagyásunk alá terjeszteni igyekezzetek. Egyébiránt mivel előttetek tudva kell annak lenni, miszerint az erdélyi hadi, két gyalog és egy lovas ezred állapotja jelenleg ollyan, hogy a külső és belső bátorság föntartására azokban foglaltminden erő, részint a halandóság köz sorsa által, részint mivel a megmaradott katonaság a folytonos szolgálat terhe alatt lassankint ellankadt — csak nem egészen összeroskadt, s azt erös segitség nélkül többé helyrehozni sem lehet, annál nagyobb bizodalmat helyeztetünk a ti készségtökben, hogy e hiányt annak fölötte sürgető mi voltához képest mentül előbb — a biztossági munka főnebbi értelemben vett országgyülési további tárgyalásának hátramaradása nélkül — kipótolandjátok, minél erösebben meggyözödve vagyunk, hogy hiv karaink és rendeink — sem a mi legfensőbb czélzásaink teljesitésére vonatkozó, s öseiknek irántunk mutatott ragaszkodásával és hivségével versenyező

gyorsaságban, sem a jövendőt illető előre-nézö gondoskodásban, a mit amazok az erdélyi rend s katonaság állásának teljes karban tartásával világosan bebizonyitottak — maguk részéről bár mit is elmulatni nem fognak.

Ferdinánd sat. A magyarországi 1840: 34. t.czikkre vonatkozva, mellynek erejénél fogva Magyarországunk Biharmegyéje és Erdély nagyfejedelemségünk közt létező határkérdés tárgyában országos bizottság küldetett ki, nektek, hivatkozva 1838ban januarius 19-röl Erdély nagyfejedelemségünk országosan egybegyült kk. és rr.-hez intézett k. leiratunk tartalmára, meghagyjuk, hogy ti is, az emlitett magyarhoni megye és Erdély nagyfejedelemség közt fönforgó határbeli egyenetlenség megszüntetése tekintetéből alkalmas biztosokat terjesszetek föl, legfelsöbb jóváhagyásunk végett; kik aztán, legfelsöbb jóváhagyásunk bekövetkeztével, annak idejében egyetértve járhassanak el a Magyarországunk részéről törvényczikkileg kinevezett biztosokkal. Egyébiránt sat. Kelt Bécslen jul. 13kán 1847. Ferdinánd sat. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

***(A pest-győri vaspálya) épithetésére báró Sina felsöbb helyen megnyeré az engedélyt, mindazonáltal olly föltétel alatt, hogy e vaspályát Székes-Fejérváron keresztül Eszékig terjeszteni fogja. Ez uj vaspályát illető részvények kibocsátása azonban csak két év mulva engedtetett meg.

(Havi és Szabó daltársasága) folyó hó 5dikén Bécsben ismét föllépett, és pedig egy jótékony czélra szánt ünnepélyen, mellyet Viszánik ur, az örültek intézetének első rendü orvosa az ezen intézetben szerencsésen meggyógyult észbetegek javára emberbarátilag rendezett. Az este felé keletkezett kellemetlen esös idö minden reményt meghiusitani látszott, melly ezen emberbaráti vállalathoz csatlakozott, még is a szerencsétlenekeni részvét és a dalnoktársaságtól reménylt élvezet, győztek az időjárat kedvezötlenségén, s az előadásra meglepöleg nagy számu látógatók gyültek össze a magasb körökből. Az előadott énekek majd nem mind ugyan azok voltak, mellyek királynö ö felsége névünnepélyén vivták ki maguknak a köztetszést. Az előadás végeztével a jelenlevök tetszésnyilatkozata harsány éljen-ben tört ki, melly ugy a rendező orvos urat, valamint a magyar daltársaságot is egyiránt illeté.

(Bánátban) a buza-aratás már mindenütt bevégeztetett, s jelenleg már a zab is sarló alá került. A buza-nyomtatást imitt amott már megkezdették, de leginkább csak azon helységekben, hol a dézma iránt az urodalommal egyezség van. A próba-nyomtatások igen jól ütöttek ki, s a termést gazdagnak lehet mondani, nem csak buzára, de általában minden gabona-nemekre nézve.

(Mohács környékén) az öszi termést csak középszerünek lehet mondani, különösen a buzára nézve. A kereszt ugyan meglehetösen fizet, de a keresztszám igen kevés. De annál kielégitöbb a tavaszi termés; zab, fökép kukoricza, tömérdek lesz. A burgonya is igen gazdagon mutatja magát; de a szölök aligha fognak bö szüretet nyujtani.

(A körmöczi kőedénygyár) állandóan 50 embert foglalatoskodtat, néha 60at; alaptökéje 40,000 pft; készit évenkint 19—20,000 pftot érő különféle kellemes alaku, szép, tiszta, tartós mázu, s különösen erös edényeket; készitményei nagyobb részint Pestre és Debreczenbe szállittatnak.

(Lakatos és Szöllösi) táncztársasága jelenleg Szegeden időz, előadásait azonban keves számu közönség látogatja. E társaság jelenleg keves személyből áll, de az igazgatók több tagot szándékoznak összeszerezni, előbb a magyar városokat meglátogatandók, aztán pedig utukat Oláhország felé veendök.

(Szegeden) tudakozó intézet keletkezett, s mult napokban kezdé meg müködését. Kezelői minden esetre jó eredményt reménylhetnek.

(Cormenin) a franczia oktatási ügyről megjelent röpiratában a többi között ez is áll, „a rendetlenség, melly némelly osztályokban uralkodik, kivált ha a tanitó nagyot hall, minden fogalmat meghalad. A padokban puncsot föznek, shakkot s kártyát játszanak, s szappanbuborékot fúnak“ sat.

(Párisban) a Templehez vezető egyik utczában egy zsibárus észrevevé, hogy kirakott öltözék-darabjaiból naponkint némellyek hiányzanak. Ört állt segédével, de senkit nem láthatott, ki a kirakott holmikhoz közelitett volna, s még is ruhanemüje minduntalan fogyott. A zsibárus kétségbeesett már sikeretlen örködése végett, midön egyszer egy mellény hull lábai elé; föltekint, s látja, mikép emelkedik épen egy uj nadrág fölfelé; — legott a rendörrel az első emeletbe szalad, s ime egy fiatal embert találnak horoggal ellátva, ki a legnagyobb ügyességgel halászta el a zsibárus ruhatárát.

(Egy londoni varga) nejét, kinek hütlenségét s kiállhatlan kötekedö modorát többé nem szivelheté, hazája ösi szokása szerint a smithfieldi vásártérre kiállitá, s egy mészárosnak 4 schillingért eladá azt; a vargának azonban lélekismerete hon fölébrede s az elkövetett barbarismust megutálva, tettét keservesen megbánta. A hosszu álmatlan éj után elment, hogy a mészárost fölkeresse, s ha mindjárt egész vagyonába kerülne, nejét visszaváltsa. Harmadnap meg is lelé a vásárlót, s épen a Smithfielden, hova a vásárlott nöt vivé ujra eladni. A varga látván, milly szeretetre méltóságot gyakorol másokon is neje, lelki bánatja lecsendesült s csendesen nö nélkül haza tért.

VIDÉKI HIREK.

Körmöczbánya. Folyó évi julius 12dik napján kezdödtek ezen bányaváros kir. gymnasiumában a másodfélévi vizsgálatok, mellyekben miután én is részt venni szerencsés valék, sietek azoknak eredményéről, hazám nemeskeblü fiait, kiknek az ifjuság nevelése szivükön fekszik, értesiteni.

Megelégedéssel győződött meg a hallgatóság, hogy a vizsgált ifjuság, mint a vallási, ugy más tanulmányokban is, szép elömenetelt tett; tanui valánk annak is, hogy e város átalánosan németajku szülött fiai, ugy az örökös tartományokból is ide jött iskolai ifjak, kedves hazánk nyelvét olly annyira magukévá tevék, mikép az ezen nyelvben előadott tanulmányokból tett kérdésekre, megértvén azokat, pontosan, és keveseket kivéve, tiszta kiejtéssel feleltek. — De növelte ezen megelégedést azon igénytelen, de mégis szivreható szavalati ünnepély, melly e vizsgálat folyama alatt, f. hó 14kén délután 3 órakor, számos, mindkét nemü diszes vendégfüzér körében, a költészeti és szónoklati osztály kitünöbb szorgalmu növendékei által tartatott. — Huszonhét ifju szónok lépett az emelvényre, és az általok latin és hazánk nyelvén lelkesen elszavalt költészeti és prosaba foglalt darabok, egyről egyre, vallás, erény s hazafias érzelmek ápolására irányozva valának; nagyobb része a föllépteköl azon osztályba tartoznak, kik édes szüleik körében magyar hangot épen nem hallhatnak; mégis olly tisztán szavaltak, mintha mindnyájan született magyarok lettek volna; mi bizonyára, a nagy szorgalmu, szelid s nyájas bánásmódu tanároknak tulajdonitandó, kik az ügyes előadásban, s nemzeti nyelvünkben tanitványaikat, nem kimélve fáradságukat, kiképezni buzgólkodának, és azért a nemzet hálájára érdemesitik magokat.

Adja Isten, hogy a népnevelésre mennél nagyobb gond fordittassék, miszerint alsó osztályu sorsosaink is a müvelödésben mentül több részt vehessenek.

Befejezve levén pedig a költészeti növendékek vizsgálata, az itteni sz. Ferencz rendü szerzetesek tisztelendö főnöke és ezen kir. gymnasium érdemes igazgatója, velös és szabatos szavakkal, az érintett növendékeket, kik kiképeztetésök végett felsöbb osztályu iskolákba menendnek, kötelességük pontos teljesitésére buzditván, egyszersmind atyailag intette és oda utasította, hogy jövendö pályájukon a vallást és erényt, mint minden ország támaszát és talpkövét, szemök előtt tartani soha ne mulasszák el; — reményljük, hogy ezen tapasztalásból merített és történetbe gyökerezett tanácsot, az érdekelt növendékek, méltányolni fogják. Rakovszky Ágoston.

Pécsről. A t. cz. olvasó-közönséggel tudatni kivánván, miket ö nagyméltga, nagykéri Scitovszky János pécsi püspök ur, (ki eddig is a cselekvés terén, ajtatos alapitványai, ernyedetlen buzgalommal végzett apostoli foglalatosságai, megyéjének bölcs és atyai kormánya, minden jó intézetek elömozditására szánt s tetemes áldozatokkal párositott igyekezetei által, magának elvitázhatlan érdemkoszorut szerzett), az idei tavaszi s nyári hónapokban, föpásztori hivatásának szent ihletétől áthatva, bámulandó béketüréssel, fáradhatlan munkássággal és tetemes áldozatokkal ismét végzett: azokat a következökben akarjuk bemutatni. 1) Szentgyörgy hava 21ikétől pünkösdhó 3dikáig 13 anya- és 3 fiók- (ugymint: az ireghi, kányai, tengödi, bedeghi, szántói, értényi, szakcsi, tamási, pinczehelyi, némedi, miszlai, udvari, alsó-péli, kisszékelyi, pálfai és simontornyai) tanodákat látogatván meg, azokban az ünnepélyes iskolai próbatétet olly renddel tartotta, hogy mindenütt kis misét mondván, azután pedig a népnevelés szüksége felöl a hiveket oktatván, maga reggeltöl délig, délutántól estvélig, és igy naponkint 10—11 óra hosszáig, kitartó csodálatos béketüréssel, minden iskolás-gyermeket egyenkint kikérdezett a hittudományból; velök olvastatott, számadást végeztetett, stb.; szivének, melly a czélszerü keresztény nevelés elömozditásában találja legföbb örömét, nagy megnyugtatására; mert átalánosan azt tapasztalta, hogy a kisdedek nem csak a hittudomány- irás-, olvasás- és számvetésben, hanem a magyar történet-, mezei rendörség-, földrajz sat. tanokban is dicséretes elömenetelt tettek. Midön igy a nmélt. püspök ur 1992 tanuló ifjat, egyenkint, fáradhatlan béketüréssel kihallgatott, 950 darab ajándékot, mellyek kalap, sipkák-, mellények-, imádságos és egyéb hasznos könyvek-, szép olvasók-, csinos feszületek-, diszes gyönygyök- és különféle képekből állottak, a tanulásrai serkentés tekintetéből a jelesebb tanulók közt kiosztott, és több tanitót, kik magukat kitüntették, megajándékozott. De ezekben bökezüségének határát még nem találta: mert Ireghen az iskolaház épitésére 100 p. forintot, a pálfai s tamási tanodák kijavitására 80 p. forintot, az udvari és tengödi iskolák czélszerü padokkali ellátása tekintetéből 26 p. forintot kegyesen adni méltóztatott. 2) Szentiván hava 12ikétől e hónap 18-dikáig a mosgói, sz.-lászlói, ibafai és saásdi plebániákban, a nmélt. püspök ur törvényes egyházi látogatást végzett; melly alkalommal minden plebániában az ünnepélyes isteni szolgálatot személyesen végezvén, a hiveket kenetdús sz. beszédei által oktatta, katechizálta, az iskolában a kisded nyáj elömenetelét megkisérlette, a plebániatemplom-, plebánia- és iskolaház-, plebános és tanitó jövedelmére nézve, az isteni-szolgálat, népnevelés, vallásosság és erkölcsiség elömozditásának tekintetéből, hasznos rendeléseket hozott; mindenütt, hol a körülmények kivánták, nagylelkü segedelmével a jót és hasznost pártolván, elösegitvén. Igy Mosgón az iskolaház épitésére 100 p. forintot, Sz.Lászlón, hol méltóságos tolnai Festetics Antal, csász. kir. kamarás, mint kegyur, egy uj tanoda fölállitására épitési anyagokat kegyesen ajánlott, e czélra 100 p. frtot adott. Ibafán, hol a plebániaház kutat nélkülöz, annak ásatására és készitésére költséget ajánlott. Hogy Saásdon három kereszt örök időkre jó karban föntartassék, az alapitványi pénztárba 15 pftot tett le; hogy pedig az oroszlói fiók-szentegyház megépittessék, 100 pft segedelmet nyujtott. Innen a nmlt. föpásztor átmenvén Nádasdra, ott az emlitett hó 20kán az ünnepélyes isteni-szolgálatot maga tartotta, s az alatt 1500 hiveknek a bérmálás szentségét kiszolgálta. — Gondos atyai szivének egyik főohajtása már régtöl abban pontosulván, hogy a tolnai nagy kiterjedésü pusztákban, egy plebániának fölállitása által a hivek lelki üdvössége biztositassék, sz.-iván hava 21kén a hidjai pusztára rándult ki, tek. Bezerédj István táblabiró és birtokos urral, a szedres telepitvényen fölemelendö plebániára nézve, végső tanácskozást tartandó; hol, miután a tisztelt táblabiró ur a népnevelés elömozditása tekintetéből, s jobbágyai iránti atyai szeretetből a templomnak tért kijelölni, egy házat, plebánosi lakásra alkalmaztatandót átengedni, a leendö plebánosnak pedig évenkint 120 pftot, ugy szinte gabonában és borban nem megvetendö mennyiséget biztositani, s 4 hold földet átengedve, a templom épitéséhez 500 pfrttal járulni sziveskedett: a nagy mélt. pöspök ur, e szent czélnak minél előbbi kivitelére 1000 pforintnyi alapitványt, mellynek kamatja a plebániai jövedelemnek emelésére szolgáljon, továbbá 4000 pftot a plebániatemplom, 160 pftot pedig a tanoda épitésére ajánlani kegyeskedett. — Györköny helységen keresztül utazván a nmélt. föpásztor, az e nagy, leginkább helv. vallást követök lakta helységben létező kisded kath. nyájat lelki-vigasztalás nélkül nem hagyta; mert az ottani kis kápolnában szent misét szolgált, és 99 hiveket a bérmálás szentségében részesitett. — Sz.-iván hava 23-dikán Földvár mezővárosában, az ugynevezett uj iskolában, melly létét leginkább neki köszöni, s általa, ki a tanitó fizetését alapitványánál fogva nagylelküen biztositotta, most is pártoltatik, ünnepélyes iskolai látogatást tartván ö nmlga, itteni buzgóságának jeleit, s egy uj templom épitésére ajánl

lott 800 p.frtnyi áldozatát, e lap már mult alkalommal emlité. — Csak azt hozom még föl végül, hogy fáradhatlan nmélt. püspökünk ez idén Pécset, Abaligetben, Mosgón, Sz.-Lászlón, Ibafán, Saásdon, Nádasdon, Györkönyön, Földváron, Értényben, Szakcson, Simontornyán, Lakocsán 13,138 hiveknek szolgálta ki a bérmálás szentségét. — Terjessze az egek ura szeretve tisztelt főpásztorunk drága életét, dús áldásai közt, a legkésőbb korra! Ki, mint az egy üdvözitő hitnek rendithetlen oszlopa, apostoli munkásságát, buzgalmát, az Isten országának terjesztésére forditja: ki emberbaráti jótékony szivességénél fogva mindenkor kész az áldozatokra, s a földi javakat csak akkor hiszi élvezhetni, midőn azokat jótékony czélokra forditja! (R. és N).

KÜLFÖLD.

N.Britannia. London, jul. 31. A választások eddig **tud**va levő eredménye a szabadelvü pártra nézve egészen kedvező; a megválasztott tagok száma mintegy 269re megy; ezek közöl a szabadelvü párthoz tartoznak 157en; mintegy 60an közölök Peel politikájának párthivei, a többiek védpártiak. Nagyon is föltünő, hogy a kormány e három tagja: Macaulay Edinburghban, Hawes Lambethben és Fox tábornok Tower Hamletsben, megbukott; mint a „Globe“ állitja, a non-conformisták szükkeblü pártszellemének erélyes tevékenysége által buktattattak meg.

Miután a scheriff tegnap ama négy jelölt nevét fölolvasá, kik a citybeni választásoknál győztek *) Russell lord emelt első szót, köszönetet szavazva választóinak. Kinyilatkoztatá, hogy ő, mint pártjának vezére az alsóházban s mint minister, mindenkor az ország érdekeit képviselé s e mellett azon gondolattól, hogy a népnek vagy saját választóinak e vagy ama szavazat által visszatetszeni fog, soha vissza nem ijedett. Egyébiránt bátran kimondja, hogy minden nagyobb kérdéseknél, mind ő, mind választói, kötelességüket betölték. Meglehet, hogy választói várakozásainak nem mindenben felelt meg; azonban a mostani választás bizonyitja, hogy azok az ő sajátságos helyzetét helyesen fogák föl, s legalább megvannak győződve, hogy öt minden tetteinél, kizárva minden más tekinteteket, egyedül kötelességének érzete vezérlé. Szónok továbbá Masterman megválasztását a szabad kereskedelem elveire nézve, nagy győzelemnek mondá. Szerinte most valamennyi jeles statusférfiak azon nézetet táplálják, hogy az országnak gazdagságban s jólétbeni előhaladása a szabad kereskedés terjedelmével a legszorosabb kapcsolatban van; s ő nem hiheti, hogy erre vonatkozólag visszahatás következhessék, sőt azon bizodalmat táplálja, hogy a most megválasztandó alsóház, az 1846ki ülésekben elfogadott törvényeket megerősitendi, s a gabnavámokat s a czukorra eső elkülönzési vámokat elmellőzendi, s illykép a britt nép mindazon előnyöket megnyerendi, mellyek a többi nemzetekkeli szabad verseny által elérhetők. Hat év óta a szabadkereskedés ügye óriási sikert vivott ki magának, s az e pályáni visszalépéstől bizonyára mit sem tarthatni. Szónok kijelenté tovább, hogy a city jelen választása egyszersmind a vallási szabadság alapelveinek diadala. „Az valójában igaz — mondá — hogy a nemzetnek a vallási szabadság elveibeni előhaladása sokáig nem vala illy gyors, mint a szabad kereskedés elveibeni elömenete; ha azonban negyven s egynehány évre visszapillantunk s fontolóra vesszük, hogy a vallási türelmetlenség akkorában teljes erejében fönállott s mindenki ellen följajdult, ki a vallási dolgokban velünk egyértelemben nem volt, ugy örvendenünk kell, hogy, miután a protestans dissentereket s a katholikusokat terhelő képtelenségek már előbb elmellőztettek, most önöknek Rotschild báróra esett választásuk által, a vallási türelmetlenség utósó nyomai eltörlésének napja is végre megérkezett. (Zajos tetszés.) Önök megmutaták, miszerint ezután ezen ország szabad népének előjoga, t. i. azon előjog: a koronának szolgálhatni s a népet a parliamentben képviselhetni, a királynő minden alattvalói által, bármilly vallási felekezethez tartozzék is, szabadon élveztethetik s gyakoroltathatik. Legkevesbbé sem kétségeskedhetem, hogy ezen határzat a londoni city választóinak részéről a törvényhozóság tanácskozásai alkalmával tulnyomó súlyt gyakoroland, s az uj parliament azon dicsőségben részesülend, hogy a polgári, kereskedelmi s vallási szabadság nagyszerü épületének befejezését létrehozá s azt a világ előtt hirdetheti. (Sokáig tartó tetszési zaj.)“ — Végre a ministerelnök kinyilatkoztatá, miszerint ő, a nélkül, hogy eljárásaért a jövő parliamentben magát előre lekötné, továbbra is ama nagy elveket, mellyeknek 25 év óta képviselőjük volt, az ország javára védeni fogja, s kötelességét mint minister teljes ereje szerint mindaddig teljesitendi, mig azt hiszi, hogy tanácsa, mellyet a királynőnek adand, a nép hasznára leend; mihelyest azonban azt fogja látni, hogy az ország jólétét illetőleg a királynő tanácsában többé nem maradhat, akkor ministeri hivataláról, szivesen s örömest lemondand. Russell lord után Pattison szólott s ezután Rothschild báró, ki föllépésekor több perczig szünni nem akaró tetszési zajjal üdvözöltetett. Lényegesen ezeket mondá: „Őszinte hálámat nyilvánitom választóimnak azon megtisztelésért, hogy engemet képviselőik egyikének választottak. Nem találhatok szavakat annak kifejezésére, mennyire érzem pártolásuk becsét s azon szolgálatot, mellyet önök a polgári s vallási szabadság nagy ügyének tevének; azon győzelem, mellyet önök személyemben kivivtak, messze el fog terjedni s a világ minden részeiben viszhangra találand. Megválasztásom annál jótékonyabb, mivel nem csak polgártársaim minden osztályától, hanem minden vallási felekezetbeliektől pártolást nyertem. Katholikusok, anglicanok s dissenterek mindnyájan ügyemet saját magukévá tevék, s önöknek mindnyájuknak, minden valláskülönbség nélkül, kell köszönnöm magas állásomat, mellyet most elfoglalok. Többet nem akarok s nem szükség jelenleg többet szólanom, önök jól tudják, hogy én a szabadság, a kereskedelmi, polgári s vallási szabadság embere vagyok. Egyedüli buzgó törekvésem leend, ezen nézeteimnek gyakorlati s tökéletes kifejlést szerezni, s erősen bizom magamban, hogy magamviselete önök jóváhagyását megnyerendi.“ — Masterman a zajos lárma miatt, mellyel fogadtatott, alig szólhatott s hallgattathatott ki. Ő erősen állitá, miszerint az ország s a londoni city érdekeit teljes erejéből előmozditandja. Utána szólottak a megbukott jelöltek, de a lárma olly roppant volt, hogy Larpent beszédén kivül egyiket sem lehete megérteni.

*) Lapunk előbbi számában közlött választási eredmény nem vala egészen tökéletes; Larpent a szabadelvüek negyedik jelöltje nem választatott meg; Masterman a conservativ jelöltek egyikének nálánál három szavazattal többje volt, t. i. 6722, Larpent-nek pedig csak 6719.

Az idei parliamenti ülések végével Broughham lord egy hosszabb beszédben a ministerium politikáját kevessé éles kritika alá veté. Abban megemlité az ir katholikusok elleni eljárást s különösen arra tön mindenkit figyelmetessé, hogy már Canning, jelesül Westminster lordnak ezen tárgyat illető emlékirata következtében, annak szükségességéről meg vala győződve, hogy a római székkeli barátságos viszony helyreállittassék, mi ellen bizonyos emberek még mindig megfoghatlan előitéletet táplálnak. Nekünk 7,000,000 kath. alattvalónk van, — mondá Brougham lord — és semmi viszonyban se legyünk azon fejedelemmel, kit ők egyházi ügyeikben legfőbb püspöküknek ismernek; s pedig soha senkinek sem jutott eszébe, a ministereknek ellenszegülni, ha a pápa világi hatalmának isméti helyreállitása végett alkudoztak volna, vagy az ellen kikelni, midőn egykor seregeink annak testőrségét képzék. Nem igy cselekszik a porosz udvar, melly szinte még kevesebb katholikussal bir mint mi; ő folyvást fölhatalmazott porosz ministert tart Rómában, ő maga találá ott e minőségben Niebuhr tudós barátját, mialatt Bunsen mint követségi titkár ugyanakkor ott mulatott.

Franczia ország. Páris, aug. 1. A király tegnapelőtt ismét visszatért Párisba s az az nap tartott ministertanácsban elnökölt. Nemours herczeg szinte megérkezett Bareges pyrenaei fürdőből s néhány nap mulva a compiègnei táborba fog utazni.

Az uj ministeri hirlap „l. Opinion“ legközelebbi aug. 15én fog megjelenni. Egy más conservativ hirlap megjelenése, melly szinte a conservativ párt bizonyos bizottmányának fölügyelése alatt fog kijönni, sept. 15kére hirdettetik.

Dubouchage vicomte panaszára a pairekkamrájában a belügyminister kinyilatkoztatá, hogy egyetlen egy spanyol carlista tiszt sem fogatott el Franczia országban; csupán néhányat közölök, mivel Montemolin gróf megszökése után a spanyol határszélek felé tartának, a polgárháborut megkezdendők, mélyebben Franczia ország belsejébe hozattak s fölöttök ott gondosan őrködtek. Az idegen szökevényeket illető törvényjavaslat, melly ezen taglalgatást előidézé, azonnal elfogadtatott.

Olaszország. A jul. 27röl kelt „Diario di Roma“ azon jelentést foglalja magában, miszerint ő szentsége a statustitoknokság első osztályában levő D. Filippo Frassinelli fogalmazási segédet ismételt kérelmére elbocsátani s kamrásai számába fölvenni kegyeskedett. A „Diario“ szinte azon napról kelt számában jelentetik, miszerint mult vasárnap (jul. 25.) s következő napokban a bibornok statustitoknok ő eminenciája délutáni órákban e főváros polgári őrseregének különféle őrállomásait meglátogatá s mindenütt köszönetét nyilvánitá az együttműködésért, mit ők a kormány irányában olly sok erélyel a közjólét védelmére tanusitottak, s inté őket, hogy ezen dicséretre méltó magukviseletében csak haladjanak s tettel is mutassák meg, hogy mi önmagunknak elegendők lehetünk.

Igazitás. Lapunk előbbi számában 503dik lap második hasáb 27dik sorban fölülről számitva: „botra valója“ helyett olv. „borra valóra..“ Nemkülönben lapunk 535dik számában foglalt, s az angol kisasszonyoknáli próbatét végbemenetét tudató czikk irója nem mint hibásan áll: S... K. Miklós, hanem Török Miklós.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar pezsgőbor végeladása.

A dicséretesen ismert Dell'Adamy-féle legjobb készitésü (tiszta izére nézve a franczia pezsgőhöz csaknem hasonló) magyar pezsgőborból még nagy mennyiség létezik, s nagyban igen jutányos árért — ugyszinte üres pezsgőpalaczkokból is nagy mennyiség — kapható. Bővebb értesitést nyerhetni **Weisz B. és társ.** irodájában Pesten, nagyhidutcza, Weisz-ház, 678 szám, első emelet. (1—3)

A József-emlék-egyesület választmánya több hónapon át kénytelen vala fölfüggeszteni munkálkodásait, mert az általános inség annyira elfoglalá minden honpolgár figyelmét s részvételét, hogy ezt az országos bajnak megszüntéig saját czéljának elősegitéseül igénybe venni ellenkezett volna a kegyelettel, mellyből az egyesület keletkezett; s mert határozatilag ki vala mondva, hogy mindaddig, mig az egyesület legfelsőbb helyre terjesztett szabályai kir. megerősitést nem nyerendnek, a t. cz. aláirók által kötelezett összletekből csak az önkint befizetendők fogadtatnak el. Miután tehát az alapszabályok legfensőbb kegy. kir. jóváhagyatása a helyhatósághoz megérkezett: s miután az inség és nyomor vészborui hazánk egéről elvonulának: kettős örömmel s azon reménnyel lépünk föl ismét nagyasztos ügyünkben, hogy azon tisztelet, melly dicsőült nagy nádorunk irá.t nemcsak Budapest keblében, hanem egész hazaszerte olly gyakran s fényesen nyilvánult, most már akadály nélkül tettel is tanusitatandik, főkép miután biztos kutfőből tudjuk, hogy a czélul kitüzött é. czemlék Europa első rangu müvésze által készülten sem haladandja meg egy magány egyesület erejét, s az ország hálás kegyelete tanujelének tárgya többé nem szobor, hanem ennél nagyszerübb országos mü lehet, mellynek létesitéséhez az egyesület minden tagja ép olly készséggel fog külön hozzá járulhatni, milly lelkesedéssel veszen részt mindenben, mi a hazának fölvirágzását elősegiti, vagy jövendőjének hasznos gyümölcsöket hozand.

Mitsem kétkedve ezeknél fogva a segédeszközökön is, mellyek a boldogult nagy nádor valódi tisztelőinek őszinte részvététől biztonn várható, midőn az egyesület t. cz. ivtartóit, tagjait s minden rendü pártolóit tiszteletteljesen üdvözöljük, a czél közelitéseül szükséges levén a teendők leglényegesebbjeit minél előbb elintézni, a választmány határozatából folyó hó 23-kán délután 5 órakor itt Pesten a redoute teremben tartandó egyesületi közgyülésre minden szavazatos tagnak szives megjelenését, a t. cz. ivtartókat pedig arra kérjük, miszerint az egyesület elejének tudhatásául, eddigi erélyes közremunkálkodásaik eredményét bérmentes alkalommal alulirt egyesületi elnökhöz beküldeni sziveskedjenek, s egy uttal jelentjük, hogy az illető t. cz. aláirók kötelezett ajánlataikat a váczi utczabeli „fehér oroszlán“ czimü posztókereskedésben egyesületi pénztárnok Nádosy István ur aláirásával ellátott nyugtatvány mellett bármikor befizethetik. Kelt Pesten 1847dik évi augustus 7kén..

A választmány határozatából
Rottenbiller Leopold m. k. egyesületi elnök. **Kacskovics Lajos m. k.** titoknok.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 10dikén: A bácsi. Német vigjáték 3 fiban. Forditotta Remellay.

Augustus 11dikén: Rohan Mária. Szomoru opera 3 fiban. Schodelné jutalomjátékaul először.

Dunavizállás, Aug. 11kén: 9′ 9″ 0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Tratner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

538. szám 1847. Péntek aug. 13.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Névváltoztatás, Halálozás. — Törvényhatósági tudósitások. Abaujból. (közgyülés.) Zemplényből (tisztujitás.) Nagybányáról (tisztujitás). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Balassa-Gyarmatról. Kőszegről s Ungvárról). — Báthory Zsigmond fejedelemnek oklevelei.

Külföld. NBritannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és résvények árkelete. Dunavízállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Kohn Miksának vezetéknevét „Konody"-ra változtathatni kegyelmesen megengedni méltoztatott.

Popini János, szilágysomlyói k. sóhivatali ellenőr f. évi julius 15kén meghalálozott.

Lukács Móricz, helytartósági tiszteletbeli fogalmazó, a „belföldi gyarmatositás ügyében" gróf Pálffy Móricz által kitüzött pályakérdés öszvegének gyarapitására 1 db aranyat ajánlani sziveskedett.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Abaujból. *) Kassa, julius 31kén. Folyó hó 19én főispáni helyettes ur ő mltga elnöklete alatt kezdődött évnegyedes közgyülésünk ezen hó 24kén befejeztetett. Elnök ő mltga a bekövetkezett aratási idő daczára is szép számmal megjelent rendeket nyájasan üdvözölvén, mindenek előtt tudatta, hogy cs. kir. főherczeg István kir. helytartó ő fensége közelgő september hónapban az országban körutazást teend, s miután megyénket is magas jelenlétével szerencséltetni méltóztatandik, ezek folytán a feledhetlen nagy nádor méltó jeles fiának, kitől hazánk jogosan, sőt biztosan csak nagyot és dicsőt vár, mind boldog emlékü atyja halhatatlan érdemei, mind a nagy vendég ritka jeles nagy tulajdonainál fogva s a kivivott köztisztelet várva várt tettleges bebizonyitásaul méltó s diszes fogadtatása tekintetéből teendő előintézkedésekre a rendeket lelkesen fölhivá; a rendek szivükből vett s sajátukká tett ezen elnöki fölhivásnak szives örömest engedve, e részben készitendő tervre azonnal választmányt neveztek; mint eddig értesülve vagyunk, főherczeg István ő fensége megyénket s Kassa városát september 4kén kegyeskedendik látogatásával szerencséltetni. — Ezután az időközben tartott három kisebb gyülés jegyzőkönyvei hitelesitettek, és e részben közszeretetü első alispánunknak az általa tanusitott buzgóságaért, és a jegyzőikarnak bebizonyitott pontosságaért a rendek által méltányló elismerés szavaztatott. — Olvastattak fenséges Mária Dorottya s István kir. helytartó ő herczegségektől érkezett kegyelmes válaszaik, melly leveleknek több magasztos kitételei szivbeli szünni nem akaró éljenzésekkel fogadtattak. — Királyi biztos báró Vay Miklós ő nméltósága a megyével tudatta, hogy ő cs. kir. felsége az adózóink részére tett kölcsönt 12000 pftig kiegésziteni kegyelmesen megrendelni méltóztatott, ezen atyai legkegyelmesebb gondoskodásaért ő felségének egy alázatos fölirásban hódoló tisztelettel hálaköszönet mondatni, egyszersmind királyi biztos ő nmltóságának is e részben tanusitott hathatós közbenjárásaért köszönő levél iratni rendeltetett. — Szomszéd ns Zemplénymegyének barátságos meghivó levele következtében az augustus 3kán tartandó tisztujitásra táblabiró Szentimrey András elnöklete alatt fényes küldöttség neveztetett. — Hevesmegyének a parádi botrányos ügyet tartalmazó körlevele nem pártoltatott. — A közgyülés első napján kiküldött választmány által beadott hivatalos jelentés nyomán főherczeg István kir. helytartó ő fensége a kijelölt helyekeni ünnepélyes fogadtatására és hódoló tiszteletünk tanusitására nagy számu küldöttségek neveztettek; az első küldöttség ő fenségét Szikszó m.városban fogadandja, elnök: Kelcz István 2-od alispán; — szónokok: sághi prépost Füzesséry Pál és Kunsch Gábor első aljegyző; — a másik Kassán, elnök: Vitéz János főispáni helyettes ő mltga; — szónok: Szentimrey György főjegyző; — a megyei fényes lovas banderium ő fenségét Bárcza helységénél fogja várni; ezen banderiumnak közakarattal elválasztott vezére gróf Károlyi Edvárd tiszt. főjegyző, egyébiránt mindezekről részletesebben majd annak idejében. — A csereháti járásban üresség ben volt egyik rendes esküdti hivatalra öt folyamodó közől tbli esküdt Marzsó Pál helyettesitetett. — Idei termésünk átalában mindenütt a középszerünél jobb. — Jövő polgári t.székünk sept. 6kán, évnegyedes közgyülésünk pedig oct. 4én veendi kezdetét. — A felső magyarországi vasut létrehozása iránt Kassán a város tanácsi teremében augustus 26kán reggeli 9 órakor gróf Andrássy György sárosi főispán ő mltga elnöklete alatt értekezések tartatni fognak. — Egressy Gábor és Szentpétery Zsigmond a nemzeti szinház derék rendező tagjai, a szó teljes értelmében valódi művészek, itt lételök alkalmával az általok nyujtott ritka szini élvezetekért az abauj-kassai magyar szinészet pártolói által diszes emlékekkel tiszteltettek meg. — A városi szinház ismét titokban, mint mindig, a városi főbirő szives kivánságához képest jövő télre Hröning német igazgatónak adatott ki. Nyilvánosság uraim, nyilvánosság, s vége volna akkor a korcs hatalomnak, melly egyébiránt jelenleg is már semmi tekintéllyel nem bir. Rendes levelező.

Zemplényből. Augustus 7kén. E becses lap a conservativ érdek egyik képviselő közlönye levén, minden lelkes conservativnek valamint más törvényhatóságok kebelében, ugy a megyékben is oda kell munkálni, hogy a conservativ érdek mindinkább gyarapodást nyerjen; — nagyon természetes tehát, hogy a nyilvánosság terén is mindig azon szempontból kell kiindulni: valjon azok, mik a megyék körében történnek, üdvösök avagy káros hatásuak-e a conservativ érdekre nézve, vagy nem? .. Zemplénymegyében az értelmiség a conservativ ügyet karolta föl, — e szellem lengé át az 184¾ki országgyülésre követeinek adott minden utasitásait, és azóta a hazának jövendő szükséges átalakulását elősegélő bár miféle országos tárgyakban hozott határozatait is. Csak legközelebb tétettek némi kisérletek a Zemplényben létező conservativ értelmi erőt, az annak ellenében fölizgatott nyers erő által, ha lehetséges lenne, háttérbe szoritani; — és midőn folyó hó 3kára a tisztválasztásra egybegyülekeztünk, kényszerítve valánk elismerni, hogy a conservativ ügy ellenében igen nagy tömeges erő indul kifejlésnek, — mit ugyan sikerült volna némileg paralysalni, ha 1ször: a conservativek erejének központositása az akarat-egységben jó eleve eszközlésbe vétetett volna; mert fájdalom! valamint az ország még több részeiben, ugy Zemplénymegyében is a conservativek még nincsenek tökéletesen tisztában a fölött, hogy t. i.: „a conservativek akarat-egységét mindenek előtt központositásra kell birni, hogy compact erőre emelkedhessék"; a conservativ ügy érdekének kivivását czélzó ezen alapállitásunk igazságát, már a nagy franczia publicista Montesquieu „De l' Esprit des loix" czimü jeles munkájában okadatolva fejtegetvén, mintegy resultatum gyanánt a többek közt ezeket mondja: „Les forces particulières ne peuvent se rèunir, — sans que toutes les volontés se rêunissent". — De mi ezen szavak igazságát s jelen átalakulási körülményeinkre nézve elkerülhetetlen szükségességét, kellőleg méltánylani elmulasztottuk, mihezképest, hogy e jelen tisztválasztás alkalmával a conservativ ügy sokat vesztett e részben, a „mea culpa"-t mindnyájan egyiránt elmondhatjuk!. Vesztett a conservativ érdek Zemplényben továbbá leginkább az által 2or:mivel a főispáni helyettes az anyagi erő ellenében a conservativ érdek fölött capitulatiobabocsátkozott, s bár e részben különösen gr. B..... J.... és Z.... A. és mások által is erélyesen figyelmeztetett, — megadásra volt kénytelen magát elhatározni. Illy politikai conjuncturák között kezdetett meg a zemplényi tisztujitás. — Az ellenzék vezére, a szelidlelkü és szerénységéről közönségesen ismert L. G. körülményei miatt az első alispáni hivatal el nem vállalhatását a megyének több mint 3000nyi före menő nemessége előtt ünnepélyesen nyilvánitván, az ennek következtében tett főispánhelyettesi kijelölés után igazságszeretetéről s a közigazgatásbani jártasságáról közönséges méltánylattal elismert eddigi szeretve tisztelt első alispánunk — ki egyszersmind a conservativ ügynek Zemplényben a legerősebb oszlopa, Kazinczy András — fölkiáltással ujolag első alispánná elválasztatott; — másod alispánná az őszinte magyar egyenes-szivüsége s jeles hivatalnoki tehetségei miatt közkedvességü eddig volt másod alispán Szögyényi Imre ujolag közlelkesedéssel ismételve megválasztatott; — továbbá a hivatalában fontos és szorgalmatos, a conservativ ügynek pedig lelkes előmozditója, eddig is volt főjegyző Lehoczky László, hivatalában ismételve kineveztetvén, megerősittetett; — elválasztattak továbbá hadifőbeszedővé Szabó Gábor; házifőbeszedő lett Somogyi János; — számvevő Rozgonyi József, főügyésszé Budai András ujolag megválasztatott; — főszolgabirák lettek a homonnai járásban: Füzessséry Dániel; a n.mihályi járásban: ifj. Szirmay József; a bodrogközi-ben: Kazinczy Gábor; a varannóiban: Kolosy János; a terebesiben: Dobos János; a hegyaljaiban: Füleky György — mindnyájan fölkiáltással. Középponti szolgabirává pedig Papp Ferencz szinte fölkiáltás által ujolag megválasztatott. — Alszolgabirákká lettek: a gesztelyi kerületben: Szepessy Péter; a szerencsiben: Zábráczky László; a patakiban: Zalay Imre; a deregnyeiben: Stépán Mihály; a zemplényiben: Kossuth Pál; a gálszécsiben: Molnár József; a bodrogközi két kerületben: Balásházy József és Vass Gyula; a laborcziban: Szirmay László; a sztakcsinyiban: báró Luzsénszky József; a dobraiban: Trsztyánszky Illés; a zsalobiniban: Reviczky Imre; a sztropkóiban: 887 szavazattal: Soltész Károly; az alsó-laborczi kerületben pedig szavazattöbbséggel: Horváth Tamás választatott el. Első alügyésszé elválasztatott közfölkiáltással: Gönczy Gedeon, 2-dikká pedig 1219 szavazattöbbséggel: Matolay Victor. Aljegyzőkké kineveztettek: 1. Somogyi István, 2. Dókus József, 3. Gógh Antal; t.beli: ifj. Nyomárkay József és Kossuth Mihály. — Levéltárnokká ujolag kineveztetett Kassay Sámuel és segéde Sztanko László. — Esküdtek lettek: ifj. Nagy Imre, Horváth Pál, ifj. Kossuth Sándor, ifj. Szabó Gábor, Kigyósy Albert, Hidegkövy Antal, Horváth Mihály, Chernel Dániel, Füzy Károly, Fodor István, Albert Pál, Nedeczky Sándor, Kazinczy Bálint, Vadászy Dániel és Stépán József. Várkapitánnyá ujolag kineveztetett Marschalko József. — Főorvosok az eddigiek u. m. Breznay István és Fortmayer Ferdinand ismételve kineveztettek. — Mérnökök: Fundanics György és Steiner Lajos; t.beli Fortmayer János. — Albeszedőkké elválasztattak: Diószegi József, Szilvásy József, Stépán Vincze, Körtvélyesy István, Oroszy László és Horváth Bertalan. Első alispáni bejegyző, egyszersmind t.beli szolgabiróvá kineveztetett: Csiszár Gábor; jegyzői kiadóvá pedig Végh Antal. — Pertári elnök: zalai Szakács Péter; segéde: Csiky István.

Két nap alatt a tisztválasztásnak vége levén, aug. 5én tartott közgyülésben, miután előbb a tisztválasztási jegyzőkönyv meghitelesittetett volna, főis-

*) Abaujmegye jelen közgyüléséről közlöttünk már egy tudósitást, miután azonban t. rendes levelezőnk jelen tudósitásában olly tárgyak is emlitetnek, mellyekről nem rendes tudósitónk egyátalában hallgatott, ez okból czélszerünek láttuk ezt is egész terjedelmében közzétenni.
Szerk.

páni helyettes ur megyénk táblabirái koszorujába a tisztválasztásunk alkalmával a conservativ ügyet lelkes pártfogásával s személyes közremunkálásával is dicséretesen előmozditó gróf Zichy Henrik ő méltóságát Mosonymegye főispánát, és gróf Sztáray Victort, megyénk jeles fiát, jelenleg az udv. fökormányszék egyik tagját is a többiekkel együtt hosszas éljenzések között kinevezni méltoztatott. Ezután a tisztviselők és táblabirák a hitet letevén, — fölolvastattak ő kir. fenségének az özvegy nádornénak és királyi helytartónk István föhczg ő fenségének a megye részvéttanusitó alázatos fölirásaira kelt kegyes válaszleveleik, s rokonszenvü érzelmekre találtak, különösen — dicsőült nagy nádorunk nagy fiának — kit Zemplénymegye rendei az 1796. 1sö t. cz. értelmében atyja utódaul a nádori méltóságra emeltetni forróan ohajtanak — hazafi szellemü lelkes végszavaira, kitörö éljen viszhangzott a megye teremében. — Az árvák ügyének czélirányosabb elrendezését és jobb kezelését a nmltgu kir.helytartótanácsnak e részben érkezett kegyes intézvénye következtében föispánunk ismét szóba hozván — a megye másodalispána erre vonatkozólag azon fölvilágositást nyujtotta, hogy ezen tárgy küldöttségi munkálat alatt levén — a legközelebb tartandó közgyülésbe véleményes jelentését kellö határozat végett mulhatatlan be fogná mutatni; — valóban örvendeni fogunk, és kivánesiak vagyunk látni az eredményt — mit reményleni föl vagyunk jogositva annál is inkább, mivel azon küldöttségnek élén lelkes másod alispánunk áll. — Végre előadván föispáni helyettes ur: hogy félhivatalos uton értésére esett, mikép fenséges királyi helytartónk István ő cs. kir. föherczegsége az országban egy körutazást kivánván tenni, ez alkalommal megyénk is fog azon szerencsében részesülni, miszerint a fenséges vendéget kebelébe fogadhatni szerencséje lehet; — melly elnöki előterjesztésnek következtében azonnal elhatároztatott, hogy ő kir. fensége egy fényes küldöttség által a megye szélén — a Dargonál — ünnepélyesen fogadtatván, a megye részéről üdvözöltessék, — egy másik küldöttség pedig Sáros-Patakon várván be ő fenségét, szintén hódoló tiszteletét mutassa be a megye rendei részéről a fenséges vendégnek! — Mint halljuk, banderium is fog alakulni ő fenségének ünnepélyesebb fogadását diszesitendö. — Évnegyedes közgyülésünk jövő sept. 13ára tétetett által.

Nagybánya. Városunk tisztujitása mult hó 29-kén tartatott meg mlgos Bene József csongrádmegyei föispáni helyettes ur biztossága alatt. Eredménye következö: főbiró: Csausz István; kapitány: Torday István; tanácsosok: Kerekes Sámuel, Stand Pál, Légenyi Zsigmond, Fésüs Menyhért és Pásztor Ferencz; főjegyző: Nyirö József; aljegyző: Harácsek Ignácz; levéltárnok: ifj. Füley József, egyszersmind gazd. jegyző; főügyész: Matolcsy Károly; alügyész: Lászlófi István, számvevő: Schmidt Mihály; pénztárnok: ifj. Kovács József; ellenör: Fényhalmi Vincze; árvák atyja: Szikszay János; népszónok: Vinterhalter Jakab. Választópolgárokká elválasztattak: Seffer János, Csüdör Ferencz, Sarudi Mihály, Turman Antal, Hammerschmidt Ferdinand, Vig Lajos, Kralicsek János, Kemény Pál, id. Lichtnéger Vincze, Marianyik Ferencz, Pap György, gróf Teleky Sándor, Pruberger József, Hericz Alajos, Kokas József, Móra Mihály, Takács József. A tisztujitásnak délutáni 2 órakor lön vége. S mi az igy szerkezet tisztikartól csak jót és üdvöst reménylünk.

Vegyes ujdonságok.

***(Julius 30án) jövő 184⅞iki iskolai évre a magyar kir. tud. egyetem nagyságos rektorává t. cz. Szabó alamizsnás János, esztergom-érsekmegyei áldozó pap, a héber, arab, káldai, szirai nyelvek, és a bibliai régiségek tanitója közakarattal választatott meg. Julius 24én és 25én dekánokká a hittani karban t. Szilassy János megerösittetett; jogtudományiban t. Tipula Péter és orvosiban t. Schmidt János választattak; a bölcsészetiben pedig t. Jedlik Ányos megerösittetett. Éljenek!

(Puszta-Rajtolczon Dobokamegyében) Komáromy Györgyné szül. gróf Csáky Rozalia ő ngának Szime Tódor nevü urbérese törökbúzakapálás közben egy csuporban, egy font és tizenötödtél latot nyomó apró ezüst pénzre talált. A pénzek nagy részint István (hihetöen Vik), Zsigmond és Albert királyaink idejéből valók, s igy meglehetös régi idök óta várhaták puszta-rajtolczi sirjokban a föltámadás nagy napját. E talált kincsből 15 lat és 2 nehezék az A. C. III. r. 54 tcz. szerint „a fiscus tárházáé.“

(Gróf Hadik Gusztáv), az erdélyi jégkármentö társulat távolabbi választmányának tagja, e jeles intézet iránti hajlandósága jeléül, idei biztositott termékeiben szenvedett 2500 v. forintnyi kárának megtéritését, hazafiui buzgalomtól átlengett szép levele rendén, az intézet pénzalapjának gyarapitására kegyesen elengedé.

(Kolozsvárt) aug. 7kén vándor sáskák mutaták magokat, Torda felöl szállingózva. Az utczagyermekek és verebek tüzesen üldözik a váratlan vendégeket.

(A „Mechanic's Maggazine) egy hoszu levelet közöl John de la Haye-től azon terve fölött, mellynél fogva Angliát s Franciaországot vaspálya által összeköttni szándékozik. Sir John ehez a Calais és Dover közti tengerhelyet választá; itt, hol a tenger 200 lábnál nem mélyebb s feneke tökéletes sik tért képez, (egy hires geolog erről biztositja sir John-t) egy tölgy dongákkal s több rétegü kölapokkal övedzett vas henger fog a tenger egyik partjától a másikig alkottatni; és ezen hengeren keresztül szándékozik sir John a tenger fenekén Doverből Calaifbe menni. A költséget pontosan összeszamitva csak harmadfél millio font sterlingre teszi.

(A hevesmegyei lófuttatás) Törökszentmiklóson ment végbe, mellyben igen sokan vevén részt, a mulatság fényes vala. Az első pályadijt Csernovics Péter lova nyerte el, a hölgyek dijat pedig, melly 50 aranyat érö ezüst karos-gyertyatartó volt, Retski Andor.

(Parádon) a fürdöi élet fölötte élénk, vendég nagyon sok; szobák alig kaphatók; mindazonáltal eddigelé még semmi országos hirü botrány sem követtetett el.

VIDÉKI HIREK.

B.Gyarmath. Folyó hó 4kén örültünk a herczeg-primás Kopácsy József nevét viselö lány-növeldei intézet növendékeinek, és áldottuk a kis lánykákban ő herczegsége tetemes adakozását, mellyel intézetünket atyailag nemcsak fölkarolá, de azt örökité is. Elhallgatom, hogy ő herczegsége a hon biztosb jövöjét mennyire erösitette akkor, midön lánynöveldénk fölállitásával az anyák — és igy az édes közanya lányait — kiknek czélirányos növeltetésök — mintha ök a hon biztos boldogsága elömozditására nem is szükségeltetnének — végkép elhanyagoltatván, czélirányos és mellözhetlen növeltetésüket eszközlötte; de belátta a nagy áldor-pap, mikép anyát szükség növelni előbb jót, kinek emlöjén azután honunk hasznos polgárai növekedhessenek.

A próbát kiegészitö feleleteket megelözöleg, az intézetet kormányzó t. választmány lelkes és fáradhatlanul buzgó elnöke t. H. K. ur tudatta az intézet növendékeivel, miképen ő herczegsége a növendékek által dicsö névünnepére intézett levelökben nyilvánitott hálás köszönetükkel összekötött szivbeli jó kivánatait igen szivesen vevé, és legnagyobb örömet akkor élvezend, ha az intézet növendékei saját kellö kiképzésökre legnagyobb szorgalmat fordítandnak. — Tanusíták is azt jelenleg az igen nagy számmal összegyült hallgatóság, kik között mint hivatalos birák diszlettek: fötisztelendö Laky János, esperes, választmányi tag és az iskolai bizottmány rendes elnöke; t. H. K. választmányi elnök, K. P., H. B., F. F., J. Sz, mint választmányi tagok előtt a gyönge növendékek azzal, hogy az intézetben magyar és német nyelven előadott 13 tanulmányi tárgyakból, mindenikből czédulákat húzva, értelmesen feleltek; valamint a kéziművekben is kellö haladásukat tanusitva, mind a hallgatóság, mind a szülök várakozásait kiegészitették, ugy szintén folyó hó 3ka délutánján tartott zenészeti próbánál is a közmegelégedést elnyerték. — Az intézet vezérhölgye K. A. ő nagysága által a magyar nyelvbeni legnagyobb haladás és elömenetelre kitüzött jutalmat P. Z. nyerte el. — Hálaköszönetet szavazok az intézetet kormányzó t. választmánynak szigoru örködéseért, — ezer hálát az intézet vezérhölgye ő nagyságának a nemzetiség irányában tanusitott buzgalmaért, ki a zsenge sarjadék keblében minden módon törekszik kiirthatlanul meggyökeresztetni azt; Isten segélje a lelkes pártfogók törekvését, és adja, hogy nagyszerü befolyásukkal örök virágzásban jóként hasson édes mindnyájunkra az intézet. A jövő iskolai év october 1sö napján veendi kezdetét. T. J.

A köszegi nönevelöintézet. — Tek. szerkesztö ur! Hizelkedem magamnak: miszerint becses lapja t. olvasói a rokonszenvnek sokkal szorosabb kapcsaival vannak városkánkhoz csatolva, sem hogy vágy ne élne bennök társas életünkről is hallani valamit... Szerény kivánatuknak azonban mindeddig legjobb szándokom mellett sem tehettem eleget... De az Istenért mit is irhattam volna? hisz csendes tavacska városunk! szikláktól környezve minden oldalról, — csendes tavacska, mellyet dühös rohamu orkánok, s az ég villámostorai nem háborítanak, — mellybe csak néha néha gördül egy kövecs — okozva lassu morajt, s alig észrevehető gyürüdzésekből álló gyenge hullámzást. — Ez volt nézete egy barátomnak Köszeg jelene és jövője fölött, — ez volt enyim is aug. 4-dikéig, melly napon azonban a tapasztalt sikerdús esemény nézetemnek egy uj irányt adott. —

Sokszor ébred a szív meg nem álmodott örömökre; — örömre virradtam én is ma, a szív legnemesebb örömére, melly a köszegi nönevelö intézet növendékei nyilvános próbatétein himzé körül lelkemet. — Mellözve az intézet egyéb legszebb reményekre jogositó körülményeit, a mai próbatétet szándokom nem annyira leirni, mint csak messziről megérinteni; mert illyen próbatétet, mellyben a szép remények annyira valósultak, mellyben a várakozás annyira kielégitetett, mellyben a lélek, a sziv annyit élvezett, — mindeddig csak képzelni tudtam magamnak, de hogy valóban lehet is illy eredménydús kisérlet, azt csak ma tapasztaltam. —

Az intézet tulajdonosnéja t. cz. Smalkovits Franciska asszonyság; tiszta jelleméről kezeskednek a növendékek erényei, — finom tapintatát, nevelésbeni avatottságát, s a korszerü tudományokbani jártasságát a legnagyobb mértékben tanusíták a növendékek által szerzett ismeretek; ki közelebbről akar e szép tulajdonokkal megismerkedni, látogassa meg egyszer az évenkint tartatni szokott ünnepélyes próbatétet, s tapasztalandja, hogy nagyitó üveg nélkül irtam e sorokat. —

A nyilvános kisérlet föt. Györi János prépost és városi plebános ur elnöklete alatt kezdödött meg; tárgyai voltak: hittan, helyes- és ékesirás, számvetés, földleirás, honi és természeti történet, mythologia, magyar, német, és franczia nyelvtan, a miben semmi kifogásom nincs ugyan, mert a német és franczia irodalom kimerithetlen forrása a tudomány-szomjas léleknek; — s ez igen szép a kis magyar hölgyektöl! de a magyar! a szegény magyar nyelv!! valamint másutt mindenütt, ugy itt is háttérbe szoritatott, — s mig a franczia és német a prima donnát játszották, — addig a szép magyar — a báj csengésü magyar nyelv csak mint vendég szerepelt; — továbbá: zene, rajzolás, mindennemü női kézimunkák, mellyek szinte egy kis sajátszerü mükiállitást képeztek; az egészet különbféle szavalatok zárták be, szavaltak a kis hölgyek szépen, egész lelkesedéssel az elragadtatásig, különösen remekeltek e nemben R. J. és B. R. k. asszonyok; a jelesebbek babérral koszoruztattak meg, kik között szemléltük a példás viseletü Cz. J. és a kis angyal-szelid O. P., a szende F. M. gr. kisasszonyokat... Szép jövendöt az intézetnek! sok illy intézetet a hazának!! —

U. I. Szinte 4én nyittatott meg a dunántuli ev. egyház kerületi gyülése. Ma fáklyás éjjeli zenével tisztelkedett az egyenruhás polgárság a föt. superintendens urnál. A gyülés folyton tart, mi a különben igen bádjadt városunk üterének mintegy uj életet ad. Bösze Gábor.

Ungvárról. Örömérzettöl duzzadt kebellel üdvözlé az ungvári kir. középtanodai ifjuság a várva várt juliusi napok elérkezését, hogy a mélyen tisztelt elöjáróiktól elméjök birtokává átadott tudománykulcscsal benyitott eszméknek ezredek óta gyült szentélyében szerzett eszmegyöngyeik s elmevirágaik megvizsgáltatván, tudományos alapismeik zsengéit a polgárosodás oltárán haladó korunk diszéül s nemesitéseül édes hazánknak benyujthassák. — Örömlelkesedés hangolá föl melleinket, midön az üdvözitötöl megáldott s üdvözitöhöz vezetett nem kis számu ifjait honunknak némi vallásos érzelmek szent tüzétöl — s renditlen hit szikrájának gerjelmitöl áthatott kedéllyel szólani hallók elsöbben is sz. hittan ágozatai s morál elveiről. — Örvend-

ve nézénk hazánk s nemzetünk szilárdabb jövendője elébe, midőn már a szellemcsemeték virányos kertjében is az erénynek és tudománynak szivben és elmében ihletni vágyott magvait a szellemi éledés tavaszaként zöldülni észrevevők; mert a haza csak akkor lehet igazán boldog, ha szorgalmas és erkölcsös fiakkal dicsekedhetik; nem is kedvel ő senkit, hanemha kik e kettőnek megfelelnek. Épülve ujulánk, midőn a zsenge kor szivében a ker. vallásosság s erényesség érzetének sarjait szépen fejledezni látók. Csupán azon forrón ohajtott kivánságunk teljesültét szeretjük reményleni, bár fényesb hallgatói körnek örvendhetnének jövőre a hazának e tudományos pályán működő csemetéi, hogy szemtanui lehessenek mind a szónoki előadásban szerzett ügyességöknek, mind a tanulmányokban tett elömenetelöknek. — Lelki vigaszára szolgál bizonyára az önéletét közterhek s ügyek viselésére szentelt helybeli fáradhatlan munkásságu, s szorgalomdús pontosságu tudós igazgatónak, ki nemesen fogván föl nagy hivatását, mint polgár, s mint főnök, lelkesen tölté be kedves kötelességü tisztjét; mert a mint az áldásterjesztő vezérlete alatti mesterképezde (hol ez évi folyam alatt 75 tanuló oktattatott), ugy a középtanoda is reménydúsan virágzik, s folytonosan gyarapul; teljes buzgalommal azon törekedvén főleg ő nagysága, hogy a reá bizott haza kincsét hiven megőrizze, s olly vallásos érzelmekkel telt ész- és szivkiképzetteket bocsásson a haza kebelébe, kik nem csak tudós, hanem jó és hasznos polgárokká váljanak, jól tudván azt, miszerint legdrágább zálogot tesz le mindenki a haza szine előtt akkor, midőn egy jó fiat ad neki át. Legyen azért áldott az urtól, kinek dicsőségére, és szeplőtelen szentegyházának gyarapodására s virágzására, olly sokfélekép működik. Oltárt emelend majd a magasságbelinél a 400at ha nem meghaladó, bizonyára csak nem majd minden évben megközelitő bölcs atyai kormánya alatt szép erkölcs- s tudományokkal fölfegyverkezett ifjuság. L.

Báthory Zsigmond fejedelemnek 1595beli oklevelei, a székely szabadság iránt, ajánlva gr. Kemény Józsefnek, a székely szabadság hű pártfogójának. Évkönyveink tanusitják, miképen Zsigmond fejedelem Erdélyt a török járom alul föl akarván oldani, Moldva s Havasföld vajdáit — Rudolf császár hajlamával kérkedve — önhiveivé csábitá, s igy Lippánál a törökre csapott.

Kelet hőse, Sinán basa hallván a történteket, boszuságra gyult, s Konstantinápolyból a pártos fejedelem és vajdák megfenyitésére legott kiindult. A fejedelem illy körülmények közt német csapatai mellett sem érezvén magát elég biztosan, elképzelé, hogy a székelység Erdély különszakadása óta mint lön mindegyet halmozva minden kigondolható terhekkel, s nem feledé különösen 1562-beli notáztatásukat, midőn a segesvári gyülésen bősz ellenségöknek János Zsigmond fejedelmüknek befolyása alatt, merő jobbágyi állapotra vettettek stb. stb. Mi lesz könnyebb — igy okoskodék Báthory Zsigmond — és mi czélirányosb, mint e minden egyszerüsége mellett is olly hősi nemzetet szépen elkötelezni, s érczhűségét a közelgő vihar föltartására használni?! Az eszme agyában alig fogamzott meg: terve rögtön kész vala. Kornizs Farkast (Istvánfy Miklós szerint: Lupus Cornisius-t), Bogáthy Boldizsárt s Mindszenti Benedeket közéjök küldi. Általuk hirül adatja, miképen ősi szabadságukat visszaajándékozni kész, ha fegyvert ragadnak, s Feketehalomnál összegyülvén, elszántan a közelitő török hadra rohannak.

Zsigmond fejedelmünk számitása nem volt helytelen: 24000 székely lőn bizonysága, kik harcziasan Feketehalomnál termettek.

Hisz mi is lehetett volna rábeszélőbb, mint szabadság igérete olly nemzetnek, melly szabadságon kivül más üdvöt alig ismert, s melly szabadságáért drága vérét annyiszor ontá?!

Zsigmond illy számosan látván őket, nagyon megörült, s hevenyében meg is adá nekik a szabadság ajándoklevelét, mellyet három hónap mulva, midőn Sinán ereje meg vala törve, a fejérvári hongyülés jónak hivé megsemmisiteni.

E kegylevélnek szinte csak keserves emléke maradt fön... legalább megléte s szövegének folyama a nyomozó szaktudósok előtt is jórendén ismeretlen mind ez ideig.

Szerencsés valék ez oklevélnek egy — papirosáról s betüi jellemzetéből itélve: csaknem egykoru — másolatára, vagy tán forditására bukkanni. S mielőtt azt illető helyére, a magyar academia kézirat-gyüjteményének gyarapitására beküldeném, hazai történeteink barátainak ezennel bemutatom:

„My Sigmond Isten kegielmesegeból erdely molduay havaseluy és szent romay Imperiomnak feiedelme magiar orzagnak egi rezzenek Vra és szekeleknek Ispany adunk emlekezetre mindeneknek az kinek illik, hogi noha az elmult nem regi idókben nagiob reze szekel nemzetsegnek, ebben az mi erdely orzagunkban lakoknak mindentek (= mindétig) szabadsagnak elróluen es az hadakozashoz keduek leuen, ualamy dologert az kóz szolgalatra es iobbagisagra uettetue Volnanak, mi annak okaiert emlekezuen az eó hüvsegekról es közönseges hiu szolgalattiokrol ezen szekel nemzetségnek az marus UDVAR (Udvarhely?) orb szekekben lakoknak melliet eók az elmult udókben, az my meltosagunknak az eó tehetsegek es elmeiekkel chelekettek tekintuen azt is hogy ez emult haboru Idókban az kereztien nemszetsegenek ellensegere a had uiselesben az eó giorsasagokat es serensegeket mutatak es hogy eók regi magiaroktol szarmazuan mindentek giorsabbak es kedvesb akarattal az hadakozashoz, hogi sem mint egyeb szolgalatra kezek uoltak. Azert my ezeket az szekeleket az eó paraztsagokbol es parazty munkaiokból kik mostan ebben az hadban Velónk vadnak es my nekónk es az országnak az eó hw szolgálattiokot mutattiak es uekhez (=véghez) is vinni akariak mindenkeppen szabadda tezónk Illyen kondichiokal, elsőbben: hogi minnayan az mi hyvsegünkre meltosagunkra es a my megh maradekinknak valo, ennek az orzagnak szolgalattiara ky ky mind szemelie szerent megh eskegiek, masodzor: hogy minden haztol, es az eó helliokról minden eztendóben szent giorgi napiara egi egy f. es mindzent napiara azonkeppen eztendónkent buzat egi kóblót szabot egij kóblót szaladot fel kóblót maros szekij kóbóllel aggianak. Az extraordinar adoban penig orzag Vegezese es tartasa szeren eók is ahoztarczhak magokot. Harmadszor, hogi, az uarak az eó allapattikban megh maraggianak. Ittem (= Item) az uitezlók, nemesek, lofeiek az eó Vdvarhazokot maiorokot kerteket molnokot (= malmokot), kózónsegeskeppen Valamit birtak, mindenek eppen kezekben maraggion es biriak szalagos (= zálogos) feóldóket, azonképpen egiebfele penig eóróksegeket szantofóldókót, Irtouaniokot mezókót szenareteket baromeló fóldóket tanorokot erdókót hegieket uolgieket patakokot halas es folio uizeket melliet az kóssegtól es uagy as Varasnak uagy falunak hataraban Vagy lofejek donatariosok magoknak foglaltak uolna azokat kózónsegesen birnak, egiebfele fóldeket is barom elókót kózónsegesen illienek Ittem a kepepenzt pipe malach es mehy barany dezmat az regi szokas zerent aggianak; negiedcher, hogy minden kalastromok szentegyhazak eó kózóttók megh epittessenek es az predikatorokat az eó szolgalattiokrol megh elegitthek; etódzer az Varosok abban az melly szabadsagban ennek elótte eltenek megh maraggianak; hatodzor, minnayan ezek a zekelek, kyk mostan my altalunk szabadsagokat uettek, szemeliek szerent magok kölchegen, louasok iolovakkal panchelokba sisakokkal hegies tórókkol, gialogok pedig mindenfele hadi szerzamokkal az my paranchalatunkra, es megh maradekinknak minden szüksegnek ideien az eó testek faratsagokkal es uerek hullasokkal nekünk es az orzagnak tartozzanak sz minden üdóben szolgalnij hüseggel; hetedzer, hogij az Vduarhelli kapitant (t. i. Mind szenti Benedeket), ki mü tóllünk mostan oda rendeltetet, azt kapitannioknak fó király birakioknak esmeriek lenny egieb tizt uiseló embereket kiket az hadi dolgokhoz nem eosmernenek elegedendónek lenny az eó regy szokasok szerent magok kózót Valazanak lenny, es azon szekelek kapitan altal minden eztendóben tartozzanak mustralny es az eó hadok szazadosokra oztany; niolchadzor hogi az so akna es uas hamorok az tulaidon my penzionkel epittessenek 50 so uagotol meg Valua es uas hamor mesterektól az sot pedig szekeleknek kapitan penzen aggia az kenkó pedig az felsó es also toria hataraban azon toryayak tartozanak az elóbby szokasok szerint keresny es az my szerzamos hazunkhoz bezolgaltatny; kilenchedzer. Hogi minden fele adokot az eó patronusynak vagy pedig valamy reiayok vetet birságokat melliet ekkoraig megh nem attak es restanchijakot roua szerint tartozanak mindeneket meg elégitteny. Tizedcher, hogi ha ualamely szekelek kózül ebbe meg nem allana es azt nem tartana annak semy szabadchaga nem adatik hanem azon parasztsagban es ura szolgalattiaban az melliek ennek elótte szolgak vagi ha az uarhoz ualo uolt nemes embernek, vagi pedig azon uarhoz vizhafoglaltassek, es azon szolgalattal mint ennek elótte az eó uranak tartozik szolgalni azoktol meg ualua kyk moldouaba hauasel földeben es lugasi hadunkban ennek elótte voltanak es uen emberektól eózuegiektól aruaktol meg ualva vagi pedig kik a faluk eórzesere, hazoknak nemes udvaroknak gondviselesere azon hagiattanak vagi pedig fogsagban uolnanak azokat is ezen szabadsaggal itelónk lenny."

„Utozzor azt keuaniuk, hogy ezeknek az szekeleknek neuek, kik itt vadnak, es my nekünk es az orzagnak hüseges szolgalattiokat ayanliak es fogadnak az registrunban es az my meg maradekinknak kónuebe be irattassanak. Azért my ezeket az kondichiokat nekik pscribaltunk mellieket eók feiek es szabadchagok veztese alatt megh tartany es ahoz tartozny fogatak az mint fogattak is és my azon paraztsagokbol es munkaiokbol eókót kiuezunk es szabadda tezünk melnek nagiob bizonysagaier ez dolognak megh erósiteseiert ezen my leuelunket ez my melttosagos foggó pechetónk alat megh megh erósituen ezen szekel nemzetsognek es az eó megh maradekinak kegielmesen attunk die 2 7br Ao 1585.

(Folyt. követk.)

KÜLFÖLD.

N. Britannia. London, julius 31. Masterman-nak a három whig jelölt melletti parliamenti taggá történt megválasztása, — mint a „Times mondja — a conservativ érdekeket a tökéletes csatavesztéstől megmenté. Egyébiránt a ministeri párt ezen vesztesége nagyon könnyen viselhető, mert nemzeti szempontból tekintve — mond a „Times" — nem olly nagy fontosságu, szigoruabb szempontból pedig talán inkább nyereség mint veszteség. „A nélkül, hogy sir G. Larpent-et mintegy szemrehányással terhelnők, igazán s nyiltan el kell ismernünk, hogy mi azon urat, ki helyébe választatott, elébe tesszük. A kereskedelmi választógyülésre nálánál jobb képviselő alig választathatott volna. Jóllehet névszerint ő a conservativ ellenzék táborába tartozik, de még is nem nagy csodálkozást gerjesztend, ha öt gyakortabban a ministerium mellett küzdeni látandjuk. Ő a gabonatörvénynek megszüntetése mellett szavazott, s azon meggyőződés, melly öt e szavazásra birá, öt szükségkép a szabad kereskedés elve melletti további engedményezésekre kell vezetnie. A jó ügy ezen változás által aligha veszitend. Sir G. Larpent mellett egyedül azon dicsőség szólott volna, hogy a cityi képviselők mindnyájan a szabadelvü pártból választattak; Masterman mellett ellenben tetemes személyes befolyás s a kereskedés ismerete harczolnak. Russell lord nagyon könnyen viselheti e veszteséget, s mi hajlandók vagyunk citynek e nyereséghez szerencsét kivánni."

Az angol parliament alsóháza, melly most 658 tagot számlál, eredetileg, sőt egy részt még jelenleg is — miként a második curia Poroszországban — három különböző rendből áll: u. m. a) grófsági-lovagokból, b) városok-, c) helységek követeiből. III-dik Eduárd idejében minden grófsági lovag számára 4 sh. (2 ezüst forint), a városok s helységek követei számára pedig 2 sh. napidíj vala határozva, mi azonban kisebb helységekre nézve akkorában fölötte nagy kiadás volt, ugy hogy azok kinyilatkoztaták, miszerint a községre háromló teher a képviselés lehető jótéteményei által nehezen egyenlittetik ki. (A parliamenti tagok most már régóta egy krajczár napidíjt sem kapnak, mi nem csekély nyereség az aristocratiára nézve). VIdik Henrik alatt az alsóház nem több mint 400 tagot számlált; VIIIdik Henrik koráig 31 taggal szaporodott; II-dik Károly idejeig ismét 182-vel, kikhez Anglia és Skóczia unioja alkalmával 45 skót tag, s végre az ir törvényhozóságnak NBritanniával egyesitésekor 100 ir tag lépett. Az ekép keletkezett 658 tagsági szám, az 1832-ben történt parliamenti reform által is, mellynek következtében több elavult s elpusztult helyek választási jogaikat elvesztek, mellyek aztán nagyobb városokra mentek át, megtartatott. A reformbill szerint maga London város (a City) joggal bir négy tagot küldhetni az alsóházba; 135 város s más helyek Angliában és Walesben (ide értve Cambridge és Oxford egyetemeket) — két két tagot választanak, s 67 város s nehány helység egy egy tagot küld az alsóházba.

Hogy valaki megválaszthaló legyen, megkivántatik, hogy a grófságokban évenkint 600 font sterlinget (6000 pengö forintot) jövedelmezö valódi vagy személyes vagyonnal, a városokban fél annyival birjon. Az egyetemek képviselöinek illy birtok-kimutatásra nincs szükségük. — A peerek legidösb fiai, vagy olly személyek, kik vagyonuknál fogva grófsági lovagok lehetnek, kivételnek. Skótziában a vagyonnali birás megválaszthatasi föltételül nincs kitüzve. Az alsóházból különös törvény által ki vannak zárva az angol és skót peerek; ir peerek, a menynyiben t. i. Irhon részére képviselö peerekké választhathatnak meg; hivataloskodó birák, az Angliábani Master of the Rolls egyetlen kivételével; ki vannak zárva továbbá, azon statushivatalnokok, kik olly hivatalokat viselnek, mellyek 1705dik évi oct. 25-ke óta léptettek életbe; valamennyi papok, tartozzanak azok bár az anglican, skót, vagy katholikus egyházhoz, s végre mindazon személyek, kik a kormánnyal bármilly szállitási- vagy szerzödési viszonyban állanak. Ki illy viszonyban áll, s ha bár a parliamentben ül, minden napért, mellyet abban eltölt, 500 font sterling bündijt köteles fizetni. Ha valamelly tag csöd alá esik, egy évig a parliamentböl kizáratik, melly idö alatt ügyeit elrendezni köteles; ha ez a kitüzött határidö alatt meg nem történik, akkor uj választás rendeltetik. A parliamenti tagok „fedhetösége“ fölötti más határzatok nem léteznek, kivévén azt, hogy ök szintugy, mint választóik, jogukat elveszitik, ha ellenük fenyitéki bün bizonyittatnék be.

A középitészeti ministerium késznek nyilatkozott Shakspeare házát jó állapotban föntartani, ha az, a nemzet által megvásároltatik.

Francziaország. Páris, aug. 2. A „Journal des Debats“ban nem régiben állott, miszerint Turinban hirlelik, hogy Villamarina hadminister visszalépend, s helyét Maistre gróf fia foglalandja el. Ezen változás, mint mondák, a jezuiták fönökének müve, ki nem régiben Piemontba jött, hogy a haladási mozgalmaknak véget vessen. A Jézustársaság fönöke Roothaan atya ezen árulkodások s rágalmak ellenében Rómából jul. 20ról következö levelet irt a „Journal des Debats“ szerkesztöségéhez: „Megbocsát ön uram, hogy levelezöje hamis állitása s ama gonosz susogások ellen, mellyek visszhangjává leve, szót emelhessek. — Több mint 18 éve, hogy Rómában élek, a pápai statusok határát egyetlen egyszer léptem át, s pedig 1829ben, Nápolyba szándékozván utazni. Tehát lehetlen vala nem régiben Piemontban lennem, bármilly mozgalom meggátlása végett, hogy én a szardiniai kormánynak egy minister változását vagy kineveztetését ajánlám, olly kevessé egyezik meg az igazsággal mint a valószinüséggel; mert én e kormányt sokkal fölvilágosodottabbnak tartom, hogy sem az hivatalnokai választásában egy jezuita tanácsára szorulna. A társaság rendszabályai, melly fönökének lenni szerencsém van, e fölött a legszigorubb büntetés alatt tiltják minden tagnak a statusügyeibei közvetlen vagy közvetett beavatkozást. Állásomnál fogva lekötelezve, több társaimat szóval s példával megelözni, Isten kegyelméböl reménylem, hogy tetteim rendem bölcs törvényeinél soha ellenkezésben nem állnak. — Uram! ugy hiszem, jogom van, önben bizalmatlanságot költeni azon közlésekre vonatkozólag, mellyeket ön a jezuitákról tudósitóitól több év óta nyer. Azok hüségében bizva, a többi valótlanságok közöl ön azt közlé, hogy egy Goszler Henrik nevü jezuita Dorstenben Münster mellett nagy botránykozásokat okozott. Egy darab idö óta a bajor fövárosbani eseményekben is részt venni mondja ön a jezuitákat, söt nem átalltak engem is oda utaztatni, kétségkivül „valamelly elöhaladási mozgalom meggátlása végett.“ — Nem mulaszthatom el azért uram önnek kinyilatkozni, hogy ép olly kevessé voltam Bajor- és Francziaországban, mint Piemontban, s az emlitett helyek bármellyikébe is utazni sem szándokom, sem ohajtásom. Egyszersmind biztositom önt, hogy Bajorországban jezuiták sincsenek, s hogy ama események idejében is egyetlen egy sem volt ott. Végre biztosan állitom, hogy sem Dorstenben, sem Münsterben nincsenek jezuiták, s hogy ott már számos év óta egy sem volt; s utójára még azt mondom, hogy társaságom tagjainak névsorában Goszler Henrik név nem is létezik. Fogadja ön stb. Roothaan a Jézus társaság fönöke.

A „Presse“ szerint Teste agybajai olly veszedelmesekké lönek, hogy ha még egy perczig halasztják, lehetetlen leend öt a börtönböl valamelly kórházba vinni.

Bonaparte Jeromos a franczia kormánytól engedelmet nyert fiával együtt Francziaországba visszatérni, s ott állandóan lakni; a legközelebbi napokban Párisba váratik.

Azt beszélik, hogy Orleans herczegnö e pillanatban végzé be egy philosophiai-historiai müvet, mellyet nyilvánosságra juttatand.

Edhem-Bey, Mehemed Ali oktatási ministere, Jomard közbenjárása által a párisi kir. könyvtárnak s az intézetnek, az ö felsége kormánya alatt egész a jelenkorig nyomtatásban megjelent tudomány és litteraturai munkák gyüjteményének két kötetét ajándékozá. Legtöbbnyire forditások, physicai, mathematicai s geographiai tartalmu franczia eredetiekböl.

Olaszország. Róma, jul. 28. A béke s csend lassankint helyre áll s a kedélyek fölizgatott gyötrö hangulatának már itt ott némi ártatlan tréfának helyet kell engednie. Tegnap Minardi könyomatu arczképe terjesztetett szét, melly jóllehet csak föléletesen karczolva vala, még is olly élethün ütött ki, hogy mindenki, ki a képet megpillantá, e szavakra tört ki: „ez bizonyára az ördög!“ Egy valójában irtóztató arczvonás, melly bárki elött is az egész népesség gyülöletét elegendöleg megfoghatóvá teszi. Számos jeleneteket meghalad, mellyekben Mephistopheles ábrázoltatik. Czinkos társa Freddi ezredes valójában elfogatott. Hallomás szerint Palestrina közelében néhány paraszt által egy barlangban kézre kerittetett. Midön a rendörkatonák fogságba akarák tenni, mint tiszt, tiszt által kivánt elfogatni. A Minardi elfogatásáróli hirek még bizonytalanok. Mons. Grasselini abban oktalanul cselekedett, hogy a bibornoki diszjelek megszerzésére kevessé jókor gondolt. Egy dúsan himzett nyereg-takaró, millyent használni csak bibornokoknak szabad, készült számára egy itteni nyergesnél s a ráforditatott pazarfény miatt mindenki által csodáltatik. Más bizományai, mellyeket megrendelt, szükségteleneknek hirdettettek. Mint di Fiocchetto föpapját ugyan több illy nemü kitüntetések illeték, de a ki akarja megfoghatóvá tenni a néppel, hogy illy pazar fényüzés mellett a legnagyobb fokra, miröl biztositva hivé magát, nem gondolt. Mons. Morandi mostani utódja legnagyobb erélyességet fejt ki s az annyira elhanyagolt rendöri igazgatást szilárd lábra állitni igyekszik.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Az

‚Örangyal‘

vallási almanach jövö **1848**-ra is meg fogván jelenni, alulirt ezennel fölhivja hazánk tisztelt iróit, hogy becses müveikkel öt gyámolitani méltoztassanak. A dolgozatok Emich Gusztáv könyvkereskedöhöz, mint az **‚Örangyal‘** kiadójához, legfölebb augustus utósó napjáig intézendök.

Pest, nyárutó 27kén **1847.** Sujánszky Antal,
(1) szerkesztö

Orgona-eladás.

Egy kis templomban vagy kápolnában használható, **6** mutatioval ellátott, **10** láb, **3** hüvelyknyi mély és 5 láb széles orgona, olcsó áron eladó, és a pesti tudakozó-intézetben megtekinthetö. **(3—3)**

Hirdetés.

Alulirt, a nagytiszteletü közönségnek ezennel alázatosan jelenti, hogy ruhaboltjában valamint eddig, ugy jelenleg is, számos uj attila- dolmányok, magyar nadrágok, fekete zsinórra s aranyra készült mentök és bársony-mellények aranyra, készen találtatnak; a megrendelö uraságoknak, a legujabb divat szerint, lehetö rövid idö alatt s jutányos ár melletti szolgálatát egyszersmind ajánlja. — Ruha-boltja vagyon elébbi helyén u. m. a sz. Ferenczieк terén, a királyi Curia szomszédságában fekvö Eggenberger-házban, Hunyady László czim alatt. — Pesten augustus 11kén **1847.**

(1—3) **Klaszy Venczel** polgári magyar szabó.

Magyar pezsgöbor végeladása.

A dicséretesen ismert Dell'Adamy-féle legjobb készitésü (tiszta izére nézve a franczia pezsgöhöz csaknem hasonló) magyar pezsgöborból még nagy mennyiség létezik, s nagyban igen jutányos árért — ugyszinte üres pezsgöpalaczkokból is nagy mennyiség — kapható. Bövebb értesitést nyerhetni **Weisz B. és társ.** irodájában Pesten, nagyhidutcza, Weisz-ház, 678 szám, elsö emelet. **(1—3)**

EMICH GUSZTÁV
magyar és külföldi könyvkereskedésében uri- és kigyóutcza szegletén, a cs. kir. postahivatal átellenében kapható:

PUBLIUS OVIDIUS NASO
KESERVEI.
Öt könyv.
Második jobbitott kiadás, forditotta
Egyed Antal.
Ára boritéka füzve **1** frt pp. **(1)**

Magyar gazdasági egyesület. Magyarország legtöbb részét nagy terjedelmü birtokok képezik, s a terményezés legföbb ágát a gabonatermesztés képezi. — A legközelebbi évek megmutatták, hogy a termés bösége fölött panaszolkodni soha sincsen ok. Ha vevö nincs, s a piaczi ár a kivánságnak meg nem felel, elég gyakran elöfordulnak a szük esztendök, hogy a gabonafölösleget félretenni lehessen. De a nyereséget, mellyet a gabonatermesztés nyujthat, tetemesen csökkenti a közönséges cséplés és nyomtatás, melly a nagy birtokon, közvetve és közvetlenül, takarékosan számitva ötödrészét a termésnek elveszi, a vele összekötött idömulasztást, lopásokat s történhetö számos szerencsétlenséget nem is emlitvén. — Ezért kivánatos, különösen nagyobb gazdaságokban, a cséplögépek terjedése. — A m. gazda m. félévi egyik számában közöltetett a terv, Angolországból a *Ransome*-féle jeles cséplögépnek egy példányát részvényeken meghozatni, hogy ennek utánzása által hazai gépészeink olcsó s még is czélszerü, s mi több, helyröl helyre szállitható gépeket készithessenek számunkra. Egy részvény **20** pftban állapitatott meg olly módon, hogy a meghozandó gép utánoztatása után kijátszatván, a részvényes urak pénzöket ismét nyerjék, s mindeddig összesen csak **20** részvény iratott alá, **25** részvény pedig még nincsen aláirva. Egy illy részvény az idén 3—4 kila gabonának az árából kikerül, s azért reménylhetönek hisszük, hogy még **25**-en találkozni fognak a hazában, kik e mezögazdasági nevezetes vállalatot, bármilly kisszerünek látszassék is az, elömozditani szivesek lesznek. Kötelességünknek ismerjük, e tárgyban a tisztelt gazdaközönséget ujolag figyelmeztetni, s illetöleg teljes bizodalommal részvétre föllhini. Résztvevö nyilatkozatok az egyesület titoknoki hivatalában tétetnek. Pesten augustus **1**-én **1847.** Török János m. k. egyes. titoknok.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Augustus **2**-ikától bezárólag augustus **8**dikig.

Augustus	2kán	1612.	Augustus	6kán	576.
„	3kán	566.	„	7kén	594.
„	4kén	710.	„	8kán	1719.
„	5kén	1306.	Összesen:		7,084.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus **12**kén: IV. Henrik király. Első rész. Drama **5** fiban. Irta Schakespeare.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest aug. 10kén (pesti mérö.)					
360-410	——280	200-215	140-150	120-135	——210
Pozsony aug. 6kán (pozs. m.)					
260-300	———	175-220	100-110	104-114	———
Mosony aug. 5kén (pozs. mérö).					
300-365	———	168-195	100-120	97-166	160-170
Miskolcz julius 31kán (pozs. m.)					
155-160	140-145	120-125	100-105	60-65	135-140
Baja julius 28kán (pozs m.).					
——320	——240	———	——140	——90	———
Nagyszombat aug. 3kán (pozs. m.)					
242-264	———	170-185	105-117	83-90	———
Bécs julius 31én (ausztriai mérö).					
310-370	———	200-240	145-160	160-145	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 9-kén. Statuskötelezvények: **5** pctes **106½**; **4** pctes **96**; 3pctes **68½**; **2½** pctes **54⅝**. —Statuskölcsön **1834**ki (**500** pfrt) **780**; **1839**ki (**250** pfrt) **303¾**; — Pesti középponti vasut rézvény (**500** pfrt): **98¾**; nagyszombati (**200** pfrt) **150** pesti lánczhid részvény (**100** pfrt) **140**; Eszterházy sorsjegy (**40** pfrt) **61½**; duna-gözhajózási részvény (**500** pfrt) **615** bécsi bank-részvény **1604**; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **122½**; éjszaki vaspálya-részvény **168⅜**; majlandi **10½** windisch-gréczi sorsjegy: **27**.

Dunavizállás. Aug. 11kén: 9′ 9″ 0‴ az **0** fölött.

Nyomatik Tratner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

539. szám 1847.

Vasárnap aug. 15.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Törvényhatósági tudósitások. Barsból (rendkivüli gyülés.) — A magyarhoni mezőgazdászat előmozditásának némi eszközei. — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Temesvárról). — Báthory Zsigmond fejedelemnek oklevelei. — A nemzeti szinház zenekar-személyzete által alakitandó takarékpénztár alapszabályai.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. NBritannia. Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Barsból. Aug. 8án sereglénk össze Aranyos-Maróthon a kitüzött tárgyak fölött tanácskozandók. Főispán ő méltósága Majthényi László báró ur zajos tapsvihar s örömteli éljenriadás közt foglalá el elnöki székét, nyitányul két pontot terjesztett a tek. karok és rendek elébe: egyik az irigységszülte lévai botránynra vonatkozik, másik: miután az annyira kivánatos béke s csend helyrepótolására remény nem derül, édes kötelességének tartja a tek. karok és rendek véleményét kikérni. Erre első alispán ur S. szólalt föl, beszélt, de a fönérintett tárgyakhoz nem; szava a pusztai kiáltozóként rokonkeblekre nem talált. Első alispánt ő méltósága J. ur váltá föl tüzes szónoklatával; szónoklatának eleje némileg lecsillapitá a fölingerült kedélyek hullámait, közben azonban óriásilag megsérté a tek. karokat és rendeket abbeli nyilatkozata által, miszerint nehezen tudják: miért jöttenek össze? Sokan tán követválasztásról álmadoznak, míg mások a tisztválasztást igénylik; erre olly zaj keletkezett, mikint ő méltósága J. ur alig juthata szóhoz, félóráig tartott a közelégületlenség-okozta zaj; további beszéde minden eredmény nélküli vala. Ő méltóságaJ. ur után S. E. ellenzéki tag jutott szóhoz; szónok nem annyira a tárgyat látszott érinteni, mint inkább a másfél év óta megyénkben elhatalmazott viszályokat hozta napvilágra, fejtegetni kezdé megyénk jelen állapotát; előhozá mi szolgált anyagul megyei tisztviselőinknek hivataluk lemondására, beszédében tovább főispánunkat is sértő, mire közelégületlenség tört ki; „actiot neki, actiot neki“ hangzott minden részről de a makacs szónok még ekkor sem hagya föl, hanem daczára a fölbőszült kedélyeknek sértett, mig elnök ő méltósága állitmányait tehetségdusan és igen igen erélyesen megczáfolta. Ezután K. ur szólalt föl. Csak most juthatott szóhoz másod alispánunk R. F. ur a veterán, a népbarát. Eszmegazdagon igy ejtette beszédét: „minden ember a mint születik, barátot és ellenséget hoz magával“, a mint emez arany mondatát okadatolni szándékoznék, az ellenzékiek zaja elkeseritő elannyira, hogy hivataláról lemondva kényszerült bucsut rebegni a tek. karok és rendeknek. Másik veteránunk B. ur lépett föl erélyes szónoklatával; majdan minden szavát harsány „éljen“ kiséré. És dicséretére válik, hogy veteránunk nem üres szóhalmazokba burkolt vizenyős dolgokat hozott szőnyegre, hanem egyenesen, közvetlenül a tárgyhoz simult elannyira, hogy csupán szónok ur beszédére öltött uj alakot az egész tanácskozás. Ezután R. ur elég erélyesen beszélt; azonban kár, hogy nem ugy fogta föl a dolgot, mint lehetendett. Mindenek fölött kiemelendőnek tartjuk ő mélt. L. ur szónoklatát; sikerdus előadása több segitő modort hozott szőnyegre. Először is: a bajt orvosolhatni, vagy kibékülés által, ha a tek. karok és rendek szerény egyezkedés mellett a leendők körül czélszerüleg intézkednek.

Másodizben fölhozá a surrogatiot, azonban ez nem ajánlható; mert igy minmagunk kerülnénk hinárba s csak jogainkat korlátoznók. Harmadizben záradékul áll: a tisztválasztás. A tisztválasztás vagy részletes, vagy átalános; ha részletest pártolunk, akkor ujolag surrogatioba esünk, igy tehát az átalános tisztválasztás egyedül gyógyitó ir a sajogó sebekre. „Éljen“ kiálta minden torok, éljen s tovább egy negyed óránál tarta az élénk éljenezés. Ezt ajánlá főügyészünk S. ur, ki egy uttal hivataláról lemondott. Ekkor elnök ő méltósága a főispán, fölfogva a különbözö s elágazó véleményeket; a kibékülést, ha ugyan még eszközölhető ajánlta, ellenkező esetben nyilván s törvényes kötelességénél fogva kimondja a nyilvános s átalános tisztválasztást. — Ezzel vége lön a gyülésnek. — B....y L.....

A magyarhoni gazdászat előmozditásának némi eszközei. *)

A magyarhoni mezőgazdászat amaz évszázados stationarius pangásának — vagy legalább országos — észszerü kifejlődése olly lassu halladásának imént szóba vett — e még több más ez alkalommal nem fejtegethető, okait éles szemügybe fogva: a jelen kornak a nemzeti jóllét biztositása és emelése szempontjából legüdvösebb s legsürgetőbb teendői közé vélem sorozandónak, mind azon eszközök minél lelkesebb fölkarolását, mik részint minden — a honi mezőgazdászat minél bokrosabb kifejlesztése irányában — bármi tekintetben mostoha elemek- s befolyásoknak paralysáltatására, részint az észszerü mezőgazdászat tevőleges kifejlesztése- s fölvirágoztatására, és az országban minél közönségesebbé elterjedésére, általánitására szolgálhatnak.

Az ide tartozók hosszusorában, mellyek részint a törvényhozás, részint maga a magas kormány közvetlen intézkedéseitől függő ugyanannyi tényezői a magyarhoni mezőgazdászat fölvirágoztatásának, legelőször is megemlitendő:

I. A törvényhozásnak az urbéri telkek szerfölötti eldaraboltatását tiltó intézkedése, és e részben bizonyos olly minimumnak leendő meghatározása, melly a földmivelő családoknak mezőgazdálkodásbóli élelmezését biztositni még elégséges legyen. Emlékszem, mikint egy a philanthropicus érzelmekről tisztelve ismert lelkes tagja a magyar gazdasági egyesületnek, ezen egyesület mult évi juniusi közgyülésének ismeretes „törvény-javaslati“ vitatkozásai közben a „nyolczadtelket,“ ugy mint a törvényileg megszabandó telekminimumot vette védelembe, annak alapján: mert számos esetben tapasztalá, hogy még olly csekély telek-parcellák is az industrialis növények, jelesül a dohány termesztése alatt egész parasztcsaládot élelmezni és kitartani elégségeseknek mutatkoztak. Ámde mi könnyen s mi természetesen történhetik, hogy dohány helyett a praetiosus „vanigliát“ szükség legyen majd az illy telekparcellákban termeszteni, miszerint a családokra szaporodott családot kitartani még képes legyen? De a melly szerfölötti telekeldarabolás különben is a földmüvelő „gazdát“ csak földmüvelő „napszámos,“ földmüvelő „proletarius“ sorsára lenyomasztva, elvégre is egyenest a nép-pauperismusra vezet. — Nem egészen érdeknélkülinek tartom a „Landwirthschaftliche Dorfzeitung“ mult (1846) évi 52ik számában foglalt szavait egy ausztriai mezőgazdának itt fölhozni „Gelobt sei die Vorsehung“ — igy szól ő — „welche die Parcellirungs-Wuth noch nicht in unser Thal dringen liess; denn nur wo der Boden in ganz kleine Streifen und Streifchen gestückelt ist, müssen Kartoffeln und wieder Kartoffeln gebaut werden, weil keine andere Frucht mehr lohnt, überhaupt keine Land-, sondern eine Taglöhner-, eine Proletarier-Wirthschaft betrieben werden muss. Wäre es nicht an der Zeit, gemanht durch diesen Fingerzeig der Natur, ein Minimum des Grundbesitzes allgemein einzuführen? Ein Minimum, hinreichend gross, um eine ordentliche Fruchtfolge halten zu können?“ Minden figyelemre méltó practikus eszmek! —

II. Ide tartozik a kitüzött jutalomdíjak által leendő serkentése és buzditása az egyes paraszt földmüveseknek, egyes mezőgazdáknak, vagy egész községeknek, az illető vidéknek climai, időjárati s egyéb mezőgazdasági viszonyaival megegyeztethető iparnövényeknek, sőt cerealiáknak stb. is leendő sikeres termesztésére, eperfaültetés és selyemtenyésztés terjedelmesebb üzletére, — a földtérséghez aránylagosan legnagyobb mennyiségben kiállitandó marhatenyésztésre stb.

Az iparnövények sorában a — honunknak „könnyen milliókat meggazdálkodható“ honi indigonak — festő czikszár (festő porcsin, porcsfü) polygonum tinctorium- nak, továbbá a festőnövények még némelly fajainak az ország több megválogatott helyein nagyban megkisértendő müvelése igényelné a fő figyelmet, minők a „festő csülleng“ (isatis tinctoria), a „fogas reseda“ (reseda luteola) s a „pirositó buzér“ (rubia tinctorum); melly festnövényeket a magyaróvári intézet próbakertjében a magok külön, meglehetős nagyocska földparcelláiban termeszteni láttam, olly értesüléssel, hogy az intézeti növendékek azoknak egész müvelés- és elkészités módjába is évről évre gyakorlatilag avattatni szoktak. Nagyban azonban, tudomásom szerint, egész honunkban csak az egy Szakolcza városának territoriumában müveltetnek azok, még pedig olly kiterjedésben és olly sikerrel, miszerint részint Ausztriaba, részint Porosz- és Szászországba — kötött szerződések mellett is azon „festőnövényeknek — jelesül a „festő csülleng“ isatis tinctoria-nak, mellyet magánál az elébb legjelesebbnek ismert franciánál is becsesebbnek talál a külföld, — és a pirositó buzér, rubia tinctorum-nak tetemes szállitásai évenkint küldetni szoktak. Miután ezen utóbb nevezet festnövényekre, de magára a „honi indigora“ is kedvezőknek mutatkoznak az éghajlati stb. viszonyok: vajmi szépen jutalmazó ágát a honi mezőgazdászatnak tehetné idővel ezeknek is gondosabb és terjedelmesebb müvelése?

Hát még a — mint látszik, honunkban már a török járom idejében müvelt — később II. József alatt Bánátban, s a legujabb időben több helyütt jó sikerrel megkisértett „füszáru gyapot“ gossypium herbaceum-nak, — valjon, a honi mezőgazdászat jövedelmezésének általok leendő valóban tetemes gyarapodása tekintetéből nem érdemelnek-é a kitüzött praemiumok által serkentést és ösztönzést? — De melly iparnövényeknek müvelése azonban csak ott, és olly arányban volna ajánlható: hol és minő arányban az által az élelmező vetések alá „szükséges“ földterület kellőnél szükebbre nem szoritattanék, s az élelmezés, marhatartás stb. szerfölött meg nem drágittatnék.

Ide, ide e térre! iparvédegyleti tökék és adakozások! —

A cerealiák sorában pedig, jelen időnkben, midőn földrészünkön egy eddig nem ismert uj csapás, a „burgonya-járvány“ könnyen periodicusnak leendő dühe látszatik acclimatisálandónak, — különösen Karinthiának zordon vidékeiről akár a kereskedelmi, akár más uton, s nem ártana, ha a védegyleti tökék és adakozások utján is, megszerzendő kukoriczának, felső- magyarországi egyenhelyzetü, hegyes földekben leendő elvetésének megkisértését emlitem; mi itt is valószinüleg ugyanazon sikerrel fogna történhetni, a minővel az másutt (ha jól emlékszem Tyrolisnak némelly zordon vidékein) szinte karinthiai kukoriczaszemekkel megkisértetett.

III. Hát a Tisza, s ha Isten akarja, hogy adózzék a magyarember, és a statusjövedelem forrásai különben is minden lehető, alkotmányos módon, indirect adón és jelesül — akárki mit mondjon eddig — az „országos dohány-jövedelmeztetésen“ is gya-

*) Kivonat illy czimü munkából: „Honunk teendői a mezőgazdászat fölvirágoztatására.“(Fölolvasta a kir. magy. term. tud. társulat f. évi mart. 13kán tartott közgyülésén dr. Sztanojovics Lázár, a bölcseleti kar segédtanára, ugyanazon bekebelezett, és a kir. magyar term. tud. társulat r. tagja).

rapodjanak — a Duna szabályozásának is, az ország legsürgetőbb „pia desideria“-i közt foglalt nagyszerü munkája! —

Melly szem látta? melly calculus számitotta? hogy az ime szabályozások által a honi mezőgazdászatnak javára egy részt ujon megnyerendő, másrészt a csaknem rendes árpusztitások vészei ellen biztositandó roppant födtérségeknek háboritlan, folytonos okszerü müvelése mennyire fogná nemzetünk alapgazdagságát s ennek jövedelmezését gyarapitni?! Ur Isten add! édes hazánknak a Tisza-Duna-szabályozást! — Amen!

IV. Ide tartozónak vélem a törvényhozásnak olly intézkedését is, miszerint a magán földbirtokosok mezőgazdászati tisztviselőinek akár magoknak agg-jövőjük, akár a kora halál elhagyott árvákká tett özvegyök és gyermekeik jövője legalább a legsujtóbb véginség ellen méltányos aránybani nyugvagy kegyelem-díjak által biztosittassék. Melly törvényhozási intézkedésnek nem lehetne azon jótékony következményének nem lennie, miszerint a mezőgazdatiszti életpályát ne csak ugy, mint többnyire az élet örvényébeni utolsó gerenda szálat tekintve, szebb képességekkel s tudományi alaposabb fölkészültséggel ellátott egyének csak ott és akkor kapkodjanak az után s ragaszkodjanak ahoz, hol és mikor minden más, életbiztositóbb pályát magok előtt elzártnak találnak! — Hogy némelly, vagy tán számos magyarhoni dús magán-birtokosok, vagy birtokos testületeknél e részben gondoskodva van, vagy, hogy némelly terjedelmesebb mezőgazdaságoknál egynémelly gazdatisztek minden nyug- és kegyelem-díj nélkül is a magok és családjok jövőjét nemcsak az inség ellen biztositni, hanem még — igen fényessé is tenni tudták és tudják, mint kik, mert nem adatik nekik, önmagok annál többet vesznek és — félre tesznek: mind ez, ama javaslott törvényi intézkedésnek szükséges vagy üdvös voltát épen nem terheli; — az első igen részletes, s a ritka szerencsének csak igen ritkán megközelithető aranyszemecskéje; a másik azonfelül, hogy szinte csak ritkább egyéni jellemeknek önmagokon segitésmódja, olly nyomatosságu nem lehet, miszerint egynémellyek vétkének száz meg száz igazságossal éreztesse bünhödtető súlyát!

A szebb képességekkel és tudományos alaposabb készültséggel ellátott egyéneknek a mezőgazdaság térére az olly törvényintézkedés által leendő édesgetése pedig, nem lehet, hogy az okszerü mezőgazdászat országossá leendő elterjedésének, s igy a magyar nemzet alapgazdagsága nagyobb kifejlésének egy szinte nem megvetendő tényezője ne legyen.

V. Ha kegyelmes fejedelmünknek a magyar mezőgazdászat és mezőgazdászati ipar iránt a legujabb időben ismételve is tanusitott és a honfiban öröklő hálaérzetet ébresztett atyáskodólag gyámolitó hő részvétét tekintjük: a legszebb remények édes érzetével telik el keblünk az iránt, hogy — valamint már eddig is a len- és kendertermesztés és elkészités legczélszerübb módjának betanulására Magyarhonból is két egyén a magas kormány költségén a külföldre kiküldetni rendeltetett, ugy majd sok más üdvösnek is, mit a magyar mezőgazdászat és mezőgazdászati müipar csak autopsia utján a külföldtől nyerhet — birtokába hasonló legkegyelmesb gyámolitások által juthatni, idővel szerencsés lehet honunk. Minél inkább meg vagyunk győződve arról, hogy a mezőgazdászat honunk jelen viszonyaiban, ha nem is egyetlen, de bizonyosan és elvitázhatlanul főeleme, első rangu tényezője nemzetünk alapgazdagságának: annál hőbb hálaérzettel, s annál forróbb áhitattal kérjük az égnek áldásit legkegyelmesebb fejedelmünkre, ki a honi mezőgazdászati müipar gyámolitása és emelésében népünk anyagi jólétének legfontosabb ügyét olly atyai indulatokkal karolja át.

VI. A honi mezőgazdászat emelése és fölvirágoztatása körüli teendőink közé az országos magtárak kérdése is lényegesen tartozik, annyiban, menynyiben — rosz termés szerencsétlen éveinek esetére, hol a földmüves-család napi szüksége — de az éhség vashatalma is talán — a jövő vetésnek szánt gabonát megkimélni nem engedi — vagy a még roszabb termés még szerencsétlenebb olly éveinek esetére, hol az egész aratás még csak a bevetnivaló szemet is alig adá: minden hosszas fejtegetés nélkül kivilágló az áldással telt magtárak jótékonysága, sőt szüksége a földmüves embernek a közinségbeni végromlás elől leendő megmentésére. — Az illy magtárak némelly technikai oldaláról talán majd más alkalommal egy pár szót.

VII. Az ősiség eltörlesztése a fekvő birtoknak bizonyosan tetemes arányban leendő értékemelése által a nemzet alapgazdagságát ugyanazon arányban öregbiti — s igy a nemzet egyetemes vagyonosságát s anyagi erejét nagyobbra emelni fogván, a nemzet részéről minden kérdésen túl megérdemli az annak valósithatására megkivántató áldozatok megajánlását. — Ugy látszik azonban, hogy országunk magánjog- és birtokviszonyainak olly példátlan bonyolult állapotában az ősiséget-eltörlesztendő törvényrendelet életbe- s érvényességbe léptét — olly számos függőben levő jogbonyodalmak lehető kiegyenlitése végett — bizonyos meghatározott évek lefolytától föltételeztetni szükséges leend. De más részről rajta aztán édes nemzetem! hogy az észszerü — s lehetőleg jutalmazó mezőgazdászatnak országossá leendő általánitása ama nagy áldozásoknak — s azokon megvásárlott nagyobb értékü nemzeti alapnak kellő aránybani kamatját is majd aztán közvetitse!

VIII. Hát a különben is napi renden lévő — és épen napjainkban több oldalról megvitatott „örökváltság“ kérdésében mit mondjunk? mint mellynek szinte — még pedig olly nagy részében, mezőgazdászat oldala is van!

Ezen kérdés körül is jelen korunkban nyiltan és határozottan kimondani véleményét — meggyőződését, épen annyi bátorságot kiván, mint sok más napikérdések körül. —Hogy csak azon haladások a legbiztosabbak, legtartósabbak — és legüdvösebbek is, mellyek csaknem észrevehetlenül — halkkal, csendesen, de föl is tartóztathatlanul járók — u. m. ollyasok, a mellyek nem annyira külső impulsustól, nem emberi önkénytől jövők — mint inkább a dolog természetéből magából — benső elrejtett olly okok müködésénél fogva kifejlődők, melly okoknak az emberi akarat parancsolni nem is képes, hanem csak engedelmeskedni kénytelen: hogy mondom az illy természetszerüleg — lassan-lassan kifejlődő haladások a legbiztosabbak és legüdvösebbek is — ezen igazságot nemcsak az emberiség politico-moralis kifejlődésének — hanem maga a földgömb physikai kifejlődésének történetében is — számtalan vonalokban — elvitázhatlanul megállapodva látjuk.

S épen jelen korunkban mégis ezen — a világtörténetével egykoru igazságnak — nyilván életünk jeleneteiben olly kevés elismerését vehetjük észre: mint a melly jelen korunknak olly kedves eszméje — olly „népszerü“ jelszava: a fönállónak — a historicum — s positivumnak „magasabb szempontokból (!) — és szabadabb szellemböli fölfogása“ — azaz — „gyökeres-tövestöli kiirtása s lerombolása“ mellett — azon „szabad“ szellemnek — s „szabad“ elveknek igényelt szent (!) jogai szerint — a dolgok uj állapotának — erővel inkább és erőszakkal a rögtön változások utját — (s mi gyakran olly bizonytalan — és kétes utját) „törni“: mintsem a fönálló — s a nép-életbe gyökerezett rend — és formák illő becsülésével, ovatos és okos fontolással, csendesen járó „organicus átalakulási reformnak“ — (a józan progressivismusnak) utján az elméletileg jobbnak talált állapotot élet- és érvényességbe hozni!

És ama rögtönhaladásnak — „szabad-szellemüségnek“ (!) — „szabadelvüségnek“ (!) — de nem „az elvek szabadságának“ is — emberei az ő „életideáljaik“ utáni magas röptükben, az „életvalóság“ talapját vesztette eszmevilág magasságiból a sajnálkozás mosolyával tekintgetnek le büszkén a „fontolva haladó — organikus átalakulási reformnak“ barátaira, mint a historicumnak — a fönállónak — a tekintélynek, s Isten tudja még minek „bilincseiből kibontakozni nem tudó“ — szolgáira a „szárnyaszegett szellemnek“ (?); — mint ollyasokra, kik a fölvilágosodás azon magasságaira fölemelkedni még nem tudtak: hol az „emberi méltóság magasztosságáról“ — a „személy szentségéről“ — a „jogok egyenlőségéről“ — az „ember és ember közötti mindennemü jogviszonyokról stb. stb. practikus — de mint ők nevezni szivesek — „glebae adstrictus“ eszméikből kitisztulva (?) — ama philanthropice magasabbakat, t. i. ama magasan szállongó — s olly gyakran alvajáró speculatiónak ideál világában divatozókat — kellőleg méltányolni (!) — avagy föl is érni képesek lennének!

És én, ki jelen korunknak ezen jellemét tudom, mégis kimondani merem az örökváltság kérdése körül is a sokaságéval, a „többségével“ épen nem megegyező azon véleményemet s egyéni meggyőződésemet, hogy az örökváltság ügyében lassan, fontolva s a kellő megválogatással haladjunk; — a földmüvelő parasztot előbb az értelmességnek egy kis fokozatára emelni, és azon mindennemü ide tartozó viszonyokat eléidézni és megszilárditni törekedjünk, melly viszonyok közben az örökváltság, vagy a humanismus és philanthropismus bármelly más jogtágitó stb. „nemes hangolatu“ institutiói csak áldások legyenek, áldások maradjanak, de lesujtó, tönkrerontó átokká válni ne is birjanak a földmüves paraszt emberre nézve. Egy szóval: „a szabadnak lenni érdemest, és szabadnak is maradni képest“ szabaditsuk, — örökváltságos szabaddá tegyük, nehogy különben parasztjainkat „szabad földmüvesek“ helyébe, földtől szabad napszámos szolgáivá a — — pénzaristocratiának tegyük!

És a sokaság, a „többség“ ezen meggyőződésem nyilatkozatát épen olly „lepiszszegni valónak“ mint az ellenoldalról jöttet „tapsokkal fölmagasztalandónak“ találni fogja! De ez se baj. Hiszen a sokaság, a többség mai nap sem átalános criteriuma az igazságnak, valamint már régente nem volt az. Már a régi kor amaz ismert hősének, Phokionnak szavait idézve s követve mondá a tudományok reformátora, V. Baco: „Pessimum enim omnium est (veritatis) augurium quod ex consensu capitur; — — ut statim se examinare debeant homines, quid erraverint, aut peccaverint, si multitudo consentiat et complaudat.“ (Folyt. köv.)

Vegyes ujdonságok.

(Mult hó 26kán) csáforti Tóth Theréz asszonyság pesti leánynöveldéjében nyilvános tanvizsgálat tartatván, tanui valánk: mikép a növendékleánykák a kitüzött tantárgyakban elannyira jártosaknak találtattak, hogy a köztiszteletü igazgató ur, mind maga mind a jelenvolt nagy számu diszes vendégek meggyőződése végett jónak vélte a leánykák közül némellyeket maga mellé kihivni, és őket különösen is vizsgálat alá venni, kik azonban mindannyian közmegelégedést nyertek. De tanui valánk annak is, hogy e jeles intézetben semmi el nem mulasztatik, miszerint a gyönge csemeték lelkes honleányoknak és családboldogitó nőknek neveltessenek: mert ott, hol egy alig 10 éves leányka, a nőnem közt elharapódzott s a családokra vészthozólag ható pipere-vágy ellen, több mint félóráig tartó beszédet, olly lelkesedéssel s olly átérzéssel képes elszavalni, mint mindnyájunk bámulatára itt történt, az olly intézetből józanul csak lelkes honleányokat és családboldogitó nőket várhatni. Éljen a nevelésben megőszült derék nevelönő.

(Hála Istennek!) mintegy két hónap óta semmi panaszt nem hallunk a temetőhelyekkel és halotti-kocsikkali vizsgaélések és zsarolások ellen. Kétségkivül uj haszonbérlő váltotta föl az előbbenit, mert illy nagy változás különben meg nem magyarázható. Vajmi jól esik szivünknek valahára igy nyilatkozhatni! Előbb nem volt ritka eset, hogy a temetési alkalomra összegyült sokaság, a halotti kocsi után való hoszas várakozás miatt kénytelen volt elszéledni; nem volt ritka eset, hogy temetési gyászalkalommal a halotti-kocsi elmaradása miatt, a legbotrányosabb kitöréseket lehetett hallani; nem volt ritka eset, hogy a nagy koporsót közönséges bérkocsiba kellett keresztbe föltenni, s azután kettőnek örködve kisérni, hogy a holttest első zöttyenésnél földre ne essék; sőt volt eset, hol a gyászkocsiba befogott nyomorult gebe, gyászmenet közben az utcza közepén kidült a hámból, s a holtat négy ló helyett kettővel kellett tovább vitetni sat. — Reményljük, hogy efféle botrányos esetektől a közönség jövőre meg fog kiméltetni.

VIDÉKI HIREK.

Temesvár. Aug. 1. Egy év mult, hogy a temesvári felső tanodai intézetben, mellyet nmlgu krivinai Lonovics József csanádi püspök ő excellentiájának haza s tudomány szeretete, némelly tisztelt hatóságok s egyes jóltevők buzgósegedelmével, országunk ezen délkeleti részében, hol a duló hadak vad árja a szellemi mivelödés s közoktatás ápoló helyét az egykori diszes püspöki székvárost Csanádot annyira elpusztitá, hogy ugyanott a tudományos szorgalom repkény koszorui helyett, az ellenség bősz dühe a honfiak sorait legsürübben aratá; azon czélból emelt, hogy Banát dús terein a természet anyagi áldása mellett a szellemi javak is ápoltatva viruljanak, — a törvénykari legfelsőbb

osztály kir. legkegyelmesb jóváhagyás mellett megnyittatott — azon közérdeknél fogva tehát, melly korunkban a tudomány bajnokit és barátit, szellemileg egybefüzi, s az erkölcsi s értelmi tökély fejlesztését eszközlő minden intézetet élénk figyelemre méltat — a tudományok ezen uj Athenaeumáról rövid ismertetést nyujtani czélszerünek véljük. — Ugyanis mi ezen serdülő tanodai intézet anyagi állapotát illeti, ugyanaz alkalmas osztályteremekkel, természettani museummal s valamint az intézethez tartozók, ugy körén kivüliek által is buzgón ápolt könyvtárral bir, s benne a lefolyt tanodai év alatt már a tanulók száma összesen 232, a királyi akademiákat látogató tanulók szokott számát igen megközelitvén, e körülmény az itteni intézet fölállításánál e tekintetben is leghelyesben számító tapintatott tanusít. Továbbá ugyan ezen intézetet szellemi szempontból tekintve, fölhozhatjuk, mikép abban örvendetes elöjelül már a zsenge kezdet részesei szerencsések valának a nmlgu helytartó tanácsnak ezen legujabb tanodai intézet mind anyagi mind szellemi elömenete fölött nyilvánitott felsöbb tetszését megnyerhetni; s valamint a mi igénytelen, ugy e vidékben rang, polgári állás s magas érdemek által kitünö férfiak elöttünk ismeretes véleménye szerint is ugy hiszük, hogy a közoktatásnak, mellynek elemeit a vallás, fölség, nemzet s szülék iránti legszentebb kötelmek egyesülve képezik, itten nyilt uj terén — a lelkes fö- és aligazgatóság virasztó gondjait s a buzgón fáradozó tanárok oktatói müködésöket az ifjuság mind erkölcsi mind értelmi érdekeire nézve azon ohajtott siker koronázta, mellyből áldás ered a hazára, öröm a szülökre, s boldogság az ifjakra. X.

Báthory Zsigmond fejedelemnek 1595beli oklevelei, a székely szabadság iránt, ajánlva gróf Kemény Józsefnek, a székely szabadság hü pártfogójának. (Vége.)

A pillanati hasznukat néző fejérvári diaetalis urak ide vágó határozata álljon itt befejezésül „Erdélyország történetei tárából“:

A mi nézi klmes urunk az székely község dolgát, kiről országul felségedet megtaláltuk vala könyörgésünkkel az köztök való nemes uraink és donatariusok panaszkodásából; azonképpen az székely község is az fönépek és donatariusok ellen explicálták (tán: supplicáltak) volt Felségednek; mellyeket Felséged kegyelmesen szeme eleibe bévévén, rejiciálta volt mind a két félt az országnak törvény szerént való meglátására, és az ország az Felséged parancsolatjára erre fö törvényt tudó embereket rendelvén és választván, azok együtt levén, mind az két félnek dolgait assumálták, megértették és törvény szerént meglátták és ruminálták; tetszett: hogy az minémü ratiokat az székely nemes uraink az ö irásokban exhibeáltak az székely község ellen, azok mindenképpen erösek és törvény szerént valók; az székely község irásaiból penig contra semmi törvény szerént való ratio nem találtathatik, ez okon, mert a székely nemes uraink az ö jószágokat az boldog emlékezetü régi fejedelmektől és Felségedtöl adatott törvény szerént való donatioban birták pacifice, és semmit nem láttunk, hogy delinquáltak volna, kiért amittálhatták volna jószágokat; hanem hiven és jámboron szolgáltak az szükségnek idején, az mint a Felséged propositiojából is constal, hogy non solum interfuerunt, sed etiam profuerunt; melly donatiok elsöbbek az székelyeknek mostan költ donatiojoknál, per hoc az elsöknek kell megállaniok az utólsók ellen; nam qui prior est tempore, potior est jure. (!!!)

Második ratiojok ez, hogy az minemü donatiot Felséged nekik adott, conditionalis volt; mellynek megtartására sub amissione libertatis datae kötelesek is voltak; de ex relatione fide dignorum hominum manifeste constál, hogy azokat az conditiokat sokképen violáltak, holott az köztök való nemességnek házokra menvén, kerteket, malmokat elvágtak és elfoglalták, tavokat elvágták és meghalászták; szántóföldeket, szénaréteket occupálták, tilalmas erdöket levágták; szölöjeket azonképen elfoglalták, magok számára megszedték és egyébféle violentiákat sokat cselekedtek, mellyeket ö nekik az ö levelek tartása szerint patrálni igen cautum volt, et per hoc violatis conditionibus, violantur et pacta; mindezekből az törvény szerént való ratiokból az ö mostan nyert donatiójok penitus corruál, et ipsi in pristinum rusticitatis statum redigunter, dominisque suis terrestribus restituuntur.

Igy alkalmazzák a jog szabályait ott, hol csak egyik felekezet levén képviselve, az ego primam tollo rendszere szabja meg az igazság kiszolgáltatásának sinórmértékét. A min egyébiránt nincs is miért csodálkozni, miután az emberek rendszerint nem angyalok, s miután arra nincs is mindenkinek hivatása, hogy az álladalom erejének növekedését, s ebből a legkésöbb unokáira is kiható áldás-teljes elönyöket önös érdekeinek habár csupa tetszöleges csorbitásával is legyezze. Krizbay Miklós.

A nemzeti szinház zenekar-személyzete által alakitandó takarékpénztár alapszabályai.

Tisztelt tagtársaim! Már régóta terveztem én egy kisded takarékpénztárnak magunk között leendö fölállitását, azonban annak szerkezetére nézve nem tudtam magammal mindeddig tisztába jönni; s csak hosszadalmas tervezgetés és fontolgatás után sikerült; az itt következö alapszabályokat egybefoglalni.

Igyekeztem ezen szabályokat lehetö legczélszerübben, szándokunknak és érdekeinknek legmegfelelöbben egybeállitani, és ezek nyomán megvagyok győződve, nem hiányzik egyéb czélunk eléréséhez, mint az itt elöforduló kötelezettségeket melegen és egyetértéssel karolni föl.

Egyedül ez az, mit tisztelt tagtársainak szivökre köt. — Pesten, dec. 1846. Suck Leopold.

1. §. Az egylet czélja. Czélja az egyletnek: hogy minden tag, csekély hozzájárulása által, az ebből növekedö kamatok és elöfordulandó ajándokokból, — akkor, ha majd az egyletből kilép, egy kisded pénzöszveghez jusson; — addig is pedig pénzt szükségelvén, ne kényszerüljön uzsorások kezei közé, hanem mérsékelt kamat mellett magának az egylet pénztárából kölcsönözhessen.

2. §. Az egyleti pénztár megalapitására, az egylet minden tagja köteles annak pénztárába elölegesen 5 pftot befizetni.

3. §. Minden hó 1jén és 16kán (tehát minden fizetö napon) az egylet minden tagja 20 pkrt tartozik az egylet pénztárába fizetni, mire az egylet rendes pénzszedöje által lesz mindannyiszor fölszólitandó.

4. §. Az egylet megalapitása után hat hó elteltével, az öszvegyült alapöszvegből egy bizonyos mennyiség fog meghatároztatni, mellyet minden tag kikölcsönözhet; minden hat-hat hó elteltével pedig a kikölcsönözendö öszvegek azon arányban fognak az eljáró bizottmány által följebb emeltetni, a melly arányban nevekedett a lefolyt hat hónap alatt az alaptöke.

5. §. Azon tagok, kik az egylet pénztárából pénzt akarnak kölcsönözni, az egylet pénztárnokánál kötelesek magukat jelenteni.

6. §. A kikölcsönzött öszveg (évenkint 6% kamat láb szerint) hat hónap alatt egészen visszafizetendö; — könnyebbség tekintetéből a kölcsönzött öszveg részletekben — minden hó 1-jén és 16-kán az egylet pénzszedöje által fog behajtatni.

7. §. Minden tag köteles a visszafizetéseket pontosan teljesiteni; mit ha tenni még is elmulatna, a bizottmány belátása szerint fog az elmulasztott fizetés iránt intézkedni.

8. §. Uj kölcsönt csak akkor kérhet azon tag, ha régi tartozását már visszafizette.

9. §. Az egyletből csak ugy és akkor léphet ki valaki, s e szerint az egylet alaptökéjéből öt illetö részt csak azon esetben veheti ki, ha a szinházat bármelly ürügy vagy ok miatt — végkép elhagyja.

10. §. Ha már a 9. § értelmében valaki az egyletből kilép, hogy illetö része kiadathassék, az egylet értéke összeszámitandó (inventalandó).

11. §. Ha a kilépö tag az egylet pénztárának adós, tartozása illeték-részéből levonandó.

12. §. Ha a kilépö többel tartozik az egylet pénztárának, mint abból járó saját illetösége, — ezen illetöségén felüli tartozást kilépése alkalmával köteles az egylet pénztárának megtériteni; — ellenkező esetben az egylet a kilépönek elöbb ugyan havi fizetését tiltja le a szinházi igazgatóságnál, — de ha ez nem lenne elég, a kilépö irányában magának törvény utján is elégtételt szerez.

13. §. Ha az egyletnek nös tagja meghal, illeték-része nejére és gyermekeire (ha vannak) háramlik.

14. §. A nötlen vagy özvegy és gyermektelen meghalt tag illetö részét szülöi vagy testvérei öröklik, ha ezek sem volnának, legközelebbi rokonai csak végrendeletileg örökülhetnek; — különben az illy részvény az egylet tulajdonává lesz, még akkor is, ha örökösök és végrendelet hiányában fiscusi öröködésnek lenne helye.

15. §. Ha már semmi rokonai sincsenek a végrendelet nélkül megholt tagnak, — s e szerint illeték-része a 14-dik §. értelmében az egylet tulajdonává vált: az öröködö egylet (szükség esetében) köteles a megholtnak temetési költségeit fedezni.

16. §. Ha a megholt adós az egyletnek, adóssága az örököst illetö részjárandóságból minden más követeles elött levonandó.

17. §. Azon esetben, ha a megholt többel tartozott az egylet pénztárának, mint abból járandó illetménye: a 12-ik §. értelmében törvény utján is — kártalanitani fogja magát az egylet.

18. §. A zenekar minden ujonnan szerződött tagja beléphet az egyletbe, ha magát az egylet szabályainak aláirta, — s a 2-ik §-nak eleget tett.

19. §. Az egylet megalakulása után belépö tagok, illetöségökre nézve akként vétetnek számba, a milly arányban — és a mióta járultak az egylet érdekeihez, — mi természetesen a könyv-vezetésben mindenkor világosan megjelöltetik.

20. §. Az egylet 9 tagu bizottmány által igazgattatik, mellynek tagjai:

A) Egy számvivö, ki egyszersmind pénztárnok is, kinél egy vas, három különböző zárral készült pénztár fog megerösiteni, a kész pénz és az oklevelek örzésére.

B) Hat bizottmányi tag és

C) Két pénzszedö.

21. §. A számvivöről.

1) A számvivö köteles utasitása értelmében, három könyvet vezetni.

2) Hogy ha az 5-ik §. értelmében töle egy tag pénzt kér, köteles azt a legközelebbi napra magához rendelni, mikorra egyszersmind azon bizottmányi tagokat is magához kéri, kiknél a pénztár kulcsai vagynak; az ezek által fölnyitott pénztárból a számvivö fogja a kivánt öszveget kiadni, s e kiadást, kamatjaival együtt, a tartozási könyvbe az adós nevére bejegyzi.

3) Minden — az egylet pénztárába befolyó pénzeket — három választmányi tag jelenlétében tartozik a pénztárba betenni, valamint a pénztárból történö minden kivétel, csak ezek jelenlétében eshetik meg.

4) A pénztári számadásokat minden hónapban, az általános számadásokat azonban csak minden hat hónapban, tartozik könyveiben bezárni, s ennek rövid kimutatását az egyletnek mindannyiszor elöterjeszteni.

5) Köteles a két pénzszedönek két minta szerinti ivet adni, melly ivek egyikébe, az adósságok lerovására történt részletes fizetések, másikába pedig a hónapi járandóságok bejegyzendök. — Ezen ivek mindenkor hat hónapra adatnak ki.

6) Ha egy tag a 9-ik § értelmében az egyletből kilép, a számvivö a 10-dik § értelmében jár el.

7) A pénzszedöktöl minden hó 1-jén és 16-dikán délután az illetöségeket és tartozásokat, az e czélra kiadott ivek szerint számon kéri, s a pénz átvételénél az iveket nyugtatványkép aláirja.

8) Az egyleti üléseket kisded meghivó jegyek által (p. o. ezen szavakkal: „jan. 18-kán 1847. egyleti gyülés leend“) a zenekar minden tagjainak egy nappal elöbb tudtul adja.

22. §. B. A bizottmány tagjairól.

1) A megválasztott bizottmány 6 tag közöl — minden hat hónapban hárman — a pénztár kezelésére befolynak, mind hárman, különös kulcsait tartván magoknál a pénztárnak.

2) A bizottmány azon tagjai, kiknél idö szerint a kulcsok vagynak, kötelesek minden hó 1jén és 16-kán délután a számvivönél megjelenni, s ott a pénztárt kinyitni, hogy a begyült pénzeket a számvivö abba, az ö jelenlétökben betehesse.

3) Pénzkikölcsönzés végett a pénztárt fölnyitni — fölszólitatván kötelesek mindannyiszor a számvivönél megjelenni.

4) Mind a részvény, mind az adósságtörlesztö ivekre kötelesek mind hárman neveiket akkor följegyezni, midön a beszedett pénzt a pénzszedöktöl a számvevö átveszi.

5) A bizottmánynak azon tagjai, kiknél idő szerint nincs pénztár-kulcs, — kötelesek minden feltünőbb körülményt tudomásul, az egylet figyelmeztető könyvébe bejegyezni.

23. §. C. A két pénzszedőről.

1) A pénzszedők egyike a havi járandóságokat, másika az adósság törlesztésére fizetett összegeket (azon ivek szerint, mellyeket e végre a számvivőtől kaptak) tartoznak minden hó 1jén és 16kán délelőtt pontosan beszedni.

2) A történt fizetés igazolására, a fizető iv rovatába irt öszveg alá a szedő mint tanu vörös, a fizető pedig fekete irónnal egyegy vonást huznak.

3) A beszedett pénzt minden hó 1jén és 16án (tehát a beszedés napján) délután, kötelesek a számvivőnek, a foglalkozó három bizottmányi tag jelenlétében pontosan általadni.

4) Ha valaki a rendes fizetést elmulasztja, a pénzszedők kötelesek azt a bizottmánynak azonnal bejelenteni.

24. §. D. Az egész bizottmány kötelességei.

1) A 21., 22. és 23dik §§ban kifejezett foglalkozásokon kivül köteles a bizottmány mindenkor és mindenben az egylet gyarapodásán és előmenetén munkálni jelesen:

a) A színház nagyérdemü igazgatóságához, egy az egylet fölsegélésére adandó évenkinti előadásért folyamodni.

b) Hangversenyeket rendezni, s ha idegen müvészek érkeznek, azokat az egylet segedelmezésére fölszólitani.

c) Szóval minden lehető forrásokat fölkeresni, mellyekből az egylet javára és előmenetére segitséget reménylhetni.

2) Minden föltünőbb kérdésekben köteles a bizottmány ülést tartani, s itt megállapitott nézetét — további intézkedés végett az egylet legközelebbi közgyülésének elébe terjeszti.

3) Köteles a bizottmány a 4dik és 7dik §§. nyomán, belátása szerint, pontosan intézkedni.

4) Mindennemü jövedelmeket és bevételeket (a havi járandóságokat és adósságtörlesztéseket ide nem értve) az egész bizottmány vesz által és tesz a pénztárba.

5) A bizottmány végzi azon tisztelgéseket és köszönő eljárásokat is, mellyek — például a szinház nagy érdemü igazgatóságának egy az egyletnek jövedelmező előadásaért — vagy idegen müvészeknek tanusitott adakozásukért, — vagy bárminemü az egylet pénztárába befolyt segedelemért — az egylet nevében teljesitendők.

25. §. E. Az egylet minden tagjának kötelessége.

Kötelesek az egylet minden tagjai az egyleti ülésekben pontosan megjelenni; különösen pedig

1) Minden hat hónapban, az egylet állásáról adandó körülményes jelentést meghallani.

2) Szükség esetében a 12dik és 17dik §§okban emlitett körülmények miatt.

3) Mind azon rendkivüli eseteben, mellyekben a bizottmány magától nem intézkedhetik.

26. §. Ha a bizottmány egyik tagja kötelességét nem teljesitené, az egyletnek joga van helyébe mást választani.

Melly föntebbi, ekkint megállapitott szabályokban alólirottak tökéletesen megnyugodván és beleegyezvén, magunkat azoknak szoros megtartására kötelezzük, s kötelezettségünket saját kezünk aláirásával is megerősitjük. (H—p.)

KÜLFÖLD.

Portugalia. „Jupiter“ gözös jul. 30káról kelt lissaboni s oportoi hirekkel augustus 3dikán érkezett Southamptonba. E két portugal fővárosban tökélete s béke uralkodik, ellenben a vidéken többféle békezavarok történtek, például Ruivaens-ben Minho tartományban, hol a nép a miguelisták által fölingerelve, a királyi hatóságok visszaállitásának ellenszegült s azokat futásra kényszerité, ugy annyira, hogy hivatalukbai behelyeztetésük katonai rendszabályok alkalmazását tevé szükségessé. Más helyeken a cabralisták azok, kik a népet minden áron fölizgatni törekszenek, hogy az interventio által kivivott visszahatás győzelmét kiegészitsék, sőt, egy cabralista összeesküvésről is beszélnek a fővárosban, melly azonban Parker britt admiral örködése által meghiusittatott, már két ezredet hóditottak a maguk részére, s czéljuk nem más vala, mint Sa da Bandiera, das Antas sa többi septembrista főnökök meggyilkolása. Mi a kormányt magát illeti, még lekisebb előkészületeket sem tesz, hogy a közbenjárási jegyzőkönyv által kijelölt alkotmányszerü vágásba ismét visszatérjen. Sir H. Seymour folytonos sürgetései után rá birá a királynőt, hogy Lavradio grófot egy neutralis szabályszerü cabinet alakitásával megbizza, mi czélból az angol követ 30 mérsékelt szellemü férfiut terjeszte elő, de eddig, mint látszik, Lavradio ajánlatai figyelembe sem vétettek; mások szerint az uj cabinet tagjaiul ezek emlitetnek: Fonseca Magalhaes, José da Silva Carvalho s de Barbacena gróf.

Spanyolország. Madrid, jul. 31. Most már bizonyosnak látszik, hogy Isabella királynő Espartero tábornoknak azon ajánlatot tevé, miszerint öt ismét előbbi méltóságába helyzendi s a britt udvarnál spanyol követté nevezendi ki, ha egy év alatt a spanyol földre nem lépend. Espartero azonban e föltételt el nem fogadá. — A királynő, Serrano, Ros de Olano, Dominguez tábornokok s más tekintélyesb személyek kiséretében San Ildefonsoból Riofrioba utazott, hol nehány napig mulatand.

N.Britannia. London, aug. 3. Az eddig történt választások eredménye ez: 207 szabadelvü (whig és radical), 64 peelista, s 67 protectionista, tehát a megválasztandó 658 alsóházi tag közöl eddig összesszen 338 választatott meg. Azonban a protectionistáknak még van reményük, hogy számuk tetemesen szaporodni fog, különösen a grófságokban, hol még eddig a választások eredménye egészen tudva nincsen. A legujabb választások közöl megemlitendők: a cambridgei egyetemé, melly Law és Goulburn mellett nyilatkozott; az oxfordi még be nem végeztetett, mindazonáltal a választás kétségkivül sir R. Inglis-t és Gladstone-t érendi. Tivertonban egy charlista Harney versenyzett Palmerston lorddal, s a ministert azon váddal, hogy külföldön a despotismust pártolja, hosszu igazoló beszédre kényszerité. Palmerston végre szavazást kivánt, és Heathcot-tal megválasztatott. A többi nevezetesebb választások közöl kiemelendők: Grogau és Gregory Dublin részéről, melly várost eddig is képviselék, Fox Maule hadi titoknok Perth részéről, E. Ellice Conventry részéről, sir G. Clerk a kereskedelmi hivatal hajdani al-elnöke Dover részéről, Macgregor Glasgow részéről, Mahon lord Herfort részéről, J. Peel és T. Baring Huntingdon részéről, F. T. Baring és sir G. Staunton Portsmouth részéről, sir J. Graham Ripon részéről, Botherton Salford részéről és Cobden Stockport részéről.

Palmerston lord és Jarnac gróf között jun. 19-kén egy szerződés köttetett, mellynek erejénél fogva Guahine, Rajatea és Borabora szigetek függetlensége Anglia és Franciaország által elismertetik s ezen szigetek elfoglalása, még protectorság ürügye alatt sem engedtetik meg. Továbbá elhatároztatott, hogy azon főnököknek, kik Otaheitiben kormányoznak, ama szigetek egyikében sem szabad uralkodniok, s viszont.

A „M. Herald“ Rothschild megválasztásával fölötte elégületlen, hanem azzal biztatja magát, hogy hamarjában helyét aligha elfoglalhatja, mivel képtelen a meghatárzott esküt „igaz keresztény hitére“ letenni. Azon körülményben is akadályt lát az alsóházbai bejuthatásra a nevezett torylap, mivel Rothschild a 8 millio font sterlingnyi kölcsönben közvetlenül részt vett, s kimntatja, hogy már előbb egy más parliamenti tagnak be kellett bizonyitania a bizottság előtt, miszerint semmi pénzügyi vállalatban részt nem vett. Hasonlókép nyilatkozik a „M. Post“ is a megválasztott izraelitának megválaszthatási képességéről, s azt hiszi, hogy előbb bizonyos törvénynek kell hozatnia, melly a zsidóknak megválaszthatási képtelenségét megszüntesse. Más részről azonban az mondatik, hogy az még nagy kérdés, ha szükséges-e különös bill a zsidók számárai esküvési forma megváltoztatására; mert mi által gátoltathathatnék, hogy a zsidókkal épen ugy ne bányjanak mint a quäkerekkel, kik egyedül becsületüknek fogadása mellett bocsáttatnak a parliamentbe. Minden esetre az esküvés érvényességére elegendőnek kell lenni, ha az esküvő magát személyes hitére kötelezi, bármilly valláshoz tartozik is. Ha azonban a zsidó esküvési formát illetőleg, különös törvény szükségességét látják, ugy John Russell lord annak előterjesztésével, a parliament pedig annak elfogadásával bizonyára nem késendnek. Rothschild bárónak parliamenti taggá történt megválasztása csak 25,000 font sterlingbe (250,000 pengő forintba) került.

Franciaország. Páris, aug. 4. Tegnap Havreből azon iszonyu szerencsétlenségről hir érkezett ide, melly „Le Comte d' Eu“ királyi gözöst érte. Ezen uj gépekkel fölszerelt hajó hétfőn aug. 2kán hagyta el Havret Cherbourgba evezendő, hol ama gépek egy erre különösen kinevezett bizottmány által valának megvizsgálandók. Mintegy esteli hatodfél órakor, midőn a hajó Barfleurhöz ért, minden explosio vagy nagyon érezhető rengés nélkül, a gőzkatlan fölső födele fölpattant, mellynek egész tartalma, a legforróbb viz, iszonyú erővel a gépkamrába omlott, hol mintegy husz személy, fütők, gépészek, matrózok s mások azonnal áldozatul estek. E hir keltekor már 9 halottat számláltak, s a Havre-beni kórházba visszavitt megsebesültek nagyobb része olly állapotban van, hogy hozzájuk kevés vagy épen semmi remény sincs. E szerencsétlenek sorsábani részvét általános vala, folyó hó 4kén a „Notre-Dame“ egyházban Havreben ünnepélyes gyász-istenitisztelet rendeltetett tartatni a szerencsétlen elhunytakért. A tengerészminister azonnal különös vizsgálatot rendelt e szerencsétlenség okának kifürkészésére, melly alkalommal a gépek épitői, felelősségre fognak vonatni. A gépek Schneider s társ. gyárából Creusot-ból kerültek ki.

Igazitás. Lapunk előbbi száma fólapján érintett — a „belföldi gyarmatositás ügyében“ gróf Pálffy Móricz által kitüzött pályakérdés összegének gyarapitására — 1 darab aranyat ajánló neve nem Lukács Móricz — mint hibásan áll — hanem Lukács Sándor helytartósági tiszt fogalmazó.

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

Hirdetés.

Alulirt, a nagytiszteletü közönségnek ezennel alázatosan jelenti, hogy ruhaboltjában valamint eddig, ugy jelenleg is, számos uj attila- dolmányok, magyar nadrágok, fekete zsinórra s aranyra készült menték és bársony-mellények aranyra, készen találtatnak; a megrendelő uraságoknak, a legujabb divat szerint, lehető rövid idő alatt s jutányos ár mellett szolgálatát egyszersmind ajánlja. — Ruha-boltja vagyon előbbi helyén u. m. a sz. Ferenczieк terén, a királyi Curia szomszédságában fekvő Eggenberger-házban, Hunyady László czim alatt. — Pesten augustus 11kén 1847.

(2—3) **Klaszy Venczel** polgári magyar szabó.

Mezei-Naptár.

A Mezei-Naptár 1848-ik szökő évre mind bekötve mind kötetlenül már kapható a magyargazd. egyesület titoknoki hivatalában (Pesten üllői ut gr. Károlyi házban) és a könyvkereskedésekben. Ára mint eddig — nyolcz pengő krajczár. Százanként 20 % nyereséggel. Könyvkereskedők azonban, könyvkötők, s mind azok, kik a Mezei-Naptárt a nép számára száznál nagyobb szállitványban — egyenesen a titoknoki hivataltól — kivánják megszerezni, azt 25 perczentnyi ráadással kaphatják. 1—2

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 13kán: Rohan Mária. Szomoru opera 3 ban. Donzetti-től, másodszor.

Augustus 14kén: A párisi rongyszedő. Dráma 5 ilban egy felvonásos előjátékkal; 12 ábrázolatban. Ita Pyat Bódog. Egressy Gábor jutalomjátékaul. Először.

Augustus 15kén; A szinház zárva.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest aug. 13kán (pesti mérő.)

370-120 270-288 190-215 130-150 85-130 200-220

Pozsony aug. 10kén (pozs. m.)

220-265 ——— 145-180 100-115 80-116 ———

Dunavizállás. Aug. 14kén: 9′ 10″ 9‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

540. szám 1847. Kedd aug. 17.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — Zsidó-ügy. V. — Törvényhatósági tudósitások. Biharból (közgyülés.) Szatmárból (közgyülés). — Vegyes ujdonságok. — Vidéki hirek (Erdélyből). — Jellemisme. Irta Rónai Jáczint.

Külföld. Portugalia. NBritannia. Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Beőthy Sándor m. kir. udv. kancelláriai tanácsost, és báró Miske Imre, ugyanazon kormányhatóság tisztbeli titoknokát cs. kir. kamarás-i méltósággal kegyelmesen disziteni méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Osvald Ferencz kanonokot a nagyváradi kir. academia aligazgatójává; Prunyi Józsefet, a nagyszombati érseki lyceumban hittudománytanitót, Csernák József érsekujvári plebánust, és Szájbély Henriket a bécsi Pázmán-intézet vicerectorát az esztergomi főkáptalan tiszteletbeli kanonokaivá kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége a pesti ipartanodában a szépirási tanitószékre Löwy Józsefet kegyelmesen kinevezni méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a zágrábi kir. harminczadosi állomásra Lieb Imre ó-orsovai harminczadost, — továbbá Kötzenmacher József bulcsi igazgató kerületi erdészt, pécskai k. kerületi erdőlovaggá, — végre a rudersdorfi utlevélvizsgálói állomásra Steinmassler Ede, pesti k. harminczadhivatali fölügyelőt alkalmazá.

Zsidó ügy.

V.

(K. F.) A második kérdés összefügg a harmadikkal; a kettő együtt megoldható. Hogy nehányan a zsidók közöl hirtelen fölgazdagodnak, a többség pedig tür és szenved; annak oka a zsidók szoros összetartásában, elzártságukban s a néha uralkodó közinségben kereshető. A folytonos háboruk ideje alatt szállitványozásokkal a seregek számára, milliókat nyertek, s a tömérdek nyereség kevés kezek közt oszlott föl. A közinséget s europai terméketlenséget is szinte maguk hasznára tudják forditani, azon szoros összetartás s titkos levelezéseknél fogva, mellynélfogva mind kint, mind bent az országban az eseményeknek uraivá tolják föl magukat, a részletességekkel hamarább megismerkedve, mint bárki más, üzérleteiket is azok szerint kiszámitják, s ritkábban buknak meg a speculatioban. A zsidó ha szerét teheti, s nem kénytelen, maga szükségére nem is vásárol kereszténytől olly czikkeket, mellyeket zsidó rokonánál megkaphat, csakhogy a pénz a zsidó csatornában maradjon forgásban; bizonyos terv szerint összebeszélve működnek más hitü vetélytársak megbuktatására, s ezt önkárukkal is eszközlik néha, hogy annál biztosabb legyen hasznuk a vetélytársak számának megkisebbitésével. Vesztegetések, hamis hirterjesztés, ócsárlás, titkos kémlelődések mások állapota körül, száz meg száz apró cselek, mellyek másnak eszébe sem jutnának, azon eszközök, mellyekkel élni a zsidó véteknek sem tart keresztény ellenében, csak hogy hasznot hajtson magának. Mesterséges fogásaiknak, fortélyos szövetkezéseiknek a törvényszékek ritkán is jöhetnek nyomába; fölfedezett büneik száma mindig csekélység a föl nem fedezettekhez képest, olly okosan be tudják pókhálózni tetteiket, hogy azoknak nagyobb része köztudomásra nem is jő, mert éjjel nappal azon törik fejöket, mi módon lehessen saját ügyeiknek a külső szép szint megadni; soha oda nem néznek, a hova vágnak; az elvnek ők kitanult emberei — mégis fölötte ritka eset köztök, hogy a legvagyonosabb zsidó-családok is szerzeményeiket állandósitni tudnák utódjaiknál; ritka példa, hogy a második nemzedék is élvezhetné azokat; annak ujban kell fogni mindenhez; más ismeretlenek kerekednek fölül, kiknek szolgálatába szegődik a tömeg; a zsidó pór, ki a gazdagoktól oda vetett kevés fillérrel megelégedve, azokért lót fut föl s alá az országban, igazat mondva, azoknak rabigáját hordja. Kemény, de élethü ecsetlése ez a dolgoknak, bár mit mondjanak is rá az ultraliberalisok. Pest város hivatalos közléseiből már az is napfényre jött, hogy az elitélt bünösök közt két vagy három év óta a város népességéhez viszonyitva aránytuli számmal fogtak helyt a zsidók.

A mi már az akadályokat illeti, mellyek a zsidók politikai érültségét gátolják, azokat Sensburg badeni statustanácsos négy pont alá huzá; s tudni kell, hogy Badenben régtől fogva különös ügyszeretettel segitettek a zsidók állapotán, kiknek száma ott 1826-ban 17,270 volt.

Első főakadálynak tekinti Sensburg a sok és különféle adózást, mellynek terhét a többség u. m. a szegényebb zsidóság alig viselheti el, mert a statusadókon és hely-terheken kivül nyomják őket azon költségek is, mellyek a synagogai igazgatás, istenitisztelet, tanitás, szegény és betegintézeteik igényelnek; vannak ezeken fölül a zsidó községeknek sajátszerü más politikai költségeik is, millyenek a türedelmi és synagogákat engedményezési pénz, a földesuri tartozások, temetők stb.

Második főakadály a rabbinatus, vagy a most is divatos talmudi studium. Legterhesebb nyüge akármelly statusnak a féltudós rabbi, kinek rendesen nincs is módja magát kiképezni, hogy fölhagyva az üzérséggel, csupán és egyedül talmudját tanulja. Ez a félig tudós, félig kupecz faj órákat ad a talmud-tanitásra, mivel az ifjuság legjobb idejét lopja el, mellyet hasznosabb polgárias kiképeztetésre fordithatna. Érzik e bajt magok a zsidók is, azért köztük is Löw Lipót javaslatát a rabbik és az eddigi hibás tanitás irányában (Pesti Hirlap 901 szám.) mint bevallott tényt dicsérettel megemlitnünk kell azzal a buzgó ohajtással, bár a javaslat pontjai teljesedésbe is vétetnének.

Harmadik akadály a talmudi parancsoknak összekeverése a Mózesével. A zsidók kosztja és ételeik már physicai elgyengülést okoznak, nehéz munkákra alkalmatlanokká válnak, szombaton és ünnepnapokon lovagolniok nem szabad, mint nem szabad szekerezni, irni, gyertyát gyujtni vagy azt kioltani; ha más zsidó hivatalos orvos, szombaton nem is müködhetik, de a keresztény gazda is mit tegyen olly zsidó béresekkel, kik pénteken félnapot, szombaton s vasárnapon keresztül nem szánthatnak, nem vetnek, nem aratnak, föl- s le nem rakodhatnak, nem csépelhetnek? Mind föld, mind kézi müveknél a dolgosnak rendes közétele a disznóhus és szalonna, a mivel a zsidó nem élhet, koscher hus, koscher bor vagy másféle koscher étel- és italnemekre van szüksége, még a husban is az első rész negyede kárba megy, a mezei gazdálkodásnak pedig egyik főága a sertés-tartás; ha már zsidó illy mezei gazálkodásra adná magát, akkor keresztény béresekre volna szüksége, kik ünnepeken helyettük étetnék s itatnák az állatokat; zsidó béresekkel mire sem mehetne, mert azoknak szemei nem nyiltak föl, legalább a pór illy előitéletek özönével küzdeni kénytelen.

Negyedik főakadály a keresztények ellenszenve zsidók irányában, ha azok a földmüvelésre vagy pedig czéhezett kézmüvek tanulására szánják el magukat. Eddig a földmüvelés és czéhi mesterségek voltak az eszközök, mellyek biztositák a keresztények élelem-módját, s ugyan azért előbb álltak a zsidóknál; most már fölnyittatván előttök a szabad ut, könnyen superioritásra vergődhetnek, mert a zsidó keves koszttal megelégszik, kenyér és foghagyma elég neki egy napra, nem csoda hát, ha a királyi városokban ellenszenv ébresztetett föl, mert kezdik érezni az engedményezések káros következéseit, mellyek nöttön nöni fognak, ha a zsidók megtéritése elhanyagoltatik, s ők a régiek maradnak. Löw Lipót javaslata ugyan mindent igér, de kérdés: fogják-é öt követni mások? a követés tartós lesz-e az utódokban is?

A dolog jó kimenetele mindig kétséges marad, mivel az ujjá születésre hiányzik az alaperő a zsidók testületében, valamig ők keresztények nem lesznek. Nem csodálkozom semmit is, ha a zsidók szóvivői registrálják a keresztény oldalról tett reactiokat, miként azokat a Pesti Hirlap 915—916 számaiban olvashatni, hallgatnak a reactio okairól, de nem kezeskedhetnek arról, hogy a zsidók idővel még nagyobb tért el ne foglaljanak, ha teljesen emancipáltatnak, a nélkül, hogy erkölcsi tespedésükből kifejlesztetnének. Itt fordul meg a dolog sarka, ha ők ezt maguk erejüktől megtehetik — ám kövessék Löw Lipót javaslatát! adjanak előbb példát, hogy magok magokat regeneralni is tudják — mig az be nem következik — időelőtti minden szónoklás mellettük, akkor maga a dolog fog szólni ügyökben, akkor az ellenszenv is magától megszünendik, mit most csupán lelármázással megszünteni akarni valamint képtelenség, ugy más oldalról politicai tapintatlanság is.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Biharból. Folyó évi aug. 2án Biharban nagy napra viradtunk. Mlgos főispáni httesünk hangos s meg nem zavart éljen-kiáltások között nyitván meg e napi közgyülésünket, előadá: miként az előbbi gyülésen nem végezhetett s halomra gyült közigazgatási tárgyak ellátására mellőzhetlen szükségesnek látá jelen közgyülés egybehivását, melly czélrai közremunkálását a rendeknek fölkéri. — Alig haladt el egy tárgy, mellynek vitatása alatt az ellenzékiek majd egyenkint, majd hármával négyivel jövének a gyülésre, némelly falusiak pedig elkésésöli félelmet bizonyió szokatlan állapotban, csür körüli öltönyben, a mint t. i. a szekérről leugrándoztak — botorkázván a terembe: megszólalt a delegált királyi törvényszékre védőül kegyelmesen kinevezett ellenzéki ügyvéd s táblabiró Nagy József, ki is többek között azt mondá: mint védő ügyvéd azt tapasztalta, hogy egy másik védő ügyvéd a per sorján az 1845iki decemberi gyülés eseményeit megvizsgált bizonyos törvényszék iratait követelte a perhez mellékeltetni, melly iratok csakugyan elő is adattak, minthogy pedig az emlitett események vizsgálására királyi biztosság volt rendelve: azon törvényszék pedig a megye hire s tudta nélkül szerkeztetett, s tulajdonképen az érdekelt fél által, azért az általa véghez vitt vizsgálati iratok a delegalt biróság eljárása alapjául nem szolgálhatnának; ennélfogva szóló inditványozá, hogy a megye végzésileg mondja ki, miszerint azon törvényszéki összes iratokat magáéinak nem ismeri, és semmiseknek nyilvánitja; melly inditvány reménytelenül lepte meg a közönséget. Ellenében első szólott kamarai ügyvéd s t.biró H. J., azt mondván, hogy a jelen gyülés a tömegre gyült közigazgatási ügyek leőrlésére hivatván össze, a köztanácskozást föltartóztató inditvány a közönség érdekének irányában méltatlan idővesztés lenne; ennélfogva, és azért, mivel a dolog biróság előtt állván, Biharmegye határozata különben sem fogná azt teendőjében korlátozni: inditványozó vegye vissza inditványát, s menjünk a napi rendre. De a baloldaliak egymásután ugráltak föl az inditványhoz szólandók; hasonlóan a jobboldaliak is; a dolog élénk vitára került, mert hiszen ki tenné azt föl a bihari ellenzékről, hogy valamelly ügyet nyugodt kedéllyel birjon megvitatni. Szólott volt-másodalispán B. J., megtámadván a kamarai ügyvédet, hogy hát hogy merészel ollyat gondolni, hogy az inditvány nem tárgyalandó? Beszélt ő aztán sokat összevissza, mig egyszer eszébe jutott azt is mondani, miként a kérdéses decemberi gyülés utósó napján, 18án, valaki, talán ugymond Cs. J. ügyvéd a mlgos főisp. helyettes ur szobájába futván, azt mondotta, hogy a Bernáthok vérengeznek s gyilkolnak; melly bejelentésre a mlgos ur a vérengezők elfogatására szbirót küldött, ki is szólót fegyveres erővel kereste, elfogni akarván; neki gyürközött azután szóló nagy dolgok beszéléséhez, s azt mondá: hogy ő mlga pártfőnök; továbbá hogy ő meggyőződése szerint azt hiszi, miként ő

mlga ha tettleges részt nem vett is a dec. gyülés eseményeiben, de azokról tudott valamit. A szóló kiméletlensége nagy zajt idézett elő, s több helyről mutatkozának indignatiók, valamint kiálták azt is, hogy illyen emberekkel tanácskozni nem való, a gyülést el kell oszlatni; de a közigazgatás szükségét és a gyülés föladatát fölfogni tudó mlsgos elnök, szelid, mindazáltal erélyes közbenszólásával a már már kitörésre fajuló ingerültséget lehangolá. Megjegyezvén többek között azt is, miszerint a pártok müködéseibe magát bele nem avatja, mert pártokon fölül áll; ha azonban valakinek kedve van öt pártfönöknek nevezni azért, mivel a kormány alkotmányszerü reformjainak gyámolitására müködni szerencséjének tartja, s a conservativ szellemet mint saját meggyőződését kegyeli: ám tessék, azt szemrehányásnak épen nem veszi. Melly elnöki erélyes nyilatkozat után a kedélyek némileg csendesülvén, mind két részről folyt a vitatkozás; az inditványt pártolók azon elvből indulván ki, hogy a törvényszék nem a megye által választott birákból levén összeszerkeztetve, megye törvényszékének nem ismerhető: fejtegeték, miként az elnöknek nincs joga törvényszéket alkotni; ennek ellenében azonban az inditvány ellen szólók adatokkal állottak elő s t. biró R..... I....., B... L....., V..... F....., levéltárnok J.... M..... tanulságosan oszlaták-el az inditványt pártolók okoskodásait, megjegyezvén egyébiránt, hogy ezek közől levéltárnok J.... M..... megfoghatatlan logicával mégis az inditvány mellett szavazott. Az inditvány ellen szólók közöl, szolgabiró D. J. előadását kivonatban jónak látjuk ide sorolni azért, hogy az olvasó közönség Biharnak multját a jelennel összevetvén, a körülményekről adatakon nyugvó fogalmat szerezhessen. Azt mondá nevezett szolgabiró ur: „ha a fölmerülő kérdéseknél az egyetemi szólók személyeskedésre vetemülnek, magoknak semmi, az egyetem föladásának pedig rosz szolgálatot tesznek; mert az ügy személyesitetvén, a tusa, a törvényhatóság tekintélyét alá sülyeszti. Szóljon mindenki szabadon, de alkotmányosan; tiszteljük egymás meggyőződését; szóló nem pártolja kameralis ügyvéd H. J. véleményét, melly szerint az inditvány tárgyalása ellenkeznék a gyülés föladásával; de épen azért botorságnak tartja volt alispán B. J. urnak megtámadó magaviseletét, mert H.....t meggyőződéseért rohanni meg: nem alkotmányszerü dolog; s hogy szólónak igaza van, azt B..... J..... maga bebizonyitá, miután a mtgos ur eljárása fölött saját meggyőződést beszélt el, melly hogy csak övé s nem másé is, a nyilvánitott köz visszatetszés eléggé bizonyitá.“

„Mi az inditványt illeti, szóló helytelennek tartja azt; mert mi magunk jobbrul balrul bevallván ő felsége előtt, hogy abnormis helyzetben, s magunkkal jót tehetlenek vagyunk, biztosságot kértünk; ő felsége küldött biztost, — s a paritionale decretumban megparancsolá, hogy semmiféle olly dologról, melly a kérdéses decemberi gyülés történetére vagy következményeire vonatkozik, — ne szóljunk; mi, a kegy. decretumot elfogadtuk, s a szerint cselekvénk, most tehát a jelen inditványt pártolni nem tenne egyebet, mint a paritionale decretumnak ellenében engedetlenkedni, és hozott határozatunkkal ellentétben következetleneknek lenni. De különben is minek határozzon a megye ollyas valamit, minek semmi sikere nem volna, mert a délegált bíróság ismeri rendeltetését, és azoknak határozata, kiknek sorsa azon bíróság eljárásától sokat függ, bizony tekintélyt a bíróság fölött gyakorolni nem fog; legokosabb lesz hát nem végezni ollyast, mire semmit sem tartoznak adni, mert az illyen végzéssel a megye maga tekintélyének árt.“

„A túl oldalról fölhányatik ő mltságának, hogy pártfönök lenne; szóló fölötte sajnálja, hogy a kárhoztatás nem igaz; engedelmet kér ő mltságától, de kénytelen kijelenteni, hogy szóló, mint kormánypárti ember, ő mltságában épen azt kárhoztatja, hogy a kormány alkotmányszerü haladását gyámolitani törekvő pártnak nem akar főnöke lenni, pedig szóló azt hiszi, hogy ő méltóságának már csak hivatali állásánál fogva is egyenes kötelessége a kormánypártiak müködésében tettleges részt venni, s azt egész erővel elősegéleni. Egyébiránt ha a baloldaliak azt hiszik, hogy azon kárhoztatással ő mtságát sujtják, igen csalódnak; mert azzal saját főnöküket t. biró s volt első alispán B..... Ö.... sujtják, ki 1842-dik évi márt. gyülésen azt mondá, hogy ő kétszinü ember, a hivatalnak s — baloldalra mutatva — pártjának embere, és sokszor megesik, hogy saját meggyözödését pártjának alá rendelnie kell; már ha hit mellett szolgáló hivatalnok s alispán nem követ vala gonoszságot, midőn meggyőződését pártjának alá rendelé, ugyan hogy sujthatná ő mtságát a pártfönökségről szándokolt vád? valóban nem; s épen azért ugy tartja, hogy minden fökormányzónak a jelen pártokra oszlott világban pártfönöknek kell lenni.“

„Azt mondá volt alispán B..... J....f ur, hogy ügyvéd Cs. J. által ő méltóságának mint vérengző bevádoltatván, elfogatni rendeltetett, még pedig fegyveres erővel; hiszen az a rendén van, mondá szóló, mert ugy is kell vala; de hát B. J. ur előtt olly roppant dolog az? ugyan emlékezzék csak vissza az 1843-ki követválasztásra, nemde B. J. ur mint akkori másodalispán a hajdukkal golyóra tölteté a fegyvereket, maga pedig kivont karddal vezérül állván rohant ki velök a megyeház kapuján, s elfogott néhány nemest azért, mivel botjaikat a földhöz csapva kiálták „nem adózunk“ engemet pedig egy csoport zajongó legbékesebb helyzetemben támadván meg, a megyeházához taszigáltak, ruháimat is elszaggaták, és csak lélek-éberségemnek köszönhetém, hogy börtönbe nem hurczoltattam; azon nemesek ártatlanul zárattak börtönbe, mi világos abból, mert az önök által szerkezett törvényszék is ártatlanoknak találta; hogy pedig én ártatlan voltam, kitetszik abból: mivel minden ellenszenv mellett még csak vádló sem akadt ellenem; nem ujság hát Biharban a hajdúk fegyveres hösködése, mert arra önök tanitották, fegyveres kézzel állitván öket a terem ajtajához is. — Mind ezek után az inditványt, mivel először a paritionale decretum, s arra kelt megyei határozattal ellenkezik, s másodszor: mert ollyasmit határozni, mire senki sem köteles hajtani, a megye tekintélyének levon: nem pártolja.“ Melly előadás a körülmények világát sokak előtt földeritvén, miután jobbrul, balrul többen szólottak, s a conservativek közöl káptalani jegyző t.biró B. L. az előbb szólott szolgabiró előadása nyomán a mlgos elnök ellen inkább abbeli sajnos tapasztalását emlitvén meg, miszerint minden ragaszkodás daczára sem akar pártfönöknek ismertetni, a mlgos ur kijelenté, hogy ő pártfönöknek magát nem nevezi, de ha a kormány törvényes és okszerü javitásainak pártolói bizalommal benne központosulnak, azt örömmel fogadja; ezen, ugy előbbi nyilatkozatait is ő méltóságának a közönség kitörő örömtisztelgésekkel követvén, nyilvánvalóvá lön mind az, hogy a conservativ szellemben müködő kormány a közönség hódoló tiszteletét, mind pedig az, hogy azon nyomot követő fökormányzó annak ragaszkodását s bizalmát birja. Melly tapasztalás az ellenzéket sulyosan találá, s alkalmat keresének zavart idézni elő, mi által vagy inditványuknak győzelmét, vagy a gyülés eloszlatását vívják ki. Mert a helyett, hogy B. Gy. több okai között azon egyet, hogy az inditvány azért hozatott szönyegre, hogy általa zavart és piszkolódást idézzenek elő, ellenkező tettel czáfolták volna meg. Cs. S. az inditvány mellett hevesen kikelve nagy zajt okozott; s csak nem általánosan szorgalmazák a szóló actio alá vételét; de ő mlga azt nem rendelte el; — melly körülmény az ellenzékieket megzavarta, s akadtak többen, közöttök némelly ügyvédek, kik az inditványt nagy hévvel pártolva, ő mlga becsületének védelmezőiül léptek föl, de ő mltsga megmondá, hogy kövessenek el bármit, a gyülést el nem oszlatja; a szólók fulánkjairól pedig azt tartja, hogy kinek millyen lelkülete van, olly szinben tünik elő, s aztán sive vinco, sive vincor, semper ego maculor. —

Az inditvány eltemetésére nagy erővel birt még ügyvéd P. J. előadása is, ki a levéltárnok által nyomosan okadatolt elnöki azon jogot, miszerint saját be látásaszerint törvényszéket rendezhet, példával eltagadhatatlanul igazolta, előadván, miként volt első alispán B..... Ö... nagy böjtben, törvénykezési szünet alatt egy törvényszéket rendezett, és akkori hivét, most conservativ, s az ellenzők által sok mélt tlanságokkal halmozott D L. szóló tiszti ügyvéd ellenzése daczára a rendkivüli törvényszék által absolváltatta. A vitatkozás délutáni fél öt óráig tartott, s eredménye lön, hogy az ellenzék által fölhozott inditvány 36 szavazattal gyámolitva, a conservativek 43 szavazata által félre vettetett; melly történetnek dicsősége a conservativekre annál kiáradóbb, mennyivel igazabb az, hogy véletlenül s minden legkisebb sejtelem nélkül lepettek meg; az ellenzékre pedig leverő azért, mert nagy titokban forralván a tervet, hogy azzal váratlanul álljanak elő, s hogy kivihessék, minden lehető gyanu eltávolitása okáért nem mint eddig robajjal, s szokott nagy hihóval, hanem hallgatag, s egyenkint, vagy legfeljebb kettövel s hármával jöttek a gyülésre, mintegy azon hitben kivánván a conservativeket ringatni, hogy ök a minapi meghasonlásnál fogva eloszlottak; volt másod alispán B. J. és testvére szokásuk ellenére jóval később jelentek meg. De hiába! a tervezést nem takarhatták el, mert mihelyt a faluról érkezett poros ostoros társaik helyt foglaltak, az inditványozó azonnal fölszólalt, és minekutána ő felsége által kegyelmesen kinevezett védő ügyvéd tevé az inditványt, és olly inditványt, melly ő felsége paritionale decretumának tartozott pontos engedelmességet túl haladja, mig más részről a delegatum judiciumnak szabad mozgását, sőt a kegyelmes rendelményben kimondott azon hatalmát, miszerint a per sorján kifejlődő körülményekhez képest folytatva is idézheti a netalán fölmerülő bünösöket, — korlátolni czélzott: légyen szabad azt hinni, hogy ezen inditványt az ellenzéknek „megsugták.“ De a paritionale decretum beköszöntésekor született nagy programm üdve bizony uraim örökre csak nem tarthat! (Vége köv.)

Szatmárból. Nagy-Károly aug. 7kén. A Tiszavölgyszabályozó társulat felperessége mellett Debreczenben f. évi julius első napjaiban össze ült nádori bíróság itéletet mondott. — Erélyes és gondos főispáni helyettesünk ő mga a nádori biró megjelenési határnapjára aug. 2ára Szatmár városába közgyülést, rendkivülit, hirdettetett, hol a megye rendelkezzék az ártér fejlesztésénél az urbéri birtokokra való fölügyelőkről, egyszersmind tanácskozzanak ez alkalommal a tiszai birtokosok is: mit lenne a dolgok ennyire mentével tenniök üdvösebb? — S az összehivott gyülést augustus 2-kán csakugyan főispáni helyettes ur ő mltga a kijelölt városban az épülő félben levő uj szinház tág falai közt szokatlan nagy számu uri rendek közepette reggeli 10¾ órakor személyesen nyitotta meg. Előterjesztvén e gyülés fő czélját, elsőben is fölolvastatá a tisztelettel emlitett nádori bíróság előtt Debreczenben megjelent küldötteink jelentését, mellékleteivel együtt, ezek közt az itéletet is végig. Utána Kovács L. elömutatta a közelebb julius utóján Polgáron tartott társulati választmány ülésének jegyzőkönyvét, mellyben a megyénk vizszerkezetére nézve az eredeti ártér kimutatásában létezett tulterhelés megosztva, a holdankinti 5 pengő frtról 3 frtra s néhány krra leszállitva van.

Vegyes ujdonságok.

*** (A tiszaszabályozási társaság) legközelebbről fölszólitá Pest városát, hogy számára toborzana össze olly dolgozó napszámosokat, kik kebelében munka nélkül vannak, s azokat biztos vezérlet alatt szállitatná a kijelölt, s dolgozó kezeket nélkülöző tiszai vidékekre. A nemes város engedve a szives fölhivásnak, rövid idő alatt több mint 300 napszámost toborztatott össze, s azokat mult napokban ereszté utnak Nagy István városi biztos vezérlete alatt. Utravalóval mindenki egyiránt elláttatott, s a munka iránt olly annyira vannak biztositva, hogy minden szorgalmasan dolgozó naponkint 1 pftot megérdemelhet.

(Az ország minden részeiből) azon hirek érkeznek, hogy emberemlékezetet haladó időtől fogva annyi és olly szép káposzta nem termett, mint ez idén.

(Pesten a „három dob-utczában“) van egy kurtakocsma, hol 14 bankó krajczáron 3 tál ételt — levest, hust és főzeléket, és egy szelet kenyeret — olly mennyiségben kaphatni, hogy ha az egyén nem nagyon kikoplalt, vagy nem nagyevető, tökéletesen jól lakhatik. Olly egyéntől hallottuk, ki kandiságból maga is megpróbálá ezen olcsó asztalt, s — állitása szerint — jóllakott. — Ajánljuk ezt mindenkinek, ki olcsó ebédhez jutni akar, ha csak a naphoz nincs már előlegesen meghiva.

(A pestvárosi kültanácsban) jelenleg 23 választó polgár hiányzik.

(Bajza) mint a magyar tudós társaság történettani osztályának rendes tagja, hirlapilag annyit korholtatott, hogy eddigelé semmi történettani munkával sem lépett a világ elébe, mig végre történettani munka irására határzá magát, s megirta a „Világtörténet“-et, mellyből már több füzet megjelent; s most a „Budapesti Hiradó“-ban azért korholtatik: érintett történettani munkáját miért forditotta majdnem szórul szóra azon német munkából, mellyet „Schlosser“ illy czim alatt irt: „Weltgeschichte für das Deutsche Volk. Egyébiránt ott még az is megmutattatik, hogy az egész nem egyéb, mint történettani következetlenségek raktára.

(A nádori palota) melléképületei már egészen leromboltattak, s a vállalkozó épitész kötelezé magát, miszerint az uj disz épületek folyó évi nov. elejeig mind fedél alatt leendenek.

(A pesti mészárosok) ismételve folyamodást adtak be, hogy a legutóbbi tizenöt krajczárnyi húsárszabály mellett tökéletesen tönkre kell jutniok.

(A közelgö országgyülést) f. évi november hónapban mondják megnyitandónak.

(Nemzeti szinházunk) élénkülni kezd. Mult héten adatott „IV. Henrik“, „Rohan Mária“ és „a Párisi rongyszedö“. — Laborfalvy Róza k. a. szabadsági utjáról megérkezett. Bognár ur tenorista szinte megérkezett, s e héten kezdendi meg vendégjátékait, mint szinte octoberben Albony k. a. is vendégszerepekre meghivatott. S végre, hogy arról is megemlékezzünk, kit olly soká nélkülözni valánk kénytelenek, s kinek távolléte olly érezhető vala, Hollósy Kornélia k. a. is e napokban váratik. — Lesz élvezet bezzeg annyi, hogy sok!

(A mehadiai fürdök) ez idén nem olly látogatottak, mint mult években, s ezeknek is egy harmadrésze csupa játékosokból áll, kik közöl számtalanok a hamis játékosok. Naptámadattól napalkonyatig s egész éjen át folyvást aranyak pengenek a népes zöldasztalokon, s nem egy családatya veszti itt házi s élte boldogságát.

(A zágrábi német ujságnak) Verőczéből irják, hogy ott s a környéken julius 22-én este olly borzasztó jéggel vegyest zivatar dühöngött, millyenre a legidösb emberek sem emlékeznek. A sz. ferenczieк temploma 50 mázsás rézfedelével együtt összeomlott, számos házak — mellyek között a görögök imaháza is, mellynek egy része szinte összedült — fedeleiktől fosztattak meg, s több mint 100 csür, s számos urodalmi gazdasági épületek ezen ádáz vihar által összerombolttattak. A kár, mellyet ezen 10 perczig dühöngö orkán okozott, fölszámithatlan; több mint 20,000 gyümölcsfa gyökerestül kitépetett. Az épületekben okozott kár 80,000 pfrtra számittatik. Az uteзákon földült kocsik és szekerek által számos lovak agyonnyomattak, s fájdalom! a házak összedülése által két emberélet is áldozatul hullott el, kik szerencsétlenségükre a vihar elöl épen oda menekülének.

(A soprony-németujhelyi vaspálya) folyó hó 20-kán fog ünnepélyesen megnyittatni a közforgalomnak.

(Ajaccio város lakosai) Bonaparte Napoleon emlékét érczszobor által szándékozzák megörökiteni.

(Schurczban) Csehországban jul. 25dikén a nagy néptömeg alatt, melly tüzijátékot jött nézni, leszakadt az Elbe-hid, s mintegy 50 egyén hullott a vizbe, kik azonban, nyolczat kivéve, mind megmentettek.

(Lembergben) julius 31kén, a tavali zendülés miatt elitéltek itélete végrehajtatott. Wianiowszky, a párisi lengyel propaganda küldötte, és Kapuscinski, a pilsnoi várostanács irnoka, és az ottani polgármester gyilkosa, fölakasztattak. Néhány nap mulva a harmadik kivégzés vala megtörténendö. A többi halálos itéletek börtönné enyhittettek.

VIDÉKI HIREK.

Erdélyből. Szék, aug. 8. Tegnap egy roppant sáska csoportvonult keresztül a széki határon, még pedig olly temérdek sok, hogy midön föl voltak verve, s repültek fölöttünk, az eget nem lehetett látni tölük, mintha az egész légkört egy roppant nagyságu szürke lepellel vonták volna be; jöttek Szentiván felöl, azt a határt és a göczit majdnem fölemésztették, a széki határban is tetemes kárt tettek; szerencsére korán észrevették a székiek, az egész várost fölzaklatták ellenök, kimentünk, lármáztunk, lödöztünk reájok, s a lárma miatt megtértek ugyan, de a határ azon részein, hol átvonultak, a tavaszbuzát földig leették, a kukoriczának csak a kórója maradt. Azonban fáradhatlanul üldözvén öket tovább is a székiek, este átvonultak az iklódi cserén Borza felé. A széki határban utjokban találtak egy tehén csordát, s ugy meglepték, hogy szinte megölték a marhákat, azok ollyan bögést tettek, mintha világ vége lett volna, a csordás „tolvajt“ kiabált, s nagy nehezen sikerült sok összegyült embernek megmenteni a marhákat. Borzasztó vala látni a kétségbeesést, melly elömlé a szegény székieket, ma is kihajtották az egész várost, ha netalán visszafordulnának a sáskák; a hol csak kisé is megtelepülnek, olly pusztitást tesznek, mintha tüzzel égetnének le mindent.

(Más tudósitások szerint) Háromszékre öt óra hoszszant szakadatlanul jöttek Málnás, Szentgyörgy és Szemeria felöl. Vannak Felsöfejér-, Küküllö-, Torda-, Kolozs-, Doboka-, és Belsöszolnok megyékben, Maros- és Aranyosszékben is. Kolozsmegyében: M. Szentmárton, Örményes, Ölves, Királyfalva és a három Zsuk határain, söt fölhatottak a felsökerület Szilágysággal szomszédos részéig, jelesen Kásapatakán, Puszta Rajtolczon, hivatalos jelentések szerint nagy pustitást tettek. Dobokában, a fönebbi tudósitásokban érintett helységeken kivül Császáriban, Czegében, Moróban, Esztényben stb. Belsöszolnokban Dengelegen augustus 7-kén pusztitottak. Egyéb helyeken is mutatkoznak kisebb nagyobb számmal. — Ugyan ezt irják Vajdaszentiványról s környékéről is, hol augustus 9-kén lepték meg a határt, s a fölebb emlitettekhez hasonló pusztitásokat vittek véghez. (Er. Hiradó.)

„Jellemisme, vagy: az angol, franczia, magyar, német, olasz, orosz, spanyol nemzet, nö, férfiu és életkorok jellemzése, lélektani szempontból.“ Irta Rónay Jáczint. Györött, 1847. özv. Streibigg Klára betüivel. 8adr. 221 lap. Ára 1 frt 20 kr p. p. — A jelen munka hiányt pótol irodalmunkban, s igy megjelenését okunk van örömmel üdvözölni. Egyiránt kedves lesz az az elmélkedö lélekbuvár, valamint az olly olvasó elött, ki idejét a hasznosan mulattató könyvek olvasására fordítja. A szerző czélja: a tapasztalati lélektannak egy ágát a magyar irodalom barátainak nyujtani olly alakban, melly a nem tudósok kezében is helyén leend. A munkában a jellem lélektanilag vizsgáltatik, s szerző Europa fönelösorolt müveltebb nemzeteire, a nö, férfiu s életkorok jellemzésére szoritkozik. — Az egészet rövid velös elöszó kezdi meg, mellyben szerző a jellem határozmányát adja. A jellem — mond itt szerző igen helyesen — csak erényes emberek közt lehető; mert a jellem, erkölcstanilag meggyözödés szülte, elv- és ész szerinti ingatlan cselekvést jelent, elvből pedig erénytelennek lenni akarni, emberről föl nem tehető; — a jellem lelki erőt és akarat-szilárdságot föltételez, melly mágát soha túl nem becsüli s mások érdemeit elismeri, mellynek czélja: igazság, s törekvése: igazságosnak lenni mások és maga iránt. A jellemes ember nem utánzó, de azért nem különcz; állhatatos, de nem konok; ki elveit nem változtatja ugyan, de szükség esetén javitja; czéljaitól sem áll el, mert észszerintiek; de megismerve tévedését, változtatja az irányt, a czélra vezető eszközöket. Minél ritkább tulajdonok ezek, annál bizonyosabb, hogy a valódi jellem nem mindennapi tünemény az életben; ámbár sokszor elég hibásan jellemnek mondják az önfejüséget, konok daczolást, önzés szülte állhatatosságot.. Bölcsen jegyzi meg szerző: minél többet vár az ember mástól, jelleme annál ingatagabb; minél fogva ne keressünk jellemet gyermeknél és ifjunál, ne a hivatal-, hir- és kegyvadászoknál, kik, valamint általában a jellemtelenek mind, hasonlók a szélvitorlához, melly vigan lebeg, de csak akkor, ha a lég meglendíti, melly mindig szél mentére fordul, mindig nyomul előre, s még sem halad.

Röviden előadván szerző a nemzetjellemzés körüli nézeteit, bövebben kiterjeszkedik a nemzeti müveltségröli értekezésében, a nemzetek jellemét leginkább izlési, értelmi s akaratbeli müveltségükből megismerhetönek mondván, mellyekre nézve az élet külön korai nemzeteknél is föltalálhatók. Átfutja itt szerző s rövid higgadt szavakban ismerteti a mesés régi világ állapotját; a görög nemzet fénykorát, mellynél a müvészetek, a tudomány és az élet olly baráti frigykötésbe olvadva voltak és fejlödtek ki, miként más nemzetnél még soha és sehol; az egyiptomiakat, kikről müveik fönmaradt romjai tanusitják, hogy nem a szépet, hanem a nagyszerüt, az erö- s hatalom-hirdetöt tüzte ki czélul müvészetök. Fölötte érdekes és mély értelemmel van vonva rövid párhuzam e két nemzet közt, s a mik az utánozhatlan példányul fönálló görög nemzetről és egyetemes müveltségök tényezöiről mondatnak, szerzövel tökéletesen kezet fogunk.

Ez elöbbieknél nem kisebb figyelmet érdemelnek, mik a nemzeti nyelvről, az éghajlat, a tápszer és szokás befolyásairól elmondatnak. Mellyek után előadja szerző, hogy a nemzetjellem vonásait sem a hatalmasoknál, sem a magasabb müveltségüeknél, sem a fövárosiaknál nem lehetvén, elegendö fontos okok miatt, keresni, a jellemzés legtisztább forrásait a népnél, a középosztály egyszerü fiainál találja; a lélekbuvárnak ajánlván egyszersmind, hogy ha vannak a nemzetnek nyilvános helyei, hol gondolatait és érzeményeit szabadon kifejezheti; siessünk oda s látni fogjuk, miként sülyed szenvedéseinek terhe alatt, vagy fejlödik és fölvirágzik, magasztos tiszta lelkesedésében a nemzeti élet.

Átmegy ezután az egyes nemzetek jellemzésére, mellyek közt nemcsak betürend, de érdem szerint is, első helyet foglal az angol, az erös, munkabiró, ép testalkatu, munkára ügyes, kinek jelleme leginkább eredetiségére s tisztaságára nézve tünik föl, mit önállásának, büszkeségének és elszigeteltségének kell tulajdonitni; az angolt általában higgadt férfiasság jellemzi, indulatai kitörését ritka hidegvérüséggel mérsékli, de szenvedélyei annál féktelenebbek; kitüzött czéljától könnyen el nem áll; bátorsága félelmet, akarata lehetlent nem ismer, stb... Egyebek közt leginkább gyülöli a katonai erőszakot: Angolhonban, ha a zsibongó nép fékezésére katonai erő szükséges, a parancsnokot törvényszéki tiszt előzi meg, ki a népnek tudtára adja, hogy a katonai hatalomkart törvények rendelék... Angolhonban — mond tovább a tudós szerző, s e szavait vajmi sokan vehetnék hazánkban magoknak tükörül! — véleményét mindenki szabadon elmondhatja, nincsenek itt a közvéleménytől szabadelmüekké fölkent eszmék, mellyeket érinteni sem szabad. Minden állitás vitatkozás tárgya lehet; fölléphet bárki, mondhat bármit, a nélkül, hogy a szabadelmüség ellen, mint nálunk mondani szokás, eretnekséget követne el... Nincs itt párt, melly tiszteletben ne tartatnék, s ez legnagyobb dicsösége e nemzetnek! A pártok küzdenek itt is, mint mindenütt, kifakadnak itt is néha a legnagyobb ingerültséggel; de a pártok bármellyikén lenni nem gyalázat, s a parlamenti teremből a pártszellem a családok békés körébe soha által nem megy. Ki hinné, hogy azon két férfiu, kik karöltve s nyájasan beszélgetve hagyják el a tanácsteremet, csak néhány pillanat elött hevesen küzdött egymás ellen, különböző oldalon!

Érdekes e fejezetből följegyeznünk Macaulay kitünö alsóházi szónok áldomását, mellyet Edinburgban 1846ik évi november 4-kén a britt irodalomra mondott: „Éljen ezen irodalom, hazánk minden dicsöségének legbüszkébb, legtisztább, legtartósabb dicsösége; ezen irodalom, melly az igazság és müveltség minden kincseivel gazdagon bir; ezen irodalom, melly a minden költök és minden bölcsészek fejdelmével dicsekszik; ezen irodalom, melly az emberiségre hatalmasabb befolyással volt, mint maga kereskedésünk és fegyvereink; ezen irodalom, melly Franciaországot a szabadság elveire tanitá, Németországnak példánya lön; ezen irodalom, melly minket a nagy köztársasághoz a Mississippi völgyben közelebb füz, mint a vér minden kötelékei tehetik; ezen irodalom, melly elött a bünös és kegyetlen babona a Ganges partján gyorsan eltünik; ezen irodalom, melly a jövő századokban tanitani s viditani fog még nem született milliókat, kik egykor városaikkal és kerteikkel Ausztrália s a Jóremény-fok pusztáit fogják ellepni; igen, éljen Britannia irodalma! és hova a britt irodalom kiterjed, britt erény és szabadság járjon kiséretében!“

Igy üdvözölte, s vajmi méltán! az angol irodalmat 1846ban egy követ... S boldog Isten, ha most hazánkra egy pillanatot vetünk?... Itt is szólt csak nem azon évben egy követ, s elmondá, hogy minek neki olly haszontalan dolog, mint az a museum, mellynél egy vasutacska százszorta többet

ér!... Itt is szóltak 1846ban nyilvános gyülésen az irodalomról, s elmondák: hogy ha csak nevét is hallják az irodalomnak, borsódzik a hátuk!.... Az angol politicus egy világ hallatára bevallá, hogy hazájának az irodalomban van legbüszkébb, legtisztább, legtartósabb dicsősége, s hogy azon irodalom hatalmasabb befolyást gyakorolt az emberiségre, mint maga a kereskedés és a fegyverek;... s a magyar politicus? szólott és szól ő is az irodalomhoz, és azt követeli tőle: ne küzdj saját czélodra, soha se iparkodjál magasabb dicsőségre, vagy arra, hogy önállólag gyakorolj nemzetfejlesztő, szépet és jót, erényt és értelmiséget terjesztő befolyások után, állj zsoldomba, légy szolgája a politicai handabandázásnak, majd kitartunk mi téged is — éljennel és kenyérhajjal!..... Boldog Isten! (Vége köv.)

KÜLFÖLD.

Portugalia. Angol tudósitások szerint Portugalia nagy részében tompa hangulat uralg. A „Standard“ igy nyilatkozik: „Biztos kutfőből hallók, miszerint a Portugaliában levő britt követ kormányától utasitást kapott, hogy a legujabb szerződés értelmében a jelen ministerium elbocsátását sürgesse. A béke föntartása végett nem a legszebb kilátások vannak. Sőt azt hihetni, hogy a szövetségesek visszavonulása lesz a jeladás egy átalános zendülésre.“ Ministeri jelöltekül még mindig a következők emlittetnek: Rodrigo de Fonseca Magalhaes, José La Silva Carvallo, Lavradio és Barbacena grófok. A két első nagyon mérsékelt szellemü férfiu. Palmella herczegről ismét hallgatnak. Saldanha marschall az ugynevezett „müködési seregét“ föloszlatta s mint éjszak-portugali al-király Minho és Trasos-Montes tartományokat beutazta. Concha tábornok a királynő által, más kedvezéseken kivül, a torony- és kard-rend nagy keresztével diszesittetett föl. Minho tartomány némelly részében miguelista mozgalmak mutatkoztak, mellyek azonban gyorsan, de nem vér nélkül nyomattattak el.

N.Britannia. London, aug. 6. A tudvalevő választások száma mostanáig 457re megy; a „Globe“ szerint van köztök: 245 szabadelvü, 81 peelita s 131 protectionista. A grófsági választások közől tudva van 50; ezek között 36 protectionista, 5 peelita s 9 szabadelvü. Azonban a protectionisták, a grófságokban kivitt sikerük daczára bátorságukat elveszteni látszanak s a kormányhoz szándékoznak csatlakozni. Vezérük egyike d'Israeli Buckinghamshire részéről történt megválasztásakor következőleg nyilatkozott:“ Én mint önök képviselője, nem fogok pártoskodó- vagy a kormány ellen bevallott ellenzékkint lépni a parliamentbe. Mind addig, míg azt találom, hogy az alkotmányszerü uton jár, megemlékezve azon körülményekről, mellyek között annak tagjai kormányra léptek, megemlékezve azon szellemről, mellyben a kormányt vitték, fontolóra véve azt, hogy statusférfiaink között a politikai jellem minden legkisebb nyoma most tökéletesen megsemmisitve van; részemről a kormány!, a mennyiben mostani eljárásának iránya után itélni szabad, részrehajlatlanul pártolandom.“ Az Irlandbani választások kedvezően ütöttek ki a repealerekre nézve, itt O'Connell mind két fia megválasztatott, John Kilkennyben, Móricz pedig Tralce részéről. A repealerek buzgalmának fölelevenitésére sokat tesznek, hogy a mostani választásokkal O'Connell holttetemei ünnepélyies eltakaríttatásának ideje épen összeütközik, melly diszszertartásra, mi tegnap ment végbe, a kath. egyház föméltóságai közől mintegy tizennégyszázan jelentek meg Dublinban.

Francziaország. Páris, augustus 9dikén. Telegraphi sürgönnyel érkezett legujabb tudósitások szerint a követek kamrája ma délutáni 2 órakor üléseit bevégzé.

A „Presse“ szerint egy uj cabinet alakitásáról van szó, mellynek élén Guizot, mint elnök, vagy Duchatel minden elnökség nélkül, fog állani. Minden esetre nehány többségi tag fog abba fölvétetni, mint Muret de Bort, Vitet, Sauzet és Flourans. A „Presse“ megjegyzi, miszerint ha a föntebbi adatok nem is egészen bizonyosak, de az még is áll, hogy a ministeriumi változás közel van; mi azonban csak akkor fog megtörténni, ha az angol parliamenti választások eredménye már tudva van, mert csak akkor fog elhatároztatni, milly szellemben alakittassék az uj cabinet. Egyszersmind azt állitja a „Presse,“ hogy négyen a mostani cabinet tagjai közől: t. i. Guizot, Duchatel, Dumon és Herbert magukat szilárdul eltökélék, miként egymást semmi föltétel alatt sem hagyandják el.

A pairek kamrájának ülésében a külügyek ministere Guizot Sveicz s Olaszország ügyeit illetőleg bizonyos indokozó nyilatkozatra kényszerittetett. Az elsőre vonatkozólag majd egészen ismétlé azokat, miket már a másik kamrában elmondott. Biztosan állitá, miszerint nem igaz, hogy Francziaország Sveicz belügyeibe avatkozni, vagy a szövetséget gátolni szándékoznék olly javitások behozatalában, millyeneket a szövetségi alkotmány igényel, sőt inkább Francziaország politikája abban áll, hogy ezen szövetséges alkotmánynak, mint független statusok egyesületének alapjait, bizonyos jogokkal, s a lét és hatalom bizonyos részével közösen, egyszersmind pedig az egyes statusok számára szükséges lényeges és benső felsőségi jogokat föntartsa. — De milly szellemben igyekeznek most Sveicz belső állapotát átalakitani? A radicalok, a legszenvedélyesebb s kizárólagosb radical eszmék nevében, a legerőszakosabb s legszabálytalanabb eszközök által, szabadcsapatok, clubbok, merényletek által, s ezen anarchiai radicalismus háta mögött, melly a szövetség szabályszerü hatalmait járomba veti, jelenik meg annak legveszélyesebb szülöttje: a communismus. Mind eddig a franczia politika jó tanács-adásra szoritkozott, ennél szükségesb, jogszerübb, mérsékeltebb eljárás alig létezik. — Olaszországot illetőleg a minister megjegyzé: hogy Francziaországnak ott semmi földbirtoki, közvetlen és személyes érdeke nincsen s nem is az olasz hatalmasság, de tetemes érdekkel viseltetik Europa sulyegyene miatt, érdekkel viseltetik, mint keresztény nemzet, mint nagy katholikus többség, mint szomszéd; léteznek itt még kereskedelmi, családi és királyi rokonsági érdekek — csupa nagyjelentőségü érdekek, de mégis ollyanok, mellyek szabad hatáskört engednek. Mindenekelőtt Francziaországnak semmi sem fekszik ugy szivén, mint Olaszország belbékéje s az olasz kormányoknak függetlensége s biztos léte, hogy azok semmi hatalmasság által ki ne zsákmányoltassanak, hanem hogy saját kormánnyal birjanak, népeiket békében vezéreljék, mi azonban csak egy föltétel alatt lehetséges, hogy tudniillik jó egyetértésben éljenek népeikkel. Itt nincs szó e vagy ama reformok ajánlásáról, e vagy ama statusreformról, mert ma minden nemzetnél létezik bizonyos jó kormányzási s igazgatási mérték, értelmiség és igazságosság a köz- és magánügyek vitelében s ez a kormányok biztositására s a nemzetek nyugalmára nézve nélkülözhetlen. Hogy időnkben a rosz kormányokat sokáig senki sem türi, igaz ez, a kormányoknak nem csekély nehézséget okoz, de korunknak nagy becsületére válik. Egy olasz fejedelem, felsőbb értelemben a tekintély, rend s a világbani állandóság elvének képviselője, a társaságban bekövetkezett változásokat, az uj hiányokat, az emberek uj szellemét fölfogta s abbeli szándokát nyilvánitá, hogy ezen szükségleteknek, e szellemnek s ezen érdekeknek jogszerü kielégitést vagy is inkább elégtételt szerzend. Őt, ki különösen a fejedelmi elvitázhatlan tekintély képviselője, ezen érzelmeket nyilvánitva s ezen pályára térve látni, a legnagyszerübb, és legszebb látványok egyike, melly a világnak valaha adatott. Hogy a pápa valaha ezen szükségeket s a tekintély, rend s állandóság ezen elvének jogait, mellynek ő emelője s legfelsőbb képviselője, s hogy lényeges küldetését, mintegy természetét elfeledhetné, attól nem lehet és nem szabad tartani. De ha egy illy fejedelem hajlandónak mutatkozik a társas érdekek uj állapotának és szellemeknek, mellyek csak jogszerüt igénylenek, eleget tenni, ugy fölötte nagy bün s iszonyu hiba lenne IXik Pius-t, az általa megkezdett nehéz föladatban nem pártolni, s pedig ezt nem valamelly nemzet vagy kormány iránt viseltető pillanatnyi s különös érdekből, mert ez minden nemzetnek s minden keresztény kormánynak kötelessége, s a nélkül, hogy hiu reményeknek engednék át magukat, a mérsékelt párt föllépését, melly az egyházi statusban a kormányrészén van, kedvező előjelül tekinthetik. A „J. des Debats“ a következőket csatolja hozzá: „Guizot Francziaország együttmunkálását s hason érzelmeit e nagy s nehéz kezdethez ünnepélyesen megigéré. A franczia minister szavai visszhangzani fognak az alpeseken tul s a reménylt gyümölcsöt megtermendik, mi azokat egy uj korszak zálogaul tekintjük, mellyet IXik Pius kormánya Olaszországban igér.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Mezei-Naptár.

A Mezei-Naptár 1848-ik szökő évre mind bekötve mind kötetlenül már kapható a magyargazd. egyesület titoknoki hivatalában (Pesten üllői ut gr. Károlyi házban) és a könyvkereskedésekben. Ára mint eddig — nyolcz pengő krajczár. Százanként 20 % nyereséggel. Könyvkereskedők azonban, könyvkötők, s mind azok, kik a Mezei-Naptárt a nép számára száznál nagyobb szállitványban — egyenesen a titoknoki hivataltól — kivánják megszerezni, azt 25 perczentnyi ráadással kaphatják. 2—2

Hirdetés.

Alulirt, a nagytiszteletü közönségnek ezennel alázatosan jelenti, hogy ruhaboltjában valamint eddig, ugy jelenleg is, számos uj attila- dolmányok, magyar nadrágok, fekete zsinórra s aranyra készült menték és bársony-mellények aranyra, készen találtatnak; a megrendelő uraságoknak, a legujabb divat szerint, lehető rövid idő alatt s jutányos ár melletti szolgálatát egyszersmind ajánlja. — Ruha-boltja vagyon előbbi helyén u. m. a sz. Ferenczieк terén, a királyi Curia szomszédságában fekvő Eggenberger-házban, Hunyady László czim alatt. — Pesten augustus 11kén 1847.

2—3) **Klaszy Venczel** polgári magyar szabó.

Csődök.

30317. Pest város tanácsának fölirása szerint Kaiser Móricz hitelezői csődületének határnapja folyó évi augustus 30dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kunwald Jakab, perügyelővé pedig Haris Sándor hites ügyvéd neveztetett, Kelt julius 20-kán 1847.

30347. Nógrádmegye törvényszékének jelentése szerint Fráter Jakab losonczi zsidó hitelezői csődületének határnapja folyó évi augustus 31dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Elver Márk, a balassa-gyarmathi zsidóközség előjárója, perügyelővé pedig Hojcsy Pál hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 20kán 1847.

30830. Vasmegye törvényszékének jelentése szerint ifj. Dugovich Imre csőde folyó évi julius 5dikére, hitelezői megjelenésének határideje pedig folyó évi september 4. 5. és 6dik napjára tüzetvén ki, tömeggondnokká Szabó György, perügyelővé pedig Sághy Mihály neveztetett. Kelt julius 20dikán 1847.

29583. Turóczmegye törvényszékének jelentése szerint Stefko Ágoston lezsjachói kereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Porubszky György urodalmi ellenőr, perügyelővé pedig Velics Károly tiszteletbeli alügyész neveztetett. Kelt julius 13dikán 1847.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 16kán: Vicomte Letoriéres. Franczia vigjáték 3 fban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Mosony aug. 12én (pozs. mérő).					
270-335	160-190	140-185	80-105	90-104	165-185
Miskolcz aug. 12kén (pozs. m.)					
175-180	165-170	150-160	105-110	160-165	135-140
Nagyszombat aug. 10kén (pozs. m.)					
210-250	———	155-165	103-112	83-86	———
Temesvár aug. 6kán (pozs. m.).					
137-180	———	——106	——64	——40	——120
Kassa aug. 7kén (pozs. m.)					
180-190	——180	——165	——105	75-80	180-200

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 12kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 106 13/16; 4 pctes 96 1/4; 3pctes 68 1/2; 2 1/2 pctes54 1/2.—Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 777 1/2; 1839ki (250 pfrt) 302 3/16; — Pesti középpont vasut részvény (500 pfrt): 98 3/4; nagyszombati (200 pfrt) 150 pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61 1/2; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 615; bécsi bank-részvény 1602; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 122; éjszaki vaspálya-részvény 168 7/8; majlandi 10 3/8 windisch-grécz sorsjegy: 27.

Lotteriahuzás.

Bécsben aug. 14-kén: 6. 53. 75. 56. 36.

Dunavizállás. Aug. 16kán: 10' 0" 3"' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

541. szám 1847. Csütörtök aug. 19.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. — Törvényhatósági tudósitások. Biharból (közgyülés vége.) Szatmárból (közgyülés vége). Lőcséről (városi tisztujitás). — Magyar academia. — Vegyes ujdonságok. — Jellemisme. Irta Rónai Jáczint. (Vége).

Külföld. NBritannia. Belgium.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Csernogoresevich Ferenczet zengi káptalanbeli őrkanonokot Szent-György Segna-melletti apátjává; Kargacsin Agricolát a modrusi székeskáptalan prépostját Szentkereszt segniavölgyi apátjává; Mudrovich Nikomédet a buccarii collegium olvasó kanonokát bienkai prépostá; Dorzich Máté a pribiri collegium éneklőjét szent Irene szerémi prépostjává, — és Visner József fiumei kanonokot a bold. szüz belassenai apátjává kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Biharból. (Közgyülés Vége.) A jelen gyülés történeti szellemét érintőleg, légyen szabad kis elemezést ide füzni.

Azt mondhatná valaki, hogy miként lehetett elhallgatni Cs... S...nak, hogy büntelenül beszélje el azt, mit mondott ő a királyi biztos előtt az 1845-diki decemberi gyülésen tanusitott saját alkalmazásáról? Mire ez a felelet: csak ugy, hogy ha keresetet inditunk Cs.... S.... ellen, és azt lejáratják, akkor azért büntettetik C..... S....., a mit 1845ben a decemberi gyülésen követett, ezzel pedig ő felségének Cs... S... ellen a biztosság utján rendelt tiszti kereset ereje gyengül, sőt a delegatum judicium ő reá vonatkozó eljárásának szüksége alul szinte fölmentetik, mit Cs.... S.... alázatosan meg is köszönne; nem levén hát beszéde egyéb mint a követett bünnek ujabbi megismerése: csak erösitő próbául szolgálhat ellene az illető bíróság előtt. 2-szor Azon megállapodási pontot, miszerint a paritionale decretumban kiirt tilalomnál fogva semmi ollyas dolgot, melly a decemberi gyülés eseményeiről azonos, nem tárgyalhatunk: ténylegesen eloszlattuk volna, mert a helyett, hogy az inditvány elfogadását ez okból gátoljuk, más oldalról a decemberi dolgok érdemleges feszegetésébe bocsátkoztunk volna, következőleg az elvet ejtjük el, mi a jelenre káros, a multra nézve szégyenitő lett volna. 3-szor Az actio-kiáltása közönség részéről emelkedvén, ha a főkormányzó azt megrendeli, a közönség rivalgásának túlnyomó érvényességet ad, s nincs hatalmába elvileg meg nem ismerni, hogy a keresetet a rendek többségének kivánatára csak tétette föl, nem akarom kétségbe vonni, hogy a többségnek hatalma ne legyen azt kivánni, sőt ellenkezőleg azt hiszem, miszerint ha Péter magát Pál által megsértve érzi, és széksértési keresetet követel, azt Pál ellen föl kell tenni, a bíróság itélje meg aztán, van e helye vagy nincs, mert különben azon képtelenség következnék, hogy ott vegyen magának a sértett fél elégtételt viszont-sértéssel, vagy pedig, mit az utósó embertől sem tagadhatunk meg, a folyamodhatási jogot a status tagjától tagadnánk meg, melly körülmények az alkotmányos élettel teljesen ellenkeznek; hanem Biharban, hol a bonyolodások épen ott veszik keserü származásukat, hol az 1842-ki juniusi gyülésen azon kérdés merült föl: valjon magának az elnöknek, a rendek többségének hozzá járulása nélkül, lehet-é széksértési keresetet inditani? a jelen pillanatban azt elrendelni nem lett volna egyéb, mint azon elvnek tettleges elfogadása, hogy a keresetet a rendek kivánatára rendelheti el, e mellett pedig ha az elnök csak egy szóval is megérinti, hogy azt ő rendeli föltetetni; azonnal elvbeli vita támad, s a magát már lezúzott félben látott ellenzék a tanácskozást elvezetvén, az érdemleges ügy nem csak meginog, sőt a feljebb mondottak szerint sarkából ki is forgattatik vala; azért tehát a centrumot kellett minden képen megóvni, s az oldalas védelmet mellőzni, hogy igy 1839-dik óta, — azon idő óta t. i., midőn mostani másod alispán akkoriban főszolgabiró S..... Gy..... B-hok elleni ellenszenve miatt B..... Ö.....hez csatlakozván váratlanul, ezen pártot megbuktatta, — a vesztve levő tért valahára ismét visszanyerjük, s egyuttal az elnöki fölhivás folytáni actiozás elvét is hallgatva megőrizzük. Azt vetné valaki okul, hogy aggodalmunk fölösleges, mert a kérdés az elnök javára tisztán áll; mi is azt hisszük; — mert ha az 1792-ki operatumokban nyilván kifejezett „ad nutum praesidis“ s a magyar törvénytudók oktatását nem méregetjük is, maga az alkotmányos élet és rend okszerüsége eléggé mutatja, hogy ezen kérdést nem lehet közönyösen venni; ugyanis

Az 179⅞: 12. törvény, a törvényhozó hatalmat megosztja király és ország között, de a végrehajtó hatalom egyenesen a koronának vagyon által adva; már most tegyük félre az ország megyékrei fölosztását, a főispáni hivatal keletkezését, ne kutassuk sem a meghizott corpus jurisból, s több irók, vagy Perger Jánosnak „A magyar és hazája régenten“ czimü munkájából halommal fölmutatható gyámokokat, hanem a fönidézett törvény analogiájából vonjunk okoskodást; tisztán áll: hogy a koronának végrehajtó hatalmára való fölügyelését megyékben a fökormányzók képviselik; kiknek a rendbontók ellen fönálló törvények végrehajtási szorgalmazása tisztökben állván, ha ebbeli eljárásuk kellő eréllyel nem támogattatnék, nem csak a fölügyeleti hatóság és képviseleti tekintély aláztatnék le, hanem természetes összefüggésénél fogva a végrehajtó hatalom érvénye tompul meg, s csak nem életbe léptetik azon elv, hogy a végrehajtó hatalom a megyékkel osztva van, a honnan a kormány erélyességének zsibbasztása mellett a dolog oda kerül, hogy a végrehajtó hatalom, a helyett, hogy a törvényhozó hatalom felével, az az: az országgal alkudozzék: 52 apró részecskékkel kellene perelnie; melly pernek, egy a fökormányzókat erélyesen támogató, eljárásaikat egyszersmind a törvényhez erősen kötő rendszer véget vet; különben hiába állitanák oda a legvaskosabb tekintélyt, hiába a legélesebb észt, mert a mai szilaj világ kikezdi; s ha a fökormányzó jámbor, és szelid, mint gyávát; ha erélyes, mint bünöst és zsarnokot támadja meg; a sok szinü vegyes közönség pedig, — ha bár magába szállva nem tartja is jogosnak és ildomosnak a bánást; — de jobbára alig várja a gyülés napját, hogy pénz nélküli komediában mulathasson.

A gyülés másod napján hire szárnyalt, hogy az ellenzék, nagy vesztegsége keservében, uj harczot indit, mert István főherczeg ő fenségének tiszteletére kinevezett küldöttség ugyan az levén, melly a megboldogult nádor félszázados ünnepélyének tiszteletére rendeltetett volt, akkoriban főispáni helyettes ő méltósága előterjesztésére valóságos főispánunk gróf Zichy Ferencz ő excellentiája kéretett meg elnökül, ez ugyan most is hasonlóan történt, de meg nem jelenhetése esetében a helyettest illetvén meg az elnökség, miután az ellenzék ebbeli megegyezése kétséges volt, a vihar beköszöntése valószinüséggel birt; azonban belátván az okosabbak, hogy mérközésök kétségtelen bukást fog maga után vonni, jónak látták beleegyezni, s beleegyezésöket érzelmök palástolása mellett okszerü védvekkel támogatni. Mig ellenben a jegyzőkönyv hitelesitésénél, — talán kiszámitás nélkül — másod aljegyző K. A.-nak a helyettesitett főjegyző irányábani gúnyos viselete némi zajt mégis csak előidézett, miután főjegyző F. J. természeti hidegvérüséggel K. A.-t az ettől kapott hosszu czimekért „hivatali eljárásától fölmentett másod aljegyző-“nek nevezte, — az ellenzék keserü kitörésekre fakadt, a lárma és zaj magas fokra hágtak, miközben szolgabiró D. J., ki hivatalától szinte föl van függesztve, erőteljesen kiáltá: „Volt követ D. M. tegnap nekem adott feleletében ugy czimezett: hivatalától fölfüggesztett szolgabiró D. J., mellyet ha tegnap irányomban elhallgattak, ma már a másod aljegyző megszólitását kötelesek eltürni; erre ugyan a méltányosság érzete ébredezni látszott, de B. J. D.-nak felelve, D. M. pedig szólandó, fölállván, miután szolgabiró D. J. is hasonlót téve, a mltgos elnök az ingerültséget megszüntetendő szólalt föl, s a csend beállott; de volt követ D. M. mind e mellett is szót kért: közgyüléseni viseletemet — ugymond — inkább szerénynek, mint sértőnek ismerheti a közönség, s ha szolgabiró D. J. ur a tegnapi megszólitást sértésnek veszi, mind ő iránta, mind én irántami kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy én öt sérteni nem akartam; melly kijelentés a közönség tetszését vonván maga után, D. J. szolgabiró is megelégülten a szótól elállott, *) ezzel e pillanatbeli ingerültség is békésen enyészett el. —

A közigazgatást érdeklő tárgyak során előjött azon kérdés eldöntése: hogy Biharban melly községek lennének rendezett tanácscsal fölruházandók, s miután a küldöttség által bemutatottak között Szalonta város is foglaltatott volna, valamint más, arra valósággal nem képes községek is, a vitatkozás leginkább Szalonta körül forgott, melly közben az ellenzék csodálatos conservativismussal a tiz ezer lélekből álló, s valóban per-folytatási tehetőségénél fogva arra is mindenkép eléggé képes Szalontát kizárni akarta, ugy, hogy a conservativeknek kellett a képviseleti szélesbités eszméjével előállani, hogy Szalontát a megsemmisitéstől megóvja, azon az ellenzék által gyülölt véletlen sorsáért, hogy hatszáz voksoló nemese van, kik az ellenzékkel nem szeretnek kaczérkodni, — s a rendezett tanácscsal birónak jelöltetett ki. Végre: a közigazgatást érdeklő tárgyak lehető legnagyobb gyorsasággal, mind e mellett minden oldalról feszült figyelem kiséretében terjesztetvén elő, nagy számmal intéztettek el, ezek között figyelmet érdemel a megyei irnokok azon folyamodása, melly szerint kérik a megyét, hogy a királyi biztosság munkálata alatt letisztázott kilencz száz ivért esendő bérök fizetését eszközölje. Ezen kérés már előfordult Biharmegye közgyülésén, és márciusban volt biztos Andrásy ő nagysága ez iránt megkerestetett, de a megye választ még nem kapott; az volt hát a kérdés: ha valjon a nm. helytartótanácsot, vagy csak volt biztos ő mlgát keressék meg; az ellenzék szorgalmazta Andrásy ő mlgának megkerestetését, nem levén illő illy nagy embert compromittálni, T. Ö. — másik ellenzéki tag A. J. pedig azt mondá, hogy illyen nagy ember, mint Andrásy József, fölebb áll, sem hogy mi kicsinyek com-

*) D. J. azon szolgabiró, ki ellen mult 1846dik évi juniusi gyülésen az erdélyi Gazetta czimü oláh hirlapba Thurzó Miklós ellen irott czikkért az ellenzéknek egész tábora kilépett, meg akarván azt hivatalától fosztani, s nem volt ember, ki őt pártolni bátorkodjék; a megtámadott öntudatának érzetében bátran szembe szállott, s vizsgálatot kért, mellyet természetesen megtagadni nem lehetvén, tizenegy tagból álló küldöttség neveztetett ki, és a küldöttség boldog boldogtalannak, — ki azon kárörömmel, hogy említett egyedül s magában álló vádlottan üthet, váddal lépett elő — panaszát bevévén, a helyett, hogy kárhozatot hozhatott volna nevezett szolgabiró fejére, — bár ha a küldöttségben legélesebb ellenzékiek részesültek is: azon kis megjegyzésen kivül, hogy „hivatali czimjének aláirását nem helyeselheti“ — általánosan a vádakat alaptalanoknak s méltatlanoknak találván, dicséretet véleményezett. Melly dicséretet f évi aprilisi közgyülésen, midőn t. i. a biztossági munkálat folytán többekkel együtt őt is fölfüggesztő királyi rendelmény fölvétetett: ellenzéki pártfőnök B. Ö. és E Zs. a közönség méltánylása kiséretében ismételtek. Miből világos, hogy a mondott időben ellene fölfogott, és a két hazának csaknem minden lapjaiban a szenvedélyességig üzött kikelések nem voltak egyebek, mint rágalmazás és pártdühből eredett méltatlan káromlás.

Közlő.

promittálhatnók, hanem azért kell irni, mert az illedelem, méltányosság, és becsület igényli, s hogy meggyőzzük róla, hogy mi ezen fogalmakkal teljesen birunk; a conservativek ugy vették a dolgot, hogy a megye nem követ illetlenséget, ha a nm. helytartó-tanácshoz ir, mert Andrásy ő mlgának is oda kell járulni. A czél pedig csak az, hogy az ifjak munkájuk bérét megkapják. Mind ezeknek a mlgos elnök véget szakasztott azzal, hogy javaslá Andrásy ő mlgának megkerestetését olly jegyzés kiséretében, miszerint ő mlága a septemberi gyülésre a megyének válaszoljon. Több apró tárgyak leörlésével gyülésünk aug. 7én ő mlga főispáni helyettes ur által befejeztetvén, annak kijelentése után, hogy 9én alispáni elnöklet alatt csak a hitelesités leend, a teremből éljen-kiáltások között eltávozott. — *)

Szatmárból. (Közgyülés vége.) Ezek fölolvasása után szót emelt K. Zs. tb. kezdve nagyszerü beszédét Bentham állitásán: miszerint csak azon törvény könnyen sikeritheto, mellyre a közvélemény ki volt fejlödve, s mellyet a kor szüksége idézett elö. S midön a törvényhozás valamelly régi törvényt eltörlesztvén, helyébe ujat alkot, ezt az ifjuság csak azért tapsolja meg: mert a régi eltörlött törvény jótékonyságait élvezni azon fiatalságnak még ideje sem volt. Szóló a Tiszaszabályozást, s ezt elősegitő törvényt kor nem igényelte dolgoknak mondja, ha tekinti: a hirlapokban nyilatkozgató különbféle ellenszenves véleményeket. — Ö mindazáltal — bár e megyét a szabályozásra, miután nagy többsége ellene van, senki sem kényszeritheti — a szabályozásra társulatba alakulást ajánlja; de ugy, hogy szabályozzuk: 1) nem csak Tiszát, hanem minden folyókat, mellyek megyénkben kiáradni szoktak; 2) vegyünk ártérül minden földet — mint mondá — az erdödi kápolnától (az erdödi szölöhegy tetején épült kápolna, melly a megyének több részére 3—4 mérföldnyi távolságra is ellátszik) a legmagasabb nyiri dombokig, hogy igy a kivántató tömérdek költség megoszolván, azt könnyebben megbirjuk; 3) szabályozzunk a mennyiben lehet — önerönkkel, jobbágyainkkal, marháinkkal; mert fizetni pénzünk nincsen, hogy a tervezett szabályozási költségeket megbirjuk, s a kir. javadalmak jövedelmét sem lehetvén erre fordítani, mellyből a költség a birtokosok irányában aránylagos nem volna. — Utána szólt K. L. kijelentvén, hogy a tiszavölgyi-társulat Szatmármegyét, ha önként nem akar, a Tisza-szabályozásra kényszeritni nem fogja, hanem a melly vidék belátja saját javát, könnyebb szabályozhatás czéljából a társulat segedelmeért járul, magát belajstromozva sat. azt kész a társulat előnyeiben részesiteni. Egyébiránt e helyen, miután törvény mellett a nádori biróság az ártér megismerésére és fejlesztésére kiküldve van, s munkálatát ma meg is kezdi, hogy e működésnél az urbériségre kellő gond legyen, arról föladata a megyének volt intézkedni. Mit használna itt elmondani a különböző véleményeket, mellyekkel nehéz rendezetlen helyzetünkben eligazodni akartunk? U. B. ker. táblai elnök ő mltga elmondá, hogy nincsenek a Tisza mentén rendezett helységeink, ki tudja hát: mi ott urbériség, mire ügyeltessünk? — Más deputatiot kivánt, melly polgári uton eruálja az urbériséget, s azt pártfogolja a tiszti ügyész a nádori biróság előtt. Más a közmunkák alapjaul szolgáló urbéri birtokot kivánta ez alkalommal mint ollyat tekintetni. Más még a nádori biróság elibe is akarta terjesztetni meghatározás végett, mi az urbériség helységenkint; melly helytelen ötletre ugyan a fölvilágositás rögtön következett, hogy annak a nádori biró nem competens birája. Illyen s több e féle vélemény-árnyéklatok után elnök ő mlga kimondá: hogy az urbériség védelmére a megyének tiszti ügyésze van, ezek küldessenek ki járásaikban, s ügyeljenek a status quo nyomán. Mi határozat lön; valamint az is, hogy országgyülési követeink sürgessék jövő hongyülésen, hogy a Tiszaszabályozás költségét, mennyiben közvetve az egész országnak használ, — szinte az egész ország vigye. — De az urbériség tárgyán kivül majd mindenik szóló mondott véleményt az iránt is: hát nemesi birtokainkra nézve tanácsos-e a társulathoz csatlakoznunk, vagy nem? s nyilvánosságra hozták mind azon okokat, mellyeket magán-körökben meg már más alkalommal nyilván is e szabályozás dolgában megyénk érdeklett birtokosaitól nyilvánittatni hallánk, s mellyekről való vita ez ülést délutáni két óráig; délután ismét 5 órakor a nádori biró előtti comparitio alkalmával legalább két órát, más nap ugyanannyit — ha nem többet kihúzott, róla annyi beszéd levén, hogy K. L. középponti igazgató urtóli teljes fölvilágositatás után, ki mint társulati tollvivö, annak minden ügyeit legjobban tudja, megjött arról, ezen igen népes, értelmes és legnagyobbára érdekes gyülekezet, hogy a Tisza-szabályozó társulathoz belajstromoztatnunk nem érdemes, nincs miért. Fö okok, mellyek miatt megyénk érdekelt birtokossága a Tiszavölgy-rendező társulathoz magát be nem lajstromozta, ezek: mert nem vagyunk bizonyosok, hogy a Tisza szabályozásába a megyénkbeli egyéb folyók is befoglaltatnak e, miután ezek szabályozására még terv sincsen. S ha begfoglaltatnának is, nem tudjuk: nem lesz e elviselhetlenül sok azok szabályozásának költsége? miután megyénkben csak a Tisza árterébeli holdakra 3 p. frtnál több van eddig megállapitva. Ha pedig ezen folyóink nem szabáloztatnak, ugy egyedül a Tisza rendezésére megyénk ártere annyi költséget áldozni alig bir. — Mert továbbá a Tiszaszabályozásnál förendszerkint a töltésezés alkalmaztatik, mit megyénk ugy tapasztal, hogy nem czélszerü. Nem czélszerü a csekély töltés mint megyénkben van, mert ennek conservatioja megbirhatlan, és még is iszonyu kiáradások történnek rajtok keresztül. De nem czélszerü az aféle költséges solid töltés sem, mert a viz medrét mindig iszapolja, és feljebb emeli annyira, hogy utójára töltéssel sem győzni; mint K. Zs. tb. nyilvánosan megemlité, hogy Olaszhonban a Pó vizéről tudva van, miként annak medre fenekét némelly helyen a töltés sokkal magasabbra fölemelte, magánál a töltésen kivül eső föld szinénél. S hogy a szerencsétlen kisérlet e pénzszük Magyarországon tétessék, ez ellen hatalmasan óvakodott. Mire ugyan K. L. tb. s a Tiszaszabályozásnál központi igazgató azt felelte, hogy Angliában és Franczhonban most is töltésezéssel tétetnek a vizszabályozások. Elmondta most K. L. ismét a Tiszavölgy-rendező társulat alakulása történetét, de miután a belajstromozásra nézve azt kifejtette, hogy a belajstromozás csak névsora azoknak, kik illető birtokaikat önként bemondván, az azokra eső szabályozási költség fizetését megajánlják, hogy azonban ezen költségeket a tiszaszab. társulat előlegezze, arra nézve kötelezvényt kell adniok a belajstromozóknak, holott pénzt kezökbe még sem kapnak, mert azt még csak ezután szerzendi a társulat; és miután a nádori biróság itéletében is idézett szavak szerint „a belajstromozás csak az itélet ellenében, nem pedig egyszersmind a végrehajtás ellenében is védi meg a birtokost," — tartva a roszabb következménytől, a csak a fizetéstől minden siker, minden haszon nélkül, bár mennyire emlegettetett és sürgettetett is e közgyülés első napján, hogy belajstromoztatnunk kell, mert igy legalább kölcsön pénzt kapva a közp. társulat közbenjárása által, a tervezett költséges szabályozást csak ugy birhatná meg megyénk; mindazáltal a hosszas meghányás vetés után az együtt tanakodók aggodalma a szabályozó társulat eddigi eljárása ellenében tetőpontot érvén, átalános azon kimondott meggyőződéssel térénk haza, hogy belajstromoztatni nem fogunk, hanem várunk a dolgok további fejlödésétől. A kiküldött nádori biró Z. J. ur azonban megkezdte augustus 4-kén tettlegesen Szatmár- Németi határára nézve az ártér fejlesztését, s jelenleg is folytatja, kimondván az üdvös elvet még augustus 2-kán az érdekelt s idézett birtokosok megjelenésekor, hogy az ártérnek legbiztosabb megismerése nem tanuk bizonyitgatásai; hanem szint-mérések (niveau) által történhetik.

Ugyan e közgyülésen, minthogy a KK és RRnek szép száma volt jelen, fölvétettek még némelly egyéb tárgyak is, ugymint özvegy nádornő, és István királyi helytartó ő fenségük megyénkhez intézett válaszai, mellyekből örömmel értök fölirásaink méltányos fogadtatását, s a királyi helytartó hazafi érzelemmel telt soraiból annak kezességét, hogy ő fensége dicsöült atyjának méltó fia, s erényének is igazi örököse marad. — Nagy örömmel értök továbbá főispáni helyettesünk ő mltgától a gyülés 2-sod napján azt, hogy István királyi helytartó ő fensége már régebben emlitett körutazása közben e megyét is kegyelmesen szerencsélteti megjelenésével, miszerint t. i. september 9-kén Nagy-Károly székvárosunkba érkezik. E magas szerencsét hogy megyénk minél nagyszerübben fogadhassa, egy választmányt bizott meg az első alispán elnöklete alatt, melly a tisztelgést elrendezze, s e rendezés már folyamatban is van. Erről előre elég legyen annyit mondanunk, hogy a megye határszélén Vikkában az első alispán tisztelkedendik küldött társaival, estve Károlyban a másod alispán fogadandja, másnap pedig főispáni helyettes ő mlga mutatandja be megyéjét ö fenségénél.

Fölvétetett a nm. helytartótanácsnak azon intézvénye, mellyben ő felségének abbeli intézkedésünk rosszalásáról tudósittatunk, mivel a gabonakivitelt megyénkből junius 7-diki kis-gyülésünkben eltiltók; s egyszersmind hasonló, hatósági körünket meghaladó intézkedés tételétől jövöre óvakodásra intetünk. Erre alázatosan megfelelt megyénk, miként az akkori körülmények közt — a mennyiben az állodalom jóléte a legfőbb törvény — azt tennünk kellett, azon intézkedésünk különben is csak ideiglenes levén. — Fölvétetett ugyanazon helytartótanács intézvénye, mellyben tudtul adja ö felségének klmes rendeletét, miszerint az élelmi szereknek hazánkbóli kivitelét az örökös tartományokon kivülre megtiltotta, a behozatalt pedig megengedte, utasitván a megyét többek közt arra is, hogy gabonatermesztményének összeirását mielébb teljesittetvén, azt haladéktatanul küldje föl, hogy az illyen adatokból kitudandó szükség minöségéhez képest ideje korán kellő intézkedések tétethessenek. És e tárgynál, az intézvény első része kedvesen fogadtatván, utósó rendelete pedig a sz. birákhoz teljesités végett kiadatván, én is befejezem jelen tudósitásomat azon magán tudományommal, hogy a bevégzett aratás nem egészen elégiti ki vérmes reményeinket. Igaz: vannak határaink, hol az aratás nem volt csekélyebb mint bármelly bö évben, és hogy a keresztek szokatlanul jól eresztenek, egyre másra majd két pozsonyi mérőt, de a keresztek legtöbb helyen ismét szokatlanul — kevesek, s igy azt most is állithatjuk ugyan, hogy megyénk maga termésével beéri, de innen eddig mindig tetemes kivitelre számitottunk. A tiszta buza ára még folyvást 11—13 frt, a tengerié 14 és több. Rendes levelező.

Kézsmárkról. Városunk tisztujitása folyó hó 4-dikén és 5dikén ment véghez, és pedig, mint ez nálunk már szokássá vált, királyi biztos közbejötte nélkül. A sz. lélek segitségül hivása után az eddigi biró tartalomdús beszéddel nyitván meg az ülést, választó-polgárokká választattak: Bartsch Pál, Zörenlaib Benedek, Heysel Károly és Beck Sámuel; szószólókká: Nendtwich Imre, Mudrony József és Klausz József; polgármesterré lön: Schwarz Márton; városkapitány: Alexander Ignácz; városbiró: Engel Pál; s végre városi orvossá: Stenczel Sándor, ki ez állomáson már másfél év óta helyettesitve volt. (P. Z.)

Magyar academia.

1. Folyó hó 16kán tartott történeti osztályülésben Jernei János szóba hozá a székely krónika s az abban leirt pogány székely kehely ügyét, mellyről még ez év elején Kállay Ferencz az Értesitöben fölvett körülményes tudósitást tett, s további nyomozásra némi inditványokkal lépett föl. Jelenben Jernei János az Értesitöből megtudván a dolog miben fekvését kijelenté, hogy ő oroszföldi utjából visszatérve a székely földön arról nyomozásokat is tett, s biztosan állithatja, hogy a kérdéses kehely még megvan, s jónak látná, ha az academia a kantai minorita zárda quardiánjához Körösi Ferenczhez irna, ki a kehely hol létéről legtöbb fölvilágosithatást nyujthat, s módot is szolgáltathat a lerajzoltatásra, melly becses közlés nyomában a fölszólitás és megkeresés elnöki uton határozatba ment.

Ugyan csak Jernei János szóval előadá, miképen ő legközelebb Budán megfordulván, a közhirre jutott s nem rég a várban kiásatott kötáblát megnézte, melly a latin fölirás szerint ara votiva, mithrai tiszteletre mutat, a Deo invicto fölirat ide magyarázható.

2. Kiss Ferencz bemutatá Ó-Budán 1845ben talált Hippona, vagy Epona istenasszony érczképét, melly a maga nemében unicum exemplar egész Európában; látták azt a dresdai s berlini archaeologusok, nem régiben pedig maga a birtokos olaszországi utjában bemutatá azt a római archaeologiai társaságnak, látta azt Nápolyban Cavallini is, a régiségek gazdag gyüjteményének főore, s mind

*) Nem rendes levelezönk tudósitása. Szerk.

Rómában mind Nápolyban nagy örömmel fogadtatott az unicum exemplar. Jelenben a birtokos arról értekezést készit, s addig is, mig azzal kész lenne, rövid ismertetést adand a rajz-közlés mellett az Értesitőben. Hippona a lovak s istállók istenasszonya volt.

3. Henszlmann szóval tudósitott archaeologiai kirándulásairól Fejér s Veszprém megyékben, különösen a régi templomok, kápolnák, s festvények voltak vizsgálata tárgyai; előadá, hova s kinek kell irni a becses maradványok hü rajzainak megnyerhetéseért, minek következtében azoknak megszerzése végett a hivatalos levelek az illető helyekre el fognak küldetni.

4. Waltherr László második közlést tett Bethlen Gábor fejedelem pecsétéről, s azon látható karulj mudárról; az első az 1847. Értesitő második számában kinyomatott, melly szerint a Bethlen Gábor czimerébe a Károly nemzetségi ág czimeréből tétetett az át, s az erdélyi fejedelmek czimerei sok pecséteiről értekező B. urnak tévedéseit ujabban is fölmutatja.

5. A titoknok fölolvasta Sirhubert tudósitásait a Váczon létező zárdai régiségek gyüjteményeiről, mellyeket a tudósitó lajstromozott, mellyek elég érdekeseknek találtattak, hogy Henszlmann ur azoknak további vizsgálódásával megbizassék, s a szükséges költségek megrendelése végett az igazgatóság megkéressék. Fölolvasta továbbá a titoknok Gyurkovics tanuságos tudósitását Illyésházi István egykori nádor márványkő-szobráról, melly Basinban van, s e köszobor viszontagságairól fölvilágositásokat ad, mi is köszönettel fogadtatott.

Vegyes ujdonságok.

***(Pest város hatósága) az élelmezési bizottmány hivatalos zárszámadása szerint, a városi kenyérsütésnél összesen 14,000 pftot veszitett.

(Pesten) jelenleg egy háromszemü ökröt mutogatnak — pénzért. Ingyen minden esetre több látogatója lenne.

(Tomala ur) a fáradhatlan népünneprendező, folyó hó 29-kén ismét népünnepélyt rendezend a városligeti tó tükrén, hol tüzijáték, csónakverseny, és vig zene fogják emelni az élvezetet.

(A Széchenyi-ligetben) mult napokban állittatott föl egy fagylalda, mi a látogatók számát minden esetre szaporitandja, annál is inkább, mivel gondoskodva van már arról is, hogy a ki a sétányon leülni akar, az biztosan leülhet — a földre.

(Legujabb hirek szerint) a sáskák, mellyek Erdély számos vidékeit olly iszonyuan elpusztitották, — Biharmegyébe is áttörtek, és pedig olly roppant mennyiségben, hogy röptükben a napot egészen láthatlanná tevék. A melly határt megszállották, ott mindent fölemésztettek, olly annyira, hogy a már betakaritott gabona-asztagoknak is csak hült helye maradt, mint szinte a még lábon álló veteményeket is földig letarolák.

(A belgrádi basa) a jelenleg Zimonyban időző nemzeti zenebandát, az ugynevezett párisi czigányokat, magához hivatá, s játékukkal annyira megelégedett, hogy az egész társaságnak jutalmul adott 50 db aranyon fölül minden egyént fejenkint egy egy csibukkal megajandékozná.

(Bécsben) jelenleg a villámháritásra az eddig divatozott vas rudak helyett sárga rézdrótot használnak. Ez következő előnnyel bir: 1) könnyen készithető s kezelhető, s azért olcsóbb; 2) nem rozsdásodik meg olly könnyen mint a vas rudak; 3) villámvezetési erejét folytonosan megtartja.

(Éjszaki Csehországban) folyó évi julius 14-kén reggeli 4 óra tájban lég-kő esett, mellyek közöl az egyik 42 font s 6 lat nehézségü vala, s Braunau környékén találtatott, hol esés közben egy épület kemény gerendázatat egészen összetördelé, a másik innét félórányi távolyságra esett le a légből, s fél ölnyi mélységre fúrta be magát a földbe.

(Déli Irlandból) ismét nyomasztó hirek érkeztek a burgonya betegségéről.

Jellemisme. stb. (Vége). Anglia balkeze, Franciaország jobbkeze, Németország feje Europának, — mond szerző jellemzetesen, — az angolnál pénz, a franciánál kormányzói s hadi dicsőség, a németnél tudomány a jelszó. A német gondolkozik, az angol cselekszik, a franczia ingerült hevében ennek bevégzett tetteit, amannak elveit forgatja föl. — A franczia ember hü s tanulságos jellemzése után szerző a magyarra megy által.

S ha eddig mulatságunkra szolgált a nagy gonddal és higgadt megfontolással készült munka, itt teljes mértékben tanulságossá válik. .... A legszigorubb erkölcsi leczkék nem irthatják az embernél olly sükeresen a hibákat, nem segitik elö olly kedvező hatással javulását, mint ezt azon hü tükör teheti, mellyet összes jellemének, jó s rosz tulajdonságainak, szivvel és belátó értelemmel adott leirása teheti; az illy tükörben tisztán látja az ember önmagát, s a mi jó van lelkében, fölébredő nemes büszkesége annak további kimüvelésére készti öt, s a mi rosszakat lát, azok fölött elszégyenül, s hajlandó lett munkálni kiirtásukon.

S e tekintetben a tudós szerző munkájának jelen fejezete nagy becsü kincscsé válik. Szeretettel van benne szólva a magyarról; látszik a sziv meleg törekvése, melly midön munkáját az értelem müvelésére, adatul a lélekbuvárlat tudományához, irá, egyszersmind azon szép czélra küzdött, hogy nemzetének használjon, fajtája embereit javitsa s nemesitse. De e szeretet nem válik olly elöszeretetté, mellynek a tudományos fürkészö működését undokitni nem szabad, s melly elhomályositná az értelmet, a kárhoztatandó tulajdonságok megrovásában. Higgadtan rajzoltatik itt a magyar ember; részrehajlatlanul adatnak elö jó s rosz tulajdonai egyiránt. S ha az idegen nemzetbeli ember jellemzése körül meglátszik is, hogy szerzöt sok helyt idegen birák is vezetik itéleteiben, — mint ezt olly embernél, ki nem szánhatott Europa egyes nemzetei jellemének tanulására mindegyiknek saját hazájában éveket, máskép nem is lehet kivánni; — de a jelen fejezetben, melly a magyarról szól, minden sorban kitünik, hogy az itt mondottak nem négy fal közt kiképzelt költemények, nem a puszta elmélet és tán más irók után elöadott compilatiok, hanem hosszas idö alatt és fürkésző értelemmel gondosan gyüjtögetett gyakorlati tapasztalatok és ismeretek, mellyek végett a szerzönek kizsákmányolnia kellett a nyilvános és magán életben kapható adatokat, megfordulnia a társas körök különféle fokozataiban s gondosan és fürkészgetve személgetnie, hasonlítgatnia, itélgetnie s elvonnia mindenütt, mert csak igy adhatá a magyarnak olly hü képét, minöt e becses munkában olvasunk.

Kivánatos volna, hogy mindazok, kik a magyar emberrel bánnak, kik rá irodalmi vagy politicai téren hasznos és maradandó befolyást gyakorolni iparkodnak, kézikönyvül forgassák a könyv jelen fejezetét.

Hosszasan kellne kiterjednünk, ha e fejezetből az olvasó elé kivonatokat terjeszteni akarnánk, mellyeket szivére kötni különben ohajtásunk volna. Lássunk azonban egy pár párhuzamot, mellyet a szerző különféle nemzetek közt von, s mellyek itt annál dicsérendöbbek, mert illy párhuzamokban közönségesen több szokott lenni az elmésség, mint az igazság; a mi itt nincs ugy.

Az angol, ha gazdag vendége érkezik, — mond szerző párhuzamában, — azt kérdezi: hány urodalomnak, gyárnak, vagy kereskedelmi hajónak tulajdonosa? az orosz: hány parasztja van? a franczia: hány milliót pazarolt el? a német: hány millioja van? és a magyar: hány milliót kölcsönözne? (de még azt is: micsoda hivatalt visel?). — Ha az érkező vendég szegény, az angol komoly elmélyedésében észre sem veszi; az orosz nincs hon; a franczia nyájasan mosolyg, de sürgetös foglalkozása van; a német szánja; a magyar segiti, vagy kezét nyujtva bajtársának nevezi. — Ha a vendég tudós, az angol azt kérdezi: hány kiadást éltek munkái? a német: hány tudós társaságnak tagja? az orosz: hány jutalmat vagy rendet nyert már? a franczia: hányszor volt szabadelmüsége miatt elzárva? és a magyar? már a küszöbön azt kiáltja: nem szoktam előfizetni!

Szivre veendő dolgok, miket szerző a köztünk minden irányban és a legtöbb osztályoknál mutatkozó idegen szellemről mond el, valamint a szomoru pártoskodásról, türelmetlenségről, daczoskodásról elmondottak is... Legujabb korunk azon káros hajlamára, melly szerint ifjak többnyire a szóvivök, kik mellett a tapasztalásdús öregek elhallgatni kénytelenek, vagy lepiszegtetnek, kedélyesen teszi szerző az észrevételt, milly joggal elmondhatná mai világban egy korosabb táblabiró: különös kor ez a 19-dik század! ifju koromban azt mondák: hallgassak, szóljanak a férfiak; most férfi volnék, ismét azt mondják: hallgassak, szóljon a lelkes ifju nemzedék. Ekként soha életemben szóhoz nem juthaték! — Szintolly érdekesek, és életből meritett valók, miket szerző a szegényebb néposztály és különösen a pásztor ember jellemzésére ad elö. — A magyar nörül szólván, következő párhuzamot adja: A spanyol nöt büszkeség, a németet közvélemény. az angolt becsület, a magyart házi boldogsága fékezi fölföllobbanó indulataiban, vagy kitörö szenvedélyeiben. A spanyol nö férjének szépségét félti; az olasz szeretetét; a franczia hirét; az angol hitelét; a német éltét; és a magyar? a magyarnö férjének hivatalát félti.

Nagy igazat mond szerző, szólván a köztünk mindenfelé divatos szerep-cseréről: ime — ugymond — az ujabb kor haladása: ki maga helyén áll, elmaradt a pályán; ki szerepet cserélt, az müvelt!

A magyar faj e nagybecsü jellemzése után, szintolly avatottan szól szerző a német, olasz, orosz, spanyol ember jellemzéséről. — Mély lélekismeretre, tanulásra s bö fürkészetekre mutatnak mindazok is, mik a nö és férfiu, az életkor és ennek kölönböző fokozatairól mondatnak el...

A könyv külső kiállitása, nyomtatás és papir csinos, a vidéki nyomdának becsületére válik, s e tekintetben is ajanlható az olvasónak.

Átalában örömünket kell kinyilatkoztatnunk a fölött, hogy legujabb években egyre díszesebb kiadásokat állitnak ki vidéki nyomdáraink.

KÜLFÖLD.

N.Britannia. Azon épen nem dicséretre méltó tünemény, hogy az angol parliamentben a magasabb szellemi képzettség mind inkább ritkul, s helyébe a pénzzsacskó kezd uralkodni — a „Standard“t is hajlandóvá teszi Rothschild megválasztásában inkább a kincs-bálványozás, mint napjaink fölvilágosodott szabadelvüségének diadalát szemlélni; Spinosa, Baruch vagy Mendelssohn Mózes nehezen választattak volna meg Londonban — a „Times“ben különös vezérczikkben taglaltatik, melly illy fölirást visel: „Számadási hibák a reformbillben.“ Abban a többi közt ez mondatik: „Midön a parliamenti reformról vala szó, azt reménylök, hogy jövendö parliamentünk eddigi szatócskodó parliamentünket fényben meghaladandja, mint a világosság a sötétséget; azt reménylök, hogy jövendö tagjaink tudósabbak, ékesebben szólók, élesebben látók, erényesebbek, higgadtabbak, jobb hazafiak, egyátalában elödeiknél mindenben jobbak leendnek, s hogy a választóságok s jelöltek ezután tisztán nemzeti szellemtől áthatva, egyedül nemzeti czélokra fognak öszmunkálni. Valósult-e ezen remény? s valjon fog-e valósulni? Mindazáltal mi a reformactát s gyümölcseit nem akarjuk becsmérelni; az acta sok jót alkotott és gyümölcsei közöl több nagyértékü. A reform számos gyakorlati, jóérzelmü s munkás férfiut teremte, millyeneket a parliament használhat. Hanem hiányai is vannak, s pedig a jelen és jövö kort tekintve nagy fontosságuak. Igaz, hogy már 1831dik évben megjósoltatott: miszerint elmult azon idö, midön a senatori dicsöséget kereső szegény s nem-atyafi sz. Istvánkápolna fényes korlátai között sarkantyuit megérdemelhette; elmultak Burke, Canning, Mackintoshe napjai; eltüntek az ezekhez hasonló szellemek; s ama lelkes és genialis férfiak osztálya, melly a hivatalkodás legalsó fokán kezdé, s mély tudományossággal költöi képzelötehetséget s vitatkozási ügyességet fejte ki s melly osztály a legszárazabb tárgyaknál is az illetök figyelmét lelánczolni s mulattatni tudá, most már csak az angol alsóház hagyományai közé tartozik. Igy hangzék ama jóslat: Az akkorában kikaczagtatott s kigunyoltatott; de hogyan áll az most? Igaz, hogy egy hosszu politicai életrei hálás emlék a reformbill alkotóját (Russell lordot, mint az elhunyt Grey gróf társát) a csatavesztés gyalázatától megová, de ez legtündöklöbb és legszilárdabb hüségü társait érte. A britt szabadelvüek legékesebbszólója olly várostól vettetik vissza, melly politikai szabadelvüségében s az irodalom iránti szeretetében tisztét nem kevesbé teljesité; söt az ir whigek első szónoka az emancipatio által van veszélyezve, mit katholikus hitsorsosainak kiviní segitett. Tudós, ékesszóló s nagy tapasztalásu férfiak helyén, csekély tapasztalásu, s minden tudományos képzettség nélküli férfiakat találunk. Ez szomoru rajz — szomoru kép nem csupán a szigoru figyelmezöre, essayistákra, az irodalom és coteriák emberére nézve, de szomoru Anglia alkotmányának, szabadságának

s nyelvének barátaira nézve is. Régi, hü megvásárlatlan s megvásárolhatatlan szolgálatok minden figyelem nélkül vagy a magángyülölség szemete alatt zugban hevernek. A legfelsöbb foku elmetehetségek gazkint félvernek. A legfelsöbb foku elmetehetségek gazkint félredobatnak. S mi jö mindezek helyére! Bath megbuktatja Roebuckot, mivel magát jobbnak vélte, semhogy a protestans papság parasitájáva legyen. Edinburg viszszaveti Macaulay-t, mivel egy plébaniai poroszló s kerületi fölügyelö tulajdonait nem találá benne; Oldham, senki sem tudja miért? szegényebb kézmüveseinek kifáradhatlan s buzgó ügynökét (J. Fielding esq.) elhagyja sat. Annyi világos, hogy késöbbi idökben csak két emberosztály reménylhet a parliamentben ülhetni: a dúsak s czímmelbírók, kik választóhelyeket s grófságokat vesznek s öröklenek, és az utazó politizáló nyeglék, kik a husting-ekben elég zajosan szónokolni s lármázni tudnak. Egy nehéz pénzzsacskó vagy egy elavult családi jog egy részről, s egy pofók nyegleség a másikról; — ezen elemek léptek az elöbbi patronatusság helyébe, mellyel ha sokszor vissza is éltek, még is gyakran használtatott arra, hogy a britt birodalom jóléte s nagysága föntartassék s növeltessék. A tudós, az irodalmi férfiu, a vizsgálódás és csendes szemlélödés embere számára nincs többé hely az alsóházban. Milly tiz-fontos-választóság törödött egy Horner szerény tudományával és bölcseségével. Milly mai választóhely értené meg egy Canning barátságtalan genie-jét s milly választóhely tudná méltányolni egy Chatam-nak ifju szellemszárnycsattogásait. A talenta-kat most sokkal többre becsülik mint a talentumokat; egy vaspálya-igazgatóság, vagy egy országkóborló izgatás, ez a nagyságra vezetö ut. Egyébiránt a parliamentek nem halhatlanok, és ez az egyetlen vigasz. Egy heves esztelen szeszély, könnyen önmagának émelygést okoz; s ha még egy parliament önmagát teszi nevetségessé, akkor annak megsemmisitése által saját alkotói boszszulandják meg magukat. „Igy a Times.“ A „Daily News“ különösen panaszkodik olly tagok hiányáról, kik mélyebb ismeretekkel birnak a kül-politikában, vagy legalább az iránt érdekkel viseltetnének. Az e tekinhetben uralgó apathia a parliamentben, a választásoknál is elárulja magát. Sir Robert Peel a külpolitikához valódilag soha semmit sem értett; Stanley és Bentinck lordoknak megtámadóbeszédeik a felsö- s alsóházban, mellyek Palmerston-nak Portugaliabani eljárásai ellen valának irányozva, nem vala egyéb, mint dr. Madden egy a portugal ügyekben jártas publicista czikkének körülirása és ismétlése, melly a „Foreign Quarterly Review“-ben megjelent. Igy tehát a parliamentben a külügyek ministeriuma fölötti szükséges ellenörködés hiányzik; mert d' Israeli egy transcendentalis álmadozó, alkalmasabb egy német egyetemben, mint a Westminsterben. Ennélfogva a „Daily News“ csekély reményét még Urquhart Dávidba helyzi, ha t. i. szenvedélyeit mérsékleni, a tényeket megvizsgálni s olly értelmes akar lenni, a millyen elmetehetségü; hasonlókép Dudley Stuart lordba, ezen szabadelvü philanthropba, s végre Cobden Richardba, ki épen most éles szemlélettel fél Európát beutazta.

Augustus 7-röl kelt londoni tudósitások szerint a szabadelvüek többsége 35 t. i. 256 whig és radical, 221 peelita és protectionista ellenében.

A „Times“ szerint a Perrin, Lons és társ. háza fizetéseit megszünteté; az adósság 30—40,000 font sterlingre megy.

Belgium. Brüssel aug. 2. Belgium még soha sem létezett illy hosszu ministeri crisisben mint jelenleg, mert az történtdolog, hogy a ministerium mindjárt a jun. 8kai választások után visszavonulási szándokát a királynak kinyilatkoztatá, s hogy a király még Londonbai elutazása elött szólott Rogier-el az uj ministerium képzése végett. Rogier ugyan késöbb tagadá, hogy ö illynemü határozott megbizást nyert volna; azonban még ezt is megengedve, nem kevésbbé marad igaz, hogy az idötöl fogva kénytelennek kelle magát éreznie határozott megbizás esetében, mi azóta be is következett, bizonyos combinatio után nézni, s politikai barátaival tanácskozva a dolognak végre véget vetni. S mégis olly sokáig tart, mig egy uj cabinet létre jö. Egy elöbbi levélben, mielött még a jun. 8kai választások eredménye tudva vala, oda nyilatkoztam, hogy a mi ugynevezett régi liberalistáink a fiatalokhozi viszonyukban olly helyzetbe jövének, mi Lebeau, Rogier, Verhaeghen és a régiek többi vezéreinek további politikai pályáját súlyosan terhelni fogja. A mi most történik, már igazolja, — mint sejtem — akkori jóslatomat. Ama fiatalok, kik közöl a jun. 8kai választásokhoz az öregek alázatosan s jellemtelenül jelölteket fogadtak el, kik ellen elöbb határzottan nyilatkoztak, s kiket elveiktöli elpártolás nélkül elfogadniok nem lehetett, velök választásuk elött ugy mint utána daczolnak, s ismételve s magukba bizva az öregek ajánlatait — bizonyos föltételek alatt kibékülni s az „Association libérale“ s az „Alliance“ társulatokat eggyé olvasztani — maguktól elutasiták. Hol keressen most Rogier szabadelmü cabinete számára támaszt. A föladat nem csupán hogy nehéz, hanem ha nem jól oldatnék meg, olly súlyos következményei lehetnek, miszerint Rogier, kinél — mint hinni szeretjük — a politikai lelkiismeretesség nem egészen hiányzik (jóllehet pártjának olly emberek pártolásaérti esengése, kiket azelött az alkotmány nyilt ellenségeiül jelölt, valami gyöngéd politikai lelkiismeretre nem mutat) a legnagyobb aggállyal kezdhet annak megoldásához, s épen most kell igazán éreznie, hogy lábai alatt a szilárd padolat hiányzik. Az ellenzék jun. 8kai gyözelmét mértéken túl ünneplé; azonban szorosan megtekintve a képviselök kamrájában a kamarák felét még mindig azok képzik, kik az eddigi többségböl fönmaradtak, következöleg annak olly tekintetre méltó részét képezik, miként csak az esztelenség állithatja azt, hogy irántuk figyelemmel viseltetni nem szükség. Azonban nem csak számuk, de elvük is kötelességévé teszi egy ministernek, kinek az ország jóléte szivén fekszik, hogy öket többre becsülje, mert Belgium függetlenségének, alkotmányának s trónjának legbiztosabb támaszai e részen vannak. Az ellenzéknek azon örökké visszatérendö állitásai, miszerint a régi többség ellene vala a nyilvános szabadságnak, hogy az ország jóléte uralkodásuk alatt sirba hanyatlott, hogy mindenütt csak papi befolyás uralg, a szabadelvüség, miveltség, tudományosság s müvészet vesztére, hogy a kereskedés s ipar tervszerüleg tönkre tétetett, mind ez s még több rosz, mit itt- s külföldön elterjeszteni törekszenek, a jobbanértesültek elött cssk utálatot s sajnálatraméltó vállvonitást éleszthet. A régi többség, mellynek maradványa még most is az egyik kamra felét s a senatusbani többséget képzi, épen az, melly a szabad alkotmányt alapitá, kifejté s mostanáig föntartá, s a szabadelvüek az ugy nevezett szabadelvüek congressusának elnökével épen azok, kik már a nemzeti congressusban az alkotmány leglényegesebb szabadsága ellen harczoltak, azóta azokat többször megtámadták s megcsonkitási szándokukat nyiltan s ismételve kimondák. Mig az állitólagos papi uralkodás alatt minden vallási felekezetüek, protestansok, anglicanok, methodisták német s franczia evangelicusok, minden nemü keresztények és zsidók a katholikusokkal hasonló jogokban részesülve, minden háborgatás nélkül élhettek, tanithattak s müködhettek; míg épen de Theux gróf ministeriuma alatt, ki az egyházi türelmetlenség vak eszközének lenni állittatott, nekik a nyilvános kincstárból, ezen minister javaslatára pótlékpénzek adattak, miért a hollandi kormány alatt hiában könyörögtek; míg épen ezen ministerium alatt a szabadelvü congressus a velük rokon clubbokban, egyletekben s körökben minden akadály nélkül összegyülekezhetett; épen ezen szabadelvüek azok, kik a katholikus vallást az egyházban s iskolákban korlátozzák, a katholikusoktól a társulati jogot megtagadják, söt egész kath. társulati osztályokat elnyomni s elüzni törekszenek! S ki Belgiumot 1830- és 1831-ben, vagy a holland kormány legjobb éveiben látta, az vándorolja most be az országot és gyözödjék meg, valjon a miveltség, tudományosság és müvészet, meg a kereskedés s ipar hátramentek-e? Ha egyes iparágak szenvedtek is, s az utósó mostoha évek itt is nagy szükséget szültek, akkor Belgium ezen kikerülhetlen s elmellözhetlen sorsban valamennyi europai országokkal osztozott; ennélfogva ez ama szembeötlö tényt meg nem szüntetheti, hogy ezen ország 1830-dik óta, akkorában alig hihetö s mindenki által lehetlennek vélt gyarapodást nyert. De hogyan vala lehetséges ez emelkedés olly állapotból, melly a legbátrabbakat is kétségbe ejthette volna? Egyedül csak a csendes, gyakorlati, az egésznek jólétét szem elött tartó, a szabadságot s rendet egyenlöen pártoló s erösen védö többségi akarat által, melly a nemzeti congressustól mostanáig a kormány részén állott. Egyes ügyekben habár hibás fogásokat is követett el, de egészben Belgium szabadságának, politikai létének s az abból kifejlett mindennemü elöhaladásoknak alkotója s föntartója volt. Ezt senki jobban méltányolni nem tudandja, mint épen Rogier, ki Belgium belszerkezetének alapitási korában szinte a többséghez tartozott, mint minister erre támaszkodott, akkorában a szabadelvüek által épen azon rendszabályok miatt, mik politikai pályájának legtöbb becsületére válnak, szenvedélyesen megtámadtatott, s barátja Devcaux“ néhány év elött még elég öszinte vala a „Revue Nationale„-ban megvallani, hogy a szabadelvüek magaviselete Belgium minden sajátlagos életkérdéseiben a rendszabályokat lehetlenné tevé, s ohajtandó vala, miként a kamra bár minden tagjai azon párthoz tartoztak volna, mellyet katholikusnak neveznek. Egy öreg s fiatal liberalisokból, orangistákból, radicalokból, republicanusokból, communistákból s ki tudja mikböli egyesülés és összeszövetkezés (coalitio), ezen többséget az utósó választásoknál legyözé; de mit reménylhet Rogier az uj tagoktól, kik illy származásuak, mit ajánlhat nekik, s mennyire bocsátkozhatik be velök. A jobb oldalon a trón s alkotmányhozi szilárd s biztos ragaszkodás uralg, ott minden lényeges pontokban érzelem- s akarategység létezik; a bal ellenben töredékekre oszlik, mellyek egymással meg nem egyezhetnek, ott olly emberek ülnek, kiknek kegyuraik az „Alliance“ban vagy más clubbokban épen azok, kiknek Rogier nem régiben szemükre veté, hogy ök a trónt és alkotmányt akarák földulni, s kiktöl ép akkor a leghangosabban s elhatározottabban menekülni kivánt. Mint az „Association libérale“ tagja, a szabadelvü congressus programmját ö is elfogadta, s igy kötelezve van a királyi szabadalmak megszoritására, a választó törvények megváltoztatására, az egyházi szabadság korlátozására sat. törvényeket javasolni s ajánlani. Egyátalában összefér-e illy kötelezettség egy minister állásával? Helyezhet-e a király, vagy az egyik és másik kamra jobb oldala valódi bizodalmat benne, s ha egy függetlenebb s egy ministerhez méltóbb állást akar kivíni s a clubboktól menekülni, nem fogja-e azokat igazolni a radikálok között, kik neki s barátainak Lebeau, Verhaeghen és másoknak már egy év elött szemére veték, miszerint csak cselszövök, kik a szabadelvüek pártolását használák eszközül, hogy ministerek lehessenek s aztán tölük elszakadtak? Ezen hamis helyzetben van Rogier. Belgiumnak olly elsö ministerre van szüksége, ki a jobb s baloldalban bizodalmat éleszthet s az egységet ismét helyre állitani képes legyen; de Rogier sem egyik, sem másik résznek eléggé biztos, legjobb szándoka veszélyben forog, hogy az öt sulyosan terhelö multon hajótörést szenvedend s legszenvedélyesebb elleneitöl ép azon részről tarthat, melly részen velök mult években egy kézre munkált.

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

„MAGYARORSZÁG LEIRÁSA“

czimü munkám sajtó alul kikerülvén, tisztelettel kérem föl a t. cz. ivtartó urakat, hogy már nálam bejelentett előfizetési példányaik átvétele iránt rendelkezni méltóztassanak; valamint azon t. cz. ivtartó uraktól, kik még iveiket eddig be nem küldötték, az előfizetőket elfogadom, s a kinlevő ivek minélelőbbi beküldetését kérem; az előfizetett példányok, az illető tisztelet-példányokkal együtt, azonnal átvehetők lesznek (Pesten ujvilág-utcza, Ilkey-ház 2dik emeletében), továbbra a munka ára 4 frt ezüst pénzben. — Pesten, aug. 17kén 1847.

(1) Fényes Elek.

Magyar gazdatiszti névtár

sajtó alul kikerülvén, kapható Pesten, ujvilág-utcza, Ilkey-ház 2dik emeletében, a kiadónál.

Tartalma, a hónaptáron, vásárok jegyzékén s hatósági névtáron kivül, különösen magában foglalja a magyarországi gazdatisztek névsorát, és tiszti nyugdij-intézetek alapszabályait. — Ára finom velin papiron, boritékba füzve, 30 kr ezüstben. Nagyobb mennyiségben vevő könyvárusoknak és könyvkötőknek 20 procent engedtetik. — Pesten, aug. 17kén 1847.

(1) Fényes Elek.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

542. szám 1847.

Péntek aug. 20.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Előléptetés. — A magyarhoni gazdászat előmozditásának némi eszközei. (Folytatás). — Vidéki hirek. (Baranyából. Zomborból. Petrovoszellóról). — Vegyes ujdonságok. — Mutatvány „Magyarország primásai sz. István korától mai napig“ czimü munkából.

Külföld. Uthaigazitás az „Allg. Zeitungban“ közlött némelly római és sveiczi hireket illetőleg. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olaszország.

Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Szerencsy István kir személynökül — jövő hivatásáról gondoskodás föntartása mellett — hivatalától fölmenteni, s tekintetbe vévén több évi szolgálatit, különös kegyelemből eddigi fizetését meghagyni; — kir. személynökké pedig Zarka János magy. kir. udv. kancellariai előadó udv. tanácsost kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Stáhly Ignácznak Magyarország főorvosának s m. kir. helyt. tanácsosnak a würtembergi korona-rend középkeresztét elfogadni s viselhetni kegy. megengedte.

A nmlgu magy. kir. udv. kincstár a marhegyi kir. harminczadi hivatalt Gotzman Gusztáv kopcsani harminczadosra ruházá.

A magyarhoni gazdászat előmozditásának némi eszközei. *) (Folytatás.)

IX. A jobbágyi és parasztközségi telkek, a földesurasági allodiaturák stb. ittott ollyannyira elszórt földeinek leendő „commassatioja“, az ezáltal könnyebbülendő fölügyelés, szemügybentartás, ugy szinte a müvelésközbeni idő- és erőmegkimélés s meggazdálkodás tekintetéből „in thesi“ igenis azon telkeket és telekrészeket stb. nagyobb gazdászati haszonsikerrel (oekonomischer Nutzeffekt) müvelhetőkké s igy jutalmazóbbakká tenni képes leendne. A dolog „practicuma“ azonban, föleg a többrendü osztályi földeket foglaló territoriumokban, az igazságosnak és egyenlőleg hasznosnak leendő „tagositási uj fölosztást“ csaknem lehetlenitő olly akadályokkal lenne megküzdeni kénytelen, a melly akadályoknak teljes és általános legyőzésére kilátást alig találok.

X. A tagositásnál sürgetőbbnek és a mezőgazdászat emeltetése szempontjából is üdvösebbnek látom az alföldi tömérdek pusztaságoknak felső Magyarország szerfölött tulnépesedett megyéinek izmos, erős s a munkában kitartó népével, több e részbeni elég szépen sikerült praecedentiák példájára leendő colonisatióját. Mi mellett különben is a mezőgazdászati szemponton fölül még egyéb u. m. a hazafiságos és nemzeti — a humanismusi — egészségrendörségi stb. tekintetek is szólanak. — Az imént emlitett praecedentiák sorában az ujabb bánáti coloniákon kivül: Nyiregyháza (Szabolcsban) — Csaba, Szarvas, Orosháza (Békésben), — Domoszló, Nána (Hevesben) stb. a felső-magyarországi tótsággal leendő colonisatiók mellett elég ajánlólag szólanak.

Hogy azonban az illy tótsági coloniákat — honunkba bevándorlandó német családokkal, kik a tóttal — de tán nem haszon nélkül a magyarral is — a kellő müvelődést, okszerü gazdálkodás és háztartást, kitartó munkásságot megkedveltessék, megvegyiteni igen hasznos leendene, az illy tót-német coloniák közé tovább számos magyar törzsököket is szállitmányoztatni, igen ajánlatos — tán szükséges is volna: kik ama mind kettőben a magyar nyelvet, szellemet és nemzetiséget lassan-lassan átszivárogtatni, és ha nem is a jelen — legalább a jövő nemzedéket ama vegyes coloniáknak magyarra átalakittathatni segélykezhessenek, ez az én csekély fölfogásomnak ugy látszik.

XI. Az okszerü status-oeconomiának igényeihez alkalmazott „erdészeti törvény“ és állandó országos „erdész-rendörség“, honunknak a mezőgazdászat körébe is vágó legsürgetőbb teendői közé tartozik.

E részben a magas kormánynak egy a m. gazdasági egyesülethez intézett igen korszerü és igen bölcs fölhivása következtében „az erdők föntartása és illetőleg a szükséges arányban leendő visszaállitása“ iránt mély dologismerettel kidolgozott „erdészeti törvényjavaslat“ csak még ezen tisztelt egyesület f. é. juniusi közgyülésére kitüzött még egyszeri megvitatását s ez uton leendő teljes bevégzését várja.

Hogy a magas kormány érintett fölhivása által a törvényhozás leendő intézkedéseinek egyik igen magasztos initiativáját tevé olly kérdés körül, mi az országnak leglényegesb, legéletbevágóbb kérdései közé tartozik — minden kétségen kivül áll.

Csakugyan — ha igaz is, hogy az országok u. nev. realis climájának és növényzetének általános typusát más általánosabb okok határozzák el, — mellyek mindnyájan a cultura befolyása alá semmiképen esők: de hogy a climának és vegetationak amaz általános typusa tetemes és számos módositást nyerhet és nyer több „helybelileges“ okbefolyások által, mik között a földfölületének terjedelmes erdőségekkel lepett; vagy pedig erdők szükében avagy teljes hiányában is levő állapota fölötte nagy és fontos szerepet játszik, ez is szinte tagadhatlan.

Mert ha nem is fejtegetjük azt: miként az állati életre nélkülözhetlen — és a folyton fogyasztott oxygen-nek egyetlen egy gyármühelye, a tudomány jelen állása szerint, a „növényzeti életmüködésben“ ismertetvén, a terjedelmesebb erdőségek épen azon növényzeti életmüködéseknél fogva az élenynek — (oxygennek) a körléghezi azon kellő arányát tetemes részben folyton pótolják és föntartják, melly arányon kivül állati épség a földkerekségen nincs — de, az állatvilág jelen organisatioja mellett, nem is lehet; — ha tovább nem is vitatjuk hosszasan azt, miként a terjedtebb erdőségek, szinte az élőfáknak ama vegetativ müködésénél fogva a meteorologiai jelenetekben s valószinüleg minden növényzeti és állati életben, olly hatályosan és hatalmasan szerepelő „légvillanyosság“nak egyik legdúsgazdagabb kútforrását egy részről, más részről pedig a túlterhelt körlég és földgömb közötti természetes hathatós kiegyenlitőit teszik; — ha végre nem is elmélkedünk a fölött, miként a terjedelmesb erdőségek, részint „árnyazás“ általi földhütés, (hüsen, hidegentartás) részint levélszerkezetökben alapult hatalmas „hévsugárzás“ általi szakadatlan körléghütés és a légben foglalt vizpárának ezutoni töményitése által, s végre az élőfák növényzeti életmüködésénél fogva kifejlődő, még pedig a közönségesen véltnél sokkal tetemesebb „nedvgőzölgés“ (vizpárolgás) által a vidéknek és országnak növényzetét élesztvén s emelvén: az erdők szüke, vagy épen teljes hiánya ellenben a légmérséklet és légszárazság emelése és nagyobbitása s az elpáralgó vizfolyások megkisebbitése stb. által ama növényzetet lenyomasztván vagy többé kevesbbé el is fojtván, ugyanazon erdőségek és azoknak a többi termő és terméketlen vagy sivatag térségekhezi aránya a valamelly ország növényzeti és climai typusának helybelileges módositására visszaható elemeknek nem csak legérdekesbike [1]), hanem talán egyik leghatalmasbika is, (a mint azt péld. a légnedves és növényzetdús, — mert erdökben gazdag — Quitto-nak és légszáraz meg sivatag, — mert erdőnélküli, — Bolivia-nak növényzeti és climai roppant ellenzete — contrastja — a legvilágosabban tanusitja [2]), mindezeket, mondom, nem is fejtegetve, és ezek fölött nem is elmélkedve, mert hiszen mind ismertebb dolgok ezek, elég lészen azon nyomatékos okok közől, mellyek az erdőségeknek az ország egyéb termö és kopár térségeihezi kellő arányát visszaállittatni sürgetik, megemliteni csak azon egyet: miszerint körlégileg lecsapodott vizmennyiségeknek az évben olly egyenlötlen azon fölosztottsága is, minek következtében némelly főfolyók majd évről évre pusztitóbb időszaki árodásokra tulcsapongani, majd ismét, szinte időszaki fordulatokban, a szükséges viz-szinnel sokkal alább apadni szoktak, nem elméletileg az erdők szerfölötti kiirtásaiból megfejthetőnek valósul, hanem történeti tényleg is, jelesül az Etsch és Odera folyók körül, épen azon idők óta tapasztaltnak bebizonyul, (és bebizonyulna alkalmasint épen ugy, ha az illető vizsgálati összehasonlitások el nem mulasztatnak, más országok főfolyói körül is) melly idők óta az illető országok törvényhozásai az erdőknek, föleg az ujabb nyerészkedő industrialis korban fölkapott, korlátlan devastatioját egészen a birtokosok és kereskedő tőzsérek szabad önkényére hagyják.

Dalmáthonnak évről évre május hóval rendesen beállani, és september végeig szakadatlanul eltartani szokott, az ország egyetemes növényzetét fonyasztó hősége- és szárazságának legfőbb okát a „dalmát Floránk“ jeles szerzője, és paduai egyetemi tanár, Visiani, a források képzésére és az atmosphericus lecsapodások (esők sat.) közvetitésére szolgálhatandó erdöknek iszonyu pusztitások által okozott szükében joggal és alaposan keresi. L. Flora 1843. 16. sz. „Flora dalmatica.“

De van a dolognak még egy másik oldala is. Hahogy országunk törvényhozása minélelőbb nemcsak „az erdők szabad önkényszerinti devastatiója ellen, hanem más részről a „kellőtlenül kiirtattak leendő visszaállitása mellett“ is kényszeritő törvényileg, még pedig állandó országos és erős erdészrendörségnek is rendszeritése — és a mennyiben szükséges lenne, az erdészeti catastrumba eső telkeknek a netalán vonakodó vagy késedelmeskedő birtokosok ellen inarticulált ideiglenes kisajátitása mellett is — nem rendelkezendik; avagy magok is föleg és különösen a sperativ vaspályák és szállitható folyók mentiben birtokoló földesurak sat. jószántukból e részben, a bizonyos haszon nem csalható reményében is, nem intézkednek: ugy mikép fogja, föleg ha majd ama faszén-emésztő óriási fafogyasztók — a mozdonyok, pályáiknak elágazottabb reczéivel az országot több irányban áthasitgaták, — mikép fogja, mondom, a napról napra fejledező ipar, mikép a mezőgazda és földmüves néposztály a munkájának és földének jutalmazásával már is sok helyütt olly aránytalanul fölcsigázott áru drága fával rendes és elutasithatlan szükségeit győzni, mikép fedezhetni?

Talán csak eszmetársulat eredménye, hogy itt fölötlik elöttem azon kérdés is: valjon eperfáknak — és a gyümölcsfák bizonyos egynémelly fajai ültetéséről is nem volna-e szinte hasznos, sőt szükséges az országnak legtöbb részeire nézve — miután minden más uton mindeddig olly kevés történik e részben, — kényszeritő törvényileg gondoskodni? — Midőn ugy szólván minden egyes, elültetett alma-, körtve- vagy más gyümölcsmagvacska, ha talán némelly esetekben nem is az ültetőnek magának, de bizonyosan örököseinek minden költség- és csaknem minden munka nélkül egyegy, nem a legsilányabbul kamatozandó tőkét biztosit, s midőn a bornemiszák, a hydropoták és hydropathák europai serege, mint sok szőlősgazda panaszkodik, a borfogyasztás csökkentésével a szőlők jövedelmezését annyira leszállitgatja, a bor mellőzésével alkalmasint aránylag növekedő gyümölcsfogyasztás mellett nemcsak hon, hanem a közel-távol külvidéken is bizonyos fogyasztóra könnyen számitható ne-

*) Kivonat illy czimü munkából: „Honunk teendői a mezőgazdászat fölvirágoztatására.“ (Fölolvasta a kir. magy. term. tud. társulat f. évi márt. 13kán tartott közgyülésén dr. Stanojovics Lázár, a bölcseleti kar segédtanára, ugyanazon bekebelezett, és a kir. magyar term. tud. társulat r. tagja).

[1]) L. Humboldt's Fragmente einer Geologie und Klimatologie Asiens 227—233 lap.

[2]) L. u. a. h. 248 és 249. l.

mesebb gyümölcsfajok bővebb termesztése a földmüves és gazdanép vagyonosodásának szinte nem egészen megvetendő kutforráskáját teendhetné *).

Hát a népnevelés szempontjából is — értem a köznép nevelése szempontjából — nem volna-é ajánlatos, nem-e üdvös és magasztos minden ország- és mellékutaknak, s a parasztember házaelöttti, házakörüli, udvarán, kertjén, s minden egyéb bármi nevü, csak egyegy gyümölcsfát eltartani és táplálni birható, és mi magától értetik, a szokott gazdászati használásnál nélkülözhető, de különben is rendesen használatlanul és parlagon hagyatni szokott, földrészecskéjének gyümölcsfákkali elültetésével a gyümölcstermesztést a köznép között akint szaporitni s átalánositni: miszerint a parasztember gyermeke gyümölcs mellett fölnevelkedve, gyümölcshöz szoktatva, már kis korától szoknék a slivovicza-, borovicska-pálinka stb. mindennemü szeszes italok helyett a gyümölcsben szivesen elfogadni, sőt keresve keresni a maga „kenyérmellévalóját", csemegéjét, életfüszerét? — Ez, ugy hiszem, a köznépnek mirigytenyésztő szeszes italok általi elkorcsosulása, és a magyar pórságnak amaz életfojtó plaga aegyptiacá-ja, a falusi zsidócsapláros pálinkamérge ellen biztosabb és hatalmasb óvszert nyujthatandna, mintsem száz meg száz magyar „Pater Mathews" mérséklet-társulati még olly hő apostolkodása. (Vége. köv.)

VIDÉKI HIREK.

Baranyából. Pécsett, aug. 16-kán. Városunk minden részében dobszó által hirdetteti kapitányunk, hogy fegyverkezzünk föl és készüljünk el a határjainkhoz közelgő töménytelen ellenségnek elfogadására és megkergetésére. Mindenütt a nagy ujság beszéltetik, hogy a nevezett ellenség becsapott már Baranyába is, hogy Hidas el van pusztitva, hogy dohánya, káposztája, minden zöldsége fölemésztve, szóval: hogy rémületes a pusztitás, mit főkép Tolnamegyében a bonyhádi, majozi, izményi, apáti stb. határon véghezvitt. És ez az ellenség, melly olly véletlen, olly nagy sokaságban jelent meg minden hadizenet nélkül, nem más, mint egy rettentő sáskatábor. — Az egyptomi csapások csak nem rendében látogatnak meg bennünket. Éhség, drágaság, tüz, viz, szárazság, hideg, meleg, hagymáz — és most még a sáskasereg. Pécsett egy hónap alatt 5ször volt tüz, többnyire gonoszság által gyujtva meg. A mult héten a szőlőhegyen ismét egy pinczeház lett a lángok martaléka. — Felhőszakadás ollyan sanyargatta meg városunkat, hogy a legöregebb emberek sem emlékeznek hasonlóról; elvitt, elmosott t. i. több házat és kertfalat és három embert. Legtöbb kárt a szőlőkben tett, hol a földet lehordta a hegyekről és sokat pusztitott. — Gyümölcscsel különösen megáldott az Isten az idén bennünket. A legszebb és leginomabb franczia baraczkból 3—4-et adnak piaczunkon egy váltógarason. Borunk is lesz, ha Isten megtartja. — Épen most hoznak hozzánk példányt az emlitett sáskákból, mellyek tegnap éjjel Német-Bolyban 18 holdat pusztitottak el, és reggelfelé szerencsésen elkergettettek. A szörnyetegek igen nagyok, mint a colibrik. A szederkényi németek igen vitézül viselték magukat, mint beszélik; félreverték t. i. a harangokat, puskával, villával, seprüvel és csengetyükkel szerencsésen elkergették a török és tatárnál is némelly tekintetben roszabb elleneket.

Zombor, augustus 14-ikén. Városunk köréből mindekkoráig, talán csak a minden jót háttérbe szoritó kárhozatos viszálkodás leple borittatott föl a t. cz. olvasók előtt a nyilvános hirlapokban, mert évtizedektől fogva boritják el Zombor látkörét a komoly fellegek; s a reményteljes jövendőt, üdvárasztó harmat helyett veszélyes záporok mosák szét. De elmondhatjuk mi is „lesz nekem is víg napom még, ború után derül az ég", kezdenek azok ritkulni, s a hosszas viszálkodás után némi tekintetben kellemetes közleménnyel is szolgálhatunk. Nálunk nem legutósó figyelmet igényel az iskolai ügy, mellyet közleményünk tárgyaul választánk... Több év óta növeszté a lelkesültek bőkezüsége azon iskolai tőkét, melly egy pár év mulva 100 ezer pfrtot fog tenni; s az annyira ohajtott gymnasium létesithetése minden buzgó kivánat daczára életet nem érhetett, mig végtére, legujabban a kor igényeinek jobban megfelelő ipartanoda megalapitási eszméje fölkaroltatván, az előbbi fölött elvileg csakugyan megkondult a vészharang. Ez utóbbi létesithetése is sok akadályokkal küzdött, mig legujabban az ügy oldala más irányt nyervén, az eddig gátul szolgált pártérdekesség tüzé föl diadalmi zászlóját, s most mindenkit a legbiztosb remény táplálhat, hogy csakugyan lesz ipartanodánk... A kezdő 4dik két évi folyamu osztály, hosszu küzdelmek után, habár elég készületlenül, végre megszülemlett, s helyettesités által csakugyan az első folyamu tanulmányok tanitattak is. Itt, valamint a többi róm. kath. iskolákban is csekély számu hallgatók jelenlétében tartattak a mult hó végével a 2ik félévi vizsgálatok. — — Ez alkalommal érintetlenül nem hagyhatjuk, miként a helybeli g. n. e. 1ső, 2dik s 3dik osztályu külön iskolákban, a 3dik fej. 21. §. szerint, melly eképen szól: „a falusi tanodákban egyedül anyai nyelven" — minden tanulmányok anyai nyelven adattak elő, csak a magyar olvasás volt (mint mondák, ujonan fölmetszett) magyar könyvből; a mi, — hogy ne emlitsük — a fönérintett 3 fej. 21. §. meg nem egyezhetőnek látszik azon tanmódszeri fő szabállyal, melly javalja: hogy a tanulásban könnyebbséget szerezzünk a tanulónak. A fönérintett iskolák tanulói a 3dik osztályból vagy a középtanodákba lépnek, vagy a vegyes 4dik osztályu iskolába; pedig egyik és másikban is az iskolai nyelv a magyar, s igy sok nehézségekkel kell a tanulóknak küzdeni, a kik semmit sem tanultak magyarul, s mindegy reájok nézve, ha latin nyelven kellene is tanulniok. De magok a tanitók is az illyenekkel minden megfeszités mellett is sikeres előmenetelt nem tehetnek; s kivált a 4-dik osztályu iskolában, hol az életben legszükségesb tanulmányok adatnak elő, mit ér azok betanulása, ha a tanulók nem értik; az értelemhezi ut pedig el van zárva előttök az által, hogy a nyelvet nem tudják... Befejeztetvén a vizsgálatok, fölolvastatott f. t. Markovics Antal kalocsai főegyházi cz. kanonok, alesperes s vaskúti plebános ur kegyeiből kinyomatott ipars orozat. Ugyanis a fönczimzett férfiu több ezerre menő iskolai alapitványait naponkinti bőkezüségével nagylelküleg halmozandó, helybeli iskoláinkra is, mint az ipartanulmányok megyénkbeni első bölcsőjére kiterjesztő figyelmét, s részint a szülők, részint a gyermekek ösztönzésére a kinyomatási költségeket készséggel megajánlani, s olly meghagyással megadni sziveskedett: hogy a tehetősb tanulóktól váltságdíjul bejövendő öszvegből ugyan csak a szegényebb s iparkodóbb tanulók részére kézi könyvek s irószerek vásároltassanak. A miért is a haza szine előtt hálánkat kijelenteni szives kötelességünknek ismerjük... Végezetül aug. 1sö napján mindkét felekezetü iparkodóbb tanulóink által betanult „Tatárok Magy. országban" czimü szomorujáték Kisfaludy Károlytól alkalmazott kivonattal adatott a városi csinos teremben, s záradékul számosan összesereglett nézők előtt a „Gyüldedal" énekeltetett. Az összesen bevett 55 pft az iskolák belső beszerelésére lett volna forditandó, de az egyik tanitó felsőbbi meghagyás következtében az egyik negyedrészt kikérte, s igy külön intézkedés következtében az határoztatott, hogy a hátramaradott öszvegből kézi könyvek vásároltassanak a szegényebb tanulók számára, annál is inkább, mivel a beszerelési kötelesség ugy is a pártfogót illeti.

Petrovoszelló, aug. 12. (Bácsmegye tiszai kor. kerület). F. hó 8án voltunk szerencsések körünkben tisztelhetni, a tiszaszabályozási nehézségek megoldása végett kiküldetett nádori biróság t. cz. tagjait; ezek közt Biharnak egykori Demosthenesét, az ugy nevezett „élötörvénykönyvet" Jósa Péter ő nagyságát, nemkülönben Csörgő Antal kir. kincstári biztost, Keczkés Károlyt a tiszaszabályozási társulat főmérnökét, Décsey Lajost ugyan ezen társulat főügyészét, a Csajkás-kerület két küldöttét, a kerületi magistratus elökelőbb tagjait, több más mérnök, és segéd hivatalnok urakat; kik minekutána a fent érintett napon környékünkön, görbe Tiszánk sáros, kákás rétjeit nagy fáradsággal gyalog megjárták volna, estve, mennyire a körülményekhez képest telhetett, becsületesen megvendégeltettek. Vacsora alatt poharat üríténk gróf Széchenyi Istvánért, kinek nevére harsogó éljen hangzott szét a teremben. Aug. 9kén tovább indultak, rövid napok alatt befejezendők hivatalos müködésöket. Isten vezérelje szerencsésen lépteiket! — Lássuk már most az ügy mibenlétét: Torontál vármegye már több év előtt erős töltést vettetett a Tisza romboló árjainak eleibe, de a töltés nincs mindenütt a Paleocapa által megkivánt távolságra a folyótól, e szerint vagy a töltést kellene távolabb vinni, vagy pedig a bácsi oldalon azt, mi a torontáli részen hiányzik — a bácsi koronális kerület nem csekély kárával — kipótolni. És itt volna a bökkenő, ez okozta az ügynek nálunk eddigi fölakadását. Ámde reményljük sikerülend a nádori biróság bölcseségének, a nehézségeket elháritani, és az illető feleket békes uton megegyeztetni. A munkálatok igy a kerület felsőbb részein még ez évben, és pedig rövid idő alatt el fognak kezdetni. Molnár János.

*) Kinek nem jut itt eszébe, miként az idén is a honi almát öt garasával fizettük és fizetjük, holott az olaszczitromot két garasával vettük és veszszük.

Vegyes ujdonságok.

***(A középponti vasut) pest-szolnoki vonala f. é. september 1sőjén fog ünnepélyesen megnyittatni. Az ünnepélyt hir szerint fenséges kir. helytartónk István főherczeg is fogja magas jelenlétével diszesiteni, innen még az nap Jászberénybe menendő. A számos válogatott vendégek közt hg. Metternich ő föméltósága, s báró Rotschild is jelen leendnek. A társaság 600 személyre dús villás reggelit fog adni; mi hogy annál diszesebb legyen, rendezése a pesti nagy cassino vendéglőjére bizatott.

(Mult napokban) egy tejárusnőt megloptak. És ez nem volna ujság, mert hiszen Pesten illyes valami már mindennapivá vált; de ujság azért, mivel az ügyes hosszu-uju müvészek a nőt még a mellett, valóban a legsajátszerüebben is kijátszották. Midőn t. i. észrevevé a nő, hogy pénze hiányzik, rögtön üldözőbe vön három egyént, kikre gyanuja esett, s azokat egész a Duna partjaig kikiséré. Ott azonban csodaszerü látványnak lön tanuja: az egyik t. i. a három közül pénzerszényt huzott ki zsebéből, mellyet a nő csakugyan magáénak ismere el, s abból kiüritvén a vegyes tartalmat, a pénzt fölszámolá s darabonkint egyet a Dunába, egyet pedig vissza az erszénybe vetett, mind addig, mig az egész öszvegnek csak fele maradt az erszényben. A nő látván ezt, zajt akart ütni, de a másik kettő által föltartoztattatván, mit sem tehetett; mig végre a müködő ezen szavak között adá vissza a dühöngő nőnek egyenlően fölosztott pénzét: Ime itt van pénze, ennyi kijár a tejért, a másik felét kiadtam a viznek, mivel tejének fele csupa viz szokott lenni. — Mondják, a tejárusnő azóta nem kereszteli tejét.

(Legujabban megjelentek) „Magyarország leirása" Irta Fényes Elek. Ára négy ezüst frt. „Magyar gazdatiszti névtár" 1848dik szökő évre. Kiadta Fényes Elek. 1-sö év. Ára 30 kr. pp. Mind két munka igen is korszükség pótló s igy a kelendőségre mindenesetre számithat. Végül „Világtörténet a legrégibb időktől korunkig" irta Bajza. VIIIdik füzet, a szokott csinos kiállitásban.

(Gabonaaratás vetés nélkül.) A „Dorfzeitung" szerint egy mezőgazdának, (Kern constanzi serfőzőnek) sikerült vetés nélkül aratást eszközleni, azaz: a gabonát a fühöz hasonlólag állandósitni (perennare). Kezelési módja a következő: jól megszántatik s trágyáztatik a föld, aztán az őszi s tavaszi belevettetik; a gabona tavasszal, még minekelőtte szárba megy, a fühöz hasonlólag lekaszáltatik (mi takarmányul használtatik); s ez esztendőn át nehányszor ismételtetik. Aztán a gabona szokás szerint meghagyatik nőni s learattatik. A rájövő évben korábban érik meg s gazdagabban fizet mint a szokott kezelésmód mellett. Késő összel mint a rét megtrágyázandó és tavaszszal a szeméttől s gyomtól megtisztittatik. Eddig az igy mivelt gabonából négy aratás nyeretett egymás után.

(Mit ezelőtt) csak egy évtizeddel sem tartott senki lehetőnek, az már nagyrészint életben van, t. i. folytonos vasutvonal kapcsolja össze Bécset Boroszlón s Berlinen keresztül Hamburggal és Stettinnel, vagy az éjszaki és keleti tengerrel, honnan rendes gőzhajózás visz London, Pétervár, söt egész az uj világig; s nem sokára a déli vaspálya is elkészülvén, az adriai tengerig, kétséget nem szenved, hogy a legnagyobb világkereskedés és közlekedésnek Triest és Bécsen át leend uj iránya Hamburg felé. A bécsi (éjszaki) vaspálya mint nagy ütér (aorta) szállitja a forgalom vérkeringését éjszaki s s nyugoti Németországba, a kelletleti közlekedést hazánkon s az Adrián keresztül közvetiti s a galicziai k. vaspályával kapcsolatba jövén, a nagy orosz birodalomig fog hatni. Már is bámulandó az eredmény, mit a negyedév előtt megnyitott éjszaki vaspályaforgalom mutat. A Bécs és Hamburg közti tá-

volságot, melly 150 mértföld, s eddig postán 6 napi járás volt, 42—45 óra alatt meg lehet futni. Bécsben a berlini hirlapokat a második nap már olvashatni, a párisi levelek negyedik nap Bécsben vannak, a londoniak 5—6 napra, s a pénzcsarnoki tudósitások az eddigi legrövidebb utat 2—3 nappal túlszárnyalják.

Mutatvány. „Magyarország primásai szent István korától mai napig“ czimü nem sokára sajtó alá bocsátandó munkából. Kiadják Bartay Ágoston és Ede. Róbert XVII-ik esztergomi érsek. 1224—1238. Róbert, miután a veszprémi püspökséget 15 évig olly dicséretesen viselte, miszerint igazság-szeretete s egyéb erényei nem csak példabeszéddé válván a köznép nyelvén forogna, hanem egyszersmind a nagyok szeretetét is megtudá nyerni — János érsek halála után mintegy egy évvel esztergomi érsekké tétetett, s egyszersmind Endre király által fökancellári czimmel diszittetett föl.

Végezvén dolgait az érseki egyház-megyében, a kunoknak az egyház kebelébei téritésére fordità minden figyelmét Róbert érsek, s különösen egy Pál nevü magyar dominikánus szerzetest küldött a kunföldre, ki a hazában ékesszólásáról levén ismeretes, sok üdvös dolgot vitt ott véghez, ugy annyira, hogy lángoló szónoklata következtében, a történetirók szerint 15,000 köz kun, és ezeknek két fejedelmeik: Brutus és Memborchus a sz. keresztséget fölvennék. Memborchus e mellett nem csak saját fiát küldé Róbert érsekhez, a kath. hitben leendő oktatás végett, hanem egyszersmind fölhivá öt, hogy hozzájok jövén, jelenlétével a csecsemő kun egyházat szilárditsa. Róbert érsek fogadást tön ugyan már ekkor, miszerint a sz. földre menend, e fölhivás következtében azonban a pápához folyamodott, hogy öt e fogadása alul fölmentve engedné meg, hogy a helyett a kunok megtéritéséhez láthasson, s oda mint „a római sz. szék követe“ mehessen. Mind ezen kérelemnek örömmel engedett IX-dik Gergely pápa.

Visszatérvén Róbert érsek a kunföldről, püspöktársaival egyetérve a pápához folyamodott, miszerint „figyelembe véve azon számos csodákat, melylyek Bánfy Lukács néhai érsek sirjánál olly gyakran történnek, öt a szentek sorába fölvenni kegyeskednék.“ Miután a magyar egyház-fönökök ezen kérelmöket a következő 1231-ik évben is, és még nagyobb hévvel ismételnék — IX-ik Gergely pápa vizsgálattevő birákul Róbert érseken kivül még a csanádi püspököt Bulchut és két apátot nevezett. Az ezt rendelő apostoli levél igy hangzik: Gregorius servus servorum Dei etc. etc. Cum ex parte venerabilium fratrum nostrorum strigoniensis Archi-episcopi et Suffraganeorum suorum fuisset nobis saepius intimatum, quam juste, sobrie, atque pie felicis recordationis Lucas strigoniensis Archiepiscopus praedecessor Archi-episc. memorati vixerit in hoc mundo, quantaque Deus miracula per eundem langvorem multorum, qui devote auxilium implorant ejusdem, relegando ab ipsis; nobisque fuisset devotissime supplicatum, ut et canonizaremus eundem, et Sanctorum annumerari catalogo faceremus; tanto maturiori consilio circa ea censuimus procedendum, quanto in his citius, quam in aliis mole carnis gravatus humanae considerationis intuitus posset falli. Ideoque sinceritati vestrae, de qua fiduciam gerimus, per apostolica scripta mandamus, quatenus inquiratis per juratos testes etc. mennyire teljesült a pápa ezen rendelete? s valjon a vizsgálat eredménye elküldetett-e Rómába? nem tudatik, miután azonban Lukács érsek a szentek sorába sem akkor, sem később föl nem vétetett — gyanitható, hogy a vizsgálat eredménye vagy nem volt kielégitő, vagy épen mielőtt küldése helyére ért volna, elveszett.

Endre király uralkodásának ezen szakában mind nagyobb nagyobb nyomor sulyosult az országra, s mint ennek a hármas törvénykönyvben olly világos nyoma van, a csak nem elviselhetlenné vált nyomás leginkább az országban lakó zsidók és ismaelita kereskedők zsarolásának volt következése, kik már nem csak a forgalomban volt pénzt halmozák szekrényeikbe, hanem a mindig szükséget szenvedő király által országos hivatalnokokká sőt bányatulajdonosokká is tétettek, s nem találkozott biró, ki a zsidók gazdálkodását megfenyiteni elég bátor lett volna; ugy annyira sülyedt már le akkor a közhatalom tekintélye, miszerint a zsidók nyilvános kereskedést üznének a keresztényekkel, s a szegényebb sorsu magyarok nem ritkán nejeiket s leányaikat valának kénytelenek áruba bocsátani, hogy saját életöket föntarthassák. E keserü vas korban csak Robert érsek merészelte a királyt a dolgok megváltoztatására serkenteni; miután azonban apostoli szorgalmazásának semmi eredménye nem lön, — a pápa parancsára nem csak a zsidókat és ismaelitákat, hanem az egész nemzetet is egyházi átok alá vetvén, a templomokat bezáratá, mellyek a kétségbe eső nép esengése következtében, a következő évben aztán megnyittattak. — Jónak látta az érsek Endre királyt és udvarát ezen egyházi átok alul kivenni. —

Miután végre II-ik Endre király — kinek hosszu uralkodása alatt a magyar nemzet a legsiralmasabb bonyodalmakon keresztül vezettetve, az örvény szélére jutott — 1235dik évben meghalt, IV-ik Béla az országos rendek által királlyá kiáltatván ki, Róbert érsek által Sz. Fejérváron megkoronáztatott. 1238dik évben pedig a jobbak, s különösen a kúnok nagy része által méltán megsiratott Róbert érsek jobb létre szállt.

Benedek XX-ik esztergomi érsek. 1253—1261.

Benedek érsek, miután a kalocsai érseki megyét majd tiz évig kormányozta volna, IV. Béla király által az esztergomi érseki székbe ültettetett 1253dik évben. Azonban a pápa Béla király minden kérésére sem akarta először Benedeket az esztergomi érseki széken megerősiteni, minthogy Vancsa István bibornok szinte folyamodott hozzá, hogy öt az esztergomi érseki székre helyezné vissza, s ezt már a pápa meg is igérte neki. Szükségesnek tartá e szerint Béla király ujolag szorgalmazni Benedek érsek megerősitését s irá a pápának, hogy „miután az esztergomi érsek országrendi állásánál fogva a királyt országlati ügyekben tettel és tanáccsal segitni tartoznék, s kit ennélfogva a király rövid időre is csak alig nélkülözhet, szükséges, hogy ezen méltóság betöltve legyen, betöltve pedig olly férfiu által, ki az egész nemzet szeretetét és a király bizalmát birja. Birja pedig a jeles atya mindezt teljes mértékben, kiről ezen levelünkben szólunk (Benedek) s ennél fogva illendő, hogy ő ott tündököljön s ne szoritassék le az öt illető helyről.“ — Engedett végre ezen méltányos kivánatnak a pápa s Benedek érseket apostoli hatalmával megerősité, február 25kén 1254dik évben.

És Benedek érsek tudta mit vár tőle a nemzet és a király, s megmutatá, hogy e várakozásnak meg is tud felelni, mert csak az ő közremunkálása következtében kezdett tulajdonképen mind a haza, mind az egyház amaz iszonyu csapás után ujvirágzásnak indulni. Sikerült neki e közben Béla és Ottokár cseh király közt békét eszközölni. — 1256dik évben egyházi gyülést tartott Benedek érsek, mellyben részt vett Vancsa István bibornok is, élvén ez alkalommal esztergomi érsekczimmel.

1259ik évben a tatárok számtalan serege ujra a magyar határszéleken termett, s Béla királynak békét csak a legalázóbb föltételek teljesitése mellett ajánlott. Benedek érsek és a nádor férfiasan ellenszegültek a béke illy módoni megvásárlásának, s tanácslák, hogy a király az egész nemzetet fegyverre szólitsa. Mi megtörténvén, a tatárok, miután látnák, hogy a magyar sereg velök mérközni ohajt — Lengyelország pusztitására indultak. A király pedig a vihar eltávoztáni örömében fiát István herczeget megkoronáztatá, ki ez időtől fogva „Magyarország ifjabb királya és Erdély fejedelme“ czimet viselt.

A koronázási szertartás után nem sokára meghalt Benedek Érsek, s teste az esztergomi főegyház alatti sirboltba tétetett 1261ik évben. —(Beküldetett).

KÜLFÖLD.

(Utbaigazitás a „Allg. Zeitungban“ közlött némelly római és sveiczi hireket illetőleg). Vége hossza nincs a sok mendemondának, mellyel, mint merő utczai hirek- és elbeszélésekből összeférczelt római ujdonságokkal, az ágostai közönséges ujság olvasóinak kiváncsiságát kielégitni törekszik. A hirekben t. i., alapossságot illetőleg, a nevezett lap tudósitói nem igen válogatnak. Elegendő, hogy a kávéházakban stb. hallották. Van-e valami a dologban, vagy az egész csak mese, arra ők keveset ügyelnek. Igy aug. 4kén kelt, 216dik számában Livornoból iratta magának, hogy: „Egy tegnap érkezett futár azon tudósitást hozta,“ (hozzá kell értenünk, hogy bizonyosan Rómából,) „miszerint egy papot fogtak el, ki a palotába akart betolakodni. Az elfogottnál két töltött pisztolt és egy gyilkot találtak.“ Erre a frankfurti postalap (219. sz.): „Az Allg. Zeit-“ban Livornoból közlött azon hir, miszerint egy gyilok-és pisztolokkal fölfegyverkezett pap akart a palotába betörni, (hogy hol? azt az ‚Allg. Z.‘ nem mondta,) Rómára vonatkozott; azonban, mint a marseillei „Semaphore“ irja, s mint azon körülményből is kivehető, mert egyenesen Rómából érkezett levelek ezen egész merényről nem tudnak semmit, — tökéletesen alapnélküli.“

Szintilly alapossággal birnak az ‚Allg. Zeit.‘ némelly sveiczi hirei; mellyeket illetőleg ugyanazon frankfurti postalapnak sveiczi levelezője, méltán ostorozva a ‚veni, vidi, vici, formára, országvilágot bebarangolni szokott hirlapi tudósitók beszédességét, következőleg ir! „Az ‚Allg. Zeit‘-nak mult hónap 27dikéről kelt számában egyik levelező ezt irja: ‚Az utazókat egy szászországi- s egy lieflandinak Luzernből lett kiutasittatása visszaijeszti.‘ A tourista e szerint nem tudta, hogy ezen egész, a tulzó hirlapok által kihalászott és talált hir oda reducaltatott, pedig már rég ideje, miszerint ezen két, állitólag ‚báró‘, nem volt egyéb, mint mesterlegények; kiknek némi kis, gyorsan szerzett pénzök égett zsebeikben, s kik e fölött bitorolt czimek által még tetemes adósságokat is csináltak. A szintezen számban közlött történetből pedig, egy bebörtönözött tájképfestöt illetőleg, egyetlen szó sem igaz.... S csak azután elég becsületesek volnának ezen, az egész világot saját szempontjaik gyermek-pórázán vezetni kivánó lapok, a világosságra jött, (és sokszor, legjobb akarat mellett is tévedésbe ejthető) hazugságokat vissza is vonni! Azonban természetesen ehez nem eléggé tágas még e lapok tére, pedig talán hasznosabb volna a közönségre nézve, inkább az illy igazságoknak engedni helyet, mint az azok által kiszoritandott álhireknek. De ezt ők nem teszik; söt még haragusznak is, ha ollykor az ellenmondások nyilvánitására kényszeritetnek; mint legközelebb a ‚Journal des Debats‘ is, a jezuiták generalisának óvástételére. Azért az azt szinte közlött ‚Allg. Zeit.‘ némi rokonszenves örömés megnyugtatással tér vissza 223-dik számában a jezuita-főnök levelére; s irja, mikép a franczia kormánylap, melly a fönebbi levelet minden megjegyzés nélkül közlé, legujabban egy commentárral kiséri azt; „mellyet a jezuiták P. generalisa,“ mond az ‚Allg. Zeit.‘, „hacsak nem elve neki, hirlapi polemiákba nem avatkozni, nehezen hagyand felelet nélkül.“ Mit fog P. Roothaan tenni, később válik majd meg: annyi tagadhatatlan, hogy ha az ‚Allg. Zeit.‘ föltevése szerinti elvet követ is, bölcsen fog cselekedni; de ha felelni kiván, ez is igen könynyüvé van neki azon okok gyengesége által téve, mellyeket a ministerialis lap ellene fölhordani jónak látott: okoskodásának egész veleje oda menvén ki, hogy: „a jezuiták, jezuitai befolyás és jezuitai pártfogás közt különbséget tesz;“ s mig amabban a jeziuták generalisának igazat ad, (legalább München-s Bajorországra nézve állitását kétségbe nem vonja), addig minden buzgóbb katholikus pap- és világiból jezuitát és jezuitapártfogót csinálva ezeket megannyi valóságos jezuitákul akarja tekintetni. Igy az igaz, telve van a világ jezuitákkal; de a ‚Journal des Debats‘ nem számolhat valami nagy dicsöségre, az általa imént föllfedezett- és kitaláltnak hitt distinctio érdemét illetőleg. Hisz ezt világszerte, s évek óta használja a liberalis plebsnek legutósó osztálya is; melly a ‚jezuita‘ elnevezéssel hiszi a neki nem tetszö valamennyi hitbuzgó egyéneket tanusithatni. — Mulattató, mit e tárgyra nézve az ágostai postalap aug. 6dikáról Mainzból ir: „Alig volt valaha idö, mellyben a jezuita-szaglálás magasabb fokra emelkedett volna, mint épen jelenleg. Emberek, kik különben nem hisznek semmit, s minden hitből csufot üznek, hasonlithatlanul hivékenyek azonnal, mihelyt ollyas valami felöl van szó, mit, hir szerint, a jezuiták elkövettek. E részben minden hitelre talál: csak az nem, a mi jó; s minél esztelenebb, minél alávalóbb a merény, annál kevésbbé szabad iránta kételkedni, hogy azt a jezuiták vitték végbe, legalább azok lappangnak a háttérben. Nincs olly kézzelfogható hazugság, mellyet a jezuita-szaglálókkal minden legkisebb fáradság nélkül elhitetni ne lehetne; s valóban csodálni lehet, hogy már régen nem bizonyitották be, vagy legalább igérték bebizonyitani, napnál világosabban, söt documentaliter

is, hogy a mult évi rosz termésnek és drágaságnak senki sem volt oka más, mint a jezuiták, s ezeknek alattomos fondorkodásai. S mint elterjedtek ezen jezuiták az egész földkerekségen! Elcsodálkozik az ember rajta, ha elnézi. Mindenütt és mindenféle álarcz alatt rejteznek. Különösen Bajorország van velök telve. Nincs olly falu, hol legalább is egy jezuita, vagy több is ne volna található. El kell borzadni a dolgon. Ök szintugy el vannak a maguk titkos jeleikkel látva, mint a köztiszteletben álló szabad kömüves társulat; mellynek nemes, nyilt, s mindenek fölött csendes müködését természetesen távolról sem tehetni azon egy kategoriába a jezuitarend incselkedéseivel. Bizonyára az igen tisztelt rendőrség jól tenné, ha a dolgot szemügyre venné. Ha egy, akár férfi, akár nőegyén, ollyatén jegyet csinál magára, minő körülbelül a kereszt: az illyent azon nyomon el kellene fogni: mivel az illy egyén bizonyosan Loyola tanitványainak affiliáltja, ha ugyan nem tös-gyökeres jezuita; *) s ha egynémelly még mellét is veri ollykor, ugy az már bizonyosan egy azok közöl, kik a gyülölt rendnek magasabb osztályába tartoznak. Egy illyent, legalább is a fenyitöházba kellene tüstént zárni, vagy ha külföldi, következőleg, természetesen, emissarius: azonnal zsupon továbbszállitni. Ezt a józan okosság és világosság-barátság parancsolja. Ha valamelly, a jezuitákról elbeszélt adat később hazugságnak bizonyul is be, az mit sem tesz a dologra; mivel annyi mindenkor bizonyos, hogy az csakugyan igaz lehetett volna. S még az illyetén hazugságokban is van valami jó; az tudnillik, hogy még is csak ragad mindig az emberre valami belölök, ha más nem, legalább azon első benyomás, mellyet okoztak...“ Erre számitott kétségkivül az is, ki első irta meg az ‚Allg. Zeit‘-nak azon állitólag Rómában keringett hirt, miszerint ö szentsége a pápai méltóságot letenni, s klastromba vonulni szándékozik; mellyhez kiegészitésül még csak egy más liberalis lapnak (‚Der Freisinnige‘) azon tudósitását kellett volna csatolni, miszerint: ‚Bernben, utóbbi napokban azon... hir keringett, hogy Ochsenbein szövetségi elnök ur tudósitásokat vett, azt jelentöket, miképen a pápa, az állitólag legközelebb Rómában támasztatni szándéklott lázadás következtében, valamennyi, birodalmában létező kolostorokat eltörlött.‘

(R. és N.)

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezőjétől aug. 3-ról következő tudósitásokat közöl: „A hajtó-vadászat, mellyet a királynö Riofrionál rendeztetett, nem kielégitőleg ütött ki. Mindjárt eleinte a vadászkutyák szétszaladtak, a nélkül, hogy uruk hivásának engedtek volna. Másod nap azonban a királynö saját kezével két szarvast ejtett el, a királynöt kisérő Serrano, Ros de Olano és Caminero tábornokok pedig nyolcz darab vadat löttek. Az eső olly erösen esett, miszerint a magas társaság már 30-kán estve jónak találta S. Ildefonsoba visszatérni. Minthogy a királynö lóháton volt s könnyü öltözete az eső ellen öt védeni képes nem vala, tehát Serrano köpenyét veté magára, s ezen öltözetben megérkeztekor a S. Ildefonso palotában alig ismertek reá. Egyébiránt a legjobb egészségnek örvend, s jó szeszélyének s kedvének tanuságaul szolgál, maga a királynö által mintegy nyolcz nap előtt rendezett hangverseny; mellyben ö felsége a válogatott hallgatóságot Verdi több dalának s nehány andalusiai népdal előadásával egészen elbájolá. Magától értetödik, hogy a szokásos palotai udvariasság a s. ildefonsoi falusi mulató helyről egészen számüzve van s egy uj illedelemnek adnak helyet, mit az ott jelenlevö tábornokok maguk között szigoruan megtartatni akarnak. A királynö föudvarmestere Santa Coloma gróf, kit mindenütt az első hely illet, szerényen az utósót foglalja el, mihelyest a gyorsan fölemelkedett „udvari tábornokok“ (generales cortesanos) egyikét előtolulni látja. Ellenben Ros de Olano dandárnok (az alabárdos testörség kapitánya) Serrano tábornokkal összekapott, mivel nejének a királynö hangversenyére meghivó jegy nem küldetett. Egyátalában azon nagy előnyök, mellyek Serrano tábornoknak hallgatólag adatnak, még a seregnél is, mellyre a királynö fölötti örködés bizatott, botrányt okoznak. Nem régiben közte s a S. Ildefonso palotában ört álló mérnöki kar tisztei között heves szóváltás keletkezett, mivel ezek vonakodtak a tábornoknak, az általa követelt megtiszteltetéseket megadni. Ezen jelenet óta a tábornokot, ha egyedül lovagol ki, rendesen néhány lovas rendör követi, személyes bátorsága fölött örködendök. Söt itt Madridban azt beszélik, hogy a S. Ildefonsobani örsereg Serrano ellen valójában fölzendült s öt szökésre kényszerité. Az ultra-moderadok ugyan örömmel üdvözlik az illyes eseményt; de minthogy meg nem történt vagy meghiusult, a „Faro“ boszuságát következő szavakban nyilvánitja: „Habár ama fényes tisztti kar hazánk szerencsétlen sorsát magában siratja is, még sem fogja magát soha arra adni, hogy Garcia sergeant szerepét (1836-ból) fölvállalja. Igaz, hogy harag uralg e derék katonák fönséges lelkében, de a hirek, mellyek itt terjesztettek, túlzottak valának, s csak a nap hatalmasaitóli rettegés kölcsönöz nekik némi jelentöséget.“ — Tegnap előtt estve Serrano tábornok anyja, egy fényes udvari kocsiban, mellyben VIIik Ferdinand kedvencz kocsijára ismertek, S. Ildefonsoba kocsizott; utközben egy kerék eltört, s a kegyencz anyja kénytelennek érzé magát nehány órát egy kunyhóban tölteni. — A franczia követ tegnap S. Ildefonsoból visszatért, hol a királynönek Montpensier herczegnötöl egy levelet átnyujtott, kinek egészségi állapotáról itt nyugtalanitó azonban valószinüleg alaptalan hirek uralgnak. A ministerek S. Ildefonso és Madrid közt folytonosan utazgatnak. Salamanca ott mindig Serrano tábornoknál száll meg. Ma a minister-elnök s az angol követ kocsikázandnak ki. Mint beszélik, a királynö folyó hónap 10 és 15ke közt az itteni palotábani lakhelyét ismét elfoglalandja. — Villareal gróf az itteni portugal követségi állomást el nem fogadta, s fölötte kételkednek, hogy Saldanha marschall hajlandó legyen azt elvállalni. Vistahermosa gróf a mellé adott tisztekkel együtt e hét folytában Berlinbe fog utazni. — Mult hó 28kán estéli 11¾ órakor csekély földrengést éreztek, mi 25 másod perczig tartott. Néhány házban a bútorok összedültek s a lakosok az utczára szaladtak. Hasonló földrengés s ugyan azon időben éreztetett Sevilában, Cordova, Jaen, Caceres, s Badajorban, hanem nagyobb mértékben. Sevillaban több épület meg is sérült.“

N. Britannia. Dublinból aug. 5röl következőleg tudósitanak: Ma ment végbe O'Connell Dánielnek ünnepélyies eltemettetése, — olly temetési ünnepély, millyen Irhonban még soha sem láttatott, melly nagyszerü s dicső nyilvánitása vala a nép-érzelemnek. Ez nemzeti gyászünnep vala a szó legteljesb értelmében. Minden ügyek s munkák meg valának szünetelve, minden bolt bezárva; még maga a pártindulat is e perczben lefegyverkezve lenni látszék s mindenki főohajtása vala Uj-Irhon legnagyobb férfiának, kinek politikai pályája, egész Europa figyelmét olly számos éven át magára voná, az utósó tiszteletet a legpompásabban s a legnagyobb fénnyel megadni. A gyászmenet déli 12 órakor indult a Malborough-utczában levö „Mária fogantatásáról“ czimzett kath. egyházból, — hol a gyászravatal fölállitva vala, melly 8 nap óta rémitö embertömeg által látogattatott, — a nyolcz ir mértföldnyi távolságra eső Glasnevin temetöbe. A gyászmenet a város föutczáin ment keresztül; elöl mentek az egyesült czéhek lobogóikkal; utánok O'Connellnek fátyollal bevont diadalkocsija, mellyben egykor a lordok háza általi tudva levő fölmentés után a börtönböl a Marrion Squarebani lakába vitetett; ezután a koporsó egy arannyal dúsan himzett bársonnyal bevont s földiszitett gyászpadon; ezt követték O'Connell rokoni, azután a dublini lordmayor, érsekek, püspökök s mintegy 1400-ra menő kath. papság, a fös alsóbb nemesség, birák, ügyvédek, alsóházi tagok s a dublini városi hivatalnokok. Irhon majd minden városainak mayorjai, aldermenjei s tanácsosai, Dublin polgársága, betü után rendezett kerületeik szerint, a szomszéd grófságok népességének nagy része. Bizonyára fél millió embernél kevesebb nem vett részt ezen utósó szomoru hódolatban, melly a liberatornak tétetett. Késön délután érkezett meg a menet a sirkertben, hol a szokásos szertartások végeztével a koporsó ezerek meg ezerek zokogása közt sirba bocsáttatott. Az egész gyászünnepély alatt legkisebb rendetlenség sem történt.

Franczia ország. Páris, aug. 9kén. A pairek kamrája ma utósó ülését tartá. Az igazság-, tengerész- s hadminister helyeikön voltak. A pecsétör átnyujtotta a kancellárnak a kir. rendeletet, ki azt fölolvasta s általa mind a két kamra ülései bevégzetteknek nyilvánittatnak. Erre a gyülekezet e kiáltozás közt: éljen a király! szétoszlott. A követek kamrájában mint egy 100 tag vala jelen, a ministeri padokban pedig: a külügyek-, a földmivelés és kereskedelmi- a közmunkák- s közoktatás ministerei jelentek meg. Itt Guizot olvasá föl az üléseket bezáró kir. rendeletet. A centrum s bal felöl e kiáltozás hangzott: éljen a király! Az elnök székét elhagyá s a kamra azonnal szétment.

Olaszország. Róma aug. 4. Mons. Morichini, kit a hir még nehány nap előtt majd Sz. Pétervárra, majd Konstantinápolyba, majd látogatási utra az egész világba szétküldeni állitott, kincstárnokká neveztetett. E választás nagy reményeket éleszt. Mint a jótékony intézetek historiographjának alkalma volt az itteni igazgatási állapotok hiányaival megismerkedni. Tanácsnokokul: Massini herczeg (Rignano), és Ferretti bibornok testvére adattak melléje. A vaspálya-kérdés végre tökéletesen meg van fejtve. Az innen Albanon keresztül Cepranoba vezető pályatér azon társaságnak adatott át, mellynek élén Altieri herczeg és Rossetti (előbb consul Alexandriaban) állanak; a Bologna s Ancona köztit a bolognai társulat fogja e napokban megnyerni. — A reform utjáni munkásság még mindig tart a ministeriumban. A börtönök komoly megfontolás tárgyává lönek s valószinüleg alapos reform alá kerülendnek. Azon állapot, mellyben most léteznek, egy részt rémitönek s irtózatosnak nevezhető, mi azok rajzaiból tudatik, kik a véletlenül történt elfogatás után a „Sala de' Nobili“-ba jutottak. A polgári testörsereg fölállitása végett a tartományokban, bizottság ült össze. Mindezen rendeletekből kitünik, milly erélyel s buzgalommal pártoltatnak IX-dik Pius nézetei a ministerváltozás óta. Egyedül a só leszállitása a statuskincstárnak 250,000 scudira menő áldozatba kerül. A polgári testörsereg rendszabályai, mellyek megjelentükkor számos föt nyugtalanitottak, Orioli általalaposan védetik. — A maggiorduomo-nak hivatalátóli megfosztása s rögtöni helyettesitése, annyira föltünö s példa nélküli tünemény, miszerint nagyon természetes, hogy olly számos hirekkel összefüggésbe hozatik. A németek elleni gyülölség nemcsak Rómában, hanem az egyházi status tartományaiban is fölötte nagy, s több eset adta elö magát, hogy vándorló mesterlegények a népdühe által fenyegettetnek. Ezen ingerült hangulat mellett ezen városban a legpéldásabb rend s béke uralg.

*) „Mennyire mennek az ugy nevezett fölvilágosodottaknak ez iránti fogalmaik, nem csak a közönséges, hanem az ezektöl egészen különböző egyének osztályában is: eléggé ki lehet azon tényből is venni, miszerint már több, mint tiz éve, egy igen tiszteletreméltó hivatalnokot a Palatinatusban, ki neje- s gyermekeivel együtt hiven teljesiti vallási kötelességeit, collegáinak egyike, s ha csak nagyon nem csalatkozunk, saját akkori főnöke, egész komolyan kérdőre vonta, ha valjon csakugyan igaz-e, hogy ő jezuita. A kérdezettnek hosszu előterjesztésre lön szüksége, hogy a tudakozót fölvilágositsa iránta, mikép ő tulajdonképen nem jezuita, hanem csak öszinte katholikus.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 17kén: Brutus és Lucretia. Drama. Irta s forditotta Hugo Károly.

Augustus 18kán: Nabucodonosor. Nagy opera 4 flban.

Augustus 19kén: A párisi rongyszedő. Franczia dráma 5 flban egy előjátékkal.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest aug. 19kén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
330-110	240-250	———	———	80-85	200-205
(A piaczon.)					
350-400	230-250	190-205	115-125	68-80	——200

Lotteriahuzás.

Kassán augustus 14kén: 76. 17. 40. 4. 14.
Gréczben „ 14kén: 43. 50. 80. 22. 86.

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 12kén. Statuskötelezvények: 5 petes 106⅛; 4 petes 96¼; 3petes 68½; 2½ petes 54. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 777½; 1839ki (250 pfrt) 302½; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98⅝; nagyszombati (200 pfrt) 150 pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 615; bécsi bank-részvény 1600; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 121¾; éjszaki vaspálya-részvény 168⅞; majlandi 109¼ windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

543. szám 1847.

Vasárnap aug. 22.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Zsidó-ügy. VI. — A magyarhoni gazdászat előmozditásának némi eszközei. (Vége). Törvényhatósági tudósitások. (Abaujból (kisgyülés). — Vidéki hirek. (Szegzárdról. Trencsénből). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olaszország. Belgium. La-Plata-statusok.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Zsidó ügy.

VI.

(K. F.) Szóba hozatott az ujabb időkben a zsidók s keresztények közti összeházasodhatás is, mint legbiztosabb ut a kibékülésre s összeolvadásra, vonatkozólag a franczia törvénykönyvre, s a Napoleon alatt tartott nagy zsinat v. sanhedrin nyilatkozatára, melylyeknél fogva az olly összeházasodások megengedtetvén, annak nyomában mind Franciaországban, mind Némethonban a franczia kormány ideje alatt némelly zsidó s keresztény családok össze is házasodtak. Első szemmel sokat igérőnek mutatkozik ez engedményezés, de mélyebben tekintve abba, meggyőződhetünk, hogy az semmi sikerre nem vezet, a mint hogy az emlitett két országban sem vezetett. Mig az egyesek összeolvadása vallás s nemzetiség miatt lehetetlenné válik, akkor kár valami nagyobbszerü összeolvadásról is beszélni. Az illy vegyes házasság megengedése filius ante patrem, az engedmény már születtekor holt törvény volt mindenütt, hol azt megkisérlék. „Die Sitte ist — irja Campe épen e dologban — mächtiger, als die von ihr sich lossreisende Gesetzgeberwillkühr, man sehe nun einmal hinein in die Gesetzbülletins der französ. revolution, wie manches Gesetz hat damals nicht einmal seinen ersten Geburtstag gefeiert!“

Falkson és Holdheim Samu, mind ketten zsidó irók, s magokat zsidó reformereknek mutatók, 1845ben külön könyvekben foglalták s közölték nézeteiket a két napi kérdés fölött u. m. a lelkiismeret szabadsága és a vegyes házasság ügyében. Szerintök zsidó-keresztény házasságról szóló törvények az ujtestamentomban Ephes. V, 22, 33. Timoth. II, II. XII, 15. 1. Corinth. VII, 3. állitják: hogy Mózesnél 1, 2; 18. 1, 28. 1, 3, 16. csak a kananeusokkali házasság van megtiltva s az 1806diki sanhedrin is Napoleon alatt szinte ezt nyilvánitá; végre a talmud sem tiltja a zsidóknak keresztényekkel s mohamedanusokkali összeházasodásukat. De mind erre nyomos észrevételeket lehet tenni, mert az illy vegyes házasság fölbontaná a családi békét, még inkább elnyomná a szabad lelkiismeretet, a család jövendője könnyen ki volna téve szerencsétlenségnek, ha hiányzik abban az egyenlő valláskötél, ugyan azért még a katholikusok s protestansok közti vegyesházassági engedményezés is csak szükség szülte rendelménynek tekinthető, s azon okok, mellyek az illy kereszténység közti vegyesházasság ellen szólnak, sokkal nagyobb mértékben helyt állnak keresztények és zsidók közt, azért elfogulatlanul megtekintve az ügyet, az illy összeházasodások érvénytelensége önként föltünik.

A házasság minden életkörülmények legbensőbb közössége, az communicatio juris humani et divini, s ezen fogalomnál fogva megkivántatik, hogy a párosulók a legnagybb az öket valóságosan is egyesitő pontban összehangzólag érezzenek s higyjenek.

Az ó testamentomi rendelkezések (1. Mózes 24, 3. 28, 1. II. Móses 34, 16. V. Móses 7, 1. Jósua 23, 12, 13. Esdras 9, 10. Nehemias 13) tiltják a kananeusokkali házasságot, más pogányokkal megengedik, ha proselyta lesz a nő, vagy a férj; valjon a talmud és későbbi rabbinok igy tanitják-e? arról nincs közmegegyezés, mint Jacobson irja, kit itt követünk. Némellyek állitják, hogy talmudi szempontból a zsidó házasodhatik monotheismust követőkkel. Holdheim ezt tanitja, ki maga is rabbi; Kain Isodor is igy tanit a talmudról; de Ben Majmon rabbi ellenkezőt állit, hogy a bibliai tilalom a talmud szerint is minden pogányra kiterjed, szerinte a keresztények is polytheisták, csak az islamhitüek nem azok. A sanhedrin vagy franczia synedrium helyben hagyta ugyan a keresztény és zsidó közti házasságot, de csak a polgári actust törvényesité, mivel az Franciaországban elég; vallási szempontból hallgatott, a mi pedig fő dolog, mert a talmud vallásos szertartást is kiván a házassághoz, csak annyiban megállható a házasság, ha a szertartások is megtartatnak a rabbik tanitásai szerint; a házasságnak hát, ha az polgárilag érvényes is, a zsinagogai törvények szerint nincs ereje, az nullum matrimonium, itt csak külsőleg engedett a franczia hatalomnak a synedrium. Holdheim azonban még is reformator akar lenni, mert mondja, hogy a kath. vallás szerint a házasság sacramentum, de a zsidóban nem az, mert a felek elválhatnak, tehát zsidó és nem zsidó közt megállhat a házasság; de a házasság fölbonthatlansága a katholikusok közt is nem a sacramentum természetének kifolyása, nagyobb része az ujabb katholikus dogmatikusoknak s canonistáknak abban egyeznek meg, hogy a fölbonthatatlanság magának a házasságnak természetéből folyki (Walthers Lehrbuch des Kirchenrechts 9te Ausgabe § 319, hol XIV Benedek rendelete is megolvasható). Roskoványi pedig Bécsben 1840ben kijött munkájában „de matrimonio ecclesiast. cath. Aug. P. 11 p. 368 igy ir, persvasum nobis est matrimonium non ideo esse indissolubile, quia est sacramentum.“ Holdheim tanitása már zsidó és nem zsidó közti házassági akadályt közönséges hiedelem szerint egyedül a vallás teszi, ez pedig az által elháritható, hogy a zsidó bár mikor ment is más vallásra át, azért maradékai mindig zsidóknak tekintetnek, ha tudatik zsidó vérből származásuk. A talmud ezt igy tanitja, azért ezek zsidókkal ismét házasodhatnak. A keresztény vallást sok zsidó csak megrontott zsidó vallásnak tekinti, azért a vegyes házasságot nem ellenzik, hogy a keresztény fél zsidó nő vagy férj által az igaz vallásra vezettessék. Holdheim ebből titkot sem csinál, sőt reményli, hogy a vegyes házasság által csak a zsidó vallás nyer, a mi ismét fontos föltakarása a zsidói czélzásoknak.

Mig Némethonban francziák parancsoltak, sok helyt lábra kapott a vegyes házasság, melly megengedve volt; de Napoleon buktával a régi szokás élesztetett föl ujban, s megtiltattak a zsidó keresztény házasságok; csak a szász-veimari földön lön az 1823ban megengedve olly föltétel alatt, hogy a gyermekek keresztény vallásban növeltessenek föl; hogy ez kényes dolog, magában értetik, mert Holdheim szerint a zsidó vallás jobb a kereszténynél. Hamburgban és Frankfurtban is történnek illy vegyes házasságok, de csak praxisból, nem törvény rendeleténél fogva; másutt mindenütt tiltva van, s nem oknélkül.

A magyarhoni gazdászat előmozditásának némi eszközei. *) (Vége.)

XII. A honi mezőgazdászatnak a rendszertelen, nyers empirismusból észszerüvé leendő emelése és fölvirágoztatása körüli teendőinknek ezen most fejtegetett sorában bevégzésül szükségesnek, de elegendőnek is látom még azokra csak igen egyszerüen és röviden hivatkozni, a miket már föntebb a honi mezőgazdászatnak a honi müiparhoz — országunk fönálló viszonyai által kiszabott arányára vonatkozólag — bővebben és részletesen fejtegettem.

Ámde a honi mezőgazdászat és mezőgazdászati ipar gyámolitása- és emelésének imént fejtegetett, és egyéb hasonló nemei, módjai, bármi hatályosak, bármi sikerdúsak legyenek is: az észszerü mezőgazdászat és mezőgazdászati ipar országosan általános kifejlését és haladását mindazáltal egymagok soha sem közvetithetők; — a honi mezőgazdászat ezen országosan általános kifejlődése mindenek előtt a nép, jelesül a földmüvelő- és mezőgazda-néposztály czélszerü müvelődése- és kiképeztetésének elébb leendő kieszközöltetésében találván a maga sarkalatos elemét — a maga alaptényezőjét.

A földmüvelő- és mezőgazda-néposztálynak illy czélszerü müvelődése és kiképeztetése pedig a népnevelés egyéb föladatain fölül — nemcsak „rendes“ és „vasárnapi“ parasztiskoláknak minél czélszerübb rendszeresitésétől, és az ország minden, alsóbb fensőbb tanintézeteinek is, jelesül pedig az olly számos „gymnasiumok“-nak, a mezőgazdászat körébe vágó „real-ismeretek“nek gondosabb szemügybe-vételével, még pedig nem osztályok, hanem szakok szerinti tanárok alkalmazásával *) leendő reorganisátiójától — hanem főleg és különösen az országnak minél több — jól megválogatott részeiben és helyein fölállitandó ipartanodáknak olly szellemben leendő elrendezésétől volna leginkább várható, miszerint mit a helybeli viszonyok is szükségessé tesznek — mezőgazdászati osztálynak engedtetvén a főfigyelem és főerőkifejtés, mindenek fölött a mezőgazdászattannak — ugy szinte az ő — amértan és természettudományok köréből segédtanulmányainak tanszékei minden szükséges gyüjteményekkel és egyéb segédeszközökkel bőkezüleg fölszerelve, a lehető legjobb karba állittassanak.

Az igy elrendezendő ipartanodákban az illető székváros és egész szomszédvidék mezőgazdászati néposztályának válogatott sarjadéka az előkészitő tanosztályok bevégeztével, a természethistoriának, a mértan, természettan, általános és mezőgazdászati vegytan (Agricultur-Chemie) s a maga egész terjedelme szerint nemcsak elméletileg, hanem egy az intézet czéljaira fölállitandó 8—10 holdnyi próbagazdászati földtérségen gyakorlatilag is tárgyaltatandó mezőgazdászattannak, valamint a mezőgazdászati kézmütannak, „technologia oeconomica“-nak jól elrendezett előadásaiból fogná azon müveltséget tehetni sajátjává, melly a honi mezőgazdászatnak és az ország nyers terményei „első földolgozására“ szoritkozott mezőgazdászati müiparnak országszerte elterjedendő rationalis kifejlését legbiztosabban, legsikeresebben közvetitendné, annyival is inkább, minthogy az észszerü mezőgazdászat és mezőgazdászati müiparnak illy módon leendő számosabb fényközéppontjaiból, időről időre a legczélszerübb mezőgazdászati ujabb gépek és egyéb eszközök, ugy szinte a mezőgazdászat bármellyik ágában, és a mezőgazdászati iparüzletben akár hon, akár külföldön keletkezendő ujabb és hasznosabb kezelésmódok, és folyton szemügyben tartott mindennemü — a mezőgazdászat és mezőgazdászati müipar körébeni haladások gyors megismertetése — minden irányban elszélyedendő fénysugárakkint fogna az illető szomszédvidék minden közel s távol részeire elárasztani.

Mind ezeken fölül pedig igen nagy jelentőséget és nyomatosságot igényel még az is: hogy mind a mezőgazdászat kifejlése és emelésére mulhatlanul megkivánt comparativ kisérleteknek — mind pedig különösen a mezőgazdászati növények életére befolyó minden bárminemü elemek körüli vizsgálóknak

*) Kivonat illy czimü munkából: „Honunk teendői a mezőgazdászat fölvirágoztatására.“ (Fölolvasta a kir. magy. term. tud. társulat f. évi márt. 13kán tartott közgyülésén dr. Stanojovics Lázár, a bölcseleti kar segédtanára, ugyanazon bekebelezett, és kir. magyar term. tud. társulat r. tagja).

*) A vallástant az egész gymnasium mind hat osztályában azon egy tanitó egyén fogná ellátni, ugyan ugy a latin grammatikát, syntaxist stb. stb. ismét egy másik, a számvetést, az algebra és synthetikai geometria elemeivel egy harmadik, a természethistoriát a physikának és mezőgazdászattannak elemeit ismét egy negyedik tanár fogná mind a 6 classisban tanitni, sat De mi egy részletes tervnek kidolgozását és a középtanodai hat classisnak — három — és az u. n. kisebb gymnasiumi négy osztálynak — két — terembeni öszpontositását igényelni vagy megengedni fogná!

— s ezek közt az illető egész vidék topographiai térképeinek — s külön földvegyületei — bontás — vagy más módok általi meghatározásának — s a vidék illy elkészitendő földvegyületi részletes térképeinek és egyéb már föntebb említetteknek minél czélszerübb és minél szabatosabb kivitelére nézve az igy elrendezendő ipartanodákban a legtermészetesebb és legalkalmasabb müködés-középpontokat, s azok tanitó személyzeteiben a legdologismeretesebb, legavatottabb értelmi erőképességeket készen találni fognók; melly kisérletek és vizsgálatoknak kellőleg fölhasznált eredményeit öszpontosulva, idővel nemcsak a már tervezetben álló növényzeti földleirását — valamint climatalogiáját is országunknak megalapithatni — hanem mezőgazdászatunk okszerüségét a tökély — s igy a jutalmazás legmagasb fokozatára emelhetni birandanák.

A magyarhoni mezőgazdászatnak és mezőgazdászati müiparnak az imént kifejtett uton országosnak leendő kifejlése és fölvirágzása által nemzeti alapgazdagságunk legbiztosabban — mert legtermészetszerübben — fogna gyarapodni, népünk anyagi jóléte emelkedni, de azonfölül földmüvelő és mezőgazda népünk lassanlassan a leghasznosb és legüdvösebb irányzatu azon müvelődésben, értelmességben — s ez által is mind inkább fejlődhető azon vagyonosságban részesittetni, mi öt a maga körében lehető leghasznosabb polgárává, és — miután az állodalom legnagyobb tőkéje — az ember maga, lehető legkamatozóbb tőkéjévé tegye majdan a honnak! És ez utósó már maga is milly fontos, milly hazafiságos czél? — Hiszen a földmüvelőt — a gazdaembert müvelve: a hont jelesül müveltük; a földmüvelő népet — a mezőgazda-néposztályt szellemileg s anyagilag erősítve, a hon erejét sajátképen kifejlesztettük, növeltük; mert midőn a gyáriparüzleti- vagy kereskedelmi pénzforgalom embere „sátorfáját“ vagy kész „pénztömegét“ nemcsak a szomszédtartományba — hanem tengeren innen — tengeren tul — mindenüvé szállithatva, mindenütt leli a maga „ubi bene ibi patria“ját: egész ellenkezőleg a földmüvelő — s a mezőgazda — a haza édes anyaföldjébe mintegy gyökerezve, — azon él, azon elhal; — maradandó hü fia honának — legvalódibb alapja — ereje a nemzetnek, legbiztosabb substratuma, de törzsöke a nemzeti erőnek — a nemzetiségnek! Miért is, ha a gazdanépnek s a legelterjedtebb: földmüvelő néposztálynak értelmességét és — okszerü mezőgazdászat s jól rendezett háztartás elterjedése utján — vagyonosságát is minden erőmegfeszitéssel kifejlesztettük, növeltük — s majdan — a „már szabadnak is lenni méltót — szabadnak is maradni tudót“ az örökváltság leendő „jótékony!“ ajándékával szabaddá is tettük: akkor vagyonosabbá, gazdagabbá és erősebbé leendett egyetemes nemzetünk, mintsem ha a gyáriparosságnak ápoló-védő meleg ágy-féle szerek fölrugtatásával — országunkban letelepült nehány száz — gyáriparos vállalkozók szekrényeibe — nehány száz ezer — vagy nehány millió kész pénztömeget összehalmoztunk! sat.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Abaujból. Kassa, augustus 14kén. E hó 10kén a nmltgu m. kir. helytartótanácstól — megyénkben tartandó osztályos és százados katonai fegyvergyakorlás tárgyában — érkezett intézvény következtében nyomban teendő intézkedések tétele tekintetéből lelkes és fáradhatlan buzgalmu első alispánunk Patay Sámuel elnöklete alatt kisgyülés tartatott; ez idén tekintetbe véve az adózóknak mult inséges évi szük termését, s e miatt még most is nem a legkedvezőbb helyzetét, megyénkben tanyázó főherczeg Ferdinánd huszárezrednek ezredenkinti összevonulása nem lesz, de a fegyvergyakorlatok csak osztályonkint és századonkint fognak tartatni; a századonkinti gyakorlat helyéül az ezred derék ezredese gróf Kollovrat Lipót ő méltósága kivánságához képest Göncz mezőváros jelöltetett ki, s a többi e részben szükségelt intézkedések is megtétettek. — Ezután több magán ügyeket érdeklő tárgyak elintéztettek, néhány k. udvari rendeletek is fölolvastattak és több felsőbb helyre fölküldendő különféle tárgyu irományok fölküldettek. — A Zemplén felé vezető nem legjobb karban levő dargói utnak lehető legjobb karbani hozatala iránt a szükséges rendelések megtétettek; és mi jeles 2od alispánunk Kolcz István a közügyekbeni tapasztalt eszélyességétől, kire t. i. azon utrai főfelügyelet bizatott, bizton reményljük, hogy emlitett ut az idő rövidsége daczára is jobb mint középszerü állapotba fog tétetni, s igy Abaujnak, mint némelly zempléni Isten tudja mi szellemü és melly párthoz tartozó urak előre kárörömmel kürtölik, utjai miatt bizonyosan nem fog kelleni pirulni. — Ezen kisgyülésnek végével közszeretetü levéltárnokunk Klestinszky István által, hogy miután köztudomásra van az, miként cs. kir. főherczeg s kir. helytartó István ő fensége honunk közörömére több alkalommal már eddig is nemzetiségünk és nyelvünk iránti magas részvétü vonzódását és hatalmas pártolást tanusitani méltóztatott, illő és időszerü volna azért, hogy a közelgő várva várt megyénkbeni Kassa városában köz örömü magasztos megjelenésekor ünnepélyes fogadtatása nagyobbszerüsitése tekintetéből itteni örökre feledhetlenné vállandó kegyes mulatása ideje alatt a nemzeti ünnepély magyar szini előadásokkal is, mint nemzetiségünk és nyelvünk egyik föténvezőjével füszereztessék, s mivel köztudomásra van, hogy Kassa városának nemes tanácsa azon időre a szinházat az itten nem rég müködött Várady Pál társaságának azon világos föltét alatt hazafiuilag átadta, hogy a mondott igazgató társaságát nem csak jobb tagokkal erősiteni, de egyszersmind Pestről a nemzeti szinháztól azon időre nehány tagot vendégül megnyerni igyekezzék, miután egyes magán-vállalkozóknak a nemzeti szinháztól tagot vendégül megnyerni való utánjárásában gyakran több nehézségekkel kell küszködnie, minden e részben lehető akadályok mellőzése tekintetéből legalább négy tagnak azon időbeni ide eresztésére a nemzeti szinház országos főigazgatója hivatalos levél által szólittassék föl; — melly korszerü inditvány közmegegyezéssel pártoltatván, a nemzeti szinház országos főigazgatója gróf Ráday Gedeon ő mltga hivatalos levél által az iránt megkerestetni rendeltetett, hogy midőn Várady Pál igazgató a nemzeti szinháztól azon időre nehány tagot vendégekül fölhivni fog, e részben a tisztelt országos főigazgató neki segédkezeket nyujtani és kezénél levő hatalmánál fogva azt az igazgatóra nézve minél kedvezőbb s könnyebb föltételek mellett hazafiuilag eszközölni, illetőleg megengedni szives legyen, hogy f. évi september 2tól vagy legfeljebb 3tól azon hó 7dikéig, midőn t. i. négy megyéből és több sz. kir. városból Kassára királyi helytartó ő fenségének tisztelgésére küldöttségek fognak jönni, azon hatóságok küldöttségei, mellyek hasonlag a nemzeti szinházra pénzbeli segedelemmel áldoztak, s igy kivált illy alkalomkor több tekinteteknél fogva is a nemzeti szinháztól itten megjelenendő néhány tagok, élvezetes müködésének láthatása az országos intézetre csak üdvös és jó következményeket vonhat maga után, Kassára legalább két férfi és két nő-személy minden akadály nélkül vendégszerepekre bocsátassanak, s igy ez által is a főherczeg ő fensége ünnepélyes nagyszerü fogadtatása örökitessék; — melly határozatról, illetőleg fölszólitásról a szives egyeértés föntartása és hazafiui bizalom nyilvánitása tekintetéből szabad királyi Kassa városának nemes tanácsa azzal: hogy a mondott szinésztársaságot hathatósan pártolni és azon időbeni előadásaikat netán gátoló minden akadályokat, *) nemcsak nemzetiség és nyelv törvénykivánta terjesztése nézetéből, de azért is, hogy azon társaság a ns városi tanácstól határozatilag nyert engedelemnél fogva, akkori müködhetésük biztosittatván, már előlegesen a szükséges lépéseket több költségekkel megtette; hatósági jogánál fogva hazafiuilag elhárítani sziveskedjék, hivatalos levél által értesittetni rendeltetett. — Kassán főherczeg ő fensége szállva leend Forgách grófok nagyszerü palotájában a nagy-utczán az alsó sétatér mellett; mind a két nap pedig édes hazánk egyedüli reménye s nemtőjét, minden magyar által szivből hódolva tisztelt kir. helytartó főhg ő fenségét ebéddel fogadhatni megyés püspök Ocskay Antal ő mlgának megbecsülhetlen szerencséje leend. — A város is tisztelt vendégeinek több száz személyre a casino *) tánczteremében herczegi ebédet adand, valamint ugyan ottan 5kén a szinház után tánczvigalmat; az egész város mind a két nap pompásan és több helyen u. m. a megye, városháza, a katonai laktanya stb. épületek — nagyszerüen alkalmi fölirásokkal kivilágitva leend. A város részéről 30 egyénből álló tisztelgő lovas sereg is állittatik ki városi főügyész és táblabiró Dobay Lajos vezérlete alatt. Veric. és társ.

*) Sept. 4kén a városi szinházban, melly több héttel ennekelőtte a ns tanács által határozatilag Várady Pál szinházigazgatónak kiadatott; gyermek-ballet leend a helybeli nőegylet javára a bementi árak tulságosan fölemelt ára mellett; — ballet — gyermekek — fölemelt ár = nemzetiség — a gyermekek tánczába mi van, meg nem foghatjuk — a gyermekek által illy alkalommal és illyen helyen tisztelkedni a rendkivüliségen fölül van — ahoz a páholyt minden előre tett hirdetés nélkül titokban már mind kiadatván, több főhivatalnok páholyhoz sem jutott, mit a legelfogultabb sem helyeselhet — s a magyar szinigazgató ellenében ki játszhatás biztos reményében, miután a szinház azon időre csakugyan neki tanácsilag kiadatott, az előleges költségeket szükségkép megtette, mit fog tenni s micsoda igazságot szolgáltatni a városi ns tanács, majd meglátjuk; mi hisszük, hogy mind ennek ellenére, ha már a dolgot annyira engedte juttatni a ns tanács, a dolog csak ugy kiegyenlithető, ha a ballettel együtt magyar szini előadás is lesz, mit a közönség is annál inkább igényelhet, mivel akkoron a nemzeti szinháztól is nehány jeles tagok itt lesznek, kiknek müvészi előadásában bizonyosan nagyobb élvezetet találand bár ki is, mint a gyermekek szem-sértő ugrándozásaiban.

Vericola és társai.

VIDÉKI HIREK.

Szegzárdról. Vannak szájhősök, kik csak ajkaikon pengetik a jótéteményeket, de szivök távol van attól; — kik a m. clerust mindazon jótékonyságok daczára is, mellyeket olly gyakorta az emberiség oltárára rak, meg nem szünnek az ellenkezőről vádolni. Reményljük nem sértendjük meg szerénységét városunk érdemteljes lelkipásztorának főtiszt. Ujváry József tiszt. kanonok urnak, ha titokban tartani szerető jótékonyságát eddigi hosszas hallgatásunk után napfényre deritjük, és az emlitett ellenvéleményüek czáfolására azon számos jótékonyságok koszorujába füzzük, mellyek már e becses lapban a clerus részéről a nyilvánosság szönyegére hozattak. — Az országszerte elterjedt inségben ugyanis városunk szinte részt vevén, különösen a téli hónapokban érzé annak aggasztó csapásait. Igy történt, hogy midőn a helybeli segédlelkészek több éhség szülte betegeknél megfordulván, és ezt hon a főtiszt. lelkész urnak hiven előadnák, azon felebaráti szeretettől áthatott nemes nyilatkozatot tevé, miszerint ezentul ha olly betegekhez menendnek, kik az éhségtől nyomattatnak, jelentsék, mert ezek számára örömmel fog házában főzetni. Ugy is lön, miután a legnehezebb időkben, midőn t. i. az inség legnagyobb vala, számosan jelentek meg az éhhalállal küzdők a plébánia lakban; kik pedig ezt a betegség miatt nem tehették, azoknak házaikhoz vitette az eledelt. De ezen emberbaráti szeretete jelenleg sem fogyatkozott meg, miután ezen jótéteményben még maiglan is többeket részesit. — Legyen mindezekért neki hála mondva az emberiség nevében, nyerjen a romlandókért s hevadókért egykor hervadhatlan koszorut. — A jótékonyság egyik neméről tudósitván e becses lap t. cz. olvasóit, el nem mulaszthatom egyszersmind annak másik nemét is városunk iránt gyakoroltat közzétenni. Miután t. i. helybeli tanodánk tető fái annyira elkorhadván, hogy az abbai járás veszedelmes lön, azt egy időre nélkülöznünk kellett. Fölhiva érzük jelenleg azért magunkat a nmélt. helytartótanácsnak hálát szavazni, ugymint a ki előbbi tanodánkat roskadt állapotából kiemelve, azt annak falain kivül a legcsinosabban egészen ujjá alakitni kegyeskedett. S ezt különösen Szabó Károly referens ő nagyságának kijelenteni kötelességünknek tartjuk; ki itt léte alkalmával azt többször megtekinteni, és minél izletesb és czélszerübb elrendezésébe lényegesen befolyni méltóztatott. — Van még egy szomoru esemény, mellyet nyilvánitni habár jelenleg röviden is a maga helyén lenni vélek. E hónap elején ugyanis szomoruan lepettünk meg, midőn megyénk Bonyhád mezővárosának környékére egy sereg sáskának letelepedését értettük. Mi nemét illeti ezeknek, többek szerint acridium migratoriumnak mondatik; melly fajuak szinte ugyanazon környéken a megyei irományok szerint 1746 — 1772 — 1782. évben több károkat okoztak. Hallottuk ugyan már, miként most is néhány falvak lakosai károkat szenvedtek általok; azonban hogy eddig tetemesb nem történt légyen, leginkább a megyei erélyes tisztviselők bölcs intézkedéseiknek köszönhetni. Erről bővebb tudósitással más alkalommal szolgálandok. L.

Trencsénből. Csak akkor kaphat sebes terjedésre a kifejlődött eszme, ha gyakorlatilag nem különben mint elméletileg lehetséges; mert a gyakorlati téren az elméletihez képest az a különbség van, hogy amazon a külső környülállások teszik a föténvezőt, és azért mennél nagyobb erőmegfe-

*) A kassai társalkodási egylet legközelébbi közülésében a kávéházi épület kivilágitására s egyéb a nemzeti ünnep emelésére részéről teendőkre szükséges minden költségeket kir. helytartó ő fensége iránti hódoló tisztelete jeleül közpénztárából szivesen megajánlotta. Veric. és t.

szitéssel járul a szellemet követni, annál nagyobb az érdem, édesebb a jutalom. Hosszu idö alatt sok hibába kerül a gyermeknek, míg édes anyját értelmes szavakkal szólithatja meg; azonban a szavak megtanulása után leirhatlan örömet gerjeszt kis keblében elötte azon ismeretlen érzés, hogy anyjának akaratát saját nyelvén megértheti, kivánságát teljesitheti. — A hazának, közanyánknak azon kivánságát, hogy kiket magyar anyaföld nevelt s jelenleg táplál, nyelvben is magyarok legyenek, tettleg vetélkednek teljesiteni a lelkes trencséni hazafiak s leánykák, a kik annál több erőt s kitürést találnak magukban honi nyelvünk megtanulásában, mennél nagyobb nehézségeket gördit elejbük az alsó osztályokban meghonosult tót, s a magasabb körökben elgyökerezett német nyelv, olly annyira, hogy a korosabbaknak a betüzéstől kellett a magyar nyelvet tanulniok, míg a fiatal sarjadék, föleg a leánykák, nevelöik által juthattak annak birtokába. — Örömmel nézhet tehát Trencsénben minden hazafi nemzeti nyelvünk jövője felé, midön azt az ifju nemzedék a nevelönök ajkaikról gyenge harmatként tisztán, hibátlanul leperegni hallhatja, midön, ha a nyelv megtanulási hely iránt tudakozódik, a gyenge keblet melegitö, nemzeti lelkesedést látja elárulni ezen szavak által: „én trencséni magyar leány vagyok".

De valamint egyesek, ugy szinte a trencséni nemes tanács kétszeresen követi müködéseiben a haladás szellemét. Ö valódilag fogta föl a közjóra s föleg az iparra kimeríthetlen üdvöthozó azon k. k. intézvény tartalmát, melly a vasárnapi tanodák föllállitását rendeli, midön több akadályok, föleg a pénzhiány daczára, melly az egésznek lelke, a tanodákat azonnal föllállitá. És nagy öröm közt karolták föl eleinte az iparrendek a nagy hiányt pótló intézetet, a minek tagadhatlan jele az, hogy mindjárt az első hetekben száznál több mesterinas lépett a tanulók sorába; de minthogy ezen meleg részvétet csakhamar első lángjában a hideg közömbösség s később az ellenszegülés fojtotta el, a nemes tanács, minekutána a derék hazafinak tekintetes Jó János főjegyző mint gondnok urnak meghagyá, hogy a szám és irástanbani oktatáshoz megkivánt szereket a tanulók számára rendelje meg, szükségesnek látta, kényszeritö eszközhöz nyulni, mellynél fogva azon mesterek, a kik bármi ürügy alatt inasaikat a tanodábani járástól föntartóztatják, 20 pkrban marasztaltatnak, a tanulók pedig, ha önhanyagságuk miatt kimaradnak, minden kimaradásért egy egy héttel toldatik meg bünhödésül tanulási pályájuk. — A mit egyes erő nem bir, azt közös erő kivihet, és ki a jót igazán akarja, töle akadályok által el nem ijeszteti magát.

Igen, Trencsén nemes tanácsa a közjó iránt eltökéllett akarattal, szilárd szándékkal, s fáradhatlan munkássággal viseltetik, mert midön a hasznosak körül munkálkodik, midön több száz éhezöt közkonyha által ellátott, azt sem felejté ki müködése köréből, a mi mulattató, mert midön mindeddig minden nyilvános mulatóhelyet kellett Trencsénben nélkülöznünk, ezt most tökéletesen fogja pótolni a bel- s külváros közti népkert, ezen a becserélt szomszéd lelkészi kerttel bövitett népkertben minden a legnagyobb kényelemre vagyon elrendelve, a mit elömozdit a legjobb izlés szerint kivágott sétányokon kivül két tekéző hely, kávéház és fagylalda. A kert elönyei közé tartozik még az is, hogy a város közepén fekszik, és idövel regényes fekvése sokat fog nyerhetni a paplak délnyugoti részén fekvö Lajos-hegy hozzá csatolása által, a melly hegyet fötisztelendö Sztarek Lajos ur czimzetes kanonok s helybeli lelkész fákkal s bokrokkal kiültetvén, s tekervényes utakkal áthálózván, a sétálónak egy három oldalról alacsony dombokkal elrejtett zöldfák közepetti tiszta forrásu kútnál olly nyughelyet készitett, mellyen midön nyugot felé a kies Vágvölgye a természet ura iránt szivében buzgó érzéseket ébreszt, akkor a keletdéli részről a romba dölt híres trencséni vár eszének müködését a történettan gazdag terére vezeti. Trencsénben nagy készületeket tesznek a királyi helytartó ö fensége fogadtatása iránt, hirlik, hogy b. Sina a vár tornyát is ki fogja világitatni; bár valósulna ezen hir. Rábek Pál.

Vegyes ujdonságok.

***(Szent István első magyar királyunk) névünnepét tegnapelött ülék meg Budapest lakosai. Ágyudurrogások s harangok zugása hirdeték viradtát a napnak, melly az első magyar keresztény király emlékének örökitéseül egyházilag ünnepélyesittetett. Az ünnepélynek fölötte kedvezett az idő, s tömérdek minden rangu s rendü néptömeg sietett ös Buda várfalai közé, lerovandó a kegyelet adóját, mellyel e nagy reformator emléke iránt viseltetni meg nem szünik, s azt évenkint tettlegesen bebizonyitani eddigelé el nem mulasztá. Egyike ez azon országos ünnepeknek, mellyhez a tisztelet s kegyelet kötelékei csatolják minden honlángu magyart, ki nyolczszázados alkotmányának vértje alatt szabadon élvezi elönyös szabadságait, s épen azért országszerte ületik meg olly fényesen s diadalmenettel, minövel a kereszténység csak nagyszerü emlékeknek áldozik. Budán a legünnepélyiesebben szokás szent István ünnepét megtartani. És ez nagyon természetes; mert hiszen hazánkban Budapest a központ, hol már a nagy nepességnél, kormányszéki hivatalnokok sokaságánál, katonaság nagyszámánál, s az ikervárosi fényes lovas gyalog polgári örsereg számdús sorainál, meg-meg a mindennemü czéhek népes változékonyságánál fogva illy alkalmakkor minden esetre csak fényeset s nagyszerüt várhatni. — Ez alkalommal az isteni szolgálatot Jekelfalusy Vincze helytartósági tanácsos s püspök ö mlga szokott ajtatossággal végzé, s a szószékről ngos Lipthay Antal, apát, esztergomi kanonok, és királyi táblai főpap, hallatá kenetteljes szónoklatát. Az előadás virágzó, hatályos, s ész és szivet egyiránt meglepö vala, mire maga a tárgy nagyszerüsége magasztos anyagot szolgáltatván, szónok ö nsága azt olly tárgyavatottan, olly lelkesen s szabatosan terjeszté elö a szavain elmélyedve csüggö hallgatóság előtt, hogy az ember kebelében fölujulván vegyitéke a soknemü érzeteknek, hálás tisztelettel emlékezék meg atyáskodó királyunk bölcs intézkedései felöl, mellyek szerint egyházi méltóságokkal olly kitünöen jeles készültségü egyéniségeket méltóztatik disziteni, kik e közönyösülni induló korszakban szónoklataik által megragadva a szív nemesb hurjait, abban a valláskegyelet szent érzetét költik föl hatályosan, s erösitik a hit igazságaiban, mellyek Istentöl származván, változtatás alá nem eshetnek. — Ez ünnepély — mint mondók — nagyszerüségére nézve egyetlen szokott lenni Budán, mellyet ez alkalommal is kiki illyennek ismert el. — Délután négy tábori zenekar mulattatá a csoportosan oda tóduló hallgatókat, kik a höség s iszonyu por között fuladozva, olly nagy számmal jelenének meg Buda valamennyi közhelyein, hogy a ns várostól mindenki méltányosan reménylheté, miszerint az utakat legalább ezen egyetlen alkalommal meg fogja öntöztetni. — Illyesmire a budai hatóságot figyelmeztetni annál kevesebbé kellene, mennyivel bizonyosan tudja bár ki is, hogy Buda néptelen utczái s közhelyei sz. István napján szoktak minden évben egyszer rendkivülileg megnépesülni.

(Az ajtatos tanitórendüek) e napokban Pesten minden harmadik évben szokásos gyülést tartának, hol a rendnek érdemkoszoruzott fönöke (provincialisa) ft. Grosser János 16 évig folytonosan s dicséretesen viselt hivataláról leköszönt olly kéréssel, hogy személyére épen ne is szavazzanak; minthogy kor, és fárasztó gond s munka törte testi s lelki erejét annyira roskadozottnak érzi, miszerint ezen eleven- s erélyességet igénylö állásnak a kor s szerzet kivánatihoz képest, illö s kellöleg meg nem felelhet. E szilárd határzatu nyilatkozat aggályteljes érzést gerjesztett minden jelenlevökben. De miután a fájdalom és kétség közé szorult keblek tágulni kezdének, a legmélyebb tisztelet-, szeretet-, s hálahangok áradoztak le több ajkakról az iránt, ki annyi évek során ernyedetlen buzgalommal a terhes, de hasznos hivatásu rend szellemi és annyagi haladásának élve élt. — Szavazásra kerülvén a sor, kitünö többséggel magyar- s erdélyországi ajtatos tanitó-rendüek fönökévé f. t. **Gruber György** budafővárosi ház, fögymnasium, és elemi fötanodák érdemdús igazgatója választatott. E közhasznu tanitórend dicsö alapitójának szelleme s lelkülete vezérelje öt, hogy a milly meleg kebellel karolja át a szerzet ügyeit, olly áldásteli léptekkel haladjon számos évek során dicsfüzérezte elödjeinek nyomain! (Beküldetett).

(Fenséges István főherczeg) s királyi helytartó megérkezése előestéjén a két testvér város homloksorai ki fognak világittatni, a következő nap estéjén pedig mind a két város ünnepi fényben ragyogand, minek egyelőrei elrendezéséről a hatóságok már intézkednek. — Az egyesületek u. m. gözhajózási társaság, lánczhid-igazgatóság, hengermalom, vasut, a főépületek sat. versenyezni szándékoznak egymással a kifejezendö hódolat minél ragyogóbb kitüntetésén. A lánczhid kivilágitása veszedelemmel levén összekötve, helyette nagyszerü tüzijáték érdekesitendi az esti ünnepet.

(István főherczeg) ö cs. kir. fensége megérkezése alkalmával ha a pesti oldalon szálland ki, ugyan ott a városi tisztviselöség s választó polgárság által fog ünnepélyesen fogadtatni; azon esetre pedig, ha a kiszállás a budai részen történnék, egy küldöttség a kiszállás helyén, a többiek pedig a vár udvarán fölállittatva, nyilvánitandják Pest város részéről jobbágyi hódolatukat.

(Mult napokban) egy idegen a vaspálya mellett könnyelmüen elbámészkodván, a mellette elrobogott mozdony által elsodortatott, s ez alkalommal mind két lábát térden alul elvesztette.

(Beszélik), hogy bizonyos egyének német fiók-szinház épittetését terveznék; mi minden esetre egyike leendne a legszerencsétlenebb vállalatoknak, miután a jelen körülményeknél fogva az „ideiglenes" is roszul kamatozván, az első részletbefizetés határideje meg nem tartathatott.

(A pesti takarékpénztár részvényeinek) árkelete milly nagyon emelkedik, kiviláglik csak abból is, hogy legközelebb egy nyilvános árverés alkalmával egy illy részvény 440 pfton adatott el a legtöbbet igérönek. Mi minden esetre csak a pontos kezelésnek lehet dicséretes eredménye.

(A „Magyar Gazdá-nak) Trencsénmegyéből julius 26káról következöleg irnak: „Örömmel küldöm át önnek azon mannának példányát, mellynek eredetéről mi sem tudatik, földszinről mérönkint szedik föl az emberek, megszárítják, lisztté örlik, s kevessé kesernyés izü kenyeret kapnak belöle, mások pedig fözelék gyanánt használják. Ha ezen manna tüstént föl nem szedetik, földbe buvik és megnö." Ezen manna-magvakat az érintett szerkesztöség a m. orvosok és természetvizsgálók folyó évi nagygyülése elébe igérte terjeszteni vizsgálat végett.

(Bécsi hiteles tudósitás szerint), legfelsöbb rendelet következtében jövendöben sorsjátékkal összekapcsolt magán kölcsönre engedelem nem adatik, ha csak az illető egyes részletkötelezvények legalább 100 pfrtra nem rugnak. A kormány a jószág-lotteriáknál is a közönség érdekében némelly eddig elöfordult hibákat eltörlött, azt rendelvén, hogy ezentul semmi sorsjegy mint nyerö ki ne játszassék, és semmi jutalomsorsjegy ki ne adathassék. Ezentul a fönyertest az összes sorsjegyek száma közöl még pedig mindjárt az első huzásnál kell kihuzni, és ha netán második huzás is leend, ennek az első után egy hét alatt meg kell történnie. (H—p).

(A „Galignanis Messenger") azon hirt közli: hogy a trieszti franczia követnek az iparüzletet tárgyazó tudósitása szerint az ausztriai bronczáruk a franczia bronczárukkal veszedelmes concurrentiába jöttek.

(A bécsi segedelmező egylet) folyó évi julius 17kén tartott közgyülésében a nök is ülést és szavazatot kaptak.

(Galicziai tudósitások szerint) ott jelen évben a földnép között szörnyü nagy halandóság uralkodik. A wadowiczi kerületben rövid idö alatt 40,000 halálozást emlitnek.

(Az ifju hölgyek védletére alakult londoni egyesület) folyó évi julius 27kén tartá 12dik gyülését. A mult évi bevétel 2335 font sterlinget tett. Ezen egyesület erélyes müködése következtében mult évben Londonban 26 kéjház nyomatott el.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Minden arra mutat, hogy a polgárháboru tüze Portugaliában a három hatalmasság közbenjárása által csak szinleg, s valódilag nincsen eloltva, söt majd nem világos, hogy a tüz csak félig elfojtva hamvad s minden perczben uj kitöréssel fenyeget. A pártok kibékülésének semmi nyoma, s azok folytonos elkülönzési, hol nem nyilt ellenségeskedési állapotban vannak. Az utósó zendülés fönökei gyülekezési pontul Fayal marquis (Palmella herczeg legidösb fia) mezei lakát választák. Ott gyakori összejöveteleket tartanak s egy lakoma alkalmával, mellyet a marquis rendezett, s hol das Antas gróf, Sa da Bandeira, Loulé marquis (a királynö nagybátyja), Mello gróf, Cesar Vasconcellos s többen jelenvoltak, lelkes toastok mondattak, és sürü áldomáspoharak ürittettek a nép ügyeért. Azt hiszik, hogy e lakoma

egyenesen Palmella herczeg utasitásából rendeztetett. Mig e statusférfiunak a kormányrai visszatérése Anglia által ohajtatik, s azt Francziaország nem ellenzi, sőt kéz alatt szinte tanácsosnak állitja, Donna Mária királynő mit sem akar róla hallani s egyszersmind makacsul vonakodik a többi ministereket elfogadni, kiket Seymour lord neki ajánl, miután minden illyes ajánlatokat királyi jogaibai beavatkozásnak tekint, s az angol tanácsoknak szivesen engedő férjének is makacsul ellenszegül. A cabralisták, a spanyol részről pártolva, mindent elkövetnek, hogy ismét befolyást nyerjenek, s a legfontosabb polgári- s katonai állomásokrai legujabb kinevezések Oportoban s a többi tartományokban tanusitják, hogy a királynő valójában az ő pártjukhoz, tehát az ultracartistákhoz leginkább hajlandó.

Spanyolország. A közönséges poroszhirlap madridi levelezője aug. 6ról következőleg ir: „Ha a külszinnek hinni szabad, ugy ministeri crisisben létezünk. A közoktatás ministere Pastor Diaz, ki szüntelenül a királynő oldala mellett van Ildefonsoban, mintegy nyolcz nap előtt levelet irt itt levő barátjának a ministerelnöknek, miszerint ő többé nem képes néma tanuja lenni azon botrányoknak, mellyek szeme láttára történnek, ennél fogva szilárd szándoka elbocsáttatásáért folyamodni. Pacheco erre itteni collegáit összehivta s kinyilatkoztatá, hogy bizonyos körülményeknél fogva ő sem késik tovább visszavonulni. A had-, igazság- s tengerészminister e határzatban megegyeztek. S alamanca ellenben és a belügyminister a jelen cabinet továbbani fönmaradását sürgetik s elhatározák maguk Ildenfonsoba menni, hogy ama magas személynek, kinek viseletében Pastor Diaz annyira megbotránykozott, személyesen szemrehányásokat tegyenek. A két minister valójában el is ment Ildefonsoba s legalább tréfából azon izenetet nyerték, hogy bizonyos botrányok meg fognak szüntetni s hogy a királynő lakását nem sokára Madridba átteendi, ellenben ezek magukat lekötelezék, hogy a cortesülések megnyitása előtt állomásaikon maradandnak. Illy jelentést tön Salamanca és a belügyminister visszaérkeztekor ministertársaiknak. De erre nem sokára a közoktatás ministere Ildefonsoból levélben tudatá Pacheco-val, miszerint nem csak hogy a botrányok növekednek, hanem a királynő hajlandónak mutatkozott, valamennyi minister elbocsáttatását — Salamanca-t és Benavides-t kivéve — elfogadni. A jövő cabinet élén, ugy látszik, Salamanca — mint külügyminister — leend, s a pénzügyi tárczát hü barátjának Llorente követnek adandja át. Mihelyest azt Pacheco megtudta, azonnal Ildefonsoba sietett, hogy mint nyilvánitá — elbocsáttatását a királynő lábaihoz letegye. Én e határzat komoly voltában kételkedem. Alig érkezett meg oda tegnap előtt, midőn értésére esett, hogy a királynő távol van. A királyi mulatókastély közelében fekvő hegyek legmagasabb csúcsainak egyikén borzasztó vadonban tornyol az eltörölt „el Paular“ karthauzi kolostor. S. Ildefonsoból járható ut vezet föl, mellyet mintegy 5 óra alatt tehetni meg. A fölmenetelt s bejárást minden más részről, a vaddisznókkal tömött sürü erdőség, meredek sziklák, iszonyu mélységek, mellyekben a hó csak ritkán olvad el, majd lehetetlenné teszik. Azonban a paulari karthauziak saját faju kis lovakat neveltek, mellyeken jóllehet nem minden veszély nélkül, ama sziklákat megmásszák, s igy ez utat S. Ildefonsoból Paularig mintegy 2 óra alatt megtehetni. Illy merészlet veszélyeinek rajza a királynőben a legforróbb vágyat élesztė, e kirándulást végrehajtani. Minden ellenvetések daczára annak kivitelét sürgeté. E sétautra a királynő által a következők hivattak meg: a közoktatás ministere, a palotai főfölügyelő, a főudvarmester, Serrano, Camineró és Carondelet báró tábornokok, Vega cabineti titoknok s egy szinészcsapat első müvésze, melly jelenleg Ildefonsoban tanyát ütött. A menet tegnapelőtt délelőtt indult meg. Az urak, kivévén a castiliai Talma-t, olly pongyolán voltak öltözve, hogy azok, miként egy lap magát kifejezé, „a királynő jelenlétének becsületére nem váltak“. A királynő maga az érintett kis lovak egyikén ült, s nem engedé, hogy oldala mellett gyakorlott vezetők maradjanak, kik a legveszélyesebb helyeken a lovat vezessék és segitsék. Hiában tevék a királynőt figyelmessé, miszerint a magára öltött selyemruha az erdő sürüségében, mellyen keresztül leendnek kénytelenek utat törni, rongydarabokká fog szakadni; hiában emlité a közoktatás ministere még egyszer azon veszélyeket, mellyeknek a királynő a vaddisznókkali találkozás által magát kiteszi. Elég az hozzá, hogy az ut megtörtént. Az elpusztult karthauzi kolostor romjai közt akarták az éjet tölteni. A királynőt egyetlen egy udvari hölgy sem kisérte. A királynő által választott leventák lihetőleg sértetlenül kisérék öt vissza tegnap S. Ildefonsoba. — A királynő férje, ki idejét folyvást tengeri nyul-vadászattal tölti, ma a Pardoban a belügyminister Benavides által meg fog látogattatni, ki — a mint a ministeri „Correo“ mondja — a királlyal olly ügyek fölött fog értekezni, „mellyek fönséges személyét s a királynő ő felségeét illetik.“ Ugyan ezen lap állitása szerint azt beszélik: „hogy a királyi házaspár összebékitése terveztetik, adja az ég hogy meg ne hiusuljon!“ Olly személyek, kik a király jellemét vagyis gondolkozásmódját jól ismerik, azon reményt táplálják, hogy ő bármilly föltételt aláirand, csak a palotai illedelem rendezése engedtessék át neki.

N.Britannia. London, aug. 10. A királynőt tengeri utjában előbb Grey gróf gyarmatminister, később Palmerston lord kisérendi.

A választások végükhöz közelgnek s a szabadelvü párt tetemes túlsulyát tanusitják. Eddig már 542 választás van tudva, mellyek közöl 290 a szabadelvüekre, 92 a peelitákra s 160 a protectionistákra esett. Middlesex nagy jelentőségü grófságban a választás ma délután fog megtörténni, egyébiránt most már bizonyos, hogy a grófság eddigi conservativ képviselője Wood ezredes megbukott; helyébe két szabadelvü: Grosvenor R. lord whig és Osborne radical választatott.

Francziaország. Páris, aug. 11. Aumale herczegnek Algir fökormányzójávái kinevezésének kihirdetése rövid idő alatt meg fog jelenni a „Moniteur“ben. Changarnier tábornok a herczeg alatt Algir tartományban fog parancsnokoskodni, Lamoriciére tábornok Oran és Bedeau tábornok Constantine tartományban. Bugeaud határozottan ellene van e kinevezéseknek.

Tegnap reggel a király nejével s növérével, Nemours herczeggel, ennek nejével s gyermekeivel és számos kisérettel a neuillyi palotából Eube utazott. A saint-denisi vaspályai állomáson a magas társaság a vaspálya társulat igazgatási tanácsa s annak élén Rothschild által a legünnepélyiesebben fogadtatott. Azon diszes és pompás kocsi, mellyben a királyi család ült, különösen ez alkalomra csináltatott — az (mint a „J. des Debats“ megjegyzi) a tuileriák egy diszteremét képzé, minden fénypazarával s pompájával, arannyal himzett atlacz kárpitokkal, égkék szinü függönyzettel, pamlagokkal, kerevetekkel s párnaszékekkel (a szövetek maga Rothschild bárónő által választattak), mellette ép olly gazdag mint izléssel földiszitett öltöző szoba. Két pompás s drága szekrény borral, fagylalttal, gyümölcscsel s más egyebekkel két utána való kocsiban hozatott. A királyi salonkocsi a vonat közepében vala. Két kir. hölgy maradt hon a tuileriákban: Aumale herczegnő közelgő lebetegedése végett, és Joinville herczegnő, ki férje után várakozik.

A „Moniteur Algerien“ aug. 5röl kelt tudósitásai szerint Maroccoból azon hirek érkeztek, miszerint Abd-el-Kader a franczia-algiri határszélekhez közelg; lovasságának egy része Beni-Suassoes hegyeiben mutatkozott. Kedvezőtlenebb hirnek tekinti a „Moniteur“ Ben Smai franczia szolgálatbani aganak Afrikabani meggyilkoltatását, ez Kabylia azon részében történt, melly csak nem rég hódolt a franczia seregnek.

Olaszország. A „Diario di Roma“ aug. 7röl következőleg tudósit: „Ő szentsége a mi urunk julius 31röl kelt statustitoknoki irat által mons. Giovanni Rusconi egykori anconai rendkivüli apostoli követet megbizni kegyeskedett, hogy mint Maggiordomo s az apostoli palota igazgatója mons. Aleramo Pallavicino távollétében tisztét viselje, ki engedelmet nyert egészsége ápolása végett távol Rómától lakni. — Egy másik aug. 2dikáról kelt statustitoknoki irat által ő szentsége mons. Carlo Luiggi Morichini nisibii érseket s a kir. bajor udvarnál volt apostoli nunciust pénzügyminisztérré (Pro-Tessoriere) nevezni kegyeskedett.

Róma aug. 6. Azon csodák közé, mellyeket IX-dik Pius tiszta szivjósága s szeretete által eszközlött, tartozik az egyházi birodalom két fővárosának kibékülése. Róma és Bologna évszázadok óta ellenséges feszültséggel viseltetett egymás ellenében. Mindenekelőtt barátsága s szeretete jeleül első Bologna tisztelé meg idősb nővérét Rómát egy gazdagon himzett zászlóval, mi most a polgári testőrsereg fölállitása óta nagyobb jelenlőséget nyert. Most a rómaiak testvéri szeretetük jeléül elhatárzák a pápa képét küldeni meg Bolognának. Camillo Pistrucci a hires londoni kömetsző és pénzvésnöknek fia egy fölötte ügyes szobrász bizatott meg IX-dik Pius szobrának elkészitésével. A munka fölötte szépen ütött ki, s hün ábrázolja e dicső egyházfejedelem arczvonásait. A talapzaton Róma és Bologna városok czimerei fejér márványból faragva örökzöld által vannak egymással összefüzve.

Belgium. Brüssel, aug. 12. Tegnapelőtt ő felsége a király, mielőtt az iparmükiállitást meglátogatta, a nemzeti ipar előmozditására alakult társulat főigazgatóját Meeus grófot magánál fogadá. A királyi család az itteni palotában ebédelt, s estvefelé, miután a király a külügy- és pénzügyministerrel együtt dolgozott, Laekenbe visszatért. Mintegy bizonyosnak állitják, hogy az uj cabinet képzésérei rendeletek már bevégezvék s hogy a „Moniteur“ holnap közleni fogja azon királyi rendeleteket, mellyek által a mostani ministereknek jun. 12kén benyujtott elbocsáttatási folyamodásuk elfogadtatik s helyükbe a következők neveztetnek: belügyministernek Rogier; igazságministernek Haussy; külügyministernek Hoffschmidt; közmunkák ministerének Frere-Orban; pénzügyministernek Veydt; hadministernek Chazal báró tábornok. Egyszersmind a „Moniteur“ az uj cabinet politikai programmját is közlendi. Az „Independance“ azt mondja, hogy az uj ministerek holnap délben esküjöket a király kezébe leteendik. Későbbi tudósitások szerint a föntebb emlitett ministerek kinevezése Rogier minister elnöklete alatt aug. 12-én csakugyan megtörtént.

La-Plata-Statusok. A „Hamburger Börsenhalle“ Montevideoból máj. 19-röl következőleg ir: A „Comercio de la Plata“ azon hirt közli, hogy tegnap délutáni 1 órakor egy angol tengerész-kapitány alkudozó vagy is egyeztető lobogó alatt Oribe tábornok táborába ment, hogy az angol s franczia hajócsapatok parancsnokainak fegyvernyugvásra vonatkozó ajánlatait, mellyeket a montevideoi kormány már helybenhagyott, előterjessze. Ugyan azon lap jelenti, hogy az emlitett tiszt tegnap este már a táborból visszatért, s Oribe fegyvernyugvási megegyezését meghozta. Oribe előlegesen a britt tiszt jelenlétében parancsot adott, hogy az őrállomásokoni tüzelés megszüntessék s megigérte, miszerint az itteni kormány által a fegyvernyugvás biztositására tett egyes rendszabályokra vonatkozó választ még ma kivánja kiadni. Ezen válasz megtudása végett a föntebb emlitett britt tiszt ma ujra a táborba menend. Tehát a fegyvernyugvás ünnepélyies kihirdetése minden perczben váratik.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar pezsgőbor végeladása.

A dicséretesen ismert Dell'Adamy-féle legjobb készitésü (tiszta izére nézve a franczia pezsgőhöz csaknem hasonló) magyar pezsgőborból még nagy mennyiség létezik, s nagyban igen jutányos árért — ugyszinte üres pezsgőpalaczkokból is nagy mennyiség — kapható. Bővebb értesitést nyerhetni **Weisz B. és társ.** irodájában Pesten, nagyhidutcza, Weisz-ház, 678 szám, első emelet. (3—3)

Csoda-rozs

Vetésre, melly minden nemü földben megpróbáltatott, s gabonában a legdúsabb termése s legszebb szalmája van, megérkezett s kapható **Mitterdorffer János** „halászhoz“ czimzett régi pósta-utczai fűszerkereskedésében Pesten.
(1—3)

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Augustus 9-ikétől bezárólag augustus 15dikig.

Augustus	9kén	1680.	
„	10kén	837.	
„	11kén	686.	
„	12kén	1386.	
Augustus	13kán	553.	
„	14kén	570.	
„	15kén	2743.	
Összesen:		8,455.	

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

544. szám 1847.

Kedd aug. 24.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Az ügyvédi érdekben. — Törvényhatósági tudósitások. Somogyból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (LXXVI. és LXXVII. országos ülés.) — Vegyes ujdonságok. — A vándorsáskák.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. Belgium. NBritannia. Franczia-, Olaszország. Brasilia.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Az ügyvédi érdekben.

T. Tóth Lőrincz urnak az ügyvédi érdekben irt, s a Pesti Hirlapban közlött több rendbeli javalatait olvasván, elmellőzve tapasztaltam azon gyökeres orvoslást, melly által az ügyvédi tekintélyt föntartani, s azon alacsony helyzetből, mellyben jelenleg létez, méltó állásra fölemelni lehessen. — Meglehet, hogy tisztelt Tóth Lőrincz urnak nincs tudomása azon borzasztó visszaélésekről, mellyek a k.....ti reformatus collegiumnál napi renden vannak, mert különben részrehajlatlan jellemét ismervén, bizonyosan érintette volna azokat, — ezek pedig abból állanak: az emlitett ref. collegiumnál, törvényvizsgálatról szóló bizonyitványokat lehet vásárolni, és pedig nem tekintvén arra, vannak-é azok, kik ezt maguknak megszerezni kivánják, gymnasiumi s philosophiai tudományokról szóló bizonyitvánnyal ellátva, vagy sem; — s midőn e szót „törvényvizsgálatot“ emlitem, azt hiszi talán a nyájas olvasó, hogy ott vizsgálatot kell letenni, — épen nem, hanem 20 vagy 30 darab szép körmöczi aranyat S. I. urnak kezébe kell nyomni, és a bizonyitvány in optima Juris forma megvan. Hogy pedig illy borzasztó visszaélések tettleg gyakorlatban vannak, bizonyitják a legközelebbi husvétutáni törvényszakasz alatt történt események, — egyet azonban, minthogy rendkivüli, a többi közt kiemelni méltónak tartom: bizonyos K. J. nevezetü rácz boltos legény, azelőtt komáromi, jelenleg pedig pesti kávéházi kártyás suhancz, arra a vakmerő gondolatra vetemedett, hogy juratus legyen, — röfét tehát juratusi karddal s kalpakkal fölcserélni kivánván, bizonyos pesti ügyvéddel, a ki a k. collegiumnál létező manipulatiót jól tudta, Kecskemétre kirándulván, 50 darab aranyért arról szóló bizonyitványt szerze meg magának, mintha a magyar törvényből s egyéb politicai tudományokból vizsgálatot tett volna, holott elemi iskolákon kivül, sem gymnasiumi, sem philosophiai tudományokat nem végezett, a magyar törvényről pedig fogalma sincs, — és minthogy törvénygyakorlatról szóló bizonyitvány is szükséges arra, hogy valaki juratusnak föleskettessék, ezt szinte bizonyos pesti ügyvédtől sikerült neki megszerezni. — Ezennel tehát el levén látva, H. J. ő nagyságánál magát jelentette, a ki e csempeskedésről mit sem tudván, az emlitett boltos legényt a maga oldalára föl is eskette, — de bezzeg, midőn a décáni hivatalban, hol ezen vakmerő csempeskedés hitelesen föl volt fedezve, megjelent volna az emlitett boltos legény, szigoru megdorgálás után visszautasittatott; — azonban a boltos legény nem nyugszik, mert juratusi kardba s kalpagba szerelmes levén, abban töri most a fejét, hogy a két hiányzó, tudniillik a gymnasiumi s philosophiai tudományokról szóló bizonyitványt magának megszerezhesse, reménylvén, hogy annyi sok fáradság s költség után sikerülni fog neki juratusi kardot köthetni. Ez, nézetem szerint, kútfeje annak, hogy különben a tiszteletre méltó prókátori karnak tekintélye annyira lesülyedt, — ezen visszaéléseket meg kell szüntetni, s a prókátori karból illyféle söpredéket gyökeresen kiirtani. — Hogy pedig a czélt még nagyobb sikerrel el lehessen érni, jónak tartanám azt behozni, a mi mindenütt létez, csupán hazánkban nem, hogy tudniillik a ki prókátor akar lenni, tartozzék minden törvényhez kivántató tudományokból s magából a törvényből rigorosumot is tenni s igy törvénytanár czimet érdemelni — mi ha meglenne, bizonyossá teszem tisztelt Tóth Lőrincz urat, hogy akkor nem ugy mint most minden törvényszakasz alatt egy pár száz censurandus, hanem legfeljebb tiz censurandus volna, a prókátori tekintély pedig s ennek érdeke magától emelkednék. Hogyha pedig ezen utósó javalatom talán sok nehézségekkel volna összekötve, mit én legalább nem látok, akkor szükségesnek vélném maga helyén legalább a fölhozott s tettleg gyakorlatban létező viszszaéléseket megszüntetni, s a reform. collegiumoknál levő tanitóknak szigoruan s legkeményebb felelőség terhe alatt meghagyatni, hogy senkit, a ki nem képes kimutatni, hogy a gymnasiumi s philosophiai tudományokat elvégezte légyen, törvényvizsgálatra bocsátani ne merészeljenek, a mint ez a többi kir. academiákban és magyar kir. pesti egyetemnél szokás.

(Beküldetett.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Somogyból. Kaposvár aug. 10. Folyó hó 2kán kezdetett meg föispáni elnöklet alatt évnegyedes közgyülésünk. Miután e gyülésen valának választandók a törvényszéki táblabirák, s föispán ő méltósága előre tudná, hogy e miatt a többi ügyektől sok idő elraboltatnék, javaslá: miként e választások időkimélés végett délután vitetnének véghez; minek hasznos voltát belátván a rendek, ebben megegyeztek, és a szavazatszedő választmányok azonnal elrendeztettek. — A választás tehát délután meglön.... És pedig büntetőtörvényszéki táblabirákká: Sárközy Albert első alispán mint elnök; Festetics Miklós gról, Kacskovics Mihály, Nagy Samu, Tevely Elek, Vajda Albert, Xantus Ignácz, Kozma Ferencz, Thassy Károly; polgári törvényszéki táblabirákká pedig: Mérey József 2od alispán mint elnök; Kund Vincze, Bogyay Elek, Szegedy Sándor, Csépán József, Bosnyák Lajos, Siklósy Victor, Sárközy Sándor és Hollósy Károly; továbbá urbéri törvényszéki táblabirákká: Bogyay Péter, mint elnök; Sárközy Lajos, Hochreiter Ambrus, Tallián Pál, Bodonyi Lukács, Inkey Zsigmond, Somsich Lőrincz, Vasdényey János; végre számvevőszéki táblabirákká: Steffaics József, elnök; Bogyay Miklós, Szalay József, Kacskovics Ágoston, Herman Antal s Kapocsfy Mátyás választattak meg.

Nem kerülhetett Somogymegye rendeit lelkesitőbb tárgy szőnyegre, mint István cs. kir. főherczeg Magyarországbani körutazása; mire nézve elnöklő főispán ő méltósága inditványozá, hogy egy tisztelgő küldöttséget neveznénk ki, melly sept. 18kán fenséges kir. helytartónkat Pécsett üdvözölje, s kijelentse Somogymegye nevében a magasztos érzelmeket s magas reményeket, mellyeket ő fensége személyéhez s bölcs kormányzásához kötünk.... Mit a megyei rendek közlelkesedéssel karolván föl, főispán ő méltósága elnöklete alatt a fényes küldöttség megalakult.... Fölolvastatott továbbá a megye üdvözlő föliratára leküldött válasza István ő főherczegségének, mi a rendeket rendkivül megörvendezteté.... Több hatósági levelek pedig egyszerüen az országgyülési utasitásokkal foglalkozó választmányhoz utaltattak.

A most emlitett választmány első jelentése a zöld asztalra került; minthogy különös idő nem vala megrostáltatására kitüzve, annálfogva kérdést tön elnök ő méltósága: valjon szándéka-e a rendeknek e jelentést taglalat alá venni? A jelentés tárgyalása közösen ohajtatván, ez vitatkozás alá vétetett.... A választmány első gondjait a haza szükségére megkivántató adó s pénzügyre forditván, az 1723: 90 tcz. nyomán a közteherviselés elvét elfogadta ugyan, mindazáltal több politikai okoknál fogva csak a házi adó megszavazását javalja. Mire M. J. legelőször fölállván, s a választmány ellen szót emelt, mondván: absurdum a közteherviselés elvét elfogadni, és consequentiául egyedül a háziadó megszavazását húzni ki a közteherviselés elvéből, s igy az okozat által semmisittetnék meg az ok, min annak alapulnia elkerülhetetlenül kell. Több metaphysicai phrasisok elszavalása után kisütötte, hogy az átalános közteherviselés mellett szavaz.... G. I. pedig kijelenté: hogy ő ugyan a haza java előmozditásához minden módon járulni kiván; azonban kimondja, hogy a választmány a philantropia s communismusba botlott; mert a nép segélyezésére a vámok s harminczadok csökkentése lenne inkább a gyakorlatibb eszköz... Minden oldalról lett bezzeg megtámadás; 2odalispán ur még Mirabeaut is olvastatta volna G. I.vel, csak kéznél lett volna, — szegény Mirabeau. — Egyébiránt másod alispánunk M. J. urat még pártolja, de csak ugy, ha a közteherviselés expediensét kitalálandja M. J.; — a választmány tervét helyesnek találja s pártolja.... Th. K. tb. midőn Magyarhonban minden párt már adózni akar, ő épen semmit sem kiván adózni, söt az alsó néposztályt is föl akarná az adó alul szabaditani; s kijelenté: hogy ha a contributionalis fundus elég nem lenne: adjuk minden értékünk $^1/_{10}$-ét a közjó szükségeire, s a nép is oda adja $^1/_{10}$-ét javainak, 50 év mulva ismét igy, csak ne adózzunk; mert csúf s parasztos szó az az „adózunk.“ Számosan szólottak még, de a többség a választmány munkálatát helybenhagyta s a háziadó elfogadtatott. Kimondatott: hogy nem elegendő csak a közteher viselésének elvét elismerni, hanem az alkotmányba bele is kell helyezni; és ez a fönálló viszonyok miatt, mellyek erősen befészkelték magukat nálunk, nem lehet, hanem fokonkinti érlelődés utján majd eljő ideje; nem azért nem vállalják el a hadi adót, hogy a felelős ministeriumot ki nem vihatják, hanem azért: nehogy az adó elvét a közteherviselés által elnépszerütlenitvén, a nemesség attól tökéletesen elriasztassék.... Sok dolog van — mondá elnök ő méltósága — mitől egyelőre irtózunk, de később a szokás vele összebarátkoztat; a gyermek először syllabizál, aztán olvas; ugy vagyunk mi is: a háziadót kivíván, azután jő majd idő, hogy a közteherviselés is teljesülésbe menend. — A modor, ha rosszul választatik, a legkivihetőbb ügyet is tönkre teheti: mire nézve Z. A. tb. rettegtető modorát illetőleg, bölcs tapintattal s eszélyességgel teljes nyilatkozatában főispán ő méltósága a dolgot a maga valóságában állitá a rendek elébe. Fölvilágositandó — ugymond — a nép, hogy a nemadózás az elszigeteltség oka köztünk, s a kereskedésnek, iparnak s gazdaságnak akadálya..... S. M. tb. a megye beligazgatásának szaporodó szükségét s az adó jótékony hatását igen mély combinatióval adá a rendek elébe. ... K. V. tb. a közteherviselés keresztül nem mentén semmit föl nem akad, mert elég ha kezdhetünk; az alkotmány egyébiránt is adó nélkül fön nem állhatván, csak a háziadót megszavazzuk, s igy egyik részét dicsőségünknek megnyertük.... St. pedig adózó egyesületet akart alakitni; hanem inditványának csak önszemélyének megéljenzése lett sikere.... A köznemesek közől volt ki a közteherviselés elvét sürgette, de volt ki csak subsidiumra adta voksát..... Mire ezen adó mennyiségének megállapitása körül kifejlett módok közől abban állapodtak meg a rr-ek, hogy a háziadónak rendszeresithető és változhatlan fizetéseit az országgyülés; — a rendszeres, de körülmények szerint változhatókra nézve pedig a megyék költségvetést készitvén, az e czélra szükséges maximumot szinte az országgyülés határozza meg. Az előre nem látható rendkivüli költségeket pedig a nméltósgu helytartótanács jóváhagyása mellett a megyék a bekövetkező szükséghez képest önmaguk alapitsák meg olly módon, hogy ez érdemben támadható panaszokra nézve a nmlgu helytartótanács az országgyülésnek legyen felelős. Végre az adókivetés és kezelés körül az 1723: 97. tczikkben körülirt helytartótanácsi fölügyelés tovább is megtartassék.

Erdélyi országgyülés. A LXXVI. országos ülésben aug. 16kán a kk. és rr. a megajánlott ujonczok száma és kiállításuk ideje fölött tanácskoztak. A k. biztos ő nmlga által a kk. és rr-el közlött kimutatás szerint, az erdélyi ezredekbeli hiány pótlására kerekszámban 11,000 egyén szükséges, melly összeséget az ország könnyebbsége tekintetéből ő felsége akép kivánja kiállitatni, miszerint 8 évi capitulatio leendvén behozva, a kivánt ujonczszám is 8 év elfolyása alatt kiadandó, még pedig ugy, hogy most először 4000, azután 7 év alatt évenkint 1000—1000 állittassék ki. A szám ellen majd mi észrevétel sem keletkezett, sőt a kiállitás ajánlott rendszerében is öszpontosultak a nézetek, csupán annyit kivántak némelly szónokok, hogy a megajánlás ne 8 évre történjék, hanem az országgyülések legalább három évenkinti megtartásának biztositása tekintetéből, három évre; különben is jövő országgyülések teendőit elölegező lépésnek tartván, utánoki időkre intézkedni. Mihezképest meg kivántak ajánlani jelenleg 6000 ujonczot, melly számból 4000 az első, 1000—1000 a két következő évben állittassék ki. A többség azonban a kormányi kimutatás értelmében határozta meg a kiállitást. Meghatározták továbbá a kk. és rr., hogy az ezredek s z á m á t ne igtassák törvénybe, hanem csak átalában fejezzék ki „e r d é l y i e z r e d e k;" hogy a munkálat rendén kiosztási kulcsot dolgozandván ki, a szükséges adatokat a k. kormányszék terjessze a kk. és rr. elébe, valamint az ujonczok kiállitásának mikép történtéről is országgyülésenkint hivatalos jelentést tegyen a kk. és rr-hez. Mire az e tárgybeli, már el is készült fölirási és 1. törvényjavaslat fölolvasása és köziratra adása után az ülés eloszlott.

A LXXVII. országos ülésben aug. 17. az ujonczadás föltételeit tartalmazandó második törvényjavaslat fölött folyt a tanácskozás. Eredményét országos elnök ő nmlga következőleg adta elő: A szőnyegen levő törvényjavaslat cziméül Hunyadmegye e. köv. imezt javaslotta: „Az erdélyi két gyalog és egy lovas ezredekbeli hiánynak, azok időszakonkinti szükségéhez mért kimutatása nyomán, az országgyülés által megállitandó katonaujonczok kiállitása módjáról, ugy szolgálatuk idejére nézve a következő szabályok állittattak meg:" Ennek ellenben inditványozva volt ugyan egy más czim, miszerint ő felségének az ország időnkinti szükségéhez mért kimutatása nyomán az ország rendei által orsz.gyülésenkint megajánlandó számu ujonczok kiállitására és szolgálati idejére nézve a következő szabályok állittatnak meg:" de a kk. és rr. többsége a hunyadmegyeit fogadta el. Átmenve már magára a r. b. javaslatára, ennek első pontja következő tartalmu: „Az ajánlott ujonczok az állitás módjára nézve készített utasitás 16. §-ban kijelölt és szolgálni 10 évig köteles ujonczoknak egyedüli kivételével, katonai szolgálatot tenni 8 évig tartozzanak, azon időnek elteltével pedig mindnyájan végkép és mulhatlanul elbocsátassanak s az ezredektöli elbocsáttatásuk alkalmával illendő ruhák és elegendő uti költségek adásával szállittassanak haza." Erre nézve Hunyadmegye e. köv. a következő módositványt javaslotta: A katonai szolgálat ideje 8 év; azokra nézve pedig, kik az utasitás 16. §. rendelete szerint két évvel büntetendők, 10 év leszen, melly időnek elteltével mindnyájan végkép bocsátassanak el, ha csak történhető hiányokért reájok szabandó büntetés ezt nem akadályozná; az ezredektöli elbocsáttatásukkal pedig illendő ruhák és elegendő uti költségek adásával szállittassanak haza." Szóló elnök a többséget ezen javaslat mellett látja. A 2. pont igy hangzik: „Sőt ezen idő alatt is, ka valamellyik hazaeresztése mulhatlanul szükégessé válnék, annak elbocsáttatását szolgálatának megállapitott évei ne gátolhassák, töle a katonai öltözet ára ne követeltessék, sem pedig az e miatt vagy bármelly okból származható hiányok pótlását kivánni ne lehessen." E pontra nézve csupán azon észrevétel keletkezett, hogy a „m u l h a t l a n u l" helyébe „g a z d a s á g a" tétessék; mit a kk. és rr. egyértelemmel elfogadtak. A 3. pont következő: „Hogy nem időszakonkint, hanem ugyanazonegy és lehető legrövidebb idő alatt és pedig az 1751: 5-dik articulusnak a jelen esetrei módositásával, mindenhol sorshuzással állittassanak." A 4dik pont imez: „Az ujonczok elfogadásában a testnek nem formájára, hanem alkotására legyen tekintet, s az öt láb magasságu ujoncz is, ha különben egészséges testü és izmos s a katonai terhek viselésére alkalmas, elfogadtassék. E két pontot a kk. és rr. legkisebb észrevétel nélkül elfogadták. Következik az 5 pont. „Az összeiró és sorsvonató, valamint a besorozó (assentáló) tisztek és orvosok magukat mindenekben a jelen országgyülés által megállapitott ujonczállitási utasitáshoz szabják, és mind a polgári mind a katonai hatóságok a szerint foglalatoskodjanak, s az olly ujonczokat, kikben a katonai szolgálatban alkalmatlanságot nem okozó csekély fogyatkozások vannak, elfogadják." E pontot is elfogadták a kk. és rr. csupán azon módositással, miszerint ezen szavak helyébe: kikben a katonai stb. ezek tétetnek: „kik egyébiránt a katonai szolgálatra alkalmasak." A 6. pont. „Hogy mindazok, mik az állitástóli kivétel, az állitás módja és — a helyettesités elvileg elfogadtatván — az állitás alá tartozónak maga helyett más helyettesitése, és a kóborlók iránt a most megállitott utasitásban rendelve vannak, megtartassanak" minden észrevétel nélkül el lön fogadva. 7. pont: „Hogy a most ajánlott (beirandó az ajánlott szám) ujonczok kiállitásának bevégzéséig a hadfogadás szünjék meg; a kik pedig ezen törvény megalkotásától fogva a katonaállitás bevégzéséig, az állitás alá tartozó személyek közöl az ezredeknél önkint beállanának, mindenkor az illető t.hatóságokra vetett ujonczok száma közé számittassanak." E pont annyiban szenvedett módositást, mennyiben a „most megajánlott sat. helyett „országosan megajánlott sat. „hadfogadás" helyett pedig „toborzás" tétetik. A 8. pont: „A nyolcz évi szolgálat ideje alatt megnyomorékult katonák holtig tartó nyugpénzzel láttassanak el" azon változtatással lön határozattá emelve, miszerint a „nyolcz évi" kimarad, e szó után pedig „katonák" oda tétetik: „Ő felsége kegyelméből a fönálló katonai rendszabályok értelmében." A 9. pont. „Hogy a besorozott ujonczok állapotáról, állomásuk hol létéről és katonai szolgálatuk hányadik éve töltéséről az ezredek a főhadvezérség utján a hazai fökormányhoz évenkint pontos kimutatást küldjenek be, és a hazai fökormány is ezt az illető törvényhatóságokhoz köröztetés végett megküldje." Minden változtatás nélkül; a 10. pont pedig: „Hogy az ujonczok oda haza hagyott vagyonára, ha arról maguk nem rendelkeznének, illő gond legyen s javaik az illető köztisztviselő által, és pedig a vármegyéken, vidékeken és székeken a földesurak befolyásával azonnal összeirassanak s ingyen az árvák dolgaira rendelt polgári hivatal fölügyelete alatt tartassanak" azon hozzáadással váltak határozattá, miszerint „a szolgálat ideje alatti szerzeményeik is véghagyományaik- vagy örököseiknek kiadassanak." A 11 pont igy szól: „Az ujonczoknak a törvényhatóságokrai fölosztása a népesség száma tekintetbe vételével országgyülésen történjék." Magát az elvet a kk. és rr. elfogadták, de csak akkor sorozandják e pont alá, miután e munkálat rendén a kulcs meg lesz állitva. A 12. pontot: „Mivel a katonáskodásra legfőbb ösztönül az szolgálna, ha a katonai erényeket érdemlett jutalmak és előléptetések minél előbb követnék: ő felsége az e részben fönálló törvények, jelesen az Approb. Const. III. r. 42. t. cz. 1. czikkely rendeletének szoros betöltésével szivén fogja viselni azt, hogy az erdélyi ezredekben minden rendü tisztek született honfiak legyenek, a katonai kitünőbb érdemeket pedig nemesi czimerlevelekkel, jószágok adományaival fogja a törvények értelmében megjutalmazni" a többség elvetette. A 13. és utósó pont: „Az állitandó ujonczok egyedül erdélyi ezredekben szolgáljanak, s őket nem erdélyi ezredekhez átteni, kivevén a pattantyus, a földalatti sánczár, hidverő és más olly katonai testületeket, mellyek az összes birodalom hadtestéből alkottatnak, semmi szín alatt nem lehet" határozattá vált. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

*** (P e s t v á r o s) mult szerdai tanácsülésében elhatározta ő felségét egy alázatos fölirásban az iránt kérni, hogy a mult országgyülést megelőzött s akkorára ideiglenesen behozott követválasztási rendszert, azon hozzáadással, hogy a most létező választó polgárok száma a választás alkalmára négyszereztessék, a most következő követválasztási alkalomra is kegyesen elrendelni méltóztassék.

(A j e l e n j á n o s-f ő v é t e l i p e s t i v á s á r), előzményeiről itélve, nagyszerüleg fog kiütni. Közel és távol vidékekről tömérdek vevők és eladók zsibongnak már most is az utczákon, minden fogadók idegenekkel tulterhelvék, a gőzhajók naponta százankint hozzák az utasokat, és mi a legfőbb dolog, nagyszerü üzérletek vitetnek véghez.

(A v é d e g y l e t) mult napokban tartá évi gyülését a megyeház teremében. Ez alkalommal G o r o v e István az egylet egy évi igazgatóságáról lemondott, s helyette F é n y e s Elek választatott meg igazgatóul. — A számadás fölmutatása szerint az évi kiadások fedezése után a pénztárban még 267 p. forint maradt.

(N e m z e t i s z i n h á z u n k b a n) ismét operai ujdonságra számolhatunk. D o p p l e r ur egy operát fejezett be legközelebbről, ezen czim alatt: „Gróf B e n y o v s z k y," s melly a drámabiráló választmánytól már el is fogadtatott. A főszerepeket H o l l ó s y Kornélia k. a. és W o l f ur éneklendik.

(C s a t ó-b a r á t o k) czim alatt elhunyt Csató Pál tisztelői egyesületbe léptek, s mindenek előtt bizonyos öszveg pénzt tettek össze, hogy azon az elhunyt hátrahagyott munkáit özvegyétől olly tiszteletdij mellett megvegyék, mint azt a jeles elhunyt iró dolgozatai méltán megérdemlik, s összes munkái aztán diszkiadásban fognak megjelenni, és pedig igen olcsó áron csak azért, hogy mennél többen sajátukká tehessék.

(A m a g y a r o r v o s o k é s t e r m é s z e t v i z s g á l ó k) idei sopronyi nagygyülését számos kitünő férfiak között Bonaparte Károly Lajos-, caninoi herczeg, a volt franczia császár utódja is megtisztelé jelenlétével.

(H e v e s m e g y e) némelly helységeiben a sáskák nagy csoportokban mutatkoznak, s éhségüknek mindent föláldoznak, mit csak utukban találnak.

(A s á s k á k) Pestmegyében is már két helyen mutatkoztak.

(A s á s k á k t o v á b b i p u s z t i t á s a). Alig telt néhány nap utóbbi tudósitásunk óta, és már az ország majd minden részéből szomoru tudósitások érkeznek a sáskacsapatok elterjedése és pusztitása felöl. A multkor emlitettük csiki sereg Háromszékre is átjött, öt óra hosszant szakadatlanul folyván Málnás, Szentgyörgy fölött Brassó vidéke felé; a vécsi osztály, miután a vajdaszentiváni, sárpataki, czegei és szomszédos határokon ugy megevé a törökbuzát, hogy csak kórója maradt, Szék, Borsa, Dengeleg fölött a Szilágyság felé nyomult. Sajnálva halljuk, hogy a lakosok még akkor is, midőn az elemek (eső, hideg) földhöz szegzik a pusztitó vendégeket, nemhogy zsákokra szednék s megégetnék vagy elásnák, hanem még füsttel igyekeznek megszáritani vizes szárnyaikat, hogy isten hirével tovább repüljenek s az országot eltöltsék. A nép, az igaz, irtózik ezen állatoktól mint ég csapásától, a szárnyfedőken levő petytyeket titkos (zsidó) irásnak tartja, melly azt teszi: h a l á l. De kötelessége volna az értelmesbeknek, papoknak, tisztviselőknek fölvilágositani öt ezen állatok, s a pusztitás körüli teendők iránt. — A mostani s á s k a j á r á s eredetéről a galaczi osztrák ügyvivőség akkint nyilatkozik, hogy az oda teljességgel nem az idén vándorolt, hanem már mult 1846dikban; az oroszbirodalom szomszédos vidékeiről akkor jött roppant sereg Moldvát nagy részben, Galacz környékét pedig köröskörül 12 póstaállomásra tojásaival elöntvén, ezekből kelt ki s növekedett föl a rettentő tábor.

(Természetbarát).

(A f r a n c z i a h a j ó h a d) Joinville herczeg parancsnoksága alatt, mindig Olaszország közelében vitorlázik, s mint a „Dorfzeitung" tudni akarja, csupán azért: hogy a hajók a víz szinén uszni tanuljanak.

(G e n f c a n t o n) egyik helységében egy 10 éves fiut épen azon perczben ragadt meg egy sas, midőn az fiait a fészekből kiszedné, s midőn 2000 lábnyi magasságra szállt volna vele, csöndesen egy sziklacsúcsra ereszkedék le prédájával, hol mindazonáltal a fiu mondhatlan szerencséjére juhászok legeltetvén nyájaikat, a fiut ellene körmei közöl kiszabaditák.

(A n á p o l y i k i r á l y) három természetvizsgálót küldött a kitöréssel fenyegető Aetnához; tapasztalásaik eredményei elváratnak.

(N e m r é g l o r d L . . . r) fogadott, hogy lova 24 teritékü asztalon keresztül fog ugrani, a nélkül hogy lábai a teritéket megérintnék; ezen merész ugrásra egy jokey s egy groom sem akart a lóra ülni, miért kényszerittetett a lord, nehogy fogadását veszitse, ön maga fölülni a lóra; a lord neje hön esdeklett előtte, állna el az éltét koczkáztató merénytől; de a lord többre becsülte lova hirnevét, mint tulajdon életét, s ugyanazért föltételéhez szilárdul ragaszkodott. A fogadás kivitele napja reg-

gelén a lord neje szobájába lép pisztollyal kezében e szavakkal; „Uram, ön gyermekének anyja férjének lovát agyonlötte!“ — A lord megölelé nejét, s eszébe jutván fizetendő sterlingjei, fölkiálta: „Oh drága nő!“

A vándor sáskák *)

(*Gryllus migratorius*, *Acridium migratorium.*)

Az Európát koronkint meg-meglátogató vándorsáskák érkezésének hire mindig kellemetlenül lepi meg nem csak a mezei gazdát, hanem az egész népséget. Egyik szépen megérett őszi vetését, a más törökbúzáját, a harmadik kedves kertét kezdi félteni. S bennünket erdélyiekül még azon szomoru sors is búsíthat, hogy hazánk földrajzi helyzeténél fogva mindig kénytelen részesülni a szerencsétlen látogatás kellemetlenségében.

A vándorsáskák tulajdonképeni hona Kisázsia és szabad Tatárország füves lapályai, mellyeket rendszerint kietlen kopasz pusztákká szoktak tenni. Ott olly töméntelen sokaságban állnak elé, hogy röptükben az egész láthatárt elboritó vastag fellegekhez hasonlitnak **). Hol a növényzetet egészen megették, darab ideig halmazottan a földön hevernek, s csak akkor kelnek utra uj tájt boritni el, ha megéheztek.

Miként a közönséges sáskák, a vándorok is a földbe szoktak tojni; egy anya százat is tojik, de nem egyszerre, hanem koronkint, ugy hogy hat hét is eltelik belé, mig kitojják magokat, füszárakra, gyökerekre, kövek és honcsokok mellé. A tojásokat valami habbal bevonják, mi elébb fejér és lágy, de később megsötétül, és olly kemény lesz, hogy a tojásokat minden nedvességtől és hidegtől megóvja. Ha a tavasz meleg, már april vagy májusban kikelnek, különben csak juniusban. Az anyák tojás után megszünnek élni, földagadnak s aztán elrothadnak, igen kedvetlen halálszaggal töltvén el a levegőt. Olaszországban valóságos dögvész támadt a miatt, hogy egy falka sáskát, mellyet a szél a tengerbe hajtott volt, a hullámok viszont a szárazra vetettek. Hidegecske tavaszon különösen Európában a tojások el szoktak pusztulni, és ezen szerencsés körülménynek tulajdonithatjuk, hogy olly ritkán van szerencsénk vagy is szerencsétlenségünk az alkalmatlan vendégekhez. A fiatalok kikelésükkel mindjárt neki esnek a zöld növényzetnek, s azon élődnek; négyszer kell megcserélni bőrüket, míg szárnyat kapnak, hogy odább repülhessenek. Ezen idő alatt nincs mód pusztitásukra, mert ha az ember üldözi, még több kárt tesz gabonájában, mint mennyit a sáskák teendének. De ha aratás utánra még nem szárnyasodtak meg, könnyü bánni velök, oda hajthatja az ember hova tetszik. Rendszerint előre kihányt árkokba és barázdákba szokták hajtani, itt földdel betemetik, keményen megdöngölvén, hogy ki ne jöhessenek, vagy nagy deszka lapátokkal összetörik. Ha szárnyuk megnőtt, hangos lármázással, csengetéssel, füsttel, tüzzel ellehet ugyan egyik helyről a másra üldözni, de ez által a bajon nincs még gyökeresen segítve, annyival inkább, mivel csak déltájban repülnek, s csak illyenkor lehetne tovább üzni, reggel és este nem igen tudnak repülni; reggel kell tehát megtámadni, mikor tunyán egymáson hevernek, illyenkor össze lehet seperni zsákokba s halmokra hordva elégetni.

Ez azonban korántsem olly óriási munka, millyennek egyelőre látszik. A milanoi kormány egyszer minden zsák sáskára bizonyos jutalmat tett, és néhány nap alatt mintegy 12,000 zsákot töltött meg a nép.

A közönséges mezei sáskáénál nagyobb szárnyuk levén, igen magasan és sebesen tudnak repülni, mire a keleti szelet is szokták használni, repülés közben nagy zajt csinálnak; mert hátulsó szálkás lábaikat olly gyorsasággal dörgölik szárnyukhoz, hogy bármelly hegedüsnek is dicséretére válnék. Nagyon éles látásuak; bajos őket meglopni.

Épen most száz éve volt a nevezetesebb sáskajárás hazánkban, mi alapjaul szolgált az 1748-ki europai általános sáskajárásnak, mikor t. i. egyes csapatok Hollandba, Angolországba sőt még Skothonba is elhatottak.

A kormány az 1747ki sáskajárásról hivatalos jegyzéket készittetett, melly szerint Moldovából és Oláhországból jöttek által a keleti kárpátok passusain irtózatos nagy seregekben augustusban. Ezen csoportok egyike 4 órát repült több száz öl széles és ugyanannyi magas tömegben olly sürün, hogy a napot elhomályositotta s husz lépésnyire alig lehetett látni. Hasztalan sütöttek ágyukat reájok, elszakadoztak ugyan egymástól, de ismét egyesültek, s rövid repülés után elalélva a szántókra és rétekre szállottak, néha félsingnyi vastagságra boritván el azokat. Tojásaik olly nagyok mint a hangya-bábok, nagy csomókban kapták az ösvények mellett, bokrok és trágya-honcsokok alatt, néha egy talpnyira beásva a földbe. Juniusban már 1½ hüvelyk nagyságuak voltak a kikelt lárvák (Larven), mellyek milliónkint hemzsegtek a növényeken s mindent lerágtak. Miután szárnyuk nőtt, 20—30 szárnyra kelt, 20—30 öl átmérőjü körutat tettek a levegőben; mire a szomszédok is szárnyra keltek, s együtt tovább repültek; ezt ismételték mindaddig, mig az egész tájékot elpnsztitották s egy utazásra képes sereg képződött, melly aztán tüstént más vidékre repült. Minden gabonát és rétet fölprédáltak annyira, hogy csak a kopasz föld maradott. Őszre mind elpusztultak. — Hogy kiirthassák, összel tojásaikat, májusban a lárvákat összeszedték s elpusztitották; később ha megnőttek, összehajtották, s lapátokkal egybeverték, ezt azonban meleg időben kelle végezni, mert korán reggel, este felé, meg csúf időben, elbujtak. Legjobbnak találták disznókat hajtani a meglepett helyre. Azt tartják, hogy Palästinaból jöttek legyen, hol mindig bőviben vannak s a konstantinápolyi tengerszoroson át jutottak Europába, természetesen nem ugyanazon egy évben, és nem ugyan azon csapat, melly Palästinából megindult, hanem évenkint uj uj nemzedék. *)

Délamerikában, a Jóremény-fokánál is van vándorsáska, talán még nagyobb számmal mint keleten; tisztán nincs még meghatározva: valjon egyfélék-e? azonban müködésökre nagyon is hasonlitanak egymáshoz: mindenik pusztit. A hottentotok is olly formán bánnak velök, miként nálunk és napkeleten.

Afrikában és átalánosan keleten a sáska a szokott csapások egyike, miként már a szentirásból is tudjuk, sokszor ugy elpusztitják a mezőket és réteket, hogy egész faluk és helységek kénytelenek elvándorolni. *) Keleten meg is eszik, azt mondják, olly izü mint a rák, szárnyait, lábait leszedik, testét vajban megrántják vagy sóval, eczettel, borssal elkészitvén megeszik. Az arabok rosz esztendőkben megaszalják, megörlik és süteménynek fölhasználják. Némethonban is megkisérlették: vajon lehetne-e tápszerül használni? hanem csak tojásaikat találták ehetőknek, mi olly csekélység, hogy nem érdemlené meg a ráforditandó fáradságot.

(Természetbarát.)

---

*) Midőn épen sajtó alá adnók lapunkat, vesszük a kedvetlen tudósitást, hogy eme fenyegető vendégek mult hó 28kán a csiki kárpátokon már átjöttek és Szentdomokosnál nagymennyiségben mutatkoztak, s csak hamar pusztitólag lepték el az egész széket. Fájdalom, azon hirt is megvalósitják az ide érkezett sürgönyök, miszerint Tordamegye felső kerületében Toplicza, Vécs, Beresztelke körül is megjelent egy jókora sereg, melly onnan a mezőségnek tartott, — s a legujabb tudósitások szerint ugyan e csapat Szék határát megdézmálta. És a midőn ezt irjuk, már egészen Kolozsvárig elérkeztek volt a gonosz vendégek előpostái; nemcsak határunkon, hanem kerteinkben s az utczán is fogdostak a portyázó ellenség előre küldötteiből.

Az itt fogott példányok abban különböznek a mezei sáskától (Locusta), hogy csápjaik (antennae) rövidebbek; testök főszine szürkészöld, melly itt ott világos pirosba megy át, hossza 2—2½ hüvelyk. A testnél jóval hosszabb egyenes és világos barna szárnyfödelök fekete pettyekkel vannak tarkázva; a szügy alsó fele gyöngén pirosas és sürün benőve szőrrel; erős állkapcsaik (rágonyok) kékes feketék, az utóczombok hosszak, izmosok, ugrásra alkotvák, sötétzöld és kék apró csikokkal jegyezve, a potroh csaknem hengeridomu.

A „Természet-barát“ szerkesztősége.

**) XII. Károly bessarabiai táborozásában viharnak és jégesőnek tartá, midőn egy vastag, a napot elhomályositó sáskafelleg hirtelen rájok lecsapa, lovakat és legénységet elborita s az egész hadtestet föltartóztatta a menetelben. A „Természet-barát“ szerkesztősége.

*) Az erdélyi többi sáskajárások közől az 1780. éviről a következő adatokat találjuk följegyezve. Ezen évben egy roppant nagy sáskacsapat érkezék Bonczhidára. A hatóság 1500 embert rendelt ki ellene, naponta mindeniknek egy zsák-sáskát kelle gyüjteni, mellyet aztán részint megégettek, részint összetiportak vagy elástak — s még sem igen látszék, hogy a sokaság fogyott volna, mig a hideg be nem állott. Következő tavaszon a kiállitott nép millió meg millió tojást ása ki s pusztitott el, és mégis némellyütt alig lehete a földet a fiatal nemzedék miatt látni. Ezeket seprükkel ujon ásott árkokba hajták, az árkok másik oldalára ponyvákat, lepedőket feszitvén ki, hogy át ne nyomulhassanak, s aztán jól belé döngölték. A sáskák először rendesen a gabonát falták föl, azután a szőlőhegyeket, veteményt, fákat lepték el, végre még a keserü kendert is. — A legutósó nagyobb sáskajárás Erdélyben 1828ki nyár vége felé volt, a fótanya, ha jól emlékszünk, Torda és Kolozsvár közti tájakon vala.

A beküldő barátunk által elésorolt pusztitó szerekhez még hozzá tesszük, hogy a leghatékonyabb segély ezen borzasztó csapás ellen onnan felülről szokott jöni: egy erős zápor, hideg szél vagy jégeső egyetlen nap milliókat pusztit el; a disznók, rókák s különösen a sáskákat kisérni szokott sáskarigók (Gracula gryllivora) is azonban jót segitnek nekünk a gonosz ellenség irtásában.

Természetbarát szerk.

*) Hogy az arabok mit tartanak ezen állatok pusztitó hatalma felől, kitetszik ama szavakból, mellyeket egy sáskával Mahomednek mondatnak: „Mi a nagy isten hadserege vagyunk: 99-et tojunk, mi ha százra telnék, az egész földet s rajta mindent elpusztitanánk.“ Természetbarát szerk.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A „Times“ aug. 7ről lissaboni levelezőjétől azon tudósitást közli, miszerint az ottani britt követ Palmerston lordtól világos utasitást kapott, hogy a jelen ministerek elbocsátását sürgesse, mivel azok Cabral párthivei, s hogy ezen kivánság jul. 31kén a franczia s spanyol követtel egyesülve előterjesztetett. A királynő legkevesbbé sem látszik engedni akarni, már csak azért sem, mivel a cabralisták zendüléssel fenyegetőznek. A democraták eltökélve lenni mondatnak a szövetségesek visszavonulása után ujra fegyvert emelni, mint beszélik, az ország különféle részeiben 50,000 fegyver van elrejtve; s igy valószinü, hogy a polgárháboru első szakaszának van csak vége, s hogy az egy véres tragoediával fog végződni. A miguelisták alattomban szinte nem tevékenytelenek. Das Antas azon gőzösökkel, mellyek ezen hireket hozák, Angliába ment, mivel a gyilkosságtól tart.

Spanyolország. Aug. 7kéről kelt madridi tudósitások szerint tegnap a király egy névtelen levelet kapott egy lázasztó proclamatioval, melly a királynő, a moderadok s a dolgok mostani állapota ellen vala irányozva; a proclamation a király aláirása volt, mit azonban a király azonnal a belügyministernek küldött, s kijelenté, hogy ő az egészről mit sem tud. A királynő parancsot bocsátott ki, hogy a főváros valamennyi nyomdáiban szigoru vizsgálat és motozás történjék, egyrészt, hogy annak további terjesztése gátoltassék, más részről pedig talán nyomába jönnek a jó madaraknak, kik által gyártatott és terjesztetett.

Belgium. Brüssel, august. 13. A „Moniteur Belge“ tegnapi számában azon királyi rendeleteket közli, mellyeknél fogva az uj cabinet ép ugy van összeszerkezve, mint mult számunkban már közlők. Az ugyan ezen lapban megjelent uj ministerium politikai programmja következőleg hangzik: „Azon pillanatban, midőn a közügyek vitelét egy uj politikának kell vezetnie, kötelességünknek ismerjük az országgal azon alapelveket tudatni, mellyekre az uj cabinet alapittatott. Politikai programmjának elején a ministerium határozott kifejezésekben szándékozik a statushatalom minden fokaibani függetlenségének alapelvét fölállitani. A status világi. Most lényegileg arról van szó, hogy ezen jelleme tisztán s szilárdul föntartassék s e tekintetben a kormány mozgalma mindenütt szabaddá tétessék, hol az akadályoztathatnék. Más részről a hit s dogmák iránti őszinte tisztelet, védelem azok számára, kik egyházi hivatalra hivatva vannak, igazság s jóakarat a vallás szolgái irányában, ha vallási hatáskörük bensejében működnek. Ezen kettős alapelv képzi, összhangzásban alkotmányunk szellemével, az uj kormányzás főalapját s egyszersmind kiindulási pontját. Az minden törvényhozási s igazgatási, különösen pedig oktatási ügyekben alkalmazást nyerend. A cabinet tagjai a következő négy pontban egyeztek meg, mellyeket a kamrák elébe terjeszteni szándékoznak: 1) Az egyetemes esküttszékek tagjainak kinevezésükkor a kormány hatásának öregbitése, következőkép a mostani kinevezés módjának megválasztása. 2) Azon törvények rosz hatásainak megszüntetése, mellyek által a községek meghasonlanak, s az 1846-ik törvény által rendelt választási módhozi visszatérés. 3) A polgármestereknek a község tanácson kivüli megválaszthatása, csak az állandó választmány jóváhagyása mellett gyakoroltathatik. 4) a Hogy megválasztandók képessége a választó lajstromokban kitétessék. A kamra azon szerkezeténél fogva, miként az a jun. 8-kai választások szerint megtörtént, a ministeriumi s az

egyik vagy másik kamra között keletkezhető meghasonlástól nem tarthatni, sőt erősen reménylhetni, hogy a nagy statushatalmak közti egység megzavartatni nem fog. Ha a kormány a politikai s nemzeti szellem kifejlésébe súlyt helyez s ha a szellemi s erkölcsi érdekeket magas polczukon föntartani szándékozik, ugy ő is nem kevesbbé van áthatva azon nagy szerettől, mellyet az anyagi érdekeknek a belga politikában játszaniok kell. Az érdekek virágzására biztosság és szilárdság kivántatik. A cabinet folytonosan azon eszközökkel foglalkozandik, mellyek a közjólét különböző elemeinek egyesitését létesitik. A ministerium főfigyelmét mindenek előtt az ország pénzügyi állapota igényli, s elhatároztatott, hogy a kiadások s bevételek egyensúlya helyrehozassék. A cabinet a vámtörvényhozás idétlen megváltoztatása által statusgazdászati rendszerükben zavart elöidézni nem kiván. Egyszóval: a kormány főfigyelmét a szükségben levő s dolgozó osztály anyagi s erkölcsi jólétének eszközlésére forditandja. Semmi visszahatási vagy szükkeblü pártoskodó kormányzást nem akarunk. Igazságos legyen az mindenki iránt s minden politikai véleménykülönbség nélkül. Ezek az uj kormány alapelvei. Jól tudván azt, hogy a reformok csak ugy számithatnak tartós életre s állandóságra, ha azokat elismerés kiséri és tapasztalás érlelte, mihez idő kivántatik. Számos nehézségekkel kellend küzdenünk, mellyek azonban bennünket vissza nem ijesztettek, s reményljük, hogy működéseinkben honunk jószivü s jóakaratu fiai segélykezeket nyujtandnak. (A ministerek aláirásai, mint már közölve volt).

N.Britannia. London, aug. 13. Ő felsége a királynő, Albert hgs a két idősb királyi gyermek a walesi herczeg s a korona herczegnő tegoap estve Norfolk herczeg és herczegnő kiséretében Osbornehouset odahagyák, és Cowes-Castle üdvlődözései közt „Victoria s Albert“ királyi hajón Skócziába indultak. A királyi utazókat a következő gőzösök kisérék: Fairy, Black-Eagle, Scourge, Undine és Garland.“ A királynő a yarmouthi kikötőben a hajón tölté az éjt s ma korán reggel tovább utazott.

A választások eredménye eddig következőleg áll: 323 szabadelvü, 103 peelita és 195 protectionista s igy a ministerium mintegy 30—40 szótöbbségre biztosan számolhat. Egyébiránt minden illyes elöszámitás még lehetetlen, minthogy az uj parliament a szabadelvü nevezet alatt olly különféle elemekből fog állani, hogy tudni sem lehet majd, mennyi leend közölük hasznára Russell ministeriumának s mennyi kárára.

A „Times“ vezérczikkei egyikében szemlét tart Sveicz ügyei fölött s határzottan ellene mond a „M. Chronicle“ ajánlott azon terv pártolásának, hogy a sveiczi szövetség, egyetlen s elosztható köztársasággá olvasztassék. „Mindazon zajos kiáltozás daczára — mond a „Times“, — melly a sveiczi szövetség minden részéből elönkbe hangzik, mintha polgárháboru közelgne, még is hajlandók vagyunk hinni, hogy semmi polgárháboru sem fog történni s ha zavarok leendenek is, azok tartóssak nem fognak lenni. A veszély nagysága, a székhelyen és szövetségi gyülésben létező radical párt követelő s elvtelen vezérei által, kik fenyegetőznek olly hatalommal élni, mellyet nem is birnak, tulcsigáztatik; nagyobbnak mondatik a veszély azon conservativ cantonok által, mellyek nagyon természetesen saját védelmökre fölfegyverkeztek és szövetkeztek? Azonban bármilly heves légyen is a szövetségi gyülés menete, nem hihetjük, hogy Ochsenbein s társai olly hatalommal birnának, miszerint szövetségi sereget szállithassanak a táborba s a különszövetség hét cantonát kényszerithessék. Hogy illy sereg létesitethessék Sveiczban, hol az egész katonai hatalom a néptől jö, magának az ügynek kedveltnek kell lennie a nép előtt. Azért nem hihetjük, hogy a nép nagy tömege, még magukban a radical cantonokban is, ama gonosz vezérek által annyira elvakittatott volna, hogy szántszándékosan saját szövetséges társaik ellen hadat izenjenek. Ama nagy népgyülekezetektől s népünnepélyektől, mellyek nem régiben Sveicz némelly részeiben tartattak, sokat vártak s tölök erősen tartottak; azonban minden ingerültség nélkül elmultak; s mi kételkedünk, ha valjon hajlandó-e a földnép amaz ország bármilly részében, azon veszélyes szolgálatot elvállalni, hogy a szövetséges gyülésnek önkénytes parancsait végrehajtsa. Mi a sveiczi radikálok tervét illeti: az egész szövetséget egyetlenegy s elosztathatlan köztársasággá olvasztani össze, nagyon csodálkozunk, hogy illy kicsapongó terv, egy angol lap által, melly mint legalább gyanitani szabad, a külügyek ministeriumának nézeteit visszahangozza, komolyan pártoltatik. A sveiczi szövetség az 1815-ki szerződés által független statusok szövetségévé alapittatott s akkorában egész Europa által elismertetett. A huszonkét canton, mellyek a szövetségbe léptek, kétségkivül fölhatalmazottak, ezen szövetség helyébe egy mást állitani, vagy az eddigi szövetség föltételeit megválasztatni, vagy pedig a szövetséget átalános megegyezés által egészen föloszlatni. Hanem a jog és igazság fő alapelveivel nyiltan ellenkezik, hogy egy kis többség a kisebbséget arra kényszerithesse, hogy a szövetség már egészen különböző formájába beleegyezzék. A sveiczi szövetségi szerződés kétség kivül megváltoztathatik valamennyi párt beleegyezésével, de ha egy uj szövetségi szerződés alapittatik, jog szerint erőszakkal egy canton sem kényszeritethetik arra, hogy abba beleegyezzék, s azt elfogadja. Az 1815-ki szövetség szabad és saját akaratuk szerint alapitott vala, és a kis cantonok, mellyek Sveicz eredeti magvát képzik, ahhoz előbb nem járultak, mig határzott biztositást nem nyertek, hogy régi jogaik e szerződés által korlátoztatni nem fognak; mert ezen jogaik nem 1815-ből, vagy a bécsi congressusból erednek, hanem nyerték azokat Morgartennél és Rütli-nél. Ezen cantonalis felségiségi jogokért a vierwaldstatti tó körüli népesség mindenkor kész, ha a szükség azt kivánja, meghalni. Egy ujonan kigondolt osztatlan helvet köztársaság igája rájok nézve ép olly elviselhetetlen lenne, mint egy ausztriai kormányzó (Landvogt), vagy egy franczia igazgató (präfect) jelenléte. Egy szóval a terv egyedüli czélja azon cantonok politikai hatalmát s függetlenségét az ugynevezett sveiczi nemzetiségben elsülyesztetni. De helybeli szabadságuk, vagy ha akarjuk előitéletnek vagy babonának nevezzük, kézzel fogható s valódi birtok. Senkinek sincs joga a világon tölök e jogokat elvenni, mig ők azokat megtartani kivánják s legkevesbbé saját szövetségeseiknek. Azért legyen szabad kételkednünk a fölött, miszerint hét független canton eredeti s el nem idegenithető jogaikróli lemondásra kényszeritthessék, mellyek lelkiismeretüknek annyira drágák, de még inkább kételkedünk illy vállalat sikerültén; mert mi erősen hisszük, hogy ezen cantonok minden harczias erő ellen magukat védeni képesek leendnek. Egyébiránt meg vagyunk győződve, hogy az idegen beavatkozás káros leend. Bármilly véleményben legyen is a britt kormány a sveiczi ügyek felöl, mi örvendünk, hogy az e tárgyban szándokolott londoni conferentia el nem fogadtatott, s reményljük, hogy hasonló ellenszegülés fog mutatkozni mindazon tervek ellen, mellyek azon ország függetlenségét veszélyeztethetnék.

Franciaország. Bonald bibornoknak a „National“-hoz intézett levele, mint e magas főpap politikai hitvallómása, ki a franczia clerus többsége képviselőjének tekintethetik, nevezetes okiratul szolgál s következőleg hangzik: „Lyon, aug. 8. Szerkesztő ur! A „Democratie Pacifique“ után indulva aug. 5-kei számában ön olvasóival tudatja, hogy én egyházi megyémben a pápa megtéréséért imákat rendeltem. A meglepetés első percze után azon kérdést intézém önmagamhoz, hogy miként történhetik az, miszerint olly tartalomdús, olly komoly lap, mint az öné, hasábjait oll gyermekies hirek számára nyitva tarthatja, mellyek egy democrata lapnak Lyon-ból küldettek. Vagy talán kicsinált terv e perczben a franczia clerus ellen gyülölséget éleszteni az által, hogy a világgal elhitessék, miszerint egy franczia bibornok is benne van az összeesküvésben, miről egy idő óta szó van? Illyes valamit a „National“ szerkesztőiről föl nem teszek. Vagy talán önnek őszinte meggyőződése, miként nem is lehetséges, hogy ezen franczia püspök Europa ügyeiben mást mint hátramenő lépést ohajthasson? Ha ez igy van, én önnek becsületes hitét, jólehet sajnálnom kell, kárhoztatni nem tudom. Egyébiránt bármi birhatta is önt arra, hogy a „Democratie Pacifique“ben közlött éretlen hirt ismételje, most ön jogérzetéhez járulok, kérvén önt, hogy ellennyilatkozatomat lapjába fölvenni sziveskednék. Valami különös dolog, hogy szerintem a nagy pápának, ki az egyházat kormányozza, megtérésre volna szüksége, miután önmagamat kellene azon szemrehányással terhelnem, miszerint én valék első, ki ő szentségét ez utra figyelmeztetém s bátoritám, mellyet most kárhoztatnom kellene. Lehet-e roszalanom a közbocsánatot, miután Rómában megérkeztemkor e rendszabályok szükségességét magam terjesztém ő szentsége elébe? Merészkedhetném-e azért vádolni, hogy tartományai népének jólétét elömozditani igyekszik, miután magam törekvém mindazon előnyöket kimutatni, mellyek a vaspályak épitéséből a pápai statusokra háromolhatnak? A „Democratie Pacifique“ levelezői tettetik magukat, mintha ezen részletes dolgokról mitsem tudnának; pedig Olaszország ismeri azokat s Rómában mondták rólam: Parla franco. Sokszor nagyon is szabadelvünek találtak. Azonban én azon eltökélt szándokkal mentem a conclaveba, hogy gondolatimat hangosan kimondjam. Én szavamat azon collegámnak szántam, kiben föltettem, hogy minden visszaéléseket megszüntet, a status sorsát megjavitandja, a népnek azon szabadságokat megadandja, mellyeket követelni joga van, a törvény előtti egyenlőséget kihirdeti, a pénzügyben rendet hozand, a törvény és igazság-kiszolgáltatást szabályozni fogja, a jótékony intézeteket rendszeresiti s az érdemet megjutalmazandja. Én olly pápát akartam, ki Európának megmutassa, hogy kormányozni önmaga elegendő. Szavamat Mastai bibornok birta volna, s azt neki azon reményben adtam volna, hogy ő a gondviselés embere, ki az ohajtott reformokat véghez viendi, és statusainak valódi szabadságot adand. Kétségkivül a pápáért imádkozni fogok s imádkozni hagyok, de ez azért fog történni, hogy ezen nagy pápa azon pályán, mellyet olly dicsön megkezdett, magát meg ne zavartassa, s pedig sem azok ármányai által, kik a visszaélések megszüntetését sajnálják, sem pedig azon cselszövők törekvései által, kik legüdvösb intézkedéseit is balra magyarázni iparkodnak. Kérem önt szerkesztő ur e levélnek lapjában fölvételére. Fogadja ön mély tiszteletemet sat. Bonald bibornok lyoni érsek.“

Olaszország. Nápoly, aug. 7. Augustus 11én Resina, Portici Bosco Reale sat. vidékein a kutak elapadtak és 2án este a Vesuv irtózatos dörgése hallatszott. A felső uj tüzokádó-torkolat több óra hosszáig rengett s végre alsó szélén nagy erőszakkal annyi lavafolyamot öntött ki, hogy az 35 percz alatt az ugynevezett Piano del Ginistro hegyig terjedt. A tüzokádó hegy nyilása több helyen tüzes rakásokat tüntete elő; 5kén éjfél tájban Bosco-Reale felé két nyilás képződött, mellyekből tüzes és izzó kövek szórattak a legnagyobb zajjal, és a környék lakóit a legnagyobb rettegésbe helyzék. Nápolyból dicső a kilátás s számos idegen utazó bámulja ez irtózatos látványt.

Brasilia. Rio de Janeiro, jun. 16án Alfonso Pedro koronaörökös, született 1845-diki febr. 23án az ifju császári házaspár egyetlen fia jun. 12én rövid betegeskedés után meghalt s a császári családot a legnagyobb gyászba boritá.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csoda-rozs

Vetésre, melly minden nemü földben megpróbáltatott, s gabonában a legdúsabb termése s legszebb szalmája van, megérkezett s kapható **Mitterdorffer János** „halászhoz“ czimzett régi pósta-utczai fűszerkereskedésében Pesten.
(2—3)

Figyelmeztetés az iparegylet közgyülésére,

melly f. aug. 25én, d. u. 4 órakor, az ujvilág-utczai Ilkey házban fog tartatni, s mellyre az egyesület minden t. cz. tagja, s minden ügybarát hivatalos. Aug. 22én. 1847. Csanády, jegyző.

A kisdedovó int. Magyarországban terjesztő egyesület ez idei rendes nyári közgyülését t. Pestmegye háza termében f. 1847dik évi august. 27kén délután 5 órakor fogván tartani; erre a t. cz. alapitók, részvényesek és minden ügybarát tisztelettel meghivatnak. Stuller Ferencz, egyesül. titkár.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüjvel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

545. szám 1847.

Csütörtök aug. 26.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levélezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — Jótékony adakozás. — Alapitvány 100 db aranyról. — Törvényhatósági tudósitások. Barsból (rendkivüli közgyülés). Vasból (közgyülés). — Vidéki hirek. (Tolnából). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Lotteriahuzás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Viletz István debreczeni só- és harminczad-fölügyelőnek Kassára áthelyeztetését megengedni; Moser Frigyest Magyarországban a dohánybeváltó hivatalok ideiglenes igazgatóját debreczeni, továbbá Gervay Károly marmarosi igazgatósági tollvivőt sopronyi; — Szauer László pesti fölügyelőségi segédet rosenbergi, — Győrffy István pesti sóhivatali ellenőrt pedig körmendi só- és harminczadi kerületi fölügyelővé ideiglenesen kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

A főmlgu m. kir. ulv. kancellaria tiszteletbeli fogalmazóji Kendelényi Ferencz és Lukács János ugyanazon kormányhivatalnál valóságos fogalmazókká neveztettek ki.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a möttlingi kereskedési harminczadhivatalnál a harminczadosi állomásra Chinorányi Antal varasdi só- és harminczadhivatali ellenőrt helyezte által, ez utóbbinak állomására pedig Delpini Bódog dobrovai harminczadost léptette.

A varasdi harminczadhivatalnál a segéd-állomás megüresült.

Jótékony adakozás. Özvegy császár s királyné ő felsége az inséggel küzdő emberiség iránti jótékony hajlamánál fogva multhó 29kén mlgos és főtdő ocskói Ocskay Antal ur kassai megyés püspök ő nagyságának 500 forintot pp. a végett küldeni méltóztatott: hogy ezen pénzösszeg a nevezett egyházmegye körében éhséggel küzdő hegyi lakosok fölsegélésére valláskülönbség nelkül fordittassék. Melly segedelmi pénznek ő felsége magas kivánságához képesti fölosztása azonnal megrendeltetett, és ezen segedelemben részesülőknek meghagyatott: hogy ő felsége boldog hosszu életeért buzgóan könyörögjenek. —

Alapitvány 100 aranyról.

Non nobis solis nati sumus, ortusque nostri partem patria vindicat, partem amici. Cicero de officiis libro I-mo.

Q. Maximum. P. Scipionem, praeterea Civitatis nostrae praeclaros viros solitos ita dicere: cum majorum imagines intuerentur, vehementissime sibi animum ad virtutem accendi. Sed ilicet non ceram illam neque figuram, tantam vim in sese habere, sed memoria rerum gestarum, eam flammam egregiis viris in pectore crescere, neque prius sedari quam virtus eorum famam atque gloriam adaequaverit. Salustius de bello Jugurthino.

Hazádnak rendületlenül légy hive oh magyar! Vörösmarty.

Midőn e sokat hányatott haza hosszu béke után ismét uj mozgalmak és események korszaka felé közelg, s midőn egy részről a népeket boldogitó uj kor eszméinek lelkesedett bajnoki a hon szent oltára; más részről a régi hatalom föntartói s ha lehet terjesztői az uralkodó szék körül sereglenek, és a fölöttünk határozandó nagy sors kerekeinek dördülései messziről fölvonuló villámokkint kebel-aggasztólag már is hallatszanak. A haza illy kétes és próbateljes pillanatiban, midőn az előre haladt század hatalmas követelései, bonyolult uralkodásunk nehéz állása által kényszeritett szorongatásai s a hon belsejében létező ellen-elemek s ellen-érdekek éles küzdései, alkotmányunk, nemzetiségünk, s fönlétünknek örök időkre üdvöt vagy halált hozó irányt adhatók; szükséges, az idők komor szózata arra int: hogy minden e hon javát szivén hordó magyar, söt minden nemesebben érző emberbarát a közügyekre élesebben forditsa figyelmét s a jobb századu rómaiak s magyarok szigorusága szerint a polgári erények gyakorlatával s hazafi lélekszilárdságával egész erővel a közjót védje s előmozditsa. A hazát ne csak a lehető veszélytől megmenteni, hanem az ősi szabadságot az uj kor magas erényivel s jótéteményivel gyarapitani, állandó fényre s boldogságra emelni törekedjék. —

Én tehát ezen fontos okoktól inditatva, és a régi hiresebb s jelenleg nagyra emelkedett nemzetek történeteit vizsgálva, e hon állapotát szemügyre véve, az állományok előhaladásának egyik fő emeltyüjét s támaszát, a „munkássággal egyesült önmegtagadás s közjóra való áldozati készségben“ lelvén, azon gyengéd és tiszta hazafiui érzelemmel, mellyel e hon iránt kiskoromtól fogva szentül viseltetem, de némelly országnagyaink nemes példája által is buzditatva, különösen nagy Széchenyink m. t. academiára tett áldozatához és csekély értékemhez s jövedelmeimhez képest s aránylagosan hasonló áldozatot, 100 aranyat, az ide . . mellékelt budai házamra első helyre bejegyzett kötelezvény s alábbirandó föltételek mellett, a hon oltárára a haza különböző szükségeire teszek le. Ezekből

a) Legelőször is, mivel e szép hon ös-eleink vérével s vitéz fegyverével megszereztetett s hihetőleg eljő ismét azon időpont, mellyben Árpád s Hunyad magzati a régi héroszi vitézség s bátorsággal párosult tudományos hadviselettel a haza elleneit dicsön leharczolandók lesznek, a növelendő bajnokok részére, a katonai academiára, melly atyáinknak annyi áldozata által fölépittetett, mihelyt az rendeltetése szerint életre jön, házi szükségeire 10 arany fordittassék.

b) A honvédelem után minden állományban legfőbb tekintetet igényelvén a magánjog védelme, ezen a sok nemzetnél legfőbb tiszteletben álló jogvédőikar állapota pedig, ha bár annak rendezését a becsüket mélyen érző némelly tagjai annyiszor pengették, a hon többi polgárai ezt is ohajtva várják, ön erélytelenségünk miatt mind eddig még rendezetlen; mihelyt e kar, akár mi nemes egyesületre, de önemelésére lépend, legelső szükségei födözésére 10 arany adassék.

c) E gazdag ország közpénztára szegény; ebbe tehát 10 arany tétessék; mellyről ő felségének az összegyülendő ország rendeivel egyetemben az ország pénztáráról alkotandó törvények szerint rendelkezni joga lészen.

d) Mivel azon világitó tüzből, mellyet Prometheusz az istenektől az emberiség jótételére leragadott, olly kevés szikra szóratott még a magyar föld lakóira; ámbár mindnyájunk láttára az uj század leginkább a szellemi él s nagyság által a szabadság, az ipar s a jólét világin olly roppant tartományokat fölfedezett, és foglalt, s noha már két évtizede, hogy néhány nagyjaink a század szellemét lelkesen fölfogva, a tudományok templomára magas áldozatokkal nagyszerü alapokat tönek; mégis a nemzet ezen nevelő intézete első ruderáiban teng. Ennek alapja emelésére tehát, ha talán a kk. és rr. jövő országgyülésen ezen intézet örök időkre való föntartására nem gondoskodnának, 10 arany adassék. Ha pedig valahára a szent kötelesség s önföntartás szavát hallgatva, a m. t. academiának nem csak fönléte, hanem általa szellemi s nemzeti életünk magas virágozhatása bő segedelemmel eszközöltetni fog; akkoron e csekély adomány más általam kijelölendő tudományos jutalomra kiadatni fog, különösen, hogy előre is kijelentsem ohajtásomat, egy magyar történeti Cornelius Neposra, tanuló ifjak számára.

e) Végre a hátramaradt 60 aranyat a magyar irodalom egy olly ága emelésére akarom forditani, melly bár a jelenleg fő politicai életet élő s a világ sorsát főkép intéző, sokban követendő, s példánykép előttünk ragyogó angol és franczia nemzetnél nem csak becsben, hanem legfőbb virágzásban vagyon, s melly a classica litteratura egyik fő diszét s a régi héroszi kor homályainak fölvilágositó fáklyáját teszi, s habár nemzetünk viszontagságai bal s jobb szerencse lapjain, s ujabb fölébredése s küzdelmei széles terén ez irodalom-ágnak igen jeles tárgyai és szép sarjpéldányai mutatkoznak, még is e széles mező majd egészen parlagon hever, értem a politikai jelentőségü nagy férfiak életrajzát. — Ki Plutarch biographiáit nem ismeri, annak a régi jellemek colossalis nagyságáról fogalma sincsen; ki Vandomme piaczon Párisban a nagy ember, az elfoglalt ágyukból öntött Napoleon érczszobra s Trafalgar Squaren Londonban a Horatius: Exegi monimentum aere perennius-féle századokkal küzdendő Nelson gránit oszlopa előtt nem állt; ki Versaille historiai termein, Arc de gloire, Pantheon csarnokiban s Regensburg Valhalla terrassain nem volt, az a halhatatlanság templomaiba soha be nem tekintett, az a nagy férfiak látása fönörömét, s minden gyönyörök fölötti istenek ambrosiáját soha nem izlelte.

Én tehát, ki e nagyszerü tárgyak hatását s illetését érzém, midőn mi, kik akár vagyoni tehetetlenségünk, akár kitartó lelkesedésünk hiánya miatt hátráltatva, akár az első főbb szükségü teendőink által visszatartva, mint a nagy király Mátyás szobra emelésére való törekvéseink zsibbadása mutatja, illy nagy, a nemzethez illő emlékek állitására még eddig képesek nem valánk; hogy tehát én is e hon, parányi de hangya igyekvésü tagja e nemzeti nagy épülethez egy morzsát tegyek, még Széchenyi terve szerint „nagy fiainak a hálás haza“ illő üdvleldét állit, hogy addig is nevezetes férfiaink élete hü s eleven visszatükrözése által nemesebb keblü ifjaink lelkeikben ama föntirt halhatatlansági érzés, magas isteni gyönyör, és honfi láng s nagy tettekre vágyás ébresztessék, a feljebbirt 60 aranyat életirási jutalmakra kiadandóknak a m. t. academia által akként vélem: hogy ezekből évenkint per 15 arany, s igy négy évre egymásután s fölváltva a régibb, s legujabb történeteinkből választandó egy egy jeles férfi legjobb életrajza a fönczimzett academia részrehajlatlan birálata által a nagygyülésen jutalmaztassék, egyszersmind olly biographiai hősre legyen legfőbb tekintete, ki e hazához minden viszontagságaiban rendületlenül hiv s szilárd erényekkel ragyogott. Az életiróknak azon nemeslelküségében helyezvén reményemet: hogy nem annyira e csekély adományt fontolgatva, hanem abban fogják lelni legfőbb jutalmukat, miszerint magas geniusok ihletét követve, midőn egy részről a hazafi érdemeknek buzditólag megadják a maguk becsét, és követendő példáját és fényét kitüntetik, más részről fölhivatásuk szerint az egyptomi komor életbirák és athenei szigoru areopag valamint a történetek éles tolla, de részrehajlatlan itélőszékébe ülvén, a nagy férfiak kerülendő hibáit és gyászos tévedéseit is előadandják, a nemzetnek politicai eszélyességre tanitói, és rendithetlen polgári erényekre buzditói lesznek; — igy nemes tisztüknek megfelelvén, a nagy czélra az életrajzi irodalom s magyar dicsőség temploma alapjaihoz legfőbb köveket gördítvén, ünnepelt hőseikkel ők is dicsöittetni fognak. Én pedig azon öntudatban lelendem teljes örömemet, ha látom, hogy én is a közjó előmozditására valamit tettem; kész levén, ha Isten ugy engedi, többet is tenni, söt életemet is, ha szükség, a hazáért áldozni, mert csak igy tarthatjuk meg e hont, mert e honnak maradni, s még uj évezredekre virulni kell. — Kelt Pesten aug. 24én 1847. Ujváry Mihály hites ügyvéd.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Barsból. Aug. 9kén megyénk székhelyén Aranyos-Maróthon rendkivüli közgyüles tartatott, rendkivüli, nem csak az időre, hanem a tárgyra s az eseményekre nézve is. Nem szándékom a függönyt a t. közönség előtt föllebbenteni, nincs kedvem az események okai mély taglalásába ereszkednem, sem az előfordult tényekben, mintegy tükörben, látható szivek aknáit kifürkésznem: elég legyen a történteket olly egyszerüen, a mint lehet, elősorolnom. Itéljen fölöttük a t. közönség, a melly mivel megyénk szinhelyétől távolabb esik, s az itt előfordultak öt közvetlenül kevésbbé érdeklik, részrehajlatlanabb birószágot gyakorolhat azon téren, mellyet nekie a törvény ugyan ki nem jelölt, de a mellyen mégis, olly tárgy iránt, melly a municipiumok életé-

be vág, s melly iránt nekie egészen közömbösnek lennie nem lehet, kimondhatja véleményét; azon véleményt, mellyet „opinio publica“ czimmel szoktak jellemezni, és a melly sem vásárlással kedvezőre nem hangozható, sem háttérbe nem szorítható, a melly nem hajol akár rokonszenvből, akár más tekintetekből személyekhez, hanem tények fölött gyakorolja kérlelhetetlen bíróságát. F. é. julius 1sö napján megyénk tisztviselöinek nagy része, meghiva, Verebélytt gyült össze, s itt egy irást szerkesztettek, mellyben kinyilatkoztatják: hogy ök az ezen gyülekezetre meg nem hivott, s jelen sem volt megyei elsö alispánnal: „ki iránt“ igy hangzik ott „többé bizalmat és vonzódást kebleikben nem lelnek, hivatalos összeköttetésben állani nem akarnak, s készek inkább a megyei egyetem megbecsülhetetlen bizalmából nyert hivatalaiktól elválni, — sem hogy olly elöjáróval hivatalos kapcsolatban állani, kivel illy kedvetlen körülmények közt jó kedvvel és haszonnal hivataloskodniok a lelki lehetetlenségnek egyike.“ Az okok, a mellyek ezen lépést, s ezen érintettem szavakat elöidézték, azon okirat tartalmánál fogva e következendök: „elsö alispán ur az, ki a törvényszéki táblabirák szabad választását, közgyülésben tett nyilatkozata által, egy méltóságod elött tudva levö érdemes egyén iránti boszuból, az alispántól messze esni kelletö pártoskodás tárgyává alakitani nem átallott; ö az, a ki az ellene nyilatkozó megyei értelmesség igen jeles többsége daczára azon állást, minöt érdemes polgárnak, a közbizalom nyujt, erötetett eszközökkel elöidézni törekszik“ azaz: ö is követ akar lenni. „Ö az, ki boszuja fulánkját magán körökbe is kinyujtván, fölingerült kedélyének hullámait fékezni nem tudja. — Ö az, ki megyénk jelen helyzetét valótlan szinekkel festve, azt elferditett alakban még a szomszéd megyékben is nyilván, és minden kellö kiméletnélkül hirdeti. — Ö az, ki a megye méltóságát, mellyböl fény és dicsöség áradhat mindenkire, beszédekkel, mintha ö volna a lelkileg erötlen rendek közt a megyei jogok védelmének egyedüli mártyrja, homályba boritni igyekszik. Ö az, ki a megyei körülményekből többször ajánlkozott alkalmat a régi egyetértés visszaidézhetésére magától ellökve, a megye közérdekének önérdekét alárendelni nem akará. — Elvégre ö az, ki a megyei ügyek rendes folyamát, mellyre megyénk olly büszke volt, általa elöidézett viszályok által szokott vágásából kiránta. Kérésünk tehát, mit méltóságodhoz intézünk, abban pontosul, hogy ama kormányzói tapintattal, mellynek olly sokszor valánk szemtanui, — a megyében létezö, és egyedül elsö alispán ur által elöidézett zavarokat törvényes uton megszüntetni.... kegyeskedjék“.... sat. Következnek a tisztviselök aláirásai R. F. másod alispán. Sz. J. föjegyzö. B. L. hadi föpénztárnok, J. B. föügyész. G. A. verebély-járási föbiró sat. számmal ötvenen a tiszteletbelieket is ideértve. Alá nem irták: a többi négy járás föbirája, honi föpénztárnok s mások többen. Ö mltga a föispán ur ezen nyilatkozatot röglön a megyei elsö alispánnal közölvén, arról is tudósitotta öt, hogy mindnyájokat fölszólitotta, miszerint a dolgok elhatározó kimeneteleig hivatalos viszonyaikat az elsö alispán irányában, semmikép meg ne sértsék, „melly részben én — ugymond — alispán urtól is irántok tökéletes viszonyosságot várok; ugy szinte figyelmeztetem, hogy a megyei dolgok röglöni tanácskozást nem igényelvén, miután a jelen körülmények között közgyülés tartása csak a kedélyek ingerültségét nevelné, ezt tanácsosnak nem tartom“. Elsö alispán ur ö méltóságának küldött válaszában, ö méltóságának a gyülés iránti nézeteiben osztozván, „egyébiránt — igy is — a tisztelt hivatalos levél csatolmánya foglalatára, egyes vagy számosb tisztviselö urak hivatalaikból lelépési szándoka — ezen szándoknak mi módoni eszközlése és a cselekvésnek indokai megbirálása hivatalom köréhez nem tartozván, nincs, nem is lehet e részben ez uttal más nyilatkozatom, mint hogy én hivatalom kötelességeit, mint ekkorig ugy tovább is pontosan teljesiteni, valamint ebből folyó viszonyokat a törvényes korlátokban föntartani a karok és rendeknek irántam tanusitott megbecsülhetlen bizodalma jeléül meg nem szünendem.“ Ezen viszonyos nyilatkozatok után, egyszerre azon hir lepett meg mindnyájunkat, hogy aug. 9kén a t. tisztviselök lemondása következtében közgyülés fog tartatni, s e hirt a körlevelek megerösiték. Nagyobb tüzzel folytattatott már ezentul a nemesség költséges vesztegetése. S..... elleni párt a fejér tollat, S.....féle a vörös szint tüzvén ki pártjelül. Egy aláirási iv is keringett, mellyen királyi kamarások, gr. K..... J.... gr. F.....ék, J.....y K..... s E... — több szilárd lelkületü tisztviselö, s megyénk számos táblabirái, s ollyak nevei is aláirva szemléltethettek, a kik jövö országgyülési követekül ugyan A-ot és B-át kivánták, de a föntebb érintett tisztviselöi lépéssel egyet nem értve, egészen más, és sokkal kedvezöbb véleménnyel voltak elsö alispán ur felöl, s a fölhozott okokat sem valóknak, sem törvényeseknek, sem elegendöknek az ö lelépésének eszközlésére nem vélvén, munkásságát, erélyességét, hivatalának szeplötelen kezelését elismerve, öt ezentul is alispánuknak hagyni kivánván, minden olly lépéstöl való idegenkedésöket kinyilatkoztatták, a melly által a törvényes három év eltelte elött az elsö alispáni hivatalban változás idéztethetnék elö. Ezen elözmények után közeledett aug. 9ke. Aug. 8kán megjött a csend és személyes bátorság biztositása tekintetéből berendelt lovaskatonaság. Estvefelé pedig vörös és fejér tollal diszitett köznemesség szekereken, és zászlókkal. 9kén jókor reggel összegyült a nemesség zenével és zászlóival a megyeház elött, elkülönitve a katonaság által, a fejérek A....t s B....t éltették és öket karjaikra emelve körülhordozák. A vöröstollasok S.....t éltették. Minekutána a nemesség különkapukon a megyeház udvarát, ujra katonaság által elkülönitve, elfoglalta volna, ö méltósága a föispán ur elfoglalván elnöki székét, kijelenté: hogy azért hivta össze a rendeket: miszerint a megyei tisztviselök tetemes részének, irásban nyilvánitott szándoka következtében tanácskoznának s nyilatkoznának; hogy ö a lelépni szándékozó tisztviselöség nyilatkozatát az elsö alispán urral közlötte, s töle nem olly feleletet nyert, a minöt várt. A mi még az összegyült közönség figyelmébe ajánltatott, az időközben Léván történt fejér s vörös tollasok közötti verekedés volt. Ezután az elsö alispán ur nyilatkozott, s hivatkozva tizenöt éven által szeplötlenül e megyében viselt különféle hivatalára, ezt kijelenteni elégségesnek tartván, hogy az ellene inkább magán érdekből, mint törvényes okból emelt vád gyengeségét, s a tisztviselöség szándékolt lépésére elégtelenségét kimutassa, ennél többre szükség sem lehetett, minekutána azon iromány, melly a jelen gyülés alapjául s indokául szolgált s mellyen a lelépni szándékozó tisztviselök nevei föl valának jegyezve, a gyülés folytán többször nyilvánitott kivánság daczára sem olvastatott föl. Szükség esetében a történtek földeritését igérvén, ezen tiszta öntudatot tanusitó szavakkal zárá beszédét: „nem kegyelmet kivánok, hanem igazságot.“ Nem szándékom jelentésem folytán a sikert, mellyet egyik vagy másik szónok beszéde szült, elöidézni, mivel illy körülményekben természetes volt, hogy a S.....t pártoló rész, ezt s védelmezöit; az ellenfél emberei pedig azokat éltették, a kik „restauratiót“ a fejér lobogókra késöbb tüzött jelszót, kivánták. A szónokok egyre követék egymást, s azon tizenkét egyén közöl, a kik szónokoltak, hét S.....t védelmezé, öt a nélkül hogy ellene némi vádat emelt volna, a fejér pártnál viszhangra talált restauratiót kivánt. Nem fogjuk — ha bár tehetségünkben volna — a szónokok beszédeit taglalni, nem a borsos kifejezéseket ismételni; mi békét ohajtunk, békét igazsággal párosulva, s igy nem lehet szándékunk a kedélyeket, az elöadottak uj ismétlésével, izgatni. De hogy még is tudósitói tisztünknek megfeleljünk, elég legyen érinteni, hogy S.....ak leghübb szónokbaráti nyilván kivánták kimondatni azon törvényes okokat, mellyek három év leforgása elött elsö alispánunk s más lelépni nem akaró jeles tisztviselöink rövidségével kivánt restauratiót igazolnák, fölszólitották az ellenfélt a béke visszaidézésére, taglalták a szándékban levö lépésnek törvénytelenségét, s azon terrenumon forogva, a melly kijelöltetett, ha békeszándékuktól elüttetnének, a lelépni szándékló tisztviselök helyett „helyettesitést“ kivántak. Jellemzö volt az ellenfél részéröl, hogy semmi vádat elö nem adva, csak az elsö alispán iránt megszünt bizodalmat emlegetve, a verebélyi pontokat sem nem emlegetve, sem nem támogatva, sem be nem bizonyitva, „restauratiót“ kivántak, s annak e jelen körülményekben, midön annyi tisztviselö nyilatkoztatja lelépési szándékát, szükségességét, mi több, az 1723: 56ik törv. czikket ide akarván magyarázni, törvényességét állitották. R. F. másod alispán irásban nyilvánitott akaratát tettel bizonyitotta, s hivataláról lemondott. Azonban a permetezni kezdett eső mindnyájunkat érdemileg megmosni készült, s valószinüleg ez tevé, hogy röviden váltott nyilatkozatok után, holott még igen sokan akartak szólni a tárgyhoz, a gyülés végéhez közeledett, az ellenfél t. i. helyettesitést semmikép nem akarván, midön elsö alispán ur is oda nyilatkozott, hogy ö is a kk. és rendek jogait inkább tágitani, hogy sem szükiteni kivánja, s ezért nem helyettesitést, hanem részletes restauratiót ohajt; ebbe ö méltga a föispán ur nem egyezett meg, mondván: hogy erre sem törvény sem példa nem létezik; — s miután elsö alispán ur ebbeli példa gyanánt Hevesmegyét emlité, ö mltga azon nyilatkozattal, hogy a béke utját el nem zárja, de ha az nem sikerül, minekutána kilencz száznál több aláirás volna nála, a melly átalános restauratiot kiván, ö jogával fog élni s ezt ki fogja tüzni, a gyülést eloszlatta. Idövel talán többet. Szinte szeretem, hogy különféle foglalatosságaim miatt késöbben küldöm e tudósitást, irhatom legalább, hogy az 539. számban B—y L. által közlött tudósitás nem egészen hü, s ugy látszik, hogy közlö ur megfeledkezett, miszerint a jelen esetben nem politikai elvröl, hanem nagyrészt privát személyes érdek szülte egyenetlenségröl volt szó, s igy a S.....t pártoló részt „ellenzékieknek“ csak hibásan nevezheti; mivel hisz most az elvkülönbség megszünt, s épen a S.....i elleni részen volt megyénk radical opponenseinek java. Egyébiránt ez a dologhoz nem tartozik, hanem a dolog lényege az, hogy az elsö alispán mint alispán és hivatalnok bünös-e?

Vasból. Érdemteljes szerkesztö ur! A követi utasitások megkezdett tárgyalásával nálunk beállott komoly pillanatok minden magában eröt és tehetséget érzö férfit munkára hiván föl, engedje meg ön, becses lapját elvünknél fogva igénybe vehetnünk, s általuk közgyüléseink menetéröl, s egyéb politikai mozgalmakról szólhatnunk azokhoz, kik velünk rokonelvvel és szivvel csüggnek a szeretett hazán. Több tollból folyt tudósitások — értjük a rendes levelezöét — egymás után nemcsak megállhatnak, söt egymás hiányait pótolva a közérdeknek nem csekély hasznára lehetnek.

Aug. 9kén kezdettük meg föispáni helyettes ö méltósága elnöklete alatt évnegyedes közgyülésünket; a köznemességböl kevesen jelentek meg, annál számosabban voltak az urak; a házi adó keresztül ment; az elsö nap csendes, de már a másik zajos és ingerült volt. Legelöször is az országgyülési utasitások készitésével megbizott választmánynak az adót tárgyazó munkálata olvastatott — feszült volt a figyelem, mély a csend, mig annak végén egyszerre ki nem tört a közhelyeslésnek lármája. A munkálat tartalma körülbelöl ez: A közterhek közös viselése átalánosságban kimondatik; kimondatik a kormány felelösége; a házi adó birtokarányban közösen a nemtelenekkel jelenleg elfogadtatik; inditványoztatik egy országos pénztár, mellybe szinte birtokarányban fizessen évenkint minden honpolgár, és e pénztárnak egy része a jobbágyi tartozások mind a két részröl kényszeritett megváltására fordittassék; az adót be nem szedte hanyag biró az e végre fölállitandó országos biróság megkeresésére a megye által három ezer frtal és egy évi börtönnel fenyittessék. Az inditványozott országos pénztárt tekintve, kár, hogy a választmány nézeteivel az átalánosság tág mezején maradt; annál inkább kár, mivel azt közgyülésileg vitatkozás alá venni mindenkit tartóztatott azon izzó napnak emléke, midön három évvel ezelött az adó kérdése miatt a megye teremében majd nem véres jelenetek merülének föl. Mi igy értjük a választmányi munkálatot: nemes és nemtelen az országos pénztár számára évenkint birtokarányban adózni fog; ezen adónak egy részével a jobbágyok uraiktól megváltatnak, azután szabadok lesznek; de a váltsági dijt, mint kölcsönpénzt letörleszteni, a kamatot évenkint megfizetni kötelezteknek. És ez az, a mi egy a szegény nép sorsát szivén hordozó hazafinak homlokát redökbe szedi; ez az, mit ha a nemzet maga gondolatjává tenne, könnyelmüleg e hazát egy sötét jövövel állithatná szemközt. Számitsuk csak föl ezen adózási rendszerben hányféle adót kellene a népnek fizetni: a) házi adót, b) hadi adót, c) az országos pénztárba adót, d) kamat-adót, e) törlesztö adót. Ha az adózó népnek — egy jeles szónok phrasisát használva — igy áll hóna alá a status: ugy terhének kinjai között a nép aligha a statusnak hajába nem csipeszkedik. Ti uraim, szabad népet akartok?

Igen szép tőletek, csak az Istenért koldusnépet ne akarjatok, hiszen a koldusok legveszélyesebbek és legsulyosb terhei az állodalomnak.

Alig hangzott el az átalános öröm az adózási elv diadalma fölöttt, egy báró szólni kezd, sokszor ismételvén, hogy ő senkit megsérteni nem akar; de fél a csábitásoktól, inditványozza: miszerint választandó követeink eskettessenek meg arra, hogy az országos gyülés után hat évig semmi királyi hivatalt elvállalni nem fognak. Erélyes szót hallottunk ezen curiosum ellen, szavát a derék B. A. egykori országgyülési követünknek, ki bármilly világosan és meggyőzőleg mutogatá, miszerint nem a követben, mint inkább a választóban van a hiba, ha az megyéje utasitásától eltér; mert nem az érdemesb, hanem többnyire ollyan választatik meg, ki legtöbb bort elitatott — mégis az ellenzék a bárói inditvány keresztülvitelével győzelmet aratott. — Ide commentart irni fölösleges; annyit azonban mondani lehet és kell, hogy az oppositio a megye fölött méltatlanul pálczát tört és logicaját nem legjobb szinben tette a haza elébe. Van-e annál nagyobb következetlenség, mint a kormányt szüntelen rosznak vádolni, és mégis arra törekedni, hogy a magyarnak jó kormánya ne lehessen. Ez azonban legyen a ti hitetek, mi máskép látunk, máskép érezünk, máskép tiszteljük kormányunkat.

Az első nap egyéb érdekes nem fordulván elő, a második nap tárgyai közöl kiemeljük a nm. helytartótanácsnak egy az ausztriai örökös tartományokból nem rég bejött kath. egyénnek az evang. vallásra szándékolt áttérését tiltó parancsát. A dolog, mennyire felőle tudományunk van, igy áll. Az idegen ember legelőször is a köszögi plebános és prépost urat házasulhatás végett kereste meg, és miután a tisztelt plebános ur két izben azzal eresztette volna el maga elöl, hogy ő elbocsátólevél nélkül Magyarhonban nem házasodhatik, egy szomszéd helységbeli evang. nemes községhez eltérő indulattal csatolta magát. Ezen ügynek a mélt. megyés püspök által felsőbb helyre lett fölterjesztése következtében hozzánk olly parancs jöve, melly szerint az áttérési törvény csak a honpolgárokat illetvén, az emlitett jövevénynek szándékábani meggátlása a megyének kötelességévé tétetik. Szólt az oppositio, s több elökelő evang. urak. Állitják: hogy a felsőbb parancs törvénytelen; mert a törvény betüje az idegenekről nem szól, tehát öket jótékonyságából ki sem is zárja; hogy mihelyt valaki itt maradó szándékkal határainkon lábát átteszi, azonnal honpolgár; hogy Magyarhon a német törvényhatóságoknak alávetve nincs; hogy az áttérés, söt még a házasság is minden szabad külstatusokban az idegennek is megengedtetik; hogy a bünöst, legyen bár az idegen, hazánk törvényei szerint itéljük meg sat. — A királyi parancs mellett jeles szót emelt L. K. kanonok ur, előadván: hogy illy jövevényt honpolgár gyanánt tekinteni nem lehet; hogy öt pártolás alá venni, annyi volna, mint neki segédkezet nyujtani saját törvénye kijátszására; hogy Ausztriának jus publicum-át tisztelnünk kell. Illy értelemben nyilatkozott szinte egy falusi lelkész is, mit már az ellenzék a papság részéről megsokalván, nyilást keresett, mellyen magát a criminatiók terére átvethesse. A lelkész ur a többi közt azt mondá, miszerint a vallási tárgyak a megyei teremekben többnyire ingerültséget okozni szoktak, és ez volt a rés a tárgyróli kiszökésre. A már magának e férfihoz méltatlan téren nevet szerzett R. A. fiatal hevével támadá meg a clerust, hogy mindig egy huron pendül, és a megyei teremekben nem ugy jelenik meg, mint honpolgár, hanem mint kath. pap. A mit nem várt, a nyil szeme közé visszapattanva lön; mert ugyanazon lelkész nyilt homlokkal mondá el, miszerint ő nem hitte jelenleg az ingerültség bekövetkeztét, csak a mult viharos idők szomoru emléke lebege szeme előtt; azonban a mit nem hitt, ámbár töle tartott — hogy R. táblabiró urban teljesedni látja, csak sajnálni tudja. Ő igenis mint kath. pap jelenik meg e teremben, védvén egyházának és statusának törvények által szentesitett igazait; de midön ezt teszi, csak honfi kötelességét teljesiti; mert a törvény nem egyesekké, hanem az egész hazáé — sértessék bármilly törvény, azonnal sértetik a haza. Legyen igaz az is, hogy a clerus egy huron pendül; de hát az ellenzék nem pendül-e egy? huron. Végre emlékezteti a táblabiró urat egykor az orthodoxia felöl neki tett szép nyilatkozataira; holott legkevesbbé sem veheté eddig észre baráti vonzalmát az orthodoxiához. — Erre egy kis jó izü nevetés következett, és a táblabiró ur részéről ama nagyszerü confessio, hogy ő nem vallástalan — miről ugy sem volt szó. Arra pedig, mikor beszélt légyen a lelkész urral az orthodoxiáról, nem emlékezik. Helyesen! jól mondá egy valaki, hogy még a feledékenység is Isten ajándéka. Utóbb rosszalni kezdé az ellenzék a magán beszédre lett emlékeztetést — és ez rendén volt — csak hogy a mit másban rosszalunk, azt magunknak sem kellene cselekednünk, ekkor illy emlékeztetések minden bizonnyal elmaradnának. Mindezek folytán midön L. K. kanonok ur a táblabiró urat a felöli nyilatkozásra hivná föl: valjon mi veszélyes egyesülése van a clerusnak a közjó ellen, miután beszédéből illyesmit lehetne kivenni — az ellenzék feszelgni, „azt nem mondta“ kiáltozni kezde. Tagadólag nyilatkozott R. ur is, állitván, miszerint ő a clerus ellen mást nem mondott, hanem hogy tendentiáját, mindenben egyetértését a liberalismusra nézve veszélyesnek tartja; holott szavai ollyanok valának, mellyekből a clerus rovására minden roszszat, csak jót nem lehete következtetni. Bizony, bizony nem kis baj, midön egyszer feledékenyek, másszor édes magunk interpressei vagyunk! A kedélyek csilapultával határozattá lön; hogy a n. m. helytartótanács parancsát törvényesnek el nem ismerjük, és ezt neki megirjuk. Mi több békes hallgatói a tanácskozásoknak, nem tudjuk eléggé csodálni e határozatot. Eddig az ausztriai örökös tartományokból beköltözöttek közöl csak az ismertetett honpolgárnak, ki saját törvényhatóságától elbocsáttatván, a n. m. helytartótanács által ollyannak fölvétetett; most a vasi ellenzék szerint minden itt lakni szándékozó jövevény, vagy szökevény: honpolgár, és mint illyen, vallást szabadon változtathat — miért? — mert a törvény az átmenetet a jövevénynek sem tiltja; mert Sveiczban, Angliában is ugy van — tehát Sveicz és Anglia ad a magyar törvénynek értelmezést, nem pedig a hazai állapotok?

Olvastattak még több felsöbb rendeletek; olvastatott föns. cs. kir. főherczeg István Magyarország kir. helytartójának igen szép tollal irt válasza; mélt. főispáni helyettesünk pedig arról értesité a rendeket, hogy a hazában teendő körutjában ő fönsége octob. 1sőjén lépend határainkra. A magas vendég elfogadására három választmány neveztetett: az első a határszélen Baltavárott Szél József első alispán ur vezérletével, a második Körmenden főispáni helyettesünk ő méltósága, a harmadik Szombathelyen a méltóságos megyés püspök vezérleteik alatt fogadandják ő fönségét, és estve a megyeház teremében tiszteletére tánczvigalom fog rendeztetni.

Több vasi elvbarát.

VIDÉKI HIREK.

Tolnából. (Hőgyész aug. 20án) Alig kezdénk a tavali nyomasztó inség csapta sebeinkből kigyógyulni, és egy égi vigasztalást igérő jövendőnek eleibe nézni; már ismét, egy vészt hozó, és minden reményünket meggyilkoló fegyver függ fejeink fölött. A sáskák, Isten ostorainak eme egyike, nehézkedék Tolnamegye déli részének bő kukoriczát és sok dohányt igérő földére. Ugyan is folyó hó 14én Bonyhád, Czikó, Möcsény, Hidas, Izmény, Hant, Apar, és Lengyel lakosi isteni áldással tetézve, még csendes megelégedéssel adák át fáradt tagjaikat az éjjeli nyugodalomnak; s ime a 15ki hajnal borzasztón riasztá föl öket szende álmaikból: a sáskák, e mindent megemésztő férgek, ezrenkint és milliomkint lepték el határaikat; gyülpontjuk Bonyhád vala, hol 16án hajnalban egynehány mérő szedetett föl belölök. Innét a nélkül, hogy tetemesebb kárt tettek volna, Baranyának és Tolna délnyugoti részének vették utjokat. A megye részéről a legczélszerübb rendelések megtétettek, mellyek nem annyira elkergetésökre, mint elpusztitásukra irányozvák, és igen bölcsen: elkergetésök által nem segitetik a bajon, mert igy jobban kiéhezvén, annál nagyobb pusztitásokat tennének az elfoglalandó téren, nem emlitvén azt is, hogy ez által tartózkodásuk ideje honunkban meghoszabbitatván, tojásaik lerakásának nyujtatnék több alkalom; holott elpusztitásukra igen kedvező körülmény a reggeli nagy harmat, mellynek nedvességétől szárnyaik lebilincseltetvén, elfogatásuk igen könnyü; csak részünkről éber figyelem, kitürő cselekvőség, és Isten irgalmasságában helyheztetett bizodalom ne hiányozzék. Kilenczvenkilencz év előtt szinte nyögött megyénk egész három esztendeig ezen isteni ostor sulya alatt olly annyira, hogy a lakosok e tájból elköltözködni szándékoztak; adja az irgalmas mindenható, hogy e mostani csapás hasonképe ne legyen az akkorinak. — Aratásunk igen bő vala, s igy nem csoda, hogy a gabona Bonyhádon és Hőgyészen sokkal olcsóbb, mint a magyar Chánaánnak, Bácskának, országhirü Baja mezővárosának piaczán.

T—k.

Vegyes ujdonságok.

***(A tiszagőzhajózási társaság) „Debreczen“ nevü gőzhajója september 12kén fogja elhagyni Angolországot. Gépezetét Peen John készité, ki a királynő számára is dolgozik, magát a hajót pedig Dichtburne és Mare világhirü hajógyárnokok. E hajó, ha csak előre nem látható bajok nem érendik a tengeren, folyó évi october első napjaiban minden esetre megjelenendik a Tiszán.

(A pest-szolnoki) 13¼ mföld hosszaságu vaspályavonal, september 1jén ünnepélyesen megnyittatván, a pest-brassói gyorskocsi csak Szolnokig fogja föntartani a közlekedést, és pedig Brassóból Kolozsváron keresztül Nagyváradig egyenesen, Nagyváradtól pedig egy fogat Debreczenig, a másik pedig Szolnokig. Ehezképest, ha az ember reggeli 6 órakor a vaspályán Pestről megindul, jó uton már más nap este Kolozsváron lehet.

(Azon sáskacsoport), melly Tolnamegyében Szegzárd és Bonyhád között a vidéket pusztitólag ellepte, a lakosok erélyessége által nagyobb részint megsemmisittetett. A sáskákat zsákokba szedék a lakosok, s minden illy zsák sáskaért, melly azonban csupán e czélra ásott gödörbe vettetett, a hatóság 20 pkrt fizetett jutalomdijul.

(Hugo Károly) nemzeti szinházunk számára „Pokoli vigjáték“ czimü drámai költeményt irt franczia nyelven. — Mikor forditandja azt le magyarra, s jobban-é mint „Brutus és Lucretia“-val történt, bizonyosan még semmit sem tudhatni.

(Nemzeti szinházunkban) mult hétfön adatott Szentpétery Zsigmond derék veteran szinészünk javára: „Egy nő, ki az ablakon kiugrik. Vigjáték 2 ffban Scribe-től, közbeszött népdalokkal s tánczczal. A szinház tömve volt. A helybeli s vásári közönség nagyon jól mulatta volna magát, ha a darabban olly kétértelmü kifejezések nem fordulnak elő, mellyek hallatára nem csak a nőnem kénytelen elpirulni, de elpirulni kénytelen a férfi-arcz is azon botrányos és többször különnemüleg előforduló szavakon, mellyek Lászlóné asszony szájába adattak. Ha e mü eredeti leendett, és nem forditás; bizonyosan kifütyültetett volna, — és méltányosan, ha a szinházat erkölcs iskolájának tekintjük. Az igazgatóság, rendezőség, söt maga a jutalmazott is beláthatta volna, miként e kétértelmü trágárságok, müvelt közönség előtt, csak megvetést fognak aratni. Ez fölötte nagy tapintatlanság vala, s hisszük, hahogy e quodlibet-mü még másszor is szinpadra kerülend, a megrovott kétértelmü szavak s beszédek nem fognak benne többé arczpiritólag s erkölcsrontólag parádérozni.

(Hollósy Kornelia k. a.) mához egy hétre mindenesetre megérkezendik Pestre, s igy nemzeti szinházunkban ismét hallhatni fogjuk a páratlanul kedves hangokat. Nemzeti szinházunk s a müvészet baráti várva várják megérkezése boldog perczét.

(A sáskák előpostái) már Pestre is megérkeztek. Egyenkint szállongtak be, mint valami kémek; de midön fáradtan az utczakövezetre hulltak le, hol könél és pornál egyéb fölfalni valót nem találtak, kétségbe kezdtek esni az éhhalál kínai miatt; azonban a jószivü pestiek megszánván a gabona imez ádáz pusztitóit, összefogdosák öket az utczákon s udvarokon, s palaczkokba rekeszték, s a legszebb buza-szemekkel barátságosan vendéglik. — Magunknak is volt alkalmunk néhányat közülök láthatni, mellyek azonban még nagyon fiatalok levén, jól meghizlaltathatják magukat.

(Sokat szólottak már a hirlapok) hogy a budai városhatóság erélyes intézkedése következtében a Duna partján létező ocsmány bűntanyák meg fognak szüntettetni; ez alig ha nem azért penditetett meg hirlapilag, hogy a hatóság figyelmeztessék reá, s ha eddigelé mit sem tett azok elnyomására, legalább tegyen ezután. És olvasni is lehetett már egynémelly hirlapban, miszerint a budai városhatóság a dunaparti csábtanyákat csakugyan

becsukatta, s igy ott a példátlan erkölcstelenséget s botrányos kicsapongásokat teljesen megszüntette. Az egész dologból azonban csak annyit lehet igaznak nevezni: hogy a városhatóság ezt mind megtehette volna.

(Egy kir. táblai jegyzőt,) ki ügyvédi vizsgálatot teendő, érkezék Pestre, s szállást a leopold-utczában, — szomszédjában a katonai laktanyának — fogadott, mult éjek egyikén, keresztül a vasrostélyzatu utczai ablakon, mindenéből kifosztották, még az ágya melletti széken levő nadrágját s az alatti csizmáját is elvivék, természetesen horgokkal. Képzelhetni ijedelmét a szegény megkárosultnak, midőn reggel fölébredvén, öltözködni akart, és nem volt mibe!... A gaz tolvajok azonban egy tiz pengős bankjegyet még is kivettek a tömött tárczából, s beveték a szobába, — nyilván azért, hogy magát legalább a zsidó piaczon equipirozhassa, de a bizonyitványokat magukkal vivék, — hogy ők is lehessenek valahol juratusok.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Aug. 4-röl kelt lissaboni tudósitások szerint a „Diario“ egy királyi rendeletek közöl, melly a királynak a sereg főparancsnokává történt kineveztetését megerösiti, nemkülönben egy második parancsot, melly a hadministeriumot ujra rendezi. Ezen hivatalos hirlap által közlött jelentésekből kitünik, hogy a béke s rend lassankint mindenütt helyreálland. Némelly meghiusult zendülési kisérletek történtek ugyan, de minden siker nélkül. Madeira sziget jul. 25kén a királynénak meghódolt. Das Antas gróf még Lissabonban van; uti leveleit már megkapta, s hajóra vala szállandó, azonban a franczia követ bizonyos közlése még egy időre öt visszatartá.

Spanyolország. A közönséges poroszhirlap madridi levelezője aug. 10röl következőleg ir: „Ugyan azon nap, mellyben a király a lázasztó proclamatiohoz csatolt levelet kapta, Serrano tábornoknak postán egy nehéz nyaláb küldetett, mellynek küllapjára vala jegyezve, hogy az a tábornok által sajátkezüleg töressék föl. Midőn az emlitett nyaláb S. Ildefonsoban távolléte alatt nála letétetett, anyjában s Ros de Olano tábornokban gyanut gerjesztett, s miután vigyázva a nyaláb hátsó része fölvágatott, kitünt, hogy a pecsét alatt durrezüst készitmény vala elrejtve, melly annak föltörésekor meggyult s a föltörőt halálosan megsértette vagy meggyilkolta volna. Ezen Serrano tábornok ellen irányzott gyilkosterv nagy figyelmet gerjesztett. — A királynő végre ama sürgető figyelmeztetéseknek engedve, elhatárzá magát 13dikán Madridban venni lakását. A ministerium megmaradása vagy átalakitása végetti kérdés is addig elhalasztatott. Ugy látszik, hogy Pacheco ministerelnök a kegyelemből kiesett; ő t. i. több barátját S. Ildefonsoban meghivá, hogy az általa rendezett szökő-kutak ugrásainál jelen legyenek; mihelyest azonban ez a királynő tudomására jutott, világosan megparancsolá, hogy a szökőkutak működései megszüntessenek, mi fölött Pacheco egy keveset megdöbbent. — Ezalatt tegnapelőtt a Pardoban a belügyminister a királlyal értekezett, s többen vannak, kik azt állitják, hogy a király bizonyos föltételek alatt készznek nyilatkozott nejével egyszerre az itteni palotát ismét elfoglalni. A ministeri „Correo“ igaz, következőleg nyilatkozik: „Mint beszélik, a mai conferentia eredménye, a királyi házaspár tervezett kibékülésére nézve nem kedvezőtlen.“ Mindazáltal azok előtt, kik a történteket pontosan fontolóra veszik, hihetlennek látszik, hogy a királyi házaspár, különösen a király, valódi kibékülésére kezet nyujthasson. Maguk a mostani ministerek nyiltan megvallják, hogy a királynőnek Don Francisco infanssali összekelése inpolitikai s kényszerített dolog vala, s mindazon bajok kutfeje, mellyek alatt most az ország nyög. Hangosan kijelölék a jelennek különbözőségét, a kétrészröli gondolkozásmód eltérését, mellyből kiki átláthassa, hogy a kölcsönös elkeseredés olly fokra hágott, miszerint az őszinte kibékülés a lehetőség körén kivül fekszik. — Tegnap a király nagy pompával, két udvari kocsiban, futárokkal sat. a városba jött s estelig ifjabb testvéreinél mulatott. — Az itteni portugal követség titoknoka Soares Leal, hasonló minőségben Berlinbe helyeztetett át. — Tegnap azt beszélték a börzén, hogy Salamanca 1500 millió reálnyi 3 pctes részvényeket szándékozik tökésiteni.“

N. Britannia. A parliamenti választások Angliában, két grófságot kivéve, már bevégeztettek. Hivatalosan máig 625 választás van tudva, köztök a „Globe“ számitása szerint van 325 szabadelvü, 104 peelita s 195 protectionista, s igy bármikép üssön is ki a még hátra levő 33 választás, mégis a ministerium részére elegendő többség leend, ha tudniillik azt mellőzzük: miszerint a szabadelvüeknek jelölt parliamenti tagok, ép olly kevessé számláltathatnak föltétlenül a ministeri-párthoz, mint a peeliták. A skót választások, miután azok Edinburghban és Glasgowban megtörténtek, nem nagy érdeküek; megemlitendő azonban Hume Józsefnek Montrosebeni győzelme. Az ir választások ellenben ugyan élénkek s közben-közben zajosak is. A többek közt Limerickben, hol egy whig Monsell mellett, az ismeretes repealtag Smith O'Brien s egy óirhoni Powell léptek föl jelöltekül, a néptömeg olly garázdának mutatkozott, hogy a szavazók katonai kiséret mellett bocsáttattak a szavazó ládákhoz; még megsebesülések is történtek. Utóbbi hirek szerint Monsell és O'Brien nyertek többséget.

A „Gazette“ azon titkos tanácsi rendeletet közli, melly a parliamentet, mi mint tudva van pro forma sept. 21kére össze vala hiva, oct. 12ig elhalasztja, s pedig minden szokásos formalitás nélkül, melly az ügyek megkezdésére következtethet; igy tehát jelenleg a parliament valódi összeüléséről még semmi bizonyost nem mondhatni.

A hirlapok fölötte sokat foglalkoznak a spanyol bonyodalmakkal s a „Times“ nem mesze terjedő kitörést jósol, mellynek czélja leend, a franczia udvar és Mária Krisztina által szött ármányoknak, állitólagosan: Isabella lemondása s Montpensier herczegnőnek trónra lépése — véget vetni.

Franciaország. A „J. des Debats“ bizonyitja, miszerint a ministertanács oda nyilatkozott, hogy Teste-nek a királyhoz irányzott folyamodványa — a 94,000 frank birság elengedése végett, elutasittassék, mert semmi ok sincs jelen, mi a királyi kegyelmet igénybe vétethetné.

A „Gazette du Bas-Languedoc“ egy iratot közöl, mellyet Teste öngyilkossági kisérlete előtt nehány perczel a magáéihoz intézett. A levél következőleg hangzik: „Páris, julius 12. 1847. Én meghalok s halva is érzem, hogy a becsület előttem mindenkor drágább volt az életnél. Én egyetlenegy gyengeség áldozataul esem, mire egy ősz kecsegtetései birtak, kit részéről ismét egy tábornok csábita el, kinek ugy látszik nagy örömére szolgált saját kezével köveket hordani össze olly emlékre, melly most fölöttem összedölt s romjai engemet összezuznak. Ha van itt alant igazság, ugy bizonyára halálom után mindketten lelkismereti furdalást szenvedendnek. Azok, kik engem közelebbről ismertek, emlékemet tisztelni fogják. Ritkán szeretteteti valaki olly őszintén s forróan mint én. Barátimnak ezen határzatomrai okaim ürügyül szolgálandnak, hogy szeretetüket s tiszteletüket az atyáról a szerencsétlen fiura ruházzák. Ez utósó ohajtásom, utósó reménym. Fiam a történtekben legcsekélyebb részt sem vön, ép olly kevessé nőm, kinek bocsánatáért esdem, azon elválás siettetéséért, mellyet a természet talán még egy pár évig elhalasztott volna. Élj boldogul szeretett családom, mellynek körébe menekültem; éljetek boldogul barátaim s pairtörvényszéki védőim! Ötven évi munka után enyéimnek olly vagyont hagyok hátra, mellynek tökésitett összege alig egy negyedét teszi azon kamatnak, mellyet Pellapra, ki engem a szerencsétlenségbe döntött, millióiból huz.“

Aumale herczeg, mint mondják, már jövő hónapban Algirba menend, hogy a reá ruházott fontos hivatalt elfoglalja; beiktatása nagy fénnyel fog végbe menni, mire Algir minden tartományaiban körutat teend, nemcsak hogy saját szemeivel a dolgok mivoltáról meggyőződjék s az ország hiányait s szükségeit ismerni tanulja, hanem hogy azon valójában királyi pompa kifejtése által, minthogy egy kis sereg által is fog kisértetni, a népesség benszülött részére, hatalmas erkölcsi benyomást gyakoroljon.

Olaszország. Egy zászlóalj gyalogság s néhány csapat huszároknak egy ágyuteleppeli bevonulása Ferraraba, néhány római lapot rendkivüli tüzbe hoza, s már is dsidát szegeznek a vélt de sehol sem létező ellenség ellen. S mi van az egész dologban? Egy közönséges esemény, mellynek Ferrara 1815 óta már többször tanuja vala. A látvágy t. i. Ferrara lakóit házaikból kicsalá s csak tetszési nyilatkozatokat lehete hallani, a harczfiak, nevezetesen a huszárok derék tartása és szép harczias kinézésük fölött. Hogy Ausztriának várőrségi joga van Ferrarában, az már tudva levő dolog; mi csodálkozásra méltó van tehát abban, ha ezen hatalmasság jónak véli más vagy kevessel több sereget helyezni oda? A ferrarai fellegvár olly kicsiny, hogy alig fér meg benne egy zászlóalj, a lovasság elhelyezéséről szó sincs; mi természetesb tehát, minthogy az itteni örsereg nagyobb részét a városban szükség elhelyezni, mit már egészségi tekintetből is tanácsos tenni, mert ama posványos vidéken és ezen nagy höségben nem kevessé veszélyes a katonaságot olly erösen összeszoritani. Igy volt ez már a huszadik és harminczadik években is; hasonlóan a St. Benedetto és St. Domenico kolostorok egészen katonai laktanyákká alakittattak s használtattak. Aztán az ausztriai örsereg kórháza a város közepén fekszik; nemkülönben az ausztriai helyparancsnok lakása s hivatalhelye a római város közepében s nem a fellegvárban létezik. S minthogy az egykori kolostorokban alkalmas tiszti szállások nincsenek, tehát azok a városban vétetnek, hol a háztulajdonosok a tiszteket szivesen s barátságosan fogadják, mert igy az a nélkül is elhagyott és számos lakok tulajdonosaiknak hoznak egy pár scudi lakbért, melly mindenkor jól és pontosan fizettetik. De a nagyobb számu várőrség a többi lakosságnak is hasznot hajt, mert ezen ezeret meghaladó katonaság napi zsoldja nagyobb részt élelemszerekre fordittatik, hasznuk van tehát belöle a korcsmárosoknak, vendéglőknek, kereskedőknek s kézmüveseknek. Hogy itt ott a tiszteknek szállást adni nem akarnak, az mit sem bizonyit, s ez máshol is megtörténik, mert mindenkinek szabad akaratában áll lakát bérbe adni vagy nem. Egyébiránt sokszor az ellenkező történt, miként 1830—1832ik években, midőn annyi bérbeadási ajánlatok tétettek, miszerint fele tekintetbe sem vétethetett. Sőt egy convent egy üresen álló kolostort ajánlott fiókkórházul a helyparancsoknak azon megjegyzéssel, hogy az sokkal egészségesebb helyen fekszik, mint az eddig kórházul használt St. Lucia kolostor. Az pedig, hogy egy első rangu hadihatalmasság seregei, mint Ausztriáé, nem ugy tarták bemenetüket, mint a megirt rendszabályok szigoruan parancsolják, nagyon különös lenne, mert a cs. kir. ausztriai sereg rend és fegyelemben mindig kitünteté magát.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csoda-rozs

Vetésre, melly minden nemü földben megpróbáltatott, s gabonában a legdúsabb termése s legszebb szalmája van, megérkezett s kapható **Mitterdorffer János** „halászhoz“ czimzett régi pósta-utczai fűszerkereskedésében Pesten.
(3—3)

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 20kán: A szinház zárva.

Augustus 21kén: Nőtelen férj. Pályadijazott vigjáték Obernyiktól.

Augustus 22kén: Csikós. Népszinmü. 3 fiban. Irta Szigligeti.

Augustus 23kán: Egy nő, ki az ablakon kiugrik. Franczia vigjáték 2 fiban, tánczczal. Irta Scribe. Szentpétery Zsigmond jutalomjátékául először.

Augustus 24kén: Saint Tropezi urnő. Franczia drama.

Augustus 25kén: Négy Haymonfi. Vig opera 3 fiban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Pest aug. 24kén (pesti mérő.)

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
A hajókon és raktárakban.					
———	270-290	———	———	——90	———
(A piaczon.)					
340-390	280-290	190-205	120-125	——90	———

Bécs augustus 21én (ausztriai mérő).

265-320	———	———	105-125	90-130	———

Lotteriahuzás.

Budán aug. 21kén: 16. 34. 55. 59. 5.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

546. szám 1847.

Péntek aug. 27.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Névváltoztatás. Előléptetések. — Zsidóügy. VII. — Törvényhatósági tudósitások. Somogyból (közgyülés vége). — Vidéki hirek. (Kőrösvölgyből. Nagykárolyból). — Vegyes ujdonságok. — A pesti mükiállitás 1847ben.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olasz-, Görög-, Törökország. La-Plata-Statusok.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Homeiszter Imre vezetéknevét „Havasy"-ra átváltoztathatni kegyelmesen megengedni méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv kincstár a keblebeli főfizető hivatalnál megürült dijas gyakornoki állomásra Herczegfy Ignáczot alkalmazá.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a keblebeli lajstromozó hivatalnál megürült irnok-állomásra Schumbensa József járulnokot, és az igy megürült járulnoki állomásra Dévay László gyakornokot alkalmazá.

Zsidóügy.

VII.

(K. F.) Az utósó kérdés elhatározása: rögtön kell e a zsidókat emancipálni, vagy pedig fokozatosan? épen nem nehéz föladat, mihelyt öket csak vendégeknek tekintjük, kik mig keresztények nem lesznek, máskép nem is tekinthetők, s irányukban más eljárási elvből ki sem indulhatni, mint szüntelen arra nézni, nehogy valamikép a vendég a gazda nyakára üljön. Egy olly népfaj, millyen a zsidó, egy olly vallásos testület, mellynek mélyen gyökeredzett fökinézése a Messiásrai várakozás, ki azt kiszabaditandja körülményeiből; meredt és feszes ellentétben áll a keresztény statusok intézvényeivel, s épen azért velök máskép mint vendégekkel bánni nem is tanácsos. A poroszkormány valamint 1845ben, ugy jelenben is az országgyülés előtt kinyilatkoztatá, hogy tervében nem fekszik a zsidók teljes emancipatioja, pedig ök poroszföldön müveltebbek mint másutt, hatalmasabb szóvivőik vannak, s a pénzt épen nem kimélik ügyük pártoltatására. Nincs hát, nem is lehet más ut, mint fokozatosan megkisérteni az emancipatiót, hogy a tapasztalat tanitson meg bennünket, valjon ök magok is igyekeznek-e hozzánk simulni? fölhagynak e társaság-ellenes szokásaikkal, s vak babonáikkal? legfölebb is jelenben csak azt tehetnénk, hogy a magokat érdemesitettek mintegy kivételkép nyernének teljes polgári jogokat, mellyeket az egész tömegre egyszerre átruházni nagy hirtelenség volna.

Azt is hiszem, hogy az 1839/40ben nyert engedményezésekkel még sokáig beérhetik a zsidók, bár ugyanakkor törvények is hozattak volna tanittatásuk ügyében, mert azok nélkül az ellenszenv irántuk le nem csilapul. Igaz, hogy már a Leopold alatti országos küldöttség in publico politicis szót emelt a zsidók mellett, s a városi polgárok kárára minden jogot meg akart nekik adatni, hogy ne csak lakhassanak a városokban, hanem házakat is vehessenek, magistratualis hivatalokat viselhessenek, külön lakhellyel birjanak mint Prágában, hol szinte kényelmesen élnek, de most is mindegyre schacherkednek és tisztátalanok; ellenben ugyan azon küldöttség, melly liberalismusát csak a városokban akarta gyakorlatba vétetni, szükkezü volt a zsidók iránt a nemesi birtokokban, hol földesuri engedelem nélkül letelepedni s kereskedni tilosnak határozta. Legczélirányosabb lett volna mindjárt kezdetben a zsidóügyet ott fölfogni, hol a szegnek feje van: az V. czikkben elöszámlált akadályok elháritásáról kellett volna gondoskodni, mert egy félszázados tapasztalat után most már tudnánk is, mire mehetünk engedményezések utján s reformkisérletekkel zsidóinkkal; e kisérleteket ab ovo kell most már megkezdeni, mellyek üzérleteikre, tanitásmódjukra, kézmüveikre s adóztatásukra kiterjedjenek.

A mi az üzérséget illeti, a házalást, schacherkedést egészen el kellene tiltani, melly lopásra, csalásra, kémlelésre tágas utat nyit, mellyel különben is a legszegényebb osztály foglalatoskodik, s ugy szólván henyeséggel töltvén az időt, mint naplopók, mindig roszban törik fejüket. Rendes kereskedés folytatására szükséges volna bizonyos tehetség kimutatása, például 2000 p. ft. alaptőkének, mint az a szász-meiningeni herczegségben szokásos; falukon a korcsmálást meg sem kellene engedni a zsidóknak, kik záloglással, hitelezéssel, rosz italaikkal, a termések lefoglalásával rontják s elszegényitik a dolgozó néposztályt; ha akarnak falun lakni, s nincs kézi mesterségök, melly után élhetnének — földmüvelésre adják magukat, vagy rendes kereskedést folytassanak, de fogadókat s korcsmákat kibérleni soha és semmi szin alatt többé meg ne engedtessék nekik; egy illy országos tilalom a legnyomasztóbb üzérkedéseknek volna véget, föltéve, hogy a még hozandó törvény teljesittetni is fog.

A mi az iskolai tanitásmódot illeti, Löv Lipót javalata helyeselhető, a mennyiben az a tanitók megválasztását, kiképeztetését, papnöveldék s tanodák fölállitását érdekli (l. Pesti Hirlap 901 sz.) A javaló maga is átlátja, hogy a rabbinatus, ugy mint az most áll, mit sem ér; javitni kell hát a talmudiságon, mellyhez Áron eltörpült sarjazata még most is nagyon ragaszkodik; azonban véleményem az volna, hogy különös zsidó elemi iskolák fölállitására nincs szükség; a zsidó gyermekeket, mint ez már a nassaui herczegségben gyakorlatba is vétetett, keresztény iskolákba kellene jártatni, hogy magyarul irni, olvasni, beszéini, számolni ott tanuljanak; a közönséges erkölcsi tanitásokat ott már gyenge korukban hallgatván, azok beléjük gyökerezzenek; a mózesi törvényekre, a zsidó irásra s olvasásra — ha még az most szükséges volna — otthon is megtanithatnák szüléik, rokonaik, vagy más magán tanitók. Továbbá az ifjut csak akkor kellene felsőbb zsidói tudományos studiumra ereszteni, ha a főkormánytól arra engedelmet nyert, ez pedig a zsidó elöjárók hiteles tanubizonyságára adná ki az engedelmet, hogy a kérelmes alkalmatos is a maga további képzésére, van módja miből megélhetni, s nem kénytelen mellék kereskedést vagy kézimesterséget folytatni. Rabbi csak az lenne, ki képes hivatalának megfelelni. A baucheréket vagy kószáló házitanitókat nem kellene többé megszenvedni, kivált azokat nem, kik külföldről belopóznak. Az elemi iskolákban már kicsinységüktől kezdve összeszoknának a zsidó és keresztény gyermekek, a mormogó s hebegő zsidó nyelv helyett jókor megtanulnák a hon nyelvét, a zsidó szülék is mintegy kénytelenek volnának gyermekeik testi tisztaságára fölügyelni, azok nem lennének erőtlenek, sáppadtak, korhelyek, morált utálók, féltudósok, féluzsorások, nem költenének a phariseusi talmud zsibvásáros tanitóira, s megszokván a rendet és munkát, az Abrahám kebelébei eljuthatást nem tartanák lehetetlennek. Ha majd megszabadulnak féltudákos rabbijaiktól, egy század mulva isteni tiszteletük is bizonyosan hazai nyelven fog tartatni; jelenben száz közöl 98 értetlenül utána kiáltja az énekeket, a nélkül hogy tudnák: valjon Jerusalem elpusztitója maradékait átkozzák-e, vagy pedig a tanitók felebaráti szeretetet hirdetnek. Akár mennyi polgári jogokat adunk is előre a zsidóknak — mondja Sensburg — azokkal messze velök nem mehetünk, mig a talmudi áldogmák, s disciplinaris kóklerségek a tiszta ó testamentumi dogmáktól el nem különböztetnek; a rabbinatusi locs-fecs az, a mi makacs megállapodáshoz köti a zsidóságot, az arra van kiszámitva, hogy a zsidók elvonulva éljenek a keresztényektől. Sok akadály legyőzetnék, ha a zsidók elöjárói egyetértőleg az étel s ital fölötti rendeleteket megszüntetnék, ha szombaton és ünnepnapokon csak olly munkálatok tiltatnának, mellyek testfárasztók, s az isteni tiszteletet gátlók.

A kézmüvek tanulása könnyittetnék a zsidókra nézve az által, hogy a zsidók fizetnének tanitásért a keresztény mesterembereknek, s igy mesteremberekké válván, magok is taníthatnák idővel felekezetbelieiket. A törvény könnyitett ugyan e részben is rajtok, de a városok reactiói, mikről a Pesti Hirlap 916. száma panaszkodik, csak akkor fognak megszünni, ha a zsidók is javulnak, s a keresztény kézmüvesek megrontásán nem törik fejöket.

„Audiatur et altera pars." A földmüvelést illetőleg, ugy tartom, a földvásárlástól nem kellene a zsidókat eltiltani, azon föltétel mellett, hogy önmagok müveljék, vagy zsidó béreseikkel müveltessék azt. Jelenben még ez is sok akadállyal jár, mert többnyire a zsidókban hiányzanak a physicai erő és a practicus ismeret, a keresztények pedig magok oldala mellett ki is nevetnék öket, magukhoz sem fogadnák. Talán gazdálkodási közintézeteket kellene elébb zsidó pénzalapitványokkal létre hozni, hogy mint Fellenbergnél, practice is tanuljanak, testöket is physice gyakorolják s megedzék a munkára; actiák utján legkönnyebben megközelithető volna az illy intézet föláliitása.

Végre szükéges volna a zsidók sokféle adóztatását, — melly kivált a szegényebb osztályt terhesen sujtja — arányos mértékre vonni, a védelem- vagy türelem-adót meg lehetne szüntetni, az elemi iskolák épitése s föntartása költségeitől is megszabadulnának, ha hajlandóknak mutatkoznának gyermekeik keresztény iskolákbai küldésére, hol a szegényebb sorsuak ingyen tanulhatnának; a zsidó községek ez után is belső szükségeikről magok gondoskodjanak, de különböző szinek alatt ne csikarjanak a szegényebbektől is segedelmezést; itt a kormány erélyes ellenőrködése nem volna fölösleges. A melly városban vagy faluban laknak, hol a községnek adósságai vannak, azoknak fizetésétől mentekké kellene öket mind addig tenni, mig egyenlő polgári jogokban nem részesülnek, temető- s ima-helyeiktől szokott fizetéstöli föloldozás is nagy könnyebbségül szolgálna, s mind ezt megtenni keresztény kötelesség, a többi magától bekövetkezik, csak a zsidók is belső reformjaikat el ne hanyagolják, hanem Löv Lipót nyilatkozata nyomán derekasan lássanak a dologhoz.

„Ihr irren Stämme flüchtig und verbannt
Wo gebe es Ruhe fern vom Vaterlande?
Der Fuchs sucht sie im Bau, im Nest der Rabe
Der Mensch im Hause — Israel nur in Grabe."
Byron.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Somogyból. Kaposvár, aug. 13. Mult levelemben érintém, hogy az országgyülési utasitásokkal foglalkozó küldöttség első gondjait fordità a haza közszükségeit fedező eszközökre...

Másik fő, megoldandó kérdése vala a választmánynak az urbéri örökváltság. A választmányi munkálat több oldalról nyert fölvilágositások után módositva elfogadtatott. Minek folytán Somogymegye követeit utasitni határzá az örökváltság ügyében: miszerint az örökváltság a földesurakat illetőleg kényszeritőnek mondassék ki a törvényben; az örökváltság készpénzben nem egyszerre, hanem részletesen teljesitetik; mi hogy megtörténhessék, egy a jobbágyi birtokra alapitott zálogos kölcsönző bank fog létesitetni, honnan a magát megváltani akaró a szükséges pénzt kölcsön vehesse; az eddigi uri viszonyok s hatóság megszünése önkint következvén az örökváltságból, törvény által kijelentendő, miként ők szabad s köztörvény alatt álló polgárai a hazának. Az országgyülés határozza meg minden megyére az örökváltság maximumát s minimumát; egyes helyekre nézve, ha egyezség utján meg nem történhetnék az örökváltság, akkor ezt az 1836: 15. tcz. által meghatározott választott bíróság állapitsa meg; ha időfolytában a föld- és pénzrészvények változnának, akkor az országgyülésileg megszabott telekváltságbér a körülményekhez képest szinte országgyülésileg változ-

tathassék, törvényben kimondandó lészen. M. L. tb. A még némi nyomokkal mutatkozó feudalis institutiókat tökéletesen kiirtani szándékozván, a paraszt tökéletes emancipatioját sürgette... Mire nézve ő mind a földesurat, mind a parasztot kényszeriteni kivánta az örök megváltást illetőleg, s ennek sikeresitésére statuskölcsönt vélt használhatónak, mit a jobbágyok apródonkint befizetnének. Azonban erre igen helyesen jegyeztetett meg: hogy a kényszeritès a jobbágyokra nézve lehetetlen, azon egyszerü okból, mert lehetnek olly körülmények, hol inkább fizethetik urbéri tartozásaikat a jobbágyok, mint a kamatot s tőketörlesztést. — Aztán meg az átalános megváltásra szükséges pénz keringésbe hozatása által ki nem számitható káros következményü pénzzavarok is okoztathatnának; e mellett a jobbágyi munka is hirtelen megszüntetvén, az allodialis földek müvelése megakasztatnék a közgazdászatnak pótolhatlan veszteségére stb.

Harmadik választmányi javaslat a papi dézma vala. Ebben már régi határozatunk van, mellyet továbbra is megtartunk; az: hogy a papi dézma haszonbérlése a rajta fekvő bérlési terhekkel együtt a jobbágyságra átruháztatván, állapota igy is javitassék.

A balaton-gőzhajózási társulat ügye fölkarolására gr. Széchenyi István fölhiván e megyét, ennek folytán tehát főispán ő nmlga előadá, hogy a közönség részvéte annyi pártolást nyujtott a társaságnak: miszerint ennek ujabb közlekedési szerek épitéséről is kell szorgoskodnia; e szerint jegyzőkönyvbe iktattatott, hogy a rendek hatáskörükhöz képest ezen nagyszerü vállalatot elémozditni mindig hazafiui kötelességüknek ismerik. — A csődhirdetések iránt kaptunk ismét egy k. intézvényt, azonban a kk. és rr. hazai hirlapnak, annál kevesebbé ismerik el hivatalos organumnak e Pester Zeitungot, miután törvény által kimondva van nálunk, hogy bármelly hatóságnál mindennemü hivatalos eljárásokban csak a magyar nyelv érvényes; e folyton fölirunk vissza: hogy német csődhirdetésekért, mint forma szerint ugy is nem törvényes s hivatalosokért, nem adózunk.... A megyei levéltár rendezést szükségelvén, a nemesség erre a megkivántató költségeket megajánlotta, s concursust hirdettetett a megye hirlapok utján; eddig 9 concurrens adá be föltételeit s kivánatait; a 9 concurrens közöl a közbizodalom Xantus Ignácz tb. urat választá e terhes vállalat kivitelére, Xantus János t. aljegyző s id. Szalay József segitségével 8 év alatt 10,000 pengő forintért igéré véghezvihetőnek, mire azonnal mind a hárman meg is hiteltettek. Meghalván Dezső Ignácz szolgabiránk, ennek helyébe főispán ő méltósága Robot Pált, Pozsgay Rudolfot pedig t. alügyésszé nevezé ki.

VIDÉKI HIREK.

Körös-völgye. Biharmegyében. Aug. 15-kén. Itt, hol alig volt képes az éhenhaló pórnép életét a gyümölcsérésig gyökérrel, korpával s alamizsnával keresztül tengetni, s csupán azon remény táplálja most is, hogy szépen mutatkozó szilvájából kölcsönözött adósságát és adóját kifizethetvén, egyedüli máléjával, melly szinte jó reménnyel kecsegteti, a telet s jövő nyarat kiélheti, — itt mondom egy váratlan és borzasztó csapás fenyegette az egész Körösvölgyet végső pusztulással; ugyanis folyó hó 11dikén estefelé véghetetlen milliónyi szárnyas állatocskák az egész láthatárt elboritván, terhes felhőkint ereszkedtek vidékünkre, és csak a szomszéd falvak harangjainak vészkongásai, lármái és lődözései gyaníttatták velünk, hogy azon szárnyas állatok sáskák lehetnek, mire itt is a harangok félreverésével, a népség összegyülvén lődözéssel, kolompolással és lármázással határunkból elkergetni véltük, s nyugodtan az álomnak engedtük magunkat; — azonban hajnalkor a harangok félreverése ismét fölriasztott álmainkból, s szörnyüközve tapasztaltuk, hogy határunk egyik oldalát a sáskák ellepvén, az ottlevő tengerit megszállották és pusztitják; ismét lődözéssel, lármával és hajtással sikerült őket fölkergetni és a határból kiüzni, de korán sem végképen, mert csak harmadnapig tartó fáradhatlan éberségünknek, — a két lelkész urak és több ittlevő honoratiorok buzditásaival, — sikerült végre azokat határunkból eltávolitni; nem hagyhatom emlitetlenül, hogy összes hölgyeink is a hajnal hasadtával részt vettek a pusztitó férgek üldözésében. (M. G.)

Nagykároly. Aug. 1. Kir. tanodánkban közvizsgálat tartatván, meglepő volt ez alkalommal szemlélni a földabroszok szabályos lemásolása roppant halmazát is, mellyeket a szorgalmas ifjak minden tanodában a szünetre szánt órákban készitenek el; nem különben magukra vonták figyelmünket a szép magyar, német s latin irományok, és azon ernyedetlen buzgalmuk, mit a zene és rajzgyakorlatban tanusitottak. A mi pedig a t. cz. vendégkoszoru éber kiváncsiságát tökéletesen kielégité, az volt a nyilvános szavalat, hol az ifjuság a jelesen kiszemelt erkölcsi jellemeket eleven szinekkel ábrázoló daraboknak remek előadása, szerény bátorsága, szabatos taglejtés s beszéd ildomossága által leginkább kitünteté. — Mind ezekért szivből föllángoló örök hálát szavazunk m. gr. Károlyi Györgynek, e lelkes honfinak, ki kegyeinek üdvöt adó forrásával nem szünik öntözni dicső eldődeinek áldásdús intézetét, hogy teljes fölvirágzását érje el; ugy szinte mélt. Szerdahelyi Pál és Bene József főispáni helyetteseknek, kik a számos nagy tekintélyü vendégek koszoruját magas jelenlétükkel ékesiteni, s szilárd kitartásukkal az ifjuság lelkesedését éleszteni s ápolni kegyeskedtek. — A kir. tanodalmi kisérletek dicséretes végeztével egy ujabb ünnepélyes alkalom derült föl, melly a felső elemi tanodába a nt. előjáróságot, nemes tanács küldöttjeit, szülőket, és a nevelési ügy lelkes barátait nagy számmal egybegyüjté, hogy mind a serdülő nemzedék előmenetele tanui, mind a nevelési téren tett jeles tanitó érdemeinek méltánylói legyenek. Itt eszmelánczolatnál fogva nem lehet nem érintenem azon örömnyilatkozatot, mellyet egész fényében kiemele nt. László Alajos, a csüggedetlen munkássága s páratlan leereszkedő nyájassága miatt közösen tisztelt tanoda-igazgató ur, midőn t. Haffka Antal 2ik osztálybeli tanitó urat üdvözlé, ki 50 éven át az életet boldogitó nevelési pályán igénytelen szerénységgel sok jó magot hintvén el, melly jövőre üdvös gyümölcsöt termend a hazának, s megható szónoklattal fejtegeté, hogy nem a napok hosszu sora fonja az érdemek halhatlan koszoruját, hanem a valódi jótetteké; s csak azon édes öntudat boldogit, ha éltünk e tekintetben nem parlag tér, milly elvitázhatlanul haszonteljes a tanitói pálya; mellyért is a szerette hon mindenkor áldás gyanánt tekinti azon buzgó férfiak törekvéseit, kik a szeretet érzetétől áthatva, sötétben tévelygő embertársaikkal a tudomány és vallás mennyei világosságát megismertetni önföláldozásukkal is készek valának. Hasonló remek szónoklattal tolmácsolá örömérzelmeit t. Kinczel János főjegyző ur a város, és Jelentsik István ur a tanitói személyzet nevében.

Ugyanonnan irják aug. 4-röl. Ember lételének czélja a boldogság, s ennek, mint a tapasztalás tanusitja, egyedüli emeltyüje a józan nevelés, melly az emberben szendergő tehetség szikráját fölkölti, a fölköltet nemesíti, s ekép általa az értelemnek világosság nyujtatik, uralkodó hatalom adatik az észnek, akaratnak irány, cselekedetnek mód, a testnek pedig erő szereztetik; mivel tehát minden a neveléstől függ, s nála nélkül a társaság meg nem állhat, következik, hogy növelés az embernek nem kevesbbé, mint lélek az életre szükséges. Innét a növelés minden müvelt nemzeteknél legfontosb közügynek tartatik; ezen magasztos eszme honunkban is több nemes keblü emberbarátokat lelkesite e nagyszerü cselekvés terére, melly jótékony malaszt mi reánk is szállott, t. i. mélt. Zichy Karolina csillag-keresztes dáma, e nagylelkü honleány, m. gr. Károlyi György érdemdús neje, kinek gyengéd érzetében a jótékony ápolókéz csillagkint tündöklik, jelesen fölfogván korunk szellemét, helyben lány-növeldét alapitott, melly intézet a minden jót és hasznost hőn pártoló t. cz. nemeskeblü Térey család fölügyelése mellett ma már virágzásnak néz elébe, hova aug. 4kén, mint a közvizsgálatra kitüzött napon, az egész magas család diszes vendégkoszoru kiséretében megjelenvén, melly fényes gyülekezettől áthatva a gyenge csemeték, kettőztetett iparral fesziték meg szorgalmukat, s valóban nemcsak a szülők, de más jelenvoltak szemeiben is örömkönyek valának láthatók, midőn a kis növendékeket a boldogitó csendes családi élet köréhez szükségesekre kimeritőleg hallák felelni, s áldák a kis lánykákban a mélt. grófnő tetemes adakozását, melylyel e hasznos intézetet kegyes anyailag nemcsak fölkarolá, de azt örökité is. Azonban legnagyobb figyelmet ébresztett a válogatott női munkák roppant tömege, mellyek a jeles tanitónő sulyos hivatása czélszerü működését és ernyedetlen buzgalmát tanusitván, a szemnek meg annyi örömélvezetet nyujtának; nemkülönben t.cz. Térey Károly jószágigazgató urnak ama nemes tette, miszerint bennök az isteni félelem s erény csiráját hervadhatlan virággá érlelni akarván, szorgalmuk kitüntetése végett 210 lánykának ezüst, réz, és vas emlékeket osztogattata; mellyért vegye őszinte köszönetünket, s adja az ég, hogy hasznos élte legyen még számos évekig áldást terjesztő. Vegye egyszersmind forró hálánkat n. t. László Alajos igazgató ur is, kinek rendületlen jelleme és mindenkor éber kormányzási bölcsesége e kisdedek növelésében legtöbb segélyt nyujt.

Vegyes ujdonságok.

***(Vasárnap) augustus 22én tizedik évnapja mult, hogy nemzeti szinházunk ünnepélyesen megnyittatott.

(Pestmegye) évnegyedes közgyülése jövő kedden, azaz: augustus 31kén fog megkezdetni, melly alkalommal egyszersmind ki fog tüzetni a nap, midőn az országgyülési utasitások kidolgozására kinevezett választmány munkálatai köztanácskozás alá fognak vétetni.

(Nemzeti szinházunk) drámabiráló választmányához Hugo Károly egy uj szinmüvet adott be; czime: Bankár és marquis. Az egész müben csak három személy fog játszani.

(A pest-szolnoki vaspályavonalon) mult napokban ismét szerencsétlenség történt. Egy mozdony, melly Vecsésre vegyes bizottmányt szállitott, visszatérte alkalmával észrevétlenül egy láncot elveszitett. Rögtön reá egy vonat üres teherkocsi érkezett, mellyen a középponti vasuti igazgatóság legszigorubb parancsa ellenére több ember foglala helyet. A láncz, melly a sinen feküdt, valódi alaborkint megakasztani igyekvék a mozdonyt, de ez hevesen keresztül robogott rajta, s a véletlen lökés következtében az emberek mind lehulltak a kocsikról, s az árkolatba gurultak. Közülök három egyén rögtön meghalt, többen pedig tetemesen megsérültek.

(Habár Pestváros népessége) évenkint tetemesen növekszik — mond a Pester Zeitung — még is a perek száma tetemesen alábbszáll. Jelenleg a városi hatóság előtt csak 1400 peres ügy van folyamatban, mig ez előtt 2000en fölül vala; s ezen percsökkenés alapokát a rövid szóbeli eljárások s váltótörvényszék behozatalának örvendetes eredményeül hiszi fölállithatni.

(Azon emlékbeszéd) mellyet Mátray Gábor, Széchenyi-országos könyvtári ör a magyar nemzeti museum mellett, irt, s folyó évi junius 13kán Horvát István Széchenyi-országos könyvtári ör fölött a magyar nemzeti museumban fölolvasott, nyomtatásban is megjelent. A jeles beszéd már fölolvastatása alkalmával is köztetszéssel fogadtatott, s mi bizton hisszük, hogy mindenki, ki azt megolvasandja, elégülten teendi le kezeiből, mert megismerkedik benne világhirü tudós hazánkfia minden körülményeivel, valamint hazafiui buzgalmával s szép erényeivel is. — A szabatosan kidolgozott emlékbeszédet t. olvasóink figyelmébe méltán ajánljuk.

(Az ideiglenes német szinházban) egymásután adják az uj operákat meglehetősen üres padok előtt; tegnap és tegnapelőtt nemzeti szinházunkban is operát adtak, de a közönség iránt legkevesb panaszunk sem lehet.

(Tegnap jókor reggel) heves záporeső vonult el városunk fölött; s ha e zápor azon vidékeket is meglátogatá, hol jelenleg sáskák tanyáznak, ugy bizonyára többet ártott ez nekik s pusztitott bennök, mint bármiféle lődözés.

(A soroksáriak) egy uj nemét fedezték föl a keresetnek, ők t. i. a mezei ugynevezett szöcskéket, mellyeknek nagy hasonlóságuk van a sáskákkal, a mezőn összefogdossák, s Pestre hozzák, s jó pénzen eladják sáskák gyanánt, mellyeket aztán a hiszékeny polgárok nagy ritkaságkint üvegekbe rekesztenek, s uton utfélén mutogatnak — mig el nem döglenek.

(Kürt helységben) Hevesmegyében a sáskák szinte érzékeny pusztitást tettek az urasági és jobbágyi terményekben, sőt már tojásaikat is lerakák egy buza-asztagba, mit is a tulajdonos a közjó érdekében, nehogy a gazdasági métely meghonosodjék hazánkban, azonnal fölgyujtatott.

(Ungmegyéből) érkezett legujabb hiteles tudósitások szerint a burgonya némelly helységekben ott is már rothadni kezd, mi a lakosokat fölötte nagy aggodalomba ejté, mert annak elterjedésétől, s igy a burgonya-vész átalánosulásától mondhatlanul rettegnek.

(Lugoson) folyó hó 5dikén nyittatott meg a nagylelkü nőegylet által életbe léptetett kisdedovó

intézet; élén az egylet buzgó elnöknője, a derék Jakabffy Alojsia alispánnő áll, kinek nemesszivüségétől e jótékony intézet részére minden esetre csak szép jövő reménylhető.

(Bodonospatakon) Biharmegyében, Bulyovszky János 1845-dik év őszén asphaltbányát nyitott, melly olly gazdag, hogy több millió mázsa asphaltot kiállithatni belőle. Az itt bányászott asphaltot megvizsgáltatván az iparegyesület, azt hazánkban a legjobb minőségünek találta; ennek következtében a budapesti „asphalt-vállalat“ czimü társaság öt évi szerződésre lépett a tulajdonossal, miszerint ez évenkint több ezer mázsa asphaltot, mázsáját 1 pfrttal, köteles kiállitani.

(Terje határán) szinte Biharmegyében ugyanezen tulajdonosnak dohot-gyára is van, hol évenkint több ezer mázsa dohot készittetik, s mázsája 3 pfton kel. A dohotot — mint tudva van — szekérkenésre, hajók vizellenes bevonására sat. használják. — Terje környékén igen jó minőségü köszén is található.

(Hevesmegye pártfogása alatt) Egerben alakult takarékpénztárban 1846diki aug. 17dikétől 1847diki julius 30dik napjáig történt pénzforgalom. Bevétel: részvénydij: 20,000 frt, ellenőr biztositéka: 600 frt, betételezés: 60,524 frt 55 kr, kamatozásra kiadatott tőkepénzből visszafizettetett 240 ft, zálogokra kiadott tőkéből visszafizettetett: 3532 ft. 6 kr, ingatlan javakra kiadott kölcsön utáni kamat: 1399 ft 13 kr, zálogokra kiadott kölcsön utáni kamat: 134 ft 2 kr, beigtatási dijból: 318 ft 30 kr, könyvecskék dijából: 21 ft 22 kr, részvény-átiratási dijból: 7 ft 30 kr, zálogörzési dijból: 9 ft 6 kr, téritvény- és vevénydijból 3 ft 20 kr, összesen: 86,790 ft 4 kr. — Kiadás: a betételekből visszafizettetett: 4404 ft 56 kr, a betevőknek ötös és négyes kamatban: 132 ft 54 kr, ingatlan javakra kiadatott: 62,460 ft, zálogokra: 9,972 ft, hivatalnokok fizetésére: 825 ft 31 kr, intézet szükségeire: 612 ft 5 kr, elegyes kiadásokra: 18 ft 33 kr; összesen: 78,426 ft 56 kr; marad készpénzben: 8363 ft 8 kr. (H—p.)

A pesti mükiállitás 1847-ben. *) Kik legközelebb laknak hozzánk, a bécsi föstészek, évről évre inkább eltünnek kiállitásainkból, azonban a hiányt igen bőven pótolják más külföldiek, névszerint a müncheniek, s azok közt a hiresebbek is. Eme külföldiek közől beléptünkkor mindjárt a müncheni Spitzweg „házi kertecskéjével“ (genreképpel 12. sz.alatt) találkozunk. Nehezen hisszük, hogy valamelly ujabb müvész a német pedansságot jobban jellemezné, mint Spitzweg, kinek házi kertecskében olvasó professora vagy plebánusa, nem figyelvén a természetnek minden körülte illatozó virágaira, duzzodt orral, pápaszemén keresztül, egy kezében levő iratot olvas; de minden látszólagos elmerültsége mellett sem felejtkezik el rangjáról és auctoritásáról, s azért még e tökéletes magányában is kiméri harislépteit, s föl-fölvonva emeli egyes tagjait, mint egész testet. Kitünő ugyanez osztályban Bürkeltől Münchenben két bajor tájkép (189. és 194. sz. alatt); az egyik magasan fekvő róna, falukkal és havasokkal háttérben, a másik egy patak partján fekvő ház; mindkettő azon bámulatos szorgalommal bevégezve, mellyet e föstésznél megszoktunk. E szorgalom az utóbbi képnek diszére válik, mig az elsőnek árt; mert az előtérben elterjedő szántóföldek vég nélkül ismételt fárasztó barázdáival a rajzot egyhanguvá teszi. Bürkelnek még egy képe van a 4. osztályban, melly téli tájat ábrázol (128. sz.); azonban minden szorgalmatos bevégzése mellett sincs e kép olly hatással, mint van Hannen Reminek nálunk is megszokott, sokkal kevésbbé bevégzett és inkább vázlatkint tartott jeles téli tájai. Stane Bernát havasi tájképében holdvilágnál (26. sz.) a világitás jó, de sokkal jobb Lichtenfeld Vilmosnak faluképe holdvilágnál (96. sz.), melly gondosan fölosztott árnyékos és világos részeivel meghat, és kivált a ház ablakain keresztül látszó gyertyavilággal a félhomályt igen eleveniti. 199. sz. Lotze Móricztól Münchenből egy leány juhokkal. Több esztendővel ezelőtt ugyan e föstész szinte juhokat küldött be, mik nagyon tetszettek; a modor most is ugyanaz, mi az akkoriakban tetszést nyert. Ugyan e modorban készültek Lotze több kiállitott képei, nevezetesen a 3. osztályban a 212. sz. alatti tájkép tehenekkel és juhokkal. Derekabb e képnél a 203. sz. alatti Adam Bennó-tól, müncheni föstésztől: „a kis kutyákkal játszó macska“; ez utóbbi széken fekvén, lábát ütésre készíti a hozzá fölugráló kutyácskák felé, arczában a macska hamis és ravasz jelleme jól van kifejezve. Általában az Adam-család az állatok, kivált a lovak festésében szerencsés és hires. Nincsen pesti kiállitás, melly több képet nem birna e családtól; s igy most is több lovakat ábrázoló derék képet szemlélhetünk tőle. Ez osztályban a müncheniek közt még Siepeltől van egy tájkép, azon régibb egyszerübb modorban fölfogva, miszerint nem az előadott tárgyak sokaságában és változékonyságában, hanem a világitásban s abban kerestetik az érdem, hogy a kevés tárgy jellemzőleg legyen rajzolva. A második osztályban jelesebb kép nincs müncheni föstésztől; a harmadikban főfigyelmünket Kaltenmoser schwartzwaldi paraszt-szobája érdemli. Itt nagy szorgalommal és tanulmánnyal van bevégezve minden, még a legparányibb részletekben is, a vonal és légperspectiva szabályára mindenütt ügyelve, a minták (modelle), mik szerint a szobában előforduló emberek készültek, kellőleg kiválogatva, a világitás és szinek dicséretesek; és mégis hibázik az, mi a képet valódi müvé tehetné, t. i. az élet, mert az embereken látszik a minta, mosolyuk nem a természet vidám mosolya, mozgásuk nem könnyü, nem minden fesz nélküli. 215. sz. alatt két kutyával játszó gyermeket látunk Kaulbach Frigyestől. E föstész a hires Kaulbach Vilmos, a hun csata, Jeruzsálem elpusztulása és legujabban a Reinecke Fuchs rajzolójának unoka-öcscse, és ámbár jóformán elmaradt jeles rokonától, mégis képe egészben nincsen érdem nélkül. A negyedik osztályban kiemelendő a müncheni Schillernek esti tájképe, Vermeerschnek erfurti vásártere a főegyházzal, az öregebb Zimmermannak havasi tájképe, de mindenek fölött Nehernek Vimphenvölgybeni ó-német stilü egyháza. Zimmermannak havasi tájképében (149. sz.) löltünő a szinek azon összhangzata, melly a képen átömölvén, azt valódi egésszé teszi, miből semmi részlet a többi kárával ki nem rí, hanem mint bevégzett egész hat a nézőre, pedig ugy, hogy minden tárgy megtartja egyes természeti szinét; és a havasok esti világitását jelesen tünteti elönkbe, midőn a leáldozó nap csak a legmagasabb csucsokat önti el rózsa-szinnel, a völgy pedig mély árnyakban mintegy elalszik már már. Vermeersch épitészi képében kitünők az ó-német és román stilü épületek arányai, mik nem szigoru vonal-perspectivában ugyan, hanem festőileg fölfogvák. De némileg tulvittnek nevezhetni valamint az ő, ugy Vermeersch legtöbb nálunk látott képein, a légperspectivának azon kékes és ködféle szinezetét, mit német kitétellel Duftnak neveznek a föstészek, és mit kivált azok kedvelnek, kik hasonlót vettek észre Olaszországban, midőn t. i. a tárgyak szegélyei nem határozott és szigoru vonalokban tünnek elő, hanem szürkés szinezetben mintegy elmosva enyésznek el. E hiánytól ment levén, azért elsőbbséget adunk az idézett kép fölött Neher egyházának, 148. sz.; itt minden azon szigoru vonalokkal vagyon bevégezve, mik a határozott ó-német stilü épitményekben olly igen jellemzők. E határozottsággal öszhangzólag az épület rajzában a szin is mindenütt határozott, és az égnek mind inkább mélyebb szinezete a nézö jobbja felé, igen alkalmas arra, hogy e háttérből a templom kellőleg kiemelkedhessék.

A többi idegenek közt, és azoknak száma nem csekély, és majd nem minden europai országokból, figyelmeztetjük olvasóinkat Vennemann képeire Antwerpenből 103. 104. és 127. sz. A tárgyak és az előadás módja mindenütt a XVII. században élt német alföldi Ostade Adrianra (sz. 1610. m. 1685.) emlékeztet. A tárgy, t. i. a korcsmaélet természetes vidámsága, kártyázó, ivó, többször verekedő parasztok; Ostade képeiben csekélyebb a nedély mint az ifjabb Teniersében, az utóbbiakból a falusi vidámság és zaj még inkább tünvén ki, az ünnepélyek számosabb részvevőkkel jellemezvék, mig Ostade többnyire kevés alakkal megelégszik. Sok tetszéssel fogadta közönségünk van Schendelnek (Brüsselből) esti képét (130 sz.): egy anya gyermekével ülve és gyertya által világitva. Az ellentét a világitott és árnyékos helyek közt föltünő, s azért az előbbiek az utóbbiakból nevezetesen kiemelkednek: mind a mellett a szinezet nem bir azon természeti elevenséggel, mellyet a régibb, illy világitást kedvelő föstészek, p. Honthorst és mások, képeiknek szerezni tudtak, nevezetesen Schendel képében a világitott helyekben a sárga festéknek tulnyomósága nem épen kedvesen hat a nézőre. Jacquand Párisból, a honát elhagyó Stuart Károlyt küldé be, (129. sz.), melly kép Schendel képének tőszomszédsága által sokat veszt halványabb szinei miatt. Düsseldorfból Scheuren képe (135. sz.), ugyancsak vázlatilag van fölfogva; de e fölfogásban is ügyes föstészt láttat velünk. Pollák Rómából egy levelet olvasó leányt küldött (124. sz.), mellyben az olaszországi világitásnak tulzott fölfogása szembeötlő, bár egyébiránt a képnek némi érdemei is vannak. Még más vidékekről is küldettek képek, azonban terünk nem engedvén az egyenkénti átnézést, csak a kitünőbbeket gondoltuk kiemelendöknek.

Eddig kiállitásainkon a bécsi föstészek nagy szerepet játszottak; hanem az idén az idegenek előtt annyival inkább kell hátralépniök; mivel a legjobb bécsiek vagy épen semmit, vagy nem igen kitünő darabokat küldének. Raffaltot és van Haanen Remit megszoktuk jelesebb és több darabjaik által képviselve látni. Az elsőnek dicséretére válik ugyan a 21. sz. tájképe nap kelte előtt; de nem épen, később megérkezett két tája is 222. és 223. sz. alatt, melly korábbi idejéből való, és nyomát is alig mutatja annak, mivé később e föstész vált; 42. sz. alatti tájképe az egyszerüségnek tulzott hajhászata miatt alig fog tetszhetni. Feid József erdei tájképében (47. sz.) jól vannak előadva a tölgyfák, de az azok fölötti égnek egyhangusága még a fákra is károsan hat vissza. Reiter Jánosról állithatni, hogy mindinkább tökéletesedik. Vannak ugyan, kik vasaló szobaleányát (42. sz.) nagyon anyagi módon fölfogottnak mondják, ha azonban meggondoljuk, miszerint e kép nem akar egyéb lenni, mint mintaállásnak (modellált) másolása, tőle az érdemet nem tagadhatjuk el, és a szobaleányi kaczérkodást a föstésznek rosz néven nem veendjük. Waldmüllernek „falusi iskolába beirott gyermeke“ (107. sz.) rajzolati szigorusága által az alakokban, kármentesithet szinezete hiánya miatt; általában valamint Waldmüllernél, ugy természetesen két tanitványánál, Zichynél és Amon Rosaliánál is, kik az idén képeket küldtek, fölötlő a rajz és föstés közti különbség, az utóbbinak kárával. Legjobb, mivel az idén a bécsiek kedveskedtek, Ranftl három kutyája a kandalló előtt (116. sz.), mert, jól talált természetes szinezetök mellett, e kutyák kifejezése is igen jellemző: a magajólérzés, a meleg kandalló előtt, tükröztetvén benne.

Földieink vagy nálunk letelepedett föstészek közől, egészen nélkülözzük Barabást. Marastoni két arczképet adott, mellyek egyike ugyan nem arczképnek neveztetik, hanem jó anyának; de mind a mellett bizony az sem lép ki az arczképek sorából; mert nem látjuk abban azt, mi a hölgyet jó anyává tenné, ha csak azért nem akarjuk öt annak ismerni, mert ölében kis gyermeket tart. A szinezet mindkét képen a Marastoninál megszokott elefánt-csontszinezet, Kiss Bálint egy arczképet küldött, 69. sz. és kilátást a sziliczei barlangból, 73. sz. Nem szólnánk Kiss Bálintról, mert öt még a dilettansok közt is meglehetős gyöngének tartjuk, de a pajtásos dicsérgetések, mik Kiss B.-ot csaknem ugy emelik ki, mintha ő Rafael maga volna, kötelességünkké teszik, ezek ellen szavunkat hallatni, s igy jobbakkal összehasonlitva arczképét, gyönge rajzolatunak és durva szinezetünek nyilatkoztatjuk, a festék, melly elevenné akarna lenni, inkább fázó embert állit elönkbe, mig az egésznek semmi kerekdedsége; a sziliczei barlangról, hogy kárhozatosabbat ne mondjunk mint az arczképről, inkább hallgatunk. Még alantabb fokon áll Kissnél Kölbl, müvészi életképével, mellynek fölvétele nem igen szól az elfogadók izlése mellett. De elfordulván ezen, a müvészetre föstett satyratól, örömünk telik a mindjárt mellette függő csónakról, Zichy Mihálytól (58. sz.), szólhatni. E fiatal föstész kitünő képességével tavaly vonta elöször a bécsiek és pestiek figyelmét magára, és már az idén joggal állithatni, hogy a tavalyi legvérmesebb várakozást is tulszárnyalta. Három képe vagyon az idei kiállitáson, a más kettőben is (66. 82. sz.) észrevehető a jeles képesség; de mentő csónakjá-

*) Közöljük e jeles czikket a „Szépirodalmi Szemle“ után, melyet az itélő- s biráló-tehetségéről átalánosan ismeretes dr Henszlmann Imre irt. Szerk.

ban olly rajzot látunk, melly egyes részleteiben (arczokban és kezekben) dicséretére válnék akármicsoda föstésznek. Illy képet megvenni s igy a föstészt elősegiteni, nagyjaink moralis kötelessége volna. Nem hogy észre nem vennők a hiányokat, p. a szélvészben egy zsidót tériló barátnak nem épen czélszerüen választott, talán egy kicsint butácska arczkifejezését, az egyik és csónakot keresztüllépő embernek szinpadias állását, a gonosznak Fradiavoloként mozgásait, és föképen a hullámok rosz előadását: de e hiányok mellett van a 11 személy arczában és csupasz testében olly élet-gazdagság, hogy Zichytől jövendöben joggal kitünőt várhatunk, kivált ha a fiatal föstész a szinezetbe is teend elömenetelt, mit csak akkor várhatni, ha Waldmüller szinezetlen iskolájából kikerül, és az ott tanult rajzolási szigorhoz a szinezetet is megtanulandja másutt. Markónktól 195 sz. alatt egy gazdag délszaki tájképet látunk, mellyben Páris itéletet mond Juno, Minerva és Venus szépsége fölött; az előtér itt bámulatos bevégzésben tünik föl; de e bevégzés a részletre vonja inkább figyelmünket mint az egészre; a hiány a közép és háttérben, hol a tárgyak messzebb távulságuk miatt nem lehetnek annyira bevégezve, eltünik, s azért e két tér kedvezőbben hat a nézőre, mint az előtér. Az alakok apróságuk daczára is igen szorgalmatosan bevégezvék, csakhogy Pallas, lándzsáját a földről fölemelő állásában, mi közben az öt mellőzött Páristól elfordul, nem épen hellen gratiaban tünik elö. A Ferenczy-féle Mátyás emléke fölelevenitésére is történt kisérlet ez idei kiállitásunkon; midőn t. i. Ferenczy kész dombor müveit daguerreotypekben beküldötte; de ezeket nem itt, hanem a nemzeti muzeumban kellő nagyságuk után kell megtekinteni, mert az olasz joggal mondja: piccolo ogetto piccolo difetto; azaz a daguerreotypek olly mértékűek, hogy azokban sem a jelességet, ha volna az eredetiben, sem a hibát, s illyen több van mint elég, meg nem láthatni.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A „Times“ aug. 16ról, igy ir: „Lissaboni tudósitásaink aug. 9ig terjednek. A ministerium megváltoztatását követelő hivatalos irat a három szövetséges hatalmasság (Anglia, Franczia- és Spanyolország) követei által, aug. 5én délelött átnyujtatott, de reá 8ig este semmi válasz sem érkezett. A ministereknek eltökélt szándékuk az angol s franczia kormány által követelt azon jog ellen tiltakozni, hogy az emlitett kormányok a ministeriumnak a jelen körülmények közti elbocsáttatását jogosan követelhessék. Costa Cabral végre madridi követségi állomását odahagyá; Barbosa mostani portugal követ Berlinben, emlittetik utódjául; ennek helyébe pedig Noronha lépend. Portugalia egyátalában nyugodt, kivéve Algarbiát, hol a cartista zászlóalj számos kicsapongásokat követ el; a többi közt a franczia al-consul házát támadta meg Faroban, minek következtében Varenne egy hadigözöst küldött oda. Nemkülönben Setubalban, Alemtejoban a cartisták nagy zajjal összeseregelve, néhány általuk gyülölt házra lödöztek is. — Dietz helyébe a herczeg nevelöjévé bizonyos Bustos neveztetett ki.

Spanyolország. A királynö aug. 12ki éjjelre váratott Madridba; mindenki feszült figyelemmel várja a ministerialis crisis megoldását, átalában azt hiszik, hogy az ujonan szerkezendő cabinet élére Salamanca lépend. Azon hir is szállong, miszerint a király a ministerium által meg van hiva, hogy a palotában tartandó ministeri tanácsban részt vegyen. Aug. 10kén reggel mintegy 10 másodperczig tartó földrengés éreztetett. — Cataloniában még mindig carlista csapatok nyugtalankodnak, pénzt zsarolnak, a postakocsikat megtámadják, a leveleket elszedik s számos kihágásokat követnek el.

N.Britannia. London, aug. 17. A királynö hajócsapatáról hirek, melly Skócziába szándékozik, péntek reggeli 10 óráig terjednek, melly időben ő felsége Land'sendbe érkezett, s a hajócsapat, négy gözösből állván, Cap Lizand-ot körülevezte. Clyde-ben mintegy 50 gözös s köztök több első rendü várakozik, hogy a királynőt megérkeztekor illően üdvözöljék, a királyi hajócsapat elébe szándékoznak evezni, s azt egész napon át kisérni.

A választások még folyvást tartanak, kivált Irhonban és Skocziában, minthogy Angliában már majd mind bevégeztettek. Ama közzétett választási lajstromból kitünik, hogy a választottak közt van: 330 szabadelvü, 105 peelita s 199 védpárti, tehát összesen 634-en.

Sir G. Grey belügyi statustitoknok Northumberlandban heves harcz után ismét megválasztatott, jóllehet a hasonnevü herczeg s a grófságban létező nagy földesurak közöl többen megválasztása ellen küzdöttek.

A londoni megye kath. püspöke Dr. Griffiths, ki mint derék lelkipásztor s megyéje fáradhatlan igazgatója közösen szerettetett, aug. 12én meghalt; ugyanazon nap hunyt el Dr Mostyn éjszakmegyei kath. püspök Angliában.

Egy edinburghi lap azt állitja, hogy Macaulay, ki nem szivesen, ugy mondva kényszeritve vállalt hivatalt Russell lord cabinetében, most az edinburghi választásnál szenvedett csatavesztését ürügyül használandja, hogy hivatalától fölmentessék, s magát egészen azon munkának — Anglia története — mellyen már több idő óta fáradhatlanul dolgozik, szentelhesse.

Franczia ország. Páris, aug. 16. Nagyboldogasszony ünnepe miatt több párisi lap meg nem jelent; jelesül: a „J. des Debats“, a „Presse“ s valamennyi legitimista lap.

Joinville herczeg az orleansi vaspályán ma este Párisba érkezett. A középtengeren levő hajócsapat parancsnokságát a herczeg Trehouart ellen-admiralnak adta át. A herczeg betegsége nem olly veszélyes, mint a millyennek lenni állittatott.

Olaszország. Róma, aug. 11. Még tegnap este megjelent a „Diario di Roma“ pótléklapjában s több más hirlapban azon óvás, mellyet Ciacchi bibornok s ferrarai apostoli legatus Auersperg gróf azon rendelkezése ellen, minélfogva a város azon részeiben, hol a katonai laktanyák, tiszti szállások, a parancsnok lakja s a várparancsnoksági hivatal léteznek, éjjeli örjáratot rendelt, aug. 6kán egy pápai jegyző közremunkálása mellett tön. A bevezetésben, melly a betüszerint lenyomott ovatlevelet megelözi, e rendszabály ürügyeül megemlitetnek azon bántalmak, mellyeket egy aug. 1-én hazatérő tisztnek több ifju embertöl eltürnie kellett, s megjegyeztetik, hogy ezen óvás ő szentsége által is tökéletesen helyben hagyatott. Ezen óvás, a jegyzői formulákat mellözve, következőleg hangzik: „Miután tábornagy ő excellentiája Auersperg gróf, ő felsége az ausztriai császár parancsnokló tábornoka hivatalosan tudtomra adá, hogy azon eset miatt, melly Ferencz Károly sorezredbeli Jankovich kapitánnyal történt, a takarodó perczétől reggeli dobverésig katonai éji örök fognak czikázni a város azon részeiben, hol a laktanyák, tisztiszállások, a parancsnok kastélya, s a várparancsnoksági hivatal léteznek; s miután véleményem szerint ezen tény egyátalában törvénytelen s a bécsi szerződés utáni későbbi szerződésekkel s a régi szokással ellenkezik; tehát tisztemnél fogva, mint ezen város és tartomány legatusa, a szent szék szentesitett jogait sértetlenül föntartani kivánván, ünnepélyies óvást teszek egy illyes s minden hasonló tények törvénytelensége ellen, mellyek épen ama jogok, és a kormányom s oltalmam alá állitott pápai alattvalók kárára történhetnének, s mind ezt képviselői kötelességem teljesitése s legfelsöbb határzatok következtében teszem; s miután az, mi Jankovich kapitánnyal történtnek állittatik, nem bizonyittatott, de ha be is bizonyittatott volna, az érintett rendszabályok végrehajtására — t. i. az egész város átvizsgálására s összejárására — és semmi másra jogot nem adhat, mi a tábornagy ő excellentiája előbb emlitett hivatalos levelében foglaltatik s minek a kormánnyali közlését magamnak föntartom; tehát ez okból is a föntebbi czim alatt óvásomat megujitom, miután eltökélt szándokom és szilárd akaratom mindenkor sértetlenül és épen ezen jogokat föntartani, mellyek mindenkor a szentszék sajátjai voltak s leendenek.“

Görögország. Athen, aug. 9. Miután mintegy 70 képviselő gyült már össze Athenben, tehát holnap az országgyülés megnyittatik; az ünnepélyek programmja már kibocsáttatott. A választások Nauplia, Argos, Karitäna s Pyrgos városokban már bevégeztettek s a ministerium részére kedvezöleg ütöttek ki. Az első városban a választottak egyike Kolettis, Karitänaban képviselőkül: Kolokotronis igazságminister és Plaputas tábornok választattak.

Törökország. Konstantinápoly, augustus 11kén. A porta épen most kapott tudósitást azon győzelemdús csatáról, mellyet seregei a lázadó albaniaiak ellen Berat-nál kivivtak, melly alkalommal az ellenség 120 halottat s mintegy 80 fogolyt vesztett.

A boszniai uj kormányzó Tahir basa mintegy 180 személyből álló kisérettel egy kormány-gözösön Galaczba elutazott, a Dunán Belgrádba s onnan tartományába menendő. Nehány nappal az előtt az ujonan kinevezett silistriai kormányzó Sadik basa egy ausztriai gözösön rendeltetése helyére utazott.

Scutariban aug. 8kán tüz ütött ki, melly több óráig tartva, nehány száz házat s kereskedői bódét emészte föl. Ugyanazon nap estve Alti-Mermer városnegyedben szinte tüz ütvén ki, rémitő pusztitást tön.

La-Plata-statusok. Buenos-Ayresből jun. 10röl kelt kereskedelmi tudósitások szerint Rosas, Anglia és Franciaország uj követének — Howden lord és Walewski grófnak ajánlatait visszautasitá. A „Times“nek azt irták, miszerint a falklandi szigetek átengedését s 4 millió kész pénzt kiván, hogy az elébe terjesztett föltételeket elfogadhassa. Howden lord nagyon jól érzi magát Buenos-Ayresben; az ottani nemzeti öltönyt viseli, és Rosas, kinek leányával a lord gyakorta kilovagol, nemcsak egy szép mezei lakot adott rendelkezése alá, hanem asztalát is naponkint a legkiválogatottabb csemegékkel látja el. Ennél fogva a lord nagyon is hajlandó a dictatornak a legkedvezöbb föltételeket tenni. Walewski, ki iránt Rosas szinte figyelemmel viseltetik, nagyon hidegen viseli magát s az eredetileg előterjesztett föltételekből mitsem akar engedni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A Josephinum nevü pesti árvaház részére f. évi julius havában történt adakozások: Veitzenbauer Ferencztől 2, Kralik Samuel 2, Jeszinszky Ferencz 2, Meixner János 2, Bulsánszky Alajos 2, Adami Károly 3, Arányváry József 2, Kaest Mihály 3, Dauphin Frigyes 2, Korchus Ferencz 2, Buchta János 2, Bernhardt József 2, Fritz Frigyes 5, Hagen István 4, Korches János 2, Szloboda Ferencz 2, Büchelmayer János 2, Grafberger Ferencz 2, Pertl Jakab 2, Galster János 3, Martini Henrik 3, Benits Mátyás 5, Müller József 6, Mihaly Tóbias hagyománya 5, Murmann Henrik hagyom. 40, Schaller Anna hagyom. 5, Piller János hagyom. 5, Hollósy Ágoston hagyom. 1, Sipos Ferencz 20, az intézeti pörzsölybe 3 pfrt.

Melly adakozásokért a biztosság részéről köszönet mondatik

Aigner Ferencz m. k.
pénztárnok által.

Középponti vasut.
Személyjárások Pest és Vácz között.
Augustus 16ikától bezárólag augustus 22dikig.

Augustus	16kán	1151.	Augustus	20kán	2115.
„	17kén	778.	„	21kén	795.
„	18kán	629.	„	22kén	2454.
„	19kén	1070.	Összesen:		9,392

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 26kán: Gemma di Vergy. Opera 2 llban. (Bognár ur tenoristának első föllépte).

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 23kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 106⅛; 4 pctes 96; 3pctes 68; 2½ pctes 54¼. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 777½; 1839ki (250 pfrt) 301⅞; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 617; bécsi bank-részvény 1597½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 121¼; éjszaki vaspálya-részvény 167¼; majlandi 108⅞; windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Mosony aug. 19én (pozs. mérő).
210-310 140-160 130-155 80-100 80-95 155-165
Veszprém augustus 19kén (pozsonyi mérő.)
150-180 120-125 100-110 70-75 45-50 170-185
Nagy-kanizsa augustus 17kén (pozs. m.)
160-205 130-150 110-125 80-83 43-50 ———

Dunavizállás. Aug. 26kán: 6′ 9″3‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

547. szám 1847.

Vasárnap aug. 29.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

od

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Nyugalmazás. — Lélekorvostani vázlatok. — Törvényhatósági tudósitások. Árvából (igazitás). — Erdélyi országgyülés (LXXVIII. országos ülés). Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülése. — Vidéki hirek. Székes-Fejérvárról). — Vegyes ujdonságok. — Nemzeti szinház. —

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Friczek Venczel varasdi só- és harminczadhivatali beszedő nyugalomba helyeztetett.

Lélek orvostani vázlatok. Van a gyakorlati orvostudományoknak egy része, melly eddigi nagygyüléseinkben alig neveztetett meg, mellyre ezen alkalommal a nagy tekintélyü gyülekezet figyelmét irányozni kivánom, mivel az nemcsak tudományos tekintetben minden embert érdekel, hanem az emberre nehezülhető legnagyobb nyomort tárgyazván, minden érző emberbarát szivét bizonyára meghatja, t. i. a lelki betegekről s azoknak orvoslására vagy enyhitésére a legujabb időben fölállitott némelly intézetekről kivánok egyes vázlatokat közölni, mellyeket részint külföldi utazásaim alkalmával tapasztalásból, részint a legujabb, ezen tárgyat illető munkák olvasásából szereztem magamnak.

Közönségesen tudva van azon igen szomoru elhagyatottsági állapot, melly a lelki betegeknek szánt intézetekben még a mult század végeig átalánosan létezett. Nem voltak akkor még ezen szerencsétlen betegek számára gyógyintézetek, hanem akárkit ért illy csapás: az örültek intézetébe záratott, melly többnyire a börtönnel közvetlen összeköttetésben vala. Ugyanezen módban bántak a lelki beteggel, mint valami gonosztevővel, a tömlöctartó egyszersmind az örültek fölügyelője s ápolója is volt. Még azon szerencsésebb helyzetekben is, hol az örültek háza a börtöntől el volt különözve, annak fölügyelői csak arra törekedtek főkép, mikép ovhassák magokat az örültek dühös kitörései közben elöfordulható erőszakoskodások ellen. Rendszerint is csak illy betegekkel volt dolguk, mert többnyire olly lelki betegek küldettek akkor az örültek házába, kikkel másutt már semmi módon sem tudtak boldogulni. Jól elzárt sötét kamrák, nehéz zárral és vasrudakkal ellátott ajtók, lánczok és kötelek, testi büntetések és kinzások valának akkor azon eszközök, mellyek a lelki betegek lecsilapitására s gyógyitására használtattak. Könnyen képzelhetni, hogy az illy körülmények közt szenvedő betegek testi és lelkiképp mindinkább nyomorultabbak lettek, alig találtatván köztök, kik fölgyógyultak, többnyire elsinylődve elébbutóbb elhaltak.

Nemde iszonyatos volt az akkori lelki betegek sorsa és ki gondolná, hogy azon hibás bánásmód, mellynek ök áldozatai valának, az utókorra is károsan hatott, az által t. i., hogy abból vette főkép eredetét a lelki betegek iránti olly átalános és megrögzött előitélet, melly abban áll, hogy mai nap is a lelki betegségek más szempontból itéltetnek meg, mint a többi betegségek, hogy azok részint moralis hibáknak tartatnak s azokkal fölcseréltetnek, hogy a lelki betegektől sokan félnek és irtóznak, hogy sokan szégyennek tartják, ha valaki örült állapotba esik, vagy ha valaki egy lelki betegség orvoslására szánt kórházban, egy örültekintézetében tartatott. Ezen előitéletben nemcsak a müveletlen nép él, hanem hiszi azt sok müvelt ember, söt orvosok is, pedig ezeknek kötelességök volna ezen hibás, alaptalan állitásokat minden módon elháritani, mert ezek okozzák azt, hogy az emberek annyira rettegnek a nyilvános örültek-intézetétől, vagy nem küldik betegeiket elég jókor a gyógyintézetbe, minek az következése, hogy a legjobban elrendezett intézet sem felelhet meg egészen föladásának, és hogy az örülteknek tetemes száma csupán ezen okból marad gyógyithatlan állapotban *).

Lelki betegségek támadnak vagy testi nyavalyákból, vagy lelki behatásokból, rögtöni s erőszakos indulatokból, vagy még többször sokáig tartó nyomasztó szenvedélyek következtében fejlődnek ki. Testi nyavalya következtében örültté lehet akárki, szinte olly módon, mint a forró lázban fekvő beteg félrebeszélhet; örültségi és lázas félrebeszélés közt nincs semmi lényeges különbség; ezen esetekben tehát a testi és lelki betegség ugyanazon okon alapul, és e szerint nyilvános, mennyiben csalatkoznak, kik az illy módon megbetegedett egyénnek moralis becsét megcsökkentnek lenni vélik. Szintugy nem lehet legkisebb becstelenséget is róni azokra, kik lelki hajlamuknál fogva lelki betegségbe esnek, és kik kedélyre nézve talán magasabb lépcsön állanak, mint más egészséges emberek.

Azért bátorkodom megkérni a tisztelt gyülekezetet, és ismétlem a tavali német természetvizsgálók és orvosok gyülésén Kiel városában Jessen tanár urnak lelkes szavait: „Terjesszen mindenki a maga körében a lelki betegségek felől helyesebb ismereteket, és törekedjék mindenki arra, hogy a lelki beteget senki se tartsa roszabbnak más embernél, s hogy azt sok egyéb tekintetben tekintse épen olly értelmesnek, mint az egészen egészségest," és igy szüntessük meg azon előitéleteket, mellyek által lelki betegségek a szegény betegre és annak rokonaira kétszeresen nyomasztókká lesznek, és könnyitsük ezuttal a lelki kórtanárok igyekezeteit, mellyek talán honunkban is valahára létre fognak kerülni. (Folyt.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Arvából. Igazitás. **) A Nemzeti Ujság 536. számában első hasáb fölülről lefelé olvasva a 24-dik sorban, mondatik: „bizonyos plebániában, melly 17 ezer lelket számlál, julius 1től 24ig 400-on fölül ragadt ki a halál." Itt hibásan áll bizonyos plebániában, a helyett, bizonyos plebániákban; mert megyénkben 17 ezer lelket számláló plebánia nem találtatik. Továbbá első hasáb alulról, első sor, s második hasáb fölülről szinte első sor, hibásan tétetett „hogy valami roszalás, mint Z. E. kijelenté, ismét ne jöjjön." Itt abban van a hiba, hogy mondatik: ismét. Mert eddigelé e tárgyban még semmi roszalás nem jött, és állitani: ismét, minekelötte valami roszalás érkezett volna, nagy compromissio az elnökre. Igy nem különben hibásan áll második hasáb fölülről 5dik és 6-dik sor „a megye még csak 60—70 ezer forintra rúgó áldozatot vala nyujtandó a fa levágása s kifuvaroztatása által stb." Itt e szó megye, hibásan csuszott be urodalom helyett, mivel az urodalom és nem a megye a fa levágása s kifuvaroztatása által vala nyujtandó áldozatot. Végre második hasáb fölülről 33. stb. soraiban balul áll: „Ezeknél fogva a nmlgu helytartótanács előtt állitani, hogy az árvai k. urodalom a reá kivetett 60—70 forint megajánlásán fölül akkoriban mit sem tett, mit sem segélyezett többet." A 60—70 ezer forint nem vettetett ki az urodalomra, mert azokat, midön a hires határozat alkottatott, az urodalom már akkor önszántából föláldozta, és ezeket a megye keveselvén, még azon kivül 57 ezer forintot, mint fentebb áll, az urodalomra kivetett, állitván: hogy az urodalom a nmélt. gróf mint director határozata nyomán még csak 60—70 ftot fog áldozni az árvai szegénység fölsegélésére a falevágása s kifuvaroztatása által. Itt tehát abban a kitételben van a hiba, hogy kitétetett: a reá kivetett, a helyett „hogy az árvai k. urodalom 60—70 ezer forint megajánlásán fölül akkoriban mit sem tett. sat." Tehát nem kivetett, de önszántából megajánlott áldozat. És ezzel tartoztam az igazságnak és személyemnek. C. M.

*) Minél közelebb esik az orvoslás kezdete a lelki betegség kezdetéhez, annál számosabb és kedvezőbb annak sikere. Bizonyitja ezt a londoni sz. Lukács nevü kórház, mellybe csupán gyógyithatóknak látszó és nem rég fejlődött kóresetek vétetnek föl, és mellyben évenkint 100 beteg közt 65—70 meggyógyultat számitnak; holott a nagyszerü Midlesex kerületi hanwelli intézetben, hova minden különbség nélkül veszik föl az örülteket, alig gyógyul meg száz közől husz.

**) Ezen hibaigazitások nem a szerkesztőség elnézésének következményei. Szerk.

Erdélyi országgyülés. A LXXVIII. országos ülésben aug. 18kán j.könyv hitelesitése alkalmával a kk és rendek előbbi ülésben kelt határozatuk 8. pontját ekkép módositották. „A szolgálat ideje alatt katonai szolgálatban megnyomorékult katonák ő felsége kegyelméből („a katonai rendszabályok szerint" kimarad) holtig tartó nyugpénzzel láttassanak el. Továbbá a capitulatio idejét kitöltött katonák hazajövetelök után három évig fejadótól és ezzel kapcsolatos közterhek hordozásától mentessé tétessenek." Ezután az ujonczállitásban eljárást szabályozó utasitás pontonkinti tárgyalása kezdődvén meg, az 5 első pontot, egybefüggésök tekintetéből a kk és rendek egyszerre vették föl. Mellyre elnök ő nmlga következőleg mondotta ki a határozatot. Az utasitás 1. §-a igy szól: „Az ujonczállitást két különböző szakban munkálkodó bizottmány fogja végrehajtani, mellyeknek elsője a sorsvonás alá tartozó személyek összeirását és sorsvonását, másodika pedig a besorozást fogja véghez vinni." E §-t a kk és rendek minden módositás nélkül elfogadták. 2. §. „Összeiró és sorsvonató biztosság minden törvényhatóságban annyi állittatik föl, menynyit a törvényhatóság járásai megkivánnak; besorozó biztosság pedig minden törvényhatóságban egy leend." 3. §. „Az összeiró és sorsvonató biztosság munkálkodását a helyszinén helységenkint viszi végbez; a besorozó biztosság pedig a törvényhatóság tiszti házánál." Ezen két §-t a kk és rendek azon változtatással emelték határozattá, miszerint a besorozó biztosságról szóló végsorokat kihagyták, alább leendvén ez iránt intézkedés. A 4. §. a r. b. munkálata szerint következő: „Az összeiró és sorsvonató biztosság áll két két, a törvényhatóság által közgyülésileg kinevezendő részrehajlatlanságukról ismeretes tagokból, kik mellett segédül az illető járásbeli tiszt is jelen lenni köteleztetik. A besorozó biztosságot fogják tenni a törvényhatóságok főtisztei elnöklete alatt négy, ugyan csak közgyülésileg kinevezendő és részrehajlatlanságukról ismeretes tagok, kiknek egyike a tollvitelt folytatja, s ezeken kivül a törvényhatóság főorvosa és sebészei, valamint a katonai törvényhatóság részéről kinevezendő katonatiszt és sebész." — Ezen §-nak az összeiró és sorsvonató biztosságról szóló első részét a kk. és rr. változatlanul elfogadták, a besorozó biztosságokat illetőleg pedig abban állapodtak meg, „hogy az egész országban legalább kilencz illyetén besorozó biztosság állittassék, mellyeknek tagjait, a kir. kormányszék által kinevezendő biztos elnöklete alatt, a polgári törvényhatóság részéről közgyülésileg választandó két egyén és a főorvos, a katonaság részéről hasonlag két tiszt és egy orvos teendik." Inditványozva volt, hogy a helyek is jelöltessenek ki, hol ezen bizottságok működni fognak, de ezt a kk. és rr. a kiosztás részleteihez sorolták. Az 5 §. igy szól: „Mindkét szakaszbeli biztosságok tagjai az ujonczok állitásában az alább elősorolt szabályokat pontosan és lelkismeretesen kötelesek teljesitni, az ellenkező esetben azok, kikről bebizonyosodik, hogy ebbeli hivatalos eljárásukban valamelly kihágást, vagy épen csalárdságot követtek el, a hivatalban levőknek hivatalukból is leendő rögtöni elmozditásuk mellett, közkereset utján fognak megbüntettetni." E §. csak némi szövegbeli módositással vált határozattá; mihezképest kezdő sorai illyenformán fognak hang-

zani: „Az alábbi szabályokat nem teljesitő biztossági tagok, kikről bebizonyosodik stb.“ Keletkezett egy inditvány, melly szerint a közkeresetet csak közgyülés fogná elhatározhatni; de ezen inditvány viszhangra nem talált. A 6. §. „A katona-ujonczállitas sorshuzás utján levén véghezviendő, az állitást megelőzőleg, a törvényhatóságok czélszerü és a nép fölfogásához alkalmazott hirdetmények által — mellyeket az illető tisztviselők és lelkipásztorok a közönségek előtt bővebben megmagyarázni köteleztetnek — világositsák föl a népet arról, hogy a jelen rendeletek egyenesen saját javukra és könnyebbségökre és ezen semmi esetre el nem mellőzhető kötelességöket minél könnyebben, szelidebben és kevesbbé költségesen lehető teljesitésére vannak intézve“; miután pedig 7. §. „Az országgyülés által megajánlott ujonczbeli mennyiség az országgyülés által a törvényhatóságokra s ezek által megint közgyülésileg a helységekre kiosztatott: az összeiró és sorsvonató biztosság törvényhatóságuk által kijelölt járásaikba, és pedig a rendkivüli eseteket kivéve, nov. 1től december utósó napjáig kiszállanak, s ez idő alatt helységenkint, a törvényhatóságok által tett kirovás szerint, az összeirást és sorshuzatást véghezviszik a következő módon“: A 6. §. minden változtatás nélkül, a 7dik pedig azon módositással lön elfogadva, miszerint e mondatban „Az országgyülés által a törvényhatóságokra“ az „országgyülés által“ után oda tétetett „megállitandó kulcs szerint“ a törvényhatóságokra stb. A 8. §. „Megkezdvén a járásokbeli helységek egyikében munkálatukat, oda lett kiszállásuk után rögtön a helység lakóit egybehivatván, a keresztelő-könyvek megnézése és a helységbelieknek nyilvános kikérdezése nyomán, az állitás alá tartozó ifjakat összeirják, befoglalván az összeirásban azokat is, kik netalán szolgálatjuk vagy más foglalatosságuk miatt a helységben jelen nincsenek. Következőleg rögtön az összeirásba foglalt ifjakat, kik a helységben vannak személyesen, a jelen nem levőkért pedig szülőiket vagy atyjokfiait, illyenek nem létében pedig más — arra a munkálkodó biztosság által megbizandó — helységbeli lakosokat előállitván, velök a legnagyobb nyilvánossággal sorsot huzat: A sorshuzást ugy ejtvén meg, hogy tudniillik a szerencsefazékban folyó szám szerint annyi számu sorsok tétessenek, a hány állitás alá való ifjak irattak össze, és ezen számokat az állitás alá tartozó ifjak, vagy a fönebbi esetben személyeseik huzzák ki, s majd a kik az első számokkal megjegyzett azon sorsokat huzták ki, mellyek a helységre kirótt mennyiséget kétszeresen teszik, arróli pontos följegyzés mellett, hogy az egész helységben sorsot vont ifjak közől ki mellyik számot huzta ki, illendő kisérettel küldessenek a besorozó biztosság elébe. Az összeiró és sorsvonató biztosság ezen eljárást kövesse helységenkint mind addig, mig járását bevégezendi.“ Minden változtatás nélkül határzattá vált. 9 §. „A besorozó biztosság elébe a közelebbi pontban irt eljárás nyomán kisértetett ifjak, a besorozó biztosság által minden halogatás félretételével vétessenek vizsgálat alá, és pedig mindenkor legelőbb azon ifju állittassék vizsgálat alá, ki az első számmal jegyzett sorsot huzta ki, s ha alkalmasnak találtatik, a katonaságnak adassék által, ha pedig nem alkalmatos, bocsáttassék haza és azután vizsgálat alá azon ifju vétessék, ki a második számmal jegyzett sorsot huzta, s ezen mód a sorsoknak folyó száma szerint mind addig folytattassék, mig a helységet illető mennyiség kitelik, a mikor is az alkalmatosnak találtatók katonának besoroztatván, rögtön a katonai hatóság biztosának adassanak által, ki is őket azonnal katonai öltözettel ellátni köteleztetik, az ujonczok előbbi ruháit szabad rendelkezésökre hagyván. A bekisértettekből a helységet illető számon fölül fönmaradt ifjak pedig rögtön bocsáttassanak haza; de ha történetesen a helységet illető ujonczok számát kétszeresen tevő besorozásra vitt ifjakból is a kirovatott mennyiség, alkalmatlan voltuk miatt, ki nem telnék, akkor besorozásra kisértessenek azok be, kiket a kivont sorsok folyó száma kijelöl.“ E §-ban csupán azon módositás történt, miszerint a „kisértetett“ „bekisértettekből“ és „kisértessenek“ szók helyett „állittatott“ „előállitottakból“ és „állittassanak elő“ tétetett. 10. §. „A besorozó biztosság kötelessége leend a besorozandó ujonczokról pontos jegyzőkönyvet vinni, mellybe föl legyen jegyezve a besorozott ujoncznak kereszt- és vezetékneve, életkora, vallása, életneme, állapota, besorozása napja, a helységnek neve, honnan kiállittatott, és az ezred, hova küldetik; és illyen jegyzőkönyvet minden ujonczra nézve hármat készitvén, egyiket a törvényhatóság levéltárába, másikat a besorozott ujonczot adó helység ládájába, harmadikat pedig a besorozott ujoncz ezredéhez szolgáltassa.“ E §. oda lön módositva, miszerint négy jegyzőkönyv készüljön, mellyekből aztán az illető ezredhez is kettő szolgáltassék. (Folyt.) (E. H.).

Magyar orvosok és természetvizsgálók VIIIik nagygyülése. Sz. kir. Sopron városa volt szives a vándor encyclopoedista gyülekezetet ez évre kebelébe meghivni, annak valódi és rögtönzött tagjait szállásokkal ellátni, mulattatására redoutteremét, casinóját megnyitni, különféle érdekes kiállitásokat rendezni, s kirándulásai előtt a határbeli utakat elegyengetni.

A megjelenés napja aug. 10ke volt, s a 11ki napi közlöny szerint már 386 tag irta be magát, kiknek száma 12én estig ismét 72vel s később kevés hiján 500ra növekedett. A beirási könyvet, az elnök Eszterházy Pál herczeg ő föméltósága nevén kivül, Bonaparte Károly Lajos, caninói herczegé s számos tudományos nevezetességé ékesitette. Szemeink örömmel látták a magas állásu férfiut, rokonát azon nagy hősnek, kinek vonásait félreismerhetlenül viseli nyilt, kifejezésdús arczulatán. A legközelebbi világtörténet egy nevet adott át a halhatatlanságnak, azon nagyratörő ember nevét, ki emberi erővel isteni dolgokat akart végbevinni, s a csöndes oceán magános sziklaszigetén győződött meg az emberi véges erő gyarlóságáról; e név Bonaparte Napoleoné; ezen embernek egyik közelrokona, véres hóditások helyett, a természet kebelében teszi szelid foglalásait, s riadozó harczmező helyett a tudományok békes mezején győz és hódit, s e név — a caninói herczegé, az olasz tudós gyülés (Congresso dei Scienziati) födiszeé, s miként a magyar gyülésen több izben neveztetett „a zoologok királyaé.“ — Jelenvoltak még id. Bene Ferencz, Kubinyi Ágoston (mint alelnök) Ocskay Ferencz báró, Zipser tanár, Kubinyi Ferencz, gróf Kemény József, a m. academia s muzeumi tisztviselőség több tagja: Balogh Pál, Petényi, Fridwalszky, Gebhardt Luczenbacher, Hanák János, dr. Venzel, Gyurikovich stb., az egyetemtől: Jedlik Ányos; a gazdasági egylet küldöttei: Havas József helytartótanácsnok, s az iparegyletéi Kiss Károly kapit. vezérlete alatt; bécsi notabilitások, névszerint a hires Heckel J. J. a cs. kir. bécsi udv. természeti ritkaságok őre s Kollár Vincze, ugyanott természettári őr; egy csoport élénk, fiatal journalista; végre nehány, ha a tudományos világban nem is annyira ismeretes, de a részvét által tudományszeretetet bizonyitó fényes grófi név s magas hivatalbeli egyéniség. Nem lehet azonban visszatetszőleg nem emliteni, hogy a vidék nagy aristocratái, kiknek pedig elseje viselé a gyülés elnökségét, vagy épen semmi, vagy csak igen kevés s lágymeleg részt vettek.

Lássuk először is az ügyesen szerkesztett napi rendet. A Sopronyba érkezett s a sorompóknál utbaigazitott érkezők a város házánál arra rendelt állandó választmány által fogadtattak, s 5 pgő forintnyi öszveg letétele mellett tudósokká, a természet- s orvostudomány, vagy archaeologia lovagjaivá rögtönöztetvén, szállási s különféle belépti jelekkel láttattak el, mellyek által a gyülekezet számára rendezett kiállitasokban, látványokban s élvezetekben részt venni fölszabadittattak. Aug. 10kén este a városi casinóban ismerkedő estély tartatott, hol a herczeg-elnök szives és nyájas házi gazdaképen, a vendégeket s köztük a közörömre megjelent caninói herczeget, frisitőkkel s lekötelező szavakkal látta el. — Aug. 11dikén délelőtt a városi casino roppant nagy teremében, melly a beszélő organumok egy kis megerőltetését teszi szükségessé, megnyitó közgyülés tartatott, különféle fölolvasásokkal; azután a kiállitások és gyüjtemények megtekintése következett, drága és rosz közebéd után pedig a városi kórházak meglátogatása. Aug. 12., 13. s 14dikén délelőtt a beirt tagok szabad választása szerint megalakult szakosztályok tarták üléseiket, mindenekelőtt elnökeiket s jegyzőiket választván meg, és ugyan az orvosi szakban elnök lett: Sándorffy János sopronymegyei főorvos, jegyző: dr. Kovács-Sebestyén Endre; a természettani szakban elnökök: gróf Kemény József és Jedlik Ányos, jegyző: dr. Venzel Gusztáv; az ásványi, vegytani- és ezekkel rokontárgyu szakban elnök: Kubinyi Ferencz, jegyző: Tóth Ágoston főhadnagy; az élet- állat- és növénytani osztályban tiszteletbeli elnök: Bonaparte Károly Lajos caninói herczeg s ennek jelen nem létében és különben is rendes elnök: báró Ocskay Ferencz, jegyző: Hanák János; a gazdasági szakosztályban elnökök: Rohonczy Ignácz főisp. helyettes és Havas József helytartótanácsnok, jegyzők: Simon Vincze professor és Péterffy József; az önállólag alakult s a gazdaságitól elvált müipari osztályban elnök: Kiss Károly, s jegyző: Mayer István. Délutáni időben pedig 12én a selyemtenyésztő intézetek, 13-kán a brennbergi köszénbányák, 14kén a szőlőmüvelés s a balfi ásványvizek megtekintése következett. Aug. 15kén korán reggel a győri püspök rákosi szép gazdaságán, a bordús Ruszton s a margitai rengeteg nagy kőbányán keresztül Kis-Mártonba, az elnök-herczeg pompás kastélyába rándult ki a társaság, hol közgyülés után nagyszerü vendégségben részesült. — August. 16kán a szakülések folytattattak Sopronyban, s este népünnep volt az ünnepélyesen kivilágitott városi nyilvános kertben; aug. 17kén állatmutatás s jutalmazás és bezáró közgyülés. A szétoszló vendégek egy része Fraknót, a herczeg-elnök ősi várát s gazdag és érdekes kincstárát látogatta meg, hol Hunyady János zászlaja leng, s a herczeg gránátosai szemet elvakitó nemzetségi kincsek roppant tömegét őrzik; másik rész Czenket s Eszterházát vette utba. Naponkinti esti összejövetelre a neuhofi nyilvános városi kert szolgált; 14én pedig, a tarantula-csipte fiatal természetvizsgálók izgatásai nyomán, csinos tánczmulatság keletkezett, a sopronyi kiállitások legérdekesbike, hol ollykor-ollykor magyar szót is lehete hallani, ha az ember nagyon utána volt; a magyar táncz pedig, melly jelenleg még szeretetreméltó fintorgatásra birja a csinos sopronyi nők orrait, majd csak akkor lesz honossá a határvárosban, ha nem Pest felől, nem keletről, hol a cholera is terem, hanem Bécsből a napokban megnyilt vasuton érkezik Sopronyba, a birodalmi főváros külvároskájába, melly történetesen a magyar földön épült és diszlik.

A vándor gyüléseknek egyik legörvendetesb eredménye azon élénk, pezsgő, vidor mozgalom, mellyet azon helyeken, miket jelenlétökkel megtisztelnek, rendszerint előidézni szoktak. Természet, gazdaság, ipar és müvészet föltárja illy alkalomra kebelét, s fölmutatja a legjobbat, mi töle kitelik. Sopronyban négyféle kiállitás rendeztetett e napokban: az iparmükiállitás, a dúsgazdag Rupprecht János egyik házában; a növények, virágok s gyümölcsök meglepő szép kiállitása, főkép Soprony második Croesusának, Hofer Péter nagykereskedőnek s virágbarátnak érdeme, a casinóépület földszinti szobáiban; a régiség- és természettani kiállitás a városi szinház egyik teremében, hol a nagyobb részt b. Ocskay gyüjteménye tevé; végre az állatkiállitás a gyülés utósó napján. — Sopronymegye, az „oedenburger Obst“ hazája; természetes, hogy e nemben kitünőt nyujtott, és igy nem is lehet csodálni, hogy a szemet és szaglást egy iránt gyönyörködtető kiállitási tárgyakat egy kicsit megvámolták; hiszen ez is a természetvizsgáláshoz tartozik. — Az iparmükiállitás, noha csak rögtönzött volt, teljes becsületére válik a kis, de szorgalmas és ügyes tartományi város mozgékony és naponkint gyarapodó müiparának. 296 kiállitó jelent meg, több mint 4000 czikkel, s ezek közt sok igen kitünő. A kiállitásról szóló jelentés, melly kicsit későn jelent meg, becses adatokat nyujt a hazai iparstatistikához. Valamint a virág- és gyümölcskiállitásnál Hofer Pétert, ugy itt Tibolth Károlyt, Soprony egyik leghatásosb polgárát s az örsereg főtisztjét, kell magasztalva megemlitnünk. Nem emlitvén a közönséges kézmüveket, mellyek a bécsi csint és izlést utánozzák, csak a nevezetesb s fontosabb iparágakról egy pár szót. — Ide tartozik a borkészités, mellyel több kereskedőház s legnagyobb mértékben a Flandorfer-ház foglalkodik Sopronyban. — Soprony, Rust, Margita stb. nagyban üzi a bortermesztést, s maga Soprony 25,000 csöbörnél többet szür évenkint, s Rusttal együtt mazsola-szőlőből aszubort is csinál; e fölött természetes borból kitünőleg tartós mesterséges aszubort gyárt, mellyből 5000 csöbröt szállit külföldre. — Van Sopronyban igen jeles és jövedelmes csokoládé-gyár (Nehrerő), melly a bé-

csivel itthon kiállja a versenyt, noha a közel eső Bécs csokoládja csak 1 kr behozatali vámot fizet, de a nyomasztó kereskedési viszonyok miatt külföldre mitsem szállithat. — Rupprecht czukor-gyára Magyarországon legrégibb, már 1792. óta áll, s folyvást ép és virágzó, tulajdonosát gazdagitó állapotban, készitményeit a német örökös tartományokba is szállitja, minthogy a vámrendeletek ezen iparágra nézve nem olly mostohák; a nyers czukrot Triesten át kapja Amerikából, évenkint 18—20,000 mázsát, mellyből a tisztázás által 4-5 száztóli vész el, a behozott nyers czukorért körül-belől 100,000 forint vámot fizet.Millly roppant forgalom törpe iparunk közepette! — (Folyt.) (P. H.)

VIDÉKI HIREK.

Székes-Fejérvárról. Aug. 25. Örömhirrel lepem meg a t. cz. közönséget. Megérkezvén ugyan is a kir. helytartótanács kegyes engedelme, jövő évre, azaz: 1848dik iskola-év elejére ösvárosunkban Székes-Fejérvárott megnyilik ő nga a székesfejérvári nagyprépost ur bőkezüsége által alapitott nyilvános lyceum, 5 nyilvános, és rendes tanszékével. — A nagy férfiu legyőzte valahára sikerdúsan mindazon számtalan elibe gördített nehézségeket s akadályokat, mellyeket ellenei ez ügyben, mindannyiszor megujitni meg nem szüntek. — Istenem, te boldogtalan Fejérvár! ki még kebledben ollyanokat is ápolsz, kik háladatlanul megvetve a veled jóltevőket, inkább károdra és örök pangásodon közremunkálkodnak! — Pedig mikor leend hamarjában ismét olly kegyes jóltévőd, ki megtakaritva illendően vagyonát, nem holmi szenyes haszonvágyból, hanem egyedül a közjóért egyszerre 50 ezer pengő forintig kész áldozni? — Uraim! ez nem csekély öszveg a mai világban a közjóért! — Örüljetek ti sz. fejérvári atyák, kik nem vagytok kénytelenek, gyönge fiaitokat szárnyaitok alul olly korán, s gyakorta a tátongó bün terére véd nélkül kibocsátani—!Örüljetek ti ifjak, kik illy jóltevő által a magasztosb tudományok részesei lehettek!

Mi pedig hálás székes-fejérváriak mindnyáján, kik e névvel méltán érezzük nevezhetni magunkat, mit tehetünk neked egyebet nagy férfiu, s dicső alapitó, mintha azt ohajtjuk; hogy áldva legyen örökre Székes-Fejérvárban emléked, s terjessze az élet ura munkás éltedet az emberi zarándokság végső határaig! Örök betükkel vésendjük föl emlékünkben nagy tetteidet, ki hazádnak, szülőföldednek Székes-Fejérvárnak hü fia vagy. R.

Vegyes ujdonságok.

***(Tegnapelőtt) 150 jogvégzett fiatal ember eskettetett föl királyi táblai jegyzőnek. Ez volt az első esketés. Tegnap pedig 169.

(A pestvárosi kórházban) van jelenleg 523 egyén, ezek közöl fizető 231, ingyenes pedig 292.

(A dolgozó-házban) van jelenleg 284 egyén, 173 férfi és 111 nember, ezek között van 35 fiu és 23 leány.

(Az iparegyesület) mult napokban tartá évi közgyülését, melly alkalommal a jövő évrei kölcségvetés 6000 ftban állapittatott meg, melly öszvegből a hivatalnokok s egyéb tiszti személyzet fizetésére 2000 ft fordittatik. A pénztárnok elömutatott számadása szerint az egyesület mult évi egész jövedelme 31,466 pftot tett, a kiadás pedig 31,375 pftot, és igy maradt pénztár-maradvány 91 pft. — Gróf Batthány Lajos, az egyesület elnöke, ezen állomásáról lemondott.

(A magyar orvosok és természetvizsgálók) jövő évi nagy gyülése, a sopronyi gyülés határzata következtében, itt Budapesten fog tartatni. Elnökül közfölkiáltással Bene Ferencz orvostudor s kir. tanácsos, s al-elnökül: báró Eötvös József választatott.

(A tiszaszabályozási munkákra) Pestről legközelebbi napokban ismét 106 tót kisértetett le. Ottan bár ki kap munkát, mert munkás kezek fölötte hiányzanak, s ugyanazért toborzási helyül Pesten az üllői uton levő „magyar ficzkóhoz“ czimzett csapszék tüzetett ki. Toborzási dijul fejenkint 6 vkr fizettetik.

(Hegyalján) a dús szüretrei kilátások egészen megsemmisültek. A juniusi tartós esőzés alatt az éjszak és délre hajló hegyoldalt annyira megcsipte a dér, hogy a további munkákat azonnal megszünteték. Csupán a hegytövekben maradtak a szemek épségben, azonban julius közepén ezeket is elverte a jég.

(A sopronybécs-ujhelyi vasut) aug. 20kán sz. István király napján nyittatott meg. Reggeli 5 órakor a meghivottak, a pályaigazgatók és Rohonczy urak vezérlete alatt Bécsujhelyre mentek, hol a hatóság élén a polgármester fogadta őket, reggeliztek és bevárák a bécsieket, kik nem sokára szinte megérkeztek, köztük hrg Eszterházy, gróf Apponyi kancellár, Zarka kir. személynök, és Beöthy udv. előadó tanácsos. Rövid, alig kétpercznyi szünet után ismét megharsant a kalauz kürtje, s a kilencz kocsiból álló vonat megindulván, s Fraknó vár mellett elrobogván, a földesur s az utazó társaság néhány mozsárlövéssel köszöntetett a várból. Nagymartonnál a vonat megállt rövid időre, s az utasok megszemlélék a nagyszerü viaductot, melly husz ivből áll, mellyek mindegyike — 10 öl magas levén — egy egy templomhoz hasonlit. Nyolcz és fél órakor végre megérkeztek Sopronyba, hol is szünni nem akaró éljennel, zenével és örömmel, Martiny polgármester urtól pedig üdvözlő beszéddel fogadtattak. — A pálya másnap a közönségnek is megnyittatott. (H—p.)

(A komáromi takarékpénztár) ez évi forgalma következő: betétel: 228,121 frt 17 kr; ebből kölcsönöztetett fekvő javakra 60,435 ft; elölegeztetett: 226,593 ft 26 kr; beváltatott váltók értéke: 225,916 ft 48 kr; pénztárbani készpénz: 27,219 ft 38 kr; az egész forgalom: 652,852 frt 40 kr pp. A forgalomból nyert jövedelem 11,906 ft 58 kr pp. Ezen második év a multat háromszorta haladja fölül forgalomra nézve.

(Oroszországban) mult évben 793 eredeti mü és 79 forditás látott napvilágot. Az idegen könyvek bevitele 597,595 kötetre terjed.

(Poroszországban) 10,000 vak van, s igy minden 1400 lélekre jut egy vak.

(A franczia udvar főkertésze) a becsületrend keresztét nyerte el, mivel ez idén a királyi asztalra ő tudott legkorábban zöld babot föladni.

Nemzeti szinház. Legközelebb adatott a nemzeti színpadon Szentpétery Zsigmond ur jutalmára egy uj franczia vígjáték: ‚Egy nő, ki leugrik az ablakon‘ czim alatt. Minden jobbaktól általános a panasz e vígjáték ellen; mondják, hogy kézzelfoghatólag vastagon czáfolja meg azok előitéletes véleményét, kik a színházat erkölcs iskolájaul tekinteni szeretnék, sőt egyenes botrányul szolgált még azon tisztább gondolkozásuaknak is, kik a színházra, erkölcsiség tekintetében, csak tagadólagos kötelességet rónak, állitván, hogy a színművészet, valamint minden más müvészet, mindent megtett e részben, ha tevőlegesen nem rohanja még az erkölcsiséget. A jobb érzésüektől hallhatni egyszersmind azon észrevételeket is, hogy illy botrányok a nemzeti színház czéljával és méltóságával ellenkeznek, sülyesztik tekintetét bel- és külföldiek előtt, s ferde utra vonják azt becsületes hivatásától.

Néhány hét előtt azon örvendetes hir keringett, hogy ugyancsak Szentpétery Zsigmond ur jutalmára szinte egy franczia vígjáték fogott volna adatni, a halhatlan Molière classicai ‚Tartuffe‘je, melly müről minden jártasabb olvasó tudja, hogy az remek levén müvészi tekintetben, a mellett egyszersmind erkölcsi iránnyal is bir, s egy minden korban többé kevesbbé elterjedt vétket ostorozván, valódi erkölcsi münek tekinthető... Azonban a becsületes mü elmaradt, s helyette a fönemlitett közbotrányt okozó hozatott szinpadra a nevezett alkalommal.

A nemzeti színháznál általában uralkodó divatnak látszik, a classicai becsü müvek előadandását hirdettetni, utóbb azonban a megtörtént kihirdetésekkel beérni, s a becses müvek helyett napi életü silányságokat hozni előadásra. Tanuságul elég legyen fölhozni Mozart egyik remekművét ‚Don Juant, mellynek előadandása már évek előtt kürtöltetett, sőt az igazgatóság számára hirlapok utján be is vétetett értte a dicséretek adója, maga az előadás azonban elmaradt, pótoltatván a halhatlan mü helye napi érdekü olasz fülcsiklandók szinpadra hozásával. Nem akarjuk hinni, hogy igy járunk Molière ‚Tartuffe‘jével is.

Egyszersmind megjegyezzük azt is, hogy mi, bár sürgetjük is, a hol lehet, a jónak a széppel, a hasznosnak az édessel való összeköttetését, s nyereségnek tartjuk, Horácz e tekintetbeni arany szabályát minél több irányban megközelitve látni, azonban nem tartozunk azok közé, kik bármelly müremény megitélésében, ha egyszer a szerző az erkölcsiség iránti tagadólagos kötelességét meg nem sérté, a müvészeti szabályokon kivül mást keresnénk. Ez okból távol van tőlünk, hogy erkölcsi tanitásokat követeljünk a szinpadtól. Azonban jellemzetesnek tartjuk mégis a jelen esetben, hogy egy elismert becsü erkölcsi iránymü, mellynek előadatása bizonyos alkalomra ki volt tüzve, egy másikkal cseréltetik föl, melly épen erkölcsi tekintetben állittatik botrány okozónak.

Ezért, és mivel mégis reményljük, hogy Molière többször emlitett remeke nem fog teljességgel lemaradni szinpadunkról, korszerünek tartjuk, a halhatlan költő gondolkozásmódjával az olvasó közönséget megismertetni, mennyiben ez azon előszóból, mellyel ő ‚Tartuffe‘jét kisérte, s azon két folyamodásból, mellyeket e vigjátéka iránt a királyhoz beadott, böven kitünik, közölvén az emlitett iratokból némelly ide vonatkozó kivonatokat, mellyek az értelmes olvasó előtt annál nagyobb sullyal fognak birni, mert látni fogja, mikép gondolkozott a szinház hivatása felől maga a nagy költő, s még annál nagyobb sullyal, ha meggondolja, hogy ő nem csak szinköltő, de egyszersmind szinjátszó is volt, melly utóbbiaknak — egész tisztelettel kivevén a kiveendőket — erkölcsiség iránti fogalmai, köztudomás szerint, nagyon is tág korlátuak szoknak lenni... Igy szól Molière előszavában:

„Valóban vallásos kedélyek irányában kimenteni akarom vigjátékom irányát; de az illyeneket egész szivemből kérem, hogy ne kárhoztassák azt, mielőtt felőle saját szemükkel meg nem győződtek, vetközzenek le minden előitéletet, s ne szolgáljanak azon emberek szenvedélyeinek, kiknek szenteskedési képmutatása társaságukat becsteleníti. — Ha fáradságot vesznek maguknak, szindarabomat előitéletlenül megvizsgálni, kétségkivül átlátandják, hogy szándékom egyátalán ártatlan, s a darab épen nem törekszik igazságos tisztelet tárgyait tenni nevetségessé; hogy továbbá mindazon elővigyázattal, mellyet a kényes tárgy igényelt, vittem ki, s minden lehető müvészetet és gondot rá forditottam, miszerint a képmutató jellemét a valódi jámbor emberétől megkülönböztessem, stb.

„Igen jól tudom, miszerint azon urak (M. ellenei) felelet helyett azt iparkodnak megmutatni: a szinpad illy tárgyak fölötti közlekedésekre nem alkalmas hely. Azonban bátorkodom kérdezni őket, mire támasztják e szép elvet, mellynek érvényességét fölteszik, mellynek igazságát azonban nem tudják bebizonyitni? stb.

„Ha a szinpad azon hivatást gyakorolja, hogy az emberek vétkeit ostorozza, akkor nem látok okot, mellynél fogva itt kiváltságosak is legyenek. Ez az állományban sokkal veszélyesebb következésekre vezet, mint minden más szabadalom; s azt mégis láttuk, hogy a szinpad tetemes befolyást gyakorol a jobbulásra; a komoly erkölcstan legszebb mondatai igen gyakran sokkal kevesbbet képesek, mint a satyra nyilai, és semmi sem tériti az embereket hatalmasabban saját hibáiktól megtérésre, mint azeknak rajzolása. Nem támadhatni meg a vétket hatalmasabban, mint midőn azt az egész világ előtt nevetségessé tesszük; mert az ócsárlást fogadhatni ugyan hidegvérüleg, de nem a gúnyt; sokan keveset gondolnak azzal, ha gonosztevők, de nevetséges senki sem akar lenni.“

Ugyanezen előszóban továbbá különbséget teszen a játékszin közt, a maga „tisztaságában“ s ugyan a közt „romlottságában“ fölfogva, melly utósó tekintetben egy fokra helyzi azt mind azon aljas mutatványokkal, mellyek joggal ocsmány látványoknak neveztetnek. . . . S midőn a szinköltő s szinjátszó szájából e szigoru szavakat halljuk, és tekintetünket egyszersmind nemzeti szinházunk látványos mutatványaira forditjuk, megdöbbentőleg kell a kérdésnek eszünkbe jutni: ugyan hova kell már most számolni e nemzeti szinházat és annak számos erkölcsrontó s még számosabb izlésferditő mutatványait, a játékszinhez e a maga tisztaságában, vagy ugyanahhoz annak romlottságában?

Igy szól továbbá Molière a jó irányu játékszin vedelmében: „Nem a szavak, hanem a dolgok lénye felől kell szólani. A legtöbb ellenmondás onnan ered, hogy az emberek nem értik egymást, s egészen különböző dolgokat fognak egy azon kitétel alá. Ez okból csak a leplet kell elvonni a kétértelmüségről, s a játékszint valódi lé-

nyegében tekinteni, hogy következtetést vonhassunk: érdemel e kárhoztató itéletet vagy nem. Ekkor kétségtelenül meg fogjuk ismerni, hogy a játékszin semmi egyéb, mint értelmesen kigondolt költemény, melly kellemes tanitással feddi az emberi hibákat... Az ókor tanit bennünket, hogy annak leghiresebb bölcsészei, kik egész életöket szigoru bölcselkedésre szentelék, s a korukbeliek vétkei ellen folyvást buzgólkodtak, dicséretekben részesiték a szinházat; hogy Aristoteles éji virasztásait szentelte a szinháznak, s buzgóan munkálkodott, hogy a játékszin-irás müvészetét szabályokba szedje; hogy a legnagyobb és a legmagasb méltóságokban álló férfiak becsületet kerestek abban, ha maguk szindarabokat költhettek; hogy más hasonlók nem vonakodtak, játékszini költeményeiket nyilván fölolvasni; hogy Göröghon e müvészetnek becsületdijakat tüzött ki s pompás csarnokok épitése által mutatta iránta tiszteletét; hogy végre Róma rendkivül becsülte azt, és pedig nem amaz erkölcsben megromlott Róma a zabolatlan császárok alatt, hanem ama szigoru erkölcsü Róma a bölcs consulok korában s legnagyobb erejének és erényének időszakában.

„Nem tagadom, — mond ismét Molière, — hogy voltak idök, mellyekben a játékszin elfajult. De mi az a világon, mi napról napra el nem fajul? Semmi sincs olly ártatlan, mit az ember vétekké át nem változtathatna; nincs olly üdvös müvészet, mellynek irányát elferditni képes ne lenne, stb.“ .... Melly szavakra legyen megjegyezve, hogy az embernek illy kártékony képességéről a nemzeti szinházunkban előforduló darabok közöl fölötte sok példát látunk föltünedezni.“

„Tudom, — mond Molière emlitett előszavának befejezése körül, — hogy vannak gyöngéden érző lelkek, kik a játékszint épenséggel nem türhetik, kik a legilledelmesebb darabokat legveszélyesbeknek nyilatkoztatják ki, minthogy a szenvedélyek, mellyek benne előadatnak, annál hatalmasb indulatra lágyitják a kedélyeket, minél szorosban függnek össze e szenvedélyek az erénnyel. Azonban minő vétek fekhetik abban, hogy az ember magát egy erényes szenvedély által meginditassa, nem látom által; — bizonnyal magas hatványa lehet az erénynek, ezen tökélyes érzéketlenség, a mellyig lelkünket fölcsigázni akarják; azonban kétkedem, valjon illy magas tökély emberi erök által elérhető-e, — valjon nem jobb-e, az emberi szenvedélyek szabályozására, tisztitására s nemesbitésére, mint teljes kiirtására munkálni.“ stb. (Vége köv.).

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Isabella királynö aug. 14kén váratlanul la Granjaból Madridba érkezett. De minthogy ama nyári palota bútorozva maradt, tehát azt hiszik, hogy ö felségének a fö városbani tartózkodása, csak rövid ideig tartand s vele egybeköttetésbe akarják hozni a férjével tervezett kibékülést. Concha tábornok is megérkezett Portugaliából. Cataloniába ismét 9000 fönyi katonaság küldetett s igy most már 30,000 föből álló sereg van e tartományban. Ezen hadierövel reménylik végre a zendülöket elnyomhatni.

N.Britannia. London, aug. 17. Ö felsége a királynö 13kán St. Marys-t meglátogatta, 14kén Milford-Havenbe utazott s 15kén Carnarvonba érkezett.

Most már nagyon kevés választások hiányzanak, hogy az alsóházi tagok száma teljesen betöltessék. A törvényszabta szám 658, s a „Globe“ mai lajstroma már 639 választást közöl, nevezetesen 334 szabadelvüt, 105 peelitát s 200 protectionistát. Az angol választások Spooner és Newdegate két protectionistának Northwickshire részéről történt megválasztása által bevégeztettek.

Az angol nök uj kisérletet tönek, azon általuk igényelt jognak elismerést szerezni, hogy hazájuk politikai ügyeibe avatkozhassanak. Számos hölgyektöl aláirt folyamodványban, politikai s alkotmányos okok fölhozatala mellett Fitz Hardinge grófnak lordhadnagysági vagy Gloucester grófság kormányzósági hivatalából leendö eltétetése követeltetik.

Nem régiben Chinából pénz érkezett, mellyet a chinaiak több angolon elkövetett testi bántalmakért kárpótlásul fizetni kénytelenittettek. Az több ládába vala elrakva, mellyek mindegyikének a fölirás szerint 1000 font sterlinget ezüstben kelle tartalmaznia. Midön a napokban a ládák fölnyittattak, azok egyike, ezüst helyett ónnal vala megtöltve. A ládának érintetlen külsejéből azt következtethetni, hogy a csalás maguk a chinaiak által követtetett el. A hivatalos vizsgálat megrendeltetett.

Ugy látszik, hogy a dolgok állása Portugaliaban az angol hajócsapatnak hosszabbi ottmaradását teendi szükségessé. A cabralisták folyvást a legnagyobb kicsapongásokat követik el. Az országutakon számos ember sebesittetik vagy gyilkoltatik meg puskalövések által. Számosan, hogy az erőszakoskodásoktól megmeneküljenek, a hegyek közé menekültek. Aug. 5dikén a katonaság Oportoban nyilvános téren Maria da Fonta forradalmi hösnö arczképét megégette. Villareal gróf a Madridbani követségi állomást, hol Thomar gróf helyét vala pótolandó, nem fogadta el. A diplomata testületben némi változások tétettek, azonban csak cabralisták neveztettek ki.

Franczia ország. Páris, aug. 18. Nemours herczeg tegnapestve Eu kastélyból a tuilleriákba megérkezett; gyors megérkezését Aumale herczegnek Algirbai közelgö elutazása okozá, sept. 1jén indul utnak. Mint mondják, nem al-királyi, hanem csak fökormányzósági czimet viselend.

Mint bizonyost állitják, hogy Montpensier herczegnö terhes állapotban van, s mind az udvar, mind a kormány az ezen eseményre s következményeire vonatkozó kérdésekkel nagyon élénken foglalkoznak. Egy régi spanyol rendelet azt határozza, miszerint az infansnöknek, hogy trónörökösödési jogaikat megóvják, Spanyolországban kell szülniök, mi a herczegnöt a pyrenaeusokon túl teendö utra kényszeritendi. Ugy látszik, hogy ezen rendelet későbbi parancs következtében megszüntetett, maga Krisztina királynö sem tud e tekintetben elegendö fölvilágositást adni.

Ma éjjel Sebastiani marschall hoteljében, St. Honoré külváros föutczájában szörnyü gyilkosság követtetett el. A marschallnak leánya, mintegy negyven éves, Praslin herczegnö s kilencz gyermek anyja, mezei lakáról tegnap Párisba jött, hogy bizonyos nevelöintézetben történendö dijosztásoknál jelen legyen, mellyben gyermekei közöl nehányan voltak. Atyja házába szállott meg, tegnap estve az utazás miatt fáradtan jókor lefeküdt s ma reggel 4—5 óra közt ágyában meggyilkolva találtatott. Nem volt rablással összekötött gyilkosság, s mint gyanitják, magán bosszuból követtetett el. A királyi ügyvéd s a rendörségi hatóság ma jókor reggel megjelent a házban, és szigoru vizsgálatot tartott a szolgák között. A házat senkinek sem volt szabad elhagyni, addig, mig a meggyilkolthozi viszonyait tisztán elö nem adá. Többen mint gyanusak elfogattak. A meggyilkolt herczegnö finom müveltségü hölgy vala; fejét majd egészen elmetszették. A szolgák a herczegnö hálóteremből jövö zajos csengetés által fölébredve, az érintett szobába siettek, hol a herczegnö testét még rángatódzva, vérében uszva találták; a gyilkos a palota hátsó részében az elyzeumi mezökre nyiló ajtón jött be, s valószinüleg ugyan ott ment ki.

Az „Allg Preusz. Zeit.“ párisi levelezője aug. 19röl következö bövebb adatokat közöl Praslin herczegnö meggyilkolása felöl: „Azon irtózatos gyilkosságot, melly tegnap s tegnapelött közti éjjel Praslin herczegnön, Sebastiani marschall egyetlen leányán véghezvitetett, mind ekkoráig még, mi a gyilkost illeti, mély homály fedi, legalább a nagy közönségre nézve; hanem a legnagyobb vészt jósló hirek terjengnek szét, mellyek már a paiitélöszéknek ugyan ezen gyilkos merény következtében rögtön történendö összehivását hirdetik. Nem szükség közelebb kijelölnöm a következést, melly abból vonathatnék, ha ezen hir csakugyan valósulna. Annyi bizonyos, hogy a meggyilkolt nö férje, Choiseul-Praslin herczeg, Franciaország pairje s Orleans herczegnö fö udvari lovagja, Delangle közügyvéd és Legonidek segéd-biró parancsából, kik tegnap majd egész nap vizsgálatokkal s kihallgatásokkal foglalkozának, elfogatott. Hasonló sors érte a házi szolgák legtöbbjeit.

Kölnből Berlinbe érkezett telegraphi sürgöny szerint a pairitélöszék 21-re összehivatott, hogy Praslin herczeg mint neje gyilkosa ellen, a birói eljárást meghatározza.

Olaszország. Róma, augustus 13. A nyilvános hirlapok által ma este közlött levelek s tudósitások Ferrarából az ottan uralkodó hangulatot fölötte elkeseredettnek rajzolják. Jóllehet Ciachi bibornok a polgár-testörségi éjjeli örjáratot megszünteté, hogy minden összekocczanás kikerültessék, s a mérsékeltséget a polgárság szoros kötelességévé tevé, mindazonáltal az ausztriai örjárat többször tüzelt (?) a nélkül azonban, hogy veszély történt volna. — Jankovich kapitány szerencsétlen története, melly ezen bajra okul szolgált, szoros vizsgálat alatt van. Az adatok egy részt azzal, mi szokásban van, ellenkeznek. A polgári testörség egyenruhás carabinierek nélkül soha sem jár; s még is ö azt állitá, hogy egyet sem látott. Ugy látszik, hogy valami vig czimborákkal találkozott, kiket éji örjáratnak elismert. A ferraraiak egy föliratot intéztek a pápához, mellyben esdenek, hogy Ciachi bibornok legatusi állomásán bármi áron megmaradjon. — Szinte egy római levelező tudósitása szerint az ausztriaiak Ferrara kapuit is megszállották. A keserültség a legnagyobb fokra szállott, s egyedül Lützow gróf ausztriai követ személyes érdemeinek tulajdonithatni, hogy nagyobb zavarok mindeddig nem történtek.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csödök.

31726. Biharmegye törvényszékének jelentése szerint Várad-Olaszi mezöváros tanácsa által Reindl Gusztáv ellen csöd rendeltetvén, az illető hitelezök megjelenésére folyó évi october **7. 8.** és 9dik napja tüzetett határidöül, és tömeggondnokká Safrad Márton, perügyelövé pedig Lázár Mihály jegyző neveztetett. Kelt julius 27kén **1847.**

31848. Buda város tanácsának fölirása szerint Porkoláb Dániel hitelezői csödületének határnapja folyó évi september **27**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Bajcsy Károly tanácsnok, perügyelövé pedig Jóry Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius **27**-kén **1847.**

31888. Nyitramegye törvényszékének jelentése szerint Bossányi Simon és neje Stahl Johanna hitelezői csödületének határnapja folyó évi september **27. 28** és **29**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Batthyányi Ferdinand, perügyelövé pedig Gotthard Pál neveztetett. Kelt julius **27**-dikén **1847.**

32578. Zólyommegye törvényszékének jelentése szerint Schurman-Drskóczy Gusztáv hitelezői csödületének határnapja folyó évi october **26**dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Huszágh Dániel föügyész, perügyelövé pedig Kabzányi István neveztetett. Kelt augustus **3**dikán **1847.**

32971. Pestmegye törvényszékének jelentése szerint Trauner Ágoston hitelezői csödületének határnapja folyó évi october **7. 8** és 9dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Böck Frigyes, perügyelövé pedig Giczey Sámuel hites ügyvéd neveztetett. Kelt aug. **3**kán **1847.**

32556. Ujvidék város tanácsának fölirása szerint Herczl Fülöp, ottani zsidó kereskedő hitelezői csödületének határnapja folyó évi september **21. 22** és **23**dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Daun Benedek, telekbiró, perügyelövé pedig Klacsányi István hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus **3**dikán **1847.**

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 27kén: Férjem kószál. Franczia vigjáték 3 fban.

Augustus 28kán: Mátyás fia. Eredeti drama 5 fban. Irta Szigligeti.

Augustus 29kén: A párisi rongyszedő. Franczia drama.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest aug. 27kén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
320-350	255-260	190-200	120-130	———	195-230
(A piaczon.)					
340-380	——280	190-200	120-125	80-84	———
Pozsony aug. 19kén (pozs. m.)					
200-250	———	130-155	97-118	66-75	——190
Nagyszombat aug. 24kén (pozs. m.)					
185-204	———	135-146	96-104	60-63	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs aug. 23kán. Statuskötelezvények: **5** pctes **106⅛**; **4** pctes 96; 3pctes 68; **2½** pctes 54¼. — Statuskölcsön **1834**ki (500 pfrt) 777½; **1839**ki (250 pfrt) 301⅞; — Pesti középption vasut részvény (500 pfrt): **98½**; nagyszombati (200 pfrt) **150**; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) **140**; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) **61**; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) **617**; bécsi bank-részvény 1597½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **121¼**; éjszaki vaspálya-részvény **167¼**; majlandi **108⅞**; windisch-gréczi sorsjegy: **27.**

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

548. szám 1847.

Kedd aug. 31.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket folvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. — Örömhir. — Lélekorvostani vázlatok. (Folytatás). — Törvényhatósági tudósitások. Tolnából. (rendkivüli közgyülés). — Erdélyi országgyülés (LXXVIII országos ülés folytatása). — Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülésének folytatása. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Franczia ország. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. felsége gróf Reviczky Ádám statusministernek Magyarország kir. főudvarmesteri méltóságáról történt lemondását kegyelmesen elfogadván, az ekép megüresült méltósággal gróf Keglevich Jánost, és viszont az ez által megüresült kir. főpohárnokmesteri méltósággal Szerencsy István volt kir. személynököt fölruházni legkegy. méltóztatott.

Örömhir.

Az, **ki**ért a nemzet szive olly hőn dobogva ver; ki annyi boldogitó hazafi reménynek forrása, s ki elébe tárt karokkal siet a nemzeti vágy: **István** cs. kir. főherczeg, Magyarország kir. helytartója, forrón ohajtva bár, de még nem várva, véletlenül lepte meg Magyarország fővárosát! A fönséges személy főudvarmesterétől s kamarásaitól kisérve, egy külön gözösön (Neptun) folyó hó 28dikán esteli hat órakor szállott ki, nem is gyaníttatva, ismeretlenül, a bomba-térnél a budai parton, s bérkocsikon robogott föl kiséretével együtt a várba, jövendő lakhelyére.

Nem fogadák jöttét ágyu-durrogások; nem lepte a Duna partjait örömrivalgó néptömeg; megjelenése egészen egyszerü volt; egyszerü, millyen lenni szokott az igazság; s ki kétkedhetnék benne, hogy szintolly áldásthozó lesz az öt imádó honra mint épen ez?!

Azonban a milly váratlan volt a meglepetés, olly gyorsan szárnyalt szét a boldogitó hir, s az volt legszerencsésebb, ki örömittasan, mint ujságot mondhatá ezt ismerősinek. Gyönyörérzelem s a sovár vágy, láthatni **öt**, emelé e hirre a fővárosban létező minden honfi keblét, s e vágyat a fönséges személy nem is hagyá sokáig teljesedetlenül; ugyanis: mindjárt más nap (29kén) délután 5 és 6 óra közt csinos tilburiban saját magas kezeiben tartva két deli mén gyeplőjét, kocsizott át Budáról Pestre, mellette ülő fönséges öccsével **József Károly** cs. kir. örökherczeggel. Milly élvadó volt ez ujabb meglepés azokra nézve, kik ez alkalommal **öt** láthatni szerencsések valának, nem szükség emlitenünk. Kisé szenvedő, de szelíd nyájasságu s e mellett méltóságteljes férfias arczáról, s csínos magyar bajusz födte ajkairól nemzetünk boldogságát láttuk lemosolyogni, s látva benne az ifju életet, kinek ne támadna erős hit kebelében, hogy **általa** e haza is ifju s erős életre fog fölvirulni még?!

Ugyanez nap (29) estején a buda-pesti polgári egyenruhás őrsereg nagyszerüen fényes fáklyás-zenével tette hódolatát ő főherczegsége laka előtt; a fáklya-tartók mindnyájan a polgári őrsereg tisztei valának.

És igy köztünk van a **férfiu**, kiben e nemzet jövendő boldogságának megváltóját üdvözli; köztünk a **fenséges személy**, ki egy haza kebelében szeretetben él!.. adja a mindenható, hogy köztünk legyen az emberi életkor legvégső határáig; teljesüljenek be nemzetünket illető ohajtásai, s ez ország millióinak áldása fonjon hervadhatlan babért halantékira!!!...

Lélek orvostani vázlatok. (Folytatás.) Mult század végével Pinel halhatlan érdemet szerze az által, hogy első volt, ki a lánczok használatát az őrülteknél számüzte, és azok helyébe a lelki vagyis moralis gyógymódot alkalmazta. Volt alkalmam 1826ban Párisban tartózkodásom alatt a nagyhirü, s akkor már aggkoru orvosnak tiszteletemet megtenni, és az őrültekkeli emberséges gyógymódját a párisi nagyszerü intézetekben annak tanitványai, névszerint a hires Esquirol fölügyelése alatt szemlélni. Azóta növekedett a jeles őrültek intézetei száma, nemcsak Franciaországban, hanem Németországban is, hol a számos lelki orvosok szinte azon vannak, mikép tehessék átalánossá az emberibb gyógymódot, mikép kerülhessék a személyes szabadság hasztalan korlátozását, és milly módon nélkülözhessék minden erőszakos eszköz alkalmazását. Ezen szellemben láttam müködni a nagyhirü sonnensteini intézetben Pienitz doctor urat, Berlinben magán-intézetében Horn tanár urat és Zürichben a nagyhirü Schönbeint, ki azzal ünnepelte az uj sveiczi egyetembei belépését, hogy az ottani kórházban levő őrülteket minden lánczoktól és kötelektől fölmentette, ezen erőszaki eszközöket kamarába záratta és később mint szerencsésen kivívott elme-harczának jeleit orvos-vendégeinek mutogatta, kik közt lenni 1836dik évben nekem is volt szerencsém. Olaszországnak majd minden fővárosában létezik illyen a mostani kor kivánatának megfelelő intézet; 1840dik évben volt szerencsém azok nagyobb részét látni, névszerint a nagyhirü aversai intézetben az ott minden olasz intézetek közt legrégibb időtől fogva alkalmazott enyhébb bánásmód tanuja lehetni. De mindezeket fölülmulják emberbaráti igyekezetben a számos angol intézetek kormányzói, kik a Lincoln intézet példájára most több intézetben, névszerint a Londonhoz közel fekvő nagyszerü hanwelli intézetben még dühösségi rohamoknál sem alkalmaznak kötöztetéseket, mellyeknek fékezésére csupán egy elkülönzött szobábai bezárást használnak.

Ne higyje senki, hogy ezen bánásmód tulságos philantropismus eredménye; igaz ugyan, hogy az ellenkező eljárásban, több eléggé föl nem ügyelt magán-intézetekben tapasztalt kegyetlenségekből vevé eredetét, de kiállotta már most a gyakorlat próbáját, még pedig a legnagyobb angol intézetben, mellynek lelkes igazgatója Conolly tanár ur azt több száz mindennemü és fokozatu lelki betegeinél Hanwellben 1839ben átalánosan fölkarolta, és azóta kivétel nélkül legjobb sikerrel folyvást használja. Szabad legyen itt bizonyságul a nagy tapasztalatu férfiu tulajdon leirásából valamit közölni:

„Bár mikép legyen megkötöztetve a hanwelli menedék-házba behozott beteg, kötelei azonnal leoldatnak és többé föl sem tétetnek. Akár mikor érkezik meg a beteg, mindjárt fogadja öt egy házi tiszt, és ez igen jó szokás, mert a beteg orvoslása azon percztől fogva kezdődik, mikor az intézetbe lép: a hely minősége, az első arczok, mellyeket lát, az első szavak, mellyeket hall, az első nap, söt az első óra, mellyet a gyógyintézetben tölt, minden benyomást módosit, mellyek a további orvoslásra hatással vannak. — A házi tisztnek rövid és biztató beszéde után a beteg az ápolók gondviselésére bizatik; ezek mindenek előtt, ha ruhái szennyesek, vagy rongyosak, azokat róla leveszik, a beteget meleg fürdőbe ültetik, tiszta és kényelmes ruhába öltöztetik, és illy módon benne a testi jólét (comfort) érzetét gerjesztik föl, melly az orvoslásnak egy lényeges részét képezi; a fürdő után jó étellel kinálják meg a beteget, mellyet az közönségesen kész elfogadni. Néhány óra mulva a házi orvosok egyike meglátogatja a beteget, és néha megtörténik, hogy a legnyugtalanabb beteg fölvétele után egykét nap alatt annyira lecsilapodik, hogy az orvos töle betegsége történetét minden körülményeivel együtt megtudhatja és följegyezheti. Forró őrültség esetében, mig a beteg nyugodtabbá nem lesz, nagy gonddal kell töle mindent távoztatni, a mi fölingerelhetné, mert a beteg ezen állapotban is észre vesz minden szót, minden tekintetet és cselekedetet, annyival inkább, minél közelebb van fölüdüléséhez. Vannak azonban minden intézetben szerfölötti erőszakkal föllépő, és igen nagy aggodalmat okozó esetek is, mellyek emberséggel párosult hathatós bánásmód által szinte fékezhetők; az ápolók szünet nélkül ügyeljenek illyen betegre, a nélkül, hogy a beteg azt észrevehesse, az ablakok és ajtók jól legyenek biztositva, a nélkül hogy tömlöcz képét viselnék. Ha a betegnek illy lármás fölingerült állapota egy egész napig tart, szükséges, hogy az ápolók egymást fölváltsák, és ha dühösködése szép szóra és jó tanácsra mitsem enyhülne, tanácsosabb mind maga, mind mások biztositására öt szobájába zárni, és ha abba magától nem menne, azt öt v. hat ápoló segitségével véghez kell vinni. Az elzárás a körülményekhez képest egy vagy több óráig, ritka esetekben egy egész napig tart, az alatt az ajtaján levő kis lyukon keresztül többször kell a betegre tekinteni; a nélkül hogy vagy ez által, vagy az étel ital vagy más szükségei kiszolgáltatása által háborgattatnék. Mihelyest a csendesség és egyéb inger távolléte következtében nyugodalmas lesz a beteg, ki lehet öt bocsátani, az asztal vagy kandalló mellé ültetni, mit az minden harag vagy boszu nélkül szivesen megteszen.“ Eddig Conolly. (Vége köv.).

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITASOK.

Tolnából. Szegzárd Aug. 25. (Rendkivüli közgyülés) — Az augustus 23-ra kitüzött törvényszékek első napját a gabonanemüeknek ez évben annyira abnormis ára miatt szükségelt kenyérár módosithatása tekintetéből még juliusi közgyülésükből rendkivüli közgyülésnek szánták Tolna rendei, melly azonban egy megyénket sujtó f. hó 14én kezdetét vett csapás által különben is aggasztóan szükséges lett volna. — Az egy napi közgyülés elnök főispán által megnyittatván, s a kenyérnemüek árszabásán azonnal keresztül esvén, olvastatott b. Vay Miklós főtartományi biztos ő nmlgának István főherczeg királyi helytartó ő fensége körutazásáról értesitő levele, mellynek folytán a még mult évi egyik közgyülésen kinevezett, ő fenségének magas hivatala küszöbén a megye hódoló tiszteletét, s közörömét megviendő, a megye kivánatára főispánunk által vezetendő küldöttséghez elnök főispán által a rendek közmegnyugvása mellett még számos tagok csatoltattak, s igy az egész küldöttség tagjai: herczeg Eszterházy Miklós, id. gróf Apponyi György, gr. Viczay Adolf, Jeszenszky János hétszemélyü — Döry Gábor kir. táblai birák, gr. Zichy László helyt. tanácsos, gr. Aichelburg Ferencz kamarás, Jeszenszky Miklós kamarás, id. Döry Vincze k. tan. Augusz Antal első- Döry Fridrik másod alispánok, Daróczy Zsigmond pécsi kanonok, id. Perczel Sándor, Forster Benedek, Gindly Antal, Gaál Edvard, Magyary Sámuel, Szeniczey Ferencz, Visolyi Gusztáv, Döry Miklós, Perczel István, Bezerédy István, Sztankovánszky Imre, Eperjessy István, Schneller Antal, Miltenberger Miklós, Csapó Vilmos, Simon Rudolf, Borbély József evang. esperes, Pap Antal, refor. lelkész táblabirák, — Forster Károly főügyész, Perczel Gyula, Moravcsik András, Perczel

Béla főszolgabirák, Döry Sándor főadószedő, Fonyó Benedek számvevő, Szévak Móricz első aljegyző, báró Döry Lajos, Nagy Lajos, Kiss Lajos alszolgabirák, Barbacsy Elek tiszt. alügyész, Pozner József, Paczolay György, Eötvös László esküdtek, és Kurz György közbirtokos. — Más tárgy, mi a megyei rendeket aggasztólag foglalkodtatá, a Tolnamegye több helységei határában megjelent sáska csapatok kiirtása iránti intézkedések valának. Perczel Gyula főszbiró hivatalosan följelentvén, hogy folyó hó 14kén Bonyhád mezőváros határát nagyszámu sáskasereg lepé el, s ezek Czikó, Majos, Kis- és Nagy-Mányok, Váralja, Györe, Nagy-Vejke, Hant, Apar, Kéty, Tabód, Varasd és Dorog helységek határaiban is elszéledtek; azon hó 17kén az első alispán által Bonyhádon rögtön kisgyülés tartatott, addig is pedig az első alispán és a jelentő főszbiró minden a pusztitást gátolandó rendeléseket példás hivatali buzgósággal azonnal megtevének, melly a kisgyülés által helybenhagyatott, s a jelen közgyülés által is csak kevésben módositott rendszabályok röviden oda mennek ki, hogy a) a nép az illető lelkészek és előjárók által az e tárgyban kiosztatni rendelt nyomtatott értesitések szerint a baj fontosságáról és sulyos következményeiről fölvilágositassék, s a tett rendelések pontos teljesitésére buzdittassék; b) a járásbeli tisztviselők a sáskák minden mozdulatairól az e czélból a helységek által kiállitandó örök által pontosan tudomást szerezvén, annak eredményét naponkint az alispáni hivatalhoz beküldjék, a netalán történt pusztitások a nm. htótanácsnak följelentendők levén. c) Miután a sáskáknak csak elüzetését a tapasztalás czélszerütlennek bizonyitá, — mivel a fölkergetett sereg vagy ismét visszatérvén, vagy egyik hely helyett a másikat pusztitván el, a munkaerő többnyire csak elpazaroltatik, a megyei rendek a kizárólag csak üzetési módtól elállanak (egyeseknek azonban szabadságában állni fogván a termékes helyekről azokat a terméknélküliekre elüzni) hanem az irtási módot mint amannál sokkal czélravezetőbbet fogadván el, miután a sáskák tojásaikat september közepe felé kezdik lerakni, ezen idő előtt még, minthogy azok napnyugat után és napkelet előtt, különösen harmatos éjeken mintegy merevült és tehetetlen állapotban vannak, azok a nép által ezen órákban zsákokra szedessenek, s ekkint a mennyiben lehet, fejeiktől elszakittatván, az erre fölkérendő urodalmak által kiszolgáltatandó szalmával elégettessenek, hogy igy a tojás-rakás, melly honunkat a jövő évben még inkább sujtani fogná, meggátoltassék. A mennyiben pedig még le nem telepedtek volna, mindenféle zajttámasztó eszközök által tovább üzessenek. Hogy pedig mindezen szabályok szigoruan végrehajtassanak, a helységek elöjárói a megyei tisztviselőknek naponkinti jelentés tételre, a tisztviselők lehetőleg mindenütt személyes jelenlétre s fölügyeletre, a megyei foglárok e czélból leendő alkalmaztatására, s mind egymás között, mind az alispáni hivatallal minél sürübb tudósitó levelezésre köteleztetnek, az ekkép elrendelt sáska-fölszedésre a nép köteleztetni, a földbirtokosok példaadásra buzditatni fogván. — Az ekkép csak kivonatban ide igtatott szabályokról a szomszéd megyék közremunkálás és hasoneljárás végett értesittetni, és az alispáni hivatallal folytonos levél általi értekezésre fölkéretni rendeltettek. Melly ekkép elfogadott irtási rendszabályoknak, a tisztviselők különös szorgalma s szigoru pontossága mellett, köszönhetni, hogy az alispáni jelentés szerint a körülbelől 200 holdnyi területü Kajmád pusztán 3 nap alatt 92½, Kurt helység határán pedig 25 pozsonyi mérő sáska, egyéb helyeken pedig csak kis mennyiségben szedetvén föl, a sáskáktól már annyira mentek vagyunk, hogy a naponkinti jelentések csak darab számról szólanak. A kár, mit ezen férgek okoztak, tetemesnek nem mondható, s ha más megyék, hol a sáskák netalán megjelennének, szinte illy szorgalommal fogják irtani, reménylhető, hogy azoktól mind a jelenre, mind a tojásrakás ekkép akadályoztatván, jövő évre is megszabadulunk. Hogy pedig a megye ezen pusztitó férgektől annál biztosabb sikerrel meneküljön, a közerő alkalmazásakor ugyan nem, hanem minden magán szorgalommal szedett pozsonyi mérő sáska bemutatójának némü ösztönül 1. pengő ~~fanyi~~ díjt nemesi pénztárából szivesen ajánlott. — Értesités tekintetéből mondhatjuk, hogy a sáskák leginkább a kukoriczát, s ennek is nem annyira csöveit, mint leveleit szeretni, a dohányt pedig kevésbbé kedvelni látszanak. Szaguk, ha megöletnek, rendkivül kellemetlen, s az egészségre nézve veszélyes, ugyanazért összegyüjtésök után azonnal vagy elégetendők, vagy olly mély gödörbe elásandók, honnan rothadt szaguk kihatni, s a léget megmérgezni képes ne legyen. — Örömmel vevők ezen egynapi közgyülésen a dombovári főszolgabirónak azon jelentését, hogy járásában 11 helység takarékmagtárt állitani elhatározván, s annak létesitéséhez már hozzá is fogván, ekkép Tolnamegyének azon czélja, melly minél több takarékmagtárak fölállitását tárgyazza, teljesedéshez közelit; melly tekintetből ezen helységeknek, és a magát e tárgyban különösen kitüntetett Kónyi helységnek a megye dicsérő megelégedését kifejező jegyzőkönyvi kivonat, egyebeknek is ösztönül szolgálandás reményében, kiadatni rendeltetett.

Nem rendes levelező.

Erdélyi országgyülés. A LXXVIII. országos ülés. (Vége). 11. §. „Ha a besorozott ujoncz maga helyett minden tiszti közbejövetel nélkül, minden tekintetben alkalmas és elfogadható más sorozás alá nem jöhető ifjat állit, azt a besorozó biztosság elfogadni s arról a magát megváltónak bizonyitványt adni tartozik, a beküldő helységnek nyugtatványul szolgálandót; azonban a helységektől csak azon esetben fogadhat el megváltást, midőn a kirótt ujonczbeli mennyiséget, alkalmatlan voltuk miatt, kiállitani nem tudják.“ E §. azon módositással vált határzattá: miszerint belőle e szavak „sorozás alá nem jöhető“ kimaradnak. Kimondották továbbá a kk. és rr. e §ban, hogy a k. kormányszék rendelkezzék az iránt, miszerint a megváltás körül intézkedés ne történjék. 12. §. Ha valamelly besorozandó ujoncznak alkalmas vagy nem alkalmas volta fölött a polgári és katonai orvos közt egyenetlenség támadna, a kérdést a besorozó biztosság rögtön határozza el, az orvosok különböző véleményeit támogató okaik a jegyzőkönyvbe nyilvánosan beigtattatván. Ezen határozat ellen az ezredektől a besorozott ujonczot visszavetni nem lehet.“ E §t a kk. és rr. oda terjesztették ki, miszerint az illyetén egyenetlenségek végelhatározására egy fő biráló bizotság (superarbitraria commissio) is állitandó, melly a k. korm. szék és főhadivezérség által kinevezendő tagokból alakulván, mindenkor polgári biztos elnöklete alatt folytassa működését ott, hol a főhadivezérség állomásoz. A 13. §. következő tartalmu: „A besorozó biztosság az ujonczokban fölötte nagy válogatást tenni nem fog, annálfogva el fogja fogadni azokat a) kiknek egy két elöfogaik hibáznak, ha különben a töltés vége elharaphatására alkalmas más fogaik vannak. b) A vastag ugyan, de nem golyvás nyakuakat, arra figyelmezve, hogy ezen testi fogyatkozás a sebesebb mozgás miatt a lélekzetet ne nehezitse, s az életerek ütését láz formán ne nevelje. c) A kancsalokat. d) Kiknek lábaikon régi, azonban már jól beborödzött olly fekélyek találtatnak, mellyek orvosolhatlan kemény daganatokat s bőrmegkeményedést nem hagytak magok után. e) Kiknek ujjok csonka lenne, ha különben a puska sárkánya fölhuzására s a puska helyes forgatására alkalmasok. f) A középszerüleg horgas lábuakat, kiknek t. i. térdeik egymást nem dörzsölik, s lábszárcsontjaik kifelé görbülve nincsenek. g) Kiknek kezeik vagy lábaik hegyeinek sérelmei a tag megkurtulása vagy rövidülése nélkül tökéletesen kigyógyultak. h) Kiknek golyvás daganataik vannak ugyan, de azok nem nagyok és nem kisebesültek, ugy hogy azon daganatok, az alattok fekvő részeknek külső mozgatások általi megnyomására, nehezebb lélegzést nem okoznak, s általánosan véve a tulajdonképen ugynevezett mirigyes szárasztó betegségre vagy szintelenségrei testi elöleges elrendeltetést nem foglalnak magokban, végre i) Egy ujoncz se vettessék vissza azért, mert öt lábnál nem magasabb, mert ábrázata himlőhelyes vagy foltos, ha különben egészséges; annál kevesbé azért, ha valakinek ábrázata barna, vagy épen fekete, vagy ha veres, vagy ritka hajai vannak; ugy azért se, ha valamelly ujoncz addigi szegényül élés, mezei kemény munka, vagy előbbi de már kigyógyitott betegsége miatt a megvizsgáltatáskor sovány és sápadt, valamint azért se, ha gyomrának megromlásából származott rendszerinti hideglelésben sinlődik, vagy rühöt és gyengébb bujanyavalyát kapott; vagy végre, hogy uj sebei, fris de könnyen gyógyitható bibircsós kelései vannak.“ Ezen §ból Hunyadm. e. követének azzal támogatott inditványára, miszerint olly törvényt alkotni, melly kivételeket soroljon elő, de ki ne meritse, helytelen, az a) b) c) d) e) f) g) h) i) pontokat a kk. és rr. kihagyandóknak határozták, azon szabályt iktatván helyökbe, miszerint az „olly sorozás alá jövő egyének, kik magukat szándékosan megcsonkitották, ha e csonkaság ollyan, melly miatt rendes katonai szolgálatra nem alkalmatlanok, a rendes számba; ha pedig rendes katonáskodásra ugyan nem, de egyéb a katonaságnál szükséges szolgálatra alkalmasok, számon fölül is besoroztatnak.“ S most következett a 14. §. mellyben a sorshuzási kötelezettség alul kivettek vannak elősorolva. E §-nak egyik pontjára, melly alatt a nemesek kivétetnek, azon inditvány, miszerint a „rendes katonáskodás terheiben a hon minden polgára kivétel nélkül osztozzék“, többi pontjaira pedig egyéb észrevételek keletkezvén, a vita hosszasan és élénken folyt egész ülés végeig.

Söt másnap aug. 19kén a LXXIX országos ülést is, az ujonczajánlásról szóló törvényjavaslat és fölirat latin szerkezetének megállitása után, ezen egy §. fölött még nagyobb hévvel megujult vita huzta ki. Mignem elnök ő nmlgának, többszöri figyelmeztetése után, miszerint a nemesek katonáskodása jelenleg nincs szőnyegen, végre csakugyan sikerülvén a hullámzó szóárnak gátat vetni, a határozatot következőleg mondotta ki: Félben maradt volt tegnap a 14. §. tárgyalása, melly igy szól: „Katonáskodni és sorshuzásra előállani az 1751: 5 art. által kivett földesurak cselédeit és mesterembereit sem véve ki, a hazának minden lakosa tartozik. Kivételnek mindazonáltal a) a nemesek, mivel még fölkelési köteleztetés alatt vannak; b) a külön házat, tüzet tartó és maga erején gazdaságot folytató, belső és külső örökséget tartó családfő, ugy a gazdaság vagy mesterség folytathatására szükséges egyetlen fiu, vagy fiu nem létében a vő; c) azok, kik éltök 21ik évének betölte után házasságra léptek; d) egyátalában azok, ki a tanulás, a tudományok körül illő szorgalommal foglalatoskodnak s magukat főiskolák elömentesen lett bevégzésével kiképezték, miről iskolai bizonyitványt kell elömutatniok. e) A tanulókra és főiskolákat végzett ifjakra nézve az összeiró és sorsvonató biztosság a következő eljárást fogja követni. Ha a keresztelő könyvek megnézése s a helységbelieknek kihallgatása nyomán olly ifjakat találnának, kik életidejöknél fogva épen összeirás és sorshuzás alá tartoznának, de rólok az jelentetnék hogy tanulók, vagy főiskolákat végzettek, akkor maguktól az illetőktől vagy biztosaiktól a tanulásról vagy főiskolák bevégzéséről szóló és elöadott bizonyitványokat bevevén, azokat vizsgálják meg; s ha ugy fogják találni, hogy azon bizonyitványok szerint, a tanulást folytató ifju a jelen ujonczozási évet közelebbről megelőzött két években a tanulmányokból több jeles vagy első osztálybeli sorozást nyert, mint másodikat vagy harmadikat, akkor azokat az összeirás alul hagyja ki, valamint azokat is, kik arról bizonyitnak hiteles bizonyitványnyal, hogy legalább a bölcselkedési osztályt (philosophicus cursus) elvégezték, és az ezen osztályban tanittatni szokott tudományokból több jeles vagy első osztálybeli sorozást nyertek, mint másodikat vagy harmadikat; különben pedig mindazokat, kik hasonló vagy jobb bizonyitásokat elömutatni nem tudnak, foglalja összeirásba és a 8. §. rendelete szerint szoritsa sorsvonásra.“ E §-ra inditványozva volt az a) pont meröbeni kihagyása, helyette a §. bevezető soraiban ez után: „a hazának minden“ oda tétetvén „nem nemes.“ Inditványozva volt a) pont gyanánt a „hitelesen összeirt gazdabányászok kivétele,“ továbbá, hogy a b) pontban ezután: „maga erején gazdaságot“ tétessék oda „vagy mesterséget“ s ugyan ezen pontban mondassék ki, hogy a „melly családból egy egyén katonává lett, többi testvérei össze ne irassanak.“ És ezen inditványozott módositásokat a kk. és rr. mind elfogadták. Volt egy vélemény, melly szerint a nemes emberek cselédei is, vagy legalább azok, kiket mesterségre tanitatnak, kiveendők volnának, de nem talált pártolásra. Végre a tanitók ügyébeni eljárást illetőleg a r. b. munkálatban megszabott formaságok helyett általában az lön kimondva, miszerint az olly „tanulók vagy főiskolát végzettek vétetnek ki, kik tanulásbeli sikeres elömetükről hitelesen bizonyitnak. A mai tanácskozás tárgya, folytatja ő nmlga, csupán ennyire terjed. A

következő ülésben folytattatni fog a munkálat tárgyalása, mikorra a már készen levő fölirat és törvényjavaslat hitelesitése végett fölszólitja a pecséttartó urakat a pecsétek fölhozására.

Augustus 21kén volt a LXXX. ozszágos ülés. Az ujonczajánlásról szóló fölirat és t. javaslat összeolvasása, megpecsétlése és ünnepélyes küldöttség utján k. biztos ő excjához küldése után a kk és rendek az ujonczállitási utasitás hátra levő 15. 16. 17. 18. és 19dik §§-it tárgyalták és állitották meg. Érdekesebb vitát a kiosztási kulcs idézett elő, mire nézve abban lön megállapodás, hogy jelenleg az adólajstromban összeirt gazdák száma vétessék alapul, kivéve közülök természetesen a tettleg adó alatt levő nemeseket és székelyeket. Megállitották ez alkalommal a kk és rendek az ujonczállitási ezen második törvényjavaslatot kisérő fölirat elveit is, miszerint hódolattal kérni fogják ő flgét, „hogy az erdélyi ezredekbeli tiszti állomásokra a lehetségig erdélyi hazafiakat alkalmazni és a jelen törvénynek is magyar szövegbe szerkesztését megengedni méltoztassék. Ezután elnök ő nmlga Felsőf. követének minapi egyik orsz. ülésben tett inditványa következtéül kinevezte azon küldöttséget, melly **István** cs. k. főherczeg m. kir. helytartó ő fenségének f. évi sept. 12kén Nagyváradon Erdély részéről tisztelgeni fog; melly is a következő országgyülési tagokból áll. Vezér: Nemes János gr. főisp. Tagok: Nopcsa László főispán, Teleky Miklós gr. kövári főkap. h. Bánffy Albert b. főisp. h. Zsombori Sándor ezredes, kh. Bethlen Pál gr. kh. Tisza Lajos kh. Mikes János gr. kh. Jósika János b. kh. Apor Károly b. kh. Rhédey János gr. kh. Szeredai Ignácz kh. Kálnoky Dénes gróf kh. Kálnoky Pál gróf kh. Földváry Ferencz kh. Csáky György gróf kh. Toldy Lajos gróf kh. Wass Albert gróf kh. Pócsa János örnagy kh. Nemes József kh. A követek közöl Bethlen Gábor gróf, Zeyk József, Bánffi János báró., Wesselényi Ferencz b., Bethlen János gróf, Balázsi József, Biedersfeld Frigyes, Zimmermann József, Grois Gusztáv, Jakab Bogdán. S most emlékezetbe hozza elnök ő nmlga, miszerint ő flge k. k. a jelen országgyülés teendői közé sorolván, az egyenes örökösödésről törvényt alkotni, czélszerü lenne a r. bizottmányt megbizni, hogy erről tervet dolgozzék, s terjessze a kk és rendek elibe. Mi határozattá vált. Küküllöm. e. köv. sort kér egy erdélyi vasutat tárgyazandó t. javaslat előterjesztésére. A kk és rendek ez ügy iránt helyesléssel s csaknem általános fölállással nagy rokonszenvöket nyilvánitván, elnök ő nmlga a sort maga rendén és idejében megigérte. Végre a jövő ülés tárgyául kitüzi az adó nem növekedése iránti törvényjavaslat alkotását, mivel pedig reménye szerint, ez igen kevés időt fogna igényleni, ő felségének a magyar nyelv és honositottak iránti k. k. leiratait is napi rendre tüzi. (Az ülés fél egykor eloszlott.)

Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülése. (Folytatás.) Meglepők voltak a kiállitásban Moser Sándor famárvány művei, ki e végre az ausztriai tartományokban császári királyi szabadalmat is nyert, s vegy- és mütani mühely fölállitásával foglalkozik. — A csekélynek látszó gyékény-ipar a Fertő déli partjait lakó saródi, széplaki, szergényi népesség fökereset-forrása; maga Saród évenkint 50,000 darabot készit, melyek Bécsbe is szállittatnak. — A kádáripar ujabb időkben alább szállott; ezen kézmü a falukban is igen elterjedvén, Soprony most az egykori 15,000 akó helyett csak 6000 akónyi hordót készit. — A kalaposok közt föltünt Petrik József, Magyarországban legelőször készitett varrásnélküli gépkalapjával. — Egyik igen fontos iparág a kőfaragás; Sopronynak e nemü munkái a földtani tekintetben is nevezetes, gazdag s a hazában legnagyobb margitai kőbányán alapulnak, melly Sopronytól egy órányira fekszik, s Bécsbe is hordatni szokott igen jó épitő követ ad. A sopronyi kőfaragók évenkint 28,000 köblábat dolgoznak föl, 50 legényt s a kőbányában 300 kőfejtőt foglalkodtatnak, kik évenkint 300 ezer köbláb követ törnek. — A posztókészités, melly jelenleg 45 mestert s 5 géppel dolgozó mestert éltet, régi iparág Sopronyban, és 3000 vég posztót szolgáltat évenkint; ujabb időben szép festő is települt le körükben. — A böripar nagyobb kifejtése s tökéletesbitése itt is, mint országszerte, igen szükséges volna. Soprony timárjai 4000 darab ökör, 3000 darab borju s 600 darab száraz tinóbört visznek kereskedésbe, s köztük Jents Ferdinand mühelye különös figyelmet érdemel. Mivel azonban minden szép és egészséges szarvasmarha Ausztriába hajtatik a vidékről, s ezáltal a czikk fölötte megdrágittatik, Soprony timárjai sem képesek a versenyt Ausztriával kiállani, s kénytelenek a jó, nehéz bört Bécsből venni. Kivitelről pedig szó sem lehet, mert a nagy vám ezen czikknek kiszállitását teljesen lehetetlenné teszi. — Van Sopronynak utcza-boritó köve is Kneis nevü kőbányájában, s itt bőven kapván utczaburkot, kövezete kitünő jó. — Hátra van még szólani a két legfőbb iparvallalatról. A város határában levő gazdag brennbergi kőszénbánya, melly a vendégek látogatása alkalmával 700 lámpával ünnepélyesen kivilágittatott, legrégibb a hazában, s már 1778 óta müveltetik. A város (miért most fejét vakarja) örök haszonbérbe adta a kir. kincstárnak, föntartván, hogy minden fejtendő mázsától egy krajczárt kapjon, s hogy a szén mázsája a sopronyi polgároknak 12 krért adassék. Ezen olcsó szén kétségkivül egyik alapja a sopronyi iparüzők vagyonosságának s az iparágak szembetünő fejlettségének; de a városnak csak mintegy 3000 pftot jövedelmez, noha a haszonbérlő s a haszonbérlő alhaszonbérlői, Sina, Missbach tetemes nyereséget huznak a bányából, hol a kőszéntömeg vastagsága 6—15 ölnyi. A gazdagság e fekete alapjától jól esik áttérni a ragyogó tiszta selyem iparra. Sopronyban két részvénytársaság van, melly e nagy jövendőjü iparággal foglalatoskodik; Sopronymegyében pedig több helyen terjedelmes telepek. Az első soprony-vasi szederegylet, megszüntetvén saját kezelését, telepeit s épületeit haszonbérbe adta az ujonan alakult, inkább városi elemekből álló selyemtenyésztő egyletnek, melly 60,000 pft tőkével állott föl, s ennek felét be is fizette; 10 font szederfa magot vett, miből 457,000 fa nött; nagy fákat is vett azonnal 48,000 darabot s 38 hold földet és egy házat a városban. Jelenleg a kezelés a sopronyvasi szederegylet haszonbérbe vett épületeiben történik, melly 36 holdnyi telkén már 1842ben igen szépen kezdett működni: de évenkinti s igy bizonytalan és ingatag fizetésekre alapitott hibás rendszere miatt megakadt. — A selyemtenyésztő egyletnek jelenleg nem lehet még nyeresége, bármilly ügyesen kezeltessenek is dolgai; erre szükséges, hogy a nép között általánosan elterjedjen a selyemtenyésztés izlése s ismerete. E végre a selyemtenyésztő egylet évenkint sok ezer szederfát oszt ki ingyen a vidékbeli nép között; nevezetesen az idén 48,650 darabot osztott ki. Gubókat szivesen vásárol; s a legszebb gubó termesztőjének jutalmul aranyokat tüzött ki. Előbb Slavoniából sok gubót szokott venni, de ezen üzletet abba hagyta, tapasztalván, hogy a gubók hosszu szállitás által tetemesen szenvednek. Egy font gubóhoz kell 3—500 darab; egy font selyemhez 10—15 font gubó; egy lat tojásból lesz 20,000 bogár. Jelenleg, mint a selyemtenyésztési egylet derék jegyzőjének, Schreiber Gusztávnak, a gazdasági szakosztályban föiolvasott értekezéséből értettük, következőleg áll Sopronymegyében a selyemipar-statistika: van összesen mintegy 2,272,783 szederfa, s 6550 font gubó, nevezetesen gr. Széchenyi István czenki telepén 897,237 szederfa, 2000 font gubó; a sopronyi selyemtenyésztő egylet telepén 430,200 fa, 1200 font gubó; gr. Festetics Sándor egyedi telepén 450,000 fa, 1200 font gubó; sopronyvasi szederegylet telepén 232,846 fa, Rohonczy Ignácz pinnyei telepén 24,000 fa, 600 font gubó, gróf Széchenyi Pál lövői jószágán 30,000 fa, Bezerédy Pál szerdahelyi telepén 30,000 fa s 300 font gubó, Ürményi József röjtöki jószágán 22,000 fa, Tibolth Károly pinnyei részjószágán 16,000 fa, 100 font gubó; Wagner Samu telepén Sopronyban 20,000 fa, 600 font gubó; Odor Rudolf telepén Sopronyban 15,000 fa; Schwarzné sopronyi telepén 3000 fa, 100 font gubó, Sigris Ferencz szinte sopronyi telepén 2500 fa, 150 font gubó; végre több egyesnél megyeszerte mintegy 100,000 fa, miben a sopronyi selyemt. társaság által elajándékozott 44,650 darab is foglaltatik 300 font gubóval. A gubót mindezen kisebb tenyésztő a sopronyi selyemtenyésztő részvénytársaságnak s gróf Széchenyi Istvánnak adja el; amaz 1800, ez 1500 font gubót vásárol évenkint, s amaz 300, ez 260 font selymet gombolyittat le. (Folyt köv.) (P. H.)

Vegyes ujdonságok.

***(Folyó hó 28dikán) ugyanazon nap, midőn István cs. kir. főherczeg s Magyarország kir. helytartója ő fensége — érkezett fővárosunkba herczeg primás ő főmlga is.

(Lukafalvi Zarka János) királyi személynök s udv. tanácsos ő mlga tegnap foglalá el elnöki széket, miről jövő számunkban körülményesebben szólandunk.

(A magyar középponti vasut) pestszolnoki pályavonal iránti hivatalos vizsgálat Dubraviczky, k. h. tanácsnok; Hyeromini Otto Ferencz, több Bécsből érkezett szakértők, és a vasutitársulat igazgatói karának jelenlétében véghez ment; s az olly karban találtatott, hogy egész biztossággal a nyilvános forgalomnak által adathatik. Leend tehát kormos alma! — miként a B. P. Hiradó jóslá; de leend még más is! gyors és olcsó közlekedés, melly nemzetiségünk e bölcsőjét és kertjét, a termékeny Tiszavölgyet az ország fővárosával összekötendi. — Hova sürü ostorpattogások közben fontolva s csak napokig juthatánk, oda vig mozdony-füttyentések közt két óra 41 percz alatt oda röpite a göz hatalmas ereje! Rajta tehát! — nincs többé Szolnokig rosz ut uraim!!! Szk.

(A burgonyavész), melly néhány év óta Europa valamennyi tartományait meglátogatá, ez idén Erdélyben is már kiütött, s a brassói kerületben kitünöleg mutatkozik.

Nemzeti szinház. (Vége) Hasonló nemes eszméket tolmácsol azon két kérelemlevél, mellyeket a költő vigjátéka előadhatásáért beadott, midőn annak színre hozását a képmutatóknak benne igaz ecsettel föstett pártja mindenkép megakadályozni iparkodott. E folyamodások elseje igy hangzik:

„Sire! Minthogy a játékszin föladata, az embereket mulatság által jobbitani *), ez okból helyzetemben semmi jobbat nem véltem tehetni, mint a korombeliek vétkeit utánmásolás által nevetségessétenni; mivel pedig a képmutatás bizonnyal egyike a legelterjedtebb, terhesebb és veszélyesebb vétkeknek, tehát ugy vélekedtem, sire, hogy minden becsületes embernek ön országában nem csekély szolgálatot teszek, midőn egy vigjátékot irok, melly a képmutatókat tünteti elő, s ezen tulságos jámborkodók minden jól betanult szenteskedő képeit, a vallásosság e hamispénzeseinek minden titkos gazcsinait szem elé állitja, kik a világot mesterkélt vallási buzgalom és sophisticai kereszténység által akarják ámitani. **)

„Azt hiszem, sire, minden lehető gondossággal, mind azon körültekintéssel irtam, mellyet a tárgy gyöngédsége igényel; — hogy azon tiszteletet és tekintélyt, mellyet a valódi jámborok érdemelnek, föntartsam, a mennyire tehetségemben állott, körülirtam a képmutató jellemét; épen semmi kétséget nem hagyék fön, mellőztem minden körülményt, melly az erénynek a bünnel való elcserélésére alkalmat nyujtott volna, s határzott szineket és lényeges vonásokat használtam, mellyeknél fogva a tökéletes képmutatót mindjárt elején megismerhetni.

„Azonban minden elővigyázatom haszontalan volt. Sire, ön vallási gyöngéd érzelmét használták, s megragadák önt az egyetlen gyönge oldalnál, mellynélfogva megragadható, t. i. a vallási ügyek tiszteleténél. A Tartuffeök jól értettek hozzá, magukat ön kegyébe hízelegni; az eredetiek oda vivék a dolgot, hogy a másolat, bármilly ártatlan legyen, s bármilly hasonlónak találtassék is, elnyomatott.

„Bármilly kemény csapás volt rám nézve munkám ezen elnyomása, szerencsétlenségemet mégis enyhitette azon mód, melly szerint fölséged felöle nyilatkozott, s hiszem, sire, nincs okom panaszra, minthogy ön kegyelmesen kinyilatkoztatá előttem, miszerint önnek a darab ellen, mellynek nyilvános előadását megtiltotta, semmi kifogása sincsen.

„De daczára a legnagyobb és legfölvilágosultabb fejdelem e tiszteletteljes nyilatkozatának, daczára a legatus ur és legtöbb főpapjaink jóváhagyásának, kiknek mindegyike megegyezett, meghallgatván darabom fölolvasását, fölséged nézetében,

*) Valjon gondol-e a nemzeti szinház és alkalmazkodik-e gyakorlatban a játékszin ezen nemes föladatához, mellyet itt a szinköltő s szinjátszó nyilván bevall!

**) Ámbár ma a vallási képmutatás kevesbbé uralkodik, mint más erények, p. o. a hazafiság képmutatása, azonban nagy figyelmet érdemelnek mégis e szép szavak, mellyeket — mutato nomine — igen könnyen lehet alkalmazni.

— daczára mind ezeknek kering egy az **i által írott könyv, mellynek foglalatja tartózkodás nélkül meghazudtolja mind ezen magas tanuságokat. Nyilatkozzék bár fölséged, mondják ki bár a legatus ur és a főpap urak itéleteiket, — vígjátékom mégis (mielőtt láttatott!) ördögi, mint fejem, melly azt kigondolá; én magam gonosz szellem vagyok emberi alakban, szabados lélek, istentagadó, ki példás büntetést érdemel. Nem elég, hogy máglya engesztelje vétkemet nyilvánosan, ez rám nézve könnyü menekülés lenne; e jámborfi keresztény irgalma még többet kiván, — még Isten előtt se nyerjek kegyelmet, hanem el kell kárhoznom örökre, ez bevégzett dolog!

„A darab most felséged előtt fekszik. Kétség kivül önmaga látja felséged, milly kellemetlennek kell lenni rám nézve, magamat napról napra amaz urak megtámadásainak kitéve látnom; mennyire ártanak nekem illy rágalmak a közvéleményben, ha azokat folyton folyvást türnöm kell, s mennyire érdekemben fekszik, hogy mentsem ellenök magamat, s a közönségnek megmutathassam, hogy darabom legkevesbbé az, a mivé tenni akarják. Sire, nem akarom kimondani, mi kérni valóm van hírnevem és darabom tiszta irányának kimutatására; fölvilágosult fejdelmeknek, mint ön, nem kell még megnevezni is kivánságainkat; ön maga látja, mire van szükségünk, s jobban tudja, mint mi, mit adhat meg. Meg vagyok nyugodva, hogy érdekemet felségedre bizhatom; tisztelettel nézek minden rendelkezésnek eléje kivánatim felől.“

„Sire, vigjátékomnak felséged kegyelme mind eddig nem hozott gyümölcsöket. Hiába adtam neki ‚A csaló‘ czímet, s a főszemélynek világi öltönyt; hiába láttam el őt kis kalapp l, hosszu hajékkel, nagy gallérral, karddal és csipke-ruhával; hiába gyöngiték több helyeket s pusztitottam ki gondosan mind azt, mi az ismert eredetieknek, kiket után-másolék, csak kifogás árnyául is szolgálhatott volna; mind ezekből semmi sem használt nekem. Az ármány, amaz urak puszta gyanuira is, ujra fölébredt. Az utóbbiak módot találnak, megdöbbenteni az erös szellemeket, kik minden más alkalommal kötelességökül tartják, magukat meglepni nem hagyni. Alig jött ismét napfényre színdarabom, midön egy csapással ledorongoltatott olly tekintély részéről, melly iránt tisztelettel kell viseltetnünk. Minden, a mit e közben tehettem, miszerint személyemet a zivatar elől elvonjam, az volt, hogy felséged kegyelmére vonatkozzam, melly nekem az előadást megengedé; — hozzá tevém, hogy mivel csak egyedül öntől bocsáttatott ki a tilalom, nem tartottam szükségesnek, mástól is kérni azon engedelmet.

„Sire, nem kétkedem, miszerint azon emberek, kiket darabomban másolok, felségednél némelly emeltyüt használnak, és — a mint már valóban tevék — valódi becsületes férfiakat csábitnak rószökre, kiket annál könnyebben ámithatni, minthogy másokat csak saját becsületességök szerint itélnek. — Elleneim, a képmutatók, jól értenek hozzá, szándékaikra fényes külmázt ruházni. Mindazáltal milly arczot öltsenek föl, — a vallás érdeke bizonyosan nem az, melly őket határozza.“ —

Fölhagyunk e közlemények után minden további commentárral. Némelly dolgot nem tanácsos, némelly mást nem lehet elmondani. Gondolkozó olvasóhoz szólunk... S a gondolkozó olvasó, sok egyebek közt, mikhez őt a fönebbi közlemények elvezethetik, könnyen átláthatja egyszersmind, milly gondossággal és figyelemmel voltak az időben a szinház iránt, védvén szabad szólását, pártolván tekintélyét, elömozditván becsületes jó irányát, mind fölülről, mind alulról, mind minden oldalról. Pedig Molière szinháza nem volt nemzeti szinház, s egy magányos embernek alacsony látványok mutogatása által pénzt hajhászni inkább megbocsátható volna, mint egy nemzeti intézetnek, mellynek tisztaságát szentség gyanánt örizni kellene... A dolgot érteni kell, s aztán minden jól megy... És e tekintetben adja Isten, hogy a nemzeti szinház jövendö igazgatójában a becsületes akarat és belátó értelem szabad tért nyerjen, jóra változtatni az eddig csaknem mindenütt mutatkozó ferde irányokat.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A közvélemény napról napra jobban készül a királyi házaspár kibékülésére, mit mindenki szivből ohajt. A király maga részéről épen semmi akadályt sem gördit elébe; mert akadálynak csaknem nevezhető, ha ö rangjához illö tiszteletet s bánásmódot követel. A királynőről nem hiszik, hogy a kibékülést szinte öszintén ohajtsa. Azonban a közönség még is erősen hiszi, hogy az létesülni fog. Pacheco és Benavides ministerek mindent elkövetnek, hogy azt mennél hamarább létre hozzák; hanem Salamanca s az öt övedző camarilla, ugy látszik, az ellenkezőt ohajtja. Pacheco és Benavides átlátják, miszerint Spanyolország tökéletes szétbomlásnak indul, söt uj zendülésnek s forrongásoknak néz elébe, s azért e zavarokat mellőzni s a moderado párttal összeolvadni kivánnak. Jóllehet nem akarnának megszünni ministerek lenni, hanem a moderadok pártolásával szeretnének azok lenni; söt kedvük volna, kivált Pacheco-nak, inkább leköszönni, ha a király tovább is eddigi pályáján haladand. Salamanca a ministerségtől semmi áron sem akar megválni, ha miatta a nemzet maga veszélyeztetnék is. Ö hajlandó az exaltadókkal, söt magával Abd-el-Kader-rel is szövetkezni, föltéve, hogy állomása biztositva leend, vagy is legalább addig, mig egy pár milliót ismét félre tehet. Ö ildomosan gondolkodik arról, hogy a királynőt mennél több haszontalan ember övedze, hogy igy szenderegve észre ne vegye, hogyan áll a nemzet ügye. S valójában a napokban azon hir terjengett, miszerint ezen camarillából fog az uj ministerium alakulni . . . A királynö aug. 12kén estve la Granjából elutazott s 13kán reggel Madridban volt; még ugyanazon éjjel a királynö elnöklete alatt minister-tanács fog tartatni, melly a legsulyosb ügyek fölött, nevezetesen a palotakérdésben határozand. Meg nem foghatni, milly rendelkezés fog történni; mindenki attól tart, hogy a királynö végre is a forrongó párt karjai közé vetendi magát, minek kimenete a trónról saját bukása leend. Ismét beszélik, miszerint Serrano tábornok cubai főkapitány leend; de mindènki kételkedik fölötte. A király Pardoból gyakran berándul Madridba, hanem éjjelre mindig visszatér s az egész napot testvéreinél tölti. Viselete nemes s hibátlan, s a körében levő személyek nem győzik eléggé dicsérni szive jóságát, bölcseségét s lelki erejét. Egy szóval a közvéleményben napról napra nyer.

N.Britannia. A királyi gőzös 16án reggel a szép Douglas-Bayban Man szigetén kikötött; a királyi pár nem szállott partra, hanem csak a fedezetről élvezé ezen vidék regényes szépségét. Wales hg a partra összesereglett sokaságnak matróz-öltözetében Ficzclarence Adolf lord hajóparancsnok (mint tudva van IVik Vilmos természetes fia) által bemutattatott. Mennydörgö örömzaj tölté be a léget. Ugyan azon este a királyi hajócsapat Clydebe szándékozott.

Köztudomásra jutott, miszerint Espartero itteni több barátjától s köztök Palmerston lordtól nem csekély summa pénzzel kináltatott meg, de azt visszautasitá. A királynö is 2000 font sterling évi nyugdijt rendelt számára, mit szinte megköszöne. Ö egy más országba szándékozik menni, hol nem tetemes vagyonából jobban elélhet mint Londonban.

Az ismeretes Waghorn hadnagy az internationalis közlekedés elömozditásában szerzett érdemei elismeréseül IXik Pius pápa ő szentsége által sajátkezüleg egy arany érdempénzzel tisztelteteti meg.

Franczia ország. Páris, august. 20. Choiseul-Prassin herczeg ellen, ki a legszigorubb fölvigyázat alatt van, a vizsgálat megkezdödött. Hogy egy franczia pair elfogattathassék, még ha magán a tetten kapatnék is, a pairudvar határzata szükséges, a pairek kamrája pedig saját hatalmánál fogva itélőszékké át nem alakulhat, hanem arra különös királyi rendelet által hatalmaztathatik föl. A fökörülmények, mellyek ezen irtózatos gyilkos tett gyanuját a szerencsétlen herczegnö férjének fejére gördítik, következök: 1) A háznak külről s belről történt legszorosabb megvizsgálása a hatóságoknak azon teljes meggyőződést szerzé, hogy sem elölről az utczáról, sem hátulról a kertből senki be nem jöhetett, sem ki nem mehetett, semmi nyom a kertben, az ablakokon, s ajtókon, ellenben annál több a palota bensejében. 2) A herczegnőnek s férjének hálóteremei földszint a kertbe nyiltak, a többi háziak, cselédség s gyermekek az első emeletben aludtak; a herczegnö szobájából a herczegébe juthatni s viszont. A herczegnő erös csengetésére a komorna lesiet s parancsoló nője szobájába akar hatni, de az ajtó belülről zárva van, hallgatódzik s gyönge nyögést hall; zajt üt, lármáz s a többi cselédség is összefut, de az ajtó még mindig zárva. Ekkor az inasok egyike elsiet, megkerüli a házat, ha valjon más oldalról nem juthatna-e urnője szobájába talán valamelly ablakon át, s mit lát — pedig tisztán s világosan, mert már világos vala — magát a herczeget egészen fölöltözve, ki első pillanatra hálószobája ablakából gyorsan vissza vonult s még nem sietett nejéhez, jólehet a komorna kiáltozásai már az egész házat föllázaszták. 3) Ez alatt a herczegnö alsóteremének ajtai föltöretnek s itt mindenek szemei előtt a borzasztó látvány, mit mult számunkban már leiránk; most a herczeg is előjö s tettetett kétségbeeséssel a meggyikoltra rohan. Azon helyt, hol a herczegnö a padlaton feküdt, a herczeg hálószobája felé, e szoba ajtaján is vérfoltok valának, 4) A herczeg ruháján vastag vércseppek valának, mellyek nem a holttesteli érintkezéstöl, midön arra magát ráveté, látszának származni. 5) A haj, mellyet a herczegnö még balkezében tartott, a herczegéhez szinben s hosszasságban hasonló; maga a herczeg kezén s arczán megvan sértve; egy szóval: minden arra mutat, hogy a meggyikolt nö kétségbeesetten védé magát a gyilkos ellen. 6) A herczeg rendes hálókötöse hiányzik; s a kandalóban talált hamvak azt gyanitatják, bogy a rajta levö vérfoltok miatt elégettetett; továbbá 7) a herczegnö szobájában a herczeg pisztolyainak egyikére ismertek, mellyet a gyilkos a legirtózatosb módon áldozata ellen használt: a pisztoly ágyán s sárkányán vér s bördarabokat találtak, s a herczegnö képén s fején jelen volt sértések tökéletesen megegyeznek a sárkány alakjával s az azon levő metszésekkel; arabeskekkel. — A herczeg egy több év előtt elhunyt becsületes derék ember fia; Orleans herczegnö udvari lovagja, melly diszállomást rokona Coingny herczeg ajánlatára nyerte; nejével a herczegnövel 9 gyermeket nemzett; 1845 óta Franciaország pairje s dúsgazdag. Ezen állitólag általa elkövetett borzasztó tettét egy angol hölgyel Lucy kisasszonyali tiltott szövetség kifolyásának lenni állitják, ki több évig gyermekeit nevelte, a herczegnö által később eltávolittatott, hanem a családtól évi nyugdijt kapott. Azt állitják, hogy elmentekor fenyegetödzött. Annyi bizonyos, hogy a herczeg a tett elkövetése előtti estén a herczegnövel Párisba érkezvén, mielőtt hoteljébe ment volna, ez angolnöt meglátogatta. Ezen hölgy is el van fogva, minden iratai elkobozva. De mit mond a föbünös s mellyek nyilatkozatai? Viselete mindenki előtt föltünö, kik öt ismerik. Lénye rendes erélyessége tökéletes erélytelenséggé változott, alig képes felelni s orvosát valának kénytelenek elhivni. Azon kérdésre: hogyan jött a pisztoly neje szobájába? azt válaszolá: hogy a segélykiáltozás hallatára pisztollyal sietett neje szobájába, kit a gyilkossal küzdve talált, ö megrohanta, de az ismeretlen elillant. Hova? azt nem tudja. Ezekből láthatni, hogy beszéde a gyanut még sulyosbitá. A kést még mindeddig meg nem találhatták.

A „Moniteur“ aug. 21-ről egy kir. rendeletet közöl, mellynek erejénél fogva a pairudvar összehivatik, hogy Choiseul-Praslin herczeg fölött, ki neje meggyilkolásával vádoltatik, itéletet hozzon. Delangle közügyvéd fog vádlókép föllépni. Ezen rendelet értelmében a pairudvar 21én délutáni 2 órakor Pasquier herczeg elnöklete alatt összeült; 80 pair vala jelen, a ministeri padokban ült: Hebert pecsétör és Jayr minister, miután az illető királyi rendeletek a pecsétör által fölolvastattak, az udvar mint tanácskamra tanácskozni kezdett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Mosony aug. 19én (pozs. mérő).					
210-310	140-160	130-155	80-100	80-95	155-165
Veszprém augustus 19kén (pozsonyi mérő.)					
150-180	120-125	100-110	70-75	45-50	170-185
Nagy-kanizsa augustus 17kén (pozs. m.)					
160-205	130-150	110-125	80-83	43-50	———

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

549. szám 1847. Csütörtök sept. 2.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czikneket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Névváltoztatás. Előléptetések. Halálozás. — Budapesti örömünnepek. — Orvos lélektani vázlatok. (Folyt). — Törvényhatósági tudósitások. Pestből (közgyülés). Zágrábból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés (LXXX országos ülés befejezése). — Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülésének folytatása. — Vidéki hirek. (Erdőtelekről. Nógrádból). —

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olasz-, Görögország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége gróf Grünne Károly ezredest ő fensége István főherczeg magyarországi helytartónál főudvarmesternek kinevezni, — továbbá Endlicher István hazánkfiát, a bécsi egyetemnél füvészet tanárát, kormánytanácsosi czim és ranggal díjmentesen disziteni legkegyelmesebben méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Rappauer Ferencz vezetéknevének „Hollóligety"-re átváltoztathatását kegyelmesen megengedni méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége az ideiglenesen létesitett k. kerületi fölügyelőségekhez, jelesül a kassaihoz: segéddé Mottusz Alajost uj-sandeczi k. kerületi igazgatósági fogalmazó tisztet; tollnokká Karove Andrást zemplénmegyei tiszteletbeli aljegyzőt; számitóvá Oettner Antalt budai k. számvevőségi járulnokot; — a sopronyi ideigl. kerületi fölügyelőséghez: segéddé Kaim Kamilt kassai harminczadhivatali helyettest, tollnokká Rach József, magy. kir. udv. kincst. fogalomgyakorlót; számitóvá Schmidt Károlyt m. kir. kincst. irattári irnokot; — a rosenbergi ideiglenes kerületi fölügyelőséghez, segéddé: Teller Ignáczot, budai k. kincst. számvevőtisztet; tollnokká Hánely Józsefet szepesi kincstárigazgatósági irnokot; számitóvá Rezy Jánost budai kincst. számvevőségi járulnokot; — végre a körmendi ideigl. kerületi fölügyelőséghez, segéddé: Grassinger József gátai harminczadost; tollnokká Aranyossy Auguszt diósgyóri k. főtisztségi irnokot; számitóvá pedig Perleberg Gyulát vimpassingi harminczadhivatali irnokot kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Schlachta János Liptómegye tiszt. főjegyzőjét temesi, — Dolinay Péter Ungmegye volt tiszt. főügyészét pécskai, és Brenner János nagy-becskereki ügyvédi hivatal irnokát lugosi segédügyvédnek; — Tarjány Vilmos, Szathmármegye esküdtjét aradi; — Povázanetz József versetzi ügyvédi hivatal irnokát temesi, — Szabó József és Tunner Márton kir. ügyigazgatósági díjnokokat csatádi és szőreghi, — Stammer Sándor, Bánovits Sándor és Putnik István hites ügyvédeket dentai, rékasi és bogsáni, — Kiss Gyula, Borsodmegye tiszt. alügyészét pécskai, s végre Bittera Antal Hevesmegye tiszt. aljegyzőjét puszta-bécskai irnokoknak nevezte ki.

A brucki pályaudvarnál alkalmazott ideigl. harminczados Schnierer Alajos a pesti harminczadhivatalhoz ideiglenes másod-ellenőrré lön kinevezve.

Szegner Imre, aradi e. bir. váltótörvényszéknél kiadó, ugyanott iktatóvá lön kinevezve.

Az abrudbányai aranybeváltói hivatalnál 2dik ülnöki egyszersmind bányamérnöki állomásra Frendl Ferencz abrudbányai 3dik aranybeváltói ülnök, továbbá az urtelki szerirnokságra Littmann József kir. bányagyakornok lön kegyelmesen érdemesitve.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a keblebeli számvevőhivatalnál megüresült két számvevőtiszti helyre Bucsánszky János és Appl János eddigi számjegyzőket alkalmazta, továbbá Vörös József és Oetner Antal járulnokokat számjegyzőkké, Bohn József és Szuper László díjas gyakornokokat járulnokokká léptette elő, s eképen Hofer Károly és Belányi József hivatali gyakornokokat a rendszeres gyakornoki díjakra érdemesité.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a gospichi harminczadhivatalnál utlevélvizsgálóságra Jankovich Péter risiczai utlevélvizsgálót alkalmazta.

A nmlgu m. kir udv. kincstár a kriviputi harminczadhivatalnál utlevélvizsgálóvá Boxich Illés zengi harminczadfölvigyázót alkalmazta.

Akaczich Ferencz möttlingi kir. harminczados meghalálozott.

Budapesti örömünnepek.

A milly hő volt a vágy s forró a közszeretet, melly István ő. cs. kir. főherczegsége elé az egész hazából, pártkülönbség nélkül, minden igaz magyar kebelből lángola, olly őszinte, tartós és lelkesen nyilatkozó most az öröm, melly a két városban, mind a közintézetek mind magánosok részéről nyilatkozik.

Az estve, mellyet említénk, (august. 29dikén), midőn a polgári egyenruhás őrsereg ő főherczegségenél a nagyszerü fáklyás zenével tisztelkedett, kezdete volt a nyilvános ünnepélyeknek, s mintegy jeladás, mellyre a keblekbe zárt öröm és lelkesedés közkitörése előtt várakozott. Hatszáz fáklya világitá körül e ritka éji ünnepélyen a budai vár királyi palotát s annak virányos környezetét; s legyen a közelragadtatás némi tanuságaul megemlítve, hogy az összesereglett lakosság éljen-kiáltása, midőn ő cs. kir. fensége a várlak erkélyére, a hódolók üdvözletét elfogadandó, kilépett, olly hangos volt, hogy a két város sorompóiig elharsogott.

Másnap (aug. 30kán) fontos ünnepre viradánk. Ez volt a nevezetes nap, nellyen annyi hü magyar kebel rég forrón táplált ohajtása teljesült: e napon ő cs. kir. fönsége első nyilvános lépését tevé, elfoglalván magas hivatása szerint a nmlgu magy. kir. h. tanács elnökletét. Már korán reggel élénk mozgásban volt a két város, kivált pedig, Budavár örvendő lakossága. Örvendő arczokkal találkoztunk az utczákon, s mindenki csak a legérdekesebb napi esemény felől szólandó, nyitá meg ajkait. Reggeli 9 órakor az összes budai magyar polgár-katonaság, ugy a pesti polgári huszárok, dragonyosok és a magyar gyalogság, folytonos zene kiséretében Buda várába vonult, s a diszpiaczon és városháztéren keresztül, egész a helytartósági épületig, sorba állott, az érkezendő kir. helytartó ő fönségét üdvözlendő. Kivülök a budai fő- és alkormányszékek tisztviselő serege, s számtalan budapesti polgár és lakos, foglalta el a téreket, míg a helytartóság legfőbb tisztviselői, tanácsosok, titkárok és fogalmazók a tárnok ő nmlgánál gyülekeztek össze, honnét 11 óra felé országunk áldora, az országbiró s több főfő urak kiséretében, ékes magyar öltözetben, számos díszhintókkal és kocsikkal, megindult a menet a királyi várlak felé, vezérül levén az esztergomi érsek és áldor ő herczegsége, kinek hat lovas pompás fogata, megelőztetvén két lovag futár által, a szebbnél szebb fogatok legékesbikét tevé. — A nevezett főurak és tisztviselők a kir. várlak elfogadó teremében gyültek össze, várván ő cs. kir. főherczegsége megjelenését, ki nemsokára belépett, követve udvari kiséretétől, s áldor ő herczegsége által velős ékesbeszéddel üdvözöltetett; mellyre a kir. helytartó ő fönsége férfias jeles szónoklattal s azon tiszta magyar nyelvvel válaszolt, mellyet csak olly ajkakról várhatánk, mellyek hazánk nyelvét itt helyben, az élet növekedtével, együtt tanulák meg. Milly lelkes elragadtatást szült ő cs. kir. főherczegsége rövid válasz-üdvözlete, tanuságul szolgálhatnak a harsogó éljen-kiáltások, mellyekre a fényes gyülekezet öreg és ifja egyiránt, egyenlő tüzzel, fakadt. — Erre ő cs. kir. fönsége magas kivánatára a tárnok ő nmlga személyesen bemutatá a nm. m. k. helytartóság tisztelgő tagjait, kiknek legmagasbjaival ő főherczegsége nyájas leereszkedéssel darab ideig szót váltani méltóztatott.

11 óra után elbocsáttatott a magas tisztelgő sereg, s elhagyván a kir. várlakot, elöl ismét áldor ő herczegsége fényes fogata robogván, a helytartósági épületbe vonult, hol az üléstermet elfoglalá. 12 órakor megindult ő cs. kir. főherczegsége kétfogatu udvari diszhintón, kiséretével együtt a kir. várból s a polgári őrsereg hosszu sorain keresztül, mellyek vegyesen az összesereglett néppel folytonos harsány éljenekkel üdvözlék közszeretetü személyét, a helytartósági épületbe járult. Itt a kisebb rendü tisztviselőség a kaputól föl az üres terem ajtajáig diszsorokat képezett, mellyek közt ő cs. kir. főherczegsége a terem előszobájába jutott, hol a magas tisztviselőség tisztelegve fogadá s a megnyitott ülésterembe kisérte, hol ismét áldor ő herczegsége üdvözölte öt, megható s ünnepélyes szónoklattal hiván meg az elnöki szék elfoglalására, azon székre, mellyen országunk felejthetlen emlékü boldogult nádora félszázadig munkált a közjó gyarapitásán és virágoztatásán. E beszéd és ő főherczegségének rá adott felelete a mai ünnepély fénypontja volt, mert a bölcs jó atyára való emlékeztetés nem hagyhatta a kegyeletteljes szivet meginditatlanul. Rövid és hathatós szónoklata folytán, mellyben a kir. helytartó ő fensége a magas tisztviselőségnek boldogult atyja iránti hüségét hiván föl, azt egyszersmind hazafiságos szavakkal buzditotta fáradhatlan munkásságra, a király és hon nagy ügyeinek buzgó elömozditására, többszörös és szivből fakadó zajos éljenekkel szakasztatott félbe az elnöklő főherczeg, ki jeles és velős beszédét olly férfias erőteljes hangon adta elő, hogy a teremen kivül levő hallgatóság is, (az üdvözlő beszédek nyilt ajtók mellet tartatván) minden hangot világosan meghallhatott.

A rövid és csak négy előterjesztésből állott ülés föloszlatása után ő cs. kir. főherczegsége visszatérvén királyi várlakába. Sürü s lelkesen örvendő néptömeg kisérte a haza legelső fiát, ki végig haladván a tisztelkedve álló polgárkatonaság sorain, s utóbb a főőrhelynél megállapodván, magas tetszése nyilvánitása mellett szemlélte a derék sereg elvonulását.

A következő napon folytattatott az örömünnepély. A főmlgu kir. curia, a m. kir. kincstár, Pest és a közel megyék, valamint a testvér város követségei levén szerencsések a délelőtti órákban ő cs. kir. főherczegségénél udvarolhatni, ki mind azokat lereszkedő nyájassággal, s hazafiságot, a közjó iránti szeretetet és buzditó cselekvőséget tanusitó szónoklattal fogadá. Délben a budavári országházban mind ezen testületek és követségek tagjai több száz teritékre menő lakomával vendégeltettek meg.

Ugyanazon nap estvéjén ő cs. kir. főherczegsége a nemzeti szinházat szerencsélteté magas látogatásával, melly ez alkalomra kivül belül ünnepélyesen ki volt világitva. Közönség, mint várni lehetett, a legfényesebb, és olly roppant számmal gyült össze, hogy egy órával játék kezdete előtt helyet kapni már csak nagy bajjal lehetett. Kir. helytartó ő fensége kevés perczczel 7 óra után jelent meg ujonan díszesitett fényes páholyában, kisértetve gr. Zichy Alfréd, Kisfaludy hadi segéde, s a nemzeti szinház országos főigazgatója által. Sokáig tartó, szivből eredő, hangos, és szünni alig tudó örömzaj és éljenzés harsogott föl üdvözletére, melly a legtisztábban magyarázá, milly nagy reményekkel van telve minden magyar szív, s milly forró szeretet uralkodik minden kebelben az ohajtva várt kir. helytartó iránt. Ez estve a nemzeti szinház legfényesbei, legemlékezetesbei közé számitható; magasabb vendég nem volt még e falak között, nem kit az összes közönség egytől egyig olly őszinte szivből fakadó örömmel látott volna. — Az előadás részleteit Kölcsey Ferencz ‚hymunsz'a Erkel F. megható zenéje szerint; ‚Hunyady László nyitánya, s Kisfaludy Károlytól a ‚Hüség próbája' czimü vigjáték tevék, mellyeket Vörösmarty ‚Szózat'ának Egressy B. zenéje szerinti eléneklése fejezett be. A fenséges vendég elejétől végeig kegyes volt a közönséget magas jelenlétével örvendeztetni, s az előadás fölött több izben tetszését nyilvánitani.

Előadás után ismét hosszas és harsogó éljenzés hangzott ő cs. kir. főherczegsége után szivből fakadó búcsuszóul... S Pest téres utczáin és piaczain soha sem fordult meg még egyszerre olly sürü néptömeg, mint a melly között ő cs. kir. fensége valódi diadalmenetet tartott, s mellynek éljenzései folyvást harsogtak hintaja körül, midőn az ünnepélyesen kivilágitott két várost némelly részeiben megtekinteni kegyeskedett. Töméntelen volt a sokaság, s képzeletett fölülmuló a lelkesedés, melly kivétel nélkül mindenütt egyiránt mutatkozott. Láttunk számtalanokat tisztes, agg, komoly férfiak közöl, kik a néptömeg közt az örvendés tulságosnak látszó nyilatkozataira ragadtaták magukat, láttunk lelkesült arczokat, örömittas szemeket mindenfelé, s hallánk az üdv-

kivánatok és áldások sürü nyilatkozatit, mellyek ő cs. kir. fenségének e haza boldogitására hosszu s boldog életet kivántak. És ezen örömzaj folyvást tartott, szakadatlan kisérője volt az osztatlan szeretetben részesülő kir. helytartónak, míg hintaja, melly a roppant néptömeg között csak leglassabban haladhatott, kir. várlakába megtért.

A kivilágított épületek közt annyi volt a szokatlan fényü s ékességü, hogy azokat sorjában megnevezni messze vinne. Elég legyen a nemzeti szinházat, a tündéri fényben ragyogó megyeházat, a középponti papnöveldét, számos köz és magán épületek mellett, a hídnak mind budai mind kivált pesti oldalán álló ékes diadalkapukat, a magasságban meglepőleg szépen tündöklő csillagvizsgáló épületet, a Dunaközepén gyönyörü varázsfényben horgonyzó két gőzhajót stb. stb. megemlítnünk. Ez utóbbiakból egymást érve szálltak röppentyük a levegőbe, s a két várost és a Duna tükrét a legszebb és legváltozatosb fénynyel áraszták el; hasonló tüzijáték özönlött a lánczhídi egyik oszlop zárgátjából is... Késő éjig zene járt szerte a városban, s elősegité a közlekesedés és öröm nyilatkozatát... A következő napon (september 1.) a pest-szolnoki pályavonal ünnepélyes megnyitása történt, mellyet ő cs. kir. főherczegsége szinte személyes jelenlétével vala megtisztelendő; miről bővebben holnapi számunkban.

E három nap diadal és örömünnepek ideje volt Budapesten. S a mi Magyarhon fővárosában történt, azt az egész hazában utánozni fogja a közlelkesedés, s Magyarország, melly annyi hadjáratnak volt a szomoru multban ostorzott színhelye, látni fog egyszer, hosszu idők után, egy fényes, s a közszeretet lelkesedése által emelt, diadalmenetet is... S a magyarok Istene meg fogja adni, hogy annyi szép remények virágai, mellyek szíveinket a fenséges kir. helytartóhoz fűzik, a közjólét és boldogság gyümölcseit is meg fogják teremni e hon számára, mert midőn a legmagasabb hivatásu férfiak legjelesbikét a közszeretet, föltétlen hódolat és ragaszkodás karolja körül, és kész elősegítni honboldogító munkásságában, akkor lehetlen, hogy gyorsan ne haladjon köztünk előre minden jónak kifejlődése!

Lélek orvostani vázlatok. *) (Folyt.) A betegnek ideiglenes lecsilapitásán kivül ezen bánásmód még kétféle tekintetben igen hasznosnak mutatkozik: először, hogy az által az öngyilkolás megakadályoztatik; másodszor, hogy az örültek intézeteül szánt épület egyszerübb és olcsóbb lehet. A mi az első pontot illeti, az erőszak inkább előmozditja, mint akadályozza az öngyilkolást; ezt tapaszsztalták a londoni Bethlem nevü kórházban 1750 től fogva 1770ig, mikor a betegeket még kivétel nélkül kötözve tartották, 202 egyénre 1 öngyikolás esett, holott az utósó husz év alatt az erőszakos rendszer megszüntével csak 963 egyénre eset egy öngyilkolási eset. Hanwellben 1839, az erőszakos rendszer eltörlesztése óta egy öngyilkolási eset sem fordult elö; találkoztak ugyanezen időben is, kik azt megkisértették, de az ápolók vigyázata miatt az egy esetben sem sikerült, ugy, hogy ott most az arravaló hajlamot elenyészettnek tekintik. Biztositják pedig magokat legegyszerübb s leghathatósabban az által, hogy az öngyilkolásra hajlandó beteget magányban soha sem hagyják, hogy azt állandóan nagy gonddal és részvéttel ápolják, ugy hogy élete minden módon kényelmessé, testi egészsége lehetőkép tökéletessé tétessék és a beteg ezen igyekezetről megis győződjék, minek következtében minden további öngyilkolási vágyáról lemond. Magán-gyakorlatban is elérhetni ezen czélt, ha alkalmas ápolók szereztetnek; azonkivül biztos ruha, lágy kesztyük és jól kibélelt szobáktól legtöbbet várhatni. Az egyes kamarákbani elkülönzés, melly régi időkben közönséges volt, most csupán illy veszedelmes izgatottsággal járó esetekben használtatik, és azért az előbb szükségesnek vélt nagyszámu egyes kamarák helyett elégnek tartják, ha 20—25 betegre egyet tartanak készen, különben többnyire 4—5 betegnek egy közös hálószobája, egyes osztályoknak külön ebédlője, olvasásra, kézimunkára, zenére vagy éneklésre szolgáló terme van; ez által és az idült és orvosolható eseteknek az orvosolhatlanoktóli elválasztása álal sokat csökken az intézet épitési költsége, és a lelki betegnek társaságos szokásokhoz illymódoni simulása egyuttal annak főgyógyszerévé válik.

*) Felolvasta a magy. orvosok és természetvizsgálók idei nagygyülésén Kismartonban ifj. Bene Ferencz orv. doctor.

Minden gyógyszer közt a munkának és czélszerü foglalatosságnak van legnagyobb hatása a lelki betegeknél; elvonatik azáltal a beteg rögzeszméjétől s mindinkább közeledik a józaneszü ember szokásához; idült beteget lecsilapit a munka, lázas esetekben szinte elömozditja az orvoslást, azért minden lelki beteget, gazdagot szegényt, minél többet kell foglalatoskodtatni. Azonban, hogy ez valóban üdvös legyen a betegre nézve, szükséges, hogy a munka nemét előlegesen meghatározza az orvos, s azért meg nem engedhetni, hogy a beteg kénye szerint a mesterségének leginkább megfelelő munkát válassza. Általában véve, ülömunkák nem olly kedvezők a lázas örültek és komor-kóru betegek helyreállitására, mint a szabad ég alatti mozgás, különösen a kertészi és mezei foglalatosság. Azért az orvosolható lelki betegeknek szánt intézet fölállitásánál különös figyelmet érdemel a téres udvar, kert vagy mező, melly azt közvetlenül környezi, hogy minden beteg legalább egy órát, az izmosabbak pedig a napnak nagyob részét a szabadban tölthessék. A lelki betegek orvoslására ezen nélkülözhetlen kellékről semmi kétség sincs többé, ugy, hogy már most alig van intézet, mellynek téres udvara kics kertté nem volna átváltoztatva, mellynek nagyobb részét a betegek csendes és rendhez szokott osztálya foglalja el, mig a nyugtalan és makranczos betegek elkülönzött udvarban, természetesen az ápolók folytonos fölügyelése alatt, tartózkodnak. Téli időben s a hosszu esték idején másféle mulatságokról is kell gondoskodni, mellyeket a betegek a házban találhatnak; a nagyobb nappali teremekben számukra különféle játékok p. o. lóhinták, kúpjáték és több effélékről legyen gondoskodva, hangászati eszközök is tartassanak készen, mellyekben némellyek igen gyönyörködnek, mig mások tánczolva mulatnak. Láttam illyenféle esti mulatságokat több izben 1826ban Bécsben Görgen doctor ur jeles magán-intézetében s több más orvos és nem-orvos vendégekkel együtt csodáltam, mennyi illedelemmel viselték magukat az azokban résztvevő betegek; gyönyörködve, de egyszersmind mélyen megilletődve hallottam egyes beteg nők remek zongorázását és szívreható énekét. Más alkalommal Hall városában a tyroli jeles örültek intézetében az ottani betegekből álló hangászkart ebéd előtt legjobb kedvben hallottam müködni. Aversában is igen művelik a zenét, de ez nekem ott kevesebbé tetszett, midőn egy vasárnap az intézethez tartozó és a város népének is szolgáló nyilvános templomban az örülteket lármás fúvó hangszerek kiséretében a miseáldozatnál énekelni hallottam. A tánczmulatságokat illetőleg, ezek főkép az arra minden állapotban kész asszonyi nemre jótékonyan szoktak hatni és méltó ünnepélyekké lesznek, ha ünnepélyes alkalommal az intézet betegein kivül, azoknak rokonai is meghivatnak, ha az orvos, minden házitiszt és az ápolók elöbbkelő része azokban részt vesznek, a mint az több németországi intézetben, névszerint a badeni Illenau nevezetü remek intézetben minden télen többször szokott tartatni, hol különösen szépen ünneplik a karácsony estéjét is; mindezeknek jótékony hatását nem győzi eléggé dicsérni annak erélyes alkotója és igazgatója Roller doctor ur. — Könyveket is engedhetni lelki betegnek, csak hogy azokat jól meg kell választani, igy p. o. vallásos komorkórúnak semmiféle komoly tárgyu olvasmány nem való, hanem inkább valami mulattató könyv, melly öt fölvidíthatja, és azért minden intézetnek legyen egy kis könyvtára is. Vannak némelly intézetekben a két nembeli betegek használatára iskolák is, ezekben némelly betegek gyönyörködve hallgatják az ápolók vagy tanitók fölolvasásait, sőt dicsekedve emliti Conolly, hogy a hanwelli intézetben az általános nevelés iránti próbák jó sikerrel történnek, és hogy betegei közt az addig elmulasztott elmebeli tehetségeket kiképezni, azokat olvasás, irás, számolás, földrajz, rajzolás és éneklésre tanitani sikerült. Azonkivül az örültek nagy része képes az isteniszolgálat szertartásában nagy megnyugtatást találni; nincs is kétség, hogy egy jó és okos pap az orvosnak nagy segítségére lehet és a betegnek valóságos lelki atyjává válhatik, azért is minden beteg, ki arra fölhivatva érzi magát, vasárnap reggel, miután tisztába öltözködött, a harang jelszavára a házikápolnába vezettessék; kisérjék oda több ápolók, kik szinte ünnepi ruhában és egész illedelemmel részt vegyenek az isteni szolgálatban. 1828ban a sonnensteini nagyhirü intézetben nem csekély megindulással voltam tanuja egy illy ajtatos szertartásnak.

Eddigi vázlatimban több izben említettem az ápolókat, kik akár miféle betegek orvoslásánál lényeges szerepet játszanak, de még sem kivánják meg sehol is annyira a jó megválasztást, és az irántoki gondoskodást, mint lelki betegek körül; azért szabad legyen azokról is néhány észrevételt közölnöm.

(Vége köv.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITASOK.

Pestről. Mult hó 31kei reggeli 9 órakor kezdetett meg évnegyes közgyülésünk főispáni helyettes elnöklete alatt, s tartott reggeli 10 oráig, a midőn is az elnök vezérlete alatt fényes küldöttség indult Budára István cs. kir. ör. főherczeg Magyarország kir. helytartójának hodolatát teendő. Ez egy óra alatt azon folyt a vita, fölvegyék e mindjárt még e gyülésen az országgyülési utasitások tárgyalását, vagy pedig erre rendkivüli közgyülés hirdettessék? a határozat, a még e gyüléseni tárgyalást állapitotta meg. Ez után egy kisé igen is unalmas conversatio foglalta el az időt a kiszabott óráig. Sept. 1jén gyülés nem tartaték, miután a megye rendeinek s tisztviselőinek nagy része István cs. kir. ör. főherczeget s kir. helytartót egész Szolnokig kisérendi megkezdendő körutjában.

Zágrábból. Folyó hó 21kén vevé kezdetét Zágrábmegyének évnegyedes közgyülése — Péchy Imre főispán ő mlga elnöklete alatt, melly napon István cs. kir. főherczeg, magyarországi kir. helytartó ő fönségének ünnepélyes fogadtatására vonatkozó intézkedéseken s a küldöttség kinevezésén s ennélfogva annak tervezésén kivül semmi érdekesb tárgy nem jöve szóba... Azonban 23dikán fölolvastatott Erdödy grófcsaládnak Zágrábmegyéhez intézett folyamodása, mellyben fölhivatnak a rendek, hogy ezen családnak a varasdmegyei főispáni hivatal valóságos viselésétől a kormány által lett, s állitólag törvényellenes elmozdittatását — az Erdödy-család alkotmányszerüen megállapitott jogába való beavatkozásnak s egyszersmind sérelemnek nyilvánitsák, s mint illyent a legközelebbi horvát-tótországi tartománygyülésen terjesszék elő; melly kivánatnak s kérelemnek a rrek többsége engedvén, a tárgy az illető országgyülési küldöttséghez utasitatott. Ezekután többek által inditványoztatott, minthogy a magyar országgyülés összehivásának s megtartatásának törvényes határideje már igen közel van, időnyerés tekintetéből még a jelen gyülés folytán vétetnének megvitatás alá a küldöttségnek e megye országgyülési követei számára kidolgozott utasitásai. Azonban mind főispán ő méltósága, mind többek által a rendek részéről fölhozatott: miután a magyar országgyülés köröztetve nincs, ennél fogva az összejövetel ideje sincs tudva; — aztán meg az országgyülési küldöttség által kidolgozott terv sincs bevégezve; ezen kérdés a választmányi munkálat előterjesztéseig elhalasztatott; aztán I-ch L. egyelőre szokása szerint vig mulatságra ada alkalmat, ki először latinul, aztán pedig (a jelenlevő kortes nemességhez fordulva) horvát nyelven aggodalmas lélekkel mondá, hogy az országgyülési utasitások megvitatásánál előrelátók s óvakodóknak kell lenni s erre az összes nemességnek előre elkészitetni, miután itt nem csekélyebbről, mint változtatásról s illetőleg a nemesi alapjogok megszüntetéséről — tudniillik az adómentességről — s a nemesség megadóztatásáról van szó, miben soha egyet nem ért s a szerencsét mindig határozottan visszautasitja, mi rá s többi nemes társaira néhány ábrándozóktól tolatni szándokoltatik, — melly „nem adózunk“ hang a jelen levő kortes nemesség által tetszéssel s hason érzelem élénk nyilvánitásával viszonoztatott. — Visszatetsző vala az, hogy a rendek egy tagjának önző nyilatkozatára megingattatánk, s az elvnek igazságát, melly honunknak csak áldást hozhat, azzal iparkodott palástolni, miszerint I—ch L. leküzdésére és az erre fölingerlett kortestömeg lecsendesitésére kerülökhöz folyamodtak, kivévén I—ch A. D.-t, ez sem akarván egyenesen szinét kimutatni, mintegy általában megtagadá egyszersmind a fölebbi (adóztatási) elvet; mi az olly hasznos és üdvös átalakulásunknak, mint a nemesek megadóztatása, csak javára lehet. — Erre több leérkezett udvari rendeletek s helytartótanácsi intézvények olvastattak föl, melly utósók közöl az vonta főkép magára a rendek figyelmét, melly a mult esztendőben hozott megyei határozatot megsemmisiti, mellynek erejénél fogva a jobbágyok és plebániabeliek a kötelezettségtől, hogy lelkészeiknek, leginkább pedig azoknak, kik gazdagabb dotatioval s jövedelemmel birnak, lakásokat s istálokat csinálja-

nak, föl valának mentve. Ezen, a rendek határozatát megsemmisitő helytartótanácsi intézvényre hosszabb s hevesebb vita keletkezett, mi azzal végződött, hogy a kérdéses intézvény, mint a hazai törvényekbe ütköző ellen, fölirni fogunk. (Vége köv.) (Agr. Zeit.)

Erdélyi országgyülés Az august. 21-ki LXXX. országos ülésről adott tudósitásunkban, az ujonczállitási utasitásnak ezen ülésben tárgyalt pontjait hely szüke miatt nem közölhetvén, sietünk e hiányt pótolni. Elnök ő nmlga az idézett utasitásra vonatkozva következőleg mondotta ki a kk. és rr. határozatát. A 15. §. a rendsz. b. munkálata szerint igy hangzik: E hazának fönálló törvényei szerint országgyülésnek minden évben kelletvén tartatni, mivel reménylhető, hogy ujonczok, a magukat előadandó szükségekhez képest évenkint fognak adatni, a mi azon tekintetből, hogy egyszerre kevesebb mennyiségü ujoncz előállitására legyen szükség, ohajtandó is, az évenkinti ujonczozás esetében összeirás és sorshuzás alá azok lesznek előállitandók, kik életök 18ik évét betöltvén, a 19dik évben járnak; azonban, ha lehető akadályok miatt évenkinti ujonczozás nem lenne, akkor a bekövetkező ujonczadáskor mindazok, kik az elmaradás miatt sorsot nem huztak és a 14. §. szerint kivéve nincsenek, összeiratnak és sorshuzásra előállittatnak." Ezen §-nak első részét a kk. és rr. többsége kihagyandónak vélvén, az egész §. illy értelemben lön szerkesztve: „Összeirás és sorshuzás alá minden 18 évét betöltött és 19be járó ifjak előállittatnak; ugy mindazáltal, hogy ha az erdélyi ezredek kiállitása nem évenkinti szakaszokban kivántatnék, akkor mind azok, kik az elmaradás miatt sorsot nem huztak és a 14. §. szerint kivéve nincsenek, összeiratnak. A 16. §. következő: „Azon ifjakat, kikről az összeiró és sorsvonató biztosság meg fog győződni, hogy magukat a sorsvonás elöl szándékosan kivánták elvonni, mint a törvénynek engedetleneket, a törvényhatóságoknak föl fogja jelenteni; és az illető törvényhatóságok az illy ifjakat a tetthez és körülményekhez mérsékelt testi büntetéssel fogják büntetni; azon ifjak pedig, kik a sorsvonás után a besorozás elöl szöknek meg, elfogatván, a rendes katonáskodás idején tul még két évig tartó katonáskodásra szorittassanak, azonban ha alkalmatlanok lennének a katonáskodásra, illető törvényhatóságuk által a tetthez szabandó testi büntetéssel büntettessenek meg. Azoknak, kik a besorozásra, távollétök miatt, helyes okokból nem állhatnak, a besorozásrai megjelenésre három hónapi idő adassék; melly idő elteltével, ha elő nem állanak, s elő nem állásuknak helyes okát nem adandják, ugy tekintessenek, mint a besorozás elöl magukat makacsul elvonni kivánók, s minden tekintetben azon büntetés alá essenek, melly a besorozás elöl megszökökre határoztatott." 17. §. „Azok kik valamelly katonáskodni köteles személy ujonczczá állitásának ellentállanának, vagy abban akadályt tennének, mint az ország törvényeinek ellenszegülők, közkereset utján büntettessenek; az eltartóztatott személy pedig bárkitől is, a főtisztek által kirendelő karhatalommal elvitessék, a folyamodásjelentés a végrehajtást föl nem függesztvén." Ezen két §-t a kk. és rr. minden változtatás nélkül elfogadták. A 18. §. „A kóborlók azon törvényhatóság által, mellynek kebelében találtatnak, elfogattatván, sorshuzás nélkül katonának soroztassanak be. Kóborlóknak tekintessenek pedig mindazok, kiknek állandó lakhelyök nincsen és valamelly bizonyos tisztességes keresetmód folytatásáról bizonyitni nem tudnak." Oda lön módositva, miszerint a kóborlók életidőre való tekintet nélkül adatnak és azon törvényhatóságok illetőségébe tudatnak be, a hova valóknak lenni kitudatnak. 19. §. „Az összeiró és sorsvonató, valamint a besorozó biztosságok is az összeirás és sorsvonás, ugy besorozás alá került ifjakról pontos lajstromokat kötelesek késziteni, mellyekbe az összeirt ifjak nevei, életidejök, vallásuk, állapotuk föl legyen jegyezve, és munkálkodásuk bevégzésével azokat illő törvényhatóságukhoz tizenöt nap alatt beadni. Az összeiró és sorsvonató biztosság arra ügyelvén, hogy ollyatén összeirást kettőt szerkesztessen, mellyek egyikébe a „nemeseknek, fölkelési kötelezetés alatti állásukig, kivételével foglaltassanak be mindazok, kik életidejöknél fogva sorsvonás alá tartoznak, ha szintén a már előre bocsátott utasitás 14 §-ban kifejezett okokból az alul kivételnek is, ezen lajstromokba a kivétel okai is föl levén jegyezve; másikába pedig csak azok, kik valósággal sorsvonás alá szorittattak és azt huztak is." E §. azon módositással vált határozattá, miszerint a „besorozó biztosságróli" rendelkezés, valamint e záradék „a nemeseknek, fölkelési kötelezetése alatti állásukig, kivételével" kimaradnak. Eddig az utasitás. A r. b. munkálat befejező sorai im ezek: „Melly törvényczikki és utasitási javaslatokat illetőleg a rendszeres bizottság még a következő két pontot tartja megjegyzendőnek: a) A javaslott törvényczikki pontok 11-dikében az ujonczoknak törvényhatóságokrai fölosztása az országgyülés teendője levén, a fölosztás kulcsául legczélszerübben alkalmazhatónak láttatik lenni a lelkek száma szerinti összeirás; de mivel pontosan szerkesztett illyen összeirás jelenleg nincsen, mig az létre nem jövend, szükség esetében alkalmazható volna az adókönyvekből szerkesztendő házgazdák száma szerinti kivetés. b) Az igazgatás fölirat utján megkérendő volna, hogy a lehetőségig minden évben kéressenek ujonczok, hogy igy egyszerre annál kevesebb mennyiség legyen kiállitandó." Ezen végpontok többi részének mellőzésével, a kk. és rr. kulcsul, mint már előbbi közlésünkben emlitettük, az adólajstromot határozták. A második törvényjavaslat ide halasztott 11 pontjában pedig ennyit határoztak kimondani: „A kivetés az ország rendei altal meghatározandó kulcs szerint fog megtörténni." Ezután ő nmlga előadja, miszerint a kk. és rr. a besorozó biztosságok kilencz állomási helyeinek meghatározását is a munkálat bevégzése utáni időre halasztván, most már ezt kellene fölvenniök; szóló elnök azonban azt hiszi, hogy ezt a kormány leghelyesebben fogná elintézni, azért kéri a kk. és rendeket e kérdés mellőzésére. (A kk. és rr. ő nmga kivánatát teljesitették.) Fogarasv. e. köv. Kérdi: meg van-e határozva, hogy a k. kormányszék az ujonczállitás mi móddali véghezmentéről az országgyülésnek jelentést tegyen? Ha nincs, ugy inditványozni fogja. Mire elnök ő nmlga azt nyilvánitván, hogy ez igen is meg van határozva, az ujonczállitási munkálat tárgyalása be lön végezve. (E. H.)

Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülése. (Folyt.) Az emlitett, illy ünnepélyes találkozások alkalmával előidézett pezsgő és gyümölcsöző mozgalom, a különféle munkásság körében, s ennek folytán kifejlett és gyakran maradandó eredményeket is teremtő eszmecsere, véleményünk szerint a vándorgyülések legfontosabb eszközlése. — Sokkal kisebb fontosság fekszik a tarka-barka fölolvasásokban, mellyek gyakran a legérdekesb s legnagyobb nyomatéku tárgyak fölötti kimeritő tanácskozást lehetetlenné teszik, s az egész drága idő nagyobb részét fölemésztik. — Bármennyi tudományos becs lenne is egyébiránt ezen értekezésekben, sokkal jobb azokat nyomtatva, nyugodtan s kényelmesen olvasni, mint a gyülések zajában hallgatni végig, hol a szavak elröpülnek, s alig hagynak egyebet hátra unalomnál. Annyival nagyobb baj pedig azután, ha némelly urak annyi józan tapintattal sem birnak, hogy a helyhez s alkalomhoz illő tárgyakat megválasztanák. Előáll egy érdemes tagja a tudákos nemzetnek, s azon alapeszméből indulva ki, hogy „mi szegény magyarok még mindenben hátravagyunk", értekezést tart nekünk arról, hogy jó volna a pénzeket s mértékeket a népek közt kiegyenliteni; a mi nagyon igaz ugyan magában; de a természetvizsgálással legkisebb összeköttetésben sincs, s különben is saját lapjainkban már többször és jobban levén megvitatva, épen nem uj eszme. Előáll egy conservativ táblabiró ur, és az orvosok s természetvizsgálók gyülésén, még csak nem is mezőgazdasági, hanem egyenesen politikai szempontból hosszu értekezést akarna olvasni az örökváltság, szerinte veszélyes és üdvtelen intézkedés ellen, ha a közönség béketürése a dolgot meg nem sokalná. Mindez és több hasonló bizonyosan nincs rendén; s vagy változtatni kell a gyülés nevét, melly ekkorig: „magyar orvosok és természetvizsgálók gyülésének" neveztetik, vagy olly tárgyakra szoritkozni az előadásokban, mellyek a gyülés föladatával, a természeti törvények vizsgálásával, legalább rokonságban s kapcsolatban vannak. — Igy p.o. nem helytelen, hogy a gazdasági és iparérdekek szinte külön osztályt nyertek a gyülekezet kebelében, mert gazdaság- és ipartudomány egyenesen a természeti törvények ismeretén alapul, s azok alkalmazásában, fölhasználásában áll; de azután itt ollyan határvonalt is kellene huzni, mellyen tul ne kalandozzanak egyesek szeszélyei. Az archaeologia pedig, melly már szinte rendes tárgyát teszi e gyüléseknek, méltán követelheti, hogy a gyülések czimébe foglaltassék, s legyen azok neve: „m. orvosok, természetvizsgálók és régiségbuvárok gyülése." — De főkép a politikai értekezések, mig e gyülések természete egészen meg nem változik, épen nem idevalók, s politikai szenvedelmek viharmagvait vetni ezen ekkorig tisztán tudományos mező földébe, valódi bün, mellyet illyennek lenni el is ismert a gyülés az által, hogy, alapszabályaira is visszaemlékezve, határozatot hozott, miszerint ezentul semmi, a napi politikába vágó s politikai szenvedelmek föllobogására alkalmat adható értekezések ne olvastathassanak. Az elnökség, kinek a fölolvasandó értekezések be szoktak jelentetni, könnyen gátolhatja az illyen rendelleniségek elöfordulását, a nélkül, hogy épen birálást kelljen gyakorolnia. —

A gyülés egyébiránt elég gazdag volt valóban tudományos becsü értekezésekben. A megnyitó nagygyülésben, aug. 11-kén, — melly az elnöklő herczegnek ékes magyar nyelvü beszédével kezdődött, Kubinyi Ágoston kir. tan. ur s' alelnök mintegy hivatalos jelentést tevén az év folytában történtekről, mennyiben ezek a gyülést érdekelhetik, s köszönetet mondván sz. kir. Soprony városának vendégszereteteért, egyszersmind megemlité bold. József főherczeg nádornak, mint gazdának és füvésznek, érdemeit s az alcsuti urodalom és budai margit-sziget gazdasági s füvészeti jelentőségét, s a történetileg és tájképileg egyiránt érdekes visegrádi vár föntartásának, végösszeomlástól megőrzésének szükségét. Elmellőzvén a ceremoniálékat s tudomásulvett hivatalos levelek unalmas sorát, csak a tudományos értekezéseken nézzünk végig. A megnyitó gyülésben, mellyet igen sok vendég jelenléte tett népessé s meleggé, Töpler tanár, az ez évi gyülés köztiszteletü s az irodalomban is dicséretesen ismeretes titoknoka, Soprony városáról történeti s földirási tekintetben, Zipser tanár a bányászatról, Moisisowits bécsi orvos tanár pedig a magyarországi gyógyforrások s fürdők hiányairól s a külföld kevésbbé becses fürdőihez képest hátramaradott állapotáról értekeztek. Zipser ur értekezésének eredménye egy, a hazát bányászati s geologiai tekintetben megvizsgáló s' átkutató társaságnak keletkezése lett. — (Folyt. köv.) (P. H.)

VIDÉKI HIREK.

Erdő-Telek. Aug. 26. Néhai méltóságos gróf Buttler János özvegye, született jobbaházi gróf Dőry Katalin nagylelkü pártfogónönk ő nagysága, meg nem elégedvén a Rel. és Nevelés 1845. másod fél évi 41. sz. 327. lapon közzé tett áldozatával, — (melly szerint a nagylelküleg letett 1000 pft évenkinti kamatjából az e.telki segédtanitó, — jelesb tanitványival illetőleg részesülnek); — a nemes grófnő, szeretett jobbágyai boldogitását, s kivált, hü kisdedeik rendes tanitatását, s erkölcsös neveltetését tartva szemei előtt, — ezek számára, az omladozott helyett, legközelebb egy 16 □ öl belvilágosságu, elég tágas, világos, a czélnak igen megfelelő iskolát, — tanitójuk, s családja számára 3, — segédtanitójuk részére szinte igen tisztességes külön szobát magában rejtő — izletes kántorlakot nagyobb költséggel épitetni méltóztatott, — (melly már használtatik is.)

Mennyire édes anyjuk légyen kisded alattvalóinak, kitetszik azon kegyes leereszkedéséből is: miszerint ő nagysága őket, kivált nyilvános próbatételek alkalmával, meglátogatni, — az elsőtől utósóig béketürően kihallgatni, — s a jelesebbeket saját kezeiből megajándékozgatni kegyeskedik.*)

Midőn ő nagyságának illy nagy jótékonyságáért, saját jobbágyai, — s kisdedeik nevében e nyilvános téren is hálaköszönet szavaztatnék, emez őszinte kebelszülte kivánattal zárom soraimat: Isten! adj sok illy nemeskeblü hölgyet a hazának. M. G.

Nógrádból. Verőcze. Aug. 25. Folyó hó 16án ülte meg a váczi ajtatos kath. közönség ama szomoru vissza-emlékü pusztitó döghalál szüntén 1740 évben fogadott bucsui ünnepélyét, sz. Rókus napját; az idő kedvező levén, az istentisztelet az indóház közelébeni Rókus kápolnánál tartaték, hol t.

---

*) De még szüléiknek is, midőn a szükölködő családokról, (mint e tavaszon is több izben történt) tetemes pénzösszeg kiosztásával, gondoskodni méltoztatik.

Balla Károly sz. széki jegyző az ünnepélyhez alkalmazott igen épületes, és csinos magyarsággal díszitett sz. beszédet mondott; a német ajkuaknak f. t. Schimpl József kisprépost, és felső plebániai ritka buzgóságu lelkész tartá a sz. beszédet. Ezen tiszteletre méltó férfiu sz. hivatásában — mint megélemedett, és világtalan — még most is fáradhatlan; bőkezü adakozásaért számtalan ügyefogyott, és földi javakban szükölködó beteg rebeg hálát, és áldást kér a mindenek urától a nemes szivü emberbarátnak tisztes ösz fejére! kinek habár szokatlan nagy buzgósága némellyektől roszaltatik, a valódi érdem, és belső megnyugtatásától öt megfosztani még sem lehet. — Tót nyelven: t. Divéky István helyb. káplán hatalmasan prédikált, s jeles beszédével sok német ajku hallgatókat csábitott magához.

Meg nem foghatjuk mi lehet oka, hogy a gabona ára leesése óta ismét két pengő fttal fölebb rugott? holott az aratásról mindenfelöl kielégitő hirek érkezének; a tavaszok pedig mindenhol a legkecsegtetőbb reményeket nyujtanak. Nézetem szerint az lehet oka ezen különös körülménynek, hogy most csak a szegény megszorult ember ad el néhány mérő gabonát; mi onnan is kitetszik, hogy heti vásárok alkalmával alig lehet annyit összevenni, mi a közszükségre megkivántató; mert az, kinek nagyobb mennyiségben termett, s nem néz ki a zsidó zsebéből — visszatartja azon hiu reményben, hogy jövő tavaszra majd ismét drágán fogja eladhatni, és egyszerre capitalista leend! Pedig urak! emlékezzenek majd vissza egy igénytelen egyén nyilt szivü jóslatára, hogy t. i. ha jövő tavaszra a vetések jól mutatkoznak, nagy olcsóságot érünk; mert azt csak elhiszik, hogy e f. évi öszi termés — habár ittott csapás érte — átalában véve, hála isten! jól sikerült, és bőven fizetett; és lehet e szebb, s teljesebb szemü árpát kivánni, mint minő ez évben termett? — Zab is mindenhol bő termést adott; a kukoricza többnyire igen szép, nagy csövü, és teljes szemü; burgonya — mint legnagyobb hézagot pótló, — minden felöl sok lesz, s hiusulnak azon koholt hirek is, hogy a föld alatt már rothadni kezde; — ezt csak gabona-kereskedők, vagy olly nemes szivü (?) emberbarátok koholhatták, kik szeretnék a drágaságot. — Igaz, hogy a burgonya-fészkekben találni romlottakat, de kérem! ne sajnálják egy kissé közelebbről — a mint magam is tevém — s azoknak, kiknek szemük hibás, vagy nem jól látnak, pápa szemen, vagy minek is hivják — megnézni,és meg lesznek győződve arról, hogy nem az uj, hanem az elültetett krumpli megy enyészetnek, — mi ugy hiszem, igen természetes; kell e még azt is fölhoznom, hogy a gyümölcs mindenfelöl nagy bőségben termett, mi szinte jó surrogatuma a gabonának; ergo nem nagy föladat mindezeknek lelkes combinatiója után azt elhinni, hogy jövőre nem hal meg éhen annyi szegény és nem néz ki az uzsorától annyira rettegő (?) jólelkűeknek, olly szép schép, mint az idén. — — Azért kérem egész illendőséggel és tisztelettel, ne méltóztassanak a gabona eladásától — illy becsületes ár mellett — visszavonulni, és rettegni, mert ezen tény, a mennyire fáj a szegény kézmüveseknek, kik mindennapi kényerüket, még most is drágán fizetik: ugy fájni fog tisztelt önöknek majd később, ha a nem dohos buzát is kénytelenek lesznek a mostaninál sokkal kisebb áron eladni. — Végezetül azoknak, kik még nem hallották, s nem tudják, és talán tudni ohajtanák — legujabb nógrádi ujdonságul megsugom, hogy a jövő követ-választási előzmények — kitünőek, s a föllelkesült pártok egyike azt kiáltja: éljen Károlyi I. és Kubinyi F.! másik párt: éljen! — ismét — K. I. és Desseöffy Jób! —

Ἀγναῖ.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Alg. Preus. Zeit.“ madridi levelezője aug. 18ról következőleg tudósit: „A palotakérdés megoldása közelg. A királynőnek San Ildefonsoboli megérkezte után a ministerek megkérék ő felségét, hogy kegyeskednék az elnökséget vinni azon tancskozásban, mellyben a magas házaspár kibékülését elömozditó eszközök lennének tárgyalandók. Miután ő felsége ezen kérelmet visszautasitá, következő nap este (15) Pacheco ministerelnök előterjeszté azon okokat, mellyeknél fogva a ministerek szükségesnek vélik, hogy a királyi házaspár együtt s háziasan éljen. A királynő erre azt válászolá, hogy ő épen nem ellenzi, miszerint a király a palotában lakjék. Ezen nyilatkozat következtében Benavides belügyminister tegnapelött reggel a királyhoz, ki Pardoból itt testvéreinél volt, azon kérést intézé, hogy határozna napot s órát, hogy a királynő ohajtását előadhassa s lakásának Pardoból Madridbai áttétele végett ő felségével szóihasson. A király még az nap tudatá a ministerrel, hogy 19ke előtt el nem fogadhatja. — Ebből kitetszik, hogy a király bizonyos követeléseket s föltételeket szándékozik tenni, miktől nejéhözi visszatérését föltételezi. Ha e szándoka nem volna, bizonyára mielőbb sietne neje karjai közé jutni, mielőtt a ministerrel értekeznék. Azonban hogy a király nyilatkozatát négy napig elhalasztá, — mit mindenki, főkép pedig a királynő a legnagyobb türelmetlenséggel várja, nagy figyelmet gerjesztett, s azt gyanitatja, hogy előbb bizonyos sürgönyök megérkezését várja, mellyet az itt minden szerdán megérkező franczia cabineti futárok Párisból hozni szoknak. Annyi világos, hogy a királynő férje, minden tetteiben s határozataiban az ultra-moderado párt s egy külcabinet befolyása által vezéreltetik.

NBritannia. London aug. 21. A londoni reggeli lapok telvék ama fényes fogadtatás leirásával, mellyben a királynő s férje Argyle kastélyában Inveraryban részesült. — A legujabb hivatalos „Gazette“ közli azon lajstromot, melly a megválasztott alsóházi tagok neveit tartalmazza, s igy az átalános választások bevégzetteknek tekinthetnek. — Megjegyzésre méltó, hogy a „Times“ mindinkább ellenséges hangon kezd szólani sir Robert Peel ellen; sőt azon körülmény, hogy Peel e napokban a tamworthi bibliai egylet gyülekezetében elnökölt, általa ezen értelemben taglaltatik. — A most bevégzett irhoni választásoknál ugyan számos személyváltozások történtek, de a pártok kölcsönös helyzetében ugymondván semmi változás sem történt; 42 uj tag választatott meg; 5 szabadelvü lépett ugyanannyi conservativ helyébe, kik részükről ismét négy szabadelvü fölött győzedelmeskedtek. A repealerek 6 szavazattal erősebbek.

Don Juan spanyol infans, Montemolin gróf öcscse, tegnap ide megérkezett s tegnap reggel Combermere apátságba utazott, hol Montemolin gróf jelenleg tartózkodik.

Franczia ország. Páris aug. 23. A király trónra lépése tizenhetedik évnapja tekintetéből, számos megkegyelmezést nyujtott. Majd hatszázan, kik büntetési idejök felét már kiállották, s elitéltetésük óta magokat becsületesen viselék, vagy teljes, vagy részletes bünbocsánatot nyertek. Ezen megkegyelmezések, a király akarata szerint, az illető egyéneknek aug. 9kén trónra lépésének évnapja előtt, tudtára adatak. Politikai bünösök megkegyelmezése, mint mondják, köztök nem létezik. 3082 gályarab közöl, kik több évre, s 825 közöl, kik éltük fogytáig elitélve valának, s a touloni bagnoban vannak, 59 nyert megkegyelmezést; továbbá a bresti bagnoban 1996 közöl, kik bizonyos időre s 873 közöl, kik holtig elitélve valának, 65 nyert kegyelemlevelet; végre a rochefurti bagnoban 750 közöl, kik egy két évre s 329 közöl, kik egész életükre elitéltettek, 21 kapott kegyelmet. A különféle központi börtönökben 455nek kegyelmezett meg ő felsége a király.

A „le Droit“ birlap még néhány adatot csatol azon gyanusitási okokhoz, mellyek már eddig Praslin herczeg ellen fölhozattak. Nevezetesen azon kandalóban, mellyben hálóköntösét a rajta levő vérfoltok miatt elégette, egy gyilkot is találtak, mellynek markolata félig elégve volt. Továbbá a herczegnő ágya fölötti csöngetyüzsinor rövidebbre vala fölkötve, hogy azt a herczegnő meg ne huzhassa s embereit föl ne ébreszthesse. A második csöngetyüzsinór pedig, hova valószinüleg, csak hosszu küzdés után juthatott, megsebesitett kezétől valójában véres vala, a kandaló mellett van. Ennélfogva a már előbb közlött tények, mellyek ellenkezésben lenni látszottak, most már összeegyeztethetnek; t. i. egy csöngetyüzsinór ugyan föl vala kötve, de a másik szabad volt, mellyel a cselédeket összehivta. Az első szolga, ki a herczegnőt vérében uszva s a halállal küzdve megpillantá, a herczeg szobájába sietett. Abba berohanva — mint most állitják — látá a herczeget, midőn véres kezét mosni szándékozék, s a mint mondják, ezen tény elmondása birá a közügyvédet arra, hogy a herczeget szoros örizet alá vétette. Pontos vizsgálat s kutatás után dr Orfila meggyőződött, hogy mind a meggyilkolt nő baljában, mind a szobapadlatán talált s a vértől megmosott s megszáritott haj, Praslin herczegével mindenben megegyezik. Azon kandalóban, mellyben a hálóköntös és a tör markolata elégettetett, több selyem- s asztalkendőmaradványok, mellyekkel a vér föltöröltetett s nagy mennyiségü elhamvadt papirdarabok találtattak. Ezekről ismételve kérdőre vonatva a herczeg, néhány összefüggés nélküli szavakkal válaszolt a nélkül, hogy tisztán s érthetőleg nyilatkozott volna.

Narvaez marschall valenciai herczeg tegnap reggel Madridba elutazott. A „J. des Debats“ azt véli, hogy a spanyol királynő által hivatott meg a fővárosba.

Olaszország. A római „Diario“ aug. 17én egy második óvatlevelet közöl, mellyet még erősebb kifejezésekben Ciacchi bibornok az ausztriai seregeknek Ferrarabani viselete ellen szerkezett. Ezen iratot a dolgok miben állásának előterjesztése előzi meg. A többi római tudósitások aug. 19röl keltek s mind a fővárosban, ugy a tartományokbani nagy ingerültségről szólanak, főkép a németek ellen. Hasonló ingerültség uralkodik Parma és Lucca herczegségekben, Nápolyban a tömegek hangulatának lecsilapitására a só- és őrlési adó alábbszállittatott.

Görögország. Atheni aug. 15röl kelt levelek szerint. A kamrák a király által személyesen megnyittattak. A trónbeszédben a portávali meghasonlás még be nem végzettnek mondatik, hanem legközelebb reményli, hogy az mindkét részre nézve kielégitőleg fog kiegyenlittetni. Az angol kormány pénzkövetelései kielégittettek. E közben a békezavarók dulásaikat folytatják.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A pestmegyei gazdasági fiókegyesület folyó eszt. sept. 7dik napján reggeli 10 órakor Káposztás-Megyeren az egyesület saját épületében közgyülést tartand; kéretnek tehát az egyesület tagjai, ne terheltessenek ez alkalommal a gyülésben minél számosabban már csak azért is részt venni, hogy az egyesület munkálkodásáról személyes tudomást szerezvén, meggyőződjenek arról, miként az egyesület mindnyájunk teljes részvétét ép olly mértékben megérdemli, mint szükségeli; — továbbá azért is, minthogy alulirt Pest vármegyéből elköltözése miatt hivatalát leköszönni kénytelen levén, a titoknoki állás betöltendő leszen. —

Kéretnek egyuttal mindazok, kik az egyesületi pénztár javára pénzt beszedni sziveskedtek, valamint azok is, kik még nem fizetvén, hátralékban vannak, méltoztassanak a beszedett pénzt, s illetőleg tartozásaikat a gyülés napjára befizettetni. A Pest vagy Vácz fölül vasuton jövő t. cz. részvényes urakat R. Palotán kocsik várandják, hogy őket - R. Palotától alig egy negyed órányira fekvő egyesületi kertbe s onnét vissza R. Palotára szállitsák, hol kiki kedve szerint nyerhet élelmezést a vendéglőben.

Kelt Fóton aug. 26. 1847. **Érkövy Adolf s. k.**
egyes. titoknok.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Augustus 23ikától bezárólag augustus 29dikig.

Augustus	23kán	1144.	Augustus	27kén	913.
„	24kén	910.	„	28kán	794.
„	25kén	879.	„	29kén	2937.
„	26kán	1182.	Összesen:		8,759.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Augustus 30kán: Csikós. Népszinmü Szigligetitől.
Augustus 31kén: A hűség próbája. Vigj. 1 fölvban. Irta Kisfaludy Károly.—ezt követte Kölcsey hymnusa, és az összes karszemélyzet által énekelt Vörösmarty „Szózat“-a.
September 1jén: Egy nő, ki az ablakon kiugrik. Franczia vigjáték 2 fban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Pest aug. 31kén (pesti mérő.)
A hajókon és raktárakban.
285-360 255-270 ——200 140-145 86-88 ——210
(A piaczon.)
330-380 260-280 200-220 125-138 106-115 ——210

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

550. szám 1847.

Péntek sept. 3.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Hivatalróli lemondás. — Személynök ő mlga székfoglalása. Lélek orvostani vázlatok. (Vége). — Törvényhatósági tudósitások. Sárosból (közgyülés). Zágrábból (közgyülés folytatása). — Erdélyi országgyülés (LXXXI országos ülés). — A dunatiszai csatorna mostani stadiuma. — Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülése. (Folyt). — A kegyes tanitórendüek ujon megválasztott kormánysegédeinek névjegyzéke. — Lombard-velenczei királyság.

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Franczíaország.

Hirdetések. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége gróf Pálffy Ferdinand Leopoldnak Posonymegye főispáni helyettesének ugyanezen hivatalároli lemondását kegyelmesen elfogadni, s őt, hü és buzgó szolgálatainak legfensőbb méltánylása és elismerése mellett valóságos titkostanácsosi méltósággal dijmentesen fölruházni, a jövő hivatása iránti gondoskodást pedig magának föntartani legkegyelmesebben méltoztatott.

Pest. Hétfön, august. 30dikán történt lukafalvi Zarka János udvari tanácsos s ujon kinevezett személynök ő mlgának ünnepélyes székfoglalása. A kir. tábla tagjai tiz órakor gyülekeztek össze a curia épületében, mellynek minden bejárásai telvék valának magyar diszköntösbe öltözött kir. táblai hites ügyvédekkel és kir. táblai jegyzökkel. Midön személynök ő mlga egy küldöttség által székének elfoglalására meghivatván, kocsin a kapu alatt berobogott, alul a lépcsöknél egy másik küldöttség által ünnepélyesen fogadtatott s rövid ékes beszéddel üdvözöltetett, mire a lelkes ifjuság harsány éljen-nel nyilatkoztatá öszinte tiszteletét, melly tartott egész addig, mig személynök ő mlga a terembe ért, hol kisfaludi Lipthay Antal, esztergomi kanonok, apát s kir. táblai praelatus ő nsga által kitünő ünnepélyes szónoklattal fogadtatott, mit szinte harsány éljenzés követett. Személynök ő mlga ez üdvözló beszédre szinte erőteljes férfias szónoklattal válaszolt, mellynek hallatára ismételt harsány éljenzés hangzott el a zsúfolt teremben s tartott mind addig, mig ő mlga szavait végzé. A lelkesen elmondott beszédre ismét előbb szólott praelatus ő nsága válaszolt rövid-velősen. — Ezután személynök ő mlga elnöklete alatt az ülés megkezdetett, s egy itélet kihirdetése után csakhamar befejeztetett. — A tiszteletnyilvánitás, főleg az ifjuság részéről, kitünően fényes vala; s mi személynök ő mlgának keblünk mélyéből öszintén kivánjuk: hogy jelenleg elfoglalt fényes állomásán minél számosb évekig elnökösködjék a közhaza javára!

Lélek orvostani vázlatok. (Vége.) Az egyes beteg jellemét, sőt az egész kórterem szinezetét az arra fölügyelő ápolók tulajdonitól nyerik; azért egy ápoló se vétessék föl, egy se bocsátassék el az orvos tanácsa s jóváhagyása nélkül. Fölvételekor ne legyen fiatalabb 24, ne idősebb 36 évnél; jószivüség és egy kis értelmesség tartozik megkivánt fő tulajdonihoz. Egy illyen ápoló ismerheti legjobban a gondja alatt levő beteg jellemét, ő képes részletesen tudósitani az orvost a beteg egészségi állapota s egyes hajlandóságai felől, azért ne bánjék velök az intézet előjárója mint szolgákkal, hanem mint segédivel. Mind ezt könnyebb átlátni és követni, mintsem ápolókra szánt jó egyénekre találni; ezen tekintetben azt tanácsolják némellyek, hogy valamelly kézimunkában, vagy mezei gazdaságban jártas egyének választassanak, kik a betegeket munkára tanitani és arra fölügyelni képesek legyenek; mások inkább kiszolgált katonákat ajánlanak, kik figyelemhez szoktatva jól megfelelhetnek kötelességüknek, ha a szoros rendtartást a nemkevesbbé szükséges engedékenység és szelidséggel párositni fogják; illy kiszolgált altisztekből származott jeles ápolókat találtam a sonnensteini szász intézetben, illyenek fordittatnak ápolói szolgálatra Prágában és dicsérettel említtetnek Buddeus doctor ur munkájában, s ugy hiszem, nem csalódom, ha a mi jelesebb kiszolgált kápláraink és örmestereink közt bizton számitok több egyénre, kik illyen fontos hivatásnak jól megfelelni mindenkép képesek volnának. Hogy tulajdon tapasztalásomat ne is említsem, vegyük föl báró Eötvös József „Falujegyzőjé“ben olly szépen festett János huszár jellemét, kinek eredeti képét, ugy hiszem, honában ismerte a lelkes szerző. A londoni Bethlem nevü intézetben az ápolók könnyebb megszerezhetése végett dologházat kapcsoltak össze a kórházzal, mellybe elhagyatott és elhanyagolt gyermekek vétetnek föl; ezek közöl nehány év óta a jelesbeket kiválasztván, örültek ápolóiul képeztek ki s alkalmazták; lábbadozó betegek könnyen társalkodnak velök, a gyermekek pedig jókor szoknak az örültek látásához, jókor tanulják mások érzéseit kimélni és iránt tok jósággal viseltetni, a mi jövő hivatásuk fő feladása leend.

A fönnevezett föltételek s eszközökön kivül, mellyekbe itt bővebben nem ereszkedhetem, a lelki betegnek orvoslása főkép az orvostól függ, ez képzi tulajdonkép az intézet lelkét; de hogy a betegek üdvére s az intézet javára szabadon működhessék, kivánatos, hogy egyedül rá legyen bizva, az intézet kormányzása, és hogy az a közönséges kórházi igazgatás gyámsága alul fölmentessék, attól egészen elválasztassék. Ez legujabb időben Prágában történt, hol egy 1845ben költ legfelsőbb rendelmény következtében az addigi örültek intézete fő orvosára egyszersmind a gazdasági igazgatás és az egész intézet önálló kormányzása bizatott; ezen az ausztriai birodalom eddig szokásban nem levő kitüntetés Riedel doctor urnak jutott, ki már azelőtt a prágai uj intézet épitésével meg volt bizva a kormánytól, és e miatt, mert ő maga készité annak tervét és maga gondoskodott minden egyes épitési részletekről, olly intézetet hozott létre, melly Németország leghiresebb intézeteivel méltán vetélkedik. Fekvése dombon van, egy szép kert közepén, minélfogva a régibb, most csupán ápolóintézetnek szolgáló osztállyal áll összeköttetésben. 1846. martius 1től fogva használtatik az uj épület, mellyben 150, a régiben 250 beteg lakik; ezen 400 betegre ügyel a fönnevezett igazgató ur, öt segéd-orvossal együtt, kik közt, egymást fölváltva, egynek állandóan kell a házban lenni. Naponkint kétszer látogattatnak meg a betegek, reggel a főorvos, délután az első segédorvos által, mindenkor a többi orvosok kiséretében. Az egész uj nagyszerü intézet pompás butorzatával együtt 150,000 pftba került, a mit épen nem sokalhatni, ugy szinte igen mértékletes a betegekre kiszabott napi költség, mert ez első osztályu betegnél 1 ft 30 kr. vagy egy pgő ftra van szabva, a mint két, vagy egy szobát foglal el; a második osztályuak 36 krajczárt, a harmadik osztályuak pedig 25 krt fizetnek naponkint.

Ebből láthatni, hogy ezen minden tekintetben jeles jótékony intézetnek méltán örvendhet mindenki, de kétszeresen örvendhetünk mi, mert ez azon magas személynek fő kormánya alatt jött létre, kivel a jótékony gondviselés most bennünket áldott meg, ki jelenben szép hazánkat bejárni készül, ki egy uj fölkelő nap gyanánt annak legtávolabb vidékeire juttatandja üdvárasztó sugárait, és kitől hazánk mind anyagi mind szellemi érdekeire nézve a legboldogitóbb intézkedéseket teljes bizodalommal várja. — Ifjabb Bene Ferencz.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Sárosból, aug. 29kén. Fáradhatalan m. főispánunk elnöklete alatt folyó hó 23kán kezdett közgyülésünk tegnap befejeztetett, s több halomra gyült megyei tárgyak elintéztettek. — A t. olvasó közönséget némikép érdeklő tárgyakat (igen kevés vala) minekelőtte elsorolnám, meg kell említenem, hogy megyénkben is léteznek emberek, a kik a kákán csomót keresnek, avagy a mint a diák mondja: quibus litigare, delitiae. Az ellenzék tagjai, a kik szüntelenül (a Pesti Hirlapban) azon panaszolkodnak, hogy Sárosban azért hozatnak, nézetük szerint, olly rosz határozatok, mert részükről minden tag nem vala jelen, s igazolásukra, szépen elferditve mindeneket, ámitani akarván a közönséget, ollyakat irnak a nevezett lapba, a mellyek ugy, soha sem történtek. — Fő elvök mindenben ellenkezni, legyen az bár hazát, megyét, vagy magán embert is érdeklő tárgy, — azt jónak mondani, a mit rosznak nem rég kiáltottak, nem tesz semmit; s ha öket valaki ara figyelmezteti, feleletül ezt nyeri: az urnak nincs logikája; a szólás-szabadsággal (e jog csak öket illeti) a közönség türelmével visszaélni, mindeneket összevissza zavarva, a tanácskozásokat akadályozni erényük közé számitják, és a drága időt elrabolni véteknek épen nem tartják. — Illy helyzetben valánk három egész napig, vivtak minden erejök megfeszitésével, okok hiányában g——gal és személyeskedésekkel; a három nap hőse vala B. R. t.b. ur, a ki már annyira haladott, hogy nem átallotta magát statusnak nevezni; ezen kifejezése némellyekben mosolyt, másokban bosszankodást vagy szánákozást; de az egész testületben, ide értve ellenzéki társait is,—helytelenitést gerjesztett; mig végtére a rendek kivánságára, mintegy parányi fractiocska, az elnök által rendre igazittatott.

Olvastattak, kivált az inség tárgyában tartott több rendbeli kisebb gyülések jegyzökönyvei, azok egészben helybenhagyattak, s meghitelesittettek. Ezeknek végeztével m. főispán ur elöhozván, hogy kevés napok mulva hazánk fénycsillaga István főhg kir. helytartó, a honban körutat tevén, ámbár nem megyénk kebelébe, de a szomszéd megye székvárosába meg fog érkezni, a kinek hódoló üdvözlésére fölhivja a rendeket; — kik is szives készséggel előadását magukévá tevén, ő mlgát a vezérség elfogadására és a küldöttség kinevezésére megkérték, mind a kettő helyt talált,—s a szónok tisztét a m. eperjesi püspök fogja viselni. — Ezt követte B. E. t. b. ur valójában classicus, s remek latin nyelvben részint mondott, részint olvasott beszéde. — Per figuram, et quidem longam, suspensionis, kiváncsiságunkat s figyelmünket igen is fölébresztette; mert rémitő jóslataiból, a világ végpusztulását lehetett gyanitanunk, — végtére mégis a veszedelmet kisebbnek találtuk, mint a jósló szavak hirdették, mivel csak egy, s az is legkisebb völgyünk vég pusztulása jövendöltetett. — Az egész eset ebben áll: A somosi határban egy domb, a mellyen régtől országut létez, majd évenkinti szokása szerint, ez idei esözésekben is egy keveset lesülyedett, vagy inkább lecsuszott, s vele az ut is. — S im! ez ártatlan figyelmeztetés alkalmat nyujtott az ellenzéknek, nemcsak a szolgabirót, a ki azonnal a megrongált utat járhatóvá tette, de az egész megyét amugy dictatori hangon korholni, innen átrepülve Eperjes városát, mert néha, midön csekély a viz, ujonan épült hidját bezárni szokta, a vámtól megfosztani, — külmegyékből hydraulákat, földmérőket (Clarck bizonyosan nem jutott eszükbe) meghivni, — — s jaj volt annak, a ki véleményét előadni merészelé, mert a napnak hőse, mint status határoz! — s ki is merne status ellen föllépni?! — Az utnak teljes kiigazitása elrendeltetvén, a nagy góliát elpirulva (ha tudna) lecsöcsölt. — Főhg István válaszát éljenek koszoruzták, ez történt gr. Apponyi ő nmlt. válaszával is. A húsárszabáshoz fogván, ez egész komolysággal megvitattatott; a marhahús régi ára 11, 10, 9 vkr. meghagyatott, bárányhús 7ról 8ra, a borjuhús 10röl 11re fölemeltetett. — M. főispán ur, a nemesek terheinek kivetésére aránylagos kulcs kidolgozásával megbizott választmányt délutáni 5 órára, mint elnöke, meghiván, a gyülés eloszlott.

Gyülés második napján, az első napi jegyzökönyv meghitelesitése után, fölvétetett a mult napon tartott választmányi jelentés. — Éjen át uj erőre kapván az ellenzék, harczolt, — dörgött, — személyeskedett, handabandázott a munka ellen, de jobba-

kat javalani nem tudván, igy az egész napot elrablá. — Végzés: a választmányi munka elfogadtatik. — Fölmaradt mégis annyi időnk, hogy az o. gyülési úgynevezett állandó választmány, a melly azonnal, a mint a regalisok megjönnek, össze fog ülni, névsora fölolvastatott. —

Gyülés 3ik napján a föm. kancellaria több rendbeli parancsai, és a nm. k. htanács intézvényei olvastattak, és az intézkedések minden háborgatás nélkül meg történtek. — Örvendtünk magunkban, azt hivén, hogy két napi kudarczok után, nem fogja tovább akadályozni a tanácskozásokat, ellenzékünk; de megint megcsalatkozánk. — Isten kegyelméből kibontakozva az éhség nyomasztó körülményeiből, a koldusok iránti régi határozásunkat, melly szerint minden helység valóságos koldusait eltartani köteleztetik, életbe hozni, és azt szorosan megtartatni a sz.biráknak meghagytuk. A korcsmabeli zene, valamint korcsmabeli adósságok behajtása is a jövő évnegyedes közgyülésig fölfüggesztetik, az az a tavali határozás meg tartatott. Ugyan mi rosz van ebben? — s mégis a hős személyeskedéssel kezdve, ostromolni akarta a közmegegyezést; de itt már nem sikerült neki az időrablás; mert azonnal az elnökség által rendre igazittatván, elhallgatott s igy a tanácskozások folytattattak. —

Aug. 26án m. főispán ur Kassán, a vaspálya tárgyábani gyülésben elnökölvén, első alispán, és 27 28án ismét főispán ur elnöklete alatt, a tanácskozások egész komolysággal folytattattak; mert az ellenzék székei üresek valának. — Még egy figyelemre méltó, a melly előfordult tárgyat elhallgatni nem szabad, a melly is kivonatban igy áll: egy pár év előtt, ugy fujdogáló korszellem nyomán, az ellenzék tagjai, magukat adó alá vetni akarván (az az másokat megadóztatni törekedvén) a közgyüléshez benyujtottak több rendbeli föltételekkel megspékelt memorandumot; de a gyülés azon egyszerü határozatot hozta: ha aláirt urak föl akarják segiteni az adózókat, azt köszönettel fogadja a vmegye, de más szin alatt a pénz el nem fogadtatik. — Majd egy évvel később az aláirt urak közöl, kettő vagy három (több nem volt) bizonyos sommácskát, a mint ők nevezni kivánták volna, adó fejében bevittek, és a pénztárnok, határozás szerint, mint az adózók fölsegélésére ajánlott s ajándékozott pénzről öket nyugtatványozta. — Folyó évben az inség enyhitésére, és éhhalál elháritására 15 ezer pftot segedelemképen a nemesség magára kivetett, s (egy grófon kivül, ki az ellen tiltakozott, s most a per a föm. kancellariához fölküldetett) be is fizette. — A nemesi pénztárnok folyamodott a közgyüléshez, utasitást kérvén, hogy B. M. tb. ur készpénz helyett, följebb érintett főadószedő által kiadott nyugtatványt adta be, s evvel akarja kifizetni adósságát. Fölolvastattak az előbbeni határozatok, valamint a nyugtatvány is, és ezek nyomán B. M. t. b. urtól, a reá vetett somma behajtatni rendeltetett. — Meglássuk, milly szinben fogja ezt előadni a Pesti Hirlap levelezője, s nem lesz-e belőle — roppant — nagy sérelem!!!

A termés nálunk jó — a burgonya rothad az egész megyében; a halandóság sokkal nagyobb mint vala a cholera-évben. Rend. Level.

Zágrábból. (Közgyülés folyt). Erre Sz—y ügyész inditványt tön, hogy a mult megyei gyülésen fölelevenitett kérdés erejénél fogva a megyei törvényszék ujon választott és napidíjjal ellátott állandó táblabirákkal töltessék be. Ezen inditvány viszhangra találván, ugy vétetett teljesedésbe, hogy részint néhány előbbi ülnök hivatalában megerősittetett, részint pedig ezekhez ujak választattak. Az inditvány, miszerint ezekhez nehányan a nemzeti pártból is választassanak, a máskép érző többségtől nem reménylett nehezteléssel elvettetett, és ezzel a két párt közt Zágrábmegyében minden valódi horvát fájdalmára az elválasztó ür még szélesebbé tétetett, mi főispán ő méltóságát a magyarhorvát párt figyelmeztetésére, s azon nyilatkozatra hivá föl, miként a más érzelmüek hasonló üldöztetését schol sem éré még meg, s kötelességének tartja, az elnyomott nemzeti pártot minden alkalommal ereje szerint gyámolitni; melly nyilatkozat, csak megszégyenitő, csak saját belső gyengeséget s tehetetlenséget mutató „Zivio“val visszonoztatott nehány ugynevezett honfiaktól. — E táblabirák választása közben főispán ő méltósága s M—ch között egy jelenet történt, ki az első által tett inditvány következtében, miként a törvényszéki táblabirák az adózók pénztára kevesebbé terhelése végett az öket illető napidijaikról sziveskednének lemondani, — a megye feje ellen boszantó vonatkozásokat merészlett fölhordani — azonban ettől, mint megérdemlette, rendre utasitatott.

(Aug. 24diki ülés). A mai ülés igen élénk s érdekes vala. Egy, a nmgu m. kir. h.tanács által leküldött intézvény következtében — mi az összes, a főispáni hivatal üressége alatt Zágrábmegye rendei által végbevitt tisztviselők betöltését, mint az elnöki jogokba beavatkozást, és igy mint törvénytelent megsemmisiti — hosszas vita keletkezett, mellyben a legkülönbözőbb s részint egymásnak ellenmondó nézetek is jöttek elő a főispáni s a megyei rendeket illető jogokról. Hosszasb vitatás után, mellyben némellyek az elnök s rendek jogai, valamint az eddigi szokás kifürkészését egy különös küldöttséghez akarták utasitni, mások ellenben a kérdéses tagadó intézvény ellen a fönebb nevezett tisztviselők kinevezésében a megye rendei által gyakorlott eljárás igazolása erejénél fogva fölirást sürgettek, — végre főispán ő méltóságának világos s meggyőző előadására oda jöttek a rendek, hogy a tisztválasztás esetein kivül a főispánnak kinevezési vagy inkább helyettesitési jogát elismerték, s egyszersmind ezzel összekapcsolván főispán ő méltóságához intézett ama kérésüket, miként a megye rendei által választott megyei tisztviselőket, hivatalának erejénél fogva állomásaikban erősitse meg, melly kérelemnek főispán ő méltósága — saját jogainak ünnepélyes megovása mellett — engedvén, mi is ezennel végzéssé emeltetett. Ezután a többi hivatalos irományokra mentek át, mik közben a nmlgu m. kir. h.tanács egy intézvénye — mellyben bizonyos hivatalos irathoz hozzá nem csatolt okmány utólagos fölküldését sürgeti — igen kellemetlen föllépésre ada alkalmat. Ennek következtében t. i. a rendek részéről a megyei irodánál uralkodó gondatlanság s rosz rend miatt panaszok emeltettek, minélfogva S—ch első alispán váratlan hangon, törvényes hatáskörének keskenyitése fölött, mellyet neki a megye fejének részéről naponkint tapasztalnia kell; s bizonyos utasitások fölött, mellyeket a főispán behoz, s mellyek öt sem törvény-, sem czélszerüleg illetni nem látszanak; keserüen panaszkodott. Ez csatajel vala, a megye fejének több oldalróli heves megtámadtatására. Ő tehát a sérelmet előterjesztő alispán ellenében helyzetét, magaviseletét s cselekvésmodorát nyilttá tenni s magát igazolni igyekezett. Neki — mondá a többek közt — annál inkább nehezen esik első alispán panasza, minthogy ez váratlan vala; tudtára az alispánt valaha sem folytonosan meg nem bántotta, sem pedig az ő jogába nem avatkozott; ujitása csak egy iktatókönyv, mellyet a jobb rend végett készitetett; sajnálja, hogy ezen kitörések nyilvánosan történtek, minthogy sokkal alkalmasabb, méltányosb s tanácsosabb lett volna, ha alispán, a mennyiben magát valahol megsértve érzé, magán uton közli ő méltóságával. — Végre a rendek hangulata olly szembeszökő fordulatot vett, hogy főispán ő méltósága iránti elogiumokra s magasztaltsággal szavalt dicsbeszédekre került a dolog. — Ezen vita folytában hallattak hangok is, mellyek a főispánnak törvényszékekeni elnökösködését törvénytelennek állitták; főkép mulattató vala P—ch gr. okoskodása, ki az első alispánt a rendek, a főispánt pedig a kormány teremtményének nevezé; azonban e szavak viszhangban nem részesülvén, mindenben a régieknél maradtunk. A többi tárgyak a publicistára nézve kevesebbé érdekesek. — Magától értetik, hogy a horvát-magyar párt, mint szokás, most is nagy kortestömeget hozott be, melly számlag természetesen minden kérdésben határoz.

(Aug. 25diki ülés) A ma fölolvasott udvari leiratok s helytartótanácsi intézvények közöl ama leirat érdemel bővebb megemlitést, mellyben K—ly főszolgabiró folyamodásának következtében, — ki ellen az utósó májusi zágrábmegyei közgyülésben hivatalávali állitólagos visszaélés miatt ügyészi kereset inditatott, s a most mondott folyamodásban ezen keresettől magát fölmentetni kéri K—ly — a megyétől jelentés kivántatik. Rövid vitatkozás után, melly alkalommal némellyek a jelenlevő rendek közöl sikertelen hozák föl a perbeidéztetést, sőt a folyamodónak hivatalától is fölfüggesztetését azért, hogy kérelmében a Zágrábmegyében uralkodó többség ellen nehány éles kifejezésekkel élni merészkedett; s J. D. A. a főhivatalnokok és sajátságos eszmetársulatnál fogva — szokása szerint a turopolyai ügyek elintézése végett kiküldött K—ch kir. biztos ellen is kitörésekre fakadt; mire a felsőbbi meghagyásnak eleget tenni elhatároztatott. — Egy járásbeli szolgabiró jelenté, hogy Zágrábmegye hegyi járásában a termés ez idén is roszul ütött ki, s leginkább a burgonya s takarmány csekélysége miatt aggódhatunk, miután több helyen a burgonya rothadni kezd; erre abban egyeztünk meg, hogy ezen állapotot a nmlgu m. kir. helytartótanácsnak tudtára adjuk, azért: hogy a szükség esetére a kellő intézkedések megtétethessenek. —

(Aug. 26diki ülés) A rendek egy része kivitte ugyan, hogy az országgyülési választmány munkálata ez uttal fölolvastatott, azonban ennek tárgyalása a september 29diki rendkivüli, országgyülést elözö közgyülésre halasztatott. — A mondott küldöttségi munkálat most csak azért olvastatott föl, hogy a rendek ennek tárgyalására elkészülhessenek. Eme munkálat, melly Zágrábmegye országgyülési követeinek utasitásul szolgáland, lényegesen, s röviden következő pontokat tartalmaz: Általános kivánatok. 1) Ő cs. kir. föherczegségge István magyar kir. helytartó nádorrá választassék. 2) Horvát- Tót- s Dalmátországok Magyarország kiegészitő részét képezzék. (Ezt oda kell érteni, hogy a helyhatóságos Horvát, Tót, s Dalmátországok magyar megyékké alakitassanak, vagy hogy a három királyság s Magyarország közt most álló viszony egészen, s egyszersmind-, Horvát-, Tót- s Dalmátországok törvényes helyhatósági állapota politikai és nemzetiségi tekintetben megszünjék, melly kijelentés onnan is kitetszik, mivel egy külön pontban alább a horvát-tót-dalmatiai tartománygyülés a maga alakjában megszüntetni javaltatik.) 3) Hogy az erdélyi nagyfejedelemség Magyarországhoz csatoltassék. 4) Hogy Magyarország és az ausztriai örökös tartományok közti kereskedési viszonyok szabályoztassanak. 5) Hogy a büntető törvénykönyv behozassék. 6) Inditvány a becsületsértést kibékitő- s fenyitő-törvény meghozására. 7) Az ősiség eltörlése. 8) Az urbéri terhek megváltása, és a jobbágyi föld és telek fölszabaditása. 9) A praedialis és városi jobbágyok birtokának megváltása. 10) A clerustól vétessenek el a javak s jövedelmek, s ezekből iskolák állitassanak. 11) A magukat megváltott községek képviseletet nyerjenek. 12) A hátralevő sérelmek végre orvosoltassanak. 13) A magyar hajó magyar nemzeti szinü lobogót viseljen. 14) A főispánok a megyei törvényszékeken ne elnökösködjenek. 15) Az ur és a cseléd jogai meghatároztassanak. 16) A megyék és városok rendezése. 17) A váltólevelek ne legyenek előbb érvényesek, mig törvényes bizonyság előtt (főszolgabiró esküdtel)nem iratnak alá.18)Az országgyülési követek esküre köteleztessenek, hogy megbizóik jogait védjék, és azon országgyülés idejétől, mellyben legutószor szolgáltak, 6 esztendő elforgásaig semmi nemü királyi hivatalt el ne fogadjanak. (Vége. köv.) (Agr. Ztng).

Erdélyi országgyülés. A LXXXI. országos ülésben aug. 25kén a kk. és rr. előbb is a magyar nyelvről szóló s ő felsége által kegyelmesen megerősitett t.czikket vevén tárgyalás alá, azon alakban, mellyben le volt küldve, egyértelemmel elfogadták. Azt kisérő alázatos föliratukban hálás köszönetet szavazván e tárgybeli kivánataik méltánylásaért, kérni fogják, hogy ő felsége ezen t.czikket végkép megerősitni, és még ezen országgyülésre leküldeni méltóztassék, hogy mentül előbb életbe léphessen. Nyilvánitandják továbbá, mint más ez országgyülésről föliratakban, azon kérésöket, hogy ő felsége ezen t.czikknek is magyarul szerkesztését megengedni méltóztassék. Végre kifejezendik, hogy azon kivánataikat illetőleg, mellyek a nyelvügyre nézve a jelen t.czikkben nincsenek megadva, föntartják jogukat, nézeteik annak idejébeni kifejtésére; e jogföntartást jegyzőkönyvileg is kimondván. Ezután a honositott egyének iránti k. leirat és törvényjavaslat lön igen rövid tanácskozás tárgyává. A kk. és rr. ezen t.czikket is elfogadják, kérvén ő felségét, hogy azon három egyén honositására is, kik a mult orsz.gyülésről szintén föl voltak küldve, k. megerősitését kiterjeszteni méltóztassék. Továbbá egyik honositott egyén a törvényes díj mellett levén e javalomban részesitve, e díjt a nemzeti szinház pénzalapja gyarapitására kérik a kk. és rr. fordítani. Az adó nem növekedése iránt a kk. és rr. dek olly értelmü törvényjavaslat alkotását határozták, mellyben addig is, mig az adóügyet kimeritőleg tárgyalnák és törvényes állásba helyeznék, a köznép sorsáni könnyités tekintetéből, ő felsége kegyelmes hozzájárultával kimondják, miszerint a jelen ország-

gyülésen alkotott urbér következtében a jelenlegi földadó nem fog növekedni. Ezekután az ujonczállitás módjáról szóló törvényjavaslat, ezt kisérő föliratási terv latin szerkezete és az ujonczállitásra nézve keletkezett utasitás, és végre Dobokam. föispánjának a gróf Teleki Domokos urbérre vonatkozó óvására jelentett és a mai ülésben benyujtott ellenóvása lőnek fölolvasva.

Jövő ülés tárgyául a fölolvasott föliráson és törvényjavaslaton kivül, az orsz.gyülés alatti perfolyamot, megyei törvényszékek biráit, és a két hon határai közt levő egyenetlenségeket tárgyazó k. k. leiratok vannak kitüzve. (E. H.)

A duna-tiszai csatorna mostani stadiuma. Miután minden hivatalos okiratokat egész kiterjedésökben közrebocsátottunk, mellyekből ezen csatornai ügy jelen állása kiderül, közgazdászati elveink és meggyőződésünk azt hozzák magokkal,hogy mi, — kik mint ez ujabb fejlemények következtében méltatlanul háttérbe szoritatott csatornák és viziutak majdnem egyedüli szószólói — mindig serénykedtünk, hogy kivált hazánkban minden rokonszenv iránt ki ne oltathassék — mi által egy egész csatornai irodalmat előidézni szerencsések is valánk, hogy mi, mondom, most ujabban mindent elkövessünk, miszerint a dunatiszai csatorna közgazdászati jelentékenysége tehetségünk szerint kellő világosságba hozassék.

Hogy a mult választmányi ülésekben ezen jelentékenység egész fontossága méltányoltatva és elismerve volt, azt különös örömmel tapasztaltuk; mert, midön a nagy sommáktóli félelem befolyása miatt igen tekintélyes vélemények a csatornák száraz téreinkeni pótolhatlan előnyeinek minden elismerése daczára is a vasut felé hajolni kezdének, annyira, hogy a csatornával végképeni fölhagyás már már végzésbe menendő vala: akkor nem kevésb tárgyavatottsággal megjegyeztetett, mikép itt elhamarkodással egy nagy közgazdászati elv gyilkoltathatnék meg a vasut ajánlása által, holott a vasutnak nem árthatni, ha a csatorna lehetővé tételére még ujabb eszközökhez is nyulni serények leszünk; megjegyeztetett, mikép kereskedésünk nem mozog olly szabályszerüleg, hogy szállitmányai egyformán élénkithetnék ezen vonalon a közlekedést egész esztendön által, hanem hogy bizonyos évszakokban a tömeges küldemények rendkivüli halmaza összetorlódik, millyeneknek rögtöni szállitása a vasutak által nem reménylhető, mig, ha ezer gabonahajó jön is össze fölülről alulról Szegednél, azok valamennyien, minden magazinage vagy rakodási költség nélkül a csatornán egymás mögött Pestre szállittathatnának; megjegyeztetett végre, mikép, ha igaz is, hogy a személyek menéskelése a vasutakon évről évre meglepőleg élénkül, a reményeket csak positiv tapasztalásokra alapithatni; ha pedig ezen tapasztalások azt mutatják, hogy a „bécsi éjszaki vasut hivatalos kimutatásainak“ nyomán 1845ben Olmüczből Brünnbe csak 3278 személy, Brünnből Olmüczbe pedig 3221 személy utazott *), akkor nálunk, hol az ipar és kereskedés sokkal alantabb fejlettsége miatt a népesség fölötte nagy mozgékonyságára számolni épen nem lehet, és az árukra olly szállitási bért kellend szabni, hogy azok könnyen a vasuttól elijeszthetnek.

Ezen megjegyzések következtében egyértelmüleg hozattak azon végzések, mellyek a jegyzőkönyvi kivonatban közzététettek és mellyek egy nagyszerü vállalat életét továbbra is föntartották, mellynek további ápolása azonban most attól függ: valjon a választmányban kifejtett intelligentia elvei pártolást nyerendenek-e a nagy közönség előtt is, minthogy ezen kérdésben nem csupán egy vállalati társaságot, hanem az országot látjuk érdekelve, melly ezen eszmét még akkor sem ejthetné el, ha az egy magántársaság szükebb körében nem férhetne meg.

A közgazdászati tekintetek, mellyek a csatornát földmüvelői viszonyainkra nézve végetlenül ajánlják, olly sokfélék, hogy alig tudom, hol kezdjem....

Sokan azt gondolják, hogy a csatornák kora elmult? Milly fonák fölfogás! milly roppant tévedés! És ha Belgiumban nem épen most ásatnék is két csatorna; ha Németországban nem épen most ünneplenék azon ezer esztendős eszme epochalis megtestesülését, melly szerint a Rajna és Duna, daczára a közben fokvő hegyláncznak, csatornával egybekötvék; hogyan lehetne azt mégis állitani most? midön gróf Széchenyi, a Tisza szüz hullámait egész Tokajig gőzhajóval csak nem rég járta meg! most midön a Tiszagőzhajózás van keletkezőben és müködése már indulófélben van? Nem elegendő-e ezen egy örvendetes jelenete a hazai legujabb fejleményeknek is arra, hogy a dunatiszai csatorna eszméje a legátalánosabb lelkesedéssel karoltassék föl! Igen, e zajos örömkiáltások, mellyeket a tiszai partok viszhangoztattak, mikor a nyugoti civilisationak első emissariusát, „Pannonia“ gőzöst, itt megpillanták, kezeskednek arról, hogy „tul a Tiszán“ is beállott az ébredés órája, és hogy annak következtében az anyagi érdekek elő és leghatályosb emeltyüje, a hajozás tökéletesbülésére mindent el fognak követni.

Mi haszna volna egyébiránt a Tiszaszabályozásnak, melly által uj térek kerülendenek a szántóvas alá, ha a Tisza melletti száraz térek sem vetethetnek be a termés el nem szállithatása s helyből nem mozdithatása miatt? Mi haszna a hajózásnak, ha nemcsak Tokajig és Szölöskéig, de egész Marmaros-Szigetig is fölvergődhetnek ezentul a hajók, ha 130 mérföldre kell előbb leuszni, hogy azután ismét 50 mérföldnyi vizelleni vonatással kanyarulhasson viszsza a szállitmány Pestre? Parányi haszon volna mind ezen különben fölötte szerencsés gondolatszülte vállalatokban, ha egyszersmind rövidebb ut nem nyilik a tiszai hajóknak Pestre, melly most a duna-rajnai csatorna megnyitása óta a világkereskedés egyik fokhelyévé emelkedendik, és melly csak csatorna által füzheti a Tiszavölgy egész fejleményét egybe azon nagyszerü europai mozgalom irányával, melly most Bécs és Odessa, Amsterdam és Konstantinápoly, London és Trebisond között fog föléledni! — és mellynek folytán könnyen megtörténhetnék, hogy a regensburgi vagy talán a m.-frankfurti hajó is előbb teremne Pesten, mint a tokaji vagy szölöskei!!

Ime tehát, milly sürgető körülmények javasolják a csongrádi és szegedi csatornát, mellynek fontosságát semminemü vasut, ha létesül is, soha nem kisebbitheti, mert a felső és alsó Tisza bizonyos, a Bodrog és Körös valószinü, és a Maros, már az erdélyországi mozgalomnál fogva is, nagy jövendöt biztositanak, mellyet egy párvonalos vasut sem veszélyeztethet.

De legnagyobb szerencsétlensége ezen csatornának épen az, hogy nagyszerü következményei nem tagadhatók, hanem a tájérdeknek félelmetesek. Nem egyszer tapasztaltam, hogy nem egy szabadelmü publicista és földesur, kinek földi tulajdona épen történetileg a dunai kerületben létez, attól tart,miszerint ha a tiszai Kanaán-föld áldásának illy könnyü ut nyilnék a nyugoti piaczokra, ez jövedelmöket nagy mértékben csökkentené!! De illy szükkeblü, és a közlekedési eszközök minden javitását akadályozó egoisticus nézetek, nemzetünk fölvilágosodottjai és a közhaza javának ellenében, ugy reményljük,a határozás serpenyüjében mit sem nyomandanak, mert különben minden haladásunk el volna zárva és vérünk az europai nemzetek sorából egyszerüen kitörülendő volna, ha illy provincialis és kis tekintetek volnának képesek a szükséges teendöket megakadályoztatni.

Ezekben foglaltatik a commentár a választmányi ülésekben keletkezett végzések genesiséhez, — eredménye semmi vagy — nagyszerü lehet — a mint a rokonszenv melegen vagy közönyösen fog irántok nyilatkozni. — (B. H.)

Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülése. (Folyt.) Ezen földkutató bányásztársulat az elnök hg Eszterházy pártfogása alá ajánltatott, ki évenkint 400 p.forinttal segitendi elő a társulat munkálkodásait; szerkezetének kidolgozásába pedig a gyülés nem avatkozott, azt igen természetesen azokra hagyván,, kik a társulatnak aláirás által tagjaivá lesznek. — Az alelnök előadása nyomán pedig határozatba ment az alcsuti kert füvészeti leiratása, mellyre Sattler, Kovács Gyula és Gerenday tanárok bizattak meg. — Kihirdettettek továbbá az orvosi rendőrséget tárgyazó pályamunkák elitélésének eredménye, miszerint első jutalmat Bittner Imre aradi főorvos, másodikat pedig Halász Géza pestmegyei tiszteletbeli főorvos s egyleti pénztárnok munkája nyert, és az aláirt mintegy 110 aranyra menő jutalom ezek közt osztatott föl. — Kapitány Kiss Károly 3 évre pénztári ellenörré választatott. — Azon tagok, kik a németgazdák kieli, a természetvizsgálók aacheni s az olasz tudósok velenczei gyülésére menni szándékoznak, a gyülekezet által ajánlólevelekkel láttatnak el. Nem hiszem, hogy eszökbe fogna jutni a kieli, aacheni és velenczei gyüléseken magyar értekezéseket olvasni föl, miként a magyar orvosok és természetvizsgálók gyülésén sokan, született magyarországiak is, németeket olvasni nem restelnek; de ama gyülések német s olasz tagjai furcsa képet is mutatnának illy jelenethez.

Megnyitó közgyülés után ugyanazon nagy redoutteremben, hol a gyülés tartatott, asztalok terittettek társasági közebédhez. — Az ingyen vendégségek e gyülés alkalmával, hála istennek, kijöttek divatból, és Soprony városa olly bölcs volt, hogy noha szives vendégszeretettel adott szállást a gyülés tagjainak, s mindent megtett azok kényelmére és különösen a gyülekezet nemes czéljainak elömozditására, gyüjteményeket állitván föl, a hegyi utakat kijavittatván, az utczákat s közhelyeket megtisztogattatván, casinóját, teremeit megnyitván a találkozásra stb. nem akart a vendégek gyomrába s torkába jobb czélokra forditható ezereket verni. — Ha azon szokás, hogy a természetvizsgálók s orvosok és most már archaeologok s mindennemü egyéb tudósok 4—500 gyomorra menő hada, a gyülésnek kebelöket megnyitó városok által iszonyu mértékben megvendégeltessék, végképen ki nem jö divatból: a meghivások hihetöleg ki fognak maradni, s mindinkább elterjed és megerösödik azon lealacsonyitó vélemény, melly e gyülekezeteket a sáskákkal teszi párhuzamba. — Társasebédeknél ellenben egyenlőség s függetlenség kellemes érzete uralkodik, mindenki maga ura s maga gazdája. E közebédnek hálálkodó toastjai során közörömet okozott a jelenvolt caninói herczeg poháremelése; üdvözlé az elnök herczeget, mint valódi magyar, nemzeti nagy urat (grand seigneur vraiment national) s e mellett „becsületes embert“ (honnét homme), s üdvözlé a magyar nemzetet, kivánván ennek egyetértését, barátságos viszonyát az olaszszal, mellyhez magát számitá. — A köznépszerüséget nyert, igen szeretetre méltó tudós herczeget többen fölköszönték, többek közt Arányi tanár olasz nyelven, sőt akadt egyén; ki a rusztitól fölpattant szittya jó kedv tuláradásában „magyarnak“ mondá a caninói herczeget, minthogy egyik rokona „magyar nadrágban“ temettetett el.

A szakosztályokra nézve e gyülésen azon lényeges változás történt, hogy külön mütani osztály kezdte meg önálló müködését. Az iparegyesület küldötteinek sürgetésére taval csak annyi engedtetett meg, hogy az 5-ik (gazdasági) szakosztályhoz a müipar is hozzácsatoltassék; az idén a müipar saját szakosztályt kezdett alkotni. És igen helyesen. Mert ámbár a müipar ellenségesen soha sem találkozhatik a gazdasági ipar józanul fölfogott érdekeivel, mégis, mind a müiparnak, mind a gazdaságnak külön-külön mezeje, rendeltetése, foglalkodása van, s igényeik és szükségeik, miknek megoldását s eszközlését a status segédhatásán kivül a tudományok fejlésétől várja, legtöbb esetben különbözik, igen természetes, hogy e két iparágnak, valamint a status által külön s önálló törvényhozási és közigazgatási intézkedések által kell szabályoztatnia, ugy a tudományok országában is külön szakokban kell képviseltetnie, s tárgyalási szönyeget találnia, és ez által önállóságot nyernie, melly öt minden nyügöző heterogeneitástól s bilincselő discretioktól menten tartsa. De az ügyvitel könnyebb folyama is ajánlá ezen elkülönzést, melly sokkal fontosabb lépés, mintsem némellyek sejthetik. Fontossága a Pesten tartandó gyülekezet alkalmával fog kitetszeni. —

Az aug. 13-ikán s következő napokon tartott szakosztályi ülések tárgyairól legközelebb. (P. H.)

---

*) Az áruszállitás ezen városok és Bécs között, melly városok mögött még az átalános europai kereskedésnek is nem kevés része van, ezen számokkal mutattatik ki:

Bécsből ment Olmüczbe	148,930	mázsa
„ „ Brünnbe	174,036	„
Olmüczből ment Bécsbe	74,453	„
Brünnből „ „	150,558	„
Olmüczből „ Brünnbe	6,678	„
Brünnből „ Olmüczbe	11,756	mázsa;

tehát azon drágább áruk közt, mellyek ezen városok közt szétküldetnek, csak ennyi birja a vasuttarifát; nálunk, hol csaknem csupa gabona és még ennél is értéktelenebb czikkek lesznek szállitandók, legfőbb dolog ezen áruknak minél olcsóbb szállitást szerezni, ez pedig a vizi szállitás.

(A kegyes tanitórendüek) Pesten tartott gyülésök folytán titkos szavazat-többséggel megválasztott kormánysegédek lettek: Nagy Leopold, Faisz József, Széchy Ágoston, Villiger József, Markó Albert, Jaeger Ferencz, Horváth Czyrill; — kormánytanácsosok: Nagy Péter, Jallosics András, Malocsay Antal. — Házigazgatók: Nagybecskereken: Gruber József. Beszterczén Erdélyben: Vidos Incze. Budán: Nagy Péter. Debreczenben: Kardhordó Ambrus. Szent Györgyön: Knapp Mihály. Kalocsán: Dobay Elek. Nagykanizsán: Purgstaller József. Nagykárolyban: Lévay Zsigmond. Kecskeméten: Demeter Aloiz. Kolozsvárott: Hornyai Ambrus. Korponán: Reichel Aloiz. Léván: Fehér Gliczér. Nyitrán: Schembera József. Magyaróvárott: Jaeger Ferencz. Pesten: Tamásy József. Podolinban: Skrovánek Mihály. Privigyén: Hoffmann Ágoston. Rózsahegyen: Hrankay Lőrincz. Selmeczbányán: Tóth Lajos. Szebenben: Kronovszky Márk. Szegeden: Valentini János. Szigeten: Barbély László. Tatán: Kutserik Sándor. Temesvárott: Lapónyi Aloiz. Trenchinben: Szkokán Vincze. Sátor-Allya-Ujhelyben: Hutter Antal. Váczon: Markó Albert. Veszprémben: Janko Imre. Ugyanezek az érintett helyeken egyszersmind iskola-igazgatók is; csak öt helyen van külön iskolaigazgató u. m. Nagykárolyban, hol isk. igazgató maradt: László Aloiz; — Pesten, most azzá neveztetett Jallosics András; Szegeden, hol lyceumi és gymnasiumi igazgató maradt: Horváth Czyrill; és Trenchinben, hol isk. igazgató maradt: Augusztini Antal. Nyitrán: hol isk. igazgató maradt Malocsay Antal. Engedje a jó Isten, hogy fontos hivatásuknak áldásdús eredménnyel megfelelhessenek!

Lombard-velenczei királyság. A „Gazetta di Milano“ aug. 24ki számában mondja, miszerint az itt következő czikknek lapjábai fölvételére megkéretett. A „Gazetta Piemontese aug. 19diki száma ismét egy czikket tartalmaz, melly Ferrara várerősség fő- s kapuőrállomásainak az ott szállásoló ausztriai seregek által történt megszállásáról szól. — Ezuttal e czikk semmi más lapból ki nem vétetett, hanem — mint a „Gazetta Piemontese“ állitja — egy hiteles levelezőtől ered; tehát a felelőséget mindarról magára vállalja, mi e czikkben foglaltatik. — Csak azon nyilatkozatot tekintve, melly e czikknek nagyobb jelentőséget kölcsönöz, mint közönséges hirlappi czikkek érdemelni szoknak, kénytelenek vagyunk mi e tárgy fölött fölszólalni s a Gazetta Piemontese-nak kinyilatkoztatni, miszerint e czikkben majd semmi való sem foglaltatik, mint azon tény, hogy az ausztriai örsereg Ferrara vár fő- és kapuőrállomásait elfoglalta. — Ugy látszik, hogy a „Gazetta Piemontese szerkesztősége vagy levelezője egyátalán tévfogalommal bir Ferrara várerősségről s az ottani ausztriai várőrség visszonyairól s hogy ők ezen tudatlanság által vezettettek főkép azon tévutra, miszerint Ferraraban jelenleg egészen uj s hallatlan dolgok történnek. Pedig nem ugy van. Minden, mi ott most történik, már tizszer s többször is megtörtént Ferraraban, a nélkül, hogy a „Gazetta Piemontese“ legkisebb említést is tett volna felőle. Ezen tudatlanságnak köszönhetni tehát, hogy Ferraranak mostani megszállása előtte olly rendkivüli ujdonságnak látszik, s pedig nem más, mint egy 33 év óta törvényszerüleg fönálló tény. Mi valószinüleg megbántanók a „Gazetta Piemontese“ tisztelt levelezőjét, ha felőle azt tennők föl, miszerint előtte ismeretlen, hogy Ausztria a megszállási jogot Ferrara és Comacchioban a bécsi congressus határzatai következtében s igy Europa kezessége mellett gyakorolja. S ezen jog következtében ezen várhelyek majd 33 év óta ausztriai örsereg által valának megszállva s azon időszak óta mindazon jogokat gyakorlák, mellyek ezen megszállási jog természetével összekötvék. Itt kénytelenek vagyunk a tisztelt levelezőt egy katonai itélőszékhez — tetszése szerint bármellyikhez — utasitani; kérdezze meg azt, ha egy várparancsnok jogbitorlást követ-e el akkor, midőn a rábizott várerősség fő- és kapuőr-állomásait seregeivel elfoglaltatja. S illy állásban van épen a ferrarai várparancsnok, s ez azaz hallatlan ujitás, mit ő elkövetett. — Még többet mondunk a tisztelt levelezőnek, mit ő tudni nem látszik, az ausztriai jogbitorlásról. — Különböző korszakokban az ausztriai seregek nem csak az érintett őrállomásokat foglalták el, hanem még a polgári börtönöknél, szinháznál, sőt még a kastélyban is a bibornok-legatus palotájában ők állottak ört; ha ezen állitás igazságában talán kételkedik, tehát hiteles okiratokkal azt is bebizonyithatjuk, hogy egy más bibornok - legatus az ausztriai parancsnokot sürgetőleg kérte, hogy az őrállomásokat ő láttatná el, mit ez utóbbi a várőrségnek gyengesége miatt teljesiteni nem tudott. Ha ezen tisztelt hiteles levelező ferrarai, tehát kérjük őt, szerezze meg magának ott Ferraraban a pápai kormány szemei előtt megjelent vár és város tervét, mellyen két ausztriai laktanyát s egy katonai kórházat találand följelölve. S igy van valójában; s igy kell lenni, miután ezen épületek ausztriai pénzen tartatnak föl s majd 33 év óta ausztriai seregekkel valának megszállva. — Azon megszállásjog, mellyet Ausztria gyakorol, össze van kötve azon joggal, hogy ausztriai részről a várőrség a szolgálat megkivántatóságához képest erősb vagy gyengébb legyen; ezen jogot aligha elvitázhatja, legalább a bécsi congressus a várőrség számát meg nem határzá. Ha egyszersmind pápai sereg lenne Ferraraban, ugy ez közös szolgálatot tenne az ausztriai várőrséggel, s e tekintetben az ausztriai várparancsnoktól függne, mert mint természetes, pápai várparancsnok nincsen. — Ezáltal azon szoros baráti kötelékeknél fogva, mellyek a két kormányt egybefüzik, az ausztriai örsereg joga s biztos volta legkevesbbé sem veszélyeztetnék. Ezen esetben az ország fejedelmének seregei különösen a városi őrállomásokra s rendőri segélyül használtatnának, melly szolgálatba a csupán megszállási jogot gyakorló ausztriai seregnek magát beavatni szabad nem volna. Mindezen szolgálattevési ügyek fölött a pápai hatóságok s az ausztriai várparancsnok között legkisebb félreértés sem létezett, mig az ügyek mostani állása a viszonyok alakját megváltoztatá s a tudatlanság a fanatismussal párosulva a képtelenségek chaossává bonyolitani törekvék. — Térjünk vissza a tényre, melly a „Gazetta Piemontese“ levelezőjének ürügyet nyujta a föntebb emlitett hazugteljes sopánkodásokra. — A lombard-velenczei királyság parancsnokoskodó tábornoka Radetzky gróf tábornagy szükségesnek találta, a ferrarai várőrséget megerősiteni, valószinüleg azért, mivel az előtte a minden megfogható eszköz által fölingerelt forrongás s pártdüh közepette, olly várra nézve mint Ferrara, gyengének látszék, mert az nem egy egész zászlóaljból állott. Ezen megerősités következtében rendelte aztán, hogy az egész várőrségi szolgálatot az ausztriai várőrség vegye át, annál inkább, mivel Ferraraban elegendő pápai katonaság nem találtatott, hanem a szolgálat nagyobb része a mult kormány alatt alakult ugynevezett Volontarj pontificj által láttatott el. Ezen katonaság intézetük szelleménél fogva a grandia civica (polgári testőrség) mellett fön nem állhat, s szolgálatuknak ez utóbbiakra kell átmenni, mit a bibornok-legatus azzal meg is kezdett, hogy a börtönőrök állomását a polgári őrseregre bizá. Vegyük föl, hogy a várparancsnok ezen alakuló félben levő katonaságot szerkezetében megzavarni s erő-szolgálatot róni rájok nem akart, mi egyedül a megszállási jogot gyakorló őrsereget illeti; tegyük föl, — bátran s minden tartózkodás nélkül kimondva — hogy e katonaság szelleme bizalmát meg nem nyerhette, Radetzky gróf tábornagy utasitása következtében rendelte el, hogy a vár fő- s kapuőrállomásai ausztriai seregek által foglaltassanak el. A mód, mikép ezen változás történt, közönséges ördiszelgés vala, mire — mint a tisztelt levelező tudni fogja, a szokásos őrfölváltás délelőtti 11 órakor szokott végbe menni — a várőrség is fegyverbe állott. Auersperg gr. tábornagy előre értesité ő eminenciáját a bibornok-legatust ezen bekövetkezendő rendszabályról, s megkérte, mikép rendeletet adna ki, hogy a volontarj (önkénytesek) által elfoglalt őrállomások az ausztriaiaknak adassanak át. Ez csupán a bibornok magas állása iránti figyelemből történt, mert minden várparancsnoknak jogában áll meghatározni, milly katonaság foglalja el a várbeli őrállomásokat, minthogy mindaddig, mig valami sereg szolgálatban van, a várparancsnok alatt áll. Auersperg gróf ő eminenciaja iránti különös tiszteletből egy főtiszt által küldé az érintett iratot, ki a kastély előtt lováról leszállva, azt egy lovas-szolgálattevő katonának adá át, s igy a bibornokhoz fölment. Minden más kiséreti mondák, világos hazugság, vagy legalább azt tanusitja, hogy a tisztelt levelező szemtanu nem volt, hanem legfeljebb hallomás után irá tudósitását. — Igaz, hogy ő eminenciája tiltakozott e tett ellen, mindazonáltal az őrállomások fölállitása a legnagyobb csendben s békében megtörtént.“

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Krisztina anya-királynő Havreból, hol a tengeri fürdőket használta s september közepeig maradni szándékozott, rögtön Párisba visszatért. Narvaez tábornok visszahivatása az ex-regensnőre nézve jelenségül szolgál, miszerint itt az ideje, a magas politikát kézbe venni. — Madridi aug. 19röl kelt hirek szerint a palota-kérdés megfejtése, vagy is a királyi házaspár kibékülése egy föltétel által meghiusult, mellyet a királyi férjtön, ő t. i. négy hónapi határidőt kivánt, mellynek eltölte után történnék csak a kibékülés.

NBritannia. A választások — mond a „Daily News“ már mind megtörténtek, kivéve Orkney és Shetland szigeteket. Ama határozatlan epitheták „liberal“ és „conservativ“, mellyek jelenleg a „whig“ és „tory“ helyébe lépnek, még kevesebb értelmük van, mint ezeknek. Whig és tory legalább egy organisált párt tárgyát jelentették: most azonban vannak „szabadkereskedési conservativek“ és más conservativek, kik igazán megvallva liberalisabbak mint a „védvám-liberalisok.“ Ismét vannak „peeliták“ ez egy tévutra vezető név: nehány conservativek, kik sir Robert-tel szabadkereskedési rendszabályaiban haladtak, s még sem egészen hajlandók zászlója alá gyülekezni, s nehányak, kik a szabad kereskedési rendszabályoknak ellenszegültek, még is más tekintetben szeretnének vele kibékülni. Egyenetlenségi jelenségek mutatkoznak a legelőkelőbb nemesi házak nehányai között, mellyek eddig egységben éltek s ellenben olly komoly kacsingatások mások között, mellyek eddig Capuletti és Montecchi pártként állottak egymás ellenében. Még a Bentinck-párt is megoszlott a katholikus kérdés fölött.

Mi nem ritkán nagy férfiak halála után megesni szokott, az történt most O'Connellel: nyilvános temetési ünnepélyének daczára találkoznak az ir népben, kik halálát elhinni nem akarják! Azon hir terjeng, miszerint az öreg a zavarokból akart kimenekülni s most hamis vagy is ál-bajusszal egy spanyol nemes neve alatt, valamelly olasz tengerparton kényelmesen s békében él.

A legnagyobb kereskedési házak egyike „W. R. Robinson s társ.“ firmája aug. 20kán fizetéseit megszünteté, azaz megbukott. Ezen ház főnöke az angol bank kormányzója vala; a megbukási összeg 200,000 font sterling (2 millio pengő forint).

Franeziaország. Páris aug. 24. Praslin herczegnőért tegnap csendes gyász isteni tisztelet tartatott a Magdaléna egyházban. E végre nagy gyászravatal állott az egyház közepén s rajta a koporsó. Résztvettek a gyászünnepélyben: a bel-, közmunkák-, pénzügy-, s igazságminister, a szajnai rendőrségi igazgató, Franeziaország kancellárja, több királyi segédtiszt, Sebastiani vicomte tábornagy, Coigny herczeg, Praslin és Breuteuil grófok s több tekintélyes személy, minek végeztével a koporsó a sirboltba visszatétetett.

Legujabb tudósitás (aug. 25) szerint Praslin herczeg pere a pairitélőszék előtt bevégeztetett; minthogy a herczeg bevett méreg következtében 24-én esteli 5 órafelé meghalt. Ugy látszik, hogy a mérget tartalmazó üvegben nem mákony (laudanum), hanem mireny (arsenicum) vala. Már reggel felé félrebeszélt, mindazonáltal halála előtt egy órával a halotti szentségekben részesült. Mint hirlik, semmi vallomást sem tön.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh Josán.

Hirdetés.

Erdélyben Közép-Szolnok vármegyében Alsó-szopor nevü helységben ő felsége k. engedeleméből a f. e. sz. Mihály nap utáni csütörtökön megkezdve, minden héten csütörtökön *héti vásárok* fognak tartatni. Azon kivül évenkint négy országos vásár az alábbi napokon:

a) Boldogasszony fogantatása (Annuntiatio) utáni csütörtök.
b) Péter Pál napja utáni csütörtök.
c) Sz. Mihály nap utáni csütörtök.
d) És negyedik ádvent utáni csütörtökön. **1—3**

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

551. szám 1847.

Vasárnap sept. 5.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. A pest-szolnoki vasutvonal megnyitása. — Törvényhatósági tudósitások. Zágrábból (közgyülés vége). — Magyar academia. — Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII nagygyülésének vége. — Pesti János fővételi országos vásárróli jelentés. — Földindulás Tapio- Sághon.

Külföld. Portugalia. Spanyol- Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A pest-szolnoki vasutvonal megnyitása.

István ő cs. kir. főherczegségének, mint közszeretetü kir. helytartónknak, első megjelenése fővárosunkban a magyar középponti vasut pest-szolnoki vonalának megnyitása ünnepélyét is nagygyá s fényessé emelte, s minden hazafi kebelt magasra dagasztott az öröm, midőn hazánk népszerü fiát, a legelső magyar embert, részt venni látott egy olly ünnepélyben, melly hazánkra nézve, sok tekintetben, egy uj és szebb jövőnek megnyilása.... Régóta volt e nemzet jobbjainak közösen érzett kivánata a Duna s Tisza összekapcsolása; évtizedek folytak le, mióta nemzetünk borus multjából ébredezni kezdett, s mióta hőn érezők, hogy nemzeti ujjászületésünk és naggyá emelkedésünk egyik főemeltyüjét a tősgyökeres magyar alföld teendi, mellynek életre való tiszta magyar faja, nemzetiségünk legszámosabb és korcstalan tényezője, a polgárisodásnak és müveltségnek honunkra nézve első csatornájával, Budapesttel, közvetlen érintkezésbe hozatván, uj és hatalmas életerőt adand az összes hazának s annak szellemi kifejlődését nagyobb mértékben fogja előmozditani, mint sok más, a mit eddig a hazafiságos buzgalom és igaz jóakarat létre hozott, s mióta beláttuk azt is, hogy mig ezen összeköttetés által a legnagyszerübb lépést tesszük a nemzeti nagyság emelése felé, egyszersmind arany aknái nyilandanak meg a jólétnek és gazdagságnak, bő piaczra jutván a termékeny alföld mindennemü dús terményei, mi által nemcsak helyviszonyilag, de országosan fog a vagyonosság, a szorgalom, a munkakedv, a mezőgazdaság és ipar eddig nem látott fokra emelkedni.... S a mihez annyi magas remény, olly számos boldogitó kilátások csatlakoztak, s a mellynek sokszoros üdvös eredményei egyelőre beláthatlanok, megtörtént. September 1seje volt a nagy és dicső nap, mellyen a pest-szolnoki vasut- vonal által összekapcsoltatott a Duna és Tisza, hazánk két legnagyobb kereskedési csatornája, mellynek mig egyike a belforgalom emelésének leghatalmasabb eszközlője, másika összeköttetésbe hozza a terményeinkkel és egykor tán iparkészitményeinkkel is terhelendő hajókat a küldföld roppant vásárpiaczával, a tengerrel, és a világ távol részeivel.

Igen, a jövendő beláthatlan, melly megnyilik előttünk, mihelyt az alföldet, romlatlan és munkabiró magyar fajával, s nagy termékenységü roppant földeivel, hazánk szivével, Budapesttel, s általa messze országokkal, összeköttetésbe hoztuk. Most már közelg, és pedig gyors léptekkel fog közeledni, azon idő, mellyben ellenállhatlan munkásságra ösztönzőleg fogjuk belátni s érezni annak szükségét is, hogy illy nagy térségek közt, minő az alföld és a külországok, az összeköttetést egyetlen vasut nem fogja föntarthatni. A vasut csak kezdemény volt; elkerülhetlen, hogy át ne lássuk, miszerint a Tiszát a Dunával, dúsan termesztő alföldünket a fogyasztó külfölddel, más téresebb, többet biró s olcsóbb módon is kell összeköttetésbe hoznunk, s ez a dunatiszai csatorna leend, mellynek a pest-szolnoki vaspálya egyik alapját vetette meg.... Igy fejleszti és segiti elő egyik vállalat a másikat; igy ébreszti egyik a másik iránt a szükségérzetet, s ad ösztönt a munkásságnak, a vállalkozási szellemnek, melly, ha előtte a buzditó példa nem állott volna, tétlenül szunnyadandott időhatártalan... Igy van elválaszthatlan, félreismerhetlen összefüggésben a szellemi mindenütt az anyagival; és sehol nem történhetnek lépések az anyagi jólét előmozditására, mellyek által egyszersmind ösztön és rugalom ne adatnék a szelleminek a tovább haladásra. A virágokban, mellyek ezentul alföldünk termékeny rónáin napról napra dúsabban fognak fejledezni, egyszersmind magvait és csiráit látjuk azon szellemi gyümölcsöknek, mellyet nemzetiségünk számára e tiszta magyar faj érlelend.

Csehország börtöneiből nyerte egykor e hon a legnagyobb királyt; Csehországból kaptuk most a legjobb király helytartóját, kinek hazafiságos magas hivatalkodása alatt a magyar haza jólétének számtalan forrásai fognak börtönükből kiszabadulni... Nem hiába függenek milliók szemei a legnagyobb remények közt e hon visszanyert nagy fián; annyi lelkesedésnek, a közszeretet és hódolat illy pártkülönség nélküli őszinte összeolvadásának nagyot és sokat kell eredményezni... Adja a magyarok Istene, hogy a mi egykor a Prágából jött legnagyobb király e hazára nézve volt, ugyanazon jótékonyan ható szellem legyen rá nézve a legszeretettebb királyi helytartó!

...A vasut-vonal megnyitása napján korán reggel számtalan hintók serege robogott a váczi-uton keresztül a pályaudvar felé. A társaság több mint 700 meghivó jegyet osztogatott ki, gondoskodván, hogy e nemzeti ünnepélyen minden rendü s állásu férfiakból jelen legyenek a legtekintélyesbek, kik, az ünnep méltóságához képest, s a jelenlevő kir. helytartó magas személye iránti őszinte tiszteletnél és hódolatnál fogva, többnyire díszes magyar öltözetben jelentek meg. Jelen voltak, az országbiró, a tárnok ő nmgaik, a hétszemélyes tábla, a kir. itélőszék, a m. k. helytartóság, a kir. kincstár, a váltótörvényszék elökelő tisztviselősége, több főpapok és főhadi- tisztek, Pestmegye tisztviselősége s a körülfekvő megyék elökelő hivatalnokai; számos budapesti tanácsbeliek, polgárok és kereskedők, Arad, Debreczen, Esztergom, Kecskemét, Körös, Pozsony, Szeged, Székes-Fejérvár városok küldöttségei, az egyetem tanárai, a fővárosi journalistika képviselői s mind ezeken kivül számos magánosak a legelökelőbb állásuakból; kikhöz még számos nagy nevezetességü idegenek járultak, kiknek becses jelenléte nemzeti ünnepélyünk emelésére szolgált, mint: Metternich Richárd hg, Benville lord, Rothschild báró, Schmidt udv. tanácsos, a cs. kir. status-vasutak igazgatója, valamint a középponti vasutnak Bécsben levő igazgatói. sat. sat.

A vonat megindulása 8 órára volt kitüzve. S e kitüzött órára megjelent a kir. helytartó ő fönsége, pompás négyfogatu hintóban, előtte lovagolván a buda-pesti polgári lovas őrsereg tisztjei, utána pedig a pesti polgári német lovasok tisztjei, magas személyében adván követendő példát, hogy a pontosság és rendtartás az, a mi minden nagy vállalatok sükerülésének és fönállásának egyedüli föltétele... S itt el nem hallgathatjuk, hogy a kitüzött óra után is látható volt néhány lomha mozgásu uri ember, sebesen robogván elkésett kocsikban a pályaudvar felé. Ezeknek, mint érdemlék, csak azon szerencse jutott, hogy a vonatot elszáguldani látták, s maguknak máskorra megjegyezzék, hogy rend és pontosság sokkal többet ér a lomha aluszékonyságnál, shogy kimentmár divatból azon átkozott elmés egykori magyar közmondás: „lassan menj, tovább érsz!“ Nevetséges dolog volt látni, mint boszonkodtak aztán az illy csigaházi urak, s mint hirdeték fönhangon, hogy nincs kiállhatlanabb, nevetségesebb dolog, mint a közhelyeken németes (!) pedant szigorusággal hajtani végre a dolgokat... Mondják, hogy az illy urak azon mogorva felekezethez tartoznak, mellynek emberei, ha valahol a megjelenés 8 órára szabatik ki, merő ellenkezésből csak azért is 9 órakor kelnek ki az ágyból. Derék emberek!..

A kir. helytartó ő fenségét testvére, József cs. kir. főherczeg, és udvarnokai kisérték, kit a közlelkesedés hangosan kitörő éljenzéssel fogadott, mint az általános szeretetnek és népszerüségnek számára mindenkor szivesen nyujtott adójával. A pályaudvar előcsarnokában ifj. Zichy Ferencz gróf által a magyar középponti vasuttársaság nevében, hódoló üdvözlettel fogadtatott ő cs. királyi főherczegsége, mellyben az öröm és hála fejeztetett ki, hogy e nevezetes nemzeti ünnepet a közszeretetü kir. helytartó magas jelenlétével diszesiti, ajánltatván egyszersmind a közhasznu vállalat ő cs. kir. fensége hatalmas pártfogásába; mellyre ő cs. kir. fensége rövid szónoklattal válaszolt; előadván örömét, hogy ezen emlékezetes napon jelen lehet, s kegyesen igérvén, hogy a társaságot és üdvárasztó vállalatát mindenkor a leghőbb részvéttel kisérendi s pártfogásával folyvást gyámolitandja.

Egy negyed kilenczkor a vonat utnak indult. Megindulását mozsarak durrogása s vidám zene harsogása kisérte, mellynek ünnepi zaját azonban a nagyszámu néző közönség szivből fakadó örvendező éljen-kiáltása sokszorosan fölülmulta. Elül gondos futárul, virágokkal ékesitve, jókora távolságban ‚Monor‘ mozdony száguldott, elővigyázatul, hogy az érkező nagyobb vonatot semmi véletlen veszély ne érhesse. Utána indult a 16 kocsiból álló vonat, mellyet ‚István‘ mozdony vezetett, mellynek ez ünnepi alkalomra czélszerü fölékesitéséről szinte gondoskodva volt. A kocsik legelseje az udvari diszhintó volt, mellynek belsejében a kir. helytartó ő fensége, magas testvérével és a vendégek legelőkelőbbeivel, foglalt helyet... Ugyanazon czélszerü előgondoskodásnál fogva, melly, illy számos és legelőkelőbb vendégek jelenlétében, a pályafutástól a bajnak még csak árnyát is távol tartani akará, a menet a szokottnál lassabban haladt, minél fogva csak fél tizenkettőre, s igy beleszámolván az állomásokon vesztegelve töltött 38 perczet, három és egy negyed óra mulva, ért azon czélra, hova ezentul, rendes menete alkalmával, harmadfél óra alatt fog eljutni.

A pesti pályaudvartól a szolnokiig 10 állomás van: Köbánya, Vecsés, Üllő, Monor, Pilis, Alberti, Irsa, Berczel, Czegléd, Abony. Valamint maga a pesti pályaudvar, ékesitve nemzeti szinü lobogókkal és fölvirágozott oszlopokkal, ünnepi díszben jelent meg, ugy a közbeeső állomásoknál is virággal ékesitett oszlopok, diadalkapuk fölállitva, körülvéve mindenütt a közelfekvő helység számos népségével, melly a menetet kitörő örömmel fogadta s üdvözölte. Czegléden és Abonyban e helybeli kath. lelkészek üdvözölték ő cs. kir. fenségét, kiknek szónoklatára ő főherczegsége tiszta magyar ajkairól buzditó s örömterjesztő válaszok érkeztek vissza, tanusitók, hogy a mindenen győzedelmeskedő hazaszeretet, a szülőföldhöz való megmagyarázhatlan erélyes vonzalom, fenséges kir. helytartónk szivében olly hő lánggal ég, mint azt e haza legelső fiában várhatni, s hogy ezen hazaszeretet lelkesiti őt, e hon javára mindent megtenni, a mi magas tehetségeitől és nagy hatáskörétől reménylhető.

Az egész vonal hosszasága a ‚Pesti Hirlap‘ szerint 53,123 öl és 8 lábra terjed, a mi helyesebben mondva, annyi mint: 53,124 öl, 2 láb, vagy is 13 mérföld 1124° 2′.

Szolnokra érkezvén, ő cs. kir. fensége a pályaudvarban számára elkészitett szobákban fogadta Hevesmegye tisztelgő követségét, a főispáni helytartó elnöklete, s az első alispán szónoklata mellett, kiknek a kir. helytartótól nyujtott rövid velős válasz, mint ő fenségének minden szava, ismét teljes volt hazafiságos érzelemmel és leereszkedő kegyességgel. Következett a pestmegyei küldöttség búcsuja, s utóbb Kecskemét és Körös városok küldöttségeinek tisztelgése, kik midőn ő főherczegsége magas

pártfogását a szép jövendöü czegléd-kecskeméti vasutvonalra kikérték volna, szinte a legörvendeztetöbb kegy-igéretben részesültek.

Az idö rövidebb volt, semhogy a tiszaparti várost, mellytöl Szolnok ujjászületését számolhatja, foghat nevezetességeket és látni méltó tárgyakat fölmutathatni, kivánatunk szerint bekalandozhattuk volna. A vendégek legnagyobb része Tisza-látni sietett, mellynek szöke hullámain Széchenyi István gróf „Pannonia“ gözöst mutatá be ö fenségének, mint olly kedves vendéget, mellyet e tunyácska mozgásu viztömeg csak nehány év elött is szinte vonakodott hátára venni, mellyet azonban biztosan hordozni mármár megszokott, s a Tiszaszabályozás gyors elöhaladtával minél elöbb teljesen meg fog szokni.

(Vége köv.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zágrábból. (Közgyülés vége.) 19) Az udvari kancellaria és helytartótanács repositionalis ügyekben nem határoznak. 20) A só ára meghatároztassék. 21) A sorsjátékok eltörlése. 22) A varasdi tábornokság a horvátvidékekkel egyesitessék. 23) A Luiza-utnak a status általi beváltása. 24) A kamarai fürkészések s biráskodások az elkobzási ügyekben szüntessenek meg. 25) Zeng városnak a vidékkel való összekapcsolása sürgettessék. 26) A katonai hatóságoknak a nyugalmazott katonák azon javaira, mellyeket ezek minden általuk kijelölt örökös nélkül hagynak el, — befolyásuk szünjék meg. — II. Részletes kivánatok. 27) A horvát megyék egyenesen küldjék követeiket a magyar országgyülésre, s a horvát-tótországi tartománygyülés törültessék el. (Ezen pont nyilvános öszhangzásban van a 2dikkal, miböl kiviláglik, hogy a horvátországi vármegyék, minden különös nemzeti képviselö nélkül mindenben a magyarországiakhoz hasonló lábra szándékoltatnak állitatni.) 28) A báni méltóság betöltessék, minthogy a helytartóhoz bizodalmunk nincs. 29) A váltótörvényszék Károlyvárosból Zágrábba tétessék át. 30) A nemes embereknek, kik a horvát-tót tartományi gyülésen szavazataikat elvesztették, azok nekik visszaadassanak. 31) A latin nyelv még most is diplomaticai. (Ezen „még most“ és a fönmondott Horvát-, Tót- s Dalmátországok jelen helyhatósági autonomiájának megszüntetésére és semmisitésére irányzott javaslatok azon következtetésre visznek, miként a latin nyelvnek csak azért hosszabbitatott meg életideje, hogy igy Horvát- s Tótországban magukat elkészithessék a magyar nyelv behozására, mi ezen ország számára szánva van.) 32) A magyar nyelv minden iskolában tanitassék. 33) Az ifjuság nevelése az „ilir“ tanároknak meg ne engedtessék s más egyénekre bizatnak. 34) A Luiza- s Josephine-ut közt levö vidék polgári törvényhatósághoz kapcsoltassék. 35) A tengeri só használása visszaállittassék. 36) Ugocsamegye a boldogult föherczeg nádor emlékét illetöleg pártoltassék. III. Átalános sérelmek: 37) A katonai határvidékek magyar törvények szerint kormányoztassanak. 38) Föispáni helyettesek ne neveztessenek. 39) Kraszna- és egyéb Magyarországhoz tartozó erdélyországi megyék Magyarországhoz kapcsoltassanak. 40) A horvát-tótországi tartománygyülés határozata ellen tiltakozandó pestmegyei küldöttség elé-nem-bocsáttatása. IV. A részletes Zágrábmegyét illetö sérelmeket kepezik: 41) A Turopolya számára kinevezett kir. biztos K—ch. 42) J—in A. ismeretes ügyvédnek, mint 160,000 ezüst frt elorzójának a nmgu m. kir. udv. kancellaria általi pártfogolása. 43) Bartolics P. plébános ellen indított fenyitö per megszüntetése. 44) Z—l püspöki várnagy ellen kirendelt ügyészi kereset aluli fölmentése. 45) Zdenchay volt föispán alatt 1843ban decemb. 9kén történt véres események. 46.) A zágrábi mostani könyvbiráló s „Nov. h. sl. d.“ s az „Agramer pol. Zeit.“ szerkesztöinek eljárása s az utósó ellen elrendelt ügyészi kereset megsemmisitése. 47) Az Erdödy gróf családnak a varasdi föispánságtóli elmozditatása. 48) A királyi leirat, melly a horvát-tót-dalmátországi tartományi gyülésen a szavazatokat meghatározza. 49) A horvát-tót-országi gyülés Zágrábmegye részéröl ne küldjön követet, hanem ez utósó a magyar országgyülésen Zalamegye követei által képviseltessék, s ez utósó megyéhez ez ügyben irattassék. (Az egész munkálat tulajdonkép 53 pontot foglal magában; nehány ezek közöl a rögtönzött olvasás közben általunk meg nem értetvén, innen azokat kihagytuk; a mennyit lényeges tartalmából kivehettünk, egyelöre közlöttük itt, majd késöbb visszajövünk az ezek körül támasztott kérdések bövebb tárgyalására).

(Aug. 27diki ülés.) Ezen ülésben a t. RR-ek többnyire csak kevésbbé érdekes magán tárgyakkal foglalkoztak. A tanácskozás alá vett folyamodások közöl ama J—n ügyész kérelmét, hogy a P—cs Anna asszony hátrahagyott javaihoz tartozó több holmik miatt rárovott hütlenség végetti köröztetést a megye visszavonja — a magyarhorvát pártbeli rendek részükröl nagy nehezteléssel fogadták, és J—ch D. A. kedves alkalmat nyert arra, miszerint nehány elötte igen kedvelt szóczafrangokban ellene kiöntse epéjét. Ö a folyamodót többször tolvajnak s zsiványnak nevezé, s nyilatkozatát a megyei fenyitö törvényszék hivatalos irataira alapitá, mellyet ez ügyben tart törvényes biróságnak, az udvari kancellariát illyennek el nem ismervén. Szóló egy magasan álló statusférfiut nevezett meg, ki öt személyes gyülölségböl üldözi, kinek mindazáltal nem sokára történendö hivataláröli lelépését jósolja. Végezetül azon inditványt tevé: miszerint J—n a táblabirák lajstromából kitörültessék, mert sem ö (J.), annál kevésbbé pedig fog más táblabiró illyen emberrel együtt müködni, ellenkezö esetben kénytelennek látja magát a táblabirói hivatalról lemondani. B—ch föjegyzö ismételve tagadja, hogy a kérdéses köröztetés a megyétöl rendeltetett el, s kivánja, hogy a folyamodás a megyei törvényszékhez, mint melly a köröztetést kibocsátá, utassitassék. J—ch L. nem akar a kérdésbe bocsátkozni, valjon J-n a reárótt büntétben bünös-e vagy sem, azonban a vádlott hallgatásából következtetni véli, hogy a vád nincs minden alap nélkül; egyébiránt az inditványra nem szavaz. Föispán ö méltósága megjegyezvén, hogy, a mi a folyamodást illeti, ez ügyben már két udvari rendelet érkezett, mellynek a rendek engedni elhatározták, azonban még is az országgyülési sérelmek közé sorolták, s egyszersmind azon udvari rendeletek egyikének ellenkezö határozata a sérelem tarthatlanságát nyilvánvalóvá tévén, azonban egy rendelet, melly foganatba nem vétetik, semmi sérelemre nem adhat okot. — Mi pedig a folyamodónak inditványozott táblabirói méltóságróli elmozditatását illeti, arra nézve föispán ö méltósága azon véleményben volt, hogy, miután senkit kihallgatatlanul elitélni nem lehet, J—n addig táblabiró maradjon, mig a rája nehezített bünvád be nem bizonyodnék. Végre J—ch D. A. ismételt rajongó kifakadásai után J—n elleni javalatát oda vivé: hogy ez addig függesztessék föl a táblabiróságtól, miglen neki nem sikerül, az ellene emelt bünösitést tanuságokkal magától elháritani; melly inditvány nehány ide oda való beszédek után határozattá lön. — Élénk sensatiót szült bizonyos egyén kétségtelen nemessége fölött egy Sopronymegyétöl kibocsátott s magyar nyelven szerkeztett tanulevél. Ezen okmány bevezetése s záradéka magyar nyelven olvastatván föl, és mint a rendek közöl egy a nemzeti részröl a magyar szöveg érthetetlensége fölött magát kifejezné s a nemzetiektöl föképp kiemeltetnék, hogy miután a megye saját fordítót tart, az a minden magyar nyelven szerkeztett okmányokat is hivatalos latin nyelvre áttegye, fölállott J—ch D. A. azon megjegyzéssel, miszerint ö is egyszer már magyarul akar szólani s erre mindjárt ugyan ezen nyelven mondá: nem látja át, miért nem engedtetnék meg itt a diplomatikai magyar nyelven beszélni; és hogy szokásban legyen, fölhivatva érzi magát, ezen kevés szavakat e nyelven elmondani; zajos ‚éljen s vivat‘ üdvözlé szólót a horvát-magyar párt részéröl; mint ez beszédét bevégzé, a másik párt szónokai kivánták, hogy minden magyar hivatalos irományok legelöször eredeti szövegben, aztán latinul olvastassanak föl, mi heves vitára ada alkalmat, mellyet föisp. ö mlga ama javalattal szakaszta végbe: miszerint a dolgokat régi szokás szerint, — mellynél fogva a magy. iratok többnyire mindenkor értelmesb latin forditásban olvastatnak föl, — vigyék.... A horvát-magyar párt még is azon védvel maradt állhatatos kivánatánál, miszerint a szomszéd tartományok törvény szerint kötelesek a magyar levelezéseket tárgyalni, mi ellen O—k ügyész tapintatosan hozá föl, hogy, ha a magyar megyéknek szabad elöbb tanácskozni, valjon a szomszéd tartományok latin levelezéseit tárgyalás alá vegyék-e, vagy nem, s azt mindenesetre magyar forditásban fölolvastatják; ugy ezt nálunk is, mint szabad alkatmányos országban tehetni; és illy magyar nyelven irt hivatalos iratokat latin vagy horvát forditásban föl lehet olvastatni. Egy más szónok a nemzeti részröl fölemlité: hogy valahányszor a nemzeti részröl tiszta horvát nyelven beszélnek, v. ezen nyelven szerkeztett okmányok a rendek elébe terjesztetnek, az ellenpártiak mindig a horvát nyelv érthetlensége miatt panaszkodnak; ellenben a magyar nyelv érthetlenségén, mellyet szóló ezen honban sem diplomatikainak, annál inkább nemzetinek nem ismerhet, meg nem botránykoznak. Végre föispán ö méltósága kimondá: a diplomatikai nyelv fölötti kérdés positiv s a kölcsönösség elvén kimondott törvény által van már meg oldva; és ismételve nyilvánitá, hogy a dolgokat hagyják a régi szokásnál maradni. Erre mindjárt fölolvastatott Pestmegyének is egy magyar levele, és a forditónak latinositás végett átadatott. (Agr. Ztng)

Magyar academia.

1. Augustus 23kától kezdve három ülést tartott, u. m. aug. 23. és 26kán, s sept. 2kán. Az elsö ülésben Szvorényi József nyelvtudományi osztályhoz választott uj tag értekezését olvasta föl Erdélyi János a magyar közmondások és példabeszédek szelleméröl, igérve, hogy fölfogott tárgyát egykor bövebben és kimeritöleg is fejtegetni fogja, jelenben csak a közfigyelmet kivánván megkisért magyarázataival azok iránt fölébreszteni.

2. Egy alkalommal jelenté a titoknok, hogy a nádor halálával közbejött akadály az academiai oklevelek kézbesitése végett azon felsöbbi rendelet által megszüntetett, melly szerint a tavali választott tagok számára a megboldogult nádor nevében ö nagymlga az országbirája fogja a kiadandó okleveleket aláirni, tehát mindazon tagok, kiket a mult nagygyülés választott meg, s beköszöntöttek, most már szabályos oklevelekkel el fognak láttatni.

3. Kubinyi Ágoston ö nga visszatérve a sopronyi természettudományi-egyesület gyüléséböl, egy bronz példányával ajándékozá meg az academiát azon emlékpénznek, mellyet az egyesület, elnökének, Eszterházy herczegnek tiszteletére veretett.

4. Bemutattattak a titoknoki hivatal által a könyvajándékok, egyszersmind fölszólitá a tagokat, hogy mielött a nyugidö elsö septemberrel beállana, august. 26-kán és septemb. 2kán gyülnének egybe a még beköszöntendö uj tagok u. m. Wenczel Gusztáv bécsi theresianium tanárjának, s Kis Pál nagyváradi kanonoknak elfogadására, kik személyesen fogják amaz august. 26kán, emez sept. 2kán üdvözleni az academiát.

5. August. 26kán Venczel Gusztáv közörömre foglalta el a szószéket s fölolvasta Magyarország tenger-viszonyairól készült s nyomtatás alá szánt munkájának nehány czikkeit, mellyekböl kiviláglott, hogy az értekezö nehány éven át foglalkozván e tárgygyal, utazásokat is téve Olaszországban, s a tengerparti városokban, sok olly oklevél birtokába is jutott, mellyek még csak a levéltárakban rejlenek. A Velenczéböl Bécsbe átszállitott okleveles gyüjteménynek értekezö legtöbb hasznát vette, s ohajtható, hogy becses munkája minél elébb napvilágot lásson.

6. Sept. 2kán tartott ülésben t. Hanák János gyászbeszédet olvasott föl Csécsy Imre orvostudor s acad. levelezö tag fölött, ki Debreczenben nem rég elhalálozott, s tanári széke korán üres maradt.

7. Olvastatott Györi Sándor véleménye Leiszgallner Sándor pesti tanuló által tervezett s általa leirt léghajó ügyében, melly tervezetet már korábban Fesz Vilmos mint éretlen müt félrevetett; jelenben Györi Sándor oda nyilatkozott, hogy az tudományos technicai tekintetben semmi becscsel nem bir, s minden critikán alul áll.

8. A titoknok jelenté, mikép a nyelvtudomány osztályához választott lev. tag föt. Kis Pál kanonok ur bizonyos akadályok miatt személyesen meg nem jelenhetvén, beköszöntö beszédét jövö november 8kán fogja tartani.

9. A titoknok szóba hozá, mikép István föhg s királyi helytartó a tudományos testületek elfogadását oct. 13kára halasztá, visszatérve köruljából; miért a második elnök ö excellent. megkérendö volna, hogy személyes vezérlete alatt üdvözöltetné ö herczegségét az academia tagjai által, a mi határozatba is ment. Egy uttal szóba hozatott a nádor halála által megürült pártfogói ügyállapot is, s a gyülés azon öszinte ohajtását jelenté ki, hogy a nagygyülés és igazgatóság kérettetnének meg a további lépések kieszközlésére, mellyek szerint István föherczeg s királyi helytartó kegyeskednék a

pártfogói diszes fölügyeletet magára vállalni, s legfelsöbb jóváhagyás után az academiát felejthetetlen édes atyja nyomába lépve, magas pártfogásával megörvendeztetni; mire határozattá vált a nagygyülést s az igazgatóságot jegyzökönyvileg a további lépések megtételére fölkérni.

10. Luczenbacher bemutatta az Erdélyben Tordán találtatott rézből készült szárnyas Sphinx madarat, mellyről már több vitatkozások keletkeztek a hirlapokban, s kijelenté, hogy az koholt, nyerészkedésre készült müdarab, s mint illyen, minden becsnélküli. Ezután fölolvasást tartott Érden tett ásatásainak eredményeiről, mellyekből kiviláglik,hogy az ugyneveztetett száz halmok temetkező helyek voltak; négy illy halmot föl is ásatott, s mindenütt cserép töredékekre, égetett hamura, vas nyilakra s réz ékességre akadott, mellyeknek mint a száz halomnak (szerinte szász halmak) s az egész tájnak hü rajzait bemutatá, kijelentvén, hogy pénzalaphiány miatt a megkezdett ásatásokat tovább nem folytathatta, hogy ott nem száz, hanem százhusz halomnál is több van, mellyeknek vizsgálatáról országosan kellene gondoskodni.

Magyar orvosok és természetvizsgálók VIII-dik nagygyülése (vége). A szakosztályok, u. m. 1) az orvossebészi; 2) a természettani, földleirati, régiségtani, s csillagászi; 3) a föld és ásványtani; 4) élet-s állattani és füvészeti; 5) mezögazdasági; 6) iparmütani, — aug. 12-dikén délelötti órákban kezdék meg gyüléseiket az evang. lyceum teremeiben. — Az orvossebészi szakosztályban elöfordultak: szembeteg-ápoló intézet terve Grosz nagyváradi orvostól; s melegen ajánló szózat az örültek ápolása ügyében Viszanek, bécsi örült intézeti igazg. orvostól; 13-dikán pedig Halász Géza orvostanár inditványa, a közegészségi ügy rendezéséről, Sándorfy sopronymegyei föorvos értekezése a hires Hani Istókról, ki mult században a Hanság ingoványaiban fogatván, egy ideig az eszterházi várban tartatott, de elvadult természetének engedve, csak hamar ismét megszökött, hogy nyers halat s békát ehessék a nádasok közt, s kinek életnagyságu szobra is elömutattatott; végre Arányi tanár érdekes mutatványa, az idei gyülés egyik legszebb gyöngye, t. i. egy szétbontható szív s gépezet,melly a szív müködéseit, kitágulását s összevonulását képezi; olly ügyes s becses találmány, melly Párisban elragadtatást hozott volna elö, s illyet eszközölt a szakosztályban is, de közgyülési elömutatásból, egyéb érdektelen fölolvasások által, kiszoritatott. — A természettani, földleirati s régiségtani osztályban Kubinyi Ágoston értekezett a szegzárdi régiségekről, Vidák Öse Soprony régiségeiről, Jedlik Ányos a folyadékok hullámzásáról, igen alaposan fejtegetvén a nehéz tárgyat; Venczel Gusztáv a geographia állásáról hazánkban, s Müller Godofred az ausztriai birodalom geographiai viszonyairól. — A föld és ásványtani szakosztályban Hauer ur mutatta be az ausztriai birodalom geognostikai földabroszát, értelmezéssel kisérve; Kubinyi Ferencz pedig egy égből hullt anyagot adott elö, magyarázó kisérettel; 13án dr. Zipser a kalinkai kénbányákról Zólommegyében, és ismét a sukorói dombokról, Kubinyi Ferencz a beremendi állat-maradványokról, Neugeborn a szeben-melléki halfogakról, dr. Cseresnyés a somlai bor vas tartalmáról és Somlyó geographiai tekintetben, tartottak elöadásokat, Bécs földismei abrosza mutattatott elö, s Missbach ur, a brennbergi nagy kószénbánya haszonbérlöje, ezen bányába hivta meg a társulatot. — Az élet-s állattani osztály üléseinek különös érdeket adott a caninói herczeg, s a hires Haeckel és Kollár bécsi természettudósok jelenléte. A caninói herczeget, kinek jelenléte fölött senki sem örvendhet jobban, mint mi, kik abban a magyar tudományosság elismerését, megtisztelését s zerusról jelentö számra emelkedését látjuk, Perényi ur üdvözlé az ülésben, mellyre más szakosztályok is hivatalosak valának. A megérdemlett tisztelet bizonnyal szép dolog, s azt senki nem érdemelheti jobban az állattan körében, mint a caninói herczeg, kit olly méltán nevezhetni az „állattan királyának“mint Napoleont lehete egykor „francziák császárjának“ — azonban soha sem szabad felejteni, hogy a tudományok országa egyenlöség respublikája, hol a tulzott hódolatok soha sincsenek helyén. Mi igen helyesnek tartjuk, hogy a caninói herczeg arczképe a kiadandó évkönyvben megjelenjék, s örülünk, hogy ezen inditvány tétetvén, mind a gyülés, mind a herczeg által elfogadtatott, ki arczképének valamelly Rómában tartozkodó magyar festö általi levétetését meg is igéré: azt azonban az örök s mindennél nagyobb természet irányában „souverainement comique“ kifejezésnek tarjuk, melly a jegyzökönyvbe hizelkedö toll által iratott, hogy t. i. „a caninói herczeg a természet apróságaihoz leereszkedni méltóztatott“ ; — olly kifejezés, mellyet a herczeg aligha roszalva nem fogadna, ha az tudomására jutna. — A szakosztály ülését a herczeg nyitá meg franczia nyelvü értekezésével az elövilág óriás galambfajáról, a kihalt lepcses duduról, és ismét a hal és amphybium közt középfajt képezö lepidosyren paradoxusról. Azután laibachi tudós, sopronyi születésü Schmidt értekezett a proteus angvineusról, magyarul, noha már 40 évig lakik hazáján kivül, dicséretes például a folyvást benlakott, de magyarul megtanulni nem méltóztatott németnyelvü hazafiaknak; Haeckel, a világhirü halismerö, a magyarországi élö és megkövült halfajokról, Kollár Vincze pedig a tinea pyrophagelláról, a gabnatárak ezen veszélyes ellenségéről értekeztek a szaktudósok nagy épületére; Kubinyi Ferencz azon csontokat mutatta elö, miket Peténvivel Baranyamegye jurra-meszében talált, s miket a caninói herczeg elsö pillanatra madárcsontoknak nyilvánitott, a fölfedezök véleményét megerösitve. Végre Kovács Gyula bécsi tanár azon pompás füvészeti munkát mutatta be, mellyet kiadni szándékozik. — A gazdasági igen népes szakosztály kebelében igen érdekes és tanuságos vitatások s értekezések tartattak az elöre kitüzött kérdések fölött, millyenek p. o. „mellyek Sopronymegye legnevezetesb földterményei? milly terjedelemben divatozik e megyében az ugarrendszer? minö lábon áll a rábaközi lótenyésztés, a sopronyi s ruszti bortermesztés, a selyemtenyésztés? mint készül a hires sopronyi aszalt gyümölcs? stb. — Ezen szakosztálynak lelke volt gr. Széchenyi István jószág igazgatója, a tudományosan s gyakorlatilag müvelt gazda Lukányi, kinek a sopronyi földmivelésről s a selyemtenyésztésről élö szóval tartott elöadásai valódi kincsek a figyelmes gazdák számára. Ugyanez alkalommal gazdasági fiók-egylet is alakult, a virág és gyümölcskiállitás legszebb példányainak jutalmazása elitéltetett, s a vidékbeli nevezetes gazdaságok, a nagyczenki, eszterházi, tinnyei, rákosi, valamint a sopronyi szölömüvelés és selyemtenyésztés gondosan megtekintettek. — Végre a müipari, ezuttal még csak megszületett, szakosztály, összehiván a helybeli iparosokat, czéheket, gyárosokat, az iparmükiállitás megvizsgálásával foglalkodott, az iparegyesület elveit hirdette, annak aláirókat szerzett; s a közfigyelmet némelly igen fontos ipari érdekekre hivta föl. Különösen Majer István a rézmetszésről értekezett. Fischer Móricz herendi porczellángyárnok megbizottja pedig azon bánfalvi tiszta kovát mutatta elö, mellyet gyártásánál használ, s fölszólitá a gyülést, hogy ekkorig külföldről hozatni kellö alkalmatos Feldspath fölkeresése- s föltalálásáról gondoskodjék. Az óványtörvények mulhatlan szükségét olly czélból ajánlá a gyülésnek, hogy azok legközelebbi életbeléptetését az országgyülésnél sürgesse; a kószénmüvelés akadályainak elháritása végett pedig jutalomkérdést inditványozott, s a jutalomöszveg alapját nehány arannyal azonnal megkezdé. — Ennyit a szakosztályok müködéseiről, miként azokat a 14-diki közgyülésben fölolvasott jegyzökönyvek nyomán megérthettük. Ezen közgyülésben részint uj, részint a szakülésekben már elöadott értekezések fordultak elö; többek közt egy conservativ gazda az örökváltság ellen olvasott volna hosszadalmas értekezést, ha az ezen tárgynak ide nem illö természetét élénken érzö gyülés békétlensége ki nem tör, s ennek következtében el nem határoztatik, hogy politikai, különösen pártszint viselö fölolvasásoknak ezentul hely ne adassék.

15-kén a rákosi gazdaságon s Ruszton keresztül, hol a városi hatóság részéről ünnepélyes fogadás várta a több, mint 100 szekéren megindult rajt, — Kismártonba vonult a gyülés, a vendégszeretö elnök, herczeg Eszterházy pompás kastélyába, hol isteni tisztelet és értekezések (pedig részint németek, részint meddök) fölolvasására szánt közgyülés után, 500 teritékes gazdag ebéd mellett, a kastély ösi teremében, hallatlanul hangzottak el a magasztaló toastok. — A közgyülésben, hol többek közt Halász Géza tanár inditványa, a közegészségi ügy rendezéséről, fordult elö, az egyesületi jognak olly megszoritó értelmezését hallottuk bizonyos politikai notabilitas részéről, melly nem maradhatott volna erös visszautasitás nélkül, ha az orvosok és természetvizsgálók többet foglalatoskodnának a közjoggal, s föleg, ha az elsütött álgyuk jeladása oda nem hivja a gyülés tagjait, hova többeknek tudományszeretete forró sovárgással vágyakozott, a pezsgövel s ananászokkal terhelt asztalhoz. — Aug. 16kán még a szakosztályok folytaták üléseiket, este pedig tánczos népünnep volt a kivilágitott népkertben, nemzeti magyar, német, horvát tánczokkal, 17dikén befejezö nagygyülés tartatott. Még csak a legközérdekübb eredményt, t. i. a jövö évi gyülés helyének elhatározását emlitjük meg. Ezuttal sehova sem történt meghivás, holott más években több város szokott vetélkedni a szerencse fölött, hogy a természettudósokat kebelében fogadhassa. Talán a közszükség; talán azon elterjedt vélemény, mellyet Zipser tanár egyik közgyülési szeszélyes értekezésében hiában igyekezett eloszlatni, hogy t. i. a természettudósok igen tetemes étvággyal vannak megáldva, — okozá a vendégszeretetnek ezen csökkenését. Gyüléshelyül tehát a haza szive, Pest jelöltetett ki; elnökökké az ösz orvos-nesztor, Bene Ferencz s b. Eötvös József, titoknokká: Arányi és Kovách-Sebestyén Endre orvostánorok választattak meg. Ugyan e napon marhakiállitás is rendeztetett a sétatéren, s hg Eszterházy elnök, a kiállitott marhák közöl, nehányat a városnak ajándékozott e napok emlékére. — 18án szétoszlott a gyülés, s nehány tag még a herczeg elnök fraknói várát tekinté meg, hol öket ismét gazdag reggeli várta.

A gyülés emlékét föntartják a Soprony városa által veretett és ismét a nemes, vendégszerető és szerepét valódi nagyurias kellemmel s tapintattal vivö herczeg-elnök tiszteletére a gyülés által készitetett szép emlékpénzek s az ez alkalomra készült és szétosztott munkák, ugymint: Töpler Károly orvostanár „Hypocrates aphorismáinak“ magyar forditása; Fürs Károlytól: Versuch über Weinhandel von Oedenburg stb. — Kár, hogy a bécs-sopronyi vasutnak e napokra szándéklott kinyitása, közbejött akadályok miatt, elkésett, csak aug. 20kán tartathatott meg. — Kifogásunk a különben igen élénk s érdekes gyülés ellen csupán az, hogy a közgyülési értekezések fölolvasásában elég választékosság nem volt, s az idegen nyelvek nagyobb szerepet jászottak, mint „magyar gyülés!öl“ várni lehete.— Pestnek, a közelebbi gyülés választott helyének, egészséges szelleme, reményljük s ohajtjuk, segitni fog e hiányokon. — * * (P. H.)

Pesti Jánosfövételi országos vásárróli jelentés. A jelen pesti Jánosfövételi országos vásárban mind a hazai termesztményekre, mind az árukra nézve nagyban jelentékeny vala a forgalom s üzlet; föképp a közönséges posztók keresettek valának. Ellenben a kisebb s részletekbeni forgalom kevés sikernek örvendhetett. — A hazai termesztmények ára következö vala pengö pénzben: fejér timsó mázsája 7 ft; anis-magé 12 ft — 18 ft; rozsnyói, készitetlen dárdanyé 14 ft 30 kr — 15 ft; liptói dárdanyé 12 ft; 30 kr, piskoltzé 27—28 forint; 20 foku gabona pálinka akója 7 ft 30 kr — 8 ft; seprü s törkölyé 10—11 ft; szerémi szilva pálinkaé 10 ft 30 kr — 12 ft; 30 foku borlél fokonkint 24 kr; 35 foku fokonkint 25—26 kr; körisbogár (természeti) mázsája 275—280 ft; fosztatlan toll mázsája 14—70 ft; fosztotté 24—90 ft; pehelyé 97—130 ft; irótoll 1000-e 24—54 kr; bőrök: borjubör párja 1 ft 30 kr — 2 ft 30 kr; birkáé 1 ft 12 kr — 2 ft; magyar juhé 2 ft — 2 ft 12 kr; bárányé 50 kr — 1 ft 24 kr; borzé 2 ft 12 kr — 3 ft; rókáé 3—3 ft 30 kr; farkasé 2 ft — 4 ft; nemes nyesté 4 ft 36 kr — 6 ft; könyesté 4 ft — 5 ft 30 kr; vadmacskáé 1 ft 48 kr — 2 ft 36 kr; fekete macskáé 40 kr — 1 ft 48 kr; nyúlbör 100 db 10—18 ft; kömény mázsája 6 — 10 ft; taplóé 16—28 ft; halzsiré 16—18 ft; sárga szömörczeé ¼ 2 ft 36 — 3 ft 20 kr; gabona: magyar buza pozsonyi méröje 4 ft — 4 ft 48 kr; kétszeresé 3 ft 12 kr — 3 ft 24 kr; rozsé 2 ft 40 kr — 3 ft 4 kr; árpáé 1 ft 44 kr — 2 ft; zabé 1 — 1 ft 8 kr; tengerié 2 ft 24 kr — 2 ft 30 kr; szörök: tehénször mázsája 35 — 37 ft; készitetlen

hosszu lószőré 56 — 70 ft; rövid lószőré 34 — 37 ft; rongyok: finom rongy mázsája 6 ft 24 kr — 7 ft 30 kr; középszerüé 4 ft 48 kr; — 5 ft 12 kr; közönségesé 3 ft 12 kr — 4 ft; kender: apatini gerebenezett mázsája 16—36 ftr; gerebenezetlené 8—13 frt; ökörbör párja 16—24 frt; tehéné 12—15 frt; lóé 3—6 ft; kecskebaké 3—12 kr — 4 frt; sárga réz mázsája 11—12 forint; barnáé 9 forint; szarvak: szarvas szarv mázsája 30—40 forint; ökör szarv 100 darab 20—26 forint; bivalé 100 darab 21—25 forint; tehén szarv 100 db 9—11 ft; gubacs, ó és első rendü köble (per 120 font) 7 frt 8 kr — 8 frt 30 kr; másodrendüé 6 frt; 3ad rendüé 5 frt — 5 frt 30 kr; uj első rendüé 7 frt 45 kr — 8 frt 30 kr; másod rendüé 6 frt 30 kr — 7 frt 30 kr; harmad rendüé 5—6 frt 15 kr; benge-bogyó mázsája 12—17 frt 30 kr; édes köménye 9—9 frt 30 kr; asztalos finom enyv mázsája 16—16 frt 30 kr; közép-finomé 14—15 frt 30; vadrepcze-olaj mázsája 17 frt 45 kr — 18 frt 30 kr; vetettbőlié 18 frt 15 kr — 20 frt; tisztitotté 20 frt 30 kr — 22 frt; lenolajé 21 — 24 forint 30 kr; kendermag-olajé 18—18 forint 30 kr; paprika mázsája 8—10 forint; hamuzsir (ilir) mázsája 11 forint 30 kr; magyar fejéré 10 ft 30 kr — 10 f. 45 kr; kékesé 9—9 f. 45 kr; kék közönségesé 8—9 frt; baraczkmag mázsája 14—16 frt; luczerni lóheré 16—20 frt; stájer lóheré 14—16 frt; lenmag pozsonyi mérője 4—4 ft 30 kr; vadrepczeé 1 ft 45 kr — 2 f. 6 kr; vetett nyári repczéé 3 f. 30 kr — 3 f. 45 kr; télié 4 f. 30 kr — 5 frt; kender magé 1 f. 45 kr — 2 frt; fejér mustármag mázsája 3 f. 30 kr — 4 f. 30 kr; sáfrány mázsája 26—28 f. 30 kr; (Vége köv.)

(Tápio-Sághon) *) Pest vármegyében, aug. 12én estefelé hatodfél óra tájban földrengés tapasztaltatott, melly a délnyugoti vonalon éjszaknak hullám formán nagy morajjal történt, és mintegy másod perczig tartott. Az idő homályos és borult volt, az eső lanyházott, a szél pedig nyugotról meglehetősen fujt. Egyébiránt az épületekben semmi tetemes kárt nem tett, hanem csak az edényekben, és más konyha-eszközökben nagy zördülést okozott, valamint némelly házi butorokban és falon függő képekben ingadozást. —

KÜLFÖLD.

Portugalia. Lissabonból azon tudósitást vettük, hogy a szövetséges hatalmasságok követeinek ismételt fölhivásaira, a ministerium végre elbocsáttatását benyujtá, s a királynő az uj cabinet alakitásával Lavradio grófot bizá meg. Saldanha marschall főparancsnokságáról lemondott. A cabralisták elégületlenségüket nyilván kitüntetik s a pártok közti komoly surlódásoktól tarthatni.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ párisi levelezője Madridból aug. 21ről igy ir: „Visszavonhatlan vala a király határozata, hogy nejével leendő összebékülése fölött négy hónapig tanácskozni fog. Ezt jelenték tegnap a ministerek. Visszavonhatlan vala a ministerelnök Pacheco visszavonulása, ha a kibékülés azonnal sikerülni nem fog. Ezt ő maga tudatá a diplomata testülettel. Ezen országban, hol olly sok csodálatra méltó dolog történik, mind a két visszavonhatlan határzat 24 óra mulva visszavétetett. — Ugy látszik, hogy a király, szokásánál fogva, idegen tanácsokat követett, midőn a négy hónapi határidőt megszabta. Mindazonáltal Benavides szilárd állása aggályt gerjesztett benne, hogy a királynő ez által olly határozatra birattathatnék, mellynek kivitelét neki magának ugy, mint az ultra-moderado pártnak, minden áron kikerülni s gátolni kell. Ezen zavarban a király két grandot, kik leghivebb tanácsadóiul tartattak, oldala mellől elküldött, s Pacheco-nak tudtul adatá, hogy ha személyesen vele kiván szólani, meglehet az akadályok, mellyek nejéveli kibékülését tárgyazzák, elmellőztethetnek.

Franczia ország. Páris aug. 25. A mai „Moniteur Parisien“ igy ir: „Praslin herczeg tegnap esteli 5 órakor a luxembourgi börtönben meghalt. Ezen halál oka szakértők által megvizsgálva tetemes adag mirenynek (arsenicum) találtatott, mellyel Praslin azon pillanatban étette meg magát, midőn látá, hogy az ötet terhelő gyanusitási adatok olly sulyosokká lőnek, miként neki azok következtében elfogatnia s törvényszék elébe állittatnia kell. Azon hányási rohamok, mellyek öt szerdán és csütörtökön megtámadák, ugy látszik, a méreg hatását csak hátrálták, mellyek, miután pénteken és vasárnap megszüntek, vasárnap a méreg egész erejében munkálni kezdett. A „Moniteur Parisien“ ezen közleményéhez a „J. d. Debats“ a következőket mellékli: „Praslin állapota közelgő végét már tegnap gyaníttatá; több tébolyodási roham mutatkozott, mindazáltal 4 óra tájban több személy és a börtönőrök jelenlétében a halotti szentségekkel elláttatott, — 5 órakor megszünt élni.“ A „J. d. Debats“ megemlíti azon tényt is, hogy a herczegnek mindjárt elfogatása után, kaputja zsebében egy kis üveget találtak, mellynek tartalmát a herczeg megitta; s pedig az üveg fenekén talált maradéknak a vegytani központi iskola tanára Chevalier által végbevitt vegytani viszgálatból kitetszett, hogy annak tartalma erős adag mirennyel vala vegyitve, melly elégséges lett volna több személyt megölni. Ezen halálhir különös benyomást Párisban nem tett, minthogy nehány nap óta már el valának reá készülve. A holttest orvosi vizsgálata ma reggeli 4 órakor ment végbe s holnap reggel fog eltemettetni. — Allard rendőr-főnök, több ügynöke, s a herczeg komornoka el vannak fogva, s szoros vizsgálat rendeltetett, hogy azon szigoru őrködés mellett, hogyan juthatott a herczeg mirenyhez. Ezen büntörvényszéki ügy tehát nem fog a pairitélőszék előtt folytattatni s legelőször is Luzy kisasszony fog perbe fogatni. Ezen gyászhir Sebastiani marschallt — mint hiszik — vasárnap érte el. Praslin herczegnek a luxembourgi börtönbe történt hozatala óta, minden kisérletek sikertelenek maradának öt vallomásra birhatni. A „Patrie“ azt mondja, hogy a hozzá intézett kérdésekre vagy kitérőleg s határozatlanul, vagy e szavakkal válaszolt: „Én mitsem tudok.“ Egész fogsága alatt egy óráig sem aludt.

A mai „Moniteur“ ezen egyszerü hirdetményt tartalmazza: „Praslin herczeg tegnap 5 óra tájban a luxembourgi börtönben meghalt.“

Az „Allg. Preesz. Zeit.“ párisi levelezője aug. 25-ről következőleg ir: „Praslin herczegnek tegnap este 5 óra tájban bekövetkezett halála által a pairudvar e szomoru per tárgyalásától megmenekült. Mindenki, a kormány, a pairek kamrája, s a családok, mellyek ezen szerencsétlen esemény által a nélkül is olly erősen sujtva vannak, csak örvendhetnek, hogy a dolog illy kimenetet nyert. A „Moniteur Parisien“ rövid megjegyzése szerint, melly nem minden hirlapban visszhangzik, a herczeg megmérgezése önmaga által, s pedig mirennyel, melly a „J. d. Debats“ szerint, mákonnyal vegyitettnek mondatik, az orvosok által bebizonyittatott. Mikor s hogyan sikerült legyen a herczegnek ezen mérget benyelni, még nem tudatik, jóllehet a valószinüség a mellett szól, hogy azt a herczegnek rögtön a bevégzett gyilkos merénylet után, mielőtt még a rendőrség fölvigyázata alatt lett volna, kellett magához venni. Mert a másik állitás, t. i. hogy a mérget azon pillanatban nyelte el, midőn átlátá, hogy a vád sulyosbbá kezd válni s elfogatását s a törvényszék elébei állitását szükségessé teszi, ezen állitás mondom, kevés hihetőséggel bír. Minden tudósitások abban öszhangzanak, hogy a titkos rendőrség főnöke Allard, a Sebastiani-féle hotelbei megjelenése első perczétől (augustus 18-diki reggeltől) fogva, különös figyelemmel kisérte a herczeg személyét, mert erős gyanu gerjedt benne, midőn a meggyilkolt testén levő sebeket, a haj szinét s hosszaságát, melly az áldozat kezében, a szoba falain s a padlaton vérbe mártva találtatott, és a herczegnek keztyükbeni megjelenését észrevette. Azért, ha ezen állitás való, föl nem tehetni, hogy Allard, ezen ügyes és erélyes férfiu, ezen pillanattól fogva a herczeget csak egy pillanatig is szem elől tévesztette volna s hogy neki időt engedett légyen megmérgezési kisérlete végrehajtására. Ez mindenesetre még eddig titok, ha csak később napvilágra nem jő. A mai „J. des Debats“ szerint a Marsch-féle készülettel tett próbatétek s vizsgálatok valójában kimutaták, hogy a herczeg tetemes mennyiségü mirenyt vett be. Most azonban az a kérdés: valjon illy tetemes mennyiségü mireny, miután a méreg elleni szerek olly késő adattak, nem kellett-e vala annak elmaradhatlanul s aránylag rövid idő alatt halált előidézni? Továbbá lehetséges-e a méreg hatásainak két napigi akadályozása s a gyilkoló erőnek azutáni visszatérése? — A herczeg halálával — mint már emlitők — a pairudvar további beavatkozásainak alapja a vizsgálatokba, megszünt. A rendes törvényszék tiszte leend tehát, minden törvényes lépéseket megtenni az igazság kimutatására. Igy fogatik föl legalább e dolog a szaktudósok által. Egyébiránt meglehet, hogy a pairudvar — miután illy eset még elő nem adta magát, különösen összeülend, és tanácskozni s határozni fog. Ezen szomoru eseményrei emlék nem olly könnyen fog Párisban eltöröltetni; a kedélyek fölizgatása, mi általa minden osztályban előidéztetett, sokkal mélyebben ható s átalánosabb vala, hogy sem állandó benyomást nem okozott volna. Ma épen ugy, mint nyolcz nap előtt a közönséges beszédtárgy még mindig e szomoru esemény. Több körülmény segité elő ez átalános részvétet; mindenek előtt az áldozat magas állása s jelleme, mint egyetlen leány a Napoleon koráboli leghiresebb tábornokok egyikének; mint 9 gyermek anyja s a szegények jótevője; végre hogy illy borzasztó tetteknek illy kéz általi elkövetése a ritkaságok közé tartozik.

*) Történetesen elkésett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Megjelent s Pesten **Eggenberger J. és fia**, magy. acad. könyvárusoknál kapható:

A MAGYARORSZÁGI HITBIZOMÁNYOK ÁTALAKITÁSÁRÓL.

Az academia által 1846ban báró Dercsényi János-féle jutalmakkal koszorúzott pályamunkák.

Pest 1847. 264 lap. velin. csinos borít. füzve. 1 frt 20 kr pp. (1)

Nemzeti színház.

Helyszüke és némelly ujitások miatt, a nemzeti szinházi ruhatárba tartozó színi öltözékek egy része, az intézet orsz. főigazgatósága rendeletének következtében, kimustráltatván, f. évi september 29kén szabad egyezkedés vagy nyilvános árverés utján el fog adatni, mi ezennel közhirré tétetik.

Pest sept. 1jén 1847. Szigligeti titkár.

Hirdetés.

Erdélyben Közép-Szolnok vármegyében Alsó-szopor nevü helységben ő felsége k. engedeléméből a f. e. sz. Mihály nap utáni csütörtökön megkezdve, minden héten csütörtökön *héti vásárok* fognak tartatni. Azon kivül évenkint négy országos vásár az alábbi napokon:

a) Boldogasszony fogantatása (Annuntiatio) utáni csütörtök.
b) Péter Pál napja utáni csütörtök.
c) Sz. Mihály nap utáni csütörtök.
d) És negyedik ádvent utáni csütörtökön. 2—3

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.

Augustus 23ikától bezárólag augustus 29dikig.

Augustus 23kán	1144.	Augustus 27kén	913.
„ 24kén	910.	„ 28kán	794.
„ 25kén	879.	„ 29kén	2937.
„ 26kán	1182.	Összesen:	8,759.

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 2kán: Rohan Maria. Komoly opera 3 fölvonásban.

September 3kán: Don Caesar de Bazan. Dráma 5 fölvonásban.

September 4kén: Szinésznő. Eredeti dráma 5 fban. Irta Szigligeti. Laborfalvy Róza k. a. javára. Először.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest sept. 3kán (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
285-350	——	——235	116-125	——90	200-220
(A piaczon.)					
340-380	270-285	210-225	126-130	85-90	———

Lotteriahuzás.

Budán sept. 1jén: 28. 39. 82. 11. 9.

Dunavizállás. Sept. 4kén: 8′ 9‴ 0″ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

552. szám 1847.

Kedd sept. 7.

Előfizetési dij félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlenünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Nyugalmazás. A pest-szolnoki vasutvonal megnyitása, — Törvényhatósági tudósitások. Nógrádból (Rendes közgyülés). — Erdélyi országgyülés (82-ik országos ülés). — A felsőmagyarországi vasu i mozgalmak. — Vegyes ujdonságok. —

Külföld. Portugalia. Spanyol- Franczia-, Olasz- s Törökország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Fiáth Ferencz m. kir. helytartósági tanácsost cs. kir. kamarásai sorába fölvenni kegyelmesen méltoztatott.

Bolczer Ferencz gácsi sómázsamester nyugalomba helyeztetett

A pest-szolnoki vasútvonal megnyitása.

(Vége.)

E szemlétől, melly, összekötve a most megnyilt vasutpályával, vérmes kilátásokra s iparunk fejlődése felől magasztos reményekre nyujtott alkalmat, visszatakarodtunk a pályaudvarba, hol a kocsicsarnok, roppant étteremmé lön átalakitva, ékesittetvén lombokkal, virágokkal és nemzeti lobogókkal; valamint dicsőségesen uralkodó királyunk, boldogult nádorunk életnagyságu képeivel, s több megyéknek a mellékfalakon diszeskedő czimereivel. — Itt tizenkettő felé pompás villás-reggelivel kedveskedett a társaság a vendégeknek, mellynek nagyszerüségéről elég tanuságot adhat azon körülmény, hogy 600 személyre levén készitve, a nemzeti casino vendéglője minden személyért, boron kivül 6 pengőfrtot kapott. E 3600 pegfrt szép pénz volt egy kis reggeliért, annál inkább,mert a vállalkozó vendéglő a legfontosabb szolgálatról kezeskedett ugyan, azonban még sem panaszkodhatott gyomor-terhelésről, kit kedvező szerencséje vagy saját ügyessége a ganymedi asztalok pusztulékony ékességeihöz jó közel nem juttatott. — Ő cs. kir. főherczegsége József testvérével és a vendégek legelőbbkelőivel magasabb emelvényen ült asztalhoz, melly a többiektől csak kevessé volt eltávolítva.

Az érkezők diszes serege, a sujtásos és sallangos diszöltözetektől kezdve, vegyesen papi s hadi egyenruhákkal, a polgári öltöny tiszteletre méltó egyszerüségeig, szemnek fülnek egyiránt kedves látvány vala. Az ünnepély nagy jelentősége, a kedélyeknek innen eredő vidám hangulata, a közszeretetü kir. helytartó kedvre s örömre deritő jelenléte, annyi boldog arczok látása, a szép remények, mellyekre a történtek láttára s némelly lelkesebb szónoklat hallatára minden mozgékonyabb elme derült, a nemzeti dallamokat harsogó zene, — mind ez böséges ösztönül szolgált, az egész társaságot a legfesztelenebb vidámságra ébreszteni; s bátran elmondhatjuk, hogy valamint soha sem volt még illy számos nagy fényü gyülekezet a szerény tiszaparti városban, ugy nem volt egyszersmind, mellyet nagyobb és méltányosabb jó kedv derített volna föl és olvasztott volna össze. Az általános jó kedvet szó-viszketeges áldomásozók hosszu beszédei nem zavarták, illyesmire sem a hely sem az idő rövidsége nem volt alkalmas. Ha ezen ünnepély örömei közt valamiről panaszkodnunk lehetne, ez tán az volna, hogy a hölgyek lelkesitő társaságát nélkülöznünk kellett; azonban az igazgatóság jól ismerte s ildomosan alkalmazta a kényelem azon elvét, hogy útra csak magában járjon a férfi.

Egy óra táján a kir. helytartó ő fensége elhagyá az asztalt, hogy országos körutját, mellynek megkezdését a pest-szolnoki vasutvonal megnyitásával mindnyájunk közörömére összeköttetésbe hozni méltóztatott, tovább folytassa. Midőn a teremből távozott, a szokott harsány éljenzés dördült meg tiszteletére, melly egyenlő lelkességgel tartott és ismételtetett, midőn ő főherczegsége, Vay báró kiséretében, hintóba ült, hogy már a kitüzött éji szállását, Jász-berényt, elérje. Udvari kiséretén kivül Hevesmegye küldöttsége volt ez úton ő cs. kir. fenségének Jászberényig követője.

A vasúti kocsivonat visszaindulására 2 órakor adatott jel, s a menet, a víg reggeli eltöltése után, József cs. kir. főherczeg kiséretében, Pest felé indult. De a víg kedv és örvendezés még nem érte végét, hanem az egyes kocsikban, kisebb csoportokban, szintolly élénken folytattatott, mint előbb a vegyes nagy társaságban. A visszautazás hoszszasabb ideig tartott, mert minden állomáson több időt töltvén, hogy széles jó kedvünkben magunkat egy kissé körültekinthessük, élvezvén a velünk járó katonai hangászkar lelkesitő zenéjét, s szemlélvén a vonathoz tolakodó vidéki nép örömét és három a tánczát. A czéglédi állomásnál egy czigány hangászkar nyomult a kocsik oldalához, kiknek magukat József főherczegsége által hallatni szerencséjök volt. A magyar dallamok, czigány eredetiséggel előadva, úgy megragadák a különben is fölizgatott kedélyeket, hogy egy tüzes vérü fiatal mágnás, nem várhatván az ajtóhoz jutást, víg türhetlenségében kiugranék az ablakon, s derekon ragadva a falusi leányok legelsejét, fürge csárdást lejte a fenséges néző előtt. Ez jeladás volt a többi fiatalságnak, kik közöl számosan szálltak gyepre a kocsiból, s összevegyülvén a falusi leányokkal, menyecskékkel és neki bátorult legényekkel, folyt a magyar táncz, ha nem kivilágos ki viradtig is, de legalább jó félóráig... A kicsapongó vigadozás között Göthe Mignonja is talált egy kedélyes utánzóra; ez egy berlini jó kedvü német volt, t. i. olly fajból való, mellyet a mi rövid látóink Isten tudja milly pedantságról szoknak vádolni, ki tömött tárczáját és óráját korlátlan örömében a nép közé vetette.

A legszebb rendel érkeztünk haza... S itt volna már most a hely, üdvkivánatokat mondani el a magas személynek és a nagy dolognak,ki és melly által e nap kétszeres ünneppé vált. De István ő cs. kir. főherczegsége elé milliók szive kiáltja az üdvkivánatot, s diadali körutjában ezreknek lesz alkalma tolmácsolni előtte az őszintén ragaszkodó hü érzelmeket, mellyeket iránta e hazában minden igaz magyar szív érez... A vaspálya pedig magában hordja előhaladása s diszülése magvait. Ha mi kivánni valónk van számára ez csak az, hogy mielőbb hozzája csatoltassék, miként a törvény és az ország érdeki kivánják, a Debreczenig vezető vonal!

Lehetetlen végül ifjabb Zichy Ferencz gróf ő méltóságáról, mint a középponti vasút igazgatójáról, meg nem emlékeznünk; ki erélyes buzgalmának köszönheti a haza, nem csak e pályavonalnak gyors létesitését, hanem azon körülményt is: hogy a megnyitás napját épen ugy intézte, miszerint a magas szeretett vendég jelenléte által, az kétszeresen váljék, a magyar nemzet egyik legemlékdúsabb boldogitó ünnepévé. Tartsa meg őt a mindenek ura, s adjon neki erélyt és kitürést, hogy idves befolyását minél tovább gyakorolhassa, hazánk ügyeire!

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Nógrádból. (Balassa-Gyarmath). Nemes Nógrádmegye folyó hó 23kán kezdette meg évnegyedes közgyülését. Ő mlga helyettes főispánunk gróf de la Motte Antal ur szivből fakadozott éljen és örömrivalgások között foglalván el főkormányzói székét, legszivesebb üdvözlése mellett kedves kötelességének ismerve a kk és rendek iránt viseltetö tisztelettel azon fölkérést nyilvánitani, miszerint a tanácskozásba veendő tárgyakat országos fontosságuknál fogva körültekintő figyelmökkel kisérni, és a rendek között különben is mindenkor divatozó bölcs higgadtság szellemében tárgyalni méltoztassanak, reménylvén, hogy jelenben is őtet igen becses bizodalmukkal szerencséltetni fogják, azon bizodalommal, mellyel soha visszaélni nem fog. — Fölolvastatott ekkor azon hivatalos tudósitás, melly István főherczeg ő fensége által teendő körutazásról értesiti a rendeket ollyképen, miszerint Nógrádnak folyó évi october 12kén leend szerencséje a mélyen tisztelt főherczeget Balassa-Gyarmathon hódoló tisztelettel üdvözölhetni. — K. F: Ovatosak legyünk a diplomaticai lépésekben, figyelmezzünk az anteactákra, a főherczeg most költséges utazást tenni, vagy nekünk a lefolyt sanyarú hónapok után költséget okozni nem akar. Mutassuk meg ő fensége iránt legbensőbb, legforróbb vonzódásunkat; rendeljünk két választmányt, egyik üdvözölje a királyi kedves helytartót a megyének szélén, másik a székvárosban, banderium nem szükséges. H. K.: Kellő kérdés: meddig kivánunk terjeszkedni a tisztelgetésekben, és ki által történjék az elfogadás? A legnagyobb tisztelet, mellyet ő fensége ellenében és irányában mutathatunk, abban áll, hogy őtet Palatinussá választatni kivántuk, mit meg ezen fölül tennénk, abból csak levonna, sem megyénk becse, sem a tisztelgés neme sok költségeket nem kiván. Azon kérdésre, ki által fogadtassák a főherczeg? nem áll az, hogy ő excellentiája főispánunk a főtárnok, főispáni hivatalától fölmentetett, és azért, ha fölolvasott leveléből nem látnók, hogy bokros foglalkozásai miatt, a főherczeg elfogadására a megye kebelében meg nem jelenhet, ő bizonnyára vezére lenne tisztelgő választmányunknak. Azt kivánja előttem szóló, hogy első alispánunk legyen főnöke a biztosságnak; mert az administratori rendszert sérelmesnek nyilvánitottuk. De látjuk, hogy félelmünk tulságos volt, akkor méltányoltuk némellyeknek aggodalmát, most ellenben helyettes főispánunk birja a tiszteletet és bizodalmat, jogait nem tágitotta, okot soha sem adott bizodalmatlanságra. Valamint Gömört a főispáni helyettes vezeti, vezessen minket helyettes gróf ő mlga. P. F.: Az én véleményem külömbözik mind a kettőtől. Az anteactákra vissza kell pillantanunk. Boldogult nagy nádorunk ideája szerint, a költségeket kimélni kivántuk, mert sanyaru idők voltak. Báró Vay Miklós tudósitásából látom, hogy a főherczeg nekünk alkalmatlanságot tenni nem akar. Ő viszonyainkkal akar megismerkedni politicai tekintetben, nem geographiát vagy statistikát tanulni, fogadjuk őt leplezetlen igazsággal, mondjuk meg előtte nézeteinket a kormányról, a jövendő országgyülésről. Mi azt illeti, ki legyen vezére a választmánynak? Lássuk, miképen vagyunk a praesidiummal: Nógrád kárhoztatta az administratori rendszert, de nem kárhoztatta magát az administrátort, ezt szereti és tiszteli, most már öszszenőttünk; ő restaurált, ő elnököskődik közgyüléseinken, az ő praesidiuma alatt választandjuk követeinket, ő róla tehát meg nem feledkezhetünk, őtet illeti a választmány vezérlete, hogy e tekintetben is, a főherczeg bennünket megismerjen, a szónok pedig akar ki leend, adja elő politikai nézeteinket. Rendeljünk két deputatiot, a megye határára kisebbet, nagyobbat pedig a megyeszék városában, de a szegény nemesség pénzére ne vendégeskedjünk, hanem a deputatio költségén rendeztessék a vendéglés. F. P.: Igaz ugyan,hogy valódi szivesség szívben és kebelben honol, de a benső szívesség minél igazabb, külsőképen is annál fényesebben mutatja magát. Mit akarnánk azzal, hogy választmányunknak vezére ne legyen a helyettes főispán? Mikor magunk az ország vagy bizonyos pártok véleményében nyerni akarunk, mást annál, kevesbbé ő méltóságát, elnökünket lenyomni ne akarjuk. Az administrátori rendszer ugyan positivus törvényre van fektetve és a nevezet az országgyülési oklevelek között is minden ellenmondás nélkül föltalálható, azonban a törvény maga nem elég az életben, ahhoz méltányosság is szükséges; a ki magát megtagadni nem tudja, annak hazafisága nem tökéletes, az jeles és kitünő, ki önmegtagadással is föntartja a harmóniát, gyakorlati életünkbe már be vagyon szőve az administrátor, a gyakorlati életnek nélkülözhetlen vi-

szonyait megsemmisiteni nem lehet, józanul lehet é azt kivánni, hogy administrátorunk a főherczeg előtt meg se jelenhessen. Ha némellyek akarják, legyen vezér véleményа megyében, de uralkodó, hatalmaskodó véleményt türni nem fogunk, szolgaságra magunkat sülyesztetni nem engedjük; legyen felelős a nemzet bölcs és higgadt nemtőjének itélőszéke előtt, legyen felelős a jövendő nemzedék, és történetirás szigoru birósága előtt az, ki az ellenséges pártviszonyokat gyulasztani és forrongásba hozni nem iszonyodnék, miután minden pártoknak egy hazában együtt élni, a honboldogitására egyesitett erővel együtt munkálkodniok kell. Legyen, ha tetszik különös szónoka a választmánynak, és szóljon Nógrád szelleme szerint. K. F.: Törvényes praeses nem más mint a vice-ispán. R. F.: Politikai kötelességeket nem szabad pietások alá rendelni, mind a deputatiok vezérletében, mind a szónoklatban az alapeszmék föntartassanak. Gróf de la Motte Antal Elérzékenyedve hallotta a mondottakat, a rendek jogait tiszteletben tartotta mindenkor, főigyekezete szakadatlanul oda volt irányozva, hogy minden összeütközések elharíttassanak. H. K.: Arról van kérdés: ki szóljon, és mit szóljon. Ne keverjünk semmit jelen viszonyainkba, a mi keserüséget, ingerültséget okozhatna, legczélszerübb lenne rövid szónoklat mellett letisztázott követutasitásainkat a főherczeg kezeibe juttatni. Azt, hogy politikai hitvallásunk a főherczeg előtt nyilvánittassék egy szónok által, sem méltányolni, sem elfogadni nem lehet. Hajdan szónokaink voltak az egyházi rend tagjai, de ezek ettől elestek. Később az jöttdivatba, hogy vagy az elnök, vagy a főjegyző szónoklott. Azt kivánom jelenleg, hogy ő mlga elnök gróf legyen a szónok P. F.: Előttem szólló azt kivánja, hogy fogadjuk a királyi helytartót színes ruhában, de színetlen beszéddel; én ohajtom, hogy lássa a főherczeg azt is, a mi öltözeteink alatt rejlik. Győzzük meg a főherczeget, hogy nálunk jó akarat van, hogy ötet Palatinussá választani akarjuk, hogy ötet hazánk regeneratoraul tekintjük, és ötet a jelen kormánnyal nem azonositjuk. Egyébiránt azt kivánja, hogy szónoklatban a többség nézete nyilvánittassék, mindenesetre egynek kell szólni az egész megye nevében, ámbár tagadhatatlan, hogy akár mit mondjunk is mi itt, az el fog halaványodni a jövendő országgyülési szónoklatok előtt. — Többen kiáltoznak Pulszky legyen a szónok. — Gr. Z. J.: A fönséges királyi helytartó tölünk pazar fényüzést nem vár, nem kiván, ő többre becsüli benső vonzalmunkat és szeretetünket külső pompánál, e mellett erről biztositva többre becsülné a gyertyavilággal járó harfanistát ezer fáklyás estizenénél. Pulszkynak szülöttét. (??) P. F.: Hallotta szónok itt azon nyilatkozatot, hogy az egyházi rendnek szónoklata e megyei választmányokban többé vissza nem ohajtatik: miután előtte illy nagy tekintélyü megyének helyeslése és méltánylása igen nagy fontosságu, csak sajnálni tudja, hogy Nógrádmegyének e tekintetben rokonszenvét birni nincs szerencséje az egyházi rendnek. Azonban ezen körülményből még nem következteti azt, hogy már az egész egyházi rendnek szónoklati képessége fölött a pálcza eltöretett. Az egyházi rendnek azon tagjai, kik e megyében maguk iránt illy sujtó véleményt ébresztettek, a csapást maguknak tulajdonitsák. Nincs mégis az egyházi rend vigasz-források nélkül, mert az ő szónoklati ügyességének a jelen időkből is léteznek halhatatlan emlékei; és ezek az országgyülési naplók, mellyekben az egyházi személyeknek szónoklati dicsősége, magasztossága, sőt remekelése olly szeplőtlen tisztasággal fényeskedik, hogy a canalison keresztül hatva még dicső Albionban is bámulatot és méltánylást képes gerjeszteni. Tiszteli és becsüli a szólló P. F. urnak országos hirét, saját tapasztalásából meg van győződve, szónoklati épen olly tündöklő, mint bámulandó ügyességéről; nem kételkedik, miszerint olly hív szinekkel festendi Nógrádnak politicai arczvonásait, hogy müve minden ellenzékiek és conservativek helyeslését megnyerendi. Azonban, miután szinte a méltóságos elnöknek mindnyájunk előtt ismeretes abbeli ügyessége, hogy a köztanácskozások zajlásai között föltünni szokott sokféle vélemény nyilatkozatokat reá summálva, mindenkor vallásos hűséggel és igazsággal tudta és szokta tolmácsolni a megye többségének akaratját, ugy most a főherczeg előtt is hivebb és ügyesebb szónokra, érzeteik és nézeteik kifejtését a rendek nem bízhatják, és kivánja hogy ő méltósága legyen a szóvivő. Minthogy továbbá P. F. ur is e megyei szónoklatot meghomályositandónak tartja az országgyülésiek által, s e mellett mostani örömeink édes poharába üröm cseppeket vegyiteni nem akar, szóló olly tartalmu üdvözletet kiván, melly bölcs átalánosságok határi között maradva mindnyájuk elveinek és várakozásának megfeleljen. Végzés: főispáni helyettes ő méltósága leend választmányi vezér, — P. F. ur pedig szónok a megye házában; első alispán ur vezér és szónok a megye határán.

Fölolvastatván az országgyülési utasitásokat készitő választmánynak munkálata B. M. ugy veszi észre, hogy a követnek tágasabb mozgási kör engedtetik, ezt a jó lelkü követ, a haza javára, de a rosz akaratu kárára, fogja használni. Tegyük jól megfontolva a fontos utasitásokat és keressünk biztositékot, hogy követünk függetlenségével saját kárunkra vissza ne élhessen; vigyázzunk, hogy pénz által magát senki követünkké ne választassa, de még itt sincs elegendő biztositék; ruházzuk a verificatiot az országgyülésre, küldje ez vissza a pénzért választott követet, igy fogunk közelíteni a képviseleti rendszerhez. K. F: Jó az általános instructio, de annak idejében részletes utasitás is szükséges. Gr. F: A. Ha a követ szabadon nem mozoghat, nem leend siker, az országgyülés igen sokáig tartand minden üdvös eredmény nélkül; részletes instructiók teszik, hogy a választmányi munkálatok a legnagyobb szélsőségekben fogalmaztatnak, ezek a megyék által elfogadtatnak és utasitásokká válnak s igy soha törvényt nem nyerünk. Gyakran kisebb szám többségre emeltetik a nagyobb szám ellenében, kövessék követeink a megye szellemét, vagy a mi ehez legközelebb áll. H. K.: A választmány jobban leköti a követet mint B. inditványa, nem vesztünk el semmit utasithatási jogunkból; nyereségünk sok, veszteségünk semmi; az emlitett verificatio nem egyéb, mint a veszélyes centralismusnak kifolyása, a municipalis erőt és hatalmat fön kell tartani. J. M.: A korteskedés átkozatos mirigy, adjunk részletes utasitásokat P. F.: F. A. a sikert állitotta legfőbbnek, én nem. Eddig a foederatio eszméje uralkodott közöttünk, kiki harczolt a provincialismus lobogója alatt; a kölcsönös ellentállás szükségessé tette a részletes utasitásokat; ez előtt a nemzet semmi volt, a vármegye minden, most legyen a vármegye valami, a nemzet pedig minden. Hagyjunk most föl a verificatioval. A mostani követ nem az országé, csak a megyéé, azért a követ fölött csak a megye a biró, nem az ország. A visszahivási jog elegendő fék a rakonczátlankodó követnek zabolázására. — Tárgyaltatik a válaszfölirás. — K. F.: A magyar nem utósó a constitutionalis nemzetek sorában; a válaszfölirási gyakorlat föntartandó. A mult országgyülésen kimondott diffidentiae votum óta jobbra nem fordultak a körülmények, mondjuk ki ismételve a bizodalmatlanság érzetét, ennek ismét hatása leend, sürgessünk felelős ministeriumot, panaszoljuk a krakói eseményeket, a többi örökös tartományok is láttassanak el alkotmányokkal, mondjuk ki: hogy az erdélyi megyék vissza nem csatolása, a horvát hongyülés egyololdalu rendezése, az administratori rendszer ugyanannyi roppant sérelmek. (Folyt.)

Erdélyi országgyülés. Augustus 30-kán volt a LXXXII. országos ülés. A magyar nyelvről és honositottakról szóló föliratok és törvényjavaslatok (ide járult két honositást tárgyazó még a mult országgyülésre megerősitve leküldött s most fejedelmi szentesités végett fölterjesztendő törvényczikk) fölolvasása és köziratra adása után, a kk. és rr. legelőbb az országgyülés alatt folyható perekről szóló k. k. leiratot és törvényjavaslatot vették tárgyalás alá. A kk. és rr. a tárgyalt törvényjavaslatot következő módositásokkal fogadják el: az 1. §ban elősorolt perek közé kivánják igtatni az oculátás pereket és kimondatni, hogy az országgyülés tagja ellen csak polgári és vagyont tárgyazó perek (causae civiles et reales) folyhatnak. A 2. §-ban a törvényes k. tábla országgyülés alatti teendőihez levén sorolva a levelek transsummálása, és ezt, mint a melly az illető felek igényei előadhatása tekintetéből szintolly szükségessé teszi az ügyvédi kar jelenlétét, mint bár melly más polgári kereset, a k. tábla átalános rendezése pedig még függőben van, a kk. és rr. a törvényczikkből kihagyandónak határozták. Kimondják továbbá e törvényczikkben, hogy a végkép lejárt perek bármilly természetüek legyenek, országgyülés alatt is végrehajthatók. És végre a városokról szóló harmadik §-ust akkép kivánják értelmezni, miszerint az önhatósággal biró városokban, a szász nemzet kebelében divatozó gyakorlat szerint mindennemü perek folyhasanak országgyülés alatt is. Ezután következett a megyei táblabirák biráskodásáról szóló k. leirat és törvényjavaslat, mellyet a kk. és rr. legkisebb észrevétel nélkül köz-fölkiáltással elfogadtak. Az Erdély és Biharmegye közti határ kijártatásra, az e tárgybeli k. k. leirat következtében, a kk. és rr. közelebbi alkalommal bizottságot határoztak választani. Az ujonczállitásról szóló második törvényjavaslatot a kisérő fölirattal és az ujonczállitást szabályzó utasitással együtt megállitották s szokott módon átküldötték a k. k. széknek. Az adó nem növekedéséről szóló törvényjavaslat latin szövege fölolvasás után köziratra adatott. S ezzel a mai ülésre kitüzött tárgyak be levén végezve, az ülés többi idejét különböző inditványok foglalták el. Elnök ő nmlga jelenti, miszerint Csikszék követei kérelmet adtak be küldő törvényhatóságuk némelly sérelmeinek tárgyalása iránt, melly a sérelmi bizottságnak átadandó. Dobokam e. köv. sort kér a két magyar hon egyesülése iránt utasitása következtében előterjesztendő inditványának. E nyilatkozat meleg szavakat idézett elő a nagy fontosságu élet-kérdés iránt; elnök ő nmlga pedig kijelentette, miszerint igyekezni fog, ha a körülmények engedik, hogy Dobokam. követe inditványa a jelen országgyülésről el ne maradjon. Felsőfm. követeinek küldő törvényhatóságuk territorialis ügyében, Csikszék e. követének kivánataira pedig a székely katonaság tárgyábani r. bizottsági javaslatok beadását a kk és rendek sürgetni határozták. Végül elnök ő nmlga napirendre tüzi a nem nemesek fölperessége, Hunyad- és Krassómegyék, Mármaros és Radna közti határjártatás iránti k. k. leiratokat, a magyar nyelv és honositottak tárgyában köziratra adott föliratokat és törvényjavaslatokat, s a mai ülésben határozott választást.

A felsőmagyarországi vasuti mozgalmak. Aug. 26kán Kassaváros tanácsteremében, gr. Andrássy György sárosmegyei főispán ő mlga elnöklete alatt, egy, valamint a jelenvolt személyek tekintélyére, ugy számukra nézve minden figyelmet érdemlő tanácskozmány tartatott. Andrássy György ő mlga figyelmeztetett minket felsővidékieket arra, hogy miután már közönségesen axioma gyanánt ismertetnék el, hogy az ipar, kereskedelem és az ezekből kifolyó jólétnek legfőbb emeltyüje, sőt nélkülözhetlen kelléke a gyors, könnyü és olcsó közlekedés legyen, mit vidékünk eddig fájdalom, nélkülözni kénytelen, — és mivel hajókázható folyóink nem léteznek, s nem is ollyanok, hogy bármiféle szabályozás által hajókázhatókká lehetne tenni, nincs más mód, mint arról gondoskodni, mikép lenne eszközölhető, hogy vidékünk közlekedése is vaspálya által mozdittassék elő. Ő méltósága tehát valamint ezen felsővidéki megyék elöjáróit és szabad kir. városok tanácsait, ugy több magános előbbkelő földesurakat s kereskedőket fölszólitott, miszerint mai napon Kassán összejöni, és ezen, valamint közönségesen a honra, ugy különösen vidékünkre igen fontos tárgy iránt értekezni szivesked nének. Ezen valóban korszerü fölszólamlása ő méltóságának egész vidékünkön a legélénkebb viszszhangra talált, és a mai napon tartatott gyülekezet alkalmával a tanácskozási terem, ugyszólván, zsufolásig megtelt, és pedig nem holmi bámészkodó s ujság-kiváncsi egyénekkel, hanem férfiakkal, kik a szőnyegen levő tárgy fontosságát és jótékonyságát átlátván, szives buzgalommal vettek részt ezen tanácskozmányban. Hogy pedig ezen állitásomat igazoljam, némelly jelenvolt nevezetességeket itt névszerint is följegyzek, ugyanis az ezen mozgalmat megkezdő lelkes gróf Andrássy György ő méltóságán kivül, ki egyszersmind a tanácskozás vezérletére megkéretett, jelenvoltak még gróf Zichy Henrik mosonyi főisp. gr. Péchy Emánuel zempléni, Vitéz János abaujmegyei és Bárczay József tornamegyei főispáni helyettesek, Richter Alajos jászai prépost, Petrovay István kir. tanácsos, gróf Károlyi Eduárd, báró Fischer Adalbert, báró Horváth József, gr. Csáky Béla, Patay Sámuel, Abaujmegye első- és Piller Gedeon Sárosmegye másod-alispánjai és más több szepes-, sáros-, abauj-, zemplén- és tornamegyei számos uraság, földesurak, kassai, eperjesi kereskedők, ugy szintén több birtokosok is. — Miután az elnöklő méltóságos gróf a tanácskozási tárgy fontosságát velős előadásában a gyülekezet elébe terjesztette, számos szinte velős előadások történtek, melyeket itt mind elősorolni a hely szüke nem engedi.

Ezen nyilatkozatok eredménye abban öszpontosult, hogy felső Magyarországnak vaspálya által Miskolczon keresztül Pesttel leendő összeköttetése, valamint felső Magyarországra kivánatos, szükségse és hasznos, ugy létrehozása lehetséges és a vállalkozókra nyereséges leendene, mert azonkivül, hogy e vidéken 6 sz. kir. város ugymint: Kassa, Eperjes, Lőcse, Kézsmárk, Bártfa, Szeben egymás közelében léteznek, számos és népes ipartüző bányaés mezővárosok is találtatnak, mellyek közöl leginkább a 2 Meczenzőf, Szomolnok, Göllnicz és a XVI. szepesi iparos koronavárosok, ugyszinte az ezen vidéken virágzó bányászati vállalkozások, réz-, vas- és üveghuták, számos gyárak valóban e tekintetben minden figyelmet érdemelnek; minélfogva ezen vidékről akár személy-, akár áruvagy termesztményi szállítás nagyobb bőséggel remélhető, mint bármelly más vidékéről az országnak, kiváltkép pedig, hogy Miskolczról Debreczen-felé is fog vonatni vaspálya. Ezen felső magyarországi vaspályát igen érdekessé teszi még azon körülmény is, hogy az Poprád völgyén Gallicziába is átvezethető, hol is az északi Ferdinand-vaspályát legközelebb érendi, s ezzel összeköttethetik.

A gyülekezet kimondotta tehát határozatul, hogy ezen felső magyarországi vaspála létesülését ohajtja, kivánságának teljesitését közremnnkálása által kivánja elömozditani; miért is igy egy számos tagból, abauj-, zemplén-, sáros-, szepes- és tornamegyei s a fent nevezett 6 sz. kir. város és XVI szepesi koronavárosok egyéneiből álló választmány neveztetett mlgos gróf Zichy Henrik mosonyi főispán ur elnöklete alatt, ki egyszersmind megkéretett, hogy ezen fontos tárgyat képviselni, és a középponti vaspályatársulattal magát érintkezésbe tenni, az egész dolgot pedig hathatósan elömozditani méltoztassék. — A fentérintett választmánynak pedig föladatául tüzetett ki, hogy részletes választmányokra oszolva, az érdekelt megyékben és törvényhatóságok körében minden, a kérdéses felső magyarországi vaspálya ügyét elömozditó adatokat megszerezni, az ezen vaspálya fölépitésére szolgálható vonalokat megvizsgálni, a kisajátitás könnyitése iránt a lehetőségig lépéseket tenni igyekezzék. — Határoztatott továbbá, hogy azon örvendetes alkalomkor, midőn ő cs. kir. fensége főhg István folyó évi september 4kén magas jetenlétével Kassa városát szerencsésitendi, ö fensége mély alázattal megkéressék: miszerint ezen kérdéses vaspálya ügyét magas pártfogása alá kegyelmesen venni méltóztassék, ezen alázatos kérelem előterjesztésére pedig az elnöklő méltóságos gr. Andrássy György kerestetett meg. — Végre a mltgos elnök gróf urnak, hogy ezen ügyet olly lelkesedéssel s fáradozással szőnyegre hozta, hangos éljen-kiáltások között egyhangulag köszönet szavaztatott.

(B. P. H.)

Vegyes ujdonságok.

(Egy mérsékletegylet elleni szónok) következőleg okoskodék társai körében: „Az ember nem azért teremtetett, hogy vizet igyék, mert különben őt a természet négy lábra állitotta volna, szájával lefelé közel a források- s patakokhoz, mint az állatokat, mellyek azt használják is. Az ember inkább lábujhegyeire ágaskodjék, szájával olly messzire, a mennyire csak lehet, a hideg forrásoktól, és azért hoz számára mindennemü gyümölcsöket, czukornádat, árpát sat. hogy azokból kellő értelem mellett vizhez hasonló folyoságot készitsen; és nyert kezeket, hogy azokkal ezen fólyóságot szájához vigye, és nyakcsigát, hogy fejét hátra hajthassa, miszerint ez isteni adomány szépen, könnyedén és kényelmesen a gégén keresztül mielébb rendeltetése helyére juthason.“

(Mult héten) a budai házak egyikébe villám csapott le. Az emberek összefutottak, sőt már a vizipuskákat is utnak inditák — ha igaz — hogy a tüzet mielőbb eloltsák; — s figyelmesen vizsgálgaták a házfedelet, honnét fognak legelőbb a lángokföllobbani; de midőn még füstöt sem lehetet észrevenni, a jelenlevők közöl valaki azt az okos észrevételt tevé: hogy az száraz istennyila lehetett; mire a bámész tömeg utjára kelt.

(A zágrábi horvát szinházat) csak az alsóbb osztályuak látogatják, az elökelőbbek üresen hagyják a páholyokat, mellyben alig lehet valakit kiböngészni.

(Mult pénteken) ismét 71 fiatal ember eskettetett föl királyi táblai jegyzőnek; és igy a jelen törvényfolyam alatt összesen: 390.

(A jelen törvény folyam alatt) 450 táblai jegyző jelentette be magát ügyvédi vizsgálatra. A vizsgálatok három küldöttség alatt igen eredményesen folynak, mit abból is következtethetni, mivel eddigelé mintegy 100 közöl még egyet sem rejiciáltak.

(Pozsony környékén is) a burgonyavész jelenségei mutatkoznak.

(Hollósy Kornélia k. a.) már megérkezett, s tegnap lépett föl először „Lammermori Lucia“-ban.

(Mult napokban) egy csinosan öltözött fiatal ember a sz. Gellért hegyén agyonlötte magát. Tárczájában 5 pfrt találtatott.

(Rendöri intézkedés következtében) Párisban a pénzváltóknak szigoruan meghagyatott, hogy ezentul — nem mint eddigelé szokásban vala — arany és papirpénzt nagy mennyiségben az ablakokba ki rakjanak, mivel ez által az átmenők pénzvágya fölélesztetik s tolvajmerényre adatik alkalom.

(A badeni belügyek ministeriuma) a községeknek atyailag szivükre köté, hogy a jelen áldásdús gyümölcstermés következtében ugy intézkedjenek, miszerint a gyümölcsfölösleg haszontalanul el ne fecséreltessék, hanem azt inkább aszalják meg, hogy igy szükség idején táplálékul fölhasználhassák.

(A párisi póstahivatalnál) legközelebbről 50,000 frank veszett el, melly öszveget a párisi bank adott föl, tovább szállitás végett. Mivel azonban pabirboritékban törvény szerint bankjegyeket póstára föladni tilos, tehát a póstaigazatóság az elsikkasztott 50,000 frankot megtériteni nem tartozik. —

(A „Siècle“) hirdeti, hogy azon regény, mellyet Marat a revolutio előtt irt, s melly egészen eltünt, de ismét véletlenül föltaláltatott, tárczájában jelenendik meg.

(A „Szász Postillon“) következő ujdonságot ir: „Tichatschek énekes (Dresdában) évi fizetésül 5000 tallért kap, s azon fölül minden este, midőn énekel, tiszteletdíjul 20 tallért, ruhatári díjul 1000 tallért, mint egyházi énekes 800 tallért és 1200 tallért olly öszvegecske gyanánt, mellyel a szinházi igazgató szabadság idejét megveszi. Ez összesen legalább 9000 tallérra rúg, és 60 falusi iskolatanitó évi díját teszi.“

(A gazdag Anglia uralkodónője) aránylagosan valamennyi europai uralkodónők között háztartásra a legcsekélyebb összeget nyeri, t. i. csak 500,000 ft sterlinget, egy olly összeget, melly Anglia status jövedelmei irányában ugy áll, mint 1: 100. — Francziaországban a viszony ugy áll, mint 1: 71. — Poroszországban mint 1: 13.

(Matthew atya) a mérsékletesség apostola, jelenleg az ausztriai tartományokban utazik, hogy az elméket mérsékletességi egyletek alapitására serkentse; utját Prágán, Bécsen s Gréczen keresztül tevé, s talán Magyarországot is meglátogatandja. — Azon 2000 pftnyi évdij, mit számára Anglia királynője rendelt, olly állapotba helyezi, hogy a mérsékletességapostoli szép hivatásnak hazáján kivül is magát minden akadály nélkül föláldozhatja.

(Brüsseli lapok) egyhangulag tudósitanak, miszerint egy tekintélyes kereskedő, mint családja közhirré tevé, véletlen szélhüdés következtében meghalt, és halott tetemei épen a családi sirboltba vitettek, midőn egy rendőrbiztos megjelent, s a halottmenetet föltartóztatván, a koporsót fölnyittatá; s a halott-test megvizsgálása után a jelenlevők borzadva láták, miszerint azon több késszurás nyomai valának észrevehetők. — Az esemény fölött szigoru vizsgálat tartatik.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A „Times“ Lissabonból aug. 19röl következőleg tudósit: A ministerek — mint emlitők — aug. 13kán Palmerston lord kivánságánál fogva elbocsáttatásukat beadák, s igy a ministercrisis allandóan tart. A kormány vezérlését illető nehézségek olly nagyok, hogy nem a két tulzó pártbóli cabinet alakitása lehetlennek látszik. Senhor Rodrigo Magelhaens hat napi sikertelen fáradozásai után a ministerium alakitásáról lemondott. — Lissabonban békezavarok elöjelei mutatkoznak s igy a cabralistai pronunciamento nagyon valószinü.“

Spanyolország. A „Times“ madridi levelezője aug. 16ról igy ir: „A ministerium még nem változott; s a király s királynő közti kibékülés sem létesittetett. A közingerültség azonban a legfőbb fokra hágott, s azon általános vélemény uralkodik, miszerint ismét egy politicai főcsiny van készülőben, mint 1846dik évi aug. és sept. hónapokban volt. Mult éjjel — mint mondják — Pacheco abbeli szándokát nyilvánitá, hogy jövő hónap elején a cortest összehivandja, azt mindazon lépésekről értesitendő, mellyek a palotai kérdés kiegyenlitésére tétettek, s ha a királynő tovább is vonakodnék férjével együtt élni, ugy azt fogja javasolni, hogy ő felsége a kormányzásra képtelennek nyilvánittassék s Montpensier herczegnő személyében kormányzóság neveztessék ki. E tervben a többi ministerek is megegyeztek. Az első pontra nézve a vélemények meglehetősen összhangzanak, de nem ugy a kormányzóság kérdésében. Némellyek Montpensier herczegnőt, mások a királyi férjt ohajtják, az alkotmány 55dik czikkére hivatkozva, melly azt rendeli, hogy azon személy, ki e méltóságra hivatva van, legalább 20 éves legyen, a legközelebbi rokonságban álljon a képtelennek nyilvánitott fejedelemmel s annak nem szabad a trónörökösödésből törvényesen kizárva lenni. A herczegnő e tulajdonok elsőjével nem bir, s ha bir-e a másodikkal, ez olly kérdés, melly a Spanyolországban létező pártok közt nyilvános vitatkozás tárgya. Szombaton ismét ministertanács tartatott, mellyben az végeztetett, hogy Serrano tábornokot a cataloniai sereg parancsnokságával megkinálnák; miután a tábornok megkérdeztetett, ha volna-e kifogása ellene, azt válaszolá, miszerint ő mindenüvé kész menni, hová öt a királynő s a haza szolgálata hivja. Ennélfogva egy kinevezési parancs bocsáttatott ki s aláirás végett a királynő elibe terjesztetett. Ő felsége tudni akarta, ha megkérdeztetett-e Serrano az érintett parancsnokság elfogadása végett; mire azt válaszolták, hogy ellenére nincsen. Midőn a királynő e válasszal meg nem elégedve a tábornok után küldött s hozzá szinte azon kérdést intézé, ez ismétlé előbbi nyilatkozatát; de a királynő kivánta továbbá tudni, ha ezen állomásrai eszme benne keletkezett-e vagy a ministerek fejében fogamzott meg, mire azt válaszolá: hogy ö mitsem kért, hanem a ministerek tevék az ajánlatot. A kinevezési rendelet azonnal félretétetett, s erre közvetlenül a cortes összehivása került szőnyegre, Pacheco az eddigi kamrákat szeretné összehivni, minek Salamanca határzottan ellene van s uj parlamentet ohajt. Mult éjjel ismét ministeri tanácskozás volt hol végzéssé lön hogy Serrano tábornok eltávolitásának s a királlyali kibékülésnek szükségessége sürgetőleg a királynő elébe terjesztessék. Mint állitják, a királynő mind a kettőt határzottan visszautasitá. Midőn azonban magában maradt, jobban megfontolva a dolgot — s ha jól értesülve vagyok — ultimatumul kimondá, miszerint a királynak a palotábai visszatérést ugyan megengedi, de azon föltétel alatt, hogy ő elkülönözve aludhassék s ehessék s csupán nyilvánosan fognak együtt megjelenni.“

Francziaország. Páris, aug. 27. Sebastiani marschall tegnap érkezett meg hoteljébe. Midőn ama balsorsu szoba ajtaja előtt elment, egy pillanatra megállott s keserüen sirt. Tábornok testvére állandóan körötte van. Megérkezése után nem sokára látogatást nyert a király két segédétől, kik által a király sajnálatát izenteté. Ő felsége a királynő az eui várkápolnában a megboldogult szerencsétlen herczegnőért gyász isteni tiszteletet tartatott. Choiseul-Praslin marquis a herczeg testvére s Albufera herczeg közel rokona az első tudósitást hirlapokban olvasák Haagban, honnan azonnal Párisba utaztak s szinte tegnap érkeztek meg. — Mind a herczeg ugy a herczegnő is végendeletet hagytak hátra. A herczegnő vagyona anyai részről s más örökség után 10½ millió frankra megy, miből férje számára tetemes részt hagyott. A herczeg többi hagyományai közt Luzy-Desportes kisasszonynak 3000 frank évi jövedelmet hagyományozott. A volt-nevelönő kétszer hallgattatott ki, s a jelenvolt pairek nevezetesen Cousin azt állitja, hogy e hölgyben rendkivüli lelki képezettséget talált. A herczegi házban — hol három leány- s egy figyermek neveltetése volt reá bizni — koszton s szálláson kivül 2400 frank évi fizetése vala, s jul. 18-án azon pillanatban, midőn a herczegi család falura ment, elbocsáttatot, mi neki nagyon fájt, mert vagyon nélkül levén, állását menhelyül tekinté. A gyermekek mód fölött szerették öt s ö is ragaszkodással viseltetett irántuk. A herczeget — mint állitja — a házbóli távozása után kétszernél többet nem látta, minden közelebbi viszonyt tagad s nem hiszi, hogy a herczeg neje gyilkosa volt, ki a lelki-

atya keblébe temeté irtózatos titkát; mert az, hogy utósó óráiban nem beszélt, nem áll. St. Jacques-du-Haut-Pas plébánosa kétizben hosszabb ideig volt nála, gyonását kihallgatta s az utósó kenetet is rá adta Pasquier herczeg jelenlétében, ki mellette térdelt, s mély szomoruságban lenni látszék. Midőn a pap töle megvált, kezét a herczeg megszoritva e szavakat mondá: „Que de bien vous m'avez fait". (Oh milly sok jót tett ön velem). Ezután kérte, hogy a feszületet hagyná nála. S egy fél óra mulva többé nem volt.

Olaszország. Nápoly, aug. 20. A franczia hajóhad a hadigyakorlatokat nagy fitogtatással folytatja Bajae és Nápoly tenger öbleiben. A francziákra nézve hizelgő, hogy ezen nagy olasz forrongás perczében itt, békes regényes védségi szerepet játszanak, és számos gözössel s telgraphi vonallal a partokon (ha szükséges) ellátva, ugy látszik mindegy, ha Civitavecchia vagy Nápoly elött fekszenek-e. A csendes figyelmezöre nézve fölötte érdekesek azon különbféle kérdések: ha valjon a franczia a király vagy a nápolyi nép védelmére érkeztek-e?

Róma, aug. 23. Mint bizonyost állitják, miszerint a szardiniai követ a bibornok-statustitoknokot bizonyossá tevé arról, hogy a szardiniai kir. ő szentsége mellett fog nyilatkozni. Ezen hir tüzkint terjedt szét, s a rómaiakban nem csekély örömet gerjesztett. A polgári testörsereg tegnap délután tartá első fegyvergyakorlatát, s ugyan jól viselte magát. Mindenki katonai szellemtöl van áthatva, söt már a gyermekek sem játszanak többé az utczákon oltárokkal és sz. képecskékkel, hanem botokkal s fapuskákkal hadigyakorlatokat majmolnak. Míg igy az ifjuság a testet és lelket feszültségben föntartja, az idösbek által a kor minden szükségei alaposan s komolyan tárgyaltatnak. Az iskolai tervek már készek, mellyek az oktatást a betüzéstöl a müveltség utósó fokáig, mellyet csak status intézetek nyujthatnak s követelhetnek, rendszeresen keresztül viszik. Egy szóval az egyik reform a másikat üzi.

Egy aug. 24röl Rómából kelt levél következöleg hangzik: „A mennyiben átaljában a jelen idöben tekintélyes férfiak szavának hihetni, biztosan állithatjuk, miszerint a pápa a szardiniai királytól levelet kapott, mellyben ez kinyilatkoztatja, hogy ö az egyházi birodalom ügyeit ugy tekinti, mint sajátját, s Ferrara megszállása által az összes olasz fejedelemségek függetlenségét fenyegetve lenni látja."

A „J. des Debats" turini levelezője aug, 22röl azon hirt közli, miszerint a szardiniai király Ferrara elfoglalása ellen csakugyan óvást tett s ezen óvás-levelét a többi hatalmasságokhoz is szét küldözte. Ezen kivül azt állitják, hogy a király a pápának levelet irt, mellyben egész szárazföldi s tengeri erejét ö szentsége rendelkezése alá állitja, ha a pápai státusok függetlensége Ausztria által megtámadtatnék. A levelező megjegyzi: miként lehetlen azon lelkesedést leirni, mellyet ezen hir mindenkiben élesztett. Arról is beszéltek, hogy ma fényes kivilágitás fog lenni, minthogy azonban az óvás-levél a hivatalos lapban csak holnap fog megjelenni, tehát valószinüleg ezen demonstratioval holnap estig várni fognak.

Az olasz határszélekről. Az Olaszországba utban levö ausztriai sereg 16 zászlóaly gyalogságból s nyolcz század lovasságból áll. Ezen katonai mozgalommal összeköttetésben lenni látszik Ficquelmont gróf lovastábornok s status és conferentialis ministernek Olaszországbai isméti küldetése, melly azonban csak diplomatikai természetü. Habár e rendszabály silly magasan álló status férfiunak választása fontosságot árul is el, mellyet Bécsben e jelen perczben az Olaszországbani állapotoknak tulajdonitnak, még is — ugy hisszük — fölötte tévedésben volna az, a ki mind ezzel a pápai kormány elleni ellenséges állást, vagy csak a Rómában olly kedvesen fogadott reformok közvetett vagy közvetlen roszallását is akarná összeköttetésbe hozni. Bármi mondassék is felöle a hirlapokban, ugy Olaszországban mint kivüle, illy ellenzésröl az ausztriai cabinet részéröl — mint biztos kútföböl tudatik — szó sem lehet. Még a ferrarai esemény sem szolgálhat ürügyül erre; s ha a megszállási jog az ausztriai részröl, jelenleg ollykép vétetik gyakorlatba, miként az szerzödésileg már elöbb is gyakoroltatott, tehát a római udvar minden sérelmei alaptalanságának kimutatására ezen legegyszerübb nyilatkozat is elegedö leend. Azon tapasztalások után, mellyeket Ausztria Galliciában tett, nem vehetni rosz néven az ottani kormánynak, ha Olaszországban idö elött rendszabályokról gondoskodik s Lombardia békéjét sértetlenül föntartani kivánja. S ennél tovább — ugy hisszük — Ausztria törekvései nem mennek, hogy tehát a heves vérü rómaiak a ferrarai eseményeket nem nyugodt kedélyel, és roszul fogták föl, világos. Az ausztriai ezredek várörségül, katonai rend nélkül, bármilly várba sem helyeztethetnek. Auersperg Károly gróf tábornok nem olly férfiu, ki saját katonaságát a polgári testörségtöl büntetlenül háborgatni engedje. De más részröl a gróf örseregkint 25 év óta fekszik Olaszországban, s ezen ország lakosai iránti elöszeretete által, maguk az olaszok által is jobban ismertetik, hogy sem mindent meg nem kisértett volna az illy pillanatnyi félreértések kiegyenlitésére s késöbbi elmellözésére. Igy — ugy látszik — minden aggály nélkül nézhetünk a jövendö elébe; IXdik Pius reformjai s javitásai s azok becse inkább ismeretesek, hogy sem az mindenhol teljes méltánylásra nem találna.

Törökország. Konstantinápoly, aug. 18. Folyó hó 6kán innen egy gözös ment Athenbe, a görög kormányt azon közleményekröl értesitendö, mellyek elötte való nap Bécsböl a fövárosba érkeztek, s egyszersmind az érintett kormányt fölhivandó, hogy ezen közlemények szerint a kibékülésre s a fönálló viszongások kiegyenlitésére az utósó lépést megtegye. A gözös 10kén érkezett a Piraeusba s rögtön azon válasszal küldetett vissza: miszerint e kivánságnak meg nem felelhetnek, mivel még Athenben ez ügyben Bécsböl semmi bizonyos közlések nem érkeztek; ezeket azonban minden órában várják s ha megérkeznek, csak akkor leend a görög kormány képes kielégitö választ adni. Nemkülönben Kolettis minister is válaszra vár, azon levelére, mellyet jul. 26án Bécsbe irt. Ezen válasz itt kedvezötlenül magyaráztatott, a nagyvezér mult vasárnap a divánt összehivta, hol személyesen elnökölt. A diván azt határozta, hogy a Görögország ellen javallott kényszeritö rendszabályok életbe léptessenek; elölegesen pedig a görög consuloktól a végrehajtási jog elvétessék, s mához egy hónapra ezen kényszeritö rendszabályok a hajózás, tengeri kereskedés s egyebekre is alkalmazást nyerjen. Azonban illy határzatok már többször hozattak, csak hogy gyakorlatba szerencsére soha sem vétettek.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Hiradás

a magyar középponti vasuti menet-órákról 1847-dik évi sept. hóra.

Pestről Váczra ½7 ór. reggel, ½2 és ½5 ór. délután.
Váczról Pestre 8 ór. reggel 3 ór. délut. és 6 ór. este,
ünnep- és vasárnapokon kedvezö idöbe 3 ór. delután: **Peströl Palotára** és ¼7 ór. este **Palotáról Pestre.**
(1—3)

Pestről Szolnokra 7 ór. reggel,
Szolnokról Pestre ½3 ór. délután;
minden hétfön és csütörtökön 4 ór. délután **Pestről Köbányába** és ¼8 ór. este **Köbányából Pestre.**
A magyar középponti vasut igazgatóságától.

Mutató-tábla

a magyar középponti vasutoni személyjárások és bevételekről.
Ut hossza Pestről Váczra.

	Személyek.			Uti podgyász, sürgös jószágok.			Különféle bevételek.		Összes bevétel.	
	szám	összlet fr.	kr.	font	összlet fr.	kr.	fr.	kr.	fr.	kr.
Előadás julius 16-tól 1846 julius 30-ig	317,482	101,522	55	6,279,665	8343	—	1136	16	111002	11
1847	39,271	11,565	5	521,347	815	18	121	28	12501	51
Augusztus 1-töl 31-ig 1847. . . .										
Összesen .	356,753	113,088	—	6,801,010	9158	18	1257	44	123504	2

Pozsony, september 1jén, 1847.

A magyar középponti vasut
igazgatóságától.

Hirdetés.

Erdélyben Közép-Szolnok vármegyében Alsó-szopor nevü helységben ö felsége k. engedeleméböl a f. e. sz. Mihály nap utáni csütörtökön megkezdve, minden héten csütörtökön *héti vásárok* fognak tartatni. Azon kivül évenkint négy országos vásár az alábbi napokon:

a) Boldogasszony fogantatása (Annuntiatio) utáni csütörtök.
b) Péter Pál napja utáni csütörtök.
c) Sz. Mihály nap utáni csütörtök.
d) És negyedik advent utáni csütörtökön. 3—3

Testgyakorló Intézet.

Szombaton f. hó 11kén délutáni ½5 órakor fog a helybeli testgyakorló iskola növendékeinek próbatéte megtartatni, mellyre minden részvényesek, ügybarátok s illetöleg szülök ezennel meghivatnak.

Az ezen próbatéten megjelenni ohajtók egyszersmind figyelmeztetnek, hogy a belépti jegyeket folyó hónap 7kétöl kezdve, a kerepesi uton elöbb gr. Beleznayféle kertben, intézeti oktató Clair urtól, elvitetni sziveskedjenek. —

A testgyakorlatok még az idö engedi folytatandnak.

A testgyakorló intézet igazgatóválasztmánya által.

Nemzeti színház.

Helyszüke és némelly ujitások miatt, a nemzeti szinházi ruhatárba tartozó szini öltözékek egy része, az intézet orsz. föigazgatósága rendeletének következtében, kimustráltatván, f. évi september 29kén szabad egyezkedés vagy nyilvános árverés utján el fog adatni, mi ezennel közhirré tétetik.

Pest sept. 1jén 1847. Szigligeti titkár.

Megjelent s Pesten **Eggenberger J. és fia,** magy. acad. könyvárusoknál kapható:

A MAGYARORSZÁGI HITBIZOMÁNYOK ÁTALAKITÁSÁRÓL.

Az academia által 1846ban báró Dercsényi János-féle jutalmakkal koszorúzott pályamunkák.

Pest 1847. 264 lap. velin. csinos borit. füzve. 1 frt 20 kr pp.
(1)

Csödök.

32557. Szabadka város tanácsának fölirása szerint néhai Rukavina-Budiacs Antal és fia Péter hitelezöi csödületének határnapja folyó évi sept. 15. 16. és 17dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Varga Lukács hites ügyvéd, perügyelövé pedig Lénárd Máté tiszti föügyész nevoztetett. Kelt julius 3kán 1847.

34453. Buda föváros tanácsának jelentése szerint Szohay Ignácz királyi kincstári dijnok ellen csöd rendeltetvén, az illetö hitelezök megjelenésére folyó évi september 16dika tüzetett határidöül, s tömeggondnokká Kúnhegyi Kamil városi járulnok, perügyelövé pedig Ludaits Miksa hites ügyvéd neveztetett. Kelt julius 10-kén 1847.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Augustus 23ikától bezárólag augustus 29dikig.

Augustus 23kán	1144.	Augustus 27kén	913.
„ 24kén	910.	„ 28kán	794.
„ 25kén	879.	„ 29kén	2937.
„ 26kán	1182.	Összesen:	8,759

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 5kén: Két pisztoly. Szinmü. Irta Szigligeti.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Pest sept. 3kán (pesti mérö.)
A hajókon és raktárakban.
285-350 ——— ——235 116-125 ——90 200-220
(A piaczon.)
340-380 270-285 210-225 126-130 85-90 ———

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

553. szám 1847. Csütörtök sept. 9.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetés. — A királyi helytartó körutja. (Jászkúnság. Eger. Miskolcz). — Törvényhatósági tudósitások. Nógrádból (közgyülés). Zágrábból (közgyülés folytatása). — Felelet az ügyvédi érdekben irott czikkre. — Pesti jánosfővételi országos vásárróli jelentés vége. —

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Orosz- Törökország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m kir. udv. kincstár a marmarosi k. igazgatóságnál megürült járulnoki állomásra Szabó Gusztáv ottan gyakornokot alkalmazá.

A királyi helytartó körutja. Jászkunságból, sept. 3. Jelen évünk hajnalán alig rengé körül a hont egy gyászhir, melly egy hív nemzet közös bánatának bő forrását tanusitá; már is jó királyunk, bölcs tapintata által, a nemzet ohajtásával találkozva, a nagy veszteséget enyhiteni sietett. Igenis honfitársak! hol a nemzet, tiszta szeretetének árjával támogatja az igazságos trónt, mellynek népe, jólléte eszközlésénél egyéb czélja nem is lehet; hol a nemzet rendithetlen bizalma, alkotmányos kormányának mindenkori védpaizsa; és hol a nemzet, az ábrándos eszmék csecsemőkort sem érhető ködfátyol-képeiből kibontakozva, szabadságát a rend és béke fölkarolása mellett, csak alkotmánya értelmében, kormánya közremunkálása s utmutatása segedelmével kivánja élvezni: ott a király a nemzet ohajtásával örömest ölelkezik. Igy történt a hon kedveltjének István főherczegnek kir. helytartóvá sat. lett kineveztetése; ki is a magyar nemzet iránti kitünő vonzódás és szeretetének tanujeleül, már elkezdett körutazása által is valósitott minden eddigi sejtelmet. A fenséges utazó, dicső emlékü édes atyja által is annyira szeretett Jászkunságot tüzé ki nagy utjának első állomásaul. Jászberény városában a magas utazó díszes fogadtatására nagyszerü intézkedések tételtvén: hova csakugyan september 1sö napján, előbb a Jász határnál egy kiküldöttség, főkapitányunk ő nsga vezérlete és jeles szónoklata mellett; beljebb a városi tanács által fogadtatva, a város szélére szerencsésen meg is érkezett. Itt volt a 300 jászkun polgárból álló és a kerületi derék kapitányok által vezérlett s jól rendezett banderium fölállitva. A nagy kunok lelkes kapitánya díszruhájában 14 müvelt ifjuból álló testörség kiséretében a fönséges érkező elibe vágtatván, erélyes szónoklatát a főherczeg örömmel hallgatá. Ennek végeztével a jászkunok helyettes grófja és birája és atyja, azon nyelven, mellyen honunkban, különösen Jászkunságban a fiu megérti atyját — s ez által sok félreértésnek eleje vétethetik — közörömünkre, a népnek szünni nem akaró éljenzései közt megszólalván, férfias, erőteljes, megható beszédének csak ime záradékát mondom el: „szentül fogadom, hogy a jászkunoknak nemcsak grófja, de jó birája is leszek“ a nagy tömeg lelkesedése itt tetőpontját érte, elannyira, miszerint a hintótól később is csak erőszakkal lehetett eltávolitni. Most alakult a nagyszerü diszmenet. Magyar ruhába öltöztetett katonai hangászkar igen jó zenéje mellett a banderium s testörség kiséretében, két csinosan fölállitott diadalkapun keresztül a fönség, folyvásti éljenzések közt a kerületi házhoz érkezvén, hol a kapu alatt, egyeneslelkü nádori alkapitányunk, a lépcsőzeten 48 kis leány által üdvözöltetett; felülről az egész tisztikar, s községek képviselői főkapitányunk ő nsga által szép szónoklat mellett egyenkint bemutatva, meg is neveztettek; ő fensége kedves szónoklatát most is a fentebbi emlékezetes igéretével végzé; egyéb rövid ideig tartott tisztelgések után ő fensége a piaczon fölállitva levő banderiumot, és erős falat képző jászkunait megnézte, s magas megelégedését kegyes volt kijelenteni. E közben a nép kitünő tisztelteinek maradandó jelét adta, és ez igy van jól; hiszen a nép szivében gyökerezett tisztelet és szeretet ugy is legbiztosb; a vész idején ez a legerősebb bástya; a nép életével örömest védi jó fejedelmét, s csak ez által rójja le végadóját ama jótéteményekért, mellyeket a törvények oltalma mellett, békességben élvezett. Főkapitányunk általa adatott nagy ebéd alkalmával a fenséges főherczeg a jászkürtbe hely ezett pohárból a jászkun haza boldogságaért áldomásozott, e közben 24 polgárnő, pásztorfiuk s leányok ő fenségét üdvözölvén, kalács, sajt, ostor, pásztorbot, kulacs, kostök és báránnyal ajándékozák meg, miket ő fensége nyájas mosollyal fogadott. Estve a város szebb részei, a köhidnáli szép diadalkapu, egy obelisk ki voltak világitva; a városházánál is nagy világosság volt — kivülről; mit a főhg szinte megtekinteni kegyeskedett. Itt ott jó alkalmi verseket is olvastunk. Másnap reggel ő fensége a most épülő városi nagy kórház alapkövét ismert buzgóságu lelkészünk főtiszt. apát s alesperes S. J. ur rövid s megható szónoklata után, a fölolvasott oklevélre nevét fölirva, saját kezével tevén le, melly alkalommal a szenvedő szegény sorsuak ime templomát „István-kórház“ névvel nevezhetni atyáskodott. A levéltár és dolgozóintézetünk, az ottani ritka pontosság miatt ő fenségének különös figyelmét vonta magára, s iránta magas tetszését nyilvánitá. Ezután ő fensége a banderium, testőrség s kiküldöttség kiséretében tőlünk távozott; a városon kivül az erélyes jászkapitány igazi magyarjellemü szónoklattal bucsuzék el ő fenségétől, ki is 24 lovassal Jákóhalma s Apáthin keresztül, hol ismét diadalkapuk és egyéb ut melletti egyszerü pásztori mulatságok megtekintése után főkapitányunk Isten hozzád kivánása mellett a jász határt elhagyta. Jelen ünnepély emlékének szivünkben oltárt emeltünk, mellyen a fenséges utazó iránti határtalan tiszteletünk vestalángja lobog. Kisérje az Isten ő fenségét utjában; a nép szeretete, jó kivánása biztositni fogja életét, mert kiért egy nemzet imádkozik, meghallja az ég ura. Azt hiszem, ő fensége mindenütt szeretet és tisztelettel találkozik, s megengedem, több fénnyel is fogadtatik; de azt tudom, hogy hivebb s tisztább őszinte szeretet, mint a jászkunoké, ő fenségét nem környezendi.

Eger, sept. 3dikán. Az idegen mindig tisztább szemüvegen szokta látni az eseményeket, mint az, ki a helybeli viszonyok csapkodó hullámárjai között lebeg; meg fogja tehát kegyed s tiszt. olvasói engedni, ha egy külmegyeinek hallja nehány szavait István főherczeg fogadtatásáról. — Mint tudva van, sept. 2ra váratott ő cs. kir. főherczegsége Egerbe; kit a város, hogy azon magas álláshoz méltólag fogadjon, mellyben ő főherczegségét tiszteli, mindent megtőn részéről. Reggel kettős banderium vonult ki a városból: egy a szőlőmüveseké, másik a polgároké, kékveres szinü zászlók alatt, mig az alatt a nép sürü tömegekben árasztotta el a basilica és lyceum terét, vágyva-várva láthatni arczvonalait azon egyénnek, kihez hazánk reménye horgonyát kapcsolja. A népvágy délután 5 óra táján teljesült. A belváros szélén diadalív alatt a városi hatóság által fogadtatva, roppant népsokaság üdvözletei s örömrivalgásai között érte el az érseki lakot, hol ő exja az érsek által fogadtatván, káptalan, lyceumi tanitói kar s megyei küldöttség végzék hódoló tisztelgésöket, mit az érseki lakoma követett. Este gyönyörü kivilágitások emelék Eger örömét, mellyek közől a lyceumi s városházi mind alakra, mind értékre kitünök valának. A kivilágitásokat kegyeskedett ő főherczegsége is megnéznis ez alkalommal ujra tapasztalhatta azon forró vonzódást s ragaszkodást, mellyet Eger népe, a hős várőrök utódja, személye iránt tanusitott, midőn ezrenkint vevé körül kocsiját, hogy láthassa fiát a nagy nádornak, s elkiálthassa röviden szive érzelmét. — Eger valóban megtett mindent, mit a szeretet sugall, a vendégi jog igényel, ő főherczegségének magas személyisége követel, s az illedelem parancsol..... Hevesmegye is küldött elejébe a határszélhez, egy kevés tagra szoritott elfogadó küldöttséget; de ennek elnöke s szónoka megbetegedett; tisztelgett az érseki lakban előtte, hol megvendégeltetett; s kikisérte ismét Eger alá Kistálya határaig, hogy bucsut vegyen tőle.

Egy külmegyei.

Miskolcz, sept. 4dikén. Most dörgött végig városunkon a végső taraczk robaja, melly István ő cs. k. fönsége távoztát kiséré! S én sietek önt s olvasóit azonnal értesiteni azon fogadtatásról, mellyben nagy vendégünk e megye határai között részesült; sietek, mert e lap olvasói, kik Borsodmegye határozatát a jövő nádorválasztás iránt figyelemmel kisérék, kivánesian kérdezhetik most: mint tud e megye választást tenni a tér közt ott, hol jogról tanakodik, s hol személy iránt kell tiszteletet mutatnia? Halljuk! — Folyó hó 3dika volt ő fönsége részéről e megyének szánva, s e nap ünneppé változott át egész megyénkben. Reggel a határszélnél, csinos diadalív alatt, mellynek homlokzatán a lángoló sziv emblemája előre tükrözte az ő főherczegségére váró szeretetet, alispáni elnöklet alatt 30 tagból álló fényes küldöttség által fogadtatott, hol Mariássy Gábor egri kanonok volt tolmácsa a küldő megyének. A jeles szónoklat végeztével vágyva vártak a kiküldöttek hallani magyar szót egy ausztriai főherczeg ajakiról, ki férfias áthatő hangon e rögtönzött szavakat intézé hozzájok válaszul: „Igen kedvesen veszem a megyének ezen nyájasságát, mellyel már itt a határszélnél fogad. Én azokhoz jövök, kik atyámat szerették. E körutamnak nincs más czélja, mint ismerni a hazát, mellynek boldogitását, atyám nyomdokaiban, ohajtom. De még tapasztalásom nincs; erre segitsetek.“ Ennek végeztével a hevesiek mondák el bucsuzójokat, s mi kék inges-gatyás banderium előlovaglása mellett haladtunk megyénk fővárosa felé. Utközben mindenütt uj banderiumok váltották föl a már kifáradtakat; a közben eső helységek népe tisztelkedőleg volt kiállitva, s koszoruzott leánykák virágbokrétákkal áraszták el kocsiját; az utak mellékei fölvirágozott gallyakkal ültettettek be, imittamott diadalkapuk emeltettek, szóval a földnépe mind azt törekedett megtenni, a mivel egyszerü, kendőzetlen hódolatát kitüntethette. — Hol az ut Miskolcz felé bekanyarodik, itt a tisztelkedés nagyobbszerü alakot kezdett ölteni. Itt fogadá t. i. a megye egyenruhás (kék atilla veres nadrág aranyra) uri banderiuma a buzogányos b. Vay Lajos vezérlete s szónoklata mellett ő főherczegségét, e ponttól kezdve a megye házáig utazása valódi diadalmenet volt. Elölovaglottak a megye huszárai, ezek után jöttek a miskolczi járás több zászló alatti kék inges nemesei, ezeket követte az uhlán ezred Gyöngyösről ide szállitott zenekara, végre az uri banderium lovaglott közvetlen ő főhgségének kocsija előtt, mellyet most már megszámlálhatlan kocsitábor követett. A város végénél, hol a különféle vallásuak ifjusága volt fölállitva, a városi tisztviselők, a megyeház kapujánál a főispáni hellyettes, s a megyeház csarnokában virágot hintő s koszorut nyujtó leánykák által lön fogadva. Megérkezténél a városi s begyült megyei nép érzete millió örömhangokba tört ki, midőn megpillantá magyar arczvonalait a nemzet hőn szeretett fiának. A megye házánál először a tiszteletül kiállitott uhlanereket szemlélte meg, azután a saját részére fölszerelt teremekben fogadta a megye rendeit, kiknek szónoka Rácz János főjegyző az alkalom nagyszerüségéhez mért beszéddel üdvözlötte ő főhségét. Ezt követé a tiszai ref. egyházkerület küldöttségének tisztelgése; s a megye rendeinek ugy, mint az egyházkerület küldötteinek ama férfias, méltóságos, keresetlen, s épen azért hóditó hangon válaszolt, melly ő főherczegségét azonnal kedvessé, s a magyar keblet lekötelezővé teszi. — Az ebéd a földiszesitett nagy teremben tartatott, mellynél négy magyar

ruházatu urnö is helyet foglalt. Ebéd végeztével a helyettes ö mlga s a két alispán társaságában kikocsizott a borsodi Sveicznak nevezett diósgyöri kies hámorba, hol részére eleve népmulatság rendeztetett, s ottani mulatásának emlékére a vizfölfogó nagy falon vasöntvény-emlék emeltetett. Itt megszemlélte a nagyszerü pisztráng-halászatot, ökörsütést, borszökökutat, s paraszttánczot, mellyhez a megyei négy (barkó, matyó, palócz s tiszahati magyar) népfaj közöl hathat csinos fiatal pár volt berendelve. — Visszajövetele már esti tiz órakor történt, midön a város több épületei pazar fényben csillogtak. — Ma reggel 9 óra táján ugyanazon díszkisérettel indult el tölünk, melly bevezette; de mielött elhagyta volna városunkat, megállott az épülöfélben levö szinház-nál, s „a müvészet és nemzetiség elömozditására“ (ezek valának szavai, midön a kalapácscsal a köre ütött) letette annak alapkövét. — Taraczkdörgés között igy távozott tölünk, követtetve egy nagyszerü küldöttség által, melly Abauj határánál Szemere remek szónoklatával vett bucsut töle. — Borsodban elfelejthetlen lesz István föherczeg emléke. Mint hóditó jelent meg ö körünkben, s legszebb díadalát a szivekben vitta ki.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Nógrádból. (Közgyülés folyt. és vége.) E. I.: Nem lehet diffidentiae votumot szavazni; felelös miniseriumot pedig kivánni annyi, mint az Ausztriával uniót fölbontani; az administrátori rendszer nem törvénytelen, azonban szorgalmazzunk föispánokat. H. K.: A jövendö országgyüléshez mosolygó remények csatolvák; István föherczeg nálunk született, töle sokat reménylhetünk,ne vigyük a dolgokat olly térre, melly minden lehetö sikert meghiusit; emlékezzünk meg, hogy a törvényhozásba a förendek is befolynak; a tulágazó sérelmek erőszakolásáról le kell mondani; a bizodalmatlanság jelen helyzetünkben legnagyobb politikai bün; a mult hongyülésen is a legszebb legkivánatosabb propositiokat a szélsöség miatt megbuktattuk. Én sikert kivánok, de nem alkotmányunk romlásán, hanem alkotandó uj törvényeken, okos kiszámitással kerülnünk kell a rosz utasitásokat; a sérelmi téren soha sem volt siker, még az oppositionak többsége mellett sem. L. K.: Egy szempontból véve, jól és eszélyesen müködött a jelen kormány, mert látván a derék honfiaknak sokaságát, uj hivatalokat alkotott; nevezett administrátorokat,és nekik jó fizetést rendelt. H. K.: Diffidentiae votumot nem kell szavazni, mert az administratori rendszer nem sérelem, csak postulatum. P. F.: Én is kivánom a sikert, de nem minden áron; még a sikert is föláldozom a nemzeti becsületnek és alkotmányos hüségnek; ha a sérelmeket elhallgatjuk, végre oda van az alkotmány, de azért kisszerü féltékenységre ne bocsátkozzunk; a mult hongyülés végén sem kellett volna bizodalmatlanságot szavazni, mert a régi kormány megoldotta a censurát, szép propositiokat adott, a börtönök zárait megnyitotta; most sem kell bizodalmatlansággal kezdenünk; a mostani kormány ellen roszat mondani nem lehet, be kell várnunk mit akar? Egy nagy merénye volt az: hogy az administratori rendszert behozni akarta, de ez félrendszer maradt. Ha alkotmányos jogok fölött nem országgyülésén történik intézkedés, ez anarchiara vezet, és nemzeti eldaraboltság következik. A magyar hongyüléssel nehéz boldogulni, mit még 1780-ik évről tudnak, azért akarták a resistentianak gyökerét elvágni, mert a municipalis rendszer igen erös. 1526-ban az örökös tartományok többnyire szabad alkotmánynyal birtak, de a bureaucraticus elem fölolvasztotta a municipalis rendszert. Elöttem, a megyei pecsétről, levelek fölnyitásáról, törvényszéki elnökségről, indorsátákróli kérdések csak kisszerük, legnagyobb az, ha a provisorium sokáig elnézetik, s mintegy jóváhagyatik, gyakorlat nevezete alatt megfészkeli magát; egy törvényecske kell tehát, melly bennünket megóvjon; megtörténhetik, hogy még bizodalmunk leend a kormány irányában; Krakó tárgyában szólhatunk ugyan valamit, mert erre Magyarország jogokat formál, de ez igen kényes tárgy, menjen elöbb keresztül a deputationalis retortán. F. P.: Ha akarjuk, hogy válaszfölirásunk fölhasson a trónig, simán kell szólanunk; kövessük törvényeken és alkotmányos jogainkon alapuló meggyözödésünket; józan ember, kinek szive és esze helyén van, nem retteg a P.....cs nevezettöl. P. F.: A válaszfölirás papirja türelmes,be lehet abba tenni akármit, és akár minö alakban; de gondoljuk meg, hogy annak följuttatásához még másoknak is vagyon szólása; az altábla ragaszkodhatik nézeteihez, azonban meg kell fontolni, hogy az idö használatlanul elrepül, ezen idö pedig nem egyedül az altábláé, hanem az egész nemzeté; a nemzet idejével és pénzével takarékosan, nem pazarolva kell bánni, ne ámitsuk el magunkat, a válaszfölirástól a kormány megijedni nem fog, mert azt az egész nemzeti akarat hü tükréül tekinteni nem köteles. Gr. Z. J.: Nincs bizodalmam a kormány irányában, nem elégszem meg a programmal, de azért hongyülés elött a bizodalmatlanságot nem kell kimondani. H. E.: Nem mondhatni, hogy a kormány mit sem tett, tett igenis, mert sokaknak magas hivatalt adott,csodálom, hogy a conservativek engedni nem akarnak az ellenzéknek, holott mi nekik gyakran engedünk. L. K.: Az ausztriai kormány legmoralisabb Európában, itt mi, sem Lolla Montez, sem spanyol udvari botrányokat nem látunk. Végzés: Bizodalmatlanságot nem szavazunk, de a fösérelmeket megemlitendjük.

Az ösiséget illetöleg. B. M.: Az ösiség eltörlésében a méltányosság és igazság szem elött tartassék. H. K.: Gosztonyi Miklós ur a kormány embere, a mit ö irt az ösiségről, az a kormány nézete; az ösi igényeket ugy kell tekinteni mint lotteriát, valamint ez, ugy amaz is káros; a juris perek száz évekig tartanak, a perköltségeken urodalmakat lehet vásárolni. A perennalis fassiok birói önkényre bizvák; a közjó igényli, hogy az ösiség és minden juris perek eltöröltessenek. H. E.: Csak egy immoralis isten- és emberi jogokkal ellenkezö törvény tartja fön az ösiséget; ha azt csak fokozatosan akarjuk eltörleni, akkor minden hitel szám üzetik és 32 évig Magyarhon peres ország leend. H. K.: Az ösiség eltörlése kezdete és alapja minden javitásoknak, minden reformkérdéseknek, de az uti possidetis kiszámithatlan károsodásokat fog okozni. D. J.: Ha azt inditványozzuk, hogy fokonkint töröltessék el, ugy az egész ügyet megbuktatni akarjuk. P. F.: Minden honpolgár tartozik magán viszonyait, a közérdeknek föláldozni, ne adjunk mystificaló utasitásokat; ha a fokonkinti eltörlést parancsoljuk követeinknek, ez annyit tesz: ha Komáromot el nem foglalhatod, foglald el egész Magyarországot. Értsük a dolgot és eszmét, mit tesz uti possidetis? Ezt kétféleképen lehet magyarázni: vagy Gosztonyi Miklós szerint, vagy ugy, hogy azon pillanatban megszünik minden per, kivévén a dolus et fraus kérdését, a juris pereket örökre meg kell szüntetni, és minden örök eladás érvényes legyen. A zálogok más categoriába tartoznak, de ezekre is rövid eljárás határoztassék. S. H. Bármillyen fokonkinti törvény csak káros és félrendszabály és az ösiséget tökéletesen meg nem szünteti; az csak mystificatio. Cs. K. Mi élök is élvezni akarjuk az ösiség eltörlésének gyönyöreit; azért kivánom, hogy uti possidetis. V. P.: A fokonkinti eltörlés mellett az ösiségnek bosszus szelleme kártékonyan és sokáig fog kisérteni, azért egy csapással kell azt agyon ütni; a fiscus irányában eladások alkalmával kárpótlás eszközöltessék. F. P. P. F.: ur professoroskodni akar; és H. urat nevetség tárgyává tenni, beszédéből azonban látom, hogy tanitványa nem lehetek; keserü gúnyt tapasztalok ugyan beszédében, és méltatlanságot, de semmi következetességet. Azt veti szemére H.-nak, hogy a kormány emberei is liberalisabbak, és ezt minden ok nélkül, a beszéd értelmét eltorzitva; én bizonyossá teszem táblabiró urat, hogy mindenkor készen állok a kesztyüt fölemelni. P. F.: F. P. ur tölem tanulni nem akar, ez igen természetes; én pedig mindenkor kész vagyok töle tanulni; H. K. urat pedig gunyolni nem akartam, sőt teljes meggyözödésemet nyilvánitom, midön azt mondom: miszerint sajnálni lehet a kormányt, hogy az illy tagadhatatlan becsületességü férfiut valamelly országos föhivatalra nem emelte, sőt kivánom, hogy minél elébb kitünö érdemei méltányoltatván, magas polgári méltóságra emeltessék. F. P.: Adja Isten, F. L. ösiség eltörlése által csak egyesek veszitenek, a közjó pedig sokat nyer, a nélkül telekkönyv nem létezhetik. I. K.: Uti possidetis, ez az isteni és természeti igazság. Gr. F. A.: Az ösiség fönmaradása nincs érdekében a kormánynak, hanem az aristocratianak; tudom, hogy veszendö ügyet védelmezek, de még is, ha a királyi tábla itéletileg kimondja, miképen mondhatja a törvény: nincs jogod! Legyen e tárgyban szemeink elött a méltányosság, ezereknek sorsát tekintetbe kell venni a törvényhozónak. H. K.: Már látom, nincs helye a capacitationak, én csak a szelidebb modor mellett küzdöttem, mert ezt tartom czélszerünek; nagy volt az adó elleni antipathia, de miután annak szelidebb nevet adtak, tudni illik: a közszükségek fedezésérei megkivántatóság: ez már kedvesebb volt és könnyebbitette az elvállalást.

Föispáni helyettes: lélekismeretesen kimondom a többséget: az ösiség törültessék el uti possidetis; ha ez többséget nem nyerend, akkor fokonkint. — Mindenek ohajtják az eltörlést, de sokan illusiokban ringatják magukat vélt jogaik tekintetében; e tárgyban minden jogokat teljes tiszteletben tartani nem lehet. Tudjuk, hogy Krisztus urunk az egész emberi nemzetért, az ösiségnek is meg kell halni a magyar nemzet közfölvirágzásáért.

Közteherviselés. — Többen fölkiáltanak: maradjon a választmány szerkezete. H. K.: Hatalmas szó a maradjon; de a pillanat fölhevülésében ne hozzunk végzést, mellyet megbánhatunk. Ezen végzés mellet követeink még a hadi adót is megajánlhatják. Itt a felelösség erejét sem látom, olly tág az utasitás. Az igazságtalan kivetéseket eddig is tapasztaltuk, tudnunk kell: ki által, millyen arányban, millyen kulcs szerint rovatik reánk a teher. P. F.: Azt kivánom, hogy kevesebb vitatkozással de több megelégedéssel menjen ez keresztül; a hadi adó még most össze van kötve az ország védelmi rendszerével, s mivel ezt most rögtön elintézni nem lehet, azért a hadi adót sem kell hevenyében megajánlani; a mostani clavis a legroszabb, egy igazságosabbnak kidolgoztatása sürgettessék. E. I.: A tagositás alkalmával már 100,000 holdat vett el a helytartótanács a földbirtokosoktól: mondjuk azt is meg, mennyit akarunk fizetni, és millyen birtoktól. J. M.: Ne tegyünk különbséget, fizessük a hadi adót is. K. F.: A bellicát el kell fogadni, ezzel már régóta tartozunk; elég biztositék van a felelösségben, a házi adót ne föltételezzük a clavistól; de hogy a domestica in infinitum ne terjedjen, a maximum országgyülés által határoztassék meg. Gr. F. A.: Ha megmlitjük a maximumot, az ügyet nehezitjük. K. J.: A szerkezetben nincsenek emlitve tökepénzesek; pedig igazságos, hogy ezek is részesülhessenek a közterhekben; hogy ezek kitudassanak, alattomos kutatások nem szükségesek; legyenek megbélyegezve kötelezvényeik, és csak illyenek tarthassanak számot biztositásra. Kár volna elnézni, hogy W. huzza a kamatokat, de a közteherviseléshez mivel se járuljon; a kinek mije van, adózzék aránylag mindentöl. D. O. A hadi adó eszméjét népszerüsiteni kell; nem a földbirtok legyen a bázis, hanem minden vagyon és jövedelem. M. S. Adózás tekintetéből az országgyüléstől nem a megyétől akar függni, egy országos deputatio tanácskozzék az országos védelmi rendszerről. R. F.: A maxiumot alapitsa meg az országgyülés, igy a bitorlási eszme elfojtatik. Végzés: A házi adót és más terheket viselni akarjuk, a hadi adón kivül, a domesticának maximumát a hongyülés alapitsa meg, és az igazságos kulcsot dolgozza ki, a felelösség eszméje föntartassék.

Népképviselet: H. E.: A népképviseletet be kell hozni, a törvényhozásban 12 millio honpolgár nincs képviselve. H. K.: Ez csak idöt fog elrabolni, a fontosabb kérdéseket leszoritja; mi ne inditványozzuk. P. F.: ez nem practicai eszme; igy mint itt a levegöbe van állitva, nem pártolhatom; egy rövid törvényecskével nem teljesithetni. A népképviseletet vagy a megyei, vagy az országgyülési coordinationál kell inditványozni. K. F. H. K. ur mondja: ennek nincs jöjövendöje; de bajos eleve kijelenteni, minek van, minek nincs jövendöje, a birhatási és hivatal-képességi jog ezzel már kapcsolatban áll. Az administratori rendszer tárgyalásánál hozzák inditványba. F L. változtassuk meg ezen czimet; népképviseleti-rendszer helyett mondjunk s inditványozzunk megyei coordinatiot. M. S. ezen tárgy aequale a constitutio változtatásával, bizzuk ezt egy országos választmányra. Gr. föispáni helyettes: ezen ügy a városok rendezésénél elö fog jöni. Végzés: inditványozzák követeink a népképviseletet tárgyazó országos rendelkezést. — Követeinknek meghagytuk, hogy az országgyülési ujságnak megindithatását szorgalmazzák. — A takarékpénztárak ügyében, P. F. megemlité, miként azok eleintén Franciaországban magán intézetek voltak, és számtalan milliókat kezeltek a

honpolgároknak legnagyobb javára; a kormány azokat később magához huzta; igen bölcsen átlátván, hogy a takarékpénztárak a kormány eszélyessége által — mint forradalom-elleni óvszer használhatók. H. K. a takarékpénztárak igen jótékony eredményeket húznak maguk után, csak kezelésök legyen tiszta, és egy törvény igen kivánatos, melly a kezelést biztosítsa. Gr. F. A. a takarékpénztárak 8 percent kamatot is kivánnak, sőt vannak példák, hogy azoknak kezelői visszaélésekre engedék magukat ragadtatni. Végzés: Minthogy egy helytartósági intézvény bizonyos takarékpénztárnak működéseit megszüntetni parancsolta azért, mert harminczezer pgő forintnyi tőkével nem birt: inditványoztassék törvény, melly által a takarékpénztárak hasznos működései biztositassanak. — A városi ügy. K. F.: Városi fölügyelők ne legyenek, mert illy hatalmas főnök elnyomandja a szabadságot; a városok rendezésének föltétele legyen a nyilvánosság, a városok jelenleg nem függetlenek, a personalistól, tárnoktól, vagy a kincstártól függnek; a mult országgyülésen a mágnások pártolták a városi pénzaristocratiát; a bányavárosok, kivéve Beszterczét, mancipiumai a kamarának, a rendezés, conditio sine qua non. M. I. ha szükebb körben adatik a qualificatio, ez sok jót fog eredményezni; ha a követválasztási és utasitás-adási jog tisztába hozatik, lehet a városoknak szavazatot adni. D. J. a mult hongyülésen a városok rendezésének akadályai a felsötáblától eredtek; ha a követet csekély számu zárttestület választja, ugy a városoknak votumot adni nem lehet; ez rendbe hozatván, a ki józanul haladni akar, a votumot tölük meg nem tagadhatja. S. M. ha követeink a többit ki nem vihetik, legalább voksot adjanak a városoknak. J. M. a városoknak a szavazatot, de követeli a képtalanok részére is, mert ezek mellett harczol a világos törvény, gyakorlat, a regalisok, a birtok és intelligentia. I. K. nem ad szavazatot a városoknak, mert azok nem függetlenek, nem barátja a zárt testületeknek; ezen okból még most a káptalanoknak sem ad votumot, mert ezek is zárt testületek; azt ohajtaná, hogy a káptalani követek az egész megyei papság által választassanak. Végzés: a városi ügy a 7-dik nuncium szerint intéztessék el, vagy ezt megközelitőleg. Vallástárgy: Sz. M. azt kivánja, hogy a kiadott intézvény a görögnemegyesültek dolgában beczikkelyeztessék, és végre szünjenek meg az 1791. évi 26dik czikkelynek szolgabiró általi sikeresitései. P. F. szinte ohajtja ezeket, mikkel még azonban megelégedni nem fog, átalában vallás dolgában kielégitve mind addig nem leend, mig tökéletes viszonyosság és egyenlőség törvény által be nem hozatik. Látja, hogy P. F. szólani akar, s eleve biztositja, hogy a mit mondand, azt megczáfolni nem fogja. P. F. P—y F. ur akép nyilatkozik, mintha eleve tudná, mit fogok mondani, pedig tévedésben van, mert én jelenleg pártolom a választmányi szerkezetet, szólok pedig nemcsak azért, mivel igérete szerint czáfolatától félnem nem kell; de szólok még azért, mert szólani jogom van. Sajnálom, hogy e teremben a káptalani voksok inditványozása mosollyal fogadtatott: azonban hiszem, hogy még eljövend a komoly számitásnak és megfontolásnak higgadt pillanata, mellyben e terem falai között is méltányoltatni fognak az egyházi rendnek elsajátíthatlan jogai. A vallásos kérdéseknek szolgabiró általi végrehajtását illetőleg legyen szabad megjegyeznem; miszerint igen sajnálandó, hogy a polgári törvényhozás vallásos kérdések körüli intézkedésekbe valaha bocsátkozott; de ha már ezt tette, bizonyára kötelessége a polgárihatalomnak saját szentesitett törvényeit, a homogén eszközök vagy is erőhatalom alkalmazásával is végrehajtani. Ha tehát az ellenzék az erdélyi részek visszacsatolása iránt hozott tökéletlen törvényt illetőleg azt kivánta a kormánytól, hogy az a végrehajtóhatalom közbejöttével, ha máskép nem, még tüzzel és vassal is, sikeresittessék: ugy bizonyára világosabb s hatalmasb joggal követelhetni minden loyalis municipiumtól, épen az imént emlitett ellenzéki logica szerint, hogy az 1791. évi 26. törvény rendeletei szolgabirói erélyes föllépések alkalmazásával is sikeresitessenek. — Örökváltság. H. K. Mária Therézia az egy házhelytöli robotozást csak négy forintra becsülte; meg lehetne alapitni, hogy egész házhelyes jobbágy 350 forintért magát megválthassa. Végzés: marad a szerkezet: alkottassék törvény, melly a földesurra kötelező legyen, vagy földben, vagy pénzben eszközlendő kármentesitéssel. Papp Ferencz.

Zágrábból. Közgyülés (aug. 28diki ülés). Több a megyei beligazgatást illető ügyek elintézése után a Zalamegyéhez irandó levélterv olvastatott föl, mellyben Zágrábmegye rendei Zala vármegyének kijelentik szándékukat, hogy a horvát-tótországi tartománygyülésre követeket nem küldendnek; s egyszersmind Zalamegyét meg is kérik: hogy követei által Zágrábmegyét is a magyar országgyülésen képviseltessék. Ezen levél kevés irásmodori módositásokkal elfogadtatott. Nehányan a rendek közöl a horvát-magyar részről R—y ügyész inditványát pártolák: miszerint az iratban előforduló horvát- tótországi tartománygyülés megnevezését „ezen országok“ hagynák ki a rendek, miután az 1791iki törvény szerint Horvátország ugy is egy országot képez Magyarhonnal; a többség mindazáltal abban állapodott meg, hogy ezen már magában jelentéktelen, de a régi szokás által megszentesitett elnevezés még türessék el! I—ch L. alkalmasabbnak tartá az iratot Pestmegyéhez intézni, minthogy ez utósó leghöbb rokonérzetet tanusitott mindig a horvátmagyar párt irányában, sőt az előttünk fekvő ügyben általa Bécsbe egy különös küldöttség is küldetett; a rendek azonban a kimondott határozat mellett maradtak, minek folytában Zalamegye, mint mellyet már szomszédságnál fogva is érdeklend ezen alkotmányos barátságbeli szolgálat, Zágráb rendei kivánatait és sérelmeit a magyar országgyülésen adassa elé. Mire tehát többen a horvátmagyar pártiak közöl magyar szövegben akarák az iratot Zalamegyéhez átküldeni; melly inditvány azzal védetvén: miszerint a latin levél nem fog értetni, s ennélfogva olly élénk viszhangra sem találand. Miután mellette s ellene több szóváltások történtek volna, végre abban egyeztek meg a t. rendek, hogy az irat latin szövegben küldetendik el.

A következő ülésekben a jelen közgyülés jegyzőkönyve olvastatott föl. (Még egyebekről majd jövőben szólandunk). (Agr. Ztng.)

Felelet az ügyvédi érdekben irott czikkre. A Nemzeti Ujság folyó évi 544dik számában egy czikk jelent meg illy czim alatt: Az ügyvédi érdekben, név nélkül, mellynek beküldője azt mondja, hogy az ő nézete szerint, annak, hogy a különben tiszteletre méltó prókátori karnak tekintélye annyira lesülyedt; kutfeje a többek között azon visszaélésekben is volna keresendő, mellyek a kecskeméti reform. collegiumban a törvényvizsgálatról szóló bizonyitványok kiadása körül léteznének; s erre nézve bizonyos K. I. példáját igen gúnyosan leirja; — s végül azt ajánlja, hogy vagy törvénytanári (talán tudori) rigorosumot adjanak az ügyvédekké leendők, — vagy ha ez át nem mehetne, legalább a protestans collegiumok tanitóinak szigoruan hagyassék meg, hogy senkit, a ki nem képes kimutatni, hogy a gymnasiumi s philosophiai tudományokat elvégezte légyen, törvényvizsgálatra bocsátani ne merészeljenek.

Hogy a prokátori kar valósággal alásülyedt-e vagy nem; — s ha igen, mi oka legyen annak, mi nem; — s miként lehessen rajta segiteni?. erről ezuttal szólani nem akarok; s csupán azokat nem hagyhatom szó nélkül, mikkel a névtelen beküldő a kecskeméti protestans collegiumot, s legközelebb saját személyemet, de átalában is a protestans collegiumokat gyanusitja. — Beküldő ugy látszik vagy igen nagy gyülölséggel viseltetik akár a kecskeméti collegium, akár azon K. I. iránt, kinek esetét olly fulánkos sarcasmussal irja-le, — vagy a dolog felöl helytelenül volt értesülve. Én elmondom minden harag nélkül, őszintén és egyszerüen, miben áll a dolog, mint ez már illető felsőségünknek is előadatott, nem titkolván el, hogy e tárgyban csakugyan némi csalódásunk történt. Ugyanis, harmadfél évvel ez előtt, az emlegetett K. I. nem kártyás suhanczot, de már teljes korban is haladott s müvelt férfiut mutató egyén, hites ügyvéd N. F. urral, nem előttem, hanem az oktatói kar előtt megjelenvén, kért bennünket, hogy öt, mint ki több év előtt, nem csak gymnasiumi iskolákat végzett, de philosophiai tudományokat is hallgatott, s a közelebb lefolyt évek alatt, a velejött ügyvéd ur vezérlete mellett, a jogtudományokat magán szorgalommal megtanulta, ezen utóbbiakból vizsgálnók meg, — és nem ugyan ügyvédi vizsgálatra léphetés végett, — mi szándékában nincs — hanem csupán magán használatra, s jelesen annak hitelesbé tételére, hogy ő a maga jogait s kötelességeit ismerő polgárok száma közé sorozható, bizonyitvánnyal látnók el. Mi, bizván azon ünnepélyesen tett igéretben; miszerint a megelőző gymnasiumi és philosophiai bizonyitványokat, mellyeket, mint mondák, mulhatlanoknak nem véltek, minél előbb hozzánk küldendik; azonban több bölcsészeti tanfolyamra tartozó tárgyak felöl történt kérdezősködésünk után is nem levén okunk kételkedni a felöl, hogy a kérdéses K. I. bölcsészeti tudományokat tanult légyen, s a törvénytan fölfogására nélkülözhetlen alapismeretekkel bir: a jogtudományokból megvizsgáltuk, s épen nem olly tudatlannak találtuk, mint beküldő ur rajzolja, — bár a beküldő ur által számunkra assignált ötven arany (?!) kezünkhöz nem jutott. Tévedés volt az igaz, hogy bizonyitványa kiadatott, mielőtt a megelőzök hozzánk elküldettek volna, s e csalódásból esett tévedés bennünket azóta ovakodni tanitott. — Tudjuk mi azt, s tudják minden protestans iskolák, beküldő ur utasitása nélkül is, hogy törvényvizsgálatra nem szabad állni olly egyénnek, ki a philosophiai tudományokat nem tanulta, — s olly csalódásunk, mint az imént előadott esetbeni, több nem is történt; valamint a beküldő ur által gúnyosan emlegetett manipulatióról is, sem N. F. urnak, mint a ki sem az előtt, sem az óta tudtomra itt meg nem fordult, sem más akárkinek, tudomása nem lehetett; — minélfogva beküldő urnak, személyemet, s iskolánkat illető sértő gyanusitásait ezennel visszautasitom. Kecskemét, sept. 4én 1847. Vállaji Sipos Imre m. k. törvénytanár.

Pesti Jánosfövételi országos vásárróli jelentés. (Vége) Egynyiretü igen finom gyapju mázsája 110--118 frt; finomé 88—105 frt; középszerüé 58—82 frt; közönségesé 36—54 frt; két nyiretü téli finomé 66—90 frt; középszerüé 50—62 frt; közönségesé 33—48 frt; nyári középszerüé gyapju mázsája 54—62 frt; közönségesé 34—50 frt; báránygyapju 60—124 frt; börről nyirotté 70—115 frt; timár gyapjué 36—50 frt; banáti kézzel mosott gyapju mázsája 31—34 frt; usztatotté 3—33 frt; kézzel mosott magyarjuh gyapju mázsája 25—28 frt; usztatotté 35—27, fekete gyapjué 18—20 frt; szömörcze mázsája 3 frt 24 kr — 4 frt; zsiré 22—26 frt; hájé 28 frt; szalonnáé 17—24 frt; vajé 32 frt; banáti nyers selyem fontja 7 frt 30 kr; szegedi szappan mázsája 18—18 frt 24 kr; közönséges fekete szappané 18 frt; finom sodának mázsája 10 frt 15 kr — 10 frt 30 kr; közönségesé 9—9 frt; 30 kr; kerti s hegyi dohány mázsája 6—12 frt; tiszai első rendüé 15—18 frt; másod rendüé 9—12 frt; döbröi I. rendüé 16—20 frt; II. rendüé 12—14 frt; III. rendüé 6—10 frt; debreczeni I. rendüé 24 frt; II. rendüé 14—20 frt; III. rendüé 8—10 forint; pécsi I. rendü 10 forint; II. rendüé 8 forint; III. rendü 6 forint; szegedi I. rendüé 13—15 forint; II. rendüé 8 — 10 forint; III. rendüé 5 — 7 ft; tekercs dohányé 3 ft; olvasztatlan fagyu mázsája 18 ft; olvasztott fagyué 24—26 ft; sárga rozsnyói viaszk mázsája 82—86 ft; tokaji aszubor átalagja 40—150 ft; ménesi aszubor akója 20—100 ft; budai, ó, veresé 4—12 ft; budai, uj, veresé 4—8 ft; ó, fejéré 4—8 ft; ujé 4—6 ft: kőbányai ó boré 4—10 frt; ujé 4—7 frt; hegyi fejér s veres ó bor akója 4—16 frt; ujé 4—10 frt; sikföldi fejér s vörös bor akója 3—6 frt; fejér borkő (természeti) mázsája 14—16 frt 30 kr; veres borkőé 11—13 frt; aszalt szilva mázsája 9 frt. Pesten sept. 2kán 1847. A szabadalmazott polg. kereskedői testület által Aigner Ferencz m. k. első elnök; Barabás p. Antal m. k. másod elnök.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Lissabonból aug. 19ről kelt hirek szerint Parker admiral hajócsapatával az emlitett napon a középtengerre vitorlázott. A Tajoban „Canopus“ 84, s „America“ 50 ágyus hajók két gőzössel maradtak hátra. A királynő a három udvar képviselőinek előterjesztése következtében Fonseca-t cabinetalakitással bizta meg. Carvalho és Lavradio, kik szinte meghivattak, hozzájárulásukat megtagadák. A cortes királyi parancs által jan. 2ára összehivatott, s a választások már novemberben megkezdődnek.

Spanyolország. A „Clamor Publico“ aug. 24-ki számában egy ministeri lajstromot közöl s szerinte következő szerkezetü uj cabinet leend. Narvaez cabinettanácsi elnök s külügyminister, Salamanca pénzügy-, Sotelo tengerész-, Cor-

dova had-, Ros de Olano belügy-, Vahey igazság-, Escosura kereskedelmi s közoktatási minister. A hivatalos s félhivatalos lapok a cabinet módositásáról még mitsem irnak.

NBritannia. London, aug. 28. Anglia legbefolyásdúsabb conservativ lapja, a „Times“ a ferrarai eseményben a pápának látszik pártját fogni, s a „M. Chronicle“ Palmerston lord organja Ausztriának Po melletti föllépését közvetlen összeütközésnek nevezi a többi Europa érdekeivel s ohajtásaival. Egészben véve az Ausztria elleni polemia minden barátságtalan hangulata mellett is mérsékelt, mit a spanyol ügyben Francziaország ellen irt polemiájáról nem mondhatni, sőt azt növekvő ingerültség s a legfelsöbb körökig elható vonatkozások jellemzik.

Tegnap reggeli 9½ órakor Londonnál a Temsén egy utasokkal telt gözös a gözkatlan elpattanása által szétromboltatott. A 200—300 utas részint a vizbe, részint a szomszéd hajókra szórattak. Számosan estek áldozatul, sértetlenül egy sem maradt, kinek lába, kinek keze, vagy más egyebe sértetett meg. A halottak száma mintegy 50—100-ra mondatik. A szerencsétlenség okát még eddig nem tudni.

O'Connell hátrahagyott házi szerei s butorai lakásán sept. hónap folytában fognak elárvereztetni. Várni lehet, hogy az eladási öszveg a sajátlagos értéket meghaladandja. Mi fog történni a könyvtárral, még nem tudatik.

„Hibernia“ gözös az amerikai postával ma Liverpoolba megérkezett. A bostoni hirek aug. 16, a halifaxiak pedig 18ig terjednek. Általános a hir, miszerint Scott tábornok Mexico várost végre jul. 17én elfoglalta, a nélkül hogy nagy ellenzésre talált volna s csak egy csatát vivott ki Penon-nál, Mexicotól mintegy 8 mértföldnyire.

Francziaország. Luzy kisasszony vallatása folyvást tart, felöle következöket hallani: Midön a biró által elfogatása perczében megkérdeztetett, honnan tudta légyen meg a hgnő meggyilkolását, azt válaszolá: hogy Praslin kisasszony tanitóinak egyike Remy s neje adá tudtára e szomoru eseményt, mi öt annyira meghatá s olly izgatott állapotba hozá, miszerint azok tanácsosnak vélték öt lakásukra vinni, hol a rendörség által el is fogatott. Azon kérdésekre, ha valamelly súlyos bünt nem követett-e el a herczegnő ellen s nem tön-e kisérletet a herczeg vonzalmát megnyerni, ezt válaszolá: „Nem uram, soha, de soha! Midön a házba jöttem, már létezett az egyenetlenség. A herczeg gyermekei nevelését maga akará vezetni, a herczegnő legalább ezt mondá nekem, s miután e felöl sokáig beszélgetett velem, végre megjegyzé, miszerint a herczegnek felelösséggel fogok tartozni. A herczeg maga részéröl szinte ezeket mondá. Kevés hónap alatt három nevelöné volt a házban; a herczegnő egyikkel sem jöhetett ki.“ Luzy kisasszony megjegyzé tovább, miszerint a herczeg eleinte azt kiváná, hogy a gyermekekkel egyedül lakjék, velük egyedül egyék s hogy azok csak anyjukat láthatják. De ebben ő meg nem egyezett, hanem kinyilatkoztatá, hogy illy föltételek alatt az állomást el nem fogadandja s igy a herczeg végre elhatárzá magát, hogy a nevelőné s gyermekek a családdal egyedül az ő fölvigyázása s vezérlete alatt álljanak. Luzy kisasszony a herczegnöveli egyenetlenségét egy elöbbi nevelönének tulajdonitja, ki azt állitotta, hogy a gyermekeket anyjuktól elidegeniti. Késöbb Vandreuil kastélybani tartózkodás alkalmával, midön a hgnővel egyedül volt, ez a gyermekek oktatásában szinte részt vett, s midön a herczeg ezt megtudá, fölötte megboszankodott s erös szavakban nyilatkozott, mire minden beavatkozás megszünt. Egyébiránt ő soha sem akará a herczegnöt megsérteni s ha némellykor ingerültséggel válaszolt, az csak akkor történt, midön általa erösen megsértetett. A herczegnő rosz szeszélyét onnan magyarázza, mivel nagy kedve volt a herczeg s gyermekei fölött uralkodni s mivel a herczeg ellene szegült. A herczegnő egyébiránt irányában többnyire illedelemmel söt szivességgel is viseltetett. Mindazonáltal neki nem maradt egyéb hátra, mint ezen kellemetlen állását is békén türnie, mivel semmi vagyona s jövendője nem vala, a herczeg pedig megigéré, hogy ha három idösb leánya nevelését bevégzi, évenkinti nyugdijt rendelend számára. Egyébkint a herczegnö soha legkevesbbé sem mutatá, hogy férje s a nevelöné között valami közelebbi viszonyt gyanit, meglehet, hogy mások elött nyilatkozott e felöl, de elötte soha. Midön néhány évvel ez elött tanitványaival Corsicaba utazott, a hirlapok azon hirt terjeszték, hogy ő a herczeggel megszökött. Ö akkorában a herczeg házát rögtön el akará hagyni s egyedül csak Sebastiani marschall rábeszélése következtében maradt meg, ki azt állitá, hogy épen ezen esetben, az emlitett hirek valósulását fogják hinni. Igaz, hogy a herczegnő által fölötte hidegen fogadtatott, midön megmaradási szándokát nyilvánitá, hanem gyanuja nem sokára csilapult s vele azóta a legmegelözöbb módon bánt; a mult télen bálba sem ment leányaival a nélkül, hogy öt magával ne vitte volna. A herczegnő által többször fölszólittatott, hogy a herczeget egy vagy más mulatási kirándulásra birja, hanem ő minden meghittebb beavatkozást visszautasitott. Végre megsemmisülve látá magát, midön mult junius hónapban, egy a házzal barátságos viszonyban álló pap tudtára adá, hogy jelenléte a családbékét megzavarja s hogy tovább a háznál nem maradhat. Midön a vallomás-tevönek tudtul adatott, hogy a herczeget sulyos gyilkossági gyanu nyomja, fölkiálta: „Nem nem uraim, mondják, hogy az nem lehet. Az lehetetlen! Ö, ö, ki gyermekei bármellyikét még szenvedni sem láthatá! Nem, ne mondják önök, hogy sulyos gyanu terheli öt. Mondják önök, hogy csak gyanu, mi valósulni nem fog! „Nem! Nem!“ Többször térdre hullott s összekulcsolt kezekkel fejét földre sütötte. Az lehetlen. Bensöm mondja, hogy ő nem tehette. S ha tette, nagy Isten! Akkor én egyedül vagyok a bünös! Én, ki a gyermekeket annyira szerettem, imádtam! Én gyáva voltam, féltem a szerencsétlenségtől s nyomortól; és sorsomat eltürni nem tudtam! Elmondá késöbb, hogy levelet irt a gyermekeknek, hogy ezen levelek még megvannak, s azokat látni is lehet; kétségbeesését nyilvánitotta a fölött, hogy a házat azonnal el nem hagyá, mihelyest a nő s férj közötti egyenetlenséget észrevette. „Ez minden bünöm; én vagyok a bünös! Ezt megmondhatják önök uraim; igen, tegyék ezt papirra.“ Ugy van, ö azon szerencsétlen bizonyitványt kérte számomra, s a herczegnő azt kiadni vonakodék, s ekkor... Igen, én én egyedül vagyok a bünös; ezt biztosan leirhatják!“ —

Egyébiránt azt általában hiszik, hogy Luzy kisasszony ellen a gyilkosságbani büntársi vád nem emeltetendik s azon vád is megsemmisülend, hogy házasságbontó vala, mert vádló rész nincs jelen, s a házasságtörésnél a nyilvános ministerium hivatalosan föl nem léphet. A vallatásokból semmi további uj adat nyomára nem jöttek, csak hogy a herczeg ellen egy jelenséggel ismét több van. Azon ajtóhozi kulcs t. i. melly a herczegnö alvószobáját öltözöszobájától elválasztja, melly utóbbin keresztül egy ajtó a herczeg szobáiba vezet, a herczegnö által mint közönségesen — a zárból levonatott, hanem a zárfogó vagy is kapocs csavarjai, mellybe a rekesz illett, le voltak véve s a herczeg szobájában egy csavarhúzót találtak.

Praslin herczeg holtteste aug. 28án éjfélkor pontban 12 órakor egy tölgy koporsóba tétetett, s a kancellár, a rendöri igazgató, a luxembourgi katona parancsnok, a városi rendörség fönökének s biztossának nem különben a börtönfölügyelö jelenlétében, az eltemetéssel megbizott személyeknek átadatott. A jelenvoltak az e czélra készitett jegyzökönyvet mindnyáján aláirták. A koporsó egy halotti kocsira tétetett, mellyet más három kocsi követett, mellyekben a megbizottak s hivatalnokok foglaltak helyet. Az ugy nevezett Montparnasse sirkertben temettetett el.

Oroszország. Sz. Pétervár, aug. 18. Egy császári parancs kötelességévé teszi polgári hivatalnokainknak, kik vagyonnál birnak, pontosan s igazság szerint följelenteni, hogy mikép szerezték azt s ezen följelentés elmulasztását vagy az abbani valótlan adatokat, a legszigoruabban bünteti. Jóllehet ezen törvény codexünkben benfoglaltatik, mindazáltal kevés esetekben vétetett gyakorlatba. — Tschernitsheff herczeg e hónap végével Pétervárra érkezett s a hadi ministeriumi tárczát azonnal átvette. Constantin nagyherczeg szinte váratik, a különféle fontos birodalmi ügyek fölötti tanácsban résztvenni; a trónörökös még egy ideig Darmstadtban mulatand.

Törökország. Konstantinápoly, aug. 25. A porta folyó hó 21én az öt nagyhatalmasság képviselöihez egy jegyzéket intézett, mellyben, a Mussurus-on elkövetett bántalmakért a görög kormánytól követelt elégtétel elmaradásának esetében velök abbeli határzatát tudatja, mellynélfogva olly rendszabályokhoz nyuland, mellyek elötte szükségeseknek látszanak, hogy méltóságát, tekintélyét s érdekeit, megóvja, s mellyeket mindeddig a cs. kir. udvar közbenjárása tekintetéből elhalasztani jónak vélt. A „Journal de Constantinople“ 21ki számában egy terjedelmes czikket közöl e fölött, mellyből kiviláglik, hogy a végrehajtási jog a görög consulektól elvételni s a török consulnak Görögországbóli visszahivatása elhatároztatott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

FIGYELMEZTETÉS SZÜLÉKHEZ!

Azon t. cz. szülék és gyámnokok megnyugtatására, kik gyermekeiknek a kor szellemèhez alkalmazott czélszerü nevelést adni ohajtanak, ezennel tisztelettel nyilvánitom: miszerint a kegyes tanitó rendü tatai ház növeldéjébe a jó erkölcsü növendékek jövő tanévre is ismert föltételek alatt fölvétetnek, ott rendes tartás — s iskolai tanulmányokon kivül a rajzolásban, nyelvekben, test- s más mellékes gyakorlatokban oktatást nyerendök Kelt Tatán sept. 4dikén 1847.

Kutserik Sándor s k.
kegy. r. gymnas. s növelde igazgatója.

(1)

Magyar szobrászati egyesület. 1840-dik esztendőben keletkezett ezen társulat a végre, hogy hazánk fia Ferenczy István szobrász által tervezett minta szerint, a nagy Mátyás király örökitésére egy lovagszobrot — Pestnek valamelyik közhelyén fölállitandót — létesitsen. Az e czél kivitelére megkivántató 100,000 pengő forint megszerzése végett aláirást nyitott, és olly szerencsés eredménnyel, hogy egy rövid esztendő alatt 10,561 pengő frt 9 xr és 29 arany gyült be, és még ugyanazon évben az egész emléknek harmadrésznyi nagyságban készült mintája, némelly egyéb előkészületekkel, a művész budavári mütermeiben közszemléletre fölállittathatott. De nem sokára ezen vállalatnak eleinte közlelkesedéssel fogadott ügye lankadozni kezdett, gyérültek az adakozások, és a művész dolgozatiban fönakadt. Akadtak hazafiak, kik az idő vasfogát ki nem állható márvány szobor ellen kikeltek, és ércz szobrot kivántak; akadtak, kik a tervezett római szabású öltözet helyett magyar diszöltözetben kivánták előállitatni a dicsőitendőt. A társulat e közkivánatra is hajolt, a szobrász által ujra terveztette a mintát, a szobornak érczből leendő öntetését elhatározá, és e czélnak annál biztosabb elérése végett 1841dik évben 24 tagból álló kormányzó választmányt nevezett ki, uj alapszabályokat kidolgoztatott, s ujra adakozásra szólitotta föl a hazafiakat testvér-hazánk szerte, de szinte kevés foganattal; mert a társulat keletkezte óta mai napig összegyült adakozások 15,670 pfrtot és 35 xrt meg nem haladtak, melly öszveg földolgoztatván, a művész bizván nemzete buzgalmában és méltányosságában, saját vagyona nagy részét is áldozatul hozta e vállalatnak, és végre a költséget nem győzvén, házát és műteremeit is kénytelett eladni, és a vállalat további folytatásáról lemondani. Illy szomoritó körülményekben a társulat, a vállalattal nem hagyott ugyan végkép föl, mindazáltal folytatását kénytelen volt kedvezőbb időkre elhalasztani, s addig is kebeléből 4 tagot a végre kiküldeni, hogy a lovag szobor elkészült és készülőben álló részeit irják össze. Mi meg is történvén, a megboldogult főherczeg nádor ő cs. kir. fensége megkéretni rendeltetett, hogy az eként félbeszakadt emlék kész részeinek a nemzeti muzeumban helyt adni méltoztassék. Minek folytában ő cs kir. fensége megengedte, hogy Mátyás király márványba vésett mellszobra, ugy a két darabból álló bronz dombor öntvény is, a nemzeti muzeum szobor-termében állittathassanak föl, a három darabból álló gipsz öntvény pedig ugyanazon terem előtti folyosón állhasson, hova mindezek el is vitettek és behelyeztettek; a többi talpazathoz tartozó nagy tömegü köveknek, valamint a mintának is a nemzeti muzeumban hely nem adatván. Az e vállalatra vonatkozó iromány ok: ugymint a koronkinti jegyzőkönyvek és megvizsgált számadások, nemkülönben az alapszabályok és fölszólitások, a főrajzok s egyéb levelezések az épen mostan tartó nemes Pest vármegyei közgyülés elibe terjesztetvén, levéltárába eltétettek. Kelt Pesten 1847dki september 4kén tartott ülésből. **Külkey Ferencz**
jegyző.

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 6kán: Lammermoori Lucia. Opera 3 fban. (Hollósy Kornelia k. a. első föllépte).

September 7kén: Egy szinésznő. Drama 5 fban. Irta Szigligeti. Másodszor.

September 8kán: A szinház zárva.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest sept. 7kén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
300-350	——	——	130-140	78-80	——200
(A piaczon.)					
320-360	——280	200-220	130-145	80-88	——200

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

554. szám 1847.

Péntek sept. 10.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. — A kormány és a megyék „vis inertiae“ hatalma. — Törvényhatósági tudósitások. Szabolcsból (közgyülés). — Tiszaügy. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Franczia-, Olaszország. La-Plata-statusok.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Hauszegger Diénes, huszti k. kincstári tiszttartó f. évi aug. 19kén meghalálozott.

A kormány és a megyék „vis inertiae“ hatalma.

Me, vera pro gratis loqui, etsi meum ingenium non moveret, necessitas cogit. Vellem equidem vobis placere; sed multo malo vos salvos esse, quali cunque erga me animo futuri estis. Quinctius apud Livium. D. I. Lib. III. 68.

Mély hazafi-fájdalommal hagytam oda aug. 30kán a szabolcsmegyei teremet; a hol rendkivüli közgyülésen, egy a főispánoknak törvényszékeken-ülhetési jogában „utósó“ királyi parancsolat tárgyaltatott, és ellene immár negyedszer tétetett fölirás.... A királyi leiratban e szavak foglaltatnak: „most utoljára intetnek a rendek!“

Az a kérdés merült föl lelkünkben: a magyar constitutio megengedi-e a megyének — eme viseletét? és ismét, midön e baj forrását kutattam, kérdeztem magamtól: nem volna-e szükséges — a fölirási in inmensum kiterjedő jognak, némi korlátait s fokozatait megszabni, — hogy a megyéket kormányozni lehessen?... Az országgyülése küszöbünkön van; — figyelmét fölhivom a conservativ pártnak e tárgyra, és meggyőződéssel erősitem: hogy a fölirási jog szabályozása nélkül, — nemsokára a kormány nem leend képes elég erővel a megyéket kormányozni. A betegség sulyos volta megérdemli, hogy kisé fölötte elmélkedjünk. Mi nekünk, hogy sokban a civilisált nemzetek után hátra vagyunk: legtöbb okait önmagunk alkotta constitutionkban, s nemzeti temperamentumunkban kell keresnünk. Ha alkotmányunkat tekintjük, Mosóczy törvénytestét, Verbőczy hármas könyvét: ott nem az egyesitett közakaratját fogjuk találni a király s nemzetnek, mint inkább folytonos törekvését — a nemesi rendnek a korona irányában túlsulyt vivni ki. És eme történeti tény fedezi föl egyszersmind okát, hogy olly összefüggés nélküli — a magyar közjog; és hogy inkább szokásos életbeli — mint irott törvénycodexen nyugszik alapja. A szorongató körülmények perczében, midön a nemzet vétke által, a királyi hatalom tekintélyben alásülyedt, avagy a koronásfő gyenge individualitása s aberratioi miatt, népszerüségét veszité; a pillanat hatalmát megragadva, gyakran e nemzet: „a jus resistendi“féle, s maga a nemzet szemében a koronát megalázó törekvéseket tön. És a minek, ha azon kor szorongató helyzete azt kivánta: hogy illy a királyi tekintélyt gyengitő rendelkezések történjenek — csak ép azon időre provisorio módon kellett volna élni; betüje, szelleme — átjött századokon át e nemzetre, habár az nem is a királlyali szembeszállás jogában, hanem: jus repraesentandi „korlátlan“ gyakorlatában,*) mi olly csökönösitő erőt ad a megyéknek, annyi ingert s anyagot rejt magában a kötekedés s engedetlenségre, olly nehezzé teszi — a kormányzást, a rendet és chaoticus állapotainknak conserválására olly görcsök közzé kötözgeti a nemzetet s fejedelmet: hogy mozdulatlanságunk, s a haladás terén nehéz lépéseinknek, fő főokát ez alkotmányos elvben s jogban véljük rejleni. Hanem ezen csodálkozni nem lehet; a folytonos harczban — s királypártok között élő nemzet, féltékenyen őrizte jogait; és ezen igyekezetében — a királyi tekintély sérelmével, s igy önkárával is, terjeszkedett kifelé. A szempillanat szükségeitől inditatva hozattak, s kapkodva, nem általános combinatiók nyomán, legfontosabb törvényeink; igy fejlődött ki példátlan sedriális rendszerünk, melly az esküttszékeknél is szabadabb eszmét foglal magában — főleg most, miután a nemtelen táblabiró is ülhet benn; igy fejlődött ki a constitutionalis hadi-seregszerkezetünk az insurrectio kötelességeiben; illyen — zavarba s körül nem vonalozott jogkörben közjogi állása a nemesi rendnek s királyi hatalomnak egymás irányában, a hol a törvényhozói, büntető s végrehajtó hatalom, összezavarva, hol a nemzetnél, hol a kormánynál van — minden összehangzása nélkül az arány s mértéknek.*) És eme confusióban kell keresnünk titkos rugóját ama a magyar törvényhozásban uralkodó elvnek: hogy a kormány-hatalomnak jogkörét, határvonalait, és a nemzet jogainak a kormány irányábani viszonyát, olly kétes homályu világban tartja, és világosan meg nem határozza. Pedig ez a királyi hatalom s nemzet közötti tusakodásnak, bizalmatlanságnak főoka s forrása. Tagadhatlan az: hogy a nemzetnek alkotmányos jogai közé tartozik a fölirási jog használata, mintegy kivánván ez által a felelős ministerium hiányát kipótolni; és illy biztositó, s őrködő hatalomra szüksége is van egy constitutionalis nemzetnek, a kormánynak lehető túlkapásai ellen; de az is tagadhatlan tény: hogy egyes megyéknek egyenkint — illy, a sebes kormányzást hátráltató jog,**) nem csak hogy sok s nem arányos egy municipium köréhez, hanem ártalmas magára a nemzetre, a királyi tekintélyre — ha „korlátlanul“ használtatik. Ez egy alkotmányos elv maga, képes az egész hazában, megakasztani a végrehajtó hatalom minden rendeleteit; — és kényszeriti, élni a fegyveres erővel, — mi legiszonyubb orvoslása a vétségeknek, sőt magánál is nagyobb betegség a statusban.

Mi igen tudjuk érezni azon okok erejét, és a tények hatalmas sulyát, mellyek — a nemzetben közremunkáltak, hogy jogainak védelmére igyén körül sánczolja magát a nemzet a kormány irányában; ez a multban szükséges volt; intra dominium, a vis inertiaeval, mozdulatlansággal — sok jogainkat védtek meg apáink. Hanem minden alkotmányos jog csak addig szükséges, hogy conserváltassék; mig az — az összes statusra, a nemzet javára káros hatással nem bir. S mi részünkről, a mostani korlátlan használatában a fölirási jogot olly károsnak találjuk, nemzeti ügyeinkre; — hogy bár ha csekély személyünknek is mostanság joga van befolyni szavazattal a királyi parancsok elleni fölirásban, mégis nagy készséggel áldoznók oda e jogunkat — felelős ministeriumért; mint a mellyben erkölcsileg mindig több értelmi erőt s józanságot, több higgadtságot s politikai tudományt, több tapasztalást s müveltséget lehet föltennünk: mint ama vegyes megyei közönségben, melly „halljuk“, „ne halljuk“, „éljen“, „maradjon“, „ne maradjon“ szavakkal decidál, és gyakran — egy két népszerü heves szónoknak beszéde által fölvillanyoztatva, a komoly, hideg s értelmesebb politikai s megyei szónokok irányában. Különben mi ugy reményljük, hogy a magyar alkotmány jellemével meg nem férő, felelős ministerium behozatala nélkül is, lehet, sőt szükséges e constitutionalis betegségen segiteni. Egészen idegen faju politikai institutiokat, reformokat, csak az kivánna egy századok körülményeinek összehatása alatt alakult nemzeti alkotmányba beoltani; a ki — nem tudta még studiumaul tenni a nemzetek jellemét ismerni; a ki meg nem tanulta: hogy mindig az a kormányforma legnépszerübb s legjobb minden nemzetre, a melly a nemzet characteréhez legközelébb áll. A nemzeteket, collective véve egyéneit, csak ugy lehet jellemezni, mint egyeseit; és nem minden nemzet érzené magát a demokratiaban boldog s szabadnak; s nem mindenik rabszolga, ha — királyt ural. A mi alkotmányunk összes szerkezete ellene van — egy felelős ministeriumi institutionak; pedig összes alkotmányunk ékei s szép történeti jogai többet érnek, hogy sem annak kedveért — összezúznók azt; söt a mi constitutionk mást, a fölirási-jognál nem is mutathat föl szebbet, férfiasabb s nemesebb garantiát a királyi hatalom irányában; hanem — csak ugy, csak azon föltétel alatt: ha azt szabályozni, ha azt korlátozni fogjuk; s megmutatjuk a határvonalt a megyéknek — meddig szabad fölirni, s hányszor? egyik országgyüléstől a másikig, — a hol azután fölujithatja a törvényhozótest sérelmét; és ha kijelöljük a törvényben: hányadik parancsára tartozik engedni a megye, s a felső kormányszéknek rendeleteit elfogadni?..*) Mi ugy vagyunk meggyőződve: hogy e kérdésben előzőleg kell — valamit tenni; mivel a királyi tekintély illyetén meggyengitésével, egy veszélyes nemzeti betegség fejlődhetik ki annak jellemében, melly eddig tántorithatlan, király-tisztelő s gyémánt hüséggel van királya iránt; és pedig olly megyei gyülések: hol a kir. parancsolatok ellen negyed-izben is fölirás tétetik, egy erkölcsi mételyt készitenek e nemzetre, mitől óvni kell a magyar vért. Mi nem azt mondjuk: miszerint öntudatos akarattal e tekintély megalázásán dolgoznék bár melliyik megyei párt, melly a fölirási jogot a végtelenségig szokta kizsákmányolni: hanem, hogy e jognak „korlátlan“ használata, ezt fogja eredményezni..... Lélektani uton vizsgáljátok e szavak igazságát.

Lord Brougham az angol parlamentben, a király ügyében igen szabadelmü beszédet mondott egykoron, és midön arra figyelmeztetett volna: hogy rejtett fal megül a király hallgatja a szónokot, nyiltan mondá: vén prokátor vagyok én, — és tudom mit s mennyit lehet mondanom, hogy a törvény utól ne érjen! Ezt, ha jól emlékezünk, 1821-dik évben mondotta, a midön IV. György, walesi herczegnő Karolina s neje ellen, egy válópert s vádló okiratokat terjesztett a felsőház elébe. És ha most mi magyarok kérdezzük: a magyar constitutio megengedi-e a megyének, illyetén föllépését királya iránt? a szabolcsi rendek is azt mondhatják az angol szónokkal: mi prókátor nép vagyunk, mi tudjuk mit s mennyit lehet tenni, hogy a törvény utól ne érjen!“ Mert valóban, itt még a megye rendei a törvényt át nem hágták: hogy fölirási jogaikatennyi izben használják,**) és törvényesnek hitt meggyőződésüknél fogva, a főispáni helyettest törvényszéki elnökösködésben nem részesitik; a törvény — a fölirhatási jog maximumát meg nem határozta, gyakorlatilag a fölirási jog többszöri használatának jogában él a nemzet... Hanem épen ebben rejlik a főbaj, hogy a törvény ösvényjén, törvényes formák alatt, magyarországi constitutio, illy eseménynek is termő mezőt nyujt; legnagyobb alkotmányos betegség ép azon abnormis, és a nemzeti jólétet gyakran akadályoztató jogban van: miszerint a törvénynek szine, az alkotmánynak paizsa alatt — szabad hosszu ideig engedetlenkedni a kormánynak, hosszu ideig félre tenni rendeleteit; és hogy az országgyülési időszakok között ha tetszik némelly megyének: a „lehetőségek“ sorába tartozik; nem fogadni el —, avagy végrehajtását akadályoztatni, a fökormányszéki rendeleteknek. Nem gondoskodván Verbőczynek eme gatyás népe arról: hogy jobb lenne a corpus jurisban egy törvény, melly kiszabta a mértéket s számot, hogy meddig

*) E tárgyra nézve, valamint az ellenzéki törekvéseknek egész irányára, nem sokára terjedelmesen fogjuk közleni nézeteinket; addig is azonban el nem mulaszthajuk itt megjegyezni: miszerint, ha nem is törvényünk betüje, de minden esetre törvényeink szelleme teljességgel meg nem engedi a korlátlan jus repraesentandit, mert ha ezt megengedné, akkor egyenesen a jus resistendit engedné meg, ez pedig törvényeink által egészen eltöröltetett. Szerk.

*) Ez nem zavar, hanem alapjogeszméje alkotmányunknak, mit ha eltörlünk, egész alkotmányunkat eltörüljük, s nincs más mód, mint a parliamentaris kormánnyal egybekötött centralisatio behozatala, a mi pedig nem mehet. Szerk.

**) Mint fölebb is érinténk, ezt mi illy mértékben nem jognak, hanem a legnagyobb jog- s törvénytelenségnek tartjuk. Szerk.

*) Ezt nem árt megtenni, mert hiszen a superflua cautela nunquam nocet. Szerk.

**) De igenis áthágták a törvény szellemét, s igy magát a törvényt. Szerk.

s hányszor lehet fölirni bizonyos tárgyban; mint sem arra kényszeriteni a statushatalmat — hogy eminens jogait, ha törik haszakad, használatba vegye. Eme kellemetlen állapotból, mind a statusfőhatalmat, mind a nemzetet kivenni, hogy nagy a szükség, hisszük, miszerint mindenki pártkülönbség nélkül be fogja vallani. A kérdés, melly körül divergálni fogunk: a hogyan? s mi módon? — mivel igen természetes, miszerint az ellenzék — a felelős minesteriumban találja egyedül, eddig vallott elvei után itélve, az egyedüli panaceát; mig más részről maga a kormány, s a conservativ párt — az alkotmány básisán kivánná eme abnormis állapot javitását — eszközölni. E század, melly a szabad constitutiók alkotásában annyira gazdag; belátta ama fő politikai elvet: hogy a kormánynak a nemzet közepében, olly erősnek kell lenni, miszerint — neki törvényesekben*) nem engedelmeskedni, lehetetlen legyen. Fölruházta tehát országgyülésen kivüli időszakban — teljes hatalommal önmaga fölött; egyedül a törvényhozói teremben hagyván föl a jogot megkérdezni: — miért tetted ezt? s ha illy hatalma nincs a statusfőnek; ugy biztossággal soha nem kormányozhat; mindig félhet, valahányszor kibocsátja rendeletét: hány vármegyében teszik azt félre? hányszor kell ismételve reá parancsolni: hogy engedelmeskedjenek!? rendeleteinek átalános sikeréről nincs biztositva — és majd csak szerencse módján nyernek foganatositást parancsai, de nem törvényes biztositékok mellett. Mi azon észrevételünket kifejeztük már egyszer a sajtó utján: hogy illy alkotmányos jog mellett, korlátlanul használva azt, főleg ha évenkinti országgyülés nincs, egy nagy nemzet, melly hatalma sulyával europai viszonyok rendezésébe hivatva van — mielőbb meggyengülne s világszerepet nem játszhatnék. Mert mig némi rendeleteinek kivitelét eszközölhetné, mig a repraesentativus jogtér mezején discutiálna egyezkednék a kormány a nemzettel, határozatlansága s késedelme miatt, lehet — egy századra kiható perczet veszithet...

Önmaga érdekét nem ismeri, s szégyelheti magát a nemzet, melly szünetlenül a kormány gyengitésén törekszik. A korona erélyessége sülyedésével — sülyed a nemzet tekintete; s lassu léptekkel az anarchia felé siet. Báthory István, a lengyelek nagy királya, e szavakat intézé népéhez koronázása után: — — „Me non pictum aut fictum benevolentia vestra fecit Regem, o Poloni! mihi per vos datum est, non solum vestram libertatem, sed etiam Regiam tueri dignitatem, ne dicam Majestatem. — —“ Máskor pedig mondá: „volo itaque regnare, volo esse Rex, non fictus pictus; sed verus, bonis bonus, malis malus. (Fessler 7. kö. 176. l.) Perger János.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Szabolcsból. Aug. 30kán tartott rendkivüli közgyülésünkben elnök ő méltósága tudatá a rendekkel, hogy e rendkivüli gyülés okozója egyedül a főméltóságu udvari kancellaria által ő felsége k. meghagyásából megyénkhez intézett parancsolat, mellyben szigoruan meghagyatik s parancsoltatik a rendeknek, hogy a főispáni helyettes törvényszékekeni elnökösködését, gátolni ovakodjanak. E rendelet fölolvasta után elnök ő méltósága bizodalmasan szólitá meg a rendeket, hogy tekintsék a megye békéjét s nyugalmát, s a k. parancscsal ne ellenkezzenek. Az elnök után egy k. ügyész akart volna szóhoz jutni; de nagy számmal összesereglett „prosicerek“ irtózatos „maradjon“t kiáltottak. A nagy lármában füleit bedugván fölállott érdemteljes első alispánunk s figyelmezteté a rendeket, hogy e kérdés, utósó fölirásunktól, vég stadiumot ért, s a következetesség parancsolja, hogy mivel ő felsége jogaink gyakorlatában meg nem hagy, a tárgyat a jövő országgyülésre sérelem gyanánt terjesszük föl. Ez értelemben nyilatkozott másod alispánuuk is, s körlevél által kivánta fölszólitatni a többi megyéket, hogy az ügyet a jövő országgyülésen sérelem gyanánt vegyék föl. Az alispánok után S. I. táblabiró szólalt föl, s azt gondolá, hogy a kormány — látván milly szorosan ragaszkodik a megye határozatához — engedni fog — de épen ellenkezőt tapasztal, mert keményen fenyegetődzik, most u. m. az a kérdés: törvényesen bánnak-e velünk vagy nem? ha törvényesen, *) ugy nincs mitől rettegnünk, ha pedig törvénytelenül, ugy ki kell magunkat tenni áldozatul a legnagyobb veszélynek, hogy sem meggyőződésünktől elállani;**)de azt — ugy mond — nem hiszem, hogy a kormány illyesmire vetemedjék. L. M. h. k. l. Nem hiszi, hogy a megye ezen kérdésben törvényes téren állana, mert az Ulászló 7dik deceretumának 56. tcz. szerint a főispáni helyettesek azok jogaival birhatnak: igy tudjuk, hogy Esztei Hipolit egri püspök nem viselhetven a főispánságot, midőn az országtól távol volt, a törvények értelmében Hevesmegye ügyei főispáni helyettes által intéztettek; de másodszor a gyakorlat is ellenkezőt tanusit; mert kétségbe vonhatlan, hogy számos megyékben elnökösködtek a főispáni helyettesek a törvényszékeken, és ha ezen elnökösködés törvénytelen, miért van a megyék nagyobbrésze s majdnem az egész oppositio ezen ügy mellett? s az oppositio vezére D. F. miért nyilatkozott kedvezőleg ezen ügy mellett? S igy szónok a k. parancsot elfogadhatónak állitja nemcsak ezen okoknál fogva, de politikai szempontból is, mert 1-ör semmi veszedelmet nem lát az országra háramlani a főispáni helyettesek elnökösködéséből, sőt az igazság gyorsabb s biztosabb kiszolgáltatását véli ez által elősegéltetni. 2-or mivel a megye kiáltó kisebbségben maradt e kérdésben, miután alig találtunk négy megyét, melly Szabolcscsal osztoznék véleményben. S 3-or mivel a megyének békéje s nyugalma is kivánja, hogy a kir. parancs elfogadtassék, nehogy a törvényszéki ügyek folyama gátoltatván, az igazság kiszolgáltatása háttérbe szoríttassék. Azután B. S. tb. szólott az ügyhöz s mondá, hogy az előtte szóló által idézett D. F. mondatára nem emlékszik, sőt ő egészen ellenkező nyilatkozatot tud az emlitett férfiutól, s fölhivá az előtte szólót, hogy csak egyetlen törvényt hozzon fön, melly a főispáni helyettesek elnökösködését parancsolja, ő — ugymond — azonnal „vela dare cogetur“ s hozzá tevé retrorsum! A kihivott L. M. megjegyzé, hogy nem egyet, de többet is fog idézni, mellyek állitását igazolják, s bár igaz, hogy ezen szó „administrator“ egyikben sem foglaltatik, de az értelme világosan szóll mellette, s ugy hiszi sz., hogy a törvények lelkét s értelmét kell figyelembe venni, nem pedig betü szerint magyarázni. Ezen észrevételre megjegyzé B. S. hogy ha olly törvényt nem idéz, mellyben nyilvánosan ki van téve az administrator, ellene mitsem bizonyit. S a kérdéses tárgyat tovább taglalva a határozat megtartását sürgeti. Igen számosan szónoklottak még mind két részről, különösen N. J. R. J. H. K. t. H. J. s többen a k. parancs elfogadását sürgeték. Sz. R. Z. M. E. L. és többen ellenzékiek. Különös figyelmet gerjesztett gr. V. D. — Sajnáljuk azonban, hogy elmetehetségét gunyolódásokra s az ellenfél sértegetésére forditja, és igy szép magyarsággal elszavalt szónoklataiban a mélyebben figyelmező semmi belbecset s értéket nem talál; mi legalább meg vagyunk győződve, hogy az igazság soha sem szorult a gúny fegyvereire, mert az a maga egyszerüségében előadva is feneketlen sebeket ejt az igazságtalanokon. — Elnök ő méltósága figyelmezteté a rrdeket, miszerint egymást indokaikkal soha meg nem győzhetvén, hagyjanak föl a tárgy további fejtegetésével, s csupán a dolog érdemében szólván, véleményüket oda nyilvánitsák: valjon a k. parancsot elfogadják e vagy sem? Erre az ellenzéki többség oda nyilatkozott: „hogy ő méltóságát a törvényszéki elnöki szék elfoglalásában semmi tekintetben gátolni nem fogják; hanem mihelyt az elnökség elfoglalására lépést teend, azonnal ott hagyandják a törvényszéket. Mivel pedig a k. parancs megvetéséről vádoltatni nem akarnak, ismét egy fölirást terjesztenek ő felsége szine elé, mellyben őszinte bizalommal nyilvánitják, hogy igazságos meggyőződésükből a főméltóságu kancellárianak ezen utósó parancsa sem volt képes kimozditani, mert miként a vész idején vérével s életével kész védeni a jó polgár hazáját s a királyiszéket: (óh be szép!) ugy polgári szent kötelessége törvényei megsértésénél följajdulni; kérik tehát ő felségét, hogy tekintetbe vevén félszázados gyakorlatukat, a tárgyat a jövő országgyülésre halasztani méltóztassék. — Másnap a jegyzőkönyv hitelesitése után törvényszék tartatott. Elnök ő méltósága látván a megyének határozatához illy szigoru ragaszkodását, a törvényszéken meg nem jelent, s igy egy hasztalan kisérlettől, s nagy kellemetlenségtől magát megkimélte. — De az már mégis nevetséges, hogy többen a szónokok közől azon ujabb törvényre hivatkoztak, melly a csődtörvényszék elnökének az alispánokat rendeli, s midőn ezen törvényt egy tbiró a fölirásba indokul akarta betétetni, magok az ellenzékiek nem engedék, mert — ugymondának — ezen törvény által kimutatjuk erőtlenségünket. Nem nevetséges-é olly törvényre hivatkozni, mellyet később magunk is elismerünk, hogy semmit sem bizonyit. De hijába, bármi erőtlen legyen az, mit az ellenzéki szónokok mondanak, az mind jó, mind helyes, és még a mi több, nagyon világos; ellenben bármit hozzon föl a conservativ párt ön s ügyei védelmére, az mind slendrián, félrecsavart, és miként gr. V. D. mondja a „sötéte szép“ hallottunk egy megyei tisztviselőt az administrator elnöksége mellett nyilatkozni, és egy táblabiró ur elég müveletlenséggel olly neveket tulajdonitott szónoknak, mellyeket itt elmondani illetlennek találtunk, és ez igy ment, bár mikor szólalt föl egy ellenvéleményü. Azonban szinte hallottunk egy jeles szónoklatot, egy pad tetejéről lehangzani: T. KK. és RR. — — — az elöltem szóló beszéde nem áll, mert igy különben — — — hogy mivel — ee — t. KK. és RR. az következnék — — — (uram segits, gondolám magamban, ezt bizonyosan a giliszta háborgatja) és végre kisült nagy erőködés után, hogy szavazatát a határozat megtartására adja; s mi lett következménye ezen jeles szónoklatnak? egy roppant „Éljen!“ Különben ez mind a szólásszabadság természetéből magyarázható. — Termésünk ez évben középszerü, de mind a mellett is sokan csalatkoznak reményökben; mert néhol megad egy gazda kereszt egy köblöt, másutt alig 3 vékát. A burgonya is rothad némelly helységekben. — Sáskát még eddig nem láttunk; de — eljöttek a szinészek s olly rontást tettek Szigligeti „Egy szekrény rejtelmén“ hogy arra bizonnyal maga a szerző sem ismerhetett volna; augustus 31-én a „Bácsi“t adák, s ugy látszott, jobban elkészültek.

*) Nem csak törvényesekben; mert időközben törvényes-é vagy törvénytelen a kormány parancsa, senkinek sincs joga megbirálni, tetteiért egyedül a parliamentnek vagy kamaráknak felelős, időközben pedig minden rendeleteinek vakon hódolni köteles mindenki, ez az ujabb alkotmányoknak szelleme. Szerk.

*) Szeretnénk tudni: mit ért a táblabiró ur a törvényes bánás alatt? Szerk.

**) Nevetséges rodomancada. Szerk.

Tisza-ügy.

Igaz és csalhatatlan az, hogy az árvizek ellen legjobb és leghiztosabb ovó szer a töltés ott, hol t. i. a töltések kivánt távolságra és magasságra épitve, elegendő nagy vizmedret képeznek. — Ezen mai időben minálunk czélba vett kérdés, valjon a tiszai töltések fognak e elegendő vizemésztési medret és tért képezni? lesznek e azok ugy épitve, hogy az árviz rajtok keresztül ne törhessen? — miután e kérdésre vonatkozólag mindenki, még a nagyméltóságu királyi biztos ur is kétesen nyilatkozik, ez a tiszai lakosok közt legnagyobb aggodalmat szült, melly aggodalom napról napra nő, mert nincs ember, ki ezen kérdésre nyugtatólag válaszolna, és azon rémitő aggályt és kételyt csak némileg is eloszlatná. De a tiszaszabályozási és töltés-épitési munka foly és halad bizonytalan és kétes sikerhez vezető ismeretlen s homályos ösvényen, és a tiszai lakosok, kik közelebbről érintve vannak, aggodalommal töltött kebellel e kétes kimenetelü munkához járulni, pénzöket és földjöket koczkáztatni kényszeritve látják magokat. — Ezen fontos és nehéz kérdésre itt felelni szándékom, és józan számitás nyomán megmutatni, mennyire alapos vagy alaptalan ezen aggodalom és bizodalmatlanság a tisza-töltésezési és szabályozási munka ellen. E végett fölszolitva adatokat szereztem a természetből, a valóságból, mellyek csalhatatlanok, mellyeknek igazságáról minden elfogulatlan ember meggyőződhetik. Ha akarjuk tudni, az uj töltések által ellátandó Tisza medrének viz-emésztési tére vagy szelvénye, elegendő nagy leend e a hegyi vizeknek fölfogására és levezetésére, ismerni és tudni kell előbb, ezen a Tiszába ömlő és a Tiszavidékeket eláradó vizeknek szélességét és közép mélységét vagy magasságát, melly adatokból a viz-emésztési szelvény vagy profil kiszámitatik.

Elősorolandom tehát azon vizeknek enyésztési szelvényét, mellyek az alább kitett magassággal évenkint, kivált tavaszkor előfordulnak.

a) a Tisza Szigetnél áradás alkalmával széles 600 l. mély v. magas 9½ l., sokszorozván a szélességet a közép mélységgel lesz az emésztési szelvény=5700 □ l. b) az Iza szigetnél széles 140 láb és 12 láb magas, 140+12 = 1680 l. c) a Taraczk Kirvánál 320 l. és 9 l. m. 2880 láb; d) a Talabor Talaborfalvánál sz. 240 l. és 9½ l. m. 2280 láb; e) a Nagy-ág

Husztnál szél. 480 l. és 8½ l. m. 4080 láb; f) az Apsa-patak kiömlésénél szél. 80 l. és 8½ l. m. 680 láb; g) a Szaploncza patak szél. 60 l. és 8½ l. m. 510 láb; h) a Técsö széles 60 láb és 8½ láb m. 510 láb; i) a Viska széles 60 láb és 7½ láb m. 450 láb; k) a huszti széles 70 láb és 7 láb mag. 490 láb; l) a Batár Batár alatt szél. 75 l. és 8 l. m. 600 l.; m) a Szamos Szatmárnál sz. 540 l. és 17½ l.m. 9450 l.; n) a Kraszna Gyöngynél sz. 150 l. és 9 l. m. 1350 l.; o) a Homorod Zsadánynál sz. 65 l. és 8 l. m. 520 láb; p) a Tur Kölcsénél széles 80 l. és 9 l. m. 720 l.; q) a Laborcz Munkácsnál sz. 360 l. és 8½ l. m. 3060 l.; r) a Borzsava Borzsavánál sz. 120 l. és 10 l. m. 1200 l.; s) a Szernye Gutnál sz. 60 l. és 5½ l. m. 330 láb; t) a Sztára Ignécznél sz. 80 l. és 9 l. m. 720 láb; u) az Ung a gátnál szél. 420 l. és 6 l. m. 2520 l.; v) a Feketeviz Szennánál sz. 200 l. és 8½ l. m. 1700 l.; w) a Laborcz Örmezőnél sz. 310 l. és 9 l. m. 2790 l.; x) az Ondova-toplya Vásárhelynél széles 360 l. és 11 l. m. 3960 láb; y) a Dusa Nagy-Csebnél széles 80 l. és 8 láb m. 640 láb; z) a Ronyva Ujhelynél széles 80 láb és 8½ láb magas 680 láb; a közönséges nagy vizeknek szelvénye teszen összesen 49,500 □ láb.

De ha a Tisza-vidékét jövendőre árvizek ellen biztositani akarjuk, az okszerün csak ugy történhetik, ha minden 20—30 év alatt bekövetkezni szokott nagy vizeket is tekintetbe vesszük, mert a Tisza-vidéket nem csak 20 vagy 30 évre, de századokra szándékunk az árvizektől megmenteni!? Tapasztalásból tudjuk, hogy a fön elősorolt közönséges nagy vizeknek magassága hó-olvadás és esözés alkalmával két három egész öt lábbal magasabbra hág, mellyek aztán nem 49,600, hanem legalább ⅓ részszel nagyobb, azaz 66,000 □ lábnyi emésztési szelvénnyel folynak. Minthogy az utódokat akarjuk árvizek ellen biztositani, nem kell felejtenünk, hogy országos esözés és hirtelen hóolvadás alkalmával még rendkivüli nagy vizek is támadnak, mellyek minden 50 és 100dik évben egyszer kétszer bekövetkeznek, ezen rendkivüli nagy vizek a fönemlitett 66,000 négyszeg lábnyi viz-emésztési szelvényt legalább ⅒ részszel növeszteni fogják, és lesz 72,600 □ labnyi vizfogyasztási szelvény.

Ez összes 72,600 □ lábnyi szelvény a följebb elöszámitott 25 helyre, nem pedig a Tokajnál létesitendö profilre vonatkozik; Tokajra nézve ezen szelvény a lejt és vizmagasság által okozandó különböző vizsebesség miatt nem állhat, mert Tokajnál sokkal kisebb a vizsebesség mint a kijelölt helyen a fönemlitett vizeknél.

A vizsebesség másodperczenkinti kiszámitására szükséges lejt itt következik. A fönemlitett és a b c d e f g h i k q u w betük alatt kijelölt vizeknél 24 hüvelknyi az esés 100 ölre, az l m n o p v négy — és az r s t x z vizek 12 hüvelknyi eséssel folynak.

Ezen elöszámitott három adatból, t. i. lejt, szélesség és mélység, kiszámitván a vizek sebességét, kitünik, hogy az elöszámlált vizek az emlitett helyen 5 egész 12 lábnyi sebességgel folynak, és hogy a Tisza, Iza, Taraczk, Talabor, Nagy-ág és a többi 24 hüvelyk eséssel folyó vizek 20—30 egész 100 fontnyi köveket magokkal hömpölgetnek.*) — A Tisza lejtje Tokaj alatt 2 vonal vagy ⅙ rész hüvelyk 100 ölre, az anya-meder 500 láb széles, 38 láb mély, ha a 38 lábnyi mélységhez azon Paleocapa ur terve szerinti 3000 lábnyi távolságra épitendö töltések által eszközlendö 9 lábnyi magasságot hozzá adjuk, és ezen elösorolt adatokból a viz sebességét kiszámitjuk; kijön 3, 7 láb perczenkint; a vizemésztési szelvény pedig a fön kitett adatokból P. ur terve szerint leend 46,000 □ láb.

Ha már most azt akarjuk, hogy ezen vizek, mellyek a fönemlitett helyeken 5 egész 12 lábnyi sebességgel 72,600 □ lábnyi emésztési szelvénynyel folynak, Tokajnál, hol a viznek P. ur által tervezett és munkába vett viz-fogyasztási szelvénye szerint, csak 3, 7 lábnyi, azaz kétszer sőt háromszornál is kisebb sebessége vagyon, öszpontosuljanak és minden áradási és kiöntési kár nélkül lefolyjanak, okvetlen szükséges ezen 72,600 □ lábnyi szelvényt kétszer vagy háromszor nagyobbra venni; — de ha csak kétszer nagyobbra vesszük; — a viz-emésztési szelvénynek kell lenni Tokajnál legalább 145,200 □ lábnyinak.

*) A helyszínét vizsgálva, mindenki ezen nagyságu köveket szemlélheti.

Okszerü szabályozás és biztos viz-mentesités tekintetéből Tokajnál 145,200 □ lábnyi viz-fogyasztási szelvénynél kisebbet adni nem lehet, kisebb szelvénynél a töltések semmit sem érnek, az árviz azokat áthágná, és sokkal nagyobb károkat okozna, mint most. — Világos tehát, hogy P. ur terve szerint azon a legjobb tiszaháti földet elnyelö széles meder vagy ár-tér, melly, mint látjuk, hogy csak 46,000 □ lábnyi vizfogyasztási szelvényt képez, alig ⅓ része a valódi és okvetlen szükséges szelvénynek, nem foghatja föl az egész viztömeget, sőt ennek harmadrészét sem, és hogy az árviz az azon épitett és épitendő töltéseket át fogja hágni, és a Tisza-vidéknek végpusztulást okozni. — A Vásárhelyi terve szerint 1,200 lábnyi távolságra és 10—12 lábnyi magasságra készitendő vizmeder még kevesebb vizet fogyaszthat, mert 31,000 □ lábnyi szelvénnyel alig ¼ részét a valódi és igaz vizmennyiségnek emésztheti föl. —

Azt hirdetik hirlap utján, hogy a Tiszaügy vezérül a tettek emberét birja, és munka-segédekül annyi erélyes tekintélyt számlál, hogy az épitendö Tisza-töltések 7,426,054 forintba kerülnek, és az egész Tisza-vidéket árviz ellen biztositani fogják, hogy P. ur terve érett, megfontolt, alapos, eldönthetlen, talpra esett stb. — Hogy a Tisza-ügy a tettek emberét birja, az igaz, — de hogy azon P. vagy V. ur terve szerint épitendő 7,426,054 ftba kerülő töltések, az összes Tisza-vidéket, ha tiz annyi tettek és erélyes tekintélyek embereit, sőt ha az egész földgömbnek tekintélyeit birná vezérül és segédül, az árviz ellen nem fogják óvni, szinte olly igaz, mint kétszer kettő négy.

Akárki mondta és számitotta azt: hogy a Tisza-töltések 7,426,054 ftba kerülnek, és hogy a Tisza-vidéket vizmentesitendik, hibázott, — és alaptalan számitása és állitása által az egész hont, de leginkább a tiszaszabályozási társulatot ámitotta. — Illy nagy fontosságu és következésü ügynél, millyen a Tisza-szabályozás a honra és az érdekeltekre nézve, — hol biztos számitás csak érett s fontolt tapasztalásból és meggyöződésből eredhet, és kifejtett dönthetlen mathematikai tanok és alapok nyomán történhetik; — ha az, a ki a terv kiviteléhez szükséges számitásokat tette, a kifejtett, idézett mathematikai tanokat, és alapokat értette, csalhatatlanságáról meg volt győződve, és mégis illy hamis, az érdekeltekre nézve illy káros következésü számitást és állitást közöl, az erénytelen; ha nem érti, vagy nem tud meggyöződést szerezni, vakmerö; ha magáról azt hiszi, hogy érti, és véli, hogy elegendö meggyöződést szerzett, elfogult.

Uraim! itt e kettőnél jól kifejtve csak egy az igazság, mellynek győzni kell, vagy biztositja t. i. a P. V. ur-féle töltés a Tisza-vidékeket az árviz ellen, — vagy nem? Ez okból kérem a hazai müértöket, sziveskedjenek a tisza-szabályozási töltésekre józan s dönthetlen számitáson alapuló észrevételeiket közölni; hogy igy a nagy fontosságu tárgy minden oldalról megvitatva a tiszta igazság kitünjön, és hogy azok, kik tervkészités, és vizsgálat alkalmával mit sem gondolván a technikai adatok alapos- vagy alaptalanságával, talán hamis adatok nyomán, egyoldalu nézetek szerint, helybenhagyták, kiábrándulj anak, és hogy a viz-járta vagyont gyökeresen biztositó munka létesüljön, melly a nemzet javára és diszére szolgáljon.

Uraim, a ki ezen tárgyat, midön a hon, de leginkább a Tisza-vidék, és több százezer lakos életkérdésileg fenyegettetik, közönbösséggel veszi, arra teljes figyelmet és legkomolyabb gondolkodást nem fordit, nem igényelheti észszerüleg azt, hogy az emberek közé számittassék.

Megfoghatlan még azis, hogy lehetett azon P. ur emlékiratában foglalt javaslatot és tervet, *) melly szerint a Tisza-meder Tokaj alatt, az ott ásott csatorna által eszközlendö gyorsabb vizfolyás miatt, fával és földdel begátolandó lenne, a legfelsöbb parancsnak ellenére, melly minden, a vizet földuzzasztó, és a vidéknek áradást és kiöntést okozó gátat fenekig levágatni parancsolja, ezen világos és bölcs parancsnak daczára helybenhagyni. A viz ott Tokajnál, hol legkisebb, azaz két vonalnyi eséssel bir, földuzzadása által az egész tokaji és bodrogközi vidéket okvetetlen elboritaná. — Ezen gátnak épitését, ha a viz sebesebb fogyasztására, vagy a csatorna tisztitására elkerülhetlen szükséges lenne, felelösség mellett semmiféle mérnök nem vállalná magára, mert ezt fával és földdel több százezer forint beépitése mellett létesiteni lehetetlen. — Illyen s több hasonló eszmék és javaslatok, mellyekből P. ur emlékirata áll, és mellyben egyetlenegy mathematicai adat nincs, a közönségnek mint érett, fontolt tapasztalásból eredt, talpra esett és üdvös javaslatok hirlap utján dicsérve és magasztalva ajánltatnak. Igen sajnos tapasztalni azt, sok ember ugy van saját szenvedélyével és kedvencz eszméjével, mint a tormába esett féreg, és a szu a redves fával, mind magáét vallja legjobbnak, — s igy aztán már elölegesen annyira el van fogulva, hogy a fáktól az erdöt nem birja látni, s eszmezavarában s ábrándjában a jót valót s igazat, mellyet tárt karokkal fogadnia kellene, nem tudja megismerni, hanem még azokat is, a kik vele egyet nem értenek, a nemzet kárára kisebbitik és üldözik. —

A fölebb mondottakból világos elöttünk az, hogy ezen az uton P. V. ur terve szerint, melly inkább öntözési mint vizmentesitési rendszert képez, ha a töltések mindjárt 30 lábnyi magasságra épittetnek is, az áradásokat megszüntetni nem lehet. — De igen szomoru helyeztetés az, ha csak ezen az egy uton lehetne vagy kellene a Tisza-vidéket vizmentesiteni. — Hála legyen a mindenhatónak, a természet honunkat mindennel gazdagon megajándékozta, az ut is, melly szerint az árvizek s egyszersmind aggodalmaink megszüntethetők, a természet által kimutatva, és régóta nyitva áll, melly üdvet hozand hazánkra, s mellyről nehány szót szólandok, — s ez ut a szép s nevezetes érvölgyi utvonal.

Valamennyi technikus szakértő abban megegyezik, hogy a gyakorlati tudományoknak olly elveken kell alapulniok, mellyek használat által, mint elvitázhatlanok, igazak és csalhatatlanok tapasztaltattak. Egyet értenek jelenleg a legnevezetesebb vizmérnökök abban, hogy a folyókat vizmentesitési, hajózási vagy közlekedési szempontból a legegyenesebb és legrövidebb utvonal szerint kell levezetni és szabályozni. Ezen elv elvitázhatlan, mivel csalhatatlan tapasztaláson alapul; ezen elv nélkül mindig fonák és siker nélküli kisérletek, és pénzt pazarló próbák tétetnek. Nem szükség itt azon nehézségeket és károkat elöadni, mellyekkel a hajózás, só s fa szállitás a véghetlen sok kanyar miatt küzd, — melly kanyar a vizfolyást gátolja, a vizet földuzzasztja, a medernek napról napra nagyobb iszapolást, és a vidéknek káros kiöntéseket okoz, — ezt minden ember, de kivált a tiszaháti lakos jól tudja.

Ezen káros kanyarulatok átvágása, megszüntetése, a hajózást Tiszaujlaktól egész a Dunáig nagyon könnyitené, és az utat tetemesen röviditené. De a veszedelmes áradások ezen átvágások segitségével, és ez által valamivel gyorsabb vizfolyás eszközlésével teljességgel, ha mindjárt a mint felebb mondám 3000 lábnyi távolságra 30 lábnyi magas töltések épitetnének, nem volnának megszüntetve, — a föczél a legnagyobb áldozatokkal sem volna elérve. E föczélra, t. i. az árvizek megszüntetésére, olly utat kell választani, melly a vizfolyásra nézve legrövidebb és leggyorsabb, létesitésre pedig legkönnyebb és leggazdaságosabb; mert csak rövid és gyors vizfolyásnál birná a Tisza az iszapot, melly napról napra a tiszaágyat feljebb emeli, és a Tisza-vidéket nagyobb kiöntési veszéllyel fenyegeti, odább vinni, és a tiszaszabályozási társulat kevesebb ásás és töltésezés mellett a tiszaszabályozási költséget viselni. *) Illyen ut, melly e czélra a természettől van alkotva, az érvölgyi ut, melly már többször hirlap utján az érdekelteknek figyelmébe és mint egyedül üdvös viz-mentesitési mód a Tiszavidékre ajánltatott, és méltó helyeslést is nyert. Ezen ut Királyházától Szatmárnak, N. Majténynak, Székelyhidnak, Diószegnek, Harsánynak, Szentesnek a Tiszába legrövidebb, mert legegyenesebb, és mivel Szatmártól Szentesnek olly nagy esése van, millyen csak gyors vizfolyáshoz kivántatik, t. i.

*) 24dik lapján ez áll „Mikor az árok (t. i. Tokaj alatt) mélysége olly nagy leend, hogy abba a folyó legkisebb viz idején is bele mehet, azt ajánlanám, hogy az elhagyandó meder az átvágás kezdő torkától kevés távolságra töltessék át egy gáttal, melly olly forma magasságra emelkedjék, hogy hasonlóan a Tisza vizszine feljebb emeltetni kénytelenitessék s nagyobb erővel és esettel nyomulni be az uj átvágásba.“ —

*) Az érvölgyi folyamvezetés megszüntetné a töltéseket a Tiszán Leányvártol Királyházáig, a Krasznán Jánktól N. Majtényig, a Szamoson a kifolyástól Szatmárig, melly töltések tesznek összesen 80 mértföldet.

1½, 2, 3, 4 hüvelyk 100 ölre, a leggyorsabb vizfolyást eszközlendi, és minthogy nagyrészt a meder készen van, a vizfolyásra nézve legkisebb akadály sehol sincs, legkönnyebben és legkisebb költséggel létesithető. Ezen az Érvölgyön létesitendő és 8—9 év alatt kiképzendő rendes folyam-pályán az a b c d e f g h i k l m n o p betükkel nevezett és 31,900 □ lábnyi vifogyasztási szelvénynyel folyóvizek 330, egész 340 ezer köblábnyi viz-mennyiséget áradások alkalmával másodperczenkint levezetnének; a többi q r s t u v w x y z betükkel jegyzett és 17,600 □ lábnyi emésztési szelvénnyel folyóvizek 160—170 ezer köblábnyi vizmennyiséggel Tokajnál összefolynának.

Ezekből látni, milly alaptalan és hamis állitás az, a mit némellyek a közönséggel el akarnak hitetni, hogy t. i. az érvölgyi folyampályát tervező Lám Jakab ur, azon V. ur által kiszámitott, Tokajnál 105 ezer köblábnyiból álló vizmennyiséget fölosztani, és máshova vezetése által, a hajózástól megfosztani akarná: valóban nevetséges egy dolog. Ezen 105 ezer köblányi vizmennyiségből egy csep sem vivődik el, sőt arról kell gondolkozni, hogy jövendőre nem 105 ezer, hanem 170 ezer köblábnyi vizmennyiség kár nélkül elmehessen Tokajnál másodperczenkint. Ezen 170,000 köblábnyi vizmennyiség levezetésére Csongrádig szükséges 8—10 lábnyi magas s 30—80 ölnyi távolságra a parttól, Csongrádtól a Dunáig 500—800 ölnyi távolságra a parttól és 10—15 lábnyi magas töltéseket kell épiteni, Tokajon fölül a viz földuzzadása miatt, a töltések Leányvárig folytatandók. Leányvártól kezdve egészen Királyházáig sehol sem, legfeljebb a szakadásoknál lenne töltés szükséges. — A hajókázást, és sószállitást akaratunktól függend, a legkisebb vizállásnál is vizosztó épület által, Királyházától Tisza-Ujlaknak, Sárkánynak, Tokajnak Csongrádnak vagy Szatmárnak, Diószegnek, Csongrádnak és tovább lefele eszközölni és elömozditani.

A mi azon elágazó, Galambos S. ur által közhirré tett véleményt illeti, melly szerint a Tisza-vizeket Szatmártól Debreczennek, Madarasnak a Tiszába akarja vezetni, leginkább azért, mivel 1-ször azt hiszi, hogy az érvölgyi s sárréti vonalon még kevesebb lejt van, mint Tokajnál, és e miatt az ott összefolyó vizek Csongrádnál összeütköznek s földuzzadnak, és hogy az által sokkal nagyobb s veszedelmesebb áradást kiöntést okozhatnak mint Tokajnál, mivel 2-szor gondolja, hogy az aránytalan távolságra eső kifolyás, szinte összeütközés által kiöntést fog okozni, és mivel 3-szor Szatmártól Debreczennek, Madarasnak vezetni a vizeket közlekedési és gazdasági tekintetből legjobb, és hogy a szükséges beömlési arány eszközlése által összeütközés, földuzzadás s e miatti kiöntés eltávolittatik. — Lejtmérések nyomán a fönkijelölt érvölgyi vonalon ott hol legkisebb a lejt, vagyon 1½ hüvelyk 100 ölre, Tokaj alatt pedig 2 vonal vagy ⅙ rész hüvelyk, és igy az érvölgyi sárréti vonalon kilenczszer nagyobb esés levén, mint Tokaj alatt, az első főindok mint alaptalan elenyészik. — A mi azon igen ajánlott beömlési távolságot és arányt illeti, tekintsük az érvölgyi vonalt Királyházától vagy Szatmártól N.Majtény-, Széhelyhid-, Diószeg-, Tarján-, Harsány-, Zsadány-, és Szentesnek kiképezettnek, és látni fogjuk, hogy a Batár-, Tur-, Szamos-, Homorod-, Kraszna-, Berettyó-, Sebes-, Fekete-, és Fejér-Körös-vizek rendes távolságra és arányban, a millyet G. ur ohajt, a főfelfogóba beömlenek. — Valamint a jó hadivezér a seregek összevonulására, a szükséges és elegendő nagy és alkalmas állomásozási térről előre gondoskodik, ugy a jó vizmérnök is elegendő tág medert vagy vizfölfogót készit, hogy a vizek beömlés alkalmával a főfölfogóban elegendő helyt találva, összefolyás által föl ne duzzadjanak; higyje meg G. ur, elegendő tág mederben a vizek ha földuzzadnak is, ezek földuzzadás által ki nem szoritják egymást medrükből, és igy kiöntést sem okoznak, a vizek sehol sem állomásoznak, hanem örökösen folynak; összejövetelnél más vizekkel, eleinte egymás mellett, azután egyesülve barátságosan rendeltetési helyükre folynak.— A szatmár-, debreczen-, madarasi vizvezetésre nézve igen kivánatos, hogy ezen a vonalon legalább egy hajókázható csatornácska létesüljön, de reményeink az 50 lábnyi magas homok-dombok miatt hiusulnak, az egész Szamos-vezetés pedig ezen dombos völgyes vonalon nagy áldozatba kerülne, és a siker még sem volna biztos: közlekedési szempontból ezen vonal, melly az érvölgyi vonalnál tiz mérfölddel hosszabb, elsőséget nem érdemel, mert sebes és olcsó sószállitás, és hajózás, valamint a gyors viz-levezetés és fogyasztás elvével nem egyezik. — Vizsgálja meg G. ur az érvölgyi és szatmár-debreczeni vonalt, tegyen lejtmérést, és maga fogja elismerni, és megvallani, hogy a szatmár-debreczeni- madarasi vizvezetés, az érvölgyi folyam pályairányában, idétlen egy tervezet. —

Szerezzünk alapos tudományt s megyőződést, alkalmazzuk azt lelkismeretesen s czélszerün, és honunk fölviruland. Alapos tudomány, tapasztalás és észbeli tehetség nélkül pént pazarolnunk, tespednünk és szegényednünk kell.

Mindent, mi a nagy kérdés bővebb vitatására és pontosabb kifejtésére szolgáland, örömmel fogadandok. Másolnáj.

Vegyes ujdonságok.

(Mióta a pest-szolnoki vaspályavonal) megnyittatott, annyi tömérdek málha s olly sok utazó szállittatik rajta, hogy legközelebbről is a szállitandó tárgyak halmaza miatt 7 óra helyett 8 órakor indulhatott csak meg a vonat.

(Gróf Almásy Móricz) kir. biztos ő nmlga e hónap közepe táján érkezendik meg Bécsből Pestre, a várvavárt városi tisztujitást annak rende szerint megtartandó.

(Bécsben) egy tekintélyes családnál van egy 50 éves nevelőnő, ki jelenleg a zongorázásban és éneklésben leczkéket vesz, hogy legközelebbről — mint énekesnő valamelly bécsi szinpadon fölléphessen.

(Havi és Szabó dal- és tánctársasága) Prágában is köztetszést aratott.

(Tarnopolban) aug. 6kán egy pórnő leányikret szült, kik a negyedik oldalbordától kezdve ugy össze vannak növe, hogy mind a kettőnek csak egy melle és egy hasa van. E lánykák tökéletesen ki vannak fejlődve, s sürü hosszu fekete hajjal ellátva, arczvonalaik igen szabályszerüek s barátságosak, s az egész testalkat rendes, csak hogy az egyiknek befelé görbült lábai vannak. Többnyire átkarolva tartják magukat, mi valóban megindító látványt nyujt. Egyébiránt mindketten egészségesek.

(A lőcse-kassai országuton) mult hetekben egy meggyilkoll zsidót találtak, kit egy csavargó ujfalusi korhely ütött agyon, hogy pénzétől megfossza, melly ez alkalommal 1 ft 15 kr bankónál nem tett többet. A vértett után a zsidó ruháit ölté magára, s csavargása közben a zsidó rokonai által a ruháról megismertetett, s rögtön elfogatva, a törvényszék előtt büntettét megvallá. A törvényszék mint utonálló gyilkossal rögtönitéletileg akart bánni, de egy biró a halálos itéletbe bele nem egyezett, s igy a bünösnek ideje maradt büntetteért önmagát itélni halálra, s az itéletet a sötét börtön nedves falai között sajátkezüleg magán végrehajtani, mert reggel fölakasztva találta öt a porkoláb.

(Angliában és Irlandban) szerencsétlen esemény s öngyilkosság által 1845ben 9599en multak ki. 3305en esés, szekérreljárás s több eféle miatt haltak meg; 1930an vízbe fultak; 3057en tüzkirontás vagy forró viz miatt; 188at megmérgeztek; 65öt fegyver ölt meg; 83an maguk vagy mások által okozott sebben haltak meg; végre 711et öngyilkoscág, bakó, vagy más ismeretlen okok végeztek ki.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Legközelebb közlött aug. 19-ről kelt lissaboni tudósitások most részletesebben adatnak. A portugal királynő ministeriuma elbocsátását csak akkor határozá meg, midőn a három közbenjáró hatalmasság követe, a portugal kormány kitérő válaszai következtében aug. 10én azzal fenyegetőztek, hogy utileveleiket azonnal kiveendik, ha az interventioi-jegyzőkönyv 4ik czikkének értelme szerint neutralis ministerium nem alakitatik, s midőn egyszersmind Moncorvo gróf portugal követ Londonból tudatá, hogy Palmerston tovább várni nem akar. Sorban Rodrigo da Fonseca, Silva Carvalho és Lavradio gróf meghivattak az alakitandó uj cabinetbe. Minthogy azonban a királynő különösen egyiköjöket sem bizá meg az uj cabinet alakitásával, hanem az egyes tagok megválasztását magának föntartá, tehát mind a hárman tagadó választ adtak, Hosszu fontolgatás után végre Rodrigo da Fonseca bizatott meg az uj cabinet alakitásával, de igyekezeteiben ez sem volt szerencsés, mert az általa meghivott statusférfiak föltételül tevék, hogy a király a sereg fölötti parancsnokságról mondjon le, mibe a királynő egyátalában bele nem egyezik. E közben kir. parancs bocsáttatott ki, hogy a cortes jan. 2ra összehivassék, a választások pedig november első hetére tüzettek ki. A parancs egyszersmind kinyilatkoztatja, hogy minden statusszolgák s nyugdijasok, kik évenkinti 100 milreis jövedelemmel birnak, szavazási képességgel birnak. Minthogy a cabralisták ujonan vakmerőbbek kezdenek lenni s különösen Algarbiaban nem rettegnek az ex-junta párt hiveit üldözni, a nélkül hogy a kormány magát közbenvetné, tehát világos, hogy a liberal pártnak ugymondván semmi kilátása a közelgő cortesülésekben tetemes képviselőséget nyerhetni. A központi választóbizottságok élén Loulé marquis áll.

Francziaország. Páris, aug. 31. Tegnapelőtt St. Cloudban ministertanács tartatott, mellyben a király elnökölt. Cunin-Gridaine-t kivéve, valamennyi minister jelen volt. Azt hirdetik, hogy nagy fontoságu határzatok hozattak s reá azonnal a külügyek ministeriumának ügyviselői közől egy egy Madridba, Rómába, Nápolyba s Londonba küldetett. Guizot, ki a st. cloudi ministeri tanácsos Val-Richertől jött, tegnap reggel mezei lakára ismét visszatért.

Olaszország. A római kormány hivatalos lapja következő fontos az egyházi status vaspályakérdésére vonatkozó hirt közöl: „Ő szentsége a mi urunk a vaspályák épitésének nagy vállalatát a Ferretti bibornok-statustitoknok elnöklete alatt tartott ministertanácsban meghatározott módok szerint, jóváhagyni kegyeskedett.“ Előlegesen annyit jegyzünk meg, hogy pápa ő szentsége e két nagy vonalnak — Rómától Ceprandig és Rómától a modenai határszélekig — épitését megengedte. A Forlinál összegyült pápai sereg száma (panttantyusság, gyalogság, vadászok, sveicziak s lovasság) hiteles forrás után 15 ezerre megy.

Florenczben aug. 25röl több ministerialis rendeletek s cabineti parancsok hirdettettek ki, mellyek nagyobb részt az ország kormányzásában leendő fontos változásokra vonatkoznak. Ő kir. fensége a nagy herczeg egy statustanács alakitását rendeli, az tiz rendes s kilencz rendkivüli tagból álland. E tanács tagjai rendes fizetést huzni nem fognak. Egyedül az elnök, titoknok, s az alárendelt személyzet fog fizetést kapni. Elnökké neveztetett: Vinc. Giannini, alelnökké Cosimo Buonarroti, tanácsnokokká: marchese Rinuccini, Ridolfi, Capei tanár, Landucci, Gino Capponi s Lamporecchi ügyvéd. E tanács sept. 1én lép életbe. Egy másik rendelet az igazságministerium fölállitását tárgyazá s főnökévé Baldassore Bartalini neveztetett ki. Egy harmadik rendeletben a polgári örsereg fölállitása mondatik ki.

La Plata statusok. „Rattler“ hadi-gőzössel Montevideoból jul. 15röl fontos tudósitások érkeztek Angliába. Montevideoban a franczia s angol ministerek által fegyverszüneti föltételek terjesztettek Oribe elébe, mellyekhez ez utóbbi is csatolt némellyeket, s ugy elfogadta; de a montevideoi kormány visszaveté azokat. Ennek következtében Hood angol consul megbizatott, miszerint a britt kereskedőknek jelentené ki, hogy Howden lord britt minister, sir Herbert admirálnak parancsot ad Rio Plata mindkét partján az ostromot megszüntetni. Az Oribe által tett föltételek közt ez vala: hogy a fegyverszünet alatt Montevideo város 1500 darab marhával hónaponkint láttassék el, mellynek ára később fog meghatároztatni, míg valamennyi kikötők ostromállapota megszüntetik. A montevideoi kormány lehetlennek tartja, még aug. végénél tovább is kölcsönt fölvenni, az idegenek pedig Montevideoban a városnak olaszok általi kizsákmányolásától tartanak, azért valamennyi kereskedő készen áll az azonnali hajóra szállásra. Attól is féltek, hogy Montevideo Rosas kezébe jutand.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

555. szám 1847. Vasárnap sept. 12.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Névváltoztatás. Nézetek Pestmegye országgyülési utasitásai fölött. — Erdélyi országgyülés. (LXXXIII. országos ülés). — Az életbiztositó intézetekről átalánosan. — Vidéki hirek. (Tatából.) — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyol-, Franczia-, Olaszország. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Player Antal gyógyszerésznek vezetéknevét „Olmosy"-ra változtathatni kegyelmesen megengedni méltoztatott.

Pest, september 11.

Előttünk fekszik Pestmegye országgyülési követutasitásának 36 pontja, s bennük véghetetlen chaosa az alkotmányos rendszerek természete iránti fogalmaknak, s a törvényhozási ügy fölötti járatlanságnak.... Ez utasitás szelleme: magas röptü abstract phrasisok; egymást megsemmisitő javaslatok; összeférhetlen természetü inditványok, átalános vezérelv s állandóság nélkül.... Örökös ellenmondás a tételekben, semmi biztosság az alkotni ohajtott institutiokban... Valóságos törvényhozási monstrum!...

És mégis elég különös: hogy mi ezen tengerét az eszmezavarnak, a benne kimondott nézetek s elvek minden fonáksága mellett sem tarthatjuk olly sulytalannak, s nem osztályozhatjuk a politikai izgatás azon ártatlan nemeihez, mellyek minden ovószer s ellenörködő figyelem nélkül is életnapjaik terjedésében nyerjék annál bizonyosabb halálukat. Ezt mind azért: mert alapjául olly elv van fölállitva, melly a hazafiság legédesebb csábhangján szól elméletben a polgárhoz, és a könnyü hit olcsó árán mennyei dicsőülést igér a honnak; mind pedig azért; mert a parlamenti kormány-rendszer — melly a szövegezésnek minden során keresztül vonul — a népizgatóknak még ma sem szünt meg kiváltkép használható igen hatalmas eszköz lenni, a tévtanok terjesztésére, a honfiak politikai hite megrenditésére s viszonyinak jövője iránti bizodalmuk megingatására; mind végre azért: mert ezen elvnek dicsérete s ajánlása olly nevezetes ügyességgel van a szerkezetben keresztül vive, hogy meggyőzni ugyan nem, de lelkesíteni söt szédíteni az olvasót igen is alkalmas. Ennél fogva mi itt tartanók ugyan kiváltkép kivánatosnak gyakorlatba venni azon már más uton kimondott irányelvünket: miszerint az uralkodó balfogalmaknak, téveszméknek és a népek békéje megingatásának alapul szolgáló káros tanokat egyedül csak velük szemközt álló tanok fölhozásával lehetvén levívni, elveknek elveket szükség ellenszegezni! — Ez uttal azonban részletes s kimeritőbb taglalatokba ereszkedni még sem fogunk, miután az ellenzék átalános politikája most már ugyis egészen nyiltan állván, végczélja s iránya felöl rövid időn lesz alkalmunk a hazafiakkal nézeteinket terjedelmesen megismertetni.... Jelenleg tehát a lehető legrövidebb kivonatban csak... mintegy érinteni kivánjuk azon föbb pontokat, mellyeket illyenekül jelölt ki Pest, a magyarországi összes ellenzéknek nyiltan kitüzött, és jobb ügyre érdemes állhatatossággal terjesztett politikai hitágazataiból.

Első pont: mind a kül-, mind a belügyekre nézve tökéletesen személyesitett s befejezett, politikájának irányát egyenesen s kizárólag a nemzeti akarattól vevő, szóval: a parlamenti kormány elméletének legabsolutabb, sehol széles e földön nem élő s nem létező átalános képviseleti rendszerére alapitott — felelös kormány.

Második pont: a megyei autonomialis szerkezetnek nemcsak a jelen állapotbani megtartása, de söt annak a magukat megváltott és meg nem váltott községek képviselői általi nevelése és terjesztése.

Harmadik pont: a magukat megváltott és meg nem váltott községek rendezése, s azoknak e rendezés által közigazgatási tekintetben a földesur beavatkozása aluli fölmentése, söt ennek s az egész nemességnek politialis tekintetben a communitások alá rendelése; egyébiránt pedig minélelőbbi tökéletes municipalis rendszerbe öntése....

Negyedik pont: a trón egyenes befolyásának minden ujon alkotandó s behozandó institutiok kezelése köréből tökéletes kizáratása.

Ezen négy pont teszi sarkalapját Pestmegye egész utasitásának; de ezen négy pontban fekszik egyszersmind minden divergentia, mi a conservativek és ellenzékiek politicai irányában létezik; valamint hogy épen ezen négy pont az, mi már a maga egymáshozi viszonyositási tökéletesen antipolaris természeténél fogva is olly peremptorius politikai ultimatum tulajdonával bir, melly a más politikai véleményü s meggyőződésü honfiakkali egyezkedést s az azokhozi közeledést — szóval: az engesztelés és kézfogási politikának mütételét meredeken, büszkén s kihivólag visszaveti. A többi, mint: a büntető rendszer javitása, közteherviselés, ősiségi törvények revisiója, örökváltság, vámviszonyok sat. sat., mellyeket a conservativek, mint a haza anyagi és szellemi fejlesztésének előmozditó tényezőit a fönálló politikai közjog alaptörvényeire fektetve szinte ohajtnak; az ellenzék elött mind csak olly eszközök, mellyek által csupán a fölebbi négy pont életbeléptetése czéloztatik; miután azok keresztülvitelére csak azon esetben lehet következetesen nekik szavazniok, ha azok épen ezen négy pontban kimondott elvekre lesznek kivitelükben fektetve, söt a fölebbi négy pontnak is három utósóját az elsőnek — mint végczélnak elérhetésére, zsámolyul tekinti.

Már mindjárt az első pontot mi illeti: az egy, eddig a legszédelgöbb politikai romantisták által is csak képzelt, csak sejditett, a népek önkénytelen üdvözitésére csak sovár imádságkint ohajtott transcendentalis originalitas; méltó mintája a magyar ellenzéki politikai kalandorság magas röptének a kékbe;— — egy valóságos politika-költészeti curiosum... Csak egy Prometheus még, ki ezen ideálba életet fuvaljon, — s nyitva állnak a magyar részére az „Eldorado," az „Atlantis," az „Oceanna," a „Naptársulat" kapui!... Szegény Voltaire, szegény Plato, szegény Campanella, szegény Harrington — valjon álmodtátok, valjon álmodhattátok-e: hogy találkozzanak valaha emberek, kik magukat a józanok sorába számitják, és még is költött ideáljaitok megtestesitésével minden komolysággal foglalkozzanak? — E túlemberi, túlszellemi, túlelméleti kisérletet a magyar ellenzék nehány vezérei részére tartotta föl dicsőségül a világ itélete — a historia...

Az illuminantismusnak egy uj neme!... St. Simon, Laroux, Fourrier, L' herminiere, a ti csillagotok lejárt..... Ti Cheridan, Fox, Canning, ti Foy, Constant s Perriere, ti remekmintái az emberi ész és statusbölcseségnek s választottai a nemütök iránti jóakarat áldásinak, a ti átalános szavazási megtagadástokkal, a ti censustokkal, — e szegény alkotmányelvvel, melly az ó világ egyik kis császára Servius Tullius inventuma — háttérbe veletek a világ ama luminaritásai előtt, kik betü szerint olly kormányt akarnak, melly az összes néptől vegye irányát, nem pedig annak irányt adjon. Penn, Locke, Livingston, és ti Washington s Franklin! a ti korlátlan praesidialis „veto"itokkal! részetökre mától zárva állanak a világtörténet kapui;... dicsőségtök egy viszonytalan nem sejditett, nem képzelt nagyság s magasztultság fényében — a magyar ellenzék iratai s pesti utasitás néhány büszke szerzői s ajánlói halántékaira szállitatott halhatatlan osztály-részül a sors által, a magyar név, a magyar nagyság fölött örködő sors által!?...

S tehát tökéletesen személyesitett absolut parlamenti kormány, de mellette megyerendszer a fölirási jognak egész az ellentállásig vitt visszaélésével,... s a kis és nagy megyei zsarnokok imparitionalis s daczos szellemével,... még hozzá a megváltott s meg nem váltott községek szavazatával minden szám s censusi elv megemlitése nélkül..... Olly felelős kormány, melly egészlen s szigoruan az összes nemzettől vegye irányát, és nem ez ő töle.... A magasztostól a nevetségesig valóban csak egy lépés!...

Voltak a földön mindig személyesitett törpe satyrái a nagy embereknek, s vannak illyenek most is. Kábának s örültnek hiszik ama testelmileg kis embert Thiers urat, a ki azt mondja: „a királyság állása, s jelesül több előjogai közt a végrehajtó hatalomnak az ő személyében öszpontositott egysége, nem a királynak nyujtatott ajándék, hanem egy mély álmélatra méltó institutio, mellyet nem statustanár, hanem a természet eszmélt ki. Ez, ugymond, nem müve e vagy ama geniusznak, hanem müve az emberiség geniuszának, az időnek, tapasztalásnak, a nagy nemzetek példájának." Voltak s vannak olly nagy vágyakodásu kis szellemek, kiknek rendezetlen s komoly combinatiót futó agyukban — tudtukon s sejtelmükön kivül — az emberi jogok declaratiója, s a „convent"nek legroszabb értelemben vett népfölségi eszméje, vivnak az alkotmányos királyság áldásos elve ellen. — Eme mesterek tudják, de szorgalommal titkolják, hogy a népképviseletnek végmélységére állitott parlamenti kormányelv a királyság nullificatiója nélkül, csak ábránd s illusio mindig. Mivel pedig a királyság, — mellyet ők ostensibiliter saját rendszerüknél is alapul vettek, a róla koholt s elterjesztett abstract tanok mellett (mik azt csupa idealitássá sülyesztik) azon helyet, mellyet neki a szellemi világ s a nemzetek élete kijelölt, teljességgel be nem tölthető; azért ezen emberek (minthogy náluk az egész okos világ tudtával soha sem arról volt a kérdés: valjon a nép uralkodjék-e vagy a király; hanem tulajdonképen mindig arrról: valjon más uralkodjék-e, vagy ők?) épen olly hamar készen voltak fondor mesterségüket a királyságtól, mellyről az visszapattant, a nép másnemü csalására átjátszani, s változott a tan röglön. Ők a népfölség eszméjében rejlő képviselet lényegén kezdettek nyirbálni, s a dolgokat valóban oda vitték, miszerint képviseleti rendszerük szerint (mind a mellett is, hogy annak ideáljaul egy trónt s reá egy önakarattól megfosztott embert szerettek állitani) a népek, mint ezt már Rousseau mondá „nem kormányoztak csak egy napig," vagy is csak addig: a mig a chartáról való ábránd szerződés végbe menvén, a választók osztályánál álló testületi, nem is aristocratia, hanem valóságos olygarchia fölmerült, s a kormány ismét egy uj nemü privilegiált osztály kezébe le nem tétetett, azon különbséggel, hogy ama koholói ezen alkotmányos épületnek, magukat sem feledték ki ezen olygarchia soraiból,... ők! a kik a népnek azt mondják: hogy szabad, de vérpadra viszik; ők, a kik a népnek azt mondják, hogy kormányoz, de az olly szerencsétlen országokban, hol rájok hallgatnak, a nép $^{7}/_{4}$ részének sem laka, sem kenyere.

Mindenki látja, hogy ezen kezelés mellett csak a szerepek változtak, a dolog pedig a maga lényegében szigoruan a régi maradt, t. i. a születési s birtokaristokratia helyett a vagyon, a pénz és a politikai kalandori aristocratia emelkedett hatalomra.

Megérdemlé-e ezen cserebeli nyeremény ama véres és pusztitó háboruk viselését, mellyeknek a lefolyt $^{3}/_{4}$ század óta tanui valánk, s melly a világ békéjét annyira s annyiszor megingatá; azt itélje meg a nyájas olvasó; mi a tényeknél okosabbak lenni nem akarván, elfogadjuk ezen tényeket a szerint, mint a hogy azok állanak, és azt nyilvánitjuk: hogy a dolgot hazánkra alkalmazva, a pesti utasitást végczélkint átlengő, tös gyökeres, és a jelennek még csak maradványait is kiirtó reformviszketeget, sem egész

Pestmegye, sem a hazai ellenzék hitének s politikai elvének nem tekinthetjük, kik a midön tőletek, az ott egyenesen mint benfoglaltan is kimondott elvek valódi értelme s jelentőségéről számot kérendnek, elutasitandják azokat maguktól. Befolyástok napjai számitvák!!

Lehetetlen nem csodálkoznunk, s lehetetlen. hogy velünk együtt Európának valamennyi nemcsak statusférfia, de a kormányrendszerekkel csak legkevésbbé is ismeretes józan eszü ember ne csodálkoznék, ha t. i. megtudná: hogy ugyan azon alkalommal, midön egy testület az országnak alkotmányát és kormányformáját tökéletesen megváltoztatni kivánja, s ezt politikai törekvéseiben olly főczélul tüzi ki, mellytől minden függ s mi nélkül semmi sem érvényes; mint kitüzték Pestmegye nehány vezetői a parliamentaris felelős kormányt; hogy ugyan ez alkalommal — mondjuk — épen azon testület olly létező institutiók fönmaradását, sőt szilárditását is sürgesse, melly institutiók fönmaradása — annyi: mint kitüzött fő politikai czéljának megsemmisitése, tehát tökéletes semmit-sem-akarás.

Hát ha még az elől idézett negyedik pont szellemét megtekintjük: melly szerint minden ujabb institutióknál a trón egyenes befolyása tökéletesen kizáratni inditványoztatik, hol a hitelbank ügyébeni fölügyelési jog folyvást minden módon csonkitatni szándékoltatik sat. sat., azonban a kormány még is ügyeljen föl; még is ő legyen felelős; kiért? miről? azért: kit nem ő nevez, s arról: mit nem ő kezel. Fölügyeljen arra, ki tőle nem függ; s olly dologra, mibe bele nem avatkozhatik... Lehet-e ennél nagyobb satyrája a törvényhozói képességnek?...

De menjünk tovább: Pestmegyének még az sem elég, hogy népképviseleti parlamentaris felelős kormányt akar — a megyéknek jelen szerkezetükbeni föntartása mellett; nem elég, hogy a magukat megváltott és meg nem váltott községek küldöttei is befolyjanak a megyei tanácskozásokba, miként ez által is a kormány elleni daczolás, szilárditathassék; nem elég, hogy a felelős ministerium ne folyjon be annak kezelésébe, miért felelős; s ne maga nevezze ki azon tisztviselőt, kinek tetteiért felelős; hanem mind ezek mellett követeltetik, miszerint a helységeknek municipalis szerkezet is adassék.

Községi municipalis rendszer és megye-rendszer — egymást megsemmisitő tételek; épen ollyan, mint midön mondjuk: egyet az egyből marad semmi. Ugyan képzelhetik-e komolyan a pestmegyei utasitás inditói, hogy községi municipalis rendszer fönállhat a megyerendszer mellett; vagy: ha mégis fölállitatik, s melléje még fölállitatik a felelős kormány is, létezhetik többé még megyerendszer is? Ha hiszik; akkor valóban nincs mit irigylenünk hitükön, s szégyenlenök nemzetünk kisebbitésére czégérül kitüzni, hogy mások is lássák politikai képességüket!...

Ha egy tabula rasa állna előttünk, mellyre olly könnyen lehetne uj alkotmányt épiteni, mint könnyen lehet foltot lehelni egy üvegtáblára; akkor azt mondanók az előttünk fekvő utasitásra, hogy folytonos anarchiát akar létesiteni. Miután azonban egy fönlevő ősi alkotmány áll előttünk, több századok viharai által megpróbált s a próbát győztesen kiállott alkotmány, mellynek szentesitett jogokkal biró királya s a törvényhozásba befolyó nemzeti akarata van, mást nem mondhatunk, minthogy a pesti követutasitás bámulatos ügyességgel árulja a reform zászlója alatt a legbüzhödtebb stagnatiót.

Mivé lenne a királyság; mivé lenne a kormány; s mivé lenne a nemzet olly institutiók mellett? Létezhetnék-e ember e hazában, ki a kormány felelősségét magára vállalni merné olly intézkedések mellett, hol legfölebb is azon joga volna, hogy rendeleteit kibocsássa, de semmi hatalom nem volna kezében, hogy azokat végrehajtsa?.. Mindenben és mindenért nyomná a felelősség terhe; de mindenüvé mások alkalmaznák végrehajtásának eszközeit, a tisztviselőket; kik helyzetének biztossága mások kegyelmétől függvén, mit sem adnának a kormányra. És a megyék szerkezete mellett, ki kezeskedhetnék a felelős kormány első és fő erényéről... a gyors végrehajtásról, s ki felelhetne az innen származó elmulasztásokról?....

És ezen községi municipalis rendszer hogyan állhatna föl a mindenható megye-rendszer mellett? A községi municipalis rendszer természete azt követeli, hogy minden község egyedül maga folyjon be kormányi fölügyelés mellett a maga közigazgatási dolgaiba. A megyerendszer természete ellenben azt követeli, hogy egyedül a megye kezelje minden egyes község közigazgatását. Már most a nélkül, hogy a megyerendszer ezen természete a megyék rendezése által — miről csak egy betü sem foglaltatik az egész pestmegyei utasitásban — változtatásokat szenvedjen; községi municipalis rendszert, tehát községi és megyei közigazgatást is egyszersmind kivánni: nemde a legnagyobb, a legmonstrosusabb képtelenség, tiszta lehetetlenség?!

Nehogy azonban illoyalisoknak látszassunk, ám kisértsük meg — a mennyire emberileg a legjobb akarattal lehetséges — védeni a pesti országgyülési utasitást.... Igaz: hogy az parlamentaris felelős kormányt követel; igaz: hogy e mellett olly institutiokat is föl akar tartani, sőt uj szélesb jogokkal fölruházni, mint a megye-rendszer; igy tehát folyton olly institutiok mellett viv, millyenek a parlamenti kormány-felelősség lényegével tökéletesen ellenkeznek: ámde a pestmegyei követutasitás szerzői ama legszigorubb értelemben vett, sőt hallatlan kiterjedésü parlamenti kormányformának azonnali kinyerésére a körülményeknél fogva nem számithatván, követelik ugyan azt szilárdan s minden eréllyel: de azért a fönlevő institutiokat, mellyek a felelős kormány hiányát pótolják, föntartani és szilárditani igyekeznek, mind addig, mig a hon tökéletes parlamenti felelős kormányt nem nyerend; az ujabb institutiok tervénél is tehát azt ohajtja, hogy ha azok tökéletesen ellenkeznek is a parlamenti kormánnyal, legalább az általános kormányfelelősség hiányát pótolják.

Ez lehetne egyedül a mentség, mit a pestmegyei országgyülési utasitás mellett fölhozni képes az emberi ész; ámde e mentség egyike a legborzasztóbb vádaknak, mi csak egy alkotmányos törvényhozó politikájára mondathatik; mert (jegyezzük meg jól) ez annyit jelent: hogy az oppositio s a pesti utasitás a legszigorubb értelemben vett parlamenti kormányt tüzvén ki politikai törekvésének főczéljaul, midön az azzal egyenes ellentétben álló reformok egy legioját önhitt hangon tervezi, nem tesz mást: mint csupa s merő *provisoriumot* kiván alkotni egy jobb alkalomig, a mig t. i. főczélját kedvezőbb időben s körülmények közt létesitheti. — Azonban lehet-e kétség: hogy maga ezen állapot, mellynél sem a törvényes főhatalom, sem a testületek, sem az egyesek nem fognak birhatni jogaik érzetével; s igy a jog és társaság elválandnak egymástól; a haza is a kormány is a hazának minden viszonyaival örökké inogva fog mozogni, mintha minden kormány megszünnék; minden elfoglalandja helyét, de a nélkül, hogy betöltené; semmi elhatározottság, semmi szilárdság, semmi egész. Zavarral s aggodalommal teljes állapot ez uraim, annyi: mint egy állapot, mellyben senki sem tudná megmondani máról holnapra, mi történik vele holnap után... Ez uraim a legvészthozóbb neme a provisoriumnak.... Ez anarchia!...

Egy nyolczszáz éves alkotmányt, melly a nemzet-életet a legnagyobb csapások között, mellyek csak érhették, föntartani és fejleszteni képes volt, s igy a stabilitasnak alkotmányos létet biztositó nagy kellékeivel birt; egy illy alkotmányt — mondjuk — ezen háttérben álló szándékkal kivánni reformálni, illy rendetlenségnek s bizonytalanságnak zsákmányul dobni, hallatlan, a rendszeres törvényhozásban még elő nem fordult példa nélküli s tökéletesen nemzeti fölségsértés!...

És épen a mi körülményeink közt, hol anyagi hátramaradásunk töméntelen tőkéket s ezeknek megszerzése a legszilárdabb hitelt követeli; ott, hol az örökváltság nagy munkáját a status financiális közbejövetele által akarjuk bevégezni; ott hol földmüvelésünk emelésére s az uzsorától megmenekülésre hitelbankra van szükségünk, és pedig nem ollyan pestmegyei utasitásban foglalt takarékpénztári hitelbankra, mi egy csep a tengerben; de ollyanra, mellyet idegen tőkék közbejötte s a korona jótállása nélkül eszközölnünk lehetlen; illy körülmények közt — mondjuk — mellyek a nemzeti institutiók legszilárdabb stabilitását követelik, e módon kivánni reformálni, legszelidebben szólva is nem lehet más, mint a nemzet sirját minélelőbb megásni kivánó tökéletes bőszhajlam!

Mi itt — látja az ég! — senkit hazánkfiai közöl egyénileg nem bélyegzünk ezen politikai fondor törekvés szerzőjeül... Nem... Mi azt szeretjük hinni: hogy azok, kik azt keblükben kedvencz eszmekint ápolják, egymástól mintegy megbüvöltetve csüggnek rajta... és csábjain merengve andalganak a nélkül: hogy tüzetesen megfontolták volna ezen eszmének jelentőségét; s kiszámitották vala: hova vezet az végeredményeiben, következetes és észszerü kifejlődésében?... De épen azért a haza nagy Istenének nevében kérjük honfitársainkat: ne adják oda senkinek bizodalmukat ezen eszméknek keblükbeni meghonositására, hanem azokat észszerüen taglalva s fölöttük komoly honfi hüséggel eszmélve... jelentőségüket nem a sziv s érzelem melegitő lombikán bocsássák át kedélyükbe, hanem az ész szigoru számitásain eresszék keresztül lelkükbe. — — Nem képesek e lap hasábjai helyül szolgálni ezen elv s reá épült — elméletileg vajmi szivmelegitő s kecsegtető — alkotmányi ábrándnak fölvilágitására és utbaigazitására; erre nézve mi, mint mondánk, más utat tartunk föl magunknak; addig pedig a közszómondássá vált király iránti magyar hüségre s szeretetre támaszkodva s hivatkozva azt mondjuk: hogy ezen fölállitott elv-rendszer az uralkodó ház pragmatikai jogaiba; a fényes és magas nádori jogokba; az ország törvényének oltalma alatt álló osztályoknak jogállapotaiba ütköző, a kormány-dicasteriumokat, a nemességet, a magyar nemzet ös életéből kifejlett, annak egységét és függetlenségét annyi századok lefolytán, olly számtalan viharok közt épen megőrző megyei institutio hatalomkörét megsemmisitő; szóval: az egész fönálló személyes jogot s birtokot megtámadó s kiirtó, — a hazának 8½ százados historiájától megfosztását és annak a tudatlan néptömeg rakonczátlan indulatait fölriasztó politikai kalandorok zsarnoki bilincseibe verését a „repealt“ a separatismust mondja ki, egy olly alkotmány fölállitását tervezvén, melly az ismeretes földnek egyetlen egy nemzeténél sem áll fön és nem állott fön soha és sehol máskint, mint a nemzetek életét tekintve csak kevés perczek, a forradalmak dulásának perczei alatt; és ti minden életnek, minden historiának, minden emberi kisérletnek gunyjává állandó statusépületi mintakint ezen gyakorolhatlanságokkal komolyan foglalkoztok!?..

Erdélyi országgyülés. (LXXXIIIdik országos ülésben sept. 3-kán 1) a nem-nemesek fel- és alperességéről, 2) Krassó és Hunyadmegye, 3) Marmarosmegye és Radna-vidéke közti határjárásról szóló s ö felsége által megerösitve leküldött törvényczikkeket a kk. és rr. minden észrevétel nélkül elfogadták. Ezután az adó nem nevelését biztositó törvény-javaslat latin szövege lön megállitva s szokott módon a k. kormányszékhez átküldve. S most tanácskozás alá került a magyar nyelv, honositottak iránti s több a jelen országgyülésről fejedelmi szentesités végett fölterjesztendő törvényjavaslatok beczikkelyezési terve és előszava (formula inarticulationis et praefatio.) Az itélömesteri szerkezetben nehány törvényjavaslatnak czime is emlitve levén, némellyek olly általános értelmü bevezetést javasoltak, melly alá a jelen országgyülésről szentesités végett netalán később is fölterjesztendő minden czikkek is sorolhatók legyenek. A többség akarata azonban oda központosult, miszerint nehogy a mult országgyüléseken, tárgyalt s ö flge k. megerösitése után most csak fejedelmi szentesités végett fölterjesztendő törvényczikkek ünnepélyes alakbani leküldése a jelen előbeszéd tartalma miatt, addig késsék, mig a jelen országgyülésen keletkezett és keletkezendő törvényjavaslatok is fejedelmi szentesitést fognának nyerni, a mostani praefatioban csak a mult országgyülésen kelt s most szentesités végett fölküldendő törvényczikkek legyenek általánosan emlitve. Következett a hunyad- és biharmegyei szélek kijártatására mult országos ülésben elvileg meghatározott bizottság választása. A választás szokott módon titkos szavazással történt. Szavazók száma 104. Többséget nyertek: b. Wesselényi Farkas, Macskási Pál föispánok; b. Bánffy Albert föisp. hettes; Donáth Sándor közügyig.; gr. Mikés János k. h.; Kozma Imre kt. biró; Zeyk Károly Kolozsm., Bagosi Sándor Krasznamegye, Antal Imre Marosszék, Molnár Károly Szászvárosszék, és Méhes Sámuel Kolozsvár követei. Végre a k. kormányszék az ujonczállitási második törvényjavaslatra vonatkozó következő észrevételei kerültek vitatás alá: „Ezen ujonczállitás módjáról törvénynek nem csak a mostani esetre alkalmazandónak, hanem ezutáni időkre is az előfordulandó esetekben szolgálandónak kelletvén lenni, tekintve a kk. és rr. az ujonczok megajánlásáról közelebbről mult hónap 4-dikéről fölküldött föliratukban foglalt azon nyilatkozatát is, melly sze-

rint ezen most alkotandó törvény szerint kivánják a most ajánlott ujonczokat is kiállittatni; ezzel megegyezőleg a bevezetést illy formán lehetne irni: „Circa modalitatem statutionis et tempus servitii tyronum ad supplendum defectum duarum legionum pedestrium et unius legionis equestris militiae campestris Transsylvanicae, pro ratione necessitatis de tempore in tempus indigitande diaetaliter offerendorum, sequentia statuuntur.“ A 9-dik §-ból azon szó nunc kihagyandó, a feljebb irt oknál fogva. A korm.szék által ajánlott szerkezetben némelly szónokok nemcsak szövegbeli, hanem lényeges módositást láttak, melly által az lenne kimondva, hogy az országgyülés nyolcz év mulva sem intézkedhetnék többé az ujonczozás tárgyában. A kk. és rr. által megállitott bevezetés szövege pedig igy hangzik: „Circa modalitatem statutionis et tempus servitii tyronum, pro indigitata moderna necessitate ad rationem duarum pedestrium et unius equestris legionis militiae campestris Transsylvanicae diaetaliter oblatorum sequentia statuuntur.“ Szólottak többen a kormányszéki módositvány mellett is, föleg azon védokkal támogatva előadásaikat, miszerint a kk. és rr.nek e tárgyban kelt jegyzőkönyvi szerkezetének hübb latin forditása a kormányszéki, mint az országos szerkezet. A vita nem végződött be. (E. H.)

Az életbiztositó intézetekről átalánosan.

Midőn az irodalom ezen terére lépek, s csekély tehetségemet oda irányzom, hogy a biztositások eszméjét, mint a szellemi és anyagi jólét igen dúsan gyümölcsöző magvát honfi társaim nagy részének minden jóra fogékony kebelébe elhintsem, megfogantassam és fölvirágoztassam; midőn a társas élet nálunk kopár mezejét a biztositási eszmék terjesztgetésével müvelni kezdem, hasonlitok azon fiatal gazdához, kinek egy, elődeitől elhanyagolt, müveletlen s kopár telek jutott osztályrészül. És ha a hasonlatba vett fiatal gazda nem követve elődei rosz példáját, kik naphosszat henyélve a jó istenre bizták, hogy majd esőt ad földjükre, s munka nélkül is gazdag kalászok ingadoznak telkeiken, ásót, kapát ragadva irtogatja a dudvát, bogácskórót, a mélyen meggyökerezett gaznövényeket, s a kopár telket olly helyzetbe teszi, hogy az minden mag megtermésére, s elfogadására alkalmas lesz, nem dicséretet, nem méltánylást érdemel e fáradsága? És ha a fiatal gazda, azon tudatban, hogy a legjobban müvelt föld is magától csak tövist, és bogácskórót terem, jó szomszédai, s gazdagabb embertársaitól kölcsönzött maggal veti be telkét, s utóbb gazdagon is aratand, érdemel e gúnyt s kinevettetést, mivel nem önmagtárából vetette be telkét? Nem; mert az mindig érdeme maradand a fiatal gazdának, hogy a kopár földet megmüvelte, és termővé tette.

Korunk a politikai forradalmak kora, minden ember, ért hozzá, vagy nem, elvetve ásót s kapát, ott hagyva ekéjét, zöld asztal körül zajong, politizál, levegőt szabdal, meglehet jó szándékból, meglehet azon hitben, hogy ez az ut, mellyen hona boldogságát eszközölheti; pedig téved, mert a socialis tér az alap, ezt kell elébb müvelni, szilárditani, s erre mint alapra épiteni a politikai életet, melly csak akkor eröteljes, ha amabból szivhat életnedvet; a socialis élet gazdagit, és igy függetlenné teszi a honpolgárt, a politikai életnek pedig ha hatni akar, független fejekre van szüksége; a socialis élet pénzöszvegeket honosit meg a nemzet kebelében, a politikai élet csak kedvező pénzviszonyok közt mozoghat szabadon. Hazánkban a socialis tért a politikai csillogóbb tér miatt nagyobb tehetségeink nagy részint elhanyagolták, vagy egészen elhagyták, s ez okból maradt eddig müveletlenül a biztositások mezeje is, melly ha illőleg és szorgalommal müveltetnék, rövid időn megteremné azon gyümölcsöket, mellyeket más alkalommal böven fölmutattam. Azonban, mivel a középületnél az ingyen napszámos munkája épen ugy méltánylatos, mint a rendelkezőké, s épitőké, bizton lépek e térre, s a tisztelt olvasó ne vegye rosz néven, ha eszközök s vetőmag hiánya miatt német szomszédink, s a külföldre szorulok, s azok jeles munkáiban elszórt magvakat plántálgatom át honunk földébe. Követi siker munkámat vagy nem, nem az én bünöm, a kötelesség teljesitése az enyim, ezért szólok jelen czikkemben az életbiztositó intézetekről átalánosan.

Az életbiztositás eszméje legmagasztosabb mind azok között, mellyeket valaha emberi ész kigondolt s létrehozott; és mint Isten az ember teremtésében dicsőitette meg magát, ugy az emberi lélek istentöli származása ennek létrehozásában tünik ki legvilágosabban. És mivel az életbiztositás illy nagyszerü, önként következik, hogy figyelmet kiván, s ki annak szellemével tökéletesen akar megismerkedni, nem fölületesen kell a munkához nyulni, hanem szükség, hogy időt és kedvet szerezzen magának abban mélyen buvárkodni. Az életbiztositás nagyszerüségét s fontosságát legelébb átlátja az olly ember, ki az emberi életről emberileg gondolkozik, és övéit szereti.

Nem vitatom: jó e, vagy hibás az „életbiztositás“ elnevezés, részemről töke-jövedelem, vagy maradék-biztositásnak inkább neveztem volna, miután annyi elvitázhatatlan, hogy haszna s jótékonysága épen ugy kiárad, és kiterjeszthető egyesekre, mint községekre, s közczélok kivitelére.

Köz- és magánhivatalban levő egyének özvegyeinek többnyire nyugdijt szoktak adni a községek és magánosok, mi mind a községeknek, mind a magánosoknak nagy terheltetésükre van, miután az elhunytnak özvegyét s árváit is táplálni s fizetni kell. E szerint a községek, és magános uraságok mindig olly helyzetben vannak, mintha két annyi tisztviselőjük volna, mint a mennyi valósággal van. Ha már a községek és magánosok, kik tisztjeiket, hivatalnokaikat dijazni szokták, tisztjeiket valamivel gazdagabban dijaznák, de azon kikötéssel, hogy ők nyugdijt adni nem fognak, hanem a hivatalnok azon fölöslegesnek élete biztositására forditásával gondoskodjék övéiről, ez által mind a hivatalnok, mind a hivatalnokot tartó község, vagy magános nyerne, és pedig a hivatalnok ugy, hogy az élete biztositása által nyert öszveg — a mellett, hogy özvegyét tisztességesen ellátná — örökösen a család kezében maradna, holott igy a nyugdij megszüntével annak kamatait is elveszti a maradék; a hivatalnokot fizető pedig nyerne az által, hogy az évenkint fölöslegesen adott csekély öszveggel megmentette magát a meghalt hivatalnoknak adandó sokkal terhesebb nyugdij fizetése alul. Az illy lassankint berakott csekély öszletek a biztositó bármikor történendő halála esetére tökévé nevelkednek, mellyet a tulajdonos akár kereskedés, akár más iparüzletre forditson, akár gazdaságát gyarapitsa, vagy pedig kamatra adván, annak századékából éljen, az összes nemzet nyer általa, mert kebelében tökék gyülnek össze, a számos kissebb s nagyobb, s a honban maradt pénzöszvegeket országos vagy magános vállalatokba lehet fektetni.

Valamelly közönség templomot, iskolát vagy takarékmagtárt ohajtana épiteni, de nincs annyi tehetsége, s reménye sincs, hogy hamarjában maga megerötetése nélkül a szükséges öszletet megszerezheti: az életbiztositás utján legkönnyebben czélját érheti. Például: a község öntagjaira kivet bizonyos csekély adót, s az abból bejövendő öszveggel annyi egyént biztositat, a mennyinek életkorára, s biztositott tőkéjére elégséges az évi adó, s ez uton a közönség csekély évi adófizetése mellett a biztositott egyének elébb vagy utóbb történendő halála esetére a czélba vett épület fölállitásához szükséges töke birásába jutott.

Valamelly testület, vagy kar, a maga kebelében nyugdij vagy tápintézetet kivánna létrehozni, csekélyebb hozzájárulással sehogy sem eszközölheti, mint az életbiztositás utján.

Sokkal szembetünőbb és szerteágazóbb az életbiztositás haszna s jótékonysága egyes családokra nézve, mellyeknek kivált boldogsága s jóléte a családfő élete s hivatalától, nem pedig az elődökről örökölt vagyontól van föltételezve. (H.—p.) Folyt.

VIDÉKI HIREK.

Hála-nyilatkozat Tatából. — A nevelési terhes pályán foglalkozóknak hazánkban nem sokkal jutván több jutalom a boldogitó öntudatnál, hogy azon a hon érdekében lelkismeretesen működtek; és azoknak, kiket ez gyermekeik irányában közelebbről érdekel, háladatossága; ez utóbbi érzelemtől meg hatva, lehetetlen hálásan el nem ismernünk n. t. Nagy Márton ur kegyes rendi áldozárnak, tatai volt érdemteljes tanodai igazgatónak, azon bokros érdemeit, mellyeket magának, már több nevezetes, de leginkább ez utósó helyen kivivott az által, hogy mind a tatai kegy. házi növeldét, mind pedig a tanodát virágzásba hozta légyen, és azokat még virágzóbbakká teendő, ha öt továbbra is magunkénak valhattuk volna; de minekutána ő máshova rendeltetvén, kötelességünknek ismerjük, az egész magyar világ előtt neki azt megköszönni, mit gyermekeinkkel tett. Kisérje ötet minden szives fáradozásaiért az ur Isten áldása; az ő emlékezete, nálunk s gyermekeinknél, kiket a sz. vallásban, a fels. ural. ház iránti tántorithatatlan hivségben, ez édes hon határtalan szeretetében czélszerüen nevelt s neveltetett, örökre élni fog! Több szülék.

Vegyes ujdonságok.

(Azon eszmétől vezéreltetve,) hogy a pesti Rókus-kórházat kivéve, az egész országban egyetlen nagyobbszerü, Pestmegyében pedig épen semmi korházunk sincs, mellyben a szenvedő emberiségnek orvosi segély és ápolás nyujtatnék, főkép azok számára, kiktől a természet megvonta jobbját, s a sors baljától ostoroztatva, betegségükben a köztársaság s jótékony emberbarátok nemesszivüségéhez folyamodni kénytelenittetnek; — valamint azon elvitázhatlan alapigazság fáklyavilágától áthatva, miként az idei országos inség következtében épen kórházak hiányában hullt annyi emberélet a könyörtelen halál martalékául: — t. Sárkány Sámuel pilisi lelkipásztor, és Szilézy Sámuel urodalmi orvos-doctor urak elhatározák magukat, hogy egy Pestmegyében kebelezett Pilis mvárosban fölállitandó hasonszenvgyógymódu kórház iránt aláirási iveket bocsássanak ki, s a közhaza minden lakosit e nemes és szent czél elérhetése tekintetéből jótékony adakozásra szólitsanak föl, annál is inkább, mivel Pilis mváros nagy vidékkel birván, a haza legnagyobb országutján, a központi vaspálya mellett fekszik, hol szegény kóros utasok mindig nagy számmal jelentkeznek. — A lelkes földesur, báró Nyáry Antal cs. kir. kamarás és kir. táblai báró, mihelyt e vállalatról értesiteték, azonnal sietett az aláirást tetemes pénzöszveggel megnyitni, s a kórházra szükséges tért, valamint az épitéshez szükséges anyagzat egy részét nagylelküen ingyen megajánlani, mi által a vállalkozók még inkább föllelkesittetve, velünk együtt bizton hiszik, hogy Magyarország nagy közönsége, a minden szépért jóért s közhasznuért egyiránt buzgó hazafiak, kik embertársaik fölsegélése s ápolása iránti rokonszenvüket a legközelebb mult sulyos években is olly fényesen tanusiták, e vállalattól, mellynek fölállitásától ezrek élete függ, nem fogják megvonni jótékony adakozásaikat, mert hiszen a sors keze boldog-, boldogtalant egyiránt sujt. — Egy illy aláirási iv szerkesztőségünknél is van letéve, s mi e nemes vállalat előmozditására egész tisztelettel fölszólitván t. olvasóinkat s azt pártfogásukba bizalmasan ajánlván, a nálunk aláirt, vagy hozzánk beküldött bármi csekély öszvegecskéket is szivesen elfogadandjuk, s azokat rendeltetésük helyére küldendjük. — Egyébiránt adakozásokat az alapitó és vállalkozó urak is elfogadnak Pilisen, s a t. cz. adakozók nevei, adakozásaikkal együtt, mint szinte a számadások, annak idejében hirlapok utján fognak közzététetni.

(A hengermalommal összekötött) gépgyár-épületen erösen dolgoznak, hogy még ez idén kezdethessék meg benne a munka, mellynek következtében az egész országban szükséges vasgépek mind itt készittethessenek.

(A hengermalomban) naponkint 400 mázsa liszt készül, s a kivitel ugy az ország beljébe mint szinte a külföldre is, olly nagy, hogy a társaság a gép nagyobbitásáról gondolkozik, miszerint a nagyobb megrendeléseknek is pontosan eleget tehessen.

(A diakovári megyés püspök) 10,000 pftnyi alapitványt tön, hogy ezen öszveg kamataiból a megyéjebeli segédpapok évenkint 20 pfttal segélyeztessenek.

(Zichy Mihály) az orosz udvarhoz hivatott meg egyik herczegnőnek rajzolásbani tanitására; fizetésül 6 ezer rubelt kap évenkint, s szabad idejét kedve szerint használhatja.

(Sárosmegyében) olly nagy a halandóság, hogy számos helységekben csak fele maradt meg a lakosoknak; mult évi novembertől több mint 30,000 lélek halt meg.

(Bécs környékén) van jelenleg egy szőlőtőke, melly 1015 szőlőfürttel van megterhelve. E töke egyébiránt egy ház falához van kipéczézve.

(Dániában) a 10 évet meghaladt halottak közül minden 60dik öngyilkos. A férfi öngyilkosok aránya ugy áll a némberekéhez, mint 3: 1. Jelesül ez arány a fővárosban nagyon szembetünőleg észrevehető, hol aránylag legtöbb öngyilkosság történik. Koppenhagaban minden 10 évet meghaladott férfi közöl a 25dik öngyilkos. Az öngyilkosok ki-

végzési eszköze közt legyakoribb a fölakasztás; az öngyilkosok kétharmada fölakasztja magát.

(Bécsi hirek szerint) zöldre festett czukorsütemények által ismét több mérgezési eset tünt elő. —

(Egy angol kiszámitá), hogy egy sz.illonai buza-kalász, ha a buza-szemek 5 év alatt mindig ugy megteremnek, miszerint minden buzaszem 8 kalászt, és minden kalász 60 szemet ad, — az ötödik évben 1019 millió mérő buzát nyujt a szorgalmas gazdának. — Ki ne iparkodnék aztán sz.illonai buzára szert tenni?

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, august. 27. Narvaez tábornok ma reggeli 9 órakor ide megérkezett s Pacheco, Benavides és Bahamonde ministerekkel tanácskozásokat is tartott. Ma délutáni 4 órakor a tábornok a palotába menend s a királynéval értekezni fog. Holnap várják azon hivatalos jelentést, miszerint a tábornok egy uj cabinet alakitásával legyen megbizva, — mint hiszik — valamennyi minister lelépend; de ez mind csak sejtelem. A „Faro“ az uj cabinet valószinü tagjaiul a következőket emliti: Donoso Cortes, Pidal, Arrazola, Sartorius, Orlando, Santillon, Ollivan, Roca de Togores, Seijas, Rios Rosas, Benavides és Mazzaredo. Pacheco hir szerint, mint követ, Rómába menend. A kormány 22 senatort nevezett ki, köztök különböző politikai véleményü férfiakat, s több követ, mint: Bahamonde s Pedro Pascual de Ollivan is emlittetik ez uj senatorok között. A „Heraldo“ szerint a progressisták minden törekvései hasztalanok valának a királynöt rábirni, hogy Narvaez tábornoknak a fővárosbai meghivását visszavegye. — Glücksberg herczeg franczia követ a kath. Izabella rendjének nagy keresztesévé neveztetett. — Cataloniában a dolgok mindinkább komolyabbá válnak. 21én San Vincente dels Caldersben egy nagy carlista csapat tünt föl s a népet VII. Károly nevében zendülésre hivá föl. Más helyen is mutatkoztak illy csapatok; La Selmaban egy a kir. sereg által szétveretett.

Későbbi tudósitások szerint Narvaez august. 27kén Madridba csakugyan megérkezett, s a királynő által a legbarátságosabban fogadtatva, egy uj ministerium alakitásával megbizatott. Mint hiszik, a külügyminisztériumot s cabineti tanács elnökségét ő vállalandja el. Cabinete többi tagjaiul ezek emlittetnek: Cordova tábornok hadminister, Orleando pénzügy-, Sartorius vagy Seijas Lozans belügy-, Ollivan tengerészeti minister sat. Számos tekintélyes férfiak látogatják a herczeget, kik között Serrano tábornokot is lehete látni.

Franczia ország. Páris, sept. 1. Ismét gyilkosság s öngyilkosság s pedig a magasabb főuri osztályból! Egy franczia pair, egy császári marschall fia Eckmühl hg késszurás által szeretőjétől megmenekülni akart; eleinte a nőt halottnak hivék, azonban csak erősen meg van sebesitve s gondos orvosi ápolás mellett még van némi remény életéhez. A herczeg ez előtt mintegy négy öt évvel, hogy számos hitelezőitől megszabadulhasson, Párisból megszökött s minden vagyon nélkül Keletindiába menekült. Pondicheryben az ott elhunyt F... dán főconsul özvegyénél a legbarátságosabb fogadtatásra talált, ezen a szökevény iránti forró részvétből lassankint szerelemviszony kezetkezett. A hölgy azóta itt férhezment leányával s az ifju Eckmühl hggel Franciaországba visszatért, a herczeg minden adósságait kifizette s igy megmenté azon gyötrő állapotból, melly öt hazáját elhagyni kényszerité. A herczeg nőül akará öt venni, de a herczeg anyja megtagadá beleegyezését, s minthogy a herczeg anyja kivánságából gondnokság alatt volt, jóllehet nagykoru s pair, házassági tervét ki nem vihetè. Egyébiránt a közte s F.... özvegy közötti viszony fönmaradt. Ezelőtt mintegy öt hat hónappal az anyja ellen inditott per által a gondnokság alul törvényesen fölmentetni kivánt, hogy akarata s tetteinek szabad birtokába juthasson; de mind hiában, a törvényszék ellene nyilatkozott s igy a házassági terv is kivitel nélkül maradt. Mi történhetett a herczeg s szeretője között s mi idézheté elő e gyilkos merényletet, nem tudhatni. — Ennél sokkal szomoruabb azon uj esemény, melly Praslin családjában ismét előadta magát — ha igaz. A herczeg legidősb fia Gaston Lajos Fülöp agyonlötte magát. A st. cyri katonai intézetbe lépni szándékozván, épen tegnap mutattatott be nagy-atyja Sebastiani marschall által a királynak, ki által a legkegyesebben fogadtatva vigasztaló szavakat nyert, de mind ennek daczára hazaérte után estve eltökélte magát életének véget vetni. Valjon a gyilkosság végre ragállyá fog-e itt válni?

A pair-udvar tegnapelőtt kimondott itéleténél fogva elismerte, hogy Praslin herczeg halála által az ellene emelt vád megszüntetett, s ennél fogva a Deluzy Laura kisasszony elleni vizsgálat a rendes itélőszék elébe utasitandó. Ezen kimenet előrelátható vala. Az egész ügyben legfontosabb az elismerést megelőző jelentése Pasquier kancellárnak, ki a vizsgálattal megbizva vala, s az okiratok, mellyek az itélethez csatolva valának. Pasquiernek jelentését azon tekintetből tartjuk dicséretre méltónak, hogy a bünt, a gyilkos kétségkivüli bünét, egyenesen kimondja, s a közvéleménynek ezen nyilatkozat által némileg elégtételt ad: ohajtandó vala, hogy az igazság kiszolgáltatása teljes menetet nyerve, a bünöst a bakó kezeibe adta volna; mert mind ennek daczára kételkedünk, ha ezen okirat megfelel-e a közönség követeléseinek. Mi a formában több méltóságot s kevesebb lyrai ömledezéseket, mellyek itt nem valának helyén, az ügyben azonban több nyilvánosságot s kimeritő bizonyitványokat ohajtottunk volna. Nem akarjuk itt ismételni, mit már előbb kimondánk, de fölötte sajnálnunk kell, hogy maga a gyilkossági éj sötétségébe világitóbb fáklya nem vitethetett. A megmérgezést illetőleg, a jelentéstétel két szakismerő: Orfila és Tardieu jóváhagyására hivatkozik; azonban mindenki tudja, milly ellenvetésekre szolgál alkalmul az Orfila név. Még emlékezhetni azon harczokra, mellyek a Laffarge-féle megmérgezési per alkalmával nézete s tekintélye ellen kitörtek. Mi a herczeg elővigyázatát és számitásait a gyilkosságnál illeti, valami ujat, a herczeg komornokának vallomását emlitem meg. Abból kitünik, hogy a herczeg komornokának megpillantásakor ezen egyetlen eszmével foglalatoskodott: mit láttál, kit láttál, midön a herczegnő szobájába léptél? mit mondott neked?... S csak akkor, midön a szolgától azon megnyugtató választ nyerte, hogy ez semmit és senkit sem látott, mint a herczegnőt vérében, s hogy neki mit sem mondott, mert már halva vala, lélegzett könnyebben a herczeg, s csak most jutott eszébe a herczegnőről s a gyilkosság mikénti elkövethetéséről szólani. A herczegnő naplója s levelei 1840-dik évig terjednek, midön bizonyos meg nem nevezett esemény által a házassági béke legelőször megzavartatott. Ekkorától fogva a házassági kötelék mindinkább tágulni kezd s a herczegnő elkülönözve él férjétől. 1842 óta a kibékülésrei minden reményről lemond, gyermekei nevelésében legcsekélyebb részt sem vesz, mit férje egészen magára vállalt; fájdalmas szavakban panaszkodik Deluzy kisasszonyra, ki gyermekei szeretetét tőle elrablá. 1847ben uj korszak következik be. A szerelem, melly megszaggatott szive fájdalma s a legkevesebb szerelemféltés mellett még fönállott, tökéletesen elenyészett; a herczeget többé nem szereti, s csodálkozik, hogy öt valaha szerethette, hanem jogait mint anya s nő ismét kiviní szándékozik; s szilárdul és határozottan követeli a nevelőnőnek elutasitatását, mi férje idegenkedését s haragját csak neveli s benne dühétől bensö aggályt gerjeszt. Nincs meghatóbb, mint ezen ömledezések tiszta, jámbor és istenfélő szelleme, mellyek ép ugy egy magas lélek, mint egy szerető, tiszta s hü szívnek hangjai. Két erőszakos hatalom világlik keresztül szivén és akaratán; a szerelemféltés és egy déli heves természet; az első megmagyarázza, hogy erényeinek daczára miért tevé ellenségévé azon férfiut, kit egykor szeretett, a második egy psychologiai fontos pillanatot enged vetnünk azon titokba, hogyan vala lehetséges, hogy a gyilkossági éjen a gyilkos karjai közt vala.

A sept. 2ai „Moniteur“ az Eckmühl herczeg elleni gyilkossági vádat valótlannak nyilatkoztatja, minthogy az emlitett herczeg több egy hónapjánál Páristól távol, egészsége helyreállitása végett fürdöket használ.

Olaszország. A hirlapokbani különös tulzások az Olaszországbani legujabb események fölött, kiváltkép pedig e vagy ama nagy hatalmasságnak állitólagos érzelmei s nyilatkozatai a ferrarai eseményekre vonatkozólag s a tények elferditései egészen alkalmasak a közvéleményt tévutra vezetni s egy általános kikerülhetlen europai háboru bekövetkezését elhitetni. Mi hiteles kutfő után állithatjuk, hogy minden, mi eddig történt, e kettöben összpontosul, először: az ausztriai cabinetnek hivatalos jegyzéke a londoni, párisi, berlini s pétervári cabinetekhez, mellyben biztosan állitja, hogy legkisebb szándoka sincs valamelly kormányt haladásában megzavarni, mellyet az népe jólétének elömozditása végett teszen, s igy természetesen minden status fölségiségét s integritását elismeri s tiszteli s mitsem akar tenni, mi egy más kormány függetlenségét megsérthetné vagy kérdésbe hozhatná, hanem Ausztria geographiai helyzeténél fogva sürgetőleg fölhiva érzi minden Olaszországban politikai mozgalmat figyelemmel kisérni, mert az könnyen saját statusaiba is átmehet. Másodszor: a nagyhatalmasságoknak ezen hivatalos jegyzékre adott válaszaik, mellyek kivétel nélkül barátságos, s az ausztriai érzelmek becsületességét egyáltalában elismerő hangon vannak szerkezve, s mellyek között különösen az angol loyalitása és értelmessége miatt dicséretet érdemel. Több ennél a négy hatalmasság között egy ügyben nem történt.

Éjszakamerikai egyesült statusok. Uj-orleansi hirek szerint Scott tábornok jul. 17kén minden kardcsörgés nélkül Mexico várost elfoglalta, későbbi hirek által azonban ez megczáfoltatik. A békereménynek, mellyeket Trist nyilatkozatain épitettek, még nem valósultak, minthogy a congressus azokat még el nem fogadta, de vissza sem veté, ellenben a végrehajtóhatalomnak, terjedelmes meghatalmazások adattak. A Rothschildház s az egyesült statusok kincstára közti szerződés által, az első kötelezé magát, hogy az amerikai sereget Mexicoban, kész pénzzel fogja ellátni, ollykép, hogy az egyesült statusokban fizessék vissza.

Igazitás. Mult számunkban (554 sz.) 574. lap közép hasábján fölülről számitva a legutósó sorban „rodomancada“ helyett olv. „rodomantada.“ — Továbbá 576 lap közép hasábján, szinte fölülről számitva 19 sorban „Másolnáj“ helyett olv. „Málsonáj“, — s ugyanezen lap 3dik hasábján 30dik sorban: „tanácsos Val-Richertől jött“ helyett olv. „tanácsra Val-Richerből jött.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Megjelent s Pesten **Eggenberger J. és fia** magy. akad. könyvárusoknál kapható:

Latin-magyar
köztanulatos egyházi műszótár.

Koszoruzott pályamunka, irta **Nagy nep. János**. Két kőrajzzal. N. 8drét. 469 lap. velinen, borit. füzve 4 frt pp. (1)

Magyar gazdasági egyesület. Közgyülés aug. 26kán 1847. Elnök gr. Károlyi György ő nga üdvözölvén a közgyülésen számosan megjelent közönséget, fölolvastatott a mmlgu m. kir. httótanács k. leirata, mellyben az egyesület tudósitatik, miszerint a len- és kenderipar érdekében az egyesület részéről állodalmi költségen külföldre utazatandó egyének csak a jövő 1848dik esztendőben küldethetnek ki, s az azoknak adandó utasitás pótlólag a legfelsőbb helyről időközben le fog érkezni; melly kegyes leirat a korm. választmánynak kiadatott a végett, hogy annak tartalmáról az illető egyéneket értesitse. — Olvastatott 2-or a korm. választmány f. évi aug. 22kén tartott ülésének jegyzőkönyve, mellynek első pontjában a megürült előadói állomásra a három folyamodó, névszerint Sztrinkay György, Reök István és Kapitány Sándor urak közől az e hivatalra szükséges tulajdonok tekintetéből, mint egyedül alkalmas csak a legutóbbi ajánltatik. Ezen ajánlatban az alapszabályok értelmében járván el a korm. választmány, az annak nyomán teendő választás tett inditvány következtében fölfüggesztetett azon okból, minthogy azon módositott választási rendszert, mellyet a mult juniusi közgyülés végzése nyomán életbe léptetni szándékozik, az egysületi tisztviselők választására is alkalmazni határozá.

S hogy ez mielőbb meg is történhessék, miután az ez érdemben megbizott közgyülésre javalatot nem terjesztett elő, melly a kitüzött választás alapjául szolgálhatott volna, — a közgyülés szinén, s a jelenlevők köréből három ide vonatkozó inditvány tétetett, mellyek közől az, a melly a fölhozott inditványok szélsőségeit leginkább közvetité, s a szétágazó véleményeket leginkább egyeztetni látszott, bocsáttatott szavazás alá, minek következtében 31 szavazattal 14 ellenében, tehát a megelőző közgyülés végzésében kikötött kétharmadrész többséggel — elfogadtatott, hogy: a jövő választásokat illetőleg:

a) Előforduló választások alkalmával minden rendes tag egyenlő szavazati joggal bir. (vége köv.)

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

556. szám 1847.

Kedd. sept. 14.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. — Fenséges István főherczeg fogadtatása Abaujban. — Magtárak. — Törvényhatósági tudósitások. — Zalából (közgyülés). — Az életbiztositó intézetekről átalánosan (Folyt.). Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. NBritannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Vittman Imre nagyváradi k. sómázsamester aug. 19kén meghalálozott.

A királyi helytartó körutja. Kassa sept. 3kán. Minden részről a megyéből, szomszéd megyékből és a kir. városokból dél- és estefelé tömegekben gyülekeztek Kassára a számos küldöttek és minden rendü s rangu vendégek,[1]) a holnap ide érkezendő magas vendég tisztelgésére és vágyva várt láthatására, ezen ritka ünnepélyben nem csupán mint egykedvü nézők, de mint szivekben hazánk egyedüli remény-nemtője iránt buzongó tisztelettel teljes résztvevők; a hatóságok küldötteit a városi ügyes derék hadnagy Zámbory József, ki e részben kitüntetett méltánylatot érdemlő tetemes fáradozásaért nemcsak nyilvános dicséretre, hanem tettleges jutalomra is igenigen érdemesité magát,[2]) kijelölt kényelmes szállásaikra minden legkisebb zavar vagy rendetlenség nélkül elkisértette s vezette. Este a városi színházban az itten levő magyar szinésztársaság által „Falura kell menni“ czimü vigjáték tele szinházban adatott; Lendvayné (Coelestina) és Egressy (Ferdinand) a nemzeti szinháztól, mint vendégek [3]) kitünő zajos tetszéssel fogadtattak. Az idö majd egész nap esös volt. (Sept. 4kén). Fölviradt a várva várt dicső nagy nap, felhötlen és ragyogó napfényben; a tömérdek nép zsibongott az utczákon; a városi tisztelgö lovas sereg reggeli 9 óra után, a megyei ns banderium pedig délbe ment a magas vendég elébe; 10 óra után nehány perczczel a közszeretet, bizalom és hazafiui remények mindene, fönséges István főherczeg, megyénk szélén levő Szántó m.városába a szivből eredt tisztelet legelevenebb nyilvánitásai közt megérkezett, hol is a megyei nagy számu küldöttség által, 2od alispán Kelcz István elnöklete és sághi prépost Füzesséry Pál szónoklata mellett hódoló tisztelettel fogadtatva, lelkesen üdvözöltetett. Sebes helységén innen a ns banderium vezére gróf Károlyi Edvárd jelentékes szónoklattal, Bárcza mellett pedig a város határán, Kassa városának küldöttsége, polgármester Rimanóczy Ferencz elnöklete és aljegyző Várjon Gábor szónoklata mellett szünni nem akaró riadó éljenkiáltások közt fogadtatott ö cs. kir. fönsége, ki minden megköszöntö beszédre szíveket hóditó nyájas leereszkedéssel sokat jelentő velös szavakban felelni kegyeskedett; bent a városban délutáni negyedfél órakor három lövés tudatta a nagynak s a közkedveltnek e város határábani szerencsés tisztelöit boldogitó megérkeztét; délutáni 4 óra elött 5 perczczel vala azon a sz. kir. város évkönyveiben örökké fönmaradandó boldog időpont, mellyben cs. kir. örökös főherczeg királyi helytartónk István ö fönsége álgyuk szünetleni durrogásai közt a városba nagyszerü diszmenetét tartá; a külváros végétől egész a Forgách grófok palotájaig két oldalról a helyben szállásoló gyalogság és huszárok hoszu sort formálva, a palota elött pedig a gyalog sorezred és polgári örsereg egy egy csapatja zászlóikkal tisztelgvén, a diszmenet elött legelöl a város hadnagya megyei két huszárral s városi két hajduval lovagolt, utána a városi tisztelgö lovas sereg Dobay Lajos — ezután a tisztelgö nemesek Ferdinándy Rudolf — nyomban utánok 24 meczenzöfi lakos ösi régi eredeti prémes magyar öltönyekben, közben a városi polgármester kocsija, azután a ns megyei banderium gróf Károlyi Edvárd vezérlete alatt,, egy huszár csapat s egy, boldogult nagy nádorunk diesö jellemei és magyar erényeinek méltó örököse, s fényes méltóságának szellemdús utódja fönséges István főherczeg oldala mellett Grüne gróf udvarmestere, jött hat lovas fogatu hintójában, mellyben is a szép tömött fekete bajuszt viselö, deli magyar főurat, honunk mindenét, fölismervén a nép, lelkesülése legmagasabb hévfokra hágván, ö fönségét riadó leglelkesebb éljenekkel üdvözlé; ö fenségének kocsija után a megye 2od alispánja menvén, a diszmenetet, melly a város egy részét körül kerülé, a küldöttek kocsijainak hosszu sora bezárta; menet közt az utczákon mindenütt tömérdek nép vala, az éljenek, s álgyukdurrogasa szünetlen hasiták a levegöt, és a házak ablakairól mindenütt hódoló tisztelet jeleül szönyegek, kendök aggattattak ki. Néhány perczczel később megérkezte után István föhg ö fönsége a megye fényes küldöttségét főispáni helyettes Vitéz János elnöklete és főjegyző Szentimrey György szónoklata — és Kassa városának küldöttségét főbiró Baranyay István elnöklete és főjegyző Szojka Sándor szónoklata mellett igen kegyesen fogadni, és a hazafias szellemü ékes üdvözlésekre közlelkesedést ébresztö beszéddel válaszolni méltóztatott. Hat óra előtt ö fönsége fényes kiséretben a kassai megyés püspökhöz ment, ki is a magas vendéget egyéb itten megjelent főurakkal szerencsés vala megvendégelhetni; — estve ö fönsége kocsija előtt és mellett a ns megyei banderium lovagolván, a szinházba kocsizott, hol „Pannonia öröme“ czim alatti Mayer Antaltól rendezett gyermek-ballet ö fönsége örvendetes megérkezésének ünnepére zsúfolásig telt házban adatott, [4]) ezen alkalomra három páholy egymás mellett ö fönsége számára a város költségén pazar fénnyel kidiszitetett, ö fönsége páholyba léptekor szünni nem akaró éljenekkel fogadtatott. Midön ö fönsége végig nézvén a ballettet, a nézök harsány éljenzése közt a szinházat elhagyá, már akkor a város minden utczái pompás kivilágitásban ragyogtak; ö fönsége kiséretével nyilt kocsikban kocsija előtt mellett és után a ns banderium lovagolván, szünni nem akaró lelkes éljen-kiáltások közt, az egész isméti diszmenetet a város hadnagya [5]) lóhaton vezetve, a kivilágitott város egyik részét megtekinteni kegyes vala. A kávéház melletti sétatér kertté alakitva, közepén ugró kuttal nagyszerüen volt kivilágitva, [6]) egyes épületek közt e tekintetben legkitünöbbek valának a megye és városház a püspöki, s prémontrei lakok, a növendék katonák, gr. Dessewffy házai, a katonai laktanya [7]) a casinói épület és a polgári örsereg örháza a városi plebánián földszint [8]) 11 órakor ö fönsége szállása előtt a huszár és gyalog itten szállásoló ezredek két zenekara nagyszerü fáklyás katonai éji zenét tartott. — (Sept. 5.) Reggeli kilencz órakor a polgári örsereg sorai közt ö fönsége fényes kiséretben gyalog a székes főegyházba ment; a szent mise végeztével vagy 1 óra mulva fogadá el ö fönsége a különféle törvényhatósági fényes küldöttségeket, a többi közt Sáros, Szepes és Tornamegye s Eperjes, Bártfa, Szeben s több városok, valamint a bányászok, katonák, és különféle felekezetü vallások és a zsidók [9]) küldötteit is; a zsidókat kassai orvos dr. Roth Mátyás bemutatta. Szónokuk eperjesi kereskedő Hollender Leo magyarul szónokolt. [10]) Délutáni 3 órakor a fényesen kidiszesitett casinói tánczteremben Kassa városa 460 teritékü dús ebédet adott, és mint magas vendégét ö fönségét köztiszteletet s szeretetü királyi helytartónkat is vendég szeretö asztalánál hódoló tisztelettel fogadhatni szerencsés vala, ö fönsége mindnyájunk legohajtottabb örömére igen jó kedvü volt; — az áldomásivások sorát a város főbirája kezdte 1ör, utána a tisztelgö megyék és városok szónokai, majd maga az elnöklö királyi helytartó emelkedett föl helyéből, és igen szépen, olly hangosan, hogy sziveket hóditó szavát még a mellék szobákban is lehete hallani s megérteni, a legtisztább magyarsággal előadott pohárköszöntésében a jelen levö megyék és városok küldötteinek, jelesül pedig Abaujvármegye rendeinek és sz. kir. Kassa városa polgárainak szives fogadtatását melegen megköszönte! — E kegyes lelkességgel párosult áldomást a diszmagyar ruhában megjelent vendégsereg a legkitörőbb örömriadással, perczekig tartott éljenzése követte. Az ebéd délután hetedfél óráig tartott. Valamint az ebédre, ugy az ebédről vissza ö fönségét a városi tisztelgö lovas sereg Dobay Lajos vezérlete alatt szállására kisérte. Estve szini előadás volt ö fönsége örvendetes ittmulatása örömünnepére a szinház ünnepélyes kivilágitásával, és jóllehet ö fönsége az idö rövidsége miatt az előadáson megjelenni nem méltóztatott, azonban a szinház, daczára a bementi magas árnak, tömve volt, adatott két vigjáték „Egy ur és asszony“ és „Legjobb az egyenes ut“; Lendvayné és Egressy ismét osztatlan köztetszésben részesültek. — 10 órakor a város által adatott tánczvigalomban ö fönsége megjelenvén, zajos riadó éljenekkel fogadtatott, föbbjeinket a csárdás tánczra föllelkesité a magyar zene iránti hajlamát tettleg kegyesen bebizonyitva, a bálból éjfélfelé szivből fakadt éljenektöl kisértetett. A tánczvigalom reggeli 4 óráig tartott; a város ez estve is ki volt világitva, jóllehet estvéli 8 órától kezdve majd éjfélig szakadt az esö; daczára a mai esti rosz időnek, a tánczterem zsúfolásig tömve volt. — (Sept. 6án) kedvezett az idö, felhötlen tiszta napra ébredtünk, de egyszersmind szomorura is, mert a z, kit honunk imád, közfájdalomra innét távozék: „Öröm és bú egy kebelben nem honolhat!“ azt mondá nem rég Borsodban bucsuzó beszédében Szemere Bertalan — ime mi is ezen esetben vagyunk, s csak nagy erőt véve magunkon, nagy nehezen képesek vagyunk még a következöket leirni. Reggeli 8ad fél óra előtt olly fényes diszmenettel, mint jött, a megyei és városi tisztelgö lovas seregtől és küldöttségektől kisértetve, a katonaság (gyalog) és huszárok sorai közt utazott el tovább magas vendégünk fönséges István főherczeg, ezerek meg ezerek áldásaitól és szünni nem akaró éljen-kiáltásaiktól kisértetve, a városi tisztelgö lovas sereg és küldöttség egész Kassa-ujfaluig, a megyei nemes banderium és küldöttség pedig első alispán Patay Sámuel elnöklete és sághi prépost Füzesséry Pál szónoklata mellett egész Zemplénmegye határáig kisérte, hol is igaz magyar jellemü szónoklattal magas vendégétől búcsut véve, ö fönsége

[1]) 4—5000-re bátran lehet tenni az idegenek számát, mi itt nagy szám. V.

[2]) S mi bizton hisszük, hogy a városi ns tanács tett rendkivüli fáradozásait semmi esetre jutalmatlanul nem hagyja. V.

[3]) Megérkezésök napján (sept. 2kán) a müvészet tisztelöi által éji zenével tiszteltettek meg. V.

[4]) Mint már mondánk, illyen gyermek-ballettek hasonló alkalommali előadatását semmi tekintetben nem helyeselhetjük. V.

[5]) Kinek ismét azt is lehet köszönni, hogy hasonló nagy tolongás között semmi szerencsétlenség, semmi összegázolások nem történtek, éber figyelmét mindenre forditván. V.

[6]) Rendezője volt Hreblay Antal városi ügyes mérnök. V.

[7]) A katonai laktanyán nemzeti nagyszinü betükkel ez vala olvasható: „ÉLJEN F. H ISTVÁN“ és a lengyel ezred ezen magyar fölirással eléggé megszégyenité azon helybeli két polgárt, kik ablakaikon idegen nyelvü fölirásokat világitának ki. V.

[8]) A középületekre készitett transparentek közöl legtöbb érdeme van a városi fáradhatlan Belágh J. ügyes rajzmesternek. V.

[9]) A város érdemes főbirája a zsidóknak ismételt kérésökre semmi nyilvános tért kivilágitatni nem engedett, pedig a nagy piacz a város közepén egészlen sötétben maradt, az alsó sétatér pedig igen kisszerün vala kivilágitva — ezen két hely minden esetre fényesen lett volna kivilágitandó. V.

[10]) Mi dicséretökre válik, mert részeinken a zsidók fölötte lassan magyarosodnak, mi bennök legnagyobb hiba. V.

[11]) A zenekar Friedl Ferencz karnagy vezérlete alatt derekasan viselte magát. Az ebéd — ? — V.

ismételve velős szavakkal a tapasztalt szives fogadtatást megköszönte; mi pedig az örömből búra átmenve — sziveinkben duzongó különbözö érzetek kivánta szavakbani kifejezésére szókat nem találva, csak azt kiáltjuk honunk legnagyobb fia és első hazafiu után: „éljen István főherczeg, ki mint tapasztaljuk, egyedül szerette hazájának élni készül és él, éljen nestori évekig!!!— Estve utósó szini előadás volt; adatott: „Lignerolles Luiza“ czimü dráma tele szinházban. Lendvayné a czimszerepben, és Egressy (grót Giory) remek játékukért fölvonások közt és után többször elöhivattak. A két jeles müvész mellett Váradiné is (Coecilia) zajos tapsokat és kihivást aratott. Pesti derék vendégeink e hó 7kén viszszautaztak. Vericola.

Magtárak. A legközelebb lefolyt 1846-ik évnek gyászos emléke, melly a különben méltán Canaán földének közönségesen neveztetni szokott áldott magyar hazát, a termesztmények keserüen érzett hiánya miatt, csaknem Zahara-pusztaságává változtatta, olly borzasztó évszakot idézett elő hazánk évkönyveiben, hogy visszapillantván a történtekre, lehetetlen — a több ezer honfiakat martalékául ejtett sujtó csapása fölött a közinségnek minden résztvevő kebelnek föl nem jajdulni. — E keserü tapasztalásból meritelt nyomasztó körülmények — mellyeknek a szenvedő emberiség felébe nehézkedett önsulyát egyedül hazánk néhány nagylelkü nagyjainak (kiknek sorából a majd csak nem egész évi termését szükölködött jobbágyai között a piaczi árnál jóval is olcsóbban, kölcsönben fölosztotta, méltóságos báró Szina Jánost, Tolnamegyében kebelezett simontornyai urodalomnak lelkes földesurát nem lehet ki nem emelnem) áldozatkézssége volt csak képes némileg enyhiteni, — bennem is meg érlelték csiráját azon, illy kétes helyzetben — egyedül idvezithető eszmének: magtár, jöjön el a te országod!!

E szempontból indulva ki, engedje tisztelt szerkesztő ur! hogy e nyomasztó tárgyra vonatkozó igénytelen nézeteimet, mint kiszolgált gazdatiszt, hazám közönsége előtt kifejthetvén, a közanya anyagi jobbléte és jövendö nagyságához csak egy morzsával is, netalán járulhassak. Csekély véleményem következökben öszpontosul:

Az 183⅔-ik évi országgyülésnek — a földmüvelő testre anyi idvet árasztó szelleme —· többek sorában a legelö-elkülönözést életbe léptetvén, a legkedvezöbb alkalmat nyujtott arra, hogy minden a hozott törvény nyomán tagositva elkülönözendö helyeken, a magtáraknak alapja örök időkre megvettessék; ugyan is például egy 60 egész telekből álló közönségnek, bele értve a 8as egy telekkel parificált házas zselléreket is, kiadatik magány legelöül minden egyes telek után 10 — holddal véve — 1200 □ ölével fölmért 600 holdnyi földterület, ebből a megyei és urodalmi közhatóság befolyásával igen könnyen létesithető egyezség utján — a telkes gazdáktól magokat egyébkint is majd mindenütt különválasztani indult házas zsellérek legelörésze elkülönözése alkalmakor — 15—18 holdat birtokaránylag az alakitandó közmagtár alapjául — magtári közös birtok nevezet alatt ki lehetne hasitani; mellynek

1ör Valamint munkáltatása, ugy trágyázása, bevetése, letakarittatása, és behordatására ügyelne, egy a népnek kebeléből közmegegyezéssel kiszemelt három egyénből álló bizottmány — a mellynek kötelességében állana fejenkint időrül időre rendes naplót vezetni, s év végeztével a bevételek és kiadásokról akár megyei, akár földesuri hatóság vizsgálata alá terjesztendö számadást készitени.

2-or A közlegelöből kijelölt közmagtári birtokot három részre fölosztván, minden ¼ telkes gazda köteles lenne évenkint, e közös földre három kocsi trágyát, vagy is 24 mázsát, — a bizottmány által előre e czélra megszerzett trágyából (miután a magáéra minden gazdának szüksége van) ingyen hordani — ellenben házas és házatlan zsellérek évről évre 1 napi kézi szolgálatot családonkint, kiszolgáltatni.

3-or A szántás, és a termesztmények behordatása a bizottmány által készpénz fizetés mellett eszközöltetvén, a vetést, aratást, és cséplést a tapasztalás szerint legelöbb megszorulni szokott házatlan zsellérek, kiknek legelörészök amugy sincs, ingyen megtehetnék.

4-er Minthogy a birtoknak ⅓da minden évben megtrágyáztatik — minden féle nemét a veteményeknek természetiképen megbirja, fölteszem 18 holdba kell vető mag 36 mérö, mellyet előjáróban a közlakosok birtokaránylag adnának össze. Illy jól ellátott föld évenkint egyiket a másikba véve, megterem 300 pmérőt, és igy tiz év mulva lenne a takarékmagtárban 3000 pmérö; ebből évenkint kamatra kiadott gabona, hoz 50 pmérőt, következve a kamat tiz év alatt adna 500 pmérőt.

5-ör Kezelését az egésznek első pontban emlitett, és minden évre a jobb vágásu gazdák, vagy házas zsellérekből a többség által választandó és minden jutalom nélkül a közjóért müködö bizottmányra vélném ruháztatni.

6-or Az elöleges költségek fedezésére lehetne az egész község nevére és jótállása mellett, a takarékpénztárból bizonyos kölcsönt a közjövedelemből utóbb visszafizetendőt, fölvenni; végre

7-er Az ekkép létesitendö magtári birtok jövedelmeiből később lehetne csak, jelesen a termesztmények kedvezöbb évekbeni kiosztandásának nélkülözhetése, és igy eladathatásának, kétségtelen esetben örök időre ható — szükséges épületeket emeltetni, mig ez megtörténhetnék, a hiányt bérlett padlások vagy földi vermekkel lehetne pótolni.

Belátásom szerint ezt látnám a legegyszerübb és legkönnyebben kivihető módnak a magtárak meghonositására — mit ha a közönség csak némileg is figyelmére méltatand, reám nézve kielégitő jutalom — azon megnyugtató édes öntudat, hogy hazám iránti adómat csak csekély részben is leróhatni szerencsés leheték. Simontornyán september 5én 1847. Reizinger Ferdinánd.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zalából. Sept. 6kán. — Mult hó 30kán helyettessi elöklet alatt tartott évnegyedes közgyülésünk, szokás szerint, az első alispáni hivatalos jelentéssel kezdetett meg. Mellyből fájdalommal érték a rendek bizonyos hagymáz betegségnek egy pár járásban történt dühöngését. E nyavalya szomszéd Vasmegye tótsági vidékéből házasság által hozatván be, több áldozatokat ragadott el; de hathatós orvosi segély által tökéletesen elfojtatott; s egy falusi jegyző, ki a betegek vigasztalásában, és a gyógyszerek használatárai buzditásban az orvosoknak tetemes segedelmökre volt; a nemesi pénztárból fizetendő 25 ft pengövel, és még mellette megdicséréssel jutalmaztatott. Első alispán urnak az ebmarásokból kifejlett viziszonyról tett jelentése nagy vitára szolgáltatott alkalmat. A főorvosi vélemény nyomán némellyek az adózó nép kutyáit megkevesitetni akarták, annál is inkább: mivel a gabona magas ára a jövö tavaszra nézve vérmes reményeket nem nyujt. S. Gergely az egyenlőségi elvből indulva ki, igazságtalannak tartá az adózók ebeit agyonveretni, minekutána nemesek ebein ugyanezen mütétet véghez vinni a megyének joga nincs. O. József a végzést a nemesek kutyáira is kiterjesztetni kivánta; — mig végre a többség mindennemü ebeknek megkegyelmezett. — Azonban főorvos urnak azon üdvös javaslata: miszerint a borbélyok az eddig gyakran a tudatlan népnek egészsége kárával maguk belátása szerint gyakorlott érvágásoktól ésköpölözésektől eltiltatván, csak a fodrászatra és borotválásra szoritassanak, — viszhangra talált. — A nmlgu m. kir. helytartótanács levele következtében, mellyben az 1748-ik évi october hóban Zalában dühöngött sáskaseregről szóló iratok fölterjesztetni rendeltetnek, — miután illy pusztitó sáskák már szomszéd Tolna és Baranya megyében jelenleg mutatkoznának — egy választmány küldetett ki, a sáskák üldözése és megsemmisitése módjáról tervet készitendö. Egy pár illy sáskapéldány üvegben első alispán ur által a gyülésnek be is mutattatott, azonban a vizsgálás után kisült, hogy ezek nem igazi sáskák, hanem csak szöcskék voltak. Sokan a dolgot nevetségesé tették, kivált az által: hogy az emlitett választmányhoz Sáska Benedek tbiró urat is sorozták. — Adja Isten! ezen tréfa szomorusággá soha se váljék. Fölvétetett ezután az István főherczeg, Magyarország k. helytartója körutazását tudató hivatalos levél. S miután előre látható volt: miszerint eme magas vendégünk elfogadása s megvendéglésére nézve a vélemények igen szerte ágaznának, főispáni helyettesi elnöklet alatt választmány küldetett ki, azokról tervet készitendö. Különösen ifj. C. P. által már előre figyelmeztettek a rendek, miszerint az ö fönségét üdvözlendö szónokaiknak meghagyják, hogy üdvözletüket ellenzéki szellemben tegyék meg! D. I. pedig elnök urnak azon megjegyzésére: miszerint ö fönségének sietös utazása miatt (sept. 29én estvére Keszthelyre fog ö fensége menni) talán nem is lesz tetszésére olly hosszu ebédben, mellyet a magas vendég tiszteletére a rendek tulajdon költségükön rendezni szándékoznak, részt venni; válaszola: miszerint ö fönsége körünkből addig csak el nem távozik, mig egészségére egy pohár bort nem iszunk!! Más nap az emlitett választmány benyujtá tervét, mellynek nyomán igen hamar elhatároztatott, miszerint ö fensége két helyen, u. m. a megye határán a varasdi hidon, és Zala-Egerszegen fényes küldöttségek által fogadtassék, a varasdi hidon és a zala-egerszegi szálláshaz előtt diadalivek állitassanak; s a varasdi hidi diadaliv Varasd felöl „A haza reményének“ Zala felöl pedig „Zala megye közönsége“ fölirattal láttassék el. Szinte könnyen elhatároztatott az is, hogy a várasdi küldöttségnek vezére és szónoka a megye föispáni helyettese legyen. De annál inkább szétágaztak a vélemények a zala-egerszegi tisztelkedésre nézve. Az ugyan egyhangulag elhatároztatott, hogy Batthyány Imre valóságos föispánunk a küldöttség vezérévé fölkéressék, de a szónoklat miatt majd két órai vita kerekedett. A választmány a föispánt szónoknak is ajánlotta. De ifj. C. P. nyiltan kimondá, miszerint a szónoklatot kormány emberére bizni nem akarja. S. G. pedig javalá, hogy ezen szónoklatban némelly korkérdések is megemlitessenek, például: Horvátország (?) visszacsatolása. Cs. L. a szónoklatot nem akarja a föispánra bizni; mert szónok reménye egészen más, mint a föispáné, — szónok a honfölvirágzását egészen más uton tartja eszközölhetönek, mint a föispán. Hasonló szellemben szólottak Cs. Sándor és mások. Ezen szónoklatokat hogyan fogja a föispán ur összeegyeztethetni azon lelkesedéssel, mellyel épen emlitett szónok urak pár év előtt az ö tiszteletére Pestre siettek? A sok vita után első alispán ur a szónoklatra, és ha föispán ur ö nmélt. (mit a rendek nem reménylenek) el nem jönne, a küldöttség vezetésére is fölszólitatott. Első alispán ur azon nyilatkozata: miszerint ö elnök és szónok nem lehet, midön a föispáni helyettes jelen vagyon; szinte a föispáni helyettes urnak azon figyelmeztetése: miszerint az elnökség a föispán ur távollétében annak helyettesét illeti, tekintetbe nem vétetvén, elhatároztatott: hogy a föispán elnök és szónok — ennek távollétében pedig első alispán ur szinte elnök és szónok legyen. A zala-egerszegi küldöttséghez soroztattak a teremben jelenlevő mágnások és rendek, söt minden távollevök, kiknek nevei valaki által fölemlitettek, söt kimondatott, hogy ki a jegyzökönyvben talán nevét föl nem találná, magát megbántottnak ne vélje, hanem csak csatlakozzék a sereghez. Az egyházirend majd kifelejtetett; de első alispán ur figyelmeztetésére minden apátok, káptalanok, söt egy pár kerületi alesperes és ev. lelkész is, némelly köznemesek és városi elöjárók is kineveztettek, s egy valaki még zsidókat is ajánlott, azonban inditványa épen a legbuzgóbb ellenzékiek által buktattatott meg. Ö fönsége számára az elöfogatokat tehetösb földesuraink ajánlották meg. Ö fönsége kiséretére pedig az elöfogatok a nemesi pénztárból határoztattak kifizettetni. A tisztelkedésre nézve még a nadrág is nagy vitát szült. Sokan a magyar nadrágot ajánlották — de végre a zsinóros pantalon nyert elsöséget. — Az ebédre nézve némellyek lehetlennek álliták, hogy ö fönsége a rendeknek két gyülési teremben adandó ebédjét el ne fogadja; mások pedig, kik az udvari illedelmet jobban tudják, álliták: miszerint akkor itt ö fönsége leendvén a házi ur, magához ebédre csak azokat hivandja, kiket akar. Azonban a föllelkesültek illyesmiről tudni sem akartak, söt még a toasztozókat is ki akarták jelölni, s némellyeket, jelesen Königmayer Károlyt Vasmegyéből, mint igen ügyes toasztozó egyént, ki ezen ügyességével az egykori „Deák-lakomá“n nagy dicsöséget aratott, igen hangosan kiáltozák. Azonban ezen toasztozó urakra is azt inditványozták, mit a tisztelkedö választmányi szónokokra el is végeztek; miszerint ezek üdvözlö szónoklataikat előre a választmány censurája alá bocsássák! Ebéd végével egy küldöttség ö fönségét Keszthelyre, innét a balatoni gözösön Tihanyba és innét a megye szélére kisérendi. Az apróbbszerü rendszabályok megtételére föispáni helyettes és első alispán urak bizattak meg. Az illető költségek a nemesi pénztárból fognak elölegeztetni, mellyek visszapótlására a rendek magokat lekötelezték. Ezekután a migos

elnök azért, hogy ő fönsége akaratát a fogadtatásra nézve kitanulhassa, utra indulandó, az elnökséget első alispán urnak átadá. (Vége köv.)

Az életbiztositó intézetekről általánosan. (Folyt.)

Bizonyos családatya, ki szegény szüléktől származván, azok után nem örökölt mást, mint a kiképzettséget, és mégis önszorgalma s ügyessége által a polgári társaságban olly helyet s állást vivott ki magának, hogy a fényesebb családbóliak is arczpirulás nélkül társalognak vele, sőt szivesen ajándékozzák meg barátságukkal; gyermekeket nemz, s midőn gyermekei még neveletlenek, neje elhal. Apró gyermekei növeltetése, s a házirend s boldogság föntartása végett ujolag házasságra lép, s olly szerencsével, hogy a házi boldogság főkelléke, a tiszta szerelem mellett, szép vagyont is örököl. Ezen második házasságból is születnek magzatai, kik ugyanazon apának gyermekei ugyan mint az első házasságból született magzatok, mégis sokkal gazdagabbak leendenek a közapa halála után amazoknál, mivel törvényeink értelmében az anyjuk után őket illető vagyonból az első nőtöli gyermekek nem osztakoznak. Képzelje a tisztelt olvasó egy illy családapa helyzetét, nincs életében pillanat, mellynek legédesebb örömét keserü fájdalom ne zavarná meg. Összesereglenek körüle két anyától született, de tőle nemzett gyermekei, kiket ő egyiránt, és olly forrón szeret, örömmel szorítja mindegyiket atyai kebeléhez, az apai szeretet forró csókját nyomja mindegyik homlokára, és midőn örömtől ragyogó szemekkel végig pillant azok diszes koszoruján, s a gondolat, hogy azok mind az ő nevét viselendik, fölmagasztositja, mint gyilkoló tör egy másik gondolat czikázza át agyát, a mikor elnémul benne az életöröm, s csak fájdalom minden a mi megmaradt kebelében. Eszébe ötlik önkéntelen, hogy ha ő meg fog halni, gyermekei egy része kolduskint, vagy csuszó-mászók gyanánt, mások kegyelem-asztalánál fogja életét áttengeni, midőn a másik rész gazdag asztal mellett fanyalog, s turbékol a földi vagyonban; — a gazdag testvér pompás kocsijának utczasárja a szegény testvér ócska öltönyére fecscsen; — egyik rész kegyelem-osztó lesz, mikor a másik kegyelemért könyörög; a szegény nem meri vérrokonának nevezni a dúsgazdagot, és a dúsgazdag szégyenli vérrokonának nevezni a szegény testvért; a gazdag testvér előtt nyitva állanak a nagyok, a hivatalok ajtai, ha nem kér is: midőn a szegény előtt meg nem nyittatnak, ha zörget is; a gazdag testvér a paloták rugalmas pamlagain nyujtózva szörpöli a theát, mellyet neki a szolgatestvér nyujt, és a fájdalom s szégyen miatt mind kettő földig sülyed; — ezen gondolatok vonulnak át illyenkor az illyen atya lelke előtt, és ha van szive, van érzelme, meg kell olvadniok. És kérdem, illy helyzetbe hány apa gyermekei juthatnak? vagy hányan jutottak már a közéletben? Részemről egy illy gondolatot, csak pillanatig sem volnék képes eltürni halomnyi kincsnek évekig tartó fanyar élveért. Azonban meglehet, a pillanat embere, ki csak addig szereti övéit, mig látja, mig azok nyakán csüggenek, velem ellenkező véleményben van, de hogy ne találkoznék családapa, ki velem kezet fog, azt föltenni is emberiség elleni bünnek tartanám. Illyen családapákra nézve legboldogitóbb, vigasztalóbb az életbiztositó intézet, itt elérheti azon czélt, hogy halála után gyermekei, ha nem egyenlő, de legalább mind jó helyzetben fognak maradni, s nem lesz egyiknek a másiktól mit irigylenie. Minden illyen családatya ura s szabad rendelkezője mig él nője vagyonának, ő gazdálkodik, ő kezeli, ő veszi be s adja ki a jövedelmet. Azon jövedelem egy részét, mellyet az összes család könnyen nélkülözhet, fordithatja önélete biztositására, s az ezen uton nyerendő tőkét végrendeletileg hagyja csupán azon gyermekeinek, kik első nejétől származtak, és igy az általa kezelt vagyonban halála után nem örökösödnek.

Azon családapa, ki kedves övéit napszámjával s két kézi verejtékes munkájával táplálja, érezhet e valódi apai örömet, s lehet e csak egy pillanatig is háborutlan családi boldogsága? ha arra kell gondolnia, hogy midőn a halál hideg szele megfagylalandja ereiben az erőt, ki fogja a neveletlen árvák kenyerét megkeresni? midőn a halál örök éje boruland a gondos apai szemekre, ki fog virasztani a gyámoltalanok álmai fölött? Az életbiztositó intézet megmentheti a családját szerető napszámost ezen keserü aggodalomtól, ha naponkint gyüjtögetett garasaiból filléreket félre rakosgat, s azokat az életbiztositó intézetbe, mint gyermekei takarékpénztárába teszi, mert ha csak egyszer is befizetett az életbiztositó intézetbe, azon gondolattal vigasztalhatja magát, hogy bármikor kelljen is meghalnia, az életbiztositó intézet leend árvái atyja s gyámola.

Még nélkülözhetlenebb az életbiztositás olly egyénekre nézve, kiknek a sors kedvezőbb állást juttatott, kik tudományos készültséggel ruházvák ugyan, de az élet anyagi boldogitására szükséges pénz, s vagyon hiányában sinlődnek; kik hivatali járandóságuk, s szolgálati fizetésükből, vagy tudományuk kamatiból táplálják övéiket, s tartják fön családjukat. Szép tőkék mindezek, de holt tőkék, mellyek a tulajdonossal elvesznek. A hivatalnok, a tudományos egyén — kinek szive, s lelke képzettebb, kiben mélyebb a gondolkozási tehetség, kinek kebelében finomabbak az érzelem-húrok, mig él, mindent elkövet, hogy magának s családjának a szükséges tápot és kéjelmet megszerezhesse, s örömmel szemléli, hogy övéi a szükségesebb élvek s kéjelmekben munkássága után részesülhetnek. De ha meggondolja, hogy lehellete megszüntével a hivatali járandóság is meg fog szünni; ha meggondolja, hogy a halandó test megdermedtével a lélek tevékenysége is kialszik; s a biztos források bedugulnak s kiapadnak, mellyekből eddig a szeretett család csordultig meritette az életboldogság poharát, s kielégitette lelke vágyait, és akkor le kell mondani az élet kéjelmeiről: lehetlen nem gondolkozni a jószivü családatyának mód és eszközről, mikép szerezhetné meg családjának a lehető biztositékot, mellyre az a nyomoruság napjaiban is bizton számolhatna. Az illy családatyáknak nyitva áll az életbiztositó intézet, — hivatali járandóságuk, vagy észtehetségük-szerzette jövedelmük egy részét fordítsák életük biztositására, s illykép azon lelki nyugalom mellett, hogy haláluk után családjuk nem fog nyomorral küzdeni, a nélkül hogy nélkülözést éreztek volna, azok számára szép tőkét is gyüjtöttek. Nincs ember — legyen bár melly csekély jövedelme — ki évi jövedelméből valami kis részt ne nélkülözhetne, mert emberi természetünkben fekszik az, hogy annál többet költünk, minél többet költhetünk: de viszont annyi lelki erővel birunk is, hogy takarékos s rendszeres élet mellett annyit költünk, a mennyit költhetünk: — azaz tudunk nélkülözni ha kell; és szeretjük a kéjelmet ha telik. Már most, olly családapa, ki csak nehány forintot képes elszakitani évi jövedelméből, kamatoztathatja-e azon csekélységet czélszerübben, mintha élete biztositására forditja, a mikor halálakor csekély századékért százakat fog az intézettől kapni. A ki családja iránti hidegség, vagy szeretetlenségből — megelégelvén, ha annak mindennapi szükségeit betölti s kielégiti — övéi jövőjéről nem gondoskodik; ki szük s bő esztendőben, ifju s agg napjaiban csak annyi számitást tesz magával, hogy többet nem ad ki, mint bevesz; de azt hiven elkölti, s a nem-szeretem napokra mit sem tesz félre; az olly családapából kihalt minden nemesebb érzés, s nem méltó utódai hálás emlékezetére. Ha bár, mig egészséges valaki, vigasztalja is magát, hogy övéi mindennapiját megkeresi, s kecsegteti, altatja is szemrehányó bensejét, hogy majd később félrerakni, gyüjteni is fog; de midőn a kiméletlen nyavalyák ágy fenekére szegezik, előtte áll a sápadt halál, melly inti őt; körülötte bánatosan zokog a kétségbeesett anya és az anya könyüi láttára, s jajjai hallatára öntudatlanul is fölsivalkodnak az árvaságra jutandó kisdedek; midőn bucsuzni akaró ajakán a halál fagya, a fájdalom, a keserü gondolat, még a szót, még a vigasztalást is megdermesztik; ugyan leirható-e az illy haldokló kinos helyzete? És a ki élete biztositása által maradékinak csak csekély tőkét is, de még is valamit gyüjtött; mint a leáldozandó nap bucsuzó sugárait visszalövelli az elhagyandó természetre: ugy ez is, midőn lehellete megszakadni készül, s övéi zokogva állnak körüle, az életbiztositó intézettől nyert fölvételi bizonyitványt nyujtja át a kesergőknek.

Egy jó készületü, s tudományosan müvelt fiatal ember, gazdag családbóli nőt vesz feleségül, s a szerencsésen sikerült házasság után az eddigi hivatali járandóságbeli csekély házi jövedelem három és négyszeres fokra hág; — a teremek száma megszaporodik s a számos teremek pompás butorokkal ékesittetnek, az asztal megkövéredik a különbféle nemü s nevü eddig ismeretlen ételektől, számos czifra cseléd ácsorog, hemzseg pitvar és előszobában; ugy hogy az eddig keskeny szobácskában munkálódó fiatal férj alig tudja magát otthon találni s szinte félve nyitja be a szőnyegekkel bevont teremek ajtait. De a nyomort, a börtönt is megszokja az ember, ha soká kell hordani lánczait; annál hamarébb megszokja a kéjelmet, az élvet, mivel annak pillanatai édesek, és földeritők. Azonban nehány év mulva a fiatal és gazdag nő meghal — mert hiszen a rózsát is csak ugy letördeli a kiméletlen vihar, mint a kórhadt fát — s magzatot nem hagy maga után, kinek jogán a fiatal, de szegény férj, a vagyon tulajdonosa maradhatna. Még fel sem száradtak a bánatos férj szemeiről a fájdalom könyüi, az elhunyt kedves nő rokonai megrohanják, elveszik a törvény értelmében vérségi összeköttetésnél fogva őket illető vagyont, s az ifju de szegény férjnek nem hagynak egyebet, mint a fényes teremeket pompás butorzataikkal, mellyek csufondáros ellentétben állanak a sovány asztallal, melly körül most csak egy ronda szolgáló forgolódik. Szóval: az ifju férj, ki gazdag vala mint férj, szegény ismét mint özvegy. Minden illyes fiatal házas az életbiztositó intézet czélszerü használata által magát neje életében, s annak vagyonából olly helyzetbe teheti, hogy annak halála után is a megszokott kéjelemből nem kénytelenitetik a szük nélkülözésbe esni vissza. Biztositat t. i. neje életére s annak vagyonából akkora tőkét, minek évi századékát háza föntartására szükséges költségei mellett könnyen kiadhatja, — s az illykép biztositott tőke nője bármikor történendő hálálakor a férj tulajdona leend, mit a vagyonszomjas rokonok sem perelhetnek el tőle. Az illyennemü biztositás annyival inkább ajánlatos, mivel törvényeink értelmében a nő férje vagyonában marad, ha bár magtalan özvegy is; midőn a férj, ha magtalan özvegy, azonnal kivettetik nője vagyonából.

(H.—p.) (Folyt. köv.)

Vegyes ujdonságok.

(Biróifoglalás következtében) mult napokban egy szegény pest-külvárosi fuvarosnak lova s kocsija adatott el, mellyel maga s családja számára kenyerét kereste. Midőn az ingóság elárvereztetett s a vételár a 100 ftnyi adósságot még sem ütné meg; könyekre fakadt a családapa, mert nehezen esett tulajdonától megválnia, melly csak potompénzen lőn elvesztegetve. Látván ezt egy közelálló tisztességesen öltözött férfiu, mint szinte szemlélvén a szegény ember lelki bánatát, melly őt azonban panaszra s vádakra még sem ragadhatá: tárczája után nyult, s abból egy 50 pftos bankjegyet kihuzva, azt olly föltétel alatt nyujtá át az öröm miatt ujolag könyező adósnak, hogy azzal szekerét váltsa vissza, s adósságát fizesse ki. — A jóltevő eltünt a nép között, s nem várá meg az érdemlett szives köszönetet. — Se derék emberbarát zsidó volt, kinek e szép jellemvonását kötelességünknek tartjuk már csak azért is közzétenni, mivel némelly emberek minduntalan dongnak és krákognak, hogy mi a zsidókat üldözzük. — Mi nem üldözzünk, nem gyülölünk senkit; de valamint a visszaélést, gonoszságot és bünt érdemlegesen megvesszőzzük; ugy ellenkezőleg a szép tetteket mindig kiemelni sietünk, bár kitől származzanak is azok.

(Bold. dr. Rumy Károly) esztergomi jogtanár levelezéseit egy bécsi müárus hátrahagyott családjától megvenni szándékozik, s azokat nyomtatásban világ elébe bocsátani. Ezen érdekes levélgyüjtemény több mint 8000 levélből áll, irva: koronás fejdelmektől, kül- és belföldi mágnás és tudósoktól, kik között magától Kazinczy Ferenctől mintegy 300 van összegyüjtve, mellyek nagyobbrészt irodalmi tartalmuak, és Kazinczy Ferencz 1794—1801diki életpályájából igen sok érdekest foglalnak magukban.

(Pesten lakik jelenleg) egy fiatal özvegy, ki miatt néhány évek előtt egy bécsi gazdag kereskedő agyonlötte magát — szerelemből; ki miatt agg férje pár év előtt örültségben meghalt — szerelemféltésből; ki miatt egy fiatal ember mult évben a Dunába ugrott — féltékenységből, de szerencsésen kifogatott, s a hideg viz jótékony hatást gyakorlott szerelmi vak mámorára; s ki miatt már hét véres, de nem halálos párviadal történt. — E nő most jegyben jár, s mivel imádói mind visszavonultak, kezét nyujtja egy vén csapodárnak, kit nem szeret, — életuntságból.

(Egy magyar méhészgazda) igy gondolkodék: ha kénégénygőz belégzése által el lehet kábi-

nia az embert, miért ne lehetne a méheket is? S ezen eszmével addig foglalkozék, mig végre sükerült nekie a kisérletet megtenni, melly a legjobb eredményü vala, mivel a legteljesb méhkasból a nélkül vette ki a fölösleg mézet, hogy csak egyetlen egy méhecskét is meg kellett volna ölnie. — A kénégénygőz ezen uj alkalmazását a méhészgazdák kellő figyelmébe ajánljuk.

KÜLFÖLD.

Portuglia. Aug. 24röl kelt lissaboni levelek szerint előtte való napon egy uj cabinet létesült, mellynek képzését főkép Saldanha marschallnak tulajdonitják. A hivatalos „Diario“ közli az elbocsátási paeancsokat, és az uj cabinet tagjait: Ant. Acevedó e Carvalho belügy-; F. da Silva Ferrero cultus s igazság-; báró de Huestra Senova de la Luz külügy-, Marino Miguel Franzini pénzügy-; Juan de Fonteis Perreira de Mello tengerész s gyarmat-; báró de Almei Jolla hadügyminister. Az uj ministerek programmjukat már kihirdették, mellynek alapja a pártok kibékülése, az alkotmány föntartása s a diplomatikai összeköttetések helyreállitása.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezője aug. 29röl következőleg ir: „Tegnap előtt este a királynő Narvaez-t csak röviden fogadá s megkérdezé, ha elvállalja-e az állapotok nehézségeihez mért ministerium alakitását. A tábornok időt kért a megfontolásra és az illető személyekkeli értekezésre. A tábornok laka egész napon át tömve volt látogatókkal, kik természetesen mindnyájan azon párthoz tartoznak, mellyet egykor Guizot a franczia kamrában joggal „franczia pártnak“ nevezett. Tegnap délben Narvaez tábornok Pardoba ment, s a királynál rövid kihallgattatást nyert. A király vonakodott a tábornokkal házassági viszonyai taglalgatásába bocsátkozni, mindaddig, mig vele ugy nem beszélhet, mint a korona hivatalos képviselőjével. Mihelyest a tábornok Pardoból visszatért, a ministereknek a belügyministeriumban tartott tanácskozásában részt vett Azt vették észre, hogy Salamanca csak ülés vége felé jelent meg. Tegnap estve Narvaez tábornok második udvarlását tevé a királynőnél. Barátai azt hiszik, hogy e ministeri crisis még nehány napig el, fog húzódni. Mások ellenben azt állitják, miszerint Narvaez késznek nyilatkozott Pacheco helyett az elnökséget a mostani ministeriumban elvállalni. Ez azonban alig hihető, mert igy világos, hogy a főnehézség, a palotakérdés, megoldatlanul maradna s Narvaez tábornoknak eddigi föntebb érintett barátai számitásaikban megcsalva látnák magukat. Az ultra-moderadok minden áron legalább Salamanca-t akarják tönkre téve látni, s pedig — mint maguk mondják — nem csupán mint ministert, hanem mint Salamanca pénztőzsért. Másrészről a „Heraldo“ erélyes szavakat intéz a progressistákhoz, miként az iskolamester kezében vesszővel egy gyermekhez, kit makacsnak talál. A különbféle hirek mindenkit feszültségben tartanak. Azon hang, mellyen az ultramoderadok a királynőről nyilatkozni szoknak, az ellenpártban azon elevenitet költé, hogy legközelebb II-ik Isabella trónról lemondására s letétetésére számithat, vagy pedig azon tervet gyártják, hogy a királynőt ideiglenesen a kormányra képtelennek nyilvánitsák, s az alkotmány értelme szerint ez idő alatt férjét kormányzóvá nevezzék. A progressista lapok kizárólagosan e tervekkel foglalkoznak, azonban a királynőnek segédkezeket igérnek, s azon idegen herczeget, ki a megürült trón után nyujtaná kezeit, az egész nemzet fölkelésével fenyegetik. — A carlista forradalom Cataloniában mindinkább tovább terjed. Még maga a „Heraldo“ is azt mondja ma, miszerint a kormány kénytelen leend az ottani sereg számát 50,000-re szaporitani, s a nagyobb helységek lakói közt bizonyos számu fegyvert kiosztani. Tehát egy mérsékelt nemzeti testőrség!

Madridból aug. 30röl kelt hirek tovább nem kétségeskednek, hogy Narvaez küldetése meghiusult s a ministerium-képzésseli megbizás a királynő által visszavétetett. Párisban sept. 4kén azon hir terjengett, hogy a spanyol fővárosban lázadás ütött ki.

NBritannia. London sept. 2. Skocziából érkezett legujabb tudósitások szerint Aberdeen gróf előbbi külügyminister Ardverikebe ő felsége látogatására érkezett. A németalföldi Henrik herczeg még mindig Edinburgban mulat. — Az orosz császár a portsmouthi tengerparti admirálnak sir Charles Ogle-nak, fija Constantin nagyherczeg iránt viseltetett figyelme elismeréseül, pompás három lábnyi magas s ékesen metszett ezüst edényt küldött ajándékul.

Királyné ő felsége abő természti hálaul nyilvános ajtatosságot s imákat rendelt.

A „Sun“ számitása szerint az uj alsóházba 333 liberalis, 110 peelita s 213 védpárti választatott meg, s igy a cabinet csak 10 szótöbbséggel birand. De minthogy több tag felől bizonyosan még nem tudhatni, ha ministerialis szellemü-e, tehát a liberalisok s ellenei közti sulyegyenlőség fön fogja magát tartani. A cabinet tehát Peel jóváhagyása nélkül nehezen viendhet ki valamelly fontosabb rendszabályt, mivel 110 szavával bármilly kérdést könnyen eldönthet.

Broglie herczeg franczia követ Skocziából Flahault gróf mezei lakából, kormánya fontos sürgönyei következtében, Londonba ismét visszatért.

Franzciaország. Páris, sept. 3. E perczben nem kevesebb mint öt per van folyamatban a párisi sajtó ellen; a király kormánya elleni megvetés s gyülölségrei izgatás vádja alatt van: a „Reforme“, „Gazetta de France“, „Union Monarchique“ s „Democratiè Pacifique; a közbéke megzavarása vádjával, a polgároknak a társaság egy vagy több osztálya elleni fölingerlése által az előbb mondottakon kivül még a „Charivari“; a kormány elvének s formájának nembecsülési vádjával, a király jogainak s alkotmányos tekintélyének, nemkülönben a kamrák jogainak s tekintélyének megtámadása által az „Union Monarchique.“ A szajnai itélőszék előtti tanácskozások sept. 7kén veendik kezdetüket s pedig mint látszik ugy, hogy egy legitimista és radical lap fog együtt tárgyaltatni.

A pair udvar mult hó 30kán tartott ülése jegyzőkönyvének nyilvánitásából bevégzett ténynek mondhatni, miszerint, midőn Decazes nagyreferendár Praslin herczeget halála napján, aug. 24kén még egyszer meglátogatá, a haldokló neki nemcsak egyenesen az önmegmérgezést, hanem közvetve a gyilkos tettet is megvallá. Decazes herczeg folytonos sürgetéseire, ha nem bánja-e gyilkos tettét? a haldokló szivhasogató hangon kiáltá: „Oh! dehogy nem bánom!“ Megigéré, hogy más nap a kancellárnak tökéletes s pontos vallomást teend, miben azonban öt a halál meggátlá. Praslin hrgnőnek egy előbbi nevelőnéje, mintegy 60—65 éves, ki itt Párisban lakott s 1500 frank évenkinti nyugdijt húzott, a gyilkos hir hallatára örült lön, ugy hogy a kórházba kénytelenitetek öt vinni. A király Sebastiani marschallt, kinek fájdalmában nagy részt vesz, s kinek az orvosok egészsége tekintetéből a mezei lakást ajánlják, választása szerint Fontainebleauban, Euben vagy Meudonban mezei lakkal kinálta meg.

Olaszország. Az „Univers“ római? levelezője aug. 23ról következőleg ir: A franczia kormány a legnagyobb kudarczok egyikét vallotta, a millyen egy kormány diplomatiáját csak érheti, más részről pedig a pápai kormány a bátorság s függetlenség legnemesb s legnagyobb példáinak egyikét adá. Egy nagyon is óvatos eljárás s tartozkodó beszéd után végre Rossi elhatározá magát kormánya nevében fegyveres védelmi (közbenjárási?) ajánlatot tenni. Ferretti bibornok kormánya nevében a diplomatára nézve megsemmisitő nemes s őszinte hangon válaszolt: A pápa soha sem mert Franczia-ország szándokára tökéletesen számithatni, s mindazután, mi történt, nevezetesen ezen hatalmasságnak viselete után itélve, az utósó hónap baljóslatu napjaiban, midőn Ausztria által a pápai statusok megtámadtattak, irántai bizodalma épen nem növekedhetott. Azért a franczia közbenjárást ép ugy kénytelen visszautasitani, mint kénytelen volt az ausztriai elfoglalás ellen óvást tenni, annál inkább, mivel a két kormányt épen nem tekintheti ollyanoknak, mellyek titkos szerződés által lekötelezve, mindeddig tökéletes egyetértésben működtek volna. A bibornok egyszersmind abbeli szándokát nyilvánitá, hogy erőszak ellen erőszakot használand. E czélból Forlinál tábor alakul s a határszélek védelmi állapotba helyeztetnek. A szellemi s moralis fegyverek ezután fognak következni.... A pápa határozata minden követtel tudattatott. Most azt beszélik, hogy a nápolyi kormány is ajánlá segélyét, melly elfogadtatott azon világos föltétel alatt, hogy ezen ajánlat közvetlenül maga a király által tétessék. Palmerston lord ugyan morzsolhatja kezét a franczia cabinet megszégyenitése fölött. Mi francziák s katholikusok, kormányunk elámitását csak fájlalhatjuk.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

GÖRÖG OLVASÓKÖNYV.

Gedike Fridrik iskolai **görög olvasó-könyvének** sorközölt (interlinearis) modorban szerkesztett, s minden egyes szöveg alatt találtató önálló, s teljes szótárral ellátott forditása, az augusztusi pesti vásárra, — miként igérve volt — némelly e vállalat ujdonságával esetileg párosult körülmények miatt sajtó alul egészben ki nem kerülhetvén: az előfizetési határidő a munka megjelenendéseig, azaz f. évi october 20káig kiterjesztetik. — Ennyit megnyugtatásul ezen ügy barátinak, illetőleg a t. cz. előfizetést gyüjtő s előfizető uraknak.

Pesten, aug. 30. 1847. Károlyi István,
nevelő Pesten.

Magyar gazdasági egyesület. Vége.

b) Egyesületi tagok választása az egész éven keresztül csak két előre meghatározott és kihirdetett közgyülésen történhetik.

c) Egyeseknek megválaszthatása a korm. választmány ajánlatához kötve nincsen. —

d) Illy közgyüléseken az egyesületi tagok megválasztása körül a rendes tagok csak személyesen gyakorolhatják választási jogaikat.

e) Megválasztandó egyesületi tisztviselőkre nézve a korm. választmany véleményt ad, s annak meghallgatása után a közgyülés a tisztviselőt titkos szavazat utján, czédulák vagy golyóvetés által a folyamodók közől szabadon választja.

f) Mind a tisztviselők választásánál, mind a korm. választmány szabályszerü megujitásánál, a távollevő tagok szaadon gyakorolhatják választási jogaikat, olly módon, hogy bzokat hiteles megbizó levelek által valamelly megjelenendő a ndes tagra ruházzák át.

g) Illy megbizatást vagyis képviseletet egyegy rendes tag csak 9 jelen nem levő tag részéről vállalhat el, — Föntartván egyébiránt magának a közgyülés a teendő választásoknak részletesb szabályozását, a közgyülés folytatása más napra halasztatott.

Közgyülés folytatása aug. 27kén 1847. tek. Patay József tbiró ur elnöklete alatt.

1-ör. Megelőző napon a jelen ülésre bold. Klauzál Imre hazánkfia, mint egyesületünk egyik alapitója fölött tartandó emlékbeszéd levén kitüzve első tárgyul, minthogy e napon a részvevők száma nagyon megfogyott, e beszédnek elmondása az üdvözült iránt viseltető tiszteletből mint első tárgy a novemberi népesebb közgyülésre halasztatott.

2-szor. Olvastatott a megelőző napon tartott közgyülés jegyzőkönyve, s hitelesitetett.

3-szor. Az e jegyzőkönyvben a választási rendszerre nézve foglaltató határozatok nyomán toldalékképen még végzésbe ment, hogy: a) a megválasztandó tagnak a választást megelőzőleg a tagsággal járó kötelességek, s különösen a fizetési tartozások teljesitésére magát a főnálló szabályok és határozatok értelmében aláirása által lekötelezni tartozik; és hogy b) az ujonan megválasztott tagok azon közgyülés folyama alatt, mellyen megválasztattak, szavazati jogaikkal nem élhetnek.

4-er. Gróf Szapáry József ő nga mint a korm. választmány egyik tagja, a megelőző napon a korm. választmány eljárását — nézete szerint igazságtalanul — vádoló kifejezések miatt választmányi tagságáról lemondott; s ezen lemondásánál, daczára az ellenkező általános fölhivásnak, közsajnálkozásra állhatatosan megmaradt.

5-ör. Olvastatott Brünek József egyesületi képviselőnek jelentése a m. orvosok és természetvizsgálók sopronyi nagygyüléséről, s különösen annak gazdasági szakosztálya működéséről, mellyek között közérdeket s éljenekkel kitörő méltánylást nyert főmlgu hg Eszterházy Pál ő hgének, a gazdaképző intézetre és példánygazdaságra nézve tett kegyes nyilatkozata, és egy gazd. fiókegyesületnek alakulása Sopronymegyében.

6-or. Kedvesen fogadtatott azon részletesebb vázolat, mellyet Havas József hlsgi tanácsos ur ő nga e jelentés fonalán a sopronymegyei gyümölcstenyésztésről és szőlőmivelésről nyujtott; ez utóbbira nézve azonban sajnosan értesült a közgyülés a mindinkább terjedő borhamisitásról, melly különösen Sopronyban, legjelesebb magyar boraink rövidségével üzetik; mire nézve is kapcsolatban Péterfy József szőlőfölügyelő ur inditványával határoztatott, miszerint valamin maga Soprony városának előljárósága e borhamisitások ellen leendő intézkedések végett fölkéressék, ugy az egyesület részéről minden hatalmában álló befolyás használtassék a végre, hogy a kormányszék és országgyülés utján a magyar borkereskedés érdekében a hamisitások ellen sikeres intézkedések foganatosittassanak.

7-er. Marczibányi Lajos buzgó hazánkfiának, s egyesületünk korm. választmányi tagjának rögtön halálozása felől tett jelentés közsajnálkozással vétetett tudomásul.

8-or. Élelmi tekintetben nem a legkedvezőbb kilátások mutatkozván az országban, helyesnek találta a közgyülés, hogy a gabonapálinka-főzés ellen capacitatio utján az egyesület organuma is minél hathatósabban működjék.

9-er. Határoztatott, hogy a mult martiusi közgyülés által megbizott küldöttség fenséges **István** kir. httó főherczegségéhez a pártfogás elvállalása végett jövő octoberben a főherczeg visszatérte után járuljon.

re

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

557. szám 1847.

Csütörtök sept. 16.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimzeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — A királyi helytartó körutja. (Sárospatak. Szabolcs). — Törvényhatósági tudósitások. — Zalából (közgyülés vége). — Vegyes ujdonságok. — Sopronymegye gazdasági állapota s a legközelebb remények. — Az életbiztositó intézetekről átalánosan. (Folyt.) —

Külföld. Spanyolország. NBritannia. Sveicz. Olaszország. Lucca. Görögország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Novoszell György esperes és brezovai plebánost a zágrábi gymnasium igazgatójává érdemesiteni méltoztatott.

Baussnern Auguszt nagyszebeni kincstári pénztártiszt ottani pénztárnokká lön kinevezve.

A főmlgu m. kir. udv. kancellaria a kebelében megüresült irnokságra Hubovszky Fülöp eddigi járulnokot, az ekép megüresült járulnoki helyre Kondvicska Márton eddigi gyakornokot alkalmazta.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Jellachich Albert mitroviczi k. sómázsamestert saját kivánatára hasonló tiszti minőségben Ujvidékre tette át, az igy megürült mitroviczi k. sómázsamesteri állomásra pedig Marinovich Emil ógradiskai mázsáló lön alkalmazva.

A királyi helytartó körutja. S. Patak. September 9én. September 6ika volt Zemplénmegye rdeire nézve azon régen epedve várt örömnap, mellyen István főhczgnek, a szeretve tisztelt királyi helytartónak, a dicsőült 50 éves nádor méltó nagy fiának, és az ország minden törvényhatóságai által már előlegesen megválasztott utódjának, ő kir. fönségének, — a megye kebelébe lett szerencsés megérkezését ünnepélyesen üdvözleni volt alkalmuk. Ugyan is a történeti nevezetességü rozgonyi vidék mentében az ugynevezett dargói hegyek lánczolatán a föntebb emlitett napon mintegy 11 óra tájban ő fsége Zemplénmegye határaihoz érkezvén, a fölállitott diszes tábori sátorok alatt a magas vendégre várakozólag tanyázó kirendelt megyei küldöttség által ünnepélyes hódolattal fogadtatott; — melly tiszteletteljes üdvözöltetését ő fsége nyájas leereszkedéssel fogadván, — azon megyei küldöttség kiséretében 12 óra után a látására összegyülekezett nagy néptömeg harsány „Éljen“ kiáltozásai között Terebes városába szerencsésen elérkezett, — a hol is özvegy gróf Andrássy Károlyné, született Szapáry Etelka grófnő háziasszony és jeles két fia gróf Andrássy Manó és Gyula hódolatteljes fogadtatásuk mellett a diszes elrendezésü szép kastélyba beszállani kegyes volt.... itten a küldöttség tagjai ismét többek körében a magas vendég tartós egészségeért üritett számos áldomáspoharak mellett ebédelvén, — ő kir. fsége délutáni 5 óra után a fiatal Andrássy grófok serény előfogati lovaikon S. A. Ujhelyen a megye székvárosán keresztül, — hol a többek között a Sátorhegyen famáglyákból rakott I. F. H. (István főhg.) fönséges nevének három első illuminált betüi ragyogtak az utasok elébe, — mintegy estvéli 8 órakor az utszák kivilágitása mellett szünni nem akaró harsány éljenzések közepette a sáros-pataki hires várba, melly 1sö András királyunk idejétől óta fenségesebb férfiunak kapuit föl nem tárta, szerencsésen megszállott!.. Ezen ősvár jelenlegi birtokosainak regéczi Breczenheim hgnek és ritka női tulajdonokkal diszes hitvesének született Schvarzenberg Karolina hgnőnek jutott osztályrészül azon nagy szerencse, hogy István kir. helytartó ő fönségét, magas vendégöket, hódolatteljesen szállásra elfogadhassák!... Másnap azaz sept. 7én reggeli 10 és ½ órakor legelsőben is Zemplénmegyének a főispáni helyettes által vezérlett tisztelgő küldöttségét, báró Vay Miklós koronaör, főudvarmestere és katonai segéde kiséretében fogadván el ő kir. fönsége, a megye nevében a főjegyző mint szónok által, jeles szerkezetü beszéddel üdvözöltetett, — mellyre ő kir. föhgsége kellemes hatásu, férfias és erélyes magyar válasszal felelni kegyes volt, biztossá tévén egyszersmind a megye rendeit, hogy bár eddig nem volt is alkalma e szép magyar hazáért, kedves saját honáért a tény mezején müködhetni, — de jövendőre dicsőült atyjának a nagy nádornak nyomdokait szilárdan követve, reményli, több alkalma leend szavait, hazafiságos tetteiben is a nemzet előtt bebizonyithatni; — az ünnepélyes tisztelgésnek végeztével a főispáni helyettes által a küldöttségi tagok külön ő föhgségének névszerint is bemutattatván, ez alkalommal egyszersmind ő kir. főherczegsége többekkel nyájas leereszkedéssel társalgani kegyes volt. Ezután szomszéd ns Ungmegye szintén saját főisp. helyettese által vezérlett diszes küldöttségét, majd a Ferdinand huszárezred tisztikarát, — Patak városa küldötteit — a helybeli ref. collegium professorait, és végre a megyében lakozó izraeliták alázatos tisztelgő hódolatukat bemutató választmányát kegyesen fogadván, bátran elmondhatni, hogy mindenkinek szivét István föhg. magas személye iránt azonnal meghóditá!!... A fönséges királyi helytartónak tiszteletére a birtokos hrczgi pár a várban 60, a városház nagy termében pedig 70 személyre gazdagon teritett asztaloknál ünnepélyes lakomát adott, — melly alkalommal ő fsége a királyi htó, — a hczgnő háziasszony, a herczegháziur és báró Vay Miklós országos főbiztos sat. kiséretükben a városháznál lakomázott vendégeket, — az utczákon csoportozott néptömeg éljenzései között, — magas megjelenésével személyesen is szerencsésiteni méltóztatván, — az étterembe lett megérkezésével ünnepélyes áldomási fölköszöntéssel tiszteltetett meg, mit is ő kir. fsége kegyesen viszonozván, egyszersmind ez uttal is a vendégek között többeknek jutott azon nagy szerencse, ő kir. fsége nyájas és mindenkit egyiránt elbájoló magyar társalgásában részt vehetni. — Ezután az ujolag zajosan kitörö és szünni nem akaró éljenzések, örömkiáltozások és álgyu-durrogások közepette ismét a várba térvén vissza ő fsége, — estvefelé az itt tanyázó Ferdinánd huszárezred hangászkara zendült meg ő fönsége szállásának ablakai alatt, majd ezt fölváltva a helybeli ref. collegium éneklőkara legelébb „Tartsd meg Isten királyunkat“ — gyönyörü néphymnusz, később más népdalok által is, kivánt a magas vendégnek kedveskedni; — beállván a sötétesebb estve, az egész város ki lön világitva — a várnak kivilágitása azonban igen szépen mutatkozott, különösen az ünnepelt nagy név „ISTVÁN“ transparent általi fényes kivilágitása, — igen szépen jött ki, — a ref. collegium épületének homlokzatán álló transparent is csinosan tünt elő, — hol Magyarország czimere alatt ezen distichon volt olvasható:

„Hunnia! Czimeredet mi dicső fény lengi keresztül
István kél napként, sugara rám mosolyog.

A városi gyógyszertár is szépen ki volt világitva, mellynek diszét ezen ügyesen metszett sorok még inkább emelték:

„Ős Buda bérczeiről lehanyatlott napja magyarnak
István főherczeg fényre deriti megint.“ —

A városházán is több száz varázsfényben ragyogó lámpákból összerakott „István“ név egész a Bodrog csöndes tükrére veté tündöklő sugárait, — nagy kár, hogy ezen fényes kivilágitást a megeredt esőzés miatt csak kevés ideig lehetett a nagy közönségnek élvezhetni. Másnapra kelve, azaz sept. 8kán a már az előtt három nappal gr. Széchenyi István által a Bodrog szüz hátán a pataki ősvár aljáig fölusztatott „Pannonia“ gőzös az egész megyei küldöttség kiséretében távozó s országos körutazását tovább folytatandó István fönséges vendégünket tölünk büszkén elragadá! részeltetvén egy uttal ő föhsége egyszersmind — Zemplénmegye egyik legszebb vidékének, a kies Hegyaljának egész Tokajig való szemlélésében. Végre 11 órakor a Tiszának szabolcsmegyei partján fönséges vendégünk kiszállván kiséretével együtt a hajóból, ezuttal Zemplént is elhagyá, — de minden zempléninek áldása kiséri és azon forró ohajtása, hogy fönséges személyében egyszersmind országunk jövendőbeli nádorát tisztelhetni minél elébb szerencséje lehessen! ...

Szabolcsból. September 10. Megyénk, melly annyira ohajtotta volna, ő fönségét a kir. helytartót, — keblében fogadni; de miután tisztelgő küldötteinek elfogadására Debreczen lön kijelölve; és más részről: Ugocsa- s Marmarosmegyék pedig megyénk keblében, Berkeszen, gróf Vay Ábrahám ő nméltóságánál tisztelgettek István főherczegnek; — semmi ünnepélyes rendezéseket nem tön.... És ezen előzmények után ne várja az olvasó, hogy valami nagy nevezetes ünnepélyről irandok; mi az egyszerüség emberei vagyunk — s legnagyobb ékességünk az őszinte szív s forró ragaszkodás, mellyel e megyének küldöttei a Tisza partján fogadták ő fönségét. A küldöttség elnöke Kállay Menyhért alispán; tagjai: Dvorszky Vincze esperest s plebános, Perger János pleb.; Fekésházy kir. ügy.; Vay István s Ferencz tb.; Patay Sámuel tb.; Kállay Ubal főszbiró; Bodó Ferencz esküdt. Sept. 8kán, a hol a Bodrog a Tiszába ömlik, várta ezen, csak kisérő s a megye határán ő fönségét megköszöntő küldöttség, reggeli 8 órától, egész 12-ig; a Pannonia gőzösön Sáros-Patakról gróf Széchenyi kisérete mellett, s több főrangu urak társaságában megérkezvén végre: szivből fakadt „éljen“ek között — kiszállott a partra: a hol rövid szónoklat mellett a megye első alispána által fölköszöntetett! Míg Berkeszre értünk, Kótaj helységében váltva előfogatot — öt óra délután elmult; és itt Ugocsa- s Marmarosmegyék küldöttei, meg a szives házigazda által fogadtatva, a tisztelgések külön-külön zárt ajtónál történtek. A népszerü s nyájas szó, melly ajkairól elömlik; a csinos magyar ige, melly elbüvölt bennünket; a leereszkedés, melly majdnem felejteté velünk, hogy kir. főherczeg s kir. helytartóval vagyunk, leigézett mindnyájunkat... „Uraim, önök olly éhen vagynak mint én — tehát Isten önökkel, gyerünk enni!“ ezek valának — mosolygást gerjesztő utószavai hozzánk... Az ebéd s egyszersmind vacsora majd 8 óráig tartott; ki nem tudja még, hogy a magyar — ebédjét vendégével, ha egy van is a vagy száz—, meg nem tudja enni, ha csak föl nem köszönti azt pohárborral? — Az első volt a házigazdáé; mire ő fönsége válaszolt — mindnyájunk egészségeért kiüritve a poharat; azután Marmaros, Szabolcs s Ugocsa részéről jöttek az áldomáspoharak fölköszöntései; végre b. Sztojka emelt szót, megemlitve, hogy ő, az ország nestora, ott volt, a midőn József főherczeget, a megboldogult nádort, megválasztották palatinusnak: és most is itt van, midőn a nagy nádor fia — atyja nyomaiba lép. „Barátim! atyámfiai! — igy szólt az öreg, de lelkes báró — valjon nem lehet-e nekünk örömünk—? mikor szólt a magyar király ivadéka illy szépen magyarul, mint István főherczeg?“ Történtek még több fölköszöntések; a lakoma után a nagy teremben társalgás volt, és ő fönsége megmutatá ama ritka s nagybecsü ajándékot, mellyet Sáros-Patakon nyert, t. i: Hunyadi János kardját, mit Ulászló ajándékozott neki.... Egyikünk azon észrevételére, hogy nehéz a kard, ő fönsége azon alapos észrevételt tevé: apáink karddal győztek, mi pedig — „vokssal!“ És eddig mind igen jól ment; de miután éjszakára hajlott az idő; és annyi vendéget — ágygyal ellátni alig lehetett, — kivilágos kiviradtig muzsikáltatták magokat többen, mig átvontatva a

hosszu éjt, reggelre — ő fönségét magunk közől, a legöszintébb éljenzések között, utra láttuk kelni Lónya felé. . .

W—W.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zalából. (Közgyülés vége). Hevesnek a parádi botrányi ügyet pártolásunkba ajánló levele, ugy szinte Nógrádnak is a bécs-brucki vámügyben tett terjedelmes tudósitása az országgyülési utasitásokat készitő választmányhoz utasitattak, pártolásuk előre kimondatván. Egy felsőbb helyről érkezett levélre, mellyben a megyének a törvényszéki elnökök és ülnökökre nézve a közönséges gyakorlatot megváltoztató végzése fölterjesztetni parancsoltatik, főjegyző ur javalatára (csintalan kis javalat!) megiratni határoztatott: miszerint Zala illy végzést nem hozott, de ha hozott volna, felsőbb helyen ezt tudhatnák, miután a jegyzőkönyvek fölterjesztettek. Rumy Károlynak, ki a nemesség egy nagy részének a mult junius 15én tartott tisztujitás alkalmával történt elmellőzése, és az ellenzék által elkövetett véres verekedések és gyilkolások (illyen eset hála Istennek nem történt) orvoslásáért királyi biztost kér, leérkezett folyamodása, az ezen kihágás megvizsgálására első alispáni elnöklet alatt működendő választmányhoz utasitatott. Az országgyülés közelléte tekintetéből jött, és a megyében lakó mágnások neveit, czimét és lakhelyét fölterjesztetni parancsoló levél közkedvességgel fogadtatott, és a teljesitès szolgabiró urakra bizatott. Gróf Erdödy családnak a varasdi föispáni hivatal valóságos viselésétöli fölmentetése miatt emelt, és e megyéhez is megküldött panasza pártoltatik és követi utasitásba adatik. A zala-egerszegi városbiró és néhány tanácsosnak felsőbb helyre tett azon folyamodása, melly szerint a folyamodók magukat a megye által kiadott tisztujitási szabályok iránti engedelmesség kötelességétől fölmentetni kérik, leérkezvén, minden az egész mult nov. 3án tartott városi tisztujitási kihágásokra és rendetlenségekre vonatkozó irományok fölküldetni határoztattak. Megjegyzendö: miszerint a folyamodás alatt ollyanok nevei is láthatók, kik akkor megyei járásbeli esküdti és biztosi hivatalt viseltek, — és épen ezen jó urak voltak, kik némelly polgárokat a megye elleni engedetlenségre kontatták! Látott-e illyesmit valaki? S miért tették ezt? Azért: mert a megye egy küdöttség által az ezen urak vezérlete alatt törvénytelenül választott városbirót és még más kilencz hivatalnokot fölfüggesztett — és helyökbe másokat választatott. S az emlitett küldöttség ezt igen helyesen tette, mert a közpénzek kezelését nem akarta olly kezekre bizni, mellyek már egykor hütleneknek mutatkoztak! S ime most épen a helyettesitett biró uram esküdt tásaival a megye legüdvösebb rendelete ellen fölir! Kell e jó? Nem kell. Kell e rosz? Kell. Némelly megyékben a közelgö országgyülésre az utasitások nagy tüzzel készitetnek; erről jelen közgyülésünkben is volt szó; — azonban kimondatott: hogy miután a megye szelleme három évtől fogva épen semmit sem változott, az utasitások is mind megmaradnak. Az ujabban fölmerült kérdések pedig, ha egyszer az országgyülés napja kitüzve lesz, könnyen elintéztethetnek. Leendö követeinkről sem hallani sokat. A conservativek D. F—nek, ki a követséget el nem vállalandja, ha csak osztatlan bizalom nem fogja öt fölkarolni, megválasztatásába hajlandók beleegyezni azon föltét alatt: hogy ök is jelöltjüket B. Lajost részökre szabadon megválaszthassák. De miután a kilátások ollyanok: miszerint az ellenzék maga részére az egész csatatért követeli — épen olly korteskedéseket jósolhatni, millyeneket a mult tisztujitáskor láttunk — és az olvasó közönséggel is tudattunk. — Még egy hivatalos visszaélést el nem titkolhatunk. B. Vincze várkapitányunk igen sajátszerü modort követ a kezére adott foglyok vallatásában. Ő t. i. a foglyokat, kiknek vallatási idejök közönségesen 2—3 hétig tart, a pörére vetkezett foglárokkal együtt tulajdon rétjére kaszálni szokja kiállitani. Ezt a kozmadomjai lakosok, kik a vitéz kapitány urat arról panaszolják be a megyének, hogy ő a más földjéről szolgálója által egyet mást ellopat (!) folyamodásukban csak mellékesleg emlitik meg. Mi azonban hisszük, hogy a kiküldött Gy. Jenö föbiró ur ezen hivatalos visszaélést nemcsak amugy mellékesleg vizsgálandja meg. Sept. 15ke utánra a hus 13 król 14re emeltetett. Jövö közgyülésünk november 15re, törvényszékeink pedig 29re tüzettek ki.

Vegyes ujdonságok.

(Bajza) mint jövö hónaptól kezdve szinházi igazgató, kilépvén a drámabiráló választmányból, helyére a tagok egyenlő szavazatával Obernyik Károly választatott meg, ki is e részbeni meghivását efogadni nem vonakodott.

(A pest-váczi vaspályavonalon) mult napokban majd nem olly borzasztó szerencsétlenség történt, mellynek következtében az egész utazó személyzet veszthete vala életét. Midön t. i. a mozdony Dunakeszihez ért, s pályáján tovább robogott, egyszerre olly erőszakos döczenés történt a kocsivonaton, hogy a ben ülö személyzet a megrázkodtatás következtében majd nem kétségbeesett. A tett nyomozás után kisült, hogy valaki ártani kivánó rosz akaratból a sinre nagy darab sziklakövet helyezett, és pedig ugy, hogy az a gépészek által észre nem vétethetett, mellyet azonban a mozdony izmos kerekei porrá zúztak s a döczenés e miatt történt. A pályaör kérdöre vonatván, mit sem tudott felelni; azonban gyanuja levén egy dunakeszi lakosra, ki öt bizonyos ok miatt egy alkalommal kenyérvesztéssel fenyegeté, ez rögtön befogatott, ki csak ugyan megvallá, hogy a pályaör iránti boszuból vetemedék e borzasztó merényre, mellynek azonban mondhatlan szerencsére — kevés ijedtségen kivül semmi roszabb következménye nem lön. — Hisszük, miszerint a tettes példásan meg fog büntettetni; mivel olly egyén, ki egyes ember iránti magánboszuból annyi számtalanok életét koczkáztatni nem iszonyodék, nem érdemli, hogy iránta az illetök könyörülettel viseltessenek.

(Egy pesti humoristán,) kinek agyában gombakint teremtek a különféleképen fölcziczomázott, mindazonáltal nagyon is éretlen élczek, mult napokban eret vágtak, hogy pezsgö vére kisé meghiguljon. Az emberke még fiatal, s ez érvágásnak sok jó következményei lehetnek, ha elég jókor történt.

(Egy pesti aranymüves legényt) mult napokban bebörtönöztek, mivel ezüst 5 krajczárosokból hamis aranyakat csinált. — Az eszme nem uj; az már nehány év előtt Kassán is megbukott, hol szinte gyakorlatba vétetett; s igy nem csoda, ha a plagium itt is megbukott. Egyébiránt figyelmeztetjük t. olvasóinkat: ovakodással váltsák az aranyakat, mivel könnyen megtörténhetik, hogy ezen keringésbe eresztett ál-aranyokból fog nekiek a véletlen néhányat juttatni, mikor aztán örvendhetni fognak, ha azokat jó 5 ezüst krajczárosokkal kicserélhetendik.

(Mult napokban) a budai oldalról hajóvontató lovakat szállitottak Pestre hidason, mellyen szinte emberek is foglalának helyet. Midön a hidas a Duna közepét éré, véletlenül egy hajóhoz ütödék, s mivel a nélkül is korhadt lehetett, rögtön darabokra szakadt, a lovak s emberek pedig vizbe hullottak. Szerencsére a lovak nem levén egymáshoz kötve, mind kiusztak; az emberek pedig, kik maguk nem birták magukat a vizből kiszabaditani, mások által szabaditattak ki. Egyetlen sem veszett el, olly gyorsan érkezett a segély, pedig számuk fölülmulta a huszat.

(Laps helységben) egy 13 éves lányka elevenen eltemettetett, s feküdt a sirban augustus 5dikétől egész 8dikig, tehát 3 napig, a midön a sirásó épen ez uj sir mellett szomoru kötelességét teljesitvén, némi földalatti nesz által figyelmessé tétetett, mire rögtön embereket hivott össze, a sir föltásatott, s a szerencsétlen áldozat még elég jókor kivétetett, hogy ismét visszaadathassék az életnek. A lányka jelenleg a helység lelkészénél tartózkodik.

(Párisban) jelenleg egy sajátszerü per kimenete felöli véleménynyilatkozatok foglalatoskodtatják a közfigyelmet. A tény következö: Néhány év előtt két egymást szerető fiatalok pap által oltárnál házassági viszonyba léptek, kik ez időtöl fogva a legjobb egyetértésben éltek, mig legközelebbről fölfedeztetett, hogy a férj, mesterségére nézve szabó, nem férfi, hanem szinte nember légyen. A megcsalatott nö, barátai és rokonai unszolására, válásra határzá el magát, miután két nember törvényszerüleg házassági viszonyban nem élhet.

(A nehézkór ellen) eddigelé alig tudtak az orvosok sükeres gyógyszert nyujtani, az többnyire gyógyithatlan maradt; napjainkban azonban ezen borzasztó nyavalyának is föltaláltatott gyógyszere, és pedig azon jótékony találmányban, melly a kénégénygöz belégzése által rövid idö alatt olly átalánosan lön ismeretes. A kisérlet Párisban történt. Egy fiatal ember több óvtöl fogva alá volt vetve a nehézkór minden 14 nap alatt elökerülö rohamainak, mellyek 4—5 óráig szoktak tartani. Hiában alkalmaztattak eddigelé minden ajánlott szerek és gyógymódok. Mártius 16kán kellett volna a rohamnak megjelenni, de az elörebocsátott kénégénygöz belégzése tökéletesen elnyomá azt. A kisérletet tevö orvos teljes reményben van, hogy az emberiség ezen iszonyatos csapása ellen végre biztos szerre találandunk. — Gyakorló orvosainknak figyelmükbe ajánljuk e szép eredményü kisérletet.

(Árpád gözös) mult napokban különös gyarmatot szállitott Konstantinápolyba, mellynek személyzete németekből s francziákból állott, kik Bécsből családostul kiköltöztek. E gyarmat fönöke Nigré ur, ki 17 év óta Bécsben egy selyemkelmegyárnak tulajdonosa volt, s azt eladá, hogy végnapjait nyugalomban tölthesse. E férfiu a török kormány ajánlatát elfogadá, s annak számára Erike városban, Kisázsia partján, jelenleg selyemfonó- s selyemkelmegyárt állit föl. Az egy évre szerződött személyzet előlegesen 150 före van számitva, kik közöl mindenik tartozik saját szakmájában a neki adott tanitványoknak alapos oktatást adni.

(Krimiában szokás), a vajudó nöt puskalövéssel, vagy más valami által megijeszteni, hogy a szülés annál hamarébb történjék. Egy tatárnak már 24 órától fogva vajudott felesége, ki egy tengerésztisztet kért meg ünnepélyesen, lenne szives nején egy puskalövés által segiteni. A tiszt nem utasitá vissza a kérelmet, hanem megérkezve a tatár kunyhójához, elsüté az ablak alatt kettös csövének egyikét, és minthogy 10 percz mulva sem kapott feleletet, s a jajveszékelés bent a kunyhóban folyvást tartott, elsüté a másikat is. Mire a tatár 5 percz mulva kirohant az ajtón, nem a legörvendezöbb ábrázattal, s igy kiáltott a tisztre: uram! én csak egy puskalövésre kértem, ön kérés nélkül kettöt lött, s most már feleségem is két gyermeket szült.

Sopronymegye gazdasági állapota, s a legközelebbi remények. *) Föméltóságu herczeg elnök! Nagytekintetü gyülekezet! Midön vándor társulatunk mult évi nagygyülésén jelen összejövetelünk egyik titoknokául megválasztatni szerencsés valék, — tekintve a körülményeket, mellyeknek szives méltánylásából e kegyes megbizást nyerém, — föltettem magamban Sopronymegyének gazdasági leirásával viszonozni e közbizodalmat, s e végre a kidolgozott statistikai kérdések közlése mellett az illetö tisztelt hatóságokhoz kérelmet intézni bátor voltam. — S kivánatom nagy részben megelözö szivességgel teljesitetett; — azonban azon ismeretes nehézségnél fogva, mellyel hazánkban pontos statistikai adatok gyüjtése jár, ez nem csak késön, hanem lényeges hézagokkal is történt. Az ohajtott részletes leirás tehát csak ezeknek pótlása után lehetséges, s ezt, tett fogadásom után, olly erkölcsi kötelességnek tekintem, melly távozásommal a vendégszeretö Sopronyból meg nem szünik. —

Azonban a távolabb vidékről e gyülésre érkezett tisztelt hazánkfiai e leirást a leghivebb compendiumban szemlélhették lábaik előtt elterülve, mindazon kedvezésekkel és áldásokkal, mellyekkel a pazar természet, édesannyai kedélyében, e boldog megyét elhalmozá; — de szemlélhették egyszersmind az iparösztön és müveltség azon nyomait és jelenségeit, mellyek hazánknak e kisded alaku képmását akár eszközökre s törekvésre, akár elért sikerre és jólétre más megyékhez képest potencirozott alakban tüntetik elö. — Buja növényzeti virító erdökkel koszorüzott hegyek éjszaknyugatról, — elláthatatlan termékeny rónaság délkeletről; a halakkal bövelkedö kis Balatontól, a regényes emlékü, s a legnemesb borokat nyujtó gyönyörü halmoktól környezett Fertötöl 4 mértföldnyire szegélyezve. Földe buzát terem, melly a bánságival vetélkedik; — hegyei gyomrában megbecsülhetlen kincsek, köszéntelepek vannak elrejtve; — s fekvése Pozsony, Györ, Köszeg és Bécs között, Ausztria és Stájerország szélein, azt hazánk éjszaknyugati kereskedése kulcsává s kezelöjévé teremté. — A hegyeket tulnyomólag német,

*) Fölolvastatott a magyar orvosok és természetvizsgálók folyó évi aug. 17kén Sopronyban tartott nagygyülésén, Török János, a „Magyar Gázda“ szerkesztője, mint a nagygyülés egyik titoknoka által. Szerk.

a rónaságot kizárólag magyar népfaj lakja; amaz görnyesztő munkákban kitürő, kevés földét szorgalmával pótolja, — emez fürge és szemes, a geniusához illöbb sikságon nagyobb tért müvel; de mind a két népfaj egyiránt erkölcsös, szelid, igyekező, tiszta, és lehet mondani, nem szegény. — A nemes föld részint az iparnak kedvezöbb, illő fölszerelésre alkalmasb apróbb birtokra, részint kiterjedtebb nagy urodalmakra oszlik, s ez utóbbiak hazánk leglényesb nemzetségeinek ösi öröke. — Az ország első dynastája, nagy magyar nádorok méltó unokája, Sopronymegyének is legfőbb birtokosa, kit ha büszkén szemlél e gyülekezet elnöki székében, — mint valódi atyát és jóltévöt imádják ötet szeliden kormányzott jobbágyai. — Legközelebb áll a herczegi birtokhoz a szakadatlan hazafiuságban tündöklő Széchenyi grófok öröke, melly nemzetségnek egyik nemes ágát jelen közülésünkben tiszteljük, s melly a honnak azon nagy férfiut adá, kinek hazafiui meleg szivén s bámulásig termékeny kebelén az egyesülés malasztos eszméje megfogamzott, s bennünket is jótékonyan árnyazó termékeny fává növekedett.

A kiváltságos osztály s a földmüvelö jobbágynép közt áll Sopronymegyében három szabad kir. város; mellyek közöl Ruszt szölömüveléssel, s Kismarton földmüveléssel és kézi mesterségekkel foglalkozik; mig Sopron növekedö ipara, s élénk kereskedése következtében nem kevesbbé, mint a benne öszpontositott hatóságok s tudományos intézeteknél fogva nem jelentékenytelen tartományi székvárost képez. Magasb polgári szellem lengi át lakosait, s mit nemzetiség, humanitás, tudomány, közvagyonosodás, fölvilágosult közönség s bölcs elöjáróság részéről igényelhet, a benne kifejlett közszellemben hathatós támaszra, csüggedetlen munkásságra, s áldozatkészségre számolhat. E közszellem teremté az itteni kórházakat, a takarékpénztárt, gözmalmot, a szölömüvelö és selyemtenyésztő társulatot, nevelöintézeteket, s legközelebb a soprony-ujhelyi vasutat, melly rendkivüli nagy áldozatokkal létrehozva, föleg Sopronymegyének a vagyonosodás egyik leggazdagabb csatornáját nyitotta meg, ha Isten akarja, azt nem sokára a Balatonig elvezetvén.

A gyarapodás, melly a három osztály körül Sopronymegyében szemlátomást növekszik, hathatós támaszt bir a megyei belső igazgatásban, — kifolyásában azon higgadt lelkületnek, melly e szép megyének lelkes rendeit századok óta jellemzi, kiknek kebeléből ismét a megye erélyes, közjóra törekvő, igazságszerető tisztviselősége alakul, jelenleg közvetlen a leglelkesb, legbuzgóbb, s legértelmesb hazánkfiainak egyikétől, Rohonczy Ignácz föispáni helyettes urtól vezérelve. — Nézzük a megye sok és jeles országutait, a közbátorságot, a rendörséget, a tüzivész, pajkosság, verekedések és tolvajság ritkaságát, az adótartozások csekélységét, a faluk tisztaságát, s a nép erkölcsiségét, — s a közigazgatás jótékony befolyását félreismernünk nem lehet.

Illy kedvező körülmények között e megyének szép jelenén nem csodálkozunk, még szebb jövendöjét pedig bizton reménylhetjük, ha a földmüvelésnek, mint a vagyonkereset legfőbb eszközének és forrásának, korszerü intézkedések által illő támasz nyujtatik. Mert habár a mezögazdaság egyes ágai a megye egyes vidékein kedvezöbb lábon állanak is, az egyetemes haladás s az általános fölvirulás még sem jutott azon fokra, melly — a megye kedvező viszonyaival arányban állana. — Némelly jószágok okszerübb kezelése, némelly vidékek jelesb gabonatermesztése, egy két gulya, egy pár angol mén, a fraknó-vidéki gyümölcstenyésztés, a sopronyi és ruszti bor, néhány szedertelep, a vitnyédi és höveji dohány, néhány jobbágy festönövény termesztése, két répa-czukorgyár, örvendetes bár, de mind csak sporádikus és kisszerü jelenetek a mezögazdasági ipar azon magasb köréből, mellyre Sopronymegyének, kereskedése kedvező helyzetében, terményei magasb értékénél fogva a megye összeségét, s a megye minden osztályait behálózva, már rég el kellett volna jutnia. — Ezt azonban egyes erö, akár physikai, akár szellemi, egyedül maga eszközölni nem képes; ezen csak az értelmi tehetségek egyesült sulya, a hazafiui rokonindulatok szövetkezése, a közös irány és czél embereinek öszinte közremunkálása segíthet. Mind ez egy fiókgazdasági egyesület eszméjében foglaltatik. Az anyagi áldozat, melly alakulásához kivántatik, csekély, — legfőbb a szellemi munkásság, valódi jóakarat, kitartó buzgó részvét. A müveltebb és okszerübb gazdák tapasztalásainak sikerrel támogatott terjesztése s megismertetése eszmecsere utján, s helyes irányadás mind a legtöbb hasznot hajtó termények megválasztására, mind a költségkimélő és sikert szaporitó intézkedések és fogások betanitására, minden esetre a leglényegesb kerekek, egy illy közhasznu uj intézvény szerkezetében. — A mennyiben azonban a fönálló országos gazdasági egyesületnek megállapitott formái s organismusa bizonyos számát igénylik a tagoknak, hogy azon megyében mint fiók önállóan működhessék, a tisztelt gyülekezet osztani fogja lelki örömét azon, hogy ezen társulat lelkes tagjai közöl a fióknak alakulására a szabályszerü szám kikerült; s miután a méltós. föispáni helyettes ur közelismert erélyével, s mind fényes állása, mind ügyszeretete sulyával e közhasznu, s tárgyra szintugy, mint czélra mindenek fölött fontos vállalat élére állani hazafiui szivességgel kész, — ő herczegsége fömltgu elnökünk pedig kegyelmesen megajánlani méltóztatott, hogy a zsenge fiókot magas pártfogása alá veendi, s nemcsak a megyében elszórt urodalmaiban a leendö fióknak okulására szükséges kisérletekre alkalmat nyujtani, hanem egyszersmind egyik urodalmát különösen kijelölni és fölszerelni a végett, hogy az a mezögazdaság minél több ágaiban példányul, s fiatal tiszteknek és majoros gazdáknak gyakorlati képzöhelyül szolgálhasson.

Habár a fönforgó czélnak félreismerhetlen üdvössége, az önérdek, és Sopronymegye nemes közönségének hazafiui s nemzetgazdasági magasb fogalmai nem nyujtanának is kezességet e nagy ügynek meleg fölkarolására, — már maga ő herczegségének nem eléggé méltányolható, s páratlan nemes szivét ujabban jellemző hazafiui kegyelmes ajánlata elegendö arra, hogy Sopronymegyének fiai, minden jobb akarat, minden nemesb érzelem, s tehetségek, a haladás ez ujabb lobogója körül cselekvésre buzdulva, s vállatvetve összegyüljenek. —

A mezögazdaság a természettudományok legteresb mühelye, s azon mező, melly az orvosin kivül leginkább van hivatva élvezni vándor gyülekezeteink tudományos buvárkodásainak sikerét s a tudós férfiak abstract eszméiket a gyakorlati életbe hasznavehetöleg átültetni. —Midön tehát e mezön olly erök szövetkezése támadt, melly szakértelmi képzettséget teremt, a tudomány alkalmazásának utat nyit, s társulatunk egyik szakosztályát közhasznu müködésében állandóvá teszi, — akkoron e nagytekintetü gyülekezet méltán örömre gerjedhet, s édes öntudattal tekinthet vissza mulékony, de sikerdús életének e szép emlékére Sopronyban, mellyet midön nyolcz napi rövid együttlét után elhagyni készülünk, magunkkal visszük a tapasztalt szivesség, a testvéri összeforrás, és sok uj drága baráti kapocs édes emlékezetét, de magunkkal a kora elválás sajgó fájdalmit is; — ellenben hálás szíveink itt maradnak, legbensöbb köszönetet rebegve jóakaróinkra, s istennek áldását felejthetetlen herczegi elnökünk fejére, virulást a vendégszeretö városra, s a békemalasztját a nemes megyére s annak minden becsületes polgárára! (M. G.)

Az életbiztositó intézetekről általánosan.

(Folyt.)

Sok ember szegény szüléktől származván, tudományos, vagy katonai, vagy egyházi pályán fényes rangot vivott ki magának, de azért kebelében az alant maradt rokonok iránti szeretetet a fényes rang, hódoló környezök sem képesek kioltani; az illy ember, ha öncsaládját sem akarja megkárositani, azonban szegény rokonaival is szeretne jót tenni, czélját élete biztositása által legkönnyebben elérheti.

Másik ember a közügyek iránt lángoló szeretettel viseltetik, s szinte sajog kebelében a szív, hogy tettel is nem mozdithatja elö azokat; de körülményei szükebbek, minthogy ezt tehetné: az illy ember élete biztositása által emlékoszlopot szerezhet magának, tökét biztositván önéletére, mellyet halála után azon ügy fölsegélésére végrendelményez.

Van ki szegény rokonát fogadja föl, vagy hiv cselédet tart házánál; és tudja, hogy azokra nyomoruság fog várni az ő hunyta után; élete biztositása által öncsaládja megkárositása nélkül mind kettönek jövöjéről illöleg gondoskodhatik. —

Fiatal ember nöszülni kiván, mátkája jegybért kiván; élete biztositása által eleget tehet szeretett arája kivánságának.

Valaki kereskedést akar kezdeni; vagy gazdaságát akarja jobb karba helyheztetni; de ezt csak pénzzel eszközölhetné, a minek szükében van, s ha kölcsönözni akar, mivel biztositékot nem tud kimutatni, nem kap kölcsönt, mivel ugymond a hitelező, ha hamar el talál halni, hol vesz elégtételt. A kölcsönvenni kivánó élete biztositása által hitelezöjét tökéletesen megnyugtathatja, ha t. i. képes kimutatni elegendö forrást, mellyből az életbiztositó intézetbe megkivantató évi részvétdijakat befizetheti, mivel az intézet a hitelezöt az adós bármikor történendö halálakor azonnal kielégiti.

Egy másik embernek reménysége van, hogy szülei, vagy valami nagybátyja, vagy gazdag rokon elhunytával szép örökséghez jutand; igen, de mig az bekövetkeznék is, családja föntartásáért, vagy bármelly körülmények miatt pénzre van szüksége; élete biztositása által legkönnyebben juthat az ohajtott öszveghez; bizonyossá tevén a hitelezöt, hogyha előbb találna meghalni, mint a gazdag örökséghez jutandna, az életbiztositó intézet a kölcsönzött öszveget bármikor kielégitendi; ha pedig azon örökséget megkapná még életében, akkor még abból fogja a hitelezöt kielégiteni.

Kereskedő, ki minden áruczikkeit nője vagyonán vásárlotta, s kereskedését annak vagyona kamataiból folytatja, s tartja fön; igen okosan cselekszik, ha nője életét biztositja, mert ha nője mag nélkül előbb el talál halni, akkor annak rokonai viszszakövetelik az öket illető vagyont, s meglehet, a még ma rakott bolt, holnap be fog záratni, hacsak az életbiztositó intézetből nyert tökével azokat ki nem elégitheti. (H—p. Folyt. köv.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, aug. 28. Narvaez megérkezett; a ministerek öt sorban meglátogaták s hosszu tanácskozásokat tartottak vele. Narvaez a királynál is udvarolt. Sokat beszélnek a kedélyek kiengesztelése s az uj kinevezések felöl. Általában azt hiszik, hogy Mazarredo és Benavides a ministeriumban maradnak, Pacheco pedig Rómába menend. A legnagyobb nehézség Salamanca-tól s pártjától megmenekülni, mert ezek dicsvágyó emberek s a hatalom elvesztésével, emeltetésükre szolgáló minden eszköztöl megfosztatnak. Salamanca nyakig adósságban van. Mult napokban több mint 30 millió értékü váltó vala kifizetendő, de azokat ki nem fizetheté. A bank pénzét követelé, azonban hihető, hogy ideiglenesen a váltók megujitásával meg fog elégedni. Ha Salamanca a ministeriumban marad, ugy tetemes veszteségeit még helyre pótolandja; de ha a hatalmat elveszti, ugy bajos leend vagyonát ismét régi állására helyezni. A progressisták s exaltadók Narvaez megérkezése miatt dühösek s heves boszujokat el nem rejthetik, mert benne gátot látnak, melly a forradalmakat s mozgalmakat könnyen föltartóztathatja. A moderadok ellenben nagyon is elégedettek, minthogy azt hiszik, hogy terve sikerülni fog, t i. egy pártot alkotni s a rendet ismét helyreállitani. Ezek a dolgok állását ép ugy akarják mint 1844 s 1845ben vala. S a fölött semmi kétség sem létezhetik, hogy az emlitett két évben Spanyolországban a jólét, népesség, kereskedés s ipar a legszebb kifejlésben volt. A kormány akkorában erélyes s tetteiben következetes volt, s ha ez tovább tartott volna, ugy Spanyolország jelenleg Európában bizonyára más helyet foglalna el. Hanem az utósó hat hónap alatt az elégületlenség a legfőbb fokra hágott, a tökepénzek a forgalomból kivétettek, a kereskedelmi s ipari üzletek tengenek, minthogy számos társulat s magánüzérek tönkre vannak téve; a nyomor rögtön növekedik, a sereg s hivatalnokok roszul vannak fizetve, a legfőbb körbeni személyek botránnyal elhalmozva; a forradalmiak a hatalmat kezükbe keriteni törekednek; a trón iránti tisztelet megszünt; számos törvénytelenségek követtetnek el, egy szóval: az örvény szélén állanak s nem sok hiányzott, hogy olly tettek követtettek el, mellyek az országra a legnagyobb gyalázatot hozhatták volna.

Sept. 1röl kelt madridi hirek szerint a királynö, ministeriumának lemondását Salamanca és Sotello-t kivéve — elfogadta. Mindketten előbbi tárczájukat megtartandják. A többiek névsora: Patricio de la Escosura corteskövet s politikai

főnök Madridban, belügyminister; Cordova tábornok hadminister; Caballeto külügyi statustitoknok foglalta el ezen tárczát, mellyel Frias herczeg kináltatott meg; az igazságministerium még betöltve nincsen. Narvaez követi állomásáról lemondott s Spanyolországot elhagyni szándékozik.

NBritannia. London, sept. 4. Az angol sajtó folytatja elmélkedéseit a párisi gyilkossági történetek fölött. A „M. Herald“ és „Standard“ — a jelen franczia dynastiával barátságos lábonálló hirlapok — óvakodni intenek mindenkit azon gonosz visszás logicától, mellynél fogva Praslin nőgyilkolási és Testa megvesztegetési vétkeért az egész franczia aristocratia, söt egyetemleg a kormány is kárhoztattatik. Ez ép olly képtelen következtetés, mint ha valaki ama nehány év előtti gyilkosság miatt, mellyet Tawell angol quäker kedvesén elkövetett, az egész angol quäker-társulat romlottságát szabályul fölállitni akarná. „Mellőzve a politikai mogfontolást — mond a „Standard“ — mindenütt azon alacsony hajlam uralkodik, miszerint illy iszonyu büntetteket az által akarnak átalánositni, hogy az elkövetési hajlamot azon néposztályra vagy országra szeretik kenni, mellynek a bünösök tagjai, mintha bizony az ördög incselkedéseinek s csábitasainak nem volna minden ember s minden ország kitéve. — Meglehet hogy igaz, s mi kevélyek vagyunk e tétel igazságát elhinni, hogy a házi boldogság Angliában sokkal gyakoriabb mint bárhol; de ezt a gondviselés különös kegyelésének köszönhetjük, melly bennünket valódi s tiszta vallásossággal álda meg, mi közép s alsóbb néposztályainkat egyátalában szorgalmasabbá alkotja, magasabb osztályainkat pedig, olly szoros viszonyba hozza a többiekkel, hogy ök, állásuk föntartása tekintetéből, ama vallási s erkölcsi tulajdonokat, mellyek az egész népet jellemzik, visszatükrözni kénytelenek. Ez tevé — emberileg szólva — Anglia nemességét nagyobb részt az egész világ legvalásosabb és legbecsületesebb nemesrendévé. De mialatt az áldásokat, mellyeket tiszta vallásosságunknak s szükségszerü iparszorgalmunknak köszönünk, elismerjük, nem akarunk azon gondolatban fölfuvalkodni, hogy mi szomszédainknál sokkal jobbak vagyunk. Irtózatos bünök követtetnek el Angliában is, s pedig sokszor az elökelő világban, s joggal panaszolkodhatnánk, ha ezek mindnyájunknak nemzeti bünül tulajdonittatnának. Praslin herczegnő gyilkosa egy alábbvaló nyomoru vala, millyen minden országban születhetik, minden társasosztályban növekedhetik, az önzés tökéletes megtestesülése, kinek neje iránti tiz évi magaviselete gyalázatos kedélyét s természetét ép olly erösen kitünteti, mint a végül elkövetett gyilkos tett. A szerencsétlen nő valójában, miként hagyománya, gyöngéd s fölötte megható levelei tanusitják, a pairekkamarája elnökének szavai szerint „a legtisztább lelkek egyike, kit valaha a mindenható teremtett, neme disze jelenleg s mindenkoron.“ Praslin herczeg tehát franczia s nemes ember vala, de az általa meggyilkolt teremtmény szinte franczia s uri származásu volt. Ezen emlék tanitson meg bennünket, mennyire igazságtalan s esztelen ama átalános kárhoztatási itélet. Míg tehát mi, valamennyi ország nemességét, különösen pedig a franczia nemességet a hitestársi átkozott gyilkosság bünétől fölmentjük, nagyon sajnáljuk, hogy ezen határzatunkat a franczia igazságkiszolgáltatásra ki nem terjeszthetjük, miként az a pairekkamrája eljárásában látható. A „M. Chronicle“, jóllehet a herczeg bünében legtávolabbról sem kételkedik, e tekintetben azonban rosszalja az elnöknek a vádlotthoz intézett kérdezösködéseit, mellyek valójában az ártatlant is megzavarhatták volna. A „M. Post“ a meggyilkolt nő jellemében legkevesbbé sem kiván kétkedni, de házi szerencsétlenségét Franciaországban ugy, mint más országokban föképp a magasabb körökben szokásban levő illedelmi (convenienz) házasságból származottnak állitja, melly csak nagyon is gyakran kölcsönös közömbösséget vagy a házastársak közti ellenszenvet, s végre botrányt s más még iszonyatosb bünt szül. Ollyas események fölött, mint a párisi — mond a nevezett lap — inkább lehet sajnálkozni, mint csodálkozni, s annyi bizonyos, hogy meddig a jelen házassági rendszer Franciaországban fönálland, addig a házi tragoediák sem fognak megszünni. A fiatal embereknek több szabadságot kellene engedni, a házasoknak pedig kevesebbet. Igy ollyanok házasodnának, kik nem találnák szükségesnek egymástól elkülönözve élni. A férfinak csak öszinte vonzalmának menyasszonyát kellene oltár elébe vezetni, azt a sz. irás szép szavai szerint „gyermekek vidám anyjává“ teendő. Franciaországban a mennyasszony még mindig azon pogány véráldozat, mellyet a völegény az oltárhoz hurczol. Semmi jó sem származott ezen természet elleni s átkozott rendszerből, s semmi jó sem eredhet ezen rendszerből, mellyben minden férfiu szomszédja nejének csábitójává válik, melly az ifjuságot képmutatóvá, a középkort pedig kicsapongóvá teszi, s melly végre egy egész fattyu népességet nevel föl ama vérrel bemocskolt tüzhelynél, hol egy atya vagy anya meggyilkoltatott. A férfiak jóléte s hüsége, a nők becsülete s bátorsága parancsolólag követeli, hogy ezen alkalmazási házasságok rendszere szigoruan s kiméletlenül kárhoztassék.“ Sok igazság fekszik a „M. Post“ ezen megrovásában, csak hogy az elöttünk fekvő esetre ugy látszik, nem alkalmazható; mert a herczegnő leveleiből kitünik, hogy férjéveli összeköttetése, habár családi viszonyoknál fogva s minden elöleges ismeretség nélkül köttetett légyen is, kölcsönös vonzalmon épült, melly 1837ig s még később is köztök zavartalanul létezett. Midön azon lap azt állitja, hogy Angliában több szerencsés házasság található, s hogy itt, hol az ifju hölgyek nem a nevelő intézetekből s kolostorokból mennek férjhez, hanem a társaságokból, s hogy ezen komoly szövetség kötésekor inkább kérnek tanácsot a szivtől és jellemtől, mint Franciaországban; igaza lehet, s az angol közép-osztály e tekintetben mindenesetre jó hirben áll; de a magasab körökben itt is szomoru kivételek vannak. Mellőzve Lady Bulwer e két munkáját: „Egy elhunyt levelei,“ s „A becsület embere“ nem szükség egyebet mint egy „Parliamentary Register“-ben a perek lajstromát föltárni s csodálkozni fogunk a számos elvált házasságok fölött. Házasságtörési perek, a nők elragadásai s elszökései, Angliában a ritkaságok közé épen nem tartoznak.

Sveicz. A szövetségi gyülés sept. 3kán tartott harminczhatodik ülésében a jezsuita-ügy fölötti vita folytattatott s bevégeztetett. Délutáni 4 óra felé szavazáshoz fogtak, s Zürich cantonnak a jezsuiták kitiltását tárgyazó inditványa 8½ ellen 12½ által pártolva elfogadtatott.

Olaszország. Róma, sept. 1. A „Bilancia“ tegnapi száma, a sz. székhez legközelebb Bécsből érkezett válaszból tudni akarja, hogy ő felsége a császár abban sajnálatát fejezé ki azon kedvezötlen benyomás fölött, mellyet az utósó ferrarai események ő szentségére tönek. Ő felsége egyátalában nem hivé, hogy idegen birtokba lépett, söt öt illető jogot vélt gyakorolni, miről öt az olly gyakorta emlitett bécsi congressusi acta 103ik czikke biztositja; ő fenségének soha szándokában sem volt az egyházi birodalom bármilly részét elfoglalni, s bármilly ürügy alatt sereget sem küldene, ha csak az egyház feje által különösen föl nem szólitatnék. Ugyan az emlitett lap szerint a bécsi cabinet egy választott biróság kinevezését ajánlá, melly a „place“ szónak valódi értelmét meghatározza. Egyébiránt ugy látszik, hogy a föbbeken kivül e sürgöny tartalmát még senki sem ismeri.

Rómából aug. 26ról a „J. des Debats“ és az „Allg. Preusz. Zeit.“ azon hirt közli, hogy a pápa s Miklós czár között kötött szerződés által az eddigi egyházi meghasonlások s viszongások a két status között kiegyenlittettek s megszüntettek.

Lucca. A luccai herczegnek proclamatiója következöleg hangzik: „Mi Károly Lajos Bourbon spanyol infans sat. Lucca herczege. Szeretett alattvalóinkhoz. Mi uralkodni kivánunk fölöttetek, de nem rettegés, h nem szeretet által; nem erőszakkal, hanem jótéteményekkel, s azért atyai szivünket elöttetek föltárjuk. Mi hajlandók vagyunk, azon előzmények után, mellyek a szomszéd Toscanaban történtek, mennél előbb megfontolni s mi jólétetekre szolgáland, belölök számotokra kiszemelni. Ennélfogva legelőször is tudatjuk veletek a polgári testörsereg fölállitását, melly a közbéke s csend föntartására annyira szükséges, nemkülönben a legjobb szellemtől áthatott statustanácsunkat fölhivtuk, hogy mindazon reformokat elönkbe terjessze, mellyek képesek igazságos ohajtásaitokat betölteni s legforróbb kivánatainknak benneteket most s mindenkorra kielégiteni, megfelelnek. Helyezzetek azért teljes bizodalmat atyátok s fejedelmetek szives szavaiba, ki öszintén javatokat, akarja, s csak azon polgártársaitok tanácsát kérjétek ki, kik a ti szeretetetüket és tiszteléstüket birják. Kelt S. Martino Vignaleban, sept. 1. 1847. Károly Lajos.“

Görögország. Aug. 29röl kelt atheni levelek szerint a török consul Athenben a portától parancsot kapott, hogy az elutazásra magát készen tartsa, s ugyanezt az országban levő többi török consulokkal is tudassa. A török tartományok kormányzóinak meghagyatott, hogy a kerületükben lakó görög alattvalókat 20 nap alatti elutazásra intsék, ha csak török alattvalóknak nem akarnak tekintetni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Hirdetés

a magyar középponti vasuti menet-órákról 1847-dik évi sept. hóra.

Pestről Váczra ½7 ór. reggel, ½2 és ½5 ór. délután.
Váczról Pestre 8 ór. reggel 3 ór. délut. és 6 ór. este,
ünnep- és vasárnapokon kedvező időben 3 ór. delután: **Pestről Palotára** és ¼7 ór. este **Palotáról Pestre.**

Pestről Szolnokra 7 ór. reggel,
Szolnokról Pestre ½3 ór. délután;
minden hétfőn és csütörtökön 4 ór. délután **Pestről Köbányába** és ¼8 ór. este **Köbányából Pestre.**

(1—3) *A magyar középponti vasut igazgatóságától.*

Cső d.

33435. Pest város tanácsának fölirása szerint Wagner József és társa Göth I. D. ellen csöd rendeltetvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi september 27dike tüzetett ki határidőül, és tömeggondnokká Esch Antal, perügyelővé pedig Irányi Dániel hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus 16-kán 1847.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Augustus 30diktól bezárólag september 5dikig.

Augustus	30kán	1764.	September	3kán	816.
„	31kén	1153.	„	4kén	788.
September	1jén	1140.	„	5kén	1175.
„	2kán	1581.	Összesen:		8,417.

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 9kén: Paul Jones a kalóz. Franczia drama 5 fban.

September 10kén: Ernani. Nagy opera.

September 11kén: Mathild. Franczia szinmü 5 fban.

September 12kén: Farsangi iskola. Eredeti vigjáték 3 fban. Irta Vahot Imre.

September 13kán: A képmutató. Vigjáték. Irta Molière. Forditotta Fekete Soma. (Lendvayné jutalomjátékául először).

September 14kén: Gritti. Eredeti szomorujáték 5 fban Irta Szigligeti.

September 15kén: Bájital. Vig opera.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza

Pest sept. 14kén (pesti mérő.)
A hajókon és raktárakban.
330-370 250-270 ——— 140-145 83-85 115-220
(A piaczon.)
330-370 260-270 210-240 135-140 80-88 110-120
Mosony sept. 9én (pozs. mérő).
210-250 145-170 145-170 100-105 60-80 145-170
Miskolcz september 9kén (pozsonyi mérő.)
187-200 180-185 170-177 107-120 30-40 110-115
Bécs september 11én (ausztriai mérő).
290-335 ——— ——— 120-140 95-125 ———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 11kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104 15/16; 4 pctes 95½; 3pctes 67; 2½ pctes 53 — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 770; 1839ki (250 pfrt) 293¾; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98¼; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 612; bécsi bank-részvény 1590½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 120½; éjszaki vaspálya-részvény 162⅜; majlandi 108⅜; windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Lotteriahuzások.

Kassán	september	7kén:	37. 38. 64. 76. 80.
Bécsben	„	7kén:	8. 21. 44. 50. 70.
Grécben	„	7kén:	39. 80. 56. 31. 75.
Budán	„	11kén:	21. 48. 7. 16. 72

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

558. szám 1847. Péntek sept. 17.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. A királyi helytartó körutja. (Rövidközlés) — Törvényhatósági tudósitások. Verőczéből (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (LXXXV. országos ülés). — Nemzeti szinház. — Ismét szent Gellért hegye. — Esztergomból Rumy levélgyüjteményét illetőleg. — Nyilt levél.

Külföld. Portugalia. Spanyol-, Franczia-, Görögország.

Hirdetések. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

A királyi helytartó körutja. (Rövid közlés). September 9én reggeli 7 órakor Marmaros és Ugocsa képviselői szerencsekivánatai közt Nagy-Lónyára utnak indult, s ide 10 órakor megérkezvén, Beregmegye küldöttsége kihallgatása s rövid villás reggeli után utját N.-Károly felé folytatta. A szatmári határszélnél Vitka helységnél e megye küldöttsége által fogadtatott, innen köznemesi banderium előlovaglása mellett Ecseden keresztül estvéli 11 órakor Nagy-Károly városához ért. Itt egy 200 fönyi banderium vezére üdvözölte ő fönségét, melly banderium kiséretében, folytonos álgyuzás közt tartotta a fényesen kivilágitott s négy diadalivvel fölékesitett utczákon fényes bemenetét gróf Károlyi György ő nsága lakába. Itt megérkezése után mindjárt Szatmármegye küldöttsége tolmácsolta megyéje érzelmeit, mi után ő fönsége teremeibe vonult. — Sept. 10-dikén a délelőtti órákban Szatmármegye összes karait és rendeit (a kapcsolt megyék közől csak Kővár-vidék küldött követeket), Kővár-vidéke, Szatmárnémeti, Felső- és Nagybánya sz. kir. városok, Nagy-Károly városa, a szatmári káptalan, a helybeli zsidóság küldötteit hallgatta ki ő fönsége s több magánosok tisztelgéseit fogadta el. Délben a háziur 100 teritékü asztalához ült. Ebéd után a tiszteletére rendezett bált szerencsésité magas jelenlétével. — Sept. 11kén reggeli 8 órakor kiindulván ő fönsége banderialis előlovaglás mellett Nagy-Károlyból, a bihari határszélnél Szatmármegye küldöttsége bucsút vön. A Hajdukerület ideszögellő határánál, Vámospércs városánál e kerület küldöttsége s 200 fönyi banderiuma által üdvözöltetett s reggelivel kináltatott meg. Innen csakhamar Debreczen városa határa kezdődvén, itt e város küldöttsége fogadta ő fönségét, beljebb pedig a város csinos banderiuma. Ennek s a küldöttségi tagok kiséretében, folytonos taraczkdörgés közt, a nemzeti lobogókkal kijelölt uton Debreczen városába délutáni 5 órakor fényes bemenetelét tartotta. Itt a városházban megszállva, egymásután fogadta a város, Szabolcsmegye, a Hajdukerület, a kath. papság, váltótörvényszék, a tiszáninneni ref. superintendentia, kerületi tábla és postahivatal tisztelgéseit. A küldöttségek kihallgatása után a város 100 személyre teritett gazdag asztalához ült, ebéd után pedig a fényesen kivilágitott város nevezetesb pontjait tekintette meg. (B. H.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Verőczéből. (Aug. 9diki közgyülés főispáni elnöklet alatt) Az első alispán jelenté a rendeknek, miként a mult hónap 21dikén hullott jégeső a verőczei s Vacsina járásbeli igen gazdag termésre való kilátást megsemmisité, s hogy ezen szerencsétlenségteljes nap előtt Sopje faluban nagy tűz dühöngött, melly 19 lakot hamvaszta el, s mellyeknek lakosait a legnagyobb nyomor ölébe taszitá... Ezen jelentés folytán az illető járásbeli szolgabiráknak meghagyatott, miszerint az adózóknak az elemi csapás által okozott kárait számitsák össze, hogy igy aztán a kimondott határozathoz képest, nem fogván elmulasztatni legfelsőbb helyen a segélyérti folyamodás. — Ezután egy kegyes intézvény olvastatott föl, mellyben meghagyatik a megyének, miszerint az ez összel tartandó katonai gyakorlatokra nézve szükséges intézkedéseket tegyen..... Erre vonatkozólag a nagyméltóságu m. kir. helytartótanács megkéretni határoztatott, miszerint legfelsőbb helyen eszközölni méltóztassék, hogy ezen katonai gyakorlatok az ez évi rosz termés tekintetéből vagy egészen megszüntettessenek, vagy pedig ezek tartása 14 napi időre szoritatnék. — Vay gróf országos főbiztos irata tudatja a megyével, hogy ő cs. k. fönsége, a királyi helytartó, september 19-dikén Eszékre érkezendvén, ott fogja Verőcze s Szerémmegyék küldöttségét elfogadni... Ő cs. kir. fönségének, mi uton s módoni ünnepélyes fogadtatását egy különös választmány fogván elhatározni, melly is az e czélra irányzott terv kidolgozásával azonnal megbizatott. — A rá következett nap tartott ülésben az ünnepély-terv kihirdettetett. — Ő cs. kir. fönségének fogadtatása fényes s a magas személy méltóságához tökéletesen illő leend... A más napi ülésben több felsőbb rendeletek, más megyei levelezések, s a szolgabirák hivatalos jelentései, valamint sok a beligazgatásra vonatkozó tárgyak jöttek szőnyegre.... Valamint a gyülés előtt, ugy az első napi ülés alatt is igen sok szó volt Körösmegye leveléről, mellyben Verőcze rendei fölhivatnak, miként Körös ama határozatát: hogy „a legközelebbi horvát-tót tartományi gyülésen a nemzeti nyelv hivatalos ügyviteli nyelvvé emeltessék,“ — tegyék magukévá, s követeiknek erre nézve utasitást adjanak... Ama kellemes reménybe helyezénk magunkat, hogyezen levél tárgyalás alá vétetendvén, Körösmegye rrnek kivánata szerint fog majd határozat kelni, mit annál biztosabban szabad vala hinnünk, minthogy többen a helybeli honfiak közől előre készültek az e tárgy fölötti tanácskozást a körösiek részére hajlitandók... De várakozásunk hasztalan lőn... A körösi levél nagy fájdalmunkra! nem vétetett elő!!... Azonban hevesen ohajtják megtudni, valjon mi van tulajdonképen a dologban; — mire nézve a verőczei honfiak megkeresik a körösi rendeket, hogy nyilvános vagy magán uton tudassák, valjon az emlitett levél elküldetett-e valóban Verőczemegyéhez?... S ha elküldetett, fölszólitják Köröst, hogy a fönmondott eljárásra nézve a törvény rendeletét alkalmazzák; — ha pedig nem küldetett el: ezen tudositást addig a meddig, ugyan azon uton hivják vissza, a mellyen ők ezt nyilvánosságra hozák. (Agr. Ztng.)

Erdélyi országgyülés. A LXXXV. országos ülésben sept. 9kén egypár országgyülési iromány fölolvasásán kivül az idő nagyobb részét némelly szász hatóságok követeinek az adó nem növekedéséről és ujonczállitásról szóló t.javaslatok ellen beadott különvéleményeiben a kk. és rr. többsége ellen emelt súlyos vádak s illetőleg alkotmányellenes eszmék czáfolása foglalta el. Az első különvéleményben t. i. azon vád van emelve, miszerint a kk. és rr. többsége a földadó nem növeléséről alkotott t. javaslat által a celatiokat jövőre törvényesitni akarják, s igy a csalárdságot pártfogolják, az igazságot büntetik. Föl van hozva továbbá, miszerint a különvélekedők bámulnak, hogy a többség ez alkalmat mohón nem ragadja meg a végett, hogy az urbér következtében adónövekedés által igen sok magyar és székely t.hatóság háziadó rovatának hiánya pótoltassék, mi igen nagy mértékben föltételezi a házi pénztárak hatósági kezelés alá mehetését. Ezen vádak ellenében a kk. és rr- a fönforgó t.javaslatot kisérő föliratukban, vonatkozva a mellé csatolandó különvéleményre, fogják fejteni: miszerint celatiokat törvényesitni nem akarnak; azon urbéri földmennyiségből ugyanis, melly 1754-ben összeiratván, a jelenlegi adórendszer alapjául volt kijelölve, semmit sem kivánnak adó alul kivenni. Ugyde 1754 óta szinte egy század alatt sok eredetileg majorságföld, közhely és irtás került urbéresi kezekre; a behozandó urbér által pedig, midőn az ország rendei az urbéres osztály irányában egy korkivánta kötelességüket teljesitik, nem tartják elegendőnek csak az adó alapjaul összeirt földeket hagyni urbéresi kezeken, hanem a szükségesnek vélt mennyiségig pótolni kivánják ollyan természetü földből is, melly eddig adó alapját nem tette. Midőn tehát a kk. és rr. biztositni kivánják az urbéres osztályt arról, hogy ezen urbériekké válandó más természetü földek miatt, az adórendszer általános kidolgozásáig, a jelenlegi földadó nem fog növekedni, nem csak a fölsegiteni czélzott urbéres osztályt súlyos nyomással fenyegető teher elháritásáról gondoskodnak, sőt ő felsége azon nem egyszer nyilvánitott k. k. akaratát is szem előtt tartják, hogy a mostani adórendszeren az adóügy általános elintézéséig változás ne történjék. Megjegyzik továbbá a kk. és rr., miként a földadónak urbér következtébeni növekedése aránytanul sujtaná a magyarföldet a királyföld fölött. Tagadhatlan ugyan is, hogy celatiok a királyföldön is vannak; ámde királyföld urbér alapja nem levén, mig urbéri rendezés következtében az adólajstrombelinél sokkal több földnek urbéresi kezeken létele derülne ki a magyarföldön, és igy a jelenlegi adóösszeg többszöröződnék, a királyföld maradna in statu quo. Végül a háziadó hiányainak pótlását illetőleg kifejtik a kk. és rr., miszerint itt is ő flge azon k. nézetével találkoznak; hogy a házipénztárakbeli hiány az adózó nép ujabb terhelése nélkül pótoltassék. A másik különvéleményben, melly az ujoncz-állitásra vonatkozik, azt kivánják némelly szász hatóságok követei bebizonyitni, hogy Erdély törvényhozó testületének nincs joga 1) a kiállitandó ujonczok számáról határozni; mert a pragmatica sanctionál fogva Erdély külön hadi sereggel nem birván, hanem quoad mutuam defensionem egyesülve levén az ausztriai örökös tartományokkal, ez által kötelezte magát, hogy az ausztriai összes hadi seregbeli hiányt aránylagos mennyiségben időről időre pótolni fogja; nincs joga a kk. és rr-nek 2) a megállitott ujonczok számát a törvényhatóságokra kiosztani, mert ez a végrehajtó hatalom körébe vág, mert gyakorlatiatlan, midőn a törvényhozó test értekezést a hatóságokkal nem folytathat, s igy a fölmerülhető akadályokat, ellenvetéseket el nem enyésztetheti, fölvilágositásokat nem tehet sat. Mind két állitás támogatására idézik a különvélekedők az 1791: 6. törvényczikket, pragm. sanct. idéznek egyes phrasisokat némelly ő flge elébe fölterjesztett, de meg nem erősitett törvényjavaslatokból, országgyülési jegyzőkönyvekből sat. Ezen állitásokra is fölfejtendik a kk. és rendek illető föliratukban, miszerint ép azon törvényczikk, melly a pragmatica sanctionál fogva „mutua defensio“ végetti unio-ról szól, biztositja Erdélynek minden más országtól független alkotmányos önállását, miből önként foly, hogy a honvédelemre kiállitandó katonai erőről is nem más, hanem saját törvényhozása intézkedhetik. Ez annyival kevésbbé szenvedhet kétséget, mert ő felsége nem csak a jelen országgyüléshez intézett, hanem régebben kelt k. k. leirataiban is fölhivta az ország rendeit az ujonczállitási jog törvényhozás utjáni gyakorlására. Fölfejtendik továbbá, hogy a kk és rendek az ujonczok kiosztása tárgyában teljességgel nem vágnak a végrehajtó hatalom körébe. A kk és rendek ugyan is a kiosztási kulcs megállitása után magát a kiosztást a k. kormányszék utján a főszámvevőség által tétetik meg; a kiállitás végrehajtása szintén a kormányszék teendőjeül van határozva azon fönhagyással, hogy a végrehajtásról a kk és rendeket koronkint tudósitsa. Nem teszik hát a kk és rendek magukat semmi közvetlen érintkezésbe a törvényhatóságokkal, nem vágnak legkisebbé a végrehajtó hatalom körébe; azon határozat pedig, hogy a törvény végrehajtásáról tudomást vegyenek, törvényeken és régi, jelesen 1794-ki gyakorlaton alapszik. Végül a meg nem erősitett törvényjavaslatokból és jegyzőkönyvekböli idézetre nézve megjegyzik

hogy ezek egyfelöl kötelező erővel nem birnak, másfelöl ellenkeznek fönálló törvényeink szellemével.

Az ülést elnök ő nmlga azon nyilatkozattal oszlatta el, miszerint több fölirat és törvényjavaslat levén köziratra kivéve, ezekkel együtt az ujonczok kiosztásáról készült terv átvizsgálása is a közelebbi ülésben fog fölvétetni.

Nemzeti szinház. September 13kán adatott elöször ‚A képmutató' vígjáték 5 fly., Moliere, Tartuffe'je után Both kiadása szerint forditotta Fekete Soma. — E vígjátékot részben még adatása előtt megismertettük az olvasóval azokban, a miket a költő beszédeiből közöltünk felöle. Azokhoz itten csak kevés hozzá adni valónk van, a mit róla, mint költői iránymüről, akarunk elmondani.

Moliere, kivevén azon darabjait, mellyeket csak alkalmilag s inkább a játékszini pénztár számára, mint lángesze ihletéséből irt, s mellyek e szerint nem is igen nagy becscsel bírnak, legjelesebb müveiben mint irányköltö tünik föl, ki költeményei által korára s nemzetére hatni akart, ki nem elégedett meg azzal, hogy vigjátékaiban a müvészi koszorut megérdemelje, hanem egyszersmind kora büneit, előítéleteit ostorozta, s a rosz vagy ferde törekvéseknek jobb irányt adni iparkodott. Azért az ő müveinek legelső bélyege az öntudatosság. Ö nem mint lángész teremté költeményeit, melly belenéz az életbe s a világba, s többnyire inkább ösztönszerüleg tükrözi azt vissza, mint öntudattal és azokról, a miket előad, számot adni birva; fürkésző nagy értelemnek mondható inkább, a ki tudta, hol mit tesz és miért teszi. Mi ugyanezen öntudatosságot, kitünö értelmiséget tartjuk egy irányköltö legelső tulajdonságának, melly ha megvan is az ösztönszerüleg dolgozó lángeszeknél, de ott nem kitünö, nem túlnyomó, s a tiszta szemlélödés irányában alárendelt szerepet játszik. A költés összes szellemi tehetségeink harmonicus munkásságának legyen eredménye; ha a bonczolgató értelem a munkásság közben túlnyomó, meglehet hogy az igy létre jövendett munka némelly tekintetekben korszerübb, s némelly idegen követeléseknek jobban megfelelö, de költöi becsben alább szálland.

A költészetnek megvan saját czélja, mellynek egy része: az embernek és életnek hü s müvészi egészben visszatükrözése. E czél mind örökké változhatlan, mert az ember, az élet, a világ, mellyek körül a költészet forgolódik, mindig ugyanazok maradnak. Ezen, a költészet lényegével azonos, czélon kivül, lehetlen meg nem ismernünk, hogy egyes nép, korszak, ezek érdekei s szükségei, nyomatékos okoknál fogva, följogosítva érezhetik magukat, mellékczélt tüzni a költészet elé, s irányt mutatni ki nekie, melly felé munkáljon. E mellék czélok többnyire az értelem által tolatnak a költészetre; s azért iránymüveknél többnyire az értelem játszik túlnyomó szerepet a lélek egyéb tehetségei fölött, s azokat a tiszta költészeti czéltól mellékiránya felé többé kevesbbé elvonja; s ez az oka, miért hogy iránymüvek többé kevesbbé nem felelnek meg a költészet követeléseinek egyszersmind.

Meg kell azonban vallanunk azt is, hogy az illy mellékes czélok és érdekek által kimutatott irányt a költészet örök szent czéljával összefoglalni, s egyszerre mind kettönek megközelitésére munkálni, a legnagyobb föladat, a legmagasabb lángeszek hivatása, kikröl Horácz mondá, hogy mindent megtettek, vegyitvén az édest a hasznossal, (melly vegyitésből— mellesleg mondva — sokszor igen haszonvehetlen keverék szokott aztán kikerülni); hozhatnánk föl példát a legnagyobb költök müveiből, mellyek kimutatnák, hogy azok a költészet saját czélján kivül valamelly, a kor vagy más nemü érdekek által szabott, irányra is törekedtek. Csak Aristophanes vigjátékait emlitjük a görögöknél, ki azonfölül hogy élö személyek hibáira, fönálló intézkedések ferdeségeire mindig vonatkozott, irt egyszersmind vigjátékot, mellynek iránya volt: az atheneieket a lacaedemonbeliek ellen háboru-viselésre birni.

Moliere czélja költeményeiben korbünök és előitéletek, erkölcsi hibák, ostorozása volt. Mi nem tartjuk, hogy nála jobb vigjátékot irni nem lehet, mint ezt a francziák, édes önhizelgésökben, szinte elhitetni szeretnék; sőt a mi vig van Shakspeare drámáiban, azt tétovázás nélkül fölébe emeljük Moliere-éinek csak ugy, mint föléje emeljük az egyoldalu részletesnek az olly egyetemest, melly illyenné nem az által emelkedék, hogy üres átalánossággá lesz, hanem az által, hogy minden részletest befoglal magába. Az utóbbinak müveiben az erkölcsi irány tulnyomó a költészeti czél fölött, s ez az a mi érdeméből levon. Mert erkölcsi czélok után törekedni a legszebb törekvések egyike ugyan, melly után ember iparkodhatik; de ott, hol arról van szó, az embert keble egész világával fogni föl, az életet ezer nemü elágozásaiban, irányzataiban hün tükrözni vissza, a világot, minden jóval és rosszal együtt ugy adni a mint van, e magas és egyetemes czél mellett az erkölcsi irány csak egyes részlet, valódi egyoldaluság gyanánt tünik föl, s a ki eltérvén a költészet valódi hivatásától, ez utóbbinak megközelitésére iparkodik, a nagytól a kicsinyre, az egésztől a részre, az egyetemesről a specialisra tér által. Az erkölcsiség hü kisérője legyen a költönek, de ne vezetője; olly nélkülözhetlen uti szövetségese legyen, melly nélkül sehová sem megy, valamint nem is mehet; de ne legyen czélja, a mellyre iparkodik, mert ha ez, akkor mondjon le azon magas törekvésről, hogy költö akar lenni, s legyen erkölcstanitó, politicus, vagy akár micsoda... A mit az erkölcsiségről mondunk, mindenről mondhatni, a mi egy költöi münek irányt adhat. A tan, az erkölcsi, politikai, társadalmi vagy bár mi nemü igazság, melly valamelly költöi mü alkotásánál tekintetbe vétetik, vagy épen vezérelvül fogadtatik, legyen csak levegö, melly a költöi müvet körülfolyja, s mellyeknek kimutatására vagy bebizonyitására maga a mü csak közvetetlen szolgáljon. Igy mind a kettöt megmenthetni; holott ha a mellék czél tolatik előtérbe s a költészet csak szolgául alkalmaztatik hozzá, akkor mind a kettö, irány és költészet, megmenthetlenül elveszett.

Azon erkölcsi irány, mellyben Moliere költött, s melly müveit a tisztán költészetieknél, legalább saját korára nézve, sokkal hatásosabbá teszi, alapja egyszersmid azon vádnak, mellyel költészete méltán illettetik, hogy t. i. nem valódi ép jellemeket, hanem elvont indulatokat rajzol. — Ez alig lehet másképp, mihelyt a mellékirány tulnyomólag uralkodik a tulajdonképi czél fölött. E hibája meg van Tartuffének is, mellyet azonban mind a mellett is nem tartozkodunk ritka becsü remekmüül elfogadni... Ha e lapok köre engedné: a darab bonczolása által meg lehetne mutatni, hogy benne több személyek nem annyira valódi jellemek, mint személyesitett jellemhibák képviselöi, mint ezt Orgonról, e darab egyik elökelö személyéről legszembetünöbbleg be lehetne bizonyitni, ki ámbár Cleaut által több izben mondatik okos, igen okos embernek, mégis ugy viseli magát, kinek a Tartuffe iránti vak elöszeretet valóságos maniájává vált; minden vonásban, mellyel a költö ez embert elénk állitá, csak a képmutatás által elámitott embert látjuk, annyira csak az elámitottat, hogy egyéb lényeges jellemvonásait alig ismerhetjük föl. Mind ez abból ered, mert, mint mondók, a részlet van eléje téve az egyetemesnek, a mellékirány uralg a föczél fölött; — könnyü volna azonfölül azt is megmutatni, hogy a darab cselekményét költöileg bevégzett egésznek nem mondhatni; akadályozza e bevégzettséget azon kitünö szorgalom, mellyel a költö minden egyes cselekvény-részleteket egyedül a képmutatás jellemzésére iparkodott összehordani, a miböl következik, hogy tökélyesen megismertetve van elöttünk számos hü egyes vonások által a képmutatás, de az egyes vonások nem egy cselekménynek szükséges kiegészitö részei. Ezt maga a nagy költö is érezheté, s azért nem is tartotta fáradságra érdemesnek, a darab végét az elözö cselekményböl természethü következetességgel folyó befejezéssel hozni elö, hanem idegen eszközök által idézi elö e befejezést; a mi elkerülhetlenül ébreszti bennünk azon gondolatot, hogy látván a költö, miszerint képmutatója a négy fölvonáson keresztül eléggé jellemezve van, mondá magában: már most legyen vége a darabnak, s ugy a mint van, befejezte azt.

Azonban e hibákat csak azért emlitök meg, nehogy vak dicsérönek tartassunk. Annál inkább sajnáljuk, hogy itt nincs alkalom a mü nagy becséről és szépségeiről szólni részletesen... S ha már most a franczia költö jelen vigjátékát, melly — tudtunkra — elsö, mellyet remekei közöl az igazgatóság valahára szinpadunkra hozott, tekintetbe vesszük, s azt azon napi érdekü, sokszor nem csak becs nélküli, hanem valóban becstelen müvekkel párhuzamba tesszük, mellyeket az igazgatóság a jelenkori franczia gyártmányokból szinpadunkra hozni siet, akkor össze kellene csapnunk kezeinket és sajnálkozva fölkiáltanunk: Mikor lesz már, az irány-irodalom mostani korában, a magyar nemzeti szinháznak is valamire való iránya!

Ha a forditásról szólunk, eszünkbe jut, a miket fönebb mondánk, hogy e vigjáték erkölcsi iránymü.... Megtaláljuk-e e becsületes irányt a forditásban? Nem! Az egésznek szellemét nem ronthatta meg a forditó jobban, mint a hogy tevé, midön müvészi versekről köznapi prózává tette át a vigjátékot; azonban annál inkább garázdálkodott a részletekben. Garázdálkodásnak mondjuk, és pedig kétszeresen; mert midön egy elismert becsü nagy költö müvébe saját parányi elmésségének jámbor szikráit hullatgatja is be egy köznapi forditó, már ez magában kárhoztatásra méltó vakmerőség; de midön a költö tisztességes jelenéseit becsületes nyelvét nyomorult kétértelmüségekkel, inkább akarhova, mint egy méltóságos nemzeti szinpadra illö czafrangokkal undokitja, ez valóban garázdálkodás, ezen a részletekbe betolvajkodott kedvcsapongás, szentségtörés a költö ellen, épen akkor követtetvén el, midön ez erkölcsi irányban dolgozik. Hogy pedig megmondjuk, mi az, a mit illy megrovásra tartunk érdemesnek, csak a negyedik fölvonás azon jelenetét emlitjük, midön Orgon az asztal alul kibujván, nejével és késöbb már közbe jövö személyekkel beszél. Itt a költönek távolról sem jutott eszébe fölhasználni az alkalmat, melly kétértelmüségek elmondására nyujtatott, hanem vitte a darab menetét, kitüzött irányához képest, tisztességesen; azonban a magyar forditó bölcsebb akart lenni s fölczifrázta, a karzat mulattatására s a tisztátlan izlés meghizelgésére, e jelenetet a gyönyörü madaras elmésség czafrangaival!

Sajnos, hogy a nemzeti szinház illy szeplösitéseket enged meg halhatlan költök remekein. Sajnos az is, hogy a nemzeti szinháznak, melly egy idöben azzal dicsekvék, hogy tökepénzt gyüjtött, nincs egy olly hivatalnoka, ki hasonló kihágásokra fölügyelne, ls legaább remekmüveket, mint e mai, az illy fölczafrangozástól megmentene... Mi köszönetet akartunk szavazni az igazgatóságnak, hogy végre valahára ismét fölvezetett egy nagy költöt közönségünk elé; de ha igy teszi azt, mint tette, akkor nincs mást mondanunk: mint adtál uram esöt, de nincs benne köszönet!

Az elöadásról szólni nem föladatunk. Csak annyit emlitünk meg, hogy az sok tekintetben kitünö szorgalomra mutat és dicséretet érdemel; s a játszók közöl Szenpétery (Orgon) Bartha (Cliaut) urak, és Lendvayné assz. (Dorine) leginkább kitünteték magukat. —

Ismét szent Gellért hegye. Midön Döbrentei Gábor urhoz intézett levelem néhány hét előtt a hirlapokban megjelent, mondák jóakaróim s barátim: no jól összeszedd magad, mert megvagdalnak most! De én ettöl legkevésbbé sem rettegtem, azért lépvén föl nyilt homlokkal, hogy ha találkozik ellenem, ki becsületes fegyverekkel jelenik meg a küzdtéren, azonnal rám ismerjen. Csak arra voltam kiváncsi, melly oldalról kezdik meg a támadást. Talán tagadni fogják állitásom valóságát? talán kérni fognak bövebb adatokat annak bebizonyitására, hogy szent Gellért hegyét a keresztény magyarok mindenkor igy nevezték? avagy talán a dolog érdemét mellözve, annak formájában fognak a gáncsra okot keresni? vagy épen hallgatandnak, midön a történetek, midön az igazság és méltányosság harczolnak ellenök, s a nem-akaráson, hogy ne mondjam türelmetlenségen kivül, semmi egyéb mellettök?... Igy töprenkedém magamban, s vártam a válaszra. Azóta már több hét mult el, és nem találkozott egyén, ki megmutatta volna az ország szine előtt, hogy sz. kir. Buda városának tanácsa jól cselekedett akkor, a midön egy régi, diszes, tiszteletteljes, s nemcsak a magyar katholika egyház, hanem a kereszténység és polgárosodás tekintetéből az egész magyar nemzetre nézve emlékezetes s tökéletesen magyar hangzatu elnevezést, mellyet a százados szokás megerösitett s a vallás megszentesitett, a tudósok egyiránt használtak, s a nép magáévá tett, egy más, kevésbbé ismert, s kevésbbé emlékezetessel, minden igaz ok nélkül fölcserélt. Nem találkozott egyén, ki engem, ha hibáztam akkor, a midön mondottam: hogy e-

zen névváltoztatás igen szerencsétlenül sikerült; mert helytelen, mert szükségtelen s mert vallásos érzelmeket sértő, utbaigazitott volna tévedésemért. Nem találkozott egyén, ki megmagyarázta volna: miért történt s miként történhetett: hogy a Tündérhegy alatti sziklából lett Vajdabércz, s szent Gellért hegyéből Kelembércz, ha csak nem azért, — mit én, ha még is ugy volna, igen fájlalnék, — hogy az egyik protestans tanár, s a másik kath. püspök volt! — Pedig ugy hiszem, levelemet ő nagysága Döbrentei Gábor kir. tanácsos uron kivül még mások is olvasták, legalább olvashatták; azok t. i., kiknek a névváltoztatásba befolyásuk volt, s érthették is, ha akarták. De ők, az illetők, jobbnak tarták a hallgatást. S ez mindenesetre becsületökre válik, mert eképen megmutatták, hogy nem szándékoznak ollyan ügyet védeni, mellyet sem az igazság, sem a méltányosság szempontjából védeni nem lehet. Ámbár megvallom, igen ohajtottam volna még némi kis fölvilágositást szerezni magamnak a jegyzőkönyv 31d. pontjára nézve különösen az iránt: miért nem tétetett ki a sokszor érdeklett jegyzőkönyv 31d. pontjában a német Blocksberg mellett az eddigi magyar nevezet is, holott a 16d. pont alatti Virányosról megjegyeztetik: hogy az eddig németül Auwinkl, magyarul Zugligetnek neveztetett? azután meg az iránt: miért nem irattak ki Thuróczy krónikája II. r. 40d. fejezetéből az idézet szavai, holott a többi kevésbbé érdekes pontokban, a historikusok és oklevelek egész sorai idéztetnek? Különben az ember ártatlan együgyüségében utójára még majd azt is elhiendi, hogy ezen kihagyások készakarva tétettek, s azért nem irattak ki Thuróczy idézett helyének sorai, mert azokból e szót „Kelenfeld“ semmikép sem lehetett volna kisilabizálni a nélkül, hogy egyszersmind szent Gellért martyrhalálának egész története el ne mondassék. Mi természetesen figyelmet gerjesztett s a különben fölületes olvasóban is azon gondolatot ébresztette volna föl: tehát ha igaz, hogy itt szent Gellért martyrhalált szenvedett, s ezen eseménynek emlékezetére, a hegy sok századok óta a keresztény magyarok által mindig igy neveztetett, miért nem hagyatott meg annak régi dicsősége továbbra is? miért tépettek le róla a tisztelet és méltánylat azon jelei, mellyekkel a hálás utódok ezen helyet fölékesitették? mit vétett azóta szent Gellért, hogy neki, kit még a török uralom is megkimélt, hirében és nevében Kr. ur. szül. után 1847-ben ismételve martyrságot kellett szenvedni?! és kinek állott a róla elnevezett hegy nyolcz századok óta utjában, hogy az most helyéből egy tollvonással kitolatott?! Mondom, igen ohajtottam volna magamat ezek iránt fölvilágosittatni. Azonban minthogy nem találkozott egyén, ki elegendő készültséget vagy ösztönt érzett volna magában ezen szerencsétlen névváltoztatást védeni, annak további vitatásával fölhagyva, csak azon általános nézeteket mondandom el, mellyek e tárgy körüli elmélkedés közben fölmerültek lelkemben.

Nem szükséges Europa történetére hivatkoznom, a hazánkban időszakonkint megujuló jelenetek mutatják: miként korunkban két egymással ellenséges elem, a mindent, mi régi, romboló és fölforgató, s a régi jót föntartó, élet és halálra ví; s ha bár változik a tér, változnak a fegyverek, változnak az emberek, kik képviselik az elveket, a czél mégis mindenkor és mindenekben az marad. Egy részről a százados épületeket megingatni, hogy összedüljenek; más részről a régi alapokon nyugvó épületeket minden erőszakos rázkodtatások ellen kitelhetőleg védeni. A rombolás emberei, miután a tekintélyek kora már lejárt, tudjuk, hogy senkit és semmit nem kimélnek; hanem keresztül törnek mindenen, mi utjokban áll, s készek azt, mit az általunk erkölcsei- és szokásaiban megvesztegetett nép, még tegnap imádott, ma tisztel, s holnap csak türni fog, holnapután a sárba tiporni. Mert előttök semmi sem szent. Ők sem személy, sem vagyon, sem törvény, sem jog, sem igazság, sem historiára nem tekintenek, s mind ezeket csak addig tisztelik, míg hasznukat vehetik, azután mint kopott fegyvert eldobják. Illyen helyzetben lehetetlen, hogy gyakorta önmagokkal s a lefolyt századokkal ellenmondásba ne jöjenek; s gyülölik azt, ki őket ezen ellenmondásokra emlékezteti. Gyülölik a historiát, melly tetteiket s botlásaikat egész meztelenségökben kimutatja, és ha lehet meghamisítják, s igyekeznek elhomályositani vagy feledékenységbe meriteni azon történeti képeket, mellyek bizonyos ellenök szóló eseményekre emlékeztetnek. Innét van, hogy gyakorta egy és ugyanazon esemény, olly különböző, s egymástól eltérő módon adatik elő, hogy az embernek csak szoros vizsgálat után sikerül az igazságot kigombolyitni. Azonban mivel ők igen jól tudják, hogy mindaddig, mig a nép tömege a régiekhez hön ragaszkodik, s csábjaikat megveti, ujitási terveikkel boldogulni nem fognak, oda fordítják minden igyekezetöket: hogy a nép szivéből kiirtsák azon tiszteletet és pietást, mellyel a fönálló intézvények, erkölcsök, szokások, törvények és történeti emlékek iránt szokott viseltetni. És mivel ezt a nép erkölcsi és vallásos érzéseinek megmérgezése nélkül véghez nem vihetik, — miben ismét a kereszténységgel a stabilismus és positivitas elvét képviselő kath. egyház áll leginkább ellenök — neki rohannak a vallásnak és egyháznak, hogy kivetköztessék mind azon dicsőségből, mellyet a szeretet, bizodalom és háladat századok óta rája halmozott, s kivegyék kezéből azon hatalmat, mellyet a népre gyakorol. Bizonyosak levén benne, hogy ha egyszer a kath. egyházat kivetköztették hatalmából és dicsőségéből, s a haza polgárait tőle elidegenitették, a föntartó elem megfosztatván egyik leghivebb frigyesétől s legerősebb támaszától, folytonos s kiszámitott terv szerint irányzott munkásságuknak sokáig ellen nem állhat. A ki nem hiszi, nézzen egy kisé maga körül, s vizsgálja meg, mi okozta Európában a forradalmakat. Először az oltárok dulattak föl, aztán a trónusok és koronák hullottak porba, s végre mindkettőt az alkotmányok és országok romjai temették el. Igy volt ez mindenkor: igy volt ez hajdan, igy van ez most. Horatius is az erkölcsök romlása s az isteni tisztelet hanyatlásának tulajdonitotta korának minden bajait, mondván:

Delicta majorum immeritus lues
Romanae, donec templa refeceris,
Aedesque labentes deorum, et
Foeda nigro simulacra fumo.

Dis te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum;
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae. Lib. III. Od. VI.

Ennélfogva a conservativ pártnak figyelemmel kell kisérnie az ellenséges tábor minden mozgásait, mellyek a nép szivében a tisztelet és kegyelet érzéseit elfojtják, s helyettök hidegséget, tiszteletlenséget, vallástalanságot s erkölcsi romlottságot idéznek elő.

Illyen gondolatok, illyen érzések foglalák el eszemet s szivemet, midőn szent Gellért hegye eddigi nevezetének megváltoztatását olvastam; mert ezen névváltoztatás által meghamisitva láttam Magyarországban a kereszténység történetének egy szakaszát, elhomályositva egy a vallás és nyolczszázados gyakorlat által szentesitett emléket s megsértve azon pietást, melly az ország kath. népségét a történet szinhelyéhez csatolja; s fölszólaltam ellene, mint alkotmányos polgárhoz illik, nyiltan és leplezetlenül; s roszaltam azt mind vallásos, mind politikai szempontból.

Azonban koránse higyje valaki, mintha én e névváltoztatást is azon romboló elem müködésének kivánnám tulajdonitani, mellyről föntebb szólottam. Ezt már csak a jus connatum bonae existimationis s azon tisztelet sem engedi, mellyel ugy egyesek, mint testületek iránt viseltetni tartozom. Én csak annyit akartam kimutatni: hogy ezen névváltoztatás igen szerencsétlenül sikerül, s a névváltoztatók akaratlanul is azon szellemnek tettek kedves szolgálatot, melly minekutána az életben már a nélkül is keresztül tört volna mindenen a mi szent, többé a szenteknek még csak nevezetét sem türheti. S azért inkább az okozatot, mint az okot vettem vizsgálat alá; mert lehet, hogy gyakran nem rosz az akarat, de rosszak a következések. Nem is másért szólaltam föl ez ügyben másodszor, hanem hogy nyiltan kimondjam, miképen mi ezen névváltoztatáson megbotránykoztunk, és igen fájlaljuk, hogy azon igen emlékezetes hegy, mellynek diszes nevét eddig az országban, ugyszólván, mindenki ismeri, megfosztatván a tisztelet minden külső czimei- és jeleitől, olly kopárrá tétetett, millyen kopárok sziklafalai; s leszen ezentuli neve a jámborabbak előtt nem Kelembércz hanem Botránykő: Lapis offensionis et petra scandali. Mert lehetetlen, hogy az, ki mellette elmegy s rája föltekint s a történtekről megemlékezik, ha szivébe egy kis vallásos érzés szorult, ezen névváltoztatáson meg ne botránykozzék. De van még mód, melly által a dolgon lehet segiteni; s ezen mód hazám fővárosa polgárságának hatalmában áll. *) Mi, ha jelenleg czélhoz nem vezetne, reménylem, hogy lesz idő s sz. kir. Buda városa polgárságának kebelében föl fog még ébredni azon vallásos érzelem, melly Thuróczy, Katona s gróf Batthyány idézett munkáiban emlitett, de az idők viszontagságai miatt elpusztult templomot vagy kápolnát szent Gellért tiszteletére maga régi diszétől és nevétől megfosztott hegyen ismét fölállitandja, hogy az egyházban és hazában kitünő érdemekkel tündöklő szentnek emlékezete, az ott évenkint megujuló vallásos szertartások által ne csak föntartassék, de örökittessék. Mihez, ha talán aláirások kivántatnának, én is, és mások is, tehetségünk szerint, örömmel járulunk. Addig is jobbat alig tehetünk, mint ha ugy a magán- mint közéletben mindenkor azon nevet használandjuk, mellyet gyermekkorunkban apáintól tanultunk, midőn még könnyü zergékkint szökdöstünk az ős szent Gellértnek mohlepte bérczein.

Pados János.

Esztergomból. Autograph-gyüjtőknek hazánkban nem lesz talán érdektelen, ha egy nevezetes, dús levélgyüjteményre figyelmetessé teszem, melly boldogult Rumy tanártól visszamaradt, és közel nyolcz ezer többnyire tudományos tartalmu levelekből áll. Itt csak nehányat emlitünk, mellyekkel a boldogult levelezett, ugymint: Miksa József bajorországi királlyal és Karolin királynővel, Fridrik Vilmos poroszországi királlyal, Mária Dorottya herczegnő és nádornővel, Albrecht szász-tescheni herczeggel; főpapokkal, mint: Rudnay bibornok és Magyarország primásával, Stratimirovics és Rajeczich görög metropolit. és érsek, Pyrker érsekkel; Vurum, Jordánszky, Horváth, Zsivkovics püspökökkel; Ürményi, Fejér György prépostokkal sat.; országnagyokkal, mint: gróf Széchenyi Ferencz és Istvánnal, gr. Festetics György, gr. Teleki Sámuel, gr. Csáky Emanuel, gr. Mittrovszky bécsi minister, gr. Festetics Károly, Albert, gr. Zay Károly, gr. Canal Malabaea József, gr. Ráday Pál, gr. Rhédey Lajos, gr. Wenkheim Ferencz, gr. Berényi A., gr. Michna Emanuel, gr. Dessewffy József, gr. Török Lajos, gr. Brankovich, gr. Majláth János, gr. Draskovics János, gr. Brankovics Mária, gr. Bedekovich Erzsébet, gr. Brunswik Teréz, gr. Berchtold Otilie, gr. Forray, grófnő Majláth satb.; báró Zách Ferencz hires astronom., b. Stifft András, b. Mednyánszky Alajos, b. Gehringer, b. Lichtenstern, b. Bornemissa, b. Lindenau, b. Hormayr, b. Vay, b. Praun, b. Maldini, b. Pongrácz, sat.; s a leghiresebb kül- és belföldi tudósokkal és költökkel: Adelung, Voss, Lünemann, Blümenbach, dr. Dingler, Stäudein, Heyne, Tychsen, Horn, Eichhorn, Ammon, Kuhn, Hoffmann, dr. Lenz, dr. Bowring, Böttger, Feuerbach Anselm, Kühn, Lips, Beck, Bekker, Crusius, Ersch, Seebode, dr. Sprengel, dr. Grohmann, Buchholtz, Eichstädt, Schaffarik, Kopitar, Jurende, Schlaeger, Evers, Krenis, Opiz, Dominikus, Sartori, Thaer, Schütz, Baumgartner, Ettinghausen, Engel, Schwartner, Virág Benedek, Vörösmarty, Schedius, dr. Toldy, Döbrentey Gábor, Kiss János, Pethe, Csaplovics, Teschedik, Sárváry, Pápay, Palkovics György, Szirmay, Marczibányi, Melzer, Dankovszky, Márton József, Berzeviczy, Bredeczky, Csergheö, Lenhossék, Stáhly, Artner Teréz, Glacz, Ugroczyval stb. Azonkivül tatáltatik közöttük háromszáz levél a hires Kazinczy Ferencztől, mellyek sok érdekest annak életeből és fogság-idejéből 1794—1801ig tartalmaznak. Ezen gyüjteményt ugyan már egy bécsi müárus megvenni szándékozik. Valjon hazánkban nem találkoznék-e, ki ezt az érdekes és tudományos levelezést magának megszerezni akarná?

Esztergomi.

---

*) Minthogy azok, kiknek a névváltoztatásba közvetlen befolyásuk volt, mélyen hallgatnak, igen ohajtanók, ha sz. kir. Buda városa tanusitana több részvétet az ügy iránt, s hallatná az ország kath. honpolgárait megnyugtató szózatát. Mi, kik a ns városnak a magyar nemzetiség iránt kitüntetett hü ragaszkodását nyilt levelünkben illőn méltányoltuk, ugyanannak vallásos lelkületében sem kételkedünk, s ebbeli szives intézkedésiért, a legjobb reményben előre is köszönetet szavazunk. Valóban furcsán is jönne ki, ha a ns város hidegséget és részvétlenséget mutatna ollyan emlékek iránt, mellyekben más, kivált kath. városok, büszkeségöket helyezik. — P. J.

Nyiltlevél a ‚Nemzeti Ujság' szerkesztőjéhez. *)

Önnek lapjában tisztelt szerkesztő ur, f. é. aug. 24kén 544. szám alatt egy buzgó hazafi az ügyvédi sülyedt tekintély emelésére fogott tollat, és erre magára senkinek sem volna észrevétele; mert hiszen épen nem szokatlan dolog, hogy a varga a harangöntés mesterségébe avatkozik, s a legbutább ember is mondhat néha valami okosat; azonban midön — valamelly czikknek czélja nem bizonyos közérdekü tárgynak taglalása, fejtegetése, hanem valamelly egyéneknek megtámadása, — s olly emberek által, kiket e lap szerkesztője soha sem látott, ismert, sőt hirét sem hallotta, hogy személye az irott tények valóságáról kezeskedhetnék: engedelmével szerkesztő ur, ez nem lehet a maga rendén. Ennyit engedjen tisztelt szerkesztő ur öszintén észrevételül önhöz előrebocsátanom. **)

Egyébkint itélje meg bár ki, olly egyének sülyesztik-e az ügyvédi kar tekintélyét, kik Isten kegyelméből sajátukból képesek az élet szükségeit fedezgetni, tisztán állván a társas életben, nem kenyérkereset, hanem inkább családi s társas életbeli viszonyaiknál fogva ohajtanak azon testületbe lépni, melly kétségkivül ugy fog szabályoztatni, hogy akár kinek kevés reménye lehet az uborkafára kapaszkodhatni diplomája által. S elhiheti A. J. ur, hogy azok, kik az ügyvédi kar tekintélyének emelését tüzék ki maguknak föladatul, vagy a törvényhozás, soha sem fognak olly zöld okoskodásból indulni ki, hogy boltos legényből ügyvéd egyátalában nem lehet. En ugyan boltos legény nem valék, minek gyakori emlegetésében nagy kedve telt, nem gondolván meg, hogy magánál okosabb emberek olvasandják czikkét — de ha lettem volna, higyje meg, mit sem szégyenleném, mert okos emberek tudják, hogy boltos legényekből már a világon nagy emberek váltak, s hazánkban is élő főbirák is vannak, kik valaha kalmárboltokban forgolódtak s ha Isten segiti e hazát, jövendőben még jobban is forgolódnak, s belölök még több jeles egyén s hivatalnok is válandhatik. — Azon „kávéházi kártyás suhancz“ kifejezéséért azonban föntartva magamnak rágalmazó uraságával a kölcsönös számvetést, mindaddig, mig ezt bebizonyitani nem fogja, ötet rágalmazónak nyilvánitom, miután én az általa bizonyosan jobban ismert makao, farbli, fáro-clubbok titkait, azért hogy más becsületes emberekkel együtt kávéházban egyszer másszor megfordulok, nem ismerem, s ismerni nincs is legkisebb vágyakodásom.

Egyébiránt kecskeméti professor Sipos János urnak e lap 553ik számában megjelent, magát A. J. ellen igazoló czikkére, röviden megjegyzem tanár urnak, hogy azon személyem belekeverésével fölhozott mentségét kár volt más modorba nem illeszteni, miután az merészen van szerkesztve, csak azért, mert rám vonatkozó állitása nem igaz. Tisztelettel maradván szerkesztő urnak, Pesten sept 14én 1847. Kész szolgája K. J.

*) Jelen nyilatkozatot, a mennyiben beküldője azon reményben él, hogy ez által az ellene emelt vádat megczáfolhatja, kötelességünknek tartjuk közzétenni, egyszersmind kinyilatkoztatván, hogy ez ügyben, minden további feleselésnek lapunkban ezennel véget vetünk, annál is inkább, miután itt csak személyeskedések forognak fön, s nem a közügy többé, személyeskedések pedig nem tartoznak a journalistika körébe. Szerk.

**) Engedje meg ön is, hogy a szerkesztőség kimondja, miszerint midön illyesmit állit, épen ugy cselekszik, mint az elől emlitett varga, ki a harangöntésbe avatkozik. A journalistikának kötelessége, minden visszaélést megróvni; maga pedig a szerkesztő mindenütt jelen nem lehet, sem saját szemeivel mindent nem láthat, tehát kénytelen a mások által előadott megrovásokat is lapjába fölvenni. Ha a vád nem igaz, akkor a czáfolatnak szintén nyitva állnak, mint jelenleg is láthatja ön, a lap hasábjai, s az igazság épen ezen nyilvánosság által derül napfényre. Hogy pedig az ügyvédi érdekben irt czikk csakugyan valóságos visszaélést, még pedig közéletbe ható visszaélést fedezett föl; ezt maga kecskeméti tanár Sipos János ur is lapunkban közzétett nyilatkozatában egyenesen elismeri. Szerk.

KÜLFÖLD.

Portuglia. Lissabonból aug. 25röl kelt tudósitások szerint, az uj portugal ministerium első működéseit fölötte kedvezőtlenül fogadták. Nem igen távol a fővárostól a lázadás szelleme kezd kifejleni, s egy vadságáról ismeretes főnök Aldea Galleganál egy csapat zendülök élére állott. Az oportoi „Nacional“ szerint a carlista csapatok fölosztalása, mellyek száma összesen 17,918 főnyire tétetik, elhatároztatott; mindazáltal mindenkinek megengedtetett, fegyvereiket megtartaniok. Az uj financz-minister a kormányhivatalnokok lajstromát kivánd, s egyszersmind elhatárzá, a főváros minden jövedelmét a status szolgálatára foglalni le. Napier tábornok hajócsapatával Lissabonba megérkezett.

Spanyolország. Madridban végre egy uj ministerium képeztetett. Az „Allg. Preusz. Zeitg.“ levelezője Madridból sept. 1röl felöle következőleg tudósit: „Mióta azon személyek nevei, kikből Narvaez tábornok ministeriumát alakitni szándékozék, tudvák, könnyen megfogható, miért veté vissza a királynő a valenciai herczeg által előterjesztett ministeri lajstromot. Az ultra-moderado párt számos vezérei találkoztak közöttök. Ezeket azon megjegyzéssel utasitá vissza a királynő, miszerint ezeket, mint férjhez-menetele eszközlöit, ugy tekinti, mint szerencsétlensége alkotóit, s ezenkül öket, mint szerzőjüket a „Faro-“ban naponkint tekintélye ellen irányzott gúnyos czikkeknek, legelkeseredettebb ellenségeiül kell tekintenie. Mások a Narvaez tábornok által előterjesztett személyek közől Sotomayor cabinetének valának tagjai, kiket a királynő azon okból utasitott vissza, mivel ezen cabinet, mint kegyevesztett bocsátatott el. Még ezenkül két tagot Pacheco ministeriumából is fölvön Narvaez tábornok ministeri lajstromába, t. i. a neki hódoló Benavides-t és Mazarredo-t, ellenben Salamanca kizáratását határzottan ellenzé. A királynő azonnal észrevevé, hogy a tábornok az ország által gyülölt ultramoderado vagy is az ugynevezett franczia párt élére szándékozik lépni s öt olly személyekkel szándékozik környezni, kiket legnagyobb ellenségeiül kénytelen tekinteni. — A „La Presse“ Krisztina anyakirálynő organuma, Narvaez tábornok meghivási történetének kimenetét, következő mulattató módon irja le: Éjféli 3/4 12re Narvaez tábornok a palotában volt, s midön a királynő egy pár perczel később a szinházból hazatért, következő párbeszéd keletkezett közte s Narvaez között: „Méltóztatik fölségednek határzatát velem tudatni.“ „Hogyan, az én határzatomat, midön az általad előterjesztett lajstromban csak ellenségeim neveit olvastam?“ „Tehát kegyeskedjék fölséged választani s azon személyeket megnevezni, kiknek az ügyekbeni részvéte fölséged előtt kedves volna?“ „Én mindnyájukat visszautasitom s a progressistákat akarom meghivni.“ „Fölséged nyilván feledé, hogy a progressisták állásuk s rendszerüknél fogva trónja legveszedelmesebb ellenségei s szabadalmainak ellenei.“ „Én mitsem feledtem, határzatom szilárd s legrosszabb esetben jelen ministeriumomat tartom meg.“ „Fölséged megengedi azon észrevételt tehetnem, hogy ekép nem volt szükség engem Párisból ide rendelni.“ „Én nem hivattalak.“ Tehát küldetésem be van végezve.“ „Tökéletesen s ezennel mehetsz a hova akarsz.“ Az uj ministerek lajstromát már mult számunkban közlöttük. — Ugyan ezen levelező előbbi tudósitása szerint Narvaez tábornoknak kisérlete a királyt Madridbai visszatérésre s nejéveli kibékülésre birni, szinte meghiusult. A király határozottan kimondá, hogy nejével egyesülni ez életben többé nem kiván. Még magának a tiszteletre méltó agg Coriai püspöknek sem sikerült, ki esdve a király lábaihoz omlott, a király makacs határzatát megrenditni.

Franeziaország. Páris, sept. 6. Mint tudva van, Praslin herczeg nem fogatott azonnal el, midön gyanu alá esett; a birák nem érzék följogositva magukat arra, minthogy a charta azt rendeli, miszerint egy pair egyedül a pairek kamrájának világos parancsára fogathatik el. A „Moniteur“ azonban most egy czikket tartalmaz, mellyben kimutatja, hogy a büntető törvénykönyv 121 pontja szerint a pairek ezen kiváltsága megszünik, ha a vétkes magán a büntetten kapatik vagy a nyilvános itélőszék által bünösnek találtatik. Ezen esetben tehát előleges elfogatására a kamrák jóváhagyása nem szükséges. Egyszersmind azonban Delangle közügyvéd eljárása kimentéseül fölhozatik, miszerint a büntető törvénykönyv azt rendeli, hogy a bünténynek constatirozása a vádlottak jelenlétében történjék s ezért hagyá a herczeget hôteljében. Azt hiszik, hogy ezen czikk s a titkos ülések jegyzőkönyvének nyilvánosságra tétele arra szolgálandnak, miszerint ne csak a közvélemény kiengeszteltessék, hanem a charta illető czikkének megvizsgálásárai inditvány is meggátoltassék.

Egy aug. 25röl kelt orani levélben a következők foglaltatnak: „A legujabb maroccoi hirek reményt nyujtanak, hogy az Abd-el-Kader és Abderrhaman császár seregei közti ellenségeskedések rövid idő alatt megkezdődnek. Fölötte nagy tábor vonul össze Tazzanál, maga a császár, ki e városba jövend, hol fiai egyike már létezik, Rabatba megérkezett. S igy végre a maroccoi események határzott fordulatot veendnek. Abd-el-Kader nagy készületeket tesz s legkevesbbé sem látszik törődni a csata kimenetelével. Pénze, serege, élelmiszere elég, s a nép hajlama is részén van. Az emir sem ohajt eldöntő ütközetet, hanem apró csatákban szándékozik Abderrhaman hadi erejét meggyengiteni s csak kedvező alkalomra vár, hogy jól fegyelmezett kis seregével ellenét megsemmisitse.

Görögország. Athen, aug. 29. Tegnap óta egy emlékirat kering itt, mellyet a porta e hét elején a nagy hatalmasságok képviselőinek átadatott. Ezen okirat azon alaptalan állitással kezdődik, hogy Görögország az ausztriai cabinet közbenjárását kikérte, mig köztudomásu dolog, hogy ezen cabinet ugyan egyidőben mind a két részt megkinálta; továbbá azt mondja, hogy a porta Mussurus visszatérését nem máskép mint eszközt, s a megkövetést tekinté födolognak, mi kétségkivül igaz, csak hogy nem fér össze az ausztriai ajánlatok állitólagos elfogadásával, melly ugyanezen visszatérést födolognak tartá, mi olly emberekre csak ugyan az volt, kik a kibékülést öszinte ohajtották. Továbbá az emlitett iratban az állittatik, hogy a megkövetést Bécsben jóváhagyták, mi nem igaz; végre mind ezen alapos okokra támaszkodva, a kényszeritő rendszabályok életbe léptetését nyilvánitja. Ezen okirat a nép által a legnagyobb örömmel fogadtatott s a kormányt fölmenti azon zavarok alul, mellyeknek magát, kibékülési szándokában s az ausztriai közbenjárás iránti tiszteletből dicséretes bátorsággal, az ellenség szenvedélyes ellenmondása mellett is, kitevé. Meglátjuk, mit teend tovább a porta, s mire fogja öt vezetni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Hirdetmény.

1) Alsó-szopor nevü helység országos vásárai a k. adománylevéllel egybevetve és kiigazitva igy következnek:
1) B. Asszony fogantatása utáni csütörtökön.
2) Péter Pál napja előtti csütörtökön
3) Sz. Mihály nap előtti csütörtökön, az idén tehát jelen september hava 23kán
4) Advent negyedik vasárnapja utáni csütörtökön, az idén december 23kán. (1—2)

Csődök.

33438. Debreczen város tanácsának fölirása szerint Balla Mihály hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Dömösdi Károly, perügyelővé pedig Szikszay János hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus 10kén 1847.

33139. Soprony város tanácsának fölirása szerint néhai Schneider János Jakab hátrahagyott tömege ellen csődrendeltetvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi oct 26dika tüzetett ki határnapul, és tömeggondnokká Palló András perügyelővé pedig Tsekl József hites ügyvéd neveztetett. Kelt aug. 10kén 1817.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Septemb 6dikától bezárólag september 12dikig.

September	6kán	893.	September	10kén	807.
„	7kén	830.	„	11kén	759.
„	8kán	1810.	„	12kén	1922.
„	9kén	1253.	Összesen:		8,274.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Veszprém september 10kén (pozs. m.)					
200-230	150-160	130-140	85-90	50-55	110-120

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 12kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104¾; 4 pctes 95½; 3pctes 67; 2½ pctes 53 — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 770; 1839ki (250 pfrt) 293⅛; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98⅛; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 612; bécsi bank-részvény 1591; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 120¾; éjszaki vaspálya-részvény 160⅝; majlandi 108⅛ windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Dunavizállás. Sept. 16kán: 9′ 7″ 9‴ az ∪ fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

559. szám 1847. Vasárnap sept. 19.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Jelentés herczegprimás ő fömlga egészségi állapotáról. — Jótékony adakozás. — Törvényhatósági tudósitások. Nógrádból. (Rectificatio). Marmarosból (közgyülés.) — Az életbiztositó intézetekről általnosan. (Folyt.) — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Törökország. Marocco.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Jelentés herczegprimás ő fömlga egészségi állapotáról. Esztergom 1847ki szentmihályhó 16kán estvéli 7 órakor. — Fömlgu és főtisztelendő herczeg Kopácsy József ur, Magyarország primása, többszöri áthülés következtében folyó hó 10kén folytonos epés csúzos lázba esett. A betegség hatodik napján a még mindig létező lázhoz nevezetes gyengeség állapota csatlakozott. Orvosi tanácskozmányok tartattak, s az orvosok aggodalmaikat a kóros állapotra nézve egyhangulag kijelentették. Szintazon nap a magas beteg a halottak szentségeiben részesitetett.

17kén reggel a gyengeség növekedett; örvendetes birálatok (Crises) meg nem jelentek. Reggeli 8 órakor.

Jótékony adakozás. Ő felsége az anya- császár- s királynő a beszterczebányai megyés püspöknek 500 pftot azon meghagyással küldeni kegyelmesen méltoztatott, hogy ezen öszveget a beszterczebányai egyházmegyebeli inséggel küzdő hegylakosok között valláskülönbség nélkül szétosztassa; mi is kellőleg, és e királyi adakozásbani részesültekhez bocsátott azon intéssel történt, hogy ezen legkegyelmesebb jótéteményért a mindenhatóhoz ő cs. kir. felségének hosszu és tartós jóléteért esdekeljenek.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Nógrádból. (Rectificatio) Pártom édekében, és egy általam tisztelt elvbarátom mellett emelem igénytelen szavamat, kit Lev. ur a N. U. 553. száma 571. lapján gyanuba hozott s vele ezeket mondatja el: „Nem ad szavazati jogot városoknak, mert nem függetlenek, nem most káptalanoknak, mert zárt testületek, azt akarná, hogy a megyei papság által választassanak.“ Ez az egész mondat, hogy a leggyöngébb kifejezéssel élhessek, valódiatlanság, homlokegyenest ellenkezője annak, mit az általam igen tisztelt elvbarátom mondott. —

Én az érintett tiszt. egyén beszédére, hivatkozva az egész megyei közönségre, igy emlékezem: „T. RR. Én rendeztetni ohajtom a kir. városokat, és ennek befejezte után 16 szavazat megadásába beleegyezem,jelenlegi rendezetlen állapotukban őket szavazattal fölruházni, mint elzárt testületeket, tanácsosnak nem tartom, — de rendezésökben is kellő óvatosság szükséges, nehogy valahogy democraticusabb lábra állitassanak, mint a megyei municipiumok; ez a hazának veszedelmére lehetne, mint Spanyol- és Portugalhonban tapasztalhatni, hogy a polgári democraticus elemnek lecsilapitására, a kormány minden népesb városban generál-majorokat fegyveres erővel, ellensulyul fölállitni kénytelen, azért a kormány által fölállitandó főügyelők egy monarchico- aristocraticus honban, nélkülözhetlenek.“

Midőn e férfiu ezt elmondá, a közönség által fölhivatott, hogy az előtte megpenditett, még elöbbeni tárgyban nem hozott végzés — a káptalanok szavazati jog tárgyában is nyilatkozzék;nyilatkozata,— miután mellette ülvén, igen jól figyelmeztem, — e vala: „T. RR. Azon négy kerekü alkotmányos szekérnek, egy legjelentékenyebb tényezője az egyházi elem, és ez olly erős kereke, mellynek mellőztével, alkotmányunk velejében megingattatván, e szekér nem mozdulhat; — a káptalanok szavazati joga egy igen fontos tárgy,mert— ugyszólván — egy statusnak alkotmányos élete tőle függ; tagadhatatlan, hogy a jogot a nyolczszázados gyakorlat, szokás és törvény szentesitette, és annak épségbeni föntartásáról szó sem lehetvén, oda terjed alázatos inditványom, mellyet jelenleg csak futólag emliteni bátor vagyok, hogy ha t. rr. tegnapi napon kiadott — kepviseleti rendszer utasitásánál fogva ahoz járulni méltoztatnának, miszerint jövendöre a káptalani követek, szavazati joguk mennél hamarábbi utóérhetése tekintetéből, az alsó clerust és annak politico-ecclesiasticus érdekeit is képviseljék — ki valamint az ország és egyház minden terheiben részesül, ugy századunk szelleménél fogva,az alkotmány sánczait belül szorosabban füzve, a káptalani követekre concurrálhatni, csekély erejéhez képest, szükkeblü nem lesz — és miután szomoruan tapasztalhatni, hogy az ő érdekei, alig van megye, megyei követek által nem képviseltetnek — legalább meg lesz felelve a törvényhozás azon halasztó részének, kik, számot, birtokot, nyilvánosságot, intelligentiát a követek által képviseltetni ohajtnak, meg lesz felelve t. rr. ohajtásainak is, mert a káptalanok követei, egy nagy és nyomatékos moralis testületnek képviselői leendnek és tündökleni fognak;az egész ügy és haza ez által csak nyerhet, igy p. o. az esztergomi főkáptalan követei körülbelül 1000 intelligens egyént, és annak birtokát képviselni fogják; — föntartván szólhatási jogomat bővebben máskorra, jelenleg a tárgy feszegetésétől elállok, miután még az előbbeni tárgy nem volna befejezve.“ —

Ezen egyén pedig Imády K. b. gy. pl. ur, ki a conservativ ügynek és pártnak tántorithatatlan barátja s védelmezője, ki számosb évek során e tövises pályán férfiasan harczolván, nehány év előtti vallási viharok közepette, egy rendithetlen kőszál gyanánt maga állt, maga küzdött, egyházi főnökeinek jogait,egyháza függetlenségét, férfias kebellel és elszántan védelmezte, — terhes állását, csekély jövedelméhez képest, diszesen viseli. — Sajtó és véleményszabadság az emberi gyengeség kiapadhatlan forrását árulja el: —ezzel tartoztam pártomnak, az ügynek, s elvbarátomnak, és utójára evangelicus létemre Lev. urat szent Ágoston mondására figyelmeztetem: Negotium vestrum non lene, ac supervacaneum, sed summum ac prope unicum esse existimo, magnopere quaerere, dicereque veritatem. V. S. tábla-biró s ügyvéd.

Marmarosból. Marmaros-Szigeth. Sept. 8. Nem hamarkodva, de a drága időt czélszerüen fölhasználva, septemberi közgyülésünket 5 nap alatt bevégeztük. — A kivánt lelkes türelemnek nem csekély tápanyagául szolgált elnök ő mlga erélyes elöüdvözlete, mellyre kelt, s mindnyájunk kebléből kölcsönzött viszonüdvözletet követte többszörös éljenzés után A. P. főbiró tört hangon emelt szót. — A t. szónok egy üres helyre mutatva, érzékenyül emlité föl néhai Mánn László táblabirónak közelebbi elhunytát, szavainak ólomsulya fölélesztő az elhunyt fölötti fájdalom-szülte alig behegedt sebeket, és méltán, mert elhunytával egy férfiutól váltak meg a rrk, kinek 44 évre terjedt hosszas szolgálata, nevezetesen 12 évi alispáni hivatalkodása, s ezek közben a közjó iránt tanusitott buzgalma, e megye szeretetét s bizalmát kiküzdötte, melly elismerést a rendek azon élő ecsettel, mellyel azokat elnök ő méltósága a közelebbi tisztujitás alkalmával emlegeté, jegyzőkönyvünkbe ujolag iktatni határozták. E veszteség-szülte fájdalmat öröm s szünni nem tudó éljen-rivalgásokkal váltá föl fönséges István főhg kegyes válasza, mellyben boldogult édes atyja elhunyta fölött iránta tanusitott e megyének meleg részvétét szive mélyéből köszönvén, kijelenti: hogy dicsőült atyja példája által lelkesitetve, magasztos czélul tüzte ki törekvései elé, hiven atyja szellemében az általa kijelölt utat követni, mellyen ő felsége legmagasb bizalmának s hazafiai várakozásának, mennyiben tőle telik, megfelelni reményl. — Folytonos érzékenységgel kisérték a hon közveszteségét fájlaló, s hön érező rendek fenséges M. Dorothea e tárgyban kelt levelünkrei válaszát is. — Az érzelmek emez egymást fölváltó szinvegyületei között fölolvastatott a nmgu m. kir. helytartótanács utján érkezett ő felségének legfelsőbb határozata, melly szerint legkegyelmesebben rendelni méltoztatott, hogy Groschmid Imre, itteni kir. kamarai igazgatósági irattárnoknak a szegények nyomasztó sorsa enyhitésére, ugy az erkölcsiség emelésére tett fáradalmai, nem különben 16. évi hasznos szolgálatai tekintetéből a legfelsőbb megelégedés nyilvánittassék, olly utasitással tudtul adatik, hogy a felől a nevezett Groschmid Imre ur értesitessék. Melly kegyes intézvényben foglalt legfelsőbb k. megelégedésnek bővebb tanubizonyságaul a k. intézvény az azt megérdemlőnek hiteles párban pecsét alatt kiadatván, azon kivül a nevezett Groschmid Imre táblabirónak közönségesen tudva levő a szenvedő emberiség fölsegélése, s nyomora enyhitésére forditott fáradalmait s buzgalmait méltányolandók, ötet ő cs. kir. felségénél magyar nemességrei emelés végett ajánlani rendelték. — Sáskák nálunk nem mutatkoztak, mindazátal a kelt k. intézvény nyomán müködendők, — e veszély ellenében több alkalomkor hozott határozatainkat fölkerestettük. — Szatmári püspök ő nagymlgának, ugy az ottani főtiszt. káptalannak, a leveleikben fölfejtett okok daczára, éhezett Verhovinánk részére nyujtott szép segélyökért, ugy munkácsi püspök ő mgának, ki kérelmünket megelőzve, a nevezettek számára szinte szép öszveggel járulni kegyeskedett, köszönő szavazatot határoztunk. — Maros-szék közönsége, s Hunyadmegye levelét, mellyben a részeknek Erdélyországtóli elszakasztása kivánásával leendő fölhagyásra kérik a megyét, addig is, mig a két hon az átalános egyesülés megközelitése iránt alkotmányos uton értekezhetnék; levén már e részben határozatunk, tudomásul vettük.—Gömörét az éhség veszélye elháritása tekintetéből, Ungét a pénznek Magyarországbóli kiszivárgását akadályoztatni szándékozó, s egy kölcsönös aláirásokon alapult tüzkármentesitő intézetnek általa lett életbe léptetéséről szólót az országgyülési utasitásokkal foglalkozó választmányhoz utasitottuk. — A gyakori esőzés a szénatakaritást gátolván, a mennyiben félni lehetett, hogy a szépen megtermett kukoricza megérését gátlandja, ebeli aggodalmunkat csak a beállt tiszta napok szüntetik; a zab, főkép Kaszó és azon fölüli vidéken emlékezetet haladólag termett meg; árpánk a 19 szemet megadta, de burgonyánk vesz, különösen fölnövésében szára elrothadván, annyira, hogy a bokor helyére ismerni nem lehet; a burgonya, szára elvesztével ki nem vesz ugyan, de igen apró marad; buzánk igen szép és tiszta, bőven ereszt, de mint már értekeztem, e consummens megyének nem elég a 4—5 buza-termö határ, annál is inkább, minthogy a tizedtől menekülendő földmüvelő, a kukoriczán inkább kap,s igy a buza ára lejebb nem száll,20 frt körül forogván,mire nézve délutáni órákig két vékánál többet vásárlani nem szabad; ezen oknálfogva inditványba hozatott, hogy a burgonya- s gabonábóli pálinkafőzést septemberi gyülésünkig tiltó határzatunk továbbra is föntartassék, mivel igy a nagy mennyiségben megtermett szilvának ára fölszökkenvén, a nép kenyérhez juthatna; az inditványnak azonban buknia kellett, mert a liberalis nevet igen viselni szeretők előnyt tévesztve, gazdálkodási szempontból indultak ellene az inditványnak, megmutatván, milly jutányoson tarthatják ki az ugynevezett bráhával sertéseiket; szóval: minden liberalitás mellett fölvették a gerázenusok köpenyét „jobban szeretve sertéseiket.“ A gyülés végeztével a kk. áthatva azon örömtől, mellyet keblükben István főhg utazása veszta-lobogványkint fölébresztő, Berkeszre *) siettek, a hódolva kedvelt fön-

*) A küldöttség elnökeül fölkért főispán ő nmlga közbenjárása következtében berkeszi lakába, nem az átalános terv szerinti Nagy-Károlyba.

séges utazó iránti tántorithatlan ragaszkodásukat magas személye előtt nyilvánitandók. Nagy Miklós.

Az életbiztositó intézetekről átalánosan.

(Folyt.)

Szólottam előbbi czikkeimben átalánosan az életbiztositó intézetekről, azok hasznairól, s azon ezerféle esetekről, mellyekben élete biztositása által segithet magán bárki is, néhány abban előforduló eseteket idézvén föl; nem ugyan tudományos szerkezetben, mert czélom az egyszerüség, s könnyen-érthetőség; nem is körülményesen leirva, s előadva az eseteket, mert hiszen a használatba venni kivánónak áll érdekében a használat módját kikutatni; nem is igyekeztem eddigi beszédem folyamán az életbiztositást erőszakkal bele beszélni az olvasóba, mert hiszen a ki a hasznokat, s jótékonyságot látja, mézes dicséretek nélkül is meggyőződik annak közhasznuságáról; a kit pedig a látott hasznok, s használati módok sokszerüsége sem győz meg, azt bármelly ciceroi ékesszólás sem képes a régi kerékvágásból kimozditani: értekezésem következő részében szólandok az életbiztositó intézetek szerkezete módjáról, számitásaikról, s azon alapról, mellyre számitásaikat legbiztosabban, és csaknem csalhatatlanul épithetik.

Az életbiztositó intézetek számitásainak legbiztosabb alapja a halálozási tabellák; minél tökéletesebbek a halálozási tabellák, annál tökéletesebbek az alapszámitások. Tökéletes halálozási tabellát, vagy rendszert lehet késziteni az ország népessége pontos összeirásából, a pontos összeirás után gondosan készitett születési és halálozási lajstromokból, figyelmesen kisérvén szerkeszteni akaró a különböző életkorok közti halálozási különbséget, és az éghajlat, eledelek stb. befolyását a halálozásokra. Azonban olly tökéletes és pontos halálozási rendszert, melly az egész világra alkalmazható lenne, késziteni nem lehet, mivel az emberek szaporodása és fogyása az emberek életmódja, természete, foglalkozása, éghajlat, élelemszerek, erkölcshöz képest változó.

A 16ik század vége felé voltak már Angliában születési és halálozási hivatalos lajstromok, de azok, mint az egyházi hivatal mellékes müködésének szüleményei, olly pontatlanok s tökéletlenek valának, hogy halálozási tabellák készitésére épen nem alkalmaztathattak. Szerencsésebb volt egy illy halálozási rendszer készitésében Neumann Gáspár hittan-tudor, s Boroszlóban 5869 különböző életkoru s módu egyéneket vevén vizsgálata s figyelme tárgyául, azon tapasztalatra jött, hogy a föntebbi egyénekből 5 év elforgása alatt 1687—1691 haltak el. Szerző a halálozási eseteket életkor és nem tekintettel havonkint jegyezgette, s a születtekkel folytonosan összehasonlitgatta; miből azt is tapasztalta, hogy a születtek száma folytonosan, ha bár csekélységgel is, haladja a halottak számát. Ezen halálozási rendszerre aztán biztosabban lehete épiteni, mint a londoni hivatalos születési és halálozási lajstromokra; de azért nem lehet az angoloktól a dicsőséget megtagadni, mivel ők törték meg a jeget, és Angliában a sok bevándorlások s kiköltözések miatt a legjobb akarat, a legügyesebb s kiszámitóbb ész sem lett volna képes tökéleteset késziteni; de nem lehet annyiban sem, mivel Neumann Gáspár rendszerét, miután csakugyan voltak hiányai — dr. Halley angol tudós tökéletesitette.

Az életbiztositó intézetek fölállitásához sokáig Halley rendszerét használták, mig nem 1742-ben Kerseboom V. rendszere jelent meg; melly a hollandiai kamatbiztositó intézet több ezer részvevői között 130 évnyi időköz lefolyása alatt gyüjtött tapasztalatokon alapult. Azonban Antoine de Parcieux franczia tudós 1746-ban megjelent, mély szakértéssel irt és sok ujat magában foglaló munkája Kerseboom rendszerét is letüntette. Ő ugyanis hat halálozási táblát közlött, előadván egyszersmind a tényeket s eseteket, mellyek ezekre alapul szolgáltak, s a készités módját is böven kifejtvén. Ezen tabellák közül az elsőt a franczia tontinák részvevői közt 1689—1696 szerzett tapasztalatok, négyet különböző barátzárdák, a hatodikat pedig apácza-kolostor halálozás-lajstromai után készitette, melly utóbbiakból az derült ki, hogy nők közt csekélyebb a halálozás, mint férfiak közt. Annyi mindazáltal igaz, s bizvást állithatjuk Parcieux tapasztalata ellenére, hogy a zárdákban tapasztalt nemi halálozási különbséget a közéletbeli tapasztalás nem mindig igazolja, vagy ha nők kevesebb számmal halnak is meg, annak oka nem a nők életrevalóbbsága, hanem az, hogy a férfiak életmódjuk, mesterségük, s hivataluknál fogva több, s különbözőbb veszélyeknek vannak kitéve. A természet már kezdetben számitott arra, hogy a két nem közti sulyegyen a halálozás és születés aránytalansága által föl ne bomoljék; azért hoz évenkint létre több férfit mint nőt, mivel több férfi vesz el évenkint mint nő. Egy tengeri vész hány hajóst temet hullám-sirokba, midőn azoknak nőik bölcsőket ringatva házuk falaitól védetnek a vihar dulásai ellen. Egy véres háboru ezerenkint kaszabolja le a férfiakat, midőn azok nőiket, általában a nőket bántatlan hagyja a háboruskodás dühe. Egyébiránt ha kisebb is a halálozási veszedelem nők, mint férfiak közt, életbiztositás tekintetében legkisebb figyelmet sem érdemel, miután a férfiak közől, ha többen halnának is el évenkint — csakugyan mindig nagyobb számmal vannak biztositottak, mint a nők közől, s igy a férfiak által biztositott összegek csak ugyan elégségesek a történhető halálozási veszedelmek födözésére.

Azon időtájban, midőn Antoine de Parcieux Franczia országban kiadta halálozási rendszerét, jelent meg Németországban Süssmilch „isteni végzés" czimü e tárgyra vonatkozó munkája, mellyet később Baumann tökéletesitett annyira, hogy sok valószinüségen nyugvó német intézetek alapitották rá számitásaikat. Süssmilch ezen halálozási rendszert egymástól távol eső városok- és falukban, különböző életkori és rangu emberek közt különböző időkben történt halálozási tapasztalatokon épitette, s mint nagy szorgalommal, fáradsággal, páratlan ügyességgel készitett gyüjtemény méltán közfigyelmet vivott ki, s használtatik még ma is.

Az eddig emlitett, s emlithető számos halálozási rendszerek közt figyelmet, s emlitést érdemel a londoni Equitable életbiztositó intézet halálozási tabellája, mellyet jelenlegi titoknoka Morgan Arthur épen olly ügyességgel, mint szakértéssel dolgozott s adott ki 1834ben. Ezen tabella az Equitable keletkezte, azaz 1762—1829, 5164 halálozási esetet foglal magában, és épen azért dicsérendő, mivel a londoni legrégibb és jelenleg legtökéletesebb életbiztositó intézet, mint alapon, ezen nyugszik.

A halálozási tabella tehát az alap, mellyre bármelly életbiztositó intézetet épiteni s állitani lehet, és hogy az egész alkotmány tökéletes legyen, az alapnak kell tökéletes és szilárdnak lenni. A mű s az intézet tökéletessége alatt értetik, hogy a kiszámitástól soha igen távol ne essenek, azaz se meg ne haladják, se sokkal kevesebbek ne legyenek a halálozási veszedelmek; mert azt — hogy mindig egyek és ugyanazonok legyenek a halálozási veszedelmek és a kiszámitás — azt embertől, mint embertulit — követelni józan ésszel nem is lehet. Elég ha a valószinüséget olly megközelitőleg eltalálja, hogy csak nem egy és ugyanazon a valóval. A valószinüségre alapitott számitás körülbelől ezen elv körül forog. Például: ha ezen s ezen halálozási tabella szerint a közéletben — hol öreg, ifju, csecsemő, elaggott, kórházbeli, katona, ur, koldus együtt él — ezer vagy két ezer egyén közől egy év alatt ennyi s ennyi meghal, — azon esetre, ha ezen tapasztalás tárgyaul fölvett egyének társaságba állanának, s a társaság kötelezné magát, hogy a közülök év folytán kihalt egyének maradékait részvét-aránylagosan dijazni fogja; mennyit kellene a belépőknek életkorra tekintettel, vagy a nélkül biztositott összegükhöz aránylag fizetni, hogy a társaság igéretét viszontlagosan teljesithesse? A halálozási tabella szerint tapasztalt halálozási veszedelem fölszámittatik, s ezen veszedelemhez aránylagosan a biztositási alapul szolgálandó összeg a társaság tagjaira kivettetik. Azonban hogy ezen alapszámitás, melly a közéletben tapasztalt halálozási veszedelemre van épitve, lehető legkevésbbé csalhasson, az intézet csupán csak egészséges és megállapodott koru egyéneket vesz föl, kik közt valószinüleg soha sem lesz akkora a halálozási veszedelem, mint a közéletben, s igy valószinüleg igaz, hogy a közéletbeni tapasztalatok után kivetett összeg többnyire elégséges az illy részvevők közt történni szokott halálozási veszedelem födözésére.

Ugyanazon egy halálozási rendszerre háromféle alaku életbiztositó intézetet lehet állitani: u. m. részvényest, kölcsönöst, és vegyest. Ezen intézetek közől mindegyik ugyan azon jót eszközli, csak hogy egyik terhesebb, a másik kedvezőbb kötelezettségért. A három különböző alaku életbiztositó intézetek közti lényeges különbséget röviden előadandom, hogy a résztvenni kivánó tájékozhassa magát.

a) Részvényes biztositási alak. Több pénzes egyének összeállanak, s bizonyos meghatározott összeget tesznek le, a végett, hogy ha alapszámitásaiktól eltérve, s fölül haladná azt a halálozási veszedelem, vagy bármelly más veszteség érné a társaságot, azon esetben a biztositék-alapul letett vagyonból pótolja szenvedett kárát, vagy teljesiti a biztositottaknak tett igéretet. Ezen biztositék lekötése által koczkára teszik ki ugyan a részvényesek vagyonukat, de egyszersmind jogot vásároltak maguknak, hogy a meg nem történendő károsodás eseteiben nyerendő haszonból csak ők osztakozhassanak. Részvényes társaságoknál tehát a részvényes tagok koczkáztatják vagyonukat azért, hogy nyerhessenek; s igen valószinü, hogy miután társaságuk pontos kiszámitáson alapul, gyakrabban előjönnek azon esetek, mellyekben a részvényesek nyereségen osztoznak, mint azok, mellyekben a biztositékul lekötött vagyonból kell a veszteséget pótolni, — mert ha az alapszámitásból az derülne ki, hogy a veszteséget hozó esetek gyakrabban fordulandnak elő a társaság életében, mint a nyereséggel kecsegtetők; nem csak valószinü, hanem való igaz, hogy részvényes társaság részvény-jegyeibe egy pénztőzsér, vagy nyerészkedő sem fektetné vagyonát. Nyereség csak ott képzelhető, a hol veszteség történt; a hol tehát a részvényes tagok nyernek, ott valakinek veszteni kell, és a vesztők csak a biztositó résztvevők lehetnek, miután a halálozási veszedelmeket azon évekre is tartoznak megfizetni, mellyekben azok számitáson fölül nem fordultak elő.

b) Kölcsönös életbiztositási alak. A kölcsönös intézetek változatlan elve a föltétlen nyilvánosság, — midőn a részvényesek épen az ellenkezőt, a föltétlen titkolódzást tüzik ki vezérelvül, mivel számadásaikat, kezelésüket, s más viszonyaikat, mellyekből irigylendő nyereményi osztalék-részük kivilágolnék, nem igen szokták a közönséggel nyilvánosan tudatni. Azért nagyon csalódik, ki azt hiszi, mikép a részvényes tásaságok által évenkint közzétett számadás az intézet valóságos miben létét, s belső viszonyait tükrözi. Kölcsönös intézetek alakitásakor az alakitók biztositékot nem tesznek le, hanem a résztvevők egymást kölcsönösen biztositják a felöl, hogy minden számadási év folytán történhető halálozási veszedelmet kölcsönösen viselendnek, s minden kölcsönösen egymásnak tett igéretet kölcsönösen teljesitendenek; viszont a reménylhető haszon és nyereségben aránylagosan, és kölcsönösen részesülendnek. Ha már részvényes intézeteknél föltesszük — mert föl is kell tennünk, ha csak puszta rajoskodókat s ábrándosokat nem akarunk képzelni — hogy a nyereséggel jutalmazó esetek gyakrabban fordulnak elő mint a veszteséget hozók; föl kell tennünk, hogy kölcsönös intézeteknél is — mellyek ugyanazon halálozási tabellára épitett számitásokon nyugosznak — gyakrabban fordulnak elő azon esetek, mellyekben a részvevők nyerendnek, mint azok, mellyekben a kölcsönösen szenvedett veszteséget kölcsönösen pótolni kell. Részvényes intézeteknél részvényes tagok az évi számadás bezárása utánm egosztakoznak a nyereségen, s a következő évekre mindig egy és ugyanazon összeget vetik ki a biztositó részvevőkre; kölcsönös intézeteknél is vissza kellene adni a nyereséget, de mivel részvevőknek különben is be kell fizetni a következő évi kölcsönös biztositéki összeget: a helyett tehát, hogy részvevők kiosztanák maguk közt a halálozási veszedelmek fedezésére forditott összegből fönmaradt mennyiséget, s ujolag azután vetnék ki a következő évben történendő halálozási veszedelem fedezésére szükséges összletet, a helyett mondom, osztalékrészét mindegyik részvevő az intézet pénztárában hagyja, s csak a lefolyt évi halálozási veszedelem pótlása miatt szenvedett pénztári hiányt vetik ki kölcsönösen, és aránylagosan egymásra. És ha néha megtörténik is, hogy részvevőkre a tehetősebb biztositók halála, vagy nagyobb halálozási veszedelem miatt a számitási tabellában kitett részvétdijnál több vettetnék ki, miután áll, hogy a nyereséges esetek gyakrabban fordulnak elő minden intézet életében, mint a veszteséggel sujtók; két három év ismét egyensu-

lyozza magát, s részvevök a tabellában kitett részvétdijnál többet csakugyan egyre s másraszámitva, soha nem fizetnek. Szükségesnek látom e helyen megjegyezni, mit értünk életbiztositó intézeteknél az annyiszor emlitett halálozási veszedelem alatt. Halálozási veszedelem alatt értetnek egyszerüen azon halál-esetek, mellyek évenkint a biztositó részvevök közt elöfordulnak, — e szerint nagyobb halálozási veszedelem az, midön intézeti részvevök a halálozási tabellában kitett mennyiségnél több, vagy valamelly évben mind nagyobb tökét biztositó részvevök halnak el; kisebb halálozási veszedelem az ellenkező.

c) Vegyes életbiztositási alak. A föntebb emlitett két alak van az illy nemü intézetekben egyesitve, vagy helyesebben összezavarva. Biztositéki pénzalapot tesznek ugyan le a részvényesek, de ha nyereségük fölösleges, azt minden ötödik vagy tizedik évben a biztositó részvevök közt aránylagosan fölosztják. Ezen intézet első pillanatra igazságosnak látszik ugyan, de komolyabb vizsgálat után az tünik ki, hogy a részvényeseknél is igaztalanabb. Mert azok nyiltan bevallják, hogy ök nyereségért, önhasznukért müködnek, s a nyereségben a részvényes tagokon kivül senkit sem részeltetnek, — midön azok azt akarják elhitetni nyereségük visszaosztása által, mikép ök közhasznuak; holott épen ezen visszaosztással sértik meg az osztó igazságot, midön azon nyereségben, melly az öt s tiz év elfolyása alatt meghalt részvevöket is illette volna, csupán az életben maradtakat részesiti. (H—p.)

(Vége köv.)

Vegyes ujdonságok.

(Hir szerint) az országgyülés november 7kén fog megnyittatni.

(A királyi táblánál) tegnapelött történt az utósó esketés, melly alkalommal ismét 68 jogvégzett egyén esketetett királyi táblai jegyzöül, s igy a jelen szent-istváni törvényfolyam alatt összesen: 458.

(Az ügyvédi vizsgálatok) szinte már bevégeztettek, s a bejelentett 450 királyi táblai jegyzö közöl — kettöt vagy hármat kivéve — valamennyi ügyvédi oklevéllel bocsáttatott övéi körébe. Ez alkalommal méltán elmondhatni: hogy sok vén juratusból sok ifju ügyvéd lön.

(Az irodalomban,) valamint a közéletben eddigelé a csata, harcz és ütközet szavak mindenütt egymást fölváltva egy s ugyanazon értelemben vétettek és használtattak, pedig közöttük vajmi nagy különbség létezik, ha a dolog lényege fölött komolyan eszmélkedünk. A németben ezen szavak: Schlacht, Gefecht és Treffen, saját jelentöségükben értelmeztetnek, és soha sem cseréltetnek föl egymással, hol a dolog lényege azt nem követeli; szükség tehát, hogy e három katonai müszóra mi magyarok is figyelmezzünk, s adjuk visszsa mindegyiknek saját értelmét ugy, a mint azt legjobban megközelitenünk lehet. E tekintetben figyelmeztetjük t. olvasóinkat, valamint mindazokat, kik német nyelvből magyarra forditanak, t. Korponay János föhadnagy urnak e három müszó érdekében történt következö megkülönböztetésére: Schlacht a németben azon eldöntö harczokat értelmezi, mellyektöl egy harczmunkálat, avagy egy egész ország létezeti kérdése nem csak függ, hanem általuk eredményesen meg is oldatik; nevezzük ezt: „csata"-nak; — azon harczokat, mellyek egy külön tartomány, avagy egy had-állás létezeti kérdését oldják meg, de az egész háborut bizonyos időszakra be nem fejezik, nevezzük: „harcz"-nak = Gefecht; végre azon eseményeket, midön két ellenséges hadsereg egymással ütközve tüzre kél, nevezzük: „ütközet"-nek = Treffen.

(Legközelebbről a budai hajógyárat) látogattuk meg alföldi ismerőseink körében, hol jelenleg 400-nál több ember foglalkozik. A két uj hajón „Béla" és „Gyula" erösen dolgoznak, hogy tavasz hasadtával vizre bocsáthassák. Nagyszerü lesz mindkettö.—Azon osztályban, hol a katlanok készülnek, valóban álmélatra ragadtatik az ember az emberi ész magasztossága fölött. Figyelmet érdemlö azon vasvágó gép is, melly két ember segedelmével 3—4 ujnyi vastagságu vastáblákat olly könnyüséggel vagdal szét, mintha az ember papirost nyirna ollóval. De az egész szigeten nem találkozott ember, ki velünk magyar szót válthatott volna: német s olasz valamennyi, még az irodában is csak hallanak magyarul.

(Garay János) koszorus költönktöl legközelebbről „Balatoni dalok" fognak megjelenni, mellyeket Füred meglátogatása alkalmával irt. Ugyanezen szorgalmas költö „Szent László" czimü hösköltemányen dolgozik.

(Azon aranyműves legény), kiről egyik közelebbi lapunkban emlékezénk, hogy 5 ezüst krajczárosokból hamis aranyakat csinált; a városkapitány erélyes nyomozása következtében ártatlannak találtatott, s a vád alul fölmentetett. — Mondják, hogy sok irigyei vannak, s ezek ólálkodnak névnélküli levelek által becsületessége s jelleme ellen. Az illy madarakat nem árlana hurokra keriteni, s példásan megfenyiteni, már csak azért is, mivel a vádlott egyén gyanusitásán fölül még a hatóságot is kijátszák. —

(Egy kiaszott pórsuhancz) mult napokban a pesti Dunaparton nézte a napot, midön más emberek ebédjöket költék, pedig nem henyeségből, hanem mivel szegényt olly betegséggel látogatta meg a sors, melly a betegségek legborzasztóbbika, s melly kinos rohamainak majd nem minden héten könyörtelen áldozatul vala kitéve. S midön rajta a kór jelenségei mutatkozni kezdének, el akart sietni a parttól, de már késö vala: a nehézkór iszonyu mértékben rohaná meg áldozatát, s lábairól lekapva görcsös vonaglások között a partról le a Dunába sodrá. Az összefutott emberek között találkozott még is jószivü emberbarát, ki a szerencsétlent a vizből kiszabaditá, hol minden esetre sirját találandottta, s visszaadá öt boldogtalan életének. A szabadító zsidó volt; kinek az eszméletre visszatért nehézkóros köszönet helyett kétségbe esö hangon vádolólag kinyilatkoztatá: hogy öt boldogságától fosztá meg, miután neki a halál csak jótékonyság. — S e pillanat meghatólag lepte meg a jelenlevöket, s percz alatt szép öszveg pénz gyült össze a szerencsétlennek kalapjába, mellyet ez folyvást könyeivel áztatott.

(Buda-pest) legutóbbi nagyszerü kivilágitása alkalmával egy szegény napszámos — mint mondják — kétszáz és egynehány lámpát gyüjtött össze, hogy a bekövetkezö hosszu téli estéken ingyen világithasson családjának.

(Sopronyból) irják, hogy ott a vasuton a rendes induló óra után csak akkor indulhatni, mikor a pénztárnok az utijegyekkel rendben van; s ö legkevesbbé sem gondol ezzel, mivel neki is eleget kellett várnia, mig vasuti hivatalnok lehetett.

(Samarjay Károly) „Magyar nyelvtan"t irt kezdök számára. Ára az igen jól szerkesztett s könnyen használható könyvecskének 8 pgö kr. Ugyancsak ezen szerzö német nyelven is kiadott: „Praktische Anleitung zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache." Különösen jól választott példái miatt a legczélszerübben használható.

KÜLFÖLD.

Portugalia. A legujabb tudósitások Lissabonból aug. 29röl Thomar grófnak (Costa Cabralnak) Portugalia fövárosábani megérkezését közlik, hol egész csendben fogadtatott, minthogy a cabralisták a jelen pillanatot pártfönökük iránti demonstratióra alkalmasnak nem tartják. Most a választók kidolgozásával foglalkoznak és hatalmuk s erejük kifejlését a cortesnek 1848-ik évi januárban leendö összeülteig halasztják.

A „Diario" aug. 28ai száma az uj ministerium programmját tartalmazza; világosan megigéri a máj. 21kei közbenjárási jegyzökönyv szerzödésének betöltését, mottoul vesszi: a takarékosságot, s a cortesválasztásoknál teljes szabadságot igér. Azonban ugy látszik, kétség létezik a fölött, valjon a cabralisták megengedik-e a ministereknek, hogy igéreteik minden pontját betöltsék.

A szavazatképesek belajstromozása a közelgö választások tekintetéből Lissabonban 28án megkezdödött s már itt a liberalis párt tetemes elönyt mutat. Az ellenzéki sajtó fölötte fölingerelve van a 20,000 fönyi erös, ugynevezett helybeli önkénytesek képeztetése miatt, kiket — mint állitja — a kormány eszközül használand az ország elnyomására.

A Tajoban létezö britt hajócsapat Napier admiral parancsnoksága alatt hat sorhajóból, két fregátból s hat gözösből áll.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit." madridi levelezője sept. 3-ról következöleg tudósit: A királynö a cabineti elnökséggel s a külügyek ministeriumával nem Alaix tábornokot, hanem a jelenleg Biscayaban tartozkodó Frias herczeget kinálta meg. Egyébiránt majd egyátalában kételkednek, hogy a herczeg e méltóság elfogadására hajlandó legyen. — Garcia Goyena senators föitélötörvényszéki elnök s köztiszteletü férfiu igazságministerré neveztetett. — Narvaez tábornok, miként maga hirdeté, azon szándokkal jött ide, hogy mint az ultramoderado vagy is franczia párt fönöke föllépjen s a legnagyobb elhatározottsággal az ellenszegülö pártokat legyözze. Az uj ministerium egészen más utat választ, mint az épen most megjelent királyi rendeletből kiviláglik: „Miután legföbb akaratom, a birodalmamban utósó évek alatt történt villongásokat s zendüléseket elfeledtetni, a következöket rendeltem: 1. pont. Kormányomnak idegen országokbani képviselöi, minden politikai kivándorlottaknak Spanyolországbai visszatérésre utilevelet adhatnak s eszközölhetnek, mitsem követelve mást, mint legfelsöbb személyem iránti esküt s a birodalom alkotmánya iránti hüséget. 2dik pont. Politikai büntettek miatt eddig folyt perek azonnal megszüntettetnek, kivévén azokat, mellyek a jelen erőszakos lázadással összeköttetésben állanak. 3dik pont. Az ezen rendeletben benfoglalt személyeknek, kik az ex-infans Don Carlos csapataiban szolgáltak, kormányom különös engedelme nélkül a cataloniai, aragoniai, navarrai katonai kerületekben s a baszk tartományokban tartózkodniok nem szabad." — Ezen rendelet következtében tehát Espartero-nak Spanyolországbai visszatértét már mi sem gátolja, mint saját határzata. A kivándorlott carlistáknak az ezredestöl fölfelé a Spanyolországbai visszatérés meg volt tiltva, most az emlitett föltételek alatt megengedtetik. — Attól tartanak, hogy az ultramoderadok nevezetesen itt és Cataloniában a királynö ellen irányzott zendülést terveznek. Ennélfogva a kormány egy szilárd férfiut Alaix tábornokot hivata ide, hogy mint Uj-Castilia fökapitánya, az itteni sereg élére lépjen s az ultramoderadó pártnak teljesen hódoló Pavia tábornok helyébe cataloniai fökapitánnyá, a Portugaliábani közbenjárási sereget parancsnokló Don Manuel de la Concha tábornokot nevezé ki, ki már holnap Cataloniába menend s hat vadászzászlóalj fogja öt oda kisérni. — Azt beszélik, hogy Narvaez tábornok parancsot nyerend tartozkodása helyeül Saragossát választani.

A sept. 4kei „Gaceta" egy kir. rendeletet közöl, melly Espartero-t senatori méltóságra emeli. Ez okirat szerkezete következö: „Az alkotmány 14 és 15ik czikkének erejénél fogva engemet illetö kiváltságaimat gyalorlatba veendö, s ministertanácsom meghallgatása után, Don Baldomero Espartero de la Victoria y de Morella herczeget, a sereg fökapitányát, az ország senátorává nevezzük. Kelt a palotában, september 3. 1847. A királynö." (AláirvaP. de la Escosura belügyminister által.) Ezen okirat nyilvánitása, mit a hirlapok külön mellékletekben közlöttek, a progressista pártban fölötte nagy örömet gerjeszte. Az „Eco del Comercio" nagy betükkel illy fölkiáltásokra fakad: „Éljen sokáig II-dik Izabella! Éljen sokáig az angyaljóságu Izabella, a mi alkotmányos királynönk! Éljen a nemes szellem, ki országában a spanyolok boldogságát alkotja! Megindulásunk gátol többet mondhatnunk." A „Gaceta" továbbá a belügyministertöl az ország politikai fönökeihez irányzott körlevelet foglal magában, melly sulyos büntetés alatt tiltja a királynö magán élete, házassága és férje fölötti iratok nyomatását s terjesztését. Az amnestia a moderado lapok által elhamarkodottnak mondatik; ellenben az „Eco del Comercio" azt mondja, hogy midön az érintett közbocsánati-irat aláirás végett elébe terjesztetett, e szavakra fakadt: „Istennek hála, hogy szivemet megértették." Frias herczeg még meg nem érkezett Madridba s igy a külügyek ministeriuma még betöltetlen. Ventura de la Vega, a királynö házititoknoka — mint mondják — Espartero helyébe mint követ Párisba menend. A moderado hirlapok szerint Mendizabal, az ismert progressista vezér, nagy befolyást gyakorol a kormányra, különösen a pénzügyben. Az „Eco" Serrano tábornoknak az alabárdosok parancsnokává leendö kineveztetését még nem tartja bizonyosnak.

NBritannia. A londoni sept. 7kei lapok kevés ujat s érdekest tartalmaznak. A „Leeds Mercury" legujabb számitása szerint a most választott alsóház áll 336 szabadelvüből, 117 peelitából, s 201 protectionistából. S igy a protectionisták fölötti liberalis

többség 135, a protectionisták és peeliták fölötti liberalis többség összesen 18, a protectionisták fölötti liberal-peelita többség pedig 252. (Itt csak 654 tag van elöszámlálva; négy hiányzott, részint két kettős választásra, részint a kétséges politikáju tagokra esik.)

A „Britannia“ szerint a cabinet nehezen fogja sürgetni a királynöt, hogy a parliamentet karácsony előtt összehivja. Russell lord — mint mondják — legkevesbbé sem siet, az ő fölügyelése alatt megválasztott uj képviselőséggel összetalálkozni. Ő nagyon tudja a nyugalom értéket becsülni s aligha nem aggódik azon nehézségek fölött, mellyekkel mindjárt az ülések kezdetén küzdenie kell. Mint hallatszik, sokan az ujonan választott tagok közöl azon kérdést taglalgatják, ha nem volna-e tanácsos rájok nézve egy más szónok választását sürgetni.

Franczia ország. Páris, sept. 5. A közvélemény nálunk olly változó, mint utósó héten az idö vala. Mit ma dicsérnek, az holnap nem csak roszaltatik, hanem sokszor mint veszélyes kárhoztattatik is. Milly gyakorta jósoltak Guizot cabinetének alig két- vagy három napi tartósságot, s mind annak daczára még ma is fönáll, s mint legmerészebb ellenei kénytelenek megvallani, sokkal erösebb mint valaha volt. A legujabb angol parliamenti választások után itelve, majd azt lehetne mondani, hogy Palmerston cabinete ingóbb állapotba helyeztetett. Még is a „M. Chronicle“ a britt pártok állapota fölötti érdekes czikkében azt állitja, hogy a whigministerium tartóssága tökéletesen biztositva van. Az emlitett lap e ministerium fötámaszát sir R. Peel nézetiben látja, mellyek Russell lordéval majd minden pontban megegyeznek. Spanyolországban Salamanca cabinetének még nem volt ideje bármi módon magát jellemezni s tettek által kimutatni, milly utat követend. Lissabon, miként elöbb physicai, ugy most moralis és politikai tekintetben valódi vulcan; egyik rengés a másikat követi; a kormányforma stabilitásáról szó sem lehet. Belgiumban ugy látszik az ügyeket tapasztalásszerüleg akarják rendezni. Az uj ministerium az általa szükségeseknek vélt változásokat csak lassankint lépteté életbe. Annál bonyolodottabbaknak mutatkoznak a hatások és ellenhatások Németalföldön; itt az érdekek meglehetösen merően állanak egymás ellenében.

Aumale herczeg maholnap Algirba utazik, magas hivatala elfoglalására minden készületek meg vannak már téve. A polgári kormányzás uj szerkezete a három afrikai tartományban ugyan gyorsan halad elöre s még e hónap vége elött tökéletesen készen leend.

Soult marschall, ki jelenleg Soult-Berg birtokában tartozkodik, nagyon gyengén érzi magát.

Törökország. A porta és Görögország közötti viszonyokat illetöleg a török statushirlap Ramasan 15röl 1263 (aug. 26. 1847.) következö czikket foglal magában: „A magas porta követe a görög udvarnál — mint tudva van — bizonyos idö elött az illetö udvar részéröl illetlen bánásmódot tapasztalt, miért is a magas kormány becsülete helyreállitása végett elégtételt követelt. De minthogy az tőle megtagadtatott, a magas porta követét visszahivta s minden diplomatikai viszonyokat az itt volt görög követtel félbeszakitott s magas jogkörén belül fekvö rendszabályokról gondoskodott, mig az elégtétel tökéletesen bekövetkezendik. Ezen esemény következtében a görög kormány közbenjárás végett az ausztriai udvarhoz folyamodott, mire a magas porta, hogy az érintett császári udvar iránti különös figyelmét megmutassa, az emlitett rendszabályok végrehajtásával késett. — Nem régiben a magas ausztriai udvar, a görög kormánynak az elégtétel megadását ollykép javaslá, mint az a porta által követeltetett, s a görög udvar, jóllehet ö maga kérte ki a császári udvar közbenjárását, még is annak tanácsát tökéletesen el nem fogadta. — Nem szükég magyarázni, hogy a becsületet, hol egy kormányé forog kérdésben, sokkal inkább szentül és sértetlenül kell föntartani, mint a hol egyes egyénröl van szó. „Midön tehát egy részről kegyes urunk ő fönsége a sultán mindenkép törekszik, hogy a közte s a vele barátságos lábon álló udvarok közti öszinte viszonyok fönmaradjanak, más részről folytonos törekvésének főtárgya, hogy császári becsületének szentsége megóvassék s sértetlenül föntartassék. Mig a görög kormány kötelessége lett volna illetlen bánásmódját jóvátenni s ekép a szomszédi barátságos köteléket fölbontatlanul föntartani, a magas porta igazságos követelését halogatá, de tovább is hallgatnia s várakoznia lehetlen. A már eleinte elhatározott rendszabályok szükségessége világosan kitünik. Miként elöbb az itt létező görög követtel minden diplomatikai viszonyok megszüntettek, ugy most förendszabály leend az ottoman birodalomban megbizott görög consulokkali viszony megszüntetése. Ezen parancs nyilvánitásától számitva egy hónap lefolyása után a magas porta hivatalnokai fölhivatnak, hogy a görög kereskedelmi hajóknak a török tengereni járásuk eltiltassék; nem különben a magas porta által megbizott ügyviselök müködési helyükről — Görögországból visszahivatnak. Minthogy ö fönsége a sultán akarata illykép nyilvánult, azonnal a nagyuri parancs végrehajtásához kezdenek, s ha még ekkor is a görög kormány a joggal követelt elégtételt megtagadandja, ugy az ottoman kormány kénytelen leend, elhatározott rendszabályainak életbeléptetéséhez fogni.“

Marocco. Kölnből sept. 11-röl Berlinbe érkezett telegraphi sürgöny tudósitása szerint Abd-el-Kader Maroccoban győzött, s Fez felé veszi ulját.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Hirdetés

a magyar középponti vasuti menet-órákról 1847-dik évi sept. hóra.

Pestről Váczra 1/2 7 ór. reggel, 1/2 2 és 1/2 5 ór. délután.
Váczról Pestre 8 ór. reggel 3 ór. délut. és 6 ór. este,
ünnep- és vasárnapokon kedvező időben 3 ór. delután: **Pestről Palotára** és 1/4 7 ór. este **Palotáról Pestre.**

Pestről Szolnokra 7 ór. reggel,
Szolnokról Pestre 1/2 3 ór. délután;
minden hétfön és csütörtökön 4 ór. délután **Pestről Köbányába** és 1/4 8 ór. este **Köbányából Pestre.**

(2—3) *A magyar középponti vasut igazgatóságától.*

Hirdetmény.

1) Alsó-szopor nevü helység országos vásárai a k. adománylevéllel egybevetve és kiigazitva igy következnek:
1) B. Asszony fogantatása utáni csütörtökön.
2) Péter Pál napja előtti csütörtökön
3) Sz. Mihály nap előtti csütörtökön, az idén tehát jelen september hava 23kán
4) Advent negyedik vasárnapja utáni csütörtökön, az idén december 23kán. (2—2)

Árverési hirdetmény.

T. Kovács Károly kapitány ur özvegye Tahy Honorata asszonynak megyei Alattyánon 20 köblös szántóföldje foglalás következtében folyó sept. hó 26kán a helyszinén birólag árverés utján eladatni fog. Kelt Egerben sept. 6kán 1847.

Ts Hevesmegye főszolgabirája **Halasy Gáspár**
(1) mint végrehajtó.

A budapesti mükedvelő társulat jelentése. Noha a budapesti mükedvelő társulat elhatározá, hogy jótékony irányu s a színészi pályán fiatal tehetségeket kiképező, előkészitő működésével föl nem hagy, sőt bár kitüzött czéljának minél inkábbi elérése végett, jövő országgyülés alatt Pozsonyban még nagyobb erővel s gyakrabban föllépni szándékozik, mindazáltal szükségesnek tartja eddigi működésének anyagi eredményéről a t. közönség előtt nyilvánosan számolni. Levonván a tetemes költségeket, a budapesti előadások összesen **170** ft 56 krt e. p. jövedelmeztek, mellyről a társaság közgyülése akép rendelkezett, hogy, miután reményli, mikép t. Bajza ur igazgatása alatt a fiatal kezdő színészek kiképeztetésére több gond fog fordittatni, sőt tán a conservatorium részére ajánlott pénzekből külön színésznövelde is fog fölállittatni; — mükedvelő társaságunk az érintett **170** ft 56 krt e. p. s eddigi kamatát, egyéb leendő jövedelmeivel együtt, csupán csak e czél előmozditására akarja szentelni, s mindaddig, mig ez ügyben komoly lépések nem tétetnek, pénzöszvegét a takarékpénztárban hagyni, s tovább is gyümölcsöztetni elhatározá. Pest, september 13kán 1847.

A budapesti mükedvelő társulat igazgató választmánya.

A helybeli Josephinum nevü árvaház számára f. évi augustus hónapban tett adakozások: Osvald József urtól 5; Schuller György 3; Szuszky Márton 2; Ruster György 2; Schumann György 2; Steiner Lipót 5; Majortsik János 10; Benkovits özvegy 2; Kaltner Mihály 1; Pfeiffer Katalin 2; Illés Miklós 20 frtot pengő pénzben.

Melly adakozásokért a biztosság részéről köszönet mondatik **Aigner Ferencz m. k.** pénztárnnok által.

A kisdedovó intézeteket M. O. terj. egyesület aug. 27kén Pestmegye teremében, Zsoldos Ignácz alelnök ur ő nga elnöklete alatt megtartván ez idei második rendes — ugynevezett nyári közgyülését; az igazgató választmánynak félévi működéséről számot adó jelentéséből; 1) azon tapasztalatot meritő a közgyülés, hogy az alakulás éveiben nagyobbára magánosak, most pedig a fejlödés korszakában inkább a törvényhatóságok járulnak ezen egyesület anyagi fölsegéléséhez, mi egyszersmind azon remény táplálhatására vezet, hogy nem sokára az összes nemzet, a törvényhozás is kiterjesztendi pártfogását ezen egyesületre, melly a kisdedeknek minden testi veszélyektöli megovatásukon fölül egyszersmind a nemzetiség és közerkölcsösség terjesztését tüzte ki főczéjául. A jelentés 2dik pontjából örömmel értesült a közgyülés, hogy az alapitó törvényhatóságok közöl Torontálmegye, és szab. kir. Pest város, egyes alapitók közöl pedig Simon Florent egyesül. ügyvéd ur, befizeték az egyesület pénztárába alapitványaikat; hogy sz. kir. Pozsony város hasonlót tenni határozott, s hogy sz. kir. Szeged városhoz is megérkezett az általa tett alapitvány érdemében a felsőbb engedelem. A 3dik pontban rendes részvényesekül bejelentett Csemniczky Edvárdné szül. Beniczky Sarolta asszonyságot, és Kohn Samu urat pesti kisdedovót szivesen üdvözlé a közgyülés tagjaiul, s neveiket az évlapokba iktattatni rendelé; 4szer köszönettel fogadtattak az ezen félév folytában az egyesület, s illetöleg a képző intézet számára tett következő adományok: Lónyay János ur ő excja a megboldogult hg Grassalkovich Antal tömegéből 4 öl tüzifának kiszolgáltatását utalványozá. Forster Vilmos ur egy 20 pfrt értékü épületrészvényét, s ennek 17 hónapra járandott kamatait; Amtmann Ferencz hasonló részvényétől ugyan ennyi időre számitott kamatokat; Nádossy István ur az idei sorshuzáson kisorolt 2 épületrészvényét, összesen 40 pfrtnyi értéküt, e fölött pedig a többi részvényeitől is járandó kamatokból 4 pftot, Kanicz M. L. ur 5 ft 56 krnyi, Schneider és Zeides urak pedig 2 ft 25 krnyi kamatköveteléseiket visszaajándékozák az egyesületnek. 5-ször Herczeg Sándor ur 10 pftal adakozott, Rácz Alajos, Pest városa volt rendes seborvosa végrendeletében szintén ennyit hagyományozott egyesületünk fölsegélésére. Peregriny Elek ur és Stuller Ferencz pedig könyvekkel kedveskedtek az intézeti könyvtár számára. 6-szor Reményét fejezé ki a választmány, hogy a közelebbi normanapok egyikén a nemzeti szinházban csakugyan fog adatni egyesületünk javára egy szini előadás. 7-szer Elfogadtatott a választmány azon javaslata, hogy az egyesületnek, legszigorubb gazdálkodás mellett is 2400 pftnyi évenkinti költségei fedezhetése végett az országgyüléshez folyamodás intéztessék, miszerint a hazai jótékony intézetek és vállalatok fölsegélése czime alatt netalán teendő országos ajánlatok között egyesületünk részére legalább 40,000 pftnyi segedelem rendeltetnék. Az ezen pontban fölmutatott 8-ad rétnyi uj aláirási lapminta is helyeselve fogadtatott; ez fogván az ujabb aláirások gyüjtésénél használtatni. A 8dik pontban jelenté a választmány, hogy az alapszabályok szerint havonkint minden esetre megtartja üléseit, szabadságot vön azonban rendesen két hetenkint tartani üléseket. 9-szer Az 1846-dik évi számadásoknak a közgyülésileg kiküldött bizottmány által végrehajtott megvizsgáltatása azon megnyugtatás kiséretében közöltetik, hogy azokra nézve a pénztárnok irányában semmi nehézség elő nem fordult; maga a bizottmányi jelentés egész terjedelmében, az évkör végeztével, a jövő téli közgyülés elébe fog terjesztetni. 10-szer jelentetik, hogy a pénztári naplók egy külön bizottmány által havonkint rendesen megvizsgáltatnak. 11-szer jelentetik, hogy az épület-részvényeknek ez idénre kitüzött sorshuzása f. évi jul. 31kén csakugyan végbement, 19. kötelezvény számai huzatván ki. Ezen sorshuzás eredményéről a n. érd. közönség annak idejében hirlapok utján már értesitve volt. (Folyt.)

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 16kán: Férjem kószál. Franczia vigjáték 2 flban.

September 17kén: Végrendelet. Drama 5 flban. Irta Czakó.

September 18kán: Az árva és a londoni koldusok. Franczia drama 5 flban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Pest sept. 17kén (pesti mérő.)
A hajókon és raktárakban.
310-360 ——— ——250 ——150 90-95 ———
(A piaczon.)
330-370 270-280 210-240 140-145 80-88 100-110
Pozsony sept. 14kén (pozs. m.)
220-260 ——— 175-208 125-135 75-88 ———
Nagyszombat sept.. 14kén (pozs. m.)
205-260 ——— 172-185 120-128 62-66 ———
Győr sept. 11kén (pozs. m.)
255-260 180-220 155-170 100-114 62-65 96-100

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 14kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104 5/8; 4 pctes 91 3/4; 3pctes 67; 2 1/2 pctes 53 — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 770; 1839ki (250 pfrt) 297 1/2; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 612; bécsi bank-részvény 1590; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 120 1/8; éjszaki vaspálya-részvény 158 1/4; majlandi 108 1/8 windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

560. szám 1847. **Kedd sept. 21.**

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá **KULTSÁR ISTVÁN** táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A ‚Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára előfizethetni helyben 2 ft 48 krral, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, — négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

Gyászhir.

KOPÁCSY JÓZSEF Magyarország herczeg-primása nincs többé!.. Folyó hó 18kán viradóra 3½ órakor epés csúzos láz következtében, a halotti szentségekkel ellátva, áldásos élte 73dik évében a jobb életre átszenderült!... A bánat leverő érzelmeivel s a legméltóbb fájdalom sulyával irjuk e szomoru hirt; melly nemcsak a magyar anyaszentegyházat magas előjárójától, nemcsak a királyt egyik leghivebb s legbölcsebb tanácsosától, nemcsak a nemzetet egyik legnagyobb polgárától, de magát az összes keresztény ügyet egyik legjelesebb bajnokától fosztja meg!.... Milly lelki nagyság, milly magasztos szellem, milly müvelt kedély, példás élet, önmegtagadó szorgalom s terjedt tudomány kivántatott ahoz, hogy a polgári társaság azon osztályából, mellyben az elhunyt nagy férfiu született, az anyaszentegyház s polgárzat kebelében azon helyig emelkedjék föl, mellyet élte végnapjaiban betöltött! És pedig ugy töltött be, hogy nem annyira magas állása adott fényt egyéniségének, de egyénisége dicsőitette magas állását!....

És e nagy férfiu nincs többé!... Hogy mi volt ő hazájának s az emberiségnek, miután üdvös működéseit az önmagát megtagadó apostoli szerénység fátyola alá rejté mindenkor, s igy titokban gyakorlá áldásos jótékonyságait; csak most, midőn nincs többé, fogja leginkább tudni s érezni a hon! Szabad legyen tehát ezekről más alkalommal szólanunk, most fájdalmaink közepette erre különben is elégtelenek vagyunk!...

Az anyaszentegyház, a fejedelem és haza bánata kiséri e nagy férfiut sirjába s áldásaik környezik emlékét. Ha van e leverő pillanatban vágy, melly az anyaszentegyház, a fejedelem és haza érdekében egyiránt kél a nemzet kebelében, az nem lehet más, mint hogy azon sulyos csapást, mellyet a magas férfiu elhunyta mind a háromnak okozott, ő apostoli felsége legkegyelmesebb királyunk, legmagasb bölcseségénél fogva, az által enyhíteni méltóztatnék, hogy azon apostoli erényekkel tündöklő férfiak közől, kiket az anyaszentegyház magyarországi előjáróiban bír, valamellyiket az örökemlékü boldogult roppant fontosságu helyére minélelőbb emelni kegyelmeskednék.

A nagy elhunyt tetemei folyó hó 22kén fognak örök nyughelyükre tétetni az esztergomi érseki sirboltban. Adjon az ég több illy előjárót az anyaszentegyháznak; illy magasztos polgárt a magyar hazának; illy nemes egyéniséget az emberiségnek, s illy jóltevő nemtőt a szükölködőknek!.... Emléke örök és áldásos leend a nemzet szivében, s egy ország ohajtása: béke lebegjen hamvai fölött!...

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. Halálozások. — A királyi helytartó körutja. (Nagy-Károly. Arad). — Törvényhatósági tudósitások. Pozsonyból (közgyülés.) — Erdélyi országgyülés. (LXXXVI. országos ülés). — A takarékpénztárakról általánosan. (Vége).

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczíaország. Két szicziliai királyság.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a zágrábi székes káptalanban a következő kanonokokat, u. m. Bierling Jánost éneklő kanonokká, Haramusztek Józsefet csaszmai prépostá, Mihics Mihályt székesegyházi, Vukanovich Antalt dubiczi, Hochreitner Izidort kamarczi, Vukovich Mátét goriczi, Vukassevich Antalt kemleki, Kelemen Mihályt vaskai, Király Jánost csaszmai, Pendelin Imrét urbóczi, és Rochich Ignáczot turopolyai főesperesekké; végre Martinchevich Ignácz nedeliczi plebánost, Syprák Pál belleczi plebánost és Moyses István bölcsészettanitót a zágrábi káptalan kanonokivá kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

A nmgu m. kir. udv. kinstár Berzeviczky Flóri előléptetése által megürült turia-remetei kincstári ispán-állomásra saját kivánata következtében Ruttner Ferdinand eddigi uszoki kincstári ispánt helyezte át.

A nmgu m kir. udv. kincstár a pozsonyi k. sóhivatalnál ürességben levő ellenőrködő mázsamesteri állomásra Szabó József szatmári ellenőrködő sómázsálót alkalmazá.

Dr. Rosenfeld József, pesti gyakorló orvos, a porosz kir. erfurti akademia, és az erlangai orvosi és természettani társaság tagjává választatott.

Gyászhir Egerből. F. hó 15kén Ruttner Ferencz dulmi vál. püspök, érseki helyetnök, az egri főkáptalan nagyprépos'ja, 50 éves áldozár, nehány héti máj-sorvály következtében, élte 75dik évében a haldoklók szentségeinek buzgó fölvétele után a jobb életre szenderült át. Benne az egyház és megye erélyes, kitürő buzgalmu és példás életü tagját, — a státus hü polgárát, az emberiség kegyes jóltevőjét vesztė.— Végrendeletében, mellyet a barátság és szenvedő emberiség oltárán még éltében tett áldozatai a szokottnál kevesebb öszvegüre szoritottak, — rokonai és az üdvös czélu intézetek némi fölsegélésén kivül különös figyelmet érdemel, hogy bold. e. elődje Rajner Károly által czélzott, s e végre dús tőkével megkezdett egri apáczazárdának gyarapitásáról megemlékezett; — ugy szinte mint lehető legbuzgóbb pap, saját tapasztalásán okulva: mennyi üdv, áldás, testi és lelki nyugalom háramlik a poenitentiatartás szentségének czélszerü és fáradhatlan kiszolgáltatásából; e czélból egy állandó lelki atyának állomását hagyományilag dijazva alapitotta meg. Adja az ég, hogy e kedves eszméje, mellyen élte folytán lelkében csüggött, ohajtása szerint valósuljon, s minden gyóntató lelkészt az ő szelleme lengjen körül!!. Ravatalára a hála és részvét könyeket hullat; — teste elvitetik előlünk, de emléke élni fog bennünk, s imát fakaszt a sziv mélyéből érte, — hogy az Isten mint hü szolgáját jutalmazza meg! Klampaczky Alajos, hitszónok.

Szitányi Ullmann Móricz János, sz. Gergely pápai rend keresztes vitéze, több megye táblabirája, sz. kir. Pest város választott polgára, sept. 15dikén délelőtt 8½ órakor, szélhüdés következtében, életének 65dik évében, rögtön meghalt.

A királyi helytartó körutja. *) **Szatmárból.** Nagy-Károly, sept. 13. September 6dikán kezdett közgyülésünket egy rendkivüli körülmény nevezetesiti. S miután közfigyelmünket legméltóbban ez voná magára, kedves tisztemnek tartom én is a tárgyalások chronologiai elősorolása mellőzésével, erről kezdeni jelentésemet. E közgyülés folyama alatt f. hó 9kén jelent meg István főhg kir. helytartó székvárosunkban Nagy-Károlyban, melly alkalom Szatmármegyében korszakot képez, melly örök emlékü maradand.

Hogy megyénk még a mult augustus 2ki közgyülésből egy választmányt küldött ki, melly királyi helytartó ő fönségének e megyébeni megjelenésekor tölünk telhetőleg illő elfogadási ünnepélyt rendezzen; ezt annak idejében nyilvánosan megemlitettem. A választmány eljárt, tervet adott; a gyakorlati kivitelt pedig körülményszerinti változtathatásokkal, tagjai közől az első alispánra bizta, ki e megbizatásnak — mint várni lehete — jelesen megfelelt.

September 9kén már jókor reggel, midőn az utterv szerint ő fönsége Lónyáról, megyénkbe átjövendő volt, első alispánunk vezérlete mellett 14 kocsin a megye előkelőbbjeiből álló fényes küldöttség várakozott megyénknek Bereg felől eső Vitka helység határszélén ő fönségére, ki azonban elkésvén előbb végzett utjainál, az idejében érkezett futár tudósitása nyomán, megyénk határába csak délutáni 5 óra tájban léphete, hol taraczkok durrogásai közt a legőszintébb hódolatát fogadá el e megyének első alispána ajkairól. Innen a magas vendéget 24 kék inges és gatyás lovas banderisták s egy pár megyei lovas legények vezeték Ecsed városaig, hol gr. Károlyi Györgyö mlga még ebéddel várni készült, de most késő estve 6 percznyi idő alatt, mig t. i. a fogatok ki s be ragasztattak, végezvén ő fönsége estebédjét, más 24 egyénből álló banderiumnak, mellyet mint az elsöt is megyei tisztviselő vezetett, előlovaglása mellett, egészen Nagy-Károly város széleig haladt, hova ágyuhangok mellett érkezvén, ott ismét egy küldöttség üdvözölte, mi alatt a megyei várnagy 8 legénnyel, 200 fönyi kék böruháju banderium, n.károlyi polgárság, 30 adózó, és a nagykárolyi külön egyenruháju nemesség — mindnyájan lóháton tisztelkedvén, ő fönségét, kocsija elébe fordulva, vezeték be a városba; 10 fényesen öltözött testöröket képező fiatalok pedig a kocsi oldala mellett kisérvén. Igy haladott a városon sorban fölállitott: városi, megyei, zsidósági és grófi- lámpák fényében uszó s pompásan készitett — diadalivek alatt, kivilágitott utczákon végig; helyére a gróf Károlyi György ő mlga kastélyába éjféli 11 órakor érkezvén meg. Hogy a magas vendégnek beérkeztét folytonos „éljen“ üdvkiáltás kisérte, emlitni is fölösleges. A kastélyba beszállta után csak hamar üdvözölte az az ide nevezett küldöttség, másod alispánunk szónoklata mellett; mit ő fönsége, mint mindeniket, nyájasan fogadni méltóztatott. Másnap 10kén tisztelgett ő fönségénél az egész megye, tolmácsolván hódolatát főispáni helyettes ur, (bárha főispánunk ő mga is jelen volt) s jelen levén pártszinkülönbség nélkül a legelőkelőbb megyeiak diszöltözetben. Rövid, de velős tartalmu beszédében főispáni helyettes ur elmondá megyénknek királyi helytartó ő fönsége iránti mély hódolatát; elmondá, hogy megyénk egyik azok közöl, mellyek a megdicsőült nádornak magyar hazánk iránt elenyészhetlen érdemeit buzgón tisztelvén, annak reményteljes fia iránt is a legforróbb tisztelettel ragaszkodik; mihezképest a fönséges kir. helytartónak jövő országgyülésen nádorrá választására nézve utasitását régen följegyzette, mélly megyének öröme, mivel most ő fönségét személyesen saját körében üdvözölheti, határtalan — majd azt ő fönségének magas kegyeibe ajánlván, az ő életére sok áldást kivánt. Perczekig nyuló „éljen“ek fogadták a főherczeget az elfogadási teremben első kiléptekor, ollyanok szakiták félbe többször a szónok ő nga beszédét, ollyanok rekeszték azt

*) Debreczen és nagyváradi rendes levelezőink ő fönsége körutjáról szóló tudósitásait, nem tudjuk, mi oknál fogva, eddigelé még nem vettük. Szerk.

be. De a közörömzajt és lelkesedést, melly ő fenségének legtisztább legszabatosabb magyarságu férfias megszólamlása után a jelenlevőket megragadá, — leirni toll nem képes. Magasztos meglepetés volt királyi helytartó ő fönségét a legnyájasabb hangon illy formán nyilatkozni hallanunk: „Uraim! üdvözlöm önöket. Mi ismerjük egymást; hisz én is önökkel azon egy édes magyar hazában születtem és neveltettem, mellynek hogy fia lehetek, legfőbb büszkeségem.“ Itt szünni nem akaró „éljén“ harsogott. Biztositotta továbbá a rket, hogy e kedves honfölvirágoztatására tehetsége szerint közremunkáland; ajánlotta a legjobb fejedelem, és kormánya iránti bizodalmat. Kijelentvén végezetül, hogy a megyének illy fényesen kitüntetett hódolatát szivesen veszi. — Ezután az elölállók közöl sokakat bemutatott főispánunk ő fönségének, kiktől leereszkedő nyájassággal, s tárgyavatottan a gazdasági termények e megyébeni minőségéről, valamint köznépünk munkássága, és tehetősége felől is részvéttel kérdezősködni méltóztatott. Melly közel félórai magas társalgás után a rendeknek „Isten velünk“et mondott. Itt azonban nem szakadt meg a magas vendégnek leereszkedő érintkezése. Mert ugyan is ez alkalommal székvárosunkat tömérdek vidékiek, s ezek közt nagy számu elökelőbb hölgyek szerencsélteték jelenlétökkel, kik ő fönségét látni ohajtván, miután a megye rendei az elfogadó bár tágas grófi terembe be nem férhettek, alant a kastély udvarán, s folyosón várakoztanak, s a főherczeg udvarias volt lesétálni, a kastély előtt fölállitott, s egész diszben kiállott banderistáinkat közelről megszemlélni, azok főbbjeivel beszélgetni, s a várkertböli rendben történt kiindulásukat végig nézni, s reájok nézve magas tetszését nyilvánitani. —

Tisztelgett e napon ő fönségénél még a szatmári püspök ő excja számos clerusabeliekkel,—továbbá ns Kövár vidéke küldöttsége, nem különben a megyebeli Szatmár, és bányavárosok követtségei. Délutáni 5 óra tájban az elfogadó gróf ő mlga fényes lakomát adott, hol körülbelől kétszáz vendég társaságában egy teremben méltóztatott ő fönsége ebédelni. Ugyan e napon estve az ujonan épült nagyszerü tánczteremben nyilvános mulatság adatván, abban ő fönsége is megjelenni, ott 2 óránál tovább időzni, s különösen a magyar táncz iránt magas kedvét nyilvánitani kegyeskedett. Másnap jókor reggel az egyenruhás tisztelgő testőrség, és banderium, Debreczen felé vett utjában a várostól jó távolra elkisérte; főispáni helyettesünk számos kocsikkal pedig egész Piskoltig, hol a fönséges vendéget ns Biharmegye törvényhatóságához üdvkivánatok mellett áteresztette. — Rendes levelező.

Aradból. Arad rrdei hivatalosan értesitetvén fönséges István cs. kir. főherczeg, királyi helytartónk körutazásáról, és azon magas kegyelemről, melly szerint születése 30dik évnapját Aradmegye rrdei, s városunk hü polgársága körében töltendi, e szerencsés hir az örömek legdicsőbbikére emelé kebleinket, közösen öszmunkálandók, hogy a fönséges vendég ünnepélyes fogadtatása s ittmulatása alatt mindent, mit egy nagy nemzet ivadékai, — az öröm, hála s jövő reményöket kifejezőleg tehetnek — egyesült erő, közköltség és általános ragaszkodó hódolattal létesitsenek; miért is a megye rrdei közgyülésileg elhatározák, hogy a nemesség által egyhangulag megajánlott pénzösszegen a szomszéd megyék küldöttei, barátink és atyánkfiai, kik ez ünnepélyt jelenlétükkel diszesbiteni sietének, folyó hó 14-dikén 300 teritékü diszlakomával barátságosan megvendégeltessenek, és ugyan azon nap a megyei teremben 800 személyre tánczvigalom rendeztessék; a ns városi tanács pedig fölszólitatott, hogy a házakat, őszinte örömünk s hódoló tiszteletünk tanusitásaul, fényesen kivilágitassa, a szigetet tüztengerbe usztatva, varázslátvánnyá bájolja át, s a nagy nap méltó emlékeül népünnepet hirdessen; és ez okból mind a két hatóság választmányt neveze, melly méltóságos főispáni helyettesünk elnöklete alatt a fogadási s ittmulatási időre — a szükséges elökészületekről kellőleg intézkedjék, miszerint a két hatósághoz illő fénnyel fogadtathassék fönséges vendégünk; melly vegyes választmány folyó hó 8dikán egybeülve s a napirendet közakarattal elkészitve, mindent megtett, hogy a tisztelve szeretett magas vendég mennél fényesebben fogadtassék városunk falai között. Folyó hó 12dikén s 13dikán már megérkezének szomszéd barátink és atyánkfiai főispánaik vezérlete alatt, kiket a ns város szives polgárai kényelmes szállásokkal rögtön ellátának. Ez alkalommal városunkban olly élénkség s olly mozgás vala, millyenről aggástyánok sem emlékeznek. Délutáni 3 órakor megszólalt a dob s trombita. S ez jelszó vala, mellyre egy oldalról világosvári Bohus János 27ed magával — mint Árpád megannyi harczra termett leventéi — léptete elő kényes paripákon; a fény, melly arany, ezüst s drága kövektől csillogó díszöltözetüket elárasztá, hiven ábrázolá Arad nemessége határtalan ragaszkodását; — más oldalról Arad erélyes polgári örserege örnagyuk mácsai Csernovics Péter és Salbek Jakab vezérlete alatt a dísztérre vezettetvén, vig zenék harsogása mellett állomásaikat elfoglalták; — mint szinte a czéhek, és minden e várost lakó s mozogható nép két sort alakitva, a legszebb rendben összesereglének, és a forrón sütött nap sugárait mindannyi áldást tekintve, örömüket nyilvánitó arczkifejezésekkel várák naplementig a fönséges királyi helytartót. — Délelőtti 11 órakor a megyei küldöttség élén álló Arad első alispána N.Zerinden átvette Biharmegye első alispánától honunk első főherczegi fiát, ki honfitársaitól anyanyelven üdvözöltetvén, tiszta magyarsággal s a sziveket meleg érzelmekre gerjesztőleg válaszolt, tudatva a jelenlevőkkel: milly öröm környezi jelenleg öt, midőn honának, mellynek királyi helytartójává neveztetett, közelebbről ismerheti meg népességét. Ezután a megyei küldöttség kiséretében, melly mindig ujabb s ujabb tagokkal szaporódék, ő fönsége közörömünkre esteli 5½ órakor sz. kir. Arad város határát eléré, hol a nemes város küldöttsége által üdvözöltetvén, előfogata Csernovics Péter derék angol fogatával fölváltaték, és egy század lovas polgári örsereg sebes elölovaglása mellett a város éjszaki széléig kisérteték, hol ismét Bohus János a nemesi fényes banderium kapitánya, üdvözlé ő fönségét, esdve, engedné meg ő fönsége, hogy Aradmegye nemes lovas küldöttsége, kocsiját környezve a városbai ünnepélyes bemenetel alkalmával magas személye közelében lehessenek. A fönséges főherczeg végig pillantva a fényes seregen, röviden válaszolá: hogy Aradmegye nemessége tisztelgését szivesen veendi. És most csöndesen haladva megindult az egész menet — ezt képezé udvari rendben az aradi postamester, városi legénység, rendőri biztosság, egy század lovas polgári örsereg, megyei lovas legények s biztosok, végre a hintó előtt s körül a nemesi banderium — ágyudurogások között a diadalkapun át a varosba; hol a házak nemzeti lobogókkal ékitetten hirdeték a lakosság mondhatlan örömét, mig a disztéren fölállitott polgári örsereg sorai között, a nép szünni nem akaró éljenzései kiséretében gróf Forrayné házát eléré. Itt leszállván a hintóról, a nmlgu grófnő a lépcsőkön üdvözlé ő fönségét, hol egyszersmind a két sort képező szüzek által is ékes szavakkal megköszöntetett. Leszálltával azonnal a katonai rendnek parancsait kiadva, azt elbocsátá, — és átöltöze, fogadandó még az nap Aradmegye tisztelgő rdeit. Kevés várakozás után Aradmegye egybegyült általános rdei mlgos főispáni helyettes szónoklata mellett tevék üdvözletüket; s milly meglepő volt ő fönsége válasza, midőn rövid de lelkes szavakkal tudatá a rdekkel, hogy e magyar földnek szülöttje levén, ezt ismeri honának; — és ha a rdek vele közremunkálandnak, biztosan reményli, hogy egész életét honának és nemzetének fölvirágoztathatására szentelhetendi; melly magasztos szavakat szivből fakadt s szünni nem akaró lelkes éljenzés követé. — Ez után Arad város tanácsa és közönsége részesült a tiszteleghetési szerencsében; és ez napon a tisztelgéseknek vége lön. Az alatt az utczákon egybesereglett Arad s vidéke lakosai harsány éljenzések közt szemlélék a már minden részről pazar fénnyel csillogó világitást. Sok izben volt e város kivilágitva, de ennyi fényt, mint belső érzelmeink hü tolmácsát, még soha sem árasztának ki Arad polgárai, s ezt jelenleg is csak azért tevék, hogy tudassák a messze vidékekkel, miszerint hazánk első főherczege és fia, körünkben vagyon. — Esti 9 órakor a fönséges főherczeg a kivilágitást megszemlélendő, főispáni helyettesünk s polgármesterünk vezetése mellett, magas kiséretével kikocsizott; — a kocsi mellett egy felül Bohus János, mint a nemesi banderium kapitánya, más felöl pedig Csernovics Péter, mint a polgári örsereg őrnagya, kisérék ő fönségét; — hol olvashatá a szivből eredt kivánat, ohajtás, hála s nagy reményeket tartalmazó átvilágositásokat, mellyek majd nem minden házon, de főleg a megye- és városházán tündöklének, s vetélkedve valának fölékitve s kivilágitva. S midőn ezeket magas megelégedésének nyilvánitása mellett megtekinteni kegyeskedett ő fönsége, a városligetbe indult a menet, hol tömérdek hü alattvalók öszinte éljenei fogadták magas vendégünket. A ligetnek minden részét magas kiséretével együtt gyalog tekinté meg ő fönsége, és egy órai mulatás után, a nép áldása között tért vissza szállására; az örömittas nép pedig az élvezett örömben találta nyugalmát. Ezen éjeli népcsoportosulás és tolongás minden szerencsétlenség nélkül mult el, mit az eleve jó rendeléseket tett városi kapitányunknak köszönhetni leginkább.

F. hó 14diki hajnalon — 35 ágyulövés hirdeté a nagy napot, mellyet ünnepélyesen megülendők valánk. Megszólamlott később a dob és trombita, s ezek elhangzatára polgári örseregünk kitüzött helyére sietett; mig más részt szomszéd Békés és Csanádmegye rdei, egyesülve az aradiakkal, mint szinte Arad város tanácsa, legnagyobb díszben léptetének a királyi helytartó ő fönsége szállásához, — megyés püspökünk indultát pedig a harangok zugása adá tudtára a népnek. Alig érkezék meg a főtiszt. clerus, azonnal megjelent ő fönsége hü magyarjai körében, és ezek kiséretében a polgári fegyveres sorok közt a sz. háromság szobrához állitott sátor alatt készitett helyét elfoglalá, s a sz. mise-áldozatot áhitatosan hallgatá; mellynek végeztével a nmlgu püspök által a sátor széleig kisérteték, hol kezet szoritva egymástól elválának; ezután a sz. mise alatt dicséretes pontossággal tüzelt négy csapat polgári örsereget megtekinteni, fölöttük szemlét tartani, s szakaszonkinti elléptetésöknél magas megelégedését nyilvánitani kegyeskedett ő fönsége. Ennekutána Békés és Csanádmegyék küldötteit fogadá; s mi ez alkalommal csak annyit láttunk, hogy elhagyva a főherczeg teremét valamennyien a legnagyobb öröm s reményben térének vissza szállásaikra, áldva azon perczet, mellyben kir. helytartónak neveztetett ki ő fönsége. Ezt követé a megye rdei által rendezett 300 teritékü ebéd; itt a pontosság, rend, diszes teritmény, izletes étkek, mint a hatóság disze megkivánd, egyátalában nem hiányzának. Alig gyülének össze a 4 hatóság egyesült rdei, a katonai rend, polgári örsereg tisztei b. Vay Miklós ő nmlga elnöklete alatt, midőn az utczákról a terembe hatott éljenzések mindenkit örömre gerjesztének, látván a fönséges főherczeget főispáni helyettesünk kiséretében vidám tekintettel lépcsőnkint fölléptetni. Mihelyt a rendek szives éjenzései között ő fönsége a díszöltönyökben tisztelgő sorok közepette helyét elfoglalá, azonnal Török Gábor Aradmegye első alispána ékesen megköszönté; ezt követék Békes, utána Csanádmegyék küldötteinek szónokai; — mind ezeket ő fönsége állva fogadá; és poharat emelve, a rendek egyesült kivánataira röviden, de szivérzékenyitőleg ekép válaszolt: „Uraim! minden szives kivánataikra sokat mondhatnék; de rövid leszek, és mondom: addig éljek, mig honomnak élek; (örömriadási kitörés s 10 perczig szünni nem akaró éljen) és kivánom, hogy mindnyájukat az Isten éltesse.“ Ezek után mindenfelé nyájas köszöneteket intézve, a teremet elhagyá; mi pedig, mint ujjá születtek, Aradmegye rendeinek nagy figyelmével kisért vendégszeretetéből estig együtt maradánk, áldva a fönséges királyi helytartót, kihez olly magas reményeink csatolvák, mig az utczákon megindult fáklyás zenék, a változó tisztelgések szemlélére a teremből ki nem szólitottak, és láttuk, hogy 100 fáklyás polgári egyenruhás egyén foglalá el a fönséges királyi helytartó laka előtt a tért, hol 3 zenekar változtatva mulattatá vendéginket egész 9 óráig; ekkor a fönséges főherczeg a fénytengerben ragyogó megyei teremben rendezett tánczvigalmat szerencsélteté magas jelenlétével, hol is nyájas leereszkedéssel, három — Aradnak örökké dicső emlékü óráig társalgott. Éjfél utáni egy óra rabolta el tőlünk az élet azon csillagát, mellyen most minden hü magyarnak szeme, reménye és életének jövendője függ, — és csak arczképe, mellyet ritka ügyességgel vétettek le Arad rendei nagyban, marada közörömünkre teremünkben; mellyet a rendek ezen arany betükkel nyomatott versezettel zálogolának magukhoz:

„Nem tied, a mi napunk ez,
Mellyen örömre születtél.
Legszebb napjait éltünknek
Neked adjuk ez egyért.“

Ma, azaz f. hó 15-kén pontban 9 órakor, Aradmegye rdei, s Bohus János vezérlete alatt állott nemesi lovas banderium kiséretében elhagyá ő fönsége városunkat; de a Maros hidjának épitése gyarapitá még is szerencsénket, mert azon gyalog menvén át ő főherczegsége, a túlparton kiséretét bevárta, és a hidon átkelt nemes banderium egyéneit fejenkint megszemlélve, magas kegyelmére méltatá: minden egyes lovassal nyájas leereszkedéssel szót váltott, lovaikat megsimogatá, s ugyan azon fogattal, mellyet Cs. P. kiállita, a nemes banderium és megyei rdek kiséretében, a polgári őrsereg hidontúli tisztelgése és zenéje mellett Temesmegye határaig kisértük; itt főispáni helyettesünk a rdek nevében ő fönségétől búcsut vevén, ő főherczegsége röviden, de nekünk feledhetlen szavakban eként válaszolt: „Aradmegye határában mai napon utam rövid volt; de uraim! legyenek bizonyosak, annál hosszabb leend az emlék, mellyet magammal viszek. Áldja Isten önöket!“ — Ezek után Temesmegye küldöttsége üdvözlé ő fönségét, mi pedig haza tértünk, szavait sziveink mélyébe vésve; s ha őszinte tisztelgésünkkel ő fönsége magas kegyeit megnyerhettük, ezeknek rendezésében kitüntetett buzgósággal működött mlgos főispáni helyettesünknek, mint szinte érdemes polgármesterünknek nyilvánithatjuk szives köszönetünket; megyénk s városunk azon egyes tagjai pedig, kiknek közremunkálása s ügyességök által létesültek mind ezek, vegyék jutalmul barátságos elismerésünket, azon öntudattal: hogy ezen átalakulási időszakban a magyarok legelső s legnagyobb fiának, és legdicsőbb védőjének tisztelegtek, kinek körutazásában Isten oltalmát kérjük, hogy népe szeretetéért áldást áraszthasson honunkra. Rendes levelező.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITASOK.

Pozsonyból, sept. 13. Évnegyedes közgyülésünk első alispánunk elnöklete alatt ma vette kezdetét. Midenek előtt gróf Pálffy Ferdinand Leopold volt főispáni helyettesünk s cs. kir. titkos tanácsos ő nmlgának levele olvastatott föl, mellyben a vezérlete alatt levő rendektől szives búcsut vesz. Ő nméltóságának e megyében aratott érdemei általános elismerésre, találtak s mig egyrészről a rendek örvendenek, hogy a legfelsőbb kegyelem ő nméltóságát egy nagyobb méltóságra emelé, ugy más részről fájlalják, hogy ő nméltóságát körükből elvesztették, nemkülönben egy küldöttség neveztetett ki, melly a megye ez érzelmeit ő méltóságával tudassa. Ezután ő cs. kir. fönsége István főhg szeretett kir. helytartónk ünnepélyes elfogadásárai küldöttségek neveztettek ki. Erre az országgyülési utasitások kidolgozására bizottság neveztetett ki, azon meghagyással, hogy munkálatát jövő gyülésig bevégezze. Azon kérdés: valjon a bizottság tanácskozásakor a hallgatóság votum decisivummal birjon-e, (mint eddig szokásban vala) hosszabb vitára szolgált alkalmul; a vélemények három részre oszoltak: némellyek azt akarák, hogy a hallgatóság csak beleszólhatási joggal birjon, mások ellenben mind beleszólhatási, mind szavazhatási jogot kivántak — mint eddig, végre a harmadik vélemény abban öszpontosult, hogy szavazási jog csak azoknak adassék, kik a bizottmány munkálataiban folyvást részt vesznek, s végre a sok beszéd után, mind a beleszólhatási, mind a szavazhatási jog, mint eddig, megadatott. Végre a leérkezett kir. parancsolat olvastatott föl.

Sept. 14én a jegyzőkönyv fölolvasása után elnök első alispán ur jelentést tön, hogy ő kir fönsége főherczeg István kir. helytartó oct. 5én gőzösön Pozsonyba érkezendik s mintegy 3 órai ittmulatás után útját ismét folytatni fogja. Ő kir. fönségét egy küldöttség üdvözlendi a hajó fedezetén, egy másik 12 lovas nemesből álló ő kir. fönségét a megyeházához kisérendi, egy harmadik pedig ő fönségét a megyeházában fogja elfogadni, hol e megye rendeinek különféle küldöttségei szerencsések leendnek ő fönségének udvarlásukat teendeni. Az országgyülési utasitásokkal megbizott választmány tanácskozásait oct. 6án kezdi meg s oct. 18án rendkivüli közgyülés fog tartatni; meddig az országgyülési utasitások kidolgozva, jóváhagyás végett a rendek elébe terjesztetnek, addig reménylik a rendek, hogy a kir. meghivó levelek is megérkeznek, és a megválasztandó országgyülési követek iránt is intézkedhetnek. — Ezután a napi rendre tértek át. M. K. ki még a mult közgyülés alkalmával, mint azon bizottmány elnöke, melly Z. lelkész ellen a község által ellene támasztott vádak következtében az ügy megvizsgálásával megbizatott, a mai gyülésnek a vizsgálatok eredményét a bizottság észrevételeivel együtt irásban beadta. Ezen magában tekintve fölötte kellemetlen ügy, már mult közgyülésen hosszu vitatkozást idézett elő, jelenleg a viták még hevesebbek voltak s majd 4 óra hosszáig tartottak. — A bizottság a lelkészt bünösnek találta, azonban a vádlókép föllépett község most egy más 170 aláirással ellátott folyamodványt nyujtott be, mellyben a lelkész ellen emelt vádak visszavonatnak s uj vádak emeltetnek a község jegyzője s birája ellen; egy szóval: az ügy csak most kezd még bonyolodottá lenni; illy körülmények közt ujra vizsgálat rendeltetett. A mai gyülés e tárgyal délutáni 2 óráig foglalkozott. —

Sept. 15én a tegnapi jegyzőkönyv fölolvasásakor Z. lelkész ügyvéde a tegnapi kellemetlen dolgot ismét szönyegre hozá; már félni lehetett, hogy az e tárgy fölötti viták ismét megujulnak, de a rendek semmi kedvet sem mutatának e bonyolodott ügy további tárgyalására s a tegnapi határozat életbe léptetése kimondatott. A mai gyülés nagyobbrészt beligazgatási tárgyakkal foglalkozott. (Pr. Z.)

Erdélyi országgyülés. A LXXXVIdik országos ülésben sept. 14-n az ujonczok fölosztása iránt, Kolozsm. e. k. inditványa nyomán, a kk. és rr. következőt határoztak: a számvevői hivatal az orsz.gyülés által meghatározott kulcsot a t. hatóságokra a legnagyobb pontossággal alkalmazván, elkészitett repartitióját az igazsággal megegyezőnek találják; mindazonáltal, miután Enyed, Dézs és Torda városok más t.hatóságok alatt vannak, és külön t.hatóságoknak csak azok tekinthetők, mellyek az országgyülésen képviselvék, külön repartitiot ezen városokra tenni nem kivánnak, hanem a kiosztást az illető t. i. Alsóf.-, Belsőszolnok- és Tordamegyére bizzák; továbbá a kk. és rr. a számvevői hivatalnak a nagyobb t.hatóságokra tett fölosztásában teljesen megnyugosznak, de a kisebbekre nézve, miután itt emberekről és nem pénzrepartitioról van szó, a számvevői hiv. kimutatásában előforduló fraktiokat mellőzik, s a helységekre kiróható összeegyeztetési számokat határoznak.

S hogy a törvényhatóságok lássák, miszerint a számvevőihivatal által készitett fölosztás az igazsággal megegyezőleg történt, annak lythographirozatása s a törv.hatóságokhoz leendő elküldése határozatba ment. Az országgyülés által folytatandó perek iránt az elöleges tanácskozásra kiadott föliratés törv.javaslat kevés módositással megállittatott, mellyeknek a k. kormányszékkeli közlése a közelebbi alkalomra lön halasztva. Ezen ülésben olvastatott föl a törvények eleibe iktatandó „Praefatio.“ Végre az adó és ujonczállitás tárgyában készült föliratok is fölolvastattak, mellyek köziratra adatván, a rendőrség tárgyában érkezett k. leirattal együtt napirendre lönek kitüzve. (E. H.)

Az életbiztositó intézetekről általánosan.

(Vége)

A mennyire lehetett: igyekeztem a három különböző alaku intézetek közti párhuzamot, minél világosabb s élénkebb szinben tüntetni föl; de mivel — nem az én hibám — hanem az eszmék s fogalmak ujdonsága miatt lehetnek sokan, kik azt még is kellőleg föl nem fogták: szükségesnek látom a föntebb mondottakat gyakorlatilag is fölvilágositani. Például:

Ha valamelly részvényes lábra állitott életbiztositó intézet 400 részvevő által biztositott 200,000 frt tőkétől bevesz bizonyos évben 40,000 frt részvétdijt, s a 400 részvevőből meghal 15, s ezen 15 kihaltnak fizet 13,000 frt biztositott tőkét, a társaság pénztárában marad 27,000 forint. Ezen 27,000 frton a részvény-tulajdonosok, mint az évi nyereségen, megosztakoznak, a részvevők pedig és az uj belépők következő évre fizetendik a kiszámitási tabellában életkorukra kitett mennyiséget.

Ha valamelly kölcsönös lábra állitott életbiztositó intézet ugyan 400 részvevő által biztositott 200,000 frt tőkétől bevesz bizonyos évben 18,000 frt részvétdijt, s a 400 részvevőből meghal 15, s ezen 15 kihaltnak fizet 13,000 frt biztositott tőkét, a társaság pénztárában marad 5,000 frt. Ezen 5000 frtot, mint évi nyereséget, föl lehetne ugyan a részvevőknek maguk közt osztaniok, de mivel a halálozási veszedelem által szenvedett 13,000 frt pénztárhiányt a következő évre csakugyan ki kell 18,000 frtra egészitniök; az 5000 frt nyereséget tehát nem osztják föl maguk közt, hanem csak 13,000 és nem 18,000 forintot vetnek ki egymásra, miből az világlik ki, hogy kölcsönös intézeti részvevőknek azon évben a kiszámitási tabellán kitett mennyiségnél kevesebbet kellett fizetniök.

Ha valamelly vegyes lábra állitott intézet ugyan 400 részvevő által biztositott 200,000 frt tőkétől bevesz bizonyos évben 40,000 frt részvétdijt, s a 400 részvevőből meghal 15, s ezen 15 kihaltnak fizet 13,000 frt biztositott tőkét, a társaság pénztárában marad 27,000 frt. Ezen 27,000 frton, mint évi nyereségen, a részvényeseknek meg kellene osztozniok, de mivel ezen jótékony intézet elvével ellenkezik a nyerészkedés, csak 20,000 frton osztoznak a részvényesek, a 7000 frtot pedig biztositó részvevők közt osztják ki, mint fölöslegest.

Mi a lényeges különbség e három intézet közt, ugy hiszem megértette a tisztelt olvasó; — még azon kérdésre kell felelnem: „miért hogy részvényes életbiztositó intézet 400 részvevő által biztositott 200,000 frt tőkétől 40,000 frt részvétdijt vesz be, midőn a kölcsönös ugyanannyi részvevő által biztositott 200,000 frttal csak 18,000 frtot?“ Részvényes társaságnál 15 éves egyén biztositott 100 frtjától fizet 1 frt 50 krt 2 dr. részvétdijt, midőn kölcsönösnél csak 50 kr 3 drt, — 30 éves egyén amannál 2 frt 37 kr 1 drt, emennél 1 frt 1 kr 3 drt, —50 éves egyén amannál 4 frt 44 kr 1 drt, emennél 2 frt 3 drt, — 60 éves egyén amannál 7 frt 9 kr 3 drt, emennél 3 frt 49 kr 2 drt. Részvényes társaságoknál a föntebb kitett dijak állandóul ugyanazok maradnak, s azokat a részvevő évről évre tartozik kifizetni, midőn kölcsönös intézeteknél a számitási tabellán kitett részvétdijak a szerint leszállnak, vagy fölemelkednek — de a számitási tabellán kitett mennyiségnél följebb eddigi tapasztalás szerint soha nem, — a mint kisebb vagy nagyobb volt az évenkinti halálozási veszedelem; — szükségesnek látom továbbá fölvilágositani azt is, hogy miért kell a föntebb például fölhozott kölcsönös életbiztositó intézetnél kitett 18,000 frtot a részvevőknek ujolag kiegésziteni. Kölcsönös intézet minden számadási év elején kiszámitja, hogy részvevői közt mekkora azon évben a halálozási veszedelem, s ezen halálozási veszedelemhez aránylagosan veti ki részvevőire a kiszámitott halálozási veszedelem födözésére megkivántatandó valószinü részvétdijakat, — ha tehát a kiszámitott halálozási veszedelem 18,000 fedezési tőkét kivánt, 18,000 frtot kellett részvevőire kivetni, — de mivel a lefolyt évi halálozási veszedelem csak 13,000 forintot emésztett föl, s igy 5000 frtja megmaradt, a következő biztositási évre csak 13,000 frtot vet ki, hogy a megtörténhető halálozási veszedelmek fedezhetésére azon évben is ugyan a szükséges 18,000 frttal biztositva legyen.

Megvallom, minden intézetnek, melly illy részvényes lábra van állitva — olly intézetet értek, melly az egész hazára kiterjed, s melly egy nemzetet ölel kebelébe, nem pedig egyes városra kiterjedő takarékpénztárakat, mellyek közöl némellyik nem egyéb, mint qualificált uzsoráskodás műhelye — megesküdt ellensége vagyok. Megmondom miért. Minden intézetnek kell lenni, s van középpontja, hol főhivatala van, onnan hat ki megbizottjai s képviselői által az egész nemzetre. Ha az intézet részvényes lábra állittatik, igen való, hogy részvényjegyeit azon város gazdagabb lakosai falják föl, hol a középponti hivatal van; én pedig azt, hogy valamelly város lakosai azért, mert közöttük létezik valamelly intézet, az egész nemzet, az egész hon lakosai verejtékein hizzanak, s fillérjein nyerészkedjenek, szóval önzsebükért, nem pedig a közjóért éljenek, sem a hazafiuság, sem az emberiség, sem a becsületesség, sem a józan ész, sem az igazsággal összeegyeztethetőnek nem tartom, és ezen szempontokból vagyok a részvényes intézetek megesküdt ellensége. Ám állitson tehát bárki is részvényes intézetet, árulja jegyeit az emberiség, a közjó firmája alatt: lelkét s szivét zsebében, és nem bensejében keresem az ollyannak; harsogjon ajakán a hazafiuskodás szava, leheljen honfiui érzelmeket: szava csak madarász siphangja, és honfias érzelme csak sürü köd, melly az igazság tükrét akarja meghomályositani a különben is rövid-

látásuak előtt. Az intézet, ha megakarja nevét érdemelni, legyen mint a följövő nap, melly egyiránt lövelli tűzsugárait a paloták ércz tetejére és az alacsony kunyhók szalma födelére; és valjon mondanók-e jótékonynak a napot, ohajtaná-e följöttét ur és szolga, koldus és király, cser s alacsony bokor, ha fényes arczát a paloták csillogó fedelében förösztené, és arany sugárait csak a magas cserfák lombos ágai közé szöné be; áhitattal tekintenénk e föl rá, ha fényét csak a föntszárnyaló madár láthatná, és a földön csuszó féreg még csak melegét sem érezhetné? — Az intézet legyen, mint a tisztán csörgedező csermely, melly egyiránt buzogja elevenitő vizét, ha bár kisded féreg csuszik is partjaira, vagy karcsu szarvas száguld vizéhez; — az intézet legyen, mint a sivatagban álló terebély tölgy, mellynek árnya alatt hüs enyhet talál a rongyos vándor és a prüszkölő ménektől vont kocsi tikkadt tulajdonosa; szóval: az intézet feleljen meg czélja s rendeltetésének, melly a közjó, ne pedig magánosokat töltekeztessen.

Előadám röviden a három intézet közti különbséget, választani a résztvenni kivánónak áll érdekében; annyit minden esetre jónak látok megjegyezni, mikép résztvenni kivánó a választáskor kettőt tartson szeme előtt, például: van-e elegendő biztositéka az intézetnek, és hogy kedvező föltételek alatt biztosit-e? ha valamelly intézetnek e két tulajdona megvan, azon intézet tökéleletes, van jövője, azon intézet szilárd lábon áll.

Ha valaki biztositatni kiván, egy nyomatott példányt kell neki betölteni, mellyet ajánlkozó levélnek hivnak, mellyben a fölvétetni kivánó aláveti magát az intézet alapszabályainak. Az intézetbei fölvétel a központon, a főhivatalnál, az ország más részeiben pedig az ugynevezett intézeti ügynököknél eszközölhető. Az ajánlkozó levél betöltése után az ügynök némelly kérdéseket tesz a fölvétetni kivánó elébe, mellyekben egészségi állapota, s más a biztositásra vonatkozó körülményekről tudakozódik; a kapott feleleteket jegyzőkönyvébe vezeti, s aláiratja. Minthogy az intézet csak lehető egészséges egyéneket vesz föl, ügynökök pedig ajánlkozóknak egészségi állapotjukat nem tudhatják; minden ajánlkozónak egy orvosi nyomatott bizonyitványpéldányt adnak, mellyre az ajánlkozó egészségi állapota felöli véleményét rá irja, s annak föl- vagy nem vehetőségét kijelenti. Ezen okiratok után az intézeti igazgatóság meghatározza ajánlkozó fölvétethetőségét, vagy elveti azt; a fölvétetett, rögtön kiadja a fölvételi bizonyitványt, s mihelyt ajánlkozó az arra hátiralt mennyiséget lefizette, azonnal életbiztositási részvevő tag, s azon pillanatban jogok és kötelességek birtokába és teljesitésébe lépett, s ha bár azon órában meghal is, a biztositott özvegyet maradékai azonnal megkapják.

Minthogy a mit még az életbiztositó intézetekről általánosan mondhatnék, az mindegyikről részletesen is áll; azért e tárgyról részletesen akkor fogok értekezni, midőn következő czikkemben a Fejérvárott keletkezett első magyar kölcsönös életbiztositó intézetről szólandok. Előre kijelentem a tiszt. szerkesztőségnek, hogy rövidebb leszek.

(H—p.) Boross Mihály.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madridból, sept. 5röl kelt hirek következőleg hangzanak: „Ma vasárnap a börze zárva volt. A legujabb királyi rendeletek kihirdetése a népesség között nagy mozgalmat idézett elő. A lakosok csoportonkint vonulának az utczákon keresztül s Espartero-t és az alkotmányos királynőt élteték. Midőn Izabella a Pardoba lovagolt, a néptömegtől környezve, zajos üdvkiáltások által fogadtatott, mit a királynő örömmel látszék fogadni. Este a város különféle részei fényesen ki valának világitva. A béke s rend sehol sem zavartatott meg. Azonban a hatóságok a szükséges intézkedéseket megtevék, az őrség megkettőztetett s a katonaság összeiratott, a politikai főparancsnok a folyó évi april 12kei bandot ujra kihirdetteté, mellynélfogva a királynő közelében lárma s kiáltozások megtiltatnak. Az „Eco del Comercio“ azt hiszi, hogy a cabinet-elnökséget Goyena igazság-minister s Frias herczeg csak a külügyek tárczáját veendi át.

NBritannia. A „Daily News“ római levelezője aug. 30-ról következőleg ir: „Itt azon hir terjeng, miszerint Minto lord nem csak britt követté nevezetett a pápai udvarnál, hanem már utban is van Angliába.“ A „Galign. Messenger“ e hirre vonatkozólag annak hitelessége fölött kétséget emel, megjegyezvén, miszerint egy különös rendelet létezik, mellynél fogva minden angol ministerre, ki a római udvarral szövetséget kötne, a „praemoneri“ büntetés (birtokelkobozás s börtön) várakozik. Ennél fogva joggal kételkedhetni, miszerint a cabinet a nélkül, hogy e törvényt megszüntette volna, illy lépésre vetemedett légyen, egyszersmind pedig az uj parliament többsége még kétséges s a vallási-politikai kérdések mindenek fölött nehezen szoknak megoldatni. Egyébiránt tudva van, hogy az előbbi britt követ Florenczben a nagy hatalmasságok tanácskozásaiban részt vön, mellyek tárgya vala XVIik Gergely pápát a legsürgetőbb reformokra birni, s igy a bekövetkezhető kül segély szükségességét elmellőzni. Ezt az angol lapok már akkorában ama tilalom tényleges megszüntetésének nevezék.

A dublini repeal-egylet sept. 6án tartott gyülésében John O'Connell fölötte erősen nyilatkozott azon szivtelen embertelenség fölött, mellyel az ir szegényeket Angliából erőszakosan kiüzték, miután legjobb erejüket nagyobb részt ez országnak áldozák. Legtöbbnyire betegen hajókba veték őket s a legroszabb időben nyomoru hazájokba hurczoltattak. Tovább azt mondá, hogy az ir népnek föl kell kelnie s nyilvánitania, miszerint csak akkor veendi vissza szegényeit Angliából, ha egyszersmind az országon kivül lakó földesurakat is haza küldendik. Végre megemlité, miszerint egyetlen egy helyen Mayo grófságban a közmunkák megszüntetése által 1600 személynél több a legmélyebb nyomorba döntetett.

A kivándorlás Angliából vagy Anglián keresztül, még soha illy tetemes nem vala mint ez évben; egyedül a liverpooli kikötőből tegnapelőttig az egyesült statusokba vitorlázott: 77,403 személy; Canadaba 27,666; Uj-Braunschweigba 1479; Uj-Skocziába 177; herczeg Eduárd szigetbe 444 s 311-en más helyekre. Ezek két harmada irhoni volt; a hátralevő harmad két ötöde skócziaiak, más két ötöde németek valának, kiknek száma ez évben sokkal nagyobb volt, mint valaha.

A skót bérczekben e hó első napjaiban olly zordon s barátságtalan időjárás volt, hogy sept. 2án két angolt, kik mulatságból gyalog a regényes hegységbe kirándultak, reggel megfagyva találtak, miután előtte való estén még vidoran gyalogoltak.

Sept. 7én — mond a „Standard“ — léptettek legelőször életbe azon uj intézkedések, mellyeknél fogva az ifju foglyok, kik idejüket Angliában kiállották, Ausztraliába szállittatnak; 70 — 80 férfi fogoly vitetett Woolvichbaa millbanki mintabörtönből, hogy onnan, a Corkban fölvettekkel együtt, ama gyarmatba átszállitassanak. Ottan megérkezvén olly szabadok lesznek, mint más kivándorlott vagy gyarmatos.

Franeziaország. Páris, sept. 10. Guizot és Hebert Párisba visszatértek. Soultbergből érkezett ujabb hirek szerint Soult marschall sokkal jobban érzi magát. — A dalmatiai marquis követi állomására Berlinbe ismét elutazott. A „la Patrie““ szerint Ségur gróf franczia pair a porosz királyhoz titkos küldetéssel megbizva szinte Berlinbe utazott. Broglie Alfréd Rossi-hoz irányzott sürgönyökkel Rómába küldetett. Normanby marquis britt követ nejével együtt a dieppei fürdőkből Párisba visszaérkezett.

Az „Archives Israelites“ szerint sir Moses Monte fiore legközelebbi látogatásakor Párisban Lajos Fülöp által szivesen fogadtatott. Ő felsége irányában azon reményét fejezé ki, miszerint az idő nem igen távol van, midőn a zsidók a világ minden részeiben emancipáltatni fognak és azon jogok élvezésében részesülendnek, mellyekkel Franczia-országban birnak.

Mult éjjel Praslin hg sirja, a Mont-Parnass temetőben egészen föl vala dulva. Azt hiszik, hogy azt olly emberek tevék, kik a bizonyos körökben terjengő hireknek hitelt adva, azt hiszik, hogy a herczeg meg nem halt, hanem elszöktették.

A szajna-kerületi esküttszék előtt a „Gazette de France“ felelős szerkesztője Durand, Praslin herczegnő meggyilkoltatása fölött irt bizonyos czikk miatt in contumaciam egy évi börtönre s 3000 frank bündijra s az azt tartalmazó példányok megsemmisitésére itéltetett; ellenben Cantagrel a „Democratie Pacifique“ ügyvezetője szinte azon tárgyra vonatkozó czikke miatt vádállapotba helyeztetve, fölmentetett.

Két szicziliai királyság. Sept. 5röl kelt nápolyi hirek mozgalmak s nyugtalanságokról tudósitanak, mellyek Messinaban (Siciliaban) s a vele szemközt fekvő Reggioban (Calabriaban) kitörtek, s azonnal szerencsésen el is nyomattak. — A zendülés Messinában sept. 1jén ütött ki; fegyveres egyének csoportoztak össze a város különféle részeiben, s három szinü (zöld, sárga s fekete) zászló alatt, közepette kereszt s a szicziliai sassal vonultak át az utczákon, hol a vámőrállomások néhány őreit megtámadák s lefegyverzék. Busaca dandárnok, midőn az amerikai consul házából, hol ebédelt, haza a várba sietett, puskalövés által karjában megsebesittetett. Erre nem sokára a zendülők a csend helyreállitására előrendelt katonaság által megtámadtattak, s a várból rájok tüzeltettek is. Rövid harcz után, mellyben mind két részről többen megsebesültek s elestek, a lázadók megszaladtak s Catania és Siracusa irányában vették utjokat.

Reggio sept. 4én napfölkeltével egy csapat zendülők által megtámadtatott, kik miután a kastélyt s várost elfoglalák, hat tagból álló, — köztök néhány vidéki földesur — kormánybizottságot neveztek ki. Erre nem sokára a börtönök ajtai megnyiltak; mintegy 500 fogoly tört ki azokon, a várost és környéket bebarangolva fosztogatták, házakat betörtek, misem levén előttük szent. — A lázadók zászlóin kereszt és a pápai süveg vala látható, ezen aláirással: „Éljen az alkotmány, Olaszország függetlensége s IXik Pius! A főzászló zöld, sárga és fekete volt. Cava rendőrségi kapitány a börtön ajtaja előtt mggyilkoltatott, a csekély számu rendőrök, kik ott őrködtek, lefegyvereztettek, kiraboltattak, s egy szomszéd dombra hurczoltattak, hol egy őrmester, ki a zendülők közől nehányat megsebesitett, agyonlövetett. A lázadók azon tornyot is hatalmukba ejték, mellyen a telegraph fölállitva volt, ez általuk elpusztitva, reája a három szinü lobogó tüzetett föl. De rövid vala a lázadók uralma; mindjárt a katonaság megérkeztekor, melly az elrémült reggioi lakosság által örömmel fogadtatott, a lázadók megszöktek; a rend helyreallittatott, s a királyi lobogó üdvlövések mellett ismét föltüzetett. Sept. 5kén reggel a „Giornale del Regno delle due Sicilie“ hirlapban az előtte való napi eseményekre vonatkozólag következő pótló tudósitás közöltetik: „Mindenki örömére biztosan közöljük, hogy Messina és Reggioban (hol a közbéke egy csoport lázadók által megzavartatott) hála a királyi sereg vitézségének s hősies szellemének, a rend és béke tökéletesen helyreállittatott.“ Ezen rövid közlést ma este csak azért teszük, mivel mai számunkban már megjelent, legközelebbi számunkban bővebb tudósitást adandunk.“ — Ezt a következő hirdetmény követé: „Szombaton sept. 4. 1847, esteli 10 órakor. Az 1834dik évi martius hónapban királyi parancs következtében statusvétkeket biráló különös itélőszék ismét életbe léptetik, s minden fölebbezés nélkül rögtönitélőszékké alakittatik. A lázadó vezérek fejére 1000 darab arany (ducati) tétetett.“ Sept. 4kén délután tizenkét calabriai haramja jelent meg vezérükkel együtt, az amnestiát használandók, Antella tábornok előtt.

Igazitás. Mult pénteki 558dik számunk 590dik lapjának közép hasábján, fölülről lefelé olvasva az 51dik sorban „Cleaut“ helyett olv. „Cleant“; ismét ugyan azon lap 3dik hasábján, 52dik sor: „Cliaut“ helyett olv. „Cleant.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Árverési hirdetmény.

T. Kovács Károly kapitány ur özvegye Tahy Honorata asszonynak megyei Alattyánon 20 köblös szántóföldje foglalás következtében folyó september 26dikán a helyszinén biróilag árverés utján eladatni fog. Kelt Egerben september 6kán 1847.

Ts Hevesmegye főszolgabirája (1) **Halász Gáspár** *) mint végrehajtó.

*) Lapunk legközelebbi számában hibásán áll „Halász“ helyett „Halasy“.

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 19kén: A két Barcsai. Drama 4 ilban. Irta b. Jósika Miklós.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Negyvenkettedik év.

561. szám 1847. Csütörtök sept. 23.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A ‚Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára előfizethetni helyben 2 ft 48 krral, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, — négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetés. Halálozások. — A királyi helytartó körutja. (Debreczen). Életrajz. — Vegyes ujdonságok. — Lombard-velenczei királyság.— **Külföld.** Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franciaország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Bonay Imre bogsáni kincstári ellenőrt saját kérelmére hasonló tisztminőségben Szentandrásra helyezte át.

Botpaládi Barcsay Károly, a debreczeni kir. váltótörvényszék jegyzője, három napi sulyos betegség után folyó hó 9kén Debreczenben meghalálozott. Béke hamvaira!

Csefalvay Ignácz, k. kincstári nyugalmazott számtartó, folyó évi augustus 30dikán 82 éves korában, 47 évet a status közhivatalában töltvén el, meghalálozott. — Azon sakjátszó géppel, melly jelenleg Bécsben a császári ritkaságok gyüjteményében tartatik, e férfiu volt az utósó, ki 1784—1785ben Kempelen kir. tanácsossal a külföldet beutazta, s azt a világnak bemutatta.

A királyi helytartó körutja. Debreczen. Sept. 16án. Sokan a debreczeni népet a magyarság lelkének, Debreczent a magyar elem központjának szeretik tekinteni. Hadd legyen igazságuk. Igaz ugyan, hogy széles Magyarországon nincs város, hol annyi magyar ember laknék, mint Debreczenben; de az is igaz, hogy nincs e hazában város, melly nemzetünk müveltségét, s ujabb kori előhaladását Debreczennél kevésbbé volna képes képviselni. Debreczen sokban, nagyon sokban, hátra van. Ez elmaradás okát kitalálni könnyü, előadni nehéz föladat. Debreczen kapui évenkint négyszer nyilnak meg a haza és külföld lakosainak, és kebelébe mindannyiszor nagy sokaság gyül minden fajból, népből és osztályból, mint hajdan husvétkor Jerusalembe gyült vala. Iparüzők és kereskedők a hazából és küldföldről piaczán megnyitják raktáraikat és forgalmat idéznek elő, versenyzőt a haza minden városaival, az alföldön pedig páratlant. Ez alkalmakkal népe érintkezésbe jő honfiak és idegenekkel. Debreczenben tartja a tiszántuli superintendentia gyüléseit. Debreczen a ref. tudományosság tüzpontja, a hazában elhirhedt irók és tudósok lakhelye, itten lakik: „Pallas sok tanitványival" sat. és még is! daczára e jótékony körülményeknek, Debreczen megtartotta legujabb időkig páratlan egykedvüségét, hidegségét, indolentiáját minden iránt, mit pártolnia kell vala s mi becsét a hazáját őszintén szerető magyar ember előtt emelhette volna. Debreczen pora sara és téli élesre fagyott rögei országos hirüek. Debreczent közel hatvan ezer ember lakja, és Debreczennek philantropicus intézetei, becsületes kórháza, [1]) rendszeresitett koldus-ápoldája, árvaháza, dolgozóháza nincsenek, a kolduló nép a szegény telepről csapatonkint bolyongja be az utczákat; Péterfia végén levő s már romnak indult utcza házkörnyékén egész karaván rongyos és félig meztelen gyermekekkel, ugyan annyi gaminekkel találkozik a nagy erdőre menő szeme. Debreczennek nincs szinháza, [2]) nincsenek mulatóhelyei, hol munka-fárasztott népe fölüdülhetne, a lakosok egymással érintkezésbe jöhetnének, összesimulhatnának: magán körökben, a kapu előtt üldegélve, vagy a világtól egészen elszigetelve kün a tanyán kénytelenek fölvidulást keresni. Debreczen a kényelemről, gazdagságához mért, s a müvészet s ipar emelésére olly szükséges fényüzésről mit sem tud; pedig Debreczen népe vagyonos és tehetős. Módja volna a várost gyönyörhellyé, áldott, de kellem tekintetében mostoha vidékét édenné átváltoztatni. A debreczeni nép az élet első szükségein tul semmire nem gondol, meglevén kenyere, laka, ruházata, teljesen boldognak érzi magát. A debreczeni nép merő nyers Stoakból, Epicur- és Zenokból áll, nem mintha a bölcsészek elveit elmélkedés utján legjobbaknak találta volna, hisz e nép földmüveléssel, alsóbb osztályu házimesterségekkel foglalkozván, ideje az elmélkedésre nem marad: hanem mert értelme bizonyos nézet által fogva tartatván, a köznapi fogalmak, önző szenvedélyek, kalmári számitások gőzköréből magasabb regiókba, a hit- és polgári erények regióiba föl nem emelkedhetik, s mi legszebb, épen azok szokták Debreczent nevetségessé tenni, kik az anyagi érdekeknek megkövesült barátai levén, ha ábrándjuk jegesithető, képzelgésük valósitható volna, respublicajuk Debreczenhez a költőiség nélküli anyagi jólét e nagy fészkéhez volna legbizonyosabban hasonlatos. Le előbb elveitekkel, aztán kaczagjátok a gazdag Debreczent! Debreczen többi szerencsétlenségei között megemlitendő: miként e jelen pillanatig el volt telve önmagával. Mig az életkedv, izlés és kényelem barátai boszankodva fordulnak el töle, a debreczeni ember egyedül hon tudja föltalálni magát. Zsendicze, tarhonya és makrapipájától kezdve minden kézmüveken az ipar és szorgalom terményein keresztül föl egész a teremtés remekéig az emberig, csak egyedül a honit találta jónak, tiszteletre és bizalmára méltónak. Álbarátai tudván gyöngéjét, körülhálózták öt hizelgéseikkel, megtöltötték agyát rémekkel, kioltották szivéből az emberi indulatok gyöngyét: az emberbaráti szeretetet, s ez szülte Debreczenben a felekezetességet, minden idegennek vélt elem elleni gyászos gyülölségét. A könnyenhivő nép hajtván a csábszóra, elzárta szemét s szivét a kor derülő világa s magasb hazafiui kötelességek sürgető kivánatai előtt, és maradt — debreczeni nép.

„De nem ugy van, mint volt régen." Az átmeneti időszakot meghozta az idő ura: a gondviselés, s megteremté az embereket, kik Debreczen üdülésének eszközlői, csinosbulásának tényezői legyenek. Azon körülményekhez, mellyek eddig Debreczen emelkedését előmozdithatták: egy elhatárzó járult. Debreczen az ország szivéhez csak 12 mértföld. A vaspálya megrövidité a pesti ut unalmait. A csinosodás szelleme nem tikkad el Debreczenbe érkezteig. A város tanácsa lelkes tagokat számlál keblében; a kapitányi hivatal erélyes; a hatvanok között kitünő egyének szemlélhetők; a polgárok között a méltányosság és a soká számüzött szeretet szelleme terjed; az előitéletek enyésznek; s mind ez erők mozognak, létesitendők azt, mi által az idegenektől eddig rettegett Debreczen becsülete helyrehozassék, a lakosok között a polgári erények fejlesztessenek, a gyöngék a jóban szépben erősbüljenek. A bölcs, czéljaira alkalmas eszközöket tud választani. Azért számitása soha nem csalhat. Ez irányban müködik Debreczen tanácsa. Nincs magyar ember e hazában, ki István főherczeg körutazásának ne örvendett volna. E gondolat, megláthatni a hódolva tiszteltet, mindenki szivét édes örömmel töltötte el. Debreczen is örvendett. Eszélyes tanácsa a közörömet, a nép csinosodására vonatkozó haszonnal akarta párositani, és István főherczeg Debreczenbeni megjelenését tervezett müve alapkövének letételével örök időkre emlékezetessé tenni. Szándoka, leszámitván a kevés aberratiokat, sikerült. István főhg körutazása Debreczen évkönyvében időszakot csinált. Vajha többször szemlélhetnök öt. Az éj zsibbasztó homályát és tétlenségét csak a királyi nap sugárfénye oszlathatja el. István főhg még egyszeri eljövetele tündöklővé tenné Debreczent. Elfogadása iránt aug. 4-kén tanácsülés intézkedék. A husz pontra terjedő határzat részleteit fölösleges volna elszámlálnunk, elég legyen megemlitenünk, miként az ő fönségét Debreczenbe szállitandó előfogatok mennyisége, a kocsisok diszöltözetének alakja — fejér gyolcs ing és gatya, veres mellény, ponyokára vetendő kék ujjas, rojtos fekete nyakravaló, kupeczes kalap tollal ellátva —; a később polgári örsereggé alakitandó diszlovasságnak fölállitása, és egyenruhája[1]) elhatároztaték, a sereg fővezéreül Reviczky Menyhért polgármester; alvezéreül Bayler István tanácsnok és Kovács Lajos népszónok; kapitányokul Csapó János és Kafka Károly esküttek neveztetvén ki; elhatároztaték továbbá a fönséges főherczegnek a városházába leendő beszállásoltatása, szobáinak czélszerü kibutorozása; a horgasok kiegyenlitése, az országutnak, mellyen ő fönsége elvonuland, kijavitása; az utat átmetsző hidak jó karba hozatala, ő fönségének a czegléd-utczán leendő diszes bevezettetése [2]); a czéheknek minő renddeli kiállitása; a diadalivéknek hol leendő fölállitása, és az egész városnak kivilágitása; e terjedelmes határzat minden pontjának sikeritése külön külön felelős küldöttségre bizatván. A munkálatok megkezdettek. — A városháza előtti tér téglával kiburkoltatott. A piacz- és váradi utcza halmai elhordattak, a völgyek és vizállások betöltettek. A város kivilágitására tanácsilag kiküldött biztosság a lakosok által teljesitendő világitásról aug. 10én kiadott rendelvényében rendelkezett. A kapitányi hivatal a várt fönséges vendég megérkezése napján és ittmulatása ideje alatt tartandó mindennemü rendről és csendről sept. 7 gondoskodott. S ezeket látván, el kezdők hinni egyik barátunk állitását: „Debreczen tud tenni ha akar." Vajha mindig akarna, hisz ezer alkalma van az akarásra. A diszlovasság lassankint megalakult s zenekisérettel járt gyakorlatra, a nép tömegenkint követte. Sept. 5kén templom-paradeot tartott. Végre előkészületek és remény között az ohajtva várt nagy nap, napja az örömnek és éldeletnek, sept. 11. megérkezett. Az ég tiszta és derült volt, a nap a hosszas esőzés után melegen hintette jótékony sugárait. Reggeli nyolcz órakor a diszlovasság a város küldöttségével a főbiró és polgármester vezérlete alatt a határszélre vonult, ottan az érkező fönséges királyi főherczeget üdvözlendő és Debreczenbe kisérendő. Délután egy órakor a czéhbeliek a czegléd-utczán két renddel és a városháza előtt félkörben föl voltak állitva; ekkor egyik szélen gróf Vrbna könnyü német lovas ezredéből egy zászlóalj foglalt helyet ő főherczegségének szolgálatot teendő. A városházának udvara, termei, hivatalszobái telve valának küldöttségi tagokkal is elökelő helybeli s vidéki hölgyekkel. A nép derült arczczal a fő- és czegléd-utczán sereglett; a nemzeti zászlókkal diszitett ablakokból asszonyok mosolyogtak le a sokaságra, szakonkint sovár pillanatokat vetvén a tájra, honnét a

[1]) Van Debreczennek egy szegény asszony fölügyelése alá adott háza, mellyet aztán városi kórháznak gunyolnak. Jertek ide ti, kiknek a nyomorról fogalmatok nincsen. Ohati.

[2]) Az N. ur szinháza nem a városé, vagy az? annál szebb! Ohati.

[1]) Az egyenruha fog állani buzavirágszin nadrágból, dolmányból, világosabb teveszőr zsinórzattal és három sor gömbölyü réz gombokkal elkészülve, fekete zsinórba szegett csizmából, ahoz kivántató egyforma sarkantyuval; addig is, mig süvegek készithethetnének, még most csak túri süveg alkalmaztatván három szinü tollakkal; ezenkivül egyforma kard veres bagaria szijjal. A vezéreknek ruhája pedig ugyanazon szinü posztóból készült arannyal zsinórozott rövid zrinyi-dolmány és szük nadrág leend. Ohati.

[2]) Ezt is ülésileg kellett elhatározni, mert különben egyenes uton a Szent-Anna-utczán kellett volna ő fönségének bejönnie, hanem ez utcza magas szerencsétől megfosztatott azon nagy fontosságu és Debreczenben eldöntő okból, mert Szent-Anna-utcza szent-Anna utcza. Ohati.

várt herczegi vendég érkezendik. Mi a sokaságba vegyültünk, látni a debreczeni népet, örömének nyilatkozataiban, hallgatni a tompa zajt, melly a polgárok mély hangon folytatott beszélgetéséből eredett, s mulatni e nép sajátságos kedvkitörésein. A debreczeni nép mindenben különös. Négy órakor Vay Miklós ő nméltósága megérkezék. A várakozás nagyobb, a figyelem élénkebb lön. Három óranegyed és tiz percz mulva a nép fokonkint emelkedő „éljen“ rivalgása jelenté István főherczegnek városunkba érkeztét. A szentannai kapunál épitett és „Istenhozott“ fölirással ellátott diadaliv alatt elvonulván, nap-utczán keresztül czegléd-utczára tért ő fönsége. Az előcsapatot gyalog barnahangászok egyenruhás kara,, s ezt Bayler István és Kovács Lajos vezérlete alatt a diszlovasság követé. Utána a nép folyvást tartó éljenzése között István főherczeg hat lovas hintója vonult, hozván a fönséges vendéget. Kocsija mellett Kafka Károly lovagolt, kit ő fönsége nyájas — a lovag által felejthetetlen beszélgetésre méltatott. Ő fönsége kocsiját kisérete követé. A czegléd-utczán épitett, és

„Várt nagy vendégét népünk örvendve fogadja“ fölirással diszitett leveles diadaliv alatt ő fönsége kiséretével átvonulván szállására, a város házába érkezett. Kellemes tünemény volt látni a légbe fölemelt és üdvözölve mozgatott több ezer polgári kalapot, hallani a szünni nem tudó harsány éljeneket, valamint szemlélni azon nyájasságot, mellyel a fönséges főherczeg a nép üdvözlését visszonozni kegyeskedett. Mint a lesujtó villám dörgését, tompa moraj, s ezt a lehulló eső-cseppek susogása szokta követni: a debreczeni nép örömének zajos kitörését a beszélgetve elvonuló sokaság döngése, s ezt egynehány perczre alig hallható örömzsibaj váltotta föl. Ő fönségét a városháza kapujan belől az összes tanács és városi tisztviselőség hármas éljen fölkiáltással üdvözlé. Szorosan laka előtt 25 fejérbe öltözött kis leányka egy virágkoszorut nyujta át ő fönségének. „Vajha — mondá a kis leány — vajha utadon mindig virágot hinthetnénk elődbe; elődbe mondjuk, hisz nyomodban különben is virágok, az általad szeretett magyar nemzet jólétének és boldogságának virágai fognak föltenyészni. sat.“ Aztán ő fönsége a küldöttségek tisztelgését fogadta, a szónokok előadásaira nemzetünk nyelvén szivható kellemes modorában válaszolván. A tisztelgések illy renddel mentek végbe. Debreczen városának küldöttsége. Szabolcsmegye küldöttei. Hajdukerület küldöttsége. Tiszántuli superintendentia választott küldöttsége. A debreczeni és vidéki róm. kat. papság és debreczeni kegyes rend, főtiszt. Molnár Péter prépost és nagyváradi kanonok vezérlete alatt. Tiszántuli kerületi kir. tábla. Váltótörvényszék. Királyi só-, harminczad- és dohánybeváltó hivatalok. A tisztelgéseket 7 órakor a város által nagy teremében ő fönsége tiszteletére rendezett nagy ebéd követé; ben, mint mondják, jó izü ételeivel, csinos áldomás ivásaival ő fönsége által viszonzottakkal, lelkes magyar zenejével, kün a nép éljeneivel és a taraczkok durranásaival. A nap éjre szállt. Az ebéd kilenczig tartott. Ez alatt a város kivilágittatott, az utczák, kitünően a piaczutcza, város háza előtti tér, s czegléd-utczai diadaliv teljes fényben tündököltek több száz ezer mécs és gyertya hintvén nappali világosságot. Ebéd után ő fönsége a világitást volt kegyes megtekinteni, és magas tetszését nyilvánitani. Kocsija előtt a leendő városi őrsereg lovagolt, mellette, körülötte és nyomában a nép szivből eredő éljeneket rivalgott. Szép, nagyon szép valál Debreczen, szép mint gazdag magyar menyasszony gyémántaival fölpiperézve karján kedvesének, kit szeretete minden küljeleivel eláraszt. A körültekintós után ő fönsége lakába vonult, mindig áldva és kisértetve a néptől. A debreczeni világitások között kitünően jól sikerült a városháza előtt két chinai állvány, Dragotaház e jelszóval: „Boldogitsd e hont.“ A polgári casino világitása. Az előtte pazar fényben tündöklő igen magas gúla, többek közt ez állatszó fölirásával:

„E haza szült, rajtad csügg most szülői reménye.“ Kellemes volt a r. kath. templom kivilágitása a főajtón levő föliratával: Élj Istennek, királynak, hazának, hit- remény- szeretetben; és a prépost-laké, hol ő fönsége életnagyságu képe fölött e pár sor vala olvasható:

„Mit haza s nemzet ohajt, én is nyájammal ohajtom.
István, a kegyes ég tartsa meg életedet.“

Vasárnap, szűz Mária névünnepén, István főherczeg Isten iránti kötelességét teljesitendő, a szent Anna templomában Isten imádására egybegyült ajtatos népet boldogitotta magas jelenlétével s buzditotta a jó Isten iránti háladatosságra szivragadó ajtatosságával. A templom főajtajánál egyházi kiséretével főtisztelendő Molnár Péter prépost és plébános ur fogadá, s miután ő fönsége a feszületet megcsókolta, s magát szentelt vízzel megszentelte volna, elfogadván egy fejérbe öltözött kis leánykának illy szavakkal átnyujtott koszorját: „Fönséges főhg! Fön az égben Isten, itt len király és haza koszoruzza meg érdemidet“ a leánykák által behintett virágos uton a szentek szentjébe ment, s a számára készitett emelvényt elfoglalá. Szép a fönséges főherczeget látni a tisztelkedések elfogadásában, a néphezi nyájas leereszkedésében, de mindezeknek felségesebb öt látni ajtatosságában. Megragadott minden keblet azon buzgóság, mellyel a főherczeg a szent misét végig ünneplé. Minden mozdulata tanusitotta, mikép erős meggyőződésévé vált Horácznak e mondata:

Diis te minorem quod geris, imperas
Hinc omne principium, et huc refer exitum.

Isten áldja meg öt, hogy népünket magas példája által Isten iránti kötelessége teljesitésében megerősité. — A föt. prépost által bemutatott áldozatnak vége lön. Ő fönsége az egyházi kisérettől vezéreltetve a templomból elvonult, a templom küszöbénél e szavakat intézvén hozzá főtiszt. Molnár Péter prépost ur: „A békesség angyala kisérje fönségedet minden utaiban; a mennyei gondviselés őrködjék fönséged élete fölött; adjon bőséges kegyelmet föltett magas czéljainak végbevitelére, tartsa meg Isten maga dicsőségére, király és haza javára.“ Aztán a templom előtt fölállitott lovasság fölött tartván katonai szemlét, éljenezés között meglátogatta a reform. templomot, füvészkertet, és a főiskola könyvtárát, s tiz óra után a diszlovasság saját és a város küldöttségének kiséretében a nép áldásai éljenei között Debreczenből távozott. A polgári katonaság és Debreczen városának küldöttsége M. Pirczig kisérte, hol a bihari küldöttség fogadta. A fönséges főherczeg még egyszer köszöntvén Debreczen követségét, utját folytatá. Ohati.

Életrajz.

Főméltóságu KOPÁCSY JÓZSEF, országunk herczeg-primása, és esztergomi érsek, nemes szülőktől, Kopácsy Mihálytól és György Judithtól született Veszprémben 1775-ik esztendei május 30án. Elvégezvén otthon a 6 iskolát 1791-ben, ugyan ott a püspöki megye növendékei közé fölvétetett, és a bölcselkedés, ugy nem különben a hittudomány tanulása végett a pozsonyi hires papnevelő intézetbe küldetett, hol ritka elmebeli tehetségeihez állhatatos szerénységet kapcsolva haladott elő a müveltség termezején, ugy annyira, hogy kitünő és sokat igérő jelességei által már akkor nagy tekintetet tuda magának növendéktársai előtt szerezni. Haza jövetelével 1796dik évben a veszprémi növeldeházban a tanulmányok fölügyelőjévé tétetett, honnét kevés idő mulva a püspöki helyetnöki hivatalhoz titoknokságra léptettetett. — 1798dik évben, épen születése napján, Zirczen b. e. Pieer József tinniniai fölszentelt püspök és győri suffraganeus ur által pappá szenteltetett, első áldozatát pedig Somlyó-Vásárhelyen mutatá be az urnak. A következendő esztendőben elöjáróinak rendeléséből az egyházi történet és törvény tanitószékét foglalá el, melly hivatalában, noha a titoknokságot is egy ideig viselte, üres idejét akép forditotta maga és mások javára, hogy 1801 és 1802-ben Henry apátnak az israeliták és keresztények szokásaikról és erkölcseikről irt könyveit franczia eredetiből magyarra forditotta, és hasznos jegyzetekkel megtoldva az olvasó közönség nagy megelégedésére nyomtatásban is kiadá. Ebbeli munkássága által érdemesitette magát arra, hogy 1805ik évben szentszéki közbirává, 1806ban veszprémi plébánossá és alesperessé, 1807ben pedig már veszprémi kanonokká nevezteték. Mint illyen elhiresedvén mézzel folyó ékesszólásáról, többször nyert alkalmatosságot az Isten igéjének fényes gyülekezetek előtti hirdetésére. Igy nevezetesen Károly Ambrus főherczeg, Magyarország primásának és esztergomi érseknek 1809dik évben Pozsonyban tartatott gyászünnepélyre mint káptalani küldött jelenvén meg, december 10dikén délután némelly főuri rendektől fölszólitatott, hogy mivel a meghivott egyházi magyar szónok közbenjött terhes akadályai miatt el nem érkezhetett, a fogyatkozást december 13kán tartandó rövid beszédjével pótolná ki. Meg is felelt ő itt a közvárakozásnak annyira, hogy ékesszólását a legnagyobb magasztalások követnék; beszéde pedig első szándéka ellen felsőbb parancsolatból kinyomattatnék. Hasonló ékesszólással lépett föl 1812dik évben Bécsben szent István király, 1813dik évben pedig Győrött már somogy-szent-jakabi apát, hantai prépost, és veszprémi főesperes, b. e. Vilt József győri püspök dicsőitésére. De valamint másutt, ugy itthon is gyakortább hirdeté hallgatóinak nagy lelki épülésére az Isten igéjét, életét pedig mindenek példájára intézve, egyedül az egyház és haza javára szentelé, majd a megyés püspök oldala mellett itthon, és a törvényes látogatásokban, majd a főesperesti és a hittudományi főkormányzói hivatal pontos teljesitésével mozditván elő a megye javát, majd ismét a hazai törvényekbeni jártassága által méltóvá tevé magát arra, hogy az 1811ki és 1812ki országgyülésre káptalani követnek választassék, nemsokára pedig nagyobb méltóságokra is emeltessék. Illy kitünő érdemek szárnyain jutott 1817dik évben praelatusságra a ttes kir. táblához, innen pedig kevés idő mulva t. i. 1819dik évben a főméltóságu hétszemélyes törvényszék birájává, és prisztiniai választott püspökké neveztetett, melly fényes hivatalokban mély belátással s ritka szorgalma által olly tökéletesen megfelelt a benne helyzett bizodalomnak, hogy noha 1822dik évben székesfejérvári, 1825ben pedig veszprémmegyei püspöknek neveztetnék, a főmélt. hétszemélyes törvényszéki biróságot tovább is viselné mind addig, miglen 1831 évben ezen hivatalt, hogy kiterjedt megyéjének kormányzására több időt nyerhessen, maga önkényt le nem tette, melly leköszönését azonban a királyi kegyelemnek kinyilatkoztatása és jeles érdemeinek legfelsőbb helyeni elismerése követte.

Nyilvános jelei továbbá az ügyességében helyzett királyi bizodalomnak a füredi fürdők tárgyábani biztosság, mellyben a dolgoknak legczélirányosabb elintézésével járt el. Az országos rendszeres munkálatoknak kidolgozására törvény által lett kiküldetése (1827 art. 8. 30.) és néhai M. Tihanyi Tamás urnak a tolnamegyei főispánságban általa mint királyi biztos által, 1825-ki sz. iványhava 20án történt beigtatása. — Ezeken fölül pedig az 1827diki országgyülésen a veszprémi püspökséghez kapcsolt régi jognál fogva szerencséje lehetett a felséges királynőnek Karolina Augustanak fejére tenni a házi koronát, egyébiránt pedig mind ezen, mind az 1830iki és $18^{32}/_{36}$ hoszas országgyüléseken több mint egy alkalommal mutatá ki az egyház, fejedelem és haza iránti tántorithatatlan hűségét, ismerteté meg belátását, csüggedhetetlen munkásságát. Ebeli jeles érdemeiért a felséges fejedelem által 1828 évben valóságos belső titkos tanácsossá neveztetett, és mint elhiresedett törvénytudó, több sz. széki ügyekben előbb ugyan pápai legfelsőbb birónak, utóbb pedig átalában minden efféle perekben delegált primási birónak rendeltetett. Mint székesfejérvári püspök az esztergomi főtemplom talpkövének letétele alkalmával 1822 évi april 23án ő tartotta szokott ékesszólással a fényes gyülekezethez nyomtatásban is megjelent magyar egyházi beszédét, és ugyanazon esztendőben Pozsonyban a nemzeti zsinaton is munkás részt vevén, october 6án lelkesen szólott az egybegyült atyákhoz.

1825ben sz. Ágoston püspök napján (28. aug.) miután három napig tartó lelki gyakorlását végezte, egész szerénységgel minden beigtatási pompa nélkül lépett azon veszprémi püspöki székre, mellyről már előtte 9en lettek esztergomi érsekek. *) Leirhatat-

*) Az esztergomi érsekségre léptetett veszprémi püspökök következendők voltak:

1. Robert, 1209—1223 veszprémi püspök, 1124—1239 esztergomi érsek.
2. Zathmáry vagy Szakmáry György 1499—1501 veszprémi, 1502—1505 nagyváradi, 1506—1520 pécsi püspök, 1521—1524 esztergomi érsek.
3. Várdai Pál 1520—1523 veszprémi, 1524—1525 egri püspök, 1526—1549 esztergomi érsek.
4. Fehérkövy István 15?8—1586 veszprémi, 1587—1595 nyitrai, 1596ban mint kinevezett esztergomi érsek meghalt.
5. Gróf Forgách Ferencz 1587—1595 veszprémi, 1596—1606 nyitrai püspök, 1607—1615 esztergomi érsek.
6. Lippay György 1632—1636 veszprémi, 1637—1611 egri püspök, 1642—1665 ezztergomi érsek.
7. Szelepcsényi György 1641—1647 veszprémi, 1648—1666 nyitrai püspök és egyszersmind kalocsai érsek, 1666—1684 esztergomi érsek.
8. Szecsényi György 1618—1658 veszprémi, 1659—1667 győri püspök, 1668-tól fogva egyszersmind egész 1681ig kalocsai érsek, 1685—1695 pedig esztergomi érsek.
9. Gróf Eszterházy Imre 1723—1725 veszprémi püspök, 1726—1745 esztergomi érsek.

lan volt akkor a megye öröme annak érzetében, hogy az adatott neki atyául és főpásztorul, ki kebelében születvén, gyöngéd idejében itt növeltetvén, utóbb pedig különféle egyházi hivatalokban tündökölvén, olly jeles tulajdonokkal ékeskedik, hogy atyai kormányzásától boldog létét és virágzását méltán várhatá. Örvendett kimondhatlanul, hogy azt, kitől egy ideig megfosztva volt, ismét viszszanyerheté, és a hit gyürüjével magának eljegyezheté. Ki is tetszett nemsokára, milly bölcs kormányzóra bizatott a nyáj, és milly nagy proféta lett ő hazájában; mert mindenekre kiterjedő figyelmét nemcsak az esztendönkint kibocsátott pásztori leveleiben tünteté ki, mellyekkel a lelkipásztorkodás minden ágaira nézve a jelen idő szükségeihez alkalmazott rendszabályokat adott, hanem azt egyéb bölcs rendelései által is nyilvánossá tette. Igy a főesperesteket a falusi iskolák vizsgálataira esztendönkint gyakrabban küldötte, az alespereseket némelly kisebb dolgoknak elintézésére fölhatalmazta, az udvarában levő papok hivatalos körét uj rendszabályok által meghatározta; végre az elaggott — és növendékpapságnak is uj törvényeket szabott. Maga pedig mindenben tündöklő példája levén a nyájnak, apostoli buzgóságának s fáradozásainak kitünő jeleit nemcsak itthon, de püspöki székétől távol a terhes egyházi látogatásban is adá, mellyben serényen és ritka béketüréssel járt el, megjárván atyai látogatásával Somogynak mind a 72 plebániáját; Zalában pedig 50 plebániában tartott törvényes látogatást, mellynek irományait tudtunkra első példával készitette magyar nyelven. Számtalanokat részesitett ez alkalommal mindenütt a bérmálás szentségében, és főpásztori szavát is mindenütt hallatta, az apostolkint minden jóra és szentre intvén a hiveket.

De hogy mindenkit a maga körében serény munkálkodásra nagyobb foganattal ösztönözzön, nem mulasztotta el mindazokat, kiknek törvényeket szabott, jutalommal is serkenteni. Igy az alespereseknek eddigi jutalomdiját önnön pénztárából nevelvén, violaszinü övnek viselését is megengedé nekik, és az első övet minden alesperesnek maga küldé meg husvéti ajándokul 1827ben; a szükölködő plebánusokat az ő gondoskodása által nevezetesen szaporodott megyei pénztárból, de tulajdon erszényéből is tetemes segitségekkel vigasztalta, nevezetesen pedig a vámosi plébános és mesternek csekély jövedelmét 3500 vftból álló tulajdon alapitványának esztendei kamatjával pótolta, az oldala mellett levő papoknak fizetését megjavitotta, a növendékpapságot, próbatételeiken megjelenvén, a tudományokbani és erkölcsökbeni kivánt előmenetelre buzditotta; annak idejében azonban mulatságaikról is gondoskodni meg nem felejtkezett; a jelesebb növendékeket a hittudományi tudorságra költséggel segitette, a tanitókat pedig érdemszerint megtiszteltetéssel és jutalomosztással kecsegtette. — Valamint semmi érdem nem maradott jutalom nélkül; ugy semmi hiány, semmi fogyatkozás nem hagyatott az örködő szemekkel kormányzó nagy tekintetü főpásztor által javitás nélkül, és csak igy minden körbelieknek összes munkálódása által lehete divatozóvá tenni azon most megyénkben szemlélhető szép rendet, mellynek behozatala minden kormányzásnak legnagyobb föladása.

Hogy azonban a czélok elérésére szükséges eszközök se hiányozzanak, a romladozott templomok, paplakok és iskolák kijavitására, vagy a hol ezt tenni nem lehetett, ujaknak épitésére az illető patronusoktól, vagy az e nélkül szükölködő helyeken a religio fundusából segedelmet kinyerni igyekezett, de több illyes épületekre a magáéból is böven adakozott; igy emelkedtek ő alatta számtalan helyeken több efféle épületek. Püspöki jószágaiban most vagyon épités alatt az eösi plébaniai templom, Szorosodon pedig és Mindszentkáton már előbb készültek az ő költségén csinos sz. egyházak; Sümeghen, Monostor-Apátiban, és egyébütt plébánia és iskolaházak, és általában számtalan gazdasági épületek töle vették jobb karbani helyheztetésöket.

A népnevelés, ezen korunkban annyira sürgölt tárgy előmozditására mindenkor legfőbb gondja volt buzgó főpásztorunknak is. Ezért állitá föl Veszprémben nagyobb részint a maga, egy részben pedig a káptalan költségén a mesterképző intézetet, ezért épittetett ugyan Veszprémben boldogult szüleinek házhelyén elemi iskolát, mellyet a tanitónak illő tartására és a gyermekeknek ingyen való tanittatására rendelt alapitvánnyal látott el, ezért jutalmazta a szegényebb tanitókat segedelmezésekkel, ezért osztogattatott esztendönkint megyeszerte számtalan olvasókönyveket, katekizmusokat, és bibliai historiát, melly könyveket a kir. egyetem könyvnyomó intézetéből sok ezer példányokban vett meg e czélra. Az először áldozó gyermekeket pedig az utósó vacsorát ábrázoló csinos képecskékkel (mellyeket e végből ezen magyar fölirással: A ki e kenyeret eszi, örökké él Ján. 6. 59. Bécsben maga készitetett) ajándékozza már két év óta a buzgó püspök.

Ezeken fölül más jeles tettek is hirdetik a tudományok előmozditására, megyéje, és az egész emberiség javára intézett igyekezeteit a főpapnak. Mert hogy az esztendönkint általa segitett számos iskolás gyermekek tanittatását, a pusztitó epemirígy idején tett jótékonyságait, a haza különbféle intézeteire adott segedelmezéseit, a szegények között hetenkint, kivált pénteki napon kiosztott nagy menynyiségre menő alamizsnálkodását (mellyeket maga is ugy gyakorlott, hogy a mit jobb keze tett, arról bal keze semmit se tudjon) ne emlitsük, a kaposvári gymnasiumra 1200 váltó forintot, a magyar tudós társaságnak, mellynek ő maga is tiszteletbeli tagja, 2500 vforintot, a szerencséllen elmebetegek ápolására hazánkban fölállitandó intézetre 10,000 vftot; a kaposvári vármegye házra 1500 vftot, és az abban készitendő kápolnára különösen 1000 vftot. Az amerikai kath. missiókra több ezer ftot, taval a Duna árvize által károsultak számára természetben küldött, és egyeseknek adott tetemes segedelmeken kivül 5000 váltóforintot, ugyan ezen alkalommal némelly közhasznu intézetek fölsegélésére 750 vftot ajándékozott. Végre sok jeles munkák kiadására is számtalan summákat költött, igy Kéza Simon, sz. István király és Chronicon Budense czimü munkákat, az ő bőkezüsége mellett bocsátotta napfényre a tudós Podmaniczky, de más tudósok is elmeszüleményeiknek kiadásában, és számos müvészek a magok kiképezhetésére töle nyertek pártolást. Megyénk pedig a már rajzolatban, ugyan az ő költsége mellett, készen levő földabroszát és bővitett történetét, mellynek kiadására számtalan régi oklevelek gyüjteményét már megszerzé, várja még töle, melly közhasznu szándékának, valamint az egész magyar anyaszentegyház javára czélzó egyéb nagy igyekezeteinek létrehozhatása végett drága életét minél továbbra kiterjesztetni mindenki szivből ohajtja, és kivánja. *)
Kelt Veszprémben február 28án 1839.

Vegyes ujdonságok.

(Az országgyülés,) — mint emlitettük — csakugyan november 7kén Pozsonyban fog megnyittatni. Az országgyülésre meghivó k. körlevelek felsöbb helyről már kiadattak, s eddig már szét is küldettek.

(A középponti vasut igazgatósága) jelenleg 22 mozdonynak van birtokában, ezeken fölül még három uj, u. m. „Üllö“, „Berczel“ és „Szolnok“ munkában vannak.

(A pesti postahivatal) hivatalos kimutatása szerint, körében hónaponkint 120,000 levélnél több jön forgalomba. Jövöre nézve pedig azon vidékekre szóló levelek, hova vaspályán történik a közlekedés, a külföld példájára szinte vasuton fognak tovább szállitatni.

(A pesti hengermalommal) összekötött gépgyár már megkezdé nagyszerübb munkálatait; igy Pestmegye számára 3000 pfton készitett egy nagyszerü vizfecskendöt, mellybe 30 akó viz fér, s olly magasságra fecskendi a vizet, millyenre egy pestvárosi sem. E gyárban jelenleg 250 egyén foglalkozik naponkint munkával.

(Egy pesti fiatal asztalos) jelenleg egészen sajátszerü eszmével foglalkozik, s annak tettlegesithetése iránt vérmes reményeket táplál keblében. Ö t. i. születendő gyermeke számára egy olly bölcsö-gép készitése körül teszen kisérleteket, melly minden segély nélkül maga ringassa a gyermeket. A kivitelben nagyon bizik, mert költséget nem kimél. S ha ez első — mint hiszi — sikerül; csupán illy bölcsö-gépeket szándékozik jövendöre készitteni, bebizonyitandó: hogy a magyar müiparosban is létezik föltalálói lángész. —

(A legközelebbi uj évvel) Pesten egy zsidó naptár fog megjelenni magyar nyelven, mellyet zsidó tudósok dolgoztak ki, — ha igaz.

(Tegnap) egy vidéki orvos barátunkkal találkozánk, ki a többi között arról is tön emlitést, hogy ö már 5 hónap óta látogat egy nehézkórost, s valahányszor a kór jelenségei mutatkoznak, mindannyiszor kénégénygözt szivat be a szenvedövel, s a rohamok soha sem törnek ki rajta. Valjon kigyógyithatandja-e betegét e borzasztó betegségből, bizonyosan megmondani nem tudta, mindazonáltal reménye van, hogy a kisérlet sükerülend. — Gyakorló orvosaink figyelmébe ujolag ajánljuk e tényt.

(A selyemtenyésztés Sopronymegyében) nagyon örvendetes léptekkel halad, s szépjövönek néz biztosan elébe. Gróf Széchenyi István ö nmlga létesité ott azt, s buzditásai következtében keletkeztek a vas-sopronyi (1841ben) és sopronyi (1844ben) selyemtenyésztö részvényes társaságok, mellyek közöl az utósó ez idén már mintegy 200 font tiszta selymet állitott ki saját termesztménye gyanánt, s azon fölül mult tavasszal több mint 48,850 darab két éves szederfácskát osztott ki ingyen a nép között. Az egész megyében jelenleg 2,300,000 szederfánál több létezik. Tiszta selyem évi nyereménye e megyének már most is 600 fontnál többre rug, s miután az első akadályok szerencsésen elháritattak, s a nép látván e fölötte fontos iparág hasznosságát és nyereményességét, avval megbarátkozni s azt nagyban üzni indul, biztosan állithatjuk, hogy évről évre gyorsabban fog elöhaladni. Vajha más megyék is követnék e szépen jövedelmezö iparág meghonositását, hogy igy az egyesek maguknak is hasznot hajtva, a közjóra is közremunkálnának, mi által a nyers selyem és selyemkelmék roppant pénzmennyiséget fölfaló behozatala tetemesen alább csökkenne.

(A vigyázatlanság) gyakran a legborzasztóbb eseményeket eredményezi. Ezen állitás valóságát — ugy hisszük — mindenki elismeri, s ugyan azért egy illy vigyázatlanság ujabb példáját hozzuk csak föl, mellynek hogy szomoru következménye nem lön, egyedül csak a szerencsés véletlennek köszönhetni. Rátóth helységben egy vadász lesbe indult. Erdöbeni leshelye kisé emelkedettebb levén, arra hágcsökön kelle fölmásznia; de midön már biztosan ülni hivé magát, véletlenül kiesik kezéből a fegyver, mellyet, midön hirtelen megkapva magához rántana, elsül s az egész töltés, melly szerencsére csak nyolcz nyúlserétből állott, gyomrán alul testébe furja magát. A vadász, mind a mellett eszméletét megtartva, leszáll leshelyéről, s haza felé indul; azonban félórai haladás után eröt vesztve utfélen összerogyott, s talán ott vérzik el, ha véletlenül egy arra ment ember által haza nem vitetik. A rögtön meghivott orvos és sebész azonnal lemondának a vadász életéről, lehetlennek állitván, hogy ember, illy esemény után, ismét fölgyógyulhasson. És mit ezen urak lehetlennek állitának, azt meghazudtolá a természet, gyülésnek inditván a sebhelyet, melly fölfakadva, egymás után hét serét jött ki a fojtással együtt, a nyolczadikat pedig még most is testében hordozza a szerencsétlen szerencsés, ki ez idö óta ismét lesbe jár ugyan, de ha fegyvere ujolag kezeiből kiesnék, megesküvék, hogy az után soha sem fog többé kapni.

(A Sziszektöl Bandinoseloig) tervezett vaspálya épitése legfelsöbb helyen jóváhagyatott, s egyszersmind a munkálatok mielöbbi megkezdhetése tekintetéből 550,000 pftnyi öszveg utalványoztatott. Az elömunkálatok még ez összel fognak megkezdetni, a pályaépités pedig tavasszal.

(Mult tavasszal) hazájába utazék egy olasz, ki honunkban huzamosb ideig tartózkodott, s nyelvünket meglehetösen magáévá tevé. Midön Triesztnél tengerre kélt, egy magyarral ismerkedék meg a hajón, kivel rögtön barátságot kötött. A hajó födözetére érve, elragadtatással kiálta föl az az olasz: nézze csak lelkem, „barátkebelem“ — ‚kebelbarátom‘ igazitá a magyar — „milly dicsö, milly fönséges ‚kebeltenger‘ nyilik elöttünk! — ‚Tengerkebel‘ igazitá ismét a magyar. — „Ah! milly furcsa emberek vagytok ti magyarok — szóla ismét az olasz — nektek hol elöl, hol hátul van kebletök.“

---

*) A drága élet, mint mult számunk jelenté, már nincs többé; hogy mit tett még az időtől a nagy férfiu, mellyben ezen életrajz iratott, lesz alkalmunk a t. közönséggel tudatni. Szerk.

Lombard-velenczei királyság. A „Gazetta di Milano“ sept. 10röl békezavarokról ir, mellyek sept. 8kán este Milanoban a székes-egyház s a vele szemben levö érseki palota kivilágitása alkalmával

történtek. Rögtön tolongás keletkezett, és lázító lárma és kiáltozás hallatszott, különösen a székes-egyház-téren levő kávéházból; a békezavarók között, mint szavuk kiejtéséből kivenni lehetett, többnyire nem-milanoiak voltak. Végre katonai erő használtatott, de a fegyverek minden komoly használata nélkül. Három ember megsebesíttetett s egy a tolongásban agyon nyomatott. Az érsek palotája ablakából intő szavakat intézett a sokasághoz s a béke nemsokára tökéletesen helyreállott.

A sept. 8kán Milanoban történt békezavarok következő este ujra ismételtettek. Egy folyó hó 10röl kelt levél következőleg tudósit: „Tegnap este ismét békezavarok történtek. Az első láttér vala a sz. Eustorgio egyház előtti tér Porta Ticinese közelében, hol egy alárendelt financzhivatalnok lakának váratlan kivilágíttatása következtében, nagy csoport munkások összegyültek s lármázni és kiáltozni kezdének. Azonban a hatóságnak, miután a kivilágitást megszünteté, sikerült e csapatot szétüzni, melly azonban nem sokára ismét összecsoportosult s a lármát zajt még erősebben folytatá, olly annyira, hogy a szomszédban szállásoló gránátosok kirendeltetni kénytelenittettek, mire ismét itt a csend helyreállittatott. E közben mintegy tizenegy óra felé egy más csoport jelent meg a Piazza Fontana téren s tomboló zajjal szóliták föl az érseket, hogy erkélyén jelenjék meg, ki azonban ezen este barátjai egyikének látogatásán levén, nem volt hon. Ezen csoport, melly al Bissone vendéglő közelében alakult, fölváltva egy másikkal, melly S. Michele Contrada de Patari közelében zajongott és lármázott, minden fölszólitás daczára, minden kicsapongásoknak átengedé magát, kellemetlen kénytelenséggé tevé a lovasság kirendeltetését, melly gyors megérkezése által a tért a zavargóktól megtisztitá. Innen a Meelo kávéházfelé vonultak, zajongásaikat s lármáikat folytatandók s a rendőri katonaság ismételt fölhivására káromló szavakkal s gunnyal válaszoltak, és miután a fölállitott vadászörökkel incselkedve meg nem szüntek zajongani, a katonaság kénytelenitve érzé magát fegyverhez nyulni, melly alkalommal nehányan meg is sebesitettek. Az ezután kiküldött számos éjjeli rendőrök, kik éjfél után egy óráig föl s alá járkáltak, a békét s rendet helyreállitották.“

A „Gazzetta di Milano“ folyó hó 10röl kelt számában a cs. kir. lombard, förendőrigazgatóság következő hirdetményét közli: „A nyilvános rend s közcsend a tegnap és tegnapelőtti estén megzavartatott. — Tudva van, hogy a törvény az összecsoportozásokat tiltja. S igy, miután a hatóság annak szétüzésére erőszakot használni kénytelen, ha illő fölhivásoknak nem engednek, tehát a közönség figyelmetessé tétetik, hogy azon számos egyének, kik csupán kiváncsiságból összegyülekeztek, a helyszinéről eltakarodjanak, nehogy hibájuk nélkül rövidséget szenvedjenek, minthogy a sokaság között a valódi csendháboritókat s lázadókat megkülönböztetni lehetlen. Egyébiránt mindenkinek ajánltatik a fegyveres erőt tiszteletben tartani, hogy tőle viszont kiki tiszteletet s védelmet igényelhessen. Kelt Milanoban, sept. 10. 1847. Torresani Lanzenfeld báró cs. kir. valóságos udv. tanácsos és förendőri igazgató.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Aug. 21röl kelt lissaboni tudósitások semmi különös fontosságu dolgot sem közlenek. A szabadelvü pártnak az uj ministeriummali elégületlensége mind inkább növekedik, más részről pedig a cabralisták a körülményeket használva, mindent elkövetnek, hogy pártjukat a cortesválasztások által kormányra emeljék. Saldanha a cabralistákkal egészen meghasonlott, s szükségesnek tartá egy röpirat kiadását, abban magát azon szemrehányás ellen védendő, mintha mult évi oct. 6án ő döntötte volna meg Palmella ministeriumát; az egész vádat magára Palmella herczegre tolja.

Sept. 1röl azon hirt közlik, miszerint a király s királynő Terceira herczegnél ebédelt, a királynő engedelmével Napier admiral is a vendégek közt vala.

Spanyolország. Madrid, sept. 7. Miután Don Francisco de Paula infans leányával St. Sebastianból Burgosba szándékozik utazni, tehát Alava, Guipuzeva és Burgos tartományok hatóságai utasitást kaptak a magas utazók bátorságáról s kényelméről gondoskodni. — Frias herczeg holnap váratik Madridba. — Azon hir, hogy a madridi főkapitányság Alaix tábornokra ruháztatott, nem valósult.

Legujabb angol lapok szerint Montemolin gróf, miként testvére Don Juan, Angliából a száraz-földe utazott.

N. Britannia. London, sept. 11. „Espartero tábornok — monda „M. Chronicle — végre eltökélé magát Angliát elhagyni; folyó hó 28ig nejével s unokahugával Brüsselbe utazandik. Mult hó 23án épen négy éve vala, mióta Espartero Van Halen tábornokkal s 15 társával számüzve vendégszerető partjainkon kiszállott. Espartero magaviselete Angliában, legkisebb alkalmat sem szolgáltatott a spanyol kormány gyanujára, s életmódja még legdühösebb ellenségeinek tiszteletét is megnyerte.“ Az e közben Madridban hozott határzatok ugyan utja czélját könnyen megváltoztathatják, ha csak elölegesen a Spanyolországbani dolgok uj menetét távolról vizsgálni jónak nem találandja. A ministerialis s független-szabadelvü angol sajtó a spanyol közbocsánati rendelet fölött igen kedvezőleg nyilatkozott, hanem az uj ministerium tartóssága fölött némileg kételkedni látszik, s az afrancesado-pártnak Madridbani s Párisbani ármánykodásaitól tart. A „Chronicle“ megjegyzi; „Miszerint ha Spanyolország, bármilly pártból is, csak félannyi becsületességü s erélyességü férfiuval birna, mint ama olasz főpap, milly gyorsan kibontakozhatnék, az öt most környező veszélyekből.“

A „Times“ mai száma még hosszabb czikket tartalmaz Espartero visszahivatása fölött, mellyben különös suly tulajdonittatik azon körülménynek, hogy ezen férfiu, minden ez idő alatt Spanyolországban szött ármányoktól tökéletesen ment; s mindenek előtt föl van hiva, hogy illy sulyos helyzetben a királynő becsületes támasza legyen. Egyébiránt a „Times“ figyelmezteti az ex-regenst, hogy számüzetését csupán határozottsága hiányának köszönheti, s fölhivja őt, hogy ezután nagyobb erélyel s elevenséggel fogjon munkához.

Flahaut gróf franczia követ az ausztriai udvarnál, ki egy idő óta neje jószágában Skóczíában mulat, kormányától parancsot kapott követi állomására haladék nélkül visszatérni.

A „Daily News“ szerint Lind Jenny egy stockholmi pénztőzsérhez ment férjhez. Az összekelés Manchasterben történt meg.

Francziaország. Páris, sept. 12. Tegnap délután huszonegy ágyulövés tudatá a fővárossal, hogy Aumale herczegnő egy herczegfinek anyja lön. Az ujonszülött Guise herczet czimet nyert s tegnap este a párisi érsek által meg is kereszteltetett.

Sept. 11én a király saját elnöklete alatt ministeri tanácsot tartott, melly délutáni 5 óráig ült együtt. A tanácskozás tárgyai, mint gyanitják, Rómából és Madridból legujabban érkezett fontos sürgönyök valának. Broglie herczeg, ki reggel érkezve St. Cloudba Guizot-val hosszasan tanácskozott, szinte részt vön a ministeri tanácsban. Ő excellentiája nem sokára visszatérend követségi állomására, minthogy a párisi és londoni cabinetek közti feszültség mindinkább növekszik. Levelekről is beszélnek, mellyek Lajos Fülöp és Victoria királynő között személyesen váltattak. A „Journal de Commerce“ azt állitja, miszerint ugyanezen ministeri tanácsban Francziaország közbenjárása Maroccoban Abd-el-kader ellen elhatároztatott, s ezért hivatott meg Aumale herczeg. Legujabb algiri tudósitások szerint az emir 8000 fönyi gyalogság és lovasság fölött rendelkezik. Lamoriciére tábornok Algirba vitorlázott.

Nemours herczegnek a compiegnei vadászaton történt megsebesitéséröli hirek mind tulzottak. Az egészből annyi igaz, hogy egy sörét a herczeg ajakába ment, mit vadászat után azonnal kihuztak; egyébiránt a herczeg a legjobb egészségnek örvend.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Hirdetés

a magyar középponti vasuti menet-órákról 1847-dik évi sept. hóra.

Pestről Váczra 1/2 7 ór. reggel, 1/2 2 és 1/2 5 ór. délután.
Váczról Pestre 8 ór. reggel 3 ór. délut. és 6 ór. este,
ünnep- és vasárnapokon kedvező időben 3 ór. delután: **Pestről Palotára** és 1/4 7 ór. este **Palotáról Pestre.**

Pestről Szolnokra 7 ór. reggel,
Szolnokról Pestre 1/2 3 ór. délután;
minden hétfőn és csütörtökön 4 ór. délután **Pestről Kőbányába** és 1/4 8 ór. este **Kőbányából Pestre.**

(3—3) *A magyar középponti vasut igazgatóságától.*

Szederfa és selyembogár-tenyésztésre

120 hold föld a legolcsóbb áron haszonbérbe adandó; — ez iránt értekezhetni Pesten a barátok-piaczán a kisebb Jankovich-házban a házmesternél.

A kisdedovó intézeteket Magyarországban terjesztő egyesület. (Folyt.) A' 12dik pont a két külön pénztár jelen állapotát tartalmazza, miszerint a) a közpénztárban 1847. elejétől a közgyülés napjáig volt az összes bevétel 2286 ft 33 kr., összes kiadás 2274 ft 31 kr. Van a pénztárban 12 ft 2 kr., a kiadásokra nézve azonban megjegyzendő, hogy ezen öszvegben foglaltatik az ideiglenes 5 pct kamatra kihelyzett 900 ft, továbbá pénztárnok Antal Mihály ur által az egyesület nevére a takarékpénztárba letett 25 ft adomány s végre a segélykölcsönül kiadott 41 ft, és igy 969 pftot valóságos költségnek venni nem lehet. b) Az épület-részvény-pénztárban az 1846. évről áthozott pénztár-maradékhoz f. eszt.ben semmi uj bevétel nem járulván, az magában 1847ki bevételül vétetik 174 ft 31 krral, a kiadás pedig ez eszt.ben 22 ft 25 krt tevén, marad ezen pénztárban készlet: 152 ft 6 kr. A választmányi jelentés 13d. pontjában előterjesztetik: hogy a mult közgyülési határozat értelmében az intézeti egész segélydijasok száma egygyel szaporittatott, az intéz. igazgató jövendője biztositása tárgyában működő bizottság pedig jövő közgyülés elibe terjesztendi javaslatát. — 14szer az intézeti növendékek vizsgálatával foglalkozó bizottság eljárásáról az jelentetik, hogy illő szigorral teljesitvén a reá bizottakat, a vizsgálatok eredményéről rendesen teszi a választmány elibe jelentéseit, mellyek a növendékek fölvételénél vagy kisdedovói állomásra kijelöltetésöknél, az intézeti igazgató véleményével együtt mindenkor kellő figyelembe vételnek. Ugyanezen leczkebizottmánynak tiszteül tétetik a' növendékek önképeztetésökre megkivánható segéd kézikönyvek beszerzése. — 15ször helybenhagyá a közgyülés a növendékek házi szabályainak értelmezéseül a választmány által hozott azon határozatot, miszerint az ovóteremben hetenkint egymást fölváltva gyakorlandó soros fölügyelésnek koránsem lehet azon értelmet tulajdonitani, hogy a soron kivüli növendékek folyvást távol lehetnek az intézettől, hanem hogy a más élelmi keresetmóddal elfoglaltak, az intézet igazgatójától nyerhetnek ugyan engedelmet távollétre, de különben mindenik növendék egész napokon át tartozik az intézetben gyakorlati kisdedovással foglalatoskodni, azonban a történtek iránti felelősség ezentul is csupán a kijelölt soros fölügyelőket fogván illetni. Hasonlóan helybenhagyatott a választmánynak a növendékek erkölcsi viseletére vonatkozó azon határozata is, miszerint mindjárt az intézetbe léptükkor arra figyelmeztetendi őket az igazgató, hogy saját vallásuk tanaiból — ha még eddigelé vizsgálaton nem mentek volna által, — illető lelkészeiktől tanitást vegyenek, s az erről szóló bizonyitványt leczkebizottmányunk a végvizsgálaton számon kérje. — 17szer jelenté a választmány, hogy a képező intézetben eddigelé szép sikerrel tartatni szokott eszmecsere-társalgások némelly közbejött félreértések miatt, jelenleg a' budapesti kisdedovók által gyéren látogattatnak. — A 18dik pontban előadatik, hogy növendékeinknek a pesti testgyakorló intézetbeni oktatás megnyerhetése végett azon intézet elnöke m. Zichy Manó gróf folyamodás utján megkéretett. — (Folyt. köv.)

Csödök.

34843. Pest város tanácsának fölirása szerint a Jónás Ignácz elleni junius 28dikára kitüzött csődületi határidő f. évi october 1jére tétetett át. Kelt aug. 17kén 1847.

33434. Pest város tanácsának fölirása szerint Deutsch Márk hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Drach Alajos, perügyelővé pedig Baranyay László hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus 10kén 1847

33436. Tolnamegye törvényszékének jelentése szerint alapi Salamon Alajos hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 16kára tüzetvén, tömeggondnokká Kornis Antal, perügyelővé pedig Tóth István alügyész neveztetett. Kelt augustus 17kén 1847.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest sept. 17kén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
310-360	———	——260	——160	85-88	—100
(A piaczon.)					
330-370	265-275	240-245	140-150	85-90	100-110
Veszprém september 17kén (pozs. m.)					
200-235	150-160	135-150	95-100	55-60	85-90
Miskolcz september 17kén (pozsonyi mérő.)					
115-220	195-200	185-190	115-120	——80	110-120

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

562. szám 1847.

Péntek sept. 24.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A ‚Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára előfizethetni helyben 2 ft 48 krral, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, — négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. A királyi helytartó körutja. (Pécs, Bereg. N.Kálló). — Törvényhatósági tudósitások Szatmárból, Sopronyból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (LXXXVII. országos ülés.) Az erdélyi küldöttség vezérének beszéde s ő kir. fönségének válasza). — Bucsuzás. —

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Görögország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend Statuspapirosok és részvények árkelete.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A királyi helytartó körutja. Pécs, sept. 19én. Mi is láttuk öt, kit olly várva vártunk, ISTVÁN főherczeget. Tegnapelőtt estéli 6 órakor szállott ki a gőzösből a baranyai földre Mohácsnál, és közlelkesedéssel fogadtatott a megyei küldöttség és az összesereglett megszámithatlan sokaság által. Szemlét tartván a fölállitott vasas katonaság fölött, a püspöki lakba vonult megnézni II. Lajos király képét és a szerencsétlen mohácsi csatának Dorfmeistertől festett ábráját, és egy órai tartozkodás után elindult Pécs felé, hova tiz óra után szerencsésen megérkezett a város és a környék lakóinak legnagyobb örömére. Előtte nehány megyei katona és fáklyás városi lovag lovagolt, utána pedig számos fáklyás városi hintó robogott, fénytorony gyanánt világitván nekik már távolból a magas városházi pompásan kivilágitott torony és a magasan fekvő megyei ház. A várakozó nép sokasága már a város sorompóinál a legőszintébb öröm zajos nyilatkozásával fogadta és örvendve kisérte öt végig az ünnepélyesen kivilágitott városnak több utczáin egész a püspöki palotáig, melly előtt a helyben tanyázó katonaság és városi polgárok fegyveres osztályai egész diszben voltak fölállitva. Az öröm legfőbb fokát érte el, midőn a szeretett nagy vendég, kit mindenki látni ohajtott, azonnal megérkezése után a nmlgu püspök oldala mellett kijött az erkélyre és nyájas leereszkedéssel köszönté a töménytelen sokaságot; és midőn a püspök csendre jelt adván fölkiáltott: „Fönséges István főherczeget Isten éltesse!" szünni nem akart az „éljen"-vihar. — A város maga nem csak pompás diadalkaput emelt, hanem a városházat és a sétatért is pazar fénnyel vette körül, és egyébkint is mindent megtett, mit csak tehetett fönséges vendége méltó megtisztelésére. Átlátszó föliratok, képzetek és jelképek közt alig lehetett szépségre nézve itéletet hozni, különösen mindazáltal a megye és városház, a főiskola, a papnövelde, a két casino, Rihmer kanonok és a kereskedők háza tünt ki, Majláth főispán helyettes laka pedig igazán fénytengerben uszott. Flora istennő is legszebb virágait áldozta föl az ünnepélyre, mert számtalan ablak volt szebbnél szebb bokrétákkal és virágfüzérekkel ékesitve és szines lámpákkal kivilágitva. A sétatér minden egyes sorfája több lámpával volt körülvéve és valóban varázsbájjal hatott mindenkire. Pichler ur magasan fekvő kioskja bengali tüzben égett, és Nagy urnak azon szerencsés ötlete volt, miszerint egy udvarában pompázó magas nyárfa koronáját kivilágitá. A számtalan föliratok közt csak kettőt akarunk kiemelni, u. m.

Árviz dulta hazánk — István védangyala voltál;
Pártvész dulja? kivánt békehozója te lész.
A tudományt védted távulból; szinte honodban
Véded, erényidben bizva reményli hazánk.

Ez a lyceum gyönyörüen diszitett ablakain vala olvasható; a takarékpénztár transparentén pedig ez állott:

„István, mig élsz, takarékosságunk mellett hódolva pazaroljuk örömünket."

— Rég elfujta vagyis eltrombitálta már ujdonuj toronyőrünk az éjfélnek óráját, és minden utczában hemzsegett még a hullámzó nép, és arról beszélt, hogy látta a jövendő nádort, és hogy milly nyájas és milly nagyra nőtt. — Tegnap pontban 12 órakor a tisztelkedő testületeket kezdé ő herczegsége elfogadni, először is a kath. papságot a nm. püspök vezérlete és szónoklata mellett. A fontos beszéd, mellyet a főpásztor mondott, a párisi érseki olly hiressé lett ujévi szónoklatokra emlékeztetett, minden tekintetben; és a választó főherczeg is kijelenté, hogy sz. vallásunk hazánknak legfontosabb tárgyai közt különösen szivén fekszik. A papság után Baranyamegye küldöttsége tisztelkedett; szónok ifjabb Majláth György vala, és üdvözlete velős, szép és remek a maga nemében. Ürményi tolnai főispán negyed óráig tartó fontos és jeles, ugyszólván politikai beszédet tartott, mellyre a főherczeg is különös lelkesedéssel felelt, azon ohajtását fejezvén ki többek közt, bár évek mulva is szerencsés lehessen e jelenleg tapasztalt ragaszkodást és szeretetet élvezhetni, mit ő megérdemelni mindenkép fog iparkodni. Somogy küldöttségét a főispán betegsége miatt Sárközy alispán ur vezette, hiven tolmácsolván küldőinek hódolatát az ünnepelt főherczegnek. Pécs városa lelkes szónoka pedig n. Somsics kir. tanácsos volt. Ezeken kivül még számos egyéb testület is fogadtatott el a kir. helytartó által, sőt még nehány magánszemély is, és mindenki nem győzte elegendőképen dicsérni és magasztalni a hazának nagy fiát, ki olly jól, olly szabatosan és nyájasan beszéli az édes honi nyelvet. Az ünnepélyes tisztelgésnek végeztével és a baranyai fiók gazdasági egyesület által rendezett gyümölcskiállitás megszemlélése után ő excellentiája Scitovszky püspök 120 személynek legfényesb ebédet adott, melly alatt a házigazda háromszor köszönté föl magas vendégét, jelesen harmadszor mint azt, ki csak három nap előtt tartá volt dicső születési ünnepét; ő fönsége pedig a szives házigazda és a jelenlevő követségek és testületek egészségére volt kegyes poharat emelni. Egész ebéd alatt két jeles hangászkar emelte a nap örömét és fényét majd egyszerre, majd egymást fölváltva válogatott darabokat játszván remekül. Ebéd után a páratlan térségü és leggyönyörübb kilátásu erkélyen igen számos vendégnek jutott személyválogatás nélkül azon nagy szerencse ő kir. fönsége nyájas és mindenkit egyiránt elbájoló folytonosan magyar társalgásában részt vehetni. Ezután az ünnepélyesen fölékesitett és fényesen kivilágitott valóban pompás székesegyházat nézte meg nagy vendégünk ritka művészeti régiségei és kincseivel, és nem egyszer fejezte ki különös tetszését és örömét, örülvén t. i. bizonyosan annak is, hogy e sokszor földig tiport, földult és kirablott hazában mégis találhatni olly emlékeket, mikkel nevezetes ősrégi egyházunk méltán dicsekszik. 11 óra felé a megye által pazarfénnyel rendezett tánczünnepélyt szerencsélteté a magas vendég várva várt jelenlétével, és pedig nemcsak akkép, hogy elfoglalta a számára csillogófényesen fölékesitett páholyt, hanem az által is, hogy a sok százra menő vendégek közé vegyülni és velök legnyájasabban társalogni méltóztatott. Csak éjféli egy óra után hagyta el az általa elbájolt vigadó és örvendező társaságot. Ma ½8ra megkondult székesegyházunk ritka hangu nagy harangja, és a püspöki lak elibe vonuló polgáraink két fegyveres osztályának zenéje, és mozgásba jött egész városunk, mindenki t. i. látni ohajtá még egyszer az eléggé nem látható lelkes főherczeget; és nem láttuk öt, hanem mindnyájan épültünk példás ajtatosságában, mellyen az egész szentmise alatt imádkozott és pedig Sanctustól egész Communióig térdelve. Mise után 9kor azonnal utra indult Siklós felé a sokaságnak szünni nem akaró éljeneitől és legjobb szerencsekivánataitól messze messze kisérve. A püspöki hat pompás szürke látszólag kevélyen járt, mintha tudta volna, hogy a hazának legnemesbik fiát hordozza. — Emlitenem nem lehet továbbá még azt is, hogy a püspöki palota olly csinnal és olly fénynyel volt diszitve, főkép az akár milly királyi lakba is beillő pompás lépcsőzet, hogy mindenki méltán csodálta és magasztalta a nm. házi ur izlését és magas vendége iránt mutatott hódolatát. — Különös szerencsében részesült a városi polgári őrsereg is azáltal, hogy hat-hat egyéne egyegy tiszttel, egymást fölváltva, testőrségi szolgálatot tehetett. — Székesegyházunk gyönyörü teréről csaknem egy órányi messzeségre is látszott még a mindinkább emelkedő siklósi uton robogó kocsivonal, mellyen magas vendégünk távozott tőlünk, és számosan néztek utána és őszintén kivánták, hogy a jó Isten éltesse öt a hazának jövendő boldogulására és a kezdendő vagy már megis kezdett átalakitás nagy és nehéz munkájára. — Valóban igaza volt a lelkes költőnek, ki Rihmes őrkanonoknak varázsfényben ragyogó házára e sorokat iratá:

Eddig két István-ünnepet ülni volt tisztünk — és István most a harmadikat hagyta nekünk legkedvesb emlékül. Soká fognak még a pécsiek valóban emlékezni és pedig örömmel az olly vigan ült és csak alig mult ritka ünnepre, mellyet a lehető legkedvezőbb őszi napok is rendkivül emeltek.

Beregből. August. 23án. Rendkivüli közgyülés vala e napon megyénk székvárosában Lónyay János ő excja elnöklete alatt, a midőn szőnyegre jött elsőben is azon ismeretes intézvény, melly István főherczeg honunkban történendő körutját s azon nagyszerü okokat adja elő; mikép ő fönsége szive hazáját, sajátlag látni, alkotmányát ismerni főfeladatának tartja, igyekezve annak hasznára sjobbitására minden erejét szentelni. Zajos öröm követte e levelet, elmondatván, mikép e megye ohajtja látni azon férfiut, kihez e nemzet reménye olly öszhangzólag csatlakozik; ohajtja látni azt, kit nádorrá választand jövő közgyülésen követei által, s ki oszlopa leend e honnak, üdve a nemzetnek. Elnök ő excja az előadottak után nagyszámu tisztelkedő választmányt nevez ki, ő excja kéretvén föl elnökül. Fölviradt sept. 8kán azon nap, mellyen eljövend a nagy férfiu; a választmány várta Lónyán, de csak 9-én lehetett szerencsés, mellyen üdvözölhették több mozsár-ágyu és megye hangászkara kiséretében. Ő excja tartalomdús beszéddel üdvözlé ő fönségét, bele szőve előadásába, mikép e megye ohajtja s akarja nádorrá választását; dörgő éljen követte ugy ezen, mint szinte ő fönsége tiszta honi nyelven tett viszonos köszönő válaszát, előadván ő fönsége, mikép a közhaza mellett, minden jót és hasznost szilárdon teend. Majd a fényes és gazdag reggeli fölött poharak emeltettek ő fönségeért, a királyért, hazáért; mibe szinte szive tiszta honfias érzetében viszonosan a leghöbben vön részt ő fönsége. Ezek elmultával a határ széleig kiséré e megye, a midőn szives bucsujával s leereszkedésével minden tiszta polgár keblébe a közszeretetet ápolt, s azon tiszta ohajtatot támasztá: bár adná az ég, hogy e haza dús reménye a nagy férfiban fölvirulna, s a népek életére, nemzetre s alkotmányra hasznos gyümölcsöt érlelne!! Kisérje lépteit béke és szerencse! — Közgyülésünk folyama beléletünk viszonyait tárgyazá. — Rendes lev.

Nagy-Kálló. István főherczegnek megyénkbeni körutáról tudósitandó, mindenek előtt megjegyzem, hogy én egyedül küldöttségünk Debreczenben tett mü-

ködéséről akarok némi értesitést szolgáltatni, s az ott elöfordult eseményeket elmondani; mert miként értésemre esett, megyénkbeni megérkezéséről, Tokaj-, Berczel- és Lónyáni fogadtatásáról alkalmasint más fogja a t. szerkesztöséget tudósitani, s ha mindkettő érdekes leend, könnyü leend kettőből egyet alkotni. Azt nem is szükség mondanom, hogy a nagy falu legnagyobb pompával igyekezett szeretetét s tiszteletét nyilvánitani a föhg iránt; egyedül tehát küldöttségünk érdekében szólandok. Megérkezvén Debreczenbe közösen szeretett föhgünk, a város küldöttségét tisztelete nyilvánitásában azonnal Szabolcsmegye küldöttsége váltá föl, mellyet a méltóságos helyettes ur bemutatván, szónoka Szabolcs főjegyzője B. F. megyénk érzelmeit tolmácsolván, előadá: „A magyar nemzet, a szeretet és hála füzte polgári érdemkoszorut — mellyet fönséged dicsöült édes atyjának félszázados dicső nádori hivatala emlékeül egy nemzeti nagy örömünnepen vala átnyujtandó — fájdalom! csak sirjára tehette le. — Nemzet-családunk szeretett fönökének kidültén érzett fájdalmának könyhulatásival borult a gyász hantokra — s növelte még fájdalmát a jövendője bizonytalanságán érzett aggodalom. — De legyen hála az isteni gondviselésnek, melly felséges koronás királyunknak népei boldogitásaért verő atyai szivét oda vezérlé, hogy a jövendője iránt aggódó nemzetcsaládunkat fönséged magas személyével megvigasztalá. — Legyen ezer hála a gondviselésnek, hogy a magyar nemzet szive szerető érzelmeit, — a kedvelt nádorát födező gyászhantoktól fönségedre — mint urunk királyunk diplomaticai uton kimondá — a dicsőültnek nemcsak fiára; de erényeinek is méltó örökösére által viheté. — De fönséges főherczeg nemcsak ezen öröklött szeretet előnyilatkozataként, hanem a nemzetet nagy reményekre jogositó — már is eléggé ismeretes erényeinek tartozott bizodalom adójaul Szabolcsnak üdvözletét hozzuk fönségednek. Ohajtottuk volna ugyan, hogy fönségedet megyénk szivében fogadhatva, iránta való hajlandóságunkat külső jelekkel is bövebben igazolhassuk, de megnyugtatásunkra szolgál mégis azon meggyőződés, hogy fönséged nem tekinti annyira külsönket, mint érte hön dobogó hazafi kebleinket, s kedvesen veendi igy is Szabolcs jó kivánatit, mellyeket mi a szivnek egyszerü bár, de tiszta hangjain tolmácsolni szerencsések lehetünk.

Örömmel üdvözöljük fönségedet különösen jelen körutazásában is, mellyet azon nézeténck tulajdonitunk, hogy nem csupán e haza téreit és annak szükségeit, hanem sokkal inkább a hazafiakat, a törvényhatóságok számos küldötteivel találkozva, nem csak tanácsosai közbejöttével, hanem közvetlenül is, maga személyesen megismerni kivánta, és ezen szempontból azon nyilt magyar öszinteségnél fogva, mellyel fönséged iránt viseltetünk, föltárjuk keblünket fönséged előtt, s megyénket eképen jellemezzük: —Szabocs—fönséges főherczeg — a legtisztább magyar vér lakta megyék egyike, s a törvények iránti tisztelet érzetében, az alkotmányos élet szeretetében, a felséges királyék háza iránti tántorithatlan hüségben magát egy törvényhatóság által is fölülhaladtatni nem engedi, és épen ezen tulajdonai s polgári szent kötelességének érzete irányozzák a politikai pályán minden lépéseit. Szabolcs érzi a kor szükségeit, s meggyőződése, hogy azok kielégitéséhez áldozatokkal is járulást, nem csak az örök igazság érzete és nemeslelküség, de a jól fölfogott önérdek és józan tanitás is követelik. Szabolcs erősiteni kivánja a nemzetiséget,tágitni az alkotmány sánczait, egyesiteni egy közérdekben a nemzetet, művelni szellemileg és boldogitani anyagilag e honnak minden lakosait, s ezen eszközökkel kivánja elérni, hogy legyen e haza boldog és virágzó s általa felséges koronás királyunk trónusa erősb és hatalmasb. Azért nyilt vallását teszem én itt fönséged előtt le Szabolcsnak, hogy fönségednek mint országunk nem sokára közlelkesedéssel megválasztandó nádorának vezérlése alatt a mondott elvek szerint hazánk fölemelésére a törvényhozás utján közremunkálni minden készséggel igyekszik.

Most pedig fönséges főherczeg engedje kifejezni azon forró ohajtásunkat, hogy mind az, mi fönséged ifju hő keblében hazánk jövendő fölemelésére nézve elérendő czélképen tükrözik — vezérlése alatt nyerhessen teljesedést, hogy minden nagy és dicső, mi hazánk fölemelésére történendik,válhatlan kapcsolatban álljon magas személyével: ugy hogy valamint dicsöült édes atyja — ugy fönséged is, ha majd élte alkonyán előtte hazánk képe elvonuland megelégedhessék a képpel, melly mint élőemlékszobor hátramarad, hogy iránta hálára buzditotta a késő maradékot is. Engedje fönséged kifejezni azon forró ohajtásunkat, hogy azon szerény pályadijt, mellyet Szabolcs üdvözlő föliratára adott, — dicső jellemét kitüntető — válaszában önmaga tüzött ki, késő idők mulva ugyan, de biztosan érje el; az ideig pedig felséges koronás királyunknak s nemzetünknek osztatlan bizalmát és szeretetét — kölcsönösen — mindig szilárdabban birhassa, s mint megérdemlett igaz sajátát ugy tekinthesse.

Ezek fönséges főherczeg Szabolcsnak fönséged iránti szivérzelmei, mellyeket, hogy bár egyszerüen mi tolmácsolhatánk, éltünknek nemcsak legfényesebb, hanem legboldogitóbb pillanati közé számitjuk, s midőn küldöinket és magunkat magas kegyeibe ajánljuk, ismételve kijelentjük azon kivánságunkat, hogy fönségedet édes hazánk boldogitására, s felséges urunk s királyunk dicsöségére a magyarok Istene sokáig és boldogul éltesse!“

Mire a főherczeg igy válaszolt: Uraim! jól esik nekem látni azon hálás megemlékezést, mellyel megboldogult atyám iránt viseltetnek, s látom, mint azt szónokuk igen ékes szavakkal is előadá, hogy azon érzést személyemre is átruházni kivánják. Higyjék meg uraim; de hidjék meg. Valamint boldogult édes atyámnak 50 éveken át egyetlen ohajtása volt, e haza boldogsága: ugy nekem is — igyekezvén méltó fia lenni — ez egyetlen ohajtás él szivemben. Most pedig köszönöm szives megemlékezésöket! Isten velök uraim. Majd el is feledem, mit nyilvánitanom kell; igaz, hogy a körutazásomban Szabolcsot székvárosában meg nem látogathatám, de adandó első alkalommal Kállóban látjuk egymást. Higyjétek meg uraim a mit mondottam; mit mondottam, mind ugy van, mind való — Isten önökkel.“

A nagyszerü ebéden főjegyzőnk illy szavakban üdvözlé ő fönségét: „Az élet kertjének legbájlóbb virága a szeretet; az alkotmányos élet legdicsőbb virága a szeretet, mindkettő csak a szivben gyökeredzik, mindkettő csak a szivben virágzik. E két virágból fontak az ős Zabolcs unokái fönséged számára egy hervadhatlan koszorut, mellynek jelképeit én e pohárban fönségedre emelem. Engedje meg fönséged,kérem, — hogy az idők mérhetlen tengerében ugy is csak egy percznyi harmadnappal — képzetemet sept. 14kére áttehessem: mert nagy nap leszen az a magyarnak,mellyen a polgárisodás pályajára lépett; nemzetünknek jövendő vezéreül ezelőtt 30 évekkel jó kedvében adta az ég fönségedet. — Nagy nap a magyarnak sept. 14ke, mellyen fönséged a haza polgárának született, s melly óta szivben és lélekben magyarnak neveltetett. E dicső születés napja emlékére szentelem én Szabolcs szivvirágiból font ezen koszorut, s azon hő kivánattal teszem azt le fönséged lábaihoz, hogy a magyarok Istene fönségedet, édes hazánk boldogitására, felséges koronás királyunk dicsöitésére sokáig s boldogul éltesse.

A közgyülésen, aláirási ivet hordoztak István főherczeg arczképe levételére, s ugy látszik, nagyon pártolják az ügyet, Sz. R. tevékenységétől sikert reménylhetni.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Szatmárból. A folyó hó 6-kán kezdett megyénkbeli közgyülésünk, melly eddig még csak két napig tartott, 6kán tudni illik, és 7én, s ekkor folytatása — a következett különféle ünnep, és illetőleg (e megyére nézve rendkivüli) ünnepélyek miatt — ugyancsak folyó hó 20ára áttétetett, elnöklött főispáni helyettes ur ő ngs által megnyittatván, az igen szép számu közönség, mellyben gróf Károlyi György békesmegyei főispán ő méltóságát, s az ellenzéknek némelly visszavonult főbbjeit is jelen láthatók; és olvastatni kezdete't először szokás szerint a közelebbi kisgyülések jegyzőkönyve. Ennek nevezetesebb tárgya, minő volt a nmlgu htótanácsnak intézvénye, s Közép-Szolnok megye, és Debreczen városának levelei a sáskák iránt, miután eddigelé a sáskák megyénkben nem pusztitottak, a közfigyelmet megnyugtatólag mellőzte. De nem igy azon levél, melly b. Vay Miklós tartományi biztosság elnöke ő nmlgától a megyéhez is érkezett, mellyben István főhg. királyi htó ő fönségének székvárosunkbani k. megjelenését tudatá. E pontnál ugyan is fölolvastatni kivántatott az elfogadási ünnepély tervezetére kiküldött választmány munkálata, a melly csakugyan föl is olvastatott, s némi változtatásokkal igazitva helyeseltetett, minthogy azután alkalmaztatott is. — Ezután közfigyelmet ébresztett még e jegyzőkönyv harmadik pontja, mellyben gróf Széchenyi István ő exja megkereste e megyét, de az első alispánt is, hogy mennyiben harmadéve csak Berczelig jöhete a Tiszán gőzhajóval, onnan pedig, a mondott folyóban levő tökék miatt tovább nem haladván, visszatérni kénytelenittetett, nehogy az első fönakadás sokakat elrettentsen, az idén ismét gőzhajóval a Tiszán följönni elhatározván, s a tökék vagy egyéb akadályok elháritására: szóval a Tisza kitisztitására vizi mérnököket küldvén, ezeknek segédkezeket nyujtson a megye. Sőt az első alispán urhoz intézett levelében, melly hasonlóul a kisgyüléshez beadva ennek jegyzőkönyvében igtatva volt, azt is emlité ő excja, hogy a Szamos folyón is Szatmár városig gőzhajóval fölmenni szándékozik, e végre a megyei segitséget ide is kiterjesztetni kérte. A kivántak iránt az elnökség ideiglenesen intézkedett, mi helybenhagyatott, sőt első alispán urnak ujbóli figyelmeztetése folytán, ő a nmlgu grófnak e szivességeért üdvözlésére néhány tag kiséretében ki is küldetett. *) — Az első napi tárgyalások közt egyéb nevezetes elő nem fordulván.

Másodnap közfigyelmet, s érdekes vitát idézett elő egy hivatalos jelentés, mellyet a másod alispán adott be. Előterjesztette ebben, miszerint hozzá mint csődtörvényszék elnökéhez N. zsidó által bizonyos 4,000 pftról szóló váltó mutattatott be azon tanács kéréssel: hogy ezen váltót Rh. L. elleni csődperben még most is követelni lehetne-e? holott a kérdéses csődper, több esztendejénél, mióta foly. Minthogy azonban jelentő másod alispán azon váltót több elősorolt okoknál fogva gyanusnak találta, fölszólittatta csődtörvényszékbeli szolgabiró, és esküt által a követelt váltó adóst Rh. L-st, hogy ezen váltót általa kibocsátott, s aláirtnak elismeri e? mire ez egész formasággal saját neve aláirása mellett nyilatkozott, miként ezen váltót ő soha alá nem irta, ki nem bocsátotta, sőt a nyilatkozatában is elsorolt hiányok miatt azt világosan hamisnak mondotta. Azonban egy későbbi elismerő irásában ismét arról tön bizonyságot, hogy azon napon, mellyről a kérdéses hamis váltó költve van, ugyan azon zsidótól 4,000 pfrtot csakugyan vett föl, s ez elismerő irás még coramisalva is van. — Mind a váltó, mind a szolgabirói fölszólitásra adott eredeti nyilatkozat, mind az utóbb elismerő irás a hiv. jelentéshez eredetiben csatolva levén, s a közgyülésen sokak által megnézetvén, a váltó hamissága fölött senki nem kétkedett, de a Rh. L. megtagadó, és más ismét, elismerő iratai miatt nagy vita támadt. Általános volt a czél, hogy e világosságra hozott váltó-hamisitás annyi ki nem derithetők közöl példás fenyitést érdemel; de követeltetett még az is, hogy Rh. is kiadott egymással ellenkező bizonyitványaiért — habár azokat épen önromlására, és maga ellen adta is, — fenyitő perbe fogassék. Végre azonban e váltóhamisitási esetnek megfenyitése a csődtörvényszékhez relegáltatott.

Folytatandó közgyülésünknek, ha mi érdemes tárgya előfordul, arról folytatni fogom tudósitásomat. Rendes levelező.

Sopronyból. Aug. 18dikán kezdetvén meg közgyülésünk főispáni helyettes ő méltóságának elnöklete alatt, ki is hazafias lelkességgel mondott megnyitó beszédében vérmes reményét fejezé ki az iránt, hogy a t. rr. ősi szabadságukhozi minden ragaszkodásuk mellett is készek leendenek a haza oltárára áldozatot vinni.... Ezután fölolvastatott az országgyülési utasitásokat készitő választmány javaslata.... A magyar nyelv, Erdély, a részek s elöleges sérelmek iránti javaslat, a mult országgyülésre készitett utasitások szerint fogadtatott el.... A javaslat,hogy a Ludovicea intézet épülete müegyetemmé alakitassék át, nem pártoltatott, hanem az határoztatott: hogy az adakozók czélját gyámolitandók, az országnak befolyása leendvén a nevelésre, még az alap szaporitására is segédkezet nyujtunk... A városi fölügyelőkre s képességre nézve a választmány a mult országgyülése alatt kelt országos rendek 7-dik izenetét javaslá zsinórmértékül vétetni... Ezen

*) A mint az óta értésemre jött, gr. Széchenyi ő exeja a gőzhajóval V. Namény és Badaló közt maradni kénytelenittetett, de csak a gőzhajóval, mert ennek ott valami géprésze megromlott; maga azonban a nmgu gróf Szatmárra eljött sept. 12kén kocsival, s ott ünnepélyesen fogadtatott, megtiszteltetett. R. L.

inditványra megjegyzé főispáni helyettes ő mtga, hogy a mély combinatiót igénylő tárgyat ne hagyjuk az elhamarkodás martalékául esni, mert ha egy megyei választmány nem csak végzést hoz, hanem a törvény szavait is megköti szövegezésében, akkor épen a sikernemakarást javasolja, mivel az országgyülésén más alapokon haladván a tanácskozás, a követek nem szavazhatnak; tehát illy magas fokon álló tárgyat, mit az ország választott férfiai heteken s hónapokon át is terveznek, egybevetnek s gondolkoznak, nem lehet egy óra alatt kelt javaslattal semmivé tenni; hanem ohajtja: miszerint utasitásul csak elvek szolgáltatván, a fölügyelők iránt egyedül pár szóval mondassék ki: hogy a városok közigazgatási jogát semmiképen se nyirbálhassák, a kezelésbe egyenesen be ne folyhassanak, hanem csupán ellenörködjenek.... Gr. V. H. N. S. P. J. és L. M. táblabirák, valamint S. J. gróf is kimondák: miszerint a kormány és a városok közti összefüggés a választott városi tisztviselőkben föntartatván, szükségtelenek erre nézve a fölügyelők, mert ezek csak izgágát csinálnának a városokban, mint több megyében az administratorok, és a városokat a haladásban gátolnák; sőt L. M. hozzátevé még: miután fél a városokban hemzsegő német elem túlnyomósságától, Körös s Kecskemét s más magyar városoknak is szeretne szavazatot adni.... Mire a másod alispán azt mondá: ha a megyék főispánok kormányzása alatt szabadságaik épségének örülhetnek, ugy hiszi, hogy a városoknak sem lesz másképen dolguk; e mellett: nem ugy kell a fölügyelöket tekinteni egyedül mint kapcsot a kormány és városok közt, hanem a városok nagy tömeg emberekből állván, önzés, érdek s szenvedély a legárnyazatosb variátióig itt leginkább fejlvén ki; a rend föntartására egy magasan fölöttök álló előjáró fölügyelése szükséges... S. S. tbiró a 4dik rendnek keletkezését s emelkedését a történet nyomán tekinti, ennek rendezése mulaszthatatlan levén; a kifejtett nézetek folytán: hogy a városokban a rendetlenséget gátolja; a nepotismust és a vexákat a polgárok egyéneiről elháritsa stb. a fölügyelöket általában nélkülözhetleneknek tartja. N. S. tb. a városoknak azon arány szerint kivánna szavazatot adatni, a melly arányban van az országban létező városok polgárságának számbeli öszvege az ország népességének számbeli öszvegéhez. ... A városnál tehát azt kivánja: hogy a népesség számához képest kapjon szavazatot, mert Rusztnak, hogy annyi szavazata legyen, mint Pestnek, az sem méltányos; — valamint nem az, midőn Biharnak ép annyi szavazata van, mint néhány négyszegmértföldből álló megyének... tehát ez anomaliat legalább a városokra nézve kerüljük ki... Elnök ő méltósága: nem a számnak, hanem minden különböző érdeknek képviselését véli csak ohajthatónak.... Mi pedig a fölügyelők ellen tett kifogásokat illeti, tapintatosan megczáfolta a monarchia viszonyiból merített hathatós okokkal, N. P. táblabiró pedig ama inditvánnyal lépett föl: hogy a rendezés előtt adassék szavazat a városoknak, és igy ügyeikre nézve müködhessenek; mert vajmi nem szeretnők, ha a megyei rendezésnél ezt a városok coordinálnák..... Némi szóváltások után ezen inditvány megbukott..... Mire egy, a közteherviselés ügyének vitatására megjelent köznemes gyüléseni unatkozását imigy fejezé ki: „Nem azért jöttünk mi ide! mit nekünk a fölügyelő! nem lesz nekünk azzal bajunk! mi azt akarjuk tudni: ki fizet adót, s mi történik az adóval!“ — — — Erre N., P. ismét fölállott s mondá: a rendek a fölügyelöket nem igen kivánják, és ezt határozattá emelni lehetne, ha pedig a coordinatio e nélkül még sem történhetnék meg, akkor álljon a választmánynak fölügyelők iránti javaslata... Ezt a köznemesség tömege helyesléssel üdvözölvén, és miután főispáni helyettes ő méltósága a főügyelők elfogadása vagy el nem fogadása iránt a rendeket fölszólitotta és a többség az el nem fogadásra keze fölemelésével adta volna szavát, N. P. javalata határozatba ment. (Vége köv.)

Erdélyi országgyülés. A LXXXVIIdik országos ülésben sept. 17kén tett mindenek előtt az Erdély részéről ISTVÁN kir. helytartó ő fönsége üdvözlésére járt országos küldöttség eljárásáról jelentést, annak vezére gr. Nemes János előadván: miszerint ő cs. k. fönsége Erdély küldöttségét, melly az ország rendeinek hódoló tiszteletét vitte meg, kegyelemmel fogadni kegyeskedett, biztositván ő fönsége a küldöttséget Erdélyország iránti magas hajlamáról. El nem mellőzheti szóló gróf ez alkalommal jelenteni, miként ns Biharmegye szives elfogadása után itélve, azon testvéri szeretetnek, mellyel Erdély a magyar testvérhon iránt viseltetik, viszonozását Magyarhonban is tapasztalta. A küldöttségnek föladatában eljárván, azon forró kivánata marad fön, hogy a mindenható virágoztassa a fölséges fejedelmi uralkodóházat, és az Isten tartsa meg a király megelégedésére és a magyarok boldogitására István főherczeget. (Köz-éljenzés.) Ezután némi módositással lön megállitva, itélömesteri szerkezete az adó és ujonczok tárgyában készült azon föliratoknak, mellyekbe az országos rendeknek a szász követek által beadott ellenvéleményre tett észrevételeik foglalvák. E föliratok a mult ülésben megállitott országgyülés alatti perfolyamot tárgyazó föliratt al együtt, a kir. kormányszékhez közlés végett átküldettek. Ezen ülésben némelly honfiusitandók és czimeres nemességet nyerendők ajánlási inditványoztatván, a kk. és rr. kimondák, miszerint föntartják maguknak jövendőre törvényt hozni, melly a honfiusitás megkivántatóságait és föltételeit kellően szabályozza, mi végett a rendszer. bizottságot e kérdés körül egy törvényjavaslat előterjesztésére utasitják; jelen országgyülésen azonban, méltányolván némelly érdemteljes egyéneknek a haza javára tett szolgálatát, és e honhoz vonzó szeretetét, elhatározák, hogy ő felségének a hazafiak közé fölvételére a következők ajánltassanak: b. Kübek udv. kam. elnök; gróf Hartig Fer. titk. tan., conf. tan. eln; gróf Hardegg, b. Jetzer Ágost. táborn., gróf Bombelles Henrik kam., b. Schwartzenau Kár. ezredes, gr. Klebelsberg Józs., Karger Leopold ezredes, gróf Klebelsberg Vilm. és b. Zeesner Adolf századosok, b. Reiting Károly, b. Stutterheim Ján. alezr., Fiedler Jós. ezred., b. Gamera Gusztáv, b. Ehrenfeld Ödön. Czimeres n. levél nyerhetésére pedig a következők lesznek ajánlva: Greser Mih. táborn., Sokcsevits Jós. alezredes, Dorasile Antal főörm., Glanz Flórián J. hadititoknak, Éder Károly, Müller Fridrik és Debreczeni Márt. kincs. tanácsnokok, Czenko Ist. és Nagy Elek századosok. Galiczi consul, Baumgarten Jós. székely h. ezr. Nagy József dombói lelkész. Végül Vajda-Hunyad város c. k. ajánlatára Grois Gusztáv és Jakab Bogdán városi követek is ez utósók sorába iktattattak. Minthogy a kk. és rr. a kitüzött mezőrendőrség tárgya iránt előlegesen még el nem készülhettek, elnök ő nmlga azt ujolag kitüzi, ülést azonban ha a kormányszék a föliratokra észrevételeit előbb megtenné, az előleges tanácskozás befejezése előtt is tartand. (E. H.)

(Az erdélyi küldöttség vezérének beszéde s ő kir. fönségének válasza.) „Felséges csász. kir. főherczeg, nádori helytartó! Ha bár is Erdély fagyos bérczei által elszigetelve, vadonjaiban elvonulva — a Magyarhon iránti rokonszeretet meghülni nem tuda. — Testvéri részvétel volt az, a mellyel Magyarhonnak minden lépteit hiven kisérte. — Testvéri részvétel volt az, melylyel értette, hogy királya kegyelméből a Magyarhon cs. kir. fönségedet helytartójának megnyerte. — Testvéri részvételét Erdélynek bizonyiták be az ország rendei, midőn a Magyarhon örömében osztozva, minket azon parancscsal szerencséltetének, — hogy mi legyünk, kik Erdélynek hódoló mély tiszteletét cs. fönségednél bemutassuk. Isten hozta cs. kir. fönségedet azon földre megint vissza, a melylyen az áldott nap világát legelőször megpillantá. Üdvözlet légyen azon földön, melly legközelebbi kedvesei dicsőült hamvait födözvén, cs. kir. fönséged előtt szentté, a magyar előtt becsesebbé vált. — Elhagyta vala cs. kir. fönséged a Magyarhont — szivesen hisszük — csak azért, hogy tettel megmutassa, bár minő magas és kényt igénylő is légyen egy polgár állása, királya parancsának fejet hajtani köteles, vagy talán azért, hogy a császárság más részeinek is legyen alkalma azon gyöngyöt megismerni, mellyet olly fölfuvalkodott irigységgel szorít jelenleg a Magyarhon kebléhez. Fölcseréli tehát cs. kir. fönséged a népes Csehországot a tágasmezejü Magyarországgal, föl a büszke Hradschint a tündér Buda várával. Onnan a csehek fővárosára letekintve naponkint cs. kir. fönséged, müködései elismerésének ujabb jeleit vette — népszerüsége a mély tisztelet sorompóin is keresztülható szeretettel viszonoztatott. Innen a Magyarok fővárosa letekintve, az ár által szétzuzott, a kunyhók helyén fölemelkedett palotákra, azaz alkalmi hős tettei mindannyi örökös emlékeire fog cs. kir. fönséged találni; — fogja hallani azoknak mindennapi fohászkodásait a dicsően kezdett élte hoszszas föntartásáért — a kiknek a fölbőszült viz hullámai közepette cs. kir. fönséged őrzőangyal képében megjelent, a kétségbe esteknek könyeit száraztó segedelmet hozva. Egy pár évi eltávozás, és mind jólét, mind nemzetiség tekintetéből — nem lehet kételkedni — nem csekély változásokra találand cs. kir. fönséged a haladás után szomju Magyarhonban. — Ritkán hasitotta még ez előtt is Duna tükrét a gőzös, most sürü és minden oldalról láthat a pajzán és a kereskedő keblében reményt éleszt lobogóival. Az egymással ellenséges tüz és viz egyeztetett erővel gyorsitja már a szárazon is a közlekedést. — A századok előtt virágzó latin nyelv pályáját lefutotta, a magyar nyelv a magyar földön régen illő jogait valahára elfoglalta. — Mind ezek és még többek cs. k. fönséged előtt már csak is kellemetesebbek, mivel a dicsőült nagy kedves atyja halhatatlanságát biztositják. De van egy — miben a Magyarhon nem változott, és soha nem változandik: ez a cs. kir. fönséged iránti hódoló mély tisztelet, mellyben a rokonszenvü Magyarhonnal Erdély is versenyezni kiván, forró ohajtásunk levén, hogy azon kegyet, mellyről már is a Magyarhon biztositva van, cs. kir. fönséged Erdélyre is kiterjeszteni kegyeskedjék.“ E beszédre ő cs. kir. fönsége meghajtván magát, szép és tiszta magyarsággal, valamint erős és hathatós hanggal felelt, megköszönte, hogy a „testvérhaza“ mellynek boldogságát forrón ohajtja, róla megemlékezett, a küldöttség tagjainak, hogy érette olly meszsziről oda fáradtak, a többek között mondá: „egy királyunk van, egy uralkodó alatt vagyunk, legyünk jó testvérek, jó szomszédok. — szeressük egymást!“ — Az orsz. küldöttség tagjai is a vezető főispán ő nagymlga által ő cs. kir. fönségének bemutattattak, kik közöl többekkel nyájasan beszélett, kérdezte, hogy „valjon mikor lesz vége az erdélyi országgyülésnek?“ melly alkalommal a fejedelem mindeu hivét a hon minden igaz fiát örömre buzditható nyilvánitást tette: „Meg kell vallani, hogy az erdélyi országgyülés igen jó példát adott.“ Majd e szives nyilatkozattal, „Isten önökkel!“ elbocsátá az erdélyi orsz. küldöttséget. (Erd. H.)

Bucsuzás. September 20kán a sz. kir. Pest város József-nevü árvaház, hit- s polgári-tan oktatója Raffay nep. János, érzékeny szivvel bucsuzott el az árváktól, és előtte való napon az intézeti kápolnát látogató hivektől. — Harmadfél évet ezen intézetben, 16 és fél évet a pesti fő nemzeti iskolákban töltött a fönnevezett. — Az Isten igéjének hirdetése a számosan gyülekezni szokott hiveknek a kápolnában; az árvák és az intézeti tanodába berendelt város szegény gyermekei, és a környékből havi iskoladij mellett 5 — 6 féle tanitványok a vallásban s tudományokbani oktatása voltak foglalkozásai. — Nem ennyire ez, egy egyént terhelő munka, mint Pesten Budán minden önálló, de főkép bármilly szegény egyházi személyhez, sok sors által sujtott emberbarátunk tódulása birták arra, hogy a benne helyezett közbizalmat az illető t. cz. biztosságnak megköszönvén, szerzetébe visszatér és Veszprémbe mint költészettanitó, fölebbvalói általi rendelve, e napokban elköltözik. — Ezen elköltözése előtt, szoros kötelességének tartá bemutatni az árvákat a vallásbani oktató utódjának főtisztelendő Szántófy Antal, mint illető józsefvárosi plébános urnak, és a nt. segédlelkész uraknak. — Ez alkalommal örömét nyilvánitá a bucsuzó, hogy az árvák olly lelkületü férfiak egyesült kezeikre jutnak, kik által a még csak növesztett bimbók teljes virágzásukat elérik. — Az ég harmata élessze őket!

Kilépte előtt a fönnevezettnek, t. cz. Reichard József ur, az intézet gondnoka, és volt sorsosa vezérlete alatt, az árvák, és szegények nevében, hálás köszönetet köz zokogó sirás között mondott egy növendék Kubovics Antal. — Ezen alkalmi hála-könnyek, sirontuli jutalmul legyenek a tölök elváló, de őket szivén hordozó tanitónak. (Beküldetett).

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Ha a „Times“ madridi levelezőjének hinni szabad, ugy a spanyol ministerium a legjobb elvekkel bir s az olly soká s erösen sanyargatott spanyol nemzetnek még valódi örömnapokat szerzendhet. „Teljes türelem, előbbi méltatlanságok

tetemes kárpótlása s részrehajlatlan igazság kiszolgáltatása — ezek az uj cabinet alapelvei. Az 1843-dik évi események következtében rangjaiktól megfosztott senatorok méltóságukba ismét visszahelyeztetnek; s pedig Espartero-n kivül még a következők: Martin de los Heros, Gil de la Cuadra, Alexander Lopez s Pedro Acuna. Két uj ministerium fog alakittatni, ugymint egy saját ministerium a közmunkák, földmüvelés és kereskedésre nézve, melly eddig a közoktatási ministeriummal összekapcsolva vala, s egy gyarmatministerium. A nemzeti javak eladása uj ingert nyert sat.“ — Az uj kormány s rendszabályai egyoldalu vádja ellen a franczia sajtóban a „National“ emel szót: „Itt — mond az érintett lap — egy uj ministerium van, melly a multat kizárva, a hon kapuit minden számüzött előtt kivétel nélkül megnyitja; ez nemes, nagylelkü s becsületes tett. Párisban azt kiáltozzák: Angol párt! A ministerium a juryt visszaállitani ohajtja. A nemzeti testőrsereget ujra rendszerezni kivánja! Angol párt! A régi szolgálatokat, mellyek megvettettek, megjutalmazni akarja; a nemzeti birtok eladását a közjóra nézve hasznossá tenni kivánja s az adóügyet méltányosb alapra épitni szándékozik, végre az iparnak ösztönt nyujtani, egyszóval: alkotmányszerü elvek szerint kormányozni akar. S e zaj még mindig: Angol párt, angol párt! Igy tehát a franczia párt az, melly mindezek ellenkezőjét akará s eszközlé! S miért ezt? Miért rokonosittatik Franczia-ország neve illy heves visszahatási pártfelekezetüek csoportjával, melly miután a hatalmat ármányosan kezei közé kerité, azt egyedül erősek és cselszövények által tarthatá fön; azon csoporttal, melly a nemzeti felségiség dogmaját az alkotmányból kitörlé, a hatósági tanácsokat megszünteté, a nemzeti testőrséget megsemmisité, az esküttszékeket elnyomá; azon csoporttal, melly egyedül sokszoros vérontás s rendszerezett önkény által uralkodott? Franczia eszmék-e ezek? Érezhet-e Franczia-ország gyöngéd rokonszenvet ama közrejátékosok, a nyilvános kincstár ama tolvajai, ama nagy ministerek iránt, kik nemes kormányzással kérkednek, mivel olly számos embert könyörületlenül agyonlövetni engedtek?“ — A „Times“ legujabb száma szerint a sereg főparancsnokává ismét Espartero tábornok fog kineveztetni. A september 8-ról kelt madridi hirek semmi érdekest sem tartalmaznak. Egész bizonyossággal beszélnek a vámjegyzékek mérsékléséről, melly leginkább a britt kereskedésnek használand. Az eredményeket Cataloniában már érezhetni. Don Francisco de Paula San Sebastianból Burgosba szándékozik átköltözni. Frias herczeg sept. 4én Vitoriából Madridba elutazott, de még eddig meg nem érkezett. Ros de Olano-nak a ministeriumbani belépte következtében megürült másod parancsnoksági állomás az alabárdosok testületében Don Miguel Dominguez San Antonio gróf marschallra (Serrano tábornok nagybátyjára) ruháztatott. Don Jose Manso Lobregat granadai főkapitánnyá, s Don Jose Lucrano Campuzano valenczíai kapitánnyá neveztetett. — Galiciából arról tudósitanak, miszerint ama hires Montemolin párt-főnök „El Ebanista“ (az az asztalos) a királyi sereggel Paciosnál vivott csatában Lugo kerületben elesett. — Az „Union Monarchique“ tudni akarja: miszerint Izabella királynő és Palmerston lord biztosai között a spanyol örökösödési kérdés ollykép döntetett el, hogy a salicai törvény Spanyolországban ismét fölállittassék s igy ha Izabella férfi örökös nélkül meghalna, a korona nagybátyjára Don Francisco de Paula infansra menjen át. Ez által Montpensier herczegnő elmellőztetnék. A cortes nemsokára összeülend, hogy e terv fölött tanácskozzék.

Legujabb hirek szerint Pacheco csakugyan római követté neveztetett, 15,000 piaster évi fizetéssel.

N.Britannia. London, sept. 13. A „Times“-nek Párisból azt irják, hogy Espartero visszahivatása és előbbi méltóságábai visszahelyezése a franczia kormányra nézve nem igen üdvös, mivel azt hiszi, hogy nem sokára a statusügyek élére lépend.

Az angol sajtóban lassankint hatalmas szózatok emelkednek Ausztria miatt. Különösen a „M. Herald“ egy igen olvasásra méltó czikket tartalmaz.

Néhány lap már tön némi czélzásokat, miszerint egy nemes herczeg az utósó parliamenti választások alkalmával kiadásai által, ha egészen tönkre nem is jutott, de annyira adósságba veré magát, hogy most hitelezői minden vagyonára zárt tesznek, még vadászkutyáit s vadászkertjeit is lefoglalák. Ennélfogva a herczeg jónak találta herczegi fényes háztartásával Angliában fölhagyni s nehány évre szárazföldre utazni menni. A herczeg főhitelezője s szorongatója — mond az „Observer“ — egy gazdag zsidó tőzsér a fővárosban, ki pénzüzérleti nagyságáról hires.“ Még ezen kivül két három hasonló esetről is beszélnek; azonban a lovagiasság tiltja megneveztetésüket.

Franczíaország. Páris, sept. 14. Tegnap St. Cloudban ismét ministeri tanács tartatott, mellyben maga a király elnökölt. A ministerek közől jelenvoltak: Guizot, Duchâtel, Uébert, Salvandy, Trézel, Jayr és Montebello herczeg. Az előtt rövid idővel Maria Krisztina anyakirálynő és Rianzares herczeg St. Cloudba érkeztek s a királynál audientián voltak.

A császárság egy veteranja ismét elhunyt: Oudinot marschall, reggioi herczeg, az aggharczosok palotájának kormányzója; szül. 1767ik évi april 2án, meghalt 1847ik évi sept. 13án.

Görögország. A „Moniteur Grec“ sept. 10kei száma szerint Kolettis görög ministerelnök ugyan azon bajban, melly már nehány hó előtt életét olly veszélyesen fenyegeté, olly nagyon szenved, hogy életéhez kevés a remény. — Ugyan ezen lap szerint Griziottis tábornok és Hurkaniottis és Zervas ezredesek, mintegy negyven büntársaikkal együtt Scio szigetben tartózkodnak.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

☞ ***Szederfa és selyembogár-tenyésztésre***

Pesthez közel **120** hold föld a legolcsóbb áron haszonbérbe adandó; — ez iránt értekezhetni Pesten a barátok-piaczán a kisebb Jankovich-házban a házmesternél

Csődök.

33939. Pest város tanácsának fölirása szerint Trautmann János és Rozina hitelezőik csődületének határnapja folyó évi october **11**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Bauer Ferdinand, perügyelővé pedig Lombay Imre hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus **10**kén **1847**.

33437. Komárom város tanácsának fölirása szerint Szabó János és Gerőes Zsuzsanna, Kertész Ferencz özvegye hitelezői csődületének határnapja folyó évi october **11. 12.** és **13**dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Russay József tanácsnok, perügyelővé pedig Rovács Ferencz főügyész neveztetett. Kelt augustus **10**kén **1847**.

35134. Mosonymegye törvényszékének jelentése szerint Deutsch B. L. hitelezői csődületének határnapja folyó évi october **18**dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kolosváry János járásbeli esküdt, perügyelővé pedig Mészáros Károly tiszteletbeli alügyész neveztetett. Kelt aug. **17**kén **1847**.

A pestmegyei gazdasági fiókegyesület részéről legközelebb Káposztás-Megyeren september **7**kén tartott csekély népességü közgyülés, a mennyiben ez uttal az egyesület további fönlétének vagy megszünendésének kérdése lett volna a főnforgó körülményeknél fogva a tanácskozás fő tárgya, azt végzé, hogy a nagy fontosságu kérdésnek eldöntése végett egy ujabb közgyülés tartassék, mellyben az ügy komolysága tekintetéből is, bizonyosan számosabb tagok fognak részt venni.

E rendkivüli közgyülés folyó évi september **30**dik napján délelőtti tiz órakor Káposztás-Megyeren az egyesület kisérleti telkén álló saját épületében fog megtartatni, és pedig olly világos kijelentéssel, miszerint a jelenlevők mulhatlanul végezni fognak.

Mihez képest igen nagyon kérem az egyesület t. cz. r. tagjait, hogy tekintetbe vévén azt, miszerint ez uttal egy tisztán gyakorlati irányu olly intézetnek létezése avagy hanyatlása forog fön, melly intézetnek legfőbb szerencsétlenség-az, hogy igen kevesektől ismertetik, s mellynek némi jóe akarat fényes közremunkálást biztosithat, részvétlenség ellenben megsemmisithet, s hogy erre nézve egyenesen a részv. tagoktól függ: ez intézetet, melly a legnehezebb időket már meghaladta, nem csak föntartani, hanem mezőgazdasági állapotainkra áldásos tényezővé is tenni, méltoztassanak tehát a fönebb mondott helyen, napon és órában megjelenni, és tanácskozásainkban részt venni.

A Pest és Vácz fölül vasuton jövő t. cz. r. tagokat R. Palotán a vasuti állomásnál kocsik várandják készen, hogy őket az egyesület kertjébe, s onnét ismét visszaszállitsák R. Palotára, hol kiki kedve szerint nyerhet élelmezést a vasut melletti vendéglőben.

Kelt Főton sept. 17kén 1847. **Érkövy Adolf** s. k.
mint egyesületi titoknok.

Tizennegyedik közlemény a József-nádor nemzeti képcsarnoka pénzalapjának gyarapitására érkezett adományok felől: A) Mtgos Rudnyánszky József, beszterczebányai püspök **29**. számu aláirási ivén: Rudnyánszky József püspök **100** ft; B) Főtdő győri székes káptalan **37**. sz. ivén: Dresmitzer József prépost 10 ft, — Kovács József nagyprépost 5 ft, — Sághy nep. János olv. kanonok **2** ft, — Mogyorósy Mátyás, Prileszky Imre, Silberknoll József, Sütő József, mindenik **1** ft, összesen **21** ft; C) Főtdő munkácsi székes káptalan **40** sz. ivén: Csurgovich János **5** ft, — Smoczer Ignácz és Zombory János mindenik **2** ft, — Balás György, Csurgovich András, Szalay Mihály mindenik **1** ft, — Balugyánszky József és Lichvártsik Mihály, mindenik 40 kr, összesen **13** ft **20** kr; D) Mtgos Kiss András Krassómegyei főispáni helyettes, **131**. sz. ivén: Bruckenthal Mihály, Fogarasy Balás, Frummer Zsigmond, Kiss András, mindenik 10 ft, — Fábry Adolf, Frummer Béla, Jakabffy Kristóf, Lonovics László, Makay Sándor, Pausz István, mindenik **5** ft, — Szerényi Ferencz **2** ft, összesen **72** ft; E) Mtgos Szentpáli László, marmarosmegyei főispáni helyettes **133**. sz. ivén: Szentpáli Lászlóné **5** ft, — b. Sztojka Imre **4** ft, — Szaplonczay József **3** ft, — Asztalos Pál és Mánn József, mindenik **2** ft, összesen **10** ft; F) Nmtgu gróf Almásy Móricz m. k udv. kincstár alelnöke **154**. sz. ivén: gr. Almásy Móricz 40 ft; G) T. cz. Rohonczy István veszprémmegyei levéltárnok **176**. sz. ivén: Rohonczy István **2** ft; H) Dobozy Mihály táblabiró **202** sz. ivén: Dobozy Mihály **2** ft; I) Klauzál Gábor táblabiró **205**. számu ivén: Fadgyas Pál, Kárász Benjámin, Klauzál Gábor, Rónay Mihály, mindenik **5** ft, összesen **20** ft; J) Csongrádi t. cz. főbiro **222**. sz. ivén: Csongrád város községe **10** ft, — Szabady Antal **5** ft, — Balajthy Flóris, Dósa István, Faragó István, Kádár Henrik, Leupold Zsigmond, Makay László, Mandl Adolf, Renyák Károly, Szarka Mátyás, Szlávik János, mindenik **1** ft, — Sági Mihály **10** kr, összesen **25** ft **10** kr; K) Mtgos Zerdahelyi József dunáninneni kerületi tábla elnökének küldeménye 20 ft; L) Fridrik Vilmos porosz király cs. k. **10**. sz. huszárezrednek küldeménye **5** ft e. pénzben.

E 14-dik közlemény összege **336** ft **30** kr. ezüst pénzben. Közli **Mátray Gábor** s. k.
egyesületi titoknok.

A kisdedovó intézeteket Magyarországban terjesztő egyesület. (Folyt.) A jelentés **19.** 20dik pontjai képező példány-intézetünk statistikáját tartalmazzák; miszerint a) az intézet anyakönyvébe f. esztendőre beirt **19** növendék közől most 10en járják a tanórákat; nevezetesen egész segélydijas **5**, félsegélydijas **1**, és önkéntes hallgatókul **4**en. Kik közől vallásra nézve **6** r.kath., **4** helv. reformatusok; örömmel jelentvén egyszersmind a választmány, hogy noha e' nyáron néhány jó készültségü egyed kilépett az intézetből, most is van néhány, kiknek elméleti 's gyakorlati képzettsége jó reményt nyujt, hogy belőlök alkalmas ovók válandnak; a' többi kezdő is pedig hasonlót hagy reményleni, erkölcsi tekintetben egyik ellen sem levén kifogás; b) az intézetben ovott kisdedek száma szinte az anyakönyvi beirás szerint az idén **116**ra megy; közülök **91** r.kath. **4** helv. ref., **12** ágost. evang. **9** izraelita; nyelvre nézve **25** magyar, **89** német, **1** olasz s **1** franczianémet; nemi tekintetben **63** fiu, **53** leány, ovásdijt (havonkint **20** p. krt) fizetnek **101**en, szegénységök miatt ettől fölmentetvék **15**en. — **21**-szer kedvesen fogadá a' közgyülés azon jelentést, hogy az országszerte létező kisdedovó-intézetek megismertetése végett a választmány rovatos táblákat készittetvén, ezek segedelmével kiván gyüjteni statistikai adatokat, mint szinte örvendetes vala azon értesités is, hogy a lefolyt félévben megnyitott zalaegerszegi, krassó-lugosi, etédi és nagy-becskereki uj intézetekkel együtt most már a magyar birodalomban **68** illy intézet áll a' kisdedek megovására nyitva. A jelentés **22**—**34** pontjaiban az ó-budai Wunderlichné-féle, egri, balassagyargyarmati, abonyi, érsekujvári, fiumei, dombói és váczi intézetek vázlatos ismertetése közöltetik; különösen a' fiumei ugynevezett „asilo per l'infanta“ védintézet felőli közleményből meggyőződvén a' közgyülés, hogy ennek rövid **6** év alatti fölvirágzását magyar tengerparti kormányzó ur ő mlga lelkes nejének Kiss-Csapó Ida aszszonyságnak s az intézetre ügyelő igazgató uraknak köszönhetni leginkább; a dombói intézetet illetőleg pedig, hogy ennek létele és fönmaradása ottani unitarius lelkész Nagy József ur életétől föltételeztetik egyedül, a tisztelt honleány és férfiakat, a kisdedovás ügyébeni buzgó fáradozásaikért a' közgyülés hálairattal rendelé megtiszteltetni. — (Vége köv.)

Nemzeti szinhazi játékrend.

September **20**kán: A képmutató. Vigjáték. Irta Molière. Forditotta Fekete Soma. (Másodszor.)

September **21**kén: Bűvös vadász. Opera **4** fiban. (Bognár ur mint szerződött tag).

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 18kán. Statuskötelezvények: **5** pctes **103⅔**; **4** pctes **92¾**; 3pctes 66; **2½** pctes **53** — Statuskölcsön **1834**ki (500 pfrt) **765**; **1839**ki (250 pfrt) **295½**; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): **98**; nagyszombati (200 pfrt) **150**; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) **140**; Esterházy sorsjegy (40 pfrt) **60½**; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) **600**; bécsi bank-részvény **1580**; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **120⅛**; éjszaki vaspálya-részvény **158¼**; majlandi **108⅛** windisch-grécz sorsjegy: **27**.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

563. szám 1847. Vasárnap sept. 26.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Névváltoztatás. Előléptetések. — A királyi helytartó körutja. (N. Várad). Ürményi József Tolnamegye főispánjának István kir. helytartót megköszöntő beszéde). — Törvényhatósági tudósitások. Mosonyból (közgyülés). — Sopronyból (közgyülés vége). — Vegyes ujdonságok. —

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Görögország. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetesek. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Oravecz Antal és János testvéreknek vezetéknevöket „Ormy"-ra változtathatni kegyelmesen megengedni méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a megüresült ungvári kincst. erdőmesteri állomásra Joksmann Lajos marmarosi kincst. igazgatósági tollvivőt saját folyamodása következtében alkalmazta.

A pesti k. első bir. váltótörvényszéknél megürült irnoki állomásra Pataky Ignácz segélydijas gyakorló; — s azekkép ürességbe jött segélydijas gyakorlóságra Gúthy Károly dijtalan gyakorló alkalmaztatott.

A királyi helytartó körutja. Nagyvárad, sept. 20kán. Mivel erősen meg vagyunk győződve, hogy tudósitói véleményünk s illetőleg izlésünk fölött a cambridgei egyetem a dublinivel hajbakapni nem fog, s a st. andrewsi a vita kiegyenlitése végett békebirául föllépni nem leszen kénytelen, bátrak vagyunk kijelenteni, miként nekünk Nagyvárad Debreczennél mindig jobban tetszett, azért e: mivel a nagyváradi nép értelme a debreczeniénél fejlettebb, izlése müveltebb, tapintása finomabb, szokásai simábbak, viselete csinosabb, szive gyöngédebb, nemesebb, általán kedélyesebb, derültebb, vidámabb, hajlékonyabb, jóra roszra fogékonyabb? azért e: mivel az alföldön alig van város, hol annyi, a lakosok fejlettebb erkölcsi érzelmét, az öregek, betegek, özvegyek, árvák, szegények és nyomorultak iránti kegyeletét s részvétét tanusitó intézet léteznék, mint Nagyváradon? vagy azért e: mert e város lön szülőföldünk, itt repültek el tőlünk a gyermek- és ifjukor boldog álmai, itt ütteténk bajnokává a kebel azon legszentebb kincsének, mellynek az alföldön annyi makranczos és elfogult ellenségei vannak? véleményünk okának elhatározását arra bizzuk, kinek magán nézetünk fölött elmélkedni tetszenék. Találkozik e illyen ember? nem a mi gondunk. Elég legyen tudatnunk, miként mi Nagyvárad iránti megrögzött elöszeretetünk folytán, dobogó kebellel ültünk szekérre, ő fönségét körutazásában Nagyváradig követendők. Debreczenen kivül valánk, s visszaidézendők emlékezetünkbe a debreczeni szives fogadtatás részleteit s azon sok ezer mécs világát, mellyek Debreczen sötétségét egy éjre földeriték, még egyszer visszapillantánk, s ezután bevonulván ülésünk egyik szögletébe, a pircsi laposról elküldök képzelődésünket megyénk székvárosába Nagyváradra, hogy tekintsen végig e városnak a főherczeg elfogadására czélozó előkészületein, s nagy vonásokban kezdők rajzolni a nagyváradi nép örömének képét; s örömmel teszünk bizonyságot arról, miszerint a való tulhaladta képzelődésünk rajzát. Illy foglalkozás között értük el M. Pircs helységét, mellynek Debreczen felöli szélén a nagyváradi káptalan által István főherczeg tiszteletére épitett diadaliv vala fölállitva, s hol megyénk küldöttei szeretett másod alispánunk vezérlete alatt várakoztak az érkező királyi helytartó ő fönségére. Ő fönsége megérkezék, s Biharmegye küldöttségének üdvözlő szózatát, s debreczeni kisérete bucsuszavát nyájas leereszkedéssel meghallgatván, s mindkettőre szokott velős rövidséggel válaszolván, utját kitüzött czélja felé, az előtte lovagló köznemesség banderiumának s tisztelgő megyei küldöttségnek kiséretében folytatá. Nagváradig terjedő utja közben, az utvonal szélein fekvő falvak tisztelve elébe tóduló népességei, az állomásoknál pedig, jelesül: Derecskén, Ujfaluban, Keresztesen amazokon kivül, az egymást fölváltó, de számra mindig nagyobb nemesi csapatok által üdvözöltetvén, Keresztesen várakozék az érkező nagy vendégre Biharmegye conservativ pártjának diszlovassága és b. Bémer László nagyváradi püspök ő mlga, kivel egy kocsin közeledék ő fönsége elfogadtatása helyéhez Nagyváradhoz. Nagyváradhoz közel egy falu lekszik, neve Püspöki, (püspöki lak) mivel monda szerint, a nagyváradi püspököknek hajdan székfoglalási ünnepélyök előtt három napig e faluban kelle lakniok. E falu az érmelyéki hegysornak itten kikönyöklő merevebb szöge alá van épitve, s mig bal részén az itt végződő váradi hegyek emelkednek, balszárnyát szorosan a falu alatt a kis Körös árja mossa körül. Püspökit az országuttal az e folyóra épitett kőhid köti össze. E falu az alföldről érkezőnek messze zöldellő hegyfokával, a hegyoldalra épitett tornyával, a fák sürüjéből kifejérlő mezei lakjaival, alatta csillogó folyamtükörével kellemes látmányul szolgál. E falu Nagyvárad kapuja, ide szokott a debreczeninél sokkal kandibb váradi nép ünnepélyek alkalmával kiseregleni; ide seregle jelenleg is. Itt vala a bihari ellenzék banderiuma fölállitva, itt valának a váradi előkelő urak és hölgyek csinos alkalmatosságaikon szemlélhetők. Ő fönsége e ponton is éljen kiáltozások között elvonulván, Püspökin átrobogott, hogy meglássa a néptömeget, melly tiszteletére a négy városból az utfelekre kivonult, s hogy egész Nagyváradig folyvást tartó örömrivalgások között érjen e napi utjának czéljához. A nagyváradi nép elmés gondolatai és érzelmei kijelentésében, erre a hitnézetek taniták meg öt, s tudja mikép kell beltiszteletének külalakot kölcsönözni. A Püspökitől Nagyváradig terjedő néptömeg egy oldalt hajtott gulához, vagy a hegy öléből fakadó és léptenkint szélesbülő folyamhoz vala hasonlatos, tarka szinvegyületében a viruló rét mosolygó arczához hasonlitván. Ő fönsége nyájas leereszkedéssel fogadá a tömeg örök éljeneit. Szent János hidjánál, Nagyvárad alatt, Várad-olaszi küldöttsége nevében Nagy József t.biró; a papnövelde előtti téren a zsidó község által épitett igen csinos diadalív alatt, ugyan azon község nevében szóló Grosz Frigyes orvostudor üdvözlé a fönséges herczeget; honnét a nép szünni nem tudó örömrivalgásai között szállására, a püspöki palotába kisérteték. A püspöki palota előtti udvar megtelt néppel. Ő fönsége szobáit elfoglalván, kinyilatkoztatá: „itt minden arra mutat, hogy haza jöttünk." E nyilatkozatra Bémer ő mlsága lelemenyessége nyujta alkalmat, ugyan is a tisztelt házigazda két szobát ugy bútoroztatott ki, mint ő fönségeéi Budán bútorozva vannak. Kevés perczek mulva ő fönsége a tisztelkedő küldöttségeket fogadá el. A bihari nagy számu küldöttség Tisza Lajos ő msága, a szomszéd testvér haza 32 tagból álló diszes küldöttsége pedig gróf Nemes János ő mlsága vezérletök alatt tisztelkedett; s e küldöttségeket a négy város követei, és zsidó község küldöttei követvén, az ebéd 7 órakor megkezdetett. Számos poharak ürittettek ő fönségének hosszas áldott életeért, ő fönsége a jó kivánatokat hasonló jó kivánatokkal szép anyai nyelvünkön visszonozván. Ebéd után kegyes volt ő fönsége a tiszteletére a püspöki palota előterén rendezett tüzijátékot, s később számos kisérettel a város kivilágitását megszemlélni. A kivilágitások közt megemlitendő herczeg Hohenlohe Sándor nagyváradi prépost ő nagyságának kivilágitása, Tisza ő méltóságué, Várad-olaszi, és Nagyvárad városoké, Lippert v.olaszi főbiróé, a vár — és zsidó imaházé. Másnap ő fönsége a püspöki palota kápolnájában, püspök ő mlsága által bemutatott szent misén jelenlevén, reggeli 7 óra után a diszlovasság, két nagyváradi püspök s több megyei küldöttek kiséretében Nagyváradról elutazott. Áldás utjára! Ohati.

Pécsett 1847. sept. 18án Ürményi József Tolnamegye főispánjának mint ezen megye küldöttsége elnökének köszöntő beszéde István királyi helytartóhoz. „Cs. kir. főherczeg, királyi helytartó, fönséges uram! — Fönségednek örömet árasztó lépteit a magyar hon széles határain keresztül a szeretetnek, az üdvözlő tiszteletnek jelei környezik. — Hasonló szives érzéseket nyilvánitandó áll mély tisztelettel fönséged előtt Tolnamegye rendeinek küldöttsége. — Ha czélunk nem volna egyéb, mint a tiszteletnek köteles formáit teljesitve, fönségednek magas figyelmét reánk, kegyes emlékezését küldöinkre vonni, akkor e formasági czél eszközeinek lényegét szinte csak formákban, megjelenésünk külső fényében, szavainknak minél ékesebb idomitásában keresvén, azon félelemtől aggasztatnánk, miszerint a formák lelketlen mérlege tiszteletünknek félreismert fokozatát azok irányában könnyünek találná, kiknek hódolatát a fénynek nagyobb sugára, tiszteletök kifejezéseit ékesebb szózat, szerencsésebb képek emelik. De nem igy van fönséges uram! mert nem a formáknak, — a szivnek emberei állanak fönséged lelkesitő tekintete előtt, s igy ama hideg mérleg lankasztó sulyától nem tartanak Tolnamegye rendei, midőn őszinte magyar sziveik általunk fönségednek szivéhez szólanak, midőn szinlelést nem ismerő leplezetlen lelkesedéssel legbensőbb örömüket fönségednek határaik vidékén való tisztelhetésén, midőn ezen szerencsénk alkotója koronás urunk királyunk iránt legmélyebb hálaérzésöket nyilvánitják. — Tudta a magyar fönséges uram! eddig, s adja az alkotmány nemtője, hogy tudja mindig, minden emberi tekintet nélkül sőt ellenére is tisztelni az alkotmányos formákat, az alkotmányos hivatalok lényeges hatásu méltóságát, mert csak igy lehet nem ingatag, nem személyekhez kötött e hazában a rend, a közigazgatás, általa a megelégedettség, s az ebből származó honnak boldogsága; ha tehát ezen némellykor önmegtagadással járó polgári erény még a személyes ellenszenv szomoru esetében is biztositja az alkotmányos hatalmak erejét, mennyire nem neveli ezt a határtalanságig akkor, midőn az azokat kezelőkben a nemzet rokonszenve pontosul. Ez esetben van boldogságunkra fönséged, boldogságunkra, mellyet nevel az, hogy a nemzetnek fönséged iránti vonzalma nem az érzelmek pillanatnyi melegén, nem mulékony örömizgatta elragadtatáson, hanem szeretetten s bizodalmon feneklik. — Fönséged magas születése nem csak egy hódolva tisztelt nemzetségnek ivadékát, de a honnak is kedves fiát tiszteltetti velünk fönségedben; fönségednek osztatlanul szeretett nagy emlékezetü atyjában a nemzet is atyját szerette tisztelni, s igy testvéri érzetet alkotott fönséged és a nemzet között a sirnak fátyola. Fönségednek e honbani olly bölcs vezér melletti nevelése, alkotmányunk ismerete s szeretete bizodalommal tölti fönséged iránt pártkülönbség nélkül a magyar honpolgárt. Ezek azon alapok, mellyeken születik és nő egy lelkes nemzet rokonszenve, mig a hálaérzet föloldozhatlan szeretet kapcsává nem várazsolja ezt. Ezek azon tényezők, mellyek fönséged alkotmányos hatalmát óriásivá növesztik, mellynél nagyobbat nemzet nem adhat, mert rabigája alá szivét bocsátja; ez azon hatalom, mellyről nem csupa kivánatunk, nem csupa reményünk, hanem erős a meggyőződésünk, hogy midőn kezelésétől egykor késő évek után fönséged egy magasabb birónak számot ad, nyugodt lélekkel egy általa boldogitott nemzetre foghat mutatni, mellynek minden egyes fia szivében él a gondolat: hogy a nemzet első reménye fönséged, s mellynek minden ajkiról harsog a szivek viszhangja: a nemzet jövendő jóltévője éljen!

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Mosonyból. Ismét egy óra megyénk életküzdelmeiből, — ismét egy fontos momentum, mellyben magvakat vetének a jövő földébe, — magvait a reménynek, mellyben itt — az országgyülés elő-

napjaiban és küszöbén — teendőink alapját megvetők. Értem legközelebbi évnegyedes közgyülésünket, melly e folyó hó 13kán igen szép számu közönség előtt köztiszteletü s bizodalmu főispánunk elnöklete alatt, a követutasitási tárgyakkal foglalkozó választmány nagy jelentőségü munkálatival nyittaték meg. Köszönet érte és hála a méltóságos elnöknek, — köszönet igénytelen szavainkkal a nemzet nevében is, — köszönet neki harmadszor is, a megelőző szivességért, mi által valóban lelkünk legédesb kivánatinak áldozott, a midőn köztanácskozásunk tárgyaul legelőször is e választmányi munkálatot vevé föl, minél érdekesb előttünk — most — a nehéz napok közeledtével — a haza ügyében mi sem lehetne.... De mellőzzük a hosszas előzményt, mire közteendőink sokasága miatt jelenleg ugy sincsen szükségünk, — s lássuk ezennel a tanácskozás eredményeit. —

Első nap, — mint emlitők is — a követutasitási tárgyakkal foglalkozó választmány munkálata kerülvén mindenekelőtt tanácskozás alá, fölolvastatik az

1) pont, mellyben a követigazolás és megbizó levélnek bemutatására nézve a választmány oda nyilatkozott, hogy a mult országgyülési megállapodás szerint, követeink a kerületi választmánynál a névjegyzék könnyebbszerü elkészitése végett, bemutathassák ugyan megbizó leveleiket, ugy mindazáltal, hogy a követigazolás ottan történhető érdemleges megvizsgáltatásába legtávolabbról se ereszkednének.

Alig hogy e pont fölolvasása elhangzék, az ellenzéknek egyik szóvivője K. L. ügyvéd fölállt, s a megyei választásoknál történt kihágások és visszaélések tekintetéből indulván ki, inditványba hozá, hogy miután e bajokat hazánkban misem gátolhatja meg, tehát a követválasztás és igazolásnak ügyét bocsátnók a kerületi választmány itélete alá, melly választmány szabadon minden pártbilincsektől — elfogultság nélkül itélheti meg, hogy valjon a követ törvényes uton választatván, — valóban a többség érdekeinek képviselője-e, vagy nem? — Erre a baloldalnak egyik vezérszónoka főtiszt. Susics György ur, győri kanonok röviden ekép válaszolt:

A követigazolási ügy legszorosb kapcsolatban áll országgyülésünk rendezésével, miért is azt per excerpta tárgyalni nem lehet. De nem lehet még azért sem, minthogy abban alkotmányos érdekeink képviseletéről levén szó, annak megvizsgálását s ellenőrködését idegen kezekre bizni annyit tenne, mint nagyobb biztositékot látni más ollyanokban, kik érdekeinket, lehet, hogy nem ismernék, — vagy nem is tisztelnék, — kik a pártvillongások jelen korszakában, lehet hogy valahányszor követutasitásaink övéikkel összeütköznének, azon párt ellen fordulhatnának, mellynek ők ellenei; — de végre annyit tenne ez, mint egy választmány bitorhatalommá fajulható önkényét, a megyei törvényhatóság autonomiájának is fölibe állitani. Pedig ez, valameddig megyéink is nem rendeztetnek — nem szabad, nem lehet. Miért is ő az eddigi szokáshoz ragaszkodva, pártolja a választmányi javaslatot (több felől: éljen, maradjon!).

Elnöklő főispán ur ő méltósága látván a többség akaratát, az itt mondottakhoz csak annyit emlite még, hogy miután az inditványozó nézete szerint, a választmány ennyire terjesztett hatása, még a képviselők táblájának elnöki jogaival is fölcseréltetnék, s ez nem csak hogy az 1662: 53dik t. czikk értelmébe vágna, hanem mind a táblák, mind a megyék érdemleges coordinatioját is megelőzné: ennélfogva ő a nagyobb rész véleményét osztva, kimondja a többséget, melly a választmányi munkálat első pontját helybenhagyá, s a mult hongyülés kerületi ülésének 1843ik évi máj. 17én hozott határozatát pártolja. Ezek után

2) a királyi előadások ügye kerülvén tárgyalás alá, ez iránt a választmány véleménya oda járult, hogy előrebocsátván azt, miszerint jelen hongyülésünk megnyitása, mint hiszi — más kedvesbbel nem is történhetnék, mint országunk nádorának István főherczeg s királyi helytartó ő fönsége általi megválasztásával — azonban ezen fölül, bárha meg van is győződve, hogy a kir. előadásokban csak vágyaink és reményeinknek megfelelő tárgyak foglaltatnak, ohajtja mindazáltal, hogy az 1791: 13dik t. czikk értelme szerint, követeink az ország sérelmei s kivánatainak vigasztaló orvoslását sürgessék. Ezen pontnál az ellenzék részéről csupán azon kérdés merült föl, hogy: miért nincs megemlitve e javalatban István főherczeg nádorrá leendő kijelölése? Erre

Főjegyzőnk K. M. azt felelé, hogy nézete szerint itt akár a kijelölés, akár a közfölkiáltás utjáni megválasztás részleteit mellőzni sokkal czélszerübb lenne, — mint a megválasztás jogát illy szigoruan szabályozni, ennélfogva ohajtaná, hogy követeink utasitása ez ügyben olly átalánosságban történnék, miszerint sem a nemzetnek eddig is gyakorlott közfölkiáltás, — sem pedig ő felségének törvényeken alapult kijelölési joga, ne korlátoztassék. Ezen javalat értelmében nyilatkozván többek közt közszeretetü első alispánunk is, mire csak hamar végzéssé lőn, hogy követutasitásunk e részben illykép módositassék: „boldog emlékezetü nádorunknak erényekben, s szivben egyformán nagyszellemü örököse pedig, kit a nemzet megoszlatlan érzelme s hő szerelme karolt föl mindenütt, — országunk nádorává választassék.“ — Szóba jövén aztán a választmányi javalat nyomán

3) a lehuzási dij, mire nézve már a mult országgyülésen megkéretett ő felsége, hogy ezt, az örökös tartományokból Magyarországba — s viszont — küldendő pénzekre nézve, a mennyiben hazánk városaiban még most is divatozik — megszüntetni kegyelmesen méltoztatnék. A választmány ez ügybeni javalata, hogy az ohajtott igazságos viszonyosság mielébbi kieszközlése miatt ő felsége ujolag kéressék meg, — helybenhagyatott; — s fölvétetett

4) Az országgyülési rendtartás ügye, mire a hallgatóság és a mult hongyülési ifjuság kicsapongásai szolgáltattak alkalmat.

Erre nézve a választmány, a mult országgyülési anyautasitás nyomán azon javalatot tevé, hogy addig is, mig az országgyülésnek érdemleges és minden tekintetbeni rendezése megtörténnék, követeink az 1723: 7dik törvényczikk értelmében, külön rendőri intézkedéseket sürgessenek. Köztanácskozási rendszerünk abnormis állapota, és azon álhatalmat gyakorló tribunal, melly megyékben is, de annál inkább országgyüléseinken a közvélemény nevében, mármár türhetlenül kezde bitorkodni, — elmulhatlanul szükségessé tevék, hogy egy, ennek fékezésére hozandó országos intézkedés, mellynek eszméje, még a mult hongyülésen pendült meg — követeinknek is utasitásul adassék. S azt vélők, hogy ez intézkedés, melly a köztanácskozások rendes eredményeinek biztositása, s országgyülésünk méltóságára nézve csak jótékony következményü lehet: — ellenszóra nem is találhat. Azonban csalatkozánk. Mert az oppositio részéről ez ellen is mindjárt sürü fölszólamlások történtek, s ezen intézkedés és utasitás szükségtelenségét következő okokkal mutogaták:

K. L. Hazánkban sem nyilvánosság, sem szabad sajtó, következőleg semmi olly ellensúlyozó erő nincs, melly a pártos önérdek, és hazaáruló politikai árományok és béres szellemü köztanácskozások irányában ellenőrködhetnék. Egyedül a hallgatóság az eddig, melly tetszése- vagy nem tetszésének szabad nyilatkozata által ezt némileg mégis pótolja. Miért is én azon rendőri intézkedést, melly a szabadság és nyilvánosság megszoritása, vagy elnyomására vagyon czélozva, nem pártolhatom, s azt tartom, hogy a kik azt sürgetik, bizonyára rettegik a világosságot, mint a bagoly, melly csak a komor sötétséget keresi. Erre válaszol megyei ügyész.

M. K. Én is azt tartom, hogy a világosságot nem kerülnünk és elnyomnunk, hanem inkább keresni és terjesztenünk kell; mert a világosság, miként tenyésztő napsugár a természetben, — áldva hat a népek jogéletére is. Azonban midőn a szabadságot rend által akarjuk biztositani, a világosságnak még szabadabb mezőt nyitunk, s olly téren pontositjuk azt össze, hol hatása kétszeres áldásu. Elűzi ugyanis fényével a sötétséget, s érleszti hevével azon alkotmányos néphez illő nyilvánosságot, mellynek zsenge plántáját csak olly intézkedés által olthatjuk be nemzetéletünk fájába, millyet követeink utasitásaul a választmány javasol. S aztán a mi a szabadságot illeti, igazak e részben Syesnek ama szavai, mellyeket a franczia conventben mondott egykor, hogy: „ha szabadok akartok lenni, — akarjátok először az igazságot, és rendet!“ Én meg vagyok lelkem mélyéből győződve, hogy köztanácskozásaink teremében, valameddig féktelen véleménytürelmetlenséget tapasztalunk a hallgatói méltányosság, — bitor önkényt és rakonczátlanságot a szabadság, — tulcsapongó szenvedélyességet s kiméletlen kifakadásokat a komoly viselet helyett: mindaddig nem csak nem biztos a köztanácskozások eredménye, hanem többnyire ferde irányu is. Illyenkor a szabad meggyőződés nem nyilatkozhatik, mivel ha csak a hallgatóság hiusága és szenvedélyinek nem hizeleg, még szóhoz sem juthat; — illyenkor a karzati közönség, mellynek csak hallgatni és tanulni volna kötelessége, valahányszor nem a pártönzés, hanem a mélyebb belátás, tudomány, a bünt és gyengeséget egyformán ostorozó lelki önállóságot hallja nyilatkozni: zúg, lármáz, dörömböz, s rakonczátlankodik. S ez annyit tesz, hogy a tudatlanság, nyers indulat, és lelki kiskoruság gyakoro ellenőrséget a honatyák eljárása és bölcsesége fölött. Igazolják ezt a mult országgyülési események — is, a midőn több népszerüséggel nem biró követek, mint U. B. és G. A. azért, mivel nem bizonyos párt tagai voltak, üldöztettek, és kigúnyoltattak. S ennek igy lenni, nem szabad, és nem lehet. A mult eléggé bebizonyitá annak szükségét, hogy e bajon mielőbb segitni kell; — a jelen azt mindennap igazolja, s egy jobb jövő méltán igényelheti. Pedig e bajon mindaddig, mig országgyülésünk rendezve nem lesz, máskép segitni nem lehet, mint ollyszerü rendőri intézkedések által, mint millyeket a választmány javasol, — azért is én pártolom ezen javaslatot. (Több oldalról élénk: helyes! helyes! éljen!). (Folyt).

Sopronyból. (Közgyülés vége). August. 23kán az adó kérdése került szőnyegre.... Ugyanis: fölolvastatott a választmány teherviselést tárgyazó javaslata, mellyben a birtok szerinti közös teherviselés elvénél fogva a hadi adónak a nemesség általi viselését véleményezi, olly módon, ha a nemesség a fölkeléstől törvény által fölszabadittatik, és igazságos kulcs s kormányfelelőség nyeretendik. A háziadót csak a jobb kulcs meglétében kivánja a nemesség által elvállalandónak.... Egyébiránt a haza közszükségeire bármelly kulcs melletti nemesi adózást, javal számadás terhe alatt.... Mire P. J. okait fölhordván, miért nem kivánná, hogy a jelen országgyülésen a hadi s katonai adó kérdésébe gyakorlatilag bele bocsátkozzanak; hanem ajánlá: miszerint számadás terhe alatt adóznánk a haza java előmozditására, mert némi közszükségek halaszthatlan fedezést igényelnek, mire pénz kell.... Gr. Sz. L. b. titk. tanácsos a közteherviselés elvének folytán vitt hosszas okoskodása után pártolá a választmány javaslatát.... Ezután N. P. kijelenté, hogy hamis a vád, melly szerint a magyar nemesség a haza közszükségeihez nem járult, söt ő viselte a legsulyosb terhet, mert a régi nehéz időkben nemcsak életét koczkáztatta a háboruban, hanem maga élelmezé s ruházá magát, s a háboru költségeit tökéletesen maga viselé. Mint 1715ben az állandó katonaság behozatott, ismét csak a nemesség adá meg a fundust, jobbágytelkeit a statusnak ajándékozván.... és hányszor fizetett subsidiumokat!.. és mégis azt merik némellyek állitani, hogy a nemes ingyenélő, és a közterhekben nem részesül.... Szóló az urbér létrehozatalakor védelmezte a jobbágyságot, és bizonyos urak öt veszedelmes embernek bélyegzék, pedig ő most is ugy gondolkodik, mint gondolkodott akkorában... Ő a jobbágyot védelmezi azért, hogy kötelessége mindenkinek igazságot adni, nem pedig azért, hogy a néppel összeolvadjunk s ennek rokonszenve által reményljünk erősödést.... Ő conserválni akarja a magyar alkotmányt; a nép minden osztálya saját és elkülönzött jogával birjon s kötelességei is ehhez legyenek szabva, s egyik osztály a másik jogába ne avatkozzék; ez constitutionalis szerkezetünk tulajdona.... A nemességnek szabadságát akarják egyszerre tönkre tenni, mindig csak terveznek, de minden rendszer nélkül. Szóló minden állandó adónak egyenesen ellenmond; a hadi adónak nemesség általi viselését, egyébiránt is igazságtalannak tartja, mert a nemesség fölkelni tartozik, mellynek organisálását Sopronymegye többször sürgette.... A háziadót sem kivánja szóló elvállalni; miután pedig történnek kiadások, mik egyedül a nemességre költetnek, p. o. megyeház épitése, nemes rabok tartása sat. ezeket igazságosan nem is fizetheti más, mint a nemes.... Szóló kész subsidiumot jövőre is adni, de csak a jövő országgyülésig, és ohajtja látni a tervet, hogy mire lesz az az adózás.... A mi pedig a vasutakat illeti, ő felsége megkérendő, hogy statusköltségen

készitesse el.... A rendek többen is nyilvánitáik nézeteiket a teherviselés iránt, de a köznemesség az állandó adót visszautasitá magától. Az ellenzék végre arra fanyarodott, hogy a megyék a nemesi fölkelés organisatioja ügyében szólitassanak föl; mire elnök kijelenté: hogy ez már megtétetett, de siker nélkül.... Végre az ellenzékiek N. P. tb. azon állitását fűzték fonták, hogy a nemesség törvényes kötelessége teljesitésére nem képtelen; azonban még is ohajtanák, hogy a rendezés elébb hajtatnék végre, nem pedig akkor, midőn az ellenség határunkra lép; végre N. P. tb. abba beleegyezik, hogy a megyék fölhivassanak a fölkelés rendezésére, mert azt akarja, hogy a nemesség képes legyen törvényes kötelessége teljesitésére, s ne legyen ingyenélő, hanem szolgáljon fegyverrel a hazának; ha pedig ezt nem akarná cselekedni, fizessen.... Elnök csak tactikának vevé eddig az ellenzékiek kivánatát, de, ha ugy lesz a fölszólitás, mint azt épen most előadá, akkor ebben elvet vél rejleni, és örömmel mondja ki a határozatot. Javaltatott még, hogy az N. P. tb. által fölhozott nemességet illető házi kiadások szemeltessenek ki, mi is a választmánynak adatott át. Tehát követeink utasitatni fognak, hogy a közszükségek födözéséhez járulandunk, s ezekről tudósitást tegyenek... Ezután az ősiség kérdésére került a sor... A zálogok jövőre eltöröltetnek; a multra nézve pedig bizonyos kiváltási idő után örök birtokká lesznek, az örök eladásoknál egy évi elővételi jogot javal a választmány, végre a hitrebizományok mind a multra, mind a jövőre elenyésztetnek; ellenben a nemesi osztályokban minimum kitüzését inditványozza.... Elnök ő méltósága megjegyzé, hogy a zálogok a telekkönyvbe beigtathatók levén, azok a hiteltörvényeknek akadályul nem szolgálnak; mire a zálognak megtartását el is határozák, egyebekre nézve a választmány javaslata megmaradt; csak a hitrebizományok fölött tartatott hosszasan a vita, melly még a másnapi ülésben ért véget... Elnök ő méltósága, gr. V. H-vel és N. S. tbiróval nemzetiségi tekintetekből bizonyos maximum fölállitása melletti majoratusok mellett szavazott; gr. V. különösen azért is kivánja ezt, minthogy a förendi tábla szerkezeténél a birtokra kivánja alapitani a jogot, és ott pár holddal biró magnásnak helye ne lehessen; s igen alapos okokat hoztak föl mindnyájan az ügy támogatására; jelen Franciaországban, hol 32 millio franczia, a statusra nézve közönbös; akár régi család, akár más üljön a birtokban, mert mind a kettő franczia; de hol a magyar vér csak egy része a lakosságnak, ott szükséges illy intézkedést csak a vér föntartásaért is ápolni; némellyek következetlenségnek álliták ezt, midőn a megye minoratusokat javasol; de a két alispán és Sz. L. gr. statusgazdasági szempontból meritett okokkal kitüntette a majoratusok s minoratusok közti különbséget, mert a minoratusokat eladni s birói foglalás tárgyává is lehet tenni, csak osztani nem; tehát már több országgyülésre adott utasitásunk nyomán a hitrebizományokat most is eltöröljük... N. P. tb. nemzetiségi szempontból a hitrebizományok mellett szavazott, és csodálkozék a hivatal s birtokképesség iránti két törvény hogy bujhatott keresztül a mult országgyülésen; egyébiránt végre még is a minoratusok mellett harczolt....

Vegyes ujdonságok.

(Mult szerdán este) érkezék Pestre Szerencsy István volt-személynök ő nmlga. Megérkezése után rögtön a kir. táblai jegyzők, fiatal ügyvédek s más őszinte tisztelői által fényes fáklyás-zenével tiszteltetett meg. A zene hangzott, a fáklyák füstölgve lobogó lángja magasra emelkedék, de nem volt szónok, ki a hosszasan tartó éljenzés után ő nagyméltóságát megüdvözölné, mert az evvel megbizott egyén sehol sem találtatott. Azonban rögtönöztetett egy rövid szónoklat, melly átalánosságában elég hüen tükrözé azok érzelmeit, kik ő nmlga üdvözletére szivesen megjelentek. A rögtönözve készült beszédet F.... fiatal ügyvéd elég erélyesen elmondá, mit ő nagyméltósága szinte rövid szavakkal megköszönni méltóztatott. Emlitést érdemel azonban még az is, hogy ez alkalommal Zarka János személynök ő mlga is harsányan megéljeneztetett.

(Hivatalos becsü szerint) a nemzeti muzeumban találtató aranypénzek, 200,000 pftnyi értékűek. Az ott létező könyvtár pedig számos nagy fontosságu kéziratokon kivül jelenleg 130,000 kötetnyi érdekes elmemüvet számlál.

(Pesten) jelenleg egy társaság van keletkezőben, melly bold. Rumy Károly irományai s levelezéseinek megvételét szándékozik czéljául kitüzni, hogy a nyomasztó körülmények között hátrahagyott családon ez által is némileg segitessék, az egészet aztán részvények utján nyomtatásban világ elé bocsátandó. — Mi ugy vagyunk értesülve, hogy a boldogultnak irományait valami bécsi könyvárus akarja megvenni; hisszük azonban, hogy ha e társaság csak ugyan létesülend, az érdekes gyüjtemény hazánkban fog maradni.

(Mult napokban) a pesti országuton egy egyfogatu kocsi által, mellyben férj és nő foglalának helyett, egy 10 éves fiu elgázoltatott, és pedig ugy, hogy mind két lába összetöretett. A tett után a tulajdonos megcsapkodva lovát, tovább akart állani, de az összefutott nép által föntartóztatván, legnagyobb leverettetésére az elgázoltban saját gyermekére vala kénytelen ismerni. Az anya rögtön elájult.

(Tegnapelőtt este) egy városi rendőr, ki a garadra kelleténél többet öntött, az egyetemi utczán végig tántorogván, végre egy csukott bolt előtt megállapodott, honnét sem előre, sem hátra nem volt többé képes haladni; hol egy átmenőtől megszólitatván, valjon miért nem megyen haza aludni? rögtönözve ezt felelé: „Nem lehet!.... Őriznem kell a boltot.“ — Auch gut!

(Midőn a tüzérek) R. Keresztúr alatt czélba löttek, egy pesti korcsmáros jó remény fejében egy 5 akós hordót borral megtöltve kocsira tett, s R. Keresztúr alá hajtatott. Azonban a helyszinére érkezve, a helyett hogy ő adta volna el borát, neki kelle bort vennie; mivel utközben vigyázatlansága miatt a csap kiesett, s a bor a hordóból mind kifolyt.

(A pesti aranytóban,) melly a tábori kórház átirányában létezik, s hol arany kácsákra szokott a rendőrség vadászatot tartani, mult napokban, fényes nappal, egy csinosan öltözött fiatal embert ugy levetkeztettek, hogy mezitláb kelle a legközelebbi házba térnie, hova aztán — adott utasitás után — ruhát hozatott magának szállásáról, hogy a városba visszatérhessen, pedig csak néhány nappal ez előtt fogott ott el a rendőrség mintegy 50 gyanus egyént.

(A magyar orvosok és természetvizsgálók) legközelébb Sopronyban tartott nagygyülése alkalmával rendezett iparmükiállitásnál meg lön emlitve az is, hogy a Sopronyban s környékén évenkint nyert mintegy 25,000 akó borból 5000 akó ugy elkészittetik, hogy az „tokai“ név alatt Sziléziába és Lengyelországba kivitetik. Sőt ténykint még az is fölhozatott, hogy volt eset, midőn Sopronyból Pesten tokai bor lön megrendelve, s Pestről valóságos tokai gyanánt sopronyi gyártmány küldetett vissza a sopronyi megrendelőnek. Ennyi hamisitás után hogy lenne aztán a tokai bornak hitele?

(Ujvidéken) az élelmiszerek olcsósága olly nagy, hogy a zöldség a teheneknek adatik eledelül, a gyümölcs pedig a sertéseknek. Télire besavanyitni való iborkának száza 3 bankó kron vétetik.

(Miután Erdélyországban) augustus 2dikáról kelt k. leirat következtében a magyar nyelv jogaiba visszahelyeztetett s hivatalos nyelvül törvényesittetett; ez az ottlakó német ajku lakosokra olly nagy benyomást tön, hogy valamennyien magyar nyelvtant szándékoznak venni.

(Kaliwoda könyvárusnál) Pozsonyban megjelent s országszerte kapható: Nők könyve. Irta Kolmár József. Csinos boritékban kötve ára 1 ft pp. — Az iró nemes iránya, melly a Pesti Divatlapból eléggé ismeretes lehet, s a kiadó költséget nem kimélő kiállitása eléggé ajánlják a munkát, ha mi dicsérőleg nem lépünk is föl mellette, s hisszük, minden magyar nőnek kellemes olvasmányul szolgáland. Ára e munkának fölötte jutányos.

(Szinte Kaliwoda) kiadó-könyvárusnál Pozsonyban megjelent és kapható: „Der Zerfallene“ magyarból Kelmenfy László „Meghasonlott kedély“ czimü regénye után forditotta Dux Adolf. 2 füzet. Csinos boritékban füzve 1 ft 36 kr pp. — A jeles iró szép kelendőségnek örvendett munkája aestheticai és psychologiai szépségei a magyar közönség előtt eléggé ismeretesek; s hisszük, hogy a jól sikerült forditás is érdemlett kelendőségnek örvendend a tágas körü német olvasó közönség előtt. A müvelt olvasó elégedett leend az élvezettel, mellyet e regény olvasása nyujtand nekie.

(Az europai hirü énekesnő) Lind Jenny arczképe Londonban 29 kiadásban jelent meg aczél- és fametszetekben.

(Egy lipcsei könyvárus) megbizatott, hogy Europa nagy városait meglátogassa, s az ottani kiadó- könyvárusok jótékonyságát igénybe vegye, miszerint az általuk kiadott munkákból a Lipcsében épitendő kath. templomra példányokat ajándékozzanak. — Az épitési költségek körülbelül 90,000 tallérra fognak rugni, melly összegből eddigelé még csak mintegy 50,000 tallér gyüjtetett össze. Az emlitett könyvárus jelenleg Berlinben van, az ottani könyvárusok — vallásküloubség nélkül — igen becses munkákkal járultak a czél fölsegélésére, honnét Boroszlón keresztül Ausztriába érve, Budapestet is meglátogatandja, hol, — mint reményljük — szinte szivesen fog fogadtatni. Egyébbiránt e könyvárus az adakozott könyvek eladásával is meg van bizva.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezője sept. 10röl következőleg ir: „Salamanca ministeriuma sokkal gyorsabban neki rohant, hogy sem nem sokára lélekzetet venni ne kénytelenittessék. Tagjai közöl ketten: Cordova had- és Ros de Olano középitészeti ministerek jónak vélték, a gyeplőt kevesé erősebben tartani, mellyet a pénzügyminister, midőn az általa választott uton haladni akar, ama két tábornok által, kik, ugy lászik, azért léptek a cabinetbe, hogy a moderado pártot, különösen pedig a valenciai herczeget képviseljék, visszatartatik. Az igazság-minister szinte hozzájuk csatlakozik; a tengerész-minister pedig az utósó cabinet nézeteit a mostaniba áthozta, s minthogy még cabinet-elnök és belügy-minister nem találkozott, igy tehát Salamanca sajátlag csak Escosura belügyministerre támaszkodhatik. — Ennélfogva nem csodálkozhatni, ha ujra ministeri crisisről beszélnek s az ultramoderadok nyiltan bevallják abbeli reményüket, hogy az eltünt hatalom nyolcz nap mulva ismét kezeik közt leend. Narvaez tábornok részéről jónak látja követi állomására vissza nem térni és arról le sem mondani. A külügyek vezérletével ideiglenesen megbizott hivatalnok nem tartja tanácsosnak, Narvaez tábornokot a Párisbai visszatérésre inteni; ez ügyet inkább utódjára hagyja. Egyébiránt Narvaez tábornok az uj ministereket hivatalos dolgaikban nagyon elősegiti, majd az egész napot a hadministerium osztályzatában tölti, kinek intézkedéseire nagy befolyást látszik gyakorolni. A tábornokot még Salamanca lakásán is látták, sőt egyszer még Serrano tábornok hőteljébe is eltévedett; ez utóbbi tőle egy második látogatást el nem fogadott. A hadminister többi rendelkezései közé tartozik, hogy a palotában s körülötte levő örök töltött fegyvert hordjanak s bizonyos időszakonkint egymásnak jelszót adjanak. Dominguez tábornok, Serrano nagybátyja, az alabárdosok parancsnokává neveztetett. — Frias hg, ki tegnap Madridba érkezett s Salamanca által azonnal meglátogattatott, egészen eltökéltnek mutatkozik a külügyek ministeriumát el nem fogadni. Ma teendi udvarlását a királynőnél. Susa a porta követévé neveztetett, és Lopez de Cordova, kiez állomást már több évek óta betölté, ide hivatott. Pacheco — mint már emlitök — 15,000 piaster évi jövedelemmel Rómába menend, mihelyest számára az általa követelt 22,000 piasterre menő fölszerelési költségek kifizettetnek. A pápai széknéli követségi állomás ezenkül is nagyon jövedelmező; mert a dispensatiok, brevek s egyebek kieszközléséért tetemes pénzösszeg jö be. — Glücksberg herczeg franczia követ — mint némelly lapok állitják — ovást tön a királynő által kibocsátott azon közbocsánati rendelet ellen, mellynél fogva minden politikai kivándorlottak Spanyolországba szabadon visszatérhetnek, ürügyül azt hozva föl, miszerint kormánya érdekei az által megsértetnek; továbbá arra hivatkozott, hogy ezen amnestia erejénél fogva Montemolin gróf párthivei fölötte növekedni fognak s képesek leendnek egykor Montpensier herczegnő trónra léptét ellenzeni. Egyébiránt ezen hirt alaptalannak mondják. Azt is beszélik, hogy Glücksberg herczeg mint franczia követ Lissabonba fog áttétetni s helyébe Madridba Bacourt jövend.

N. Britannia. Azon félszegség s egyoldaluság mellett, mellyel a londoni hirlapok nagyobb száma az olasz dolgokat fölfogja, örvendetes egyszer egy ellenkező itéletet is hallani, jóllehet ez talán a másik rész irányában a szenvedélyességtől nem egészen ment. A „M. Herald“ — mint ő mondja — egy jólértesült következő levelét közli: „Ha az igazság szózata hallhatóvá tehetné magát azon népszerü cse-

vegésben, mellybe a szabad vitatkozások ezen országában minden tárgy burkoltatik, ugy az ausztriai kormány Olaszországban több védőre találna. Milano herczegség birtoka az ausztriai házban 300 éves, s az eredeti örökösödési jog kikutatása most a fáradságra alig érdemes. A velenczei statusok a franczia monarchiától 1815ben elválasztattak s igy Ausztria tulajdoni joga egy részt ép olly jó mint elődjeé. Az mi az ausztriai kormányzási rendszert Lombardiában illeti, a sajtóvizsgálat, az összeirás és rendőri útlevél, a francziák hagyományai, de azok bajai ama vas despotismus megdöntése óta sokkal enyhitettek. Az ausztriai statusok egyetlen része Olaszországnak, hol a törvénykiszolgáltatás köztudomással s nyilvánosan megrontva nincsen. Ez legalább olly érdem, mit maga egy olasz liberalis, ki állításaiban minden halandók legvakmeröbbike, sem tagadhat. Az ausztriaiak Olaszország legjobb vérét nem fecsérlék el haszontalan s önző csatákban, az ausztriaiak nem adóztaták meg az olaszokat saját dicsöségük diadalemlékeiknek fölállitására, az ausztriaiak nem kényszeriték az olaszokat olly ünnepélyekért fizetni, hol a férfiak kigunyoltattak s a nök elcsábittattak, az ausztriaiak végre nem követelék olasz örökösnöknek földieikkeli összeházasulását az „összeolvadási rendszer“ szükségességének ürügye alatt. Ök egyátalában türelemmel s elnézéssel viseltettek, mellyet félreértettek, s melly nekik azért semmi tekintélyt s tiszteletet sem szerezhetett. Ök soha Bécset az europai müveltség központjának nem nyilvániták, sem tartományaikat ki nem rablák, hogy fővárosukat meggazdagitsák. S távol attól, hogy Olaszországot megfosztották volna, azt maguk az olaszok ellenében is védék. Velenczét, előérzettől vezérelve, a városok e csodáját, az elfajult s elkorcsosult velenczeiek dühétől megóvák. A trón évenkint folyamodásokkal ostromoltatott ama paloták kárrali eladásának megengedéséért, mellyekért most szatócskodó tulajdonosaik olly árt kapnak, millyenről rövidlátó kislelküségük ama napjaiban még álmodni sem mertek volna. E név „barbar,“ mellyen az olaszok folyvást a németeket nevezik, s mit Angliában olly gyakran viszhangzottak, egykor az olasz irók által minden alpeseken túli népekre használtatott, olly időben, midön Olaszország a müveltség foka és központja vala. A mostani olaszok ivadékai azon lelkes férfiaknak, kiknek a világ a müvészetért s tudományokért kétszeres köszönettel tartozik. Igaz, hogy igéző és bájos országban laknak s szép nyelven beszélnek, mellyen azonban közülök csak kevesen irnak hibátlanul; de ép olly igaz az is, hogy mai nap alig létezik ország, hol a szellemi müveltség bármilly neme, müvészet és tudományok mélyebben sülyedtek volna, vagy a ledérség s romlottság terjedettebb lenne, mint Olaszországban. Politikai reformjaik tervezetében Anglia, Franczia-, sőt Oroszországra számolnak — mindenre, csak arra nem, honnan azt egyedül várhatják; s olly derekasan értik ama hazaiak egymást, hogy köztök sem bizodalom, sem szövetség nem lehetséges. S még is Olaszországban egyetlen egy katona, vagy egy gyámoltalan tanácsszemély meggyilkolása vagy kinzása becsületes bosszunak tekintetik. Már az emberiség igényli Ausztria közbenjárulását, nem csupán saját birtoka végett, hanem azért, hogy a gyengéket s tehetetleneket Olaszország ama részében megóvja. A pápa, kétségkivül a legbecsületesebb szándok mellett, hanem a népszerüség iránti szeretetétől elvakitva, statusait olly állapotba dönti, mellyből öket egyedül Ausztria védő hatalma ragadhatja ki; s jóllehet Ausztria intézkedését és mozgalmát időelöttinek nevezhetni, mivel azt nem halasztá akkorra, midön hasztalan leend, még is az fölötte szükséges volt, nem csak az emberiség nevében, hanem hogy a birtokosokat a kincsszomjuhozók, a rendet pedig az anarchia és vérontás ellen megóvja. Ferraranak legujabb megszállása szerződés által igazolható, sőt még erősebb föllépést és interventiót lehetne olly védvekkel támogatni, mellyek legalább annyi szinnel birnának, millyenek Angliának Portugaliábani közbenjárása mellett fölhozattathatnak. Ha tehát Anglia Olaszországban közben árni kiván — mindenki, ki Olaszországot ismeri, ezt neki nem tanacsolhatja — történjék az legalább szövetségben Ausztriaval s nem Ausztria daczára. Ezen két hatalmasság szives egyetértése által a jelen vérontás megszüntethetik s Olaszország jövendő üdve megalapittathatik. Ha Olaszország a sorstól csakugyan hivatva van még egyszer egy magas rangot foglalni el az europai közügyben, ugy az csak egy hosszu békeápolás következtében fog megtörténni, melly alatt Olaszország azon tanokat jól emlékébe olthatja, mellyekben most annyira tudatlan — a közszellem, a férfias gondolkozás és bátorság tanait. De előbb át kell látnia, hogy idegen statusok féltékenységérei hivatkozások által semmi jó sem háromolhat reája, de pöffeszkedő szónoklatok és dühös orgyilkosság által sem. Legkevesebb reményt sem táplálok, ezen szavak által Angliában kedvezöbb hangulatot gerjeszteni Ausztria iránt, vagy legalább csak politikáját megfoghatóvá tenni; az igazság szava mindig kellemetlenül hangzik, s ki a népszerü ámitgatásoknak nem hizelg, az semmi kegyre sem számolhat; de még is ha több évi tartózkodásom Olaszországban itéletemet némi érvényre jogositja, ugy azt igénylenem valójában lehet.“ — A conservativ vasárnapi lap „Britannia“ igy nyilatkozik: „Örömmel szemléljük, hogy vidéki lapjaink közöl többek az olasz kérdést józanabb szempontból fogják föl, mint a melly a fővárosi sajtóban uralkodni látszik.“ S elősorolja a többiek között a „Glasgow Courier“ egy czikkét, melly Ausztria eljárását helyesli.

Dublinban O'Connell Dániel hátrahagyott butorai Merrion-Squarei házában jelenleg nyilvánosan árvereztetnek, s a liberator csodálói, köztök számos katholikus papok, mindenkép igyekeznek, hogy valami emléket szerezzenek maguknak. Mint látszik, a belbecsi árt mellőzve, nem csekély öszveg fog belölök bejönni. A ház butorzata egyébiránt egészen egyszerü és régi divatu vala; legbecsesb tartalma volt: O'Connell könyvtára.

Az angol főpostahivatal egy körlevelet intézett a külföldi postahivatalokhoz, mellyben öket fölhivja, hogy a levélszállitási dij általános alábbszállitását kölcsönösen eszközöljék.

Franciaország. Páris, sept. 16. A nehány hónap előtt Florenczben elhunyt Bonaparte Lajos st. leui gróf s hajdani holland király holtteste folyó hó 11kén „Bonaparte“ gözösön Marseillebe megérkezett; az Reuilbe fog vitetni és Josephine császárnő s az elhunyt nejének Hortensia királynőnek koporsói mellé tétetni.

Tegnapelőtt délelőtt Luzy Desportes kisasszony Broussais által kihallgattatott. Mint mondják, csak most hallá legelőször Praslin herczegnek önmegmérgezés általi halálát s erős idegroham lepte meg. A szerencsétlen herczegnö teste Corsicaba a családi sirboltba fog szállittatni.

Az ujonan hirdetett „Le Conservateur“ conservativ lap első száma tegnap jelent meg. A másik conservativ lap „L' Opinion“ első lapja 20kán fog megjelenni.

Telegraphi sürgöny által érkezett legujabb tudósitások szerint Aumale herczeg Algir főkormányzójává neveztetett.

Rossi gróf franczia követ Rómában, visszahivattatásaért folyamodott.

Görögország. Az ausztriai Lloyd gőzösével Triestbe Athenből azon hir érkezett, miszerint Kolettis ministerelnök sept. 12kén reggel meghalt.

Éjszakamerikai egyesült statusok. Augustus 15-ig terjedő veracrusi tudósitások a mexicoi harcztérről semmi elhatárzó hirt sem tartalmaznak. A Veracruz és a Puebla közti közlekedés számos guerilla csapatok által megszakasztatott, az előbbi helyen irtózatos dulást tesz a sárgaláz. Mint mondják, Scott tábornok 15,000 fegyveressel a főváros ellen készül.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Szederfa és selyembogár- tenyésztésre

Pesthez közel 120 hold föld a legolcsóbb áron haszonbérbe adandó; — ez iránt értekezhetni Pesten a barátok-piaczán a kisebb Jankovich-házban a házmesternél.

A Pestmegye pártfogása alatt álló hazai első takarékpénztár részvényeseinek a legközelebbi közgyülés által kiosztatni rendelt ideiglenes részvénylapjai már elkészülvén, tisztelettel fölszólittatnak a t. cz. részvényesek, hogy azokat az intézet pénztári hivatalában szerda és szombat napokon a hivatalos órákban személyesen vagy irásbeli megbizottaik által méltoztassanak átvenni. Kelt Pesten sept. 23dikán 1847. Szalay József jegyző.

A kisdedovó intézeteket Magyarországban terjesztő egyesület. (Vége.) 35) A' képező intézet iránti bizodalom növekedésének tanuságaul fölhozatik, hogy ezen félévben 5 növendékünk hivatott meg ovói s nevelői állomásokra. 36) Választmányi fölhivás következtében, az alapszabályok 34dik pontja értelmezéseül elhatározá a közgyülés, hogy valamint az eddig is előfordult bárminemü tanácskozásoknál csak a szavazatok általános többsége vétetik eldöntőnek, ugy jövendőben a' választmányi tagok és tisztviselők választásinál is szintezen elv leszen tekintetbe veendő, egyébiránt a szavazás körül megtartandó szabályok kidolgozására a választmány bizaték meg. — 37) Közértelemmel elfogadtatván a választmányi ülésből ide áthozott azon inditvány, hogy hazánk kir. helytartójául kinevezett s az összes nemzet által örömmel üdvözölt István főherczegünk, mint boldog emlékezetü atyja erényeinek örököse, egyesületünk részéről is küldöttség által üdvözöltetnék, s majdan külön folyamodásban magas pártfogása kéretnék; a küldöttség elvállalására egyesületi elnök Festetics Leo gr., akadályoztatása esetében pedig alelnök Zsoldos Ignácz ur ő nagyságaik, küldöttségbeni részvétre pedig a különösen kijelölteken kivül is minél több helybeli tag rendelteték fölszólittatni. — 38) Köszönetet szavazott a közgyülés id. Bene Ferencz kir. tanácsos, Kajdacsy István és Schlesinger Ignácz helybeli orvos dr. uraknak azon szives fáradozásukért, mellyet intézetünk egyik növendékének veszélyes inlázbóli kigyógyittatása körül kitüntettek. — 39) Végezetre a titkár által uj rendes részvényes tagokul bejelentett Nagy József helybeli kereskedő, és Szabó Béla h. ügyvéd urakat, szivesen üdvözlé a' közgyülés.

Stuller Ferencz, egyesületi jegyző.

Csödök.

33938 Nagybánya város tanácsának fölirása szerint Mártonfi Károly és János hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 13kára tüzetvén ki, tömeggondnokká Szikszay János árvák atyja, perügyelővé pedig Matolcsy Károly főügyész neveztetett. Kelt augustus 31kén 1847.

36939. Vasmegye törvényszékének jelentése szerint Egervári Benedek hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 4dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Septey Sándor, perügyelővé pedig Vidos László hites ügyvéd neveztetett. Kelt aug. 31kén 1847.

36907. Torontálmegye törvényszékének jelentése szerint Klein Soma nagysz.miklósi lakos hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 9. 10. és 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Dániel János megyei adószedő, perügyelővé pedig Botka Ferencz neveztetett. Kelt augustus 31kén 1847.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint Habermayer Gusztáv hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Nester József tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl Endre alügyész neveztetett. Kelt augustus 24dikén 1847.

35916. Arad város tanácsának fölirása szerint Nikolits György füszerárus hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Popovits János, perügyelővé pedig Ambrus József hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus 24dikén 1847.

Csödperszüntetés.

35401. Pest város tanácsának fölirása szerint Hulka Vincze helybeli dohánykereskedő hitelezőivel barátságosan megegyezvén, az ellene rendelt csőd ezennel megszüntettnek nyilvánittatik. Kelt augustus 17kén 1847.

Középponti vasut.

Személyjárások Pest és Vácz között.
Septemb. 13ikától bezárólag september 19dikig.

September 13kán	1466.	September 17kén	803.
„ 14kén	959.	„ 18kán	769.
„ 15kén	891.	„ 19kén	1910.
„ 16kán	893.	Összesen:	7,691.

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 23kán. Három király három dáma. Franczia vigjáték. 3 fiban. Először.

September 24kén: Zách unokái. Dráma Szigligetitől. —

September 25kén: Linda. Opera 3 fiban. Benza ur jutalomjátéka.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest sept. 24kén (pesti mérő.)
A hajókon és raktárakban.
310-340 ——— ——— ——150 —90 —120
(A piaczon.)
320-360 260-270 220-235 130-145 80-88 110-120
Pozsony sept. 21kén (pozs. m.)
215-268 ——— 155-200 115-138 73-82 100-110
Mosony sept. 16án (pozs. mérő).
220-250 ——— 160-180 104-120 66-85 160-180
Temesvár sept. 17kén (pozs. m).
172-194 ——— ——90 ——66 ——42 ——60

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 21kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104⅝; 4 pctes 93¾; 3pctes 65; 2½ pctes 52½ — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 765; 1839ki (250 pfrt) 297½; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 110; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 60½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 595; bécsi bank-részvény 1583; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 120; éjszaki vaspálya-részvény 150; majlandi 108; windisch-gréczi sorsjegy: 27.

Dunavizállás. Sept. 25kén: 8′ 5″ 9‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

564. szám 1847. Kedd sept. 28.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizetési díj félévre helyben boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasab sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a l ivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — A királyi helytartó körutja. (Bácsból). — Törvényhatósági tudósitások. Mosonyból (közgyülés folytatása). Zemplénből (közgyülés). — Vidéki hirek. (Furtáról. Sasvárról). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország.

Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. k. ap. felsége csiktusnádi Betegh Sándor thordamegyei főszolgabirót „kir. tanácsos“ czimmel dijmentesen kegyelmesen disziteni méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Kronikl Ferencz hradeki k. sóbeszedőt saját kivánatára hasonló tiszti minőségben Szillenre tette át.

A királyi helytartó körutja. Zombor septemb. 20án. Kedves az élet, és pedig olly annyira, hogy még holtunk után is élni kivánunk nem csak a tulvilág regioiban, hanem még itt is kedveseink és honfitársaink között; és ez igy jól vagyon; mert ez egy hatalmas rugója azon polgári erényeknek, mellyek olly dicső magasztosságban Hellasz és Róma egén ragyogtak, alkalmat nyujtván a méltó utódoknak azokat fényes emlékkel megünnepelni. — De ha bár ezek megvíltak évezredek romboló hatalmával, de még is végre a kérlelhetlen idönek vas fogai alatt elporlottak; míg Horácznak azon emléke, mellyről olly büszkén maga éneklé: „exegi monumentum aere perennius“ maiglan is él, csalhat an bizonyságaul annak: hogy sokkal biztosabban dicsöitnek bennünket önalkotta intézeteink, mint mások kézmüvei. S illy természetü emlék az, mellyet honunk félszázados dicsőült nádora nevének örökitésére emelt, melly tisztelettel fog hangzani minden magyar ajkain, míg a Kárpátok bérczei a tántorithatlan hüségü nemzetet uralni fogják. Igen, nádorunk élni fog azon számtalan intézeteiben, mellyeknek nem csak ő tevé le talpkövét, hanem a szerencsésen befejezett mü zöld ágát is ő tartá alkotmányos kezében. — Azonban a természet rende szerint a legvirágzóbb élet is a vén korban elfonnyad, de nem a magyarok ösz nádoráé, ki a polgári élet-megifjodás varázs erejét, a nevelés bübájával családjába raká le, mellynek legdrágább gyémántja István főherczeg magyarok főnséges k. helytartója, ki, ugy látszik, atyjának nem csak vérét, hanem eszét és szivét is öröklé; kivánnunk tehát alig lehet egyebet, mint azt: hogy atyja szép korát nesztori éltével meghaladja.

E hó 16ka volt ama bájteljes nap, mellyen ő cs. kir. főnsége a nagy Bácska áldott földére, mint annak ohajtott legnagyobb vendége, lépett. Kanizsán, mellynek partjait a szöke tiszai habok nyalják, fogadák öt Bácsmegye és Szabadka városának fényes küldöttségei; az elsőnek vezére és szónoka a főispán volt; a másiknak pedig a városi közszeretetü kapitány; itt már biztositá a hódoló képviselőket ő főnsége: hogy a szivből fakadt üdvözletek szivbe hatottak. A szabadkai határszélen a tisztelgő őrhadak vevék körül a magas utazó kocsiját; — a megyének banderiuma, mellynek nemes lovagjai ezüst zsinóros világoskék bársony attila, fejér nadrág vörös párduczal prémezett süvegben nem csak fényesen, hanem izletesen is öltözködve, ifju vidor képpel, valódi daliákat képezve, a magyar harczias századokat elönkbe tükrözék... ezeket előzé a városi polgársereg, mellynek szállas termetü lovagjai szintugy mint délczeg paripáik figyelemre méltók voltak, kik közt a 80 éves zászlós büszke ménjével a sokaság tiszteletét aratá. Ben a piacz előrészén emelkedett a pompás diszkapu, mellyen áthaladni egy római imperator is, triumphusával, dicsőségnek tartotta volna; az egész nagy téren pedig utczát képezének egy részről a számos czéhek gazdag zászlóik alatt, más részről pedig az ös magyar Szeged város 40 lovas és 100 gyalog egészen harczias készületü polgárhada, mellynek sorait bezárá az itt tanyázó német rendes lovas katonaság, ő főnsége szállásán, főispánunk kiékesitett házánál. — Csak egyet sajnálni: hogy Zákó tb. ur, ki tulajdon lovain saját ügyes kezei igazgatása mellett ő főnségét vaspályai sebességgel (mert majd nem 4 órai tért 5 negyed alatt meghaladott,) még a diszsorok közöt is nem mondhatnók vivé, hanem ragadá,—megfosztván az örömrivalgó roppant néptömeget a kedves élvezetől, a hódolva szeretett vendég daliás arczán tovább is legeltethetni kivánczi szemeit. E hiányt azonban bőségesen pótolá ő főherczegsége határtalan kegyességével, ki kevés pillanat mulva leszállása után, tüstént kijövén, a tisztelgő sereg, czéhek és népalkotta hosszu diszsoron végig haladván, sokakkal nyájasan szót is váltani méltoztatott, szünni nem akaró örömléjenekkel találkozván. Megérkezése ideje majd 3 negyed hétre levén estve, elválásul pedig már a reá viradó nap kitüzve, az idő sokkal csekélyebb volt, mint sem a tisztelgő sokaság örömét kifejthette volna, azért: az egész éj egy öröméj volt; minden ház ünnepet ült; háromféle zene: városi, katonai és a szegedi ugy nevezett török, vetélkedvé váltották föl egymást, míg ő főnsége egymás után fogadá a két megye, róm. kath. clerus, kir. városok küldöttségeit, a kir. kincstári tiszakerületi, g. n. e. papság, protestans hivek képviselőit; noha ő méltósága ő főnsége fáradságát megkimélendő, mindannyiakból már előlegesen számos tagokat a megyei választmányhoz csatolt — de mégis mindannyian, sőt még a zsidók képviselői is külön külön szavalák el hódolatukat. . . 9 óra körül szerencsés volt a főispán fényes estvélynél sok nagyuri vendég közepette fogadni ő cs. kir. főherczegségét — kinek ez alatt diszes fáklyás zenét tartottak a szegedi polgárok — kiknek érdemlett dicséretükre sietünk megirni, hogy szép egyenruhás ugy gyalog mint lovas őrhaduk szabályosan betanult fordulataival, és lelkes föllépésével az ünnep nagyszerüségét igen igen emelé. Az estvély végével megtekinté ő főnsége a kivilágitást, mellynek előállitására a város semmi költséget sem kimélt: a középületek, városháza, iskola, a főplebánia, fénylángban usztak — mig a diszkapu, a kivilágitás valódi disze, a csillagokkal gazdagon ékitett eget tükrözé; a főispáni lak kapuja is ő főherczegsége üdvözletére a kivilágitás által diadalivvé alakitatott át; a héberek illuminált diszemelvénye is méltó dicséretet arata. Általában nem csak a belső, hanem a külvárosok lakói is kivilágiták házaikat. Két tánczvigalom tárá ki az örülők kebelét, mellynek egyikét a két Vojnics testvér, Barnabás és Lukács, testvérileg egyitett házaikban több asszonyságok, ő nagysága széplelkü főispánnönk vezérlete alatt, másikat pedig a polgárság alakiták. — Ő főnsége a vigalmat majd nem éjfél utáni három óráig jelenlétével diszesiteni kegyeskedett, nyájasan járkálva a szobákban és mindenütt beszélgetve — legnagyobb örömét lelvén a csárdásban, mellynek eljárására sürgeté a zenészeket, és megdicséré a kitünő ügyességüeket.

17kén reggeli 9 órára volt elhatározva ő főnségének elindulása, és már 6 órakor hemzsegett a nép, szállása előtt; mig végre elérkezvén a kitüzött időpont, az emlitett őrhadak örömsorai és a nép lelkes éljenei között halkan elhaladt ő főnsége Baja felé, utközben minden határ- és állomásnál a szomszéd helyek uj és ujabb lovas seregétől környezve és szives szónoklatokkal üdvözölve. Baján pedig a legnagyobb fénnyel, mit csak az életteljes kereskedelmi város e pillanatra kiállithata, fogadtatott, hol szinte ő főnsége a czéhek és a rendes polgár katonaság fölött szemlét tartva, az összegyült népsokaságnak alkalmat nyujtott magas személyét egészlen megismertethetni a honnan az urodalmi kastélyban adott fényes lakoma után épen olly ünnepéllyel, a zene örömhangjai, s a taraczkok durrogásai között gözösre ment. Itt-mulatása ideje alatt észrevevők, hogy különös kegyelettel viseltetik bold. atyja emléke iránt, s ugy látszik, szive kedves húrját érinti az, ki szerencsés felöle hódoló tisztelettel megemlékezni. Szabadkának háromszorosan nyilvánitá: hogy édes atyjától hallá, miként gyakorta mondá: hogy Szabadkát kedveli. — Bácsnak pedig: hogy e megye mindig alkotmányos és hüséges szellemmel tünteté ki magát, miért reményli, hogy ezután is illyen marad. Mi pedig kivánjuk: hogy ő főnségét, ki határtalan tiszteletünk zálogául hódoló szeretetünket vivé — hosszas körutján az ég örangyala vezérelje, mert élte, mellyhez egy egész nemzet reménye csatolva vagyon, igen drága; kormánykezét pedig a nagy Isten hatalmas karja igazgassa, s kormánya olly jótekony és áldásdús legyen, hogy századok mulva is a hálás magyar énekelje: „hol vagy István nádor, téged ohajt e hon!“

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Mosonyból. (Közgyülés folyt.) Az ellenzék részéről. L. S. ügyvéd: Hazánkban a nyilvánosságnak egyedüli öre jelenleg a fiatalság, ez képviselője egyszersmind ama józan és részrehajlatlan közvéleménynek is, mit másutt a szólásszabadság és szabad sajtó vezet. Azonban e két vezérlényező nálunk egészen hiányzik, s ezek helyét a fiatalság, s különösen az országgyülési hallgatóság az, melly a csábitás és megvesztegés irányában igazságos birószéket gyakorol azon gyarló jellemü követek fölött, kik a képviselői pályát, — csak gradus ad parnassumnak nézik, s készek eladni a hazát, csakhogy magasb polczokra juthassanak. Én azért rendőri intézkedések által nem hogy szabályozni, sőt inkább tágitani kivánnám a hallgatóság hatáskörét. — Erre főispán ő méltósága:

Gr. Z. H. cs. kir. kamarás: Kérem, és figyelmeztetem a szólót, maradjon csupán a tárgy érdeménél, s gyanusitások, jellemzések, vagy illetlen kifakadások által se időnket ne rabolja, se a hallgatóság türelmét ne fárassza.

I. J. urodalmi ügyész. Hogy a fiatalság képviselje nálunk a közvéleményt, kereken tagadom; a fiatalságnak kötelessége, nézetem szerint, a tanulás, nem pedig amaz országos ellenőrködés kezelése, mit csak az érett és tapasztalt értelemnek, — s még az értelemnek is, csak törvényes korlátok között, szabad gyakorolnia. S aztán azon ellenvetés sem áll, hogy azon fiatalság által vezetett nyilvánosság legyen azon óvszer, melly a választások alkalmával történni szokott megvesztegetést és csábitásokat meggátolhassa. Azon követben ugyan is, ki illy megvesztegetés által vásárolta dicső állását, sokkal kisebb a becsület és erkölcsi önérzet nemes ösztöne, sem hogy azt a fiatalság rivalgása, vagy nemtetszése is megindithassa. És miután bizonyos az, hogy a fiatalságnak és hallgatóságnak eddigi viselete, mindenkor csak nyomoru pótléka vala azon rend és ellensulynak, mellynek az országgyülési tanácskozások szellemét kellene vezetnie: világos, hogy itt törvényes intézkedésre vagyon szükség, melly tanácskozásokban biztositsa a meggyőződés — és vélemény szabadságot, biztositsa a nyilvánosságot is, mi nélkül a nemzet közéletének fejlődését, állását, és szükségeit ismerni nem lehet. (éljen!)

Gy. D. Én azok nézeteihez csatlakozom, kik országgyülésünk rendezése előtt, a tanácskozási rendtartás iránt rendőri intézkedést már csak azért sem kivánnak, mivel azt törvényesen kivánni sem lehet. Törvényeink ugyan is különösen csak az alsó táblának adák azon jogot, hogy saját körében, czélszerüleg, a szükség kivánata szerint rendelkezhessék. És hogy ha az alsó tábla szükségesnek látja, hogy bizonyos rendtartás végett ezen jogával éljen, avval fog is élni, akár lesz reá utasitás adva, akár nem. Törvényeket hozatni pedig e tárgyban épen nem tartom szükségesnek, mivel az illyszerü házi intézkedés — törvényes erővel nem is birhat.

P. J. ügyvéd. Törvénynek hozatalát e részben én sem tartom szükségesnek, s azt hiszem, legtanácsosabb lesz ezen ügyet a tábla házi rendelkezésére bizni.

S. Gy. györi kanonok: Már én egyátalában nem látom át, hogy midőn a tábla s országgyülés, akár utasitás nyomán, akár önkényt hoz e tekintetben szabályokat, — törvények arra ne hozassanak. Ezen szabályok ugyan is már rendőri természetöknél fogva, részint korlátozók, részint fenyitők lesznek. S valjon hogy fognának azon szabályok alkalmaztathatni sikerrel, ha törvényes erővel nem birnak?... Bizonyára sehogy sem. Hogy a bün, kihágás, s rakonczátlankodás megfenyittessék, azt csak törvény utonlehet eszközölni, mivel már maga a fenyitő jog, a törvény körébe vág (helyes, helyes!)

Z. A. főügyész: Nézetem szerint kár is ezen ügy fölött sokat vitatkozni tek. kk. és rr.! Arra nézve ugyan is, hogy a szóban levő intézkedés érvényes legyen, magának az alsó tábla határzatának is, a táblához kell jutni; és hogy ha ezen határozatot itt is elfogadják, — törvénnyé fog válni önmagától; — ha pedig itt pártolásra nem talál, megmarad egyszerü magán intézkedésnek. — Főispán ur ő méltósága

Gr. Z. II. A főügyész urnak nézete tagadhatlanul áll; azonban igaz az is, hogy törvényes erő nélkül az intézkedés csak irott malaszt mindenkor, minek várt eredménye, vagy igen ritkán, — vagy soha nincs. Én magam is azt tartom, hogy ha már rendelkezünk ezen ügyben, rendelkezzünk erélyesen, mivel csak igy érhetünk czélt. Egyébiránt a többség kivánata ugy is oda nyilatkozván, hogy a választmányi javalat maradjon, — ennél fogva azt gondolom, hogy tovább is mehetünk (helyes, maradjon!).

A választmány tekintetbe vévén országgyülésünk jelen abnormis állapotát, mind az ezt képző rendek aránytalan joggyakorlata, mind pedig a küldök érdekeinek valódi képviselete, mind végre a véleményszabadság, tanácskozási rend, és köznyilvánosság biztositása végett javalatba hozá —

5) Az országgyülésnek érdemleges, — s evvel kapcsolatban a vármegyéknek is mind politikai, mind igazság-kiszolgáltatási átalános rendezését — követeink által nem csak pártoltatni, hanem — hogy el ne mellőztethessék — inditványoztatni is. S ez minden megjegyzés nélkül elfogadtatott. Továbbá

6) A részek visszakapcsolása ügyében 1836-diki törvényczikk foganatositása, s Erdélyhonnak a hozott törvények szent megtartása, és érvénye, — más részről a testvérhaza szorosb egyesüléséből reménylhető érdek és erőegység miatt, követeinknek kötelességeül jelölé ki a választmány, hogy mindkettőt erélyes ügybuzgalommal sürgessék. A javalat szinte közpártolásra talált, de az ügynek illyképeni fölemlitése az ellenzék részéről heves vitára nyujtott alkalmat. Azon okoskodásból indulva ugyan is ki, hogy az emlitett törvényczikk végre nem hajtásának oka mindeddig csak a kormány szándékos hanyagságában rejtezik; — az ellenzékiek részint azt inditványozák, hogy e pont olly módositással adassék követeinknek utasitásul, miszerint a közadót mind addig meg nem adjuk, mig e törvényczikk végrehajtva nem lesz, s hogy ezen ügy soroztassék sérelmeink osztályába, és hogy haladéktalan orvosoltatását legelső köteleségüknek ismerjék követeink.

M. K. megyei alügyész: ez ügyben következőleg hallatá szavát. A status-élet nagy erőmüvének forgatása nem olly könnyü dolog, hogy azzal ollykép lehessen bánni, mint valamelly kávémorzsoló gépecskével, — s a fönálló politikai és jogviszonyok állapota, nem valami nyári blouse, mellyet szétfejtve, s ujra fölszabva, igen könnyen bonjourrá idomithatni: — a status-élet alkotmánya roppant nagy gépezet, mellynek alapját a mult történetei, — összetartó lánczait pedig, jelen viszonyaink képezik. Miért is, akár a törvényhozó testület, akár a kormány legyen az, melly ezen gépezetbe uj emeltyüket akar illeszteni, lehetlen neki a történeti basisokat működéséből kifelejteni, s lehetlen különös ovatossággal nem nyulni amaz utósó lánczszemhez, mellyhez a jövőnek fejleményét kénytelen csatolni. S valjon ki is nem tudná e teremben, hogy a nemzetélet történeti alapjával, és ama politikai és jogi viszonyokkal, miket uj érdekekkel kell egybeolvasztanunk — s mik a részek visszakapcsolásában is mindeddig főakadályul szolgálnak, soha nem lehet olly gyorsan és szabadon működni, mint ott, hol az érdekek egynemüsége, vagy a viszonyok rokonságáról vagyon szó? Pedig a részek visszakapcsolásában a kormányra nézve ép ezen alap hiányzik; mert a részek megyei szerkezete, urbérviszonyai, az ottani bonyolatos vallásügyek, mikre nálunk még törvények sincsenek: — olly lapis lydiust képeznek, mellyeken keresztülhatolni valóban nem egy könnyen lehet. S mit tehet arról a kormány, hogy ezek igy vagynak? Mit tehet arról az épitész, hogy a földbe mélyen lesülyedt nehéz alapot, mint lapdát nem lökheti föl?... Legyünk méltányosak tek. kk. és rr! és legyünk eszélyesek! Idő kell mindenre, — s engedjük meg a kormánynak, hogy kötelességének e nehéz föladatában időre kelle várakoznia; — de legyünk eszélyesek is. Ne rovjuk sérelmül a kormányra azt, mi jogéletünk történeti forrásából származik, s ne büntessük ott, hol épen önmagunkat sujtanók leginkább. Azt mondják ugyanis az ellenzéki urak, hogy ne adjunk katonát, s ne adjunk adót a kormánynak. Különös! Hát midőn a közbéke, és nemzetérdek biztossága miatt katonát, — s a hon kormányzása, s közszükségeinek fedezése miatt pénzt is áldozunk — nem minmagunknak — a hazának — a nemzetnek adjuk ezt?... Különös logica valóban! tehát azért, mivel némellyek szerint a kormány hibázott, büntessük minmagunkat. (Közbenszólás az ellenzék részéről: „Nem magunkat, hanem a kormányt, mivel nem tesz semmit!“) No jó, engedjük meg; — de valjon többet fog akkor tehetni, ha a cselekvésre szükséges erőktől megfosztjuk, — vagy a holdvilágból fogja azokat szerezni? Valóban ez annyit tenne, mint Menenius Agrippa emberei szerint, a hasnak azért nem adni enni, mivel nem dolgozik ugy, mint a többi tagok. Ám próbáljuk meg, nem bánom, — de merem jóslani, miszerint csakhamar ugy fölkopik az állunk, hogy magunk bánjuk meg, s czélt egyátalában nem érünk. A választmányi javaslat ellenben, olly méltányos, higgadt és czélszerü, hogy czélhoz is vezet, s megóv bennünket olly összeütközésektől, mellyek közt lehet, hogy mi huznók a rövidebbet (helyes, helyes, éljen!).

Gy. D. ügyvéd: Tudom én is jól, hogy a statusélet gépezete nem olly kis maschina, mellyet a ttes alügyész igen jól tudna forgathatni, — azonban a részek visszakapcsolását, mellyre már több mint 10 éve vagyon törvény alkotva, a kormány még is csak végrehajthatta volna. S midőn ezt a nemzetnek többszöri kérelmére sem cselekedte, annál nagyobb sérelmet követett el, mennél nagyobbnak kell a hanyagságot illető reputatio sulyának lenni, midőn a hiba fölülről — a végrehajtó hatalom részéről származik. A mi továbbá azt illeti, hogy midőn az adót a kormánytól megtagadjuk — önmagunkat bünteljük; erre csak azt felelem: hogy mindaddig, mig a kormányt számadásra, felelősségre nem lehet vonni, s pénzünkkel ugy gazdálkodik, a mint neki tetszik, — mindaddig nem érdemli, hogy akármiben is segitsük.

S. Gy. györi kanonok. Megvallom, hogy én fölötte csodálkozom az oppositionak jelen inditványán, s följegyzem magamnak, hogy annak idejében, s illő helyen, figyelmeztethessem reá. Igenis tek. kar. és rendek! a törvényt, melly meghozatott, életbe is kell léptetni; — azonban a törvényt, mellynek practicabilitásaért az élet nem kezeskedik, mellynek alkalmazása minden oldalról a legmerevényebb érdekszirtekbe ütközik — hiába erőködünk a kormány által is életbe léptetni. A törvény ugyanis, melly természeténél fogva — mint Bentham mondja — önmagát nem hajtja végre, a nemzet életfájában soha meg nem fogamzik, s hasonlit a rosz maghoz, melly még a legjobb földbe vetve sem kél ki. A mi a részek visszakapcsolását illeti, én megvallom, hogy az arról hozott törvényt, már alapeszméjében hihásnak tartottam mindenkor, s annak tartom jelenleg is. Olly törvény ez, melly az ottani érdek-heterogeneitások miatt, a magyarhoni visszonyokat soha nem képes annyira s olly könnyen összeforrasztani, hogy az reánk több roszat ne árasszon, mint jót. A kormány ennek eszközlését, mint nyilván tudva van, már több izben kisérletbe vette, — de mit tehet arról a kormány, hogy arra legkevésbbé sem levén elkészitve az ut, — egyátalában nem érhet czélt. Ad impossibilia nemo obligatur. S épen ezért én a kormány részéről itt semmi sérelmet nem látok. Az adónak e miatti megtagadását pedig ép olly nevetségnek látom, mint a milly nevetségesnek látom a multak minden bünéért csak a jelen kormányt vádolni, melly azt épen nem érdemli (helyes, éljen!)Erre egy személyeskedő kifakadásai miatt köztünk fölötte ismeretes ellenzéki szónok, L..... S..... ügyvéd, mellőzve egészen a tárgy érdemét, azon themát tüzé ki, hogy ő most szólott köztisztelü kanonok ur beszédéből megmutatja, mikép nem csak a legnagyob inconsequentiaval beszélt, hanem egyszersmind ugy beszélt, mint hazaáruló, és felségsértő. S ekkor megereszté epébe mártott szavainak tengerárját, s nem volt a méltatlankodó személyeskedés, a bántalmak, ráfogások, gyanuk, s rágalmaknak olly neme, s igéje, mellyet irányában nem csak a legkiméletlenebb, — hanem még főispán ur ő méltóságának illedelmet parancsoló humanus figyelmeztetése után is — a legszemtelenebb arczátlansággal elő nem hordott volna. A nagy számu közönségnek sem tiltakozó zugása, sem a gyakori rendre— és tárgyrautasitási közfölkiáltás, nem gátolta öt ebben mindaddig, mig kifogyván már minden szó és eszméből — a nélkül, hogy a tárgyhoz csak egy hangot is tudott volna szólani — megszünt beszélni, mint ama dörgéssel járó poros fergetek, melly tör, rombol, szaggat s ront mindent, a nélkül hogy a szomju földet csak egy harmatcseppel volna képes megáztatni. Főispánunk ő méltósága, szokott érélyességes humanus szelidségével ismét figyelmezteté szólót és elvtársait, hogy méltatlan modorukkal hagyjanak föl, szóljanak egyenesen és röviden a tárgyhoz, s ne kényszeritsék ő méltóságát oda, hogy a garázda önkény durvaságát nem türhetve, azonnal eloszlatni kénytelenitessék a gyülést. A megtámadott fél pedig, S. kanonok, szokott nyugodtságával, de egy benső, s nem érdemlett mély fájdalomnak szelid hangján mind ezekre rövideden csak ennyit felelt: „Többre becsülve édes hazámnak közsorsát, és érdekeit, mint mindent, mi életem, megbántott becsületem, s igénytelen személyem, vagy állásomhoz kötve van;— nem akarok azon piszkos rágalmak és kifakadások megczáfolásába bocsátkozni, mellyet rajtam az előttem szóló elkövetett, — s szükségtelen mentegetődzésekkel sem akarok időt rabolni akkor, midőn édes közanyánk sor sáról vagyon szó; — hanem röviden csak annyit válaszolok, hogy én tanultam türni az életben, s eltüröm a jelen méltatlankodást is az igaz ügyért, és szabad meggyözödésemért. Azonban ha azt hiszi szóló, hogy én hallgatván epés kifakadásaira — diadalmaskodott: — igen csalatkozik. A büntető nemesis önmaga által sujtja mindenkor a vétkes méltatlankodást, mivel a czéltól, mit elérni akar annál távolabb esik mindig, mennél féktelenebb az önkény, melly másokat sért. Ez, ha nem is állana mindenkor a társadalmi életben, — áll a moralis világban, s én ebben megnyugszom. A mi azt illeti, hogy midőn nem az ellenzék inye szerint beszélek, hazaáruló, s felségsértő vagyok: itéljen arról a törvény, melly fölöttünk áll; — de azt el nem ismerem soha, hogy e részben akár L. S. ügyvéd ur, akár az egész oppositio birám lehessen valaha (minden oldalról zajos: éljen! éljen! éljen!)!“ Mind ezekre mi röviden csak annyit jegyzünk meg: a főtisztelendő kanonok ur önmérséklete s hazaszeretetének ragyogóbb jelét, s finom nevelése s humanitásának fényesb példáját soha nem tüntethette volna ki jobban, mint ez önmagához legméltóbb nemes megvetése által a garázdálkodó vélemény türelmetlenségnek, melly a dolgokat mindig a személyekkel cseréli föl, és a méltányosságnak tiszta hangján soha nem tud szólani, mint nem tud tiszta vizet adni azon mindenféle piszkos nedvvel megtelt szivacsdarab, mellyet ha az igazság tengerözönén huznánk keresztül, sem férne belé egy csepp. S mi mosonyi conservativek, midőn az ellenzék során illy férfiakkal állunk szemközt, kik befolyást maguknak nem tudomány, belátás, ismeretgazdagság, illedelmes capacitatio, hanem a többség fölötti zsarnok önkény, epéskedés, rágalom, gyanu, s stereotypszerü kifakadások által szereznek, — akkor mi conservativek örvendjünk jövendőnknek, mert, higyjük: a mérges dudva, melly közéletünk mezején föltenyészett, nem tartand sokáig.... a féreg beléesett .... kivész önmagától. — S most térjünk vissza a tárgyhoz. (Folyt.)

Zemplénből. S. A. Ujhely. Sept. 19. Midőn legközelebb a zempléni tisztujitás eredményét közlöttük, egyszersmind megérintettük röviden: mik voltak főbb okai annak, hogy a magát 6 évig szakadatlanul föntartott conservativ párt többsége, az ellenzéki többség által egy nem reményleti politikus phrasis következtében hirtelen háttérbe lőn szoritva, és a conservativ érdek elárulva;. Jelenleg a politikai tulsuly a conservativek kezeiből kiragadtatott, — ez annál inkább fáj nekünk, mennél erősebben vagyunk át-

hatva azon politikai meggyőződéstől, hogy Magyarországnak békes átalakulása csupán a conservativ ügy és conservativ többség diadala által eszközölhető; — másképnincs számára üdv! — Dourrienne, — Napoleonnak hires statusministere, — midőn Franczia országnak a véres revolutio szülte politikai átalakulását jellemzené, több igen fontos politikai észrevételei között más nemzetek ovatos használataul azt mondja: „Dans ce renouvellement d' Institutions que le tems amène necessairment l' on remarque, que tout le mal vient de l' aveugle, et présomtueuse resistance d'un coté, — et de la precipitation intensée de l'autre, — precipitation qui prend sa source dans l'absurde systhême d'une perfectibilité indefinit" *) mihez képest mi egész szerénységgel még hozzá adjuk, miként semmiféle, bár a legtulzóbb alapelvekre fektetett statustan sem bizonyitja azt, hogy az átalakulást eszközlő nemzedék a következőnek készitett jólétért nyomoruságos kinszenvedéseket kiállani legyen kénytelen. Ezeket tehát némi kis előzményül előrebocsátva, nagyon fájlaljuk és velünk együtt a zempléni conservativ rész, hogy főisp. helyettesünk a f. hó 13kán kezdett és az országgyülési utasitások fölött tanácskozó közgyüléseket személyesen vezérleni közibénk nem sietett, az ellenzék hirtelenkedő tulságait legalább némileg mérséklendő: mert az utasitási javalatokat készitő küldöttség a pesti hires követutasitási mintát használva, csak olly általános elveket állitott föl, mellyek az elválasztandó követeknek alkalmazás és részletekbe ereszkedés tekintetében csupán irány és kiindulási pontul lennének szolgálandók, — 1ször az örökváltságra nézve fő indoka az ellenzéknek, hogy a földesurak irányában a kényszeritő elv törvény által mondassék ki, — az volt: mivel ugymond az e részben tapasztalt eredménytelenség a törvény engedőleges szerkezetében lenne föltalálható. 2-szor Az ősiség kérdésében, bár a küldöttség az ősiség fokozatos eltörlését javalotta — a közgyülésbeni ellenzéki többség azonban hosszas vitatkozás után főkép azon indoktól vezéreltetve, nehogy az illy — mint ők nevezik — palliativ orvoslat által — a birtok bizonytalanságának egy uj korszaka idéztessék elő — az ősiség egyszerres eltörlését és a „sicuti possidetis" — elv egész kiterjedésébeni életbe léptetését határozzá, világosan föntartván azonban, hogy ha ennek az országgyülésen többséget szerezni a zemplénmegyei követek képesek nem lennének, akkoron az ősiség fokozatos eltörléséhez is járuljanak. — 3-or Midőn a büntető törvénykönyv alkotása iránti küldöttségi javalat fölolvastatott volna, K. G., gr. A. Gy., W. Kr. s többek az esküttszékek behozatalával kapcsolatban kivánták annak létrejövetelét eszközleni; mi több, gróf V.. K..... annyira elfelejtkezett, hogy az idegenszerü „Jury" institutio minden áron honositását sarkalta, állitván és fönnön hirdetvén, hogy azt minden részleteiben már iskolásaink is értik; — bizony bizony, pedig aligha az alaphaját értjük, — de ha értenők is, a Jury ollyan institutio, mellynek behozatalát előbb minden esetre az országban elterjedett általános értelmiség föltételezi — még ekkor is azon kérdés lenne eldöntendő: valjon a rendi politikai szerkezeten alapuló magyar alkotmányba üdvösen beilleszthető e? ezen, a nemzet geniusától egészen idegenszerü, és sok részben káros hatást is gyakorolható uj intézkedés; — mind ezeknek ellenére azonban az ellenzéki többség jónak látta a büntető törvénykönyv létesitését az esküttszékek behozatalával kapcsolatban utasitásul adni. — 4-er A vallás tárgyában, azon esetre, ha az országgyülésen szóba hozatnék, akkoron az általános viszonyosság elvének kimondását szorgalmazzák a zempléni követek, meghatároztatván egyszersmind az is, hogy az unitariusok bevételét, és ezeknek, valamint a protestans felekezeteknek is a kapcsolt tartományokban a vallásbeli szabad gyakorolhatást biztositani igyekezzenek. — 5-ör Az izraeliták ügyében, — a zsidók polgárositásának idejét még el nem jöttnek hiszik a zempléni ellenzékiek is — hanem olly törvényt kivánnak alkottatni, melly őket a kereszténységhez közelebb hozza. — 6-or Utasitásul adatott továbbá, hogy miután a magyar nyelvnek közkormányzati — diplomatikai — állása törvény által ki lön mondva, eszközöljék a követek, hogy a m. kir. udv. kancellaria és a magyar udv. kincstár hivatalos minden ügyeit ezentul csak egyedül magyar nyelven vigye. — 7-er Az adó nagyszerü kérdése jövén szőnyegre, az e részben kidolgozott küldöttségi javalat egy harsány „Maradjon" által lőn elfogadva, melly azt tartja, hogy bár a közteherviselés elvét a következő országgyülésen kivánná eszközlésbe vétetni; — mindazáltal, mivel az ország anyagi és szellemi tekintetbeni hátramaradása az országos pénztár fölállitását igénylené, tehát a hadi adóval fölhagyván, a követek a háziadó és országos pénztár közviselését keresztülvinni szorgalmazzák; ha pedig ez sem lenne elérhető, akkor a háziadóval is fölhagyva, — csupán az országos pénztár létrejövetelét sürgessék minden áron, — még azon esetre is vállalják el, ha az csupán az eddig adómentesitett osztály vállaira lenne nehezülendő; a kezelésre nézve átalánlag semmi részletekbe nem bocsátkozólag, az országgyülési kezelés lőn elfogadva, ezen fölállitandó országos pénztár évenkinti bevétele hat millió ezüst forintban alapittassék meg, — melly összegnek egyik fele a birtokot, — másik pedig az indirect adóztatás utjáni jövedelmezési forrásból álljon elő; különösen pedig kijelöltetnek a) az absentismusi adó; — b) bélyeg, örökösödési és laudemialis adó; c) a fényüzési és ugynevezett colonialis czikkek; d) szeszgyári adó sat. 8-szor Az állandó törvényszékek fölállitását tárgyazó azon küldöttségi javalat, miszerint a közigazgatásiak az igazságkiszolgáltatási tárgyaktól elválasztatván, az állandó t.szék minden kijelölés nélkül 6 évenkint szabadon választott elnök és birákból lenne szerkezendő — vétetvén tanácskozás alá, M..... L..... tb. azon inditvánnyal lépett föl, hogy a megkisértett administratori rendszer ellen a vármegye egyszersmind követeinek utasitást is adjon, mert — ugymond — azt törvénytelen uton nyakunkra tolták; annálfogva ez alkalommal azt is el kellene határozni, hogy a megyei t.székeken mint nem választott birák ne elnökölhessenek. K..... G.... fősz.biró a a mostani kormány eljárásában politikai jesuitismust lát rejleni, azért a kormány által behozatni megkisértett administratori rendszer irányában habár a kormány részéről a loyalis czélzat eldisputálható nem lenne is — kellő rokonszenvvel nem viseltetik. Voltak többen, kik a kormány felelősségét is szóba hozták, mint. Z. I. sz. biró, A. Gy., azonban K. G. fő sz.biró igen helyesen emlékeztette őket, hogy mig Magyarországra nézve a pragmatica sanctio törvényes közjogi elvü erővel birand, addig kár a kormányfelelősségről beszédeket is tartani. — B. B..... I... tb. a felelősséget nem kivánja vitatni, hanem a behozatni szándéklott administratori rendszerre azt állitja, hogy a kifejlett körülményekből ime láthatja az ország, hogy általa mitsem nyert. — Engedjen meg a mlgos báró, ha ezen szavaira nézve azon észrevételt tesszük, hogy annak, miként eddigelé kielégitő eredmény nem mutatkozott, épen nem a kormány az oka, hanem épen azon egynehány administrator, és magok azon megyék, s mellyek a kormány által czélba vett 1723dik évi 56. t. cz. életbe léptetését s törvényes végrehajtását vétkesen elhanyagolták, — kik egyszersmind ezen eljárásaik által a megyék municipalitási jogainak leginkább ártottak, — mert tessék azon törvényczikk szövegét figyelemmel megtekinteni, meg fog győződni abból mindenki, hogy az egyedül a megyei helyhatósági jogok föntartása és erélyes gyakorolhatása végett hozatott; — ezt mutatják szavai és szelleme, melly azon évi országgyülés e t.czikk fölött keletkezett országos vitatásait magában foglaló országgyülési napló és országgyülési irományokból nyilván kitündöklik; — ha tehát a kormányt ezen üdvös szándéka létesitésében nem hogy bizodalommal karöltve nem segéljük, hanem még a törvények erélyes végrehajtási müködésében némileg akadályozzuk: ugyan minő lélekkel kivánhatunk egy két év alatt roppant eredményeket? . . . Mind ezeknek nyomán még csupán puszta ellenzéki viszketegből Z. I. szolgabiró, M. L. K. G. és gróf A. Gy. s többen azt hozván elő, hogy az ország zászlósait és biráit, pör nélkül biráskodási hivatalaikból a kormánynak kimozditani nem lehetvén, e részben is a követek által az országgyülésen sérelmes előterjesztés tétessék, — holott már maga a kitétel nem áll, mert azon igen tisztelt, és mind a király, mind pedig a hazára egyiránt érdemes magas egyéniségek, kiket állitásaik bizonyitásaul fölhozni jónak láttak, épen nem mozdittattak el hivatalaikból, hanem elömozdittattak, már pedig az 1526-dik évi 1 és 2-ik t. cz. a hol a többi közt ezen törvényszavak állanak „cum ultra electionen Palatini (quae per Majestatem Regiam, Dnos Praelatos ac Barones, nec non universos regnicolas, juxta formam Decreti communiter fieri debet) electio omnium aliorum officialium suorum, quocunque nomine vocentur, ad Majestatem Suam pertineat. §. 1. Poterit Majestas Sua, vel retinere officiales modernos, — vel alios pro arbitrio suo, dum voluerit, construere" — és más számtalan a felség jogait védő alkotmányos törvényeink, királyi hivatalnokokat fejedelmi tetszése szerint kinevezni, felségi jogai közé sorozzák; — látni tehát, hogy némelly emberek ellenzéki dagálytól elkapva olly tettekre erőszakolják reá a „sérelem" nevet, melly nem csak hogy legloyalisabb, de egyszersmind legalkotmányosabb és legtörvényesebb cselekvényei közé tartozik a kormánynak, — valamint az is kitetszik, hogy az ellenzékieknek itt is nem az alkotmányosság, hanem csupán a pestmegyei követutasitási minta megközelitési szempontja lebegett egyedül szemeik előtt, — melly czélt ezen közgyülések alatt, ugy a hogy, el is érték, — mert az állandó törvényszékek iránti javalatát a küldöttségnek határozatilag eldöntvén, egyszersmind azt is kivitték, hogy a követeknek az is utasitásul adatott, miként jövendőre a királyi kinevezéstől függő birák állása ujabb törvény által is szilárditassék, és az administratorok sürü kinevezése által a megyei kk. kebelében támadott aggodalom az országgyülésen orvoslás végett előterjesztessék. — 9-szer A népnevelés ügyének előmozditása a követeknek szivükre köttetik — ezen szent czélra 100 ezer ezüst forint fordittása egyszersmind megajánltatván. 10-szer Utasitásul adatott, hogy a honositási törvény megalkotását a mult országgyülési kerületi választmány által 1844-ben kidolgozott javalat nyomán eszközöljék a követek. — 11-szer A hegyaljai borok kereskedése iránt sikeres intézkedés tétessék, nehogy a zsidóság nyerészkedő egyedáruskodása által tökéletesen tönkre tétessék. 12-szer A tisztujitási választási rendszer a mult országgyülési kerületi választmányi javalat III-dik rendü utasitásában emlitett módositásokkal szorgalmaztassék a követek által életbe léptettetni. — 13-szor Az országgyülésnek az 1836-dik évi 21 t. cz. értelmébeni kiegészitését szorgalmazzák a követek, — mindazáltal ha valamelly akadály közbenjötte miatt azt mindjárt az országgyülés elején nem eszközölhetnék is, — azért az országgyülési tanácskozások szakadatlanul folytattassanak; — valának még egynehány csekélyebb érdekü utasitási pontok is, mellyek azonban részint mivel nem olly nagy fontosságuak, részint pedig mivel az utasitási javalatokat készitő megyei választmány isméti tanácskozása alá lesznek kerülendők, — ez uttal az ismétlés kikerülése tekintetéből azokat mellőzendőknek véltük, — el nem mellőzhetvén megemliteni azt, miszerint az árvák ügyének mikénti kezelése iránt beadott küldöttségi javalat közgyülésileg nem eszközlött tárgyalását többekkel együtt fájdalmasan valánk ez uttal is ismételve szemlélni kénytelenek. A n. mlgu m. kir. helytartótanács az idei termesztményeket kegyesen összeiratni rendelvén, — ezen felsőbb intézkedés fölött megkezdett tanácskozásból világosan kitünt, hogy a zemplénmegyei felföld- és a Hegyalja a jövő évre ismét aligha inséggel nem leend kénytelen küzdeni, — mire nézve többen a takarékmagtárak fölállitását hozák inditványba; — minek következtében számos javalatok tétetvén az iránt, miképen lehetne az előállható szükség esetében a szegény népen segiteni — különösen sokan a szeszégetés eltiltását — mint a szegénységet huzó-vonó zsidóság egyedüli és kirekesztőleges roppant jövedelmi forrását, egyszersmind a néperkölcstelenités legveszedelmesebb mételyét — gyökerében elfojtani javalván — a földesuri önzés sokak kebeléből kitört — s végre is hosszas tanácskozás után az mondatott ki határozat gyanánt: hogy ezen tárgy bővebb combinatiot kivánván, javalattétel végett választmányhoz utasitassék. —

*) Lásd Memoires d. M. de Bourrienne Ministre d'Etat sur Napoleon le Directoire le Consulat L'empire á la Restauration — anno 1829.

VIDÉKI HIREK.

Furta. September 19. Köszönet-s hálanyilvánitás. A mult évi szük termés után, fenyegetőleg tünt föl reánk a jelen év, mellynek egymást fölváltó napjai egyre szaporitották közöttünk a szegények számát, s növelték a nyomoruságot. Csak egy hely volt, hol az inség által zaklatott nép könnyebbülést, vigasztalást, s reményt egyedül vehete; de e szent helyet is, az urnak hajlékát, az idő vas keze lerombolni készült, s minden jobblelkü közöttünk, sajgó szivvel nézte az egyre terjedő pusz-

tulást díszes templomunk fedezetén. — De midőn a veszély ekép összetódult fölöttünk, örszemekkel virasztott kegyes földesurunk főtisztelendő Molnár Péter ur nagyváradi kisprépost, sat. ő nagysága szeretett népe fölött; s midőn egyik kezével, az év elejétől kezdve, több ezerre rugó költséggel táplálta naponkint szegényeinket, s az éhhalált eltiltotta a szegénység kunyhóitól; másik kezével Isten szent hajlékát tartotta meg, 500 vfrtot adván templomunk fedezetének megujitatására. Már régebben tetemes költséggel járult a föntisztelt nagy férfiu, fiu-iskolánk épittetéséhez is; söt hogy a nevelés tövises pályáján lankadatlan buzgóságra hevitse tanitóinkat, buzditással s gazdag jutalmakkal nem késik élesztgetni azokat. — Igy működik ő tettre készen, valahányszor a közjó fölhívja; igy találjuk öt ébren mindenütt, hol köny ered, vagy jaj emelkedik: ugyanazért az egész háza színe előtt köszönetet mondunk, s hálát nyilvánitunk a lelkes emberbarátnak; hálát az általa megtartott szegények, hálát az egyház nevében, ohajtva lelkünk mélyéből, hogy az isteni gondviselés nyujtsa kegyes földesurunk áldást árasztó életét az emberi lét legvégső határáig, hogy sokáig lehessen ő támasza s örlelke e helységnek s egyháznak, melly öt mint édes atyját tisztelő emlékezettel őrzi szivében. — A helv. hitvallásu egyházi tanács nevében Embery Károly m. k. reform. lelkész.

Sasvár. (Nyitramegye.) Ezen, máskép bucsu árásról ismeretes mezővárosban különös ünnepélynek valánk tanui; ugyanis ő cs. kir. ap. felsége, hinek jótékonysága s hü jobbágyai iránt igazán atyai gondja, valamint a világító napnak sugárai, mindenütt behat, s mindent fölvidámít; méltóztatott a helybeli elemi iskolai tanitót Orlovszky Ferenczet, ki már 52 évig a cs. k. család urodalmaiban a sulyos tanitói pályán működött, nyugodalomba tételni, s egyszersmind hogy öreg napjaiban öröm nélkül ne maradjon, a kisebb rendü arany érdempénzzel legkegyelmesebben megjutalmazni. — Ezen ünnepély e hó 19kén reggeli 11 órakor vitetett véghez, midőn t. i. a sasvári urodalmi hivatal teremében valamennyi (ezen urodalomból) tanitók, s több külön rangu vendégek összegyültek, akkor n. t. Kraupa Vincze ur, sasvári ker. alesperes, s holicsi plébános szót emelvén, az egész vendég-koszorut ezen ünnepély okáról értesitette; magasztalván velös beszédében ő cs. kir. ap. felségének kegyességét, s hü jobbágyai iránt atyai gondját, aztán ezen legfelsöbb helyről érkezett ajándékot az öreg tanitónak átadá, s mellére függeszté, kit ennek utána a többi tanitó-társainak példa gyanánt bemutatván, öket a nevelési terhes ügyben hasonló pályafutásra serkenté; — végtére ezen gyéren megesni szokott ünnepély a megjutalmaztatott által, rövid, de érzékeny beszéddel berekesztetett. .... C.

Vegyes ujdonságok.

(A jövő országgyülésre) meghivó kir. levél fölolvasása végett folyó hó 30dikán (holnapután) Pestmegye közgyülést tartand, melly alkalommal a követválasztás határnapja is ki fog tüzetni. — Pest város legközelebbi tanácsülésében a kir. meghivó levél már fölolvastatott.

(Nemzeti szinházunk) látogatóira a közelgő octoberben rendkivüli élvezetdús esték várakoznak. Albony k. a. ismét körönkbe érkezendik. Albony k. a. mult évben nagyon kedves vendégünk vala, s hisszük, hogy jelenleg is szivesen fog fogadtatni, miután kedvesen csengő alt hangját — mint halljuk — következő 4 daljátékban fogja hallatni, u. m. Borgia Lucretia, Linda, Rohan Mária és Ernaniban.

(Azon dunakeszi lakos,) ki — mint nem rég emlitők — a pályaör iránti nemtelen bosszuból a vaspályára kődarabot helyezett, mult napokban vétetett elő a megyei bünfenyitő törvényszék előtt. Melly alkalommal egyszersmind elhatároztatott, hogy az országgyülési követeknek utasitásul adassék, miszerint a közelgő országgyülésen az illynemü merényeket halálos büntetéssel fenyitendő törvény alkotását inditványozzák, mint ez Ausztriában mindenütt be van hozva. Továbbá a helytartótanács, mint szinte a vaspályaigazgatóság is megkeresetni rendeltetett, hogy a pályaörök irányában szigoruan ellenörködő pályafölügyelök állitassanak föl, mert csak illy módon lehetséges megelőzni s megsemmisiteni mind azon merényleteket, mellyek egyesek iránti bosszuból s roszakaratból eredvén, százakra terjesztik ki üdvtelen eredményüket. — Hisszük, miszerint a jövő országgyülés ez ügyben bizonyosan kellőleg fog intézkedni.

(Ő cs. kir. ap. felsége) egy uj őrültekház épitésére fél millio pengő forintot méltoztatott kegyelmesen utalványozni.

(Zágrábi püspök) váraljai Haulik György ő nmlga káptalana kezeibe alapitványul olly kikötéssel tett le 26,000 pftot, miszerint a nevezett öszveg kamatjából az ő maga s utódai, vagy széküresség esetében a káptalan által, a tanulmányokban s erényes viseletben kitünő 12 szegény, többnyire nemes származásu, részint magyar, részint horvát ifjunak, évenkint 80 pft ösztöndij, — egy általa alapitott képezde tanitójának pedig évi fizetésül 500 pft fizettessék.

(Egy külföldi lap szerint) Pest város tanácsa Rotschild-háztól 2 millió pengő forintnyi kölcsönt vett föl, melly roppant öszveg kizárólag csak iskolák és más nyilvános oktató-intézetek alapitására leend forditandó. A külföldi lap ezt tény gyanánt hozza föl, mi pedig azt véljük: jó volna erről Pest városnak is tudni valamit.

(Nemzeti szinházunkban) a páholyok mind ki vannak bérelve, de a zártszékeknek alig fele. Mi ujolag csak azt bizonyitja: hogy az intézetre nézve vajmi káros volt a bementi árak fölemelése, mert itt a középosztály van kérdésben.

(Báró Rothschild Anselm) azon 20,000 forintot, mellyeket legközelebbről a nagy lotteriában nyert, a frankfurti jótékony intézeteknek ajándékozá.

(A lengyelek pere iránti részvét) Berlinben egészen meghidegült. Senki sem tolong többé a törvényszék udvarába, s a vádlottak arczképeikkeli jó remény fejében kezdett speculatio is balul ütött ki.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Sept. 9-ről kelt lissaboni hirek a Costa Cabral és Saldanha marschall közti megszakadást orvosolhatlannak állitják. Terceira herczeg az utóbbihoz csatlakozott s Oportoban vészjósló békezavarok ütöttek ki. Az angol hadihajók még mindig a Tajoban horgonyoznak; Lissabonban csend és szükség uralkodik; a kereskedés egészen tönkre téve. A „M. Chronicle“ szerint minden pártok a portugal fővárosban a választásokkal foglalkoznak; a progressisták folyvást a választási lajstromok meghiusitása fölött panaszkodnak.

Spanyolarszág. A legujabb madridi lapok szerint Frias herczeg, mind a cabineti elnökséget, mind pedig a külügyek tárczáját határozottan visszautasitá. A „Galign. Messenger“ madridi magánlevelekből meritett tudomása után azt állitja, hogy a cabineti elnökséget Goyena igazságminister fogadta el, külügyek ministerévé pedig Costazar neveztetett ki. Isabella kir álynö Spanyolország minden részéből az engedményezett amnestiaért köszönö-föliratokat kap. — A „Gaceta“ sept. 12-ről egy királyi rendeletet közöl, mellynek erejénél fogva Javier Cabestany Madrid tartomány politikai főnökévé, és Miguel Puche y Bantista helyébe belügyi alstatustitoknokká neveztetett. A „Faro“ a királynö ellen most terjengő röpiratokban egy közelgő forradalom jelenségeit látja, melly már Spanyolország több városában észrevehető. A kormány Malaga, Saragossa és más városokból aligha hivatalos tudósitást nem kapott, hogy a forradalmi párt a kormány ellen harczra kelni készül, ha előleges intézkedések nem történnek. Espartero-hoz irtak, hogy haladéktalanul Madridba jöjjön, hasonló fölhivások intéztettek Prim és Amettler tábornokokhoz.

Sept. 13-ról kelt madridi hirek szerint a ministerium végre tökéletesen kiegészittetett: Goyena igazságminister cabineti elnökké, Modesto Cortazar pedig külügyministerré neveztetett. Az „Espanol“ szerint Frias herczeg a királynö sürgetö kérelmére, hogy az elnökséget fogadná el, következöleg válaszolt: „Senora! a fejedelmek nem kérnek, hanem parancsolnak; de felséged nem fog lehetetlenséget parancsolni.“ Tehát a ministerium következő szerkezetü: Goyena elnök- s igazságminister; Salamanca pénzügyminister; de la Escosura belügyminister; Cordova tábornok hadminister; Ros de Olano tábornok közoktatási s kereskedelmi minister; Cortazar külügyminister s Sotelo tengerészminister. Bulwer — mond a „Heraldo“ — folytonos tanácskozásban van a ministerekkel, különösen a belügyministerrel. Cataloniában a kir. seregek győzelmes csatákat vivtak ki a Montemolinféle csapatokon.

NBritannia. London, sept. 16. A „Times“ szerint többé semmi kétséget sem szenved, hogy Minto lordnak Rómábai utja s pedig Turin-on keresztül, politikai jelentöségü. Mint látszik, ő a britt kormány diplomatikai közlekedését, melly eddig közvetve a florenczi vagy nápolyi követ által történt, közvetlenül ellátandja, de minden külső hivatalos czimnélkül, mit egy parliamenti acta ezen állomással csak most kötend össze. Egyébiránt a nemes grófnak Rómábani müködése, ki közel hetvenes, mindenesetre csak ideiglenes leend. Hogy a római követség a britt közönség között tényleg elhatározottnak tekintetik, a „Standard“ nehezlelő megjegyzéseiből eléggé kitünik.

Dr. Wiseman a pápai szék által ideiglenesen Anglia apostoli helyettnökévé és londoni kath. püspökké rendeltetett, mig az elhunyt dr. Griffiths helyébe rendes utód fog kineveztetni. A „Salisbury Herald“ igy ir: „Dr. Wiseman a pápa által megbizatott, hogy a kath. egyházat N.Britanniában és Irhonban ujra rendezze.“ Egy másik lap igy szól: „Dr. Wiseman a sz. szék által megbizatott, hogy a kath. hierarchiát ugyan azon lábra állitsa, miként a reformátio előtt volt. Eddig a kath. egyház nálunk ugy volt rendezve, mint a missiók in partibus infidelium; a dolgok ezen állapota meg fog szünni. Két érsek (a canterburyi és yorki) és nyolcz püspök leend, kik czimeiket, nem székhelyeiktől, mellyek az anglican püspökök által a nélkül is elfoglalvák, hanem azon városoktól veendik, mellyek eddig még a megyék főhelyeiül nem szolgáltak, p. o. birminghami, liverpooli, derbyi, nottinghami sat. Dr. Wiseman maga westminsteri püspök uj czime alatt alatt a londoni megye egyházi ügyeiben dr. Griffiths utódja leend“.

Franczia ország. Páris, sept. 17. A mai „Moniteur“ következő kir. rendeletet közöl: „Drága s szeretett fiunk Aumale herczeg, Bugeaud marschall helyébe, kinek elbocsáttatási folyamodványa elfogadtatott, Algir főkormányzójává neveztetett.“

Segur gróf tábornagy s Franczia ország pairje a becsületrend nagykeresztjével diszesitteték föl.

Praslin herczeg sirjára egy sirkő tétetett, rajta egy kereszttel, minden fölirás nélkül.

Franczia lapokban Eynard következő nyilatkozatát olvashatni: „Ezennel kinyilatkoztatom, hogy miután mai napig Görögország ügyét az angol ministeriumnál hiában képviseltem, bankáraimat Odier társait fölhatalmaztam, miszerint az 500,000 frankról szóló váltót az angol kormánynak septemb. 20kán kifizessék.“

A „Gazette de France“ szerint a pyrenäusok tövében 40,000 emberből álló tábor összevonulása határoztatott el. Egy magas személy ohajtása vala 80,000-re emelni e sereg számát, de bizonyos pénzügyi tekinteteknél fogva a kisebb számban megegyezett. A „Journal du Commerce“ megjegyzi: miszerint a Toulon, Marseille, Montpellier és Nimesben fekvő ezredek parancsot kaptak, hogy az elindulásra magukat készen tartsák.

Soult marschall az elhunyt Ouidnot marschall helyébe az aggvitézek kormányzójává s Guizot cabineti elnökké fog kineveztetni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinhazi játékrend.

September 26kán. Csikós Népszinmü 3 fban. Irta Szigligeti.

September 27kén: Báró és bankár. Eredeti szomorujáték 3 fban. Irta Hugó Károly. (Először.)

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Mosony sept. 23án (pozs. mérő).
210-260 170-195 165-195 110-125 65-80 115-180

Miskolcz september 20kán (pozsonyi mérő.)
130-135 105-110 190-195 105-120 ——40 155-160

Baja sept. 18kán (pozs m.).
190-200 150-160 ——— 80-100 ——50 ———

Veszprém september 23kán (pozs. m.)
175-230 155-160 135-148 93-100 55-60 70-80

Nagy-kanizsa september 22kén (pozs. m.)
165-200 155-165 130-143 97-105 58-60 90-95

Pozsony sept. 24kén (pozs. m.)
210-265 ——— 150-190 110-140 78-88 90-100

Dunavizállás. Sept. 27kén: 8′ 6″ 0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

565. szám 1847.

Csütörtök sept. 30.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — A királyi helytartó körutja. (Eszék). — Törvényhatósági tudósitások. Fejérből (közgyülés). Mosonyból (közgyülés folytatása és vége). Szatmárból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés (LXXXVIII. és LXXXIX. országos ülések).

Külföld. Spanyolország, N.Britannia. Franczia-, Olasz-, Görögország. Lucca herczegség. Törökország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a gróf Pálffy Ferdinand Leopold leköszönése által megüresült pozsonymegyei főispáni helyettességre gróf Pálffy Móriczot kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

Ő cs kir. ap. felsége kegyelmesen megengedte, hogy Joob Sámuel, Szász-Coburg herczegi tanácsos s Magyarországban ugyan azon hgi birtokok főkormányzója, a szász-Ernő herczegi házirend másodoszt. vitézi keresztjét, valamint beodrai Karácsonyi Guidó is a pápai Krisztusrendet, mellyekre érdemesittettek, elfogadhassák és viselhessék. (B.H.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Rosztoczky József halála által megürült tarczali k. tiszttartóságra Déry István kincstári ispánt, — az ungvári k. sóhivatalnál megürült ellenőrködő mázsamesteri állomásra pedig Szalgháry György szigeti sómázsamestert alkalmazá.

A királyi helytartó körutja. Veröczéből sept. 21. Kiben egy nemzet bizodalma központosult, s kit nádorául elválasztani egyhangu nemzetakarattal ohajt a magyar: fönséges István főherczeg s királyi helytartó, folyó hó 19kén érkezék megyénk székvárosába Eszékre. Ha várva váratott ő fönsége mindenütt, ha közörömmel fogadtatott jelen körutjában s hötisztelet s szeretet s forró ragaszkodással találkozék az eddigelé látogatott állomásokon; bizonyára kitörölhetlen betükkel van vésve Eszék évkönyeibe is a nagy nap, melly látni s körünkben tisztelhetni engedé a feledhetlen nagy nádor méltó ivadékát s utódát, — a nagy férfiut, kit nemzetbizodalommal karolt föl a magyar, s kiben reménycsillaga tünt föl a hü nemzetnek, fölvirágzásnak indult jobbléte hajnalán. — A közörömet, a közlelkesedést, melly ő fönsége iránt megyénkben nyilvánult, leirni toll nem képes: hitvány vázlat, nem helyeselhető kontárkodás volna az csak. A kebel lakója: a sziv, szólni nem, csak érezni képes; s örömérzetét ha küljelekben tünteti ki, nagyszerü az és dicső, mint magasztos az öntudat, mellynek sugallatára keletkezett az, s mint dicső a pályadij, melly egy szebb kor jövőjén bájlon fölmosolyog. — A megye s város vetélkedve siettek minél fényesebben fogadni ő fönségét, s az hasonlitott pazarfényü diadalmenethez, mellytől nemzetüdv függ; s nagyszerü volt az és bizarr, mert a közszeretet szülé. — Örömzajongva tolongott a nép az utczákon, midőn a várfokon fölállitott ágyuk fölszólamlának, s a fönséges vendég megérkeztét hirdeték, s e közöröm szünni nem akaró zajos éljenzésben tört ki, midőn ő fönsége délutáni 3 órakor városunkba érkezék, kiséretében azon fényes küldöttségnek, melly ő fönsége ünnepélyes elfogadására első alispánunk vezérlete alatt diszöltözékben s diszesen fölékitett méneken már déli 12 órakor kélt utjára. S midőn vig zene hangzása s a helybeli s körvidékből csoportosan összesereglett hü nép örömüdve kiséretében a diszesen fölállitott katonai és polgári örsereg hódolva tisztelgő sorai között szállóhelyén b. Prandau házánál ő fönsége megállapodék, mlgos főispánunk vezérlete alatti fényes küldöttség fogadá ismét ő fönségét, hol jelesen szerkezett latin szónoklattal tolmácsolá főispánunk azon meleg érzelmeket, mellyek kebleinkből föl-fölszakadoznak. Ő fönsége a hün ecsetelt szavakra szinte latinul méltoztatott válaszolni, s férfias előadásu s sziveket kellemesen megható szavaival biztositá a megye rendeit: hogy valamint bold. édes atyja a közhaza boldogitásán élte végórájaig ernyedetlenül munkálkodék: ugy ő fönsége is e dicső nyomdokokat követni polgári kötelességének ismeri; s reményli is biztosan, hogy szándoka tettlegesitésére a közhaza polgárai öt közremunkálásukkal segiteni s istápolni fogják. Most a küldöttség egyes tagjaival nyájas lereszkedéssel társalogni kezde, s különnemü tárgyak felől tudakozódék. — Ezután szomszéd Szerémmegye küldöttségét fogadá ő fönsége, mellyet ismét — Eszék városáé s mások váltottak föl, mellyek közöl kitünőleg megemlitendő Szerbia herczegség küldöttsége, melly Petronievich külügyminister s a szerb cabinet titoknokából állott, s kiket s belgrádi consul s csász. kir. örnagy kisért s mutatott be ő fönségének. — Vége levén a tisztelgéseknek, következett a megye teremében főispánunk által adott diszlakoma, mellyet jelenlétével szerencséltetni ő fönsége is méltóztatott, mint szinte kegyeskedett nyájasan viszonozni azon szives fölköszöntéseket, mellyek felséges királyunk, a felséges uralkodó ház és fönséges királyi helytartó egészségére üritett áldomásozások mellett elszavaltattak, mellyre kün az álgyuk és taraczkok folytonos durrogásai, s a nép szivből fakadt éljenei szászszorosan viszhangzottak. Mire az ebédnek vége lön, a város már fénytengerben kezde uszni, mi azonban, mondhatlan fájdalmunkra, a keletkezett szél és eső által megakadályoztatott. Másnap ő fönsége reggeli 9½ órakor eltávozék körünkből, utját Pozsegamegyébe folytatandó; egész Verpolyáig a főispán vezérlete alatti küldöttség kiséré ő fönségét, hol főispánunk meleg szavakkal bucsuzék el ő fönségétől; mire ő fönsége szinte ékesen válaszolt, megköszönvén a szives vendégszeretetü fogadtatást. — Isten vezérelje ő fönségének jelen körutjában lépteit, s adja: hogy mielőbb elfoglalhassa azon fényes álláspontot, mellyen ő fönségét hazánk javára olly szivszakadva égünk üdvözölhetni.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Fejérből. Sept. 23kán megyénkben, miután K. J. leléptével az 1-sö alispáni hivatal megüresült, részletes tisztujitás tartatott. A gyülést, mellyben szép számu közönség vett részt, főispáni helyettes ő mlga nyitá meg; mielőtt azonban az érdeklett hivatalra kijelölteknek névsorát fölolvasná, fölkel M. L. s előadja, miként nekie értésére esett, hogy tegnap estve főispáni helyettes ő mlga zárt ajtókkal tanácskozmányt tartott, mellyre csupán nehányan jegyek mellett hivattak meg; — idézte a törvényeket, mellyek szerint a megye kormányzóinak kötelességök kitapasztalni, valjon a választó többségnek mi az akarata? kikben pontosul bizodalma? — s ha e czél miatt vannak a tanácskozmányok, ugy azokat nyilvánosan, a választóknak tudtával s befolyásával kellene tartani; — miután tehát ez, a jelen alkalommal nem történt, s ő több más társaival a kérdéses tanácskozmányban részt nem vehetett, e tekintetből föntartja a kijelölendőkre nézve most gyakorlandó ajánlhatási jogát. Hasonló értelemben nyilatkoztak még nehányan az ellenzéki részről. — Melly előadásra azonban megjegyeztetett, hogy a neheztelt tanácskozmány ugy tartatott tegnap is mind módra mind számra nézve — mint azelőtt szokott tartatni; egyébiránt pedig, jóllehet a főispánoknak törvényes kötelességök kipuhatolni a kijelölendőkre nézve a karoknak s rendeknek véleményét, mindazáltal a mód nincs törvényeinkben meghatározva, s a conferentia soha sem tartatott a tisztujitás lényegének, s senkinek sem jutott még eszébe azt érvénytelennek mondani azért, mert a conferentia vagy épen nem, avagy nem ugy tartatott meg, mint azt a karok s rendek némellyike ohajtotta volna. — Fölmerült továbbá azon kérdés: valjon a megyei főkormányzó olly esetben, midőn a nemesség az időközben megürült 1-ö alispáni hivatal betöltésére egybe van gyülekezve, helyettesithet-é más hiányzó tisztviselőket, avagy hogy ezeket is illy esetben a megyei nemesség választja? —Az ellenzék, melly e kérdést szőnyegre hozá, tagadta, hogy illy esetben a főispánt helyettesitési jog illetné, s ezt jegyzőkönyvbe tétetni kivánta; — a conservativek közöl is több tekintélyes tagok egyenesen az ellenzék véleményét pártolák azon különbséggel, hogy miután főispáni helyettes ő mlga jelenleg ugy is a kknál és rendeknél hagyta a választási jogot, — az e tárgy fölötti meddő vitatkozás mellőztessék el, s főispáni helyettes ő mlga olvasná föl a kijelölést; — melly kivánság a legnagyobb résznek nyilvánitott kivánsága levén, — azt főispáni helyettes ő mlga teljesitette is; ennek folytában első alispánnak Zlinszky István, volt másod alispán igen nagy többséggel, — 2-od alispánnak pedig Cserna Károly főügyvéd közlelkesedéssel választattak el. — Ezek után fölkelt M. J. s a megürült főügyvédi hivatalra bizonyos H. L. nevü egyént, ki rég ezelőtt rövid ideig megyénkben tiszteletbeli alügyész volt, ajánlá, — s az ellenzék par force candidáltatni kivánta; — azonban még sem candidáltatott, — hanem a kijelöltek közöl a conservativ rész Ambrózy Ferencz rendes alügyészt, — mint a ki több év óta megyénkben buzgón s jelesen hivataloskodik, kiáltá ki főügyvédnek. — Az ellenzéknek kivánsága nem teljesedvén, H. L. nevét lármázta; — s e vad lárma hosszasb ideig tartott, mig az ellenzék főispáni helyettes ő mgának mibe sem tágitó erélyessége miatt önmagától le nem csilapodott. Meg kell emlitenünk, hogy a lárma közt voltak néha csendes perczek is, s ekkor egyik alkalommal fölszólalt R. J., de olly illetlen kifejezésekkel, hogy az actiót alig kerülheté ki. R. J.-t az idegen is azonnal fölismerheti, mert characteristicuma, hogy mihelyt szólani kezd, azonnal garázdálkodik. — Alügyésznek Markus István tiszt. alügyész választatott. — Követválasztási gyülésünk october 12-dik napjára határoztatott. Megjegyezzük itt, hogy e gyülésen az ellenzékiek közöl többen igen illetlenül viselték magukat, beszédeik telve voltak személyeskedéssel, epés kifakadásokkal — s ez mind merő pajzán ingerkedésből, kötekedésből. A.

Mosonyból. (Közgyülés folytatása és vége). A heves és kedélyeket nem kisé fölháboritó vita után szavazásra kerülvén a dolog, a többség helybenhagyá a választmányi utasitást. S olvastaték ezután a további javalat, különösen

7) A katonai élelmezés, szállásozás ügyéről, mi iránt a választmány ő felségének ebeli kegyelmes és mielébbi rendelkezését sürgettetni tanácsolá. — Elfogadtatott.

8) Szóba hozatván az egyesek által gyakoroltatni szokott szekerezési és házalási üzérkedés is,— melly a választmányi javalat nyomán szinte pártoltatott.

9) A közlekedési eszközök tekintetében, különösen az országos vállalatu vasutak fontosságára fordítván figyelmét a választmány, azon meggyőződésnél fogva, hogy ezek nélkül „egy nagy halott valóban a haza, mellynek ereiben a vér megállt, meghidegült“ — a vukovár-fiumei pályavonalt pártoltatni ajánlá. Hasonlag elfogadtatott.

10) A bel,-és kültartományokkal forgalmat és kereskedelmi viszonyokat illető vámszabályozásra a választmány fölirást javasol, miben megyénk is megegyezik, s erre a kir. leiratot sürgettetni rendeli.

11) A sárfenéki urodalom ügye pártoltatik.

12) A lajta-bruckiakra hozzánk érkezett kir. leiratnak törvénybei iktatása —utasitásul adatik.

13) Mosonymegyének a franczia háboruk alkalmával szenvedett kárainak országos megtéritése, a választmány javalata szerint, szinte utasitásul adatik. —

14) A káptalanok országgyülési szavazatjogára nézve, miután az 1608: 1czikkben alkotott, s a clerus által egész 1825dig folytonosan gyakorlott,—de az 1647: 5-ik, ugy nem különben az 1823: 7ik s végre az 1793: 13-ik t. czikkek által különösen is megszentesitett alkotmányos jogot sem ellenkező törvény, sem 32 évet haladó ellengyakorlat meg nem semmisitett, s el nem törlött: a választmány vé-

leménye oda járult, hogy, miután századunk politikája különben is inkább abban áll, hogy a jogok határát és áldásit minél messzebb terjesszük: a káptalanokat előbbi joggyakorlatukba visszahelyeztetni követeink ne csak kivánnák, — hanem inditványba is hoznák, és sürgetnék, annál is inkább, minthogy attól az alsó tábla által erőszakosan via facti üttettek el. Megyénk rendei belátván azt, hogy egyik statust a másik által kiraboltatni törvényes jogaiból, annyit tenne, mint az erősb jogának bitor önkényét idézni föl a sötét századok éjféléből, — annyit tenne, mint a jogot saját templomának oltárainál—a törvényhozás teremében—hagyni legázoltatni; a választmányi javalatot minden vitatás nélkül egyhangulag elfogadák.

Tekintetbe vévén a választmány azon roppant hiányt, melly miatt a fenyitő törvénynek nálunki önkényes alkalmazása, s bizonytalan határánál fogva mind a vétek sulya, mind pedig a büntetés mértéke örökké csak quantitas indeterminata, vagy többnyire incognita — mélyen meg levén győződve arról, miszerint a népek müveltségének nemcsak fokmérője, hanem egyszersmind irányitó tényezője is a bünök és büntetések határozott mérlegzete —

15) Sürgettetni javalá követ urak által a már különben is munkába vett büntető törvénykönyv mielébbi é'etbe léptetését, s ohajtá, hogy a börtönrendszert pártolva, — de a személyek fölötti birás-kodásnak az esküttszékekrei átruházását mellőzve — az egésznek alkalmazása tovább már ne gátoltassék. —

A privilegium szerint azonban, mivel ezt az egyháziakra nézve több törvényczikkek, mint például az 1554: 11. az 1557: 10, — tovább az 1723: 3-diki is biztositák, — de meg, mivel a kath. egyház fegyelmi rendszerének ez különben is elválaszthatlan kiegészitő részét képezi: — föntartani ohajtja. — Elfogadtatott.

16) A bányajog mielébbi életbeléptetése szinte sürgettetni kivántatik. Továbbá

17) Az elemi tanodák rendezése, —

18) Az irói jog törvény általi kellő biztositása,

19) S a nemzeti szinház reorganisatioja — pártoltatnak.

20) A zsidók betolakodása gátlásaul elfogadták a választmány azon javalata is, hogy arra, miszerint ezek köztünk megtelepedhessenek, becsületes életmódjuk, s erkölcsi viseletök iránt hiteles bizonyitványokat mutassanak elő.

21) Az unitaria vallás iránt, ő felsége választ utasittatnak követeink szorgalmaztatni.

22) A szabad királyi városoknak olly szavazat-arány szerinti rendezését, mint az a mult hongyülésen megállapittatott, megyénk is ohajtja ugyan, — de a választmányi javalat nyomán az egyháziak választói, s a köznevelés fölött ezután is gyakorlandó fölügyelési jogai föntartásán kivül, kivánja, hogy mint egyéb hazapolgárok, választói képességgel a bányavárosi tisztviselők is birhassanak. A városok statutarius jogában kevés módositással — szinte megegyezett. —

Szőnyegre került ezután az adó és közteherviselés ügye. S főispán ur ő méltósága különösen azon pontra szoritkozván, hol az országgyüléstől országgyülésig terjedő országos ajánlat megadását javasolja a választmány, — fölemlité, hogy miután már mindkét tábla megegyezett volna abban, mikép a szóban levő országos ajánlatot nemes és nem-nemes közösen viselnék: — állnának el megyénk karai és rendei a választmány azon javaslatától, miszerint ez országos ajánlatban — mint subsidiumban, az adózó nép részt ne vehessen. Ez ugyanis — ugymond — a dolog fejlődése elibe csak uj nehézséget görditne, s nehezen hiszi, hogy pártfogolásra találhasson. Főispán ur ő méltóságának ezen inditványa, csakhamar minden oldalról közfigyelmet ébreszte, s bárha a választmányi tagok, különösen pedig főtiszt. S..... György kanonok ur eléggé kifejték is, — miszerint ezt, ha csakugyan az a czélunk, hogy a nép eddigi terhein segitsünk, — logicai következtetéssel nem lehet tennünk, minthogy igy a nép vállaira a régi terheken kivül még egy ujabb is rovatnék — a subsidium sulya tudniillik — a többség mégis főispán ő méltósága inditványához ragaszkodva, s onnan indulva ki, hogy az élet gyakran kineveti a logicát — a választmányi javaslatot félreveté, s utasitásul adá, hogy az országos ajánlatban, mint az a mult hongyülésen megállapittatott, nemes és nem-nemes közösen részt vegyenek. Ez megtörténvén, Z.... Antal megyei főügyész áttérvén az adó ügyének taglalására, megemlité, hogy miután fölfogása szerint a közteherviselés elvének illyszerü elfogadása, előtte mindig ugy tünteti föl a hont, mint valami kolduló anyát, kinek ha valamire szüksége van, kunyoráló hangon kell mindannyiszor gyermekeihez járulni nehány kegyelemfillérért — s miután ez épen nem nemes nemzethez illő mód — ő valamint minden subsidiumnak ex principio ellensége — ugy ezen országos ajánlatnak sem barátja, s inditványozza, hogy e helyett inkább a rendes adózást fogadnók el. Nem kelle több, mint ezen szónak kimondása, s az ellenzék különös lelki örömmel karolván föl az ügyet azon themánál fogva, hogy „az adózó népen segitnünk kell“ — azonnal czifrábbnál czifrább dictiókkal özönlé el a hallgatóságot, s elhangoztatá mind azon stereotypeszméket, mellyeket valaha a „Pesti Hirlap,“ s a „Hetilap“ irt, vagy Kossuth Lajos, és Nagy Pál mondottak. S mi becsüljük e szép enthusiasmust, — semmi megjegyzésünk ellene, mert elismerjük, hogy a jogérzeten alapuló meggyőződés nyilatkozatit türni nem csak szép, — de polgári kötelesség is. Azonban szabadjon annyit megemlitenünk, hogy mi a politikai discussiok érvényességét és hasznát nem tulipános szóár — nem általános phrasisok, és üres, — minden életgyakorlati alapot nélkülöző declamatiókban helyezzük, sőt azt tartjuk, hogy itt még az elvek igazsága sem elég; — hanem szükség, nézetünk szerint, hogy az elv ne hasonlitson — egy minden lóra alkalmazható divatnyereghez, — hanem legyen a nemzet fejlődése, és élettörvényének olly természeti kénytelensége, mit annak nem erőszakos, hanem önkényes, s már bekövetkezett és elmulhatlan momentuma gyanánt nyilatkozzék. S azt tartjuk, — illy alapuaknak kell lenni a nézetek és eszméknek is, miket mellettük fölhozunk. Szükség tudniillik, hogy mindenek előtt a nemzetélet összes viszonyaira irányzottak, s ollykép legyenek alkalmazhatók, miszerint a fönálló jogérdekek alapjat se meg ne ingassák, — se a jövendő ohajtó fejleményeit kétségessé ne tegyék. Illy elvek, s illy nézeteket szerettünk volna hallani az adó motivatiójában, — s ohajtottuk volna, hogy bár a tárgy bensö érdeménél maradva, megfelelne már valaki fölhozott ellenvetéseinkre. De nem, senki nem. Hiában emlité föl I..... János az egyenes adó elvének alkalmazását gátló körülményeket, — hiában fejtegeté főtiszt. S..... György kanonok ur, hogy miután az adózó nép könnyebbsége miatt már ugyis elfogadtuk a subsidiumot, ne erőszakoljuk magunkat kettős tehernek elfogadására, mielőtt arra az ut előre nem készittetnék el; — mind nem használt. Végre M..... ..... Károly megyei alügyész emelte föl szavát, s szorosan a tárgy és ellenvetések érdemére forditva figyelmét — az adó rögtöni elfogadása mellett vivóknak imigyen válaszolt:

„Azon okok, mellyeket az adónak rögtöni elfogadására az előttem szóló urak fölhozának, engem egyátalában ki nem elégithetnek. Nem látok én azokban sem logicát, sem életpraxist, sem kellő alapot arra, a miért a rendes adót — habár a haza összes alkotmányának megrenditésébe kerül is — rögtön s egyszerre kelljen alkalmaznunk. Mert ugyan kérdem én: mi itt egyedüli czélunk? — Nemde az, hogy az adózó nép túlsúlyu terhein azon értelemben, mint azt az 1723: 90-ik törvényczikkben is kimondák atyáink — a közállomány jóvoltihoz aránylag — közösen segitsünk?... Azonban, ha az adó közvetlen alkalmazása által még sem segithetünk — elérendjük e a czélt?... Bizonyára nem! S ha nem: okosság-e az, olly valamin küzködnünk és erőszakoskodnunk, mi által czélt még sem érhetnénk? Valóban tek kk. és rr! A vaktában eltékozolt erő mindig messzebb vet pályaczélainktól, mint azon kémlő óvatosság. melly késni látszik ugyan néha a dologgal, de azért mégis bizton vezet a haladás ösvényén; — s higyjük el, hogy Magyarországban a közteherviselés elvének igazságát sokkal hamarább kivivjuk az által, hogyha most, annak utját csak egyengetjük; mintha egyszerre megrohanjuk vele a nemzetet, mi alkotmányos jogainak életfájába a legmélyebben hatna. — S aztán lássuk csak a dolgot gyakorlati oldalról... Azt mondják: „czélunk a népen segiteni“ — jól van; — ez nemes czél; ez minden haza kötelessége.... Ámde, ha elfogadjuk is most az adót, lesz-e ez által a népen segitve?... Én azt mondom: nem. S most figyelmet kérek. — Szabadjon bebizonyitani állitásomat. Én azt tartom, hogy arra nézve, miszerint a népen rögtön segithessünk, — vagy le kell vennünk a terhet vállairól, vagy erőforrást kell nyitnunk előtte, honnét uj életet meritsen. Az elsőt — igaz, — csak az adó elvállalásával lehetne eszközölnünk; — az utóbbit pedig olly életfoglalkozás szerzése által, mi különféle pénzkeresethez nyithasson alkalmat. Azonban én azt mondom: hogy jelen jog és politikai viszonyaink, s azon nehézségek irányában, mellyek előttünk állanak, az első föltételt, vagyis az adót elfogadnunk s ennek viselését ollykép alkalmaznunk, hogy általa a népen rögtön segitve legyen — azt gondolni is képtelenség. Ezt ugyanis akadályozza különösen 1) az adórendszer; — 2) az adókulcs, és rovatok jelen állapota; 3) az ősiségből származott, s fönlétező bonyodalmas jogigények; 4) a telekkönyv hiánya — s 5) azon körülmény, melly szerint az eladósodott kiváltságos osztály, minden józan politika s felebaráti szeretet ellen, az adó rögtöni alkalmazásában — ép azon átoksuly, és igazságtalanság által nyomatnék, mellytől épen az adózó népet akarjuk megszabaditani. Mert ugyan vegyük csak a dolgot közelebbről. Arra tudniillik, hogy az adó közös viselése igazságos arányban léphessen életbe, — igazságos alapon kellene nyugodni mindenek előtt a) a d ó r e n d s z e r ü n k n e k; — tudni, hogy minden megye saját területe, s minden honpolgár, tulajdon fekvő vagyona szerint mennyi terhet tartozik viselni. Ámde, ki nem tudja e teremben, hogy nálunk az adórendszer nem csak hogy igazságos alapon nem fekszik, hanem hogy az adókivetési arbitrium is, sokkal inkább nyomja a népet, mint az adónak összes terhe. Eddigelé ugyanis, minden a hazát illető terhek viselésének aránya a portáknak száma szerint vétetett föl, s bár világos levén is, hogy mennél kevesebb nemesi birtok létezik is valamelly megyében — annál több teher esik reája — a vagyon-képesség, és jövedelmi arány, semmi tekintetbe sem jött. S innét történt, hogy például Mosonymegye 35 □ mértföldnyi sovány területével aránylag két annyi adót visel, mint Bácsmegye majd hatszor nagyobb dús termékenységü roppant határával. Ez igy tovább nem maradhat. Annak igy történni, ha mi az okos, és igazságos haladás baráti akarunk lenni — továbbra is nem szabad; — a haladási törekvésnek volta ugyanis — a körülmények tekintetbe vétele nélkül, eszmélkedő népeknél hógörgeteg, — mit magasra dagaszthat föl minden perczenet, s mi sokszor végkép elzárja a haladás utját. Először e bajon kellene segitenünk, s uj alapra helyeztetnünk az adó rendszerét, — annál is inkább, minthogy a régi körülmények már tetemesen változtak; s nem az korunkban a legbirtokosabb ember, kinek legtöbb jobbágya van; hanem az, a ki legtöbb allodium és pusztával bir. Pedig, hogy igazságos arányban áldozzék minden honpolgár a haza közszükségeire, a jövedelem és vagyonképesség állapotát nem szabad szem elöl eltévesztenünk. De többet mondok. — Van itt még más sulyos körülmény is. A 18-ik század előtt ugyanis, csak azt tudta nálunk az ország, hogy mennyi esik egy jobbágyra, vagy körülbelöl, egy jobbágytelek földesurára; — de azt soha sem tudta egész bizonyossággal, hogy mennyit fizet egyes vármegye. Most az igaz, tudja már, mennyit kell fizetni egyes megye vagy városnak; de azt szinte nem tudja, hogy mennyi esik igazságosan egyegy lakosra. S ez igen természetes, mivel nincs adórendszerünkben semmi általános és törvényes arány; s minden, a mire itt épitünk, a szabad önkény. S ime csak az adórendszerben az alap, mint a porták mennyisége, puszták, allodiumok, s a föld jövedelmi osztályzata, a megyék és lakosok közti aránytalanság, — milly rémalakban és igazságtalanul terhelő viszonyokkal mutatkoznak előttünk! S midön mi azt tapasztaljuk, hogy a népnek legnagyobb átka ebben létezik, s a megváltó felebaráti szeretet istentüze által ösztönöztetve, minden áron iparkodunk öt ennek nyügeiből kiszabaditani, — valjon okosan és igazságosan cselekednénk-e akkor, ha ismervén az életölő körülmények nehézségeit, — mielőtt elháritanók — a kiváltságos osztály nyakára nyomnók; — mert mint mondatik: ő is tartozik a haza oltárára áldozni? Igaz uraim! tartozik; — de kérdem én: az embert, ki a mostoha sors átka, vagy öngondatlansága miatt elkésett áldozatával a polgarkötelesség templomában megjönni, — s gyönge, elsatnyult egészségével különben is

alig bir lábain állani, — ezen embert, — vagy népposztályt, még sulyosb békókba kell-e vernünk, hogy oda juthasson, a hova kell?... Valóban különös logica előttem!... elgörditeni a követ kapunk elől, hogy kimehessenek azok, kik az udvarba szorultak; — de ismét a ház küszöbére gördíteni azt, hogy ki ne jöhessenek azok, kik a szobában levén — ég fölöttük a ház!!.... De menjünk tovább: b) Második főakadály a rendes adó közvetlen alkalmazásában, nálunk az adókulcs és rovatok bizonytalansága. Ezen kulcs szerint ugyanis némelly földeink, mellyek az első és második osztályuakra vetett terhet viselik, alig birják a harmadik és negyedik osztály arányát. S valjon nem könnyü-e innét belátni, számtalan nemes birtokos, kinek például 100 hold földje van, de ebből alig husz hold első osztályu, a többi vagy harmadikba esik, vagy mocsár és láp, vagy homoktorlat, — kellene neki jelen adórendszerünk mellett az első osztály aránya szerint adót viselni — most midőn azon husz holdjának jövedelmét is adóssága nyeli el, — most midőn a tagositás hiányában, még okszerü gazdaság által sem segithet magán!... c) De tegyük föl, hogy mind ezen keresztül hatolván, valjon addig, mig az ősiségből származott perek végetlensége miatt igen kevés tudja, hogy mi, meddig tulajdona, — valjon addig, mig a sicuti possidetis elve biztositva nincs, s a jognak határit nem ismerjük — lehet e a bizonytalan tulajdonért másra terhet róni? Azonban, dato non concesso, — tegyük föl ezt is; — kérdem én: az adó alapjának valódi ismerete nélkül — d) a telekkönyv hiányában, mire és hogyan vetnénk ki az adót? Valjon nem önkényt következik, hogy azt gondolni is képtelenség; — valjon, elfogadván például az adót, de nem lehetvén alkalmazni, életbe léptetni — segiténk a népen valamit? Elértük a régen ohajtott czélt?... Bizonyára nem! Én pedig azt mondom uraim, hogy a kik csak igy, szép, de üres és alkalmazhatlan eszmékkel akarnak a népen segiteni — hasonlitanak azokhoz, kik az irás szerint: szájjal, de nem szivvel dicsérik az Istent. S kérdem ujra: valjon ha az országos ajánlattal megelégszünk mostanra — s az innét bejövendő pénzerővel segitni fogunk az adót gátoló akadályokon, — más részről a haza közszükségei tekintetében, a Duna, Tisza, s más folyamok szabályozása, utak, csatornák készitése, s más országos munkálatok által ezerféle keresetforrást nyitunk a dolgozó osztálynak: — nem inkább segitünk-e a népen, s nem hamarébb és biztosabban érendünk-e czélt?... Valóban tek. kk. és rr.! olly világos ezen körülmény, hogy szükségtelen vitatni. Tudom én jól, hogy—mint Peel mondá nehány évvel a parlamentben: „bekövetkezett már az idő, miszerint a birtoknak áll leginkább érdekében, hogy az terhet viseljen," — de belátom annak igazságát is, a mit Bentham mond valahol az institutiók változtatásánál, hogy tudniillik „e tekintetben is olly törvényeket kell alkotnunk, a mellyek önmagukat végrehajtsák" — mivel különben a megrázott honalkotmány oszlopai könnyen összedőlhetnek, mire aztán soha sem lehet többé épiteni. Én tehát a jelen körülmények közt, mindaddig, mig az elősorolt nehézségeken segitve nem lesz, már csak ezért is sokkal kivihetőbb, s korszerüebbnek tartom az utóbbi módot követni, mivel ez semmi nehézségekbe nem ütközik; — s azt hiszem, hasonlitani fogunk ezen az uton, amaz óvatos hajóshoz, ki hogy a zátonyon és fövénytorlatokon fön ne akadjon, a parttól nem mozdul mindaddig, mig csolnaka a földagadott ár özönén önkényt nem halad! (éljen! éljen! éljen!)". Ez után még többek is szólának a tárgyhoz, — de miután a szőnyegen levő kérdéstől elágazva s más rokon tárgyakkal összezavarva kezdék ismét taglalni, — főispán ur ő méltósága azon kérdést tevé föl: megtartjuk-e a közteherviselés elvében kimondott országos conclusumot, vagy nem? — a dolgot szavazatra bocsátá, — s két szavazatnyi többséggel ő méltósága inditványa elfogadtatott. —

Más nap, tovább olvastatván a választmányi jegyzőkönyv, miután abban nem csak az országos ajánlatnak a mult hongyülési conclusum melletti elfogadásáról tétetek emlités, — az adó ügyéről pedig nem; némellyek, mivel azt gondolák, hogy a conclusum mellett szavazván — az adóra szavaztak, — itt pedig annak nyomát sem találják — ismét sürgeték, hogy az adó ügye tárgyalás alá vétessék. Rövid, de heves vita után, bárha főispán ő méltósága erősen ragaszkodott is a tegnapi határzat értelméhez, hogy t. i. akkor az adó is tárgyaltatott, — de megbukott; — a nyugtalankodók kérelmére még egyszer kitüzvén a kérdést: „elfogadjuk e az adót?" — szavazatot kért, s nehány szónoknak isméti fölszólamlása után kiderült, hogy 3—4 szótöbbséggel a házi adó viselését megyénk elvállalta. Isten koszoruzza boldog sikerrel! A rendes, évenkinti adóra nézve pedig olly utasitást adánk követeinknek, hogy annak fönebb emelését ne pártolják.

23) Ohajtjuk, hogy a censura önkényétől szabadulva, mielébb sajtótörvények hozassanak.

24) Az országgyülési napló, és szabad ujság ügyét a választmánynak a sajtótörvények iránt beadandó munkálatával — együtt kivántuk tárgyaltatni.

25) Túrmező ügyét pártoljuk.

26) A falusi jegyzőket örök időre, a birókat pegig legalább hat évre kivánjuk választatni, s állásukból elmozdittatni csak törvényes uton engedjük.

27) Az egyetem gazdálkodási rendszere s fölügyelésének kezelését és ellenőrködését a nemzetre bizzuk. —

28) A kegyes alapitványokra nézve azonban, az 1715: 74, — s az 1723: 26-dik t. czikk értelmében ő felsége jogát ezután is föntartani ohajtjuk.

29) A gyorsirás országos előmozditását pártoljuk.

30) A hajózás és vasutak ügyét szinte országos pártfogolás alá kivánjuk venni.

31) A Pesten épitendő országház tervezetére kivetett 1000 darab aranyhoz, mi is szivesen járulunk.

32) A gazdasági egyesületet, —

33) Népnevelést, s az

34) Országos pénztárnak országgyülésünk előtti számadása történendését — pártoljuk.

35) A papi dézmát illő kárpótlás mellett, megváltatni ohajtjuk.

36) Minden közhasznu vállalatot pártolunk.

37) Ennél fogva a jégkármentesitő intézetet, ha t. i. nemzeti vállalattá alakuland — országos pártfogolás alá vesszük.

38) A telekkönyv mielőbbi behozatalát sürgetjük.

39) Az urbérváltságot a földesurakra kötelező, — a jobbágyságra nézve pedig engeteg törvények mellett ohajtjuk. Megengedjük a földdeli megváltást is.

40. Az ősiséget, a sicuti possidetis elvének biztositása mellett eltörültetni kivánjuk.

41) Ohajtjuk, hogy a kóbor czigányok megtelepitésére is törvények hozassanak.

42) Horvát István könyvtárának országos megvételét, —

43) A mértékek országos egyenlőségének behozatalát,

44) A Duna szabályozását — s

45) Ő felsége köztünk leendő lakását pártoljuk.

46) A siketnéma, s vakok intézetét, — valamint —

47) Egy országos tébolyda, s kórház fölállitását — szinte pártoljuk.

Némelly kisszerübb tárgyak fölolvasása után szőnyegre jött még Sopronymegyének a házi adó, és insurrectio ügyében, — továbbá Beszterczebánya városának a szab. kir. városok szavazati érdekében hozzánk érkezett gyönyörü levele, — mik a választmányhoz utasittatván — eredményükről máskor bővebben.

Rendes levelező.

Szatmárból. Nagy-Károly. Sept. 25. Szatmármegyének folyó hó 6-án kezdett, de a két első napi tartás után — a fönséges királyi helytartó István főherczegnek legfőbb szerencsénknek tartott megyénkbeni elfogadhatása közbejövén — folytatás végett f. hó 20-ára halasztott, s tegnap berekesztett közgyüléséről annyit még is szükségesnek láttam nyilvánosság elébe bocsátani, miként a tegnapelőtt jött rendes postán a november 7-én megnyitandó országgyülésre meghivó kir. levél megérkezvén, azt főispáni helyettes ő méltósága még az napon a gyülésben közönségessé tételé, mi is nagy örömmel fogadtatván, annak folytán october 21-re követutasitó közgyülés, ennek 3-ik napjára és igy october 23-ra követválasztás határoztatott.

Rendes levelező.

Erdélyi országgyülés. A LXXXVIIIdik országos ülésben sept. 20án ajánltattak még honfiusitás végett ő felségének Humelauer Kár. udv. tan. Menong von Handschussheim Antal kapitány és Kermpotits Károly hadnagy. Czimeres levélnyerés végett pedig ajánltattak: Karácsonyi János erzsébetvárosi követ, Trausch József brassói követ, Kresztelsz Pál brassói vár. kapit. és Adamovics Ern. n. e. esperest. Midőn az ajánlottak száma imigy szaporodott, elnök ő nmlga megjegyezte: hogy talán már eleget is ajánlottak egyszerre a t. kk. és rr. Erre a k. kormányszék a kk. és rr. közt megjelenvén, kormányzó ő nm. fölolvastatá ő felségének egy kegy. leiratát a tisztujitás tárgyában. Ezután vizsgálat alá vették a kk. és rr. a most visszaküldött föliratokra tett észrevételeleit a k. kormányszéknek.

Az országgyülés alatti perfolyamot tárgyazó föliratra nézve a k. kormányszéknek azon lényeges megjegyzése van, hogy miután a 2-ik §ban a leveleknek a kir. táblán országgyülés alatt is lehető transsummáltatásáról való rendelkezés kihagyatott, a k. kormányszék figyelmezteti a kk. és. rr-ket, hogy a transsummáltatás az Approb. IV. r. III. t. 2-ik cz. szerint megengedtetik, s ha e törvény eltörléséről tiszta emlités téve nem lesz, az maga erejében maradand; tehát azon Approb. törvény eltörlése nyilván kifejezendő. A kk. és rr. ez észrevételt nem pártolván, a szerkezett mellett maradtak. E fölirat némelly csekély stylaris módositásokkal megállittatott, ugy szintén a másik két fölirat is az ujonczok és adó nem növekedése tárgyában, mellyekre a kir. kormányszéknek kevés stylaris észrevétele volt. Elnök ő nm. az itélőm. urat az irományoknak, hogy szokás szerint lepecsételve fölküldethessenek, a holnapi ülésre leendő letisztáztatására fölszólitván, az ülést eloszlatta.

A LXXXIX. országos ülésben sept. 21-kén fölolvastattak a letisztázott országos irományok, u. m. fölirat és törvényjavaslat az ujonczállitás tárgyában, ugy az utasitás és a szász követek ellenvéleménye; továbbá: fölirat és törvényjavaslat az adó nem növekedése tárgyában, a szász követek ellenvéleményével együtt; végre: fölirat és törvényjavaslat az országgyülés alatti perfolyamról. Ezen irományok a szokott módon mind a három nemzet pecsétével lepecsételtetvén, egy küldöttség által külön kisérő levél mellett kir biztos ő nmlgához átküldettek, azoknak minél előbb ő felsége szine elébe juttatása végett. Olvastatott néhány honfiusitandókról készült törvényjavaslat, továbbá, a hunyad- és biharmegyei szélek kijártatása tárgyábani fölirat éa törvényjavaslat. (Köziratra adatott.)

Elnök: Előadván, miként a mezőrendőrség tárgyában érkezett k. leiratot tüzte ki előleges tanácskozás tárgyául, de nincs tudomása arról, hogy a kk. és rr. elkészültek volna, tehát erre fölszólítja őket: rövid vita keletkezett azon indítvány körül, melly ez alkalommal a szóbeli eljárást megállittatni kivánta; a kk. és rr. többsége azonban oda nyilatkozott, hogy a mezőrendőrséget tárgyalni kivánja, s a melly procedurát annak folytán a kk. és rr. szükségesnek látnak, elfogják határozni. Ezzel az ülés eloszlott. (E. H.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A madridi „Gacetta" sept. 14ről következő köriratot közöl: „A belügyministerium. A „Le Courrier Français" czimü franczia hirlap 250-dik számában merészkedett II-dik Isabella fejedelemnőnkről ép olly gyalázatos s rágalmazó, mint azon müvelt országra nézve, hol a lap megjelenik, méltatlan szavakkal élni. A királynő kormánya nem szenvedve meg, hogy belföldiek vagy idegenek a spanyol trónt s azon fenséges személyt, ki azon a nemzet jóléte fölött őrködik, büntetlenül megsértsék, más rendszabályokon kivül, mellyeket ez esemény súlya igényel, elhatározá, miszerint az érintett hirlapnak behozatala s terjesztése Spanyolországban ezután megtiltatik. Aláírva: Escosura".

Az „Eco del Commercio" szerint azon esetben, ha Montpensier herczeg a spanyol trónra lépne, minden el van készitve, sőt már azon tisztek lajstroma is készülőben van, kiknek parancsnokságuk alá állitatni fognak a spanyol katonák, ha netalántán ok adná elő magát nem született spanyoloknak adni az elsőséget. Azon spanyol katonák pedig, kik a franczia párttal tartanak, franczia szolgálatba lépendnek, rangukat ott is megtartandók; azok nagyobb része az afrikai háboruban nyerend alkalmazást, a többiek pedig olly sereget képzend-

nek, melly mindig készen álland, mikor s hol azt a franczia érdekek kivánják.

N.Britannia. A „M. Chronicle“ Palmerston organja, nyiltan czélzásokat tesz azon javalatra, hogy az örökösödési jog Spanyolországban a salicai törvénnyel ismét összeköttessék, mellynél fogva Montpensier herczegnő s gyermekei a spanyol trónból kizárattatnának.

A „Times“ rövid idö alatt több czikket hozott, mellyekben azt sürgeti, hogy az angol bank kormányzása többé ne bizassék olly személyekre, kik még a kereskedési üzletekben részt vesznek, minthogy még nem régiben a bank egy kormányzója s igazgatója buktak meg. A „Times“ azt véli, hogy a kormány maga kénytelen a bank szerkezetét megváltoztatni, ha az igazgatóság és részvényesek részéről uj kormányzási rendszer nem fog behozatni. Az igazgatók most önkénytesen elhatárzák magukat a reformrai első lépést megtenni, mit egyébiránt tölük valószinüleg kicsikarnának.

London város tanácsa tegnapi ülésében sir Laurie inditványt tön, hogy Londonban Shakespeare emlékére szobor állittassék. Az inditvány viszhangra talált s a dolog közelébbi megvizsgálására egy különös bizottmány rendeltetett.

A „Globe“ szerint dr Wiseman valószinüleg nem csupán apostoli helyettnökké s londoni püspökké van kitüzve, hanem pápai nunciussá is a st. jamesi udvarnál, most elölegesen minden nyilvános czim nélkül. Az emlitett hirlap szavai ezek: „Mint mi hisszük, egészen bizonyos, hogy dr. Wiseman, mint a pápai szék követe, összeköttetésben áll királynönk kormányával.“ Dr. Wiseman-nak, londoni apostoli helyettnökké való ideiglenes kinevezése, csak Londonbani megérkezte után történt, s ő lordsága diplomatikai müködéseivel semmi összefüggésben sincs. A római kath. megyékben némi változtatásokat szándékoznak, mindenekelött valószinüleg a püspöki székek szaporitását.

Ipswich közelében, Hadleighnál egy készülöben levö pályaudvari melléképület, épen midön alatta számosan a megérkező gözkocsikat várák, összedölt. Több 60 embernél többé s kevesbbé megsértetett, de halál nem történt. — A Manchester és Leed közti vaspályán egy kocsi a rendes vágásból kiugrott, s egy híd mellék-korlátaiban, midön azon a legnagyobb sebességgel keresztülfutni akart, szétzuzatott. Az utazók közöl kettö szörnyet halt s többen megsebesitettek.

Flahault gróf franczia követ az ausztriai udvarnál, skócziai utjából Londonba érkezett, s rögtön követi állomására szándékozik elutazni.

Franczia ország. Páris, sept. 20. Mint beszélik, Bugeaud marschall tegnap telegraph által parancsot kapott azonnal Algirba menni, s egy tizezer föből álló seregnek élére állni, melly a maroccoi császár segitségére küldetik.

Ma a király egész családjával Compiegnebe akart utazni, az ottani tábort meglátogatandó s a hadi gyakorlatokban összegyült sereg fölött szemlét tartandó. Ö kir. fönsége Orleans herczegasszony, fiaival a párisi gróf s a chartresi herczeggel szinte részt akartvenni e hadi ünnepélyben, azonban a tegnap éji zivatar ez utat aligha késleltetni nem fogja.

A „Moniteur“ szerint több hirlapban közölt azon hir, miszerint az egykori hollandi király Bonaparte Lucians fiai halott tetemei Hortensia királynö mellett Rueil-ben fognak eltakarittatni, csak tévedés. A herczeg végrendeleti határzott akaratánál fogva a halott testek St. Leu-Tavernyben fognak eltakarittatni s 60000 frank hagyatott egy siremlékre, melly a st. leui egyházban fog fölállittatni.

Orani levelek szerint az ottani várparancsnok Ouchdahból érkezett sürgönyök következtében egy ezred gyalogságot és két csapat huszárokat küldött Tlemsembe. — Az algiri kath. püspök épen most utazott el Párisból, hol hivatalos foglalatosságai voltak, megyéjébe vissza.

Olaszország. Turin, sept. 20. Ö szentsége a pápa sajátkezüleg irt levelet küldött az ausztriai császárnak s császárnönek a ferrarai balul magyarázott eseményeknek mindkét részröli kölcsönös kiegyenlitése végett. Általában azon reményt tápiálják, hogy a pápa szavai ohajtott czélukat el nem tévesztendik, s annál inkább hajlandók azokra számithatni, minthogy Lützow gróf szinte kedvezöleg nyilatkozott ezen ügy kimenete felöl. Mint hirlik, Róma ezen legujabb ajánlatai s a bibornok statustitoknoknak sept. 4röl kelt utósó válasza, a sajátlagos jogkérdést a Ferrarabani megszállási jogra vonatkozólag érintetlenül hagyják, s csak a tényleges status quo-t, miként az ottani örsereg megszaporitása elött volt, helyreállitani, t. i. a város örállomásait nem a polgári örsereg, hanem a rendes sveiczi katonaság foglalandja el. Ha a mondottak, csakugyan valók, ugy Ausztria, föltéve, hogy megszállási joga elismerését Róma meg nem tagadandja, a kivántakat bizonyára betöltendi.

Görögország. Atheni levelek szerint az elhunyt Kolettis helyébe sept. 7kén Glarakis cultusminister, ideiglenesen külügyminisztérré neveztetett.

Lucca herczegség A „Gazzetta Privilegiata di Lucca“ sept. 15-röl következő nyilatkozmányt közöl: „Ö kir. fönsége Károly Lajos Bourbon spanyol infans sat. Lucca herczege nevében, a herczegi statustanács elnöke tudatja, hogy miután ö kir. fönsége gyengélkedö egészsége tekintetéből egy időre a kormánygondoktól menten kinyugodni kiván, ö fönsége Massa Ducale-ből folyó hó 12-dikéről kelt rendelete következtében a herczegi statustanácsot a szükséges fölhatalmazással fölruházni kegyeskedett, nem csak a közönséges országos ügyeket, hanem a folyó hó 1röl kelt Motuproprioban nyilvánitott reformokat is illetöleg. A közönség ezen legfelsöbb határozatban is tanuságát találandja ö kir. fönsége alattvalói iránt viseltető atyai gondoskodásának. Kelt Luccaban, sept. 15. 1847. Mazzarosa“. — Ö kir. fönsége a luccai herczeg Modenába utazott.

Törökország. Konstantinápoly, sept. 15. Folyó hó 13án Peraban rémitö tüzveszély dult. Délutáni 3 óra tájban a készülö félben levö angol követségi palota szomszédságábani vendégfogadóban tüz ütött ki, a lángok az épen erösen fuvó éjszakkeleti szél által ragadó gyorsasággal szállittattak a szomszéd házakra, s Tope Baschi az ugynevezett dús temetö felé terjedtek, míg egy más tüzoszlop a halpiaczon keresztül Pera közepét fenyegeté. Jóllehet a fecskendök annak idejében megérkeztek s az ottoman hivatalnokok által a legerélyesebben igazgattattak, csak éjjeli 10 órakor sikerült a lángok urává lehetni, miután néhány száz ház hamuvá égett. Ezek közé tartozik az anglican egyház s számos köböl épitett magánosok házai.

Igazitás. Mult keddi 564dik számunk 615. lapján az első hasáb fölülrül lefelé olvasott 4dik sorában „Dourrienne“ helyett olv. „Bourrienne“; — ugyanazon hasáb 46. sorában: „határozzá“ helyett olv. „határozá“, — végre ugyazon hasáb 59dik sorában „alaphaját“ helyett olv. „alphaját“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Emich Gusztávnál s általa minden hiteles könyvárusnál
megszerezhető illy czimü munka:

Ország-gyülési Tárcza 1830ról.

Kiadta felsö-eöri BERTHA SÁNDOR, h. ügyvéd, n. Komárom, Hont, Nógrád s Szathmár várm. táblabirája, a magy tud. társaság l. tagja, s a fömélt. Curiánál szegények és adózók pártfogó kir. ügyvéde. — Kivonatban (nagy 8-dr. 306 lap.) leiratik e munkában az 1830diki koronázó orsz. gyülés folyama, — a kir. meghivólevél s előadások, a kerületi és orsz. ülési tanácskozások, izenetek, föliratok, kir. leiratok, orsz. sérelmek, kivánatok, törv. czikkek, — s az egészet az orsz. gyülés tagjainak névsora s egy czélszerü tárgy- és névmutató zárja be. Ára **2** p. for. 1—3.

EGGENBERGER JÓZSEF és fia kereskedésében

kapható még:

MAGYAR ÉKES SZÓKÖTÉS

koszorúzott pályamunka, irta **SZVORÉNYI JÓZSEF.** 8-rét, füzve, ára **40** p. kr. 1—3.

Csödök.

33938. Nagybánya város tanácsának fölirása szerint Mártonfi Károly és János hitelezői csödületének határnapja folyó évi october **13**kára tüzetvén ki, tömeggondnokká Szikszay János árvák atyja, perügyelővé pedig Matolcsy Károly főügyész neveztetett. Kelt augustus **31**kén **1847**.

36939. Vasmegye törvényszékének jelentése szerint Egervári Benedek hitelezői csödületének határnapja folyó évi november **4**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Septey Sándor, perügyelővé pedig Vidos László hites ügyvéd neveztetett. Kelt aug. **31**kén **1847**.

36907. Torontálmegye törvényszékének jelentése szerint Klein Soma nagysz.miklósi lakos hitelezői csödületének határnapja folyó évi october 9. **10.** és **11**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Dániel János megyei adószedő, perügyelővé pedig Botka Ferencz neveztetett. Kelt augustus **31**kén **1847**.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint Habermayer Gusztáv hitelezői csödületének határnapja folyó évi november **15**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Nester József tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl Endre alügyész neveztetett. Kelt augustus **24**dikén **1847**.

35916. Arad város tanácsának fölirása szerint Nikolits György fűszerárus hitelezői csödületének határnapja folyó évi november **11**dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Popovits János, perügyelővé pedig Ambrus József hites ügyvéd neveztetett. Kelt augustus **24**dikén **1847**.

Csödperszüntetés.

35401. Pest város tanácsának fölirása szerint Hulka Vincze helybeli dohánykereskedő hitelezőivel barátságosan megegyezvén, az ellene rendelt csöd ezennel megszüntettnek nyilvánittatik. Kelt augustus 17kén **1847**.

Szederfa és selyembogártenyésztésre

Pesthez közel **120** hold föld a legolcsóbb áron haszonbérbe adandó; — ez iránt értekezhetni Pesten a barátok-piaczán a kisebb Jankovich-házban a házmesternél.

Nemzeti szinhazi játékrend.

Septemb. **28**-kán: Eszther és Dávid. Franczia vigjáték **2** fiban, és tánczmutatvány.

Septemb. 29-kén: Benyovszky, vagy a kamcsatkai számüzöttek. Eredeti nagy opera **3** fiban. Kotzebue után irta K. R. zenéjét szerzette Doppler Ferencz, a nemzeti szinház zenekari tagja. (Bérletszünettel először.)

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest sept. 28kán (pesti mérő.)

A hajókon és raktárakban.

350-360 ——300 260-265 140-150 85-88 ——95

(A piaczon.)

330-365 ——— 240-250 140-150 85-90 92-100

Veszprém september 24kén (pozs. m.)

200-230 150-175 140-150 90-95 55-60 80-90

Miskolcz september 25kén (pozsonyi mérő.)

210-215 195-200 175-180 100-105 40-50 125-130

Bécs sept. 25kén (ausztriai mérő).

290-330 ——— 200-210 115-150 90-120 ———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 25kén. Statuskötelezvények: **5** pctes 104⁹/₁₆; **4** pctes **94**; **3**pctes 66; 2½ pctes 53¼ — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) **770**; 1839ki (250 pfrt) **300**; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): **98**; nagyszombati (200 pfrt) **150**; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) **140**; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 60½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) **600**; bécsi bank-részvény 1606½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény **120**; éjszaki vaspálya-részvény 154¼; majlandi **108**; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzások.

Budán september 25kén: **33. 87. 42. 40. 52.**
Kassán september 18kán: **12. 60. 82. 72. 84.**
Bécsben „ 18kán: **11. 73. 17. 25. 58.**

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

566. szám 1847. Péntek oktober 1.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Névváltoztatás. — Esztergomból. (Temetési gyászünnepély). — Törvényhatósági tudósitások. Zágrábból (rendkivüli gyülés). — Káptalani követválasztások. (Eger. Esztergom. Győr). — Szózat az emberiség nevében. — Magyarországi izraeliták körlevele. — Vegyes ujdonságok. — A vándorló sáskák természetéről. —

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a pesti ipartanodában a physika és mezőgazdászat tanszékére Stoczek Józsefet; a chemia és technologia tanszékére pedig Nendtvich Károlyt érdemesiteni méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Blahó László, Ignácz, József és Vinczе, zemplénmegyebeli S. A. Ujhely mezővárosban lakó testvérek vezetéknevöknek „Szerènyi"-re átváltoztathatását kegyelmesen megengedni méltoztatott.

Esztergomból. Temetési gyász-ünnepély. — A temetési gyász-ének szivrázó hangjai elnémultak.... Herczeg Kopácsy József, a magyar egyház nagy halottja, ott nyugszik elődje mellett, sirboltjában az épülő basilikának; melly mig élt, gondjainak egyik legkiválóbb tárgya, s mint mondatik, halálának is egyik siettető oka volt. Ott álltunk koporsója mellett; könyeinket hullatók hideg tetemeire: s lelkünk még sem szokhatja meg a gondolatot, hogy ő, kinek élete olly kimondhatlanul roppant veszteség, — meghalt. Láttuk a gyászt, hallottuk a kesergők zokogását, a szegények jajjait: és mégis hideg borzalom reszket át idegeinken a gondolatnál, hogy: ő meghalt! És mégis ugy van; az élet szent Istene igy akarta ezt; és mi mit tehetünk egyebet, mintha a csapás sulya alatt meghajolva, rebegjük: „legyen az ő szent akaratja." — — Nevét a történet vette át... Avagy tagadhatná-e, bár a legkajánabb irigység is, mit övéi Isten kegyelme iránti hálaérzelemmel, ellenei kényszeritve is megvallanak, hogy a Kopácsy név, a 19dik század történeti neveinek egyik legragyogóbbja? Emlékét müvei örökitik. Veszprém és Esztergom, — amaz bölcsője, ez sirja, — karöltve, vetélkednek, örködnek emléke fölött. Nem is arra szánvák e sorok. Csupán némi vázlatát akarják azok adni a temetési gyászünnepélynek. Olly jól esik a fájó szivnek, ismételve foglalkozni azokkal, kiktől igen kinos az elválás. — A temetési gyászünnepély nagyszerü volt, és komoly méltósággel teljes, mint maga a halott. A vidéknek szivhatólag hirdeté a csapást a városromra kitüzött gyászlobogó. A pillanat, midőn e gyászjel elénkbe tünt, elszoritá szivünket; és a gőzhajói nagy számu népesség szavát, pár perczig elfojtá. Csak perczek után, mintegy félve suttogtuk a szót: „im a fekete zászló." — Az elhunyt által ujjá épitett, herczegileg ékesitett, és betegsége napjaiban butorozott primási palotának, fekete posztóval bevont kapuszine, és gyászba öltözött öre, megható jelenetül szolgált. A lépcsöknél fegyveres örök álltak: nem a nép rendezésére, — az elszomorodott nép önmagát rendezte; inkább az ünnepély emelésére; mellettök kétfelől égő szesz kékellő lángjai lobogtak. A szoba, mellyben a holttest feküdt, egészen fekete posztóval bevonva, s a százankint égő gyertyák fényétől sajátlagosan világitva, olly meginditólag hatott a belépőre, hogy mielőtt a magas halottat látná, szemei könyben usztak. A vörös bársonynyal bevont koporsó, magas, gyertyák- és virágokkal sürüen körülrakott fekete emelvényre volt helyezve. A nagy halott vöröses szinü miseruhában, fején fejér infulával, kezei olvasóval átvonva, feküdt; fejénél a Megváltó keresztje, lábainál az érseki diszjelek, és a herczegi korona. Arcza halott-sárga, de vonásai ugyanazok, mellyek éltében; s ama komoly, de méltóságteljes nyugalom, melly éltében mindenkit tiszteletre birt, hódolatra kötelezett, halálában sem tünt el. A könyező szem most is olly huzamosan kivánt nézletébe merülni, mint midőn éltében, Isten oltára előtt állt, áhitatra intő méltóságában. A gyászemelvény négy sarkán egyegy érsekvárosi gránátos polgár állt; lábainál fölváltva áldozópapok imádkoztak karingben, fekete stolával; a szoba egyéb részeit, a szakadatlan járdalatként, siri csendben özönlött nép, naphosszant betöltè; mig az oldal-csarnokokban szegények imádkoztak. Sept. 22-én, reggeli 8 óra körül, föt. Durguth József kanonok ur beszentelé a testet, s a koporsó bezáratott; elrejtve elölünk az arczot, mellyre, mint jótékonyság élethü képére, olly biztos reménynyel nézett mindenkor és mindenütt a szükölködők mindegyike. 9 óra felé kezdödött a tulajdonképeni temetési szertartás; mellyet mélt. és főtiszt. szalai b. Barkóczy László székesfejérvári megyés-püspök ur vezetett, körülvéve a papság, szerzetesek, és nép megszámlálhatlan seregétől. A papság soraiban láttuk a győri és beszterczebányai mélt. megyés püspököket, a pannonhalmi fő-, és bakonybéli apátokat, a szomszéd káptalanok képviselöit; jelesül: a győri káptalan tagjai közöl mélt. Deáky Zsigmond fölsz. püspök és Silberknoll J. kanonok urat, Sz. Fejérvárról föt. Farkas Ferencz nagyprépost, és Pendl F. kanonok, a váczi káptalanból: Medgyesy J. és Tajthy F., veszprémiből: Bezerédy Miklós püspök és hétszemélyi biró, pozsonyiból: Pogány Béla és Cherrier Miklós urakat. A szomszéd megyékből nagy számu papság volt jelen: ugy a szerzetesek közöl is. A nép számát 5—6 ezerre tehetni. Vidékiek számosan. A koporsó körül álltunkban szivinditólag hatott ránk a temető mélt. püspök bánatos arcza, reszketö hangja, s a nagy számu papok és világiak által elénekelt ‚Circumdederunt.' A templomajtóig urodalmi tisztek, a templomon végig áldozópapok, nagyobbrészt esperesek emelték a koporsót a sanctuariumig, hol a már készen állt magas gyászravatalra helyeztetett. A nyugmisét mélt. Sztankovics János győri püspök ur tartotta; az ezután következett absolutiokat pedig, a már emlitett két mélt. megyés püspökön kivül, mélt. Rudnyánszky József beszterczei megyés, Deáky Zsigmond fölszentelt czimzetes, és Fogarassy Mihály czimzetes püspök urak végzék.

Mindnyájok arczán olvasható volt a fájdalom, melly a nagy csapás kinos érzete miatt, a nagy tömeg minden eszmélni képes jobbjaival közös volt. Az absolutiok végeztével megindult a gyászmenet, viendö az Urnak templomából a szive szerinti, áldott emlékü főpap földi maradványát: melly a templomon kivül, az ott készen álló gyászkocsira tétetett. Legelöl egy áldozópap a megváltó keresztjét vitte; utána két lovas vármegyei huszár, czimerekkel. Ezeket követék szakadatlan, és előre kitüzött sorozatban, az érseki búsongó jobbágyok; a kömüvesek, köfaragók, ácsok, palléraik- és mestereikkel; a vadászok, várbeli, urodalmi hajduk, s a többi szolgák párosan; a sz.-tamási, és érsekvárosi czéhek, a birák és esküttek; a kir. városi polgári katonaság; nemesczéhek, és polgárság; érseki gránátos polgárság félszázada; az udvari cselédek, tisztek; urodalmi tisztség; a ns királyi városi tanács; a csász. kir katonai tisztikar, karjokon fátyolt viselve; a tek. vármegye tiszti kara, és rendei, s vidéki vendég urak; a szerzetes rendek, papság, legtöbbnyire karingben, fekete stólákkal; a choralisták, és segédzenészek; a főkáptalan és egyéb egyházi méltóságok.... Ezeket nyomban követte a szertartást végző papság; a fönemlitett püspök urak, mindannyian infulával, és pluvialékkal: hozzájok járulva még a mélt. pontificans oldala mellett, mélt. Pogány Béla pozsonyi, és Farkas Ferencz fejérvári nagyprépost urak is. Ezek után a gyászkocsi, melly körül 8 plébános, a lefüggött vörös zsinórokat tartva; 12 urodalmi tiszt, fáklyákkal és czimerekkel, mellettök a vármegye hajdui kivont karddal.... A gyászkocsit követték az udvari papok, és a boldogultnak rokonai legmélyebb gyászban; köztük az elhunytnak élő testvérhuga, és nevének viselője Kopácsy József ő nagysága, a kir. tábla köztiszteletü ülnöke, stb. Utánuk az érseki polgári gránátosok félszázada, a nép, s legvégül az udvari kocsik. — Fele-utig minden a legszebb renddel, s illy nagy halott temetéséhez illő csend- és komolysággal ment; majd a papság szomoru ‚Miserere'-je, majd a zenészek gyászindulója vegyülvén a csendbe; de féluton az ügyetlenül készitett gyászkocsi eltört, s a koporsót le kellett róla venni. Természetes, hogy a rend némileg fölbomlott; de kipótolá e hiányt a világiak és egyháziak versenygése; mindegyik rész egyedül akarván a nagy halottat nyughelyére vinni: mig abban lön állapodás, hogy fölváltva vigyék; megosztva még a cserét az urodalmi tisztséggel is. Kitünő volt a megye derék első alispánjának buzgalma, tiszttársainak fölhivásában, s maga volt első, ki a drága halott testét emelte. A jelenvolt veszprémi papságnak is jutott szerencse egykori atyjokat vihetni, s leróvhatni bárha csak illy parányi mértékben is, eléggé soha le nem róvható tartozásukat „Kopácsy" iránt. — A sirbolt első kapujánál, melly fekete posztóval volt bevonva, kereszttel és halálfővel jelölve, ismét beszenteltetett a test, s midön ennek végeztével a szomoru ének megzendült: „Elmegyek a sirba, sötét gyászos boltba"! hangos zokogás tört ki. A sirboltban utószor is beszenteltetett; s betétetett nyughelyére; s azonnal berakatott az üreg... S mi, mintha a kalapács ütései szivünket zuznák, kinos fájdalommal váltunk meg a helytől, melly azt, a mi „Kopácsy"ban földi volt, a föltámadás nagy napjáig zárva tartandja. Mi itt nem láttunk szemet, melly nem könyezett. Áldott hamvak, Isten veletek! Az ur szent angyalai örködjenek nyugalmatok fölött; mig az Isten fia szavának hallatára, kikeltek e sirboltból, s ujra, és válhatlanul egyesültök a nagy lélekkel; melly mint hisszük, elvette már a pásztorok fejedelmétől a hervadatlan bérkoszorut. Az exequiák oktober 26. és 27dik napjain fognak tartatni; melly alkalommal, mint hallók, latinul mélt. Deáky Zsigmond, cz. püspök, magyarul főtiszt. Szalay Imre veszprémi kanonok ur örökitendik, egyházi gyászbeszédeik által, Kopácsy érdemeit. Szabó Imre, m. k. egyetemi hitszónok és tanár. (R. és N.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zágrábból. (Rendkivüli gyülés sept. 20-kán.) Ezen gyülés az által lön nevezetessé, minthogy abban, s pedig az elnökség részéről, Horvátország municipalis helyzetének egyik főpontja fölött olly vélemény nyilvánittatott, melly — a mennyire emlékszünk — ez ország határain belül illykép érvényesittetni még soha meg nem kisértetett. Több csekély érdekességü magán ügyek tárgyalása után N.-Bánya magyar bányaváros levele került szőnyegre, mellyben e megyét fölhivja, hogy a jövő országgyülésen a bányavárosok országgyülési képviselöségi igényeit s szavazatjogát pártolja. Minthogy ezen levél magyar nyelven vala szerkesztve, tehát a nemzetiek részéről csekély számmal jelen volt rendek ellenzették annak közvetlen fölolvasását s azt kivánták, hogy ezen levél előbb a megye által e czélra fizetett fordító-nak adassék át s diák fordításban vétessék tárgyalás alá. A rendek másképgondolkozó része ellenben ezen levélnek eredetibeni fölolvasását annál inkább követelte, minthogy a magyar nyelv törvény által országunkban is diplomatikai érvényességet nyert. Erre főispán ő méltósága kinyilatkoztatá, miszerint ő jóllehet nincs azon véleményben, hogy a magyar levelek itt eredetiben olvastassanak föl, s pedig egyszerüen azon okból, mert igy nagyon kevesek által fognak megértetni; de azért ő ez által a magyar nyelvnek világos törvény által adott és ezen megyében is azt illető kizárólagos diplomatikai érvényességét legkevésbbé sem kivánja kétségbe vonatni; söt tökéletesen meg van győződve, hogy a törvény világos határzata Magyarországban s a vele összekötött tartományok-

ban csak egy diplomatikai nyelvet ismer el, s ez a magyar. Az elnökség ezen állitására, melly a magyar nyelvnek nálunk is kizárólagos diplomatikai érvényességet tulajdonit, a nemzetiek részéről az válaszoltatott, miszerint lehetlen, hogy mi két ügyviteli vagy diplomatikai nyelvvel birhassunk; miután tehát municipalis rendeleteink — mellyek mindenki előtt ismeretesek, s azokat kétségbe hozni legtávolabbról sem lehet — ügyviteli vagy is diplomatikai nyelvül országunkban a diák nyelvet jelölik, s a folytonos használat ezt minden vita fölöttivé emeli, ennélfogva tehát minden más nyelvet kizár, s lehetlenné teszi, hogy a magyar nyelv is, mellyet a világos törvény csak intra limites Regni (Hungariae) emel diplomatikaivá, nálunk ügyviteli nyelv legyen; az 1844-diki törvény, mellyre az elnökség állitását alapitja, a viszonosság elvén nyugszik; ez tudniillik azt rendeli: hogy az egyesült országok törvényhatóságai, a magy. t.hatóságok magy. leveleit elfogadni s tárgyalni köteleztetnek, ellenben pedig az utóbbiak is kötelesek a horvát-tót törvényhatóságok diák leveleit elfogadni; ha tehát az elnökség ebből a magyar nyelvnek országunkbani kizárólagos diplomatikai érvényességét következteti, tehát szinte azon következetességgel állithatni, hogy a diák nyelv Magyarországban, hol ezen ország diák leveleit tárgyalni törvényesen kötelesek, a diák a diplomatikai nyelv; de minthogy ez képtelen állitás lenne, igy tehát az első következtetés sem áll, s törvényes kötelezettségünkből, hogy a magyar leveleket tárgyalás alá venni kötelesek vagyunk, nem következtethetni azon kötelezettséget, hogy azokat magyar nyelven olvastassuk föl s hallgassuk, s pedig annál kevesbbé, minthogy ez esetben nagyon kevesen lennének okosak belőlük; azon követelés tehát, hogy a magyar levelek, mellyeket itt a gyülésben majd senki sem ért, eredetiben olvastassanak föl, nem csak czéltalan s idő rabló, hanem — minthogy minden más okot nélkülöz — gyanus magán-tekinteteken alapultnak lenni látszik, s igy miként a magyar megyék diák levelezéseinket magyar forditásban szokják fölolvastatni, ugy nálunk, hol nagyon kevesen értik a magyar nyelvet, még szükségesebb, hogy a magyar levelek, miként eddig is rég óta szokásban vala, előbb a megye pénztárából különösen fizetett forditónak áttétel végett átadassanak s ekkor mindenki által érthető diák nyelven olvastassanak föl s tárgyaltassanak. — Azonban mind ezek és még más számos szintolly alapos okok által sem engedé főispán ő méltósága magát véleményében megzavartatni, s szilárdul a mellett maradt: hogy a magyar nyelv nálunk is diplomatikai, — továbbá pedig kinyilatkoztatá: miszerint miután látja, hogy nehányan a rendek közől azon okból ellenzik a magyar levél fölolvasását, mivel a magyar nyelvnek ezen országbani diplomatikai érvényességét elismerni nem akarják, annál fogva ő maga (a főispán) most azt ohajtja, hogy az érintett levél magyar nyelven olvastassék föl, s pedig azért, mert a föl nem olvasás esetében magát egész Magyarország előtt meggyalázná; a törvény — mondá ő méltósága — világos és e megyében is diplomatikai magyar nyelven hirdettetett ki; a törvény diák szövege magán-forditás s neki szabadságában áll jobb forditásról gondoskodni, s végre kivánja, hogy a kk. és rr. ezen kérdést jövendőben többé föl ne hozzák, mert ő mindenkorra kinyilatkoztatja: hogy Magyarországban s a vele összekötött tartományokban csak egy diplomatikai nyelv létezik s ez a magyar. — Erre csakugyan az érintett levél magyarul föl is olvastatott s fölolvasása után a magyar-horvátok által zajos „éljen“ hangoztatott. — Ezután mindjárt főispán ő méltósága kivánságára Pest város magyar levele olvastatott föl szinte eredetiben.

E gyülés alkalmával szinte — mint rendesen — nem hiányzottak a nem-nemes ügyvédek elleni kitörések s visszatorlások, kiknek szemére vettetett, miszerint főnökeik által nehezen bizattak meg azzal, hogy a nyelvek diplomatikai érvényessége fölött vitatkoznának, hanem nekik szépen csendesen illik magukat viselniök, s csak ha fölszólittatnak, hallathatják plebejus hangjukat. (Agr. Z.)

Káptalani követválasztások. Az esztergomi főkáptalan részéről f. évi sept. 23-án követekül választattak: báró Rudnyánszky Sámuel és Lipthay Antal kanonokok.

Az egri főkáptalannak f. h. 24-én tartott ülésében országgyülési követté Máriássy Gábor kanonok választatott, miután a már követségre kijelölt Lévay Sándor kanonok a nagyprépostságnak legközelebb történt megüresedése következtében a préposti hivatal vitelével káptalanilag megbizatván, ezen és a megyei kormánnyali viszonya által a követi pályától gátolva lön. —

A győri káptalan országgyülésre küldendő követeiül főtiszt. Susich György és Prileszky Imre urakat választá meg kebeléből.

Szózat az emberiség nevében.

A kit néhány év előtt mennyekig magasztalt a magyar, azt most, az elhatározás pillanatában, igazságtalan közönyösségével a porba sujtja! — Ernyedetlen szorgalmu lelkes Kliegl hazánkfia ügye — éghez kiált — igazságért! és nincsen ember széles e hazában, ki a boldogtalannak fölsegéléséről csak álmodni is látszanék! Nem a haza közjava érdekében, nem a nemzet értelmesbjei biztatására szentelé férfikorának legszebb éveit? Az öt lelkesitő remény: hogy vas szorgalmának erénye valaha mégis méltánylást aratand a minden jóért nagyért buzgó nemzetnél — ezen remény csak hiu ábránd volt?! — Önámitás vala tehát, fáradhatlan, és eredménydús törekvései iránt, állandó és tényleges részvétre számithatni e nemzetnél?! — — —

Kliegl ünknek szünetet nem ismerő vas szorgalma — betegágyra veté öt. — Még csak néhány napi munkát igényel a szedőgép végső összeillesztése, de a négy héti betegség nem csak physikai erejétől, hanem utósó fillérétől is megfosztá a — magyar lelkesedés ártatlan áldozatát; — s e pillanatban mindentől, — majd reményétől is, megfosztva, a kétségbeesés örvényén szédelg a derék, félreismert hazafi, — kinek vesztével — veszve van a hazára nézve a nagyszerü mü, melly dicsőségére, jólétére szolgálandott. —

Nem hivatkozunk már ezentul hazafiságra Kliegl találmányai érdekében, — nem; csak az emberiség, a felebaráti szeretet szent sugallatához intézzük az igénytelen kérdést: valjon megérdemlette é ezen férfiu az olly lélekölő elhanyagoltatást; — ő, ki találmányával e haza szellemi haladására olly nagyszerü kilátásokat nyitott?! — Ugyan meddig nézhetendjük hideg vérrel, leghasznosabb embereink nyomorát??— —

A lapok tisztelt szerkesztőségei a netalán begyülendő segélyösszletek (Pozsonyba) lehetőleg gyors szállitására kéretnek ezennel.

Magyarországi izraeliták körlevele.

A magyarországi izraeliták szerkesztőségünkhöz küldött körlevelét az emancipatio ügyében nyilt készséggel s olly hozzáadással közöljük, hogy mi ugy vagyunk meggyőződve, miszerint emancipatioi ügyük általunk az 530, 532, 535, 537, 540, 543, 546 folyó évi lapszámok alatt részletességig megvitatva levén, az ott kifejtett s kapcsolatosan előadott nézeteken jelenben mit sem változtathatunk, sőt a fokonkinti fölszabadulást, melly e körlevélnek is lényeges tartalma, magunk is idézett hirlapi czikkeinkben már pártolván, ohajtanunk kell, hogy a magyar izraeliták törekedjenek ezentül is belső regeneratiójokat saját erejükkel mind előmozditani, mind arról a közéletben fényes bizonyitványokat adni, egyszersmind szivökre kötvén azon akadályok elháritásán komolyan gondolkodni, mellyek a kereszténi s talmudi hitszabályok összeférhetetlensége miatt fölmerülvén, a polgári rokonszenv fölköltését mindeddig lényegesen hátráltatták. Mi magunk kivántuk a zsidóügy jobb rendbeszedését, s jelenben az izraeliták körlevele is annak szükségességét belátván, figyelmeztetjük mind olvasóinkat, mind az izraeliták tanultabb részét azon tartalmas czikkekre, mellyekben a jelen körlevélben érintett ügyállapot minden kérdéses pontjaival együtt böven megvitatva levén, az utvonal is ki van mutatva, mellyen a fokonkinti fölszabadulás kisérlete némi sikerrel megkezdődhetik.

„Tekintetes főszerkesztő ur! A mult 1844-dik évi országgyülés lefolyta óta ő felsége kegyelmes királyunk nem csak türelmi adóbeli régibb tartozásunk öszvegét felénél alábbszállitva mérsékelni, hanem 1846. évi junius 24éről 5188-P.P. szám alatt kelt k. kir. rendelvényénél fogva az ugynevezett zsidóadót jövőre végképen megszüntetni, s ez által azon elvet legkegyelmesebben szentesitni méltoztatott, miszerint a magyar izraeliták olly külön adóval, melly hasonló arányban egyszersmind a többi adózó honpolgárokat is ne érdekelné, — soha többé terhelhetők ne legyenek. Ő felségének mind ezen, mind pedig ama k. intézkedése, miszerint a magyarországi és kapcsolt részekbeli izraeliták miveltségi állásának, foglalkozásmódjának, s a többi honpolgárokhozi csatlakozás iránti érzelmeinek kitudását czélzó legmélyebb jobbágyi esedezésünket kegyelmesen elfogadni, s a nagyméltóságu magyar királyi helytartótanácshoz utasitni méltóztatott, bennünk azon örvendetes reményt kelti föl, hogy ő felsége magas kormánya azon helytelen állapotnak, mellyben jelenleg mintegy 300 ezer Mózes vallásu magyar létezik, törvényhozás utjáni megváltoztatása, s azoknak eme minden részre kártékony elkülönzöttségböli kiemelése iránt komoly szándékkal viseltetik.

A nagylelküség, mellyel az ország rendei ezen ügyet, az emberiségnek, igazságnak és a haza közjólétének ügyét, az 1840. és 1844. évi országgyüléseken fölkarolták, s ez iránti nemes szándékuk nyilatkozványát ő felsége k. szine elébe juttaták, világszerte ismeretes, és a hálának kitörölhetlen vonásaival van vésve sziveinkbe.

Azonban, bármi szilárd alapon nyugodjék is bennünk a bizalom magas kormányunk és bölcs törvényhozásunk jóakarata iránt, bár mennyire a kornak igényeihez, s századunk müveltségi fokozatához képest döntetett el időközben e kérdés Europaszerte, s bármi fölöslegesnek láttassék is uj kérő szót emelni ezek után: még sem mulaszthatjuk el, hitsorsosink nevében azon tiszteletteljes kérelmünket intézni ttes uraságodhoz, hogy a legközelebbi országgyülésen, a hon közös érdekében, a mi állásunkról is szeretettel, jóakarattal és az egésznek közjavára irányzott lelkesedésével megemlékezni, s a közállomány sánczaiba törvényszerüleg leendő fölvétetésünket hathatós szavával is gyámolitani méltóztassék.

Szeretett hazánkban, mellyhez őszinte hű ragaszkodással simulunk, születvén és neveltetvén, a törvény előtt még mindig idegenek gyanánt tekintetünk, s mig a valóságos idegen, bárhonnét vetődjék is, benne szives elfogadásra s oltalomra lelvén, magát polgárositathatja: tölünk, benszülöttektől, ezen jótétemény megtagadtatik. Hogy magyarok legyünk, vala törekvesünk és büszkeségünk, s minden pillanatban azon figyeltetéssel találkozunk, hogy illyenekül tekinteni magunkat, még jogositva nem vagyunk. És nem a bünöst éri a kemény büntetés, miszerint saját hazájában idegen lenni kénytelen: de éri mind azokat, kik az isteni gondviselés akaratából izraelitáknak születtek, éri tehát most született ártatlan gyermekeinket, és azonnal születésükkor homlokukra süti a hátravettetés bélyegét, midőn őket még vád sem terhelheti egyéb annál, hogy Mózes vallásában jöttek a világra, azon vallásban, mellynek elveit az ⁷/₈ alatti csatolmány fölvilágositja. E csatolmány pedig, miután nemcsak igen kitünő főpapi tekintély által szerkesztetett szentirataink nyomán, hanem a magyarországi és kapcsolt részekbeli izraeliták összes képviselőinek egyetemes gyülésében egyértelemmel jóváhagyatott: méltán tekinthető sajátképeni hitvallásunk foglalatának. Ezen állapotot — él bennünk a remény — a nemeslelkü magyar nemzet tovább nem türendi. Ha 1791-ben első mutatott példát e tárgyban Európának, 1847-ben sem fog Europa mögött elmaradni, — nem fogja tovább a jókat a gonoszokkal, a méltókat a méltatlanokkal egyetemlegesen összefogni, — nem fogja a hitünkbeli becsületes kereskedőt és gyárost, ki a hazai ipart mozditja elő, — a müvészt és tudóst, ki a müvelést és tudományt terjeszti az országban, a kézmüvest és földmüvelőt, ki e pályát minden akadályok daczára követi, sorsa javulása iránt végképen kétségbe ejteni.

Nem titok ugyan előttünk tekintetes ur, hogy irányunkban országszerte sok ellenszenv uralkodik, és sokan sokképen hibáztatnak bennünket. De valjon mind e hibák és sajátságok léteznek-e valóságban, léteznek-e mindnyájunkban? nem ment-e azoktól senki? az ártatlan a vétkessel egyképen szenvedjen-e? s végre, e hibák velünk születtek-e, vagy inkább nem az adott viszonyoknak, a számunkra kimutatott nyomasztó helyzetnek szülöttei-e? és ha az izraeliták iránt eddigelé gyakorlott bámásmód illy szomoru és senkinek nem kedvező eredményre vezetett: valjon nem épen e körülmény szolgál-e legnyomatékosb bizonyitványául annak, hogy a jelenlegi állapot megmásitása és czélszerübbeli fölváltása szükséges? mind ezt t. szerkesztő ur bölcsesége és pártatlansága, megbirálni és eldönteni képes leszen. Jelesül

a) Valjon fölloszlik-e a separatismus mindaddig, mig magunkat az ország egyéb lakosaival egyesitve nem láthatandjuk? mig mindannyian tekintet nélkül azon életmódra, mellyet sajátunkká tettünk, s az erkölcsiség és müveltség azon fokozatára, mellyet elfoglalunk, a „zsidók“ egyedüli, collectiv nevezetével separáltatunk, s ez által kényszerittetünk, statust képezni a statusban?

b) Valjon a terhünkre rótt uzsora megszünik-e, a meddig a tőkék természetes forgalma, vagyis a földbirtokszerezhetés és müvelhetés az izraeliták elöl el van zárva?

c) Valjon a házalás és aljas üzérkedés megszüntetése czélba vehető-e, a meddig a szántóföld birtoklása, s a kézmüvességnek városokon és helységekbeni szabad gyakorolhatása az izraelitáknak, más hitvallásuakkal egyenlő föltételek alatt, meg nem engedtetik?

d) Lehet-e nemesités és erkölcsi haladás tekintetében átalános törekvés a Mózes vallásu magyarok között, a meddig a tömegek azt látják, hogy hitsorsosaiknak még ama nevezetes része is, mellynek hü honszeretete, a többi honlakosok nyelvéhez, erkölcseihez és szokásaihoz ragaszkodása, és tiszta, erkölcsös életmódja kétségbe nem vonható, politikai tekintetben és polgári viszonyaiban, a legaljasabbakkal egy fokon áll?

e) Valjon nem várható-e inkább, hogy maga eme jobb része is az izraelitáknak, illy körülmények miatt kedvét veszitendi, s hogy azon magasbra törekvéssel és nemzeti neveléssel, mellyre eddigelé hitsorsosit buzditgatá, mivelhogy az uj nemzedék számára kecsegtetőbb jövőt várt, reményeiben netalán ujra csalatkozva végképen fölhagyand, s gyermekeit tudatlanságban tartandja inkább, hogy igy őket olly állapot ellenében, mellyet már is fájdalommal érez, a nemzetiesen nevelt gyermekekre rézve pedig épen elviselhetlennek, sőt erkölcstelenitőnek tart, érzéketlenséggel övezze? Végre

f) Valjon 300 ezernyi lakosságnak eme szomoritó állásán részletes engedmények segitendnek-e, vagy nem áll-e a haza többi lakosságának is érdekében, bizonyos szilárd rendszert állapitni meg, mellynek alapján, a most országunkban létező izraelita lakosság benső fejlődése gyámolittassék, s az az egésszel egybeforrasztassék és lassankint egyenlő lábra állittassék, jobb része pedig a magyar izraelitáknak segitségül használtassék, az alsóbb fokon álló hitsorsosaikra leendő befolyása dúsabb eredményeztetésére?

Ezen megjegyzéseinket méltóztassék a tekintetes szerkesztőség kegyes figyelmére és alapos vizsgálatra méltatni, hogy a haza jól fölfogott érdekében minden erők fölhasználtassanak, mellyek a közhaza virágzatára befolyással lehetnek, és hogy senki Istentől nyert tulajdonai kimüvelésében és közhaszonra forditásában gátot ne találjon.

Mély tisztelettel és alázattal maradunk Pesten 1847. september 23-kán. Tekintetes uraságodnak alázatos szolgái a magyarországi és kapcsolt részekbeli izraeliták nevében, a pesti izraelita község e végre megbizott elöjárói és az igazgató választmány.

Kunevalder Jónás mint elnök.

Választmányi tagok:

Arad vármegyéből: Steinitzer Jakab. Beregből: Gottesmann Miklós. Biharból: Eisenberger Dávid. Györből: Lederer Zsigmond. Nyitrából: Schlesinger Illés. Pest városból: Kassovitz Jakab H. Lackenbacher Jakab. Löwy Hermann. Pinkász Adolf. Pollack Márk. Stern József. Pest vármegyéből: Helsinger Móricz. Pozsonyból: Pappenheim Hermann. Singer Mózes H. Sárosból: Holländer Leó. Szepesből: Winter Fülöp. Tolnából: Adler Dávid S. Torontálból: Basch József. Varasdból: Leitner Fülöp. Vasból: Grünwald Ignácz. Veröczéből: Epstein Lipót. Zágrábból: Epstein Salamon.“

Vegyes ujdonságok.

(Pestmegye) september 30kán tartott közgyülésében követválasztási határnapul october 18ka tüzetett ki.

(A pesti hengermalom) igazgatóságának hivatalos kimutatása szerint mult évi május 1-jétől folyó évi april utójáig 115,255 mázsa búza öröltetett föl, melly 669,802 pftnyi tőkét hozott forgalomba.

(A pest-szolnoki vaspályavonalon) matól fogva naponkint kétszer fog indulni egy-egy szállitó vonat, mint szinte vissza is, mi által csak a közönség kivánata teljesittetik.

(A polgári lovas őrseregből) mult napokban egy huszár, midőn a kigyó-uteán keresztül vágtatna, a kövezetre bukott le lováról. A nép rögtön összecsoportosult körüle, néhányan orvosért futottak, mig mások részvételjesen tudakolák: ha valjon nem kezét, lábát, vagy pedig oldalbordáját törte é el? — De a megszégyenült lovag mit sem válaszolva, hogy megmutassa: miként neki semmi baja sem történt, s igy orvosra sincs szüksége, nemes elszántsággal kelt föl kemény fekhelyéről s fölülve lovára ismét tovább vágtatott.

(Nemzeti szinházunkban) legközelebbről egy igen érdekes drama fog előadatni. Czime: Mazeppa. A mű ugyan nem eredeti, hanem forditás lengyelből.

(Havi és Szabó) dal- és táncztársasága jelenleg Berlinben van, s előadásaik, mint szinte magyar népdalaink, mondhatlan tetszésben részesülnek.

(Egy napfogyatkozásra) figyelmeztetjük t. olvasóinkat, melly f. évi october 9kén fog megtörténni. Ezen napfogyatkozás egész Europában, Éjszakafrikában, s Ázsia nagyobb részeiben leend látható. Kisázsiában, europai Törökországban, hazánkban, Némethonban, Sveiczban, Franciaországban s Irhonban köralakban leend látható e napfogyatkozás, s mint csillagászok kiszámiták, e nemben Középeuropára nézve jelen századunkban ez leend a legutósó napfogyatkozás.

(Eszék) városnak egy lelenczház épittetésére 451,000 vftból álló tőkepénz van birtokában. Valjon mikor lesz Budapestnek csak ennyi is?...

(Megjelent) s Hartleben Konrád Adolf által minden hiteles könyvárusnál kapható „A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után.“ Első kötet. IVd. füzet. 1526—1527. Decemb. 5től jan. 2kig. Irta Jászay Pál.

(Párisban) legközelebbről 7 lengyel zsidó börtönöztetett be, kik valamennyien hamis porosz és orosz bankjegyeket csináltak. A perfolyam fölötte hosszadalmasnak fenyegetődzik, mivel a tettesek nagyban üzék mesterségüket, s nyomozó bizottmányokat nem csak Hamburgba szükség küldeni, hanem Lipcse, Köln s Königsbergbe, sőt Senegalba is.

(Bourg-ban) legközelebbről furcsa esemény adta elő magát, egy férfi t. i. ki azonban csak egyszer halt meg, kétszer temettetett el. Midőn Lilleben, hol várkatonáskodott, először eltemettetnék, a század üdvlövései, mellyekkel sirjánál megtiszteltették, fölébreszték őt halálos álmából, s eltaszitván a koporsó fedelét, örömmosolygva nagyot kurjantott, s épen s egészségesen lábaira ugrott. Midőn azonban rövid idő mulva másodszor eltemettetnék, minden a legnagyobb csendben maradt, s az utósó üdvlövés után a legkisebb megháboritás nélkül bocsátatott a koporsó a föld emésztő gyomrába.

(Yucatanban) egy vérszomjazó czinkosság, melly, mint látszik, az indusoktól származott, s egy átalános mészárlásra vala irányozva, véres működését megkezdé. Több helységben ugyanis ugyanazon egy időben történt a vérengzés; Tepic-ben valamennyi fejérek és mulattok mind fölkonczoltattak, sőt még a nők s gyermekek sem kiméltettek meg. Ezen borzasztó konczolás előtt minden párttusák elenyésztek, és a yucataiak közerővel egyesültek a mészárlók legyőzésére, mi nagy bajjal végre csakugyan sikerült is.

(Egy franczia hirlap) „les Archives Israelites“ a földgömbön elszéledve létező valamennyi zsidók számát 6 millióra teszi. Ezek közöl csak 180,000en vannak a polgári jogok teljes birtokában, t. i. 30,000 az egyesült statusokban, 50,000 Hollandban, 10,000 Belgiumban és 90,000 Franciaországban. Angliában 20,000ren eddigelé csak tökéletlenül vannak emancipálva, mert a felső házból egészen ki rekesztvék, s az alsó házbani ülhetési joguk is kétséges.

(Birminghamban) egy társaságba szövetkezett hamis pénzveröket fedeztek föl, kik török piasztereket hamisitottak, s mesterségüket olly nagyban üzék, miszerint 9 tonna pénz, 95,000 font sterlingnyi értékü, büntényül fekszik előttük, azonban eddigelé a társaságnak még csak egy tagja állittatott az assisek elébe.

(Egy párisi dáma) ki férje viseletéből azt következteté, hogy ez őt praslin-irozni (uj szó) szándékozik, ezt megelőzőleg, a negyedik emeletből leugrott. Magától értetődik, hogy a szegény ábrándozó nőt ezután csak eltemetni kelle.

(Darmstadban) egy éneklő-madárvédegylet alakult részvények utján; s ugyanazon városban egy kisdedóvóda fölállitása iránt olly kevés részvét mutatkozott, hogy a vállalat már csirájában megbukott.

(Párisból) érkezett hirek szerint ott a szembetünőleg kevés számu szinházlátogatók iránt fölötte panaszkodnak. Berlinben is legközelebbi időben a szinház borzasztóan üres vala. Iffland „ügyvédei“ adatása alkalmával — irja egy berlini tudósító — a ház olly üres vala, miszerint 12 óra hosszat lehetett volna bele ágyuzni, a nélkül, hogy csak egy embert is találhatandott a halált osztó golyó.

A vándorló sáskák természetéről és azoknak különféle változó és vetkező időszakokban miként lehető kipusztitásukról.*) A vándorló sáskák (Grillus migratorius) Ázsiából és Afrikából, föképen Libiából, Afrikának belső részeiből jönek hozzánk Europába. A napkeleti, tatárországi és arábiai pusztákon esztendőnkint rettentő nagy sokasággal szaporodnak; honnan az éhségtől kényszerittetve, vagy a szélvészektől elragadtatva, más tartományokba is elvándorolnak. Azok, mellyek Ázsiában teremnek, Europának éjszaki részeiben, mellyek pedig Afrikában teremnek, déli részeiben telepednek meg. Két és három hüvelyknyi hosszaságuak, egyátalában nagyon társaság-kedvelők, mellyből magyarázható az, hogy az éhség és nagy szaporodás miatt szörnyü nagy sereggel utnak indulván, a napot egészen elhomályositják s honukban sokszor tizenkét mértföldnyi helyet is eltakarnak; nálunk pedig három s négy hüvelyknyi magasságra is feküsznek egymáson. Mindazáltal nemcsak az éhség, hanem a meleg és hideg iránti nagy érzékenység által is indittatnak vándorlásaikra. A melegben jókedvüek és könnyen repülnek, a hidegben pedig megmerevednek; éjjel nem szeretnek a kopasz földön maradni, s ezért tömött gabonákba és füvekbe elbúnak, hol a széltől mentek levén, a füszálakon tartózkodnak, mindazáltal fákon, bokrokon, kerteken és épületekben is menedékhelyöket találják. Leginkább nyugot felé szoktak vándorolni, és igy keletről, esztendőről esztendőre, nyugot felé terjeszkednek mindaddig, mig a hidegebb éghajlat alatt el nem pusztulnak. Europában többnyire juniusban, juliusban és még később is jelennek meg; délfelé vagy estve letelepednek, és reggel, miután a nap a harmatot fölszárasztotta s a levegőt megmelegitette, fölrepülnek.

Mentül fölebb emelkednek, annál messzebb szándékoznak menni; de egyátalában egy fa magassaganál fölebb nem emelkednek, sokan pedig közölök még alább maradnak s a földszinén ugy látszanak bizonyos messziségre, mintha a levegőben hópelyhek volnának, mellyek a levegő által hajtatnak, nagyobb magasságra emelkedve pedig gőzhez, vagy nagy felhőhez hasonlitnak. Augustus közepe táján inkább a szél ellen szoktak menni, és ekkor kevés kedvök levén tovább repülni, csak azon igyekeznek, hogy tojásaikat lerakják és magokat táplálják, és jaj azon vidéknek, mellyen illyenkor letelepednek! mert azt nemcsak azon öszön, hanem következő esztendőben is pusztitják, mivel a kikelő ifju sáskák az uj vetéseket, füvet és leveleket, nemkülönben mindenféle ért gabonát megrontván és elpusztitván, mind az embereknek, mind az állatoknak legnagyobb és legpusztitóbb ellenségivé lesznek. Mikor a szőlőhegyekbe telepednek, ritkán bántják a szőlőtőkét, valamint a legnagyobb éhségben az olaszkáposztát és borsót sem bántják, holott illyenkor mindenféle száraz, szijas és kemény eledelekhez hozzáfognak és mindenféle savanyu és keserü gyökereket, kenyeret, száraz árpaszemeket, sőt a nyirkos gyapjut és az izzadság által meggyengült köntösdarabokat is összerágják. Harapásuk igen érezhető; a párosodás idején önnönmagokat sem kiméivén, az egymástól kapott sebek miatt sokszor elvesznek. A sáskák kevés ideig uszni is tudnak, és hogy izlésök van, kitetszik abból, mivel az eledeleket megválogatják. De van szaglásuk is, mert ha szinte erdőkben keltek is ki, mégis a gabona felé si-

*) A nagyméltóságu m. k. helytartótanácsnak a megyei és városi hatóságokhoz mihez alkalmazkodás végett kibocsátott utasitása.

etnek, és a szél ellen, melly az eledel szagát viszi magával, repülnek. Érzésök is van, mert érzik a hideget és meleget, nemkülönben előre érzik az idő változását s illyenkor nagyon nyughatatlanok; bizonyitja szemök, hogy látnak; hogy hallásuk is van, kitetszik abból, hogy a legkisebb zördüléstől is megrettennek; továbbá abból, hogy a hímek, mellyek kisebbek és sárgászöldebbek, mint a nőstények, ezeket csikorgó hangjok által hijják a párosodásra. Vándorló sáskáknak szarvai alig $^3/_4$ hüvelyknyi hosszuságuak, nagy és vastag fejök hasonlít a lóföhöz, homloka kerek, állkapczája testszinü, a főnek két felén, közel az állkapczához két nagy sötétkék folt van, különben pedig két zöldbe játszó kékszinü, és nagy szemök fényes és sötétvörös. Nyakukon hosszabban van egy vékony vonás, melly egyik sáskán zöldebbnek látszik, mint a másikon, a nőstényeken pedig barnás és kék, fölül imitt-amott világos testszinü pettyek látszanak. Mellök, mellyet a nyak csigája egy kevéssé eltakar, alkalmasint széles és alul többnyire vagy világos, vagy sötét testszinü és kékes, két felől pedig zöld és ollyan lágy, mint a bársony; a testnek hátulsó része violaszinü, annak alsó része pedig némellyeken vagy veres vagy sárgás. Egyátalában a szinekben nagyon különböznek, mellyet vagy az éghajlat, vagy a különbféle szinüeknek egymással való párosodása, vagy pedig a hosszas éhség okozhat; ősz felé többnyire sötétedni szoktak; azonban vénségök, vagy az eledelbeli fogyatkozás legyen-e ennek az oka? bizonyosan tudni nem lehet.

Két hosszu szökő lábuk a többi négy lábukkal együtt, mellyeknek végén két köröm van, majvörösek, majd halaványtestszinüek — czombjok majd egészen, majd csak a felső részekben zöld. Négy szárnyuk, mellyekben több izek látszanak, ollyanok, mint egy fedél; a felső szárnyak alkalmasint keskenyek, mellyek a himeknél a testnél jóval hosszabbak.

Halaványsötétszinü felső szárnyukon sok sötét fekete, különbféle nagyságu és formáju pettyek találtatnak, mellyek a babonás, sőt még némellykor a tudós emberek által is majd deák betüknek tartatván, azoknak mindenféle babonás értelmet és jelentést adtak. Ezen felső szárnyak eltakarják a többi széles és összebonyolodott, legyező formára összeránczolt szárnyakat, mellyek hasonlólag halványsötét szinüek, de átlátszóbbak és finomabbak, mint a felső szárnyak.

Olly sebességgel repülnek, hogy csendes időben egy nap öt mértföldet is elmennek; rendszerint a szél visszi őket; de ez, ha csak nem igen nagy, ellenébe is szoktak repülni. Azon csikorgó hangot, mellyet a himektől hallhatni, nemcsak a két felső szárnyaikkal, hanem a két szökő lábaikkal is okozzák, midőn ezeket sebesen szárnyaikhoz fenik.

A sáskáknak különböző állapotukat, azaz: a tojástól fogva azoknak természetes és önkénytes elpusztulásukig öt időszakokra lehet fölosztani: Az első időszakasz kezdődik a tojáson, és tart mindaddig, mig ezekből kibúnak. A masodik: a kibuvástól fogva a fiókák másodszori vetkezéseig vagy böröd zéseig. A harmadik: a második böröd zéstől fogva a negyedik és utósó böröd zésig. A negyedikben már szárnyasok és repdesnek, melly végződik a párosodásnak kezdetével. — Az ötödik magában foglalja a párosodást és ezután nem sokára szokott elkövetkezni pusztulásuk.

A párosodás idejében lassanlassan megszünnek tetemes károkat tenni, és megmaradnak azon vidéken, hol ekkor találtatnak. A párosodás és tojás után ellankadván és megbetegedvén, füszálokra és tarlóra szállanak és elvesznek, még pedig a hímek hamar a párosodás után, a nőstények pedig vagy az utósó tojás lerakása után, alatt, vagy azután legfölebb huszonnégy órával. A párosodáskor a nőstény a hímre ül, de a párosodás soha sem történik a repülésben, és csak akkor repülnek egymás hátán, midőn a párosodásban háborgattatván, hirtelen fölhajháztatnak. A nőstény legalább is háromszor párosodik. A párosodás és tojás idején porondos és porhanyós helyre szoktak letelepedni, u. m. szőlőhegyekbe, mezőn levő kertekbe, meleg pázsitos és bokros tetőkre, száraz tetőkre, száraz mezőkre, főképen a berkek mellett levő és tarlós földekre, barázdákba és szedertőkkel, páfránnyal benőtt gödrökbe és árkokba. De találtatnak tojások alant levő helyeken és tömött földben is, a hol a tojások bajosan, vagy nem is kelnek ki. Midőn ellankadva és betegedve vagy a nyirkos hideg miatt tömött és nyirkos helyekre kénytelenittetnek tojni, és tojásaikat tökéletesen a földbe be nem áshatják, akkor a fagyökerek, bokrok közől, nem különben tarló föld görönyei, moha és gyepek közé tojnak, a hol a tojások a hidegnek és fagynak ki levén tétetve, elszáradnak és elrothadnak.

A vidékek tulajdonságaihoz képest majd hamarább, majd később, nálunk pedig augustus közepétől fogva octoberig szoktak párosodni, és mivel a párosodástól fogva a tojásig három hét telik el, természet szerint különböző időkben kell azoknak kikelni, u. m. nagyon jókor, közép időben és igen későre. A fiókák 5 vagy 6 hónap után búnak ki a tojásból, és igy a hideg és nyirkos időben — a korábban kiköltek könnyen elpusztulnak. Azok pedig, mellyek későre kelnek ki, a bekövetkező mostoha őszi idő miatt a nélkül, hogy tojhatnának, vagy épen mikor tojni akarnak, könnyen elpusztulnak. (Folyt. követ.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Alg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezője sept. 16-ról igy ir: „Minthogy az ultramoderado párt vezérei, azon személyek, kik Narvaez tábornok vállain hatalomra jutni reményleltek, hogy a nemzetet s a királynőt magát uralkodási vágyuk s bosszuszomjuknak föláldozzák, meg vannak győződve, hogy minden kisérleteik a királynő állhatatosságán meghiusul, most határtalan haraguknak szabad utat engedve lapjaikban az angol követet minden kitelhető rágalommal elárasztani törekszenek, a nélkül hogy állitásaik bebizonyitására csak egyetlen tényt is fölhozhatnának; reményeik meghiusulását egyedül e követnek tulajdonitják, pedig már 14 napja, hogy e férfiu erős lázban szenvedve, lakát elhagyni képtelen. Söt a „Heraldo“ igazgatója Sartorius — Narvaez jó barátja — azt állitja, miszerint az angol követ elég „merész“ vala a belügyministert irásban arról tudósitani, hogy az ultramoderado párt szándéka s terve, a királynőt az operaházbóli visszatértekor hatalmába ejteni. Miután Sartorius ezen állitólagos tervet, mint gyalázatos rágalmat visszautasitá, N.Britannia követét g.... (villano) nevezi s mondja: „Ha ezen külföldi azt hiszi, hogy ő megsérthetlen paizs által védetik, ugy mi szükség esetében, mint spanyolok, az idegen mellét, mint férfiak a férfiu mellét, megtalálandjuk.“ — S csakugyan tény, hogy hétfőn (13) este, az operaházban azon hir terjesztetett, miszerint az ultramoderado párt a királynőt palotábai visszatértekor fegyveres erővel szándékozik letartóztatni, a palotát az ezen terv kivitelére megnyert katonaság által megszállani s a királyt ideiglenes kormányzóul kikiáltani, egy szóval: azon Espartero ellen irányzott 1841-ik évi oct. 7-kei éjjeli vállalatot, mit az abbani résztvevők olly drágán fizettek meg, ugyanazon módon ismételni. Azon tiszt, ki akkorában a „la Princesa“ ezred két zászlóaljával mindenekelőtt a királynő teremeibe vezető lépcsőket megrohaná, jelenleg mint dandárnok az itteni őrsereg egy ezrede fölött parancsnokoskodik, s ugy hangzott, miként e napokban Sartorius az emlitett dandárnokot a laktanyában többször meglátogatá s ott a katonák között pénzt osztott légyen ki. Minthogy tehát az ultramoderado lapok ugyan akkor nyiltan hirdették, hogy rövid idő alatt, erőszak által is a dolgok állásán változtatni fognak, s miután a magasabb körökben illy erőszakos mozgalmat ohajtandónak s bizonyosan bekövetkezendőnek mondanak, tehát épen nem hiányzottak emberek, kik ezen fölötte kalandorosnak látszó hireknek hitelt adtak. Az még föltünőbb, hogy hétfő óta a királynő palotáját el nem hagyta. — Sartorius ma a „Heraldo“ olvasóinak jelenti, miszerint ő a ministerektől azt kivánta, hogy „alábbvaló rágalmazói“ törvény elébe állittassanak az igazság kitüntetése végett. — A „Faro“ azt állitja, miszerint az állitólagos összeesküvésről hir olly szándokkal terjesztetett, hogy a kormány kezeibe ürügy nyujtassék Narvaez tábornok elfogatására. E mellett ugyan ezen lap megjegyzi, miszerint illy elfogatási parancsot a királynő csak „őrültségi“ rohamban irhatna alá. Minthogy az angol követ — mind a „Faro“ ma — gyalázatos s illetlen módon, egy független s fönséges nemzet iránt tartozó tiszteletet megsértő, tehát a spanyol ministernek kötelességét kell vala tennie. Országunk méltósága s becsületérzete tekintetéből Bulwer föladását a föladónak azonnal vissza kellett volna adni, s méltó s illő kifejezésekben tudtára adni, hogy a spanyol kormány a királynő ellenségei fölfedezésére saját rendőrséggel bir s nincsen szüksége egy idegen követre, mint rendőri biztosra.“ — A progressista lapok tetszésöket nyilvánitják Cortazar-nak külügyek ministerévé történt kineveztetése fölött s azt sürgetik, hogy Narvaez tábornok vagy követi állomásáról mondjon le, vagy azt elfoglalandó haladéktalanul Párisba menjen.

N.Brittania. London, sept. 21. Ő felsége a királynő skócziai utjából ma ide megérkezett,

Londoni lapok ujra azt állitják, hogy Wellington herczegnek Misz Burdet-Coutts-vali összekelése legközelebb megtörténik; a mindkét részről ügynökök a házassági szerződés készitésével foglalkoznak.

Franczia ország. Kölnből Berlinbe érkezett telegraphi sürgöny tudósitása szerint Soult marschall cabineti elnök lelépett, s Guizot cabinettanácsi elnökké neveztetett.

A „Moniteur“ sept. 21kei száma sept. 17ről egy kir. rendeletet közöl, melly ez évre a kamrák által engedményezett 80 ezer ember közöl, 60 ezeret jelöl ki, s pedig 53,650 a száraz-, 6350 pedig a tengeri had számára.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

EGGENBERGER JÓZSEF és fia kereskedésében
kapható még:
MAGYAR ÉKES SZÓKÖTÉS
koszorúzott pályamunka, irta **SZVORÉNYI JÓZSEF.** 8-rét, füzve, ára **40** p. kr. 2—3

Csödök.

36907. Torontálmegye törvényszékének jelentése szerint Klein Soma nagysz.miklósi lakos hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 9. 10. és 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Dániel János megyei adószedő, perügyelővé pedig Botka Ferencz neveztetett. Kelt augustus 31kén 1847.

33938. Nagybánya város tanácsának fölirása szerint Mártonfi Károly és János hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 13kára tüzetvén ki, tömeggondnokká Szikszay János árvák atyja, perügyelővé pedig Matolcsy Károly főügyész neveztetett. Kelt augustus 31kén 1847.

Személyjárások
a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.
September 20tól bezárólag september 26kig.

Sepember 20kán	489.	September 24kén	790.
„ 21kén	512.	„ 25kén	698.
„ 22kén	973.	„ 26kán	1385.
„ 23kán	1141.	Összesen:	5,991.

Nemzeti szinhazi játékrend.
September 30kán: Báró és Bankár. Eredeti szomorujáték 3 fban. Irta Hugó Károly. (Másodszor).

October 2kán: Benyovszky, vagy a kamcsatkai számüzöttek. Eredeti nagy opera 3 fban. Wolf javára. (Másodszor).

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs sept. 27kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104¾; 4 pctes 94; 3pctes 66; 2½ pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 772½; 1839ki (250 pfrt) 302½; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 98; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 600; bécsi bank-részvény 1612; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 120; éjszaki vaspálya-részvény 159¼; majlandi 108; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.
Budán september 25kén: **33. 87. 42. 40. 25.***)

*) Mult tegnapi számunkban hibásan állt: 52.

Dunavizállás. Sept. 30kán: 8′ 0″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

567. szám 1847.

Vasárnap oktober 3.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 438. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. A királyi helytartó körutja. (Torontálmegye). — Törvényhatósági tudósitások. Árvából és Torontálból közgyülés). — Pestvárosból (követválasztási előintézkedés). — Vegyes ujdonságok. — Irodalom. (Geschichte des Ursprungs und der Entwickelung des französischen Volks). — A vándorló sáskák természetéről. (Folytatás). — Velencze.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia Franczia ország. Belgium. Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

A királyi helytartó körutja. Értésére esvén Torontál vármegyének, miszerint ő fönsége István főherczeg kir. helytartó teendő körutazásában ezen megyének küldöttségét Temesvárott leend kegyes elfogadni, s onnét a megyén keresztül folytatandja utját Szabadka felé; mély hódolatát, valamint forró ragaszkodását a magas utazó irányában tanusitandó, két küldöttséget nevezo ki, mellyek egyikének mgos bobdai Gyertyánffy Dávid főispáni helyettesünk elnöklete alatt Temesvárott a főherczeg kir. helytartónak tisztelkedni lön szerencsés föladata, a másiknak pedig tek. beodrai Karácsonyi László rend. alispánunk vezérlete alatt, a megye határán, Kis-Becskerek, s Kis-Jécsa közt ő cs. kir. főherczegségét fogadni, s onnét a megyén kiserni, tüzetett ki czélul.

Nem érintvén itten a főherczeg temesvári ünnepélyes örömteli fogadtatását, miről a temesvári levelező kétségkivül kimeritő tudósitást adott; kiemelendőnek tartom ezen nyájas főherczeg egyik fönséges vonását, mellynek tanui valánk. Megpillantván ugyanis a torontáli küldöttség sorában t. Schefcsik Alajos urat az ajt. rendből, ki egykori tanitója volt, őt azonnal nyájas mosolygással köszönté, és mgos helyettesünk üdvözlő beszéde, s ő főherczegségének felelete után: „Ha van valami bennem uraim! — ugymond tiszta magyarsággal — azt nagy részben neki köszönhetem.“ S mgos helyettesünk észrevételére, miszerint a torontáli rendek azért sorolák a tdő urat a küldöttséghez, mivel tudták, hogy azzal fönségednek kedves dolgot teendenek, hozzá tevé: „igen, a rendek nekem kedvesebb ajándékot nem adhattak volna.“ Azon kivül este 9 órakor az érdemkoszorúzott tanitót magához magán udvarlásra is meghivatni kegyes volt. Minő tanuságot vehet a főherczegnek ezen szép tettéből sok uracs! — —

Másnap, azaz f. h. 16-án reggel hetedfél órakor elindulván a főherczeg Temesvárról, a megye határán a fönérintett küldöttség által fogadtatott, s ennek kiséretében megyebeli uraságok lovain vitetett a megyének másik határaig, hol — Török-kanizsán — Szerviczky tbiró ur gyönyörü lakában, déli 1 órakor szerencsésen megérkezvén, s a boldog házi ur által fényesen megvendégeltetvén, a küldöttségtől bucsut vett, utját a legőszintébb szerencsekivánatokkal Bácskán át folytatandó.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Árvából. September 26kán. Megyénk rendei september 21kén évnegyedes közgyülést tartandók, Alsó-Kubinban meglehetős számmal gyültek össze. A zöld asztalon feküdt s tárgyalandó irományok között volt egy, melly nálunk az élettelen társalgási körökbe sajátszerü mozgalmat okozva, élénk s jelentékeny életet lehelt; s ez nem volt más, mint a várva várt országgyülésrei meghivó levél; mellynek fölolvasása nyomán azonnal a követek választására october 14dik napja tüzetett ki. Kik fognak nálunk követekül megválasztatni, ez eddigelé rejtély; azok irányában még nincsenek tisztában a vélemények. — K. F. a követek választására vonatkozólag tett azon inditványa, miszerint választandó követeink titkos szavazat utján választassanak, — elhangzott; mert mlgos főispáni helyettesünk erre azt adá válaszul, hogy az a törvényhozáshoz tartozik, hogy majd fog erről az országgyülés érdemlegesen intézkedni. — Nem különben hő részvéttel hallgattuk a nmlgu m. k. htanács azon intézvényét, melly minket István cs. k. főherczeg s kir. helytartó ő fönsége körutazásáról s megyénkeni keresztül menetéről tudósit. Ezek folytán m. főispáni helyettesünk ő cs k. főherczegségének a zázrivai völgy torkolatánál levő határon leendő ünnepélyes fogadtatására küldöttséget nevezett ki. — A thurdosini hidra kért segély megtagadását tartalmazó intézvény aggodalomteljesen tudomásul vétetett. — Tolnamegyének a sáskák iránt értekező s figyelmeztető levele kedvesen fogadtatván, reményljük, hogy zordon éghajlatunknál fogva itt okulásunkra nem fog szolgálni. — Nmlgu Reviczky Ádám, s lukafalvi Zarka János elöléptetésükről szóló intézvény örömérzettel vétetett, melly érzelemről kir. személynök ő mlga ezen uj dicső pályáján üdvözlő levélben értesitetni is fog. — Beszterecze kir. városnak az országgyülési szavazat iránt szorgalmazó levele az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmányhoz utasitatván, Sopronymegye levele került szönyegre, mellynek tartalmából az adó tárgyában azon irányt vettük észre: hogy állandó adót szűz vállaira elvállalni egyelőre vonakodik, de a közterhek viselésétől nem irtózik, sőt hajlandó azokban osztakozni; melly eszme nálunk egész terjedelmében viszhangra találván, még az állandó nemesi sereget országunkba behozni javaló elmélkedését is részvevőleg hallgattuk, s végre az egész levél az országyülési pontokat tárgyazó választmányhoz kellő használat végett utasitatott. — Varasdm. Erdődy főispán elmozdittatását tárgyazó s e tényt sérelmül venni fölszólító levele egyedül tudomásul vétetett. Ennek az előnytelen fölszólitásnak nem lehete hosszu élete, miután legelső oppositionalistánk — kit illyesekben az oppositioi szellem többnyire átleng — aképen nyilatkozék: hogy ő bizony ezen ügynek nem barátja, mert még hivatalokban is aviticitást csakugyan nem akar. — Gömörmegyének az inség elhárítása tekintetéből a gabona kivitele, árszabása s emésztése iránt értekező levele nálunk megbukott, annál is inkább, miután m. főispáni helyettesünk állitá: hogy Gömör mindig illy tulságos állitásokkal lép elő. Mlgos főispáni helyettesünk folytatván beszéde fonalát, mondá: a fölebb idézett levelet pártolni nem czélszerü, mivel a tulajdon-jogba vág. De még is, hogy Árvában ezt a tárgyat fölkarolni jó volna, hol a természet olly gyakran üzi galádjátékát, s olly törvényt hozni, miszerint megyénk kebelében tilos legyen gabonából pálinkát égetni, az elvitázhatlan; mert még jelenleg is az ember kebelét szomor foglalja el, ha visszaemlékezik arra, mik történtek itt a pálinkaégetés körül, miről én már egyszer értekeztem is. E tárgyban aképen határoztunk, hogy követeinknek utasitásul adandjuk: miként sürgessék, hogy a törvényhozás az inség elhárításáról jövőre nézve gondoskodjék. — Végre még egy igen gyöngéd s érzékeny tárgyról teszek említést. Temesmegye a kebelében utazó nem-nemes embereinktől nemes utileveleket esettlegesen elkobozván, azokat megyénkbe visszaküldötte. Ezen tény nálunk fölötte nagy figyelmet gerjesztett, miután azon kérdés kerekedett: hogy ki volna tisztviselőink közöl olly szemtelen, ki nemtelen utazókat, nemes utilevelekkel ellátna? S csak hamar napfényre jött, hogy az egész sulyos bün terhe O. S. levéltárnokra háromlik, ki világos határozatunk ellenére az utazóknak utileveleket merészelt adogatni. Ezek folytán szoros nyomozás rendeltetett: valjon az illető nemtelen emberek csalták-é meg a levéltárnokot, nemes utileveleket kérvén számukra; vagy pedig ellenkezőleg? Hogy pedig az érintett levéltárnok olly könnyelmüleg bánt az idézett megyei határozattal, végzés hozatott: miszerint az emlitett levéltárnok mlgos főispáni helyettes ur által szigoruan megdorgáltassék. — Az országgyülési pontok tárgyalására october 11-dik napja tüzetett ki.

C. M.

Torontálból. Nagy-Becskerek, sept. 25-kén. Nagy-Becskereken ujságot láttunk a napokban. Egy pár év előtt azt irám e lapban, miszerint Torontálban nem látunk ugyan még korteseket zászlók után az utczákon alá s föl járni, de léteznek még is itten pártok, mellyek magokat mind inkább elkülönitik. Mi akkor még nem volt, az megtörtént a napokban. Zene kiséretében, s zászlókkal vonult előbb a conserv. párt, azután az ellenzék a megyeház udvarába f. h. 21-kén. A nagy készületek után azt lehete gondolni, miszerint valami életkérdés fog ezen közgyülésen eldöntetni; pedig nem volt egyéb, mint a nemesi pénztárnok választása, mit a két párt megmérközésre használt. A megyeház fedele épen a nagy terem fölött ujitatván, az udvaron tartatott a gyülés. Az asztaltól jobbra a conservativek foglaltak helyet, balra az ellenzékiek. A mlgos helyettesnek üdvözlő beszéde után rendszer. alispán ur jelentést tett a megye állapotáról, melly kielégitő, s hozzá ragasztott némelly igen üdvös inditványokat, mellyekről majd akkor leszen szerencsém tudósitást adni, ha tárgylatba vétetnek. Ennek utána a nemesi pénztárnokságra kijelölé ő mlga Pálfy Sándor, s Borbélyi urakat; emezt a conservativek, amazt az ellenzék részéről; s mivel a többséget fölkiáltásból ki nem lehetett venni, szavazásra került; minek eredménye az lön, hogy Pálfy Sándor ur vagy 90 szavazattal többet nyervén, nemesi pénztárnoknak megválasztatott, s igy a conservativ párt kisebbségben maradt. Ezt azonban pártmérközésnek még sem lehet tartani, mivel Pálfy Sándor ur, mint előbbeni igen rendes alpénztárnok, ismeretes, Borbélyi ur pedig igen sokak előtt egészen ismeretlen levén, sokan a conservativek részéről is Pálfy urnak adták szavazatukat. Most a mezei rendőrségi szolgabirákra került a sor, de mivel ő mga tisztujitáson kivül öt illető kinevezési jogával akart élni, az ellenzék pedig teljességgel választani akart, rendsz. alispán ur inditványára abban állapodtunk meg, miszerint — a tisztujitás ideje ugy is már távol nem levén, addig a járásbeliek viseljék ezen hivatalt. Azután az utasitást tervező választmány munkálatát sürgeté az ellenzék fölolvastatni, de minthogy ez még nem kész, s az országgyülés ideje különben is még tudva nem volt, a választmány oda utasittatott, miszerint munkálatát a j. h. 20án tartandó közgyülésen benyujtsa; a járásbeli uraknak pedig meghagyatott, miszerint ezt járásaikban kellő tudomásra jutassák azzal; miszerint ugyan azon közgyülésen az utasitás befejezése után az országgyülési követek is meg fognak választatni. Miként tudva vagyon, az aprilisi gyülésen ugy küldetett ki ezen választmány, miszerint üléseit ugyan nyilvánosan tartsa, de tanácskozási s szavazati joggal csupán a választmányi tagok birjanak. Ezen határozatot egy tb. ur gyomra most sem tudja megemészteni, még most is fájlalja, hogy dictatoriasan bele nem szólhat; még most sem akarja elérteni, mikép ezen választmány nem utasitást, hanem csak arra való javalatot készit, mellyhez annak idején a közgyülésen kedve szerint eleget szólhat. Sajnosan pendité meg kizáratását ez uttal is, és igen ohajtotta, ohajtotta a háta megett álló erőre támaszkodva, miszerint ama határozat megváltoztassék; — de czélt nem ért. Ezután vége lett a mai gyülésnek, — a köznemesek tanyáikra távoztak, a nélkül, hogy a gyülésen, vagy azon kivül a legkisebb kicsapongást tették vólna. Utána következett napokban folytattatott a gyülés, miből még csak azt emelem ki, miszerint a jövő országgyülésre meghivó királyi levél megérkezett, s azonnal föl is olvastatott.

Pestváros. Dicsően uralkodó felséges urunk s koronás királyunk az 1608dik évi koronázás előtti 3dik törv. czikk értelmében eszközlendő nádorválasztásra, nem különben az ország boldogságának nevelésére és a közjó gyarapitására kivánt többféle nagy fontosságu törvényes intézkedések végett folyó 1847-dik évi sz.andráshó 7-dik nap-

jára Pozsonyba országgyülést méltóztatott e hónap 17kén kelt klm. királyi meghivó levelében rendelni; meghagyván e sz. kir. város hatóságának is, hogy akirendelt helyre és időre kebeléből szokás szerint választandó két követet küldjön. Miután pedig a követválasztási jog az 1843-dik évi sz.györgyhó 15-kén 15257. szám alatt kelt helytartótanácsi k. k. intézvény által az összes polgárságra akkép van kiterjesztve, hogy valamennyi kebelbeli polgárok számukhoz képest több osztályokra elkülönözve válasszanak maguk közöl annyi választót, hogy ezeknek száma a választott polgárok számának fele részével egyenlő legyen; miszerint ezen képviselők, s később ezek, a választó polgárság és tanács közös voksai által az országgyülésre küldendő követek megválasztathassanak, szükséges, hogy a kebelbeli polgárság összeirassék. —

Ennek eszközléseül a tanács és választó polgárság kebeléből bizottságok vannak kiküldve. A kebelbeli polgár urak tehát fölszólittatnak, hogy magokat jövő october 3dik, 4dik és 5dik napjain reggeli 9 órától déli 12ig, vagy délután 3 órától 5-ig azon bizottság előtt, hol állandóan laknak, jelesen a belvárosiak a városházán a választó polgárság teremében, — a leopold-városiak a városi redoutte teremeiben, — a teréz-, ferencz-, és józsef külvárosiak ugyanazon külvárosok tszéki teremeiben személyesen megjelenni, s eredeti polgári okleveleik elömutatásával magukat polgári állásukkal, valamint lakásukkal együtt beiratni el ne mulasszák. Az összeirás eredménye a képviselő-választás határnapjával annak idején szinte közzé fog tétetni. Kelt Pesten az 1847dik évi september 25én tartott tanácsülésből. Szepessy Ferencz m. k. polgármester. Kacskovics Lajos m. k. főjegyző.

Vegyes ujdonságok.

(A bécsi börzei bonyodalmak) következtében mult napokban a pesti postahivatalnál olly roppant volt a levélforgalom, hogy a hivatalnokok alig tudtak megfelelni kötelességüknek. Naponkint mintegy 5—6000 volt a jött s föladott levelek száma. S a postahivatal előcsarnokában olly nagy volt a tolongás, főkép az üzérek s nyerészkedők részéről, kik mohó ujságvágygyal lesék a hireket, hogy az ember órákig vala kénytelen várakozni, mig leveléhez juthatott. A börzei bonyodalmak azonban már megszüntek, s velök a levélforgalom is tetemesen csökkent. S — mint halljuk — a statuspapirosok és részvények árkelete ismét az előbbi lábbra állt..

(Nemzeti szinházunkban) Hugó Károly „Báró és Bankár“ három fölvonásos eredeti drámája már kétszer adatott elő, s mind kétszer szép számu közönség előtt. A münek, mellyben csak három személy játszik, vannak nagyon is gyönge, érzelgő oldalai, egészben véve azonban, azok közé sorozható, mellyek, ha mindjárt nem is classicus, de mindenesetre költői becscsel birnak, s megérdemlik, hogy huzamosb időig tartassanak föl szinpadunkon.

(Egy fiatal magyar iró) jelenleg egy nagyobb regényen dolgozik; s — mint mondá — nem kiván érette nagyobb tiszteletdijt nyerni, mint mellyen Pest városában szatócssági jogot eszközölhessen ki magának, midőn aztán lemondva az irói pályáról, szatócsboltjában saját gyártmányu szivarait is árulhassa; mivel mindennapi tapasztalás bizonyitja, hogy az egész világ már szatócskodni indul, s Pesten csak annak lehet leghamarább háza, ki nagy füstöt tud maga körül csinálni.

(Nemzeti szinházunk) számára egy ügyes fordító kerestetik, ki lélekismeretesen müködjék pályáján, s agya idétlen czafrangaival ne torzitsa frescoképpé a különben átalánosan classicusnak elismert külföldi szinmüvet. Bővebb értesitést nyerhetni azon egyénnél, kinek legtöbb szinmüvei vettettek vissza a drámabiráló választmánytól, melly egyszersmind a tudakozódót kellőleg utba igazitandja. Hogy dijazása legalább csak ollyan is leend, minőnek jelenleg az eredeti drámairók savanyu arczczal örvendnek, kezeskedni fog az értesitő, ki minden jó eredeti vagy forditott szinmünek elvből halálos ellensége.

(Buda-pesten s környékén) a szüretet már megkezdették, s ha a szölögazdákat a bor minősége nem is, de mennyisége minden esetre kiégiti.

(A középponti vaspályavonalon) mult napokban ismét szerencsétlenség akart történni; s hogy a gépész derekas megsebesitésén kivül nagyobb nem történt, azt azon körülménynek lehet köszönni, hogy midőn a mozdony kiugrott a vaspályáról, elvált a kocsiktól, s homlokegyenest olly utnak indult, hol minden megfeszitett ereje mellett sem törhetett keresztül, mivel ott dombos volt a táj.

(Pesten) mult september hónapban olly csekély volt a halálozás, hogy némellykor három nap egymásután sem temettetett el senki; min a mostani halott-kocsik haszonbérlője, ki tetemes öszveggel magasbra verte föl magára a haszonbért, annyira megindult, hogy a szegény halottvontató gebékkel munkahiány miatt jónak látta napestig szemetet hordatni.

(Közbeszéd tárgya volt,) hogy a ki az „uj-épület„ nevü tüzérlaktanya vendéglősségét haszonbérbe veszi, annak minden esetre meg kell bukni a; mi egynehányon valósult is; a jelenlegi vendéglős ellenben, ki azt alig három éve hogy haszonbérben birja, az ellenkezőt bizonyitá be; s nem csak hogy meg nem bukott; de söt e rövid idő alatt annyira fölsegitette magát, miszerint a soroksári utczában egy szép házat volt már képes épiteni. De ám munkás és gazdálkodó ember is ő, s a mellett nem fukar, de nem is pazarló.

(Samarjay Károlytól) épen most jelent meg: „Kelet gyöngyei“ 8d. 159 l. Ára 1 pft. — és „Dalok az alföldről“. 8d. 125 l. Ára 40 pkr. — Mind a két versfüzet igen diszesen van kiállitva finom velinen, s Beimel nyomdájának csak becsületére válik. Belbecsükért a t. szerző neve eléggé kezeskedik.

(Nagy-Becskereken) aláirás ulján kisdedovóda s zeneintézet létesült, amaz már megnyittatott, az utóbbik is már megválasztá tisztviselőit, s jövő hó elején szintén meg fog nyittatni.

(Az idei búzatermés) Torontálmegyében középszerü, repcze majd semmi sem lett, zab, kukoricza, dohány böven termett, a szölöket több helyen elverte a jég.

IRODALOM.

Geschichte des Ursprungs und der Entwickelung des französischen Volks, oder Darstellung der vornehmsten Ideen und Facten von denen die französische Nationalität vorbereitet worden, und unter deren Einfluss sie sich ausgebildet hat. Von Eduard Arnd. 1 B. Leipzig 1844. 2ter Band 1845. (A harmadik kötet eddig sajtó alatt van).

A franczia nemzetiségről s elemeinek kifejléséről.

Arnd Eduard, ki több év óta Francziaországban lakik, azt minden oldalról beutazta, literaturájában jártas, a két Thierry által buzdittatva olvasás és tapasztalás utján szerzett ismereteit s combinátióit két kötetben nem rég világ elébe bocsátá, mellyek a szakértők által helyesléssel fogadtattak. E jeles iró nyomán közlünk egyet mást, a mi figyelmünket megérdemli. Déli és éjszaki Francziaországról a többiek közt igy ir: „A frankok megtelepedése idejében déli Francziaországban az élet külső formáiban nagyobb kimüveltség, az anyagi jólétben több bőség uralkodott mint az éjszakiban, de emezzel jó erkölcsi s vitézségi szempontokból amaz nem mérkőzhetett. A római elem fölhatott ugyan az éjszaki részre is, hol az a IX. században a beszédmódban mint a külső életben uralkodóvá lett; de a germán jellem — ámbár századról századra gyengülve — a nép belsőjéből egészben soha ki nem veszett.“

„Még ma is több igazság, természetesség, egyszerüség, több erkölcsi erő van a néptömegben éjszakon, mint délen; ámbár Páris szokásaiban, egész élete irányzataiban mind inkább déli város lesz.“ E tételt az iró Francziaország történetei legfontosabb időszakaiból példákkal bizonyitja, az ország kétfelé szakadását a revolutio idejében, a Napoleon általi összeenyvezést s a restauratio állapotját előadva. — „A juliusi föltámadás — irja folytatólag — a déli részből szedegette első embereit maga védelmére, s ha igaz is, hogy a déli rész az éjszakival gyakori összeütközések s belső surlódások következtében a szellem munkásságát bő mértékben kifejté magában; de másfelől szinte igaz marad az is, hogy a féltestvérnek nyujtott ajándékai kevesebb becsüek, mint az ettől átvettek; mert a déli erkölcsi állapotok befolyása éjszakra mindenkor több kárt szült ott, mint hasznot; nevezetesen a franczia nemzetiséget germán elemeitől végképen megfosztá. Még ma is Francziaország igazi ereje éjszakon, nem pedig a déli részben központosul. Bretagne-ban, Normandiában, Lotharingiában, Champagne-ban több erő s derékség rejtezik, mint Gascogne-ban, Langvedocban s Provence-ban.“

A franczia köztársaságról, egybevetve a régi respublicákkal, igy ir: „Athene s Róna neve még ma is nagy képzeményeket gerjeszt bennünk föl, az, ugy szólva, az emberiség közbirtokába ment át. Velencze, a középkor respublicája — egyik fénylő pontját képezi az akkori időszaknak, és Éjszakamerika — a jelenkor respublicaja — még a szabadság elleneitől ha nem szerettetik is, de legalább tiszteltetik.“

„Mikor a Parthenonra s Capitoliumra visszagondolunk, felejtjük az ó világ kegyetlen, s másokat kizáró szellemét, Dandolo és Morosini neveknél eszünkbe sem jut, hogy a lagunák fiai igazán szabadok sem voltak. Vashington nagyszerü lelkülete mellett észre sem vesszük, hogy az amerikai alkotmányban épen az eszményi élet hiányzik, mellynek helyét a legdurvább anyagiság tölté be. A köztársasági nevet az itt érintett jelenetek fénypontra emelték, mint a monarchiát egy Mark Aurél, Nagy Károly, Fridrik, s mások földisziték; ámde a franczia köztársaság borzadással s nevetséggel vegyült emléket hagyott hátra maga után; s a mi különös, nem csak a külföld s ellenei közt rosz hirbe jött, hanem ben magában Francziaországban még utálatossabbá vált mint a külföldön. Vagy tán Danton s Robespierre roszabbak voltak mint Marus és Sulla? — Korántsem; — ők csak csekélyebbek voltak.“

„A római köztársaság hosszan, és eröteljesen élt; a sors kénytelensége hozta magával mind elfajulását, mind elenyésztét, mert minden végesnek egyszer meg kell szünnie. Velencze ezer éven tul föntartá magát mint status; s ha végződése csufos volt, meg kell azt is gondolni, hogy egyén hösiesen halhat meg, de egész nemzet nem. Amerika napja még csak most áll a zodiacus első jegyében; hosszu reményteljes pályát kell még megfutni lakóinak; midőn a franczia köztársaság mint csodaszülött, már világra jöttekor szivében hordta halála csiráját; sem megszületését, sem kimulását nem kisérte azon közönséges részvét, mellyet az el nem fogult maradék mind az iránt nyilvánit, a miben egykor nagyszerü, ha bár hiányos élet mutatkozott.“

A franczia nép jellemeredetiségéről huzamos történeti vizsgálatok után azon eredményre jutott el az iró, hogy a francziák még ma is a régi celták vagy gallusok jellemét s erkölcsi physiognomiájukat nem tagadhatják meg, kiktől a társadalmi vidám természetet átöröklék, s azzal együtt a kimerithetlen, tárgyaikban mindig változékony munkásságot, a mélységi hiányt, mellyre nyugalom s megállapodás nélkül szert nem lehet tenni, bizonyos erkölcsi rendetlenséget, kérkedést, és könnyelmüséget. Innen van az is, hogy közéletükben is bizonyos politicai tervnélküliség vonul keresztül, melly az egyeseket szüntelen egymásközti feszültségben s czivakodásban tartja, magát a nemzetet a legmerészebb lépésekre készteti, mellyekből ritkán merült az föl, a mit elérni akartak.

A külsőzetekben különös tapintattal birva, e hajlamnál fogva a polgárisodás alakiságai s boritéka irányában megkedvelték a római intézvényeket, s vagynak még most is olly franczia történetirók, kik a nyugot-római birodalom elenyésztét ugy tekintik, mint a mellyel együtt a derék müveltség is megbukott, s a germán fajok Galliába tódulását legirtózatósabb csapásnak adják ki. A francziák ma is Germania éjszaki lakosait barbaroknak csúfolják, a németséget mélyen gyülölik, minélfogva a franczia nemzet geniusza parányi german elemet tartott fön magában. És mégis mind ezek daczára a mai Francziaország, nem a burgund, nem is a goth országból merült föl; hanem a vitéz frankok leheltek kedélyt s hadi erélyt az elpuhult galloromán lakosokba, bár e frankokat is a jobb franczia történetirók csak ragadozó barbaroknak festik, s legföljebb azt engedik meg nekik, hogy fondor jószivüségükért megdicsérhetők.

Élénk és hü szinekkel ecsetli az iró a franczia királyi kényuraság kifejlését XI. Lajos, VIII. Károly s XII. Lajos alatt, melly nöttön növe, a polgári szabadságot közéleti tekintetben sirba szállitá s azzal a nemzet legbensőbb életét elerőtlenitvén, a vallási fanatismus oldala mellett a vallástalanságot is elannyira fölkölté, hogy jelenben is sokan vagy-

nak a legmüveltebbek közöl, kik vallásukhoz, mellyben fölneveltettek, legkisebbé sem ragaszkodnak.

A politicai nagyság s nemzeti egység mély érzete dicséretes oldala a franczia'knak, de más felöl fénylö sophismáik, mellyekre különösen hajlandók, az igazság elpalástolása tettekkel s irásban, veszedelmes tévelygéseket árasztottak el a külföldön, hol nyelvük s irodalmuk tartós uralkodást vivtak ki. Az ironiára vagy kigúnyolásra való hajlam is egyik szerencsétlen sajátsága a franczia jellemnek, melly szerint a legszentebbet mint a legaljasabbat, a legörvendetesbet mint a legszomoritóbbat egyiránt gunyolólag összeolvasztja. E rosz szokás a XIV. században csak a nagyokra s föbbekre fölrovandó, ök terjeszték el azt a nép közt, melly a dolgok valóságát s belsö különbségeit be nem látja, melly megszokás a franczia népet minden más nemzettöl elkülönözi. A királyi udvar fesletsége is, melly I Ferencz óta lábrakapott, sokat tett a nagyurak s a néptömeg erkölcsi megrontására; a valoisi ház romlottsága IV. Henrik alatt már a statusra nézve veszedelmes kezdett lenni; az ö magánélete féktelenségei s elkövetett méltatlanságai egyéb nagy érdemei és a már megromlott időkor által kimenthetök, midön a Kapet-ház idösb lineája az illendöség és gyengéd érzelmek állandó hü öre volt a korábbi időkben. II. Henrik óta gyakori megtámadásokat intéztek a francziák Németország ellen, mellyek csak fölujitásai voltak a régi celto-gallus megtámadásoknak s átözönléseknek, mellyek mindig nagy mozgalmak szülöi, okai voltak; de mivel csak rontani, valami uj állandót alkotni nem tudtak, hóditásaik is mulékony fényüek valának, mert erös rendszert életbe léptetni, gyözelmeiket csendesen használni, a lakosokat szabályos kormányhoz szoktatni nem képesek; legközelebbi példa erre Algier, hol már 16 év óta tartozkodnak s nagy áldozataikkal még semmi állandót nem eszközlöttek. Azon pompás phrasisok tehát, például Le Blanc (Histoire de dix ans t. V. p. 470) „hogy Francziaország van elhivatva a világváltságra nem pedig annak elnyomására.“ Thiers (histoire du consulat et de l'empire t. V p. 261.) „Nincs Európában ország, melly ne javult s fölvilágosodottabbá ne vált volna a francziák otttartózkodása által“ üres, megvetni való dicsekvések. Az illy faju emberek igazán semmit nem tanultak, semmit el nem felejtettek. K. F.

A vándorló sáskák természetéről és azoknak különféle változó és vetkezö időszakokban miként lehetö kipusztitásukról. (Folyt.) A nöstény sáskában, melly legalább 3szor párosodik, és 12, vagy szép időben 20 óráig párosodva marad: alkalmasint van 150 tojás, mellyeket hat hét alatt különböző időszakokban egy nyálas csöben porondos helyre lerak; ezen csö némelykor henger, többnyire pedig kup-formáju, szabad levegön, vagy pedig a földben megbarnul és megkeményedik ugy, hogy a benne levö hosszukás fényes tojások (mellyeket csak akkor lehet látni, ha rólok egy finem böröcske lehuzatik) a hideg és fagy ellen alkalmasint megöriztetnek. Minden tökéletes csöben (mert vannak hibások is, mellyekben alig találtatik 10 tojás) van ötven tojás, mellyeket kivülről azért nem lehet látni, mivel hosszában egymáson vannak.

Ezen tojásokkal teljes csöknek a tavaszi hidegeken, fagyokon és változó időkön kivül ártanak: a hollók, varjak, egerek és más állatok, nem különben a föld alatt levöket elpusztitják a nyüvek és a férgek. E szerint az idö és némelly állatok még tojásokban kezdik öket pusztitani, és ezek vezetnek minket is a legbizonyosabb módra, mikép lehessen öket kipusztitani és kiirtani?

Az első mód az, hogy a müvelt és a vetés alá következö földek fölszántassanak.

A második: hogy a tojások fölszedessenek, mellyhez az első mód által könnyen juthatunk. A fölszántás és boronálás által még a télnek beállása előtt ezen tojások vagy összerontatnak, töretnek, vagy pedig a földszinére helyeztetnek, hol az idö, állatok és kivált a sertések által elpusztittatnak, más felöl pedig a fölforditott föld alá eltemettetnek, a hol nem sokára elpusztulnak. A fönebbirt módon tavaszszal még könnyebb elpusztitani a tojásokat, mivel akkor azoknak egy része mártiusban és aprilisben a kikeléshez közeledvén, földagadnak.

Mentül bajosabbnak látszik a tojások fölszedése, annyival hasznosabb, azért tavaszszal és öszszel még october hónapjában hozzá kell fogni. A tojásokat többnyire azon helyeken lehet megtalálni, a hol a döglött sáskák nagyobb számmal találtatnak, mire öszszel legkönnyebben lehet reá akadni. A fölszedett tojásokat jó és nagy vigyázat alatt el kell égettetni. Mindazonáltal a mezökön, kertekben, ligeteken és bokros tetökön levö pázsitokat szorgalmatosan meg kell vizsgálni, mivel többnyire illyen helyekben vannak elrejtve a tojások. Ha illyen pázsitokon kis gödrök vagy árkok találtatnak, könnyen meg lehet a sáskákat találni, mivel tavasszal kikelvén, mindjárt a napfényre ki szoktak feküdni, a honnan el nem mennek. Igy lehet a sáskákat még tojásukbóli kibuvásuk előtt és annak alkalmatosságával kiirtani.

A 2-dik időszak: A tojásokbóli kibuvástól fogva a fiókáknak másodszori vetkezéseig vagy megböródzéseig tart, melly is megesik öt hét alatt. A tojásból kibuvó fiókákat, mellyek, szárnyukat kivéve, alkalmasint tökéletesek, de eleintén gyengék, első vetkezésök vagy böródzésök előtt bajosan lehet megtalálni, de mihelyt megvetkeznek, a sötétveres fiókákat raj formában összeseregelve verőfényes és magas tetökön mindjárt lehet látni, mellyek lassanlassan lapos és porondos gödrökbe, száraz barázdákba gyülekeznek a végett, hogy magokat a napfényen melengethessék, és minekutána megnőttek, az öszi gabonákba mehessenek, illyen gödrökben legkönnyebben lehet öket vagy összetaposni, vagy földdel eltakarni. Ezen időkorukban, azaz: az első megböródzésig kevés kárt tesznek a gabonában, mivel ekkor csak fü-magvakkal és harmattal élnek; de a második megböródzés után már olly erösek, hogy az öszi gabonákban levö sarjadzásokat összerágják.

A 3dik időszakasz: a második megböródzéstöl vagy vetkezéstöl fogva a 4dik és utósó megböródzésekig tart, melly alatt természetes nagyságukat is megkapják. Ezen időkorukban épen ugy elpusztitják az öszi és nyári vetéseket, mintha már szárnyasok volnának, és a legnagyobb sereggel rohannának reá. Mivel ekkor még messze és nagyot nem ugorhatnak: könnyen lehet öket ollyan móddal pusztitani, hogy az e végre ásott árkokba kergessék, és azokban vagy összetapossák, vagy földet hányjanak rájok. Ezen gödörbe való kergetést hat hétig lehet folytatni, t. i. a tojásból való kibuvásuktól addig, a mig megszárnyasodnak, reggeli 9 órától fogva délutáni 5 óráig a gabonákon kivül heverve, vagy épen a gabona felé menve találtatnak, fekvö helyüktöl 10 lépésnyire egy 12 lábnyi hosszaságu s 1 láb mélységü árkot kell ásni, mellybe több mélyebbecske gödrök legyenek; a csoportot emberekkel a kezökben levö leveles ággal, de csak egy bizonyos távolságról, nehogy zavarba hozatván, valahogy elszéledjenek, az árok felé kell hajtani. A legyezöt csak csendesen kell mozgatni, és nevezetesen nem kell a csoportot szél ellen vagy hegyre hajtani, mert igy elfáradván, nem mennek tovább, vagy legalább nem oda, a hova kivántatik. Közelgetvén az árokhoz, körül kell venni minden felöl, hogy az árkot ki ne kerülhessék, mellyre azután lassankint az árokba beszökvén és az abban levö kisebb üstforma lyukakba összebonyolodván, az árkot szaporán be kell hányni és a földet jól megtapodni. Azon esetben pedig, ha már a gabonában van a sereg: egy pázsma gabonát le kell kaszáltatni, és oda árkot ásván, a fönebb irt módon bánni. Ezt egynehány napig kell folytatni — és igy a gabonát az elpusztitástól még meg lehet menteni, hollott későbbre, midön egy kevesé megnönek, félénkebbek és vigyázóbbak lesznek. — Második megböródzések után hosszabb és mélyebb árkokat kell ásni; u. m. 2 láb mélységre, 1½ láb szélességre és alkalmasint 60 láb hosszuságra, nem különben a hajtásban nagyobb vigyázattal kell lenni, mivel sokszor egy fa vagy egy bokor által is, mellyet észre vesznek, a gödörre vezetö uttól eltérittethetnek, sőt ha közölök csak egynéhányan megijedvén, a czélirányos utról el kezdenek távozni, az egész sereg megijedvén, oldal-utat veszen magának. Illyen esetben a csoportot csak messziről körülvevén és együtt tartóztatván, iziben más gödröt kei ásatni oda, a hova a csoport menni akar. A porondos hely legjobb az illyen árkok ásására, mivel, ha a sáskák az árok falaihoz csipeszkednek és fölmászni igyekeznek, a porond elválik és visszahullanak; azért agyagos vagy kemény földbe az árok falait csappanósan kell ásni, hogy az árok alant szélesebb legyen mind fölül mellyből azután bajosabban mászhatnak ki. A gabonák körül ásott árkok és azokon levö több lyukak is nagyon hasznosak, mivel a sáskák a nélkül, hogy oda hajtatnának, a gabonába szándékozván menni, önkéntesen beleugranak. Szükséges azonban, hogy az illyen árkok, mellyek részszerint vizzel, részszerint poronddal megtelnek, megujittassanak és kitakarittassanak. A sáskákkal betöltött árkokat földdel jól be kell hányni, és megtaposni és uj árkokat ásni, de nem igen közel a már behányt lyukak mellé, nehogy a már eltemetett sáskák megint kijöhessenek, mellyek öt nap mulva is befedetésök után ismét fölelevenednek és tovább szökdécselnek. Egyátalában hasznos midenféle keresztül kasul járó utakon, ösvényeken és a gabonák eleibe árkokat ásni; minekutána a sáskaseregek kezdödnek, azaz: második böröddzésök után, és midön már 10 naposak, föképen szükséges illyen gödröket az erdök elibe ásni, hogy az azokban kikelt sáskák ezek által, midön a gabonába akarnának menni, elfogattassanak. Ezen gödrökbe való hajtással és azokban leendö befedezésökkel mind addig kell élni, mig csak az első és harmadik böröddzés között sáskafiókák találtatnak; mert különböző időkben kelvén ki, ujabb s ujabb csportok állanak elö, mellyek későbbre ugy megszaporodnak és a földet ugy ellepik, hogy ezzel a móddal többé ki sem lehet irtani. — A harmadik és negyedik böröddzésök között már tökéletességöket és egész nagyságukat, a szárnyakat kivéve, elérik, és már tetemes károkat okozhatnak, a mennyiben tehát csak lehet, ekkor is kell öket irtani és pusztitani, a mi nem is lehetetlen. (Vég. köv).

Velencze. A „Gazetta di Venezia“ sept. 15-röl következöleg ir: Az olasz hirlapok s az idegen ujságok olasz levelezöi meg nem szünnek Ausztria ellen táborozni. Mindnyájukat megczáfolni erönket meghaladja, és időnk sincs reá ezen óriási munkára, mert ama hirlapok száma egész legio. Azért a leglényegesebre szoritkozunk. Ausztriát Rómában, Róma elleni összeesküvésről vádolják, és a bosszu per fog bizonyságokat nyujtani? Miért nem nyujtatott eddig e bizonyság? Kétségkivül még más bizonyságokat is keresnek; ezért olvasók például a „Presse“ sept. 2kai számában e szavakat: Livornonak megvolt a maga összeesküvése, mint Rómának, ha a „Nouvelliste de Marseille“ következö tudósitásának hitelt adhatunk: „Livorno august. 27. Itt irtózatos összeesküvés fedeztetett föl; a felölei adatok hiteleseknek tekinthetnek. Minthogy a dolgok nem a bécsi cabinet ohajtása szerint folytak, az ausztriai consul Livornoban egy tervet gondolt ki, melly bizonyára sikerült volna, ha a gondviselés, melly egy idö óta Olaszország fölött láthatólag örködik, azt még elég jókor föl nem fedi. Nehányan a börtönökből kibocsátott gonosztevök, kiket az ausztriai consuli ügynök dúsan ellátott pénzzel, házát valának megtámadandók, s azt fölgyujtandók, de mindenek fölött az ausztriai czimert és zászlót hatalmukba ejtendök, hogy azt sárba keverve, nyilt téren elégessék. Livornoban ugy mint Rómában a nép maga az ügyet pártolta, s a bünösök megfutamodtak.“ Illykép (mond a Gazetta di Venezia“) a perben is hiányzani fog a corpus delicti. Valójában, egy keveset sok a közönség könnyenhivöségére igy vétkezni, midön mindenkor ugyanazon meséket költik; nem tudni mit kellessék inkább megvetni, illyes plagium gyalázatosságát vagy a lélek-szegénységet? Mi azonban mind e mellett tudjuk, mi történik s mit tulajdonithatni a becstelen bujtogatóknak, tudjuk más részről becsülni a hazafiuság nemes és nagylelkü érzelmeit és a sz. szék iránti hüséget, mellyet a római status népei tanusitának. — Mi náluknál szentegyházunk feje iránti tiszteletben s Olaszország közös hazánk iránti szeretetben alább nem állunk; de hogy lapunk (a „Gazetta di Venezia“) ujra, mint ez aug. 28kai czikke miatt már történt, megégettessék, kötelességünknek tartjuk kimondani, hogy földieink egy remitö csalárdság játszólabdái; ismételjük, hogy azon hazugság vagy tévedés, mi nem más, mint a hit, mellyet a hazugságba helyeznek, ujjászületési elv egy népre nézve — e szó azonban az olasz nép állapotára épen nem illö — soha nem vala s nem lesz. Az olasz lapok nem szünnek meg Ausztriát vádolni, miszerint békétlenséget s rendetlenséget terjeszt a római statusokban, hogy közbenjárása szükségességét elöidézze; a bécsi cabinet hivatalos nyilatkozatai az ellenkezöről meg nem

győzheték; és megtörtént, mit előre jósolánk. Most tehát azt beszélik, hogy a római nép által elfogadott állás Ausztriát akadályozá terveit létesiteni: azok, kik Ferraraba berohantak, vállalataiktól visszaléptek. Mellőzve egy pillanatra azon alapelveket, mellyek az utósó forradalmak óta Európában Ausztria viseletének zsinórmértékül szolgáltak; tegyük föl, hogy ingóvá vált; hogy az eszélyesség és mérsékeltség maximáival rögtön fölhagyott, és az erőszak és igazság politikájának engedé át magát. Hanem ezen esetben a római nép kevés tisztelettel viseltetnék önmaga iránt, ha megengedné, hegy Ausztria megtámadási tervet készit, a nélkül, hogy előkészületi eszközökkel birna. S hol vannak ezen eszközök? Valamennyi katonaság, miből az ausztriai sereg áll, kivétel nélkül közönséges állomásán van; az egész birodalomban ez évben egy gyakorló tábor sem gyüjtetett össze, mi e rémülésre ürügyül szolgált volna. Minden figyelmes szemlélő azt fogja mondani: hogy ezen megtámadási terv csak mese; s azok, kik e mesének hittek, most dicsekszenek, hogy állásuk által azt megakadályozák! Igy tehát mindenkire nézve eldöntött kérdés, hogy megtámadásról szó sem volt. De a megtámadás, mondják becstelen elleneink s utánuk a tudatlanok, kik nem tudják mit beszélnek — abban áll: „hogy a sz. szék birtoka megtámadtatott; Ferrara város olly sereg által szállatott meg, mellynek joga azt tenni nem vala, s azon katonaságnak a várerősségben kell vala maradnia.“ Azonban épen ez lett volna a status quo ellen, mert az ausztriai örsereg 1815 óta soha sem volt a várban, hanem mindig a városban, azon egyszerü okból, mert az erősség kicsiny s az örsereg csak egy része szállott oda. Egyetlen korszak tön kivételt, tudniillik midön 1831ben a foradalom Romagnaban kitört. Az ausztriai parancsnok, kinek rendelkezése alatt csak négy zászlóalj gyalogság állott, e várerősségbe viszavonult; de ezen körülmény parancsolta visszavonulás nem vala tartós; miután a várörség meggyarapodott, előbbi szállását ismét elfoglalá a S. Benedetto és S. Domenico laktanyákban, mellyek a városban fekszenek s 1815 óta ausztriai laktanyáknak neveztetnek, nemkülönben Santa Catarina Martire ausztriai kórháznak neveztetik. Igy állanaka dolgok és nem máskép. Ha Marchi hires mérnöknek a bástya alak föltalálójának s az ujabb mérnökség alapitójának, ki egykor római alattvaló vala, még utódai, értjük, tudományos utódai vannak, tehát kérdezzék meg azokat, milly viszony létezik a város és vár között; azok, mint minden ország mérnökei, azt fogják válaszolni, ha egy vár nem más mint menhely, hova a város örserege visszavonul, ha külellenségtől, melly a várost elfoglalta, vagy a lakosság belmozgalma által kényszerittetik, melly utósó eszköz a védelem folytatására. „A M. Chronicle“ szinte ezen tévedésben van, s igy szól: „Az első lépés már meg van téve; milly irányban fog a másik történni, még nagy kérdés, mellyre a legtapasztaltabb statusférfiak bölcsessége is nehezen válaszoland. Rögtöni visszalépés a legbecsületesebb politika lenne“. Nekünk erre egyetlen s nagyon könnyü válaszunk van: „Ausztria visszalépni nem fog, mert előre sem tett lépést, s állásában 33 év óta Ferraraban semmi változást sem tett.“

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, sept. 17. Santjago Mendez Vigo tábornok, a madridi uj fökapitány legközelebb ide váratik. — Cataloniába tetemes katonaság küldetik az ottani zendülés elnyomására. Mint az „Eco del Comercio“-ból olvashatni, két nap óta hirek terjengenek a Pampelunában kiütött lázadás felöl; sőt a király, Castanos és Narvaez-ből szerkezett kormányzóságról is beszélnek; ugy látszik, hogy a visszatorlási párt ott 15kén katonai forradalmat tervezett. Azt állitják sokan, hogy Maria Krisztina királynö Bordeauxban vala és Spanyolországba szándékozék jönni. — A kormány szigoru parancsot bocsátott a határszélekhez, hogy a királynö világos engedelme nélkül a kir. család egy tagjának se engedtessék meg a spanyol földrei léphetés. Azt hiszik, hogy néhány andalusiai hatóság is részes ama forradalmias kormányzósági tervben, s hogy a palotában örködő katonaság tökéletesen fölszerelve volt. — A madridi lapok Narvaez tábornok elutazásáról semmi említést sem tesznek; ellenben egy bordeauxi lap azon hirt közli, hogy Narvaez Párisbai utazása alkalmával 18-kán az emlitett városon keresztül utazott.

N.Britannia. A „Spectator“ a sali törvénynek Spanyolországbani behozataláról terjengő hir fölött következő megjegyzést tesz: „Ezen hir valószinüleg azon tény által is növekedik, mivel a hirlapokban, mellyek Palmerston lord politikáját pártolják, ezen ügy komolyan tárgyaltatik. Egy illy lépéstől várt előny világos: ez által az Anglia és Franczia-ország közti vitának gordiusi csomója kettévágatnék s a spanyol örökösödési joghoz igényt tartók között választott biróság lenne. A mostani trónbirtokosnönek, Isabellanak jogait föntartva, ezen rendszabály annak nagy részét megengedné, mi Don Carlos párthiveitől s a francziáktól követeltetett. Jóllehet mind az, mit a carlisták követelnek, meg nem fog engedtetni, minthogy a második ág, a Don Francisco által képviselt harmadik ág kedveért kizárattatnék. Hanem a francziák, föltehetni, örökösödési elnök elismerése által, kibékülnének, mig ármányaik közelebbi czélja, Montpensier herczegnő megkoronázása, a franczia diplomatia kevélységét kevesbbé sértő módon meggátoltathatnék, Anglia Isabellá-nak általa követelt trónjogát s az absolutista Don Carlos kizáratását elérné, s minden mást megengedne. — Egy párt sem elégittetnék ki egészen, hanem mindegyike ellenségének részletes legyőzésével vigasztalódhatnék. — Arra is számitanak, miszerint a saliai törvénynek behozatala az éjszaki hatalmasságoktól, mellyek a női örökösödés ellen vannak, a spanyol kormány elismerését megvásárlaná; akkor Anglia és Franciaország nem lennének többé az egyetlen képviselt hatalmasságok Madridban, és az ottani diplomatikai féltékenység nagy baja a növelt diplomatikai verseny által kisebbülne. Más szavakkal: a saliai törvény engedményezése által a spanyolok koronájukra nézve az éjszaki hatalmasságok szentesitését megnyernék s Anglia egy ausztriai, porosz és orosz követ jelenlétét elérné. — Azon közvetlen s gyakorlati előnyök, mellyeket Spanyolország megváltozása előidézne, nem világosak. Ha a saliai törvény Spanyolországra nézve jó s alkalmas, akkor a második ág kizáratásánál semmi logicai érvénye sincs. Jóllehet Montemolin gróf, mióta Londonban lakik, semmi rendkivülit sem tür, hanem tagadólag meglehetősen kedvező benyomást tön Angliában. Legközelebbi rokonainak korlátlan uralom utáni tulhevés buzgalmukban soha részt nem vett. Igy tehát semmiok sem létezik a harmadik bourbon-ág tagjait azon más kettő elébe tenni. Don Francisco de Paula gyenge elmetehetségü; Don Francisco de Assis a királyról szó sem lett, mert bármi nembeni képtelensége kétségkivüli; Don Enrique zavart fővel biró matróz; a képesség és tapintat mérlege ugy látszik az első ág fiatal hölgyei részére hajol. Donna Isabella unokatestvéreivel összehasonlitva, fénylik, s Donna Luisa még eszesnek is tartatik. Ennél fogva át nem láthatni, mi hasznot hozna Spanyolországnak az örökösödés megváltoztatása, s ha az bekövetkeznék, ugy a kijelölt korona-herczegi választás a leggonoszabb lenne; mert a hatalom birtokában senki sem olly veszélyes mint egy esztelen. Egyszersmind ezen rendelkezés olly nemü, hogy abban NBritannia a legvilágosabb következetlenség nélkül meg nem egyezhetne. Palmerston Ferdinand akaratát mindig pártolá, s a saliai törvénynek Spanyolországbani megalapitása ellen szegült; politikája föntartására Anglia sem vért, sem pénzt nem kimélt, s eljárásunkban s viseletünkben most változni — ha bár meggyőződésből vagy a saliai törvény absolut értékében helyezett hitrei megtérésből — gyengeséget s könnyelmüséget árulna el, melly Európábani befolyásunknak keveset ártana.

A királynö Munro hadnagynak sógora meggyilkolásaért — párbajban — nyert halálos itéletét, a Newgateben töltendő egy évi fogsággá változtatá.

Franciaország. A „Moniteur Algerien“ sept. 25röl megemliti ama Algirból kivándorlott két törzsök lemászároltatásáról hirt, kiknek a maroccoi császár Fez közelében birtokot adott, s ezek ezt odahagyva Abd-el-Kaderrel egyesülni kivántak.

Belgium. Aachen, sept. 20. Brüsselben e pillanatban a szabadkereskedök congressusa van összegyülve, kik Európát az angol capitalisták részére kiszivatyuzni akarják. Classicus franczia nyelven a legcsodálatra méltóbb beszédek tartatnak; különféle nemzetek küldének képviselőket, különösen a francziák, angolok, berliniek, és néhány nemes neve is fordul elö. Igy a szabadkereskedési lakoma alkalmával az áldomás-mondatok közt emlitésre méltók: Bowringé (egy angolé) „minden nemzetek összeolvasztására“, és Suringár-é (egy hollandé) „az örök békére“. Harcourt hg abbeli reményét nyilvánitá, hogy a népek nem sokára mindnyájan a szabadkereskedelem zászlója alá fognak esküdni. Thompson ezredes, mint angol, kinyilatkoztatá: miszerint ha a pápa az emberiség érdekeit komolyan kezébe venni akarja (természetes angol segéllyel) ugy mindnyájan pápisták lesznek. Végre Brouckere elnök üritett áldomáspoharat sir R. Peelre, azon férfiura, kinek egyedül köszönhetni, hogy a kenyér Angliában olcsóbb s minden más országokban drágább, és igy Anglia annál olcsóbban dolgozhatik s minden versenyt könnyebben kiállhat.

Olaszország. A nápolyi statushirlap sept 15röl ama hirt közli: hogy egész Reggio kerületben a béke tökéletesen helyre állittatott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

EGGENBERGER JÓZSEF és fia kereskedésében
kapható még:
MAGYAR ÉKES SZÓKÖTÉS
koszorúzott pályamunka, irta **SZVORÉNYI JÓZSEF.** 8-rét, füzve, ára **40** p. kr. 3—3

Hirdetés.

Néhai Gastaiger Klára asszonyságnak leánya, Gastaiger Therezia asszony, néhai Grünwald özvegye és Bergstein Brigitta harmadszor is fölszólittatnak, hogy a Vernhardféle hagyomány fölvételére (mellyre már a n. m. helytartótanács, később pedig a Pesti Hirlap és Budapesti Hiradó hirdetése által) f. évi october **15**-kig törvényes bizonyság által hitelesitendő kereszlelő, házassági és egyéb oklevelekkel ellátva, Veszprémbe az alulirottnál megjelenjék, ellenkező esetre a hagyomány, az ez esetben kirendelő czélra leend forditandó.

Cseresnyés István,
t. Veszprémmegye fősz.birája, mint Vernhardt
(1) József végrendelete végrehajtója.

Csödök.

37800. Arad város tanácsának fölirása szerint Markovits Ignácz helybeli kereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Heim Károly városi tanácsnok, perügyelővé pedig Boros József alügyész neveztetett. Kelt september 6dikán **1847.**

38006. Szatmárnémeti város tanácsának fölirása szerint Balogh János és neje hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 30dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Joo Mihály városi tanácsnok, perügyelővé pedig Makay Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt sept. 6dikán **1847.**

38044. Bácsmegye törvényszékének jelentése szerint Veindinger Lipót kulai kereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kovácsevics Alajos, kincstári kasznár, perügyelővé pedig Kovácsevics Ágoston alügyész neveztetett. Kelt september 6dikán **1847.**

Nemzeti szinhazi játékrend.

October 1jén: Bánk bán: Eredeti drama **5** fban. Irta Katona József.

October 2kán: Benyovszky, vagy a kamcsatkai számüzöttek. Eredeti nagy opera **3** fban. Wolf javára. (Másodszor).

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest october 1jén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
360-363	———	——260	——150	80-85	100-105
(A piaczon.)					
340-375	——290	250-255	140-148	84-90	100-105
Pozsony sept. 28kán (pozs. m.)					
215-260	———	148-195	110-136	79-88	90-10
Nagyszombat sept. 24kén (pozs. m.)					
200-230	———	150-170	118-124	64-64	———

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

568. szám 1847.

Kedd. október 5.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. A királyi helytartó körutja. (Temesvár). — Törvényhatósági tudósitások. Bácsból (közgyülés). Pestből (k. k. meghivó levél az országgyülésre).. — Pest és Debreczen. — Igazolás Trencsénből — Vegyes ujdonságok. — Egyetemi ünnepély. — A vándorló sáskák természetéről. (Vége).

Külföld. Spanyol-, Olasz-, Oroszország.

Hirdetések. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a titkos statustanácsban megüresült statustanácstiszti állomásra Markovits Lászlót m. kir. udv. kancellariai tisztlbli udv. fogalmazót méltoztatott kegyelmesen érdemesiteni.

Ő cs. kir. ap felsége nádasi Nádossy Sándor 12dik számu nádor-huszár ezredbeli századosnak a kir. hannoverai Guelph-rend vitézi keresztje elfogadhatását s viselhetését kegyelmesen megengedni méltoztatott.

Lassú István, a m. kir. udv. kincstárnál aláirattárnok, ugyanott irattárnokká lön kinevezve.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a temesi k. kincstári igazgatóságnál megüresült negyedik számitói állomásra Simonovics Athanázt ugyanazon kincst. igazgatósági díjnokot; a Facseton megürült igazg. kincst. erdőőri állomásra pedig Bartl József eddigi jagdvaldi erdőszemlészt alkalmazta.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a schamaczi ürességben levő harminczadosi állomásra Eberl Ádám doleravai harminczadhivatali irnokot; — továbbá a zimonyi k. só- és harminczadhivatalnál ürességben levő 1só irnoki állomásra Arszenovics Gergely ottani 2dik irnokot, ennek helyére pedig Joannovics Constantin eszéki kerület-fölügyelősegi gyakornokot alkalmazá.

A királyi helytartó körutja. Temesvár. Sept. 15dik napja volt az a szerencsés nap, mellyen István szeretve tisztelt főherczegünk Uj-Arad mezővárosánál megyénk kebelébe lépett, hol Sz. A. első alispánunk vezérlete alatt jeles küldöttség és szónoklat által üdvözöltetett — s a gróf Zselinszky László által tiszteletére emelt igen csinos diadalkapun keresztül küldöttségünk kiséretében Temesvár székvárosunk felé indult; az uton Vinga szabados város tanácsa mutatta be a nagy utasnak hódolatát, — s kisértette nagy számu lovas nép által a városon keresztül; — ő főherczegségét mindenütt megyénk birtokosai magok csinos fogataival vitették. — Székvárosunk határán a megye által szerkezett banderium által fogadtatott a méltán tisztelt vendég, s ennek vezére b. A. G. alispánunk által jeles szónoklattal tiszteltetett meg, mellyre ő főherczegsége nyájas leereszkedéssel, s kitünő szivességgel felelt; — ez uttal a városi küldöttség is megtette köszöntését, s hasonló nyájasságban volt szerencséje részesülni. — Székvárosunkban ő fönségének fogadtatása s diszmenete ollyan volt, mellyhez hasonlót e vidék nem látott; — kitünő lelkesedés fogadta a kedves vendéget mindenütt; alig volt ház a városban, mellynek ablakain többnyire nemzeti szinü lobogók, és különféle szalagok nem diszlettek volna; — a nagy piaczon a városi fegyveres nép diszes sorai, s német ajku megyei községeink mintegy ezer főből álló fegyveres népei emelték az ünnepély diszét. — Lonovics József csanádi püspök ő nmlgánál szállott meg a nagy vendég, s minden rendü hatóságaink főbbjei által harsány éljenzések közt fogadtatott. — Ez után a hatóságok köldöttei tették sorra udvarlásukat. — Jelesen: az összes katonai tisztikar, Temes, Torontál és Krassó megyék, és székvárosunk küldöttei, — a temesvári, és verseczi g. n. e. h. papság püspökeik vezérlete alatt, a k. kamarai helybeli igazgatóság, — a tanitói kar főigazgatója Fábry püspök ő m. vezérlete alatt, sat. — Csanádi püspök ő nmlga volt szives a magas vendéget s közönségünk kitünőbb igen nagy részét megvendégelni, hol ő felségeért, s a magas vendég egészségeért számos poharak üritettek; — ő fönsége is szives volt a házi gazdáért s a jelenvolt testületekért poharat emelni. — Az ebéd végével már estve levén — a kivilágitott várost járta meg ő főherczegsége számtalan fáklyások kiséretében végnélküli éljenzések között; — a hullámzó néptömeg figyelmét főleg a megye- és városházánál, — a temesvári g. n. e. h. püspök lakánál, és ezen hitüek templománál fölállitott tüzi épitmények, az izraeliták diadalkapuja, s a város által a katonai téren épitett tüzszobor vonták magokra. — Ezután helyettes főispánunk b. A. L.-nak kitünően ékes, s ő fönsége tiszteletére alakitott tánczmulatságában vett részt ő főherczegsége, s nyájas leereszkedő viselete által általános szeretetet s tiszteletet aratott. Másnap jókor reggel a megyei banderium, és küldöttség kiséretében ő főherczegsége Torontálmegye felé eltávozott, közszeretetünket s tiszteletünket vivén magával. — Ő fönségének egész itt léte alatti magatartása nyájas, leereszkedő, és szeretetteljes, de egyszersmind bölcsen kiszámitott volt, — s különösön jóltevően hatott a nemzetiségre; — mert a nagy hazafi minden alkalommal, hol csak lehetséges volt, nemzeti nyelven szólott, s a magyar nyelv megtanulását többeknek lelkesen ajánlotta, pedig tudjuk: illy magas állásu szeretett férfiak példája s tanácsa milly csodaerővel bir, s valóban bámultuk a jó hatást, mellyet nagyvendégünk magatartása nagy közönségünknél minden tekintetben tett; — denique sasnak sas szokott lenni szülöttje. —

Csiki Emanuel.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Bácsból. Zombor. September 26án. Annak idejében, mikor az ultraradikalok olly annyira uralkodtak a conservativeken, hogy ezek a tanácskozások közhelyén alig mertek kukkanni; azon boldog korban, midőn a bizodalmatlanság votuma megszavaztatott, a megénekelt vezérek dicső ajkain mindig csak az hangzott: hogy a kormány törvényeket sért; és ime: hogy lélekzeni kezdett a conservativ párt, s a gyávaság helyett a férfias bátorság arczát ölté föl, már annyira áradt a kormány iránti bizalom, hogy immár ki sem kétkedik a széles Magyarhon határain belül, miszerint a három év lefolytával ő felsége szeretett királyunk ismét maga körül gyüjtendi a magyarok alkotmányos hü rendeit. Nem e ez azon reményteljes nap, mellyen a conservativ párt, a bizalommal környezett kormánnyal, üdvös működését megkezdi? És ez igy igen szépen lenne; csak az nem szép, hogy — a mint a sajtó utján értesülünk — e bizalmas reményigen sok helyt ama métely, melly egész hazánk alkotmányának megmérgezésével fenyegetődzik — az elhirült korteskedésnek fölélesztésére használtatik. Bácsban e daemon — hála főispán ő méltósága ügyes modorának — majdnem 8 egész évig élet nélkül feküdt: és mi könnyenhivők azt gondolók, hogy halott; pedig csak tetszhalott volt; (evvel ugyan kár volt a szabott 48 órát kitartani, ezt tüstént el kellett volna temetni) mert ime reményünk kilenczedik évében, a jobbak boszujára, fölkelt, és olly rémületes képpel nézett szét e méz és tejjel folyó kis Bácsországban, hogy bizony mi elijedénk, mert mindenki egy garabonczias diákot látott benne, ki olly vihart dörgött volna le Bács láthatárára, hogy szerencsés leendett, ki a pártok crisiséből az érdektelenség vértje mögé bujhatott volna. Azonban ismét hála e megye bölcs kormányzójának, ki a közjónak áldozatul vivé a kebel hajlamát, és egünkről elháritá a vészfergeteget; és e fergeteg, kedves olvasóink, a követvágy odujából származott. Egy ur, kit mi igen derék becsületes gazdag embernek ismerünk, de kinek parliamenti ügyességéről épen semmi fogalmunk, minthogy a megyei téren öt föllépni soha sem láttuk, még julius hónapban követjelöltül lépett föl; és minthogy népszerüséggel fölülről mint uj tünemény nem is birhatott, tehát azt alul kereste; a hol azt meg is találta; mert ott — mint közönségesen tudjuk — soha sem hibázza el, csak az ismeretes eszközt használja föl. Mi czélja lehet azon urnak? sokan találgatták; mi azonban ezek után szólani nem akarunk, hanem a ius bonae existimationis elve szerint, mivel más oksulyunk nincsen, csak a szép javak birtokából folyó, a hazának szolgálni kész kötelesség értelmét állitjuk föl azon mellékletlel, hogy ez uton ő is talán — mint más többek — áldozatot tenni kiván, mellynek illatát csak a zsidók nyelik el, füstjére pedig a haza prüsszenteni kénytelen. Azonban bárminként legyen, mi örülünk, hogy megyénk a szenvedélyek terévé nem változtatott; az elágazó vélemények több vajudás után végre még is egy szülöttet hoztak a jövő hongyülés keresztelésére, mellynek e két nevet: L. L. és P. A. adandjuk; szeretnők, ha a keserves szülés kortestora végkép elmaradna. — Illy előzmények után e mai napra, vagy is september 22re elhalasztott évnegyedes közgyülésre, reménylvén, hogy a kijelöltek elsejét is itt tisztelni, hallani, és szónoki tehetségét is, minekelőtte megyénk bizalmával megajándékoznók, megismerni szerencsénk leend, összejöttünk. Azonban várakozásainkban megcsalatánk, mert a jelen gyülésre a szokottnál sokkal kevesebben jelenének meg; ugy látszik, hogy ő főherczegsége István kir. helytartó iránti hön magasztos hódolat figyelme, sokakat kifárasztott; mi közönséges sorsa az emberi dolgoknak, hogy a nagyobbak föltüntével a kisebbek egészlen elárnyékoztatnak; mig másokat az oeconomia hon tartóztatott.

Legyen már most szabad a gyülés rajzát adnunk, mellyet főispán ő méltósága szokott ékesszólásával a t. kk s rdek zajos éljenei között megnyitván, először is csinos beszédben tudósitá a megyét főherczeg István k. helytartó kebelünkbeni fogadtatásáról, férfias hanggal s magasztos érzelemmel rajzolván azon örömet, mellyet a magas vendég irányában az egész megye nevében kifejezni kegyeskedett, bizonyossá tevén bennünket, hogy ő fönsége megyénknek magas tetszését nyilvánitá, igérvén kegyelmesen, hogy azt ismét főherczegi személyével szerencsésitendi; — melly érdekteljes tudósitását avval zárá be, hogy e hónap reá nézve is vigasztejes, minthogy ennek 11-dik napján 10 év előtt először foglalá el e megye fényes kormányszékét, kikérvén továbbra is a t. kk. és rr. bizalmas szeretetét; melly előadás többszörös éljennel szakasztatván félbe, végre ő méltóságának szives fáradozásaiért köszönet szavaztatott. Most elővétetett azon helytartótanácsi intézvény, melly megsemmisité Bácsmegyének a gabona kiviteléről még májusban hozott határozatát; melly ugyan már rég megszünt, azonban másod alispán még is jónak látta észrevenni: hogy a megyének ezt máskor is joga leend tenni; azonban igy lehetett volna a szónok urat kérdeni: valjon czélszerü-e ezt egyes megyéknek tenni, és tanácsos-e, midőn a particularismus szemüvegén nézvén, könnyen az egyes érdeknek az egész hon kereskedelmi javát föláldozhatják, és a dacz szinét fölöltvén, könnyen a szomszédnál visszahatást hivhatnak föl? — azonban másnap a hasonnemü választmányi munkálat tárgyalása alkalmával kimondá m. alispán ur: hogy a közös szükséget igazán csak a fökormányszék, hol az egész ország tudósitásai öszpontosulnak, itélheti meg; és igy közvetve megvallá, hogy tegnapi mondása a status-gazdászati és józan kormányzati elvekkel ellenkezik. Ezután szönyegre került elhunyt H. M. főpénztárnokunk zár alá vett vagyonát érdeklő helytartótanácsi intézvény, melly azt rendeli, hogy a számadásoknak fensőbbi alapos megbirálására szükségelt kezelési számadásos kimutatások fölküldessenek; mi teljesittetni is rendeltetett, azon ohajtással: vajha ez ügy már egyszer befejeztetnék, hogy igy a szegény adózók sok ezrei megtérittessenek. — Gr. Apponyi és Szögyényi kancellárok hazafi érzelemmel telt üdvválaszaik szives

éljenekkel fogadtattak; — gróf Reviczky főkormányi tanácsos pedig és az uj kir. személynök üdvözlő irattal megtiszteltetni rendeltettek. — Hunyad testvér honmegyének azon megkeresésére, hogy a részek visszakapcsolásáról szóló törv. czikk végrehajtása sürgetésétől addig állnánk el, mig a két hon, mire országos választmány neveztessék — egyesülhet; határoztatott: hogy a követek mind azon törvényes intézkedésekhez kedvezőleg járuljanak, melyeket a kormány szükségeseknek vélend az érdeklett törvény életbeléptetésére, és a netalántani két testvérország egyesitésére. — Ungnak levele folytán pedig utasitatnak követeink, hogy a tüz, viz és jégkármentesitő intézetek országos megalapitását sürgessék. — Pestnek is, ha szolgabiráink megteendik a tudósitásokat, megirjuk a termés mennyiségét. — Azután az országgyülési utasitások tervét készitő választmányi tagok nevei kihirdettetvén, ehhez gr. Erdödy család sérelmét nyilvánitó, s Besztercze kir. város egyenkinti szavazatot, és bányatörvénykönyvet sürgető leveleik utasittattak. — A tiszaszabályozási nádori bíróság meghivása, főügyvéd urnak jogi szempontbóli megtekintés végett kiadatott. — Marasztoni festő akademiája pártolására aláirási ivben segedelmet gyüjtendnek szolgabiráink: mi eljárásaiknak legnagyobb sikert kivánunk, mert ohajtandó lenne, hogy azon korban, midőn más kellékeket külföldről hozatni nem akarunk, ha valami művészit akarunk előteremteni, önfiainkat alkalmazhassuk, s igy is akadályoztassuk meg a pénz kiszivárgását. — Továbbá a juniusi hónapban megajánlott huszezer pengő forintnyi öszveg az inség idejében tett azon adósságok lerovására, mellyeket az adósok kielégiteni képtelenek, szokott kulcs szerint 19/20 a birtokos nemesség, 1/20 pedig az egyháziak és czimerleveles nemesektől befizettetni rendeltetett, és azon remény némi támogatásaul, hogy a pénz valaha a pénztárba be is vándorland, szerencsénk volt látni a 17 év előtt történt koronázási, és a még 1839-diki országgyülés költségei fejében szép öszveg pénzeket befizettetni, fájdalmasan hatván reánk azon körülmény, hogy egy járás főbiráját nélkülözni kényteleniteténk, s igen ohajtottuk volna az okot hallani, melly őt eltávoztatá a háromszoros országgyülési költségek behajtása vagy lefizetésében; mire megjegyzé főispánunk, hogy ohajtja: miként a hivatalnokok diszes czim mellett a nyert állás terhét is viselni szivesek volnának; mihez sokan amugy félhangon bevallák: hogy ezen nem volna olly igen nehéz a jövő tisztujitáskor segiteni. — Utasitást megállapitó gyülés october 18 s 19-kén, követválasztás pedig 20-kán leend. Marha hus ára decemberig 12 kr marad.

Pestből. K.k. meghivó levél az országgyülésre: Első Ferdinánd sat. Miután az örök gondviselésnek megfejthetlen végzése, szintannyira szeretett, mint hőn tisztelt nagybátyánkat, dicső emlékezetü fönséges József cs. kir. örökös főherczeget s Magyarországunk nádorát szivünk mély fájdalmára e világból kiszólitotta, az 1608ik kor. e. 3dik tczikk értelmében eszközlendő nádorválasztásra, nem különben a végett, hogy az ország boldogságának nevelésére és a közjó gyarapitására kivánt többféle nagyfontosságu törvényes intézkedésekről, atyai szivünk gyöngédsége szerint, kedvelt Magyarországunk s hozzácsatolt részek hiv karaival és rendeivel tanácskozhassunk, — folyó 1847dik évi szentandráshó 7dik napjára eső pünkösd utáni huszonnegyedik vasárnapra, sz. kir Pozsony városunkba közországgyülést rendelendőnek, hirdetendőnek, s azt Isten kegyelméből saját személyünkben vezérlendőnek elhatározánk. Mire nézve nektek ezennel komolyan parancsolván, kegyelmesen meghagyjuk: hogy a kirendelt helyre és időre, kebletekből szokás szerint választandó s kiküldendő két követet, béke s nyugalomszerető alkalmas férfiakat kifogás nélkül küldeni, s igazitani tartozzatok, kik az érintett országgyülésen jelenlenni, s ott a többi főpap és zászlós urakkal s nemesekkel nevezett Magyarországunk s az ahhoz csatolt részek karaival és rendeivel kegy. szándokunkat s előterjesztményeinket, mint egyedül az ország üdvére, föntartására irányzottakat bővebben megérteni, s azok fölött tanácskozni és értekezni kötelességöknek ismerjék. Ti szorgalmasan gondoskodandván, hogy emlitett követeitek a kitüzött napra ott bizonyosan s mulhatlanul megjelenjenek, máskéni az ország köztörvényében foglalt büntetés alatt nem cselekvendők. Hozzátok egyébiránt cs. kir. kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt birodalmi fővárosunkban Bécsben Ausztriában, sz. mihályhó 17dik napján, az ur 1847dik esztendejében. — Ferdinánd m. k. gr., Apponyi György, Zsedényi Eduárd.

Pest és Debreczen. A „Nemzeti Ujság“ 561dik számában Ohati levelezelő ur Debreczen szellemi állását igen torzképekben adja elő; más felől anyagi tekintetben fönhangon kiemeli, és kimondja: hogy „Debreczen gazdag“ — minthogy a 15 négyszög mértföldet müvelő debreczeni néposztály, — melly minden nemzeti jólétnek lelke, — egyátalában ekkoráig gazdag! — Ugy veszem észre, hogy Ohati ur, az egyszerüségben boldog Debreczent csupán szellemi tekintetben kivánná a robajos Pest (mert Budán egészen más szellem uralg) tündérfényévé átvarázsolni; — miért nem lesz talán fölösleges, ha egy kis tájékozási rajzzal kedveskedem a tisztelt urnak, és párvonalban összesitve adom elő, miért halad Pest szellemi tekintetben nem csak honunk többi városai fölött, de Europa roppant városai mintájára, szökkenve elő; és miért nem szintugy Debreczen? — továbbá megoldani igyekszem azon második kérdést is: boldogabb é a pazar fényüzésben és határtalan kényelmi telhetetlen vágyaiban elmerült Pest, — a földmüvelői osztályhoz inkább illő és hasznosabb, egyszerü életmódu, a pazar fényüzéssel még meg nem barátkozott s kényelmi telhetetlen vágyaktól nem háborgatott Debreczennél? — A mi az első kérdést illeti: mi csoda, hogy Pest már természetes helyzeténél fogva is, eddig csupán honunk százados viharai miatt akadályozva, — immár e hosszu béke idején nőttön nő, s országunk ezen főpontjának jövendője kifejlödött?! — Pestnek van nagy folyója: a Duna, melly által europai kereskedési viszonyokban részesülhet; — már pedig a viz hátán eszközölhető nagyszerü kereskedést, soha sem képesek az országutakon forgó tengelyek, de még a vasutak sem, kipótolni, mert már csak a fuvarbér is a tengelyen, ez utóbbiakat sem véve ki, sokkal drágább, mint bár milly hajón; — Pestnek azonban vasutja is van, országutjai jobbra balra (kisé ugyan elhanyagolva); — Pestnek helyben van kimerithetlen kőbányája, közel a hegyekben utczai s egyébnemü köve, melylyek hiányát a tégla aligha pótolhatja ki; — Pestnek van mindennemü épitészi s egyéb fa-neme, mellyet a Duna alulról és fölülről szükségén felül szállit; — Pestnek lakosai eredetileg németek, s jelenleg is nagyobb tömege az, — és igy folytonos összeköttetésben volt és van külhoni nyelv és vérszerinti rokonaival, kik folytonosan Pestre szivárognak, általok pedig más ajku nemzetek is immár kedvet kaptak Pesten időzni, kereskedelmi üzletekkel foglalkozni; — Pest, csak valljuk meg, fővárossá vált az országnak, hiszen a kinek csak dolga van Buda-pesten, az mind Pesten szállásol, (nem értve a hivatalnokokat) és alig fér meg a számban folyvást növekedő vendéglökben! No, de ki nem ismeri Pestet? — Szóval: mindene van, a mi egy roppant várossá emelkedésre szükséges! — Ellenben Debreczennek már egyik főhiánya, hogy nagy folyója nincs, minden szállitás s közlekedés tengelyen történik; — vasutja ugyan lesz, de az is csak tengelyen, és mi pest-tájiak igenis tapasztaljuk, hogy a vácz-pesti vasutvonalon csupán személyek szállittatnak ide s oda, nyers productum alig valami, mert fuvarja drága, és nem is képes nagy mennyiségü gabona, bor, gyapju, vagy épen sertésszállitásokat vállalni, mert arra száz meg száz vaskocsi kellene, a melly terhet egy pár dunai hajó könnyen fölrak; — én ugy hiszem, hogy Pestről Debreczenbe is csak többnyire személyek fognak szállittatni a vasuton; a nyers productumok pedig eddigi szokás szerint becsületes fa, vagy vasalt tengelyen vontatni Debreczenből Pestre, s viszont;*) Debreczennek nincs sem épitési, sem utczai köve; a tégla, — hiszen ha római országuti erős téglákat tudnának készitteni — jó volna legalább a debreczeni utczákat s piaczait azzal kirakni; de hát épületi egyéb kömateriálékat honnan? — Debreczennek van ugyan nagy erdeje, de abból háztetőt, stukaturát, ajtót, s több efféléket készitteni nem czélszerü; — Debreczen lakóinak nagy tömege (hála az égnek) magyar, — de fájdalom, még vandalusi hirben van a kupeczes kalapu ripők a külhoniak előtt, kik eleinte csak félve fognak a vasutvonalon a hortobágyi pusztán keresztül Debreczenbe lehuzódni, — kisé időzni igenis, de Debreczenben letelepedni még e században aligha lesz kedvök! Ők tudják miért. — Az én időmben 1815ben, midőn ott jogászkodtam, egy német kereskedő (az is hitem sorsosa) ha jól emlékszem Rédl vagy Rábl nevü, telepedett le Debreczenben, nem is volt akkoriban több jelentékeny német mint ő, és egy, a bika-fogadóban foglalatoskodó Matisz nevü pinczér; az elsővel, miután az akkori reformatus lelkész Szoboszlai urral barátságban volt, mi is evangelicus jogászok ollykor német szóba eredtünk; — de ám Matisz urammal másképen, ki ollykor a tőlünk nyert pénzzel bennünket fölsegitett, kamat fejében jól meg is döngettük a német sógort, de ismét megbarátkoztunk vele. — Engedelmet kérek olvasóimtól ezen ifjukori viszaemlékről, de a bün sulya nyomott, be kellett azt vallanom több társaim nevében is! — Szóval: Debreczennek jövendője szellemi haladás tekintetében ugy áll Pesthez, mint 1 : 100.

A mi a második kérdést illeti: anyagi tekintetben boldogabb, megelégültebb é átalában Pest, vagy Debreczen népe? Ugy hiszem, hogy Ohati ur állitása szerint is, a ház küszöbe előtt üldögélve, házi s családi csendes körében csak olly boldog, vagy még amollyanabb a debreczeni, — ámbár sokat nélkülöz, azonban „ignoti nulla cupiditas, nulla aversatio“ azon hiányt kipótolja, — mint a pesti nyugtalan nép átalán véve minden osztálya, melly éjjel nappal az utczákon forrong, teste minden tagjait s érzelmeit bübájosan élteti, pamlagon nyujtódzik, a levegőt, a vizet, a helyet, hol megállhat, vagy leülhet, drága pénzen megvásárolni kénytelen, s kimerithetetlen vágyait a szellemi haladás kielégiteni még sem képes! — Egy része Pest lakosainak azon töri fejét: mi módon tegyen pénzmagra szert, hogy kényelmét fedezze, s a divattal előhaladjon? — a midőn más része, — és ez, ujabb törvényeink paizsa alatt lihegő mai magyar világban, főleg a pestiben „nagyban szerepelő“ — uzsorások s pénztőzsérek, főleg a zsidók épen Pesten növekedő serege, kik a tengerhajhászokkal, és diplomaticus ügyvivőikkel immár bureau-mintába egybeszőve, a pestieket is, de főleg a falusi földbirtokosokat, kik részint Pesten apró pénzből kifogytak, részint a falura is pénz kell, — lépjökre fogdossák, és az ugynevezett „vexlikkel“ nagy részét honunk földbirtokosainak immár zsebökbe ejtették. — Boldog Debreczen! — eddig legalább olly napi renden mind az effélékről mit sem tud, a miről mi pest-tájiak sok furcsát, de szomorut is beszélhetnénk! — De, minek ijesszük el alföldi atyánkfiait, — nem sokára lesz szerencsénk velök Pesten sürübben találkozhatni; majd ők is elmondják: ej — pajtás — tegyünk egy kis rándulatot Pestre, hiszen csak egy két huszasba kerül a vasuti ide s tova szökkenés — valjon mi történik Pesten? Lássuk! — Mi is ugy szoktuk, mióta a vasut s gőzhajózás létre jöttek, s például: tőlem, honnan eddig Pestre rosz uton egy nap, jó uton félnap kellett — most 2 óra alatt Váczon, ötven percz alatt Pesten vagyok, — bizony csak sürübben ugratok én is, más is, Pestre, mert csak 30 p.krba kerül az ut, vissza is annyiba; — de ám a pesti időzés hány pengő krba kerül, azt ritka ki számitja; és ha megszorul — nem nagy gond! — ott vannak a Mózes ivadékai, sőt hitünk sorsosai is, kik a megszorult vidékin szivesen segitenek! — Isten tehát önökkel debreczeni barátim, majd sürübben találkozunk jövőre Pesten, s ollykor ollykor, elmondogatjuk a pesti casinoban, hol sokat hallunk, látunk, szivarozás közben „beatus ille qui procul a negotiis paterna rura colit“!! *) Nógrádból, Felső-Sápon. Baloghi László. —

*) Eddig legalább a pest-szolnoki vonalon épen az ellenkező bizonyult be. Szerk.

Igazolás Trencsénből. Nem rég Trencsénről két ellenkező nyelven két homlokegyenest összeütköző tudósitást lehetett olvasni; az egyik haladási, a másik tespedési hirt tár az olvasó közönség elébe, a mit első pillanatra kiegyenliteni lehetlennek látszik; de ha a tárgy származását ku-

*) Ugy hisszük, az emberi boldogság nem abban áll, hogy megtagadva magától a civilisatio kényelmeit, mentül kevesebbet költsön, s épen ezért mentül kevesebbet is keressen; hanem épen abban, hogy alkalma nyittassék mindenkinek, miszerint mentül többet kereshessen, hogy igy a civilisationak mentül több kényelmeit szerezhesse meg magának. Egyébiránt hajlandók vagyunk nem hinni, hogy a t. tbiró ur az ujabb kor épen azon találmányainak legyen ellensége, mellyek a közlekedés könnyitése által, legfőbb emeltyüi a civilisationak s nemzetek jólétének. Szerk.

tatja az olvasó, meg fog győződni arról, hogy a vélemények további alkalmaztatásukban is mindig valamit föntartanak eredetiségükből; igen természetes tehát, hogy, a ki megszokta az engedelmességet, az előtt a makacsság, fejesség: vétek; míg az előtt, a ki saját egyéni véleményét egyedüli üdvözitő tannak tartja az alkotmányban, vélemény elleni törvénynek minden készséggel engedni: gyávaság. Ezen nagy bajban s vétekben látszik sinylődni M. ur, ki a tót „Národné Novini“ czimü lapban rágalom-mérges nyilait minden kimélet nélkül a trencséniekre egyiránt szórja; mert midön azt látja, hogy a tót nyelv hibás müvelése Trencsénben is a nemzeti nyelv előmozditásán fönakadt, czélt vesztett törekvése után ábránd eszmékben vél partra vezető deszkadarabot kaphatni. Azonban ha czikkében csak egy körömadatnyi helyet akart volna engedni az igazságnak, el nem kerülheti figyelmét a trencséni casino, melly hat lapot járat, mellynek ujabb, korszerü könyvei vannak; figyelembe kellett volna vennie azt is, hogy a városházhoz is járatnak magyar lapot; hogy némelylyek mind a mellett, hogy a casino tagjai, lakukba is járatnak lapokat; de ha M. ur mind ezeket nem felejté, midön olly csipősre faragta tollát, hogy avval egy város közönségét a tót világ előtt mindentől megfosztotta, ugy, hogy csak a nihilum maradt neki fön, melly körül tengödnie kell; és egyedül csak az fekszik szivén, hogy a tót ujságot csak egyetlen egy járatja az egész városban, akkor előbb illendő lett volna ennek okszerüségéről meggyőződnie, és ha nem elfogult, észszerünek fogta volna találni azon választást, mellynélfogva Trencsénben inkább tanulják a szép, szabatos, politikai polczra emelt magyar nyelvet, mint az auo, ouo, iu ao-val tömött tót dialectust; de levelező ur észrevételeit alkalmasint a csapszékekben szedte; itt már engedek; mert ezen nyilvános házakat a haladás szelleme még föl nem világositotta, minthogy itt csak most is ugy ürittetik egyik itcze a másik után, ugy folynak a pörlekedések, ugy folynak a sületlen beszédek, mint egynehány évvel ezelőtt; sőt a szük idők következtében itt is némi hiány létezhetik, a mi hátramaradást von maga után; és azért szivemből kivánom, hogy M. urnak itt igaza legyen. Kézi munkástól pedig csak nem fogja kivánni, hogy egyik kezében kaptafát, tüt, vésőt, kalapácsot, másikban pedig tót politikai lapot tartson. A mi pedig az általa emlitett aranyakat illeti, azokról igen homályosan szólt, alkalmasint attól tartva, hogy ez maga ellen fegyver leend a trencséniek kezében; és azért mi is hallgatunk azoknak igazolása iránt, kijelentvén, hogy jövőre jó vagy bal véleménye iránt közönyösek leszünk mindaddig, mig annak nyilvánitásában az illedelmen túl egész a rágalomig nem megy.

Valódi.

Vegyes ujdonságok.

(Fönséges István) ő cs. kir. főherczegsége october 13dikán érkezendik vissza körutjából Budára, midőn aztán alkalmasint a következő napok egyikén fogja főispáni székfoglalását is megtartani.

(A pestvárosi tisztujitás,) — mint hiteles kutfőből értesülénk — 14 nap lefolyása alatt már csakugyan meg fog történni, rögtön reá pedig a követválasztás.

(Bécsben) a börzei bonyodalmak ujra föléledtek, s az illetőket vésszel fenyegetik. A pesti postán a levélforgalom ismét nagyobbulni kezd.

(Alboni k. a.) megérkeztével nemzeti szinházunkban — mint halljuk — olasz nyelven fognak adatni az operák, miután az énekes személyzet közől Hollósy Kornelia k. a., s Wolf és Benza urak epen olly jól énekelnek olaszul, mint magyarul, azonfölül pedig Reina ur szinházunk szerződött tagja, születésére nézve olasz. — Lesz tehát magyarok által énekelt olasz opera is....

(Gabona kereskedőink) miután a buza ára jelenleg a Bánátban 2 fttal fölebb emelkedett,— mint hallani — biztos nyeremény fejében a Bánátban tömérdek gabonát vásároltak össze.

(A Kisfaludy- társaság által) kiadott s Erdélyi János szerkesztése alatt folyó év kezdetével megjelent „Magyar szépirodalmi szemle“ részvétlenség s pártfogolás hiánya miatt folyó év végével egy évi pályafutása után meg fog szüntettetni.

(Egy ifju), kit hajlama szenvedélyesen a festészethez vonza, s ki minden üres idejét egyedül a festészetnek szentelé, mult napokban szinte asztalkájához ült, félbehagyott munkáját folytatandó. S mivel szülői nem igen értékesek, festéséhez csak olcsó festékeket használva, mint mindig, ugy most is, szájába vön egy darab zöld festéket, s azt nyálával megnedvesité. De alig tett néhány vonást ecsetével, midön bensejében kinos rágást kezde érezni, melly folyvást égetőbbé s kiállhatlanabbá lön. Szülői, segitendők az ifju véletlenül keletkezett fájdalmain, rögtön orvosért futottak, ki az ifjun megmérgezési jelenségeket vön észre s csak nagy bajjal sikerülhetett nekie a szegény áldozatot bizonyos halálától megmenteni. — Ezt óvásul közöljük szülőknek, hogy ne engedjék gyermekeiknek a festéket szájukba venni, mert az olly anyagvegyülékből van készitve, melly — mint a jelen esemény is tanusitja — könnyen halált okozhat.

(Németlapok emlitik), miszerint az ausztriai hadsereg egészen másszerüleg szándokoltatnék egyenruháztatni, mint az jelenleg egyenruházva van. — Mi azonban minden hiszékenységünk mellett sem merünk e hirnek hitelt adni, már csak gazdasági szempontból sem, mivel jelenleg az ausztriai hadsereg egyenruhával olly dúsan van ellátva, hogy az uj egyenruházás életbeléptetése néhány évre még valószinüségét is elveszti.

(A pesti utósó tüz alkalmával) az ottani segitők között egy olly ember is találtatott, ki évektől fogva süket vala. Midön ez ember vizteli edénnyel a fecskendő mellett elsietett, a csőigazgató vigyázatlansága miatt a cső irányát tévesztve az emberek közé fecskendé tartalmát, s épen e süket ember balfülét olly erősen éré a viz, hogy az ájultan földre rogyott. Eszméletét visszanyerve, csodálkozva tekintgetett jobbra és balra, s nem tudá megfogni, mi történt vele; mert midőn a tüzhöz érkezett, mit sem hallott, most pedig egészen visszanyeré hallását. —

(Pestváros egyik népesb terét) még csak egy hete hogy ujolag követék; s ezen rövid idő alatt már is több szerencsétlenség történt rajta: legelőbb is egy bérkocsis lovának lába a kövek között létező ürbe akadt, s rögtön kificzamodott; egy egyfogatunak üres kocsija szinte illy ürbe akadt, s bérkocsisnak kelle őt kivontatni; egy targonczás földült, s összetörte targonczáját, s a terhet hordárnak kelle tovább szállitani; egy pohos ur ugy megbotlott, hogy pápaszemeivel egy csinos menyecskének homlokát beütötte; egy dandy botlása közben kecskebőrü czipőjét hagyta a helyszinén, s mezitláb kelle haza ballagnia; két ellenség, kik egymást kikerülni akarák, botlásuk közben barátságosan összeölelkeztek a földön, s hogy a sok számtalan közől még csak egyet megemlitsünk; egy nagyságos asszonyág kedves ölebecskéjének két első lábacskája olly irgalmatlanul szorult a kövezet közé, hogy rögtön kövezőt kelle hozatni, ki fölbontván a kövezetet, köbörtönéből csak nagy bajjal szabadithatá ki a fájdalmasan sivalkodó czukornyalót. S e tér szögletén egy városi rendőr örködik a rend fölött, ki — mint mondják — hogy e furcsábbnál furcsább jelenetek miatt magát halálra ne legyen kénytelen kaczagni, felesége tanácsára szolgálatából kilépni szándékozik.

(Szatmár-Németiben) jótékony nőegylet van alakuló félben, a részvétlenségből azonban, melly iránta nyilvánul, következtetve, aligha lesz egyhamar belőle valami.

(Heckenast Gusztáv) kiadó-tulajdonosnál megjelent, s minden hiteles könyvkereskedésben kapható: „Kisfaludi Kisfaudy Sándor minden munkái“ kiadja Toldy Ferencz. III. IV. V. és VI. füzet. — E négy füzet szinte olly csinos s izlés szerinti kiadásban jelent meg, mint a két első. A szerző neve pedig sokkal ismeretesb hazánkban, mintsem azt még most is megdicsérnünk kellene. — Ugyanazon kiadónál szinte megjelent s általa kapható: „A keresztény jónevelés utmutatója. A nép vallási és erkölcsi nemesbitésére“. Irta Galura Bernát, brikszeni herczegpüspök. Forditotta Hunyadi Károly.

Egyetemi ünnepély. October 3kán. Tanodai uj évünk kezdetén, miután a szentlélek segitségül hivására rendelt isteni tiszteletről, az egyetemi nagy terembe sereglettünk, hittani karunk 4-szer választott, köztiszteletben álló dékánja, a komolyan szelid egyházi férfiu, a jeles magyar tudós Szilassy János adott irányt tanárainknak s tanitványainknak, nem csak az iskolai rövid pályára, hanem az egész életre: midőn tartalomdús, meglepő adatokkal füszerezett értekezésében minden szellemi felsőbb müveltség föladatául tüzé ki, hogy az ember önmagával, nemzetével s az egész világgal összhangzásba jönni törekedjék; mindezeknek mélyebb alapját pedig természetesen az Istenneli összhangzásban keresvén.

Alig hangzottak el tudós értekező ur végszavai; s a már oszlani készülő díszes hallgatóságot azonnal egy ritka, kedves, szivreható, czélszerüleg rögtönzött akademiai ünnepély varázsereje tartóztatá vissza. A hittani kar elnökének, czimz. püspök és budai kerületbeni tanodai főigazgató Fogarassy Mihály ő méltóságának szive mélyéből áradó ékes szózata hirdeté nekünk a nagy örömet a fölött: hogy legkegyelmesebb fejedelmünktől, előre bocsátott alázatos föliterjesztés következtében érkezett helyeslő válasz erejénél fogva, a hittani karnak alkalma nyilt mai nap, illy díszes, fényes körben, rendkivüli módon tüntetni ki teljes méltánylását egy mély tudományu, legtisztább jellemü derék férfiu irányában. Lángoló igékkel rajzolá előttünk ő méltósága remek tulajdonait, tiszta nemes buzgalmát, fáradhatlan munkásságát, a kathol. egyházi magyar irodalom terén aratott fényes diadalait, sz. hitünk ügye melletti bátor, őszinte és mindenkor dicsően sikerült küzdelmekben szerzett bokros érdemeit az ünnep hősének. Ő pedig a páratlan szelidségü, Isten szerinti lelkes jó pap, ott állott előttünk, egész lényén elömlő komoly szerénységében, mintha az örvendező tiszteletadás kitörő hangjai őt épen nem illetnék. Pedig e szép magyar hazában milly sok hitéhez hiv, buzgó papnak és világinak őszinte háláját, igaz tiszteletét, nemes vonzalmát érdemlette ki s birja is valóban ez igénytelen alak; milly sokan, igen sokan fognak a mi legtisztább örömérzeteinkben osztozni, ha ezennel megüzenjük: hogy n. t. tudós Somogyi Károly ur, a „Religio és Nevelés“ ernyedetlen buzgalmu szerkesztője, a magyar egyetemben hittani tudorság koszorujával, minden szigoru vizsgálatok mellőzésével, egyszerre, különös tiszteletképen, fölékesittetett. Igen elmésen, s ép olly igazán megfejtette nekünk föntisztelt mltgos elnökünk azt: hol állotta ki kedves Somogyink a legszigoruabb vizsgálatokat? hol keressük koszorus értekezéseit? hol lehetünk tanui dicső vitatkozásainak? s azt hiszem, a Rel. és Nev. hiv olvasóinak legkevésbbé van szükségük mindezeknek bővebb megfejtésére; mert ők mindnyájan igen szivesen készek lettek volna ez ünnepély alkalmával a hittani karhoz csatlakozni azon tanuság tételében: miként ez uttal bizonyosan olly egyén koszoruztatik meg, ki nem még ezután fog tudóssá válni, hanem legalaposabb, legterjedelmesebb ismereteinek már számtalan remek bizonyitványait adá.

Hitvallás és tudori eskü letétele után ez évi ngos rectorunk Szabó János tanár ur szivből fakadó, érzékeny nyilatkozatok és őszinte jó kivánatok mellett nyujtá át a már kész, teljes diszü tudori oklevelet; mire hálateljes, rövid szavakban monda köszönetét az uj tudor: kit a jó Isten egyházunk diszére, hazánk javára, mindnyájunk örömére igen számos éveken keresztül boldogul éltessen; apostoli királyunk legmagasabb kegyelme pedig jeles érdemeihez képest fényesen jutalmazzon! *)

A vándorló sáskák természetéről és azoknak különféle változó és vetkező időszakokban miként lehető kipusztisásukról. (Vége.) A gólyák, csókák, hollók, varjak és több kisebb madarak, fogdossák őket ezen időszakaszban; továbbá — sertések által, (mellyek mohón kapnak rajtok, de a mellyeknek husa ezen rosz eledeltől megbüdösödik és rosz izü) azokat reggel és estve az ugarra kihajtván (illyenkor szoktak a sáskák tömötten egymás hátán ülni) könnyen lehet pusztitani. Hasznos volna továbbá az is: hogy ezen még ekkor szárny nélküli és egyik mezőről a másikra menő sáskák, reggel nagy eső vagy harmat után emberek által, több szomszéd határokról egyszerre fölköltetvén, az ugarakra, és gyalog vagy

*) A beküldőnek, s azt hisszük, még igen sok másoknak is nagyon kedves szolgálatot tenne a „Religio s Nevelés“ czimü folyóirat szerkesztőségének valamellyik tagja, vagy legalább a betüszedő: ha ezen tudósitást, az illető tisztelt férfiu szerénységének sértése nélkül, valahogy jó módon tudná közleni a „Religio s Nevelés“ buzgó közönségével is.

Tarjáni.

más utakra is a nélkül, hogy a közel levő gabonákhoz érhessenek, kergettessenek; azonban jó az is: hogy, midőn a gabonákból kikergettetnek, a gabona szélében fölállitandó gyermekek által seprüvel agyon verettessenek, és zsákba gyüjtetvén, elégettessenek. A gabonábóli kikergetés pedig ugy eshetik meg: hogy egynehány ember egy kötelet, mellyre imitt amott egy szalmatekercs, vagy több darabocska fa van fölkötve, lassan a harmattól még nedves gabonán keresztül kasul hurczoljon. Ha a vándorló sáskasereg a gabonában van, el kell várni, mig az ugarra, vagy az utra kijön, és akkor kevés lármával rája kell rohanni. A csoport két szélére néhány gyermeket valami száz lépésnyi távolságra szembe fölállitván, ezek egy seprüvel sokat agyonverhetnek, a nélkül, hogy az egész sereg elszéledjen, csak hogy némellykor meg kell szünni, hogy ismét megcsendesedjenek, és nagy lármát nem kell csinálni. Mikor a sáska-fiókák széles és mély utra kimennek, vagy azokon keresztül szökdécselnek, akkor könnyen össze lehet taposni.

A negyedik időszakaszban, azaz: negyedik vetkezésök után, a sáskák tökéletesen megszárnyasodnak, és tökéletes nagyságukat s szinöket megkapják; kivévén hogy a himek szárnyai mentől tovább, annál inkább sárgulnak. Ekkor a nemzetek rettentésére a legmesszebb levő helyekre is elvándorolnak. A meleg idő, szél, éhség és párosodások ideje okozzák leginkább vándorlásukat. A tökéletesen megnött sáskák augustus közepe táján szárnyasodnak meg. Ezen sáskacsoportok sokszor lárma, dobolás és egyébféle zaj, kiváltképen ágyuzás, vizi puskák, madár-seréttel, vagy csak poronddal is megtöltött puskatüz és göz által sok határokon keresztül kergettessenek: de sok függ a szél és idő járásától; a hajtogatásnak csak nyirkos és hideg időben, vagy igen nagy harmat után lehet helye, melly akkor is csak nagyobb bajt, mint hasznot okoz; meleg és csendes időben nem is czélirányos, mivel a sáskák háborgattatván, magasan fölrepülnek és egymástól nagyon elszélednek. Ezen időkorban, és addig, mig tökéletes erőben levén, vándorlásaikat csoportosan teszik, nem igen lehet hozzájok férni, ennél fogva: a tojások beszedésére, az ujonan kikölt sáskafiókák összehajtogatására legnagyobb szorgalmat kell forditani. Szükséges tehát, hogy a felsőbbség és tisztségek ezt szorosan megparancsolják, és teljesitésére fölügyeljenek. Későbbre párosodásuk és tojások lerakása idejében ismét kezünkbe esnek.

Az ötödik szakasz: a párosodás idejével kezdődik; ekkor megszünnek csoportosan vándorolni, és lassanlassan eloszolván, a csoportok csekélyebbek lesznek, és utójára elvesznek. — A párosodás ideje kezdődik augustus közepén és tart october végeig, melly időszakaszt elpusztitásukra kell használni. Este és reggel a harmatban kevés fáradsággal össze lehet őket verni, taposni, beszedni, mély gödrökbe hányván, összezuzni, földdel behányni vagy elégetni. A falukhoz közel levő mezőkön, kertekben, szölőhegyekben, tövises és elkertelt helyeken, a hova bajosan lehet elmenni, és a hol többnyire sok tojásos csök vannak, és a hol leghamarább kikelnek a tojások, gyermekek által egy kis ajándékért sok millió tojást lehetne fölszedetni és elpusztittatni. Azokat a sáskákat, melyek a hideg őszi idő miatt elhullanak, szaporán össze kell söpörtetni, és egy gödörbe földdel elfedni, nehogy később fölelevenedvén, megint elszéledjenek, vagy oda még elpusztulásuk előtt tojhassanak. — Ámbár kártékonyak és pusztitók a sáskák, mégis a természet oeconomiájában nagyon hasznosak, mert a sokféle négylábu állatoknak eledelül szolgálnak, eszik őket a madarak is, u. m. a darvak, gólyák, seregélyek, hollók, varjak stb.; sokféle apróbb madarak is szokták őket pusztitani, a többek között Arabiában egy fekete madár (Gracula gryllivora) melly nem nagyobb egy verébnél; — a gyíkok és békák nem csak a sáskát, hanem annak tojását is megeszik, s igy pusztitásukat segitik. — Használtattak továbbá régibb és ujabb tudósitások szerint különbféle módon elkészitve: sülve, föve, füstölve, megőröltetve és pogácsának megsütve, különböző nemzetek által eledelül. De egészséges legyen-e ezen eledel vagy nem? bizonyosan tudni nem lehet. — Főzve megvörösödnek, mint a rákok; — azt mondják, hogy fejér husuk is ollyan izü mint a ráké, a viz, mellyben főzetnek, valósággal is rákszagu.

KÜLFÖLD

Spanyolország. Madrid, sept. 19. Csakugyan valónak látszik, hogy Pamplonaban összeeskevés fődöztetett föl, mert a navarrai fökapitány egy napi parancsot intézett a sereghez, mellyben meggyözödését fejezé ki, hogy minden csábkisérleteknek férfiasan ellentállandnak s a királynö ügyéhez hivek maradandnak. Az „Eco del Comercio“ ezen összeeskövést az afrancesado párt müvének hiszi. A „Popular“ szerint Cabrera visszatért Spanyolországba. Pavia tábornok, nem különben az uj fökapitány Vigo tábornok Madridba megérkeztek. Don Francisco de Paula infans 16-kán váratott Vitoriában. — Mi-alatt a „J. d. Debats“ gibraltari levelek után Abd-el-Kadert megveretnek s megsebesitve a pusztákba menekültnek állitja, a madridi „Eco del Comercio“ sept. 19-röl következöleg ir felöle: „Legujabb gibraltari levelek szerint bizonyosnak látszik, hogy Abd-el-Kader Marocco fővárosát Fez-t elfoglalta s ez által magát a marocconi birodalom urává tevé.“

Olaszország. Nápoly, sept. 15. Innen Carabba dandárnok alatt több csapat lovasság ment Abruzzoba, hol a hangulat minden esetre nagyon elnyomottnak nevezhető. Ezen hadmenetet katonai sétának nevezik. Midőn azt állitják, miszerint a király egy második osztálysereggel Apuliába menend, ez nem látszik valószinüséggel birni, s pedig két okból: mivel a király a jelen körülmények között a fővárost el nem hagyhatja, s másodszor épen ezért sok katonaságot belőle el nem távolithat. Siciliát illetöleg némi mozgalmakról beszélnek Syracusaban. Messinaban uj elfogatások történtek s környékén még számos szökevény van elrejtve. Most már többé nem tagadhatni, hogy Reggioban és Messinában történt lázadás között benső összefüggés létezett. — Plotins földesur magaviselete, ki Nápolyban némi kitüntetésben részesült, nagy figyelmet gerjesztett. Romeo egyátalában mint gyanus egyén ismeretes, nemcsak a Benucci gabonájából bejött pénzt, hanem a községi pénztárt s a reggioi adópénzeket is magához véve, ekép királyi pénzzel vezeti s intézi a lázadást. Benucci özvegyének, kinek férje a szó valódi értelmében ijedségben halt meg, a király segédje által sajnálatát izené. — Palermoban azon pattantyús, ki az explosio előtt a mühelyben dolgozott, haditörvényszék elébe állittatott s agyonlövetett. Az explosio a nagy löportár szomszédságában történt; ha ez a benne levő 30 ezer font löporral a levegöbe repült volna — mint talán terveztetett — ugy Palermo egy része bizonyára tönkre van téve; Palermoban szinte történtek elfogatások. A Vezuv 12kén Somma és Ottajano irányában fölötte sok hamvat vetett ki, a nélkül hogy a még mindig kifolyó lava kárt okozott volna.

Róma, sept 13. Politikai bonyodalmaink (mert az itteni eseményeket, mellyek naponkint inkább a törvénytelenség jellemét vesszik magukra, kifejlésnek nem nevezhetni) uj korszaka következett be. A politikai örömünnepi demonstratiok, mellyek boldog-asszszony napja előestéjén a toscanai és szardiniai követeknek egy vakbuzgóan fölizgatott tömeg által tétettek s mellyek egy részt következő este a bajor követ Spaur gróf ablakai alatt ismételtettek, azonban mint sejthetni, csak azért, hogy a vele szemben lakó ausztriai követ Lutzow gróf irányában egy harczias nemzeti hymnus eléneklése által sértő demonstratiot tanusitsanak, szigoru rendszabályokat idézének elő. A statustitoknak méltányos s egyszersmind fenyegető hangja progressistáinknak nem tetszett. — Egy sokkal veszélyesebb dolog vala készülöben, vagy talán tegnap meg is történt volna, ha ezen érintett rendelet által czélszerüleg el nem mellőztetik. Egy hymnus, melly a legnagyobb gyorsasággal a messinai és calabriai forradalmi mozgalmak megünneplésére, mellyek a nápolyi kormány szilárd föllépése által még elég jókor elnyomattak, költetett, zenére téve s már be is tanulva, tegnap vasárnap délután a polgári testörsereg hadi gyakorlata alkalmával vala eléneklendő. Ha ez meg történik, ki áll jót, hogy milly más demonstratiokat idézett volna elő.

Rómából az „Univers“ következő körlevelet közöl, melly sept. elején, minden pápai polgári s katonai hatóságokhoz intéztetett, melly világosan kimutatja, miként terjedt el az egyházi statusokba azon tévhir, mintha ausztriai megtámadás volna készülöben: „A politikai ügyek jelen állásánál fogva a pápai statusoknak idegen sereg általi elfoglalása lehetöségét eltávolitottnak tekinthetni: egyébiránt az eszélyesség szabályai azt kivánják, miután illy kimenet még is lehetséges, hogy a szükséges rendszabályok a kormány által kiadassanak. Azon esetben tehát, ha valami kül hatalom az egyházi statusokat megszálló szándokból érkeznék, a várak kormányzói, a városok örseregei s minden katonai örállomások csak olly hatalomnak fognak engedni, melly az ellenszegülést lehetlenné tenné. A kormányzók tehát a legszigoruabb felelösség terhe alatt a következöket fogják végrehajtani: 1) Minden katonai ingóságokat, mellyek a kormányzóság tulajdonai, biztos helyre juttatni; 2) azon örtestülethez visszavonulni, mellyhez tartoznak; 3) a kormány képviselöit s a püspököket védeni; 4) a polgári örsereg emberei közöl magukhoz fogadni mind azokat, kik önkénytesen a pápai sereghez csatlakozni kivánnak; 5) hátravonulás által eszközleni a főváros feléi összpontositásukat s ha az elfoglalás Ferrara felöl történnék, Bolognába, Rinuni, Pesaro, Ancona, az Apenninek, Tiber s Civita-Castellanaba vonulni vissza; 6) a főparancsnokság a hadi törvények szerint a legidösb parancsnokot illeti, ha csak a kormányzóság másképen nem rendeli; 7) ezen rendelkezéseken kivül, mellyek egy idegen megtámadás esetét illetik, ő szentsége seregei fogják a belrendet föntartani; hol rábeszélés s más intőszerek nem használnának, ott nyomatékosabb eszközök alkalmaztassanak, hanem csak a helyhatóságok parancsából. Ő szentsége biztosan számol derék seregei hüségébe s szeretetökbe s hogy minden különbség nélkül fejedelmük bizalmának megfelelendnek. Ferretti bibornok. Gregori ezredes a hadministerium titoknoka. Sassulini segédtiszt.“

Az „Allg. Zeit.“ párisi levelezője sept. 25röl következöleg ir: Rómából és Bécsből azon örvendetes tudósitás érkezett, miszerint a ferrarai ügyek szerencsés kifejlésükhöz mindinkább közelednek. A ferrarai bibornok-követ óvására a bécsi cabinet válaszolt, mellyre a bibornok statustitoknok Metternich herczegnek egy levelet küldött, hol a sz.szék mellőzve minden jogkérdést, egyszerüen a status quo helyreállitását ohajtja Ferraraban. A sz. atya ebbeli kivánsága betöltését az ausztriai császárhoz intézett saját levelében is kéri. Most tehát az a kérdés: mit kellessék érteni a status quo alatt? valjon azt-e, hogy Ausztria seregeit a városból a ferrarai várba visszavezesse? Ez anyagilag lehetlen, mert a vár alig fogadhat be két zászlóaljt. Ferrara városnak 1836ban egy rajzterve jelent meg, mellyen az egykori S. Catarina kolostor ausztriai katonai kórháznak, S. Benedetto és S. Domenico régi kolosterok pedig ausztriai laktanyáknak vannak följelölve. A város e térképe a ferrarai hatóságok közvetlen fölügyelése alatt adatott ki, ebből tehát az következik, hogy 1836an senkinek sem jutott eszébe Ausztria azon jogát elvitatni, hogy örseregét nemcsak a várban, hanem a városban is szállásolhatja. Lutzow gr. erre támaszkodva, Ferretti bibornoknak azon ajánlatot tevé, hogy a helyreállitandó status-quo alapjául az emlitett térkép szolgáljon, miben — mint hallani — a sz. szék már bele is egyezett. Auersperg gróf tábornagy az ausztriai örállomások elrendezésénél már biztositá a ferrarai legatust, hogy a pápai kormányi s rendöri ügyekbe avatkozni nincs czélja. Hasonló nyilatkozatot tön Lutzow gróf a sz.széknek.

Oroszország. Varsói tudositások szerint a cholera Lengyelország egy részében már dulni kezd. A fővárosban a császár parancsolatából uj kórházak alapittattak, hogy e ragály Varsót készületlenül meg ne lepje.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csöd.

3C876 Hevesmegye törvényszékének jelentése szerint Mezőtúr mváros tanácsa Hoffer Ferencz helybeli szabómester ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi november 5dike tüzetett ki határnapul, és ideiglenes tömeggondnokká Czebe István tanácsnok, perügyelővé pedig Nagy Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 6kán 1847.

Dunavizállás. October 4kén: 9· 5″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

569. szám 1847. Csütörtök oktober 7.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket folvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A „Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára még folyvást előfizethetni helyben házhozhordással 2 ft 48 krral, boritékban 3 ft, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Előléptetés — A királyi helytartó körutja. (Fiume). — Hongyülési irányeszmék. I. — Káptalani követválasztás. — Törvényhatósági tudósitások. Temesből. (közgyülés). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Olasz-, Görögország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások. Dunavízállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége magyarszögyéni Szögyényi László v.b.t.t. ő nmlgának al-kancellárrá lett előmozditása következtében megürült kir. középponti tanulmányi bizottság s ezzel egybekötött könyvbirálószék elnökségére ifj. gróf Zichy Ferencz eddigi kancellariai előadó udv. tanácsost legkegyelmesebben kinevezni méltoztatott. (Magán tudósitás).

Ő cs. kir. ap. felsége méltoztatott a bécsujhelyi vaspályaudvarban egy ideiglenes harminczadhivatalt kereskedelmi harminczadhivatali illetőséggel fölállitani, s annak személyzeteül ideiglenesen egy harminczadost 600 pft, s egy ellenőrt 500 pft évi fizetéssel megállapitani, melly tisztek a pályaudvarban természeti szállással birandnak, s részükről évi fizetésükhöz arányzott, biztositékot nyujtani kötelesek. Az ezen ideiglenes harminczadosi állomásra Hoffmann József lajta-szentmiklósi k. harminczadhivatali ellenőr lön érdemesitve.

A királyi helytartó körutja. Fiume. Septemb. 23dika nagyszerü nap volt reánk nézve és szerencsés, mert körünkbe hozá a nagy nádor nagy reményü fiát, fönséges István főherczeget, ki iránt hódoló tiszteletünk s szeretetünk legőszintébb tanuságait nyilvánitani vetélkedve sietnek a hü nemzet lelkes törvényhatóságai, — s megismerteté a magyar tengervidék örömzajongó lakosaival azon várva várt magas egyéniséget, kit koronás királyunk kegyelme Magyarország királyi helytartójául neveze ki, s kit a nemzet összes akarata a küszöbön levő országgyülésen nádoraul is üdvözölhetni vágy. — Már alkonyulni indult az idő, midőn ő fönsége Zágrábmegye szélén, Jelenyére érkezett, s csak 3 mérföldnyi távolságra vala városunktól s tőlünk, kik égő kebellel sovárgtunk a perczre, melly őt szemeinknek meghozandja, midőn aztán büszkélkedve mondhassuk: láttuk a magyar nemzet reménycsillagát! láttuk fönséges királyi helytartónkat! a deli férfiut! a jövő nádort!... Zenggi püspök ő mlga vezérlete alatt fényes küldöttség várakozék ő fönségére e helyt, hol e czélra rögtönzött kéjlakban vala kegyes fogadni ő fönsége e küldöttség szónokának üdvözlő szavait, mellyek a magyar tengervidék nevében itt érék először magas vendégünk füleit. Az üdvözlő beszédre, megelőző szives nyájassággal válaszolván ő fönsége, férfias szavai lelkünk mélyébe hatottak s egészen elbájolának. — Utját folytatandó ő fönsége, innét a pompásan kivilágitott Luiza-utra kélt, s az épitészet eme tiszteletre s csodálatra ragadó remek müvén folytonosan harsány s szünni nem akaró örömnyilatkozatok kiséretében — mellyet az ezen ünnepélyre összesereglett hegyi lakosság hangoztatott — az ugy nevezett „magyar kapuig" érkezvén, hol pazar fényözönben uszó diadaliv volt fölállitva, a buccarii tanács s patricziusi küldöttség tevé hódolatát. Tovább haladva, a Fiumara folyamhidnál a fiumei városi tanács s patricziusi küldöttség üdvözletét fogadá ő fönsége, midőn egyszersmind az ez alkalomra irt „örömdal" melly a lakosság érzelmeit hüen ecsetelé, nyujtatott át ő fönségének. — Esti 8 óra volt; s a sürü taraczkdurrogások, taps, és harsány örömrivalgások fönnen hirdeték, hogy a diszmenet, mellynek fénycsillaga a honszerte hódolva szeretett fönséges István királyi helytartó vala, a diadaliven átkelt, s Fiumeba lépett. A város utczái a legfényesebben valának kivilágitva, s mindenütt fuladásig tolongó népsokaság, mellynek ajkairól szünni nem akarólag hangzott az „eviva." A „Corso" varázsfényben ragyogott, rendkivüli pazarsággal vala kivilágitva; s ezen keresztül vonulva a diszmenet, végre ő fönsége a számára kijelölt lakba, a kormányzói palotába eljutott. Itt a már összesereglett magyar tengerparti k. kormányszék hivatalnokai, cs. kir. tisztikar, s egyházi rend körében magyar tengerparti kormányzó ő mlga fogadá ő fönségét rövid magyar üdvözlő beszéddel, s azután teremeibe kiséré. — Rövid visszavonulás után, hogy az örömzajongó nép forró ohajtásának eleget tegyen ő fönsége, megjelent az erkélyen, hol ismét harsány eviva-val s a katonaság vigan hangzó zenéjével találkozott. — Tiz óra tájban ő fönsége a várost, melly tiszteletére fényesen kivilágittatott, főudvarmestere s Kis Pál magyar tengermelléki kormányzó ő méltósága kiséretében kocsin megtekinteni indult, s végig haladva a „Corso" hosszu során, mellynek két—három emeletes épületei ablakaiból nemzeti szinü lobogók függtek, kellemesen játszva a lengedező esti szellővel, minden lépten harsány evivaval fogadtatott. A pazarul kivilágitott kereskedelmi casino vonta legelőbb magára figyelmét a fönséges főherczegnek; az olasz nyelven szerkezett üdvözlő fölirás, de leginkább az ügyesen rajzolt átvilágitások, mellyek egyike az épülőben levő fiumei kikötőt egész terjedelmében, másika pedig a Luiza-uton tervezett vaspályát tüntelé elő, nyerék meg leginkább a tolongó sokaság tetszésnyilatkozatát; helyesen levén itt jelentve: hogy csupán egy, az országot a tengermellékkel összekötő vaspálya, s egy biztos kikötő fog élénkséget s fölvirágzást a honi kereskedés s Fiume város érdekeire áraszthatni. Szinte csinosan valának földiszitve az illető külhatalmasságok consulainak lakai, mellyek ablakaiból a képviselt nemzetek különszinü lobogói függtek le; nemkülönben diszesen volt kivilágitva a városi szinház is, hol a fönséges vendéget olasz énekkar fogadta, mellynek dalait — kiszállva kocsijából — ő fönsége meghallgatni kegyes vala. — A sok rendbeli üdvözlő föliratok között két csinos magyar diszirat is volt látható, mellynek egyike rövid, de sokat jelentő szavakban üdvözlé a magas vendéget a magyar tengerparton.

Másnap, azaz september 24kén, reggeli 9 órától délig a különféle küldöttségek tisztelgését fogadá ő fönsége, s azon egyénekéit, kik arra előlegesen engedelmet nyertek, s valamennyien nem birák elegendőleg magasztalni ő fönsége kegyességét s nyájas leereszkedését, valamint nyilt férfias válaszait, mellyeket a körülményekhez képest magyar, német s olasz nyelven egyforma szabatossággal intézett hozzájok. 3 órakor kezdődött az ebéd; ennek végeztével 5 órakor „Ausztria" nevü 360 lóerejü tengeri gőzösön, melly a kormányzó palotája előtt horgonyzott, s mellyen a trieszti cs. kir. szabadékozott Lloyd-társaság igazgatósága ő fönsége tiszteletére Trieszből érkezék, indult meg ő fönsége Buccariba. A gőzös lépcsőzetén a társaság igazgatósága hódoló üdvözlettel fogadá ő fönségét. Az indulást 21 ágyulövés s a tengerészek „hurrah" kiáltásai hirdeték. Ezen kellemes kirándulás alkalmával a martinskizai veszteglőház, Porto Ré, s a tengerpartot környező s valódi festészi szépséggel biró hegylánczolat, valamint a hullámokból büszkén kiemelkedő köszirtre épült hajdan a vitéz Frangepánok vára — jelenleg kórház — ragadák meg leginkább ő fönsége s a számos jelenvoltak figyelmét. Buccari közelében, melly egy természetes kikötőt képez, számtalan nászád uszott a tengeren, magasan föllobogó lángokkal s vidám tengerészekkel ellátva, kik a nagyobb hajók legmagasb árboczaira mászva, szünni nem akaró „hurrah" kiáltásaikkal üdvözlék a magas vendéget. Ő fönsége Buccariba érkeztét ágyudurrogások s harsány eviva hirdeté. A félkör-alaku város már teljes fényben tündöklött. Partra szállván ő fönsége, 24 csinos horvát pórleány — kezükben horvát-szinü lobogókkal — sora között kellett elhaladnia, mig a buccarii kanonok vezérlete alatti városi tanács tisztelgő küldöttségét fogadhatá. Ezután megszemlélvén a kivilágitott várost, a kerületi kapitánysági épületbe tért ő fönsége, honnét kiindulva, az előbbi 24 horvát leány nemzeti tánczukkal mulattatták ő fönségét. Mintegy 8 óra tájban visszafelé indult a gőzös, magával hozva a magas vendéget, ki a buccarii lakosságtól szivből fakadt áldást s őszinte szerencsekivánatokat vive magával. A tengerparton mindenütt s a hegyek csúcsain magasan fönlobogó őrtüzek lángoltak. Messziről varázsfényben tünt elő a szemnek Fiume, mintegy uszva a pazar tüzárban. Merre a gőgös szállt, a tenger mindenütt ki volt világitva, s sajátszerü megható látványt nyujtottak a magasan fölszállongó röppentyük, mellyek lebegő csillagfényükkel a tenger tükrét csókolgaták; közelebb érve pedig, a tündériesen alkalmazott bengáli tüz, melly az épülő kikötő egyik részéből kiemelkedett négyszögü oszlopot, mellyen Merkur, mint a kereskedés jelképe, büszkélkedék, pompásan megvilágitá, igen meglepő képét nyujtá e kellemes tengeri vidéknek. A parthoz érve, ezernyi néptömeg harsány eviva-ja fogadá s üdvözlé ismét ő fönségét. — Tiz órakor fényes tánczvigalom rendeztetett a pompás városi szinházban, mellynek belszerkezete, épitészeti tekintetben, Budapest bármellyik szinházaét jóval fölülmulja. A tánczvigalomban ő fönsége is méltoztatott megjelenni. A csinosan lejtett körtáncz, ő fönsége magas tetszését megnyeré. Ő fönsége csak éjfélutáni 1½ órakor hagyta el a teremet.

September 25dikén reggeli 10 órakor a fiumei küldöttség kiséretében ő fönsége szemügyre venni méltóztatott a már épülőben levő s kereskedelmi tekintetben olly szép reményekkel kecsegtető kikötőt; azután a halásztéri kőgátra ment, s megtekinté Körber mérnöki örnagy saját találmánya s terve szerint Santurin agyagból készitett vizépitményét, s fölötte magas megelégedését jelenté ki; ez után egy 350 tonnás háromárboczu tengeri hajó vizrebocsátási ünnepélyében vett részt ő fönsége, melly előlegesen nyert engedelem mellett „István főherczeg" névvel diszittetett föl. Az amerikai kiviteli lisztmalmot, mint szinte a Smith és Meynier-féle papirgyárát is méltoztatott ő fönsége megszemlélni, magas tetszését fejezve ki általában, de leginkább a bámulatos ügyességgel összeállitott papirgyárnak már a magyar iparmükiállitáson is érdempénzzel jutalmazott gyártmányai fölött; innét a városba térve, még több közintézeteket méltoztatott kegyelmesen meglátogatni. — A fesztelen ebéd 2 órától 3½ óráig tartott. 4 órakor a tegnapi kiránduláskor jelenvolt társaság kiséretében „Ausztria" gőzösön a szabad tengeren Cherso-felé tön kirándulást ő fönsége, melly táj festői szépsége miatt igen kellemes látványul szolgált; innét 8 órakor térvén vissza, a kormányzói palota előtt horgonyzott „István főherczeg" hajó diszesen kivilágitva vala látható.— Este az első birósáqu váltótörvényszék s kereskedői testület által fáklyás zenével tiszteltetett meg ő fensége, ki ez alkalommal is kegyes volt az erkélyen megjelenni. — Éjfél utáni 1 órakor ütött az elválás percze, midőn is a jelenlevők harsány éljenzése s szerencsekivánatai között a zágrábmegyei küldöttség s a fiumei főkormányó kiséretében utra kelt, magas jelenlétével Horvátországot is szerencsésitendő.

Végül: a magyar tengermellék erélyes kor-

mányzója, nemkülönben a nemes város, dicséretes elismerést érdemelnek azon kitünő figyelemért s erélyes buzgóságért, mellyel a hon érdekében utazó fönséges királyi helytartó ittlétét kellemessé tenni törekvének. Átalános a remény, miszerint Fiume jövendőbeli fölvirágzását a fönséges királyi helytartó lehetőleg előmozditani kegyeskedendik.

Hongyülési irányeszmék.*)

I.

A mult, és jövendő közös határánál — jelen országgyülésünk küszöbén, — bizonyára mi sem igényelhet több figyelmet és éberebb gondot, mint azon szellem, melly képviselőink tanácskozásait vezeti, s azon eszmék: miken e szellem nyugoszik. Ezen eszméket tisztába hozni, s elvekké formulázni közpolitikai életünk fejlődésében, — most már nem csak szükséges, de korszerü is. Itt az ideje, hogy meghatározzuk az irányt, mellyet követni fogunk, s itt az ideje, hogy a jellemet megállapitsuk, mit nemzetünk közjogi, s magánviszonyi átalakulásába oltani akarunk. S miután mind azon irány, mind e szellem fejlesztése- és meghatározásában, akár a megyei, akár pedig az országgyülési életre — ugy sem hathatni közvetlenebb uton — mint az eszmék igen nevezetes közlönye — a hirlapok által; — nem teszünk tán fölösleges dolgot, — ha teendőink fontosbjaira nézve, e becses lap hasábjain, nehány irányeszméket közlendünk. —

A jelen országgyüléstől, — mellyhez a multak csalódásai után, csak félénk reményei csatolvák a jövőnek — átalában mit sem ohajthatni annyira, minthogy az, midőn ujabb institutiókat oltogat alkotmányunk életfájába, különös tekintettel legyen azon megsértett lombokra is, mellyekben részint törvényeink életereje szenved, részint a nemzet fájdalma él. Értjük itt a nemzethaladást, és jogbiztositéki politikát, melly midőn épiteni akar a statusélet roppant gépezetére, különös tekintettel van arra is, hogy ezen gépezetnek, megrenditett, vagy mi több, ledőlt főbb oszlopait ujra fölállitsa. Világosban szólva: e hazának nem csak vágyai és reményei, — hanem fájdalmai és sérvei is vagynak. S jelenleg ránk nézve mi sem ohajtatosb, minthogy jelen országgyülésünk szellemét azon kötelesség érzete vezesse, melly szerint az, midőn a multak epimetheusi gyászködét a haladás örömhozó világával oszlatja — peoni gyógyszert is nyujtson a hon sebeire. Mert vannak e honnak sebei, mellyeket nem csak a kormány — mint némelly rövidlátók hiszik — hanem az idő, a sors, és különösen, önfiai is okoztak. Pedig, melly sebet anyján a gyermek maga ejt — az legnehezebben gyógyul. S illyen fájdalom és seb, a jognak saját oltáráni letapodása, a törvény, mit a nemzet önlábával tapod, a jog, mellyet maga a törvényhozói testület is kiméletlenül gázol. A törvény — hogy többet ne emlitsünk — melly az 1608: 1. az 1647: 5. ugy nem különben az 1723: 7. 1793: 13-diki hongyülések, s több századu szokás, és folytonos gyakorlat által a szabad királyi városok és egyház politikai befolyását s érdekképviseletét alkotmányszerüleg biztositotta, — s melly a nemzet s törvényhozói testület által a jogok templomában — országgyülésen, 1825-ben támadtatott meg: — illy nehezen gyógyuló, seb! És hogy ez behegedhessen, ahoz jövő kell; — de a jövő Isten kezében van, — s valjon: reménylhet-e a nép jobb jövendőt, melly Istenét nem tiszteli; — házi Istenét — a törvényt — melly öt teremtette, — föntartja — és megválthatja ?! Ismétlem, hogy csak törvény a nép házi istene. S hogyha e nép ezt megveti, s helyette az erőszak vagy önkény bálványát imádja, azon nép elvész. — Azonban ne, ezen átok ne sujtsa még se hazánkat. — Térjen vissza inkább ahoz, hogy a jogokat, miket törvények őriznek, szenteknek ismerje. Mi biztositthat életet, mi vagyont, mi jelent és jövendőt, — ha nem a törvények tisztelete? Valóban, a népek müveltségének fokmérője, s földicsőülésök egyedüli biztositéka — a törvények tisztelete. Emeljük hát lelkünknek lángját mi is a törvények oltárára, mert hol a törvény nem becsültetik, ott nem lehet jog; hol jog nem létezik, ott nem biztos az érdek, — hol az érdek ingékony, ott nincsen üdv — hanem kárhozat — és vész! Midőn apáink az 1791: 13dik t. czikket alkoták, bizonyára csak ide czélozának. Orvosolni a honnak igazságos sérveit, biztositani minden osztály érdekeit, szilárditani minden alapot, mellyen jog nyugoszik, — nem más, mint a törvény szentségének tisztelete. Kövessük e nyomdokokat, s hasson a hongyülés multra és jövőre, hogy midőn e nemzet életgyürüzetéhez ujabb kapcsokat füz — bomlott lánczszemhez ne kösse ezekben az esdett jövendőt.

S épen azért, a mi itt átalános kötelesség mindenre mindenben — az legyen kötelesség és vezérirány a teendők viszonyaiban is. Teendőink azon tárgyai közt, mellyek most legfőbb érdekeinket érintik, — mint a szab. kir. városok rendezése, adóügy, urbér, ősiség stb. legfőbb igénybe veszik ezt.

De nem kisebb tekintetet érdemel itt még az is, hogy milly irányban indul meg az országgyülési tanácskozás. S ezen irányra nézve a követigazolási ügy kezelése- és a teendők mikénti tárgyalásától, szinte nem kevés függ. A követigazolásra nézve ugyanis — hihetőleg, különösen az oppositio részéről — nem fognak hiányzani ismét azon irányzatok, vágyak és törekedések, miszerint bár ezen ügy kezelése, egyenesen az alsó tábla monopoliumába essék. Ismerjük a czélt, melly miatt sokan ezt ohajtják. A czél t. i. az, hogy a megyei választások, követi eljárás s pártok ármánykodásai ellen, mintegy örködő tribunal gyakoroltathassék. De ezen czélt az országgyülésen gyakorlandott igy verificatio által elérni sem nem lehet, sem nem volna jogos, és igazságos. Elérni nem lehet, minthogy a verificatio alapja megyeéletünk szerkezetében rejtezik, s mig ez a maga statusquojában megmarad, részint a követutasitási rendszer, részint a küldők jogérdekeinek biztositása s országgyülésünk jelen rendezetlen állapota miatt — egyátalában kivihetetlen. De jogos, és igazságos sem volna. Jogos nem, mivel jogot csak törvény adhat, s valamint törvény alkotta 1662: 53. czikk által a most is fönlétező joggyakorlatot, ugy szinte csak törvény törülheti el, vagy változtathatja meg azt. Ámde lehetne-e törvényes utnak tekinteni a módot, melly szerint egy alsó táblai választmány, mint a mult hongyülésen is sürgettetett, mintegy praeripiálva magát a választások fölötti őrködő jogot, csak ugy via facti, a többi törvényhozói elemek befolyása nélkül — ismét egy olly forma abususba helyheztesse magát, mint 1825-ben?.... S politikai szempontból tekintve ezen ügyet még igazságosnak sem mondhatnók. Azt ugyanis, hogy mi, követet választván, utasitván, fizetvén — s mégis egy ellenkező érdekekkel biró küldöttek választmánya itélje meg — municipalis életünknél fogva, igazságosnak ismerni lehetetlen. —

Hátra van még, hogy az országgyülési tanácskozás másik előzményéről, a kir. előadásokról is, mondjak valamit.

Ezen ügynél, mindenesetre két alkotmányos elv fog egymással harczi ellentétben állani. A felségnek előterjesztési joga, melly mellett nem csak az 1495: 25, hanem az 1791: 13, s aztán az 1559: 1. t.-czikkeken kivül a folytonos gyakorlat, s fönlétező szokás is szólanak; — és a nemzet vágyai, kivánatai, és sérelmei. Mindkettő lényeges, és alkotmányunk alapmélyében feneklő jog. Mert ezen utóbbinál, hogyha soha nem léteznék is az 1791: 13. t.czikk, kezeskednék érette azon örök jog, mellyet a természet minden népnek még születésekor kezeibe tett, s mellyet alkotmánya által minden nép saját autocratiájában külön is biztositott. Törvényt alkothatni, melly uralkodjék nemzet, — s törvényt alkothatni, melly örök éber gonddal virasszon a hatalom fölött: — nézetem szerint minden alkotmányos életnek legfőbb föltétele. S ép ezért hitem az, mikép e két főjog közül, előnyt tulajdonitani egyiknek a másik fölött: sem czélszerü, sem észszerü nem volna. Politikai életfejlődésünk jelen momentumában ugyanis, midőn a nemzetérzelem, és legfőbb hatalom között, a bizodalom kapcsai nem kissé tágulának meg; — midőn a polgárrokonság szent kötelékeit pártönzés szaggatja, — a jogos hatalom helyét, könnyen bitor önkény cserélhetné föl Hogyha pedig a nemzetjog rendeltetnék alá a legfőbb hatalom urkényének: az alkotmányos élet semmi valódi garantiával nem birna. Egyazon körben, s egyazon pályahatárig kell tehát, és szabad e két főjognak terjeszkednie. Tárgyaltassanak mindenek előtt a kir. előadások, — s tárgyaltassanak velök és egyszerre: a nemzet kivánatai, és vágyai is. Valódi sikert a haladási törekvések jelen hullámzati közt, meggyőződésem szerint, csak igy arathatunk, mivel a sikert biztositják nekünk azon életpéldák is, mellyeket számos a miénkhez — e r é s z b e n — leghasonlóbb alkotmányu népek is előmutatnak. Igy például Bajorországnak constitutioja 1818-ban, a hetedik fölzet 22-dik szakaszában ezen törvénypont áll: „A rendek köteleztetnek üléseiket, minden más tárgyak előtt, a királyi előadások vitatásával megnyitni.“ A szász-coburgi alkotmánylevél 1831-dik 80-dik §ban hasonló értelemben nyilatkozik. A würtembergi népalkotmány 1819-dik 173-dik szakaszában, — ugy nemkülönben a badeni nagyherczegség constitutio a 1818-ban a 70-dik §-ban, — továbbá: a szász-coburgi herczegség alkotmánylevele 1821-ben a 94-dik §-ban, s aztán — hogy többet ne emlitsek: a szász-meiningi-altenburgi és braunsweigi constitutio 138dik szakasza 1832ben hasonlag rendelkezék. Mindezekre átalában csak annyit jegyzünk meg, hogy több mint tiz alkotmányos ország példájával be tudnók bizonyitani, mikép a kir. előterjesztések tárgyalása iránti jog, a legkivánatosb eredményeket szülve gyakoroltatik. S nekünk ezen nyomot el nem hagyva, tovább is haladni, már csak azon rokonságnál fogva is fölötte ajánlatos, melly Németországnak fönebb emlitett, s már több népei alkotmánya, s hazánk alaptörvényeinek szelleme között létezik. Azon népek alkotmányai ugyanis, az által közelitnek leginkább constitutionk szelleméhez, hogy politikai szellemöknél fogva nem k é p v i s e l e t i, hanem az országnak különféle osztályok- s rendekre ruházott kiváltságok, s jogelőnyök miatt — n é p r e n d i alappal birnak. De ha nem illy távol szempontból, hanem csak nemzetünk politikai jelen életszaka, s azon körülmény komoly szemléletéből indulunk is ki, hogy a kir. előadások háttérbe szoritása, igen könnyen azok teljes elmellőzését is okozhatná, s a kedélyek jelen izgultsága miatt, a hongyülés egész idejét sérelmi ügyek, s panaszos recriminatiok foglalhatnák el: — ha mondom, csak ezen körülményt gondoljuk is meg, pártolnunk kell a kir. előadások minden ügyek előtti tárgyaltatását.

Ezen előadások különben is, vagy a nemzet ohajtását képezendik, vagy nem. Ha a nemzet vágyai szólnak belölök, s e hon közboldogitására irányozandvák, — mindenek előtti tárgyaltatásuk, nemcsak korszerü és kivánatos, hanem szükséges is lesz; — ha pedig meg nem felelnének a haza reményei és vágyainak, közrészvétre ugy sem találhatnak s önkényt el fognak mellőztetni, a nélkül, hogy a teendők mielőbbi fejlődését legkevésbbé is gátolnák. M é s z á r o s K á r o l y.

*) A jelen és következő czikkeket, a nélkül, hogy a bennök közlött nézetek ellen tiltakoznánk, vagy azokat saját magunkéinak fogadnánk, minden solidaritást mellőzve, ugy kivánjuk nézetni, mint a t. értekezőnek egyéni magánvéleményét. Szerk.

Káptalanikövetválasztás. A v á c z i káptalan részéről fötiszt. M e r i c z a y Antal kanonok ur választatott meg országgyülési követül.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Temesből. September 14-dik napjára határozott rendszeres közgyülésünk István főherczegnek hozzánk érkezendése miatt september 21kére tétetvén által; — az e napon helyettes főispánunk b. A. L. elnöklete alatt megtartatott; ez alatt első alispánunk a megye állapotáról jelentést tevén, segedelmezési pénzeinkről számadását beterjesztette, melly választmányilag nyomban megvizsgáltatván, némelly csekély pótolandókon kivül helyesnek találtatott. — Az ujonan alakult magyar dunai gőzhalózási társulat magát a megye pártolásába ajánlván, alájirási iveket közöl, — mire az aláirási ivek köröztetni rendeltettek. — Bárány Ágoston „Temes emléke“ czimü ránk nézve igen érdekes dolgozatát rendeink pártolásába ajánlván; erre számos aláirások következtek. — Beszterczebányának a városi szavazatok iránt kelt levele, — nekünk már e tekintetben a városokra nézve kedvező végzéseink levén, — tudomásul vétetett. — Ungmegye minden mezei gazdát kötelező tüzkármentesitési törvényt javasolván, levele követutasitást készitő választmányunkhoz utasitatott. — Hunyad erdélyi megyének a részek iránt, ugy a bányapolgároknak bányakönyv — Sopronymegyének a nemesi fölkelő sereg rendezése — s a gróf Erdődy családnak főispánsági jogának megcsonkitása vegett kelt — fölszólalásaik hasonlag az utasitó választmánynak adattak ki. — Az országgyülésre meghivó-levél kihirdettetett, s követválasztásunk jövő october 14re, utasitási gyülésünk pedig a következendő napokra

határoztatott; — a conservativ párt Sz. A. e. alispánunkat, és L. J. főjegyzőnket tüzte ki jelöltjeinek, — az ellenzék még eddig nem mozdul. — Szögyényi László alkancellár ő nmlgának üdvözlő levelünkre bocsátott hazafias válasza köztetszéssel fogadtatott. — Zarka János ő mlgnak, ugy gróf Reviczky Ádám és Szerencsy István ő nmlguknak ujonani kitüntetésökért üdvözlő fölirat bocsátatott; — báró Pirret Lajos bánsági főhadi kormányzó, báró Haynau altábornagy, gróf Grüne v. b. t. tanácsos, ezredes s István főherczegnek udvarmestere, ugy gróf Zichy Albert, örnagy, István főhg kiséretéből, megyei táblabiráink koszorujába fűzettek. Fordult még elő egy tárgy, mellynél V. S. ellenzéki vezér pártjának főelveit egyenesen megtagadta; — azon kérést intéző t. i. helyettes főispánunkhoz, gyülésünk folyta alatt, mikép ez biztositaná őtet: hogy ha ő majd a követválasztás alkalmával a titkos-szavazást inditványozná, — ötet ő mlga pártolni, s a titkos szavazást a megyei „statutum“ és többség ellenében is megrendelni fogja; — a conservativek tagadták, hogy a megyei kormányzónak joga ennyire terjedhessen; de ő erősen védte ezen jogát, s föl kivánta hozatni azon gyámokokat, mellyek a nyilvános szavazás mellett harczolnak; — szegény fejünknek jutott osztályrészül fölhozni, s megfejteni ezeket; — de következett is reá zivatar és dühöngés ollyan, mellyhez hasonlót alkotmányos testületek gyülekezetében alig láthatni; — következett reá uj elvmegtagadás, — fölhoztuk t. i., hogy a statuspolitikai bölcseség megkivánja, mikép a magasabb osztályok jótévő, mérséklő befolyása a választásoknál ne nélkülöztessék; — hogy a világon legszabadabb nemzetnél — az angoloknál is nyilvános szavazat uralkodik; hogy ezen országban a népségnek csak legdemocratikusabb része sürgeti a titkos szavazást, hogy a nyilvános, vagy titkos szavazási kérdés: elvkérdés, — a democraticus elvü emberek, minő a mi ellenzékünk, titkos — az aristocraticus elvüek pedig, minők a conservativek, a nyilvános szavazást ohajtják, — s minthogy Temes többsége conservativ, ezért a nyilvános szavazást pártolja; — de pártolja azért is, hogy a lélekvásárlást, melly szomszéd megyéink egyikében olly veszedelmesen emeli fejét, — meggátolhassa, — mert hiszen emlékezünk: hogy utósó tisztujitásunk alkalmával azért is állapitottuk meg a nyilvános szavazást, mert értésünkre esett, hogy az ellenzék 10 pftot készül adni mind azon golyókért, mellyek a szavazó ládába be nem vettetnek, hanem neki átadatnak, — mit csak a nyilvános szavazás által lehet megakadályozni, — hiszen a ládába helyezendő csengetyüt, — mi ellenszerül javaltatik, — bár mi toll, vagy vesszö-darab által csengésbe lehet hozni; — mikre V. S. szörnyü kitörései, és házsártoskodásai mellett a democrata nevezetet, mellyel, ellenében annak, hogy bennünket aristocratáknak czimeztetni, az ellenzék irányában éltem, visszautasitotta, s azt szörnyü sértésnek vette, — holott az ellenzék emberei több izben hirlapilag is nyilván bevallották, hogy ők democraták. — V. S. ellenzéki vezér tehát jelen gyülés alatt kétszer megtagadta pártjának elveit, elébb akkor, midön az administratori jogokat, mellyeket pártja minél keskenyebb korlátok közé szoritani törekszik, a világos törvény rendeletén, s minden alkotmányos fogalmon tul kivánta kiterjesztetni; — másodszor akkor, midön azt, mi az ellenzéknek bevallott elve, t. i. a democratiát magától elutasitja, s bántásnak tekinti; éljen a következetesség! — s az illyen ember kivánazután vezérkép szerepelni! — Csiki Emanuel.

Vegyes ujdonságok.

(A dunamelléki) helv. hitvallásu egyházkerület a jövő országgyülésre egyházi szónokul t. Dobos J. péczeli prédikátort választá.

(A pesti ügyvédek egy része) mult napokban a curia pertárában nyilt tanácskozmányt tartott azon igen fontos tárgy fölött: miként kelljen a fölötte alásülyedt ügyvédi tekintélyt ismét nemcsak kellő állásába visszahelyezni, hanem azon állásban azt föntartani is? — Tóth Lőincz ur, mint elnök, nagy buzgalommal karolta föl az ügyet, s kivánatos volna, ha mind az életbe lépne is, mi ez alkalommal sok szép szavakkal elmondatott; azonban aligha nem a pusztában hangzottanak el a szép szavak, mert az egybegyültek között alig volt látható tekintélyesb pesti ügyvéd, s az inditványozók s tanácskozók többnyire csak most szárnyra bocsátott oklevelesek, kik néhány hó mulva nemcsak azt mondandják: ubi bene, ibi patria; hanem ehez még azt is hozzá teendik: ita vive, prouti scis. — Oh ügyvédi reform, jöjjön el mielőbb a te áldott országod!

(A „Pesti Divatlap“,) melly eddigelé Vahot Imre szerkesztése alatt jelent meg, uj évtől uj szerkesztőt nyerend. A laptulajdonos, Erdélyi János, ki magánszerződés mellett csak ideiglenesen adá azt át a jelen szerkesztőnek, uj évtől ismét ideiglenesen át fogja azt adni Landerer és Heckenasztnak, kik már eddigelé is két magyar lapnak, u. m. „Pesti Hirlap“ és „Életképek“ és a német „Pester Zeitung“ tulajdonos kiadói, föntartván magának csupán a szerkesztői jogot. — Erdélyi János jelenleg a „Kisfaludy-társaság“ által kiadott „Magyar szépirodalmi szemle“ szerkesztője, melly lap azonban előfizetők hiánya miatt ez évvel befejezvén egy évi dicséretes pályafutását, a szerepet változtatott sokoldalu derék szerkesztőtől szinte csak jót, s szépirodalmunkra nézve nyereményest várhatni.

(Szegedről) a jövő év kezdetével uj lap fog megjelenni, és pedig hetenkint csak egyszer. Tárgya leend: kereskedelem és szépirodalom. Jövőjéről e megindulandó lapnak szólni nem akarunk. A győri „Hazánk“ kézzelfoghatólag tanusitja, hogy Pesten kivül is fönállhat lap, s fönállhatand bizonyosan, ha inkább a körvidék érdekeire, mint átalánosságokra terjesztendi ki figyelmét. — Milly czime leend? eddigelé csak azért nem tudhattuk meg, mivel még bizonyos szerkesztője nincs.

(A pesti kőbányai szőlőkben) derekasan szüretelnek. És ez nem ujság; hiszen másutt is derekasan szüretelnek, sőt már meg is szüreteltek; de a pesti kőbányában sajátszerü szüretelés történt, egészen különböző azoktól, mint a minők rendesen megtörténni szoktak; s épen azért ez ujdon uj neme a szüretelésnek fölötte nagy ujság, s már csak azért is megérdemli, hogy a krónikában följegyeztessék: mivel mult hétfön ugyanazon szőlőbe öten mentek ki szüretelni tulajdonosi joggal, s még is a hatodik tulajdonos lön a leszürt bor ura. A dolog igy történt. Bizonyos kőbányai szőlőtulajdonos mult hetekben pénz dolgában nagyon megszorult. Hogy magán rögtön segithessen, az idei terméstegyik ismerősének olcsó pénzen eladá. De mivel ezzel baján segitve nem lön, kénytelen volt ugyanazon terméstismét egy másiknak is eladni, ki már valamivel többet adott érette. De az első vevő később szinte megszorult, s a terméstmint sajátját, egy harmadikra ruházta át, ki érette kezeskedvén, a fizetést elvállalta ugyan, de azt még maig sem fizette le. a A második vevő időközben meghalt, s két örököst hagyott maga után, kik közöl egyik ugy mint a másik egyiránt kivánt osztozni a nyerendő borból. Mult héten azonban az egyenes tulajdonos megvizsgálván a terméstlátá: hogy ha azt most adná el, nem csak a két első vevőt kifizethetné annak árából, de még fölöslegül nekie is fönmaradna néhány forint, fogja magát, s eladja azt szerinte egy harmadiknak, s beül egy kávéházba, s az egész pénzt szerencsésen eljátsza. Most már a terméshez jogot tartva az első vevő, mivel kezese a fizetési határidőt meg nem tartotta, — ez szinte azon reményben, hogy a szüret után elvállalt tartozást rögtön *ki*fizethetendi, mint szinte a második vevő örökösei, s még hozzá a harmadik vevő is, mult hétfön szüretelni mentek ugyanazon szőlőbe. Milly összeütközés s perlekedés, hogy ne mondjuk czivakodás, történhetett az illetők között, kiki képzelheti magának; miglen abban állapodtak meg: hogy törvény utján fogják kikeresni igazságukat. A férj neje azonban, kié a szőlő, s ki az egészről mit sem tudott, tegnapelőtt, azaz: kedden, kiment a szőlőbe, megszüretelt, s a bort rögtön el is adta. — Kérdjük: ki fog már most e bonyolodott ügyben nyerni?

(Egy pesti uraság,) folyvást zaklatta szakácsát, tálalna már egyszer asztalára saját találmányu ételt vagy csemegét! — Az uraság X. megyében nyaralt, s midön Pestre érkezék az uri család, a rég zaklatott szakács uj csemegeételt tálalt föl, melly szinére, s húsára mindenben hasonlitott a főtt rákhoz, de izére s alkatára nézve attól fölötte különbözött. Az uj étel mind a mellett jól izlett, s a szerencsés szakács csak azon bosszankodik, miér nem hozott magával több sáskát, hogy azokat uraságának ujdon uj étel gyanánt minél többször föltálalhassa.

KÜLFÖLD

Spanyolország. Madrid, sept. 21. Salamanca az ugynevezett proprios-okat (az elkobzott egyházi-s kolostorjavakat), vámokat, clerust sat. illető törvényjavaslatokat, a ministertanács elébe terjeszté, mellyek kihirdetése jövő szombatig váratik. — Mendez Vigo a madridi uj főkapitány, az örsereg minden tiszteit s szerencsekivánataikat elfogadta. — Mint beszélik, Linage tábornok azon megbizással utazott Londonba, hogy Espartero tábornokot a Madridbai jövetelre birja. Ignazio Gurrea, az exregens volt segéde, ide megérkezett. Ismét uj cabinetcrisisről hirek terjengenek; némellyek szerint Salamanca a ministeriumból kilépend, mások szerint pedig csak a cabinettanácsi elnök marad a kormányon, s társai elbocsáttatásukért folyamodandnak; végre mások azt rebesgetik, hogy a valenciai herczeg cabinettanácsi elnökké fog neveztetni s Salamanca, Santa Olalla gróf által pótoltatik. Ezen hirek mindenesetre annyit bizonyitnak, hogy a jelen cabinetnek hosszu életet nem tulajdonitnak. A „Heraldo“ fölötte sürgeti Bulwer visszahivatását.

A „Debats“nak Madridból sept. 20áról következőleg irnak: „A Narvaez marschall és Serrano tábornok közötti közeledés, ez utóbbi által előidézve, s a titkos tanácskozások, mellyek e két férfiu között sept. 18 és 19én történtek, azt sejtetik, miszerint a két moderado párttöredék, miként azok Narvaez és Serrano által képviseltetnek, egyezségre léptek, egy bizonyos ministeriumi szerkezet végett, melly a moderadok pártját a cortes összehivatása előtt ismét egyesité. Cordova tábornok s hadminister és Ros de Olano közoktatási minister ezen barátságos közlekedést örömmel üdvözölték s társaik nehányaitól szivesen megválnának, hogy azokat Narvaez s barátjai által pótolva láthassák.

N.Britannia. A „M. Chronicle-“nak Párisból következőleg irnak: „Bresson gróf Nápolyba szándékozván utazni, hol mint franczia követ Montebello herczeget pótolandja, hosszu ideig beszélgetett Lajos Fülöppel, ki Olaszország miatt nagyon nyugtalankodik. Bresson gróf nem utazik egyenesen Nápolyba, hanem előbb Olaszország előbbkelő s tekintélyesb fejedelmeit látogatandja meg, kikhez különös megbizása van. Minto lordnak Olaszországbai utja a féltékenység komoly tárgyává lőn Franciaországra nézve; ő lordsága küldetésétől kedvezőtlen visszahatást reményl a franczia befolyásra. Guizot nagyon ohajtja, hogy az olasz fejedelmek olly arczot öltsenek, mintha alattvalóik reformköveteléseiknek szivesen engednének, s Bresson gróf utasitást kapott, hogy a türelmet s mérsékletet, mint a viharrali daczolás legjobb eszközeit, szem elől ne tévessze. Azt mondják, hogy Minto lord Sveiczból először a szardiniai királyt látogatandja meg. Bresson szinte ezen utat választja, ő először Turinba, aztán Florencz és Rómán keresztül Nápolyba fog menni.“ A „M. Herald“ Minto gróf diplomatikai elmetehetségét meglehetős fokra állitja.

Franciaország. Az „Univers“ után a párisi érsek pásztori levelének lényeges tartalma következő: „Dénes Ágoston (Affre), Isten irgalmasságából s a sz.szék kegyelméből párisi érsek; megyénk papságának s hiveinek a Jézus Krisztusban üdvözletünket s áldásunkat izenjük. E pillanatban egy nagy példa adatott a világnak, melly bizonyára elegendő, hogy az egyház fönséges feje iránti szeretetünket s készségünket bennünk fölköltse. A legelfogultabb szellemek, kik már régóta a pápaságot s az egész egyházi hierarchiát a népek törvényes szabadságai elleneiül tekinték, most kényszeritve érzik magukat hangosan bevallani, miszerint ezen szabadságok s jövőjük a legbiztosabb s legdicsőbb kezességre találtak azon reformokban, mellyek példáját IXik Pius az olasz félszigetnek épen most adá. Minden szabályszerüleg alkotott hatalmak barátja, minthogy azok Istentől jönek, az egyház soha sem szünt meg azoknak parancsbani szelidséget, legszigoruabb részrehajlatlanságot s mind azon szabadságok megengedését, mellyeket egy nép fontossága, jelleme s erkölcsei lehetővé tesznek, tiszteletteljes s mérsékelt hangon ajánlani. Igy, midön a 18ik század végével XVIik Lajos a nem-

zet képviselőit összehivá, látók a püspökök sikeresztény szónokok követőit, kik régi királyainkkal a legszigorubb tanokat hallaták, nem kevesbbé mint a társaság többi osztályait lelkesülve a terjedelmes és üdvös reformok mellett szavazni. Igy midőn egy uj Sándor tekintete előtt az egész világ elnémult, a jog és szabadság nevében az egyházfönök javára gyönge püspökök tevének ovást. S ha különféle korszakokban hallgattak is, az azért történt, mivel a szükséges egység hiánya mellett, a megszabaditás, mellynek megmérhetlen jótékonyságnak kell vala lennie, könnyen a rendetlenségek rémitő forrásává, a statushatalom lealáztatásának eszközévé, s előbb vagy később a szabadság rablánczaivá válhatott volna. Ezen szabadság, melly annak idejében bölcsen s illő mértékben a fejedelem által megengedve, trónját szilárditá s uralmát áldásdússá tette vala, mihelyest azt a népek erőszakkal magukévá tevék, csak vészthozó s majd mindig bizonytalan diadallá lön. A helyett, hogy egy korlátlan tekintély visszaéléseitől megmeneküljenek, a féktelenségnek még nagyobb visszaéléseivel találkoztak, s hogy egy baromi zsarnokság alul fölszabaduljanak, még egy absolutabb hatalom járma alá estek vissza, mint sem az vala, mellyet a szenvedélyesség dühében összezuztak. Midőn a nemzetek, mellyek ezen két tulzó állapotból kibontakozva, még sem egészen aggálymentek, nem annak tulajdonithatni-é, hogy szabadságaik eleitől fogva sajnálatra méltó meghasonlások gyümölcsei valának, mellyek részükről kereszténytelenies szenvedélyekből származtak? A kevélység sokakat mind további haladásra késztet, azon ürügy alatt, hogy a törvény védelmére elegendő megszoritó törvényeket nem adhatni; másokat ellenben arra, hogy semmi tekintélyt se türjenek, azon ürügy alatt, mintha az arra szolgálna, hogy a legártatlanabb s legszükségesebb szabadságok lánczokba veressenek. — Nem igy áll tehát a dolog a pápával, ki, midőn népének szabadságot adott, ezen engedményezéssel a nép háláját érdemli meg, s egyszersmind jogainak, mint fejedelem, uj erőt kölcsönzött. Ezen alapoknak tehát el kell szélesziteniök azon aggályokat, mellyeket talán mi is táplálhatnánk, ha arra szoritkoznánk, hogy történeteink emlékeitől kérjünk tanácsot (si nous nous bornions a interroger les monuments de nostre histoire). S most, mi marad egyéb hátra, mint sziveinket s kezeinket éghez emelni? Hallgasd meg uram! szeretett pápánkat gyötrelmei (tribulations) közepette, mellyeket legnemesebb szándoka s czéljai neki okozhatnak. Szilárditsd s hagyja győzedelmeskedni őket, mert isteni gondviselésed bölcs végzeténél fogva, nem egyedül hasznos reformokul szolgálnak, hanem egyházad szabadságát is biztositniok s az evangelium terjesztését könnyitniök kell. Azon szeretet, mellyet a bölcs reformator az emberi törvényekbe önt, a keresztény bölcseséget, melly öt lelkesiti, áldásdússá teendi; a katholikus népek inkább s inkább meg fognak győződni, hogy a politikai szabadság szilárd s viharmentes birhatására szükséges azt azon forrásból meritni, mellyből az egykor a római birodalom és a barbar népesség megszabaditására folyt. Ma ugy mint akkoron, egyedül a kereszténység óvhat meg bennünket a szenvedélyek gyalázatos zsarnokságától, melly az elfajult népeknek (aux peuples corrompus) külön nemü rabszolgaságot készit; ma ugy mint a kereszt első diadalának korszakában, a kereszténység egyedül a népek lelkiismeretébe ültetheti szilárdul a fejedelmi tekintélyt, s a kegyes s jámbor eszmék a királyok sziveiben fogamzanak meg, mellyek a népeket, dicsőségük, nyugalmuk s jólétük veszélyeztetése nélkül, szabaddá teszik.“ Sept. 26ára azaz vasárnapra a párisi megyéhez tartozó minden egyházakban imádságok rendeltettek a pápáért. Ezen érseki pásztori levél mult hó 16ról kelt. Az ellenzéki sajtó, melly a benne foglalt oldalcsapásokat jól érzi, nincs megelégedve vele.

Olaszország. Siciliából s Calabriából a római lapok s levelek folytonos tudósitásokat hoznak a meszszeterjedt forradalmi mozgalmakról. Rómában magában azon hir terjengett, miszerint a kath. kereszténység püspökeihez fölhivás fog intéztetni, hogy az „ellenségtől fenyegetett egyházi statusért“ nyilvános ajtatosságok rendeltessenek. Diplomatikai törekvéseknek azonban sikerült ezen fontos határozatot viszszavételni. Bolognában szinte történtek zavarok, mellyeket a Livorno és Florenczbeni események befolyásának tulajdonitanak. E mellett megjegyzésre méltó, hogy a nagyobb római lapok a Toscanaban kitörő radical szellemet ép olly határzottan kárhoztatják, mint azt a „J. d. Debats“ tevé s még folyvást teszi. Legujabb számában ismét egy terjedelmes értekezést közöl az olasz ügyek fölött, melly röviden a következőkben öszpontosul: az olasz fejedelmek legkönnyebben józan reformok által lehetnek népeik forradalmi eszméinek urává; a franczia kormány e reformokat kegyeli, s azok békes kifejlését külről megszoritani nem engedendi, mire semmi külhatalom sem látszik gondolni; de ép olly kevessé gondol Franciaország vagy más valami külhatalom arra, hogy segélyt nyujtson azon népeknek, mellyek reformok ürügye alatt, a szerződéseket széttépik s illy állásaikat veszélyeztetőleg összebonyolitani akarták. Ha azok, kik jelenleg Olaszországban befolyást gyakoroltak, országaik ujjászületését törvényes korlátok között tartani nem tudták, ugy fájdalom, olly eseményeket fogunk megujulva látni, mellyekkel szembeszállni képtelennek fogja magát érezni Franciaország. Végre arra utal, hogy ma Rómában ismét azon emlékirathoz kell nyulni, melly 1831iki máj. 21én Ausztria, Porosz-, Franczia- s Olaszország által XVIik Gergely pápának átadatott, s mellyben ezen hatalmasságok a pápát sürgetőleg fölhivák, hogy az egyházi status békéjének föntartása tekintetéből a szükséges reformokat megtegye; nevezetesen 1) a törvényszolgáltatás s igazgatás javitást; 2) hogy a világiak minden birói s kormányhivatalokban egyátalában részesittessenek; 3) megválasztott községi testületek és tartományi tanácsosoknak, egy központi igazgatási tanácscsali fölállitása, melly az uj községi testületekből származnék; 4) a statustanácscsal összemunkáló középponti intézet behozatala a pénzügyi igazgatás ellenőrködésére, melly a községi tanácsok képviselőiből és a kormány által kinevezett tanácsosokból állana. Mint tudva van, IX-ik Pius csak most — 16 szomoru év után — határozá el ezen statustanácsot és tartományi tanácsokat.

Bécsi hirek szerint a ferrarai ügyek kiegyenlitésükhöz mindinkább közelgnek. A bécsi börze szinte mint igazi politikai hévmérő, szilárdságra s bizalomra mutat.

Görögország. Atheni sept. 11ről kelt levelek szerint Kolettis halála miatt általános országos gyász öltetett. Tsavellas tábornok (az orosz párthoz hajlandó) a ministerium élére lépett, Kalliphroros pedig a követek kamrájának elnökévé lön. Grivas — a porta parancsa daczára még Prevesaban van, s angol védelem alatt forradalmi terveit követi.

Lipthay Sándor vezetése mellett szerkeszti
Illucz Oláh János.

Emich Gusztávnál s általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető illy czimü munka:

Ország-gyülési Tárcza 1830ról.

Kiadta felső-eöri BERTHA SÁNDOR, h. ügyvéd, n. Komárom, Hont, Nógrád s Szathmár várm. táblabirája, a magy tud. társaság l. tagja, s a fömélt. Curiánál szegények és adózók pártfogó kir. ügyvéde. — Kivonatban (nagy 8-dr. 306 lap.) leiratik e munkában az 1830diki koronázó orsz. gyülés folyama, — a kir. meghivólevél s előadások, a kerületi és orsz. ülési tanácskozások, izenetek, föliratok, kir. leiratok, orsz. sérelmek, kivánatok, törv. czikkek, — s az egészet az orsz. gyülés tagjainak névsora s egy czélszerü tárgy- és névmutató zárja be. Ára **2** p. for. 2—3

Mutató-tábla

a magyar középponti vasutoni közlekedés és bevételről
Vácz és Szolnok között.

	Személyek			Uti podgyász, sürgös jószágok.		Közönséges fuvar			Különféle bevételek.		Összes bevétel.	
	Szám	Összlet for.	kr.	Font	Összlet for.	kr.	Mázsa	Összlet for.	kr.	for.	kr.	for.	kr.
September 1től 30ig	33869	22671	28	290417	2725	47	2115573	6935	6	—	—	32332	21

Pozsony, october 1én 1847.

A magyar középponti vasut igazgatóságától.

Csődök.

36876 Hevesmegye törvényszékének jelentése szerint Mezőtúr mváros tanácsa Hoffer Ferencz helybeli szabómester ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi november 5dike tüzetett ki határnapul, és ideiglenes tömeggondnokká Czebe István tanácsnok, perügyelővé pedig Nagy Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 6kán 1847.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint Habermayer Gusztáv hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Nester József tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl Endre aligyész neveztetett. Kelt augustus 24dikén 1847.

Nemzeti szinhazi játékrend.

October 3kán: Egy szekrény rejtelme. Népszinmű 3 fiban. Irta Szigligeti.

October 4kén: Othello. Szomorujáték 5 fiban. Irta Shakespeare. Forditotta Vajda Péter.

October 5dikén: Nabucodonosor. Nagy opera 4 fiban. Verditől.

October 6kán: Ármány és szerelem. Drama Schillertől.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukorica
Pest october 5kén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
350-365	285-290	260-265	143-155	85-90	——120
(A piaczon.)					
350-380	290-295	250-260	140-150	85-93	102-110
Miskolcz october 2kán (pozsonyi mérő.)					
205-210	195-200	175-180	100-105	40-45	80-85
Veszprém october 1jén (pozs. m.)					
185-220	145-170	135-145	85-95	55-60	80-90
Bécs october 2kán (ausztriai mérő).					
280-310	———	205-210	130-140	80-90	———
Pozsony oct. 1jén (pozs. m.)					
215-260	———	150-190	115-132	78-85	90-100
Mosony sept. 30án (pozs. mérő).					
200-250	175-190	170-185	100-120	65-80	90-170
Nagyszombat sept. 28kán (pozs. m.)					
203-212	164-172	108-118	65-68	———	———
Temesvár sept. 24kén (pozs. m.).					
180-200	———	——110	——68	——43	——68

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs october 2kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 104⅞; 4 pctes 94¼; 3pctes 66; 2½ pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 770; 1839ki (250 pfrt) 303¾; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 93; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 600; bécsi bank-részvény 1612; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 117; éjszaki vaspálya-részvény 153¾; majlandi 101; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Kassán september 29kén: 36. 11. 67. 4. 85.
Bécsben „ 29kén: 25. 84. 16 9. 38.
Gréczben „ 29kén: 70. 2. 3. 12. 7.

Dunavizállás. October 6kán: 10′ 5″ 0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

570. szám 1847. Péntek oktober 8.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz. Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A ‚Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára még folyvást előfizethetni helyben házhozhordással 2 ft 48 krral, boritékban 3 ft, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Előléptetés. — A királyi helytartó körutja. (Tihany. Balaton-Füred). — Hongyülési irány-eszmék. II. — T. Somogyi Károlynak hittani tudorságra fölavatásakor mondott beszéd — Megyei és kir. városi követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Aradból. (közgyülés). — Velencze.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Görögország.

Hirdetés. Nemzeti szinházi játékrend. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir ap. felsége ifj. gróf Zichy Ferenczet—a mult számunkban közlötteken kivül — még magyar kir. helytartósági tanácsossá kinevezni, s egyszersmind titkos tanácsosi ranggal dijmentesen fölruházni legkegyelmesebben méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a farkasvölgyi harminczadhivatalnál megürült másod-irnoki állomásra Tült Antal brumovi harminczadhivatali főfelügyelőt alkalmazá.

A királyi helytartó körutja. Tihany september 30ki délben vala boldog, ritka magas szerencséjében részesülhetni. Fönséges István cs. k. főherczeg, kedves hazánk hőn szeretett, mélyen tisztelt kir. helytartója reggeli 9 órakor Keszthelynél „Kisfaludy" gőzösre kelvén, nemes Zalamegye nm. főispánja, m. főispáni helyettese, s nagyszámu t. küldöttsége kiséretében, Balaton hullámain a tihanyi félszigetnek nemzeti lobogókkal, diadalivvel — mellyen babérkoszorut tartó nemtő ábrája alatt e szavak: „üdvözlégy hazánk reménye" — ékitett kikötőjébe pontban délkor érkezett. Itt tihanyi és czeli főt. apát urak által fogadtatván, az elébbinek, mint helybeli apátnak: jelen s mult, személy s hely környületeit igen ügyesen fölhasználva üdvözlő remek szónoklatára ő fönsége tiszta magyar ajkkal többi közt bevallani kegyeskedék: mikép felejthetlen előtte, zsenge korában Tihany s vidékén töltött hetek édes élvezete; mikép: habár számos évek során át Magyarföldön kivül tartózkodék, azért szive magyar lenni meg nem szünt, sem soha meg nem szünendik! — Majd a hatfogatu főapátsági batárba szállva, 20 legénynek elől, annyinak hátul, jobbról s balról pedig díszlovagok nyargalása, Tihany bérczeinek tiz csúcsára tüzött nagyszerü nemzeti zászlók alatti taraczkoknak ól rendezett és az ismeretes viszhang által többszörített zugása, a mindünnen egybesereglett néptömeg örömüljenzései közt, — az uri kiséret számára kiállitott 15 négyfogatu csinos hintók nyomban utána, — kis félóránylra eső tihanyi monostorhoz följutván ő fönsége, a m. szentmártoni főapát ur által, főt. bakonybéli apát ur és nt. convent körében, szivből eredt, s láthatólag szivre hatott jeles beszéddel üdvözöltetett s csinosan butorozott teremeibe vezettetett. Kis vártatva ns Veszprémmegyének igen fényes küldöttsége, — mellyben m. fejérvári megyés püspök, fejérvármegyei főispáni helyettes, mágnások, apát, kanonokok, megyei főbb tisztviselők s táblabirák — bocsáttaték ő fönsége szine elébe, ki is, e jeles küldöttség vezérének (a nm. főispán ur rögtön betegség okozta távollétében) és szónokának m. veszprémi megyés püspök s gr. ő nsgnak rövid de tartalomdús üdvözletére, férfias hangon, nyilt ajtóval, a monostor folyosóin végig érthetőleg, válaszolni imigy kegyeskedett: „Uraim! mint Tihany sziklái évezredek óta rendithetlenül állnak Balaton hulláminak ellenében: ugy tántoritlan vala mindenkor a magyar nemzet hüsége az uralkodó kir. család iránt; ugy tántoritlan az én szándékom, erős az én akaratom szeretett hazánkat boldogitani! Uraim, sajnálom, hogy nemes Veszprémmegyét székhelyén jelenleg nem fogadhatom; de, mikép a latin közmondás tartja: quod differtur non aufertur, reménylem, leend máskor alkalmam ezt is megtehetni, Isten áldjon bennünket!" — Ezután tisztelge Kress nevü lovasezrednek, alezredes vezérlete alatt, egy osztály tisztikara. — A m. főapát ur is, főt. tihanyi, czeli, bakonybéli apát urakat és nt. conventet mélyen hódoló tisztelet s kebelmélyét őszintén kitáró üdvözlettel ő fönségének bemutatá. — Végül a veszprémi zsidóság küldöttsége vala szerencsés ő fönségéhez bebocsáttatni. — Ebeli hódolatok végeztével ő fönsége — azon renddel és szertartással, mikép jövet — le a kikötőhez sietett, — mellynek diszboltozatán „Isten veled" szavak tündöklének a távozó magas vendég elébe, — és a kies Tihany hiv keblének kimondhatlan bánatára, hogy olly kevés perczig éldelheté a boldoglét szivélyes örömeit; délutáni két óra körül megindulván, a már most veszprémi küldöttséget is fölfogadó — szerencsés gőzösön a balaton-füredi fördőknek lejtett.

Balaton-Füred sept. 30ki délután 2¼ órakor részesült az olly hőn ohajtott szerencsében, fönséges vendégét örömittas partjain fogadhatni. — A számtalan, minden rangu s rendü közel s messzevidékiek öröme, szünni nem akaró éljenzésben tört ki, midőn m. főapát ur által a partra kiszállott fönséges főherczeg, tömött soraik közt, fejér öltözékü hajadonok tartotta zöld ivek alatt, virággal behintett ösvényen, a nemzeti szinü roppant lobogóval diszitett uj fürdőház csinos teremeibe, víg zene hangjai s ágyuknak folytonos dörgése mellett, vezették. — Mintegy félóra multával, előbb a savanyu forrás vizét megizlelvén ő fönsége, fölebb tisztelt fő és három apát urak alázatos meghivására, a száztiz terítékü ékes étterembe lépett, a jelenlevőktől lelkesen üdvözöltetve. A diszlakoma végefelé m. főapát, mint házi ur, poharat emelve, felséges urunk királyunkat és az egész cs. kir. családot éltette; azután ő fönsége fölé fordulván, köztetszést nyert fölköszöntésében kiemelé jelesül: mikép Isten gondviselésének tulajdonitható, hogy ő fönségét a füredi forrásnál üdvözleni szerencsések lehettünk, ujjal akarván mutatni az ég; hogy valamint Füred vize üdvhozó forrás: ugy ő fönsége is nemzetünkre nézve csak üdvet árasztó forrása; — mikép ő fönsége szerencsés visszatérte után, hazánk szeretetétől ösztönöztetve, első teendői közé sorolá: magát egy fáradalmas körutra elszánva, nemzetünket magas jelenlétével boldogitani; — mikép ő fönsége a csehek szeretetét a magyarok szeretetének föláldozá; — mikép az 1838iki árviz alkalmával az emberiség szeretetétől indittatva, önnön drága életének koczkáztatásával a jajvesztőknek segitségére sietett stb. stb. Ezen szives fölköszöntéseket ő fönsége is nyájasan viszonzani kegyeskedett: éltetve a vendégszerető m. főapát mint a ház urát és az egész szerzetet, minden jelenlevő küldöttségekkel egyetemben. Ebéd végével ő fönsége, vele született nyájassággal többekkel kegyesen társalogván, s vég „Isten hozzátok" at mondván, a gőzöshöz sietett, hol a szives köszönetet szavazó főapát s nemes veszprémiek stb.-től bucsut vevén, vissza Keszthelynek vitorlázott, Balaton, Zala és Somogy partjainak örömtüzei közt. — Ezzel igénytelen de hiv tudósitásomat befejezem, igazsággal egyezőleg megjegyezvén: mikép a látott s tapasztaltak után itélve, ő fönsége költségesb s nagyobbszerü ünnepéllyel fogadtatott s fogadtathatott ugyan hazánk dús vidékein; de szivesb s lelkesb üdvözlésben aligha részesült valahol. — Vezérelje áldva az isteni gondviselés ő fönségét minden léptein, hogy édes honunknak magas személyében központosult annyi reményei, annyi ohajtásai hova hamarább, hova biztosban sikerülve teljesüljenek! —

Hongyülési irányeszmék.
II.

Azon elv, melly szerint a törvények tisztelete nemcsak fokmérője a nemzet müveltségi állapotának — hanem egyszersmind biztositéka jobb jövendőjének is: jelen országgyülési teendőink közt, szükség, hogy ne csak alapul szolgáljon minden ujabb jogérdekek irányában, hanem vezértényezőül azok aránya jogszerüségének gyakorlatában is; — az az: ohajtjuk, hogy a törvényhozói testület minden eleme azon arányban folyhasson be a jogérdekek terjesztése és szabályozásában, a milly befolyást alkotmányunk szelleme, és törvényeink szellemi lelke biztositott akár egyik, akár másik számára; — s ohajtjuk: hogy a törvényhozói testület mindenik eleme, egész addig gyakorolhassa a törvények által megadott jogokat, meddig az ezekért kezeskedő törvények fönállanak. A törvények szelleme, és tisztelete ezt nem csak eltürik, — de parancsolják is. Mert a törvények szentsége fölött, csak ezen határpont örködhetik; csak e határpont képezi azon védfalat, melly a bitor önkény uralmát beljebb hatni nem engedi...

Hazánk viszonyaira alkalmazva ezen elvet, legkevésbbé sem szabad kétkednünk azon igazságról, mikép minden ujabb jognak és érdeknek élete csak ott kezdődhetik, hol a régiebb törvények alkotmányszerüleg végződnek, s helyettök mások és ujabbak léteznek. Mert minden jognak és érdeknek anyaforrása a törvény, és a hol, — és a mire törvény nincs: — ott valódilag sem jog, sem érdek nincs. A hatalom, melly törvényt mellőzve uralkodik: önkény, s a tárgy, melly a jogtulajdon helyét pótolja bitorlás. Szóval: illy állapotban a törvényt szabados önkény, a biztositott érdeket pedig a bitorkodó erőszak változékony hatalmának tárgyai váltják föl. Ime! milly sok fekszik abban, hogy meddig terjed a jog tiszteletének határa. De illustráljuk az elveket példákkal.

Némelly törvények iránt, mellyek helyét még semmi más nem pótolta, már 1825-ben nagy tiszteletlenség mutatkozott. S mi történt ebből? Az, hogy a hol az 1608: 1, 1647: 5-dik, 1723: 7dik s más törvények iránti tisztelet szünni kezdett, — ott nyilt mező tárult az önkény szabadosságának is. S ennek következménye az lőn, hogy a szab. kir. városok, és káptalanok, az alsó tábla által, melly erősebb vala, előbbi joggyakorlatukból via facti kiüttettek, — s igy a törvény helyébe, tettleg az erősbnek joga lépett. De ez még mind nem elég. Az önkénynek azon természete van, hogy midőn befurakozott a jogosság körébe, tovább és tovább, mindaddig terjeszkedik, mig a törvények hatalmát egészen ki nem szoritja. És ez szomoru tanulságban mutatta magát alkotmányunk történetében is. Nem vala elég, hogy a szab. kir. városok, és káptalanok országgyülési szavazatjoga tettleg megszünt, hanem jogaiknak és érdekeiknek határa, — mint a legutóbbi hongyülés is igazolja, — ollykép kezd körüliratni, hogy abban, midőn fölöttük a törvényhozásnak idegen elemei szabadon rendelkeznek — ők maguk részt sem vehetnek! Valóban csodálatos rendszere a politikának, különös tisztelete a jogok szentségének! Méltó, hogy ezen ügyről tisztába hozzunk némelly eszmét, s rectificáljunk némelly fogalmakat.

A sz. k. városok rendezése, mindenesetre olly annyira elismert korszükség már, miről — annál is inkább, minthogy in fieri is van — szó többé nem lehet. És ki ezek korszerübb reformja iránt még most is hideg közönyösséggel viseltetnék, az hágjon föl ös Buda ormaira, s tekintsen a túlpartra, hol a mult idők csatazaját, az ipar, kereskedés, művészet, és tudomány életosztó tenyészete váltván föl, — a boldogabb jövendő reményvilágát, mintegy tüzpont-

ból ragyogja szerte szét. Valóban, miként a teljesebb véredenyek a testben, ugy tünnek föl városaink a nemzettest létegzetében is. Itten rejlenek azon erőforrások, mellyek a hon hatalmát és erejét képezik, — itt a gyúpont, hol a nemzet moralis és értelmi ereje bizton fejlődhetik. Arról tehát, hogy statuséletünk bomlásnak indult rendszerében, mind politikai, mind közigazgatási szempontból, reform-alapokra kelljen-e azok életjövőjét fektetnünk, — már csak ezen előnyök miatt is, kétségbe vonhatlan. S minthogy a nagyszerü munkálat nem csak megindult már, hanem vége felé is közeleg; nem fordithatjuk figyelmünket egyébre, mint arra, hogy a városi ügy teljes átalakulásában, azon alap se hiányozzik, melly minden alkotmányos életnek legfőbb biztositéka — t. i. a fönlétező jogok iránti méltánylat. Ezen alap hiánya mellett hihetetlen ugyanis, hogy az ujabb reformnak élete tartós, s eredményei áldáshozók lehessenek. Megmagyarázzuk okait, s kimondjuk világosban ebbeli ohajtásunkat.

Köztudomásu dolog, hogy hazánk alkotmányának alaposzlopát a „nihil de nobis, sine nobis“ elv képezi, — s mi nem csak bizton aláirhatjuk magunkat ezen elvnek, hanem honpolgári kötelességünkben is áll kivánni, mikép, bár ezen alap megingathatlan legyen mind örökre, s bár egyszersmind szolgáljon érdekalapul azokra nézve is, kik az alkotmány sánczain még kivül állanak, — vagy belül, csak kegyelemből türetnek!..

Tudjuk, hogy a képviseleti rendszer is csak ezen elven nyugoszik, s hogy jogérdekeinknek némileges képviseleteért, szinte ez kezeskedik alkotmányunk szellemében is. Söt tudjuk azt is, hogy a társadalmi élet egyik végczéla és kötelessége, — s hogy ép korunk politikájának is főiránya: mikép a jogok határát lehető messze terjeszsze, s a polgáréletnek jogait és jótéteményeit lehető igazságos arányba hozza kötelességeivel. Ez világigazság, világeszme, s innen folyik amaz átalános kötelesség, melly szerint a statusnak hivatásában áll jogokat osztani; s innen folyik önkényt azon polgárigény is, hogy a hon minden polgára és nép-osztálya, a szükséges qualificatiok birtoka mellett számot is tarthat a jogokra. Ámde nem természetes corollariuma-e ezeknek, hogy, ha kötelessége a statusnak jogokat osztani, — még nagyobb kötelessége ezeket biztositani s megörzeni? És viszont: nem igazságosb igénnyel tarthat-e számot minden honpolgár, és néposztály a már birt jogok sértetlen élvezetére, — mint azok követelésére is?! ..... Mi erre csak azt válaszoljuk: hogy valóban még inkább. Mert azon állapotban, midön a polgár, vagy néposztálynak, csak igényei vagynak még, a társadalmi élet áldásainak kutforrásához, csak puszta eszközzel bir, — de midön annak már élvezetében is mintegy tulajdont birtokol: — ha ekkor megsértetik: bántalma kétszeres, — az eszköz, és czélra nézve tudniillik. Mivel a jog: czél és tulajdon egyszersmind. S épen ezért, a társadalmi életrendeltetése szerint mindaddig, mint illyen, szent és sérthetetlen. Valamint pedig a természeti személyjog lényegében áll az, hogy ha igazságunk van valamit **birhatni,** — még nagyobb igazságunk van arról rendelkezhetni is; — ép ugy áll a polgárjog lényegében is, hogy arról, a mit igazságosan birunk az állodalomban, rendelkezhessünk is. S ime az elmélet szövétnekével ép azon pontra vezérle bennünket a jog philosophiája, a hova szándékozánk, t. i. a szab. kir. városok politikai jogtulajdonához, melly most rendezés alatt van, de miben azok épen semmi részt sem veszneknek!!! Alkalmazzuk hát most a fönebbi elveket....

A jog: czél, és tulajdon is egyszersmind, s ezt ha birhatni igazságos igénnyel lehet, még igazságosb igénnyel lehet rendelkezni arról, mint tulajdonról, — főkép ha törvényes használatában is vagyunk, vagy lehetünk. Mert ezt a tulajdon, és birtoklás erejénél fogva, még igazságosabban cselekedhetjük.

A szab. kir. városok szavazatjoga, s országgyülési politikai befolyásuk, szinte jogtulajdon, s erről rendelkezhetni, azaz: ennek rendezésében részt venni, annál is inkább igazságosan követelhetik, minthogy a fönlétező törvények erejénél fogva, nem csak jogtulajdon, — hanem a törvényes idejü ellenkező szokás hiányában birtoklat is; egyszersmind önkényt következik tehát, hogy a törvény, észjog, s alkotmányunknak sarkköve, a „rólunk nélkülünki“ elv szelleménél fogva, a szab. kir. városokat megfosztani azon jogtól, hogy midön róluk s legszentebb érdekeik rendezéséről vagyon szó — abban részt ne vehessenek, s abba be ne folyjanak — a legnagyobb igazságtalanság lenne!

De mi ne vetemedjünk illy igazságtalanságra honfiak! S ne sértsük a jognak szentségét semmi tetekintetért! Mert szent láng, polgárnak kebelében a jognak érzete; s hol ezt önkény, vagy erőszak nyomja el, kioltott tüzének füstjéből felleg száll a honra .... Nem mondjuk mi, hogy a kir. városok, maradjanak ezután is azon állapot- és joggyakorlatban, mellyben eddig is valának; — nem! illyesmit kivánni kábaság volna valóban; — hanem ohajtjuk, hogy a törvények tisztelete szent és örök legyen, s valameddig azok fönállanak, a jogtulajdont mindenkor biztositsák, és hüen kezeskedjenek azon boldogságért, melly a jogok megzavarhatlan élvezetében áll. —

A kir. városokkal e tekintetben legszorosabb ügyrokonságban állanak a káptalanok. Az országgyülési szavazatjog gyakorlatából ezek szintugy kizárvák, mint amazok. A különbség közöttük abban áll, hogy amazok már rendezés alatt levén, bizton reménylhetik, hogy az önkény elnyomása alul fölszabadulva, maholnap visszanyernek valamit politikai befolyásukból. Nem igy a káptalanok. Korunk divateszméi, ezeknek még helyet sem engednek a politikai élet mezején. S vagynak, kik az egyházi élet kegyes hivatására, a vallás egyszerü foglalkozásira hivatkoznak s templomba utasitják a papokat. Helyesen: mi is azt véljük, itt van az ő helyük. Ámde midön itt az egyháziakról ugy teszünk említést, mint országrendről (de statu regni), szabadjon kimondanunk, hogy ekkor öket nem tekinthetjük ugy, mint csupán vallásszolgákat, hanem szükség, hogy mint e hazának polgárait vegyük, s mint illyenektől szinte ne tagadjuk meg a társadalmi élet áldásait, mikre érdekeik és érdemeiknél fogva, egyformán jogositvák.

Az egészen más kérdés, hogy rendeztetvén ezen status, — milly politikai befolyásban részesittessék; — az más kérdés, milly sorsot érdemel, s pályakörét hol kelljen kimérni a statushatalomnak; — mindezekről, mit sem szólunk jelenleg, s eszméink közlését irántuk máskorra halasztjuk; — csak annyit mondunk most: —

Legyen a törvényhozói testület méltányos, s a tulajdon oltárát — a jogot, ne gyalázza meg. Mert mig a jog önáll, szentnek kell lennie, s uralkodnia minden önkény, minden szabadosság fölött!

Mészáros Károly.

T. Somogyi Károlynak hittani tudorságra fölavatásakor october 3-án az egyetemi nagyteremben mondott beigtató beszéd.

Ngos egyetemi igazgató ur, tekintetes academiai tanács, tudós tekintélyes gyülekezet! Az ünnepély, mellyel ezen kir. egyetemben a tudományok pályautját a bevett szokás szerint ma megnyitottuk, egy tudori fölavatás által az érdekesség azon fokára emelkedik, mellyet csak nevezetesb események képesek a testületek fejlődési történeteiben előidézni. Ugyanis a theologiaikar a mai megnyitási ünnepély kedvező alkalmát használni kivánja arra is, hogy tisztelendö s tudós Somogyi Károly urat a „Religio és Nevelés“ egyházi folyóirat fáradatlan több évi szerkesztöjét, miután erre az alázattal kért legfelsöbb engedelmet megnyerte, a hittani tudományosság koszorus férfiai közé besorozza. Ezen tiszteletre méltó egyetemi kar előtt semmikép sem maradhatának elrejtve azon kitünö értelmi s lelki tulajdonok, mellyeket bár nem kivánt a föntisztelt egyházi férfiu nézök előtt fitogtatni, de jelen munkásságának mezején észre kelle venni épen azoknak, kik e tudományos egyetem theologiai karát képezvén, az egyházi irodalom honi müveivel hivatásuknál fogva is édes örömest foglalkoznak. Benne tehát egy a magyar kath. egyház, igen szerény de tartós fénnyel világoskodó tudós férfira, s munkás hitbajnokra ismert, s mig némelly buzgóbb egyháziaktól neki hozott megtiszteltetéseknek öszintén örvendett, maga is arról gondolkodott, hogy e tudós papot azon ajándokkal tisztelhesse meg, melly töle kitelik, melly annak érdemeihez legillöbb, honnan magára a hittani karra is disz fog visszaverödni, s a tudományosság fénye kebelében emelkedni. E megtiszteltetést egyetemi karunk a hittani koszoru átadásában találta föl, s hogy e jeles tudós férfinak tudori fokozatra emeltetését annál emlékezetesebbé tegye, a mai egyetemi ünnepély nyilvánosságánál kivánja tisztelendö Somogyi Károly urban a hirre s dicséretre nem vágyó tudományosságot, a lankadatlan szorgalmu olvasottságot, a magát föláldozó munkásságot részéről megtisztelni, öt a hittani tudorság babérjával fölékesitendö.

E figyelmünkre s tiszteletünkre méltó egyházi férfiu, kit nektek tekintélyes tudós és erényes gyülekezet! ezennel bemutatok, a nem csillogó, de annál mélyebben ható tudományosságra törekedvén, a hogy a hittani tanulmányok pályájára lépett, ernyedetlen szorgalommal buvárkodék a theologiai irodalom nagy mezején, s itt gyüjtött kincseivel, kerülve minden kecsegtetöbb egyházi hivatalok utáni sovárgást, az irodalmi mezön kezdett gazdálkodni, mellynek, mint elöttetek tudva van, terhei elég súlyosok, küzdelmei nagyok, jutalmai aránytalanok, avagy épen silányok. A törvények iránti engedelmességről irt pályamunkájával megmutatta ö a tudósoknak: hogy avatottsággal képes fejtegetni az ész és hittudomány józan elveit, s széles olvasottsággal földeriteni azon emberi kötelességeket, mellyeknek teljesitésében rejlik ama mesterség: hogy az ember legyen boldog, a család erényes, a nemzet virágzó, az ország hatalmas, a nép békés, Krisztus anyasz. egyháza a földön diadalmas, mennyekben győztes. A „Religio és Nevelés“ szerkesztéséhez segédül hivatván, mindjárt kezdetben szépen tanusitotta irói jártasságát, mellyet késöbben ez egyetlen kath. egyházi lapunknak szerkesztésével olly fényesen bebizonyitott. Azóta sokszor látók öt e téren kivivni a küzdés dicsö diadalát, a hit világitó fáklyáját alapos és meggyözö fejtegetéseivel a kételkedök elött meggyujtani s dicsö példák lelkes előadásával hült szivekben a ker. szeretet mindenható tüzét föléleszteni. Ö a valódi történetek fényrehozásával számtalan előitéletek, gyanusitások, s rágalmak vadseregét teritette földre, s szembetünö hatással ébresztette a hitbuzgóságot papokban és laikusokban, kik a „Religio és Nevelés“ lapjainak olvasására időt forditanak. Ennyi tudományt, illy alapos értelmiséget, illy dicsöen vivó lelki eröt, az igazság fegyvereit illy ügyesen forgató tollnokot, s az egyházi küzdtér e győztes bajnokát a theologiai tudós kar sorompóin kivül állani mintegy dísztelenségnek, magukra nézve pedig mintegy veszteségnek tartottuk, s azért ö fönségének legmagasb kegyelméhez folyamodva, fölhatalmazásért esdtünk, hogy az érdemekkel tündöklö szerény szerkesztöt, kit a boldogult herczeg-primás kedvelt s az egyház lelkes föpásztorai s nagyai becsben tartanak, ki az ifjabb papság szivét magához hóditotta, s más buzgó katholikusok tiszteletével is méltán dicsekszik, koszorus túdoraink sorába fölvehessük, s ekép neki fáradságaiért bár milly csekély jutalmat, a tudománynak pedig, melly magát czéhbeli korlátok közé szorítatni nem engedi, akár hol fényeljen, kellö tiszteletünket megadhassuk.

S ime! kérésünk atyáskodó legjobb királyunk kegyelme által már teljesitve van, nála Somogyi Károlytól nyilvánitott kedvező itéletünk legmagasb helybenhagyást nyert; kezünkben van a kegyelmes fölhatalmazó levél, mellynek erejénél fogva a pesti tud. egyetem theologiai kara tisztelendö s tudós Somogyi Károly urat a szabályos vizsgálatok és fokozatos elöléptetések elengedésével egyszerre a tudori fokozat diszes koszorujával megtisztelheti.

El vannak tehát, tudós egyházi férfiu! neked engedve mindazon szoros vizsgálatok és a tudományosság betanusitásai, mellyeket egy kijelöltnek a tudori diszfok eléréseig kiállani szabályosan kellene, s ezt ö cs. kir. ap. felsége épen a mi kérésünkre tenni kegyeskedett, kik egyébiránt a szabályos kellékek megkivánásában nem mindennapi és nem megvetendö szigorral szoktunk eljárni. És valjon mi vala méltányosabb, mint hogy te, ki annyi fényes jeleit adád alapos theol. tudományosságodnak; te, kit annyiszor magtapsoltak magok a tudós olvasók is, midön elleneinket a fényre deritett igazság hatalmával s a szemtelenül hazudozók leforrázásával megnémitottad; te, ki annyi szép, jeles, mély és bötartalmu értekezésekkel gazdagitottad az általad szerkesztett lapot, s öntél lelket és ihletettséget a kezelésed alá beküldött dolgozatokba is; te, ki annyiszor és olly dicsön vitatkoztál magokat tudósnak tartó, de melletted mindig törpének látszó elleneiddel, — azon productionalis betanusitásától a theologiai tudományokbani jártasságodnak föloldoztassál, mellyeket tüstént és többszörösen, s talán bámulásunkra vihetnél végbe, ha minden erödet, és magát a természeti időt

egészben igénylő munkásságod ezt tenned engedi vala? Tiszteletre méltó férfiu! Meg vagyunk mi győződve, hogy a mi neked kegyelmesen elengedtetett, azt többszörösen teljesitetted; vizsgálódó biráid, kik szoros próbatételeidet helybenhagyták, a téged magasztaló fő- és alclerus, a téged tisztelő katholikusok nagy száma, s hogy névszerint állithasd elő tanuidat, ime itt állunk mi az éretted és melletted tanuskodó theologiai kar; fölavatási értekezések helyébe köteteket hozhatsz elő jeles dolgozataidból, s ha vitatkozásaidat akarjuk hallani, lapjaid füzeteiben a leggyakorlottabb bajnok, mély tudós, alapos okadó, ékesen iró egyházi harczosra találunk; s mindezek mellett tiszta erényeid s papi életed fedhetetlensége olly gyöngyök, mellyekből mi neked a legékesebb túdori koszorut füzzük. Vedd tehát tőlünk azt, minél többet nem adhatunk; csak czim ez, de egyike a legdiszesbeknek; s mi azt hisszük, hogy a tudományok iránti hő szereteted meleg érzelmével fogadod el tőlünk e megtiszteltetést, mellyért mi töled csak azt kivánjuk, hogy már miénk légy, miénknek tartatni örvendj! A theologiai kar im ünnepélyesen kijelenti: hogy téged túdorainak sorába fölvenni kiván, hogy itt a tudományok teremében e tudós és tekintélyes gyülekezet előtt téged erre méltónak hirdet, mire magát följogositottnak nyilvánitja.

Ngos rector, tekintetes academiai tanács! Legyetek hát szivesek e jeles és tudós egyházi férfiut, ki illy rendkivüli uton nyeré meg e theologiai kar helybenhagyását, koszorus túdoraink soraiba szokásos szertartásaitok rendén fölavatni. Titeket hatósági magasb állástok hatalommal ruházott föl a tudományok körében túdorokat teremteni e honnak, s mivel a tudomány nincs a nemzetiségek vagy országhatárok korlátai közé szoritva, teremteni az emberiségnek, a világnak. A teremtőt utánozzátok, ki mindenható igéjével lényeket állit elő, de mellyek az ő bölcseségének akarata szerint nem egyenlően tökéletesek: majd nagyobbak a tökélyben, majd törpék; ti is a szabályos elővizsgálatok ugyanazon mérlege szerint biráljátok meg a tudományosságot, ugyanazon szertartási szavakkal teremtitek a tudósokat, s bár akaratotok ellenére, nem egyszer leve a tudós osztály korcsa és nyomoréka az, kit ti véleményetök szerint a tudományosság hősének fölavattatok. E jelen esetben, arról biztositlak titeket, alkotói mütételetök czéljának megfelelend; az egyén, ki kezeitekből a túdori koszorut elveendi, nem pályakezdő ujoncz a tudományokban, ki a túdori czimért kivánt izzadni, hanem a tudományos életen saját munkássága s vállalatai által áttörődött tudós férfiu, ki a hittani túdorság érdemét magának mindnyájunk itélete szerint már kivivta és birta, mielőtt annak czimére is szert tehetett volna. Léptessétek föl tehát ötet az érdemlett academiai fokozatokra s ékesitsétek föl a szerény tudóst szellemi szép tulajdoninak külső diszjeleivel, az ő s min hálánk elvétele után pedig adjátok vissza nekünk, kik a megtiszteltetettnek mai szerencséjében különös részt veszünk.

Megyei és kir. városi követválasztások. Esztergommegyében folyó hó 5kén tartatván meg a követválasztás, első követül Reviczky Pál megyei főügyész, másodkövetül pedig Jagasics Sándor káptalani főügyész választattak meg.

Temesvár sz. kir. város részéről országgyülési követekké Preyer János polgármester, és Popovics Márk főbiró választattak.

Bártfa sz. kir. város kebeléből Fábry István polgármester és Benedik Gusztáv főjegyző választattak el országgyülési követekül.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Aradból. Folyó hó 13dikára határozott, de fönséges királyi helytartó által épen e napon szerencséltetvén vidékünk, — folyó hó 23ára áttett közgyülésünk megkezdetvén, bárha vidám arcz s kedély, mutatkozott is, de a mozgalmakat figyelemmel kisérő előreláthatá a támadó vihart, melly ezen napokat s Aradnak csend és békéjét futó fellegekben burkolandja. — Alig köszönté meg méltóságos elnök főispáni helyettes ur az igen számosan egybegyült rendeket, szives háláját jelentvén ki azon lelkes készségökért, mellyel a fönséges királyi helytartó üdvözlésére segédkezeket nyujtottak, előterjeszté: miként a rendek által egybegyüjtött pénzekből a fönséges főherczeg arczképét nagyban levéteté, és örök emlékül a megye teremébe dicső emlékü atyja mellé helyezni ohajtaná, reménylve, hogy az a rendek beleegyezését megnyerendi; — közakarattal elfogadtatott, és éljenek közt a teremben atyjával szembe állittatott; ezt követé e. alispánunk szokott hivatalos jelentése: egészség, adó s közmunkák folyamáról; — bemondá továbbá: hogy gróf Zichy F. october 18kán Aradon leend, s Arad két hatósága, ugy Békésmegye küldötteivel köztanácskozást tartand a pest-szolnok-aradi vasut fölött, mellynek terét már a társaság 6 munkálódó egyéne méri is; s kéré a rket, hogy ezen tanácskozmányban részt venni szivesked jenek; — nem különben fölkéri a rdeket, hogy Kis-Jenö m. városban elhunyt vándorló családatyától elmaradt beteg nő, s négy kisded ápolására segélyt nyujtsanak; — azonnal egy segedelmezési iv került a zöld asztal elébe, s a rögtön nyujtott segedelem az illetöknek kezükbe szolgáltatott. Most a kisgyülések jegyzökönyvei hitelesitésére került a sor; de a szokott modoru társalgás miatt a figyelmes hallgató fülét bár mennyire edzé, s az olvasó jegyzők bár milly kiméletlenül használák mellüket, mitsem hallhattunk; — ezek bevégeztével a kir. parancsok, és a n. m. h. tanács azon várva várt intézvénye vétetett tárgyalás alá, melly a g. n. e. hitre térőket illeté; és azonnal csend lön a teremben, és a pártok emberei szólásra jegyeztették föl magukat. Meg is kezdödött a szónoklat, melly igen szétágazott, s bárha mind két részről sokan szónokoltak, általánosan elismertetett, hogy most már az intézvénynek hódolni kell; — ezen intézvény rendelete következtében a müködött választmány jelentése kerülvén szönyegre, kimondá föispáni helyettes ur, hogy ezen választmánytól szokatlan két bemutatást vett; az egyiken az elnöklő m. alispán és főügyész, a másikon pedig három küldöttségi tag vagyon aláirva (itt tudatni kell a t. olvasóval, hogy ezen vallástekintetre vegyes választmány) elvben meg nem egyezhetvén, meghasonlott, s külön bemutatást tett. — A méltóságos elnök látván, hogy még két választmányi tag alá sem irta magát, fölkéri a rket, adnák vissza mind a két jelentést, hogy még e gyülés alatt egybeülve, bemutatásukat szokott modorban elkészitve, tárgyalás alá bocsássák; — de bezzeg megkezdetett a vihar s várva várt fergeteg; az ellenzék a három tag által aláirt bemutatást kivánta hiteles bemondásnak venni — a mérsékelt párt pedig az alispáni és főügyészi aláirással ellátottat ohajtotta annak tekintetni; — ezen kérdés körül forogván a tanácskozmányt volt a mérsékelt pártnak mit hallani, és csak mérséklete okozta, hogy a szerte szórt tüzes, és e helyre nem illő kifejezéseket nem viszonozta — mert az egymás iránti tekintély, a pártnak lármájától lelkesitve, lábbal tapos—tatott; — támadtak ez alkalommal megrovók is — de ezek a m. elnök által rendre utasitattak; — mig végre az egy napi gyülés elhuzódván, mind a két jelentés alázatos föliratban fölterjesztetni rendeltetett, kiemelve ezen község lakosainak szelid, békességes magok viseletét, és a felsőbb parancs iránti engedelmességökat, s kérve ő felségét, hogy templomukat, s iskolaházukat hova hamarébb visszanyerhessék; — és ezt a mérsékelt párt szónokai eszközlék. — Délutáni 3 óra után eloszlottunk, reménylve, hogy ennek befejeztével nyugodtan folytathatjuk tanácskozásinkat; — azonban ez nap délután megérkezvén az országgyülésre meghivó k. levél, — utasitáskészités — követválasztás, és talán arra vágyódás — a fölingerült, és magában elbizott pártérdeket még inkább melegité — de még az is, hogy az alispáni jelentés mellé csatolva volt a g. e. lelkész panaszlevele, mellyben botrányos kihágások jelentetnek föl — mi az irományok közt hagyatva, felsőbb helyre fog fölterjesztetni, mellyek valamint a vádlott nemes kortesnek, ugy az egész áttért községnek káros hatásuak lehetnek; — ezt vissza kellene venni. — Másnapi hitelesités alkalmával minden fölhasználtatott, mit ez ügyben csak elöhozni lehetett; mire uj vita keletkezett, s hogy még több napokat el ne huzzunk, a mérsékelt pártiak előadására a vádlevél, mint nem a tárgyhoz tartozó, kivétetett — és szolgabirói vizsgálatra kiadatott. — Gróf Reviczky Ádám ő nmlga elöléptetésére megköszöntő levelet küldünk, — gr. Apponyi György s Szögyényi László ő nmlguk válasziratait örvendetes tudomásul vétettek. Szerencsy István ő nagyméltósága fölmentése és Zarka J. ő méltósága kinevezése pedig tudomásul vétetett. A szüreti határidöt — utasitást hitelesitő közgyülést, és követválasztási napjainkat ugy egyheszoritottuk, — mintha követeinket utasitási aggodalom, vagy hosszas búcsu környezné. — Szüretelünk 4. és 11kén — utasitást hitelesitünk 15kén, követeket választunk october 20kán; de ezt mind a leghiggadtabb vérrel megtehettük volna, mint megmutatta a következés. — Mert bár mit követett el az ellenzék, bár mint pazarolta az élet drága idejét, és barátságos viszonyainkat földülni bár miként igyekezett — a végzés a mérsékelt párt előadásán épült. Fájdalommal mondva: kár, de vétek is olly elragadtatás, és személyeskedéssel vezetni a tanácskozást! — mert bizony utójára azok, kik azt okozták — önérdekeikben bánandják meg legelőször. Igy hosszu három napot — majd semmit sem végezve — töltöttünk el. A közbejött vasárnapon szünnapot tartottunk; minden délután utasitás készitő, s a nemesi uj összeirást rostáló választmányaink tarták üléseiket. A hétfői nap, mivel kezelési tárgyak voltak szönyegen, csendes munkával folyt le, és haladtunk — de fogytunk is, mert nem csak tisztviselőink — de rondeink is gyérültek a teremben. — Az utósó perczben elhatároztuk, hogy mind a két követ szavazattal választassék. — Szavazattal csak azok, kik a megyében birtokosok vagy lakosok, élhetnek; ezen elvből — a megyés püspök és káptalan szavazatai eltöröltettek. — Credentionalis csupán a távolban lakó királyi országos hivatalokban levöktől fogadtatik el, — különben praesentes concludunt. — Utasitásunk, mint a választmányi javalat mutatja — mint elöre tudatám — a mult országgyülési következetességet vonja maga után, — oct. 15ki hitelesités után közlendem. — Rendszerinti közgyülésünk dec. 13án leend. A marhahus árát oct. 15étől 12 kr. emeltük, juhhust 8ra, sertéshust pedig 16. krra; — gyertyának fontja 36 kr. v. p., katonai s rab kenyérrészlet 8 kr. pengő pénzben. — A gabona rendes árjegyzékét Pestmegyének az alispáni hivatal által fölküldetni rendeltük. — Sopronymegyének levele, mellyben a direct adó megtagadását tudatja, nem pártoltatik, mert mi minden terheket viselni akarunk. — Adja Isten, hogy Arad békes szellemü teremei, illy napokat ne érjenek többé. — Rendes levelező.

A „Frankfurter Ober-Postamts Zeit." velenczei levelezője sept. 17röl igy ir: „Ne csodálkozzék ön, hogy a caninoi herczeg, ki f. h. 12én Masi orvosával s titoknokával az olasz tudósok itteni gyülésére megérkezett, rövid itt léte után az itteni hatóságok által a város elhagyására fölhivatott. Az ausztriai tartományokbani első megjelenésükkor fölötte illetlenül viselék magukat. Rovigoban nyilvános beszédett tartott a hg a bámész tömeghez. Velenczébe érkezve, meglátogatá (természetesen) mindjárt sz. Márk terét s több kávéházat; a római grandia civica közlegényi egyenruhájában jelent meg, mig titoknoka — mi nagyon is föltünt — e testörség kapitányi egyenruháját viselé. A kávéházi vendégeket izgatni kezdé, s ugyan ezen öltönyben jelent meg Priuli gróf ülnök előtt a fölvételi hivatalban, kinek, illetlen viselete fölött tett megjegyzéseit dölyfösen visszautasitá. Következő napon szinte nem átallott a herczeg, ki a tudósok első gyülésében az állattani osztály elnökévé választatott, különféle alkalommal a legilletlenebb, s a kormányt illetöleg, melly öt vendégszeretettel fogadá, a legsértöbb kifejezésekkel élni, még magában sz. Márk egyházban is, ugy annyira, hogy a kormányzó jónak vélé öt magához kéretni, illöbb magaviseletre intendö, egyszersmind kinyilatkoztatván, hogy ellenkező esetben kénytelen leend a cs. kir. kormány méltóságának megóvása tekintetéből komolyabb rendszabályokat használni ellene s kisérője ellen, ki szinte olly illetlenül viselé magát. A herczeg megigéré, hogy a nyert intésnek engedni s titoknokát szinte arra birni, igyekezni fog. Azonban távol attól, hogy adott szavát beváltottta volna, a tudós társulat következő napon tartott ülésében a herczeg, mint az állattani osztályzat elnöke, minden jelenlevök csodálkozására, olly izgató beszédet tartott, hogy a kormányzó, miután minden kisérletek a herczeget jobb utra tériteni nem sikerültek, kényszeritve érzé magát, neki s Masi titoknokának s orvosának 15én reggel a förendöri igazgatóság egy hivatalnoka által tudtukra adni, hogy mindnyájan halladéktalanul az ausztriai birodalmat elhagyják. Ennek következtében a herczeg kisérőivel együtt Velenczéből azonnal elutazott s még azon este a pápai birtokba léptek.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Lissabonból sept. 12röl kelt utósó

hirek szerint a királynő Cointra és Mafaból a fővárosba visszatért, s ismét a Necessidades palotában lakik. A politikai ujdonságok meglehetős fontosságuak, minthogy az udvar részéről végre hajlam mutatkozik a kibékülés müvének elömozditására, vagy legalább a közügyeknek törvényszerübb elvek szerinti igazgatására, mintsem azok valának, mellyek szerint az ország előbbi kormányai haladtak. Abbeli szándokuk kezességeül, hogy a magasabb igazgatási állomásokban reformokat kivánnak behozni, a kormány egy rendeletet bocsátott ki, mellynél fogva ugy látszik, hogy a hivatalnokok száma alábbszáillittatik, s ezután minden párttekintet nélkül szakértő, tudományos s ügyes férfiak fognak alkalmazást nyerni. Ezen rendeletre nézve, melly sept. 8ról kelt, kétségkivül az egész cabinet egy véleményben vala; de egy más fontos kérdést illetöleg — mint mondják — véleménykülönbség uralkodik. A carlista önkéntes csapatok elbocsátása vala vitatkozás alatt a kormány és a szövetséges hatalmasságok képviselői között; sir H. Seymour és Varennes Anglia s Francziaország követei azt hiszik, hogy ezen harczias csapat föloszlatása a szerződési jegyzökönyv által követeltetik, mig a ministerek többsége más véleményben van, s inkább lekösznnek, mintsem e pontban engedjenek. A cabralistai lap „Matraca“ ezt mondja felöle: „Az angol követ e csapatok föloszlatását kivánja. A spanyol követ egyelőre nem akarja aláirni, sir. H. Seymour követelése mellett marad; ministeriumunk pedig nézetében megoszlik. Igy tehát e csapatok, a királynő s carta e védőinek sorsa, és velök a patulea (demokrata párt) sorsa, egy hajszálon függ. Carlisták, vigyázzatok magatokra! Ha fegyvereiteket elvenni engeditek, nyolcz nap alatt mindnyájan meggyilkoltattok. Mi már eleget szenvedtünk az angol járom alatt. Legyetek bátrak s merészek, s Anglia becsülni fog benneteket.“ A cabralisták s mérsékelt carlisták között a régi ellenségeskedés uralg. A mérsékelt „harmadik párt“ tesz némi előhaladást, mellyhez többen csatlakoztak Costa Cabral párthivei közöl. Az ugynevezett royalista párt elhatárzá, hogy cortesválasztások alkalmával az egész országban függetlenül fog szavazni, s magát sem a saldanhistáknak, sem a septembristáknak le nem köti.

Spanyolország. Madrid, sept. 22. Gurrea Esparterotól egy levelet kapott, melly a ministerek egyike által a királynőnek kézbesittetett. — Abban az exregensnek hálája s biztos igérete van kifejezve, miszerint egyetlenegy gondolata ö felsége jogait s érdekeit védeni. Linage tábornok nem utazott még el Espartero tábornok idekisérésére. Bulwer La Granjába ment, hol néhány napig mulatni fog. A cataloniai fökapitány a kormánnyal tudatá, miszerint a franczia kormány a határszélen két carlista ezredest, egy hadnagyot, egy al-tisztet s 9 katonát 41 fegyverrel elfogott. Cataloniában a carlista csapatok folyvást csatáznak a királyi seregcsapatokkal. Egy 500—600 főből álló csapat Vilella alatt hosszu s véres csata után erősen megveretett.

N.Britannia. London, sept. 25. A mai lapok legtöbbnyire Guizot cabineti elnökségével bajlódnak. A „Standard“-on, ezen statusférfiu, nemkülönben Lajos Fülöp változhatlan tisztelöjén kivül, a többi hirlapok itélete, Guizot-nak a dynastiai-spanyol-politikábani részvéte által nagyon módositott.

A „Times“ a mireny (arsenik) általi megmérgezés többszöri esetének előfordulása tekintetéből azon ajánlatot teszi, hogy minden mirenybe, melly árultatik, valamelly erős illatu anyag vegyittessék, hogyha netalán étkekbe vagy italba vegyittetni szándokoltatnék, arra mindenki figyelmessé tétessék.

Az angol vidéki lapok, néhány hét óta Jenny Lind-nek menyasszonyátételével foglalkoznak, s pedig minden lap, az előtte közlött tudósító adatait megczáfolva, egy más völegényt ad neki; igy például: egy sloughi lelkész, egy doveri földesur, egy birminghami gazdag bányatulajdonos, egy sheffieldi késgyárnok, egy fiatal katona Birminghamban s egy ujságszerkesztő Manchesterben, a szerencsések, kiket Jenny Lind kezével boldogitani fog. A vidéki lapok után következik a londoni „Court Circular“ azon hirdetménnyel, hogy Jenny Lind, Gammon kapitány eljegyzett menyasszonya.

Franczia ország. Páris, sept. 28. A mai „Moniteur“ előtte való napról következő kir. rendeletet közöl: „Lajos Fülöp, franczia k király a, midön Soult marschallnak megelégedésünk jelét adni kivánjuk, mellyhogy ama nagy szolgálatoknak, mellyeket nekünk tön s dicsöteljes pályája fényének megfeleljen, a következőket parancsoltuk s parancsoljuk: 1. art. Soult marschall Francziaország fő tábori marschalljává (maréchal général de France) neveztetik. 2. art. hadministeriumi statustitoknokunk e jelen végrendelet végrehajtásával megbizatik. Kelt a saint-cloudi palotában sept. 26. 1847. Lajos Fülöp. A király nevében: Trezel franczia pair és hadministeriumi statustitoknok.“ — A „Moniteur“ megjegyzi: hogy midön a király Soult marschallt ezen dicsöteljes czimmel fölékesité, ugyanazt tevé, mi 1660ban Turenne marschallal, 1732ben pedig Villars marschallal történt, nagy szolgálataik s dicsöteljes pályájuk megérdemelt dijaul.

A párisi hirlapok az ismeretes iró Soulié Fridrik halálát ugyan közlötték, de majd mindnyájan hallgattak a fölött, miként hala meg. Abievri lelkész sept. 23káról kelt levele (az „Union Monarchique“-ben) következő fölvilágositást nyujt: „Soulié Fridrik mint jó keresztény s jó római katholikus hala meg, a vallás üdvözitő szereivel ellátva, mellyeket mult hétfön kezeimből fogada el. — Midön öt a halotti szentségek fölvétele előtt kérdezém: ha valjon az egyháznak hódoló szellemben visszavonja-e mind azt, miket iratai a hit s keresztényi erkölcsök ellen tartalmaznak, szilárd hangon azt válaszolá: „Igen, s ha munkáimban nem a dogmát, mit mindenkor tisztelék, hanem a moralitást sértém meg, ugy az csak könnyelmüségből történt.“ — Még tegnap halála előtt hat órával azt mondá nekem, hogy a mult hétfői crisist áldja, mert azóta egy nagy elhatározottság érett meg benne, melly öt fölötte boldoggá teszi, t. i. az Istenhez visszatérni, s neki örökké hünek maradni. — Lehetetlen a vallás vigasztalásait ajtatosabban fogadni, mint azt Soulié tevé. Azóta minden szavai összhangzásban voltak azon vallási foglalkozással, mellyet mult hétfön végbezvitt, s mit ö néhány barátai s több személyek szemei előtt akart végbezvinni, hogy azoknak jó példát nyujtson.

A „J. d. Debats“ következő levelet tartalmaz, mellyet Piscatory franczia követ Athenben sept. 10-kén Kolettis halála előtt két nappal, Guizot-nak irt: „Minister ur! tizennégy napi leghatalmasabb küzdés után, mint egy erős test s egy szinte szilárd lélek egy orvosolhatlan baj ellen csak vivhatott, Kolettis halálán fekszik. A mai nap elhunytával valószinüleg az ö szenvedéseinek s életének is vége leend. Mindenkire nézve, ki öt utósó pillanataiban látja, halála e jó s nagy polgár dicsőségéből egy rész leend. Lelki erejéből s nyugalmából mit sem vesztett. Eleinte mindjárt határzottan szólott bajáról s azt orvosolhatlannak nyilvánitá; meggyözödve a gyógyszerek használhatlanságáról, még is elfogadá azokat barátai kezéből. — Mindennap meglátogatá öt a király. Ö felsége ohajtá utósó tanácsait ezen férfiunak hallani, kinek elvesztét olly mélyen érzi. Tegnap, könyeit visszafojtani igyekezvén, utójára kivánt vele szólani. — Kolettis intett nekem, hogy az ágyban ülöhelyzetében támogassam; de ereje nem sokára elhagyá s a király kezeit szoritva e szavakat susogá: „„Sire! nekem sok mondani valóm van felségednek, de most nem tehetem; Isten talán holnap erőt ad hozzá.““ „„Önnek is barátom — mondá hozzám fordulva Kollettis a király távozása után — önnek is sok mondani valóm vagyon; de lehetetlen. Köszönetemet mondja ön nevemben a királynak s királynénak azon jóságért, mellyel mindenkor szerencséltetének. Szóljon ön rólam barátimmal Franciaországban. Adja át Istenhozzád-omat Guizot, Broglie s Eynard-nak. Utósó pillanatig, meddig képes valék, tanácsaikat követém; nekik elégedetteknek kell lenniök velem. Királyom épen most mondá, hogy mindenki, ellenségeim ugy mint barátaim, részvéttel viseltetnek irántam; azon örvendek; de művem nincs bevégezve. Bár tizenkét óv előtt kezdhettem volna meg, ugy ma nyugodtan halnék meg. Többet nem beszélhetek; eresszen hátra, aludni szeretnék.““ Azóta a nyugalom s a fuladás rohamperczei gyorsan egymást követék. Rövid félbenszakasztással hallhatni, miként ifjusága dalait zsummogja. Tiz hónappal ez előtt mondá ön nekem minister ur! miszerint még nincs ideje, hogy Kolettis Plutarch hösi csapataival egyesüljön. Isten máskép határozá!“

Görögország. Athen, sept. 17. Mult hétfön ment végbe Kolettis ministerelnök eltakarittatása s pedig olly fénnyel, mellyhez hasonlót Görögország, emlékezetét meghaladó idök óta, nem látott. Hat óra hosszat tartott. A test fedetlenül vitetett; s a legnagyobb katonai tisztelettel kisértetett. Az összes papság elölmenve; az udvari szolgák, a diplomata testület egyenruhában, a senatus, kamra, valamennyi hivatalnokok s tömérdek nép kisére az elhunytat házától a leghosszabb uton egész az Irene-egyházba. A ministerek a test mellett mentek, nemkülönben néhány magas tisztek, kik ezüsttel himzett kék bársony párnákon az elhunyt nagy kereszteit, s diszrendeit vitték. Az egyházban történt a beszentelés s a nagy tudományu Bamba tanár e gyászalkalomhoz méltó beszédet tartott, ezután következett az utósó elválás megrázó jelenete. Mindenki előre tolongott, a nemes nagylelkü férfiut, ki alig változott mély komoly vonásokkal szép dús nemzeti öltönyében ott feküdt, még egyszer megcsókolni. Az egyháztól kocsin vala szállitandó; a négy fekete lóvali gyászkocsi ott állott, de a jelenvolt magas tisztek nem engedék s egészen a város déli részétől meglehetős távol fekvő sirkertbe, az előbb leirt egész menet által kisérve, gyalog vitték. Minden bolt zárva s minden munka megszüntetve; az egész város kisérője vala s valamennyi görög városokból s falvakból, honnan csak a temetési időre megérkezhettek, küldöttek valának jelen. A temetőben több beszéd tartatott. Midön az ágyu üdvlövések megszüntek, rémitő vihar keletkezett s az ég mennydörgései zárák be a föld e szomoru látványát. Láthatni lehetett férfiakat s hölgyeket sirni, s mindenki vonásaiban mély bú s aggály vala irva. Sir E. Lyons az egész menetet a legnagyobb illemmel megtevé. Az elhunyt legelkeseredettebb ellenei is megjelentek a temetésen, közölök e négyet kivéve: u. m. Maurocordatos, Metaxas és két ujságiró: Levidis és Dorumando. Midön néhány hónap előtt Maurocordatos anyósa meghalt, Kolettis az utósó tiszteletet megadá s a koporsót gyalog egész a temetőbe kisérő! A király, mélyen meghatva e veszteségtől, megható s méltó sorokban az egész országban öt nap gyászt rendelt. Igy becsülő király és nép azon férfiut, kit Palmerston lord s követői mint egy rémet törekedtek előállitani! Testét a nemes lord segitheté megtörni, de hirnevo, és egy egész nép hálás emléke ellenében szenvedélyessége s minden angol hatalom daczára gyenge. Bár egykori halálakor országa ugy becsülhesse s tisztelhesse meg öt, miként e nagylelkü, jellemerős Kolettis-t saját hazája tiszteli!

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A KÖLTÉSZETNEK
rövid
Elméleti s Gyakorlati Rendszere s Történeti Vázlata.

Irta **Laky Demeter**, a prémontréi rendnek csornai praepostságbeli kanonoka, a keszthelyi kir. gymnasiumban költészettanár, s hitszónok, s ns Zala vmegye táblabirája. — Ára a 15 tömött ivre terjedő könyvnek 1 ft. p. p. Kapháti: a budapesti, esztergomi, pozsonyi, györi, szombathelyi, s egyéb gymnasiumbeli költészettanár uraknál, s Keszthelyen a szerzőnél. 1—2.

Nemzeti szinhazi játékrend.

October 7kén: Fiatal nagyné. Eredeti vigjáték 3 felvban. Irta Obernyik Károly. Először.

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs october 4kén. Statuskötelezvények: 5 petes 104⅞; 4 petes 94⅜; 3petes 66; 2½ petes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 770; 1839ki (250 pfrt) 304⅜; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 94½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 693; bécsi bank-részvény 1615; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 117; éjszaki vaspálya-részvény 152¾; majlandi 103⅛; windisch-grécz sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Budán october 6kán: 14. 49. 40. 36. 82.

Dunavizállás. October 7kén: 10′ 6″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

571. szám 1847. Vasárnap oktob. 10.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 408. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A ‚Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára még folyvást előfizethetni helyben házhozhordással 2 ft 48 krral, boritékban 3 ft, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Halálozás. — A királyi helytartó körutja. (Pozsony. Pozsega). — Káptalani követválasztások. — Erdélyi országgyülés. (XC. országos ülés). — A József-emlék egyesülettől. — Fölvilágositás. — Ausztria.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Stafuspapirosok és részv. árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Szalay István magyar kir. helytartósági fogalmazót ugyanazon kormányhivatalnál számfölötti titoknokká kinevezni kegyelmesen méltoztatott.

Németh János, iglói k. sómázsamester, folyó évi september 23dikán meghalálozott.

A királyi helytartó körutja. Pozsony. Oct. 3-kán viradt föl reánk az ohajtva várt nap, mellyen fönséges István királyi helytartó ő főherczegségét városunk falai közt láthatók s üdvözölhetők. Az eső, mintha hüteni akarta volna az örömittas lakosok közszeretetü királyi helytartónk iránti hevét, folyvást esett; de daczára e szünni nem akaró esőnek, a hullámzó minden rangu, nemü s koru néptömeg, örömét nyilvánitandó, a hon magas kedveltjének látására sietett. Délelőtti 11 órát ütött, s az örömzajongó lakosok látvágya a legfőbb fokra hágott. A megye határán Jankó Mihály első alispán vezérlete alatti lovas küldöttség fogadá ő fönségét, a város határán pedig, tul a ligeten, a városi küldöttség által üdvözöltetett magas vendégünk. Ezen küldöttségek kiséretében érkezék 11 óra után városunkba a diszmenet, mellynek csillaga, ő fönsége vala. A tolongó népsokaságtól elfoglalt utczák, mellyeken ő fönsége keresztül ment, ünnepélyesen valának földiszitve, hol egyszersmind az egyenruhás polgári őrsereg sorai foglalák el tisztelgő helyüket. Ezek között elhaladva, a sétatért diszitett pompás diadaliv alatt kelt át ő fönsége, s a nép szünni nem akaró örömnyilatkozatai s szivből fakadt harsány éljenei között nyilt kocsiban a megye házához ért ő fönsége, hol a számára kitüzött első alispáni lakban megszállt. A megye házánál a megyei küldöttség tevé tisztelgő hódolatát, melly alkalommal ennek vezére gróf P. F. L. ő nmlga illy szavakkal üdvözlé a magas vendéget: „Cs. kir. fönség! Örömmel üdvözlöm cs. kir. fönségedet Pozsonymegye határiban s legnagyobb szerencsémnek tartom a karok és rendek nevében kijelenteni, mikép Pozsonymegye teljes mértékben osztozik azon általános örömben, mellyel koronás királyunk ő felsége honunkat megvigasztalá, midőn addig is, mig az országnak alkalom adathatnék osztatlan kivánatának ünnepélyes kijelentésére, kegyes volt a hazának átengedni cs. kir. fönségedet, ki nagy szülőjétől öröklött erényeinél és magas helyzeténél fogva egyedül képes ujjászületésnek elébe sietö honunkat a fölvirágzási pályán ohajtott czélhoz vezérleni. Fogadja cs. kir. fönséged magas kegyeibe megyénket, és a tisztelkedő megyei választmányt, mellyet ezennel bemutatni vagyon szerencsém." Mire ő fönsége nyájas leereszkedéssel ekkép válaszolt: „Uraim! Üdvözlöm önöket azon városban, mellyben boldogult atyám 50 erős éveken át 11 or. gyülés alatt elnöklött; üdvözlöm e ns megye rendeit, s ezen előttem már nem idegen város lakosit, mint ollyanokat, kikkel atyám éltében is többször találkozhatnom mindenkor kedves volt, s kik közt annál fogva egészen otthonosan érzem magamat. Kérem önöket uraim! ne felejtsék bennem a kezdőt, hanem tekintsék inkább fiát azon atyának, kinek emlékezete bennem mindig olly bús! s kihez önök olly határozott ragaszkodással viseltettek. — Köszönöm nméltóságodnak gr. ur azon szivességét, mellyel ns Pozsonymegye rendeinek irántam viseltető hajlamát olly szépen festeni, s egyuttal fényes küldöttségét bemutatni sziveskedett; a nemes rendektől pedig azt kérem és ohajtom, hogy azon szeretetet s bizodalmat, mellyel nméltóságod iránt folytonosan viseltetének, méltóságos családjára, és érdemteljes utódjára is (gr. Pálfy Móriczra mutatván) átvinni sziveskedjenek." — Dicsérettel legyen még itt megemlitve az egyenruhás polgári őrseregnek az eső daczára e napon tanusitott katonás magatartása, melly reggeltől délig — két sort képezve — a halászkapui diadalivtől egész a megye házáig volt fölállitva. Emelé e nap nevezetességét még, a két, eddig különvált „vadász" és „lövész" czimü polgársereg e mai napon történt rég ohajtott ünnepélyes egyesülése. — A küldöttségek fogadása után, mellyeknek ő fönsége rövid de velős magyar szavakkal válaszolt, — délutáni két órakor elhagyá ő fönsége városunkat, forró szerencsekivánataink s a megyei küldöttség kiséretében utját a Duna jobb partján Bécs felé folytatandó. Isten vezérelje ő fönségét népboldogitó körutjában.

Pozsegából. Mult hó 21én részesülénk azon szerencsében, mellyet olly sokáig epedve vártunk. Leirhatlan az öröm, melly mindnyájunkat áthatott, midőn István főherczeg s kir. helytartó az érintett napon körünkbe érkezett. A mint ő fönsége Broodból a szomszéd gradiskai határőrvidéken keresztül — nem messze Pleternicztől megyénk határába lépett át, C. P. diakovári káptalani főprépost vezérlete alatt kiküldött megyei küldöttség fogadta őt s a rendek nevében latin tartalomdús beszéddel üdvözölte, mire ő fönsége szinte latinul válaszolt. Pleternicztől a küldöttség s elölovagok kisérete mellett ő fönsége Pozsega felé sietett, s a város határszélén a városi küldöttség által olvasott beszéddel üdvözöltetett s ezután ő fönsége egészen a megyeházig sorban kiállitott parasztok, polgárok s katonaság közt a városba tartá bemenetét. — A megyeháznál, mint ő fönsége szálló helyén, főisp. helyettes vezérlete alatt számos tagból álló megyei küldöttség tisztelkedett ő fönségének; a főispáni helyettes szabatos beszédben nyilvánitá azon benső örömet, mellyet az egész megye érez azon magas kegy fölött, miszerint ő fönsége ismerni akarván viszonyainkat, ezen fárasztó utat hozzánk megtevé. Ő fönsége erre válaszolá, hogy ő boldogult atyja dicső nyomdokait fogja követni s a hon javának elömozditására minden lehetőt elkövetend. — Miután ő fönsége még a görög papságot, katonai kart s az itt összegyült városi küldöttséget is kegyesen elfogadá, a főispáni helyettes által adott ebédre ment, mellyen a főhivatalnokok s megyei tiszteken kivül néhány katonai s városi tisztviselő is jelen volt. Ebéd alatt ő fönsége valamennyi jelenvoltak szivét megnyerő nyájassággal társalgott, helyettes ő mltga pedig ő felsége s a dicsően uralkodó ház egészségére áldomáspoharat emelt, vége felé első alispán politikai visszonyainkra mondott illő toasztot, melly ugy mint az első köztetszéssel fogadtatott. — Ebéd után ő fönsége ugyanazon örömnyilvánitásoktól kisértetve Pakrácz felé vevé utját, hova őt a rendeken kivül különbféle osztályu nagy tömeg kiséré, hogy az ott tartandó ünnepélyen jelen lehessenek. Ő fönsége naplemente után szerencsésen megérkezett Pakráczba. Miután ő fönsége J. J. kir. kamarás lakában megszállott s az itt levő papi és megyei kisebb küldöttségeket elfogadta, ebédhez ült, hova őt kamarásán kivül a görög püspök, főisp. helyettes, az első alispán s a háziur követék. Vacsora után az ünnepélyes intézkedéseket méltóztatott ő fönsége megtekinteni. — Nem akarom itt a diadaliveket, a fényes kivilágitást, a virágot hintő kis leányok seregét, a tüzijátékokat s egyéb ünnepélyességet részletesen leirni; de nem hagyhatom ki azt, mi véleményem szerint ez ünnepély diszét igen emelé s ő fönségére is nagy befolyással volt, ez pedig az ó romok kivilágitása s a nemzeti táncz. Épen egy százada, hogy ezen a város közepén fekvő s egykor a török ellen védfalul szolgált bástya, katonai örségétől megfosztatván, a megyei hajduk őrizete alá adatott. Egy százada csak, és a hatalmas bástya, melly egykor a törökök megrohanásait diadalmasan kiállotta, most romban hever! Csak a taraczkok durrogása emlékeztetett bennünket e roskadt épület egykori harczias természetére, melly most tömérdek lámpa fényébe uszva, meghatólag emelé az ünnepély nagyszerüségét. De különösen kitünteté a lovagias épitmény szépségét a bengáli tüz, melly az egész környéket megvilágositotta, ő fönsége figyelmét leginkább ez vonta magára, s miután kivül- és belülről megtekinté, magas tetszését nyilvánitotta fölötte. — A másik, mi ő fönsége figyelmét magára vonta, a nemzeti tánczok. Ki e megyét nem ismeri, nem is gondolta volna, hogy a tót kolo mellett a magyar csárdást s a cseh polkát igazi magyarok s csehek tánczolták. Ezt az ünnepély rendezőjének köszönhetjük, ki üres urbéri telkeire illy vegyes nemzetiségü lakosokat telepitett. Minden hazáját szerető honfi, főkép ha ujabbkori történeteinket ismeri, ezen különféle nemzetiségek a legnagyobb egyezségben történt örömkifakadásait szemlélvén, alig tartózkodhaték meg azon ohajtástól, vajha a különféle nemzetiségü lakosok az egész hazában illy örvendetes egyezségben élnének. Ugy hiszszük, nem tévedünk, ha kimondjuk, hogy ő fönségét is épen e gondolat inditotta a tolongó sokaság közti megjelenésre. Ő fönsége minden nemzeti tánczot megtekintett s különös tetszését nyilvánitá azok fölött. A cseheknél kisé hosszabban mulatott, nemzeti nyelvükön beszélt velök, kérdezvén, mint tetszik nekik uj hazájok s több más dolgokról. A csehek tisztelettel s bizodalommal feleltek ő fönsége kérdéseire, sőt panaszt is emeltek az iránt, milly bajosan kapják meg a cseh hatóságoktól az elbocsátási engedelmet, mire ő fönsége megigéré közbenjárását s első alispán urat azonnal föl is szólitá, hogy azon csehek neveit, kik elbocsátási engedményt még nem nyertek, terjessze elébe. — Minthogy ő fönsége még azon éjjel tovább szándékozott utazni, már esti 10 órakor elhagyott bennünket, miután a jelenlevőknek, főkép az ünnepélyek rendezőjének magas tetszését nyilvánitni kegyes volt. Főisp. helyettes és első alipán ur egész Okuczanig kisérték ő fönségét, honnan Jessenováczon át utját Károlyvárig folytatta. Kisérje őt leghőbb kivánatunk, adjon neki a mindenható hosszu életet, hogy hazánk javának elömozditásában sokáig működhessék.

(B. H.)

Káptalani követválasztás. A pozsonyi társaskáptalan részéről folyó hó 5kén Cherrier Miklós kir. tanácsos, és gróf Forgách Auguszt kanonokok választattak meg országgyülési követekül.

Erdélyi országgyülés. A XC-ik országos ülésben oct. 1-én olvastatott föl mindenek előtt a k. kormányszék jelenlétében ő felségének sept. 23án kelt k. k. leirata (alább következik) a nem rég fölküldött urbér tárgyában, a hozzá mellékelt urbértörvénnyel együtt. Ezen leérkezett urb. törvény, terjedelmessége miatt, hogy a kk. és rr. minél előbb birhassák, s minél hamarább tanácskozás alá vehessék, ki fog nyomatni. A k.k. leiratnak azon részét, melly megengedi, hogy már „ezen országgyülésről a legfelsőbb fejedelmi szentesités végett fölküldendő minden törvények magyar nyelven ter-

jesztessenek föl," a kk. és rr. kitörő lelkesedéssel fogadták. A kormányszék távozta után a kk. és rr. a mezörendőrség tárgyában leküldött k. leiratot vették tárgyalás alá, minek következtében a mult országgyülés által fölküldött mezőrendőrségi törvényjavaslat szakaszainak némi módositásával, a m.rendőrségi ügyek eldöntésére rögtöni eljárást állitottak meg. Némelly honfiusitandók és cz. nemességre ajánlandók ügyében készült föliratok és törv.javaslatok fölolvasása után napirendre a legujabban érkezett k. k. leirat van kitüzve az urbér tárgyában.

Kegyelmes kir. leirat az urbér tárgyában.

Ferdinánd sat. Midőn az urbér tárgyában javaslott s folyó évi aug. 2-ról kelt alázatos fölirástoknál fogva szokott uton és móddal elönkbe terjesztett törvényczikkeket azon alakban, mellyben ide mellékelvék, általunk kegyelmesesen módositva ezennel hozzátok leküldjük, egyszersmind arra hiván föl titeket, hogy az urbéri szék ülnökeinek díját illetőleg, miről a XII. t.czikk. 15dik §ban van említés, tekintettel levén a törvényhatóságok terjedelme s ehezképest a teendők mennyiségének különbségére, ujból tanácskozzatok s tanácskozástok eredményét külön fölirás utján terjesszétek elönkbe: azon buzgalmatoktól, mellyre hogy az urbéri visszonyok törvényes rendezésének minél előbbi behozatala iránt lelkesülve vagytok, ezen fölirástok tartalmából értjük, bizton várjuk, miszerint ti is minden igyekezettel oda fogtok közremunkálni, hogy ezen törvényczikkek mentül előbb kir. legfelsőbb szentesitésünkkel megerősittessenek s a még jelen országgyülés folyamán a törvények sorába igtattathassanak, s hogy továbbá maga az urbérnek törvényekkel öszhangzó s mind azon tekintetekhez, mellyeket ezen fontos tárgy természete kiván, alkalmazandó behozatala általunk kegyelmesen eszközöltethessék. A mi pedig a jelenlegi adó ezen szempontbóli nem növekedésének ugyanazon föliratban érintett kérdését illeti, ti magatok tudni fogjátok, hogy az azon elvekkel, mellyeken az egész adóügynek alapulni kell, legszorosabb kapcsolatban áll, minél fogva semmi e tárgyban teendő intézkedéssel azon elveket, mellyek az uj adórendszer kidolgozásához tartoznak, elölegezni nem lehet. — Végre hajlandók levén ujabb adattal tanusitni, hogy mi hü kk. és rendeink iránti atyai kegyelmünknél fogva, alázatos kérelmeikre, a mennyiben a közjó megengedi, örömest tekintettel kivánunk lenni, folyó évi julius 25-röl kelt k. leiratunk folytán kegyelmesen megengedjük, hogy már a jelen országgyülésről minden törvényczikkek legfelsőbb kir. szentesitésünk végett magyar nyelven terjesztessenek föl. Egyébiránt sat. sat. (E. H.)

A József-emlék egyesülettől. Tekintetes szerkesztőség! Mióta a József-emlék egyesület ügyét az aláirási ivek szétküldésével a közgyülésileg megbizott választmány megindítá, ezen egyesület érdekében olly eredmény fejlödött ki, hogy annak részleteiről a t. szerkesztőséget értesiteni kötelességünknek ismertük, részint hogy igazoljuk eddigi eljárásunkat, részint hogy megnyugtassuk a t. szerkesztőséget becses részvéteért, mellyet a t. szerkesztőség részéről boldog emlékü főherczeg nagy nádorunk iránti kegyelete s tiszteleténél fogva eddigelő sem mertünk volna ugyan kétségbe vonni, de a zsenge törekvések sikere által reményleni most még nagyobb mértékben bátorkodunk.

Mindenek előtt tehát van szerencsénk tisztelettel jelenteni, hogy egyesületünk szabályai ő cs. s apostoli kir. felsége által sz. kir. Pest város hatóságához legközelebb érkezett helytartósági k. k. intézvény szerint legkegyelmesebben és csupán azon hozzátétellel, miszerint a czélba vett érczemlék terve előlegesen szinte fölterjesztessék, jóváhagyattak. Megszünt ez által azon akadály, melly eddigelő utunkban állott, hogy a kötelezett ajánlatokat teljes megnyugvással beszedhettük volna; megszünt az ellenvetés, mellyel némelly hazafiak csak azért vonakodtak részt venni a Pesten emelendő érczemlék költségeiben, mert az országos és félszázados érdemü nagy nádornak országgyülésileg elhatározandó emlékére ohajtanak adakozni; mivel azon esetre is, ha az ország a föntisztelt magas érdemeket nem puszta beczikkelyezéssel, hanem a nemzet méltóságához illő, s az utókornak is hasznosan gyümölcsözendő emlékkel fogja örökiteni; minthogy ez uton a hozandó törvény birtok - vagy kereset - aránylag minden honpolgárt egyiránt kötelezend az adózásra, az egyéni kegyeletet mindenkinek csak ugy lehet külön tanusitani, ha az egyesület által fölállitni czélzott érczszobor költségeire tehetsége s tisztelete arányában magán adakozás utján s önként ajánlkozandik áldozatával.

Időközben, mig alapszabályaink ügye fensőbb s legfensőbb kormányszékeknél tárgyaltatott, választmányunk levelezésbe bocsátkozott a világhirü Schwanthaler szobrásszal, kinek válaszából örömmel értesült az egyesület, hogy a czélul kitüzött érczszobor kettős életnagyságu lovas alakban 50,000 pengő, gyalog pedig 30,000 pengő forintnál többe alig kerülend, s az legfölebb 4 év alatt rendeltetése helyén (a József piaczon) állhatand. Miután pedig az e tárgyu választmányi levelezés előterjesztésekor a visszaérkezett 49 aláirási iven már is 14,000 pengő forinton túl vala kötelezve, és ebből néhány hét alatt önként mintegy 4000 pengő forint befizetve, (melly befizetett összlet mai napig már 8000 p.fton is túl növekedett) mit sem kétkedvén az egyesület, hogy a még kün levő aláirási iveken a többi 36,000, s illetőleg a gyalog szobor összes költségeinek kiegészitésére kellő 16,000 pengő forint is már részben meg vagyon ajánlva, részben az emlékmünek elkészülteig megajánltatandik. Ennélfogva mult hónap 23kán számos tag jelenlétében tartott közgyülésen az emlékmü elkészitésével fönnevezett Schwanthaler müncheni szobrászt határozá osztatlan közakarattal megbizatni; annyival inkább, mert más egyesületek drága tapasztalásain okulva, meg vala arról is győződve, hogy valamint a művészek versenye már a költséges mintázgatás tekintetéből sem czélra vezető, ugy a megválasztott művész egyénisége nem csekély mértékben fogja emelni a mü iránti közrészvétet; és mert Schwanthalernek minden eddigi nagyobbszerü müve olly remek, hogy miután boldogult főherczeg nagy nádorunk ércz-emlékének készitését az egyesület alapszabályaiban is europai hirü s első rangu művészre határozá bizandani, e részben nagyobb biztositékot más egyéniségben alig lehetne találni.

De jóllehet az egyesület Schwanthalert határozá az emlékmü elkészitésével megbizatni, ez mindaddig sem rajzokat, sem mintát nem terjeszthet elő, mig határozottan nem fog tudatni: valjon lovas leszen-e az érczemlék, vagy gyalog; mi szinte attól függ, valjon mennyi van a még be nem küldött aláirási iveken eddigelő kötelezve.

Egyébiránt a legfensőbb helyütt kegyelmesen jóváhagyott alapszabályok másolatával kedveskedőleg, addig is, mig az emelendő érczemlék tervrajzával s a t. cz. gyüjtők és aláiróknak egy példányban a nemzeti muzeumba, másikban az érczemlék alapkövében teendő névkönyvével annak ide é-ben szinte lehetend szerencsénk szolgálni, biztositván egyszersmind a t. szerkesztőséget, hogy a választmány minden beveendett legkisebb összletről hirlapok utján az ajánlók megnevezésével s ajánlataik pontos kitételével mindenki megnyugtatásaul számoland, bátorságunkért s alkalmatlankodásunkért az ügy szentsége, s kegyeletes hálaérzetünk tekintetéből bocsánatot kérünk s becses kedvezésébe ajánlottak teljes tisztelettel maradunk.

A tekintetes szerkesztőségnek Pesten september 25kén 1847. alázatos szolgái: Rottenbiller Leopold egyesületi elnök. Kacskovics Lajos titoknok.

Pest város tanácsához. 29926. Nemes városi tanács! E város kebelében alakult: „József-emlék egyesület" alapszabályait egész terjedelmükben ő cs. kir. felsége f. e. szentiványhó 11kén kelt legfelsőbb határozatával k. helybenhagyván, ezen városi tanácsnak f. e. böjtmáshó 7kén 1192 sz. a. kelt fölirásával bemutatott iromány azzal küldetnek vissza, hogy a fölállitandó emlék tervrajzát előleges jóváhagyás végett annak idején terjessze föl. Kelt Budán a magyar királyi helytartótanács 1847 évi sz. jakabhó 13kán tartott üléséből. — E városi tanácsnak jóakarói: gróf Keglevich Gábor s. k., Nyéky Mihály s. k., Jakab István s. k.

A József-emlék egyesület alapszabályai: Főherczeg József Antal János, Magyarország boldog emlékü nádora ő cs. kir. fönségének számtalan jótéteményei által, szab. kir. Pest város lakosi mélyen lekötelezve érzik magukat nem csupán arra, hogy az üdvözültnek édes hazánk iránti halhatlan érdemeiért hálás köszönetüket nyilvánitsák, hanem arra is, hogy bebizonyitsák legmélyebb tisztelettel párosult fiui igaz szeretetöket s ragaszkodásukat azon atyai kegyességért, szeretet-teljes gondoskodásért, hatalmas pártfogásért, nyájas leereszkedésért, és bölcs vezérletért, mellyek által fél század folytán Pest városát szende csirájából mostani tekintélyére fejleszteni s nagyszerü jövendőjére érleni méltóztatott, s hogy ime fönséges pártfogójuk, jótevőjük s valódi atyjuk iránt saját s utódaik szivéből amugy is kiolthatatlan hála- s tiszteletérzelmeiket olly emlékjel által tanusitsák, melly az időnek mindent pusztitó hatalmával daczolva, az utókor hasonló tiszteletének legméltóbb tárgyaul e város kebelében a fönséges üdvözült kedves vonásait is örökitse.

Ennélfogva tehát e város lakosai czélul tüzték ki magoknak, egyesülten érczemléket emelni, melly ne csak ő fönsége magas nevének, és eléggé meg nem hálálható érdemeinek megfelelő, hanem e város méltóságához is illő legyen, s a legjelesb művészi kezek által készülten valamelly alkalmas közhelyre állitassék.

1. §. A kitüzött czél létesitéseül megkivántató pénzerő korlátlan aláirás utján gyüjtendő, mire nézve bárkitől és a legcsekélyebb adományok is köszönettel fogadtatnak s méltányoltatnak.

2. §. A szobor minőségének elhatározása, költségvetés megállapitása s művész megválasztása a közgyülésnek tartatnak fön. A mindenkor nyilvánosan tartandó közgyülés, mellyen azonban csak azon tagok birnak szavazati és választási képességgel, kik legalább is egyszerre lefizetendő 10 p. forintnyi adománnyal járultak ez ügyhez, a kitüzött czél valódisitásának fő pontjaira nézve határoz, s a kivitelt egy választmányra bizza, melly egy elnök, egy alelnök, egy titoknok, egy pénztárnok s 36 választmányi tagból áll.

3. §. Miszerint a választmány érvényes határozatot hozhasson, az elnökön, titoknokon, és szükség esetében pénztárnokon kivül legalább hét választmányi tag jelenléte, ugy szinte általános szótöbbség kivántatik.

4. §. A választmány tárgyalásai fölött jegyzőkönyveket vezetend s a közgyüléseknek tudósitásokat adand, egyszersmind ennek irányában tett intézkedéseiért épen ugy mint a begyülendő adományok czélszerü kezeléseért s hova fordításaért felelős.

5. §. A közgyülés határozatai az egyesületi pénzek álladalma, a befizetett ajánlatok, az illető aláirók megnevezésével időről időre hirlapok utján köztudomásra fognak juttatni.

6. §. Mig a fölterjesztendő szabályok fensőbb helyeken jóvá nem hagyatandnak, az alulirt ajánlatok beszedése nem fog megkezdetni.

Emlitettük legközelebbről, hogy a „Pesti Divatlap" szerkesztősége uj évtől fogva változni fog; és pedig emlitettük azért, mivel azt hitelesen magától Erdélyi János urtól is hallottuk, ki a kérdéses laphoz tulajdoni jogot tart; mivel azonban fölvilágositásul t. Vahot Imre urtól egészen ellenkező tartalmu levelet vettünk, s mivel az ügy biróság alatt levén, eldöntve még nincs, s mi kárát senkinek sem kivánjuk: kötelességünknek ismertük e fölvilágositó levelet is, a mint következik, egész terjedelmében közölni: „Tekintetes szerkesztő ur! Miután a „Nemzeti Ujságban" mint bizonyos tény van hirdetve az, hogy Erdélyi János a „Pesti Divatlap" szerkesztését jövő uj évre tőlem átveszi, és csak „ideiglenesen átadott tulajdonát" ismét maga kezelendi; s miután a dolog ellenkezőleg áll, mert én szerződés utján a „Pesti Divatlap"-ot tőle örökösen megvettem, s ennek következtében legujabban folyamodást is adtam felsőbb helyre a végből, hogy a privát uton már általam megszerzett szabadalom reám ruháztassék, mi csak jövő hónapban fog még eldülni: — ennek okáért tisztelettel kérem a tekintetes urat, sziveskedjék lapjában az álhir közlését ekképen megigazitani s legközelebbi számában közzétenni azt: miszerint a „Pesti Divatlap", melly az én tulajdonom, nem mehet többé Erdélyi kezébe, annál kevésbbé Heckenastéba. Erdélyi „Honi lap"-ért folyamodott, melly tudományos és szépirodalmi tartalmu leend. Megnyeri-e vagy nem; s a „Pesti Divatlap" reám fog-e ruháztatni vagy nem? — az még egészen bizonytalan. Ezek megemlitését csak azért kérem, mert a „Nemzeti Ujság"-ban közlött hir ártalmára van lapomnak, a mennyiben az, uj évre sokkal valószinübben folytattatni fog, mint nem. A jogosság és méltányosság hihetőleg meghiusitandja elleneim önző birvágyukat. Pesten october 7kén 1847 — tisztelő ügytársa Vahot Imre."

Ausztria. Bécs, oct. 6. Mult szombaton oct. 2dikán déli 12 órakor ment végbe a schönbruni cs. mulató-palota diszteremében szokott ünnepéllyel ő kir. fönségének Ferdinánd Károly Victor ausztriai-estei főherczeggel eljegyzett ő cs. kir. Erzsébet herczegnő ő fönségének (az elhunyt főherczeg József nádor leányának) renunciatioja. E végből a tanukul meghivott cs. kir. valóságos titkos tanácsosok az érintett teremben megjelentek, hol később — midőn minden készen vala — ő cs. kir. felsége a fönséges mátkapárral s az itt levő összes főherczegekkel megjelenni kegyeskedett. Ő felsége a trónon állva, a jelenlevőknek kijelenté az ünnepély tárgyát, mire Metternich herczeg cs. kir. házi, udvari- és statuskancellár a renunciatio-oklevelet fölolvasá, melly, miután a fönséges menyasszony a herczeg-érsek által előtartott evangeliom-könyvre megesküdött, neve aláirásával megis erősittetett.

Az ünnepélyes menyegző szinte Schönbrunban tegnapelőtt oct. 4én történt meg. — Esteli 6 órakor ő cs. kir. felségük, a cs. fönséges családtagokkal a legnagyobb fényben megjelent udvar férfi tagjai által vezettetve, a cs. kir. testőrökkel ellátott teremeken keresztül, a várkápolnába mentek. Ő cs. kir. fönségük a főherczegek s a fönséges völegény, főudvarmesterétől kisérve, közvetlenül ő felsége a császár előtt mentek. Körötte pedig a cs. kir. főkamrások, testőri kapitányok s a fősegéd-tisztek valának. A fönséges menyasszony a császárné ő felsége és Maria Dorottya özvegy főherczegnő (a menyasszony anyja) ő cs. kir. fönsége között ment, követve a fönséges főherczegnőktől. A főudvarmesternő s a palotahölgyek zárák be a menetet. A kiséretet mindkét oldalról a cs. kir. német testőrség és a magyar s lombard-velenczei nemes testőrök tevék. Az egyház ajtajában a fönséges udvart a herczeg-érsek s több jelenvolt püspökök s főpapok fogadák. Ő felségük dob- s trombiták harsogása közt menyezet alatt a presbiterimba mentek, — a fönséges mátkapár a főoltár előtt készült térdeplőre térdelt. Most a herczeg-érsek az egyház szertartása szerint az esketést végbe vitte, azután az Ambrosianus dics-ének az udvari zenekar kiséretében hangoztatott el. Az esketés perczében s a Te Deum hangoztatásakor a vártéren fölállitott gránátos zászlóalj üdvlövést tön. Te Deum után ő felségük, a fönséges mátkapár, a többi főherczeg s az egész udvar a várkápolnát odá hagyá s az előbb leirt rendben a palota belteremeibe vonult. Ezután nem sokara ő felségük, a fönséges uj házas párral s az egész jelenlevő császári családdal a karzaton megjelentek, hol a szokásos üdvkivánatok fogadtattak el.

Lembergbe september 26-kán érkezett sürgönyök szerint Jassiban colera ütött ki, s ausztriai részről zárvonal állittatott föl.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezője sept. 23-káról következőleg tudósit: „Nehány nap előtt érkezett ide Londonból Espartero tábornok segéde s titoknoka Gurrea alezredes. Tegnap adta át a királynőnek Espartero levelét, mellyben a tábornok senatorrá történt kineveztetését köszöni s egyszersmind kijelenti, hogy mindenkor kész a királynőt a harcztéren ugy mint a senatusban ellenségei ellen védelmezni. — Azon hir, miszerint a ministerek fölszólitották volna a tábornokot, hogy Spanyolországbai utját egyelőre halasztaná el, valótlan. A herczeg a félszigetbei utját mindeddig csak azért halasztá, mert előbb az angol királynő megérkezését kivánja bevárni, hogy tőle személyesen elbucsuzzék. Minthogy a franczia követség Londonban vonakodott neki s nejének uti levelet adni Franczia országba, tehát a herczeg Angliából Corunnába szándékozik vitorlázni, s neje szülőföldén Logronnoban mindaddig mulatni, mig a cortes megnyitása őt Madridba hivandja. — A jelen cortes összehivása vagy föloszlása a nagy kérdés, mellynek határozatától az itteni viszonyok jövendő alakulása függ. A ministerek e kérdést még meg nem fejtették, és azt mint Damocles kardját az ultramoderadók feje fölött hagyják lebegni. Ha a kormány a cortest, miként az most fönáll, még egyszer összehivja, ugy ezen párt, melly abban tulsullyal bir, vagy visszalépésre fogja kényszeriteni a ministereket, vagy föloszlásra a congressust. Ellenben ha a kormány ezt, a nélkül hogy összehivja, föloszlottnak nyilvánitja s uj választásokat rendez, ugy valószinüleg a progressisták lesznek többségben, a ministeriumnak az ő szellemükbeni módositását idézendik elő, s olly politikai rendszabályokat fognak igyekezni keresztül vinni, mellyekre az országnak legsürgetősb szüksége van. A fölött nem is kételkedhetni, hogy Salamanca, Cortazar és Escosura ministerek a cabinetben a congressus azonnali föloszlatását ne javalják, de ép olly bizonyosnak látszik, hogy a többi négy minister e rendszabályt mostanáig ellenzik. Miután Narvaez tábornok azon vállalatát egy magasabb befolyás ellenében meghiusitva látá, hogy Salamanca-t helyéből kiszoritsa, s időt nyert azon különféle elemek erőit, mellyektől az udvar- és statusgépezet hatékonysága föltételeztetik, egymás irányában nyugodtan megfontolni, s azon meggyőződésre jutott, hogy Salamanca jobbja egyátalában visszasza nem utasitandó; azt tegnap előtt páholyában hosszas beszélgetés után, a jelenvolt ultramoderadok és progressisták nem csekély megütközésére a legnagyobb szivességgel megszoritá. — Sőt tegnap Narvaez tábornok hivatlanul egy nagyon is kikiáltott, de egyszersmind befolyásdús palotai kegyencz asztalánál jelent meg, hol épen Salamanca, Cortazar és Escosura ministerek együtt valának. Természetes, hogy illy föltünő férfiunak mint Narvaez, legcsekélyebb tettei is őrszemmel kisértetnek s belőlök sokszor a legkalandosabb következéseket vonják. Most ismét ministeri crisisről hirek terjengnek, annál inkább, mivel az angol követ, ki 20án falura ment, most ismét itt van. — A fegyveres carlisták főnökei Cataloniaban két tisztjüket, kik a lakosságtól pénzt zsaroltak ki, rögtön agyonlöveték. A moderado lapok sajnálatukat fejezik ki e „katonai tegyelem“ fölött. Azon kevés carlisták, kik Biscaya határszélein fölléptek, fegyvereiket letevék. A ministerek telegraph által azonnal parancsot küldének oda, hogy azokat agyon ne lövessék, mint eddig rendesen szokták. — Sessa herczeg nejével, Don Francisco de Paula infans leányával 8 nap óta itt mulatt.“

N.Britannia. Guizotnak a franczia cabinet élére történt tényleges meghivása nagy érdeket éleszt Angliában; azt hiszik, hogy ezen statusférfiu ennek erejénél fogva a „vezérgondolathoz“ függetlenebb helyzetbe lépett. A legtöbb, különösen a Palmerston nézeteit képviselő hirlapok itéleteiben, nagyon sokat ártott Guizot-nak, Montpensier házasságának létrehozásábani részvéte, mit a „Daily News“ Guizot ministeri pályáján nagy foltul jelöl ki; azonban a „Standard“ e tekintetben is hajlandó őt mentegetni. E tory lap következőleg ir: „Történetileg tekintve, egy közép- osztályból magán férfiunak fölemeltetése — mert jóllehet Guizot-nak családja rég óta azon osztályhoz tartozik, mellyet mi Angliában „Gentlemans Clasz“-nak nevezünk, mindazonáltal sem rémitő vagyonnal, sem magas czimmel nem dicsekedhetik — tehát hogy mondjuk, hazájábani legfelsőbb hivatalrai emeltetése, Franczia ország előhaladására nézve egy fölötte dicső korszakot jelent. Sem demagog, sem hadi hős, sem milliomos, sem udvari tányérnyaló. Guizot állását semmi más mellékes segélynek, mi által illy magas rang eddig Franczia országban, s olly gyakorta más országokban is elérhető, nem köszönheti, mint egyedül becsületességének, polgári bátorságának és szellemének; nem nevezhetni pártot, mellyet vezetett vagy mellyhez magát sorolta volna. Udvari ármánykodás neki soha sem tulajdonittatott. Minden kincs vagy katonai dicsőség birása nélkül, egyedül ékesszólásáról, bölcsességéről s hajthatlan egyenességéről ismeretes, s ha bölcs és jó ura megkérdeztetnék, hogy miért bizta épen Guizot gondoskodására az europai szárazföld legnagyobb monarchiájának kormányát, kétségkivül azt felelné: miszerint ő benne a legjobb s legbölcsebb férfiut ismeri Franczia országban. Kormánya első éveiben Guizot mint angol minister bélyegeztetett — s angol minister volt azon értelemben, hogy az Angliávali szives egyetértés értékét legjobban tudta méltányolni. Angol vala ő szerény szokásaiban s házias izléseiben is. „Az 1688ki angol forradalom története“ czimü munkája valójában szellemének egészen angol nyomatékára mutat. Ha ő most a csatorna mind két partján, többé nem olly erősen mint „angol minister“ tekintetik, tehát azt mondjuk (a nélkül hogy itt a spanyol házassági kérdésbe vágnánk): hogy ez onnan ered, mivel olly dolgokban, hol Anglia és Franczia ország érdekei egymással szerencsétlenségre ellenkeztek, ott Guizot, miként kötelessége vala, inkább francziának, mint angolnak mutatá magát. De szabad-e ezért neki véleményünkben sülyednie? Nem kelletik-e egy nagy statusférfiut, ki minden erejét saját hona szolgálatának szentelé, még akkor is tisztelnünk, ha ezen szolgálat saját érdekeinkkel ellenkezik? A franczia forradalomról ujabb franczia könyvekben mindig a leggyermekiesebb s a legoktalanabb szigorra találunk a „szörnyeteg Pitt“ ellen. Igy a mindennapi lelkek gyülöségüktől vezéreltetnek. A lélek diadalai az egyetlenek, mellyekhez türelemmel nem simulhatunk, s ezen alapon nyugszik ama kicsinyke népszerütlenség — s ez csak kevés — mellyet Lajos Fülöp és Guizot utósó időben Angliában magukra vontak. Hanem Guizot fölemeltetése korszakot alkotó a történetben. Még kevés év előtt semmi egyéb nem vala, mint politikus iró; most első minister Franczia országban. Ez olly fokra mutat a társasági előhaladásban, mi fölött a világ minden müvelt s szabad népe bátran örvendhet. Vessünk csak egy pillanatot az uj franczia ministerelnök nézeteibe. Külhivatalunk organjai — mint látjuk — Franczia országot ugy mint Angliát az olasz ügyekben egy elhamarkodott közbelépésre sürgetik. Ennek czélja eléggé világos: t. i. az angol nép az olasz ügyekbei beavatkozásra élesz essék mindaddig, mig a franczia nép fölingerelve, kormányát olasz háborura nem kényszeriti. Guizot azonban nem akarja Franczia országot olasz háboruba dönteni. Ő azt nagyon jól tudja, hogy Franczia ország olasz háboruja egészen más volna, mint Anglia olasz háboruja. A mi háborunk természetesen csak tengeri háboru lenne, hol mi tetszésünk szerint jöhetnénk s mehetnénk; Franczia országnak azonban legkevesebb 100,000 katonát kellene Olaszországba küldenie, s ezen sereget az olasz hüségre biznia. VIII-dik Károly, XIIdik Lajos s Napoleon példái egy okos franczia ministernek elegendő óvások az „olasz egérfogó“ kikerülésére. Minek bocsátkozzanak a franczák olly vállalatba, mellyben, ha szerencsétlenül ütne ki, azok által, kikért azt elkövették, bizonyára mint Károly, Lajos és Napoleon, elárultatnának; mig ellenben a siker egész Europa féltékenységét Franczia ország ellen fegyverzené, és ez mitsem nyerne mást, mint legjobb esetben elégtételt, hogy meg nem veretett? S aztán az indokok — „Ausztria hatalma s dicsvágya.“ Mi Ausztria dicsvágyának semmi tanujelét sem látjuk. Krakó elfoglalásánál Ausztria köztudomásulag szenvedőlegesen s ellentörekvőleg viselé magát; az olasz ügyben az ausztriai udvarnak még hóbortossága is (wrongheadedness) csak védő hóbortosság, s mi csupán védőleges, az nem dicsvágyó. Azonban Ausztria hatalma szükséges Franczia ország, Anglia s minden más ország biztositására Europa valódi veszélye ellen — Oroszországnak mértéken tul növekedett hatalma ellen. Mennyiben fog Oroszország ahoz járulni, hogy az Olaszországbani mozgalmakat szitsa, miként a Belgiumbani mozgalmakat, s egy határához közelebb levő mozgalmat piszkált, még most meg nem itélhetjük; milly mértékben folyhat be Oroszország lehetőleg külhivatalunkba, azt most Urguhart talán kiveendi, ha mint staffordi parliamenti tag Palmerston-nal szembeszáll. — Mi a közbenjárás vagy nem-közbenjárás kérdését illeti, azt állitjuk: nem-interventio szabály, interventio a kivétel — olly kivétel, mellyhez csak ritkán s a legnagyobb elővigyázattal szabad nyulni. Eddig mindenesetre misem történt ollyas, mi az interventiot vagy az azzali fenyegetést is igazolhatná, s ez, mi fölött legkevesebbé sem kételkedünk, leend Guizot kormányának következménye, bármit tegyenek s mondjanak is Palmerston s organjai“.

Franczia ország. Lajos Fülöp parancsot adott, miszerint Kolettis képe a hires europaiak képcsarnokában a versaillesi historiai muzeumban fölállittassék. Ezen görög minister élete legdicsőbb vonásakint kiemeli a „J. d. Debats,“ hogy benne a statusférfiu hatalmasabb vala mint a Palikare. Egy szó szájából, egy intés kezei által — miként a ministeri lap megjegyzi — elegendő lett volna Epirust, Thessaliát s Macedoniát lázadásba hozni. Otto trónralépténél e tartományok küldöttei titokban jelentek meg, hogy Görögország királyát tulajdon szemeikkel láthassák s róla polgártársaiknak beszélhessenek. Mind ezen békétlen s tüzes pillanatok Kollettis-re valának irányozva s töle várták a jeladást. — De ő nem adott, s ez neki annálinkább érdemül számitható, minthogy még a régi ember élt benne s a palikarok emlékei csábitó árnyképekül tüntek föl előtte. Hogy regényes rohamait fé-

ken tartani tudá, s a kalandoros élet minden kisérletei s a hegyi lég és a harczok göze között a rend eszméjét, nemkülönben a szabály és tekintély belátását megóvni érté — ez az ő legnagyobb dicsősége. Politicai élete nemes harcz vala itélete s szenvedélyei között. —

Sept. 29én valódi királyi pompával takarittattak el a Páristól éjszakra egy pár óránylra fekvő St. Leu-Taverney egyházban az elhunyt Napoleon Lajos hajdani holland király s fiának holt tetemei. Az egyház belseje ezüsttel himzett fekete függönyökkel vala bevonva, mellyeken az elhunyt czimerei fénylettek s a gyertyatartókat háromszinülobogók ékesiték. A magas gyászalkaton a templom közepében nyugvék a két koporsó hermelinnel szegélyzett s Napoleonféle méhekkel behintett halottlepel alatt; az egyik koporsón a királyi méltóság emlékjelei. A halottlepel szegleteit tartották: Montfort herczeg, kinek e temetési ünnepély végett a Franciaországbai bejövetel megengedtetett, Decazes herczeg, Padua herczeg, s egy olasz herczeg, Több 10,000 embernél sereglett össze Párisból s a környékből; a főgyászosok közt valának: Demidoff Matild herczegnő, Wyse asszonyság (Bonaparte Luczian leánya) az ismert ir parliamenti tag Wyse neje, Gourgaud, Arrighi, Oliviera és Scheraski (lengyel) tábornokok, St. Hilaire Marchant (Napoleon) komornoka s többen. E gyászünnepélyen a legmeghatóbb benyomást tevék a császári kornak mintegy 500 före menő vetaranjai a régi testőrsereg dús egyenruhájában: huszárok, nehéz vasas lovasok, dragonyosok, gránátosok, vadászok s pattantyúsok, kik Párisból, Rouen, Orleans, Lilleből, s más helyekről ide sietének, hogy hadvezérük testvérének az utósó tiszteletet megtegyék. Napoleon Lajos született sept. 2án 1778ban Ajaccioban s Livornoban 1846dik évi junius 25kén halt meg. Mellette nyugvó fia 1831ben Forliban Romagna akkori zavaraiban veszté életét. Az exkirály következő irodalmi munkákat hagyott hátra, mellyeknek koronája becsületteljes letétele után szentelé magát: „Marie ou les Hollandaises"; „Documens historique, sur la Hollande; „Memoires sur la versification;" irt továbbá egy operát, egy tragroediát; egy gyüjtemény lyrikai költeményt s egy replikat sir Walter Scott-nak „Napoleon története" czimü munkája fölött.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Haszonbéri hirdetés.

Az esztergomi főkáptalan urodalma részéről, Budáról Bécsbe vezető országutban, Dorogh helységben levő, egy hat vendégszobával, a vendégfogadós két szobájával, egy, borszékkel, a főző konyhán kivül még egy mosó konyha, s mangorló kamarával, 35 lóra való istálóval, nagy kocsiszin és fakamarával ellátott vendégfogadó, a jövő 1848dik évi szentgyörgy napjától kezdve három, vagy ha a körülmények ugy hozzák magukkal, hat évre, ugyanazon évi január 8dik napján Esztergom-szent-tamás mezővárosban levő urodalmi ház irodájában közárverés által haszonbérbe adandó; a venni kivánók a föltételeket addig is ugyanott megláthatják. (1—3)

A KÖLTÉSZETNEK
rövid
Elméleti s Gyakorlati Rendszere s Történeti Vázlata.

Irta **Laky Demeter**, a prémontrei rendnek csornai prépostságbeli kanonoka, a keszthelyi kir. gymnasiumban költészettanár, s hitszónok, s ns Zala vmegye táblabirája. — Ára a 15 tömött ívre terjedő könyvnek 1 ft. p. p. Kaphatni: a budapesti, esztergomi, pozsonyi, győri, szombathelyi, s egyéb gymnasiumbeli költészettanár uraknál, s Keszthelyen a szerzőnél. 2—2.

Rajzmükiállitás. Az iparegyesületi rajztanodában, ujvilágutczai Ilkey-féle házban, folyó october 9. 10. és 11kén, délelőtti 9—12 s délutáni 3—5 óráig közlátogatásul s dijmenten áll nyitva.

Ugyan ez alkalommal a Nagy testvérek által készitett mozdony is közszemlére lesz ugyanott kitéve s felőle october 10kén, délutáni 4 órakor Gelenczei M. Pál ur, társalgási előadást tartand. October 6. 1847. Csanády jegyző.

A vakok pesti intéze pénztárába folyó 1847dik évi julius, augustus, és september hónapokban a következő jótékony adakozások fizettettek be ppben: Voczasik Sámuel végrendeleti hagyománya 10 ft, próbatétel alkalmával gondnok urtól 7 ft 5 kr, Sinkay János veszprémmegyei nyugalmazott papnak ajándéka 6 ft, ő cs. kir. fönsége boldogult nádornak hagyománya 1000 ft, Bottnitzky János pilis-szántói plébánus tömegéből 5 ft, Bentsch József békás-megyeri plebánus hagyománya 2 ft, Frölich Veronica asszony hagyománya 40 ft, tettes váltótörvényszék 10400dik számu végzése értelmében 13 ft 40 kr. A közalapitványi pénztárból többektől 963 ft 28¾, tettes Blaskovits Bertalan ur részéről 60 ft, néhai Gyiokó Sándor végrendelete szerint 10 ft, ugyan attól másodszor 10 ft. Néhai Richterleben Katalin kapitányné hagyománya 62 ft 14¾ kr. Összesen 2189 ft 28½ kr. Kelt Pesten october 7kén 1847. Molnár György s. k. intézeti pénztárnok. Szentkirályi Móricz elnök.

A pestbudai hangász-egyesület részéről. 1836dik évben keletkezett ezen társulat a végre, hogy a zenészetnek valódi ismeretét s tökélyes gyakorlatát előmozditsa, s igy a hangmüvészet tisztább gyönyöreit élvező érzelemnek magasabb kifejlődését és kiképződését terjessze. E kitüzött czélnak könnyebb elérése végett, nagy remek hangmüvek méltó előadására legnagyobb szorgalmat forditott, hogy igy a zenészetben jobb izlést terjesszen, és azt mindinkább finomitsa s nemesitse. — Keletkeztekor ezen egylet, hihetőleg ujdonságösztön tekintetéből, meglehetős részvétre szerencsés vala találni, s tagjainak száma nem volt csekély. De valamint általában a pártoló hajlamok idóhaladtával lassankint lankadni szoktak, ugy ezen müvészet ápolása tekintetében is, különféle tett próbatételek daczára is akkép csökkent, hogy több évi tapasztalás által okulva, jelenleg f. évi junius 10kén tartott közgyülése alkalmával azon határozat hozatott: miszerint jövendőben semmi előfizetési, hanem csupán csak két fizetés melletti hangversenyt, ugymint karácson- és virágvasárnapokra eső norma-napokon, a többi hangversenyeket pedig, csak kedvező körülményekhez képest fog tarthatni. Hogy pedig az egylet föntartására szükséges költségek fedezethessenek, a gyámolító tagok évenkinti részvénydija 2 pftra, a működő tagoké pedig 1 pftra határoztatott, olly móddal: hogy ezen tagok az egylet által adandó hangversenyekben szabad bejárással, és minden, az alapszabályokban biztositott jogokkal birjanak. — Tisztelettel felszólittatnak tehát minden mübarátok és zenekedvelők, miszerint az egyletet részvételeikkel és 2 pfti részvény-dij hozzájárultokkal kegyesen elősegiteni s föntartani, annál is inkább sziveskedjenek, minthogy ezen egyesület:

a.) A 11 éven át gyümülcsöző munkálkodásán kivül már is a kormánya alatti nyilvános énekiskolát létre hozta, melly a Pesten fölállitandó nemzeti conservatorium létesülése alkalmával minden készlet — az egylet működései által ekkorig körül belől 20,000 pftra növekedett tőkepénzével a nemzet tulajdonává leend.

b.) Minthogy továbbá a lefolyt egyesületi évek által részint több felőli szives adakozások, részint sajátjából tett szerzeményekből már is nem csekély jeles hangmüvekből álló mü- és könyvtárra, valamint egy kis tőkécskére tett szert, melly tárgyakat is szinte a nevezett conservatorium számára lesz megtartandó.

c) Minthogy az emlitett énekiskola kormányzása s kezelése ezen egylet müértő tagjaiból álló igazgató választmányra bizva, ekép az egyik intézet fönállása a másiktól föltételeztetik.

d) Minthogy ezen egyesület a nemzetiség igényeinek, jeles magyar szerzemények gondos előadása által is mindenkor tehetsége szerint, megfelelni igyekezett. Mindezekre nézve ezen egylet a közönség figyelmét nem csak a két testvérvárosbani zenekedvelőknél, hanem az egész honban méltányosan megérdemleni és általános részvétére jövendőre is számolhatni hiszi, miért is nem csak az itt helybeli, hanem vidéken lakó testületek és mübarátok is, kik vagy mint gyámolitó, vagy mint működő tagok ezen egyletbe lépni, és e közügyet hozzájárultokkal gyámolitani kivánják, ezennel tisztelettel felszólittatnak, miszerint ezen egyesület föntartása végett, az évi 2 pfti részvény-dijt, Treichlinger József, egyleti pénztárnoknál, ennek váczi és nagyhid-utcza szögleteni mükereskedésében, minél előbb letenni sziveskedjenek. Közli

Ritter Sándor s. k.
egyleti titoknok.

Váltótörvényszéki idézések.

Fürst Móricz részére, kinek jelenlegi holléte nem tudatik, az ellene Stranszky M. által 2500 pft s járulékai erejéig inditott váltókereset tárgyalása végett folyó évi november 5dik napjának reggeli 9 órája olly megjegyzés mellett tüzetik ki, miszerint ha ezen határidőben az alulirt törvényszék előtt sem személyesen, sem ügyviselője által meg nem jelenendik, védelmére Szánthó Ferencz váltóügyvéd a vt. II. r. 214 §. értelmében gondnoknak neveztetett. Kelt Pesten a k. e. birósági vtszék 184 dik évi october 4kén tartott üléséből.

Zbinyovszky József, kinek sem állandó lakása, sem jelenlegi tartózkodási helye tudva nincs, az ellene Cservinka Károly által 100 pftos váltó iránt inditott váltóügynek tárgyalása végett folyó 1847 évi november 12diki reggeli 9 órára e váltótörvényszék elébe idéztetik. Ha személyesen vagy törvényes képviselője által meg nem jelennék, védelmére Bangha János ügyvéd gondnoknak neveztetik. Pozsonyi kir. e. b. vtszék 1847. évi september 30kán.

Csödök.

38796. Hevesmegye csődtörvényszékének jelentése szerint Szolnok mváros tanácsa Károli Miklós és neje Csopper Julia ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi october 18ka tüzetett ki határnapul, és tömeggondnokká Agnelly Ferencz városi tanácsnok, perügyelővé pedig Kovács Ignácz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 14kén 1847.

38911. Pécs város tanácsának fölirása szerint Trenchiner J. W. hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 27. 28. és 29-kére tüzetvén ki, tömeggondnokká Kóbor János helyettes árvákatya, perügyelővé pedig Pritzlmayer Antal alügyész neveztetett. Kelt september 14kén 1847.

37800. Arad város tanácsának fölirása szerint Markovits Ignácz helybeli kereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Heim Károly városi tanácsnok, perügyelővé pedig Boros József alügyész neveztetett. Kelt september 6dikán 1847.

38006. Szatmárnémeti város tanácsának fölirása szerint Balogh János és neje hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 30dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Joo Mihály városi tanácsnok, perügyelővé pedig Makay Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt sept. 6dikán 1847.

38044. Bácsmegye törvényszékének jelentése szerint Veindinger Lipót kulai kereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kovácsevics Alajos, kincstári kasznár, persett. Kelt september 6dikán 1847.

36876. Hevesmegye törvényszékének jelentése szerin Mezőtúr mváros tanácsa Hoffer Ferencz helybeli szabómester ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi november 5dike tüzetett ki határnapul, és ideiglenes tömeggondnokká Czebe István tanácsnok, perügyelővé pedig Nagy Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 6kán 1847.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint Habermayer Gusztáv hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Neter József tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl Endre alügyész neveztetett. Kelt augustus 24dikén 1847.

Csődperszüntetés.

40260. Pest város tanácsának fölirása szerint ugornya Robitsek József valamennyi hitelezőivel barátságosan megegyezvén, az ellene rendelt csődper ezennel megszüntetteinek nyilvánittatik. Kelt september 27dikén 1847.

Személyjárások
a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

September 27től bezárólag october 3kig.

Sepember 27kén	1181.	October 1jén	882.
„ 28kán	1035.	„ 2kán	683.
„ 29kén	957.	„ 3kán	1131.
„ 30kán	1073.	Összesen:	6,942.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 8kán: Benyovszky, vagy a kamcsatkai számüzöttek. Eredeti opera 3 fban. Irta Doppler. (Harmadszor).

October 9kén: Báró és bankár. Drama Hugo Károlytól.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza
Pest october 8kán (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
350-365	270-280	250-260	——150	————	——110
(A piaczon.)					
350-375	280-295	250-260	130-140	86-94	100-108
Pozsony oct. 5kén (pozs. m.)					
205-263	————	155-190	112-129	70-85	85-95
Nagyszombat oct. 1jén (pozs. m.)					
200-208	————	150-164	116-124	68-76	———
Mosony october 3kán (pozs. mérő).					
200-210	170-180	165-180	70-75	55-60	60-65

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs october 5kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104⅞; 4 pctes 94½; 3pctes 66; 2½ pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 776¼; 1839ki (250 pfrt) 303¾; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 94⅛; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 600; bécsi bank-részvény 1612; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 115; éjszaki vaspálya-részvény 153; majlandi 102½; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Budán october 6kán: 14. 49. 40. 36. 82.
Kassán september 29kén: 36. 11. 67. 4. 85.
Bécsben „ 29kén: 25. 84. 16. 9. 38.
Gréczben „ 29kén: 70. 2. 3. 12. 7.

Dunavizállás. October 7kén: 10′ 6″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

572. szám 1847. Kedd oktober 12.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr czüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 483. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

A ‚Nemzeti Ujság' folyó évi october-decemberi évnegyedes folyamára még folyvást előfizethetni helyben házhozhordással 2 ft 48 krral, boritékban 3 ft, postán kétszeri küldéssel 3 ft 42 krral, négyszeri küldéssel pedig 4 ft 6 krral pengő pénzben.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. A királyi helytartó körutja. Vasban. — Törvényhatósági tudósitások. Biharból és Szepesből. — Erdélyi országgyülés. (XCI. országos ülés). — Vegyes ujdonságok. —

Külföld. Portugalia. N. Britannia. Olaszország. Lucca herczegség. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

A királyi helytartó körutja Vasban. October első napja volt azon ohajtva várt örvendetes ünnep, mellyen Vasmegye a félszázados dicső emlékü, s halhatatlan érdemü nagy nádor nagy reményü örökösét s mi hamarább ohajtott utódját, a király s nemzet előtt egyiránt kedvest, ki ez előtt tizenhárom évvel dicsőült atyjának oldala mellett utazva megyénkben, és annak székhelyén megfordult, már most harmincz éves életkora első hajnalán, láthatni, látva üdvözölhetni, üdvözölve tisztelni, és fönséges ajkáról a könnyen folyó magyar szót hallhatni szerencsés vala.

Nem is mulasztottak el semmit a megyének egyházi s világi karai s rendei, s polgárai, mi a nemzet bizodalmát korán kivivta helytartónak, a fölséges habsburg-lotharingiai vér első magyar szülétésü főherczegének ünnepélyes fogadtatására kivánatos lehetett.

Keszthelyről gr. F..... T.... lovain megindulván, s Baltavár kies helységnél lépvén át a magas vendég megyénk határába, itt első alispánunk elnöklete s szónoklata mellett az első fényes megyei küldöttség által üdvözöltetett. Az üdvbeszéd, mennyire a jelenvolt tagoktól hallomásból értesülénk (mint ezt első alispánunkról előlegesen is méltán föltehettük) remek és korszerü volt; csak sajnálnunk kell, hogy a jeles beszédre szert nem tehetvén, abból csupán töredékeket közölhetünk, mellyek szerint a derék szónok kijelenté, hogy ő fönsége Zalából Vasmegyébe átlépve, országunk nyugoti részében fekvő azon vármegyébe érkezett, melly megye, midőn a mohácsi gyászos nap után elődeink a királyi szék legfontosabb kérdése fölött pártokra oszolva egymás közt küzdöttek, 1527ben gróf Batthányi Ferencz zászlója alatt a dicsőn uralkodó fönséges ausztriai ház mellett dönthetetlen bizodalommal vivott, és hüségét iránta három századokon tul a jelenkorig tántorithatlanul megőrizte. Ő fönsége azon megyébe érkezett, melly a halhatatlan fényü nagy érdemekben megöszült félszázados nádor elhunytában e honnak kipótolhatlan nagy vesztességét szomoruan gyászolva érezte, és e szomoru érzete között csupán ott lelte egyetlen vigasztaló támaszát, hogy apostoli királyi felségünk a nagy nádor nagy erényeinek örökösét királyi helytartóvá kinevezvén, a nemzet közohajtásával olly szerencsésen találkozott; mi által e megye ő fönségével szorosb összeköttetésbe jövén, alkalmat nyert forró ohajtásának nyilvánitására, — azon ohajtásnak, mellynélfogva e megye várva várja ama szerencsés napot, mellyen ő fönségét a fényes nádori hivatal székén, ugymint dicsőü atyja magas erényeinek örökösét és utódját üdvözölhesse; ő fönsége azon megyébe érkezett, melly megye a hazának boldogabb jövendőjét, mint a rendnek, a józan s békes haladásnak, a korszerü átalakulásnak barátja, előmozditója, egyedül ő fönségének erényeihez mért közremunkálásától várja, és azért ohajtja, hogy Isten ő fönségét, mint a király s nemzet kedveltjét, a haza javára hosszu élettel áldja meg. — Mire ő fönsége szokott élénk, s meglepően átható modorával biztositá a megyét, hogy atyja nyomdokán kivánja a haza boldogitását eszközölni.

Baltavárról Körmendre, a diszes herczegi lakba ő fönsége délutáni két óra tájban érkezett; hol megyénk második küldöttsége gr. Z....B.... főispáni helyettes ur elnöklete és szónoklata mellett tette üdvözlő tiszteletét; mi után a százteritékü pazarfényü ebéd gr. E.... Sándorné, született Batthányi grófnő házi asszonykodása mellett következett, mellyen gr. Z....B.... ő felségéért, és a kir. helytartóért emelt poharat, mit ő fönsége a megyéért, és a háziasszonyért nyájasan viszonzott. Körmendről egyébiránt csak annyit tudunk, hogy az ünnepélyt egy pompás diadalkapu, és az ügyesen elrendezett virágoszlopok diszitették; a közörömet pedig a helyben tanyázó dsidás ezred zenekara, és a taraczkok durrogása nevelte. Szép jelenet volt Körmenden ötven leánykát fejér öltözetben, és koszorut tartva látni. — Szombathely székvárosunkba ő fönsége esti nyolcz óra tájban gr. Z.....B. lovain érkezett. Milly ragyogó fényözön várta itt a sötét est közepette is a magas vendéget: ezt ő fönsége már a várostól egy órányira eső falunál látott világosságból is gyanithatá, annyival is inkább, mert a hegyek ormain a város által meggyujtatott örtüzek az országutra világitván, szinte előpostái valának azon örömtüznek, melly az egész várost déli fényben csillogóvá tükrözte. A város küszöbén zöld ágakkal ékes, s lángözönben uszó diadalkapu csillogott a magas utazó felé, honnan az utczát kétrendüen a város polgárai zászlókkal és égő szövétnekekkel fölszerelve foglalák el, kiknek szünetlen éljenzései közt a taraczkok durrogása jelenté megyés püspökünknek, hogy örömérzetek közt várt magas vendége a ritka fényü csinos püspöki lakba már már be fog érkezni. Itt minden a lehető legdiszesebb modorban rendezve, a háziurnak jó izlését, és magas vendégét megkülönböztetni képes hódoló tiszteletét hirdette. A ház erkélyének magas oszlopai, s alsó pártázata egyszerüen ugyan, de a szemnek annál inkább tetszetősen játszadozó piros, fejér, és zöld lámpákkal voltak kivilágitva. A kapu fölött fényesen tündöklő következő üdvszavak lepék meg a beszálló magas vendéget: „üdvözlünk király s nemzet kedveltje István!" és ezen a magyarnak olly nagy jelentékenységü név: István, többszegü apró üvegekből kirakva ugy csillogott, mintha ép annyi drága kövekből lett volna összeillesztve. A pompás fölvezető lépcsőzet mindkét oldalról legszebb kinyilt, s jó illatu virágokkal fölékesitve, és zöld posztóval végig behuzva diszeskedett. A méltóságos püspök az éljenzési zaj között kocsijából kilépő főherczeget, mint házának ritka szerencséül jutott magas vendégét, a lépcsőzet utósó alzatánál püspöki bibor diszben öltözve rövid üdvözléssel fogadta, oda ajánlván ő fönségének mint háziurnak, egész lakát; a főherczeg nyájas mosollyal, és ritka leereszkedéssel a püspöknek kezet nyujtva, a szépfényü szobákat, (mellyek közt nevezetesen a Dorfmeister által rajzolt sz. Pál élete képeivel ékes, s ugynevezett Pál-szobája akárki fejdelem hajlékául beillenék) elfoglalta. Rövid várakozás után kegyes volt ő fönsége a megyének harmadik küldöttségét is a m. püspök elnöklete s szónoklata mellett elfogadni, hova egyetemben a káptalan, tanitói kar, és papság is csatlakozott. A püspök-szónok ur rövid, de velős, és a sziv mélyéből eredő meleg érzelmekben ömledező, valóban dús tartalmu áthatő beszédet tartott, előadván abban (mennyire hallásból fölfoghattuk) Vasmegye egyházi szinte, mint világi rendeinek a főherczeg közinkbe érkeztéből származott méltó örömét, mivel ez által alkalma nyilt megyénknek ő fönségében a felséges uralkodó fejedelem rokonát, a halhatlan érdemü félszázados nádornak vérét, és magas erényeinek dicső örökösét, a felséges ausztriai ház véréből első magyar születésü főherczeget üdvözölni. És midőn a megye ő fönsége iránti örömérzeteinek tolmácsává a szóló püspököt jelölte ki, ezt a szóló igen könnyünek találta már csak azért is, mert ő fönségének ritka erényei a szomszéd tartományból, hol mint kormányzó a népnek teljes bizodalmát kivivta, hazánkba is a csillagzának. Előadá továbbá, hogy szép ugyan a magas születés, mert Istennek kegyes ajándéka; de mennyire szebb az, ha egyéni erények dicső fénye deriti; mit ő fönségében az is eléggé bizonyit, hogy hazánk szivében, midőn az ezrek életét veszélyeztető árviz fővárosunkat elöntötte, a magas palotából lebocsátkozva, a szerencsétlenek megmentésére önéletének koczkáztatásával sietve sietett, minek a szóló püspök szemtanuja volt. Midőn pedig ő fönségét felséges királyunk helytartójává kinevezni kegyeskedvén, a nemzettel szorosabb összeköttetésbe hozta: azóta hazánk minden vidékein ő fönségének dicső erényei inkább és inkább magasabb fényre derülve ragyogtak, miért Vasmegye rendei ő felsége iránti hálájukat azzal nyilvánitják, hogy érte mindenkor készek életöket és véröket föláldozni. Méltán örvendez Vasmegye az öröm ömledezései közt ünnepélyes fényben, mert ő fönségében minden bizodalma központosul, mint azon vezérben, kinek bölcs vezérlete mellett a dicsőült nagy nádor alatt megkezdett békés és korszerü átalakulásnak nagy munkáját, az alkotmány alapsarkainak rendületlen föntartásával e megye rendeinek egyesült ereje elésegitni képes leszen. És épen ő fönségében helyzett ebeli határtalan bizodalma élesztő megyénket azon forró ohajtásra is, vajha ő fönségét mielőbb országunk nádorává megválaszthassa. E határtalan bizodalom egyedül az, mit hódoló tiszteletünk mellett a megye egyházi és világi rendei örömömledezésök örök zálogául ő fönségének átnyujthatnak, a melly a római irónak remek mondásaként: monumentum aere perennius. Végre hosszu élet kivánása, és éljenzés zárta be a lelkes beszédet, melynek mi csak töredezett árnyéklatát valánk képesek közleni.

Azután rövid, de elragadó hangon válaszolt a főherczeg: „a főtisztelendő szónok urnak szavai engem mélyen meghatottak, uraim! boldogult atyám nyomdokát szándékom követni, ugy kell lenni uraim! hogy e haza boldog legyen; uraim! egész életem egyetlen törekvéseül tekintem a haza javát, és boldogitását." — Most a m. püspök a világi és egyházi jelenvolt urakból néhányat megnevezve bemutatván, következett ő fönségének nyájas társalgása, és a megye, s annak székhelyéről tudakozó kérdezösködése. Utóbb a dunántuli kerületi tábla, Kőszeg városának küldöttsége, s a szombathelyi városi tanács végzék tisztelgéseiket. — Kilencz óra tájban kezdődött a hetven személy teritékü fényes vacsora a gazdagon kivilágitott püspöklaki szép főteremben, minek bevégeztével a főherczeg főpásztorunktól kisérve a főispáni helyettes ur által adott tánczvigalomba ment, hol éjfél utani két óráig nyájasan és meglepő leereszkedéssel mulatozott. A tánczvigalomból visszatérő megyés püspök az alatt meghülés következtében hirtelen ájulásba esvén és gyomorgörcstől gyötörtetvén, olly roszul lön, hogy magát a betegek szentségeivel mindenek előtt elláttatni szükségesnek érezte; másnap viradóra azonban a hirtelen jött betegség enyhülni és délfelé a veszedelemnek kórjelei el-eltünedezni kezdének. Mivel pedig az ágy-

ban lebetegült püspök ur ő fönségénél személyes tiszteletét nem tehette: maga a főherczeg volt kegyes elindulása előtt a jó főpásztort beteg ágyában meglátogatni. E betegség miatt a mlgos püspöknek ő fönségét a megye határaig kisérő szándéka meghiusulván, ezt helyette a főispáni helyettes és a többi diszfényben öltözött számos urakhoz csatlakozva, L.... K.... kanonok, s apát teljesitette, ki mindnyájunk örömére azon jó hirt hozta, hogy a főherczeg megyénk határán tett nyilatkozata szerint Vasban igen igen jól érezte magát, s azért mondá: „Vasmegyét elfelejteni nem fogom, nem tudom.“ Köszegen a polgárság katonai diszruhában lépett ki ő fönsége tiszteletére; az ujon fönállitott posztógyár pedig a főherczeg nyilvánitott tetszését megnyerte.

Általmegyek már most Szombathely város fényes kivilágitásának rajzára, mit annál örömestebb tehetek, mert bátran elmondhatom, hogy ehez hasonlót ő fönsége egész körutjában nem látott. A kivilágitott nyilvános épületek közt kitünt minden előtt a 3000 ezer lámpával diszesen fényeskedett papnövelde, mellynek déli része különösen ki volt emelve azért, mert ez egyenesen ő fönségének szobáira szolgált, hol egy valóban nagyszerü átlátszó képben a vallás, igazság és tudomány istennői egész alakban festve; köröttük a hegyekből földerülő napnak arany sugárai, az ipar, kereskedés és müvészet jelvei; fölöttük két egybekulcsolt kéz, mint az arany egyezség jellemzői, a bőség kettős szarvai, honunk czimere, s rajta két béke olajág két angyaltól tartva, valának szemlélhetők; alul pedig e fölirás:

„Vallás, nemzetiség, tudomány, ipar és az igazság
István! benned arany kort terem e hon egén.“

Ezen átlátszvány körül két felől tüzlángban emelkedett föl két diszgúla, aranyszálu sugarait tetején szétterjesztve, jeleül: hogy a distichonban emlitett erények István főherczeget, kinek neve itt is a háromszinü többi szók közől drága kövek gyanánt ragyogott ki, hazánkban örökre halhatatlanitni fogják. Az ablakok közt kivilágitott virágkoszoruk, mint az emlitett erények babérai, tündöklének. A keleti oldalon a főhomlokzat közepén egy tüzfényben ömledezett sziv villogott, jelvül, hogy lángodoz Szombathely népének szive a magas vendég iránt; az égő sziv mellett két fölül a következő nemzeti szinü fölirások valának olvashatók:

Ha hazáért, és királyért
Szivünk testvér-lánggal ég;
Istvánban leszen fökincsünk
A magyar nemzetiség.
Mint a nap földünk tekére
Áldva hinti sugarát:
Ugy fogod Te földeritni
A dicső magyar hazát.

Csak kár, hogy a papnövelde ezen oldala a szellőnek erősb vonala miatt már 9 óra tájban fénycsorbát szenvedett! Igen jeles fényü volt továbbá a megyeháza, melly hatezer háromszinü lámpa lobogásával valódi varázs fényben uszott; homlokzata főablakain, szemkecsegtető csillogással fénylő két virágedény közt a helytartónak ügyesen talált képe ragyogott, s alatta Vörösmarty koszorus költönk versei:

Mit jelent e szép jelenség
Arczod hajnalán? —
Szebb jövendöt a magyarnak
Annyi gyász után.

A prépostlak szinte háromezer különféle szinü lámpával ragyogva dicső tüneményül szolgált. A város diadalkapuja zöld ágakból fonva szép bájfényével kinálkozott, mellynek a városfelé néző homlokzatán e fölirás volt:

Hazájok Fiának
Hazája Fiai!

A városból kitekintő részén pedig:

Első föllépted diadal: szerelemben irántad
Egy szivvé olvad, büvös erődre a hon;
Oh tedd e diadalt maradóvá! — nemzeti nagyság
Nemzeti egységben bir csak erős alapot.

A szinte gazdagon csillogó városi tanácsházon Buda s Pest városa Magyarország czimerével, és angyallal, ki egyik kezében koszorut, másikban rendszalagot a fölötte derülő nap irányában tartott, ábrázoltaték, a festmény alatt e fölirás:

Egy bolgogságot kérünk csak töled a népnek,
Mellyért hasztalanul századok óta eseng;
Mellyért küzdhessen szerelemben gazdag erővel.
Adj neki életczélt: édes hazául e hont.

Ugyan a városnak egy kisebb ujon szerzett háza, hol valahára a tanácsházi fényes épület fölállitása terveztetik, két nemzeti zászlóval ékes kúposzlop közé zöld fenyő-ágakból összeállitott falazattal rejteték el, mellynek közepén egy kapu alaku nagy táblán hosszu Jeremiád volt olvasható.

A magán épületek közt fényben tündöklőbbek valának a kanonokok, és a premontrei szerzet házai; két polgári házon István neve nagy betükkel kivilágitva ragyogott, egyikén még a lámpák kivül györgyikével is ki valának a betük rakva. Jeles volt még Nagy Sándor urnak goth izlésre épitett uj csinos háza ablakain a Bécsből hozatott szép festményü függönyök látványa is; a megyei főmérnöknek kisebb háza mesterségesen volt kivilágitva, valamint egy zsidó ház, és számosabb polgárok lakai is más szép alaku fényben diszelegtek. A különféle átlátszványok közt egyikén az árviz volt rajzolva e fölirással: éljen a szerencsétlenek védangyala; a gyógyszertár pedig e fölirást hozta: éljen a hazának leghathatósb gyógyszere! Végre egy kisasszony virágtalánnyal lepé meg csendes magányának ablakán a kiváncsi nézőt, t. i. egy kinyilt rózsa melló a borzasztó halált illeszté, de a halál mellé tette a „nebánts“ virágot, és befejezésül a kedvelt „nefelejts-et. Általán a nagyszerü kivilágitásnak csalhatlan jeleül szolgálhat az is, hogy a főtéren szinte tizenhatezer bécsi szines lámpa Precht és Schöndorfer bécsi kivilágitó mesterek ügyes kezelése alatt lobogott. A nagy piacz pedig, mellyet azonban a polgárok szomoruságára a főherczeg nem látott, szinte tiz ezernél több lámpafényben tündöklött. Nagy volt tehát a tisztelet, mellyel Szombathely a királyi helytartó iránt nyilván viseltetett, és ezt a nagy bizodalom szülte, mellyet ő fönségében a haladás és átalakulás ime nehéz korszakában helyez!!! —

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Biharból. Biharmegye mult hó 27. 28. és 30án évnegyedes közgyülést tartott, s a t. kk. és rendek közügyek és beligazgatási tárgyak fölött tanácskozván, vitatkozásaikat szokás szerint a megyei egyetem méltóságához illetlen kifakadásokkal vegyiteni engedték. De ne méltóztassanak ezen csodálkozni. A garázdálkodás, sat. venia verbis, a bihari tanácskozásoknak kiegészitő része, e nélkül, váradi nézet szerint, a gyülés nem is gyülés; ez tölti meg hallgatókkal a megye teremét, ez mulattatja a tömeget, mellynek szónokaink sorában bevallott barátai vannak; ez szerez a szónokoknak népszerüséget, ez éljeneket és tapsokat, ez tüz halantékaikra hervadhatatlan koszorut! sőt mit legelől kell vala emlitenem: ez avatja az ujonczokat szónokokká; szónok par excellence, azaz ellenzéki szónok csak goromba lehet, s ha valamelly conservativ tagon vagy az administratoron remekelt, tárva van előtte a dicsőség pantheona. De történhetik-e ez másképp? Bihar legujabb időkig egyike volt a legszabadabb szellemü megyéknek. Az ellenzéké volt a hatalom és dicsőség, ennek szelleme lenge a megye minden intézkedésein, eljárásain; soraiból választattak a birák és tisztviselők, s befolyását még az igazságkiszolgáltatási s beligazgatási ügyekre is kiterjeszté, mikre pártnézetnek kiterjedni nem szabad. Lehetett-é már tőle kivánni, hogy szónokai szabadságát az általok követendő példányok kiszemelésében korlátozza? A választás megtörtént. Ti szerencsétlen nagy szellemek, ti ragyogó csillagai az ős századoknak, -ti, Demosthenesek, Ciceronok és Anaximenek oh távozzatok és rejtsétek el magatokat homályotokba, nem kellenek a mi divatszónokainknak a ti beszédeitek, ékesszólás- és fönségesrőli tanaitok! És méltán! A bihari ellenzék szabad, ti rabszolgák voltatok, rabszolgái a szépnek, nemesnek, igaznak, barátai barátok és polgártársaitok jólétének, ellenségei minden aljasnak, nemtelennek, jogtalannak, barátok és polgártársaitok elnyomóinak. S mint illyenek, kivánhatjátok-é, hogy a 19ik század legujabb szabásu emberei nyomotokban járjanak? kivánhatjátok-é, hogy a bihari ellenzék szónoka, a hirlapilag is dicsőitett hős, törvényes elöjárója iránt tisztelettel, szónoktársai iránt kiméletlel, a szüntelen nyelvén hordott közjó iránt kegyelettel viseltessék? kivánhatjátok-e, hogy a bosszu és gyülölet poharát fenekig ki ne üritse, hogy napi dicsőségét, a körüle tomboló sokaság tapsait a megye nyugalmának áldozatul vigye? Nem, ti azt nem kivánhatjátok. Nem a ti halvány szellemetek, más példák lebegnek e szónokok szemei előtt. — Most vissza kell a multba pillantanunk, hogy meglássuk a hatást, mellyet pártunknak mult augustusban a bal oldalon nyert győzelme idézett elő melly valószinüleg szülő anyja lön az ellenzék legujabb, s eléggé meg nem róható féktelenségének. Tudott dolgot ismételünk, ismételjük pedig, mert ismételnünk jól esik. Pártunk augustusban az ellenzéken diadalmaskodott. Biharmegye megtámadott decemberi jegyzőkönyvét magáénak ismerte. N. J. inditványa megbukott. Ez esemény nevezetes nem csak azért, mert pártunké lön a diadal, mert az ellenzék csele ez uttal megjátszaték, és az inditvány az ellenzék által eddig olly nagy sükerrel használt fegyverrel, szótöbbséggel, ejteték el: de kiváltkép azért, mert egyik elvrokonunk, illetőleg collegánk, győzelmi hevében az ellenzéket Napoleonnal, bukását pedig emennek waterlooi csatavesztésével találta hasonlatba hozni. Adja Isten, hogy megyénkben az ellenzéki hatalmaskodás hova előbb s végkép letünjék, ennek mi legjobban fognánk örvendeni, minek természetesen nem sokára meg is kell történni, de addig is e hasonlatosság ellen ovást teszünk. Igaz ugyan, hogy a bihari ellenzék daltársasága türhetőn van organisálva; az igazgatóság szigoru, a rendezőség eszélyes, ennélfogva a szerepek mindig helyesen levén fölosztva, a játék kerekded, összevágó. Szenekara! Zenekara mindig olly kitünön jeles, hogy nemcsak az évszakokat, hanem még Demosthen nagyhirü állatának andalgásait is képes előadni. De kedves collega ur, véleményünk szerint, a bihari ellenzék még sem Napoleon! Mert lássa collega ur, Napoleon bátor ember volt, az ellenzék ellenben nagyon bátortalan; leginkább azért, hogy mihelyt az administratort megpillantja, ollyan forma hangot ad, mint az öreg gunár, midőn pelyhes magzataihoz ellenséget vél közeliteni. Aztán miért mystificáljuk magunkat? Az öncsalás a szellemi halál legközelebbi oka. Ha az ellenzék nem Napoleon, Wellingtonok és Blükkerek mi még kevésbbé vagyunk. Mi ugyan az augustusi győzelem nyomán jó lelkiismerettel el nem tudnók magunkat a waterlooi diadal koszoruibani osztozkodásra szánni. Hogy van pártunk organisálva? Bizony bizony gyengén. Jól rendezett tábornak nem szabad meglepetés ellen panaszkodni. Panaszkodni asszonyok szoktak; a panasz a gyengeség nyilatkozata; a férfiu tür és cselekszik. Az ollyan nem vélt győzelmek, mellyekkel az ellenfél haragát élesztjük, kitüréset szilárditjuk, ármányainak szabadabb tért nyitunk, mig magunk, mint hajdan a rómaiak, számüzött Camill idejében, diszöltönyeinkbe burkolva, összedugott kézzel várjuk az ellen megrohanásait, mit használnak? Miért nincs hát pártunk organisalva? Azért e: mert ügyünk Isten és nemzet előtt igazságos? Azért e: mert egyedül a conservativ elvek és nézetek, a mi elveink és nézeteink tarthatják meg a hazát, mozdithatjak elő fejlődését és fölvirágzását legbiztosabban? Azért e: mert megyénk befolyása nélkül is dolgainknak szerencsés fordulását reményljük? Oh a hit és remény mindenesetre szép, nagyon szép s keresztényhez illő dolog, de csak akkor okszerü, ha nem hozzájárulásunkon épül, különben esztelen és vakmerő. Vagy talán nincs megyénkben férfiu, kit pártunk élére állitsunk, ki lelkesedésével keblünk lankadó hevét élessze, pártunk dicsőségét s benne honunkét keblünk villágitójává emelje? Vagy talán nem elég szép a név, melly alatt egyesülnünk kellene? Mi lehet szebb, mint megtartani a hazát, mellyet öseink vérükkel szerzettek? megtartani az állodalmat, mellynek árnyában nemzetünk olly sok jó napokat élt? megtartani, megőrzeni nemzedékről nemzedékre atyáinknak koronás fejünkhözi hüségét? Mi lehet szebb, mint kezet fogva kormányunkkal, munkálkodni hazánk fölvirágzásán, erős nyilt harczot küzdeni azok ellen, kik e nemzet üdvét el akarják játszani? Vagy talán nem elég hosszak és tömöttek soraink? Csalódás! Minden egyházi, minden hivatalnok és tisztviselő, minden békeszerető, ur és polgár, minden higgadt vérü, honát őszinte szerető férfiu, söt minden keresztény, született tagja pártunknak, mind ezek nem tartozhatnak más felekezethez, csak ahoz, melly nemzetünk ujjászületését békes uton akarja eszközölni. Vagy talán nem birunk elég készültséggel, tudománnyal, nem birunk az igének hatalmával, s nem tudunk zengeni dallamokat, hosszabbakat és bájosabbakat az ellenzék dallamainál? csak akarnunk kell, és a kurta voksok singesekké, röfösökké, s akár ölesekké is növekedhetnek. Vagy talán meddők gondolataink s nincs központ, hol megtermékűljenek? hiszen egész

kácsor van a püspöki palotához nem messze, mellyek mindenike ugyan annyi központul ajánlkozik. Vagy végre azt hisszük hogy az ellenzék megunván meddő politikáját, önkénytesen lemond, elhagyja terét s azt nekünk átengedi? Én hinném, de Lamartine nem hiszi. Les partis ne sont jamais magnanimes, ils n' abdiquent pas, on les exstirpe. Természetesen az ige erejével. Les actes heróiques vieiment du coeur, et les partis n'ont pas coeur, ils n'ont que des intérets et des ambitions. Un corps c'est l'égoisme immortel. Denique in fine finali oda megy ki a dolog, hogy ha Wellingtonok akarunk lenni, rendszeresitsük pártunkat, adjunk életet, mozgást elveinknek, s nem kellend a meglepetésektől rettegnünk; győzelmeinket folyvásti győzelem, s ezt megyénk rég ohajtott békessége fogja követni. Faxit Deus.

Mig a conservativ lapok augustusi győzelmünket hirdeték, a P. Hirlap levelezője egy magán dallamban önté ki sérült keble fájdalmait, mi tudósitása nyitányaul szolgált. A nyitány moralja ellen, ha azt önállólag tekintjük, semmi kifogásunk nincs, mert szeretjük hinni, hogy az L. Gy. ur érzelmeinek tüköre vala. De egész máskép áll a dolog, ha levelező ur pártja moraljának akarja tekintetni. Ez esetben, vagy azt kell gondolnunk, hogy L. Gy. ur augustus prófétája vala, vagy nem lehetvén satirát nem irnunk s kedvencz szerzönkkel fölkiáltanunk:

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis coelum terris non misceat et mare coelo
Si fur displiceat Verri, homicida Miloni,
Clodius accusat Mocchos Catilina Cethegum?

S most kérdjük öt in camera sinceritatis, ki idézte elő megyénk abnormis állapotát, ki azon isszonyu tanácskozási modort, melly napjainkban teremünkben divatos? Talán pártunk? Nem. Az ellenzék. És azt, ha öszinte akar lenni, kénytelen bevallani. Már mondók egyszer, hogy Biharban a szó constitutionalis értelmében nincs ellenzék. Véleményünk szerint az ellenzék föladata volna határok között tartani a kormányt, ellensulyozni hatalmát, nehogy önkénnyé fajuljon, megvédeni a nemzet és egyesek ösi jogait és szabadságait, örködni állodalma fölött. E téren működik-e a bihari ellenzék? Hisz urak itt a kormánynak kell a nemzet jogai, szabadsága s állodalma fölött örködni, nehogy állitólagos védői tökéletesen tönkre juttassák. Itt a kormány az ellenzék. Az ugynevezett ellenzék pedig nem egyéb, mint clubbja az elégületleneknek, kiket személy, jelesül a főispáni helyettes elleni gyülölség hevít, s kik lemondván személyükről, pártvezéreik által eszközökül hagyják magokat használtatni, eszök, érzelmök, tüdejök és gégéjök szolgálatokra állván. És mivel a bosszu s gyülölség az eszközök erkölcsös voltára nem figyel, létre jött a modor, ellenzékünk modora, melly a káromlással határos, s mellyet L. Gy. ur K. A. ügyvéd beszédében a P. Hirlap olvasóinak bemutatott s megszentesitett. E beszédre Noszlopi megtette észrevételeit, és következése lön — a jelen évnegyedes gyülés alatti ocsmány czivodás. Ohati.

Szepesből oct. 6. A sokaktól már türelmetlenül várt kir. meghivó levelek a sz. mihályi törvénykezési határidő alatt hozzánk is elérkezvén, tüstént akkor főispán ő mlga, ki a törvényszékeni elnökséget hivatalbeli lelkiismeretes buzgóságot tanusitó szorgalommal viselé, a követek megválasztására oct. 12dik napját határozá meg. Kiket érendi a sors? még igen kétes, habár az egyikre nézve, t. i. K. M. páratlan szorgalmu s hasonló ügyességü de nem kevésbbé dicséretre méltó conservativ jellemü főjegyzőnkre nézve csak egy vélemény uralkodik. Egyébiránt méltán megjegyezhető a többi versenyezőnek maga tartása is, ugymint kik a személyes korteskedést eszközül eddig használni illetlenenl tarták; reményljük, miszerint a választás sem fog megfertőztetni. — Sokféle a vélemény a közelgő hongyülés eredménye felöl; ohajtásunk a sok máséval együtt az inség elháritására is terjedne, mert ha a jelenből itélnünk szabad, ugy a tél s a jövő tavasz sokkal borzasztóbb állapotokat idézend elé, mint a multak valának. Ennek tanuságaul szolgáljon a termés utáni állapotnak rajza. Valamint az egész honban, ugy Szepesben is olly gyönyörü vala a termés, minőre kevesen emlékeznek; már a tavalyi is kielégitő, de ez évben többnyire $\frac{1}{3}$ vagy $\frac{2}{4}$ sőt némelly helyeken $\frac{2}{3}$ résszel több gabona termett — szalmában — mint tavaly, s az eddigi kisérletek mutatják, miszerint ha nem bövebben, bizonyára ugy fog fizetni, mint mult évben, s igy embernek is volna eledele s marhának is takarmánya; különös azonban, miszerint a kassai s rozsnyói piaczról hozzánk hozott gabona ára olly magas, milylyen Szepesben soha még aratás előtt sem volt, tavalyt kivéve, mivel a rozsnak pozsonyi mérője 11 forint—11 ft 30 kr., a buzáé pedig 13 ft.,*) és ezt is többnyire ollyanok veszik meg, kiknek fölöslegük van, természetesen uzsorát üzendők! Mit teend tehát a földnép? mit a középosztály, t. i. polgárok s kézmüvesek, kik csak a piaczról élnek? A mi a félelmet még inkább nagyitja, az a burgonya rothadása, melly olly nagy, miszerint sok helyütt még a magot sem adá vissza, és a most beállott hideg s esős napok nem engedik meg, hogy a mi van, az beszedessék. Igy szomoru már most is a nép állapota! Ezt tanusitja a betegek s haldoklók hihetetlen száma; van helység, a hol ez évben $\frac{1}{5}$ résznél több halt ki; más helyen egy csekély falucskában aug. hóban 71 halt meg, s ennyi máskor egy év alatt sem mult ki. Leverő dolog, ha még a városban is egy szegény házba lép be a beteget látogató; az atya haldoklik, az anyát a hagymáz ágyon tartja, két, három, sőt több gyermek, ha nem fekszik betegen, sir, rimánkodik, minden ápolás, minden étek nélkül, a haldokló szülő fájdalmait még inkább növelő; s illy nyomoru házakban naponkint megfordulni s rajtok nem segithetni — mert egy két oda nyujtott garas mit segithet? — embernek, kinek szive nem kő, milly leverő állapot, csak az képzelheti, ki naponkint tapasztalta. — Valóban csak gyökeres orvoslás, vagy szerencsétlen jövendő, mellytől borzadunk! Ennek — adja Isten, hogy ne legyen igaz, — előpostái a sok rablások, s rabló csoportok, mellyek Szepesben s Gömör határain tartózkodnak. A rablók nagy számmal lenni állittatnak, saját ruhával is, nevezetesen föltünő réz gombokkal födött kalapokkal, puska- s pisztolyokkal és késekkel ellátva. A rabló kalapoknak egy példánya Bélán, a XVI. szepesi városok egyikében, egy elszomorodott családnál, mint szomoritó emlék, látható. Ugyanis egy fiatal s legszebb reményeket tápláló ügyvéd Duchon Sándor, nem rég Pestről haza jövén, szüleit: Duchon Jánost Béla városi birót és anyját látogatandó, mulatságból kirándult másod magával vadászni s alkonyatkor egy korcsmában megtámadtatott két illy rabló által; a fiatal ügyvéd az egyiket szerencsésen kezeivel földre terité, mig a másik, ki a vadásztárst futásában hiába üzte, visszaérkezvén, a rablóval a földön birkozó ügyvédre lövén, ennek hasát s gyomrát halálosan megsérté; de a fiatal embert az erő még most sem hagyván el, iparkodott saját puskájával, mellyet birkozás közben kezében tartott, a lövő rablóra szinte löni; de mivel birkozó társát egyik kezével tartania kelle, egy kézzel nem találhatá el a rablót, s levegőbe lött; ez alatt az erő is elhagyá, s összerogyott; a két rabló pedig ijedtében, nehogy valaki a korcsmához jöjjön, mellyben korcsmáros sem vala, megfutott, s félelmében az egyik kalapját ott hagyá. A fiatal ügyvéd haza vitetett s keresztül lött testtel 11 napig élt; a történetet maga mondá el; s végre elgyengülvén,, miután a haldoklók szentségét példás buzgósággal fölvevé, meghalt, sept. 17én eltemettetett. — Ezen rablók részéről több megtámadtatások történtek, kivált a Rozsnyó felé vezető hegyeken; eddig csak egyet sikerült egy juhásznak fejszéjével kivégezni. A megye az élő rablóért 200, az agyonveretettért 120 pfnyi dijt hirdetett. *Σ. K.*

Erdélyi országgyülés A XCI. orsz. ülésben oct. 5-kén miután a mezőrendőrség tárgyában hozott t.javaslat meghitelesittetett, honfiusitás és cz. nemesség nyerése végett ujolag történt ajánlás. A kk. és rr. közöl többen kijelentvén, hogy senkinek személye ellen kikelni nem akarnak, de miután egész a végtelenbe mennek az ajánlások a nélkül, hogy körülök vizsgálás történnék, azoknak gátot vetni kivánnak. A megállapodás abban lett: hogy miután a kk. és rr. már közelebbről a r. bizottságot ugy is egy a honfiusitás kellékeit szabályozó t.javaslat előterjesztésére utasitották, többé addig senkit fölvenni nem fognak, mig az e végre kinevezett bizottság az ajánlandók körül meg nem teszi vizsgálatát. Még ezen alkalommal azonban ajánltattak czim. nemességre: Reichetzer Rudolf könnyü lovas kapitány a cs. huszároknál, Fillenbaum Fer. és Honnamon Otto kincstári tanácsosok, Méhes Sámuel tanár és Kolozsvár városa követe, Méhes Károly bányász, végre Liszt Ferencz müvész. Ezután olvastatott több a honfiusitás tárgyában készült fölirat és t.javaslat magyar nyelven. A kk. és rr. miután ő flgének legutósó k. kir. leiratában nincs szó arról, hogy a föliratok is magyar nelven irattathatnak, elnök ő nmlga figyelmeztetésére a legelőbb fölküldendő föliratukban ki fogják fejezni, hogy a föliratok magyar szerkesztését is ő flge kegyes engedelméből teszik. Ezután Középszolnokm. e. követe tett egy inditványt, melly abból állott, miszerint a szomszéd magyar nemzetnek a közeledő nov. 7ki megnyitandó országgyülésére a részek t.hatóságai között Középszolnok is meghiva levén, e kérdés minél előbb napirendre tüzessék ki, hogy az orsz. rendek a részek bizonytalan sorsa iránt eldöntőleg intézkedjenek. A kk. és rr. ez inditványt mindnyájan pártolták s a megpenditett tárgy fölötti intézkedés szükségét mindenek előtt sürgetősnek találván, hogy minél hamarább leendő tárgyalása iránt biztositva legyenek, elhatározák, miként a napirendre már kitüzött urb. törv. befejezése után azonnal a részek dolgát veszik tanácskozás alá.

A mai ülés viharos jeleneteknek volt szinhelye. Kézdivásárhely egyik követe, mivel, mint mondá, a szabad nyilatkozatok elibe terrorismus van állitva, és küldői előtt rágalmaztatott, két, székelyszéki követ személyét terhes vádakkal illette. Szóló követnek csak az ülés végén adott sort elnök ő nmlga, mert előadni többször elpróbált nyilatkozata elejéből már kitetszett, hogy az nem a napirendhez tartozik, sőt nem is országgyülésre való. Előadásának tartalmára elnök ő nmlga többször megjegyezte, hogy nem illik az országos terembe, sértő kitételeire pedig, hogy kiméletlenek, szóló követet rendre és az illedelem korlátai közé utasitván. Az előadás tartalma és kitételei a kedélyeket fölzaklaták és többeket keserü kifakadásokra ingerlének. A sértő hangulatu előadás folytatását többször kitörött viharos zaj kisértette meggátolni. Végre elnök ő nmlga is mint mondá, a tulon tulit megsokalván, törvényadta hatalmánál fogva a beszédnek véget vetett, és az ülést, bár némellyek szót kértek, szétoszlatta.

Az urbéri t.javaslatokra ő felsége által tett lényeges módositások következők:

Az I. törvényjavaslatban, az 1. §. némi stilaris röviditésén kivül semmi változtatás.

II. törvényjavaslatban.

1. §. A belső telek kiterjedésének maximuma 800-ról 1200 □ ölre van emelve.

2. §. A faluk osztályozása az urbéri állományok mennyiségétől külön van elősorolva.

4. §. Az állományok terjedelme átalánosan, nem helységenkint van megszabva, még pedig a rendsz. bizottság által fölállitott oscillatio elve szerint a következendő módon:

	Szántóföld.	Kaszáló.
I. osztály	4—10 hold	2—4 hold
II. „	6—12 „	3—5 „
III. és a hol) létezik IV. oszt.)	7—14 „	4—6 „

6. §-ban az urbéri állományok kiegészitése után fönmaradandó fölösleget ő felsége nem 7, hanem 12 évig rendeli külön szolgálat mellett az urbéreseknél hagyatni.

III. törvényjavaslatból kimaradt az egész 14. §. mellyben a kk. és rr. boltnyitásért háromféle u. m. 15—10 és frt. évi taksát határoztak. E helyett ő felsége a 10. §ban a boltnyitásért különbség nélkül öt frt. évi dijt rendel az urbéres által fizettetni.

IV. törvényjav. 2. §. a házatlan zsellérek szolgálata 12 napról 6-ra van szállitva.

VI. törvényjavaslatban 1. §. 12 tojásból veszt a földesur 2-t.

XII. törvényjavaslatban 15. §. ő felségének a tárgybeli k. k. leiratában kifejezett nézetéhez képest az urberi tábla biráinak és jegyzőinek határozot 200 frt. fizetés kimaradt. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

(Komáromból) érkezett magán tudósitások következtében, azon alkalommal, midőn fönséges István főherczeg a gözösről kiszállva, kocsin ment keresztül a komárom-szigeti állóhidon, az örömzajongó néptömeg egyszerre s olly nagy számmal tolult a hidra, hogy annak gerendázata — már a nélkül is korhadt levén — a szokatlanul nagy teher alatt leszakadt, s iszonyu ropogás s jajveszéklés között hult emberterhével együtt a Dunába. — A veszély borzasztó lehetett, mivel illyesmiről senki még csak nem is álmodva, kiki a magas vendég látásá-

*) S igy egy zsák rozs 22—23 fr, buza pedig 26 fr.

ra s üdvözletére sietett, s igy a röglöni segély is hiányzott. A befultak számát eddigelé még bizonyosan nem tudhatni, 29et fogtak ki mostanáig, kik többnyire helybeliek. E szerencsétlenség — mint mondják — több förangu nőnek is jutott osztályrészül. — Milly érzetroham lepte meg ezek láttára ő fönségét, kiki képzelheti. A fönséges férfiu s derék emberbarát nehéz könyeket hullatott a szerencsétlen eset fölött.

(Nemzeti szinházunkban) Obernyik Károly „Fiatal nagyné“ czimü 3 fölvonásos eredeti vigjátékát mult csütörtökön adák. Közönség szép számmal jelent meg, mivel hivé: hogy legalább valami középszerüséggel foghat találkozni; azonban csalatkozott; mert a mü eredetiségben olly szegény, cselekvényben olly nyomoru, társas életi szempontból tekintve olly ferde, hogy azt joggal nevezhetni idétlennek, minél csak az egykor szerencésen megbukott Túrkevi „Férjszeliditö“-je volt idétlenebb. Iró e müvében megmutatta azt, miszerint magasb körökben keveset fordult meg, különben személyeit csakugyan máskép fogta volna beszéltetni, mint beszéltette most, midön müveltebb körökről még jóforma fogalmat sem tanusita. — És még is vannak emberek, kik e nyomorult férczeletre rá akarják eröszakolni: hogy jó. — Egy ostoba jó barát többet árthat az embernek, mint száz ellenség. Ezt — ugy hisszük — O. ur jelen müve irányában eléggé tapasztalhatja, midön ügyetlen jóakarói azt akarják vele a mü felől elhitetni, mit elhinni csak észbetegnek lehet.

(Budapesten) — mint némelly lapok tudni akarják — jelenleg egy szöktetési intézet alakitását czélzó társaság van keletkező félben. — Mult évben a szép és nemes irányu kiházasitási társaság nem tudott megalakulni, hát a szöktetési miként alakulna meg, midön olly időszakban élünk, mellyben legjobb ismerőink közöl is csak azt veszszük észre, mikép a nélkül, hogy a szöktetési társulatnak tagjai volnának, még is ugy elutaznak Budapestről, hogy még a kapufélfától sem vesznek búcsut, mivel az Pesten nincs, — mondhatlan bánatukra a könnyelmü hitelezöknek.

(Nemzeti szinházunkban) a nyulat kiugrasztották a bokorból. Ugyan is nyomába jöttek annak, ki Hollósy Kornelia k. a.-nak többször fenyegető s öt szinházunktól elidegeniteni törekvő leveleket irt névtelenül; a nemtelen fondorkodó — mint mondjuk — föltedeztetett, s alacsony tettének érdemlett díját veendi, mivel mint előbbrendü tagja a nemzti szinház énekes személyzetének, e tette miatt a nemzeti szinháztól elbocsáttatik. — Nevénél a helyt meg nem nevezzük a tettest, hiszen nemzeti szinházunktól legközelebbről ugy is csak egy énekesnő fog távozni.

(Lászlóné asszony,) nemzeti szinházunk egyik énekesnője, bizonyos körülmények miatt, szinházunktól egészen el fog vonulni. Hogy ö mondott e föl, vagy pedig neki mondottak föl? azt e helyt meghatározni nem akarjuk; de annyi még is igaz, hogy a szinházat végkép elhagyandja. — Lászlóné asszonynak szép háza van Pesten, s ehhez szép kocsija és saját lovai, minek is neki a szinház, midön másként kényelmesebben is élélhet, s nem leend kénytelen többé olly pályán müködni, mellyre eléggé kiképezve nem volt.

(A középponti vaspályavonalon) mult napokban a mozdony ismét kiugrott pályájáról, s hogy szerencsétlenség nem történt, egyedül annak tulajdonitható, mivel a mozdony olly mélyen furta be magát a homokba, hogy végre magán sem tudott többé segiteni.

(Mult szombaton reggel) nagyszerü napfogyatkozásnak kellett volna történni, mi csakugyan meg is történt, mivel azt véletlenül közbejött akadályok, mint más szinházak után nemzeti szinházunkban is gyakran meg szokott esni az uj darabokkal, sem nem akadályozhatták, sem máskorra nem halaszthatták; hogy azonban azt Budapesten nem láthattuk, annak csak az az egyszerü oka volt, mivel akkor irgalmatlanul szakadt az eső. De mind e mellett még is szokatlanul nagyobb sötétség állott be, mit leginkább azok tapasztalhattak legcsalhatlanabbul, kik az azelőtti éjjel pénzüktől amugy müvésziesen megkoppasztattak, mivel azoknak valóban megfogyatkozott napjuk.

(Kaiser ur) nemzeti szinházunk másod karmestere jelenleg egy eredeti operán dolgozik. Kik egyes töredékeket hallottak belöle, nem győzik eléggé magasztalni. Mi azt kivánjuk: hogy ugy legyen.

(Hugó Károly) jelenleg egy vigjátékon dolgozik, történeteink egyik érdekesb korából, mellyben szinte csak három személy fog játszani. — Német lapok azt ajánlják az igazgatóságnak, hogy e szorgalmas irónak havidij rendeltetnék nemzeti szinházunktól, mint Czakó urnak, hogy igy aztán annál erélyesebben dolgozhasson.

(„Magyarország primásai“) czimü történeti életrajz, Bartay Gusztáv és Ede szerzöktől saját költségükön jövő november első napjaiban fog megjelenni. Szerzök lehetöleg fölhasználának minden ide vonatkozó kutföket, s hiszik: hogy e munka, mellyben a primások egyházi, polgári és harcztéri állása történeti adatok szerint van ecse'elve, kedves olvasmányul szolgáland a t. közönségnek, annál inkább, minthogy ez e nemben a legelső magyar szerkezet. A 224 lapra terjedő munka ára 1 ft 20 kr. pengő pénzben leend.

(Korponay János) föhadnagy ur után ismét következő négy hadi müszót ajánlunk a t. közönség figyelmébe: megtáborlani: belagern; megszállni: zernieren; megrohanni: berennen, és ostromlani: bestürmen.

KÜLFÖLD.

Portugalia. „Madrid“ postagözös sept. 19kéig terjedő tudósitásokat hozott Southamptonba. — A cortes összehivása a választó-lajstromok tökéletes előadása végett nem január elején, hanem csak martiusban fog megtörténni. — Saldanha marschall a madridi követséget elfogadta, de addig nem szándékozik oda menni, mig a választások be nem végeztetnek, mivel eltökélt szándoka a cabralistáknak (szigoru moderadoknak) ellenszegülni, s a harmadik uj párt győzelmét a moderadok és septembristák között) biztosan elősegiteni. A miguelista párt legelőbbkelő tisztei, kik Oporto bevétele után Vigoba menekültek, most Lissabonban tartózkodnak, köztök az öreg Povoas, Guedes és Bernardino. — Napier admiral hajócsapata 19én Lissabonba visszatért. — A kormány egy rendeletet bocsátott ki, mellynél fogva az előbbi jan. 15kei rendelet, miszerint a fizetések egy harmada papir-, két harmada kész pénzben történjék, megszüntetik, s azok mint előbb, fele papir-, fele pedig keszpénzben fognak történni.

Spanyolország. A „Gazetta de Madrid“ sept. 26ról némi pénzügyi rendszabályokat nyilvánit, ugyanazokat, mellyeket Salamanca két nap előtt aláirás végett a királynö elébe terjesztett. Az egyik királyi rendelet erejénél fogva a nemzeti javak és az almadai higanybányák jövedelmei, nem különben minden gyarmatpénztárak bevételeinek fölöslegei, a belföldi kamatok s a külföldi 3 percentes adósságok fizetésére vannak kitüzve s pedig a jun. 11kei organicus rendelet 51ik art. fogva. A közadósság igazgatási juntaja a san-fernandoi bankkal szerzödésre lépend, mellynek erejénél fogva az utóbbi tiz évre azon kötelezettséget magára vállalandja, a közadósságok igazgatóságának jun. 30kán és dec. 31én évenkint e félévi kamatmennyiséget, a cortes által engedményezett budget szerint, kifizetni. — Buchental a királynö kamrásává, Vega pedig a külügyek statustitoknokává neveztetett. — A cortesföloszlatási kir. rendelet nyilvánossá tétele ma vagy holnap váratik a „Gaceta“-ban.

Sept. 23ról kelt királyi rendeletnél fogva a clerus javai eladásának fölfüggesztése érvénytelenné lön és azok eladása ismét megkezdetik.

N. Britannia. London, sept. 30. Victoria királynö tegnap előtt Osborne-Houseban Wight szigeten tartott titkos tanácsban személyesen elnökölt, résztvettek abban: Albert hg, a lordkancellár, a londoni püspök, Russell és Palmerston lordok, Clarincarde marquis és sir Hobhouse. Az ez évi bötermésért hálaimádsági formulák rendeltettek.

A keletindiai társulat igazgatóinak tegnapelőtti ülésében sir Berkeley tábornagy a madrasi sereg föparancsnokává neveztetett.

Az angol bank három igazgatójának választása oct. elsején megtörtént; megválasztattak pedig névszerint: Alderman Thompson, Christophe Peane és John G. Hubbard.

Olaszország Sept. 23kán ő szentsége IX-dik Pius pápa nyilvános consistoriumot tartott a Quirinál palotában s ott a cambrai és bourgesi érsekeknek, Girand és du Pont grófoknak a hasonló alkalommal szokásos szertartással, a bibornoki kalapot átnyujtá. Miután később az uj egyház-herczegek a diplomata testület és bibornoki collegium szerencsekivánatait elfogadák, három óra tájban nagy pompával a vatican-egyházba mentek, hol a sz. collegium dekánjánál Macchi bibornoknál, a szokásos látogatást megtevék.

Lucca nagyherczegség. A „Giornale Privilegiata di Lucca“ sept. 27röl a herczegi statustanácsnak a sajtó szabályozására vonatkózó határozatait közli, mellyek leglényegesbjei a következök: „1sö art. Mindenkinek joga van saját gondolatait sajtó által nyilvánitani, ha mindannak, mi törvény által parancsoltatik, hódol. Ezen jog körébe tartozik a törvény és kormánytettek fölötti szabad taglalgatás, föltéve, hogy az illö s becsületes módon történjék. — 3dik art. Tiltva van olly munkák vagy iratok kinyomatása, mellyek a dogmával vagy kath. morállal ellenkeznek, vagy mellyek a nyilvános illedelmet, a felségiség jogait s kiváltságait, a kormányt s hivatalnokait, az egyház szolgáit, a külfejedelmek méltóságát s személyét, családaikat s képviselöiket s magán személyek becsületét megsértik, vagy a nyilvános rend megdöntésére irányozvák, vagy pedig a status bátorságát bel- s külviszonyaiban veszélyeztetik. — 4ik art. Az előbb elszámlált pontokban foglalt rendszabályok betöltésének kezességéül, elöleges censura fog fölállani, s ennek engedelme nélkül sem nyomtatás, sem más eszköz által semmi munka vagy irat nyilvánossá nem tétethetik. — 9-ik art. Ezen vizsgálat (censura) három censorból s két helyettesből álló bizottmány, s egy öt tagból s szinte két helyettesből álló fensö censurai tanács által fog megtörténni. Mind a bizottmányban, mind pedig a censurai tanácsbani elnökséget a kinevezés szerinti legidösb tag viendi.“

Éjszakamerikai egyesült statusok. „Caledonia“ gözös Uj-Yorkból sept. 15. és Bostonból sept. 16ról fontos tudósitásokat hozott. A mexicoi hirek nagy fontosságuak; Scott tábornok végre, két véres csata után, hol mind a két párt rémitö veszteséget szenvedett, a föváros közelébe jutott; azonban az angol követ közbenjárására létrehozott fegyveres-nyugvás következtében az amerikai tábornok a fővárosba még be nem ment. A mexicoiak, kiknek egyesült haderejük Santa Ana és Valencia tábornokok parancsnoksága alatt 32000-re tétethetik, halottak s megsebesültekben 13 tábornokot s 5—6 ezer embert vesztettek. Az amerikaiak ugyan győztesek levének, hanem ezredeik nehányai ugymondván összedaraboltattak s veszteségük kivált tisztekben kipótolhatlan. Nagyon valószinü, miszerint ha a mexicoiak a béke-föltételeket el nem fogadandják, még egyszer összeütközendnek, mielött az amerikaiak a fővárost birtokukba ejthetik. A mexicoiak szilárd állást foglalának el s jobban védik magokat, mint sokan hitték. Scott tábornok rettenetes pattantyussággal van ellátva. Azt hiszik, hogy az angol követ ujra utásitásokat kapott, miszerint közbenjárási ajánlatait ismételje.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 10kén: Bűvös vadász. Opera 4 flban.

October 11kén: Charlotte kapitány. Franczia vigjáték 2 flban, — és zenemüvi előadások.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza
Pozsony oct. 8kán (pozs. m.)					
206-258	———	152-190	110-128	70-80	100-120
Temesvár oct. 1jén (pozs. m.).					
180-204	———	——122	——68	——47	——64

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

573. szám 1847. Csütörtök oktob. 14.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — A királyi helytartó körutja. (Győr). — Ébredjünk. — Törvényhatósági tudósitások. Zágrábból (rendkivüli közgyülés). — Vidéki hirek. (Hold-Mező-Vásárhelyről). — Vegyes ujdonságok. — Ausztria.

Külföld. N.Britannia. Franeziaország.

Nemzeti szinházi játékrend. Dunavizállás.

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. fe.sége az erdélyországi rendeknek folyó évi october 6dikai legfensőbb végzése szerint hidvégi gróf Mikó Imre kormányszéki tanácsost erdélyországi kincstárnokká; hidvégi gróf Nemes János cs. kir. kamarást, titkos tanácsost, s Felsőfejérmegye főispánát pedig kormányszéki tanácsossá és az országos számvevő hivatal elnökévé; — továbbá kézdi sz. léleki Kozma Pált Zarándmegye főispánát, és zetelakai Szegedi Mihályt kormányszéki titoknokot, erdélyi kormányszéki tanácsosokká kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Salamon János, a cs kir. udv. kincstárnak pénz- és bányaügyekbeni fogalmazó gyakornoka, az alsó-magyarországi főkamaragrófságnál fogalmazóvá; ugyszinte Libay Gottlieb Gusztáv Bochniában cs. kir. sóaknai sebész, oraviczai bányakamrai physikussá lön érdemesitve.

A királyi helytartó körutja. Győrből. Legnagyobb honfiui örömmel várta mindenki közülünk octob. 5ének föltüntét, ez levén ama reánk nézve boldog napul kijelölve, mellyen István főherczeget, honunk legszebb reményü fiát, falaink közt tisztelhetjük. Költséget nem kimélve nagyszerü készületek tétettek mind a megye, mind a város részéről, hogy kitelhetőleg nyilvánithassuk azon határtalan tiszteletet, melly elhunyt félszázados nagy nádorunknak nagy fia, s erényeinek méltó örököse, s honunk jövő boldogságának reménye iránt keblünkben honol, s azon örömérzelmeket, mellyeket hozzánk jövetele bennünk fölkeltett. Azonban minél hőbb érzelmek közt mentünk e szerencsés napnak elébe, annál szomoritóbb lön ama — az illető hatóságokhoz oct. 1jén sürgöny által érkezett tudósitás, hogy ő fönsége nem folyó hó 5-kén, mint eleve hirdetve volt, hanem 6-kán fog Bécsből hozzánk érkezni, s pedig csak igen rövid ideig mulatván itten, rögtön Komáromba folytatandja uját, ott megebédelvén, még az nap Nyitrára menendő. E szerint tehát városunknak más szerencsésebb társai mellett őszinte szives hódolatát szeretet főherczegünk iránt olly mértékben s olly fényesen, mint akará bemutatni, alkalma nem leendett; s már a nagyszerü kivilágitásra tett készületek megszüntettek s a költséges épitvények lerontattak: midőn kétes homályu reménycsillagunk ismét uj örömfénnyel lepett meg bennünk, october 4kén azon legutóbbi magas határozatról tudósitatván, hogy forrón ohajtott Istvánunk f. h. 6kán Bécsből egyenesen hozzánk indulva, azon nap estéjét s éjjelét köztünk töltendi. A meghiusult remény fejében megszüntetett elfogadási s kivilágitási készületek tehát ismét megujittatak, a mennyire rögtönözve lehetett a legfényesebben; az ünnepély rende kinyomatva kiosztatott; a dunakapu előtt, mellyen ő fönsége bejövendő vala, zöld pyramisok emeltettek; a diszmenetre kijelölt utczákon és főpiaczon a házak többnyire Isten hozott föliratu ékes lobogókkal s nemzeti szinü függönyökkel ékesitettek, mellyeknek izletes változatossága a szemeknek igen kedves látványul szolgált; az ablakokból a szépek ezereinek kiváncsi szemei, mint annyi tündérfényü csillagok ragyogtak, üdvözlendők a várva várt örömkirályt, nemzetünk büszkeségét, a kedves Istvánt, kit honunknak visszanyertünk, s mint bizton reményljük, magunknak örökre eljegyezni szerencsések leszünk. Délutáni négy óra tájban várattatván ő fönsége, a honfias lelkesedés mindent élénk mozgásba hozott, az ez időben hallott jel-lövésre, mellyet a bástyai tüzér egy szomszéd helységbeli kémény füstjének megpillantására adott, a borus időben azt a főherczeggel közelitő gőzös füstgomolyának gondolván. Azonnal a katonaság a püspöki vár udvarára s a polgári őrosztályok kitüzött helyeikre állottak; a fogadó küldöttség, s diszhintók serege vetélkedve sietett a partra a magas vendég elé. Azonban még nem ütött a megérkezés kedves órája; hosszabb remény, s aggodalom közt kelle még erre várnunk. — Mig mi itthon ez édes várakozásban merengtünk, az alatt Győr gőzösön főispánunk vezérlete alatt egy megyei s városi fényes küldöttség Kress könnyü lovas ezred jeles zenekarától kisértetve, a magas vendég elé indult, öt Gönyőről kikötönkbe kisérendő. Gönyőnél nem találkozván, egész Ásványig evezett, a nélkül, hogy a várvavárt vendég gőzösének csak füstjét is megpillanthatná; nehogy tehát elkésvén, a különben is ködös időben elsötétedjék, meghiusult reménnyel visszafordult Gönyő felé a küldöttség a fölötti nagy aggodalmai közt, nem érte-e tán ő fönségét útközben valami baj, vagy nem jött-e ismét uj sürgöny, velünk tudató ő fönsége hozzánk jövetelének akadályoztatását. De csak alig evezett a küldöttség vissza Gönyőre, megpillantá Sophie gőzös közeledését, melly főherczegünket hozá. Néhány percz alatt a két gőzös összejövén, harsogó éljen üdvriadások után nmlgu főispánunk a hajóról átkiáltva, megkéré ő fönségét, engedné meg, hogy Győr mehessen a gyorsabb Sophie előtt. Mire ő fönsége szokott nyájassággal: „igen szivesen uraim!“ válaszolván, a két gőzös egymásután repüle Győr felé kis Dunánkon a zenekar örömhangjai közt. Esti hét óra lön, midőn ő fönsége Győrhöz közelitett; mi talán azért vala a sorstól intézve, hogy a bemenet annál nagyobbszerü legyen. Ekkor már az egész város fénytengerben uszott, s áldottuk az elemek urát, hogy a napközbeni többszöri esőzés daczára kivilágitási reményeink meg nem hiusultak. A kikötőben veres és fejér görögtüz lobogván, ennek varázsfénye a Duna csendes vizszinétől visszatükröztetve, az egész láthatárt kivilágitá. A Dunán horgonyozó nemzeti lobogókkal ékesitett hajókon, ugy szinte a bástyákon versengve ropogó álgyuk durrogásai hirdeték a távolabb levőkkel a megérkezés várvavárt perczenetét. Kikötvén a gőzösök, s szünni kezdvén a parton álló ezereknek éljen rivalgásai, mindjárt a hajóhidon egy más fényes küldöttség fogadá ő fönségét m. R. M. pannonhalmi főapát vezérlete, s ékes szónoklata mellett; mellynek ő fönsége őszinte nyájassággal köszönetet válaszolván, bocsánatot kért a hosszas várakoztatásért, mivel előbb jönnie teljes lehetetlenség volt. Ez után ujra megdördült éljenek közt, ő fönsége, vele jött öcscsével, József főherczeggel, a számára kijelölt diszhintóba ülvén, az egyesült két küldöttség tagjai által kisértetve, két daliás uri lovag, s a nemzeti örsereg mindkét osztályának tisztjeiből hat hat lovagolva előtte, a lobogókkal ékesitett, s már tündérfényben égő utczákon s főpiaczon át a püspöki varba vitetett, hol a nyájas háziur által magyar szivességgel üdvözöltetvén, a virágokkal ékesitett, s fályás uraktól elállott lépcsőkön fölhaladva, az előteremben testőrség végett készen levő nemes ifjak diszes sora közt a számára rendelt szobákba vonult. Kevés idő mulva a hatóságok s testületek hódolatát fogadá el; s pedig először is a ns megye, káptalan, és tanitói kar egyesülve tevé hódolatát, mellyeknek hő érzelmeit a m. megyés püspök tolmácsolá. Rövidek, de tartalomdúsak voltak azon ékes szavak, mellyekkel a m. szónok üdvözlé magas vendégünket, mellyekre ő fönsége ritka nyájassággal, valódi magyar lelkesedéssel, s harsány szavakkal válaszolt. S nem volt jelen senki, ki el nem ragadtatott volna, hallván ő fönségének illy értelmü honfias nyilatkozatát, miszerint ő akkor érzendi magát boldognak, ha azon szép érzelmeket, azon lelkesedést, mellyet jelen fogadtatása által iránta tanusitottunk, jövendőben is megérdemlendi; s ha olly nagy volna ereje s tehetsége, millyenek szándékai s kivánatai, akkor hazánk általa boldog leendene; de mivel gyarló ember, reményli tőlünk támogattatását sat. Válaszát szivből fakadó éljenek követék; mellyek lecsilapultával ő fönsége kegyes volt jó ideig a neki bemutatott küldöttségi tagok közől többekkel társalogva beszélgetni. Utóbb a katonaság, városi hatóság, nemzeti örsereg küldöttjei, s dunántuli ev. superintendentia tisztelgett. A hódolatok elfogadása után József főherczeggel meglátogatá szinházunkat, a nm. főispánnak ez ünnepélyre nemzeti szinü bársonnyal ujra ékesitett páholyában foglalván helyet. Honnét kis idő mulva visszatért a püspöki várba, résztveendő a vendégszerető háziur által számos személyre rendezett nagyszerü estebédben, melly alatt ő fönsége egészségére poharak ürittettek; az udvaron pedig a katonai zenekar vig hangjai emelék az ünnepély diszét. Ebéd után a nemes urak s polgárok fáklyás sora közt a polgári osztályok zenekarai mulattaták, a társalgó teremből, az öt éltető sokaságra többször leköszönő magas vendéget. Az egésznek a győri férfidalegylet által énekelt örömkardal vetett véget éjfélkor. Ama fénytengerben, mellyben ez éjen át városunk uszott, föltünő pontok valának: a jó izléssel készitett megyei diadalkapu, az apátház, városház, benedekiek társháza, városkapui, és a sétatér, nehányon alkalmas fölirások is levén olvashatók. — Másnap reggeli 8½ órakor ő fönsége szinte ünnepélyes menetben a parthoz vezettetvén, álgyuk robogásai közt hajóra ült, Komáromba evezendő, a hajón fényes küldöttség, és zenekar, itthon ezerek áldásitól kisértetve, kiknél ittléte örökre édes emlékezetben maradand.

Levelező.

Ébredjünk!

Két hirlap áll előttem, az 1847. évi Pesti Hirlap 956-dik, és az Allgemeine Versicherungs-Zeitung 1846. 3-dik száma. E két lapban olly egymással homlokegyenest ellenkező három czikk van, hogy lehetlen becsületes keblü magyar embernek hideg vérrel elnézni, vagy el nem mosolyodni e furcsaságokon. Emlitettem német ujság 3dik számában Pestről irva ezen czim alatt „a tüzkár elleni biztositás állapota Magyarországon“ következő czikk nyujtatik át szegény hazánkról a német olvasóknak, mert hiszem, hogy ezen ujságot Magyarországon kevesen olvassák.

„Emlitettem már — igy szól az érdemes czikkiró — ezen becses hasábokon, hogy a trieszti biztositó társaság, Magyarországon fölállitott ügynökségei legpontosabb eljárása s müködése daczára is a Dunán és mellékfolyókoni szállitmány-biztositásokból, nem csak hogy hasznot nem húz, sőt évről évre tetemes vesztesége van; a mi annyival sujtóbb rá nézve, mivel biztositása másik ága, a tüzkár elleni biztositás hasonló eredménnyel van a társaságra nézve.“ —

Az eddigiekből az világlik ki, hogy a trieszti biztositó társaság maga kárával müködik Magyarországon. Honnan azon nagy ragaszkodás még is hazánkhoz, hogy a tisztelt biztositó társaság nem szedi veszi sátorfáját, és ki nem hordozóskodik — nagy fájdalmunkra? — hazánk kebeléből? Beszélhet nekem, s más józan gondolkozásuaknak, hogy ő maga kárával tartja fön nálunk ügynökségeit — de bizony ámitani, s elhitetni nem fog. Miért csüng a piócza a beteg testrészen? Tán azért, hogy a beteget meggyógyitsa? Nem — épen nem — sőt egyenesen azért, hogy magát tele szivja. Még a hazában keletkezett részvénytársaságok is nagyobb ügyelettel vannak önérdekükre, mint a közjóra, és ha mindent elkövetnek is intézetük virágoztatására, nem a közönség, nem az emberiség jóléte előmozditásaért, hanem a részvények minél gazdagabb jövedelmezéseért teszik: mennyivel kevésbbé lehet elhinni, hogy egy nyerészkedőkből alakult külföldi részvénytársaság nemzetünk jóléteért folytonos áldozatokra képes volna? Fosszon meg bennünket a tisztelt társaság kegyeitől, tán akkor a szükség, a nélkülözés kényszere-

riteni fog bennünket, hogy eszünknek vegyük hasznát, és állitsunk magunk hasonló intézetet. —

„Vessünk csak egy pillanatot — igy folytatja a czikkiró értekezését — Magyarország falvai, mezővárosai, és sok nagyobb városai épitésmódjára, s föntebbi állitásunk valódiságáról bárki is azonnal meggyőződhetik. A lakházak, pajták, s más épületek agyag, vályog, s más hasonló anyagokból épitetvén, többnyire nád, vagy zsuppal fedetvék, s parányi szikra képes egész falvakat hamvakba dönteni. Hát valjon Magyarhon olly szükében van e az épitészi anyagoknak, hogy ezen bajon teljességgel nem segithet? Nincs! Kényszeriteni kellene tehát a magyart, hogy határozott idő elforgása alatt házát javitsa ki; s minden uj ház-épitőt szoritani kellene, hogy épületeit a legjobb anyagokból rakassa; és mellyik alattvaló fog vonakodni a felsőbbségnek engedelmeskedni, melly az ő javát munkálja? Igaz ugyan, hogy a szilárdabb anyagokból épitett ház tetemesb költségbe kerül, mint egy vályog- és szalma-épület, de valjon a kevéssel több kiadás esik-e fájdalmasabban, vagy az, midőn egy véletlen tüz vagyonunk nagy részétől, sőt néha mindenünktől pillanat alatt megfoszt?“

Átalánosan, s minden mellékes eszme hozzágondolása nélkül e tekintetben kezet fogok a tisztelt czikkiróval; de midőn a fölhozottakkal azt akarja elhitetni az olvasó közönséggel, hogy a trieszti biztositó társaság önkárával tartja fön Magyarországon ügynökségeit, s vesztesége van évről évre a magyarországi biztositásokból; engedjen meg a tisztelt iró, ha szavainak nem tudok hitelt adni. — Nem tudok olly pénztőzsért képzelni, ki pénzét kevesebb kamatra adná ki a törvényesnél; a részvényes biztositó társaságok pénztőzsérek s nyerészkedőkből állanak, lehetlen tehát elhinnem, hogy olly társaság, mellynek egyedüli czélja — nyerni — önkárával áldozzon egy idegen nemzet jóléteért. A P. H. 956-dik számában a hirdetések rovatában „igazitás és meghivás“ czim alatt a trieszti Azienda Assicuratrice magyarországi főügyvivősége siet megczáfolni azon alaptalan hirt, melly a vizeni károk, és a vizáradásból származható károk összezavarásából származott, s ajánlja továbbra is pontos szolgálatát. Ugyan kérdek minden elfogulatlant: olly társaság, melly folytonos kárával biztositja a Dunán és mellékfolyamokoni szállitmányokat: mi érdekből siet az ellene támadt alaptalan hirt megczáfolni? Hazafiuságból? Hiszen mi hazafiui érdek köti az Azienda Assicuratrice részvényeseit szegény hazánkhoz? — Az emberiség haszna előmozditása tekintetéből? Ugyan lehet-é közjó, közczél, emberiség iránti buzgalmat föltenni olly egyének közt, kik egyesültek, hogy nyerjenek? Nem akarom én a részvényes biztositó intézetek tagjaitól az emberi érzést eltagadni; de azt bizvást merem állitani, hogy midőn a nyereség vagy veszteségről van szó, minden részvényes tag szivesebben söpri erszényébe a zsiros osztalékot, mint évről évre tulajdon zsebéből rá fizetné a szenvedett veszteséget. Vagy tán a többi tartományok s országokban nyert részvényosztalékból pótolja a Magyarországon szenvedett veszteséget? risum teneatis amici!

A mi azt illeti, hogy a magyar ember kényszeritessék egy ujabb, és czélszerü épitkezésmódra; erre nézve igénytelen véleményem az, hogy fogadtassék el Vas Imre ur éghetlen, s fátlan anyagokból álló épitési terve, és pedig következőleg. Állitassék Pesten a középpontban egy *átalános országos biztositó intézet*, melly a biztositások minden nemeit kezelje. Ezen átalános országos biztositó intézet legelsőben is a kölcsönösség alapelvén nyissa meg az ingó és ingatlan vagyonok tüzkár elleni biztositását. Ezen tüzkár ellen biztositó intézetnek legyen egy épitkezésre fölügyelő bizottmánya, mellynek országosan megerősitett törvényei legyenek, hogy ezen törvények védelme alatt a legczélszerübb intézkedéseit, ha szükség, hatalommal is végrehajthassa. Ezen épitő bizottmány ügyeljen arra, hogy a ki uj épületet akar tenni, azt éghetlen anyagokból épitse. Hogy pedig a kölcsönös tüzkár ellen biztositó intézet virágozhassék, mulhatatlanul szükséges, mikép az ország minden lakosa résztvevő legyen. Minthogy pedig hazánk — kivált alsóbb osztálybeli lakosai — a neveletlenség miatt nagyon vas fejüek, s a legczélszerübbet is — ha uj — nem örömest fogadják el; szükség, hogy a biztositásra megkivántatandó öszveg — mint más müvelt országokban, hol a biztositó intézetekről országgyülési leg gondoskodnak — mindenkire az adó öszvegével együtt vettessék ki; igy bizton lehet reményleni, hogy midőn a nemzet egyes fiai jóléte s nyugalma alapját vetjük meg, ugyan akkor a biztositó intézeteket is olly szilárd lábra állitottuk, mellyen a külföldi vetélytársakkal versenyt futhatnak. Arra nézve, hogy a most létező épületek lebontassanak, s helyettük szilárdabbak épitessenek, nem tudok kényszeritő hatalmat képzelni; de van mód, mellyel a falvakon s városokon támadható tüz tova harapodzását, s egész helységek hamuba döntését gátolni lehet, és ennek életbe léptetése, s az errei fölügyelés lenne az épitkezésre fölügyelő bizottmány legelső teendője. Mihelyt a kölcsönös tüzkárbiztositó intézet életbe lépne, minden helységet, mezővárost, nagyságához képest elegendő fecskendezők, bőrkannákkal kellene ellátni; a helységenkint kinevezendő tüzbiztosoknak szoros kötelességükké tenni, hogy minden házi gazda udvarában folytonosan vizzel teli kád, hosszu nyelü kupacs és lajtorja álljon, mellyeknek segitségével a kiütött tüzet könnyebb elfojtani, mintha vész idején hordatnak össze. —

„Másik oka a trieszti tüzbiztositó intézet Magyarországoni veszteségének a köznép és nemesség közti viszony; — ezt mondja a czikkiró — ugy hogy az alacsony köznép a nemes elleni boszuja kitöltésére nem talál más módot, mint hogy vagyonát fölgyujtja; illyen ellenségeskedés dúl az ügyesek, és birák közt is.“ —

Már ismét engedjen meg a tisztelt czikkiró, ha azt mondom, hogy a trieszti biztositó társaság Magyarországoni folytonos bukása begyőzésére ennél nyomorultabb okot nem is hozhatott volna föl, s ezen állitás, mint bukás ok is, mint állitás is, merő hazugság. Ismerem honom több vidékeit, ismerem népe jellemét, szokásait, s a nemességgeli viszonyait; de czikkiró állitásának csak parányi valódiságát sem találom föl népünk jellemében. Hiszen az Isten szerelmeért, ha czikkiró szavai állanának, hazánk rablók s gyujtogatók tanyája volna, és senki jogot s igazságot követelni, s tenni, kiszolgáltatni nem merne, attóli félelmében hogy a jövő perczben feje fölött háza tetején, vagy kazaljain fognak összecsapni az emésztő lángok. Évtizedek folynak le nemzetünk életében, s alig lehet pár példát hozni föl, hogy az igazságos és becsületes biró házát s vagyonát az ügyesek fölgyujtották volna, — miképen meri tehát szerző népünket olly torzan festeni a külföld előtt, s állitani: hogy a trieszti biztositó társaság veszt népünk jellemtelensége miatt? Vagy ha az ő hite szerint áll, a mit állitott, hordja el magát e vad nép közől, hol ugy is folytonosan veszt, hiszen az elfajult nép ugy sem érdemli az ő magas kegyeit, mellyeket eddig is önkárával az érdemetlenre nemeslelküleg pazarolt. A magyar, édes trieszti uraim! törvényei értelmében is, más kárával gazdagodni nem akar; azért köszönjük az eddigi szivességet, szerencsés utat kivánunk. Csoda e, ha idegen nemzetek előtt szegény magyarok ugy tününk föl, mint rablócsapat, ha szomszédaink sem tudják, hogy mi ép, erős, alkotmányos nemzettest vagyunk? midőn Pestről, a nemzet kebeléből illy torz alakban állitatik népünk az idegenek elébe. Ébredjünk azért uraim! rázzuk le a külföld elég régen nyomasztó igáját, s szüntessük meg azon káros befolyást, melly nemzeti életünket mind mind inkább beiszapolja. Vagy tán attól félünk, hogy a biztositó intézetek fölállitása tetemes költségbe kerül, vagy nálunk létesithetlen nehéz munka? Ne higyjétek; mindkét félelem alaptalan; — a biztositó intézeteket föl lehet állitani egyesek fillérnyi terheltetése nélkül is, ész pedig és tehetség van, csak akarat, s részvét legyen. —

„A trieszti tüzkár ellen biztositó intézet Magyarországoni veszteségének harmadik oka a legszomoritóbb. Magyarországon a biztositás gyakran csalásra szolgál ürügyül, s ezen jótékony intézettel visszaélnek. A biztositó önkéntesen fölgyujtja biztositott vagyonát, és a biztositó intézet — ha csak évekig tartó perlekedés s czivakodásba nem akar keveredni a biztositottal — nem levén elegendő bizonyitványai, kénytelen a biztositott öszveget önkárával kifizetni. És pedig fájdalom! Magyarországon illy esetek igen gyakran fordulnak elő; s bár a biztositó társaságok az illy visszaélések ellen erélyesen kikeltek, még is semmit ez ideig ki nem vihettek. Nem tekintik Magyarországon az illy intézetet annak, a mi valósággal, s nem csoda, ha a czélt téveszti. A biztositás korunkhoz mért, hitelt s kereskedést emelő, s az emberiség boldogitására szükséges és fontos intézet — mint illyent kell tehát tekinteni, s illetlen azt becstelen csalás forrásává aljasitani.“

A végszavakban tökéletesen egy véleményben vagyok szerzővel, azon egyszerü különbséggel, hogy én csak a kölcsönös biztositást tartom ollyannak, mint szerző mondja; ellenben a részvényes csak önhasznát leső társaság. Hanem vegyük boncz-kés alá a föntebbieket, azon szép megtiszteltetést köszönjük meg legelsőben, mellyel czikkiró embereinket vádolja — és pedig állitása szerint a mi gyakran megtörténik — hogy t. i. önkéntesen fölperzselik magukat, csak hogy a biztositó társaság uj házat, vagy uj csürt épitsen nekik. Nem mondom, hogy nem lehetnek illy alávaló emberek hazánkban — de illyenek vannak más országban is — hanem hogy ezen esetek olly gyakran forduljanak elő, mellyek miatt a trieszti társaságnak évről évre vesztenie kelljen; azt már lehetlen elhinnem. És ha — ez magán véleményem — nem hihetem el, hogy honosim közt ennyi csaló van; nem jogosan kérdezhetem e czikkirótól: — honnan a szemtelenség, mellyel egy nemzetről illyest állitani s nyilvánitani merészel? nem boszonkodhatunk-e, midőn egy ....r betü alá rejtezkedett egyéniség illy kénye s kedve szerint lövöldözi ellenünk a rágalom nyilait? Ébredjünk uraim! szaggassuk meg a kötelet, melly bennünket a külföldi biztositó társaságokkal eddig is összekötött, mellyek bár drága vérünkön hiznak; még is jajveszékelnek, hogy utósó csepvérünket ki nem szivhatják. — Ébredjünk honfitársaim! állitsunk hasonló intézeteket a hon határain belöl, mellyeknek évi számadásaikat — mint önfiainkéit — megtekinthetjük s megvizsgálhatjuk; állitsuk pedig ezen intézeteket a kölcsönösség alapelvére, hogy ur szegény egyiránt részesülhessen jótékonyságaélveiben, s a szegény fillérein ne osztakozhassék a tőzsér. „Ha aztán évekig tartó vitába nem akar keveredni a biztositó társaság, kéntelen az illyen csalónak is kifizetni a biztositott öszveget“, ezt mondja czikkiró. Ugyan kérdem: ha a trieszti biztositó társaság tudja, hogy a magyar ember biztositott házát önkéntesen fölgyujtja, a P. H. f. évi 956-dik számában miért szólitja föl Magyarországot a biztositásra? s miért igyekszik befolyását továbbra is föntartani? Ébredjünk uraim! s a hasznot — mellyet egyik szavában megtagad, s mellyért a másikban küzd a külföldi biztositó társaság, ne engedjük különben is pénzaszkórban szenvedő hazánkból idegen zsebbe szivárogni. „Munkásság, pontosság, jogszerüség“ szép szavak! ezek is olvashatók emlitettem hirdetésben, és mennyire meg fog ütközni a tisztelt olvasó, ha a 206dik lapról — hol ezen hirdetés áll — ugyanazon ujságszám 204dik számára utasitom vissza, hol a 3dik rovatban 2dik kikezdés alatt a pozsonymegyei biztositottak panaszt nyujtanak a megyei közgyülésre a tüzkármentő társaság ellen, melly nem akar fizetni a kárvallottaknak. Minő pontosság a külföldi biztositó intézetek részéről? Lám, mennyire kerülik az évekig tartó perlekedést? Talán a pozsonyi atyafiak is önkéntesen gyujtották föl lakházaikat? Az meglehet, mert hiszen a magyar ember különben is gyujtogató (?!) „Az illy adatok, ösztönözhetnek bennünket tüzkármentő intézetek állitására“ azt mondja a pozsonyi tisztelt levelező. Világos! de mi nem akarjuk szemeinket kinyitni, s nem akarjuk meglátni, hogy a külföld könyökig vájkál zsebünkbe, s fillére inket is kihalássza. Ébredjünk uraim! hiszen virad, tehát haladjunk is.

„Illy körülmények közt Magyarországon tüzkár ellen biztositó intézet föl nem állhat, s nem virágozhatik, s kivánatos dolog mind a biztositó társaság érdekében, mind az emberiség javára nézve, hogy az általunk elöhozott akadályok háritassanak el, hogy e szép ország, melly természeti bájai, gazdagsága, s termékenysége által más országokat fölülmul, más tekintetekben ne maradjon el azoktól.“ — Ezzel végzi czikkét a tisztelt tudósító.

Köszönjük a bókot, hogy hazánkat, mellynek lakosait olly szépen jellemezte, egyszersmind meg is dicsérni méltoztatott; — köszönjük a tanácsot, s fogadom, mi csekély erönktől kitelik, mindent el fogunk követni, hogy e haza, e szép és gazdag haza, más országoktól messze ne maradjon, és ezt annyival inkább merem fogadni, mert tudom: hogy e nemzet fiaiból még nem aludt ki a honszeretet. —

Nem vagyok politicus, de a mennyire hirlapok

után ismerem hazánk politikai viszonyait, fájdalmasan kell tapasztalnom, hogy minden, még a haza érdekét illető kérdések és intézkedések is a pártoskodás szikláin hajótörést szenvednek. Nem mondom általánosan; de többnyire a pártok rosszul fogják föl a pártszellemet; a tisztujitás s követválasztási ingerültséget, torzsalkodást, zsurlódást átviszik a közéletbe, át a társadalmi térre, s többnyire elv helyett személy ellen, vagy mellett küzdenek: innen van, hogy valamelly bár legczél- és okszerübb inditvány már megszületésekor halála magvait magával hozza, mivel az inditványozó személye a nagy többségnek nem kegyeltje. Mig tehát a zöldasztal körüli vitákból származott ingerültséget a megyei terem négy falai közt nem tudjuk hagyni, addig a társadalmi téren kevés hatállyal, kevés sikerrel fogunk müködhetni. Nem mondom hogy a pártok szükségtelenek, vagy tán károsak a hazára; sőt állitom, hogy a pártok zsurlódásaiból, vitatkozásokból fejlődhetik ki tökéletes jó; csak hogy a viták személyeskedés mételyétől menten, csupán a czél jó vagy rosz volta mellett, vagy ellen küzdjenek, s a mit békés uton s békés haladással ki lehet vinni, nem kell a tő hegyére állitani, és a nyereség dús leend e hazára!

Egyesülés tehát, az, mellyre jelenben legnagyobb szükségünk van; mert nincs erő, legyen bár óriási, — nincs tehetség, legyen bár gazdag mint aranybánya, — nincs kebel, legyen bár sziklakemény, nincs szív, legyen bár hő mint nap, és lángoló mint vezuv, melly a véletlenség, emberi irigység, egyenetlenség, ármány, s gyanusitások küzdelmei közt meg ne törjék, el ne lágyuljon, ki ne hüljön előbb vagy utóbb, ha az erő s tehetség egyesek akaratát fesziti, és a hő szív egyesek keblét dobogtatja, mert emberek vagyunk. De az egyesült, s egyesitett parányi erők, a jónak, üdvösnek csak csiráját magukba rejtő ezernyi egymást ölelő gyenge keblek, a tisztán, s nemesen érező szívek egy akarata, egy érzése, egy kitürése legyőzhetlen. Az egyesülésben nincs csüggedés, nincs visszalépés, visszahanyatlás, mert a látott s tapasztalt kitartás, nagyratörés, a gyengébbet, a kétkedőt hasonló nagy tettekre heviti, fölbátoritja, s lankadni soha nem engedi. Azért egyesüljünk egy czélra, s a czél legyen e hon, e közös anya boldogitása. Különbözők ugyan az eszközök, mellyek által ezen czélt el lehet érni, ezen eszközök közöl a legszükségesbnek, s czélhoz legkönnyebben vezetőknek tartom a biztositó intézeteket. Minden embernek szabadságában áll hinni s tenni, a mit legjobbnak tart s lát, az én hitem ez, s ezen hitemben leginkább megerösit a külföldi intézetek virágzása, s ezen intézetekből az egész nemzetre háramló haszon. Ébredjünk azért honosim! és állitsunk illy nemü intézeteket, még pedig Pesten, az ország szivében, és a kölcsönösség alapelvére, nemzeti önállásunkat, s függetlenségünket semmi sem fogja annyira biztositani, mint a hon határain belöl létező és virágzó biztositó intézetek. A miképenről — a tisztelt szerkesztőség engedelmével más alkalommal szólandok.*) Boross Mihál.

Megyei és kir. városi követválasztások. Zalamegyében: Tolnay Károly és ifj. Csúzy Pál. Szatmárnémetiben: Sztanaczky András kapitány és Laky Sándor alügyész. — Szegeden: Vöber György főbiró és Rengey Ferdinánd tiszti főügyész. — Bazinban: Haasz Tóbiás aljegyző és helyettes városi tanácsos.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zágrábból. (Rendkivüli közgyülés.) A mult hó 29kén országgyülési utasitások megvitatására kitüzött rendkivüli közgyülés Péchy Imre főispán ő méltóságának elnöklete alatt nyittatott meg. Mindjárt az ülés kezdetén fölolvastatott a főjegyző által egy körülbelöl 600 zágrábmegyei birtokos nemes által — kik között több püspök és sok mágnás is van — aláirt tiltakozás a mult közgyülés ama határozata ellen, mellynél fogva ezen országokból, Zágrábmegye részéről az tartománygyülésre követ nem küldetik, hanem Zalamegye rendei kéretnek meg, hogy a magyar országgyülésen Zágráb különös képviseletét eszközöljék, miközben ezen megye kivánatait és sérelmeit a törvényhozó gyülekezet elébe terjesszék. Hasonló tartalmu tiltakozást adott be a Zágráb városi község ügyésze is, annak nevében. Mire hosszas s igen élénk vita támadt a kérdéses tiltakozás elfogadása vagy visszautasitása fölött. A horvát-magyar párt szónokai az el nem fogadás mellett nyilatkoztak, mások pedig a tiltakozóknak visszaadatni akarták. Ezen inditványukat azzal iparkodtak okadatolni, miszerint előadatott, hogy senkinek nem szabad, a távollétében hozott határozat ellen tiltakozni; mi ellen a nemzetiek azt hozák föl, hogy jelen esetben a tiltakozóknak teljes joguk van, minthogy a kérdéses határozat által az országgyülési küldöttségnek egy terve elfogadtatott, mellynek munkálata, noha az utósó közgyülésben kihirdettetett ugyan, ennek érdemleges tárgyalására mégis a mai napra kitüzött rendkivüli közgyülés lön összehiva, minél fogva ama határozat ellen tiltakozásukat benyujtó rendek része nem is tudhatta, hogy azon közgyülésben az országgyülési tárgyak, mellyek megvitatására saját közgyülés tüzetett ki, tanácskozás alá jövendnek. Daczára eme alapos közbeszólásnak, a horvát-magyar párti rendek követeléseik mellett maradtak, hogy a szóban levő tiltakozások el ne fogadtassanak és a nemzetiek részéről megtámadott határozat föntartassék. Erre főispán ő méltósága fölszólitá a rendeket, hogy nyilvánitásaikat egyedül a benyujtott tiltakozásokra szoritanák, a kérdés alatt levő határozatra nézve pedig csak akkor mondanák ki véleményeiket, ha az országgyülésre meghivó levél, melly már a megyéhez leérkezett, fölolvastatnék. Minthogy pedig mind a két tárgy fölött mégis vitatkozának a rendek, annál fogva főispán ő méltósága a zágrábi püspök s az ezen országokbani báni helytartó ő nagyméltóságának a horvátországi tartománygyülésre meghivó levelét a jegyzőnek fölolvasás végett átadá. Most elkezdődék a zaj, s az eleinte mérséklettel s nyugalommal vitt tanácskozás nagyobb részt a személyességek terére játszatott, és a horvátmagyar párti urak szokás szerint minden erejüket fölhasználák a tartománygyülés, hazafiak s főkép (nevezetesen az előkelőbb) papság elleni legdurvább kikelésekre. — Minthogy ő nagyméltóságának meghivó iratában october 18kára és pedig Zágrábba hivatnak meg a rendek, azonban a hely, a hol az megtartassék, nem jelöltetik ki, mondák a horvátmagyarok, hogy kérdést kell intézni báni helytartó ő nagyméltóságához, miként még is megtudathassék, hogy a tartománygyülést a szinházban vagy hol fogná-e tartatni. Mások a dologra magára tértek át, tudni illik a kérdés alatt levő határozatra, a midőn e fölött, s ennek megtartására nyilatkoztak volna, azzal iparkodtak magukat igazolni, miszerint a horvát nemesség az ismert kir. leirat által a mult tartománygyülésen egyéni szavazatától — mit szokás szerint mint törvénytelent igyekeztek előállitani — megraboltatott, s ennélfogva e megye a tartománygyülésre addig követeket nem küldhet, mig ama tartományi tanácskozásnál a nemesek egyenkinti szavazataikat vissza nem nyerendik. (Mi őszintén megvalljuk, hogy ezen állitásban az ok és okozat összefüggését föl nem foghatjuk, mert ha ezen leirat csak törvényhatóságok küldötteinek ad szavazatot, akkor miért nem akarnak küldeni követet a tartománygyülésre? Ezzel körülbelöl annyi mondatik: mivel a tartománygyülesen a nemeseknek nincs egyenkinti szavazata, hanem csak azok képviselőinek, a követeknek, tehát nem küldünk követeket a tartománygyülésre; ha pedig a nemeseknek ott egyenkint szavazni szabad; azok képviselöit küldendjük oda!) Mások azt törekedtek megmutatni, hogy a nemességnek hajdantól fogva egyéni szavazata volt a tartománygyülésen, s ezen állitás védői által példák és elvek hozattak föl s egész a bosszantásig ismételtettek, mellyek számtalanszor mind e lapban, mind pedig a magyar lapokban tökéletesen megczáfoltattak. Midön Károlyváros küldötte az emlitett — kérdés alatt függő határozatellen küldői nevében tiltakoznék, s horvát nyelven szót emelne, és a kortestömeg előtt — mellyel magát a horvát-magyar párt mindig fedni szokja, sőt mellyből ennek centruma áll — a vita alatt levő tárgyat megmagyarázná, közte s J.... D.... A.... közt dühös szóváltás támadt, mi közben ez utósó részéről az ilirek s törekvéseik ellen nem hiányoztak a kikelések. Tehát kinyilatkoztatá, hogy hasonlókép horvát nyelven akar szólani, jóllehet a károlyvárosi követnek, ki ilir nyelven beszélt s kit nem értett, magyar nyelven kellett volna felelni. Ekkor a kortesekhez fordulva mondá, hogy turopolyai romlott dialectussal: tehát a régi ortographia szerint fog velük beszélni; miként mindnyájától megértethessék. Aztán hosszasb beszédben fejtegeté az elveket, mellyekből a határozat levonatott, a károlyvárosi küldött ellen tiltakozott, megmagyarázá a czélokat, miket az „ilirek“ életbe léptetni törekesznek, és az egész gyülés szine előtt azok részére nyilatkozott, kik a magyarositásra törekednek, miután ő magyar s nem az ilir nyelvet szándékozik a dolgok vitelére behozni, s kéré, hogy a nemesek ezt házaik körében is terjesszék. Ezen s más tárgynál a kortesek közbejöttével igen pompás mulatságnak valánk tanui. Mint t. i. J. D. A. a károlyvárosi küldött előadása nem értését nyilvánitá, állitásának mérlegébe akarván vetni a kortesek fontos véleményét is, hosszabb fejtegetés után e czélból következő kérdést intéze a kortestömeghez: Hát mondjátok meg, értettétek-e ezen ur beszédét? — Jesmo, jesmo (igen igen) harsogott egyhangulag a kortesek szájából, s alig lehetett más kézzelfogható kérdésekkel néhányat közülök lassan lassan capacitálni, hogy ‚nem‘-et kell kiáltaniok. Ezen szerencsétlenség történt a hervátmagyar urakkal, mint egy vezér ezen kérdést intézte a kortestömeghez: mondjátok meg, akarjátok-e, hogy követeinket a tartománygyülésre küldjük? mireegy dörgő „hočemo, hočemo“ (igen, akarjuk) hangzott el, — jele: hogy a kortes urak mint politikai gépalakok még nincsenek elegendőkép betanulva; jele továbbá: melly oldalon van a józanabb rész, melly illy veszedelmes fölebbvitelhez nem folyamodik; s mellyen van az átellenben levő párt. B—ch K. mind a tiltakozás visszautasitására, mind a tartománygyülésrei követ nem küldésre szavazott, mert ez utósó csak nehány káptalanokból és octavalis biróságokból van rendezve. A nemesek az utósó tartománygyülésből erőszakosan zárattak ki. Hasonló értelemben szólottak még K—ch ügyész, Sz—y, S—k és többen. (Agr. Ztng.)

(Folyt. köv.)

VIDÉKI HIREK.

Hold-Mezö-Vásárhelyről. A magára országos figyelmet vont Tisza völgyében hazánknak, akár népességére, akár földje terjedelmességére nézve alig levén nevezetesebb mezőváros H. M. Vásárhely városánál, melly több mint 37,000 tisztán magyar ajku lakost táplálván kebelében, valamint létezésére nézve a statisticus, ugy kifejlődése, és jövendőjére nézve a szives hazafi részvétét megérdemli, nem veszi rosz néven az olvasó közönség, ha e város urbéri állásából fejledezésére irányzott ujabbi szerencsés lépéseit egykét szóval előtte megemlitjük. — A folyó év tavaszán tükrözék a hirlapok e város azon szives örvendezését, mellyet lakosai kebelében amaz üdvös urbéri szerződésnek alakitása, mellyel az itten levő minden egy telek után legelő czimen nyert 32 hold föld biztositatott, költe föl. — De valamint a tavasz sokat igérő virágos bimbói által nagy termésre reményt nyujtó természet igérete, csak akkor adhat a munkásnak teljes megnyugtatást, ha a virágbimbóban rejlett termést, az idő folyásával, megérett gyümölcsökben teszi kezeibe a kert tulajdonosának a természet; igy a jobb jövendőt biztositó szerződések is csak a vagyon átadásával s kézbesitésével testesülvén meg, H. M. Vásárhely városának is az ősz napjai hozák meg azt, mit a vidám tavasz megajánla. — Ugyan is e város földesurai nagy méltóságu és méltóságos nagykárolyi gróf Károlyi István, Lajos és György, igaz hazafiságban és nagylelküségben egymással vérségi szeretettel vetélkedő három testvérek teljes hatalmu biztosa fekéházi Tabódy Pál ur által, az itteni urbéri váltság fölötti egyezségre ujolag kitüzött határideje közelgetésével e község választottjait, e nagy czélhozi előkészületek foglalatoskodtatván, más részről a felsöbb helyről kegyelmes helybenhagyással visszaérkezett legelő elkülönözési egyezség végrehajtásának september 30kára rendelt határideje is előállott, a mikor a foganatositásra uriszékileg kiküldött urodalmi kerületi ügyész Sz.... L.... ur által, amaz üdvös egyezség létesitésében hatályosan müködött csongrádmegyei első alispán Temesváry István küldöttségi elnök urnak, és a választottság tagjainak, ugy az e végre itéletileg kapcsolt törvényes bizonyságnak, s a tiszti védőnek közbenjöttökkel, a végrehajtás a város elöjárósága, választott fölhatalmasitottjai jelenlétökben, a helyszinén megkezdetvén, közörömre éleszte mindenkit annak megértése, hogy ezen foganatositásnál a föntisztelt meghatalmasitott ur fog a méltóságos grófok részéről

---

*) Igen szivesen veendjük, sőt kérjük. Szerk.

előállani, és az előkerülő kérdésekben nyilatkozni. — A reményt valóság koszoruzá, mert a tisztelt ur személyesen megjelenvén, azt eszközlé, hogy a város képviselői, kik első megjelenésök alkalmával csak bizonyos föltételek alatt nyilatkozának a foganatósításhoz járulni, már kevés idő mulva nemcsak a szerződés értelmében a községnek kimutatott legelő-részt teljes készséggel elfogadák, hanem egyszersmind egyetemes közremunkálásukkal az eljárást annyira elő is mozditák, hogy a községnek esett 1,200 □ ölével számitott 53,312 hold föld, a város részéről tett némelly követelések és kérések teljes kielégitéseül még 50 holddal tetéztetvén, az összesen 53,362 holdnyi roppant terjedelmü térség 5 nap alatt körüljáratott, határjelekkel és vonalakkal megkülönböztetett, és a község kizáró használatára általvétetett. Ezen birói végrehajtás a lakosság és városi képviselőség teljes bizodalma bélyegét viselvén magán — holott az executio közönségesen az egyik fél nagy szomoruságával szokott járni, olly vidámon ment véghez, hogy az egymást végnélkül fölváltó hintókon és szekereken ülők, egy rendkivül népes lakoma násznépéhez inkább, mint foglalás végrehajtásához meghivottakhoz hasonlitának. A végrehajtásról szóló jelentés az urbéri uriszéknek már folyó hó 5kén beadatott; a város pedig a haza leggazdagabb földjéből sajátjává vált dús legelőjét, mint már tulajdonát méreti, hogy a törvény és sikerült egyezsége által nyert földjét, minden telekkel biró lakosának örökül kimutathassa. — A legelő elkülönözését barátságos egyezséggel létre hozta teljes hatalmu megbizott ur, a lakosság ezer jó kivánatai között távozván el; a czélba vett örökváltság munkája folytatására folyó hó 20-dik és azt követő napjait tüzte ki. — Még egy lépést nagy számu lakosok! és kegyes földesuraitok áldás adó hozzájárulásával, az örökváltság lobogóját tűzhetitek méltó örömötök halmaza tetejére. 99.

Vegyes ujdonságok.

(Fönséges István főherczeg) látván a nagy szerencsétlenséget, melly Komáromnál a nézőket éré, tüstént leszállott kocsijáról, s a vész helyén személyes jelenlétével s biztatásaival több ember-életnek megmentését eszközlé. (H—k.)

(Gróf Eszterházy Sándor) ausztriai követ Portugaliában, megházasodott, s nőül vevé herczeg Rohan-Chabot leányát, Rohan-Chabot Franciska herczegnőt.

(Legfelsöbb rendelet által)—irja a „Hetilap“ — a középponti vasutigazgatóság oda utasitatott, hogy magyar nyelvet nem tudó egyének tisztviselőknek ne alkalmaztassanak. — Mi egyébiránt ugy vagyunk értesülve, hogy a jelenlegi nmlgu igazgató ur alatt magyar nyelvünket nem beszélő egyének ott a nélkül sem nyertek alkalmazást.

(A „Kisfaludy társaság“) a jelen országgyülésnek „sajtó törvények“-ről tervet szándékozik benyujtani.

(Felsöbb helyről érkezett intézvény következtében) — mint mondják — Pestmegye azon határzata, hogy a tisztujitásoknál és követválasztásoknál a honoratiorok is szavazattal birjanak, megsemmisittetett.

(Az ügyvédi reform ügyében) ezután magán tanácskozmányok fognak tartatni, hol a meghivottakon kivül másnak sem helye, sem szava nem leend. Az ügyet Benyovszky Péter ügyvéd ur karolta föl melegen, s a tanácskozmányokban ő az elnök, nem pedig Tóth Lőrincz ur, mint azt egyszer hibásan emlitettük; Tóth Lőrincz ur csak jegyző. — Ha a terv elkészül, azt személynök ő mlga párt-fogása alatt az országgyülés elébe törvényjavaslat gyanánt szándékozzák fölterjeszteni.

(Nemzeti szinházunkban) mult vasárnap a „büvös vadász“ czimü opera került szinpadra, és olly rosszul adatott, a mint azt rosszul adni csak lehetett. Ha valamelly opera adatására nincs elegendő erő, soha sem kell azt erőszakolni, mert végtére is csak olly botrányosan üt ki a dolog, mint az a kérdéses operával történt. Bognár ur és Tély Róza k. a. kisebb szerepekben sem igen aratnak borostyánokat, ezekben pedig sokszor ohajtottuk: vajha csak szájuk mozogna. — Lászlóné asszony tőle kitelhetőleg énekelt; hogy azonban többször lepisszegtetett, annak okául nem énekét látszott venni a pisszegők serege.

(Az ugynevezett „Zrinyi-kávéház,) melly azelőtt büntanyául szolgált a hamis játékosoknak és szállástalan csavargóknak, jelenleg némelly oda járó szaktudósok által „nevelő“-nek keresztelteteti el.

(Egy pesti vendéglőben) hova rendesen sok fiatal ember szokott ebédre járni, egy sebész-növendék is rendesen eljárt; mivel azonban emlitett helyen a fizetés alkalmával nagy rendetlenség szokott beállni, növendékünk élve az alkalommal, a zavarban nem hogy nem fizetett ebédjeért, sőt még ő fizettetett magának a vendéglős által, követelvén tőle rendesen — a nem adott huszasból — a kiadást. Azonban addig járt a korsó a kutba, mig bele tört, s kezdő iparlovagunknak egyszerre kellett az ebédeket megfizetni, avval együtt, a mit a nem adott huszasokból naponkint kikapott. Erre itélő ő a jelenlevő ifjakból röglön összeült biróság.

(Azon szerencsétlenek közől,) kik Komáromnál a Dunába hullottak, többeket Ó-Budánál fogtak ki.

(Azon állóhid,) melly Komáromnál a kis Dunán leszakadt, már most harmadszor tevé ebeli próbáját.

(Egy komáromi díszruhás polgár) önnön nejét látván a habok között véghalállal küzdeni, elvetvén fegyverét, utána ugrott, s szerencsés volt őt uszás által életben megmenteni. (H—k.)

(Báró Eötvös József) „Magyarország 1514ben“ czimü regényének III. és IVdik füzete megjelent s kötetenkint egy p. frtért minden hiteles könyvárusnál kapható.

(Szinte megjelent Kolozsvárt) „Tenendők a lótenyésztés körül.“ Irta báró Wesselényi Miklós. Barráné és Stein tulajdona. Ára 40 kr. p. p.

Ausztria. Ő császári királyi fönsége főherczeg Fridrik, a megboldogult főherczeg Károly ő cs. kir. fönségének harmadszülött fia, cs. kir. al-admiral s a cs. kir. tengerészet főparancsnoka, élete 27ik évében, folyó hó 5. és 6-ik közti éjjen rövid betegség után Velenczében meghalt. — A cs. ház ezen ép olly szomorú mint váratlan halálozás által, miről a gyászhir Velenczéből ma éjjel érkezett ide, a legmélyebb szomoruságba van helyezve. — Ezen, az ifjuság virágzó korában elhunyt lovagias herczeg halála fölötti valódi fájdalomban, ki — fönséges atyjának hősies vitézségben is méltó örököse — már ifju korában a becsület mezején, borostyánokat szerzett halantékja körül, a birodalom minden hü alattvalói, kik ezen jókor elhunytnak fényes tulajdonait méltányolni tudták, mélyen osztoznak.

KÜLFÖLD.

N Britannia. London, oct. 2. Az angol lapok a Scott tábornok parancsnoksága alatti amerikai seregnek Mexicoban tett előlépteit nem igen szivesen veszik, s az egyesült statusokbóli legujabb hirek, mellyek az amerikaiaknak majd Mexico kapui előtti két győzelmükről tudósitanak, nem képesek, bosszujokat elrejteni. A „Times“ önmagát rábeszélni igyekszik, hogy az amerikaiak győzelmük daczára mitsem viendnek ki. „Jóllehet az amerikai lapok — mond a „Times“ — a mexicoiak fölött kivívott uj győzelmet hirdetnek, még is elismerik, hogy a nap dicsősége a mexicoi seregtől nagy elhatározottsággal csikartatott s küzdetett ki. Elesett s megsebesült tisztjeik lajstromát nyilvánitják, melly a harcz nagyságát tanusitja, s mindenek fölött azt közlik, hogy a fegyvernyugvás nem a mexicoiak, hanem Scott éjszakamerikai tábornok által ajánltatott. Ezen utósó körülmény eléggé bizonyitja, hogy jóllehet az éjszakamerikai kis sereg bátorsága és szilárdsága végre az ellenzék száma és hadi ereje fölött győzedelmeskedett, az még sem vala olly helyzetben, hogy e csatából politikai előnyt nyerhetett volna, habár a harcztér ura maradt légyen is. S valójában, ha az éjszakamerikaiak csekély számát, a szállitás kimondhatlan nehézségeit s élelmezésük tökéletlen rendezését, melly a háboruban uralgott, tekintetbe vesszük, ugy világos, hogy 6000 emberből álló sereg, melly elszigetelve, egy ellenséges ország szivében áll, melly megerőtetés, láz s harczok által tizedelve van, s melly a fegyvernyugvás föltételei szerint, semmi segélysereget nem várhat, valószinüleg előbb fogja magát megadni az ellenségnek, melly öt kineveti s megveti, hogysem az éjszakamerikai lobogót Mexico város tornyára föltüzze. Egy eldöntő ütközet s egy irtózatos csatavesztés moralis hatása bizonyára megingatná s arra birná a mexicoiakat, hogy a föltételeket elfogadják, mellyeket eddig visszavetettek; de hogyha ezen részleteknek, mellyek az éjszakamerikai lapokban állanak, hitelt adhatni, ugy a Contreras és Cherubusco-náli ütközetek valószinüleg a mexicoiak bizalmát inkább emelni, mint ügyük s parancsnokuk iránti bizalmukat csökkenteni fogják.“

A londoni ó-város részéről parliamenti taggá választott Rothschild Lionel báró azon társulat titoknokához, melly a zsidók emancipatióját czélul tüzé ki, következő levelet intézett: „Barátaim többjei azt hiszik, miszerint addig, mig a választásommal egybefont nagy kérdés határzottan, s miként nem kételkedünk, győzelmesen eldöntve nem leend, választási győzelmünk tiszteletére leendő minden nyilvános demonstratiokbani részvéttől óvakodjam. Ennélfogva, jóllehet sajnálattal, kénytelennek érzem magam, mindazon nekem nyujtott alkalmakat kikerülni, hol hálámat az iránt tanusitott barátságos hódolatért viszonozhatnám. Biztositsák egyébiránt választóimat, miként azon szerény reményt táplálom, hogy azon szolgálatokkal, mellyeket képviselői tisztemnél fogva megkisérteni fogok, őket kielégitendem.“ — Egyébiránt a zsidóknak a parliamentbei bebocsáttatásuk elleni oppositio, nemcsak a főegyházi torysta sajtóban, hanem a protestans dissenterek egyházi organjaikban is növekvésben van. Azon szempontból indulva ki, hogy a „keresztény status“ eszméje, nem csupán szeszély és ábránd, mivé néhány liberalista azt tenni akarja — legalább mindaddig nem, mig magát a kereszténységet szeszélynek nevezni nem merészlendik. A „Punch“ szinte — melly sem nem torysta, sem főegyházi — nem barátja a zsidóknak s az emancipationak. Utósó számai egyikében foglalt keserü czikkében igy vélekedik: mielőtt tényleges részvételt ohajtanak a statuséletben, szükség hogy önző pénzüzérleteik helyett, a tanidőt fáradságosabban s a közjólétre megkivántató hivatási munkákkal töltsék, mint a keresztények.

Azon számos házak közől, mellyek jelenleg Londonban egymásra bukdosnak, egynek, melly fizetéseit szinte megszünteté, adósságai csak két millio font sterlingre (200,000,000 pengő forintra) mennek.

Franczia ország. Páris, oct. 3. Aumale hg. folyó hó 6kán Algirba váratik. Megérkeztekor az algiri három osztálycsapat parancsnokoskodó tábornokai: Lamoricière, Changarnier és Bedeau fogadandják. A herczeg mult hó 29én Lyonban hajóra szállva Marseillebe vitorlázott. Elutazása előtt Guise város birójától s tanácsától fia születésére, ki e várostól nyeré czimét, üdvözlő iratot kapott, mire következőleg válaszolt: „Reménylem, hogy ha fiam a történetben illy hires név öröklésére s viselésére hivatva van, ezt ő a század szellemével öszhangzásban bizonyára tenni fogja s pedig korlátlan engedékenységgel mindenkor szeme előtt tartva hona szabadszellemü intézeteit s komoly érdekeit.“ Midőn Aumale herczeg mult héten Roanne város közelében kocsiban egy helyről lefelé hajtatott, az ott menő gyorskocsiról leszállott utasok egyikét legázolta. A herczeg kocsijából azonnal kiszállott s egy közel levő kunyhóba viteté, és 300 frankot ajándékozott aranyban, a kunyhó tulajdonosnőjének egy özvegynek pedig 40 frankot s igy utját Roanneba folytatva, mihelyest megérkezett, egy orvost küldé a szerencsétlenhez. A veszély azonban sokkal csekélyebb volt, mint sem eleinte látszott.

Rossi grófnak Rómából tett utósó jelentései következtében az Ausztria és a sz. szék közti meghasonlások tökéletes kiegyenlitése mindinkább közelg. Oct. 2kán követeinkhez mind Rómába, mind Bécsbe sürgönyök küldettek. A kamráknak jövő hó végéveli vagy december elején történendő összehivása még eldöntve nincsen. A legközelebbi ministeri tanácsban fog e kérdés elhatároztatni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 12kén: Rohan Mária. Szomoru opera 3 fölvonásban.

Dunavizállás. October 13kán: 9′ 7″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

574. szám 1847. Péntek oktob. 15.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Hongyülési irányeszmék III. — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Esztergomból (közgyülés). — Érdemméltányla. —

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás

MAGYARORSZAG ÉS ERDÉLY.

Hongyülési irányeszmék.

III.

Ha a népek életének forrongásait, változásait, emelkedése, vagy alásülyedésének történeteit vizsgáljuk, azt fogjuk találni, hogy az alkotmányos élet átalakulását többnyire a kornak szenvedélye, nem pedig valamelly kormányterv, vagy hideg számitásu s biztos irányu nemzeti törekvés vezeti. S valóban, ha mi az uralkodó világnézetek és század divateszméit elemezzük, ennek okát nem nehéz kitalálni. Vagynak ugyanis érdekek, miknek gondnokságát a társadalmi legfőbb hatalom kezeli mindaddig, mig annak élvezetére valamelly nép, jogképes teljes-koruságra nem jut. Azonban, ez időpontot, sem a statushatalom, melly uralkodik, nem jelölheti ki, sem a nép ki nem mutathatja, minthogy ez, a legfőbb hatalom gyámsága alatt állván mindenkor, önmagának alkotni törvényeket, mig arra kiskoru, — joggal nem birhat. Csak az idönek szelleme, a fejlödö polgárviszonyok, és a nemzet érdekcsaládi-tásának már előállott közszüksége az, melly a népek életének ezen átmeneti korszakát sejteti. Illyenkor a viszonyok ismerete, s ébredő jogérzet, eleinte egyesek, később több, s aztán egész tömegek lelkét gyulasztja föl a teljeskoruság, jogképesség, szabadság, és egyenlöség szeretetére. Sőt az önállóság utáni szertelen törekvés, ha önmaguktól nem hullanak szét a statusélet régibb intézvényei, nem kimél semmi érdekeket, s gyakran megtámadja azokat, mielött szilárd alapokra helyezné az ujabb institutiokat. S ekkor amaz érdekek, mellyek a statushatalom kezelése alatt álltanak, a változtatás, s gyakran örök hányatás koczkajátékaivá lesznek mindaddig, mig vagy a forradalom árjában el nem merülnek, vagy törvényes örököseik kezébe nem jutnak. S innét van, hogy az alkotmányos élet átalakulását a kornak szenvedélye ragadván meg, többnyire olly irányt vesz, mint a milly eszmék, s világnézetek vezetik annak szellemét.

Hazánk átalakulásának történetében is, ezen elv, mindenben igazolva mutatkozik. Igy például 1791-ik óta, 1830-ig, melly idő alatt Europa statusélet-ében minden a népjogok, s alkotmányos érdekek ügyében történt: — hazánk viszonyainak fejlödését is azon időszak szenvedélye, t. i. az alkotmányos függetlenség szent tisztelete vezérlé. Korábbi időkben pedig, midön a béke szelid világánál, minden nép, a tudomány, müvészet, és irodalom, különösen pedig a nemzetiség mindinkábbi biztositása mellett igyekszik nagyságát és dicsöségét kivivni, — szóval: midön a népek jövendője biztositékaul a nemzetiség, s nagygyá-lehetésük föfeltételeül a tudomány, és müvészet ismertettek meg: — hazánk örfigyelme is ezen föfényezökre feszült. Mert valjon az alapitott tudós társaság, nemzeti szinház, s a magyar nyelv és nemzetiség ügyében hozott korszerü törvények 1830—1844-ig tanusithatnak-e egyebet?....

Igy leszünk, a kornak szenvedélyével legközelebbi teendöinkben is. A szabadság, érdekegyenlöség s népjogok világeszméje, melly napjainkban annyira áthatott minden nemzetet,—melly alkotmányt ada a porosznak,s forró izgalomban tartja a helvetákat: bizonyára nem kis befolyást gyakorland reformjaink irányára is. A közteherviselésnek elfogadott elve, a szabad föld, esküttszékek, népképviseleti rendszer, a községek rendezésének, s tisztesbek szavazatjogi ügye, mind ide mutatnak. Mindezek korunk divateszméin sarkallanak. S valjon, átalakulásunk jelen korszakában, ellenszegülnünk kell-é ezen eszmék hatalmának? Valjon lehet-é tovább is föltartanunk a nemzetélet átalakulásának további fejlödését?... Nem, valóban nem! Mert a ki a kor eszméinek nem engedelmeskedik, az ezen eszmék hatalma által bizonyára legyözetik; s a melly nép életének vezére nem a kor szelleme, azt a kor nem ismerheti saját magzatának, s nem áldásai örökösének. A melly nép pedig ellenáll a haladás árjának, az ettől elsodortatik mint a merevény gát, mellyet az magával ragad, s eltemet.

A kor eszméinek tehát, ha hizelgeni nem akarunk is, ellene szegülni nem tanácsos, söt sikerrel nem is lehet. Alkalmazkodni szelleméhez, irányt adni uralkodásának, megismerni igazságos igényeit, s ollykép felelni meg ezeknek, hogy midön a jogok határát terjeszteni, s minden honpolgár érdekeit biztositani akarjuk, a létező viszonyok iránt is kiméletes figyelemmel viseltessünk: — ez az, mit a józan politika parancsol; — ez, mit minden békeszerető, s alkotmányt tisztelő hazafi, kötelességének tartozik ismerni.

Mind ezt azonban csak a viszonyok minden oldalu ismerete, s a divatozó koreszmének valódi fölfogásával, s megértésével tehetni. Mert vagynak eszmék, különösen a politikában, mellyeknek egészen más jelentöségük van, mint a mindennapi élet szótára tanitja. Pedig épen az illy fogalomzavar az, melly korunk fejlödésének, s haladásának irányát leginkább megzavarja. A jog, szabadság, s egyenlöség világeszméinek története, kitünöleg igazolni látszanak ezt, csaknem minden fejlödö népeknél.

Nálunk nevezetesen a közteherviselésnek balul értett elve okozott illy fogalomzavart, s mi bizton állitjuk, hogy valóban nem annyira a pártok szükkeblüsége, vagy az elökor kiváltságaihozi vak ragaszkodás, mint ama zavart fogalom, melly a közteherviselés elve iránt még most is divatozik — buktatta meg nálunk hosszas időre az adó ügyét is. Hozzuk tisztába e tárgyról eszméinket, urak! Valóban, ez százszor többet fog használni az ügy jövöjének, mint azon örökké harsogó hazafiszó, melly mindig csak „adózzunk“ — adózzunk!“.... kiáltja, — de ennek lényege, körülményei, s föltételeivel mit sem gondol.....

Az adózás, vagyis a haza közterheinek aránylagos viselése, szinte egy divateszme, mellynek forrása korunk egyenlöségi szenvedélyéből folyik, s alapja, a polgárkötelesség mindenkit terhelö szellemében áll. Ös apáink is, midön az 1723: 90-dik t. czikket alkották, hogy t. i. javainak aránya szerint, a haza oltárára mindenki egyformán áldozzék, hasonló értelemben vették ezt. — Azonban nem elég az illy nagyjelentékü eszmék és dolgok logicai értelmezésénél megállapodni. Szükség, hogy illy tárgyak s eszmék iránt, mikkel egy nép jövöje vagyon összeforrva, az életet, fönálló status-szerkezetet, s historiai alapu jogviszonyokat is megkérdezzük.

A közteherviselés elve, melly több mint 125 éve már, mióta reformjaink történetében mutatkozik, valóban nem mai eszme, és még is, olly sok évek során keresztül, minden eröködések daczára sem birt annyi népszerüségre emelkedni, hogy mint kivántatik, életbe léphetett volna. Megkisérteték még 1715ben, hogy a haza közszükségei, és a népnek túlsúlyosodott terhei könnyebbségére, ezen elv alapján, korszerü intézkedések történjenek, — azonban nem a legeredményteljesebb sikerrel. Mert a hongyülés ekkori munkálkodása is, mindjárt az első stadiumon olly sziklába ütközék, hogy a közadónak egyenes behozatala a legnagyobb képtelenségek közé számláltatnék. Minden, mit ez időben tenni lehetett, abban állt, hogy addig is, mig a fönálló részint politikai, részint jogviszonyi akadályok elháritthatnának, az indirect adózás alkalmaztatnék, és pedig ugy, hogy a harminczadónak, fiscusi javadalmak, sóvámok, s egy, a fényüzési czikkekre különösen kivetendett vámbér, — továbbá az adásvevés, csere, s mindennemü szerződéseket illető taksákból befolyó jövedelmek egy része, alapittatnék egy országos pénztár forrásává, s forditatnék a haza közszükségeinek fedezésére. Ezen intézkedések korszerüségét, vélem, senki kétségbe nem vonhatja; s még is, miután ama körülmények, mellyek ezeknek foganatját biztosithatták volna — legkevésbbé sem irányittatván a kitüzött végczélra, mindössze is csak annyi eredményt szültek, hogy 1787—88-ban II-ik József császár az utépités és hajózás elömozditására minden mázsa só árából 11 krt áldozott. Ezt az 1792. országgyülés is helyben hagyta ugyan, de minthogy a fiscalitás és harminczadi ügyekből folyó jogviszonyok nehézségei elötte álltanak, tovább terjeszkedni nem mert, annál is inkább, mivel az 1741-ikben ujabb buzgalommal hozott e tárgyu intézkedések, mindeddig nem sok életrevalóságot tanusitottak. Mind ezen körülmények lassu fejlödését megunván az ország, s gondolván, hogy a közteherviselés elvének ez időszakán keresztül, a polgári közös adózás eszméjével meglehetösen megbarátkozott már a nemzet; olly intézkedésekhez nyult, mellyek mind alkalmazhatlanságuk miatt, a kitüzött czél elérését, legalább negyedszázaddal hátraveték. Ekkor inditványoztatott többek közt, hogy végrendeletében minden honpolgár 5—100-ig törvényesen köteleztessék az országos pénztárba hagyományozni, — s hogy, egy hitelintézet alapjául, öt millio e. forintot fizessen be a kiváltságos osztály egyszerre. Azonban mind hiába; a hozott törvény, csak irott malaszt marada, s a haza, szükségeinek árdagályától mindinkább nyomatva, s minden eszközhöz kapkodva, melly bajainak fenyegetö özöne ellen védszerül mutatkozék: — ismét a régi rendszerhez nyult, s a subsidiumnak nyomán, 1827-ben az egyenes kivetés utjáni országos ajánlat alkalmazását, s ennek czélszerübb, és könnyebb kivihetése végett, az országos összeirást hozá javalatba, mint ez már 1715: 57. s 1723ban a 62 s 63dik t. czikkek által is elhatároztatott. — Igy folytak le a közteherviselésnek, több mint egy százados életeseményei a nélkül, hogy a nép terhein könnyitve, vagy a hon közszükségein csak legkevésbbé is lett volna segitve. Az idö haladt, s igényei szaporodtával ujabb teendöi, ujabb szükségei merültenek föl; — eljött végre az 1843dik országgyülés, gazdagon vágyban és reményben, tervekben és javaslatokban s erös akaratban az iránt, hogy az alkotmány jótéteményei, ugy jogokban, mint terhekben, a nép minden osztályaira kiterjesztessenek, s a nemzeti irány és szin, — átfolyjon a közélet minden ágaiba. S mi történt? az, hogy a közteherviselés eszméjét a közadózásé cserélvén föl, — a tanácskozások folyamát olly térre vitte, hol mind ez, mind amaz, csak ellenszenvet gerjesztvén s hagyván maga után, tökéletesen megbukott, s a dolgok további fejlödése elébe, a fölzaklatott s megzavart kedélyek ellentörekvését állitá. Innen történt, hogy sem az adózásnak nem találkozott pártoló többsége, sem a közteherviselésnek 3 millio s 85,000 forint önkényles megajánlásába fektetett elve, törvénnyé nem vállhatott, életbe nem ment. S igy, egy hosszu századnak reményfogyasztó küzdelme, az áldozatkész honfi akarat annyiszori lelkesedése — egy fogalomzavar miatt mindeddig czélt nem érhete, mit sem gyümölcsözhete!....

Valóban semmi más, mint az adó és közteherviselésnek alapját képező zavart eszmék buktaták meg ezen ügyet, mellyek a közérdekek irányát, politikai és jogviszonyaink fejlödését nem csak hogy

nem vezeték, hanem inkább megzavarák, összetéveszték s hátrálák. Mert vessünk csak egy átalános pillanatot most az adóügy multja és jelenére.

Hazánk országos rendei 1715ben a honvédelem régi rendszerét megváltoztatván, a portalis fölkelést, rendezett katonasággal váltották föl; — azon forrást pedig, mellynek jövedelmei elébb a portalis katonaság föntartására szolgáltak, a rendezett katonaság élelmezésére fordították. Azon idö óta ezen jövedelmi forrás — „adó“ nevezet alatt ismeretes. Ennek következménye az lön, hogy a nemzet kettös teherrel, ugymint a portalis fölkelésbeni részesülés kötelességével, s az adónak, melly már most amannak pótlékaul szolgált, — fizetésével nem nyomathatván; — elöbbi terhe alul fölmentetett. Más oldalról azonban, a jobbágyság terheinek könnyebbségére mi sem történvén, s szaporodván mind bajai, mind sulyos helyzetének igényei, — az ország rendei, az alkotmányos jogok sérthetetlenségével, közvetitöről gondoskodtak; s belátván, hogy a dolgok illyképeni állását elhanyagolni nem tanácsos: 1723: 90dik t. czikkben fölálliták a hires elvet, mellyben a közteherviselés kötelessége kimondatik. Azonban ezen elv igen átalános eszmén nyugodván, s azon egy értelemben vétetvén a közadózással 1764ben, a személyes fölkelés czélszerübb rendezésével ismét szönyegre jött ugyan, de semmi módositást nem szenvedett. Nem igy 1802-ben. Ekkor az adó, mennyiségére nézve sokkal feljebb rugván, öszvegének meghatározására nézve ugyan ujabb, — de törvényes alapjaira nézve semmi más intézkedés alá nem jött. 1827-ben, még ezen mennyiség is leszállittatott, s minden az 1664-i lábra alkalmaztaték. Azóta, az adó rendszerének lényegében, egész az 1843ki hongyülési eseményekig, semmi különös nem történt. Ekkor látván némelly honfiak, hogy az adózó nép eddigi terheinek további viselésére már alig képes, — szóba hozák a házi adó ügyet. S valamint hirlapokban, és egyes irodalmi müvekben, ugy a megyei tanácskozások, és a magánélet körében, hevesen kezdtek mellette izgatni, rokonszenvre ébreszteni minden polgárkebelt. És hogy a dolgot nagyobb jelentöséggel, több okszerüség s nyomatékkal terjesszék elö: annak támogatásában mindig csak a haza közsükségei, teendöinek roppant halmaza s az eröfogyott nép elviselhetlen terhei, s igazságtalan elnyomatására hivatkozának. S mi történt? .... az, hogy ép ezen okadatolásokkal összezavarák az adó kérdését a közteherviselés elvével, s hogy ép azért, emez megbukék s életbe nem mene, mivel amannak félelmetes, s közösen gyülölt alakjában, képében tünék föl, — s az adóügy népszerüségre nem kaphat, minthogy mind a mellett, miszerint már önmagában is nehézségekkel jár, mindeddig a közteherviselés elvével hozatik kapcsolatba, bárha ez már magában is egészen külön természetü tárgy, s alkalmazása is, más föltételek mellett, s más uton történhetö, mint a közadóé. S épen ezért —

Én mindkettöről külön akarok szólani, — külön kifejteni eszméimet mind a közteherviselés, mind az adó ügyéről. Mert valamint meg vagyok gyözödve, mikép ezen ügyeknek jövöje csak ama közrokonszenvben létezik, mi a nemzet akarategységét áldozatra költi, — ugy más részről szinte hiszem, hogy e rokonszenvet semmi más nem fogja inkább ébreszteni, mint a dolgok tisztába hozatala s a nézetek rectificatioja. Mészáros Károly.

Megyei és kir. városi követválasztások. Tolnamegyének oct. 12-kén tartatott követválasztási gyülésén Forster Károly föügyész és Gaál Eduárd tbiró conservativ-jelöltek a megyebeli intelligentiának szintugy mint a közel ezerre menö megjelent köznemességnek roppant többsége — csaknem véleményegysége által országgyülési követekül elválasztattak.

Pozsegamegyében: Jankovics Gyula elsö alispán, és Farkas A. föügyész. —

Bakabánya bányavárosban: zalakapolcsi Domokos László cs. kir. udvarnok.

Eperjesen: Podhorányi Károly városkapitány és Bujanovics Gyula az eperjesi kerületi tábla jegyzöje.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Esztergomból. Élénk mozgalomban volt kis megyénk a követválasztási napok elött s alatt, mivel két párt alakult, az egyik kék, másik veres tollu, vagy szalagu; ez t. H. Z. másod alispán, és t. P. K. föjegyzö — amaz t. R. P. megyei föügyész, és t. J. S. táblabiró urak neveit lobogtatá zászlóján. A kék párt már folyó hó 3-dikán délután vonult be elölovagló vezérek vezetése s harsogó zene mellett vagy harminczkét kocsin kültanyáiról öt zászló alatt; a veres párt — melly egyszersmind zöld ágat is tüze süvegéhez, hasonló mennyiségben s módon 4kén kurjongatá végig Esztergom utczáit B. vezetése alatt. Botrány, lárma, vagy legalább kicsapongás nélkül mulatott mindkét rész tanyáján az illetö kortesvezérek éber fölügyelése alatt, ne hogy csábitások s elpártolások történjenek. Ugyan 4kén tartattak részletes, és átalános tanácskozmányok, hol eleve látni lehete, miszerint a tisztesbek nagyobb része a kék párthoz hajlik. A választás nehéz vala, mivel mind a két párt kitüzöttei olly jeles és tiszteletben álló egyének, hogy ha lehetett volna négy követet választani, bizonyosan mind a négy megválasztatott volna. A zöld párt volt az ellenzéki, a kék conservativ. A sokakra nézve igen aggodalmas éjet áttöltve, jókor reggel a megye udvarán ujonan állitott tanácskozási hajlék körül dicséretes békében összesereglének a nemes választók mind két szinü felekezetei, a veres szalagosok jobb, a kékesek bal oldalon szem közt, mindegyik mögött a czigány banda, egymást fölváltva lelkesité embereit. Ez alatt a kiküldött vegyes választmány a plenipotentiákat vizsgálta; Eztergomban t. i. régi határozatnál fogva, valamint a szavazattal biró nemes özvegyek, ugy minden távollevök is adhatnak fölhatalmazást, de illyent kettönél többet egy személy el nem fogadhat. Ezeknek kellö meghányatása s birálása után 74 maradt fön a kék — és 38 a zöld párt kitüzött követeire. Most mindnyájan a pitvar hajléka alá s mellé vonultunk a követválasztást megkezdendök. A m. föispáni helyettes ur hivatkozva Esztergommegye köznemességének dicséretes jellemére, s illy alkalmaknáli békés viseletére, inté a rendeket az illö rend föntartására, s minden ingerültség távoztatására, de már szavait is alig lehete hallani a mind inkább harsogó kiáltozás miatt, mihez miután tolongás, versengés, söt zászlótépés is járult, a reményben csüggedö párt által, elnök ö mlga szavazatot jelentve eltávozott, s még kevés ideig tartó surlódás után — a rend s csend helyre állott, és a titkos szavazás, a kék és veres szinnel czélszerüleg elkészitett ládákba egy szönyeg mögött, még a jelen volt vegyes választmány tagjai által sem észrevehetö s igy minden tekintetböl független módon ment végbe elöbb a kék, azután a veres pártiak által, mi délután négy óra tájban bevégeztetvén, az ujonan összesereglett kk. s rr. elött a szavazati golyók nyilván megszámitatván, a veres részre vagy is az elsö követül kitüzött H. részére 155; a kék — vagy is az e részröl kitüzött elsö követ — R. részére 254 golyó találtatott, ehhez számitván még a veres párt 38 plenipotentiájának a kék rész 74-éböli levonása után fönmaradt 36-ot, t. Reviczky Pál föügyész ur 135 szótöbbséggel országgyülési elsö követül megválasztatott — harsogó éljenzések között. Elnök ö mga most a második követségre akart szavaztatni, de miután a veres párt második kitüzöttje t. P. föjegyzö ur kijelenté: miszerint ö csak H. urral akart lenni követ, az pedig kisebbségben maradt, megköszönte övéinek iránta ragaszkodását, de megkiméli öket a fáradságtól, ö már követ lenni nem akar: e nyilatkozatra keletkezett rivalgó fölkiáltás Jagasicsot (csak volt káptalani föügyész, mivel e hivataláról leköszönt) hangoztatá, kit elnök ö mga, a roppant többség sürgölésére másod követül ki is mondá — szünni nem akaró éljenzések közt. — Az elötte való napi tanácskozmányban, melly nyilvános vala, az ellenzék jelen volt fönökei mindent de mindent megnyertek, mit ohajtottak, a m. elnöknek, s az ügyükben magokat annyira biztosoknak tartó conservativeknek folytonos engedékenysége által — igy a titkos szavazást, a választmányokbani egyenlö részvételt, mellyekben többi közt két erélyes fövezérök is részt vett, nekik mindenben kedvezöleg megengedtetett az is, hogy a szavazati golyók a választmány elött tányérra tétetve adassanak át az illetöknek sat. mind e mellett, jóllehet a kortesek száma közt az egyik és másik részröl csak csekély különbség vala észrevehetö, az értelmiségnek tetemes többsége a kék párt, vagyis conservativ rész kitüzötteit választá meg. Ugyan az emlitett tanácskozmányban B. mentegeté pártját azon keringö hir ellen, mintha az, erőszakkal, verekedéssel fenyegetödzött volna — s ünnepélyesen igéré, miszerint ott, hol ö vezérkedik, botránynak történni nem szabad, s biztositá erröl a két pártot, talán csak azért, hogy épen az ö csekély pártjának erőszakos tolongása rendetlenkedése által ujonan bebizonyitsa — mennyire szokta szavát tartani — ö — ! ki nem régen nyilván a közgyülésben mondotta: hogy soha többé korteskedni nem fog. Csak reménytelen résznek van szüksége illy demonstratiora.

Más napon elnök ö mlga — ismétlé — (mi a tanácskozmány kezdetén is emlittetett —) azon nagy veszteséget, melly hazánkat, egyházunkat, s különösen megyénket érte hg.primás Kopácsy József, eszterg. érsek, s örökös és valóságos föispánunk, szeretve tisztelt bölcs kormányzónknak halála által, s inditványára közértelemben elhatároztatott: miszerint a megdicsöültnek halhatlan hazafiui érdemeit jegyzökönyvünkben örökitsük, életnagyságu képét tartozó hálánk jeléül tanácsteremünkbe helyezzük, egyszersmind kegy. urunkat királyunkat hódoló alázattal megkérjük: hogy tekintve a mostani körülményeket, a megürült érseki széket még a beállandó orsz. gyülés elött betölteni kegyeskedjék. — Ezután hallottuk még a tegnapi veszteségnek — mellyet ugyan az ellenzék már rég megszokott — némelly utóhangjait nyögéseit, s ámbár a választás ellen már kifogást nem tehettek, söt maga az ellenzék fönöke önkényt megvallva a tetemes többséggel történt választást, az uj követeket élteté is — tett azonban még is kifogást, látott sérelmet a katonai kiállitás ellen; mire, miután válaszoltatott, miként erre a kormányzónak joga van, hogy a katonaság a tanácskozást nem gátolhatta, nem zavarhatta, mivel a megyeház zárt kapuin kivül az utczán, a nagyobb rész által nem is sejtve s nem is annyira az itteni rendnek, mind inkább a városnak biztositására s kivánságára volt csekély számmal fölállitva, a nélkül, hogy az egész panasz bövebb vita tárgyaul méltattatott volna — elhangzott, s a tanácskozás a választmány által beadott országgyülési utasitások tárgyalásával megkezdetett, s az egész munkálat kevés változtatással el is fogadtatott. — Mi különös! az értelmiségnek olly nagy többségével s bizalmával megválasztott követ urak most esküre sem köteleztettek, nyilván kijelentetvén a remény, miszerint ök az utasitások és megye szellemében müködendnek tapasztalt becsületességöknél fogva is.

Az alább következendö utasitási pontok nagy részben mind két rész által érintetlenül hagyatván söt helyeseltetvén, midön az ellenzék a népképviseletet sürgeté, H. másod alispán ur igen alaposan kimutatá annak a mostani körülményekbeni helytelenségét a néptudomány és független állás hiányában, melly csak idövel az örökváltság által szünendik meg. B. a népnevelésnek elömozditására, annak a tanácsterem ajtait kivánná megnyittatni a megyékben. No! ez már azután, föleg hol bizonyos hösök szerepelnek — valóban gyönyörü tudománynyal térne vissza! Lenne minden — most csöndes békés faluban olly korteskedés, itatás, lélekvásárlás, s mi ennek szüleménye — mint most a megyékben. B. a sajtóügy és censura fölött is tartott hosszu szónoklatot, de mint látszék, erre a B. Hiradó valamelly sept. czikke izgatá öt föl, hol az eszterg. ellenzék némelly fövitézei a követválasztási korteskedésben szakácsokhoz hasonlitatnak, minthogy a falusi tanyákon — mint illyenkor történni szokott — különféléket összesütöttek, föztek, kotyvasztottak korteseik szája izére. E tréfát a B. Hiradóban olly hün, olly ügyesen — s mint B. emberei is megvallák — olly okosan irta le valaki, hogy ámbár öket egyenesen meg nem nevezte, a föszerep rajzában — mint tükörben — B. saját édes személyére ismert. Éljen a hü ecsetlö! Tehát öket meg sem nevezve csak szakácsokhoz hasonlitá az elméncz közlö — s ime B. ennek fözelékét nem tudta megemészteni — olly sérelmet, olly crimen laesae-t látott ebben, s olly hévvel kelt ki az iró ellen, millyent benne a legfontosb országos ügyek is ritkán kelesztettek. — Hm! itt az ö kedves személyi méltóságáról volt ám szó, ezt pedig ki védelmezze, ha ö nem. Rágalmazónak nyilvánitotta az irót, s ott a közgyülésben kiabált ide s tova, hogy álljon elö; ha becsületes ember, miért nem tette ki nevét sat. Perse! mindjárt B. ur parancsára elöugrik a gledából, és presentál — hisz ha az

iró tudja, hogy egyedül B. osztogatja a becsületességet, bizonyosan elébe áll és meghajtja magát; de mivel szavát mibe se vette, csak mosolyoghatott, ha csak ugyan jelenvolt. S ámbár a N.Ujság mostani levelezője B—t régóta feddőleg egy toll hegygyel sem érintette, — el lehet gondolni milly sympathiából — kitörő hevében ezt szinte megrohanja, leczkézi, (ámbár ezt sem ismeri és igen rosszul gyanit) — mivel ollyanokon szereti ő eszét nyelvét köszörülni, kik nem szólnak, de annál inkább boszankodik, hogy irnak, és még inkább, hogy igazat irnak — s mintha tegnapi vesztesége boszuját ezeken akarta volna kitölteni — még a N. Ujságot is Nemzetesnek kiáltotta — ki (e vittzet is a pesti ellenzék után szedegette.) Na megadta neki! jaj neked te N. Ujság, egy nemzetes ur nemzetesnek csufolt! azaz: saját czimével csufolt meg téged, vigyázz, csak még nevét is rád ne tolja! Ha mi, kiket B. ur megleczkézett, s utasitásul elönkbe adni méltóztatott, kegyeskedett: hogyan és mit irjunk, haragjának hatalmától nem rettegnénk, jóllehet tisztelt személyével bibelödni hasztalan idővesztésnek tartjuk, irnánk még, és szólnánk itt — hol — hisszük — lehet vele okosan is beszélni; — de mi megfélemlettünk, most is fülünkben hangzik rettenetes szava, szemünk előtt lebeg nemes hazafiui boszutól lángoló arcza — mellynek látására kiesik a toll kezünkből — és reszketünk! — De alázatos könyörgésünkre egy pár szót még is megenged — inkább megigérjük, hogy aztán soha nem irunk felőle semmit — ha nem szól. Ön panaszkodik, hogy valaki önt egy lapban (nb. meg sem nevezve!) szakácshoz hasonlitotta, vagy mint ön tartja, csufolta; s ön a N. Ujságot — melly önt nem bántotta — milly joggal csufolta nemzetesnek, mi? ön nyilván igérte, hogy soha sem fog korteskedni, hát miért korteskedett most — he? Rosz emlékezetünk van, már elfeledtük ki volt az, ki a kormányt sajt-kukaczokhoz hasonlitotta, a kir. hivatalnokokról azt állitotta nyilván, hogy azok jó hazafiak nem lehetnek, ugyan kérjük szépen B. urat, mondja meg, ki volt az? — mi? szakács, sajtkukacz, rosz hazafi; ezek közt a szakács még is tegtöbbet ér ám, mert az jó hazafi is — lehet, talán csak legjobb lesz a mellett maradni — azonban tessék választani. Talán arról is méltóztatik megemlékezni t. B. ur, miszerint volt egy ember, a szabadszólás, és sajtószabadság heves védője, ki egyébkor is legkiméletlenebb kitörésekkel támadta meg egyetemben a k. hivatalnokokat, lerombolva tekintélyöket, gyanusitva hazafiuságukat, lelkiismereti tisztaságukat — meg a bécsi kancelláriát, s ime a szabadszólás e hőse mennyire pattog, bosszankodik, hogy az ő magas személyét végre valaki nyilvános birálat alá bátorkodott venni. Ugy látszik előttünk ezen ur, mintha azt mondaná: halljátok! nekem szabad a kormányon, hivatalnokokon, elnökökön, birákon, keresztül járni, azokon kényem kedvem szerint hadarázni, de hozzám senki se merészeljen nyulni, felőlem senki se merészeljen irni, ha becsületét szereti, s ebben áll ezen urnál a szólásszabadság. Nem de ez ön előtt is különösnek látszik? De lássuk, mikép áll ugyan azon urnál a sajtószabadság, s különösen a hirlapi tér. Volt idő, talán erre is emlékezik t. B. ur, midőn a Pesti Hirlapban uggyanazon ur, egy, eszt. vm. választmányt, és annak eljárását amugy bunkós modorban irta le, miért neki A. ur, a gyülésben szemrehányást tett, s ő szólásszabadságának egész hatalmával támadá meg a szerény czáfolót mondván: a hirlapi czikkek fölötti vita a megyei tanácskozásba nem való, s midőn ugyan ezen urat a hirlapokban csak kisé és gyöngéden érintik távulról — s valóban minden sértés nélkül, ugyan a megyei tanácskozásban expectorálja magát a hirlapi czikk ellen!! Hja! neki mindent szabad, másnak semmit. Gyönyörü consequentia! ugy-e? De azon panaszkodik ezen ur, hogy ő kénytelen a gyüléseken kikelni illyes — öt illető czikkek ellen, mivel ha ő czáfolatot ir, azt vagy nem adják-ki, vagy kegyetlenül megnyirbálják. Oh ezt nagyon is sajnáljuk, ha ő olly rosz czikkeket ir, mellyeket a t. cz. szerkesztők el sem fogadhatnak. Irjon csak jól és olly mértékletesen, millyen ama hiradói czikk volt, bizonyosan ki fogják nyomatni — és mi olly örömmel fogjuk élczeit olvasni, mint a megye teremében hallgatni. Bocsánat e kitérésért, miro csak azért tévedtünk, mivel B. ur rettenetesen ránk ijesztett. Mivel azonban már teljesen meg vagyunk győződve, miszerint ez a tér az — a nyilvánosság tere — mellytől B. annyira irtózik, ezennel ünnepélyesen kijelentjük: hogy valahányszor bennünket erre kihiv, szerencsénk lesz vele lovagiasan megküzdeni, addig is béke neki és a N. Ujságnak!

A gyülés harmadik napján közérdekü tárgy nem fordulván elő — megyénk orsz. gyülési utasitásainak pontjait terjesztjük a t. cz. közönség elébe rövid vázlatban: 1) Dicső emlékü József cs. kir. főherczeg s Magyarország nádora 50 éves érdemei törvénykönyvbe iktatandók. 2) Föns. István cs. kir. főherczeg és kir. helytartó, kiben a nemzet bizalma, s jövője fölötti kecsegtető reménye öszpontosul, ország nádorává választassék, dicsőült atyja egykoron történt megválasztása módjára. 3) Az ősiség eltörlendő — ugy azonban, miszerint a nemzetiség és régi tös gyökeres nemzetségek föntartására szolgáló régi majoratusok az 1723: 50. t. cz. értelmében, épségben maradásával ujak csak öszpontositott birtokban, ennek legnagyobb, valamint legkisebb mennyisége meghatározása mellett alkottathassanak. Továbbá, akár örök fölvallások megsemmisitésére, akár régi zálog visszaváltására szolgáló pöröknek jövő orsz. gyülésig meginditásuk elmulasztása esetére, valamint uj zálog, ha lefolyta után egy év és napra, birói zálog pedig 3 év eltelével vissza nem váltatnék, iránt uk minden további kereseti jog megszünvén, a törvény alkotása után leendő örök fölvallások megsemmisithetők ne legyenek. Végre meggátlására annak, hogy külföldiek által vett jószágok jövedelme a honnak naponkint növekedhető roppant kárára az országból kiszivárogjon, követi utasitásul följegyeztetik, miként jószágot csak magyar, vagy honositott s a honban lakó egyén birhasson. 4) A telekkönyv behozatalára kényszeritő törvény alkottassék. 5) A mult utasitás értelmében nemzeti bank fölállitása sürgöltessék. 6) Az adóra nézve méltányosnak tartják a r. r. miszerint a nemesség is közterhek viselésében részesülve, a haza jobbléte előmozditására szolgálandó országos pénztárt, közadózás és teherviselés czim alatt, alapitson, olly megjegyzéssel: miszerint ennek kezelése számadási felelőség mellett a kormányra bizatván, hova fordi tandósága orsz. gyülésről orsz. gyülésre meghatároztassék; mindenek előtt azonban a népnevelés, országos kereskedés és közlekedési eszközöknek — fő tekintettel a fiumei vasutra — előmozditása, a kormánnyal netalán történhető egyezkedés utján a vámsorompók megszüntetése s közintézetek fölállitása fő czélul kitüzendők. Ezek nyomán meghagyatik a követ uraknak, miként az indirect adó elvállalását és annak egyéb rovatai közt a honkivüliségi dij első helyre soroztatását pártolják. 7) A sajtóra nézve az előző könyvvizsgálatot, de még is nem a most fönálló gyakorlat szerint, hanem törvény által kijelölendő elvek nyomán, s kiszabandó határok közt müködendőt, a fenyitőnél czélirányosbnak tartván a r. r., azt minden önkény kizárása tekintetéből akkép kivánják elrendeltetni, miként, ha a kormány által rendelt közvizsgáló határozatával az iró meg nem elégszik, nyomtatás alá bocsátatni kivánt munkáját, egy az országgyülésen választandó és hivatalukat jövő orsz. gyülésig folytatandó tagokból szerkezett könyvvizsgáló collegium fölebb birálása alá — mellytől azonban fölebbvitel ne legyen — terjeszthesse. 8) Népképviselet a jelen körülményekben nem pártoltatik. 9) Népnevelés az előbbi utasitás szerint, a Ludovicea valahára leendő létrehozása, valamint a pesti vakok intézetének országos intézetté emeltetése szorgalmaztatik. 10) A magyar nyelvet diplomatikai polczra emelő törvény általános érvényesitése eszközöltessék. 11) A sz. kir. városok helrendezése iránt a mult orsz. gyülésen mind a két tábla helyeslésével keresztül ment határzat épségben maradása mellett a fölügyelők a városi ügyek elintézésében olly jogokkal birjanak, millyekkel megyékben a föispánok. A választók és választott polgárok száma, ugy szinte a polgárságrai képesség elhatározatánál arra ügyelendnek követeink, miszerint a rend a polgári szabadsággal ugy egyeztessék, hogy a szabadság a rendet el ne fojtsa. Az adókivetés felsőbb fölügyelet alatt történjék; a pénztárról vezetendő számadások a kir. htótanácshoz terjesztessenek; a városok a kir. kincstártól függetlenek legyenek; a biró, polgármester, és kapitány a többi tisztviselőkkel minden a választott polgárok által, orsz.gyülési követek pedig a választók, választottak, és tanács által közösen választatván, a tanácsosok állása a birói függetlenség épentartása tekintetéből örökös legyen. 12) A káptalanok, apátok, prépostok, és szabadkerületeknek az 1608. évi 1. t. cz-ben gyökerezett szavazási joguk helyreállitása — sürgettessék. 13) A részek visszakapcsolása a törvény értelmében — s kedvező körülményekben egész Erdélynek is visszacsatolása szorgalmaztassék. 14) Czéhek rendeztetése. 15) Az orsz.gyülési szállások fizetése iránt az előbbi utasitás meghagyatik. 16) Megyénk a mostani adómennyiségnek jövő orsz.gyülésig megajánlása mellett a megyei nádori kapuk leszállitását fogja sürgetni. 17) A kebelbeli adózóknak a kir. kincstáron fönforgó régi, s a várörzői vonalban levő Esztergom érseki, sz. Tamás, és sz. György mezővárosoknak járuló háló pénz követeléseik kielégitése szorgalmaztassék. 18.) Az ujoncz katonaállitás szabályozása iránt világos törvény alkottassék. 19.) Tüz, jég, s egyéb elemi károsodások elleni viszonyos biztositásmód kényszeritő törvény által eszközöltessék. 20.) A nemes fölkelés évenkinti gyakorlatainak létrehozása, valamint egy fölkelési és védő rendszer kidolgozása utasitásba adatik. 21.) Mennyire a m. kir. egyetemnél még némelly tanulmányok deákul adatnának elő, a magyar nyelv alkalmazása sürgetendő. 22.) A szepesi XVI. városok beczikkeztetése és szavazati joguk megalapitása iránt a régi utasitás tovább is meghagyatik. 23.) Az ország előleges, és több más még nem orvosolt sérelmei orvoslását a követ urak sürgetendik. 24.) Ns Sáros vm. a bold. nagy nádor nevének örökitésére fölállitandó orsz. kórház — ns Ugocsa vm. ugyan e czélra Pesten emelendő öszmüvészeti intézet — nemkülönben ns Temes vm. e végre alkotandó nagyszerü emlékszobor tervezetét akként pártolandják követeink, miszerint ha József-nádor nagy neve örökitésére országos költségen emelendő valamelly emlék, vagy intézet terveztetni fog, ahhoz járulandnak, melly a nagy név örökitését a nemzet jobbléte előmozditásával legméltóbban s czélszerüebben eszközlendi. 25.) Ns Bars vm. a gazdasági Kistükör czimü könyv iránti megkeresése tudomásul vétetik. 26.) Ő felsége által az 1844: III. t. czikknek a n. egyesült görög szertartásuakra is kiterjesztése a csoportos átmenet kellő korlátozásával törvénnyé emeltessék. 27.) N. Borsod vm. megkeresése folytán a honositás tárgyában az alkotmány s nemzetiség érdekét ápoló czélszerü törvények alkotása pártoltassék. 28.) Az örökváltság eszközlésére, valamint egyes jobbágyoknak, ugy egész községeknek is a szerint akarunk alkalmat nyujtani, miként vagy készpénzzel — a hitelbank létesitése által is megszerezhetővel, — vagy a földbirtoknak aránylagos átengedésével válthassák meg uri tartozásaikat. 29.) A fenyitő törvénykönyv alkotása iránt az orsz. választmány által kidolgozott javaslat nyomán szerkezett előbbi utasitás — mennyiben ez már orsz. határozatok által változást nem szenvedett — meghagyása mellett — a hamis eskü meggátlására szolgálandó törvény alkottassék. 30) Börtönrendszerre nézve egy hallgató, és magán rendszerre alkalmazott mintabörtön állittassék. 31) Az ország gyülési hallgatóság korlátozása tüstint kezdetben eszközöltessék, azonban a nyilvánoságnak nemcsak csorbulása nélkül, sőt inkább lehetséges kiterjesztése mellett. 32) Követeink a kir. előadásokat azonnal megküldjék, s addig is, mig utasitást veendnek, az 1790: 13-dik törvényczikkhez alkalmazkodjanak. 33) A katonaság élelmezése tárgyában a már országos határozattá vált ajánláshoz ragaszkodjanak. 34) Követeink tudósitásaikat hetenkint megküldjék; olly tanácskozási kérdésekben, mellyek iránt utasitásuk nincsen, megyénk szellemében, s határozataihoz szorosan ragaszkodva nyilatkozzanak; kétség esetében pedig szavazatukat fölfüggesztve, azonnal utasitást kérjenek.

Érdemméltánylat. Ő cs. kir. s ap. felsége folyó évi augustus 31kéről kelt magas kegyelme következtében t. Köry Károly urat, Pest városa házi pénztárának ellenőrét, 48 évet haladó hü és jeles szolgálatai tekintetéből méltán megérdemlett nyugalomba helyezni, s eddigi 500 pforintnyi évi fizetését nyugdij gyanánt ezután is kijárandani kegyel-

mesen megengedni méltóztatott. Majdnem félszázados közhivatalokban töltött életpályája a derék férfiunak, melly Pestváros szolgálatainak szenteltetett, méltán megérdemli, hogy arra röviden visszapillantsunk. — T. Köry Károly ur 1799dik évben lépett Pest város hivatalába, s 1807ig többféle tiszti állomásokra alkalmaztatott, ezen évben azonban, tanusitott dicséretes buzgalma tekintetéből, eddig viselt hivatala mellett még a házi pénztárbani ellenörség is reá ruháztatott; melly hatáskörében ernyedetlen buzgalommal fáradozván, az 1824diki tisztujitás alkalmával számos szótöbbséggel házi pénztári ellenörnek s ugyan ekkor választó polgárnak is megválasztatott. 1828—1831ig mint helyettes főadószedő, hüen és becsületesen s a legnagyobb pontossággal viselte mind a két hivatalt, mit az időközbeni pénztárvizsgálatok eléggé fényesen tanusitának, miglen a nem sokára bekövetkezett tisztujitás alkalmával ismét az előbbi tisztségbe lépvén vissza, ezen idő óta, a mostanin kivül, semmi nagyobb hivatalt el nem vállalt. De e derék férfiu nem csak hivatalos pályáján bizonyitotta be példás és becsületes hivataloskodását, hanem e mellett még mások ügyeit is viselé, jelesen pedig a meghalt kalocsai érsek gróf Klobusiczkyéit is, ki öt, őszinte bizalmának azon nemével ajándékozá meg, mellyel napjainkban csak nagyon kevesen dicsekedhetnek; s olly nagy volt folyvást elfoglaltsága, hogy nyilvános helyeken öt senki sem láthatá. — A városi tanács által kiadott bizonyitvány, mellyből az adatokat én is közlém, fényes diadala t. Köry K. ur érdemeinek, ki nem csak rendes tiszti állomásán működött erélyesen, hanem azon fölül rendkivülileg is alkalmaztatott, ha derék s becsületes egyéniségre volt a városnak szüksége; igy 1831ben is, midőn 9 hónapon keresztül ellenöri kötelességeinek teljesitése mellett a házi adószedőt helyettesité, — továbbá az 1838diki árviz alkalmával, midőn akkori kir. biztos L. J. ur ő mlga a várostól egy biztos egyént kiván, ki a szükséges katonai kőmüves és ácsmunkásokat naponkint rendesen kifizesse, és az erröli számadásokat vezesse, a tanács t. Köry Károly ellenőr urat küldé ki; végtére utósó években a fenyitő bizottmánynál összegyülö lopott holmik fölvigyázatára és tulajdon zára alatti őrizetére 1841től szinte t. K. K. ur lön megválasztva, ki eddigi hivatala mellett ezen ujabb munkakört is minden díj és fizetés nélkül a legnagyobb hüséggel tölté be. De e-ként tanusitott érdemei nem csak Pest város kebelében ismertettek el, viszhangra találtak azok Esztergommegye rendeinél is, kik ők táblabiráik diszes koszorujába füzni már évek előtt siettek. — T. K. K. ur kilépett tehát hivatalából, hogy élvezhesse a nyugalmat, mellyet eddigelé nélkülözött, de mellyet fényesen megérdemlett; s azon édes öntudat legyen vezére s kalauza szeliden kiküzdött boldog napjaiban, hogy a választó polgárság, melly egyhangulag szavazá meg nyugdiját, hogy tisztelete jelét iránta ezzel is megmutassa, soha sem szünendik meg őt tisztelni, valamint változatlan tiszteletet s szeretetet öröklött a polgárság egyetemének is, melly öt egész sirjáig kisérendi; s ez a legszebb pályadij, mivel polgártárs megtiszteltethetik; s ez a legszebb pályaczél, melly után törekedni minden hivatalnoknak legszentebb kötelessége legyen. G—y.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Sept. 29kéről kelt madridi hirek szerint még oct. 10ke előtt a „Gaceta“ban nagyon fontos rendeletek közlését várják, mellyek a cultus, papság, börze s vámokra vonatkoznak. Hir szerint, ezen rendeletek nyilvánitása után Salamanca a külön tartományok küldötteit a ministeriumba rendelendi, hogy nekik azon esetben, ha törvényjavaslatai szentesitését ellenzenék, kinyilatkoztassa, miszerint eltökélt szándoka a cortest föloszlatni. Ha pedig öket kivánatai beltöltésére hajlandóknak, készeknek találandja, ugy a cortest összefogja hivni. A föloszlatást általában valószinübbnek tartják. A ministerium elhatárzá Narvaez tábornokot fölhivni, hogy rögtön állomására Párisba visszatérjen. A tábornok a külügyek statustitoknokával tanácskozást tartott, mellynek eredménye kielégitőnek mondatik. — A „Militar Espanol“ közlése szerint Isidoro Alaix tábornagy Bergara herczegévé emeltetett.

N. Britannia. London, oct. 3. A hivatalos „Gazetta“ most nyilvánitja azon kir. rendeletet, melly vasárnapra oct. 17re az ország valamennyi egyházaiban az idei áldásdús termésért hála-imát rendel.

A „Times“ kevésbbé illedelmesebb szavakban, de tartalmilag sokkal súlyosabb halálos itéletet mond Kolettis fölött, mint a „Daily News“ s Görögország jelen helyzetét, mellybe állitólagosan e fiatal statust az elhunyt minister dönté, a legsötétebb szinekkel fösti, s e mellett az emlitett lap Piscatory-nak Guizot-hoz intézett levelében fölhozott ama szavakat emeli ki különösen, mellyeket a haldokló az emlitett franczia követhez irányzott: „Ajánljon engemet Broglie és Guizotnak. Mindenkor tanácsaikat fogadtam; ők elégedettek lehetnek velem,“ mint a mellyekben nyiltan azon vallomás foglaltatnék, miszerint Kolettis csak Francziaország bábja vala. Végre megjegyzi a „Times“ s pedig nem valótlan sejtelemmel (mert az uj görög ministerium oct. 2án Londonban még tudva nem vala): „Meglehet, hogy az angol kormány kénytelen volt az elhunyt ministerrel elégületlenségét éreztetni; de mi sem lehete illetlenebb s politikátlanabb, mintsem hogy sir Edmund Lyons a görög nemzetet megsérté s királyát lealázni igyekezék. Az angol szigornak s franczia uralkodásnak legközelebbi eredménye az leend, hogy a görögöket Oroszország karjai közé üzendi. Mialatt tehát mi, a görögöknek mérsékletet ajánlunk, még erősebben kell azt ajánlanunk Palmerston lordnak és sir. Edm. Lyons-nak Görögországgali viszonyaiban; mert sem Görögország iránti valódi érzelmeinkkel, sem nemzeti jellemünkkel össze nem fér, hogy mi Athenbeni befolyásunkat bosszus pártoskodás s illetlen ellenségeskedés által éreztetővé tegyük. Bizonyára jó lenne, mind Görögországra, mind Angliára, ha mind azon személyek, kik a Kolettisféle kormány czivodásaiban tényleges részt vettek, Athenből eltávolitatnának.

A Praslin-féle gyilkossági esemény alkalmával a londoni lapok dicsekedtek, hogy mennyivel több házi s házassági boldogság található Angliában, mint Francziaországban. Azonban most épen olvassuk Douro marquisnak Wellington herczeg legidősb fiának, nejétől Tweeddale marquis leányától elválását. A herczeg unokaöcsének Mornington grófnak elvált neje, mint tudva van, a nemzethez élelmezésért folyamodott, mit a nemes gróf tőle megtagadott. A felső- és alsóház tagjainak lajstromában az elválasztott házasságok tuczet számra találtatnak följelelve, daczára annak, hogy Angliában a válási per nagyon drága dolog.

Franczia ország. Gibraltárból sept. 22ről következőleg irnak: „Tangerből azon tudósitást kaptuk, hogy a császár és Abd-el-Kader seregei között Taza falai alatt nagy s véres ütközet történt. Ez utóbbi makacs harcz után, hol 4000 embert vesztett, visszavonult; a császár minden lázadó fejére 15 darab aranyat tüzött ki. Ugy hiszik, hogy ez végcsapás vala Abd-el-Kaderre; s ezután a maroccoi nép békében leend.

Olaszország. Róma, oct. 2. Róma ismét diadalünnepet ül: épen most jelent meg az örök város helyhatósági rendszabálya e czim alatt: Motuproprio della Santitá di Nostro Signore. Papa Pio IX sulla organizzazione del Consiglio e senato di Roma e sue attribuzioni esibito il giorno 2 Ottobre 1847. A Motuproprio következő szavakat intéz a rómaiakhoz: „Pius Papa IX. Motu proprio. Midőn bennünket az isteni gondviselés egyház- és statuskormányra emele, ekkor atyai gondoskodásainkat a pápai kormány alatt levő minden városokra irányzók, különösen pedig ezen dicső fővárosra, elsőszülöttre azok között, mellyek jóléteért édes olly napokon s éjeken is keresztül őrködni, mik bút s aggodalmat hoznak. Mi ezen fönséges város iránti különös gondoskodásra kötelezettnek érezzük magunkat, mert mi itt a legmagasb fölségiséggel a szivünknek olly drága római püspöki méltóságot egyesitve látjuk, s ha nekünk kellemes minden méltó alattvalók iránt szeretetteljes buzgalmunkat tanusitani, annál inkább tesszük azt a rómaiak iránt, kik naponkint szemeink előtt vannak, s kik meg nem szünnek minden nap szentséges személyünk iránt; fiui tiszteletük s rendkivüli szilárdságuk uj és szép próbáit adni. Mit mi közöröm okaul, s mi több, valódi haszon forrásaul e szeretett városra nézve tartottunk, a város képviseleti régi fényének visszaadása. Lelkünk szivesen foglalkozik ezen eszmével. A fölötte nagy nehézségek bennünket a kiviteltől visszsza nem ijesztenek, mellyek eldődeinket, kik szinte szivesen munkáltak volna, visszatartóztatták.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Hirdetés.

Megjelent s **Wachter Bódog** nagyszombati könyvkereskedése által, Pesten Heckenaszt Gusztáv boltjában, s minden honi könyvárusnál kapható:

MAGYAR NYELVTAN,

serdültebbek számára, irta Sz. Is III. Rész: A Prósa s költészet nyelve. IV. Rész: A magyar s külföldi irodalom története. Erős borítékba mind a két rész egybe füzve nagy 8-rét. Pozsonyban 1847. 1 ft. p. p. Az első és második rész még mindig kapható.

Utmutatás a vasár — és ünnepnapok üdvös megülésére, mellyet keresztény kath. hivek számára irt s kiadott Pécsy József, nevelő. Nagyszombat 1817. 12-rét. Csinos ajándéki kötésben, kőre metszett arany és szinezet czimmel ellátva. Bolti ára csak 30 kr. p. p. 1—2.

Haszonbéri hirdetés.

Az esztergomi főkáptalan urodalma részéről, Budáról Bécsbe vezető országutban, Dorogh helységben levő, egy hat vendégszobával, a vendégfogadós két szobájával, egy, borszékkel, a főző konyhán kivül még egy mosó konyha, s mangorló kamarával, 35 lóra való istálóval, nagy kocsiszin és fakamarával ellátott vendégfogadó, a jövő 1848dik évi szentgyörgy napjától kezdve három, vagy ha a körülmények ugy hozzák magukkal, hat évre, ugyanazon évi január 8dik napján Esztergom-szent-tamás mezővárosban levő urodalmi ház irodájában közárverés által haszonbérbe adandó; a venni kivánók a fölté eleket addig is ugyanott megláthatják. (2—3)

Csőd.

38796. Hevesmegye csődtörvényszékének jelentése szerint Szolnok mváros tanácsa Károli Miklós és neje Csopper Julia ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi october 18ka tüzetett ki határnapul, és tömeggondnokká Agnelly Ferencz városi tanácsnok, perügyelővé pedig Kovács Ignácz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 14kén 1847.

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

October 4től bezárólag october 10kig.

October	4kén	1327.	October	8kán	942.
„	5kén	1083.	„	9kén	819.
„	6kán	914.	„	10kén	3017.
„	7kén	1103.		Összesen:	9,205

Nemzeti szinházi játékrend.

October 13kán: Szív és trón. Drama 4 fban. Irta Hugo Victor. Forditotta Nagy Ignácz.

October 14kén: Fiatal nagynéne. Eredeti vigjáték 3 fban. Irta Obernyik Károly. (Másodszor).

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest october 12kén (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
330-360	290-295	250-260	140-150	85-88	———
(A piaczon.)					
345-380	280-290	250-260	140-150	90-100	100-106
Mosony october 7kén (pozs. mérő).					
180-210	150-160	135-145	90-95	60-65	80-95
Veszprém october 8kán (pozs. m.)					
190-230	155-175	134-145	90-100	60-63	75-85
Nagy-kanizsa october 8kán (pozs. m.)					
175-205	155-170	130-140	100-105	58-59	140-150
Bécs october 9kén (ausztriai mérő).					
285-310	———	——195	120-145	85-110	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs october 9kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104⅛; 4 pctes 94⅛; 3pctes 66; 2½ pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 773¾; 1839ki (250 pfrt) 302½; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 92½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 590; bécsi bank-részvény 1604½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 112; éjszaki vaspálya-részvény 149¼; majlandi 99⅜; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Dunavizállás. October 14kén: 9′ 7″ 3‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

575. szám 1847. Vasárnap oktob. 17.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Pestből. — A királyi helytartó körutja (Zalában). — Hongyülési irányeszmék IV. Követválasztások. Törvényhatósági tudósitások. Abaujból, Baranyából, Zalából (közgyülés). Zágrábból (rendkivüli közgyülés folytatása). — Nyilt levél.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Francziaország.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Pest, october. 16.

Ki a mai nap nagy fontosságu eseményeinek szemtanuja volt, föndobogó szivvel kell kiáltania „e nemzet föl fog virulni még“! ... Igen: föl fog virulni még, olly szellemi és anyagi fényes erőre, millyet csak nagylelkü s igazságos trón, egy nép hüségére s ragaszkodására támaszkodva, összesitett erővel kivini képes! Ki részese lehetett azon gyönyörélvezetnek, mellyet századok óta ma először izlelt a magyar; hogy t. i. egyik törvényhatósága teremében lássa koronás királyának legközelebb rokonát, kit a gondviselés nem messze jövőben a népek boldogitása magasan nagyszerü, de édesen terhes gondjainak viselésére hiv, hogy lássa öt, mondjuk, fönséges állásának megfelelő első nyilvános föllépésében is törvényes ősi szokásainknak teljesitésében müködni, s hallhassa, milly eredeti tisztaságban s milly édesen foly ajkairól a magyar szó; lehetetlen hogy hódoló hálával ne dobogjon föl kebele ama legjobb királyért, ki nemzetünk titkos vágyainak olly megelőző teljesitője, s ki semmi alkalmat el nem mulaszt, hogy atyai szeretetének népei irányában ujabb és ujabb zálogát ne adja!... Éljen a király!...

Igen: éljen a király! őszintébb lelkesedéssel soha sem kiáltá még ezt a magyar, mint e pillanatban, midőn hazája fővárosában, a megyei közgyülésen két főherczeget látott sorai közt; két főherczeget, lélekben, szivben, nyelvben és öltözetben magyart! ....Nem a haza földterületének szivében, de az élő nemzet szivében foglalák el ők helyeiket, hol minden szivdobbanás azon lelkesedés lüktetése volt, mellyet egy fényes jövőnek reménye a szeretet és hódolat rokonszenvével élesztett!

Valamint a földanya kebelében fejledezésnek indult mag első csirájából kél az életgyökér, melly táplál és tenyészt a növény egész életén át; ugy az emberi tetteknek is fő rugója a hajlam, soha sem veszíti el azon zománczát, mellyet fejlődő ifjuságának arany-tiszta korában az események reá edzenek! És igy, hogy ne ragadná meg kebleinket az érzelmek legboldogitóbbika, midőn felséges apostoli királyunk kegyelméből, a férfias komolysággal s méltósággal áldatott fönséges ifjunak Ferencz József cs. kir. ör. főherczegnek nemzetünk ősi törvényes szokásainak teljesitése körül tett első nyilvános föllépése alkalmával láttuk lángesze gazdag bimbóit dús virággá fejleni, s e teljesités közben, karolta öt körül az első nyilvános nemzeti lelkesedés!... s tárult ki előtte a legőszintébb hódoló szeretettel azon népnek szive, mellynek sorsa fölött egykoron majd közvetlenebbül intézkedhetik! Uraim, e benyomás nem fog elenyészni áldásos eredmény nélkül a hazára... e nap nagy jelentőséget hord méhében!... E nemzet föl fog virulni még!...

Egy egész életre ható meggyőződés lelkesült nyilatkozata volt az, a fönséges ifju főherczeg szájában, midőn mondá: mennyire boldogitja öt ő felségének azon kegyelme, mellynél fogva ő, a magyar ősi törvényes szokásainak teljesitésére első nyilvános föllépését nemzetünk közepette, épen azon korszakban teheti meg; midőn ő felségének koronás királyunknak legfőbb ohajtásánál fogva, e nemzet egy boldog jövendő küszöbén áll!.... Az örömkönyekkel telt szemek, s a lélek mélyéből szakadt szünni nem akaró éljenek, mellyek e nyilatkozatot követék, nem fognak elenyészni eredménytelenül!.....

És mi adott alkalmat e nagy jelentőségü napra?! Ha való, hogy a sziv vonzalma azon delejes erővel bir, melly már a távolban sejti rokontárgyát; ugy bizonyosan nincs ember e hazában, ki ne sejtené, hogy az nem lehetett más, mint azon fönséges férfiu, ki épen most végezte be a nemzet szivén keresztül tett körutját, s mai nap főispáni székét foglalá el, a nemzet kebelébeni örök lakásának jeléül!... Igen, István, cs. kir. örökös főherczeg, — melly magyarnak ne dobogna föl szive e névnél?! — ma foglalá el Pestmegyében örökös főispáni székét; s az, kit a beigtatásra ő felsége legkegyelmesebb urunk királyi biztosul kinevezni kegyelmeskedett, cs. kir. örökös főherczeg Ferencz József vala! — Ki sokkal magasztosabb lelkesedéssel mondhatja el, mint a hajdani hires római: jöttem, láttam, győztem! mert mig amaz vérpatakokba fulasztotta a népek ezreit; ő örömkönyet csalva a nemzet szemeiből, a hü magyar szivet győzte le, s kivivta a diadalok legdicsőbbikét — a nemzetnek — fönséges helytartójával osztakozó — szeretetét, nagy jövendőjének bizodalmát!

Szivemelő látvány vala a fönséges két személy!... Az egyik egy fölhasadt bimbó, melly ma bocsátá ki először lángszellemének illatát, mellynek kellemdús varázsa s megható ereje legbiztosabb zálogát nyujtá boldog jövendőnknek!... A másik a férfiui kor teljében, egy kinyilt virág, mellynek minden levele nemzetünk boldogságának egyegy reménye... Szerettetve s imádva igy már mind kettejök millióktól, s a hon ohajtásainak megváltójaiként bálványozva egy lelkes nemzettől!... hogy ne usztak volna örömkönyekben szemeink e fönséges jelenetnél; s hogy ne ragadták volna a legmagasb lelkesedés fokáig sziveink érzelmeit, azon malasztos igék, mellyek a két főherczeg ajkairól nemzeti nyelvünkön zengettek le! Valóban a több ezer ajakból szünni nem akarólag kitörö éljenek, csak gyenge árnyai voltak azon érzelmeknek, mellyek mindnyájunk kebelét dagaszták; s ha ajkaink ollykor elhallgattak is, sziveink minduntalan kiáltják, hogy: nemzetünk boldogitására, mindketten az emberi élet legvégső határáig éljenek!!... A részletekről jövő számunkban.

A királyi helytartó körutja. Zalából, sept. 29-kén. Tegnap volt szerencsés Zalamegye ő fönségét kir. ht.tónkat tulajdon határában tisztelhetni. Mint e lapban már megemlitők, a megye szélén a varazsdi hidon egy a megye főispáni helyettese által vezérlett küldöttség üdvözlé ő fönségét, ki éjszakára Csáktornyára sietvén, ott Festetics Tasziló gróf és földesur által a legszivesebben fogadtatott. Innét ő fönsége ma a megyei küldöttség kiséretében reggel megindulván, délután 1½ órakor a m. székhelyén minden rendü lakosoknak örömrivalgásai között megérkezett. A főispáni szállás szegleténél egy pompás diadaliv, mellyet a helybeli czéhek zászlóikkal körülállottak, volt fölállitva. Ő fönsége magát kipihenvén, elfogadta valóságos főispánunk vezérlete és szónoklata mellett az egyszerüen, de még is csinosan öltözött küldöttség tisztelgését, minek végeztével a zsidóság érzelmeit a pápai rabbi tolmácsolta, honi nyelven. Ezután Kerkápolyi István első alispán ur szokott magyar őszinteségével ő fönségét a rendek által adandó ebédre meghitta, mit ő fönsége igen szivesen elfogadott. Az ebéd alatt a szives magyar fölköszöntések nem hiányzottak, különösen egy vasmegyei plebánus K. Károly urnak köszöntése ő fönsége figyelmét magára vonta. Sokan a nép közől sajnálták, hogy ő fönségét, ki a hullámzó eső miatt zárt kocsiban kényszerült ebédre menni, nem láthatták. Ő fönsége ebéd után tüstént Keszthelyre indult, és ottan ismét gróf Festetics Tasziló által fogadtatott. Másnap ebédre Balaton-Füredre, és Tihanyba, és estve ismét vissza Keszthelyre utazott „Kisfaludy“ gőzösön ő fönsége. A balaton-melléki hegyeknek az ő tiszteletére intézett kivilágositása az eső daczára is pompásan sikerült.

September 28ka estvéjéről még egy nálunk ismeretlen tüneményt kell megemlitenünk, t. i. egy fáklyás zenét, melly valóságos főispánunk Battyány Imre ő nmlga tiszteletére a rendek által intéztetett, mintegy köszönetül azért, hogy ő nagyméltósága a megye kérésére körünkbe jött, hogy a zala-egerszegi tisztelkedő küldöttségnek vezére és szónoka legyen. A fáklyás sereg szónoka Farkas Endre tbiró ur üdvözletét e három szókban pontositá: „Isten hozta excellentiádat.“ Elmondá továbbá: miszerint ő excellentiája neve örök életet vivott ki Zalában magának. — Mire ő excellentiája szives volt megigérni — hogy valamint eddig törekedett Zalamegye igényeit előmozditani, ugy ezt teendi jövendőben is; mire egy pár zenedarab után a tisztelgő sereg eloszlott.

Hongyülési irányeszmék.
IV.

Mult czikkünkben emlitők, hogy a közteherviselés, és adó ügye nem egy, s hogy mindkettőnek alapok, lényegök, hatásaik, és történeteik, egymástól nem kissé különbözők. Ez utóbbiakat, — egy átalános pillanatot vetve a közteherviselés és adó elvének különféle phasisaira, — már szinte érintők. Hátra van még, hogy mind az egyik, mind a másik lényegéről, valamint egymás iránti viszonyaikról is — részletesben szóljunk valamit.

A közteherviselés elve, ha ezt elvont értelemben tekintjük, rokonjelentőségben vétethetik ugyan az adó eszméjével; — de hogy ha politikai körülményekre viszonyitjuk, s különösen mind ennek, mind amannak alapjait vizsgáljuk, a nagy különbség mind lényegök, mind iránylataikban azonnal föltünik. Nálunk különösen, főkép korábbi időkben, a midőn az ország beruházásai, s különféle szükségeinek födözésére egyetlen életforrásul a közteherviselés elve tekintetheték, — de alkotmányunk természeténél fogva az adó ügyével semmi érintkezésbe nem hozathaték, — szembetünőleg világos vala ezen különbség. Igy például az országos pénztár, melly még 1815ben, — s a kereskedelmi hitelintézet alapitására kivetett 5 milliónyi összveg 1802ben — mind ide mutatnak. Reformjainknak történetében tehát a közteherviselésnek alapjául mindenütt a haza közszükségei merülnek föl, s mint az 1843—44-ki hongyülés nagyszerü müködései is igazolják, — az ide forditott nemzeti költségek nem mint közkormányzási, hanem inkább, mint országos beruházási közös áldozat gyanánt vétettek. Nem igy az adózási rendes jövedelmek. Az innen származó erőforrás csupán a közigazgatás, s kormányrend föntartása, s biztos kezelésének szolgál életkutfőjeül. Ezért vagynak nálunk az adónak külön nemei, mint házi, és hadi, — és ezért külön rovatai. Ezért az adó változhatlan, örökös teher, minthogy az ország kormányzása, s mind bel-, mind küligazgatása folytonosan tartó, — a közteherviselés aránya pedig, valamint határideje is, bizonytalan, ingatag, — a szerint: a mint a honnak közszükségei emelkednek, súlyosbodnak, — vagy apadnak.

Hogyha tehát arról van szó, miszerint a hazának közszükségei mindinkább szaporodván, — a nemzeti jólét biztonsága s haladásunk érdekében — lehetlen meglagadni áldozatunkat köz édes anyánk — a hontól: — akkor nem az adó terhét, — melly rendes, és folytonos, — hanem a közteherviselés elvét kell szóba hoznunk. Ha pedig ősi alkotmányunk szelleme már annyira túlélte magát, hogy azt a világpolitika jelen állásához alkalmazva, átalakitanunk, s politikai, vagy jogviszonyaink tekintetében, szükségkép módositanunk

kell': — már ekkor minden bizonnyal, csak az adó rendszerére s alapjára fordithatjuk szemeinket, minthogy politikai és jogérdekeink állapotának legvalódiabb képviselete s alapja, ebben létezik.

Nem kell tehát a dolgok alapját s viszonyait egymással fölcserélnünk, mert ez eszmezavart, — az eszmezavar félreértést, és a félreértés az ügynek megbukását szülemli. Miért is ha arról van szó, hogy hazánk sorsán politikai viszonyaink rögtöni reformján kivül is, legalább anyagi és szellemi szükségeinek sulyán, a mennyire lehet, halaszthatatlanul segitsünk; — ekkor tárgyaltassék különvéve ennek legfőbb föltétele: a közteherviselés ügye, s ne kapcsoltassék össze az adó kérdésével, melly lényegére, alapjára, s viszonyaira nézve is igen különbözik amattól, s fejlődésében, és megállapodásában amannak, igy csak gátul szolgálna. S ekkor, csak az lesz aztán hátra, hogy a kettő közöl mellyik tárgyaltassék először?...

A mi bennünket illet, mi e tárgyra nézve minden hosszabb és részletesb elmefuttatás nélkül kimondjuk egyenesen: mikép mi sokkal inkább ohajtanók, hogy mielőtt a közteherviselés ügye jobbra vagy balra el nem dül, — addig az adó kérdése, szóba se jönne. Kivánnók pedig ezt igy, először is azért: mivel ez nézetünk szerint sokkal könnyebben megtörténhetvén amannál, — az ez által megnyilandott erőforrás, azon nehézségek elháritására, mellyek az adó egyenes elvállalását gátolják — a legczélszerübb szolgálatot tenné; — de ohajtanók másodszor azért is, — minthogy az adóügy politikai érdekeink alapja s képviseletére hatván, — ezt mindaddig el nem intézhetjük igazságosan, valameddig megyénk, községeink s egyéb országrendi testületeink korszerü rendezés alá nem kerülnek, — s a nemzet különbféle érdekeinek képviselete, s e szerinti polgárviszonyainak rendszere, uj alapokat nem nyer. Arra nézve pedig, hogy a közteherviselés nemei közöl, mellyiknek adnánk jelen körülményeink közt elsőbbséget, szinte kimondjuk: hogy mi az indirect adózást, mint azt eleink is több izben megkisérték, — sokkal czélszerübbnek, könnyebbnek, s jótékonyabbnak vélnők, mint elavult subsidialis rendszerünket. Nézetünk szerint ugyanis, a kivetési kulcs, országos összeirás, s más egyéb költséges előzmények miatt, ez szinte többféle nehézségekkel jár; — rövid időre szabott természeténél fogva pedig nem csak nem tartós, de nem is biztos, — s aztán meg, igen is lealázó szereplés az, hogy a haza, mintegy kegyelmet koldulva, jelenjék meg országgyülésenkint önnön fiai zsámolyánál, s könyörögjön ott, hol joggal követelhet. Mi azt tartjuk, legjobb statusintézvény az, melly legkönnyebben életbe lép; legkönnyebben lép pedig életbe azon intézvény, melly a önálló érdekállapotot sem meg nem támadja, sem meg nem zavarja. Illyennek tartjuk mi az indirect adózást, minthogy ennek viselése, természeténél fogva sokkal érezhetlenebb, mint akármilly nemü statusteher, melly a polgárviszonyokat közvetlenebbül nyomja. Miért is ennek, fényes példáját találjuk, csak nem minden nevezetesb europai állodalmakban, s azt tapasztaljuk, hogy hol a status szükségei, annak előhaladása s fejlődésével aránylag növekednek, csak az indirect adó jövedelmeit szaporitják mindenütt, a nélkül, hogy a önálló politikai visszonyok, vavalami crisis alá jöhetnének.

Igy például Francziaország, mind a mellett, hogy direct adó fejében 414 millio frankot fizet évenkint, — az italok, czukor, ságyártás, s a dohány, burnót, szivarok puskapor, s több illyesmiktöl, körülbelül 294½, — vagyis majd három milliónyi indirect adóval áldozik a hon közszükségeire. Anglia a direct adó czime alatt, különösen a földtől, ablaktól, cselédtől, lótól, kocsitól, s kutyától fizet évenkint 52—53 millio p. frt; a bor, czukor, kávé, dohány, vaj, sajt, mazsolaszölő, gabona, gyapju, bör, selyem, épületfák, s egyebektől 223 mil. p. forintot indirect adó gyanánt! Ezen kivül csupán a jövedelmi adó czime alatt majd 50—60 milliót huz be évenkint. De magában Poroszország és Ausztriában is azt találjuk, hogy a statusjövedelmek összegének egy harmadát, szinte az indirect adó képezi. — Mind ezekből azon tanulságot vonhatni ki, hogy a járt ösvényt, mellyen más alkotmányos és hatalmasb népek is biztos sikerrel haladnak, nekünk, nemzetviszonyaink jelen töredékes állapotában, a midön a jövő képe is csak ugy áll előttünk, mint távol föld árnyéka habzó tengerárban: nem csak tanácsosabb, de szükségesebb is követni, mint ama pályát, mellyen a nemzetre sem valami különös nyereség, sem dicsőség nem várakozik. —

Az adót illetőleg, mi mostanában beelégednénk egyelőre azzal is, hogyha annak utja tetemesen egyengettetnék, s lassankint elhárittatnának azon roppant akadályok, mellyek mellett, az adó elvállalását, gondolni is képtelenség. Valameddig ugyanis 1) uj, igazságos adórendszerrel nem birunk, 2) az adókulcs, és rovatok jelen állapota nem változik, 3) az ősiségből származó bonyodalmas jogigények meg nem szünnek, 4) telekkönyvünk nem lesz;— 5) a tagosztály átalánosan be nem hozatik, — különösen pedig 6) a politikai jogképesség törvényes állása uj, igazságos alapra nem helyeztetik: — mind addig nem csak az egyenes adó fog ezernyi akadályokba ütközni, — hanem sok tekintetben a közteherviselésnek subsidialis alapu alkalmazása is. Nézeteinket részletesben indokolva, ugyan e lap 565-dik számában *) már különben is közölvén, az ügy bővebb taglalásába most többé nem bocsátkozunk; — annyit mindazáltal szabadjon megjegyeznünk, hogy: bárha nagy igazság rejtezik is Peel a ma hires nyilatkozványában, mikép: „eljött légyen az idő, midön a birtoknak érdekében áll, hogy az terhet viseljen“ — meg kell ismernünk, miszerint annak ideje méginkább bekövetkezett, hogy mindaddig, mig csak egyéb körülményeket használhatunk a hon jelen életének átalakulásaiban: a statusérdekek megingatott alapkövéhez ne nyuljunk, — annál is inkább, minthogy a most uralkodó világeszmék, s korunk háborgó szenvedélye, mit sem fenyegetnek annyira, mint a fönálló érdekek „statusquo“-ját, melly hogyha megmozdult, hasonlit a hegyről lezuhanó ködarabhoz, mellyet útjában fön nem tarthatni, s melly önsulya alatt omlik szét. Mészáros Károly.

Káptalani, megyei és sz. kir. városi követválasztások. A nagyváradi káptalan részéről: Junák István kanonok.

A pécsi káptalan részéről: királydaróczi Daróczy Zsigmond apát és kanonok.

Csongrádban: Babarczy Antal helytartósági tanácsos és Temesváry István első alispán általános közfölkiáltással.

Baranyában: Somsich Pál, kir. helyt. tanácsos, túlnyomó szótöbbséggel, és Scitovszky Márton másod-alispán.

Békésben: Tomcsányi József és Tormássy János.

Borsodban: Bükk Zsigmond és Szemere Bertalan, minden párt nélkül.

Fejérben: Cserna K. másodalispán és Horváth László.

Szerémben: Dubravay János főjegyző és Marsó Alajos főügyész.

Sárosban: Semsey Albert és Máriássy Ágoston táblabirák közfölkiáltással.

Szepesben: Jóny Vincze és Kray Miksa.

Sopronyban: Pál János és Simon János első alispán.

Kassán: Baranyay István főbiró szavazattöbbséggel, és Wirkner Károly diósgyöri kincstári praefectus közfölkiáltással.

Zágráb városban: Stájdacher József városbiró.

Kővárvidék részéről: Pap József és Buda Sándor.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Abaujból. Kassa, oct. 10kén. E hó 4dikén megkezdett évnegyedes közgyülésünkben a nagy számmal megjelent rendeket elnök főispáni helyettes ő mlga nyájasan üdvözölvén, előadá, miképen az országgyülésre meghivó k. királyi levél már megérkezvén, ennek fölolvasásával vélné a közgyülést megnyitandónak, mellyre a rendek szünni nem akaró éljenökben köztetszésöket nyilvánitva, derék főjegyzőnk által fölolvastatott a Bécsben f. évi september 17-kén kelt országgyülésre meghivó k. királyi levél, mellyből a rendek örömmel megértvén, hogy dicsöen uralkodó legkegyelmesebb jó királyunk az 1608dik évi közszavazás előtti 3-dik törvényczikk értelmében eszközlendő nádorválasztásra, ugy szintén az ország boldogságának nevelésére és a közjó gyarapitására kivánt többféle nagy fontosságu törvényes intézkedések végett f. évi november 7dik napjára Pozsonyban országgyülést rendelni méltóztatott, a meghagyott két küldendő követeknek választására f. évi october 19dike tüzetett ki, egyszersmind az utasitások kidolgozására első alispán elnöklete alatt nagyszámu választmány neveztetett; melly munkálkodást e hó 8kán elkezdvén, az eredményről a jelen folytatólag 19re áttett közgyülésre jelentést teend. Ezután szeretve tisztelt elnök főispáni helyettesünk kir. tanácsos Vitéz János ő mlga szives háláját jelentvén ki a rendeknek azon lelkes készségökért, mellyel sem fáradságot, sem költséget nem kimélve, a lönséges királyi helytartó üdvözlésére segédkezeket nyujtottak, a nagy napnak öregbitő emlékeül a minden rokon és segedelem nélkül levő megyebeli árvák gyámolitására holta napjáig (hogy becses élete megyénk javára és boldogitására meszszi évekig terjedjen, minden igaz barát szivből ohajtja) 2000 pengő forint tökét alapitva, a tökének törvényes kamatát évenkint november elsőjén a gyám törvényszék elnökének kezébe lefizetendő s a pénz kezelésével azon törvényszék megbizatván, az a megye közgyülésének mikénti eljárásáról rendesen teendő jelentés beadására utasitatott; melly nagylelkü alapitvány az első alispán által a megyei árvák nevében elnök ő mlgának tett forró köszönet és a megyei rendek által szivből eredett sokszorozott éljenekben nyilvánitott hálaérzelmek után hiteles jegyzökönyvünkbe igtattatni rendeltetett. Ezután a folyó évi augustus 10 és 28-dik napjain Kassán tartott kisebb gyülések jegyzőkönyvei meghitelesitetvén, olvastattak több kir. udvari parancsok, helytartótanácsi intézvények és megyei körlevelek. — Ungmegye minden mezei gazdát kötelező tüzkármentesitési törvény alkotására fölhivó levele, valamint Beszterczebánya, Pest és Soprony városnak a városi szavazatok iránti leveleik is a követutasitást készitő választmányhoz utasitattak. — Gróf Andrássy György ő mlgának, a bányászati törvények alkotása iránti sérelme, pártoltatott. — A husnak ára a mészárosok által beadott lamentabilis kéremények daczára fölebb nem emeltetett, sőt kevésbe mult, hogy le nem szállitatott. — Jövő évnegyedes közgyülésünk november 15-dikén, polgári törvényszék azon hó 22-kén, bünfenyitő törvényszék pedig ugyan azon hó 29én veendi kezdetét. — Országgyülési követeinknek, miután fáradhatlan első alispánunk P. S. a követségrei föllépésről határozottan lemondott, főjegyző Szentimrey György és táblabiró Gábriel István, túlnyomó többség által, majd nem közakarattal, némelly kis fractiók figyelmet sem gerjeszthetvén, kijelöltettek s elválasztatásukban többé semmi kétség sincs. Éljenek! Nálunk a szerint, hála a gondviselésnek, ezuttal kortesekre nincs szükség, s igy annyival több mulatságot csinál nekünk Kassa városa polgárainak eddigi szokatlan, nagybani korteskedése; a harminczadosok választása holnap, a követeké, mint hallani, e hó 14-kén végbe fog menni, az egyik párt jelöltjei H. J. és E. F. a másiknak B. J. és W. K.

Baranyából, october 11én. Az ellenzék megkisérte Baranyát meghóditani, de siker nélkül. Ma 10 órakor gróf Batthyány Kázmér és P. M. vezérlete alatt körülbelül 40 vörös szalagos és bogyós „liberalis“ elfoglalta megyei teremünk egyik oldalát és háromszoros „éljen“-t kiáltott vezérének. Összegyültek azonban a „fejérek“ (conservativek is) és pedig minden kortes nélkül sokkal számosabban, és harsogó hosszas éljenzéssel fogadták Majláth főispáni helytartót. A rövid és a vélemények kölcsönös békes meghallgatására intő megnyitó beszéd után első gróf B. K. emelt szót és vádat szeretett elnökünk iránt, hogy ő nem állott és nem áll mint megyei kormányzó minden párton fölül; hogy megengedé, miszerint a megyei tisztviselők korteskedtek; hogy ezek a baranyai „dönő kortesek“ (szabad szentkirályi nemesek) helységét annyira meghóditák és oltalmazták, hogy az ellenzéki toborzók oda be nem juthattak; és hogy ő méltósága minden törvény s szokás ellenére a szavazók számát nem iratta össze választmány által, és mára határozta a kir. meghivó levél hirdettetését és már holnapra a követválasztást, söt hogy az ellenzékhez szitó tisztviselőket hivatalvesztéssel fenyegette volna; és ezen vádak után inditványt tön a nemes gróf, hogy a követválasztás csak 15 nap mulva történjék meg. Az elnök erre erélyesen, dicsöen és győzelmesen védte magát és a conservativek ügyét. Mindenekelőtt szokatlan örömét fejezte ki a fölött, hogy a

*) L. „Mosonyi közgyülés“.

ns gr. megjelent (jóllehet ma elöször) Baranyamegye közgyülésén, aztán meghivá többszöri megjelenésre és öröm és búbani hü részvétre; ezután visszautasitván az ellene emelt pártoskodási vádat, nyiltan kimondá, hogy ő akkor csak automat és nem megyei kormányzó volna, ha az ellenzék igényei szerint tevéketlen engedné aláásni a fát, mellynek megőrzése reá bizatott; engedné szótlan és mozdulatlanul rágalmaztatni a kormányt és azzal gyanusitgattatni, hogy többek közt 400 milliom statusadósságot akar a nemzetre erőszakolni stb.; mi azt illeti, hogy az ellenzékhez szegödött tisztviselöket hivatalvesztéssel fenyegette volna, becsületét köté le, hogy ezt nem tevé, ámbár már a mult tisztválasztás alkalmával tehette volna; a nemességnek pedig választmány általi összeirását nem tartá szükségesnek, mivel ez ugyis nem rég történt meg, és az ujabb szavazók ugyis hozzáirattak az illetö tisztviselök által, ismeretesek levén ugyan az egész, kevés nemességgel biró megye elött; végre a közgyülés hirdetése jogaihoz tartozik, és máskor, jelesen 1839-ben is az történt mi most, hogy t. i. a kir. meghivó levél kihirdettetett és reá még azon közgyülés folytában követválasztás történt. Ezen erélyes és zajos örömmel fogadott győzelmes védbeszéd után P. M. szólalt föl: tek. kk! mire egy valaki hangosan fölkiáltott. Uram irgalmazz! és lett nevetés, söt maga P. M. is elneveté magát, értvén, hogy a Magyarkákra emlékeztette a hallgatóságot a közbeszóló. Beszélt ezután P. M. mindenröl, idézte üdvözitönket, Mózes és Jeremiást, vádolta egész Európának kormányait, hogy ök nyiltan egyedül csak a politikai becsületességet ismerik és követik, hogy pedig ehhez hazugság, csel stb. is hozzá számittatandó; söt azt is állitá, hogy a világon nincs becsületes függés, és végre ebböl azt akarta kihozni, hogy Somsich kir. tanácsos ne legyen baranyai követ, mivel az idegen kormánytól függ. Megfelelt erre és gróf B. azon vádjára is, hogy ő elöbb maga is a kormánynak ellensége volt, Somsich, és férfias, bátor, szép és szabatos beszédében rendbe szedte mindazt, mit B. és P. fölhordottak össze-visszakeverve, és többek közt azt mondá: Én Somogyban jelenleg követ lenni azért nem igyekszem, mivel Somogynak többsége más politikai föelveket vall magáéinak, mint millyenek mellettt viaskodtam eddig; és épen azért kerestem olly megyét, melly a józan haladásnak pártolója, melly a magyart száraz lábon akarja, hogy P. szavaival éljek, a vörös tengeren keresztül vezettetni az igéret földébe, melly nem akarja egyszerre erőszakkal kitépni azt a fát, melly mármár ezer évig áll és mellynek ágai alatt kastok erösödtek, mellyekkel csinyán és nem kiméletlenül kell bánni; és épenséggel nem akartam magamat föltolni az illy szellemü Baranyának, hanem csak el akarom vállalni szolgálatát, ha fölkarol, ha bizalmát bennem helyezteti. (Éljen, Éljen) A diffidentiae votumot illetöleg most is nyiltan bevallom azt, mit egykoron mondottam: hogy t. i. a jelen politikai sebes folyásu körülményekben én ellene vagyok a tespedő, lassu, határozatlan és tevéketlen kormánynak, és hogy én cselekvő, erös, tevékeny kormányt ohajtok és kivánok. Elveimet azért épen nem változtattam. Hogy mi conservativek csak szóval akarnók a haladást, tagadom; mert mutasson köztünk valaki egyet, ki a köztherviselést nem pártolná, ki ellensége volna a hasznos vállalatoknak és nem akarna aránylag áldozni reájok. Egyébiránt nyiltan kimondom, hogy az oppositio meg akarta Baranyát a maga részére hóditani, és megtette mindazt, mit tehetett; a conservativek szinte rézsen voltak és örizték megyéjöket, és pedig győztesen eddig; nincs tehát mit panaszkodniok az ellenzékieknek sat. Szólt aztán még B. ur is, és ő is azt fejtegette, hogy a becsületes függés a világon mobile perpetuum, hogy a becsületes ember csak meggyözödésétől függhet; és végre arra szavazott, hogy 15 nap mulva legyen a követválasztás. Elnök látván a harcznak élénkségét és végnélküli czéltalan hosszát, végre ismételve e kérdést tüzte ki eldöntésre: valjon holnap vagy 15 nap mulva válasszunk követet? Az ellenzék azon axioma szerint, qui habet vitam, habet tempus, erőnek erejével 15 nap után akart választani; és midön elnök látván a roppant többséget, ki is mondá azt, hogy h o l n a p; mire az ellenzék annyira ment, hogy a távozó elött elzárta az utat; de az elnök ur állhatatosan megmaradt a kimondott határozat mellett és a conservativeknek közepettén szerencsésen kihatott a teremből. Mentünk aztán mindnyájan, és mindenki csak arról beszélt, hogy illy zajos, illy harczos és illy küzdelmes gyülés Baranyában még nem volt. — Végül még csak azt, hogy ma octob.. 12én Somsich és Scitovszky 762 szavazattal megválasztattak követeinknek, holott 800 voks nincs egészen megyénkben. Utasitásunkkal még a lib. párt is beelégedhetik, és adja Isten, hogy csak 10ed része is foganatosittassék annak, mit mi akarunk, pártolunk, és mire készek vagyunk áldozni. — Jövő alkalommal többet. L e v.

Zalából, october 4kén. Ma követválasztásunk volt. Röviden irhatjuk, miszerint a conservativ párt föl nem lépvén, az egész csatatért az ellenzéknek adta által. Egész tegnapig, ugy szólván, senki sem tudta, kik lesznek követeink. Az ellenzék mind e mellett tanácsosnak tartotta Göcseiből mintegy 600 kortest 1 fr. pengö napi — és 10 kr. fuvarbérrel ellátva behozatni. Föispáni helyettes ur egy szomszéd faluba katonaságot rendelt, hogy szükség esetében kéznél legyenek. Ezért H. V. tbiró, midön a gyülés megnyitásakor a föispáni helyettes ur a rendeket szabad választásra szólitaná, ötet megtámadta, mert u. m. szónok, szuronyok között szabadon választani nem lehet. Ezek után hozzá fogtak a választáshoz, és követekké Tolnay Károly és ifjabb Csuzy Pál tbiró urak s melléjök 12 irnok megválasztattak. Ma délután a követi utasitásokat készitö választmány is megkezdte müködését.

Zágrábból. (Közgyülés folyt.) A nemzeti rész szónokai a benyujtott tiltakozásra nézve a fölebb kifejtett elvekhez ragaszkodtak; az ellenfél által a tartománygyülésre való követ nem küldés tárgyában fölhozott védveket pedig azzal czáfolák meg, hogy az utósó tartománygyülésre leérkezett k. leiratot, mivel törvényeinkbe nem ütközik, mint törvényest jellemzék s figyelmeztették a rendeket az engedelmességre, mellyel iránta tartozunk. A horvátmagyar párt részéről fölhozott védvek, melyleyken a zágrábmegyei nemesség tulnyomó befolyásának a tartományi gyülésbe kell vala alapulnia, t. i. ezen megye a többi horvát megyéket valamint terjedelmére, ugy nemesei számára nézve is fölülhaladja a magyar megyéktől kölcsönzött analogia által, — hol minden megye, mellynek térbeli kiterjedése s nemes lakosainak száma más megye kiterjedését s nemeseinek számát még annyira fölulmulja is; azokkal országgyülésen egyenlö szavazattal bir, — czáfoltatott meg. O—i ügyész hosszasb beszédet tartott, melly a horvátmagyar párt fövédveit pontonkint czáfolta meg. Miután már mindkét oldalról a vitatás alá vett tárgy fölött sokat beszéltek volna, s 20 szólandó volna még bejegyezve, délutáni két órakor a tanácskozás más napra halasztatott.

A mult hó 30dikán, az elötte való nap félbeszakasztott vitatkozások folytattattak. A horvátmagyarok mindnyájan az utósó közgyülés határozatának megtartása mellett harczoltak, és a nemesség tartományi gyülésen való egyéni szavazatai elveinek ismétléseire visszaestek, mellyek már százszor is fölhozattak s ugyanannyiszor megczáfoltattak. Most a lárma még nagyobb volt, minthogy többször jónak találtatott a mintegy 300 föböl álló, a horvátmagyar párt alaposzlopait képezö kortestömeget megkérdezni s ennek véleményét kikérni. Azon kivül ma a vitatkozás érdekesb is vala, minthogy a mindig szaporodó uj szónokok miatt élénkebb eszmecsere is támadott. Hogy aztán némelly uj fogalmakkal gazdagon mentünk a teremből, alig kell emlitenünk. Söt a tudósokra nézve is igen érdekes leendett vala mai ülésünk, mert ök is az álláspont fölött fontos utmutatásokat nyerhettek volna, mellyből a tudományosság mai állapota megitélendö. S—ch, az elsö alispán, hosszu beszédben igyekvék megmutatni, hogy a horvát nemesség a tartománygyülésen mindig egyéni szavazatot gyakorlott, a királyi leiratban pedig, melly ezen szavazatot elveszi, veszedelmes ujitást és a tartománygyülés rendezésében visszásságot lát, mit mindenütt, bár hova forduljon is, szemlél. Ugy lát például a bölcsészetben mereven torzképeket, mellyek jelentöségét nem érti; a természeti s a gazdászati jogban talál elveket, mellyek az értelemnek ellentmondanak; a theologiában ezen tétel: „orate et tacete“ hasonlókép ellenmondás, és igy tovább. A nemességnek tartományi gyüléseni egyéni szavazatát védö s a horvátmagyar párt részéről fölhozott vedveit Dr. M—s kanonok igen találólag czáfolá meg, megjegyezvén, hogy ő a bölcsészetben, ámbár 16 éve már hogy elöadja, jelentés nélküli idomokat, millyeket alispán ur talált benne, soha észre nem vett, szinte azt sem tudja, alispán ur mellyik egyetemben vagy minö szerzökből meritette theologiai tudományát, azt azonban még is tudja, hogy alispán ur nyilatkozata épen hibás.

R—č kanonok horvát nyelven magyarázá meg a korteseknek a határozatot, valjon ebben miröl van a szó, s figyelmezteté, hogy vezéreik Horvátország helyhatóságát megsemmisitni és a magyar nyelvnek ez országbai behozatalát szándékozzák. Ekkor dühös declamatiók árja rohana a papság fölé, s legdurvább, legpóriasb kifejezések használtattak ennek a kortesek szeme elötti nevetségessé tételére. Söt néhány kortes, vezéreik tapsolása közt, méltatlan kifakadásokat kisérlett meg a clerus ellen, és mint „liberalis“ vezetöik betanitott, söt már elkábitott tanitványai ocsmány módon szavalgattak. — K—ch ügyész magyarázá a korteseknek az illirek törekvéseit: „Magyarországtól akarnak elválni, törvényhozó hatalmat igényelnek a tartománygyülés számára, olvassátok organumukat, a „Novine“ augustus 15diki számát.“ Mire F—n ügyész viszonzá: hogy a tartománygyülésnek joga van statutumokat alkotni, mellyek, ha királyi szentesitést nyernek, Horvát- s Tótországra nezve törvény erejével birnak, s ez értelemben veendö a „Novine“ ama állitása. Ezután R—ch czipész vevé át a szót, és a papságnak egy büntetö prédicatiót tartott, mivel az egészen el van romolva, s talárisaik az asszonyok divatos ruháihoz hasonlók? sat. Ezt követte S—ch (paraszt nemesember) ki hasonlókép a papságot gunyja tárgyává emelé. Szóló olly csúf névvel illette a kanonokokat, mi a legközönségesb bordélyházat is megszentségtelenitené, s ezért a horvátmagyaroktól élénk tetszést aratott. Ezen ülésben a nemzetiek részéröl pazarlott beszédek közöl kitünö söt classicus vala L—ch nemtelen megyei alügyész szónoklata, ki ellenében, beszédének bevégeztével, föispán ö méltósága megjegyzé, hogy a rendek türelmetlenségéröl nem panaszkodhatik, és mint nem nemes, ezek kegyelmének köszönheti, hogy beszédét végig hallgatá, — mire a nemnemes de nem kevésbbé jeles szónok viszonzá: hogy ha neki máskint szólni nem is volna szabad, a rendek s föképp mindegyik kegyére támaszkodik. Miután számos szónok minden oldalról nyilatkozott volna, föispán ö méltósága oda mondá ki a határozatot: hogy a mult közgyülés határozata megtartatik, aztán a megye részéről a tartománygyülésre követ nem küldetik, s Zalavármegyét illetendi ezen megye kivánatait s sérelmeit a magyar országgyülésen elöadni. A tiltakozások a jegyzökönyvben egyszerüen megemlitetnek s a levéltárba letétetnek. Jóllehet föispán ö méltósága kinyilatkoztatá, hogy a többség e határozatát mint alkotmányos ember saját nézete ellen mondja ki, még is a nemzetiek részéről az hozatott föl: hogy az elnökség saját véleménye ellenére mondhat ki határozatot, söt ezt nekie tennie kell is, azonban soha a törvény ellenére, mint ez jelen esetben történik, hol ezen határozat által Horvátországra törvény erejével biró helyhatósági statutum nyilvánosan sértetik meg, és hogy az elnökség véleménye ez esetben a törvénnyel nem ugyanazonositható. Mások különösnek találák, hogy a zágrábi országgyülési utasitásokba bocsátkozának, miután már az elnökseg által kimondott határozat következtében Zalamegye karjaiba vetette magát, minélfogva saját utasitása fölöslegesnek látszik, mert ha Zala hajlandó s fölhatalmazott volna a zágrábi folyamodókat pártfogása alá venni, és az országgyülésen képviselni, valószinüleg Zalának saját utasitásai lesznek, a nélkül, hogy Zágrábra szükség lenne. Azonban mind ezen közbeszólások a határozatot meg nem ingathatták, melly Zágrábmegyét önálló képviselésétöl megfosztja, ezt az ép olly hallatlan mint törvényes gyámsága alá rendeli egy idegen megyének; D-ch J. gróf kijelenté, hogy az ismert utasitási munkálat tárgyalásánál jelen nem lehet, hogy ne látszassék ö is a helyhatóság lerombolásában hallgatólagos részt venni. Ezt nyilváníták a zágrábi káptalan, Zágráb város, s Károlyváros küldöttei is, kik a nemzeti részről való rendekkel együtt a teremet elhagyák, annyira, hogy csak a kortesek a horvátmagyarok kis csapatával maradtak a vita helyén állhatatosan. Föispán ö méltósága végre tanácslá, hogy az országgyülési munkálat vétessék elö, mert amaz urak visszaléptével a gyülés ugyan az, mint azok jelenlétében volt. Miután a nemzetiek eltávoztak, mint halljuk, az ismeretes utasitási munkálat fölolvastatott s annak elsö szakasza csekély módositá-

sokkal elfogadtatott, bővebb tárgyalása pedig a legközelebbi ülésre halasztatott. (Vége köv.) A. Z.

Nyilt levél. Tisztelt szerkesztőség! A „Nemzeti Ujságban“ jövén szóba a „Divatlap“ ügye, kérem e sorokat közzé tenni, mert utójára még magam is hinni látszom, mintha Vahot Imrének volna igaza. — Én a Vachott testvérekkel sógorságban levén, nőm és gyermekem halálával néhány ezer forintot 900 p· forint hián nekik visszaadtam, e 900 p. forintba pedig, mig azt is kifizetném, átengedém a Divatlap használatát, kérvén őket egyszersmind, hogy miután azon összveget, melly a D.lap szabadalmának részben cautiojául volt kötelezve, visszaadom, hagynák meg nekem a cautionalist az én általam és feleségem által is aláirtat. Ezen kérelmemre ők reá nem állván, akkor azon iratot valék kénytelen adni V. Imrének, mellyet ő a Divatlap legközelebbi számában közzétett s igy hangzik: Alulirt ezennel bizonyitom, hogy én a „Pesti Divatlap“ szabadalmát, melly számomra az udvari kancellaria $^{18324}/_{2024}$ száma alatt kiadatott és megérkezett, miután a szabadalomnak alapul szolgált töke vagyis a cautio, néhai szeretett emlékü nőm Vachott Cornelia és gyermekünk halálával a Vachott-testvérekre általmegy, s igy az én szabadalmamnak többé alapul nem szolgálhat, Vahot Imre urnak, mint törvényes örökösnek, ezennel áteresztem, s minden jogról, mellyet iránta birék, lemondok, kérvén alázattal a n. m. m. k. helytartótanácsot, hogy az eddigi cautiót, a lapot átvevő Vahot Imre tartozván ujat adni, tekintse megsemmisitettnek, a mennyiben én is aláirtam feleségemmel együtt. Mellynek nagyobb erősségére stb. — Hogy én örökösen adám át a lapot, igen természetes, de a nevezett föltét alatt, söt mint e lemondásból látszik, kérőleg is járultam a n. m. m. k. helytartótanácshoz érte, s külföldi utazásomból megtérve, magam sürgetém a késlekedő V. Imrét, hogy tegye magáévá a jogot, azonban ez nem történt, ő más cautiót nem adott, igy jó hitem tisztában áll, s nem én vagyok oka, hogy ő tulajdonossá nem lehetett; s most, miután ama 900 p.ftot, mellyért nem megvéve volt a lap, mint V. Imre állitja, hanem csak használatul elzálogitva, lefizetem, a cautionalis levelet, melly részben az általam önként, igazán puszta becsületességből visszaadott pénzre volt alapitva, s mellyet ők nálam meghagyni nem akartak, kicserélem: mást teszek-e, mint a személyemhez kötött jognak birását tisztába hozom, s mint nekik nem tetszett cavealni én értem, s engemet ama lemondásra kényszeritettek, ugy nem tetszik caveálni nekem senkiért, igy ha százszor lemondok is, az mindaddig semmi és visszahuzható, mig a szükséges föltét nincs teljesitve.

E stadiumán ügyünknek, a lap ott van ma, a hol volt ez előtt három vagy negyedfél évvel, april 19én, mikor én lemondásomat adám; V. Imrének nincs rajtam egyéb követelése, minthogy 900 p.ftot megkapjon s én uj cautiót tegyek, melly mindkettő megis fog történni annak idejében, mikép ezt neki előlegesen kijelentém. Ha ő erre nem hallgat és morog, ellene semmi kifogásom; törvény vagy közvélemény, nekem mindegy; egyiknek itéletétől sincs miért taranom.

Fogadja egyébiránt a t. szerkesztőség őszinte tiszteletemet, maradván Pesten oct. 15-kén 1847.

A t. szerkesztőségnek alázatos szolgája

Erdélyi János s. k.

KÜLFÖLD

Spanyolország. Egy a belügyminister által aláirt sept. 29ről kelt kir. rendelet magában foglalja az ország kormányzásának összes organicus rendeléseit. Ezen rendelések oct. 15kén fognak életbe léptetni. Egy más kir. rendelet a kir. tanács szerkezetét módositja, s a rendes tanácsosok számát 30ról 20ra alábbszállitja. Della Vega helyébe a királynő titkos titkárává Gallego tábornok fog kineveztetni. A külügyek ministerével történt szóvali értekezés következtében — mint beszélik — Narvaez tábornok a franczia udvarnáli követségi állomásáról lemondott, azonban lemondását a ministerium azon megjegyzéssel visszaküldé, miszerint az a királynő által el nem fogadtatott. Prim tábornok minden órában váratik s fontos foglalatosságok várnak reája. Azon hirt, miszerint Bulwer visszahivattatását kérte, az „Espectador“ valótlannak mondja. — Octob. 1ről kelt legujabb hirek szerint kir. rendelet által parancsoltatik, hogy a statuspapirokkali müködések egy időre a törvény előtt kötelezőknek nem tekintetnek, ha az illető papirok valójában letéve nem volnának. A müködési határidő 50 napot meg nem haladhat. Egy körlevél a belügyministeriumból azt rendeli, hogy a polgári kormányzó beiktatása a lehető legnagyobb ünnepéllyel tartassék meg. — Narvaez tábornok tegnap rosszul érzé magát. A franczia követségi állomásáróli lemondását, rövid idő mulva, miután azt benyujtá, ismét visszavette. Az „Espanol“ szerint a portugal királynő kir. rendelet által a választó lajstromok megvizsgálására bizottmányokat nevezett ki; ezen vizsgálat 10 nap alatt bevégeztethetik, s igy a cortes az aug. 12ki kir. rendelet erejénél fogva jövő évi jan. 2kára összegyülhet. Don Pedro Braganza herczegeért sz. Vincze templomában fényes gyászisteni tisztelet tartatott, hol a királynő, király s számos előkelő nagyok jelentek meg. — A holtnak hitt Cabecilla Calvente még él, és miként a „Faro“ gibraltári levelezője irja, egy angol gőzösön Angliába vitorlázott.

N.Britannia. Az Angliábani jelen pénz- és kereskedelmi crisis fölött az „Allg. Preusz. Zeit.“ londoni levelezője oct. 2ról következőleg nyilatkozik: „A pénzcrisis, melly jelenleg a közérdek minden más tárgyai kizárásával üzérlő országunkat áthatja, egy nagy status pénzügyi története tanuságos lapjainak egyikét képzi. S valójában, tekintetbe nem véve a pénz nagy szükét, nem tekintve minden nyilvános és magán papirok alacsony állását, s nem tekintve a számosan előfordult bukásokat, a szerencsétlenség nem olly nagy, millyennek fölületesen szemlélve lenni látszik. Az utósó hét mindenkire sulyos kisérleti napok valának, de ezen kisérlet egyedül Anglia jelen közkereskedési rendszerének egészséges voltát tanusitá; mert azon házak, mellyek megbuktak, csak kivételek voltak, s valójában már régen megérdemlették, hogy hitelezőik s ismerőseik bizodalmát elveszitsék. Egy magas britthirü kereskedői ház sem szünteté meg eddig fizetéseit, és a keringő váltók és elfogadmányok rémitő tömege, mellyek által ez ország belkereskedése üzetik, pontosan beváltattak. Sandersons bankerottjában, kinek tömege közhivatalnokok kezében van, s ennélfogva tudatik, a mult héten egy napon váltókért 150,000 font sterling és szinte ugy következő nap 160,000 font sterling fizettetett ki. S igy biztosan reménylik, hogy a folyó hó 11kén lejárt váltók rémitő összege, melly 4kén fizetendő leend, csakugyan ki fog fizettetni, s igy ez által a pillanatra szétroncsolt bizodalom ismét helyreállittatni. — Szerencsétlenségre az angol bank ugy april hónapban, mint jelenleg is szerkezete egészséges alapelvétől eltért, s ez által okoztatott a papirok ama roppant bukása s az általános rémület. Mult hónapban a bank rá engedé magát birni, kitünő biztosságu papirokra a kereskedelmi világnak olly segélyt nyujtani, hogy az által saját rendelkezésére szánt, s szükséges bankjegyei egészen összeolvadtak. Ekkor jött a pillanat az osztalékok kifizetésére s 8 milliónyi összveget kellett előteremtenie a részvénytulajdonosok kifizetésére. Minek következése lőn, hogy e bank kénytelennek látá magát összehuzni; a közönségtől minden segélyezési nemet megtagadni s értékei egy részét vásárra vinni. Ezen működések azonban csak nevelék a bajt, mellyet a bank kikerülni igyekezett, s szülék ez irtózatos zajt s rettegést. Ha azonban más részről a bank több papirt adna ki, ugy a külváltófolyam azonnal Anglia ellen fordulna, s a crisis a készpénznek az egyesült statusokbai kivitele által csak növeltetnék. Ezen körülmények szolgáljanak némi fölvilágositásul a jelen crisis nyugtalanitó jelenségeiről, mellyek inkább látszólagosak, mint valók. Annyi bizonyos, hogy e baj elegendő nagy arra, miszerint általános rokonszenvet gerjesszen, s okai fölött elhamarkodott s megfontolatlan itéleteket idézzen. Azonban a nemzet valószinüleg inkább megijedt, mintsem valójában károsult, s ha a crisis gyorsabban eltünik, mint általában hiszik, ugy képesebbek leszünk, ama elvek igazságát megismerni, mellyek a bajt, mit meg nem gátolhatának, legalább mérséklék s meggyógyiták.“

Franczia ország. Páris, oct. 6. A francziák királya születése napját szoros családi körben ma ülé meg a st. cloudi palotában. Született 1773dik évi oct. 6kán, s igy élte 74dik évét töltő be, mindazonáltal korához képest ritka lelki s testi erővel bir. — A belga király s királynő gyermekeivel együtt tegnap estve megérkeztek.

Aumale herczeg, ki oct. 1. estve Toulonba érkezett, 3kán Algirba szándékozik hajózni.

Királyi rendelet következtében a lisieuxi (Guizot választási helye) nemzeti testörség fölosztása s uj szerkezete elhatároztatott.

Dumon pénzügyministernek s Hochet báró statustanácsi tagnak a „Courrier Français“ felelős szerkesztője elleni becsületsértési pere oct. 4kén a szajnai törvényszék elébe került. A dolog megértésére szükséges előbb magát a tényt elmondani. A „Courrier Français“ sept. 14kei számában a brüsseli „Independance“ párisi levelezéséből a következő sorok valának utánnyomva s kivéve, mellyek egészen beillettek ama botrányok fölmelegitési rendszerébe, mit a „Courrier“ már több hónap előtt folytat: „E pillanatban bizonyos 10,000 franknyi házassági ajándokról beszélnek, mit R.... báró, H... statustanácsi tagnak Dumon minister leányával összekelésekor adott. Ezen ajándok — mint mondják — jutalomkép az éjszaki vaspálya-engedményesének adatott.“ Azon pillanatban, midőn a „Courrier Français“ azon száma megjelent, melly e czikket tartalmazá, Dumon pénzügyminister, ki neve első betüje által, benne — ugymondván — megnevezve volt, s más alatta nem értetődhetett, Párisból távol vala. Azonban mihelyest tudomására jutott, azonnal sietett a „Courrier Français“ felelős szerkesztőjét becsületsértési perbe fogni, s ennek következtében idéztetett de Vresse, az érintett szerkesztő, tegnapelőtt a szajnai törvényszék elébe, kire az itélet ki is mondatott, t. i. egy évi fogság, 6000 frank bündij s a perköltségek viselése.

Szerkesztői értesités. Pap Ignácz orvos ur által egy hosszu czáfolat küldetett be hozzánk 561ik számunkban közlött rátóthi eseményt illetőleg; miután azonban e czáfolatban semmi ollyan nincs, mi a nagy közönséget érdekelhetné, megenged a t. ur, ha ismételt sürgetései után is czáfolatát közzé nem tehetjük.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A gyáralapitó társaság

mindazon t. cz. részvényesei, kik részvényeikre az egész aláirt tőkét még be nem fizették, tisztelettel fölszólitatnak, sziveskedjenek tartozásukat legfeljebb f. é. nov. 30kig befizetni, különben ezen közgyülésileg kitüzött véghatáridő elmultával a tökéletesen be nem fizetett részvények elenyésznek. Továbbá kéretik a már befizetett részvények és igérvényeknek minélelőbbi fölcseréltetése eredeti részvények iránt, és a még számadatlanul több helyeken heverő aláirási ivek és igérvéngeknek visszaküldése a pénztári hivatalhoz. Buda, ujlak, 1847, october 15kén.

A gyáralapitó társaság igazgatósága.
(irodája, Budán, ujlakon, a társaság gyapjufonó gyárában.)

1—3.

Meghivás

a vukovár-fiumei vasut-vállalatra egyesült társaság közgyülésére.

Az épitésrei vállalkozás megállapitása végett, melly e társaság részéről az országgyülés elébe leszen benyujtandó, f. 1847-ki november 4dik napjára, Pestre, közgyülés tüzetett ki, mellyre délutáni 4 órakor, az iparegyesület teremében (ujvilág-utcza Ilkeyféle házban) szivesen megjelenni minden t. cz. aláiró tisztelettel kéretik.

A pesti bizottmánynak f. 1847diki oct. 15kén tartott üléséből.

(1—2)

Csödök.

28913. Pozsonymegye törvényszékének jelentése szerint Pos János hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 12dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Luszkandl János, perügyelővé pedig Csiba Orbán neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

30679. Pest város tanácsának fölirása szerint ifjabb Schosberger Zsigmond hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 25dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Vrchovszky Sándor, perügyelővé pedig Kralovánszky István hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21kén 1847.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

576. szám 1847. Kedd oktob. 19.

Előfizetési díj félévre helyben boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. A királyi helytartó körutja Trencsinben. — Káptalani, megyei és kir. városi követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. (Pestből. Baranyából Biharból és Barsból).

Külföld. Spanyol-, Franczia-, Angol- és Olaszország.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. fölsége Ürményi József tolnamegyei főispánt a legközelebb tartandó országgyülés idejére helyettes királyi főajtónok mesterré, Zichy Jenő grófot pedig helyettes királyi fölovászmesterré kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

A fömlgu m. kir. udv. kanczellariánál Jurkovich Mátyás halála által megüresült valóságos udv. ügyvivőségre Balassa István, a nmlgu kir. hétszemélyes táblánál megüresült igtatóságra pedig Heranus János eddigi igtatói segéd lón érdemesitve.

A királyi helytartó körutja. Trencsin. october kilenczedikén. — Míg más megyék valódiag élvezhették azon nagy szerencsét, mellynek szellemi nagysága elragadja az embert István csász. királyi főherczeg jelenlétében; addig nekünk csak reményben kellett élnünk, és egyedül képzelni lehetett azon szellemi jóérzést, mellyet a magas vendég kebleinkben ébreszteni fog jelenlétével, és midőn azt hittük, hogy egy éj lefolyta után reményünknek valójára ébredünk föl, akkor még egy egész napig reménnyel kellett beelégednünk, mert ő csak 8kán jött megyénkbe. — Midőn az első mozsár-örömlövés tudtunkra adá a nagy vendégnek megyénk Bán mezővárosábai megérkeztét, hol Osztroluczky Gusztáv másodalispán üdvözlé, mindenki utczára sietett, noha ez csak jel vala az uton elhelyezett öröknek, kik mintegy ötven hatvan ölnyi távolságon öromtüzet raktak. Városunk határszélén a városi választmány főtisztelendő Sztarek Lajos helybeli lelkész s czimzetes kanonok üdvözlete mellett tolmácsolta a város érzelmeit, mire ő fönsége a beszédhez alkalmazva magas bizalmát méltóztatta nyilvánitani Trencsin város hűsége iránt, innét a polgárság számos fáklyákkal és zenével kisérte ő fönségét, de csak kis darabig, mert az ötfogatos kocsi „éljen zaj“ közt a menet elől sebesen elrobogott a vármegye kapujába, a lépcsőkön, mellyek az alispáni lakba ő fönségének szállására vezetnek, fehérruhába csinosan öltözött mintegy ötven kis lyánka ártatlan örömeből virágot hintegetve üdvözlé az ország kedveltjét. Az nap az utazási kellemetlenségektől elfáradva, senkit sem fogadott, mert pihenni ment, hogy uj, fris erőt kapjon megismertetni velünk azon nagy magyar lelket, melly fáradt testében fáradni nem tud. — Míg lent a várost a kivilágitás piros fénybe boritá, addig ott fent a hajdani trencsini Máté vára setét magányból, — szomorkodva a multak után, — mintegy pirulva nézte, mennyivel többet tehet kicsikart anyagi erő fölött a szabad szellemi erő müködése. A kivilágitások közt a városháza egyszerüségben nagyszerü volt, kitünők voltak a többi diszitmények közt azon betük, mellyek az emeletes épületnek ablakain egyenkint elhelyezve ezen szavakat adták vissza: „Éljen István“, az épület homlokzatán a korona is figyelmet gerjesztett; meg a népkert. De leggazdagabb jelentésü volt a szentháromság szobránál egy transparent az utfelé, melly ő fönségének képmása volt egy aláirással, baloldalról Buda vára fölött a nap sugárai közt:

„Mennj ragyogó fényünk örök évre derülj föl egünkre. Buda vára alatt a furiák sötétségbe repültek magukkal ragadván: a bizalmatlanságot, korteskedést, megvesztegetést, hütlenséget, vallástalanságot, uzsorát sat. egy régi kivánságot értelmező verssel:

„Gordon fajzatait! döntse homályba erőd“.

Jobboldalrol a bőség szarvából minden jó omlott ki, ugymint: Magtárak, vasutak, lánczhidak, gyárak, nemzetiség, büntetőcodex, népnevelés, utak, örökváltság, csatornák sat. ezen distychonnal:

„Nagyra emelte Magyart Prágának hajdani rabja.
Volt ura Prágának most dicsőíti honát“.

Egy bolt előtt Rebusban ezt lehetett olvasni: hogy most István főherczegnek nádorrá választásában Isten király és a nép kivánsága egy votum, a Rebus további tartalma még az vala, hogy: „szeretve tiszszeresen üdvözlégy tehát ohajtva várt nádor, mert most az egyszer nem protestál a magyar“, ezt a sz. háromság képe előtt nagyon is maga helyén volt kitárni.

Másnap oct. 9kén reggeli 9½ órakor méltóztatott ő fönsége a megyei választmányt fogadni fötisztelendő Vagyon Istv. nyitrai valóságos kanonok szónoklata mellett és mltgos főispán elnöklete alatt, mire ő fönsége kenetteljes előadásában kijelenteni kegyeskedett magas reményét, miszerint megyénk kebelében az egymás ellen ragadó személyeskedéseket közbizalom és egyetértés fogja fölváltani, hogy bennünk is a közczél elérésére elég szilárd támaszt találhasson. Aztán nyájas s leereszkedő társalgása a jelenlévők kedvét, vallomásuk szerint, annyira meghóditá, miszerint többször felejté, hogy királyi herczeghez van szenencséjük, ő fönsége tudakozódott megyénk termékenységéről, az égaljról, a mellyről egy pár szóváltás után mosolyogva azon észrevételt tette, hogy talán ugy van itt is, mint Csehországnak egy részén, hol 6 hónapig hideg van, és 6 hónapig nem igen meleg, kérdezősködött, tanácskoztunk-e az ébség ellen állandó óvószerek iránt? a mire nem-mel kellett volna felelnünk. Az illavai lelkésszel, kit mgos főispán ur mint megyénk leggazdagabban adományozott plébánosát mutatott be, a hegyek közti nehéz lelki pásztorkodásról beszélt, a miért a felföldi papok csak azt nyerik, hogy kétszer terhesebb munka után az alföldiekhez képest kétszer szükebben vannak dotálva, gyárakról is tett említést, az elszegényült felsővidéki nép iránt azon észrevételt méltoztatott tenni, hogy különös, miszerint a szép vidéken közönségesen szegénység uralkodik, holott a nép nem olly tunya, röst, mint az oláh, különös figyelmére méltatta ő fönsége drótos tót földieinket is, a kiket első alispán ur mint Eszterházy herczeg jobbágyait mutatott be. — Ezután a városi választmányt és végre a zsidó községet fogadta. — Tiz óra után eltávozott körünkből a nagy vendég Budatin felé gróf Csáky asszonysághoz éjszakára, és ámbár anyagilag nincs többé köztünk, de szellemileg még mindig várasunkban látjuk őt, mert az öröm, midőn legfensőbb pontját érte, nem csak hogy beszéde egész a csevegésig, hanem a képzelődés erejét is egész a valósitásig fölemeli, mert hiszen tudva van, hogy mindenütt a szurtos kunyhótól egész a legfinomabb palotáig a vastag szürön át ugy mint a vékony posztón minden kebelből István főherczeg iránt tisztelet, szeretet, kegyelet, és hódolat bizalommal egyiránti törnek ki. Éljen sokáig!

Rábek Pál.

Káptalani megyei és sz. kir. városi követválasztások. A szepesi káptalan részéről: Andreanszky Menyhért kanonok.

A székes-fejérvári káptalan részéről: Pendl Ferencz kanonok.

Temesben: Szabó Antal első alispán és Lukáts Ignácz főjegyző mindketten conservativ jelöltek választattak országgyülési követekké.

Debreczenben: Komlóssy László tanácsnok és főkapitány, és Sápy Sámuel választó polgár és ügyvéd.

Löcsén: Szőnyey Károly főjegyző és Doleviczinyi Róbert ügyvéd.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Pestből, october. 17. Mult számunkban tett igéretünket beváltandók ezennel közöljük részleteit István cs. kir. örökös főherczeg s kir. helytartó ő fönsége Pestmegye főispáni székébei beiktatása magasztos ünnepélyének. Tegnap — 16kán — már reggeli 7fél órakor megtelt a terem a megye rendeinek szinével, kik mindnyájan a legpazardusabb keleties öltözettől csillogának, köztök az országbirótól s tárnoktól kezdve az ország legfőbb hivatalnokai.

A karzat fele részét a legszorosabb csomóba font hölgy koszoru övedzé; mig a másik része csak nem leszakadt a kaputos intelligentiának százaitól. Pontban 8 órakor megjelent főispányi helyettesünk, s a közgyülés indokát előadva fölolvastatá, ő felségének kegy. leiratát, mellyben tudatik a megyével, miszerint fönsége s István főherczeg mint e megyének főispánja immár ő felsége kezeibe letette törvényes esküjét, s hogy beiktatására Ferencz József cs. kir. örökös főherczeg neveztetett ki kir. biztosul. A leirat fölolvasását kisérő harsogó éljenek után, elnök ő méltósága négy küldöttséget nevezett ki: az elsőt, mellynek elnöke országbiró ő nagy méltósága s szónoka Fogarassy Mihály püspök ő méltósága vala; Ferencz József cs. királyi örökös főherczeg — a másodikat, mellynek elnöke tárnok ő méltósága, s szónoka Szaniszló Ferencz püspök s királyi helytartó tanácsos ő méltósága vala; István cs. királyi ör. főherczeg királyi helytartó s e megyének beigtatandó főispánjának a megye rendei közé leendőmeghivására. A harmadik és negyedik küldöttség Ürményi Ferencz körönaör s Almássy Móricz kincstári alelnök ő n.méltóságuk vezérlete mellett a fönséges személyeknek a megyeház lépcsőjénél s a terem ajtainái elfogadására neveztetett ki. E küldöttség tagjai közt a legfőbb hivatalnokok s előkelő t. birák fényes egyéniségeik tündöklének. Az elsőrendü két küldöttség mintegy ¾ kilenczre visszatérvén, szónokaik által jelenték a főherczegeknek a rendekhez küldött kegyes izenetüket, miszerint örömmel teljesitik a megye ohajtását, s körükben azonnal megjelenendnek. Ugy is történt: még nem volt egészen 9 óra, midőn a megyeház előtt a fönséges személyek iránti hódoló vonzalomból kiállott fővárosi polgári őrség sorai közt ő Fönségük négyesf ogatu pompás hintaja a megyeház udvarába, a kintlevő sokaság örömrivalgó éljeneitől körözve berobogott. E pillanat a legnagyobb várakozástól feszült keblek mély csendét varázslá a megye teremébe. A kedélyek szélcsende volt ez; előjele azon hallatlan „éljen“ viharnak, melly a jövő perczben midőn a fenséges személyek beléptek, mindent magával ragadva tört ki az öröm és szeretet szenvedély hullámaitól tornyosuló szivérzelmek tengerén!... Nem mondhatjuk meg, meddig tombolt a legmagasztosabb indulatoknak ez orkána, miután elseprett minden számitó öntudatot...

Elől főherczeg Ferencz József mint királyi biztos jött, őt nyomba követé főherczeg István, mind ketten kamarásaiktól kisérve. István főherczeget szivünk bálványát ismeri már a hon. Ferencz József főherczeg külseje, bár még csak most élte túl 17dik tavaszát, méltóságos és igéző, személye mind termetében, mind arczalakjában szép, s férfikorában középszerünél nagyobb magasságot igérő; hangja férfias erélyes és kegyteljes, nyelve betüszerint a legtisztább m.szóejtésü, magatartása fölkent, fenséges, bájoló, királyi; előadása szilárd, biztos, tisztán folyó. A szellem, melly magát ifju arczán, s bájokat sugárzó kék szemeiben jellemzi; érett megfontolásra, mélly itélő tehetségre, átgondolt tettre, s a dolgoknak egymástóli egész a legvégső analysig éles elválasztására mutat. Egy szóval: Az egész, egy nagy jövőt, s lángészt igérő; méltósággal megható tünemény!... S igy szivünk kedveltjei, a fönséges főherczegeknek mindketteje, azon ritka választottak az embe-

rek magzati közt, kik részére a természet, ama ritka szerencsét s dicsösséget adományozta, hogy már egyéni tulajdonaiknál fogva a nemzet szivét s hódolatát eleve megnyerjék.

A benyomás — mint mondánk — mellyet a fönséges ifju főherczeg gyakorlott, nagy, páratlan s igéző volt.... Egy egész nemzet örömét, reménnyét, jövőjét fejezé az ki.

A kormány, melly a királyi kegyelem e teljedelmét részünkre megnyerhetni elég szerencsés bizodalommal birt; ezzel számithatlan jót eszközlött a a hazának!.....

A lelkesedés hangjai végre rövid pihenésre hajlának, s fölolvastatott ő felségének apostoli királyunknak kegyelmes leirata, a rendekkel Ferencz József cs. kir. örökös főherczegnek királyi biztosuli kinevezését tudató; még elsem hangzóttak a főjegyző szavai; a mint ismét ujabb erővel ragadá meg a kebleket a zajos érzelem vihar, falakat rázó éljenekben szünni nem akarólag kitörö!... Beállott még is a szünet, s ekkor a fönséges ifju, kinek arczára a nyilvános rokonszenvnek, hódoló szeretetnek s személye iránti lelkesedésnek ezen fényes tanusága, a kebelében fakadt viszonti rokonszenvnek s gyönyörnek pirját lehelé; szilárd férfias méltóságos hangon jelen állásához mért, következő — mindnyájunkat elragadó — beszédet olvasa föl a legtisztább magyar kiejtéssel:

„Fölséges urunknak legmagasb kegyelmét, miszerint engem méltoztatott megbizni, hogy fönséges királyi helytartó István főherczeget ezen nemes vmegye főispáni székébe iktassam, annál nagyobb hálával élvezem, mert e diszes tiszt alkalmat nyujtott nekem e szeretett Magyarországba olly perczben lépni, midőn ez — mint felséges urunk atyai szive ohajtja — egy boldog korszak küszöbén áll, s mert tanuja lehetek azon közszeretetnek, mellyet fönséged dicső emlékü atyjától öröklött, s önmaga fényes tulajdonaival még inkább szilárditott, de tanuja azon közbizodalomnak is, mellyet fönséged magas erényeivel és hazafiui buzgó törekvéseivel magának már is kivivott, mik által biztositva látom nem csak e nemes vmegye, hanem e szeretett honnak is boldog jövendőjét!

Királyi megbizatásomhoz képest tehát fönségedet e nemes vmegye főispáni hivatalába minden ahhoz tartozó hatalommal és joggal fölséges urunknak nevében bevezetem, — a nemes megye rendeit intvén, hogy a fönséges főherczeg királyi helytartót törvényes főispánjuknak ismerjék és intézkedéseit törvényszabta engedelmességgel teljesitsék.

Magam pedig ünnepelni fogom mindig e napot, mellyen fönséged iránti hö szeretetemnek és a magyar nemzethezi élénk ragaszkodásomnak nyilvános jelét adhatám.“

Számtalanszor szakasztotta félbe e beszédet a nem fékezhető lelkesedés... Bár merre tekintett a szem, nem látott mást, mint kalpag emelintéseket, tapsokat s örömkönyeket, ugy a munka és gond között öszült országos hivatalnokok, mint a remény dus ifjuság szemeiben. Nem hallott mást, mint egybeolvadt hangját több ezer ajaknak.... S meddig tartott ez? ki tudá megmondani?... Valamint ki volna képes leirni azon érzelmet, melly kebleinket a legmagasztosabb lelkesedéssel csaknem szét feszité, midön a fönséges ifju szemeiben is könnyeket látánk. E könyek legdrágább gyöngyei voltak a hazának!... És jöjjön bár milly idö, kész lesz a magyar azon keblet, mellynek mélyéről az érzelmek e gyöngyöket fölhalászták, vérével és életével mindenkor megörzeni!...

E magasztos jelenetet egy másik szintén mindenben hasonló magasztos jelenet követte: István főherczeg kezdé olvasni beszédét..... Hangját s előadását, melly egy nemzet szivét boldogitá, ismeri a hon; s kinek ne csengne még most is gyöngyörélvezettel fülében? Beszéde, nem mondjuk, hogy remek, hogy fönséges, hogy elragadó, hogy mindezeknél több volt! nem: ez csak maga magát jellemezheti. Im közöljük:

„Üdvözlégy fönséges főherczeg körünkben, — üdvözlégy itt, hol elődbe dobognak mindnyájunk szivei, — szivei hü magyaroknak, kik királyért és hazáért tántorithatatlan ragaszkodásukban semmi néptől magukat fölülmulni nem engedik!Üdvözlégy koronás fejedelmünk egyik legközelebb rokona, ki egykor hivatva leendesz a népek boldogságáért — öseid példájára — dicsöen müködni! Hála legjobb fejedelmünknek, — hála neked fölséges főherczeg, — ki közbejöttöd által neveled azon örömöt, mellyet érzek, midön Pestmegye főispáni székét elfoglalom, — és kinek ajkairól örömmel hallottuk ez alkalommal zengeni édes hazánk nyelvét. — Légy hü érzelmeink tolmácsa ő fölségénél, légy hódoló köszönetemnek megvivője a trónhoz, — mond el, hogy itt, egy lélekkel, egy hanggal kiáltjuk mindnyájan: Éljen a király!!—Fogadják még mindazon tisztelt hatóságok, mellyek küldöttjeik által itt képviselve lévén, beiktatásom diszét szinte nevelni kivánták, ezen szomszédias szivességükért öszinte köszönetemet.

S most tekintetes karok és rendek — önökhez fordulok, kikhez egy édes kötelesség a mai naptól fogva ismét szorosabban csatol, s midön elfoglalom ezen elnöki széket, mellyen dicsöült atyámat önök változatlan tisztelete s szerelete környezé, s mellynek az ő ötven édes felejthetlen hivataloskodása mintegy uj fényt kölcsönzött; — fogadom önöknek, (s a boldogult szelleme hallja fogadásomat) miszerint szentebb vágyat nem ismerek, mint az ő példáját hiven követve, — azzá lehetni, majdan e megyének, mi ő volt; s igy hiszem, hogy önök sem fogják megvonni a fiutól azon bizodalmat, mellyel az érdemdús atya iránt, mindenkor viseltettek. Részemről kinyilatkoztatom, — hogy valamint egy oldalról törvényadta elnöki jogaimhoz rendületlenül fogok minden alkalommal ragaszkodni: szintugy fogom más részről tisztelni tudni a véleményszabadságot, valameddig ez törvényes korlátok közt nyilatkozik, és igy az ellenkező nézetek szabad kifejlését nem neheziti, szóval: elnöki kötelességeim hiv betöltése által ő felsége legkegyelmesebb urunk bizalmának, önök várakozásának erőm s tehetségemhez képest megfelelhetni legszentebb föladásom leend. Ha önök bizalma velem leend, ha közremunkálásukra számithatok, akkor derült szemmel merek nézni a jövöbe, sikert igérni törekvéseimnek, szép jövendöt a megyének, hazámnak, mellyért élek, halok!“ —

E beszéd alatt és végeztével, hogy mind azon jellenetek megujultak, mellyeket az előbbi fönséges szónoknak beszédje alkalmával említénk — nem szükség mondanunk.... De nem: nem ujultak meg e jelenetek — folyvásttartó egység volt ez az egész; hol a két fönséges személy minden különbség nélkül egyben személyesitve a jelenlévők szivében, egyiránt karoltattak át, a szeretet, hódolat s önfeláldozás érzelmeinek legmagasztosabb árjától!... Minek hoznók ujra elő azon mondhatlanul bájoló kedvességet; azon sziveket hóditó nyájas leereszkedést, melly István főherczeg személyét dicsöiti; hiszem már mindezeket ismeri, érzi, s Kárpátoktól Adriáig lelkesedéssel hirdeti a hon!....

A fönséges főherczegeket, a megye rendei nevében Szaniszló Ferencz püspök s kir. helyt. tanácsos ő méltósága üdvözlé... Jeles tolmácsa volt ő a rendek érzelmeinek; remek beszédjének közlését azonban, mellyet többszöri kitörő éljenek szakitának meg, miután még kezünkhöz nem kaphattuk, kénytelenek vagyunk jövő számunkra halasztani.

A méltóságos szónok után, a megyei tisztikar nevében Szentkirályi Móricz első alispán, következő nemes egyszerüséggel szerkesztett gyönyörü beszédet tartott:

„Cs. kir. örökös főherczeg, kir. helytartó és főispán, kegyelmes urunk! Félszázaddal ezelött apáink és sokunknak nagyapáik körében foglalta el herczegségednek dicsöült atyja azon széket, mellyet herczegséged most foglal el; és azon vészteljes időben, mellynek kezdetére trónok sodortattak el, cs. kir. főherczegségednek atyja iránt, mint ezt ön maga helyesen megjegyzé, a magyar nemzet szeretete soha nem csökkent, söt öregbedett.

Nem azért hozom ezt föl, mintha cs. kir. főherczegséged iránt csak egy gondolattal is kevesebb hódolatot és szeretetet éreznénk, mint atyja iránt atyáink éreztek; atyáinktól mi a szeretetet herczegséged dicsöült atyjának fia iránt legbecsesebb örökségkint vettük át.

Nem is azért, mintha főherczegségednek valamelly példát kivánnék fölmutatni; távol legyen tölem s tiszti társaimtól, kiknek nevökben szólok, illy fölfuvalkodás; ezenkivül minden idö megkivánja a maga emberét, s a szántóvető, ki a földet a magnak elkészité: rosszul cselekednék, ha akkor is, midön már a bevetett mag kikelt, a földet folytonosan szántogatni meg nem szünnék; hanem azért: mert tudom, hogy főheczegségednek jól esik, ha azon hódolatot, mellyel személye iránt viseltetünk, dicsöült atyjának emléke iránti pietásunkkal vegyülni látja; és azért, hogy megczáfoljam azon balvéleményt, mellyet sokan készakarva terjesztenek: hogy a magyar hiu és könnyelmü.

Azon arany álmok közöl, mellyek most herczegségednek ifju kebelét e nemzet boldogitása iránt dagasztják, hihetöleg sok el fog enyészni; azon remények, mellyek sokunknak kebleinkben egy boldogabb jövendö iránt már régen tápláltatnak, hihetöleg cs. kir. herczegséged által sem fognak mind teljesülni; de azért legyen meggyözödve herczegséged, hogy azt, mit a körülmények akadályoznak, herczegségedtöl követelni senki nem fogja; legyen meggyözödve: hogy azt, kit e nemzet egyszer szivébe befogadott, onnan kiragadni többé semmi nem képes. —

Mi, kiket e nemes megyék a közigazgatás illetö ágaival megbiztak, hivatásunkat akkint fogtuk föl, hogy igyekezzünk kiegyenliteni azon ellentétet, mellyet a társadalmi napról napra fejledező viszonyok és a törvényhozás elmaradott lépései mind inkább érezhetövé tesznek; és ezt föladatul tekintettük annyival inkább, minél függetlenebb a magyar megyei élet egy központositott kormány müködésétöl, tekintettük ezt föladatul annyival inkább, mert körülményeink között azt hittük, hogy a törvényhozásnak átalánositó müködését a megyei életben kell elökésziteni.

És ezen föladatunkat szeretjük is.

Ezen kivül vallunk hüséget a királynak, és fölséges uralkodó házának, engedelmességet a törvénynek, szivünk legszentebb szeretetét herczegségednek.

Mi csekély emberek, kikböl e megye tisztviselöi kara áll, az idö hullámai között elfogunk enyészni; az unokák a helyet sem ismerik majd hová poraink örök nyugalomra letétettek, azon mohos irományoknak sem veszik hasznát, mellyekböl neveinket megtanulhatnák. — Herczegséged élni fog, mig Europa historiájában a különfaju népek történetei össze nem olvadnak.

Herczegségednek a sors mindent megadott, virágzó egésséget, erényt, királyi születést; hatalmas befolyást ott, hol a népek sorsa intéztetik, mi ehhez fönséges uram, önnek még egyet kivánunk: azt, miután száraz ajkaink hasztalan sovárganak, azt, mi a nemes és magas lelkek törekvésének legfönségesbb czélja — dicsöséget, fényes hirt, nevet, melly él még akkor is, midön e por már régen elenyészett.

Egyébiránt, midön a megye levéltárának kulcsait és a megye pecsétjét cs. királyi főherczegségednek ezennel alázatosan által nyujtanám, magamat és tiszti társaimat cs. k. herczegségednek kegyébe legmélyebb alázatossággal ajánlom.“

E kitörö éljenek közt végzett csinos beszéd után; a kir. helytartó s főispán, vissza adá a megye pecsétjét és levéltár kulcsát, az elsö alispán kezébe, azon megjegyzéssel, hogy azok jobb kezekben nem is lehetnek; melly nyilatkozatot ujra zajos éljenek követének; mellyek apadásával R. G gróf; azon kérést intézé kir. helytartó s örökös főispán ő fönségéhez; miszerint lenne kegyes, a harmadnapra bekövetkező követválasztást, mint a magyarnak legalkotmányosabb ünnepét saját személyében vezérleni; mire ő fensége válaszul adá: hogy semmit sem szokott megigérni, minek teljesithetéséről elöre nem bizonyos; egyébiránt ha körülményei engedendik kedves kötelességének ismerendi a rr. körében megjelenhetni. Ezekután ő fönségük beszédei a jegyzőkönyv számára kikérettek, s egyszersmind közóhajtás szerint kinyomatásuk megrendeltetett. — Ezek után némelly magány érdekü tárgyak olvastattak föl, mi közben egy táblabiró megmutatta; milly jó dolog az, ha az ember ollykor hallgat is és nem mindig beszél....

Az idö már 11 óra körül levén; ő fönsége a királyi helytartó fölállott, szokott bájos kedvességével kijelenté, hogy bár mennyire szivesen mulatna is még tovább a rr.k. közepette, azonban ideje olly annyira ki van szabva, hogy ezt jelenleg tovább nem teheti; hiszi azonban, hogy nem utójára látjuk e helyen egymást — mire kitörö éljenek következtek —erre bucsuszavait mondá a rendekhez s már indulni készült, midön Ferencz József főherczeg, meghatva a

rendeknek magas személye iránt kitüntetett rokonszenvétől,ezt viszonzandó,szintén nem akart távozni bucsuszó nélkül; s a legtisztább hibátlan magyarsággal rögtönzött beszédében biztositá a rendeket, hogy e mai nap, élte legszebb napjai közt foglaland helyet, és soha el nem fogja felejteni az iránta mutatott rokonszenvet; mire **István** főherczeg, a rendek nevében hasonlónl rögtönzött remek szavakban vett bucsut a fönséges személytől... Távozásukat, valamint jöttüket egy érzemény kisérte. . . . . Csak azt érezök, hogy boldogok vagyunk, s hogy szeretnénk igy élni örök életen át; és ismét, hogy éltünk s mindenünk áldoznánk a királyért s családjanak e dicső sarjaiért!... Igen élni örökké igy, s ismét halni azonnal itt! milly ellenmondás az érzelmekben, és még is milly egy töről fakadt; igy nem érezhet más csak magyar s kik egyszer illy érzést birnak varázsolni kebelében, azok benne örökké élnek!....

Baranyából october 13kán. Még nehány szót sietö tollal irt tegnagi tudósitásomhoz. Gyülés végével az ellenzék nagy része maga bevallá, hogy ö a követválasztás elhalasztásával nem akart mást, mint hogy a korteskedés még 15 napig folyton folyon és igy a győztes conservativek mód nélkül adózzanak; egyébiránt még 15 nap multával sem reménylettek a „függetlenek“ győzelmet, miután főnökük, gróf Batthyány Kázmér, Sz. Királyon a „vad és nyers csoporttól“ magától ezt hallván: „Uram, azt (hogy részére álljunk) ne kivánja, mert már szavunkat adtuk,“ maga mondá az összegyült nemességnek: „Jól van urak, tartsák meg mostan adott szavokat mint becsületes emberek,“ mire a grófot vig zene közt kisérték a nemesek haza felé. Emberei a grófnak csak azt fájlalták leginkább, hogy öket a conservativek be nem eresztették Sz. Királyra, és azt tekintették főbünnek, hogy megyei tisztviselők is korteskedtek; némellyek szerint, csak az ö jelöltjeik a hazának hü fiai: „Éljen a két hazafi, — b. B. és M.i!“ ; söt némellyek közölök annyira megfeledkeztek, hogy macskazenét csináltak tegnapelött éjfélkor a conservativek elökelöinek, jólehet pártfogójuk vagy is inkább főnökük által gyakran kérettek, hogy minden kicsapongástól, verekedéstől örizkedjenek. — A gyülés kiméletlenség, zaj, lárma és nevetés közt folyt, mig végre kimondá az elnök a többséget, hogy holnap lesz követválasztás, és az ellenzék „az ajtóhoz“ commandirozta embereit utját állani az elnöknek; de ott is minden nagyobb baj nélkül diadalmaskodott a conservativ rész és vigan énekelte aztán: „Nem kell nekünk B.i b. B. vagy M.i. — Nem kell nekünk galoganya — sem a Batthyány bora. — Magyar nemes testem lelkem, — szabadságom, nem engedem, követnek azt választom, — ki tiszteli alkotmányom! stb. stb.

Végre fölvirradt a követválasztási nap és a nemesség legnagyobb rendben összegyülekezett zászlói alá, és miután zeneszóval a kijelölt követek, főispánhelyettes és ö exc. a nm. püspök lakai előtt tisztelkedett a megyeházához vonult, és a méltós. elnök által röviden arra intetvén, hogy csak ollyan férfiakat válasszon követeknek, kik a közbizodalmat birják, kik szintugy hátra mint előre tekintenek, kik az alkotmányt tisztelik és a hazát szeretik, közakarattal lön Somsich és Scitovszky kikiáltva, de N. táblabiró inditványt tön, hogy miután tegnap Baranyában az ellenzék nyiltan föllépett, és ma meg nem jelent, választassanak meg követeink szavazás után, nehogy azt mondhassa az ellenzék, hogy a nagyobb rész a kisebbség által erőszakosan és csalfán elnyomattatott. Szavazásra kerülvén az ügy, mint már érintém, 762 szavazattal döntetett el dicsőségesen. Tegyük most, hogy a hiányzott voks mind az ellenzéké volt, ezen esetben sem birt ö messzéről 100 szavazattal. A szavazás pedig szigoruan vétetett; 13 credentionalis visszautasitatott, és a káplánok sem birtak votummal, mit mindent el kell ismernie azon két ellenzéki egyénnek, ki a szavazatszedő választmányban jelen volt. Hiában mondaná tehát most az ellenzék, hogy könnyü volt a választás, mivel ö azon meg nem jelent. Csak lett volna neki legkisebb reménye a győzelemre, szavazott és választott volna még 11én is. De ne haragudjunk azért egymásra, legyünk mint ezelött békességben, iparkodjék mindenki meggyözödésének győzelmet szerezni, de becsületesen az észnek fegyverével. Bár csak már a jövö országgyülés gátot vethetne a köznemességet elöbbutóbb megdöntö és már is hihetlenül demoralisalt gyalázatos korteskedésnek, szigoruan megtartandó választási törvény által... Sed quando coeli! Követválasztás után azonnal fölolvastatott a követutasitási választmány munkálata és csekély (vagy ugyszólva semmi) változtatással helybenhagyatott. Érdekesebb pontjai e következök: 1ször Ö fölségének hála szavaztassék, hogy a nemzet kivánatait megelözve István főherczeget emelte a k.helytartói méltóságra. 2or Nádor István főherczeg legyen a candidatio fölbontása nélkül. 3szor A követek a verificatiot ellenezzék mint a municipalis jogba ütközöt. 4szer Az országgyülési hallgatóság befolyása a szólásszabadság korlátozásába stb. mindenkép szüntettessék meg. 5ör Mindenekelött a kir. előadások tárgyaltassanak, miután Baranya teljesen megvan eleve győződve, hogy azok korszerüek lesznek. 6or Országgyülési Hirlap vagy Ujság létesittessék egy választmány fölügyelése alatt. 7er A büntető rendszer megállapitása valamint a bányajog elintézése sürgettessék. 8or A kir. városok rendeztetése ne halasztassék továbbra, és az inditványzott 16 szavazat adassék meg a városoknak azon esetre is, ha az ügyet nem lehetne még most elintézni. 9er A jász, kun és hajdu kerületek a városi reformelvek szerint rendeztessenek. 10er A 16 szepesi város visszaszerzése törvénybe iktatandó. 18or Baranya elfogadja és pártolja a közteherviselés elvét és 3 millio pforintot ajánl évenkint. Országos pénztár létesittessék, mellybe az absentisták is fizessenek. 19er Baranya minden köszhasznu vállalatokat pártol, u. m. vasutakat, csatornákat. Fiume köttessék össze vasut által a Dunával, és ha lehet, Mohács legyen a vasut kezdő pontja; ha nem, vezettessék a Drávavölgyben; de jövedelem biztositás ne fogadtassék el. *) 14. A hadiadot még jelenleg el nem fogadja Baranya, mivel katonáskodási kötelességét nem akarja érczczel megváltani; de elfogadja a háziadót ide nem számitva a deperditakból származó terhet. 15. A katonaság élelmezése váltassék meg egy millio pfor; de megyénkint osztassék föl a katonaság már csak a közbátorság tekintetéből is. 16. A katonai kicsapongások ellen törvény hozassék. 17. A népnevelés pártoltassék. 18. A legujabb vallási törvény terjesztessék ki a görögvallásuakra is; a kath. papoknak pedig, mint kik 24 éves korukban szabad akarattal kötelezték magokat egyházuk szolgálatára, tiltassék meg az átmenet. 19. A káptalanok megsértett országgyülési jogai tárgyaltassanak. 20. Országos főutak országos költségen készittessenek; megyei főutak vállalkozók által. Vámot mindenki fizessen. A só ára fölebb ne emeltessék; sem a jelenlegi adó. A lottojáték töröltessék el. (De hol vegye a kormány a belöle bejönni szokott 3 millio pfor. ?) A levélbér alább szállittassék. 21. A kereskedés ügye mozditassék elö. A határi vámok ügye döntessék el. 22. Német colonisták csak ugy fogadtassanak be, ha vagyonuk van. 23. Az Erdödyek varasdi sérelme nem tekinthető annak, mert nincsen a család megfosztva jogától stb. Végre hálás köszönet szavaztatott a nm. püspöknek, ki ernyedetlen buzgalommal müködött mint elnök, az utasitási munkálat készitésében. — Mielött a követválasztó és utasitáskészitő gyülés eloszlott, m. elnökünk bizottmányt nevezett ki a korteskedési vádak megvizsgálására, ha az ellenzék azokat irásba foglalva a megyének benyujtaná. — Az ellenzék t. i. a tegnapi gyülésben a megyei tisztikarnak nagy részét azzal vádolta, hogy korteskedett, hogy ez alkalommal visszaélt hatalmával stb. és mivel m.elnökünk nem hajolván inditványára, mára határozta a követválasztást, ezen egykét egyént kivéve, ma meg nem jelent, fogadván, hogy első alkalommal nagyobb erövel fog föllépni mint tegnap. — Baranya ugyan nem várja öt (az ellenzéket) — baranyasiasan szólva — „arczczal“*), hanem hátot sem fog olly könnyen neki forditani és összetett kézzel tevéktelenül sem fogja nézni müködését; miért is jobb volna másutt próbálni szerencsét, mint itten, hol reája nézve olly szerencsétlenül ütött ki az első megrohanás — vagy ha ugy tetszik, az első próba.

Biharból. E lapok 572 számában előadottak után, röviden előadjuk évnegyedes gyülésünk történetét. Teremünk türhetön telve volt. Kilencz órakor föispáni helyettes ur ö mlsága megjelent. A jobb oldal éljenezett, a bal, ösztönét követvén, sziszegett. Ö msága elnöki székét elfoglalá s a gyülést egy igen csinos s kerekded beszéddel megnyitotta. Beszéde folyamán a tanácskozásbani higgadtságra, egymás iránti kiméletre, a hely szentségéhez illő komolyságra hivta föl a rendeket. Szavai nyomtalan hangzottak el. Bejelentő az országgyülésre meghivó kir. levélnek hozzánk lett leérkezését, végre elbeszélte István királyi helytartó ö fensége tiszteletére kirendelt s általa vezérlett küldöttség eljárását, s előadta ö fönsége kegyes feleletét. István főherczeg megéljeneztetett. Olvastaték az alispáni hivatalnak a megye állapotáróli hivatalos jelentése. Ebből többek közt megértök, hogy megyénkben a váltó lázon kivül semmi ragály s más veszélyes betegség nem uralkodik; hogy Banovich, a sárréti rabló katonai erövel elfogatott; s hogy megyei börtöneinkben 972 rab van. Ezek után volt alispán B. J. tbiró ur emelt szót, vádlóul lépvén föl Lőrinczi János sárréti csendör hadnagy ellen. Üdvözöljük öt e nemes foglalkozás terén! Tulajdonkép a keserü pohár nem annyira Lőrinczinek, mint az erélytelennek állitott alispáni hivatalnak volt szánva, de B. J. ur ez uttal rosszul számitott, s a halálpoharát L. üritette ki. A tény ennyiből áll. Sárréten egy Banovich nevü rabló garázdálkodott; a járásbeli persecutorok elfogatására rendeltettek, s vele találkozván a poroszlók a légbe, Banovich a földre lött, s e súlyos harcz után a két ellenséges csapat ellenkező irányban távozott. Banovich polgári erövel elfoghatatlannak állittatván, katonai erö kéretett. A kis sapkások, mint a rabló nevezé, tisztök vezérlete alatt a mezei rendör kiséretében Banovich ellen indultak. Lőrinczi hon maradt. A rabló félnapi üldözés után hurokra került. Lőrinczi a járásbeli főszolgabiró által hon maradása okáról megkérdeztetvén, egész öszinteséggel felelé, mikép ö egész vármegye kedveért sem löveti magát agyon, hozzá tevén: bukása esetén fogna e a vármegye özvegyéről és árváiról gondoskodni? B. J. ur L... e nyilatkozatát engedetlenségre magyarázván, az alispánt, kinek kötelessége lett volna az engedetlen megyei szolgát tisztétöl megfosztani, erélytelennek nyilatkoztatta, s L. fölfüggesztését kérte. Az egész tény, mint látni méltoztatnak országos figyelmet csak annyiban érdemel, mennyiben a bihari ellenzék szörszálhasogató, s czéljaira minden csekélységet fölhasználó politikáját jellemzi. Az egész vád ugyan is nem egyéb mint változata azon, fölirásilag is előterjesztett nagy hirü themanak, miszerint a utósó tisztválasztáskor alakult tiszti kar elégtelen kötelességei teljesitésére. E vádban ugyan, bár milly rémitö hangon adassék is elö, semmi rettegni való nincs, de azt mindenesetre sajnálnunk kell, hogy pártunk tiszti karának védelmére semmi politikai eszközhez nem nyul, pedig az ellenzék példáján okulhatott volna, üssük föl megyénknek az előbbi időszak alatti jegyzökönyveit, s ugy fogjuk találni, hogy annak majd minden 20ik száma az akkori tisztviselök dicséreteit foglalja magában; s ha az ellenzék épen ollyan szük marku—mint millyen böbeszédü—nem volna, alig ha nem emelt volna pantheont tisztviselői számára, hol ezek életnagyságu szobrai vagy legalább mellképei volnának jelenleg szemlélhetök. Mit teszünk mi? Tisztikarunk megalakult, s azóta hányszor emeltünk szót szorgalmas hivatalnokaink dicséretére? Pedig nyilt volna rá alkalom, s most a botlások enyhitésére jegyzökönyvi adatokat hozhatnánk föl. A szerénységet csak Isten tudja méltányolni: a nép kikiáltott s fönhangon dicsért erényekben gyönyörködik. De hisz az ármány nem tartozik a conservativek politicajához. Sarréti főszolgabiró F. K. enyhiteni akarván B. J-nek L. elleni vádját, ki-

*) Itt változást szenvedett a választmány véleménye annyiban, hogy Somogy m. főispánja inditványára szó nélkül elfogadtatott a jövedelembiztositás megtagadása. Szerintünk legalább Baranya és Somogynak kellett volna biztositani akarni a 4 percentes jövedelmet, mivel különösen e két megye fogná érezni a fönforgó vasut jótéteményét. Egyébiránt soká pium desiderium maradand még ezen vasut, és miből is födözni jövedelemhiányt, midön sürgetőbb szükségeinkre is alig fogunk hamarjában pénzhez juthatni. — A pécsmohácsi vasut elömunkálataimegtétettek, Hieronymi Otto ur elkészité a tervet és költségvetést, melly 1,300,000 pfor. gőzerőre. Ezen öszveget sem képes az alakult társaság előteremteni, ha csak b. Sina nem karolja föl az ügyet!

*) A baranyai pór igérkező kedves vendégének azt mondja: „Arczcza várom az urat.“

jelentette: hogy Lőrinczi nyilatkozata nem engedetlenségből s ellenszegülési daczból, hanem inkább félénkségből eredett, s hogy őt megdorgálván az eseményt az alispáni hivatalnak följelentette, s hiszi hogy azóta ez uton is megdorgáltatott, ő tehát elégségesnek látná, ha a tettes ez uttal jegyzőkönyvileg megfedetnék. B. Ö. a mentő föszolgabiró nézetét elfogadta. A. J. a jegyzőkönyv utjáni megfeddés ellen nyilatkozott, a béresek ez utoni megfeddését a megyei egyetem méltóságával ellenkezőnek találván. Mi azt hisszük e felszólalás az ellenzék által követelt egyenlőségi elv megmentésére történt, s Lőrinczi fölfüggesztésére szavazott. Sántha szinte fölakarta őt hivatalától függeszteni. N. J. az érmelyéki persecutor hadnagyot is bevádolta, s a bevádlott ellen vizsgálat rendeltetett. K. Imre Lőrinczi részére kihallgattatást kért. H. J. emezzel egy véleményen volt D. János a fölfüggesztés szót elbocsájtással kivánta fölcseréltetni. Inditványa győzött s Lőrinczi János ur elbocsájtatott. De hiszen nem függesztetett föl. Szegény Lőrinczi! ha mint B. Ö. ur mondá, társai szokása szerint, közvetlen elöjárójának valami kalandos mesét beszélt volna Banovichról nyilatkozata helyett, még most is hadnagy volna; de mivel ex abundatia cordis szólott, az ellenzék nimia justitiájának lőn áldozatává. Aztán a scontro olvastatott és lőn fölötte meddő tanácskozás. Ezekután a kir. meghivó levél fölolvasása következett, mellynek nyomán előbb a szüretett, aztán a követválasztó gyülés napját kelle meghatározni. A vitatkozás zajos volt. A közönséges szüret napja f. hó 18kára, a követválasztó gyülésé pedig 28kára határoztatott. Aztán a választási modor fölötti viták kezdettek meg. E viták rendén az ingerültség tető fokra hágott. És volt zaj, lárma, kiabálás, személyeskedés durva kifakadás in copia. Mivel Biharban a felek egymás ellen. ingerülve vannak, I—nyi ur a P. Hirlapban elválást tanácsol, mi vele egy véleményen nem lehetünk. Ha itt a végrehajtó hatalomnak valamit tennie kell, mint kell is, mi a bünös fél szigoru megbüntetését ohajtjuk. Mert lássa I—nyi ur ha minden mérges és nyelves menyecske férjétől elválasztatnék, a szalma özvegyek száma végtelenre növekednék. De hasonlatossága különben is távolról vétetett. Bihart szalma özvegységre egy napig sem lehet kárhoztatni. Most feje van, még is fölemészti saját magzatait, hátha még feje nem volna! öngyilkosságot követne el. Itt hát nem váló, hanem büntető per van rendén; és ezt igen jól tudja az illető hatalom. Mellyik fejével volt valaha Bihar megelégedve? — A szavazási modor fölött háromfelé szakadt a vélemény. Vivtak az egészen régi, a módositott régi, és az egészen uj pártonkinti szavazás rendszere mellett. E közben K. A. ügyvéd H. J. tbirót jötmentnek kiáltotta. és tiszti kereset alá nem véteték. H.J. a garázdaságot keményen vissza torolta, mire K. A. ügyvéd válasza következék, iszonyu, minden illedelmet sértő, csárdai kitételeivel, örömére a mellette s körüle iszonyuan tomboló, garázdaságait szakonkint viszhangozó ellenzékieknek. A viszhang adásban különösen kitüntette magát Th. M. szolgabiró, ki valóságosan nevetséges állásba tevén magát s mellét vervén szélmalom sebességgel fertelmesnél fertelmesebb dolgokat darált. Ez aztán a tanácskozási modor, kár volt a pesti hirlapnak K. A. beszédét ki nem nyomatnia. Pártonként fogunk szavazni. A pártok Biharban jegyökönyvileg elvannak ismerve. Éljen a pártos Bihar! A conservativek jelöltje P. első alispán és R. M. debr. polgármester. Az ellenzékieké B. Ö. és Th. J. Ez utósó tölünk tért által. Kié lesz a győzelem, e f. hó 28ka fogja megmutatni. Addig is talpon legyünk. Ohati.

Barsból. Aranyos Maróth, sept. 13. Mielőtt e rettenetes gyülés részletes leirásába bocsátkoznánk, elszomorodott szivvel kell kijelentenünk, miszerint ama hires Barsmegye, mellyben már több év óta a kellő rend, tisztviselői pontos eljárás, okos szigor s tekintély, a béke malasztos ölében, higgadt tanácskozások folytán, örködve az alkotmányos szabadság és nemesi jogok fölött, összehangzó érzelemmel áraszták el a vélemények ingerültség nélkül surlódó hullámzatain — mint fényes nap a foszlékony fellegek rétegein át — jótékony sugaraikat, s a nemesi szabadalmak, s megyei municipium sértetlensége mellett szolgáltatott ki özvegyeknek, árváknak, uraknak, szegényeknek, jobbágyoknak, részrehajlatlanul az igazság — e nevezetes vmegye most, heves viszálkodások, mérges ingerültségek, méltatlan megtámadások, perlekedések, becstelenitések, s vérengző verekedések borzadalmas tanyájává, alacsony lélekvásárlás, korteskedés, izgatás szerencsétlen szinhelyévé, s rajta a rend és béke, aljas pártoskodás sajnálatos martalékává vált. Megszakadt itt a barátságnak, meg a vérségnek szent köteléke, rútul széttépetett az egyetértésnek rózsaláncza, mert itt fölingerült kedélyében barát barát ellen, testvér testvér ellen, szórja dühödve, szikrázó szemekkel, elrekedésig erőtetett torkából nyelvének tüzes nyilait annyira, hogy sok perczben e gyülést nem emberek, hanem más valami lények csoportjának vélnéd, mellybe a furiák szállottak. De azt kérded már jámbor olvasó: tehát ki, vagy mi oka e borzasztó fölháborodásnak? hisz ez ama fontos kérdés, mellyre minden barsi tudna felelni, de vagy nem akar, vagy nem merészel, mivel szabadszólás divatozik Magyarországban ama régi közmondás nemesise alatt: „mondj igazat, betörik a fejed“ Valamint az igazságnak csak egy ellenzéke van, az igazságtalanság; ugy itt is csak két roppant párt áll egy más elllenében, az egyik fejér, a másik veres tollas, ez a föispánt, amaz az első alispánt kiáltja bünösnek. Mellyiknek legyen igaza? egyes embernek e fölött nyilatkoznia alig lehet, a nélkül, hogy részrehajlónak ne kiáltassék. Mi az ügyet igen érdekesnek, országos fontosságunak tartjuk, melly méltán követeli az egész hon figyelmét. Sokkal nagyobbnak sejditjük itt a tervet, mint sokan gondolnák, s ez oka, hogy az ügyet a maga meztelenségében láttuk tanácsosnak a nagy közönség elébe terjesztendőnek annál inkább, mivel hiteles tudomásunkra van, miként léptettek föl uj és uj levelezőket, miként igazgatták inyökre ezeknek föltett közleményeiket, mi előtt a hirlapokba küldötték volna, hogy ámitsák el a nagy közönséget, miket a hirlapvezetők — mivel tán tekintélyesektől jöttek, — bona fide elfogadtak, s lőn furcsa elferditès, torzitás, leczkézés; korholás sat. pedig uraim az igy leirt gyülésre alig ismert az, ki jelen volt. Ők tudják, mit cselekedtek. Maga e tény nagy szorultságra mutat, a tiszta ügy talán nem szorulna illy hitvány védmódra; de mennyire bosszankodik az ügyeket ismerő, s a gyüléseken jelenvolt olvasó, midőn a tényeket egészen elferditő, fölforgató illyetén czikkek által a hirlapokat hitvány koholmányok közlönyévé látja aljasitatni, mi méltán igényli az illető t. cz. szerkesztők figyelmét, miszerint, főleg illy surlódások és pártok alkalmával hiteles levelezőjükön kivül közleményt mindenkitől el ne fogadjanak. Irja le a levelező a történteket hiven, aztán előterjeszthetí véleményét, de ezt a legfontosb okok elhallgatásával vagy épen az igazság rovására eltorzitásával ne tolja a közönségre. Nincs itt oppositio és conservativ pártról szó, ez egy külön vegyülék mind két részből, a mostani igen érdekes tárgy még érdekesb körülményei szerint alakulva, azonban ha e mostani két pártot a régi szellem szerint elemezzük, az egykori s eddigi oppositio majd minden hires nem hires tagjai jelenleg a fejér tollas párt zászlói alatt vitézkednek, a conservativ résznek pedig majd egész tömege J-ky Elek cs.kir. kam. és R. Ignácz nagy hatásu s tekintélyü vezetése mellett — a barsi papság egész testületével együtt (hármat négyet kivéve) a veres tollu vagy is alispáni felekezet négyes lobogói alatt harczol.

(Folyt. köv.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A francziakormány — miként az oct. 7kei „Moniteur közli — Madridbol oct. 4-ről azon tudósitást kapta, miszerint ő felsége Isabella királynő a következő tagokból álló uj ministeriumot nevezett ki: ministerelnök s külügyminister: Narvaez; belügyminister: Sartorius; pénzügyminister: Orlando; közoktatási minister: Ros de Olano; hadminister: Cordova. Az uj ministeriumot kinevező kir. rendelet a „Gaceta de Madrid“ october 4kei számában foglaltatik. Ugyan ezen szám hirdeti azon rendeleteket; mellyek erejénél fogva az előbbi cabinet egyes tagjainak elbocsáttatása kimondatik, a tengerészeti tárczá még senkinek sincsen átadva, azt hiszik, hogy Aspirol tábornok fogja azt átvenni. E ministerváltozást palotai ármányoknak tulajdonitják s a jelen cabinetet a királynő a valenciai herczeggel egyesülve alakitotta. Azt vélik, miszerint az uj cabineti tanács elnökének első tette a Salamanca által ktbocsátott rendeletek megsemmisitése s a cortes összehivása leend, mi oct. 15re van kitüzve.

Franczíaország. Páris, oct. 9. A spanyol ministeri változás a ministeri sajtó által diadallal ünnepeltetik. A J. d. Debats, melly egy idő óta Spanyolország felöl hallgatott, ismét dicsbeszédet hangoztat Isabella királynő fölött. Szerinte a veszély, mitől Spanyolország szerencsére megmenekült, abban állott, hogy progressista ministeriumot akartak képezni, uj cortest választani s progressista többség által a trónörökösödést megváltoztatni s végre ő fölségét mostani férjétől elválasztani, s Montemolin gróflal házasitani össze. Ezen erkőcstelen ármány meghiusult s a mérsékelt párt megfogja mutatni, hogy ő valójában liberalis és egyszersmind monarchiai szellemü és Narvaez tábornok mint e párt leghübb s legdicsőségesb képviselője fog föltünni. Ezen politikai győzelem létrejövetelérőt mitsem szól a ministeri lap, ellenben a „National“ egyszerüen Maria Krisztina anyakirálynő pénzének tulajdonitja az egészet, ki egy hónap előtt egy pár milliót Madridba küldött, s im milly csodahatása lőn.

Marseille lakói a napokban különös látvány tanui valánk: mintegy 80arab, rongyos nemzeti öltönyökben barangola föl s alá a város utczáin. Cette várerősségből, hol egy ideig hadi foglyokkint tartattak nem régiben elbocsáttattak s most a kormány költségén gözösön honukba visszavitetnek. A még Franczíaországban letartóztatott arab foglyok Abd-el-Kader rokonai s meghit barátai, kiknek veszély nélkül a vissza térhetést megengedni nem lehet. —

Az uj spanyol követ a sz. széknél Pacheco, Bayonne-n oct. 2-kán utazott keresztül Rómába.

A „Reforme“ felelős szerkesztőjének pere, ki Praslin herczeg fölött irt czikkében a király kormánya elleni gyülölségre és megvetésrei izgatással vádoltatott, a szajnai törvényszék előtt eldöntetett. — Ledru-Rollin kamrai tag volt a védelmező, de nem mint szerény ügyvéd, hanem inkább mint néptribun, ki ez alkalmat használva a kormány ellen több ó és uj vádakat emelt. A jurry a „bünös-t“ kimondá és Leoutre három hónapi fogságra és 3000 frank bündijra itéltetett.

N.Britannia. London oct. 8. A dublini „Evening Herald“ biztos kutfőből azon hirt közli, miszerint a kormány egy a legközelebbi parliament elébeterjesztendő billt készit az uj ir szegénységi-tömeg és a tizedet megváltótörvény eltörlésére s helyébe egy ir tulajdoni s jövedelmi adót helyezend. Ez adó-mennyiség aztán egy részt az egyház föntartására, más részt pedig a szegényigazgatási költségek födözésére fordittatik.

Olaszország. Ő szentsége IX-dik Pius pápa oct. 4-kén reggel a Quirinal-palotában titkos consistoriumot tartott hol a többi közt következő érsekek s püspökök praeconisáltattak: mint jeruzsálemi patriarcha Valerga József Albenga egyházmegyei diák szertartásu pap, apostoli misionarius és Ispahan püspökség főhelyettnöke; mint toledoi érsek Bonely Oribe cordovai volt-püspök; Montero coriai püspök burgosi érsekké; Valdiviesa santiagoi érsekké; Müller János György taumacusi püspök in partibus infidelium münsteri püspökké; Farancon Jakab Siguenza megyei pap cordovai püspökké és Fernandez Cortina oviedo megyei pap és toledoi kanonok Siguenzai püspökké.

Róma, oct. 4. Tegnap reggel a polgári őrsereg parancsot kapott szállásaik előtt cocardaval megjelenni, hogy a pápának a rég ohajtva várt kegyelemért, ama mindenki megelégedésére kiütött helyhatósági alkotmányért halájukat kimondják. Miután mind a tizennégy zászlóalj a Piazza del Popolo-n összegyült, zene kiséretében a Quirinalba ment, hol IXik Pius az erkélyről a tömérdek sokaságra áldást mondott. Ez ünnepély után az egyes tömegeket különös részvéttel szemügyre vette s mielőtt visszavonult környezőihez különféle kérdéseket intézett; mindenki a szeretet és szelidség hangjait vélte ajkairól halhatni, olly szivemelő volt jelenléte.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

577. szám 1847.

Csütörtök oktob. 21.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. — A királyi helytartó körutja. (Selmeczbánya). — Káptalani, megyei, szabad kerületi és kir. városi követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Csongrádból, Fejérből, Sárosból, Szepesből (követválasztási közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (XCII. és XCIII. országos ülés).

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Gróf Dessewffy Béla a magyar k. udv. kancellariánál fogalmazó gyakornok, élte tavaszának 24 évében Kassán october 4-dikén meghalálozott, és nagyatyja Sámuel, és elfelejthetetlen Aurel tetemeihez Fintán f. h. 7kén letétetett a mi halandó vala, lelke a jobb életre átköltözvén.

A királyi helytartó körutja. Selmeczbánya october 16. Az igaz szivü magyarnak kiolthatlan tulajdona forró kebellel viseltetni azon dolgok iránt, a mellyek hazánkat, s nemzetünket közelebbről érdeklik. Ezt minden nyomon szemeink előtt tartva, valamint legédesb érzelemmel, ugy legnagyobb készséggel a t. cz. közönséggel közöljük azokat, a mellyeknek mások előttünk, mi pedig oct. hó 12-kén tanui valánk. E ritka szerencséjü napon magok az egek is látszottak hajlani a látvány után föndobogó szivvel epedező Selmeczbánya városa lakói kérésére, minthogy ezt megelőző estéjén az unalomig hosszu esőzések szakadásait elrekeszték. Közeledő örömünk előérzetében várván a jövő örömnapnak kiderültét, a mint reggel magas hegyeink ormaira vetők szemeinket, látók, hogy az alattuk elterülő földhatárról emelkedő kipárolgások sürü felhökké átalakulván, azokon előbbi székhelyeiket elfoglalják, és szeretettel kapcsolt hódolat után, vágyódó sziveinket azon aggodalommal tölték el, hogy a felhök árjai ismét megeredvén, a fejedelmi vendég elfogadtatására rendeltetett készületeinket megsemmisitendik. De hála az égnek, egész aggodalmunknak csak az vala egyetlen egy kedvetlen eredménye, hogy a vastag felhök által elboritott napnak derült arczába egész nap nem nézhettünk. De mi kárával lehet a nap hiánya azokra, a kik ugy is alkonyat után esti órákban vágyva várják hazájok földe egyik legtündöklöbb csillagát? Ugy van, mi Selmeczbánya városa lakói october 12kén nem szerencséltettünk látni a nap fényét, hogy annál tisztább, annál fényesb alakban országunk nagy reményü kir. helytartóját, fönséges cs. kir. István főherczeget, ugymint jövőre az egész honra fényt deritő csillagot megláthassuk, és látásának örülhessünk. Ugyanis ő cs. kir. fönsége oda hagyván délutáni órákban Körmöczbánya városát, városunk felé sietett, és már lejárt volt a szürkület végső percze, midőn az ujváron kiállitott ágyúk durrogása tudtunkra adá, hogy ő cs. k. fönsége városunk határát szerencsésen elérte; a hol egy kiékesitett diadaliv alatt a városi fényes küldöttségtől váratott, s városi polgármester ur szabatos szónoklata mellett meleg kebellel fogadtatott. Innét ő cs. kir. fönsége a kiküldöttek, s szép számu csinos magyar ruhába öltözött lovagló polgárok kiséretében folytatá utját, 2000nél több egyenruhában, égő mécscsel, s tisztjeik szorgos igazgatása alatt két oldalsorban kiállitott bányamunkás között. Épen fél nyolczat ütött az óra, a midőn ő fönsége a pompásan fölékesitett bélabányai kapunál megállott, ott városi biró ur lelkes üdvözlését elfogadandó, melly után városunk küszöbét legelőször szentesitette és csak ekkor kezdődött az igazán diadali menet: megzendült a bányászati hangászkar átható zenéje, viszhangzott a hegyek oldalairól visszaütődő ágyúk durrogása, és a pezsgő népnek éljeneztetése meg nem szünt, mig ő cs. kir. fönsége a kamaragrófi házban számára rendeltetett szállásába be nem tért. Ekkor tündérfényben világlott minden, és öröm sugárzott vissza mindenkinek arczáról. — Egy fertály órányi időköz után, mivel ő cs. kir. fönsége másnap korán reggel tőlünk eltávozni, és még az nap Balassa-Gyarmaton körutazását bevégezni szándékozék; azonnal fogadá a mély hódolatára megjelenő minden rangu s rendü kiküldöttségeket. Legis legelőre a tek. nem. Hontmegye kiküldöttségének nemeslelkü vezetője mélt. Luka Sándor főisp. helyettes s udvari tanácsos ur, valóban remek szónoklatában tolmácsolá Hontmegye karainak és rendeinek, ő cs. kir. fönsége magas személyéhez hü ragaszkodását, s iránta forrón dobogó sziveik érzelmeit. Ezekután méltóságos báró Rittersteín Ágoston kamaragróf ur mélyen hódoló tisztelettel és őszinte kebléből fakadó magyar üdvözlettel bemutatá a kormánya alatt hivataloskodó tisztek főbbjeit. Ezeket fölváltotta a selmeczi vidéken részint lelkipásztorkodással, részint tanitással foglalkozó érdemteljes egyének rendsora, kik jóllehet hódolási kötelességöket teendők, külön külön készek állának, meglátván mindazonáltal a tisztelgő férfiak sorában állani szentegyházunk egyik főbb emberét, t. i. nagyságos Lipthay Antal kir. itélőtáblai főpap urat, egyedül iránta tiszteletből és szeretetből, egy akarattal ruházák át e fényes tisztet ő nagyságára, ki is ámbár véletlenül ő cs. kir. fönsége magas szine előtt mint szónok föllépni megkéretett: ékes, velős, s hathatós szónoklatával még is minden jelenlevők csodálkozását magára vonta. Következtek továbbá Selmecz- s Bakabánya városok, nem különben más több testületek fényes kiküldöttségei, mellyek szinte ő cs. kir. fönsége előtt jeles szónokaik vezérlete alatt tevék hódoló tiszteletüket. Ő cs. kir. fönségének az előtte megjelentekhez mutatott páratlan kegyességéről, nyájas leereszkedéséről, és mind alkalmatos, mind férfias válaszairól csak azt mondjuk, hogy mindnyájan, a kik tőle eltávoztak, szivömledezve megvallották: Ő cs. kir. fönsége István főherczeg bennünket meghóditott, bennünket elbüvölt. — Igy telt el nyájas fogadtatások közt az est, és már 10re járt az óra, midőn ő cs. kir. fönsége a diszesen elrendezett kamaragrófi asztalnál helyet foglala a jelenlevő számos vendégektől lelkesen üdvözöltetve. Vacsora után az itteni bányagyakornokok a bányászati szerencsekivánó dallal, zene s ének közt, megkezdék az ismeretes bánya-járatot, melly végre a kegyes rendiek tére előtt egy czélszerü bánya-aknát fölállitottak. Végre ő cs. kir. fönsége megtekinté még a selmeczi polgárok által ez ünnepélyre rendezett tánczvigalmat is, mellyen miután egynehány fiatalok a csárdás tánczbani ügyességében örömet élvezett, éjfélután 1½ órakor örömzaj közt oda hagyá a teremet, és a hosszu uti törődés után, egy pár órányi nyugodalmat engede testének; mondom, egy pár órányi nyugodalmat, mert már reggel 7 órakor ugyan azok, a kiktől fogadtatott, kiséretében, az összesereglett nép szerencsekivánati közt tőlünk eltávozott.

Káptalani, megyei, sz. kerületi és sz. kir. városi követválasztások. Eperjesi káptalan részéről: Duchnovics Sándor.

Pestmegyéből követekül választattak Szentkirályi Móricz közfölkiáltással, és Kossuth Lajos szótöbbséggel, 1314 szózatból álló minoritas ellenében. E minoritas három különböző elemből alakult; ugymint: a pestmegyei birtokos nemesség egy része, fejértollas párt nevezet alatt legalább is 450 szavazattal. A Budapesten lakó hivatalnokok s egyéb honoratiorok mintegy 100 szavazat, s végre a szegényebb rendü kül-nemességből álló harmadik elem az egész öszveget kiegészitő többi szavazattal.

Mosonymegyei követválasztás. Folyó hó 18kán összegyülvén megyénk karai és rendei, a kir. leirat szerint, nov. 7kén ünnepélyesen megnyitandó hongyülésünkre közfölkiáltás után követekül gr. Széchenyi István ur ő excellentiáját, s Kröner Lajos első alispánunkat választották. Politikai életünk jelen pártos irányzatai szükségessé tevék, hogy a józan haladás ügyvezetését olly férfiura bizzuk a képviselők testületénél is, kinek eddigi életét a legmagasb honfiérdemek szövik keresztül, s kinek polgári jelleme, páratlan politikai képessége, gyakorlati tapintata, s törhetlen buzgalma nem csak biztositékul szolgálnak a teendők ohajtott fejleményére, hanem érdemalapul is a dicső állásra, mellyre megyénk gr. Széchenyi István ur ő excellentiáját közlelkesedéssel meghivá, s érdekeink képviselését kezeibe tevé. Gyülésünk egyéb körülményeiről jövő alkalommal többet.

Zemplénben: Lónyay Gábor és gr. Andrássy Gyula.

Árvában: Ifj. Szmrecsányi János helytartósági titoknok és Zmeskál Ferdinand közfölkiáltással.

Ugocsában: Egry János első alispán és ifj. Ujhelyi Sándor tbiró.

Liptóban: Szentiványi Jenő első alispán, és Rakovszky Móricz másod alispán.

Zólyomban: Ruttkay István főjegyző és Osztroluczky Géza tisztbli főjegyző.

Nyitrában: Tarnóczy Kázmér első alispán és Majláth Imre tbiró.

Pestvárosban: Koller Ferencz városi tanácsnok, és Károlyi István.

Szabadkán: Kulaincsics István főkapitány és Zomborcsevics Vincze városi főorvos.

Székes-Fejérvárott: Haader Pál városbiró és König József városi tanácsos.

Nagyszombatban: Pitroff János polgármester és Kaiser József főjegyző.

Fiumeban: Priviczer István fiumei első bir. váltó és keresk. törvényszék elnöke és Tosoni József Ágoston, magy. tengerm. kir. korm. szék ülnöke.

Buccariban: Smaich Bertalan, fiumei e. b. váltó s keresk. törv. szék ülnöke.

Ujvidéken: Herger Pál és Hadzsics János tanácsnokok.

Kapronczán: Ferenczy József tan.

Posegaban: Veber Károly eszéki posta-adm.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Csongrádból. A mult september 20-kán tartott évnegyedes közgyülésünket szeretett főispáni helyettesünk nyájas üdvözlettel megnyitván, mindenek előtt jelentette, hogy azon küldöttség, melly az ő vezérlete alatt, kir. helytartó ő cs. kir. főherczegségének üdvözletére, sz. k. Szabadka városába kirendeltetett, — ő fönsége által, örökös hálára kötelező kegyes leereszkedéssel fogadtatott, és azon már előre is boldogitó igérettel bocsátatott el, miszerint ő fönsége legközelebbi alkalommal, megyénket is meglátogatni méltóztatik. — Melly lelkesedéssel vett értesités, és a megye állapotát rajzoló szokásos első alispáni előadás után, fölolvastatott az országgyülési utasitások készitésével megbizott választmány tudósitása, melly legnagyobb részben elfogadva, némellyekre nézve módositva, másokkal ismét bővitve lön, nevezetesebb pontjai itt következnek: 1. A dicsőült nádor fényes érdemei külön törvényczikkelyben örökitessenek. 2. Kir. helytartó István főherczeg ő fönsége, az 1790. 5. és 1796. 1. törvényekben foglalt választások hasonlatosságára, minden kijelölés nélkül nádorrá választassék. 3. A tanácskozásra nem jogositott hallgatóság rakonczátlankodása, és a tanácskozások folyamára erőszakolt befolyása korlátoztassék, egyszersmind az országgyülési tanácskozások gyors és hiteles közlésére, egy — csupán az országgyülési testülettől függő országgyülési hirlap állapitassék meg. 4. A királyi városok rezdezésében, a követek oda ügyeljenek, hogy a politikai jogok csak ollyanokra terjesztessenek ki, kikben elegendő vagyon vagy értelmességi biztositék létezik; továbbá hogy a közigazgatás és jó rend érdekében szükséges kormányi befolyás és fölügyelés biztositassék, az e tekintetből

törvényesitendő, főfelügyelők ugy kineveztetésére, mint hatáskörük meghatározására nézve, a megyei fökormányzókra e részben föntálló viszonyok leendvén irányul alkalmazandók. 5. A káptalanok szavazata rendeztessék, sőt az országgyülésnek is, a szavazatok minőségére nézve, átalános rendezése sürgettessék. 6. Az ország közszükségeinek fedezéséhez, az eddig tehermentes osztály járuljon, és a teherviselés közös elve törvénnyé szentesitetvén, a mennyiség egyik országgyüléstől a másikig határoztassék meg. — 7. Az absentisták kettőztetett fizetésre köteleztessenek. — 8. Kényszeritő örökváltsági törvény hozatala ugyan ne sürgettessék, de az ősiségi viszonyokban képző akadályok elháritása, és átalában minden az örökváltságot másként könnyitendő intézkedések létrehozása sürgettessék. Egyébiránt a jobbágyi robot és dézma mind a két félre nézve czélszerütlennek ismertetvén, ezeknek évenkinti értéke törvény által állapitassék meg. 9. A közigazgatási rendszer, a biráskodásitól teljesen elválasztassék. 10. A főispánoknak s helyetteseiknek, törvényszékekeni elnökösködése pártoltassék. 11. Az irói tulajdon törvény által biztositassék. 12. A censura repressiv sajtótörvényekkel cseréltessék föl. 13. Pozsony és Pest megyék küldöttségei ő fönsége elibe juthatásának megakadályozása. 14. Turmező és Zágráb ismeretes panaszaik. 15. Hevesmegyének a parádi botrány tárgyában tett kormányi intézkedések iránti panasza sérelemnek ne tekintessenek. 16. Az erdélyi egyesülés pártoltassék, ha azonban ennek ohajtott sikere nem lenne, az 1836: 21dik t. cz. végrehajtása erélyesen sürgettessék. 17. A görög n. e. szertartásuak átmenetére nézve kibocsátott kormányi intézkedés törvénybe iktattassék. 18. Takarék magtárak fölállitása sürgettessék. 19. A mészárszéki jog, — a tulajdonosok törvényszerü kártalanitása mellett, eltörültessék. 20. A czéhek másként rendeztessenek. 21. A közmunkákról szóló s gyakorlatban kivihetetlen ujabb törvények, ugy szinte 22. A csödtörvények is átvizsgáltatván, a hiányok pótoltassanak és a gyakorlatnak megfelelhetőleg módositassanak. — Ezek utasításunknak főbb pontjai, mellyeknek megállapitásában, — minthogy az ellenzék nem is mutatta magát, — példás egyetértés mutatkozott. — Követválasztási közgyülésünk october 13kára tüzetett ki, melly alkalommal az ellenzéknek a közöttünki békes egyetértést megzavarni előzőleg törekedett, azonban meghiusult ármánykodásai daczára is, — mint már közölve volt — követekké Babarczy Antal helytartósági tanácsos és táblabiró, és Temesváry István első alispán fölkiáltás által megválasztattak. Az ellenzék már e napon nem jelent meg, és ugyanazért megyei nemességünk is, — melly csinos női kezek által készült zászlóval, lovasok elővezetése mellett a legszebb rendben tartotta bejövetelét, — csendesen és példás illedelemmel viselte magát.

Ugyan ezen követválasztó gyülésünk alatt, ifjabb gróf Zichy Ferencz ő excellentiája, a tanulmányi biztossággal egybekötött könyvvizsgálói főhivatal ujon kinevezett elnöke, táblabiráink koszorujába tüzetett; — Szerencsy István ő nmlgának pedig főpohárnokká, — ugy Zarka János ő mlgának királyi személynökké neveztetésük folytán, e megye üdvözlő leveleket küld. — Végre követválasztási ünnepélyünket, egy valóban fényes báli mulatság rekeszté be. — 11.

Fejérből. Folyó hó 12-kén tartott megyei közgyülésünkön országgyülési követeknek Cserna Károly 2-od alispán és Horváth László választattak el. — Utasításunk főpontjai a következők: 1 a háziadót elvállaltuk, valamint a katona-tartás megváltására már mult országgyülésen a kormánnyal egyetértőleg megállapitott egy millió p.frt összeg fizetésében is birtokaránylag részt veszünk. 2) Az ősiséget eltöröltetni kivánjuk, a mód fölött azonban akkor határozandunk, ha követ urak az országgyülés alatt egy bizottmány által előlegesen kidolgozandó tervet megküldendik. 3) Örökváltsági törvényt jobbágyra nem, de a földesurra kényszeritőt akarunk. 4) A „praeventiv censura“ megszüntetésével szabad sajtót akarunk. 5) Statusadósságoknak bármi tekintetbeni elvállalását, ugyszinte a monopoliumokat is ellenezzük. 6) A szabad kir. városok rendezését föleg a rendi tábla által megállapitott értelemben ohajtjuk. 7) A káptalanoknak aránylag országgyülési szavazatjogot adunk stb. Megemlitendőnek tartjuk még gr. B. L. azon, valósággal határozatba is ment inditványát, melly szerint a jelen utasitást jövőre ne lehessen megváltoztatni. Melly inditvány milly czélszerütlen légyen, egy tekintetre átlátható, valamint az is, hogy illy inditványok nem a valódi liberalismus méhéből születnek. — A fejérvári káptalan részéről Pendl Ferencz apát és olvasó kanonok, a város részéről pedig Haader Pál főbiró és Königh József tanácsnok választattak országgyülési követeknek. A.

Sárosból. October 14én. — Követválasztási rendkivüli közgyülésünket, szeretett mlgos főispánunk oct. 12én nyitá meg; — fölolvastatván az országgyülésre meghivó k. k. levél, a főispán fölszólitá a rendeket, hogy követeket válaszszanak. — Egy pár percz elegendő vala e szép alkotmányos jogi gyakorlatnak teljesitésére, és Semsey Albert, Márjássy Ágostonnal, kortes nélkül (három jó reménység fejében még 11én bejövén, de lakomára nem akadván s ezt 12én is tapasztalván, mert sem bor, sem pálinka, sem pecsenye, sem pénz, de még kenyér sem vala számukra készen, azon egyszerü panaszal: to uz ňe do redu, — ez már nincs rendén, — haza ment, munkáját folytatandó) el valának választva azon hozzáadással, hogy elsőbbségi különbség közöttök ne legyen. — Szerencsésen által esvén a választáson, hozzá fogtunk a mult héten választmányilag kidolgozott utasitások rostálásához, mellyek, ámbár az oppositio által minden erejök megfeszitésével ostromoltattak is, meghagyattak. Ezeket csak kivonatban előadni szándékozván, rövidség okáért jónak tartom megérinteni azon pontokat, a mellyeknél az ütközet órakig tartott; első vala az 1844ik 3dik t. cz. — második az adó, harmadik az örökváltság (kényszeriteni akarta az oppositio a földesurat) negyedik az ősiség (prout possidetis vala a kivánat) és ötödik a zsidók emancipatiója (itt a czipókkal megtiszteltettünk). — Utasításunk nevetesebb pontjai ezek: 1. István főherczeg, azon mód szerint, a mint boldogult atyja, kijelölés nélkül, fölkiáltás által nádornak választassék. 2. Félszázados József nagy nádornak érdemei beczikkelyeztessenek. 3. A verificatio az országgyülésnek át nem adatik, a követek régi szokás szerint tisztelkedjenek. 4. A magyar nyelv kiterjesztését az által is ohajtjuk: a) az ügyvédek tartozzanak magyarul allegalni, b) a kincstári beligazgatás is magyar nyelven történjék, és oda csak magyarok alkalmaztassanak, c) az örökös tartományok, viszonyosság okáért, ha nemzeti nyelvükön fognak irni a magyar megyékhez, tartozzanak magyar válaszokat elfogadni, vagy pedig a latin nyelv mind a két részről használtassék. 5. Az 1844 évi 3. t. czikket Sáros soha sem értette ugy, hogy a katholikus papokat is, a kik különösen eskü által is le vannak kötelezve, föl akarta volna oldani esküjöktől; annak fölvilágositása azon egyszerü hozza tétellel: ide nem értve a kath. papokat, törvényileg kimondassék. 6. A nem egyesült görögök iránti intézkedés törvénybe menjen. 7. A kalendáriom egy legyen. 8. Az élelmezési tárgy, mult országgyülési megállapodás szerint, döntessék el. 9. Adózni nem akarunk, hanem tehetségünkhöz képest országgyüléstől országgyülésig teljes garantia mellett a kiszemelt országos szükségek fedezéséhez járulni. 10. Hitelintézet fölállitása pártoltatik. 11. A sz. k. városok elrendezése mihamarébb történjék 16 szavazat megadásával. 12. Örökváltság egyedül szabad egyezkedés által történjék. 13. Ősiség maradjon. 14. Büntető törvény létre jöjön. 15. A hadi adó a mostaninál nagyobb ne legyen — portáink száma nem csak az előtt, hanem a folyó évi nagy halandóság által is elpusztult sok telek miatt leszállitassék. 16. Az országgyülési költségeket (absque nectenda consequentia) a nemesség viselje. 17. A vukovár-fiumei vasut, kamatbiztositás nélkül pártoltatik. 18. A káptalanoknak törvényes szavazata visszaadassék, szintugy a kerületeknek is — de az absentiumoké töröltessék el. 19. Erdély visszakapcsolására országos választmány neveztessék. 20. A csöd-perekben váltó t. szék legyen az első biróság. 21. Az országgyülési tanácskozások az 1723: 7. t. cz. 5. §. nyomán uj törvény által biztositassanak. 22. Szinte a vmegye tanácskozásai is. 23. Országgyülési szabad ujsag inditványoztassék. 24. Bányatörvények mult utasitás szerint szorgalmaztassanak. 25. A zsidók emancipátioja nem pártoltatik, sőt azok bebujdosását sikeresebb intézkedések által gátolni kivánjuk. sat. sat.

Szepesből. Épen most végeztük be a hongyülési követek választását; mellynek eredménye az, hogy első követül Jony Vincze alispán, második követül pedig Kray Miksa főjegyzőnk választattak meg. Három volt, ki a követi állomás elnyerésére munkálkodott, t. i. a két megválasztott conservativen kivül a szepesi ellenzék jó szivéről ismert főnöke Okolicsányi Victor tb. Még két héttel ezelőtt a korteskedésnek nálunk hire sem vala, s ezt most sem mondhatnók, hogy megyei nemességünket szennyezné, habár az utósó napokban, miután az ellenzék, sok conservativnek is, igen kellemes társalgásu, kedves jelöltjét minden áron a követi állomásra fölemelendő, az összejöveteleket s vendégeskedéseket megkezdé, némi szine a korteskedésnek mutatkozni kezdett. Azonban ezt, egy alkotmányos honban elmellőzhetlent, roszalni sincs okunk, mert legalább tudtunkra az egész inkább kedvderitési akaratra, mint gonosz vesztegetésre mutatni látszott, és nem akarnók hinni, hogy csakugyan hazánkat annyiszor dulta ármányos vesztegetésnek lett volna helye; mindazáltal annyi bizonyos, miszerint az ellenzék igen nagy erőt fejtett ki s magának ez alkalommal győzelmet szerezni igen iparkodott, mihez könnyen hozzá juthatni vélt, mert kijelöltje, mint magános egyén, igen kedvelt embere a megyei közönségnek. Ámde midőn az elv forgott fön, meg kelle választani az ügyet a személytől, s a conservativek kijelöltjeiket bukni nem engedheték; igy történt, hogy a választást megelőző napokban az ügy kimenetele igen kétes vala. Az ellenzék tehát utósó napon nemzeti szinü zászlókkal s vörös tollu kalapokkal érkezett a megye székhelyére, velük legnagyobb része a köznemességnek, miután a köznemesség legnagyobb része a bővebb asztalt s számosabb üvegeket keresé; mig Jony hivei jelöltjük lakán összegyülekeztek. A meghatározott óra érkezék, s főisp. ő mlga megjelent a nagyobb teremben, miután a zászlókat, nehogy ezek alkalmul szolgáljanak a verekedésre, maga szobáiba viteté. Lelkes szónoklattal nyitá meg elnökünk az ülést, hálát rebegvén a legjobb fejedelemnek, ki szivén hordván honunk boldogságát, a törvények iránti hivséget azzal tanusitá, hogy a törvényes idő lejártával hü magyarjait maga körül összegyüjteni ohajtá a boldogult halhatatlan nevü nádor helyébe uj nádor választását eszközlendő, s magyar hazánkat europai statusok élvezte boldogságban részesitendő; fölolvastatá ezután a kir. meghivó levelet, s ujra emelé szavát, intvén szeretett rendeit, hogy óvakodva minden rendetlenségtől, az e megye nemességét eddig mindig jellemezte illedelmet s komoly viseletet ez alkalommal is tartsák meg, s olly egyéneket választani iparkodjanak, kik a király s haza iránti szeretettől áthatva, nem pártszellems önző érdekektől vezéreltetve, de a haza javát előmozditani törekvő akaratukból ohajtnak lépni nehéz pályájukra, és végre miután a három versenyző nevét kimondá, akkor a conservativ rész Jóny Vinczét, az ellenzék Okolicsányi Victort emelé, mig főjegyzőnk a politikai conjuncturáknak engedve, nyugodtan ült az ő helyén, boldog azon önérzetben, hogy három évi osztatlan bizalom őt naponkint szólitgatá föl a követség elfogadására. Szavazásra került a dolog, mert a bölcs kormányzó részrehajtatlanságát tanusitani akará s Jóny 323, Okolicsányi 249 szavazatot nyert. Midőn a második követ választását ő mlga megkezdé, örömtapsok közt emeltetett Kray Miksa, mig az ellenzék ismét Okolicsányihoz ragaszkodott; a választás ismét szavazás által történt, s Kray 287, Okolicsányi pedig 260 votumot nyert. És most álmélkodva néztünk, szomorkodva tapasztalván, hogy az élet kineveti a logicát. Kray Miksa, ki megyénknek három évig egyedüli képviselőül hirdettetett, kitől mindenki várá, hogy ő leend méltó utóda nagy Zsedényinknek, ki a követséget soha nem keresé, de arra fölszólittatott, most 27 szavazati többséget nyere! Meglehet, hogy az önérdem érzetében bizó főjegyzőnkre nehéz sullyal esett e váratlan csapás, és mi résztvevő szivünkkel osztoztunk igazságos — habár magába zárt fájdalmában, de nem állhatjuk meg, hogy e lapokban neki ne juttassuk azon fényes elégtételt, mellyet a választásnál nem nyerhete. Büszkén hirdetheljük, hogy soha e hazában olly dicsőségesen egy követ sem választatott mint ő. Távol minden választási mozgalmaktól, nem csak nem költe egy fillért, de még kéröleg sem járult soha, örömest töltendő napjait családja boldog körében, ha a megyének azon része, melly az érdemet méltatni tudja s tudja kiis-

merni a hazának hü szolgálatot teendő férfiakat, őt, a szerénység s csendes szorgalom példáját, ezen uj pályára föl nem hivja; hallottuk majd ez, majd amaz oldalról a korholást: miért nem teszen ő is lépést? de ő szilárdul tartá meg tiszta jellemét, s megmutatá, miszerint a korteskedés és vesztegetés akadályoztatására törvény sem kell, ha lesznek e honnak hozzá hasonló sok fiai. Részünkről csak egy ohajtás vagyon, hogy testi ereje állandóul kövesse szelleme erejét, s akkor hisszük, hogy a hongyülésen is kivivandja magának a babért, s szép hazánk jövendőjén eldődje példája szerint működendik. — Egyébiránt megvalljuk, miszerint e követválasztás a conservativ és ellenzéki párt között életkérdés vala; nehéz volt a tusa, de annál szebb a győzelem, s ki ezt szerzé, méltó a nyilvános hálára, s ez m. főispánunk gr. Csáky Tivadar, kinek bölcs tapintata, szilárd maga tartása, a kormány és alkotmány iránti megtörhetetlen hivség eszközlék, hogy nemcsak a hon boldogságát — melly csak kormánnyali közös bizalom által elérendő — de egyszersmind az alkotmányos szabadságot figyelve, mind a kettőnek megadá a magáét, nem akadályozván a szavazási szabadságot, de egyszersmind a conservativ érdeket szivén hordván. A dicsően bevégzett napot ő mlga egy nagyszerü tánczvigalommal vala koronázandó, de egy, családjára nézve leverő hir, melly első szülött Aladár fiának élte 18dik évében történt kimultát Lembergből, hol katonáskodott, meghozá, őt s angyali jóságu nejét mély gyászba ejté. Igy csak a déli lakoma szolgált végül, mellynek nagyszerüségéhez mérve valának ő mlga toastjai is, és pedig ő felsége ap. királyunk, a megválasztandó István nádorunk, követeink, s a megyei rr. hosszu életeért. *Σ. K.*

Erdélyi országgyülés. A XCII. országos ülésben oct. 7-kén a jegyzőkönyv hitelesitése s Dobokamegye e. k. óvásának a m. rendörs. törvényjavaslatban előforduló „szászföld“ elnevezés ellen, fölolvasása után Udv. sz. e. köv. rövid észrevételt tett Kézdivásárhely követének a mult ülésben ellene tett vádaskodására, kerülni kivánva, mint mondá, mindent, mi ingerültséget keltene, vagy a tanácskozás méltóságát legkisebbé is sértené, sőt magának a kézdivásárhelyi követ beszédének érdemébe sem bocsátkozva. Nyilatkozata végén fölszólitá a kk. és rr-et, méltóztassanak ezen kellemetlen személyeskedési kérdéshez nem szólani, minek s elnök ő nmlga fölhivásának csakugyan azaz eredménye lön, hogy a vita annyiban maradván, a kk. és rr. áttértek a napirendre. A mai ülés tárgyául némelly latin nyelven már szerkesztve volt föliratok és törvényjavaslatok magyaritása volt kitüzve, minek bekövetkeztében egy udv. tit. kh. fölolvasa (ma legelőször magyar szövegben) egy kisérő föliratot, mellyben ő felségének azon atyáskodó fejedelmi kegyelméért, miszerint a törvényjavaslatoknak legfelsőbb kir. szentesités végett már a jelen országgyülésről magyar szövegbeni fölterjesztését méltóztatott megengedni, a kk. és rr. hálát szavaznak, és néhány törvényjavaslatot és föliratot némelly honfiusitás és nemesités végett fölajánlottak ügyében végre, a Kolozs és Biharmegyék közti határegyenetlenséget tárgyazó föliratot és törvényjavaslatot. Ezen irományok, miután mint elnök ő mlga megyjegyzé, a tanácskozás minden stadiumán keresztül mentek s csak magyaritásuk volt a jelenlegi teendő, a határegyenetlenségi t. javaslatban némelly egyének nevei után a közügyigazgatói és főisp. helyettesi, mint törvény értelmében nem az országgyülés kiegészitéséhez tartozó hivatali czimek kihagyásával, szokott módon a k. kormányszékhez lőnek átküldve. Ezután Kükü l l ő m. e. köv. terjeszté elő részletesen kifejtett inditványát a k i s a j á t i t á s tárgyában. C s i k s z é k e. köv. küldöinek némelly családok productios ügyében nyert legfelsőbb itéletek végre nem hajtásából folyó sérelmei tárgyalására kért sort. Elnök ő nmlga az elsőre azt nyilvánitotta, miszerint fontosságát mindenki elismeri, s hogy napirendre fog jöni, az iránt semmi kétség, csakhogy jelenleg más tárgyak vannak szönyegen. Azonban a kk. és rr. ha tetszik, tanácskozhatnak fölötte elölegesen. Csikszék sérelmét az e tárgyra vonatkozó k. k. leirattal kapcsolatos előtárgyalásra utasitotta. Következett a r. bizottságnak az egyenes örökösödés és az 1669en inneni törvényczikkek összeszedése iránti véleménye s illetőleg javaslatának fölolvasása. Köziratra mentek, valamint szintén oda lőn utasitva a kir. kormányszéknek azon válasz-intézvénye, mellyben fölvilágositást ad a kk. és rr-nek a fogarasvidéki elfoglalt urbéres földek ügyében katonai erő ki nem rendelése iránt elnök ő nmlga utján tett kérdésére. A r a n y o s s z é k e. köv. F e l v i n c z város országgyülési képviselete, s K o l o z s v á r város e. köv. a taxalis helyek követei napi dijainak az illető majorságpénztárak általi visszafizettetéséből folyó sérelem ujabbi fölvételét tárgyazó inditványai elöleges tanácskozásra utasitvák. Vizakna e. köv. küldő törvényhatósága országgyülési követeinek napi diját 63 frtot hat hetenkint, 100-ra kivánja emeltetni, miután Vizakna ép azon arány szerint adózik mint K. fejérvár, k. fejérvári követek pedig 100 frtot huznak. Kézdivásárhely e. köv. e városnak a szabad kir. városok sorába emelése iránti bizottsági javaslat tárgyalására sort kér. Ezekre elnök ő nmlga azon észrevételt tevé, miszerint hasonló kérelmek, mellyeket a sérelmi bizottság szokott előlegesen tárgyalni, mint tudják a kk. és rendek, rendszerint az országgyülés végén, ha máskép nem, délutáni órákon is fölvétetnek. A kir. kormányszék visszaküldvén a mai ülésből közlött irományokat, a kk. és rdek az általa javaslott igazitásokat elfogadták. Végül némelly nemesitő és szabadalom-levelek lőnek kihirdetve, mellyekre nézve, a mennyiben szász polgárok által nyerettek, a királyföld pedig semmi nemesi kiváltságos természetet nem ölthet magára, a kir. közügyigazgató óvást jelentett, Szebenszék e. köv. mindannyiszor ismételvén a királyföld nevezet elleni óvását.

Az oct. 8kai XCIII. országos ülés legnagyobb részét a közelebbi ülésben megállitott föliratok és törvényjavaslatok összeolvasása s ünnepélyes alakbani hitelesitése foglalta el; mellyeknek kir. biztos ő nagyméltóságához átvitelére küldöttség neveztetett. Az ülés vége felé

Dobokam e. köv. sort kér utasitása következtében előterjesztendő következő inditványainak, millyenek: 1) A nemzeti szinház, muzeum és országház tárgyában mult orsz. gyülésről fölterjesztett törvényjavaslatok ő felsége által leendő k. k. megerősités iránti kérelem. 2) A müipar fejlődésének a czéhek által gördített akadályok elleni biztositása. 3) Szószólói meghivás és folyamodások általi visszaélések korlátozása. 4) A gazdasági egylet országos pártfogás alá helyezése. 5) A magyar megyék és vidékek hivatalnokainak utasitás-készités. 6) Marhanyavalyák akadályozása tekintetéből baromorvos-állomások létesitése. 7) Czélszerü erdőszeti rend fölállitása. 8) A kor kivánatainak megfelelő büntető törvénykönyv rendszeres kidolgozása. 9) Marhák elhütlése tárgyában czélszerü intézkedés. 10) Dobokamegye praetoriumának elintézése. 11) Közkertek dolga. 12) Az adó alatti egyházi nemesek és székelyek adó aluli fölmentése. 13) Tüzkármentő intézet országosan leendő fölállitása. Ezen előterjesztést nagy pártolás kisérte, K o l o z s m e g y e és F o g a r a s v i d é k követei pedig utasitásaik értelmében különösen is nyilvániták pártolásukat s kérték elnök ő nm. hogy az elősorolt fontos tárgyak mentől előbbi fölvételére alkalmat nyitni méltóztassék. Elnök ő nm. erre azt nyilvánitotta, miszerint jelenleg több tárgyak állanak a kk. és rr. előtt, részint mellyeket szóló elnök tüzött ki, részint pedig mellyeket maguk a kk. és rr. kivántak kitüzetni. Ha ezek bevégzésével idő lesz, fölvehetik a Dobokam. által elősorolt tárgyakat is. K ü k ü l l ő m. f ő i s p. a dobokai inditványokat, mellyeket részéről is pártol, nem tudja miért kellene mind külön külön napi rendre tüzni; szóló bizottságra utasitná. Mire elnök ő nmlga azt jegyezvén meg, miszerint némelly tárgyak mint szinház, muzeum sat. ép nem lehetnek bizottság tárgyai, az ülést azon fölszólitással zárta be, hogy a kk. és rr. a kitüzve levő urbéri t. czikkekkel készüljenek.

A legelső magyar szövegü fölirat. Szentséges császári királyi apostoli Felség legkegyelmesebb urunk! Felségednek ezen nagyfejedelemség iránti ujabbi nagy kegyelmességét, melly szerint id. szentmihály hava 23-ról 4737. 1847. udv. szám alatt az urbér tárgyában kelt kir. leiratánál fogva azt, hogy már a jelen országgyülésről minden t. czikkek legfelsőbb kir. szentesités végett magyar nyelven terjesztessenek föl, kegyelmesen megengedni méltóztatott, a kk. és rr. hódoló mély tisztelettel és hálás érzelemmel fogadván, azon tisztelt leiratnak következtében a t.czikkek melletti föliratokat is bátorkodtak magyar nyelven készitteni, s némelly érdemes férfiaknak e nagyfejedelemség nemesei közé lett honositásáról kelt t.javaslataikat, felséged elibe olly alázatos könyörgéssel terjeszteni, hogy kegyelmesen megtekintve az emlitetteknek részint hadi szolgálattal, részint pedig e haza közjava előmozditása iránti ernyedetlen törekvésök és buzgalmuk által szerzett érdemöket, azokat kegyelmesen elfogadni, s legfelsőbbleg megerősitve, még ez országgyülés alatt leküldeni méltóztassék.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. M a d r i d, oct. 4. Ma reggel a „Gaceta“ olvasásánál mindnyájan csodálkozánk a fölött, hogy S a l a m a n c a ministeriuma letételett és N a r v a e z cabinettanácsi elnökségre jutott. Még egyszer ismétlem, hogy S a l a m a n c a és társai letétettek, s igy is van, nem pedig miként a „Gaceta“ e kitétellel él: elbocsáttatásukért folyamodtak. Tegnap este, még maguk sem tudák. Este tizenegyedfél órakor kettőjükkel beszéltem s ők egészen nyugodtan taglalák teendőik hátravalóit. Annyit mindenesetre lehetett sejteni, miszerint N a r v a e z t a cabinetbe léptetni szándékoznak, de átalában azt hittük, hogy az egy hónap előtt megtörténni semmi esetre sem fog. Hihetlen az öröm, mellyet ezen rögtöni változás minden jogot és rendet tisztelő polgár keblében élesztett. E s p a r t e r o és N a r v a e z egymás mellett nem haladhatnak, s ha N a r v a e z a kormányon magát föntartja, ugy a bizalom iránta ismét föléled, s a nemzet állapota javulni fog. A pénzügy szinte jobb lábra kapott. — Bizonyos párbajrai kihivásról beszélnek, melly M e n d i z a b a l és B u s c h e n t h a l közt történtnek mondatik, mint látszik, ez utóbbi N a r v a e z-zel barátságba lépett s M e n d i z a b a l azon hiedelemben, hogy ez a jelen cabineti változáshoz szinte tetemesen járult, nyilvánosan sértegetni kezdé, minek kihivás lön eredménye.

N. Britannia. A spanyol ministerium változásáról a „Times“ eléggé nyugodtan beszél. A legközelebbi ürügy volt S a l a m a n c a kisérlete, ki S e r r a n onak egy vetélytársát igyekezék a palotába bevinni, valódi oka azonban az előbbi ministerium gyengesége vala, melly a helyett, hogy férfias erővel uj cortest hitt volna össze, a nemzet tanácsát és segélyét a királynő és monarchia nagy érdekeiért kikérendő, politikai létét csupa cabineti törvényhozással egészen kimerité, mig ugyszólva makacs ellene varázsától leggyözetett. Egyébiránt a „Times,“ melly N a r v a e z jelleme fölött már előbb elég kegyesen itéle, nem hajlandó őt egészen L a j o s F ü l ö p és M a r i a K r i s z t i n a vakeszközeül tekinteni, mint más londoni lapok; lényében bizonyos függetlenségi és spanyol önérzet létezik, s volt egy hónap ideje a királynő és spanyol nemzet megváltozott hangulatát közelében kilesni. Azért várjanak Angliában, s nem kell minden járt zajt ütni „a franczia párt győzelme“ fölött; nevezetesen pedig óvakodjék a külügyek ministeriuma s ügynöksége Madridban minden további ok nélkül az uj cabinet irányában ellenséges állásba helyezni magát; mert miként Athenben eléggé lehetett tapasztalni, hogy az angol diplomatia idöelőtti ellenségeskedése a legbiztosabb eszköz egy idegen hatalom befolyását és pártolását előidézni, és igy egy brittellenes pártnak, melly azelőtt talán nem is létezett, megalakulását siettetni. Magukban tekintve a külföld statusférfiai nem igen hajlandók britt ellenekké válni, ha csak öket erővel azzá nem teszik. A „Times“ szavait ezzel végzi: „Ezen változékonyságok közepette Madridban egy párt sem állott nagyobb homályban, mint az, mellyet a spanyol alkotmány és függetlenség főtámaszaul tekinteni szoktak. V i c t o r i a herczeg nem találá jónak, méltósága s politikai rangjábai visszahelyezése után azonnal a fejedelemnő meghivásának engedelmeskedni, annál kevésbbé egy politikai párt élére állani. Pedig az alkalom ollyan vala, melly elég ingerrel birt, hogy egy dicsvágyó férfiu minden veszély s nehézségekkel megküzdjön. Minden politikai jellemek között bizonyára a halogató, határzatlan s magát rögtön eltökélni nem tudó a legveszélyesebb; még egy alapelv ideiglenes megferditése is kevésbbé veszélyes, mint a kötelesség elmulasztása. A statustan legfőbb maximája ez: „Mit teszesz, azt egész hatalmaddal s eröddel tedd!“

Franczia ország. P á r i s, oct. 11. Mialatt az algiri hirlapok A u m a l e herczegnek oct. 5kén történt fogadtatásának leirásával foglalkoztak, a párisi lapok addig legifjabb fia G u i s e herczeg kora el-

hunytát hirdetik. Az ifju herczeg csak négy hetes. St. Cloudban halt meg. Ez az első halálozás az orleansi család számdús utóivadékában. — Mult szombaton a volt westfaliai király s fia Napoleon Bonaparte herczeg a királynál magán fogadtatásban részesültek.

Saint-Rome-Gualy carcassonnei püspök 82 éves korában elhunyt.

A „Moniteur“ a Francziaország és Persia között kötött kereskedelmi szerződés megerösitését s bevégeztét közli.

Oranból september 25-röl azon tudósitás érkezett, hogy egy maroccoi nászád több napi üldözés után egy török lobogó alatt vitorlázó hajót, melly fegyverekkel, lö- és egyéb hadi szerekkel terhelten Abd-el-Kader számára Gibraltárból jöve, elfoglalt. A hajó, vezére minden ellenzése daczára Rabatba szállittatott a császár parancsát bevárandó.

Olaszország. Róma város uj helyhatósági törvényeinek hiányos vonásai következök. Az első fejezet a száz tanácsi tag választási föltételeivel foglalkozik, kik közöl aztán a senator s nyolcz conservator választatik, kik a római senatust képzendik. A senator kormányhatalmának tartása két évre van határozva. Ez és a conservatorok esküjöket a kormányi tekintély vagy maga a pápa kezébe teendik. A kormányzási költségek fedezésére ötszáz ezer frank van a kormány által rendelve. Az uj szerkezet az uj év kezdetével lép életbe és a tanács legközelebbi november végével vagy december elején fog összehivatni s a tagok választásához fogni.

A róma-toscanai határszélekről érkezett hirek, olly ünnepélyről tesznek említést, melly a közép Olaszországban most uralkodó szellemről fényes tanuságot tesz. September 26-kán a forlii polgári örsereg, mellyhez a szomszéd pápai városokból még sokan csatlakoztak, Terra del Sole s a puskalövésnyi távolságra első Castrocaroba jöve, hogy a toscaniakat az első katonai gyakorlat alkalmával egy zászlóval megajándékozzák. Sajani ügyvéd a következő szavak kiséretében nyujtá át a toscani polgárörségnek a pápai zászlót: „A nemeslelkü Piusnak ezen zászlója, ezen sz. zászló, a szeretet, hüség, béke s egység jelképe, egy uj kor győzelmes jelensége, melly nem csak a népek, hanem Olaszország fejedelmei számára is bekövetkezett, s melly alá mi a törvény s felsőbbségi függetlenség védelmére összegyülekeztünk, ezen zászlót forlii polgártársaitok s szomszédaitok adják s küldik nektek. Tartsátok meg azon szeretet és mély tisztelet zálogául, mellyel fejedelmetek a toscani nagyherczeg iránt viseltetünk; fogadjátok segélyünk zálogául életben s halálban, ha munkásságunk törvényesen igénybe vételnek. Szolgáljon például a világnak, miszerint ha a fejedelmek egyesülnek népeik boldogitására, a népek sem fognak késni nagylelkü példájokat követni.„E szavak után bizonyos Santoni emelé föl Leopold zászlóját s következöleg válaszolt: „A toscani polgárörség köszönetét nyilvánitja a római polgárörseregnek e kedves ajándokért, s hálája jeléül nevében a magáét ajánlja. Legyen ez jele azon részvétnek, mellyel a pápai szerkezetek s a közügy szentsége iránt viseltetik. Éljen IXdik Pius, éljen IIdik Leopold!“ Nagymise ajtatos hallgatása után a zászló megszenteltetett. Nem lehet leirni azon benyomást, mellyet e zászló megszentelése a jelenlevökre tön. Az egyház diszesen ki vala ékesitve; a lelkiatya szemeiből az áldás kimutatásakor könyek hullottak alá; a Tedeum hangoztatásakor a templomba be nem férő sokaság ezerekre menő száma távolról kisérő szivből fakadt hangon a sz. éneket. Ezen ünnepély után viglakomához ültek, hol nem hiányzottak az áldomáspoharak, mellyek a „nagy pápáért,“ IIdik Leopoldért, Károly Albertért, Olaszország jövendöjeért, a polgári örseregekért, Gioberti s többekért ürittettek. Lakoma után a dobszó hallatára összegyültek és Sajani ügyvéd az ünnepély fontosságáról hosszu beszédet tartott, melly az egésznek fénypontját képzé. Ezután Pius tiszteletére egy hymnust énekeltek és a sürün hulló eső daczára haza Forliba utnak indultak. Azon örömről, melly az egész menetet lelkesité s azon tüzről, mellyel a beszédek tartattak s azon lelkesedésről, mellyel fogadtattak, csak annak lehet fogalma, ki e déli népek elevenségét ismeri. Este Forliban a szinházban Sajani beszéde és a hymnus dörgö örömzaj és tetszés között zsufolva tömött házban ismételtettek. Egyébiránt minden a legszebb rendben és csendben ment végbe, a rendörség minden legkisebb beavatkozása nélkül. Innen láthatni, hogy közép Olaszországban a nép eltökéllett szándoka a polgári szabadság birtokába egyedül törvényes uton jutni akarni.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Emich Gusztávnál s általa minden hiteles könyvárusnál
megszerezhető illy czimü munka:

Ország-gyülési Tárcza 1830ról.

Kiadta felső-eöri BERTHA SÁNDOR, h. ügyvéd, n. Komárom, Hont, Nógrád s Szathmár várm. táblabirája, a magy tud. társaság l. tagja, s a főmélt. Curiánál szegények és adózók pártfogó kir. ügyvéde. — Kivonatban (nagy 8-dr. 306 lap.) leiratik e munkában az 1830diki koronázó orsz. gyülés folyama, — a kir. meghivólevél s előadások, a kerületi és orsz. ülési tanácskozások, izenetek, föliratok, kir. leiratok, orsz. sérelmek, kivánatok, törv. czikkek, — s az egészet az orsz. gyülés tagjainak névsora s egy czélszerü tárgy- és névmutató zárja be. Ára **2** p. for. 3—3

A gyáralapitó társaság

mindazon t. cz. részvényesei, kik részvényeikre az egész aláirt tőkét még be nem fizették, tisztelettel fölszólitatnak, sziveskedjenek tartozásukat legfeljebb f. é. nov. 30kig befizetni, különben ezen közgyülésileg kitüzött véghatáridő elmultával a tökéletesen be nem fizetett részvények elenyésznek. Továbbá kéretik a már befizetett részvények és igérvényeknek minélelőbbi fölcseréltetése eredeti részvények iránt, és a még számadatlanul több helyeken heverő aláirási ivek és igérvéngeknek visszaküldése a pénztári hivatalhoz. Buda, ujlak, 1847, october 15kén.

A gyáralapitó társaság igazgatósága.
(irodája, Budán, ujlakon, a társaság gyapjufonó gyárában.)
2—3.

Meghivás

a vukovár-fiumei vasut-vállalatra
egyesült társaság közgyülésére.

Az épitésrei vállalkozás megállapitása végett, melly e társaság részéről az országgyülés elébe leszen benyujtandó, f. 1847-ki november 4dik napjára, Pestre, közgyülés tüzetett ki, mellyre délutáni 4 órakor, az iparegyesület termében (ujvilág-utcza Ilkeyféle házban) szivesen megjelenni minden t. cz. aláiró tisztelettel kéretik.

A pesti bizottmánynak f. 1847diki
(2—2) **oct. 15kén tartott üléséből.**

Hirdetés.

Megjelent s **Wachter Bódog** nagyszombati könyvkereskedése által, Pesten Heckenaszt Gusztáv boltjában, s minden honi könyvárusnál kapható:

MAGYAR NYELVTAN,

serdültebbek számára, irta Sz. Is. III. Rész: A Prósa s költészet nyelve. IV. Rész: A magyar s külföldi irodalom története. Erős borítékba mind a két rész egybe füzve nagy 8-rét. Pozsonyban 1847. 1 ft. p. p. Az első és második rész még mindig kapható.

Utmutatás a vasár — és ünnepnapok üdvös megülésére, mellyet keresztény kath. hivek számára irt s kiadott Pécsy József, nevelő. Nagyszombat 1817. 12-rét. Csinos ajándéki kötésben, kőre metszett arany és szinezet czimmel ellátva. Bolti ára csak 30 kr. p. p. 2—2.

Haszonbéri hirdetés.

Az esztergomi főkáptalan urodalma részéről, Budáról Bécsbe vezető országuthan, Dorogh helységben levő, egy hat vendégszobával, a vendégfogadós két szobájával, egy, borszékkel, a főző konyhán kivül még egy mosó konyha, s mangorló kamarával, 35 lóra való istálóval, nagy kocsiszin és fakamarával ellátott vendégfogadó, a jövő 1848dik évi szentgyörgy napjától kezdve három, vagy ha a körülmények ugy hozzák magukkal, hat évre, ugyanazon évi január 8dik napján Esztergom-szent-tamás mezővárosban levő urodalmi ház irodájában közárverés által haszonbérbe adandó; a venni kivánók a föltételeket addig is ugyanott megláthatják. (3—3)

Csödök.

38796. Hevesmegye csődtörvényszékének jelentése szerint Szolnok mváros tanácsa Károli Miklós és neje Csopper Julia ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi october 18ka tüzetett ki határnapul; és tömeggondnokká Agnelly Ferencz városi tanácsnok, perügyelővé pedig Kovács Ignácz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 14kén 1847.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint néhai Vogtman Antal és özvegye Boborszky Anna ellen csőd rendeltetvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi december 13dika tüzetvén ki, tömeggondnokká Ferenczy Károly városi tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl András alügyész neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

39889. Pest város tanácsának fölirása szerint Schmidting Gáspár hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 20-dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Schiller Károly, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21-kén 1847.

38287. Pest város tanácsának jelentése szerint a Hartman D. és Rotter M. ellen rendelt csőd, miután hitelezőivel barátságosan megegyezett, ezennel megszüntettetik. Kelt september 14kén 1847.

39288. Pest város tanácsának jelentése szerint a Jankovics G. J. ellen megrendelt csőd, miután hitelezőivel barátságosan megegyezett, ezennel megszüntettetik. Kelt september 24kén 1847.

38290. Komárommegye törvényszékének jelentése szerint Kis-Igmándon lakó Sághy Antal hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 6dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Nedeczky Sándor, perügyelővé pedig Molnár Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 11-dikén 1847.

28913. Pozsonymegye törvényszékének jelentése szerint Pos János hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 12dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Luszkandi János, perügyelővé pedig Csiba Orbán neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

39679. Pest város tanácsának fölirása szerint ifjabb Schosberger Zsigmond hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 25dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Vrchovszky Sándor, perügyelővé pedig Kralovánszky István hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21kén 1847.

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

October 11től bezárólag october 17kig.

October 11kén	2065.	October 15kén	663.
„ 12kén	1085.	„ 16kán	709.
„ 13kán	1012.	„ 17kén	1157.
„ 14kén	921.	Összesen:	7,612.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 15kén: Bájital. Opera.
October 16kán: Kérek két pengőt kölcsön. Franczia vigjáték 1 fiban — és Paquita. Ballet 2 fiban.
October 17kén: Szökött katona. Népszinmü 3 fiban. Irta Szigligeti.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest october 15kén (pesti méró.)					
A hajókon és raktárakban.					
335-360	280-299	250-260	140-150	85-88	———
(A piaczon.)					
345-380	280-290	250-260	140-150	90-100	100-106
Mosony october 14kén (pozs. méró).					
210-250	165-190	160-180	105-120	65-69	80-160
Miskolcz october 13kán (pozsonyi méró.)					
188-200	180-185	160-165	100-110	40-45	68-80

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs october 14én. Statuskötelezvények: 5 pctes 104½; 4 pctes 93⅝; 3pctes 65½; 2½pctes 52⅜. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 781¼; 1839ki (250 pfrt) 304½; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 92½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 110; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61¼; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 595; bécsi bank-részvény 1622½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 114; éjszaki vaspálya-részvény 154½; majlandi 101⅛; windisch-grécz sorsjegy: 23¾.

Dunavizállás. October 14kén: 9′ 7″ 3‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

578. szám 1847. Péntek oktob. 22.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetés. Halálozások. — Ki küldi Pestmegye második követét? — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Pestből (pótlék). Nógrádból, Zemplénből (követválasztási közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (XCIV. és XCV. országos ülés).

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Sveicz. Olaszország. Dánia. Norvégia.

Hirdetések. Gabonaár. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a sziszeki harminczadhivatalnál megürült ellenőri állomásra Hliniczky Lénárd ottani vizsgáló tárnokot alkalmazá.

Sarlay Antal dömölki k. ellenőrködő sómázsamester folyó évi september 20kán meghalálozott.

Vorlauffer Jakab kissztapári kincstári pénztár-ellenőr folyó évi september 22kén meghalálozott.

Pest, october 21.

Ki küldi Pestmegye második követét?

Hosszas követválasztási vajudások után f. hó 18kán estvéli 7 órakor megszületett végre az eredmény, s Szentkirályi Móricz, és Kossuth Lajos Pestmegye országgyülési követeiül elválasztattak.... Mi nem járultunk e vajudásokhoz, nem vettünk cselekvő részt a küzdelmekben, örömest másoknak engedők a borostyánt, mellyet illy alkalommal a tevékenyek halántékira szokott tüzni a siker istene.

Azonban szóltunk még is, mondottuk azt: ne tüzzenek ki a conservativek zászlót, minden okos reménye nélkül a diadalnak, s ne kisértsenek meg olly ütközetet, mellyben dicsőséget nem aratha tnak... És szóltunk igy jellemünkhöz következetesen! Szavunk a pusztában hangzott el.... magunk pedig az ügy compromissióját előre látva, keseredett szivvel, de tiszta lélekkel vonultunk vissza....

Voltak, és vannak emberek, kik magukat conservativeknek nevezik, de teljes életükben a conservativ ügynek csak egy hajszálnyi emelintést sem adának, sőt szüntelen avatlan kezekkel tépdesék annak nimbusát; kik e vagy ama megyében, hol sem multjok nem volt, sem jelenük nincs s jövendőjükhöz semmi remény, csodálatosan tetszenek magoknak párt-vezérekül föltünni, s bár még eddig sehol sem akadhattunk nyomába azon közbizodalomnak, melly őket e polczra emelé, ők különös magasztaltságukban szüntelen tábort látnak magok körül, s nem veszik észre, hogy ezen tábor alkalmasint nem egyéb, mint saját, képzeletük tüneménye; nem egyéb, mint „Nugent" lordnak tábora, ki Canning szerint egyedül egy maga ment Albionból át Spanyolországot meghóditani; nem egyéb, mint a puszta vándora előtt kifejlő délibáb!... Ezen jó urak bennünket, s több jeles conservativ egyéneket, miután vezérségükben, s politikai számitásukban kétkedni merészeltünk, uton utfélen „anticonservativeknek" nevezének, ugy annyira: hogy csodálkozva tekintettünk körül, valjon öntudtunkon kivül nem varrt e szeszélyében a sors fejünkre valami jakobinus sapkát.....

Mi — istennek hála — nem nőttünk föl a cselszövényes ármány iskolájában, hol az önérdek bibliája tanittatik..... egyszerü, nyilt, egyenes szivü polgárai vagyunk e hazának, kik nem saját szép személyünk érdekeért vettük föl a küzdelmi kesztyüt, hanem a haza ügyeért léptünk becsületes sorompóba.

A követválasztásnak szám szerinti eredményét tegnapi lapunkban adtuk — ehhez nem szükség commentárt irnunk. — Engedjék meg azonban eme jó urak, hogy természetünk szerint számoljunk az ügy érdekében eljárásukról, s eljárásunkért.

Kossuth Lajos Pestben országgyülési követ kijelöltül föllépve, a közvélemény csak hamar azon ferde irányt kezdé venni, mintha ezen kitüzés a kormányra nézve a legkedvetlenebb tény lenne, és mintha a kormány Kossuth megválasztását minden módon hátráltatni készülne.

Nincs természetesebb annál, hogy azon ismeretes olygarchiai fractio, melly Kossuthot (a megyei birtokos nemességet, sőt a tisztviselőséget is nem kérdezve, és igy ezen életerős lét-elem tökéletes mellőzésével) kitüzte, ezen bal-hiedelmet tehetsége szerint iparkodott éltetni és hasznára forditni, nem alaptalanul számitván: hogy ez által e kijelölt egyénnek bizonyos nimbus fog szereztetni, mint olly embernek, ki irányában a kormány eltért azon eddig megtartott gyakorlattól, miszerint a választási ügybe, nem szokott keveredni. Már csak azért is meg kell — mondák ők — Kossuthot választani, mert a kormány ellene van. A kormány Kossuth elveitől, s okfőitől tart. Csak Kossuth ismeri mind azon adatokat, mellyeket az ország anyagi viszonyai emelésének ügyében tudni szükséges sat. sat. Igen, keresett gyanusitások, lealázó hizelgések! mintha az illy adatok, ha hiteles helyről meritetvék, nem volnának más ép agyvelejü ember által is megtudhatók. Mintha Kossuth Lajoson kivül nem volna ember a honban!

Ezen candidatura eleinte igen problematicus volt. Mindenki előtt ismeretesek azon conferentiák eredményei, mellyek ezen ügy fölmerülésének első napjaiban tartattak. — Kivéve 3—4 a fölül mondott fractióhoz tartozó egyént, az egész conferentia közvetlen, vagy közvetve K. L. ellen nyilatkozott, a tisztikar részéről pedig — kivéve hetet — ellene nyilatkoztak mind, kik jelenvoltak.

P. J. táblabiró fölszólitatott, de a fölszólitást el nem fogadta, fölszólitatott később B. E. főjegyző, de szinte el nem fogadta. Hallatszott: hogy ama fractiohoz tartozó nehány egyén erkölcsi kényszerhez hasonlitó nyilatkozatokhoz is nyult, hogy K. L-sal a candidaturát senki el ne vállalhassa. Kitüzettek később H. B. és A. J. táblabirák, igen képes, tiszteletre méltó, elhatározott, erélyes férfiak, kikben a közügy és a megye bizodalma iránti hódolat elég erős volt arra, hogy — mennyire mi tudjuk — ők egész az el nem vállalás actusáig nem vetemedtek.

Meg kell itt jegyeznünk, hogy a dolgok fekvése szerint minden okosan számitott körülmény oda mutatott, miszerint Pestmegyében mind a mellett is, hogy K. L. ellen olly nagy szám nyilatkozott, conservativ követet kivinni nem vala lehetséges, és hogy csak mérsékeltebb oppositionalis követ küldéséről lehete a kérdés; azonban még is találkozott egy pár conservativ egyén, kik személyükben monopolisálni akarván az egész ügyet, conferálván és tanácskozván, de mindig csak egyedül önmagukkal, ezen mellőzés által tehát, ha lehet, csaknem valamennyi ügyrokonaik iránti kiméletet szem elől szalasztva, határozatukká lön: először is nagy robajjal föllépni, azután pedig két conservativ követet kijelölni.

Ez igy levén, ezen zárt tanácskozmánynak már határozata után mi is fölszólittattunk, hogy szivesked nénk részt venni s előfogatkint az ügyet előre tolni igyekezni... Gyönyörü egy provinczia egy kis önbeccsel s önérzettel biró embernek....

Mi azt felelénk, hogy a két conservativ kijelöltnél mi az egész megyében talpra esettebb, okosabb, tisztább jellemü, tökéletesebb képezettségü két embert nem ismerünk, hogy igy tehát nem volna forróbb vágyunk, mint e két derék férfiut választhatni; — de megjegyzénk, hogy itt egészen más kérdés forog fön, először is mindjárt (a lehetetlenség kérdésén kivül a tisztelt két férfiut keresztülvihetni) mindenek fölött azon kérdés szerepel: valjon tanácsos-e az illy föllépés által kiragadni a szerepet azon activ megyei tagok kezeiből, kik az oppositiótól ugyan külön nem váltak, de mérsékelettebb kijelöltet kivánnak; kik továbbá a fölülérintett conferentia alkalmakor s azután is már e fölött nyilatkoztak, pedig eréllyel nyilatkoztak? És jelesül: valjon tanácsos e tenni ezt azon gyanusitások mellett, mellyeket fölülemliténk, vagy is ama gyanusitások mellett, miszerint a kormány Kossuth megválasztásából életkérdést tesz? Igy tehát: valjon nem tanácsosabb-e egyéni, hatályos ugyan, de csak kitkit tekintve, magán körre szoritkozó, szavazatgyüjtés által hatni, és a többit egészlen a fölkerekedett s mérsékeltebb kijelöltet küldeni kivánó birtokosságra bizni, mint nyiltan s határozottan kilépni? De végre tanácsos-e határozottan föllépni már csak annál fogva is, hogy a szélső oppositio a kormányt — mint fölülérinténk — K. L. candidaturája iránti ellenszenvről gyanusitván, e gyanusitásának czéljaira nem fog késni az illy föllépést fölhasználni, és reá tukmálni azt, mintha — az Isten tudja — minő viszonyban állna a kormány ohajtásaival? Erre pedig főleg nekünk kell ügyelni, kik a kormánynak lélekismeretes, hazafias és keresztülkasul alkotmányos czélzásait és akarásait ismervén, kiváltkép vagyunk hivatva, miszerint minden bár legkisebb alkalmat is kerüljünk, melly a gyanusitásnak átkos mételye megfészkesitésére ürügyül szolgálhatna.

Megmondánk: hogy ismerve azon nehézségeket, mellyekkel kormányunknak az annyi elemekből összesült monarchia állásánál s természeténél fogva megküzdenie kell: elég ha a szélső oppositio ehez még minden ok nélkül ugy sem tesz mást, mint ellene szüntelenül kikel, s azt erélyében zsibbasztja, normalis ruganyosságát örökké lankasztja s épen ez által minmagunkal együtt tehetetlenségre kárhoztatja. Megmondánk: hogy annyival inkább irtózunk minden legkisebb alkalomadástól, mellyet a szélső ellenzék örvül használhat a kormány elleni gyanusitásokra, minthogy a kormány, soha sem követelhet némi sikerrel bármilly concessiót is, ha a dolog ugy jön ki, mintha vele a nemzet szemközt ellenzékkép állna. Megmondánk: hogy oda fön azért nem bir a kormány kellő fontossággal, mert illy viszonyok közt nem tünik föl ugy, mint a mellynek követelésére s kivánságára nézve háttérben egy lovagias és nagylelkü nemzet ohajtása, kivánsága és sympathiája áll. Megmondánk: hogy illy helyzetében a kormánynak azt lehet ellenvetni, miszerint a nemzet bizalmát s rokonszenvét meg nem szerezhetvén, követelése nem is vétethetik a nemzet ohajtásai s kivánságainak. Megmondánk: hogy azt lehet neki előgörditeni, miszerint ha teljesitetnék is kivánsága, az által még nem eszközöltetik egy nagyjövőjü nemzet ohajtása s várakozása. Megmondánk: hogy egy fatalis körbenforgás menete szerint az oppositionak a nemzet nevében szét szórt bizodalmatlansága soha nem fogja engedni, mikép a kormány olly állásra vergődhessék, mellynek szilárd sulyánál fogva valami üdvöst kivihessen: a nemzet pedig viszont nem lesz bizodalommal iránta, mert semmi üdvöst, a haza életörömébe s nyereségébe vágót, kivinni nem képes.

Szóval megmondánk: hogy mi a hazának, ha nem álliljuk is egész életét s jövőjét; de fölvirágzásának minélelőbbi, sőt minél közvetetlenebbi sikerét egyes-egyedül abban látjuk feküdni, ha ő felségének épen a jelen kormánya e szep haza közbizodalmának fog örvendhetni; mert ha átalakulni akarunk, a „status quot", pedig sanctio nélkül, meg nem változtathatjuk, akkor a legutósó osztálybeli primanus is vesszőt érdemel, midőn be nem látja, hogy először is ezen operationál a kormány jóakaratára csakugyan elkerülhetetlen szükségünk van; másodszor pedig: hogy a bizodalmatlankodás szörnyü fonák egy módja a jó akarat megnyerésének. — — — Megmondánk tehát mindezeket fölhordva, becsületes egyenességgel, hogy sikert azonkivül sem reménylhetvén, a kormány gyanusitására ürügyül szolgálható illy lépéshez sem hozzájárulásunkkal, sem nevünkkel nem szolgálhatunk. — A mi történt, tudva van.

Mi itt őszintén kimondjuk, hogy Kossuthot mi sem akaránk; de nem azért nem akaránk, mintha attól félnénk, hogy az ő fölmenetelével veszve lesz a hon; épen nem; hanem azért, mert mi azt véljük, hogy Kossuth szélső elvü, ezen elvekből

nem engedő, minden véleményt az ő nézeteinek alárendelni törekvő egyén; ennélfogva tehát mi azt véltük, hogy Kossuth fölmenetele által nehezittetni fog Pozsonyban az értesülés, és igy a haza átalakulásának minden oldalról epedve várt sikere jóval hátra fog vettetni. Épen ezért mi megmondánk — hogy ha fekszik abban valami érdek, miszerint K. L. ne legyen Pestmegye országgyülési követe — akkor tökéletesen hagyjanak föl a conservativek minden izgatással, mert az ellenzéknek elveire nézve mindegy, akár K. L. akár P. J. akár B. E. képviselje azokat, s köztök tisztán csak személyes s nem elvkérdés forog fön, s igy a conservativek föllépése könnyen azt eszközlendi, hogy az ellenzék elvei megbukását féltve, félre fogja tenni a személyes nézeteit, s K. L-ban megegyezik. Ugy is történt, mint a hogy mondánk. Mi K. L. választatását nem életkérdésnek, hanem ha fölvesszük, hogy Sz. M. és B. E. urak is ugyanazon szélső oppositióhoz tartoznak, egészlen nyilt kérdésnek tekintjük, és igy tekintették ezt azon tekintélyes conservativ férfiak is, kik ellene, ama conservativ egyének által történt első föllépés után a megye állásával meghittebb ismeretben nem levén, később ezen föllépéshez csatlakoztak, mit bizonyára nem tesznek, ha tudják, hogy az oppositio ezen választási kérdésben, valami tüzetes kormányelleni harczot és mérközési kérdést lát és hirdet.

Az ellenzék a kormánnyal szeretné kiüritetni a fanyar poharat, melly szinig van telve egy pár egyén tulbuzgó ügyetlenségének keserü csepjeivel. Akarná az ellenzék, hogy kedvenczének diadalát ugy tekintse a közvélemény, mint a kormány ellen nyert győzelem dicsőségét.... E foltot nem szabad bélyegedni hagynunk a kormány szeplőtlen jellemén. A népszerütlenitésnek e mestersége kell, hogy csonka kontárkodássá bénuljon. Kell, miszerint tisztán lássa a közvélemény, hogy az ellenzéknek Pestmegyében nyert győzelme nem egy, jóakaró, hazafi emelkedésü, alkotmányos lélekismeretességü kormány, hanem csak néhány fogadatlan ügyviselő hatatomnélküli hetvenkedése ellen vivott olcsó dicsőség.... És mi, föltesszük az ellenzékről, hogy illy, a haza ügyeire csak károsan ható gyanusitással fölhagy; söt a mondott személyek ellen, a gyülölet helyett inkább egy más oldalról lesz hajlandó venni a dolgokat, ablaktörések és macskazenék helyett inkább fáklyás szónoklatok mellett köszönetet szavazandó azon jeles bajnokoknak, kik sovány paripájukra fölpattanva, csak azért hadakoztak, hogy egy csinos boglárt küzdhessenek ki szaporitásul az ellenzéki követek virágos nyelvekből font koszorujához... Miért irigylené tölök az ellenzék e dicsőséget?... Ocsmány vétek a háladatlanság!....

Hadd élvezzék vagy szenvedjék azok a dicsőséget vagy beszámitást, kik erre tetteik által érdemesek; hadd üritsék ki ők egyedül cselekményük poharának keserü tartalmát; azonban a hazafiságnak, becsületességnek s igazságnak szózata parancsolja, miszerint hagyjátok ki a kormányt a játékból, mellyben semmi része nem volt. Ez a mi hüséges hazafi szent meggyőződésünk. Ereinkben is az imádott haza szent szeretetének vércsepjei lüktetnek. Czimünk ugyan az még, mit ezen hazában bölcsőjében bir már a tekintélyesb családból született honfi. Hivatalunk semmi. Vagyonunk az, mellyet apánktól örököltünk s saját becsületes szorgalmunk által neveltünk. Nem volt s ne legyen soha alkalmunk gyarapodni, ama nedvektől, miket érdem helyett sokszor a hizelgőnek s elvtagadónak juttat a sors balkeze. Még egyszer: hagyjátok ki a kormányt a játékból, mellyben semmi része nem volt. Ez a mi hüséges hazafi szent meggyőződésünk!.... Kossuth fölmenete nem csapás!.... Mi hallánk utczai beszédét fáklyafény mellett. Ő is, társa is azt mondák: hogy nem visznek szivükben más szeretetet, mint a haza szeretetét; nem más gyülöletet, mint, a haza elleneinek gyülöletét. Igaznak el nem fogadni ezt nem szabad. És akkor szabad vitatkozás után még jö az értesülés; és ezután egyesült fiai vagyunk e nemeslelkü nemzetnek!...

Megyei, sz. kerületi és sz. kir. városi követválasztások. Komáromban: Pázmándy Dienes másodalispán és Milkovics Antal tbiró.

Hevesben: Schnée László főjegyző és Radics Miklós aljegyző.

Hontban: Bory Pál és Paczolay János tbirák.

Nógrádban: Károlyi János és Dessewffy Jób.

Abaujból. Kassa, october 19kén. Mai napon főispani helyettes elnöklete alatt tartott követválasztó gyülésben, mint előre megirók, minden párt nélkül főjegyző Szentimrey György és táblabiró Gábriel István közfölkiáltással országgyülési követekül elválasztattak, a választásban mintegy 6—700 köznemes is a legilledelmesebben minden kihágás nélkül vett részt és az elnöklő főispáni helyettes ő mltgát harsányan élteté; a közgyülés holnap fog folytattatni, mellyben a követek megeskedtetni és az utasitásokkal megbizott választmány munkálata tárgyaltatni fog; az utasitások conservativ szellemben készültek, az ellenzék azokat fölforgatni kivánná, de nem hisszük hogy czélját elérné, mert a conservativ párt azokra nézve tulnyomó többséggel bir, jóllehet az elválasztott követek az ellenzéki párthoz tartoznak. — Rendes levelező.

Hajdukerület követei: Fogthüy János alkapitány és Kövér György tbiró.

Jászkunság részéről: Szluha Imre nád. főkap. és Kenéz Mihály számvevő.

Zomborban: Konyovics Dávid főbiró és Kovics Gáspár főügyvéd.

Kismartonban: Pregardt L. A. számvevő.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Pestből. (Pótlékul lapunk 576-dik számában közlött pestmegyei tudósitáshoz.) *Szaniszló Ferencz püspök, s m. kir. helyt. tanácsnok, István cs. kir. ör. főherczeg főispáni székfoglalása alkalmakor Pestmegye RRei nevében mondott beszéde.*

Császári királyi örökös főherczeg, királyi helytartó, főispán, kegyelmes urunk! Ha Pest, Pilis, és Zsolt törvényesen egyesült vármegyei karok és rendek, — kiknek nevében szerencsém van fölállni, és császári királyi főherczegségedet mély hódolattal üdvözleni, — azon fényes elnöki székre, mellyet fönséged épen most törvényileg ünnepies szertartással elfoglalt, forditják szemeiket, lehetetlen nekik a történet fonalán fölmenve, meg nem emlékezni hasonló nagyszerü ünnepélyről.

Ugyan is volt idő, s azóta már ötvenkét évek merülének el a multnak feneketlen örvényébe; volt idő, — mondom — midőn ugyanazon főispáni széken szinte császári királyi főherczeg kezdé futni dicső pályáját, pályáját — e vármegyére, az egész magyar hazára s népre nézve boldogitót, a trónra s a nemzet királyára nézve üdvöst egyiránt, s dicsőitőt.

Értem József császári királyi örökös főherczeget — a dicsőültet! Ki 1795-dik esztendőben september hó 21-dik napján e Pest, Pilis és Zsolt törvényesen egyesült vármegye főispáni hivatalába fényes szertartás s az örvendező sokaság szünni nem akaró éljenzései közt bevezettetvén, egyszersmind megveté szilárd alapját azon szellemi nagyságnak, polgári erényeknek és halhatatlan érdemeknek, mellyek kiséretében a királyi trónnak erősségét, a magyar nemzetnek boldogságát legjobb akaratja szerint szakadatlanul munkálván, magát időről időre kitünőbb mértékben érdemesité fejedelmünk legmagasabb bizodalmára, ezen vármegye s az egész magyar haza hódoló tiszteletére s kiirthatatlan hálájára.

Szinte félszázadig fénylett ő jótévő napkint Magyarország szép egén, s mi nem gondolánk e napnak alkonyodására, még kevesebbé ohajtók annak teljes lenyugtát. Azonban ő, ki halandónak született ugyan, de fönséges erényei s bokros érdemei által halhatatlanságra érdemesitetett, a halandóságot levetkezvén, a halhatatlanságot pedig fölöltvén, közülünk az égiekhez átköltözött.

Ama jótévő napnak lenyugta éjt hoza ránk, a szomoruságnak, fájdalomnak, aggódásnak, árvaságnak borult éjelét. Igaz, s ki ne vallja meg közülünk, nagy, igen nagy volt belső szorongattatásunk, s tán még nagyobb külső leveretlségünk, veszteségünk; de mi azért nem esénk kétségbe, mi bizánk s reménylénk! S mint a terhes fellegeket keresztül czikázó villám fölvilágitja a környék komor sötétségét s a tétovázó vándor utját kimutatja; és mint a hajnalló nap maga előtt üzi s elszéleszti az éjnek szakadozó setétségét: ugy lelkünk boruját átfutá egy villámgondolat, és szivünk mélyéből erővel törekedék fölfelé a biztató remény hajnalcsillaga, és reménytelve veténk szemeinket a külhonra, Csehország nagy hirü s közkedvességü kormányzójára, a gyászos ravatalon nyugvó dicsőült nádorunk fönséges fiára, Istvánra, császári királyi főherczegségedre.

Mi ohajtók szép reményünk teljesültét, és felséges urunk apostoli királyunk találkozván ohajtásunkkal, veszteségünk nagyságát nyereségünk nagyságával kiegyenlitendő, legkegyelmesebben teljesité, betölté reményünket! — És mi már nem érezzük többé árvaságunkat, hanem dicsőült nádorunkat föléledve s megifjodva szemléljük s örvendezve tiszteljük fönséges fiában, csász. kir. főherczegségedben, erényeinek s főispáni hivatalának örökösében.

S azért is mindenek előtt köteles s mély alázattal hódoló hálát mondunk felséges urunknak apostoli királyunknak, népeit boldogitó fejedelmünknek V. Ferdinándnak, ki elfeledhetetlen nádorunk emlékét még halála után is fönséges fiában föntartani, megtisztelni s ez által egyszersmind szorongattatásunkat a jelen eseményterhes időkben megszüntetni, szomoruságunkat eloszlatni és szivünket a jövendőnek legjobb reményével betölteni, s fönségednek főispáni székébe dicsőséges beiktatásával császári királyi örökös főherczeget Ferencz József Károly ő fönségét legkegyelmesebben megbizni kegyeskedett.

Legalázatosabb s mély hódolatu köszönetet mondunk a fényes s dicső reményü beiktató csász. kir. örökös főherczegnek Ferencz József Károly ő fönségének, ki hozzánk leutazni kegyeskedvén és szeretve tisztelt főispánunknak ünnepélyes beiktatását már korának viritó zsengéjében, 18dik évében, magyar nyelven, tiszta s kellemes magyar kiejtésssel fönségesen bevégezvén, örömérzéssel s méltó hálával eltölte s meggyőze mindnyájunkat: mennyire kedves csász. kir. főherczegsége előtt a magyar nyelv, a magyar név, a magyar érdek, a magyar nemzet. A miért is Isten bő áldása kisérje, s erővel, egészséggel, erénnyel, bölcseséggel környékezze, fénynyel, dicsőséggel árassza el fönségednek jövendőjét s egész élete folyamát a népek s magyar nemzet javára, boldogságára!...

Végre: szivünk mélyéből s meggyőződésünk teljes őszinteségében ismételve üdvözöljük e mai örömünnep fönséges tárgyát, császári királyi főherczegségedet, már most törvényileg mondhatom, királyilag beiktatott főispánunkat. Bátrak vagyunk az egész világ előtt nyilván bevallani, a mint már főherczegséged által szerencsésen bevégezett fényes országos körut alkalmával az egész magyarhaza ezer s ezer örvendetes kijelentések által be is vallotta, miszerint főherczegségedben a magyar haza legdrágább kincsét, legnagyobb nyereségét birja, hódolva tiszteli s üdvözli.

Igen is, üdvözöljük fönségedet mint született magyart, e Pest, Pilis és Zsolt törvényesen egyesült vármegyének legfőbb csász. kir. származásu szülöttjét; üdvözöljük mint halhatatlan érdemü s emlékü nádorunknak reánk áldást hozó fönséges fiát, erényeinek s felséges tulajdonainak örökösét, felséges urunknak apostoli királyunknak kedveltjét, szeretett magyar hazánknak s nemzetünknek bizodalmát, vigasztalását, örömét, gyönyörüségét, ékességét, dicsőségét!

Azt pedig a Magyarországon örködő isteni gondviselés különös kedvezésének tartjuk: hogy fönséged a magyar nemzet jelen átalakulási nehéz korszakában rendeltetett Istentől s királytól az egész magyar nemzet fohásza által főispánunkká, Magyarországon királyi helytartóvá s a mit mindnyájan bizton reménylünk, az ország nádorává.

Fönségednek már Csehországban is fényes eredménnyel bebizonyitott fölségesen szerencsés kormányzási tapintata s bölcsesége; a királyi trónhoz s az egész császári királyi felséges uralkodó házhoz fiui ragaszkodása s tántorithatlan hüsége; a magyar alkotmány és nemzet ismerete, méltánylása s ahhozi kétségtelenül buzgó vonzalma; a honi tárgyakbani s korkérdésekbeni mély belátása, azoknak kellő fölfogása s a körülményekhez képesti ovatos megbirálása s elintézése; a teendők gyors és pontos végzésében fáradhatlan munkássága, szilárdsága; — kitkit elbájoló, de fönségét még is mindig föntartó utánozhatlan leereszkedése a többi jeles tulajdonaival párosulva elhiteti velünk, söt bizonyosokká tesz minket: hogy szeretett hazánk s alkotmányunk sorsa illy erényes s bölcs, illy körülnéző s gondos, illy ügyes s erélyes vezérlet alatt a földi jólét s polgári boldogság legmagasabb fokára eljutandhat.

Mind ezek után, mi Pest, Pilis, és Zsolt törvényesen egyesült vármegyei karok és rendek főherczegségednek, ugy is mint szeretve tisztelt főispánunknak magas kegyeibe magunkat ajánlván, kérjük egyszersmind császári királyi főherczegségedet: fogadja kegyesen ezen ünnepies beiktatásánál korlátot alig ismerő örvendezésünket s azon legforróbb ohajtásunkat: vajha! mindazon malasztokat s áldásokat, mellyekkel császári királyi főherczegségednek dicső körutját a hiv magyar nép országszerte legbuzgóbb szivből behintette, árassza böven az egek ura császári királyi főherczegségedre: hogy dicsőült atyja korát elérvén, söt azt tulhaladván, mindenkori jólétben örömmel szedhesse s gyönyörrel élvezhesse szakadatlan fáradozásainak érett gyümölcseit, e vármegye pedig s az egész haza császári királyi főherczegségedben a királyi szék támaszát, magyar hazánk s nemzetiségünk örangyalát, a tanácskozásokban s teendőkben ritka bölcseségü fővezérét, a közboldogság fényesillagát évek hosszu során által üdvözölhesse, szünetlen buzgósággal áldhassa s éljenezhesse.

Nógrádból, Oct. 19. Követválasztásunk véghezment. Károlyi János szeretve tisztelt első alispánunk mind a két pártnak egyik kijelöltje levén, miszerint közakarattal megválasztatott; de annál nagyobb harczot vivtunk olly ritka, nagylelkü, nemes két egyén irányában, kik majd nem egyenlők elvben, akaratban, tehetségben, és hazafiuságban, s ha talán van még is különbség köztük, ez legföljebb az előadási modorban lehet; — s ekép a két hatalmas pártot nem annyira az ügy, mint a személy iránti érdek vezérlé nemes lelkesültségében; melly nagyszerü küzdelem olly magas fokát érte, minőhöz hasonlóra még nem emlékezünk. A választást természetesen korteskedés előzte meg, s hogy igazat szóljunk, — ámbár ez a liberalis párt részéről még a sz. istváni gyülések alatt tört ki — de egy időre megszünt, s inkább alattomban, mint nyilvánosan müködék, talán csak azért, hogy annál nagyobb erővel léphessen föl ismét — ezt azonban a conservativek hasznukra forditván, mindeneket elkövettek, hogy czélt érhessenek, minek, olly egyén irányában, minő az ellenzékiek kijelöltje volt, mulhatlanul megtenniök kelle, ha csak a bizonyos győzelmet önkénytesen oda engedni nem akarák. — A választás napján a megye terét elfoglalák a liberalisok, a conservativ párt csak akkor vonult a megye udvarába, midőn a — superflua cautelaul — fölállitott katonaság az előbbieket a jobb oldalra — cordon által — elkülönzé. A választás előtt, alatt, és után történtek ugyan szóbeli vitatkozások, és személyeskedések, de ez olly hevült állapotban, minőt illy alkalommal a nagy tüz szokott kitörni — figyelmet sem érdemel. — A választás járásonkint d. e. 11 órakor kezdődék, s — mind a két párt részéröli küldöttség által igényelt rostálgatás miatt — éjszakai 11 óra után végződött; a diadal utósó perczig bizonytalanságban állott, de nem csoda, midőn a nagyszerü munkálat befejezésével a szavazatok fölolvasása után 3144 szavazat közöl csupán tizzel fölözé meg egyik párt a másikát, ugyan is: Kubinyi Ferencz 1567, Dessewffy Jób pedig 1577 voksot nyert, miszerint ez utóbbi, mint a conservativek kijelöltje, neveztetvén ki, s ekép jövendőbeli követeink lesznek: Károlyi János, és Dessewffy Jób. (Beküldetett.) A. J.

Zemplénből. S. A. Ujhely, oct. 17kén. Zemplénmegyének rendei a közelgő országgyülésre követeiket elküldendők, f. hó 14kére gyülekeztek össze egy tartandó rendkivüli közgyülésre, melly alkalommal egyszersmind az országgyülési követek megválasztása vala kitüzve, a főispáni helyettes midőn megérkezék, mindenek a legnagyobb rendben valának, melly politikai csendnek a volt egyedüli oka, hogy az ellenzéki követjelöltek ellenében senki a conservativek részéről föl nem lépett s az intimidalt conservativpárt teljes politikai semlegességbe süllyedve, pusztán nézője volt a történteknek; — mik voltak azon okok, mellyek Zemplénnek illy nyommasztó politikai helyezetét előidézték, már előbbeni tudósitásainkban némileg megérintvén, azoknak bővebbi fejtegetésébe bocsátkozni ezuttal nem kivánunk. Adja az ég, hogy a közelgő országgyülésen a hon-atyák a legjobb fejedelem szándékait s királyi intéseit szivökre véve, oda intézzék törekvéseiket, hogy a pártok tusáiból végre is az üdvös egyetértés és kölcsönös bizodalom forrása fakadván föl, annak politikai kifolyása üdvös eredményt árasszon a haladás és polgárisodás nemesebb élvei után sovárgó egész édes hazánkra!.. A rendkivüli közgyülést főispáni helyettesünk megnyitván, midőn a számosan megjelent rendeket üdvözölné, egyszersmind azon való örömét nyilvánitá, miszerint a legjobb fejedelem Magyarország iránti atyai hajlama s törvények föntartása iránti kegyeletének bizonyságául jövő hó 7kére közországgyülést hirdetvén, annak tárgyául a dicsőült örök hálával kisért nádor helyébe, másnak választását tüzvén ki, — egyszersmind kedves alkalmul leend Zemplénmegye rendeinek is azon közhatározatukat, miszszerint a nagy elhunyt dicső erényeinek méltó örökösét, István királyi helytartót, — ki már is az összes nemzet hő szeretetét birja, — alkotmány rendelte uton is nádorrá választhatni — ennek folytában a 17,002 sz. a. kelt kegyelmes kir. meghivó levél fölolvastatván és hódolattal fogadtatván, annak következtében a főispáni helyettes fölszólitá a rendeket, hogy a követek választásához fognának, egyszersmind a szükség esetében a szavazatszedő küldöttséget is kinevezvén; — melly elnöki fölszólitásra az egybegyült rendek egybehangzólag egyedül a Lónyay Gábor nevét hangoztatván, illy módon a főispáni helyettes összes bizalommal elválasztott követnek Lónyay Gábor táblabirót — ezután ismét egybehangzólag csak az Andrássy név kiáltatván föl, az elnök szintén közbizodalommal elválasztott gróf Andrássy Gyula tbirót a megye másik követeül hasonlólag kijelentette, kik is a szokott hitet letevén, a megye rendeinek bizodalmát hálásan megköszönték — e jeles két férfiu, kikben Zemplénmegye képviselőit szemléli, ugy hisszük, nagyszerü küldetésüknek kitelhetőleg meg fog felelni; a szelidlelkü és mérsékelt Lónyay Gábor tekintetbe fogja azt is venni, hogy öt a conservativ párt már ez előtt két izben közbizodalommal országos követül választotta — és nem volt oka ezen pártnak e tettet soha megbánnia; — az ifju gróf, kinek szép esze mellett jó szive is van, ugy vagyunk meggyőződve: — ellenzéki heve mellett is fogja tudni magát mérsékleni ott, hol a haza java forog kérdésben. Másnap a követi utasitásokat dolgozó küldöttség jegyzőkönyvének még közgyülésileg nem tárgyalt pontjai kerülvén köztanácskozás alá, midőn annak a Ludovicaeára vonatkozó azon pontja olvastatnék föl, hogy t. i. az alapitók értelmében szorgalmazzák a követek, hogy azon országos katonai intézet minél előbb létezésének örülhessen — K. G. fősz.biró azon inditványt tette, hogy az arra ajánlott tőkepénz inkább Polytechnicumra fordittassék; ezen inditványt pártolta gróf V. K. is; — azonban a vendégképen megyénkben megjelent népszónok B. J. élénk szinekkel adá elő. hogy az intézet katonai jellemének álomkórságából fölébresztésére elmulhatatlan szükséges a katonai intézet minél előbbi létre jövetele, és más nyomos tudva levő nézeteket is fejtvén ki — a küldöttségi javalat közgyülésileg is megállapittatott. 2szor. Az évenkinti országgyülés szorgalmazása is utasitásba adatott. 3szor. A parádi botrány megvizsgálását czélzó kormányi rendelet sérelmesnek találtatván, a megyének e részbeni aggodalma az országgyülésen a követek által szintén előterjesztetni rendeltetett. — 4szer Az erdélyi részek visszacsatolását tárgyalólag elhatároztatott, hogy a követek egy erdély-rendeiveli értekezési országos biztosság kineveztetését szorgalmazzák — hogy az 1836: 21. t. cz. végrehajtását valahára érvényesen foganatba venni lehessen. — 5ször A Tisza és többi folyamok szabályozására országos segedelem eszközöltessék. — Végre tapasztalás végett az országgyülésre küldendő ifjak 12en ez uttal megválasztatván — nagyon ohajtanók, hogy ők a közvélemény szerepezése helyett, alapos tudományszerzés után látnának, hogy eltöltött idejöket megbánni ne lennének kénytelenek. — Legutóbb midőn az országgyülési költségek kivetését tárgyazó inditvány szóba jött volna, közönséges panasz tétetett a legtörvénytelenebb és leghibásabb összeirás ellen — melly hibás összeirás hogy kiigazittassék, másod alispán elnöklete alatt egy megyei küldöttségnek tétetett kötelességül. —

Erdélyi országgyülés. A XCIV. országos ülésben october 11-dikén elnök ő nagyméltósága, miután ugy értette, hogy az urbéri törvényczikkekkel még nincsenek készen, a karok és rendek ket a „partium“ ügyének tárgyalására hiván föl, következőleg mondotta ki a határozatot: A mai tanácskozás tárgya iránt némi csekély eltéréseken kivül, mellyeket kijelentése végén fog szóló elnök érinteni, e teremben egyes értelem nyilvánult, melly ugy látja, következőkben öszpontosul. Értésökre esvén a kk. és rrnek, miszerint a partiumi törvényhatóságokhoz a testvérhoni országgyülésre meghivó kir. levél érkezett, és követválasztások iránt rendelkezés tétetett, fölhiva érzik magukat minden törvényes utat és módot megkisérteni a végett, hogy az emlitett részeknek e hontóli elszakasztása meg ne történjék. E czélból alázatos föliratal járulnak ő felsége elébe, mellyben hivatkozva mindazon diplomaticai és törvényes adatokra, miket e tárgyban két országgyülésről tett fölterjesztéseikben elősoroltak, és fölfejtvén, mikép a részek elszakasztása Erdélynek politikai létezését semmisitné meg, a midőn egyfelől a törvényhozó testületben az azt alkotó elemek közti sulyegyent forgatná föl, másfelől országgazdászati tekintetben adó, ujonczállitás és országos közjövedelmekre nézve fogna zavart előidézni, kijelentik, hogy részükről a partium elszakasztásában meg nem egyeznek, és kérik ő felségét, hogy Erdélynek a Leop. dipl. és számos törvények által biztositott épségben tartását fenyegető veszélyt eltávolitni méltóztassék, remény táplálván a kk. és rr-ket, hogy akkor, midőn ő felsége erdélyi hü alattvalóit több nevezetes jogaik elismerésével kegyelmeskedett szerencséltetni, nem fogja megengedni Erdély alkotmányos létének összeromlását. Azonban a két magyar hon egyesülése fölötti egyezkedésektől a kk. és rr. nem levén idegenek, méltóztassék ő felsége Magyarország részéről országos bizottság kinevezése iránt rendelkezni, mellyel az e tárgybani terv-dolgozással megbizott erdélyi rendsz. bizottság kölcsönösen értekezvén, javaslatot készitsen az egyesülés minő föltételek alatti létesülhetéséről. E javaslat a törvényhatóságok kihallgatása után fogván országos tárgyalás alá kerülni. Kijelentik továbbá a kk. és rr. e föliratban, mikép sem az 1836; 21, sem azon t. czikket, mellyre az idézetben hivatkozás történik, Erdélyre nézve kötelezőnek el nem ismerik. Egy más föliratot István cs. kir. főherczeg m. kir. helytartó ő fönsége elébe határoztak a kk. és rr. terjeszteni. E föliratban, a partium elszakasztása elleni adatok rövid elősorolása mellett, nyilvánitandják azon szilárd reményüket, miként azon pillanat, melly ő fönsége megjelenésével a testvérhon nagygyá és boldoggá lételének korszakát nyitja meg, nem támaszthat vészt Erdély alkotmányos egén, és hogy ő fönségében, kihez a testvérhon annyi magasztos reményt csatol, Erdélynek is alkotmányos léte legfőbb pártolóra kell számitani. És kijelentik végre, hogy a két hon egyesülése tárgyában csak ugy reménylhetnek sikeres lépéseket tehetni, ha Erdély csonkitása által a két hon közti testvéri bizalom és rokonszenv meg nem rendittetik s nem lesz megfosztva Erdély olly kiegészitő részétől, melly a nagy munka végrehajtásában valamint egy felől igen fontos tényezőül szolgálna, ugy más felől nélküle talán az egyezkedésbeni erélyes és sikerre vezető föllépésre szükséges tekintélye és nyomatéka fogna csorbát szenvedni. Ezen elveket határozták a kk. és rr. a két föliratban kifejteni. E mellett kimondották, miszerint az egyesületi hitnél fogva elvárják a partiumi t.hatóságoktól, hogy a magyarhoni országgyülésre nem fognak követeket küldeni. A többség nézetei ezen előadottakban öszpontosultak. Most már az eltérő véleményeket emliti meg szóló elnök. Némellyek azt kivánták, hogy az egyesülési terv dolgozását ne a rendsz., hanem egy most választandó uj bizottságnak tegyék kötelességévé. Erre nézve szóló elnöknek magán nézete is az, miként e bizottságnak bajosan lehetvén előbb, mint a jelen országgyülés utáni időközben müködni, ez ő fige kir. megerősitése nélkül nem történhetnék, a mi aztán hosszadalmasabb eljárás. A mi illeti azon különbséget, miszerint némellyek azt kivánták kimondani, hogy Erdély bizonyos föltételek alatt hajlandó az egyesülésre, mások ellenben a bizottság kinevezésén kivül semmi elvet nem akartak föllállitni: ugy véli szóló elnök, hogy talán jó lesz megmaradni a mult országgyülés e tárgybeli határozata mellett. Fogarasv. köv. kérdi: benne van e a határozatban, hogy Erdély hajlandó az egyesülésre, vagy nincs? Különben semmit sem tettünk. Kolozsm. köv. Ugy véli, a kk. és rr. most két elv kimondásával mentek tovább, mint a mult országgyülés: egyik az egyesülési hajlam nyilvánitása, másik a bizottságnak a magyarhonivali egyezkedésre való utasitása. Elnök: Ez az általa kijelentett végzéssel egyre megy ki, miután olly tárgyat, melly elvileg

sem volna elfogadva, fölösleges lenne bizottságra utasitni. Ezzel némelly fölirási és t.javaslatok föl-olvasása és köziratra adása után az ülés eloszlott, napirendre az urb. t.czikkek levén kitüzve. (E. H.)

Az october 14-kén tartott XCV. országos ülésben a királyi kormányszék megjelenvén, kir. kormányzó ő exczja fölolvastatta ő felségének idei october 6-kán kelt következő klmes kir. leiratait.

1.) Azt, 4977 udv. szám alatt, mellyben kir. kormányszéki tanácsos gr. Mikó Imre kir. kincstárnokká, felsőfejéri főispán gr. Nemes János ő exczja erdélyi tartományi számvevő hivatal elnökévé, zarándmegyei főispán Kozma Pál, és erdélyi kir. kormányszéki titoknok Szegedi Mihály kir. kormányszéki tanácsosokká kineveztettek. M. és J.

2.) Azt, 4977 udv. szám alatt, mellyben ő felsége rendeli, hogy a gróf Mikó Imre k. kincstárnokká kinevezése által üresség be jött kir. kormányszéki tanácsosi állomásra választás tétessék. Végre

3.) Azt, 5001 udv. szám alatt, melly mellett ő felsége az ujonczokról fölterjesztett törv. czikkeket és utasitást megerösitve leküldi, melly törv.czikkeknek s a többeknek is ő felsége legfensőbb szentesités végett haladék nélküli fölküldését parancsolja, hogy az erdélyi ezredeknél levő tisztek kinevezésében a haza fiaira illő tekintet leend, klmesen megigérni méltóztatik, s utószor a már is hosszura nyult országgyülés bezárása idejét folyó october 30-kára méltóztatott határozni.

E klmes kir. leiratok fölolvasása után az urbéri törv.czikkek fölötti tanácskozás elkezdődvén — azok ugy mint ő felsége által megerösitve leküldettek, elfogadtatván — az ülés eloszlott.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Isabella spanyol királynő oct. 11kén lépett tizennyolczadik évébe. — Ismét ministeri crisisröli hirek keringenek. Arrazola le akar lépni, mivel a királynő által hidegen fogadtatott. Azt beszélik, hogy Narvaez sürgönyökkel egy cabineti futárt küldött Párisba Mária Kriszti na anyakirálynőhöz, öt meghivandó, ha Spanyolországba kiván jönni. Roncali (Alcoy gróf) valószinüleg madridi fökapitány leend. Már bizonyosnak látszik, hogy Mon három nappal ezelőtt (oct. 4én) Párisba utazott. Az első ministeri tanács reggeli 5 óráig tartott; az eredményt a „Gaceta"ban már olvashatni: a cortes nov. 15re van összehiva s Cordova tábornok ideiglenes tengerészi minister marad. Valószinüleg Ros de Olano fogja e tárczát megnyerni és Burgos a kereskedelmi-oktatás- és a közmunkák ministeriumát veendi át. Az előbbi cabinet által rendelt intézkedések egy része már meg van szüntetve, a többibeni módositás most váratik.

Gonzales Bravo Franciaországból Madridba érkezett. Serrano herczeggé és spanyol grandá fog neveztetni. A királynő azon rendeleteket, mellyek által Salamanca pénzügyi tervei megsemmisittetnek, aláirta. — A kormány a cataloniai fökapitányt Concha tábornokot hivatalától elmozditani határzá.

N. Britannia. London, oct. 11kén. A cabinet legtöbb tagjai már megérkeztek, hogy a parliament bevégzése után holnapra kitüzött első cabineti tanácsban megjelenhessenek.

Hivatalos közlés után az évi jövedelembeni hiány a mult évivel összehasonlitva 1,042,268 font sterling, az évnegyedi jövedelembeni csökkenés 1,507,230 font sterling. Ez utóbbibani hiány a vámok, adók csekély jövedelmének, főkép pedig a chinai fizetések megszünésének tulajdonitandó.

Cobden ma reggel Hamburgból ide megérkezett.

Sveicz. (Sveicz jelen állapota.) A „Constitutionnel Neuchatelois" egy protestans sveicz cantonbeli protestans lap, egy hosszabb czikkben a különszövetség (Sonderbund) tervezett fölosztását fölött, következőleg ir; „Azon háboru, melylyet a cantonok radical többsége a katholikus rendek ellen készit, egy igazságtalan háboru, az lehetetlen, hogy valami politikai czélt vagy véget érhessen; ezen háboru gonosz, becstelen, gyáva s istentelen. Ez — merészen kimondjuk — a müvelt világ öt hatodrészének véleménye. Ezen nézetben bizonyára a sveiczi nép nagy többsége is osztoznék; ha ezen kérdes nyugodtan, igazán s részrehajlatlanul elébe terjesztetnék, nem pedig mint most a sveiczi radicalismus organjaiban minden szégyen s gyalázat nélkül elferdittetik. — Ezen háboru igazságtalan, lényegében s alakjában. Jól tudjuk mi azt, hogy vannak emberek, kik véleményünkben valójában osztoznak, kik azonban azt képzelik, hogy a radical párt részén van a valódi törvényszerüség, minthogy neki sikerült, a szövetségnek hatalom s fegyver általi fölosztalásának elhatározására 12 szavazatot szerezni; s hogy határzatának bár igazságtalan s önkényes legyen is, tiszteletben tartatnia s végrehajtatnia kell, miként egy belsőbb törvényszék igazságtalan itéletének. A többség mondá ki, tehát annak engedelmeskedni kell. Szabad országokban többség a király. Ez a radicalismus csalárd hangja. Igen, az bizonyára király, de alkotmányos király; olly király, ki a törvényeknek, mellyek szerint országa kormányoztatik, nem kevésbbé van alávetve, mint alattvalói. A többség épen nem elégséges arra, hogy minden határzatot törvényessé tegyen. A többségnek azonkivül jogának is kell lenni annak hozatalára, mire öt, a törvény, szerződések, az alkotmány jogosithatja. Ez a többségi jog forrása s határzata törvényességének alapja; hol ezen alap hiányzik, ott többé nincs törvényesség jelen. Három kereskedő a kereskedelmi szerződés által egyesül. Ők ezen szerződésnél fogva megegyeznek, hogy borral fognak kereskedni. Bizonyos öszveg pénzt összetesznek; szerződéseikben meghatározzák, hogy semmi kölcsön se tétessék; végre kinyilatkoztatják, hogy minden kétséges kérdésekben, mellyek közöttük keletkezhetnének, a többség határozzon. Ha most megtörténnék — tegyük föl — hogy kettőnek közölök eszébe jutna azt végezni, miszerint a társaság boron kivül még gabonával is kereskedjék, a társaság minden tagja befizetéseit megkettőztesse s ezen kivül a kereskedés számára kölcsön vétessék föl,—képzelheti-é még valaki, hogy olly biró találkozzék, ki a harmadikat arra itélhesse, hogy a másik kettő akaratának hódoljon, kik a többséget képzik. — Törvényhozó testületünk határzatait szótöbbséggel hozza. De tegyük föl, hogy tagjai egyike, kezdeményi jogára támaszkodva, azon gondolatra jönne s azt követelné, hogy a Neuchatel várost illető rendőri jogok, vagy Valangin község jogai és szabadságai, vagy ama kereskedelmi szabadság elnyomassék, mellyet az alkotmányos okirat 5dik pontja megenged, vagy azon formákat megváltoztatni, mellyek a tizenegyedik pont szerint a személyes szabadságot biztositják: tegyük föl, hogy ezen ajánlat a többség által elfogadtatnék. Hihetni-e tehát, hogy az illyképp jogaiktól megfosztott községek, nyugodtan e határzatnak alávessék magukat, mellyet a szemlátomást illetéktelen többségnek hoznia joga épen nem vala s pedig büntetés alatt, hogy ellenkező esetben mint zendülők tekintetnek s annak elfogadására fegyveres erővel kényszeritteinek? (Folytattatik.)

Olaszország. Florencz, oct. 11. Azon hirek, miszerint a luccai herczeg leköszönt s herczegi birodalmát kárpótlás mellett Toscananak átengedé, a mai Alba által csakugyan valóknak mutatkoznak. A pisai „Italia" erösiti, hogy a kölcsönös szerződési levelek 8án már ki is cseréltettek.

Dánia. Koppenhagai angol lapok sept. 26ról azon szomoru hirt közlik, hogy azon nap reggel a gazdag s nagy értékü kir. island-társulat könyvtára leégett, melly 2000nél több még eddig nyilvánosságra nem jutott kéziratot és számos régi island munkák dús gyüjteményét foglalá magában. Hasonló, söt nagyobb kézirat-gyüjtemény égett el 1807-ben Koppenhagának az angolok általi ostromlása alkalmával.

Norvegia. A „Galign. Messenger" nem régiben azon hirt közlé, miszerint Christinia közelében egy rémitő szikla, melly Helsingegard falu fölött ugy szólván függött, röglön leszakatt s 34 házat lakóival együtt — mintegy 280 emberrel — romjai alá temeté.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A gyáralapitó társaság

mindazon t. cz. részvényesei, kik részvényeikre az egész aláirt tőkét még be nem fizették, tisztelettel fölszólitatnak, sziveskedjenek tartozásukat legfeljebb f. é. nov. 30kig befizetni, különben ezen közgyülésileg kitüzött véghatáridő elmultával a tökéletesen be nem fizetett részvények elenyésznek. Továbbá kéretik a már befizetett részvények és igérvényeknek minélelőbbi fölcseréltetése eredeti részvények iránt, és a még számadatlanul több helyeken heverő aláirási ivek és igérvéngeknek visszaküldése a pénztári hivatalhoz. Buda, ujlak, 1847, october 15kén.

A gyáralapitó társaság igazgatósága.
(irodája, Budán, ujlakon, a társaság
3—3. gyapjufonó gyárában.)

Csödök.

39690. Krassómegye törvényszékének jelentése szerint Roth Hermán facseti kereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 25dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Jakabffy Pál jegyző, perügyelővé pedig Marsovszky László hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21dikén. 1847.

39691. Pécs város tanácsának fölirása szerint Petrovics Péter hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 3. 4. és 5dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Spics János; perügyelővé pedig Pritzlmayer Antal hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

39693. Szeged város tanácsának fölirása szerint Komáromi Agnes, bold. Veszelovszky özvegye hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 26dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kátay János, perügyelővé pedig Mihályfy József tiszteletbeli alügyész neveztetett. Kelt september 21kén 1847.

38796. Hevesmegye csődtörvényszékének jelentése szerint Szolnok mváros tanácsa Károli Miklós és neje Csopper Julia ellen csődöt rendelvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi october 18ka tüzetett ki határnapul, és tömeggondnokká Agnelly Ferencz városi tanácsnok, perügyelővé pedig Kovács Ignácz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 14kén 1847.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint néhai Vogtman Antal és özvegye Boborszky Anna ellen csőd rendeltetvén, az illető hitelezők megjelenésére folyó évi december 13dika tüzetvén ki, tömeggondnokká Ferenczy Károly városi tanácsnok, perügyelővé pedig Schätzl András alügyész neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

39889. Pest város tanácsának fölirása szerint Schmidting Gáspár hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 20-dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Schiller Károly, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21-kén 1847.

38287. Pest város tanácsának jelentése szerint a Hartman D. és Rotter M. ellen rendelt csőd, miután hitelezőivel barátságosan megegyezett, ezennel megszüntettetik. Kelt september 14kén 1847.

39288. Pest város tanácsának jelentése szerint a Jankovics G. J. ellen megrendelt csőd, miután hitelezőivel barátságosan megegyezett, ezennel megszüntettetik. Kelt september 24kén 1847.

38290. Komárommegye törvényszékének jelentése szerint Kis-Igmándon lakó Sághy Antal hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 6dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Nedeczky Sándor, perügyelővé pedig Molnár Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 14dikén 1847.

28913. Pozsonymegye törvényszékének jelentése szerint Pos János hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 12dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Luszkandl János, perügyelővé pedig Csiba Orbán neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

39679. Pest város tanácsának fölirása szerint ifjabb Schosberger Zsigmond hitelezői csődületének határnapja folyó évi october 25dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Vrchovszky Sándor, perügyelővé pedig Kralovánszky István hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21kén 1847.

Csődperszüntetések.

39680. Pest város tanácsának jelentése szerint a Nimmerfoll Ferdinand ellen rendelt csőd, miután hitelezőivel barátságosan megegyezett, ezennel megszüntettetnek nyilvánittatik. Kelt september 21kén 1847.

38286. Pest város tanácsának jelentése szerint a Musitzky Gerzon és Kohn Farkas ellen rendelt csőd, miután hitelezőikkel barátságosan megegyeztek, ezennel megszüntettetik. Kelt september 14kén 1847.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza
Pest october 19kén (pesti mérő.)

A hajókon és raktárakban.

330-360 280-300 250-265 —155 —100 ———

(A piaczon.)

340-370 280-295 250-260 150-153 90-97 105-110

Lotteriahuzás.

Budán october 20kán: 67. 62. 49. 44. 83.

Dunavizállás. October 20kán: 9′ 4″ 6‴ az 0 fölött

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

579. szám 1847. Vasárnap oktob. 24.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. A királyi helytartó körutja. (B. Gyarmath). — A Hegyalja ostora. — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Szepesből. — Erdélyi országgyülés. (K. k. leiratok.). — Vegyes ujdonságok. — A primás nevezet magyaritva. — Vidéki hirek. (Zomborból).

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franciaország. Sveicz. Olaszország.

Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A királyi helytartó körutja. Balassa-Gyarmath october 13 és 14kén. Legszebb napja Nógrádnak fölviradott, s habár egy nappal később, mint előlegesen tudatva volt, de ez legkevésbbé sem lankasztá azon közlelkesedés tettleges nyilvánitását, melly kebleinkben ő fönsége magas személye iránt kiolthatlan langgal ég. Midőn a rég várt s ohajtott időpont — mellyben ő fönségét körünkben üdvözölhetők — megérkezett, hatalmasan dobogtak kebleink, látni sovárgván azon magas férfiut, kit koronás királyunk kegyelmo a magyar nemzet boldogitásaul királyi helytartójaul neveze ki, s ki szeretett övéit közelebbről megismerni kivánván, honszerte körutat tenni kegyeskedék. — Oct. 13kán indult ki ő fönsége Selmeczről, s a honti gyors előfogatok segitségével még ugyanazon nap délutáni 3 órakor érte el szerencsésen Nógrádmegye határát, hol is Kovár helységnél Károlyi János első alispánunk vezérlete és szónoklata mellett 40 tagból álló megyei kiküldöttség által fogadtatván és üdvözöltetvén, mintegy 100 lovas banderista kiséretében Balassa-Gyarmath székváros szélét elérte. Taraczk-durrogások és az összesereglett minden rendü és rangu néptömeg szivből fakadt harsány éljenzése hirdeté ő fönsége körünkbeni várva-várt megérkeztét. Innét a városi czéhek és iskolai ifjuság saját lobogóik alatti kiséretében s a töméntelen sokaság szünni nem akaró folytonos éljenzései között, lassan, a főutczán, a megyeháza felé haladott a diszmenet. A megyeház előtt a megyében szállásoló dzsidás ezred egy zászlóalja volt fölállitva, továbbá a megyei hajduk és huszárok, — közvetlenül pedig a kapu előtt a gömöri 40 tagból álló fényes küldöttség tisztelkedék ő fönségének. Midőn ő fönsége a megyeházába ért, ismét számos és kitünö tagból álló nógrádmegyei küldöttség által fogadtatott, mellynek harsány éljenzése a künállóktól szászorosan viszhangoztatott. Leszállván ő fönsége kocsijáról, a számára kijelölt főispánhelyettesi szállásra De la Motte Antal szeretve tisztelt főispáni helyettesünk által ünnepélyesen bevezettetett. Merre ő fönsége a megyeházbani menetét tartá, az alj mindenütt 3 szinü nemzeti posztóval volt beteritve. Midőn a kis terembe lépett ő fönsége, melly fulladásig tömve vala, legelőször a nógrádi tisztelgő küldöttséget kegyeskedett elfogadni, a hol is főispáni helyettesünk rövid szónoklattal a megye rendeit ő fönségének bemutatván, előállt a megyei többség által megbizott szónok P. F., és jól kidolgozott ellenzéki elveken alapuló politikai szónoklattal üdvözlé ő fönségét. — Mire ő fönsége rögtönözve válaszolván, midőn szilárd férfias hangon őszinteséget személye iránt és bizalmat, és bizalmat a kormány iránt, és szeretetet s hüséget a fejdelem iránt ismételve ajánlani el nem mulasztva, beszédét befejezte volna, bold. édes atyjáról is megemlékezett, s lelkesülten kinyilatkoztatá: hogy „dicsö atyjának méltó fia akar lenni.“ Ő fönsége e nagy jelentőségü kijelentését egyébbel nem üdvözölhettük, mint lelkünk mélyéből fakadt s szünni nem akaró éljenzésünkkel, mint szünni nem fog soha keblünkben a hit, hogy ő fönsége magyar hazájáért s a magyar nemzetért élni vágy. — Ezután szállóhelye előszobájában a gömöri küldöttséget fogadá ő fönsége J. A. főispáni helyettesük vezérlete és N. K. főjegyző szónoklata mellett, s valamint a nógrádiakkal, ugy ezekkel is hosszasb ideig szives leereszkedéssel nyájasan társalgott. — Most a katholikus clerus tevé hódoló üdvözletét ő fönségénél, melly alkalommal Bartakovics Béla rozsnyói püspök ő mlga vezérlete s jeles és tartalomdús szónoklata mellett három egyházi megyének Nógrádban öszpontosult papsága tisztelkedék. Ő fönsége az üdvözlő beszédre szinte nyájasan válaszolni kegyeskedvén, kinyilatkoztatá: hogy egy nemzet és haza legerősebb istápja és a trón legszilárdabb támasza: a vallás. Ezután kegyesen társalogván a jelenlevőkkel, egyénenkint neveiket megkérdezni sziveskedék ő fönsége. — A papság után következett a katonai gyalog és lovas ezredi tisztikar, ezek után B. Gyarmath mváros közönségének küldöttsége és tanácsa alulirt csekély egyéniségem vezérlete és szónoklata mellett; melly alkalommal ő fönsége városunk topographiai helyzetét tudakozni kegyeskedvén, leereszkedő nyájasságát tapasztalni legnagyobb mértékben szerencsések valánk. Legvégül következett B. Gyarmath zsidó községének előjárósága, ildomos magyar üdvözlettel, kiket ő fönsége szinte kegyesen fogadni méltoztatott. — Esteli 6½ órakor ő fönsége, udvara s két főispáni helyettes és egy megyés püspök kiséretében, érdemrendekkel diszitett magyar fekete öltönyben, a tündérileg kivilágitott megyei nagy terembe harsány éljenzés közt érkezett, hol 400 teritékü fényes ebédnél szinte helyet foglalni sziveskedett. — A karzatok zsúfolásig tömve valának elökelö hölgyekkel. — Ebéd közben megkezdödtek az áldomásozások, legelőbb üritett poharat főispáni helyettesünk, éltetve a magyar királyt, ő fönségét királyi helytartónkat és az egész uralkodó házat, mire harsány éljen zengett el a teremben; ezután Nógrád és Gömörmegye részéről köszöntetett föl ő fönsége; mire szokott nyájassággal felelvén ő fönsége, a jelenlevők egészségére szinte poharát emelé.

Mig ezek igy történtek bent a megyei teremben, kün sem hiányzott semmi, mi az ünnepélyt nagyobbszerüsitené. Harsány éljen viszhangzott az örömzajongó nép szájából az elmondott toastokra; ágyuk és taraczkok durrogtak külön pontokon egész éjfélig; s midőn az ebédnek vége lön, tüzárban uszott a város. A megyeház átirányában levő sétatéren bengaliai tüz varázsfénye magasan lobogott. A megyeház kivülről ugy mint belülről sok ezer lámpa fényével vala diszitve. Az épület előtt magas szobrok emelkedtek, mellyek háromszinü fátyolokkal összekötött egy középső transparenttel (Éljen István főherczeg) ékitve valának. Az egész valami rendkivüli szépségü alakot mutatott, s D. F. b.gyarmathi születésü hazánkfiának s külutazásáról is ismeretes jeles mechanicusnak dicséretes müve volt. — A magán-épületek közöl leginkább kitüntek nagyszerü kivilágitásuk miatt a Szentiványi családé, Szerémy Antal hadifőadószedőé, a város közepén a zsidók kúp-alaku és főherczeg „István“ arczképével tündöklő diadalkapuja, a kath. templom fedelig kivilágitott tornya, és a görög nem egyesült plebania sat.

Más nap ő fönsége a magánrendszer jeles épületét látogatá meg, s annak dolgozó intézetét, gyárát, készitményeit, kápolnáját, kórházát és mind a hat emeletben levő számos rabok czelláit megtekintvén, mindent kellő rendben és tisztaságban találva, S. A. főügyelöt megdicsérni, más alkalommali látogatásakor is azt ugy találhatni — ohajtását kifejezni, s az alispánoknak és főispáni helyettesnek szinte teljes megelégedését kinyilatkoztatni kegyelmesen méltóztatott.

Különös hatással volt reánk nézve, midőn ő fönsége a magán-rendszerü börtön kórházába, az emberi nyomoruság és sinlödés eme templomába belépett. Csákóját letéve, a betegek ágyai mellett hosszabb ideig mulatván, az illető orvostól mindent körülményesen s minden tartozkodás nélkül megtudakolt, a czellákban a rabokkal sokáig beszélgetett, és mindent tökéletesen megvizsgált. A kápolnában közlöt is az isteni szolgálat mikénti gyakorlása felöl kegyesen megkérdezni kegyeskedett.

October 14kén ütött a bucsu órája, s a sors kiölelé körünkből azon magas férfiut, kit szivepedve vártunk, s ki rövid köztünki időzése alatt magához bilincsele bennünket. Délelötti 10 óra volt amaz időpont, midön ő fönsége megyénkből kiindult, áldását vive kebleinknek, mellyek csak érette dobognak. B. P. tbiró hat lovas gyors fogata vivé el ő fönségét a haza szivébe, hogy Mátyás király királyi lakából ugy boldogitsa hü magyar nemzetét, mint boldogitá azt a nagy király után boldogult emlékü édes atyja. A gyors fogat nem egészen 3 óra alatt szágulda ei magas terhével Váczra, honnét Budára utazott ő fönsége, elfoglalandó magas állását, mellyre öt jó királyunk magas kegyelme kineveze. Midön ő fönsége B. Gyarmathról kiindult, taraczk-durrogások hirdeték a magas vendég távoztát, s a sokaság éljenzése szivből fakadt áldássá s szerencsekivánatokká átváltozva, mi is elfogult szivvel rebegtük: Isten veled nagy férfiu, kit e nemzet istene a nemzet öléből ölelt ki, hogy fényt derits jövöjére, diszest s magasztosat, mint magasztos a nemzetakarat, melly benned reménycsillagát üdvözli. —

Imády Károly, b. gy. plebánus.

A Hegyalja ostora. *)

Hazánk földén a gonviselés jobb keze müködött; ellátta azt mindennel, mi a jámbor magyarnak nemcsak kellékeit, de kényelmeit is kielégiti. A jobban rendezett mezei gazdaság termesztményei felköltendik az idegenek figyelmét; a hajózási rendszer, vaspályák haladása, megkezdett vizszabályozások, nagy nemzetekkel párositanak bennünket, s a külföld ismerni fogja a hajdan fegyvereiről elhiresült magyart — nem csupán kandiság, hanem haszonvágyból is. — Szükség tehát, hogy a közbizodalommal biró honatyák kettöztetett lelkesedéssel gondoskodjanak a közboldogság eszközeiről s háritsák el az akadályokat, mellyek a hon szebb jövendöjének mint általános, ugy részletes elömozditását gátolhatnák. Mondom „részletes“ — mert ha csak egy vidéket hagyunk is sinleni a nyomor és tespedés súlya alatt, min segiteni a hazafiuság kötelessége parancsol: nem fizettük le a hazaszeretet adóját. Legbuzgóbb részvétünket hazánknak hajdani paradicsoma — az Angol, Franczia, Német, Oroszországokban, söt Amerikában is ismert Hegyalja igényli, melly mint aggleány szülöi sirhalmán gyászöltönyében siratja az időket, mellyek elmultak. Öröm s megelégedés mosolygott itt egykor az ébredő szölömüves hajnalára, hegyei aranyat izzadtak, mellyek nagyrészint kopárul állanak, hogy néhány szikladarabbal jutalmazzák a szölöi miatt véginségre jutott lakosok végsohajait. Már a mohácsi vész előtt Istvánffy (L. 2. p. 11.) virágzottnak mondja e vidéket: „Et Albertus neglecto foedere nuper facto Cassoviae obsidioni imminebat, nobilissimamque illam, et totius Ungariae fertilissimam generosissimi vini proventu regionem, omnemque inter Cassoviam et Tokajum tractum, in quo iucundum Liberi Patris cum Cerere certamen est, rapinis et praedis exagitabat, ac cum vindemiae tempus esset, duo millia et eo amplius doliorum vini dulcioris per vim adempta in Poloniam miserat, reliqua in usum belli servaverat.“ — Borai hiresek lettek nemcsak kényelmi, de egészségi tekintetben is. Midön Draskovich a tridenti zsinat alkalmával a tállyai borokat bemutatta, — azok az egész világ nectárai között elsöséget vittak ki. — És adott a Hegyalja jó bort a külföldnek, — adott rettenthetetlen vitézeket a csatának, — adott a hazá-

*) Midön jelen czikket közé tesszük, legkevésbbé sem akarjuk, hogy ez ugy vétessék, mint ellenszenvköltés a zsidóság ellen; ezt, ugy hisszük, szerző sem akarja. Azonban, miután a zsidóügy az országgyülésen elö fog fordulni, szükséges, hogy állapotuk, s a haza több vidékeire gyakorlott káros befolyásuk tisztán álljon a haza szine előtt, nehogy elhamarkodott, vagy ferde irányt vegyen állapotuk változtatásában a törvényhozás. Szerk.

nak, egyháznak, és a tudományoknak nemcsak derék, de kitünöleg jeles férfiakat is. Leopold alatt Jantó és Tolvaj, tállyai nemesek, néhány helybeli ficzkókkal, egész ezred kir. zsaroló sereget nagy veszteséggel üztek ki a határból, mert népét a jólét — öntermesztésén kivül más szeszes italok nem ismerése, éghajlat, ipar, élénk képzeletü véralkattal ruházta föl; a vidék fekvése, külföldiek látogatása — önbeccsel, hazaszeretettel, s már e szó „hegyaljai“ nemével a büszkeségnek tölté be öket, hozzájárul, hogy ekkor a Hegyaljáját megszagolni sem volt szabad a zsidónak; a nemeslelkü magyar pedig csalással be nem fertöztetett szüztiszta kezekkel adta tovább hordóit, mellyekért a lengyel nem sajnálta aranyait, mert tudta, hogy miért. Tokajban orosz s lengyel megbizottak házai — Tállyán, Mádon s más városokban gazdag felföldi uraságok curiái emelkedtek, mellyeket siettek ellepni az idegen hölgyek s tehetös schlehticzek, hogy a zene s taraczkok durrogásaival ünnepélyesitett szüret s mádi bál pompájában részt vehessenek. — Ma nincs ez többé. — Számtalan falromok, szünetlen nyomornak lettek tanui!! — A sors nehéz karjai keservesen nyomják e vidéket. Megbukott pártoskodó büszkeségében a lengyel, s zsebkendöjét, mellyet könyeivel megnedvesitett — a Hegyaljának adta át! — — És sir ez is, mert e bukás a régi barátság s dicsöség végvonaglását hirdeté; s hogy kimulása szivrázóbb legyen, mintha az elemek esküdtek volna ellene: — az égnek ostora pattogott fölötte s csapását fagyak s böszült fergetegek romboló jegeiben osztá ki. Azonban a lengyel bukása nem volt halálos csapás a föld lakosaira nézve, mert e tette után is meglátogatja a magyart; még 1834ben nagy számu lengyelek tömött erszénnyel jelentek meg a szüretre, — kik közöl többeket koldusbotra juttattak a zsidók. Nagy értékü borok szállittattak ekkor a szomszéd országba, s ki hinné? sok hordóban mesterséges csövek találtattak, jó asszuborral töltöttek, köröttük löre; másokban kevés csinált bor, alul törköly, seprö, söt homok is; másokban ismét silány, bár édes falusi borok, mellyek a vitel után megeczetesedtek, hogy a szegény lengyel, miután elég keserüben részesült, a savanyut is megkóstolja. Volt ugyan a Hegyaljának azóta is csekély termése, de ez a jámbor termesztöt csak a kétségbeeséstöl mentö meg, mert árát zsidók határozták meg. Mind e mellett adóját csak ugy kellett fizetnie, mint a legboldogabb idökben, mi miatt némellyeknek téli dunnáját vitte el a kisbiró vagy város hajduja: hogy a szegény ember, ki nyárban éhségtöl gyötörtetve bujában izzadott, télben hüs levegöben részesüljön. Ez és más okok miatt régóta éhezik a hegyaljai nép, éhezett föleg ez idén, mert magtárakról gondoskodva ugyan nincs — de azért hoztak volna a jólelkü falusiak elég gabonát, ha a zsidók (föleg tállyaiak) utjokat nem állják, s azt nem mondják, hogy a városi hatóságok szabott áron foglalják le; s igy utban elámitván az árulókat, magok vették meg a sok életet, mit a szükölködöknek jó áron adtak el; tehát éhsége közepette tántorgott a magyar, hogy a zsidó erszény meghizhasson. — — — Nem fejt ki a leggyakorlottabb róka buzgóbb erélyt czélja megejtésében, mint Izraelnek e hagymarágó elkorcsosult ivadéka a külföldi kupecz körülhálózásában, kinek a csalásból tengödö társaság mintegy kényszeritö rábeszéléseitöl menekülnie lehetlen, mig valami pinczébe el nem jut; de ekkor már a kupecczel végzödött alku a termesztövel kezdödik, ki ollykor két pengö forintot fizet hordójától a zsidónak factor-pénzt, hogy borait eladja; szinte annyit fizet a kupecz is, hogy olcsón alkudja meg a bort, s ezen judási mütétel jobban jövedelmez a zsidónak, mint a termesztönek egész értéke. Nem lehet ugyan ezt egészen kárhoztatni, mert a zsidónak nincsen szölöje, mivel annak tartása nagy költségbe és izzadásba kerül, az ö bőre pedig, bár ösapái bölcsöjét Ázsia szele ringatta — nem nagy barátja a tikkasztó höség és kétágu kapának: de azért még is sok bort szokott eladni a zsidó, és pedig mint sajátját, mert több szölös gazda borára mindjárt szürés után — ki tudja minö rovások s kötelezvények miatt, ráüti pecsétjét; azonkivül már nagy mennyiség találtatik a pinczékben, melly falukon termett ugyan — de minhogy a pinczék hegyaljaiak: a borok is a lakosok becsületére hegyaljaiak gyanánt adatnak el; ha aztán a megcsalatott vevö a megyénél keres vigasztalást — oh akkor a zsidó bankrot, neki nincs semmije, mert, mint egyikök mondá: a zsidó legokosabb ha bankrot, mert ekkor mindig a magyar értéke vagy becsülete bukik; ha pedig a zsidó bukik — a magyar esik el.

Ezekböl látjuk, hogy a Hegyaljának legkeményebb ostora a zsidó; az ö jóléte elenyészett, reményeinek szemfedője készül, s rajta, miután a nép elömenetelének gátjait megvetette, erkölcsi állását megrenditette, s hitelét a külföld elött eltemette, minden izraelita kéz dolgozik. — Igaz ugyan, mikép borhamisitási s kicserélési módjukat utánozták némelly hegyaljai uracskák is, s tudtunkra alig két éve nem szégyenlette egy különben becsületes világcsaló a tokaji borok csinálási módját hirlapilag hirdettetni*) s a csalás annyira ment, mikép fövárosunk elökelö vendéglöiben is drága pénzért csak mesterségesen készült gyomorrontó mixturát kaphatunk: de tagadhatlan, mikép ezen csalás kezdöi, terjesztöi, a hely szinén nagyobb mennyiség eladói, s ez által a kupeczeknek a Hegyaljáról elidegenitöi a zsidók voltak. — Zemplénmegye látván, mikép illy tények által a nemzeti hitel s Hegyalja jövendöje érdekeltetik: minden jó évben megszokta ujitani azon határozatát, melly szerint idegen boroknak bevitele bár kinek — az asszuborrali kereskedés pedig zsidónak régibb törvény értelménél fogva is tiltatik. — Azonban a furfangos agyu többnyire talál módot, s tárczájában egy pár jó hatásu salvus conductus-t, hogy az efféle rendeletet személyére és boraira nézve megsemmisitse. Mégis a P. Hirlap keserves jeremiadot hangoztatott egyszer Zemplénmegye eljárása ellen, mit ez idén a 915—916. számban ismételt, mondván: „hogy miután a zsidók kereskedöi szabadsága törvény által garantirozva van, a megye eltiltja öket az asszuszölö vételtöl.“ A felelet — ugy hisszük — a megye méltó oka, s az eddig mondottakból eléggé világos; s a P. Hirlap csak akkor panaszkodhatnék, ha a határozat valóban szigorubban teljesittetnék s a statutum kijátszását maga Pulszky Ferencz ur, mint czikkiró, néhány hegyaljai táblabiró s járási szolgabiró hivatalos titkaihoz tartozni el nem ismerné. — De térjünk tovább a zsidókra: K. F. ur e lapokban statisticailag megmutatta, hogy a zsidók minden kedvezmények mellett is veszélyesek voltak a statusokra nézve, s hogy uj szabadalmaik csak uj zsarolások s visszaélésekre adtak alkalmat; nem czélunk tehát e tárgyba bövebben bocsátkozni, csak néhány észrevételeket teszünk a P. Hirlap 915—916. számában közlött czikkre. Panaszkodik tudniillik a P. Hirlap, hogy az $18^{39}/_{40}$dik országgyülésen inditványba hozott zsidóügy vesztett azon sympathiából, mellyel akkor fölkaroltatott, s hogy ismét fölébredett a középkor fanatismusa elnyomott hazánkfiai ellen. Hát (folytatja tovább) érdemetlenebbek lettek talán a zsidók hét év óta azon concessiókra, mellyeket akkor nyertek? — Mi a zsidóban (legalább külsöleg) szinte csak emhert ismerünk, de nem azt, kiben a kereszténységgel rokonérzelmü keblet találhatnók; nem azt, kiböl a közállományba fölvétele után is igaz hazafit reménylhetnök; az ö lelke önérdekéhez van mérve, — hazaszeretetét erszénye állapota képviseli; ö nála áll szigoruan ama közmondás: „ibi patria ubi bene.“ S ezen szellemet mindenütt kitüntették a jobbágyok sanyargatásiban, hol a szerencse s hatalom polczára mennyire annyira fölkapaszkodtak. Már a kereszténységnek iránt uki általános ellenszenve sok visszaéléseiket s lelketlen tetteiket tanusitja; mert annyi évszázadok alatt higgadni kellett volna annak, ha az emberbaráti szeretetröli megfeledkezés a türelmetlenség förugóját nem érintette volna. És ugyan mik azok az érdemek, mellyek az $18^{39}/_{40}$dik országgyüléstöl buzgóbb szeretetre s engedmények nyerésére méltókká tették volna a zsidókat? Az erkölcstelenség haladását nagy részint nekik lehet köszönni; a pálinkaital terjesztése, minek eszközei ö voltak, több vidékeken demoralisálta a népet, elkorcsositá testi erejét, minek természetes következménye az anyagi jólét megbukását idézte elö; mert tapasztalás bizonyitja, hogy hol az erény lankad — fogy a testi erö s vele az anyagi elömenetel roskad össze. Bizonyságot adhatnak erröl a lelkészek és gazdatisztek: mik voltak alattvalóik és mivé lettek erkölcsi s anyagi tekintetben olly vidékeken, hol a zsidók megszaporodtak! — A zsidó még a szegénységet is hasznára tudja forditani, s ki hinné? a szegényebb helyeken szivesebben tartózkodik, mint a tehetösbeken; egynek a mult évben Nógrádban bérlés végett korcsmát ajánlánk, s tüstént azt kérdezte: valjon tehetös s kész fizetök-e a lakosok? Mire minthogy igennel válaszoltunk — megköszönte ajánlatunkat, mondván: „mikép sokkal nagyobb haszna van a szegény helységekben, mert ott a lakosok mindenben rá szorulnak, s a rovást termesztményben váltják meg.“ — A zsidó, faluhelyeken korcsmáros s többnyire mészáros is; de az ökröt mikor hozta vagy mikor vágta le — senki sem tudja. Buzája is elég van, bár keveset vagy semmit sem vetett, kivévén a cselédek s cséplök torkát, mellyekre — természetesen az uraságok s gazdák kazalainak becsületére — pálinkát vetett, és pedig minö pálinkát! Nem akarok senkit fölbosszantani, mert események beszélnek, — de tudnának talán a Tiszaszabályozók is valami lélekfagygyasztót mondani. — Valamennyi templomrablások többnyire mind zsidókra sülnek ki, vagy ök voltak indokai s elömozditói a rablásnak. Számukhoz képest nagy arányb n áll sorsosaik közöl a fenyitendök száma, bár (mint helyesen mondá K. F. ur) tetteiket mesterségesen tudják palástolni, s a hivatalnokok is felebaráti indulatból nem keveset elsimitanak. Hevesmegyének egy bizonyos városkájában néhány zsidó két gyermeket gyujtásra tanitott, hogy az alatt egyik gyermek bizonyos uri ház ablakán bemenvén, az ezüstöt hozza ki. A zsidókántor pedig gyermekek által lopatta a baromfiakat, miért midön a bársonynadrág keményen kiporoztatott: a 400at meghaladó zsidóság fenyegetözésekkel állott elö, mondván: mikép az ö kántoruk csak ugy honoratior, mint más vallásuaké. Ugyan itt, midön éhség közepette parancs hirdettetett, melly szerint zsidónak kereskedésre venni tilalmas, mig a lakosok szüksége ki nem elégittetik: a piaczon örködö s a vételt akadályozni akaró hajdut a zsidók fölpofozták (mit magyar tenni nem merne) s mentségül a birósághak azt felelték: hogy a hajdu a „kereskedö uraknak“ gorombául beszélt. Ekkor összevásárolván minden gabonát, a megyeileg határozott ár hallatára egy éjjel mintegy nyolczszáz köblöt más megye piaczára takaritván, a várost olly inségre juttatták, hogy drága pénzért kenyeret nem lehetett kapni a piaczon. Ezek mind egy helyen rövid idö alatt történtek; de vannak több más adatok is kezeim között, mellyek kevéssé meghütik a lelket. Valjon igy kell-e emancipandus atyánkfiainak magukat a közméltánylásra érdemesiteni?

Közintézetekhezi járulásukat ugyan egészen mellözni nem lehet, miután azok tesznek valamit a haza oltárára, kik a haza javaiból akarnak meghizni, s már eddig is eleget élvezték, mert nem sajnál a zsidó néhány szem kukoriczát, hogy a tyukot megfoghassa. Magyarosodásuk, mi szinte az érdemek táblájára rovatott föl, épen nem sokat nyom a méltányosság mérlegén, mert a minden oldalról sürgetett magyar nyelv müvelése és tanulása régóta közkivánat, melly a zsidókat is mint emancipáltatni akarókat annál kevésbbé zárta ki: minthogy a magyar vagyonhoz simulni szerető tehetösb izraeliták egy ellenvetés czáfolatát vélték ez által megszerezhetni, mellynek lajtorjáján a közállomány édenébe juthassanak; a szegényebb zsidó pedig ha nem birja a magyar nyelvet, ugyan mikép fog alkudni a magyarparaszttal a jövö termésre, mikép dicsérendi pálinkáját? — melly a jámbor pórnak nemcsak gégéjében, hanem szivében és fejében is elég keserüséget és fájdalmat szokott okozni. (Vége köv.)

*) Az efféle világos csalók, mint nemzeti hitel s értékei becsének vesztegetöi ellen szigoru törvényt kellene hozni, s öket irgalom nélkül javitóházba záratni. Iró.

Megyei és sz. kir. városi követválasztások.

Ungban: ifj. Tabódy Pál, conservativ, szótöbbséggel, és ifj. Bernáth Simon ellenzéki.

Vasban: Vidos József és Szabó Miklós.

Györben: Balogh Kornél elsö alispán fölkiáltással, — és Szerdahelyi Ferencz t.biró szótöbbséggel.

Sopronyban: Martiny Frigyes polgármester és Ertl nep. János föjegyzö.

Esztergomban: Maurovics Rezsö föjegyzö.

Körösben: Fodróczy Sándor megyei aljegyzö.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Szepesből, oct. 12. esteli 8 óra. Már azt hittük, hogy a postának átadott követválasztási tudósitásunk után e tárgyban többet nem irandunk, midön esteli 8 óra után lakásunk felé ballagván, a piacztér alsó teréröl a megyeháza felé nagy csoportot zenével közeledni észrevettünk; az ellenzék vezér nevét éljeneztetni hallván s több ellenzék

hangokat megkülönböztetvén, nem kételkedtünk, miszerint ez az ellenzéki párt. Nem kandiság, de a zene, melly akaratlanul is csábitja az embert, vonzott benünket a tömeghez; de megvalljuk, miszerint ohajtottunk volna nem lehetni tanui az épen nem dicsérhető fölvonásnak. Senki szabadságának korlátot vetni nem szoktunk a véleménynyilvánitáskor, de az illedelem s becsületérzés megsértése — ha mi nem is érdekeltetünk — mindenkor szomoru érzelmeket költ keblünkben; most pedig annál inkább, mert maga az ellenzéki vezér, kinek loyalis magatartásában mi annyira biztunk, miszerint képesek lettünk volna szavunkkal is megválasztatásához járulni, O. V., azon férfiu, ki elöttünk mindenkor a legtisztább jellemben tünt föl, kinek mi a mult követválasztáskor e lapban dicséretet szavaztunk, hogy az ő szilárd nyilatkozata csak: miszerint a követséget el nem vállalja, ha pártja bár melly kicsapongást követ el, 1843-ik évben tartotta föl a rendet; hogy épen azon ellenzéki vezér elhagyá magát ragadtatni olly demonstratioban személyesen részt venni, melly nemtelen voltánál fogva az ő jövöjét Szepesben tönkre tevé. Ugyanis az ellenzéki menet, nagy gyermekcsoporttól kisértetve, megállott t. Jóny Vincze ablaka alatt, s megéljeneztetvén kedveltjét, iszonyu kurjongatások között U..y, gazember, pecsovics, le vele, távozott tovább, mig a diák- s gyermekcsoport éljent harsogtatott; innen egy közel házhoz Sp. T. t.biró lakásához ment, hol miután az ellenzéki megbukott követ Sp. T. t.biró urat mint hiv elvbarátját üdvözlé, egy általunk nem ismert hang igy szónokolt szórul szóra: „t. O. V. t.biró urat, ki mai napon a cselszövényes politika által (egy hang a tömegből: hunczfutos politika által) czéljától elmozdittatott, s szép hazafiui törekvéseiben akadályoztatott, az ur isten éltesse," harsogó éljen; most egy harmadik ellenzéki Cicero, nem tudjuk kicsoda: „qui hodie acheronta moverunt, pereant" a csoport harsogtatva: pereant, pereant!! a visszamenetkor ismét Jóny V. ablakai alatt a föntebbieket ismétlé, mig végre 9 óra után elcsendesedtek. Ezt mi egész meztelenségben adtuk elő, legkevesbet sem nagyitva s minden commentár nélkül, egyedül azt jegyezvén meg, hogy bizony bizony napról napra inkább fogjuk hinni kezdeni, miszerint ovakodni kell a legszelidebb képben föltünő ellenzékitől is, mert ha most csalatkoztunk a legtisztább jellem s becsületesség — politikai tekintetet értve — felöli véleményünkben, ugy alig hisszük, hogy jövöre csak egyszer is ne csalatkozzunk. Oct. 13. Most kezdtük meg a közgyülést, s miután a tegnapi követválasztási jegyzőkönyv hitelesittetett, s a mult kisgyülési jegyzőkönyv olvastatott volna, az országgyülési utasitásokat kezdjük birálgatni; miről legközelebbi alkalommal. *Σ. K.*

Erdélyi országgyülés. Kegyelmes kir. leirat a kincstárnok, főszámvevőségi elnök, és két korm. tanácsos megerősitése tárgyában. **Ferdinánd** sat. Azon alázatos kérelmeteknek, mellyet több ürességben levő országos hivatalnoknak, kijelöléstök következtében általunk kegyelmesen leendő betöltése iránt mult évi oct. 9kéről elönkbe terjesztettetek, további teljesitéseül, kir. kincstárnoki állomásunkat kegyelmesen eddig korm. tanácsos hivünknek tekintetes és nagyságos Mikó Imre grófnak, a főszámvevő hivatali elnökséget pedig Felsőfejérmegye főispánja tek. és nagys. Nemes János hivünknek adományozván; továbbá korm. val. tanácsosokká Zarándmegye főispánját nemzetes Kozma Pál és kormányszéki titkár nemzetes Szegedi Mihály hiveinket nevezvén ki, a mi idézett alázatos folirástoknak többi tartalmát illeti, meg levén nyugodva azon öntudatunkban, hogy mi valamint máskor, ugy ez alkalommal is az általatok fölterjesztett egyének kiszemelésében a törvények utját követtük, és hogy azokban, miket most elősorolni jónak láttatok, nem rejlik több erő, mint más e tárgyban tett s 1842ki decemb. 22röl s 1846ki julius 14röl kelt k. kir. leirataink által kiegyenlitett fölterjesztéseitekben, titeket most érintett k. k. nyilatkozataink tartalmára utasitunk. Egyébiránt sat. Kelt birodalmi fővárosunkban oct. 6-n 1847.

Kegyelmes kir. leirat egy ürességbe jött korm. tanácsosi állomás betöltése iránt.

Első Ferdinánd sat. sat. Egy kormányszéki tanácsosi állomás, tekintetes és nagyságos hidvégi gróf Mikó Imre kedvelt hivünknek, mai napról hozzátok intézett más k. k. leiratunknál fogva, erdélyi királyi kincstárnokunkká történt kinevezése által, ürességbe jövén: nektek hü kk. és rr-eink ezennel kegyelmesen meghagyjuk, hogy az érintett oknál fogva megürült hivatalra szokott módon kijelölést vigyetek végbe s legfelsőbb kir. határozatunk megtétele végett minél előbb terjeszszétek föl. Egyébiránt sat. Ferdinánd sat. sat. Kelt october 6kán 1847. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

(Hazánk valamennyi törvényhatóságaihoz) intézett felsőbb helyröli k. intézvény következtében a jövő hó 7kén megnyitandó országgyülésen az eddig szokásban levő dictatura, (azaz: az országgyülési actáknak a követek s küldőik számára jurátusok általi történt nyilvános lemásolása) eltöröltetett, s e helyett az érintett irományokat egy könyomó-intézet fogja az illetőknek szállitani.

(Az első magyar dunagőzhajózó társaság) megállapitására országszerte szétküldött aláirási ivek minden részről reményfölötti aláirásokkal érkeznek vissza, a duna- s tiszavidéki lakosok leginkább látszanak részt venni a vállalatban, s az aláirók száma már olly nagy, hogy a társaság jövő tavasszal minden esetre megkezdhetni reményli tevékenységét.

(Az egyetemi utczában) tegnapelőtt este felé egy szegény asszony megismervén egy tanulót, ki nála mult évben szálláson volt, de a nélkül, hogy azt kifizette volna, tovább állott, — megszólitá azt egész illedelemmel, fizetné le most régi tartozását, mivel jó ruhácskájáról itélve, hiszi, hogy pénzecskéje is van. S a tanuló fölbőszülve az igazságos követelésen, rögtön fizetett, de ugy, hogy a szegény asszonynak e rögtöni fizetés véres nyomait arczáról vizzel kelle lemosnia. Mire a nő jajveszékelésére összesereglett nép a vérengzőt megcsipni akará, az már jó eleve gondoskodva magáról, sehol sem találtathatott.

(Hazánk egyik mágnása) — mint halljuk — egy öntött-vasu házat szándékozik Angolhonból hozatni, — mellyek ott naponkint nagyobb kelendőségre kapnak, — hogy azt földieinkkel is megismertesse. Egy illy 3 emeletes vasház, 12—13 lakszobával, nem kerül többe 11,000 pftnál, és nem nehezebb 16—17,000 mázsánál.

(A baltimorei lelenczházban) a bölcsők százai gőzerőmü által tétetnek s tartatnak föl folytonos mozgásban.

(O' Connel fiai) jelenleg Bécsben vannak.

(Londonban) — mint kiszámitották — mintegy 12,000 gyermek szándékosan neveltetik tolvajságra, mintegy 4000 személy évenkint különbüntettekért elitéltetik, mintegy 10,000 zsebtolvajlásból élösködik, mintegy 20,000 koldulásból, és mintegy 30,000 rablásból. Az orgazdák száma körülbelöl 3000re tehető.

(A Rotschild-család) összes vagyonát 600 millio tallérra teszik, mi 5 száztólival évenkint 30 millio tallért kamatoz.

(Az egész világon) a legkisebb város Siberiában létezik, 200 német mértföldnyi távolságra minden müvelt helységtől. E város 7 házból áll, melyekben szintannyi ember lakik: 2 pap, 1 postamester, 1 kereskedő, 1 biró és 1 özvegy nő.

„A primás nevezet magyaritva." Korunkban, midön inkább mint valaha fölébredt volna a magyar nemzetben nyelve iránti szeretete és hüsége, minden áron iparkodott azt a többi müvelt nyelvek sorába sorolhatni. Minthogy pedig a böség, a minden tárgy s eszme kifejezhetésére való képesség nem utósó kelléke a müvelt nyelvnek, iparkodott először is részint a már honi joggal biró idegen szavakat magyaritani, részint egészen uj szavakat teremteni. — Az özön idegen szavak halmaza közt a primás szó is fölmerült, és megkisértetett vagy lefordittatni p. o. „Elsdör" vagy a primási állást kifejező egészen más szót helyette alkalmaztatni p. o. „áldornagy". Leforditani jól, aligha eszközölhető, mivel ezen sajátsága a latin nyelvnek a keleti eredetü magyar nyelvnek egyszersmind nem sajátsága, igy tehát egészen uj szót kell természetesen alkotni. Az áldornagy nem fejezi ki egészen a primási állást, mert az semmit többet nem jelent, mint nagy áldozár, vagy nagy pap; tegyük föl, hogy a szokásnál fogva annyit is fogna jelenthetni, mint „legnagyobb pap" t. i. Magyarországra nézve." — Igen, de ő, t. i. a primás, az országban nem csak mint legnagyobb, legfőbb és legelső pap, hanem mint egyik legfőbb világi hivatalnok is müködik: össze kell tehát, a mennyire lehet, mind két hatáskört fogni azon szónak, mellyel a primás nevezetet föl akarjuk cserélni. —

Az én gondolkozásom rövideden a következőkben pontosul. Magyarország két legfőbb hivatalnokai a nádor és primás, — most nem szándékom bonczolgatni, hogy valjon ezen szó „nádor" nad-ur vagy nagy-ur szavaktól vette-é eredetét; és ha ugy volna, micsoda rokonság rejlhetne e két általános elnevezés közt „Nagy-ur" (Nádor) és „Első-ur" (Primás) a hivatal nagyságára nézve, — elég, hogy ezen szó nádor jó, magyar hangzásu, és a gyakorlatnál fogva a hivatalt tökéletesen ki is fejezi: — hát legyen a másik főhivatalnok is, a primás is nádor. De talán mondaná valaki: hogy két hivatalnoknak egy ugyan azon neveztetésök vagy nevök nem lehet, részint azért, hogy a történhető zavar eltávolittassék, részint mivel foglalkozásaik (functiones) egymástól sokban elütök. Ezen ellenvetések egészen meg fognak semmisülni, ha a nádor név elébe ezen tökéletes értelmü szótagot vagy szót tesszük „pap" és igy lenne „Magyarország primása" helyett „Magyarország Papnádora". A szó jó magyar hangzásu, nem hosszu, és bizonyosan tökéletes jelentéssel birandna, ha csak huszadrésznyi gyakorlat szentesitné is, mint a primás szót.

Hézer György m. k. (Beküldetett).

VIDÉKI HIREK.

Zombor, october 7. E hó kezdetével nyiltak meg az itteni felső elemi teljes számu férfi-iskolákban a tanitási órák; megnyittatott a 4ik felső osztály 2ik évi folyamu iskolája is, mellyben t. Joannovics Szabbas SS. MM. tanára s az előtt a karlovczai g. n. e. középtanodában nyelvészeti 4-ik osztály tanitója, a n. m. helytartótanács által f. e. augustus 3án kegyesen kinevezett rendes tanitó által adatnak elő az igen jelesen kiszemelt, de nagy számu tanulmányok. Ohajtásaink még mindekkoráig nem teljesülhettek, mert habár a n. m. helytartótanács által ismételve sürgettetett az iskolai legujabb rendszer 6ik lej. 54 §. értelménél fogva: „külön egyházi tanitó, vallásoktató" megállapitása; — a megsemmisitett alsó elemi osztályu iskola visszaállitása; — az olly annyira kivánatos vasárnapi iskolák megnyitása; még is csak a boldog reménnyel kell megelégednünk. Mesterembereink a felsőbbi rendelet tudomása után csoportosan küldék inasaikat a vasárnapi iskolába, de ezek össze-visszalutkározva Zomborban, föl nem találhatták azt, s ismét visszatértek; itt tehát nem állhat az a panasz, hogy nem küldik az iskolába, minekutána olly megelőző készséget fejtettek ki.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A „Times" madridi levelezője a ministeri változás legközelebbi okairól szinte csak hireket s gyanusitásokat közöl. Némellyek azt hiszik, hogy Salamanca, ki már előbbi időkben Narvaez-zal barátságos lábon állott s vele közös börzeüzérkedéseket vitt, az ármányoktól maga sem vala idegen; mi ezen gyanut erősiti, az, hogy a legcriticusabb perczben oct. 2án reggel Madridból Aranjuezba utazott. Ugyanekkor ujult meg a királynő közelgő lemondásáról hir. Mon Párisba utazott, s épen nem tarták lehetetlennek, miszerint az anyakirálynő vele Madridba visszatérend! — Az angol sajtó egy része — a majd Spanyolországban, majd Portugaliában napi renden levő szomoru politikai bohózatok daczára — nyiltan bevallja, hogy Palmerston épen nem remekelt akkor, midön Spanyolországban a salicai törvény eltörléséhez segélykezekkel járult. A nő-uralkodás ugyan veszélytelen olly szilárd és jól rendezett statusban mint Anglia, de nem olly szétroncsolt országokban mint a pyrenäi félsziget. A spanyol bourbon- törzs férfiai — Isten panaszkép ne vegye — igaz, sem geniek, sem hősök; még is a salicai törvény mellett legalább ama „hálóteremi botrány" elmellőztetnék, melly csak arra szolgál, hogy az „ártatlan," de nevelésében szánakozásra méltólag elhanyagolt Isabella személyében a királyság lealáztassék. A „M. Post" melly hajlandó Narvaez ministeriumát a franczia udvar minden akarat nélküli játékszeréül tekinteni, annak tagjairól következő rajzot ad: „Narvaez" tábornok külügyminister s cabinettanácsi elnök katonai dicsöséget vivott magának olly háboruban, hol sem halottak, sem megsebesültek nem valának; ő a

leghevesebb a legcsekélyebb méltánylat által sem mérsékelhető szenvedélyességü ember; dicsvágya, becsületérzete s a dicsőség iránti szeretete, egyszóval mind, ezen egy szóban „pénz“ foglaltatik. Sartorius az uj belügyminister a madridi kormány részleteiben tetemes tapasztalással bir. Azon időből, midőn a „Heraldo“ kiadója vala, gyakorlatilag ismeri a legsikeresebb eszközöket, mellyek által bármi szinezetü cabinet egy ministeri hirlap „önkénytes s önzéstelen“ pártolását magának biztosithatja. Mostani főnöke iránti hasonló buzgalom az egyetlen pont, mellyben állandóságot tanusita. De azon minister, kit az angolok egy számdús osztálya ép olly mély mint búsongó érdekkel tekintend, a pénzügyminister Orlando. — Szerencsére ezen statusférfiu magánügyei öt kitünőleg képessé teszik azon homályt földeriteni, melly Spanyolországban a felsőbb körökben uralg. Ő tudniillik egy ügyes lámpagyárnok s mellette ép olly kész s engedelmes hive Narvaeznak, mint egy Lajos Fülöpnek. Egyébiránt Orlando magas képezettségének daczára, az uj közoktatási minister Ros de Olano, tőle a borostyánt könnyen elvitázhatja. De ki is lenne képesebb a nép erkölcseinek irányt adni, mint azon férfiu, ki ezen iskolát olly derekasan s dicséretesen bevégzé? Narvaez elkárhozott lelke (âme damnèe) s esküdt ellensége, ki a határszélekhez sietett, hogy öt Spanyolországbai visszatértekor üdvözölje, az épen most elbocsátott cabinetben még is foglalt hivatalt s minden terveiben s titkaiban osztozott; most tanusgateli, habár nem elég belátással, szerelme első tárgyához visszatért. Milly képességgel kell tehát birnia Ros de Olano-nak a most sarjadozó spanyol nemzedék oktatására s kiképzésére! Hasonló itéletet, jóllehet kevéssé különböző modorut, tanusita Narvaez, Cordova hadminister választásában. Olly pillanatban, midőn bizonyos terv fölfogásábani gyorsaság s kiviteli erélyesség szükséges, hogy egy polgárháborut sikerrel meggátolhassanak, Cordova — a magánéletben „jó ember“ — nyilvános kötelességei betöltésére csak hiányzó elmetehetsége s csekély tekintélye negativ tulajdonait használja. Igy Narvaez tábornok kétség kivül meg akará mutatni, mennyire ismeretes Oxenstierna svéd kancellár mondatával. Politikailag itélve, az uj ministerium test fő nélkül. Azonban ezen hiány nem sokáig fog tartani. Ugyan az, ki titokban e testet életbe lépteté, ép olly titkosan s ép olly bizonyosan fővel is el fogja látni. A végrehajtó hatalom Madridban leend — a gondolkozó ész pedig a Szajna partjain.“

Oct. 10én a királynő születésnapján a circusban egy 200 tagból álló kar által IXik Pius hymnusa fog elénekeltetni. Orlando uj pénzügyminister által aláirt két kir. rendelet, megsemmisiti a Salamanca alatt kibocsátott s a közintézetek javai eladására vonatkozó s a pénzügyet illető rendeleteket. Mint látszik, a főváros tekintélyesb tőkepénzesei a pénzügyminister rendelkezése alá gyorsan kilencz millió reált állitottak s azt reménylik, hogy a tényleges s szenvedőleges adósságból egy hónapi járadék ki fog fizettetni. A „Correo“ azt hirdeti, hogy többé megjelenni nem fog.

N.Britannia. London, oct. 12. A parliament ma szokásos módon a lordkancellár által november 11re — ezen záradék nélkül: „az ügyek bevégzése végett“, melly valódi összehivást jelent — halasztatott.

Tegnap estve az Albion-Hôtelben, egy lelkész elnöklete alatt ismét katholikus gyülekezet tartatott, hol elhatároztatott, miszerint IX-ik Pius polgári s vallási s szabadságérti harczában rokonszenvvel s pénzzel segélyeztessék. Ugyan ezen határzat hozatott Loughreaban az ir kath. püspökök gyülekezetében.

Franciaország. Páris oct. 13. Nemours herczeg Compiégneből tegnap ismét St. Cloudba érkezett. Ugyanazon nap vitetett el onnan az ifju Guise herczeg holttestе, Montpensier herczeg s több segéd- s parancsosztótiszt kiséretében Dreux-be.

Aumale herczeg oct. 6ról kelt s az afrikai sereghez intézett napi parancsában főkormányzóvá történt kineveztetését tudatja. Egy második napi parancs következtében Changarnier tábornagy, ki a főkormányzó rendelkezése alatt állott, az Algirbani osztálysereg főparancsnokságát s az e városbani főhadi szállást átvette.

Maria Krisztina anyakirálynő Madridba utazandó, 12kén Bordeauxba érkezett.

Sveicz. (Sveicz jelen állapota s a különszövetség tervezett fölosztalása) (Folyt.) „Ez pedig épen a kath. rendeknek a radical többség ellenébeni helyzete. A radicalismus organjai a többség hatalmát annyira túlemelik s annak mindenhatósága taglalgatásaik napi tárgyává lön ugy annyira, hogy többen, egyébkint értelmes emberek, ezen örökös ismétlések által azon pontig hagyák magukat elkábitani, miszerint tökéletesen elfeledék, hogy mi Sveicz, minden declamatiók daczára, s hogy mi leend mindenkor a radicalismus fenyegetéseinek s törekvéseinek ellenére. Foga bizonyára bele fog törni, mint a kigyónak a ráspolyban. — Sveicz csak geographiai tekintetben egy status. Politikai tekintetben pedig több souverain, szabad s független status egyesülete, társulata és szövetsége. — Sveiczban minden fölött a rendek vagy is statusok fölsége uralkodik, ez politikai létének alapja. Belügyeibeni szabad müködése szabály, és csak kivételesen van ezen általános szabadság korlátozva s a többiek akaratának alávetve. — Azonban mind a köz-, mind a magánjogban a kivétel nem rejlik, s nem gyanittathatik, annak tisztán ki kell mondatnia. — Sveiczban a rendek fölség-jogairóli kivételei a szövetségi szerződésbe vannak igtatva. Azonkivül tehát, mi ott tisztán s világos szavakkal mint azok korlátozásai kimondva vannak, tökéletes és egész fölségiség létezik. — A szövetségi szerződés az, mi a 22 sveiczi cantont egyesiti, ez azon egyetlen okirat, mire egyik a másik ellenében hivatkoztatik. Csak azon pontok, mellyekről ez szól, lehetnek a szövetségi gyülés vitatandó tárgyai s csak ezek fölött mondathatik ki törvényesen a többség. Minden más esetben, ha 21 szóval valami határozat hozattatnék s a 22ik canton rendei ellenszegülnének, ezek lennének egyedül jogaikban. S igy állandó és szilárd ellenmondásuk nem fölkelés, hanem zsarnokság elleni jogszerü ellenállás lenne. — A szövetségi szerződés nyolczadik pontja szórul szóra magában foglalja ezen eszmét: „Csak olly ügyekben határozhat az általános többség, mellyek a jelen szövetségi szerződés által a sveiczi országgyülésre utaltatnak.“ — Ez épen az eset, mellyben a kath. rendek vannak. — Hogy a fölöttei itéletet tévutra vezessék, ezzel kezdék azt valódi alakjából kivenni. A különszövetség (Sonderbund) ügyét, egyedül vettnek tekintették, s ezt mondák: „A szövetségi szerződés 6dik pontja tiltja a cantonoknak olly szövetségeket kötni, mellyek által a szövetségi szerződés rövidséget szenved.“ Az pedig világos, hogy a többségnek van joga a fölött határozni, ha valjon egy bizonyos cantonok által kötött szövetség az egész szövetségnek okoz-e rövidséget. Midőn e fölött határoz, a szerződés szigoru határait át nem lépte, tehát határzatának el kell ismertetnie. — Ez állitás kétségkivül való lenne, ha nehány rendek, a nélkül hogy valami előzmény által erre följogositva lennének, s a nélkül, hogy őket valami igazságtalan, törvénytelen s illetéktelen határozat terhelné, melly nekik az ellenszegülésre jogot adna, eltökélték volna magukat, különös szövetségbe állani, egy fegyveres szövetséget alkotni, mellynek czélja ismeretlen és indoka bevallva nem lenne. De ezt a különszövetség rendeiről nem mondhatni. Hogy ezt törvényi szempontból megitélhessük, azt összeköttetésben mindazon tényekkel kell fölfognunk, mellyek hozzája csatlakoznak, s mellyek azt előidézék. — A szövetségi szerződés egy fő-pontja, mellynek a kath. rendek nagy becset tulajdonitanak, a föltételek egyike, mellyek alatt ők a szövetségbe léptek, s függetlenségök, szabadságuk s fölségi jogaik egy részét föláldozák, gyalázatosan megsértetett. A többség az aargaui kolostorokra vonatkozólag olly határzatot hozott, millyet hozni joga nem vala, mellyet hoznia a szövetségi szerződés tiltott. Ezt a sveiczi országgyülés maga elismerte. Ezen határozatnak semmi törvényes ereje nincs, az nem egyéb, mint erőszaktétel. Ha ezen kolostorok nem Aargauban, hanem Luzern vagy Uri cantonban feküsznek, s arról lett volna szó, miszerint a többség, melly e határozatot hozá, azt erőszakkal végre hajtatni akará vala, ugy Luzern és Uri tökéletes jogaikban lettek volna, ha nyiltan ellenszegülnek s erőszakot erőszakkal visszatorlandnak. — Minthogy azonban a katholikus rendek a szövetségi szerződés rendeleténél fogva, a rendeknek, mellyek jogaikat megsérték, hadat nem izenhettek, tehát igazságot követeltek, mi tőlök megtagadtatott. Azt kivánták t. i., hogy a többség azon határzata, mellynek joga nem vala azt hozni, megsemmisittetnek nyilvánittassék s ezért velök mint zendülőkkel bántak. A többség kimondá, miszerint nincs egyéb hátra, mint a többség határzatának hódolni. Igy valójában három- vagy négyszer ismételt igazságmegtagadás után elvitázhatlan joguk vala, olly statusok szövetségétől menekülni akarni, mellyek többsége maga ezen szövetség világos rendeleteit megsérthetni hivé. A mi az esetet különösen komollyá tevé, kevésbbé vala az aargaui kolostorok ellen elkövetett igazságtalanság s annak eltörlése, mint a többség által valósitott követelés, egy tárgy fölött, mellyet érintenie a szövetségi szerződés tilta, érvényes s másokat kötelező határzatot hozni. Ez valójában annyi, mint kimondani: hogy a rendek többsége királlyá lön, s pedig nem alkotmányos, hanem zsarnok s absolut királlyá. Azonban a többség nem késett egy lépéssel tovább menni. Az aargaui kolostorok ügyében arra szoritkozott, miszerint magát a fosztogatás bűntársává tegye, minthogy azt megerősité. Ő bizonyos tekintetben szenvedőleges szerepet játszott. Miután egyszer hatalmát megkisérté, nem késett megtámadásra menni át. Erre ürügyül szolgált a jezsuiták meghivása. Itt a roham közvetlenül a fölségiség ellen vala irányozva. A szövetségi szerződés a megtámadóknak egy pontot, egy szót, de csak egy eszmét sem nyujtott, mihez megtámadásuk igazolására kapaszkodhattak volna. Az illető javalat egyedüli taglalgatása a szövetség sértése vala, a cantonok fölségiségének egyenes megtámadása; annak soha még napirendre sem lehete jönni. A szövetségi szerződés tisztán kimondja: A sveiczi országgyülés csak olly ügyekben határoz, mellyek hozzája a jelen szerződés által utaltatnak.“ (Folytattatik).

Olaszország. A „Gazzetta Piemontese“ közlése szerint a luccai herczeg ő kir. fönsége statusaibani fölségi jogairól IIik Leopold nagyherczeg ő cs. kir. fönsége részére lemondott, minél fogva most már a luccai statusoknak Toscanavali egyesitése a bécsi szerződés rendeleteinél fogva megtörtént.

A hivatalos „Gazzetta di Firenze“ oct. 12kei száma Leopold nagyherczegnek 11ről kelt motuproprio-ját tartalmazza, mellynek erejénél fogva Lucca herczegség birtokbavétele kimondatik. A luccai ministerium és statustanács megszünik, az eddigi ministerek és statustanácsosok czimeinek s fizetéseiknek meghagyása mellett; ellenben a többi luccai hivatalnokok s magistratus, eddigi viszonyaikban átvételnek. Nemkülönben minden törvények, rendelkezések és szabályozások ideiglenesen megtartatnak. A halálos büntetés, mint Toscanaban, megszüntettetik. Egyszersmind a nagyherczeg uj alattvalóinak, kik a status vagy magánosok ellen elkövetett csekélyebb bünök miatt vizsgálat alatt vagy elitélve vannak, közbocsánatot nyujt.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 18kán: Ernani. Komoly opera.
October 19kén: Macbeth. Szomorujáték. Irta Shakespeare.
October 20kán: Kérek két pengőt kölcsön. Franczia vigjáték 1 fban (másodszor) és Robin orvos szinte franczia vigjáték.
October 21kén: Borgia Lucreczia. Komoly opera,
October 22kén: Ruy Blas. Franczia drama Hugo Victortól.
October 23kán: Házasság XV. Lajos alatt. Franczia vigjáték. Irta Dumas.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza
Pest october 22kén (pesti méró.)
A hajókon és raktárakban.
330-360 280-295 250-260 150—155 ——100 ——100
(A piaczon.)
320-360 280-290 240-255 140-150 86-95 105-108
Pozsony oct. 19kén (pozs. m.)
205-254 ——— 148-185 105-120 68-78 105-118

Dunavizállás. October 23kán: 6′ 10″ 0‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

580. szám 1847. Kedd oktob. 26.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Névváltoztatás. Előléptetések. — A királyi helytartó körutja. (Árvában). — A Hegyalja ostora. (Vége) — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Árvából (közgyülés). Liptóból (tisztujitás). Ungból (közgyülés). — Vegyes ujdonságok. —

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország. Svaicz. Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Szlávy János kincstári fogalmazót, ugyanott számfölötti titoknokká legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Plötz Adolfnak, gróf Károlyi István jószágfelügyelőjének vezetéknevét „Erkövy-“re változtathatni kegyelmesen megengedni méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a malieváczi kir. harminczadosi állomásra Lamaich Spiridion zavaljei ellenőrködő irászt alkalmazá.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a kebelbeli főfizető hivatalnál megürült utósó járulnoki állomásra Grim Ferenczet, ugyanazon hivatal díjas gyakornokát, ennek helyére pedig Bodányi Sándor könyvvivői dijnokot léptette elő.

A királyi helytartó körutja. Árvából. October 10ke áldásdús napként viradt föl az árvaiak határtalan örömére, mert véne ifja olly boldog éldeletet vala szerencsés élvezni, mellyhez hasonló Árvamegye egén nem mindjárt tünendik föl, annál is inkább, miután maga a sors megyénk mohlepte bérczeitől minden illy bájoló eseményeket elriasztani látszik, s mind ennek daczára még is István főherczeg, honunk magas kedveltje, várva várt megérkeztével megörvendeztette lakosainkat megyénk határán történt átutazása által. Minden árvafinak arczvonalairól lehete olvasni, milly sebesen lüktet ere azon ritka pillanat szülte öröme folytán, mellyet annak látásából meritett, kiért az egész ország buzog, s kit örömgerjedelmében fölkarolni ohajt. Megyénk a haza jövendő fönséges nádorának alázatos hódolatát tatanusitandó, küldöttséget rendelt Árvának Trencsinnel szomszédságban levő határszélére, melly a nagy vendégre october 9kén délutáni órákban örömokozta nyugtalanság közepette egész estig kivánesian várakozott, de hasztalan, mert ő fönsége Árva határszélén levő Zazriva helység regényes völgyéhez nagy esőzés s hives idő közepette, (már a hegyek ormai hó leplével is be voltak fedve) csak october 10kén érkezhetett — ott fényes küldöttségünk m. főispáni helyettesünk vezérlete s szónoklata mellett édes kötelességét teljesitvén, a fönséges főherczeget kedélyteljes hangulattal üdvözlette. Milly nyájasan fogadtattak kiküldött tagjaink ő fönsége által, azt tökéletesen értelmezni majd nem lehetetlen: mert nyájas leereszkedéssel összekötött szavai szinte elragadják az embert. Kérdezősködött ő fönsége: valjon terem e nálunk buza? Továbbá az erdők állapotáról, káposzta, burgonya mennyiségéről? valjon rothad e nálunk a burgonya? s ez alkalommal megemlité ő fönsége, hogy burgonyát már Amerikából is hozatott, de hogy az is rothad. Különös részvét okozta aggodalmat nyilvánitott azonban ő fönsége, látván a betakaritatlan életet még a meredek hegyeken fejérleni, s akkor tapasztalván szomorteljes állásunkat, mélyen fölsohajtott. De mind ezen szegénység daczára megyei népünk zajos örömét nem titkolhatván „vivattal“ éljenekkel, uton, faluk s mezővárosokban közörömmel üdvözölvén ő fönségét — tündöklő fölirásokkal ékitett diadalkapuk fölállitásával is alázatos hódoló ragaszkodását kitüntette. Árvamegye határszélén fölállitott diadalkapun ez volt olvasható: „Üdvözlégy nagy vendég, mi reményünk.“ Bisztreczen az árvai urodalmi igazgató Szmrecsanyi János szép s izletes kástélya előtt álló s remekül összeszerkesztett diadalkapun következő szavak valának olvashatók: „István főherczeg, kinek drága életéhez e hon édes bizalommal köti jövendője szebb reményét, éljen“ A nagyszerü kubinyi hidon fölállitott három diadaliven büszkén ragyogtak aranyzott szavakkal kiirt ezen versek: „Árva buzog érted István királyi helyettes“ „Szomjazunk benned dicső atyádat elérni“ „Gyászba borult nejének István főherczeg az üdve.“ Végre alsó Kubinban megyeházunk előtt két nemzeti zászlóval ékitett s fenyőfa gallyakból mesterségesen összealakitott diadalkapu tisztelgett az átmenő fönséges főherczegnek ezen versekkel:

„József után busló Árva Istvánba fölélend,
Nyugtasd a gyász hont s atyai fénybe ragyogj.“

A Rosenbergában teendő hódolati tisztelgés végbezvitelére kiküldött küldöttségnek vezére m. főispáni helyettesünk octob. 11kén tartott közgyülésen értesité a megyét, milly szives fogadtatásban részesültek ő fönségénél, azt adván hozzá: hogy ő fönsége nyájasan kinyilatkoztatván érzelmeit, mondá: miszerint Árva ámbator anyagilag árva, de azon bizodalomban, hüségben, mellyel a felséges ausztriai ház, dicsőült atyja s az alkotmány iránt mindig viseltetett, fölötte gazdag. (Továbbá magány társalgás alatt atyailag tudakózodott ő fönsége: milly állásban van népünk jelenleg, figyelmeztetvén a jelenlevő tagokat, hogy a megye jó eleve sikeres intézkedésekről gondoskodván, czélszerü lépéseket tegyen az árvai nép fölsegélésére s pedig minél hamarább azon elv szerint, mint kegyesen kimondá ő fönsége: qui cito dat. sat. Ezen nyilatkozat megtétele után a fönséges főherczeg teremünkben harsányan megéljeneztetett. Kelt Alsókubinban octob. 11kén. 1847. C. M.

A Hegyalja ostora.

(Vége.)

Továbbá elnyomott s a középkor fanatismusa alatt nyögő hazafiaknak nevezi a P. Hirlap a zsidókat, és ezt most mondja, midőn már a magyar tanul köszönni a zsidónak. Tapasztalás bizonyitja, hogy hol a zsidó kissé fölveszi magát: semmi vagy csak igen kevés becset szokott adni a magyarnak; vallási tiszteletünket gúnymosollyal nézi, mintha a haza vallása nem is az ő Jehováját érdekelné. Láttam ez idén Pásztón (Hevesben) mikép az általános ünnep s isteni szolgálat alatt lármás zenével kóborlák végig a zsidók az utczákat, s egyikök a diszes körmenet közelébe állván, föltett sapkával keményen szivarozva s nevetve, mintegy gúnyolni látszott a honfiak vallási cselekedetét. — Ugyanezt láttam Eperjesen is, hol egy tehetős büszke zsidónak őrhatalommal kellett kalapját levétetni. Ha ő elnyomott — miért ingerli maga ellen a kedélyeket? Bár merre tekintünk, első parádét üznek a tehetős zsidók, s csak e nyáron is előkelő fürdőinkben a mágnások fényüzési szerepében vetélkedtek, szegényebbeik leányai divatos ruhákban, selyem napernyőkkel sétálgatnak, mellyek árát a szegény magyar fizeti, kinek gyakran nincs egy zsebkendőre valója, hogy letörülhesse könyeit. Egyébiránt ha csakugyan elnyomottak hazánkban a zsidók, ugyan mikép lehetett rövid idő alatt 400,000en fölül megszaporodniok, s miért tódulnak seregestül országunkba? Ugy látszik, hogy a külföldiek is honunkat tartják az igéret földének s egy uj Mózesre várakoznak, hogy miután őket Chánaánból a gondviselés kiüzte: e hazát és népét ejtse hatalmukba, — mitől, az aránytalan szaporodást s törvényesen megigért de nem teljesitett bevándorlás akadályozását tekintve — tarthatunk is. Ezen bevándorlott és benszülött sokaság — mint látjuk — mind kereskedés, üzérkedés, egy részben csalás, lopásból él, földmüveléshez, kaszához, kapához nem nagy kedve van; ha egykor a sors földeinket kezükbe juttatná — ugyan ki fogná azokat dolgozni? — A magyarok? — Hát ugyan azért ontotta e e hazáért vérét a magyar, hogy zsidónak legyen szolgája, és valjon a zsidó mind urnak született, hogy magyar munkásokkal dolgoztassa földjét? Hiszen már Constantin császár — (midőn a zsidók a végre fogadtak keresztény szolgákat, hogy őket keményebben üldözhessék) — megparancsolta: mikép nem szabad a zsidónak keresztény szolgát tartani. *) Már pedig ez jelenleg igy van. Nézzük meg jól a P. Hirlap által elősámlált vármegyéket, — és 3000 zsidó között egyet találunk, ki a kapához nyulna. Kedvünk jött erre nagyobb figyelmet forditani, s épen a Hegyalján mint szinte az emlitett tájon valánk, midőn a czikk közöltetett; kérdezősködtünk néhány városban, hol találtatnék kapát naponkint markoló zsidó? s a lakosok 16 év alatt egyet ismertek, Mádon lakott, s ez is olly együgyü volt, hogy sem kereskedést, sem mesterséget nem folytathatott. Mire nézve mi nem is hisszük, hogy a földbirtok a zsidókat egyszersmind földmüvelőkké tenné, valamint azt sem, hogy a mezei munka iránti vágy idézte volna elé a minden áron sürgetett emancipatio feszegetését; mert tudjuk, hogy a zsidóval csak ugy született a speculatio, mint macskával az egérfogás: hanem az állománybai fölvétel, tekintet, s hivatalokrai juthatás — azon csiklandoztató műszer, mi őket helyzetük javitásának kisérletére ösztönözi. És itt támad egy fontos kérdés: ha valjon — miután a magyar polgárnak is csak nyolcz század után juthatott azon szerencse — hogy valamelly megyében tekintetes czimü táblabiró vagy esküttke valahára már mégis lehetett — ők a honnélküliek — emancipatiojuk sikerülése után — szinte lehetnek e város - vagy megyehatósági hivatalnokok? Ha igen: — ugy a Corpus Jurist, minthogy eddig is eleget vétett — eleve örök börtönre kell kárhoztatni. Én legalább, ha csak egy honfi társamat is zsidó biró előtt látnám, — ha látnám a hetvenek Synedrionát fölötte itéletet hozni — fájdalommal kiáltanék föl: „Congregati sunt principes sacerdotum, pharisei et scribae, ut etc.“ — Akkor fölkölteném örök álmukból a hét vezért, hogy vezessenek ki bennünket e honból, mert — (emlékezz meg uram, mi történt velünk, és nézd a mi gyalázatunkat — örökségünk idegenekre szállott — Jerém.) — Pedig épen a közhivatalnokságtóli kizáratásukat sajnálja a P. Hirlap; sajnálja továbbá azt is, hogy katonatisztekké, földmérőkké, gyógyszerészekké nem lehetnek. A két elsőről szóljon az, kinek köréhez tartozik: de hogy gyógyszerésszé legyen a zsidó — attól már ismert lelkülete visszarettent, Mit nem követne el a zsidó, ha gyógyszerésszé lehetne; bizonyitja a tapasztalás, melly szerint több diplomaticus zsidó orvosok és sebészek magok csinálnak holmi megtestesült zsidókeveréket, s azt mint valami életadó ausländer gyógyszert drága pénzért szállásoltatják be a beteg gyomrába. — Azt mondja talán valaki: a szerek hamisitása iránt elég ellenőrök a megyei orvosok, kik évenkint megjelennek egyszer a mezővárosok gyógyszertáraiban, s azokat derekasan megvizsgálják! — Igaz — de csak az orvos is irtódzik a haláltól; már pedig sok üveg halált rejt, tehát meg nem kóstolhatja; egyébiránt ki gyözne minden edényt megvizsgálni. Szemtanui valánk többször az efele vizsgálatnak több helyeken, hol az orvos csakugyan váltott egy pár szót a gyógyszerésszel; mi több, a gyógyszertáron is keresztül ment; a vizsgálat ellen tehát semmi kifogásunk, — Azt azonban figyelemre méltó dolognak tartjuk, hogy a zsidó, bár gyógyszerész nem lehet: még is szabadon rendelkezik a gyógyszerekkel s általuk sok magyar ember életével is. Ki nem tudja, mikép, főleg csekélyebb mezővárosokban s falukon, többnyire zsidó orvosok müködnek, kik ámbár nem kitanult orvosok: de miután Pesten addig koptatták a tanoda küszöbét, mig sebészi oklevelet nem nyertek, s ezzel mint diplomaticus chyrurgusok a gyakorlat terén megjentek: orvos uraknak hivatnak és müködnek mint orvosok derekasan, s noha a vegytanban semmi jártasságuk (mi nélkül jó orvos senki sem lehet) mégis leghatályosabb recipéket praeesribálnak, s accurate is-

*) Eusebius L. 4. de vita Constantini C. 27. Cod. Theod. de Judaeis.

merik a China, Chamomilla, Liquiritia, Tartarus emeticus söt több gyógyszerek neveit is, mellyeket ök ugyan fölirnak, a többi a gyógyszerész gondja és a betegé, ki megissza. Tüdögyuladásban hánytatót rendelnek, hideglelésben érvágást, s efféle mütételekért olly tiszteletben részesülnek, hogy a nem legkitünöbb politicus — sem feledi elöttük kalapját levenni!

Urak! honatyák! kik a nép és hon javára gyültök össze, lélekben járó dolog ez, sokak élete forog kérdésben — gondoskodjatok felöle!! Rettenetesek azok, miket ezen álorvosok a szegény néppel elkövetnek; lélekrázók, miket csak H. megyében nehány kontár sebészekről mint orvosokról (kiknek névszerint ártani nem akarok) lehet hallani. — A magyar orvos vagy sebész, földije s rokona iránti szeretetből is magával hordja az emberi érzetet, s nem ront hol nem segithet; a zsidó eleve megalkuszik a beteg parasztal, ha reményl, huzza a curát; nem megy a szegényhez; s ha reményében csalódik, vész közepette hagyja a beteget, kinek sorsáról csak a lelkész szólhat, ki hivattaték. Jó volna talán az effélék müködéseikre nagyobb figyelmet forditani, a sebészi s gyógyászati osztályba fölveendöket tágosabb gyakorlati téren s szigorubb próbatéten vezetni keresztül, s jókor kiismerni a tanuló hajlamát, pontosságát, tevékenységét, mert más egy orvosi oklevél, más az iskolai bizonyitvány; — ez a polgári pályák kapuit mutatja — amaz ezrek életét teszi koczkára. — A futandó pálya kellékei leplébe burkolva tüzetnek ki az élet vezéreivé: midön az elme, sziv és lélekkel teli valódi ember — a fontolva haladók között kénytelen maradni, hogy a rohanva haladókat nevethesse. — Továbbá még jobb volna senkit addig az orvosi tanulmányokra nem bocsátani, mig egy pár évet a gyógyszertárban nem töltött, hogy ne csak nevét, hanem magát a gyógyszert is ismerné. Végre legjobb volna a helyett, hogy tisztviselöinket szaporitjuk, minden megyei járásban, a nép mennyiségéhez képest tanult s becsületességükről ismert orvosokat tartani, (kik minden szegény hivására megjelennének) a legcsekélyebb alapos panasz következtében elmozditandókat, mert azon két orvos, ki jobbadán a megye költségén városokban éldegél — s egy pár sebész, kiről azt sem tudhatni, hol lakik? s él-e még? — a nép igényletét ki nem elégiti.

Végezetül vegyük elö ismét a zsidókat: én az ö ügyük eldöntését sokára nem halasztanám, mert jelen állapotuk veszélyes az ország s népe jövendöjére nézve, mi rögtöni segélyt igényel. Pusztitó sáskatömeg gyanánt lepik el a felvidékeket; fölemésztik a lakosok gyümölcseit; gépeikkel, életmódjukkal tisztátlanságot, undort s ártalmas levegöt okoznak az ellepett helységekben; lopni, csalni tanitják a népet, mellyet erkölcsi s anyagi nyomorba ejtettek. A végzést szigoru törvény örökitené, s szerintem következö nézetekben központosulna:

Tartsanak a zsidók Schanhadrint, mennyiben és miben lehet nekik a keresztényekhez simulniok, teljesiteni a kiszabott föltételeket, fölhagyni az üzérkedéssel, s leginkább a szombatnak vasárnaprai áttételét, s a földmüvelést vegyék kérdésbe.

Létesitessék az országos választmánynak azon nézete, melly szerint a zsidók összeiratni rendeltetnek. Mutassa meg mindenki, mióta lakik e hazában? értékeinek mennyiségét, erkölcsi viseletét, s ezt az illetö városok vagy helységek bizonyitványaival erösitsék.

A bevándorlottak bizonyitsák be érkezésük idejét, okát, elöbbi lakásukat, mesterségüket, anyagi értéküket, erkölcsi állásukat, külön rovatokban, a bizonyitvány hiánya, vagy annak nem kielégitö tartalma elegendö ok legyen az országból kiutasitásra.

A honi izraeliták bizonyitványait az illetö lelkészek s elöjárók hitelesitsék, mit szolgabiró s esküdt aláirása erösitsen; azok biztos helyekre tétessenek s nélkülök zsidónak egy helyről másikba költözni tilalmas legyen.

A törzsökösök honunk törvényes lakosainak ismertetnek, viseletük s földmüvelésben kitüntetett szorgalmuk utat nyitand nekik a polgári osztályba juthatásra.

A tehetös s eddig nagyobb kereskedést üzött zsidók maradhassanak a kereskedésnél, megbukásukat az országból kiüzetés követendi. — A csekélyebb értékük szerezzenek magoknak jobbágyi telket (salvo iure dominali) a helybeli elöjáróság örködése alatt, s azt csak önmagok vagy hitsorsosaikkal dolgoztathassák.

A bevándorlott zsidók, kiket talán az orosz ukáz szigorusága vagy lengyel lázadás birt a kiköltözésre, takarodjanak az ország népetlenebb tájaira, törvény védelme alatt szerezzenek földet vagy pusztát, s azt gyarmatositsák; ha pedig batyun kivül egyébbel nem birnának, utasittassanak ki a magyar törzsökösök rosz erkölcsü egyéneivel együtt.

Határozott idö után tiltassanak el a pálinkafözéstöl, korcsmák bérlésétöl, s mindenféle szeszesitalok kezelésétöl és kereskedésétöl, az általhágók elkobzás s kiüzetéssel fenyitessenek.

Hol nagyobb számu zsidók laknak, osztassék föl a megye ugynevezett zsidó járásokra, létesitessék mindenikben három hiteles s vagyonos tagból álló zsidó választmány, melly egyesek és családok életmódjáról, müködéseiről, összeköttetéseiről, szaporodásáról, ujak érkezéséről sat. évenkint jelentést tegyen a megyének, eltitkolás s rosz eljárás esetében feleletre vonandó.

Többé semmiféle zsidónak ne legyen szabad lakás végett az országban letelepednie.

Ezek volnának nézeteim, mellyeket a körülmények szerint talán egy kis kivétellel s javitással alkalmasaknak vélnék. — Azon ellenvetést, mikép a kézi munkát nem engedi a zsidóknak a táplálobb étkek nem szokása; eléggé megczáfolja a felföldi tótok s palóczok életmódja, kik minden nehéz munka mellett is néhány burgonyával egész napokon eltengödnek. Hegyaljai.

Káptalani, megyei és sz. kir. városi követválasztások. A veszprémi káptalanban: Bezerédy Miklós választ. püspök s hétszemélynök közfölkiáltással választatott; — minekutána azonban ez több nyomos okoknál fogva a követséget el nem vállalta, — szinte közértelemmel s akarattal fötiszt. Ruszek József és Kéry János kanonok urak választattak meg.

Veszprémben: Hunkár A. és Sebestyény E.

Bácsban: Latinovics Lajos tbiró, és Piukovics Ágoston föjegyzö.

Beregben: Lónyay Menyhért tbiró, és Szintay János tiszti föügyész.

Csanádban: Rónay János tbiró, és Pozsonyi Ferencz föszolgabiró.

Szabolcsban: Kállay Menyhért elsö alispán, és Bónis Sámuel tbiró.

Aradban: Bohus János és Biró Imre tbirák.

Barsban: Ambró Antal helytartósági tanácsos, és Bottka Tivadar.

Komáromvárosban: Janicsári Döme ügyvéd, és Sárkány Ferencz városkapitány.

Modor részéről: Tremel György és Schnell János tanácsbeliek.

Ruszt részéről: Fabianics Ignácz dunánineni kerületi táblai igtató.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Árvából. October 17kén. A választmány által kidolgozott utasitási pontok megbirálása tekintetéből a folyó hó 11dikére kitüzött gyülésen fölötte nagy érdekkel folytattattak a tanácskozások. Azok tárgyalása alkalmával valamint az oppositio erélyesen föllépett, bizton hivén, hogy övé leend a diadal, s tanai támokolására, mind azt, mi eszébe ötlött, fölhordott: — ugy föispáni helyettesünk is a megczáfolásban férfiasan viselvén magát, kitüntette, miként megyénkben az elnöki szék nagyon avatott kezek között létezik. — A nádorválasztás kerülvén szönyegre, a választmánynak e tárgyra vonatkozólag tett minden észrevételei megczáfoltattak, s követeink minden reservata nélkül pártolni fogják a nádorválasztást. — Az országgyülési tanácskozás rendezésének megpenditése alkalmával egy kisé fölhevültek a kedélyek, mert az oppositio annak érdemébe bocsátkozni nem látván szükségesnek, mindig csak opponált, kijelentve, hogy a czélba vett elrendezés utjába olly akadályok fognak gördülni, mellyek elháritására az országgyülés alig találand módot. Továbbá álliták ellenzékünk emberei, hogy egy ellenzéki követnek ott az országgyülésen egyedül és csupán csak az a jutalma, ha megéljeneztetik, s ebböl azt czélzának következtetni, hogy csupán a karzati és nem a teremben levö ifjuság korlátozása sürgettessék. Ez azonban a többségnél viszhangra nem talált, miután az oda jutott fiatal emberek nem arra hivatvák, hogy ott tele torokból orditsanak, s az utasitásukhoz szorosan ragaszkodó becsületes követeket elöadásaikban gátolják; hanem arra, hogy ott tanuljanak, s magukat kiképezzék. Ennek folytán föispáni helyettesünk hatályos szónoklata által a többség akaratát oda vezérlé, hogy követeink az országgyülés rendezését szorgalmazván, ez alkalommal a megyei tanácskozásokra is, aránylagosan, terjesszék ki gondoskodásukat. De ez a vitatkozást még inkább öregbité. Az ellenzék a megyei tanácskozások rendezését egyátalában ellenzé, s a világos többség daczára szavazást sürgetett, mit azonban idökimelet tekintetéből kivivnia nem sikerült. — A büntetö törvénykönyv behozatala, az országos választmány által kidolgozott terv használata mellett s állandó birószágok fölállitásával, némi módositást kivéve, pártoltatik. — Az ösiség, miután meggyözödésünk szerint idejét már lejárta, szinte csekély módositással, eltöröltetni határoztatott. — A városok ügyére vonatkozólag kijelenték megyénk rendei, hogy azokat rendezni korszerünek s igazságosnak látják, de a kincstártól függetlenné tétessenek. A fölügyelöket elfogadjuk, kezükben hagyván a kijelölési jogot. A tanácsot életfogytig, de felelöség terhe mellett kivánjuk választatni. Ez ellen több szó emelkedék, valamint a fölügyelök kijelölési joga ellen is, de mind csak elhangzott. — A káptalanok igazságos követelése, hogy szavazataikat visszanyerjék, megyénk részéről minden ellenmondás nélkül pártoltatik. — A házi adó, miután annak elfogadásából a jobbágyokra a nélkül sem háramlik valami jótékonyság, és az ellen a rokonszenv — köznemeseinket tekintve — fölötte csekély, mint mlgos föispáni helyettesünk kijelenté — el nem fogadtatott. — Az országos pénztár létesitésére 3 millio pftot szavaztunk, melly által fedezendök lesznek: a nevelés, vasutak sat. — A kereskedés ügye szinte melegen pártoltatván, követeinknek meghagytuk, hogy a határvámok iránt a kormánnyal egyezkedés utján intézkedjenek. — A kényszeritö örökváltságot nem pártoljuk, mig sikeres eszközökről gondoskodva nincs, s az arányositási s tagositási perek el nem intéztetnek. — Hogy Pesten tartassanak az országgyülések, valamint hogy ö felsége koronás királyunk az év egy részét a haza szivében töltse, közohajtásképen pártolni, követeinknek utasitásul adtuk. — Nemzetiségünk érdekeinek elömozditását egyhangulag szivükre kötöttük követeinknek. — Szabolcsmegye körlevele a föispáni helyetteseknek törvényszékekeni elnökösködését illetöleg, megyénk rendei által tekintetbe nem vétetvén, követeink az országgyülésen azt nem fogják pártolni. C. M.

Liptóból. October 13kán. Tisztujitásunk ma tartatott meg. Eredménye következö: elsö alispán: Szentiványi Jenö; 2od alispán: Rakovszky Móricz; föjegyzök: elsö: Szentiványi Márton, 2dik: Szentiványi Adolf; aljegyzök: elsö: Kiszely Vendel, 2dik: Szentiványi Barna; hadi föpénztárnok: Lehoczky Károly, házi: Platthy Donát; levéltárnok: Pongrácz Bonaventura; föügyészek: elsö: Detrich Dániel, 2dik: Dobák Antal; tiszteletbeli föügyész: Detrich Flórián; alügyészek: elsö: Bobrovniczky László; 2dik: Pruzsinszky Miklós; tiszteletbeli alügyészek: Lokcsánszky Béla, Mattyasovszky Alajos, Lányi Samu, Luby Boldizsár; Povolny László, Lehoczky Boldizsár; utigazgató: Rády Mihály; számvevö: Szmrecsányi Gusztáv; földmérö: Spengel Károly; utibiztosok: Luby Miklós, Detrich András és Csemitzky Vendel; várnagy: Szmrecsányi Miklós; aladószedök: a felsö járásokban: Szentiványi Tamás, az alsó két járásban: Csemiczky Péter. Napkeleti járásban föszolgabiró: Lehoczky János; alszbiró: Horánszky Antal; tiszteletbeli föszolgabirói ranggal: Szentiványi János; esküdtek: Kiszely Antal és Pongrácz József; déli járásban föszolgabiró: Kubinyi Mihály; alszolgabiró: Palugyay Móricz; tiszteletbeli alszolgabiró: Khebrits Frigyes, esküdtek: Platthy Ödön és Andaházy Elek; éjszaki járásban föszolgabiró: Joob Adolf; alszbiró: Okolicsányi Albert: tiszthli alszbiró; Okolicsányi Rudolf; esküdtek: Bobrovniczky Lajos és Kubinyi Adolf; napnyugoti járásban föszbiró: Kaszoniczky Lajos; alszbiró: Platthy Gyula; tiszteletbeli alszbiró: Tholt József; esküdtek: Platthy Adeodat, Moys János és Okolicsányi Antal.

Ungból. Folyó hó 11—16dikáig az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmány munkála-

tának megvizsgálása végett rendkivüli közgyülésre valának összehiva megyénk rendei föispáni helyettesünk által. Tanácskozásunk eredményéről a t. cz. olvasó közönséget a következendökben tudósitjuk: 1) A sz. kir. városok rendezését illetőleg a megbizott választmány a mult országgyülési alsó táblai e tárgyu határozatokat magáévá téve, a városi felügyelőnek ő felsége általi kinevezését véleményezé; a megye rendei azonban e pontot aként változtatták meg: miszerint az összes polgárság által választandó és elöterjesztendő három egyénből ő felsége egyet válaszszon; többire nézve a választmány véleményét elfogadta. — 2) Az ösiségnek általános és minden föltétel nélküli eltörlését, prouti possidetis elv szerint tervezé a választmány; a közgyülés által is helybenhagyatott. — 3) A közteherviselésre nézve az országgyülés által megalapitandó minden adózás nemei azon föltételek alatt fogadtattak el, hogy a nemesség által eddig kizárlaógosan viselt terhek szüntettessenek meg, s a felelőség a kormány által biztosittassék; ez vala nézete a választmánynak, mit megyénk rendei is helybenhagytak. — 4). Az örökváltság mind a földesurra, mind a jobbágyra nézve törvény által mondassék ki kötelezőnek, a megváltásra megkivántató pénzt a status hitelével az országgyülés kölcsön vegye — törlesztés mellett. — 5) A politicum a juridicumtól elválasztassék, s az igazság kiszolgáltatása tekintetéből a polgári perekre nézve törvényszékek állandósittassanak. — 6) A hitelintézetek életbe léptetése tekintetéből a telekkönyv behozattassék. — 7) Mindennemü czéhek eltöröltessenek. — 8) A vám és harminczadokra nézve a mult országgyülési alsó táblai fölirás nyomán k. válasz sürgettessék. — 9) Pénz nem léte miatt a vasutak épitésére 6 száztoli kamatbiztositás mellett a magánosoknak engedélyt adunk, ugy mindazonáltal, hogy a vámtariffák az országgyülés által szabályoztassanak, és bizonyos meghatározott évek lefolyása után a nemzet tulajdonaivá váljanak. — 10) A vukovár-fiumei vasutat pártoljuk. — 11) A magyar Ludovicaea életbe léptettessék, benne a tudományok magyarul tanitassanak, kivéve a katonai szabályzatokat. — 12) Sajtótörvények hozassanak, s még ez országgyülés alatt országgyülési hirlap indittassék meg. — 13) A honfiusitás csak ollyan egyénekre terjesztessék ki, kik a magyar nyelvet tökéletesen magukévá tevék. — 14) Erdélynek Magyarországgali mielőbbi egyesülése tekintetéből országos bizottmány neveztessék ki, s az 183⅔: 21 t.czikk életbe léptettessék. — 15) A külföldön lakó mágnások adóztassanak meg. — 16) A honoratioroknak és szabad községeknek szavazat adassék. — 17. A papi tized töröltessék el, s az országgyülés által meghatározandó kész pénzzel váltassék meg. — 18) Zsidóknak polgári jogot adunk.

Föispáni helyettes ő mlga által a követválasztási határidő folyó hó 18kára tüzetvén ki, s ugyanakkor meg is tartatván, követekül ifj. Tabódy Pál conservativ jelölt, szavazattöbbséggel Horváth Simon szinte conservativ jelölt — 529 szóval 318 — ellenében, — és ifj. Bernáth Simon ellenzéki jelölt választattak meg. — Évnegyedes közgyülésünk november 8kán veendi kezdetét. Ungi.

Vegyes ujdonságok.

(Főnséges István főherczeg) s hazánk királyi helytartója, a magyar gazdasági egyesület főpártfogását minden erkölcsi kötelességeivel együtt azon kijelentéssel méltóztatott a legszivesebben elfogadni, hogy mindent, mit a magyar mezőgazdaság eddig elhanyagolt érdeke igényel, hazafiui szeretettel el fog követni.

(Többek kivánatára) azon kérdést tesszük: Szilágyi Lila k. a.—nak, fölgyógyulása óta, minek már több három hete, miért nem adatott még szerep? holott a közönségből többek szeretik játékát s ohajtják gyarapulását látni e nem keveset igérő tehetségnek, mi nem hogy nehezitessék vagy ép akadályoztassék illy mellőzések által, de söt hogy előmozditassék a mentül gyakoribb, a közönségnél méltánylást találó s ezért nagy ösztönü föllépés által, — magának az intézetnek érdekében van, már csak azért is, hogy a régiebbek helyét pótló uj egyének növelkedjenek. — Mi föltettük a kérdést, egyszerün. Valjon miként fognak reá válaszolni az illetők? — Bevárjuk.

(Nemzeti muzeumunkat) herczeg Esterházy Pál gazdag ajándékkal lepte meg, ezen ajándék huszezer pengő forintot érő két szoborból áll.

(Pesten a gyár-utczában) mult napokban egy feleséges ember fölakasztotta magát, — mint mondják — egyedül zsémbes neje iránti engedékenységből, ki már hetek óta, haragjában folyvást arra unszolá birkatürelmü férjét, valjon miért nem akasztja föl magát, vagy miért nem ugrik a Dunába? —

(Az idei borban) hiányzik az, mi rendesen a szinészeknél is hiányzani szokott, t. i. tüz és szellem. Az idei bor ugyan még csak fiatal kezdő, hanem fájdalom, szinte egyike azon számtalanoknak, kiktől semmit sem lehet reményleni.

(A gőzhajótársaság) idei bevétele már julius vége felé 150,000 pfttal tulhaladá a tavali egész évi bevételt.

(Szigligeti) illy czimü eredeti dramát adott be a biráló választmányhoz: „Renegat.“ Eredeti drama 4 fölvonásban, és versekben.

(Hugo Károly) uj szinmüve: „A világ szinjátéka“ drama 4 fölvonásban, Spanyolországban játszik, a 10dik században.

(Hartleben) vállalkozóbb könyvárusaink egyike, ismét egy közhasznu munkával gazdagitá irodalmunkat, czime: Nemzeti Encyclopoedia“ szótári alakban, szerkeszti Vállas Antal. E munka Magyarország és Erdély államtani, földrajzi és történeti nevezetességeit tartalmazza, a leghitelesebb kútfők után. Az egész munka hét ives havi füzetekben jelenendik meg. Az első füzet már megjelent, s minden hiteles könyvárusnál kapható. Ára 1 pft.

Sietünk az olvasó közönséget figyelmeztetni a Kisfaludy-társaság két legujabb kiadására, s ezek: Sophokles két szinmüve ‚Antigone‘ és ‚Elektra‘ forditva Szücs Dániel által, s Tacitus ‚Agricola‘-ja forditva Szenczy Imre által. — Tiszta meggyőződésünk levén, miszerint a jó izlés fejlesztésére, s mind iróinknak, mind az olvasó közönségnek müvelésére, semmi sem gyakorolhat nagyobb hatást, mint a classicai irodalom megismertetése, leginkább pedig a sok tekintetben utóérhetetlen görög remekmüveknek irodalmunkba való átültetése, el nem mulaszthatjuk, a munkás társaságnak e tekintetben kitüntetett igyekezetét ki nem emelni, s a nagybecsü vállalatot, melly szerint a társaság megindított „Hellen könyvtár“-ában a görög remekmüveket a magyar olvasó elé hozni iparkodik, a közönség pártfogásába ajánlani, annál inkább, mert jelenkorunkban, midőn az olvasó közönségnek elcsábitott nagy része, mind a hazai, mind a külföldi irodalomban leginkább fölületest kap és keres, az illy nagybecsü müvek üdvösen tarthatnak ellensulyt, hogy a szépirodalomban élvet kereső izlés tökéletesen el ne szédüljön, meg ne romoljon. Figyelmet érdemel, mi ide vonatkozólag a Sophokles müveihez irt előszóban elmondatik: A Kisfaludy-társaság egyik föladata levén, irodalmunkat, s különösen a szépmütant és a mai korban (tulajdonkép: minden korban) legnagyobb jelentőségre emelkedett szinköltészetet, a classikai régiség kincseivel megtermékenyitni, miután az elsőbb czélra a „széptani remekirók“ gyüjteményével tön kezdetet, az utóbbira a hellen tragödia hőseinek meghonositásával kiván törekedni. A kezdetet itt Sophokles teszi, ‚Antigone‘ és ‚Elektra‘ müveivel; amaz a költő legrégibb darabja, melly az enyészettől megmenekült, mind kettő pedig a legszebbek közöl való, miket a nagy költő lángelméje teremtett. S ha a közönség müveltebb része, melly nem csak a napi divatirány szülemények kap, hanem éleményt lel a való természet és tiszta izlés ép és egyszerü müvein; ha a tisztelt oktatói kar, mellynek az iskolai chrestomathiákon tul a classikai nemzetek mestermüveiket közelebbről ismerni s ismertetni, erkölcsi kötelessége: a társaságot ez önzetlen tiszta igyekezetben csak annyira is fogják pártolni, hogy e vállalatokat elviselhető áldozatokkal folytathassa, akkor Sophokles többi darabjai is nem nagy időközben következni fognak, s Euripides, valamint Aischylos sem fog késni, hogy a görög tragödia három fő hősét egészen birja az olvasó közönség... Különösen figyelmeztetjük itt a szüléket és iskolaigazgatókat, hogy a kitünő tehetségü s szorgalmu ifjak dijazására alig találhatnak alkalmasabb ajándokot hasonló remekmüveknél. — Mi a forditást illeti, az, mint olly könyvnél várhatni, melly a Kisfaludy-társaság fölügyelése alatt jő napvilágra, dicséretet érdemel; mi közben azonban el nem mulaszthatjuk azon észrevételt nyilvánitani, hogy Tacitus „Agricola“-jának forditásában sajnálkozva nélkülözzük azon könnyüséget és természetes szófolyást, melly a nagy történetiró erőteljes és velős nyelvével épen nincs olly ellentétben, hogy e kettős jó tulajdont párositni nem lehetett volna. Megjegyezzük még Sophokles előszavára nézve, hogy az „T. F. igazgató“ betükkel van aláirva, a melly betütalányt mi nem tudjuk megfejteni; de ha tudnánk is, némi tiszteletlenséget látunk abban a közönség iránt, hogy a tisztelt igazgató ur vonakodik nevét egészen kiirni, föleg olly munka előszavában, mellyben e név épen sehol sem fordul elő, s igy az olvasó csakugyan sehonnét sem tudhatja, kit kelljen a T. F. név alatt, és mint miféle igazgatót, tisztelnie. — A kiállitás, papirra s nyomtatásra nézve, csinos, s az ár fölötte mérsékelt: Sophokles két trágödiája 48 kr. Tacitus „Agricola“-ja 20 kr. p.p.

Lapunk 575dik számában közlött Erdélyi János nyilt levelére Vahot Imre, a „Divatlap“ szerkesztője, a következő válasz közzétételére kért föl bennünket; mit is ezennel teljesitvén, ez ügyet lapunkban befejezettnek nyilvánitjuk.

„E. J. mindenekelőtt azt állitja, hogy a Pesti Divatlapot csak használatul adta át nekem. Azonban az általa is közlött szerződéssel, mellyben nyoma sincs bármilly föltételnek, s mellyben szabadalmáról örökös lemondása olly világos mint a nap, — nyomban önmaga czáfolja meg állitását. Egyébiránt is ha Erdélyi János csak használatul, illetőleg haszonbérbe adta volna át nekem a lapot, ez esetben a használatért bizonyos évi fizetést, kamatot kivánt volna tőlem, de ez esze ágában sem volt, miután jogát örökösen eladta, s midőn lemondását s eladási szerződését megirta, nem is álmodá, hogy valaha ez életben a lapot ismét vissza akarja tőlem venni. Aztán hiszen már negyedfél év óta szerkesztem a lapot, s az alatt Erdélyi kiadási jogához legkisebb igényt sem tartott, a lap kiadásában semmi részt nem vön, még az előfizetéseket is magam hirdettem, postán az előfizetési pénzeket magam neve alatt vettem föl, s nyugtatványoztam, szóval: ő még csak nominalis kiadója sem volt ez idő alatt a lapnak. Azt állitja továbbá Erdélyi, miként: „ő lemondván a lapról, maga sürgetett engem az iránt, hogy tegyem magamévá a jogot, azonban ez nem történt, s én más cautiót nem adtam.“ — Nem igy áll a dolog. — Én ugyan nem tartám szükségesnek magamévá tenni azon jogot, mellynek már tettleg birtokában valék, s vagyok mai napig is; — azonban Erdélyi kivánatára még is megtettem taval e lépést, folyamodást adtam felsőbb helyre az iránt, hogy a Pesti Divatlapot, mint sajátomat „Budapesti Napló“-vá, napi lappá változtathassám át, és ekkor cautiót is tettem le, s a n. m. m. k. helytartótanács pártolva átruházási kérelmemet, el is fogadta azt, és igy az Erdélyi, illetőleg neje, boldogult növérem által adott cautiót Erdélyi irásba foglalt kivánata szerint megsemmisittetnek tekintette; azonban a fömlgu m. kir. udv. kancellaria hihetőleg a napi lap iránti czélom miatt megtagadá kérésemet; mind a mellett a lap további kiadásában nem gátolt, söt eziránti jogomat sem vonta kétségbe, különben azt mondta volna: miután most már Erdélyinek nincs cautioja, Vahotét pedig nem fogadom el: — tehát szünjék meg a lap létezni. Ez azonban nem történt, s igy a Pesti Divatlapnak birtokosa, valódi kiadója még most is én vagyok.“

Vahot Imre.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Oct. 9röl kelt lissaboni hirek szerint a portugal ministerium még fönállott, föloszlása azonban minden órában váratott. A fővárosban béke uralkodik s az oct. 6kai status-csin évnapja minden zavar nélkül elmult. Jóllehet a cabinet a választási lajstromzások vizsgálatával idejét tizennégy napra elhalasztá, még is folyvást tartott a liberalisok zaja.

Spanyolország. Madrid. oct. 10. Némelly körökben azon hir terjeng, miszerint Narvaez tábornok a cabinettanácsi elnökséggel egyesülve a hadministeri tárczát veendi át, s ha a cabineti módositás megtörténik, ugy Gonzales Bravo fog külügyministerré neveztetni. Vista Hermosa gróf madridi ideiglenes politikai főnök s corregidor, Serrano tábornok pedig granadai politikai főnök lőn; ez utóbbi nem sokára, talán már holnap estve állomására menend. Roncali castiliai főkapitánnyá neveztetett. — Munoz, Krisztina királynő sógora, palotai főigazgatónak van kisze-

melve. A „Popular“ szerint Espartero Angliábani követté fog kineveztetni.

Ma az udvarnál számosabb fogadás és kézcsók vala. Azt mondák, hogy a király is jelen lesz, ki azonban meg nem jelent. Azt hirlik, hogy a ma esteli udvari bálban résztveend. Tegnap azt beszélék, hogy Narvaez és Cordova nem tudnak igazán megegyezni s ez utóbbi tárczáját letenni szándékozik; innen eredt tehát a föntebbi hir, miszerint Narvaez külügyi tárczáját a hadival fölcserélendi; e tekintetben még semmi bizonyost sem mondhatni.

A „Gaceta de Madrid“ oct. 10ki száma egy kir. rendeletet tartalmaz, melly Alaix Isidro tábornagyot „pontos szolgálataiért“ díjmentesen „Vergara gróf, de Villarobledo visconde“ czimmel castiliai granddá nevezi. — Azt beszélik, hogy Chacon tábornok madridi katonai kormányzóvá fog neveztetni.

Az „Allg. Preusz. Zeitg.“ oct. 21ről előtte való napról következő telegraphi sürgönyt közöl Kölnből: „Mária Krisztina spanyol anyakirálynö Madridban van. A király s királynö kibékültek.

N.Britannia. London, oct. 14. „A minsterek — mond a „Daily News“ — nyári hivatalmentes idejük élvezete után ismét összegyültek. A cabineti tanácskozások megkezdödtek, s mint hallani, egy ideig gyakorta fognak tartatni, minthogy a figyelmet s megoldást igénylö kérdések olly nemüek, hogy továbbra nem halasztathatnak, bármilly nehéz légyen is eldöntésük. Nem különben a parliamentnek olly rövid idö alatti megnyitása t. i. nov 11kén arra látszik mutatni, hogy a kormány a parliamentet jókor összehivni igyekszik, miszerint anak tanácsát a pénz- és kereskedelmi ügy megkivánandói fölött kikérje, a helyett, hogy a ministerek az 1844-ik évben bogozott csomót merészen keresztül vágják vagy csak annak egy részét is cabineti parancsok által megzavarják.“ — A „Chronicle“ egy hosszu czikkben részint gúnnyal, részint komolyan küzd az „Examiner“ azon javalata ellen, hogy a különféle vaspálya-társulatok pénzbefizetései a parliament ellenörködése alá állittassanak; ez — mond az érintett lap — egy gorombául igazságtalan beavatkozás lenne a magánjogi viszonyokba.

Ismét egy uj s nagyszerü bukás: Batelay testvérek s társ. fizetéseiket megszünteték, a ház adóssága 450,000 font sterlingre megy; a kisebb bukásokat nem is emlitjük, kivévén azon hirt, hogy az oldamhi banktársulat fizetéseit szinte megszünteté.

Francziaország. Páris oct. 15. Vasárnap Isabella spanyol királynö születése napja tiszteletére Courcelles utczában ünnepélyes fogadtatásnak kell vala lenni; csak ma reggel tudósittattak az anya-királynö barátai, hogy a fogadtatás nem fog megtörténni. Krisztina két nappal ezelött elutazott; azoknak, kik ez ut felöl mit sem tudhattak, az mondatott, miszerint az anya-királynö Brüsselbe utazott. Maria Krisztina oct. 14kén Madridba váratott.

Ö felsége a porosz király születésének ünnepére a porosz követ ma egy lakomát adott, hol Humboldt Sándor is megjelent, ki tegnap érkezett Párisba.

Oct. 12röl kelt királyi rendelet által a hüvelyes vetemények, burgonya, dara, gesztenye, kukoricza s tatárka kiviteli tilalma jövö évi jan. 31eig meghosszabbittatott.

Az utósó ministertanács fökép sveiczi ügyekkel foglalkozott. Berni követünk tudósitása a polgárháboru kitörését valószinünek mondja.

Sveicz. (Sveicz jelen állapota s a különszövetség tervezett föloszlatása) (Folyt.) A jezsuita kérdésnek három vagy négy egymásután következett szövetségi gyülésen ismételt tárgyalása ama több cantonok által hangosan követelt igény: miszerint ez ügyben a többségnek van joga a kisebbség számára törvényt szabni, azaz a rendek fölségiségét, mellyekből az áll, erösebb korlátok közé szoritani, mintsem ök annak korlátozásába a szövetségi szerzödés által beleegyeztek — ez ellenük határzott megtámadás vala, olly megtámadás, melly ellen joguk volt magukat minden kitelhetö módon védeni. Annyi tisztán állott, hogy (nem is az 1832ki hasonlithatlanul súlyosabb megsértésröl) 1841 óta a büntetlenül megsértett szövetségi szerzödés valódilag többé nem létezik. A szerzödés erejénél fogva szekezett szövetségi gyülés csak szinleg létezett; valódilag pedig két ellenséges tábor állott egymással szemközt. Az egyik szigoruan a szövetségi szerzödéshez s törvényességhez ragaszkodék s minden alkalommal ahhoz tartá magát; a másiknak csak egy sinórmértéke vala: a többség. Ha ezen önkényteles és zsarnok szabály mellett a szerzödésben valamelly pontra akadt, melly rajta segithetett, ugy hatalmába ejté azt, hogy hatalmát növelje, s eröszakoskodásainak törvényes szint adjon; s ha más pontok találkoztak, mellyek utjában álltak, mitsem gondolt velök; a többség volt elöttük szerzödés és törvény. A szerzödés akkor, ha mellettük szólott, ha ellenük volt, ugy a többség. Ez azon törvény, mellyen kivül a többség a cantonokat állitani igyekszik. — A szövetségi szerzödés tiltja a cantonoknak az egymással harczolást. A többség, a törvényesség alakját kiméléndö, óvakodott azt e pontban nyiltan megsérteni. Egy canton sem izent hadat az ellenséges cantonoknak. Az önkényteles csapatokat bocsáták ellenük; azok alakulását birtokaikban nyiltan megengedék; fegyvert, hadi szereket, vezéreket, s tanácsot s egy szóval mindent adtak, mit egy hatóság katonáinak adna, ha azok háboruba mennének. A foglyokért nagy költséggel váltságdijt fizettek. Késöbb visszavonultak a közvélemény zaja elöl s törvényeket alkottak ellene, mellyeket azonban ugyanakkor a dicsöség fokára emeltek. Egyik részen a fönökök tanácsgyülekezeteiknek nyiltan hirdetik, hogy az önkényteles csapatok kora lejárt, hogy ezen gyalázatos tünemény megujulni nem fog, más részröl pedig azt mondják, miszerint ha a jogszerü hatóság a kath. cantonoknak hadat nem izenne, ugy helyette az önkényteles csapatok teendik A többség rendei tehát elismerik, miszerint ök nagyon is képtelenek azt meggátolni, hogy az önkényteles csapatok ismét ne egyesüljenek s hogy ezen gyalázatos tünemény ne ismételtessék. Ök tehát magukat a kisebbség rendei ellenében örökös harczias állapotban leñni nyilvánitják. — A dolgok állapota fölötti átnézet tehát, mellynek megitéléséröl szó van, a következö: A szövetségi szerzödés megsértése a kolostori kérdésben; olly többség, melly magának jogot tulajdonit akaratát a szerzödés mellözésével kivinni és annak megsértését igazoltnak nyilvánitani; olly többség, melly magának jogot tulajdonit, olly kérdésekkel foglalkozhatni, mellyeket a szerzödés a szövetségi gyülés elébe nem állit, s azokat megoldás helyett, szétvágja; egy cantonnak a másik ellen kiengeszteletlenül maradt, közvetett hadizenete; a valódi megtámadás, melly a vezér személyében jutalmaztatik; — ezek azon tények, mellyek a különszövetséget megelözök, olly tények, mellyek neki tökéletesen törvényes állást adnak. A különszövetség jogszerü ellenszegülés a többség önkényes zsarnoksága ellen, melly többség a törvényesség szabályaiból ered s magát egy alkotmányos országban absolut hatalommá emeli. S ha a radical többség bár milly igényt tartott volna következetesnek lenni, itt egy szót alkalmazna, mellyet olly sokszor ismételt: „a fölkelés minden kötelességek legszentebbike.“ — A követségi gyülés többségének ép olly kevés joga van a különszövetséget föloszlatni, mint joga vala az aargaui végzést jóváhagyni, vagy a jezsuitákat kiüzni. (Folytattatik.)

Bern, oct. 16. A véres dráma kifejléséhez közelgeni látszik. Több csapat már utnak indittatott Luzern határai felé. Homályos hirek, mellyek az ellenségeskedést Luzern részéröl megkezdették, mindent izgalomba hoznak. Sürgönyök futnak mindenfelé. Freiburg canton protestans része kormányának az engedelmességet megtagadta.

Olaszország. Lucca herczegségnek Toscanavali egyesitése nehány évvel elöbb valósult, mintsem a dolgok természetes folyamánál fogva várni lehetett. E csere Lucca lakóira nézve szerencsésnek mondható. Nem csak azon elönyben részesülendnek, miszerint egy nagy testülethez fognak tartozni, hanem egyszersmind azon jótéteményekélvezetéhez jutnak, mellyeket egy szelid és a legjobb akarattal lelkesült kormány mindenkor tanusita. — Luccaban oct. 11kén az utczák szegletein a herczegnek s fiának Modenából oct. 5kén kelt nyilatkozatai valának olvashatók, mellyekben a luccai trónságról mindketten lemondanak. A toscanai nagyherczeg egy harmadik rendeletében kegyteljes szavakban olvashatni, hogy jövendöben az országot atyailag kormányozni fogja. Az egész luccai katonaság, egy osztály toscanai örcsapattal, a herczegi palota elött megjelent s velük minden nyilvános hivatalnok, hogy Rinuccini toscanai statustanácsnok kezeibe az uj fejedelem iránti hüségi esküt letegyék. A luccai herczeg Pontremoli gróf czimet veend föl, a korona-örökös pedig a luccai herczegi czimet megtartá.

Oct. 15röl kelt turini tudósitások szerint föállomásaiban a ministerium csakugyan megváltozott. A hadi- és tengerészeti tárczát, melly eddig marchese di Villa Marina kezeiben volt, az eddigi nápolyi követ Ermolae Asinari di San Marzano gróf veendi át; a külügyek tárczája Broglia di Casalcorghona gróf tábornagynak s a savoyai dandárnokság parancsnokának adatott át. A belügyi ministerséget cav. des Ambrois di Nevache nyerte el.

Igazitás: Lapunk 578dik száma föczikkében az elsö hasáb fölülröl lefelé olvasott 33-dik sorban „Spanyolországot meghóditani“ helyett olv. „Spanyolországot megvédeni.“ — Az 579dik szám 676 lap elsö hasáb 20dik sorában pedig „mint egy Lajos Fülöpnek“ helyett olv. „mint ez Lajos Fülöpnek.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csödhirdetés az iparegyesületi vegyészeti tanszékre. Dr. Nendtwich Károly ur a kir. József-Ipartanodához neveztetvén ki a vegytan oktatójául: az iparegyesület igazgató választmánya az egyesületnél fönálló vegyészeti tanszékre, mellyel 400 pforintnyi évi székdij van összekötve, ezennel csödületet hirdet, a jelenkezési határnapot f. évi december 16kára tüzvén ki. — A csödületi rend s oktató-választási eljárás egyesületünknél szabályilag levén megállapitva, ez iránti értesülésül az érdekletteknek szabályaink II részének XII fejezete, s ebben jelesül 195—227 §§-ai ajánltatnak figyelmökbe. — October 8-án 1847. Csanády, jegyzö.

Csödök.

35916. Aradváros tanácsának fölirása szerint Nikolics György füszerárus hitelezöi csödületének határnapja folyó évi november 11dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Popovics János, perügyelövé pedig Ambrus József neveztetett. Kelt augustus 24kén 1847.

36876 Hevesmegye törvényszékének jelentése szerint Mezötür mváros tanácsa Hoffer Ferencz helybeli szabómester ellen csödöt rendelvén, az illetö hitelezök megjelenésére folyó évi november 5dike tüzetett ki határnapul, és ideiglenes tömeggondnokká Czebe István tanácsnok, perügyelövé pedig Nagy Ferencz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 6kán 1847.

38044. Bácsmegye törvényszékének jelentése szerint Veindinger Lipót kulai kereskedö hitelezöi csödületének határnapja folyó évi november 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Kovácsevics Alajos, kincstári kasznár, persett. Kelt september 6dikán 1847.

37800. Arad város tanácsának fölirása szerint Markovits Ignácz helybeli kereskedö hitelezöi csödületének határnapja folyó évi november 2dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Heim Károly városi tanácsnok, perügyelövé pedig Boros József alügyész neveztetett Kelt september 6dikán 1847.

35913. Pozsony város tanácsának fölirása szerint néhai Vogtman Antal és özvegye Boborszky Anna ellen csöd rendeltetvén, az illetö hitelezök megjelenésére folyó évi december 13dika tüzetvén ki, tömeggondnokká Ferenczy Károly városi tanácsnok, perügyelövé pedig Schätzl András alügyész neveztetett. Kelt september 21dikén 1847.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 24kén: A párisi rongyszedö. Franczia drama.

October 25kén: Esernyö és bérkocssi. Franczia vigjáték 1 fban. Elöször, — továbbá: Humoristicai tanulmányok. Tréfa 2 fban, — és Lescheticzky Tivadar zongoravirtuóz hangversenye.

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs october 19kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104 11/16; 4 pctes 93; 3 pctes 66; 2½ pctes 52½. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 780; 1839ki (250 pfrt) 301¾; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 93½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gözhajózási részvény (500 pfrt) 590; bécsi bank-részvény 1612; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 111; éjszaki vaspálya-részvény 153½; majlandi 96½; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Dunavizállás. October 23kán: 6' 10" 0''' az 0 fölött

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

581. szám 1847. Csütörtök oktob. 28.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czim. ket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Bácsból, Vasból (közgyülés.) – Erdélyi országgyülés (XCVI. országos ülés). —

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-ország. Svéicz. Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége gróf Mikó Imrét erdélyországi királyi kincstárnokot titkos tanácsossá kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége a pécsi székeskáptalan kanonokait u. m. Kelemen Józsefet székesegyházi, Farkas Józsefet pedig tolnai főesperesekké; továbbá Frank Károly kéthelyi, Tóth József kisbaráthi, és Haidenwolf János nagyhöfleini plebánusokat a győri székeskáptalan tiszteletbeli kanonokaivá; végre Cselcsich Józsefet szent László zimonyi prépostját a diakovári püspökmegye szerémi főesperesévé kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a könyvvivő hivatalban megürült számtiszti állomásra Eberling Antal számjegyzőt, Melczner Ferencz és Rózsahegyi István járulnokokat számjegyzőkké, s Kiss József és Hoffer Károly gyakornokokat járulnokokká léptette elő, s végre Faix Vincze díjnoknak a rendszeresitetett gyakornoki díjt juttatá.

Szomolnoki k. főbányafelügyelőségi titoknok Mauks János szomolnoki k. bányakamrai ügyésszé, egyszersmind főbányafelügyelőségi és kerületi bányaszéki ülnökké; ujvidéki sópénztárnok és harminczados Bagy Mátyás pozsonyi harminczadi főtisztté érdemesittetett; vajdahunyadi kir. vasmüi s urodalmi igazgató Szakmáry Sámuel ideiglenesen nagybányai főfelügyelői és kerületi bányabiróvá helyettesittetett; olfenbányai k. ellenőrködő tisztirnok Szeles Farkas magurafüzesi ideiglenes erdőgondnokká; selmeczi kir. pénztárhivatali irnok Kögel Péter beszterczebányai k. pénztár-irnokká, ennek helyére pedig selmeczi pénztárhivatali irnokká Hadviger Ignácz k. bányagyakornok alkalmaztatott.

Káptalani, megyei és sz. kir. városi követválasztások. A csanádi káptalanban: Gábriel József kanonok.

Somogyban: Szegedy Sándor és Inkey Zsigmond tbirák.

Gömörben: Szentiványi Károly és Darvas Pál tbirák.

Veröczében: Szallopek Lajos másodalispán és Dellimanics István szolgabiró.

Krassóban: Makay Sándor másodalispán és Szerényi Ferencz főjegyző.

Torontálban: Fodor Károly főszbiró és Mocsonyi Péter tbiró.

Horvát-Tót- és Dalmátország részéről a felső táblához: Busán Hermán, az alsó táblához: Osegovics Metel helyt. tan. és Bunjik Ferencz pozsegamegyei főjegyző; helyettesekül pedig Farkas-Vukutinovics Lajos, Zsigrovics Ferencz és Pásztory.

Budán: Türnböck János tanácsnok és Házmán Ferencz főjegyző:

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Bácsból. Zombor, october 18kán. Megyénk ohajtása levén, hogy követei szellemét ne csak papiron, hanem sziveikbe olvasztva, Pozsonyba, a honatyák országos teremébe vigyék, — elhatározá f. hó 18 és 19én utasitását megállapitani, és ugy 20kán a követeket elválasztani; — hogy ezek még mint jelöltek, látván Bács érzelmeit, mérjék meg keblük ürét, és fontolják meg: valjon az képes leend-é azt egész terjedelmében elfogadni: — hogy igy ne csak szavazzanak, hanem utasitásuk szellemétől ihletve, a lelkesülés tüznyelvén szónokoljanak is. És igy midön kedves főispánunk, a mindig ékes nyelvvel megnyitá a gyülést, a kk. és rr. szeretet özönével találkozva — először is jobbágyi hódolattal fogadók ő királyi felségének, — hü magyarjait — országos tanacskozásra meghivó levelét, és azután mindjárt taglalás alá vevők másod alispán mint ügyes választmányi elnök kezeiből átvett utasitási tervezet minden pontjait; — mellyek azon széles alapra fektetvék — hogy a bizottmány sehol részletekbe nem bocsátkozék, hanem a követeknek a tanácskozás országos ujján csak a főelveket iránypontokul tüzé ki. Ezeket sietünk ezennel ugy, mint a jelen vitatkozás folyamában megállapitattak, a t. olvasó közönségnek tájékozásul bemutatni. 1) Követeink a szokott tisztelkedések után megbizó leveleiket személynök ő mltgának, a kerületi választmánynak pedig csupán csak az országgyülési névjegyzék hiteles elkészitésére bemutassák, de az országos testület előtti választás-igazolást ellenezzék. 2) Dicsőült József nagy nádor, még nagyobb érdemeinek — egy ugy születési — mint alkotmányos állásához méltó emlékkeli megörökitését, és mint ennek legékesb koszorujául — a már ugy is Magyarhon minden hegyein völgyein, és rónáin nádorul üdvözölt István kir. helytartónak, nádorul elválasztását minden kijelölés nélkül közfölkiáltás ulján, sürgessék. 3) A világos törvény értelmében a királyi előadások fölvételét szorgalmazzák — és ugy 4) a fölterjesztett elöleges sérelmek és kivánatok orvoslását alkotmányos uton eszközöljék; — e pontnál hosszabb vita fejlődött ki, mintsem várók; ugyan is gondolók, — hogy az oppositio Bács szinteréről egészen elenyészett, miután Z. J. annak főnöke, megunván az ellenzék fellengző regióit, mellyekben igen ritka az éltető lég — leereszkedék ismét a mindig barátságos conservativismus födele alá, hol öt ugyan nyilt karokkal fogadák — de ugy hiszem, házörül nem használandják, mindaddig, mig az uj vallástételt nem támogatandják tettek — mert a diffidensek ugy tartják: hogy fides absque operibus mortua est. — És ime M. P. tb. kit mi eddig mindig középitő véleményünek ismerők, fölkarolá némellyeknek, kik a hét szenthez hasonlólag még 1825-ben elalvának, és most ismét a csökönösség alkotmánytalan eszméjénél fölébredének, azon idétlen tervét, hogy a haladás reményteljes kérdéseit megoldatlanul hevertessük, és a kormányt a haza boldogitását czélzó törekvéseiben elő ne segitsük, mig sérelmeink ugymond roppant halmaza megemésztve nem leend; — ám ha ugy tetszik teéns tbl. urnak, kegyeskedjék azok vélötlen csontjain rágódni — mi bizon szivesen fogadjuk előbb is a tápot, mellyet fejedelmünk atyáskodó kormánya nyujtand a kiéhezett honnak, hivén: miként azt izünk szerint készithetjük el; — hiába, mikor az ember csak amugy ellenzéki akar lenni — hogy legyen — még ollyan abnormis kivánata is leend, mint A. J. és M. J. tb. kik a sérelmek kedveért készek valának, magának az 1830diki 13dik t.cz. eltörültetését is szorgalmazni; — ezek azonban a nagy többség irányában csak ellenzéki figuransokul tüntek föl. — 5) A követek az 1836: 21dik törvényczikk életbe léptetését gátló akadályok elháritására a netalán igénylendő törvényes intézkedésekben a kormányt támogassák. 6) Honunk édes nyelvének a társaságokbani terjesztéséről is gondoskodjanak, mellőzvén azonban olly eszközöket, mellyek az erőszak szinét viselik. 7) Szorgalmazzák a követek: hogy a hongyülésen nyilván mondassék ki, miként a vallás-átmeneti törvényczikk a kath. és görög nem egyesült clerusra nem terjesztetik ki; a görög vallásuak ügyében legujabban kibocsátott kir. leirat pedig czikkelyeztessék be. Melly pontnál M. P. tb. nyilván bevallá ugyan, hogy a kérdéses törvényczikk — három egész év folytán nem igen népesité a protestantismus sanctuariumát, — de még is erösen sürgeté e pont kihagyását, melly a lélekismeret szabadságát fenyegetvén, megyénk reputatioját kissebbitené — a katholikus többség pedig a jogtisztelet szellemétől meghatva, megismeré a kath. egyház alkotmányos állását, és hinni nem akará, hogy a törvényhozás szándékolt volna intézkedni olly kötés fölött, mellynek szentségét maga az alkotmány vértezi — tudván, miként ez nem lenne egyéb: mint egy részről az egyház törvényhozási függetlenségét gyökerében megtámadni; más részről pedig a pactum szinezetü eskü szentségének kötelékeit avatatlan kezekkel megszaggatni, és a társas élet erkölcsi bazisát megingatni; fölszabaditván az önkényleg lekötelezett engedelmesség ollyanokat, kiket az eltörülhetlen bélyeg, egy más, egészen a maga körében független hatalom alattosivá tett, és megnyitván az erkölcsi országban a botrány kapuját, százak meg ezerek szellemét megmérgezné, midön a gyáva vagy gonosz hütelenség bünét önkeblének asylumába venné. Molly oksulyhoz még hozzá csatolá a t. másod alispán e két fontos körülményt, hogy a) a polgári hatalom ama szabadossággal — a szent gyónás nagy titkán rézst törne, mellyen talán egész családok békéjére a becstelenség és viszálkodás villáma kirohanna — és a házi élet boldogságát romba döntvén, a religio tiszteletének érzelmét, az együgyüség kebelében megfagyasztaná; b) az egyházi rend eddig polgárilag is házassági akadályul ismertetvén — számos bonyodalmak tömkelegébe vezérelné a statust ennek erőszakos megsemmisitése. 8) Országos és megyei tanácskozások ugy rendeztessenek, hogy az idegen elemek illő korlátok közti tartásával, és a szólásszabadság biztositásával, a vélemény szabad kifejtése ne gátoltathassék. Ott ellenzékünk nem használá ugyanazon igen szokott, és nem csak az alkotmányt, de magát a társas életet is fejre állító védvét, hogy t. i. a rendezés által megszünnék majd a rakonczátlankodó hallgatóság a polgári becsületesség ellenőre és a nyilvánosság pótléka lenni — hanem oksulyul fölhozá félelmét: hogy ez által majd néha a legszebb eszmék, mellyek egykor e hont boldogithatnák, a hallgatóság jóakarat-teljes kebelében eltemetve maradnak, ha majd nem leend mód onnan a karzatról, az ellenzéki bölcseség e triposzáról lekiabálni; — azonban m. alispán urtól válaszul vevék; hogy a 19dik században, hol a képviseleti eszme mindig nagyobb és nagyobb elfoglalásokat tesz az alkotmányos világban, ösnépgyüléseket tartani nem akarunk. 9) A praeventiv censura ügye országos törvényekre fektettessék. Itt emelkedtek nehány szózatok a sajtó szabadságának védelméül, de csak amollyan kurtafele voksokra szoritkoztak; a többség azonban bölcsebbnek tartá, az eszmeárt rendezett csatornákon életbe vezetni, mint, a már elözönlöttet rendezni akarni. 10) Az ősiségből kifolyó birtok- és törvénykezési viszonyok olly elintéztetése szorgalmaztassék, hogy a jelen birtokos nemesség jogigényeinek lehető megóvása mellett — országos hitelünk nagyobb sulyra emelkedhessék. 11) Az urbéri tartozások megváltásáról szóló törvényczikkeink — a tulajdon szentsége eszméjének megtartása mellett, annyira bövitessenek: hogy a szabad egyezkedés alapjául természetbeni föld — vagy hol ez nem lehet — pénz vétethetvén, ennek könnyitéseül az urbéri viszonyoknak, minden nemeikbeni hovahamarébbi elrendezése intimáltassék és hitelbank állapittassék. 12) A hon szükségeinek födözésére az ország alaptörvényeinek föntartása mellett, és az adózó nép ujabb terheltetése nélkül, országos pénztár állittassék. 13) A sz. királyi városok, mint a müipar, és kereskedés tényezői, 16 szavazattal ruháztassanak föl és ekkép rendeztessenek a) polgári qualificatio alapjául tétessék érték vagy értelmesség, b) legyenek a legutóbbi hongyülési megállapodás szerint, az összes polgárság által választandó, és minden 3 évben megnyitandó képviselők — ezek pedig c) nagyobb városokban ⅓, középszerüekben felével, és legkisebbekben ⅔ a tanácscsal együvé gyüléseket alkossanak, és d) a tanácsnak minden 6 évben összesen választói legyenek, végre e) a kormány befolyása a főfelügyelők által biztositassék. 14) A káptalanok és kerületek alkotmányos állása kedvezőleg tárgyaltassék, a jelen nem levők küldöttei pedig a statusok táblájáról, végkép enyésztessenek el. Itt ismét megkisérté az ellenzék parányi erejét, nyilait a káptalanokra irányozván, állitá: miként azok kit sem képviselnek; azonban válaszul nyeré: hogy alkotmányunk rendi, és nem képviseleti levén, ez alapul nem tétethetik, annál inkább, hogy itt nem

uj jogok megadásáról, hanem a mindenkoriak tettlegesitéséről, vagyon kérdés, mellynek tárgyalásánál, soha sem kellene az aristocrat elemnek felejteni: miként a Rudolfok és nagy Leopoldok kora szép emléke a clerus constitutionalis szelleme és függetlenségének; — melly egykor, midőn majd a polgári elem idősb leend alkotmányos korában — hatalmas tényezőül szolgálhatand, az ős alkotmány alapjainak védelmében; különben is a káptalanok, igen sokat képviselnek, midőn mellettük vagyon a birtok, a szép értelmesség — a közhitel és a birói nemcsak egyházi, hanem több tárgyu polgári hatóság is. 15) Büntetőtörvénykönyv az állandó törvényszékek eszméjével egybekapcsolva, életbe léptettessék. 16) A katonai élelmezés munkálata törvénnyé alakitassék, és a toborzások, mint erkölcsi botrányok, megszüntettessenek. 17) A kereskedési ügy, egy az országos testület minden elemeiből alkotandó választmány által munkáltassék ki, és a hongyülésen országunk érdekében ugy elintéztessék, hogy az Ausztriávali vámviszonyok, a kölcsönös igazság mérlegén kiegyenlitessenek. 18.) A czéhek a kézmüipar érdekében, ugy rendeztessenek, hogy egyedáruskodni megszünjenek. 19) A sorsjáték, melly a pénzt—föleg az adózó zsebéből—gyakran az erkölcsiség rovására minden szellemi, vagy anyagi viszonylagos haszon nélkül kiszivárogtatja, törültessék el. 20) Kir. kincstárnak a só-csempészetbeni birói hatósága szüntettessék meg és a fölterjesztett bányatörvénykönyv szentesitése eszközöltessék. 21) A vukovár-fiumei vasut, ha másként nem lehetne, kamatbiztositás mellett is létesitessék. 22) A Tiszaszabályozás föltételezte olly átmetszések költsége, mellyek a közhajózást is érdeklik, országos pénztárból fedeztessenek. 23) Váltói képességgel a nem kereskedő adózók ne birjanak. 24) A tiszáninneni kerületre is a csődbirói hatóság terjesztessék ki. 25) A megyékben a politicum a biróitól választassék el. 26) Az insurrectio ügye ugy rendeztessék: hogy a katonáskodási teher a nemesség által meg ne váltathassék. 26) A testörző sereg alapjának mibenléte az országnak mutattassék ki. 27) Egy olly intézet, mint a bécsi Theresianum, a hon kebelébeni föllállitása szorgalmaztassék. 28) Hiteles helyeknek örökkeli ellátása, és azok lelettárainak a királyi curia levéltárábai általtétele sürgettessék. 29) Az 1836-ik 14ik t. cz. az özvegy és hajadonságra is terjesztessék ki. 30) A zsidók eddigi jogaikban hagyassanak meg — hanem a türelmi adó eltöröltetése törvényben mondassék ki. 31) A honfiusitandók nevei, mindig előbb közöltessenek, és a szokott dijaknak letételére köteleztessenek. 32) Hevesnek a parádi ismeretes forrásból szivárgó panassza, sérelmül nem ismertetik. 33) Bihar, Pest, Pozsony, Zala, Zágráb és Turopolya sérelmei nem pártoltatnak. 34) Gr. Erdödy család jogai támogattatnak. 35) Német vagy más bevándorlók iránt Borsod és Vas értelmében törvény hozassék. 36) Sáros inditványa egy országos tébolyodottak intézetének tárgyában ajánltassék. 37) Tüz-, viz-, jég-kármentesitő honi országos intézet fölállitása, valamint 38) Takarékpénz- és magtárák megállapitása törvénnyel intéztessék el. 39) Horváth István könyvtára az ország számára vétessék meg. 40) A népnevelés ügyének alapos elrendezéseül, a meglevő kerületi munkálatot, egy az országos testület minden elemeiből alkotandó bizottság, a szakértők meghallgatása mellett, boncz kése alá vevén, egy minden tekintetben a közszükségnek megfelelő tervet készitsen. 41) Miután korunk az egyesületek kora, tehát ezeket szabályozó törvény alkottassék. 42) A kir. kincstárnak a mult hongyülésről tárgyalatlanul maradt követelése figyelembe vétessék, hogy igy itt is be ne teljesedjék rajtunk az, mit a küllföld hinni szeret, hogy a magyar fizetni nem akar. 43) Föispáni sürübb kinevezésekben többek bámulatára Bács most sérelemfélét lát, de a főispánok birói jogát kétségbe nem vonja; e pontnál nagyon különösen érzők magunkat, midőn megyénknek e tárgyróli régiebb indubius véleményére visszagondolánk — ez csak ugy keresztül csúszott, és miért épen igy, majd máskor talán leend akalmunk a talányt megfejteni. Végre a követeknek köteleségül tételik: hogy a mennyire lehetséges, minden választmányi munkálatot és inditványt előbb a megyével utasitás-adás végett közöljék, ennek hiányában pedig, ha a körülmények rögtön szavazást igényelnek, a megyének ismeretes szellemében nyilatkozzanak. Az utasitás illyszerü megállapitása után fölvételék azon királyi intézvény, melly a hongyülésni dictatúrának kőnyomattali pótlását jelenti — melly tisztelettel fogadtatott, és továbbá rendeltetett, hogy november 15én kezdődjék a fenyitőtörvényszék, és a polgári mindaddig folytattassék, mig a perek el nem intéztetnek; december 13án pedig legyen évnegyedes közgyülés — mihelyt azonban a királyi előadások leérkezendnek, első alispán ur mindjárt gyülést hirdetend, mit, mindannyiszor teend, valahányszor pótlóutasitásra szükség leend, ezeket pedig mindig előbb a müködő országgyülési választmány tervezendi. Igy e gyülés teendöi befejeztetvén, várók a 20ik nap fölviradtát, mellyen a követek választása leendett, és ime e nap reggelén, midőn a már tegnap vig zenével, czifra zászlókkal, de még is jó renddel bejött köznemesség, a megye tágas udvarán összegyült, megnyitá ő mltga föispánunk a gyülést, megfejtvén röviden annak czélját, és azután mindjárt ő mint első fia Bácsnak, kikiáltá első követül Latinovich Lajost, melly név ezerszer visszhangzott, szinte ugy 2or Piukovich Ágostont, — mi módon könnyüden átesénk a választáson, miután ellenrész nem létezett — hanem a köznemesség az irnokok választását is a dijfizetési teherviselésének osztályos elvéből — olly hangon követelé: hogy engedni kelle, és igy négyen 1 ft pp. napidijjal kiáltattak ki — melly alkalommal egy tisztelt táblabiránk is megtanulá, hogy nem jó viz ellen uszni; mit akart mondani, nem tudjuk, hanem a beszédjét igy kezdé „ha visszaemlékezünk a mult hetek és hónapokra, tehát látni fogjuk, hogy megyénket a békétlenség szelleme fenyegeté" erre mintegy megsebezve érzé magát a tömeg, és egyik vezére után lelármázá a tbl. urat; mennyire szólt igazat, előbbi tudósitásunk megfejti — azonban rajta beteljesedett, ugy látszik, azon közmondás: szólj igazat, betörik fejedet; a lárma helyett inkább szerettük volna hallani a czáfolatot — mint ezt utóbb megkisértették a kortes-főnökök — azonban szél ellen harczoltak, miután ellenüket a térről alkotmányellenes módon riasztották el; — hiába, a vitatérén illy eszközök mindig tilosak, mert ezek mindig az önkény szinét viselik, melly az alkotmányos szabadság gyilkosa; — meglehet, hogy a kérdéses tbl. ur logikája más következtetést vont volna az előzményből, mintsem G. K. gondolá, és igy minden esetre igazságtalanul, mert kihallgatlanul csittittatott le; — a szólásszabadság szent joga követeli és Bácsmegyének ismeretes türelme igényli, hogy e mód soha többé annak keblében ne ismételtessék, mert ez a szabadság sirjához közelebb vezérelné. —

Vasból. Oct. 18kán. Vig és szomoru látványnak valánk tanui. Követválasztást tartottunk, s ez, mint aféle nemzeti ünnepély, több zászlóvillogás és zene közt vigan kezdődött, de szomoruan végződött. Már reggel nyolcz órakor mindkét párt embere a megyeház elé csoportosulni kezdett, és kilenczedfélre jobbadán össze is gyült, mikor a főispáni helyettes ur az ablakról rendre és csendre intvén a nemességet, jelenté egyszersmind, hogy a gyülés, s igy a követválasztás csak fél tizkor fog kezdődni, és noha voltak a teremben, kik a választás megkezdését sürgeték, de a főispáni helyettes a termet oda hagyva, a templomba ment, honnan csak féltiz tájban érkezett vissza, bizonyára szerencséjére nem vágott idő előtt a gyülés megkezdésébe, mert az alatt még szinte háromszáz nemes érkezett az egyébkint is nem kevés csapatból álló vesztes párthoz. A két követnek, t. i. V i d o s József és S z a b ó Miklós tbiráknak fölkiáltási többség által történt megválasztatása a főispáni helyettes ur által tizedfél, és tiz óra közt egyszerre kimondatván, a gyülés folytattatott, s a kir. meghivó levél csak a választás után olvastaték föl, mit a kortessereg az intelligentiával vegyülve, (mert fön a teremben csak gyéren voltunk) nagy zajával többször félbe szakasztott, és azért a nemes nép lecsilapitása tekintetéből a tábla a megválasztott követek nevével kifüggeszteték az ablakon, — erre a kövek nem csak a táblára, hanem az ablakokon a terembe, és lent a nemesek közé is hullottak, mellyeket némelyek, mint mondják, élet és halálra készülve zsebeikben hoztak, ügyvesztés esetére használandók; — most a nemesség háta mögött álló dsidás század felől adott jel következtében sebesen vágtatva, a két párt embereit elválasztotta; holott ha szavazás történendik, ebeli zavar elmarad, és a győzelem fényesebb lehetett volna, mert legalább azon kifogásnak helye nincs, mit most hallhatni, hogy a kocsisok, tanuló diákok, és a szombathelyi polgárok tették volna a nyertesfél többségét. — Emberhalál nem történt ugyan, de több ártatlan néző átlyukgatott ruhával, mások pedig vérben uszó fővel, és megsebesitett tagokkal futamodtak meg, vagy hurczoltattak el a szinhelyről. Az ingerültségnek, melly tagadhatatlanul nagy mértékben nyiladozott, mélyebb okait inkább ohajtjuk a feledékenység mély örvényébe meriteni, mint azokat meztelen alakban földeriteni, vagy mendemondák után festegetni: annyit azonban érintetlenül nem hagyhatunk, hogy a Vasban eddig nem látott hasonnemü zavar fögyökere ott tenyészik, hogy V.... J.... ki előbb a követi pályára föl nem lépéséről köztudomásra becsületszavát adta, most még is mások unszolására a hazának szolgálni adott előbbi nemes szavánál kötelezőbb kötelességül tartotta. És épen V.... J.... megválasztatása, B.... A... pedig bukása okozta amaz elkeseredést, miről a szemtanuk állitják, hogy csak ugyan lett volna nyers csata, és véres ütközet, ha illyet a közberohanó katonai nyers erő nem akadályoz: mi pedig mondjuk, hogy — igen is — illy pártokra szakadozott korteskedések alkalmával szolgáljon a katona a békének föntartására: de ha szükségtelen kegyetlenkedés nélkül lehet békét eszközleni; bizony akkor szomoru dolog a béke eszközét olly kemény vérontó szinben használva látni!! Azért megjegyzésünk az, hogy a katonaság tenne különbséget az ellenség, és a háborgó kortesek közt; mert ezeket egymástól elválasztani, és a zavart, csendet visszateremteni, halkabb előnyomulással is lehet, a nélkül, hogy szükséges volna a zavarból majd nem nagyobb zavart csinálni, az inkább csendcsináló, mint háboritó, s a nemzeti öltözet által könnyen megkülönböztethető tisztviselőtől, mint született katonától ékszerét, a hüvelyébe rozsdásult kardot leoldatva elszedegetni. Illynemü békeszerzés, többnyire az ártatlanok lesujtásával szokott járni. — Helyreállittatván a béke, a gyülés folytattatott, mellyen Sz... M..... a hires esküt, minél fogva hat évig semminemü a királyi kinevezéstől, vagy kormánytól függő hivatalt el nem vállalna, letette; V.... J. pedig e napon Szombathelyen nem levén, másnap reggeli nyolcz órakor, habár esküvés előtt fölszólalva oda nyilatkozott is, hogy ő nyilvános élete által a megyének elég jeleit adta légyen a haza iránti szelleme, s gondolkozás módjáról, miért is ő neki semmi esküre szüksége nem lenne, még is az esküt letette. Igy előbbi határozat szerint a gyülésnek be kellett volna záratnia: de H.... tbiró fölhozva a tegnapi kicsapongásokat, a katonai erőnek használatát, s mind ezek fölött teendő vizsgálatot inditványozván: a főispáni helyettes ezekre mélyen föllelkesülve felelvén, a jelenlevő győztes párttól é l j e neket, s a katonai erőnek használásaért köszönetet aratott. Midőn előadása közben jelentené, hogy megyénkben többé elnökleni nem fogna, a többség ebeli nyilatkozatát el nem fogadta; de B.... A.... tbiró maga részéről tőle bucsut vőn, noha bucsubeszéde félbeszakasztatott az egyszerre fölzudult zaj által; lecsendesedvén a gyülés, ugyan azon szóló folytatá beszédét mondván: no hála Isten! még jót sem szabad az administratornak kivánni! kit egyetemben figyelmeztetett, hogy Bécsbe a tudósitás a követválasztásról ugy küldetnék, miként voltaképen történt, szóval: e gyülés szemrehányásokkal, és igazolásokkal végződött. De a korteskedéseknek mindenütt illyen következése szokott lenni. Követeinknek szelleme, ha nem csalódunk, az oppositio és conservativ közt középuton haladni! ők tehetségeikre nézve megyénk szégyenére nem lesznek, vajha a józan haladásnak erős gyámjai is legyenek! — Itthon e zavar után milly szellem fog uralkodóvá lenni: csak azután mondhatjuk meg, ha lecsilapulván a szenvedélyek, az előbb sem igen nagy, de most megbomladozott egyesség némiképen helyre álland, mit kiki ohajtva ohajthat csak! — Esttel a szombathelyi polgárok országgyülési követeinket fáklyás zenével föltisztelték.

Oct. 17től 21ig állt nyitva Szombathelyen a vasmegyei gazd. fiók egyesület által rendezett, szép, jeles, és nevezetes gyümölcskiállitás, hol Stallner Ferencz kitünő szölőfajai után, ki e tekintetben nem pályázott, első helyen Hegedüs Sándor főmérnök s z ö l ő-m i n t á j a nyert aranyat; továbbá Stallner egy aranyat körte, egyet alma legszebb fajaiért. Ezüst tallért nyertek, a sárvári urodalmi kertész egyet baraczkaiért, egyet alma, s körte-ért; Stetthofer Kvidos szentferenczi szerzetes egyet körte, s alma kiállitásért; Gotthárd István, herényi uraság egyet az igen nagyszámu szebbnél szebb alma, s körtvélyeért; Neubauer gyógyszerész nemes körtélyeikért; nevezetes

volt Skényinek káposztája, szölöfaja, és másoktól kiállitott néhány igen nagy uri tök is.

Erdélyi országgyülés.

A XCVI. országos ülésben oct. 15kén a kk. és rr. előbb is az urbéri törvényczikkek melletti k. k. leiratot vették tárgyalás alá. Első ága a k. leiratnak azon fölhivást tartalmazza, hogy a kk. és rr. az urbéri szék biráinak a megyék terjedelméhez s igy a teendők mennyiségéhez képest szabjanak különböző évi dijakat. Megállapodás abban lön, miszerint a kk. és rr. háromféle, u. m. 200- 160- és 120pftos évi dij mennyiséget állitván meg, fölszólitják a k. kormányszéket, hogy a főszámvevőség által dolgoztassa ki, melly törvényhatóságok, mellyik osztályba sorozandók. A leirat második pontja, melly az urbéri földadó nem növekedése iránti intézkedésre vonatkozik, némi vitát idézett elő. Némelly követek, szoros utasitásuk következtében nem tehették, hogy az urbér végrehajtásába bele egyezzenek, mindaddig, mig az ország a földadó nem növekedése iránt fejedelmi biztositást nem nyer. A többség azonban olly meggyőződés által vezérelve, miszerint a népei sorsát annyira szivén hordozó felségnek nem lehet az a szándéka, hogy mit az urbéres osztály az urbér következtében nyer, annyit vagy még többet veszitsen az adó növekedése által; s kétkedvén, miként ő felsége, miután föl leend fejtve, hogy a kk. és rr. az urbéri földadó nem növekedése iránti törvényjavaslatukkal, nem hogy az adórendszert illetőleg jövőre kiható intézkedést kivántak volna tenni, sőt épen az adórendszer kidolgozásáig a mostani status quo-t akarják föntartani, mi ő felségének több izben nyilvánitott nézeteivel is egyezik, nem fogja a kk. és rr. kérését megtagadni: ujabb alázatos kérelemmeli folyamodást határozott, mellyben az e tárgybeli föliratban kifejtett okokra való hivatkozás mellett, az érintett fölvilágositó észrevétel is be leend foglalva. A I s ó f e j é r m. K o l o z s m.- K ü k ü l l ő m.- K r a s z n a m e g y é k, F o g a r a s v. U d v a r h e l y- és M a r o s s z é k e k követei hivatkoznak e tárgyban tett óvásaikra. — Még két pontja van a kir. leiratnak, egyik szerint ő flge kegyelmesen megengedni méltóztatott, hogy már a jelen országgyülésről minden t.czikk magyar szövegben menjen föl kir. szentesités végett; a másik pontban azt nyilvánitja ő flge, miként az urbér végrehajtását a törvények értelmében fogja eszközöltetni. Az elsőre a kk. és rr. már korábban nyilvánitott érzelmeikkel öszhangzólag hódolatteljes hálát szavaznak; a másodikra nyilvánitják, miként a törvények értelmébeni végrehajtás alatt azt értik, hogy az saját ohajtásuk szerint fog történni. Ezután a k. szentesités végett fölküldendő t.czikkek magyar szövegének fölolvasására kerülvén a sor, némi szóváltás keletkezett az iránt, mikép soroztassanak a t.czikkek. Azon nehézség merült föl t. i. hogy ha a magyar nyelvről szóló törvényczikk nem fog legelöl állani, akkor nem lesz értelme, miért vannak az elébe sorozott törv.czikkek magyar nyelven szerkesztve; ha pedig legelöl áll, akkor az urbéri t.czikkek számát változtatni kell; különben zavar történik, miután igy két „első törvényczikk“ lenne, u. m. a magyarnyelvi és az urb. I. t.czikk. Némellyek, jelesen elnök ő nmlga, némi aggodalmat nyilvánitottak a miatt, ha a törvényczikkekben ezen csekély változás is akkor történik, midőn azok már csak kir. szentesités végett aláterjesztendők. A többség azonban ezt legkisebbé is lényeges változtatásnak nem tartván, mellynél az is lényegesebb, hogy a latinul lejött törvényczikkek magyar törvényben fognak fölmenni, első helyre sorozta a magyar nyelvi, másodikra a tisztválasztási, harmadikra az urbéri t.czikkeket, ez utóbbiak számában természetesen azon változtatást tevén, miszerint az „első“ urbéri t.czik lett „harmadik“ és igy a következők mint két két számmal hátrább estek. Az urbér után, a fölolvasás rende szerint következnek: a nem nemesek föl- és alperessége, a megyei törvényszékek ülnökei, Marmaros és Radnavidék közti határjárás és némelly honositottak iránti három, összesen 21 törvényczikk. Ez uttal jóllehet az ujonczállitási törvényczikkek nem voltak még kitüzve, elkészülvén a magyar szöveg, ez is fel lön olvasva, valamint a mezőrendőrséget kisérő fölirat s az elősorolt törvényczikkekkel együtt mind közirat-ra adattak. S most Kolozsvár város e. köv. törvényjavaslatot olvasván föl az országgyülési szállások dolgában, tárgyalására sort kért. Mire elnök ő nmlga azt nyilvánitotta, mikép jelenleg több tárgy van kitüzve; azonban ha a kk. és rr.nek tetszik, erről is tanácskozhatnak előlegesen, s nmlga igyekezni fog, hogy, mikor idő lesz, az orsz. bizotts. e tárgybeli munkálat nyomán, országos tárgyalás alá vétessék. Fogarasv. e. k. sort kérvén utasitása következtében előterjesztendő némelly inditványokra, jelenleg különösen azon kormányszéki intézvényre hivja föl a kk. és rr. figyelmét, melly Fogarasvidéken az urbéri földek visszafoglalása tárgyában katonai erő ki nem rendelése iránt fölvilágositást ad. Miután a kormányszék ezen intézvény szerint a fönforgó tárgyat, minden adataival együtt ő felsége elébe terjesztette, hol jelenleg is áll, a kk. és rr. ezen korm.széki fölterjesztésre választ esedező fölirást határoztak. Kük. m. e. k. sort kér a czéhek eltörlése iránti törvényjavaslata előterjesztésére. Elnök. Maga a követ ur átláthatja, hogy annyi a tárgy, miként ezt is tárgyalni lehetetlen. Kézdivásárhely k. beadja a mezőrendőrségre vonatkozó ellenvéleményét. Marosszék követei irott szövegben beadott némelly kivánatai a sérelmi bizottsághoz lönek utasitva. Ezek után elnök ő nmlga fölszólitván a kk. és rr.et, hogy a közirásra adott t.czikkek magyar szövegezésével, legfölebb hétfőre méltóztassanak elkészülni, az ülés eloszlott.

(E. H.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A „J. des Debats“ Isabella királynő házi boldogságának visszaállitását jelenti. Serrano uj állomására Granadaba utazott. A király Don Francisco de Assis a Pardobani önkényes számüzési helyéről a királynő palotájába visszatért, s Rianzanes herczegnő (Maria Krisztina anyakirálynő) királyi leánya által hosszu elválás után a legnagyobb örömmel fogadtatott. Ez mind a „népszerű“ valenciai herczeg (Narvaez) érdeme, ki ezenkivül a cortes egybehivása által szabadelvü s alkotmányos érzelmeinek is bő tanuságát adá. A ministerialis lap a spanyol királynőnek s népének ezen eredményekhez szerencsét kiván, s ennélfogva a Madridban s más helyeken terjengő rágalomteljes hireket az uj ministeriumnak hatalomra jutásáról módjáról (Serano-nak tetemes öszveg pénzzeli megvásárlása) még czáfolatra sem méltatja. Ezen ujdonságok telegraphi uton jutottak Párisba.

N.Brittannia. Oct. 16ról kelt londoni lapok szerint, előtte való nap ismét cabineti tanács tartatott, e héten a harmadik. A lapok majd nem kizárólagosan a pyrenäi félszigettel foglalkoznak. A „M. Herald“ igy szól: „Az utósó lissaboni levelek szerint, összeköttetésben a minapi spanyol eseményekkel, nagyon tartanak attól, miszerint a Palmerston-féle politika ott a cabralok által hasonló sorsban részesülend, mint Madridban Narvaez által. A félsziget ezen állapota külviszonyainkat illető aggodalmaink nevelésére szolgál, mellyek a más okokból származó pénzügyi súlyos helyzetünket még nehezitik.“ — A „Times“ lissaboni lapok után Thomar grófnak Palmerston lordhoz intézett hosszu levelét közli, hol ez azon megtámadás ellen védi magát, mellyet a britt minister a Portugalia fölötti parliamenti vitatkozások alatt ellene irányzott, s végre kéri a lordot, hogy ha öt meg nem szünik folytonosan üldözni, legalább a Portugaliabani conservativ párt becsét s ennek igazságosságát ismerje el.

Francziaország. A „Constitutionnel“ utósó számai egyikében egy hosszu czikket tartalmaz a franczia fegyver-gyárakból, különösen Besançonból a különszövetségi cantonoknak tett fegyverszállitmányok ellen s ezen küldeményt közvetlen közbenjárásnak nevezi, mi fölött a kormánynak Sveicz és Francziaország előtt magát igazolnia szükséges. A „Courrier Français“ már azt is tudni akarta, miszerint a szövetségi székhely le Bois grófnak a sveiczi franczia követnek egy óvatlevelet nyujtott át, mellyben a különszövetség számára történt franczia fegyvereladás ellen tiltakozik s azt követeli, hogy minden fegyver- s hadszeri küldemények a franczia határszéleken föltartóztassanak. Bernböli tudósitás alakjában a ministerialis „J. d. Debats“ ama czikkre válaszolólag, ezen fegyverküldemények fölött következőleg nyilatkozik: „A status fegyvergyáraiban mindenkor találtatnak számos számfölötti fegyverek, mellyek eladásra kitüzvék s a budgetben egy különös rovat látható, hova az illy eladások sorozvák. A status azt bárkinek is eladja, ki megvenni akarja, ha csak különös ok nem gátolja azt, s a vételt csak kivételesen tagadja meg. Az szabály, miszerint azokat mindenki megveheti. A franczia kormány már többször adott el fegyvereket idegen kormányoknak, nevezetesen több sveiczi cantonnak, legujabban Waadt cantonnak s néhány nap előtt a pápának 10,000 fegyvert, majd annyit Ancona és Bologna városoknak. — Miért tagadta volna meg a franczia kormány épen Freiburg cantontól, mit minden vele barátságban álló statusnak teljesit? Háborut visel- e ezen canton ellen? Van-e panasza ellene? A mennyire tudhatni nincsen. Freiburg és a különszövetség minden cantonai e megtagadást megsértésnek s roszakarat jeleül, sőt ellenséges indulatnak vehetnék, ha nekiek a fegyvervétel megtagadtatnék. Egy szóval: azon ut és mód, melly szerint a franczia kormány halad, egészen összehangzik előbbi eljárásával, Freiburg iránt barátságnak, és a radicalok elleni ellenségeskedésnek nem mondható; azonban ha máskép cselekszik, valójában mint ellenség lépett volna föl a különszövetség irányában. Mindazonáltal ama tény fontosságát nem szabad kevesebbre becsülnünk. Midőn a franczia kormány Freiburgnak fegyvereket adott el — mellékesen legyen megjegyezve, azokat már ki is fizette — igaz, mitsem tett, mi fölött az ellenséges cantonoknak panaszolkodni joguk volna, de ez által még is a különszövetség iránti rokonszenvének csalhatlan jelét adta. S meglepő is lenne, ha egy kormány, mellynek dicsősége, hogy a Franciaországban s Európábani béke s rend diadalához olly hatalmasan járult, Sveiczban a forradalom, rendetlenség s polgárháboru pártjához fordult volna.“

Sveicz. (Sveicz jelen állapota s a különszövetség tervezett föloszlatása.) (Folyt.) Ez előtti számunkban kimutatók, hogy a különszövetség elleni háboru igazságtalan; másodszor azt állitjuk, hogy annak politikai czélja s vége nem lehet. Mi a radical párt vég czélja Sveiczban? A szövetség fölforgatása. Ezen párt a szövetségi szerződés vizsgálatáról beszél, de valódilag mit akar? Sveicz alkotmányát más alapra állitani, mint sem a cantonal-fölségiség. Ochsenbein megnyitó beszédében világosan kimondá: miszerint egységre kell törekedni; a cantonal-fölségiségből pedig azt tartani meg, mit lehet. Ma a cantonal-fölségiség szabály s a központositás kivétel. A radical párt a szerepeket fölcserélendi; az tehát tökéletes fölforgatást czéloz. S valójában: organjai rágalom fölött zajlanak, ha öket arról vádolják, de hogy az czéljuk, a fölött semmi gondolkozó ember sem kétségeskedik. A radicalismus jól látja, hogy ő oda békésen s egy ugrással nem juthat. — Tehát játékát elfedni törekszik; mert azt állitja, miszerint, ha a conservativ pártot arra birhatja, hogy cantonal-fölségiségük legkisebb részének átengedésében beleegyezzék, ha átalában keresztülviheti, hogy a népszám ép ugy mint javalatban van s mint szabály álljon a rendeknek képviseletére nézve a szövetségi gyülésen, egyszóval, ha a cantonal-fölségiség elve bármikép megtámadtatik, akkor az egységnek s központositásnak kell az eredménynek lenni s az hogy egyszer fölállitott elv a következményeket szükségkép maga után vonandja. — Ez egyedüli czélja s ide igyekszik minden eszközökkel. Azonban minden törekvései hiában leendnek; ezen czélt békés uton elérni lehetlen. Soha sem fogják a sveiczi szabadság alapitóit arra birni, hogy önakaratukból fejüket a központositás járma alá vessék. Ezt érzik a türelmetlen radicalok is, s innen ered buzgalmuk háborurai ürügyet találni, olly eszközt t. i. mire az ellenséget fegyverrel kényszeritsék! Vegyük föl, hogy a háboru megkezdődött, tegyük föl, hogy a radicalismus győztes lön ez istentelen háboruban, mellyet visel, hogy a kis cantonok birtokának ura — tovább fog- e ez által jutni? Ellenkezőleg! Ő ezen cantonokkal nem bánhat ugy mint meghóditott országokkal, s azok, habár legyőzetve, mindenkor független és souveraine statusok leendnek. Lakóit ezen uj szövetségi alkotmány fölött szavaztatni fogja, vagy azt erőszakkal rájok tukmálandja? — Első esetben a kisérlet eredménye még egyhanguabb negativ szavazat leend, mint ama Schwyz cantoné. A szuronyok fönléte nem fog nekik tekintetet parancsolni. Második esetben pedig ama vidékek folytonos megszállásának szükségessége áll be, olly fegyverreli megszállásé, melly Sveicz ezen állapotában lehetlen, s mellynek megszüntetése azonnal rémitő

visszahatásrai jel lenne. A radical pártnak tehát egyszer s mindenkorra meg kell győződnie arról, miszerint lehetetlen, hogy czélját elérhesse. Azért ő oda sem taglalgatások, sem határzatok, sem végzések, sem fegyverrel, sőt még teljes győzelem által sem juthat; a czél az elérhetőségen túl fekszik. Habár még husz évig tanácskoznak, bizottmányokat neveznek, s javaslatokat tesznek is a szövetségi szerződés vizsgálata fölött, mind ez semmire sem vezet. A katholikus rendek beleegyezését soha meg nem nyerendik, s ezért volt jogunk mondani, hogy ezen háboru, mellyet olly régen terveznek, minden lehető politikai czél és vég nélküli. — Azonban a radicalismus ovakodik e czélt bevallani. Ő — mint mondja — a háborut azért kivánja csak, hogy a szövetségi gyülés határzatait végrehajtsa, hogy a törvényt föntartsa, hogy becsületét s tekintélyét megóvja. — A szövetségi gyülés határzatait végre hajtani! — Ez annyit tenne, mint kevessé későn kezdeni. Ha annak végzéseit csak 1830 óta fölvesszük, mennyi törvényes, a szövetségi szerződésnek tökéletesen megfelelő határzatokra találunk, mellyek csupán határzatok maradtak és soha végre nem hajtattak! 1830ban 20 vagy 21 szóval kimondatott, miszerint a vám, mellyet Bern szövetségesei boraiból húz a szövetségi szerződéssel ellenkezik, s ezen vám még ma is fönáll. 1841ben a szövetségi gyülés többsége a szövetségi szerződést az aargaui kolostorok eltörlése által megsértetnek nyilvánitá. Valjon ezen megsértés végrehajtás által ismét megszüntetett-e? A szövetségi gyülés elhatárzá, miszerint a cantonok kötelesek az önkénytes csapatok ellen törvényeket adni. Basel-Land s Appenzell-Auszerrhoden ezen határzatot végre nem hajták. Azért beszél-e valaki zászlóaljak küldetéséről, hogy ezen törvényeket elibe irják? Épen nem! ellenszegülésüket büntetlenül hagyják. Furcsa dolog, ha a radicalismus elvének szükséges következménye nem volna: azon két határzat, mit a szövetségi gyülés fegyveres erővel végrehajtatott (ha máskép határzá a különszövetség elleni háborut!) két igazságtalan határzat vala: Basel canton megváltása, ezen első szörnyü megsértése a szövetségnek, s a katholikus rendeknek elnyomása. — Engedjük meg azonban egy pillanatra, hogy a többség valójában nem akar mást, mint tiszta s egyszerü végrehajtását azon határzatnak, melly a különszövetséget fölosztá, hogyan merészkedhetik tehát az erkölcsös világ előtt illy háboru felelősségét magára vállalni? A szövetségi gyülés a különszövetséget föloszlottnak nyilatkoztatá, és ez azon határzat, mellynek végrehajtásáról szó van. Mi tehát a különszövetség? Az olly egyezkedés, mellynél fogva a katholikus rendek magok között az utat s módot elhatárzák, miként fogják a szövetségi szerződés 4-ik pontját költsönösen betölteni. Ezen összebeszélés minden nagytanácsban taglalgattatott, s bizonyos pontokba foglaltatott; pillanatnyilag a mellett maradt. Mindaddig, mig megtámadás nem létezik, a különszövetség mintha nem is léteznék. Minden rend maga részéről előkészületeket tesz; gyülekezet sehol sem létezik; valami anyagi nincsen, mi föloszlattathatnék. Mit teend tehát a megtámadó sereg győzelem esetében? Luzernbe bevonuland, a nagytanácsot összegyüjtendi, szavazást rendelend, melly által a különszövetségtöli visszavonulását nyilvánitandja, ezután: Jobbra fordulj! vissza indulj-t! hangoztatand s hazatérend. Ez szórul szóra, mit ezen seregnek tenni kell, ha valójában a háborunak semmi más czélja, mint föloszlási határzat végrehajtása, s mit nyerend ez által a többség? A világon semmit s a különszövetség mint azelőtt ugy annakutána is fönmaradand, szintazon jogokkal és kötelezettségekkel a rendek iránt, mellyek azt képzik. A kicsikart visszalépés csak látszatos leend. Az érzelmek ugyanazok maradnak, a kölcsönös védelem szüksége nem lesz kevesbbé kijelölt. S illy czél eléréséért, melly alakjában ép olly gyermekies, mint látszólagos lényében, az ország a nyomor mélységébe döntessék? valójában radical uraim! vagy magatok esztelenek vagytok, vagy minket tartatok együgyüeknek. — S ép azért ezen háboru gonosz, becstelen, gyáva és istenkáromló.“ Mikről egyenkint jövő számunkban. (Vége köv.)

Luzern, oct. 15. Mint biztosan állitják, a radicalok vezéreik választásában már megegyeztek, s a legközelebbi szövetségi gyülésben Ochsenbein Ulrikot fővezérré emelendik. Osztály-főnökké vannak kitüzve a következő szövetségi ezredesek: Gmür st. Gallenből, Ziegler Zürichből, Bontemps Waadtból, s Zimmerle Bernből. A vezérkar főnökeül Frey-Herose Aarauból van kijelölve. Megvalljuk, miszerint a fővezéren (generalissimus) kivül mindnyájan derék tisztek, de azt meg nem foghatjuk, hogy Ziegler és Bontemps conservativek ezen állomásokat, meggyőződésükkel összeegyeztethetik. Annyi bizonyos, hogy véres harcz elébe nézünk, s a megtámadás 14 nap alatt valószinüleg meg fog történni. Mindenki, ki csak fegyvert hordani képes, siet házi s közdolgait rendbe szedni, hogy a kormány első fölhivására készen legyen.

Más részről Luzernben s az őscantonokban szinte nagy készületek történnek. A vársánczok s bástyák védelmi állapotba helyeztetnek. A fegyvertárban számos löfegyveren kivül 40 ágyu (köztök nyolcz pompás s nagyszerü a franczia király nevével diszitett 10—15 fontos ágyu) nagy mennyiségü hadiszerek s kartácsokkal együtt. Egy ausztriai lovas tiszt ad oktatást a lovaglásban. A különszövetség cantonaiban 30 illy tiszt rendezi a hadi készületeket, Elgger volt szövetségi ezredes vezérlete alatt. Kiszolgált s tapasztalt főtisztekben sem szenved hiányt a különszövetség. Sok függ a körülményektől, azonban azt még sem engedhetjük meg, s nem ostozhatunk azok véleményében, kik már mint bizonyosan megtörténendőnek hiszik, hogy a különszövetség engedni leend kénytelen. Mint hallatszik, a főhadi erő Luzernben fog öszpontosulni.

Olaszország. Lucca. A luccai herczeg lemondó okirata következőleg hangzik: „Mi (bourboni) Károly Lajos, spanyol infans, Lucca herczege sat. Azon élénk s állandó ohajtás, bármilly ijlő eszköz által Lucca status népességének jólétét előmozditani, mellynek souverainitása ideiglenesen mostanáig kezeinkben nyugvék, arra bira bennünket, hogy már jun. 2kán a toscanai nagyherczeg ő cs. kir. fönségével ünnepélyes szerződést kötöttünk, mellynek erejénél fogva, a két status közti vám-vonal megszüntetése s a határos nagyherczegségben fönálló vámtörvény és vámjegyzéknek Lucca herczegségbe is leendő behozatala által, a két status lakói, kik az 1815ki junius 9kei bécsi szerződés 102-dik pontjának és későbbi szerződések világos értelme szerint egykor ugy is ugyanazon kormány alá jutottak volna, már most a kereskedési közlekedésre vonatkozólag ama egyesülés előnyeit élvezzék. Ennélfogva, miután minden személyes tekintetet azon ohajtásnak utána helyezünk, hogy az érintett statusnak Toscanavali gyors egyesitése által állapota javulásához járuljunk, elhatárzók a Lucca herczegségben gyakorlott fölségi jogainkról lemondani, miként mi arról ezennel szabad akaratunkból s önkénytesen lemondunk, hogy az ő cs. kir. fönsége a toscanai nagyherczegre, kinek a nélkül is később nagyobb részt az 1815ki jun. 9kei bécsi szerződés 102ik pontja és későbbi szerződések szerint osztályrésze leende, azonnal átmenjen, kinek javára mi örököseink s utódink nevében az emlitett fölségi jogról lemondunk, s az 1847dik évi oct. 4kei kötött külön szerződés erejénél fogva, minden bennünket, örököseinket s utódainkat, az emlitett bécsi szerződés s későbbi szerződések szerint Lucca herczegségben illető jogokat ő cs. kir. fönségére átruházunk. Egyébiránt megtartjuk magunknak, sajátlag Don Ferdinand herczeg szeretett fiunknak a luccai herczeg-czimet sajátlag Lucca köronaörökösének czimét mindaddig, mig a szerződésekben megemlitett esetekben Parma herczegség sajátunk leend. Végre Lucca herczegség minden lakóit személyünk iránti hüségük s alattvalói kötelezettségüktől fölmentjük, s mi alatt a kormányhatalomnak az emlitett herczegség statustanácsárai minden átruházását, miként azt Massa Ducaleből sept. 12ről kelt parancsunk által rendelők, visszavonjuk, ezen statustanácsot megbizzuk a kormányt egészen s tökéletesen ő cs. kir. fönségének a toscanai nagyherczegnek vagy annak átadni, ki ő cs. kir. fönsége által megbizva leend e statust ünnepélyesen birtokába venni. Kelt Modenaban, oct. 5. 1847. Károly Lajos — Ward T.

A korona-örökös lemondási okirata igy hangzik: „Mi Don Ferdinand de Bourbón, Lucca koronaörököse. Lucca herczegség ideiglenes souverainitásáról lemondó föntebbi okirat megtekintése s vizsgálata után, mellyet szeretett atyánk s urunk aláirt, az az a most érintett lemondásba magunk, örököseink s utódaink nevében tökéletesen s ünnepélyiesen beleegyezünk, azt minden részeiben megerősitjük s nevünk aláirásával jóváhagyjuk. Kelt Modenában ma, oct. 5. 1847. (P. H.) D. Ferdinand de Bourbon, koronaörökös. — Ward T.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Testgyakorló iskola.

Miután a rosz idők bekövetkezte az idei szabad ég alatti testgyakorlatoknak véget vetett, bátorkodik alulirt a főnemességet és t. cz. közönséget értesitni az iránt, mikép ezen, a test kifejlődését és erősitését eszközlő gyakorlatokat továbbra is folytatni szándékozván, e végre egy **téli testgyakorló-iskolának** fölállitásáról gondoskodott. Ezen téli testgyakorlatok ugyan azon gr. Beleznay-féle házban, a mellyben a nyári testgyakorló intézet létezik, fognak tartatni, a hol különös gond fog tartatni a fütésre s a növendék szükséges kényelmére, különösen pedig arra, hogy a növendékek, a gyakorlatok mindannyiszori bevégezte után, hevült vagy izzadt testük tökéletes kihülése előtt, az iskolából soha ki ne bocsátassanak.

A leány-növendékek hetenkint hétfőn, szerdán és pénteken délutáni 3—4 óráig, a fiu-növendékek pedig kedden, csütörtökön én szombaton délelőtti 11—12 óráig nyerendik az oktatást.

Ezen téli testgyakorlatok kezdődnek november 1-jén. Ha a t. cz. szülők kivánnák, késznek ajánlkozik alulirt akár magán házaknál, akár a föntérintett szálláson külön órákban adni oktatást nem csak a szokott testgyakorlatokban, hanem különösen **a vivásban** is. — Megnőtt tanitványok, kik nappal el vannak foglalva, estve kivilágitásnál nyerhetnek gyakorlati oktatást.

Clair Ignácz,
testgyakorlati tanitó és vivómester.

Csődök.

4690. Pest város tanácsának fölirása szerint Chrizmár Rozalia hitelezői csődületének határnapja folyó évi nov. 29dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Iszer Vilmos, perügyelővé pedig Wrhovszky Sándor hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 28kán 1847.

40691. Pest város tanácsának fölirása szerint Sachsel Samuel hitelezői csődületének határnapja folyó évi nov. 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Amtmann József, perügyelővé pedig Kecskeméthy Aurél hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 28kán 1847.

40692. Pest város tanácsának fölirása szerint Leipold Antal és neje Katalin hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 1jére tüzetvén ki, tömeggondnokká Kaján Sándor, perügyelővé pedig Hengelmüller Mihály hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 28kán 1847.

40693. Pest város tanácsának fölirása szerint Palkovics István szalagkereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Amtmann József, perügyelővé pedig Beálló Anasztáz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 28kán 1847.

36939. Vasmegye törvényszékének jelentése szerint Egerváry Benedek hites ügyvéd hitelezői csődületének határnapja folyó évi november 2. 3 és 4dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Septey Sándor, perügyelővé pedig Vidos László hites ügyvéd neveztetvén. Kelt august. 31kén 1847.

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

October 18tól bezárólag october 24kig.

October 18kán	743.	October 22kén	620.
„ 19kén	755.	„ 23kán	647.
„ 20kán	857.	„ 24kén	1087.
„ 21kén	924.	Összesen:	5,633.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 26kán: Férjem kószál. Franczia vigjáték 2 fiban — és tánczmutatvány.

October 27kén: Örökség. Eredeti drama 5 fiban. Irta Obernyik Károly.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres. Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza

Pest october 26kán (pesti mérő.)

A hajókon és raktárakban.

320-330 280-292 245-255 150-152 88-95 ———

(A piaczon.)

305-350 ——280 230-240 140-145 84-90 100-108

Pozsony oct. 22kén (pozs. m.)

206-255 ——— 145-184 105-120 70-89 100-120

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

582. szám 1847. Péntek oktob. 29.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kitüntetés. Halálozás. — István főherczeg fölköszöntetése Liptóban. — Esztergomból a papnádor gyásztiszteletre. — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Győrből, Szatmárból (közgyülés.) Kézsmárkról (követválasztás). Horvát-, Tót- s Dalmátországok tartománygyülése. — Erdélyi országgyülés (XCVII. országos ülés). — Irodalmi ujdonságok. — A primás nevezetre mellyik mindeddig a legjobb szó. — Müvészetí fölszólitás. —

Külföld. Spanyolország, N.Britannia. Sveicz.

Hirdetés.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége István főherczeg ő fenségét Magyarország királyi helytartóját a magy. kir. szent-István rend nagy keresztjével disziteni legkegyelmesebben méltoztatott.

Szabó Ferencz a kir. kincstári huszthi tisztartóság volt kulcsárja f. évi october 6kán meghalálozott.

A kir. helytartónak körutjában, Liptomegyében adott diszebéd alkalmával, ugyan e megye főjegyzője Szentiványi Márton ur által mondott következő csinos fölköszöntést érdekesnek véljük t. olvasóinkkal tudatni.

„Midőn cs. kir. főherczegséged f. évi máj. 10kén Prága városának országos termében Csehország rendeitől búcsut vett, — akkor gr. Salm e kipótolhatlan veszteség érzete által elkeseritett kebellel, a többi közt azt is mondta, hogy: midőn Magyarország talán még csak sejditi nyereménye mértékét, — Csehország rendei — az élet és tapasztalás által okulva — a veszteség nagyságát tökéletesen érezik. — Mi fönséges uram ezen kitétel ellen ünnepélyesen tiltakozunk. Mert nem sejditettük mi csupán e nyeremény mértékét, e királyi adomány becsét, — nem volt ez sejtelem, nem kétes remény, — e nyeremény mértéke kedves honunk előtt bizonyosság, elvitathatlan meggyőződés, boldogitó öntudat volt. — Tudtuk mi, hogy nem idegen, — tudtuk, hogy nem más népek szokásait magára öltött főhivatalnokkal ajándékoztatunk meg; — e hon fiának, kit ez ország maga ringatott bölcsőjében, kinek fiatalságában e nemzetnek atyai kedve telt, kinek férfiuságában e nép millióinak szeme gyönyörbe merült, — annak, ki tölünk nem távozott, mert a magyarok fohásza öt idegen honába is kisérte, — annak főhivatalnokunk képében lett visszaadatása nem sejditett, de soha soha kétséget nem szenvedett nyeremény. — Tudhatná pedig gr. Salm azt: hogy, midőn cs. k. fönséged Hratsin' ó teremeiből Csehország hegyeire tekintett, hogy e bámulat egy fökormányzóé volt, s midőn Buda-várának erkélyéből a pesti rónaságra néz, nem a királyi helytartó — nem a nádor büszke öntudata, de egy földinek — azok iránt, kik odalent mozognak — rokonszenve is fogja meglepni kebelét; — tudhatná gr. Salm azt: hogy, midőn cs. kir. fönséged a Moldva vizének kiáradása után kellőleg rendelkezett, akkor egy főhivatalnok parancsai mentek teljesedésbe, — s midőn a Duna Pest-Budán kegyetlenkedett, nem főhivatalnok, de egy magyar herczeg küzdött a habok dühével, s nem kormányára bizott életet szabaditott, de egy fuldokló földiének nyujtotta ki férfias karát; — de tudhatná végtére gr. Salm azt is: hogy, midőn cs. kir. fönséged Prága városának kormos falait bámulta, — akkor a lejárt idők iránti pietás érzelme, s a mulandóság fölötti elkedvetlenitő gondolatok ajánlkoztak lelkének; — s ha majd a fiatal Pestre néz, saját drága életét fogja annak képében föllelni, — hisz fönséged gyermekségének idejében, ez is a városok kiskoruságát élte, — fönséged lelki s testi gyarapodásával ez is erősbült, s most fővárosa hazánknak, üt-ere országunknak, szive honunknak — talán azért is, mert fönségednek lakásul adatott, — hisz főhgedhez illőbb palota a nemzet szivénél nem is lehet. — És ha lesz valaha Csehország olly szerencsés, hogy fiainak legbecsesbike főhivatalnoka képében fog neki adatni, — tudni fogja népe — s közte gr. Salm is: hogy olly nemzetnél a nyeremény mértéke nem sejditett de elvitázhatlan valóság; érezni fogja akkor azt, mit ez alkalommal mi is érezünk, hogy nem lesz, nem lehet forrób kivánsága annál, hogy főhivatalnoka képében neki adatott fiainak legnépszerübbikét — mint cs. kir. fönséged nálunk — a mindenható Isten éltesse!“

Esztergom, oct. 25. A sors irgalmatlan keze ez évben kétszer érezteté honunkkal atroposi kérlelhetlenségét. Először, midőn a nagy nádort kiragadá öléből, kiben ujraszületésének nemtőjét hálás elismeréssel üdvözlé; másodszor, midőn egy hónappal ezelőtt az ország főpapját örök életbe átküldvén, a magyar egyházat özvegyruhába öltözteté, bennünket pedig árvaságba helyezett. A két nagy férfiunak kimultával két ragyogó csillag tünt le a magyar haza egén! Esztergom leginkább érzé a csapást, melly a boldogult herczegprimásnak halálával rá nehezedett, kin fiui kegyelettel, édes megnyugvással csüggött, kiben árvái, szegényei, soha senkit el nem hagyó atyjukat, az elnyomottak hatalmas pártfogójukat, mindnyájan derék emberbarátot birtak. Esztergom legjobban tudja, kit birt, kit veszitett Kopácsyban, jól tudja a magyar egyház, az egész hon! Fiui háladatosság nem engedendi meg tehát emlékének sziveinkből kiirtását, mig sirba nem száll velünk e nemzedék; az utókornak pedig a magyar Sion ormai fogják öt hirdetni, honi és egyházi történetünk lapjai megnevezni: ki volt ő? — Folyó hó 24én esti 6 és 7 óra közt rendkivüli harangzugás költi föl kebleinkben a szeretett főpásztor édes emlékét, szomoru érzelmekkel töltvén belsőnk redőit! Fájdalom és részvét egyiránt fölmerültek bennünk, búsakká változtatván a netán vidorabb szint ölteni kezdő arczokat. Következő napon, vagyis 25kén, reggeli 6 órától hétig hangzott városszerte a harangszó, előjeleül annak, hogy ma fogjuk megülni a boldogok honába költözött főpap hamvainak tiszteletére szentelt gyászünnepet. A vizivárosi polgárság már félnyolczkor hallatá a gyásztompán hangzó, sziveket mélyebb búba ejtő dobszót, mig a sz. miseáldozat csak 9 óra után mutattatott be a mindenek urának. Az ünnepélyes gyászmisét nagymélt. Scitovszky János pécsi püspök ő nagyméltósága tartotta, kinek a gyászravatal megszentelésében mélt. fejérvári, győri, rosnyói, és besztercebányai megyés püspökök szolgáltak segédekül. A ritka fényü ünnepélyt mélt. kassai megyés püspökön, fömegyénk két fölszentelt püspöki nestorán, és föt. fökáptalan tagjain kivül még több fölszentelt és választott püspök, aztán pannonhalmi főapát ő méltósága, zirczi apát ő nagysága és több megyebeli föt. káptalantagok emelék jelenlétökkel. A gyászba boritott templom főoltárát ujonan készitett, és ma először fölállitott csinos tabernaculum ékité. A gyászravatal még eddig nem látott alakban szinte ujonan készittetett, melly négy oszloptámaszból és egyszerü boltozatból állott. A boltozat alatt a halottas koporsó szinte egyszerüen, de annál pompásabban vala fölállitva. A gyászravatalt szebbnél szebb, többnyire szentirásból vett latin és magyar fölirások disziték. A megszentelési szertartások után mélt. Deáky Zsigmond fölszentelt püspök lépett a szószékre, latin szövegben parentálván a boldogult herczegprimás hamvainak, kitüntetve az ő szép erényeit és érdemeit, mellyek által ő, a püspökszónok szavai szerint, „habár mulandó életet élt, magának halhatatlan dicsőséget szerzett“. Délután volt, midőn a gyülekezet oszlani kezdett.

Oct. 26. Másnap virradott reánk, de a szomoru visszaemlékezés hatását nem birta kioltani sziveinkből, hanem még inkább fölidézék a szüntelen harangozás, a nyilvános imák és különösen mélt. Sztankovics ker. János győri püspök által mondott ünnepélyes gyászmise, mellynek végeztével főtisz. Szalay Imre veszprémi kanonok magyar gyászbeszéde ébreszté a bánat-szorongatta, és azért néma áhitatosságba elmerült kedélyeket. A lelkes szónok elismeré szomoruságunk okát, mellyben öt velünk osztozni láttuk, azért mégis ismételve inte: ne bánkodnánk, ne siránkoznánk az Isten lelke szerinti főpap fölött, hisz ő, ugymond, az atyához ment, kinek akaratját mindenkor hiven teljesitette, és ki, mivel jó harczot harczolt, futását bevégezte, a hitet megtartotta, elvette az igazság koronáját, mellyet megad az ur minden jól küzdőnek, az igazság királya. 2. Tim. 4. 7. És remekbeszéde folytán a püspök-szónok által már előbbeni nap a boldogultnak erény- és érdemvirágaiból füzni megkezdett koszorut akép bevégzé, hogy az a nagy elhunytnak nagyságát és iránta kegyeletünknek zálogát örök időkre tüntesse. K....ó.

Káptalani, megyei és sz. kir. városi követválasztások. Zágrábban Moyzes István kanonok.

Turóczban: báró Révay Simon tbiró és Justh József másodalispán.

Trencsénben: Kubicza Pál aljegyző és Bacho Lajos főügyész.

Marmarosban: Mánn József főszbiró és ifj. Asztalos Pál főbiró.

Szathmárban: Korda Lőrincz első alispán és Kende Zsigmond tbiró.

Breznobányán: Zachar Mátyás aljegyző.

Győrvárosban: Hergeszell Ferencz városkapitány és Györgyi Mihály választópolgár és tbiró.

Kézsmárkon: Weszter Pál városi főügyész.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Győrből. Oct. 25kén. Folyó hó 20-kán végbe ment megyei követválasztásunk, mellynek eredménye már e lapokból is tudva levén az olvasó közönség előtt, szabad legyen ez alkalommal annak némi előzményeit, s részleteit is e helyen a szerkesztőség engedelmével megérintenem. Megyénkben is, mint másutt, két párt van; egyik hatalmasabb conservativ, másik erőben ifjabb s erélyesebb ellenzéki. Mind a két párt eleve tanácskozott a leendő követekről. A conservativek B. K. első alispánt közmegegyezéssel első követnek ohajták; de a második iránt egy ideig némi habozásban voltak, kivált, mivel nálunk is nem csekély azoknak száma, kik magukat ugyan conservativeknek tartják, de a conservativ érdekek czélszerü pártolásában s elősegitésében a conservativ elvekhez hiven lépteiket irányozni még sem tudják, vagy nem akarják, s nem képesek a párt józan érdekének egyéni nézeteiket, hajlamaikat alárendelni. A nagy rész derék főjegyzőnket ohajtá, ki hosszas hivatalkodása alatt mindig hü bajnoka volt a conservativ elveknek, s ezek mellett vívni még akkor is elég lelki erővel birt, midőn a miatt a sokak által istenitett, s minden módon hajhászott népszerüség elvesztését előre sejtheté. Azonban néhánynak nem kellett személye; mások öt ügyeink érdekében szükségesebbnek vélék itthon birni, mint hongyülésre küldeni; mig végre némellyek fölkérésére a conservativ érdekeknek legszebb áldozatot hozandó, önkényt visszalépett, ez által elvrokoninak iránti tiszteletét még magasabb fokra szökkentvén. Ekkor a conservativ tanácskozmány egy lélekkel Sz. F. tbirót tüzte ki, mint elveik buzgó osztályosát, egyenes lelkéről, szilárd jellemeről, bő tudományáról, s tágas tapasztaltságáról, valamint kedves szónoki tehetségéről közösen ismert férfiut; ki, ámbár a követség elvállalása neki nem kis megtagadásba kerül, kivált mostani nem megvetendő állását tekintve, még is méltányolva bizalmunkat, hódolt ohajtásunkra. E két jeles férfiu, mint leendő honatyáink mellett tehát föllépni, s minden törvényes eszközzel müködni az igaz elvbarát szent kötelességének tartá. — Az ellenzék eleinte szinte mind a két követet pártjából szerette volna, de utóbb Sz. K. főügyész visszalépvén, minden erejét egyedül K. L. hi-

tes ügyvédben, ki még az utósó hongyülésen irnokunk volt, öszpontositá. Elkezdődött a korteskedés, s kivált az ellenzék részéről ugyan csak nagyban üzetett, az informalásnak még olly módjai sem maradván el, mellyek csak az ármány, és rágalom országában tenyésznek; miszerint gyülöletesekké tétessenek mind azok, kik Sz. F-t ohajták, főleg pedig a clerus. Eljött végre a szabad választásnak nagy napja. Reggeli 9 óra felé a fejér tollas ellenzék nem megvetendő csapatja a polgári örsereg zenekarától, s több fiatal uri lovagtól (kik közt egy komárommegyei legujabban bukott, s e megyében vagyontatan szbiró is vala látható) vezettetve nagy nemzeti zászlókkal (mellyeken e fölirás vala: „Szabad ember kell minekünk, Éljen Kálóczy követünk) és jelöltjök nevét viselő számtalan fejér táblákkal vonult a megyeház felé, s ennek második udvarán helyet foglalt. Kevés vártatva jött a másik párt számosabbnak látszó csapatja, a fövegökbe dugott zöld ágon kivül minden czifraság nélkül egész csendben; és ez is ugyan azon udvarba vonult. A menet mind két részről illő rendben történt; de az udvaron az ingerlő szerek csak hamar előidézék azt, mitől félni lehetett. Ugyan is az erejökben bizakodó conservativ kortesek a táblák és lobogók fitogtatását nem türhetvén, megkezdék azokat letépni, és sárba tiporni, ugy hogy félnegyed mulva már egy tábla sem vala látható; s igy összekoczanván, a táblák botjai ütlegek eszközeivé váltak, és a keletkezendő nagyobb vérengzésnek csak a viaskodó két párt közé rögtön benyomuló fegyveres katonaság veheté elejét, melly is azután egész késő estig biztos védfalul szelid semleges állásban a megyeház udvarán maradt. A terem ablakán megjelent nm. főispán sajnálkozását jelentvén azon, hogy biztositék végett katonaságot volt kénytelen rendelni, inté a nemességet, hogy szabad választási szép jogát kellő renddel gyakorolná. Ez után a kir. meghivó levél fölolvastatván, és szavazat-szedés végett hármas választmány neveztetvén, Balogh Kornél első alispán egyhangulag kikiáltatott első követnek; a másodikra nézve azonban a többség kivehető nem levén, szavazni kellett, mi is több, kivált a már három éves s azért hiányos összeirás tekintetéből elögördült nehézségek miatt egész esti nyolcz óráig tartott. Ekkor a szavazás eredménye elnökileg kimondatván; megértettük, hogy Szerdahelyi Ferencz tbiró s püspöki javak főkormányzója a conservativek kijelöltje 1062, Kalóczy Lajos pedig 1020 szavazatot nyert, s igy az első lön 42 szótöbbséggel elválasztva. E nemzeti ünnepélyről sok szépet, s nem szépet mondhatnék, ha eszembe nem jutna eme magyar közmondás: „hallgass nyelvem, s nem fáj fejem.“ De elhallgatom a még nem gyanitottak által is vitt szerepet, el azt, hogy milly sok történt, kivált az est homályában, az informalásban egész a megfoghatásig ügyes férfiak részéről. Elég legyen itt megemlitenem, miszerint, ha a conservativek olly ügyes s kitartólag éber fiatal vezérekkel birnak, millyenek az ellenzék élén állottak: akkor ama nagy tömeg, melly bejövetkor az ellenzékieket százakkal fölülmulni látszott, alig olvadott volna le 42 szótöbbségre. Igaz ugyan, hogy az izgatás nem jelleme egy conservativnek, és sokkal könnyebb ellenzéki szellemben többségnyerés végett működni: de uraim! ha veszteni nem akarunk, az éber ellenfél élénk mozgalmi közt nekünk sem szabad összetett kezekkel egyedül az ügy szentségében bizakodva várni a dolog szerencsés kimenetelét. Különösen mik jelenleg történtenek, azok bennünket jövendőre nagyobb egyetértésre, kitartóbb tevékenységre, s főleg éberségre buzditsanak; különben bizonyosak lehetünk, hogy, ámbár megyénkben az intelligentia nagyobb része eddig conservativ volt, s mint hiszem, az is maradand, az életerős s egyetértő ellenpárt még is tulnyomó erőt fejtend ki, s most kitüntetett hatalma által még nagyobb tevékenységre buzdítatva, naponkint szaporodó virgoncz vezérei által mit sem hagyand kisértetlen czélja kivivására. Avagy nem hallottuk-e a csatavesztés után is remény s vigaszteljes fölriadásaikat, hogy noha jelenleg a többség a conservativek kijelöltje mellett volt, még is őket illeti a szellemi győzelem, s elvdiadal; már csak 42 szó kisebbségben maradván, megmutatták, hogy övék a jövendő. Illy értelemben hangzának el a másnapi gyülésbeni ellenzéki fölszólamlások: noha voltak, kik följajdulásaik közt ollyanokat is kivántak volna a conservativekre fogni, mik részükről a legnagyobb mértékben gyakoroltattak. Egyebeket mellőzve, egy ellenzéki szónok főispán ő excellentiájának köszönetet szavazott azon részrehajlatlanságért, mellyet — mint minden párt fölött álló elnök, a választás alatt tanusitott; — a követek föleskettetvén, s a bennök helyezett bizalmat megköszönvén, Z. J. volt alügyészünk, jelenleg pápai urodalmi ügyvéd nem csak B. K. első követnek, kinek annyi jóvoltában egykoron részesült, kivánt Istentől áldást a követségi pályára, hanem Sz. F-nek is, kit, a többségnek hódolni kénytelenitetvén, mint második követet tisztel, derék jellemét kiemelvén, *) irányában megemlité, hogy ennél fogva bizik benne, hogy az utasitásoknak hiven megfelelend, ha bár azok a szónok szellemében, az az ellenzékiben adatnának is, — K. L. az ellenzék jelöltje, kit mint jeles fiatal egyént mi is tisztelünk, és sajnáljuk, hogy nem a mienk, egy conservativnek közviszhangra talált inditványára táblabiráink sorába füzetett. Gr. Eszterházy Ernő pedig, főispánunk fia, alispánnak helyettesittetett, s mi hisszük, hogy a szép reményü fiatal gróf a diszes hivatal viselése által is mindinkább magasabb állásra képeztetvén, valamint meghiusitandja azok aggodalmát, kik félnek, hogy tán általa csak az ellenzék nyert erősebb támaszt megyénkben; ugy egykoron hatalmas elősegitője leend a haza javának, s nemzetünk korszerü biztos haladásának!! — A gyülés harmadik s negyedik napján a választmány által kidolgozott igen korszerü utasitások halmaza hozatott szőnyegre; mellyeknek számos pontjai elfogadtatván, némellyek szabadabb elvü módositást nyertenek. Ezeket, több megyékével egyezvén, itt elősorolni fölöslegesnek vélem. — Gyülésünk folyama alatt az ellenzék esti faklyás zenével s czifra szónoklattal tisztelgett nm. főispánunknál, gr. V-ynál, és K. L-nál. —

A sz. kir. városnál, miután a harmincz, leginkább a megyénkben, s Mosonyban szerepelő fiatal ellenzékünkből megválasztatott, ma octob. 25én megtörtént a követválasztás; és szavazattöbbséggel Györgyi Mihály tbiró, s vál. polgár, és Hergeszell Ferencz vár. kapitány választattak meg. A megyénél keresztül esett K. L.ra itt is nagy mozgalmak tétettek.

Szatmárból. Nagykároly, oct. 23. Országgyülési követeinket ma választók meg közfölkiáltással. Korda Lőrincz első alispán, és Kende Zsigmond táblabiró urak nyerék meg e szép pályára közbizalmunkat. Örvendünk, hogy betölthetők a kegyelmes kir. meghivó levél ama rendeletét, miszerint két alkalmas és békeszerető férfiakat küldjünk. Az elválasztottak conservativ jellemüek, s igy egyebet commentalnunk fölösleges. Békeszeretők valánk magunk is a választási eljárás körül, minek rövid vázlata eképen következik.

Mult september 23kán még együtt valánk s az azon hó 6án kezdett közgyülést folytatva tartók, a midőn megérkezett a k. kir. — országgyülésre meghivó — levél elnöklött főispáni helyettesünk ő mga által a közgyülésnek bemutatva, a követválasztásra — mint akkor megirók — a mai nap tüzetvén ki, közhirré tétetni rendeltetett, kijelentvén ugyanakkor főispáni helyettes ur ő mga, hogy a megyének fönálló határozatához képest ez alkalomra katonaságot a rend és csend föntartására alkalmaztatni fog, mit a megyei rendek tőle kivántak, és határozatilag ki is mondották. Gyülés végeztével természetesen mindenki a leendő követekről gondolkozott és tanakodott magán körökben, s ezek élén tisztelve emlitgetett főkormányzónk maga részéről csak azon ohajtását ismételgeté, miszerint meg levén győződve, hogy e — béke ohajtó, legalább a közelebbi időkben annak jelenségeit adott — megye, kétségtelenül ugyancsak békeszerető követeket fog küldeni, bárkit válasszon is, igyekeznék azt megmutatni, hogy közmegegyezéssel, és csendességben választani tud, hogy igy vidéki elleneinknek bizonyitsuk be, miként mi a rendnek és békének barátai vagyunk. És az egyeneslelkü megye kormányzó ő mgának ez őszinte ohajtása jámbor volt bár, még is beteljesedett! Hogy első követ Korda L. első alispán ur legyen, az ellen teljességgel szó sem volt. A másodikra nézve azonban terjengett némi siket hir, hogy egy része a megyének Kovács Lajos urat is akarná. De zavargó s botrányos korteskedés — méltó dicséretünkre legyen megemlitve — nem volt. — October 18án a követutasitás készitésére kiküldött választmány egybeült, s a javalatot elkészité. 21én a közgyülés ezen utasitási javalat megvizsgálására elnök főispáni helyettes ő mga vezérlete mellett megnyittatott, szép számu rendek jelenlétében, s bárha az ennek előtte ellenzékül ismert egyének legnagyobb része, köztük Kovács L. is jelen volt, mind a mellett az utasitási pontoknak megvitatása példátlan véleménytürelemmel ment végbe. Adja Isten, ez mindig igy legyen! Estve magán tanácskozmány tartatott a másod alispán urnál a követek iránt, s hogy minden netán támadható zavar elkerültessék, megkéretett Kovács Lajos ur, miszerint a második követség iránt igényével hagyna föl, s ezt az illetőknek nyilatkoztatná ki; melly bizalmas fölhivásra nemeslelküleg igent mondván; másnap azaz 22kén még derültebb, még békésebb arczok mutatkozának a gyülésen, s az utasitási pontok nemes lélekkel megvitatva, s a megvitatás nyomán határozattá emelve elkészitettek. Elnök ő mga más nap 10 órára jelölé ki a követválasztási gyülés kezdetét, akkor a begyült szép számu nemesség az elől megnevezett követeket egyhangulag fölkiáltással elválasztá. Bárha az enunciatio után akadt egy két magános hang, mellyek — mint elkésett puskaropogás — K. Lajos urat ohajtották volna második követül. Ugyan itt, kün a megye udvarán — letevék a követek esküjöket, s azután megválasztattak az irnokok is. Tizenegy óra tájban áttétetett a gyülés folytatása a terembe, hol még egy két magán tárgy elintézése után a gyülés elnök főispáni helyettes urnak a kk. és rr. illy példás rendszerető magok viseleteért nyilvánitott köszönete, s ezek általi viszont megéljeneztetése mellett berekesztetett. Gyülés után pedig a megye udvarán kivül propter formam fölállitva volt katonaság — alkalmazására csendkészités iránt, szükség nem levén, — elereszteteti. — A követeknek adott utasitási pontok a következők: 1) A megürült nádori hivatal István cs. kir. főherczeg s királyi helytartó ő fönsége megválasztása által az 1796-dik t. cz. módja szerint töltessék be. A követek pedig inditványozzanak, vagy ha megelőztetnének, pártoljanak egy emléktörvényczikket, mellyben a bold. nádor félszázados érdemei örökitessenek. Nevére pedig állittassék Pesten közköltségen egy a már létező ipartanodával egyesitendő orsz. müegyetem, mellynek föntartási költségei fedezésére az ország alapitványán kivül vétessenek a dús m. k. egyetem s tanulmányi közalapitványok jövedelmei is igénybe. Mire nézve a helytartótanács mind a nevezett, mind más közalapok felöli számadásoknak minden országgyülés elibe leendő terjesztésére utasitandó leszen. A tanitási rend országgyülésileg állapittassék meg. 2) A kir. előterjesztvények gyors postán küldessenek le, hogy azokra adhasson a megye utasitást, az előadások iránya, s a kifejlendő nézetek nyomán. 3. A tanácskozási törvényes szabadság, és jó rend biztositása a hallgatóság kicsapogásainak korlátozása által eszközöltessék. A nyilvánosságnak azonban épségben tartásával. 4) A követi igazolás — verificatio — azon értelemben, mint a kk. és rdek táblájának multkori határzata szól, t. i. a bizományok megszemlélése által teljesittessék. 5) A törvényhozó testület kiegészitő része, ha a részek követei jelen nem lennének, mindenek előtt sürgettessék sat. 6) Az 183⅔ országgyülésen olly hatályosan, de azóta is sürgetett előleges sérelmek orvoslása sürgettessék, valamint ő felsége lakásának is e hon kebelébei áttétele. 7) A hazai nyelv diplomatikai használata, a közélet minden ágaira terjesztessék ki, valamint a hazai szin és küljelek alkalmazása is a kincstári épületeknél sat. 8) A vallás tárgyában mult országgyülésről fönmaradt kérdések megoldása a teljes visszonosság alapján sürgettessék. 9) Erdély uniójának eszközlésére ő felsége ismét kéressék meg. 10) A szabad kir. — 16 szepességi városok, s szabad kerületek és Turopolya elrendezése a mult országgyülési alapokon vétessék ismét tanácskozás alá. 11) A katonaság élelmeztetése, és szállásoltatása iránt mult országgyülésen a kormány biztosaival is befejezett alkudozás

*) Sz. F. urnak ritka becsületességü jelleme s egyéb diszes tulajdonai olly közösen ismeretesek, hogy azok miatt még a pártellenesek előtt is méltó tiszteletben áll; s azért valóban bámulva, sőt megütközve kellett hallanom az ellenzék egyik éles nyelvü tagjának Gy. D-nek a szótöbbség kihirdetése után a vesztett tömeghez mellettem hársány torokkal mondott fenyegetődzését, miszerint ő leend első, ki Pozsonyban Sz. F. urat macskazenével megtisztelendi. Valóban szép demonstratiója a méltányosság s véleménytürelemnek!

mellett készitett javalat nyomán mulhatatlanul törvény alkotása sürgettessék. 12) A mult országgyülésen megállapitott elvek nyomán egy rendszeres bányatörvénykönyv alkottassék. A még hat pontból álló többi utasitás is hasonló szellemü.

Kézsmárk oct. 22én. Nálunk is a mult hongyülési követválasztási rendszer tartatott meg, melly szerint az 50 vál. polgáron kivül még más 25 választó járult a szavazáshoz. Szótöbbséggel t. Veszter Pál városi tisztiügyész választatott meg. Röviden a választási előzményeket megemlítni nem lesz érdektelen. A kézsmárki értelmes közönség legnagyobb része a mult orsz.gyülési követet közszeretetü Engelmayer Antal urat ez uttal is kivánta követeül, s ezt a mostani főbiró ur maga is vala bátor inditványozni a tanácsülésben; azonban a prot. közönség képviselői illy inditványhoz járulni semmikép sem akartak, állitván, miszerint ők szokásos joguktól ezuttal el nem állhatnak, s miután a mult orsz.gyülésen kathol. képviselő vala, most protestansnak kell menni; *) hiába iparkodtak a jobb gondolkozásuak a város s a közjó érdekére hivatkozni, emlitvén hogy a körülmények a vallási különbségrei tekintetet most szükségkép háttérbe szoritják; hiába jelentéték ki némellyek, hogy ha a vallás érdeke forog itt fön, hagyassék meg a jog a két jövő hongyülésre a protestans résznek kebeléből követet választani; az erösb rész mindent ellenzett; s maga a kijelölt E. A. ur is nyilván kijelenté: miszerint öt soha ezen gondolat nem foglalatoskodtatá, hogy ez alkalommal ő legyen a követ, és ő nem is tett semmi lépést e tekintetben egyetlen egy polgárnál sem; ha azonban öt a közbizalom fölkarolta volna, nem leendett utósó azok közt, kik az ország s nevezetesen a városok érdekében müködendnek; de mivel látja, hogy személye miatt a vallás hozatik kérdésbe, ugy ő egészen visszavonul, nem akarván csonkitani a jogot, mellyhez a prot. község annyira ragaszkodik, s ezt annál inkább teszi, mivel ha vallás hozatik kérdésbe, ugy a város önmagával ellenkezik, melly 1843ik évben szabad s korlátlan választásért esedezett, és most maga magát szükebb körbe szoritja. E szerint csak protestans választathatott; és mivel N. P. uron más nem vala igényt tartó, két másik egyén kéretett föl, hogy jelöltesse ki magát, s igy V. P. ur 61 szóval választatott meg.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. Ezen országok tartománygyülése szokott ünnepélyességgel folyó hó 18án nyittatott meg. Tiz órakor az országos rendek a szent lelket segitségül hivandók a Márktemplomban összesereglettek; kik ezután Haulik György zágrábi püspök s báni helytartó ő nagyméltóságának vezérlete alatt a helybeli katonaság zenekarának csengő játéka közt, melly a nép-dicséneket zengedezé, s ugyan ezen katonaság zászlóaljának egy százada az ezred lobogójával a Márkpiaczon tisztelgő örül állomásozván — az ülésterembe vonultak; melly czélra a helybeli szinházépületben levő tánczterem vala kijelölve, s ez azon módon, mint a mult tartománygyüléskor, rendeztetett el. Miután a förendek s követek szokásos rangfokozat szerint helyeiket elfoglalták volna, zágrábi püspök s a magas báni méltóság helytartója, ő nagyméltósága ez első tartományi ülést következő, latinul mondott beszéddel nyitá meg:

„Méltóságos förendek, tekintetes karok és rendek! Ha a tartománygyülések, mellyekben t. i. a hazai ügyek fölött azok tanácskoznak, kik születés, nyilvános szolgálat s méltóság, szellemi kiképzettség s szerzett tapasztalások, aztán képességük s birtokuk által tüntetik ki magukat, s kiket az állodalom polgárai s törvényhatóságok bizodalma képviselőkül jegyzett ki — nagy fontosságuak szoknak lenni minden nemzeteknél, ugy ezen gyülekezetünk az idő s körülmények olly viszonyába esik, hogy azt közjónkra nézve a legmagasabb fontossággal birónak kell tekintenünk; s pedig valamint a magyar korona alatt levő népek átalános helyzetének, ugy a szorosabb értelemben vett külön helyzetnek és hazánk politikai lételének tekintetében is.

Ha Magyarország s az ehez tartozó tartományok jelen állapotát pontosabban vizsgáljuk, ugy a közelgő országgyülés, mind azok közöl, mellyek eddig tartattak, legfontosabbnak veendő, mi ha a közkivánat szerint üt ki, legbiztosabban s legerősebben mozdithatja elő a közjólétet, ha pedig — mitől Isten őrizzen — szerencsétlenül folyna le s végeztetnék be, igen szomoru következésü lenne... Akár tekintsük a béke hosszu idejét, vagy minden europai nemzetek gyors eszmekifejlődését, vagy a magyar korona alá tartozó népeknek a müveltség ösvényéni haladása élénk kivánatát, vagy végre ő felségének a mi legkegyelmesebb urunknak s királyunknak, valamint kormányának hajlandóságát ezen kivánatnak segédkezet nyujtani, ugy meg kell vallanunk, hogy a vágyott időpont elérkezett, midőn az egész nyilvános ügyre s ennek a közjólétet érdeklő ágaira vonatkozó legüdvösb törvények alkothatók. Ama hézagok, mellyek törvényeinkben az élet-bátorságot, becsületet s vagyont, ezen legfőbb czélját minden polgári társaságnak — illetőleg, léteznek, kellőleg betölthetők; minden, mi büntetésének szomoru de szükséges kötelességéhez tartozik, egy s ugyanazon törvénykönyvbe fog összeszedetni; mind az, mi a megyék, szabad királyi városok s más törvényhatóságok igazgatásánál mint kevésbbé alkalmatos mutatkozik, megjavitathatik; mi magánál az országgyülés tartásánál akár a méltányossággal meg nem egyezik, vagy a tárgyak megvitatását hátráltatja, rendbe hozatik; a kereskedés s nemzeti ipar, mindentől, mik ezeket, a vámok akadályai, vagy utak s más közlekedési eszközök hiánya miatt gátolták, meg szabaditathatik s mindinkább virágzóbb állapotba helyeztethetik; törvény védelme s pontos nyilvános fölügyelet alatt álló a haza közös czéljaira fölhasználandó országos pénzalapról gondoskodva lehet, nyilvános pénztárak állittathatnak föl, mellyekből törvényes kamat mellett azoknak, kiknek rá szükségük lesz, pénz adathatik, s mi által a szomoru kényszertől, uzsorások kezébe esni, megovatnak; azon szerencsétlenek sorsán, kik a büntető igazság kezébe esnek, olly módon, mint az emberiség érzete kivánja, segiteni fog; a fölött is bölcs rendelkezés fog lenni, mi a földesuraságok s ezek jobbágyai közt kölcsönösség tekintetében még további gondoskodást igényel, végre több más tárgyak, miket egyenkint szükségtelen itt fölhoznom, kipótoltathatnak, javitathatnak s ugy rendeztethetnek, hogy az előterjesztett legmagasabb czéloknak, t. i. a közjólét elömozditásának, kiváltkép megfeleljenek.

„Ha ellenben a közellevő országgyülésnek nem lenne szerencsés sikere, ugy könnyen előreláthatni, hogy ennél a közjólét nem csak hogy nem nyerend, hanem ügyeink rosszabb állapotba esnek, mint mellyben vannak. Midőn tudniillik az emberi dolgok sajátsága ollyan, hogy semmi sem állhat meg soká ugyanazon állapotban, hanem minden a változékonyságnak ugy van alá vetve, hogy ha jobbra nem léphet, a roszabbhoz kell neki hajolnia, ugy alig lehet kétség, miszerint, ha ezen országgyülés siker nélkül oszlanék föl, a bajok, mik közügyeinket eddig érték, még tovább terjeszkedendnek s gyors léptekkel növekedendnek. Ezen bajokat nem akarom ugyan nevenkint előszámlálni; csak a törvényes tekintély azon becsmérlését kell megemlitenem, mellyet naponkint mind inkább elharapózni látunk, valamint öseinktől öröklött legüdvösebb intézkedéseink megvetését, a hozott törvények ellen tusakodó önkényt; melly baj, azon esetre, ha az országgyülés siker nélkül végeztetnék be, kétség kivül növekedni fog, söt e balsors alkotmányunkat könnyen veszedelembe hozhatná: mert az alkotmány eszméje magában tartalmazza a rend és pedig egy határozott rend fogalmát, melly rend azonban, ha a törvényes alárendeltség kapcsait nélkülözi, meg nem állhat.

Ha tehát a föltételekről, mellyektől a közelgő országgyülés sikere függ, kérdés támad, akkor az előitélettől menttek mindnyájan és a szenvedélytől el nem vakultak eme föltételek főbbjeit abban látandják, hogy azoknak többsége legalább, kik akár saját vagy mások nevében mondják ott ki véleményeiket, mérséklett nézeteket vigyen magával; hogy az ujitások veszélyes csiklándozásaitól szabads alkotmanyos legyen; hogy továbbá az conservativ szellemtől s kormány iránti bizalomtól legyen lelkesitve, s a törvényhatóságok utasitásai, mellyeket követeiknek adnak, ezen typust hordják magukon. Mert a törvényhozásnál — mi könnyen fölfogható — nincs szükségesebb, mint minden idő- s helybeli viszonyokat tekintetbe venni, és azt nem szorgalmazni, mi akár a lehetőség határait tullépi, vagy a méltányosság kivánatai ellen van, vagy végre mások szerzett jogaira nézve káros. Könnyen fölfogható, hogy a nemzetek politikai intézkedésének kifejlése csak akkor lehet foganatos és üdvös, ha nyugodtan s mérsékelten megy át fokozatos lépcsőin, ha egybehangzólag a nemzet korábbi éltével, geniusához, müveltségi fokozatához van alkalmazva, s ha magukat ama előitéleteket sem hagyja tekintet nélkül, mellyek főkép hosszu idő s századok sulya által erősödtek meg. Mert a mai reform modora, melly elméleti elvekből s némi tévbölcsészet tételeiből van kifaragcsálva, melly sem a történetet, sem a kora által szentesitett szokásokat, sem a legbecsületesb módon szerzett jogokat, sem a fönálló törvények méltóságát nem akarja figyelembe venni, és egy lehelettel minden fönállót kiirtva, éretlen bölcseségének uj elméleteit mint egy „tabula rasan“ érvényesiti, illyforma reform soha sem tett egy nemzetet is boldoggá, hanem igy már igen sokat sodrott a földulatások örvényébe s legszomorubb következményeibe. Végre könnyen megfogható, hogy a közjólét fölvirágzása csak akkor reménylhető biztosan, ha a nemzet képviselői igyekezeteiket az uralkodó fejedelmével egyesitik, ha bizodalomteljesen s közjót akarólag vannak lelkesülve azon buzgalomtól, öt üdvös intézkedéseiben gyámolitani. Mert maguknál a legnagyobb önálló s leghatalmasabb nemzeteknél is nem egy könnyen lehet valamit, mi a hon közérdekeire hasznos volna a kormány hozzájárulása nélkül, vagy pedig azzal ellenkezésben levén, kieszközleni. Annál kevésbbé lehet illyest reményleni a Magyarhon koronája alatt, melly több koronával egyesitve, és más különféle, ugyanazon egy hatalomnak hódoló nemzetekkel igen kényes viszonyokban áll, mellyek legfőkép az uralkodó fejedelem tekintélyére támaszkodnak. Egy olly kormány elleni ellenséges szellem, sérelmet sérelemre halmozó állandó igyekezet, ha valahol, ugy nálunk a közjólét kifejlődését csak akadályoztathatja, de soha elő nem mozdithatja. (Folytat.). (Agr. Ztng.)

Erdélyi országgyülés.

A XCVII. országos ülésben october 18-án a jegyzőkönyv hitelesitése után bejövén a kir. kormányszék, kormányzó ő nmlga a következő k. k. leiratokat olvastatta föl az országgyülés alatti perfolyamról szóló ő felsége által megerősitve leküldött törvényczikkel együtt: Kegyelmes kir. leirat az országos hivatalnokok választása iránt. Első Ferdinánd sat. Midőn azok, miket négy kir. kormányszéki tanácsosunk legfelsőbb kinevezése körül 1843iki január 31röl kelt s szokott módon elönkbe adott alázatos fölirástokban fölhoztatok, nézetünknek hozzátok ugyan e tárgyban 1837iki august. 31röl, 1838iki január 19röl, 1841iki novemb. 5röl és végre 1842iki decemb. 22röl intézett kegyelmes kir. leirataink utjáni kegyelmes nyilvánitása által akép vannak kiegyenlitve, miként a mi legfelsőbb beleegyezésünk hozzájárultávali szabad választási jogotok épségben maradása mellett, a fölterjesztett egyének kinevezése és megerősitése körüli legfelsőbb jogainknak, mellyek hasonlag a törvények szentségén alapulnak, tekintete igényli, titeket ezuttal is idézett kegyelmes leirataink tartalmára utasitva, egyszersmind komolyan nyilvánitjuk, hogy azok, miket előbbi okaitok ismétlése mellett fölirástokhoz csatolni jónak láttatok, sem az általatok idézett 1791: 20 tcz. szövegével, sem a hódoló tisztelettel s egyedül a közjó elömozditására irányzott legfelsőbb határozatinkkal meg nem egyeznek, minélfogva legfelsőbb roszalásunkat méltán vonták magukra. Egyébiránt sat.—Kegyelmes kir. leirat az országgyülés alatti perfolyamról szóló törvényczikk mellett. Első Ferdinánd sat. Azon javaslatotok, mellynél fogva az országgyülés tagjait, az országgyülés alatt folyható perekről szóló törvény rendelkezésének, csak polgári és vagyoni keresetekre nézve véltétek alárendelendőknek, a helyes igazságszolgáltatás elveivel össze nem férhetvén, e pontot, a folyó évi septemb. 20ról kelt alázatos fölirástok utján, szokott módon elönkbe terjesztett törvényczikk tartalmából kegyelmesen kihagyandónak határoztuk; az azon törvényben általatok javaslott többi módositásokra pedig kegyelmes megerősitésünket adva, az érintett törvényczikket, ide mellékelt alakjában azon fölhivással küldjük vissza hozzátok, hogy azt a jelen országgyülési több megerősitett törvényczikkekkel kapcsolatban, legfelsőbb szentesitésünk végett fölterjeszteni siessetek. Egyébiránt sat. Kelt 1847. oct. 11. Ferdinánd. — Ezen föliratok s az utóbbiban idézett törvényczikk fölolvasása után is a kir. kormányszék egész ülés alatt folyvást benmaradván, a kk. és rr. a közelebbi ülésből

---

*) Ez talán már 4ik orsz.gyülés, hogy ezen alternativa megtartatott. Lev.

köziratra adott 22 törvényczikk magyar szövegét állitották meg. Némi észrevételeket csupán az urbér két pontja idézett elö. A dézmáról szóló törvényczikkben t. i. némellyek, jelesen Kolozsm. és Udvarhelyszék követei, e latin szót „messis“ „aratás“ helyett „letakaritás“ szóval vélték kifejezendönek, nehogy a földesur e törvény rendelkezését oda magyarázván, mintha az csak a sarlós gabonára tergyedne ki, male szedéskor, az urbéresnek, kivált rosz időben, tetemes kárára, tetszése szerint késleltesse a dézmálást. Kormányzó ö nm. elismerte ez észrevétel helyességét, de a jelen stadiumban, midön a törvény csak szentesités végett fölterjesztendö, nem tartotta az ország rendeit jogositva arra, hogy illyetén változtatást tegyenek; reményét nyilvánitván, hogy az illetö hatóság e törvény rendelkezését azért a dézmálandó gabonák minden nemeire kiterjesztendi, és igy maradt az „aratás“. A másik pont, mi észrevételt keltett, a tagositásról szóló törvényczik 51. §-a, mellyben az urbér során elforduló pénzöszvegek neme van meghatározva. Az idézett pontban t. i. csak annyi áll, hogy „ezüst forint“ de nincs meg, hogy „magyar“ vagy „rh. forint“ é? A kk. abban állapodtak meg, hogy az itélöm. vizsgálja át az ö flge által megerösitve leküldött latin szöveget, hol van tisztán kitéve a „rhforint“ s a hol ki van, a magyar szövegben is tegyék oda, a hol pedig nincs, némellyek ugy vélekedtek, hogy csakugyan rhforintot kell érteni, „magyart“ csak ott, hol netalán ki volna fejezve. Megállitották továbbá a kk. és rr. az ujonczállitási törvényczikkek magyar szövegét is. Végül a fogarasvidéki panasz tárgyában katonai erö ki nem rendelése miatt határozott, és a szentesités végett fölterjesztö törvényczikkeket kisérö föliratok lönek fölolvasva és köziratra adva. Mellyek után kormányzó ö nmlga a megállitott törvényczikkeknek közelebbi ülésre tisztába iratását hagyván meg, kitüzi a perfolyamról szóló törvényczikkeket, az egyenes örökösödést, és a mennyiben az idö engedendi, a kisajátitási törvényt; nyilvánitván, miként az ujon választott korm. tanácsosok fölesketése is meg fog történni, addig is a megerösitésről szóló kir. adományleveleket, a kinek tetszik, megnézheti. (E. H.)

Irodalmi ujdonságok.

(Heckenast Gusztávnál) legközelebbről következö munkák jelentek meg, u. m. „Statusférfiak és szónokok könyve. Szalay Lászlótól. Uj folyamat. IIdik füzet. Tartalma: Dupin. Brougham. — Legujabb és legteljesb magyar és német „Zsebszótár“ összeirta alsó-viszti Fogarasi János. Második bövitett kiadás. Magyar-német rész. Első füzet. A—G. — Kisfaludi Kisfaludy Sándor minden munkái. Kiadja Toldy Ferencz. 7—8-dik füzet. Tartalma: Hunyady János, historiai drama 5 flban. — „Hattyudalok. Irta Hiador. Remek költemények, pompás kiadásban. — „Magyar és német beszélgetések és nyelvgyakorlások“ Szerkeszti Királyföldy Endre. — Továbbá megjelent „Magyar népdalok“ énekre és zongorára vagy egyedül zongorára, alkalmazák Fogarasi és Travnyik. A Kisfaludy-társaság megbizásából kiadja Erdélyi János. 2dik füzet. Ára 30 pkr. E zenemü a legkedveltebb népdalokból levén szerkesztve, méltán ajánljuk azt müértö olvasóink figyelmébe. — Végre szinte megjelent Bécsben azon egyházi beszéd, mellyet „Sz. István szelleme“ czim alatt a nemzeti ünnepen Bécsben a t. t. kapuczinus atyák templomában 1847. évi kisasszonyhava 22kén fejtegete Hoványi Ferencz. A füzetke jelesen és tárgyavatottan van kidolgozva, s szerzöjének méltán dicséretére válik.

„A primás nevezetre mellyik mindeddig a legjobb magyar szó“? — Minden teketoria nélkül hozzáfogok a dologhoz: megvallom, e tárgyra nézve már sok helyes nyilatkozatot olvastam; a magyar tudósok mesterileg fáradoztak megfelelhetni ezen ép olly szép, mint nehéz föladatnak;.. a legjobb szivvel, lánglelkülettel szálltak le nyelvünk aknáiba — elöbuvárlandók annak legszebb gyöngyeit, — hoztak elö sok szép, drága, gyöngyöt, — de a nemzet vágyát e tekintetben egy sem elégité ki, miután mindegyikén némü homály halvány lott, — igy: áldor, föérsek, áldornagy stb. nem rosz szavak ugyan, de elfogadva egyik sem lön... Darab idö óta e tárgy körül az egykor olly meleg inditványok s nyilatkozatok hülni kezdettek, mig legujabban a „Nemz. Ujs.“ 579-dik számában t. cz. Hézer György ur ismét megpendité azt — egy kis rövid, talpraesett értekezést közölvén... Hogy ki légyen a t. értekező ur? én nem tudom, de hogy ajánlott szava az eddig közlöttek között a legjobbnak látszik, minden érdek nélkül oda nyilatkozom, — mert mint maga mondja: e szó „Papnádor“ *) jó magyar hangzásu, nem hosszu, és bizonyosan tökéletes jelentéssel birand, ha gyakorlás által szentesittetni fog;.. szerintem ezen szónak még azon sajátszerü elönye is van: hogy az eddigiek között még leghamarabb népszeresülendne... Addig is, mig a fönczimzett értekező ur szép iranyu törekvése többeknél viszhangra találand, öntudatán kivül legyen fáradozásának jutalma azon gondolat: hogy szavát e sorok irója elfogadni kész... Egyébiránt hogy igénytelen egyéni véleményemet kimondani merészlettem, az ügy közérdeke, a nemzetiség iránti hüségem, s nyelvem szeretete bátoritott.

Bösze Gábor.

Müvészi fölszólitás. Alulirt tisztelettel jelenti, hogy Pestmegye által kegyesen pártolt és hazaszerte ajánlott, 15 darabból álló s 7 szállitványban megjelenendö, Magyar történeti képei kiadása iránt a föntisztelt megyétöl minden megyék és kir. városok hivatalnokaihoz szétküldött aláirási s részbeni elöfizetési ivekre f. e. november 15dikeig aláirhatni, s a 3 müdarabból álló első szállitványra szinezetlen 5 pengö forintjával, szinezve pedig 10 pengö forintjával, elöfizethetni; s e szállitvány első darabja már rég létre jött, s a tisztelt elöfizetök azonnal átvehetik, a második darab február havában okvetlenül megjelenendik, melly hogy eddig is késett, az elöfizetési ivek be nem küldése hátráltatta. Ezennel tehát a t. cz. ivtartó urak hazafiui bizalommal fölkéretnek, hogy az elöfizetési iveket a pénzzel együtt f. e. november végével tettes Pestmegyéhez beküldeni méltóztassanak; mivel mig a t. cz. elöfizetök száma tudva nincs, addig a képek kiadása iránt is kellöen intézkedni nem lehet. — Pest, oct. 23. 1847. Kiss Bálint, m. k. cs. kir. academiai képiró s a m. nemz. muzeumi képtár öre.

KÜLFÖLD.

Spanyolország Oct. 14röl kelt madridi lapok már jelentik Krisztina királynö megérkezését. Ö ma reggeli 5 órakor érkezett a spanyol fövárosba s ezen utat Párisból 4½ nap alatt tevé. Ezen gyorsutat — mint látszik — nem kiralyi leánya meghivására tevé, mert ez csak elötte való estve tudá meg e ritka látogatást. Hasonlóan Don Francisco de Assis visszatérte a patotába nem a királynö, hanem Narvaez által eszközöltetett. A királyi házaspár ugyan egy födél alatt lakik, de a sajátlagos kibékülésről még távol látszanak lenni. A kölcsönös ellenszenvet ugyan illemi tekintetekből elpalástolhatni, de egy éjjen át megszüntetni nem lehet. Mint hallani, Don Francisco de Assis elkülönzött szobákban lakik s elszigeteltsége egészen még meg nem szünt. Megérkezte utáni napon családi tanácskozás tartatott, mellyben nem csak részt nem vett, de ez esteig a kir. család tagjai közöl még senkit sem látott.

N Brittania. London, 18. Ma a külügyek hivatalában ismét cabineti tanács tartatott, mellyben a városban jelenlevö valamennyi ministerek részt vettek. Azon kérdés döntetett el: vajon a parliament jókor vagy később hivattassék össze. Mint a „Standard“ tudni akarja, Russell és Palmerston lordok az azonnali összehivás mellett valának, Grey lord és sir Charles Wood pedig ellene.

Sveicz (Sveicz jelen állapota sa különszövetség tervezett föloszlatása). (Vége.) Gonosz-nak nevezhetni ezen háborut, mert semmi más okai nincsenek, mint vezérei göge, önszeretete s dicsvágya. Nehány cantonnak ezen dicséretre méltó ellenszegülése, mellyek az atyáiktól örökölt szabadságokat bántatlanul megóvni akarják, ingerli azon lelkiismeretlen embereket, kik megszokták már látni, hogy olly népességek, mellyeket elbutitottak és elcsábitottak, akaratuknak s szeszélyüknek hódoljanak. Azon megalázó csatavesztés, mellyet Luzern falai alatt szenvedtek, önszeretetükön annál fájdalmasabb sebet ejtett, minthogy öntudatuk sugallá nekik, hogy azon veszteséget egyedül vezéreik képtelenségének s katonáik gyávaságának tulajdonithatják. Most egy győzelem által akarják megbosszulni a hiuságoknak okozott gyalázatot. Mindenekelött azonban a cantonok elnöki székei sokkal kisebbek, hogysem e hon törekvéseinek helyet engedhessenek, mellyeket a világ uralma alig elégithetne ki. A rendek közpénztárai, jóllehet dúsan meritenek belölük, nem elegendök, hogy telhetlen sovárvágyukat kielégitsék. A szabad rendek romjain, mellyek boldogok valának, mivel kicsinyek, egy nagyobb, hatalmasabb status fog alkottatni, mellyet tetszésük szerint mint eszközt, egészen más fontosságu pusztitó terveik valósitására használhatnának. — Becstelen ezen háboru, mert igazságtalanságok sorozata által idéztetett elö, mellyek közt egyik égbekiáltóbb vala mint a másik. Becstelen az, mert a népek, mellyek ellen azt inditani akarják, folytonos és a legnagyobb mértékben elkeseritö és sértö gyötrelmek által fölizgattattak, mivel még ma is öket jogszerü védeszközeiktöl megfosztani törekszenek, mivel ártatlan lépéseiket vádolják, mivel gyalázatot s rágalmat szórnak rájuk s öket ez által a mivelt s erkölcsös világ gyülöletének teszik ki, mellynek inkább bátorságukat kellene csodálnia. — Gyáva ezen háboru, igen gyáva minden fölött, mit a nyelv kifejezni képes. A hirlapok, mellyek hivatalos organjaik, mindenkép igyekeznek azt nekünk naponkint ismételni. — Ök 1,700,000-en vannak 300,000 ellenében — hat egy ellen. — Ez az, mi öket bátorságra készteti. — Mivel vitézségük hiányzik, számmal akarják öket elnyomni. Ök készek elösorolni zászlóaljaik hosszu lajstromát, ágyuik tömegét, tömérdek hadszereiket, s egyszersmind hogy saját bátorságukat élesszék, mindezt összehasonlitják azon csekély s gyenge eszközökkel, mellyekkel ezen kis és szegény népek birnak, mellyek ellen zsoldosaikat harczra riasztják. Népeik bátoritására, kiknek józan emberi elméjök ösztönszerüleg kárhoztajta ezen istentelen háborut, megkisérték, velük elhitetni, hogy semmi harcztól se irtózzanak, s hogy a szövetségi sereg szuronyainak látása ezen képmutató ellenszegülést megtörendi. Mit csak gyávaság, ármány, csel s mesterkélések nyujthattak, mindent megkisértettek, és pedig bármilly kimenete légyen is e harcznak, a világ véleménye már elöre megbélyegzé öket. Végre istenkáromló és istentelen ezen háboru, mert testvérek, honfiak s olly emberek közötti háboru, kik mindnyáján a szép sveiczi nevet viselik, melly név egykor hasonértelmü vala a bátorsággal s becsületességgel, ma pedig fájdalom! régi dicsöségétöl megfosztottan hever. Ez hasztalan háboru azokra nézve, kik azt ohajtják; erőszak és zsarnokság által idéztetik elö, mellyet egy öszinte nép igazi hitén gyakorolnak, melly egyszerüen, ártatlanul, atyái vallásához hiven, olly eszközökkel, mellyeket jónak tart, védi magát a hitetlenség s erkölcstelenség ellen, mellyek minden oldalról fenyegetik; ez vallási s polgárháboru, a barbár idökrei irtózatos emlék. A háboru olly baj, melly a valódi müveltséget mindenütt kiirtani s lehetetlenné tenni törekszik; olly baj, melly némellykor a nagyobb statusokra nézve szükséges, de mihez csak rettegve nyulnak; ez isten ostora, olly dúló s pusztitó, hogy csupán a reájai gondolat már nyugtalanságot s rémületet okoz a családokban. S ez azon sors, mellyet azon emberek, kiket a gög s dicsvágy emészt, hazánknak készitenek. Menjetek tehát, mivel a szenvedély megvakit benneteket, rohanjatok a békes népekre, mellyek kétségbeesése erejüket tizszeresen nevelendi. Minden ohajtásunk a gyengék részén van. Velünk mindnyájan, kiket Europa nemes szivekben számlál, éghöz emelendik kezüket, hogy győzelmet esdjenek a jogosok részére, s bármilly legyen a kimenet, mit Isten határtalan bölcseségénél fogva e harczban kitüzött, átka azokat érendi, kik azt elöidézék.“

*) Ez elnevezést magunk is alkalmasnak s helyesnek találjuk. Szerk.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A Gyülde-társulat f. e. nov. 14kén d. u. 5 órakor tartandja tisztujitó közgyülését, mellyre a t. cz. r. tag urak ezennel tisztelettel meghivatnak. — Kelt Pesten octob. 29én 1847. Péterffy Lajos m.k. társulati jegyző.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

583. szám 1847.

Vasárnap oktob. 31.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket folvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. — Káptalani követválasztás. — Törvényhatósági tudósitások Mosonyból, Szabolcsból, Marmarosból (közgyülés.) — Horvát-, Tót- s Dalmátországok tartománygyülése (folytatás). — Erdélyi országgyülés. (XCVIII. országos ülés). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-, Olaszország,

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Poppini János halála következtében a szilágy-somlyói k. sóhivatalnál megürült ellenőri állomásra Botta Mihály munkácsi k. sómázsamestert, ennek helyére pedig Farkas Károly sóvári pajtahivatal irnokát alkalmazá.

Káptalani követválasztás. A rozsnyói káptalanban: föt. Mattyassovszky István prépost és kanonok.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Mosonyból. Oct. 25. Követválasztási közgyülésünk folytatása, melly főispánunk ő méltósága által a követi megbizó levél ünnepélyes átadása végett oct. 25-re tüzetett ki, — a városházi nagyobb teremben, roppant *közönség jelenlétében* megnyittatván, főispánunk rövid bevezető beszéde után gróf Széchenyi István ő excellentiáját főtiszt. Susich György győri kanonok lelkes beszéddel üdvözölvén, kifejté, mikép a nagy hazafit Mosonymegye, bár nem kebelbeli közbirtokost, de a haza köztelkén, még is minden honpolgár szivében mint mindenütt közösen birt, s tisztelve szeretett polgárrokont választá meg, s ugy küldi az alsó táblához, mint nem csupán Mosonymegye érdekeinek magas képviselőjét, hanem az egész hon, és civilisált világ közügyének dicsteljes bajnokát, s közboldogságának örét, nemtőjét. Erre a nagyméltóságu grófkövetet minden oldalról viharos éljenszózat üdvözölvén, ő az összesereglett köznemességtől is, csaknem imádatteljes tisztelettel köszöntetvén — megszólamla, s válaszában, hálás köszönetét fejezvén ki a rendek iránti ragaszkodásának, egyszersmind előadá: hogy öt ez, állására nézve szokatlan helyzeti választásra, hogy t.i. az alsó táblához menjen, mint minden tetteiben s lépéseiben is eddig, — szinte a haza közboldogitásának forró ohajtata birta. Látta ugyanis, hogy a hazában több politikai pártok léteznek, — s hogy bár ezek közöl mind az egyik, mind a másik csak jót akar, többnyire egymással daczolva, küzködve, — szerteágazó irányalatokban fecsérlik el erejüket, s ritkán jönnek össze azon valódi középponton, hol a haladás, s hon közérdekeinek valódi fejlödése székel. Szükségesnek látta tehát, hogy az alkudozás, kibékités, és engesztelés utján ezeket egymáshoz közelitve, ő mint e honnak egyik legvagyonosabb, s függetlenebb fia, a valódi haladás focusához irányitsa. S bár mint edzett, régi katona, nem mondható is herének, s kuczkóba vonulva megnyugodhatnék már borostyánain, ugy van meggyőződve, mikép a hon közérdekét szolgálni, az életkornak bármelly szakában sem fölösleges, vagy késő áldozat. Az ő politikáját, ugymond, sokan nem értik, s azt valami arcanumnak tartják. Nem haladunk, ugymond, akkor, midön meg nem indulunk, — de nem haladunk akkor sem, midön, az igazi központon tulhajtunk. A honnak valódi boldogsága, s földicsöülése pedig itt székel egyedül, s ő, föladataul tüzte ki, hogy a pártok háborgó viszályai közt, midön e központot igen könnyen eltéveszthetni, — honfirokonainak figyelmét, s közrehatását oda pontositsa. — Az ellenzék részéről erre I. L. ügyvéd, mint kiküldött párthirnök, némelly általuk képzelt nehézségek, s igazságtalanságok előadása után, azon kérdést intézé ő excellentiájához, hogy: illy körülmények közt képes-e elvállalni a követséget? — mire ő excellentiája válaszolá, mikép ő benne van annyi nemes önérzet, hogy semmi nemü piszkos provinciát el nem vállalna, — de miután Mosonymegye részéről történt megválasztatása, mint a megyei jegyzőkönyv is igazolja, a többség közfölkiáltása által, törvényes uton történt, ő az illy megtámadasokat kereken visszautasitja, s miután ismer e hazában egy féktelenkedő minoritást, melly mindenben erőszakoskodik, s zsarnoki önkénnyel akarja elnyomni a többség jogérzetét, ő kötelességének ismeri azt megtörni, a mennyire teheti. Az ellenzéki hirnök, ki e választó pártkisebbség részéről egyedül vala csak jelen, elnémulva félrevonult s helyt ada egy másik elvtársának, ki mellette szót emelt ugyan, — de legkisebb viszhangra sem talált. Egy pár üdvözlő beszéd után szétoszolván a gyülés, Széchenyi István gr. a jelenlevők legujongóbb örömrivalgása között hagyá el a teremet. Délután egy diplomaticus ebédre gyülvén össze főispánunk ő méltósága asztalánál a megye előbbkelőbbjei, a nagyméltóságu követ egészsére, kit Mosony és különösen M. Ovár városa teljes kivilágitás, diadalmi ivekkel, elölovagok csapatai, s a polgári katonák által, és között, nagyszerü fáklyamenettel fogadott, — számos lelkes toasztok történtek, mellyek közt főispánunk ő méltósága gr. Zichy Henrik uré, s a nagyméltóságu követé, különösen talpraesettek, és jelesek voltak. Rendes levelező.

Szabolcsból. N. Kálló. Oct. 18kán tartottuk követválasztási gyülésünket; mellyben mindenek előtt a királyi meghivó levél fölolvastatása következtében, igyekvénk ő felsége ohajtásának — mennyire megyénkben lehetséges — eleget tenni. Választásunk nagykállói Kállay Menyhért és Bónis Sámuel urakra esett. Egyikben a közbizalom látszott központosulni, mint a megye érdemteljes első alispánjában, másikat pedig a méltánylat, mint két izben megválasztott követet, harmadszor is meghagyta képviselői tisztében. A közfölkiáltás utján történt választás után fölolvastatott a követi utasitások kidolgozásával megbizott választmány munkálata. Mellőzöm az illedelem tekintetéből minden birálat alatti demonstratiók elsorolását, mellyekben az ellenzék által, a kormánytól minden becsület, s a clerustól a haza boldogságára intézett minden érdem multban és jelenben megtagadtatott — vagy, mint Szabolcsban mondanák, „megtagadtatódott“. — Előadom tehát a hazát egyedül üdvözitő ellenzéki keblekből áradozott követi utasitás főbb pontjait.

István főherczeget csakugyan megválasztjuk, még pedig a nélkül, hogy a kijelöltek neveit tartalmazó k. levelet fölbontanók, de miként egy táblabiró ur megjegyzé „absque nectenda de hinc consequentia“ — de egy táblabiró ur ismét megjegyzé, hogy azon „absque“ elmaradhat egészen, mert történhetik, hogy épen ollyat jelöl ki a kormány, kiben a nemzetnek egy csep bizalma sincs, jobb tehát ha megmarad a nemzetnek azon joga, hogy minden kijelölés nélkül is megválaszthassa azt, kiben a közszeretet öszpontosul. Eddig csak eljutottunk volna hála Istennek, de most; nem ugy miként a nagy Széchenyi a Tiszát, hanem egyetlen vonással megszabályozta Szabolcs a kormány életfolyamát, s miként minden patak siet a tengerbe, ugy fog rohanni a kormány életfolyója is az enyészet mérhetlen ölébe. Mert nem sokára elközelget a nap, mellyben Szabolcs repraesentansai menydörgő szavakkal fogják a kormány fülébe dörgeni az irás ama szavait „adj számot sáfárságodról!“ Mit tettél a mult országgyülés óta? és akármikép üssön ki számadásod, Szabolcs nem lesz megelégedve, mert megparancsolta követeinek, hogy elégedetlenségét a kormány irányában nyilvánitsák. És azon ne csodálkozzék a kormány, hogy Franciaországot és Angolhont utánozva, ezentul felelős ministerium fölállitását követeljük, mert mi magyar nemes emberek levén, velünk született jogainknál fogva mindent számadásra s feleletre vonunk, mi pedig csak az ur Istennek számolunk, még annak sem, ha megharagszunk. És ha minket számadásra vonhatna valaki, hej be gyakran kaphatnánk „tertiát“ egy szót sem tudván felelni a hozzánk intézett kérdésekre. Azután nekünk szabad sajtó is kell, hogy ne csupán gyüléseken recitáljuk el a hon üdvösségére irányzott eszméinket, hanem áldva Guttenberget — ha mindjárt német volt is — sajtó utján az egész világgal közölhessük a vallás, s annak szolgái, a kormány és haza ügyeit legüdvösebben elintézendő nézeteinket, mert hiába „verba volant scripta manent!“ — A közterheket közösen viseljük, de világosan nem mondjuk ki, hogy „adózunk“ nehogy választó uraimék megértsék a dolog mibenlétét, s a nagy liberalismus daczára az ügyet megbuktassák. Az ősiséget eltöröljük. A földes urakat kötelezzük vagyis kényszeritjük, miszerint jobbágyaiknak megválthatását ne gátolják. A részeket visszakapcsoltatjuk. A túrmezei és horvát ügyekben ejtett sérelmeket pártoljuk. De Hevest nem pártoljuk a parádi kicsapongások miatt leküldött királyi biztos működéseért. A fiumei vasutat ismét pártoljuk. Lelenczházak, s magtárak fölállitását annyival is inkább ohajtjuk, mivel már nálunk egyszer olly remek beszédek mondattak a szenvedő emberiség ügyében, hogy azoknak hallatára még a magtárak is megindultak megyénkben, s önmaguktól megteltek, annyira, hogy papjaink N. Kállóban egy embert sem temettek el a városházától, ki éhen meghalt volna, hanem kik onnan eltemettettek, csupán azon aggodalomból szenderültek át a jobb életre, hogy olly lakosokra, mint a szabolcsiak, sehol sem találandnak. S e tekintetből jegyzőkönyvileg is megdicsértük a szabolcsiakat, hogy az éhező tótokkal — magyar létökre kenyeröket megosztották. Továbbá a honositás nem olly könnyen megnyerhető portéka leend ezentul, mert ki magyar akar lenni, magyarul kell tudnia, a magyar királynak és országnak hüséget esküdnie; a ki pedig minden ok nélkül külföldön kószál, egy évig görbe szemmel nézzük ugyan, de ki 2 és három évig kin tartózkodik, már az négyszeresen fizeti rendszeres adóját, a ki pedig még azon tul is kivül mulat, elveszti minden polgári jogait, s büntetése adójára nézve nagyobbodik; a honositást illetőleg a csángó magyarokat az eskütétel után azonnal polgárokul tekintjük. Zsidó pedig semmi némü qualitásokkal be nem fogadtatik ezentul. És ez nagyon okosan is van, csak késő ne lenne, mert Szabolcsban annyi a zsidó, a mennyi adós ur. És bár mit beszéljenek ők körlevelükben, mig a magyar nemzet alsóbb osztályán segitve nem lesz, addig kár lenne a nemzet részéről, a zsidókon segiteni. Mert ha vizsgáljuk honunk évkönyveit, látjuk nemzetünket vérével adózni, látjuk elviselhetlen terhek alatt nyögni, s a haza üdveért mindent mivelni. — És találhatunk e csak egy évtizedre is, mellyben a zsidó nép, hazánk boldogságára csekély áldozatot is tett volna; söt számtalan szomoru eseményekkel találkozunk, mellyek ellenkezőt tanusitanak, s mellyekből bár ki is meggyőződhetik, hogy hazánk illy nagyszerü. hátramaradásának egyik főtényezője a zsidó nép vala, melly használta nemzetünk müveletlenségét, annyira, hogy az most csupán üdülő betegkint tántorogva követheti más nemzetek müvelődésre törekvő lépteit. A multban tehát, érdemet nem tettek, miért elsőbbséget igényelhetnének pórjaink előtt. A jelent vizsgálni nem tanácsos. Hogy tehát e nemzet — mellynek szorgalma, éles esze, s kereskedelmi ügyessége nagy hasznára lehet honunknak — a nemzet életfájának tövén ne évődjék, törvényekről kell gondolkoznunk, mellyek által korlátoztatva, de ferde állapotából kivéve, hazánk bol-

dogságára közremunkáljon, de csupán azután, midőn nemzetünk alsóbb osztályán türhetőleg szegitve leend. Én ugyan meg vagyok győződve, hogy mig vallásuk nagyszerü változást nem érend, addig az ország egyéb lakosival egyesülhetnek ugyan külsőleg, de vallásuk mindenkor ápolni fogja a separatismust, s igy a hon boldogitására keveset tehetnek. Mert mig a keresztényekkel nem házasodnak, addig ugyan egy keresztény sem örökösödik zsidó vagyonban. S igy a pénz, mellynek beszerzésére igen értenek, mindenkor köztük marad. Általában ohajtható volna irányukban olly törvény hozatala, melly a kisebb kereskedést, uzsoráskodást, házallást, s csaplárkodást legalább egy időre a zsidó népnek honunkban megtiltaná; s ötet mesterségekre s földmüvelésre erélyesebben szoritaná. Engedelmet az eltérésért. — Horvát István könyvtárát a nemzet részére megvesszük, s a régiségeket — mielőtt azok megvásároltatásával a nemzet megkináltatnék — elrontani nem engedjük, ugy Magyarország nagy királyának Mátyásnak könyveit Bécsből visszakérjük. Azonban meglehet, ha nem adják, ott hagyjuk. — A tüzkármentesitő társulat országositását ohajtjuk. — A Ludovicaea megnyitását a törvények értelmében sürgetjük. A primatialis hivatalt fölszólitjuk, hogy a csángó magyarokat elegendő papokkal látassa el. — A büntető törvénykönyv kidolgozását ha lehet egészen, de a két első részt egymásnélkül semmi esetre sem pártoljuk. A népképviseletet is, valamint a mértékek általános egyenlőségét behozni akarjuk. A papi javakat nem bántjuk, mivel megyénk nagyobb része protestans, ne mondják tehát, hogy a status épen protestans megye által figyelmeztetett a papijavak elvételére. De bezzeg megtesszük a káptalani követeket, mert ha szavazatot követelnek, még a terembeni ülést is megtagadjuk. Hasztalan hivatkozik L. M. k. l. a törvényre, melly nyilván kimondja „praepositus capituli unam vocem habeat“ hasztalan a gyakorlatra, melly szerint 1825ig a káptalanok követei szavazattal birtak, K. Ö. megmutatja, miszerint hat, vagy tizenkét tagból álló testület repraesentansainak szavazatot adni lehetlen, és azon különös tisztelet (?!) mellyel lelkipásztorai iránt viseltetik — inditja szónokot, hogy a káptalani követek országgyülésröli elmozditására szavazzon. Ezen különös vonzalmat, miként L. M. tevé, hiszem, a káptalani követek is meg fogják szónoknak köszönni. — Mivel a Tiszaszabályozás az ország egyéb lakosaira is üdvös hatásu leend, ohajtjuk, hogy ezen ügyet mindenki segitse, az az fizessen. Végül a népnevelés ügyét előmozditandók, az iskolákbani tanitási rendszert ohajtjuk kijavitani, s minden helységekben s népesebb városokban reál iskolákat fölállitatni. Bevégezném soraimat, ha nem hallottam volna, hogy a P. H. tekintetes szabolcsi levelezője ezen megjegyzést tevé reám „wie der Schelm ist, so denkt er.“ Már én minden jót fölteszek a liberalis emberekről, és ha valaki állitja, hogy a liberalismus ma holnap a holdvilágot is pártjára hóditandja, ezt is megengedem; de hogy egy liberalis lapnak liberalis levelezője saját czimét liberaliter reánk illessze — soha nem képzelém. Igen köszönöm e mondhatlan szivességet; de állitasomért, mellyben multkor megbotránykozott — nem érdemlem, hogy saját czimét reám alkalmazza, mert korteskedéssel eldönteni akarni valamelly ügyet, nem mindenkor ellenkezik a moralitással, noha a korteskedéssel minden megegyezhet. Hiszen tudom, levelező ur emlékezni fog azon tisztujitásra, mellyben a K. P. háza szöglete földig lerontatott, a piacz-utzának egyik sora s Kállóban számtalan épületek elhamvadtak, és legalább 20 vagy 30 ember ott hagyta foga fehérét, — mert a tisztujitás után még egy héttel is huzgálták ki a piacz középen levő farakás közöl a holt testeket. És ha ez nem ellenkezik a moralitással, ugyan kérem szeretettel: miért haragszik t. ur állitásomért?

Marmarosból. Szigeth. — Közülünk bár kire, de különösen reám, ki a P. Hirlapnak követeink választásában pártja szétbomlását sejditő levelezője nézeteinek a nyilvános helyeken tapasztalt kölcsönösség olajágát tartva elejbe, szakadások helyett az eddig létezettek egyé olvadását reményleni, s szinte igérni is merészlettem, folyó hó 18 s 19ke érdektelen nem lehete, várván a kettős jóslatok egyikének teljesedtét. — A föllépett testvér-sógor igényök melletti változhatlan ragaszkodása, — az érdekek kiegyenlitésérei hivatkozás, — a kölcsönzött szárnyakon lebegő ikarus reformer köpenye alatt már megszokott s fölemelőit leginkább sértő szavai, — és ugy mint egy pap szólani képes“nek elbizott kifejezései a béke reményét csilapitani, s a kedvetlen palinodia tollát már kezeimbe nyujtani látszattak, s csak elnök ő mga harsány éljennel fogadott, s mint a körülmény mutatta, nem is siker nélkül elhangzott megnyitó beszéde ébreszté föl a lankadni látszott reményt. Ugyanis ő mga előre bocsátván, mennyire szivén feküdnék felséges urunknak királyunknak hazánk fölvirágzása — mennyire akaratja az, hogy a mi a hon java előmozditására az értelmiség által ohajtatik, az az alkotmányos ut törvényszerü irányában — teljesedéséhez elvezettessék, ezek tanujeleül a fölolvasás végett átnyujtott kegyelmes királyi meghivó levelet mutatá be, hozzáadván, hogy valamint egy részről a legmagasabb fejedelmi jósága felséges urunknak közhálára s a legbuzgóbb hódolatra hivja föl kebleinket, ugy más részről méltán várja és igényli a hon törvényhatóságaitól is azt, hogy szükkeblü felekezetességen fölül emelkedett, nem ábrándos s eredménytelen eszmék halmazaival lépjenek föl a törvényhozás pályáján, hanem oda müködjenek, hogy a nagy czél megközelitését az ezen országgyüléshez kötött annyi sok, hő, és szép remények valósulását idő és költség-kiméléssel a király és haza egymástól elválaszthatlan érdekében elősegitsék. S miután Marmaros a mult időben sem mellőzé e magas hivatást hiven teljesiteni, sőt mindenkor oda müködött, hogy a nagy czélt megközelitse; a mgos elnök erősen hiszi, hogy ez alkalommal is a mult és jövendő közös határánál tapasztalás után indulva figyelmesen oda fogja irányzani lépéseit, hogy a körülményekkel megbarátkozva, az alkotmányadta jogokat kölcsönösen tiszteletben tartva, a jót üdvöst, és hasznost — bár honnan jöjjön is az, fölkarolva, a király és haza egyetemes megelégedését kiérdemelje. — Az ekép kifejlett remény és hiedelem mellett ő mga kéri a rdket, hogy a mennyiben a jó és üdvös csak a béke honában tenyészik, ne engedjenek magok közt semmi olly körülményt fölmerülni, mi e megyének jelen békés fönállását bár melly oldalról is ingadozásba hozná. Az erélyes beszédet főjegyzőnk remek viszonüdvözlete váltá föl; ezután kineveztetvén a szavazatszedő küldöttség, httótanácsi intézvények fölolvasása után a gyülés eloszlott. — 19én reggel csendben begyült nemes rokonink a csendet föltartották, megmutatván, hogy ha nem ingereltetnek, nem ollyanok, minöknek festetnek. 10 órakor a választás megkezdődvén, Mánn József és Asztalos Pál főbirák választattak követekül, az előbbi fölkiáltás utján, ez utóbbi Sz. J. 724 szavazata ellenében 926 szavazattal. — Nagy Miklós.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.) „Mig tehát a conservativ elveket, a kormányhozi őszinte ragaszkodás elvét dicsérem, nem kivánnám, hogy valaki szavaimat azon értelemben vegye, mintha a csökönyösség, tespedés, vagy némi szolgai, saját jogait becsmérlő alávetettség szószólója volnék. Bizony ez mindkettő egyszerre távol van tőlem; és pedig az első annál inkább, minthogy tisztán állátom, mennyi van a status-épület majd minden ágaiban, mi megváltoztatandó, mással pótlandó, miket javitani nem csak malasztos, mint inkább szükséges; a második már azért, mert mindig az vala igyekezetem, hogy a saját jogok melletti törvényes s mérsékelt küzdés soha se vétessék senki által balul. Innen, ha azok, kik a törvényhozásra befolyást gyakorolnak, a korral előhaladni szándékuk, ha megjavitani akarják azt, mi megjavitani való, a hiányt kipótolni, ha reformálni akarják azt, mi alkalmatosnak nem találtatik, vagy mi a jelen kivánatainak nem felel meg elegendőkép; vagy azon esetre, ha a kormány a nemzeti létellel ellenkező törekvéseket nyilvánitana, vagy a törvények iránt nem elegendő tiszteletet mutatna, az országos rendek joga a sorompóhoz lépni s intézkedéseiket védeni: ugy soha sem kések ezen eljárásukat nem csak szabadnak, hanem dicséretesnek is kinyilatkoztatni. Ama ujságcsiklandást mindazáltal, és hogy a kormánynak mindig söt akkor is, ha az alkotmány s nemzetiség föntartására nézve őszinte törekvését nyilvánitja s alaposan nem vádoltathatik törvénysértésről, ha — a mi több — tervek s maguk a tények által mutatja jóakaratát a nemzet iránt, hogy akkor is még köszönet helyett különféle akadályok tételnek utjába, s ellenkező, hogy ne mondjam ellenséges törekvésünek mutatjuk föl: ez soha sem nem helyeseltethetik, sem a nemzeti közjólétet elő nem mozdithatja. Eléggé gerjesztették a nemeslelküség e neme, néhány utósó országgyülésen sok szónok fejtegeté, mi által mi még is sem fölvilágositottabbakká, sem szerencsésebbekké nem válánk; az én nézetem is az, hogy mi ezen uton azon századokat, mellyekkel más nemzetektől hátra maradtunk, soha sem töltheljük le. Nem szép szólásmodor, nem bátor készség a megvivásra, mire nekünk szükségünk van, hanem inkább nagyobb pontosság s rend a közigazgatásban, erős lábon álló hitel, magán a külföldön is utak, kereskedés, egy okszerübb mezőgazdaság, ipar, és a szép müvészet fölemelkedése, s végre a nép vallási s erkölcsi kiképzése, ez az, mire szükségünk van; de ez nem szavak hanem tények által, nem vilázás és viszálkodás hanem az akarat összhangzása, kölcsönös egyetértés s megelőzés, bizodalom s okos éberség s végre mérséklet által érethetik el.

Ha valaki e tekintetben más nézeteket táplál, az, ugy hiszem, vagy elfogult véleménnyel van eltelve, vagy őt a közjó iránti gondoskodás nem lelkesiti, hanem más indokai s szenvedélyei vannak, mik cselekvéseinek alapul szolgálnak. — És ezt megérinteni elég, állitásom első részének sulyositására; hogy t. i. ezen gyülésünk valamint általános szempontból, ugy a magyar korona alatt egyesült népekre, mint a közelgő országgyülésre nézve, mellyre azok követküldéseik s utasitasaik által befolyást gyakorlandnak, nagy fontosságu.

Meg kell vallanunk azt is, hogy eme gyülésünk saját helyhatósági lételünket tekintve, nem csekélyebb fontosságu.

Meg kell t. i. és pedig méltó fájdalommal vallanunk, hogy helyhatósági jogaink már néhány tized óta az ellentörekvésektől megtámadtatnak, gyanusitatnak, söt keményen ostromoltatnak; s ezeket részint némelly magyar törvényhatóságok, főkép pedig a közös országgyülésen, s mi még szomorubb, épen néhány horvát honfiak majd alattomos, majd nyilt uton folytatják. Hogy ezen ostromlások a közellevő országgyülésen ismét meg fognak ujitatni, alig vétethetik valakitől némi kétségbe. Innen ha valaha, most bizonyosan szükségünk van érettebb megfontolásra az alkalmas eszközök választása végett, mellyek által hazánk eme intézkedései, mik hosszu megszokásnál fogva a hon lakosainak egyszersmind második természetévé váltak, s mellyeknek megsemmisitésével ezen országok békéjére s boldogságára kilátás nem lehet, föntartassanak s ernyöztessenek. — Azonban ezen egyesült országok s nevezetesen a rendek közszelleme, mellyet ők képviselnek, előttem eléggé ismeretes, annyira, hogy azok érzelmét fölfogni s ugyan azt kevés szavakban kifejezni merhessem; én azt tartom, s minden tartozkodás nélkül állitom, hogy őszinte kivánatuk Magyarországgal egyesülve maradni, söt hogy a mi több, jólétüket főkép ezen egyesülésben látják, s soha nem is adtak helyt a Magyarországtóli elszakadás eszméjének, és pedig annál kevesbbé, minél szerencsésebbek a napok, mellyeket a legujabb időig a magyar alkotmány aegise alatt éltek, s minél édesebb marada a visszaemlékezés a Magyarországgali barátságos egyesülésben eltöltött századokra, s végre minél bizonyosabb a garantia, mellyet ők saját tüzhelyeikért s a közös haza javáért kiöntött vérben birnak. — Innen nehányak az elszakadási irány felöl hintegetett hirek közöl a költészethez s rágalomhoz számitandók. Továbbá ezen országok lakosai jól tudják, hogy Magyarországot, mint kiterjedésre s népességre sokkal jelentékenyebbet, a törvényhozás terén jelentékenyebb részesülés is illeti, és soha sem hagyák magukat a maniától annyira ragadtatni, hogy Magyarország alkotmányos és nemzeti kifejlődésének bármelly akadályt akartak volna utjába görditeni. Minthogy ők Magyarországgal közös törvényeiken s intézkedéseiken kivül is saját s ugy szólva számtalan alapitott törvényekkel, apostoli királyunk ünnepélyes és számos oklevelei által megerősitett s századok szokásai által szentesitett jogokkal birnak, minthogy ezen fölül ezen országok nemzeti nyelve a magyar nemzetétől különböző, annál fogva ezen jogaikat s nemzetiségüket nem kisebb szorgalommal ápolták, s ezeket föntartani kivánták, mi, mint a természet s emberi tulajdonságban alapuló, tőlük nem irigyelhetik; és e tekintetben ama jogukat gyakorolják, melly nem csak minden népeknek, hanem minden községeknek is, söt maguknak a magán csa-

ládoknak s mi több, egyéniségeknek is saját s velök született joga. (Folyt.) Agr. Zeit.

Erdélyi országgyülés. A XCVIII. országos ülésben, oct. 21én a kir. kormányszék megjelenvén a kk. és rr. között, kormányzó ő nm. fölolvastatta ő felségének következő tartalmu k. k. leiratát.

Első Ferdinánd stb. Hogy a magyar nyelvről szóló törvényczikk általunk leendő szentesitését be nem várva, azon fölirástokat, melly folyó évi oct. 8ról némelly hü és érdemes alattvalóinknak Erdély nagyfejedelemség honfiai közé bevétele tárgyában szokott uton elönkbe terjesztetett, nem azon nyelven szerkesztettétek, mellyet az eddig divatozott és sept. 13ról kelt leiratunk által meg nem változtatott törvényes gyakorlat elötökbe szabott, nem helyeselhetvén, jövöre nézve titeket ezennel legfelsöbb királyi határozatink pontosabb figyelembe vételére intünk.

Egyébiránt azon törvényczikkek közöl, mellyeket ez alkalommal fölterjesztettetek, azokat, mellyek ide mellékelvék, kegyelmesen megerösitvén, a többi, ugyanazon egy törvényczikkbe foglalt egyéneket illetöleg titeket további kegyelmes határozatunk bevárására ut sitva, meghagyjuk, hogy az érintett megerösitve levő törvényczikkeket, a legfelsöbb szentesitésünk alá fölterjesztendö többi törvényczikkekhez sorozni siessetek. Többire etc. Kelt octob. 15én 1847.

Az ezen k. k. leirat mellett leküldött 5 törvényczikk szól: gróf Hardegg Ignácz, gr. Hartig Ferencz, b. Kübeck Károly Frigyes, gr. Bombelles Henrik és Humelauer Károly honositásáról.

Ezzel a k. kormányszék a kk. és rr. közöl eltávozván, előbb is föl lön olvasva a kir. kormányszék utján a főszámvevő hivatal által készittetett azon terv, melly kimutatja, hogy a kk. és rr. által az urbéri szék biráinak fizetésére nézve megállitott három osztálynak (t. i. 200,160és 120 ft.) mellyikébe melly törvényhatóságok sorozandók. És ezen irat, melly utóbb csakugyan köziratra ment, keserü vitát idézett elö, mert latin nyelven volt szerkesztve. A kk. és rr. mondhatni általánosan kedvetlenül vették, hogy épen akkor, midön ő fige a magyar nyelv használatában az erről szóló törvényczikk előtt is tágasabb kört méltóztatott engedni, egy alsóbb hivatali testület nem átallja az országgyüléssel olly nyelven értekezni, mellyet azon testületnek már az 1791: 31 törvényczikknél fogva sem volna szabad használni. Kik ez értelemben voltak, a munkálatot vissza kivánták küldeni. Emelkedtek mentő szózatok is ezen eljárás mellett, jelesen: hogy az 1791: 31 törvényczikknek derogált azon gyakorlat, miszerint a főszámvevő hivatal működéseiben vegyesen használt magyar és latin nyelvet; hogy ez nem a főszámvevő hivatal értekezése az országgyüléssel, hanem csak egy terv, mellyet a főszámv. h. a kir. kormányszéknek adott át, s eddigi gyakorlat szerint át is adhatott, s a kir. kormányszék közli a kk. és rr. stb. Végre j.könyvbe ment, miszerint a kk. és rr. elnök ő nm. utján az érintett eljárás miatti kedvetlen érzelmük nyilvánitása mellett fölszólitják a k. kormányszéket, hogy az alá rendelt hivatalokat nemzeti nyelvünk s az erről szóló törvények nagyobb tiszteletben tartására utasitsa.

(Folytattatik.) (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

(Jelenleg Pesten) egy kis boltocskában függöny alá boritva egy német ember albinát mutogat... Az albin olly ember, kinek hófejér haja, tejfejér böre s veres szeme volna. Kik az itt kiállitott asszonyt látták, hitelesen beszélik róla, hogy haja valóban olly szép fejér, mintha fejér ló serényéből volna, s olly éles is egyszersmind; böre nem rendkivül szöke ugyan, hanem épen ollyan, millyen a gyöngébb arczu szökék közt elegendő találtatik; szeméneк veres szinét pedig azért nem láthatni, mivel szüntelen forgatja, állitván, hogy neki a fény igen árt. Mind ezekből és több egyéb tüneményekből erösen sejtik nem kevesen, hogy ezen albina olly átalakult lény, kinek egész metamorphosisa egy kis parókába s némelly más fogásokba került... Mi legkisebbé sem vagyunk ellene, hogy a jóért pénzt ne adjunk a külföldi embernek, ha magunknál olly jó nem találtatik; azonban illy dolgoknál eszünkbe jö azon kérdés: valjon nem szükség volna-e, az illyen és efféle pénzcsikarásoknak egy egyszerü kitiltás által véget vetni, s pedig annál inkább, mert az illy spectaculumok nagyrészint olly zsebekből szedik ki a pénzt, mellyekben különben is kevés van. Ugy hisszük, rendörségi engedelem nélkül, semmiféle mutatványokkal föllépni nem szabad; azonban ohajtandó volna, hogy ezen engedelmet szigoru vizsgálat előzze meg, mert ha az albina felöli sejtelmek valók, ugy inkább tartsuk föl ezen iparágat honi szegényeinknek, ők szinte kiszemelhetnek magok közöl holmi derék albinust vagy albinát, kiket annál örömestebb szemlélhetünk, mert legalább olly becsületesen fognak beszélni magyarul, mint a milly folyón ejti az emlitett albina a pórnémet nyelvet.— Egyébiránt meg kell adni, hogy a 10 pkros bemenetdijért a nézö még más nevezetességet, tudós madarakat is láthat! E madarak felöl némelly collegáink mind eddig azért hallgatnak mélyen, mert előbb ki akarják puhatolni: ellenzéki irányban üzik e tudományukat, vagy pusztán a tudomány szempontjából? Ekkor aztán első esetben nem fognak késni a lelkes dicséretek és magasztalások, valamint második esetben nem az ócsárlás és nemes megvetés.

(Tudva levő dolog) hogy a budai Dunapartokon a szenny és mocsok miden nemét láthatni. Az ember alig hinné, hogy valakinek kedve volna, e helyet még sétául vagy mulatozási helyül választani. S mégis igy van. A hét minden napjain jelennek itt meg egyes suhancok, pisztolyt vagy valamelly összekelepelt löeszközt rejtegetve zsebökben, s alá föl járva durrogatnak a szöke Duna felé, az ott lakók ijesztgetésére, betegek kinzására, béke — s csöndszeretök háboritására, és a veszteglö hajóknak, mellyek ollykor csupa szénával terhelvék, nem minden veszedelme nélkül. Vasárnap délutánokon pedig egész serge gyül össze az apró 10—12 éves legénységnek, kicsapongó tanulók, dévaj mesterinasok, vagy romlásnak induló kalmár-növendékek, s tart illyenkor a durrogatás napestiglen, mintha e szeméthalmokon örökös szüret volna. Csak egy nincs, mit e csöcselék nép közt soha de soha sem láthatni: a rendör. Pedig vajmi érdemes dolog volna, ha ezen tisztes egyének közöl e löversenyek alkalmával valamellyik a Dunapartra vetödnék, s karonfogván egy zöld köténves kalmárinast, haza vezetné, tudtul adván hon gazdájának, hogy a harczias szellemü emberke elöl jól zárva tartsák a löporos ládát; vagy elvivén egy mesterinast gazdájához, értésére adná ez utóbbinak, miszerint a legénykét nem azért adák oktatása alá szülei, hogy öt csent löpornak nem értett és gondatlan kezelése által vakká vagy nyomorékká lehetni engedje; végre pedig egy illy rendör, föltéve mindig, ha magát a nevezett partokon valaha csak egyis mutatná, egyszersmind tudtára adná az egész lövöldözö közönségnek, hogy a városnak egy része sem arra való, még a szennyes Dunapart sem, miszerint ott, s még hozzá rosz és veszedelmes löcsövekkel, durrogatási gyakorlatok tartassanak, mert az illyes gyakorlat veszedelmes lehet magukra az illy vitézekre, nagyon veszedelmes lehet a városra, a lakosoknak pedig mindenkor olly alkalmatlanság, mellyért nem érdemes a városba jöni lakni. S mind e bajt egy budai rendör elhárithatná, ha kedve jöne, a Dunapartra tekinteni!

(Bekövetkezvén) a budai ráczvárosi vignapok ideje, azaz: itt levén az évszak, mellyben fojtott mustot, csipös ujbort, ráczürmöst inni, s mellé korcsolyául sült gesztenyét enni, seregestül jár át Pestről a mindenféle fiatal sereg, hogy megtelepedjék az emlitett ráczváros egymást érö korcsmáiba, idején tartjuk, tisztelettel figyelmeztetni az illető rendöri hivatalt, hogy ha nem épen akarja is Athenae és Sparta régi dicsö példáit követni, hol a rendöri hatalom, s épen a status iránti legfőbb tekintetből, mindig előkelöbb kötelességének tartotta, a polgárok erkölcsi mint anyagi kincsét óni vésztöl; annyit azonban nálunk és korunkban is szivére vehet, hogy az erkölcsrontás nyilvános iskoláira eltiltólag hasson. Az illy korcsmákban t. i., hol az emlitett italok méretnek, szoknak megjelenni legelöször is kezdve a tölszakot, azon különféle német daltársaságok, mellyeknek férfiu és nö, fiatal és vén tagjai vetélkednek egymással, mikép mulassák az összegyült érdemes közönséget minél kicsapongóbb, trágárnál trágárabb nótákkal és előadásokkal. Az illy dolgok aztán mérget csepegtetnek a tapasztalatlan fiatalság szivébe, még inkább neki szilajitják az erkölcsében már is bomlott embert, s némelly becsületes férfi vagy nö szivébe, kit, az illy előadások felöl tudatlant, ide csalt az egy pár vigan töltendő óra utáni sovárgás, először csepegtetik a gonosz ismeretnek magvait. Senki se tartson bennünket tulszigoruaknak; mi magunk is kész baráti vagyunk mindenkor egy vig lakomának, társas kördalnak, zenének, tánczнak, és mindennek, mi az emberi sziv fölviditására tartozik; azonban a mik illy botrányhelyeken történnek, azokat közönyösen venni nem lehet senkinek, a ki embertársai megromlását, a földi szerencsétlenségek legfőbb okát, szinte közönyösen venni nem akarja. Azért egy két jó és szigoru tilalomszó onnét, a honnan már sok jó eredt, az erélyes budavárosi kapitány ajkai közöl, és segitve lesz ez erkölcsi mételyen.

(A fövény vagy kö betegség) az emberiség legkinosabb, legveszedelmesebb nyavalyái közé tartozik, a ki tehát e bajon segiteni tud, az a szenvedök legnagyobb jótevöi közé számitatik, söt megérdemli, hogy minden szivben örökké éljen, s emléke dicsöitessék: — illy nemes család létezik Gömörmegyének Rima-Szombath melletti Tamásfalva helységében, mellynek több tagjai a fövény-betegség gyógyitásának csalhatatlan orvosságát birják; és noha mind azokat, kik hozzájok folyamodnak, minden fizetés, és jutalom mellözésével, egyedül jótékonyságuknak nemes öntudatával megelégedve, orvosolják, mindazonáltal ebbeli tudományukat mindekkoráig titokban tartják; — ezennel tehát kéretnek a tisztelt család mindazon egyénei, kik az emlitett orvoslás titkának birtokában vagynak, sziveskedjenek emberiség iránti szeretetük, söt erkölcsi kötelességüknél fogva az általuk birt fövény-orvoslási titkot fölfedezni, s azt a szenvedök javára közzétenni: — ezen méltányos kérést tüztem ki legfőbb czélul jelen soraimnak, mellyhez azon figyelmeztetést ragasztom, miszerint — ha e fölszólitás a tisztelt családnál hideg kebelre találna — az illető felsöbbség törekedjék e titokhoz jutását jutalom mellett is magának megszerezni, és igy a szenvedö emberiség nyomorán könnyiteni. J. V.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, oct. 15. Mint átalában állittatik, Isabella királynö s anyja Maria Krisztina viszonlátása igen szives vala; Isabella örömét ismételve nyilvánitá ezen szerencsés esemény fölött. Az anya-királynö jelenlétében a kibékitett kir. házaspár legszeretetreméltóbb viseletet tanusita. Maria Krisztina és Rianzares herczeg a királynö s királlyal a palotában ebédeltek.

N.Britannia. London, oct. 19. A liverpooli kir. bank fizetéseinek megszüntetése a nap közbeszéd tárgya jelenleg, az aggodalmak is növekednek; mert a crisis, miről azt hivék, hogy tetöpontját már elérte, még folyvásti növekvésben van. — Ma egy tekintélyes tagokból: kereskedökből, bankárokból álló küldöttség, mellynek élén Brown, Cardwell és Patten parliamenti tagok álltak, titkos tanácskozást tartott Russell lorddal s kérést nyujtott be, miszerint a kormány olly rendszabályokról gondoskodnék, mellyeket alkalmasoknak vélne, hogy a jelen szorultságban és pénzszükségen segitnének. Russell lord a legjobb reménnyel bocsátá el a küldöttséget.

Franczіaország. A „Constitutionnel“ nagy bőszültsége a besançoni franczia fegyvereknek Freiburg cantonbani küldetésük fölött ürügyül szolgál a „J. d. Debats“nak ezen harag okát tovább fejtegetni: „Ezen harag — mond az érintett lap — bizonyára onnan jö, mivel ezen fegyverek olly cantonnak adattak el, melly életével szabadságát s törvényeit, alkotmányát s szövetségi szerződését védni akarja. Igen, ha a rend s törvényesség ügye elleni lázadásról volna szó, ugy az bizonyára a „Constitutionnel“ rokonszenvét nem nélkülözné. S ekkor ha a kormány vonakodnék e lázadást pártolni, akkor a „Constitutionnel“ hirlapi átkait ép olly hevességgel szórná ellene, mint jelenleg. Ismerjük már e tactikát. A radicalok, kikkel a „Constitutionnel“ tart, az erösebbek s jobban fegyverzettek; az ellenpárt pedig a sokkal gyengébb; mindazonáltal ez el van határozva, nem engedni, s inkább elveszni kiván. A legdrágább áldozatot kivánják tölük, mit egy néptöl kivánhatni; tudniillik függetlenségüket s bizonyos fokig vallásos hitüket is. De ebben megegyezni soha sem fognak. Azok, kikről illy gyalázatot föltesznek, a sveiczi szabadság höseinek s alkotóinak utódai s az atyák vére foly még ereikben. A radicalok fogják a polgárháborut előidézni, ha arra kerül a dolog; azért csak rajtok áll, hogy az elmaradjon. A Freiburgnak történt fegyvereladás által a franczia kormány a

harczot legkevesbbé sem mozditá elö. Söt ellenkezöleg A „J. d. Debats“ is azt tartja, hogy az által csak akadályoztathatik, s hogy az által a radicalokban üdvös félelem költetik. Az 1845ki csatavesztés, midön magukat önkénytes csapatoknak nevezék, általuk még nincs elfeledve. Egyébiránt bármit tett volna is a kormány, azért még is rokonszenv jeléül tekintetett volna egyik vagy másik részről. A különszövetség minden esetre egy részt ultramontanusokból és jezsuitákból áll, de számos conservativ férfiakból is, egy szóval az Sveicznak mérsékelt, szabadelvü, türelmes, egy szóval minden conservativ szellemü férfiai által pártoltatik. Ezen párt védi a törvényt és rendet, a cantonal fölségiséget, a szövetségi szerzödés talpkövét s azt magát, mit forradalmi uton s fegyverrel megváltoztatni törekszenek. Ezen párt védgát, melly a radical demagogia árját föntartja, melly azon nap fogja Sveiczot beboritani, midön eltünendik. Az való, hogy a radical párt tizenkét cantonban hatalommal s ez által a szövetségi gyülésen többséggel bir. Maradjon azért az alkotmány és szövetségi szerzödés határain belül, és Europa, különösen pedig Francziaország által Sveicz szabályszerü kormányának fog tekintetni; irányaikat s czélzásaikat elfeledik, s azt is, hogy a Luzern ellen vonuló demagogokat s lázadókat Ochsenbein vezérlé. Olly kormány azonban, melly a törvényeket megsérti s az alkotmányt szétszaggatja azon erö által, mellynél fogva fönáll, az a szabályszerü kormány korlátait önkénytesen tullépi s párttá sülyed. S ez fájdalom Sveicz jelen állapota, s mihelyest valamelly status illy helyzetben van, az idegen kormányoknak nem marad egyéb hátra, mint egyedül az igazságot és saját érdekeiket szem elött tartani.“

Olaszország. A pápa ö szentségének az uj statusconsulta megalapitására vonatkozó patense következöleg hangzik: „Midön folyó évi april 19röl kelt körlevelünk által fejedelmi akaratunkat nyilvánossá tettük, mellynélfogva az egyházi status minden tartományiban több jeles és ajánlatra méltó férfiakat választandunk s azokat Rómába hivandjuk, szándokunk vala azokból egy statustanácsot (Consulta di Stato) alkotni, és illykép a pápai kormányt olly intézettel gazdagitani, melly, ha más kormányoknál és Europa más statusaiban magas tiszteletben áll, egykor a sz. szék világi uralkodásának dicsösége vala, olly dicsöség, melly a római pápát illeti. Mi e mellett tökéletesen meg valánk gyözödve, hogy egész tartományok közvéleménye által megtisztelt személyek mély belátása s tapasztalata nagy segélyt nyujtandnak s kevesbbé leend nehéz azon statusigazgatási javitásokba kezdeni, s a virágzás ama tetöpontjára emelni, hova azt eltökélt szilárd akaratunknál fogva juttatni reményljük. Ezen czél elérhetését biztosan hisszük, ha határzott akaratunkkal a kedélyek általános mérséklete párosuland, melly az elvetett magnak aratási idejét bevárja, és szóval, irással s magatartása által az egész világnak megmutatni tudja, hogy itt egy vallástól lelkesült, fejedelmét szerető és józan itélötehetséggel megáldott nép jótéteményeket szed s háláját a rend és mérséklet szelleme által tanusitja. Ez azon jutalom, mellyet a statusjólétéröli folytonos gondoskodásinkért ohajtunk, s azt megnyerni magunknak hizelgünk. Isten segitségébe bizva s azon szándokkal, hogy fejedelmi határzatainkat kiviendjük, saját akaratunkból s legföbb hatalmunknál fogva parancsoljuk sat. sat.

Az „Allg. Zeit.“ római levelezője oct. 16ról következöleg ir: „Ha alkotmányi patensünk“ bevezetö szavaiból már kitünik, milly genialis fordulatot adott IXik Pius az ügynek, nagylelküsége még inkább nyilvánul azon módban, melly szerint april 19én tett igéretét betölti. Hiszen már megszoktuk közönségesen, hogy az igéretet a kivitel nem olly gyorsan szokta követni. Áz ujonan alakitott statusconsulta két évre leend megválasztva. Áland pedig egy bibornok-elnökböl, egy föpap-alelnökböl, 24 status-consultorból, bizonyos három auditorokból, egy fötitoknokból s egy föszámvevö hivatalnokból, az illetö alárendelt hivatalnokokkal. Az elnökség és consultorok kinevezése a fejedelmet illeti, az utóbbiak azonban a tartományi tanácsok által hármával ajánltatnak. Megválasztathatnak: 1) tartományi vagy kormány-tanácsnokok; 2) gonfaloniere-k s községek idösbjei; 3) legkevesebb 10,000 scudi értékü vagyonnal vagy 1000 scudi évenkinti jövedelemmel birók; 4) olly ügyvédek, kik a három fölebbviteli itélöszéknél beirvák; 5) tudósok, kik az ország elsö intézeteiben foglalkoznak; 6) elsö rangu kereskedök s nagyszerü iparintézeti tulajdonosok. A megkivántatók továbbá: pápai alattvalóság, a polgári jogok teljes gyakorlata, 30 éves kor és mocsoktalan jellem.

Sveicz. A szövetségi gyülés Dufour genfi szövetségi ezredest a szövetségi sereg fövezérvé nevezte.

Legujabb hirek szerint a szövetségi képviselök Luzernben a kormánytanács által nem fogadtattak el, sem pedig a nagytanács küldetésük végett össze nem hivatott. Rüttimann kinyilatkoztatá, hogy Luzern követei a szövetségi gyülésen vannak, különös szövetségi képviselöknek pedig, kik egy proclamatiot üres szavakkal hoztak, Luzernben a hatóságokkal közlekedésbe lépniök nem szabad; a proclamatio terjesztése megtiltatott; ki azt még is terjeszteni merészkednék, elfogatik s a törvény elébe állittatik.

Igazitás. Mult számunk 687dik lapján második hasáb fölülröl lefelé 19 sor: ‚minden, mi büntetésének‘ helyett olv. „minden, mi a bün büntetésének.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Az első magyar fesztészeti akademiát gyámolitó társulat f. évi novemb. 3kán d. u. 4 órakor közgyülést tartand a n. casino teremében, mellyre minden ügybarát s különösen a t. cz. részvényes urak megjelenni kéretnek. Választmányi határzatból, Ney Ferencz, társulati titkár.

Minden honi könyvkereskedésben, s magánál a szerzönél (ujvilágutczai Ilkey ház 2-ik emeletében) kapható:

MAGYAR GAZDATISZTI NÉVTÁR,

melly a kalendariumok rendes tartalmán kivül magában foglalja a magyarországi föbb birtokosokat betürendben, s ezek urodalmaiban hivataloskodó tiszteket. Kiadja **Fényes Elek.** Ára 30 kr. ezüst pénzben. (1—3)

Minden honi könyvkereskedésben, s magánál a szerzönél (ujvilágutczai Ilkey-ház 2-ik emeletében) kapható:

Magyarország leirása

statistikai és geographiai tekintetben, a legujab adatok szerint. Kiadja **Fényes Elek.** Ára 4 ft p. pénzben (1—3)

Haszonbéri hirdetés.

Az egri érsekség urodalma részéröl közhirré adatik, hogy ugyan érseki Eger városában négy mészárszék és hozzá egy órányira fekvö Pázmánd nevü pusztának, szántó földekböl, kaszállókból és legelöből álló része — melly összesen 581$^{81}/_{100}$ holdat tészen, jövö 1848dik évi január hó elsö napjától kezdve három egymásután következö évekre, folyó évi november 10dik napján Egerben az érseki fötisztség irodájában tartandó nyilvános árverés utján — elöre közlendö föltételek mellett haszonbérbe fognak adatni. 1—3

Magyar nemzeti muzeum tárgyában. F. eszt. aprilis 1töl mai napig a magyar nemzeti museumnak részint ajándékoztattak, részint megvétettek: I. Könyvtárba. 1) Ö cs. kir. s ap. felsége a „Monumenta historiae Germaniae“ 9dik kötetével, „Krüntz Encyclopoediá“-ja 188. 189. 190. és 191dik kötetével, valamint Schmidt Ferencz „Chronologisch systematische Sammlung der Berggesetze der österr. Monarchie“ czimü nagy hasznu munkával kegyeskedett kedveskedni; 2) a nm. m. kir. helytartótanács utján, több magyarországi könyvnyomó intézetben kijött nagyobb és kisebb munkák, valamint több hirlap is, ingyen küldettek be; 3) gr. Széchenyi Lajos belsö tit. tan. „Figyelmeztetés korszakunkra, angolból forditotta, részint irta Ché“ Lipcsében 1844. munkával kedveskedett, ugyanennek alapitványából 400 ezüst forint értékben több jeles s Magyar- és Erdélyországot illetö könyv és kézirat vétetett; 4) Ürményi Ferencz belsö titkos tan. és koronaör által „Jakobi Morelli Bibliothecae regiae divi Marci Venetiarum custodis Bibliotheca manuscripta Graeca et Latina Bassani 1802“; 5) Jekelfalusy Vincze czimzetes püspök s magyar kir. helytartósági tanácsos: a) „Memorie critiche delle Citta di Sancto Arcangelo raccolte da Monsignor Marino Marini. Roma 1844“, b) „Diplomatica Pontificia dissertazione di Monsignore Marino Marini Roma 1841“, c) Odae Anacreontis et Sapphos a Petro Aloysio Valentini Florentiae 1843“ jeles munkákkal; 6) Hontmegye ritkaságokat gyüjtö társulata több érdekes nyomtatott munkával, kézirati könyvekkel, jeles földabroszszal és 18 darab ritka, II-ik Lajos, VI-ik Károly, Rákóczy György, Thököly Imre, II-ik Rákóczy Ferencz, Mustafa esztergomi fögondviselö, Heister Sforzia Fülöp herczeg s egyebek leveleivel gazdagiták könyvtárunkat; 7) a magyar középponti vasuti egyesület részéröl „Helyzete a magyar középponti vasut Pest és Szolnok közti részének sat. térképpel; 8) Pintér Endre prémontrei szerzetes kanonok „Marcus Tullius Cicero beszéde Manilius törvényjavaslata mellett a néphez“ Bécs 1846. tulajdon munkájával; 9) Laky Demeter prémontrei szerzetes kanonok „költészet rövid rendszere és történeti vázlata“ Szombathelyen 1847. tulajdon munkájával; 10) Pott György ezredes s a pétervári mineralogiai társaság elsö titoknoka „Verhandlungen der russisch kais. mineralogischen Gesellschaft zu sz. Petersburg 1845—1846.“; 11) Heidinger Vilmos cs. kir. bányatanácsos a) Geognostische Übersichts-Karte der österr. Monarchie v. Haidinger, magyarázattal. b) Berichte über die Mittheilungen von Freunden der Naturwissenschaften in Wien v. Wilhelm Haidinger Wien 1847. tulajdon munkájival.; 12) Pettko János tanár „Geognostische Skizze der Gegend von Kremnitz von Johann v. Pettko, herausgegeben von Wilh. Haidinger Wien 1847“ 13) Töpler Károly sz. kir. Soprony város foorvosa „Hippokrates aphorismái: magyarra forditotta Töpler Károly Soprony 1847.“; 14) Schmidt Ferdinand hazánkfia s laybachi kereskedö „Systematisches Verzeichniss der in Provinz Krain vorkommenden Land- und Süsswasser-Conchillien von Ferd. Schmidt Laibach; 15) Czizek János cs. kir. pénz- és bányahatósági tiszt: „Geognostische Karte der Umgebungen Wiens v. Johann Czizek.“; 16) Wagner Mihály soproni megyei tiszti mérnök „Utitérkép sat. (sopronymegyei.)“; 17) Bittner Imre aradmegyei rendes föorvos „a bánság poslázairól irta Bittner Imre orvos dr. sat. Pest 1847.; 18) Somogyi Károly hittanár és szerkesztö „Religio és Nevelés kath. egyházi folyóirat 1846. IIik és 1847ik Isö füzet.“; 19) Hanák János kegyes rendi oktató: „Ötödik füzet Természetrajz.“ sat. Hanák Ker. János Pest 1847.; 20) Rumy Agoston Gyula, néhai édes atyja Rumy Károly György esztergomi papnöveldei jogtanító után fiára maradt nagy számu kéziratban levö, 15 csomóra menö tulajdon munkákkal szaporitá m. n. muzeumunkat; 21) Szönyi Pál nevelö a) A Pesten fölállitandó protestans praeprarandia terve, készitette Szönyi Pál Pesten 184$^6/_7$; b) Alaktan magyar szülék, nevelök és tanitók számára készité Szönyi Pál Pesten 181$^6/_7$ munkákkal; 22) A pesti növendék papság magyar iskolája munkálatai 1dik évfolyamával Pest 1847. 23) Török János m. gazd. egyes titoknoka: „A magyar mezögazdák egyesületének örömnapja Pesten 1847.; 24) Néhai Rácz Alajos pestmegyei orvos által végintézetileg hagyott „Conspectus Aegrorum in Clinico chirurgico practico Regiae Scientiarum universitatis Hung.“ tulaj on kéziratával; 15) Oroszhegyi Józsa „Magyar nyelvtan Pesten 1847“ és „Honleányok könyve Isö és IIdik fuzet,“ tulajdon munkáival; 26) Mészáros Károly ügyvéd „Gerley Andreae tentamen Juris ecclesiastici Evangelicorum sat. 27) Schultz August ügyvéd „Világtörténeti elbeszélések sat. szerkesztö Schultz testvérpár Pest 1846“; 28) Erdélyi János szerkesztö: Magyar szépirodalmi szemle“ sat. 1847.; 29) Galgóczi Gábor „Tévelyedések a nyelv körül az egész magyar irodalomban“ tulajdon munkájával; 30) Apostol Pál Magyarország nádora emlékére, tulajdon munkájával; 33) Petrovich Döme képfaragó: „Andeutungen über Bildgiesserei nach der Methode der Alten“ tulajdon munkájával; 34) A honi izraeliták között magyar nyelvet terjesztö egyesület, felsöbb helyen jóváhagyott alapszabályaival; 35) Kubinyi Agoston museumi igazgató: „Catalogue de la Gallerie des tableaux de son altesse le Prince Paul Eszterházy“ sat. munkával kedveskedtek.; 36) A magyar nemzeti museum pénztárából megszereztettek: a) „Handbuch der vorzüglichsten in Deutschland entdeckten Alterthümer aus heidnischer Zeit von Sam. Wagner Weimar 1842.“ b) Zur Alterthumskunde des Nordens von J. Worsaae Leipzig 1847.“ c) Beitrag der Petrefaktenkunde herausgegeben von Georg Graf zu Münster VII. Heft Beureuth 1846.; 37) Szombath Ferencz t. biró, az ezen osztályhoz tartozó régi levelek tárát Zrinyi Miklós grófnak 1675dik évi levelével és 1sö Mária magyar királynénak 1380dik évröli oklevelével szives volt szaporitani.

(Folytatása követ.)

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

October 18tól bezárólag october 24kig.

October 18kán	743.	October 22kén	620.
„ 19kén	755.	„ 23kán	647.
„ 20kán	857.	„ 24kén	087.
„ 21kén	924.	Összesen:	5,633.

Nemzeti szinházi játékrend.

October 26kán: Férjem kószál. Franczia vigjáték 2 fiban — és tánczmutatvány.

October 27kén: Örökség. Eredeti drama 5 fiban. Irta Obernyik Károly.

October 28kán: Vallomások. Német vigjáték 3 fiban.

October 29kén: Lammermoori Lucia. Nagy opera 3 fiban.

October 30kán: Chivri Dianna. Franczia dr. 5 fiban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza
Pest october 29kén (pesti mérö.)					
A hajókon és raktárakban.					
310-365	270-290	240-250	150-155	90-95	110-113
(A piaczon.)					
305-350	260-280	230-245	140-152	85-90	105-110
Pozsony oct. 22kén (pozs. m.)					
206-255	———	145-184	105-120	70-89	100-120

Dunavizállás. October 28kán: 6′ 9″ 9‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

584. szám 1847.

Kedd. november 2.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

☞ Az országgyülési tudósitásokat illetőleg, ezennel van szerencsénk t. olvasóinknak jelenteni; miszerint azokról ugy intézkedtünk, hogy akár a gyorsaságot, akár a terjedelmet, akár az előadást tekintve, lapjaink minden más lapokkal dicséretesen kiállják a versenyt: e végből maga e lapok szerkesztője fogja azt Pozsonyból kezelni, s ha bár lapjaink Pesten fognak is megjelenni, a fönálló postarendszert tekintve, a Pozsonyban megjelenő lapok sem fogják azt — kivéve Pozsony vidékét — gyorsabban adhatni, s épen ez okból nem is tettünk lépéseket, hogy lapjainkat az országgyülés idejére Pozsonyban nyomattassuk... *Miután pedig e lapok szerkesztője Pozsonyban leend, igen kérjük t. rendes levelezőinket, hogy minden politikai ügyeket tárgyazó tudósitásaikat f. hó 12dikétől kezdve Pozsonyba, és nem Pestre, a szerkesztő nevére czimezzék.* Kelt Pesten november 1sőjén 1847. **a szerkesztőség.**

☞ *Azon t. cz. előfizetőink, kik nem kiadóhivatalunknál, hanem a postákon fizettek elő lapjainkra; azon esetre, ha jelenleg az országgyülés folyama alatt, Pozsonyba kivánják küldetni lapjainkat, a zavarok elkerülése tekinteteből az illető postahivataloknál méltóztassanak rendeléseiket megtenni.* **Szerk.**

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Névváltoztatás. Előléptetések. Halálozás. — Igénytelen inditvány. — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások Hevesből, Pozsonyból (közgyülés.) — Horvát-, Tót- s Dalmátországok tartománygyülése (folytatás). — Erdélyi országgyülés. (XCVIII. országos ülés folytatása). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyol-, Franciaország. Sveicz.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége a magyar kir. udv. kancellaria fogalmazó gyakornokát Térey Ignáczot ugyanazon főkormányhivatalnál tiszteletbeli fogalmazóvá kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

Ő cs. kir ap. felsége Falb István felső szentiványi bérlő vezetéknevét „Falvay"ra átváltoztathatni legkegyelmesebben megengedni méltóztatott. —

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a sóvári k. sóhivatalnál megürült első mázsamesteri állomásra Stephanovics Péter szigethi sómázsálót, — a második mázsamesteri állomásra Timcsák Ferencz cs. k. nyugalmazott hadnagyot s iglói sóhivatali gyakornokot, — és az irnoki állomásra Mayling István szinte nyugalmazott cs. kir. hadnagyot s helybeli sóhivatali gyakornokot; — továbbá a megürült broczkai harminczadosi állomásra Halászy Márton hrosinkai k. harminczadost, — a pozsonyi harminczadhivatali igazgatóságra Bagi Mátyás ujvidéki harminczadhivatali beszedőt, — a megürült zimonyi raktárnoki állomásra Josiphovics György klenaki vizsgáló fölügyelőt, — a borcsai harminczadhivatali utlevélvizsgálói állomásra Hergotta Szilárd zimonyi harminczadhivatali fölügyelőt, — végre a wimpassingeni k. harminczadhivatalnál megürült irnoki állomásokra Paczill Gottfried sopronyi harminczadhivatali kezelési gyakornokot, és Orlovszky József thurszowkai harminczadhivatali főfelügyelőt alkalmazá.

Főtisztelendő Grosser ker. János, az ajtatos tanitórendnek 16 évig vallásos buzgalommal és kitünő polgári hűséggel párosult fáradhatlan munkásságu volt főnöke, bölcsészet tudora, és a kir. egyetemnél ezen karnak kebelezett, valamint a magyar gazdasági egyesületnek egyik alapitó tagja, és a róm. kath. hitakademiának társa, folyó évi october 30dika éjelén, rövid idő alatt többször ismételt szélhüdés következtében, a halotti szentségek ajtatos fölvétele után Pesten élni megszünt. Béke hamvaira!...

Pest, november 1.

Igénytelen inditvány.

Csak néhány nap; és az ország tanácsteremei megnyittatnak s a nemzet képviselői megkezdik törvényszerző munkájukat... A honfiak milliói számithatlan vágy, remény s ohajtás kiséretében, feszült várakozással és kémlő szemmel lesik a nemzettanács lépteit; megbizottjaik sáfárkodása fölött annak idejében rovásolandók.... Illő tehát, kivánatos, sőt szükséges, hogy azok is, kik a hazafiui jutalmak legboldogitóbb nemének, a közös édes anyáról közvetlen gondoskodás kedves kötelességének honbizodalom ajándékozta részesei lettek, számot vessenek kebelük istenével, s a jövendő sejtelmei és a jelen bölcsesége mellett ki ne feledjék a multnak tanulságait!... Hogy ez igy legyen, de sőt hogy ez valóban igy is lesz, annál nagyobb joggal várhatjuk, minél figyelmesebben vizsgálván a megyék utasitásait, azt találtuk: hogy azok nagy többségében, épen ezen tenni valót tüzék a küldők, küldötteik kebelére nemzeti három szinül.

Mi, azon szent kötelességnél fogva, mellyet minden hazafira egyiránt fölrónak, a nemzet szabadság-nemtőjének, — a nyilvánosságnak természetszerü igényei, csak egy dologra kivánunk ez alkalommal figyelmeztetni; ugyan is:

Azon irány, mellyet különösen az utóbbi országgyülésen az ugynevezett „kerületi ülések" vettek, s azon hatalom, mellyet gyakoroltak, nem csekély aggodalommal töltötte el a kebleket. Csaknem egy csapással meg volt ezek által semmisitve az országos üléseknek törvényben gyökerezett, sőt egyedül törvényszerü hatósága; miután az országos ülések a kerületiek által többnyire puszta „maradjon"nal már csak olly pecsétlő műhellyé alacsonyittattak, miszerint általuk a kerületi ülések határozataira reá nyomathassék a törvényszerüség hitelesitő bélyege*). A törvényes elnöknek alkotmányunkban gyökerezett magas hivatása s befolyása egyedül a már előbb a kerületekben hozott s kimondott határozatok ismétlésének meddő foglalkozásává sülyedt, valamint a törvényes jegyző is a leglényegesebb tárgyakra nézve, csaknem puszta másolójává fajult a kerületinek.... Ez által a koronának minden cselekvő befolyása, az alsó táblai tanácskozmányokra, végképen elveszett, s a dolgok azon formához közelitettek, melly a parliamenti kormány elvében s eszméjében nyugszik; sőt egyenesen első lépés történt a parliamenti kormány behozatalára. De történt még más is. A követek t. i. nem véltek kötelességet látni abban, miszerint a kerületi ülésekben utasitásukat megtartsák, **)s ha még csak ugy szavaztak volna, mint meggyőződésük sugallotta, — ámbár ez által is sértve lett vala már a megyei mandatumok törvényes igénye — még is kevesebb baj történendik; azonban épen az által, hogy nem tartották magukat köteleseknek utasitásukhoz ragaszkodni, meg levén fosztva minden vért-től, mellyel magukat a karzat zsarnoksága ellen óvhaták, saját meggyőződésüket is az ingerült karzati tömeg rakonczátlan házsártoskodásának rabigájába törpitették, ugy annyira; miszerint bátran el lehet mondani, hogy nem egy alsó táblai határozat s számtalan szónoklat jött létre, mellynek sem megyei utasitás, sem a követek személyes meggyőződése; hanem egyenesen a karzat zsarnoksága adott életet.

A másik szabálytalanság pedig, melly ezen viszszaélésből származott, az volt: hogy azon pártnak melly a kerületi többséggel, és ezen többségnek „claqueurjeivel mondva csinált szemközt áll, már csak módjában sem volt elveit nyilvánitani miután a hallgatóságot a kerületi ülésekben fékezni alig lehetvén, az orsz. ülésekben pedig semmi, már csak vitatás alá sem kerülvén; például csak a mult hongyülési alsótáblai naplóban, — kivéve talán az elnöknek pusztában elhangzott észrevételeit — ugyszólván semmi conservativ alapokon nyugvó vitatkozást sem olvashatni, vagyis: illyformán, ezen hongyülési naplóban a tárgyak conservativ oldalróli megvitatásának (az alkotmányos élet világszerü gunyára) alig hogy nyoma van. Ez ellenkező helyzetben — azon esetre tudniillik, ha szabad volna föltenni, miszerint a conservativek is többségben leendvén, hasonlóan fognának cselekedni — a tárgyaknak az oppositio elvei szempontjából megvitatásával épen igy történnék, és épen illy kárával a közügyek mind két oldalróli szabad megvitatásának.

A dolgok ez abnormis helyzetében, ugy országgyülés alatt, mint országgyülés után, több oldalról emelkedtek panaszok, ohajtások és javaslatok. Némellyek a kerületi üléseket rendes naplóval ellátni és diplomaticai polczra emelni javaslották, hogy innét megtudhassák a küldők, hogyan feleltek meg hivatásuknak küldötteik. Mi ezen javaslatot nem helyeselhetjük, s röviden egy más, hathatósabb expedienst ajánlunk, mi abból áll: hogy a követek politikai szinezetük szerint külön kerületi ülésekre — vagy is inkább tanácskozmányokra — oszolva, a maguk körében munkálkodjanak, s igy azután elöleges munkálatuk eredményét az országos ülésekben mindenik fél előadván, itt kezdjék meg a közös megvitatást. Ezen eljárás nem csak hogy azonnal megszüntetné a karzatok rakonczátlankodását, mellyet, bármilly korlátozó szabályokat hozzon is az országgyülés, a kerületi ülésekben, — **már azoknak rendszeresitésüknél fogva** — aligha lehet meggátolni; de megszerezné egyszersmind az illy elöleges tanácskozmányoknak azon ingerültség nélküli higgadtságot s alaposságot is, mellyet épen itt — hol talapzata vettetik meg a hozandó törvényeknek, — mindenek fölött igényel maga a dolog természete. Megszerezné pedig mindezt s visszaállitaná a dolgot törvényes kerékvágásába ép olly jogilag szabados tactica által, mint a millyen által az egyik párt az országosülések hatáskörét a kerületi ülésekben elmeritette.

Ha van valami érdeke abban a hazának — s mélységesen meg vagyunk győződve, hogy van — miszerint a lehető legnagyobb nyilvánossággal, renddel és higgadtsággal hozassanak a fejedelmet ugy, mint az összes és egyes polgárokat kötelező törvények, mellyek egyedüli élet s halál urai a nemzetnek, s mellyekből egyiránt tenyészhetik a hazafiak boldogsága, a haza fénye s a nemzet nagysága, — vagy épen az ezekkel ellenkező; akkor mindenek előtt szükséges, hogy a fönlevő törvények tiszteltessenek s szabályaik megtartassanak; egy szóval szükséges: hogy az országos ülések legyenek valóságos szinhelyei a nemzet szükségei megvitatásának, s hogy mindezekből alkotmányunk szelleménél fogva senki, kinek törvényes joga van, ki ne zárattassék, semmi törvényes befolyás ne mellőztessék, ellenben semmi törvénytelen elem zsarnokilag bele ne

*) Ezen uj rendszertől csak akkor tértek el a mult hongyülésen az illetők, a midőn czélszerünek látták bizonyos esetekben az orsz. üléseket is használni, az ugynevezett botrányok, és hallgatósági őrjöngések létrehozására.

**) Mi vérző szivvel tekintjük e politikai immoralitást, melly oda fejlett ki, hogy lé ező törvények ellenére magok a törv. hozás egyénei a nemzetakarat szent tiszteletéről megfeledkeztek. Midőn a jog s törvény illy csufosan kijátszatik, akkor magas ideje gondoskodni, miszerint vagy törültessék az el, v. rehabilitáltassék. Az elsőt a megyei institutio gyökeres lerombolása és a koronának alsó táblai elnököt és jegyzőt kinevező joga megsemmisitése nélkül tenni nem lehet, s igy a másodikhoz kell nyulni. Az eszme, hogy a követ a kerületi ülésben nem tartozik respectalni utasitását, valóságos erkölcstelen eszme. A követ bár hol is tartozik megyéje szellemében beszélni, de főleg a ker. ülésekben, hol egyenesen ugy ül mint küldői megbizottja. A megye vagy azon reménység alatt ereszti utnak követét, hogy mindenütt bajnoka leend az ő elveinek, vagy az egész utasitási jog keserü guny és satyra.

keveredjék. Már pedig — mint fölebb emlitők — az eddigi kerületi ülések rendszere mellett az országos ülések egészen jelentéktelenné váltak; s igy mind a törvényes elnökség s törvényes jegyzőség befolyása csak nem egészen megsemmisitetett; mind a megyei utasitások tökéletesen kijátszattak; s mig a karzat féktelensége által azok, kiknek erre joguk van, szólásszabadságukban gátoltattak, addig épen ezen jogtalan gátolók csak nem tulnyomó zsarnoki befolyást vivtak ki maguk számára a végzések hozatalában. —

Figyelmeztetjük tehát ez ügyre a nemzet képviselőit, s különösen conservativ elvbarátinkat, kiknek leginkább hivatásukban áll a törvényes rendeletek és szokások alkotmányos formáira fölügyelni s azoknak épségben tartását eszközleni; figyelmeztetjük őket, miszerint legyenek bár majoritásban vagy minoritásban, minden esetre hasznos szolgálatot fognak tenni a hazának, ha a kerületi ülések visszaéléseit, még ezen előttünk levő országgyülési gyakorlat által is, mintegy szentesiteni kezet nem nyujtandnak, s maguk körében külön tanácskozmányokat tartván, a vitatkozások folyamát, oda, a hova azok törvényesen tartoznak, az országos ülések medrébe vezetendik át.

Azon körülmény, miszerint az illy különvált kerületi ülések, egészen más, egymástól eltérő tárgyakat veendhetnek discussiojuk alá, a dolgon mit sem változtat; mert az országos ülésben csakugyan a többség fogja elhatározni, mellyik tárgy vétessék föl előbb; s legyen bár mellyik részé a győzelem, az eredmény ugyancsak egy, a kivánt czélhoz vezető leend, mert a vitatkozásoknak csakugyan mindenesetre az országos ülésekben kell okvetetlenül helyet foglalni.

Káptalani, megyei és sz. kir. városi követválasztások.

Az eperjesi káptalanban: főt. Duchnovics Sándor őrkanonok.

A szathmári káptalanban: főt. Biró László kanonok.

Pozsonyban: Olgyay Titus főj. és Bartal János főszolgabiró.

Biharból. Oct. 29. Győzelem! követeink Papszász Lajos és Reviczky Menyhért. A választás reggeli 9 órától délutáni 2 óráig tartott. Követeink 457 szótöbbséggel választattak el. A szavazás mind két követre egyszerre történt. Az ellenzék táborában két olly egyént láttunk, kik ottani létének sziveinkből — nem örvendénk. Meglehet egyébiránt, hogy e két egyén az ellenzék reménylett dicsőségét jelent ott meg eltemetni. Követeink mellé 12 irnok fog küldetni 40 p. kr. napi dijjal. Most választatnak. Ohati.

Selmeczen: Goldbrunner Sándor városbiró és Scharff Ferdinand választópolgár.

Károlyvárosban: Obradovics János városi tanácsos.

Varasdvárosban: Melincsevics Antal főjegyző.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Hevesből. October 18kán. Követválasztásunk nem mondom pártszellem nélkül ment végbe, hanem helyesebben: az egész pompát egy pártnak szelleme lengé át, a conservativek ez ügyben mitsem tőnek; öt percz alatt Schnée László és Radics Miklós megválasztattak. Az ellenfél titkos készületeket sejdite, s e félelmében tétlenül nem maradt, kiállitott a Mátra és Tiszából vagy 500 kortest; s mert nem volt kivel csatára szállnia, jutalmas dicsőség után egy része tova lengett. A nemzeti ünnepély nagyszerüségét még nagyobbra emelendő mélt. Brezovay József főisp. helyettes ur, a táblabirák tisztes koszorujába néhány jeles férfiakat füzött; — tiszteletbeli jegyzők lettek: Mezey Móricz, Madarassy Móricz. — Ügyészek: Holló Dienes, Madarassy Pál, Géczi Lajos, Bakó Lajos; tiszteletbeli főorvos: Erdey Pál, — seborvos: Herbál József.

Más napra viradva ugyancsak főisp. helyettes elnöklete alatt az országgyülésre küldetni szokott két irnok, még kettővel szaporittatott, s a követ uraknak is magok segitségökre kettőt vihetni megengedtetett. — És most az utasitási pontok készitésével megbizott választmány munkálatai kezdtek föloivastatni, és a gyülés nem annyira tanácskozói, mint inkább hitelesitői szint ölte magára, mennyiben osztályunk képviselőinek ha még olly nyomosan okadatolt föszólamlásait is a gúnnyal kevert csipősség, gyanusitás és tiszteletlen megrohanások annyira lefegyverzék, hogy sok jó szándoku kebel lehangoltatván, elnémult, s jóval többen küzdtek az ellenrészen, mellynek megbecsülhetlen kincse a nagy bátorság, s csodaszép tulajdona a rövid utoni tökéletesedés. — Hallottunk tudományos ajkakról lehangzani sok szép eszméket, de ezek nem tüntek föl olly nyomatékosaknak, mint némellyek rögtönzései, s a szónok beszédéből kikarolt némelly szavaknak rostálása. — Ők nem készültek, s még is adatott nékik azon órában. — Csak jó tapintat kell, mit is ér a logikának szoros egymásutánja? ez pedant bölcseség, s a tanácskozó terembe épen nem való, — a szellem szabad röpkedései közelitik meg az igazság napját, s alaposan reménylhető, hogy az elméket nyügöző logikának napjai megszámlálvák. Ugy kell neki, a bölcseség fölfuvalkodtat. —

Az első pontban kimondatik, hogy az alkotandó törvényeknek részletes meghatározásába nem ereszkedünk, adatván a követeknek csupán vezérelveket magokban foglaló anyautasitások, s megbizatnak a követek, — ha több nem volna lehetséges, — a vezérelveknek befolyásukhoz képesti életbeléptetésére.

2. A nádor az 1608 kor. e. 3ik t. cz. értelmében kijelölés mellett választassék, ugy mindazonáltal, hogy ő felsége a születési és személyes remek tulajdonokkal ékes István cs. kir. főherczegnek kijelölésére legalázatosabban megkéressék.

3. A nemzetiség érdekében legközelebbi hongyülésen tárgyalt, de törvénnyé nem emelt javaslatok, mint törvények szentesittessenek.

4. Országunk alkotmányos befolyása a nevelési ügyben biztosittassék, a szükségeket e részben fedező pénzalapot a követek számon kérjék, s ha czélszerübb biztositás, s a szélesebb alapra fektetendő nevelési ügy nagyobb pénzalapot igényelendene; e nembeni költségek az alább meghatározandó országos pénztárból födöztessenek.

5 A sz. kir. városoknak befolyásuk az országos ügyekbe arányosan biztosittassék, melly befolyásnak az alkotmányos szabadság szempontjából a városok keblében kellő függetlenséggel kell párosulni.

Az eszmelánczolat, és a városok szavazatjogát megerősitő törvénynek fölmelegitése nyomán, minthogy annak értelmében a káptalanoké is biztositatik, K. M. kanonok illedelmes modorral és gyakorlati fölfogással inditványozta a káptalanok szavazatjogának fölvételét, s a körülményekhez képesti változtatását. — De a törvény, mellyet a főtiszt. idézett, igen hibás, mert igen világos. Ugyan is néha nagy hazafiusággal halljuk emlegettetni a törvényeket, ha még olly kevéssé világosak is — hja! de ebben nagy igazság és méltányosság rejlik, mert csak ugy érezzük a köpeny hasznát, ha magunkra vesszük; — ha mást takar, mi nem levén alatta, fázunk. „Nem kell nekik szavazatot adni — ugymond egy ifju, a bátorságban már szép előmenetelt tanusitott statustanár, — még ha volna is, el kell tőlök venni, mert ők ollyanok, hogy mit egy akar, a többi is akarja.“ Castigant vitia, qui castigari merentur, iidem emendatores qui emendandi sunt. Plin. Paneg. — „Non in foro discas, sed doctus in forum venias.“ Cicero Bruto. Mit képviselnek a papok, ha csak nem a birtokot? szólt a másik. S egy harmadik, kinek a drága idő kiméléséből minden föllépése legalább is nehány mértföldekre esik, a joggali fölruházásban, vagy tán helyesebben, az önkény elvette jognak visszaadásában sas szemeivel különféle testületek alakulandását látta rejleni. „Mit, vagy kit képviselnek hát a káptalanok? a kisebb papságot, a káplánokat? hiszen ezekkel kedvök szerint parancsolnak“ sat. Ha Cassiodor szerint speculum cordis hominum verba sunt, ugy Cs. S. bizonyos status iránt kegyes szivvel van. Midőn pedig egy finom tapintatu szónok elevenére talált, annyira kijött mérsékletéből, mellyben nem is volt, hogy ingerült arczán s fölindult valóján Ciceronak e szavait világosan olvastuk: „et refellere sine pertinacia et refelli sine iracundia parati simus“. — A hivatalképességről szóló 184¾ évi t. cz. ollykép változtassék, hogy a nemnemes hivatalnok és táblabiró is szavazati joggal birjon.

6. A büntető törv. könyvnek a bünvádi eljárást tárgyazó pontja az e tárgyban működött országgyülési választmány különvéleményében kifejtett elvek szerinti elfogadása és törvénnyé emeltetése határoztatott.

7. Az előleges sajtóbirálat eltörültetvén, olly utólagos sajtótörvények hozattassanak, mellyek a sajtó szabad mozgását ne akadályozzák; ezen kivül az érdekeltség, és nyilvánosság tekintetéből, országgyülési testület fölügyelése alatt szerkesztendő országgyülési hirlap létesittessék.

8. A vallásszabadság ügyében mult hongyülésen még nem törvényesült javaslatok törvényesittessenek, nevezetesen pedig az áttérést tárgyaló törvény kedvezése a g. n. e. is kiterjesztessék.

9. Az urbéri viszonyok a magánjogi térről elvonatván, a status közbejövetelével országosan foganatositassanak ollykép a) hogy az örökváltságban részt vevő mindkét fél érdekei kellőleg figyelembe vétessenek; b) a megváltás alapjául nem maga az urbéri állomás, hanem csak azt terhelő urbéri tartozások tekintessenek; c) a tartozmányokon alapuló váltsági összeg — részrehajlatlan, a körülmények figyelembe vételével, az országgyülés által kiküldendő becslők által legyen kimutatandó. A házatlan zsellérek pedig, miután ezeknek eddigi tartozásuk, semmi, az illető földesuraságtól nyert javadalmakon nem alapulnak, ezek még azon esetre is, ha az örökváltság iránti törvény alkotása nem sikerülend, minden urbéri tartozásoktól fölmentessenek, — a már megtörtént örökváltságokra nézve pedig az alkotandó törvénynek visszaható ereje ne legyen. (Vég. köv.)

Pozsonyból. Oct. 28án. Kettős ünnepélyre viradánk; e napra volt kitüzve a m. főispáni helyettes beigtatása, és az országgyülési követek választása. Ámbár a sürü zápornak hidegült nagy cseppei hulltak; a hon javáért hön dobogó keblü nemes egyének közöl körülbelöl 800an még is összegyülekezének a vidékről, nemzeti szinü zászlókat lobogtatva, fölviditó zene mellett tréfásan fölfölkiáltva, legdiszesebb rendben foglalták el a megyei teremet, hangosan éltetve azon urakat, kiknek nevei a zászlókon olvashatók valának, és kikben a közvélemény már előbb öszpontosult. Megjegyzendő, miszerint az országgyülési utasitások a pesti minta szerint készitvék.

A kiküldött választmány alázatos meghivása következtében megjelent azonnal gr. Pálffy Móricz, legujabban kinevezett főispáni helyettes, és a tek. kk. és rr.-nek hangos éljenzése között az elnöki székhez közelitvén, a kegyelmes kinevező levél fölolvasása után, derék főjegyzőnk elömondása mellett letevé a hódolati esküt, és ösi szokás szerint fölemeltetvén, bemutattatott a jelenlevőknek. Adja Isten! hogy elnöki székében olly erélyesen, mint kezdé, sokáig, és kivánt sikerrel működhessék.

Ujra hangosan kitörvén az elválasztandó követek éljenezletése, a majd nem közakarattali kikiáltatás megerősitetvén, követekké lettek: Olgyay Titus főjegyző, és Bartal János főszbiró urak, kik e fényteli polczra emeltetésüket a kebel meleg tüzének áradozó szavaival megköszönték. Igy lön, hogy midőn a mlgos elnök kimondá: a gyülést eloszlatom, csak 9¼ óra volt.

A mlgos főispáni helyettes nem csak székfoglaló beszédében remekelt; de toastjai is igen sikerültek a lövészi teremben, hol a gazdag teritékü asztaloknál közel 200at megvendégelni sziveskedék. A papok, mágnások, megyei és városi tisztviselő urak közelében a nemesi hadnagyok is szónokoskodtak, mert hiszen illy alkalommal: veniunt risus, dolor et curae, rugaque frontis abit. —n.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.)

„Azért nem kell hinnünk, hogy ama helyhatóságunk elleni erőszakoskodás, mellyről fölebb szóltam, az összes magyar nemzettől származott vagy még származik, — a lovagias magyar nemzettöl ezen szin alatti elidegenedése a kedélyeknek, igazságtalan volna s kárhozatos. Mert az országgyülési köziratok elegendőkép megmutatják, hogy ezen szellem csak a megyék egy részét s a förendi tábla azon tagjait hatotta át, kik egyébiránt is az ujitási kórtól valának megfertőztetve, s a kormány irányában ellenzéki elveket követtek. A megyék másik részétől, s más törvényhatóságoktól a rendek táblájánál, és méltóság, hivatal és érett itélő tehetség által kitünőbb főbb rendüek sokkal nagyobb részétől, továbbá férfiaktól, kik a nyilvános országos hivatalokban dicséretes buzgalommal elnökösködtek, s ő felsége szolgálatában valának, ezen törekvés mindig idegen vala, és soha sem is mutattatták magukat ellenségesképen helyhatósági lételünk ellenében, vagy igyekeztek attól magukat megtartóztatni, mit a méltányosság s

igazságosság elve megkiván, sőt ők ezen országokat hasonló megtámadások ellen védék. Ez enyhitheti a fájdalmat, mellyet a helyhatósági jogaink elleni törekvések okoznak, igen, ennek kell fölbuzditani a Horvát s Tótország minden jobb érzésü fiát a Magyarországgali kapocs föntartására is, kik valamint a kormány s a közállomány irányában egészséges és conservativ elveket táplálnak magukban, ugy a kapcsolt országok jogait is törvény s méltányosság szerint tisztelik, és ezek kétség kivül legnagyobb részét teszik a magyar nemzetnek. És valóban igy egyesült erővel könnyebben és sikeresebben verethetnek vissza a nyilak, mellyek az ellenpárttól egyszerre Magyarország valóságos jóléte, valamint ezen országok helyhatósági fönállása ellen is szegeztetnek. Minek főkép gyöngéd hálaérzettel kell eltölteni szíveinket felséges királyunk s urunk iránt, ki ép ugy Magyarország alkotmánya s nemzetisége föntartása által magát lelkiismeretesnek tünteti ki, valamint más nemzetek jogait, nevezetesen ezen országokéit, hatalmas paizsával védi, mint ő felsége ujabb időben is veleszületett igazságosságától s méltányosságától lelkesitve többször méltóztatott legkegyelmesebben megigérni, hogy helyhatósági jogainkat s nemzeti lételünket védendi.

Végre ügyünknek magának kell bennünk reményt s bizodalmat gerjeszteni, hogy elleneink száma napról napra csökkenni, ellenben az igazságosság s törvényesség tisztelőié szaporodni fog. Mert nagy, mint Cicero mondja, „az igazság ereje, melly önmagát minden emberi találmányok, fondorkodások s ügyesség, és minden lehető alattomoskodások ellen könnyen megóvja s védi.“ És ha az igazság egy időre elhomályositthatik is, az még sem juthat tönkre soha. Végre azt tartom, hogy maguk elleneink, ha valamenyi törvényhatóságok, méltóságok és igy az összes nemzet közszellemét észreveendik, az igazság elismerése, vagy az egyszer elismertnek elfogadása ellen nem soká tusakodhatnak.

Ennek minél előbbi s biztosabb elérésére leghathatósabb eszközök, legalább nézetem szerint: nyugodt s szenvedélytelen kedély, s minden oldalróli mérséklet még magánál a jogok s nemzeti kifejlődés küzdelménél is. — Rajongás, villongás s ellenséges megtámadása a személyeknek, meggyőződésem szerint, semmi üdvöst nem eszközölhet. Egyébiránt ez a jó üggyel meg sem is egyeztethető. Illy fegyverek tévelygéshez, rosz szándékhoz s becstelen szenvedélyektől elfogult kedélyhez valók. De az igazság, hogy ismét Cicero szavait használjam, a legzajgóbb megtámadásnál nyugodt marad, s álláspontjából kiszoritva, ugyan az marad s örökké önmaga által világit, — és semmi erőszakos védelemre nincs szüksége. A mérséklet ezen fölül minden józanabbnál legtüzetesb tetszésben részesül, mindenki jóakaratát megnyeri, s nekünk annál szükségesebb, minél bizonyosabban igéri meg nekünk Magyarország józanabb rendei, s a mi több, magának legkegyelmesebb uralkodó fejedelmünknek hajlamát s méltánylását.

S ez az, mit én, kinek nem saját kivánatára, hanem ő császári királyi felsége parancsára lett szerencséje ezen magas gyülekezetben az elnöki hivatalt ismét viselni — a méltóságos förendeknek s tekintetes kk.és rr-nek — minek előtte az előttünk fekvő ügyeket tanácskozás alá vennők — elébe terjeszteni szükségesnek lelék, és ezt csak azért, hogy ne látassék, mintha kötelességemet figyelem nélkül hagytam volna valaha, nem pedig azért, mivel talán azon véleményben volnék, hogy a tekintetes rendek ezt nem tudnák, vagy hogy ellenkező nézettől vagy hajlamtól vezettetnének. Valóban ezen országok rendei gyüléseikben valamint a régibb ugy ujabb időkben mint ollyanok mutaták magukat, kik uruk királyuk iránti törhetlen hűségüket s köteles engedelmességüket a legéberebb, jogaik föntartását eszközlő törekvéssel össze tudák egyeztetni, és kik az értelmiség kifejlésében s a müveltség ösvényéni haladásban meredek lépéstől magokat visszatartóztatni képesek, figyelemmel levén a viszonyra, hogy a gondatlan előrefutás mélységbe zuhantat; — kik továbbá más káros helyett soha lehetetlent nem kivánnak, hanem mindig a méltányosság törvényét tartják szemeik előtt; — kik akkor is, ha jogaikban magukat megsértve érezték, sérelmeiket kellő mérséklettel s egész tisztelettel szokták a főbb tekintélyek elébe terjeszteni; — kik végre a hasonlók iránti szerénység s mérséklet, okosság s tekintet, s jóakarat szabályait, a főbbek iránti tiszteletet, és az uralkodó fejedelem iránti hódoló tiszteletet soha figyelem nélkül nem hagyák. Ezt tettem föl én is előre erős bizodalommal ezen igen fontos gyülésünk folytában, és ez ébreszti egyszersmind bennem azon édes reménységet, hogy a legfőbb jóságu Isten mindenható védelme alatt, kitől minden jó származik, ezen gyülésünk a haza javára, melly név alatt mint Magyarországot, ugy az azzal összekapcsolt országokat is értem, — fog szolgálni, mi mindig szivem leghőbb kivánata s csekély törekvéseim egyetlen czélja s az marad is.“ (Folytattatik.) Agr. Zeit.

Erdélyi országgyülés. XCVIII. országos ülés. (Vége.)

Ezekután a r. bizottságnak az egyenes örökösödésről készitett munkálata került tanácskozás alá, s csekély módositásokkal határozattá vált a mai ülésben a 8ik §ig. A megállitott 7. §§. igy hangzik:

A véreknek ugy idegeneknek is a közvetlen vagy véghagyományos örökösödés esetében erőhatalommali lehető föllépése eltörléséről, és az ideiglenes birtokbai lépés elhatározásáról; valamint bár mi czim alatt történt erőszakos foglalás következésében követelendő birtokbai visszahelyezésről.

A Hár.könyv 1. r. 68ik czime előzményének eltörlésével rendeltetik:

1. §. Hogy a vérek, ugy más idegenek is a közvetlen vagy véghagyomány nyománi örökösödés esetében addig is, mig rendes törvény utján kinyilt örökösödés fölötti derekas kereset folytattatik, az örökséget, legyen az ingó vagy ingatlan, erőhatalommal el ne foglalják, hanem az ideiglenes birtoklás kit illetőségét, és a magukat előadható kölcsönös követeléseket a mindjárt irandó módon leendő rendelkezés nyomán és kinevezendő bíróság utján határoztassák el.

2. §. Az örökséghez illetőséget formáló közvetlen v. véghagyományos örökösök a megyékben, m. vidékekben és székes helyeken a főtisztet, városokon a főbirót vagy helyetteseit, jogaikat tanusitó oklevelekkel ellátott kérlevéllel a követelés alá vett örökösödés kinyiltától számitandó, legfeljebb egy év alatt, mellynek eltelése után e jelen törvény nem alkalmazható, találják meg; a főtiszt, illetőleg főbiró vagy helyettesei a beadott oklevelek szerint, megvizsgálván a körülményeket, ha azok ugy hozzák magukkal, a kérdés alá jött javakat a székelységen is, az Appr. Cons. 3. r. 76. tit. 14 articulusának e jelen esetrei változtatásával tüstént birói zár alá rendeli, a kérlevél nyománi határozatát mindenesetre legfölebb 8 nap alatt kiadván, egy uttal ha birói zárt határozott, a feleknek előre való fölszólitása mellett a fölkelhetők összeirására mindenesetre, a fekvők összeirására pedig csak azon esetben, ha valamellyik fél kivánná, és akkor csak is az azt kivánó költségére összeiró biztosokat is bocsát ki, kik legfölebb 8ad nap alatt megkezdvén, folytatják a nélkül, hogy ezen összeirás körüli foglalkozás a dolog további folyamatát akadályozhatná.

3. §. Ezen főtiszti, illetőleg főbirói vagy helyettesi határozat ellen folyamodhatik ugyan a sérelmet érző fél a kir. korm.székhez, de ezen folyamodás a birói zár és összeirás teljesedésbevételét föl nem függeszti; a miért is ezen főtiszti illetőleg főbirói vagy helyettesi határozatnak teljesedésbevételét bár mellyik a felek közől, vagy idegen is ha tettlegesen megakadályoztatná, annak teljesedésbe vételére, a főtiszt illetőleg főbiró vagy helyettese által azonnal kirendelendő karhatalom használtassék, az ellenszegülő 200 fr. büntetésben marasztassék, és a netalán történt kicsapongásaiért büntető közkereset alá vettessék.

4. §. Számadással tartozó birói zárnak kirendelése alkalmával a főtiszt, illetőleg városi főbiró, vagy helyette se olly birói zárgondnokról gondoskodjék, kiben elegendő biztositás legyen, mivel a zárgondnok vagyonát a netalán okozott kár megtéritésére elégtelen volta esetében maga a főtiszt, illetőleg főbiró vagy helyettese leend kárpótlással köteles; ezen feleletteher azonban a főtisztre, illetőleg főbiróra vagy helyettesére nem háromlik akkor, mikor a követelő felek egyes akarattal maguk közől valamellyiket, vagy más idegent is a birói zár gondnokságával megbiznak, mit tenni a feleknek hatalmukban állván, hasonló esetben a főtiszt, illetőleg főbiró vagy helyettese hivatalánál fogva a birói zárt a 2. §-ban irtak szerint kirendeli ugyan, de zárgondnokot nem nevez, hanem azt a felek egyes akarattal bizzák valakire.

5. §. A főtiszt, illetőleg főbiró vagy helyettese által tett elöleges határozás után, a követelő felek azon esetben, ha a kérdés alá jött javak nem egy hatóságban feküsznek, a megyékben és vidékekben a törvényes derékszékhez, a székelységen az illető t.székhez, birák kirendelése iránti kérlevelet adnak be, mellynek nyomán a derékszék, illetőleg t.szék, a nélkül, hogy a kérlevelet ügyvédi székre vagy más uton is észrevétel tehet és végett kiadná, a kerületi alispán, kapitány vagy alkirálybiró mellé maga kebeléből két rendes és két pótló birákat fog kinevezni; a pótlókat azért, hogy ha a kirendelt rendes birák közöl valamellyik, vagy ha mind a kettő törvényes ok miatt meg nem jelenhetnék, vagy pedig méltó kifogás alá jöne, — melly kifogást azonban nem a derék vagy illető törvényszék, hanem maga a bíróság látandja el — ezek biráskodhassanak; az alispán, alkapitány vagy alkirálybiró akadályoztatása esetében is a pótlók valamellyike egészitvén ki a bíróságot, ekkor az elnökség az idősb kirendelt biró által folytatandó. Városokon az illyszinü kérlevél a tanácshoz adatván be, a tanács a tanácsosok közöl 3-mat, és ezenkivül 2.t mint pótló, a főnirtak utmutatása szerint, fog kibocsátani.

6. §. Ha pedig a javak több hatóságokban feküsznek, a feleknek birák kirendeltetése végett a kir. kor. székhez kell folyamodni; melly folyamodás következésében a kir. kor.szék 3 rendes, és szükség esetére 2 pótló birót rendelend ki.

7. §. Az ekint 3 személyből alakulandó bíróság csak is arról hoz itéletet, hogy a követelők közöl ki, vagy mellyik ág marad ideiglenesen a birtokban, a részesedés mértékére nézve itéletét ki nem terjeszthetvén; hozandó itéletében pedig az örökösödésröli törvények szabályait és törvényes gyakorlatot kelletik vezéralapul követni. Ezen bíróságnak kibocsátatása után a felek közöl bár mellyik által a bíróság elnökéhez beadott, oklevelekkel támogatott kérlevelet, az elnök hátiratos végzés által az ellenféllel közöltetni rendeli, ugyanazon alkalommal a bíróság egybegyülésére szolgálandó helynek kijelölése mellett, a megjelenési határnapot, melly a körülményekhez képest 6. 15 napra állittathatik meg, kitüzi, a határnap bekövetkeztével a bíróság a kijelölt helyen megjelenvén, s az ellenfél feleletét bevevén, ha erre a követelő irásban felel, az esetben az ellenfelet is irásban teendő másod feleletre fölszabaditja, ha pedig a követelő feleletét nem irásban hanem csak szóval teendi meg, az ellenfélnek sem leend joga irásbeli feleletet tenni; ez alkalommal azonban akár irásban, akár szóval folyjanak az egybefelelkezések, ezek summásan ugy teendők, hogy minden a rendes perfolyamatokban létező menedékek kirekesztessenek, ezen summás egybefelelkezések következésében a bíróság mindenek előtt netalán a bíróság ellen tett kifogást látja el; ezen kifogás megállitása esetében, a pótló birák által egészittetik ki azonnal a bíróság, melly kiegészitett, vagy pedig ha a kifogás meg nem állittatik, a kezdetben egybegyült bíróság maga érdemleges határozatát megtevén, ha a felek közöl azon valamellyik meg nem nyugodnék, folyamodásának kijelentése következtében, ügye minden ahoz tartozó iratokkal és oklevelekkel együtt, a határozat kimondása és folyamodás jelentese után, tüstént a bíróság által a k. korm.székhez terjesztetik birtokon belöl; és ha a folyamodást jelentő fél folyamodási kérlevelet akar a korm.székhez beadni, ezt a folyamodás jelentésétől számitandó 15 nap alatt megteheti, de ennek ezen határidőrei beadása elmulasztása esetében az ügy a k. korm.szék által a bíróság utján fölküldött oklevelekből mindenesetre elhatároztatik, és a hozott határozat, a kirendelve volt bírósághoz elégtételbe való vétel végett leküldetik. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

(Engedje a t.szerkesztőség) némi példáját közzé tennem nagybecsü lapjaiban, hogy milly lábon áll némelly pesti könyv- és müárusnál a valódi jó s becses munkák iránti méltánylat. Vidéki ember vagyok. Pesten járván, némi ajándékot szándékoztam haza vinni enyéimnek kedveskedésül, s egyebek közt meg akarám venni Mozart halhatlan ‚Don Juan‘ operáját, s egy kötetét a ‚Hellen classicusoknak, mellyeket a m. t. társaság „magyar fordításokban“ (holott hát, ha jó, egy forditással is mindig megelégedhetnénk) ad ki. Menvén a müárusokhoz, többi közt a legkérkedékenyebb boltuhoz a német szinház terén, a legnagyobb csodálkozással tapasztalám, hogy az ujabb zeneszerzők csecsebecséivel

váltig kináltanak ugyan, a keresett remek müvet azonban nem csak meg nem kaptam, sőt az utóbbi helyen azon illetlen megjegyzéssel utasitottak el, hogy illy, régi holmik' boltjukban nincsenek, melly csak Donizetti, Bellini, Verdi s több efféle, nagy vásári jelentőségü, szerzők müveinek szolgál raktárul. Ejnyeh, töprenkedtem magamban, s szinte boszankodtam volna, ha nem kell vala inkább sajnálnom az olly árust, ki még emelt hangon hirdeti tudatlanságát olly müvészet körül, mellynek számára boltot nyitott. — Mentem aztán megvenni (Szabó István Homér ‚Odysseá'jának) jeles fordítását. Első utam természetesen az academiai könyvárusokhoz volt. Szóltam, magyarul, németül. Egymásra néztek, nagy könyvet nyitottak, beszélgettek, előre hátra siettek, s végül válaszul adák, hogy a keresett könyv nincs, hanem menjek fél óra mulva, addig majd elhozzák a könyvkötőtől (?). De már én ismerem az illyen beszédet s azért most sem boszankodtam; hanem eszembe jutott, hogy a nevezett fordításnak tulajdonkép ifj. K. ur a kiadója. Mentem, és mondtam magyarul: hogy adják ide nekem Homér ‚Odysseá'ját forditva Szabó Istvántól. A boltban igen nyájasan fogadtak, ámbár nem szóltak semmit, mert én magyarul beszéltem, hanem azért kezembe adták: ‚Homers Odyssee, übersetzt von Voss.' Erre aztán mégis német hangot kelle adnom, mondván, hogy Szabó István fordítását hiszen csak ismerni kell az uraknak, mert saját kiadásuk. De így aztán megkaptam könyvemet. Mozart ‚Don Juan' remekmüvét pedig, melly a pesti müárus által régi holminak tartatik, hegedüre s zongorára, meg kellett rendelnem egy más boltban Berlinből!

(Beküldetett).

(Veszprémben) october 26-át előző éjen rettenetes zugással dühöngött az éjszaki szél, s a záport mint hópelyhet föl-fölkorbácsolta a légtengerben; és ez a rákövetkezett napon is folytonosan tartott. Minek következtében — mellyhez felhőszakadásnak is kellett járulni, mint a keserü okozat igazolta — a város sziklás keblén átkigyózó kisded Séd folyó mindig jobban és jobban növekedett; mig végre déli 10 órakor kicsapván medréből, keresztül kasul dult a mentében fekvő házak- és kerteken. Először a hidakat vette ostrom alá, és vagy négyen győzedelmet is vön, mig a többit tetemesen megrongálta; utóbb több szobák és kamarákban kényén uralkodott; — számos kerteket, kös fa-keritéseiktől fosztott meg; mázsákat nyomó törzsököket és szálfákat, ágyakat, konyhai szereket, és házi állatokat ragadott el tajtékzó árjával. Különösen a hátán nyugvó malmokat rongálta meg tetemesen. Több családot a padlásra szoritott, számosan vagyonukat az áház elemtől megmentendők, jajveszékelve kiáltoztak segédkezekért, szóval: mindenki félelmes hangulatban volt... Itt egy édes anya szoritotta keblére didergő kisdedét, egy férj nőjét ragadta ki a veszélyből; ott egy erős kar beteget védett meg a már már berohanó ár fagyos kezeitől; amott pedig bámész népcsoport didergett; mig mások lépcsőt támasztva az emelethez, bútorokat vontak ki az ablakon, biztosb helyre szállitandók?... Mindig jobban növekedett az árviz egész délutáni 5 óráig; ettől egyész 6ig egyenlő állásban volt; hat után kezdett apadni, esti 9 órakor már kényén vájt medrében szilaj robajjal kigyózott. Nevezetes árviz már volt Veszprémben 1805ben, de ezt annál sokkal nagyobbnak lenni állitják... És mi volt minden szerencsétlenség mellett a legnagyobb szerencse?... az: hogy nappal történt; mert ellenkező esetben számosan leendettek volna áldozatává a romboló vendégnek; mi azonban jelenleg nem történt! — Dolinczy J.

(Az angol birodalom) minden templomaiban e most folyó évi termésért a mennyek urához hálaima intéztetik — hát tőlünk magyaroktól nem lenne-e szintén helyén a vett áldásokérti köszönet?

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Oct. 16ról kelt madridi tudósitások szerint: „Glücksberg hg és Bulwer ma este a királynő által különösen fogadtattak. A franczia követ ő felségének nehány levelet adand át Montpensier herczegnőtől, mellyek az utósó gyors postával érkeztek. Az anyakirálynő udvart tartott s számos tekintélyes személyeket fogadott el. A királynál is számosan udvaroltak. Isabella s férje ma délben zárt hintóban s minden kiséret nélkül kikocsikáztak s 4 óra tájban tértek vissza a palotába. Azt mondják, hogy Sesa infans-herczegnőnek születésnapján szerencsekivánataikat tevék meg. Arrazola igazságminister körleveleket küldött a törvényszékek elnökeihez, hogy minden sajtókihágások ellen inditott perek megsemmisitessenek „minthogy a kormány elég erősnek érzi magát, hogy türelemmel viseltessék." — Don Francisco de Paula infansnak a Madridbai visszajövetel megengedtetett."

Portugalia. Lissabonból oc. 14ről „Sidon" gőzös semmi különös hireket sem hozott Portsmouthba. A főváros csendes vala, azonban még is keringtek némi lázadási kisérletekről hirek, mellyek Oportoban történteknek modatnak. Bomfim gróf s társai „Terrible" gőzösön Lissabonba érkeztek s kiszállásuk a legnagyobb csendben megtörtént. Ujabb tudósitások szerint mintegy 3000 emberből álló választói gyülekezetben Thomar gróf elnökké, javaslatára pedig Jose de Lacenda és Sa Vargas titoknokokká neveztettek.

Franczia ország. Páris, oct. 23 A cholera veszély a franczia kormány figyelmét magára voná. A kereskedelmi minister — különös tekintély ezen ügyekben — a párisi orvosi egyetem részéről Beau Monneret és Contour tanárokat azon országokba küldé, hol e ragály ezen pillanatban dühöng, azon megbizással, hogy annak folyamát tanulják. E napokban Moszkva, Odessa és Trapezuntba utazandnak. —

Sveicz. A freiburgi statustanács oct. 16án egy proclamatiót bocsátott a néphez, miből a következő helyet emeljük ki: „Ne higyjétek, drága polgártársaink, hogy a védszerződés fölosztalása, mit jelenleg tőletek követelnek, ama mindent földuló pártot kielégitendi, melly ármányok s cselszövények következtében Sveiczban ephemer többséget nyert. Az ujabb követelések, mellyek kikerülhetlen következményei, bukásunkat s szolgaságunkat idéznék elő, engedékenységünkkel el nem maradnának. — Freiburgi drága polgártársaink, ti, kiknek ősatyáik függetlenségüket olly sok drága vérrel és számos áldozattal vivták ki; ti, kik dicsekedhettek, hogy századok óta szabadok vagytok, gyáván akarjátok nyakaitokat azon gyalázatos járom alá hajtani, mellyet számotokra készitenek? Le akartok-e mondani atyáitok legbecsesb örökségéről, a freiburgi név szeplőtelen hiréről? Gyermekeiteknek szolgaságot s gyalázatot akartok hátrahagyni? Vagy azt beszéljék, hogy azon szövetséget, melly benneteket szabadságunk hős alapitóival összekötött, büntetlenül lábbal tapodjátok, az alkotmányt, mit nektek adtak, megtámadjátok, hogy a papokra, lelkipásztorokra, és isteni tiszteletük tárgyaira gonosz kezeket képesek emelni? — Nem! ezerszer nem! Drága polgártársaink, mi ismerni tanultunk benneteket, mi megismerjük buzgalmatokat és rendithetlenségtöket. Ama nevezetes éj óta még nem folyt egy év le, mellyen bátorságtuk olly fényes tanubizonyságát adtátok. — Most, midőn legbecsesb javaink: vallásunk s szabadságunk védelmére hivatva vagytok, bizonyára készeknek találunk benneteket. Meg vagyunk győződve, hogy ti első hivásra meg fogtok jelenni, s azon reményben, hogy Isten illy igazságos és szent ügyet el nem hagyand, nem fogjátok ellenségeink számát olvasni, hanem egy áthatlan gátot szegezni a duló folyamár ellenében, melly bennünket elnyelni fenyegetődzik. — Freiburgi polgártársak s katonák! mi közepettetek vagyunk s a veszélyekben veletek osztozunk. — Ne feledjük, hogy jobb az életet elveszteni, mint a becsületet és szabadságot!"

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Az első magyar fesztészeti akademiát gyámolitó társulat f. évi novemb. 3kán d. u. 4 órakor közgyülést tartand a n. casino teremében, mellyre minden ügybarát s különösen a t. cz. részvényes urak megjelenni kéretnek. Választmányi határzatból, Ney Ferencz, társulati titkár.

Minden honi könyvkereskedésben, s magánál a szerzőnél (ujvilágutczai Ilkey ház 2-ik emeletében) kapható:

MAGYAR GAZDATISZTI NÉVTÁR,

melly a kalendariumok rendes tartalmán kivül magában foglalja a magyarországi főbb birtokosokat betürendben, s ezek urodalmaiban hivataloskodó tiszteket. Kiadja **Fényes Elek.** Ára 30 kr. ezüst pénzben. (2—3)

Minden honi könyvkereskedésben, s magánál a szerzőnél (ujvilágutczai Ilkey-ház 2-ik emeletében) kapható:

Magyarország leirása

statistikai és geographiai tekintetben, a legujab adatok szerint. Kiadja **Fényes Elek.** Ára 4 ft p. pénzben (2—3)

Haszonbéri hirdetés.

Az egri érsekség urodalma részéről közhirré adatik, hogy ugyan érseki Eger városában négy mészárszék és hozzá egy órányira fekvő Pázmánd nevü pusztának, szántó földekből, kaszállókból és legelőből álló része — melly összesen 581$^{81}/_{100}$ holdat tészen, jövő 1848dik évi január hó első napjától kezdve három egymásután következő évekre, folyó évi november 10dik napján Egerben az érseki főtisztség irodájában tartandó nyilvános árverés utján — előre közlendő feltételek mellett haszonbérbe fognak adatni. 2—3

Magyar nemzeti muzeum tárgyában.

(folytatás.)

II. Érem, szobor, régiségek, drágaságok, s ritkaságok gyüjteményébe: A. Érmeket:

1) Néhai dicsőült József cs. kir. főherczegsége, halhatatlan nádorunk, magyar nemzeti museumunk hatalmas pártfogója, a végrendeletileg hagyományozott nagyszámu régiségek közt 3 byzanczy aranyat, egy magyar ezüst, és 7 réz érmet; 2) Herczeg Batthyány Fülöp 21 darab ezüst tallérral, 65 ezüst garassal és 1213 ezüst denárral szivesked ett nemzeti museumi pénztárunkat szaporitani. 3) Gróf Bethlen Ferencz a) IX Pius római pápának választási s koronázási emlékére veretett 16 aranyat nyomó érmet; b) colombiai délamerikai köztársaságban most is forgós 7 4 arany nyomatéku érmet. 4) Gróf Serényi László 32 darab ezüst és 1 réz; 31) Árvay József verőczei jegyző 4ik Béla réz érmét ajándékozák. 32) Ezen ajándokokon kivül a m. kir. udvari kincstári dijazó hivataltól, a magyar nemz. museum pénztárából vétettek Báthory István lengyel király, és Ilik Károly spanyol király aranyai.

Zsigmond, Albert és 1só Ulászló királyoktóli ezüst denárt. 5) Ns Hontmegye régiségeket gyüjtő társulata egy arany 78 ezüst és 240 réz érmet, valamint egy bankjegyet 6) Brannyi János kir. tanácsos 32 darab Pharus szigeti régi réz érmet. 7) Tittler Ferencz dorozsmai plebános és alesperes Hunyady János aranyát. 8) Kempelen Rudolf egy római réz; 9) Szeles Mihály ó-budai kamarai alügyvéd 11 darab réz; 10) Fakó József t.biró 7 római réz érmet. 11) Özvegy Zsömböry Erzsébet 29 ezüst garast. 12) Vidák Ose sz. Benedek rendbeli áldozó pap és sopronyi oktató a nagyszombati társas káptalan beigtatására veretett magyar köriratu réz érmet sziveskedtek ajándékozni. 13) Temesvár város tanácsa a magyar orvosok és természetvizsgálók, az e város kebelében 1843ik évi augustusban tartott negyedik nagygyülésének emlékére Böhm metsző által vésett emlékérem bélyegének mindkét lapjával. 14) Cserenei József pestmegyei nagy-kovácsi esperes 5 ezüst és két réz; 15) Majer István esztergomi tanár egy tallér nagyságu, az 1818ki német kalendáriomot magában foglaló ezüst és öt darab török ezüst éremmel. 16) Papp Antal nevelő 24 darab ezüst és réz, római magyar s vegyes; 17) Krisanics József t.biró 85 darab ezüst és réz, római s magyar; 18) Lázár János Krassnamegye főügyésze 6 darab ezüst; 19) Kiss Ferencz t.biró egy ezüst kelta; 20) Zay István kún-szentmiklósi főbiró 12 ezüst és 24 réz, 21) Karvázy Zsigmond Szabadka város levéltárnoka 31 római, 3 magyar, és 3 vegyes réz; 22) Kovács Antal 2 római, és egy magyar réz; 23) Ferenczy László a magyar gazdasági egyesület segéd titoknoka 3 ezüst; 24) Neskovics György kir. táblai hites jegyző öt ezüst és 3 réz éremmel; 25) Gorzó Mihály vépi tiszttartó egy helveta ezüst garassal kedveskedtek. 26) Struncz Ferencz gr. Károlyi ujfalusi ispánja 11 darab ezüst és réz, római s magyar; 27) Löwy Hermann pesti ékszerárus 44 lengyel ezüst garast és 100 darab különféle réz, 28) Trencsinszky György esztergomi lakos 4 ezüst; 29) Mogory István magyarittebei tanitó egy római réz érmet; 30) Gohár Mihály orosházi tanitó 2 ezüst és 1 réz;

B) Szobrokat:

1) Herczeg Eszterházy Pál hazafiságos buzgalmától ösztönöztetve carrarai márványból Laboureur Ferencz Miksa által készitett Metabus Camilla leányával, nemkülönben ugyan olly márványból Tadolini müvész által készitett Venus és Amor két rendbeli remek életnagyságu szoborcsoportulattal; mellyek Herczog György bécsi akademiai müvész és szobrász által, kit a gondos herczeg biztos megérkezésük s pontos fölállittatásuk végett bizott meg, 20,000 ezüst forintra becsültetnek. 2) Gróf Gyulay Lajos a honi müvészet lelkes előmozditója Czélkuti (Züllich) Rudolf hazánkfia által carrarai márványból $^{3}/_{4}$ életnagyságu, mesterileg faragott Juno (Here) szobrával gazdagiták a mindinkább gyarapodó nemzeti museumi szobortárunkat. (Folytattatik).

Nemzeti szinházi játékrend.

October 31kén: Két pisztoly. [Szinmü Szigligetitől.

November 1jén: Benyovszky, vagy a kamcsatkai szamüzöttek nagy opera.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

585. szám 1847.

Csütörtök nov. 4.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

☞ Az országgyülési tudósitásokat illetőleg, ezennel van szerencsénk t. olvasóinknak jelenteni; miszerint azokról ugy intézkedtünk, hogy akár a gyorsaságot, akár a terjedelmet, akár az előadást tekintve, lapjaink minden más lapokkal dicséretesen kiálljják a versenyt: e végből maga e lapok szerkesztője fogja azt Pozsonyból kezelni, s ha bár lapjaink Pesten fognak is megjelenni, a fönálló postarendszert tekintve, a Pozsonyban megjelenő lapok sem fogják azt — kivéve Pozsony vidékét — gyorsabban adhatni, s épen ez okból nem is tettünk lépéseket, hogy lapjainkat az országgyülés idejére Pozsonyban nyomattassuk... *Miután pedig e lapok szerkesztője Pozsonyban leend, igen kérjük t. rendes levelezőinket, hogy minden politikai ügyeket tárgyazó tudósitásaikat f. hó 12dikétől kezdve Pozsonyba, és nem Pestre, a szerkesztő nevére czimezzék.* Kelt Pesten november 1sőjén 1847. **a szerkesztőség.**

☞ *Azon t. cz. előfizetőink, kik nem kiadóhivatalunknál, hanem a postákon fizettek elő lapjainkra; azon esetre, ha jelenleg az országgyülés folyama alatt, Pozsonyba kivánják küldetni lapjainkat, a zavarok elkerülése tekinteteből az illető postahivataloknál méltóztassanak rendeléseiket megtenni.* **Szerk.**

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. Királyi adakozás. — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások Hevesből (közgyülés vége). Veszprémből (közgyülés.) — Horvát-, Tót- és Dalmátországok tartománygyülése (folytatás). — Erdélyi országgyülés. (XCIX. országos ülés). —

Külföld Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország. Sveicz. Mexico.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Széll Imre itélőmestert és Bay György alhelytartót a hétszemélyes tábla ülnökeivé kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Lackenbacher Ferencz nádszeghi ellenőrködő sómázsamestert hasonló tisztminőségben Szathmárra helyezte át, — továbbá a mittroviczi k. sóhivatalnál megürült mázsálói állomásra Miszler Mátyás ottani hivatali irnokot alkalmazá.

Ő felsége az özvegy császárné és királyné méltóztatott legujabban a szepesi káptalani főhelyettes ur ő nagyságához 500 pforintot azon parancscsal kegyelmesen utasitani, hogy e segedelem az egyházmegyei szegény hegyi lakosok közt osztattassék el valláskülönbség nélkül.

Főhelyettes ur ő nagysága ő felségének kegyelmes szándékát abban rejleni gyanitván, hogy a segedelem ott, és akkor nyujtassék, hol és mikor az inség legnagyobb; miután a szorongató körülmények, habár csak kis mértékben enyhültek, s félteni lehet, hogy közel jövőben talán még nagyobb inségnek nézhetünk elébe, mint ez idén volt, — elhatározta a fönkitett öszvegért legkedvezőbb alkalommal, s legjutányosb áron gabonát összevásárlani, s azt inség idejében ő felsége kegyelmes parancsa szerint a szegény hegyi lakosok közt elosztani.

Káptalani, megyei és sz. kir. városi követválasztások.

A nagyváradi görög katholikus káptalanban: illyésfalvi Pap-Szilágyi József kanonok.

Tornában: gróf Andrássy Manó tbiró és Zsarnay Imre főügyész; — a kapcsolt részek követeket nem küldeni határozván, ezzel a megyei követválasztások befejeztettek.

Szebenben: Markovics Antal helytartósági titoknok és Péchy Kálmán választó polgár.

Beszterczebányán: Glabics József főbiró és Szumrák József tanácsnok.

Korponán: Iványka Zsigmond és Tóth Lőrincz.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Hevesből. (Közgy. vége). 10 A közteherviselés elve törvényileg meglapittassék, s minthogy a Magyarhon lakosai által viselt adónemü terheknek különböző természetük lenne, azok átalános elvállalása körül igazságos elvet fölállitni nehéz; ugyanazért a házi adóra nézve utasitásul adatik: a) miképen annak egy arányos kivetésére országosan kidolgozandó s minden viszonyokra alkalmazható kulcs használtassék; b) a hpz pénztár rendes kiadásai minden megyéket kötelezői egyenlő szabályok szerint rendeltessenek el; c) az előre nem látott szükségekre nézve arányos maximum határoztassék. — A hadi adóra nézve pedig — a nemesi fölkelés és banderium fölállitásának terhe tekintetbe vételtén, — és mennyiben a kifejlettebb hadi ügyesség mellett, ezekre épitni már eszélyesen alig lehetne, azért ezek vagy czélszerübb rendszabályokkal irattassanak körül, vagy végképen megszüntettetvén, a nemes, mennyiben ez által az őt terhelő katonáskodástól fölmentetik, ennyiben kárpótlásul a hadi adóban részt vegyen.

11. Az ország szükségeinek fedezésére alkotmányos kezelés és biztositék mellett fölállitandó országos pénztár létesittessék.

12. Az ősiség és hitbizományokat eltörülni olly módositással kivánjuk, hogy ez által az egész országban elágazó, és szorosan az ősiség kérdéseihez kötött magánviszonyok kevésbbé zavartassanak meg. — A szükséges telekkönyvnek országszertei behozatala utasittatik, — ugy szinte egy alkotmányos elveken alapuló hitel-intézet létesitése.

13. A vámviszonyok Magyarhon és Ausztria közt, kölcsönös érdekek alapján intéztessenek el, — jövendőben pedig a magyarhoni vámviszonyokra nézve az orsz.gyülés alkotmányos befolyása biztositassék.

14. Az 183⅔ 25ik t. cz. akép módosittassék, hogy az ország közlekedési vonalain épitendő vas- és országutak, vizcsatornákra, az engedélyezés egyedül az orsz.gyülés meghatározásától függjön s az ezzel kapcsolatos kisajátitási t.czikkek tapasztalt hiányai pótoltassanak ki. — A pest-fiumei vasut épitése törvény által elrendeltessék; — a Tiszaszabályozás ügye a törvény paizsa alá helyeztessék; — az 1840ikk 11. törv.czikk nagyobb vizi munkálatokra is kiterjeszthető legyen.

15. Jövendőben az orsz.gyülésnek Pesten tartása törvény által kimondva legyen, s az országház épitésére a mult orsz.gyülésen elrendelt előmunkálatok nyomán sikeres lépések tétessenek.

16. Mult orsz.gyülésen orvosoltatni sürgölt előleges sérelmek orvosoltassanak.

17. A világos örökösödési perbeni eljárást illető 1836ik 14. t.czikk akép világositassék; hogy ezentúlra e perbeni eljárásnak bármi czimü — s valakinek világos örökségét haszonvevő ellen is legyen helye — a feljebbvitel pedig birtokon belül a megyei törv.székre engedtessék meg. — A szóbeli perekben a keresetleveleknek megmagyarázása jövendőben törültessék el.

18. A jelen orsz.gyülés költségeire nézve ha a közteherviselés elve azon törvényileg megalapittatnék; az a közadó által, — ha pedig ez nem sikerülne, — azok által viseltessék, kik azokat eddig is viselték.

19. A honositási törvény szorosan szabályoztassék aképen, hogy ki meghatárzandó bizonyos évekig országunkban nem lakos, s nyelvünket nem érti, ne honositassék, — s ezen törvény következtében birtokolhatási képességgel csak azok birjanak, kik benszülettek vagy honositattak.

20. Az illető lelkészeknek fizettetni szokott párbér, minthogy egyesek vagyoni állásához nincs mérve egy részről, — más részről a tartozás becse is határozatlan — más czélszerübb tartozással cseréltessék föl; — vagy ha ez nem sikerülne, az egyesek birtokállapotához képest törvény szerint vettessék ki.

21. A váltótörvények ollykép módosittassanak, mikép azok egyedül csak bejegyzett kereskedők és gyárosokra legyenek alkalmazhatók; — a mennyiben pedig a szóbeli perek a hitel emelkedésének sokkal alkalmasabb eszközei lennének, akép rendeztessenek, hogy az eljáró birónak felelősségére és az eljárás gyorsitására alkalmas törvény hozattassék, a perujitás pedig a feleknek megengedtessék.

22. A Ludoviceumnak életbeléptetése törvény által a mult hongyülésen ez iránt tett fölirás értelmében foganatosittassék.

23. A fön elősorolt utasitások, s azokban foglalt elveket igyekezzenek követeink foganatositni, — az országgyülést addig, mig utasitásink főpontjaira nézve positiv törvények nem lesznek — kérelem ulján föntartani, — minek pártolására a többi megyéket is fölszólitsák. A kezdeményi jog szorosan a rrdek táblájánál levén, a kir. előadásokon kivül a kormánytól semmi munkálatot el ne fogadjanak, hanem a nyert kir. előadásokat tüstént gyors postán irják meg.

Adattak ezeken kivül utasitások több tettes megyéknek hozzánk intézett leveleire; a) Pest, Nógrád, Szabolcsnak az ugynevezett igazgatási ujrendszer tárgyában kelt leveleikre utasitásul adtuk: igyekezzenek követeink a főispánok jogainak meghatározását törvény által ugy megalapitani, hogy mind a megyei főispánoknak a kellő rend föntartása végett elegendő befolyás hagyassék, — mind a megyék önállási és önigazgatási joga biztositassék. b) Hontnak a főispáni helyet. törvénytelen lépéséről panaszolt sérelmét kivánjuk orvosoltatni. c) Győr, Tolna, Zemplén s több megyéknek a hivatalos levelekbeni czimek megszüntetését kivánó leveleikre a már általunk használt czimeket törvény által kivánjuk megalapittatni. d) Pest, Zala, Zágrábnak — az ismeretes turopolyai ügybeni levelét pártoljuk, igyekezzenek követeink a sérelem megszüntetésén, s a Magyar- és Horváthon közti viszonyoknak a Magyar- mint anyaország nemzetiségét s alkotmányos egységét magában foglaló alapelvekre épitett törvény általi meghatározásán. e) Horváth István becses könyvtárának országos költségeni megvétele határoztatik. f) 183⅔: 21ik t. cz. értelmében elrendezett részek visszakapcsolását ne csak sürgessék, hanem az eddigi végre nem hajtásnak okait a kormánytól számon kérjék követeink. — Az 1792ik 11ik t. cz. értelmében a két ország közt az egyesülés eszközöltessék. Pártoltattak még: g) Veröczének, a vukovárfiumei vasutra nézve fölszólitása, h) Csongrádé hogy törvénybe léptessék, miszerint ő felsége az év egyrészét M.honban töltse. i) Ugocsa levelére az öszmüvészeti intézet, k) Zólyoméra a mértékek egyenlősége, l) Sároséra egy országos lelencz és örültek háza, m) Ungé a kötelező törvényen alapuló kölcsönös tüzkár-mentesitő intézet, n) Zalaé a tanuló ifjuság közt alakult magyar nyelv terjesztését kitüzött társaságnak felsőbb helyről történt letiltása, o) Felső m. országi bányapolgárok hiv. levelök következtében a mult orsz.gyülésen kidolgozott bányatörvényt t.vény erejére emelni akarjuk, p) Az Erdődy gr. család

némelly tagjainak Varasdm. főispánja gr. Erdődy J.nak minden helyes ok nélkül főispánságától való megfosztatását, s helyette egy más, nem családi tagnak helyettesül kineveztetését sérelemnek ismerjük, q) Vasmegyének a sváb néptajnak tömegestöli bevándorlása miatt kifejlett aggodalmát közlő, s ez ellen czélszerű intézkedésekre fölszólitó levelét pártoljuk. r) A főmélt. m. udv. kancellarianak 1845. év jul. 15-dikén kelt rendelményére, mellyben a szóbeli perekben megyénkben szokásos birói taksának Liptay József felperessége alatt folytatott perben meg nem vételére rendeltetik — utasitásul adtuk, hogy szóbeli perekben 200 ezüst fton fölül a birói rendes taksa törvény által alapittassék meg, — végre Pestmegyének egy országos műegyetem fölállitását inditványozó levele pártoltatott.

A kir. előadások tárgyalására Hevesben nov. 15én gyülés — törvényszék nov. 22. — rendes évnegyedes végső közgyülés dec. 13.

Veszprémből. October 20kán. Követválasztásunk volt. Határidejét ez alkotmányos ünnepnek már jó eleve tudtuk, de kik lesznek, kiket a közbizodalom fölkaroland, mély homály leple fedte még a redők megé tekintők elől is. Alapos hir szerint a főfactorok által egyik alispánnak, kimaradása esetére, mi meg is történt, meg volt igérve a követi állomás, — de oh emberi kedélyek forgandósága! ugyanazok jelenleg a játékból kivonván magukat, az egész választási tér az aspiransoknak volt átengedve, s talán a nyájas olvasó előtt nem leend egészen ismeretlen, hogy valamint Szatmárnak Tyukodja, Baranyának Sz.-királyszabadja, Zalának Göcseje, — más megyének más helysége van, melly a megyét a választásban képviseli, ugy Veszprémnek van Sz.-Gálja, mellynek szavazata a dolgok állását jobbra vagy balra dönti el, azon nevezetes különbséggel, hogy midőn más megyeiek legalább kétségnélküli nemességgel birnak, a sz.-gáliak kétségnélkül nem nemesek, hanem királyi vadászok, kik ebbeli kötelességüket évenkint egy pár szarvassal rójják le, s még is, mivel tetszett egy hatalmas tisztviselőnek mintegy 20 év előtt egyszer őket beszólitani czéljainak kivitelére, azóta senkinek sincs bátorsága őket kiszólitani. Másik különbség jelen esetben az volt, hogy mivel a tisztujitás óta még nincsenek egészen kielégitve, még a csengő szó sem vala képes nagy részét a követválasztásban részvétre birni. Különben Sz.-Gál még is decidált, — s mivel a közemberekre az uraknak ölelgetései, csókjai, — ide nem értve zsebeit — nem kis hatással lehetnek, — az első követnek — Hunkár Antalnak megválasztása a köznemesek kiáltásai szerint nem lehetett kétséges, ki sietett is azonnal a tettes karoknak és rendeknek bizodalmát megköszönni. A közvélemény az utósó napig az első követi állomásra S. G. urat tüzte ki; de im más irányt adott ennek Sz.-Gál. — A második követről nagy kérdés lön ezután. A katholikusok nem akarván hogy három protestans követ (mert az elsőt kettővel fölérőnek tartja a monda) küldessék az országgyülésre, miután az előbbi országgyülésen is kettő volt — a protestansok szinte nem akarván képviselő nélkül lenni. A vita eredménye lön: hogy miután a három aspiránsok közöl Kun József volt másodalispán igényéről lemondott, s elölegesen eltávozott, Sebestény Gábor volt- követ, és Anyos István volt- szolgabiró között a választás szavazatra bocsátatván, az előbbi csupán 25 szavazattal, mintegy 500 szavazók között, második követnek elválasztatott. *) Ennyit a követválasztásról, melly a nemesi jellem süllyedésének, s szabadsággali játékúzésnek uj tanuságaul szolgálhat, s azon fohászt gerjeszti a józanabb keblekben: választási rendszer, jöjön el a te igazságos s méltányos országod!

Közgyülésünk különben folyó hó 18ra mind a követválasztásra, mind követutasitásra volt hirdetve, s miután főispán ő nmlt. velős s vövid beszédben kiemelte urunk királyunk kegyességét, ki a nemzet jogait tisztelve még előbbre t. i. 7dik novemberre, mint a törvényes idő lett volna, országgyülést hirdetett, fölszólitotta a kk. és rrket, hogy képviselőiket válasszák meg, s azonnal két választmányt nevezett azon esetre, ha a választás kétséges lenne, a szavazatok összeirására, s teremeibe visszavonult. Az első követ választása egynehány percz alatt megtörtent. A másiké, mint emlitém, 25 szótöbbséggel ment végbe; miután mindketten föleskettettek, a formában itt is, nem tudom mióta, a bizodalom mellett azon bizodalmatlanság formulája is van, hogy hat évig királyi hivatalt vállalni nem fog! Oh eszmék fonáksága! mellyet sem eszem, sem gyomrom soha emészthetőnek nem tartott, midőn a valódi hazafiuság abban helyeztetik, ha királyát házáját nem szolgálja! — S meddig fognak legalább a hatóságok illy szenvedély-szülte határozatokon fölülemelkedni! mert ha egy kissé körültekinteni fognak, épen a legnagyobb hazafiakat a királyi hivatalnokok sorában találandják; nem neveti-e tehát az élet az ő logicájukat? — Következő napokon követutasitási gyülés volt, mellyet három inditvány előzött meg: 1) hogy a tisztviselők, ha követekké választatnának, hivatalaikról lemondani (régiebb megyei határozat szerint) ne köteleztessenek; mi az igazság s méltányosságnál fogva, de mivel sehol a megyéknél viszhangra különben sem talált, elfogadtatott, s a régi határozat eltöröltetett. 2) Mivel a közbátorság az első alispáni jelentés szerint nem kissé megháboritatott, a pandurok biztatása végett minden zsivány-elfogónak 100 forint váltó igértetett az első alispán által, minek kifizetése a megye által elfogadtatott. 3-dik inditvány ámbár kisebb fontosságunak látszik, hosszu s heves vitára adott alkalmat. Eddig t. i. a követek egy egy irnokot vittek az országgyülésre, (de azért a fizetésből mindig kettőt tartottak, az ingyeneseket nem számitva) inditvány történt tehát: hogy kettőt fizessen a megye, s igy a követ is kettőt (tulajdonkép négyet) vihessen magával. Több különösen nagyobb urodalmak ügyvédei a fizetésre nézve ellent mondván, hosszu vita után a régi gyakorlat mellett maradt a megye, — s a közvélemény tagjait scilicet nem csak nem szaporitotta a megye, hanem korlátozásukat, utasitásnál fogva, sürgetni fogja.

Az utasitás 99 pontból álló, a jó a roszszal mint a szena a polyvával keverve. Az illyesek többnyire atyákról fiukra maradnak, s ámbár a csirkék többnyire a tyukoknál többet akarnak tudni, korunkban ez egyre nézve még is sokan Zalával tartanak, kik szárazon kimondták, s minden további veszödségtől s jelen körülmények tekintetbe vételetől magokat fölmentették; ők bizony a régiek, szellemük is az, tehát uj utasitást nem adnak. Veszprémmegyének utasitása legnagyobb részt legalább a kivihetőségek közé számitható. Sokkal kisebb része a nemzet érettebb korát igényli. Igy 1) pontban a tisztelkedéseket meghagyja képviselőinek s a verificationalis itéletet, a megyei jogok csonkitása nélkül, helyesli. 2) A hallgatóságot korlátoztatni ohajtja. 3) István főherczeg nádorrá választását részéről meghagyja. 4) Országgyülési ujságot sürget. 5) Képviselőinek meghagyja, hogy kétséges esetekben magyarázatot küldőiktől kérjenek. 6) Küldőik előleges tudta s megegyezése nélkül rövidebb időre is haza ne jöjjenek s ezen időre napidijaikat ne huzzák. 7) Az egyházi rend törvénytelen megrovatását megszünteini igyekezzenek. 8) Az adót 4,300,000 forintról leszállitani igyekezzenek, s a megyék követelései beszámitassanak. 9) Ludovicaea fölállitassék, vagy műegyetemmé alakitassék. 10) A magyar ezredekben csak a magyar nyelvben jártas tisztek alkalmaztassanak. 11) Az országgyülés költségei a nemesi rend által viseltessenek. 12) Az előleges sérelmek sürgettessenek. 13) Az evangelikusoknak Horvátországbai bevételét pártolják. 14) A postai hivatalra magyar hazafiak alkalmaztassanak, magyarul kezeltessék, s az egész intézkedés az 1790: 22 nyomán történjék. 15) Az arany s ezüst az országból ki ne vitessék, s a pénzek magyar körülirással s szűz Mária képével legyenek. — A rézpénznek valódi értéke helyreállittassék. 16) A király bizonyos időig Magyarhonban lakjék. 17) A tanodákban mindenütt magyar nyelv használtassék, s az 1827diki országos munkálata a nevelésről tárgyaltassék. 18) 179⁰/¹ 14. tcz. értelmében a 11 krnak minden mázsánál hova fordításáról kimutatást eszközölni igyekezzenek. 19) Hazafiusitás lehető legritkább esetben történjék. 20) Országgyülés Pesten tartassék. 21) Az országgyülés elrendezése sürgettessék. 22) Az evangelikusok egyházi szerkezete érdemében kegyelmes kir. válasznak kiadását ujonan sürgöljék. — A görögök ügyeinek kir. rendeletek utján lett elintézését —törvénybe igtattatni igyekezzenek. 23) A bányatörvényekre nézve az illető megyék követeivel egyet értsenek. 25) A nemzeti szinház számadását sürgessék. 28) 1791: 13. tcz. értelmében a sérelmeket orvosolják. — A rendszeres munkák tárgyaltassanak. 29) Katonaság tartásából eredő veszteség megszüntettessék s a törvényjavaslat törvényes erőre emeltessék. 30) A háziadó a nemesség vállaira is áttétessék. 31) Az ősiség töröltessék el, bizonyos föltételek s megszoritások mellett. 33) A papi tized megváltathassék, vagy haszonbérbe vétele a jobbágyságot elsőbbségi joggal illesse. 36) Vallás tárgyában 1840 máj. 7kén 436. szám alatt fölterjesztett törvényjavaslatra válasz kéressék. — E jelen utasitási czikknél a papok átmeneteire nézve inditvány történvén, ez következő föltételekhez kapcsoltatott: 1) hogy kötelezettségeiknek eleget tegyenek. 2) Ha botrányt elkövettek, elsőbb a fegyelem szigoruságát kiálljják. 3) A gyónás titkait bünhödés alatt fölfedezni tilalmaztassék. 4) Meg ne házasodhassanak, a szabadons 24 éves korukban tett fogadásuknak világos megszegésével. — Az inditvány valamint világi ur által tétetett, ugy azok által lelkesen pártoltatott s az utasitásba fölvétetett. 40) A vámrendszer behozattassék, s valahára igazságosan elintéztessék. 46) Előleges könyvvizsgálat eltöröltessék. 48) Ha az egyháziaknak a világi hivatalokbóli kizárása inditványoztatnék, ezt ne pártolják, mivel ebben sem alkotmányos sérelmet, sem haladási gátlást nem látnak. 55) A városi szavazatokat kiegyenliteni igyekezzenek, valamint a káptalanokét is. — Inditvány történvén a királyi egyetem szavazatáról is, az elfogadtatott, s az országgyülése rendezésénél sürgetteini fog. 62) Váltóképessége csak bejegyzett kereskedőknek legyen. 73) A zsidók ne emancipáltassanak, mielőtt czélszerű nevelésök biztositva nem lesz. 80) A közszükségekre adakozni, s pedig állandóan készségét jelenti a megye, de általában bárminemü adósság elfogadásától idegen. *) 97) A jobbágyok örökváltságát sürgessék, sat. Σ.

*) Pedig Veszprémmegyében legalább 5000 szavazat van.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartomány-gyülése. (Folytatás.)

A lapunk mult számában bevégezve adott, ő nagyméltósága a zágrábi püspök s báni helytartó beszédét a tartománygyülésre összesereglett rendek hosszu zajos živio kiáltással üdvözlék s a gyülekezet egyhangu kivánatára annak kinyomatása is elrendeltetett. Erre ő nagyméltósága a magyar országgyülésre meghivó királyi levelet átadá ezen országok itélömesterének fölolvasás végett... Ez után még kilencz k. parancs is kihirdettetett. 1) Az elsőben, ezen országok rendeinek legfelsöb helyre tett folyamodására, miszerint a báni táblánál még két ülnöki állomás rendszeresitetnék, válaszoltatik, hogy ő felsége ezen kérelmet helybenhagyni nem méltóztatik. 2) A második udvari parancsban jelentetik az országos rendeknek, hogy ő felsége ezen országok bánját, Haller Ferencz grófot, ismételt kérésre a báni méltóságtól fölmentette, s a báni ügyek vezetését Haulik György zágrábi püspökre, mint báni helytartóra méltóztatott átruházni. 3) A harmadik rendeletben a rendek kérelmére, miszerint a váltó feltörvényszék utasitassék, hogy a károlyvárosi váltótörvényszékhez latin itéleteket bocsásson, válaszoltatik, mikép ezen kérelem helybenhagyatik, s az illető rendelések megtétettek. 4) Azon kérelemre nézve, hogy ezen országokban a tanároktól a magyar nyelv tudása követelendő ne légyen, az ország rendeinek viszonoztatik, hogy a magyar nyelv tudása ott, hol az nem szükséges, hason nemü szolgálatoknál számba nem vétetik. 5) A zágrábi főtanodának egyetemmé emelése iránti kérelem, helyben nem hagyatik, minthogy a magyar nyelvet nem tudók a tudori borostyán elnyerése végett a pesti egyetemnél latin nyelven is tehetnek kisérletet, a

*) Hogy adósságot a nemzetre tukmálni akar a kormány, ugy látszik, némelly körökben itt is hitelre kapott.

tanszékérti versenyzések pedig a kapcsolt országokban valamint a pesti egyetemnél, ugy a zágrábi főtanodában is megtartatni fognak. 6) A gymnasialis tanárok fizetéséről gondoskodva van. 7) Az országos rendek ama kérelmére, hogy leirataiban és határozataiban ő felsége ezen országokat is királyi cziménél névszerint megemlitse, válaszoltatik, miszerint ő felsége a rendek ellenföliratára már egyszer kibocsátott rendeletéhez ragaszkodik. 8) Az országos főorvos dija fölebbemelése iránti kérelemre feleltetik, hogy az 500 frtról 800 p.frtra emeltetett. 9) A rendek köszönő föliratára, mellyet ő felségének az utósó tartománygyülésen megszavaztak, az ezen ország helyhatósági jogainak megvédéseért, válaszoltatik, miszerint ő felsége azt szivesen fogadni méltóztatott. Erre fölolvastatott még a boldogult főherczeg nádor válaszirata, mellyet a rendek által utósó tartománygyülésben ötven éves nádori hivataloskodása ünnepélyesitésére megszavazott örvendő föliratra küldött. — Mire ő nagyméltósága azon inditványt tevé, hogy a fölolvasott rendeletek az általa kinevezendő országos küldöttséghez utasitassanak, melly a különbféle törvényhatóságok kivánatait és sérelmeit megvizsgálja s véleményét a tartománygyülés elébe terjessze, — honnan aztán a magyar országgyülésre küldendő követek megválasztásához lehet áttérni. — F—c J. Batthyány Kázmér gróf megbizottja vevé ezután a szót át horvát nyelven s a következő kontatást tevé: minek előtte a követválasztás munkálatban lenne, szükséges meghatározni, ki fog e választásra befolyást gyakorolni; valjon az országos követeket megválasztani csak a báni levelek által meghivottaknak, vagy minden egyes nemes embernek lesz-e joga, a régi szokás szerint, a szerint, mint az a királyi meghivó levélben mondatik, veendő-e elő a választás? (Rövid szünidő következvén be s szóló kérdésére semmi oldalról nem jő felelet.) Ugyan ő: az általános hallgatásból fájdalom azt vesszi ki, hogy a magas gyülekezet épen nem látszik érteni nemzeti nyelven fölhozott kérdéseit, ennél fogva kénytelennek látja magát azt ismételni. (Ismétli latin nyelven, mit előbb mondott.) Z—c Körösmegye követe: A kérdő látja, hogyan állanak a dolgok s innen szóló a szavazás fölötti kérdést fölöslegesnek tartja; amaz adná tudtára küldőinek, hogy a mint a dolgok állását találta, abban találta a kérdésére való feleletet is. Pozsegamegye főispáni helyettese S—n gróf a szavazás modora fölötti kérdést hasonlóképen fölöslegesnek tartá. — Batthyány Kázmér gr. megbizottja ismét megragadá a szót (a hallgatóság nem tetszésének jelei) és horvát nyelven mondá: kénytelennek látja magát a kérdést ismét fölhozni: valjon a követválasztás minden megjelent egyes embernek, régi szokás szerint, vagy csak a báni levelek által meghivottaknak engedtetik e meg? utósó esetben küldői nevében tiltakoznia kellene s kéri, hogy ezen tiltakozása jegyzőkönyvbe iktattassék; hasonlóképen tiltakozik ama választás ellen, mellyből az egyes nemes emberek kizáratnának, a jelen nem levő nemesség nevében, jelesen a fiumei, bukarii s turopoljai kerület, valamint a varasdi s körösmegyei nemesség nevében is. — Kiss, a horvát-magyar tengerpart kormányzója kérdezi; szólót ki hatalmazá föl a bukarii s fiumei kerület nevében tiltakozni? kinyilatkoztatja, mint e kerületek kapitánya, hogy nemességük az itt uralkodó szokásokkal meg van elégedve és a mult tartománygyülés gyakorlatánál megmarad. — K—c ker. János Varasdmegye követe kivánja: hogy a választás olly módon történjék, mint eddig volt, és mint Vlassics báró és Haller gr. bánok alatt vitetett véghez, s mint az utósó tartománygyülésen meghatároztatott. A szavak nem számláltattak, hanem a többség fölkiáltás által tudatott meg. Szóló 1588 évről idéz határozatot s kimutatja, hogy a kérdezőnek több törvényhatóság nevében szavazni nem szabad. Szólónak a fiumei kormányzó nyilatkozatára azt a megjegyzést kell tenni, hogy az illető kerületeknek saját küldötteik által kellett vala nyilatkozni, minthogy ezek az ország kiegészitő részét teszik, miután az 1809ik k. leirat által Szerémmegyéhez s ez által ezen országokkal is összekapcsoltattak. Az emlitett megbizott ismét föláll (a nem tetszés jelei mind inkább mutatkoznak): A kérdésre, ki adott neki jogot, a jelen nem levő nemesek nevében tiltakozni? válaszolá: miszerint neki a józan értelem adta a jogot. A szavazás módjáróli kérdését ismét meg kell neki ujitani, mivel neki, mint magát már ki is tárta, tiltakoznia kell, azon esetre, ha az egyes nemesek a szavazástól eltiltatnának. A választási jogot — folytatá tovább — már hajdantól fogva gyakorlák, s azt ezután is gyakorolniok kell. A mi magyar országgyülésre küldendő követeink két szempontból tekintendők, mint követek, kik a kapcsolt országokat a magyar országgyülésen képviselik, és mint felső Tótország három megyéjének követei, kik ezen megyék nevében befolyást gyakorolnak a törvényhozásra. Mint illyeneknek, a három megye nemeseitől kell választatniok, mert ezektől fizetteinek; azoknak s nem a tartománygyülésnek tesznek jelentést az országgyülés alatt. Mindazáltal ha az országgyülési követek egyéni (nemesek) befolyásuk nélkül választatnának, ugy mind a választás, mind az országgyülesi költségek ellen tiltakozik küldői nevében; és tiltakozik a nem nemesek nevében is, kikre az országgyülés által adó vettetik. Z—cs Körösmegye követe: Az előtte szóló a körösi nemesség nevében is tiltakozott. A körösmegyei nemesség öt (szólót) választá képviselőjének, s megbizott urnak a körösi nemesek fölötti pártfogoskodását magának kikéri. — Varasdmegye követe S—c ugyan ezt szinte kikéri magának. — B—k Pozsegamegye követe: ő is a nemesség egyéni szavazata ellen óvást tesz. Mi a szavazásróli kérdést illeti, küldői a k.leirathoz ragaszkodnak, melly az utósó tartománygyülésen kihirdettetett, és a választás módjával, mint akkor elhatároztatott, megelégesznék. — O—cs Zágrábsz.kir. város követe: A szavazás modoráróli kérdés előtte fölöslegesnek látszik. Alkotmányunk rendszere szerint a szavak nyilvánitása fölkiáltás által történik, és ha az elnök ebből ki nem veheti, akkor a követek s meghivottak lajstroma vétetik elő. Egyébiránt e kérdések később a rendezés terve tárgyalásánál előjöendnek. — R—y távollevő követe: Magyarország összekapcsolt kiegészitő részeivel együtt olly ország, hol a szokás törvénnyé válik; eddig szokás volt, hogy a nemesek egyenkint jelentek meg a tartománygyülésre s a tanácskozásban részt vettek. — Most pedig uj szokás hozatott be, mellynél fogva a nemesek a tanácskozásból kizáratnak; ő mint Orssich Vilmos gróf képviselője, tiltakozik a nemességnek személyenkinti szavazástóli elzárása ellen, és mint varasdmegyei birtokos, a varasdmegyei nemességnek a jelenlevő követ általi képviselése ellen is tiltakozik. A megye többsége ugyan határozatot hozhat, hanem a minoritas részére képviselőt nem választhat, (általános nevetés). Szóló mérsékletre figyelmeztet s végre a követválasztás ellen tiltakozik. Batthyány Kázmér megbizottja ismét szót kér, de az elnöktől, rövid előadásra fölhivatik. Körös és Varasd követei nyilatkozatára felel. Elnök ő nagyméltósága: mindenek előtt szükséges a rendhez tartás, Batthyány Kázmér gróf fölhatalmazottja félbe szakasztja az elnökséget, valamint a tartománygyülési előmunkálatokat is, és az or.gyülési követek kijelölését akarná elővenni, és minthogy most különbféle tárgyak idéztettek föl, mellyek napi renden nincsenek, ugy hiszi, hogy az elnökségnek a magas gyülekezetet ehez vissza kell vezetni, és pedig a küldöttséget fogja kinevezni, melly az or.gyülési követek utasitásait kidolgozza, s melly a törv.hatóságok kivánatait s sérelmeit összeszedje. Tehát eme küldöttség elnökévé volt udvari alkancellárt s tek. Körösmegye főispánját komori Bedekovich Lajos bárót nevezi ki, annak tagjaivá pedig: Smiciklás Gábor körösi görög egyesült püspököt, és Sohrott József, belgrádi püspököt s zágrábi prépostot; Kisst, a tengerpart kormányzóját; főispán s főispáni helyettes urakat: Kolmer Ferencz bárót Szerémből, Péchy Imrét Zágrábból Szécsen Antalt Pozsegából, Lentulay Imrét Varasdból, Pejacsevich Péter grófot Körösből, Draskovich János és Károly grófokat, Sermage Ottót, és Pejacsevich Lászlót, Markovics András udvari tanácsos albánt, a kerületi tábla elnökét Busan Herman udvari tanácsost, a károlyvárosi váltótörvényszék elnökét Svagelti Jellachich István s Ede cs. k. kamarásokat, Mixich ezen országok itélőmesterét, Kukuljevich Antal s Lentulay Bánk báni táblai ülnököket; Ozsegovich Metell helytartótanácsi tanácsost, Dominich és Zdencaj Ede kerületi táblai ülnököket, Klobucsarics Károly váltótörvényszéki ülnököt, Pástory helytartótanácsi fogalmazót, Zsigrovich Ferencz körösmegyei főjegyzőt, Briglevich János ügyészt s egy küldöttet minden törvényhatóságtól, és Novák Ferencz ügyészt mint tollnokot. — (Folyt.) (Agr. Ztng.)

Erdélyi országgyülés. XCIX. országos ülés. Oct. 22. a kk. és rr. előbb is bevégezték az egyenes örökösödésről szóló törvényjavaslat tárgyalását, mellynek hátra levő §§-ai igy hangzanak:

8. §. Folyamodás- nem-jelentés esetében a bíróság, ellenesetben a k. kormányszék határozata karhatalommal is a kirendelt bíróság által a 3. §-ban irt büntetés és kicsapongások esetében, büntető közkereset terhe alatt késedelem nélkül teljesedésbe vétetik.

9. §. A birodalmon kivül helyezett felek képzelt sérelmeiket a törvény rendes utján orvosoltathatják.

10. §. A fönebbi eljárásnak, határozat-hozatalnak és teljesedésbe vételnek törvényszünnapokon is bár mikor helye leend.

11. §. Ha valamelly egyénnek halálával megnyilandó örökösödés fölött még annak éltében a leendő örökösök minden lehető zavar kikerülése tekintetéből az illető főtisztet vagy főbirót figyelmeztetik, ezek azon egyén bekövetkezendő halálával — ha szükségesnek látják — a birói zárt a 2. §. értelmében elrendelik, a további eljárás az ezen törvényczikk többi §-ban irtak szerint levén annak idejében folytatandó; egyébiránt

12. §. A közvetlen örökösödés czime, az Approb. Const. 3. r. 8. t. 1. articulusának a legitima és immediata successio iránti záradéka ennyi részbeni változtatásával, föl nem használtatván arra hogy az erőszakos foglaló spoliumon meg ne pereltethessék, szabadságában álland a követelő felet — ha ez utat követni inkább kivánnák — az erőszakos foglaló ellen spoliumos keresetet inditani. Végre

13. §. Az erőszakos foglalások egyátalában tiltva levén, minden bár mi czim alatt tett erőszakos foglalás következésében követelendő birtokbai visszahelyeztetések e t. törv.czikk 6. 7. 8. 9. és 10. §-ban foglalt rendelkezés szerint történjenek, szabadságában állván mindazonáltal a követelő félnek, ha inkább tetszenék, akár spoliumos, akár potentiás keresetet, az erőszakos foglaló ellen kezdeni és folytatni.

Egy kh. ezen törvényjavaslatot sok régi institutióinkkal egybeütközőnek találván, nem pártolhatja, ez iránti nézetét jegyzőkönyvbe kivánja igtatni. Hasonló értelemben volt egy ktb. is. Vizakna köv, a mennyiben küldő törvényhatóságában a statuta divatoz, s ezt a most megállitott törvényjavaslat sértené, óvást jelent. Ezután a mezőrendőrségi törvényjavaslat lön megállitva. Következtek a Küküllőmegye inditványozta kisajátitási törv.javaslatok. Miután rövid tanácskozás következtében igen csekély módositással váltak határozattá, közlésüket akkorra halasztjuk, midőn ünnepélyes alakban föl fognak küldetni; előlegesen csak annyit jegyezvén meg, mikép a kk. és rr. nemcsak hogy a második törvényjavaslathoz, hol a főbb vaspálya- csatorna- és országos utvonalok kijelölvék, hozzá csatolták azon záradékot, melly szerint jövő országgyülésig föl lesz hatalmazva a k. kormányszék, a kijelölt közlekedési eszközökre nézve vállalkozni kivánókkal egyezkedni, hanem ezen kivül jegyzőkönyvbe igtatták azon határozatukat, hogy a kir. kormányszék addig is, mig ezen törvény létre jönne, nem várva a vállalkozók önkényes jelentkezésétől, a testvérhonban működő társulatokkal magát érintkezésbe téve, kezdje meg a szükséges előlépéseket a kijelölt vonalok létesitésére nézve.

S most elnök ő nm. jelentvén: hogy a következő ülésben az ujon megerősitett kincstárnok és jelen levő egyik korm. tanácsos föl fognak eskettetni, hosszas vita keletkezett. Miután t. i. ő felsége a két kormányszéki tanácsost ugyanazon egy választási lajstromból méltóztatott megerősitni, némelly szónokok ezt az ország rendei választási jogát biztositó törvényeken ejtett sérelemnek tekintvén, hivatkozván a mult országgyülés azon határozatára, mellyben egy hasonló eset fölmerülése alkalmával ki volt mondva, hogy a kk. és rr. csak azon egy esetre fogadják el az egy választási névsorbóli két egyén kinevezését: fölkivántak irni ő felségéhez, miként a két egyén közől, kiknek egyébiránt személyes tulajdonaik ellen legkisebb kifogásuk sincs, egyiket, a kit ő felségének kijelölni tetszik, igenis elfogadják és föleskétik, a másikra nézve kérik ő felségét, méltóztassék megerősitési jogaival ugy élni, hogy a karok és rendek törvény biztositotta választási szabadsága meg

ne semmisüljön. — Hogy az illy megerösités csakugyan korlátolja a választási szabadságot, szónok elismerte, csakhogy a fönebbiektől eltérö véleményüek azt állitották, miként ö felségének jelenlegi kinevezése nem törvényen ejtett sérelem, mert nincs tiszta törvény, melly tiltaná, hogy ö felsége egy választási névsorból két egyént nevezhessen ki. A mult orsz.gyülési határozatot pedig a jelenre kötelezö erövel birónak nem tartották. Végre határozattá vált mind két tanácsos fölesketése, jegyzökönyvbe igtattatván, hogy a kk. és rr. midön ö felségének egyfelöl hálát szavaznak azért, mivel a kincstárnok és föszámvevöségi elnök megerösitésében a szavazatok többségére tekintettel lenni méltóztatott, másfelöl miután az ujon megerösitett hivatalnokok adománylevelei köziratra nem adattak, s igy tartalmukkal meg nem ismerkedhettek, minden azokban lehetö t.ellenes kifejezések vagy hiányok ellen óvakodnak. A közelebbi korm. tanácsválasztás fölterjesztése alkalmával pedig kérni fogják ö felségét, hogy mivel egy választási névsorból több egyén megerösitése által választási jogukat korlátolva s ezen eljárást sérelmesnek tartják, méltóztassék kegy. megerösitéseit jövöre nézve állomásonkint tenni. (E. H.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madridból oct. 19röl kelt hirek szerint tegnapelött a király Fuente Castellanába sétalovaglást tön. Azt vették észre, hogy Bulwer, midön utójára a királynö által fogadtatott, nem udvari öltönyben, hanem egyszerü fekete frakban jelent meg. Santa Coloma gróf a királynö elsö mayordomoja nyugalmaztatott s helyébe Miraflores marquis neveztetett ki. Ezenkivül még számos kinevezések, elömozditások s kitüntetések vannak hirdetve. — Fulgusio madridi kormányzóvá neveztetett."

N.Britannia. London, oct. 23. Mig az uj éhhalál valamennyi jelenségei Irhonban mutatkoznak, az alatt az irlapok részletes adatokban közlik, hogy az állati s növényi élelmiszereknek az ir piaczokról Angliábai kivitele soha erösebb nem vala mint épen most. Ez ismét azon bajok egyike, mit csak egy hazai ir parliament hárithat el.

Az irhoni kath. püspökök gyülése, melly Dublinban 19kén vala összeülendö, tanácskozásai fötárgyaul Anglia számára egy bibornok-legatus kinevezését tüzé ki, kinek székhelye Londonban legyen, s a katholika egyháznak N.Britannia s Irhonbani kormányzására vonatkozó kérdéseit a cabinettel szabályozza.

A nehány nap elött az "Atlas" után közlött ama hirt, miszerint a kormány a parliament elébe bizonyos elöterjesztvényeket tenni szándékozik, a „M. Chronicle" megerösiti. Átalában azt beszélik, hogy a kormány olly rendszabályokról gondolkozik, mellyek a kereskedésnek minden lánczoktóli megszabaditását, a vallási türelmetlenség utósó nyomának eltöröltetését, az adók egyenlöbb fölosztását s végre a társas rendnek ö felsége leginkább elhanyagolt és szerencsétlen alattvalói közötti helyreállitását czélozzák.

Franczia országban. Páris, oct 24. A király s a királyi család még folyvást St. Cloudban mulat, hol számos látegatást fogad el az idegen követektöl, ministerektöl, s más magas állásu személyektöl. Az udvar nov. 1-jére mindenszentek napjára térend vissza a tuilleriákba; a királynö s az orleansi herczegnö a halottak napjára Dreuxbe szándékoznak, hogy az ottani családi sirboltban, drága elhunytaik sirjainál imádkozzanak.

Guizot tegnap a perzsa követ tiszteletére nagy ebédet adott.

Lingay, állitólag az elnökminister megbizásából egy könyvet irt e czim alatt: „Guizot cabineti elnöksége s az 1847diki többség," ez mintegy programm a közelgö kamrai ülések számára, mit fontosabb helyein maga Guizot dolgozott át. Nem csak Guizot politikájának belrül s külröli védelmét foglalja magában, hanem fölvilágositásokat is ad Francziaország jövendö állásáról Sveicz, Német-, Olasz-, és Spanyolország ügyeiben, nemkülönben a Guizot mint elnökminister által végbeviendö reformokról. Ezek nagyobb részt anyagi természetüek leendnek s a dolgozó-osztály terheini könnyitést czélozzák; a sóadó megszüntetik, a levélviteli bér s más közvetett dijak módositást nyerendnek, és az ebböl eredendö jövedelemhiány fényüzési- s tökepénzi adó által fog fedeztetni.

Párisban és Lyonban a papság között a pápai kincstár növelésére adakozások történtek. — Az „Univers"-ben egész lajstromát olvashatni ezen ajánlatoknak, mellyek még is csak 957 frank és 29 centimera menö öszveget képeznek. Ugyanezen lap Montalembert grófnak Bonald bibornokhoz intézett levelét közli, mellyben a nemes gróf szinte a fönemlitett czélra 100 frankot küldött.

Madridból számos sürgönyök érkeztek a tuileriákba, mióta Mária Krisztina Spanyolországba visszatért s ollyas hirek terjesztettek, mellyeknél fogva a dolgok állása Madridban, különösen pedig a palotában, korántsem olly kedvezö természetü, millyennek több lap azt hirdeté. Az anyakirálynö Isabella által hidegen fogadtatott s a királyi pár között létrejött hivatalos kibékülés csak szinleges s legkevesebb tartósságot sem igér. Narvaez csak a cortes összeülésére (nov. 15re) várakozik, hogy akkor kormányzóságot inditványozván, azt magából s pártjából szerkezhesse.

A „Debats" szerint valósul azon hir, miszerint a dél-amerikai szabad statusok a Bolivar által 1828ban összehitt generalcongressushoz hasonlóra követeket küldeni szándékoznak. Ezen congressus czélja a különböző statusok közti szövetség leend, melly által függetlenségük, birtoki sérthetlenségük s kölcsönös jólétük biztositva leend s pedig átalános érdekü szerzödések által, mellyek minden pártot kötelezzenek. E congressus tartására kiszemelt hely Valparaiso. Azon statusok nevei, mellyek e congressusra követeket küldendnek, következök: Chili, Eguapor, Uj-Granada, Peru és Bolivia.

Sveicz. A kath. sveiczi lap oct. 25röl Bernből az elötte való napon tartott szövetségi gyülésről következö jelentést tesz: „Ma, oct. 24ki déli 12 órakor a szövetségi gyülés ülésének tartása 1 órára határoztatott. Napi rendre tüzettek ki: a jegyzökönyv kiegészitése a tessini, st. galleni és graubundeni követségek által s pedig a meghatárzott seregnek szövetségi parancsnokság alá leendö állitása végett. A hét kath. cantonok azzal menték magukat, hogy vasárnap vala. — Mihelyest a jegyzökönyv kiegészittetett, Zürich titkos ülést kivánt s több inditványt tön, mellyek elfogadtattak. Ezután Dufour az eskü letétele végett hivatott elö; tudósittaték a hozott végzésről; ekkor ellenmondott némelly pontoknak s túlhevében eltávozott a nélkül, hogy esküt tett volna. Waadt (Druey) hatalmasan lármázott. Erre a szövetségi gyülés minden eredmény nélkül szétoszlott s e tárgy holnap (25) kerülend ismét szönyegre. — Egyébiránt a határzat meghozaték s tényleg sajátlagos hadihatárzatnak tekinthethetik. — Az 1847-dik évi oct. 24-kén tartott szövetségi gyülés határzata. A jó rend kezelése, annak helyreállitása s a szövetség jogainak megóvása tekintetéből a szövetségi gyülés a következöket határozta: 1) szövetségi seregfölállitás történjék. 2) A különszövetséghez nem tartozó cantonok által fölállitott sereg a szövetség szolgálatába lépjen. 3) A szövetségi haditanács megbizatott, hogy a hadsereg számát 50,000-re növelje. A sereg a föparancsnok rendelkezése alá állittatik s parancsa szerint helyheztetik el. 4) A föhadibiztos azonnal tényleges szolgálatba hivassék. 5) A magas székhely azon utasitást kapta, hogy alapról gondoskodjék, melly a föntebbi határzat végrehajtására és a sereg föntartására szükséges. 6) A föparancsnoknak a sereg fölállitása ideje alatt „tábornok" czime leend. 8) A föparancsnok Dufour tábornok a szövetségi gyülés által megbizatik, a mai határzat által fölállitandó mintegy 50,000 före menö hadsereg parancsnokságát átvenni, azt annak rende szerint fölosztani s a rend és törvényesség helyreállitására, hol az megzavartatik, nemkülönben a szövetség tekintélyének s önállandóságának föntartására használni. — A sereg fölosztásánál arra fog fölügyelni, hogy a legénység jó vezérekkel láttassék el, kikben bizodalmuk van, s ha azok a szövetségi ezredekben elegendö számmal nem találtatnának, ideiglenesen cantonbeli tisztekkel pótolni, mihez a cantonok jóváhagyása kivántatik. A föparancsnok a sereg folytonos növekedéséröl és magas küldetése betöltéséhez szükséges dolgokról a szövetségi gyülést azonnal tudósitandja."

Mexico. Uj-yorki tudósitások Scott tábornok föhadiszállásáról sept. 9röl azon hirt közlik, hogy Trist békeajánlatai félrevettettek s az ellenségeskedések sept. 8án ismét megkezdettek. E napon a föváros kapuinál s annak délnyugoti részében levö Chapultecap hegyen fekvö hasonnevü külvárosban véres harczra került a dolog. A mexicoiak nagy veszteséget szenvedtek s vezérük Leon tábornok erösen megsebesittetett; Baldent tábornok a nemzeti testörseregböl elesett. Késöbbi hirek szerint irtózatos utczai harcz folytattatott: az amerikaiak két utczát elfoglaltak s az ellenséget a föváros központja felé üzék, azonban sokat szenvedtek a házak ablakaiból s tetöröl záporkint rájok szórt ellenséges tüz által. Worth tábornok szinte veszélyesen megsebesittetett, de még sem halálosan. A mexicoiak vesztesége eddig 2500 emberre tétetik. Herrera tábornok a város kormányzója proclamatiót bocsátott ki, mellyben férfiakat, nöket s gyermekeket fölhiv, hogy házaikat egyenkint védelmezzék. Pueblaban lázadás ütött ki, melly alkalommal az amerikaiak számos embert veszitének. Paredes tábornok — mint mondják — Veracruz és a föváros közt erös guerillacsapattal mutatkozott. Ujabb hirek szerint a föváros tökéletesen az amerikaiak kezébe jutott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A pest-budai hangász-egyesület vasárnap f. évi nov. 7én délelötti 11 órakor a nemz. casino teremében választmányi elnök és igazgató választmány választása végett, közgyülést tartand, mellyre a t. cz. egyleti tagok minél számosabban megjelenni tisztelettel kéretnek. Közli Ritter Sándor egyesületi titkár.

Csöd orvos-doctori és gyógyszerészi állomásokra.

Sz. H. Hadház városban, — melly Debreczentöl mintegy két órányi távolságra, H. Böszörménytöl pedig, melly a sz. hajdu kerületnek székvárosa, mintegy 1½ órányira fekvö, körül belöl 3—6 ezer magát jól biró népességü szabad közönség — egy rendes orvosi állomás 30 pft, szabad lakhely és 2 öl tüzifa fizetéssel rendszerittetet, s erre, valamint ugyan csak ezen városban egy gyógyszertár fölállitására is ö cs. kir. felségétöl a szükséges engedelem ki is nyeretett. Az ezen állomásokat elnyerni kivánó t. cz. orvos-doctor és gyógyszerész urak ne terheltessenek e f. évi december 31-ig orvos-doctori, s illetöleg gyógyszerészi okleveleik s más egyéb erkölcsi, s gyakorlati bizonyitványaik s ajánló leveleik bemutatása mellett, magokat a hadházi tanács elött jelenteni, s illetöleg személyesen is bemutatni. 1—3

Az elsö magyar fesztészeti akademiát gyámolitó társulat f. évi novemb. 3kán d. u. 4 órakor közgyülést tartand a n. casino teremében, mellyre minden ügybarát s különösen a t. cz. részvényes urak megjelenni kéretnek. Választmányi határzatból, Ney Ferencz, társulati titkár.

Minden honi könyvkereskedésben, s magánál a szerzönél (ujvilágutczai Ilkey ház 2-ik emeletében) kapható:

MAGYAR GAZDATISZTI NÉVTÁR,

melly a kalendariumok rendes tartalmán kivül magában foglalja a magyarországi föbb birtokosokat betürendben, s ezek urodalmaiban hivataloskodó tiszteket. Kiadja **Fényes Elek.** Ára 30 kr. ezüst pénzben. (3—3)

Minden honi könyvkereskedésben, s magánál a szerzönél (ujvilágutczai Ilkey-ház 2-ik emeletében) kapható:

Magyarország leirása

statistikai és geographiai tekintetben, a legujab adatok szerint. Kiadja **Fényes Elek.** Ára 4 ft p. pénzben (3—3)

Haszonbéri hirdetés.

Az egri érsekség urodalma részéröl közhirré adatik, hogy ugyan érseki Eger városában négy mészárszék és hozzá egy órányira fekvö Pázmánd nevü pusztának, szántó földekböl, kaszállókból és legelöböl álló része — melly összesen 581⁸¹/₁₀₀ holdat tészen, jövö 1848dik évi január hó elsö napjától kezdve három egymásután következö évekre, folyó évi november 10dik napján Egerben az érseki fötisztség irodájában tartandó nyilvános árverés utján — elöre közlendö föltételek mellett haszonbérbe fognak adatni. 3—3

Nemzeti szinházi játékrend.

November 2kán: a szinház zárva.

November 3kán: Johanna és Jeanette. Franczia vigjáték 2 fiban, — és Dobozy Károly zenészeti estélye két szakaszban.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

586. szám 1847. Péntek nov. 5.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetés. Halálozás, — Memorandum. I. — Törvényhatósági tudósitások Aradból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (C. országos ülés). — Vegyes ujdonságok. — Keresztény naptár ismertetése. — Előleges figyelmeztetést tárgyazó közlés. — Vidéki hirek. (Nagyváradról).

Külföld Spanyolország. N. Britannia. Olaszország. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a varasdi megürült harminczadosi segédállomásra Zagora cz József bezgani k. harminczadost alkalmazá.

Sebestyén Péter, nádori titoknok, folyó évi october 16kán, életének 38dik évében, meghalálozott. Béke hamvaira!

Pest, november 4-kén.

Memorandum. *)

I.

Az ország rendei gyülekeznek, és a haza ügyei az eszmék hatalmának s a dolgok tényt parancsoló erejének választó pontján állanak. A hon jövője, dicsősége, nagysága, — mindene; csak egy pár koczkavetéstől függ jelenleg. És higyjétek, hogy ilyentől függ azon jövő is, melly a végzések szerint Magyarországnak az ausztriai nagy birodalommali sikeres, nyugodt s áldásos együttélhetését, és általán fogva a most mondott birodalomnak is erejét, dicsőségét s jövőjét, rejti méhében.

Azt fogjátok mondani: hogy ez nagy és merész állitás!... Igen is: ez nagy s merész állitás; de nem tulvont, nem önhitt, hanem az ész számitásainak örök csalhatatlanságán nyugvó állitás.

Azt is fogjátok mondani: hogy habár Magyarország igen nevezetes és terjedelmes részét képezi is a nagy birodalomnak, annak sorsát s jövőjét azonban a küszöbön álló országgyülés kimenetele még sem kormányozhatja. És mi erre azt feleljük: hogy hibáztok, — hogy sulyosan, iszonyatosan hibáztok!... És azt feleljük: hogy napjainkban az emberi észnek mozgalmai által, az eszmék büszke hatalommá magasultak; büszke, rémületes hatalommá: melly e vagy ama hon rónáiról az egész földre viszhangzik s az összes világ erejét mozgatja.

Illy kritikus pillanatai még soha sem voltak e honnak. Illy fontosságu, honának századokra terjedő jövőjébe vágó országgyülést még soha sem élt a magyar. De még egy más oldalról sem volt soha olly fontos a magyar országgyülés, mint a jelen, kivéve az 1527dikit... Mert a tevés perczei eljöttek! Eljöttek a perczek, mellyekben a dolgok fejleményei már olly fokra hágtak, hogy az ájult akarat puha párnáiról kelő félszabályok először is senkit sem fognak kielégiteni, azután pedig közvetve már ezek is minden mozzanataikban, egész az alkotmányos alapelv s kormányforma módositásának, sőt megváltoztatásának kérdéseig magasulnak, annyira: hogy a keletkező országgyülésen minden specialis kérdés, közjogi kérdés; minden illy kérdés fölötti határozatra adandó sanctio, az alkotmányos kormányforma jövője és sorsa fölött elvetett koczka leend; sőt minden kérdés az unio szorosabbra füzésének vagy megtágitásának kérdésévé emelkedik....

Elemezzünk csak röviden!

A világesemények lánczfonalai folyókká váltak. A fejlődő szellem, melly visszaigazithatlanul működik s hat, föltartózhatlanul illeszti e nagy lánczolat utósó gyürüibe a következőt. Az eszmék forrongásának uj szülöttei nem kárhoztatják tüstént agg korra atyáikat, valamint más részről a korosabb eredetü eszmék is nem teszik azonnal ephemer tüneménnyé uj szülötteiket; hanem szabályos fejleményükben a legifjabb episodok ugy, mint a korosabbak, a kor s élet fejleményeinek egész öszvegébe csodálatosan bele illenek.

Azonban a dolgok világerejü menetének épen ezen sajátlagos jellemvonása, megdönthetlenül oda mutat; hogy a jelenleg uralkodó eszmék hatalma maradandósági kinyomatot öltött föl s az emberiség életében uj korszakot készül képezni, — hasonlót ama korszakokhoz, mellyek a köztársulatok eszméjétől a római imperatorok despotiajához, ettől Nagy Károly rendszeréhez, innen a bullák időszakához, innen pedig a népek apathiaja és a titkos hatalmak éjféli parancsainak despotiaja által az aristocratiara fektetett absolutismushoz vezettek. Mind ez a dolgoknak olly ellenállhatatlan menetén történt, miszerint: nem vala viszony, nem vala lángész, nem vala hatalom a földön, melly az események sorsszülte kerekeit, haladó mozgásukban föltartóztatni képes lett volna; sőt: a politikai fejlődés ezen árja annál biztosabb erővel kettőzteté hömpölygő menetét a természetszerüleg kitüzött czél felé, és időre nézve is annál hamarabb megfutá örökrendszerü pályáját, minél sürübben nyultak be ügyetlen vagy szentségtelen kezek, a sors e világ átmérőjü kerekének zuhatag menetébeni föntartóztatására.

A korszakot képező eszmék hatalmának fokozatos szüleményei, nem jönnek holtan a világra; hanem életerösen tenyésznek századokat igérő jövőre. — Mi nem tagadjuk ugyan, hogy azok idegen földről tétetnek át sokszor a nemzetekhez. Midőn azonban a tenyészésre már tért nyertek, akkor nem hozza azok nevelését idegen szél s vihar, hanem forrási menetük alulról indul meg — a tömegnél születik. És ha vannak közöttök — nem tagadjuk — tulvont impraktikus fattyusarjadékok is, mint a nagyszerüen tenyésző természet dús növényei közt törpe s nem sikerült virágok, mellyek a szemnek fájnak és a virányos völgy szépségének symetriáját sértik; ne feledjük azonban: hogy a nemzeteknek ugy, mint a kisdedeknek megvan a maguk sirása s rivása, fejlődésük ugyanegy, — és hogy az illy életre nem alkalmas eszmék hamarabb szoktak meghalni önidétlenségük s kórosságuk által ha a kormányok s kiváltságosok elég eszéllyel és számitással birnak, enyésztük processusát bevárni; mintha ellenséges kezekkel fegyverkeznek ellenük.

Hagyjátok például roszaságuk vagy ostobaságuk ösztövér levébe fuladni azon álapostolokat, kik a politikai szabadság javadalmát oda értelmezik: hogy az valamelly általános jog, szomszédaink s polgártársaink iránti minden tekintet s kötelesség nélkül; hogy az valamelly személyes jog, a rontó eszmék s elvek iránti minden ellentét nélkül; hogy az valamelly abstract jog az önség, az irigység s az alávalóság czudar szenvedélyei iránti minden utálat nélkül! . . . Hagyjátok őket; az ő tanaiknak napjai már számitvák! . . . . Hagyjátok ezen embereket az egyenlőséget ugy értelmezni, mint értelmezik azt az eszeveszettek s gazemberek, kiknek egymással szövetsége azon kivül is olly természetes. Hagyjátok őket mondani: hogy a polgári egyenlőség a birtok s tulajdon egyenlősége; hogy az a talentumoknak s képességeknek, a munkának s szorgalomnak, az iparnak s tevékenységnek egyenlősége. Hagyjátok őket! Nekik mindnyájoknak egyenlő hajlamuk van: mindent fölbontani; mindent lapitani; mindent a communismus fanyar ostobasága felé készteti! . . . Ők olly alkotmányt akarnának, melly az embereket képességük szerint maguk helyére nem utasitja; olly alkotmányt, melly a törvényes hatalmat nem erösiti; a tulajdont nem szentesiti; — nem ruházza föl tekintéllyel az észt!... Mind ezen nyomorultak csak hatalmas fonákságuk, alávaló nevetségességük s esztelenségük által tüntetik ki magukat. Az illy eszmék már nem a kor eszméi!... Az illy elvek lehetetlenek: mert esztelenek!... Az illy elveknek halniok kell!... Terjesztőik csinait figyelemmel kell ugyan kisérni, de a gúny pelengérére kell inkább állitani, mint komolyan fegyverkezni ellenök.

Az életre való eszmék fejlődései s igényei egészlen más tulajdonuak. Azok föltartóztathatlanok. Sehol sem vehetni észre olly eröket, mellyek az átellenükben álló téren nekik megfelelhetnének; még kevesebbé ollyakat, mellyek azokat fékezni birnák. Illykor a massák s átalánfogva a kormányzottak — ugy látszik — mintha örökös hullám özönében élnének a legtarkább, legbizonytalanabb, legesetlegesebb észképeknek s vágyaknak. Ugy látszik, mintha minden pillanat catastrophot rejtene méhében; mintha minden percznek okvetlenül meg kellene ingatni a világ békéjét. És mégis: az állapotok illy chaosából ritkán nő ki a forradalom, hanem az illy eszmék feszültebb viszonyok közt ugyan, mindazonáltal többnyire békes uton is napról napra tért s gyarapodást nyernek.

Ha találkozik is néha lángész, melly szellemisége teljedelmének érzetében, erös és biztos kezekkel megragadja az idő követeléseivel telve irt zászlót, s azt magasan kitüzvén: vezetni indul a dolgok menetét, — az eszmék kifejlődésének iránya fölött a rend érdekében uralkodni kivánván; — ha a kormányok azonban többnyire csak a dolgok egyszerü folyamát tekintve, az azokat mozgató szellemi eröket pedig meg nem vigyázva, mindig csak rendszer, elvek, tábor és zászló nélküli politikát csinálnak; örökös ingadozást, mindenfelé pislogást, minden oldalróli rendszabály kölcsönözést árulván el; ma ezt, holnap egy másikat, amazzal homlokegyenest ellenkezőt müvelnek; szóval: minden elhatározottság, minden szilárdság, minden rendszeres egész nélkül inogva s mozogva, ez által mintegy önmaguk örökitik azon anarchiával határos viszonyokat, mellyek a tömegnek, a sajtó s néptribunok izgatásai által méginkább vérévé válnak!... És valjon ezen csak most hiven ecsetelt politikai arczulatnak képmásában reá nem ismertek e Europa s a müvelt világ egy részének jelen életére? Rá nem ismertek e a szellemiség hatalmának épen azon sulyaira, mellyek a folyamban levő s mindmindinkább növekedő eszméket valósággal azon epochalis politikai fontosságukról ismertetik meg, mellyek hivatva vannak jövővel birni, és a népélet fejlődésének fokozatos jelenségeiben uj korszámitást képezni, s mellyeknek a lángésszel áldott, határozott, erös és eszélyes kormányok — ha nem késnek — különvett statusviszonyokhoz idomitható irányt adhatnak ugyan, mellyeknek azonban gátot vetni, egyegy halandónak nem adatott hatalom! —

Hallgassunk itt szerényen azon jövő fölött, mellyet ezen eszmék hatalma az összes emberiség részére kivivand. Hallgassunk a fölött: valjon az általános világboldogulás virányos téreihez vezetendnek e ezen eszmék fejleményeikben s végeredményökben hamar, vagy azon túlvontságokhoz és szélsőségekhez, mellyek a politikai tannak örök s változhatatlan szabályai szerint, a dolgok természetében fekvő meneténél fogva — épen az ellenkező politikai elveknek ismét hegyébe kerekülését fogják olly természetszükségileg megnemzeni, mint megnemzette az eszmék jelen irányát — szintolly természetszükségileg — annyi erény és bün, annyi emelkedés és alacsonyság, annyi hazafiság és árulás, annyi közszellem s önzés utján — az életviszonyok hatalma?... Hallgassunk — mondjuk — mind e fölött, és emlitsük meg csak azt, miszerint a sajtó ezen eszmék körébe olly annyi világosságot dobott szinte annyi sötétséggel vegyülve, és egy részről olly annyi felé bonyolitá ki a végeredmények fonalait, mig más részről ismét a kitüzött czélt

*) Jelen s ezt követendő két czikkünk, egy — kevés napok mulva sajtó alá kerülendő — röpirat szellemének, irányának s lényegének sommás kivonatát képezendik. Oda számitánk: hogy e röpirat megjelenése az országgyülés megnyitását megelőzze. E czélunkat azonban minden rá forditott szorgalmunk mellett is halmos foglalatosságaink miatt nem valósithatván, miután a viszonyokat, mellyek benne tárgyaltatnak, mód nélkül fontosaknak, és a haza s a közbirodalom irányában is sürgető szükségüeknek hiszszük, annálfogva nem késünk azokra az időszaki sajtó utján is mi előbb figyelmeztetni.

s irányt egész a gordiusi csomó föloldhatatlanságáig bebonyolitá, hogy az emberiség, a jó s rosz, az üdvös és káros, a jog s jogtalanság, a méltányosság s szentségtelenség annyi keverékének özönében irányt s tájékozást vesztve; egyes nemzetek — főleg ollyanok, mellyek már az alkotmányosságnak kincsbirtokában vannak, — az ellenmondások e hatalmas tévköréből, honi viszonyaik—ezen eszmék szövétneke melletti — rendezéséhez máskint soha és semmi esetre nem juthatnak, mintha egyenes lelkü, alkotmányos jogokérti előszeretetet s azok iránti tiszteletet, lelkükben őszinte meggyőződésből tápláló kormánnyal birniok sikerült, — olly kormánnyal: melly az erőre kapott elveket ne utálja, hanem szeresse; melly tehát elég szellemi emelkedettségel s elég lángésszel birjon nem egyedül szemébe nézni azon jövőnek, melly ezen elvek kisérete mellett életet nyerend; hanem egyenesen értse is, akarja is ezen elveket a nemzetnek, mellynek élén áll, mind bel, mind pedig külviszonyaira nézve határozott előszámitással — épen ezen viszonyokkal megférő — irány s fejlemény felé vezetni, és értse ezen elveket magának s hazájának szolgájává tenni. S im!

Vetkezzétek le a személyes ellenszenvek politikai halált okozó szenvedélyeit, és ne csaljátok meg magatokat annak elvitázásával, hogy olly kormánnyal áldattunk meg, melly a reform zászlóját maga tüzte ki. — Ez az első illy szellemtől áthatott kormánya a magyarnak. Az első: melly a századokon át rendszeresitett passivitas kényelmeiből — vagy ha akarjuk, a magyar név s nemzet érdekeinek közönyösségéből sőt mellőzéséből — kiemelkedve megindult, őszinte gondossággal kisérni s érvényesiteni azon örökigazságu politikai elvet: hogy az ausztriai monarchia emelkedésének sulyai, Hunnia emelkedése létesitésénél állnak.—Ezen dicsőséget, a jelen kormánynak szánt lapokra irandja egykor a chronograph. Ez historiai dicsősége lesz a jelen kormánynak mind a mellett is, hogy ezen igazságot érvényesiteni, csak a méltányosságtól s okosságtól vala parancsolva. Igen is: ő első volt, melly átlátá, érvényesité, axiomakint föllállitá s rendszerré emelé ezen nagy igazságot. Ez tény uraim! világos tény, mellyet kétségbe vonni nem lehet! Higyjétek uraim! legyetek nyugodtak!....

Csilapodni kezdenek azon tévedések, mellyek ezen igazság elleni izgatások következésében itt ott még mutatkoznak; — meg kell csilapulniok!... le fognak ülepedni, meg fognak tisztulni az erre nézve tévutra vezetett véleményeknek minden maradványai végképen; ha elég eszéllyel birandunk kisérleti időt engedni a kormánynak, hogy az akaratának, erélyének, szorgalmának s hazafias irányának a teendők részletességeire nézve is tényleges jeleit adhassa; hogy magát illyennek, — a nemzet érdekével azonosnak — bebizonyithassa!... Küszöb előtt áll a próba ideje. A türelmetlenség politikája rosz politika; a bizalmatlanság politikája — ha midőn nem ez, hanem az ovatos kimélet s kisérlet rendszere van indicálva — még rosszabb politika; a rágalom s gyanusitás politikája azon kormány iránt, melly a fölülirt örökigazságu politikai elv érvényesitését kivivta, a legrosszabb politika — a hálátlanság, de sőt az oktalanság politikája, főleg midőn inkább illik napi rendre, mint valaha, miszerint kormányunk inditványai s kivánatai maga helyén ollyaknak tekintessenek, mint a millyek valósitására nézve egy lovagias és nagylelkü nemzet ohajtása s rokonszenve áll háttérben.

Állásunk sajátszerü. Minél hübb és nemzetiesb lelkületü kormánnyal áldott meg bennünket a magyar név fölött virrasztó gondviselés, annál több s fontosabb kivánatokkal s inditványokkal kell annak épen e nemzet nevében s e nemzet javára — maga helyén föllépni.... Bizodalmunk minden sulyaival kell azt fölszerelnünk, ha sikert akarunk..... Emlitettük már, hogy a mint a koczkák keverve vannak — végtételében minden haladási kérdés, melly surlódás és vitatás alatt van, egész az alkotmány alapvonásai és a fönálló kormányrendszer másitásaig vág. Szerencsétlenül fogná föl az a közügyeket, kit hosszadalmas támokokkal kellene még csak az iránt meggyőzni: hogy a jog alapján nyugvó „status quo“ tekintetébeni engedményezéseket inkább lehet reményleni, ha az inditványozásnál s alkudozásoknál olly kormány jár közben, melly a korona önkénytes választottja s kedveltje, mintha e közbenjárás valamelly kierőszakolt kormányférfiak által történnék. —

Ha a politika, nem megismerése s egybevetése a jelennek, miszerint előszámitathassék s előkészitethessék a jövő; akkor semmi politika nem létezik, akkor a politika a vak véletlennek ügyefogyott mestersége. Az egy részről mozgalmak s erőködések végczélja — mint valamelly nyilt könyvben — tisztán áll előttünk. Nagyon is messze ható számitás uralkodik itt mig más részről szint illy tisztán látjuk a határozatlanságot; az elv, rendszer s egész nélküli ingadozást; és az előszámitás nélküli concessiok megadására való hajlamot a szent béke kedvéért; vagyis: föláldozását a jövőnek a jelen nyugalom kényelmeiért. Egy részről a robajos tevékenység függönye mögé rejtőző, ettől egészen különböző irányu cselszövény; más részről a mély biztos lét az erő érzetében!... De ime a játék nem az erő, hanem az ármány játéka. Mert: a dolgok oda értek; miszerint tennünk kell. Azonban olly fogárdos ám a tények természete most, hogy csak néhány tévesztett lépés, és minden erőszak nélkül csupán csak a tévirány felé vezetett dolgok fejlődésének fokozatos hatalma, kevés lustrum alatt örvénybe ragadandja az uniot.

A világos, közel álló s kézzelfogható veszedelmet, — ama két élü fegyver gyanánt ellent mint barátot egyiránt fenyegető veszedelmet föl fogjuk mi közel jövő czikkünkben mutatni. Az nem fogja többé lelkiismeretünket nyomni. Mi azt a ti lélekismeretetekre szállitjuk!!... Azok lelkiismeretére, kik a nélkül, hogy megvizsgálnák és megvitatnák a dolgot, e veszedelemnek súlyos voltát tagadni szeretik!.....

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Aradból. Oct. 21. Az országgyülési utasitásokkal foglalkozó választmány folyó hó 15kén az e tárgyban kitüzött közgyülésen beadván munkálata eredményét, követeinknek következő utasitások adattak: 1) A szokásos tisztelgések meghagyatnak. 2) István főherczeg a kijelölés fölbontása előtt nádorrá kikiáltassék. 3) A követek verificatiojára nézve törvény alkottassék. 4) Országos hirlap s kerületi napló létesitessék. 5) A királyi előadások a megyével azonnal közöltessenek. 6) A régibb sérelmek orvosoltassanak. 7) A vallási viszonyosság tekintetéből a vegyes házassági törvény a görög nem egyesült hitüekre is kiterjesztessék. 8) A részek visszacsatolása eszközöltessék. 9) A katonai végvidékek a magyar hatóságoknak visszaadassanak. 10) A Bibics-féle alapitvány Aradra áttétessék, s igy aztán Aradon lyceum alapitassék. 11) A déznai s monyászai határok közti villongás nádori bíróság által intéztessék el. 12) Hevesmegyének a parádi botrányos esemény eljárása körül támasztott sérelme pártoltassék. 13) A főispánhelyettesi uj rendszer behozatala — Zalamegye inditványára — mint sérelem, pártoltassék. 14) Az Erdődy grófcsalád panasza, örökös főispánságtóli elmozditatásuk tekintetéből, sikeresitessék. 15) Pest és Pozsonymegyék abeli sérelme, miszerint küldötteik a király elébe nem bocsátattak, mint sérelem, pártoltassék. 16) Zágrábmegye s a túrmezei nemesek panasza kiegyenlittessék. 17) A nemzeti nyelv terjesztessék. 18) Honositás Vasmegye inditványa szerint. 19) Közadó viselésre a nemes is köteleztessék. 20) Nemzeti-bank, számadási felelőség mellett. 21) Országos pénztár, a só fölemelt ára, laudemiumok, taxák, vacans papi jószágok jövedelméből alakitassék.23) Hadi adó lejebb szállitassék; ha az nem eszközöltethetnék,a mostani mennyiség megajánltassék. 24)Orsz.gyülési költséget egyedül a nemesek fizessék.25) Ősiség megszüntessék.26) A nemesi jószágoknak telekkönyv és állandó törv.szék létesitessék. 27) Nemzeti hitelbank, a nemesekre birtokaránylag vetendő sommából alakitassék. 28) Kényszeritett megváltás, valamint a jobbágyot ugy földesurat is kötelező,alkottassék.29) Minden illy megváltott község a megye gyüléseire egy repraesentanst szavazati s választási joggal küldhessen. 30) Sz. kir. városok rendeztessenek és 16 voxot nyerjenek. 31) Megyék s kerületek rendeztessenek. 32) Esküttszékek állittassanak. 33) Katonai élelmezés s szállásolás készpénzen megváltassék. 34) Vámok szabályoztassanak. 35) Pest-szolnok-aradi vasut törvényesitessék.36)A duna-tiszai csatorna-vállalkozók annak létesitésére szoritassanak.37) Duna-Száva is rendeztessék. 38) A népnevelés különös figyelemmel pártoltassék. 39) Rendőrségi tekintetből a mértéktengely a honban egyformaságra hozattassék. 40) A nemesség fegyverviselésre szoritassék. 41) Katonai kihágások polgári hatóság által itéltessenek. 42) A czéhek eltörültessenek. 43) Sajtótörvény alkottassék. 44) Egyesületek szabályai, igy a szerzetesekéi is a képviselő tábla elébe terjesztessenek. 45) A primás azon joga, melly szerint t.birót nevez a kir. táblához, eltörültessék. 46) Örökös főispánságok megszüntessenek. 47) Egyházi tized eltörültessék. 48) Müegyetem a Józseftanodával egyesitessék s mig ennek épülete fölállhatna — a Ludovicaea-épület bér mellett átadassék, ha a Ludovicaea alakitását ezen orsz.gyülés alatt is ki nem vihetnék.49)Temes Torontál Aradv. törvényszék alá rendeltessenek. 50) Csődperek váltótörvényszék alá rendeltessenek, de a kezelési rend a megyénél maradjon. 51) Váltótörvényszéki hirlap, hivatalos uton csak magyar lehet. 52) Az aradi oláh praeparandiában magyar nyelvre rendes tanitó állitassék. 53) A Theresianum Magyarhonba visszahozassék. 54) Szerzetesek ne szaporittassanak. 55)A birói felelőség minden bíróra kiterjesztessék. 56) Atörvényszünetek megszüntessenek. Juridicum a politicumtól elválasztassék. 58) Kerületi táblák — és minden pedaneus bíróságok megszüntessenek. 59) Osztoztató bíróságtól — ugy a szóbeli perekben is — a fölebbvitel birtokon belől az állandó törvényszékre történjék. 60) Mészárszéki jog — kárpótlás mellett eltöröltessék. 61) Theresianum taxatorium, az idők körülményeihez képest, szabályoztassék. 62) Orosz birodalomban a r. katholikusokon elkövetni szokott zsarolások megszüntessenek s az aldunai tartományoknak magyar koronához csatolása szorgalmaztassék. 63) Bányatörv. könyv létesitessék. 64) Aradvárosnak beczikkelyeztetése pártoltassék, és a megyék eziránt megkéressenek. 65) B. Lederer dsidás ezredes — gr. Zselinszky László, és g. Wikenburg gyermekei — szavazat nélkül — taxafizetés mellett, honositassanak. 66) Héberek polgárosodási sorsa az 1844. évi orsz. actái szerint rendeztessék. 67) Sárosmegye inditványára őrültek és lelenczházzal összekötött kórház fölállitása pártoltassék. 68) Az éhség és inség elháritására takarékmagtárak iránt törvény alkottassék. 69) Kölcsönös tüzkármentesitő intézet alakitassék, a külföldi biztositás tilalmával. 70) Horváth István könyvtára megszereztessék. 71) A pesti egyetem tanitási rendszere — és javai kezelése országgyülés elébe terjesztessék. 72) Minden alapitványok beczikkelyeztessenek. 73) Tanuvallatásoknál a kétszeri hitletétel mellőztessék. 74) Az ország levéltára lajstromoztassék, s az országgal közöltessék. 75) Pesten évenkint a törvényhozás által meghatározandó napon országgyülés tartassék. (Vége következik.)

Erdélyi országgyülés.

A C. országos ülésben octob. 23kán megjelenvén a k. kormányszék is a teremben, az ujon megerősitett k. kincstárnok és egyik jelen volt korm. tanácsos m. Szegedi Mihály ur ünnepélyesen föleskettettek. Ezután a közelebbről megerősitve leküldött honfiusitási t.czikkek lőnek tárgyalva és elfogadva, az ide vonatkozó k. k. leiratra kifejezni határozván a kk. és rr., miként hibáztatott föliratukat teljességgel nem más czélból, mint azért szerkesztették magyar nyelven, mivel ő felségének azon k. k. leirata által, mellyben a t.czikkek magyar szövegbeni fölterjesztése meg van engedve, a fölterjesztés módjára nézve is jogositva érezték magukat. Egyébiránt a föliratok a magyar nyelvről törvény szentesitéseig latin nyelven lesznek. A k.szék a teremből eltávozván, a tegnap megállitott törvényczikkek küldöttség utján közöltettek a k. kormányszékkel. Ezután az urbéri birák fizetését kimutató terv lőn megállitva, mellyszerint Felsőfejérben 160, Alsóf. 200, Küküllőm. 160, Tordában 200, Kolozsm. 200, Dobokában 160, Belsőszoln. 160, Hunyadban 200, Középszolnokban 160, Krasznában 120, Zarándban 160, Kővárvid. 120, Fogarasv. 160, Udvarhelysz. 120, Marossz. 120, Háromszékben 160, Csiksz. 120, Aranyossz. 120 ezüst fr. leend az urb. birák évi fizetése. Ezek bevégeztével az országos hivatalnoki esküminták magyaritása a m. itélőm. urnak kötelességévé tétetett. A taxalis helyek követeinek napibére tárgyában a kk. és rr. fölirást határoztak, mellyben kérni fogják ő flgét, hogy a taxalis helyek követeik napidijainak majorságpénztáraikból fizetésére ne szoritassanak, valamint a szász t.hatóságok követei első hat héti napibére is az orsz. pénztárba befolyó házipénztárból fedeztessék. A k. korm.széket pedig fölszólitandják a kk. és rr., hogy mig e tárgyban ő flgétől k. kir. válasz nem érkezik, a visszafizetés iránt tettleges lépéseket ne te-

gyen. Kővárv. követeinek bizonyos tárgyak, gr. B. D. kir. hivatalosnak az iktári urodalom, Abrudbánya követének pedig a bányászat iránti inditványai részint a rendsz., részint a sérelmi bizottságra lőnek utasitva. Jövő ülésre az országgyülés alatti perfolyamról szóló t.czikk s a korm. tanácsos választás vannak kitüzve. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

(Fönséges István) cs. kir. főherczeg s Magyarország királyi helytartója nemzeti muzeumunk képtára öreül Kis Bálint academiai festészt méltoztatott kegyelmesen kinevezni.

(Az országbiró) ő nmlga kivánata következtében tanácsilag elhatároztatott, minélfogva a nemzeti muzeum előtt többé a heti és országos vásárok ne tartassanak, s egyátalában azon környékben üres hely hagyassék; a rendőrség részéről pedig ügyeltetni fog a hely tisztán tartására.

(Föt. és mlgos Szabó János ur,) kir. tanácsos, kolozsmonostori apát, károlyfejérvári kanonok, s Leopold-rend kiskeresztese, polgárilag kivivott érdemei méltányaláúl, mellyeket az anyaszentegyház s haza iránt tanusitott, az alcsiki s kászonkerületi papság által arany tollal tiszteltetett meg.

(Különös figyelmet) ébreszt jelenleg maga iránt egy még alig hét éves lányka, ki sem irni, sem olvasni nem tud, s mégis bámulatos ügyességgel a legpontosabban metsz sajátszerü képecskéket. E lányka Zalamegyében lakik, Zalakoppányban; és az ottani plebánus, mint lelkes pártfogója a szép mesterségeknek, ki e nem mindennapi tehetséget legelőbb észrevevé, nem kimél semmi fáradságot, hogy azt kellőleg kifejlesztesse.

(Baranyamegyében) a verebek sok kárt tevén, s a tett kár egy szolgabiró jelentése szerint járásában 6000 pftra rugván, a verebek elleni régi határzat fölelevenittetett, s minden veréb fejére egy kötelező bankó krajczár tüzetett ki.

(A vaspályai háló) már annyira ki van terjesztve, hogy Párisból Pozsonyba négy nap alatt kényelmesen lehet megérkezni. Példa reá mult napokban történt a midőn is egy hazánkfia Párisból az éjszaki vaspályán, kiindult, s azon egész Brüsselig érkezett, Kölnben nehány óráig időzött, az éjt Hannoveraban tölté, Berlinben néhány órára a szinházat meglátogatá, és negyed napra szerencsésen Pozsonyba érkezék. Páris és Pozsony, és e roppant utat négy nap alatt megtenni! valóban csaknem lehetetlennek látszik. S még is ugy van. Ez tény. — Mondja aztán valaki, hogy a vaspályák az emberiségre nézve nem jótétemény! . . .

(A lipcsei „Illustrirte Zeitung“) rajzolója már Pozsonyban van, hogy az emlitett lap számára a nádorválasztási s egyéb országos ünnepélyeket lerajzolja.

(A Vahot Imre) által szerkesztett s kiadott „Magyarföld és népei eredeti képekben. Föld- és népismei, statistikai és történeti folyóirat“, czimü munkája második szállitványának Isö füzete megjelent, s csinos kiállitásban már kapható. Tartalma ez első füzetnek következő: „Szentmárton, Pannonhalmán (képpel). — Soprony ismertetése (képpel), és Sobri-család Vasmegyében (szinte képpel). — Előfizetési díj az egymásután megjelenendö 6 füzetre uj évig 3 pft. Egy egy füzet bolti ára 40 pkr. — Az első 6 füzetnyi szállitványból teljes példányok még kaphatók. —

(Mint egy gyorsiró kiszámitá), egy gyorsan beszélő szónok egy óra alatt 7000, egy percz alatt 120, s egy másodpercz alatt 2 szót mondhat ki. —

(Azon 51 fejedelem között), kik jelenleg Európában uralkodnak, a legidösbek August Erneszt, hannoverai király, szül. junius 5kén 1771ben, következőleg 77dik évében levő, — és Fülöp Lajos, franczia király, szül. oct. 6kán 1773, és igy 74 éven fölül néhány héttel idősebb. Uralkodásra nézve az élő fejedelmek közt leghosszabb időtől fogva ül trónon Vilmos György, lippe-schaumburgi herczeg, ki, beszámitván 20 éves gyámság alatti kiskoruságát, 60 év s 9 hónapig uralkodik már; ehhez legközelebb áll Leopold, lippe-detmoldi uralkodó herczeg, ki 45½ évig ül már a trónon.

(Amerikai vallásfelekezetek száma). Egy franczia lap szerint van Amerikában: anabaptista 4 millio, methodista 3 millio, presbyterianus 3,175,000, congregationalista 1,400,000, katholikus 1 millio, episcopalis 1 millio, universalista 600,000 lutheranus 540,000, reformatus 450,000, quäcker 200,000, unitarius 180,000, dunker 30,000 normán 18,000, schaker 6000, svedenburgi 6000, morvaatyafi 5000.

Keresztény naptár 1848. Első évi folyam.

Ismét egy uj kisvirág a magyar irodalom kertében; parányi bár és szerény, de mégis örvendetes jelenet mindnyájunkra nézve, kik ismerve a külföldi irodalom hason irányu terményeit, sajnálva éreztük, sok más kivánandók mellett, e hiányunkat is. Örömmel üdvözöljük tehát a régvárt népkönyvet; és gazdag jövendö reményében, elfogadjuk hirnökeül azon üdvös eszme megtestesülésének: miszerint népünk emelésére, a magyar irodalomnak lehető legnépszerübb termékekkeli gazdagitása végett, tehetséginket öszpontositjuk.

Mint naptár ugyan ez idén már igen elkésett; de mi e késedelmet is szerencsésnek találjuk. A keresztény naptárnak először jó volt elkésni: nehogy első fölléptével is elidegenitő vetélytárs gyanánt látszassék megjelenni az öregebb collegák között. Igy már ez uttal ellevén általuk foglalva a tér, reménylhetőleg „sine ira et studio“ szivesen helyt fognak adni körükben a jövevénynek.

Szent és üdvös czélját e vállalatnak leplezetlenül bevallja maga a „Bevezetés a keresztény naptár ismertetésébe.“ Az egyházi év szabályozta a polgárit, s ezzel egybeolvadván, alakot adott a naptáraknak: innen tehát lépjen által a kereszténvi élet rendezésébe is; és eljutván rendeltetéséhez, legyen a keresztény nép kezében vezér és kalauz egy évnek istenes eltöltésére! — Lesz is okvetetlenül: mert erről kezeskedik a benne uralkodó, jótékony áhitatra gerjesztő, tisztán vallásos szellem; kezeskedik a czélra vezető anyagnak megválasztásában s ügyes elrendezésében kitünő jó tapintat. Minden hónap mellett igen érdekes honi „Történeti nevezetességek“-et olvasunk; a másik oldalon pedig legüdvösebb intésekkel, szép tanulságokkal, buzgó elmélkedésekkel teljes „Lelki kalauz“ vonul minden hónap mellett az egész éven keresztül. Alant „Hónapi versfüzér“ czim alatt ‚Sujánszky Antal‘ csinos, szabályos tollából ömledező könnyed kis alakba öntött igen jó gondolatokra találunk: például májusra „Virul tündér diszében a rózsa s liliom; és több ezer virágszál az áldott pázsiton: csak ugy fog istenáldás nyugodni szivemen, ha benne hitgyökérből erényfüzér terem.“ — Azokon kivül, miket naptáraink rendesen adni szoktak: ugymint az uralkodó ausztriai ház, más europai fejedelmek, honi egyházi és világi méltóságok, kormány — és törvényszékek, megyék, tanintézetek névjegyzéke, s vásárok; — egyenesen a keresztény naptár föladatának megoldására szolgáló, több rendbeli, eszélyesen kiszemelt közlemények teszik a könyvecskét sajátságossá. „Öseinknek keresztény hitre térésök“ adatik legelől; melly értekezés szellemének ismeretére elég ezen megjegyzés: „Igy intézi Isten a hadak sorsát is örök végzéseinek eszközlésére! Fegyverhez szokott hös atyáinknak előbb a csatatéren meg kellett aláztatniok, hogy Krisztus szelid igája alá hajolni hajlandóbbak lennének.“ Továbbá „Magyar régiségek;“ ezek után „Mátyás király társalgásából“ — Galeot után — ritka jelenetek; egészen tiszta irányu, talpra esett „tanulságos — és hasznosan mulattató apróságok, jeles mondások, nevelési maximák;“ végre Lázár Miklóstól kedélydús, épület- és kellemteljes versezetek „Atyám sirjánál és sz. Miklós-legenda:“ mind megannyi becses, válogatott, szép gyöngyei a népet igazán emelő, nemesebb irányu naptári irodalomnak.

Csak igy tovább is, illy ép eledelt, egészséges szellemi élveket készitsetek a jó lelkü magyar köznép számára; eddigi szinte egyetlen egy olvasmányát — a kalendáriomot — nemesbitsétek, tisztitsátok: igy leend az képes nem sokára örömmel fogadni és hasznára forditani mind azt, mit a legegyszerübb tüzhely mellett görnyedező, szegény falusi lakos kunyhójába is, boldogitó világ gyanánt, elterjeszteni kivántok. A magyar lelkészi kar pedig köszönetet fog szavazni azoknak, kiknek közremunkálása után egészen nyugodt lelkiismerettel ajánlhat kedves hiveinek minden szennytől ment téli nyári olvasmányt. Hogy végtére azon társulat, melly 10 ivnyi naptárt, igen kedves góth alaku ábrával ellátott színes boritékban, a mint halljuk 2 garasért akar adni: csakugyan Isten nevében, szánt szándékkal veszteni kiván, — ez világos. Ámde azért is éljen és virágozzék, gyümölcsözzék a forrón szeretett hon javára, a tiszta, ép lelkü hiv magyar nép testi lelki üdvére! Tarjáni.

Előleges figyelmeztetést tárgyazó közlés. Örömmel nyilvánitom az olvasó magyar világnak, miszerint a különféle ágakra föloszló tudományosság azon nemére is fordítatik némi figyelem, melly eddigelé — mi sajnos ugyan, de igaz — elég elhagyatottan tekintett előretörekvésére, azon tudományoknak, mellyek mint sugárok a napban benne lelik alapjokat; és ez a „mennyiségtan“, mellyről el lehet mondani, hogy a valódi formális culturának egyedüli szülője, s ennél fogva — mint első rendü — annyira megkivántató annak alkalmaztatása, hogy ki szükségességét kétségbe akarná vonni, csupán visszás fogalmait árulná el. Ennek hosszasb demonstratiojába bocsátkozni sem nem szükséges, sem nem szándokom, mert hisz a tapasztalás tanitja, milly szembeszökö fonákságok teszik nevetségesé azokat, kik ferde, vagy épen semmi fogalmakkal sem birván az érintettem tan által tárgyalt igazságokról, majd a természettanban, — mi pedig ugyan csak szükséges — buknak legyözhetlen nehézségekre; majd ismét valamelly munkát olvasván, igaz elvek hiányában a legnagyobb félreértéseknek esnek áldozatává. — Ezen indokoknál fogva — a pesti józsefi, s medárdi (martius, és junius havakban tartatni szokott) vásárkor — megjelenendö müvet az illetök legbuzgóbb pártolásába ajánlom még azért is: mert meg vagyok győződve a szerző e részben legkiválóbb képzettségéről, s azon fáradhatlan buzgalomról, mellyet vezérelvül tüzött ki magának — kit nem dics, — nem névvadászat, de közös anyánk a hon boldogságának ekképeni közvetett elösegélése lelkesit.

A szerző neve: — Taxner Ignácz — szépmüv. s bölcsészet tudora, a nagyszombati esztergomérseki lyceumban hely. tanár, s tanulmányi fölügyelö. — A munka czime pedig: „a mennyiségtan elemi tanfolyama“ három — egyegy kötetü — osztályban;

1sö osztály: Egyetemes számolástan.
2ik „ Sikmértan s háromszögmértan.
3ik „ Elökészület a fensöbb elemzésre.

A szerző már aláirási hirdetést is bocsátott köz r mellyben hogy a kiadandó mü szükségességét kiemelné; védokul használja a latin-nyelvismeretnek a közelebbi években, mindinkább érezhető hanyatlását, minek következtében azon tanulmányi ágakra nézve is, mellyek még latinul tárgyaltatnak, magyar tankönyvnek legalább mellékes használata, azaz a tanár által követett rendes latin tankönyv melletti pótló alkalmazása majd nem mellözhetlen.

A munka az elemi mennyiségtan teljes tanfolyamát foglalandja magában. Egyébiránt a hirdetmény szerint, minthogy a munka első két osztálya szolgál inkább közhasználatul, szerző jónak vélte ezek kijötte után, a harmadikat szinte vagy külön előfizetés utján, vagy minden előleges fölszólamlás nélkül is közrebocsátani.

Ennyit előleges figyelmeztetésül, mig megjö a nap, mellyen — a minden birálaton fölül álló, a maga nemében majd nem egyedüli, s mint szeretjük hinni — tökéletes müben, a szerzönek üdvözölve köszönetet mondhatunk. Nagy-szombatban 1847ki october 26kán. Csatáry.

VIDÉKI HIREK.

Nagyvárad. — A helybeli academiánál főtiszteledő Oswald Ferencz nagyváradi latin szertartásu kanonok urnak ünnepélyes beiktatása aligazgatói hivatalába folyó évi october 7-kén tartatott. A felsőbb rendeletek megkiványa hivatalbeli eskü letétele után t. Neupauer János idösb jogtanár az egyetemes tanitói kar nevében tartalomdús szavakkal üdvözlé a köztiszteletben álló uj hivatalnokot küszöbén a terhes, de nagy fontosságu pályának, mellyen ö maga is másfél éven keresztül mint helyettes ügyavatottan és tiszta öntudattal fáradozott lankadatlanul. Az iskolai fegyelem szigoru föntartása — valamint az academiai ifjuság értelmi és erkölcsös nevelése s oktatása fölötti éber örködés, a hivatala köréhez tartozó mindennemü kötelességek betöltésében tanusitott pontosság, lélekismeretesség, és igazságszeretet, a hivataloskodás ideje alatt mindenben és mindenkor kifejtett erélyesség, tekintély, és bölcs belátásu kormányzás, valának szilárd jellemének ama dicséretes vonásai, mellyek midön egy

részről a helybeli főtanintézetben kellő rendet, s megkivánt üdvös sikert dúsan eredményezének, más részről a tanárok mint tiszttársai kebelében, valamint a közvélemény előtt is méltó elismerésre találának. Miután pedig t. Neupauer János ur szívből köszönetet mondott volna tanártársainak, hogy őt helyettes aligazgatósága alatt czélszerű tanácslataikkal segiteni, közremunkáló tevékenységökkel támogatni, bizodalmukkal s barátságos indulatukkal megajándékozni sziveskedtenek; főtisztelendő aligazgató ur emelt szót. Jobbágyi hódolattal emlitvén mindenekelőtt ő császári s apostoli királyi felségének irányában nyilvánult magas kegyelmét, mit a rá bizott uj hivatal hü kezelése, s az illető kötelességek lélekismeretes teljesitése által kiérdemelni föfő föladatának nyilatkoztatá; a tanári karhoz intézett ékes és szivélyes üdvözletében okszerűleg előterjeszté mind a saját, mind a tanárok teendőit, mellyeket a nevelés és tanitás nagy jelentőségü czéljának biztos elérhetése föltételez. Ezután köszönetét fejezé ki a szerény férfiu az előtte szóló s helyettes aligazgatói tisztét közmegelégedéssel viselő t. Neupauer János ur abbeli gondoskodása s készségeért, mellyel őt hivatalába bevezetni, s másfél évi tapasztalásból merített bölcs utasitással eleve ellátni szives vala; egyszersmind kikérvén a tanárok mint munka s gondtársainak hivatala viselésében közremunkáló segédkezét, s bizodalmas indulatát. A t. aligazgató s elnök ur beszéde befejeztével t. cz. Hoványi Lajos alidősb jogtanár tolmácsolá az academiai tanároknak volt helyettes aligazgató ur iránti őszinte tisztelet — szeretet — és bizalomérzetét, melly már az előtt is kebelökben ápoltatott, s jelenleg az aligazgatói pályán szerzett érdemeinek méltányolása következtében annál inkább erősbült s állandósittatott. — Nyujtsa az ég valamint a lelépett helyettes, ugy a beiktatott rendes aligazgató becses életök fonalát minél hosszabbra! —

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, oct. 21. Az „Eco del Comercio“ tegnapi száma ismet meghasonlásokról szól, mellyek a cabinetben keletkeztek s mellyeknek következtében ismét ministeri crisis lépett be. Az emlitett lap által közlött uj ministeri lajstromot nem közöljük, mivel még csak nem is valószinü. — Azt beszélik, hogy a valenciai herczeg Espartero tábornoknak egy barátságos levelet irt, s csak válaszát várják, hogy a londoni követségi állomást határozottan betöltsék. Némellyek szerint Montpensier herczeg e hónap végével Madridba váratik s a Cataloniábani sereg főparancsnokságával fog megbizatni.

N.Britannia. Azon ismételt állitás megerősitésére, miszerint IXdik Pius pápa, politikai reformterveinek daczára, mint az egyházi status fejedelme, theologiai ügyekben elődei szigoru szóhagyományaihoz erősen ragaszkodik, szolgál a most Dublinba érkezett azon hir, hogy ő hasonlólag mint XVIdik Gergely pápa, a Peel-féle kormány által alkotott uj ir collegiumokat rosszalja, mivel azokban nem az egyházi nevelés elve van előtüzve. Igy tehát az elhunyt O Connell, M' Hale és buzgó pártja nézete diadalt vivott ki, azonban az irhoni katholikus világiak s a kath. papság nem kis része a pápai szék ezen határzatát, melly zavarokra fog alkalmat nyujtani, fájlalva fogadák. Ezen kárhoztató itélet a propagandai collegiumban adatott ki, Franzoni bibornok és a propaganda titoknoka által aláirva, ezen megjegyzéssel: „IXdik Pius ő szentsége meghatalmazásából.“ „A kárhoztatás világos, határzott és hathatós“ — mond az „Evening Freeman“ az ir főpapok buzgó részének organja.

Olaszország. Rómában oct. 22kén ő eminenciájától Ferretti bibornoktól s ő szentsége statustitoknokától következő nyilatkozmány jelent meg: „Miután a folyó évi oct. 2ról kelt motuproprio 71dik pontjánál fogva a római tanács és status rendszerezése, annak tulajdonságai s nemkülönben egy, a Róma város igazgatásának legfőbb vezetésével, a status többi tartományainak mintája szerint, megbizandó hatóság, ugy mint minden, mi az igazgatást és a tartományi tanácsot illeti, különösen meghatároztatni rendeltetik, annálfogva ő szentsége, szeretett városának fényét emelni igyekezvén, a következőket rendelé s parancsolá: 1) A Comarco elnöke „Róma és Comarco elnöke“ czimet viselend, 2) Az elnök, ki jelenleg e müködéseket végzi, azokról folyó évi oct. 31-től fogva lemondand. 3) Az érintett hivatalt, egy ő szentsége által kinevezendő bibornok fogja viselni.

Éjszakamerikai egyesült statusok. Mexico. A mexicoi harcztérről érkezett tudósitások sept. 19eig terjednek. Scott tábornok Mexico fővárosának tökéletes birtokában volt, mellynek meghóditása mindazáltal mindkét részről rémitő emberveszteséggel vásároltatott meg. Maguk az amerikaiak saját veszteségüket 1000 emberre teszik; a mexicoi részen pedig mintegy 4000 ember esett el, köztök, azon iszonyatos utczai harcz következtében, mellynél fogva az ellenségnek minden talpalatnyi földet kiküzdeni kelle, számos nő és gyermek! Bravo és Leon tábornokok meghaltak, Santa Ana karjában sebesitetett meg; az amerikaiak részéről Smith, Pittow, Worth tábornokok s több más előkelő tisztek vagy elestek, vagy erősen megsebesittettek. Egyébiránt hiteles s részletes adatok még hiányzanak s az eddigiek többnyire zavartak s egymásnak ellenmondók. Mig Trist azon javaslatot tevé, hogy Mexico felső- s alsó-Californiat, uj Mexicot, s éjszakra a 32diki szélességi fokig terjedő minden birtokát az egyesült statusoknak átengedje, Santa Ana ultimatumában egy talpalatnyi földet sem akar átengedni. Igy tehát a békeegyezkedéseknek vége lőn. Ezenkivül a Santa Ana és Scott tábornok közötti levelezésekben, ez előbbi az amerikaiaknak szemére veté, hogy a fegyvernyugvás föltételeit megsértek, minthogy a szomszéd malmokból a fővárosba szállitandó lisztet lefoglalák, a vidék helységeit fosztogaták, a templomokat kirablák, megszentségtelenitők. Midőn az ellenségeskedések isméti kezdete elkerülhetlen vala, Herrera tábornok mint mexicoi várparancsnok sept. 7én fegyverrei fölhivást intézett a néphez s egy különös fölszólitást a papsághoz, hogy vallásos uton a nép bátorságát a lelkesültségig buzditsák.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Rózsavölgyi Márk összes zenemüvei iránt. Alulirt az 1841ben létezett „Nemzeti kör“ által Rózsavölgyi Márk összes zenemüvei kiadásának előmozditása végett kiküldött választmány tagja levén, miután azon kör és választmány föloszlott s igy azoknak többé nem számolhat, kötelességének tartja a t. közönséget e müvészeti vállalat mibenlétéről röviden értesiteni. — E zenemüvekre az előfizetés ugy volt hirdetve, hogy azok, kik Rózsavölgyi összes munkáira 5 p.forintot fizetnek elő, 10 füzetet fognak kapni. Eddig azonban csak 6 füzet jelent meg, mert kiknek szaporodás át időközben mindig reményltük, az előfizetők csekély száma 6 füzeten tul nem födözé a kiadási költséget, s minthogy a kör az ügy előmozditása végett csak nevét adá a vállalathoz, s anyagi pártfogását nem: — a zenemüvek kiadása fönakadt, minek oka nem Rózsavölgyi szerzeményeinek netáni gyöngeségében — mert azok jelességét mindenki megismeri — hanem egyfelől a magyar zenekedvelő és értő közönség részvétlenségében, másfelől a magyar mükereskedés nyomasztó viszonyaiban rejlik. Igy állván a dolog, e vállalat megindítói csak kis részben érhették el azon szép czéljokat, miszerint általán véve e kiadással a nemzeti müvészetet előmozditsák, s különösen Rózsavölgyi összes zenemüveit, mint a magyar zenészet egyik legbecsesebb kincsét, nagyobb gyüjteményben egyesitve közre bocsássák, terjesszék, s az enyészettől hazafias buzgósággal megóvják; azon mellékes, de szinte nemes czéljokat pedig, hogy e vállalat hasznából a szegénységgel küzdő zenemüvészt öreg napjaira némileg fölsegitsék, megvigasztalják, — még kevésbbé érhették el. — Vajha találkoznék a magyar müvészet tehetősb pártolói között olly egyén, vagy társulat, melly e félbeszakasztott nemzeti vállalat kiegészitését nagylelküen eszközölné! —

Azonban addig is, mig ez netalán bekövetkeznék, hogy a mondott czélokat minélinkább meg lehessen közeliteni, s hogy a még el nem kelt példányok használatlanul ne heverjenek: alulirt jónak látja, ezeket leszállitott dijon áruba bocsátani. Az eddig megjelent 6 füzet Rózsavölgyinek összesen 22 legszebb magyar zenemüveit foglalja magában zongorára alkalmazva. Eddigi bolti áruk volt 4 frt 30 kr pp. ezentul leszállitott áron csak 2 p. forintért mind a VI. füzet kapható lesz alulirtnál (hatvani-utcza Dlauly-ház 466 sz. a. s Pozsonyban országgyülés elején); és Wagner Jozsef müárusnál a servitatéren. S minthogy az illy rendkivül olcsón áruba bocsátott példányok árából bejövendő pénz egy része a még mindig sulyos betegség és inséggel meglátogatott, érdemdús Rózsavölgyi sürgetős fölsegélésére fog forditatni, s a példányok jó keletének esetében a jövedelem egyik részéből a még hátra levő füzetek kiadása folytattatni fog; — szeretjük hinni, hogy a nemzeti zenét kedvelő magyar közönség részint müvészeti, részint hazafiui s emberbaráti tekintetből is figyelemre méltatva fölszólalásunkat, e vállalat iránt legalább romjaiban részvétet tanusitandanak. Pest november 1sőjén 1847.

Vahot Imre.

A m. Gazd. Egyesület f. é. őszi közgyülését jövő november 13kán d. e. 10 órakor tartandja. —

Pesten, oct. 22kén 1847.

Török János, egyesületi titoknok.

A magyar Gazdasági Egyesület igen tisztelt tagjainak sorából még a mult évre járó kamatokkal és részvényekkel többen még jelenleg is tartozásban vannak. — Elnöki meghagyásból bátor vagyok ezennel e tisztelt tagtársainkat tartozásaik okvetlen lefizetésére fölszólitani, sok kényelmes alkalom nyilván erre az ország minden részeiben a közelgő pesti novemberi vásárkor. —

Pesten, oct. 22kén 1847. Török János,
egyesületi titoknok.

Csöd orvos-doctori és gyógyszerészi állomásokra.

Sz. H. Hadház városban, — melly Debreczentől mintegy két órányi távolságra, H. Böszörménytől pedig, melly a sz. hajdu kerületnek székvárosa, mintegy 1½ órányira fekvő, körül belől 3—6 ezer magát jól biró népességü szabad közönség — egy rendes orvosi állomás 300 pft, szabad lakhely és 2 öl tüzifa fizetéssel rendszerittetet, s erre, valamint ugyan csak ezen városban egy gyógyszertár fölállitására is ő cs. kir. felségétől a szükséges engedelem ki is nyeretett. Az ezen állomásokat elnyerni kivánó t. cz. orvos-doctor és gyógyszerész urak ne terheltessenek e f. évi december 31-ig orvos-doctori, s illetőleg gyógyszerészi okleveleik s más egyéb erkölcsi, s gyakorlati bizonyitványaik s ajánló leveleik bemutatása mellett, magokat a hadházi tanács előtt jelenteni, s illetőleg személyesen is bemutatni. 2—3

A Pestmegye pártfogása alatt álló hazai első takarékpénztárnak 2,000 pengő forintot nem haladó mindennemü t. i. nemesi, ugyszinte királyi — vagy szabad mezővárosi kölcsönei a csekélyebb vagyonu kölcsönözők könnyebbségére közgyülési határozat következésében ezentul különbség nélkül tiz évi részletes törlesztés mellett fognak akép kiadatni, hogy a tizedrész visszafizetése a 2dik évben kezdődjék.

Ezen szabály azonban a 2,000 p.frtnál nagyobb kölcsönökre nézve nem levén kötelező, mindazok, kik nagy bátorságra nagyobb összegü kölcsönért folyamodnak, ezennel figyelmeztetnek, hogy szabályos okleveleik bemutatásakor folyamodásaikban előre azt is bejelentsék: hogy a kivánt kölcsönt törlesztésre-e és milly törlesztési módon, vagy a nélkül csupán kölcsönös szabályos fölmondás mellett kivánják fölvenni. —

Mind ezek mellett azonban fönmaradván ugy a hitelező intézet mint a kölcsönvevő részéről a kö elezvényekben is világosan kiköttetni szokott azon jog: miszerint a kölcsön — ha körülmények parancsolnák — időközben is fölmondathassék s visszafizettethessék. —

Kelt Pesten az 1847dik évi october 8kán tartott választmányi ülésből. — Szalay József s. k. jegyző.

Magyar nemzeti muzeum tárgyában.

(Folytatás.)

C. Régiségeket s egyéb ritkaságokat:

1) Istenben boldogult főnséges József főherczeg, Magyarország félszázados nádora, m. n. museumunk iránti mindenkor tapasztalt kegyeletteljes gondoskodását még végrendeletileg is bőven bizonyitá azzal, hogy mind azon régiségeket, mellyeket részint csabai urodalmához tartozó sz. Margit szigetén, részint alcsuthi és kisjenői urodalmában, vagy ennek szomszédságában, e czélból különösen rendelt ásatások után is talált, és saját magas kezelése mellett gyüjtött, a m. n. muzeumnak hagyományozta. A sz. Margit szigetén talált kincsek ime ezek: aranynyal futtatott ezüst párta, mellybe több ametiszt, saphir, granát, türkisz, és gyöngy van foglalva; 3 arany gyürü; megaranyozott ezüst csipke; csontfaragványok; üvegtöredékek, vas sarkantyú, réz gombok, betük, faragott márvány-töredékek, téglák 'sat. Az alcsúti urodalomban talált régiségek pedig: két, római korbeli érdekes kőemlék, 3 különböző nagyságu üveggel foglalt arany ékes csat, számos réz csat, csengetyü, fésü, gyürü, karika, hajtü, iró eszköz (stylus) réz és csontból; számos cserép csésze, korsó, bögre, hamvveder, többrendü tégla s egyéb régiségek. A kisjenői urodalomban pedig több vas sarkantyú, dárda-csücs, zabola, cserép edény. 2) Gr. Zichy Ferencz a vasuti ásatásoknál talált két vas dárda-csücscsal, s egy régi emlékkővel. 3) Gr. Kemény József, Szilágyi Erzsébetnek elefant-csontba kiemelten metszett képével kedveskedtek. 4) Stoffer József, kir. udvari tanácsos és a kir. helytartói iroda igazgatója, azon vörös bársonynyal bevont asztalt, melly a dicsőült főnséges főherczeg József nádori törvényszék tartásakor évek hosszu során, valamint a legutóbbi időben a királyi palotában tartott kir. helytartótanács ülései alkalmikor elnöklésére szolgált, sziveskedett ajándékozni. 5) Nemes Hontmegye régiségeket gyüjtő társulata, számos vas nyilat, sarkantyút, tört, dárdacsücsöt, lópatkót, kőszekerczét, cserép bögrét, poharat, mellvasat, csobolyót, tégladarabokat, s egyéb régiségeket: 6) Benyovszky Péter t.biró azon puskát, mellyel Póka István Ilik Zrinyi Miklós grófnak fővadászа: 1664ik november 18án magát a' grófot, midőn Muraközben Ottok nevü erdőben vadászott, agyonlőtte. 7) Magyari Kósa Sámuel t.biró egy aegyptusi Ibis mumia cserépedényt szivesek voltak ajándékozni. (Folyt. köv.)

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

587. szám 1847.

Vasárnap nov. 7.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 438. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudositásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Érdemmeltánylat. Előléptetés. — Memorandum. II. — Követválasztások. Czáfolat Zemplénből. — Horvát-, Tót-, és Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.) — Erdélyi országgyülés. (Cl. országos ülés). — Vidéki hirek. (Baranyából).

Külföld. Spanyolország. Franczia ország. Svejcz.

Hirdetések. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége tekintetbe vevén gróf Mailáth Antalnak kitüntetett szolgálati érdemeit és ragaszkodását, őt cs. kir. statusministerré kinevezni, s egy magyar udv. kancellár eddig viselt hivatalától fölmenteni méltoztatott, egyszersmind kegyelmesen föntartván magának, elismert szolgálatainak adandó alkalommal igénybe veendését.

Rosenberg József orvosdoctornak legfensőbb engedelem adatott, miszerint a közhasznu tudományok poroszerfurti k. akademiájától, s az erlangeni egészségügyi orvosi társulattól nyert tagsági okleveleket elfogadhassa.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a megürült dobrovai k. harminczadosi állomásra Kögler Alajos pesti harminczadhivatali irnokot alkalmazá.

A zombori kincst. igazgatóságnál egy ideiglenes dijas fogalmazó-gyakornoki állomás évi 200 pftnyi segélydijjal és 40 pftnyi szálláspénzzel megürült.

Pest, november 6-kán.

Memorandum.

II.

A mult hongyülési oppositio az országos tanácskozások végnapjaiban bizodalmatlanságot szavazott a kormány ellen. Eme hiresen könnyelmü nyilatkozatában kereken s világosan kimondá: hogy a haza jelen állapota akár összesen, akár részleteiben, sem közjogi, sem közérdeki tekintetből többé nem kivánatos; azért egyedül a parlamenti kormányfelelőségben látja a törvények szentségének biztositását és az ország kifejlődésének föltételét. — A centralisatio leple alatt szinte ezt mondá ki a Pesti Hirlap csakhamar...

Akkor az idézett országgyülési nyilatkozat egy fölhevült s a diaeta végóráiban rögtönzött kitörésnek, a Pesti Hirlap követelése pedig, vezetője, b. E. J. ábrándjának s magán poesiajának tekintetett. Az összes magyar oppositio ezen kimondott elvet azon időben nem egyedül hogy sehol nyiltan magáénak nem vallá, hanem elsőbb rendü képviselői által — mint a megyei szerkezettel meg nem férőt — egyenesen magától utasitá.

Mi már akkor mondók s azóta számtalanszor ismétlettük: hogy az oppositionak utósó hitágazata s végimádsága, nem egyéb mint ez.... És ime egy idő óta a más oldalon uralkodó eszmék s czélzások földeritésére, és a fönforgó politikai kérdések fölötti tájékozásra s eligazodásra hatalmas lépés történt.... Ugyanis: az ellenzék maga utján egyenesen ugy nyilatkozott: hogy a hazának aggasztó helyzeténél fogva az alkotmányos állások biztositékait nevelni s erősbitni kivánván, az alkotmányos élet természetében fekvő kormányfelelőséget, és a Magyarországban olly igen szükséges parlamenti kormányt — melly a magyar kormányt az idegenszerü elemek befolyásától megóvja — mielőbb életbe léptetni lesz legfőbb törekvése; a pesti követutasitásnak pedig szinte, mind szelleme, mind nyilvános tartalma, a parlamenti kormány utani törekvést, és ennek valósitását tüzé ki végczélul.

De ime! ép ez az: miben mi, honi s monarchiai viszonyainkra nézve veszedelmet látunk. Igen is: mi a parlamenti kormányelvben s eszmében veszedelmet látunk! És szeretnénk ollyképen meggyőződni, hogy ti jó hiszemben vagytok, midőn itt veszedelmet nem láttok; mert azt, hogy a parlamenti kormány lényegét föl ne fognátok s olly valamit szorgalmaznátok, mit nem ismertek — soha hinni nem fogjuk, — nem hihetjük! —

Megilletődött kebellel látjuk, jobb ügyre érdemes erőmegfeszitéssel folyni, a parlamenti kormányeszmék terjesztésére irányzott izgalmakat! Pedig midőn ezen kormányeszmék már átalánosan el fognak terjedni, akkor késő lesz megelőznötök a veszedelmet. A veszedelem akkor már jelen van. Ha ezen eszmék egy részről elözönlik a lelkeket, mig a más oldalon levők a parlamenti kormány lényege fölött nem igen fogják törni fejüket, és azt a gondolkodás és egybevetés teréni édes semmitsem-tevés mámorában csak könnyüden félvállról és semmibe fogják venni; söt inkább — mint amugy szokás szerint a legmagasabb s legkomolyabb tárgyak fölött folyó vitatások mezején tenni szokták — az elöhordott okfőkre felelet helyett keserü gunyt s sebző satyrát fognak elönteni, s talán ugy öltönyözendik föl ezen kimondhatatlanul fontos életkérdés iránti aggodalmakat, mint egy igen gyermekies félelmet valami igen nevetséges rém közelitésén; . . . ha netalán az ostobaságnak azon menedékhelye felé fognak szitni, mellyen a terjedő elveknek s ama világerejü tényeknek — mellyek álladalmakat döntének s oltárokat ingatának — Göthével az elvek s doctrina szürke szinét fogják ellenszegezni; és mind ez által a hatalom minden támasz nélkül hagyatva, egy concessiót a másik után lesz erkölcsileg kénytelen aláirni — összesen arra vezetőket: hogy belőlök a parlamenti kormányforma önkényt s természetes folyadékkint kifejljék; akkor már a veszedelem — mint mondók — jelen van.

Látjuk: hogy ezen eszme valósitása titeket messze fog vezetni. Olly messze: miként csakhamar hátrálni lesztek kénytelenek. Ez igy lesz okvetetlenül.... Mert: ne is hizelegjetek magatoknak, hogy épen ti lesztek az emberek magzatai közől azon mindenhatók, kik legyőzenditek a lehetetlenségeket, s a politikai dolgok fokozatos fejleményét — ha már egy bizonyos határon tulmentek — retrograd irányban értenditek vezetni békés uton, és békés szellemben.... És higyjétek: hogy akkor már épen azon közvélemény, mellyet képeztetek, ti ellenetek fog fordulni. Terveitek határai meg fognak támadtatni mind azok által, kik annyit sem birtak jónak tartani, mint a mennyit ti behoztatok; mind pedig azok által: kik institutióitok álláspontja fölé emelkedtek, és azt vágyaikkal meghaladták. Nem lesz akkor higyjétek — egyéb hátra, mint egy vagy más oldalról az erőszak okfőihez nyulni, és hosszu s haszontalan kiséretek után a despotismust üdvözleni, mint ohajtott menhelyét a fáradt, kimeritett, s boldogságot már csak a nyugalomban szemlélő népeknek.

Mi egyenesen és határozottan fölszólitunk, kérünk, intünk benneteket; bensöen esdeklünk előttetek: el ne utasitsátok, a kor eszméinek szárnyain már magasra emelkedett s a század szükségévé vált elveket. Ne tegyétek ezt, mikor inkább minden oda mutat, hogy azokat haszonra kell alkalmaznotok. El ne vessétek őket, midőn a föladat az, hogy szilárd kormányba foglaljátok!... Ezeknek nem szabad elhanyagoltatniok, midőn még haszonra fordithatók! nem szabad már csak akkor fontosakká válniok, midőn veszedelmesekké lettek!...

Mi erre esdve s bensöen azért kérünk benneteket; mert tudjuk: hogy a puszta negatióktól és az elvek iránti antipathiáktól, a tévedések maguknak csak még nagyobb hitelt és erőt kölcsönöznek. De figyelmeztetünk egyszersmind: hogy mind ez nem követeli; miszerint ezen eszméknek, ezen elveknek föltétlenül engedelmeskedjetek. Nem követeli, miszerint ezen eszméken nyugvó elméleteiteket csak átalán fogva valamelly abstract társaság viszonyaira illeszszétek. Nem követeli, miszerint feledjétek: hogy minden külön nemzeti s alkotmányos helyzetnek saját s különböző az elmélete; hogy minden nemzetnek saját — ugy szólván — egyéni életmüvészete van; hogy minden nemzetnek sajátságosak külviszonyai s ezeken nyugvó — hogy ugy szóljunk — lélektani törvényei. — Szóval: mi figyelmeztetünk benneteket, miszerint ne hagyjátok ugyan magatokat azok közé számüzetni, kik az örökkévalóságból csak azon perczet birják megfogni, mellyet a végzet nekik juttatott, — a mindenségből csak azon szük tért, mellyet ama percz alatt megfutni képesek; azonban ne feledjétek, miszerint az uralkodó elveknek s eszméknek házi és szomszédi viszonyaitok, a nemzet egyéni jelleme, történeti fejleménye, és a világpolitika védpaizsa alatt álló — tróntmint nemzetet kormányzó s kötelező — alaptörvényekre, s ezen nyugvó nemzeti hüség talapzatára kell okvetlenül illesztetniök. Figyelmeztetünk benneteket végre, hogy a század irányát képező jogok utáni törekvés nem ragadja ki a nemzeteket sajátszerü helyzetükből; diplomák s hitlevelek által szentesitett jogviszonyaikból, és világpolitikai s topographiai kapcsolataikból, s átalánfogva: a jog s birtok tisztelete az, mivel a haladás eszméjének méltányló szóváltásba kell ereszkednie!...

Ti feleditek ama viszonyokat, mellyek minket — minden nemzeti függetlenségünk mellett is — a kétfejü sas szárnyai alatt élő nemzetekből egy korona alá összesült europai nagyhatalmasság sorsához kötöttek. És kötnek nem egyedül eme birodalom uralkodó házához; és nem egyedül a többi örökös tartományok állapotihoz; hanem kötnek a világ átalános politikájánál fogva e nagy birodalom erején, hatalmán s további változhatatlan egységén s egészbenmaradásán nyugvó europai egyensúlyrendszerhez. Feleditek: e viszonyainknak ama sajátlagos állását, melly a dolgoknak csak egészen természetes fekvésénél fogva, kormányunknak mód nélkül kényes, igen bonyolult s a maga nemében egyetlen természetét képezi? vagy talán még soha sem gondolkoztatok, soha sem egybevetettetek fölötte. Legalább is, mondhatjuk: hogy ez a maga egész tisztaságában s komoly valóságában még kevés magyarnak tünt föl igazán.

Csak hüle és kiskoru nemzetek futják a taglalást és fölvilágosulást, az alkotmányos életet vezérlő ama sarkalatos igazságok iránt, mellyek Europa s a müvelt világ fönlétét mozgatják. Hivatva érezzük magunkat, nektek igenigen kiábránditó igazságokat föltakarni. Félre ne értsetek! a haza istenének nagy nevére kérünk benneteket! . . . És ha félre értenétek? Jól van. . . . Meg fogtok győződni. Csak késön ne legyen, a midön meg fogtok győződni. .... Olly szabad és független embereket szokta a félreértetés balsorsa egyébiránt is érni, mint mi vagyunk! Csak ollyakat, kiknek midön mederbe vezetni indultak az eszmék eláradt folyamát; egyetlen jutalmuk az öntudat. Egyetlen életök: halni a hazáért; az alkotmányért; — mindkettőnek jövőjeért.

Elemezzünk tovább.

Azon állás-pont, mellyet a világpolitikának érdekében Ausztria betölteni hivatott, — mint már ezt valahol mondottuk is — Europa által követeltetik ugyan, és annak egyenes ernyőzete alatt fekszik; mindazonáltal Magyarországnak már fönálló, diplomatikai oklevelek által biztositott közjogi s nemzetiségi viszonyai is olly szentek, és a socialis élet palladiumain, t. i. a hiten, erkölcsön, becsületen, és lélekismereten nyugodván, olly érinthetlenek; miszerint az összes nagy birodalom egységénél s hatalmánál álló diplomatikai világérdekek sem jogosithatnának föl odáig soha is; hogy e hon ezen kincstulajdonu javadalmaiban bármi okoknál fogva is csonkulást szenvedni, és nemzetiségi vagy közjogi állását bármelly kigondolható tekinteteknek is áldozatul hozni köteleztethetnék... A „statusquo“ melly a magyar alkotmányos életben fekszik, az összes monarchiához minden dynastialis viszonyaink mellett is szigoruan internationalis állapot... Europa ugyanazon diplomatikai biztositékainak védpaizsa alatt nyugszik az, mellynek ernyőzete alatt az ausztriai ösz-

szes monarchia áll. Annak sérthetetlensége s érinthetetlensége egyenesen azon conservativ s békepolitikai rendszernél találja bátorlétét, mellyet Európának most élő legelső statusférfia — kit Ausztria a maga dolgainak élén birni szerencsés, — a sveiczi bonyodalmak irányában közzé tett diplomatikai körlevele által olly egyszerüen s világosan, de egyszersmind olly hatályosan s gyönyörüen kifejezett s hitágazatkint fölállitott.

Mi a magyarnak nemzetiségét és alkotmányos állását, elvben, minden kigondolható interventiótól mentnek követeljük... Ez valamint hogy kizárólag a magyar király és a magyar nemzet kincse s tulajdona: ugy kizárólag a magyar király és magyar nemzet közti legbensőbb bizalom s meghitt értesülés tárgya... Három század kezeskedik ugyan a fölött, hogy ama közjogi viszony, melly Magyarország mint alkotmányos nemzet s Ausztria közt létezik, jó, üdvös és hasznos; — mert csak ezen időszak második és harmadik századában emelkedett föl ezen birodalom az europai nagyhatalmasságok sorába; — azonban mi azt tartjuk: hogyha Magyarország kiküzdött alkotmányos nyereményeinek jelen állása (status quo) ma ollyannak képzeltethetnék is, miszerint az ausztriai birodalom fölosztását kellene maga után vonnia, még is annak megtámadása nem jog, nem méltányosság, hanem egyenesen nemzetjog elleni merénylet lenne.... Ellenben: mivel minden oda mutat, hogy alkotmányos állapotaink átalakitásának előestélyén állva, a kor igényeivel s szükségeivel okvetetlenül alkuba kell bocsátkoznunk; az alku által pedig (mint ezt már szinte megemlitők) nem egy régi viszonynak kellend megdölni s helyébe ujnak emelkedni; ennélfogva: miután Európának egyensuly-rendszere, mellyet már a westphaliai, utrechti s hubertsburgi békék elvben s gyakorlatban kimondottak, szigoruan kijelölé Ausztriának s vele Magyarországnak azon álláspontot, mellyet annak a müvelt világ politikája érdekében elfoglalnia kell; sőt azt el nem foglalni már ugyszólván önkényétől sem függ; — és miután igy Ausztria egysége s hatalma, Europa ügyévé lett; ez által követeltetik; ennek diplomatikai biztositéka alatt áll. Annál fogva Magyarország átalakulásának s organicus törvényeinek, — mellyek a fönálló közjogi status quonak bármi tekintetbeni változtatását vonhatnák maguk után, — nem lehet nem szabad ollyakká válniok, hogy az összes monarchia egységének s szilárd összetartásának kapcsait — bármi távolról is — gyengithetnék vagy épen a közös dynastia alatt élő nemzeteknek egy s ugyan azon politikai hatalommá összeforrott álláspontját akár közvetlen, akár közvetve megtámadhatnák. . . De igy már a magyar törvényalkotási mozgalmait s munkálatait az ausztriai nagy birodalom közös kormányának beleszólásától mentté s függetlenné képzelni; okszerü észbe ütköző tökéletes képtelenség. . . .

És ez a magyar alkotmányos életet kormányzó, egymással egyenes viszonyban álló két sarkalatos igazság...

E két igazságnak azonban ismét két önkényt folyó corollariuma van, **először is**: hogy a már kiküzdött nemzetiségi s alkotmányos nyereményeink kérdéseinél világos jogunk van ugyan a közös monarchiai kormány minden interventioját s követelményeit vagy már csak alkudozási közvetitéseit is egyenesen visszautasitni; átalakulásunk kérdéseinél azonban nem egyedül hogy ellenőrködését el kell fogadnunk, hanem ezenfölül még az olly inditványokat s tervezeteket, mellyek az örökös tartományokkali együtt-élésünket akár közvetve, akár közvetlenül megtámadnák — ha bár azok a jelenleknél számtalanszor kedvezőbb viszonyokat igérhetnének is, — hit, erkölcs s diplomatikai jogtisztelet által parancsolt kötelességünknél fogva szinte visszautasitni tartozunk. Második corollariuma pedig ama két sarkalatos igazságnak, s azokon épült viszonyok lényegének az: hogy ha azon ezer tévedésekből s eszmebonyodalmakból, mellyeket a kedvetleneknek sejtett igazságok kikutatásától visszaborzadás szülni szokott, valahára kiemelkedni akarunk; akkor nem szabad elvitáznunk önmagunktól ama élő tényt s valóságot: hogy Magyarország közvetlen különös kormányának, a törvényalkotást, és átalán fogva a „status quo“ változtatását vagy módositását akár közvetve, akár közvetlen érdekelhető kérdésekre nézve, valami tökéletesen szabad keze nincs, hanem ezen teendőkre nézve a közbenszólás, értesülés, alkudozás és egyesülés határáig a birodalmi közös kormánytól ha nem mondjuk is hogy függ, azonban szükséges fölvilágitások után előbb bele egyezést kell ettől nyernie, hogy sem az ügy királyi jóváhagyás alá terjesztnék; miután ő felségének meg kell hallgatni a közbirodalom férfiait is. Ez még világosabban kimondva igy hangzik: valamint hogy Magyarország királya, ki egyszersmind ausztriai császár, a magyar ügyekben csak egyedül e haza javát s állását szem előtt tartó egyéb birodalmainak érdekét s állapotait pedig semmi figyelemre nem méltató határozatot, — jog s erkölcs iránti hüségileg — nem hozhat; ép ugy a magyar király specialis nemzeti kormánya átalakulási, javitási és organicus törvények ügyében (vagyis a „status quo“ másitásának kérdéseiben) az ausztriai császár közbirodalmi kormányával **értesülés és egyesülés nélkül** sanctiot soha sem fog eszközölhetni. Ezen, az életen s az ész örökigazságán nyugvó tényt (a közbirodalmi kormányi jogos avatkozás tényét) olly uton s épen olly joggal kell csalhatatlannak elfogadnunk, mint a melly kétségen kivüli okszerüségü cselekvőséggel csatolták a polgárosodott élett fejlémenyei a király emberi egyeniségéhez — melly a kormányzási minden tehetőséget kizárja — a kormányférfiak koszorujából álló leglőbb magistraturát. És ez az: a minélfogva lehetetlen meg nem győződnünk, hogy pragmaticai kapcsolataink változhatatlan sulyainál fogva, minden alkotmányos függetlenségünk mellett is egy közvetlen, különös, nemzeties; és — bizonyos viszonyainkra nézve — még egy ehez csatlakozó s ezzel értesülő közvetett közbirodalmi kormányunk van. Sőt: épen alkotmányos függetlenségünk az oka, miszerint ez igy van; mert a kivülünk s Erdélyen kivül a birodalmi korona alatt létező még-10 örökös tartomány, mind csak egy s ugyan azon birodalmi kormány által kormányoztatnak. — Ez tény s valóság; ezt az életből ki tagadni nem lehet. És ha hogy elég konokok s meg átalkodottak lennénk ezt tagadni, és ha eme tagadásunknak a valóság az ő mindenhatóságával ellen nem szegülvén, az ausztriai korona alatt élő 12 nép s nemzet merő közvetlen specialis kormány által kormányoztatnék minden tekintet nélkül a kivüle álló egyes és összes nemzetekre, akkor legalább mi parányi halandó eszünkkel meg fogni nem birnók, mi uton lehetne ezen birodalmi összeget sikerrel együtt tartani.

Szóval: vég eredményeül a mi fölebb elemezett igen sajátlagos kormányviszonyainknál az mutatkozik; hogy a közbirodalmi kormányférfiak soha sem inditványozhatnak, soha sem initialhatnak, soha tettleg bele nem nyulhatnak ugyan a magyar dolgokba. Ezt már annálfogva sem tehetik, mert a magyar ügyekre nézve a végrehajtás utaival nem birnak; azonban tagadhatatlan: miszerint bizonyos viszonyainkra nézve a magyar kormányférfiakhoz csatlakoznak s velük egyesülten képezik az illy ügyekben a tanácskozó, vitató, közvetitő, s kiegyenlitő kormányt, vagyis a magyar kormánynak a magyar ügyekbeni inditványozásai s tervezetei a közös kormány tanácsában arbitráltatnak, és csak azon esetre hagyatnak jóvá s bocsátatnak át sanctio alá, ha az összes birodalom érdekébe s állásába nem ütköznek.

Állapotaink ezen kormányalakja egészlen sajátszerü. Az már csak alkotmányunknak is szint illy sajátszerüségénél fogva az egész föld kerekén semmi hason kinyomatu példánnyal s előzménnyel — mellyen okulnunk lehetne — teljességgel nem bir. De épen ezen viszonyok iránti bonyolult vagy legalább elegendő tisztaságban még föl nem tünt állapotok idézték föl egy oldalról azon agyrémet: hogy a nemzet érdekei a közös birodalmi kormánynál eléggé képviselve nincsenek, és azért az örökös tartományok érdekének rendszeresen s elvből szoktak föláldoztatni; más részről pedig a honfiakat azon rögeszme felé vezeték: miszerint ezen feszültnek, károsnak, kiállhatatlannak képzelt viszonyokra nézve egyedül az nyujthat orvosszert; ha az alkotmány nem egyedül hogy a képviselet elvei felé fog irányoztatni, hanem ezen képviseleti eszmék még ezenfölül a maguk kifejlesztésükben, nem a most alaptörvényileg fönálló királyi személyes akaraton nyugvó kormányforma szelleme felé, hanem egyenesen a parlamenti mindenhatóság felé, a föltétlen, meredek s absolut parlamenti kormányforma felé fognak vezettetni.

És itt ugyan, sem hely, sem idő azon sulyokat föltüntetni, miknek kormányviszonyinkbai illesztése, vagy inkább érvényesitése által, a kedélyek mind mindinkább megfognának nyugtattatnis az annyira kivánatos bizodalomnak minden okvetetlenül helyre kellene állnia. Azonban csak annyit mondhatunk; miszerint habár mi e viszonyok fölött eleget gondolkoztunk, egybevetettünk s virasztottunk is, mégis nem találhattunk erre sikeresebb módot, mint ha a dolgok oda vitetnek: **miszerint a magyar kormány, a nagy birodalom érdekeit képviselő legfőbb s összes kormányi tanácsban ne legyen ugyan minden, vagy is tulsullyal biró hatalom; de legyen önsullyal biró, rokon állásu, a többi közkormányi sulyokkal teljesen coordinált hatalom.** És mi élünk s halunk ugyan azon meggyőződésünkért, **hogy ez jelenleg minden tekintetben s kiválólag igy van,** azonban nem tagadjuk, miszerint ez iránt törvényes biztositékot **a jövőre nézve** mi is legforróbb vágygyal ohajtanánk!

Vonjuk tehát itt össze az eszméket, és takarjuk föl bátor lelkülettel azon irányt, melly e czikkeinkbeni meggyőződésünket vezeté, és mellyet a szó minden kincsei pazarával s lelkünk melegébe mártott tollal kivánnánk ecsetelni. Ez abban áll: hogy mi a képviselet elveit és eszméit a kor visszautasithatlan kivánatának tekintjük; azonban kisérljük meg jövő (befejező) czikkünkben vizsgálni s földeriteni: valjon csak egyetlen módja e a képviseleti elv valóvá tételének a parlamenti rendszer? valjon: mi eszélyesség, mi hüség, mi jó akarat, de sőt mi okosság fekszik abban, Magyarország részére a föiebb előadott viszonyaink mellett parlamenti kormányt követelni? és tehát mi okosság fekszik abban a korkivánta képviseleti elv kifejlésének olly irányt adni, melly a maga önkénti fokozataiban egyenesen a parlamenti kormányhoz vezessen? végre: valjon nem létezik e mód, a képviseleti elvet a mi (királyi önakaratu kormányon nyugvó) kormányelvünk megőrzése mellett is, élettó s valósággá tenni?

Sz. kir. városi követválasztások.

Sz. Györgyben: **Mangold** Károly h. ügyvéd és **Szandtner** Lajos tanácsnok.

Nagybányán: **Csausz** István biró és **Breuer** Lajos vál. polgár.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDOSITÁSOK.

Czáfolat Zemplénből. *) T. Zemplénmegye levelezője a B. H. 631, és a N. U. 526 számaiban miután bizalmát lelkes ügyfelei szilard politikai jellemében helyezi, arra szólitja föl őket, hogy mindenkor a törvényesség ösvényén maradva, a rakonczátlankodásokat többé ne türjék, és a tisztviselők megválasztásában a tiszta közérdek által vezéreltessenek, e részben hogy a conservativek czélhoz juthassanak, az igen tisztelt megyei clerus közrehatását méltán kikéri; fölszólitja továbbá megyénk lelkes rendeit politikai szinkülönbség nélkül, hogy annyi alkalmatos egyének között az érdemet, és tiszta kezelést vegyék főkép tekintetbe, és ne engedjék, hogy botrányos tiszti eljárásaik által megbélyegzett egyének még tovább is üzhessék a törvényesség palástja alatt vétkes önkénykedéseiket. — Ezen fölszólitás után M. M—t jól beszappanozván, epés pennáját F. G. p. kerület alszolgabirája ellen forditja, és öt mint zsarnokot, dölyföst, makacsot, a ki még a legfelsőbb kormányszéki parancsoknak sem akar engedelmeskedni, bemutatván egyszersmind tudtunkra adja: hogy ezen szolgabiró minden önkénykedései daczára még a hegyaljai főszolgabiróságot is ambialja!! gunyiratát azzal fejezvén be: hogy melly megyének választó nemesei ezt eltürik, azok méltán megérdemlik az Isten ostorát!! — ezen gunyirat, — mert azt máskép nevezni nem lehet — a tisztujitás előtt csak negyed nappal érkezett hozzánk, akkor t. i., midőn az egész conservativ párt abban, hogy F. G. egy népszerü, és hatalmas ellenzéki főnök ellenében a hegyaljai járás főszolgabirájává jelöltessék ki, már megegyezett; és midőn F. G—nek az ellene emelt vádak alul magát sem a hirlapok utján, sem pedig a megye rendei előtt kitisztitani sem ideje, sem alkalma nem vala, — és ez vala a meggyalázásnak legügyesebb, s

*) Tisztelettel kéretik a Buda-pesti Hiradó t. cz. szerkesztősége, jelen czáfolatnak nagyra becsült lapjaibani közzétételére.

legkiszámitottabb taktikája. Mi, kik a tisztelt de annyira kigunyolt férfiut, hat évi alszolgabirói tetteiből ismerjük, és a kinek szilárd jelleme, szelid bánásmódja, józan gondolkozása, elegendő jogtudománya s tapasztalása, tántorithatatlan igazságszeretete, és Hegyalja vidékének gyermekéveitől óta legjobb ismerete nekünk kezességül szolgált arra: hogy ő leginkább képes leend Hegyaljának érdekét fölfogni, és elömozditani; ugyanazon szeretve tisztelt férfiu egyszerre fekete szinben állt előttünk mint zsarnok, mint a conservativ ügynek legnagyobb ellensége; — ezen rágalmak olvasására mi elszomorodtunk, de nem csüggedtünk, féltünk ugyan, és remegtünk, hogy kedveltünk, ki a hegyaljai főszolgabiróságra egyedül jelöltünk vala, a politikai itélet napján meg fog bukni; de milly nagy volt félelmünk, olly érzésteli vala örömünk, midőn azon egyén, kit mi ohajtottunk, egy szivvel egy lélekkel mind a két párt megegyezésével a hegyaljai járás főszolgabirájának elválasztatott; és ezen elválasztás, melly 3000 egyénnek szigoru itélete vala, már magában is elegendő elégtételül szolgálhat a rágalmazott férfiunak, a ki egy pohár bort sem itatott meg a kortesekkel, ellene pedig többen korteskedtek; mind a mellett hogy nem csak Zemplén vármegye, de az egész magyar olvasó közönség is tudja, és meggyőződjék a felül, hogy a zempléni conservativek, de főkép a clerus nem igen könnyen engedi magát egy hirlapi czikk által megtántoritatni, és hogy bizodalmát nem egy könnyen akárkire bitorolja, azt mutatja t. Zemplén vármegye f. e. septemberhó 15ik napján S. A. Ujhelyben tartott közgyüléséből 20 sz. alatt kelt határozat is, melly határozatból mindenki könnyen meggyőződhetik a felöl; miszerint mindazon vádak, mellyek F. G. szolgabiró ellen, mint a ki hivataloskodása első kezdetétől a jelen ideig minden eljárásaiban a legpontosabbnak, és szeplőtelen jellemünek tapasztaltatott, a N. U. és B. Hiradóban fölhozatnak, minden alap nélküliek: s egyedül csak azt kivánjuk még megsugni a levelező urnak, hogy olly eljárás által, midőn a tiszteletben levő egyéneket gyanusitja, nem hogy használna, de még árt a conservativ ügynek; — mert valjon az emlitett rágalomteljes czikke által nem gyanusitotta é erélyes, és igazságszerető főispáni helyettesünket, mintha ő a tiszti kihágásokat átnézné; — nem gyanusitotta e a conservativeket, és a hegyaljai clerust, mintha azok az emancipandusok nyakába egy zsarnok, és önkénykedő — ezek a levelező ur szavai — tisztviselőt akarnának tolni; — pedig tudhatja a t. levelező ur, hogy ép az emancipandusok voltak azok, a kik, mihelyest F. G. főszolgabirónak elválasztatott, egy lóhátos izraelitát fejér zászlóval mint örömhirnököt küldöttek Bodrogkereszturba, nejét férjének elválasztatásáról tudósitandót; — végtére nem gyanusitotta e az egész megye lelkes rendeit, mintha azok a bünt pártolnák, és tisztviselőik kihágásait, s törvénytelen kicsapongásait átnéznék, és büntetni nem tudnák, vagy nem akarnák? ezek olly vádak t. levelező ur, mellyeket bebizonyitani nehéz, söt lehetetlen, következésképen illyenekkel nyilvánosságra lépni, és ezek által egy tiszteletben levő egyént népszerütlenné akarni tenni, nevetséges dolog; mi azt tanácsolnók önnek, hogyha ön pártfogoltjainak igazságos ügyében bizik, keresse azt a maga utján, és ne gondolja: hogy Magyarhonban igazságos kormányunknál elégtételt, és igazságot találni nem lehet, mert higyje el, hogy mivel sem árt inkább a conservativ ügynek, mint olly eszméknek a hirlapok utján nyilvánosságra hozatalával, mintha a kormány nem lenne elég erös és igazságos önnek elégtételt szolgáltatni; hagyja az ellenzéknek azon dicsőséget, hogy magát illy abrándokban ringathassa!! — — Ha önben a tiszta közérdek — mit a zempléni clerusnak ajánl, dolgozott volna, akkor önmaga követendi azon tanácsot, mellyet Zemplénmegye rendeinek ajánl, t. i. hogy a választandó egyének között az érdemet, és tiszta kezelést vegyék főkép tekintetbe; mert ha ön tekintetbe veszi azt, hogy F. G. már 12 évig szolgálta e megyét, és ezen idő alatt — nézze meg a jegyzőkönyvet ha nem hiszi — egyszer sem adott okot a megrovásra; ha tekintetbe veszi, hogy F. G. szolgabirósága alatt a p. járásban az országut jó karba tétetett, és a bodrogkereszturi mellékág is egészen elkészült, — reményljük, hogy az ő főszolgabirósága alatt a tokaji is elkészül — az adó, a subsidium a leghübben kezeltetett, és járásában a katonaságnak minden a legpontosabban kiszolgáltatott; ha tekintetbe veszi, hogy F.G. volt az, kihez peres ügyeiben minden vallás papja a legnagyobb bizodalommal folyamodott, tudván azt, hogy igazságos itéletet nyerend; ha tekintetbe veszi, hogy talán egyedül F. G. az, a ki minden tetteiről, és legcsekélyebb rendelkezéseiről rendes jegyzőkönyvet visz, mellyet levelező is megnézhet; ha végre tekintetbe veszi: hogy F. G. mind ezen pontossága mellett egy humanus, szelid, józan gondolkozásu, kellemes társalgásu, s mivelt férfiu, akkor önmaga is minden személyes gyülölete mellett F.G. mellett szavazand, valamint mellette szavaztak a megye értelmessége, és a clerus, a kiket ön ellene izgatni hasztalanul iparkodott. — — — Ezzel tartoztunk az igazságnak, ezzel F. G. érdemeinek, nagyon fajlalván azt, hogy a megyei határozat kezünknél nem levén, ezen kötelességünket előbb nem teljesitheténk. A tisztelt levelező urnak pedig a nagy franczia publicistanak Montesquieunak „De l'Esprit des loix" czimü munkájából a N. U. 538. és a B. H. 643 számaiban idézett ezen állitására „Les forces particuliéres ne peuvent se réunir, — sans que toutes les volentés se reünissent" csak, azt jegyezzük meg, hogy a conservativ akarategység, mit a t. levelező ur ajánl, mindenekelőtti központositására legelőször is szükséges: hogy a személyes gyülöletet letéve, azt, hol a közjó, közérdek kivánja, ennek alárendelni igyekezzünk; mert csak ez által leszünk igaz conservativek, és ha bukunk is, becsülettel bukunk, s bukásunk által okozott fájdalmakat a koszorus költőnek azon szavai enyhitendik, hogy:

A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból kitör, s eget kér,
S érdemét a jók, nemesek, s jövendő
Századok áldják. *)

Hrabár István s. k.
hegyaljai alesperes, s táblabiró többek nevében.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.)

Erre S—c Károlyváros követe horvát nyelven vevé át a szót s kinyilatkoztatá, miszerint küldői neki meghagyák, hogy a magas gyülésben inditványozná, mikép a küldöttségek helyett, mellyek üléseiket titkosan tartják, a magyar országgyülési rendi táblához hasonlóan, kerületi ülések tartatnának, ezzel a nyilvánosság elve minden tárgyalásoknál mindinkább behozatván; ő nagyméltósága az elnök megjegyzé: miszerint ezen inditvány a küldöttséghez utasitandó, s hogy most a követválasztáshoz kellend fogni. Batthyány Kázmér gróf megbizottja: minekelőtte követ választatnék, azok, kik ezen méltóságra kijelöltetendnek, politikai hitüket vallanák be, hogy igy látni lehessen, valjon a küldöttséget reájuk bizhatni-e. Elnök ő nagyméltósága: Azon szokás uralkodik nálunk, hogy a követ előbb megválasztatik, azután dolgoztatnak ki az utasitások. Erre ő nmltga kinyilatkoztatá, hogy a kijelölést fölolvasni és a többség választását lelkiismeretesen kimondani akarja. Egyelőre megjegyzé ő nmga, hogy a kijelölésnél az érdemekre s a magyar nyelv tudására, mi az országgyülésen különösen szükséges, tekintettel leend; továbbá az utósó országgyülésen müködött Klobucsarics Károly követet saját kérelmére, mivel t. i. a magyar nyelvben nem annyira jártas, mikép hosszas vitatkozásokba bocsátkozhassék, a kijelölésből kihagyá. Tehát ő nagyméltósága főrendi táblai követekül: Busan Herman a kerületi tábla elnökét, Prandau Gusztáv bárót, Voikffy Zsiga grófot, Posavecz urat, Zsitvay kir. tanácsost s Szerémmegye első alispánát kijelölte. Ezek közöl Busan Herman mint az utósó országgyülésen is a főrendi táblánál követ, egyhangulag elválasztatott. Miután ez a rendek bizodalmát megköszönte volna, fölolvasá elnök ő nmga az alsó táblához első követül kijelölendőket. Ugy mint: Ozsegovich Metell helyttanácsos, Bunjik Ferencz Pozsegamegye főjegyzője, Farkas-Vukotinovich Lajos Körösmegye szolgabirája s tartománygyülési követe, Krajcsovich Szerémmegye főszolgabirája s tartománygyülési követe lőnek kijelölve. Ozsegovich Metell, mint ezen országoknak multkor is már követe az országgyülésen, közös akarattal elválasztatott. A rendi tábla második követeül, a most megválasztott Ozsegovich Metell helytartósági tanácsoson kivül, szintazok jelöltettek ki, kik az első követségre, csak azzal a különbséggel, hogy ezekhez még Bosnják Veröczemegye főbirája hozzá adatott. Bunjik Ferencz Pozsegamegye tartománygyülési követe fényes szótöbbsége nyert. Aztán elnök ő nagyméltósága inditványára határoztatott, miszerint azon esetre, ha a főrendi táblai követ megbetegednék, vagy bármilly módon megakadályoztatnék hivatala betöltésében, a rendi táblai első követ, vagy azon esetre, ha ez is gátoltatnék, a második követnek kötelessége leend a főrendi táblához átmenni, — az alsó táblai követek helyett pedig helyettesek választandók, kiknek kijelöléséhez s választásához azonnal hozzá is fogtak. Az első kijelölésben foglaltak közöl u. m. Zsigrovics Ferencz, Farkas-Vukotinovich Lajos, Krajcsovics Ferencz, Bosnják, s Pastory helytartótanácsi fogalmazó urak közöl Farkas-Vukotinovich Lajos tulsulyu szótöbbséggel választott el. A második kijelölésben a most megválasztatott Vukotinovics Lajos kihagyásával s Kukuljevich László varasdmegyei főszolgabiró hozzáadásával az előbbiek előterjesztetvén, s a fölkiáltás Zsigrovics s Pástory nevet egyformán hangoztatván, az elnök mind a kettőt megválasztottnak nyilatkoztatá. Valamennyi követek külön beszédben egyenkint köszönék meg az országos rendek megtisztelő bizalmát. — Batthyány Kázmér gróf megbizottja horvát nyelven szóla: előtte ugy látszik, hogy a károlyvárosi követ inditványa, miszerint a tartott conferentiák helyett kerületi ülések tartassanak, e magas gyülekezet által elfogadtott, minthogy ellene egy szó sem emeltetett. A nyilvánosság az alkotmány legfontosabb biztositéka, melly nélkül alkatmányunkat föntartani nem sikerülhetend. A nép hadd hallja s lássa, mit mivelnek azok, kik az ő jogaival élnek; alkotmányunknak mi egyéb biztositéka van? tán szabad sajtónk van? nemzeti őrseregünk? — Hozzuk be a nyilvánosságot, hogy alkotmányunk erösödjék, mert valóban, a kormány Csehországra támaszkodhatván, ha galicziai s olaszországi nyugtalanságok nem volnának, még talán II. József idejét megérhetnök. A nyilvánosság fölötti kérdés, ugy okoskodék szóló, sokkal fontosabb, mintsem hogy érettebb megvitatás alá ne kellene venni. Mire O—cs M. királyi helytartótanácsi tanácsos s magyarországgyülési követ, válaszolá, miszerint a távollevő-követe előbb a régi szokásra hivatkozott, mellynél fogva, mint ő állitja, a nemesség a tartománygyülésen egyénileg szavazott légyen, most pedig a fönálló szokást ez ügyben egyszerre fölakarja forgatni, a mint a szokásos conferentiák s küldöttségek helyett kerületi üléseket követel. Hogy a károlyvárosi követ inditványa azért lön határozattá, mivel egy szó sem emeltetett ellene, mint F—c állitá, tökéletesen hamis elv, mintha csak egy szó volna szükséges határozat hozatalra. A küldöttségek rögtön nem emeltethetnek olly nyilvánosságra, mint a mellyet az országos ülések élveznek; azonban azoknak, kik értesülés végett a választmányi ülésekben jelen lenni kivánnak, ha magukat illőleg viselik, bennök részt lehet venni. — S—n gróf Pozsegamegye főispáni helyettese megjegyzé, hogy azon dolgoknak, mellyek közt hasonlatosság tétetik, nem igen különböző természetüeknek szabad lenniök; azonban az ide való küldöttségek a magyar kerületektől lényegesen különböznek, s ezeknek köre s föladata amazok körétől s föladatától igen elütő, a magyar országgyülésen is, hol kerületi ülések tartatnak, müködnek választmányok, mik a tárgyakat, mellyek aztán nyilvános tárgyalás alá jönnek, előre elkészitik. Ennél fogva az inditványt nem pártolja. Erre megjegyzé szóló, hogy Batthyány Kázmér gróf megbizottja egy állitására, melly magában véve-, de a viszonyok kapcsolatánál fogva szólót is érdekli, kell még felelnie; szóló fájdalommal vallja meg, hogy a nemzeti nyelvben nem olly jártas, miszerint ezen magát kivánsága szerint kifejezhetné; a körülmények nem engedék meg neki e nyelvet eddig megtanulhatni, azonban hiszi, hogy az elvek a hazafiság fokát meghaladják, és ha az országgyülésen ezen országok nelyhatósági jogait az ellenzék megtámadásai ellen védendi, melly a mint latinul szólván, mindig azt kivánta, hogy magyar nyelven beszéljünk: épen azon ellenzék, mellynek elveit a megbizott ur védi — azért talán ő olly jó

*) Jelen czáfolatot, annál is szivesebben bocsátjuk közre, miután nemcsak kötelességünket teljesitjük, mellyel a megsértett iránt tartozunk; hanem egyszersmind szives baráti vonzalmunknak is, mellyel a t. férfiu iránt rég időtől viseltetünk, kedves adóját rójjuk le, s személyes tapasztalásunk után, mi is bizonyithatjuk, hogy a t. fősz.biró urban, mindig erényes, erélyes, szeplőtlen szilárd jellemü hivatalnokot voltunk szerencsések ismerhetni. Szerk.

hazafi, mint a távollevő-követe lehet; ő (szóló) két hazának fia, s ezt szerencséjének tartja; ha innen körülményei nem engedék eddig a nemzeti nyelv ismeretének megszerzését, ugy megbizott ur azon ne csodálkozzék, hogy szóló magát nemzeti nyelven ugy ki nem fejezheti, mint amaz (sok hangu živio) K—cs A. báni táblai ülnök mondá, előbb illedelemre való fölhivást hallott, hanem az valóban illemtelen, ha egy követ tizszer szól egy s ugyanazon tárgyban. Batthyány Kázmér megbizottja ismét szót ragadott s O—cs M. helytartósági tanácsos szavaira válaszolandó, a kerületi ülések tartását illetőleg, miszerint a szokást, melly csak a törvény által törültetik el, és ama szokást, melly csak egyszerü gyülési határozat által szüntethetik meg, megkülönböztetnie kell; az utósó szokás olly természetü, melly a titkos tanácskozmányokat behozta, és mellyet a gyülés határozat közbejöttével megszüntethet; mert ez a gyülés oeconomiájához tartozik, melly tetszése szerint rendelkezhetik; Magyarországban szinte nem törvény, hanem csak egyszerü határozat által hozattak be a kerületi ülések. D—cs J. gróf horvátul felel az előbbi szólónak, ellenmondásokról vádolja, s tanácsolja a gyülésnek, hogy a tanácskozás menetét ne hagyja megzavartatni. — K—cs ker. János varasdmegyei követ visszatért ezután Károlyváros követének inditványára, mellynélfogva conferentiák s választmányi ülések helyett kerületi ülések tartása kivántatik; szólónak küldőitől erre vonatkozó tüzetes utasitása ugyan nincsen, de megyhagyatott neki, hogy minden üdvös inditványt pártoljon, ha azok küldői utasitásával nem ellenkeznek; innen azt hiszi, miszerint rendelkezni lehetne, hogy mindenki, ki magát illendően viseli, a választmányi ülésekben részt vehet; azonban zavargások történvén, ugy a bemenetelt mindenkinek, ki abban reszt nem vett, biztositani. — Elnök ő nagyméltósága kinyilatkoztatá tehát: hogy a kérdés alatt levő inditvány minden esetre érettebb megvitatás végett a választmányhoz utasitandó. — (Ezen inditványhoz a gyülés is hozzá járult). — Ezután két folyamodás terjesztetett a gyülés elébe, és pedig a károlyvárosi váltótörvényszéké, melly a váltótörvénynek a katonai határszélekre is kiterjesztését kéri; — a másik a károlyvárosi kereskedőké, mellyben a váltótörvényszék Károlyvárosbani hagyatását kérik, és hasonlókép a küldöttséghez utasitattak. Ugyan ez történt Varasd és Pozsegamegye követének inditványával is, mellyek közöl egyik a napló behozatalát, a másik a dictatura gyakorlatba vételét tárgyazza. Elnök ő nmlga kijelenté, hogy a legközelebbi ülést azonnal megjelentendi, mihelyt a választmány néhány tárgyakat elkészitend; mire délután 1 órakor az ülés eloszlott. (Folyt. köv.) A. Z.

Erdélyi országgyülés. Az oct. 25én tartott CI. orsz. ülésben a kk. és rr. mindenek előtt az orsz. gyülés alatt is folyható perekről szóló, ő flge által, leküldött t.czikket tárgyalták. És e tárgyalás néhány percz müve volt. Miután t. i. Fogarasv. köv. előadta, mikép a fölterjesztett t.javaslatbóli kihagyása azon pontnak, melly szerint a kk. és rr. biztositni kivánták az országgyülési tagokat az iránt, hogy személyeik elleni keresetek orsz.gyülés alatt nem folyhatnak, szólóban aggodalmat kelt, mert veszélyezve látja ez által a t.hozó test függetlenségét, melly Europa minden alkotmányos országában biztositva van: a kk. és rr. csaknem egyhangulag elfogadták szóló követ azon inditványát, melly szerint a tárgyalt t.javaslatot azon záradék beleigtatásával fogadják el, mikép az országgyülési tagok törvények által biztositott személyes sérthetlensége ezután is fönmarad. Egyedül Kolozsvár város egyik köv. nyilatkozott utasitásánál fogva a t. czikk. leküldött alakjábani elfogadása mellett. Ezuttal egyszersmind a t.czikk magyar szövege is meg lön állitva, s a fejedelmi szentesités végett fölterjesztendő tczikket kisérő latin szövegü fölirási javaslat azon pontja ellen, mellyben a kk. és rr. magyar nyelv iránti kivánataiknak t.hozás utján leendő további kifejtését illetőleg jogföntartást nyilvánitnak, Szebenszék e. k. óvást jelentett. Az ülés hátralevő idejét a fejedelmi szentesités alá terjesztendő, már letisztázott t.czikkek és kisérő fölirat összeolvasása és hitelesitése foglalta el. Az alatt mig az összeolvasás folyt, a kir. kormányszék visszaküldötte a kisérő föliratot azon izenete mellett, hogy tartalmára semmi, szövegére azonban volnának észrevételei, de nem kivánván a fölterjesztést hátráltatni, azokat mellőzi. Ülés végével a szokott módon hitelesitett 29. t.czikket, mellyek közöl egy a magyar nyelvről, egy a tisztválasztásról, 13 az urbérről, egy a nem nemesek föl- és alpereskedhetéséről, egy a magyar és székely törvényszékek ülnökeiről, kettő Erdély és Magyarhon közti határjárásról, 2 ujonczállitásról, a többi honositásokról szól, ünnepélyes küldöttség kir. biztos ő nmlgához vitte ő flge szentséges szine elébe juttatás végett. E küldöttséget a k.k. és rr. arra is megbizták, hogy mivel az ő flge által ez országgyülés berekesztésére kitüzött határidőig már csak néhány nap van, a jelenleg fölterjesztett t.czikkeknek pedig valamint ő flge ugy a kk. és rr. is még a jelen orsz.gyülésen életbelépését ohajtják, mi, ha october 30-kán vége lenne az orsz.gyül.nek, fizikai lehetetlenség; ezen kivül még némelly sürgetős intézkedést kivánó fontos tárgyak is vannak: kérje meg tehát a küldöttség k. biztos ő nmlgát, hogy az országgyülésnek, érintett okoknál fogva, néhány napig leendő megnyujtását eszközölni méltoztassék. A mai ülésben elnök ő nmlga gróf Hartig és b. Kübek ő föm. levél utjáni fölszólitása következtében, a nevezett főmlgok köszönetét nyilvánitotta a kk. és rr.hez azon jóságukért, miszerint öket e hon polgárai közé befogadni sziveskedtek. (E. H.)

VIDÉKI HIREK.

Baranyából. Pécsett, october 30-kán. Emberemlékezet óta nem volt nálunk olly rémületes és rettentő idő, mint folyó hó 25, 26 és 27kén. Dühöngött a szél, esett az eső folyvást, mintha a világ vége akart volna lenni. Sokak állitása szerint földindulás is volt 25 és 26 közti éjen, mi onnan is valószinünek látszik, mivel vizforrásaink azóta tömérdek vizet szolgáltatnak. A kár, mit e vészes idő vidékünkön okozott, eddigelé fölszámithatlan. Számos ház és épület összedült, mások megrepedeztek, vagy födelet vesztettek. A hegy lejtőin fekvő földek elmosattak, a künlevő kukoricza elhordatott vagy legalább erősen beiszapoltatott. Számos ló és szarvasmarha a kiáradott folyók által sodortattak el. — Pécs városában ritka ház nem ázott át. Mohácsnál sok malmot sodrott el a Duna. — Somogyban is, mint halljuk, rettentők voltak az emlitett napok és igen igen nagy károkat okoztak. — Azóta azonban ismét igen szép őszi napjaink vannak. A drágaság még mindig nagy nálunk. Kukoriczánk és gyümölcsünk legnagyob bőségben van.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A „Gaceta de Madrid“ oct. 22kei száma egy kir. rendeletet tartalmaz, mellynek értelmében Prim tábornok portoriccoi főkapitánnyá neveztetett. — Azt hirlelik a fővárosban, hogy Serrano 22én Madridba érkezik s még azon estve haladéktalanul külföldre fog utazni. — Az „Eco del Comercio“ szerint a Joinville herczeg parancsnoksága alatt levő franczia hajócsapat a baleari szigetbe váratik. — A „Clamor Publico“ Maria Krisztina anyakirálynő birtokát egy milliárd és 700 millio reálra(?) becsüli; ezen rémitő töke 5 percentes kamata évenkint csak 85 millio real.

Franczia ország. Páris, oct. 28. A király tegnap előtt St. Cloudból a tuileriákba jöve, hogy az összes diplomatikai testületet a trónteremben elfogadja. Később maga ő felsége elnökölt a ministeri tanácsban s estve őszi palotájába visszatért.

A „Gazette de France“ szerint néhány nap előtt Maria Krisztina anyakirálynő egész udvara Párisból Madridba szállittatott; az érintett lap ebből azt következteti, miszerint az anyakirálynő lakását állandóan a spanyol fővárosban veendi.

Az előbbi spanyol pénzügyminister Salamanca, Párisba váratik.

Sveicz. Azon perczben, midőn az egész világ az ellenségeskedések kitörését várja Sveiczban, váratlanul ismét békehirek terjengenek. Néhány nap óta a szövetségi gyülés nem ült együtt, ellenben a szabadelvü többség követei titkos tanácskozásokat tartottak, hova végre a hét kath. canton képviselői is meghivattak. Már a baseli hirlap oct. 29kei száma azt állitá, hogy kiegyenlitési föltételekről leend szó. Ugyan ezen lap oct. 29ről következőleg ir: „Tegnap s tegnapelőtt a szövetségi gyülés ülést nem tartott, hanem a követségek, békejavaslatok fölötti tanácskozás végett, ültek össze. Ennek következtében ismét reménylhetni, hogy minden békében fog végződni, mellynek alapjául szolgálandnak: a jezsuita kérdésseli fölhagyás, a vallási jogok megadása s a politikai egyenlő jogok kiszolgáltatása, ellenben a különszövetség föl fog oszlatni s az aargaui kolostorkérdés el fog feledtetni. Mi ezen hirt azon megjegyzéssel közöljük, hogy a dolgok állása még mindig változékony s egy naptól a másikig ismét megfordulhat.“ — A legujabb sveiczi posta tudósitása szerint az oct. 29kei szövetségi gyüléshez a különszövetségi cantonok képviselői csakugyan békejavaslatokat tevének. Zürich azokat visszautasitá. Baselstadt vizsgáló bizottmányt inditványozott. Az eredményt még nem tudhatni; a kiegyenlitési lépések már megkezdettek. — Utóirás. Minden kisérlet meghiusult; a katholikus rendek képviselői a szövetségi gyülést odahagyák.

Berni lapok következőleg tudósitanak: „Az ausztriai követség a székhelynek épen most adá tudtára, miszerint udvarától azon utasitást kapta, hogy a Sveiczban kitörő harcz alkalmával egy közönyös helyre vonuljon, egyszersmind pedig nyilatkoztassa ki, hogy Ausztria a csatázó részek sem egyike sem másika mellett nem leend, hanem egészen közömbös maradand, hogy ez által e hatalmasságnak Sveiczczali békes és barátságos viszonyai semmi változást se szenvedjenek.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

EMICH GUSZTÁV'

magyar és külföldi könyvkereskedésében uri- és kigyóutcza szegletén, a cs. kir. postahivatal átellenében kapható:

Vasárnapi és ünnepnapi Evangeliumok

értelmezése ifjuság számára.

Irta **Pariczek Elek** hittudor, leitmericzi tiszt. kanonok, a cs. kir. prágai elemiskolák igazgatója sat. fordította **Bahunek János** kegyes rendi áldor, szép müv. s bölcsészeti tudor. Két kötet boritékba füzve 2 ft. 40 kr. p.p.

Megjelent, és fölszólittatnak a t. cz. előfizetők ezen kötetnek átvételére:

Kalászat

a legjelesebb német katholikus hitszónokok egyházi beszédeiből, szerkeszti **Sujánszky Antal** Pest belvárosi segédpap. Második évi folyam, *második kötet.* Ára 1 ft. 20 kr. Előfizetési uton négy kötet 4 ft. p.p. (1)

Keresztény naptár

magyarhoni katholikusok használatára

1848 szökő évre

első évi folyam ára 8 kr. p. pénzben.

Ezen tiz ivre terjedő tartalomdús, szép papirosra kiállitott s képes boritékkal ellátott uj naptár kapható Pesten Eggenberger József könyvkereskedésében, a pesti központi seminarium, sz. ferenczieknél, és serviták portásainál; Budán — a „Religio és nevelés“ szerkesztőségénél sz. györgy terén gr. Teleki házban. (1—3)

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza
Pest november 2kán (pesti mérő.)					
A hajókon és raktárakban.					
340-360	280-290	240-250	150-153	90-95	110-113
(A piaczon.)					
310-345	——280	220-240	140-150	85-90	105-110

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

588. szám 1847. Kedd november 9.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 483. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Előléptetések. Halálozások. — Pályakérdés. —Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Aradból (közgyülés). Barsból (tisztujitás). — Horvát-, Tót-, és Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.) — Erdélyi országgyülés. (CII. és CIII. országos ülés).

Külföld. Spanyolország. N Britannia. Franczia-, Olaszország. Sveicz.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Priviczer István fiumei váltótörvényszék elnökét és Nagy István pestmegyei főjegyzőt a váltófeltörvényszék ülnökeivé; Károlyi László a m. kir. helytartóságnál elnöki titoknokot pedig számfölötti helytartósági tanácsossá legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Ybl Lajos, váltófeltörvényszéki irnok, ugyanezen törvényszéknél tollnoki segéddé; Gerhauser Gusztáv pozsonyi váltótörvényszéki irnok pedig ugyanott kiadóvá neveztettek.

Zalatnai aranybeváltó-hivatali irnok Pollos Miklós, az offenbányai kir. hutánál ideiglenes ellenőrré; zalatnai kir igazgatósági pénztárhivatal irnoka Bárton Antal csertesti ideiglenes ellenőrködő koh-hivatali irnokká; zalatnai kir. pénztárhivatali irnok Polgári Imre pedig a sebeshelyi k. hámorgondnokságnál ellenőrré lön érdemesitve.

A nmlgn m. kir. udv. kincstár a nagymihályi sóhivatalnál ujon rendszeresitett második mázsamesteri állomásra Kandler Eduard ottani mázsálót, és az igy megürült mázsálói állomásra Gogh József ottani pajtaőrt alkalmazá; ez utósó állomás nem fog többé betöltetni.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár az alsó-vereczkei k. sóhivatalnál ujon rendszeresitett mázsamesteri állomásra Spány József szathmári sómázsálót, — ennek helyére pedig Szlovacsek Ferencz hradeki sóhivatali gyakornokot alkalmazá.

Főtiszt. nemeskéri Kiss Pál, a bold. szűz Mária királyházi apátja, s a nagyváradi latin szertartásu székes egyház kanonoka, a magyar és több más tudós társaságok tagja, mindenszentek napját megelőző éjjel, Bécsben, életének 55dik évében, a halálálom karjaiba szenderült át. A fels. udvarnál nevelői tisztet viselvén, főleg a magyar nyelv ügyébeni ernyedetlen szorgalma és fáradni nem tudó munkásságával, a fels. uralkodó család méltánylatát és közszeretetet vivott ki magának; példás ajtatossága, megelőző nyájas leereszkedése, s erényteljes élete által pedig a jelen és utókornak követendő példaképül szolgált. Áldás lebegjen sirhantja fölött!! (R. és N.)

Füzes-megyeri és györgyei Bencsik Ferencz ur, több tek. n. vármegye táblabirája, és tettes Barsmegyének két izben volt országgyülési követe, miután tizenöt — ezek közt hét, teljes kort ért — gyermekének utósóját is már rég sirba szállni látta volna: folyó évi september 8án élte 90ik évében, kor-elgyengülésből jobb létre szenderült. Elhunytát — számos tisztelőin kivül hét unokája gyászolja. Fedje béke pihenő hamvait! — (Beküldetett.)

Pályakérdés. Nógrádból. Két rendbeli pályadijt tüzök ki e két a maga nemében érdekes kérdés fölött: 1-ször a nógrádi eddigi ellenzék typusa ellen, miért és mikép lett tulnyomó azon párt, melly a mostani követválasztáskor győztes lön; és mi eredményt áraszt e meglepő erőkifejtés, megyénk ezentuli politikai pártviszonyai állására nézve? E problema részletes megfejtéseért, a legalaposabb pályázónak, ki leghivebben adandja elő az érintett tárgy szinezetét, 12 darab aranyat érő serleggel, mellyen czélszerü emlék lesz irva, kedveskedni fogok; melly pályairatok, szokott modorban, a „Nemzeti Ujság“ szerkesztőségéhez bérmentesen beküldendők, és pedig folyó évi dec. 15keig; a serleg pedig jövő 1848-dik évi január első napjain tartatni szokott közgyüléseink alkalmával Gyarmathon — a midőn a pályairatok megbiráltatni fognak, a nyertes fél által, t. Kacskovits Károly t.biró urtól átveendő; — birálókul ezennel nyilvánosan is megkérem két pártbeli megyénk tisztelt egyéneit, t. Kacskovits Károly tb. és t. Plahy Ferencz szolgabiró urakat — magam csekély szavazatával is a megbiráláshoz hozzá járulván. — 2-szor e következő kérdések megfejtésére vonatkozólag, — 20 darab k. aranyat érő alkalmas emlékirattal ellátott serleggel kedveskedek: „hogy a váltó- s hitelt szinező törvényeink életbe léptetése óta, minden zsidó, bár mikép essék csőd alá, miért bir több vagyonnal utána, mint volt előtte, vagy ép üzlete kezdetében? ugy szinte keresztény kereskedőinkre nézve, a vagyonbani megbukás többnyire üdvös eredményü, és finantialis állapotukat biztositó? — ellenben: miért a magyar földbirtokost, egy csőd, — főleg „váltói“ koldusbotra juttatja, semmi esetre finantiáját nem biztositó, és bármi hitelezői fölzúdulása utáni csőd, a földbirtokos előbbi vagyonát s hitelét tetleg megnyirbálja? — Ha ezen köztapasztaláson épült állitások igazak, — ne figyelmeztessük é a hon apáit, hogy az országgyülésen szigoru törvényt alkossanak, miszerint a hamisan megbukó zsidó, de keresztény kereskedő is — miután csak ők képesek készpénzbeli vagyonuk egyensulyát mérlegelni (az elemekkel s pörökkel, mellyek a földbirtokost sujtják, kevés a gondjuk) — élte fogytáig bebörtönöztessék! — ugyan azon súly miért ne érje a hamis váltókoholókat is, (mert ideiglenes börtönnel K. Mózes ivadéka, pestmegyei fogoly, nem gondol, csakhogy nagy vagyona nincs lebilincselve). — Szinte honunk életkérdésének lenni állitom ezen anyagi kérdés megfejtését, s sikeres eszköz javalatát: mikép irtassék, vagy lehetőkép hajdani fenyitéki e részbeni törvény mintájára, kellő korláti közé szoritassék, e nyomorult honban (Europában páratlan) uzsorások szabad üzlete, melly nem csak a kiváltságos osztályt, de immár az adózó népet is, és igy, e maroknyi salakja honunk lakóinak, 12 millio néptömeget nyomorgat, és átalános inséget, mindenben egyedáruságot, sőt mint taval tapasztaltuk, és ne adja az ég! ez okból, jövő évben is tapasztalni foghatjuk — éhenhalást is előidéznek!! Száz meg száz földbirtokos nem képes egy uzsorás tőzsért megbuktatni; ellenben egy uzsorás száz földbirtokost könnyü móddal csőd alá kerithet, és kerit is honunkban; lesz egy kis respirium a falukon, utcunque Pesten is, — Pozsonyban tanyáz ezen sáskasereg! — E tárgybani pályairatok szokott modorban és bérmentesen szinte a „Nemzeti Ujság“ szerkesztőségéhez jövő 1848ik évi január utósó napjáig beküldendők; birálókul, három köztiszteletü országgyülési egyént fogok megkérni, — s az általok kijelentett nyertes értekező, azon serleget, és még valamit, — a közügy s jóbani fáradalmai emlékeül, — Pozsonyban, — annak idejében hirlelendő uton, módon, s egyén által átveendi. — Baloghi László.

Sz. kir. városi követválasztások.

Zágrábvárosban: Stájdacher József megválasztott országgyülési követ, betegsége miatt Pozsonyba nem utazhatván, helyette Andrievich Ignácz tanácsnok választatott meg.

Zólyomvárosban: Stúr Lajos pozsonyi oktató.

Túrmezőn: Jozipovich Antal.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Aradból. (Közgyülés vége). Bevégezve a fönebbi §§okban foglalt utasitásokat, néhány nemesi bizonyitvány lett volna kihirdetendő; de ki levén mondva végzésileg, hogy ezen gyülés egyedül az országgyülési utasitások megállapitásaért tartatik, azok kihirdetése a jövő közgyülésre halasztatott; — ki levén mondva azonban az is, hogy mind a két követ szavazattal választassék, az ellenzék főnökei fölkérék a mlgos elnököt, hogy a szavazatszedő küldöttséget még ezen ülésben nevezné ki; mire kisé terjedtebb lön a vita; mindazonáltal a mlgos elnök bizonyossá téve a rrket, hogy f. hó 20kán, az az: a követválasztási napon fogja azt pártkülönbség nélkül kinevezni, ez által megnyugtatni akará a vitatkozókat; de a vita tovább folytattatott; mlgos elnökünk azonban, bár milly soká kényszerittetett, kimondásánál állandóul megmaradt, s evvel az ülést eloszlatá. Oct. 19kén minden részeiből a megyének pártfőnökeiktől vezéreltetve nemzeti lobogóik alatt érkezék városunkba a nemesség; az egyik rész zászlóján: Török — Aczél, — a másikén: éljen Bohus — Biró. Adózunk — vala olvasható; s kijelölt jeik neveit hangoztatva vonultak nemesi tanyáikra, hol szokás szerint várakozék rájuk a követválasztási vendégség. De alig indult alkonyodásnak az idő, kivonultak tanyáikból valamennyien, s a két párt nemessége fáklyás zenével tisztelkedék kijelöltjeinek. Igy mult el az éj. Kicsapongás nem igen történt, kivéve azt, hogy egy udvarból kövekkel kezdék dobálni az egyik párt tisztelgőit; mi, ha némi ingerültséget elő is idézett, mindazonáltal minden nagyobb baj nélkül szerencsésen elmult, miután e tekintetben a tisztelgésében háborgatott nemesség mérséklete valóban példás vala.— Mgos főispáni helyettes ur látván e kezdeményt, s tartván attól, nehogy szomoru következmények fejlődjenek belőle, a pártfönököket magához kéreté, s fölszólitá őket komolyan, hogy miután már most is ingerültség s személyeskedések mutatkoznak, vállalnák magukra a felelősséget, miszerint a csend és rend nem fog megháborittatni; de midőn az egyik párt vezérei ezt elfogadni vonakodnának, mlgos elnökünknek nem marada egyéb hátra, mint a történhető kicsapongások meggátlására belátása szerint a czélszerü intézkedéseket megtenni. — October 20kán a nemesség a megyeházánál összegyülekezék. Egy választmány volt kinevezve, melly a bemenőkre fölügyelt. E választmány ½ 8ra megkezdé müködését. Először az ellenzékiek bocsáttattak a megyeházába, minden járás saját főnökének vezérlete alatt, a nemességet pedig a szolgabirák név szerint szóliták; miután ez igy a legnagyobb csendben megtörtent, következett a conservativ párt embereinek bebocsátása, — a bebocsátás alkalmával különös figyelem fordittatott arra, hogy a nemesség botokat be ne vigyen — ½ 11re bevégezvén a választmány működését, bejelenté, hogy az összeirt nemességet mind bebocsátotta, minek következtében a rendek a választás megkezdését várják. Ez után mlgos főispáni helyettes ur több főrendü személyek és ezen választmány tagjainak kiséretében az ó épület folyosóján megjelent, de a nemesség pártjelöltjeit harsányan éljenezvén, szóhoz csak nagynehezen juthata, a midőn is komolyan figyelmezteté u rket, hogy mellőzve minden személyeskedést, s szem előtt tartva Aradmegye diszét, melly még eddig soha meg nem szeplőtelenittetett, törvényes jogaikat higgadt vérrel gyakorolják. Most a szavazatszedő választmányok lőnek közmegelégedésre kinevezve, — melly alkalommal azonban ezen kiáltás „verekednek,“ és a sürü öklözés is, melly az udvaron történt, a jelenlevőket fölötte megrémité; de a főügyésznek és csendbiztosoknak, kik a helyszinén rögtön megjelentek, sikerült a csendet helyreállitani, a zavart okozó és oda nem tartozó egyéneket a megyeházából kiutasitván. — Mig ezek az udvarban történtek, az utczán rögtön egy osztály gyalog és félszázad lovas katonaság termett; de bejelentvén a főügyész, hogy a csend helyreállittatott, és az egyenetlenséget nem pártingerültség eszközlé, — mlgos elnökünk a katonaságot rögtön eltávoztatá, és a szavazást megkezdeté, minek esti 6 órakor azon eredménye lön: hogy Török Gábor első alispán 438, Bohus János tbiró 512 szavazatot nyert, s igy Bohus János 74 szótöbbséggel első követnek elválasztatott; az első követségre volt még Csernovics Péternek 2, Fábián Gábor és Biró Imrének pedig egy egy szavazata, s igy az első követségre volt mindössze 954 szavazat. Második követségre a többi kijelöltek közöl Kornéli Ignácz 117, id. Biró Imre pedig 535 szavazatot nyervén, amaz irányában 418 szótöbbséggel követül el is választatott. És igy ezen hosszu 14 órát Aradmegye nemessége csendes viselettel, s türelmesen győzvén le, tanuságát adá annak, hogy ha meg is van vesztegetve, de mi nem kényszeritjük, békés szelleméből nem olly könnyen vetközik ki. — Más nap a jegyzőkönyv hitelesitése alkalmával fölhozatott a katonaság rögtöni megjelenése, s az többek által roszaltatott; de főispáni helyettes ur

előadván alapos okait, mellyek az eseményekből önkénytesen fejlettek ki, s mellyek e tudósitásból is elég bőven láthatók, a rk többségét tökéletesen megnyugtatá; a nemességnek pedig, melly ingerült állapotában sem feledkezék meg önmagáról, sőt a legnagyobb mérsékletet tanusita, szives köszönetét nyilvánitva, az ülést eloszlatá. — Mi pedig örvendünk, hogy követeink, habár az ellenzék jelöltjei is, de annak legmérsékeltebbjei, kik a hon s nemzetiség irányában valamint a makacs megtagadást vételnek, ugy a gyáva odavetemedést is undokságnak tekintendik. Rendes levelező.

Barsból. October 18kán pártmérközés nélkül választattak meg követeknek adamóczi Ambró Antal helyt. tan. és Botka Tivadar, zajos éljenkiáltások között hozatván a terembe; a letett eskü után A. A. politikai hitvallását adá elő; a megbizó levél hitelesitése után, az igen rövid gyülés békességben szétoszlott, másnapi tisztválasztásra levén meghiva a nagy közönség.

Oct. 19kén. Csak imént mult kév éve, hogy megyénkben tisztválasztás tartatott, s igy a törvényes három év előtt tartatik a tisztválasztás; mi oknál fogva? azt, már a lapokban közlötteket figyelemmel kisért olvasó könnyen tudhatja: az eddig minden törvényes nyomatékot nélkülöző okokon kivül, ujak elő nem hozattak. Ezen nap a Simonyiféle vörös tollasok egy része a megyeház előtt összeseregelvén, S—nyi első alispánt éltette; a másik rész, nem tudván hol leend a gyülés, a nagy teremet foglalta el. A megyeházzal szemközt, kiállitott lovas katonaság vala látható, mellynek egy része a megye udvarába rendeltetett, minekutána azt a fejér tollasok, és a teremet — azon hirre, hogy a tisztválasztás az udvaron fog tartatni — elhagyott veres tollasok elfoglalák. A katonaság a vörös tollasoknak a tágas udvar mintegy ötöd részét engedé át s a lehozott asztal és székek, innét nem messze helyeztettek. Kilencz óra után számos kisérettel — kik között Simonyi Ferencz, Ambró Antal helyt. tan. Lipovniczky Vilmos hétsz. tábl. üln. Tarnóczy Kázmér nyitramegyei első alispán, Reinprecht Ign. s más számos tisztviselők — jött ő mltga a főispán ur le az udvarba, ki után tudni vágyból indulván vegyesen a vörös és fejér tollas nemesség is, a szabad téren állott védfalat, az aug. 9kén és sept. 13kán sat. napokon igen czélszerüen és sikeresen használtat, egészen nélkülöző, elnöki és többi székek körül tolongott; mire az elnök alig elfoglalt székét elhagyván, előbb nevezett kiséretével, az udvar közepe felé vonult; a megint utána tolakodva sietett köznemesség földöntvén az utjában volt s cserben hagyott székeket, tolakodás közben az asztal lábát eltörte; látni volt ezután, hogy a téren volt fejér és vörös tollu pár köznemes, széket ragadtak, s azzal egymásnak fenyegetve álltak nehány öl távolságra szemközt, de tisztelve viszonyos harczias készségüket, egymáshoz nem közeledtek; egyszerre beparancsoltatott a még kint maradt lovasság is, s ekkor a zavar általános lett, bizonyos tudomásunkra a vörösek közől hárman megsebesittettek, ezek között tetemesen csak egy. Illy zavarban és ütközetben az izmos lovak tiprása által összetörött székek néhány bárdolatlan köznemes fegverévé váltak, melylyekkel egyszer kétszer viszonyosan hajithattak. A dolog vége az lett: hogy a lovasság a vörös tollasokat a kapun kikergette. E közben Simonyi és Reinprecht eltávoznak, átadván Simonyi a jelen tisztválasztás elleni óvását — mellytől a levéltárban a hely is végzésileg megtagadtatott. Maga levén igy a fejér párt, szól Balogh János, s az imént történteket igazolni, mentegetni törekedik. Az egész tisztválasztás minekutána a benmaradt uri vörös tollások elvnél fogva tényleges részt venni benne nem akartak, s ellene ovakodtak, rövid ideig tartott. Figyelmet érdemel, hogy Simonyi is candidálva volt. A választás általában fölkiáltással ment végbe, csak a kis-tapolcsányi járás főbiróságára történt pro forma voksolás, de ez is félbeszakittatott, minekutána jelenté a voksokat szedő választmány, hogy Endrédynek hasonlithatlanul több voksa van, mit előre is mindenki tudott és tudhatott. — Bevégeztetvén a tisztválasztás, a megyei pecsét megszerzése lön a főgond, minthogy azt Simonyi törvényes hivataloskodásának érzetében, kiadni nem akará, két izben sikeretlenül kérvén annak kiadását, a kiküldött szolgabiró és esküdt. B. I. t.b. polgári hatalom megrendelését inditványoza Simonyi ellen, ez végzésbe ment, és Simonyi ajtajának elébe egy pár megyei hajdu állittatott; ekkor sem akarván kiadni a pecsétet, fiscalis actio rendeltetett ellene; de ő csak magát ismerve törvényes alispánnak, kijelentő: miként a pecsétet által nem adja; katonai karhatalom rendeltetik tehát, s a lévai hadfogadó kormánytól szinte Maróthra rendelt gyalogság, és a lovagok közől is egypár, Simonyi ajtaja elejébe állittatik; ő határozatában rendületlen, s az ezek iránti végzést magának irásban kéri kiadatni, (az alatt mig ezek történtek az utczán, zene vonul az alispáni ablakok alá, és zenével mulatja az alispánnal bent fogott s békével szivarozó urakat; ezek amaz ismeretes „rab vagyok rab vagyok“ huzatják maguknak). Mig az üzenetek tartottak, nem hiányzott egy két Simonyi ellen irányzott szónoklat; az egyik, Kürthy Lajos, a katonai karhatalomnak egész szigorral való használtatását véleményezi; a másik állitja: hogy a megyének illy körülményekben, midőn annak végzéseivel valaki annyira daczol, joga van őt vasra veretni. Azonban a kivánt végzés elkészült, és Simonyi első alispánnak megküldetett, ki az alatt, mig azt megnyerheté, egy illy föliratu: „a megye első alispánától“ levelet küldött le, a melly levél nekie föltöretlenül visszaküldetett. Egyszerre csak halljuk, hogy a pecsét megvan, az irományok elvétettek, ennek bizonyosságáról magának az e tisztben eljárt ujon választott másod alispánnak Szabó Jánosnak jelentéséből győződtünk meg, megértvén ebből, miszerint a nevezett ur törvényes bizonysággal, magához vevén a lakatost, a szekrényt, mellyben a pecsét volt, fejszével föltörette, s a pecsétet elfoglalván, az irományok itt tarlált részét nagy ovatossággal szobájába vitette, s a másik szekrény kulcsát magához vette. Ezen jelentés után egy uri ember mintegy nem elégelve a történteket, inditványozá: hogy Simonyitól még azon pénz is vétessék el karhatalommal, mellyet a megye három év előtt a szepesiek (talán inkább árvaiak) részére összeszedett s melly pénzt a volt első alispán három nap előtt kézbesitett Simonyinak; ezen ismételt inditvány visszhangra nem talált. Azok, kik Simonyihoz eddig is nem személyes érdekből, hanem elvből, az igazság és törvényesség szent érzetétől ihletve ragaszkodtak, s kiket nem szenvedély, nem haszonvágy csatolt a vörös részhez, (a hol, hogy a dolgok legszerencsésebb kimenetele, s a törvény tiszteletének — mi az e rész értelmesbjeinek egyedüli czélja vala — kivivása után sem lehetett más hasznot, mint a törvényes szokásnak épségbeni föntartását, ezen minden anyagit fölülmuló szellemi, s állományunknak szilárdságot kölcsönző hasznot, várni, olly világos mint a nap) most is hivei maradtak a tisztviselők ugy, mint a táblabirák, és egész kath. clerus (egyet kettőt kivéve) habár a körülményekből láthatták is, hogy már most igen kétes a győzedelem, sőt eleve tudták, hogy az ügy illy állásában a hatalom ellen győzniök lehetlen! már ebből is kitetszik, milly ferde, s minden szellemi emelkedettséget nélkülöző irányból indulhatott a Budapesti Hiradó levelezője, vakmeröen állitván, mintha a kath. papság Simonyi által elámittatott volna; épen nem! ezen szilárdságot, összhangzást tanusitandja ő akár melly megyei, törvényes állásu s hivataloskodásában hü egyén mellett is, s őt, ha törvényes időnek előtte szándokoltatik letétetése, pártolni fogja; nem Simonyinak személye, hanem a benső, a lélekismeret mélyéig ható meggyőződés, csatlá a papságot ezen ügyhöz; azon papságot, melly tudja s megtartani is elég szilárd azon ismeretes moralis elvet „contra conscientiam agere non licet“; ha Simonyi ellen csak egy törvényes ok hozatik vala föl alaposan, első a papság, a melly tőle elvonul.

Rendes levelező.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.)

Második országos ülés, october 23kán; kezdete délelőtti 10 órakor. Az ülés megnyitása után mindjárt átadá az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmány munkálatát volt udvari alkancellár báró Bedekovich Lajos ő nmltga, mint a nevezett küldöttség elnöke, mely Novak Ferencz ügyésznek s választmányi tollnoknak pontonkinti fölolvasás végett átnyujtatott. — Egy birtokos, B—a, (a korlátokon kivül) azon kérdést tevé: miszerint határoztassék el mindenek előtt, valjon F—c J. és R—y megbizottak, kik a korlátokon belül, a második asztalnál foglaltak helyet, melly csak a törvényhatóságok követei számára van rendelve, helyeiken, mik őket nem illetik, meghagyathatnak-e, minthogy szólónak, mint nemes embernek, a korlátokon kivül kell állnia. R—y megbizott: Ő soha olly jogot nem tulajdonitott magának, mi őt nem illeti, s a helyet, mellyet elfoglalt, teljes joggal tartja meg, s örvend, hogy B—a is a nemesség joga mellett szót emel, hasonlókép a korlátokon kivül ezen asztalnál venne helyet s vele közösen védné a nemesség jogait. — B—a kinyilatkoztatá, hogy ő a gyülés határozata ellen cselekedni soha sem akar; helyével meg van elégedve, csak azt ohajtja, hogy azon urak ne sajátitsanak el olly helyet, mi őket nem illeti; végül fölhivá az elnökséget ezen ügybei beavatkozásra. — Elnök ő nmlga: ama rend, melly szerint a korlátokon belüli asztaloknál csak a törvényhatóságok követeinek s báni levél által meghivottaknak és személyesen megjelenteknek szabad helyet foglalni, az utósó tartománygyülésen is megtartatott, a nélkül, hogy azok, kiknek eldöntő szavuk van, ezen elrendezés ellen szegezték volna magukat; innen ezen rend a gyülés határozatának tekintendő, mit megcsonkitni nem szabad, s ennél fogva a két meghatalmazott ur eljárása nem helyeselhető. — R—y megbizott: ő semmi demonstratiót, melly törvényen és szokásokon nem alapszik, annál kevesbbé törvénytelen avatkozást a jogba, nem tür; mi pedig az előbbi tartománygyülésnél gyakorlott szokást illeti, meg kell vallania, hogy az törvényellenes ujitás volt, mellynek rá nézve kötelező ereje nincs. F—c Batthyány Kázmér megbizottja horvát nyelven mondá: Mint az első ülésben Károlyváros követe inditványozá a titkos választmányi ülések helyett a nyilvános kerületi ülések tartását, ezen javaslat, habár nem volt pártkérdés, még sem pártoltatott, miután ellenkező szokásra volt a hivatkozás, holott most a szokás ellenére a távollevők követét, kiknek azelőtt mindig szavazási joguk volt, még is kizárni akarják. S—n gróf Pozsegamegye főispáni helyettese: Az ülés rende a szavazatjogra nézve semmi szabályozó következéssel nem lehet, mert a szavazás fölötti kérdés sokkal fontosabb, hogy sem annak a korlátok elrendezésétől kellene függnie. A magyar országgyülésen, kik a tanácskozásba közvetlen be nem folynak, szinte elkülönözött helyre utasitvák, de egyszersmind ki van mondva, hogy ezen elkülönözés a jogkérdésre nézve, jelesen a szavazást illetőleg, semmi következést nem vonhat maga után. R—y távollevő követe: Mi a magyar országgyülésröli példát illeti, az illyeket e gyülésre alkalmazni nem lehet, mert a magyar országgyülés törvényhozó testület, ellenben a tartománygyülés egyedül olly gyülekezet, mellynek határozatai törvény erejével nem birnak. A tótországi megyék s sz. kir. városok küllön követeket küldenek az országgyülésre, s külön, az itt elkészitett utasitásokkal gyakran ellenkező utmutatást adnak követeiknek, s épen nem kötelesek arról itt számolni. B—cs báró volt udvari alkancellár ő nmga ellenmondva R—y megbizott állitásának, hogy t. i. ezen gyülés egyedül olly gyülekezet légyen, mellynek semmi törvényhozói hatalma nincs, mert mellőzvén azt, hogy ezen országok tartománygyülése a régi törvényekben s kir. leiratokban országgyülésnek (diaeta) neveztetik, van neki joga helyhatósági törvényeket alkotni; ezen gyülés határozatai, ha királyi szentesitéssel megerősittetnek, ezen országokra törvény erejével birnak, s annak érvényességét a magyar országgyülésen kérdésbe sem szabad hozni. Mi pedig az ülés rendét illeti, ugy a távollevők követeinek, kiknek eldöntő szavuk nincs, helyeik a korláton kivül vannak, mert a korláton belöli hely, a szabályul elfogadott kir. leiratnál fogva csak a báni levél által meghivottakat s személyesen megjelenőket illeti; s minthogy ezen urak a korláton belül foglaltak helyet, az csak a gyülés türelmének tulajdonitható, hogy megszenvedtettek. — Erre megjegyzé elnök ő nmlga: miszerint ezen urak elsők voltak, kik a rendet átlépték, s ha még tovább is zavarnák a tanácskozás folyamát, ugy más rendelkezés leend szükséges ... B—k Pozsegamegye követe: már első nap tett az ellen óvást, hogy a távollevők követei a korláton belöl foglalának helyet; most is tiltakozik küldői nevében az ellen s kivánja, hogy a korábbi rend föntartassék. Pozsega sz. kir. város követe szinte tiltakozik az ellen, valamint azon állitás ellen is: hogy a slavoniai megyék küllönös, Horvátországtól elszakasztott megyék. Küldői a Horvátországgali kapcsot mindenkorra sértetlenül meg kivánják tartani. K—d távollevő követe (buzgó

fiatal hazafi) horvát nyelven: ő azt hitte, hogy az asztal, mellynél helyet foglalt, a távollevők követei számára rendeltetett légyeu; miután pedig a magas gyülekezet nyilatkozatából érti, hogy azoknak itt helye nincs, ugy innen távozni és a korlátokon kivül maradni akar, nehogy az vélessék, miszerint R—y és F—c megbizottakkal egy asztalnál ülvén, velük közös dolga van, — (mire fölkelvén, a korlátokon kivül vön helyet). F—c távollevő követe (valamint R—y is) mind a mellett helyén maradt, mellyet az alkotmány jótéteménye (mint ő mondá) neki juttatott, s innen csak szuronyok távolithatnák el. A választmány tollnoka a küldöttség munkálatának pontonkinti fölolvasását kezdi meg.

„1. pont. azon kérelem megujitását tárgyazza, hogy a törvények lapoldalonkint magyarul s németül irassanak alá ő felsége által, s nem csak ezen országoknak, hanem a törvényhatóságoknak is ezen alakban adassanak át.“

Egyhangulag elfogadtatott.

„2dik pont szól ama ő felségéhezi fölterjesztésről, hogy ő felsége Zágrábmegyét — mellynek abbeli határozata, miszerint a tartománygyülésre követeket nem küld, a nélkül, hogy e vonakodását az elnökségnek följelentette volna, hanem egy szomszédmegyét keresett meg a magyar országgyüléseni képviseltetésére, egy udvari rendelet által roszaltatott — kötelessége teljesitésére utasitni legkegyelmesebben méltóztatnék.“

Elnök ő nagymsága megjegyzé: miszerint e pontban ama hely: „hogy Zágrábmegye a tartománygyülés elnökénél is nem igazolá magát“ kihagyattassék, minthogy a nevezett megye ő nmgához egy iratot intézett, mellyben a tartománygyülésrei követ nem küldés okát adja, s melly irat olvastatnék föl. — Tehát a levél kihirdettetett, mellyben ama zágrábmegyei sérelmet hozzák föl, hogy egy kir. leirat által a nemes embereknek tartománygyüléseni egyéni szavazata elvétetett, s mellyben a tartománygyülést, a mint ez most áll, báni conferentiának nyilatkoztatják, mire követeket nem küldhetnek; végül a tartománygyülésbeni követek választása ellen, valamint az ország pecsétjének ez utósók megbizó leveleire alkalmazása ellen is ovást tesznek. T-c távollevő követe (horvát nyelven) a választmánynak fölebbi pontjában kifejezett határozata ellen semmi kifogása nincs; csak azt jegyzi meg, hogy Zágrábmegye a tőle Pozsonyba küldendő egyéneket követeiül nem választá, hanem csak kérelmeinek országgyülés elibe való terjesztésével bizá meg; mert ha magán egyéneknek szabad az országgyülés elébe folyamodni, ugy kérdi: valjon miért ne lehetne ezt tenni egyes törvényhatóságoknak? mi pedig B—cs báró volt udv. alkancellár ő nagyméltóságának állitását, melly szerint ezen gyülésnek törvényhozó hatalma van, illeti, az ellen szólónak válaszolnia azt kell, hogy egy állodalomban két t.hozóság nem létezhetik; a tartománygyülésnek egyedül statutum hozási joga van, s e jogát mindig csak a törvény által kijelölt határok közt szabad neki gyakorolnia. O—cs Metell helytartósági tanácsos s ujon választott követ: Zágrábmegye nyilatkozata ollyan, hogy eljárásának törvénytelensége világos, mint a napfény. A nevezett megye a fölött panaszkodik, hogy a nemesektől az egyéni szavazatjog elvétetett, és ugyan ez sem a magas tartománygyülésben, sem báni helytartó ő nmgában jogai pártolójára nem talált, holott a kir. leirat az összes megyei rendektől törvényszerünek ismertetett el. Zágrábmegye minden egyéb törvényhatóságoktól elválni akar, mellyek a kir. leiratot elfogadák, s a dolgok mostani állásával megelégesznek. Mi F—c távollevő követ állitását illeti, hogy t. i. ezen tartománygyülésnek csak közigazgatási hatalma van, az nem áll; mert a közigazgatást a dicasteriumok gyakorolják, ezen gyülésnek pedig van joga statutumokat hozni, mellyek ha királyi jóváhagyást nyertek, ezen országokra nézve törvény erejével birnak, s azután a közigazgatás is ennek értelmében viendő. R—y távollevő követe: A népek életében vannak mozzanatok, hol egyesek vagy többek is, mig a közjót elömozditni hiszik, öntudatlanul ellene dolgoznak; ezen állapotban találtatott Lengyelország 1830ban, hol egyik párt az oroszok ellen fegyvert fogni vélé, és azokat, kik ezt nem tevék, haza ellenségeinek nyilvánitá, nem sokára azonban, a muszkák Warsó előtt megjennek s a lengyelek romlását eszközlék. Hasonló esetben van most Horvátország, hol egyik párt ezzel, a másik más eszközzel véli a közjót elömozditni. Szólónak hazája a Kárpátoktól az adriai tengerig terjed; innen ezen kifejezésnek „két hazának fia“ értelmét fölfogni nem képes. B—cs báró ő nagyméltóságának állitása (folytatá szóló), melly szerint ezen tartománygyülésnek törvényhozó hatalma van, nem mond egyebet, mint hogy Horvátország független; szóló azonban a törvényekből tudja, hogy ez máskép van. I. r. 11 czimében Dráva és Száva folyók Magyarország czimerén jelennek meg; az I. r. 13. czime mondja, hogy ezen országok Magyarhonnak kiegészitő s vele egyesült részeit teszik; a III. r. 1 czimének 3dik §sa mondja, hogy a „Regna subjecta“ Magyarhonnal egy testet tesznek, s ezzel egy lételük van; ugyan ezt nyilatkoztja ki az 1791: 10, valamint az 1821ről kelt kir. leirat is, melly a Száván tuli részeket Magyarországgal egyesité; a fölségsértések ellen, ha illyek itt történnének, a kir. tábla előtt a kir. ügyész indit pert, sat; mindezek azt mutatják, hogy ezen részek Magyarhonnal egy országot képeznek. A király czimében, foytatja szóló, ezen országok ugyan névszerint megemlitetnek, de ez mit sem bizonyit, mert ugyan azon czimben Jeruzsálem is előjő. Az országgyülés az adót és a katonaság kiállitását ezen országok számára is meghatározza; ezek a magyar nemzeti szinházra is adóztak. Ennél fogva csodálkozik szóló, hogy nevezheté magát S—n gróf föispáni helyettes „két haza fiának,“ miután a Kárpátoktól az adriai tengerig csak egy haza létezik. Elnök ő nagyméltóságának intését, hogy a tanácskozást ne gátolja s az eddigi szokást megtartsa, szóló köszöni, azonban nem tudja, mit akar ezzel ő nmga mondani: miszerint ellenkező esetben más rendszabályokhoz kellend nyulni; talán ezt ő nagyméltósága nem gondolta előre meg. (Élénk nem tetszés minden oldalról, mi által szóló a tovább beszélésben meggátoltatik) S—n gr. Pozsegamegye föispáni helyettese kéri a rendeket, hogy a szólónak beszéde végig hallgattassék, s azután czáfoltassék meg, mire az előbbi szónok kihallgatást nyert s folytatá: ő tiszteli s becsüli ő nmgát, azonban neki kérnie kell, hogy jogai s a régi szokás föntartassék. Elnök ő nmga: a távollevők követei a szokásra hivatkoznak, ha azonban következetesek akarnak maradni, ugy a szokás ellen maguk ne cselekedjenek; mindig az a szokás uralkodik nálunk, hogy legelsőben a törvényhatóságok követei, aztán más hivatalnokok s förendek mondák ki véleményeiket, a távollevők követeinek alig egyszer kétszer vala szabad szólniok; de az olly eljárás, midőn minden távollevő követe olly gyakran akar beszélni, a tanácskozást valóban mindig hátráló, miután a szokásnál s a kir. leiratnál fogva eldöntő szavuk nincs. Ha 6 vagy 10 illy távollevő követe lenne itt, akkor üléseinknek 2—3 hónapig kellene tartaniok; de czéltalan is, mert elhatárzó szavuk nincs, s praeceptoroskodásaikat a gyülés nevében kikéri magának; az elnökség a megbizottak elleni nyilatkozatát előbb is jól megfontolta s ugyanazt még egyszer ismétli. (Hangos živio). (Folyt.) Agr. Ztng.

Erdélyi országgyülés.

A CII. országos ülésben oct. 26kán, a fejedelmi szentesités végett fölterjesztett törvényczikkeknek kir. biztos ő nmlgához leendő átvitelére megbizott küldöttség elnöke, megbizatásuknak az országgyülés határideje tovább nyujtása iránti ágára nézve jelenti, miként kir. biztos ő nmlga azt méltoztatott igérni, hogy munkás lesz benne, hogy mind addig, mig az általa rövid időn ő felsége szentséges szine elébe juttatandó törvények le nem érkeznek, az országgyülés be ne zárassék. Ezután a kir. kormányszék is a terembe jövén, megkezdődött a korm. tanácsos választása. Szavazók száma: 168. A szavazatlevélkék betétele után némi kétség támadott az iránt, valjon nincsen é a szám elhibázva? Némellyek a hiba esetére, a szavazatok kiszedése előtt kivántak intézkedni, mások csak azon esetre tartották szükségesnek az intézkedést, ha a szavazatok kiszedése után, az elhibázott szám nagyobbnak fog kiviláglani a választási lajstromba bemenők és kimaradandók közötti különbségnél. Végre a kk. és rr. megnyugodván elnök ő nmlgának azon nyilatkozatán, mikép lehet, hogy hiba történt, de azon urak, kiket a szavazatok kiszedésére segédeiül fölszólitand, bizonyságot fognak tenni, ha történt é és minemü zavar; elkezdődött a szavazatok kiszedése; minek eredményeül többséget nyertek a r. katholikusok közől: Nopcsa László 145, Horváth István 143, May Frigyes 106; reformatusok közöl; Szacsvay Zsigmond 146, Thoroczkay Miklós gróf 145, Bánffy Miklós báró 115; lutheranusok közöl: Brennenberg Sámuel 161, Gebbel Károly 153, Bertleff Mihály 111; unitariusok közöl: Gálfalvi Imre 163, Szentiványi Dániel 162, Iszlay László 154 szózattal. A szavazatlevélkék kiszedése után az tünt ki, hogy a szavazók számitásában semmi zavar nem történt. Ezek után az ezen választást, ugy szintén az országgyülés alatt is folyható perekről szóló törvényczikket kisérő fölirási javaslatok fölolvastatván, köziratra mentek. Végül a kir. kormányszék által a mai ülés alatt visszaküldött mezörendörségi, kisajátitási és egyenes örökösödési törvényjavaslatok, a helyeseknek talált észrevételekhez képest ki lönek igazitva.

Az october 27-ki CIII. országos ülésben mindenek előtt az ujon választott főszámvevő hivatali elnök gr. Nemes János ő nmlga és kormányszéki tanácsos Kozma Pál ő nmlga tevék le hivatali esküjöket a kir. kormányszéknek is jelenlétében, a kk. és rr-nek a felség, s a választottak nevei említésekor hangzott éljen kiáltásai közt. Ezután a tegnap történt korm. tanácsos választást s az országgyülés alatt is folyható perekről szóló törvényczikket kisérő, és az urbéri szék biráinak fizetését tárgyazó föliratok szövege lön megállitva s a k. kormányszékhez átküldve. S most, miután elnök ő nmlga tegnap azt méltóztatott nyilvánitni, hogy ma, mennyire az idő engedendi, a sérelmi bizottság által beadatott némelly sérelmeket fog tárgyalás alá vétetni: fölolvastatott Bereczk városnak a revindicált havasok s több belügyeire vonatkozó sérelmeit tárgyazó bizottsági javaslat. E javaslat fölolvasása után némi vita keletkezett a sérelmek tárgyalásának sorozása iránt. Középszolnokmegye követe, nem ellenezte ugyan, hogy egyes törvényhatóságok sőt egyének sérelmei is orvosoltassanak, mit törvény s az egyesületi hit parancsol, hanem szerinte levén olly sérelmek, mellyek az egész országot, jelesen az adózó osztály sorsát igen közelről érdeklik, millyen a katonaélelmezés, ezt kivánta előlegesen tárgyaltatni. Marosszék köv. Küldöinek s átalában az egész székely nemzetnek törvényellenes adózásból folyó sérelmei mellett emelt szót. A többség azonban nem táplálhatván olly reményt, miszerint az országgyülés hátralevő napjai alatt az adóügyben sikeres lépést tehessen, a középszolnoki inditvány fontosságát pedig kellőleg méltányolván, a katonai élelmezés előleges tanácskozásra kitüzését kivánta, mit elnök ő nmlga meg is tön. Kolozsvár e. köv. az országgyülési szállás tárgyalását szorgalmazta. Mire a nm. elnök ur azt nyilvánitotta, hogy valóban szándéka volt a jövő ülésre ezt tüzni ki, de miután a katonaélelmezés mellett olly nagy rokonszenv nyilvánult, most már csak arra szólithatja föl a kk. és rr-ket, hogy az országgyülési szállással is készüljenek, miszerint a katonaélelmezés után, mennyiben az idő engedendi, tanácskozás alá vehessék. E szóváltások után, nem levén a mai ülésnek egyéb teendője kitüzve, a kk. és rr. folytatták a fölvett sérelmek tárgyalását. A bereczki sérelmek után következtek Csikszék sérelmei, mellyek közt ott áll a würtembergi kivándorlottak ügye is. Erre nézve a kk. és rr. a bizottsági vélemény nyomán meghatározták a r. bizottságnak czélszerü honositási és telepitési törvények javaslatát kötelességévé tenni. A bizottsági munkálat az érintett törvények létrejöveteléig idegenek betelepitése megtiltását s a csángomagyarok beköltöztetését is tervezi; melly elvek szintén a rendsz. bizottság köréhez fognak tartozni. Ezek után a havasokon legeltető szebeni juhos gazdák adóvali nem terhelése iránti sérelem s Kolozsmegyének némelly korszerü javitások iránti kivánatai jöttek szőnyegre, mellyekre nézve a bizottság véleménye határozattá vált. Ehezképest a gazdasági egyesület országos pártolás alá van véve. Kézdivásárhelynek k. városok sorába emelését a kk. és rr. elhatározták, mi ellen Marosszék követei, küldöiknek a mult orsz.gyülésen nyilvánitott ellenmondásához ragaszkodásukat jelentették ki. Felsőf. sérelmeinek, mellyek közt emlitést érdemel a szász nemzet azon tételének, miszerint a törvényes k. táblán vizsgálatot kiállott ügyvédeket, a szász nemzet közönsége előtti vizsgálat letétele nélkül, be nem fogadják, orvoslása határoztatott, jelesen az érintett sérelemnek a k. kormányszék a végetti fölszólitása

által, hogy a n. szász nemzetet a törvények megtartására utasitsa. E sérelmek tárgyalása közben, a kk. és rr. általános helyesléssel fogadták Kolozsmegye követének azon inditványát, hogy a muzeum, nemzeti szinház és országos terem iránt tett alázatos fölterjesztésre ő fgétől kegyelmes válasz kéressék. Dézsvárosnak kiváltságos állásba helyeztetése iránti kérelme tárgyában, ki fog hallgattatni Belsőszolnokmegye. A Dálnoki, Teleki és Szotyori családok nemességügyi kérelmei pártolást nyertek. Kolozsvári izraelita Vélics Dávidné boltos kereskedés iránti kérelme tárgyában határozattá vált, miszerint a kk. és rr. a szabad kereskedés elvét pártolják; hogy ezen elv a jelen esetre mennyiben alkalmazható, annak a kolozsvári tanács kihallgatásával leendő elhatározását a k. kormányszékre bizzák.

Holnap a mai ülésben megállitott föliratok s illető t.javaslatok fognak fölterjesztetni. (E. H.)

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ madridi levelezője oct. 24röl következőleg tudósit: „Ismét ministerváltozás! — „Azon fontos okok tekintetéből, mellyeket Narvaez tábornok a királynő elébe terjesztett, jónak látta őt a külügyek miniteriumától fölmenteni s azt Sotomayor herczegre ruházni. Egyébiránt Narvaez a ministeri tanács elnöke maradand. A tengerészeti ministeriummal D. Manuel Bertran de Lis kináltatott meg,ki azt valószinüleg el is fogadandja. Azt hiszik, hogy Ros de Olano tábornok s közoktatási minister, kit a királynő többé látni sem akar, s kit „Judás“nak nevez, tárczáját Pidal-nak adja át. — Mirall énekes elragadtatása (rapto, miként az itteni lapok magukat kifejezik) ki a királyi palotában adatni szokott hangversenyekben többször énekelt, minden beszédek tárgyát képzi. A királynő fölötte neheztel a ministerekre, hogy leghübb alattvalói egyikének személyes bátorsága illy erőszakos módon megtámadtatik. Sőt egy lap azt állitja, miszerint a ministerek egy hivatalnokot küldöttek Mirall után, ki őt a visszatérésre birja. — Narvaez tábornok eddigi segéde Gaertner ezredes Huesca tartomány (Aragonia) főparancsnokává neveztetett.

N.Britannia. A „M. Post“ némi jegyzeteket tartalmaz az Angliábani római kath. hyerarchianak a pápai szék által tervezett uj rendezéséről. Az apostoli vicariusi czim meg fog szüntetni, s a püspökök ezután székhelyeik után fognak neveztetni. Dr. Wiseman, kit westminsteri érseknek kitüzve lenni hittek, birminghami püspökké neveztetett, s ama állomás dr. Walsh-ra ruháztatott. Egy vagy két uj érsekség fog alkottatni, s nem „valószinütlen“ — mond a „M. Post“ — „hogy rövid idő alatt a st jamesi udvarnál leendő római nunciusi hivatalra minden szükséges intézkedések meg fognak tétetni.“ — A „M. Herald“ az ir egyetemek fölött kimondott kárhoztató pápai itéletet angol forditásban közli; az oct. 9röl kelt s a buzgolkodó dr. M' Hale tuami érseknek „Juda arszlányának“ van czimezve. A pápai szék itélete — miként O'Connell Dániel — kárhoztatja kath. szempontból ama intézetekben azt, miért sir. R. Inglis a parliamentben azokat anglican szempontból megrövta. Mind a két szigoru egyházi párt a collegiumokat „istenteleneknek“ nevezi, mivel a sajátlagos vallási oktatásnincs vezérelvül bennük fölállitva. Azt gyanitják, hogy a pápa dr. M' Hale s pártjának egyoldalu jelentésére határzott igy, sőt egy lap reményli: hogy ha a papa male informato ad melius informandum hivatkozhatni, akkor talán ezen határzat megváltoztatása következhetik be, melly egy részről az irhoniakat fényeges jótét elvonásával és elvesztésével fenyegeti, más részről pedig a római és angol kormány között olly kedvezőleg megkezdett viszonyokat megzavarni fenyegetődzik. — A magasabb körökből ismét számosan tértek át a római kath. egyház kebelébe, különösen hölgyek. Egy hirlap dr. Pusey-röl azt mondja: „hogy gyóntat, áldoztat, az elhunytakért imádkoztat sat. egészen római szertartás szerint. A főegyházi lapok szivükből ohajtják, hogy meggyőződését végre külsőleg is nyilvánitaná.“

Franczia ország. Páris, oct. 29. A király s királyi család tegnapelőtt néhány órára ismét a tuileriákba jött s este St. Cloudba visszatért. Montpensier herczeg udvarában Vincennesben uti készületek tétetnek; a herczeg — mint mondják — nov. 6án nejével Madridba fog utazni, a cortes megnyitásában szinte részt veendő.

Az algiri püspök Aumale herczegnek e tartomány főkormányzójává történt kinevezése alkalmával papságához fölszólitást bocsátott, hogy az ég áldásaért minden egyházakban imák rendeztessenek.

Lyonból oct. 28ról kelt tudósitás szerint Bonald bibornoknak megyéje összes papságához intézett uj körlevele a leghatályosabb szavakban viszszautasitja azon vádakat, mellyeket a főpap s a papság ellen a croixroussei zavarok alkalmával átalában hallani lehetett. E körlevél czélja minden szószékről leolvasva a néphangulatot csilapitani, a clerus hiveit összetartani, az ingadozókat szilárditani. A bibornok elismeri, hogy a nyilvánosság ellenében nyilvánosságot kell használni.

Olaszország. Róma, oct. 24. Nem régiben a „Contemporaneo“ „il partito cattolico“ czimü czikkben azon vélemény mellett küzdött, mintha a különszövetség törekvései és a Belgium és Németországban levő szigoruan kath. párt egyéb manifestatioi a katholikus egyház szellemén kül léteznének, miként azt most Rómában fölfogják. Angol, franczia, német és belga szabad szinezetü lapok, diadallal utalnak e czikkre, mellyet versenyezve forditanak s commentálnak. Ez és más szolgált ürügyül arra, hogy a félhivatalos „Diario di Roma“ a „Contemporaneo“ e czikkét tisztán meghazudtolá. Ez tegnap következő szavakban történt: „Ő szentsége a mi urunk (la Santitá di nostro Signore) lelke legmélyebb elkeseriltségével vala kénytelen látni, hogy azon különféle lapokban, mellyek Rómában s a statusban nyilvánosságra jutnak, hanem nem hivatalosak, különösen pedig a „Contemporaneo“ 39dik számában, némellykor olly czikkeket merészlenek fölvenni, mellyek jóllehet némileg álorczázottak, azon iparkodnak, hogy józan vallásos elvekkel biró idegen személyeket gonosz megjegyzések által megbélyegezzenek s olly tényeket soroljanak elő, mellyek képesek legyenek a katholikusok ellen gyülöletet gerjeszteni s az igazi politikát megsérteni. Jóllehet illy czikkek a hirlapok külön- és sokfélesége mellett a censorok kifárasztott figyelmét könnyen kikerülik, mindazonáltal világosan kinyilatkoztatják, hogy azok sem a kormány, sem a papi politika, annál kevesebbé a kath. egyház fejének viszhangjai s azokat ő szentsége fölötte roszalja. Mialatt ő szentsége a törvény magtartását helyreállitani szándékozik, azt kivánja, hogy azt másnak ne tekintsük, mint különös utópiák szülöttjének, melly a censura figyelmét kikerülé“.

Sveicz. Az „Oest. Beobachter“ a mult számunkban közlött berni lapok tudósitására vonatkozólag, fölhatalmazottnak mondja magát kinyilatkoztatni, hogy Kaisersfeld báró cs. kir. követ Sveiczban, ki a szövetségben kitört zavarok óta álláspontját Bernből Zürichbe áttevé, a zürichi kormányzó polgármesternek dr. Zehnder nek tevé azon jelentést, hogy udvarától nyert parancs következtében a polgárháborunak kiütése pillanatában Sveiczot elhagyandja és Bregenzbe vonuland vissza. — Mint beszélik, Waadt cantonban már vér folyt. Egy csapat wallisiak Freiburgba kisértének utat törni,hanem viszaverettek, a harcztéren 3 halottat hagytak. Biztos tudósitások még hiányzanak.

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

EMICH GUSZTÁV könyvkereskedésében s általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető Balásházy János m. t. t. rendes tag által szerzett

„Politikai, és Statusgazdasági nézetek“ czimü munkának két első füzete.

Ugymint:

I. Füzet: A megyei, királyi városi, és szabadalmas kerületi adókezelés javitásáról, vagyis kataszrálás egyszerü módjáról, miszerint a porták költséges összeirásai nélkülözhetők, s az élénkebb pénzforgalom által igényelt telekkönyvek pótolva lennének.

II. Füzet: A nemzet vagyonának gyarapitásáról, tenyésztési dolgainak törvényes szabályozása által.

Ára a két füzetnek egy kötetben 1 ft. p. p.

Tiz példány vevője egyet ingyen nyerend. Illy móddal megszerezhetők Debreczenben is a könyvnyomda művezetője Tóth Endrenél, mint szinte Telegdy, és Csáthy Lajos könyvárus uraknál. — A munkák czimei is bizonyitják érdekességöket, s korszerüségöket (1—3)

Csöd orvos-doctori és gyógyszerészi állomásokra.

Sz. H. Hadház városban, — melly Debreczentől mintegy két órányi távolságra, H. Böszörménytől pedig, melly a sz. hajdu kerületnek székvárosa, mintegy 1½ órányira fekvő, körül belől 3—6 ezer magát jól biró népességü szabad közönség — egy rendes orvosi állomás 300 pft, szabad lakhely és 2 öl tüzifa fizetéssel rendszerittetet, s erre, valamint ugyan csak ezen városban egy gyógyszertár fölállitására is ő cs. kir. felségétől a szükséges engedelem ki is nyeretett. Az ezen állomásokat elnyerni kivánó t. cz. orvos-doctor és gyógyszerész urak ne terheltessenek e f. évi december 31-ig orvos-doctori, s illetőleg gyógyszerészi okleveleik s más egyéb erkölcsi, s gyakorlati bizonyitványaik s ajánló leveleik bemutatása mellett, magokat a hadházi tanács előtt jelenteni, s illetőleg személyesen is bemutatni. 3—3

Keresztény naptár

magyarhoni katholikusok használatára

1848 szökő évre

első évi folyam ára 8 kr. p. pénzben.

Ezen tiz ivre terjedő tartalomdús, szép papirosra kiállitott s képes boritékkal ellátott uj naptár kapható Pesten Eggenberger József könyvkereskedésében, a pesti központi seminarium, sz. ferencziek, és serviták portásainál; Budán - a „Religio és nevelés“ szerkesztőségénél sz. györgy terén gr. Teleki házban. (2—3)

(Köztelek). Érdekesnek hittük a m. gazda közönséget, különösen pedig azon tisztelt hazánkfiait, kik a m. gazd. egyesület mozgalmait rokonszenvvel kisérik, és támogatják, értesitni, hogy azon segély, melly a köztelek fölépitésére részint kész pénzben, részint anyagokban, mai napig aláiratott, összesen 43,419 frt 2 krra rug pengőben, megjegyezvén, hogy hazai földbirtokosinknak eddigelő alig egy ezered része, mágnásainknak pedig alig század része járult ezen ajánlathoz. — Urunk királyunk ő felségének kegyes adományát, s mintegy 15 magasabb állásu hazafinak ajánlataikat kivéve, a birtokositott pénzösszeg nagyobb része a középosztálynak eléggé nem méltányolható részvételéből származik. — Melly körülmény mutatja, hogy a szent czélt s az eddigi adakozók sorát tekintve a még szükséges költségek fedezésére a részvétnek igen széles mezeje s a hazafiui igényeknek elég biztos alapja fekszik előttünk. Valamint egyébiránt mindazokat, kikhez személyesen leveleket intéztünk, a közelgő Leopold-vásárig szives válaszért s illetőleg a gyüjtemény beküldéseért teljes bizalommal kérjük, ugy más részről ismételve kijelentjük, hogy akár személyes segély nyujtására, akár adakozások gyüjtésére, minden jó hazafi, s különösen azok, kiknek szerencséje a földbirtok, vagy föladása a földmivelés, már önmagából értetődve s minden személyes fölhivás nélkül is, polgári és honfiui helyzetöknél fogva hivatva vannak. — Adja Isten, hogy e benső hivatásnak mielőbb minél számosabban engedjenek. — Mi magát az épitést illeti, a legnagyobb örömmel sietek jelenteni, hogy a csinos és nagyszerü köztelki főépület födél alatt vagyon, s hogy ha az adakozások fonala meg nem szakad, a magyar. gazd. egyesület jövő évi nyári nagy gyülését saját teremeiben tartandja. —

Pesten oct. 22kén 1847. Török János, jegyző.

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

October 25től bezárólag october 31kig.

October 25kén	684.	October 29kén	589.
„ 26kán	563.	„ 30kán	639.
„ 27kén	718.	„ 31kén	957.
„ 28kán	600.	Összesen:	4,750.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 4kén: Végrendelet. Dráma 4 fban. Irta Czakó.

November 5kén: Falura kell mennie. Franczia vigjáték 3 fban.

November 6kán: Borgia Lucretia. Komoly opera — Alboni Marietta k. a. első vendégjátéka.

November 7kén: Zsidó népszinmű 4 fban Szigligetitől.

November 8kán: Operai egyveleg. (Alboni Marietta k. a. utósó előtti föllépte.)

Dunavizállás. November 6kán: 9' 6" 6"' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

589. szám 1847. Csütörtök nov. 11.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. — Memorandum. III. — Törvényhatósági tudósitások. Abajból (közgyülés). — Horvát-, Tót-, és Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.) — Erdélyi országgyülés. (CIV. országos ülés). — Magyar academia. — Nevezetes lelemény. —

Külföld. Spanyolország. Portugalia. N Britannia. Franczia ország. Sveicz.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége gróf Somsich Pongrácz leköszönése által megürült baranyamegyei főispáni méltóságra ifj. Majláth György ugyanazon megye főispáni helyettesét legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Pest november 10kén.

Memorandum.

III.

Egy nagy gyakorlati statusférfiu a képviseleti rendszer jelességéről a franczia szószéken ezeket mondá: „E rendszer, formái s institutiói által mind egyre kutatja a társaságot, miszerint mindennemü felsőbbségei fölmerüljenek s napvilágra jöjenek; hogy igy a hatalom ezek kezébe adatván, kényszerittessenek azt nem egyedül nyilvánossággal kezelni, hanem ezentúl még vagy megérdemleni, vagy tőle megválni. Ezen rendszer szerint, a hatalom — ugymond — tény is, jog is egyszersmind; melly nem önmagáért, hanem önmaga által létezik. Önereje által teremti az magát s parancsol még akkor is, midőn jól fölfogott s megértett rendeltetésénél fogva azon van, hogy a polgárok hozzájárulását kivivja... Bámulatos egy rendszer: melly megfejti a hatalom s szabadság szövetkezésének problemáját; mert egy részről csak a valóságos felsőbbségnek tulajdonitja a hatalmat, más részről pedig kiköti, hogy a felsőbbség magát folyton valóságos felsőbbségnek bizonyitván, ez által hatóságát ujra meg ujra elfogadtassa!“

És ki ne találná a képviselet ezen apologiáját szabályosnak s természetszerünek egy haza irányában, mellynek földjén a forradalom ekéje mély barázdákat vont s azokat vérrel áztatá; melly egymásutáni 9 állodalmi rendszernél nyugalmat, békét, bátorságot s szabadságot nem talált; mellynek ellenben mind e javakat egy nem sejtett, nem álmodott jóléttel együtt a képviseleti rendszer adá meg. Ki ne találná helyén, apotheosisát eme rendszernek egy statusférfiutól, ki lángeszének erejénél fogva ép e rendszer szülötte, — e rendszer által él s müködik.... E férfiu vala az, ki nem rég állitá: „hogy az eszmék hatalma annak szolgál, s engedelmeskedik, ki azt szereti s ápolja.“ Ő ápolja s szereti a képviselet eszméjét; annak hatalma ellenben neki valóban szolgál s engedelmeskedik. Az ő forró vonzalma e rendszerhez és hő lelkesedése e rendszerért egyszerü s természetes.

E rendszert mi is lelkünk legmélyebb meggyőződéséből pártoljuk..... A képviseleti eszmék iránti kegyeletek elterjedtek az egész világban; behatottak a társaság minden osztályaiba. A müvelt nemzetek szivük s lelkükben a képviselet elvére épitendő alkotmányos szabadságnak templomot kivánnak emelni mielőbb. Ez már az egész föld nagykoru népeinek cultusává vált; és csak igen kevesen vannak a régi visszaélések ama pártolói, kik érzéketlenek lennének ezen kedves eszme s részvétlenek ama édes jövő iránt, mellynek sejtelmét az a lelkekben költi. — A vélemények s meggyőződéseknek a képviselet elvét pártoló árja visszautasithatlan irányt vett már az életben. Ezek azon elvek, mellyek epochalis maradandóságot öltöttek föl; mellyek fokozatos fejleményeikben okvetetlenül megfutandják a pályát; és mellyek irányában — mint mondók — a kormányok nem arra hivatvák, hogy ezen elvek kifejlésének gátot vessenek, hanem inkább arra: miszerint azokat haszonra forditsák; szilárd kormányba foglalják; szóval: nemzetük sajátszerü viszonyaik érdekében szolgáltassák magukat általuk.

Sem hely, sem idő, miszerint itt azon lépcsőket fölemlithessük, mellyeken át a nyers nép-fölség eszméjétől és az egyéni szavazaton nyugvó népkormánytól, a képviseleti rendszerhez történt az átmenet; valamint hogy nincs itt hely s idő arra sem, hogy akár a most kedvelt tökéletesb képviseleti elvek jelességéről, akár azok benmivolta részletes elemezéséről terjedelmesen értekezhessünk. Ezt e czikkeink elején bejelentett röpiratunkban fogjuk megtenni. Elég most annyit megemlitenünk: hogy először is már igen kis munkába kerülne, a világnak jogtörténetéből megmutatni; miszerint a képviselet eszméje, elvben szintugy örökké fönállott, mint örökké fönállott az önkormány elve; és hogy a kereszténység diadala által ezen elv módnélküli szökkenést nyert; az után pedig elég azt megemliteni: miszerint a képviseleti rendszer a maga végabstractiójában oda vág: hogy ezen kormányformánál a királynak addig kell kutatni a kormányra alkalmas férfiakat, mig ollyakra rá nem akad, kik saját szellemiségükben nyugvó hatóságuknál fogva a legnagyobb erővel s tehetséggel birnak magukat a parlamenti majoritás bizodalmát állandóbb időre megnyerni.

A fictio itt az: hogy a parlamenti majoritás a választók majoritása; a választók majoritása a birtok s capacitások majoritása; ez a hazai majoritás; a hazai majoritás pedig az egész haza: igy tehát a parlamenti majoritás, maga a haza. Ezen fictio épen nem uj találmány. Richelieu-nek „La cour et la ville c' est la france-je“, XIV. Lajosnak „La france c' est moi“ja, Napoleonnak „Je suis le vrai representant du peuple“je épen ugy eme fictióból indultak ki, mint a görög fővárosoknak s Velenczének olygarchiája, és a bullák aristocratiája. De valamennyi alkotmányos szerkezetnél is a földön, mindig csak „a több s a kevesebb“ kormányozta a dolgokat e fictio tekintetében, és a jelenleg erőre kapott képviseleti eszmék alkotóinak a többiek fölött csak azon előnye van, miszerint (a nélkül, hogy az átalános szavazatnak absurd elvét el ne utasitották volna) legbökezübbeknek mutatják magukat, minél több alkotmányos polgár által képviseltetni közvetve a hazát. — Elég tehát az: hogy ezt a fölül érintett fictiót mind el kell igy fogadnunk, ha az alkotmányosságnak minden alapját egy csapással kiirtani nem akarjuk. Ezt elfogadva, el kell fogadni azon másik igazságot is: hogy a választók lajstroma soha sem lehet befejezett dolog, hanem a müvelödés és hazai gyarapulás emelkedésével annak is emeltetnie kell; — vagy is: hogy a választók száma nem valamelly stereotyp állapot, hanem folytoni perfectibilitást kiván, időről időre; egy részről t. i. gyarapodást a választói lajstromon nem levők sorából, kik közbefekvő időben vagyont s müvelödést nyertek; és más részről fogyást a lajstromban foglalt olly választókra nézve, kik vagyonban s egyéb polgári állásukban időközben megfogytak... Ez itt, az okszerü észnek örökszabályaival egyező elvitázhatlan igazság ugyan; azonban más részről szinte a census mennyisége, melly a választók számát határozza, koránt sem valami átalános mindenütt érvényes mérték, hanem specialis helyzetek s ezer bel és szomszédi viszonyok szabályaitól mérendő opportunitási kérdés, — a legmagasb politikai okosság s eszélyesség kérdése. És épen erről, t. i. a választók, vagy is a politikailag jogositottak számának minő vonaligi ki- vagy ki nem terjesztéséről van tulajdonképen most nálunk is a kérdés!... A pergament általi eddig fönálló jogositás — ugy látszik — alkonyát érendi itt is. —

A képviseleti rendszernek lényegét itt csak főbb vonásaiban megemlitve: ezen rendszert a nemzetek és nemzeti kapcsolatok igényeihez képest kétféle irányban müvelte ki s fogadta el a népek élete. Ugyan is: az egyes nagy nemzetekre nézve, mellyek semmi más, tulajdon önállósággal biró népekkel statuskapcsolatban nincsenek, a képviseleti rendszer a parlamenti kormány fokáig fejlett ki; mint Frankhonban, Spanyolországban sat. Igy fejlett az ki olly állodalmakban is, mellyek több független nemzetekből vannak ugyan összesitve, de ugyanazon egy parlamentben ülnek képviselőik: mint Anglia, Belgium s legközelebb Poroszhon; valaminthogy szintigy a parlamenti kormány fokáig fejlett ki a képviselet rendszere ama köztársulatoknál is, mellyek sok népekből vannak ugyan összesitve s mellyek provincialis parlamentekkel is birnak, de ezen fölül még centralis kormányuk s parlamentjük is van, melly az egészet illető politikai s közigazgatási nagy kérdéseknél minden kormányhatalmat elnyel. Ez tehát illy módon az első irány, melly felé a képviseleti rendszer a népek életében kifejlett s alkalmaztatott; t. i. a parlamenti kormánynak rendszere, és az ezen épült parlamenti kormányfelelőség.

A második irány ellenben: a képviseleti rendszernek nem a parlamentek mindenhatóságában álló, és a parlamentek által mind közigazgatási, mind törvényhozási tekintetben absolut mértékben gyakorlott kormány-rendszer felé fejlett ki, hanem azon rendszer felé, melly a királyi akarat s belátás közvetitő s egyeztető sulyaival párositott, és igy a parlament s korona közt megosztott (mennyire csak emberileg lehet, a képviselet egész eszméje biztositására szükséges) hatalmak ildomos elosztásán *) nyugszik, és ez, a koronát és parlamenteket közösen illető kormányzás s ezen épült kormányfelelőség.

Ezen második rendszerre nézve mi azt állitjuk ugyan, miszerint az véganalysisében szintugy képes valósitni a képviselet eszméjét, mint a parlamenti rendszer, és ennélfogva egyes, és semmi más népekkel kapcsolatban nem levő nemzeteknél is üdvösen alkalmazható; (mint alkalmazva volt az a Norvegiávali unio előtt a nagy mértékben democratai s képviseleti alkatu kormány-rendszerrel biró Sveziában) de ehez még azon mély, és az élet s ész követelései szerint megdönthetetlen meggyőződésünket fejezzük ki; hogy egy korona alatt élő több nemzetekből összesült állodalmaknál, mellyek közől habár csak egyetlen egy is alkotmánnyal már bir, szigoruan csak ezen második rendszer mellett, lehet életbe átvinni a képviseleti elmélet valóságát; mint a hogy épen illy rendszer mellett tétetett az Sveczia s Norvegia tekéntetében az életbe. Söt: hogy több népekből összesült statusokban, az illy állodalmakat képező egyes népek részére a parlamenti kormányt megkisérleni, annyi: mint hadat izenni az unionak és azt tényleg tökéletesen eltörleni. A parlamenti kormány behozatala illykor annál veszedelmesebb, minél nagyobb részükben szabadok s alkotmánnyal ellátottak az összesült nemzetek, vagy is, minél többen vannak közülök megajándékozva az alkotmányos élet áldásával.

Minden képviseleti, de söt minden alkotmányos kormánynál, egyetlen föladat minél bensőbb egységet idézni elő a végrehajtó hatalom, és a törvények fölött tanácskozó nagy testületek között, — ugyanazon lelket önteni mind kettőbe. Ezen elvet a világ legnagyobb elméleti s gyakorlati statusférfiai a hatalomnak e két depositariusai közti okosan s eszélyesen számitott elosztása által vélték elérhetni. A parlamenti kormány elmélete azonban mellőzé ezen tant, és a kormányt, a parlamentekkel egészlen azonositá. — Ezen ezer számokból és ismét ezer szellemi kerekekből álló elméleti kormány-gépezet által, ezerfaju biztositékokkal s ovásokkal kerittetik körül az alkotmány; az alaptörvények codexébe számtalan részletességek vannak bele igtatva. Mind ez által tartósságot véltek az alkotók a parlamenti kormány müvének kölcsönözni. Ők számtalan apró szabályokat de söt ezeknek ezer árnyéklatait vegyitették

*) Theilung der Gewalten.

az alaptörvények közé. De ez által eme kisszerüségek ereje nem növekedett, a közjogi állapotok összegének szilárd consistentiája pedig gyengült. Ez által az történt, hogy ezen kormányformánál az uralkodó alapelv, t. i. a királyságnak vagy ha akarjuk a köztársulatok első magistraturájának a parlamentek általi tökéletes nullificatióját s elnyeletését, minden ide számitott elméletek mellett is utó érni soha sem lehetett!... A parlamenti kormánynak vagy ollyannak kell lenni, hogy mellette a király csak a trónra ülni az az a trónt betölteni, és legfölebb bár hányszor is ministereket nevezni birjon, a többi pedig mind a parlamentek és az általok fölkarolt ministerek dolga legyen; vagy ha a királyságnak még kormányi akarata is marad, akkor az egész parlamenti kormány-forma nem egyéb mint illusio.

És valóban az élet oda mutat, hogy ezen kellékét, ezen végdifferentiáját a parlamenti kormányrendszernek, a népek eddig még utó nem érték. Mindig szép darab önhatásköre marad még a parlamenti kormányforma mellett is a királyságnak, ha szellemmel, erővel s akarattal bir azt érvényesiteni; ..... nézzetek Francziaország trónjára!..... Ezt annyira: hogy mi valóban nehezen birnók megfogni; mi szerencsétlenség lenne az például: inkább franczia vagy angol király lenni, mint török sultan!... Azonban mind e mellett is nem kevesebbé igaz, hogy ezen kormányformánál, — főleg ha a királyság erőtlen s határozatlan kezekben van — nincs charta, nincsenek alaptörvények, nincsenek az uralkodó s a nemzet közt fönálló pactum conventumok, mert ha a választók a parlamentek ismételt fölosztalásuk után is folyton olly képviselőket küldenek, kik mind ezen alaptörvényeket kiirtani szilárdan eltökélék, akkor a királyság kezében nincs eszköz ezt hátráltatni, hanem vagy rabszolgává, vagy despotává kell sülyednie. — Ne emlitsétek itt — kérünk benneteket — a „vetot," eme, a bágyadt s erőtlennek kezébe adatott tompa fegyvert. Mit használt ez 1790ben Versaillesban, mit használt 1831ben „La Granhja"ban!!!.. Utópiák! melyek által a népek az egyéni despotia leigazására az ezerfejü despotiát álliták föl védszerül.

És mégis mind e mellett: jó és jeles a parlamenti kormány elmélete, ha czélszerü két kamarai rendszert képező elemekkel van ellátva. Nézzetek Angolhonba!.... És jó és jeles az, a hol már tényleg behozatott, szabályoztatott, életet teremtett, és az élet által ismét elfogadtatott, vagyis: a hol abba a nemzet és a kormány már magukat bele élni tanulták. Olly jó s olly jeles az: mint Antonin, Trajan, 4ik Henrik s Corvin absolutismusa!... Mi bámulatos, mi csodálatos ellentét az élet; és az elméletnek minden bölcsesége!!!... De ezen egybevetésekből igy már végtére is csak azon stereotyp igazság nyer örök érvényességet: hogy egyedül csak a jognak közérzeténél, és a nemesebb s emelkedettebb közszellemnél van a végső kezesség, miszerint a közjogi alaptörvények a charta és általán véve az alkotmány szentsége föntartassék. — Nem tudjuk már ki mondá: nyissatok ajtót igen is, miszerint a nemes ambitio beléphessen a közügyek vitelébe fejhajtás nélkül; a gyöngék és a czudarok azonban, bár mikép bástyázzátok körül a parlamenteket, még is vagy meggyalázni s eladni fogják magukat, vagy azon dühös népszerüségnek fognak áldozni, mellynek csak egyetlen dicső haszna van; a haszon: hogy valamint a kereszt viz, minden bűnt letörül.

Elég az: a magyar ellenzék parlamenti kormányt ohajt e hazának! Ezt ohajtva szinte affectálja az örökös tartományokkali pragmaticai viszony iránti hűséget. Ez igen természetes. Az ellenzéknek ez őszinte nyilatkozata. Hiszen még a convent is hűségi phrasisokba burkolta törekvéseit.

Azonban hogyan egyezhetik meg az ellenzék ezen nyilatkozatával, az őszinte alattvalói hűséggel, a magyar becsületességgel s a kötött szerződések iránti tisztelettel, azon irány, miszerint politikai végczélul az uj szabásu népképviseleti parlamentaris kormányfelelőség, mint a haza boldogitásának egyetlen eszköze tüzetik ki? hogyan egyezik meg az ellenzék e nyilatkozatával továbbá az: hogy az örökös tartományok rendei s lakosainak sovár figyelmét arra költi s tüzeli föl, miszerint az ő alkotmányos állásuk a monarchia egységének s kormányzási egynemüsitésének áldozata, s igy ingert éleszt bennük, hogy ők is olly szabásu alkotmányos állás kivivására törekedjenek, millyenre törekszik a magyar ellenzék, azaz: a parlamenti kormányfelelőség állásaért? Avagy lehet-e ennél, a minden határon tulvitt izgatásnak keresettebb és speciosusabb neme, még pedig olly ártatlan ürügy alá rejtett neme, mintha az által a monarchiát alkotó elemek egynemüsitése, a köztök való könnyebb értesülés s érdekkiegyenlités czéloztatnék? Valóban ennél tudatlanabb, avatatlanabb, vagy roszakaratubb neme az ingerlési kisérletnek alig lehet, mert az által a szétbomlás s összeroskadás nyilvános útfolyamához, az egynemüsités s érdekegyesités bizodalmat gerjesztő leple alatt vezettetnek s izgattatnak a kedélyek.

Nézzük csak a dolgot közelebbről...

Az ausztriai birodalom 12 külön tartományból alakult egység. Vegyük már most, hogy e 12 tartománynak mind sajátszerü különvált parlamenti felelősséggel biró kormánya volna. Illy állapotban ezen tartományok különkülön ministereinek állása egyedül a fölöttük határozó parlament többségétől függvén s cselekvényeik csak ezen többség kifolyása lehetvén, nagyon természetes, hogy működéseiknek egymástól egészen függetlennek kellene lenniök, függetlennek ugy a bel mint külügyekre nézve... Képzeljük már most, hogy mind ezen külön tartományok külön független kormányok utján külön utasitással ellátott és a többivel egészen ellenkező szellemü követeket küldenek a külön udvarokhoz, s mig az egyik talán valami megsértettnek hitt érdekeért háborut kivánna s követét visszahivná, addig a másik békére tenne lépéseket; továbbá a belügyeket illetőleg mindenik egész mértékben kivánná teljesedésbe menni képzelt vagy való érdekeit, a nélkül, hogy tekintettel lenne a vele egy koronás fő alatt álló többi tartományok érdekeire, a másik ellenben ezt teljes erejéből gátolni törekednék; s a király mind ezt nem akadályozhatná, miután nem találhatna ministert, ki a majoritás ellenére a kormányon megmaradni merészeljen. A király illy viszonyok között végre is vagy mindenik különkülön tartománya parlamentjének kivánságát teljesitni, vagy az absolutismushoz folyamodni lenne kénytelen. Szeretnők már most tudni, hogyan állhatna fön a külföld irányában a monarchiának tekintélyt s befolyást szerző egységében rejlő hatalom; s hogyan állna fön a monarhia kebelében egyesitett tartományok belnyugalma? És valjon lehetne-e igy okos ésszel más következményeket reményleni, mint nyilt irtó háborúját az egymás ellen küzdő érdekeknek, s végeredményül a nagy monarchia szétbomlását?! Sveczia s Norvegia példájára hivatkoztatok, mint a hol két egymástól független alkotmányos ország egy koronás fő alatt van egyesitve! Azonban megemlitők már; hogy a svéd s norvég kormányfelelőség s a parlamenti kormány közt mérhetlen a különbség!

Általánfogva a svéd s norvég alkotmányos viszonyok felé van most irányozva Europa statusférfiainak s müveltebb politikai képezettségü polgárainak minden figyelme, rokonszenve s előszeretete. Ezt azonban nem azért, mintha az odavaló viszonyok parlamenti kormányon feneklenének, hanem épen azért, mert ezen, egy korona alatt élő két nemzet, — democratiájának s képviseleti rendszerének a földön legkiterjedettebb élvezetét birván — épen azon problemát fejté meg; hogy ezen javakat a parlamenti kormányforma nélkül is lehet biztositani a népeknek. *) (Vége következik.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Abaujból, november elején. Követválasztás után más nap azaz mult hó 20dikán berekesztőleg tartott közgyülésben főjegyző Szent-Imrey György és Gábriel István tbiró elválasztott jellemteljes követeink az esküt letévén, elválasztásukat lelkes szavakkal megköszönték. Ezután az utasitások kidolgozásával megbizott választmány munkálódása eredményéről jelentését beadván, mielőtt annak pontonkinti tárgyalása elkezdődött volna, tbiró S. B. egy inditvánnyal kivánt föllépni; ennek előadása és tárgyalása azonban, mivel a rendek abban állapodtak meg, hogy ez uttal csak a választmány munkálatából a négy első pont fog utasitásul adatni, máskorra halasztatott. Eddigi utasitásunk: 1sö a tisztelkedési szokott mód. 2dik főherczeg István ő fönségének nádorrá választása a kijelölés fölbontása nélkül fölkiáltással, az e részbeni törvények épségbeni tartása mellett. — 3-dik a boldogult nagy nádor orazágos érdemei törvényczikkbe iktattassanak. 4-dik a nemzeti nyelv minden tekintetéböli diplomaticus teljes polczrai emeltetése, és hogy a horvátországi megyék a magyar megyékkel magyar nyelven levelezzenek. Egyszersmind a követeknek meghagyatott, hogy a királyi előadásokat, ezekre adandó azonnali utasitás végett, a megyével rögtön sebes postán közöljék, s evvel némelly kisebb érdekü tárgyak elintézésével végének kellett volna szakadni jelen közgyülésnek, midön a fölebb nevezett tbiró, ki gyüléseinken igen ritkán szokott megjelenni, mit mi csak sajnálunk, ismét fölkelt, és inditványát, melly szerint az administratori uj rendszert sérelmesnek lenni találván, ennek orvosoltatását követeinknek ez uttal utasitásul adatni kivánta; erre sürüen ismételt hangos „most kell tárgyalni" fölkiáltások után a baloldalon, nem ügyelve a már ez előtt kimondott határozathoz képesti megállapodásra, arról kezdtek vitatkozni: valjon ezen inditvány véleményadás végett a választmányhoz utasitassék-e, vagy pedig nyomban tárgyaltassék — s mialatt e fölött folyt volna a vita, az elnök maga annak érdemleges tárgyalásába bele ereszkedett, min az ellenzékiek mohón kapva, az inditvány ellen és mellett elkezdődött a vitatkozás; a fölötte gyéren megjelent conservativek részéről az inditvány ellen legerélyesebben nyilatkoztak: másod alispán K. I., kassai kanonok K. I., tbiró O. J., D. J. és F. F. fösz.birák; az ellenzékiek részéről az inditványt pártolólag szólottak: mind a két követ, S. B. F. S. a törvényeket halomra citalgatva, de mellyek biz jelen esetre semmikép sem alkalmazhatók, azonban mivel törvények, valeant quantum valere possunt, azokat citalgató ellenzékiek legértelmesebb bajnoka pártja által megéljeneztetett, D. H., M. J. táblabirák, B. A., C. J.. F. H. főszolgabirák s többen, gr. P. E. az inditvány elleni alapos és velős védveit az ellenzékből senki sem tudta megczáfolni, P. A. ellenzéki tbiró némelly mondásait maga az ellenzék sem tette magáévá, tbiró V. inditványa melletti olvasott, de hogy a legunalmasabban olvasott hosszu beszéde legkisebb figyelmet sem gerjesztőleg elhangzott; s igy harmadfél órai vitatkozás után nem védvekkel, de számszerinti többséggel az administratori uj rendszer sérelmesnek lenni találtatván, azt ügyes tapintatu, közszeretet s tiszteletü jeles elnökünk ő mltga végzésül ki is mondotta, az ellenzékiek által zajosan megéljeneztetve, s annak orvosoltatása a követeknek utasitásul is adatott. A tanácskozás egész illedelemmel és higgadt vérrel folyt, egyik ellenzéki tbiró oknélküli kitörését számba nem véve; s e szerint ez uttal Abaujban csakugyan győzött az ellenzék, de hogy ezen különben is nem egészlen tisztán nyert győzelme tartós nem leend, sőt hogy evvel a most nagyobb részben meg nem jelent conservativ párt, melly a haladási lobogót hasonlag kitüzte, de nem vágtatva holmi tulságos, idő előtti kivánatokkal, a közczélt el nem tévesztve, csak még inkább s jobban erősödött, bátran és bizvást állithatjuk. Egyébiránt az ellenzékiek közöl mindenki oda nyilatkozott, hogy a főispani helyettes ő mltga személye ellen semmi legkevesebb kifogása nincsen, azt legnagyobb tiszteletben tartják, de a hivatal, a hivatal — valóban különös, mintha a személy a törvénytelen hivatalt, ha csakugyan az, törvényessé tehetné. — Ezen ellentétes nyilatkozatból is eléggé kitünik az ellenzékiek minden tetteikbeni következetlensége s Isten tudja mi minden más még — s ez aztán ám a belső meggyőződés; azonban egy conservativ alsz.biró F. I. azon — bocsánat, gondatlanul kiejtett szavait, miszerint azt állitá: hogy meg nem foghatja, miként ollyanok is kikelnek az administratori uj rendszer ellen, kik tisztujitás alkalmával az administratortól hivatalt koldulnak, semmikép helyesleni nem lehet;—többiben véleménytürelem, mikor jön meg a te országod! — azaz untalan pecsovics-féle gunyismétlés nem jellemzi a legjobban az ellenzéket, melly, mint a következés mutatja, tulajdonkép hogy mit akar, maga sem tudja. — Legközelebbi évnegyedes, egyszersmind pótolólag utasitást készitő közgyülésünk folyó hó 15kén veendi kezdetét.

Valaki.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.)

Most B—cs báró volt udvari alkancellár ő nmga veszi át a szót: R—y megbizott állitásait O—cs M. helytartósági tanácsos már nagyobb részben megczáfolá,

*) E III. számu czikkünk — mind azok által, miket még itt megemlitenünk szükségkép kell — olly hoszura terjedne, hogy azt jelen számunkban adni nem tartók czélszerünek. Kénytelenek vagyunk tehát azt itt megszakasztani, és jövő számunkban befejezni.

többek közt fölhozván, hogy a meddig az 1790: 59 maga erejében megmarad, addig ama állitások alaptalanok. R—y urnak is azonban tetszett azon tételt fölállitani, hogy ezen országok Magyarországba egészlen belemerültek, szóló (udv. alkancellár ő nmga) nem most emliti csak először, hogy a Száván inneni részek a magyar koronával ugyan, de nem Magyarországgal egyesitvék; nem egy, hanem száz törvényre utasithat, mellyek mind nyilvánosan megmutatják, hogy Magyarország és a kapcsolt országok közti különbség egészen soha sem szünt meg, habár ezen utósók rendei önkénytesen és saját ösztönükből sok korlátot, melly e két ország közt állott, megszüntettek; menjünk a közigazgatás minden ágain keresztül, innen fogunk meggyőződni; mert ki előtt nincs tudva, hogy ezen országoknak saját igazságkiszolgáltatása van, a midőn saját fölebbviteli törszékkel, a báni táblával t. i., mint Magyarország k. táblával, birnak? Ki nem tudja, hogy ezen országokban a hódolat más, mint Magyarországban? Hol volna továbbá valaki, ki ne tudná, hogy ezen országoknak saját független rendi gyülekezete, saját, különös tartománygyülése van, hol Magyarországtól s a magyar országgyüléstől függetlenül saját statutumokat, sőt helyhatósági törvényeket alkothatnak ezen országok számára s folyton alkotnak is? Ki nem tudja, hogy ezen országoknak saját főnöke van, a bán, mint magyaroknak a nádor? Igy birtak előbb helytartótanácscsal is, mi ezen országok kivánatára a magyarral egyesittetett; az adót illetőleg, ki nem tudja, hogy ennek elkülönözötten kell kezeltetnie, hogy Horvátország adója Magyarországétól egészen különböző, s főleg itt osztályoztatik; a fölkelésre nézve ki előtt ne volna ismeretes, hogy ezen országok maguk sokkal jelentékenyebb sereget, mint Magyarország, s elkülönzötten adtak, a midőn ezen országok elkülönzött banderialis s portatis fölkelést rendeltek s a t. és hogy a horvátmegyék 1759ben ha a magyarországiak szerint rendeztettek is, s mind a mellett, hogy Magyarországgal folytonos föloldhatlan kapcsolatban vannak, még a tartománygyülések kinyomata ugyan az maradt. (A beszéd alatt és után zajos zivio). S—n gróf Pozsegamegye főispáni helyettese: R—y távollevő követ ama nyilatkozatára, a hol ez azt mondá, hogy a gróf két haza fia nem lehet, felelvén: miszerint ezt a magyar országgyülésen is mondta, és senki rosz néven nem vette; ő (a gróf) hiszi, hogy csak akkor biztos a valódi nemzeti kifejlődés, ha Magyarország s a kapcsolt tartományok egymást kölcsönösen tisztelik, a horvátok a Magyarország elleni kikelésektől megtartóztatják magukat, Magyarország pedig ezen tartományok helyhatósági jogait s nemzetiségét tiszteletben tartja; aztán minden magyar és minden horvát elmondhatja, hogy ő „két hazának fia"; egyébiránt a kölcsönös viszonylagosságok törvény által meg vannak határozva, s ezek önkénytesen meg nem változtathatók. Varasdmegye követe K—cs erre kijelenté: R—y nyilatkozatára B—cs báró ő nmga olly tapintatosan s bölcsen megfelelt, hogy szólónak nincs mit hozzá adnia; még ha a kimutatások, hogy Magyarországgal hazánk nem egy test, melly minden különbséget kizár, nem volnának elegendő erélyesek s világosak, még 1610ról egy statutumot kell neki fölhoznia, melly bizonyitja, hogy eleink függetlenségüket s szabadságukat mennyire szerették; csak ezen okból s nem azért idézi szóló e statutumot, miként a büntetés most is alkalmaztassék, mert ez a kor szellemével meg nem férne; ezen határozat következőleg szól: A szabadság megrontói ellen. Ha az igazság megismerése után illy szabadságrontó nyilvánvaló lenne, az országgyülésen a rendek mindnyájának keze ellene bocsátassék. Mi pedig a magyar országgyülésen sérelmeskedő zágrábi rendeket illeti, egy 1712d. más határozat azt mondja: Mellőzvén az első bíróságokat, a magyar országgyülésre bármi módon folyamodni merészkedők, magukat tekintve, ezen ország jogaiban, részesülésre képtelenekké, azokra nézve pedig, kiket megsértettek, az ország rendes birói mellett becstelenekké nyilvánitatnak. Végezetül szóló a magyar országgyülésen sérelmeskedő Zágrábmegye emlitett eljárása ellen tiltakozik. — Ugyan ezt tevé a szokott formában a kir. ügyész is.l — Utójára az illető munkálat pontjában a kifejezés „egy magyar megye" a kifejezéssel „más megye" kicseréltetett. —

(Folyt.) Agr. Zeitg.

Erdélyi országgyülés. A CIV. ors z. ülésben oct. 28kán a következő föliratok és t.javaslat lőnek hitelesitve, s ő flge k. k. megerősitése alá terjesztés végett ünnepélyes küldöttség utján kir. biztos ő nmlgának kézbesitve.

Törvényjavaslat az országgyülés alatt tárgyalandó perekről.

A törvény és igazság gyorsabb kiszolgáltatása végett, ő felsége kegyelmes jóváhagyásával az eddig szokásban volt országgyülési törvényszünet jelen törvényczikknél fogva oda módositatik:

1. §. Hogy a bünvádi, tiszti köz, urbéri, határ kijártatási, továbbá harmadnapi, panaszos, tiszta adóságos, zálogos, kölcsönös számolati, számoltató, első és másod izbeli rokonok közti birtokosztályos, hatalmasság, szemléleti, és magtalan özvegy férj elleni, nem különben szerződött bér letartóztatása, ősi javak pazérlása, özvegynő és leánytartás kiszakasztása iránti s végre elégtétel orvoslati keresetek országgyülés folyama alatt is, a szokott törvényszakokon, harmadnapi számolati és számoltató bíróságok, továbbá illető fiu- al- és derékszékek, közgyülések és a kir. fökormány előtt a bíróság illetőségéhez képest, az országgyülési tagok, országgyülés alatti eddigi személyes sérthetetlensége ezutánra is fönhagyása mellett mindenki ellen megindittathassanak, folytattathassanak, és elláttathassanak, s azokban hozott itéletek, a dolog természetéhez képest elégtételbe is vétethessenek.

2. §. Hogy a törvényes királyi tábla előtt, valamig eziránt további intézkedés nem tétetik, csak a bünvádi és tiszti közkeresetek, akár ott indittattak meg, akár fölebbvitel utján hozattak oda föl, tárgyaltassanak és láttassanak el s ezekben a kir. fökormány által is hozott itéletek valamint minden, bármelly természetü s nemü és bármilly czim alatt inditottt végképen ellátott ügyekben hozott itéletek és végitéletek elégtételbe vétethetnek.

3. §. A szász nemzet az eddigi gyakorlatban meghagyatván, minden saját törvényhatósággal biró királyi s mezővárosokban is minden nemü perek országgyülés folyama alatt is fölvehetők, tárgyalhatók s elláthatók s az itéletek és végitéletek elégtételbe vehetők.

Ezután fölolvastattak és köziratra mentek a következő irományok. Fölirási javaslat a partium ügyében ő felségéhez és István főherczeg ő fönségéhez; fölirási javaslatok a taxalis követek napi dijai, Bereczk városának a visszaitélt havasok iránti sérelme tárgyában, és az örökösödési törvényjavaslat mellett. Következett a sérelmi bizottságnak Abrudbánya kérelmére nyilvánitott azon véleménye, miszerint ő felsége kéressék meg, hogy az arany, kamarai igazgatás alatt nem levő bányászoktól is, teljes belbecs szerint váltassék be. E véleményt a kk. és rr. elfogadván, az e tárgybeli fölirási javaslat is azonnal föl lön olvasva és köziratra adva. Felsőfejérmegye, Hátszeg- és Csikszereda városok, s iktári gróf Bethlen Domokos kérelmei tárgyában a bizottság javaslata határozattá vált. Hunyadmegye és Abrudbánya bizonyos kivánatai pedig bizottságra lőnek utasitva. Ezek után Középszolnokmegye követe, ki a mai ülésben küldőinek legközelebbi közgyülésükből az ország rendeihez intézett hálafóliratát nyujtotta be, a partium ügyébeni határozatért, két magán kérelmet hoz emlékezetbe megyéje köréből. Egyik b. Friemont Péternének bizonyos erdőbeli egyenetlensége a nagyváradi káptalannal; a másik Árkosi Balog család nemességi ügye. E sérelmek orvoslása szóló megyéje részéről a mult országgyülésre is utasitásba volt adva, s hogy az akkori követeknek e tárgyban valamelly lépést kellett tenniök, a megyéhez tett jelentésükből következtethető. Szóló ugyan átnézte a mult országgyülési jegyzőkönyveket, de az érintett sérelmek országos tárgyalásának semmi biztos nyomára nem akadt, azt kell tehát gyanitnia, hogy az akkori kérelem-vizsgáló bizottság egyik tollvivője néhai Pócza Pál levén, talán ezen irományok is az idvezült iratai közt lesznek, a honnani kikeresésökre szóló lépést teend. Most tehát arra kéri a kk. és rr-et, hogy azon esetre, ha szóló az érintett nemességügyi okleveleknek idvezült P. iratai közt nyomába nem akadna, méltóztassanak megszerzésök iránt lépést tenni. A Friemontné ügyében pedig föntartja jogát, hogy kérelmét irásban beadhassa határjáró bizottság kinevezése iránt. Ezen előadásra elnök ő nmlga követ urat az általa is szükségesnek vélt teendők teljesitésére utasitván, az ülést azon nyilatkozattal oszlatta el, miként az országgyülés october 30kán nem fog bezáratni; azonban fölszólitja mégis a kk. és rr.et, hogy a kitüzve levő tárgyak fölötti tanácskozással siessenek. (E. H.)

Magyar academia.

1. A szünet idő eltelte után első ülést tartott folyó hó 8kán gróf Károlyi György ő méltósága elnöksége alatt, mikor is Szilasy János rendes tag a szószékre ülve, rövid de velős emlékbeszédet tartott a meghalt primás Kopácsi József fölött, kiemelve e lélekdús főpapnak érdemeit, mellyeket magának élete hosszas pályáján az anyaszentegyház, hazája, és a magyar nyelv s irodalom terén, mint szinte annak virágoztatásában kivivott. A jellemrajzok szivrehatók s hűek voltak, a gyászbeszédnek egy egészben közlése kivánatos volna, mellyet ugy hisszük, az acad. Értesitő teljesitend is. Megemliti a gyászbeszéd az elhunyt sok érdemü primásnak fokonkinti előlépteit, mellyeket nagy képességének, szelid természetének, s vallásos keresztényi buzgóságának köszönhetett, már 1811ben mint kaptalani követ a legloyalisabb módon nyilatkozott az ország fontos ügyeiben; az egyház, trón s Magyarhon jogainak minden alkalommal lelkes védője volt azután is, országos hivatalaiban egészben betölté a helyet hol állott, a mellett a közáldozatokra első lépett ki jó példaadással, valahányszor azok szükségeltettek, a szenvedő emberiségnek közinségkor nyujtott adakozásai fölsem számithatók, közintézetek létrehozásában, vagy a már fönállók gyámolitásában kifáradhatlan volt, szóval és tettel bebizonyitván, hogy élete minden perczeiben ő az urnak, kinek kegyelméből a diszes polczra följutott, igazi sáfára volt mind a lelki, mind a világi javakban, mit végső rendelete által is teljes mértékben bebizonyitott.

2. Szilasyt a szószékben fölváltá a titoknok, ki szinte bús kedéllyel olvasá föl emlékbeszédét nemeskéri Kis Pál fölött, kit a halál legközelebb ragadott ki az acad. tagok sorából. Mint bokros érdemeiért tavaly választatott tag a jelen ülésben szándékozott beköszönteni, s az érdemhelyet elfoglalni, de a hirtelen halál őt e föltételben megakadályozá. A titoknoki beszéd kiemelte a meghaltnak magyar irodalmi működéseit, mellyeknek első zsengéit a Tudományos Gyüjtemény czimü folyóiratban bemutatá, kiemelte leginkább azon nagy érdemét, mellynél fogva a császári ház három nagy reményü sarjadékát az édesen zengő magyar nyelvre már kicsiny korukban megtanitá, velök azt megkedvelteté, ugy hogy legközelebb a nemzet Kis Pál oltoványa gyümölcsét Ferencz Károlyban már élvezheté is, ki Pestmegye teremében felejthetetlenné vált magyar szónoklattal iktatá be a királyi helytartót főispáni méltóságába.

Béke és áldás Kis Pál poraira! a magyar nemzet szive magasan földobog most már a herczegi triást üdvözölve, kik édes nyelvünkön beszélnek, s a különben is tántorithatlan magyar hűséget illy ujabb erkölcsi kapocscsal maguk iránt örökre lekötelezék.

3. Zsoldos Ignácz szóba hozván az acad. nagygyülés még ez évbeni megtartását, mellyet tovább elhalasztani nem lehet; határoztatott, hogy a két elnök megkéressék a minélelőbbi intézkedés megtételére, hogy ha magok személyesen akadályozva lennének, s meg nem jelenhetnének, igazgatósági uton más valaki elnöknek helyettesitessék, ki a nagygyülést az alapszabályok értelmében összehivja, s megtartassa.

4. Olvastatott a királyi helytartó levele az academia második elnökéhez, melly tudatja a felsőbb határozatokat, mellyek korábbi academiai kérelemre keletkeztek a régi magyar kéziratok összeszerzése ügyében. E felsőbb rendeleteknél fogva megküldte a főhaditanács azon magyar iratok jegyzékét, mellyek levéltárában 1560ig találtathatók, közölve vannak egyszersmind más egyéb latin s német szerkezetü okiratok is, mellyek honunkat tárgyazzák. Az udvari kincstári hivatal pedig szinte fölszólitvu levén, oda nyilatkozott, hogy jelenben még a régi levéltár rendezve nem levén, nem is tudatik, minő magyar okiratok lehetnek abban, azonban Nádasdi Tamás magyar levelei nejéhez, s a szent Pál szerzetét illető rendszabályok jelenben is már közölhetők; miknél fogva Gondol Daniel acad. levelező tag Bécsben kis-ülési végzésnél fogva megbizatott a hü másolatok végrehajtásával; melly alkalommal Luczenbacher ur inditványozta, hogy a lotharingiai Károly főher-

czeg naplója is Buda viszavétele fölött, mellyet annak egyik hadi titkára készitett, a főhadi tanácstól kérettetnék ki a leirásra, melly inditvány gyülésileg elfogadtatott.

5. A titoknok bemutatá a sárospataki codex hü másolatát, minek megnyerése végett az academia több év óta hiában fáradozott, mert azt a keszthelyi könyvtárból soha meg nem kaphatta. E kézirat a zsoltárok magyar forditását Velikei György által, foglalja magában, s 1522ből való, s jelenben Valther László igen jó készültségü fia ment személyesen Keszthelyre, s academiai megbizásnál fogva leirta a codext, a négy külön kéziratot, melly abban találtató, igen jól utánozva, a birtokos Festetics Tassiló gróf pedig kegyeskedett a leirót szállással s élelemmel ellátni, miért is az ülés szives megköszönést szavazott a birtokos grófnak.

6. A titoknok tudósitá az academiát Regulyról, ki a mult év october hónapjában betegesen tért viszsza Pétervárra hosszu zarándokutjából, hol magát kipihenvén, egészsége helyreállitása végett tavasszal Greffenbergbe ment, s ott visszanyerve elébbi erejét, most már jó egészségben mult hónapban rövid időre Magyarországba jött szülei látogatására, de már ismét Berlinbe ment, hol az ottani nyelvtudósokkal értekezve, munkája első részét, melly a finn nyelvtudományt tárgyalja, jövő mártius hónapig elkészitse: vizsgálatait a csuvaszok nyelvén kezdi meg, s a többi finn nyelvjárásokat sorban tárgyalandja. Készitett egy nagy abroszt is a bejárt vidékekről, mellyeknek egy része az oroszok előtt is terra incognita volt, 500 illy ismeretlen helyek leirásával bövité az orosz birodalom geographiáját, mi a pétervári közhirlapokban dicsérettel megis emlittetett, egy illy könyomatu abroszpéldánnyal kedveskedett is academiánknak. Legfontosabb ajándékot azonban nemzeti museumunk számára hozott, az egy igen érdekes gyüjteménye a samojédek, ostjákok, vogulok, mordvinok, cseremiszek stb. férj és női öltözeteiknek, vadászfegyvereiknek, házi ékszereiknek, s bálványaiknak, mellyeknek becsét még az is növeli, hogy faházaiknak, éléskamaráiknak igen jól készitett fa mintáit magával hozá, a mellett gyüjteményét a csudi temetőkben talált régiségekkel gazdagitá, s mind ezekhez külön koponyagyüjteményt is csatolt, mellyek valóban fáradhatlan buzgalmának tanuságos jelei. Hozzájárul mindezekhez az orosz, finn és lapp földet tárgyaló nagy abroszlapok Schubert geographiai dolgozataiból, a finn népeket, s oroszokat illető, köztünk föl sem találtatható ujabb munkák beszerzése, mellyekkel academiánknak kedveskedett. Reguly alig volt husz esztendös, hogy a nagy vállalatra elszánta magát, nyolcz esztendei nehéz zarándoksága pályáját dicsöséggel bevégzé! az isten éltesse öt még soká a magyar nemzet diszére, s a tudományosság előbbvitelére! Most még alig 28 éves emberi korát még ezután töltendi — mint hinni merjük — a haza közörömére. Ohajtjuk, hogy azon észak-sarki bőrsuba, s lábbeli, melly testét a lappok fagyott földén fedezé, hol sok éjt átvirrasztott a lapok hófedte kunyhóiban s barlangjaiban, ereklyekint minél tovább gondosan megőriztessék nemzeti museumunkban; gyüjteményének egyéb része, melly ugy is kipótolható — előbb enyésszék el inkább, mint ezen két maradvány, melly jövő nemzedékünkre is büvösen hatand, hogy az fiatal korát megbecsülje, s a nemes nyomdokokat — magas ihlettel kövesse.

Nevezetes lelemény. A lipcsei, „Illustrirte Zeitung“ egyik ujabb száma következő közleményt hoz, mellyet érdekesnek tartunk magyar olvasóinkkal egész terjedelmében közleni, tartózkodván minden jegyzetektől, mellyeket szaktudósokra bizunk. „A bastarni havasok déli részén — Oláhország Buszku kerületében — Pietroasza faluban egy Istriza nevü magas hegy tetején egy kincset találtak. Áll ez findzsákból, tányérokból, urnákból, karpereczekből, egy diademből és egy gyürüből, mellynek átmérője öt hüvelyk és néhány vonal; valamennyie arany és csodaszép munkálatu, sulyra nézve 8000 aranyat nyomó. A gyürü 16 igen érdekes betüjegygyel van ellátva, melly betük görögök és félreismerhetlenül részint a negyedik század végéről, részint az ötödiknek elejéről Kr. sz. u. erednek. — Az érintett betüjegyek nyelve hunn, s megoldása imez:

Khánfi Jetkefig fej khoszoruja.

E valóban rendkivüli becsü régiség eddig nem tapasztalt fényt terjeszt el a történetek fölött, fölvilágositást nyujt Europa legnevezetesebb időszakáról a fölötte zavaros ötödik században, s a magyarok származásáról megdönthetlen tekintélylyel tesz tanuságot. Hamis, tökéletesen hamis állitás, hogy Attila a kinai falaktól hozta volna Pannoniába a hunnokat. — A hunnok Ásiából Europába Balamber királyuk alatt 374. évvel Krisztus szül. után jelentek meg, (Marcellinus Ammianus l. 31), s az alanok és más népek meghóditása után 376. évben rontottak Daciába; az itt uralkodó gótokat meghóditották, félszázadig alattvalókul tartották (Jornandes c. 24) s ezután Khán királyuk vezérlete alatt nyugat felé nyomultak, s Tulln mellett Osztriában a rómaiakat meggyőzték. Itt a csatamezön elesett Khán és hőshalált halt. Attila volt követője. (Kane dux hunnorum, sub quo hunni Pannoniam ingressi, ad Tulnam Austriae locum contra romanos victores fuere. Occubuit dux, cui successit Attila.—Raphael Volaterra). — Hogy a talált kincs e Khán családjához tartozott, rabló csoportok által eloroztatott, s Istriza hegy tetején elrejtetett, ezen senki sem fog kétkedni, mihelyt tudni fogja, hogy egy Khánnak fia magyarul Khánfinak mondatik, kinek emlitett fejgyürüjén ama történeti fölirat díszlik, melly iratnak időszaka Khánnak időszakával teljesen megegyezik, s mihelyt azt is tudni fogja, hogy Khánfi melléknéve vagy praedicatuma Jetkefig e megfejtés valószinüségét legkisebbé sem gátolja. Még most is majd minden előkelő ur visel Magyarhonban és Erdélyben melléknevet vagy praedicatumot, egészen a hunn Khánherczeg Khánfi Jetkefig módjára. — Nincs is ok azon megütközni, hogy több mint 1400 éves fejdelmi gyürünkön Khánfi áll, Raphael pedig az iménti idézetben a ‚Kane‘ szóban a hunnoknál annyira uralkodott *h* betüt elhagyja. Efféle csekélységek a történetekben nem ritka tünemény, ezt az egész világ tudja. De ki tehet rólok? Attilát a németek Athelnek, Aureliánt a dákok Arilánnak nevezék; a theutoshonbul a rómaiak tectoságot csináltak, s a magyaroknál Alexander mai nap is Sándor stb.

Ez okból minden kétségen kivül van, miszerint az Istriza hegyen felfödözött régiségek Khán hunn király egykori kincseihez tartoztak, mellyek közöl az irattal ellátott gyürü fiának, Khánfi Jetkefignek, fejdiszét tevé, valamint a diadem minden hihetöséggel Khán herczegkisasszonyának homlokát ékesitette.

Az arany fejgyürü e szerint világosan tündöklö csillagul tünik föl, mellynek fénye mellett most, számos századok után, megdönthetlen historiai bizonyossággal juthatunk azon szent meggyözödéshez, miszerint a hunnok ugyanazon nyelvet szólták, mellyen most a magyarok beszélnek, miszerint a magyarok a hunnokkal egy azon nemzet, s a hunnoknál a görög betük voltak szokásban, mi minden esetre nevezetes adalékul szolgál ahhoz, a mit Priscus, Maximin követtársa, Theodosius császár küldötte Attilához, a 34dik lapon mond: „hogy ö a hunnokat, nemzeti nyelvükön kivül, gót és római nyelveken is hallotta beszélni,“ s miszerint végre Attila csak Khán hunn király és a tullni ütközet vezérének halála után vette át a kormánypálczát mint fökhán, mint királyok királya, a hunnok fölött.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, oct. 27. Azon sétakocsizás alkalmával, mellyet a királynö a királlyal nyilt kocsiban a bikaviadalhoz tön, azt vették észre, hogy Isabella férjével a legszivesebben társalgott. Jóllehet némellyek már titoknak sem tekintik, miszerint a királynö és férje közti kibékülés csak szinleges, mégis Don Francisco d' Assis infans szerepét a legnagyobb vigyázattal viszi. — Ha a cortes megnyitása elött ministermódositás történnék, ugy a hadi tárczát valószinüleg Narvaez veendi át, e mellett a cabinettanácsi elnökséget is megtartva.

Portugalia. „Iberia“ gözös Lissabonból octob. 20ról az ott történt municipalis választások végeredményéröli tudósitásokkal a napokban érkezett meg. A választások a cabralisták részére kedvezöleg ütöttek ki, minthogy az e párt által föllállitott jelöltek nagy szótöbbséggel megválasztattak. Átalában azt hiszik, hogy Costa Cabral (Thomar gróf) jövö évben ismét a kormány élén fog állani.

N.Britannia. London. oct. 30. Ma délután hirdettetett ki a kir. proclamatio, melly, ama Windsorban tartott titkos tanácsi határzat következtében, a parliamentet nov. 18ra hivja össze. Egyébiránt ezen proclamatio semmi különös ürügyet nem tartalmaz ezen jókori összehivás indokolására, mint ama szokásos formulát: „for the dispatch of diverse urgent and important affairs“ (a különféle sürgetös és fontos ügyek bevégzése tekintetéből). A parlament ezen időelötti összehivása a jelen rendkivüli körülmények között a sajtó osztatlan tetszését birja.

Franczia ország. Páris, oct. 31. A párisi lapok nagyobb részt a sveiczi zavarokkal foglalkoznak. — Nehány nap óta a spanyol határszélek és Páris közti telegraph folytonos mozgalomban van. Valamennyi elökelö spanyolok, kik az anya-királynöhöz számüzetési ideje alatt csatlakoztak, Spanyolországba visszatérendnek, hol elöbb viselt hivatalaikba s méltóságukba visszahelyeztetnek.

Parmentier, Teste és Cubières vádtársa, meghalt, Luzy kisasszony még mindig börtönben ül, jóllehet mindeddig papirjai között mitsem sikerült ollyast találhatni, mi ürügyül szolgálhatott volna, hogy törvényszék elébe állittathassék. Legközelebb feketében öltözve a börtönudvarban sétált és Lamartine girondistáit olvasá.

Sveicz. Zürichi nov. 1röl kelt tudósitások szerint Kaisersfeld báró cs. ausztriai követ a sveiczi szövetségnél és Krüdener báró orosz követ következő napon Sveiczot elhagyni szándékoznak.

A zürichi szövetségi hirlap oct. 31röl azon nyilatkozatot tartalmazza, hogy háboru ideje alatt, azaz mától fogva meg nem jelenik; a béke bekövetkeztével pályáját ismét folytatandja. Mindazonáltal naponkint délután 2 órakor egy napi hirdetmény fog megjelenni, mi „egyszerüen s minden commentár nélkül“ közlendi a napi ujdonságokat.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Keresztény naptár
magyarhoni katholikusok használatára
1848 szökö évre
első évi folyam ára 8 kr. p. pénzben.
Ezen tiz ivre terjedő tartalomdús, szép papirosra kiállitott s képes boritékkal ellátott uj naptár kapható Pesten Eggenberger József könyvkereskedésében, a pesti központi seminarium, sz. ferenczieknél, és serviták portásainál; Budán a ‚Religio és nevelés‘ szerkesztőségénél sz. györgy terén gr. Teleki házban. (3—3)

Hellenirodalom barátinak!
Megjelent és **Eggenberger József és fia** pesti könyvárusoknál, s általok a hon hiteles könyvárusainál kapható:

Hellen-Anthologia.
Gedike Fridrik rendezménye után, sorközölt modorban magyaritá **Károlyi István.** — Bolti ára 1 ft 20 kr. p. p. 216 lap. Iskolák számára történő nagyobb mennyiségü vételeknél p. o. 25 példánynál marad az előfizetési ára t. i. 50 kr. pengő pénz. — Kapható még a serviták-terén gróf Teleki-házban a házmester utasitásából. (1).

☞Épen most jelent meg s Pesten minden hiteles könyvárusnál, és e lap szerkesztőségénél, Pozsonyban pedig szinte e lap szerkesztőségénél Ispotály utcza Csenkey-ház 2ik emelet, az udvarban, és Schwaiger József könyv- mü- s hangászat kereskedésében, hosszu-utcza 97dik sz. alatt kapható:

Az Ellenzék sérelmei.
Tartalma:
A részek visszakapcsolása.
A horvátügy.
és
A honti sérelem érdemében.
Lipthay Sándortól.
Nagy 8adrét. Ára 1 ft 20 kr. pengő p.

Nemzeti szinházi játékrend.
November 9kén: Pasquil. Szinmü Szigligetitöl.
November 10kén: Operai egyveleg. 3 szakaszban. Alboni Marietta k. a. utósó föllépte.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

590. szám 1847. Péntek nov. 12.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Hivatalrendszerités. Halálozás. — Még egyszer majoratusi ügykérdések s törvényjavaslatok — Törvényhatósági tudósitások Pestvárosból (követutasitás). Zólyom-városból (követválasztás). — Horvát-, Tót-, és Dalmátországok tartománygyülése. (Folyt.) — Erdélyi országgyülés. (CV. CVI. és CVII. országos ülés). — Pozsonyi ujdonságok. — Vidéki hirek. (Zemplén-felvidékről). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. N Britannia. Francziaország. Sveicz.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége következő legfensöbb kézirásokat méltoztatott kibocsátani:

„Kedves gróf Majláth!

Ön tapasztalt szolgálatainak és iránta mindenkor tanusitott ragaszkodásának kegyelmes elismerése mellett kegyelmesen eltökélve érzem magam, önt ezennel statusministeremmé nevezni, mi mellett az eddig viselt magyar udvari kancellariai hivataltól fölmentem és magamnak föntartom, tapasztalt és általam mindenkor örömest elismert szolgálatait előadandó alkalommal használni. Bécs, october 31. 1847. Ferdinánd, s. k.“

„Kedves gróf Apponyi!

Miután folyó évi oct. 31kén gróf Majláth Antalt magyar udv. kancellári hivatalától fölmenteni jónak láttam, tehát már most önre mult évi april 5én cabineti iratom nyomán magyar udvari kancellariám vezetését határozottan átruházom, és meg vagyok győződve, hogy ön, benne helyezett bizodalmamnak, valamint eddig, ugy jövendőben is minden tekintetben tökéletesen megfelelni tudand. Bécs, nov. 6kán 1847. Ferdinánd s. k.“

Ő cs. kir. ap. felsége a viravai kir. sóhivatalnál egy mázsamesteri állomást 300 ftnyi évi dijjal, szabad lakással, 150 font sójárandósággal és 300 ftnyi biztositéki pénzzel, nem különben egy mázsálói állomást 200 ftnyi évi dijjal, szabad lakással, 100 font sójárulékkal és 200 ftnyi biztositéki pénzzel kegyelmesen ujon rendszeresiteni méltóztatott.

Rosty Albert, Békésmegye volt alispána s országgyülési követe, több megye táblabirája, hosszas betegeskedés után folyó hó 4kén, életének 68dik évében Pesten meghalálozott. Béke hamvaira!

Még egyszer!
Majoratusi ügykérdések s törvényjavaslatok *)

I.

(K. F.) Miután báró Dercsényi által megjutalmazott pályamunkák a törvényhatóságokhoz ingyen szétküldettek, s miután az azokban foglalt elvek uj átnézetet szükségelnek már csak azért is, hogy a pályairók a jutalmazó „Communismus“ czimü röpiratában letett publicistai nézeteihez simulva merőben uj statuspolitikai mütételt, u. m. a hitbizományos fekvő birtokoknak pénztökékké átalakitását sürgetik, s e végett törvényjavaslatokkal föl is léptek — itt az ideje, hogy a kérdéses tárgy e lapban ismét komolyan megvitattassék; mind azért, hogy az uj eszme megtestesülése a végrehajtás practicabilitása által föltételeztetik; mind azért, hogy a gordiusi csomó föloldását törvényhozói uton csak nem leküzdhetetlen akadályok nehezitik meg.

Előre bocsátjuk magának a jutalmazónak főbb tételeit, mint azok röpiratában kifejtvék; mellyeknek alapján készültek a pályamunkák is. E főbb tételek már igy hangzanak:

1. A paraszt rendnek, melly teszi a legtöbb számot, arra minősitése, hogy tulajdon földbirtoka legyen.

2. Az urbéri terheknek megszüntetése megváltás uljan.

3. A nagy földbirtok-tömegeknek fölosztalása apróbb részekre, nevezetesen a hitbizományu jószágoknak fölmentése megkötött állapotukból, azoknak jövőre is korlátozásuk, hogy egyesek kezei közt tömérdek föld többé össze ne halmoztassék.

4. A hitbizományu földbirtokok (elöfiségi s idősb szülötti vagy évnagyobbi, és öregbiki) jövedelmének kamatozó pénztökére átalakitása.

5. Az illy csupán pénztökén alapult hitbizományoknak jövőre is fölállithatása bár ki által, minden polgári rangra tekintet nélkül.

Látni való ezekből, hogy itt implicite az ősiség, melly bizonyos tekintetben szinte hitbizomány, a kincstári, koronai, s papi jószágok *) mobilisatiója is benfoglaltatik; látni való az is, hogy az egész majoratusi ügy igen igen mellékes és partialis kérdésnek marad mind addig, mig a főbb pontokról a törvényhozás nem rendelkezik, sőt jogsérelem is követtetnék el a majoratust birókon, ha minden egyéb régi állapotban meghagyatik, egyedül ők kényszeritletvén arra, hogy vagy akarják vagy nem, a pénzzel elégedjenek meg, melly idővel a fekvő jószág helyét pótolandja. Nem hiszem, s nem hihetem, hogy valaha a törvényhozásnak eszébe is jöhessen a tervezett s hatalmasan megpályáztatott majoratusok átalakitását igy külön állva s külön téren megkezdetni, mig az azzal legszorosabb kapcsolatban álló ősiségi s más egyéb fökérdések eldöntve nincsenek, s még akkor is, ha az ősiség eltörölteinék, a zárt természetü földbirtokok forghatósága elrendeltetnék, mindig kérdésnek fönmarad: valjon a végrendelkezési szabadság nem tetemesen csonkittatik e a majoratusok eltörlésével? valjon a pénztökére átalakitottak kipótolhatják e minden tekintetben az eltörlöttek becsét, s a politikai sulyt, melly az állandó fekvő birtokok természetétől monarchico-aristocraticai országlásban elválhatatlan? valjon épen a jelen müiparos világban nem megkivántató-é, hogy a pénzhatalom s pénzaristocratia a kérdéses zárt földbirtokokra fektetett aristocratiával sulyegyeneztessék? mellynek nem eltörlesztéséről, hanem csak módositandó alkalmazásáról lehetne legfölebb is a szó, a mint hogy az 1791: 67, 1827: 8 törvényczikkek nyomán kirendelt országos küldöttség is koránt sem oda véleményezett, hogy a majoratusok végkép megszüntettessenek, hanem megismervén, hogy a hitbizományi hatalmasok a hazának alapitványok által sokat használhatnak, s családi fényök által a nemzet diszét elömozditják, **) jövendőre is ajánlá a hitbizományok fölállithatását azon módositással, hogy a már fönállókat szaporitni többé szabad ne legyen, az ezután alapitandók pedig ötszáz jobbágyi telekre szorittassanak.

Azonban mind a jutalmazó, mind a pályázók e nézeten már tulléptek, s azt hiszik, hogy a zárt birtokokra ütött a végső óra; ugy gondolkodnak, hogy azoknak szabad forgásba hozása által a proletariusok száma megkevesedik, a communismusi elvek pedig megtörve lesznek. Egynémellyike a pályázóknak az észjog követeléseibe is mélyen belő merült, holott ez uton pro et contra bár meddig vitatkozunk is, végre is más eredményre el nem juthatunk, mint arra, hogy eszményi uton politikai számitásokban s kérdésekben nem mindig boldogulhatni, mert a társasélet valódi körülményei, az országok száma és időszakok szerint különbözők levén, azoknak egyenlő zsinórra huzását lehetetlenitik, némellyek magokból fejtenék ki ujban a hitbizományokat, mások viszont azokat eldobnák maguktól, a minthogy e változékonyságokra a nemzetek életében elég példára akadni, és arra — hogy jövendőre az öröklési módok általános eszmeitése által az illy változékonyságoknak ellent állhatatlan gát is vettessék, kilátás sincs; legfölebb keresztény statusokban volna reménylhető, hogy tán valamikor a világi jogegyenlőséget nagyában megközelithetné, de ezt is csak akkor, ha a keresztény vallás mennyei szelleme általános hatásu leend: ámde e titkok titkába halandó szemek nem láthatnak, és még ekkor is kérdésnek mindig fönmaradna: valjon mi történnék akkor a nem keresztény birodalmakkal? minő viszonyok fejlenének ki amazok s ezek közt? valjon földi életünk eltürhetné é az illy képzelt arany kort? valjon a földi tusák nem mulhatlanul szükségesek é a lélek megedzésére? s mivel most a földi szegénységet gyakran vallásos hit, remény, s más erkölcsi gazdagságok pótolják ki, a mellett a jólét, vagyonosság és kényelmek fogalmai csak viszonyosok, a pietas, kegyes alapitványok és magány jó tettek gyakorlatilag fönállnak; más felől a szellemi és vallásos élet malasztjai emberi számitás mértéke alá nem vonhatók — valjon — kérdem illy életkörülmények mellett nem titáni merénylet volna é korlátozott észtehetségünk alapján reformálni akarni a nagy világot, hogy erőnek erejével, törik szakad — eszmei általánosságok alapján fölállitott politikai elveket testesitsünk meg mindenütt és mindenhol, akár értek meg a körülmények, akár nem, a kormány, igazgatásmód és hatalom akár minők legyenek is; mert hogy a független autocratiának más kormányelvei vagynak, mint az aristocratiával fölvegyültnek, ennek ismét mások az elvei, mint a szövetséges köztársaságoknak, vagy a népalkotmányos királyságoknak, tagadni sem lehet.

Ha tehát sem a köz, sem a magánjog egyenruháiba nem öltöztethetjük föl a különböző alaku és nemzetiségü statusokat, látni való, hogy a hitbizományok érvényessége vagy érvénytelensége fölött sem mondhatjuk ki az észjog után föltételetlenül helyeslésünket vagy a kárhoztatást; csak annyit mondhatunk, hogy az észjog az emberi méltóság (tehát személyes vagyon, bátorság, szabad keresetmód) tiszteletben tartását követeli minden politikai intézvényekben, és ha a vas karu közélet feszes rámákba foglalta volna egyiket vagy a másikat, azokon tágitni is kell a statushatalomnak lelkiismeret szerint, nehogy előbb dugulások, majd végső megrázkódtatások álljanak be; de e mütétel mindenkor a legnehezebb politikai föladat volt, mivel a szerzett jogok megsértése határvonalát érintheti, a mit, mig csak lehet — kikerülni az eszélyesség és igazság érzete egyiránt parancsolják.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Sz. kir. Pest város követ-utasitása. 1) A megürült nádori hivatalra föh. István az 179⅞: II. és 1796: 1. t. cz. szerint választassék. 2) Dicsőült föh. József nádor félszázados érdemei országos és

*) A majorátusok fölött mi is irtunk már; de czikkeinknek cyclusát akkor be nem fejeztük. Irott czikkeink szelleme csak előkészitő combinátiokból állott azon következménynek körülbástyázására, melly a mi meggyőződésünket ezen ügyben kormányozza. A mi meggyőződésünk tulajdonképen az; hogy mi a szigoru hitbizományokhoz, az az a nagy birtoknak bizonyos családi knáli erőszakolt föntartásához teljességgel nem ragaszkodunk: hanem ragaszkodunk azon általános s magasabb politikai elvhez, hogy a mindenkori nagy birtok akárminő család által birattassék az, bizonyos suly legyen az alkotmány viszonyainál, a pargamenti nemességre minden tekintet nélkül. Jelen czikkeket tehát mi csak az itt kifejezett határon belül nyilvánitjuk elveinkkel megegyezőknek. Szerk.

*) Mi a papi jószágokat semmikép sem gondoljuk e vonalra tartozóknak. A papi jószágoknál ugy mint azok nálunk léteznek, egyegy mobilizaltabb és az egész haza közhasznára szolgálóbb javakat nem ismerünk. Nem egyedül azért, mert az élet mutatja, hogy csak nem minden alapitványaink azokból kerültek ki; hanem azért is, mert azok természetüknél fogva egyegy emberi generatio alatt 5—6 családnak javára szolgálnak: ezt pedig minden legkisebb tekintet nélkül az aristocratiai zárt körökre.

**) Megvalljuk, hogy a családi fény minket e dologban legkevesbbé sem vonzana a majoratusok föntartására. Egy család sincs előjogositva, hogy épen ő, és nem más, legyen az, a mellytől a haza fényt nyerjen. Mi a nagy birtokban nyugvó magasabb politikai sulyt tekintjük; és ezen sulyt semmi esetre sem költjük családokhoz, hanem magához a nagy birtokhoz. Egyes családok nagy birtokát törvény által védni — ez olygarchiai elv, ezt mi utáljuk: tőle visszaborzadunk. Szerk.

gyümölcsöző emlék által örökittessenek. 3) A kir. városok törvényes szavazatjoga követeltessék. 4) A kir. városok a census elve szerinti polgári képviselet, szabad választás, nyilvánosság és törvényhozásrai független és aránylagos befolyás alapján rendeztessenek, annak kinyilatkoztatásával, hogy Pest város készebb az átalános rendezést boldogabb időkre halasztani, mint a kir. főfelügyelőségnek tisztviselői és saját függetlenségét föláldozni. 5) Budapest részére a politiát, közteherviselést, limitatiót illetőleg, azon esetre, ha az átalános rendezés nem sikerülne, kivételes törvény, továbbá egy országos kór-, őrült- és lelenczház sürgettessék. 6) A nemzeti nyelv iránt az utóbbi fölirásnak kedvező kir. választ nem nyert pontjai szorgalmaztassanak. 7) A részek tettleges visszacsatoltatása, Erdélylyeli egyesülés és unitaria vallás bevétele. 8) Az 1844: 3. t. czikknek a görög n. e. hitüekrei kiterjesztése. 9) A mult országgyülésről fölterjesztett sérelmek és kivánatokra nem érkezett kir. válasz s azok iránti tárgyalások folytatása; jelesen: bánya-, büntető törvénykönyv, megyék rendezése a titkos szavazás behozatalával, katona-élelmezés megváltása, szállásozás megszüntetése; Pesten országház, s az országgyülések itten tartása; Ludoviceum megnyitása, Horvát István könyv- és kézirat-gyüjteményének országos költségekeni megvásárlása. 10) Kalendáriom- s mérték- egyenlőség. 11) Népnevelés a helyhatóságok befolyásával; műegyetem (polytechnicum) és több kerületi ipartanoda; a Teresianum intézet Magyarországbai hozatala, s hogy abba magyar ifjak valláskülönbség nélkül vétessenek föl. 12) Repressiv censura szabályozva, országgyülési hirlap, kerületi ülések naplójának kinyomatása. 13) Független kereskedés; a vámviszonyok rendezése; de dohány-monopolium nem kell. 14) Országos nagyszerü kölcsön, mellynek biztositéki alapjául a clerus, nemesség, polgárság s többi lakosok birtoka egyiránt kezeskedőleg szolgáljon, több évi törlesztésre, figyelmezve az országnak az 179$^{0}/_{1}$: 10 t. czikkben biztositott független önállóságára; továbbá köz-teherviselés, mind a hadi, mind házi adóra és az ország egyéb szükségeire nézve; telekkönyv, országos birtok-összeirás, uj adókulcs, országos kölcségvetés ősiség-eltörléssel. Az országos kölcsön investiáltassék: hitelintézetbe, vasutakra, jelesen a vukovár-fiumeire, csatornákra, folyamok szabályozására s jelesen Budapestnek árviz elleni biztositására, köutvonalokra, mezőgazdaság- és ipar-fölsegitésre s egy országos tartalék-pénztáralapitásra. 15) Az arányositás és tagosztály, nem különben az örök megváltás a földesurakra nézve kényszeritőleg s ez utóbbi a jobbágyokra nézve részlegesen is legyen megengedve, a dézma és királyi díj megszüntetésével. 16) A czéhek némelly visszaéléseiknek megszüntetése mellett pártoltatnak. 17) Az indigenatus megszüntetésével a honpolgárositás sürgettessék. 18) Az izraeliták hazánkbai özönlése gátoltassék, azok polgárositása akkorra halasztatik, mikor erre a haza veszélyeztetése nélkül alkalmasak és érdemesek lesznek. 19) Az izraelitáknak ne engedtessék meg, hogy a törvény és eddigi szokás ellenére Pesten házakat örök áron és zálogczim alatt szerezhessenek. 20) A honoratiorok szavazatjoga a megyéknél. — Következnek némelly helybeli postulatumok és sérelmek, jelesen: hogy a kir. városokban létező most független biztosság, millyen a kir. szépitési és szegényápolási, a hatóságba kebleztessék s azok tagjai rendesen választassanak; hogy a kir. kiváltságos nagykereskedői testület kir. helytartósági tanácsos elnöklete alatt a helyhatóság mellőztével intézi közügyeit; az elemi iskolák igazgatásába a hatóságnak és polgárságnak több befolyás engedtessék; a rendes katonaság megtagadá az éjjeli csendőrszolgálatot, a nm. kir. kormányszékek közpénztárakból a polgárság beleegyezése nélkül ne utalványozhassanak; a polgárok fölvételébe s az egyház-pártfogói joggyakorlásába a polgárságnak szinte engedtessék befolyás; a házi pénztárból a nem katholikus helybeli lelkészek és elemi iskolák a katholikusokkal aránylag egyenlő javadalmakat húzzanak; a városi ingatlanságok becse neveléseül a végrehajtási, telek-átiratási és betáblázási törvények hiányai pótoltassanak; a házi pénztár követelései egy osztályba soroztassanak a hadi adópénztáréival.

Zolyomból. Városunkban oct. 30án ment végbe a követválasztás. Midenekelőtt a város tanácsa által kidolgozott követutasitások jöttek tárgyalás alá. Ezután az elnöklő főbiró városunk mult országgyülési követének Sz. J. érdemeit, továbbá megyénk első alispána által ajánlott Sz. P. szolgálati erélyességét, nem különben egy itteni közbirtokosnak, de nem helyben lakó Z. J. szép lelki tehetségeit s itt lakó rokonai iránti hü ragaszkodását elősorolván, végre pedig egy bizonyosnak a város tanácsához irt esedező levelét elömutatván, azt a jegyző által fölolvastatta, mire a város szószólója ép illy nemü más könyörgő levéllel lépett elő s azt is fölolvastatni kérte, — mi meg is történt. Ez a jelenlevőkre kevessé meglepő volt, mert azt hitték, hogy azon „bizonyoson“ kivül más szóba sem jöhet; pedig hárman léptek föl. Az első tisztelt egyén mellett, érdemeit s becsületes jellemét figyelembe véve számos hangok emeltettek. A második Sz. városa által már meg lön választva. Igy csak kettőről levén szó, t. i. az első egy pozsonymegyei szeretett tisztviselő, kitünő lelki tulajdonságairol itt e városban is ismeretes; a másik egy szláv politikai hirlap szerkesztője. Szavazatra kerülvén a dolog, (figyelmet kérek!) a magyar ajkuak a panszláv Stúr Lajosra szavaztak, s a magyar mellett többnyire tót ajkak hangzának. — A győzelmet egy szótöbbséggel a tót ujság érdemes szerkesztője vivta ki. Már igy csak egyesülnünk kell, miután maguk a magyarok nyujtanak kezet Panslavoniának!

Egy zólyomi.

Horvát-, Tót-, s Dalmátországok tartománygyülése. (Folytatás.)

„3 pont szól az utósó tartománygyülés fölterjesztéséről, az iránt, hogy a turopolyai nemességet a zágrábmegyei gyüléseken szavazatjog nem illeti“.

F-c távollevő követe kéré a rendeket, miszerint a fölirástól állnának el, minthogy ezen kérelem csak törvény utján teljesittethetik. Azonban e pont változatlanul elfogadtatott s ennélfogva ez ország részéről megujittatik a kérelem, hogy a turopolyaiaknak a zágrábmegyei gyüléseken az egyéni szavazat meg ne engedtessék.

„4 pont szól a kérelemről ő felségéhez az 1845diki tartománygyülés által fölterjesztett rendezési tervre adandó leiratért s pénzbirság megalapitásaért azon rendekre nézve, kik törvényes akadály nélkül a tartománygyülésre meg nem jelennek“.

A változtatás „azon rendekre nézve“ kifejezés helyett „ama rendek közüli tagokra nézve“ tétetvén, elfogadtatott.

„4. pont. Javalja: hogy az utósó tartománygyülésből legfelsőbb helyre fölterjesztett kérés a zágrábi püspökség érsekségre való emeléseért, a horvát- tótországi helytartótanács visszaállitásaért, s a magyar udvari kancelláriánál ezen országok számára különös osztályzat fölállitásáért jelenleg meg ne ujitassék.“

Pozsegamegye főispáni helyettese S—n gróf a horvát- tótországi helytartótanács visszaállitásaért és az udvari kancelláriánál alkotandó különös osztályzatért megujitandó kérelem ellen nyilatkozott; ezután a pont fölkarolására szavaz. — S—cs Varasdmegye követe horvát nyelven mondá: Minden védveket most még terjedelmesen fölhozni a horvátországi helytartótanács visszaállitása mellett, fölösleges volna, minthogy azok az utósó tartománygyülésen már kimerittettek; mindazáltal ezen okokhoz hozzáadá, miszerint: ha saját helytartótanácsunk volna, horvát nyelven szerkesztett okirataink többé vissza nem küldetnének átforditás végett, mint most gyakran; a könyvvizsgálati tekintetek, valamint azon körül mény is, hogy a zágrábi főtanodánál csak magyarok alkalmaztatnak tanárokul, hogy a tótországi és tengerparti postahivataloknál a magyar nyelv beerőszakoltatik, végre azért is, mivel ha, — mint nincs kétség — nyelvünk diplomatikaivá emeltetik, egy különös helytartótanács szükségességét szorgalmazva érvényesitendi. Innen — szóló — nem látja át, miért ne ujitanók meg kérésünket, s utasit oda, hogy már nekünk Mária Terezia alatt saját helytartótanácsunk volt, s mint ez később a magyar helytartótanácscsal egyesittetett, az ország lakosai kérék, hogy a helytartótanácsnáli hivatal-osztásokban tekintet legyen Horvát- s Tótországra is, s ezen országok függetlenségüktől meg ne fosztassanak. Ennélfogva szóló a fölirás megujitása mellett szavaz, és igy testvéreinkben, a magyarokban olly bizodalmat helyez, hogy Horvátország szükségét elismerendik; s végre ama reményét fejezé ki, mikép ezen kérelem valósitása után a horvátok s tótok többé annyira nem nyomatnak s háttérbe nem szoritatnak. V—c Körösmegye követe (horvát nyelven): mind azon okok, mellyek a tartománygyülést a horvát-tót helytartótanács visszaállitására s az udvari kancelláriánál egy különös osztály alkotandására inditák, maig is ugyan azok — azért nem is lehet belátni, miért ne ujitatnék meg e kérdés? küldői meghagyásából szóló a fölirás megujitása mellett szavaz. S—c sz. kir. Károlyváros követe (horvát nyelven) ugy találja, hogy a mult tartománygyülésen fölhozott számtalan okok a horvátországi helytartótanács visszaállitása mellett igen érvényesek és még mindig állanak; a jelen tartománygyülés kérését meg nem ujitván, akkor maga is megengedi, hogy tartós okai nem voltak fölterjesztése gyámolitandására, vagy pedig azok lenni már megszüntek; melly eset pedig ép nincs jelen; innen az ujabb fölirás abbahagyása következetlenség lenne, mi a tartománygyülés más fölirásai s kérelmei sikerére nézve is károsan hathatna; ennélfogva a fölirás mellett szavaz. B-k Pozsegamegye követe, küldői meghagyásából az ujabbi fölirás ellen, és az utósó tartománygyülés által fölküldött fölirásra érkezendő leirat bevárása mellett szavaz. K-cs Szerémmegye követe hasonlókép a fölirás ellen adja szavát. Veröczemegye követe a küldöttség nézete mellett nyilatkozik. B-cs báró ő nagyméltósága taglalja a védveket, mellyek a küldöttséget ebbeli inditványára vivék s igy a pont szerkezete mellett szavaz. O-cs Metel helytartósági tanácsos s országgyülési követ hasonlókép a küldöttség javalata mellett szavaz. A horvát helytartótanács, megjegyzé ő, az országgyülés utján egyesittetett a magyar helytartótanácscsal, és ismét csak ezen az uton választathatnék el attól; ha a horvátországi helytartótanács szükségessége forog fön, ugy folyamodni lehetne, hogy annak a kir. előadásokbai fölvétele eszközöltessék, és ezért irt föl a mult tartománygyülés ő felségéhez; tehát az országgyülést kell bevárnunk. A horvátorsz. helytartótanács visszaállitása fő okául a könyvvizsgálat is fölhozatott, ezen a panaszon segitve van, és a legérvényesebb fölirási vád elesnék, innen szóló a választmány nézetéhez járul. (Agr. Ztng.)

(Folytattatik).

Erdélyi országgyülés.

A CV. országos ülésben oct. 30án a kk. és rr. megállitották 1) a partium ügyében ő felségéhez, 2) ugyan e tárgyban István főherczeg ő fönségéhez intézendő, 3) a taksás helyek és szász törvényhatóságok követeinek napidijai, 4) Abrudbányának az aranybeváltás, 5) Bereczknek a visszaitélt havasok iránti kérelme tárgyában határozott és 6) az örökösödési törvényjavaslatot kisérő föliratok szövegét, az István főherczeg ő fönségéhez intézendőn kivül mind latin nyelven. Ezen föliratoknak a kir. kormányszékkeli közlése s némelly magán kérelmek egyszerü tárgyalása, Kézdivásárhely és Hátszeg pártolólag beadott kivánatai, Középszolnok és Udvarhelyszék sérelmeinek az illető bizottságra utasitása után az ülés eloszlott.

A CVI. országos ülésben nov. 2kán a kk. és rr. a rendsz. bizottságnak katonaélelmezésről szóló javaslatát tárgyalták. Igen rövid vita folyt im e három előleges kérdés fölött: 1) Elfogadják é a megváltás elvét vagy nem? 2) Mekkora legyen a váltságösszlet? és 3) beleereszkedjenek é a megajánlandó öszveg föltételeinek részleteibe, vagy jelenleg csak vezérelv mondatván ki, a részletek kidolgozása egy ő felsége által a katonaság részéről kinevezendő bizottságnak maradjon fön teendőül? Az első kérdésre egyértelemmel ki lön mondva a megváltás elve. A másodikra a váltságösszletet a többség 200 ezer p.forintba állitotta meg. A harmadik idézett ugyan némi ellenvetést, az idő rövidségéből s a körülmények kellő nem ismeréséből meritettet; a többség azonban itt is igen-t mondott s a katonaélelmezési hat törvényczikk, mellyeknek közlését alább kezdendjük meg, tárgyalva lön. Marosvásárhely, Sz. Udvarhely, Abrudbánya és Vizakna városok követei, küldőiknek a 200 ezer p.forintbóli részesitése s illetőleg aránytalan terheltetése ellen óvást és külön véleményt jelentettek. Ezután a királyi kormányszéknek némelly vele közlött föliratokra tett szövegbeli észrevétele következtében, az illető irományok kiigazitattak, tisztába iratásuk utáni összeolvasásukat, s kir. biztos ő nmlgának leendő kézbesitésüket elnök ő nmlga a holnapi napra tüzvén ki. Végül az országgyülési szállásokat tárgyazó r. bizottsági munkálat olvastatott föl, nyilvánitván elnök ő nmlga, mikép a fölöttei tanácskozás következő ülésben fog megkezdődni.

A nov. 3án tartott CVII. orsz.ülésben a többször emlitettük föliratok és törv.javaslatok összeolvasása, hitelesitése és ünnepélyes küldöttség által kir. biztos ő nmlgának lett kézbesitése után a kk. és rr. az országgyülési szállások szabályozását tárgyazó r. bizottsági munkálatot vették tárgyalás alá. A fölöttei tanácskozás, melly be nem végeztethetvén, folytatása más napra haladt, ezen két főelv körül forgott: megszünjék é az ingyen szállásolás, és ha megszünik, kikkért ki fizesse a szállásbért? Az ingyen szállásolás megszüntetése ellen csak egy hang emelkedett. A mi a fizetési kutfőket illeti, némelly szónokok a követek szállásbérét illető t. hatóságaik, a kir. hivatalosokét önmaguk által vélték fizetendőnek. Mások a követekre nézve osztván e nézetet, a kir. hivatalosok szállásbérét részint az országos pénztárból, részint azon föltétel alatt, hogy a t.hatóságok ajánlják őket, és a házipénztárak kezelése a t.hatóságoknak visszaadassék, ezek által kivánták fedeztetni. Egy más véleményfél átalánosan minden országgyülési tag szállásbérét illetőleg a tartományi pénztárt jelölte ki kutfőül. Voltak végre, kik elégnek tartották jelenleg csak az ingyen szállásolás megszüntetését kimondani, a körülmények önkénytes kifejlésére bizván a fizetési kutfő előállitását. A tanácskozás, mint érintők, nincs bevégezve.

1-sö Törvényczikk.

A katonaélelmezés és szállásolás megváltására ajánlott summáról és az adózók ebbeli terheik megszüntetéséről.

A katonaélelmezésből és szállásolásból származott terheket a karok és rendek ő felségének hozzájárultával megszüntetni ohajtván, az országos egyezkedés utján megállitandó adó, és az 1759ik évben ahoz csatolt 160,000 rf. váltságdijon fölül egy kerek summában, évenkint fizetendő két száz ezer rforintokkal pengő pénzben olly formán ajánlanak, hogy:

§. 1. Ezen megváltási summa a többi adó arányában, rovattassék ki az orsz. rr-ei által az egyes törvényhatóságokra, ezek által ugyanazon kulcs szerint az egyes helységekre, a mellyek azután vagyonosságuk arányában fogják az egyes gazdákra, tiszti, és a hol földesurak vannak, földesuri fölügyelet alatt kiróni. Ezen igy kirótt summa félévenkint fog beszolgáltattatni a katonai pénztárba, ezen rovatal minden egyes adózó személyekre kiterjed.

§. 2. A katonaság ennekutána minden szükségesekkel a katonai kincstár által láttassék el.

§. 3. Minden bármi néven nevezett s bár milly czim alatt eddig a katonaság részére, akár a törvényhatóságok, akár egyes adózók által ingyen, vagy bizonyos meghatározott áron tett kiszolgáltatások azonnal és örökre ugy szünjenek meg, hogy a mennyiben még a tanyázó katonaságra nézve a házankinti szállásadás és a felsöbb szolgálat elömozditása tekintetéből szükséges előfogatok vagy vontatások és fuvarok kiszolgáltatása fönmarad, azért az illető kiszolgáltatók a katonai kincstár által a következő törvényszabályokban meghatározott móddal és mennyiséggel elégitessenek ki. (Foly.) E. H.

Pozsonyi ujdonságok.

Pozsony az utósó országgyülés óta igen épült, s azon pangó iparos szellem, melly az országgyülési szállások fizetése óta föléledt, sok szép bérházakat teremtett, mellyek ellen csak azon egyzzerü kifogásunk van, hogy az illy házak csak félig elkészülve már is bérlők által elfoglaltatnak, miként azt a napokban egy három emeletes háznál látók. Csodálkoztunk e nyers izlésen, és hivők: tudja Isten mi fortélyokkal kelletett e házi urnak élni, hogy illy hirtelen lakókra talált. Azonban egy ismerősünk e fölött is fölvilágositott — nem a pozsonyi lámpafény világánál, az mit sem képes fölvilágositani, hacsak azt nem, mennyire szükséges volna a világosság— mondók, fölvilágositott: hogy ezen ház még tavasszal, midön alapja rakatott, az épitési terven látszó fölosztás szerint ki lön már bérelve, az pedig, t. i. a terv, igen száraznak látszott. —

Az iparról levén szó, meg kell emlitenünk, miként egy pár vidéki lovag elhatározá az országgyülés alatti időt Pozsonyban tölteni, s ez ellen semmi kifogásunk, csak aztán befogással végződjék. — A mult számunkhoz csatolt toldalékban a fiatalság egy társaságbani constatirozását tartalmazó közlöttekhez megemlitendő, miként az tegnapi ülésében egy pár egyéneit régi sokás szerint lovagokká ütötte, mi ellen, ha az illetők megelégesznek, semmi megjegyezni valónk nincs. Meg levén ők ugy is, ha igaz, jól jegyezve. — Több lapokban hirdetve lön, hogy az éjszaki vaspálya a pozsonyi pályával összefolyó szárnyvonalát a March folyamig folyó hó 7-dikén megnyitandja; ezen megnyitás azonban, bár milly kivánatos is lenne, hitelesen mondhatjuk, hogy a közbejött természeti akadályok miatt boldogabb időkre halasztatott. — Egy háztulajdonos nagyszerü meglepetést kivánván neje névnapjára készíteni, abban házának összes lakosait is részesité; az ajándok, mellyet nejének tett, egy a lakók béreinek fölemelését tartalmazó lajstromból állott. Illy gyengéd figyelmet a házi asszony bájos mosolya, és a jövő évnegyedben több hurczolkodás követend. — A fels. udvar elfogadására nagyszerü előkészületek tétetnek, s miként a leérkezett programm mutatja, ő felsége 11-én Pozsonyba érkezik, s 16án ismét elutazik. Itt léte alatt két királyi, és egy nádori ebéd leend. — A német szinház minden páholyai és zárt-székei az országgyülés alatti időre kibérelvék. Magyar társaságról még mit sem hallani! Vállalkozói szellem hiányának, vagy a nemzeti Thalia iránti részvétlenségnek kereszteljük-é ezt? Pedig a pozsonyi jó levegő s még jobb viz tán kigyógyitaná gyakran betegeskedni és gyengélkedni szokott szinésznőinket; s a müvészet iránti hév fölmelegitené talán — nyárban a nézőket.

VIDÉKI HIREK.

Zemplén-felvidék. Teljes igazsága van t. cz. Irányi Dániel urnak, ki Szepes, Sáros, és Zemplénmegye Kárpát alatti téreit aratás ideje alatt beutazván és sok sáppadt kiéhezett alakokkal egész az iszonyodásig találkozván, ez alkalommml szerzett tudomása szerint állitja, hogy ezen elnyomorodott népfaj fölsegélésére mind a kormány, mind pedig az illető törvényhatóságok megfeszült erővel segédkezeket nyujtottak, mert ugyan is azon 23,000 pengő forintból, mellyet a kir. kincstár 6 év alatt 4pctes kamattal visszafizetendőt kölcsön adott, az illető számadó kezelők által 5584 köböl zab, 780 k. árpa, 250 k. burgonya, 106 k. tatárka, és 18 k. köles megszereztetvén, Zemplénmegye 7 krajnyai kerület adózóinak kiszolgáltatott; a megyei nemesség által megajánlott, és egy fillérig befizetett 40,000 p.frtból pedig ugyan azon 7 kerület 12000 éhezői mártius 18tól augustus 1sö napjáig 1783 köböl tengerit, 868 k. árpát, 500 k. zabot, 300 k. gabonát és 230 k. burgonyát fölemésztettek; továbbá gróf Apponyi Julia ő kegyelmessége gyüjtelékéből 1030 köböl burgonyát kaptak, és ő felsége özvegy királynő legkegyelmesebb ajánlatából 50 k. árpával segélyeztettek.

Az időjárás első tavasztól 20dik augustusig a mezei és kerti termesztményekre olly kedvező volt, mintha magunk parancsoltuk volna azt; azért a téli és tavaszi vetések, főleg pedig a burgonya buja növése bő aratást igértek. — Julius elején a burgonya kocsánya fekete férgekkel telve és csak hamar egészen elenyésztetve, a termesztőket azon hiedelemmel vigasztalta, hogy a burgonya kedvező időjárás által szokatlanul hamarább beért; többen azonban a tavalyi vész által figyelmeztetve, a leforázott kocsányt lekaszáltatták, de minden várakozásunk, és kaszálási költségünk meghiusult, midőn a fészkekben megért növényt rothadásnak indulni láttuk, a burgonya-földek estve felé és éjjel kiállhatlan csipős penész büzzel töltötték meg a léget, mind a mellett még is, mivel az éhség természet elleni tárgyak fölhasználására is készteti az embert, földnépünk kényszeritve vala rothadó burgonyájához is még aratás előtt nyulni, és evvel élt egészsége föláldozásával, mig tartott, most pedig ezen élelmiszertől megfosztatva, búsan néz a terhes téli hónapok elébe, mert vidékünkön a szó legszorosabb értelmében a telkesnek burgonyája nincs többé!! A hirlapok és hivatalos jelentések nyomán sarkalt n. m. magyar k. h. tanácsnak azon k intézvényére, hogy az idei termés mennyiségét az illető törvényhatóságok összeiratván, küldjék föl, az érintett 7 felső kerületben találtatott termés hiteles öszeirása ez:

	buza	gabona	árpa	zab
Lelkészeké	2275	1029	1288	2713
Földesuraké	23149	44149	21749	53802
Bérlőké	5444	10458	7924	24892
Adózóké	2093	30961	40271	58485
Összesen:	32961	86597	71232	139892.

Igy tehát az adózók aratása 131810 keresztet h)- zott és ugyan annyi köblöt is biztosit, mellyből ha vetésre ¼ lehuzunk, marad fölhasználásra 98857½ köböl; e 7 kerület összes lakosainak száma 104200 fejre rug föl, miből a kenyérrel nem élő csecsemőket ¼ résszel lehuzván, marad 78150 egyén, kik — az idén alföldi kereset csak igen csekély levén — 98857½ köbölből élni, katonát élelmeztetni, lelkész, kántor, tanitó, jegyző, csősz és marhapásztor-részt kiadni kötelesek! és még sem akarjuk érteni a nem adózás igazságtalanságát. — Augustus 20kán beállt a folytonos eső, és tartott 8dik octoberig ugy annyira, hogy ezen időszakaszban csak 5 nap volt eső nélkül, és csak 3 napot lehetett munkára forditani, mialatt a krajnyai zab nagyobb része lábáról lehult, mi pedig rakásban volt, egészen megrothadott, ez okozta, hogy őszi vetésünket is csak félig végezhettük. — Szilva roppant mennyiségben termett, de még alig zsendült, már is az aszalók körül mesterkélt üres zsákkal a honositandó nép nadálya és 8 frtjával fizette előre 40 itczés vékára köblét az aszalt szilvának, mi ezektől fölmaradott, vagy a korcsmába nem jutott, az uj szolgabirák erélyesen sürgetvén a hátramaradott adó befizetését, a maradványt is még kisebb áron behajtották a pénzes zsidók szekrényeibe; van még most azonban az adózóknak nagy mennyiségben száraz gombájuk, száritott apró vad körtélyök, és nehány köböl mogyorójuk, és bár csak arra a jövő adófizetéskor a sor nem kerülne! Makk sok erdőben bőven termett, de ez népünkön nem segit, mert van sok helység, hol tiz malacz sem találtatik. A tatárka september 18 és 19 éjében megfagyott. Köles szépen fizet; anyaszéna elég van, de sarju, hol kaszáltatott, az még ma is, november 1sö napján, kivül van, mert a köznépnek nagyobb fele betegen fekszik, az emancipandusok pedig, — kik több helyen a lakosok ⅓ részét teszik, még dolgozni nem akarnak. Innen világos, hogy Pozsony vidékén jobban boldogulhatni 6 jól tojó tyúk hasznából, mint nálunk egy telek müveléséből. Ebbeli szomoru jövendőröli kilátás azon megyei határozatot szülte, miszerint a jelenleg éhezők száma kerületenkint pontosan jegyeztessék föl, mi a homonnai járás buzgó főszolgabirája által már megtétetvén, aggasztó eredménye az lön: hogy már mostan is kerületének minden helységében 15—20 éhező és semmivel nem biró kolduscsalád találtatik; e bajon rögtön másképen segithetünk, mintha a kir. kincstár földesuri kezeskedés mellett ismét kölcsönt ad, a hongyülés pedig illy borzasztóan dühöngő nyomornak nem csak a tulnépesedésben és pálinkaivásban rejlett okait — hitelesen megtudván, minden sérelmek, postulatumok, és előterjesztvények előtt előlegesen nem orvosolandja. — Mindezek daczára még is, ne hogy a nagyszerü szeszgyárak kamat nélkül maradjanak, gondosan intézkedünk a tengeri — melly nálunk meg nem érik — szomszéd Ungmegyében mielébbi összevételéről, hogy abból mesterségesen kicsikarhassuk a lélek és testet gyilkoló elemet. Bizony helyesen reménylettük, hogy ns Borsodmegye (lásd Pesti Hirlap 972 számát) az anyagi jólét kifejlődése érdekében adott nevezetes utasitásai tömegében haragját nem csak az ösiségre, és papi tizedre, hanem a pálinkafőzésre is sikeresen kiterjesztendi. H. M.

Vegyes ujdonságok.

(Gróf Széchenyi Istvánné) szül. gróf Seilern Crescentia ő nmlga, a felséges királyné által palotahölgygyé lön kegyelmesen kinevezve.

(Gróf Dessewffy Emil) a „Budapesti Hiradó“ eddigi vezére, miután sokkal elfoglaltabb, sem hogy a lap vezetésére elégséges időt fordithatna, leköszönt, s igy a journalistikai pályáról lelépett.

(A pesti városi hatóságnál) Száky István ur Komáromból — mint a P. Z. irja — egy tervet nyujtott be, melly szerint Ujpestnél kikötő lenne épitendő. A benyujtott kölcségvetés szerint 54,000 pftra fogna rugni az épités. — Az öszveg ugyan szép és jelentékeny, mindazonáltal ha a kikötő hasznosságát tekintjük, biztosan állithatjuk, hogy a munka befejezése után a városra nézve dúsan fog az kamatozni.

(A pesti gabonakereskedők) — mint mondják — becsületszavukkal egyesültek a végett, hogy a főváros piaczára szállitandó élelmi czikkekből legkisebb mennyiséget sem fognak megvásárolni, hogy a szegény osztályra nézve drágaságot ne idézzenek elő.

(Nemzeti szinházunknál) a légszesz javitása czéloztatik. Gelenczey, ipar-egyesületi tanár ur biztosit, hogy mihelyt terve szerint fognak a mostani pléh-csövek öncsövekkel fölváltatni, rögtön megszünendik a büz, melly a szinház-látogatókra nézve jelenleg olly kellemetlenül hat. — S mi reményljük, hogy ez mielőbb valósulni is fog.

(A pesti izraelita község) nagyszerü imaházat szándékozik épittetni, melly mind a tagok nagy számának kellőleg megfeleljen, mind pedig a fővárosnak ujabb épitészi diszeül szolgáljon. Mint halljuk, a tért a Leopold-városban akarják megszerezni.

(A pesti postahivatalnál) folyó hó 8-kán déli egy órakor egy emancipandus suhancz megkisérté szerencséjét, s hamis kulcs segedelmével azon szobát, hol a levelek kiadatnak, föl is nyitá. Azon időben a pénztárban mintegy 400 p.ft volt található, mit a hivatlan vendég minden esetre magával viendett, ha a dolog rögtön más fordulatot nem vön. A mellékszobában ugyan is N—s ur, mint hetes postatiszt, még akkor is levelekkel foglalkozék, s hallván az ajtó fölnyitását, rögtön elölépe, s a tolvajt, még mielőtt szándékát teljesitheté, megragadva, az összesereglett más hivatalnokok s nép segedelmével a rendőrségnek átadá. A suhancznál három kulcsot találtak, mellyek ketteje azonban nem nyitá föl a zárt. Azért választá ezen időt gonosz szándékának végbevitelére, mivel hivé, hogy illyenkor a hivatalnokok mind eltávoztak. S valóban, ha N—s ur dicséretes szorgalma, s hivatalos kötelességének pontos teljesitése nem tartóztatja öt vissza, a pénztár menthetlenül kiraboltatik, a nélkül, hogy a tolvajnak csak nyomába is lehetett volna jönni. — Reményljük, hogy ezen esemény által az illetők fölhivatva érzendik magukat kieszközleni azt: miszerint a bejárásnál ezentul fegyveres ör örködjék, ki azon időben, midőn a hivatalnokok eltávoznak, semmiféle idegen embert a bejáráshoz még csak közelitni se engedjen.

(Pesten jelenleg) 35 kávéház letezik.

(A „Szépirodalmi Szemle“) emlékezetbe hozza, miszerint a Kisfaludy-társaság által kitüzött pályakérdések beadási határnapja folyó évi november 20dika.

(Thoma ur gőzmalma Győrött) részvényesek kezébe került, az utósó befizetések mult napokban történtek, s a malom talán már meg is kezdte működését. 400 darab 200 pfrtos részvény adatott ki, s Thoma urnak 60,000 fr. visszafizettetik, 20,000 frt pedig az üzleti tőkéhez csatoltatik.

(Károlyvárosban) az illetők takarékpénztárt szándékoznak létesiteni, s az ügyet olly melegen fölkarolák, hogy annak mielőbbi életbeléptetése iránt többé semmi kétség sem lehet.

(Brassóban) — irja az oda való német lap — igen sok gyermek jár koldulni, mig a műhelyekbe inasokat egyátalában nem kaphatni.

(Szatmármegye fenyitő törvényszéke) Szabó mérnököt és Szegedi mészárost, kik néhány év előtt egy tisztartót megöltek és kiraboltak, halálra itélé.

(A szigeti kinost. igazgatóságnál) 14 nap lefolyása alatt 98 rab itéltetett el. A bünténytek sokasága mellett ez valóban dicséretes eljárás, mi leginkább Losy helybeli ülnök ur erélyességének s buzgalmának köszönhető.

(Szatmárnémetiben) — mint onnan irják — ez idén 1000 embernél több halt meg.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, oct. 28. A ministertanács a palotai személyzet átalakitásának kérdésével komolyan foglalkozik. Sőt azt hiszik, hogy Miraflores marquis még ma fő-majordomus-sá fog neveztetni s mint illyen a palotaigazgató tisztét is átveendi. Azt beszélik, hogy a kormány Concha tábornoktól sürgönyöket kapott; a tábornok a cabinetet Catalonia nyugtalan állapotára s a pártok növekvésére figyelmezteti. Casa Maroto gróf Santjagoban meghalt. — A spanyol követséggel Londonban Espartero tábornok kináltatott meg, de eddig még nem tudni, ha elfogadja-e vagy nem.

N. Britannia. London, nov. 1. Az első rendszabályok egyike, mellyeket a kormány az uj alsóház elébe terjeszteni szándékozik, ama már olly régen várt bill leend, melly az Irhonbani bérlöviszonyokat jobb rendbe hozni fogja.

A repeal-társulat Dublinban rendkivüli gyülést tartott, hol John O'Connell inditványára egy irat határoztatott, mellyben neki az ir tartományi collegiumok félrevetéséért köszönetet mondandnak. — A szegényadó fizetéstöli vonakodás Irhonban nőttön nő, nemkülönben a földesurak s bérlők elleni erőszakoskodások, még olly vidékeken is, mellyek eddig az illyes merényektől mentek voltak.

Franciaország. Páris, nov. 2. Mindenszentek ünnepe miatt tegnap a sajtó ünnepet ült. A „J. d. Debats“ is jelenté, miszerint nem fog megjelenni, mindazonáltal a közönség egy félivet kapott, azon tudósitások fontossága tekintetéből, mellyek — mint mondja — azon reggel Sveiczból érkeztek. Ezek ama tudva levő kiegyenlitési kisérletek Bernben, mellyeket részletesen közöl, mihez még a hét cantonnak oct. 29én jegyzőkönyvbe igtatott nyilatkozata van csatolva. A követek elutazása fölött megjegyeztetik: miszerint az megható látvány vala: egy részről meggyőződés, egyszerüség, méltóság, egy fájdalmas és nemes mély érzelem; más részről guny, könnyelműség, valódi vagy tettetett közönbösség. Szerencsés utat! kiáltott utánuk Druey, hanem a ház előtt szótlan csendben összecsoportosult tömeg nyugtalanságát és szomoruságát el nem rejtheté. Megemliti végre a „J. d. Debats“ a Neuenburg-gali közbejött esetet, ezt mondva: igy nyilván e canton, ha a radicalok máskép vissza nem vonulnak, a különszövetség sorába fog állani! A most már elmaradhatlanná vált háboru esetében a ministerialis lap baseli levelezője oct. 30ról a külön szövetségi sereg főnökeinek azon tanácsot adja, miszerint mint gyengébb rész, a mennyire lehet, minden átalános harczot és nyilt téreni összeütközést kerüljenek s az ellenséget olly helyzetekbe csalogassák, hol a luzerniek nem régiben Ochsenbein önkénytes csapatait megverék. Egyátalában a mennyire lehet a háborut halasztgassák s az időt mint legjobb szövetségösöket ugy tekintsék. A hózivatarok valószinüleg már nov. közepe táján az utakat járatlanakká teendik s a szakértő legügyesebb férfiak itélete szerint a különszövetség elleni harcz még késő ősz előtt be lesz végezve, ha csak egészen meg nem hiusul, vagy jövő tavaszra nem halasztatik. A főhadiszállás Luzern a legjobb védelmi állapotban van s hizelgnek maguknak, hogy szükség esetében az ostromot is kiállhatná. A nyilvános főépületek katonai raktárakká s laktanyákká alakittattak, s minden elökészületek megtétettek, hogy a város belsejében utczatorladékok készittethessenek. Az Emme folyó partján kivülről fekvő házakból a katonai hatóság első fölszólitására ki fognak költözködni lakóik, s ágyuházakká alakittatni. A Schwyz, Uri, Unterwalden és Zug cantonok katonasága a luzerniekkel az Emme és Reuszvonal védelmére egyesülend, mellyet a megtámadóknak, mielőtt a főhelyet megtámadnák, át kell hágniok. Azon utak, mellyek Bern canton felöl Sveicz központjára vezetnek, a vallisiak fölvigyázása alá állitatnak, kiknek egyszersmind legnehezebb föladatuk lenne, Freiburg cantonnal magukat összeköttetésbe tenni. Ezen utóbbi tartomány egyedül csak önmagára számolhat, legalább meddig Neuenburg statusnak megengedve leend, hogy semleges maradjon. Mert ha a neuenburgiak csupa provocatiók által kénytelenek leendnek fegyvert ragadni, ez csak ugy történhetik meg, ha saját seregét a különszövetségével egyesitendi és müködéseit freiburgi szomszédjaiéval összefoglalandja. Ezen esetlegesség majd szükségesnek látszik, a mennyiben a háborunak némileg halasztatnia kell. A szövetségi pénztárba leendő befizetések, mellyeket a szövetségi gyülés rendelt, 1,414,000 sveiczi frankra (Zürich 185,000 fr; Bern 297000 fr; Waadt 146000; Basel-Stadt 29,160 fr.) tétetik. — Salis-Soglio különszövetségi tábornok proclamatioja, a „J. d. Debats“ által hangulatár, a tartalmára s az abban kimondott érzelmekre nézve dicséretesen emlittetett. Ellenben Dufour tábornok proclamatioját következő megjegyzéssel kiséri az érintett ministerialis lap: „Nem szükség e két tábornok beszéde közt különbséget tennünk. Dufour tábornok aggodalmait minden szavában elárulja. Ő attól fél, hogy a katonák a polgárokkal rosszul fognak bánni, azért figyelmet ajánl nekik, — egy szóval: nincs bizalma serege szellemében; s mi még azt mondhatjuk, hogy ő szinte ép olly kevés tekintéllyel bir mint bizalommal. Ő nagyon jól tudja, hogy fölöttük semmi hatalma s igy a rendetlenségektől fél.“

Sveicz. Sveiczban még semmi elhatározó harczias lépés nem történt.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

☞ Épen most jelent meg s Pesten minden hiteles könyvárusnál, és e lap szerkesztőségénél, Pozsonyban pedig szinte e lap szerkesztőségénél Ispotály utcza Csenkey-ház 2ik emelet, az udvarban, és Schwaiger József könyv- mü- s hangászat kereskedésében, hosszu-utcza 97dik sz. alatt kapható:

Az Ellenzék sérelmei.

Tartalma:

A részek visszakapcsolása.
A horvátügy.
és
A honti sérelem érdemében.

Lipthay Sándortól.

Nagy 8adrét. Ára 1 ft 20 kr. pengő p.

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.
November 1jétől bezárólag 7kig 1847.

November 1jén	986.	November 5kén	767.
„ 2kán	921.	„ 6kán	826.
„ 3kán	835.	„ 7kén	1,295.
„ 4kén	926.	Összesen:	6,556.

Csödök.

43439. Tolnamegye törvényszékének jelentése szerint Zbiskó Antonia hitelezői csődületének határnapja f. évi december 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnoká Perczel Gyula főszolgabiró, perügyelővé pedig Tóth István tisztbli alügyész neveztetett. Kelt october 10kén 1847.

43570. Pest város tanácsának fölirása szerint Hell J. M. hitelezői csődületének határnapja jövő 1848. évi január 3dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Pichler Ferencz, perügyelővé pedig Ráth Károly hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 19kén 1847.

40692. Pest város tanácsának fölirása szerint Leipold Antal és neje Katalin hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 1jére tüzetvén ki, tömeggondnokká Kaján Sándor, perügyelővé pedig Hengelmüller Mihály hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 28kán 1847.

40693. Pest város tanácsának fölirása szerint Palkovics István szalagkereskedő hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 15dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Amtmann József, perügyelővé pedig Beálló Anasztáz hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 28kán 1847.

39889. Pest város tanácsának fölirása szerint Schmidting Gáspár hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 20-dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Schiller Károly, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt september 21-kén 1847.

Csődperszüntetés.

Pest város tanácsának fölirása szerint a Bárány Ferdinand helybeli füszerárus ellen megrendelt csőd, miután ez hitelezőivel barátságosan megegyezett, ezennel megszüntetetik. Kelt october 5kén 1847.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 11-én: Országgyülési szállás. Vigjáték 4 fllban. Irta Vahot Imre.

Garbonaár (váltó garasokban).

Pest november 9kén: (pesti mérő).
A hajókon és raktárakban.

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
340-360	270-280	230-235	——150	——90	——110

A piaczon.

320-350	250-265	240-228	——150	80-88	98-103

Pozsony nov. 5kén (pozs. m.)

200-240	———	140-173	100-115	68-80	100-110

Miskolcz november 6kán (pozsonyi mérő.)

160-165	150-155	140-145	85-95	——35	60-65

Veszprém november 5kén (pozs. m.)

165-200	135-140	110-120	80-85	50-55	75-80

Bécs november 6kán (ausztriai mérő).

290-305	———	190-204	125-145	87-110	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs november 8kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 104⅛; 4 pctes 90; 3 pctes 64; 2½ pctes 52. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 780; 1839ki (250 pfrt) 300; — Pesti középponti vasutrészvény (500 pfrt): 92½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 585; bécsi bank-részvény 1606; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 110; éjszaki vaspálya-részvény 149¼; majlandi 93¼; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Bécsben november 6kán: 37. 82. 38. 48. 50.

Dunavizállás. November 11kén: 7′ 9″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

591. szám 1847. Vasárnap nov. 14.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Halálozás. — Memorandum. III. (Vége). — Országgyülési közlemények. (I. kerületi ülés). — Követválasztások. — Törvényhatósági tudósitások. Szegedről (tisztujitás). — Vegyes ujdonságok. — Ausztria.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Francziaország.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Habinay Auguszt, tárnokszéki irnok, ideiglenesen körmendi kerület-fölügyelőségi tollnokká, — Otto Károly bécsi harminczadhivatali kiadó pedig ideiglenes magyar tengerparti fővizsgáló biztossá lón kinevezve.

Idősb Schedius Lajos, kir. tanácsos, szépm. és bölcs. tudora, a m. kir. tudományos egyetem tanára s volt igazgatója, a magyar tudós társaság tiszteleti, s több külföldi tudományos társaságok tagja, több megye táblabirája, hosszas gyengélkedés után, idegszélütés következtében, munkás életének 79dik évében, folyó évi november 12kén meghalálozott. Béke hamvaira!

Pest, november 13kán.

Memorandum.

III. (Vége).

A svéd király maga uralkodik és kormányoz, épen ugy mint a magyar király; azonban bizonyos esetekben előterjesztést és véleményezést kell elfogadnia egy 9 tagból álló általa kinevezett statustanácstól. Ezen statustanács mind a ministerektől, — kik közöl csak kettő van benne, — mind az országos rendektől egészen el van különözve, és mivel a király nem contrasignaturajuk mellett adja ki parancsait, annálfogva csak annyiban felelös, a mennyiben a királynak törvényellenes tanácsot ad, vagy pedig ha a király törvény s alkotmányellenesnek vélt lépései ellen hathatós óvásokat nem tesz. Tanácsaikért a ministerek is felelősök, mi végből ezekről jegyzőkönyv vitetik. Azonban megszünik minden felelősségük, mihelyt a király törvénytelennek tartott cselekvényeire ellenmondásukat kinyilatkoztaták. Ezután bátran contrasignálhatnak s végrehajthatnak minden királyi rendeletet, söt ezt tenni egyenesen kötelesek; kivéve a hadfönököt: ki átalán véve minden királyi parancs végrehajtásaért személyesen felelös. Ezen felelősség — mint látjátok — teljességgel nem parlamenti felelősség. A ministernek csak puszta ellenmondása nem pedig contrasignaturájának megtagadása szükséges, hogy tökéletesen fölmentse magát minden felelősség alul, a statustanács pedig még csak nem is contrasignál. S ez Svecziának kormányformája.

Mi ellenben Norvegiát illeti: a norvég nemzet Európában a legszélesebb democratai alapra fektetett institutio védszárnya alá vonult a nélkül, hogy a politikai stabilismus kormányelvét koczkáztatta volna. Ez iránti biztositéka: kormányformájának sajátszerüségében s eszélyességében fekszik. A norvég alkotmány alaptörvényeinél fogva a svéd király egyszersmind Norvegianak is királya. A két kormány a belügyekre nézve csak azon kapcsot ismeri, melly a király — épen a parlamenti kormányrendszer ellentétét képező — személyes kormányának közvetitő hivatásában fekszik, egyébiránt pedig független. A király Norvegiában mindazon esetekben, midön a storching — igy neveztetik az országgyülés — az alaptörvényeket kivánná megváltoztatni, korlátlan vetoval bir; olly esetekben pedig, midön nem az alaptörvények megváltoztatásáról, hanem ezekbe nem ütköző törvényes intézkedésekről van szó, akkor fölfüggesztő veto-val. De ha három storching egymásután — egyik storching a másik után 3 év mulva következik, a rendkivüliek számba nem véletvén — valamit elhatároz, az a király jóváhagyása nélkül is törvény erejével bir. A király a storchinget eloszlathajta (a technikai kifejezés az elhalasztás). A király tanácsosait és ministereit nem tartozik választani a népképviselők közöl; azokat rendesen a főbb hivatalnokokból szokta választani. Ennélfogva itt szó sem lehet bizodalmi votumokról, vagy ministerialis életkérdésekről, sem pedig gyakori ministerváltozásokról, vagy gyakori storching-föloszlatásokról, hanem a kormány természetszerüen a királyi tekintélyre támaszkodik a democratia tulömlengéseinek gátlására. Hogy az ország alaptörvényei egyenesen a király személyes kormányzási elvének — hódolnak, kitetszik a chartanak kormányfelelősségét illető tételeiből. ‚Mindenki‘ — igy szól a 30dik §. — ‚kinek a statustanácsban — a király tanácsában — ülése van, köteles véleményét nyiltan s szabadon kimondani, mit a király tartozik meghallgatni. A királynak azonban joga van saját belátása szerint határozni. Ha valamellyik statustanácsos ugy véli, hogy a király határozata az alkotmánnyal s az ország törvényeivel ellenkezik, v. az országra nézve szembeszököleg káros, kötelessége hathatós ellen-nyilatkozatot tenni s véleményét jegyzőkönyvbe igtatni. Az, ki illy módon ellent nem mondott, a királlyal egy véleményen levőnek vétetik, feleletre vonatik, és az „odelsthing“ által az ország főtörvényszéke előtt bevádoltatik.‘ A minister azonban azért, mivel a királlyal egy véleményben nincs, aláirásától föl nem oldoztatik, sem a ministeriumból kilépni nem köteleztetik, söt a következő § egyenesen megparancsolja a ministereknek, hogy a király parancsait contrasignálják. És nincs valamire való statusember Norvegiában, a ki előtt világosan ne álljon: hogy ezen kormány-formai részletességek épen azért vannak igy s nem másként a chartába igtatva, mert csak a bennük fekvő s a király személyénél levő közvetitési súlyok által lehet azt utóérni, miszerint a dán király egyszersmind más országnak (Svecziának) királya lehessen.

De a legcsodálatosb előlátást és ovatosságot mutatja az: mit épen ezen czélnak elérhetésére, a két nemzet chartaja, t.i. a svéd és dán charta, a diplomatikai ügyek, és katonai parancsnokságra nézve tartalmaznak. Ugyan is: a külügyekbe a norvég statusférfiak teljességgel nem avatkoznak, ezt egyenesen a svéd kormány viszi, a miért is évenkint Norvegiától 40,000 species tallért kap; a katonai főparancsnokság pedig egyenesen a király személyét illeti; épen ellenkezőleg a svéd kormánnyal, a hol ismét egyedül a hadiminister felelös. Ez állapot igen természetes: csak ez által lehet az uniot a király hatalmának a két országban egymás melletti megférhetése által föntartani.

Illy gyakorlati tapintattal alapitá meg a szabadság s alkotmányosság szent ihletétől magasztult svéd s norvég nép mind ketteje, sajátszerü nemzeti függetlenségének megörzése mellett az egy korona alatti uniot. Igy alapitá az meg ezen uniot, mind a mellett is: hogy mind Sveczia a maga négy curiajával, mind pedig Norvegia a maga sajátszerü két kamarai rendszerével, csaknem egyéni szavazatig vágó parlamenti institutiokban nyilvánuló, és mint mondók, sehol a földön illy kiterjedésben nem gyakorlott democratai alkotmánnyal birnak*) ..... Norvegiát t. i. Daniatóli elszakadásának idejekor azon vezérelv kormányzá, hogy a nélkül, miszerint Svecziával szövetkeznék, magát állodalommá nem alapithatja. Az europai végső éjszaknak eme higgadt s magasan gyakorlati szabad nemzete egy pillanatig sem késett belátni, miszerint ezen szövetséget az általa kitüzött parlamenti kormányrendszer mellett ki nem viheti; oda nyujtá tehát ezt ama főbb jóért, ámbár kivivásáért Dania irányában vérét ontá. S ebbeli lépését megbánni eddig legalább még oka nem volt; ezentul pedig — miután már ezen sajátszerü s magasan ildomos alkotmányos rendszerbe magát mind a két egyesült nemzet belé élte — valószinüleg még kevesebb oka lesz.

Ne késsetek tehát mind ezekből okosan meggyőződni a fölött: hogy független szabad nemzeteknek egy korona alatti szövetkezése eseteiben az elv az: vagy parlamenti kormány ugyan, de közös parlament valamennyi tartományokkal, ugy mint Anglia és Irland, Belgium és Luxembourg, Brandenburg s más német tartományok között egy részről, más részről pedig Posen s a rajnai tartományok között Poroszhon czime alatt; — vagy pedig önálló független nemzeti parlament, bizvást a képviseleti elemek legnagyobb kiterjesztésével, de nem parlamenti kormány, nem parlamenti mindenhatóság, hanem olly kormányforma, melly a királyi akaratot, a közigazgatás és végrehajtásra nézve ugyan egyedül; a törvényhozásra nézve pedig a parlamenttel közösen fönhagyja, és átalán véve a trón és a királyi akaratot a több egy korona alatt élő nemzetek közti fölmerülni szokott differentiák közvetitésére s kiegyenlitésére elég tehetséggel föluházza, mint ez Sveczia és Norvegia közt fönáll, hol — mint mondók — a legszabadabb, a világ minden alkotmányai közt legszélesebben kifejlett és az alkotmány súlyaiba beleillesztett democratia és képviseleti rendszer van, de messzo távol a parlamenti kormány és az erre épülő ministerfelelősség eszméjétől s lényegétől, söt egyenesen a királyi akaratban fölállitott mérséklő, közvetitő s egyeztető súlyokkal, a két alkotmányos nemzet közt fönforogható had, béke s más külviszonyok, valamint a külkapcsolatok tekintetében is. — Ide tartozónak számittathatik az éjszakamerikai statusok uniója is, mellyet egyedül a közös elnöki kormánynak és a washingtoni parlamentnek minden érdeket s hatalmat központositó tulajdonsága képes együtt tartani; söt ide kellene tartoznia maga a Sveicz állapotának is, melly épen azért tünteti ki az anarchiának legkiáltóbb képét, mert a székhelynek főkormányt képezni kellő hatalmával a szövetséges cantonok municipalis és authonomialis élete kellő viszonyban nem áll.

Szeressétek, ápoljátok, követeljétek és fokról fokra minél terebélyesebb valóság felé neveljétek a képviselet eszméit; ne engedjétek azonban, miszerint ezen eszmék javára már fejlésnek indult világerejü árfolyam a parlamenti kormány rendszere felé vegye irányát; mert ezen rendszernek hazánkbani meghonositását a magasabb garantiák alatt álló, és a közmondássá vált magyar hüség s törvényszeretet védpaizsa által biztositott monarchiai egység szempontja tiltja. Peremptorius szükség parancsolja ezt épen ezen időperczben kimondanunk: mert ha már a jelen országgyülés alatt megalkotandó törvények olly kinyomatot vennének, melly kimüvelésében s fejleményében a parlamenti kormány-rendszer felé irányoztatván, már egyedül mintegy elvitázhatlan előpostául és előtényezőül lenne tekintendő a parlamenti kormány-rendszer egykori létesitésének, akkor igen tisztán áll, hogy ha az illy iránynak káros volta később kitünnék is, az illy törvényes intézkedéseknek ismét egy más irány felé visszavezetésével járó módositását a progressio jelen korszakának meggyőződéseihez képest nem tekinthetnék másként, mint valóságos visszalépéseknek; — már pedig az alkotmányos javitások teréni müködéseknél rég elfogadott stereotyp elv: miszerint a már megadottaktól nincs és nem létezhetik többé békes uton (vagy legalább békes szellemben) visszalépés!... De peremptorius szükség ezt ép a jelen időperczben kimondanunk még azért is; mert ha a mi alkotmányos fejlődésünknél a képviselet eszméi, irányukat a parlamenti kormány, vagy is a népfölség rendszere felé veendik, ez szükségkép épen ezen irány miatt az örökös tartományokkali viszonyoknak üdvös öszhangzását jövöre kétesebbé, s az együtt haladásnak, és csak együtt lehető fölvirágzásnak ösvényét még bonyolódottabbá tenné.

Az eddig előadottakra tehát támaszkodva: mondjátok ki — ha tetszik — a képviselet elvét az alsó

*) Sajnáljuk, hogy e két nemzet parlamentjei szerkezetét, melly ezen állitásunkat igazolandaná, hely szüke miatt nem adhatjuk, e végre azonban fölülemlitett röpiratunkra utasitunk.

táblára nézve ugy, mint a megyékre nézve is. Szabályozzátok ugyan a megyéknél azon elemeket, mellyek a féktelenkedések és visszaélések felé vezetnek, de ha ezt megtettétek s jelesül ha azon elemeket, mellyek az ös népgyülésekre emlékeztetnek, a képviselet elve felé vezettétek; akkor adjatok bátran a megyéknek habár még nagyobb politikai hatalmat is. Hozzátok be a censusnak akár miféle okos nemét, és szélesitsétekannak alapját időről időre. A már fönálló per-keresetekből várandóságok iránti szabad tér-engedés mellett töröljétek el az ösiséget. Alkossatok egy 5ik statust, és adjatok neki a kor szükségeivel és a mivelödés emelkedésével mind mind szélesebbre terjedendő alapot. Osztozzatok igazságos kivetési kulcs mellett a közteherviselés elve szerint habár az adónak minden nemeiben is. Terjesszétek ki a képviselet elvét a nemességre is, és ezáltal a születésben fekvő súlyokat a politikai jogositás köréből elvonván, adjatok bizonyos mennyiségü birtoknak olly qualificatiót, hogy tulajdonosai a felső tábla tagjaivá lehessenek: tegyétek mind ezt ha tetszik, ez bennünket mind korántsem dönt aggodalomba; söt mi hazánkra nézve épen mind ezt tartjuk az okos és e-szélyes conservativismus legfőbb föladatának; azonban: ne tulajdonitsatok parlamenti mindenhatóságot a tábláknak, vagyis: a kormányt föltétlenül kezeikbe ne adjátok. Ne tegyetek olly lépéseket, mellyek a maguk kifejlödésükben a parlamenti mindenhatóságot — a parlamenti kormányt — vonhatnák maguk után. Ne adományozzatok verificatioi hatalmat az alsó háznak, melly okvetetlenül az első lépés lenne arra, miszerint bizonyos eventualitás esetére a kormány vitele ezen ház kifolyásává váljék. *Ne engedjétek a dolgoknak azon irányt venniök, miszerint a bizodalom vagy bizodalmatlanság megszavazása a kormányférfiak változtatását vonja maga után, nehogy folytonos változtatása az embereknek végtére szükségkép a dolgok s a rendszer változtatását is maga után vonja, vagy épen magában foglalja*; hanem hagyjátok meg a trónnak a jogot, kormányférfiait nevezhetni, és a kormányban föntarthatni. Ne engedjétek meggyökerezni azon állapotot, miszerint az országos ülések hatalma a kerületiek által elnyeletessék, mert ha azon csekély befolyás, mellyet a kormány az alsó táblai elemekre az országos ülésekben az elnökség — és ennek sokszor eldöntövé válható szavazata — által a jegyzötoll s más elemek által gyakorolhat, végkép kijátszatik, akkor már a dolgok — föleg ha a táblák nyilatkozatai a kormányférfiak sürü változtatását vonandják maguk utan — a parlamenti kormányforma felé hajlottak, söt erre az első lépés okvetetlenül meg is történt; miután a dolgoknak kifejlödése könnyen olly irányt is vehet, hogy a koronának nem lesz egyéb hátra, mint az alkotmányban fekvő jogai elleni törekvéseknek egyedül a tiszta csupa „veto“t (a sanctio-megtagadást) ellenszegezni; már pedig az illy állapot huzamos időre — ha bár mi világos jogon feneklenék is — a közvéleményben fekvő erkölcsi súlyokkal öszhangzásban nem tartható.

Szóval:

Ne engedjétek rendszer nélkül működni a hatalmakat, mert higyjétek, a kormányformákfölötti elméletek ezer kerekei s ezer részletességei mind egy s ugyan azon egészet képező, egy s ugyan azon elv s indító eszmétől mozgatott gépezet, melly összerogyik okvetlen s önmagát zuzandja szét, ha a részletek belőle ügyetlen kezekkel kiszedetnek a nélkül, miszerint más odaállók helyükbe ne állittassanak. A kormányformai kisérletekben nyilvánuló empyria a legveszedelmesebb neme az empyrianak, a népek, a nemzetek létével s életével koczkázó empyria!

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 10 1847.

1-sö kerületi ülés. (Kezdete reggeli 10 órakor.) A nemzet képviselöi, ma, első kerületi ülésüket tartva, beléptek törvényszerző munkálatuk elöteremébe, s a megyék bizodalmának választottai — Szatmár és Ungmegyék követeit kivéve — teljes számmal jelentek meg. — A milly telve van a nemzet szive nem csak reménnyel és bizodalommal, de szilárd hittel az iránt, hogy a jelen országgyülés megnyitása, egyszersmind a nemzeti cselekvésnek tárta föl kapuját, s hogy többé nem a jövendő homályának rejtelmeiben, hanem a jelen láthatárának tiszta területében foglaltatik a haza üdve s boldogsága, s a sors időmutatója nemzetünk fölött a megváltás perczéhez ért; épen olly telve volt a terem és karzat az érett kor gyümölcseinek, s az ifjuság virágainak minden rendü képviselöivel, s valamint a kebelekben a haza szeretete, ugy a teremben a közügyek iránti élénk érdek semmi ürt nem hagyott..... Az ülés elnökei bevett szokás szerint Pozsony és Abauj megyék e. követei valának, kik közöl Pozsony első követe Olgyay Titus elöadá:

Midön bevett rendes szokás szerint a KK. és RR. közepette a kerületi ülés elnöki székét elfoglalja, ugyan ezen rendes szokás szerint kötelességének tartja elöterjeszteni, hogy a mai kerületi ülés tárgya elölegesen a kerületi jegyzök megválasztásának kérdése; mielött azonban a fölött intézkedés történhetnék, minthogy a mai kerületi ülésnek is lesznek határozatai, mellyeknek följegyzése szükséges, első teendönek tartja egy kerületi jegyző helyettesitését, s reményli, hogy a KK. és RR, Pestmegye első követében, ezen helyettes jegyzöt közkivánattal fogadandják, (általános helyeslés, s közfölkiáltással Szentkirályi Móricz helyettes jegyzöül megválasztatik s helyét azonnal elfoglalja. Az elnök folytatja beszédét) Figyelmezteti a RRket azon gyakorlatra, melly a multkor is szokásban volt, hogy t. i. a kerületi jegyzök megválasztatását tárgyazó voksokat, másnap reggelig a kerületi elnöknek nyujtsák be, hogy az, ez ülésben a szavazatok eredményét elöterjeszthesse. (Elfogadtatott.) Az első tárgy igy bevégezve levén, szükségesnek látja az elnök, hogy egyszersmind az országos napló birálását illetöleg is azonnal történjék intézkedés, s igy kéri a RRket, miszerint a jövö ülésre a rendes szokás szerint e tárgyat illetöleg is nyujtsák be szavazatuk eredményét; a szokás eddig az volt, hogy a megyék részéről kerületenkint 4, a káptalanok részéről 2, a kir. városok részéről pedig 8. választassék.

Borsod második követe Sz. B. A megyék részéről mult alkalommal is kerületenkint 6. választatott. (Elfogadtatik.)

Pestmegye másod. köv. K. L. Tudomásunkra van, hogy f. hó 12kén a kir. elöadások megtörténnek, s ez alkalomra van kitüzve ö felsége által a nádorválasztás is. Nem szereti az illy rögtönzéseket; illy nagy fontosságu tárgyban az elhamarkodásnak nem barátja, mert midön a nemzet illy életbe vágó cselekvényhez nyul, a megfontolás higgadt óráinak nem szabad hiányzani. Az idö rövidsége azon kénytelenségbe teszi a RRket, hogy a tárgyhoz hozzá szóljanak, s elöleges intézkedésük által, a mennyire lehet, segéd kezeket nyujtsanak, hogy valamikép ö felsége szándoka fölakadást ne szenvedjen. Ez okból, fő szempont levén a törvény rendeleteinek szigoru megtartása, elöleges lépésnek tartja, hogy a magyar nyelvnek hazánkban egyedül diplomatikai érvényességénél fogva, a megválasztandó nádor, magyar nyelven tegye le esküjét; kéri a RRet, hogy e fölött tanácskozzanak, s ha nem volna e tekintetben még intézkedés, intézkodjenek. Fölszólitja az elnököt, ha van e tudomása arról, hogy e tárgyban elökészületek történtek? [illegible]

O. T. (elnök) tegnap kérdést tettünk e tárgyban kir. személynök ö méltóságánál, ki is, tudomásunkra adá, hogy a kormány az esküformát magyar nyelvre már lefordittatta; s azonnal hiteles másolatban egy példányt kezünkbe juttatott, mellyet ezennel van szerencséje a RRnek bemutatni (a magyar esküformát a ker. jegyzönek általadja.)

Pestm. m. k. K. L. Mielött ezen fordités az 1790ki eredeti diák szöveggel összehasonlitanók, szükségesnek látja ezen esküforma történetét elöadni. Az 1790ki nádorválasztás alkalmával az országos rendek azon esküformulát, melly eddig divatozott, áttekintvén, azt sem az ország jogaival megegyezönek, sem a nádori méltóságot és jogokat kimeritönek s biztositónak nem találták. Ez okból a RR. egy uj esküformulát dolgoztak ki, melly mind a nemzet jogainak, mind a nádori méltóságnak és jogoknak megfelelöbb s azokat biztositóbb volt. Ezen formulát a RR. a budai országgyülésből jóváhagyás végett ö felsége elébe terjesztették; fölterjesztésükre azonban választ nem kaptak. Az idö rövidsége sürgetö levén, a kir. személynök egy más esküformulát dolgozott ki, mellyet az országos rendek, ha bár nem is tökéletest, de az elöbbeninél, jogaikat még is inkább biztositót, elfogadtak, s az akkori cardinalis primást, országbirót és kir. személynököt bizták meg azon küldöttséggel, melly ezen esküformát ö felsége elébe terjesztvén, arra királyi jóváhagyását kikérje. Ö felsége ez alkalommal megtette észrevételeit, némellyeket abból kitörölt, némellyeket pedig az elöbbi esküformából bele toldott, s igy a kettöből egy harmadikat készitett. Ezen ujabb esküforma nem felelt ugyan meg a rendek várakozásának, de miután az elöbbinél még is tökéletesebb volt, s az idö hiánya hosszasabb disceptatiokat nem türt, a RR. elfogadták és törvénybe igtatták; és ez az 1790ki esküformának historiája. A megválasztott nádor ezen forma szerint föleskettetvén, a RRek egy declaratoriumban megkérték ö felségét, hogy miután ezen esküformában a nádor jogai tökéletesen kifejtve s biztositva nincsenek, igérje meg ö felsége, hogy a nádori hivataltól az ország fökapitányságát s a supremam armorum praefecturat, mellyek ezen hivatalt törvény szerint illetik, el nem idegeniti. Ezt ö felsége kegyelmesen meg is igérte. A kérdés tehát most az: kivánnak e a RRk ö felsége által is elismert törvényes jogoknál fogva, az 1790ki ideiglenesen elfogadott esküforma helyett uj, az alkotmányos jogoknak s a nádori hivatal kellékeinek megfelelöbb, azt kimeritöbb, esküformát létesiteni; vagy pedig jelenleg megelégedve az 1790ki esküformával, jövendöre föntartván jogukat, ezt, más alkalmasabbal fölcserélni? Szóló maga részéről azt gondolja, hogy jelenleg elégednénk meg a létező esküformával, de egyszersmind jelentsük ki egy declaratoriumban ö felségének azon reményünket és várakozásunkat, miszerint ö felsége a nádori hivatal törvényben gyökerező jogait épségben föntartani, s azon jokokat is, mellyek törvény ellenére e hivataltól elválasztattak, visszaadni kegyelmeskedendik. (Elfogadtatott). Jelenleg pedig ugy véli, hogy az esküforma olvastatnék föl, s e forditás az eredetivel hasonlittatnék össze.

Borsod másod. köv. Sz. B. Egyszeri föl-olvasásból meg nem itélhetik a RRk, ha valjon a forditás megegyező e mindenben az eredetivel; ez esetben dictaturára kellene bocsátani s a követek közt szétosztatni, csak azután olvastathatnék föl; részéről legjobbnak véli, ha az idö rövidsége miatt az elnökökre és a jegyzöre bizatik a megbirálás.

Pest elsö köv. Sz. M. Nem látja czélszerünek Borsod érdemes követének javaslatát; mert illy fontos tárgyban, melly a RRk összegének figyelmét méltan igényli, s melly különös határozatra vár, az elnök és jegyzöben compromittálni nem elég.

Szabolcs k. B. S. Dictaturára kivánja elöbb bocsátani a tárgyat.

Hont e. k. B. P. Mielött a nádorválasztás fölött tanácskoznának a RRk, küldöi meghagyásából azon nemzeti fájdalmat kivánja tolmácsolni, melly olly sulyos csapással vérzé a haza kebelét; azon fájdalmat, melly a félszázados nádor elhunytával gyászba boritá e hont! A nagy nádor hazánk boldogságára irányzott félszázados fáradalmaiból fejlett cselekvényeknek elöszámlálásával dicsöiteni kivánja a boldogultnak emlékét, s hiszi, hogy ez nem csak megyéjének, hanem az egész nemzetnek legbensöbb szivohajtása, egygyé olvadt érzelme. E tekintetben megyéje azt kivánja, hogy mielött a nádorválasztás megtörténnék, s mielött e fölött tanácskoznának az országos RR., elölegesen alkossanak egy törvényczikket, melly a boldogult nagy nádornak érdemeit méltólag dicsöitse. Szivemelö lesz ez, a fiura nézve is, ha magas erényü atyja érdemeit is méltányolva látván, ez által annak nyomdokain, az atyja által megkezdett nagy munkának bevégzésére lelkesittetik. (Beszéde, ugy látszik, terjedelmesebb lett vala, ha a hallgatóság közbe-közbeszólása által nem gátoltatik, s ez által elöadása folyamát megszaggatni nem kénytelen. Igy azonban röviden csak oda nyilatkozott még, miszerint) a mi Pestmegye érdemes követeinek elöadását illeti, erre nézve küldöinek meghagyását abban nyilvánitja, hogy István föherczeg Magyarország nádoráva, épen azon módon választassék s azon esküforma szerint tegye le esküjét, miként boldogult édes atyja megválasztatott, s melly esküt az letett.

O. T. (elnök). Azon kérdést tüzi ki: ha választmányra bizassék e a megbirálás; vagy pedig dictaturára, vagy azonnali fölolvasásra bocsátassék a kérdéses esküforma?

Békés követe T—nyi József. Bocsássuk köziratra.

Pest e. k. Sz. M. Nem talál a tárgyban hosszas tanácskozni valót, miután a dolog lényegére mindegy, ha most fölolvastatik; ezután ugy is köziratra, vagy nyomtatás alá fog bocsátatni, s ha lesz reá valami észrevétel, ezt akkor is megtehetik a RR.; jelenleg azonban legczélszerübbnek látja, ha elöbb a magyar, az-

után pedig a magyar és diák szöveg constructiokint egyszerre fölolvastatik. (Elfogadtatott, s e szerint minden érszrevétel nélkül föl is olvastatott. Ez meglovén)

Pestm. m. k. K. L. Még nem végezte el beszédét, csak a tárgy természetéből önkényt fölmerülő közbeszólásoknak és szükséges határozatnak időt s tért kivánt engedni... Véleménye szerint a most hozott határozat üzenetbe foglalva a förendekkel közlendő, olly módon; hogy ámbár jelenleg a RRk bele egyeznek az 1790ki esküformába, mindazáltal jövőre nézve annak megváltoztathatását illetőleg jogaikat föntartják... Jelenleg egy uj kérdés örlődik itt ki, az t. i. hogy milly formája legyen az uj nádorválasztásnak?.. Ő részéről az 1836ki országgyülés rendeleteit pontosan megörzendőknek tartja, s ohajtja, hogy a szavazás számításánál minden olly eljárás kiméletesen kerültessék, melly e tekintetben juris publici kérdésekre s vitatkozásokra alkalmul szolgálhatna, s mellyek következtében a köz og körébe vágó határozatra lenne szükség. Ohajtja, hogy ő felsége szándokának következtében, miszerint a nádorválasztás f. hó 12kén megtörténjék, az esküformula mind a förendekkel, mind a megválasztandó nádorral elölegesen közöltessék... Mi a megválasztandó nádor személyét illeti: Pestmegye rendei István föherczeget kivánják nádorul. (Éljen!) Nem tagadhatja, hogy azon hő érzelmekben, mellyek Pestmegye rendeinek kebeléhez ezen buzgó ohajtást csatolák, része van azon kapocsnak is, melly a boldogult öreg nádort Pestmegye rendeivel egybefüzé. Ő olly főispána volt megyénknek, ki törvényes jogainak szeplőtlen megörzése mellett, soha sem nyult be sértő kézzel a rendek jogainak szövegébe, és soha egy szálat sem tépte el azon bizodalomnak, melly a megyét elöjárójával összefüzé; de napról napra erősbité s növelé azokat, tántorithatlan igazságszeretetével, jó akaratával s törvényes szellemével... Igen, ez emlékezetnek van része abban, hogy Pestmegye István föherczeget kivánja nádorul; mert hiszi, hogy benne ujjá fog születni a mult, s mert van abban igazság, hogy a családi összeköttetésekben a sors keze ujmutatólag intézkedik... Egyébiránt Pestmegye utasitását a meggyőződésnek azon szelleme lengi át, hogy kivált e korban, a hazának olly nádorra van szüksége, ki születésénél fogva, minden pártszenvedélyeken fölülállva, nem pártoknak, hanem a nemzet nádora legyen, s legyen meg benne egyszersmind azon biztositék, hogy ezen állásából a nemzet alkotmányát védelmezve, épen az által, mivel a trónhoz olly közel áll, ismertesse meg, hogy a magyarnak alkotmányát s szabadságát védelmezni, annyit tesz, mint a trón legnagyobb támaszának lenni!... Küldői tehát azt gondolják, hogy ezen tekinteteknek István föherczeg legjobban megfelel... István nem csak föherczeg, hanem édes gyermeke is e hazának; bölcsőjében ugyan azon levegő környezte, mellyből nemzetünknek jelen sarjadéka, a szabadság és haladás szent ösztönét kebelébe szivá!.... (Éljen) Küldői hiszik, hogy István föherczegben e magas remények teljesüléssé válnak annál is inkább, miután többé reményekről nem is lehet szó; e kor, nem a remények kora többé; a várakozó merengésnek lelökte már valahára a nemzet lomha saruit, s most a cselekvés küszöbén áll. Nem szól tehát reményekről; abban minden ki van fejezve, hogy István föhg nádorunk lesz!... És ez nem csak Pestmegye, hanem a nemzet várakozása is egyszersmind... Általános érzelem nyilvánult ebben mindenütt, midőn jelen körutjában ősi tüzhelyeinél látogatá meg a nemes öszinteségben, s nyilt egyszerüségben romlatlan magyar szivet, s hol a hatóságok mindenütt eljegyzették öt nemzetünknek a bizodalom gyürüjével.... De nem csak a hatóságok, de a népnek ezen milliói is, kik az alkotmány sánczain kivül álltak, megváltásukat üdvözlék benne, ki föltárandja előttük az igéret földének kapuját, a jogtalanság pusztájában tett lankasztó hosszu vándorlásuk után!.... Meri reményleni, hogy megyéjének ezen ohajtását a rendek sanctionálandják. A mi már most a választás módját illeti, erre nézve az 1608 és 1622dik törvényes rendelettől, már két izben történt eltérés: 1790ben midőn Sándor föherczeg, és 1796-ban, midőn boldogult nádorunk József választattak, mind a két izben ugyan is a candidatio fölbontatlanul maradt. A kérdés tehát most az: kivánnak e a rendek a candidatio mellett megmaradni; vagy pedig nyugodni hagyván a kijelölés titkait, az 1790 és 1796. példájára fölkiáltás által kivánnak választani?.... Véleménye szerint a candidatioban nem nemzeti jogot, sőt inkább jogszoritást lát; és miután a candidatio titkait előre nem tudhatjuk; könnyen megtörténhetik, hogy ennek fölnyitása által épen azon közohajtásunktól fosztatnánk meg, mellyért annyira esdünk; vagy ha ez uton is megválaszthatnók a föherczeget, nem sértenők e meg ez által, azon jeles hazafiakat, kiknek nevük a kijelölésben foglaltatik, s nem volna e, a föherczeg megválasztásának azon szine, mintha nem annyira az iránta bizodalomból, mint inkább a kijelöltek iránti bizodalmatlanságból választottuk volna meg? Ő tehát mellőztetni kivánja a candidatiot.... Egy különbségre figyelmezteti még a RR-ket, melly az 1790 és 1796ki választás közt létezik. Az 1790ki választásnál ugyan is a candidatio a RRnek átadatván, fölbontatlanul hagyatott, és a nádor közfölkiáltással megválasztva, a törvényben foglalt esküt letette. 1796ban a candidatio által sem adatott, miután azt a RR-k be nem várva, József föherczeget fölkiáltás utján megválasztották; az esküpedig, mellyet ez alkalommal a nádor letett, nem ismeretes, mert a jegyzőkönyvben csak annyi emlittetik, hogy a nádor az esküt letette. Kérdés tehát: mellyikhez akarják magukat tartani a RR-k? ő az 1790ki formára szavaz, mert ott legalább világosan áll az esküformula.... Ha inditványa határozatba megy; ezt is szükséges a förendekkel üzenetben tudatni; valamint István föherczeghez is küldöttség neveztessék. Ő felsége pedig kéressék meg, miszerint a nádort minden jogaiban s activitásában, miként azt törvényeink követelik, tartsa meg. Ezek inditványai, mellyeket tanácskozás alá bocsát.

Borsod e. k. B. Zs. Méltányolja Pestm. érd. követének nézeteit; küldői megbizása szerint azonban vele egyértelemben nem lehet. Azon nagy csapás után, melly a félszázados nádor halála által a nemzetet érte, több megyékből érkeztek megyéjéhez is körlevelek, arra fölhivók, hogy a törvényes szokást mellőzve, candidatio nélkül történjék a megválasztás. Bár mennyire méltányolta is megyéje a fölhivásokat, s bár mennyire egybehangzott is érzelmeivel István föherczegnek nádorrá választása; de figyelembe vette más részről azt is, hogy alkotmányos polgárnak törvényes lépéseinél nem szabad egyedül szive vonzalmát követni, hanem először is azt kell kérdeznie: van e törvény? és ha van, s miután van, attól hajszálnyira sem szabad távoznia. A törvény egyedüli őre a szabadságnak és alkotmánynak, ezen kivül nincs más garantia.... Ha mi most, magunk érdekében megsértjük a törvényt, jövőre nézve nem sértheti e azt meg a hatalom saját érdekében épen olly joggal, mint jelenleg mi?.... Ő tehát küldői nevében az 1608 és 1622dik törvény rendelete szerint kivánja hogy történjék a választás. Ő is István föherczeget ohajtja megyéjével együtt nádorul, de candidatio utján. Ha inditványával kisebbségben marad, az esetben az inditványához legközelebb álló véleményhez csatlakozik. —

Szabolcs követe B. S. Ő is István föherczeget ohajtja nádorul; de a választásra nezve candidatiót kiván. Küldői két szempontból tekintik e tárgyat, a jövendő és jelen szempontjából. A mi a jövendőt illeti: arra nézve küldői azt kivánják, hogy a candidatio törvény által töröltessék el, s a nemzetnek szabad választási jog biztositassék. — A mi azonban a jelent illeti: e tekintetben küldői a törvény rendeletét megtartani kivánják, mert ha a törvény falain rés üttetik, az soha sem lesz kedvező a gyengébbnek, hanem mindig a hatalmasabbnak. Ha azonban nézetétől elüttetnék, inkább az 1790dik választási formára, mint utasitásához közelebb állóra szavaz, mint az 1796kira.

Nógrád köv. K. I. István föherczeg Nógrád bizodalmát birja, s minden candidatio nélkül kivánja megválasztatását. Egyenes ellenmondást lát azok inditványában, kik István föherczeget nádorul ohajtják, és még is candidatiot követelnek; hiszen azt senki sem tudhatja, mi van a candidatioban, s megtörténhetik, hogy épen István föherczeg nem lessz kijelölve, s akkor meglesznek fosztva ohajtásuk teljesedhetésétől, mert őt meg nem választhatják. A candidatio ő felsége joga s nem a nemzeté; ő felsége pedig a mi örködésünk nélkül is meg fogja tudni őrizni saját jogait.

Heves köv. S. L. István föherczeget candidatio mellett kivánja megválasztatni, előtte szintén a törvény áll.

Somogy köv. Sz. S. Borsod inditványát pártolja.

Csanád köv. R. J. Borsod inditványát pártolja.

Torontál köv. F. K. Épen azon forma szerint kivánja István föherczeget nádorul választatni, miként 1796-ban boldogult atyja választatott, t. i. közfölkiáltással candidatio nélkül.

Zala köv. T. K. Előlegesen parentatiot tartott Deák Ferencz elmaradása fölött, kit nem a pártok, nem a megoszlott bizodalom, sem a cselszövények, hanem az irigy sors ádáz keze tartóztatott viszsza azon helynek elfoglalásától, hol annyi remény, várakozás és bizodalommal csüggött rajta a haza. Egyébiránt pártolja Borsod inditványát.

Jász-Kun ker. köv. Sz. I. Küldői parancsa következtében István föherczeget ohajtja nádorul, és pedig épen ugy, miként fönséges atyja, kin olly szeretettel csüggött a hon szive, s kinek halála olly mély gyászba boritá a hont, megválasztatott, kivánja fölkiáltás által kijelölés nélkül megválasztatni; annál is inkább, mert benne nem csak a nagy elhunytnak utódját, de erényeinek méltó örökösét üdvözli a hon, s teljesülve látja azon, a haza javára fönséges atyja által megkezdett nagy munkának befejezését. Kivánja tehát, miszerint ő felsége jobbágyi hódolattal kéressék meg, hogy elállva kijelölési jogától, engedje meg István föherczeget fölkiáltás utján megválasztatni.

Pozsonyi káptalan köv. gr. F. A. Azok, miket Pestmegye érdemes második követe a dolog lényegére elmondott, tökéletesen kifejték küldőinek is érzelmeit, ez okból nem pártolhatja azok inditványát, kik István föherczeget kijelölés utján kivánják megválasztatni, sem abban, ha kijelölés nélkül választatik meg, törvénysértést nem lát; a törvény vagy jogot biztosit, vagy kötelességet ró föl: ez esetben a törvény ő felségének biztosit jogot, s a nemzetre kötelességet ró... Ámde ő felségének joga nem sértetik, mert a nemzet épen ő felségét kéri meg, hogy e jogától ez esetben elállani kegyelmeskedjék; ő felsége e jogától ez esetben önkénytesen elállva, csak saját hatalmát gyakorolja, s épen ez által a nemzetet is nem csak föloldja ezuttal kötelességétől, hanem egyszersmind annak jogterjesztést is ad a korlátlan választásban. Ez okoknál fogva, miután sem jogsértés nem történik, sőt inkább jogterjesztés egy oldalról, szabados hatalomgyakorlat más oldalról áll helyt, s István föherczeget a nemzet egyetemes érzelme s legfőbb vágya ohajtja nádorul, Pestmegye követének inditványára szavaz. (Éljen!)

Beregmegye köv. Sz. J. Mind a mellett hogy az esküforma fordításában megnyugszik, annak köziratra, s azután köztanácskozásra bocsátatását kivánja. István föherczeget kijelölés nélkül ohajtja nádorul választatni.

Csongrád e. k. B. A. Küldői utasitásából szólván, kötelességének tartja előadni, hogy mielőtt az uj nádorválasztás által a közös haza főohajtása teljesülésének örömcsepjeit izlelnék, hódolni kivánnak a kegyelet szent érzelmeivel a nemzet azon nagy férfia emlékének, kinek félszázados bölcs kormányzása annyi jólétet árasztó törvénynek s ezek közt nemzetiségünk biztositásának, a magyar nyelv diplomatikai polczra emelése által életet adott.... Kivánja tehát, hogy a legelső törv.czikk, melly az országgyülésen keletkezik, a boldogult nádor magas érdemeinek s erényeinek méltóan kiemelő hálaemléke legyen... Ennél kedvesebb s szivemelőbb dolgot István föherczegnek mint fiunak nem is tehetnénk; mint midőn az apa félszázados érdemeit méltányolva, ez által megválasztatásának örömünnepét a hála és kegyelet ünnepével egyesitjük, s igy a multnak tettdús lánczolatához a jövőnek cselekvő szemeit füzzük!.... Szavaz tehát Hontmegye inditványára. A mi pedig István föherczegnek nádorrá választatását illeti, erre nézve az 1790 és 1796k formához ragaszkodik.

Turócz e. k. J. J. Miután az előtte szólóknál sem szebbet sem jobbat nem mondhat, Pesttel szavaz, s a fönforgó választási kérdést szavazat alá kivánja bocsátatni. Egy kérése van azonban, hogy küldöit megnyugtathassa, miszerint az esküforma dictaturára bocsátassék.

Elnök O. T. a kérdést szavazásra bocsátja: Pest, vagy Borsod inditványa e?

Határozat. Pest inditványa 7 votum ellen elfogadtatik; Borsodé megbukott. A választás fölkiáltás által, candidatio nélkül fog történni. A káptalanok nevében esztergomi káptalan követe báró R. S. szintén a candidatio ellen szavaz.

Ezután elnök azon kérdést tüzi ki: az 1790.

vagy 1796ki választási forma tartassék e meg? A szavazás Pest inditványa, az 1790ki forma szerint dölt el, t. i. hogy a candidatiot átvegyék ugyan, de föl ne bontsák, s hogy a törvényes eskü tétessék le. Azok, kik az 1796ki forma mellett szavaztak, három szavazattal maradtak kisebbségben. A káptalanok részéről esztergomi káptalan követe L. A. és S. A. bakonybéli apát Pest inditványa mellett szavaztak s megéljeneztettek. A nunciumok átküldhetése végett a mai ker. ülés jegyzökönyvének meghitelesitésére holnap az országos ülés előtt ker. ülés is tartatik.

Borsod kö v. Sz. B. Inditványozza, hogy miután a tisztelgések alkalmával a küldöttségek szónokai részéről, olly politikai tartalmu beszédek is tartattak, mellyek a RR. érzelmeivel és meggyözödésével semmi öszhangzásban sem valának: ez okból, minden olly beszédek, mellyek a hódolat határain tul terjednek, ne tekintessenek diplomatikai érvényességüeknek; vagy pedig elöbb birálat alá bocsátassanak. — Határozat lön: hogy minden illy beszédek elöbb a kir. személynökkel közöltessenek, semmi politikát ne tartalmazzanak; s ha a hódolat határait tulhágnák, diplomatikai érvényességgel ne birjanak. (Ezzel a gyülés déli 12 órakor eloszlott. Holnap országos ülés mind a két táblánál).

Káptalani és sz. kir. városi követválasztások.

Beszterczebányai: Kovács Mátyás.
Kalocsai: Petrula N.
Kassai: Turcsányi Ferencz.
Szombathelyi: Németh János.
Bosniai: Komando Márton.

Köszegi: Nagy Károly.
Körmöczbányai: Mátyás József.
Libetbányai: Szontagh Pál.
Szakolczai: Szmazlenka Ferdinand.
Trencséni: Joó János.
Ujbányai: Uljánk János.
Zenggi: Kregusics János.

És e szerint már csak a nyitrai káptalané, és Pozsony városé nem tudatik.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Szegedről. Babarczy Antal helytartósági tanácsos és kir. biztos ö nagysága elnöklete alatt folyó évi october 20kán tartatott meg tisztujitásunk. Eredménye következö: biró: Wöber György, polgármester: Lengyel Pál, városkapitány: Pari Pál. Bérczy tanácsnok helyébe, ki a polgármesterreli rokonsága következtében hivataláról leköszönni kénytelenittetett, 39 szóval Szluha Gáspár választatott meg tanácsnokul. Ideiglenes föjegyzö (mig Aigner Imre eddigi föjegyzönek pere bevégeztetik) Kolb Ádám, másod-jegyzö: Veszelinovics Vazul, aljegyzö: Kolb Antal; árvákatyja: Bokor József. Választópolgárokká következök választattak meg: Kátay János, Bezdán F., Agaczy D., Pfon J., Hady J., Heszler J., Szubo P., Jóv J., Major I., Kopasz I., Gurgl M., Maladinszky F., Wida F., Lemle J., Freiburger J., Hanke M., Harisch S., Burger A., Vecsey F.; szószóló: Bauerfeind Ferdinánd, segédek: Körösi József, és Gábriel János. Végre selyemtenyésztési biztosul: Palkovics P. hites ügyvéd lön kinevezve.

Vegyes ujdonságok.

(A budai hajógyárban) ismét uj gözös épült „Komárom“ név alatt, melly Erdélyi Adolf magyar kapitány vezérlete mellett Pest és Pozsony közt fogja föntartani a közlekedést.

(Petöfy Sándornak) baráti és tisztelöi fáklyás éji zenét adtak — a „Divatlap-“ban. — Valjon e sokoldalu ifju költö megelégszik-e e megtiszteltetéssel — a papiroson, nem tudjuk; annyit azonban bizonyosan tudunk, hogy ezen baráti és tisztelöi csakugyan akartak nekie fáklyás zenét adni, s azt meg is adhatták volna, eddigelé azonban meg nem adták. — A minek jönni kell, az jönni — fog....

(Két ifju-férfiutól) mult napokban azon dicséretes inditvány keletkezett, miszerint a mai ifjuság olly társulatba egyesüljön, melly föladataul tüzze ki magának, hogy semminemü nyilvános helyen politizálni nem fog. Ezen inditvány pártolókra talált. Mindazonáltal hogy életbe nem lépett, egyedül azon egyszerü körülménynek tulajdonitandó, mivel magok az inditványozók bizonyos nyilvános helyen átkozottan elkezdvén politizálni, azt irgalmatlanul megbuktatták, annál is inkább, mivel még aláirási ivek sem indultak meg keringésbe.

(Pesten lakik egy fiatal uri ember) ki a mennyire kölcsön szereti venni a pénzt, ép annyira nem szereti azt visszafizetni. Ezen uri ember hitelezöi között a többi közt egy zsidó is volt, ki, miután a váltó lejárt, s a fizetés még is napról napra lön halasztva, s még ehhez ügyvédeitől azt a tanácsot nyeré, hogy adóssát ne perelje be, mivel az által csak haszontalanul szaporitandja költségeit, nem lehetendvén azokat rajta megvennie;—mit volt egyebet mit tennie, mint eljárni naponkint adósságaért s azt minden kigondolható módon követelni. Az uri ember azonban soha sem fizetett, mivel nem fizethetett, s a zsidó mindig üresen tért haza. Közelgvén sz. mihály napja, s igy a házbérfizetés ideje is, a zsidó, hogy megkaphassa pénzét, mellyet roppant kamatra kiadott, összeszedé feleségét s hat élö gyermekét, s valamennyien az uri ember lakára mennek, s szivrázó hangon követelik vissza pénzüket; de midön az uri embert igy sem lehetett fizetésre ösztönözni, valamennyien keservesen kezdének siránkozni, reménylvén, hogy igy még is csak fizetésre lágyitják; és számitásukban csakugyan nem csalatkoztak, mert az uri ember e sirásra annyira ellágyult, hogy ö is közéjök vegyülve, keservesen kezdett siránkozni — fizetés helyett.

(Egy szatócshoz) zsemlét fordult be vásárolni egy fiatal ember, s véletlenül az üvegajtó egyik tábláját betörte. Szerencsétlenségére nem volt nála annyi pénz, hogy a szatócs követelésének eleget tehetett volna, s rögtön olly nagy lárma keletkezett a boltban, s olly csoportosulás az utczán, mintha tolvajt fogtak volna. S lön nagy kaczagás és dévajkodás a nép között, midön a szegény fiatal ember, özöne között a durva s gúnyos szavaknak, röpült ki hajadon fövel az utczára, mivel kalapját biztositékul magánál tartóztatta a szatócs. Végre pártolókra talált a fiatal ember, kik kieszközleni akarák kalapját; de a szatócs, darab fával kezében, olly vitézül oltalmazta ajtaját, hogy ahoz közeliteni senki sem tartá tanácsosnak. Utójára azonban még is csak eszére tért a szatócs, s mivel dühös haragjában tolvajnak, zsiványnak s betyárnak nevezé a fiatal embert, s azon fölül még torkon is ragadá, hogy a netalán keletkezhetö nagyobb bajnak elejét vegye, önkénytesen visszaadá a kalapot, sőt még azon fölül a méltatlanul megsértett ifjut hizelgö szavak között megis követé. Ezen esemény a seminarium előtt történt.

(Vahot Imre) az „Országgyülési almanach“-ot, mellynek első kötetét 3 év előtt kiadá, a jövő év elején ismét folytatólag kiadni szándékozik.

(Megjelent) „Mátyás fia mint Corvin és Törvénytelen vér.“ Kritikai adalék irodalmunk erkölcstörténetéhez. Irta Zerffy Gusztáv. — E röpiratban párhuzamban állittatnak elö mind azon helyek, melyeket állitólagosan Szigligeti „Mátyás fia“ czimü dramájában Hiador „Corvin“ és Törvénytelen vér“ czimü dramáiból kölcsönzött és fölhasznált. — E töredékekből Zerffy Gusztáv ur igazolja magát, s korábbi állitásait, s hiszi, hogy csakugyan kimutatta, miszerint „Mátyás fia“ plagium. A röpirat végén törvényjavaslatot közöl „az irói és müvészi tulajdon védelmére Magyarországon.“

Ausztria. Triesti levelezönk oct. 30ról kelt tudósitása szerint a cholera déli Oroszországban szünni kezd. Éjszak-kelet s Odessafelé a halandóság szinte csekély és Taganrogban a szerencsésen kiállott betegség miatt már „Te Deum“-ot is tartottak. — Galaczban szinte több cholera-eset adá elö magát, minélfogva a török kormány a fekete tenger kikötöiben 10 nap veszteglési időt rendelt. A moldovai kormány a Pruth folyó hosszában Bessarabia ellenében egészségi vonalt huzatott. Az al-dunai fejedelemségekben az egészségi állapot kielégitö, hanem Oláhországban marha-dögvész kezd mutatkozni.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madridi biztos hirek szerint Maria Krisztina királynö fönséges leányához Montpensier herczegnöhöz s férjéhez meghivást bocsátott, hogy a fiatal királynö látogatására Madridba jöjjenek; ha valahogy a franczia kormány csak szinleg is a fiatal házaspár utja ellen kifogásokat tenne, ugy intézkedések fognak történni, hogy a közelgö cortes első ülöseiben, a senatus és congressus mérsékelt többsége valódi inditványt tegyen, miszerint Montpensier herczegnö, „mint praesumtiv koronaörökösnö“ állandóan Spanyolországban lakjék, hogy a trón megürülte esetében azt azonnal elfoglalhassa. — A „Heraldo“ azt sürgeti, miszerint a ministerium minden lehetö erejét megfeszitse, hogy IIik Isabella mint spanyol királynö a három éjszaki hatalmasság által elismertessék.

N. Britannia. London, nov. 2. A „Globe“ azt jelenti, hogy a parliamentnak trónbeszéd általi megnyittatása csak e hó 23án fog megtörténni.

Mensdorf Manó gróf, a Londonban 1800-ban elhunyt Puilly marquis franczia tábornok fia, született 1777ik évi jan. 24én, házasságra Szász-Coburg Sofia herczegnövel lépett, és igy Leopold király sógora és Albert herczeg közel rokona vala. Ö, császári királyi ausztriai kamarás és tábornagy vala, előbb parancsnok-tábornok volt Erdélyben, később al-kormányzo Mainz szövetségi várban, Holzkirchen uradalom örökösura sat. — meghalt.

A „Times“ ellenében, melly Anglia mostani állapotát pessimistaként nézi, nevezetesen pedig az ir szegényeket minden statussegély nélkül élelmezés és eltartás végett egészen földesuraikra hagyja, egy Báthban megjelenö hirlap következö bátoritó nyilatkozatot tesz: A „Times“ azon eredményre jött, miszerint Anglia szegény. Mi 10,000,000 font sterlinget fizettünk Irhonért, következöleg tönkre vagyunk téve. Az utósó ötven év alatt száz meg száz millió hadi költségeket viseltünk s ugyan azon időben a nemzeti gazdagságban mind inkább gyarapodtunk; most azonban a világ leggazdagabb országa tiz millió kiadás által tönkre jutott, és ez akkor, midön a minden várakozást meghaladó jövedelmi adóból bejött pénzmennyiség a legeszélyesebb financzférfiakat is csodálkozásra ragadja. — A „Spectator“ panaszolkodik, miszerint a kormány részéről a nyugoti Európában mind inkább terjedö cholera-betegség ellen semmi elögondoskodás sem történik, pedig Anglia városaiban, különösen a nyugoti gyár- s kereskedelmi városokban, hol még mindig az ir hagymáz dul, csak egy kedvezö szél kivántatik, hogy ezen miasma ragállyá változzék.“ A halandóság a nagyobb városokban több idö óta rendkivül nagy.

Franczia ország. Az „Allg. Zeit.“ párisi levelezöje nov. 2ról következöleg ir: Biztos kútföből állithatom, hogy Joinville herczeg parancsnoksága alatti hajóhad elküldetése a florenczi udvar fölhivása következtében történt. Hogy milly részt veend e hajóhad a toscanai ügyekben, azt meg nem mondhatom, minthogy egy részről azt hallani, hogy az a nagyherczeg és családja rendelkezése alá állittatott, mig más részről azt állitják, miszerint a franczia közbenjárást a nagyherczegségbeni rend helyreállitására a toscanai kormány megkeresése következtében bizonyos esetekben bizonyosnak tekinthetni. E második állitás már csak azért is kétséges, mert föl nem tehetö, hogy a florenczi udvar rokonai mellözésével, egy idegen udvarnál keressen menedéket. Joinville hg. magatartása a jelen nyugtalanságok alkalmával a dolgot valószinüleg nem sokára kétségkivülivé teszi. Anglia viselete az olasz zavarokban, mint látszik, nem maradt minden befolyás nélkül az ausztriaiak állására s a francziák előtt a tért a félsziget sorsábani tevékenyebb részvétre szinte kiegyenlité. Egyébiránt a franczia kormány gondolkozásmódja mind az olasz kormány ugy az olasz nemzetre vonatkozólag általában loyalisnak lenni látszik. A florenczi népmozgalmak egy koldus elfogatása következtében idézteltek elö, kit a néptömeg megszabaditni kivánván, az adósok börtönét föltöré s az ott levöket kiszabaditá. — A görög ügy állapota Londonban ugy látszik semmikép sem akar javulni. Mig nem régiben Palmerston lord eltökélé magában annyi görög hajót foglalni el, mennyi a hátralevö adósság tökéletes fedezésére magkivántatik, azonban e szándokáról a porosz cabinet által lebeszéltetett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmönczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

592. szám 1847. Kedd nov. 16.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 498. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Előléptetés — Pozsonyi ujdonságok. — Országgyülési közlemények. (II. kerületi ülés. Iső országos ülés a KK. és RR. nél. Iső országos ülés a méltóságos förendeknél. Előleges közlés). — Törvényhatósági tudósitások. Biharból (közgyülés).

Külföld. Spanyolország. Portugalia. Franciaország. Sveicz. Olaszország.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Nádasdy Mihály grófnak a főkamrási méltóságróli lemondását kegyelmesen elfogadni s azzal ifj. Nádasdy Ferencz grófot fölruházni legkegyelmesebben méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a brucki pályafőnél megürült ideiglenes harminczadosi állomásra Bertalanffy Pál kézsmárki só- s harminczadhivatali beszedőt alkalmazá

Pozsonyi ujdonságok.

November 11-én.

Bár minő boldogitó volt azon hir, melly velünk ő cs. kir. felsége V. Ferdinand koronás királyunk Pozsonyban történendő lejövetelét tudatá; — bár milly nagy is volt keblünk legszentebb rejtekében jelentkező tiszta örömünk; — ugy azon perczben, midön ő felségét „Sofia“ gőzösön ös Dunánk hullámain leérkezve ágyu-durrogások közt királyné ő felsége, Ferencz Károly, Ferencz József, Ferdinand Károly, Albrecht és Leopold főherczegek kiséretében partra szállni látók, s több ezer torokból, az elragadtatás s legöszintébb gerjedelem szavai — messzeható „éljen“ harsogásban törtek ki: akkor, meg kell vallanunk, hogy a jelenet meghatóbb s egyszersmind magasztosb volt, mintsem azt képzelők. — S midön ő felsége a Duna partján István ő cs. kir. főherczegsége vezérlete mellett az országos küldöttség által üdvözölve a két sort képező rendes és polgárkatonaság közt az országos küldöttség gyalog s fedetlen főveli kiséretében csendesen tova vonult és örömittas hü magyarjait nyitott diszkocsijának ablakaiból leereszkedőleg köszönté — akkor a lelkesedés a legfensőbb polczra hágott.

A halász-kapui ékes diadaliven keresztül ő felsége a gróf Wiczay palotában megszállt. Az előtte elvonuló utczát az éljenző sokaság ugy elfoglalá, hogy midőn a fegyveres polgársereg, a nyitott ablaknál megjelenő felség előtt tisztelegni kivánt, azt, csak erőszakosan utat törve, vihette véghez.

Ha büszkévé teszen azon öntudat, hogy a nemzet atyja, a magyarok elsejo hü magyarjai közt magyar földön van, annál jobban növeli gyönyörérzelmünket, ha meggondoljuk, hogy most a nemzeti szabadság nagy ünnepének küszöbén, midön nádor-árva hazánknak nádort választani, és bonyolodott politikai viszonyainkból kibontakozni összesereglett képviselőink tanácskozásait megnyitni — jött ő felsége közinkbe, hogy igy ujjászületésünk nagy drámájának kárpitját előttünk föltárja — melly, adja az ég! ugy végződjék, hogy közlelkesedéssel minden magyar fölkiálthasson: „éljen a király!“ Illy magasztos érzelmek szülte gondolatokkal s dobogó szivvel csüggve a felséges király szelid arczvonásain, alig vevők észre azon mind inkább terjedő fényt, melly ezer meg ezer lámpa világával a várost elárasztá — csekély jeleül szivünk azon mély hódolatának, mellyel e város az egész haza nevében királyának adózni kivánt.

A számos diszes kivilágitások közől csak e következőket emlitem: az ékes diadalkapu, melly alatt ő felsége átvonult, és fényözönben uszott. — A szinházat, mellyet az ország minden megyéjének külön, s ezer meg ezer lámpa-világitotta Magyarország czimere fedé. — A városház zaszlók övezte tornyával tündéri tüzben ragyogott. — A takarékpénztár és számos magános épületek izletesen ki valának világitva.

Az ide s tova hullámzó néptömeg gyérülni kezde, — a lámpák egyenkint elalvának, — csak kebünkben lobogott s lobog királyunk iránti szeretetünknek magasztos lángtüze, mellyet sem éj sem idő eloltani nem képes, és dobogva hirdeti s hirdetendi szüntelen a király iránti tántoritha'lan hüségét a magyarnak. — Ő cs. kir. felsége a királyné, a király balján ülve, nyájas mosollyal viszonzá a felséges párnak hozott „éljen“ harsogást.— Még csak egy pár rövid óra — egy az öröm mámorától nyugtalan éj — és fölviradandunk a szabadság azon napja legszebbikének hajnalára — mellyen jó dicső királyunk — és a nemzet osztatlan akaratából, e hon legérdemesb fiát, István cs. kir. főherczeget, mint hazánk nádorát tisztelendjük. D

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 11. 1847.

II-dik kerületi ülés. Tárgya: Üzenet a förendekhez a nádori esküforma törgyában, üzenet a förendekhez a nádorválasztás tárgyában, a nádori esküforma, s a RR. határzata a felség üdvözletére nevezett országos küldöttség szónokai által mondatni szokott üdvözlő beszédekre nézve.

Elnök: Szentimrey G. Abauj, Olgyay T. Pozsony követe. Jegyző: Szentkirályi.

Mindenekelőtt elnök szóba hozá a tegnapi kerületi ülésben fölvett tárgyakat; mihezképest ezeknek hitelesitése következett.

Fölolvastatván a KK. és RR. üzenete a nádori hitforma tárgyában, Sebestyén Gábor veszprémi követ, ezen kitétel ellen: „hitforma“, azon alapos észrevételt tevé: melly szerint a hit nem egy fogalom az esküvel; mert a hitre nézve az emberek annak ágazati szerint egymástól különböznek, de az eskü minden hitfelekezetet egyformán kötelez. Mihezképest a KK. és RR. ezen figyelmeztetést helyesnek találván, ezen szó „hitforma“, „esküforma“-ra javittatott. —

Bosod követe Szemere B: ujolag a kijelölés átvételét sürgeti. Mi azonban a többségnél viszhangra nem talált.

Ezután elnök a jegyzők választására nézve a szavazatok minélelőbbi beküldését ohajtá. — Ezzel a kerületi ülés országos üléssé változott. —

Pozsony, nov. 11kén.

I. Országos ülés a KK-nál és RR-nél. Tárgya: a kerületi ülés irományainak országos hitelüekké tétele.

Elnök: Személynök ő méltósága.

Elnök ő mltsága mielőtt székét elfoglalná, hosszasan tartó „éljenek“ által üdvözöltetik. Ezután ő méltósága a RRhez következőleg intézte szavait:

„Tekintetes KK. és RR.

Éltemnek egyik legnevezetesb pillanata ez, mellyben felséges urunk, királyunk által kegyelmesen reám ruházott minőségben a tek. KK. és RR. fényes gyülekezetében legelőször megjelenek.

Hivatalom helyzetem számos és súlyos bajai elevenen s aggasztólag hatnak át, — és csüggedve lépnék föl uj pályámra, ha az isteni gondviselés épen akkor, midön kifejlődésünk korszakát érjük, olly jótékony fénypontokat nem tüntetne föl honunk egén, mellyek valamint összes hazánkra áldás és üdv árasztását igérik, ugy reám nézve is vigaszt és reményt nyujtanak a csüggedés ellen, bizalomra és erőre buzditnak, lelkesitenek.

Mindenek fölött pedig bizalmam rendületlen oszlopa felséges urunk királyunknak hüséges magyar nemzete iránt folytonosan viseltető szeretetében, s egyedül a hon alkotmányszerü boldogitására irányzott atyai gondoskodásában alapszik, melly kitünőbb jelekben — mint épen az ujabb időben — soha nem nyilvánult — és a melly magas fejedelmi czélzatok, nem lehet, hogy hálás viszhangra, hódoló elismerésre ne találjanak; nem lehet: hogy országgyülési tárgyalásainkra üdvteljesen ne hassanak, és hő eredményre ne vezéreljenek.

Bizalmam — reményem fötámasza továbbá fönséges kir. helytartónk, a dicső uralkodó ház egyik fényes sarjadéka, országunk közremény-csillaga, nemzetünk tisztelete, bizalma, szeretetének osztatlan tárgya; — ki halhatlan emlékü atyjának nemcsak erényeit öröklötte; de érdemdús éltének bölcs tapasztalásait is annyira magáévá tette: miszerint azon felejthetlen jótevője Magyarországnak csak anyagilag halt meg, de erős szelleme a dicsőültnek él utódjában, s megifjodott erőben működik e hon boldogságán.

Bizalommal tekintek végre ezen összes törvényhozás érdemteljes tagjaira, legközelebb pedig ezen követi kar fényes testületére, mert az ország központosult értelmiségének, bölcseségének, valamint egy részről a hon boldogságára vezérlő czélszerü utak és eszközök megválasztása bizonyosan sikerülend: ugy más részről egyesek működései is ugyanazon összes értelmiség által gyámolitva hathatósan előmozdittatnak és könnyittetnek.

És nem egyedül az egyéniségek jelességében, de magoknak a dolgoknak jelen kifejlődési állásában sok van, mi a jelen országgyülés szerencsés lefolyására, és eredményteljes kimenetelére alapos reményeket nyujt. Ugyanis a közakarat és kivánság nem csak a törvényhatósági gyülésekben, de azokon kivül is, majd minden napi renden levő tárgyak fölött nyilatkozott, és a legkülönbözőbb vélemények hullámzatai közt hazafiui örömmel vala tapasztalható, azon egy, és osztatlan értelem, azon tökéletes egyesülés, melly a végczélokra mindenütt, de a főelvekre, és kiviteli eszközökre nézve is igen sok tárgyakra nézve az ország minden politikai szinü és nézetü lakosai közt, különbség nélkül fönáll, és létezik.

Nincs e honban, ki azon számos fogyatkozást és hiányt, mellyeknél fogva Magyarország olly sok tekintetben hátramaradt, sajnos kebellel ne érzené; nincs ki ősi intézvényeinknek az ujabb korhoz kellő idomitását, tökélyesitését tagadná. És nem találkozik — nem mondom — felekezet, de egyes sem, ki annyira elfogult volna: miszerint a veszteglés mellett, minden józan haladás ellen szót emelni merészeljen. Nincs magyar, ki nemzetiségéhez, ősi alkotmányos állásához, szabadságához mindenek fölött ne vonzódnék, és a ki saját természetét annyira megtagadni képes volna: miszerint ezen polgári kincset, bármelly közjólét eléréséért föláldozni, vagy csonkittatni kivánhatná. Sőt valamint az idegen ajku lakosok közt mindinkább helyet fog azon méltányosság érzete: miszerint az ország nyelvét sajátukká tenni kötelesek; ugy átalában alkotmányos intézvényeink mikép tökélyesülnek, jótéteményeiket szélesebb alapokon terjesztik, azon irányban növekszik iránt unk a közhajlam, és rokonszenv. — Nincs, ki egy részről azon kapcsolatnak, mellyel Magyarország alkotmányunk lényegében gyökeredzett alaptörvényeink- és szerződéseinknél fogva a birodalom tartományaihoz csatoltatik, szükséges és üdvös voltát be ne látná; nincs, ki mélyen ne érezné, miszerint nemzetiségünk alkotmányunk megőrzése, föntartása, virágzása, biztosan egyedül ezen kapcsolatban reménylhető: de más részről nincs ollyan is, ki ezen kapcsolat mellett az 1796: 10 t.cz. által biztositott függetlenségét, teljes törvényes erejében föntartani ne kivánja.

Midőn tehát mindannyinak ohajtása, ügyekezete, fáradozása, ugyanazon eredmény előidézésére szentelvék, midőn hazánk jólétének, boldogságának alkotmányos uton leendő előmozditása azon végczél, mellyben szin- és vélemény-különbség nélkül mindegyikünk buzgó törekvései központosulnak: nem nyujtanak e mind ezen egyesülési pontok elegendő ösztönt és óvszert: hogy bármennyire legyenek is eltérők, sőt ellenkezők a kérdés alatti vélemények,

— mit a különböző meggyőződés, és a tanácskozások természete tesz szükségessé, — az meghasonlást, visszavonást e testületbe hozni soha ne birjon, de föltéve mindenkiről a szándok tisztaságát — és szem előtt tartva, miszerint mindannyian egy honnak szülöttei vagyunk, köztünk ezen testvéri kapcsolat, mellyet a haza közérdeke szentesit — a különböző nézetek legmelegebb vitatásában is soha meg ne szakadjon.

Visszatekintve a legközelebbi országgyülések folyamára, nem lehet elhallgatnom azon reményteljes ohajtásomat: miszerint azon okok, mellyek az ujabb hazai törvényhozások több eredményeit akadályozták, a jelen országgyülésen minélinkább mellőztethessenek. Azon régibb országgyülések alatt is divatozott modor, miszerint a kivánatok magasra fokoztattak csak azért, hogy azok lejebb szállithatásával az alkudozásnak ut és tér nyittathassék, — nem csak tetemes időveszteséssel jár, de a tapasztalás utmutatása szerint nem is czélra vezető. Minek bebizonyitására lehetne az ujabb időből példát fölidézni, midőn épen az, mi a munkálatban alkudozás utján kihagyásra, vagy megváltoztatásra volt szánva, egy résznél idegenséget gerjesztett a munkálat iránt, más részről pedig azokat, mint utasitás által helyeselteket, változtatni többé nem lehetett, s a munkálat létrehozása meghiusult. Egyébiránt is a törvényhozás magas tekintélyével inkább megegyező, ha komoly átgondolás után a kiviteli lehetőség méltánylása mellett minden tartalék- gondolat nélkül tisztán a meggyőződésen alapul, annak megállapodása, mellytől csak ott és annyiban tér el, a mennyiben az eltérés kölcsönös értekezés utján szükségesnek, vagy tanácsosnak bizonyul be. — A tapasztalásból meritett teljes meggyőződésem szerint ohajtom továbbá: miszerint egy absolut jónak fölállitása azért, mert az egész kiterjedésében kivihetőnek nem mutatkozik, — részletes üdvös javitások létesitését soha ne veszélyeztesse, — mert miután az országgyülési tárgyalás természeténél fogva egyes nézetek és javaslatok eredeti minőségökben változatlanul közvégzéssé nem mindig alakulhatnak át, nincs baj, mi az országgyülések eredményére károsabban hatna, mint az: hogy az egész, egyébkint sürgető szükségü tárgy elmaradjon inkább, semhogy a javaslatnak egyik vagy másik része változást szenvedjen. Mert e honban, hol olly roppant a teendők száma, sükeres cselekvésre és eredményre van föképen szükség, hogy a civilizált nemzetekkel lépést tartva haladhassunk, hogy azok soraiban fönállhassunk.

Ezek azon köztekintetek, mellyekre reményemet és bizodalmamat épitem, és a mellyekre annál inkább szükséges támaszkodnom, minél kevesebb minden tekintetben az, mit személyemre nézve igényelhetek. Érdemeim, közszolgálatim sokkal csekélyebbek, semhogy ezek méltánylása tekintetéből elismerést, pártolást igényelhetnék. És azon szives hajlandóságon kivül, mellyel a t. KK. és RR. közől többen, kikkel közelebbi viszonyban állani szerencsés valék — iránt am minden időben viseltettek, nincs egyéb, mit egyéniségem mellett fölhozhatok, mint azon öntudat: miszerint eddigi hivataloskodásom ideje alatt a köznek ugy, mint egyeseknek őszintén használni igyekeztem. A szándok és föltétel hasonló őszinteségével lépek föl a jelen nehéz pályámra. Engedje az isteni gondviselés, hogy ezen országgyülés nagyszerü hivatásának megfelelve, talpköveit letehesse a nemzet békés és biztos kifejlődésének, a nemzet azon jövendőjének, mellyet rendeltetésénél fogva igényelhet, s üdvös törvények létrehozása által — a király és nemzet közös és válhatlan érdekét — polgári társaságunk emelkedését, virágzását, alkotmányos állodalmunk szilárditását hathatósan eszközölhesse; mi ha csak egy részben sikerülend is, minden érhető baj és aggságom örömmel felejtve lesz, s áldani fogom a legsulyosabb helyzetet is, melly alkalmul szolgált, miszerint egy nagy reményü országgyülés föladásának megoldásához, bármilly csekély részben járulhattam!“ —

E hosszas éljenek által koszoruzott jeles beszédre esztergomi kápt. köv. báró Rudnyánszky Sámuel következőleg válaszolt:

„Méltóságos királyi személynök
kir. udv. tanácsnok ur!

A politikai eszmék szerencsésebb fejleményei fölött ismét három év folyt le, és az ország KK. és RRdei a törvény szavait betü szerint teljesitve, örömmel tapasztalják, — örömmel mondom, mert, az országos KK. és RRdek táblája azon erős meggyőződésben él, hogy ama magvak, mellyek a lefolyt hongyüles folyama alatt, az ország minden rendü polgárainak sziveikbe lönek hintve, gyümölcsüket a jelen országgyülés folyama alatt termendik meg.

Mert noha a mult hongyülés irott eredményei nem nevelték is törvénykönyvünk hasábjait tömegekben, sok történt mégis azokban, a mikben a további kifejlés anyaga vala elhintve, és ha a hon törvényhozásra hivott tényezői, használván a mult országgyülésben megérlelt eszmék és fogalmakat, megrostált elveket, a napot nyom és siker, munka és cselekvés nélkül el nem szalasztandják, kételkedni alig lehet, hogy a haza ennél fontosabb országgyülés küszöbén alig állott, — — — nem állott, mert a kormány és országos KK. és RRdek, a kölcsönös méltánylás, a törvények iránti tisztelet, a renddel párosult polgári szabadság üdvhozó malaszttal áthatva, nem a czél és oknélküli ujhuzásban, nem saját eszméik vak szeretete hevétől elragadott kebleik kitöréseiben, hanem a hon boldogságában és virágzásában keresik a törvényhozás dicsőségét.

S ime, az eszmék illy kifejlettségre lépett fokában, az érzelmek illyszerü állapotában jutván méltóságodnak osztalékul a fejedelmi kegyelem, e testület élén állhatni, fogadja a t. KK. és RRdek részéről ama általam szivesen tolmácsolt üdvözletet, fogadja nyájasan méltóságod azon őszinte örömek és remények nyilatkozatát, mellyeket a t. KK. és RRk táblája méltóságod személye és kitüntetett polgári állásához csatoltan köt!!!

Fogadja méltóságod nyájasan az országos KK. és RRk szives ohajtásait, nehéz pályája kezdetén, és legyen meggyőződve, hogy hazafiui törekvéseiben bennök buzgó közmunkálókra, valamint ők méltóságodban bölcs vezérükre találandanak, s a mint hiszik és biznak, hogy reményeik méltóságod személyéhez, bölcsességéhez, nemeslelkü törekvéseihez, igazi alkotmányszerü elveihez, az állodalomtudományban való jártasságához, ama jobb tanácsoknak engedni tudó szerénységéhez kötve, teljesülendenek, ugy szivből ohajtják, hogy a mindeneket legbölcsebben vezérlő Isten, adjon méltóságodnak állandó erőt, hogy folyton és hosszu időkig éljen.“

Ezután elnök ő méltósága a nádori helytartó István főherczeg ő fönsége üdvözletére báró Rudnyánszky Sámuel esztergomi kanonok szónoklata mellett küldöttséget nevezett ki. Minek eredményéről szónok következő jelentést tön: „Teljesitők kötelességünket t. KK. és RR. kijelentvén üdvözletünket István főherczeg ő fönségének, kiben fönséges család nem csak egyik tüzlelkü ivadékát, de hazánknak legkedveltebb, dicső fiát tiszteljük, s kinek ugyanazonos velünk törekvése: t. i. a hazának boldogitása.“

A jelentés végeztével, azon rendszabás olvastatott föl, melly a jelen nádorválasztás alkalmával meg fog tartatni, s melly következő:

„Rendszabás a Pozsonyba 1847ben hirdetett közországgyülés-megnyitás és nádorválasztás iránt.

A folyó évi szentandrás havának 7dik napjára eső, pünkösd utáni huszonnegyedik vasárnapra hirdetett közországgyülésre Pozsonyban egybegyült országos KK. és RRnek, ugyanazonhó 11-ik napján tartandó országos ülésből, ő cs. kir. s apost. felségöknél (kik ugyanaz nap Pozsonyba minden fényes szertartás nélkül érkezendenek meg) az összes KK. és Rdek nevében teendő ünnepélyes tisztelkedés végett, kebelükből küldöttséget nevezendnek ki, melly szentandrás havának 12kén, reggeli 8 órakor a primási palotába menvén s gróf Dietrichstein Móricz főkamarás bejelentése mellett meghallgatási engedelmet nyervén, ő cs. s apost. kir. felségét az egybegyült KK. és Rdek nevében alázatosan üdvözli és meghivja, s ő csász. kir. felségétől kegyes feleletet vévén, alázatos tisztelkedését a felséges császárné és királynénál, és a többi jelenlevő fönséges cs. k. főherczegeknél is teljesiti s jelentéstétel végett az országos ülésbe visszatér. — Az országos KK. és RRk. a jelentés megértése után, délelőtti 10 órakor a primási palotában szinte megjelennek s ő cs. s apost. kir. felsége ezalatt magányosan, ugyanazon palotai kápolna imahelyére indul, az apostoli keresztet elővivő főpap a kápolnában az imahelyen alul foglalván helyet, a KK. s RRdek a mennyire a kápolna szoros volta engedi, részint a kápolnába bemenendvén, hol a szent lélek segedelmeért isteniszolgálat fog tartatni, részint a kisebb s nagyobb teremben maradandván. Az istenitisztelet végeztével ő cs. kir. felsége saját szobájába ér, s ott mulat, mig az egyházirendbeliek a kápolnából visszatérnek. Ezalatt a királyi főajtónállómester, idősb gr. Zichy Ferencz és helyettese, segédjeikkel egyetértőleg, az illető udvarbeliekkel föl fognak ügyelni, hogy a kápolnába és palotába való ki- s bejárásnál semmi zavar ne történjék. Végre ő cs. s ap. k. felsége — előtte vitetvén egy főpap által az apostoli kereszt — a nagy terembe lép, s a mennyezet alá helyezett, posztóval bevont, három lépcsőzetü királyi széket elfoglalja, jobbja felől a királyi szék második lépcsőjén kivont karddal a királyi fölovászmester gr. Batthyány Imre, harmadik lépcsőjén pálczával gr. Dietrichstein Móricz cs. kir. főkamarás, mint főudvarmesteri helyettes, foglalandnak helyet. Alul a terem szinén jobbra gróf Vécsey Auguszt lovas vezér s a magyar királyi testőrsereg kapitánya, balra pedig gróf Wratizlav altábornagy, ő császári királyi felségének hadsegéde állandnak. Ezután a magyar királyi udvari kancellár gróf Apponyi György ő felsége kegyes szándékait, az ezeket tárgyazó indokokkal együtt, röviden előadja, ő cs. s a. k. felsége pedig a R.dekhez intézendi kegyes szavait. — Időközben az oldaltálló magyar királyi udvari tanácsos, az irásba foglalt és lepecsételt kegyes királyi előadásokat az emlitett magyar királyi udvari kancellárnak kézbesitvén, ez azokat ő cs. s apost. királyi felségének alázatosan átnyujtja, mellyeket ő felsége a nádori kijelöléssel együtt (a primási és nádori hivatal üresen levén) az országbirájának átadja, egyszersmind az összes KK.nak s RR.nek császári királyi kegyelmességét kijelenti; végre az országbirája az országos KK. és RR. nevében alázatos köszönetet mond, mellynek végeztével ő cs. s apost. királyi felsége az országnagyoknak és előkelő tisztviselőinek kiséretében termeibe visszavonul.

Erre az országos KK. és RRdek az országházi terembe visszatérnek, s a királyi kegyelmes előadásoknak nyilvánosan történt fölolvasása után a nádorválasztáshoz fognak, mi is megtörténvén, az ujan választott nádort az országbirája a primási palotába vezeti, hova öt az országos KK. és RRdek elkisérik, s a királyi szék előtt a teremben megállapodnak. Erre ő cs. s apost. kir. felsége saját teremeből kilép s előtte menvén kivont karddal a kir. fölovászmester, királyi székét elfoglalja, hol az országbirája ő cs. kir. felsége előtt, az uj nádorral megáll, s őt — kegyelmes királyi jóváhagyásaért könyörögve — ő felségének bemutatja; mire ő cs. kir. felsége kegyesen válaszol, s a megtörtént választást kegyelmes jóváhagyásának kijelentésével helyesnek s kedvesnek nyilatkoztatja, a nádor pedig alázatos hálanyilatkozatában, ő felsége iránti hüségének és engedelmességének zálogaul életét és vérét fölajánlván, a magyar királyi udvari kancellár által az 1790ki országgyülésen megállapitott esküminta szerint föleskettetik, s ő cs. kir. felsége által hivatalának pontosan leendő betöltésére intetik.

Ennek végeztével ő cs. kir. felsége királyi székéről fölkel, teremeibe visszatér s az országos KK. és RRdek is szállásaikra vonulnak, másnap pedig a nádor által ő cs. kir. felségöknek egyenkint bemutattatnak és szentandráshó 14én ő cs. kir. felsége által megvendégeltetnek“.

Eme rendszabásnak fölolvasására érkezett meg a méltóságos főrendek küldöttsége Lonovics József ő excellentiájának vezérlete alatt, ki küldői érzelmeit következő szavakkal tolmácsolá:

„Méltóságos kir. személynök ur,
Tekintetes KK. és RR.

A főrendi tábla küldöttei vagyunk, megbizvák, hogy azon szives üdvözletért s fönbecsü figyelemért, mellyet ugyanott a t. KK. és RR. részéről diszes küldöttségök csak imént jeles szónoklattal tolmácsolt vala, a tettes KK. és RR. előtt kir. helytartó ő cs. kir. fönségének szives köszönetét, a mélt. főrendeknek pedig atyafiságos tisztelettel teljes hálaérzetét nyilvánitsuk. —

Melly ebbeli kedves tisztünket midőn ezennel örömmel teljesitjük, egyszersmind ehez a mélt. főrendek s a magunk nevében még azon buzgó ohajtást toldjuk, miszerint nagy Istenünk a tek. KK. és RR. hazafiui törekvéseit e mai nap megkezdett országgyülés folyama alatt kegyelmével s szent tanácsával előzze, vezérelje, kisérje, s nemzetünk javának, boldogságának, dicsőségének gyarapodására termékenyitse!

A törvényhozói magasztos de terhes pályát a RRkel karöltve futni, hazánk szellemi s anyagi e-

melkedésének, fölvirágzásának, ujjászületésének a békés haladás utjáni eszközlésében a tek. KK. és RR. fáradalmait s verejtékét őszintén osztani, az ernyedetlen buzgalom, kitürés, áldozatkészségben a tek. KK. és RRkel vetélkedni, ez lesz a mélt. förendek föladata s állandó ohajtása, a szeretett hon növekedő boldogságában elért örvendetes eredmény lesz náluk is országgyülési fáradozásaiknak legszebb jutalma. Többire magunkat méltóságodnak s a tek. KK és RRnek nagybecsü kedvezésébe s barátságába bizodalmasan ajánljuk".

Ezután a KK. és RR. következő határzata olvastatott föl: „A KK. és RR. kijelentik, a felség üdvözlésére nevezett országos küldöttségek szónokai által mondatni szokott üdvözlő beszédeknek semmi tekintetben olly jelentőséget nem tulajdonitanak, mintha azokból a közdolgok iránti nézeteikre bármi következtetést vonni lehetne; ennélfogva, és hogy e tekintetben annálinkább megnyugtatva legyenek, a királyi személynököt bizzák meg: miszerint a jelen alkalommal is a tartandó üdvözlő beszédet előlegesen megolvasván, eszközölje, hogy abban azon őszinte szeretetnek, hü ragaszkodásnak és hódolatnak kijelentésénél semmi egyéb ne foglaltassék, mellyet a KK. és RR. a koronás fejedelem iránt minden időben érezni soha meg nem szünnek; — és azon örömük kifejezésénél, melly a KK. és RR. sziveikben mindannyiszor keletkezik: midőn jobbágyi hü érzelmeiket a felség szentséges személye és az uralkodóház iránt kifejezhetniök alkalmuk nyilik".

Ennek végeztével a KK. és RR. üzenete olvastatott föl a nádori hitforma tárgyában, melly e képen hangzik:

„Izenete a KK. és RRnek a méltóságos förendekhez a nádori hitforma tárgyában.

Noha ugyan a KK. és RR. az 1790ik évi országgyülés iratai között a XLI. sz. a. foglalt hitformát épen ugy, mint az emlitett évben országosan egybegyült rendek, és pedig ugyanazon okoknál fogva kimeritőnek és a nádori méltóság jogaihoz és kötelességeihez teljesen alkalmazottnak nem tartják; tekintve mégis a fönforgó körülményeket, abban, hogy a választandó nádor a hitet az emlitett forma szerint tegye le, ez alkalommal megnyugosznak; — mindazonáltal világosan kijelentik, hogy egy kielégitő hitformának kidolgozását, s törvény általi megalapitását jövőre nézve föntartják; — szinte ugy megnyugosznak a KK. és RR. azon magyar fordításban is, melly velök a királyi személynök által hiteles másolatban közöltetett és foglalatban ide mellékelve vagyon.

A méltóságos förendeket pedig bizodalmasan fölszólitják, hogy részükről is a föntebbiekhez, beleegyezésök által, járulni sziveskedjenek."

Utóbb a KK. és RR. harmadik következő üzenete olvastatott föl a nádorválasztás tárgyában:

„Izenete a KK. és RR.nek a méltóságos fő-rendekhez a nádorválasztás tárgyában.

Azon veszteséget, mellyet az ország dicső emlékezetü József nádor elhunytával szenvedett, ki soha nem csökkenő hála és tisztelet érzelmei által kisértetve, gyakran nehéz körülmények között, a haza ügyét félszázadon keresztül fáradhatlan buzgalommal vezette, szavakkal kifejezni a KK. és RR. elégtelenek.

Kesergő érzelmeiknek enyhültét a KK. és RR. az időtől, melly a kisebbszerü fájdalomnak rendszerint enyhitő irt nyujtani szokott, hasztalan is várnák: mert a tisztelet és hála iránta nem csupán a szivben, hanem egyszersmind azon meggyőződésben is gyökerezik, hogy ő e hazának szükséges férfia volt.

Hanem várják ezt a KK. és RR. a dicsőült nádornak magyar fiától, kihez őket szinte ugy nem csupán a szivnek hajlandósága, hanem azon meggyőződés is csatolja, hogy a veszteséget, mellyet atyjában keseregnek, pótolni csak ő képes.

Ugyanazért a KK. és RR. egyesült akarattal elhatározták, hogy csász. királyi főherczeg Istvánt nádornak megválaszszák.

Mivel pedig az 1608 : 3. koronázás előtti törvény ő felségének kijelölési jogát világosan megállapitja; ámbár a KK. és RR. legkevésbbé sem kételkednek: hogy ő csász. kir. felsége az ország RRnek kérését a nélkül is kegyelmesen teljesiteni és a választást megerősiteni fogja: sőt biztosan el merik mondani, hogy az események sorában a legszerencsésebbek közé számitják, miszerint ő felsége akaratával az országnak kivánata e tekintetben találkozik; mégis, hogy a felség törvényes jogai iránt hódolatukat annál inkább bebizonyitsák, a választás formájára nézve azon módot kivánják megtartatni, melly az 1790-ik évben történt nádori választás alkalmával követtetett: ugymint, hogy a kijelölés ugyan általvétessék, de a nélkül, hogy fölbontatnék; a választás megtörténvén, ő felsége annak kegyelmesen leendő megerősitése végett a szokott módon megkerestessék.

Egyébiránt azon alkalommal, midőn ez megtörténendik, a KK. és RR. ő csász. kir. felségének jobbágyi alázattal kijelentetni kivánják azon óvásukat: hogy az ország RRdei által törvényeiknek s jogaiknak minagyobb biztositása; továbbá minden előfordulható esetekben ő felsége, legkegyelmesebb királyuk előtt minél hathatósb közbenjárás; és végre a fejedelem és ország közötti kölcsönös bizalomnak minél szorosabb kapcsolatokkal megerősitése tekintetéből e jelen, és ekként lett választás, a jövő esetekre sinórmértékül ne vétessék; sem pedig abból következmények ne vonassanak; következőleg, hogy mind a felségnek kijelölési, mind az ország RR-nek szabad választási jogait megállapitó törvények minden jövendő időkre épségben megtartassanak. — Kifejeztetni kivánják továbbá: miszerint az ország RR-i nem kételkednek, hogy valamint ő csász. kir. főherczegsége a nádori méltóság minden jogait hiven megőrzendi: ugy viszont ő felsége által is ezen jogoknak gyakorlatában és kötelességek teljesitésében a nádori méltóság minden akadályok elháritásával föntartatni s oltalmaztatni fog.

A KK. és RR. a méltóságos förendeket bizodalmasan kérik, hogy a fönebbiekhez megegyezésökkel hozzájárulni sziveskedjenek."

Nehány megyének követe ujra a kijelölés átvételét és fölbontását sürgeti; köztök Borsod első követe Szemere B. e tárgyat illetőleg következőleg szólt: Mindaddig, mig a törvény el nem töröltetik, meg kell azt tartani; szónok kénytelen megvallani, hogy a törvények megtartása nem tartozik e nemzet tulajdonai közé (több oldalról zugás). Nekünk, a nemzet képviselőinek — folytatá továbbá a szónok — a törvények megtartásában példával kell előállni, mind a polgárok, mind a kormány irányában; — — István főherczeg ő fönségének is mindenesetre az alkotmányos választás leendett legkedvesebb. Benne különben is a nemzet ugy, mint kormány akarata öszpontosul. S noha Borsod Istvánt nem csak magas születése, de egyéni érdemeinél is kivánja; — mert az ő életéhez annyi reményt köt a haza, mennyit 300 év óta egyhez sem csatolt — mind a mellett a kijelölést kivánja.

Ezután fölkelt Jozipovics Antal, Turopolya követe, s egészlen más tárgyra vitte át beszédét. Óvást tett t. i. miszerint Horvátország követét el nem ismeri. — Erre Horvátország követe ellenóvást tett. Személynök ő mltga e dolgot maga idejére utalja.

Következett a nádori-eskü fölolvasása, melly eképen hangzik:

„Nádori eskü.

Én N.N. esküszöm az élő Istenre, boldogságos szüz Máriára és Istennek minden szenteire, hogy, mivel ő császári és apostoli királyi felsége Isó Ferdinand, ausztriai császár, Magyarország e néven Vik királya, kegyelmes uram, engem Magyarország nádorává előleges kijelölés mellett történt megválasztásom után, ezen hivatalban és méltóságban megerősiteni méltóztatott, én is ő felsége iránti hódolatomat, ragaszkodásomat, engedelmességemet és hüségemet nyilvánitani s ezen reám ruházott jóért kötelezett szolgájából magamat köteleztebbé tenni akarván, keresztény hitemre, becsületemre és emberségemre igérem, hogy ő felségéhez minden felekezetességtől távol, mindenkor és mindenekben hü és engedelmes leszek; ő felségének becsületét, tekintélyét, dicsőségét, méltóságát, magasztalását és minden javát igazán, szorgalmasan s hüségesen előmozditni, s bármi bajait s kárait teljes erőmből mellőzni és eltávolitani ügyekszem; senkivel olly barátságot és szövetséget, melly ő felségére s ő felsége dolgaira nézve ártalmas vagy káros lehetne, vagy az ő felsége dolgait, méltóságát, uralkodását és tekintélyét akadályozhatná, avagy csorbithatná, nem kötök, sőt inkább bármelly körülmények között, s az események jó mind balfordulatában, mindenkor őszinte és szilárd lélekkel ő felsége mellett állani, s mindent elkövetni törekszem, mit ő felsége diszére, dicsőségére, hasznára s tekintélyének gyarapodására szolgálandónak ismerek. Teljes erőmmel igyekszem továbbá ő felségének jövedelmeit s minden javait oltalmazni és gyarapitani; azokból sem magam, sem véreim, sem barátaim részére ő felségének akarata és megegyezése nélkül semmit el nem veszek, el nem tulajdonitok, sem azokra bármi szin alatt magam vagy a hozzám tartozók kezét nem bocsátom. Egyébiránt ő felsége után, miként jó, igaz és hü nádorhoz illik, Magyarország minden KK. és RRit, az egyháziakat szintugy mint világiakat, a mennyire hivatalomban áll, szabadságaik és jogaikban védeni, oltalmazni és minden jogtalanság vagy törvénybe ütköző sérelem nélkül megtartani akarom, és ezen kivül mindazt, mi a nádori hivatalhoz az ország erről szóló törvényei szerint tartozik vagy tartozni fog, mindenkor igazságosan, igazán és hüségesen teljesitni és kezelni fogom. Végre mindennemü ügyekben legkisebb személyválogatás nélkül, legyen bár szegény vagy gazdag, kedvezést, szeretetet, gyülölséget, kegyelmet, könyörgést és ajándékot, szóval minden indulatot, mellynek reám vagy e hivatalomra hatnia lehetne, félre téve, miként Isten és az ő igazsága szerint meggyőződve leszek, tehetségemhez képest jogszerü és igaz itéletet, igazságot s végrehajtást teszek. Isten engem ugy segéljen, a boldogságos szüz Mária s Istennek minden szentjei!" —

Ezután személynök ő mltga jelenté: miszerint a király ő felsége, s felséges család rövid időn meg fognak érkezni; erre nézve küldöttséget nevezett ki. — Miután pedig ő mltga szerénységénél fogva — melly neki annyira sajáta — önmagát a küldöttségből kihagyá, Olgyay T. azon inditvánnyal lépett föl: miszerint azon küldötség tagjaihoz személynök ő méltósága is járulni sziveskedjék. Az inditvány egyhangulag viszhangra talált.

Erre következett a nádori helytartó ő fönségének abbeli üzenete: miszerint a KK. és RR. a „Salvator" kápolnájába „veni sancte"ra megjelenjenek. — Erre az ülés eloszlott.

I. Országos ülés
a mélt. förendeknél, november 11én.

Ama feszült várakozás és nemes gerjedelem, melly milliokat füz a jelen hongyülés fejleményihez, ma is számos hallgatókkal népesité a jogoknak templomát. Ma is eljöttek a férfiak, kiket azon nemes tett-ösztön lelkesit a közügyek részvételére, melly megnyitná a honfisziv ereit, ha kell; melly kész tusára gyulni egy hosszu életjövőnek vészeivel is — ha kell. Eljöttek az ifjak, e hon jobb sorsának dús reménybimbói, — s el a nők jobbjai, kiket a haza közsorsa érdekel, — mint hüleányt, az anyának ügyei. S tiz óra után, midőn már minden hely telve volt, megérkezett a gyülésbe István főherczeg királyi helytartó, kit udvarnokain kivül, főherczeg József testvér-öcse, fényes magyar diszruhában öltözködve követett, s fönséges bátyja mellett helyet fogott. A magas testvérpárnak látásán azonnal rivalgó „éljen"ben örvendett föl a közönség, s szünni nem akaró üdvzajjal köszönté a kir. helytartót, ki elnöki székénél megállva, e szavakkal nyitá meg a förendek gyülését: —

Midőn én a jelen országgyülést megnyitom, mellyhez édes közhazánknak annyi reményei csatolvák, szivem mélyéből üdvözlöm a méltóságos rendeket. E hon átalakulásának nehéz korszakában minden erő igénybe vétetik, s én meg vagyok győződve, hogy midőn alkotmányos legszebb jogainkat gyakoroljuk, a méltóságos förendek közremunkálása s lelkes részvéte által, dicső sikerrel müködhetek édes hazánk boldogságán, melly a mélt. förendektől olly sok szépet és jót vár. Legyenek a mélt. förendek irántam is olly bizodalom- és hüséggel, mint boldog emlékü atyám iránt valának, akkor én bizonnyal hatalmas támasszal birok a küzdelem napjaiban, mik rám nehezülhetnek, s tettre gyulasztó ösztönnel, — ha elcsüggeszthetne a munka. Én részemről biztositom a méltóságos förendeket, hogy valamint mindenkori jóakaratom, ugy viszonos bizodalmamról is bizonyosak lehetnek, — s hogy mig e honnak érdekeit együtt szolgáljuk, bennem nem csalatkozandnak. (Éljen! éljen! éljen!)

Szatmári püspök Hám János.

Fönséges cs. k. főherczeg, királyi helytartó, kegyelmes urunk!

Borús napok vonultak egy esztendő leforgása alatt a magyar ég fölött, — több sulyos csapások nehezültek kedves hazánkra, és annak fiaira, — gyász fájdalom s gyötrő aggodalom váltották föl egymást: — mindenek fölött leglesujtóbb, legérzékenyebben elkeserítő volt azon gyász eset, melly szerint halhatatlan emlékü nagy nádorunkat fönséges cs. k. József főherczeget, fönséged szeretett atyját, a magyar nemzet

gondos nemtőjét, e tekintetben mélyen tisztelt közatyánkat, a kérlelhetlen halál által, kimondhatlan nagy fájdalmunkra elvesztettük; — akkor vesztettük el, a midőn a hálás magyar nemzet ötven év hosszas során e hon boldogitására páratlan bölcseséggel, lankadhatlan buzgalommal tett fáradozásaiért hálájának ünnepélyes bizonyságát adni, s nagy adóját némileg lefizetni örömtelt kebellel készült; — akkor, midőn bölcs vezetésétől átalakulásunk szerencsés kifejlesztését és bevégzését biztosan reménylettük; ennyi öröm s reményt fojtott el, és fájdalommá változtatta a semmit nem tekintő, senkit nem kimélő halál! e nagy veszteségnek fájdalmát érzette felséges urunk apostoli királyunk is, mit ez országgyülésre fölhivó paranesolevelében érzékenyen emlit, és mivel ismerve egy részről a nagy elhunytnak a magyar nemzet iránti jótékony sok és nagy tetteit, meghálálhatatlan érdemeit, más részről a magyar nemzetnek is iránta szives vonzalmát, forró szeretetét, s erős ragaszkodását, előre jól látta, mi kinzó érzéseket gerjesztend, mi mély sebet ejtend a magyar nemzet szivén e gyásznak megtudása valamint mindenkor, ugy és kitünőleg e minden sziveket éles tőr gyanánt átható esetben is, olly atyailag gondoskodott hű magyarjairól, hogy a midőn hozzájok megérkezék a keblet megrázó gyász esetről tudósító hir, már jelen álljon a fájdalmat enyhitő, s vérző sebet gyógyitó ir is; e végre halasztás nélkül bölcs tapintattal fönségedet Magyarországban kir. helytartónak kinevezni kegyeskedett. Mi is vigasztalhatta meg inkább a szomorodott nemzetet? mint e rögtöni királyi rendelkezés? Kiben tekintheti fölelevedni s élni azon elfelejthetlent, kit még igen sokáig élni ohajtott, mint főherczegségedben? ki annak édes mássa, eleven képe, kiben él, élni fog, az ő kedves emléke. — Kitől reménylheti biztosabban a nagy veszteségnek pótlását, mint főherczegségedtől? ki a nagynak nagy reményü fia, és nemcsak vérének, de magasztos erényeinek is hiv örököse? Kiben vetheti alaposabban bizodalmát? mint főherczegségedben, kit magáénak igazságban mondhat; kit tulajdonának büszkén nevezhet, ugymint a ki a magyar földön a hon fővárosában született; Magyarországban magyar módon magyarnak gondosan neveltetett; kinek ékesen szóló ajkairól a magyar szózat bájlólag hangzik; kinek szivében a magyarok iránti vonzalom, szives hajlam még 'kisded korában megfogamzott, az idő mentével nevekedett, és már erősen meggyökeredzett. Méltán tehát e legkegyelmesebb királyi kinevezés, ez elkeseredés idején is minden magyar keblet hála- és örömérzésekkel eltöltött; hálával, dicsőn uralkodó fejedelmünk iránt atyai gondoskodásaért; örömmel, hogy e királyi kegyelemből fönségedet megnyerni lehettünk szerencsések. E dicső hivatalnak egy nagy fontosságu ágát kezdette meg fönséged, midőn ez országgyülésen kezdett elnökölni; olly országgyülés ez, mellytől a nemzet, a haza igen sok jót vár, mellytől dicsőségünk emelkedését, boldogulásának megszilárditását, fejleni kezdett virágzásának bővebb kifejlesztését, megérlelt édes gyümölcseinek békes élvezhetését várja.

Ez elkezdett hivatalkodásában az országosan összegyült Rendek öröm- s reményteljesen hódoló tisztelettel üdvözlik főherczegségedet, részükről igérve s őszintén nyilatkozva, hogy fönséged a nemzet s hon boldogitására intézendő minden munkálkodásaiban részt venni kivánnak, a közjóra serényen munkálkodni fognak törekedni, főherczegségedet mély alázattal és teljes bizalommal megkérve, hogy valamint ez országgyülést szerencsésen megnyitni kegyeskedett: ugy azt bölcs kormányzásával és hathatós közbenjárásával a nemzet s haza boldogitására sok jót eszközölve, ohajtott czéljára elvezetni méltóztassék. És mivel minden jó onnan fölülről vagyon leszállván a világosság atyjától; és az emberi törekvések csak akkor lehetnek igazán s állandóan boldogitók, a mikor azokhoz a kegyes égnek áldásai járulnak; nemcsak a törvényes szokást, de vallási meggyőződésünket is követve, ez országos tanácskozások házából a mindenhatónak szent házába menni szándékozunk, buzgón esedezendők; hogy a jó Isten fönséged és az egybegyült ország képviselőinek minden munkálkodásaira kegyelmeit és áldásait árasztva terjessze!

Végre a midőn fönségednek e dicső pályán nem épen könnyü hivataloskodásához kitünő erőt, erősitő malasztot, tartós egészséget s égi áldást kivánunk, magunkat magas kegyeibe alázatosan ajánljuk."

Mit — a sokszoros éljenek lezajlása után, a tek. KK. és RRdek üdvözlő küldöttségét vezetve, az

Esztergomi főkáptalan követe b. Rudnyánszky Sámuel, mint küldöttségi szónok következő lelkes beszéddel váltott föl:

„Fönséges császári királyi főherczeg, — mélyen tisztelt királyi helytartó, — nagyméltóságu főrendek! Kiket császári királyi fönséged, e mélyen tisztelgő körben, magas személye előtt szemlélni méltoztatik, — a tek. KK. és RRdek táblájának küldöttei vagyunk, s tolmácsai ama magas öröm, s meg nem csalható reményeknek, mik az ország képviselői testülete minden egyes tagait fönséged magas személye iránti tiszteletök és a nagyméltóságu főrendek iránti vonzalmukban a legtisztább erkölcsi érzelmek képével töltik el! S midőn e küldöttség amaz ép olly fényes, mint igen kedves küldetésében jár el, nem egyedül a szokás s illedelem által szabott kötelességet rójva le, — nem, hanem a tisztelet, a szeretet, s bizodalom érzelmétől áradozó kebel ama sugalmát hozza császári kir. fönséged elébe, melly nagyságában határt és mértéket nem ismer (éljen!). Nem ismer csász. kir. főherczeg s királyi helytartó ur, mert fönséged magas személyében a haza nem csupán egy nagylelkü ivadékát tiszteli a hódolattal párosult, szeretet és ragaszkodással átölelt felséges uralkodó háznak, hanem fönségedben azonkivül egy a haza szivében született, nevelkedett s legkedveltebb honfiát, a halhatatlan emlékü dicső nádor, ki ötven évek lefolyása alatt, dicső tettekkel boldogitá hazánkat, — ezen örök emlékü nádor nemzeti szeretetének legméltóbb zálogát, erényei és példás hazafiuságának legméltóbb örökösét, s a nemzetnek már régóta választottját — üdvözli! (éljen! éljen! éljen!)

Fönséges császári királyi főherczeg, királyi helytartó ur! Megnyitvák már, az e hon boldogabb jövőjéhez vezető utak — az eszmék és fogalmak tisztulva, — az irány majd nem kijelölve, — de tagadni mind e mellett sem lehet, hogy roppant még ama teendők serege, mellyek a nemzetiség átalánositására, az alkotmány szilárditására, — szóval: az állodalmi élet teljes kiegészitésére alkotandó törvényekre nézve kivánatosak és szükségesek!!! S ime, ama népboldogitó dicsőség, hogy e honnak sorsüzött sajkája révpartra jutván — fölvirulhasson — a haza minden polgárainak örömére — fönségednek jutott osztalékul! (éljen!).

Mire, hogy a dicsőség koszoruja, fönséged derült homlokát örökre diszitse, közreható kezeit tiszteletteljesen nyujtja a képviselők testülete, s ohajtja, hogy az emberek sorsát bölcsen intéző Mindenható, adjon csász. kir. fönségednek, magas lelke és szelleme munkássága kifejtéséhez mindig viruló erőt, egészséget s hosszu életet (éljen! éljen!)!...

S ha bár az ország képviselő testülete legkitünőbb bizodalmát csász. kir. fönséged magas személyéhez csatolva, az országgyülési munkálatok szerencsés megoldása biztositékait csász. kir. fönséged magas erényeiben keresi és találja, — nem lehet mégis a lefolyt idők tapasztalásán okulva, el nem ismernie, hogy az országgyülés szerencsés kalauzolása érdemében a n.méltóságu főrendek olly mértékben osztoztak mindig, a millyet azok születési fényük, és polgári magas állásuk nyomán méltán várt, s követelt a haza; — s most sem kétkednek a tek. KK. és RR. hogy a nagymélt. főrendek, követve magas hivatásuk ösztöneit, bölcs közremunkálásukat cs. kir. ő fönsége vezérlete mellett, a haza boldogléte kifejlesztésére egész mértékben fölhasználandják, — mihez, hogy a nagy Isten szükséges erővel áldja meg őket, a képviselők testülete szivéből ohajtja!" (éljen éljen éljen!) Erre

István főherczeg, királyi helytartó ő fönsége: Vegyék a tek. KK. és RR. hálás köszönetemet irántami buzgó hajlandóságukért, s kérem különösen, hogy szinte méltóztassanak engem megajándékozni becses bizodalmukkal, melly lelkesitsen mindenkor honpolgári törekvéseimben. Én reménylem, hogy a melly közös láng heviti kebleiket a trón és személyem iránt, szinte az fogja őket vezetni a haza közügyeinek előmozditásában s boldogitásában is, miben én segédkezet nyujtani soha meg nem szünöm. Tessék ezt elmondani küldőinek. (A küldöttség elmegy).

Azt vélném méltóságos főrendek, hogy az eddigi szokás szerint egy a tek. KK. és RR. viszonti üdvözlésére kinevezett küldöttséget czélszerü leend átküldeni a KK. és RR. táblájához is. Én tehát ezek tagaiul ezennel kinevezem: Lonovics József csanádi püspököt, gr. Batthyány Imre fölovászmestert, gr. Eszterházy Károlyt, gróf Károlyi Györgyöt, gr. Pálffy Móricz, és gróf Zichy Emanuel urat. — A küldöttség eltávozván, mintegy óranegyedig társalgás. Miután pedig ez megérkezék, a küldöttség szónoka: —

Lonovics József csanádi püspök: Császári kir. fönséged kegyelmes megbizásából, megtevén üdvözletünket a tek. KK. és RRnél, a legszivesb köszönet-nyilvánitást vala szerencsénk tapasztalni, — kik egyszersmind a tek. KK. és RR. által arra vagyunk megbizva, hogy a képviselők tábláját csász. kir. fönséged, és a méltóságos főrendek bizodalmába ajánlanók, mit is ezennel cselekedvén, magunkat szinte csász. kir. fönséged, s a mélt. főrendek kedvezésébe ajánljuk.

István főherczeg kir. helytartó ő fönsége: Az országgyülési naplók, és gyorsirókra nézve ugyanazon rendtartás divatozván még most is, melly a mult hongyülésen létezett, e részben ugy vélem, más rendeléseket nem teendünk; — a birálati választmány is a régi rendszer mellett maradván, ennek tagait ezennel kinevezem.

Gr. Majláth János. Bátor vagyok császári kir. fönséged által szőnyegre hozott tárgyakra nézve alázatos nézeteimet előterjeszteni. Én azt gondolnám, hogy miután a napló többnyire késő jelenik meg, s e kesedelemnek oka, mint a tapasztalás már számtalanszor igazolta — a gyorsirók kevés számában rejtezik, — tehát ezeket szaporitani kellene, s ollykép intézkedni minél előbb, hogy — mint külföldön is, — minden tiz perczben fölválthatnák egymást, — mi által mind a dolgok leirása pontosabban történnék, mindpedig a munka gyorsabban menne. S ekkor még a censurára sem volna olly szükség, s igy 24 óra alatt az egész munka kész volna. Különben, hogy a jelen rendszer mellett, csak türhetőleg is kezeltethessék ezen ügy, legalább hat taggal kellene még a censorok számát is szaporitani, — mi ugyan az egyénekre nézve nem sok kellemetességgel jár, de még is az a jó oldala van, hogy a mondott szónoklatok hitelesebbek lennének, mind a hirlapi közlemények szilárdabb alappal birnának.

Gr. Erdődy Sándor. Én ezen inditványt nem csak korszerünek, de czélirányosnak is találom, — ennél fogva azt pártolom.

Batthyány Lajos. Meggyőződésem szerint mind az alkalmas egyének hiánya, mind pedig az idő rövidsége miatt kivihetlennek mutatkozik a jelen inditvány. S ha visszaemlékezem a mult hongyülés ez ügybeli intézkedéseire, ugy rémlik előttem, hogy ép e miatt gyorsirási catedra fölállitásáról is volt szó. Megvallom, hogy nézetem szerint ezen ut sokkal hamarább czélhoz vezetne, s ép ezért a gyorsirási catedra fölállitására szavazok.

Gr. Wenkheim Béla. Ezen czélra mindenesetre az előképzés a legelső kellék, s azért én is stenographiai catedra fölállitására szavazok.

Gr. Széchen Antal pozsegai főisp. helytartó. A méltóságos inditványozónak e részbeni nehézségeit elismerem, s magam is ugy vagyok meggyőződve, hogy a gyorsirási ügy gyorsabban, és pontosabban is mehetne nálunk. Erre nézve gondolnám, hogy minden egyén, a ki csak alkalmatos, és képes, — rögtön alkalmaztatnék. Pártolom ennél fogva gr. Majláth János inditványát. — Erre ismét

Gr. Batthyány Lajos. A censorok és gyorsirók szaporitását kéri.

Gr. Pálffy József. Azt kivánja, hogy a censorok még egyszer annyira szaporittassanak mint eddig, — s kéri a kir. helytartó ő fönségét, hogy a napló mielébbi kinyomatása iránt mielőbb méltóztatnék rendelkezni.

István főherczeg ő fönsége: Nézetem szerint gr. Majláth János inditványa helyes ugyan, — de miután alkalmazható egyének nem igen találkoznak, — ki nem vihető. S igy tovább mehetünk. — Ezután

Hubay József itélőmester olvassa a nádorválasztási ünnepély szertartásának rendét, s azok neveit, kik ő felsége asztalához ebédre meghivák. S olvassa egyszersmind a KK. és RRnek, a mélt. főrendekhez átküldött első izenetét, melly az ő felsége üdvözlésére nevezett országos küldöttségek szónokai által mondatni szokott üdvözlő beszédek ollyszerü szerkeztetési módját javalja, mikép azok a közdolgok iranti nézetekre következést ne szülhessenek. Mire

István főherczeg ő fönsége: Van ellene valami észrevételök a mélt. főrendeknek?

Gr. Erdődy József. Neki ugyan semmi észrevétele sincs, — de ohajtaná a beszédek fölolvastatását.

Gr. Batthány Lajos. Pártolja gr. Erdődy József kivánatát.

Gr. Pálffy József. Hasonlag gr. Erdődy József nézeteihez járul.

Gr. Keglevich Gábor. Nézete szerint, miután e beszédek átnézése az elnökséghez tartozik, s a KK. és RR. táblájánál a kir. személynök gyakorolja, — ohajtaná, hogy az a nádornak is mutattatnék elő a mélt. főrendek részéről.

Gr. Batthyány Lajos. Kivánja szinte, hogy a főrendek részéről tartandott üdvözlő beszéd, a felső tábla elnökének bemutattassék, s ohajtja egyszersmind, hogy a beszéd előleges fölolvasásra bocsátassék.

Gr. Károlyi György. Pártolja az előtte szóló nézeteit.

Gr. Almássy Móricz. A fölolvasást nem kivánja.

Erre szünet következvén, a küldöttség visszajötte váratott — mi alatt István ő fönsége a teremből eltávozván,

Majláth György országbiró: Halljuk a tek. KK. és RR. második izenetét a hit-, s aztán a

3-at az esküformáról. (Olvastatik). Kérdem: van-e a méltóságos förendeknek ez iránt valami észrevételök? (Közfölkiáltás: nincs! nincs!) Halljuk tehát a IV-dik izenetet, melly a nádorválasztás azon módjáról szól, miszerint a választás közfölkiáltás utján candidatio mellett ollykép történjék, — hogy ez fölbontva ne legyen. (Olvastatik a IV-dik izenet.) — Ez után.

Gr. Wenkheim Béla. Miután a választás egy részről igen bajos, más részről pedig a nemzet bizodalma olly egyént karolt föl, ki még a candidatiót is fölöslegessé teszi, — mind e mellett a nemzet jogainak hű megőrzése, s a királyi jog tisztelete tekintetéből pártolja a rendek javalatát.

Gr. Széchen Antal. Az előtte szóló nézetéhez csatlakozik.

Gr. Batthyány Lajos. Meggyőződése az, hogy minden közjogi intézkedések törvényes alapon nyugodjanak, mivel legnagyobb biztositék mindenben mindenkor a törvény. Vannak ugyan sok hibás, és elhamarkodott törvények, — de ő még ezt is jobbnak, boldogitóbbnak tartja az önkénynél. Mert az önkény nem kimél semmit, s általa a gyönge mindig csak veszt. Ő azt véli, hogy ez uttal is legtanácsosabb lesz a törvény szoros értelmében procedálnunk, annál inkább, minthogy a választandó nádort, mi által sem tisztelhetnők meg fényesebben, mint ha öt, törvényes uton választjuk meg. Kivánja tehát a candidatiot fölbontatni.

Gr. Pálffy József: Szinte erre szavaz.

Gr. Zichy Alfréd: A közfölkiáltást kedvezőbbnek tartván a nemzetjogokra nézve, a candidatiot nem pártfogolhatja.

Gr. Pálffy Móricz: a tek. KK. és RR. javalatára szavaz, s kéri ezt elfogadtatni.

Majláth György országbiró, a KK. és RR. izenete mellett kimondván a többséget, — a mélt. förendeket ő felségének délutáni két negyed hatra számitott megérkezésére figyelmezteti, s az ülést elosztalja.

Előleges közlés Nov. 12kén.

Megnyitván ő felsége az országgyülést felséges személyében, megjelent hiv és fejedelmök iránti ragaszkodásukat szokott lelkesedéssel tanusitó magyarjai között. Föntartván jövő számunkra a részletesb közlést, most előlegesen azon beszédet adjuk, mellyet a fökancellár a kir. propositiók átadása előtt mondott:

„Felséges urunk királyunk e szeretett Magyarhon ős alkotmányának és nemzetiségének vallásos megőrzése mellett ezen országnak a kor józan igényeihez mért szellemi és anyagi előmenetét legfőbb ohajtásai közé sorozván, azon hazafiui buzgó törekvéseket, mellyek a nemzet részéről e magasztos czélra fordittattak, nemcsak a legéberebb figyelemmel és a leggondosabb részvéttel kisérni kegyeskedett, hanem annak öntudatában, hogy azoknak, csak fejedelmi hatalmának támasza, adhatja az éltető és gyarapitó erőt, egyedül a jogszerüt gyámolitó atyai szivének sugalatát hallgatva — hiv magyarjai nemes igyekezeteit önmaga is leghathatósb eszközökkel kivánta elősegiteni. — Jóllehet pedig felséges urunknak ezen eléggé meg nem hálálható gondoskodása közepett, e hon csillaga — urunk legérzékenyebb fájdalmára — halaványodni látszott, midőn a nemzetnek a legnagyobb statusférfiu, a félszázados elfelejthetlen nádor gyászos halálát siratnia, az éhinség borzasztó gyötrelmeivel küzdenie, és a jelenleg is az egész müvelt világot aggasztó pénzügyi körülmények káros visszahatását tapasztalnia kellett, mind e mellett urunk királyunk áldásdús intézkedéseivel, mellyekkel a gyászba merült hiv nemzet sajgó fájdalmát is, a dicsőültnek erényeit örökitő fia személyében enyhité — a mostoha időjárás súlyos következményeitől e hont lehetőleg megóni, és ha bár nem azon mértékben, mellyben azt kedvezőbb körülmények és bővebb eszközök mellett teendő vala, mégis e kedvelt országot a legfontosabb és legnagyszerűbb magánvállalatoknak erőteljes istápolása és több közhasznu intézeteknek tettleges előmozditása által, az annyira ohajtott jobblét élvezetében részesittetni igyekezett. — Mindazáltal felséges urunknak e hon fölvirágzására és szellemi emelkedésére ezentul is irányozandó legfelsőbb gondoskodása a teendők roppant tömegének csak némi részét teljesitheté, mig e század alapos követelései által előnkbe szabott gyökeresb javitások komoly föladatát csak a törvényhozás hatályos közremunkálásával, és a tökéletesedés nemes lángjától hevitett nemzet lelkes hozzájárultával oldhatja meg üdvteljesen. Miért is — azon őszinte bizalommal, mellynek viszonyossága egyedül biztosithatja a további működések sikerét, és mellyel hiv magyar alattvalóihoz soha sem fordul eredménytelenül a fejedelem — fölhijja legkegyelmesb urunk az ország rendeit, miszerint a kérlelhetlen sors végzéséből következett, és e szeretett Magyarország által érzékenyen fájlalt gyászos veszteséget — közbizodalmu és közszeretetü nádornak választásával pótolni igyekezvén — a k. k. előadásokban nyilvánitott s különösen a nemzet egyik erőteljes osztályának alkotmányszerü kifejlődésére, ugy szinte a nemzet kincsét képező birtok-viszonyokban és a közigazgatásban teendő javitásokra, azon kivül pedig az ország anyagi állapotának fölsegitésére czélzó atyai szándékait bölcs előrelátásukkal, hazafiui buzgóságukkal, és a létező állodalmi körülmények kellő méltánylásával, akkint törekedjenek előmozditani, hogy a fejedelem és nemzet közremunkálása életbe léptesse azt, mi e hon boldogságára s a nemzet földicsőitésére szükséges, s mit csak egyesült erő és közös igyekezet vihat ki."

Ekkor ő cs. kir. felsége szólalt meg királyi székéből magyar nyelven, következőkép szólván az ország-rendekhez: „Magyarország rendeit itt látni örvendek, atyai szándékomat a királyi előadások mutatják. Fogadjátok bizodalommal."

Ő felsége a trónról mondott s rendkivüli lelkesedéssel fogadott beszéde után következett az országbirája beszéde, mellynek közlését jövőre vagyunk kénytelenek föntartani. Ezután ő felsége teremeibe vonult, az országos rendek pedig elegyes ülésre távoztak, hol a kir. előadások, — mellyek a legnevezetesb korkérdéseket tartalmazzák, s annál fogva is, mert melléjök kész törvényjavaslatok kapcsolvák, az országgyülési tárgyalások történetében korszakot képeznek, — a legfeszültebb figyelemmel kisértettek, föl lőnek olvasva. Itt a nemzet ohajtását az országos rendek teljesiték, cs. királyi főherczeget Istvánt egy szivvel s lélekkel nádornak elválasztván. Ezután ő felségének az ország rendei jelenlétében a választott nádor bemutattatott, s ő felsége a választást illy magyar szavakkal erősitette meg: „E választást királyi hatalommal örömest megerősitem."

Ő cs. kir. fönsége István főherczeg mint elválasztott s megerősitett nádor ez esküt letevén, szólott: a legmélyebb jobbágyi hódolattal és hálával fogadja a megerősitést azon hivatalba, mellyre az ország bizodalma által elválasztatott. Rajta lesz minden igyekezettel, hogy azon kötelességeknek, mellyek a nádori méltósággal járnak, megfelelhessen. Végezetül három szóban, melly rövid ugyan, de mindenütt az országban viszhangra talál, fejezi ki a nemzet közohajtását, mondván: ‚éljen a király!'

Mire ő felsége ekép szólt szinte magyarul: „kedves öcsém, kövesse hivatalában édes atyja példáját."

Ezután ő felsége kitörő lelkesedéstől kisértetve ismét teremeibe vonult vissza.

Kegyelmes királyi előadások.

Ő császári és apostoli királyi felsége legkegyelmesebb urunk nevében a fönséges főherczeggel s Magyarország és a hozzákapcsolt részek főtisztelendő, tisztelendő, tiszteletes, tekintetes és nagyságos, nagyságos, vitézlő és nemes, okos és érdemes Karaival és Rendeivel, kik az ő császári királyi felsége által kegyelmesen összehitt jelen közországgyülésen személyesen vagy következőképen küldőik nevében egybesereglettek, — kegyesen tudatandó:

Ő császári királyi felsége országlásának kezdete óta állandóan oda irányzott atyai gondoskodásánál fogva, miszerint kedves Magyarországa és az ehez kapcsolt részek közjava és virágzása, részszerint a fönálló törvények szigoru megtartása, részszerint korszerü törvények hozatala által, vidorabb gyarapodást nyerjen, a fönczimzett hű Karokat és Rendeket jelen közországgyülésre egybehiván, kegyelmesen kivánja:

I. Hogy, midőn a nádori hivatal dicsőült fönséges József cs. kir. örökös főherczegnek, ő cs. kir. felsége elfelejthetetlen kedves nagybátyjának elhunyta által megüresült, a fönczimzett hű Karok és Rendek, az ő cs. kir. felsége által az 1608 kor. el. 3-dik t. cz. folytán tett kijelölés mellett nádort válasszanak, ki törvényszerü elválasztatása után — a szokott hit letétele mellett — ő cs. kir. felsége által törvényes hatósága, tekintélye és jogaiban kegyelmesen megerősitendő lészen.

II. A katonai élelmezés és szállásolás tárgyában 1844-dik évi november 10-én kelt k. k. válaszban emlitett, s az ide mellékelt javaslatban és hadszabályban részletesen kifejtett intézkedések tanácskozásba vétessenek, és annak eredménye ő felsége elébe minélelőbb fölterjesztessék.

III. A szab. kir. városok országgyülési jelen helyzete iránt az utóbbi országgyülési kir. előadások 3-ik pontjában emlitett alapos panaszoknak megszüntetése továbbra halasztható immár nem levén, — ő cs. kir. felsége a Karokat és Rendeket ujabban is kegyelmesen fölszólittatni rendelte, miszerint a szabad kir. és bányavárosok országgyülési szavazatainak kellő nyomatékára nézve, fönidézett legfelsőbb szándékának megfelelvén, az alkotmányos jogok eme köteles méltánylását, az egyházi rend, és a szabad kerületek törvényes szavazati jogára is kiterjesszék.

IV. A szab. kir. városok ok- és idő-szerü kifejlődését ő cs. kir. felsége különös gonddal viselvén atyai szivén, a polgári rend e részbeni kérelmeinek méltánylatában is, a szab. kir. és bányavárosok szerkezetének alkotmányszerü elrendezését minél elébb eszközlendő, az ide mellékelt javaslatot a Karokkal és Rendekkel olly végből rendelte kegyelmesen közöltetni, hogy az országgyülési tanácskozások e nagyfontosságu tárgy iránt ez által is siettetvén, az e részben kitüzött köz-czél mihamarább elérethessék.

V. A nemesi fekvő birtok biztosságának s az ezáltal lényegesen föltételezett magánhitelnek érdekében áll, hogy a birtokszerzés s átruházás körüli törvények kellő óvatossággal módositttatván; az e tekintetbeni perlekedés szinte akép szabályoztassék, telekkönyvek létrehozassanak, s ezen intézkedések foganatositására állandó megyei törvényszékek alkottassanak. A minek is előmozditása végett, ő cs. kir. felsége az ide rekesztett javaslatokat a KK. és RR. tanácskozása alá adván, egyszersmind a mult országgyülési k. k. előadások 6-dik pontjára hivatkozik.

VI. Az urbéri jobbágyoknak örökváltsági szabadsága törvény által ugyan kimondva, de az avvali élhetés több nehézségekkel öszvekötve levén, ő cs. kir. felsége a törvény czélja átalánosb elérésének könnyitése végett kegy. ohajtja, hogy a KK. és RR. még ez országgyülés folyama alatt olly törvényjavaslatot terjesszenek ő cs. kir. felsége kegyelmes jóváhagyása alá, melly a fönérintett czélt a fönálló törvényekből származó akadályok elháritása mellett, a méltányossággal és a tulajdoni jog tiszteletével összehangzásba hozza.

VII. A bel-kereskedés és müipar fölvirágoztatása iránt ő cs. kir. felsége mit sem ohajt inkább, mint hogy a kormánya alatt élő minden népeinek boldogságára egyiránt irányzott atyai szándékához képest, Magyarország és az ausztriai tartományok közötti kereskedési viszonyok kölcsön-haszonnal rendeztessenek el; egyszersmind pedig népeinek kereskedési érintkezései a jelenleg — egyedül a parancsoló szükség miatt — fönálló akadályoktól fölszabadittassanak. Ezen czél eléréséhez ő cs. kir. felsége legmagasabb meggyőződése szerint misem vezethet biztosabb sikerrel, mint a Magyarország és az ausztriai tartományok között fönálló vámvonalnak megszüntetése, melly intézkedésnek életbeléptetése azonban valamint a vele kapcsolatban álló számos viszonyoknál fogva a KK. és RR. alkotmányszerü közremunkálását, ugy szinte annak az ausztr. örökös tartományok állapotára és a kincstár jövedelmeire való élénk visszahatásánál fogva minden részről a legérettebb megfontolást kivánja. Ennek nyomán ő cs. kir. felsége a Karokat és Rendeket fölszólitandóknak rendelte, hogy az ezen üdvös eredményhez legalkalmatosban vezethető módok fölött tanácskozzanak és e tekintetbeni megállapodásukat fölterjeszteni siessenek, miszerint ő felsége, valamint már eleve elrendelni méltóztatott, hogy a magyar kereskedés forgalmát tárgyazó hivatalos kimutatások a Karokkal és RR. közöltessenek: ugy a tanácskozások kifejlődésétől föltételezett további segédeszközökről idejében gondoskodhassék; hogy ekkép e nagy fontosságu tárgynak minden oldalróli körülményes fölvilágositása után, a fönforgó kölcsönös érdekeknek megfelelő törvények alkottathassanak s illetőleg intézkedések tétethessenek.

VIII. Az ország kereskedelmi állapotának ohajtott gyarapitására intézett bármilly üdvös törekvések alkalmas közlekedési eszközök hiányában sikeresek nem lehetvén, ő csász. kir. felsége, — hogy az e végre megkivántató adatok és előmunkálatok egybegyüjtésével a fönforgó kérdések megoldását előkészithesse és lehetővé tegye, — királyi helytartótanácsa kebelében egy közlekedési osztály fölállitását megrendelni, s a mellett a legfontosabb magán vállalatokat is, nevezetesen: a középponti vasut épitését, legmagasabb kincstára általi tetemes gyámolitásával, és a Tiszaszabályozó társulat hazafiui törekvéseit is, jelentékeny segedelmezéssel elősegiteni méltóztatott. Ez által tehát az anyagi javitások mezején is atyai szándékának ujabb bizonyságát adván, a Karokat és RR. kegy. fölszólittatni rendelte, miszerint — figyelmezve a lefolyt években közlekedési eszközök hianya miatt is — az ország egyes részeiben mutatkozott inségre, a mult or.gyülésen az orsz.gos közszükségek miképi fedezése tárgyában megkezdett tanácskozások fonalát ismét fölfogván, mind — az országgazdászati szempontból olly fontos következésü tiszaszabályozati vállalat hasznos eredményei biztositásáról, mind a többi országos közlekedési eszközökről, melylyek közt a fiumei vasutnak kamatbiztositási engedélyezése iránt a mult országgyülésből fölterjesztett fölirásban sem az épités körüli kölcségvetések és elődolgozatok föl nem terjesztettek, sem azon forrás, mellyből a kamatok biztositandók lennének, ki nem jeleltetett — bővebben tanácskozzanak, és midőn az emlitett közlekedési osztály már is kegy. oda utasittatott, hogy a mennyiben a KK. és RR. e részben az országgyülés elnökéhez fordulandnak, az eddigelé megszerezhetett adatokat s fölvilágositásokat előterjessze, — olly javaslatokat készíteni ne késsenek, mellyek egyuttal az 1802: 30ik t. cz. által is szükségesnek elismert országos pénzalap mikénti alapitására kiterjedjenek.

IX. Ő cs. kir. felsége az 1836 eszt. 21-dik t. czikk. teljes végrehajtását szükségeskép megelőző előmunkálatok s tárgyalásoknak eddigi eredményét, az ide rekesztett javaslatokban, olly kegy. fölszólitás mellett közölteti a hű KK. és Rendekkel, hogy mivel azon nehézségeken fölül, mellyek a fönemlített esztendei 21-dik törvény czikkely végrehajtását környezik, az erdélyországi Rendeknek ő cs. kir. felsége eleibe már többször és most ujabban terjesztett kérelmei, és magoknak az illető törvényhatóságoknak Erdélyországgali jelen kapcsolatukban tovább is leendő meghagyatásuk iránti élénk ohajtásuknak nyomatéka, a törvényhozás figyelmét nagyobb mértékben igényli; a KK. és RR. e tárgy fölötti tanácskozásukban az ez iránt fönforgó minden körülményeket méltányos tekintetbe vegyék.

X. A mit ő cs. kir. felsége az ország Karainak és Rendeinek már 1844-ik évi kegyes előadásaiban előterjesztett, hogy t. i. az 1840-ki 5. t. cz. által a büntető törvénykönyv és javitó rendszer kidolgozására kiküldött országos választmány munkálata nyomán, törvényjavaslatot készitsenek, az jelenleg még sürgetősb szükséggé vált. Reményli tehát ő cs. kir. felsége, hogy — miután a börtönrendszer tárgyában a mult országgyülésből fölterjesztett fölirásukra addig kimeritő kegyes választ nem adhat, mig a Karok és Rendek a büntetések nemei és a büntető hatóságnak kik általi gyakorolhatása iránti nézeteikben meg nem állapodnak — a büntető törvénykönyv első és második részeinek is legfelsőbb jóváhagyása alá leendő terjesztésével késni nem fognak.

XI. Az 1843-ki királyi előadások 8-ik pontjának nyomán ő cs. kir. felsége kegyelmesen kivánja: hogy miután az országos pénztár megfogyatkozott állapota miatt, ő cs. kir. főherczegségének, az ország boldogult nádorának közbevetésére, kamarai kincstárából eddig 528,566 ezüst és 24,313 váltó forint előlegeztetett, legfelsőbb kincstára pedig a közállodalom annyiféle s olly sok költségeivel terheltetvén, ez öszveget nem nélkülözhetné, annak a kir. kincstárba mi hamarébb eszközlendő visszafizetéséről gondoskodjanak.

És ezek azok, miket ő cs. kir. felsége a hű Karoknak és RRnek előterjesztetni parancsolt, kegyelmesen vár-

ván, hogy az országosan egybegyült KK. és RR. a kellő rend és mérséklet megtartásáról s az illetők véleményi és szavazati szabadságának minden külső beavatkozás és a mult országgyülésen tapasztalt sajnos jelenetek elleni teljes biztosításáról, hathatósan gondoskodni fognak. Egyébiránt ő cs. kir. apost. felsége, ugyan azon Karokhoz és Rendekhez cs. kir. kegyelmével kegyelmesen s állandóan hajlandó marad. Ő csász. és apost. kir. felsége által. Pozsonyban szentandráshó 11-én 1847. Zsedényi Eduard. m. k.

Kivülről: 19902. 847. Ő cs. és apostoli kir. felsége legkegyelmesb urunk nevében a fönséges főherczegnek, Magyarország és a hozzá kapcsolt részek főtisztelendő, tisztelendő, tiszteletes, tekintetes és nagyságos, nagyságos vitézlő és nemes, okos és értelmes Karainak és Rendeinek, kik az ő császári királyi felsége által kegyelmesen összehitt jelen közországgyülésen személyesen, vagy követ-kép küldőik nevében egybesereglettek, átadandó.

Hivatalból (P. H.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Biharból. Mindenek előtt bocsánatot kell kérnem nyájas olvasóimtól, hogy tudósitásommal olly sokára késtem. Pártunk győzelme messze elragadt, s lelkesedésem szünvén, utamat, mellyet menet örömem szárnyain tevék, jövet gyalog kelle tennem. De minden rosznak jó oldala is van. Most egy kis hirecskével is szolgálhatok t. cz. olvasóimnak, mellynek hallatára már eddig is sok ellenzéki ember savanyu képet csinált, illő tehát hogy pártunk emberei édes és a mennyire lehet, mosolygó képet csináljanak. A bihari ellenzék, melly magát halhatatlannak hivé, lassankint apadoz. Erősen beszélik, miként B. J. táblabiró ur kilépvén az ellenzék sorompóiból, zászlóink alá esküvék. Isten erősitse meg jó szándokában. Jobb késő mint sohasem. E kis hirecske után még más mondani valóm is van. Vannak emberek e széles magyar hazában, kik legalább is Caesaroknak hiszik magukat, s ennélfogva e világhirü hős mondatát „veni vidi vici“ saját eljárásukra szeretik alkalmazni; emberek, kik ámbár minden,—isteni és emberi, egyházi és világi tekintélynek ellenségei, személyöket tekintélyül, véleményüket örök igazságul akarják föltolni, — ha volna kire. Illyen Don Caesar jelent meg mult septemberben megyénkben, s miután a többek közt gyülésünkre is benézett, ott egyet beszélt, egyik táblabiránkat prima vista, ad captandam benevolentiam megfulánkozta, magának megyénk állapotáról pro modulo fogalmat szerzett volna, kölcsön vevén a P. Hirlap levelezőjének tárczáját, hogy tárczája is legyen, megyénkből, megsiratatlan, távozott és irt a P. Hirlapba egy czikket, mellyben olvasó közönségének elbeszélte, hogy az a hir, melly a conservativ lapokban olly nagy robajjal lön közölve, s miszerint Biharban, nem sikerülvén valamelly inditványának többséget szerezni, immár vége van, üres beszéd. Hogy e töltött beszéd, habár Debreczenben bizonyos óriások által örök igazság gyanánt fogadtatott, s szegény Ohati octoberi közleményeért háta mögött jól ledorongoltatott is, a számitani tudóknál viszhangra nem talált — világos. Most azonban tény szól a létai látnok ellen, melly bizonyitja, hogy látván nem látott, hallván nem hallott, s a B. párt bukása után „nem csak bizonyosságot szerezhet, de meg is győződhetik a felöl, hogy Biharban a többség a conservativ párt mellett van.“ Ezeknek utána lássuk következválasztásunk történetét. Ez ünnepélyre roppant előkészületek tétettek. Egész megye mozgásban volt. Mindkét párt megfeszitette erejét. A korteskedés nagyba ment. Mi a korteskedésnek, ugy mint az napjainkban vétetik, baráti nem vagyunk. Mérge az az állodalomnak, egyesek javának és a közerkölcsiségnek. Tudok hajdan virágzó családokat, mellyek a korteskedésnek lettek áldozatai. Mi sok jót lehetne azon roppant pénzmennyiséggel eszközleni, mi most ugy szólván a sárba dobatik! Fáj az ember lelke, ha a korteskedés gyászos következésein végig tekint. Korteskedett pártunk, korteskedett az ellenzék. De a kettő korteskedése között nagy volt a különbség. Pártunk a jog és megye határai között maradott. Az ellenzék a szomszéd Szabolcsot is bebarangolta, s ott erőt gyüjtött a bukás rettegett csapásának elhárítására. Jogokat gyakorlott, mik öt nem illetheték: nemesitett, és adományozott. Földesről 600 nemest hozott be, holott Földesen megyénkben is szójoggal biró nemes csak 245 van. E számból 100 pártunkon volt. A jogtalanság jogtalanságban keresi gyámolát. Bün bünt von maga után. Az ellenzék erőszakkal foglalta el terét, jogsértéssel akarta föltartani bitorlott uralmát. Akkor nyert, mert makrancza nem ismerte-

ték; most vesztett, vesztenie kellett. A választás elöestéje megérkezett. V. Olaszi szokott csendét robaj váltotta föl, az érkező választó nemesség és nemnemesség robaja. Az ellenzék tábora, mielőtt bealkonyodék, a városba bevonult, és jelölteinek tisztelkedett. Később nagy cseppekben hullván az eső, választóinkat nem láthatók. Látván pedig az ellenzék seregének nagyságát, kevélykedni kezdett. Tange montes et fumigabunt. A választás napja, napja az aggodalomnak és reménynek, reánk viradott. Nyolcz órakor (oct. 28.) méltóságos főispáni helyettes ur elnöklete alatt a gyülés megkezdetett, s miután a pártok gyülhelyei meghatároztattak, a voksszedő választmány kiküldetett, a rendre ügyelő bizottság s rendkivüli törvényszék tagjai kineveztettek, a katona csapat, a történhető zavarok elnyomására, helyét elfoglalta, kilencz órakor a választáshoz fogtunk. Az ellenzék serege a megyeháza előtt sipdob és trombita szóval a katonanövelde udvarára vonult. Pártunk emberei a nagyváradi méltóságos püspökség magtári tisztségének udvarán gyültek össze. Volt pedig az ellenzéknek 18 zászlója különféle fölirásokkal: örök váltság, szabad föld, stb. A többi közt megemlitendő egy veressel szegélyzett és bojtozott, s „élet halál“ fölirással ellátott fekete zászló. Mi e két szint forradalmi szineknek ismerjük. Mivel nem Létán születtünk, nem igénylünk magunknak sem csalhatatlan tekintélyt, sem caesari belátást, sem látnoki szellemet: mindazáltal ha e tényből következtetni akarnánk, nem a legkedvesebb dolgokat tudnók következtetni. Szörnyü elvei lehetnek annak a párttöredéknek, melly illy külsőjelekben nyilatkozik. Facta loquuntur. Félegyre az ellenzék, félkettőre a conservativ párt bevégezte választását. Pártunk győzött, jelölteink Papszász L. és Reviczky M. megyénk követei lőnek. Az ellenzék megbukott papostól. És most ismételve mondom: azon állitás, miszerint Biharban az ellenzéknek, akár a köznemességben, akár a kardos rendekben határozott és hasonlithatlan többsége volna, üres beszéd. Ugyan is a voksolókon kivül még volt majd 500, ugyan — csak kardos és kaczagányos conservativ egyén, kik az udvarba be nem férvén nem szavazhattak. October 29ét irnok-választással töltöttük el. Harminczadikán utasitáskészitő választmányunk munkálata tárgyaltatók. Követutasitásaink jelesebb pontjai e következők: 1. István főherczeg legyen honunk nádora. 2. A katona élelmezés és szállásolás tárgyában törvény alkottassék. 3. Büntető törvénykönyv alkottassék esküttszékek fölállitásával. 4. Bányatörvényeket eszközeljenek. 5. Vám és kereskedelmi viszonyok szabályoztassanak 6. Kraszna, K. Szolnok, Zaránd vármegyéknek és Kővárvidéknek visszacsatolását tárgyazó törvény sükeritését eszközöljék. 7. Közoktatási nyelvül a magyart ohajtják. 8. A vallás tárgyában hozott törvények a görög nem egyesültekre is kiterjesztessenek. 9. Pesten minden évben országgyülés tartassék. 10 Sajtó törvények alkottassanak. Országgyülési szabad Hirlapunk legyen. 11. Az ősiség az uti possidetis, elv szerint eltöröltessék. 12. A hazában létező minden közterheket a hon minden lakosa birtok, vagyon és élelmi keresetéhez aránylag viselje. 13. Az urbériségek megváltására jobbágy és földesur egyiránt kötelezteссék. 14. A királyi városok, a mult országgyülési állapodás szerint rendeztessenek. 15. Az emancipatio megbukott. A zsidó-polgárositási ügy az 1840: 20. törvényczikk nyomán kellőleg elömozdittassék. 16. Honositási törvények alkottassanak. 17. A megyei főispánok mellőztével, törvényellenesen behozott helyettesek alkalmazásából eredt sérelem orvosoltassék. st.

Ohati.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Oct. 31-ről kelt madridi tudósitások szerint a palota-személyzet átalakitása s ujonani rendezése tegnap történt meg — A mai „Clamor Publico“ azt állitja, hogy Mon, Pidal és Gonzalez Bravo a jelen ministerium ellen szövetkeztek, s azt erősiti, hogy a királynő maga nagy hajlamot mutat Narvaez-t a ministeriumból sőt Madridból is eltávolitani. Ezen körülmények szolgáltak alkalmul az uj ministerialis crisisről hirekre. Az „Eco del Comercio“ panaszkodik, hogy a valenciai politikai főnök a progressista párt tagjainak megtiltá, miszerint a hirlapokban magukat „spanyol“ pártnak nevezhessék.— Concha tábornok Barcelonát elhagyá, hogy a montemolimisták ellen harczra keljen. Azon hir, miszerint Montpensier herczeg a Cataloniaban levő seregek fölötti főparancsnokságot átveendi, a vidéken nem a legkedvezőbben fogadtatott.

Portugalia. Lissabonból oct. 30-ról ujabb tudósitások érkeztek Angliába. A Fonseca Magalhaes vezérlete alatti ministerium képzése meghiusult, minthogy a septembristák a cabralistákkali szövetségről mit sem akarnak hallani. Illy körülmények között a mostani ministerium a cortes megnyitásaig valószinűleg meg fog maradni. A királynő és kir. egészen a cabralisták karjaiba veték magukat s azt beszélik, hogy a franczia és spanyol követek visszahivatásukat sürgetik, minthogy uj utasitásokat kapván, a cabralistákat pártolniok és a jegyzőkönyvet megsemisittetnek tekinteniök kell. Albert herczeg levelet irt Ferdinánd királynak és a jegyzőkönyv tiszteletlensége fölött panaszt emelt. Eszterházy György gróf uj ausztriai követ megérkezett.—Palmella herczeg a statustanácsban résztvenni vonakodott, minthogy a cabralistákkal találkozni nem akar. A király születése napja részvétlenül telt el s nehány laktanya és középületen kivül alig vala egy pár magánház kivilágitva.

Franczia ország. Páris nov. 6. A király tegnapelőtt ismét Párisba jött, hogy elnöklete alatt ministertanácsot tartson. Este ő felsége ismét St. Cloudba visszatért. Nemours hg e napokban több tábornokkal hosszu tanácskozást tartott; szerdán a két Holsteini herczegtől kisérve az itten és Versaillesben fekvő őrsereg fölött szemlét tartott. Joinville hg. Olaszországból kelt hirek szerint oct. 29kén Livornoból ismét Spezziába érkezett. Az uj algiri főkormányzónak Aumale herczegnek az ottani muselman hatóságok oct 28kán Mustapha basa családjának hoteljében fényes tánczmulatságot rendeztek, hova mintegy 1000 meghivás történt. Midőn Aumale herczeg számdús kiséretével megjelent, a muzelman bálrendező bizottság által nagy ünnepélyességgel és török zenével fogadtatott; a tánczhoz azonban franczia zenekar játszott. A herczeg sokáig mulatott a tekintélyesb muselmanokkal, s egész éjfélig köztök maradott. Ma a franczia udvar 8 napi gyászt öltend Fridrik herczegért, kinek elhunytát tegnapelőtt Apponyi gróf az ausztriai császár ő felségétől kapott külön levél által tudatá a franczia királlyal.

A „Patrie“ szerint a kamrák dec. 26kán hivatnak össze.

Sveicz Tessinből nov. 6ról azt irják, hogy az ellenségeskedések már megkezdettek. Altorfnál Balthasar luzerni pattantyús főhadnagy, és Arnold Gyula lovaikról lelövettek; Huonder kapitányra szinte három lövés törlént, de minden veszély nélküli.

Olaszország. Turinban azon hir terjeng, miszerint a modenai herczeg, az engedetlenség szelleme által, melly országában mutatkozni kezd, s talán még inkább a kedélyek forrongása által Toscanaban, nyugtalanitva, végre elhatározá magát, a béke biztositására Ausztria fegyveres segélyét kikérni. Azonban, azt hiszik, hogy Ausztria e kérést nem teljesitendi s azon meglagadó válaszra hivatkozik, mellyet a luccai herczeg hasonló kérelemre Ausztriától nyert. Azonban nem tudni, ha végre nem leendnek-e az események erősebbek, mint az emberek akarata.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar nemzeti muzeum tárgyában.

(Folytatás.)

8) Fejérváry Miklós egy cserép hamvvederrel és égetett veres agyag keresztül fürt csapócsigával. 9) Szeles Miklós ó-budai kamarai ügyvéd egy szarvasgyilokkal 10) Gazda Ferencz, vasuti főmérnök a vasuti munkálatok közben talált számos régiség közöl 4 hamvvederrel, 1 medenczével, 15 bögrével, 2 füles csészével, és egy csücsos cseréppohárral. 11) Kardos Mária aszszonyság, Vlk Károly magyar király neje Erzsébet által, gr. Patachich Gábor kalocsai érseknek 1733ik évben ajándékozott s ezüstből készült szekrénynyel. 12) Stetter Fridrik Vilmos kincstári épitész Déván (Hunyadmegyében) Demsusban talált római kőoszlopfej töredékével, 13) Zsigmond Ferencz, budai szőnyeggyáros, egy Bonaparte Napoleon által 1803ban alapittatott becsületrend kereszttel. 14) Brunner Antal budai polgár, a sz. Gellért hegynek déli oldalán fekvő szőlők között ásás közben talált, három fölirással ellátott sirkővel. 15) Langgasser Ignácz szakács, egy római cserép mécscsel. 16) Medve Imre, Winter bártfai biró 16 Oik évi lobogójának, melly alatt ez a polgárságot a kuruczok ellen vezette ki a városból, hol el is esett, darabjával szivesek valának kedveskedni. (Folyt köv.)

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

593. szám 1847. Csütörtök nov. 18.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Halálozás. — Országgyülési közlemények. (Iső elegyes országos ülés). — Törvényhatósági tudósitások. Pestből (közgyülés). — Erdélyi országgyülés (II. törvényjavaslat). — Pozsonyi ujdonságok. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. N.Brittannia. Franczia-, Olaszország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvényesek árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. apost. felsége a középponti kir. könyvbiráló főhivatal s tanulmányi biztosságnál megürült két ülnökségre Madarassy János hevesmegyei főjegyzőt s az egri érseki lyceum tanárát, és Csacskó Imre győri kir. akademiai tanárt legkegyelmesebben kinevezni méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Manászy Szilárd, a temesi k. kincstári igazgatóság tiszteletbeli ülnökét az egyetemes udv. cs. k. kincstár számfölötti dijtalan titoknokává kinevezni legkegyelmesebben méltoztatott.

Szendrői idősb Aszalay László Borsod és Tolnamegye nesztor táblabirája, nyolcz héti betegeskedés után életének 78-dik évében folyó évi november 2-kán aggkori elgyengülésben elhunyt. A csendesen, jobb létre átszenderültnek tetemei Borsodmegyében fekvő Mályi helységben folyó hó 4kén örök nyugalomra tétettek. Béke poraira!

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 12.

Iső elegyes országos ülés. (Vegyesen az országteremében és a primás palota teremében. Az országház teremében elnök: országbiró ő nagyméltósága. Tárgyak: a tisztelgő országos küldöttség eljárásáról jelentés; az országgyülés megnyitása; nádori kijelölés; k. k. előadások átadása; nádorválasztás; nádorbemutatás és fölesketés.) Országbiró ő nmlsága reggeli 9 órakor az ülést megnyitván, előadá, miszerint az országos küldöttség ezennel teendi eljárásáról jelentését; mire Scitovszky János pécsi püspök ő nméltósága elmondá azon kegyes fogadtatást, mellyben ő felsége apostoli királyunk előtt szerencséjük volt részesülni; elöszámlálá a directoriumban kitett szabályszerinti bemutatásuk formásságát; mire Hubay országbirói itélőmester, olvassa Scitovszky János pécsi püspök ő nmlságának, mint az országos küldöttség szónokának, az országos rendek nevében tett következő tisztelgő szónoklatát:

„Felséges császár, s apostoli király, legkegyelmesebb urunk! Ez országgyülésre összesereglett Ország-Rendei reménnyel és bizalommal telve, általunk, mint bizottjaik által felségednek trónjához jobbágyi hódolattal és fiui legforróbb szeretettel sietnek. — Ösztönöztetik, sőt lelkesittetik erre nemzetünk, mert visszatekintvén felséged által szentesitett törvényekre, örvendve tapasztaljuk azoknak a hazára, — a nemzetre üdvös jótékonyságát, miért is sziveinkből ömledező hálát teszünk le felségednek lábaihoz.

A nemzetnek — csász. királyi felséged által megindított, eme fokonkinti kifejlődése — s jótékony haladása által, bizodalmunk annyira növekedik, hogy nem tudunk nem biztosak lenni, miszerint felségednek kegyelme mindenre, mi hü magyarjainak közjavát előmenetelre segitheti, atyáskodó kezeit nyujtani kész leend.

A kitüzendő több üdvös fejedelmi előadások között egy föladata ezen országgyülésnek a halhatatlan érdemü, félszázadig hivataloskodott, dicső emlékü nagy nádornak utódot adni — Törvényeink teljesitésére irányzott ebbeli intézkedéseért csász. királyi felségednek hálás elismerésünket, hódoló tisztelettel kijelentvén, örömtelve látjuk, miként a nemzet képviselőinek nem lesz nehéz, a választást ugy intézni, hogy ez mind felségednek, mind az egész hazának közmegelégedésére, örömére legyen; minthogy hazánkfiainak egyhangulatu ohajtása, azon császári királyi főherczegben központosul, ki e constitutionalis országban a józan szabadság közepett született s növekedett; — ki már fönséges születésénél fogva a pártküzdelmek szenvedelmein fölül és kivül állva, — nemzet embere; ki mindent el is követend, nemzete boldogitásáért, — mellyhez őtet atyja, anyja s testvéreinek sirja köti, s atyja egész életének szemébe ötlő magasztos tettei olly szorosan kapcsolják.

Miért is felséged leghübb nemzetének boldogitására intézett illy kegyes fejedelmi törekvések, legmélyebb hódolatunkat és hálánkat méltán igénylik; — de éleszteni fogják ezek az Ország-Rendeinek buzgóságát is, — és az igy egyesitett erők Isten segitségével gyümölcsössé teendik a köztörekvést. — A nemzetnek e reményeit felséged trónja zsámolyához letévén, — az országnak Rendeit — az egész nemzetet — s magunkat császári királyi felségednek atyai magas kegyelmébe, jobbágyi mély alázattal ajánljuk! éljen!"

Ezután ő felségének diák nyelven adott, kegyelmes válaszát:

„Salutationem et invitationem Dominorum Statuum et Ordinum benigno suscipimus animo. Et proprio etiam desiderio Nostro incitati, in medium eorum mox venturi sumus, eosdemque interea etiam gratiae Nostrae certos securosque reddimus."

A nmlságu püspök-szónok a fölolvasás végével előadá azon kegyelmes fogadtatást, a bemutatás formásságával egyetemben, mellyben királynénk ő felsége előtt részesülni szerencséjük volt. Hubay országbirói itélőmester olvassa a nmlságu püspök-szónoknak az országos rendek nevében tett tisztelgő szónoklatát:

„Felséges császárnő, s apostoli királynő legkegyelmesebb asszonyunk! Midőn felséges királyunk és urunk nem kevésbbé a törvény iránti lelkiismeretes ragaszkodásból, mint a magyar nemzet iránti atyai vonzódásból e jelen országgyülést megnyitandó, felségednek magas személyében anyai szeretetével is bennünket boldogitani méltóztatott, az országosan összegyült RRk sziveit, a hála s örömérzés árja önti el; — mert felségednek hazánkbani megjelenésében, leghübb magyarjai iránt anyai szive hajlamának ujabb zálogát mélyen tiszteljük; — miért is legszentebb és legkedvesebb kötelességünket teljesitjük, midőn jobbágyi hódolattal párosult üdvözlésünket trónja zsámolyához letévén, császári királyi felségednek, e magas kegyelmeért legőszintébb — s forróbb hálánkat nyilvánitjuk; szivünk mélyéből ohajtván: miszerint az egek ura Istene felségednek legdrágább életét, öröm és megelégedés áldásaival tetézze, a legkésőbb korra terjessze!

Fogja igy a leghivebb magyar nemzet felségedben a gyengéd szeretetnek anyját szakadatlanul üdvözleni — felséges urunkban pedig egy gondos atyát folytonosan magasztalni. — E mély hódolatunk mellett az egész magyar hazát — küldőinket — és magunkat felséged anyai legmagasabb kegyelmébe hódoló alázattal ajánljuk. Éljen!"

Erre ő felségének királynénknak kegyelmes válaszát:

„Pergrato suscipio animo salutationem Dominorum Statuum et Ordinum Regni Hungariae, quorum eximiam in Augustum Conjugem meum fidem et in provehenda commoda publica studium, propius intueri, solatio mihi erit quam maximo. Velint Domini Deputati Committentibus suis hoc ipsum referre, illosque de peculiari meo erga eosdem, et universam gentem hungaram, animi affectu ac propensione, securos reddere."

Előadá végül a nmtságu püspök-szónok, a fönséges cs. kir. ausztriai ör. főherczeg Ferencz Károly, Ferencz József, Albrecht Károly, Ferdinand és Leopold előtti kegyes fogadtatásukat s bemutatás formásságát, mire Hubay országbirói itélőmester olvassa a nmlságu püspök-szónoknak, az ország rendei nevében, ő cs. kir. fönségükhöz intézett tisztelgő szónoklatát:

„Fönséges császári királyi örökös főherczegek! Felséges urunk és legkegyelmesebb királyunk, ki a hü magyar nemzetnek boldogságát alkotmányos uton előmozditani s szilárditani csüggetlenül törekszik, atyai kegyelmének és törvény iránti ragaszkodásának ujabb, — a magyar hazát örök hálára buzditó — jelét adá — midőn e jelen országgyülésre — törvényszabta időre — a nemzet képviselőit legkegyelmesebben meghivni méltóztatott. — A háladatosságtól dagadozó keblünket ez alkalommal, az édes remény és páratlan örömnek érzete környezi, mert biztositva vagyunk, miszerint azon nagy veszteséget, mellyet mélyen sebzett szivünk, dicsőült félszázados nagy emlékezetü József főherczeg, forróan szeretett nádorunk elhunyta által érez, fönséges István császári királyi főherczeg — a nagy elhunytnak nagy fia — teljesen pótolandja — ugymint ki fényes tulajdonai, magas erényei, s hazafiui törekvései által, a hon lelkes fiainak sziveikben, a lángoló szeretetet, s közbizodalmat magának kivívta.

E biztos reményünket és közörömünket magasb fokra emeli fönséges császári királyi főherczegségteknek — a hü magyar nemzet lelkes képviselői közt kegyes megjelenésök, melly által amannak törvényes törekvésében és előadási igyekezetében nem lehet nem, még inkább buzdittatnia, lelkesednie — főkép visszaemlékezvén, miként néhány napok előtt, egy fönséges főherczeg, kit fönségtek sorában itten üdvözlünk — az ország közepéről — Pestről — az egész hazára édes anyanyelvünkön ezeket hagoztatni kegyes vala: hogy díszes igtatói tiszte alkalmat nyujtott a szeretett Magyarországba olly perczben lépnie — midőn ez — mint felséges urunk atyai szive ohajtja — egy boldog korszak küszöbén áll — s hogy ünnepelni fogja mindig azon napot, mellyen a magyar nemzethezi élénk ragaszkodásának nyilvános jelét adhatta. — Vésve leendenek ezen nagy jelentőségü szavak századokra, a magyarok keblébe!

Nekünk jutván a nagy szerencse fönséges császári királyi főherczegségteknek az országosan összegyült RR. szivbeli érzelmeit tolmácsolni, szivünk mélyéből a legforróbb hálát nyilvánitjuk fönségteknek, hogy magas jelenlétökkel minket szerencséltetni méltóztattak; legmélyebb hódolatunkat, üdvözlésünket emez legőszintébb ohajtásunkkal befejezvén: hogy a Mindenható fönséges császári királyi főherczegségteket áldásdús élettel az emberi kor leghosszabb ideig, a magyar haza virágoztatására s minden magyar szivnek közörömére tartsa! Küldőinket, egész hazánkat és magunkat magas kegyelmeikbe hódoló alázattal ajánlván! Éljenek!"

Erre Ferencz Károly ő fönségének magyar nyelven adott következő kegyelmes feleletét:

„Élénk örömmel találkozom ma ismét Magyarország szeretett Rendjeinek érdemes küldötteivel, kiknek tisztelgő szavai annál érzékenyebben hatnak reám, minél nyilvánosabban tanusitják ezek is, az országos RRnek, felséges urunk és az uralkodó ház iránti rendithetlen hüségét és ragaszkodását. Fogadják önök viszont, és jelentsék tisztelt küldőiknek őszinte hajlandóságomnak kinyilatkoztatását, mellyel az elfelejthetlen felséges atyám által annyira kedvelt magyar nemzethez változhatlanul vonzódom. Legyenek meggyőződve, hogy ezen érzelmekhez képest, — (mellyeket az édes fiam által, e honbani első tiszti eljárása alkalmával, ujolag tapasztalt szivreható ragaszkodás még inkább nevelt —) forrón ohajtom, miszerint isteni gondviselés, az országos RRnek fontos hivatásukbani törekvéseikre, legfelsőbb áldását azon mértékben árassza, mellyben a trón és a haza javáért buzgó lelkületük őket arra bizonyosan érdemesekké teendi."

A fölolvasott tisztelgő beszédek, s kitünően a felséges és fönséges személyeknek adott kegyelmes feleleteik, kitörő hangos éljenekkel fogadtattak; mi után elnök ő nmlsága fölszólitá az országos rendeket, a primási palota teremébeni átmenetelre, hol ő ap. felsége Magyarország hü Rendei közt meg fog jelenni; mire a Rendek a primasi palota teremébe távozának.

¾ 11 órára megjelentek a karzaton, ő felsége királynénk trónja mellett számukra készitett helyen a fönséges főherczegek: Ferencz Károly; Ferencz József; Albrecht Károly; Ferdinand Leopold és József, az országos rendektől s mind két nemü hallgatóságtól, kitörő éljenekkel fogadtatva.... Fél óranegyed mulva belépett felséges királynénk, magyar öltözetben, udvari hölgyeitől kisértetve. Megjelenése, a hő s lovagias magyar kebelnek legőszintébb lelkesedésével öleltetett körül a szünni nem akaró éljenekben. Királynénk ő felsége után ismét fél óranegyed mulva, a directoriumban kitett pompaszabály szerint, megérkezett ő ap. kir. felsége, V. Ferdinand; azon legkegyelmesebb dicső király, ki országlásának köszönheti a nemzet, hogy „Magyarország valódilag Magyarország lett, s hogy ne a multban, de a jelenben és jövőben keresi fényét, hatalmát s dicsőségét!" E gondolat dagasztá a jelenlevő országrendei és minden más hazafiak kebelét; s csak e gondolat teremthete olly lelkesedést, millyennel ő felsége fogadtatott. A lankadni nem biró éljenek közt ő felsége trónját elfoglalván, a legszentebb érzelmek kitörésének némi csilapultával, gróf Apponyi György Magyarország főcancellára, eröteljes, tiszta, szilárd hangon ő ap. kir. felsége nevében azon beszédet mondá Magyarország rendeihez, (mellyet már mult 592dik számunkban előlegesen közlöttünk). A jeles előadásnak megfelelő még jelesebb tartalom, megtette érdemlett hatását, s az ország rendei hő s háladatos kebellel fogadták ő felségének nemzetünk iránti valódi fejedelmileg atyai gondos figyelmét s érzelmeit, s lelkesedésüknek szokott jeleivel kisérék. Ekkor ő felsége a magyar király, magyar nyelven, melly fejedelme ajkairól már több századoktól nem boldogitá a magyart, imigy hallatá magyar királyi szavait: „Magyarország rendei!" E pillanat lelkesedését csak egy magasztos kebel érzelme foghatja föl, de szavakkal, mellyek illykor csak a gondolat bilincsei, visszaadni nem lehet! .... A hisztoria, mutat ugyan már föl perczet a magyar életéből, hol a nemzet lelkesedéssel fölkiáltva, éle-

tét és vérét ajánlá **királyaért**; de nem mutathat föl perczet, melly méltóbb lett vala illy lelkesedésre a jeleninél! . . . A nyelvek köztársaságában eddig a magyar még mindig korona-árva volt; s csak ma, csak e perczben adá meg neki a gondviselés, a legjobb király kegyelme, s nemzetünk iránti hő szeretete által a **koronát**; s ha első szent királyunk nemzetünknek koronát vivott ki; Vik **Ferdinánd** dicső **királyunk nemzetiségünknek alapitotta meg koronaját!**..... **„Éljen a király!“** egy nemzet szive hangoztatá ezt vissza e perczben, szünni nem tudólag, szünni nem akarólag; az ajkokon a lelkesedés szavai, a szemekben a lelkesedés könyei .... dicső pillanat! ..... **„Magyarország rendei!“** (folytatá ő felsége) **„fogadják királyi előterjesztéseimet bizodalommal“** ... Vésse szivébe e szavakat minden magyar, s reá gondolva, legyen királya iránt mindenkor hü s bizodalommal! ....

Örökre felejthetlen szavai után ő felsége, a szokott formásság szerint a nádorrá kijelöltek bepecsételt neveit s k. k. előadásait átvevén, s az országbirája kezébe nyujtván, országbiró ő nagyméltósága a nemzet nevében, s a nemzet szivéből, következő — jeles előadással párult — kitünő választ ada:

„Felséges urunk királyunk! A leghivebb nemzet képében veszem által felséged királyi előadásait, azon szilárd gondoskodás s atyai szeretet zálogaul, mellyel felséged hiv magyarjait egy még boldogabb jövendő elibe vezérelni igyekszik. — Nagy, dicső, magasztos mindaz, a mit felséged e hiv nemzetével tanácskozva királyi szavának alkotó erejével törvénnyé szentesitett. — Nemzetiségünket, mellynek fő paizsa a nyelv, felséged tette vissza a maga természetes jogába. Felségednek köszönjük leginkább, hogy ez nem csak napról napra vigabban terjed, hanem fejedelmi palotáiban is hangzik, s onnan felséged kedves rokoninak ajkiról már a megyék gyüléseibe is hinti varázs kellemeit. — A földesur s jobbágy közti viszonyok megállapitásában ki az, ki felségedben a nagy királyné dicső unokájának hasonérzésü fiára ne ismerne? — A mit az anya, szeretetétől vezéreltetve, megkezdett, azt felséged hozta alkotmányszabta uton a jobbléthez jelen fokára. — Kérlelő volt vallásos viszonyok közt a mult század kilenczvenedik évi törvénye, de a valóságos béke felségednek magasztos munkája. — Igy tehát felségedben a nemzetiség őrét, — az egyesség kapcsát, a közjólét gyarapitását tiszteli a magyar; — mert mindazok által, miket felséged a hitel és ipar kifejlődésére s megerősitésére már is tett, e részről is a legszebb reményekre jogositva érzi magát. — Nagyok e nevezetek, mellyek felséged fejedelmi czimei közé tüzvék, — de a fejedelmet és atyát egyszersmind, ezen évnek ama leggyászosabb szaka tüntette föl előttünk felségedben, midőn szeretett nagybátyjának, felejthetetlen nádorunknak elhunytán keseregve, felséged ön szivének sebje legnagyobb fájdalmai közt is sietett, hogy a hazának letörülje könyeit. — Fogadja mindezekért felséged hódolatteljes buzgó hálánkat, — mi királyi kegyelmeibe ajánlottak indulunk, hogy ezen érzést, melly szóval ki nem fejezhető, tettel bizonyitsuk.“

Hogy e válasz csakugyan a nemzet szivéből merittetett, az országos rendek s minden jelenlevők többszöri kitörő éljeneikkel bizonyiták; mi után ő felsége, néhány perczel később királyné ő felsége s a fönséges főherczegek, a directoriumban már közlött rend szerint kitörő éljenek közt a teremből távozván, utánuk az országos rendek, az országház teremébe vonultak át, a k. k. előadások meghallgatására és a nádorválasztásra.

Az országos teremben, országbiró ő nagymélt. mint elnök fölhivá a Rendeket, a k. k. előadások meghallgatására; mire Hubay országbirói itélőmester olvassa a k. királyi előadásokat, (lásd 592dik számunkat). Ezen apostoli királyunk kegyelméhez, s nemzetünk iránti szeretetéhez, valamint alkotmányos kormányunk jelleméhez méltó, s a nemzet ohajtásait kimeritő, hazánk boldogitására irányzott k. k. előadások a tetszésnek s hálának legkitünőbb jeleivel fogadtatván; országbiró ő nagymélt. ismét fölhivá a Rendeket, miszerint fognának felséges királyunk kivánata szerint a nádorválasztáshoz, s erre nézve, akarják-e a rendek fölbontatni a k. királyi kijelölést, vagy pedig előbbi határozatukhoz hiven, a kijelölést föl nem bontván, **István** főherczeget választják nádorul.... E pillanat magasztosságát leirni gyáva minden toll; a legepedőbb vágy, a legtürelmetlenebb ohajtás, s az érzelmek szentségének legszentebbje; egyéolvadva egy hangban törtek itt ki **„éljen István Magyarország nádora“** „nem akarjuk fölbontatni a kijelölést“. E magasztos pillanat szent lelkesedése közt országbiró ő nagymélt. elnökileg kimondá a határozatot, miszerint **István főherczeg Magyarország nádorául megválasztatott**, s fölhivá az országos Rendeket, hogy a primási palotába átmenvén, ő felségének a megválasztott nádort megerősités végett bemutassák s esküjét vegyék; mire a Rendek magasztult érzelmekkel a primási palota teremébe távozának, hol is az elől érintett renddel, a fönséges főherczegek, felséges királynénk s apostoli királyunk megjelenvén; megjelent az ország-rendei közt az ujonan elválasztott nádor István főherczeg is, dicsőült atyja félszázados érdemeinek s egy jeles nemzet szeretetének s nagy jövendője iránti reményeinek babéraival koszoruzva; hol a nemzet, szive érzelmeit meg nem oszthatva, lelkesedésében egyéfoglalta **a királyt s megválasztott nádorát!.... A királyt!** kinek kegyelme, nemzetünk iránti hő szeretetének zálogául e nádort adá; s a **nádort**, ki iránti szeretete szive mélyében él!... Országbiró ő nmltsága következő szavakkal mutatá be ő felségének Magyarország megválasztott nádorát;

„Tisztemnek egyik legdicsőbb, legmagasztosb részét teljesitem, midőn felségednek kedves unoka-öcsecsét — fönséges cs. kir. örökös főhget — **István**t — mint Magyarországnak imént választott nádorát, mutatom be felségednek. — A magyar égnek — dicsőült nádorunk áldott hamvaiból támadt csillagát látja ő benne a nemzet, melly ahoz nem csak a szív hajlandósága, hanem azon meggyőződés által is kötve érzi magát, hogy a nagy veszteséget kipótolni csak ő képes. — Vetélkedve tehát a mult század kilenczvenedik évében adott dicső példával, felségednek királyi kijelölési levelét Magyarország Rendei a legmélyebb tisztelettel fogadták ugyan, de a kölcsönös bizalomnak szorosabb kapcsolattali megerősitése végett — annak fölbontása nélkül egy szivvel tették a választást. Fogadja ezt felséged hiv Rendeinek azon nyilatkozatával együtt kegyesen, hogy a jelen és ekint lett választásból semmi következmény nem vonattathatván, mind a királyi felség kijelölési s megerősitési, mind az ország rendeinek szabad választási jogait megállapitó törvények minden jövendő időkre épségben megtartassanak. Felségednek igazságszeretete kezeskedik hiv népe előtt az irant, hogy valamint választott nádora az e méltósággal járó jogokat őrzeni, s kötelességeket teljesiteni: ugy felséged ama jogok gyakorlásában s kötelességek teljesitésében azt minden akadályok ellen föntartani és oltalmazni fogja. — S ezeknek folytában Magyarország Rendei nevében felségedet alázatosan kérem, hogy fönséges főherczeg Istvánt — mint Magyarország választott nádorát megerősiteni, királyi kijelölési levelét kegyelmesen általvenni, s hiv népét királyi kegyelmeiben megtartani méltoztassék.“

Mire ő felsége ismét magyarul következő szavakkal: „Kedves öcsém választatását örömmel megerősitem“ az uj nádort megerősité; miután István főherczeg, Magyarország nádora a legszebb csengésü erőteljes tiszta hangon következő remek köszönő beszédet monda:

„Jobbágyi hódolattal fogadom felséged azon magas kegyelmét, hogy engem, ki az országos RRdek bizodalma által nádornak választattam, e hivatalban megerősiteni méltóztatott.

Fogadja felséged hála gyanánt szent fogadásomat, miszerint éltem föladata leend, megfelelni azon kötelességeknek, mellyekkel csász. királyi felséged s szeretett hazám iránt ezen hivatalomnál fogva tartozom; s engedje, hogy magamat s az országos RRket szintugy, mint az egész hazát, császári kir. kegyeibe alázatosan ajánljam; befejezésül pedig hadd mondjam el azon három szót, melly noha rövid, mégis viszhangra talál egész honunkban: Éljen a király.“

A szünni nem akaró éljenek csilapultával, mellyek mind ő felsége, mind az uj nádor beszédeit ölelék, gr. **Apponyi** György ő nmltsága Magyarország főcancellára olvasása után az uj nádor letette esküjét, mire ő felsége ujolag magyarul e jeles szavakat intézé hozzá: **„Kedves öcsém, kövesd hivatalodban édes atyád példáját“** Ezek után az elragadtatás, hála, hódolat és szeretet legkitünőbb jeleitől kisérve elhagyá a teremet ő felsége, az uj nádorral; ugy hasonlóul a felséges királyné s főherczegekkel egyetemben; hátra hagyva a történetnek e nagy nap emlékét, melly Magyarországnak legboldogabb napjaként fog élni, mig csak a történet él... **Éljen a király!.. Éljen a királyné!... Éljen uj nádorunk!... Éljen a kir. család!...** E szavakat hangozták vissza Pozsony falai, s terjesztik a haza szivén keresztül az egész nemzet-testben, közös örömre közös boldogságra! . . . .

A karzatokat, az ország legjelesebb virágaiból font hölgykoszoru, s a külhatalmasságok képviselőinek testülete ékité. —

13kán. Ülés nem tartatott.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Pestből. November 16kán. Közgyülésünk ma kezdetett meg. Elnöklő főispáni helyettes ur megnyitván azt, szives szavakkal üdvözlé a csekély számmal megjelent rket. És valóban — daczára a vásárnak — olly csekély számmal jelentek meg e közgyülésen, hogy még a székek sem valának mind elfoglalva; a hallgatóságról pedig szólni sem lehet, mert hiszen még a karzatokon is csak ugy böngészni kellett egy-egy oda tévedt hallgatót, nő pedig egyetlen egy sem vala látható. — A szőnyegre került tárgyak, mellyek közöl nehányat kivéve a többiek csekély jelentőségüek valának, higgadtan tárgyaltattak, és pedig olly példás higgadtsággal, hogy az ember szinte feledé, miszerint Pestmegye közgyülésében van. Nevezetesbek valának. 1) Az orgyülési költségek előlegesen nem fognak kivettetni, mint inditványoztatott, hanem fedeztetvén a pénztárakból, annak idejében, azon módon s kulcs szerint fognak behajtatni, mint az a mult országgyülés alkalmával történt, védokul fölhozatván: miszerint addig, mig a költségek mennyisége nem tudatik, jogszerüen fizetésre senki sem köteleztethetik. 2) Ny. P. másodalispán jelenté: hogy a törvény szavai azt rendelik, miszerint a közmunkák nov. közepeig járásonkint összeirattassanak, hogy igy a közgyülésnek az egészről jelentés tétetvén, az azok iránt kellőleg intézkedhessék; — miután azonban a követválasztás a tisztviselőket majd nem az egész mult hónapon át elfoglalta, s igy a közmunkák összeirása több járásban még maig sem vitetett véghez, s e szerint szólónak sem adathatott be jelentés tétel végett; a közmunkákról jelenleg jelentését a közgyülésnek be nem adhatja; czélszerünek látja azonban a helyett, hogy az illetők a közmunkák összeirása végett most rögtön kiküldessenek, s igy a közgyülésbeni részvételtől megfosztassanak, ez összeirást későbbre halasztani, kötelességül tétetvén az illető szolgabiráknak, miszerint a kérdéses összeirást mielőbb bevégezzék, s azt szólónak kézbesitvén, e felöli jelentését a minden hónap elején tartatni szokott betáblázási közgyülésen jövő december hónapban megtehesse; — helybenhagyatott. 3) Az országgyülési tárgyakkal előlegesen foglalkozó választmánynak még néhány utasitási pontjai fölolvastatván, mind helybenhagyattak. 4) Nagy István, e megye főjegyzője, legközelebbről váltófeltörvényszéki ülnökké történt kinevezetése következtében főjegyzői hivataláról leköszönvén, ezen leköszönés tudomásul vétetett; Ny. P. másodalispán inditványára azonban, — ki még a bold. József nádor főispánsága korából a megyét azon gyakorlatban lenni állitá, miszerint a jegyzői kart főispáni kinevezés nélkül maga a megye is megválaszthatja, — s miután a rk közakaratát véli kijelenteni, midőn a megürült főjegyzőségre Balla Endre eddigi tisztbeli főjegyzőt ajánlva, — habár a rk ajánlatára e kinevezést főispáni helyettes ur is megtehetné, ki azonban, az illedelem ugy hozván magával, czélszerünek látja ezt István főherczeg ő fönségének fölterjeszteni, — **Balla Endre** főjegyzőnek, ennek helyére fokonkinti előléptetéssel **Rákóczy János** 1sö aljegyző, ennek helyére **Simoncsics Alajos** 2dik aljegyző, ennek helyére **Batta Endre** 3dik aljegyző, ennek helyére pedig, mint két érdemes és munkás tisztbeli aljegyző között különbséget tenni nem lehetvén, H. B. tbiró inditványára **Hajós József**, mint legidősb tiszteletbeli aljegyző még e közgyülésből ő fönségének kinevezés végett föl fognak terjesztetni. 5) Gróf Reviczky Ádám, gróf Keglevich János és Szerencsy István ő nmlguk elömozditását tudató kancellariai intézvények következtében ő nmlguknak üdvözlő irat — mint szinte 6) az esztergomi káptalannak primás ő főmlga halálát tudató levelére is Ny. P. másodalispán inditványára részvét tanusitó irat küldetni határoztatott. 7) Azon perekben, mellyekben Szentkirályi Móricz elsőalispán a biró, országgyülési követsége alatti idejére Zlinszky János központi főszbiró helyettesittetett. 8) Miután a statarium ideje már kitelő félben van, a körülmények pedig annak birását még szükségessé teszik; főispáni helyettes ur ő mlga inditványára annak még egy évrei kiterjesztése fog kéretni. 9) Ny. P. másodalispán jelentvén, miszerint a közbátorság jelenleg az egész megyében fölötte veszélyeztetve van, a rablások s tolvajlások napirenden levén, s ennek okát azon körülményben állitá rejleni, mivel a rendőrség száma fölötte csekély; miért is az ugynevezett „pusztázók“ számát 110-el szaporittatni inditványozá. Ennek indokolására fölhozá, hogy ott, hol a földesuraság segélyezésével illy örök fölállittattak, mint például a kecskeméti járásban, a vétségek száma aránylag sokkal csekélyebb, mint másutt; mint szinte csekélyebb a betelepitett helyeken is, hol a házas lakosok tartoznak éjörködni. Miután azonban Pestmegye 194 □ mföldnyi tért foglal magában, és ennek csak felét lehet betelepitettnek mondani, a többi pedig mind puszta; természetes, hogy a puszták bátorságositására kell főleg kiterjeszteni e közfigyelmet. Inditványozó tehát ezen pusztázók számát azért kivánná ennyire szaporittatni, hogy igy a már meglevőkkel együtt minden □ mföldre kettő jutván, a közbátorságot annál könnyebben sikere-

sithessék. Ezen pusztázók fölállitásának költségeit szóló a nemesség által viseltetni inditványozá, bizton hivén, hogy miként mult évben önkénytesen megajánlá s be is fizeté a közinség enyhitésére szükségelt 50,000 pftot; ugy jelenleg sem fog vonakodni a közbátorság biztositása tekintetéből a pusztázók fölállitási költségeit viselni. Szerinte egy illy lovas pusztázónak évidiját 200 pftban lehetne megállapitani, s igy az összes költség évenkint 22,000 pftot tenne, ide értetvén természetesen az: hogy azok, kik pusztákkal birnak, s magukat a fizetéstől még is kivonnák, a pusztázók jótékonyságában részesülni nem fognak. — St. F. közalap. igazg. ő nsága a betelepitett helyek birtokosait, kik a nélkül is több terhet viselnek, mint a puszták birtokosai, aránylag kevesb költségben részeltetni ohajtá. Báró E. J. Ezen állitás igazságát nem tagadá ugyan, azonban még is azon reményét fejezé ki, miszerint ott, hol a közről van szó, egyesek saját érdekeiket nem fogják fölhangolni, annál is inkább, mivel a jelen országgyüléstől bizton várhatni, hogy a házi adó terheit a nemesség viselendi. Történtek ez ügyben még több fölszólamlások; mig végre határozatul kimondatott: hogy tekintvén azt, miszerint a jelen év a tavalinál nem csak hogy nem jobb, de sokkal roszabb, s miután a körülmények változtával e jelen teherviselés is csak ideiglenesnek tekinthető, a közbátorság biztositása tekintetéből az inditványozott 110 pusztázó a nemesség költségén föl fog állittatni, alkalmazván lovasok helyett gyalogokat ott, hol azt a szükség ugy kivánandja; mi végre, valamint a szükséges szabályok megalapitása tekintetéből is, az egész ügy inditványozó másod alispán ur elnöklete alatti számos tagból álló választmányra lön bizva, mellyben valamennyi szolgabirák, s az urodalmak képviselői is részt venni fölszólittattak s kineveztettek. 9) Fölolvastatott egy helytartótanácsi intézvény, melly szerint a gőzhajótársaság folyamodása következtében a megyének ujolag meghagyatik, hogy minden törénhető kárositások kikerülése tekintetéből a kebelében levő dunai malomtulajdonosok, malmaikat éjjel s ködös időben lámpákkal lássák el. Főispáni helyettes ur szerint e tárgyban most már harmadszor érkezett leirat; kétszer a megye el nem fogadta, s most harmadszor maga a főispáni helyettes ur nem vélte elfogadhatónak, s több szónok nyilatkozata nyomán, mivel a dunagőzhajó társaság egyesekre nézve több kárt mind hasznot hajtott, s mivel a tulajdonjog sérthetlensége szempontjából kiindulva, jogosan követelni nem lehet, hogy a dunagőzhajó társaság kedveért s hasznáért egyesek költségekkel terheltessenek; határozatul kimondatott: a nmlgu htótanácsnak föl fog terjesztetni, hogy ha a dunagőzhajótársaság saját hasznáért, saját költségén lámpákkal kivánja ellátni a dunai malmokat, azt a megye nem ellenzi, ugy mindazonáltal, hogy ha még illy alkalommal is kár történnék a malmokban, azt a társaság megtériteni tartozzék; hogy azonban a malomtulajdonosok terheltessenek költséggel a társaság hasznáért, azt jogszerüleg a megye nem teheti. 18) Végre számos intézvények s körlevelek fölolvastatván, azok vagy tudomásul vétettek, vagy pedig az országgyülési tárgyakkal előlegesen foglalkozó választmányhoz utasittattak.

Következő napon azaz nov. 17én folytatva tartott közgyülésünkben a jegyzőkönyv fölolvasása után a husárszabályozás került szőnyegre; előbb elhatároztatván: 1) hogy a juhhus ezután szinte árszabályoztassék; 2) hogy O-Budán a marhahusra nézve azon árszabályozás álljon, mi Buda-Pesten; 3) Váczott egy krajczárral olcsóbb legyen mint Pesten, 4) a pilisi járásban a hidvámok, a takarmány-drágaság és legelők szüke tekintetéből a hus ára félévig 1 krajczárral drágábban méressék. Ezen kivül Buda-Pesten minden hónapban próbavágás rendeltetett, és a marhahus ára 15-ről 17 krajczárra emeltetett a juhhussé pedig 15 krra határoztatott.

Erdélyi országgyülés.

Ildik Törvényczikk.

A katonaság elhelyheztetése jövendőbeli módjáról.

§. 1. A t.hatóságok kerületeiben, ugy a városok kebelében az ország költségén épitett, fönálló, s jelenleg is a végre használtató minden tisztilakok és istálók, ugy bármi költségen fölállitott kórházak elegyes bizottság által készitendő összeirás és becsüárok, vagy a meddig a becsüár lefizettetnék, törvényes kamatok fizetése mellett a katonai kincstárnak, a kitüzött czélrai használat végett, teljes joggal azonnal ugy általadatnak, hogy az azok iránti további gondoskodás egyenesen a kir. kincstárt illeti; a fönálló kaszárnyákra nézve azon rendelkezés tétetvén, hogy azoknak a kir. kincstár általi átvétele, a kincstár és a tulajdonosok közötti szabad egyezkedés utján eshetik meg, egyébiránt, valamint a mostan fönálló kaszárnyákért, ugy az ennekutána országos megegyezés hozzájárulásával, akár t.hatóságok, akár más magánosak által is fölállitandó tiszti lakok- vagy kaszárnyákba beszállitandó dij illetendi a tulajdonost, és ha a tulajdonos a tiszti lakokat a k. kincstárnak becsüára lefizetése mellett átadni kivánja, a kincstár azokat átvenni köteleztetik, az ezután épitendő kaszárnyák átvétele, vagy átadása hasonlólag szabad egyezkedés uljára hagyatván.

§. 2. Bármily rangu s katona hivatali osztályhoz tartozó tisztek, ugy a hivatali osztályok számára kivántató szállásról a katonai kincstár gondoskodjék.

§. 3. Az altisztek és közkatonák városokon, hol kaszárnyák vagy más e végre szánt épületek már fölállitvák, azokba helyeztessenek, és csak is azon esetben, ha azokban hely nem lenne, vagy a hol ezek még nem lennének épitve, szállittassanak ki a polgárok házaihoz.

§. 4. A városokon kivül a törvényhatóságok kebelében tanyázó katonaságnál levő tisztek, a fönálló tiszti lakokban alkalmaztassanak, a hol pedig tiszti lakok nem lennének, ott, a mennyiben a helységben találni lehet, illő szállás rendeltessék.

§. 5. A városokon kivül a törvényhatóságok kebelében a nem tiszti lakokban alkalmazott tisztek szállásáért a tulajdonos részére egy tábornok vagy ezredes lakáért s istálójáért negyven krt; alezredes és őrnagy lakáért s istálójáért harmincz krt, kapitány lakáért husz krt, hadnagy és hasonló tiszti minőségben levő személy lakáért s istálójáért tizenöt krt számitva napjára, évnegyedenkint fizessék ki a váltsági summából, ha szintén nem az egész évnegyedben szállásolt is a rendelt szálláson.

§. 6. A tisztek mind varosokon, mind a törvényhatóságok kebelében, bármilly rangu és állapotuak legyenek, jövendőre nézve fáról s minden más szükségesekről maguk gondoskodjanak, semmit is szolgáltatni az ország és adózók, valamint szintén a majorsági pénztárak is kötelesek nem levén. —

§. 7. Az altisztek az örmestereken kezdve le a közkatonáig, a törvényhatóságok keblében, valamint eddig, ugy ennekutána is a mennyiben kaszárnyák nem lennének, százankint helyheztessenek el, az illy módon személyenkint elhelyheztetett egy lovas katonáért, ha lova is azon háznál leszen, három kr., ha pedig lova külön istálóba leszen szállitva, azon esetben a katona személyeért két kr., az istálóért 1 kr., gyalog katonáért viszont 2 kr. fizettessék készpénzben, melly fizetésért

§. 8. Köteles a házgazda a katonát ágyhelylyel, ágynémüvel, u. m. a téli hónapokban egy szalmazsák, párna, két lepedő és egy pokrócczal, nyári hónapokban a párnán és szalmazsákon kivül két lepedővel, közös tüzzel és főzőedénnyel ellátni, a szalmazsákot minden két hónapban uj szalmával megtölteni, annak s a több ágynemünek ugyanakkori megmosásáról, valamint a főzőedények tisztaságáról is gondoskodni, az istálónak azonban közös használata mellett az ezért meghatározott 1 kr. bérért, az istáló kitakaritására maga által is használt eszközöket közös használatra átadni, ezeken kivül pedig semmi egyébbel nem tartozik, s ha valaminek adására kényszeritetnék, az mint kicsikarás tekintetvén, a kényszeritő katona által megkárositott kármentesitessék.

§. 9. Azon katonaállomási helyeket, hol állandó mészárszék nem létezik, a birtokos vagy közönség, ha ebbeli királyi javadalmával élni kiván, a katonaságot is marhahussal készpénzért azon mérsékelt áron, mellyen más lakosoknak is árultatik, ellátni tartozik, ha pedig el nem látná, mindaddig, mig a földesuraság ebbeli javadallmával élni nem kiván, a katonaság mészárszéket állithat, és valamint az 1726beli katonai szabály szerint a husvágatást gyakorolta, ugy jövendőben is az illy helyeken gyakorolhatja, az adózók e részben minden további tehertől fölmentetvén.

Pozsonyi ujdonságok.

A féltékenység jégkérge, melly nemzetiségünk életfáját boritá, lehullott, és téli zöld sudarainak lombos árnyékában a legjobb király védpaizsa alatt viruland évezredeken keresztül, hirdetvén a királyok legnagyobbikának azon emlékdús atyai tettét, midőn az 1847diki országgyülést, minden magyar fülében olly édesen zengő anyai nyelven megnyitá. — Nem szólok az ihletség ama szent perczeiről, midőn az elragadtatás mámorában az érzelmek hangjai szünni nem tudó „éljen"-ben nyilatkozának, — mert hiszen nem lehet meghatározni — a sziveknek dobogása, — az örömkönyekben lábadozó szemek gyöngei-e? — vagy ama harsogó szózat, melly a szivben vön eredetet — voltanak-e tisztább tanui ama szavakkal ki nem fejthető, lelkesedéssé tornyosuló tiszta nemzeti örömnek? — itéljen róla a jelen örömittasság perczeitől annyira el nem fogult olvasó higgadtabban.

Az ünnepély diszét s méltóságát nem kisé emelé az udvari hölgyeivel a karzaton megjelent felséges királyné, és az izletes és dús magyar öltözetü cs. k. főherczeg Ferencz Károly, nagy reményü fönséges fiával Ferencz Józseffel, — Albrecht — Károly Ferdinand és Leopold főherczeg, és boldogult nádorunknak Józsefnek fönséges második fia József főherczegek. Az ünnepély diplomatiai rendéről, miként a nádorválasztásról már szóltak e lapok. — Ezen nap minden esetre epochát képezend évkönyveinkben, hol azt, mint nemzetiségünk ujjászületésének évnapját, arany betüvel följegyzendi az elfogulatlan utókor. — Az ünnepély alatt itt tartozkodó vidékiek száma, — a kik közt több külföldiek is voltak, — olly nagy volt, hogy a szállásokat naponkint 10—20 pftjával fizették: — A vidéki magyarok közt furcsa magyar szavakat is lehete hallani, mellyekre alföldi ficzkóink ugyan ráznák fejüket. A ritkaság végett egyet lehetlen meg nem emlitenünk, mit ujdonságul egy illy magyar ismerősének monda, és orthographice irva igy hangzott. „A französischer Botschafternek a Kamerdiener-t megtreffálta a slág" — illy dialogus hallatára daczolunk a drágasággal. — Iparlovagaink egyike, alkalmasint háladatosságból, hogy mult rovatunk egyikében megérkezésükről emlitést tevénk, a tegnapelőtti tolongásban rólam is meg akarván emlékezni — rajtam könnyitett — órámat lánczostól — maradandó emlékül — magával vivén, — hogy igy soha se jusson eszünkbe, hányat ütött az óra. — Azon benyomás kellő világitására, a mellyet a királyi előadások képviselőinkben szültek, nem lesz érdektelen egy fél-ellenzéki megyei követ szemünk s fülünk hallatára, egy tős gyökeres ellenzéki követ, és alkalmasint későbbi vezérszónokhoz mondott szavait idézni: „no pajtás! meg vagy-é elégedve a királyi előterjesztésekkel? már csak valld meg, hogy magad sem készithettél volna jobbat" Egy igen őszinte szó a maga helyén. — **D.**

Vegyes ujdonságok.

(Az első magyar dunagőzhajó társaság) olly nagy részvétre s pártfogásra talált a honban, miszerint a kibocsátott aláirási ivek nagyobb részint már beküldettek, és pedig valamennyie jelentékeny öszvegekkel biztositva; miért is az ideiglenes választmány szükségesnek látja a társaság megalakulása és maga helyén a szükséges intézkedések megtevése végett mielőbb közgyülésre hini össze a részvényeseket. Mi e hazai vállalattól közlekedési viszonyaink könnyebbitése tekintetéből fölötte sok jót reménylünk, s hisszük, miszerint a társaság megalakulása csak biztatóbb ösztönül szolgáland a még kün keringő aláirási iveknek is mielőbbi eredménydús beküldésére, mi ismét minden esetre csak nagyobb ingert nyujtand a társaságnak, tevékenységét erélyesen kifejteni, hogy verseny pályáját a Duna hátán mielőbb megkezdve, a szállitási árakra nézve csökkentést idézzen elő. — Ezen társaságnak — mint halljuk — minden hivatalnokai magyarok leendnek, öltözetük nemzeti, valamint az igazgatási és hivatalos nyelv is magyar. S már csak ezért is biztosan számolhat rokonszenvre.

(Az iparegyesület rajzkiállitásán) 17 mesterinas müve részesült kitüntetésben, kik között a többes szám a kömüves és asztalosoké vala. —

(Mitterdorfer ur) egy gőzmalmot szándékozik fölállitani Pesten, mellyben nem csak az országszerte hirre kapott, s az utósó iparmükiállitásnál is ezüst érdempénzzel kitüntetett spodiumát — mellyet 9 évtől szinte saját gyárában készittet — fogja fölörletni, hanem az ezen fölüli gőzerőfölösleget buzaörlésre is használandja. — A henger-

malom irányában bizon nem ártana egy kis concurrentia.

(A „Hiador-Szigligeti“-féle plagium ügyében) a „Szépirodalmi Szemle“ oda nyilatkozik, miszerint a Zerfy által „előadottakból értesülve, oda szavaz, hogy ő (Szigligeti) többet tön ez uttal, mint a mennyit neki akár mint irónak, akár mint szinházi titkárnak tenni szabad lett volna.“ Ez ügyben legközelebbről mi is kimondjuk véleményünket.

(E mlitettük egy alkalommal), hogy nemzeti szinházunktól két tánczszemélyzeti egyén uj társas magyar tánczot szerzett; most már azt is megmondhatjuk, hogy e két szerző neve: Mikola és Perron, kik szülöttüknek nem csak teljesen magyar szellemet kölcsönzének, hanem annak „Enyelgő“ nevet is adának a keresztségben. — Ohajtanók azonban, hogy mielőtt betanitását megkezdenék, azt előbb nemzeti szinpadunkra hoznák, megbirálandásul azon közönségnek, mellyel az elfogadtatni szándékoltatik. — Nincs mitől tartani; a jó mindig ki szokta magát küzdeni, s aztán ez által nagyobb népszerüséget is nyerend nem csak a táncz, hanem szerzői is.

(A jelenlegi pesti országos baromvásár) alkalmával nagyon csekély számu vágómarha volt látható, de e csekély számból is nagyon kevés adatott el, mivel pesti mészáros uraimék a hús árát fölebb emeltetni szorgalmazzák.

(Mióta az ösz beállott,) nem csak Pesten, hanem az egész megyében, fölötte megszaporodtak az utonállások és rablások, minek következtében a megye egyik járásában bizonyos egyén illy vétségeért statarialiter föl is akasztatott.

(A jelenlegi pesti vásár alkalmával) eddigelé már legalább is 20,000 pft lopatott el, és pedig ugy, hogy annak nyomába aligha sikerülend rendőrségünknek juthatni. És ezek mind olly lopások, mellyek nyilvánosságra jutottak. Hány lopás történt azonban még ezeken fölül, mellyek majd csak akkor kerülendnek nyilvánosságra, midőn az illetők ellen csőd fog rendeltetni? azt csak ők, meg a jó Isten tudja.

(A jelenlegi pesti vásár alatt) a kézmüvek és gyártmányok, főleg pedig a hazaiak, kerestetnek leginkább, s örvendnek legnagyobb kelendőségnek.

(A pesti hidbérlők) elhatározák, hogy a közelgő télen át mindazon hajósokat, kik az átszállitásnál lesznek alkalmazva, számszerint fogják megjelelni. — És ennél aligha tehettek volna valami okosabbat, mert igy majd a gorombául zsaroló fratereket vajmi könnyü leend megismerni, s rakonczátlankodásaikat kellőleg lehangoltatni.

(Ki fogfájásban szenved), de e fájdalmától sem kénégénygőz belégzése, sem pedig éber harapófogói mütét által menekülni nem kiván; annak Stein homoeopathicus orvos urat ajánljuk, ki saját állitása szerint a legnagyobb fogfájás ellen is biztos és pillanat alatt segitő orvosságot nyujt. Lakik Pesten ujvilág-utczai 623 szám alatti ház 2dik emeletében. Tessék öt fölkeresni.

(Az erdélyi országgyülés) folyó hó 12kén befejeztetett.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, nov. 2. A mennyire a municipalis választások eredménye mostanáig tudva van, a moderadokra nézve kedvező. — Pacheco római spanyol követ helyét Martinez de la Rosa foglalandja el; az illető parancs a királyné által már alá is iratott. Biztos kutfőből meritett hirek szerint Ros de Olano közoktatási minister elbocsáttatását benyujtá; utódjaul Pidal-t emlitik. Némi katonai intézkedések Madridban, zendülési s összeesküvési hirekre nyujtottak anyagot. — A királynő ismét férje nélkül kocsikázott ki, maga hajtván a lovakat. Espartero a londoni követséget nem fogadta el, minek következtében tudtára adatott, hogy további rendelkezésig külföldön maradjon.

N.Britannia. London, nov. 6. A kormány jelenleg komolyan olly rendszabályokkal foglalkozik, mellyekkel az ország rosz állapotán segitni reményl. Russell lord ismételt értekezéseket tartott Rothschilddal, Hudson vaspálya-királlyal s több mély belátásu s nagy tapasztalásu férfiakkal. A mennyiben a kormány jelen tettei után itélni szabad, ugy látszik, hogy fontos lépésre tökélé el magát, miután a vaspályák épitésébe szándékozik avatkozni; a most épülő félben levő vaspályákról tudósitást szerzett magának azon öszvegről, melly azok épitésére jövő évi junius végeig fordittatni fog. Ezen rendszabály szemlátomást oda céloz, miszerint a kormány fölügyelése alatt vaspálya- osztályzat fog készittetni, a befizetések alábbszállittatni, s csak meghatárzott pályákra fordittatni. Milly kárpotlást nyernek a többi pályák, ha valjon az összesen épitendő vaspályák között érdek-kölcsönösség fog-e létrehozatni? azt a jövendő fejtendi meg.

Franciaország. Páris nov. 6. A belügyminister javaslatára egy nov. 5röl kelt kir. rendelet által megparancsoltatott, hogy minden központi dolog- és fegyelemházban fölügyelési bizottmány alakittassék, melly álland: az igazgatóból, mint elnökből, a kir. itélőszék első elnökéből, a kerületi polgári törvényszék elnökéből, a kir. főügyészből s két megyei tagból (ezek mindnyájan a minister által 3 évre neveztetnek ki). Ezen bizottmány a foglyok erkölcsi, vallási és elemi nevelésükről, az egészségi állapotról a házi fegyelem alkalmazásáról s a házi rend és rendőrség némi javitandóiról véleményező jelentést teend.

Nov. 3-kán az itélőszékek a szünnapok elmulta után ismét megnyittattak. A szajnai itélőszék előtt egy per folyik, hol nem kevesebb mint 59 vádlott jelenik meg, s hol az elővizsgálatnak 207 büntettet s 1700 vádpontot sikerült fölfedeznie. Ez Thibert Claude (Kolos finév) s bandájának, egy fölötte szétágazott tolvajcsoport ügye, melly, mint kalmárok, vásárokra járt, szabadalmakkal ellátva volt, szükség esetében becsületesen fizetett s e mellett fölváltva, ármánnyal vagy erőszakkal, belopódzás vagy betörés által, sokszor gyilkos módra tolvajmesterséget üzött. Tolvajlásaik kitüzött különös tárgyai valának: lovak, kocsik s kereskedelmi áruk. A rendőrség fürkészeteit kikerülendők, fölötte gyorsan utaztak, s olly kocsikat használtak, mellyek titkos fiókokkal valának ellátva; lopott jószágaikat számos orgazdáknál tevék le s ismét uj kalandokra indultak. Hol üzérleteket kerestek, nöktől kisértettek, kik különféle árukkal házalni jártak s egyszersmind mindent kitudakoztak, hol valami vállalat s haszon kinálkozott. Egy más még sokkal veszélyesebb szövetségeseik valának az ugynevezett altatók (endormeurs) kik áldozataik italaiba Datura Stramonium kivonatból készültálomport töltöttek s a kutyákat nux vomica-val étették meg. Ezen bandának—melly 800 személynél többől állott, sajátlagos alkotó részét képzék az ugynevezett romanitschelek vagy a fekete banda, barna arczszinük után czigányoknak tartatva, sorgueur-öknek is nevezve, mivel csinyaikat csak éjjel szokták végbevinni. Ezen czigányok, honuk eredetileg a spanyol határszélek, majd mind elbocsátott vagy megszökött fegyenczek, többnyire születéshelyüket sem tudják, annálkevésbbé korukat vagy nevüket, az országban ide s tova barangolnak, a szabad szálló-helyeken (auberges-franches) mellyek az ő fajta emberek által a külvárosokban s távollevő helyeken tartatnak, biztos menhelyet találnak, hol aztán orzott ragadmányaikat fölosztják. A nagyobb városokat kerülik s csak akkor jelennek ott meg, midőn tetemesb lopott jószágaikat, máshol némi gyanu nélkül eladni nem reménylik. Közösen vadházasságban élnek; ha valamelly nő a szülés órájához közelg, ugy valamelly falu közelében megállapodnak s a gyermeket dajka gondviselése alá adják, a keresztségi költségeket gazdagon kifizetik, a tartási dijt pedig öt hat hónapra előlegezik s nem sokára ismét visszatérni igérkeznek; azonban rendesen 8—10 évig nem mutatják magukat, e közben megbizottjaik által a gyermek sorsáról tudósittatnak s ha a gyermek ezen kóbor életmódra alkalmasnak találtatik, uyg azt vagy elragadják, vagy csekély kárpótlás mellett — szerencsétlenséget vagy nagy veszteséget szinlelve — visszakövetelik. Ezen banda élén, melly jelenleg a jury előtt áll, bizonyos Thibert Claude létezik, ki Louhans melletti Montpont faluban született. Anyja, ki öt uton szülte, a grenoblei börtönökben halt meg, atyja számos fegyelemházak s börtönökkeli ismeretség után vérpadon végzé életét. Ő maga—saját vallomása szerint — már nyolczszor volt elitélve, egyszer tizévi kényszeritő munkára, és most 41 éves. Sem irni sem olvasni nem tud, hanem rendkivüli éles elmével s emlékező tehetséggel bir. Vándorlásai közben különféle neveket adott magának, ő rendesen két lopott jószágokkal tömött kocsival utazott, az országban valóságos raktárakkal birt, igy Villeneuve- Saint- Georges-ban egy házban, mellyet mint nagykereskedő bérlelt ki; Senlisben egy korcsmában; Chalons-sur- Marne-ban; Párisban du Puits-Vendome utczában. Ezen orgazdák is mindnyájan befogattak. Mint az illy faju emberek legtöbbjei, Thibert is babonáshitü vala, egy eltörött üveget, vagy keresztet, vagy a 13 számot szerencsétlenség előjeleinek tekinté, mik öt, mint állitá, több mint egyszer arra birák, hogy megkezdett vállalatával fölhagyjon. Ezen per a régi Hannikel történetecskéi hasonlójának igérkezik, mellyek még a délkeleti Németország népmondáiban élnek.

Olaszország. Nápolyból nov. 2ról azon hir érkezett, miszerint Bresson gróf franczia követ magát meggyilkolá. Azon halálnemét választá, mellyet Castlereagh, ki a veronai congressus előtt ama europai bonyodalmakbani résztvéttől visszavonult, mellynek előidézésére saját politikajával sokkal járult. És ma azon franczia diplomata vesz bucsut ez élettől, ki a spanyol kettős házasság létrehozásában közbenjárt; s most Nápoly és közép Olaszország ingadozó állapotánál fogva, a madridinál még sulyosabb állásba helyezé magát.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

☞Épen most jelent meg s kapható Pesten Müller testvérekknél s általa minden hiteles könyvárusnál, és e lap szerkesztőségénél, Pozsonyban pedig szinte e lap szerkesztőségénél Ispotály utcza Csenkey-ház 2ik emelet, az udvarban, és Schwaiger József könyv- mü- s hangászat kereskedésében, hosszu-utcza 97dik sz. alatt kapható:

Az Ellenzék sérelmei.

Tartalma:

A részek visszakapcsolása.
A horvátügy.
és
A honti sérelem érdemében.
Lipthay Sándortól.

Nagy 8adrét. Ára 1 ft 20 kr. pengő p.

Nemzeti szinházi játékrend.

Nov. 14. Csikós Népszinmü 3 fölvonásban. Irta Szigligeti.

November 15kén: Benyovszky, vagy a kamcsatkai számüzöttek. Nagy opera Dopplertől.

November 16kán: Báró és bankár. Dráma 3 flban Irta Hugó Károly

November 17kén: Johanna és Jeanette. Franczia szinmü 2 fölban — és tánczelőadás.

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

November 8tól bezárólag 14kig 1847.

November 8kán	1067.	November 12kén	948.
„ 9kén	995.	„ 13kán	868.
„ 10kén	1049.	„ 14kén	1585.
„ 11kén	1154.	Összesen:	7,965.

Gabonaár (váltó garasokban).

Pest november 15. és 16kán: (pesti mérő).

A hajókon és raktárakban.

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
340-360	—280	230-240	—160	90-95	—100

A piaczon.

310-350	240-260	220-230	150-155	82-88	96-105

Nagyszombat nov. 9kén (pozs. m.)

194-224	———	140-150	100-108	62-68	———

Mosony november 11én (pozs. mérő).

210-248	168-187	166-177	105-117	65-72	93-110

Nagy-kanizsa novem. 10kén (pozs. m.)

160-195	140-155	120-132	90-100	52-57	90-95

Miskolcz november 10kén (pozsonyi mérő.)

155-160	145-150	135-140	75-80	——35	55-60

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs november 11kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 104⅛; 4 pctes 90; 3 pctes 64; 2½ pctes 52⅝. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 780; 1839ki (250 pfrt) 300⅝; — Pesti középponti vasutrészvény (500 pfrt): 92¾; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 585; bécsi bank-részvény 1610; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 109½; éjszaki vaspálya-részvény 152¼; majlandi 94; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Budán november 10kén: 37. 16. 55. 63. 22.

Dunavizállás. November 15kén: 6′ 5″ 3‴ az 0 fölött

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

594. szám 1847. Péntek nov. 19.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Pozsonyi ujdonságok. — Még egyszer majoratusi ügykérdések és törvényjavaslatok. II. — Országgyülési közlemények. (II. elegyes országos ülés). — Törvényhatósági tudósitások. Borsodból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés (III. czikk). — Magyar academia. — Vegyes ujdonságok.
Külföld. N. Brittannia. Olasz-, Poroszország. Sveicz.
Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Pozsonyi ujdonságok.

F. hó 13án ő felségük a király s királyné a cs. k. főherczegekkel egyetemben „Stradella“ dalmü előadásánál jelen lenni kegyeskedtek, — ¼8ra lépett a felséges pár a számukra diszesen ékesitett páholyba, — a legtisztább öröm csalhatatlan zálogául — a zsúfoltan teli szinház falait megrenditő örömzaj üdvözölte ő felségüket, — és a magyar disz-öltönyü főherczegeket. — Míg a zene a szivemelő „Isten tartsad királyunkat“ eljátszá, ő felsége elöl, balján a királyné, és mellette István cs. k. főherczeg s az nap megválasztott nádorunk; hátul pedig a többi cs. k. főherczegek foglalának helyet. — Az első fölvonás után ő felségük frissitőt kegyeskedtek magukhoz venni, a második fölvonás után pedig közös sajnálkozásunkra eltávoztak! — Távozásuk ismét jelszava volt az eddig visszafojtott közörömnek, közlelkesedésnek; mire a felséges pár, fönséges István nádorunkat közbe fogva, már az ajtóból visszafordulva a páholy elejébe léptenek, és kegyteli mosollyal viszonzák a feléjök ezerek szivéből ömledező „éljen“ üdvözletet. — És igy végződött ez örömteli nap, melly ő cs. kir. felségük ittléte óta harmadik. — Számoljuk e szép napokat? hogy is' ne! — hisz mi megszeretnők ragadni azokat, hogy bennök élve — s általuk boldogitva — kétszer élhetnők az élet napjait. — Másnap 14én az országos rendeknek ő felsége a városi tánczteremben dús teritékü ebédet ada. — A csillárokból és karos gyertyatartókból a tág teremben több ezer gyertya által elözönlő fényben, — a királyilag pazarul rendezett asztal körül az országos RR. összegyülekezve, pontban 2 órakor foglalának a harsogó zene jelére, országbiró ő nmlga elöülése mellett—a szerencsés meghivottak—helyet; — izletes válogatott ételek s borok minden nemei, pontos szolgálat — jó kedvvel ölelkezve — az ebédet több mint királyivá tevék.—A kedvelt franczia pezsgő nedve dugóinak pattogása már a zene közé vegyülni kezde: midőn ő cs. k. felsége a király, a felséges királynéval, a cs. k. főherczegek s udvari hölgyek kiséretében a terembe lépett; a zene „Isten tartsad“ melodiát játszék, és, a folytonos kisérője a felséges párnak, a jelenlevők gyönyör-érzetéből fakadozó „éljen“ szózat viharzék végig a teremben. — Egy emelkedettebb helyen ő felségük a király és királyné, és ő fönségök a főherczegek, köztük a főherczeg nádor, megállapodának. Ekkor országbiró ő nagyméltósága az országos Rdek nevében előbb ő cs. kir. felsége, aztán a felséges királyné egészségeért poharat emelve, ő felségöket egyenkint élteté, — mit az országos rendü vendégek viharos „éljen“-ei viszhangozák. — Ezután főkancellár ő nagyméltósága király ő felsége nevében az országos RRnek viszonozván szives kivánatukat, azokért poharat emelt. — Ismét országbiró ő nagyméltósága előbb a főherczegekért, és külön István cs. k. főherczeg egészségére poharat emelt. — Ez megtörténvén, ő felségük magas kiséretükkel — eltávozának — a sor-asztalok közt, mialatt a zene ismét „Isten tartsad királyunkat“ hymnusat eljátszá. — Ez alatt a vendégek mind álltanak. Távozásuk után a felséges párnak a megszakadt ebéd folytattatott; és mintha az illyetén mondottam módra üritett poharak mind azt, mi valaha keserü volt bennünk, lemosta volna, kedélyünk, fönemelkedettségünkben lelkeink szinkülönbség nélkül ölelkezni kezdének, — hiszen itt vélemény-különbség nem lehetett, nem létezhetett! — mi legjobb királyunkat éltetők! „s ebben egyetértünk Kárpátoktól Ádriáig.“— A helyben szállásoló „Sándor király“ ezred-kara, fölváltva a györi uj magyar zenészekkel, deriték versenyezve kedvre a kedvben uszókat; míg végre a természet fiaié — a györieké lön annyira a diadal — hogy „a sok ujra“, miatt az ezredkara többé szóhoz, vagy is hanghoz sem juthatott. — Emeltenek még poharat részint ő felségükért, részint ő cs. k. fönségükért mélt. gr. Pálffy Móricz, gr. Forgács Auguszt kanonok, gróf Szapáry A. és Szentkirályi Móricz. — A karzat mint mindig, ezuttal is zsúfolva teli volt a szépnem minden rangu hölgyeivel — és ez egyszer a karzatoniak voltak az éhezők, a terembeliek pedig az élvezők. Élveztünk számra 800an; voltak, kik mindnyájan egy szivvel lélekkel — a legjobb királynak hü fiai iránti kegyességét fönen hirdeték.

Ma 15én ő felsége a király, fönséges nádorunk, és a többi cs. k. főherczegekkel — a bevégzéséhez közel álló march-pozsonyi vaspályavonal mentében eső alagutat megtekinteni kegyeskedett. S ha bár a pályatisztségnek ezen nem reményelt szerencse csak igen későn jutott tudomására — mit az idő physicai lehetősége engede, mindent, megtett. Az alagut homlokzata nemzeti szinü lobogókkal ékesittetett, belsejének éj- sötétségét ezer meg ezer mint annyi csillaghoz hasonló lámpák fénye s itt ott alkalmazott bengáli tüz világitá. Ágyudurrogások közt lépett ő cs. k. felsége a számára készitett deszkajárdán — égő szövétneket tartó 6 pályatiszt által kisérve az alagutba, s ha bár a bolthajtásról szüntelen cseppegő nedv a járdát sikamlósá is tevé, ő felsége mindazonáltal azon végig ment. — Utmutatóul ez alkalommal szolgáltak ő felségének nmlt. gróf Eszterházy Károly, Ürményi Ferencz koronaőr ő excellent. és t. Jankó Mihály Pozsony első alispána, mindnyájan a vasut igazgatói. Ő felsége ezen roppant terjedelmü (380 ölnyi) hosszu földalatti óriási mü megtekintésekor, s után, magas tetszését nyilvánitani kegyeskedett — és sok szerencsét kivánván a vállalatnak — eltávozott. És ez ő felsége ittmulatásának 5dik — de fájdalomteli kebellel mondhatjuk, egyszersmind utósó — napja, miután holnap reggeli 9re van elindulásának órája kitüzve. De bár elmegyen is ő felsége falaink közől — magas ittmulatásának emléke a sok ezerek szivökben arany betükkel leend vésve, honnan azt semmi többé kitörleni nem képes.—S ha eltávozandik is körünkből — sziveink nála leendnek — és forró imánk kisérendi terhes földi pályáján! „Éltesd Isten királyunkat!!..“

Még egyszer!

Majoratusi ügykérdések s törvényjavaslatok

II.

Ütött e már a végóra nálunk a majoratusok eltörlésére s pénzbeni átalakitására? — annak megitélése igen kényes kérdés, igen összeszött font dolog; először azért: mert a népgazdászat fölvirágzása eszközletét, nem nehány család földbirtokainak mozgásba hozása által (mobilisatio) kellene megkezdeni, midőn az ősiség, a kamarai s egyházi javak természete, a sokkal nagyobb földrészt még mindig lebilincselt állapotban tartja, tehát a hitbizományok ugy is kevés számu birtokosain erőszak követtetnék el, hogy ők vonatnak legelébb is a kinpadra, s a sokkal több szám sorából kiüttetnek; más felől még az urbéri megváltások is csigalábon menvén elő, a szabad birtoku paraszt gazdák számának növelése is ez uton el nem érhető; mert ha részenkint adatnak is el a hitbizományosok birtokai, mint a pályakérdés tartalmazza, azokat a külföld, nevezetesen a bécsi pénztőzsérek és zsidók vásárlanák föl, mire már 1833ban Andrássy gróf figyelmeztetett is; ha pedig ezeknek nem engedtetik meg a vásárlás, ugy ismét csak tehetősebb aristokratáink birtokait nevelnők, kik azokat bizonyosan föl is vásárolják, még pedig vagy a hitbizományosok, vagy az országos pénztár nyilvános kárával, mert kirekesztetvén a csődből az idegen pénztőzsérek, a vásár ára csökkentetnék meg.

Másodszor: kényes a kérdés azért is, mert ha a hitbizományok érvényessége mellett jövendőre pálczát törünk, s az eddigieket tudnánk is adaequat kártalanitni, (a mi azonban, mint majd látni fogjuk, el nem érhető) a szabad egyezkedés és keresetünkkeli rendelkezhetés jogait sértjük meg. Az élő nemzetek törvénykönyvei minden kivétel nélkül pártolják a végrendeleteket; ha már a hitbizományokra nézve megszoritjuk a szabad akaratot — erőszakot követünk el, a mit a status java aligha ingényelhet, a mi a közjó szine alatt alig leend kimenthető, miután kérdéssé válik még az is: valjon a közjó nem inkább megsértetik-e illy erőszakolás által? mert ugy is ritkák a hitbizományi esetek, mert a szülői szeretet gyermekei iránt mérsékli különben is a javak egyenetlen fölosztását, mert szabadabb mozgalmu és szellemü alkotmányokban (például Franczia-országban) ugy sincs hajlama a polgároknak az illy intézvények tételére, tehát végre is csupán a monarchico-aristocraticus elvü országlásokban jöhetnének komoly kérdés alá, hol a családi fényföntartás alapeszmévé vált, de hol egyszersmind a kisebb testvérek illendő megélhetésükről is gondoskodás van téve az által, hogy az illyek jövedelmes világi és egyházi hivatalokba helyheztetnek.

Minden esetre és leglágyabban kimondva: a majoratusi kérdés anticipatio a teendők sorozatában, s fogalomzavarra tárta föl az utat; egy illy függelékes tárgyat lobogóul tüzni ki, hogy a majoratusok lerombolásával minden más nemü, zárt természetü javak ellen—tehát az ősi, kincstári, papi jószágok ellen majd nyiltabban lehessen csatázni, a monarchico-aristocraticus elveket háttérbe szoritni — ügyes számitásra mutat ugyan, melly az egyszer megállapitott mobilisatioi elvet rendre azokra is ki fogja terjeszteni; de kérdésnek azért mindig fönmarad: valjon az igy rögtönözött átalakitás jóra vezet-é? valjon nincs-é itt petitio principii? nem halálos ugrás e a status politikai életében egy döféssel kiirtani akarni a monarchico-aristocraticus elveket, eltemetni olly intézvényeket, mellyek egymásért hason szinü paizs alatt in solidum kezeskedtek, mellyek mély gyökeret verve a közigazgatás, cultus, családi élet terén, nagy megrázódása nélkül az élet fájának nem is eszközölhetők; az illy reformokról mondja aztán az ember: hogy azok békés jellemüek! csendes átalakulást eszközlők! — Minket legalább az illy kisérletek nagy aggódásba ejtnek a jövő iránt, tekintve a többségre, melly minden áron kész a változtatásra, a dolgok s elvek fekvésének tiszta fölfogásával nem sokat bajlódik, hanem a mit a phantasia elejökbe fest, hévvel megragadják, s bár törik, s bár szakad — kelendővé tenni igyekeznek. Valahányszor szabad alkotmányos nemzetek közt hason merényü rögtönzésekre nagy hajlam mutatkozik, bizonyos szomoru elöjelül szolgál, hogy az elhittséget, emberi kábaságot s vakságot az Isten egyiránt ostorozni is fogja mind azokban, kik apathia, engedékenység, vagy más elfogultság miatt jókor gátot nem tudtak vagy nem akartak vetni a merész hullámu törekvéseknek; mind azokban, kik magukat hamis és csalfa politikai tanok apostolainak fölvallván, azoknak kelendőségeért életre halálra küzdenek, be nem látva a következményeket, mellyektől minden erőszakolt nagyobbszerü átalakitásoknál az Isten áldása eltávozik. —

És pedig olly közel áll szemünk előtt magyar alkotmányos életünkben az egyszerü igazság, hogy azt az ártalan gyermeki ész is mindjárt fölfoghatja! — Ne bántsd a másét, egyike az ösvilági tizparancsolatnak — mellyben a kölcsönös boldogulás elve is benfoglaltatik; mert a politikai érettséget

nem az jellemzi, hogy azok ellen küzdjünk, kik világilag tekintve boldogabb helyzetüek másoknál; hanem a reformderékség ott mutatkozik, hogy tisztelve a magasabbak állását és jogait, egyengessük az utat mások számára is hason képességek megszerezhetésére, hogy az érdem az igaz aristocratia sorába följutthasson, s az többé ne zárt alaku legyen, hanem hiányait a nemzeti közintelligentia teréről pótolgassa. Nem a világvagyoni majoratus lehet hát a törvényhozás fő themája, nem is azt kell, nem is azt lehet p r i u s-nak kitüzni, hanem az erény és érdem majoratusa a főszempont, a mit szellemi müködéseinkben tévesztni nem kell; minden világi vagyon csak társadalmi életünk accessoriuma, melly mint a bolygók a nap körül — szellemiségünk gócza körül (focus) forognak, elzártságot, kiküszöbölést, szolgaiságot egyedül a szellemi élet természete nem ismer, mert arra isteni törvénynél fogva minden ember minösitve van; a mulékony világi javakkal egészen máskép áll a dolog, azok változékony alakuak, egyenruhába nem öltöztethetök; azért hogy egy részök bizonyos intézvények föntartására van lefoglalva,korán sem következik,hogy károsok az illy intézvények, mellyek élet-tartósságukat több század alatt bebizonyiták. A dologban elég van téve, ha honfitársainkat a szellemi nyügök alul fölszabaditjuk; világi nyügök alul öket emancipálni akarni, annyi, mint a szél ellen harczolni: azok életünktől elválhatatlanok. — Mihelyt az aristocratia nem zárt falazatu, mihelyt nem egyedül a születés, hanem az érdem közterén válogathatja ki embereit — akkor emberi jógsértésről többé szó sem lehet, mert elökelök bár melly statusban vagynak s voltak, s lesznek mig a világ fönáll, csak a szellemi elzártság az, a mi méltán sért, azt elháritva, magában jótékonyan müködik az eszményi elv, melly szerint a társaság bár melly tagja előtt nyitva áll az érdem szabad utja, melly öt a jobbak soraiba fölvezeti. — Ez az igaz égalité! ez az érdem igaz mobilisálása! azt világi javakra alkalmazni akarni, csak eltévesztett utja és czélja a reformtörekvéseknek, az, még a kivihetöség esetében is már maga magát a második szempillantatban tulélte — nem is érintve még a kivihetöség nehéz phasisait, mellyekre legközelebb visszatérünk.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 12.

II. elegyes országosülés a förendek teremében. (Tárgy: a nádor székfoglalása, üdvözlő beszédek, s kinevezések.)

Azon dicső férfiu, ki csak kevés napok előtt is, ugy jelenék meg a honatyák magas körében, mint csupán ideiglenes sáfára a legelső nemzeti hivatalnak, mint helyettes képviselője a nádori méltóságnak — ma, mint fölmagasztalt tárgya a nemzeti remény és bizodalomnak, mint törvényesen megválasztott ura a nádori széknek, lépett a terembe, hol öt az osztatlan szeretet és tiszteletnek ép azon bizalmas hangja üdvözlé ismét, — melly nem szünt meg üdvözölni akkor sem, midön a honjövő reménynimbusában, csak mint tünékeny álomkép mutatkozék előttünk, s csak messze czélpontja vala a vágyaknak, mellyek hozzája kötöttek!... Most már nem czélpontja a vágyak, — s nem muló álomképe a honfireménynek e férfiu! Tárgya ő mind-örökre keblünk tiszteletének, és ura azon széknek is, honnét a sors jobb kezéből áldást nyit e honra.

A fönemlitett napon, még alig mult el a reggeli nyolcz óra, már is olly roppant számu hallgatóság lepte el az országházát, hogy azoknak, kik a tolongó tömegbe nem furhaták magukat, egyátalában lehetlen vala a bemenet; azoknak pedig, kik beljebb szorultak, a legiszonyubb szorongást és taszigálást kellene szenvedniök, ugy annyira, hogy m'után az összenyomottak közöl többen el is ájulának, — ne hogy a gyöngébb alkotásu egyének e sorsra jussanak, félretéve minden illedelmet és tartózkodást, kénytelenek valának a korláton átugrándozni, vagy magukat lapdák gyanánt átdobáltatni. Ezen körülmény, melly számtalanszor előfordult már, s elő fog még többször is, elég tanuság arra, hogy a jelenlegi országház egy nemzet dicsősége és méltóságához kicsiny, hanem a hallgatóságra nézve ép ugy, mint a képviselőkre nézve — veszélyes is. — Fön a karzat jobb oldala, hova csak a nőnembelieknek lehete menniök, annyira meg vala népesedve, hogy csaknem leszakadástól lehete tartani. A karzat előrészén különös hely vala készitve a fönséges kir. család számára, mellynek balszárnyán több külföldi vendégek és hölgyek is szemlélhetök valának. — Tiz óra után iszonyu „éljen!“ viharok közt megjelenvén a fönséges királyi család tagai, különösen F e r e n c z K á r o l y, F e r e n c z J ó z s e f, A l b r e c h t, Lipót, Ferdinand s József, a nádor testvére, — utánuk nem sokára I s t v á n fhg nádor ő fönsége is megjelent, ki a hallgatóság s országos rendek szünni nem akaró éljenezései után nádori székéhez közeledvén, négy országos főhivatalnok által fölemeltetett, s ismét megéljeneztetett. — — Lecsendesülvén a zaj, a fönséges férfiu, körül belöl illy tartalmu beszéddel foglalá el székét: „Midön, ugymond, e nádori széket elfoglalja, hol boldog emlékü atyja, egy hosszu félszázadon keresztül, csendben és viharban osztatlan bizodalom, szeretet, és ragaszkodás közt elnökösködött, — megvallja, a jelen pillanat ünnepélyes öröm-érzelmeihez, még azon komoly vágya is csatlakozik lelkének, hogy bár olly méltó szolgája lehessen e dicső nemzet közérdekeinek, mint boldogult édes atyja vala, ki iránt, félszázadnak forgandó járásában, bár sokszor változtak is e teremben a gyülések és körülmények, de a bizodalom és szeretet, melly öt végiglen övedzé, soha nem változott! (éljen éljen éljen) Emlékezik a boldogult hattyuhangjai előjóslatára, ki megjövendölé a mult hongyülésen, hogy utószor ül ez alkalommal e széken. Ö nem tudja,mikor kondul meg halandóságának végórája, s meddig birja e széket,— de szabadjon ismételnie az igéretet: hogy a meddig birandja, e honnak igaz gyermeke, s a trónnak leghübb támasza lenni,megszünni soha nem fog! (éljen,éljen éljen!) Nem akar azonban igérgetni üres szavakkal, mert e hazának férfitettekre vagyon szüksége, — de annyit még is ünnepélyesen mondhat: igyekvendik magas állását ugy betölteni, hogy akkor is, midön róla e porhüvely már rég lehullott vala, s csak emléke él az utókor ajkain, azt mondhassa e nemzet: — ő meghalt ugyan, — de örökre él honfitetteiben! (éljen!)... S reményli, hogy mig ő a mélt. förendek, s a tek. KK. és RR. szives bizodalma, s segédgyámolitásuk által vezéreltetik, czélját elérendi, s Isten megsegiti törekvéseiben!“ (éljen, éljen, éljen.).... A folytonos éljenzés miatt nem vehetvén ki e jeles beszédnek minden pontjait s kitételeit, közölni fogjuk azt legközelebb az eredeti után egész terjedelemben. Ezután H á m J á n o s szathmári püspök ő mltga következöleg szónokolt:

„Fönséges cs. kir. főherczeg, országunk választott nádora,
Kegyelmes urunk!

A mai nap a magyar nemzetnek ünnepe, édes öröm, s biztos remény, kedves napja; a királyi kegyelem, és szabad választás után a dicső nádori széknek törvényes s ünnepélyes elfoglalásának örvendetes nagy napja,—a mellyen cs. kir. fönséged a kir. kegyelem és nemzeti szabad választás után, magyar törvényes szokás szerint dicső nádori széket ünnepélyesen elfoglalja. — Felséges urunk, apost. királyunk uj bizonyságát adá a magyar nemzet iránti szeretetének és kivánata teljesitésére mindenkor kész legmagasabb kegyelmének: midön fönséges cs. kir. főherczeg Istvánt — mind a két táblának vetélkedve-egybehangzó megegyezésével választott nádort — mind a kétrészröli jogok sértetlen föntartása mellett e hivatalban magyar nyelven mondott, megszentesitő királyi szavával legkegyelmesebben megerősiteni méltóztatott; miért a magyar nemzet, melly mindenkor hálás szokott lenni, a kebel mélyéből fakadó legőszintébb köszönetet mond, állandó, s ép egészséggel megáldott hosszu életet, mindenkor dicső, ellenségeit félelemmel, hü jobbágyait ped g öröm s megelégedéssel elárasztó — hosszas kormányt a szív legforróbb indulatával kiván!

Fönséges cs. kir. főherczeg! már mélyen tisztelt nádorunk! Öröm- s tiszteletteljes kebellel üdvözöljük fönségedet nádori székében, mellyet jelenleg elfoglalt; mit a nemzet közakarattal olly egyetemesen kivánt, miről még fönségednek bölcsőjénél — sejtő jóslatokban — boldogitó jövőt igérő reményeket tett, s mit már előre élénk öröm-kitörések között, a honnak minden rendü polgára, a legnagyobbtól a legkisebbig, az ország legfelsőbb szélétől, a legvégsőbb határáig ohajtva hirdetett: az ime beteljesedett. — Teljes a mi örömünk, biztos a mi reményünk: hogy a kor haladtával haladni fog nemzetünk boldogsága is. E szép s boldogitó remény rejlik e valamint fényes, ugy terhes, de sok ezreket, és nagy nemzetet századokra boldogitó nádori hivatalnak elvállalásában, mellyet fönségedtől kegyességnek, a nemzet részéről pedig nagy szerencsének méltán tekinthetünk. Mindezen reményeknek teljesedését a haza fönséged bölcs kormányától, s hatályos nádori közbenjárásától várja. Méltán is ápolod kedves hazám e reményt kebledben, és alaposan várod annak teljesedését; mert cs. kir. főherczeg Istvánban olly nádort választál magadnak, s nyertél a kir. kegyelemtől, kiben mind azon tulajdonok, mellyek a jó reményt szilárdithatják, bő mértékben föltaláltatnak. Ugyanis a hol az éles ész a kegyes jó szivvel, a dolgok velejébe ható elme a legjobb akarattal, az alapos tudomány az életbölcseséggel, a ható tekintély a bizalomra fölhivó kegyességgel, az igen terjedt hatalom az ovatos, bölcs alkalmazással, a természeti ügyesség az ernyedetlen buzgalommal, a minden jót, szépet nagyot fölkaroló éber lélek, a semmi nehéz,terhes vagy alkalmatlantól vissza nem rettenő bátor szivvel, a készség az ügyekezettel elválaszthatlanul egybekapcsolva, szépen karöltve, egy kitüzött nemes czélra tettes erővel s állhatatossággal munkálkodnak, törekszenek: ott a süker s ohajtott eredményről kételkedni nem lehet. —

Pedig mindezek, sőt számtalanul többek — mellyeket fönségednek dicsérendő szerénysége nem enged, — és az én alacsonyságom gyengesége nem képes méltánylani — fönségednek kitünő tulajdonai és a mi reményeink biztos alapjai, mellyeket ezennel főleg azon tudat is erősit, és meggyőződés: hogy a magyar nemzet fönségedben drága tulajdonát birja, azt birja, ki vele rokon-érzésü, kit valamint szivéből tisztelve szeret, ugy tőle viszont szerettetni szerencsés, kit édes atyja dicsőült nádorunk szava kisdedségétől megtanitott, s példájával vonzott a magyar nemzet szeretetére. — A szeretet pedig nagyokat mivel, mindent megtesz tárgyának boldogitására. Ezen szeretetének nemzetünk iránt fönséged már többször adta jeleit s bizonyságait, mellyek közöl kettőt, mint legközelebbit vagyok bátor kiemelni; az egyiket azt: hogy felséges urunktól királyunktól magyarországi királyi helytartónak kineveztetvén, midön az e fölött elszomorodott csehországi rendektől, kiknek rövid ideü ottlétében is, bizalmukat, szeretetüket, tiszteletüket teljesen megnyerte, szivüket egészlen magához vonzotta, hü ragaszkodást tanusitó buzgó esedezéssel megkéretett az iránt: hogy boldogitásukra náluk megmaradni kegyes lenne, csak kedvelt hona és iránta szeretetétől kérésüket mellőzni, s hozzánk sietni méltoztatott. — A másikat abban: hogy mihelyt körülményei engedték, a magyar honnak és hozzákapcsolt országoknak nagy részét, fáradságos utját bámulatos kitüréssel tevén meg, meglátogatni, s a hazának minden rendü s állapotu fiait bájoló leereszkedéssel s nyájassággal megörvendeztetni kegyeskedett, mit milly kitörő örvendezéssel, milly nagy lelkesedéssel fogadták a honnak minden fiai, tulajdon tapasztalásából ismeri főherczegségéd: — nem is lehete senkinek fönséges személyét látni, ajkairól szépen hangzó magyar szavait hallani, bájteljes bánását s társalgását tapasztalni, és nem hódolni, s a szeretet, és tisztelet érzelmeire nem hevülni. Jósló jelei valának ezek azon boldog jövendőnek, mellynek fönséged nádori vezérlete alatt reményteljes örömmel bizton néz elébe a magyar nemzet, kétkedés nélkül és erősen hivő: hogy fönséged kormányozása alatt dicsőségének, virágzásának, s boldogságának fő pontját eléri. — És mivel a földi jólét és a polgári boldog állás csak akkor megnyugtató, és boldogitólag maradandó, ha az az igaz vallásosságon alapul — mert nincs, nem lehet ott igaz jó élet, biztos megmaradás, tartós békesség, vagyon - és személy-bátorság, állandó boldogság, a honnan a vallásos érzések és erények számüzetvék — innen főhgségedben valamint polgári állásunk, ősi alkotmányunk őrét s boldogságunk eszközlőjét, ugy nem különben keresztény religiónk őrangyalát, érdekeinek védnökét, reményteljesen tiszteljük. E reményünket biztositják is fönségednek vallásos nyilatkozatai, példás tettei s a religiói szertartások épületes gyakorlatai. Tettekkel bizonyitja főhgséged: hogy méltó tagja azon dicsőn uralkodó ausztriai háznak, mellynek kitünő, világszerte elismert jelleme a valódi s példás keresztényi vallásosság. Illy szép s biztos remények örömmel töltik el kebleinket, a legjobb kivánatokra gerjesztik sziveinket, a kegyes ég felé emelik buzgó fohászinkat: hogy a kegyelmek s áldások kisérjék fönséged magasztos pályáját.

Fönséges cs. kir. főherczeg, kegyelmes nádorunk! Szent andrás hava 12-dik napja, különösen emlékezetes, érdekes és szerencsés napja a magyar nemzetnek, mellyen valamint jelenleg főherczegségédet, ugy 51 év előtt fönséges édes atyját cs. kir. főherczeg Józsefet, és az előtt pár évvel nagy-bátyját Sándor cs. kir. főherczeget nyerte meg nádorának: adja a jó Isten! hogy 50 szerencsésen eltöltött év után ugyan e nap legyen a magyar nemzet hálás örömünnepe; mellyen főherczegségédnek a mostanihoz hasonló lelkesedéssel hálás köszönetet szavazzon, és még több, számos üdvhozó, boldogságot nevelő éveket szivesen kivánjon.

Ezen öröm, és reményteljes érzelmek között, midön nemzetünket, honunkat, országunkat, országunknak, és a hozzá kapcsolt részeknek minden fiait és lakosait magunkkal fönséged magas nádori kegyelmeibe alázatosan ajánljuk, s magyar szokás szerint jó kivánatinkat e kevés szavakba foglaljuk: fönséges cs kir. István főherczeg Magyarország nádora boldogul és boldogitólag, sokáig éljen!!!!!!“

Az itt közlöttekhez pedig most még csak annyit, hogy a szatmári püspök ő méltósága után H u b a y J ó z s e f itélömester emelt szót, ki,miután a királyi személynök gyöngélkedő egészsége miatt el nem mondhatá beszédét, azt irásból olvasá föl, mit hasonlag adni fogunk. Záradékaul e vegyes ülésnek ismét ő fönsége a nádor emelt szót, s a régi szokás szerint ez alkalommal alnádorrá S á r k ö z y K á z m é r királyi táblai ülnököt, — nádori itélömesterré pedig G h y c z y K á l m á n t, nevezé ki, s a gyülést eloszlatá.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Borsodból. Nov. 1. Megyénk követutasitásának elöszavában kimondatik, miként a rendek utasitásukban csak a főbb törvényhozási kérdésekre szoritkoznak, s inkább csak irányt mutatnak, mellyet a választattak eljárásukban kövessenek; [1]) to-

[1]) Hogy épen jelenleg lépett vissza megyénk a specialis minden csekélységre kiterjeszkedő utasitásadástól, ez azon bizodalomból forrásozhatik föl, mellyet elválasztott követeink jellemszilárdságában s becsületességében he-

vábbá, hogy a reformkérdéseknek a sérelmiek fölött elsöbbséget adni törekedjenek. Mi a specialis pontokat illeti, azoknak lényegesbjei ezek: István főherczeg — kijelölés utján — nádorrá választassék; elhunyt atyjának érdemei pedig beczikkelyeztessenek, s országos emlék által örökittessenek. — A részek tettlegesen kapcsoltassanak vissza, s a testvér-országgali uniora elölépések tétessenek. — Horváthon helyhatósági viszonyai országgyülésen rendeztessenek. — A mult országgyülésről tölterjesztett táblai conclusumokra királyi válasz sürgettessék. — A népnevelés érdekében, miután ehez valamint a természet, ugy positiv törvényeink szerint a nemzetnek legszentebb s elidegenithetlenebb joga van, kivánjuk, hogy a népnevelöket képzöintézetek befoglalásával s az eddig elkülönitö felekezetesség kizárásával, országgyülésileg rendeztessék; és ha e czélra az eddigi kutfők — mellyek közé a papi javak fölöslegét most is oda kivánjuk soroztatni — elegendök nem lennének, a még hiányzó kölcségmennyiség országgyülésenkint alapittassék s ajánltassék meg. És ha ez minden felekezetre el nem érethetnék, legalább a protestansokra nézve, saját független igazgatási jogaik épségben hagyásával, eszközöltessék.... E pontnak fölolvasásánál L. L. szót kért. Ha — ugymond — a népnevelésnek kérdését megbuktatni nem akarjuk, ne szöjük össze azt a papi javak iránt tett inditványunkkal, mellynek jövője különben sincs. Igy meddö vitát fogunk elöidézni; pedig országgyülésünk idejét elpazaroltatni most, midön a teendök sokasága annyira fejünkre nött, sem czélszerü, sem eszélyes; azt tehát kihagyandónak látja. — N. G. egyházkerületi gondnok: Midön a papi jószágok ügye e teremben elöször szóba hozatott, akkor az egyházi ügyek normalis állásukból kiüttettek; akkor a vegyesházasságok ügye ingerültségben tartotta a kedélyeket, s a kath. papság eljárása ellen mint repressalia használtatott az ismeretes inditvány. Most az ingerültség lecsilapultával meg kell szünni akkori határozatunknak is. — R. K. Nem jószág-elkobzásról van itt szó, hanem azok jövedelmeinek czélszerü használatáról s arányositásáról; mert mig az egyháziak némellyike dús jövedelmeket huz, addig a pásztorkodó külső egyháziak s tanitók, kik a nap terhét viselik, szegénységben tengenek, s száz tanitónak sincs annyi jövedelme, mint egy nem is pásztorkodó egyházinak. Az örök igazság parancsolja itt, hogy a törvényhozás közbelépjen, s emezek fölöslegéből juttasson a szükölködöknek. Ha az emlitett clausula kimarad, visszalépést tesz a megye inditványától, mellyet már az alsó tábla is elfogadott. — E véleményt osztja b. V. L. — T. M. Mi az egyháziak jövedelmének fölöslegét illeti, mi és mennyi lehet az, kiszámitani alig lehet. Egyébiránt a rendek által kijelölt czélra fordittatik az szoritó törvény nélkül is. Igy szóló kanonok ur, mint a megyei ajtatos alapitványok gondnoka, biztositja róla a rendeket, miként csak a kezelése alatti alap kamataiból több megy ki évenkint a szegény lelkészek, tanitók s iskolák fölsegélésére 30 ezer forintnál. Ha megfosztatik a clerus e jótétemény gyakorolhatásától, a megyei szegény iskolák nagy részben nem sokára bezáratni, parochiák s templomok romokban fognak heverni. — Az utána szóló megjegyzé, miként az alsó tábla a papi jószágok s azok arányositási ügyében épen nem határozott; azok elvétele s a köznevelés alaptökéjéhez való csatolása pedig a többség által elvettetett; és egyedül azon elv mondatott ki, miként az egyházi jószágok statusvagyont képeznek. Mi a fölösleget illeti, nem hiszi, hogy ezt bármilly ügyes mérnök kiczirkalmazni képes legyen, mig bevételök a lehetlenséggel lesz határos, akár a birtokok a mostani javadalmazottaknál hagyatnak, akár közkezelés alá kerülnek; sőt szóló példák után van róla meggyözödve, hogy a publica administratio emésztené föl mindazon fölösleget, mit most örömmel tesz le a vallásosság s nevelés oltárára a clerus áldozatkészsége. — Az illy szellemben történt többi fölszólalásokból nyiltan kitünt, miként a rendek borsodi hires inditványuktól örömest megszöknének; s csak is a következetesség elvéből ment határozatba, hogy maradjon a szerkezet, de olly melléklettel, miszerint azt mint külön inditványt követeink föl ne hozzák, hanem a népnevelés alapjának kijelölésénél emlitsék meg. —

Anyagi érdekeink tekintetében ohajtjuk, hogy az ausztriai vámrendszertöl függetlenitessék kereskedésünk; keletkező müiparunk fedessék védvámok által s a Magyarhon és örökös tartományok közötti kereskedés teljes viszonyosságba hozassék. — Vasutak, csatornák, köutvonalak statusköltségen épittessenek; vagy ha magán társulatok erején létesülnének, az utvonalat s vámszabályzatot az ország határozza el. — A helyt.tanácsnak a közlekedési eszközök kormányzatára megbizott osztálya czikkelyeztessék be. — A Tiszaszabályzás terheiben aránylagosan részt vegyen az egész ország. — Az ipar fejlödésének tekintetéből földkönyvek behozatalával hitelintézetek alkottassanak. E tekintetből törültessék el az ösiség, s egyszerre mondassék ki a ‚sicuti possidetis‘ elv.... E pontnál N. G. kivételt kért a zálogokra nézve. Az örök bevallások — ugymond — maradjanak örökösek, de a zálogoknak természete egészen más. Ezeket a visszaválthatás reményében adák által a birtokosok; s ha most egyszerre annyi családok elüttetnek jogigényeiktöl, convulsio fog támadni a nemzettestben. Ez nem reform lenne, hanem operatio, mellynek szóló nem barátja. Olly közvetitö módról kelleno tehát gondoskodni, hogy mig az által egy részről a hitel szilárdittatik, más részről a nemzettestben convulsiók ne idéztessenek elö. — J. M. kanonok a nemzetiség szempontjából kieredve, lángoló szavakkal küzdött az ösiség rögtöni eltörlése ellen. Ha tekinti — ugymond — hazánk történetlapjait, azt látja, miként nemzetiségünk föntartója nagy részben az aviticitás törvénye volt. Csak az tarthatta meg birtokunkban a pénzes lengyel s dús velenczei ellen e hazát, hogy kitiltá azokat honunkban a földbirtokolás jogaiból; kik ellen a pénzetlen magyar egyedül e törvénynek aegise alatt tarthatta meg atyái tüzhelyét, s azzal nemzetiségét. Ha egy csapással vége vettetik most e tiltó törvénynek, miután a magyart nagyobb pénzszüke soha nem nyomta, mint most, nem kerül-e egész vagyona olly idegenek kezébe, kik elött hazánk multja nem szent, kik annak sem törvényeihez, sem nyelvéhez nem éreznek rokonszenvet? s nem lesz-e vagyontalan proletáriussá a mostani tös-gyökeres birtokosoknak nagy része, mig pénztözsérek duslakodandnak ama birtokokban, mellyekért öseik vére folyt? És akkor nem lesz-e kénytelen a birtoktalan magyar sajátjának elhanyaglásával idegen nyelvet tanulni, hogy az idegen birtokosoktól függö kegy morzsalékaiban részesüljön? szónok szükségesnek látná elöször megnyitni a kereskedés forrásait, hogy az által pénzre tevén szert a magyar, mostani eladósult állapotából kiüdöljön, s csak azután törülné el teljesen az ösiséget. — Azonban a többség, s föleg V. L. jogvéd szónoklatának sikerült az egész ösiségi ügyet egy a törvényhozás által szükségképen kettémetszendö gordiusi csomónak föltüntetni, mi határozatba is ment. — —

Az örökváltság földesurra s jobbágyra egyiránt kötelezöleg statusi segedelem közbejöttével egyszerre eszközöltessék. — A papi tized, ha lehet, ingyen, ha nem, a törvényhozás utján megalapitandó váltságdij mellett szünjék meg; ha ez el nem érhető, magok a községek vagy jobbágyok birják haszonbérben. — A háziadót viselje mindenki birtokaránylag; s az ország közszükségei fedeztessenek egy e végre alapitandó pénztárból. (Folyt. köv.)

Erdélyi országgyülés.

IIIdik Törvényczikk.

Az átkelö katonasággali bánásról.

§. 1. Valamint eddig, ugy ezután is semmiféle nagyobb katonai átkelések (transenna) a millyenek a félszázaddal fölérök, vagy azt fölülhaladók, a k. fökormányszéknek elöre teendö jelentés, a kisebbek pedig katonai és tartománybeli biztosságoknak közlései és utalványai nélkül meg ne indittassanak.

§. 2. Mihelyt valamelly nagyobb átkelésnek esete a kir. kormányszéknek tudtára esendik, az ennek számára szükséges utazási terv a tartományi biztosság által dolgoztassék ki és közöltessék nyomban, mind a vidéki bizottsági biztosokkal s az illetö törvényhatóságokkal, mind a katonai biztossággal.

§. 3. Az illy átkelö katonaság számára megkivántató elöfogatoknak jegyzékei, mellyek mindenkor az átkelö katonaság valóságos állapotához mérve dolgoztassanak ki, azon törvényhatóságokkal, mellyeket a dolog érdekel, jókor olly végre közöltessenek, hogy ezek annak szállásoltatása iránt a szükséges rendeleteket megtehessék, melly végre az illetö jegyzékek azon kerületnek katonai biztosi hivatala által, mellyből a katonaság megindul, ugyanazon vidéki tartományi biztosnak azonnal szolgáltassanak kézhez.

§. 4. Az ekép kiadott utazási tervben, bármi czim alatt, akár önkéntesen változásokat tenni, akár illyeneket a törvényhatóságoknál eszközölni a katonai rendnek a legszorosabb felelet terhe alatt tilalmas leszen.

§. 5. Nagyobb átkelések esetében, a jókor bejelentésen kivül némelly kirendelt tagok is elöre küldendök lesznek, hogy azok a szükséges intézetek megtétele végett a helybeli elöjárókkal, ezt az illetö tisztviselöknek bejelentendökkel, értekezhessenek.

§. 6. Kisebb átkelések esetében, mellyekre a fennebbi rendelkezések nem terjeszkednek, csak biztosi jegyzékek és utalványok kivántatnak, egyébiránt illyetén rendelések nélkül az átkelö katonaságnak semmi se szolgáltassék, a mit pedig ezeknek ellenére a lakosokon netalán mégis megvenne, az kihágásnak tekintetvén, maga helyén eszközlendö fenyitésen kivül tökéletes kárpótlással térittessék meg.

§. 7. Az átkelö közembereknek, altiszteknek és ezekkel egyenlö alorvos és fourieroknak járó salgamalis szolgáltatások a gazda által lesznek megszerzendök, ki ezekért nyomban egy lóval ellátott katonától a meghatározott három, gyalogtól két kr. bért nyerendi.

§. 8. Az egyes lakosoknál szállásoló átkelö katonaságnak salgamuma csak abban álland, hogy ezt egyedül a szalmazsákhoz aránylág szükséges szalma s más az állandóul tanyázó katonaság számára megállitott ágynemü s a tüzifának olly mértékben, mellyben azzal maga a gazda ellátva van, közös használata illetendi.

§. 9. Az átkelö katonatiszteknek alkalmaztatása pedig, akár azok együtt a katonasággal, akár egyenkint legfelsöbb szolgálatban utazzanak, semmi bizonyos illetöség szerint nem szabályoztathatik, hanem csak abban álland, hogy ezen tisztek az elkerülhetetlen szükséghez mért szállást nyerjenek, következöleg sem több, sem válogatott kényelmü szobákat ne követelhessenek, csak egy szobával, melly téli idöben elegendöképen fütve legyen, söt ha máskép nem történhetnék, a gazdával közös hajlékkal is megelégedni tartozzanak, mellyért napjára az állandóul tanyázó tisztekre nézve rangjukhoz képest meghatározott dijt fizetik.

§. 10. Ha katonatisztek állomásaik helyéről magok dolgában akár hova utaznának, azokat sem általkelési, sem maradandó szállás nem illeti.

§. 11. Az átkelö betegek és rabok is a közlakosokhoz szállitassanak, melly esetben, ha polgári kórházba vitetnek, különös figyelem fordittassék arra, hogy a betegeknek elegendö hely adassék, a ragadós nyavalyában levök pedig kellöleg elkülönöztessenek, az utközben megbetegedök, csak a legközelebbi állomásig, hol rendesen alkalmaztathatnak s gyógyittathatnak, vitessenek, innen egészségök visszanyerése után ezredükhöz utasitandók; melly esetben az illetö parancsnoknak bizonyitványa mellett a szükséges élelmeztetés és orvosi szerek kiszolgáltatni s mind azoknak, mind ezeknek orvosi megismerés szerint fölszámitandó áraik megtérittetni fognak. A rabokrai ügyeletre a lakosokat teljességel kényszeritni nem szabad.

§. 12. A betegeknek és raboknak adózóknál leendö beszállittatásuk esetében, a kincstár által hasonlólag személyenkint két kr. fizettessék, önként értetödvén, hogy nemesek házaiba s curiákba, nem különben lelkészek-, vám-, iskola-, malom-, major, serházak és korcsmák, valamint mindenféle egyéb urasági-, ugy szintén só- és harminczadbeli hivatalokhoz tartozó épületekbe, s ezeket illetö tisztviselöknek lakásaiba, gyárakba és kereskedök lerakó helyeibe, ha szintén azok nem nemesek által biratnának, mellyek minden katonai szállásadás terhétöl mentek, az átmenö katonaságnak beszállitása jövendöben is mindenkor tilalmas; végre

§. 13. Ezen szabályok azon esetekre is kiterjesztetnek, midön kisebb számu katonaság szokott tanyázási helyéről máshova hadfogadás, ujonczok átvétele, örködés vagy adóbeli tartozások behajtására rendeltetik, melly is tartozkodásának egész ideje alatt átkelö gyanánt leszen tekintendö.

---

lyez mind a mellett, hogy azok egyike, mint nádori biró, kormányilag kineveztetve hivatalkodik. Megszünt tehát valahára azon előitéletes eszme közöttünk, miszerint a kormánynak s hazának egyszerre szolgálatot tenni lehetetlen, s ki az elsőhöz ragaszkodik, a másodikat elárulja. — Ez az ellenzéknek nagy előlépésére mutat — az eszmetisztulásban.

Magyar academia.

1. November 15kén tartott ülésben a szószékbe Török János lépett föl, emlékbeszédet tartván a Bécsben elhalálozott Klauzál Imre acad. levelező tag fölött, kinek édes atyja csehországi születésü katonai pályán nyert érdemeért mint kapitány magyar nemességet nyert, s fiát Imrét édes anyja Babarczy Klára közremunkálásával egészben magyar szellemben növelteté föl. A boldogultnak magas müveltségét, közjóra törekvéseit teljes mértékben méltónyolta szónokunk, s koránti elhunytán (49 éves korában) támadt veszteségünket egyszerü, de hatályos szónoklatában kiemelte.

2. Török Jánost fölváltá a szószékben Lukács Móricz, ki is a tavaly nyelvosztályi levelező tagnak elválasztott Szilágyi Istvánnak az általa beküldött székfoglaló értekezéséből (A magyar szótár irodalmi története 1487—1604; Molnár Albertig) a bevezető részt fölolvasta, a többi az osztályi ülésben leend fölolvasandó.

3. A titoknok bejelenté, hogy az academiától fordításra kitüzött Hartmann munkájának magyar fordítása „Az ember szelleme“ dr. Zsoltész által a fordító saját költségén már meg is jelent, mint pesti tanár Ahrenstein megkoszoruzott munkája is „a képzetes mennyiségek tulajdonságai“ a szerző költségén kiadatott. Az első még jutalomban nem részesülvén, határoztatott: hogy az igazgatóság az illendő jutalom utalványozásaért megkéretessék.

4. Olvastattak Taubner és Haufler bekért tudósitásai a velenczei szent Márk könyvtárban létező Bonfin által eszközlött latin forditásáról Averulanio épitészetről szóló tankönyvének, mellynek eredeti kézirata 1460ból Florenczben öriztetik, a latin forditás pedig 1488banMátyás királyunknak van fölajánlva; s ez, a tudósitások szerint Magyarországot érdeklő becses kézirat, mellynek oldal- és szél-festvényei a király arczképét, csatáit, palotáit mutatják elő; melly könyv a XV. század épitési módjára kellő fölvilágositást nyujt, s Bonfin azt a király számára s használatára forditá latin nyelvre, mellynek segitségével most már archeologusaink azt is meghatározhatják, hogy az iró eszményi előadásából mit és mennyit létesitett a magyar király az épitészeti körben. — Mikre határoztatott, hogy különben is Velenczében lakó gróf Reviczky Ádám ő excellentiája mint acad. igazgató tag kéressék meg a kézirat s festvények hü lemásolásai kieszközlésére, melly végett egy ott helyben lakó szakértőnek, kit Haufler ajánlott, ki a sz. Márk templom pompás rajzainak kiadásával már érdemesité magát — neve és szállása is közöltetni fognak ő excellentiájával.

5. A titoknok bejelenté, mikép dr Fodor, Hunyadvármegye főorvosa, másod izben is benyujtá kijavitott és megtoldott munkáját a hunyadvármegyei római s dák régiségekről, s annak kiadatását academiai költségen kéri; mire határoztatott, hogy az academiának semmi alaptőkéje nem levén hason vállalati költségek födözésére, és korábbi rendelkezésnél fogva minden könyvkiadások academiai költségen fölfüggesztetve levén mindaddig, mig a régibb terhek le nem tisztáztatnak — jelenben e kérelem — nem teljesithető.

6. A mult kisgyülés jegyzőkönyve fölolvastatván, az meghitelesittetett.

Fölszólitás! Ismét beköszönt a tél, ismét megjajdul a nyomor panaszos szózata, mert több keresetmód megszünvén, a szegénynek több élelemforrása apad ki, s igy insége a zordon évszakkal, s főleg a jelen drágaság idején mindig magasabb fokra hág. Ezért a budapesti jótékony nőegyletek, mint a lefolyt években a szükölködők némi fölsegélésére önkénytes adakozásokat gyüjtendnek a szokott uj évi tisztelgések megváltása által. Egy különös e czélra nyomatott falragasztmányokban ki lesznek jelölve az adakozást elfogadó helyek. Budapestnek lakosai jótékony érzelmeikről eléggé ismeretesek, bizton reménylhető, most sem lesz szükség serkentő szavakkal ébresztgetni részvétüket s elég lesz tudniok, hogy ismét szép alkalom nyilt a felebaráti szeretet erényeit tettel is kitüntetniök. Budapesten nov. 14. 1847.

Külkey Henrik. s. k.
titoknok.

Vegyes ujdonságok.

(A magyar kir. természettudományi társulatnak) felsőbb helyen megengedtetett egy természettani tárgyu folyóiratot kiadhatni, melly is a jövő 1848dik év kezdetével „Magyar Isis“ czim alatt fog Pesten megjelenni.

(Pestmegye számos helységeiben,) hol ezelőtt csak buzakenyeret ettek a földmüvelők, most már kukoricza-lisztből kezdenek kenyeret sütni, s azt nagyon jóizünek találják.

(Egy pesti asztalos) — mint már korábban emlitettük — egy olly bölcsö-gépet készit, melly mozgásba tételtén, önmaga fogja ringatni kebelében a gyermeket; s most már készitményével annyira ment, hogy ha számitásában nem csalatkozandik, s körülményei nem akadályozandják, azt pár hét alatt tökéletesen be is végzendi. Megjegyzendő azonban, hogy ez csak minta leend, mellyet annak idejében közhelyen közszemléletül is kiállit.

(Pesten) az ifjuság száma nagyon megfogyott, — mit leginkább a vendéglősök s kávések tudnának legjobban megmondani — s igy megfogyott az iparlovagok száma is — kiket rendesen pióczáknak volt szokás nevezni — valamint a hamis játékosoké is. — Hogy mind ezeket jelenleg Pozsony fogadta ölébe, azt emliteni is fölösleges. — De ez utósóknak alig ha föl nem kopik ott az álluk; mert Pozsony a szerencse-játékok ellen olly erélyesen intézkedett, hogy attól Pest s Budának tanulni, valóban nem válnék gyalázatára.

(Mult napokban Pesten) egy nap alatt két helyen ütött ki tüz. Szerencsére azonban mindkettő rögtön elfojtatott, a nélkül, hogy a fecskendőkre nagyobb szükség lett volna; mi talán azon körülménynek is tulajdonitható, mivel jelenleg Pestről majd nem minden láng kitakarodott.

(Egy pesti lakatos legény) mult napokban vacsora alkalmával mellette ülő pajtásának azon nyilatkozatára „ne vágná kését olly mélyen a kenyérbe“ — tréfából a kést nyakához tartotta, ki erről mit sem tudván, midőn fejét hirtelen megforditá, nyakát a késbe ütötte. A szerencsétlen elvérvett, s áldozatává lőn az oktalan tréfának. Az önkénytelen gyilkos pedig bünvádi kereset alatt van.

(Csillagh Károly hazánkfia) Bécsben hősi operát irt, melly ugyanott ezen czim alatt: „Corvin Mátyás“ még talán ez évben kerülend szinpadra. — Két év mulva talán mi is megkapjuk — ujdonságul.

KÜLFÖLD.

N.Britannia. London nov. 7. Most már bizonyos, hogy a parliamentnek a királynő általi ünnepélyies megnyittatása nov. 23án fog végbe menni. Idejét az alsóház nov. 18kig tagjai föleskettetésére s a szónok megválasztására forditandja. Alig kételkedhetni, hogy a mostani szónok, az 1839dik évben megválasztott nagyon tiszteletreméltó Charles Shaw Lefreve minden ellenzés nélkül ismét megválasztatott. A franczia kormány a szónokhoz számos könyveket küldött, mint ajándokot a parliamenti könyvtár számára.

Nov. 2kán délutáni 1 órakor hunyt el rövid betegeskedés után yorki palotájában a yorki érsek a nagyon tiszteletre méltó dr. Harcourt Edvárd; ő Vernon lord legidősb fia vala, született 1757-ben, igy tehát szép kort — 90 évet élt. A westminsteri iskolában Londonban neveltetve, még fiatal korában a királynő udvari káplánja és gloucesteri praebendar volt; 1785ben oxfordi kanonok, 1791ben carlislei püspök, és 1807ben Markham érsek halála után Yorkba tétetett, melly érseki széket 40 évig foglalt el. Csak néhány nap előtt is még jó egészségnek s borutlan lételépségnek örvendett. Ő a társaság minden osztályai előtt fölötte tisztelt és szeretett főpap és a szegények jótékony atyja vala. A yorki érsekség évi jövedelme 10,000 font sterling, félannyi mint a canterburyi érsekségeé. — Továbbá főtiszt. dr. Riddell Anglia éjszaki kerülete római kath. püspökének nov. 2án történt halála közöltetik, ki községei szegényei ágyainál az „ir ragály“ alkozatává lőn. Miként a „M. Post“ közli, dr. Walsch a pápai széktől neki ajánlott westminsteri kath. érseki méltóságot idős kora s gyengélkedő testi ereje miatt el nem fogadá s a birminghami püspöki székben kiván maradni, melly dr. Wise-nek vala szánva. Az uj ir collegiumok fölötti roszalló pápai határzat s a propaganda collegiumának leiratában foglalt ama értesités következtében, miszerint Irhonban egy a löweni minta szerinti egyetem ohajtandó volna, az irhoni magas kath. főpapság — miként a „Dublin Freeman's Journal“ közli — e tervet valósulandó egy kath. egyetemet szándékozik alapitani. Egy ir püspök az aláirási ivet 10,000 font sterlinggel nyitá meg. Igy mint az érintett lap megjegyzi — a „Times“ ama gúnyolodással, miszerint a kath. Irhon nem képes saját erszényéből egy egyetemet adományozni, szégyenben hagyatik. Egyébiránt az irhoniak külföldi hitsorsosaik segélyére is számolnak, minthogy a világban a katholikusok száma a 200 milliót meghaladja. — Utósó napokban Londonban olly köd lepte be a várost, miszerint a Temzén a közlekedés gátolva volt s a kocsik kelése az utczákon a legnagyobb vigyázattal, fölötte lassan s fáklyavilágnál történt. S még is nem egy szerencsétlenség adta elő magát.

Olaszország. Turin, nov. 8. Épen most tétetik nyilvánossá a már egy idő óta az egyházi status Toscana és Szardinia között tárgyalt vámegyesületi szerződés bevégzése. Ez a legfontosabb esemény, mióta IXik Pius a háromszoros koronát viseli. Mint a szerződéshezi bevezetés mondja: azon reményben köttetett, hogy abban Olaszország többi fejedelemségei is résztveendnek.

Poroszország. Az „Allg. Preusz. Zeit.“ Berlinből nov. 12ről fölötte szomoru hirt közöl, melly főcsapáskint tekinthető a tudományok és gyakorlati mukásságu mezején, a legnagyobb csapás mindazonáltal a szenvedő emberiségre nézve. Ezen férfiu neve dr. Dieffenbach, berlini tanár, ki hivatása közepette, midőn sebészi kórodájában előadást tartana, gutaütés következtében nov. 11kén délutáni 3 óra tájban meghalt. Nem szükség e veszteség nagyságát mutogatnunk, mert azt mindenki, egész Németország, az egész tudományos világ ismeri s velünk eléggé érzi!

Sveicz. Bernben nov. 6án délben Krusinski gróf lengyel, ki 1838 óta Bernben tartózkodott, ugyanazon nap este Stettler-Bonstetten felsőbb parancs következtében a rendőrség által elfogatott s fogságba tétetett.

Bodenseei tudósitások szerint nov. 10kei esteig az egész harczvonal föl leend állitva és csütörtökön (nov. 11.) a megtámadás meg fog kezdődni. A megtámadási tervet senki sem tudja, még a főtábornok segédtisztjei sem. A katonaság között Dufour-nak ezen furcsa nyilatkozata kering: „Ha azt tudnám, hogy ingemen hadi terveim legkisebb nyoma látszanék, ezer meg ezer darabra szaggatnám.“ Tegnap este a gyorskocsi azon hirt hozá, hogy a thurgaui és zugerni seregek között véres összeütközés történt.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

☞ Épen most jelent meg s kapható Pesten Müller testvérekknél s általa minden hiteles könyvárusnál, és e lap szerkesztőségénél, Pozsonyban pedig szinte e lap szerkesztőségénél Ispotály utcza Csenkey-ház 2ik emelet, az udvarban, és Schwaiger József könyv- mü- s hangászat kereskedésében, hosszu-utcza 97dik sz. alatt kapható:

Az Ellenzék sérelmei.

Tartalma:

A részek visszakapcsolása.
A horvátügy.
és
A honti sérelem érdemében.
Lipthay Sándortól.
Nagy 8adrét. Ára 1 ft 20 kr. pengő p.

Csödök.

42621. A szepesi XVI. koronai város kerületének jelentése szerint Felka város tanácsa néhai Bader András ottani polgár elleni csődper megnyittatására folyó évi dec. 16dik napját tüzte ki, tömeggondnokká Krompacher Adolf városi főjegyzőt, perügyelővé pedig Krompacher Ede hites ügyvédet nevezvén ki. Kelt oct. 22kén 1847.

42649. Pest város tanácsának fölirása szerint néhai Barta János és özvegye született Mülcz Magdolna hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 20kára tüzetvén ki, tömeggondnokká Grätzer Antal, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 12kén 1847.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 18-kán: Vicomte Letorières. Franczia vigjáték 3 fiban.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

595. szám 1847. Vasárnap nov. 21.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket felvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 418. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőséghez czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezétől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. — Országgyülési közlemények. (II. országos ülés; III. és IV. kerületi ülés). — Törvényhatósági tudósitások. Borsodból (közgyülés folytatása). Pestből (közgyülés vége). — Pozsonyi ujdonságok. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. Spanyolország. N.Brittannia. Franczíaország. Sveicz. Olaszország. Mexico.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Országbiró ő nmlga alországbirájává szerepi Kelemen Jánost, országbirói hivatala itélőmesterévé pedig Hubay József — királyi személynöki itélőmestereket nevezte ki.

Ő cs. kir. ap. felsége a marmarosi k. kincstári igazgatóságnál megürült ülnöki állomásra Miller Ferencz eddigi szigethi k. kincstári tisztartót kegyelmesen érdemesitení méltoztatott.

Országgyülési közlemények.

Im most közöljük ő császári királyi fönségének az ország nadorának 1847. évi november 15kén országos elegyes ülésben mondott székfoglalási beszédét.

„Méltóságos főrendek! Tekintetes Karok és Rendek! Ezen komoly pillanatban, hol először ülök nádori székemben, őszintén megvallom, elfogultság vegyül azon tiszta örömérzethez, melly keblemet eltölti, midőn az ország nádorává kikiáltatván, egy illy nemzet bizodalmát látom bennem egyesülni. — S ki olly mélyen érzem, mennyire vagyok az országos Rendeknek eme bizodalmukért lekötelezve; érzelmeim kifejezésére szót alig találok. — Mindenek előtt szent örökség gyanánt veszem át azon kötelességet, hogy boldogult atyám nevében, ki a mult országgyülést — mintegy előérzetében azoknak, mik beteljesedtek — maga mondá utósónak, mellyen elnökölt, forró köszönetet mondjak e székről az országos Rendeknek azon tiszteletért és szeretetért, melly a dicsőültet e helyen környezé; s hálával emlékszem, hogy mig egymást váltak föl a nemzet képviselői azon számos országgyüléseken, mellyeket Ő vezérelt, — az irántai bizodalom változatlan maradt mind végig. — Érzem jól, hogy dicső emlékének köszönhetem nagy részben azon hő rokonszenvet, mellynélfogva az országos Rendek szabad választása engem emelt e székbe. Hadd mondjam azért el e helyről is fiui bánatom és polgári tiszteletem fohászát: „Legyen áldott az ő emlékezete“! — S most méltóságos főrendek, és tekintetes Karok és Rendek! ismétlem azon ünnepélyes fogadást, mellyet ő felségének tevék, hogy éltem föladata leend: hivatalomnak, mellyet a nemzetnek ő felsége által szentesitett bizodalmánál fogva viselek, becsületesen megfelelhetni. — Nem akarok sok szót mondani, hosszu igéreteket tenni e perczben, midőn keblem csordultig telve van érzelmekkel. — Hiszem, hogy egy egész nemzet olly bizodalma, minő irántam három nap előtt nyilvánult, elég erős lesz ingadozás nélkül bevárni az időt, mikor tenni foghatom azt, mit most csak igérhetnék. — Gyakran fogok tanácsukra szorulni; ne vonják ezt meg tőlem, kinek minden lépteit atyám példája vezérlendi, s ki a tiszta hazafiság utjától soha eltérni nem akarok. — Midőn tehát az országos Rendeket legőszintébb szives hajlandóságomról biztositom, ismétlem kérésemet: legyenek támaszaim; dolgozzunk bizodalommal egymás iránt, s egy értelemben a trón s haza elválaszthatlan javán; hogy igy, ha a magyarok Istene megsegit, a késő utókor is elmondhassa poraink fölött: kimultak — de tetteikben élnek!!“

A királyi személynöknek ő cs. kir. fönsége az ország nádora székfoglalási ünnepélyekori (mult számunkban igért) beszéde.

„Fönséges cs. k. főherczeg, országunk nádora! M. főrendek! T. KK. és RR! A közbuzgalomnak, ragaszkodásnak, hódolatnak, — melly cs. kir. fönséged iránt az ország minden részében nyilvánult — nincs kitünőbb példaja honi történetünk évkönyveiben. — Tanusitá ez uttal a magyar a kegyeletnek, a hálának szent érzetét, mellyel a felséges uralkodó ház iránt rendületlenül viseltetik; mellyel fönséged boldogult atyjának, e hon halhatatlan emlékü jótevőjének különösen tartozott; — tanusitá e nemzet azon közértelmi tehetségét, melly szerint nem annyira fölfogta, mint áthatva lőn azon igazság érzetétől, miszerint cs. kir. fönséged magas egyéniségében keresse a hon boldogságának egyik leghathatósabb biztositékát; — tanusitá végre a polgári egyetértés üdvös erényét, melly minden vélemény-osztályzat és szin-különbség nélkül, szebb összehangzással, mint cs. kir. főherczegségéd fönséges személyében, soha nem központosult. — E magasztos látvány sokszoros örömérzettel tölté el minden honfi kebelét. Örültünk azon boldogitó szerencsének, miszerint cs. kir. fönségedet hazánk javára megnyerhettük; örültünk azon szivemelő hódolatnak, mellyela nemzet által fönséged tündöklő erényei méltányoltattak; de örültünk egyszersmind saját nemzetünk jellemének is, örültünk a legnemesebb indulatok iránt bebizonyult fogékonyságának, mellyet épen e hódolat által tanusitott. — Nem fogom a tetőzött közörömérzetnek, nem ama buzgó ohajtásoknak, és a hon érdekében táplált sokoldalu reményeknek — mellyek fönségedet az ország első hivatalára, a nádori méltóságra követik — szavakbani előadását megkisérteni. Mindezek a legjelesebb szónoklatok, és még hathatósban a nép arczain lángoló lelkesedés által már kifejezve valának. És mindezeknek teljesülése a méltányosság és lehetőség határai közt önként következik, miután ha valakinek, úgy cs. kir. fönségednek, kiben a jellemi erő a nép bizalmával olly kitünő mértékben egyesül, sikerülend a nádori hivatal magas föladásának megoldása, sikerülend, mint a király és ország közti törvényes közbenjárónak, a kölcsönös bizalom kapcsait mindinkább erősiteni, s ennek szilárd alapjain a közjót előmozditani. — Áldást esdünk tehát cs. kir. fönségedre! áldást és oltalmat az isteni gondviseléstől ama dicső pályára, mellyre fényes születése, fényes egyénisége szerint milliók közől hivatva van, hogy felejthetetlen atyjának megkezdett nagy művét folytatva, a hon boldogságát eszközölje, és azt a késő maradékok során át biztositsa: mig fönségednek nagy nevét halhatlan érdemei, a jelen és utókor forró hálája, és a dicsőség fénykoszoruja örökitendik.“

Pozsony, november 16.

Hik országos ülés egyedül a Rendeknél. (Elnök: kir. személynök ő mlsága; jegyző: Hubay J. országbirói itélőmester. Tárgy: kir. előadások fölolvasása. Ülés kezdete: reggeli 9 óra.)

Zarka János k. személynök: a k. k. előadások föl fognak olvastatni.

Hubay J. olvassa a k. k. előadásokat. Ennek végeztével,

Tarnóczy Kázmér, mint sorszerinti kerületi elnök, kéri a mlságos kir. személynököt, hogy a k. k. előadásokat adná által, hogy azonnal kerületi tanácskozás alá vétethessenek. (Elnök személynök a k. k. előadásokat átadja, s miután az országos ülésnek mai napra semmi más tárgya nem volt, az országos ülést eloszlatja; mire az országos ülés átváltozott kerületi ülésre.)

Hik kerületi ülés. (Elnökök: Tarnóczy Kázmér Nyitra és Lónyay Gábor Zemplénmegyék követei. Jegyző: Asztalos Pál Marmarosmegye követe. Tárgyak: a ker. jegyzők választatásának eredménye; a kerületi ülés tanácskozmányainak mikénti hiteles közzététele; országgyülési szabad ujság; az országgyülési tanácskozmányoknak hirlapok utjáni szabad közzététele; sajtó törvények iránti előleges kivánatok; e tárgybani törvényjavaslatot készitő választmány kiküldetésének megállapitása. Ülés kezdete: reggeli 9½; ülés vége: déli 12½ óra.) *)

Tarnóczy Kázmér. (Elnök) elölegesen bejelenti a kerületi jegyzők választatását tárgyazó szavazatok eredményét; elválasztattak ugyan is kerületi jegyzőkül: Szentkirályi Móricz, Pest-Szemere Bertalan, Borsod- ifijabb Asztalos Pál, Marmaros- és Szabó Miklós Vasmegyék követei. Továbbá a városok részéről Házmán Ferencz Buda- és Csausz István Nagybánya-városok követei. A mai kerületi ülésre közfölkiáltással jegyzőül ifj. Asztalos Pál választatott meg.

Szemere Bertalan, a kerületi jegyzőségről leköszön, s kéri a Rendeket, hogy e hivataltól mentsék föl. (Kérelme el nem fogadtatott, s a közkivánatnak engedve leköszönését visszavette.)

Lónyay Gábor (elnök.) Nehogy valami zavar történjék a szónokok följegyzésében, miután a követeket mind nem ismeri: kéri azon követ urakat, kik először most vannak az országgyülésen, hogy neveiket, midőn szólani akarnak, irásban adják be.

Babarczy Antal. Már az első kerületi ülésben, midőn a nádorválasztás módjának meghatározása iránt tanácskozánk, valék szerencsés egy inditvánnyal előállani, melly, meg vagyok győződve, nem mintha a tek. kerületi Rendek közrészvétére nem talált volna, de mivel még akkor időelőttinek tartatott, pártolást nem nyert, — és épen a tek. ker. Rendek ezt tartó többsége iránti méltányló tiszteletem okozá, hogy inditványomnak az országos ülésbeni ismétlésétől elállottam. —

Most azonban, midőn a nádorválasztás a nemzet közörömére a legdicsőbb módon már végrehajtatott, elengedhetlen kötelességemnek ismerem, hogy inditványom ismétlésével küldöim határozott akaratának hódoljak. — Ugyan is küldöim, midőn a f. évi január 13kán a magyar égnek félszázadon túl fényesen ragyogott csillaga, a felejthetlen nagy nádor, a kérlelhetlen sors örökké gyászos rendelete szerint sirba szállt, mély gyászba borulának; mert a magas elhunytban nemzetiségünk fejlesztőjét, — ősi alkotmányunk hü őrét, — a nemzet és király között gyakran nehéz körülmények között erélyes közbenjárót, országgyülési tanácskozásainknak, a kor igényeit mindenkor méltánylani tudó tapasztalt vezetőjét, — ezekben a hazafiui túlhévnek bölcs tapintatu mérsékllőjét, ellenben a helyben maradni akaró tespedésnek folytonos és határozott ellenét, — szóval: nemzetünknek mindenkor jóra vezető tanácsadóját és atyját siratták; — és bár felséges koronás királyunknak népei boldogságára irányzott atyai kegyelme a bús nemzet könyeit, mostani nádorunknak királyi helytartójává nevezésével letörleni sietett, és bár a csak imént teljesitett szerencsés nádorválasztás egy szép jövő varázskulcsát kezünkbe is adá — még is a hálás nemzethez illőnek ismerem, hogy ép azon pillanatban, midőn magát boldognak olly méltán érezi, ünnepelje azon nagy férfiunak, a magyar előtt, mig magyar lesz örökké kedvességben maradandó emlékét, ki, a nádorsága első szakában dühöngött véres háboruk terhes körülményei közepette is megőrzé a nemzet atkotmányos jogait; — ki azon gyászos időszakban is, midőn a magyar ősi alkotmányának megsértését keserüen fájlalta, erélyes és bölcs közbenjárásával helyre állitani tudá a király és nemzet közt ingadozni kezdett bizodalmat; — kinek az adózó nép, jogainak és kötelességeinek törvény általi meghatározását leginkább köszönheti; — ki a különböző vallásuak közötti méltányosb állapot előidézésén olly ernyedetlenül munkálódott; — kinek nemzetünk és nemzetiségünk iránti hő szeretete, és mintegy nemzet- családunkbani beleolvadása leginkább idézé elő azon százszor szerencsés eseményt, melly szerint nagy Mátyásunk kora óta letünt több századok után először hallá a magyar — a magyar királyt nemzetéhez magyarul szólani; — kinek tehát nyelvünk és ezzel nemzetiségünk azon polczrai emelését hálásan köszönhetjük, honnan derült arczczal, és nyugodt megelégedéssel tekinthet a magyar az ismert világnak minden népeire!! Ezeknél fogva inditványozom, hogy minden egyéb tárgyak tanácskozásba vétele előtt, ő fönségének a félszázadon tul hivataloskodott, és még is korán elhunyt néhai nagy nádornak, örökké kedvességben maradandó emléke, egy külön törvényczikkben örökitessék. — (Inditványa közhelyesléssel fogadtatott, s bár a hallgatóság a szabad szólásnak s törvény s alkotmánytiszteletnek nem legkitünőbb példáját adá beszéde alatt, mindazáltal szónok szokott jeles előadásában legkevésbbé sem engedé magát zavartatni.)

*) A mai kerületi ülés közlésében legkevésbbé fog rendet találni az olvasó; és pedig azért: mivel ez ülés tanácskozmányának folyama, minden rendet nélkülözött, s nagyon is érezhetővé tette a rendes elnökség szükségességét; de olly terjedelmet sem fog találhatni az olvasó, mint a millyet közlő, minden ülésnek adni, a nyilvánosság tekintetéből forrón ohajt; nem adhat pedig olly terjedelmet; mert a hallgatóságnak csaknem fönhangoni conversálása, a követek előadásait részint érthetetlené tette; részint pedig, miután közlő, leginkább csak emlékező tehetségének használatára van szoritva — gyorsiró nem levén — a körülöttei zsibongások, nagy részét kiverék emlékéből a mondottaknak... E körülmény, komoly figyelmét igényli minden szabad szellemü becsületes polgárnak; minden nyilvánosság barátjának, s főkép a nemzet képviselőinek, kik ha valódilag szivükön viselik a nyilvánosságot, kötelességük elsője közé számitandják, a hallgatóságnak, valóságos hallgatósággá tételét. Közlő.

Tarnóczy Kázmér. Ugy látszik, hogy a Rendek az inditványt közhelyesléssel határozatul elfogadák; most tehát következik a napló-censorok választatása; akarják e azt a rendek jelenleg tanácskozás alá venni, s a választási módot ujolag megvitatni. (Fölkiáltások: „maradjon a régi.“) Tehát méltóztassanak holnap beadni a választott censorok neveit.

Bernáth Zsigmond. Helyesli Csongrád inditványát; de nem tartja elegendőnek, hogy a dicsőült nádor érdemei egyedül csak puszta törvényczikk által örökitessenek; hanem megyéje meghagyásából kivánja, hogy más nagyszerü, a boldogultnak érdemeihez méltó emlék által is örökitessék; kivánja pedig ezt annál inkább s annál biztosabb eredménnyel, mivel tudja, hogy ezt több megyék is utasitásul adák s ohajtják.

Szabó János. Küldői szintén azt kivánják, hogy a boldogult nagy nádor emléke, nemcsak törvényczikk által, hanem más közhasznu maradandó emlék által is örökitessék, s e czél elérésére a szükséges költségeket is megajánlák.

Kende Zsigmond. Az elhunyt félszázados nagy nádornak emlékét, nem csak törvényczikk, hanem magasztos érdemeihez méltó szobor által is kivánja megyéje nevében örökiteni.

Ifj. Asztalos Pál. Kerületi üléseinknek fontossága az, hogy a törvények kezdeményezése itt történik; itt vettetik el azon mag, mellynek csiráiból fejlenek törvényeink; ki kerületi tanácskozmányainkat nem ismeri, az előtt a nemzet törvényei genesisének története elvesz; igy történt az eddig; és sokan küldőink közől csodálkoztak az országos ülések határozatain, mivel azoknak előfejleményét, a kerületi tanácskozásokat nem ismerték; nem ismerték pedig azért, mert a kerületi üléseknek, mint nem diplomaticai erejüeknek, naplójuk nem volt. Küldői kötelességévé tették ezt sürgetni, s ha eddig nem sikerülhetett is, nem következés, hogy ezután se sikerüljön. Sokért küzdött már a magyar, minek nehezen érhette el sikerét; apáink 300 évig küzdöttek a magyar nyelvért, s csak nekünk utódaiknak lehet szencséjük, küzdelmeik eredményét teljesen élvezhetni s királyunk ajkáról a magyar szót hallhatni.... Kivánja tehát: hogy bár mi akadályok gátolhatták is eddig a kerületi naplók életbe léptetését, azok elháritatván, méltóztassanak a Rendek, a kerületi ülések rendes naplóvitelét elhatározni. —

Mocsonyi Péter. A törvényczikken kivül, más emlékkel is kivánja a boldogult nagy nádor érdemeit megyéje nevében örökitetni.

Kenéz Mihál. (Jász-kún ker. köv.) A dicsőült nagy nádor érdemei a jász-kúnok kebelében is örök hálaemlékkel élvén, szintén a törv. czikken kivül külön emlék által is kivánja a boldogultnak halhatatlan érdemeit örökittetni.

Csanád megye követe. *) Nem elégszik meg a puszta törvényczikkel, hanem kivánja, hogy valamint életében a boldogult nagyférfiu, hazánk müiparos emelkedésének szentelte áldásos élte törekvéseinek nagy részét; illő, hogy a nemzet ne feledje a nagy szellemnek ez ujintését, s azon hálaemléket, mellyet halhatlan érdemeinek emelni kiván, olly irányban létesitse, melly a nagy elhunyt boldogságunkra irányzott müködéseinek, halála után is kifolyó eredménye legyen; és az legczélszerübben eléretik az által, ha emlékül müegyetemet állitunk föl! (Éljen).

Szentkirályi Móricz. Azt hitte, hogy a vitatás alatt levő tárgy, jelenleg tanácskozás alá nem jő, miután a dolgok rendes menete szerint először is a tanácskozó testületnek megalakitásáról kell gongoskodni.... s csak midőn ennek kérdésein tul estünk, haladhatunk tovább... Nem azért emliti azonban azt, mintha a boldogult nagy nádor áldásos emlékének örökitéséről, bár mikor is koránnak tartaná tanácskozni; épen nem; mert ha van megye, melly hálával van lekötve a nagy elhunyt emlékéhez, ugy az főleg Pestmegye, melly vele, mint főispánjával, nem csak hogy a legszorosabb összeköttetésben volt; de az igazságnak hódolva, tartozik kimondani, hogy egyedül a nagy elhunyt törvény s alkotmány kegyeletes szeretetének köszönheti belcsendét s nyugalmát.... Pestmegye tehát, nem csak törvényczikk által, hanem közhasznu intézet által is ohajtja s akarja örökiteni a dicsőült emlékét... és egyelőre elégnek véli csak ennyit kimondani; mi légyen azután, azon közhasznu intézet? erről, ugy hisszi, majd akkor tanácskozhatnak s határozhatnak a Rendek, ha egyszer az országos pénztár tőkéje meg lesz alapitva, s ennek erejéhez mérhetik hálájuk örökitésének miségét. (Helyes)

Tarnóczy Kázmér. (mint elnök) Kivánják e a Rendek, hogy a kerületi napló kérdését eldöntsük; s akarnak e hozzá szólani, miután eddig senki sincs följegyezve?.

Szentkirályi Móricz. Ha senki sincs följegyezve, tehát szól: ezen kérdésnek már a mult országgyülésről vannak anteactái; a kerületi naplót, részint hogy a kerületi ülésben tartott fontos discussiok a nyilvánosság elöl el ne vesszenek, részint a követeknek küldöik irányában tartozó felelősségük tekintetéből a mult országgyülésen is ohajtották a Rendek; ohajtásukat határozattá is emelék; azonban annyi akadállyal kellett ez ügynek megküzdeni, részint azért, mert sem vállalkozó, ki e naplókat vigye, sem ki kinyomassa, nem akadt; részint pedig azért, hogy midőn a kerületi Rendek e naplóvitelbe maguk bele kezdtek, terjedelmessége, s roppant munkát igénylő természetüknél fogva, — csak hamar abba kellett hagyniok... Ez okoknál fogva a kerületi naplók vitele tökéletesen impracticabilisnak mutatkozván, vitelük abban maradt. Hogy azonban elégtétethessék azon követelésnek, melly a követeknek küldöik iránt tartozó felelősségükből ered, erre már a mult országgyülés is talált föl a kerületi naplón kivül más kivihetőbb s igy alkalmasabb expedienst, mi abból áll: hogy a kerületi naplók helyett ker. jegyzőkönyvek vitessenek, mellyek mindenkor a kerületi elnök s jegyző által contrasignáltassanak s igy hitelességük biztosittassék. Ő tehát részéről inditványozza a kerületi jegyzőkönyveket, mellyek szerkesztését a Rendek közől némellyek vállalnák el.

Tormássy János. A nyilvánosság, köztudomás szerint, szabad sajtót kiván; mivel azonban szabad sajtónk nem volt, s a nemzet a nyilvánosságot ohajtotta; — ez ohajtás többfélo javaslatokat, a szabad sajtó hiányát pótolandókat, idézett föl. Némellyek kerületi naplót, mások országgyülési ujságot akartak; mind ez azonban nem létesülhetett, mert nem találkozott vállalkozó.... Ezen inditványok még az 183¾ki országgyülésen, tehát azon időben keletkeztek, midőn a hirlapok a tanácskozásokat épen nem; sőt még a határozatokat is csak kivonatban közölhették.... Ezen idők azonban elmultak, s most a sajtó sokkal szabadabban mozog, s a tanácskozásokat is terjedelmesen közölheti. Ő tehát sem kerületi naplót, sem országgyülési ujságot nem akar; hanem kivánja, hogy a tanácskozások egyedül a hirlapokban közöltessenek; hogy pedig ez, minél szabadabban s igy minél terjedelmesebben történhessék, inditványozza: hogy addig is, mig a szabad sajtó ügye törvény által biztosittatik, kérjük meg nádor ő fönségét, miszerint eszközölje azt, hogy a hirlapok az országgyülési tanácskozmányokat, minden censurai megszoritás nélkül közölhessék. —

Sebestyén Gábor. Lehetetlen hogy a kerületi naplót ne pártolja; de nem ugy, mint a mult országgyülésen; mert mi történt akkor a naplóval? elzárták, hogy senki se lássa; ő kivánja, hogy legyen kerületi napló, de ugy, hogy közrebocsátassék s kinyomattassék. Kivánja, hogy legyen országgyülési ujság is; mert a közönséges hirlapok sem elég terjedelemben, sem elég hitelességgel nem közölhetik a tanácskozások folyamát, miután még a szólók nevét sem szabad kitenniök. Küldői tehát ohajtják, hogy legyen országgyülési ujság, mellyben a szónokoknak neve és szónoklataik hitelesen bejöjjenek, a nélkül azonban, hogy a szónokok előadásai birálgattassanak. —

Schnée László. Küldői országgyülési hirlapot kivánnak, egyedül az országgyülés fölügyelése alatt, addig is, míg a szabad sajtó létesitethetik. —

Tolnay Károly. A kerületi jegyzőkönyvet illetőleg pártolja Pest inditványát, de a mi Békését illeti, ehez nem járulhat: mert ha mi fölirás utján fogjuk szorgalmazni, hogy a sajtó szabadabb mozgalmat nyerjen; akkor elismerjük azt, mit eddig a törvényhozás elismerni soha sem akart, hogy a kormánynak censuralis joga van. Már a mult országgyülés is huzamosabb vitákba ereszkedett az iránt, hogy mennyire szükséges a szabad sajtó. Sikerült némellyeknek, kik a gondolat szabad szárnyait szegni törekednek, a sajtót elnyomni; de ezen törekvés az ember természetével ellenkezik, s igy meg kell előbb utóbb hiusulnia. A nyilvánosság a legfőbb nemzeti kincs: az értelmiség fejlesztője, a közvéleménynek érlelője, s a legigazságosabb biró, a polgárok tettei fölött; a nyilvánosság már csak azért is szükséges, miután vannak bünök, mellyeket egyedül csak nyilvánosság által lehet megbüntetni; s vannak személyek, kikhez nem lehet másként férni, mint a nyilvánosság által; ez okból kivánja, hogy országgyülési szabad sajtó létesittessék, általában pedig repressiv törvények mellett szabad sajtót kiván. —

Balogh Kornél. A kerületi jegyzőkönyvet pártolja, s ennél fogva inditványozza, hogy a ker. jegyző, már a mai tanácskozást is jegyezné föl. —

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). Méltóztatnának a ker. Rendek előbb elhatározni: naplót akarnak- e, vagy jegyzőkönyvet?

Balogh Kornél (beszédét folytatva). Küldői utasitása szerint országgyülési hirlapot kiván, azon censura mellett, melly az országos naplókat birálja.

Somsich Pál. Miután a kerületi ülések nagy fontosságra emelkedtek, szükséges, hogy azok tanácskozmányai hitelesen föl is jegyeztessenek; mert különben jövőre a törvény magyarázója nem fogja ismerni azon forrásokat, honnan a törvények fölmerültek. Átlátták ennek igazságát a Rendek, csak a módot nem találták föl mind eddig, melly által ezen ohajtásukat teljesitsék. Elhatároztatott a ker. napló; kerestettek vállalkozók, de nem találtattak; ez okból mások kerületi jegyzőkönyvet kivántak.... Küldői azonban ezt elégségesnek nem tartják; ők megakarják érteni azon indokokat, mellyek a törvényhozó testületet, ez vagy amaz törvénynek életbeléptetésére birták. E szempontból kiindulva, ha a kerületi naplók nem létesitethetnének, legalább országgyülési szabad ujságot kivánnak, egyedül az országos testület fölügyelése alatt... Küldői a szabad sajtónak pártolói, s kivánják, hogy sajtótörvények hozassanak; addig azonban, mig ez történnék, jelenleg a diariumra szavaz, mellyre ha magán vállalkozó kiadóul nem találkoznék, küldői készek a napló kiadására költséggel is járulni.

Szegedy Sándor. Küldői egyenes meghagyásából, kik a nyilvánosságnak hő barátai, mind a kerületi napló vezetését, mind az országgyülési ujságot pártolja, s addig is, mig sajtótörvények jöhetnek létre, Békés inditványát is pártolja. —

Justh József. (terjedelmesb beszédét a hallgatóság folytonos zúgása s fönhangoni társalgása miatt, minden részleteiben kivenni nem lehetett; pedig a mai ülésben a sajtó ügyére nézve ez volt a legérdemlegesebb szónoklat, mellyre többször történt hivatkozás, sőt határozat is következett. Ismét egy plausibilis okszer azok ellenében, kik Isten tudja, milly ficzamult elme-iránynál fogva, a hallgatóságnak féktelenségében keresik a nyilvánosságot, holott az által a nyilvánosság egyenesen akadályoztatik). Előtte is tagadhatatlannak látszik, hogy a ker. üléseknek diplomatikai hitelességgel kellene birni; ez okból senki nálánál buzgóbb pártolója nem volna a ker. naplónak, ha az kivihető lenne; de miután már ezt a mult országgyülés is megkisérlette és semmi sikere nem volt; azért: mert nem volt ugy szerkesztve, mint kellett volna, s a rosz szerkesztés által egészen czélszerütlenné vált. Ha a kerületi naplót hitelesen s czélszerüen kivánjuk szerkesztetni, arra gyorsirók szükségesek; már pedig 1-ör is gyorsiróink sincsenek elegendő számmal; 2-or pedig ha volnának is, miután jelenleg az országos ülések naplói havonkint 500 pftba kerülnek, a kerületi ülések naplói legalább is 800—1000 pftba kerülnének, s mivel magán vállalkozók arra nem akadnak, kérdés: elvállalják-e a megyék ezen költséget? erre még először utasitást is kellene kérni; neki legalább ezen költség megszavazására utasitása nincs. Nem szavazhat tehát a ker. naplóra; hogy azonban a kerületi üléseknek, az annyira kivánatos hitelességük még is legyen, szavaz a ker. jegyzőkönyvre, s nézete szerint ennek terjesztésére jó volna némelly követ urakat fölkérni, s miután az irnokoknak ugy sincs dolguk, ezen jegyzőkönyveknek leirásával őket elfoglalni. A mi a 2-ik kérdést, az országgyülési ujság kérdését illeti; erre való nézve kijelenti, hogy nálánál senki sem nagyobb barátja a nyilvánosságnak, s igy minden eszközt, mi ezen czélhoz vezet, örömmel karol föl.

Ez országgyülési ujságra nézve azonban, ugy

*) A fölszólaló követ urat névszerint nem ismervén, kénytelen vagyok az általánosság mellett maradni a névkitételben. Közlő.

hiszi, hogy bármilly plausibilis argumentumok hozassanak is föl, épen ezen plausibilis argumentumok buktatják meg azt. Az országgyülési ujság kérdése alatt a szabad sajtó kérdése lappang; ez azonban sokkal fontosabb tárgy, mint sem hogy azt ez által egyelőre könnyedén el lehetne dönteni... Jól tudjuk, hogy nálunk a censura csak provisorium a sajtótörvények megalkotásáig, s már 1839ben inditványoztunk sajtótörvényeket, azonban mindeddig még az elömunkálatokat sem birjuk, mert mindig az országgyülés végén történt az, minek kezdetén kell vala történni. — Ő anomaliát lát abban, hogy épen akkor, midőn a sajtónak általánosan szabadabb mozoghatást akarunk kivivni, egyedül egy országgyülési ujságra pontositjuk össze törekvéseinket, a többi lapokat pedig censura alatt hagyjuk nyögni. Azt, hogy ő felségének fölirjunk, ő sem javasolja, mert ez által tényleg elismernök a censurát; hanem inditványozza: hogy neveztessék ki most mindjárt, ez országgyülés kezdetén választmány, melly sajtótörvényjavaslatot készitsen; addig pedig érjük be a közönséges ujságokkal, s hogy ezek addig is szabadabban mozoghassanak, ennek eszközlésére kérjük föl nádor ő fönségét. Az országgyülési ujságot több practicus okoknál fogva nem pártolhatja; és pedig először is azért, mert drágasága miatt nem lenne elegendő előfizetője, s a szegényebb osztály nem olvashatná; 2-or pedig a helyett, hogy a nyilvánosságot terjesztené, épen ellenkezőt eszközölne: mert csak a gazdagabbak tarthatván ez ujságot, s miután sokat fizetnek érte, más ujságokat nem tartanának, s ez által az előfizetők a közönséges hirlapoktól elvonatnának, s igy könnyen megtörténhetnék, hogy ezek megbuknának, s akkor a szegényebb osztálynak nem volna mit olvasni stb. stb.

Bónis Sámuel. A mi a ker. napló s jegyzőkönyv közti választást illeti, a naplót nem pártolhatja, bár mennyire ohajtaná is, miután arra elegendő közönséget nem kaphatunk, hogy föntarthassuk; szavaz tehát Pesttel a jegyzőkönyvre, azon hozzáadással: hogy a határozatok mellé az üzenetek és törvényjavaslatok is betétessenek, ezekből kitetszvén az indokok, mellyek a törvényhozó testületet e vagy ama határozatra birták. Mi a sajtó szabadabb mozoghatását tárgyazó föiirást illeti, akár ő felségéhez intéztessék az, akár pedig csak a nádor kéressék föl, nem pártolhatja, mert ez által elismernök a censura lételét. E helyett országgyülési szabad ujságot kiván.

Papszász Lajos. Az alkotmányos élet mozgalmainak leghübb öre a nyilvánosság, s a szellemi élet fejleményeinek egyedüli közlönye a szabad sajtó. Küldői a nyilvánosságnak hő barátai, ennél fogva ő mindent pártol, mi e tekintetben czélhoz vezet. A censurát, mint elöleges vizsgálatot, törvényellenesnek nyilatkoztatja, s épen ez okból nem járulhat a föliráshoz, e tekintetben Zalával szavaz. Részéről ő is ohajtja az átalános szabad sajtót; addig is azonban, mig ez létesittethetnék, országgyülési szabad ujságot kiván. —

Olgyay Titus. Ohajtja ő is, hogy mi a kerületi ülésben történik, az köztudomásra jöjjön; e végből kivánná a kerületi naplót; de miután ez kivihetetlen, Pesttel a jegyzőkönyvre szavaz Szabolcs hozzáadásával. A sajtó ügye sokkal fontosabb dolog, hogy sem most a fölött röviden határozhatnánk, e tárgybani nézeteinek nyilvánitását, azon időre tartja föl, midőn e fölött érdemleg fognak vitatkozni; most azonban országgyülési szabad ujságot kiván. Küldőinek nézete az: hogy minden beszédek, mellyek itt mondatnak, a politikai lapokba betétessenek; erre két mód van; 1sö az: hogy a politikai sajtónak átalában az országgyülési tudósitásokat illetőleg szabadabb mozoghatás eszközöltessék, 2or hogy országgyülési szabad sajtó létesittessék; ő felségéhez a fölirást nem pártolhatja, de a nádort czélszerünek látja fölkérni, hogy a politikai sajtónak az országgyülési tudósitásokat illetőleg szabadabb mozoghatás eszközöltessék.

Temesváry István. Egyedül az országgyülés kezelése alatt álló országgyülési hirlapot kiván, s Pest inditványát pártolja.

Vidos József. (A hallgatóság conversálása miatt beszédét jól kivenni nem lehetvén). A jegyzőkönyvet Pest inditványa szerint pártolja; pártolja Békését is annyiban, hogy ha a nádor kéressék meg, a sajtónak, az országgyülési tudósitásokat illetőleg, szabad mozoghatása eszközlésére. A kerületi választmány kiküldéséreTurócz inditványához csatlakozik.

Latinovics Lajos. Küldői kivánsága az, hogy az országgyülési iratok hitelesek legyenek, s hogy a törvényhozás eredményének indokai a késő korhoz is eljussanak. Országgyülési naplót kiván; ha pedig ez kivihető nem lenne, Pesttel szavaz.

Gróf Andrássy Manó. (A mennyiben kivánságát kivehettük.) Az országgyülési ujságot illetőleg semmi biráló választmányt nem tart szükségesnek, korlátlannak akarja a szabad sajtót, s azon megyével szavaz, mellyik legszabadabb sajtót kiván.

Simon János. A kerületi jegyzőkönyvet kellene pártolnia; de miután ezeknek hasznát ugyis senki sem veheti, ő országgyülési szabad ujságra szavaz.

Tarnóczy Kázmér. Az eddig történt inditványok közől őt egyik sem elégiti ki. A nemzet soha sem ismerte el a censurát, s igy Békéssel nem tarthat, mert inditványa által egyenesen elismertetnék a censura, s igy praejudicálnánk azon jogoknak, miszerint az ország a censurát el nem ismeri. Ahoz sem járulhat, hogy az országgyülési ujság a Rendek birálata alatt legyen; mert ez által épen akkor, midőn a kormány censuráját akarjuk mellőzni, egy másikat, saját magunk censuráját állitjuk föl. Nézete szerint az országgyülési hireket privát emberek kezelésére kell bizni, s legalább mi magunk ne ismerjük el, hogy censuránk van. A jegyzőkönyvet nem pártolhatja; jegyzőkönyvet csak olly testület vihet, melly érvényes határozatokat hoz, mellyeknek hitelességeül a jegyzőkönyv szolgál; a kerületi ülések azonban, nem organisált ülések, itt nem hozatnak határozatok, hanem csak egyedül előtanácskozmányok történnek, s olly megállapodások, mellyek irányul szolgálnak az országos ülések határozatainak; ő tehát a kerületi naplóra szavaz; mert csak ebből ismerhetik meg a küldők a törvényszerzés indokait, s épen ez a födolog. Nem is látja a diariumot kivihetlennek; megyéje nevében erre költséget is ajánl.

Pázmándy Dienes. A kerületi ülések magukban hordják csiráját a törvényeknek, s szabadabb szerkezetüknél fogva azt eszközlik s előkészitik, hogy az országos ülés is szabadabb legyen. A kerületi üléseknek szükséges, hogy jegyzőkönyvük legyen, különben magunk csökkentenök autenticitását ezeknek. A kivitelre azt hiszi legalkalmasabbnak, ha a Rendek egy egyént fölfogadnak, ki a jegyzőkönyvet vezesse s a hét végével hitelesités végett az elnöknek bemutassa. A mi a szabad sajtót illeti, eben kettő a választás: országgyülési szabad ujság és a kerületi napló. A kerületi napló kivihetetlen levén, ugy hiszi, sokkal inkább czélt érnek a Rendek, ha „Országgyülési Ujság“ helyett, kieszközlik, hogy valamennyi ujság szabadon közölhesse az országgyülési tanácskozásokat... Egy országgyülési ujság létesitése merő inpracticabilitás; kiadásához legalább is 8 gyorsiró kellene; ki fizetné ezt meg; hol vennénk e gyorsirókat, s ki venné meg illy roppant molesben az ujságot s ki olvasná el?... Ha más nemzetek, kik valódi parlamentaris kormánnyal birnak, s kiknek minden szabadságuk egyedül e parlamentekre szorittatik, nem voltak képesek országgyülési ujságot állitani, s azt eszközleni, hogy tanácskozásaik egész terjedelemben közöltessenek; mi bizonyára nem leszünk képesek kivinni azt. — Czélunk különben is el van érve, ha oda vihetjük ki a dolgot, hogy a hirlapokban tanácskozásaink megszoritás nélkül közöltessenek, s erre jónak látja a nádort egy üzenetben fölkérni.... Hogy pedig a förendeknek a szabadsajtó ügyében, mult országgyülésen tett ellenvetései kikerülthessenek, a sajtótörvények kidolgozására, választmány kiküldetését Turócz inditványa szerint pártolja, s egyszersmind fölhivja a Rendeket, hogy ez alkalommal a választmány a Kisfaludy-társaság által szerkesztett sajtótörvény-javaslatot figyelembe vegye.

Lónyay Gábor (mint elnök). Fölhivja a RRket, hogy szavazzanak: valjon kerületi napló-e, vagy kerületi jegyzőkönyv? —

A szavazás megtörténvén, határozatul a kerületi jegyzőkönyv mondatott ki.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). A kérdés most az: miként szerkesztessék a jegyzőkönyv? a kerületi jegyző által-e, vagy más erre különösen kinevezett egyén által?

Lónyay Gábor. Ugy látja, hogy még azon kérdés sincs tisztán eldöntve, kerületi napló vagy jegyzőkönyv legyen-e? (több hang: szavazzunk).

Szemere Bertalan. A szabad sajtó ügyére föntartván nézeteinek nyilvánitását; jelenleg a szőnyegen levő tárgyra szavazást kiván.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök ismétli a kérdést). Napló-e vagy jegyzőkönyv? (a szavazás megkezdetik).

Paczolay János. (a hallgatóság, beszéde megkezdésében gátolja).

Szentkirályi Móricz (közbeszól.) A tanácskozásnak szabadnak kell lenni; itt senki sincs följogositva valakit nyilatkozásában akadályoztatni. Csendességet kér; nem csak kér, de követel; sőt nem csak követel, de parancsol; s ha a hallgatóság nem engedelmeskedik, magának tulajdonitsa a következményeket, ha majd a lovászmester által fognak a Rendek csendességet eszközleni (a zaj megszünik).

Paczolay János. A kerületi napló kivihetetlen levén, jegyzőkönyvre szavaz, Borsod inditványa szerint, azon hozzá adással: hogy miután az ifjuságnak itt az országgyülésen ugy sincs semmi dolga, a jegyzőkönyv dictaturára bocsátassék.

Szemere Bertalan. Sem naplót sem jegyzőkönyvet nem kiván; miután egyiknek sem látja valami hasznát, vagy szükségét. Ő részéről a sajtószabadságnak barátja, s kivánja, hogy a hirlapok szabad közlése biztosittassék. Miután azonban a föltett kérdésre szavaznia kell; a jegyzőkönyv practicabilisabb levén a naplónál, tehát a jegyzőkönyvre szavaz, és pedig ugy, mint előbb mondá, hogy az elnök s ker. jegyző által meghitelesittessék.

A szavazás, egyszerü nyilatkozatokkal véget érvén, a jegyzőkönyv fogadtatik el.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). A kérdés most az: ki fogja a jegyzőkönyvet szerkeszteni?

Szentkirályi Móricz. Azon esetre, ha a rendek közől fölvállalni senki sem akarná, javalja: hogy magán vállalkozóra bizassék.

Bacho Lajos. Legjobb volna, ha az elnök valamellyik gyorsiróval beszélne ez iránt.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). Ha a követ urak közől valaki a jegyzőkönyv vitelét elvállalni sziveskedik, jelentse magát az elnökségnél. Egyébiránt még nem tudja, hogy elfogadják-e a Rendek a jegyzőkönyv hitelesitését illetőleg Borsod inditványát (átalános: el, el.) Ha tehát megnyugszanak ebben, a kerületi elnök és jegyző alá fogják irni. Már most átmehetnének a Rendek azon kérdés eldöntésére: országgyülési szabad ujság-e, vagy pedig a békési inditvány?

Bónis Samu. A kérdésre igy nem lehet szavazni, mert roszul van föltéve.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök ujolag más alakban igyekszik a kérdést föltenni.)

Gr. Andrássy Gyula. Nézete szerint a kérdés ez: országgyülési szabad ujságot akarnak-e a Rendek; vagy pedig azt: hogy mi az országgyülésen történik, minden hirlap által szabadon közöltessék?

Szintay János. Nem kételkedik, hogy az országgyülési szabad ujságnak akad vállalkozója, ő tehát küldői nevében azt kiván.

Szabó János. (szólani akar; azonban a mindenfelöli közbeszólás „szavazzunk, szavazzunk“ beszédében gátolja s leül.)

Bory Pál. Küldői nem csak a nyilvánosság tekintetéből, mellynek hő barátai, hanem a követi kar igazolására nézve is, országgyülési ujságot kivánnak; mert igaz az, mit Zala követe mondott, hogy vannak némelly személyek, kikhez csak a nyilvánosság utján lehet férni; de épen mivel ez igaz, szükséges, hogy ugyan azon nyilvánosság előtt, hol valaki megtámadtatik, ha ártatlan, igazolhassa is magát; és épen ezen igazolhatás végett kivánja az országgyülési szabad ujságot, ugy azonban, hogy az előbb, mint sem megjelenik, az országgyülés birálatát kiállja.

Bónis Samu. A kérdést még sem látja jól föltéve: mert azért, hogy ő országgyülési szabad hirlapra szavaz, nem következik, hogy a többi hirlapokat is ne kivánja fölszabaditani, s azokban is ne kivánná, hogy az országgyülési hirek szabadon közöltessenek. Ez országgyülésnek illő, hogy első föladata legyen, a sajtószabadságot minden oldalról biztositani.

Szent-Iványi Károly. (A kérdés miképeni intézéséről szólott, azonban a hallgatóság conversálása miatt érteni nem lehetett.)

Szentkirályi Móricz. (A kérdés miképeni föltevését taglalta; a hallgatóság conversálása miatt azonban, különben is háttal levén közlő felé fordulva, egy szavát sem lehetett érteni. Im ismét, két eset egymás után, melly a hallgatóság jelen szabálytalan állapotából, a nyilvánosság egyenesen kárára foly.)

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). Ezen kérdésre méltoztassanak tehát előbb szavazni: Kivánnak-e a Rendek az ujságokra nézve intézkedni, vagy nem, (a szavazást megnyitja).

Somsich Pál. Nézete szerint a kérdést ugy kellene föltenni: Kivánnak-e a Rendek addig is, mig sajtótörvények létesittethetnek, a hirlapokra nézve előlegesen intézkedni?

Tormássy János. Sajnálja, hogy némellyek félreértették. A sajtószabadságnak ő is barátja, s ohajtja, hogy minél előbb biztosittassék e kincs a nemzet számára. Inditványában onnan indult ki, hogy sokkal nagyobb nyilvánosságot, sőt hitelességet is hisz abban, ha az országgyülési közlemények, minden hirlapokban szabadon közöltethetnek, mintha csak egy országgyülési szabad ujság léteznék. És mivel a sajtószabadságot most e perczben egyszerre életbe nem léptethetjük, a dolognak könnyitése s gyakorolhatósága végett inditványozta, hogy nádor ő fönségét kérnék meg a Rendek, hogy a sajtó szabadabbá tételét, az országgyülési közlemenyekre nézve eszközölje. Ezen inditványa teljességgel nem foglalja magában, hogy a Rendek a censurát elismerjék; ő részéről szintén nem ismeri el ennek törvényességét, sem czélszerüségét, s egyenesen sajtótörvényeket ohajt.

Gr. Forgách Ágoston. (Pozs. kápt. k.) A censurai jelen rendszer mellett ő sincs a sajtóval megelégedve, miután az sokszor ollyakat is megenged, mellyek a világ legszabadabb sajtójának sem válnának szégyenére, mig gyakran ollyakat is kitörül, mi különben a világ legszigorubb censurája mellett is megengedtetnék. Részéről ohajtja, hogy minél

előbb sajtótörvények létesittessenek; addig is azonban, mig ez megtörténhetnék, legczélszerűbbnek látta volna a naplót; miután azonban az impracticabilis, s a Rendek mint illyet el sem fogadták, nem látja által, hogyan gondolják kivihetőnek az országgyülési ujságot, s hogyan fogadhatnák el, miután az ismét nem egyéb, mint más név alatt országgyülési napló. Ha tehát az országgyülési naplót el nem fogadhatták, akkor az országgyülési ujságot sem fogadhatják el, mert ennek létesithetését épen azon okok gátolják, mellyek gátolják a naplóét. Ő tehát addig is, mig — mint feljebb mondá — sajtótörvények létesitethetnek, pártolja a békési inditványt. Közöltessenek minden hirlapokban az országgyülési tanácskozások szabadon, s hogy az eszközöltethessék, üzenet által kérjük föl nádor ő fönségét. (Éljen).

Tarnóczy Kázmér. (mint elnök.) Méltóztassanak tehát a kérdésre szavazni: Kivánnak-e a Rendek a hirlapokra nézve előleges intézkedéseket tenni, vagy nem?

Ifj. Asztalos Pál. Ő szintén azon véleményben volt, hogy az országgyülési tanácskozmányoknak legbiztosabb, legczélszerűbb, s legnyilvánosabb organuma egy országgyülési szabad ujság lehetendett; azonban a pozsonyi káptalan követe őt tökéletesen fölvilágositotta, hogy ez ugyanazonos az országgyülési naplóval, ha tehát az orsz. gy. naplót kivihetetlennek találták a Rendek, az országgyülési ujságot sem határozhatják el. Ennélfogva nem kiván országgyülési ujságot, hanem addig is, mig a sajtótörvények létesithetnek, a békési inditványt pártolja.

Bónis Samu. Országgyülési szabad ujságot kiván, de kivánja a mellett, hogy a többi hirlapok is szabadon közölhessék tanácskozmányaikat.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). Tehát megegyeznek a Rendek, a hirlapokat illető előleges intézkedésekbe? (általános: meg... meg....) Következik tehát most a kérdés: Kivánnak-e a Rendek különös országgyülési szabad ujságot?

Bernáth Zsigmond. Itt némellyek azt kiabálják, hogy „mindent“ kivánnak; ő nem érti, hogy mit tesz ez „minden.“ Ha azonban azon értelemben veszik, mint a dictionarium s phraseologia veszi, ugy a szabad sajtóra nézve ő is „mindent“ kiván.

Tarnóczy Kázmér. (mint elnök.) A szavazás arra foly: hogy különös országgyülési ujság legyen-e; vagy pedig megelégesznek a Rendek, ha minden hirlap szabadon közli az országgyülési tanácskozásokat, s a különös országgyülési ujság elmarad? — (A szavazás folytattatik, többen országgyülési ujságra szavaznak.)

Kossuth Lajos. Igaza van Szabolch követének, mert csak ugyan megillette volna az 1847-ki országgyülést, hogy legelső lépéseit is a szabad sajtó ügyében s biztositására tegye. De ugy van az, ha a dolgok természetéből következő előzmények elhanyagoltatnak, ügyetlen határozatok által; meg fogják látni a Rendek, miszerint a szavazások egészen másképen fognak kiütni, mint ha a dolog, természetszerü folyamán vezettetve, előre tisztába hozott megállapodásokra fektettetett volna. — Önkényesebb állapotot nem ismer, mint jelen censurai rendszerünk. Oroszországban legalább tudhatja az iró, im ez a határ, ezentul lépni nem szabad . . . nálunk ezt senki sem tudhatja, s épen ez a legzsarnokibb, mert nincs, nem lehet korlátoltabb tér, mint az, mellynek határa nem tudatik; nem ismertetik . . . s mi szellemi életünkkel, épen illy ismeretlen határu korlátok közt mozgunk. Ő részéről tökéletesen pártolja Turócz inditványát, s azt tartotta volna első teendőnek, hogy választmány neveztessék ki, a sajtótörvények készitésére. A mi az országgyülési ujságot illeti, nem csak azért, mert monopolium színét viseli, nem csak azért, mert a nyilvánosság érdekének meg nem felel, s nem csak azon több alapos okoknál fogva, mellyek ellene fölhozattak; hanem még egy más uj oknál fogva sem pártolhatja. Egyenesen az országgyülés méltóságának compromissioját látja abban, ha az olly határozatokat hoz, mellyek végre nem hajthatók, s meghalnak, mielőtt születtek volna. És épen illyen határozat lenne, ha az országgyülési ujságot elfogadnók; mert az soha nem éri el létesülését; kivitele lehetetlen, czélszerűtlen, meró haszontalanság. Kivánja, hogy az országgyülési közléseket minden hirlapok szabadon adjak, s hogy ez megtörténhessék, nádor ő fönségénél a szükséges lépések megtételére szavaz; szavaz pedig leginkább arra, hogy sajtótörvényeket készitő választmány még ez ülésből kiküldessék. — (Éljen)

A szavazás folytattatik s a követek röviden az országgyülési külön ujságra, vagy ellene szavaznak.

Lipthay Antal (eszt. káp. köv.). Küldői, valamint ő maga is a nyilvánosságnak levén barátai, a jelen censurai rendszert szintén nem pártolhatja, hanem repressiv sajtótörvényeket ohajt. Nem pártolhatja az országgyülési ujságot sem; mert nem barátja olly határozatoknak, mellyek születésükkel egyszersmind meg is halnak. Kivánja hogy nádor ő fönsége közbenjárása kéressék föl, hogy a hirlapok szabadabban mozoghassanak az országgyülési tanácskozmányok közlését illetőleg. (Éljen)

A szavazások bevégeztetvén, csekély többséggel az országgyülési ujság létesitése határozatba megy.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök.) A kérdés most az: kivánják e a Rendek, hogy a főrendekhez szerkesztendő üzenet az országgyülési szabad ujság tárgyában, a mult országgyülési terv szerint készittessék; vagy pedig másképen? (általános maradjon a mult, maradjon.)

Justh József. Inditványát ujra ajánlja, s még ez ülésből kér választmányt kineveztetni. Ohajtja, hogy addig is a hirlapokban szabadabb mozoghatás eszközöltessék.

Bónis Samu. Igen fájlalná, ha utasitása az országgyülési szabad ujságot illetőleg a nyilvánosságon csorbát ejtett volna, miután küldőinél senki sem lehet tisztább barátja s pártolója a nyilvánosságnak. Turócz inditványát ő is pártolja s kivánja, hogy még ez ülésből küldessék ki választmány, tervet készitendő a sajtó szabadság biztositására.

Somsich Pál. Föl nem foghatja okát Pestmegye érdemes követe azon nyilatkozatának, hogy a teendők sorozata eltévesztetett; miután itt épen minden azon sorozattal történt, mint Kossuth Lajos ur maga is akarta; mert hiszen épen e gyülésből fog kiküldetni a választmány, ha a többség ugy kivánja, sajtótörvény-javaslat kidolgozására. Az előleges censurának ő sem barátja, mert az többet árt mint használ, magának a kormánynak is, sőt épen a kormánynak sok költséget s kellemetlenséget okoz, s mind az által még sem gátoltathatik meg, hogy olly könyvek is ne jöjjenek a nép közé, mint csak azon, a napokban megjelent könyv, mellytől, hiszi, hogy minden becsületes magyar megvetéssel fordul el. S nem nagy baj e az: hogy midőn illyen haszontalan firkák látnak napvilágot, nincs semmi törvényünk, mellyel azok szerzőit büntethessük, miután minden haszontalanságért azonnal nem lehet nota infidelitatist vagy crimen laesae majestatist alkalmazni. A kormánynak elég kellemetlenséget csinálnak az ügyetlen censorok; miután már annyira megszaporodott a munka, hogy a kormány alig bir alkalmas embereket censorokul találni; s ha a nemzetnek az irodalomban nyilvánuló szellemi mozgalma jelen mind inkább fejlődő s már ennyire fejlett korában, mind értelmes tehetségdús egyéneket kellene alkalmazni, akkor azok fizetései a kincstárnak, jóval nevelnék kiadásait. — Részéről tehát szintén kivánja, hogy a sajtótörvényjavaslatot előkészitő választmány kineveztessék. (Éljen.)

Szentkirályi Móricz. Most tehát nincs egyéb hátra, mint a nádornak megpanaszolván a censura törvénytelenségét, fölkérjük ő fönséget, hogy e sérelmünket a mennyire lehet, az által előlegesen is orvosolja, miszerint a hirlapok az országgyülési tanácskozmányokat szabadon közölhessék. — Az országgyülési ujságra nézve pedig betegyük az üzenetbe, hogy az censura nélkül jöjjön ki. sat. sat. —

A sajtó-törvényeket előkészitő választmány kiküldetése, megalapittatik, választatni fognak, az eddigi mód szerint. — Elnököt kebelükből választandnak, jegyzőjük a kerületi jegyző leend, s csak az esetben, ha ezek gátoltatnának, választanak magok közől jegyzőt; a megyék külön, a városok és káptalanok is külön külön fognak a választmányban szavazni. A ker. jegyzőkönyvet, ha más vállalkozó nem akad, a kerületi jegyző viendi.

Tarnóczy Kázmér. Szóba hozá az előleges sérelmek fölvételét — mi azonban elhangzott; — továbbá inditványozá: hogy a választmány titkos szavazattal történjék, s minden követ külön adja be szavazatát. — Ez ellen némellyek kikeltek; mire:

Kossuth Lajos. Nem tudja, hogy értí az elnök a titkos szavazást; az ő fölfogása szerint legalább, titkos szavazás csak ott lehet, hol golyózás szerint történik a választás; a mit irásban kell beadni, mellyet ha más nem, legalább az elnök, nem csak hogy elolvas, de sőt tartozik elolvasni, részéről nem tartja titkos szavazásnak. Mindegy tehát akár egy, akár többen irják föl magukat egy papirosra... Valljuk meg — mondá továbbá — hogy az egész titkos szavazás csak azért ajánltatik és használtatik itt, hogy korteskedések ne történjenek; ő maga sem tartozik azok közé, kik a korteskedést minden alakjában pártolják; de megvallja, hogy abban nem lát semmi roszat, sőt inkább kötelességnek tartja, ha valaki, meggyőződve levén szándoka jó akaratáról, másokat is saját véleményére kiván rábeszélni, azon öntudatban, hogy a haza boldogságát az ő véleménye szerint csak ugy lehet legjobban előmozditani, a mint ő van meggyőződve; és igy a reábeszélés ugyanegy azon akarattal, hogy a hazának jólétét előmozditsuk, s véleményünknek igy többséget szerezni törekedvén, csak polgári kötelességünket teljesitjük.

Tarnóczy Kázmér (mint elnök.) A követek nevei jegyzékének elkészitése végett, a mult országgyülési gyakorlat nyomán, a verificatio következnék. (Az ülés eloszlott.)

November 17.

IV-ik ker. ülés. (Elnökök: mint tegnap. Tárgy: a tegnapi határozatokból keletkezett üzenetek fölolvasása, s a kir. városok és káptalanok szokásos protestatioja, országgyülési törvénytelen állasuk miatt. Ülés kezdete: reggeli 10 óra, vége déli 1 óra.)

A mai hosszas vitatkozások semmi más határozatra nem vezetvén, mint hogy a kir. városok ügyében, választmány kiküldetése határoztatott, melly figyelembe véve minden eddigi előmunkálatokat, mellyek a mult országgyülésen ez ügyben készittettek; ugy hem különben a k. kir. előadásokhoz csatolt ez ügybeni törvényjavaslatot is; készitsen törvényjavaslatot a kir városok országgyülési szavazatát s belrendezésüket illetőleg. A káptalanok szavazata, több megyék által pártoltatott, rendszeres tárgyalásuk azonban, a káptalanok beleegyezésével is, a kir. előadások discussioja idejére halasztatott. Addig is, mig idő és hely engedendik a terjedelmesebb tudósitást, előlegesen közöljük, a következő káptalani követ urnak beszédét:

B. Rudnyánszky esztergomi kápt. követe. A szabad királyi városok a szavazatadás ügyében fölkelt és igazságos követelésöket előadták; e jogban tetemes csonkitás érte az egyházi rendet is. Küldő káptalanom irásban adott utasitásban nekem meghagyá, hogy a tek. KK. és RR.ket egész tisztelettel megkérjem, méltoztassanak minket is azon szomoru anomalia alul, melly a curiarum votum szüleménye, és csak az 1825-diki hongyülésben született, kiszabaditani. — Nem akarok jelenleg számos törvényeket elősorolni, mert megvagyok győződve, hogy a tek. KK. és RR. bölcseségöknél fogva igen is átlálják, hogy világos törvények és százados gyakorlat mellettünk harczolnak, és valóban, ha azon törvényhozók, kik 2 Mátyás király alatt, az 1608 I. t.czikket alkották, poraikból fölkelhetnének, bizonyosan a curiarum votumra reá nem ismernének. — De voltak, és azért lehetnek esetek, hogy a curiarum votum is nullificaltatik, mert az egyik káptalan követe, a másiknak ellene mond, valamint ez az 1839ki hongyülésen történt, akkor a curiarum votum is nullificáltatik; kérem tehát a tek. KK. és RRket, méltoztassanak igazságszeretetöknél fogva a voks ügyében történt sérelmet tekintetbe venni; (majd az országos ülésben terjedelmesebben.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Borsodból. (Folyt.) A kir. városok s szabad kerületek, ha választási s önigazgatási függetlenségök biztositva leend, az országgyülésen aránylagos szavazatjogban részesittessenek.... J. M. miután e pontnál nem látja megérintve a káptalanok szavazatát, melly sokkal erősb törvényes alappal bir, mint a városok szavazatjoga, petitioképen elébe terjeszti a rendeknek, hogy azt mint törvényes sérelmet pártolni méltóztassanak; és ha e szavazatjogot törvényeink szavai szerint egész terjedelmében visszakövetelni czélszerünek nem látnák, olly előintézkedésekről gondoskodjanak, miszerint az alsótáblai clerus mostani gúnyos állásából kiemeltetvén, egy egész statushoz illő jogosztályrész birtokába jöjön. — O—czy. Ha a clerus régi tekintélyét, melly most lesülyedett, vissza akarja nyerni, tegye félre a politikát, s adja magát egészen a néptanitásra. Ezt ő mint jó kath. ajánlja a clerusnak, mellyet törvényhozásnál nem lát illetékes helyén. — N. G. A tulhajtások mindig ellenhatást okoznak, s más szélsőségre vezetnek. Midőn a clerus a tulnyomó hatalom birtokába jött, visszarettent attól a világi status, s a hyerarchia tulkapásainak gátot vetvén, a clerust minden jogaiból kifosztani törekedett. Igy jutottunk egyik végső sarokból a másikba; mig most a papságot olly leigázva látjuk, mi állásával, s azon felséges czéllal, melly körül müködik, összeférhetlen. Nem szólók én csak a kath. clerusról, hanem minden bevett vallásuról. S miután látom, hogy az emberiségnek legszentebb érdekei ő általok képviseltetnek, én méltányos arányban szavazatot engednék minden bevett egyházfelekezetnek, katholikusnak ugy, mint protestansnak s gör. n. egyesültnek. — V. L. báró a petitiot nem látja pártolandónak, mivel törvényhozásunkba hajdan sem gyakorlott nagyobb befolyást a clerus mint most; akkor ugyanis a nemesség fejenkint sereglett összse a Rákoson, mellynek ezrei közt a megjelenő néhány káptalani követ nyom- és hatástalan enyészett el. Most hogy ezen precarius állásból kiemeltetve a törv.hozásnál annak nagyobb sulyt adjon, sem a történeti fejleménnyel, sem törvényeink szellemével összeegyeztetni nem tudja. És ha csakugyan van szüksége képviseletre a vallás s morál ügyének, igen bőven van erről gondoskodva a felső táblánál. R. K. A petitioban törvényszerüséget nem lát, mivel a kérelmezett befolyhatási jogtól már gyakorlat által elüttetvék a káptalanok. De különben is, mint lehessen az, hogy 25 káptalan 25 szavazattal, vagy is az összes szavazatnak majd hasonfelével birjon? hogy lehessen az, miszerint mind itt, mint látjuk, nagyon is részt vesz a clerus az utasitásadásban, s fön ujlag ör személyében ujra szavazzon? — és még nem is a clerus, hanem az annak müködő tagjaitól külön vált 12 egyénből álló zárt körü testület. Ezt sem a képviseleti rendszerrel, mellyet behozni törekszünk, sem az ősi alkotmány rendszerével összhangzatba hozni nem képes. Ha a törvény betüi e jogot nagyobb mértékben nyujtják részükre, azt a sötét időkben, midőn a törvényeket ők irták, saját számukra kiterjeszthették: most itt az idő, hogy mi korlátozzuk. — Az utána szóló. Mit b. V. L. ő méltóságának a történettanból fölhozni tetszett, mintha hajdan a clerus szavazata csekély nyomatékulett volna, ez a történet adataival össze nem fér; mert ha a nemesség turmatim jelent meg, a papság sem vala hanyag, s törvényes jogánál fogva hasonló arányban vett részt a rákosi s egyéb gyülésekben; *) sat. sokszor épen a papok voltak a nemesség vezetői, informálói s szónokai. Később falak közé, városokba vonult ugyan a nemzetgyülés; de az arra megjelenők száma korról korra változott. S ez volt oka,

*) Egyébkint is csalódáson épül azok véleménye, kik hiszik, hogy a 8—10 ezer nemes azért sereglett össze, hogy ott egyénileg tanácskozzék. A király kidolgozva vitte körükbe a törvényczikkeket, mellyeket eleve a praelátusok s országbáróinak hozzájárultával elkészitett, s ott csak fölolvastatta azon czélból, hogy megtudja Verbőczy szavaiként: an tales leges placeant, nec ne? És ha hozzá szólottak, az főleg azok által történt, kiket szónokul saját köréből minden status kiválasztott. Nem is volt akkor szükség az egyéni szavazatra; mert curiatim — mint Verbőczy mondja — mérlegeltettek, s nem számláltattak a szavak; érvényes törvényekké pedig csak azok váltak, mellyekbe a történetileg kifejlett négy status beegyezett: mint ezt a törvények bevezető s bezáró — omnium regni statuum unanimi voto, parili consilio, unanimi voluntate — szavai tanusitják.

miért látta szükségesnek a törvényhozás a diaeta rendezését 1608ban, midőn mind az egyházi, mind a világi részről feles számmal jelentek meg az egyének. Mit R. K. a káptalani szavazatok jogszerűtlenségére nézve mondott, szóló indokolni nem tudná, mert ő jogot mindenkor a törvényből s gyakorlatból merit; pedig akár egyiket, akár a másikat tekinti, ellenkező resultatumra talál. Az 1608-ki koronázás utáni 1sö czikk organicus e jelen tárgyban, mellynek 4—5 s 6-ik pontjai világosan elősorolják a clerus közöl kiket, s milly arányban illet országgyüléseinken a törvényhozásbai befolyás. E törvény nem a sötét századokból való, hanem hazánkban a protestantismusnak culminatiókori idejéből, midőn az országnak egy része török iga alatt nyögött, más részét Bocskay s pártosai tartották elfoglalva; az egyházi javadalmak fölprédáltattak, s tekintélyt jogot uraiknak nem kölcsönözhettek, sem a tanácskozó, nagy részben prot. rendek sympathiájával nem dicsekedhetének. E törvény eltörülve soha nem volt; söt az 1647ki 5ik, 1723ki 7ik, 1791ki 13ik t. cz. még jobban megerösiti s szentesiti azt. Gyakorlották is folytonosan szavazási jogukat a káptalanok küldöttei, apátok s prépostok, a szönyegre került ügyek elhatárzásában, s collegialis szavazatot csupán akkor adtak, midőn a többi rendek is collectiv fejezék ki akaratukat. Igy egyénileg szavaztak az 1741ki, 1764ki országgyüléseken, valamint a nádorválasztásoknál is, például 1608ban Illésházy Istvánnak, 1625ben Eszterházy Miklósnak elválasztásánál, midőn ez utóbbi 150 szózatot nyert 60 ellenében sat. Megismeré ezt az 1807ben a végre kiküldött országos választmány is, hogy vizsgálja meg a m. k. egyetem kérelmét, melly azon indokból sürgetett magának helyet s szavazatot adatni az országgyülésen, mivel a jezuiták jószágait birja, kiket a törvény szavazati joggal látott el nemzetgyüléseinken. — De továbbá, kérdi szóló: miért van jelen, s milly okokból gyakorol befolyást törvényhozásunkban a harmadik rend? — gyakorolja e jogot mint kiváltságos rend, és kiváltságának a historiai jogokon nyugszik alapja. A király kegyelméből egyformán nyeré azt egyik status ugy, mint másik, s Verczy szavaiként (P. II. tit. 8, 9, 12) csak azon hatalom szüntetheti meg, melly azt adá; de az is csak a törvény által kijelölt esetekben. Midőn tehát 1825ben a lovagrend követi kara megtagadta statustársától a szavazatjogot, majestási jogot bitorolt, önkényt gyakorlott s törvényt sértett. Mi a föbiró urnak — folytatá szóló — többi ellenokait, különösen a képviseletre vonatkozót illeti, itt mindenek előtt téved szónok; mert képviseletet keres ott, hol még az nincs; mivel a nemzet, mellynek tizenkilencz huszadrésze a törvényhozásba be nem foly, képviseleti rendszerrel nem büszkélkedhetik. Alkotmányunk statusrendszerre alapittatott, s a négy alkotmányos statusnak joga és kötelessége ön személyében befolyni a törvényhozásba, nem pedig képviseltetve a másik által. Azt még sehol sem olvastuk, hogy az egyházi rend, mint alkotmányos rend, magát a világi status által kivánta volna képviseltetni; hanem ellenkezőleg igen: mert valamint e megyének, ugy Pestnek s Veszprémnek is volt már egyházi képviselője. Hogy a clerus repraesentálva van a megyei követek által, kiknek utasitásába befoly, ezen indok olly sokat foglal magában, hogy ön terhe alatt össze kell roskadnia; mert e szerint a törvényhozó testnek igen tekintélyes részét, a förendeket, kik a megyei utasitásokban nem kevésbbé részt vesznek, törvényhozói állásukból hasonlóképen ki kellene mozditani. Alkotmányunkban ha képviseletet keresünk, inkább érdekképviseletre találunk abban. Ez volt oka nemzetünk történetében a négy alkotmányos status alapittatásának, hogy igy hazánkban minden fő érdek saját osztálya általi képviseltetésben részesüljön. És ha az érdekeket tekintjük, azt találjuk, miként több s szentebb érdekeket egy status sem képviselt, mint a clerus. Az egyháziak megjelennek országgyüléseinken mint királyilag meghivottak, mint országos nemesek, mint földbirtokosok, mint a hiteles levéltárak örei, mint alkotmányos jurisdictionak közbirái, mint a népnevelésnek kezelői, a vallás s morál érdekeinek védői s végre egy alkotmányos statusnak képviselői. Már ha politikai axioma az, miként nemzetgyüléseken minden érdeknek kell képviseltetni: ugy ennyi s illy magasztos érdekei a nemzetnek megérdemlik azt, hogy tekintélyes képviseletet nyerjenek; még pedig ott, hol a törvények alkotása iránt az első kezdemény tétetik, az alsótáblánál. S mivel a képviselet természetében fekszik az is, hogy minden érdek saját szakosztálya egyénei által legyen képviselve: nem világos-e: hogy alkotmányos létünk s képviseleti rendszerünk természetében rejlik, miszerint a clerus saját kebléből választott egyénei által képviseltessék a törvényhozásnál? — Avagy milly indok — kérdé szóló — lehet ezen jognak megtagadására?... Ha történeteink lánczolatán végig tekintek, azt találom, hogy a törvényhozási befolyhatásra hazánkban kettös qualificatio követeltetett: anyagi, az az földbirtok, és szellemi, azaz tiszta és alapos ismeretek, beható eszélyesség és tárgyavatott tapintat, melly törvényhozásbau nélkülözhetlen. E kettös képességet a clerustól csak az elfogultság tagadhatja meg. S mivel a törvényhozás czélja nem más, mint a hon boldogságának előmozditása: nem volna-e képes erre a magyar egyházi rend? s valamint hajdan, ugy napjainkban nem felelhetne-e meg a nemzet öszinte bizalmának, mellyet értelmi tekintélyébe helyezett? Szükségessé teszi-e az ohajtott reform, hogy az egyik alkotmányos status századok fejleményeiben szilárdult jogától elüttessék? nem állhat-e fön a haladás müve egyébkint, csak a clerus jogainak sirhalmára lerakva? avagy miként egyeztethetjük meg e törvénytipró eljárással azon jogbani elvet: „quod concernit omnes, ab omnibus indicari debet?“ A lovagrend 1825ki tettét még inkább kárhoztatja a civilizált világnak e tárgy körüli eljárása. Ha Európát körültekintjük, annak minden polgárosult népe bevivé papjait a törvényhozás teremébe; igy tön az angoly, svéd, szász, würtemberg, bajor sat. nemzet. Átlátták hosszas tapasztalat után e népek, miként a ker. papság nemcsak az oltárnál, hanem a törvényhozás táblájánál is hasznosan s áldásosan müködik. Kivételt e tekintetben csak Francziaország képez, hol a forradalom vihara eldöntötte e jogot, s nyomain csak a vallástalanság s az ezzel összefortan járó demoralisatio burjánzott föl; mert hol a király csak a bajonettek ezreitől körülvéve jelenhet meg népe között: ott nagyot hanyatlott az erkölcsiség. Mit még ellenokul fölhozni lehetne, ez Éjszakamerika példája, hol a congressusban a papoknak hely nem adatott; de ki vagyon ott zárva egyszersmind minden religiói discussio is; s vallás tekintetében a constitutio alappontjai közé csak annyi van beszöve, miszerint a congressus hatalmában nincs valamellyik vallásfelekezetet megszoritani vagy iránta kedvezményt mutatni. Midőn tehát nem látja állani az ellenokokat, előadott meggyözödésénél fogva a petitiohoz csatlakozik. — (Vége köv.)

Pestből. Nov 18. A gyülés második napján tárgyaltak fölötti jegyzökönyv hitelesitése után Pestmegye követeinek országgyülési tudósitása s a kegy. királyi előadások olvastattak föl; ez utóbbiak az országgyülési tárgyakkal foglalkozó választmánynak adattak át a czélból, hogy ha bennök olly pontok találtatnának, mellyekről követeink illö utasitást még nem nyertek, azt pótlólag kidolgozva, utánuk küldhessük. Ezután Katona Márton rab feleségének folyamodványa olvastatott föl, mellyben Lévay Sándor pilisi csendbiztost bünfenyiték alá vonatni kéri; mindazonáltal miután a vádat indokoló adatok részint alaptalanoknak, részint hamisaknak találtattak, az emlitett csendbiztost csak azon saját vallomásából is bebizonyult két vádpont illetvén: tudniillik hogy az érintett rabnöt legényével megfogatván, korbácscsal személyesen megverte, férjével pedig kertjében dolgoztatott, ezen hatáskörét meghaladó igazságtalan s törvénytelen tette rosszaltatni s a biztos megdorgáltatni rendeltetett, nem különben határzatilag kimondatott: hogy ezután elöforduló esetekben, azaz ha a biztosok által koránsem kinzás, de ha legcsekélyebb veretés is elkövettetnék, az érintett biztosok a megye által hivatalaiktól fölfüggesztessenek. — Most azon választmány adá be jelentését, melly a közbátorság tekintetéből szükségessé lett rendöri hadnagyok fölállitását tárgyazó alapszabályok kidolgozásával megbizatott; az majd minden pontjaiban helyesnek találtatván, az határoztatott: hogy az ezeknek föntartására megkivántató költségek fedezésére a földbirtokosok szólittassanak föl s a szükséges öszveg felét ök, felét pedig jószágberlöik fizessék. Ez napon még több e megye belállapotát tárgyazó ügyek fordultak elö, mellyek magukban tekintve, habár fontosak is, de lapunk szük köre s más országos érdekeltségü dolgok tekintetéből azokat érintetlenül hagyjuk. Közgyülésünk negyedik napján miután föispáni helyettes ur ö nagysága megérinté: hogy a dicsö emlékezetü elhunyt nádor megválasztatása korabeli jegyzökönyvben némi nyomaira akadának annak, hogy Pestmegye akkori követei az országos tisztelgéseken kivül, nála, mint e megyével szorosabb kapcsolatban levönél, sajátlag föispánuknál külön tisztelkedtek, most az inditványoztatott, hogy e megye részéről egy számos tagokból álló fényes küldöttség neveztessék ki, melly ö fönsége István föherczegnél, mint megválasztott nádornál tisztelkedjék, megkérvén egyszersmind ö cs. kir. fönségét, miszerint kegyelmesen megengedni méltóztatnék, hogy drága képmását életnagyságban birhassák s azt az ország többi nádorai, sajátlag e megye föispánai sorában tanácskozási teremükben emlékül örök időkre kitüzve, maguknak megszerezhessék. Ugyan ezen küldöttség kötelességévé tétetett, hogy a beiktató örökös föherczeg Ferencz József ö fönségéhez is hasonló kérelemmel járuljon.

Pozsonyi ujdonságok.

Az ujdonságiró éltében vannak olly perczek, midőn büszkén törli meg pennáját az epétől, és tenta helyett gyémánt betükkel szeretné lelkének megzendült hurjain keletkezett hangjait az évkönyvek arany lapjain megörökitni. — Illy percz volt az, midőn ő felségök a könyörület felséges érzetét e napokban gyakorlák. A tény következő. — Felséges urunk s királyunk megérkezése estvéjén a tiszteletére hálás szivvel gyujtott örömvilágitás alkalmakor egy nyugalmazott sóházi tiszt hajadon leánya — kocsi-rud által mellbe döfetve — elaléltan földre rogyott — és ez alkalommal arany karpereczét elveszté. — Ö felségök a világitást megtekintendök épen arra menve, a csoportosulás okát megtudván — a szegény hajadont egyik kiséreti kocsijukban palotájukba vitetni, és saját udvari orvosuk gondviselésére bizni kegyeskedtek; — szorgos ápolás és gond a megsérültet csak hamar fölüditék, és ma, midőn szülői házába visszatért, ő felsége a királyné a lovászmesteri hivatal által egy nagy értékü gyémántos karpereczet a hajadonnak ajándokul küldeni kegyeskedett. Isten éltesse nemeskeblü felséges király s királynénkat kegyes s könyörületteljes tettükért. —

Szivünk rövid farsangjának hushagyó keddén, midőn ő cs. k. felségök és a kir. föherczegek városunk falaiból távozandnak, bizony félek attól, miként ezentuli ujdonságrovatunk kissé böjtös leend, miután azt csak nem kivánhatjuk, hogy kedvünkért a várost például gyérebben világitsák azért, hogy mi fölötte zajt üthessünk, nem mintha azt jobban nem világithatnák, de azért nem! mert ha csak valamivel kevésbbé világitandják, bizonyosan körülfogna bennünket az éji sötétség kárhozata! A városi hajduk ellen szóljunk hát? világért sem! nem ellenök, nem velök! — velök azért nem: mert tótul nem értünk — ellenök nem — — na de ezt máskor sugjuk meg. — A város tisztaságáról tehát? — — Isten ments meg! Pozsonyban a magyar példabeszéd „kiki a maga ajtaja előtt seperjen“ bölcs tannak alkalmazása fölött rövid idő mulva, természetes közköltségen — eredeti munka „németül“ fog a sajtó alul napfényre — vagy ha épen napnyugot utánra esnék — lámpahomályra jönni. — Rogo hát miről beszéljünk? a német szinházról! abba mi nem járunk 19 igen mázsás okokból: először nem akarunk, — másodszor nem megyünk — harmadszor mert nincs ingyenjegyünk — a többi okaink elősorolását tiltja a szerénység! — Az utcza kövezetéről? mióta a zöldpiacz terétől az irgalmas szerzet tere felé vezető utat kaviesal töltik föl, erről többé — s ez szent fogadásunk — egy szót sem szólunk. — Tehát a tüzoltó szerekről? — városunkban tüz nincs, tüz nem lehet! — — A piaczi árusnökről szóljak hát? — tudnak azok magokért szólani. — — De szólok hát — s azt annál nagyobb bátorsággal — mióta utczai lakásunkat kertivel cseréltük föl — az éjjeli örökről, kik óráról órára, falat döntő iszonyu orditozással olly annyira hangoztatják az éjjeli órákat, hogy e napokban — egy békes polgárunk — kinek egyébkint igen erős álma szokott lenni — fölriadt. Ez esemény azon időben történt, midőn a választó polgárság mindaddig mig az utasitások készitésébe befolyniok tiltva leend, követet választani nem akartak. Mi sokáig törtük fejünket, miért hirdetik ezen örök olly tatárhanggal az éj óráit? de most már tisztában vagyunk! hát bizony azért: hogy — miként ök hirdetik is „gebts acht auf feuer und licht — bennünket fölriasztva minden órában álmainkból, mi addig virasszunk, ök pedig az alatt, mig ismét fölébrednek, szunyadhassanak. Egy illy becsületes ör szállását sz. Györgyre fölmondá csak azon okból, mivel szomszédságában korcsma — s abban egész éjjeleken át lárma levén, a szegény nem képes aludni, — sokáig éljen s aludhasson a derék ör. —

Vegyes ujdonságok.

(Dopler „Benyovszky“) czimü operájának szép hirét hallottam; a hirlapok magasztalák, söt maga a ‚Szépirodalmi Szemle‘ is, melly (kivévén hol szerkesztöjét előitéletei vezérlik, s bele rögzött és most öntudata nélkül munkálkodó rokonvagy ellenszenvei hajtják) tudománnyal motivált józan és higgadt itéleteket szok hozni, annyira neki szédült, hogy illyeket beszéle: „Ha eddig mondhatók, Erkelt értve, hogy van eredeti operairónk, most elmondhatjuk, hogy kettő van, és mikor ezt kimondtuk, ma holnap mindenki meg fogja érteni, hogy Dopler a másik.“ ..... Dopler annyira áll Erkel megett, a mint eddigi munkáikból mind kettöt itélhetjük, mint egy utánzó egy eredeti tehetség megett; a kettöt hasonlitni sem le-

het egymáshoz! Erkelhez még Thern is közelebb áll; ámbár ez is messze marad töle. Mi közünk ahhoz, hogy valakinek érdemeiből lerójjunk? hiszen én is annak örülnék annyi sok szárakkal együtt, ha minél nagyobb tehetségeket mutathatnánk föl minden nemben. E jó kivánat által azonban ne ragadtassuk magunkat igazságtalan hizelgésekre, mellyek még az erőset is megszédithetnék. Dopler operájának csaknem egyetlen érdeme, melly a közönséget is és tulmagasztaló birálóit elszédité, a jó s azonfölül igen erős, lármás és igy az idegeket fölzaklató, hangszerelés. Eredetiségét, vagy csak egy tőseredeti dallamot, mellyet megnevezni érdemes volna, bajos lenne az egészből kihalászni. Valami szerencsés összeolvasztásáról a franczia, olasz, lengyel és magyar zenefajnak pedig épenséggel szó sincs, mert az, hogy egyik személy olasz áriát énekel, a másik magyarost, meg ismét a kar egy pár villanyzó mazurt harsog, ez nem annyi mint összeolvasztani, ez annyi: mint egyik dalt a másik, egészen különböző typusa, mellé mechanice oda rakni. A mi Dopler operáját a közönség kedvébe annyira ajánlotta, az az emlitett zajos hangszerelés, a karnak mazurjai, Benza kedvelt buffo-játéka, s Hollósy K. és Wolf énekei. Vegyük el belőle ezeket, s a mit magán a szerzeményen dicsérjünk, t. i. a szokásba vett fönhangon, igen kevés marad hátra... Isten éltesse Dopler urat, adjon neki erőt és kitartást tehetsége kifejtéséhez, mellyhez annál nagyobb reményünk lehet, minthogy, miként dicséretére megemlegettetni olvastuk, még fiatal korát éli. Ha nagy lesz belőle s ollyan, hogy Erkelt megközelitse vagy utóérje, eredeti operánk e szép nyereségén én is örülni fogok tiszta szivemből... Ezeket azonban föl kelle jegyezni, nehogy olvasván az emberek, kik dologhoz értenek, a rá halmozott magasztalásokat, azt véljék, hogy vagy nem volt az 1847dik esztendőben olly ember, ki annak idején egy devalváló igaz szót értsen, vagy nem volt ollyan, a ki merjen, kimondani. Egy zenész.

(A mészárosok és pékek) rosz mértéke ellen rég időtől fogva folytonos levén a panasz, a hatóságok mindent megkisérlettek, hogy e panasz megszüntettessék; s ha kevés ideig sikerült is azt némileg megszüntetni, cskhamar azonban minden a régi kerékvágásba fordult vissza. Mi ez igazságos panasz megszüntetésére czélirányosnak találnók, ha az illető hatóságok ha naponkint nem is, de legalább hetenkint egyszer vagy kétszer közhirré tétetnék azon mészárosok és pékek neveit, kik a húsnál és kenyérnél lélekismeretesen tarták meg az árszabályozott mértéket, mert ez által tetemesen növekedvén ezeknél a vevők száma, másoknak is ösztönző például szolgálna a teljes mértéket pontosan kiszolgáltatni; hiszen a sok között még is csak találkozik egynehány, ki a kisbiró szavára is hallgat. — Tessék megpróbálni, s jóslatunk alig ha fog csalni.

(Havi és Szabó) dal- és táncztársasága jelenleg Koppenhagaban van, hol a király által hangversenyadásra már meghivattak. Népdalaink dán forditásban a messze éjszakon is lelkesüléssel fogadtatának — irja a Divatlap — s fölötte kapósak. A társaság Stockholm és Pétervárra is hivatott, — de téli időben bajos levén az oda utazás, miután a finn-öböl már is jég alatt áll, — e meghivást nem fogadhatták el; hanem visszatértek Hamburgba, hova Wurda hnzánkfia hivá meg őket. Ő most a hamburgi szinház igazgatója, mellynek átvételekor 40,000 márkot tön le biztositékul. A farsangot a társaság Párisban töltendi.

(Bécs és London között) villlanyos telegraph-vonal fog fölállittatni, már minden szükséges előintézkedések megtétettek. S habár e két főváros közti távolság 367 órányi utat tesz, még is az egyikből a másikba kevesebb mint két másodpercz alatt fognak megtörténni a tudósitások. Az egész vállalat, melly Francziaország, Belgium és Németországon leend keresztül vezetve, legfölebb másfél év alatt tökéletesen be fog végeztetni, s a hirközlekedésnek megnyittatni.

(„Magyarország primásai“) czim alatt Bartay Gusztáv és Ede által kiadott esztergomi érsekek életrajza megjelent, s minden hiteles könyvárusnál 1 frt 20 kron pp. kapható.

(Szinte megjelent) „Nemzeti Encyclopaedia“ avagy Magyarország és Erdélynek, állam-, földrajzi és történeti nevezetességei. Szótár alakban. Szerkeszté Vállas Aatal; m. tud. társ. rendes tag. — II. füzet. — E közhasznu vállalatot ujolag figyelmébe ajánljuk t. olvasóinknnk.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Lissabon, oct. 30. A királynő épen most Rodrigo da Fonseca Magalhaes-t és Macario de Castro ügytársát pairi méltóságra emelé, ezeken kivül még a cartista párt következő tekintélyesb tagjait, kik azonban nem tartoznak a cabralista töredékhez: Manoel Antonio de Carvalho, Manoel Duarte Leitas és Nicolau d' Arrochella.

Spanyolország. Madrid, nov. 5. Azon két minister, kik az előbbi cabinetből fönmaradtak s Narvaez tábornoknak a hatalomrai utat kiegyenlitették — Cordova had- és Ros de Olano kereskedelmi ministerek — most elbocsáttattak. Azzal vádoltattak, miszerint egy magas személy tudta nélkül, olly csel szövésébe bocsátkoztak, mellynek czélja vala Alaix tábornokot ministerelnökségi méltóságra emelni, mihez az aláirásokkal ellátott parancsot már készen maguknál hordozták. Alaix tábornok Palenciaba számüzetett, a hadministerium pedig Narvaez saját kezei közé került. Első hivatali tette vala Manuel de la Concha cataloniai főkapitány letétetése, kinek utódjaul Pavia tábornok neveztetett ki. A közoktatási tárczával Pidal kináltatott. meg. Minthogy ezen udvari ármányban Salamanca is részt vön, azt beszélik, hogy a külföldre szándékozik utazni.

N.Britannia. London, nov. 9. A „Globe“ szerint a parliament megnyittatása nem személyesen a királynő, hanem királyi bizottmány által fog megtörténni; szinte ezen lap azt hiszi, hogy a rendkivüli ülések mintegy hónapig fognak tartani s karácson előtt egy pár nappal elhalasztatni, mire az 1848ki ülések a rendes időnél kevessel később fognak kezdődni. Lansdowne marquis cabinettanácsi elnök s Russell lord a ministeri párt felsős alsóházi vezértagjaihoz a parliament megnyittatása előestéjén adatni szokott lakomára a meghivásokat már elküldék. Stanley lord az ellenzék vezére a felsőházban, nov. 22én parljá peerjeinek fényes lakomát adand. Palmerston lord Windsorban a királynőnél látogatásban van s a ministerek közől többen a várost egy pár napra elhagyák.

Suleiman basa török követ a tuileriák udvaránál, török tiszti társa látogatására Londonba érkezett. Nehány hétig Angliában szándékozik maradni. — Canning Madridból megérkezett, hova — mint hiszik — politikai megbizásból utazott.

Franciaország. Páris, nov. 10. A tegnapi „J. d. Debats“ a következőket közli: „Bresson gróf franczia követ Nápolyban meghalt. Folyó hó 2kán reggeli 6 órakor ágyában, vérében uszva nyakán tátongó nagy sebbel találtatott, miről azt hiszik, hogy beretvával ejtetett. E borzasztó tett okát még nem tudhatni. Ugyan ezen lap egy más iszonyu eseményről tudósit, mellynek azonban szerencsére, azon intézkedések következtében, mellyeket hamarjában tenni sikerült, nem lön olly tragicai vége, millyenre a szerencsétlen, megzavart kedélyállapotában czélzott. Mortier gr. pair, franczia követ a turini udvarnál, jelenben pedig Párisban tartozkodó, tegnapelőtt a chatami hotelben, hol lakott, megakará kisérteni két gyermekét s magát beretvával meggyilkolni; előbb azonban e szándékáról nejét tudósitá s igy bár a legnagobb bajjal, sikerült őt ezen borzasztó szándoka kivitelében megakadályozni; már előbb őrültség nyomait vették rajta észre s most kórházba vitetett.“

Sveicz. Zürich, nov. 11. A luzerniek tegnap éjjel az aargaui határszéleket átlépték, és Kis-Dietwyl-nél közel Gisikonhoz egy zászlóalj zürichi katonaságot mély álomban megtámadtak. Mintegy 87 fogoly hurczoltatott el. Fiercz kapitány, ki szinte elfogatott, az örök fölállitását elfeledé.

A sveiczi posta Zürich, Basel és Bernből november 11-ről mitsem tartalmaz mást, mint annak megerősitését, hogy két freiburgi kerület Stäffis és Dompierre a genfi és waadtlandi seregek által elfoglaltatott. Azt hiszik, hogy Murten, hol szinte nincs freiburgi katonaság, 11én, el fog foglaltatni. Maga Freiburg város ellen sok ágyu küldetett a szövetségi sereg részéről. A német önkénytesek közt, kik ös Sveicz harczosai sorába állának, Schwarzenberg herczeget emlitik s kivüle még számos nemest. —

Zürich, nov. 12. Az ostrom alatt levő különszövetségeseknek idejük hosszu levén, magok kezdék a megtámadást. Ma riasztó lövések durrogtak le Albisról. Pont egy órakor nagy riadal (generalmarsch) üttetett. Minden itt és a környéken szállásoló katonaság, a st. galleni, thurgaui és glarusi csapatok, nemkülönben a zürichi határőrök fegyvert ragadtak s egy tizenkét fontos ágyuteleppel a legnagyobb gyorsasággal Knonau kerületbe siettek, hol a különszövetségi seregek ma megtámadást tönek. Gmür ezredes s osztályfőnök szinte odasietett. A fölebb emlitett kis- dietwyli megtámadás luzerni, schwyzi s urniak által történt. Mi történt a zürichi zászlóaljal, aggyonverettek-e vagy elfogattak, nem tudni, mintegy 90en eltüntek,

Olaszország. Florencz, nov. 9. A mai „Gazzetta“ egy hivatalos czikket tartalmaz Fivizzanonak a modenai sereg által történt elfoglalásáról. Előadja a Modenával megkezdett alkudozásokat s a Modena által tett nyilatkozatokat, miből az következtetett, hogy az elfoglalás fölfüggesztetik, mi azonban váratlanul a toscanai hatóságok óvásának daczára csakugyan megtörtént. A czikk e szavakkal végződik: „Tehát megtörtént az, mit a (toscanai) kormány sem előre nem láthatott, sem meg nem akadályozhatott. A fejedelem és status jogainak s méltóságának tekintetéből, e tény még komoly megfontolás tárgya leend.

Mexico. A fővárosból oct. 1ről kelt tudósitások megczáfolják azon hirt, miszerint az amerikaiak kénytelenek lettek volna a várost oda hagyni. Ezen monda egészen alaptalan; az amerikai sereg egy osztályzata tökéletes birtokában volt a városnak, a város egészen csendes. Azonban a leperosok (a mexicoi lazaronik), kik az amerikaiak megtámadását vagyonosabb lakosok fosztogatására használák, a betoluló ellenség által csak heves harcz után győzettethettek le. A város meghóditásakor az amerikaiak vesztesége 59 tiszt s 750 katonára, a mexicoiaké pedig 3000 emberre tétetik; Worth tábornok kezén sebesittetett meg. A győztesek Veracruzból folytonos segélyt kaptak, míg más részről Santa Ana egészen reménytelen állapotban volt. Most bebizonyult, hogy a guadalupei elnökségről lemondott s utódjául Pena y Pena-t ajánlá; egyszersmind kinyilatkoztatá, hogy a hazát utósó csep véreig védelmezni fogja. Más felől azt hirlelik: miszerint Paredes és Bustamente, több befolyásdús személyekkel abban egyeztek meg, hogy a mexicoi trónra egy europai herczeget hijanak meg. Ezek természetesen csak keringő hirek, annyi mindazonáltal bizonyos, hogy Mexicováros a yankeek hatalmában van.

Igazitás. Mult számunkba következő sajtóhibák csusztak be: 738dik lapon, 3dik hasáb fölülről számitva a második sorban ‚letelépségnek‘ hely. olv. „léleképségnek“; a 10dik sorban ‚alkozatává‘ hely. olv. „áldozatává“; a 21dik sorban ‚valósulandó‘ helyett olv. „valósitandó“, s a 35dik sorban ‚mukásságu‘ helyett olv. „munkásság“.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Épen most jelent meg s Pesten **Eggenberger J. és fia** magyar acad. könyvárusoknál kapható:

Egyházi beszédek gyüjteménye,
kiadja *Szalay Imre*,
belakuti apát, veszprémi kanonok, a phil. és theolog. karbeli doctora, s a magy tud. társaság tiszteletbeli tagja. Ujabb évi folyam, 5-ik kt. Veszprémben 1847. V. és 355 lap, boritékba füzve 1 frt 20 kr. p. pénzben. (1)

Nemzeti szinházi játékrend.

November 19kén: Saint Georges lovag. Franczia szinjáték 3 fiban.

November 20kán: Világ szinjátéka. Eredeti dráma 4 fiban. Irta Hugó Károly. — Lendvay Márton javára először. —

Gabonaár (váltó garasokban).
Pest november 19kén (pesti mérő).

A hajókon és raktárakban.

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
340-360	260-280	——240	——160	——90	——100

A piaczon.

320-360	——275	———	——157	80-86	100-108

Dunavizállás. November 20kán: 5' 11'' 3''' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

596. szám 1847. **Kedd november 23.**

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket folvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá **KULTSÁR ISTVÁN** táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Halálozás. — Országgyülési közlemények. (IV. és V. kerületi ülés. Elöleges közlés a Rk III országos üléséből). — Törvényhatósági tudósitások. Borsodból (közgyülés vége). — Hivatalos jelentés a pesti Leopoldvásárról.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franeziaország. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Stephanovics Péter sóvári első sóhivatali mázsamester folyó évi october 22kén meghalálozott.

Országgyülési közlemények.

IV-ik kerületi ülés. (Elnökök: Lónyay Gábor és Tarnóczy Kázmér. Jegyző: ifj. Asztalos Pál. Tárgy: a tegnapi határozatokból kelt üzenetek fölolvasása. Káptalanok és királyi városok protestatiója. Ülés kezdete reggeli 10 óra, vége déli 1 óra).

Lónyay Gábor (mint elnök). A tegnapi kerületi ülés határozataiból kelt üzenetek készen levén, föl fognak olvastatni.

Asztalos Pál (mint jegyző) (olvassa az üzeneteket. A boldogult nagy nádor emlékének örökitését tárgyazó üzenet fölolvasása után föláll)

Bernáth Zsigmond. Midőn ez üzenet tegnap Csongrádmegye érdemes követe által inditványoztatott, föltartotta jogát ahoz saját modorában, hozzá szólhatni. Megvallja: hogy az uj eszmékért, a haladás és átalakulás eszméiért, már régidötől küzd, küzd jelenleg is, s küzdeni fog mind addig, mig csak porhadt testét sirhant nem fedi; azonban bármilly barátja legyen az uj eszméknek, az átalakulás mellett igen hajlandó a hajdani formákat is megtartani: azon formákat, mellyek a nemzet jellemének sajátos ösitypusát viselik. Igaz, hogy ez inditványban a hála örökitve van, a mennyiben t.i. az emberi mü örökös lehet; de a hála örökitése mellett hozzá van kötve a nemzet haszna is, mi az emberi önzésnek ujra egy vonását tünteti ki. Terveztetett itt tegnap más emlék is: egy szobor, mellyet ö többre nem becsülhet mint a hajdani Semiramisok piramisait.... összehordott apró homokszemek, mellyeket a mint lassankint összerakott az idő mindenható keze, ugy ismét el fogja azokat lassankint enyésztetni..... Ö tehát ő cs. kir. főherczegsége az elhunyt nádornak dicsöitésére egy nemzeti typusu intézetet kiván, olly intézetet, mellynek példái azon könyvben foglaltatnak, mellyet az előtt, midőn az országgyüléseken részt vehetni szerencséje volt, itt a teremben az asztalokon szerte heverni látott, mellyet azonban most fájdalom sehol sem lát... érti a törvénykönyvet. A mi királyaink hajdan a nemzet kivánságára, birtokkal szokták volt megjutalmazni az érdemes polgárokat. Nem beszél ujságot, sok családok vannak a törvénykönyvben följegyezve, kiknek érdemeiket a nemzet igy méltányolá; igy kapták nevezetesen a Pálffyak a grófságot, igy mások jószágokat, igy alapitottak majoratusokat sat. sat. — Inditványozza tehát, hogy járuljanak a Rendek oda, miszerint kérjék meg ő felségét, hogy századunk legnagyobb, legérdemesebb emberének a boldogult nádornak fiu maradékait, olly fekvő birtokkal ajándékozza meg, melly az elhunyt érdemeihez s a nemzet hálájához méltó legyen !.. (Éljen).

Lónyay Gábor (mint elnök). Ugy gondolja, hogy ezen inditvány tárgyalása is akkorra halasztathatik, midőn majd a boldogult nádornak emelendő emlékről leend szó; s most folytathatnók az üzenetek olvasását .(A kerületi jegyző olvassa a 2dik üzenetet az országgyülési ujság tárgyában, ezután a harmadikat a nádorhoz, annak kieszközlésére, hogy az országgyülési tanácskozások a hirlapokban szabadon közöltessenek.)

Sebestyén Gábor. Az eddigi szokás az volt, hogy az illyeket mindig dictaturára szokták bocsátani, ennek azonban most már más surrogatuma van, tehát kéri, hogy ez uton a követek megkapják, mert igy egyszerü fölolvasásra, nem lehet hozzá szólani. A mi pedig a nádorhoz intézett üzenetet illeti, ugy hiszi, hogy eddig a szokás az volt, miszerint a Rendek csak a förendekkel, s nem különösen a nádorral is váltottak üzenetet. (Több oldalról: de igen, szokásban volt a nádorral magával is váltani).

Lónyay Gábor (mint elnök). Az üzenetek holnap nyomatva szét fognak osztatni s ujra fölolvastatni. Most pedig méltóztassanak kitüzni: minő tárgyat vegyünk tanácskozás alá. Jelenleg talán a verificationalis tárgyat lehetne fölvenni? Ekkor fölállott Pest város követe Károlyi István s egy olvasóbeszédben előadá, hogy már 22 év mult, mióta Pestváros követei először szót emeltek s az időtől mindig hasztalanul emelnek, jogaiknak törvénytelen megcsonkitása iránt. Elöszámlálta a törvényeket, mellyekben a kir. városok ors. gyülési szavazata biztositttatik. Megtette a szokott ellenmondást—s követelte szavazási jogukat. Ötkövették Sopron, azután Besztercze városok követei, és igy sorban. És mivel a k. vár. ügyében, a városok követei részéről mondott legjelentékenyebb s kimeritőbb beszédeket e közlemény végén adjuk, s miután e tárgy minden országgyülésen egyik a másikhoz hasonló, s maguk után semmi határozatot nem huzó beszédek kiséretében történik, rendes napló formában szükségtelennek látjuk adni. A káptalanok részéről, szinte megtörtént az ellenmondás, s több káptalani követek jeles nyilatkozatokat adtak, mellyekből lesz alkalmunk, az időben, midőn a tárgy rendes vitatás alá jö, a királyi előadások tárgyalása nyomán, bövebb közleményeket adni; jelenleg elégnek tartottuk az esztergomi főkáptalan követének nyilatkozatát közzé tenni; mellyet is mult számunk teljesitett. — A megyék részéről a kir. városok szavazata átalánosan pártoltatott; azon különbséggel: hogy mig Temes, Szabolcs, Pest, s többen a rendezést be nem várva, előlegesen kivántak törvényczikket alkottatni, mellyben a kir. városok szavazat-aránya megállapitva, s a követek az összes polgárok által ujra választva, még ez országgyülésen befolyhassanak saját rendezési kérdésük tárgyalásába. A többség azonban utasitása nyomán Zala inditványára a szavazatot a rendezéssel együtt követelte, s a választmány is ez értelemben küldetett ki, az előleges törvényjavaslat kidolgozására. Miután a megyei követek által tartott előleges rövid szónoklatok, terjedelmesebben s a tárgy érdemében inkább hatólag, szőnyegre fognak kerülni, a választmány munkálatának tárgyalása nyomán, jelenleg szükségtelennek tartjuk azokat közleni, különben is mind egyforma rövid nyilatkozatok levén. A káptalanok szavazata iránt több megyék nyilatkoztak pártolólag szintén csak röviden, ez ügy tárgyalása alkalmára tartván föl az érdemleges megvitatást. A káptalanok szavazata ellen, szinte röviden három megye nyilatkozott: Szabolcs, Zala és Bihar. — Megemlitendő még, hogy Szeged városa követének, némileg kihivó beszédére, ifj. Asztalos Pál és Paczolay János, erélyes visszatorlást tettek az aristocratia nevében; mellyhez hasonlót, Marmaros követe szerint, a világ egy nemzete sem bir fölmutatni, s melly példátlan nagylelkűséggel önmaga legfőbb törekvését öszpontositja a nép jogainak terjesztésére s emelésére, stb. — Előadták mind ketten, hogy ha a városoknak eddigi szerkezetük mellett egyes szavazatuk lett volna, azóta nemcsak a városoknak nem volna szavazatuk, de alkotmány sem volna már. — Paczolay János megemlité még azt is, hogy a városok magok okai, hogy szavazatukat vesztették, mert ők is megfosztották szavazatuktól a' többi polgárokat, s csak néhánynak adtak a város ügyeibe befolyást; már pedig a törvény a városokban „universitas civium“ és nem csak „aliquorum civium“ jogait ismeri el. Békitőleg szólottak Szeged követe mellett Somsich Pál, Babarczy Antal s többen. Az ülés a választmány kiküldetésének határozatával oszlott el.— A káptalanok szavazatának kérdése, saját kivánatuk szerint is, a kir. előadások tárgyalásának idejére halasztatott. —

V. Kerületi ülés. November 18kán. (Elnökök, s kerületi jegyző: mint tegnap. Tárgy: a tegnap fölolvasott üzeneteknek hitelesités végetti ismételt fölolvasása. Mosony, Veszprém és Pozsony megyék követeinek inditványa. Ülés kezdete 9½ órakor. Vége 1 órakor.)

Tarnóczy Kázmér (mint elnök). Az üzeneteket, kinyomatva levén, fölolvastathatjuk hitelesités végett. (Jegyző olvassa az első üzenetet, a bold. nádor érdemeinek örökitése tárgyában.)

Somsich Pál. A szerkezet ellen nincs semmi észrevétele, hanem tegnap tétetett itt egy inditvány Ungmegye érdemes követe által, melly a dicsölt nádor örökemlékü érdemeinek némi hálájaul, fiu örököseit, fekvő birtok adományozásával jutalmazni tárgyazá. Ez inditvány sokkal nagyobb figyelmet érdemel, mintsem hogy pusztán elhangozzék. Im maga az üzenet kitétele: „hogy az elhunyt nádor ő cs. kir. főherczegségének évei, napjai, órái, perczei e nemzet boldogitására voltak szentelve és áldozva.“ Már pedig, ki éveit, napjait, óráit és perczeit a nemzet boldogitására áldozza, annak — nagyon természetes — nem marad ideje saját családjának anyagi boldogitásáról gondolkozni, s házi ügyei rendezésével, a haza ügyei miatt nem foglalkozhatik. Illő tehát és méltányos, sőt egyenesen kötelesség, hogy a nemzet gondolkozzék annak örökösei anyagi jólétéről, ki egész életén át a nemzet jólétéről gondoskodott. — Kivánja tehát, hogy Ungmegye inditványa az üzenet végére szintén határozatul betétessék s megemlitessék. (Általános helyesléssel elfogadtatott.)

Sebestyén Gábor. A mi Ungmegye érdemes követe inditványát illeti, az már nem uj. Inditványoztatott az 1839ben Ugocsamegye által, a mult országgyülésen pedig ő maga inditványozta, de akkor azon okból elhangzott, mert azt a Rendek, a boldogult nádor félszázados nádori hivatalának betöltése idejére halasztották. A mi pedig Ugocsa inditványát illeti, erre 1840ben k. kir. válasz is érkezett, mellyben ő felsége örömmel fogadta a Rendeknek rokona iránti ezen szives érzelmeit s gondoskodását, s igérte, hogy minden esetre kedves kötelességének tartandja a nemzet e kivánatát teljesiteni, s gondja lesz rá, hogy az az első adandó alkalommal teljesedjék is. Ezt csak azért látta szükségesnek fölhozni, hogy lássák a Rendek, miszerint miként gondolkozott erről már az előtt is a nemzet, és miként gondolkozott maga ő felsége is.

Olvastatik a második üzenet, az országgyülési szabad ujságot illetőleg; olvastatik ezután az e tárgybani törvényjavaslat is a mult országgyülési minta szerint.

Babarczy Antal. Azon megyék közé tartozik, mellyeknek küldöttei országgyülési ujságot akarnak, s tegnap erre szavaztak. Az ő utasitása egyszersmind formáját is megszabja az országgyülési ujságnak. Küldői olly ujságot kivántak, mellynek létesitése a sajtó kérdésétől egészen elvonva legyen, s kivonatban hitelesen közölje a tanácskozmányokat, egy országos választmány fölügyelete alatt. De ezen üzenet szerkezete szerint a dolog nem igy áll. A Rendek tegnap, az országos ujság kérdésétől, egészen külön válva elhatározták, hogy sajtótörvények létesittessenek, s hogy e fölötti nézeteiket a förendekkel még ez országgyülés alatt közleni kivánják, mire nézve külön választmányt is neveztek ki, melly sajtótörvény-javaslatot készitsen. Itt azonban, mint látja, az üzenet egészen eltér a határozattól, s a helyett hogy egyenesen az országgyülési ujság mellett maradna, anticipálja egyuttal a választmány működését, s sajtótörvényeket javal. Ő illy módon országgyülési ujságra nem szavazott s azt küldői nevében el sem fogadhatja; s miután az országgyü-

lési ujságot illető határozat, tegnap ugy is csak egy szótöbbséggel ment át, mint sem hogy illy országgyülési ujság létesittessék, inkább kész azokéval egyesiteni szavazatát, kik országgyülési ujságot nem kivántak.

(Kész akarva, leginkább azért közlöttük, olly terjedelemben a harmadik kerületi ülés tanácskozmányát; mivel előre láttuk, hogy abból az fog következni, a mi jelenleg történt. Hijában, mindennek rend a lelke. A követek legtöbbjei, mint az érdeklett kerületi ülés közlése mutatja, tökéletesen igaz, hogy Csongrádmegye érdemes követe szerint kivántak országgyülési ujságot; és az ellenfél ugyan illy modoru országgyülési ujság létesitésének haszontalanságát s kivihetetlenségét mutogatta. Ámde igaz az is, hogy az ülés végével, midőn már a Rendek oszló félben voltak, az elnök kérdést tön: hogy milly alakban akarják az üzenetet szerkesztetni? Akarják e a mult országgyülési üzenet nyomán? S ekkor a Rendek nagy része, a nélkül hogy tudta volna, mire szavaz, fölkiáltott: igen, legyen a mult országgyülési üzenet nyomán. És a jegyző igy is szerkeztette azt. Mennyire különbözik pedig ez üzenet a Rendek többségének kivánatától, azt a már közlött discussiok mutatták, mellyeket, hogy a közönség összehasonlithasson az üzenettel; az üzenetet im ezennel közöljük:

„Három országgyülésen tüztek ki már a KK. és RR. első helyre teendőik között: országgyülési lap, mint a nyilvánosság semmi által nem pótolható közlönye — létesitését: — és háromszor hiusult meg e nemzeti s alkotmányos ohajtat, a méltóságos Főrendek bele nem egyezése által.

Három országgyülésen: 1836-ki böjtelő hava 17-kén, 1839-ki junius 20-kán, oct. 30-kán, november 27-kén és 1843-dik évi országgyülésen május 29-dik napján kelt üzeneteikben kifejtett nézetek folytán; negyedikszer fogják föl ez ügyet a KK és RR azon biztos reménnyel, hogy mit már három izben siker nélkül tevének: az idő parancsoló szüksége, — mint sok más tárgyaknál történt — e nemzeti ohajtás teljesülését eszközlendi.

A KK és RR a sajtóviszonyok fölötti átalános rendelkezések iránti nézeteiket, még ez országgyülés folytán a méltóságos Főrendekkel közölni el nem mulasztják, de a mennyiben a sajtóügy átalános elintézésétől a föntebbi kivánatot föltételezni nem lehet: a fölhivott üzenetekben kifejtett nézeteik nyomán: országgyülési lap iránti utólagos rendelkezésü törv.javaslatot mellékelnek ide ·|. alatt, teljes tisztelettel kérvén ő cs. kir. főherczegségét, s a méltóságos Főrendeket bizalommal szólitván föl, hogy hozzájárulásukkal, ennek törvénnyé emelését, s a tovább nem nélkülözhető kivánat létesitését eszközölni méltóztassanak."

·|. Törvényjavaslat országgyülési tudósitásokkal foglalatoskodó hirlapok iránt.

„1. §. Országgyülési tudósitásokat országgyülési helyen nyomtatás utján akármelly nyelven minden megelőző vizsgálat nélkül, mindenkinek, ki ebeli szándékát az országgyülési testnek bejelentendi s ötezer frtra terjedő akár kész pénzbeli, akár annyit érő vagyonbeli biztosságot mutatand, vagy maga helyébe e summára nézve biztos kezest állit, önfelelősége mellett, kiadni szabad, olly módon mindazonáltal, hogy a szerkesztő, nyomtató és kezeskedés esetében a kezes nevei minden egyes hirlapon följegyeztessenek.

2. §. Illyes országgyülési hirlapokban a szerkesztőtől eredő rágalmazás, becstelenités, erkölcstelen előadások, a közcsend háborgatására, vagy törvények iránti engedetlenségre való ingerlés, a kormánynak vagy hazai törvényes intézetnek, vagy egyes személyek szántszándékos hazug tudósitások által gyülöletessé tétele, a sértett félnek magános keresetén fölül, a mennyire közhivatalu személy, vagy a közállodalom érdeke volna megbántva, a magyar szent korona ügyvéde felperessége mellett, az alább megjegyzett büntetések tárgyai lesznek.

3. §. A büntetés a perbeli és végrehajtási költségeken fölül, az elkövetett általhágás, vagy bün mivoltához képest 1000 ftig, sőt súlyosabb beszámitás esetében ezen fölül még egy évi fogságig terjedhet; azon esetben pedig, ha a szerkesztő az érdeklett legnagyobb büntetésben történt elmarasztalása után ugyanazon bünt ismételné, a fönt kiszabott büntetés kétszeresztethetik. A marasztaló itélet a marasztalt fél költségén mindig közönségessé lesz teendő.

4. §. Ha a per magános személy sértése következésében indittatott, a pénzbeli elmarasztás a sértett félnek, ellenkező esetben pedig az ország pénztára részére itélendő.

5. §. Ezen biráskodásra az országosan összegyült KK. és pedig az illető táblák tagjainak voksai többsége által 25 tagok (részt nem vehetvén a biráskodásban az egyházi rend) a világi főrendek közől négyet, a megyék követei közől 16, a városok követei részéről 4, a kiváltságos kerületek képviselőiből egyet fognak kijelölni, kik a birói törvényes hitet letenni kötelezteinek.

6. §. Mind a felperesnek, mind az alperesnek szabad lészen ezen 25 személyből álló bíróság akármelly 5 tagjai ellen, a nélkül, hogy annak okát előadni tartoznék, a megjelenés alkalmával kifogást tenni, kik is ezen esetre, a biráskodásban részt nem fognak vehetni.

7. §. Az elnököt az itéletben eljáró birák magok közől fogják kijelölni, az itélethozásra legalább 9 tagnak jelenléte szükséges, az elmarasztásra pedig megkivántatik, hogy elmarasztásra voksolók száma az ellenvéleményüeket eggyel legalább fölülhaladja.

8. §. A perbe idézés harmad napi személyes megjelenésre irányozandó — a bíróságnak pedig kötelességében fog állani, a pert a megjelenéstől számitandó hónap lefolyta alatt végső itélet által, melly minden esetre okokkal támogatva legyen, befejezni.

9. §. Az illyetén perben az előadás, a megvizsgálás, oklevelek, tanuk hitelesitése, s minden egyéb munkálódások teljes nyilvánossággal lesznek vezetendők, — az itéletek iránti szavazás pedig egyedül a birák jelenlétében zárt ajtók között fog történni.

10. §. Semminemü törvényes orvoslatoknak, ide értve a fölebbvitelt és ellentállást, sem a pernek folyamata, sem végrehajtása alkalmával hely nem fog adattatni, s a végrehajtás a helybeli illető törvényhatóság által minden halasztás nélkül eszközlendő lészen.

11. §. Ezen rendeletek valamint az országgyülési hirlapok szerkesztőire és illetőleg nyomtatóira, ugy kezeskedési summákra nézve azoknak kezeseire is terjednek."

Csongrádmegye követe után, hason értelemben többen emeltek szót, mig a más rész azt vitatta, hogy határozatul csak ugyan elfogadták, hogy a mult országgyülési üzenet nyomán történjék a jelen üzenet is. Egyik kerületi ülés pedig a másik határozatát meg nem változtathatja, s erre példát nem kell nyujtani. A vitatkozásokat jelenleg azért nem közöljük, mivel abban állapodtak meg a Rendek, hogy az országos ülésben fogják discussio alá venni a tárgyat, csak ott lehetvén megváltoztatni a kerületiülések határozatát. Lesz tehát alkalmunk, az országgyülés idejekor e tárgy fölött a bővebb tanácskozmányt közölhetni, jelenleg csak Pestmegye egyik érdemes követének következő nyilatkozatát látjuk érdekesnek közzétenni.

Szentkirályi Móricz. Két ellenvetés van az üzenet ellen. Az első az: hogy csak egy országgyülési hiteles ujság mellett történt a határozat, és nem ollyan ujság mellett, mint az üzenetben van; a második pedig az: hogy a sajtótörvények kidolgozására, külön választmány levén kiküldve, az üzenet azon választmánynak munkálatát már anticipálta. A mi az első ellenvetést illeti, arra nem is történhetett határozat, mert hiszen authenticus országgyülési ujság absurdum; absurdumot pedig csak nem fognak határozni a Rendek? mert mihelyt ujság, már nem lehet authenticus; s mihelyt authenticus, már nem ujság többé, hanem rendes napló; a naplót pedig elvetették a Rendek mint kivihetetlent s életbe nem léptethetőt. Nem állhat tehát erre nézve Csongrádmegye érd. követének véleménye, s ha csak ugyan olly ujságot kivánt, mint a hogy most nyilatkozott; akkor lehetetlent kivánt. Mert ha csak egy ujság lesz, mellyet mindenesetre csak egy ember szerkeszthet; akkor már mindjárt nem lehet authenticus: mert azon egy ember, bizonyosan egyik vagy másik párthoz fog tartozni, s igy kedvezni fog pártja nézeteinek, vagy is bizonyos pártszinben fogja adni ujságát. Ő arra is rá állana, mit Csongrád követe kiván, hanem adják annak szerkeszteni az ujságot, kit ő kiván; igy például ő kivánná hogy Kossuth Lajos collegája szerkessze az ujságot; de valjon szeretné s kivánná e eztet s meg lenne e ezzel elégedve Csongrád érdemes követe is? De a második ellenvetés sem áll; itt ugyan is teljességgel nincsenek anticipálva a kiküldött választmány sajtótörvényjavaslatai. A választmány átalában valamennyi ujságra s minden időre alkalmazandó sajtótörvény-javaslat kidolgozására van kiküldve: az izenetben foglalt törvényjavaslat pedig egészen exceptionalis; itt ugyan is: nem minden ujság, csak országgyülési ujság értetik; nem minden időre, hanem csak az országgyülés idejére; sőt még a bíróság is egészen exceptionalis, mert csak országgyülési tagokból állhat. Igy a jelen sajtótörvényjavaslat teljességgel nincs ellentétben a kiküldött választmánnyal,sem nem anticipálja annak munkálatát. — A végzés igy történt, s ebben nincs semmi inconsequentia. Meglehet, hogy némellyek másképen fogták föl a dolgot, s másképen szavaztak; ámde itt nincs jelenleg helye a szavazatok rectificalásának, ez az országos ülésbe tartozik; méltóztassanak tehát ott megvitatni a tárgyat... Ő ott is ugy fog szavazni, mint tegnapelőtt szavazott; ott sem fogja pártolni az országgyülési ujságot; s ha tetszeni fog Csongrádmegye érd. köv. szavazatát az övével egyesiteni, akkor ugy is meg fog bukni az egész,jelenleg azonban maradjon az üzenet.

Babarczy Antal. Nem a tárgyra, de személyre nézve kénytelen szólani. Először ugyan is olly valamit adott szájába Pestmegye nagyérdemü követe, mit ő nem mondott, s miből a nagyérdemü követ ur absurdumot huzott ki. Ő nem kivánt olly országgyülési ujságot, mellyben mint a naplóban szóról szóra minden meglegyen; de kivánta igen is azt, hogy ezen országgyülési ujság kivonatokban hiven közölje az itt mondottakat. Tagadja: hogy azért, mivel az ujság nem napló, hiteles ne lehessen. Mert azért ha minden nem fog is benne közöltetni mint a naplóban; hiteles lesz az még is, mihelyt semmi ollyas nem jő bele, mi itt nem mondatott. S hogy ez igy történjék, épen azért kivánta, hogy egy országgyülési választmány fölügyelete s birálata alatt álljon. — A mi a másodikat illeti: az egészen tisztán személyesség; a személyesség pedig nem tartozik e terembe s igy erre nem is felelhet. Ő e teremben nem mint személy, hanem mint egy törvényhatóságnak törvényesen választott küldötte áll, és semmi személyes sympathiáktól és antipathiáktól nem vezettetik,ezeket a teremen kivül hagyta, s kivánja is, hogy ugy tekintessék mint egy megyének küldötte,ki a többiekhez hasonló joggal s tekintéllyel bir. A személyességeket az országgyülés teremébe behozni nem parliamentaris sat. —

Szentkirályi Móricz. Ellenkezőleg: Csongrád követe nyilatkozatát nem tudja megegyeztetni a parliamentaris modorral, s nem hiszi, hogy illy leczkézések a parliamentaris nyugalmat előmozditják, s föntarthatják, mi ha egyszer megszakad, ám lássák. Ő följegyzi magának Csongrádmegye követének nyilatkozatát, s ez is jegyezze föl az övét. sat. —

Babarczy Antal. Ő személyét nem értette Pestmegye követének, hanem szólott hozzá ugy, mint Csongrád követe Pestmegye követéhez, s távol van attól, hogy leczkézni akarná, söt inkább tanulni kiván tőle sat. (Vége köv.)

Előleges rövid közlés.

Pozsony, november 19.

III. országos ülés a Rendeknél. (Elnök: kir. személynök ő mltga. Jegyző: Hubay József országbirói itélőmester. Tárgy: üzenete a RRnek a boldogult nádor érdemeinek hálaörökitése tárgyában. Üzenete a RRnek az ország nádorához a hirlapoknak szabadabb mozgalmi tér kieszközlése tárgyában; és üzenete a Rendeknek az országgyülési ujság tárgyában. Ülés kezdete reggeli 10¼ órakor. Vége déli 1 órakor.) Mind a három üzenet változtatás nélkül keresztül ment. A harmadik üzenet fölött huzamosb vita volt; miután azonban, azoknak nagy része, kik a kerületi ülésben az ellenzék részéről az országgyülési ujság ellen szavaztak, jelenleg mind az üzenetet pártolák, s átalában csak a conservativ rész szavazott ellene (noha ezek nagyobb része a kerületi ülésben, csak hogy egészen más alakban, az országgyülési ujságot pártolák) s igy két szavazattöbbséggel az üzenet keresztül ment. Ezen ülés volt első mérközése a pártoknak, s ez a többséget két szavazattal az ellenzék részére mutatá. Meg fog e ez igy állani minden kérdésnél, majd megválik. —

Szegedi követ Rengey Ferdinand beszéde a városok ügyében. — Tekintetes Karok és Rendek! „A béke és türelem szelid indulatával hitték és reményték küldőim, hogy törvényhozási befolyásuk, hogy a polgárságnak alkotmányos jogai minél előbb uj életre fognak viradni; a mult országgyülés reménynek gazdag volt, de gyümölcstelenül oszlott szét, — azóta három hosszu év folyt le, mellyet Szeged lakosai alkotmányos polgári jogaiktól elzártan keresztülszenvedni kényszeritettek; türték és szenvedték ismét a mostani boldogtalan városi rendszer abnormitásait és zsarnokságait; türték és szenvedték a fölöttük akaratuk ellen virasztó szerfölötti atyáskodás és kormányozgatás bitorlásait; türték és szenvedték a polgárt lealázó jognélküliség keserü fájdalmát; türik és szenvedik ezeket jelenleg is férfias állhatatossággal, nem csüggedve a hazanem csüggedve az alkotmányszeretetben, ámbár mélyen érzik: hogy a polgárság s ez által a haza közérdeke követeikben az országgyülésen is folytonosan sértetik és aláásatik. — Gunnyá törpült a városi követnek országgyülési állása; mert a városok legszentebb joguktól, a törvényhozásbani valóságos befolyástól tényleg, és erőszakkal megfosztattak. — Ennyi méltatlan szenvedés otthon, illy czégéres igazságtalanság itt a hongyülésen, egy angyal türelmét is kifaraszthatá. A türelemnek is megvannak a maga határai, hol az erőtetésig feszitett huroknak szakadniok kell. — És azután ne feledjék a t. K és Rk, hogy városomnak már különben is tetőponton állott alkotmányos polgári szabadságáért sovárgó élénk vágyait még a mult országgyülési kegyelmes királyi előadások is tetemesen fölhangolták, a t. K. és Rknek biztatásaik s e teremből küldőimhez szinte elhatott fölszólalásaik és határozataik pedig nyilt kivánatokká fejlesztették és megérlelték annyira, hogy küldőim érezvén és ismervén ügyük szent igazságát, megunták és megsokallották a további várakozást, s bele fáradtan az eddig haszontalannak mutatkozott béke-türelembe, méltánytalan állásukat tovább már kiállhatatlannak, türhetetlennek tartják. — És valóban t. K. és Rk! türhetetlen is a városoknak, és polgárságnak jelen állása; mert ez nem egyéb: lealacsonyitó gunynál, pedig uraim, mindent inkább mint gunyt; ám mondja ki a törvényhozás, ha azt teheti, ha tenni akarhatja: hogy a városok távozzanak el innét, hogy ők nem tagjai az országgyülésnek, de további halogatás és üres biztatások által ne tegye gunnyá törvényhozói jogukat; ám mondja ki a

törvényhozás: hogy a békés és munkás polgár csak zárt testületek atyáskodása alatt felelhet meg hivatásának s hogy a városok mostani belszerkezete a helyhatósági institutiok non plus ultrája; ám mondja ki ezeket, ha teheti és tenni akarhatja, de ne halogassa tovább a kérdés megoldását. Vagy miután elvette törvényhozói jogunkat, fosszon meg bennünket a tisztességes polgár névtől is, mellynek méltóságát a fönálló városi rendszer a városok országgyülési állásának bosszantó képtelensége égető gunyig sülyesztette. — Azonban bár milly keseritő legyen városomnak sőt magamnak —mint követének — állása, vigasztal azon hit: hogy elérkezett az idő, mellyben az összes törvényhozás átláthatja, hogy a politikai hibák és bünök előbb utóbb magukat megbosszulják. Illy politikai hiba volt, a városokkali hosszas nem gondolás, és törvényes szavazati joguktól lett spoliatiojuk. Avagy miért nem lehettek nálunk is, mint más szerencsésebb hazákban, a városok hatályosabb tényezői a nemzetiség, közszabadság, és egyéb nemzeti közérdekek kifejtésének?... Rég megmondá már Deák Ferencz: hogy ezt leginkább a törvényhozás százados mulasztása, és gyakran ismételt hibái okozták; e hibákat a további késedelem csak nevelné, és meglehet, gyógyithatlanokká tenné. — Az elválasztó pontra jutottak a dolgok t. K. és Rk. Maga a nemesség az alkotmány és nemzetiség álarcza alatt minden örökké már csak nem lehet; mert a polgárság is életvidoran emeli föl fejét, — s az élővel tovább is halotkép bánni egy kisé bajos lesz! Méltóztassanak a t K. és Rk. megfontolni: hogy a városi ügy vég föloldásának tovább halasztása csak az aristocratia és polgárság közti feszült viszonyokat öregbitené, — s kivánják ezt talán nemzeti közérdekeink? Vagy nem volna még itt ideje a multtal kiengesztelni a jelent, és hidat épiteni egy szebb jövendőhöz? Nem volna még itt ideje: hogy aristocratia és polgárság jogban és kötelességben, törvényben és szabadságban ha össze nem olvadhat, legalább egymáshoz simuljon? — Hiában t. K. és Rk. a királyi városokat ignorálni nem lehet, — venni kell azokat ugy, a mint vannak, és pedig venni kell, mint országrendet, mellynek követei nem kunyorálnak kegyelmet, hogy irgalom-hulladékkal elutasithassanak; hanem követelik törvényes jogukat, követelnek igazságot, mellynek követeiben sértve van ezen táblának is méltósága. — A guny, mivé állásuk ferdittetett, egy részben visszapattan azokra, kik igazságosok lenni akár nem tudnak, akár nem akarnak. — Hazánknak alkotmánya a nép millioit semmiségbe sülyesztette; azon törvényhozói egyedáruság, mellyet e táblánál a harmadik rend usurpál, erőszakon alapul. S ha ezt a t. K. és Rk megszüntetni nem sietnének, alig lehetne mást gondolni: minthogy maga ezen tábla azon iparkodik, hogy a nem nemesre nézve az alkotmány üres hang maradjon, s ez mintegy kényszeritve legyen, magát mind inkább elkülönözni az aristocratia alkotmányától, melly neki sulyos terheken kivül semmit sem ad, vagy ha ad, ad legfeljebb olly nyomorult országgyülési állást, mellyben nincs köszönet, de annál több guny, annál több keserűség rejlik. — Én tehát a városi ügy vég föloldásának tovább halasztása ellen küldőim nevében óvást teszek, s kérem a t. K. és Rket Beszterczebánya követének előadása folytán városomnak is törvényes szavazatát elismerni s egyszersmind pedig a városi belszerkezetet a mult országgyülésen megszakadt tanácskozások fonalán késedelem nélkül tárgyalás alá venné."

Szabadkai követ Zomborcsevics Vincze beszéde a városok ügyében.

„Tekintetes KK. és RRdek! Csüggedő érzelemmel szólamlok meg ezen teremben, mellyben a királyi városok küldötteinek panaszai annyiszor hangzottak, s fájdalommal legyen mondva, siker nélkül elhangzottak. Nem is parányi erőmnek, hanem elutasithatlan kötelességemnek érzetében teszem azt — reménylve, hogy méltán sokallott sérelmeinket a tek. KK. és RR. valahára már elégelni fogják, s a teendők sorában a városi kérdésnek elsőbbséget adván, igazolni azon bizodalmat, mellyel ide jöttünk, s mellyben a haza velünk osztozik. — Ha ügyünk egyszerüen azon kérdések közé tartoznék, melyek az ujabbkor szükségeiből fejlődve nyilvános életünk szinvonalán fölmerültek, annak kiváló elsőbbségét nem vitatnám. Ezen mindenben hátramaradt hazának szükségei olly számosak s ezek közt olly organicus összefüggés létezik, hogy minden intézkedés, melly a teendők roppant halmazát alább szállitandja, egyiránt üdvös, egyiránt ohajtatos. — Azonban a kir. városok ügye midőn egy részről a korkérdések minden igényeivel bőségesen föl van ruházva, más részről a sérelmek minden izgalmaival annyira van saturálva, hogy annak háttérbe szoritása bánatot is gerjesztene, millyent méltán ápolt remények meghiusulása állit elő; keservet is, millyent világos jogtiporlás támaszt; — s ha számba vesszük, miként a szóban forgó tárgynál magában a dolog természetében semmi nehézség sem rejlik, s annak czélszerü elintézésére kellő belátás mellett egy kevés jóakaratnál egyéb alig kivántatik, meg fogják engedni, hogy annak elhalasztása könnyen gyanut vethetne a törvényhozó test tiszta szándokára, s az adott szónak őszinteségét kétségbe vonhatná. — Mi városiak példás türelmünkkel ezen iszonyatos vádnak consolidatióját elháritni lehetőleg iparkodtunk. Megemlékeztünk ezen fönséges testület alkotmányos állásának nehézségeiről, és nem akartuk elmaradásunk által is annak törvényes alapját gyengiteni, melly többoldalu megtámadásoknak ugy is ki volt téve. — Megjelentünk nemzetiségünk ezen sanctuariumában hűségünk és szeretetünk adójával, s önmegtagadással nyultunk a számba nem vevés cserébe kapott szalmakoszorujához, melly országgyülési adományul reánk várakozott, s melly ez uttal is számunkra készen áll. — Illy hosszas önmegtagadás után méltán elmondhatjuk, hogy ez uttal türelmünk határpontján állunk, olly bánásmódot elviselni nem fogunk, mellynek megfelelőleg országgyülési követeinket akár a hajduk sorából választhattuk volna. — Ha a jelen országgyülésnek föladatát őszintén s elfogultság nélkül latra vesszük; ha figyelemre méltatjuk a körülményeket, mellyek közt az megnyittatott; ha számba vesszük az alkalmat, melly organicus törvények hozatalára kinálkozik; ha reformkérdéseink nagyobb részének sürgetős voltát meggondoljuk: nem fogjuk tagadhatni, miként nem elvek tisztába hozatalán, hanem azoknak életbeléptetésén kell ez uttal működnünk. Körülményeink igazolják azon mondat valóságát, miszerint hasznosság és szükségesség szempontjából a politikai világban nincs eljárás, melly mindig és mindenütt jó volna, s nincs ollyan, melly mindig és mindenütt rosz volna. — Midőn az ellenzék az ujabbkor eszméit fölkarolta, midőn nyilvános életünk mezejét szellemi szántovasával fölszaggatá, sokan jajveszékeltek a látmányon; eszélytelenségnek vallották alászántását azon részint kétes, részint csekély értékü növénykének, melly a parlagon hevert mezőn tengett inkább, mint diszlett; veszteségnek a magot, melly a szellemi erőknek amugy is csekély készletéből elszóratott; és ime! a következés megmutatta, hogy a munka elpazarolva nem volt, hogy a szellemi erő haszon nélkül el nem vesztegettetett; s ha bár minden mag, melly elhintve lőn, nem is kelt ki; a mi kikelt, az a munka bérét tizszeresen megtériteni igérkezik. T. KK. és RR. a föladás megváltozott, ne késsenek annak megoldásával. Ne tegyék ki veszélynek üdőzés által a lábon álló terméstet; ne szántsanak akkor, midőn aratni kell; ne engedjék, hogy az időnek előre nem látható viszontagságai letarolják a dús mezőt, s mi veszteségünket annál sajnosabban érezzük, minél közelebb állottunk reményeink teljesüléséhez. — Hajlamában fekszik ugyan főképen az erélyes embernek, hogy a kétségbe vont, s hatalom által ostrom alá vett igazsághoz élénkebb vonzalmat érez, melly rendszerint azon mértékben apad, mellyben az a sikerhez mindinkább közelit. — Ezen hajlamból lehet megmagyarázni azon tüneményt, miként a legképesebb fők rendesen a legnehezebb szerepet foglalják. — Forradalmi időkben többnyire mérsékeltek, közvetitők, alkudozók, s mivel illyenkor a hatalom s befolyás mindig a szélsőségek kezében vagyon, eszök és képességökkel csak az állodalmi convulsiokat nevelik, s magok romlását idézik föl. — Békes időkben pedig a szélső pontokat foglalják el, és magokat egész szigorral az elvek felsőbb regiójához csatolva a kivitel apróbb, s alkudozást igénylő részleteit elhanyagolva, a világ kormányzását a parva sapientia-nak átadják; — melly a megszokott habár korhadt állapotok megtartásában leginkább gyönyörködik. — T. KK. és RR! Hitem erős, miként ez uttal a kivitel részletei fogják munkásságukat igénybe venni, hogy eredményt hozandó működéseiket ügyünknek elintézésével kezdendik. Hiszen ez idő szerint, midőn nem csak a megyei utasitások, hanem a magas kormány szándéka igy tudva van, irányunkbani készséges hajlamukat csak az által tanusithatják, ha ügyünket minden más kérdésnek elébe teendik; mert abban, hogy azt nem csak bölcsen, s igazságosan, hanem a mi hozzájárulásunkkal igy intézendik el, — nem kételkedem. —

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDOSITÁSOK.

Borsodból. (Közgyülés vége). Sz—e. Nem szólottam volna, — ugymond — ha előttem-szóló bennem némelly eszméket föl nem ébreszt. Én olly lealázottnak tapasztaltam országgyüléseinken a káptalani követek helyzetét, miszerint nincs kincs, mellyért azt fölvállalnám, s azon kellemetlenségeknek magamat kitegyem, mellyek ott a megjelenő egyháziakat minden oldalról nyomasztják. [1]) **Tehát a káptalanoknak önérdekük tanácsolja elhagyni a tért, melly számukra csak tövist terem.** [2]) **Most azt követelni,** [3]) **hogy egy káptalannak olly szavazata legyen, mint egy megyének; képtelenség;** [4]) **s azért előttem-szóló megkimélhette volna magát azon számos törvények idézetétől, mellyekkel legfölebb is csak azt mutatta ki, hogy valaha volt joguk; de kell-e lenni most, ez más kérdés. Ha a káptalanok mint testületek vagy bizonyos érdeknek képviselői követelnek jogot, ugy követelhetnek egyéb testületek s társulatok is, például katonaság, kereskedőség sat.** [5]) **Sokan azon hibás véleményben vannak, mintha az országgyülés semmit el nem vehetne. Ez birtokra nézve áll; de nem alkotmányos jogokra.** [6]) **Illyennek látom a káptalanok kérdés alatti jogát; s én már a mult országgyülés alkalmával kiutasitám őket a törvényhozás teréméből.** [7]) **Az meggyőződésem most is, hogy vagy távozzanak, vagy hatástalan helyzetökben maradjanak;** [8]) **mert a papon törvényhozásnál mindig mutatkozik valami, mi nem oda való.** [9]) **A papság törvényhozásra alkalmatlan;** [10]) **mivel annak bizonyos megmásithatlan eszméi s tanai vannak, mellyek felé irányozza a törvényeket; s előre megmondhatni, milly szellemben szavazandnak.** [11])

---

1) Hogy a káptalani követek helyzete nagyon is kényelmetlen, ezt sajnosan tapasztalhatták az érdeklettek. De ez nem állásuk természetéből folyt. Ezt azon követek idézték elő, kik védetlen állapotba helyezék az egyháziakat, hogy rendszerbe állitott nyilakkal, s epéskeserün mardosó satyrákkal rohanják meg a jog hatásától megfosztott testületet; s oda vivék a dolgot, miszerint megtapsoltatott az, ki a kath. vallás s egyház ellen nyilatkozott, s annál zajosabb kitörésére számolhatott a vad tetszésnek, minél nyersebb csipősebb, s aljasabb szókba tudta füzni a szóló betanult rágalmait. Azonban itt is teljesült, hogy a bűn elkövetőjén bosszulja meg magát. Az országgyülési ifjuság, melly neki uszittatott a féktelen nyilatkozatok megtapsolásának, főnökei által látván letiportatni minden tekintélyt, a clerus után legelőször is a követi kart fosztotta meg szólási szabadságától, mellynek egyénei engedelmet, legalább megegyezést kényszerültek koldulni gyakran irnokaiktól a szólhatás szabadságára!

2) Kényelmi érdekök, igen; de nem azon felséges érdekek, mellyeknek képviseletére hivatvák. Az 1715: 60 nyiltan parancsolja, hogy az egyháziak a kath. hitnek terjesztése, épségbeni föntartása és az idegen tanoktóli megovása fölött ébren őrködjenek. S napjainkban hol teljesithetnék e kötelességöket nagyobb mértékben, mint országgyüléseinken? Itt elveiben támadtatik meg az isteni religio, s századoktól teljes igazzal birt jogainak megfosztására tör a liberalismus ferdén értett követelése.

3) A követelés nem a káptalanok, hanem a letiport törvény részéről történik, melly megsértve levén, most rendelményeinek uralmat s parancsolatainak kész engedelmességet követel, minden alkotmányos polgártól.

4) Mig a törvény betüje áll, annak teljesitése mellett szót emelni nem képtelenség, hanem polgári kötelesség. — Én tisztelem a törvény parancsolatát; azonban más részt megkivánom, hogy a törvény időről időre a kor józan szelleméhez, a tudományok és szabadság előlépéseihez alkalmaztassanak. Ha tehát a hon érdeke s a szabadság szelleme a törvény rendeletén változtatást parancsol, történjék az alkotmányos szellemben, a törvényhozás utján, ne tényleg erőszak használatával, a gyengébbnek lovagiatlan elnyomásával, hanem a törvényhozás tényzőinek megegyezésével s közös áldozataik között. A kir. városok, mellyeknek szavazati joga alkotmányunk földébe olly mély gyökeret nem vert, közeljövőben a törvényhozás e működése alá kerülnek, ha a törvény betüje a clerus joga iránt többé teljesülésbe nem mehet, miért ne bocsáttatnék alá az alsóházi clerus joga is, hogy az általa képviselt érdekekhez aránylag méltányos nyomatéku szavazati joggal láttassék el?

5) E szavak kiejtésénél feledé szóló alkotmányunk szellemét, melly érdekképviseletre alapittatott. S mivel épen az általa idézett testületek által képviseltettek legfőbb érdekei országunknak: a követelt jogban részesültek is. Igy volt ez a katonaságot képző nemességnél; igy a kereskedést s ipart üző városoknál Zsigmond idejétől fogva; igy a vallást, erkölcsiséget s tudományosságot képviselő egyházziaknál sz. István idejétől kezdve. Ha tehát napjainkban bármelly testület a hon olly magas érdekeinek kezelésével bizatnék meg, mint az emlitettek: nézetem szerint a hon üdve követelné annak a törvényhozás körébe való fölvételét. Ezért ohajtanám én, hogy a kir. egyetemnek saját képviselője ülne a hon törvényhozó atyái között.

6) Hogy a nemzet törvényhozás utján jogokat oszthat, jogokat vehet, ez áll; de valjon a törvényhozó testnek egy factora tényleg kizárhatja-e jogbirtokos társát igazainak élvezetéből, fölötte itéljen a páratlan közvélemény. Az erőszak müve, mellyet 1825ben s azóta az alsótábla e jog irányában gyakorol, a törvényesség színét soha sem ölté föl; vagy ha annak érvényt tulajdonitunk, ugy remegjünk a consequentiáktól. Akkor a bitorló hatalom s az erősb vas keze osztandja a jogokat; akkor követeink székein nem sokára a hallgatóságot, s az onnan lerángatott hallgatóság helyett közeljövőben vértől pirosló kezü demagogokat látnánk a jogokkal s ezrek emberéletével játszani. Ha a törvény betüje megszünt garantiát nyujtani igazainknak; akkor nincs egyéb hátra, mint a nyers hatalmat ismerni meg jogszabályzó birónak.

7) Ehez — sértés nélkül legyen mondva — joga talán nem is volt; mert egy alkotmányos statust hatalomszóval eltörleni, bármilly magát oszloprengető Sámsonnak képzelő megyei követ hatalmát tulhaladja. Hogy az illy kiutasitó szerep szónok előttigen kedvessé vált, ujabb jelét adta csak imént is, midőn e műtételt gr. Széchenyi Istvánon kezdette gyakorlani: mire hogy a nemzet helyeslő ‚amen'e viszhangozzék, nem hiszem.

8) Ezen alternativának első része szónok ismert elveinél fogva megfogható; de miért kivánja ott a clerust pusztán nézői vagy értesitői szerepre kárhoztatva kétszer kétszáz arany forint birság alatt megtartani, ki nem találhatá. Csaknem akarja talán szónoklata csodálóiul s claqueurökül fölhasználni azokat?

9) Hátha bizonyos világi követeknek religio- s papellenesen tetszenék szónoklani, s vallástalan szellemet a törvények szövegébe önteni, ez oda való volna?

10) Ebben szónok, mint a papság elleni elfogultságban szenvedő, illetékes itéletet nem hozhat. Itt tények szólanak, mellyeket a történettan föntartott. És e tények visszautasithatlan tanuságot tesznek róla, miként Európának legszabadelvübb alkotmányai a közép századokból valók, midőn papság vitte zöldasztaloknál a fő szerepet. Hazánknak a papság tartotta föl legnehezebb korszakaiban alkotmányos épségét. Vagy ha a törvényhozás teréről legujabb adatot kiván, emlékezzék vissza mult országgyülésünkre. Mi vala, kérdem: törvényhozásunkban a magyar keblet érdeklőbb, mint nemzetiségünknek törvény általi megszilárditása? — és ez érdekben is egy felső táblai egyházi celebritás inditványa fogadtatott el, s nyert szentesitést.

11) Ugy van; a papságnak vannak bizonyos megmásithatlan tanai, mellyek felé irányozza a törvények szellemét; s e tanok: az örök bölcseségtől kinyilatkoztatott változhatlan igazságok. Mig a törvényhozás ezekre mint alapra rakja le rendelményeit, tiszteletben tartja azokat a nép, s boldogul teljesitésök által. Ha a törvények mint emberi önkény, vagy szeszélyes akarat kifolyásai tünnek föl, hatály nélkülieknek mutatkoznak, mert önérzetünk természetében rejlik, hogy annak, mi csupán emberi, nem szivesen engedünk, azt fölforgatni, s helyébe fölfogásunk szerint helyesebbet létesiteni törekszünk. Innen a korunkban észlelet után alkotott liliput életü alkotmányok, s az élet által már születésükkor kikaczagott törvényhalmazok.

Elég befolyást gyakorolnak már az utasitásadásnál mint egyes nemes egyének; ha ezen kivül országgyülésen külön szavazattal láttatnának el, ez anomalia lenne, mi alkotmányos állásban meg nem szenvedhető.[12]) — Sz—y első alispán Sz—e inditványához csatlakozik, s hitfelekezete papjainak sem akar több jogot adni a törvényhozásnál. — J. M. Ha a clerust csakugyan ki akarják zárni a rendek a törvényhozásból, akkor gondoskodjanak, miszerint ott többé szóba ne jöjjenek a vallási ügyek; mert mig azok a törvényhozási szönyegre kerülnek, mindaddig papok is szükségesek lesznek ott; kik nélkül törvényt iráutok hozni nem lehet, ha csak azt nem kivánjuk, hogy erőszakos s fájdalmas convulsiók ne támadjanak a nemzettestben, mint ez Francziaországban történik. — Azonban az idő késöre haladt. Sz—e inditványa határzatba ment, s a törvényesség védői elestek. De bukásuk nem vala dicstelen; mert küzdelem közt történt az. S mig a jogaikat néma odaengedéssel elvesztegető gyávák el fognak felejtetni: az elesettek sirhantjaira legalább egy kupja tüzetik föl, melly a nyomukba lépő ifju nemzedék keblében uj küzdelemhez ébresszen lelkesedést. — —

Ha az esküttszékek eszméje el nem fogadtatnék, állandó törvényszékek itéljenek. — Legyen évenkinti országgyülésünk, mellyre a követek három évre választassanak; maradjon el róla a kir. tábla; elnököt maga kebeléből válasszon a követkar, s legyen jelen a kormánynak fölhatalmazott biztosa. — A vallás ügyében fölterjesztett kivánatok sürgettessenek, de ugy, hogy abból az országgyülés folyamát akadályozó gát ne emeltessék. — A megyei választások rendeztessenek, s alkotmányos jogaink kiterjesztésével legyen átalános népképviselet az értelmiség s vagyonértéki képesség alapján. — Az indigenatus helyett törvény alkottassék a polgárositásra nézve. — A czéhek vagy töröltessenek el, vagy alakitassanak át korunk igényeihez.

A zsidók, ha vallásuk s szertartásaik felöl országgyülési confessiót tesznek, s abban a társadalom elveivel ellenkező tanok nem foglaltatnak, emancipáltassanak,[13]) de a szomszéd tartományokbóli betódulásoknak gát vettessék. — Ezek főbb iránypotjai a borsodi követutasitásnak. ✕.

Hivatalos jelentés a pesti Leopold-vásárról. A jelen pesti vásár alkalmával az üzletek valamint a hazai termékekre, ugy a kézmüárukra nézve is átalában a középszerüségen aluliak valának; kivéve a gyapjut, melly a vásár vége felé keresettebb lön, s jobban kelt, mindazonáltal igen nyomasztó áron. Szintigy meg nem felelt a várakozásnak a vásár a többi áruczikkekre nézve is. — A termesztmények ára következő volt pengő pénzben; ánis mázsája 14—18 ft; aszu szilvaé 6—6 frt 20 kr; baraczkmagé 16 ft; bengyebogyó mázsája 16 ft; borok: tokai aszu átalagja 40—150 ft; ménesi aszu akója 20—100 ft, budai veres ó akója 4—12 ft, veres ujé 2 ft 30 kr — 3 ft, budai fejér óé 4—8 ft, fejér ujé 2 ft 48 kr — 3 ft 12 kr, kőbányai óé 4—10 ft, ujé 3 ft 12 kr — 3 ft 36 kr, hegyi fejér és veres óé 5 ft 36 kr — 16 ft, ujé 3 ft 36 kr — 4 ft, sikföldi fejér és veresé 2 ft 12 kr — 3 ft; borkő fejér term. mázsája 10—15 ft; veresé 12—13 ft; börök: ökörbör párja 18—23 ft, tehéné 13 ft 30 kr — 14 ft, lóé 3—5 ft, borjubör párja 2—4 ft, juhé 1 ft 30 kr — 2 ft 24 kr, bárányé 40 kr — 1 ft 12 kr, borzé 2—3 ft, rókáé 3—3 ft 36 kr, farkasé 2—4 ft, nemes nyesté 5—6 ft, kő-nyesté 3—5 ft, vadmacskáé 1 ft 30 kr — 2 ft, fekete macskáé 40 kr — 1 ft, nyulbör száza 12—17 ft; dárdany mázsája 28 ft; dohány: kerti és hegyi szindohány mázsája 8—16 ft; tiszai első rendüé 11—14 ft, másodrendüé 8—10 ft; debrői első rendüé 15—18 ft, másod rendüé 9—11 ft, harmadrendüé 6—8 ft; debreczeni első rendüé 18—24 ft, másodrendüé 10—17 ft, harmadrendüé 8—9 ft, tekercs 7 ft; pécsi első rendüé 9—10 ft 30 kr, másodrendüé 6—8 ft; szegedi első rendüé 12—16 ft, másodrendüé 7—10 ft, harmadrendüé 5—6 ft 30 kr; eczet-szömörcze mázsája 3—3 ft 45 kr; enyv: finom asztalos enyv mázsája 16—16 ft 30 kr, középszerüé 15 frt; faggyu: olvaszthatlan nyers mázsája 18—20 ft, olvasztotté 26—28 ft, bánátié 26—27 ft, erdélyié 27 ft, oláh transito 24—25 ft; gabona: bánáti buza pozs. mérője 4 ft 12 kr — 4 ft 40 kr, magyaré 4—4 ft 24 kr, abajdoczé 3 ft 12 kr — 3 ft 24 kr, rozsé 3—3 ft 12 kr, árpáé 1 ft 48 kr — 2 ft, zabé 1 ft 4 kr — 1 ft 8 kr, kukoriczáé 1 ft 36 kr — 1 ft 42 kr, köleskásaé 2—2 ft 4 kr; gubacs: ó első rendü köble (120 font) 8—9 ft, másodrendüé 7 ft 30 kr — 8 ft 15 kr, harmadrendüé 7 ft 15 kr, uj első rendüé 8 ft, másodrendüé 4 ft 30 kr — 7 ft, harmadrendüé 4—6 ft 30 kr; gyapju: finom mázs. 80—102 ft, középszerüé 60—78 ft, közönségesé 38—56 ft, nyári finomé 60—66 ft, középszerüé 45—55 ft, közönségesé 35—45 ft, báránygyapjué 54—112 ft, börről nyirott gyapjué 50—108 ft, timárgyapjué 35—45 ft, zigara erdélyié 43 ft 30 kr, bánáti mosotté 27—29 ft, magyarjuh-gyapjué kézzel mosva 27—29 ft, fürösztötté 26—28 ft, feketeé 21—22 ft; gyökér: alcana ⅞ mázs. 9 ft 30 kr — 10 ft, ennula 4 ft 30 kr — 5 ft, szappanfügyökéré 5 ft 30 kr — 10 ft; háj mázsája 28—30 ft; hamuzsir mázsája 11 ft 30 kr — 12 ft; halzsir mázsája 18 ft; kender: apatini gerebenezett: 24—32 ft, gerebenezetlen 9 — 10 ft; kömény mázsája 11—12 ft 30 kr; mag: luczerna mázsája 14—16 ft, lenmag pozs. m. 3 ft 24 kr — 3 ft 48 kr, vadrepczeé 1 ft 36 kr — 1 ft 50 kr, házi repczeé 3 ft 30 kr — 3 ft 40 kr, téli repczeé 4 ft 30 kr — 4 ft 38 kr, kendermagé 1 ft 36 kr — 1 ft 54 kr; méz: bánáti fejér mázsája 16—20 ft, sárgáé 14—17 ft, barnáé 12—15 ft, szürkeé 14—15 ft; olaj: vadrepczeolaj mázsája 17—17 ft 30 kr, vetetté 17 ft 45 kr — 18 ft 30 kr, finomitotté 19 ft 30 kr — 21 ft; lenolajé 21—23 ft 30 kr, kenderolajé 17—17 ft 30 kr; pálinka: rozs-pálinka 20° egy akó 10—10 ft 24 kr, törkölyé 11—12 ft, bánáti szilvapálinkáé 13—13 ft 15 kr, szerémi szilvapálinkáé 13—13 ft 30 kr, lél 30° egy fok 31 kr, 35°-é pedig 33 kr; paprika mázs. 9—12 ft; rongy: finom mázs. 6 ft 30 kr—7 ft, finomé 3 ft 48 kr — 4 ft 24 kr, közönségesé 2—2 ft 30 kr; szalona mázs. 26—30 ft; szappan: debreczeni mázs. 23—24 ft, szegedié 20—22 ft, közönséges feketeé 19 ft; szarv: szarvasszarv mázs. 26—36 ft, ökörszarv száza 24—26 ft, bivalyszarvé 20—25 ft, tehénszarvé 10—11 ft, szarvhegy 4—5 ft; szikső finom 10—11 ft, közönségesé 8 ft 30 kr; ször: tehénször mázs. 37—38 ft, kifözött lószőré 46—50 ft, hosszu nyersé 60—70 ft, rövidé 34—38 ft; timsó fejér mázs. 7 ft; toll: fosztott ágyi toll mázs. 15—80 ft, fosztatlané 30—60 ft, pehelyé 90—160 ft, irótoll ezre 24—54 kr; vadsáfrány mázs. 27—28 ft; viaszk: sárga rozsnyói mázs. 78—82 ft; zsir: marhazsir mázs. 36 ft, sertés zsiré 30—32 ft. — Pesten november 18-kán 1847. Aigner Ferencz m. k. Barabás Antal m. k.

12) Hát az nem anomalia, hogy követ ur önmagát igyekszik utasitani, s hatást gyakorol itt, s hatással akar ismét lenni Pozsonyban? Igaz, hogy ott nem mint egyes polgár, hanem mint megyei képviselő fog föllépni; de ugyan ez áll a káptalani követről is, ki, mint küldői képviselője, megbizóinak utasitását adja elő. Hogy ha szélesb joghatáskört jegyzett ki részökre az alkotmány, ez nem anomalia, hanem kiváltság; kiváltság nélkül pedig még alkotmány föl nem állhatott. A teljes egyenlőségnek eszményeül állittatott föl az 1830ki franczia charta. És a kiváltságoknak az, vagy bármiféle democraticus alapra rakott alkotmány véget vetett-e? Nem.... Kiváltságok nélkül semmi kormányforma össze nem szerkeszthető. Avagy nem mondja-e — kérdi Lamennais — a juliusi charta, hogy a király személye sérthetlen? — és ez már kiváltság. A pairek nem dicsekszenek-e törvény szerint a kiváltságok egész halmazával, millyen az örökösödés, majoratusok, átszállitható czim, szabadalom a testi fogságtól adósság miatt s a t.? S az alsóház tagjai nem birnak-e hasonlag számos szabadalmakkal? Avagy van e nagyobb szabadalom, mint a törvényhozhatás? És a választók nem gyakorolnak-e kiváltságot, melly sem szellemi képzettségükön, sem erkölcsiségükön nem alapszik, hanem csak pénzükön? A törvény szerinti teljes egyenlőség tehát a legujabb charta szellemében is valódi chimaera, s a szerencse bábjátéka.

13) Csak az emancipátiót ne emlégessük, melly a zsidóságban mendizabali vágyakat ébreszt, s a nép ellenszenvét még magasabb fokra csigázza, mintha az emancipatio vagy polgárositás eszméjének megtestesitése által az szándékoltatnék: hogy a zsidó egyszerre mindazon jogokban részesüljön, mellyekhöz hazánkban a tősgyökeres magyar nép sem juthatott el. Én az emancipatio nevét zsidórendezés kitétellel cserélném föl; s kivitelében azon eszme vezérlene, hogy e faj részére is nyiljanak föl a becsületes kereset s tisztes élhetés eddig elzárt utai. E pályára fölhatni önmagok törekedjenek; s ott várja őket a polgárosulás megtiszteltetése. Alappontul szolgálna minden esetre a csaplárkodástóli letiltás. E letiltás nélkül a zsidóság jogainak terjesztésében, vagy jelen törvénykivüli hagyásában csak ártalmat látok. ✕.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, nov. 6. A cabinetből legközelebb kilépett két minister nem kegyelemvesztetten bocsáttattak el. Cordova senátorrá, Ros de Olano pedig Ayllons helyébe lissaboni követté neveztettek:. Borrego Sveiczban nyert állomást. Alaix tábornok a királynőhöz intézett levelében azon vádakról kiván értesittetni, melylyek Palencziábani kényszeritett tartózkodását előidézhették. Ő a senatus tagja, s mint illyen azt követeli, hogy ottani helyét elfoglalhassa.

N.Britannia. London, nov. 11. A parliament ma, mint azon nap, meddig oct. 12én pro forma elhalasztatott, a szokásos szertartások között s a királyi összehivási proclamatio fölolvasása után a lordkancellár által „sürgetős és fontos ügyek tárgyalása tekintetéből," folyó hó 18ig elhalasztatott.

A tegnapelőtti lordmayornap, mint rendesen, a Westminsterbei ünnepélyies nagy menet s azon fényes lakoma által az uj lordmayor Guildhallban adott, és mellyben a city legtekintélyesb személyei, a ministerek s az idegen diplomaták majd mindnyájan részt vettek, megünnepeltetett. A lordmayor, kinek jobbján Broglie herczeg franczia követ ült, vitte az elnökséget, s áldomáspoharat emelt, melly alkalommal abbeli reményét nyilvánitá, miszerint a béke még számos évekig tartand s a Francziaországgali barátságos egyetértés sokáig háboritatlanul maradand. Broglie herczeg franczia nyelven válaszolt, Anglia jóléte s a béke tartóssága iránti ohajtásait tolmácsolva. Russell lord a ministerek egészségére emelt áldomáspoharat, viszonozva azt válaszolá: miszerint ök (a ministerek), ha a közjólét igényli, nem csak törvényt szolgáltatandnak ki, hanem azon fölül mindent elkövetendnek, mi tehetségükben álland.

Francziaország. Páris, nov. 12. Párisban ugy látszik ismét uj merényröli hirek keringenek, melly a király élete ellen czélzottnak lenni mondatik. Midőn a király Fontainebleau-bóli viszautazásakor a corbeili vaspályán csütörtökön estve a kocsiból kiszállott, lövés történt. A „Moniteur" az egészet megfejti s véletlennek tulajdonitja, miután a parancsosztó-tiszt legénye egy töltött pisztolyt leejtett. A golyót épen ellenkező irányban találák, mintsem ott, hol a király állott, a pisztoly még tokjában földön hevert a vaspályaudvarban s senkit sem sértett meg. Az egész esemény maga a rendőri igazgató által vizsgáltatott meg, ki utjában ő felségének kiséröje volt.

Oct. 26ról kelt melillai hirek szerint Abd-el-Kader kalandos állása uj korszakba lépett. Az 1822ben meghalt Muley-Suleiman császár fia, kinek a most uralkodó fejedelem unokaöccse, Abder-Rhaman herczeg, Fezből, hol fogva tartatott, kiszabadult, az emirhez menekült s általa rangjához illő tisztelettel fogadtatott. Ez a császárt bitorlónak nyilvánitja s azt hiszik, hogy Abd-el-Kader pártja ezen praetendens által fölötte növekedni fog. Azonban a dolog még sem lehet annyira veszélyes, minthogy a senioratusi örökösödés Maroccoban már rég szokásban van.

Mortier gróf utódjául, kinek egészségi állapota helyreállitásáról nem is gondolhatni, a turini követségben Bacourt-ot emlitik.

Igazitás. Mult 595dik számunk országgyülési közleményei közt a legvégén báró Rudnyánszky Samuel esztergomi kápt. követ beszédében: „votum curiarum" helyett mindenütt olv. „votum curiatum."

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 21-kén: Világ szinjátéka. Drama 4 fölvonásban. Irta Hugó Károly. (Másodszor.)

November 22-kén: Veszedelmes nagynéne. Vigjáték 4 ilban. Forditotta Szigligeti.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pozsony nov. 16kán (pozs. m.)					
200-230	———	145-168	100-112	70-78	105-110
Nagyszombat nov. 16kán (pozs. m.)					
190-212	———	148-157	103-107	66-70	———
Temesvár nov. 12kén (pozs. m.).					
186-207	——120	——73	——47	——55	———
Miskolcz november 13kán (pozsonyi méró.)					
160-165	150-155	140-145	80-85	——40	60-65
Baja november 14kén (pozsonyi m).					
180-200	155-160	———	75-80	——45	45-50

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

597. szám 1847. Csütörtök nov. 25.

Előfizetési díj félévre helyben boritékkal nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 9 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zoldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. — Országgyülési közlemények. (V. kerületi ülés vége. (VI. kerületi és III. országos ülés a Rendeknél. Előleges közlés a VII. ker. ülésről). — Pozsonyi ujdonságok. — **Külföld.** N.Britannia. Franczia ország. Svejcz.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Hell Jánost, m. kir. udv. tanácsost és nagybányai főfelügyelőt, kérelme következtében nyugállapotba helyezni, — Madách Károly nógrádmegyei volt tiszteletbeli aljegyzőt pedig a m. kir. helytartótanácshoz tiszteletbeli fogalmazóvá kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

Országgyülési közlemények.

Pozsony november 18. 1847.

V. kerületi ülés. (Folyt. és vége). Tarnóczy Kázmér (mint elnök). Mielőtt a tegnapi tanácskozások folyamán tovább mennénk, Mosonymegye követe kiván szólani. (Halljuk halljuk)!

Gr. Széchenyi István. Bizonyos megállapodást kivánna abban; hogyha a kerületi ülésből választmányok küldetnek ki: mimódon választatnak? Igen nagy súlyt helyez abban, hogy mimódon történnek a szavazások? A szavazás módja nem csak kétféle, de többféle is; igy: van nyilvános, van titkos s van az ugynevezett subscriptionalis szavazat. Részéről nem bánja akármellyik fogadtatik el, csakhogy valamellyik állandóul elfogadtassék, s ne gyakoroltassék ugy, hogy a mellyik pártnak e rendszerek közől egyik vagy másik a körülmények szerint kedvezőbb, majd a nyilvános, majd a titkos, majd a subscriptionalis módszer használtassék. Tisztában akar lenni: mert ha bort töltött poharába, s mikor iszik, akkor látja, hogy viz; ez bizony nem esik jól. Ő a titkos szavazást minden árnyoldalai mellett is legtökéletesebbnek tartja, mert egyedül ezen szavazási forma az, melly mellett kiki saját meggyőződését minden idegen befolyástól menten követheti. Erre több példa van, s vele magával is történt, hogy midőn legbiztosabbnak hitte részére a majoritást, a titkos szavazás mellett minoritásban maradt; előjött pedig ez eset a magyar akademiánál, hol egy becsületes derék értelmes egyént kivánt levelező tagul választatni, s ő maga ajánlotta, két harmada a választóknak előre biztositotta szavazatáról, s az eredmény a titkos szavazás mellett, mégis bukás volt. Tegnap mondá épen Pestmegye egyik követe, hogy a nyilvános szavazat mellett, s ehez tartozik a subscriptionalis is, korteskedés van, s hogy e korteskedés nem bün, sőt inkább kötelesség. Ő maga sem kárhoztatja a korteskedést, s bár maga soha sem korteskedett, még sem tartja azt, mint némellyek, valami nemzeti bünnek, vagy aljasságnak, mert hiszen mindenkinek szabadon áll használatára, s egyik fél ugy mint a másik, élhet vele saját érdekében. Tehát még egyszer mondja: hogy neki mindegy, akármelly mód szerint történik a szavazás, csakhogy bizonyos megállapodás legyen benne, hogy mindenki tudja magát mihez tartani. Rövid akarván lenni, nem szól hosszasan a dologhoz, ugyis lesz alkalma még többször s alkalmasint hosszu beszédekkel is untatni a közönséget, s csak azt akarja, hogy ha a subscriptionalis szavazat fogadtatik el, legalább ne nevezzék azt titkosnak. Egyébiránt még egyszer ismétli: hogy részéről legbiztosabbnak, s a törvényhozó testület fő kellékeivel a függetlenséggel legmegegyezőbbnek tartja a titkos szavazást, s ez nem is jár valami különös nehézséggel, sőt igen is egyszerü s könnyen gyakorolható.... Igy például a tud. társaságnál — hol, mint mondá, minoritásban maradt — azon gyakorlat van, hogy kiki fölirja egy szelet papirosra annak nevét, kit választani kiván, s azt összegöngyölitve beadja az elnöknek. Hogy irása meg ne ismertessék, könnyen használhat rendes irásával ellenkező irásmódot, vagy pedig ha ezt nem tudná, vagy attól tartana, hogy igy is reá ismerhetnek, irhat balkezével. Ezt ajánlaná itt is használatul.... Hamar meg van, és mellette kiki egyéni meggyőződését követheti. Az illyen subscriptionalis szavazásoknál, megvallja, erőtetést lát, mellynek nem mindenki tud ellenállani, s igy lenyügöztetik saját meggyőződése. — Még egyszer ismétli: nem bánja akármellyik szavazási mód foglaltatik is el, csakhogy valamellyik megállapittassék. (Éljen! Éljen).

Szentkirályi Móricz. A titkos szavazást nem látja czélszerünek, mert a hol olly nagy a választandók száma, mint itt, s egyszerre huszonnégyre is kell voksolni, nem látja gyakorolhatónak. De nem is lát semmi kényszeritést a subscriptionalis szavazásnál, mert hiszen senki sincs kötelezve, hogy valakinek ivére irja magát. Ez tetszésétől függ. Nem látja továbbá okát, hogy ha ő collegájával, különben is egy utasitásuk levén, egy meggyőződésben vannak, ugyan egy papirosra ne irhassák föl a kit választani akarnak; már pedig ha kettő fölirhatja, miért ne irhatná föl 12 vagy több is? Ő tehát ebben semmi más nagy fontosságu kérdést nem lát, mint azt: hogy szabadság legyen e vagy lekötelezés. Részéről mindig a szabadságot választja — s igy: maradjunk az eddigi szokásnál.

Gróf Széchenyi István. Csak azon mondására kiván Pestmegye követének felelni, hogy ő a subscriptionalis szavazás használatánál semmi kényszeritést nem lát... Igaz, hogy physikailag nincs semmi kényszeritès, de van ennek más neme is, melly gyakran még erősebb a physikainál s ez a moralis coactio. Illyen pedig mindjárt maga a pártszin. Az illy subscriptiok mellett a választás mindig egy pártból történik, mi a másik pártot elkeseriti s retorziókra kényszeriti... Az illy választásoknak mindig reactio a következménye... Ő a dolgot nem akarja erőtetni, de megvallja, hogy kisebb zárt testületeknél, millyen az országgyülési Rendeké is, semmi nehézséget nem lát a titkos szavazásban; egészen más a dolog állása nagyobb testületeknél, itt már több nehézséggel jár... Előnye pedig minden esetre nagy van a titkos szavazásnak; mert akár mellyik párttól jön a szavazás, tökéletesen független, egyedül a meggyőződésből folyó, nincs benne semmi terrorismus; mig az illyen subscriptionalis szavazatokban, mindig bizonyos neme van a terrorismusnak, s ez — mint följebb is mondá — a pártszin köpenye alatt gyakoroltatik; ő részéről, azon különös helyzetben van, hogy sem egyik sem másik párthoz nem tartozik s saját meggyőződésének ura; ámde sok ember, csak hogy a szilárd párthiv szinezetet megnyerje vagy megtarthassa, jinkább meggyőződése ellen szavaz. Csodálja, hogy Pestmegye követe a szavazás módjában nem lát semmi fontosságot; ő igen is nagy fontosságot lát, s igy lát abban nagy fontosságot a világ leghatalmasabb s legalkotmányosabb nemzete az angol is, hol már évek óta több parliamentben ugyan csak hosszas és erős vitatkozások történnek a szavazás módja fölött s még maig sem birták eldönteni.

Bónis Samu. Hagyjuk máskorra a dolgot, s most maradjunk az eddigi szokásnál, ugy is mindig csak a majoritás nyer, s a mellyik párt többségben van, az mindig maga kebeléből fogja tenni a választásokat. Hatást és befolyást titkos szavazás mellett is lehet gyakorolni, s ha Mosony érdemes követe, kisebbségben maradt is egyszer a titkos szavazás mellett, de huszszor bizonyosan majoritásban volt, daczára annak, hogy — mint mondá — soha sem korteskedett. Itt csak az a kiegyenlitő mód, hogy a mellyik párt majoritásban van, legyen loyalis, s válasszon a másik pártból is. A mi pedig Mosony m. k. azon mondását illeti, hogy egyik párthoz sem tartozik; ez addig állhatott, mig magát követté meg nem választatta; de miután követ lett, engedjen meg Mosonymegye érdemes követe, azon párthoz kell tartoznia, s ahoz tartozik, a mellyhez küldői utasitásuknál fogva parancsolják. (Éljen Éljen).

Hunkár Antal. Hazánkban átok a pártoskodás. Még nem olly rég ideje, hogy az egész országgyülési alsótábla ellenzéki volt, s csak 2 egyén találkozott később más véleményü; az egyik kincstári tiszt volt, a másik pedig ollyan, kit utóbb maga a kormány tett semmivé. Ez időtől azonban mindig növekedett a más véleményüek száma, s most fájdalommal látja és hallja, hogy pártok vannak. Ő nem ismer semmi terrorismust, s e szót soha sem is kivánná hallani. A becsületes szilárd férfiu nem fél senkitől, sem felülről sem alulról, ő legalább nem fél, sem meg nem ijed sat. sat:

Gróf Széchenyi István. Veszprémmegye követe azt mondá: sajnálja hogy pártok vannak. Ő részéről épen nem sajnálja, sőt örül neki, mivel ez előlépést mutat a nemzetélet alkotmányszerüségében. Pártok csak ott nincsenek, hol anarchia van (Éljen), s mindenki a másik önkényének rabságában nyög; vagy pedig olly despotikus kormányformákban mint Törökország, hol a pártok legföljebb is csak revolutiokban nyilatkozhatnak, s azután ismét egy kényur hatalmának néma szolgái. Senki sem tagadhatja, milly jótékonyságot gyakoroltak hazánkban a pártok fölmerülései, s mennyi mocskot tisztitottak ki az administratióból, melly abba olly mélyen befészkelte magát. (Igaz, Éljen) ő barátja a pártoknak, de ellensége a pártdühnek, a pártszenvedélynek, s ha bár azt tartja is, hogy a pártoknak olly élesen kell szemben állani mint az ollónak, azonban ott, hol hazafiui érzelemmel tenni kell, egyenlő akarattal munkáljanak össze a haza boldogitására. (Éljen) A mit a férfiui szilárdságról s függetlenségről mondott az érd. követ ur, ezzel nincs mit dicsekedni, ez nem dicsőség, nem érdem, hanem kötelesség, s olly kelléke a férfiunak, mint bőre. A mi pedig a meg nem ijedést s rettenthetlenséget illeti, emlékszik azon időre, midőn közölünk, kik itt vannak, sokan meg sem születtek, vagy ha megszülettek is, de ott nem voltak, hol mi ketten a követ urral voltunk, s minden rettenthetlenségünk mellett is Győrnél megszaladtunk. (Nagy nevetés, éljen.)

Hunkár Antal. Azon különbséggel, hogy ő ott maradt, de Mosony érdemes követe lóháton szaladt el s meg sem állott Komáromig.

Gr. Széchenyi István. Azt be kellene bizonyitani — ő részéről nem lóháton, de csolnakon ment éjel Komáromba, s bizonyitsa be követ ur hogy ott maradt s ő lóháton szaladt el. —

Tarnóczy Kázmér. (mint elnök) Ennek bebizonyitása ide nem tartozik, s kéri, hagyjanak föl ezzel az érdemes követ urak. A kérdés az: kivánják e az inditványt elfogadni? — (Maradjon a régi szokás.) (És igy elég csodálatosan gr. Széchenyi inditványa mellőztetett s a nagy fontosságu kérdésnek, nem akadt e teremben egyetlen pártolója sem. Furcsa de igaz.) Ez után a verificatio került volna szőnyegre, de miután, a mult országgyülés e tárgybani határozata jelen nem volt, s igy föl nem olvastathatott, mig ez előkerült, a Rendek conversáltak; mi közben Hunkár Antal, inditványt tett, hogy a megyék követei utasitásukban levő inditványaikat előre jelentsék be; azonban, mint ez már az előleges közlésben érintve volt, az inditvány mellőztetett. —

Olgyay Titus. Küldői egyenes meghagyásából, kötelessége előterjeszteni a kormánynak azon sérelmes eljárását, mellyet az Horvátország irányában elkövetett. Előszámlálá, miként fosztotta meg a kormány Horvátországban a nemességet törvényben gyökerező sarkalatos szavazati jogától a tartományi gyüléseken; mint nyomta el azon pártot, melly Horvátországban a magyar érdekekhez szit; mint pártolta a másikat, melly a közös haza ellen káros törekvéseket táplál kebelében. Előadta, miszerint küldői azon sérelem orvoslására küldöttséget akartak küldeni ő felségének trónjához, ettől azonban, ismételt kisérletük után is, egyenesen eltiltattak. Miután tehát illy körülmények közt nem lehetett bizodalmuk a kormányhoz, hogy küldöttségük ő felsége által elfogadtassék, kénytelenek voltak, mind a horvátországi nemességen, mind saját magukon elkövetett sérelmet orvoslás végett a Rendek szine elébe terjeszteni. s a t s a t. —

Jozipovich Antal. Küldői neki is meghagyák, miszerint kérje föl a Rendeket, hogy a horvát sérelmeket fölkarolják; az ügy nagy fontosságu levén, választmányt kér kineveztetni.

Szentkirályi Móricz. Az ügy nagy fontosságánál fogva, szintén választmányra szavaz. Somogy, Szabolcs és Zala követei, sérelmet látnak, s bizodalmatlanságot szavaznak a kormány ellen.

Somsich Pál. Miután választmány inditványoztatott, ebben ő is bele egyezik, s igy most a tárgyhoz nem szól.

Osegovich Metell. (Horvátország követe.) Megvallom, hogy igazsága van azon uraknak, kik azt állitják, hogy a most szőnyegre hozott tárgy igen nagy fontosságu; mert ennek eldöntésétől függ nagy részben a kapcsolt országok és a Magyarország közötti egyetértésnek, melly az ujabb időnek sajnos eseményei által némikép megrendült, nem csak helyreállitása, hanem annak jövendőre is mennél inkábbi szilárditása. Ezen szempontból kiindulva csak fájdalommal hallottam Pozsonymegye tisztelt követének abbeli kijelentését, mintha a kapcsolt országoknak azon része, mellynek érdekében keletkeztek az általa sérelmeseknek nyilvánitott királyi rendeletek, a magyar és horvát nemzet között fönálló kapocsnak fölbontására irányozná mozgalmait. Melly állitást én küldőim nevében rágalomnak tekintem, és egyenesen visszautasitani kénytelenitve látom magamat. Mert a horvát nemzet, melly az alkotmányos magyar testvér nemzettel annyi századokon keresztül minden jó és bal sors viszontagságaiban hiven osztozott, és a közhaza oltárára tett áldozatokkal hazafiui kötelességét minden alkalommal olly kitünően teljesitette, a nemes magyar nemzettől elválására és az alkotmányos kötelékeknek, mellyek őt olly dicső társsal füzik össze, fölszaggatására czélzó szándékot soha sem forralt: mind a mellett azonban hazánk sarkalatos törvényei által biztositott külön municipalis és nemzeti fönállását, mellyet lefolyt századok viharai közt föntartani képes volt, jövendőre is megtartani és biztositani kivánja — ezt pedig épen a nagyszivü magyar nemzet segitségével, hihetőleg nem csak tulajdon jogait és szabadságait védeni, hanem ezekhez való ragaszkodását alkotmányos társában is tisztelni fogja, elérhetni reményli. Általmenve most az állitólagosan fönforgó sérelem tárgyára, ennek alaposságát én egyátalában el nem ismerhetem, mivel a hazai törvények, jelesen pedig 1715-ki 120-ik, és 1791-ki 58-ik t.czikk tartalma szerint a kapcsolt országok minden belső és municipalis ügyeinek elintézése egyenesen és kizárólag az ottani országos közgyülést illeti; már pedig magának az országos gyülésünknek, melly minden municipalitásnak és nemzetiségünknek fő kutforrása, és éltető ereje, mikénti megtartása és elrendezése csakugyan olly főfontosságu belső és municipalis ügy, mellynek tárgyalását és elintézését azon országok közgyülésétől elvonni, és magyarországi gyülésnek tulajdonitani igazságosan nem lehet. És ennél fogva kénytelen vagyok azon elv ellen, melly szerint a kapcsolt országok közgyülésének magyar törvényhozás befolyása nélküli elrendezése sérelmesnek tartatnék, tehát magok a Magyarország rendei tulajdon és belső viszonyaink taglalásába és elrendezésébe bele bocsátkozhatnának, küldőim részéről ünnepélyes óvást kijelenteni, föntartván egyébiránt magamnak szabadságot akkor, midőn az állitólagos sérelemnek bebizonyitására az ellenkező oldalról megigért adatok elő fognak mutattatni, azokra bővebben felelhetni. (Éljen! Éljen!)

Sáros, Soprony, Tolna, s több megyék követei a horvát ügyben sérelmet nem látnak s bizodalmat szavaznak a kormány iránt. Szólott még a horvát ügyben Kó-

rös város követe is magyarul, s a horvát nemzetnek a magyar nemzet iránti sympathiáját dicséretesen kiemelte. Határozat lett: hogy jelenleg bele nem bocsátkozván sem a bizodalmi, sem a bizodalmatlansági, sem a sórelmi kérdésbe; egyedül választmányt küldenek ki, melly e nagyfontosságu ügyben, minden adatokat egybeszedve, s Horvátország követét s a turopolyai ispánt meghallgatva, véleményt adjon be. (Az ülés déli 1 órakor eloszlott.

Pozsony, november 19. 1847.

VIik kerületi ülés. (Elnökök s jegyző: mint tegnap Tárgy: az izenetek hitelesitése. Ülés kezdete reggeli $9^3/_4$ órakor, vége reggeli $10^3/_4$ órakor.)

Lónyay Gábor. (mint elnök.) A t. kerületi Rendeknek azon izenete, melly a bold. nádor emlékének örökitését tárgyazza, a tegnapi ülésben tetemes hozzáadást nyert, s miután azt eddig ki nem nyomathattuk, jó lesz talán, ha az első fölolvasás után dictatura alá bocsátjuk s itt mindjárt leirjuk, hogy azután hozzá szólhassunk. (Aker. jegyző olvassa az izenetet, azután ledictálja.)

Tomcsányi József. Először is azon észrevétele van, hogy az illy hosszas correctiokra, ne itt történjék a dictatura, hanem előbb irattassék le; illy hirtelenében az ember hozzá sem szólhat alaposan, ideje sem levén gondolkozni fölötte; egyébiránt a szerkezetben hibát lát, egészen kimaradt belőle a gömöri inditvány, pedig ha jól emlekszik, az tegnap elfogadtatott. Kivánja tehát, hogy miután a gömöri inditványban épen azon törvény emlittetik, melly ő felségének kötelességévé teszi, hogy a fiscalitási jószágokat a haza irányában érdemeket szerzett honfiaknak adományozza, épen ez adná meg a Rendek kivánatának a törvényes sanctiot.

Lukács N. (Temesmegye köv.) Azt hiszi, hogy azon loyalis hangulatba, melly az izenet szerkezetében foglaltatik, ne kevernénk semmi keserü izt, melly ő felségének nem tetszését vonhatná maga után s ez által kivánatunkat koczkáztathatnók; a szerkezetben ugy is benfoglaltan meg van a gömöri inditvány szelleme, s igy nem látja szükségét, hogy az még nyilvánosabban is kitétessék. A szerkezet megtartása mellett szavaz.

Tomcsányi József. Temes követe rosz föltétellel van, ha azt véli, hogy ha mi itt kivánatunkat a törvény alapjára fektetjük, s a törvénnyel támogatjuk, az ő felsege nem tetszését vonhatná maga után.

Lukács N. Rosszul értette Békés követe szavait; ő csak azt akarta nyilatkozata által értetni; hogy miután a gömöri inditvány szelleme, már maga ezen kivánatunk által, hogy a bold. fönséges nádor érdemeinél fogva családját megjutalmaztatni kérjük, a szerkezetben benfoglaltan van, s ezért nem szükség, még bővebb magyarázatba is bocsátkoznunk, melly kivánatunk loyalitását, daczos követelés szinében tüntesse föl...

Lónyay Gábor. Ugy gondolja, hogy elég tétetik a gömöri inditványnak, ha azon törv. czikkre hivatkozunk, melly ő felségét kötelezi, a fiscalitási jószágokat érdemes hazaflaknak adományozni. (Itt többen igazitólag közbe szólnak).

Bónis Samu. Ha mindnyájan hozzá szólunk s javitjuk, akkor annál tovább tart s annál hiányosabb lesz a javitás. Elég ha hetegyük a törvényczikket oda, hol a szó van „érdemeit" s utána „az 1715: 26 és 1723: 103 t. czikk értelmében" sat. (elfogadtatott).

Egy követ *) E szó helyett jutalmazni, jó volna ezt tenni: jutalmaztatni; mert ha jutalmazni marad, ugy jön ki, mintha egyenesen a nemzet maga jutalmazná, nem pedig ő felsége által jutalmaztatnék.

Bónis Samu. Talán legjobb lenne igy „jutalmaztatva látni" (elfogadtatott.)

Ezután többen azon akadtak föl, hogy ott, hol az izenetben a veszprémi követ adataira történik a hivatkozás, a Rendek föliratа szentgyörgy hóval, a felség kegy. válasza pedig april hóval van jegyezve.

Asztalos Pál. (mint jegyző.) Nem tehet róla, mert a Rendek föliratában szentgyörgy hó van irva, ő felsége leiratában pedig aprilis; s hitelesen kellett idéznie.

Babarczy Antal. A dolgon legkönnyebben segithetni, ha aprilis helyett, azt tegyük: „ugyan azon év és hó" (elfogadtatott.)

Ezután ker. jegyző olvassa a többi izeneteket, melylyek az ülés alatt semmi módositást sem szenvedtek. Olvasni akarja a Rendek határzatát is a kerületi választmányok iránt.

Szentkirályi Móricz. Ez nem volt szokásban az előtt sem, s most sem látja szükségét. Mocsonyi Péter és Babarczy Antal, kivánják, hogy legalább valami nyoma még is legyen a választmányok kiküldetésének; ez azonban azon időre halasztatott, ha a kerületi ülésnek jegyzőkönyve lesz. Olvastatott még végül egy izenet, gróf Rhédey Jánosnak, az országgyülésrei meg nem hivatása tárgyában. Ezzel a kerületi ülés országos ülésre változott át.

III-dik országos ülés a Karok és Rendeknél. (Elnök: kir. személynök ő mlsága; jegyző: Hubay József, országbirói itélőmester. Tárgy: izenetek fölolvasása s hitelesitése, a bold. nádor érdemeinek hálaörökitése — a politikai hirlapoknak az országgyülési tudósitásokat illetőleg censura nélküli közlésük megengedése — s az országgyülési ujság létesitése — tárgyában, ez utóbbira nézve, repressiv sajtótörvényjavaslattal. Ülés kezdete reggeli $10^2/_4$ óra. Vége déli 1 órakor.)

Elnök az ülést megnyitja. Lónyay Gábor kerül. elnök, átnyujtja az országos ülés elnökének azon izeneteket, mellyekben a ker. Rendeknek ed igi határozatai foglaltatnak. Orsz. birói itélőmester olvassa az első izenetet a mint következik:

„A KK. és RRdek elhunyt József nádor-ispán ő cs. kir. főherczegségének félszázados nádorkodása alatt, a nemzet érdekében, — annak megtartása s boldogitása körül és általi — szerzett érdemei megismerésének törvénykönyvükbe iktatását, nemzeti legszentebb hálakötelességnek ismervén; azt közakarattal meghatározták. — Hogy a nemzeti hála és megismerés ezen szabad, önkéntes nyilvánitásából, az utókor következést vonhasson azon fönséges férfiu nemzet iránti érdemeiről — mellyeket elősorolni annyi volna, mint a nemzet félszázados történetét leirni — hogy ismerhesse a fönséges férfiut, kire a nemzet félszázad alatt, nehéz küzdéseiben, mint védőjére s megtartójára tekintett — hogy láthassa lélekben azon fönséges férfiut, kit éltében, félszázadon keresztül egy nemzet szeretete s bizalma karolt föl. — Kinek sirjánál egy nemzet osztatlan búja és keserve találkozott. — De a KK. és RR. nem állapodnak meg az elhunyt érdemeinek törvénybe iktatás általi nyilvánitásánál; — bár magasztosabb jutalom alig lehet: mint egy nemzetnek szabad, önkéntes, osztatlan méltánylat-nyilatkozata; — hanem tekintetbe vévén, hogy az elhunyt nádor ő cs. kir. főherczegségének évei, napjai, órái, perczei, e nemzet boldogitására voltak szentelve és áldozva; hogy a fönséges férfiu emléke még siron túl is jótékonyan és áldásthozólag hasson a nemzetre — mint volt élete; — megállapodtak: nevét viselendő közhasznu intézet alapitásában. — Minek miként létesitését, mielőtt a KK. és RR. részletesen tárgyalva, t. czikket alkotnának — siettek ő cs. kir. főherczegségével és a m. förendekkel ezen közmegállapodásukat közölni — biztosan tudván, hogy ő cs. kir. főherczegsége, kit az elhunyt emlékéhez, nemcsak nemzeti hálamegismerés; hanem fiui szent kegyelet is csatol — és a mélt. förendek — közvetetlen tanui az elhunyt fönséges férfiu nemzetre idves működéseinek: — a KK. és RR. ezen szándokát s határozatát csak méltányolni fogják, s létesitésétől segélyöket nem vonandják meg. — És ez által a KK. és RR. az elhunyt fönséges férfiu emléke iránt tanusitván a nemzeti hálát, annak fönséges családjában, mellynek fönséges tagjaihoz millyen hó ragaszkodás, mennyi remény csatolja a nemzetet, a hazára olly eseménydús nov. 12kén tettleg bizonyitá be — kivánják és akarják az elhunyt fönséges férfiu érdemeit az 1715iki 26 és 1723: 103ik törvények értelmében tettleg is jutalmazva látni; mihezképest meghatározták alázatos kéréssel járulni fels. urunk királyunkhoz, hogy az elhunyt ő cs. kir. fönsége érdemeihez, ki csaknem két emberkort töltött a haza legfontosabb, de legterhesebb méltóságában, illő és fönséges családja állásához méltó jószág tiszta adományozása által, a nemzet e részbeni általános ohajtatát és kivánatát teljesiteni kegyelmes legyen, annyival is inkább, mert a KK. és RR. már 1840ik évi sz. György hava 15kén a kivánatok első osztálya 25dik száma alatti hason tartalmu fölirásukra, ugyanazon év és hó 29kén kelt kegy. kir. válaszában fels. urunk királyunk a kérés méltányolását nyilvánitá s teljesitését föntartá magának. — Teljes tisztelettel kérik meg a KK. és RR. ő cs. kir. főherczegségét, hogy a KK. és RR. ezen általános őszinte akarata és ohajtata nyilvánitásában, fönséges atyja emléke iránti mély tisztelet s fönséges családja tagjaihoz, mint a szeretet, bizalom és ragaszkodás zálogát tekinteni méltóztassék, és a mélt. fő-RRket hazafiui bizalommal hivják föl, hogy a KK. és RR. e részben közlött ohajtatuknak fels. urunk királyunk eleibe juthatását, és igy a nemzet kivánata és akarata létesülését hozzájárulásukkal elősegéleni méltóztassanak."

Elnök: Valamint mindenki e teremben, ugy ő is maga részéről ezen nemzeti hála-nyilvánitáshoz, a legnagyobb örömmel s a legmélyebb tisztelettel járul. (Éljen).

Hubay József. Olvassa a 2dik izenetet a mint következik:

„A KK. és RR. naponta jobban érzik annak szükségét, hogy az országgyülési tárgyalások a nyilvánosságnak, mint az alkotmányosság éltető elemének, minden megszoritás nélkül, szabadon, hiven adassanak át, a hirlapok által: teljes tisztelettel járulnak tehát kérésükkel ő cs. kir. főherczegségéhez: hogy mint az országgyülésnek törvényes elnöke, a KK. és RR. ezen sürgető ohajtata létesitését a szabad sajtó ellenében törvényhozás nélkül egyoldalulag emelt gátoknak elháritása által kieszközölni méltóztassék."

Hubay József. Olvassa a harmadik izenetet s törvényjavaslatot, az országgyülési ujság irányában. (Ez izenet lapunkban már közölve volt.)

Elnök. Többször előfordult már e tárgy, s váltottak benne izeneteket, mind a két táblánál, mi által az indokok ellene és mellette annyira tisztába vannak hozva, hogy nem látja szükségesnek azokat ismételni. Egy észrevétele van csak a censurára nézve. Föltéve hogy a praeventiv censura eltörlésének ideje itt van, s föltéve hogy maga a kormány is a praeventiv censura fokonkinti eltörlésébe bele egyezni hajlandó; ez esetben is nem ez a dolog kezdeménye. Azon alkotmányos nemzetek, kiknél a praeventiv censurát a repressiv sajtótörvények váltották föl, először is a nagyobb terjedelmü, s mélyebb tudományos munkákat szabaditák föl a censura alul, s csak legutójára a hirlapokat. Itt pedig a dolog épen ellenkezőleg áll, mert a Rendek először is a sajtó természetével ellenesen a hirlapokat akarják a praeventiv censura alul fölmenteni, s egészen eltérnek a sajtószabadság rendes kifejlési menetétől. A praeventiv censurának megszüntetése a hirlapokat illetőleg, egészen tárt kaput nyitna az agitatio egy uj nemének; mert milly könnyü volna nálunk, hol annyi egymástól különböző érdekek a castalitasi privilegiált rendszerben s különb faju nemzetiségekben, egyenes ellentétben egymással egyesülve vannak, s milly könnyü volna itt az ellenséges szellemet fölélesztení, meglehet alkotmányunknak s nemzetiségünknek rovására. — Ő a sajtószabadság mellett vagy ellene, nem akar szót emelni. Ezen tárgy kimeritőleg van már megvitatva, nem csak Európában, hanem az egész civilisált világban; ugy annyira, hogy e tekintetben kiki aként alakithatta véleményét, a mint alapos meggyőződést szerzett e tárgyban magának, s e véleménye mellett meg is marad, bár milly discussiokat kezdenénk is itt e fölött. Kérdi tehát: kivánják e a Rendek mind a két izenetet ez alakban a förendekhez folküldeni? (Maradjon, maradjon, kiáltják némellyek.)

Sebestyén Gábor. Az országgyülési hirlapot küldői kivánják, de a nélkül, hogy a tanácskozások fölött a szerkesztő csak legcsekélyebb birálatba is bocsátkozzék. Nézete szerint egyedül abban állna ezen lap lényege, hogy az mit se foglaljon magában az országgyülési közleményeken kivül. E szerint az országgyülési ujság nem is lenne más, mint „napló" kivonatban. Küldői a sajtótörvényeket kivánják ugyan, de nem igy excerpálva, hanem az egész sajtóra általánosan; a mihez annak idejében hozzá is fog érdemlegesen szólani. Most véleménye s ohajtása szerint nem kellene illy előlegező törvény; hanem a mint az orsz. ülések naplója szokott nyomatni, épen azon controlleira mellett nyomatnék ezen országgyülési ujság is. Ezzel nézete szerint a politikai hirlapok is nyernének, mert azok is nyomathatnák ezután az orsz. gy tudósitásokat, minden censura és felelősség nélkül. Véleménye tehát az: hogy illy törvényjavaslat ne előlegeztessék; hanem szerkeztessék ezen ujság ugy s épen azon hitelességgel, mellyel a napló bir. Az izenetet ezen alakban, a mint szerkesztve van, nem pártolhatja.

Tabódy Pál. Az izenetet s törvényjavaslatot utasitásánál fogva pártolja.

Makay Sándor. Küldői már három országgyülés óta sürgetik az országgyülési ujságot: és még a mai napig is miért nem teljesült ezen reményük? épen azon oknál, mellynél fogva a jelen izenetet nem pártolhatja; a Rendek ugyan is, az országgyülési ujság sürgetése mellett, mindig bele bocsátkoztak a sajtótörvények kérdésébe is, s ez tette a dolgot kivihetetlenné. Ő tehát az izenetet illy alakban nem pártolhatja, s annak módositására szavaz.

Jány Vincze. Küldői csak egy országgyülési ujságot akarnak, melly felelőség alatt álló egyedre bizassék az országgyülés garantiája s fölügyelése mellett. Miután pedig az izenetben több ujság emlittetik, még pedig sajtótörvények mellett s az országgyülés hiteles garantiája nélkül, az izenetet nem pártolhatja.

Paczolay János. (A hallgatóság zugása miatt szóhoz nem jöhet.)

Elnök. Figyelmezteti és inti a hallgatóságot, hogy itt e teremben a közbeszóláshoz, s véleményüknek bár milly alakbani nyilvánitásához semmi joguk sincs; annál kevesebb joguk van pedig, egy törvényhatóságnak képviselőjét véleménye szabad nyilvánitásában gátolni.... Sőt még az esetre is, ha joguk volna itt szólani, a véleményszabadság és nyilvánosság tiltanák bár kit is szabad szólásában akadályoztatni. Kéri tehát és inti a hallgatóságot, hogy legyenek loyalisok, s ne kényszeritsék a Rendeket, féktelen magukviselete által, a hallgatóság szabályozására szigorúbb rendeletekhez nyulni. (Mély csend.)

Paczolay János. Küldői a hirlapszabadságot kivánják, de nem a szabadosságot, hogy a szerkesztő minden censura s felelősség nélkül legyen. Az izenetből pedig azt látja (alkalmasint a 2-ik izenetet érti) hogy ha sükere lesz, a szabadság vagy is inkább szabadosság, minden hirlapra kiterjesztetik, s mindenik szabadon lesz szerkesztve felelősség nélkül; ennél fogva az izenetet nem pártolhatja.

Juszth József. A szőnyegen levő izenet, küldői hozzá járulása nélkül alkottatott; ismeretes azok száma, kik voksaikkal ez izenethez hozzá járultak, s most ellene szavaznak; ő nem az előadott okoknál fogva szól az izenet ellen, hanem azért, mert ollyasmi inditványoztatik, mi keresztül nem vihető. Ezen országgyülési ujságot, kik kivánják, vagy hitelesnek akarják azt, vagy nem. Ha hitelesnek akarják, akkor ez csak ugy lesz kivihető, ha előleges birálók lesznek, kik felelősek; már pedig minden birálat nem más mint censura. Ha pedig censurát akarunk behozni, akkor mi magunk olly institutiót létesitenénk, melly ellen most fölirunk, s mellyet törvényesnek elismerni nem akarunk. Ha pedig nem akarunk hiteles ujságot; akkor nem teszünk mást, mint épen ollyan hatásu ujságot állitanánk föl, a millyenek mostani hirlapjaink: már pedig ezek mellett nem szükség ujakat fölállitanunk, hanem inkább igyekezzünk a főnlevőknek szabad mozgást eszközleni, azon az uton, miként második izenetünkben kimondva van. Itt azonban nem is egy ujság inditványoztatik, hanem több; már pedig alig volnánk képesek annyi gyorsirót összeszedni, hogy csak egy lapba is mind le birnák irni azt, a mik itt a kerületi ülésekben mondatnak. Az ára is roppant lenne az illy ujságnak; előfizetője a nagy ár miatt kevés; olvasója pedig a közlöttek roppantsága miatt még kevesebb. Az illy ujságot csak tetemes pénzmennyiségi segitség által lehetne föntartani, mint ez Franciaországban is a hirlapokkal történik; s mit szólnának küldői, ha ők a hiteles ujság kiállitására, még pénzsegéllyel is járulnának, s azután holmi insurrectionalis conversatiokat kellene nekik olvasni. (nevetés) Ő tehát mind ezen okoknak, mellylyek az országgyülési ujság inpracticabilitását nyilván kimutatják, méltánylatba vételét kéri. Valamint tekintetbe venni kéri azt is, mit személynök ő méltósága mondott, miszerint a szabad sajtót nem a hirlapokon, hanem a terjedelmesebb tudományos munkákon kell megkezdeni. Ő maga sem barátja a praeventiv censuranak, de a törvényhozónak tiszte az, hogy okulva más alkotmányos nemzetek példáján, ott kezdje működését, a hol azt más nemzetek okosan kezdették. Miután tehát, hiteles országgyülési ujság nem lehet, mert sem a ki a censura terhét elvállalja nem akad, s ha akadna is, az

*) Megenged a követ ur, de nem emlékezünk nevére.

akkor napló lenne, minek lehetetlenségét a Rendek már határozatilag magok is átláttak; sem pedig más ujságra szükség jelenleg nincs, mert a hiányt a létező politikai lapok tökéletesen kipótolják, csak azoknak kell szabadabb kört eszközleni; az izenetet nem pártolja.

Reviczky Pál. (Beszédét a folytonos conversálás, s lassu hangoni előadás miatt, egész terjedelmében ki nem vehetvén, csak azokat közöljük belőle, mit megérthettünk.) Véleménye szerint kár elválasztani az átalános sajtó ügyét a hirlap-ügytől, mivel practicabilitása lehetetlenséggel jár. A mi a föns. nádorhoz intézett megkérő izenetet illeti, arra némi észrevétele van: kivánja tudni illik, e két szót kihagyatni: „hiven és megszoritás nélkül“ mert ha hiven kivánják szerkesztetni az ujságot, akkor lehetetlen, hogy megszoritás nélkül legyen, mert valakinek föl fog kelleni ügyelni reá, hogy semmi ollyan bele ne menjen, mi nem mondatott; már pedig az megszoritás. Ha pedig megszoritás nélkül akarják, akkor már hű nem lehet, mert mindent bele lehet irni, mi csak a szerkesztőnek tetszik, és semmi garantiaja nem lesz a hitelességnek, mert nem lehet birálni. E helyett azt kivánná a szerkezetbe tétetni: hogy a tudósitások hivek legyenek, s csak azon akadályok maradjanak föl, mellyek a sajtókihágásokat korlátolják.

Babarczy Antal. A sajtóviszonyok fölötti rendelkezést, küldői szinte kivánják; addig is pedig mig ez eszközöltetni fog, az országgyülési tudósitásoknak terjedtebb, sebesebb, s hitelesebb közlését ohajtják. Ennél fogva küldői egy országgyülési ujság létesitését kivánták, ugy azonban, hogy ezen ujság létesitése, a sajtóviszonyok rendezésén kivül történjék. Nem pártolhatja tehát az izenetet 1-ör azért: mert küldői még ez országgyülésen kivánták az országgyülési ujság létesitéssét, az izenet szerint azonban lehetetlen, hogy ez országgyülésen létre jöjjön, mivel erre még különös törvény, a törvényre pedig sanctio kell, mi csak az országgyülés végén történik. 2-or Nem találja az izenetben küldői nézeteit még azért sem, mert az izenet egyenesen a sajtóviszonyok rendezésébe vág. Továbbá küldői csak egy hiteles országgyülési ujságot akartak, itt pedig a törvényjavaslatban több országgyülési ujságokról van szó, mellyeknek azonban egyike sem lenne hiteles. Ezeknél fogva küldői nézeteit inkább látja megközelitve a nádor ő fönségéhez intézett izenetben, tehát ahoz ragaszkodik s a szóban levő izenetet s törv. javaslatot nem pártolja.

Gr. Forgács Ágoston. Küldői nem áldozták föl azon jogot, hogy, ha bár, mint hajdan eleik személyesen részt nem vehetnek is az országgyülésben, legalább azt ne tudják, mi történik s mi mondatik itt; ők joggal kivánják, hogy az országgyülésről hiteles tudósitásokat olvashassanak. És épen most, a nyilvánosság korszakában, e jogos kivánságukat gátolni nem szabad. Küldői ezen kivánatának teljesithetésére legalkalmasabbnak vélte a naplót; s ezt annál jogosabb követelésnek tartotta küldői részéről, miután épen mi, kik ez országos ülésekből, mellyek rendes naplóval birnak, a kerületi ülésekbe vittük által a tanácskozásokat, a tárgyak megvitatását s igy a határozatok okainak előadását, épen mi — mondja — fosztottuk meg küldőinket az országgyülési események hiteles tudomásától. Küldői tehát kivánják nem csak az országos naplót, hanem a kerületi ülések naplóit is, s ennek létesithetésére minden áldozatra készek voltak. De önmagunk iránti kötelességünk is azt parancsolja, hogy legyen kerületi naplónk, mert különben ezt létesiteni nem akarva, épen ugy jönne ki, mintha a nyilvánosságot félnők, s nem akarnók tudatni azt küldőinkkel, mit itt e terem falai közt nyiltan kimondottunk. Az országgyülési ujság, tartalmára nézve egy a naplóval, ennél fogva azt pártolja; de nem pártolhatja az izenetet; mert az izenet szerint semmi hitelessége sem volna az ujságnak, ez pedig a főczél. De nem is létesülhetne hamarjában, mert eszközlésbe vétele törvényt és sanctiot kiván. Ő az országgyülési ujságot, minden repressiv sajtótörvény nélkül, egyedül az országgyülés birálata alatt ohajtja, az izenet pedig ezzel épen ellentétben áll, tehát nem pártolja.

Tóth Lőrincz. Az izenet ellen szavaz, nem azért mintha annyit nem kivánna, hanem mert sokkal többet kiván; az izenetben foglalt törvényjavaslatot még fél rendszabálynak sem tartja, már pedig a félrendszabályok korszaka lejárt. Ezen izenet a sajtószabadság nagyszerü eszméjéhez képest csak parányi homoeopathicus adag... illy homoeopathicus gyógyszer alkotmányos bajainkon nem segit. sat. sat. (Czifra költői virágok) Kéri a Rendeket, hogy álljanak el az izenettől, s karolják föl a helyett az átalános sajtószabadság eszméjét. Elnök ő mltsága szavaira van még egy kis észrevétele. Azt mondá ugyanis, hogy a sajtószabadság, egy uj német tárná föl az agitationak. Ő nem igy vélekedik. De ha ez történnék is, a főczél mindig az igazság tisztába hozatala; s a sajtó épen ezt eszközlené; s ha ez áll, a mint tagadni nem is lehet, akkor az igazságot még akkor sem szabad elmellőzni, ha annak életbe léptetése egyes nemzetiségek rovására is történnék. A mi pedig a sajtó fokozatos kifejlését illeti, erről egészen ellenkező tudomása van. Az alkotmányos nemzeteknél, millyen a franczia, angol, sat. — soha sem ment a sajtószabadság fokozatos kifejléseken keresztül, az mindenütt egyszerre s mindenre átalánosan kiterjesztve létesült. — Kivéve a német tartományokat, a hol azonban semmi haszna sem volt. Ő tehát kivánja, hogy a sajtószabadságot egész terjedelmében sürgessék; mert a sajtó a nemzet lelkiismerete, melly a nemzet bűnein följajdul, földobog! (Éljen!)

Szerdahelyi Ferencz. Sajnosan vették küldői, hogy az országgyülési ujság, a mult országgyülés alkalmával sem létesült; azért kötelességévé tették, hogy azt minden módon sürgesse. De küldői az ujságot hitelesnek kivánták, s épen e szempontból sürgették; mert nagy baj az, midőn az ember három hirlapot is keresztül olvas, s midőn átolvasta, nem tudja, mellyiknek higyjen. Miután pedig az izenet szerint az országgyülési ujság hiteles nem lenne, ez okból azt nem is pártolhatja.

Szentkirályi Móricz. Nem szólott volna, mert legjobb taktikának tartja az országos ülésekben a mindenható „maradjon“nal határozni; de miután olly dolgok mondattak el, mire felelni kell, kényszeritve látja magát a szólásra Kérdi: valjon a sajtó ügye forog-é itt fön, s vele az átalános nyilvánosság; vagy pedig csak egyedül az országgyülési ujság, s nem az országgyülési nyilvánosság?.... Ő ugy hiszi, hogy az utósó, s ennél fogva ezen izenetre s törvényjavaslatra tett ellenvetések nem ide valók; mert nem képzelheti a sajtó ügyét ollyannak, mi egyedül csak az országgyülés tanácskozásai körül forogjon, hanem átalában minden körül kell annak forognia; már pedig e javaslat egészen kivételes, mert csak az országgyülés idejére, s annak helyére van szoritva, tehát teljességgel nem bocsátkozik bele az átalános sajtószabadság kérdésébe. Az országgyülési ujságot pedig csak azért akarták a Rendek, hogy legyen országgyülési nyilvánosság, ez pedig a törvényjavaslat által tökéletesen el lesz érve. Mit személynök ő méltósága a törvényjavaslat ellen mondott, az ezt nem illeti, mert itt csak kivételesen, s nem átalában a sajtóról, kivánnak rendelkezni. A mi pedig ő méltóságának azon mondását illeti, hogy a sajtó ügye az egész civilisált világban megvitattatott, s arról magának kiki egy vagy más véleményt szerezhetett; ez nem ugy áll; mert a megvitatás már csak praeteritum; csak volt vitatás alatt, de most már a sajtó ügyében, az egész világon, a kérdés eldöntetett, s az átalános közvélemény a praeventiv censurára kimondotta az itéletet, hogy az rosz, czélszerűtlen, józan ész elleni. Méltóztatott mondani: hogy a sajtószabadság „az agitationak egy uj nemét eszközlené,“ erre csak az a felelete, hogy agitatio a sajtóban most is van, s volt és lesz mindig, csak hogy most egyoldalu. Mert hiszen most is meg van engedve egy résznek a sajtóban az agitatio szabadsága, mig más részről egészen megtagadtatik. Nézzünk bár merre körül, átalános a panasz, hogy a sajtó fölötti praeventiv censura, valóságos megölő betűje a gondolatnak. Tagadja azt, hogy az agitationak uj neme jönne elő; az nem jönne elő, hanem jönne az, hogy a mi az egyik résznek most szabad, akkor a másik résznek is szabad lenne, s ez nem uj agitatio, hanem csak egyedül az igazság teljesitése lenne, s csak ha ez meg lesz alapitva, akkor fognak tisztulni a vélemények, az alsóbb nép körében is, mellynek kebelében fogamzik, s fejlik ki a nemzetnek sorsa. Csak igy, ha mind két oldalról megvitattathatnak a tárgyak, hozhat a nép igazságos itéletet, melly nem az érdekeknek egymás iránti ingerlésére, hanem kiengesztelésére vezet. Ezt személynök ő méltósága szavaira megjegyezvén, most áttér a dolog lényegére, miként azt küldői nézetei szerint tekintenie kell. Mihelyt a censura bár milly létező, vagy létesitendő közlönyre nézve, fölállittatni szándékoltatik, legyen az bár minő censura, s bár ki vagy kik által gyakorlandó, az ellen szavazni kötelességének tartja; mivel azonban, ezen izenetben s törvényjavaslatban a censuráról semmi szó sincs, s mivel azt sokan kivánják, szavazatával ő is hozzá járul. Hallott itt hiteles ujságot emlitetni; szerinte hiteles csak a napló, de nem a magános közlemény; ő az egész világon nem ismer hiteles ujságot, hanem ismer hivatalos ujságot, millyen például Franciaországban a Moniteur, mellyben a király s kormány rendeletei hivatalosan közöltetnek, épen ugy mint nálunk a Budapesti Hiradóban a váltótörvényszék közölteti csődhirdetéseit. Oda járul tehát, kik minden előleges censura nélkül kivánják az országgyülési ujságot, s ez esetben is oda sorolja személynök ő méltósága, az ő szavazatát, kik azt mondják, hogy „maradjon.“

Elnök. Ő ismeri a censura rendszabályait, s meri állitani, hogy az egyik párt részére sem hajló. Ha történnek visszaélések, az nem a censura rendszabályainak, mellyek tökéletesen részrehajlatlanok, s egyik pártnak sem kedvezők a másik fölött, hanem az azt kezelő egyéneknek lehet tulajdonitani.

Tarnóczy Kázmér. Küldői a sajtószabadságot ohajtják, s nem félnek tőle, hogy érdekük ellen ez által, valami uj neme merüljön föl az agitatiónak; mert hiszen, hol sajtószabadság van, ott ok és okozat mind a két részről meghallgattatik, s a kinek igazsága van, az itélet annak részére mondatik ki. Nem félnek küldői, hogy a sajtószabadság a kormányra nézve veszedelmes lehet; mert tegyen a kormány törvényesen és igazságosan mindent, mint ezt tenni kötelessége, s nincs mit tartania a közvéleménytől; de nem féltik nemesi előjogaikat sem: mert küldői ezen előjogokat mindenkivel megosztani, s e terheket viselni ohajtják. Ohajtják az ősiség eltörlését, a kir. városok szavazatát, a nép képviseletet, az örökváltságot, s az adónak minden nemeit kivánják elfogadni; tehát mit féltsenek?... Nem féltik végül a nemzetiséget sem, mert az már egy tökéletesen megszilárdult s elkészült épület, mellyre épen e jelen országgyülésen maga felséges királyunk tette föl a fedelet; pártolja az izenetet.

Pap-Szilágyi József. (n. váradi g. e. káptalani követ.) A törvényhozás munkájának kezdete a kerületi ülésekben történik, ohajtja tehát a kerületi naplót mint a törvényhozás történetének lapját, melly a jelen nemzedék szellemi életét tudomásul nyujtsa az utókornak. Az országgyülési ujságra nézve véleménye az: hogy miután ugy is vannak lapok, mellyek az itt történteket közölhetik, tehát nem szükséges. A sajtószabadságot illetőleg máskorra tartja fön véleménye kimondását. Nem pártolhatja az izenetet.

Ivánka Zsigmond. Pártolja az izenetet.

Kossuth Lajos. Szól azért, mert károsnak tartja, midőn az eszméknek olly irány adatik, melly az institutiok hibáit, személyek hibái által akarja palástolni. Személynök ő méltósága jó véleménnyel van a censurai institutio iránt: elhiszi, mert bizonyosan azon boldog emberek közé tartozik, kit szerencsés sorsa megovott, a káros institutioval, minden közelebbi érintkezéstől... de ő, ki annyit szenvedett a censura sulyos nyomása alatt, szenvedett annyira, hogy nyögött benne minden, mi emberileg halandó az ész örök szent szikráinak járomba törpitése által. Azt mondja ő mltsága, hogy a szabályok részrehajlatlanok: ez már magában is lehetetlen; de még inkább kitünik, hogy a részrehajlás, a hiba, magában a szabályokban s nem a személyekben van, ha midőn eljő az első censor, s megöli a gondolatnak betüjét, s nem talál az ember orvoslást ellene, keresse bár azt fokonkint föl egész a trón zsámolyáig, hogy lehessen még akkor azt gondolni, hogy nem a szabályokban, hanem a személyekben van hiba. Isten nem teremthet olly embert, ki a censurának olly szabályokat alkothasson, melly a személyeket a hibától megovhassa; ezért magát az institutiót s nem a személyeket kell megtámadni. És épen ezért az emberi ész működése fölött, nem lehet más biró, mint a nép szabad véleménye, melly az esküttszékekben gyakoroltatik. sat. Az izenetet pártolja.

Károlyi István. Küldői naplót akarnak, s nem országgyülési ujságot; a sajtószabadságról máskor nyilatkozik

Rónay János. Mint már a kerületi ülésben is mondá, küldői minden monopoliumnak ellenségei, s mivel az országgyülési ujságban monopoliumot lát, nem pártolja az izenetet.

Szintay János. Küldői addig is, míg a

szabad sajtó létesittetik, országgyülési ujságot akarnak; de csak egy ujságot s igy ezen módositást kivánná az izenetben.

Elnök: tehát hova szavaz?

Szintay János. Egy ujságot akar, s igy kivánja az izenetet módositani.

Többen: Nem pártolja az izenetet.

Semsey Albert. Nem pártolja az izenetet.

Darvas Pál. Pártolja az izenetet.

Scitovszky Márton Küldői csak egy országgyülési ujságot akarnak, s azt is az országgyülés fölügyelete alatt. Az izenetben pedig több ujságról és sajtótörvényekről van szó, igy nem pártolhatja.

Gál Eduard. Nem pártolhatja az izenetet, (épen azon okoknál fogva, mint Baranya.) Hasonlóul nem pártolják Temes és Árva követei. Liptó pártolja.

Sárkány Miklós bakonybéli apát: Ha a censura tüzetett volna ki tanácskozásunk tárgyaul: szólanék magam is annak hiányiról, mellyek közt tán legfőbb az, hogy korunk hangulata mellett nem gátolja a munkák olvastatását, hanem inkább ajánlja; azonban most csak az országgyülési ujságról levén szó, legyen tehát szabad megjegyeznem, miként ha erről tett határzata egy tisztelt követnek alapos, miről nem kételkedem, t. i. hogy az nem mint az országgyülési nyilvanosságnak könnyitése: ugy elmondhatjuk a fölolvasott törvényjavaslatról, hogy az czélra nem vezet, mert egyfelől, mint Csongrád tisztelt követe helyesen jegyzé meg, általa az országgyülési ujság legalább az országgyülés végeig meggátoltatik, más felöl pedig paizsa alatt az országgyülési acták helyett egészen más hireket, a szerkesztők tolla szüleményeit, fogjuk nyerhetni, mert hiszen különben nem kellene gondoskodnunk, mint bünhödjenek ezek, „ha rágalmakat, egyes személyek gyülöletessé tételését" s több illy féleket szánt szándékkal bocsátnának közre, nem megvetendő sérveit a társas élet a törvényjavaslatban foglalt büntető szabályok pedig megorvosólni korán sem képesek; mert egy részt az egy hónapi határidő alatt, mire a törvénykezés utján eszközölhető igazolás bekövetkezik, vajmi sokszor, pártküzdelmeink között főkép, többé helyre nem hozható károk támadhatnak, más részt pedig szóljon bár miként a büntető igazság, a pártelfogultság többé tisztáknak nem fogja tekinteni azokat, kiket a szerkesztők ellenszenve, bár méltatlanul, hirben, névben elhomályositott. Mi okoknál fogva tek. KK. és RR. a törvényjavaslat helyett Veszprémmegye tisztelt követének inditványát pártolom.

Marmaros és Trencsén m. pártolják az izenetet. Jászkun kerület nem pártolja. Torna m. pártolja. Heves pártolja.

Piukovics Ágoston. Küldői kerületi naplót ohajtottak, de egyszersmind országgyülési ujságot is, azonban egyedül az országgyülés fölügyelete alatt, s minden utólagos censura nélkül Az izenetet tehát nem pártolhatja; egyébiránt az üzenetben és sajtótörvényjavaslatban, tökéletes ellenmondást is lát, s ugy veszi észre, hogy itt egészen más van a rubrumban, mint a nigrumban. Az izenet ugyan is csak egy országgyülési ujságról beszél; mig a törvényjavaslat többre is kiterjeszkedik, ezt figyelembe vétetni ajánlja.

Pozsega m. nem pártolja az izenetet. Horvátország hasonlóul. Fejér pártolja. Verőcze nem. Mosony nem. Szerém nem. A többiek maradjont kiáltottak.

Elnök. A többség az izenet mellett nyilatkozik. (Ezzel a gyülést eloszlatta.)

November 20kán ülés nem tartatott.

Elöleges rövid közlés.

Pozsony, november 22. 1847.

VII-ik kerületi ülés. (Elnökök: Simon Pál, (Soprony) és Semsey Béla, (Sáros) Jegyző: előbb Asztalos Pál, később Szentkirályi Móricz. Tárgy: követi verificatio és a kir. előterjesztésekre válaszfölirat Ülés kezdete 9½ órakor. Vége 1½ órakor). A verificationalis kérdést illetőleg, csaknem közmegegyezés szerint, némi vita után a mult o.gy.si határozat megmaradt. A válaszfölirat fölötti vita még be nem fejeztetett. Eddig szólottak Somsich Pál, Kossuth Lajos, gr. Széchenyi István, Csuzy Pál, Bónis Samu és Pázmándy Dienes. Somsich Pál egyedül a hála és köszönetet akarta kifejezni a válaszföliratban a régi sérelmeknek a mult országgyülési fölirat szerinti megemlitésével. Kossuth ellenben, a köszönet mellett az ujabb sérelmeket is; továbbá az országgyülésnek minden évben Pesten tartását, és az 1790. t. czikk teljesitését a független magyar kormányt illetőleg; gr. Széchenyi István. Az ujabb sérelmeket nem tartotta czélszerünek megemliteni, egyedül a minden évben tartandó országgyülést. Csuzy és Bónis Kossuthot pártolák, Pázmándy pedig az ausztriai kormánynak egész külpolitikáját specialiter taglalta. Szinte Pesttel szavazott. — A vita holnap folytattatik; negyven szónok van följegyezve.

Sárkány Miklós bakonybéli apát beszéde a káptalanok szavazati joga ügyében. (Pótlólag mult számunkhoz). Engemet a szólásra mindenekelőtt a hála édes kötelessége hí föl; kifejezni t. i. leghőbb köszönetemet azon érdemes követeknek, azon nemes megyék tek. RRnek, kik méltányolva az egyházi rend jogait s törvény követelte állását, azt kedvező szavazatukkal pártolni kegyeskedtek. — Továbbá még ohajtom figyelmeztetni o tek. RRket, miszerint az egyházi rendnek nemcsak erős s rendületlen joga, de legszentebb kötelessége is az országos RRektől törvényhozási szavazatukat polgári bizalommal, teljes tisztelet mellett visszakivánni. — Jogunk szilárdul áll, azt nehány évi önkényes eljárás meg nem gyengitheté, meg nem szüntetheté; mert mellettünk harczol, hogy most csak röviden érintsem, az organicus 1608: 1. törvénynek világos értelme, részünkre tanusit a százados gyakorlat, véd bennünket az országgyülési tanácskozásokra fölhatalmazó k. k. meghivó leveleknek szakadatlan sora; sőt mint az 1608: 1. 5-ik §a nyiltan mutatja, az olly fontos, az olly sokak érdekénél fogva sérthetlen bécsi békekötés is az egyházi rend tagjait törvényhozási szavazatuk jogáról szinte biztositja. — Igényeinket tehát nemcsak a törvényhozás tetszése szerint változható határzatok, hanem az örök időre kötött, s mint mondani szeretjük, a közerkölcsiség paizsa alatt álló bécsi béke is védi s oltalmaza. — Jogunknál kötelességünk nem gyengébb; ugyan is az egyházi rend hivatalánál fogva a nép tanácsadója, oktatója, vezetője, tisztében áll annak erkölcsi érzetét ébreszteni, ápolni, törvényiránti tiszteletét serkenteni, nevelni. Mind ezek eszközölhetésére bizalom s tekintély elkerülhetlenül szükségesek; sükeretlenül várandja, keresendi pedig ezeket, ha csak a nép sorsára jótékonyan befolyni nem tud, befolyni nem képes; de hol intéztetik inkább a nép sorsa? hol fakadozinkább a nép szerencséje v. szerencsétlensége mint a törvényhozó testület teremében, mellynek határzatai a nemzetre áldás vagy átok gyanánt hatnak, s örömének vagy nyomorának kutfejévé válhatnak. — Nem is említem ez uttal, miszerint itt gyüléseink természetünknél fogva az egyház minden érdekei szóba jöhetnek, elég világosan kitündöklik már a mondottakból is, miszerint törvényhozási jogunkra nem ügyelni, törvényhozási kötelességünkről megfeledkezni nem csak vétkes hanyagság lenne, hanem polgári bün bélyegét is sütné reánk, mi okból megengedik a tek. RR. ha már jelen alkalommal a k. k. előadások szerint, szavazatunk kellő méltányolását kegyes pártolásukba tisztelettel a ánlom.

Pozsonyi ujdonságok.

Ő felségük a király s királyné csak ma f. h. 19én távozának városunkból, kisérve sok ezerek „éljen"ei, és azon legőszintébb kivánatunk által: vajha őket mi hamarabbkörünkben ismét tisztelhetni szerencsésittetnénk.

Bosco, a szemfényvesztés nagy müvésze, körünkbe érkezett, s habár még nyilvánosan föl nem lépett, a müvészete iránti rokonszenvek jelei már itt ott mutatkoznak. Egy vendéglős különösen boscoi mutatványokkal mulattatja hozzá sereglő vendégeit „Allons, marche change" és egy portio husnak szeletecskéje, kicsinysége fölötti szégyenében, a bámész vendég szemei elől eltünik; s az boszorkányság nélküli sebességgel, hogy a vendég megeskünni kész, miként az gyomrában nem találtatik — — de a pinczérek — ama miniature Boscók — csak hamar kétségtelenné teszik bámulót, valóságos 36 krt kérvén egy illy mutatványért, melly — miként ők állitják — csakugyan a vendég gyomrába ment. — Minek nézznök mi hát Boscót? midőn ő zsemlyékből aranyakat varázsol elő: — hisz micsoda ez a sütők nagy müvészetéhez, a kik nem csak aranyat, de házakat is teremtenek a zsemlyékből. — — Hogy pedig e napokban egy hölgy kezei közöl elenyésztető a rakás aranyokat — azon ki csodálkoznék? — hiszen nem egy rakás arany enyészett el hölgy kezei közöl! — — Opticai mutatványokkal is csalogatják a sétatér melletti bódéba a kiváncsiakat, s mondják, hogy a tájképek igen megközelitik a valót. — De minek mindezekért pénzt költeni? hiszen az országgyülés ajtai nyitvák mindenki előtt!!! a hol nem csak látni, de hallani is lehet; — még pedig néha insurrectionalis „történetecskéket is; miként azt „Chimani" német költőnek a magyar insurrectio történet-rajzában, legalább olly hiv pongyolában mint itt, nem hallhattuk. Tehát igen ajánljuk. — —

Az ifju Magyarország köröket alakit mindenfelé: Hollinger, Pövetz, a gyülekezetek helyei, — és ha valaki találkoznék, a ki azon czifra beszédekre, a mik itten tartatnak, valamit adna — ugy financialis tekintetben is igen jól állanának, — mi eddigi össze nem férhetésöknek egyedüli csekély oka. D

KÜLFÖLD.

N. Britannia. London, nov. 13. Windsorban mult kedden a walesi herczeg hatodik születésnapja ünnepeltetett meg. — Clarendon gróf irhoni alkirály szigoru proclamatiót bocsátott ki az élet és birtok elleni növekvő merények által veszélyeztetett közrend föntartására.

A „Times" azon állitása, miszerint az öt nagy hatalmasság a sveiczi ügyekben közbenjárni szándékozik, többé semmi kétséget sem szenved. A legközelebbi ut lenne — szerinte — a jezuitáknak Sveiczboli eltávolitása. Egyébiránt a jezuiták eltávolitását a szabadelvü cantonok csak ürügyül használják; valódi szándokuk nem más, mint a katholikus cantonok törvényszerü kormányait megdönteni s ezek romjain egy forradalmi kormányt alkotni.

A London és Páris közt ujonan behozandó gyors posta-rendezés következtében ezután naponkint kétszeri szállitmány fog történni. Az első elindul délutáni 1 órakor Boulogne-on keresztül s más nap reggeli 8 órakor Londonban van; a második pedig elindul esteli 7 órakor s Calais-en keresztül másnap délben Londonban van.

Franczia ország. Páris nov. 13. Az egykori spanyol pénzügyminister Mon Párist odahagyá, Madridba szándékozván visszatérni, hogy helyét a cortesben elfoglalja. Jólehet nem hivatalos állásban, mindazonáltal a franczia- s külcapitalistákkal gyakorta érintkezett.

Aumale herczegnő nov. 9én a fiatal Condé herczeggel s kiséretével „Albatros" gőzfregáton Toulonból Algirba hajózott. A herczegnő utjában semmi tisztelgéseket sem fogadott el, s Toulonban a szegényekről bőkezüen megemlékezett.

Orleans város jelenleg Foyatier szobrász által hősnéjének Jeanne d' Arc-nak a Matrois téren szobrot állittat. A müvész azon pillanatot választá, midőn a szüznek értésére jött, hogy zászlója elől az angolok futnak. Lóháton lovagias pánczélban sisakkal van előállitva, lovát föltartva kardját alábocsátja és szemeit hálateljesen az égre emeli. A „Moniteur Parisien" megjegyzi, miszerint a szüz életét három korszak képzi, mellyek emlékét Franczia országnak megörökitenie kell, t. i. küldetése, diadala és halála.

Sveicz. A két ellenséges sereg viadalra készen egymással szemben áll s csak harczparancsra várakozik. A különszövetség serege az önkéntes fölkeltekkel együtt mintegy 50,000-re tehető, miből Luzernre 15,000, Freiburgra pedig alig 12-ezer esik. A szövetségi sereg legalább 100,000 embert számlál; főereje a katonaság kétannyi számán kivül, jól rendezett s gyakorlott pattantyusságában fekszik, melly legalább 150 ágyut fog kiállitani. A vezérek mindkét táborban alattvalóik legtökéletesb bizodalmát s föltétlen engedékenységét birják. Olly férfiak mint Salis-Soglio és Maillardoz egy részről; Dufour, Rilliet-Constant, Burckhardt és Frei-Herose más részről, a katonaság által a legnagyobb tiszteletben tartatnak. A mi a seregek szellemét és hangulatát illeti, ugy a különszövetségi népek izgatottsága a legfőbb fokra hágott, s eltökélék magukat, fenyegetett vallási szabadságukat s politikai függetlenségüket hősies bátorsággal és halálmegvetéssel védeni.

Lipthay Sándor vezetése mellett szerkeszti **Illucz Oláh János.**

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

598. szám 1847.

Péntek nov. 26.

Előfizetési díj félévre helyben boritéknélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 9 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Pisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kitüntetés. Nyugalmazás. — Országgyülési közlemények. (VII. ker. ülés). Törvényhatósági tudósitások Ungból. (közgyülés). Magyar academia. — Nemzeti szinház. — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. NBritannia. Franczíaország. Sveicz. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás. —

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége báró Dercsényi János udv. közöns. kincstári tanácsosnak a belga kir. ő felségétől megküldött belgiumi Leopold-rend lovagkeresztjének elfogadhatását s viselhetését kegyelmesen megengedni méltóztatott.

Engel Károly modragredai harminczados nyugalomba helyeztetett.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 22kén.

VII-dik kerületi ülés. (Elnökök: Simon Pál és Semsey Béla. Jegyző: előbb ifj. Asztalos Pál; később Szentkirályi Móricz. Tárgy: izenet a förendekhez gr. Rhédey János országgyülésrei meg nem hivatása tárgyában. Követ-verificatio. Válaszfölirat. Ülés kezdete reggeli 9½ órakor, vége 1½ órakor.)

Simon Pál (mint elnök) az ülést megnyitván, a ker. jegyző olvassa az izenetet Rhédey János gróf országgyülésrei meg nem hivatása tárgyában a mint következik:

„Biharmegye részéről előterjesztetvén, hogy gróf Rhédey János a jelen országgyülésre meg nem hivatott — a KK. és RR. Biharmegyének ezen előterjesztését annyival inkább figyelemre méltónak tartják, mivel az 1635: 79 t.czikkben elhatározva van, hogy a KKat meghivó levelek idején korán adassanak ki, s ő felségének 1840ik évi apr. 25kén kelt kegyelmes leiratában is, az ország Rendei biztositvák a felől, hogy az országgyülésre mindazok, kiknek itt megjelenni joguk és kötelességük — meg fognak hivatni. Ezeknél fogva: A KK. és RR. szükségesnek tartják ő felségét megkérni, hogy nevezett gróf Rhédey Jánost szokott módon meghini méltoztassék, — ő cs. kir. főherczegségét teljes tisztelettel, a mélt. förendeket pedig szives bizalommal arra kérvén, hogy az e tárgyban készitett, s ide .|· mellékelt fölirási javaslatukhoz megegyezésükkel járulni méltóztassanak.“

.|· „Felséges sat. Biharmegye részéről előterjesztetvén, hogy gróf Rhédey János, a jelen országgyülésre királyi kegyelmes levelek által meg nem hivatott, az emlitett megyének jelentését annyival inkább figyelemre méltónak tartjuk, mivel az 1635ik évi 79 t. cz. által határozva van, hogy a királyi kegyelmes meghivó levelek idején korán adassanak ki, s felségednek 1840ik évi april 25kén kelt kegyelmes leirásában az ország Rendei biztositvák a felől, hogy az országgyülésre mindazok, kiknek itt megjelenni joguk s kötelességök, meg fognak hivatni. — Ezeknél fogva alázatosan arra kérjük felségedet, hogy a fölebb megnevezett egyént szokott módon meghini, egyszersmind bennünket is az iránt megnyugtatni méltóztassék, hogy jövendőben az e részben divatozó gyakorlatot megtartani s a fölhivott 1635ik évi 79 t.cz. rendeletét pontosan teljesiteni fogja. — A kik egyébiránt s a t.“

Kossuth Lajos. Kijelenti: miszerint az korán sem áll, hogy azok, kik törvényeinkben gyökerezett alkotmányos joguknál fogva, az országgyülésen megjelenhetnek s a törvényszerzésben részt vehetnek, ezen joggyakorlatuk a kir. meghivó levél által föltételeztessék; ezt tagadja, s állitja: hogy mind azok, kik az országgyülésen törvényeink értelmében a törvényhozás részesei lehetnek, akár hivatnak meg k. meghivólevél által akár nem, az joguk gyakorlatában őket legkevésbbé sem akadályoztatja. Ezt előadni kötelességének tartotta.

Simon Pál (mint elnök.) A követ-verificatio kérdésén levén a sor, a Rendek határozatánál fogva, ezennel föl fog olvastatni a mult országgyülési határozat. — (A jegyző olvassa a mint következik)

„Miután a KK. és RR. több tekinteteknél fogva sem elegendőnek, sem czélirányosnak nem tarthatják, hogy a képviselői testület tagjainak, küldőiktől nyert megbizó leveleik (mint eddig szokásban volt) csupán a királyi személynöknek, mint a KK. és RR. táblája elnökének mutattassanak be, hanem mind illendőnek, mind szükségesnek találják azt: hogy hiteles adatokból voltaképi tudást szerezzenek maguknak arról, hogy kik azok, kik az országgyülésére szokott módon meghiva képviselőik által valósággal megjelentek? s képviselőik is névszerint kik legyenek? s kik azok, kiknek részükről képviselők nem jelenvén meg, reájok nézve, további intézkedések szükségesek — ezennel meghatározzák: hogy keblükből szokott módon egybe szerkezendő olly választmány rendeltessék, melly a KK. és RR. táblájához tartozó képviselők által eleibe terjesztendő meghizó leveleket, a nélkül, hogy ez uttal, a küldőknek választási jogukba, és a választások módja törvényességének vizsgálatába ereszkedjék, egyedül a feljebb kifejtett czélzatokból tekintse meg, s annak eredményéről tegyen jelentést, e fölött a KK. és RR. táblája tagjainak azon megbizó levelek nyomán készitendő hiteles névjegyzékét (hogy az országos üléshe is fölvéve, a naplókönyvbe igtathassák) nyujtsa be.“

Sebestyén Gábor. Küldői szintén kivánják a verificatiót, olly módon azonban, hogy ez által a megyének municipalis jogai legkisebb csorbát se szenvedjenek; hanem olly alakban, hogy a Rendeknek hiteles tudomásuk lehessen arról: kik azok, kik az országgyülésen megjelentek, vagy pedig hiányzanak, miszerint mind a rendes névjegyzék, mind a meg nem jelenőkre nézve a törvényes lépések megtétethessenek; miután pedig a fölolvasott határozat épen ezt tartalmazza, pártolásával hozzá járul, s csak azon módositást kivánná, hogy ezen kitétel „ez uttal“ kimaradna, mert küldői nemcsak ez uttal, hanem jövőre nézve is kivánják a verificatiot. Továbbá kimaradandónak véli még ezen kitételt is: „titkos szavazattal“ miután a Rendek a titkos szavazatot el nem fogadták, a helyett tehát azt kivánná tétetni: „a szokott módon“.

Lukács Ignácz. Részéről figyelmezteti a Rendeket, hogy e kérdésnél ovatosak legyenek; mert illy egyszerü táblai határozat által, könnyen törvényes jogok koczkáztathatnak; mint példa erre a káptalanok s kir. városok szavazata. Küldői nézete az, hogy törvény hozatala nélkül a tábla maga illy ügyekben nem határozhat, s ő küldői meghagyásából el van tiltva, minden más igazolástól, mint mellyet a törvény rendel, s igy a ker. választmány előtt nem is igazolhatja magát. Ha azonban ezen verificatio alatt nem értetik más, mint egyedül az: hogy általa a követi névjegyzék elkészittessék, ehez hozzájárul; de akkor meg nem foghatja, miért neveztetik az verificationak, miután itt igazolásról szó sincs, s miért nem neveztetik a maga nevén, névjegyzék-készitő választmánynak?

Pál János. Temesmegye követének nézetét pártolja.

Báró Révay Simon. Kötelességének tartja küldői utasitását előadni. Küldői ugyan is azt hagyták meg, hogy egyedül a kir. személynöknek mutassák be megbizó leveleiket, tehát mindaddig, a mig országos ülés határozata nem kötelezi őket, megbizó leveleiket másnak be nem mutathatják. Kivánja hogy e tárgy országos ülésben vétessék föl, különben azon helyzetbe jönnek, hogy a határozatnak nem engedelmeskedhetnek.

Szentkirályi Móricz. Temesmegye követének megjegyzésére feleli: hogy itt nem csak hivatalos névjegyzék készitéséről van szó, hanem arról is, hogy az országos Rendek tudják, kik jelentek meg az országgyülésre, s kik azok, kik elmaradtak, törvényes kötelességüket nem teljesitvén, hogy ezek iránt a szokott módon kérdést tehessenek, s törvény utján megidéztessék. Ez a táblának kötelessége, s hogy ezt tehesse, nem elég, hogy a személynöknél jelentsék be magukat a követek, mert ez uton nem jő a táblának tudomására, hogy kik ellen kell inditani közkeresetet; miután a személynök erről a táblának jelentést sem 1839ben, sem az előtt nem tett, s épen ez inditotta a RRket a verificationalis választmány kinevezésére az 1790ki orsz. gyülés példájára. Azon észrevétel, hogy a követ nem tartozik a tábla határozatának engedelmeskedni; ha ez állna, s az országgyülés határozata nem birna az egyes tagokra nézve kötelező erővel, akkor kész az anarchia. Ha tehát ezt az egyik rész kötelezőnek nem ismeri, akkor a másik rész, majd mást nem fog kötelezőnek ismerni, s akkor, minden olly kérdésekre nézve, mellyekre rögtöni határozat szükséges, mindig az országgyülés végét kellene bevárni, hogy törvény alkoltathassék. Miután azonban vannak megyék, mellyek követei utasitásuknál fogva, mint épen Turócz is kijelenté, csak országos ülés határozatainak engedelmeskedhetnek, jónak látja, hogy e kérdés országos ülésben is pertractatio alá vétessék. És ez alkalommal szükségesnek látja, az iránt is kérdést tenni: mi történt azon törvényhatóságokkal, mellyeket a mult országgyülés meg nem jelenésükért, a királyi tábla elébe idéztetett, s ott el is marasztaltattak; eddig a végrehajtásról az országgyülésnek semmi hiteles tudomása nincs, tehát jó volna, ha a ker. elnökség, a kir. személynököt előlegesen fölszólitaná, hogy az országos ülésben erről a Rendeknek hiteles fölvilágositást adjon. A módositásokra nézve pártolja Veszprém megjegyzését.

Vidos József. Küldői kötelességévé tették, hogy ha e tárgyban szó történik, ne csak a névjegyzékre kivánja kiterjesztetni a verificationalis választmány eljárását, hanem egyenesen a választásoknak igazolására is. Nem látják ez által a megyék helyhatósági jogát veszélyeztetve; mert az országgyülésen, épen ezen megyék képviselői ülnek, itt tehát a megyék összege mintegy központositva van, s igy maguk határoznak egyes megyék eljárásának törvényességéről. Kivánja tehát, hogy ne csak a névjegyzék-készitésre, hanem a követ-igazolásra is kiterjesztessék a választmány eljárási köre. S épen ezért az „ez uttal“ kitételt benhagyatni kivánja.

Króner Lajos. Küldői meghagyták, hogy megbizó levelét egyedül a kir. személynöknek mutassa be. S hogy ha a verificationalis választmány, megbizó levelének birálásába kiván bocsátkozni, ez ellen óvást tegyen.

Scitovszky Márton. A verificationalis választmány hatóságát, csak a lajstromzásig terjedőnek fogadja el. Pártolja Veszprém módositását.

Babarczy Antal. A verificatio egy idegen növény, mellynek hazánkbai átplántálása megkivánja, hogy a föld, mellybe ültettetik, előbb elkészittessék; azonban akarják némellyek, hogy mielőtt a föld elkészittetik, átültettessék. A verificatio Angol- és Franciaországok példája után kivántatik hazánkban is meghonositani, azonban a mint ott, az alkotmány természetéből fejlett ez ki, ugy hazánkban, alkotmányunk természetével ellenkezik. Angol- és Franciaországban ugyanis, a választó testületek, csak a kormány engedelmével jöhetnek egybe, s a választást bevégezve, azonnal szétoszlanak, s igy ha valami visszaélés történik, azt nem orvosolhatják. Kénytelenek tehát a parliamenthez, vagy kamrákhoz folyamodni, sérelmük orvoslása végett; s hogy ezt tehessék, nagyon természetes, hogy a követ-igazolásnak ezek előtt kell megtörténni. Hazánkban egészen másképen áll a dolog. Megyei szerkezetünknél fogva, miután a választók egyszersmind törvényhatóságot is képeznek, a történt sérelmeket két három hét mulva maguk orvosolhatják, vagy ha erre képtelenek, kir. biztosért a végrehajtó hatalomhoz folyamodnak. — Mind addig tehát, mig megyei rendszerünk jelen szerkezetében megmarad, a verificationak nincs helye. És miután a fölolvasott határozatban, nem is foglaltatik semmi igazolás, kivánja, hogy a dolog valódi nevén neveztessék, ne hogy olly roppant füst mellett, parányi sültet látszassunk nyárson forgatni. — Temesmegye észrevételét pártolja a nevezetre, pártolja Veszprém módositását is.

Szemere Bertalan. Megmutatja, hogy Csongrád követének sem abban nincs igaza, a mit a

külföldöni verificationalis eljárásról mondott, sem abban, hogy ez hazánkban olly idegen növény levén, mellynek elfogadására a föld még el nem készittetett. Az elsőre nézve nincs igaza, mert azt mondá, hogy a külföldön a választó testületek sérelmeit a kormány orvosolja. Ez nem ugy áll. Előadja tehát a külföld e nembeni eljárását, s mikor a küldföldről beszél, érti az alkotmányos nemzeteket, s az alkotmányos nemzetek alatt az angolt és francziát. Francziaországban a választó testületek összejövén, a megválasztás után szétoszlanak, s ha valamellyik résznek sérelme van, a kamrához folyamodik, melly a verificatio által a választás módját megvizsgálván, ha sérelmet talál, azt orvoslás s elitélés végett az ország illető törvényszékéhez utasitja; de a kormányhatalomnak itt nincs semmi befolyása. Igaz, hogy nálunk a megyék különböznek a választó testületektől, mennyiben törvényhatóságot is képeznek; ám de tudjuk azt is, hogy a megyéknél mindig a majoritás határozván, nem történhetik e a minoritásnak sérelme? kivált midőn illy majoritás épen tiltott eszközök által szereztetik? s ha történik, ki fogja ezt orvoslani? talán épen azon majoritás, melly a sérelmet okozta? Vagy folyamodjék a végrehajtó hatalomhoz, s kir. biztost kérjen? ez épen a legveszélyesebb; mert ez által a végrehajtó hatalomnak tulsúlyu befolyás adatik, mi által a választások függetlensége koczkáztatik; mind addig, míg a verificatio nem itt az országgyülés előtt fog történni, független képviselői testületre gondolni sem lehet. Nincs igazsága Csongrád követének abban sem, hogy nálunk a föld erre elkészitve nem volna, s hogy helyhatósági rendszerünk ezt nem ismeri; mert hivatkozik a Pestmegye követe által fölhozott 1790-ki példára, hol maga a kir. személynök is elismerte a táblának verificationalis jogát, midőn az országos ülésben jelentette, hogy nem minden követek mutaták be előtte megbizó leveleiket, s már akkor erről az országos ülés rendelkezett — itt előhoz még nehány illyen példát. — Mindezekből tehát következik, hogy itt a megyék autonomialis joguk legkevésbbé sincs veszélyeztetve, mert már ötven év előtt is gyakorolta az országgyülés e jogát. Maga is tehát a határozat mellett szavaz; a titkos szavazásra nézve Veszprém módositását elfogadja, az „ez uttal“ pedig, mint Vas mondá, bent maradjon.

Cserna Károly. Küldöi jövendőre nézve az eddigi gyakorlattal meg nem elégesznek, hanem törvény által kivánják a verificatiot a képviselői táblára ruháztatni; ez okból kivánja, hogy bent maradjon e kitétel „ez uttal.“

Asztalos Pál. A határozatot pártolja.

Babarczy Antal. Borsod érd. követe ollyakban igyekezett öt czáfolni, mit ő nem mondott; nem mondotta ugyan is, hogy Francziaországban a kormány orvosolja a választó testületek sérelmeit; hanem mondotta azt (lásd fölebbi beszédjében, mellyet itt ismétel). De nem áll Borsodnak ezon állitása, hogy megyéinkben a minoritás sérelmeit nem orvosolhatja a majoritás ellenében; mert igen is akkor a végrehajtó hatalomhoz folyamodik, s ha itt sem találna orvoslást, akkor sérelmét ide e képviselő tábla elébe terjeszheti s itt az országrendei a végrehajtó hatalommal együtt orvoslandják azt. Mi pedig azon mondását illeti, hogy a verificatio idegen növény levén, hazánkban mielőtt még a föld elkészittetett volna, átplántáltatni kivántatik: ezzel csak azt mondotta ki, mit itt az egész képviselői tábla mond, s épen a fölolvasott határozat által bizonyit, mellyben a verificatióból csak a név van meg, de lényegileg szó sincsen. Ezeknél fogva előbbi véleményénél marad.

Máriássy Ágoston. Küldöi mindaddig, míg a verificatióról törvényileg nem történik intézkedés, az eddigi szokás mellett kivánnak maradni, s a mennyiben a jelen határozatban az igazolás nem foglaltatnék, Veszprém módositásával hozzájárul.

Gr. Forgách Ágoston. Hogy választmány előtt történjék a névjegyzék elkészitése, ez annyiból is szükséges, miszerint a tagok ismerjék meg egymást. Az igazolásról itt szó sem lehet, mert a milly joggal belebocsátkoznék a tábla a követek választásának megbirálásába, épen olly joggal bocsátkozhatnék bele, az utasitások készitésének megbirálásába is; s mi lenne akkor a megyék helyhatósági jogaiból? A mi az „ez uttal“ szót illeti, az akár megmarad, akár nem, mindegy, mert a tábla határozhat jövőre nézve ugy, a mint neki tetszik; maradjan a határozat.

Bónis Samu. Ne bocsátkozzunk most a verificatio lényegébe, miután ezt maga a határozat ugy is mellőzi; e határozatban mindnyájan megegyezünk Veszprém „titkos szavazatot“ illető módositásával, tehát fogadjuk el.

Mocsonyi Péter. A verificatio név megváltoztatására Temes nézetét pártolja.

Simon Pál (mint elnök). Tehát a határozat elfogadtatik, Veszprém azon módositásával, hogy a titkos szavazat helyett „szokott módon“ tétessék. Most pedig, mielőtt tovább mennénk, Baranya követe kiván szólani.

Justh József. Bár a kerületi jegyzőket egyenkint és összesen egyiránt tiszteli; kivánná mégis, hogy a discussio alá kerülendő nagy fontosságu tárgy alkalmával, a ker. jegyzőséget Szentkirályi Móricz venné által, kéri tehát, hogy e fontos ügyet vállalja magára az érdemes követ ur.

Általános jóváhagyás. Szentkirályi átveszi a jegyzőséget.

Somsich Pál.

„Alkotmányos kifejlődésünk korszakának nagyobb momentuma még nem volt a mostaninál! — Félszázad előtt megkezdett, és a közelebb lefolyt 20 év alatt olly sok hazafiui tűzzel folytatott politikai küzdelmek közepette annyira szétágazott vélemények megtisztulva a viták, és megérlelve az idő által, épen azon pillanatban egyesitetnek a kegyes királyi előadásokban; midőn a pártok magok különválva nagy csatára készülnek.

De ez nem is lehet másként, mert ha igaz, hogy hazánk boldogsága, vérünk jobb és szebb jövendője a czél, mellyre mindnyájan törekszünk, ugy bár melly erős surlódások, bár melly heves vitatkozások után e nagy czélban kell találkoznunk, magán érdekeinknek a magasztos közérdekbe be kell olvadniok.

És hogy e nagy momentum sok kérdésekre nézve már jelen van, sokakra nézve pedig közeledik, eziránt meg van minden pártnak, meg a kormányzásnak saját érdeme!

Tagadhatatlan érdeme az ellenzéknek azon cselekvőség, mellyel annak idejében föl tudta ébreszteni a nemzet figyelmét, szembe mert szálni százados előitéletekkel, s a töretlen utat be kezdte járni a reformok ismeretlen ösvényén, — de elvitázhatatlan érdeme viszont a conservativeknek, hogy századok alatt erős gyökereket vert institutióknak rázkódtatás nélkül meg nem történhetett rögtöni változtatásába bele nem egyezett, — hogy az alkotmányos törvényeknek pajzsa alatt szövődött köz és magánviszonyokat kiméletlen szétszaggatástól megóvta, — s hogy ez által a fölmerült reformi kérdéseknek megvitatására időt nyervén, minden rögtönzéseket meggátolt, s csak igy tette egyedül lehetővé a békes átalakulást. — A kormányzásnak végre ritka tapintatu bölcseségét tanusitja az, hogy a közéletben fölmerülő éles surlódásokat, s heves vitatkozásokat az alkotmányos korlátok közt tudá megtartani folyvástan, most pedig midőn némelly kérdések iránt az eszméket tisztulva, a kivánatokat határozottabban kifejtve ismerte meg, midőn arról győződött meg: hogy az életbe léptetésnek ideje elérkezett, azt nem csak nem gátolja, hanem önmaga mutatja az utat, s azon előállva, maga inditja meg átalakulásunkat.

Illyetén összehangzást, ezen szerencsés találkozását a királyi akaratnak a nemzet legforróbb ohajtásaival nevezem én alkotmányos kifejlődési korszakunk legnagyobb momentumának, mellyet hazafiui pietással kell fölfognunk, — mellyben meg kell nyerni mindazon nagy eredményeket, mellyekért olly számos évek soránál folyt a küzdés, le kell szednünk azon gyümölcsöket, mellyeket a gondos kertész fölügyelése alatt megérlelt az idő, és bevetni még szebb és jobb jövendő fejében ama földeket, mellyek gyomtól megtisztitva, fölszántva állitatnak elibénk.

Valóban tettes Rdek! azon kiáradozó öröm, mellyben a nemzet olly elragadva tört ki, midőn a trónról szólott királyának ajkairól legelőször hallá a magyar szót, tetézve azon királyi kegyelemtől, melly által a nemzet kedveltje az egyhangulag kikiáltott nádor ajándékoztatott e honnak, — ezen méltán kiáradozó öröm mondom legszerencsésb szüleménye azon eseményeknek, mellyek által ezen nagy momentumnak kellő méltánylására előkésziteténk! —

S itt engedjék meg a tettes Rdek, engedjék meg egy kissé visszapillantanunk a lefolyt utóbbi idők történetére, hogy ez által kifejlődésünk jelen állapota, különösen pedig a kormány mostani eljárása inkább kitetszhessék.

A középkor harczai által, mellyek hazánkban is a viszszavonás, irigység, önérdek indulatitól zaklatva dühöngtenek, — már már az enyészet tátongó örvényébe sodortaték e hon, mig a történetek sora 1723 óta mostani uralkodó házunkhoz szorosabban csatolt, s egy biztosabb társadalmi lét kezdődött, mire gond nélkül eltöltött félszázad következett, melly alatt nehéz napjait mintegy kinyugodni látszott népünk, — de meg életre ébredett, s hogy ugy mondjam ismét eszmélkedni kezdett akkor, midőn egy lángeszü fejedelemnek különben magasztos terveiben, nemzeti létének vesztét gyanitá, — és ez időben az 1790-dik évben kezdődött alkotmányos életünknek ujabb epochája, mellytől óta nemzetiség és alkotmányosság körül egyesültek mindazon nemesebb faktorok, mellyek törvényeink szerint alkotmányos életre hivatvák; külső háboruk, mellyek az egész monarchia létét fenyegeték, fölfüggeszték ugyan, de el nem oltották e törekedést, és az 1825dik országgyülés egyiránt tanusitja, királyaink vallásosságát, s a nemzetnek alkotmányosságát; ez évtől már sebesebb léptekkel halad kifejlődésünk, mig természetes fokozatban mai pontjáig jutott el; a fönálló alkotmány lön mindenek előtt biztositva, és a reformok után sovárgó szózatok egyelőre vissza és a létező törvények megtartására utasitattak, mig az 1840diki országgyülés végével a reform szüksége minden oldalról elismerve lőn, és az előzményes munkáknak elkészitése, javallatok, tervek kidolgozása a nemzet képviselőire bizatott; de mivel e mód a várakozásnak épen meg nem felelt, és az 1843-diki országgyülésnek olly kevés eredménye lön, a kormányzás megismerve a nemzetnek legelsőbb kivánságait, s azoknak szükségéről meggyőződve önmaga lépett a reform mezejére, önmaga fogta föl a haladás zászlóját, s vezérleni kész, mint vezérlenie kell békés átalakulásunkat.

Tudom én azt tettes KK. és RR. ezen eljárása ellen a kormányzásnak tétettek és tétetnek kifogások; de részemről tökéletesen ugy vagyok meggyőződve, s itt a világ historiája szól mellettem, hogy ha a kormányzás nem ezen ösvényen halad, és az első bármelly magasztos nyilvánitások által inditványozott reformokban, a nélkül, hogy azok megfontolására, megvitatására tért, megérlelésére időt enged, bele egyezett volna, okvetlen olly rögtönzések következtek volna be mellyek fölött sajnálkozni kétségtelenül már is okunk lenne, sőt tán békes kifejlődésünket veszélyezteték, — mindenesetre kétségtelen a kormánynak e részbeni jó szándéka csak azért is; mert e jelen királyi előadások mellé csatolt kész törvényjavaslatok által tettleg előlegesen s határozottan beleegyezvén némelly kérdések megoldásában, világosan tanusitja azt, hogy midőn józanabb kifejtés és szabadabb megvitatás végett elhalasztotta a nemzet kivánatinak törvényesitését, azokat csak megérleIni, de nem elmellőzni törekedett, s e részben szinte olly jó akaratu ügyes tapintatot tanusitott, valamint most, midőn némelly tárgyak iránt megtisztulva látja az eszméket, s határozottan nyilvánulni a közohajtást; az illyeneket nemcsak nem halasztja továbbra, hanem részéről segédkezeket nyujt azoknak minél gyorsabb létesithetéséhez is, — teszi pedig ezt a már kész törvényjavaslatoknak közlése által, mellyekben a nyilvánult fejedelmi akarat országgyülési tanácskozásoknak teljes szabadsága mellett biztos kalauzakint szolgál.

Azt is tudom, hogy e legtisztább szándoku lépése a kormánynak sem fog általános elismerésre találni, különösen találkozandnak ollyanok, kik ez által a Rendek kezdeményi jogának megcsonkitásáról fognak panaszkodni, ámbár ezek ellenében eldöntő erővel bizonyit a kormánynak azon eljárása, melly szerint az országos Rendeknek kezdeményi jogukat nemcsak kétségbe nem vonta, de az által, hogy a királyi előadásnak csak némelly pontjaihoz csatolt kész törvényjavaslatokat, a többiek iránt pedig a Rendek javaslatát várja el, — épen a törvényeinkben biztositott közös kezdeményi jogot tettleg ismeri el!

Egyébiránt ha arra figyelmezünk, melly tárgyak fölött közöltetnek velünk kész törvényjavaslatok, ugy lehetetlen ismét a kormánynak hazánkat boldogitó jó szándoka fölött a legkevesebbé is kételkednünk — avagy nem tárgyazzák ezek épen azon kérdéseket, mellyek iránt a nemzet a mult országgyüléseken annyi sympathiát mutatott, — s nem tárgyazzák-e majdnem mind ép azon kérdéseket, mellyek vagy a nép, vagy annak egyik másik osztályát anyagi vagy szellemileg közvetve érdeklik.

Mellőzve az első pontot, melly a fönálló törvények megtartásának záloga, s melly által e hon nagy veszteségének pótlására szólitatik, még pedig olly előzmények után, mellyek ősi urunk királyunknak kegyelme által a nemzetnek mintegy karjai közé vezette azon férfiut, ki csak egyedül volt képes olly ritka egységbe összeolvasztani a nemzeti választást, — mellőzve mondom az első pontot, mellyben foglalt királyi kegyelemért hódoló bizalommal áldozott már a hon, és mellynek emlékét a magyar történetben nevezetessé vált november 12-dike tartandja föl.

Nem adatik e mindjárt a második pont alatt az élelmezés terhes és annyi zaklatással járó mostani módjának megváltása iránt egy olly javaslat elő, melly a legszegényebb néposztályra terjeszti üdvös könnyitő hatását, még pedig épen azon időszakban, midőn az élelmi szereknek rendkivüli drágasága mellett, a kincstár csekély javadalmától esik el ezen bekövetkezendő változás által, — és ismét, hogy az országos RR. vetélkedve a kormánnyal gondoskodjanak az adózó nép állapotának javitása fölött, a 11 pont alatt egy olly törvényjavaslat fölterjesztésére szólitatnak föl, melly az urbéri tartozásoknak megváltása által e néposztály sorsát virágzóvá tehesse. —

A 3-ik pont alatt az országos RRk közt helyt foglaló egyházi és polgári osztályzat követeinek szavazata iránti intézkedésre szólitatnak föl, midőn ez által a kormány egy részről az 1608-ik koronázás utáni 1-ső sarkalatos törvényczikk iránti tekintetét tanusitja, más részről nem késik nyomban a 4-ik pontban a királyi városok rendezése iránt, egy határozott törvényjavaslatban nyilatkozni, s ez által egy olly kérdésnek törvényhozási megoldásában eleve bele egyezni, melly eddigelé egészlen a kormánynak volt föntartva, de a mellytől a tek. RRk. a sz. kir. városoknak alkotmányos életét föltételezték, a mi ismét világos jele annak, hogy felséges urunk, az alkotmányos életnek fokonkinti kifejlődését nem csak akadályoztatni nem kivánja, de sőt saját jogainak átengedésével is elősegiteni kész. —

Ezt tanusitja az 5-ik pont is, mellyben a nemesi birtok biztositása körül részletes törvényjavaslatok terveztetnek, mig a 7-ik, 8-ik és 10-ik pontok a személy és vagyonbeli bátorságot, és gyarapitására szolgáló eszközöknek megfontolását ajanlják, — mind ezek, mind megannyi a nemzet kebléből meritett legforróbb kivánságok; végre a 9-ik pont alatt a részek visszacsatoltatását gátló akadályok jelöltetnek ki, s teljes bizodalommal szólitatik föl a nemzet ezek elháritásábani közremunkálásra. —

Illy királyi előadások mint tények magok már elegendő zalogkint szolgálnak arra, hogy a kormány az alkotmányos kifejlődést ohajtja, s hogy e részben már ott állunk, miként nem arról: valljon? hanem csak arról lehet szó: miként? oldjuk meg a bonyolodott kérdéseket; a kir. előadások csatolmányai pedig világos tanui annak, hogy a kormány azon meggyőződésben van, miként vagynak kérdések, mellyek megoldását halasztani káros volna, minek könnyi-

tését kész javaslatok által a legloyalisabb módon kivánja elősegiteni, — s azért viszonzásaul ennyi jó akaratnak s igaz szándéknak, mellyet anyagi tekintetben is a legközelebb időkben tettekkel bizonyitott be, viszonzásaul mondom, én fölhivom a tek. KK. és RRt, hogy egy mielébb fölterjesztendő válaszfóliratban, mindenek előtt ő fels. azon kegyelmeért, melly szerint hiv nemzetéhez magas trónjáról magyar nyelven szólni méltóztatott, s ez által nemzetiségünknek diadalát magas személyében szentesitette meg — nemkülönben azért, hogy a felejthetetlen nagy nádornak halálával támadt nemzeti veszteségünket, az által, hogy a dicsőült fiát a nemzetnek karjai közé visszavezette, és a benne kikiáltott uj nádort királyi törvényes hatalmánál fogva megerősitette, lehetőleg pótolni kegyeskedett, — még azért is, hogy a kir. előadásokban a nemzetnek nem csak legforróbb ohajtásait belefoglaltatta; de biztosabb sikert kivánó, azokat mindjárt törvényjavaslatokban terjesztette az ország elébe, hálás mély köszönetet szavazzanak, s azt jelentsék ki, hogy illy üdvös tartalmu kir. előadásoknak tárgyalásába azonnal belefognak bocsátkozni, részükről sem ohajtván egyebet, minthogy a nemzeti forró kivánságoknak a fejedelmi akarattali illy szerencsés találkozása, mielőbb megteremje dús eredményeit. —

Továbbá alkotmányos állásukhoz hiven, kérjék meg urunkat királyunkat, hogy a mult országgyülésen folterjesztett mind előleges, mind egyéb sérelmeket kegyes válaszával mielébb megorvosolni méltóztassék —

Az igy folterjesztett fölirás után pedig, nyomban nevezzenek ki egy országos választmányt, melly a törvényhatóságok által ezen országgyülésére följelelt sérelmeket rendezze és osztályozza, s mielőbb tanácskozás alá bemutassa, hogy ezek is megállapodás szerint még ezen országgyülés alatt ő felsége elibe terjesztethessenek és megorvosoltathassanak.

Illy fölirás mellett tek. RRk egy részről alkotmányos állásunk méltóságát tartanók föl, más részről azon bizodalommal közelitenénk felséges urunk trónjához, melly egyedül képes kormány és nemzet közti viszonyokba csepegtetni azon éltető nedvet, melly nélkül békes kifejlődésünk nagy munkája sikeres de soha sem lehet, — s csak igy biztositathatjuk azon eredményeket, mellyeket tőlünk olly esengve vár e hon, és mellyekért felelősek vagyunk a nemzetnek. — (Éljen.) (Az ülés folyt köv.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Ungból. Főispáni helyettesünk elnöklete alatt november 8tól egész 11dikig tartott évnegyedes közgyülésünk azért vala igen érdektelen, mivel alig fordult elő tárgy, melly a rk. élénkebb figyelmét igénylette volna, miután az országgyülési utasitások minden érdekest fölemésztettek, s e miatt a levelezőnek alig van valami böngészni valója. — A helytartósági intézvények során értésünkre esett, miként szigeti Szerencsy István ő nmlga helyébe ő felsége a személynöki hivatalra Zarka Jánost nevezé ki. Ezen intézvény hallatára valamennyien elszomorodtunk; nem azért, mintha ujon kinevezett kir. személynök ő mltgnál nem látnánk összesitve mind azon tulajdonokat, mellyek széke betöltésére szükségesek; nem is azért, mintha ujon kinevezett személynök ő mltga fényes érdemeit méltányolni legkevesbbé is késnénk; hanem részint azért: mivel megyénk Szerencsy István ő nmlgát büszkén vallja magáénak, — részint pedig azért: mivel benne a haza egy olly férfiut veszitett, ki már két országgyülést dicséretesen vezetett; ámde azon örömhirrel teljesen megvigasztaltattunk, midőn ujolag fölolvastatni hallottunk egy intézvényt, melly szerint ő nmlga pohárnoki méltóságra lön kinevezve, s igy országzáglósságra emeltetett, — továbbá gróf Keglevich Jánosnak kir. asztalnoki hivatalrai kineveztetését tudató intézvény olvastatott föl; s mind erre, mind az elsőbbre, ujon kinevezett ő nmlguknak üdvözlő fölirás küldetni határoztatott. — Megyei körlevelek közöl fölolvastatott. 1) Pesté, melly szerint Kiss Bálint academiai festész által kiadandó illy czimü munkát: „Magyarország képekben“ pártfogolásunkba ajánlja, s előfizetők gyüjtése végett aláirási iveket küld. A szbiráknak szoros kötelességül tétetett, hogy ezen könyvet járásaikban hathatósan ajánlják, s mennél több előfizetőket gyüjteni igyekezzenek. 2) Sopronyé, mellynek folytán az insurrectio életbe léptetését inditványozza; rokonszenvvel fogadtatván, sükeresitése az országgyülési követeknek utasitásul adatni rendeltetett. 3) Veszprémé, melly szerint az ifjuságnak országgyüléseni korlátoztatása tekintetében hozott végzését az országgyülésen követeink által pártoltatni kéri; — miután a megye rdei közöl némellyeknek azon aggodalma lön kijelentve, hogy miként lehet olly inditványt pártolni, mellynek tartalmát nem ismerjük; végzésül az mondatott ki: a követek igyekezzenek az országgyülési hallgatóság irányában olly szabályokat hozatni, mellyek a követek szavazatát biztositsák; szóval, a hallgatóság ollykép korlátoltassék, hogy az által a szólásszabadság legkevesbbé se szenvedjen. — Gróf Erdődy család panaszképen előterjeszté: miként Varasdmegye örökös főispánságától ok nélkül s igy törvénytelenül elmozdittatván, ebeli sérelmét pártoltatni, illetőleg orvosoltatni kéri; — levén már e tárgyban a megyének utasitása, melly szerint az sérelemkép az országgyülésen pártoltatni rendeltetik, — tudomásul vétetett. — Beszterczebánya város levelében arra kéri föl a megyét, hogy mind addig, mig a sz. kir. városok ügye az országgyülésen el nem döntetik, semmiféle más tárgy elő ne vétessék. Végzés: mi ugyan a városok rendezését hőn ohajtjuk, mind a mellett azoknak rendezésétől a többi szinte fontos országgyülési tárgyakat nem függesztjük föl. Unghi.

Magyar academia.

1. Olvastatott a második elnöknek Széchenyi István gróf ő excellent. levele, mellyben az academiai fölterjesztéshez képest a nagygyülésnek még ez évben megtartása végett válaszoltatott, hogy ha az első elnök Teleki József gróf ő excellent. Erdély kormányzója szinte akadályozva lenne és személyesen meg nem jelenhetnék — mi végett a második elnök által fölszólitva lön, azért bevárandó — akkor nádori beleegyezésnél fogva Fay András tiszteleti tag elnöklete alatt fognak a nagygyülések még ez évben megtartatni, s a határidö a megjelenésre az első elnök levele megérkeztével ki is fog hirdettetni.

2. Olvastatott a nádor s főherczeg levele Zsoldos Ignácz ő nagyságához, mellyben az örökváltságról irt s egy diszpéldányban bemutatott s fölajánlott könyvének becses elfogadását kijelenteni kegyeskedett, melly is, mint a magyar irodalmi ügyben kelt első nádori levél, teljes tisztelettel s nagy örömmel fogadtatott.

3. A titoknok fölolvasta, Taubner Károlynak mint academiai megbizottnak levelét az olaszhoni természettudományi tudósok Velenczében tartott nagygyüléséről, melly kivonatilag az Értesitőben fog közöltetni, s mivel Taubner kijelenté, hogy a másik megbizott dr. Balog Pál ur fogja a körülményes tudósitást megtenni; határozatba ment Balog Pál urnak fölszólitása e tudósitás minél előbbi beküldésére, hogy az elsőnek futólagos vázlata azzal kipótoltassék; ez alkalommal Erdélyi János lev. tag szóba hozá, hogy Velenczében jártában megfordult sz. Lázár szigetében is a mechitaristák klastromában, hol bizonyos örmény régi kézirat létezik a VIII. század történeteiről, mellyekben a magyarok is érdekeltetnek, s ajánlja Taubnert e kéziratra figyelmeztetni, mivel ugy is sokszor megfordul Velenczében; melly ajánlatnál fogva e kézirat nyomozására Taubner ur föl is fog szólittatni.

4. Olvastatott a második elnök levele, mellyel Heidinger kir. tanácsos által készült geognosticai földabrosza az ausztriai birodalomnak az academia számára megküldetett; mi is köszönettel vétetett.

5. A titoknok jelenté, hogy Burján Pál kolozsvári könyvárus korábbi nagy gyüjteményét az erdélyországi magyar halottas beszédeknek, melly az academia számára beszereztetett, jelenben 24 hasonnemü beszéddel pótolta, miért az előbbi szerződés nyomán némi academiai nyomtatványok fognak a birtokosnak cserében küldetni.

6. A titoknok bemutatá Pauler Tivadar lev. tag értekezését arról, mit tanit a magyar államjog az ország alaptörvényei körül; melly is a törvényszak osztályának véleményezés végett ki is adattatik az évkönyvekbei fölvétel s netalán közgyüléseni fölolvasás tekintetéből.

7. Mivel a Vitéz-féle alapitvány jutalomkérdésére 1845ben a magyar szótárak ügyében semmi pályafelelet nem érkezett; határoztatott: hogy a 30 darab arany jutalom az alapitvány értelmében magyar történeti kérdések megfejtésére fordittassék; mi végett a historiai osztálynak meghagyatott, bizonyos kérdéseket kitüzni, s azokat a jövő nagygyülés elibe terjeszteni.

8. Tanácskozások történtek a kihalt tagok helyeinek a beállandó nagygyülés alkalmával végbe menendő betöltése végett, mi czélra a külön osztályok javaslataikat beadandják; s elhatároztatott, hogy mivel a mathematikai osztálynak eddig nem volt tiszteletbeli tagja, ahoz minden esetre egy az ujban ajánlandók közöl megválasztassék.

9. A titoknok bemutatá a sopronyi 1681 és 1688ki diaetákról szóló tudósitások lemásoltatását három kötetben, mellyek eredetileg Körmöcz városa levéltárában őriztetnek, s onnan kérettek el academiai használat végett a lemásolásra.

10. Végezetül az academia számára beküldött ujabb könyvajándékok bemutattattak, s jegyzőileg összeirattak. A kisgyülés ezzel eloszolván, a nyelvtudományi osztály kezdé meg a maga külön ülését.

Nemzeti szinház. November 20dikán adatott először „Világ szinjátéka“ eredeti drama 4 fly. irta Hugo Károly. Illy költöi müvek valódi gyógyszerül szolgálhatnának szinházi közönségünk romlott izlésének számára, ha sürübben kaphatnók azokat az eredetiben, vagy ha az ebbeli hiányt hasonló becsü forditott müvek minél gyakoribb adatása által iparkodnék pótolni az igazgatóság. Igaz, hogy maga a főcselekvény kevesbbé viseli magán a szükségesség bélyegét, s inkább esetleg véghez megy, mint véghez vitetik; e hiányt azonban könnyen feledteti velünk a jellemek épsége, mellyek a darabban előfordulnak, a tiszta s magasztos életnézet, melly az egészből átsugárzik, az egyes jelenetek élet-teljessége, s a gondolatok költöi mélysége s jelentősége, mind olly tulajdonok, mellyekkel eredeti darabokban fölötte ritkán találkozhatunk, valamint ritkán azon uj franczia müvekben, mellyek az igazgatóság változása óta — épen mióta jobb fordulatot reménylünk — egymás után tolatnak a közönség nyakára. Fölötte sajnálnók, ha ezzel az igazgatóság azt akarná mutatni, miszerint ő nem osztozik azon, a karzatokig elhatott, meggyőződésekben: hogy az uj franczia dramai gyármüvek sorsa köztünk már lehanyatlott, s minden törekvés, az elhaltakat ujra fölélesztni s a közönséggel megkedveltetni, gátul szolgálhat ugyan darab ideig egy jobb izlés fölüdülésének, de elvégre süker nélkül fog meghiusulni... Olly jellemek, minő a jelen darabban Sanchoé, melly nemben mult év folytán már Czakó is kisérletet tön, annál éltetőbb és jótevőbb hatással vannak a mai kor emberére, minél távolabb elszálltunk, a müvészet teremtményei megitélésében az élethü természetességtől, s minél nagyobb az ellentét ezen egyedül a józan ész oktatásai után fölnevelt természeti s a tulmüveltség elfinomitott embere közt. A darabban előforduló udvari bolond sok bölcseséget mond el, s egész személye annál helyesben illik a darab folyamába, minél inkább emeltetik általa a finom ironia, melly magában a czimben kimondva van, s melly azon ellentét által, mellyben a mü folytán a természethez közelebb álló ember a túlmüveltek eleneben van, még élesebben kimondatik. Azon jelenetben, mellyben e bolond, mit az előtt elbeszélt, valóban megteszi előttünk, t. i. a lelkiismerettől kinzott királyt meghalt neje s nagybátya képében ijesztgeti, szinpadi hatásra jol van kiszámolva ugyan, t. i. a közönség kénytelen kaczagni rajta; azonban annál többet árt a cselekvény valószinüségének, mert a mit elbeszéltetve hittünk s komoly dolognak tartottunk, itt szemmel láttatva, megcsökken iránta hitünk, s a dolog helytelen tréfává sülyed. — Közönség szép számmal gyült össze, s a költő számos izben és zajos tapsok közt előhivatott. — A darab eredetisége ellen azonban ki kell mondanunk azon ovásunkat, miszerint az német nyelven már évek előtt megjelenvén, aligha magyaron tekintethetik eredetinek, habár a német kiadást magyar szinpadunkra a költő tetemesen módositotta is.

Vegyes ujdonságok.

(Felsőbb rendelet következtében) a jelen országgyülésen jogvégzett ifjak királyi táblai jegyzőkül nem fognak föleskettetni, — ügyvédi vizsgálatra is csak ollyan kir. táblai jegyzők bocsáttatandnak, kik bebizonyitandják, hogy már az országgyülés előtt két törvényszakon át jegyzősködtek a kir. táblánál, ezek is azonban csak személynök ő mlga ajánlatára.

(Pestmegye minden részéből) azon nyugtalanitó hirek érkeznek, miszerint a rablások és fosztogatások napirenden vannak, sőt itt ott gyilkolások is történnek; a megyei pusztázók szaporitása s mielőbbi életbeléptetése e tekintetben bizonyosan csak üdvös eredményeket szülhet.

(Petőfy Sándort) barátai és tisztelői maradandó becsü emlékkel kivánnák meglepni.

(A légszeszvilágitást) illető épitészi terveken erösen izzadnak, hogy mielőbb befejeztetvén, jóváhagyás végett felsőbb helyre fölterjesztethessenek.

(Beszélik) hogy egy pesti gazdag polgár saját költségén uj szinkört szándékoznék épittetni. Ha e hir csakugyan igaz, ugy valószinüleg magyarok számara fogja azt épittetni, miután németekről erre nézve már évektől fogva gondoskodva van.

(A lánczhidon) derekasan folynak a mun-

kálatok. Mult napokban azonban, midön a budai oszlopnál egy 200 mázsás kő illesztetett volna helyére, a láncz, midön a kő csaknem helyét érte a magasban, a roppant teher alatt elszakadt, s a kő szétforgácsolva az állásokat, s összetördelve az izmos vastagságu gerendákat, iszonyu robajjal zuhant alá. Emberélet ez alkalommal nem hullott áldozatul, mivel az illetők mások szomoru példáján okulva, illy alkalmakkor igen ovatosak szoktak lenni, mi minden esetre csak a czélszerü s erélyes intézkedések üdvös eredménye.

(Pesten polgár-casino) szándékoltatik létesitetni, mi végből már aláirási ivek is keringnek, mellyeken több jelentékenyebb pesti polgár neve szemlélhető. — Az illy elkülönzések aligha czélravezetők.

(A pesti „Noththeater"ben) mult napokban operát adtak, melly alkalommal két német polgár a helyett hogy bement volna, kivül maradt, s a falak körül hallgatózott; s midön egy arra menő ismerősüktől megszólittatának: valjon mit csinálnának ott? s miért nem mennének inkább be? egyhanguan azt válaszolák: hogy mindegy, akár ben, akár kün, mivel kün is tökéletesen meghallhatni az éneket.

(Hesz Róza k.a-t) nemzeti szinházunktól Bécsben várják vendégszerepekre, s ha föllépése jól üt ki, ott megtartani is szándékozzák. Hesz Róza k.a-nak szép alt hangja van, de ugy látszik, kiképezésére keves szorgalmat fordit.

(A nagy jószág-lotteriában) történt legközelebbi huzás alkalmával, a szerencse ismét honunknak kedvezett; mint mondják — a főnyertes sorsjegy Nagyvárad környékén adatott el.

(Ha a bécslondoni villanyos telegraph-vonal) elkészül, mint mondják — rögtön egy bécs-pestinek fölállitásához fognak kezdeni, melly pillanat alatt közlendi a tudósitást a reá nyert válasszal egyetemben; s igy Pestről Londonig két másodpercznél valamivel több időbe fog kerülni a hirközlekedés.

(Épen most jelent meg:) „Magyarország 1514ben". Regény irta báró Eötvös József. Hatodik füzet. Ára 1 p.ft.

KÜLFÖLD.

Portugalia. Nov. 5ről kelt lissaboni tudósitások szerint Donna Maria királynő szerencsésen egy fi-herczeget szült.

N.Britannia. A „Standard" Bresson gróf halálára vonatkozólag következő érdekes megjegyzést közöl: „Bresson gróf azon jeles férfiak szomoru lajstromába sorozandó, kik mérték fölötti szellemi megerőtetés által lelki erejüket megrongálák s később saját kezük által estek el. Ezen esetekben az emberi értelmiségi kevélységet tekintve rejlik valami lealázó, de nagyon is figyelemre méltó tan. Csak nehány nappal ezelőtt hirdették a hirlapok Europa legjelesb tudósai egyikének M'Cullach mathematikusnak Dublinban elkövetett öngyilkossági tettét. M'Cullach szelid, szeretetre méltó, igazán jámbor s világi körülményeiben valójában boldog férfiu vala; földi pályáján mindenütt szerencse követé, s mig szelleme ép vala, mindaddig vig és elégedett volt. Azonban a tudományok iránti szomja s buzgalmától tévutra vezettetve, a megerőtetés szerfölöttisége által visszaélt azon fényes tulajdonokkal, mellyekkel az ég őt megajándékozá; szelleme ezen tulságos munka alatt megtört s ő maga volt az, ki legelőbb is ez irtózatos fölfödözést tevé s azt utósó kétségbeesö határzata előtt egy vagy két nappal orvosával tudatá. Ne itéljünk tehát szivtelenül olly férfiak fölött, kik, mint Londonderry lord és Bresson gróf, saját kezük által estek el. A szerfölötti munka, melly betegség által ezreket gyilkol, számos embereket „magasabb s alacsonyabb életkörökben saját kéz által is gyilkol." M. Cullach tanár, mint pótlólagosan Dublinból jelentetett, halála előtt, évek óta egymásra halmozott kéziratait mind megsemmisité, ugy hogy dolgozó szobájában saját kezével beirt egy lap papirost sem találtak; ez a tudományokra nézve valószinüleg nagy veszteség.

Az eddigi herefordi püspök dr. Musgrave — miként a „Times közli — yorki érsekké s az eddigi oxfordi tanár dr. Hampden herefordi püspökké neveztettek.

A „M. Post" azon hirt közli, miszerint Palmerston lord és Broglie herczeg között bizonyos szerződés köttetett a Spanyolországbani salicai trónörökösödést illető törvény helyreállitása végett, de azon föltétel alatt, hogy Anglia részéről Francziaországnak Algirbani főuralma szinte elismertessék.

Francziaország. Páris, nov. 15. Guizot utósó napokban többszöri tanácskozmányokat tartott az ausztriai és angol követekkel, mellyek a sveiczi ügyekre vonatkoztak. Jól értesült körökben mint bizonyost állitják, miszerint a Rómában lakó jezuita főnök részéről utasitások érkeztek, mellyek a jézustársaság tagjainak Sveiczbóli kiköltözésüket tárgyazzák, a mennyiben ez által a katholikus cantonokra nézve elfogadható föltételek eszközöltethetnének.

A megőrült Mortier gróf, családi határzat következtében az ivryi őrültek házába vitetett.

Sveicz. Berni tudósitások szerint Freiburg nov. 14kei reggeli 7 óráig meggondolási időt kivánt, s 8 órakkor reggel magát megadá. A hadalku föltételeinek legfontosbika: miszerint a freiburgi kormány magát valósággal kötelezi, hogy a különszövetségről föltétlenül lemond s seregét elbocsátja. A hadi költségek megtéritéséről vagy a jezuiták kiutasitásáról e hadalkuban egy szó sincsen; ezen szerződés aláirása után a szövetségi seregek a városba bementek s a kapukat elfoglalák. Freiburg átadása minden kardcsapás nélkül történt meg, miután a megadott gondolkodási határidő lefolyt. A hadalku egyes pontjai következőleg hangzanak: 1) A freiburgi kormány kötelezi magát az ugynevezett különszövetségről minden föltétel nélkül lemondani. 2) A szövetségi seregek a várost s annak kapuit elfoglalandják. 3) A szükséges szállásokkal s élelmezési szerekkel a szövetségi katonaságot a város látandja el. 4) A freiburgi kormány katonaságát azonnal elbocsátandja. Az önkénytesek fegyverei a fegyvertárba tétetnek és azok száma a szövetségi hatóságnak bejelentetik. 5) A szövetségi seregek fogják az örálomásokat elfoglalni s kezeskedni a személy- és vagyonbátorságért. 6.) Ha olly nehézségek adnák elő magukat, mellyek a katonai hatóság körét meghaladják, ugy azok a magas szövetségi gyülés által fognak elhatároztatni. Kelt Belfauxban, nov. 14. 1847. Dufour, a szövetségi sereg főparancsnoka. Odet freiburgi syndicus. Müszlin ügyvéd: mint a freiburgi statustanács küldöttei.

Mint hallatszik a bécsi, berlini és párisi cabinetek a berni kormánynak ultimatum alakjában egy nyilalkozatot küldöttek, mellyben tisztán kimondatik, hogy az első álgyulövés a különszövetség ellen, jel leend a három hatalmasság ugyanazonnali közbenjárására. Megemlittetik, miszerint a jezuita kérdés IX-ik Pius pápa határozata alá fog állittatni.

Nov. 15én — mint a berni hirlap közli — Freiburgban népgyülés tartatott s egy ideiglenes kormány állittatott föl, a következőkből álló: Schaller Gyula, Broye elnök, Käser Bosingenből, Wicki ezredes, Pitet nagytanácsos, Chatonay Murtenből, Rabodey gyógyszerárus Freiburgban.

Éjszakamerikai egyesült statusok. Az angol-nyugotindiai postával ujabb tudósitások érkeztek az utósó események felöl, megczáfolva azon állitást, hogy Mexico ostrommal vétetett volna be. Ez nem történt, hanem a főváros falai alatt kivitt ütközet után Scott tábornok a városba bement egy felöl, más felöl pedig Santa Ana a várost oda hagyá. Azonban a bemenet után néplázadás ütött ki s most a házak ablakaiból s tetőiről megtámadott utczán levő amerikaiak kényteleneknek láták magukat, az utczákat kartácsokkal megtisztogatni; az illetö házak ostrom alá vétettek, s mindnyájan, kik kézben fegyverrel találtattak, lekonczoltattak. Mindazonáltal egy szemtanu azt állitja: miszerint a győztesek a körülményekhez képest nagy mérsékletet tanusitának. — Cincinnati városban oct. 12én estve vihar alkalmával a villám a lőportárba ütött, melly azonnal iszonyu robogás közt a légbe vettetett, mintegy 100 ház összeroskadt és több tetemesen megsérült. Számos emberélet esett áldozatul. Tehát Amerikában a lőportárak még a városban vannak?

A magukat mintegy 15 évvel ezelőtt Európában is mutogatott összenőtt siamesi ikrek — Chan és Eng — kiket Bulwer is megénekelt, az egyesült statusokban, Éjszak-Carolina Mount-Airy városában laknak. Mint a „Raleig Recorder" közli, házasok s eléggé számos családdal birnak. Mint mezei gazdák mérsékletesen s gazdaságosan élnek, szeretik a vadászatot s átalában boldogoknak látszanak. Nejeik becsületes szülőktől származott baptistanők, kikkel szorgalmatosan járnak az egyházba. Politikai nézeteikben whigek és szorgalmatosan részt vesznek a választásokban.

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

EMICH GUSZTÁV könyvkereskedésében s általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető Balásházy János m. t. t. rendes tag által szerzett

„Politikai, és Statusgazdasági nézetek" czimü munkának két első füzete.

Ugymint:

I. Füzet: A megyei, királyi városi, és szabadalmas kerületi adókezelés javitásáról, vagyis kataszirálás egyszerü módjáról, miszerint a porták költséges összeirásai nélkülözhetők, s az élénkebb pénzforgalom által igényelt telekkönyvek pótolva lennének.

II. Füzet: A nemzet vagyonának gyarapitásáról, tenyésztési dolgainak törvényes szabályozása által.

Ára a két füzetnek egy kötetben 1 ft. p. p.

Tiz példány vevője egyet ingyen nyerend. Illy móddal megszerezhetők Debreczenben is a könyvnyomda művezetője Tóth Endrenél, mint szinte Telegdy, és Csáthy Lajos könyvárus uraknál. — A munkák czimei is bizonyitják érdekességöket, s korszerüségöket (2—3)

Megjelent és minden pesti könyvárusnál kapható:

„Balatoni Kagylók"

költeményfüzér

Garay Jánostól.

N. 8r., finom velinen, czimképpel, boritékba füzve 40 kr. pp.

Vidéki könyvárusoknak 20% jutalékkal szolgál

A szerző

1—3 (Hatvani utcza, dr. Gebhardt ház, 2. em. 9. sz.)

Hirdetés.

T. vasmegyei ns. csói tagosztályos perben leendő megjelenésre utósó határidőül f. e. december 17ke tüzetvén ki, ez minden illetőknek tudtul adatik a másodalispán által. (1)

Nemzeti szinházi játékrend.

November 23kán: Az ördög naplója. Franczia vaudeville 2 fölvonásban.

November 24kén: Dom Sebastian. Nagy opera.

November 25kén: Világ szinjátéka. Drama 4 flban. Irta Hugó Károly (Harmadszor).

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest november 23kán (pesti mérő).					
A hajókon és raktárakban.					
320-350	——270	——230	———	88-90	108-110
A piaczon.					
300-310	250-260	210-220	140-150	80-86	100-107
Pozsony nov. 19kén (pozs. m.)					
202-235	———	150-172	105-115	70-78	110-120
Nagyszombat nov. 19kén (pozs. m.)					
190-212	———	148-157	103-107	66-70	———

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs november 20kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 106½; 4 pctes 92; 3 pctes 66; 2½ pctes 53¾. — Statuskölcsön 1834ki (500 pfrt) 785; 1839ki (250 pfrt) 301½; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 95; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy (40 pfrt) 61½; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 605; bécsi bank-részvény 1622; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 115; éjszaki vaspálya-részvény 160¼; majlandi 99½; windisch-grécz sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Bécsben november 20kán: 82. 19. 73. 81. 48.

Dunavizállás. November 25kén: 6' 3" 9''' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

599. szám 1847. Vasárnap nov. 28.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 9 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Figyelmeztetés. - Országgyülési szabad hirlapok. — Országgyülési közlemények. (VII. ker. ülés folyt. Előleges közlés a IXdik ker. ülésről). — Törvényhatósági tudósitások. Vasból (közgyülés). — Erdélyi országgyülés. (CVIII. és CIXdik országos ülés). — Vidéki hirek. (Nagyszombatból). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Francziaország. Éjszakamerikai egyesült statusok.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Figyelmeztetés. *A „Budapesti Hiradó“ 702-dik számában foglalt azon figyelmeztető soraira, hogy ő cs. kir. fönségének az ország nádorának f. hó 15kén az országos elegyes ülésben mondott székfoglaló beszéde, saját lapja 679dik számában — és szinte más hazai lapokban is — hibásan közöltetett légyen, bátrak vagyunk megjegyezni: miszerint mi az emlitett magas beszédet lapunk 595dik számában országgyülést tudósitónk hiv közlése után hibátlanul adtuk.*

Pest, november 24.

Országgyülési szabad hirlapok.

Előttünk fekszik a KK. és RRnek 3dik kerületi ülésükből kelt izenetük s törvényjavaslatuk az országgyülési ujságok ügyében. Nem titok: hogy ezen törvényjavaslat egy ép s egészséges csirája akarna lenni, talán még a jelen országgyülés lefolyta alatt alkotandó sajtótörvénynek. Az ügy nem annyira az országgyülési ujságok tekintetében fontos előttünk, kik leghitelesebb bizonyságot adhatunk, hogy (egyéni journal-véleményekről nem szólva) a hongyülésen történtek s mondottak iránt a hazai journalismus kezelőinek tolla vagy szelleme kötve jelenleg sincs, hanem fontos előttünk — mint mondók — annál fogva, mert sikerülte egy diadalosan kivivott álláspont és első lépés készül lenni az annyira kivánatos és már az összes világ cultusává vált sajtótörvény-codex nagy s hatalmas birodalmához.

Számithatlan ivek számtalan indokokkal terhelve irattak már be a kérdés fölött: valjon a szabad sajtó legyen-e hasznosabb az állodalmak békéjére, és az emberi szellem fokozatos elömenetelitése s fölvirágoztatására nézve, vagy a censura? És ezen kérdés szerintünk elitéletlen peres tárgykint vala tehinthető mindaddig, a mig a vita az absolut sajtószabadság és a censura közt folyt; mint folyt az a franczia forradalom ideje alatt Európában. — Ma azonban, a midőn a gondolatok s vélemények sajtó utjáni terjesztésének a szellemi polgárt illető elidegenithetlen joga egész Európában nem tekintetik máskint, mint a mikép egyedül tekintetnie lehet és kell; vagy is: nem tekintetik máskint, mint a statusra és a társas életre vonottan; és nem tekintetik máskint, mint a hogy ezen jog a maga eredeti permissiv positivitásának talapzatáról is, magában Britanniában (a szabad hazák e királyhonában) a ‚libell‘ és a ‚békeszegés‘ fogalmának segitségével az életben kifejlett; azaz: nem tekintetik máskint, mint olly jognak, melly szerint: „egyes polgárnak hatalom adatik ugyan mindent kinyomatni, mit jónak tart, azonban olly kötés alatt, hogy ha iratai által az állodalom, vagy pedig az egyesek megsértetnek, utólagos büntetés alá fog vonatni.“ — Ma tehát már — mint mondók — a midőn a sajtószabadság illy ellenállhatatlanul okos értelemben vétetik; szerintünk a legmegfoghatatlanabb kétkedők közé kellene azt soroznunk, ki ezen kérdés fölött nem a szerint jött volna önmagával tisztába, mint a hogy tisztába jöttünk fölötte mi, kik korántsem vagyunk ugyan hajlandók valami csekély munkának tekinteni az okos és talpraesett sajtótörvények megalkotását, még kevesebbé az általuk fölállitandó biróságok okos, czélszerü s minden igénynyeknek megfelelni igérő kimondhatatlanul kényes föladatát; azonban csak annyit mondhatunk: hogy hol s a midőn már illy okos és czélszerü törvényeket alkotni sikerült, ott s akkor mi élünk s halunk azon igazságért, hogy a fölebbi értelemben vett sajtószabadság jogos, eszélyes, okos s hasznos is egyszersmind, hogy az ellen vivni, megfoghatatlan vakultság.

Szerintünk tehát ezen ügyre nézve már csak a sajtótörvények okosságának s minden tekintetbeni talpraesettségének kérdése szerepelvén, nem akarunk itt hosszadalmas dogmaticus vitatkozásokba bocsátkozni az illy törvények természete s fökellékei iránt, nem akarjuk e tárgyat a doctrina leszes rámájába foglalva, fölötte statustani tractatusokat irni. Erre sem helyünk, sem időnk. De ezen kivül még ennek szükségét sem látjuk át; mert okosan csak azt kell föltennünk, hogy e tárgy olly annyira ismertetik, és a haza jobbjai olly komolyan s olly figyelemmel gondolkoztak már s egybevetettek fölötte, hogy a terjedelmes tractatusok, (mellyek most már azon kivül is aligha későn nem jönnének) egyátalában fölöslegeseknek tekinthetők. — Azonban mielőtt még ezen izenet s törvényjavaslat fölötti nézeteinket tüzetesen kimondanók, legyen szabad nem valamelly átalános, hanem egyedül honi specialis viszonyaink tekintetében eligazodási vezérelvül s figyelmeztetésül némelyeket előrebocsátanunk.

Az országgyülési szabad hirlapok ügye egyenesen a sajtószabadság politikai részének kérdése; nincs tehát kétség, hogy a hirlapok iránti sajtótörvénynek is egyenesen a sajtó szabaddá tételének kivált politikai oldalára és jelentőségére kell tekintettel lennie, ennél fogva a törvényjavaslatnak is ezen tekintetre szükség fektettetnie. Ez a szabad sajtó legkényesebb oldala. És épen ezért a jog s kötelesség, és az állodalmak alapja s czélja iránti feszegetések vagy is a politikai és vallási feszegetések tekintettek mindig azon legérzékenyebben ható izgató szereknek, mellyek irányában legkésőbben tágitottak a legmüveltebb s legszabadabb nemzetek is a 15dik században a szellemre nehezülő censura sulyain, mig az abstract s reál tudományok, valamint a müvészet és szépmüvészet is a sajtó szabadabbá tételének követeléseiben jóval előbb czélt értek. —

Csak nem rég figyelmeztettünk mi az iránt bensően s komolyan, hogy minden politikai kérdések, mellyek most egy részről a népek, más részről pedig a trónok s tekintőleg ezek kormányai közt fönforognak s vitattatnak, a képviseti eszméknek és elveknek a parlamenti kormányforma irányzatábani fejlesztésének s ezen kormányforma fokára emelése- s kiképeztetésének, kérdései. A nemzetek egy részről lépésről lépésre parlamentjeik mindenhatóságához vezetendő uj meg uj jogokat ohajtanak kinyerni a királyi akarat alapján nyugvó kormányoktól; más részről pedig a kormányok (hol tudva és sejtve, hol pedig sem tudva, sem sejtve, hogy végkülönbségben csak ugyan erről van a kérdés) minden elv s rendszer nélkül egymás után osztogatott concessiók mellett szenvedőlegesen hátrálnak, és mint a hogy ezt a nagy Chatam mondá „propter vitam vivendi causam perdunt“ a helyett: hogy jóakaró elhatározottsággal maguk vetnék föl a maga pongyolaságában s tisztaságában a kérdést, mellyről kéz alatt a vita folyik; és a nélkül: miszerint méltóságos öszinteséggel nyulnának ugyan ahhoz, hogy a nép jogai a képviselet elvei szerint, ha tetszik, fokonkint kiterjesztessenek, azonban szint illy nyilt és méltóságteljes szilárdsággal nyilvánitanák azt is, hogy az emberi hiten s az alkotmányos alapelvek szentségén nyugvó legjobb jogaik érzetében, a királyi önkormány elvében fekvő és a parlamentekkel csak némi részben megosztozni köteles kormányjogaik nullificatiójába, és helyébe a parlamenti mindenhatóság életbehozására számitott inditványokba soha sem fognak beleegyezni.

Ismételjük: mi sokszor mondók már, és ezerszer mondandjuk még s figyelmeztetni fogjuk az illetőket, ha szükség, hogy a népek politikai életében in ultima differentia erről s nem másról folyik a vita; folyik pedig a vita: hol a kedélyes loyalitás, hol pedig a zajongó követelés utján ugyan, de fáradhatatlan kitüréssel mindig csak erről.

Egyes, semmi más népekkel ugyanazon korona alatti kapcsolatban nem élő nemzetek irányában, és ott, hol ehhez még a képviseleti élet már elegendő gyökeret is vert és bizonyos politikai nagykoruságot szült, épen mi lennénk azok, kik bensően javallanók a kormányoknak, egy csapással véget vetni a feszült állásoknak, és önkényt megadván a nemzeteknek azon megváltási édent, mellyet ők a parlamenti kormányformánál ragyogni látnak, beelégedni azon biborral, melly például Anglia trónját övedzi. De kimondók mi azt is bátran s rettenthetetlenül: hogy olly kapcsolatban, a mellynél fogva — ugy mint nálunk — egy korona alatt több nép összesült, az egyes népeket a parlamenti kormányformával megajándékozni az unio veszélyeztetése nélkül nem lehet, és hogy ezen unio annál nagyobb mértékben volna veszélyeztetve, minél tökéletesebb valósággá válnék az egyes nemzetek parlamenti kormánya, és minél számosabb illy kormányformával ellátott nemzet lenne hivatva egy s ugyanazon birodalom alkatrészeit képezni.

A mi politikánknak elve s kulcsa minden kigondolható specialis kérdések kivitelénél ez. Mi minden specialis teendőt ezen elv s kulcs alkalmazása által mérlegelendünk. Ezen stereotyp elvünk szerint mi a progressiónak, a liberalismusnak minden kigondolható nemét nyilt kérdésnek tekintjük, de sőt a progressiónak s a liberalismusnak minden nemére szavazni is fogunk, mihelyt a vallás jogait s szabadságát érintetlenül hagyja, és kivitelében a parlamenti kormány elvére nem lesz állitva. Ellenben ernyedetlen szigorral meg fogjuk vizsgálni az alkotni inditványozott törvényeket a maguk kivitelükben, és ha azok a parlamenti kormányformához hajlanának, fönhangon fogunk fölkiáltani: vigyázzatok! mert veszedelemben forog az unio! ez által veszedelemben a birodalom, veszedelemben a nemzet!...

Olly alkotmányos országokban, hol parlamenti kormányformák léteznek, a sajtóbiróságok fölállitásánál semmiképen sem válhatik veszedelmessé azon elv, miszerint az itélő személyzetet ne képezzék a többi magán ügyekre nézve eljáró állandó birák. — Az exemptus biróságok, legyenek azok bár jury-ek, vagy más mi czimüek is, a honban uralkodó szellem szerint itélendnek politikai sajtókihágásoknál is. Ezen szellemnek kifolyásai a választások, ezeké pedig a kormány. — Itt nem lehet soha valami tetemes anomalia a kormány iránya, érdeke s élete, és a sajtó politikai kihágásainak birálata közt. Nagy s vészes fluctuatiók nélkül minden hullám meg fog csendesülni, s el fog merülni a parlamenti majoritas kormányának symetricus homogenaeitásába. — Az olly kormányformáknál azonban, hol a parlamentek hatalmának a királyi személyes meggyőződés sulyain nyugvó kormány hatáskörével kell osztakoznia, vagy épen: hol ugy, mint nálunk, a parlamenteknek a hatalom legnagyobb részét az illynemü kormány kezeinél kell tisztelniök; az illy kormányformáknál — mondjuk — a politikai sajtókihágások birálatára nézve egészlen más tekintet forog fön.

Ha tehát az országgyülési szabad hirlapok ügyét érdeklő sajtótörvényt, mint politikai jog s szabadság biztositékát kell kiválólag tekintenünk, akkor ne mystificáljuk magunkat a fölött; hogy az alkotandó törvény czélszerüsége, jelessége s életrevalósága kiváltkép abban fekszik, ha a kihágások megitélésére fölállitott bíróság ollyan, miszerint itéletének alapjául nem csupán a parlamenti majoritás — lehető esetekben egészen szenvedélyes és ferde — irányától vegye meggyőződéseit, hanem szigoruan s tisztán a fönálló állodalom alapelvétől s alaptörvényeitől kölcsönözze nézeteit, máskint a sajtótörvény egészlen illusoriussá válik; nemlénnyé sülyed, és helyét világosan a korlátlan sajtószabadságnak engedi át. Ez számithatlan veszedelemmel járó vakmerő koczkáztatása lenne a közcsend s békének; — szóval: ez olly elvétett institutio lenne, melly a hatalmat minden alkotmányos méltóságából kivetkeztethetné, azt a szennyes szenvedélyek játékává a-

lacsonyitaná, átalán fogva azon pártot, melly az országgyülésen esetlegesen kisebbségben volna, minden szent jogaitól megfoszthatná, az egyéneket rágalom utján életnél drágább becsületük kincsétől megrabolhatná, és végre egy olly had-állapotot idézhetne elő, mellyben merően a testelmi erő vinné a szerepet. Az illy sajtótörvényi institutio a dolgokat mellőzhetetlenül oda vinné, miszerint a kormány ha gyenge, elsilányulni s veszni fogna dicsőtlenül s gunyosan, ha pedig erőt, edzett lelkének daczos emelkedésében összes erejét, összes tapasztalását oda forditaná, hogy ha már kikerülni nem lehet, miszerint vagy a nép vagy a hatalom rabszolgává legyen, ez utósóvá nem ő, hanem a nép legyen. — Az alternativák s a kihivások legsulyosbika, legveszedelmesbike!..... Szóval: az illy sajtótörvényi institutio igen könnyen a legiszonyatosb polgári bünné válhatnék, a rendszeresitett politikai forradalom bünévé. Ettől az ur mentse meg a magyart!.]....

És im! a ti törvényjavaslatotok azonnal illyen lenne, mihelyt makacsul eltökélenétek megmaradni a parlamenti majoritás által megválasztandó 25 férfiu fölebbezhetlen birálatánál. Illy uton az egész eljárás merő pártügy lenne. Szigoruan a parlamenti majoritás birálandaná az ügyeket; összekevertetnének a szerepek, a midőn igy a törvényhozók lehetőleg épen saját ügyükben birákká válnának. Ez az első positiv lépés lenne a parlamenti kormányhoz. Olly lépés, melly visszatartóztathatlanul maga után vonná ennek egész és tökéletes kifejlését. Ez veszélyes követelés. Erre sanctio nem jöhet. És jó s üdvös, ha sanctio nem jön rá. Ez közvetve forradalmi experimentummá válnék okvetlen.

A parlamenti kormányfelé hajtana pedig ezen törvényjavaslat még annál inkább, mert ezen egész sajtóügyet a kormány minden mellőzésével az alsó tábla kezelése alá állitaná. Ez első lépés lenne az angol alsóház egész az önkényig vágó szabadalmának eszméje s lényegéhez. Az állások pedig és a viszonyok semmiben sem egyenlők. Higyjétek! hogy nem egyenlők. Alkotmányos kormányrendszeri átalános minták sehol sem léteznek; nyugodjatok meg, győződjetek meg fölötte. Britannia közvetett kormánya az alsóház kezében van. Az ő szabadalmai tehát körülbelől csak odáig terjednek, a meddig magának tetszik, hogy terjedjenek.... Elég az: a helyzetek nem egyenlők.

Irjátok körül alaposabban és egyenes egyszerüséggel a törvényjavaslat 2. §-ban az eseteket, melyek a keresetet maguk után vonandják; ne türjetek benne két-értelmü, a fölállitott sajtótörvény kijátszására szolgálható szerkezetet; ne feledjétek ki belőle a vallás iránti merényleteket mint gúnyt, megvetést és ingerléseket; ne feledjétek ki belőle a fönálló alkotmányos alapjognak, az uralkodó személyének s dynastiája jogának érinthetetlenségét; a házi s családi magán viszonyoknak a közönség elejébe hurczoltatását; és más ollyakat, mik az egész világ müvelt nemzeteinek sajtótörvényeiben foglaltatnak, s nincs ok, hogy a magyarokéból kihagyattassanak. Ne türjétek ugyan, hogy törvényetek a vállalkozókat az önkénynek s szeszélynek dobják áldozatául; de ne türjétek azt se, hogy törvényetek mellett a kihágókat utóérni ne lehessen. Fogadjátok el fölebbezési birósúgul a parlamenti majoritástól a hétszemélyes főtörvényszéket, ezen magasztos és fölkent itélő testületet, mellynél az eszély az okossággal, a mérséklet a buzgalommal, a szigor a kegygyel, a jó akarat a birói tántorithatlansággal, a hüség a függetlenséggel jár karöltve, melly tehát soha, ennélfogva a sajtóügyekben sem fog az önkény vak eszközévé válni. — Illy módositás mellett — meg vagyunk győződve — csekély 2 szótöbbségből álló majoritástok csakhamar átalános kivánattá, országgyülési határozattá, egy nagy nemzet egy szivből s lélekből eredő ohajtásává fog válni, — lehetetlen, hogy azzá ne váljék; és higyjétek, a sanctio is lehetetlen, hogy késsék. Ha nem: akkor ti magatok lehetetlenitettétek az ügy sükerét, mellyet a tudomány, az irodalom, s a politikai szabadság nevében követel töletek a közanya — az áldott hon. Követel e haza: melly azon gyakorlati fiait szereti s áldja, kik haszontalan sovárgások helyett a lehetőségeket, a practicabilitásokat tartván szem előtt, a haladás vajudásainak küzdhomokáról az eredmény röpkényeitől körülfüzött homlokkal térnek vissza a házi kör s magánélet szent tüzhelyéhez. Igen is: ellenkező esetben ti magatok lehetetlenitettétek a sajtótörvényeket a hazában, mert azoknak kizárólagos kezelését s végrehajtását a korona sem a parlamenti majoritásra, sem az az által szükségkép befolyásolt — és ezen, több vallásokra, nyelvre és politikai pártnézetekre oszlott hazában különben is inpracticabilis — esküttszékekre nem bizhatja a nélkül, hogy öngyilkosává válnék, s maga ne adná át magát s a birodalommali uniót, a lehető, sőt valószinü magyar parlamenti önkény áldozatául! Tervetek jövőjét soha sem érlelheti meg az idő.... Az lehetetlen, mert..... ütköző.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 22kén.

VIIik kerületi ülés (folytat.) **Kossuth Lajos.**

„Nézeteim Baranya követének nézeteitől a válaszfölirat ugy terének mint föladatának egész philosophiájára nézve lényegesen különbözvén; előadása egyes részleteit tüzetesen taglalni nem szándékom. Ha ő öszhangzó egységet lát a kormány és nemzet között a teendőkre nézve, én ez egységet csak némi tárgyak kijelölésére nézve látom, de látok ezen tárgyak elintézésének irányára nézve olly végetlen különbséget, minő van az alkotmányos és absolutisticus irány között; — mit fájdalom igen gyakori alkalmunk lesz, az általa annyira földicsért propositionalis csatolmányoknál tapasztalni. Én a válaszföliratra nézve lényegben különbözvén Baranya követétől, egyes állitásait nem taglalgatom; hanem mondom azt, hogy olvasván Benthamot, a parlamentaris tactica philosophiájáról némi fogalommal gondoltam birni; de Baranya követének tacticája előttem annyira megfoghatatlan, miként nem lehet más választásom, mint vagy azt hinnem, hogy én e dolgokhoz semmit sem értek; vagy azt, hogy ő igen czélszerütlen tacticát követ. — Ha más tenne illy inditványt, azt hinném; hogy a válaszfölirat fogalmát s föladatát hibásan fogja föl; de Baranya követe igen jól tudja mit akar; neki tehát azt mondom: hogy a csatát olly térre állitotta, mellyen nyernie lehetetlen.

Ő nem látta jónak a csatát azon térre állitani: akarunk e reform-diaetat vagy őszerű gravaminalist? hanem csak oda szeretné a csatát szoritani: több vagy kevesebb sérelmet rekesszünk e a válaszföliratba? — Mert azt mondja: a melly sérelmekben már a mult országgyülések megegyeztek, azoknak orvoslását sürgessük; de az ujakról ne szóljunk semmit, hanem tárgyaljuk a szokott gravaminalis választmányok utján. — Baranyamegye követe igen jól tudja, hogy ha őt e térre követnők, akkor bizony Halics és Lodoméria vissza nem csatolásánál meg nem állapodandunk; hanem belemegyünk részletes gravaminalis tárgyalásába azon sérelmeknek, mellyek mivel ujak, seb-fájdalmuk is legégetőbb. De Baranya követe ezzel nem gondol, mert neki minden vágyai s reményei itt csak a körül forognak; hogy talán a loyalis elismerésünket igénylő események miatt egyik másik uj gravaminalis speciálitáska, az addressebe tételnél majd megbukik; s itt megbukván, ujra majd föl sem kél. — Ám tegyük föl, hogy czélt ér, azt csak tudhatja, hogy az ellenzék sem nem olly gyenge, sem nem olly bátortalan, miszerint a tért csak ugy föladná; s mivel föl nem adja, tehát Baranya követeé lesz a dicsőség, hogy tanácskozásainkat mindjárt első lépésnél olly vágásba vitte, miszerint a nemzet 1847ben ismét látott egy őszerű gravaminális diaetát. — Nem irigylem: de meg kell mondanom, mit értek e gravaminális őszerüség alatt. Értem azt, miszerint a nemzet mindig csak türte, hogy a törvények sértetnek; beelégedett az orvoslásnak utólagos sürgetésével; én biz elhiszem, hogy jó volna a nemzetet most is emez őszerű szendergésbe bele ringatni; mert ennek ugyan a nemzet nem nagy hasznát vette; a mint orvosolatlan sérelmeink tömege eléggé bizonyitja. — Ezt nevezem én őszerű gravaminalis kerekvágásnak, mellynél a kormányra nézve nincs valami kényelmesebb, midőn nincs valami különös kérni valója a nemzettől. De én azt gondolom, a nemzetnek e részben egy uj stadiumba kell lépni, t. i. azon törekvés stadiumába, hogy sérelmek ne történhessenek. És megvagyok győződve, hogy ezen törekvésnek legelső lépése is már némi befolyással leszen arra, hogy az orvosolatlan sérelmek is, az örökös sikertelen panasz stadiumában ne vesztegeljenek. — Ezen törekvésre a tért, nézetem szerint, mindjárt most a válaszföliratnál kell férfias határozottsággal elfoglalnunk; — mi az által fog megtörténni, ha t. RR. alkotmányos állásuk teljes érzetében kimondják a válaszföliratban véleményöket az ország s országlás állapotáról: ki a süker akadályairól s föltételeiről, de itt ezen szemponton tul, tractatusoktól, resolutioktól függő specialis gravaminalis vágásba magokat nem tereltetik. — Én legalább megvagyok győződve, hogy ha Baranyamegye irányát követnők, sem sérelmeink nem orvosoltatnának, sem reform-eredményeket nem vinnénk haza; ellenben vagy egy vagy más kérdést compromittálnók.

Vagy talán azért állitotta Baranyamegye követe élére a kérdést, miszerint elmondhassa: ő felsége iránti loyalitásának inditványait az ellenzék megbuktatá. Ámde én bizonyossá teszem Baranya követét, hogy mi hűségben a király iránt, sem ragaszkodásban az uralkodóház iránt magunkat senki által fölülmulatni nem engedjük, s ha, mint reménylem, bukik a baranyai inditvány, a hála és méltó elismerés meglesz, s nem ez, hanem a baranyai formák buktak meg.

Én tehát ellen inditványt szándékozván tenni, s mint említém Baranyamegye követétől a válaszfölirat föladatának egész philosophiájára nézve lényegben különbözvén, azt gondolom, nem rosz szolgálatot teszek Baranya követének, ha az ő schemáját a lehetségig feledni iparkodom, s csak azt ohajtom, legyen szives minél többször illy tacticát követni, mert az ellenfél hibás manoeuvrje az éber tábornak legerősebb szövetségese.

Hazánk sorsának e fontos perczében a törvényhozási kötelességekre hivatva nehéz föladatunk szerencsés megoldásának első kellékeihez vélem tartozni a körülmények komoly fölismerését, s a fönforgó viszonyok körüli öntájékozást: mellynek alapján munkálódásunk irányára nézve a t. RR. akarata constatirozva legyen, s ezen constatirozott nemzeti akarat a fejedelem irányában ünnepélyesen nyilatkozzék.

Én a királyi előterjesztéseket a kormány részéről olly manifestationak tekintem, mellyel az országgyülés munkálatának irány adatni czéloztatik; s azért ugy gondolom, hogy a t. RR. válaszföliratában viszont azon iránynak kell pronunciáltatni, mellyet a t. RR. követni szándékoznak; de minthogy ez nagy részben a körülmények gondos fölismerése által föltételeztetik, szükségesnek látom egyszersmind, hogy a válaszfölirat alkalmával a t. RR. taglalat alá vegyék mind átalában az ország állapotát, mind különösen erre vonatkozólag a mult országgyülés óta követett kormánypolitikának ugy átalános irányát, mint tettekben vagy mulasztásokban nyilatkozott főbb momentumait; miszerint a kormány irányábani ellenőrködésre jogosított országgyülésnek véleménye, ugy önmagunk előtt tudva legyen, mint felséges királyunknak tudomására juttathassék.

Az idő lejárt, midőn a válaszföliratok puszta hálálkodó phrasisok körül foroghattak. Ez idő lejártát már a mult országgyülés érezé, midőn a királyi előterjesztésekre adott válaszföliratában, az ország állapotának hü képét, s az országgyülés irány-szándokának őszinte vallomását adá. Azóta a körülmények s velök föladatunk fontossága megnövekedtek, s azért én, ápoló kegyelettel ohajtanám fölfogatva látni az elődeink bölcsességéből hozzánk átnyúló fonalat, ohajtanám fölfogatva látni, mindazon higgadt, de ép azért határozott eréllyel, melly egy részt, fejedelmünk, más részt saját alkotmányos állásunk iránti kötelességinkhez tartozik.

Fejedelmünk iránt a törhetlen hűségen s fönséges házához bizalmas ragaszkodáson kivül, mellynek ez országgyülés első perczében, nemzeti közakaratból forrásozott uj bizonyságát adánk, tartom még kötelességünknek a loyalis őszinteséget, melly nélkül az alkotmányos hatalmak közti harmonia lehetetlen.

Magunk, s a minket bizalmával megtisztelt nemzet iránt pedig kötelességünknek tartom, szilárd férfiassággal elfoglalni, s megállani azon tért, melly, ha alkotmányos életünk több mint ünnepélyes illusio, kétségtelen jogunkhoz tartozik, s mellyet egész terjedelmében a kormánynak is respectálnia kell, ha akarja, hogy támogatására a nemzetben avagy csak hajlam is ébredjen.

Ezen tér pedig, mellyet jogunkhoz számitok, nem más, mint azon álláspont, mellyről a nemzet akaratának sulyát iránytadólag mindenre nézve mérlegbe vesse, a mi az ország állapotát érdekli. A melly nemzet e vonalon alul áll, annak névben lehet, de valóságban nincs alkotmánya. Ha volt idő t. RR., midőn a magyar országgyülés legfőbb hivatása akkint értelmeztetett: „Quod sit salutare relevandorum gravaminum remedium“, ha volt idő, midőn a törvényhozás népatyáskodó gondosságának határaul a szegény adózó nép megmaradhatása vala kitüzve; ezen szük értelmezés korán túl emelték nemzetünket az események, túl a fejlődő szükségek kényszerültsége, minélfogva szentesitett törvénnyel biztositattunk: hogy csak törvényszerint kormányoztathatunk, törvény pedig nélkülünk nem hozathatik. Ên ennyit igénylek a t. Rendeknek, de ennek valósággá kell lenni, igénylem ezt egészen, teljesen, reserváta nélkül, hiány és csorba nélkül. Ez pedig nem teljes, ez nem valóság, valameddig mi ő felsége hozzájárultával, egy, s más dologban törvényt hozunk ugyan, de aztán a kormány egyben törvény nélkül, tehát a nemzet befolyásának kirekesztésével, másban törvény ellen, tehát a nemzet akarata ellen intézi az ország dolgait, az országgyülés pedig, sértett törvények orvoslásával vesződve, perekhez, de nem törvényhozáshoz illő ügyvédi harczokat kénytelen vívni a constituált hatalmak korlátai fölött, s szétoszlik, három évig nézni a sérelmek folytatásait, majd ismét ujra kezdendő az orvoslás zizifusi munkáját.

És én szerencsésnek tartom magamat, olly megyét képviselhetni, mellynek meggyőződése, hogy a jelen országgyülésnek, miután amaz alkotmányos álláspontról indulva, az ország állapotának jogszerüségét számon vette, ügyekezetét a nemzet országos jogainak gondos megőrzésén kivül, főképen az alkotmányos élet kifejtésére, a honpolgárok különböző osztályai közérdekeinek egyesitésére, az ország szellemi és anyagi javának előmozditására, szóval: nemzetiség s alkotmányosság alapján czélszerü reformok eszközlésére kell irányoznia; annyival is inkább, mert én ebben találom föl egyszersmind ama szomoru, de szent kötelességünk sikerének is biztositását, miszerint hivatva vagyunk orvosolni az ország sérelmeit, de orvosolni ugy, hogy az orvoslás valóság, s a recidivák ellen biztositott legyen.

E szempontokból, és ez irányban vizsgálván a királyi előadásokat, nyilt őszinteséggel vallom meg, hogy midőn ő felsége több olly ügyek tárgyalására hivja föl az ország Rendeit, mellyeknek elintézését, a nemzeti közvélemény, a nemzeti közohajtások közé emelé, s korunk kitünő föladatának kijelölt; ennyiben a királyi előadások nem csak a nemzet szándokával s akaratával találkoznak, hanem egyszersmind ő felsége részéről a nemzet reform-czélzatu törekvése iránt rokonszenvet s hajlandóságot tanusitanak. És én ezt nem csak mélyányló hálával ismerem el, de sőt egyenesen kimondom azt is, hogy ő felségének e kegyelmes hajlandósága előttem sem nem uj, sem nem meglepő, mert hiszen szint illy szellemüek voltak már a mult országgyülésre adott királyi előterjesztések is, miket a nemzet annyi örömmel, annyi reménnyel fogadott.

És mi hallottuk a királyt, fölszólitani a nemzetet, hogy atyai szándokának jeleit a királyi előadásokat, fogadjuk ez uttal is bizodalommal. E fölszólitás volt az első magyar szó, mellyet e nemzet királyának ajkairól hallott lezengeni; — és midőn e királyi szavakkal, nemzeti lételünk szentesitett elismerésének diadalérzete sziveinkbe száll, midőn nádorválasztásunk megerősitése által nemzetünkkel az uralkodóház ujabb constitutionalis kötéssel frigyesül, lehetetlen, hogy ketlődzetlett készséggel ne adjuk meg, mire a magyar király,

hű magyarjait magyarul szólitá föl: a törhetlen bizalmat felséges személye, s atyai szándoka iránt.

De minél őszintébb elismeréssel fogadjuk a királyi szándok im e nyilatkozatát; annál nagyobb kötelességünk ő felségének nyilt őszinteséggel elmondani, mik azon akadályok, mellyeknek el kell háríttatniok, hogy királyi szándoka teljesedjék; mert hiszen az ország illy szellemü királyi előadásokat már máskor is látott, s még is csak kevés eredmény mérsékelheté a meghiusult remények fájdalmát. A siker föltételeinek e kijelölésével tartozunk az ország méltó várakozásának, melly a késedelem veszélyeinek kinos érzetében ez országgyüléstől eredményt vár, de veszteségnek, s nem eredménynek venné az uj törvények bár melly halmazát, ha azoknak iránya nem volna nemzeti, s nem alkotmányos; de tartozunk a siker föltételeinek im e kijelölésével a felséges uralkodó ház iránti ragaszkodásunknak is: mert egy gondos pillanat Europa s a monarchia viszonyaira, egy pillanat a politikai láthatáron, olly olvashatólag föltünedező jelekre, lehetetlen hogy minden embert, a ki ép értelemmel bir, meg ne győzzön; miként a felséges austriai ház jövendője, Magyarország alkotmányszerü kifejlődésével a legszorosabb kapcsolatban áll. Én ezt szükségesnek tartám tettes Rendek kimondani; mert ugy országunknak mint a királyi háznak érdekében vélem lenni, hogy komoly meggyőződéssé váljék, miként az, a ki Magyarország közügyeit vagy alkotmányosságában csorbitani akarná, vagy reformokat nem akarna, vagy azokat nem alkotmányos és nemzeti irányban akarná, az, meglehet, hogy valamelly idegenszerü kormányrendszer mechanismusának támogatásán dolgoznék, de az uralkodóház érdekeinek biztositásán nem dolgoznék.

Én tehát az akadályokat elsorolandó, mellyeknek elháritása nélkül, ugy a királyi szándoknak, mint a nemzet ohajtásának teljesedése bizonytalan, a beszédem elején kitüzött szempontból indulva kötelességemnek érzem, országunk állapotának vázolatába bocsátkozni.

Én mindenek előtt országunk jövendő lételének biztossága vonván magára figyelmemet, sajnosan vagyok kénytelen — egyenes utasitásom következtében is — azon tagadhatlan tényt emliteni, hogy azon kormánypolitikában, melly a hazánknak, s a velünk egy fejedelemnek hódoló ausztriai monarchiának közösstatus viszonyait intézi, a magyar kormányt nem látom azon hatékony befolyással birni, melly törvények s alkukötések által biztositott országos szabad önállásunknak megfeleljen. Innen van aztán, hogy ama politikát országunk érdekeivel öszhangzónak gyakorta nem találhatjuk, mert a kormányunk által képviseltetni kellő alkotmányos érdekeink nem birván eléggé nyomatékos befolyással a monarchia közös statusviszonyainak intézésében, az ezt vezérlő politika nem birja eléggé méltánylani a magyar nemzetnek az uralkodóház iránti áldozati készségét.

Ámde hazánk állapotát még közelebbről, s a leglényegesebben azon viszony érdekli, mellyben mi az ausztriai monarchia tartományaihoz állunk. Senki nálamnál e viszonyt jobban nem tisztelheti, s pedig nem csak azért, mivel az fejedelmünk egységének az 1723: 2ik t. cz. megörökitésével szentesitve van, hanem azért is, mivel én e viszony szövetségében látom ugy hazánk, mint az uralkodóház jövendőjének biztositékát, sőt látom annak constitutionalis kifejlődésében az europai civilisationak egyik hatalmas pajzsát; de ezen tisztelet és ragaszkodás miatt, nem szabad szem elől tévesztenem azon országos önállást, és azon jogokat, mellyek e viszony mellett hazánk számára az 1790: 10ik t. cz. királyi szentesitett szóval biztositattak. E viszony a fejedelem egységének, s nem az országos önállás föláldozásának viszonya, e viszony egyik részről sem az alárendeltségnek, hanem a barátságnak a szövetségnek kedves viszonya: és mégis fájdalom oda jutottunk, hogy sokan ép e viszonyban keresnék hazánk jogszerü igényeinek akadályait, mivel hogy tapasztalják, miként az érdekek találkozásának eseteiben, hazánk érdekei, az ausztriai örökös tartományok vélt érdekeinek gyakorta alárendeltetnek; s igazságos kivánatainak elmellőzése azon ürügyel mentegettetik, hogy teljesitésöket az ausztriai tartományokra való tekintet nem engedi. Ámde én ezen imputatio alaposságát a legkerekebben tagadom; sőt állitom: hogy az uralkodó háznak rosz szolgálatot teszen, a ki azon véleményt igyekszik terjeszteni, mintha hazánk jogszerü érdekeit Ausztria érdekei szükségkép ellenezhetnék.

Én ezt kereken tagadom; lelkem erős meggyőződésével ismételem, mit a KK. és RR. táblája 1844ben kimondott, hogy a magyar alkotmányos élet teljes kifejlődése az örökös tartományokkali viszony mellett lehetséges; és állitom azt, hogy ha e tekintetben nehézségek forognak fön, ha érdekeink itt ott ütközésben lenni látszanak, ezen nehézségek és ezen ütközés, nem a szövetséges tartományokkali viszony természetéből erednek, hanem ama kormányrendszer divergens irányából, melly a szomszéd tartományokkali találkozásunk historiai alakját megváltoztatván, a magyar alkotmányossággal irány-ellentétbe jött; s e divergentia által érdek-találkozásinkat is ütközésekbe ragadta. Fájdalmas, de természetes, hogy amaz absolutisticus változásból előbb divergentiáknak, utóbb érdek-ütközéseknek kellett következni; mellyek azonban nem onnan származtak, mintha érdekeink a birodalmi tartományok érdekétől természetszerűn különböznének, hanem származtak onnan, hogy ama kormányzati rendszer által különbözőkké tétettenek. Én legalább meg vagyok győződve, hogy ha ezen változás közbe nem jő vala; s ennek következtében az egyik szövetséges fél állapotának kifejlődése mesterkélt irányban nem vezettetik, a másiké pedig természetszerü fejlődésében föl nem tartóztatik, sem érdekeink ütközésbe nem jönnek vala, sem az egy fejedelmet törhetlen hűséggel uraló népek között a feszültségnek semmi neme nem léteznék, sőt inkább az összes birodalom egyes részeit, nagyobb érdek-egység, erősebb kölcsönös bizalom kötné össze, s külön nemzetiségeink megőrzése mellett velök az alkotmányosság érzelemrokonitó alapján a polgárosodás s közös jólét legszivesb barátságában találkozva, mindnyájan azon közös megnyugvásnak örvendhetnénk, hogy érdekeink rokonsága, sőt ugyanazonossága nyujtja a királyi szék növekedendő erejére s dicsőségére a legrendithetlenebb talapot. — Van pedig jogom ezt hinni annyival inkább, mert nemzetemet mindenkor azon hajlam lelkesitette, — mellyet én — s azt hiszem a t. Rendek mindnyájan jelenben is sajátunknak valljuk; miszerint részünkről minden készség megvolt és megvan, a különválni látszó érdekek kiegyenlitésére örömest nyujtani segédkezet, csak a részben legyünk biztosak, hogy ezért országos önállásunk, érdekeink javitása, vagy épen alkotmányosságunk árul nem kivántatik; illy ár követelése pedig, nem a birodalmi tartományok derék nemzeteitől, nem a kapcsolati viszony természetéből, hanem csak ama kormányrendszer divergens irányából eredhetne.

Ezen kormányrendszernek saját belügyeinkre is alkotmányellenes befolyásától akarták őseink e hazát biztositani, midőn az 1790: 10. t. cz. királyi akarattal is szentesitve kimondották, hogy hazánk szabad ország, s egész törvényhozási és kormányzási rendszerében független, tehát semmi más országnak avagy nemzetnek alá nem rendelt.

Azonban fájdalom, de ki kell mondanom, hogy ezen sarkalatos törvénynek az élet, a valóság meg nem felel; nem gondolom, hogy volna közöttünk valaki, a ki ezt ne fájlalná, vagy épen állitásom valóságát tagadásba venni akarhatná; de ha még is valaki magában erre kedvet érezne; ám tessék — gondolom sokan leszünk, kik a kéztyűt fölvesszük. — Azt hiszem, hogy a bizonyitásnak — fájdalom — szükében nem igen vagyunk. A tényt tehat, hogy az 1790: 10. t. cz. nem valóság, ki kellett mondanom t. Rendek, mert nem ismerek kártékonyabb dolgot, mint önmystificatiót, mellyel az élet kiáltó ellentétben áll; mig ellenben a bajnak himézetlen fölismerése, az orvoslatnak legelső föltétele.

Ezen tényből t. Rendek sokféle bajoknak egész özöne forrásozik. Nem elég, hogy az összes kormányzati politikának igazgatását magában centralisáló udvari fő kormánytanácsnak intézkedései, mivel az egységet képező közös fejedelem nevével szentesitetnek, hatásukat hazánk közdolgaiban is éreztetik, hanem a törvényelleniség hatása még az által is sulyosbodik, hogy ezen rendszer maga, — a mint föntebb kifejtém, — sem szerkezetében, sem elemeiben nem levén alkotmányos, irányában sem alkotmányos szellemü. Innen van, hogy alkotmány-fejlesztési hajlamaink a kormányzati mechanismus egységét zavaró elemnek tekintetnek; ezért van fölülről törekvéseink iránt idegenkedés, mig mi viszont az illy befolyás alatt álló kormánynak hatalmát növelni természetesen szintugy idegenkedünk; és innen az örökös tusa a nemzet és kormány közjogi hatalmának korlátai fölött, melly illy mértékben a világon sehol sem fordul elő, s nálunk is csak azért van, mivel az 1790: 10. t. cz. nem valóság, s mert a birodalmi fő kormányhatalom rendszere az alkotmányossággal öszhangzásban nincs. Azt hiszem t. Rendek, ezt már egyszer ideje volt tisztán kimondani, kivált a reformokra hivatott országgyülés elején, mert a minő igaz, hogy hazánk jövendője a nép iránti igazságtól, s az alkotmányos élet organicus kifejlődésétől függ; olly bizonyos az is, hogy ez iránybani haladási czélzataink fő akadálya amaz absolutisticus befolyásban van. Ez ollyan thesis, mellyet, azt hiszem, nem kell hosszasan bizonyitgatnom. Az alkotmányos nemzet minden reformot, minden uj institutiot természetesen akkint ohajt intézni, miszerint a nemzeti szabadság támasza, s az alkotmányos kifejlődés igényeivel öszhangzásban legyen; ama nem alkotmányos kormányrendszer ellenben befolyását oda intézi, hogy minden uj institutioval saját hatalmát öregbitse. Már kérdem én: miként lehessen illy divergens irány mellett harmoniában haladni, midőn egyik éjszaknak, másik délnek huz, midőn minden lépésnyi tért, mellyet a nem alkotmányos kormányrendszer nyer, az alkotmányosság elveszitette. Olly örökös tusa-fordulat ez, mint van a nappal és az éj között, mellyek más szövetséget pillanatra sem ismerhetnek, mint a homálynak nyomoru szövetségét.

Ámde azt mondhatná talán valaki: ha igaz, hogy ezen kormányrendszer — mert rendszerről szólok — illy befolyással van hazánk ügyeire, hasztalan szólalunk föl ellene, mert hiszen vég analisisben e pánasz fölött is ő határoz. — De nem hasztalan t. Rendek, nem hasztalan; mert van bizalmunknak olly oszlopa, melly e rendszernek is fölötte áll. És ez a királyi szék, és az uralkodó dynastia érdeke. Én nem hihetem t. Rendek, hogy az uralkodóház hű népeinek loyalis szózata által figyelmeztetve, eme rendszer föntartását saját érdekében lenni találhassa. Mert hiszen minő érdek javasolhatná azt? mit nyujt eme rendszer a királyi háznak ár gyanánt önmagáért? nyujt talán korlátlan országlási hatalmat? nem: mert hiszen az illy kormányrendszer bureaucratiai mechanismusa szint olly vagy talán még nagyobb korlát, mint bár melly népszerü alkotmány, de természetesen nem a szabadság érdekében s azon különbséggel, hogy az alkotmányosság korlátai pótlékul nyujtják a királyi széknek a szabad népek határtalan szeretetét; de a bureaucratiai mechanismus korlátai semmi pótlékot nem adnak, mint épen a bureaucratiát. — Vagy talán kül-sulyt és supremátiát nyujt e rendszer a királyi háznak? nem t. Rendek! — Elannyira nem látom én ezen rendszer föntartását a felséges uralkodóháznak érdekével azonositva, hogy inkább azon véleményben volnék, miként az leszen a Habsburgi ház második alapitója, ki ezen rendszert constitutionalis irányban reformálandja.

Ezeket elmondanom késztetett a hűség, és loyalitás indulata, mellyben magamat senki által fölülmulatni nem engedem; a t. Rendek pedig bocsássanak meg e viszonyok hosszabb taglalásaért azon indulatnál fogva, a mellyből forrásozott, taglalásomnak corollariumát abban pontositván össze, hogy a királyi szándokkal találkozó haladási czélzataink sikerének egyik fő akadálya az, hogy az 1790: 10. t. cz. nem valóság.

De van még egy másik akadály is; és itt már csak saját kormányunkkal, s nem a taglalt idegenszerü kormányrendszer befolyásával van dolgunk, mert ezen befolyás hazánk organicus alkotmányszerü kifejlődését akadályoztatja, de hogy positiv sérelmek követtessenek el, az nem parancsolhatja.

Ezen második akadály pedig abban áll, mit az ország Rendei már az 1825diki országgyülésen kimondottak, s azóta 5 országgyülés ismételt, hogy t. i. „Ámbár mi a közboldogság nevelésére, s az ország javára czélzó kegyelmes királyi szándoknak előmozditására a leghajlandóbbak vagyunk, előre látjuk még is, hogy minden törekedéseink sikertelenek, s minden most hozandó törvényeink is bár melly bölcsek legyenek, egyébkint foganatlanok lesznek, ha csak alkotmányos létünknek hol egy hol más oldalról megrenditett talpköve igazságos sérelmeink orvoslásával meg nem erősitetik."

Ez t. Rendek mély igazság, mert hol a törvény nem szent, s végrehajtása nem bizonyos, ott a törvények hiába alkottatnak. S azért a törvények szentsége olly alap levén, mellyen alkotmányos életünk nyugoszik, ezen alap épségének követelését mi hagyományul kaptuk őseinktől. Ezt nem szabad föladnunk, nem szabad elhanyagolnunk; mert az alkotmányos létet a bizonytalan jövendő semmi reményeiért sem adhatjuk föl. — Senki nálamnál jobban nem örvendene, ha itt a nemzet képviselőivel szemközt egy felelős parlamentaris kormány állván; ezen állás magában biztositana, hogy a multakat bizton feledhetjük, mert jövendőnket nem teszik bizonytalannà s zavartalanul vihetnők a reform munkálatát; és én az illy kormányt megyei institutiónk lényegével tökéletesen összeegyeztetőnek vélvén, az alkotmányos lét eme postulatumának valósitására, minden erőmet fölajánlom; de az is tagadhatlan, hogy ha már ez valósitva volna is, a kormánytól törvényeink szentségét számon kérni mindig és minden időben első kötelességünkhöz tartoznék. Mennyivel inkább nem szabad mellőznünk azon alapot, mellyet az előbbeni országgyülések szent hagyományul biztanak hű kezeinkre, midőn sajnosan kell tapasztalnunk, hogy sarkalatos sérelmeink annyi országgyüléseken át orvosolatlanok maradtak. — S azért én ez alkalommal is mellőzhetlen kötelességünknek tartom ő felségét alázatosan figyelmeztetni, hogy minden igyekezetünk ingatag alapon áll, valameddig a mult országgyülések által panaszlott s még mindig orvosolatlan sérelmeink elháritásával a törvények szentsége s a törvényszerü állapot nem biztositatik.

Ámde ha már ez is mulhatlan kötelességünk, ámbár az időnek balzsam irja, sok sebnek égető fájdalmát enyhitgetgeti, mennyivel mellőzhetlenebb kötelesség még a jelen állapotára forditani figyelmünket; s a kormánynak mult országgyülés óta követett politikáját taglalat alá venni.

Nem levén czélomban a válaszfőliratot specialis gravaminalis tárgyalás vágásába terelni; azon számos tetteknek s mulasztásoknak, mellyekkel az ország sérves állapota a legujabb időben is sulyosbitatott; mind egész sorozatbani tárgyalását, más időre tartom föl; s itt mindig csak azon szempontból indulva, hogy mi az országgyülésen népszerü reformokat és sikert akarunk alkotmányos irányban; e sikernek akadályaira tehát a fejedelmet figyelmeztetnünk kell; egy tényt abstrahálok, melly azon akadályt kétségtelenül constatirozza, s ezen tény az: hogy köz s magánjogi viszonyainkban most is a törvényhozó hatalom mellőzésének, a kormányhatalom garantiák nélküli egyoldalu terjeszkedésének, s az alkotmányos biztositékokat képező institutiók erőtlenitésének anticonstitutionalis iránya tapasztalható. — Ennek bizonyitásaul a sokak tömegéből csak három fő momentumot emlitek.

1ör. Hogy a főispáni hatóságnak, s ezzel szoros kapcsolatban levő megyei szerkezetnek az 1723: 56. t. cz. megállapitott consistentiája körül az 1536: 36 t. cz. s a törvényhozás mellőzésével az administratori rendszer behozatalára lett intézkedések által alkotmányunk biztositékainak megnyugtató érzete csonkitatott.

Én most e rendszer részletes taglalásába, a szükséges törvényhozási rendelkezés kijelölésébe, nem bocsátkozom, s ezt későbbre tartom fön, annyit azonban meg kell emlitenem; hogy akármi véleményben legyen is a dologról valaki, következő tényeket nem tágadhat.

1-ör: Hogy a mi eddig kivétel gyanánt a nemzet által itt ott türetett, az most a törvényhozás mellőzésével szabállyá emeltetett.

2-or: Hogy azon alkotmányos méltóság, melylyet a törvény a megyék moderatorának nevez, — a főispán, — mint illyen egyszersmind országgyülési tag is, tehát elmozdithatatlan törvényhozó, innen van, hogy a historia mind ekkoráig arra példát nem mutatott, hogy valamelly főispán a törvény által kiszabott uton kivül elmozditatott volna.

S valóban hibás fogalom az, mintha a főispánnak rendeltetése volna a megyei elemben a kormány nézetei organumának lenni, — őt a törvény nem felsőbb intések engedelmes organumává, hanem csak törvényektől függő elmozdithatatlan constitutionalis méltósággá teremtette, miként azt az örökös főispánság institutiója is mutatja, mit törvényeink nem ismerhetnének, ha a főispánt kormány-organummá akarták volna gyártani.

Nem uraim! Nem! a főispán alkotmányszerü hivatása az, hogy a megyei szerkezet jogainak a királyi szék előtt támasza, a megyei rendeknél az uralkodóház iránti hűség forrasztó kapcsa, s pártok fölötti állásával a természeténél fogva itt ott viharosabb popularis élet szenvedelmeinek moderatora legyen. Ez ő t. RR. a törvény szerint, s nem a változékony kormánynézetek elmozditható organuma; — ő moderatora megyéjének s mint illyen törvényhozó.

Már most mit csináltak? maradt törvényhozó, de az nem maradt, a mi ezen törvényhozási állásának alapja s föltétele t. i. megyei moderator; s a megyékben az alkotmányos függetlenségü főispán helyett kormánynézetektől függő elmozditható administratorokat állitottak, pedig ama két minémüség egymás-

tól válhatatlan kapcsolatban van, sőt az első a másódikat föltételezi.

Hogy aztán ezen procedurából minő mindenféle bajok következtenek: hogy hol van a határvonal melly a kormány szándokát az egyének személyes visszaéléseitől elválasztja, hogy ezen egész dologból nem lett az ürügyül használt rend s jogigazgatás, de mind ezeknek részletes taglalását s adatokkali bebizonyitását máskorra halasztom, s most csak annyit mondok, hogy ha a kormány a főispáni méltóság álladalmára nézve változtatást, ha magának a megyei szerkezetbe nagyobb befolyást tart szükségesnek, itt van a törvényhozás, itt szóljon; de szóljon alkotmányos alapról alkotmányos irányban, szóljon garantiák nyujtása mellett! — majd meglátjuk — de a törvényhozás mellőzésével a főispánságot ne darabolja, mert ez alkotmányellenes iránynak bizonysága.

Ha sikert akar a kormány ez országgyülésen, ha constatirozni akarja, hogy iránya alkotmányos; megvárhatnók loyalitásától, hogy a dolgok törvényes rendét orvoslást sürgető föliratok nógatása nélkül is helyre állitsa, ez volna illő azon hangulathoz, melly a királyi ház, s a nemzet között ez országgyülés elején kifejlett. Ezen remény az egyik ok, miért én nem akarok, ha nem provocáltatom, a tárgy fölött ez alkalommal részletes gravaminalis discussiókba bocsátkozni, mert én nem gyönyörködöm a multak sebeinek fölszaggatásában, én constitutionalis eredményeket ohajtok, azért ha a jelent megóva, s a jövendőt biztositva látnám, a multakat örömest nyugodni hagynám — de ha nem; nem.

Második bizonyitó momentum gyanánt emlitem a kapcsolt részek közgyülésére nézve a szavazati jog körül, ismét a nemzet alkotmányszerü befolyásának mellőztével, egyoldalulag tett kormányrendelkezést; kegyes figyelmét kérem a t. RR.nek azon szempontra, mellyből én a válaszfóliratnál kiindulni ohajtok; ezen szemponton én a válaszfóliratot részletes gravaminalis kerekvágásba vonni nem akarom, hanem csak azon akadályok kijelölése mellett kivánok maradni, mellyek reformtörekvéseinknek, tehát a királyi szándoknak is sikerét bizonytalanná teszik.

Azért a jelen kérdésre nézve is annak vitatásába, hogy a kapcsolt részek viszonyai ki vannak e? s ha igen, minő rendezkedést? nem ereszkedem; de még csak abba sem ereszkedem: valjon a kapcsolt részek közgyülésének rendezése a törvényhozás köréhez vagy pedig a kapcsolt részek privat jogához tartozik e? hanem csak azt állitom, a mit senki sem fog tagadhatni, hogy t. i. a kormány egyoldalu rendelkezési hatalmához semmi esetre sem tartozhatik, s mivel a kormány ekként rendelkezett, az alkotmányos nemzeti befolyás mellőzésének anticonstitutionalis irányát árulta el; az pedig tagadhatlan, hogy mig ez igy leszen, mig a kormány a reformok irányára nézve a nemzet alkotmányosságával harmoniába nem jő, addig örökös tusa-mezején fogunk forogni, s organicus kifejlődést nem eszközölhetünk.

Harmadik bizonyitó momentum gyanánt emlitem az 1836: 21. t. cz. végrehajtásának késedelmét, és azon tényt, hogy a vallás tárgyában s a váltó ügyekben hozott ujabb törvények hazánk határőrvidékei részében, hol a végrehajtás nem a nemzet organumai által közöltetik, törvényeinket még csak ki sem hirdetteti, minden reformtörekvések sikere bizonytalan.

De ha meggondolom, ugy a királyi előterjesztésekben kijelölt, mint a nemzet által képviselőinek meghagyott teendők sokaságát és fontosságát; ha meggondolom azon sokféle kapcsolatot, mellyben ezen tárgyak a közállomány sokoldalu viszonyaival complicálva vagynak, lehetetlen az ohajtott siker harmadik akadálya gyanánt meg nem emlitenem azt, hogy nekünk csak minden harmadik évben van országgyülésünk. Én valóban képzelni sem tudom, miként lehet avagy csak gondolni is, hogy évenkinti országgyülés nélkül, mellyet másutt, mint Pesten tartani képtelenség, a fejünkre tornyosult reformügyek organicus elintézéséből nemzet és kormány becsülettel kivergődhessék.

Ezeket kivánnám a válaszfóliratban fölhozatni, mint azon abnormis állapot jelenségeit, melly a nemzet és király által közösen ohajtott siker biztosságának kétségtelen akadálya, annak világos kijelentése mellett, hogy mindezekre nézve ő felségéhez külön fölterjesztésekkel járulni kötelességünknek ismerendjük.

Ez megtörténvén, a királyi felség törvényszerüségében vetett azon bizodalmánál fogva, hogy a fönforgó akadályok elháritásával a sikert biztositani méltóztatik, arra hivom föl a RRet, hogy a válaszfóliratban kimondván véleményöket, az ország s országlás állapotáról, mit ki kell mondaniok, ha országgyülési hivatásukat resignálni, s a nemzet három éves politikai életét ignorálni nem akarják, mit, azt hiszem, a nemzet képviselőinek tenni egy kissé még is bajos volna, mondom ez megtörténvén, arra hivom föl a RRet, hogy munkálkodási irányunkat tettleg constatirozandók, azonnal fogjunk hozzá ugy a k. előadásokban kijelölt, mint az ország szükségei által igényelt egyéb reformok tárgyalásához; részemről kijelentvén, hogy e tárgyalások közben az örökös tartományokkali érdek-találkozás eseteiben a pragmatica sanctiónak, de egyszersmind az 1790: 10. tcz. is figyelembentartása, s hazánk önálló jogainak megóvása mellett a méltányos kiegyenlitésre örömest nyujtandok segédkezet, de nem titkolhatom el azon meggyőződésemet, hogy ezen kiegyenlités végetlenül könnyitetnék, ha a birodalom kormánya a tettleg elhagyott alkotmányossághoz visszatérne.

Ezek azon észrevételek t. RR. mellyeknek szellemében kivánnám a válaszfóliratot a lehetségig rövid pontolásokban szerkeszteni. Alakjára nézve azon véleményben vagyok, miként szorosan szemügyön kellene tartanunk, hogy a válaszfóliratnak ugy tere, mint föladata lényegesen különbözik azon föliratokétól, mellyek formulált törvényjavaslatokat terjesztenek föl királyi helybenhagyás alá; — ezek tractatus tárgyai a kormány s a nemzet között. Ellenben a válaszfólirat a nemzet véleményének nyilatkozata az ország s országlás állapotáról. Az pedig, hogy a nemzet minő véleményben van, erre nézve, természetesen nem függhet resolutióktól, nem függhet tractatusoktól. — Hogy mi azon tárgyakból, mellyekről intézkedik, a válaszfóliratban kimondjuk véleményünket, mit, mennyit, mikép, s milly részletekben veendünk egyenesen törvényalkotás végett tárgyalás alá, ez kezünkben van, s tökéletes épségben is kezünkben kell tartatnia, az természetes; s hogy aztán vég eredményben minő törvény fog e tárgyakban alkottatni, ez tractatus dolga, s annál fogva a resolutióktól is függ; de az, hogy minő a mi véleményünk az ország állapotáról, s minö irányt vonunk le magunknak ebből? ez később s jövendőre nézve szenvedhet ollyan módositást, a mint a kormánynál specialis tárgyakban a nemzet jogszerü kivánatai consummált elfogadásra találnak vagy nem — mondom consummált elfogadásra s nem csak biztató reményekre, mert azon már túl vagyunk, hogy e kettőt aequivalensnek vennök, hanem jelenre nézve véleményünk resolutióktól nem függ. — Ez, gondolom, nagyon világos. És ez a lényeges különbség a válaszfólirat, s más föliratok között. Én tehát ezen különbségre ügyelve, nem szeretném a válaszfóliratot törvényjavaslati csatolmányokkal összekötni, már csak azért sem, nehogy azon országos vélemény manifestatio, melly a válaszfóliratot képezi, törvényjavaslati csatolmányok miatt, vagy ezeknek tractatualis elintézése a válaszfólirat miatt fölakadjon. Továbba azt sem szeretném, hogy válaszfóliratunkban annak elszámlálására terjeszkedjünk, mit fogunk mi a királyi előterjesztések egyes pontjaira cselekedni: mert ez mondhatlanul eldarabolt specialis tárgyalásokba sodorhatna; aztán az illy elszámlálás rendesen vagy igen sokat, vagy igen keveset mond, s én megvallom, szeretem, ha a Rendek kezc e részben szabadon marad. Sohasem tanácsos jobban megkötni kezünket, mint épen szükséges. Volt idő, midőn az országgyülés a válaszfóliratban a fölveendő tárgyak sorozata iránt vitatkozott, s azt még resolutio alá is bocsátotta. Én ezen példát nem szándékozom követni, és sohasem leszek hajlandó tractatusra bocsátani azt, a minek eszközlése minden tractatus nélkül itt e tábla többségének kezében van. — Tegyünk t. RR. és sohasem tractalgassunk arról, hogy mit fogunk tenni. Ez az én hitem.—

Ezeket a válaszfólirat oeconomiajára nézve ekként megjegyezvén, tartalmát illetőleg rövid reassumtákba foglalom inditványaim lényegét. — Kivánom tehát a válaszfólirat szerkezetének alapjául következőket elfogadtatni:

1 ör, Hogy örömmel és teljes készséggel fogunk munkálkodásunkhoz, ezen törvényes idő alatt összehivott országgyülésen, mellynek kezdetét két olly nevezetes esemény jelöli, t. i. az, hogy felséges királyunk magyarul szólt, nemzetiségünk tehát a királyi széken helyet foglalt, s hogy ő felsége a nemzet közakaratának választottját István főherczeget a nádori méltóságban megerősiteni méltóztatott. Mindkettőre nézve köszönetet fejeznénk ki.

2szor, Megmondanám, hogy a királyi előadások több olly tárgyak elintézésére hivják föl az ország Rendeit, mellyek az alkotmányos lét kifejtésére, s az ország szellemi és anyagi javának czélszerü javitások általi előmozditására irányzott köznemzeti ohajtással találkoznak, ő felségének tehát a nemzet kivánatai iránt ujabban is tanusitott eme kegyelmes hajlandóságát hálás elismeréssel fogadjuk.

3szor, Megmondanám, hogy a minő szerencsésebeknek tartjuk magunkat, hogy a királyi előadásoknak első pontját ugy a dynastia, mint az ország közös érdekében a királyi szándok és nemzeti akarat tökéletes öszhangzásával sikerült megoldanunk, ugy ohajtanók ezen örvendetes öszhangzást a királyi előadások többi pontjainál, s az ország szükségei által igényelt egyéb intézkedéseknél is biztositva látni; s azért kötelességünknek tartjuk loyalis őszinteséggel fölemliteni azon akadályokat, mellyeknek elháritása nélkül, ugy a királyi szándoknak mint e nemzet ohajtásainak sikerére, s intézkedéseink foganatára nézve biztosak nem lehetünk.

4szer, Miképen tehát haladási czélzataink egyik fő akadályát abban látjuk, hogy az 1790: 10. t. cz. nem lett valósággá, mert hazánk kormányzata nem bir azon önállással, s függetlenséggel, mellyel törvény szerint birnia kellene: mi által nemzeti s alkotmányos iránybani haladásunk bizonytalanná tétetik.

5ször, Másik akadály az, hogy az országnak sok izben panaszlott sarkalatos sérelmei országgyülésről országgyülésre még mindig orvosolatlanok, s több buzgó kivánatai teljesitetlenek maradtak, s ez által a hozandó bármelly üdvös törvények foganata iránt is annyival inkább kétség támad, mivel

6szor, Az 1836: 21. t. cz. végrehajtásának késedelme s a vallás és váltó-törvényeknek az ország határőrvidéki részében nem csak foganatba nem vétele, de ki sem hirdetése a törvények sikerének bizonytalanságát öregbitette.

7szer, Hozzájárul ehez, hogy a törvényhozás alkotmányszerü befolyása mellőzésének csak a kormányhatalom egyoldalu terjeszkedésének iránya egyebekben is tapasztalható; kivánom ennek bizonyitásaul megemlitetni:

a.) Hogy a főispáni hatóságnak, s ezzel szoros kapcsolatban levő megyei szerkezetnek az 1723: 56. t. czikkben megalapitott consistentiája körül 1536: 36. t. cz. s a törvényhozás mellőzésével az administratori rendszer behozatalára tett intézkedések által alkotmányunk biztositékainak megnyugtató érzete csonkitatott.

b.) Hogy a kapcsolt részek közgyülésére nézve a szavazatjog körül ismét a törvényhozás mellőzésével egyoldalu kormányrendelkezés jött közbe.

8szor, Kivánom kimondatni, hogy ezekre nézve külön fölterjesztésekkel fogunk ő felségéhez járulni, s azon reményben, hogy a fönforgó akadályok elháritatnak, teljes készséggel hozzá fogunk ugy a királyi előadásokban kijelölt, mint az ország szükségei által igényelt egyéb tárgyak elintézéséhez: kijelentvén, hogy intézkedéseink közben a szomszéd örökös tartományokkali érdek-találkozásainknak méltányos kiegyenlitésére, hazánk országos önállásának s törvényes jogainak megőrzése mellett annál nagyobb készséggel nyujtandunk segédkezet, minél erősebben meg vagyunk győződve, hogy ennek nehézségei nem a köztünki szövetséges viszony természetéből, hanem a birodalombeli kormányrendszernek irányából erednek, melly miatt valamint 1790: 10. t. cz. gyakorlati valótlanságát is fájlaljuk, ugy a birodalommal közös statusviszonyaink intézésében hazánk érdekeit nem mindig eléggé méltányoltatva tapasztaljuk.

9-szer, Kivánom megmondatni, hogy figyelembe véve az elintézésre váró tárgyak sokaságát és fontosságát s azoknak a közállodalom sokszerü viszonyaira kiterjedő kapcsolatát, az ő felsége uralkodása alatt megkezdett reformok megkezdett szerencsés véghezvitelét csak ugy reménylhetjük, ha ő felsége az országgyüléseknek, Pesten a teendők sokasága által múlhatlanul igényelt minden évbeni megtartása iránt a nemzetet előlegesen is megnyugtatni méltoztatik.

És most végezetül még egykét szót:

Sokat hallunk, a kormány nemzeti s constitutionalis irányáról emlegettetni; én azt gondolom, hogy ezt in thesi is bajos emlegetni; valameddig az 1790: 10. t. cz. valóság nem lesz, kivált miután ama rend-

szer, mellynek kormányunk befolyása alatt áll, nem alkotmányos természetü.

Sokat hallunk arról is szólani, hogy a kormánynak erősnek kell lenni. Egyetértek, de azon föltétel alatt, hogy az a törvények megtartásaért felelős legyen. Mi akarunk rendet, de nem a szabadság árán. Biztositsa ő a szabadságot, és mi biztositjuk az ő számára az erőt, rendet föntartani.

Hogy az országgyülés eredménytelen ne legyen, az hazánknak mondhatlan érdekében áll; de érdekében áll az a kormánynak, érdekében a birodalomnak, érdekében az uralkodó dynastiának is; mi ezt igen jól tudjuk. Ne gondolja senki, hogy mi ne tudnánk olvasni az idő jeleiben. Mi részünkről készséget és sokan a tekintetes Rendek közől különösebb készültséget is hoztak ide; mi otthon hagytuk az agitationalis tér szenvedelmeit, de érezzük állásunk fönségét s méltóságát is. Mi itt szabad nemzet képviselői, itt minden személyes kegyelmeken fölül állunk; otthon pedig bármi szerény legyen is egynémelyikünk helyzete, nélkülözni tudjuk azt, mert reánk egy magasb jutalom vár, mint a mit halandó ember adhat: a lelkiismeret nyugalma s a teljesitett kötelesség érzete. Mi fölfogva ez idő szerinti hivatásunkat, szeretnénk eldobhatni magunktól minden aggasztó emlékezetet, csak adják meg mit a jelen boldogsága kiván, s mit a jövendők biztositása igényel. Hogy nekem s kikkel egyetértek, ez tiszta szándokom, eléggé mutatja az, hogy a válaszfóliratot eként inditványozom; mert különben vagy 15 gravaminalis csatolványt inditványoztam volna — tárgyban fájdalom nem szükölködünk. De mi, ha csak lehet, nem akarunk ószerü gravaminalis diaetát, ámde a törvények szentségét s a nemzet jogait megóvni kötelességünk. Viszonozva a loyalitást a kormány hasonló loyalitással; emelje föl magát a kornak s hivatásának érzetére. Arról pedig legyen mindenesetre meggyőződve, hogy bennünk mind loyalitás, mind ovatosság elegendő van arra vigyázni, hogy ha még is eredménytelen lenne, ennek súlya sem Isten, sem világ, sem a haza, sem ön lelkiismeretünk előtt reánk ne szálljon. Alkotmányos irány s a nép és a haza: ez jelszavunk. Ajánlom inditványaimat a t. RR. kegyes pártolásába.“

Nov. 23. folytattatott a 8ik kerületi ülésben a tegnapi tárgy vitatása; Baranya követe inditványa mellett szavaztak: Temes, Tolna, Esztergom, Csongrád megyék követei és a Jász-Kun kerületi követ. Pest inditványa mellett: Békés, Csanád, Gömör, Somogy, Zemplén, Abauj, Nógrád, Heves és Marmaros megyék követei. Bereg szintén fölszólalt, de ugy látszik, egyik részre sem akart világosan nyilatkozni. A vitatkozás még holnap is folytattatik.

Elöleges rövid közlés.

Pozsony, november 25.

IX. kerületi ülés. (Elnökök jegyző és tárgy ugyanazok mint tegnap. Ülés kezdete reggeli 9½ órakor, vége 1 órakor.) E nap szónokoltak: Olgyay Titus, Tolnay Károly, Zsarnay Imre, gr. Andrássy Gyula, Szentkirályi Móricz, Papszász Lajos, Majláth Imre és Szemere Bertalan Pest inditványát pártolólag. Baranya inditványát ez nap csak egy szónok Bory Pál pártolá. A discussiók még 26kán a 10ik kerületi ülésben is folytattattak; ez nap szónokoltak: gr. Forgách Ágoston, Sebestyén Gábor, Szallopek Antal, Balogh Kornél, Szmrecsányi János, Baranya inditványát pártolólag, Bacho Lajos, Justh József, Vidos József, Horváth Károly, Pest inditványát pártolólag. Babarczy Antal, válaszolt Szentkirályi Móricznak tegnapi beszédére, Szentkirályi Móricz pedig viszont Babarczy Antaléra. A tárgy fölötti vita még holnap is folytattatik, alkalmasint beis fejeztetik. E tárgy fölötti vitákat, a mennyire a körülmények engedik, terjedelmesen szándékozunk adni.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Vasból. Nov. 8kán megnyilt évnegyedes közgyülésünk első napja élénk, és igen számos volt a jelenlevők sora. Első alispánunk, a főispáni helyettes ur távolában, mint elnök belépvén a bevett szókáskint zsúfolásig tömött terembe, a szó teljes értelmében szünni nem akaró hosszu zajos „éljen“ után a karokat és rendeket üdvözölte, emlékeztetvén, hogy az országgyülés jelen megnyiltával egy olly nevezetes korszaknak nézünk elébe, mellytől a magyar nemzet jövendője olly annyira függ, hogy a jelen országgyülés küszöbén jobbról a boldogság, balról pedig a kárhozat áll honunkra nézve; épen azért ha valaha, most látja szóló szükségesnek, hogy a t. kk. és rr. minden pártoskodási szint háttérbe szoritva, tanácskozásaikban higgadt kebellel, egyedül a haza javát nézpontul tüzve törekedjenek eljárni, fátyolt vonván mindenre, mi talán a kedélyeket ingerültségben tartva, az ohajtott közboldogságot örök időkre bármi szin alatt is koczkáztathatná. Hatályos beszéde közt számtalanszor megéljeneztetvén, napi rendül kitüzé első alispán ur, hogy a megye határozata szerint legelőször is a törvényszéki táblabirák lennének ujra választandók, ha csak a t. rendek tekintetbe vevén, hogy e választás csupán a jövő tisztujitásig, tehát egyedül három törvényszékre terjedne, s azért az eddigi biráskodott táblabirákkal megelégedve, talán ez uttal az uj választástól el is állanának. Mire a terem kisebb részéről: ne válasszunk; a másik nagyobb részről: „válasszunk ujra“ hangzott. Fölkel ez alatt T... G... sz.biró, s előadván, hogy a mult követválasztáskor rajta a katonaság által elkövetett sérelem több mende-mondára szolgálván alkalmat, s ezek közt ollyanokra is, mellyek tiszti állására nézve közömbösek nem lehetnek, azért az ügynek szigoru megvizsgálását kéri; utána P.... J.... fősz.biró emelkedvén székéből, hosszas beszédében az egész követválasztási eljárást a főispáni helyettes ur részéről keményen megrótta, mert, ugymond, a főispáni helyettes ur a választás előtti estve szavát adta, hogy a választást minden esetre szavazásra bocsátja, azonban adott lovagi szavát másnap ugy váltotta be, hogy mind a két követnek fölkiáltási többségét egyszerre kimondta, minek szomoru következése lön a katonai karhatalomnak kicsapongása; hogy magát minden párton fölül állónak mondta, és mégis néhány egyén ellen, kiket követekül nem akart, többek előtt nagyobb körökben is nyilatkozott volna; inditványozá tehát: hogy az administratori rendszer a hazában egyébiránt is népszerütlenné válván, ennek megszüntetése végett a megye ő felségéhez külön fölirást intézne; továbbá: hogy a katonai kihágások szigoruan megvizsgáltatnának, s azoknak okozói felelet terhe alá vonatnának. Ezekhez hozzá járult T.... L.... tbiró is, előadván a saját személyén elkövetett méltatlanságot, kit egy katona az utczán végig üldözőbe vett, sőt utána rugtatva, még egy magán ház udvarára is kisérte, hol az istálóba rejtekezve menekült meg a dsidától. Erre nagy lön a zaj, és a katonai eljárás közhelytelenitése következett. Látván alispán ur az ingerültséget, de egyébiránt is a napirendre kitüzött tárgytól távozni hajszálnyit sem kivánván, remekül előadá: hogy valamint ő roszalja azokat, mellyek utósó gyülés alkalmával a világos megyei határozat ellenére szőnyegen forogtak, holott oct. 18án a követválasztás és eskün kivül semmi, de épen semmi mást tanácskozás alá venni szabad nem lett volna; ugy most is kitüzve leván a törvényszéki táblabirák választása, előbb ezt kivánja bevégeztetni, s csak azután más tárgyakra átmenni annyival is inkább, mert a fölhozott inditványt első alispán ur távol sem szeretné az ingerült kedélyek tulhevében, hanem inkább minden ingerültség kiküszöbölésével tiszta alkotmányos szempontból kiindulva tárgyaltatni. Ő tehát a megye bizodalmából ráruházott hivatalához, s ebből folyó elnöki hatalmához szigoruan ragaszkodva, ezennel egyebet mellőzve a táblabirák választása vagy nem választása iránt kéri a karok és rendek nyilatkozatát. Melly komoly fölszólalásra közakarattal a polgári, büntető, és csődtörvényszéki táblabirák megválasztásához fogtunk.

Másnap a választott táblabirák nevei fölolvastatván, egyszersmind a közgyülési és törvényszéki napok jövő 1848ik évre következőleg tüzettek ki: 1848-ban február 7-én közgyülés, — március 13-án közgyülés, — 14-én törvényszék, — május 1sőén közgyülés, — junius 5kén törvényszék, — augustus 7kén közgyülés, — september 11kén közgyülés, — 12kén törvényszék, — november 6kán közgyülés, — december 11kén törvényszék. — Most jött hosszu vita alá, melly az egész gyülést kihuzta, a tegnap már zajosan szőnyegre került katonai karhatalom. E..... B... tbiró volt első, ki a katonai karhatalom alkalmazásában alkotmányos szabadságot sértő eszközt látván, ez ellen lelkesen fölszólalt és a megyének ebbeli sérelmét sem ő felségénél, sem az országgyülésen, hanem egyenesen a megye teremében orvoslandónak inditványozta, és pedig azon módon, mint azután végzésbe is ment, t. i.: a) a karhatalomnak roszul alkalmazása helytelenittetik; b) a követválasztás jövőre minden esetre szavazással történjék; c) a követválasztáskor elkövetett kicsapongások szigoruan vizsgáltassanak meg, s azok okai felelet alá vonassanak; d) az elnökség a karhatalmat jövőre csak közgyülésben elölegesen nyert engedelemnél fogva használhassa; e) a főispánok jogai az országgyülésen törvény által kijelöltessenek és rendszeritessenek. Milly különös ellentét! minap a karhatalomért köszönet szavaztatott: most a karhatalom roszul alkalmazása átalán megrovatott, mert még azok is, kik a főispáni helyettes ur mellett védőleg szólaltak föl, a karhatalomnak szerencsétlenül történt alkalmazását mindannyian helytelenitették!! Ilyen a megyei élet! — Harmadnapon elölegesen tárgyaltatott a Sopronból Kanizsára, Kőszeg s Szombathelyen át vezetendő vasut, mint kiegészitő vonala a vukovár-fiumei vasutnak, mire nézve Szombathelynek Sárvár fölötti előnyei kimutattatván, az ezeket bizonyitó adatok, mind a részvényes társulatnak, mind pedig követeinknek megküldettek azon utasitással, hogy a részvényes társulattól várt négyes kamat biztositását követeink az országgyülésen hathatósan sürgöljék, ugyan ennek pártolására szomszéd Zala, Somogy, és Baranya vármegyék külön is, és átalán a hazának minden törvényhatóságai fölszólittatni fognak. Veszprém levele az országgyülésen jelenlevő hallgatók korlátolása iránt pártoltatott. A hivatalokra elválasztott nemtleneknek a választói szavazat megadatni sürgöltetik. A verificatio országgyülési választmány előtt történjék. A többi utasitások követeinknek csak a királyi előadások megérkeztével fognak bővebben megküldetni; mi végett dec. 9én közgyülés fog tartatni.

Erdélyi országgyülés. A CVIII. orszülésben nov. 4én bevégződött az országyülési szállásügy fölötti tanácskozás. Mint közelebbi számunkban érintettük, a vélemények csak a fizetési kutfőre nézve ágaztak el. Végre határozattá vált, miszerint átalában minden országgyülési tag szállásbérét ideiglenesen, mig t. i. t.hozás utján más czélszerübb kutföről lenne gondoskodva; a tartományi pénztár elölegezendi. A főelvek ekint meg levén állitva, a további részletek igen kevés észrevételt keltettek, s a rendsz. bizottság munkálata nyomán az országgyülési szállások szabályozása és bérök fizetése iránti t.javaslat lön megállitva.

Ezután némelly fölirási javaslatok fölolvasása és köziratra adása után az ülés eloszlott.

A CIX. országos ülésben novemb. 6án jegyzőkönyv hitelesitése s a katonaélelmezési törvényjavaslatoknak a k. kormányszék némelly szóbeli észrevételei nyomán lett kiigazitása után a k. kormányszék is megjelenvén a kk. és rr. között, kormányzó ő nmlga fölolvastatja, szünni nem akaró hangos éljenzések kiséretében ő felségének, legfelsőbb szentesitése alá a karok és rendek által fölterjesztett s most ő felsége által szentesitve leküldött 29 törvényczikkek melletti kk. leiratát.

Ezután a szentesitett 29. t. czikk lön fölolvasva. Mire a kk. és rr. azt határozták, miszerint a k.k. leirat köziratra megy, a t.czikkek pedig átadatnak a biráló bizottságnak, hogy azokat a kk. és rr. által fölterjesztett szöveggel összeolvasván, müködésük eredményéről a közelebbi ülésre tegyenek jelentést.

Ezt követte 1) a só, 2) az udvari kancellár eskütétele tárgyában, 3) mult országgyülésről az adó, 4) a három nemzet pecsétei, 5) a debreczeni ref. főiskola ügyében tett fölirásokra kelt k. k. leiratoknak fölolvasása és köziratra adása.

Ezután a kk. és rr. megállitották 1) országgyülési szállásokat tárgyazó törvényjavaslatot, 2) a katonaélelmezési törvényjavaslatokat kisérő 3) a székelyek ispánja, 4) az iktári urodalom, 5) a gazdasági egyesület, 6) a r. kath. consistorium, 7) Felsőf. megyei két falusbiró által adóba fizetett hamis bankjegyek, 8) Kézdivásárhely k. városok sorába emelése, 9) baromorvosi állomások létesitése, 10) mező-rendőrség, 11) Fogarasvidéknek a szél. katonasággali egyenetlensége, 12) a viszszaitélt havasok, 13) országgyülési szállás, 14) némelly mult országgyülési föliratokra adandó kegyelmes királyi válasz, 15) a nemzeti szinház, muzeum és országház tárgyában alkotott törvény javaslatok k. megerősitése iránti, 16) a kisajátitási t.javasla-

tokat kisérő föliratok, 17) a gazdasági egyesület országos pártolás alá vételéről, 18) Kézdivásárhely kir. városok sorába emeléséről szóló t.javaslatoknak, most már, a magyarnyelvi t.czikk szentesitése után mind magyar szövegei.

Végül meghatározták a kk. és rr. a végett, hogy a honfiusitottak közöl azok, kik jelen vannak, esküjöket letehessék, legalább az illető esküforma magyar forditásának a közelebbi ülésben leendő átvizsgálását. (E. H.)

Vegyes ujdonságok.

(A pesti ifjuság egy része) a Trattner-Károlyi házban eszme-cserei gyüldéket tart. A vitatkozások higgadtan folynak, pedig nem csak tudományos, hanem politikai kérdések fölött is; mi minden esetre fogékony életerő s önkiképezés utáni sovár vágy typusát viseli magán.

(A pesti táncmesterek egy része) tudniillik a jelesebbek, — egyesülni szándékoznak olly czélból, hogy a kontárokat, mellyek száma legio, körükből kirekesszék. Ennek következtében táncmesteri testületet akarnak alakitani, egy városi tanácsnok biztossága alatt, s mint más becsületes polgárok, magukat s müvészetüket önkénytesen adó alá vetni, hogy igy mind azok, kik a testületbe nem lesznek fölvéve, s igy nem adóznak, a tánctanitástól eltiltassanak. A testület élére Crombe-t kivánják állitani; s kik ez ügyet legjobban szorgalmazzák, azok M. és P. urak a nemzeti szinháztól.

(A pesti lapok) egymás után kürtölgetik, hogy Petőfy Sándor fáklyás zenével tiszteltetett meg Pesten, s csak az kár: hogy egyuttal nem szónokoltatnak neki, s le nem irják az egész menetet is: hol kezdődött, s hol végződött; — pedig dehogy csináltak, dehogy csináltak, — legföleb is csak papiroson csináltak ha csináltak, — mint már egyszer emlitettük; de ha ezen mindentudó fáklyás zenék hirdetői nehánynak akaratát valóságnak veszik, — ám legyen nekik az ő hitük szerint; mi legalább azt tartjuk: hogy az illy ráfogott megtiszteltetésekre lehetetlen az illetőnek el nem szégyenülnie, — pedig Petőfy azt tőlük meg nem érdemló.

(Csakugyan valósult,) hogy a nagylotteriai fönyertesszám Nagyváradon adatott el, s pedig öt személyből állo társaságot — mint az „U—r“ nak irják — éré ez alkalommal a nagy szerencse, kik között van az odavaló höhér is; ki, mint az érintett lap tudni akarja — szomoru hivataláról már le is köszönt.

(Heckenast Gusztáv kiadó-tulajdonosnál) következő irodalmi ujdonságok jelentek meg, s általa országszerte minden hiteles könyvárusnál kaphatók, mint: „Kisfaludy Sándor minden munkái.“ Kiadja Toldy Ferencz. 9. és 10dik füzet. Tartalma: „Az emberszivnek örvényei.“ Szomorujáték 5 fölvban, — és „A Dárday ház.“ Magyar nemesházi rajzolat 5 flban — „Jósika Miklós munkái.“ Uj folyam. XIdik kötet. Tartalma: „Egy kétemeletes ház Pesten.“ Novella egy kötetben. — „Büntető jogtan“ a codificatio és tudomány legujabb elvei szerint, különösen biráink s ügyvédeink számára. Irta Szokolay István. Első rész: „Általános büntető jogtan.“ — S végre: „Ügyvédvizsgálati kézikönyv“ kérdésekben és feleletekben, törvényeink s törvénykezési gyakorlatunk nyomán. Összeszerkesztve Csermelényi által. — E fölötte használható s czélszerüen s tárgyavatottan szerkezett könyvecskét föleg a királyi táblai jegyzők figyelmébe ajánljuk.

(A Kisfaludy-társasághoz) november 20-káig, mint határnapig, következő pályamunkák érkeztek, u. m. I. A szépmüi föladásra, melly Zrinyi a költőnek *életrajza*, érkezett három, illy jelmondatokkal:

1. Zrinyi az éneklő s a diadalmi vezér. *Vörösmarty.*
2. Zrinyi, dicsőségünk, végső daliája nevünknek. *Vörösmarty.*
3. Sors bona, nil aliud. *Gróf Zrinyi Miklós.*

Birálókul választattak: Bajza, Bártfay, Czuczor. II. A rendkivüli költői jutalomra, mellynek tárgya *Szécsi Mária*, érkezett ugyancsak három, következő jeligék alatt:

1. Igy jutott Veselén nagy Murány várához. *Gyöngyösi I.*
2. Volt Magyarország.
   Lesz Magyarország!
3. Ki vagyok én? *Népdal.*

Birálók: Eötvös, Garay, Szemere, Székács, Vörösmarty. III. A rendkivüli szépmütani kérdésre, melly az elbeszélő költészet apróbb fajainak elméletét kivánta, jött egy pályairat illyen igével: Nihil neque desit, neque superfluat. *Quintilian.* — Birálói: Császár, Erdélyi, Szontágh. IV. Az ezelőtt két évvel kitüzött *költői-történeti* föladás legtöbb pályázóra talált, érkezvén 8 jutalomirat, mellyeknek jeligéi:

1. Simplex duntaxat et unum. *Horácz.*
2. A lelkes eljár ősei sirlakához,
   S gyujt régi fénynél uj szövétneket. *Garay.*
3. Latiatuc feleym zumtuchel mievogmuc. *Sermo sup. sepulcro.*
4. Sine veritate antiquitas induratum mendacium.
5. Millyen az ember, ollyan az istene.
6. Animula vagula blandula
   Quae nunc abibis in loca?
7. Az ember isteneiben nyomja ki saját characterét. *Kölcsey.*
8. Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem. *Horat: de Arte poet. v. 143.*

Birálókul választattak: Péczely, Pulszky, Toldy. Mind a négy rendbeli pályairatok jeligés levelkéi, és pedig a költői történeti munkáké külön, a társaság és Császár Ferencz pecséteivel lezárva, a titoknok által a levéltárban őriztetnek. Mellyik lesz nyertes az I. II. III. rendbeli pályairatok közöl, a jövő februari közülésen fog közzé tétetni. A IV. rendbeliek sorsa, azoknak száma és terjedelmes volta miatt lehetlen levén elitéltetésök a szokott közülésig, későbbre halasztatott. Kelt Pesten nov. 21. 1847. Erdélyi János, titoknok.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, nov. 12. A királynő Bravo Murillot kereskedelmi, oktatási s közmunkaministerré, Manuel de la Concha tábornokot pedig a franczia udvarnál rendkivüli követté s fölhatalmazott ministerré nevezte. Mon a képviselők kamrája elnökévé van kitüzve. A cortes ünnepélyes megnyitása azon teremben fog megtörténni, hol a senatus üléseit tartani szokta. A trónbeszéd, mellynek szerkezetével ép most foglalkozik a ministerium, rövid, de tartalomteljes leend. A Madridban jelen levő moderado-pártbeli követek, legközelebbi szombaton összegyülendnek, s mint hirlik, azon kérdést is szőnyegre hozandják: valjon Salamanca (pénzügyi remekei miatt) vád-állapotba helyeztessék-e?

N.Britannia. London, nov. 16. Rendkivüli benyomást okozott tegnap reggel a cityben Truemann és Cook nagykereskedési tekintélyes ház megbukása. Azon rémitő üzletek, mellyeket ezen ház a gyarmati ügyekben tön, s tudvalevő gazdasága, bukását legkevesbbé sem gyanitották. Az adósság 350,000 font sterlingre megy.

A „Liverpool Albion“ részletes közleményt tartalmaz „Stephen Whitney“ uj-yorki postahajó hajótöréséről, mellyet november 10ki éjjel Irhon nyugati partjain (West-Calf sziklaszigetnél) szenvedett. Ezen hajó Uj-Yorkban 110 egyénnel oct. 18kán szállott tengerre; ezek közöl 91en, köztök 76 utazó (53 férfi, 20 nő, s 3 gyermek) s a hajólegénysége közöl (a kapitánnyal együtt) 15en elvesztek, s csak 19en menekültek meg. A hajó nagyértékü áruval volt terhelve s egy óranegyed alatt semmivé lön. Az életben fönmaradt fökormányos a hajótörés okául azt adja, hogy a crookhaveni fénytornyot egy mással összetéveszté.

Franciaország. Páris, nov. 17. A király s királyi család, Bresson ügyvéd, a követ testvérével a szerencséllen férfiu halála fölött részvétét és sajnálatát tudatá. Bresson grófné, férje holttestével tegnap érkezett Párisba.

Egy Algirban fölállitandó földmüvelő-iskoláról beszélnek, hova valamennyi franczia földmüvelő-iskolák tanitványai sorban három évre elküldetnek, hogy az ottani föld müvelését is megtanulják.

Az itteni spanyol statushitelezők Bravo Murillonak közmunkálati, kereskedelmi és közoktatási ministerré történt kineveztetésével nagyon meg vannak elégedve; de még nagyobb megelégedést szerezne nekiök Mon-nak pénzügyministerré leendő kineveztetése, mert e statusférfiuban sok reményt helyeznek s azt hiszik, hogy ha e férfiu hivatalba jutand, ugy az egész spanyol statusadóssági ügy szabályozva lesz.

Manuel de la Concha tábornoknak spanyol követté történt kineveztetése a tuileriák udvaránál, csak ma tudatott meg. Talán ezen tábornok több tehetséggel bir a diplomatikai pályán mint a katonain, mivel Cataloniában hadvezéri ügyességének nem igen fényes jeleit adá; nem csak hogy a carlistákat korlátozni nem tudta, sőt azok alatta mind nagyobb tért nyertek s számuk fölötte növekedett.

A vallási szabadság védelmérei bizottmány, mellynek elnökségét Montalembert viseli, levelezőjével körlevélben tudatá, miszerint a sveiczi hét katholikus cantonok számárai pénzadományzásokat elfogadja. Ezen körirat azt nyilvánitja, hogy soha sem vala jogszerübb, szentebb s szeplőtlenebb ügy, mint a különszövetségü cantonoké, s azt állitja, miszerint azok csupán azért vívnak, hogy ama gyülöletes politikai és vallási zsarnokság alá ne jussanak, mellyet az ujabb kor nem ismerhet s miről csak a Franciaországbani rettendő uralom nyujthat némi fogalmat. A különszövetség cantonai most ugy állanak, mint egy négy ellen, s egyedül Isten csoda által eszközölhet részökre győzelmet; de győzzenek bár vagy veszitsenek, minden esetre leendnek özvegyek s árvák, kiket táplálni, megsebesültek, kiket ápolni, és szükölködők, kiken segiteni kellend. A körirat végszavai ezek: „Az ő ügyük a mienk; ők véröket ontják; adjunk nekik legalább egy pár frankot, hogy a keresztény utóvilág gyalázattal ne bélyegezzen bennünket.

Éjszakamerikai egyesült statusok. A Montreal és Uj-York közti villanyos telegraph most nyittatott meg; a távolság 1020 angol (228 német) mértföld. „Az ember — mond egy uj-yorki lap — eszes egy állat, napsugarakkal fest, gőzzel utazik s villámmal beszél.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Megjelent, s Pesten **Eggenberger Józs.** és fia, magyar acad. könyvárusoknál kapható:

„Magyarország Primásai.“

1847. irták **Bartay Gusztáv** és **Ede** 8rét. VIII. és 201 lap bor. füzve 1 fr. 20 kr. p.p.

Megjelent és minden pesti könyvárusnál kapható:

„Balatoni Kagylók“

költeményfüzér
Garay Jánostól.

N. 8r., finom velinen, czimképpel, boritékba füzve 40 kr. pp.

Vidéki könyvárusoknak 20% jutalékkal szolgál

A szerző

2—2 Hatvani utcza, dr. Gebhard ház, 2. em. 9. sz.)

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

November 15től bezárólag 21ig 1847.

November 15kén	1376.	November 19kén	561.
„ 16kán	1287.	„ 20kán	729.
„ 17kén	1083.	„ 21kén	858.
„ 18kán	795.	Összesen:	6,689.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 26kán: Lázár pásztor. Drama 4 fiban, előjátékkal. (Déézsi ur, vidéki szinész, mint vendég).

November 27kén: Hunyady László. Nagy opera Erkeltől.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest november 26kán (pesti méró).

A hajókon és raktárakban.

330-350 250-260 ——225 ——148 85-88 105-108

A piaczon.

300-340 ——270 210-225 130-140 80-86 100-105

Pozsony nov. 23kán (pozs. m.)

195-230 ——— 140-170 100-112 68-77 110-118

Lotteriahuzás.

Kassán november 20kán: 89. 47. 17. 54. 7.

Gréczben „ 20kán: 81. 46. 65. 49. 22.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

600. szám 1847. Kedd november 30.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kitüntetés. Névváltoztatás. Előléptetések. — Országgyülési közlemények. (VII. ker. ülés befejezése. Előleges közlés a 11 s 12dik ker. ülésről.) — Törvényhatósági tudósitások. Zalából (közgyülés.) — Vidéki hirek. (Nagyszombatból). — Vegyes ujdonságok.

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia-. Olaszország. Sveicz.

Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége báró Hietzinger Károly status és conferentialis tanácsost sz. István-rend kis keresztjével kegyelmesen disziteni méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Pomutz Szilárd orvosdoctornak, s a cs. kir. közönséges kóroda másod-orvosának a k. magyar tudományos egyetemnél a psychiatriából (tetsz-halotttan) nyilvános rendkivüli fölolvasásokat tarthatni legkegyelmesebben megengedni méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Szinge Miksa marmarosi k. sószállitási és a szolnoki szálfaeladási egylet számvevője és öcscse Szinge Móricz vezetéknevöknek „Zsengery"re változtathatását kegyelmesen megengedni méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a bécs-ujhelyi pályafőnél megürült harminczadosi állomásra Király Ferencz wiszmathi vám- és harminczadhivatali ellenőrt alkalmazá.

Schmidt Ferdinand koh-ellenőr dognácskai k. érczkémlővé; Glanczer József laposbányai kohmester az oláhlaposbányai és sztrimbuli ezüsthütáknál ideiglenes kohmesterré; továbbá Rochel Alajos bányagyakornok laposbányai kohmesterré; végre Berks Ferdinand felsőbányai érczkémlő felsőbányai kohmesterré alkalmaztatott.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 22kén.

VII-ik kerületi ülés (folyt.) Gr. Széchenyi István. *Nem kivánt szólani*, mert megvallja, hogy a kedélyeket ingerülteknek látja; s nem akart szólani azért: mert meggyőződése szerint — mi azonban jelenleg némellyek előtt nem nagy súllyal bár, miután utasitás köti, a miből, megvallja, magának is sok nem tetszik — Pestmegye követe után, kinek ajkairól Hermes legdúsabb adománya foly az ékes szavakban, s kiről még az Allgemeine is azt mondja, hogy a dialecticaban mellé áll — igen nehéz szólani..... Bocsánatot kér, hogy a szokottnál lassabban beszél, hanem a hőség igen nagy a teremben....Midőn ez előtt 22 esztendővel, mint kapitány, magyarul szólalt föl, s az által egy jobb iránti szomjában, neki hajtott az előitéleteknek, mint a fejérvári birka a mocsárnak — mert meg kell jegyezni, hogy Fejérvárott a birkát nem itatják — sokan bámulva fölmordultak — s mondák „Siehe, was der Kerl für confusionen macht." És tehát akkor is, őtet nem értették, és sok idő elfolyt azóta, és pedig — Istennek hála — az akkor nem értett dolgok eredményes életbe lépésével, s most ismét állása sokak előtt rejtély — pedig ő valamint akkor, ugy most is, semmi egyéb nem volt, mint becsületes hajós, ki minden ellenkező szelek, dagály és apály daczára, szirtek és örvények között kikötőbe akart érni..... Annyiszor, és annyira magyarázta már magát, állása iránt, melly igen egyszerü, igen világos — bocsánatot kér, hogy ismét személyéről beszél, mellyet sokan nem igen szeretnek már hallani, miről azonban szükségképen még ezután is fog többször szólani — de épen mivel állása olly igen egyszerü s világos, rejtély sokak előtt.... Azonban akár mint legyen, czélja nemzeties és alkotmányos .... Sokan azt reménylették, hogy ő e teremben Pestmegye érdemes követével valami kakasviadalt fog vivni. — Hála az égnek, annyira nem bolond, hogy elleneinknek illy jó izü spectaculumot nyujtson, s épen e hazában, hol a magyar elem olly drága, mert olly kevés — s miután a magyar ugy is mindig össze szokott veszni — egymást minden áron kimélnünk kell, tehát épen két ember, kiknek meglehetősen szép velőcskéjük van, ezt arra használják, hogy egymást körmöljék... Részéről üdvözli e helyen Pestmegye érdemes követét, mert valamint minden alkalommal, ugy jelenleg is, meg van győződve szép tehetségéről, őszinte hazafias buzgalmáról, s alkotmányos czéljáról. Örül, ha itt mindenikünk ki fogja mondani, mi keblében elfojtatott, s ezt várta Pestmegye érdemes követétől is, mert csak igy jöhetünk tisztába, csak igy érthetjük meg egymást; azért szükséges, hogy itt mindenikünk mondja ki, mi szivünkön fekszik, s ezt a lehető legnagyobb őszinteséggel... Jelenleg csak némelly rövid észrevételeket tesz. Szükséges mindenek előtt, hogy az országgyülésen constatiroztassék: hogy tökéletes magyarok akarunk lenni; ő, mi saját személyét illeti, csak mint constitutionalis magyar akar haladni, s valójában nagy öröm az, hogy ő felsége magyar beszédével, visszaállitotta nyelvünket természetes helyére.. Sok mondani valója volna, de e teremben olly nagy a meleg, s annyira nyomja velejét, hogy mélyebben gondolkozni alig bir, s nem is készült a beszédre. Mióta Magyarország Ausztriával össze van kötve: természetes, hogy azon roppant bonyodalmat, mellyben annyi nemzet, érdek, s a t. — mintegy fazékban összehányva s keverve foglaltatik, simplificalni akarták s a machinának egyszerüsitésére törekedtek. Ennek az lett következménye: hogy Magyarországban separationalis eszmék fejlődtek ki. Ezen idők elmultak, e tekintetben minden aggodalom megszünt, s a kormánynak nem juthat eszébe többé az összeolvasztás... Már most természetes: quid faciendum?... Magyarország Ausztria által meg nem hódittatott, sem Ausztria Magyarország által; tehát e két ország nincs is egymásnak alárendelve, hanem egymás mellett áll... E szerint szükséges, hogy valamint a planeták, ugy az országok is egymás mellett, mindenik saját tengelye körül forogjon... És pedig ugy nemzetiségi, mint közigazgatási tekintetben... Már most szól az adressehez... Nem tudja, ha valjon olly nagy fontosság rejlik-e ez adresseben. — Azt azonban tudja, hogy ez franczia találmány... A franczia nemzettől lehet tanulni, igaz; de igaz az is, hogy e nemzet, nagyszerü nemzeti egységénél, s szerencsés geographiai helyzeténél fogva is, még a napig sem ért el oda, hogy tőle mindent tanulni lehetne s őt mindenben követni tanácsos volna, mert még a mai napig sem dicsekedhetik azon érettséggel, mire — biztosan hiszi — hogy nemzetünk kifejleni fog, kifejlenie kell, csak magunk ne akadályozzuk. És miután jelenleg egészen uj aeraba lépünk, beszéljük ki magunkat, s a tárgyat ne végezzük be ma. — Pestmegye követe az országgyülésnek minden évben Pesten tartását inditványozta. Részéről ő is, akár tetszik valakinek akár nem, ennél szükségesebb teendőt nem ismer... Sokan nagyon örülnek annak, s igen sokat látnak abban, hogy ő felsége magyarul szólt... Részéről ő is örvendett ő felségének ajkairól hallhatni nemzeti édes nyelvünket; de ebben még mindent nem lát... Ezt ő ugy veszi, mint midőn egy kedves halott ujját emelinti, s az által életének jelét adja, s reményt ébreszt, hogy föl fog üdülni még... Nagyobb sulyt helyez a k. propositiókban, mert, az által reményli, hogy alkotmányos uton kiemeljük magunkat mostani állásunkból, s miután nincsen egy szeg hazánkban, mi uj revisiot és reformot nem kivánna, hiszi, hogy annak megtörténtével a borús idők után még szép napokat élünk, de ez másként nem létesitethetik, mint minden évben tartandó kényelmes tanácskozás által; igen, nekünk reform kell, mert a revolutionak nincs más antidotuma mint a reform... Ha azonban ugy marad mint most, hogy csak minden három évben lesz országgyülüs, hol a követeknek alig van idejük egymást megismerni — ez csak kiszakitott javitgatás lesz, s ugy tekinti e három évben tartandó országgyülést, mint azon földesurak gazdálkodását, kik földjeiket három calcaturára osztva, minden megválasztás s összefüggés nélkül, majd ezt, majd amazt vettetnek el; állapotunk valósággal olly háztartás, hol csak minden három évben számolnak; már pedig hol illy módon megy a számadás, ott közel van a csőd.... Nézzük már most kissé összeköttetésünk philosophiáját; vegyük föl állapotunkat ugy mint van, mert ha a sebet gyógyitani akarjuk, mélyére kell lehatni... Kormányunk olly gyönyörü városban lakik, mellynek azonban szelleme német, levegője pangó és anticonstitutionalis: már pedig még Cicero mondá, hogy az ember kénytelen azon levegőt szivni, mellyben lakik. Ha az ember a Morva vizén átjő, mindent növekedő irányban lát, itt magyarság, haladás, alkotmányos szellem. Már most ezt oda vetve, mi czélunk? a lehető legjobb eredményt elérni. Ha azonban az emlitett differentia szempontját mellőzzük, bennünk is, bennök is keserü vér támad, s nem történik semmi... Egy követ ur a napokban emlitette, hogy az ördög nem olly fekete, mint a millyennek festik... ő maga is azt tartja, hogy az ördög legfeljebb is brunette, az angyal pedig szőke... Mondjuk ki egyenesen, onnan is innen is másként mutatkoznak a dolgok. Azt mondják némellyek: az igazság egy... és ez áll; de emlékeztet egy anecdotára; valakit kérdeztek, Gibraltar fekvéséről, s ez azt mondá, hogy Gibraltar roppant kősziklára épitett erősség; egy másik, ki ezt hallotta, tagadólag felelt, s erősen állitotta, hogy Gibraltar sik földön fekszik. Bár milly egészen ellentételesnek látszassék is e két állitás, még is mind a kettőnek igazsága volt, csak azon különbséggel, hogy az egyik, Gibraltart a tengerről látta, a másik pedig a szárazról. Igy, ki Budáról néz Pestre, azt fogja mondani, hogy a vidék egészen sik, mig a Pestről Budára néző, hegyesnek fogja állitani. Már most hogy fog állni az országgyülés benyomása a másik oldalon?... Sokan ezt Pandora szelenczéjének tartják. Itt egy nemzet erőködése, magát fölküzdeni a mocsárból, virágzó alkotmányos életre; ott a másféle levegő, melly, valljuk meg, hogy nem constitutionalis... Mi tehát föladatunk?.. Az: hogy egymás mellett álljunk, mutassuk őszintének magunkat, mondjuk ki örömunket, ne hallgassuk el a mi fájdalmas, de csak okszerüen. Ezen országgyülés föladata az: a dynastiát a legjobb kedélyben megtartani, mi azonban teljességgel ki nem zárja, hogy föltárjuk azt, mi szivünkön fekszik. Pestmegye követe mondá, hogy vérét is kész kiontani a dynastiáért; helyesen, ő is azt tartja, s valamint egykor ontotta is vérét a dynastiáért, Isten ugy segélje, jelenleg is kész utósó csepp vérét is lecsapoltatni a dynastiáért és a magyar alkotmányért. Látjuk, hogy a mit a fejedelem akar, az jó... Mit akarunk mi?. constitutionalis erősödést, s akarunk tanácskozni a constitutio rendezése fölött.... Ha már most az adresset azon függelékekkel terjesztjük föl, mellyet Pestmegye érd. követe inditványozott — természetes, hogy a köszönet mellett, mást is fognak találni, mi nem épen kedvező véleményt támaszthat irántunk. Még egyszer ismétli, hogy állapotunknak egyedüli orvossága az, hogy a közbirodalmi kormány is átlássa, hogy mint a naprendszerben a planeták, ugy a birodalomban is, minden nemzetiség a maga tengelye körül forogjon... de mint feljebb is mondá, ez országgyülés föladat, a fejedelemnek legjobb kedélyben tartása... és bár az érdeklett események felöl, neki is megvannak saját meggyőződései, de más részről instructioja is van.... De vegyük: mi a legnagyobb hiba ezen administratori rendszerben?... az: hogy sok fizetésük van... Már méltóztassanak — mind addig, mig a kormány nyiltan fizet: nem kell félni semmi Machiavellismustól.... Megvallja, sokat akarna még mondani; de nem birja magát ez nagy hőségben, melly a teremet tölti, föltalálni; mert bizony épen ugy vagyunk e teremben, mint a rák, mellyet csupa humanitásból szürkéről veresre főznek.... Az adresse-ra nézve, abban megegyezik Pestmegye követe inditványával, hogy az országgyülés minden évben Pesten tartassék, azonban kivánja, hogy az adresse-ből minden keserü kimaradjon, mert ez csak czéltól vezető lenne.

Csuzy Pál. Szellemi szabadság s anyagi jólét előtte a czél, de az utósóért az elsőből semmit sem akar föláldozni. Utasitása szerint, mig a sérelmek nem orvosolvák, a kir. előadások tárgyalásába bele nem bocsátkozhatik. Sérelmeink nagyok: mindjárt először az uj rendszer, a törvénytelen administratorok; ő tiszteli a rendet, de azt nem akarja önkényen megvásárolni... De itt még rend sem jött be az önkény által; mert mióta az uj administratorok behozattak, azóta több rendetlenség, pártoskodás, s elégedetlenség mutatkozik.... Mosony követe sulyt talál abban, hogy fizetésök nyilvános; ő azonban épen az ellenkezőt látja, mert fizetésükről diplomatice mitsem tud. Sérelem 2or a részek vissza nem csatolása; megyéje nézeteit e tárgyról már körlevelében kifejté, folyamodott is orváslásért a kormányhoz, s mi a következése? az: a részek az országgyülésre meg nem jelentek. 3-or Kivánja a horvátországi sérelmet is megemlitetni, hova a kormány a legnagyobb rendetlenséget hozta be, egyébiránt pártolja Pest inditványát. —

Bónis Samu. Azon igen sajgó sérelmeket, mellyeket e nemzet alkotmánya legujabb időkben szenvedett, lehetetlen nagyobb általánosságban megemliteni, mint a hogy azt Pest követe tevé. Ő részletesebben szerette volna a sérelmeket előadni, azonban jelenleg hozzá áll Pest inditványához... miután később — ki van mondva — hogy a sérelmek ügyében külön fölirás fog terjesztetni ő felségéhez... Csupán némelly mondottakra van megjegyzése. Baranya követe azon, hogy a kir. előterjesztésekben a két párt és kormány kivánatai találkoznak, fölörvend... Ő itt nem lát semmi örvendetost, mert ő nyugtán szokta dicsérni a napot; sőt ha az előterjesztésekhez csatolt törvényjavaslatokat megtekinti, inkább szomoruságra van oka, mert azok nem alkotmányos szellemüek... Azt mondá Baranya követe: hogy a kormány jót akar; az meglehet; csak az a kérdés: hogyan akarja? neki a jó is csak alkotmányos szellemben kell... Mondja tovább B. követe: hogy a kir. előadások szépek... Ő még mindeniket szépnek látta. B. követe bizalmat akar a kormany iránt, de erre nem hoz föl semmi tényeket; mig ő adatokat hoz föl, mellyek egyenesen a bizalmatlanságot igénylik. Im, az administratori rendszer, a horvát bonyodalmak, a részek vissza nem kapcsolása sat. — Azzal biztat végre B. követe: hogy azért, mert a k. előadások mellé törvényjavaslatok csatoltattak, kiméive van a nemzet kezdeményezési joga is, mert más pontoknál a törvényjavaslatok elmaradtak, s egyenesen a nemzet szabad tanácskozására s inditványozásaira vannak bizva.... Ő azt tartja: hogy a nemzet kezdeményezési joga nem is volt soha kétségbe vonva, s azért a kormány köszönetet sem érdemel; de más részről, ő nem is a nemzet kezdeményezési jogának kiméletét látja abban, hogy minden ponthoz törvényjavaslatok nem csatoltattak, hanem az, hogy az által a kormány mintegy előre indicálta, mit akar megszentesités alá bocsátatni mit nem; fél tehát, hogy az nem egyéb, mint a kormány szándokának barometruma; Pest inditványát pártolja.

Pázmándy Dienes. „Mosonymegyének nagy követe fölszólitotta a t. Rendeket, hogy szóljanak ezen tárgyhoz mentül többet, s én is ezennel hosszabban kivánván szólani, kérem a t. Rendek türelmét.

Tagadhatlanul a királyi előadásokban sok, igen sok szépek foglaltatnak, ki van ezekben fejezve kegyes királyunknak, a magyar nemzet irányában már többször tanusitott azon jó tiszta szándoka és magas kegyelme, mellyen mi magyarok soha egy pillanatig sem kétkedénk. De ép azért, mert a koronázott alkotmányos fejedelem már a mult országgyülési előadásokban is, ugy mint ezen mostaniakban, nem csak mint király, de mint e nemzetnek atyja nyiltan kifejezte, hogy e népnek alkotmányos utoni haladását s általános jólétének előmozdittatását kivánja és atyai szivén viseli, elmulhatlanul szükségesnek tartom ezen nyilt k. kir. szavakra olly választ adni, melly egy a reform terére lépett hü — de mellette alkotmányos szabad nemzethez illik. —

Mindenek előtt ki kell mondanom azon véleményemet, hogy szerintem a válaszfölirati discussiónak szélesnek, ma-

gának a föliratnak pedig rövidnek kell lenni, mert a tárgyaknak rövid érintését a discussio értelmezi. De mindenek előtt tisztában kell lennünk az iránt is, hogy egy törvényhozásra egybehitt nemzet képviselői, különösen az adresban, nincsenek a törvényhozásnak alkudozási terén, és nem is egy vagy más kormányhoz, de egyenesen a fejedelemhez szólanak — fiui bizodalommal kell itt tehát mind azt, mit a fönforgó körülmények között ollyannak hiszünk, melly a nemzet ohajtásával egyesült királyi akarat életbeléptetésének utjában áll, s ennek realisatióját akadályozza.

Illyen akadálynak hiszem én azon kormányzási rendszert, melly szerint a magyar dolgok, nem magyar tanácsosok által intéztetnek el. Azon rendszert, melly szerint a magyar kormány a közbirodalmi kormánynak van alá rendelve az 1790: 10. t. cz. ellenére, mellyben kimondatik, hogy Magyarország szabad ország, és kormányzására nézve semmi más országnak vagy népnek alá ne vettessék és függetlenül kormányoztassék. És ezen kormányzási rendszer annyival sulyosabban nehezedik a magyar nemzetre, mert azon birodalmi kormány, melly a magyar kormányon fölül emelkedett, alkotmány ellenies irányzatból indul ki. Mi pedig magyarok alkotmányos nemzet levén, ezt mélyen érezzük; és olly cselekvések, mellyek a többi örökös tartományok irányában csak politikátlanok, de nem törvénytelenek, nálunk alkotmányos jogainkat érzékenyen érintik, és gyakran sarkalatos törvényeinkbe ütközők. Egy elfogulatlan tekintet hazánk jelenlegi helyzetére meg fog győzni mindenkit, hogy nekünk magyar felelős ministerek kellenek, kik ő felségével s a legfelsőbb tanácsba meghivandó királyi herczegekkel — de senkivel mással — kormányozzák e szabad országot.

Ha meg vagyunk győződve, hogy e nélkül nem lehet e hazában üdvösség; ha hisszük azt, hogy e nélkül hiába találkozik a fejedelmi akarat a nemzet ohajtásával, mert a birodalmi kormány velünk ellenkező irányban akarván haladni, a szőnyegen levő reform-kérdéseket alkotmányszerüleg meg nem oldhatjuk — ugy ki kell ezt mondanunk, hiszen mi egy hü nemzet vagyunk, mi a dynastiának és trónnak olly erős támaszai akarunk lenni és maradni, millyennek ezen ország még most ugyan kifejletlen, de természet adta erejénél és helyzeténél fogva is hivatva. —

E helyen legelsőbben azon kérdés merül föl előttünk: ha valjon van-e Magyarország gyülésének joga a birodalmi kormány által vezetett külpolitikába beleszólani? S én erre nézve azt tartom: hogy miután az 1723: 2. t. czikkel az ugynevezett sanctio pragmatica megállapittatott, ez nekünk változhatlan fundamentalis törvényünk, és ebben, ugy hiszem, a t. Rendek velem egyetértenek. Ezen törvénynél fogva pedig Magyarország a többi örökös tartományokkal olly elválhatlan szoros kapocsban áll, hogy nem csak fejedelmünk és dynastiánk egy és közös, de ezen kivül közös a monarchiát és ennek egy részét bár honnan megtámadó ellensége is. Háboru esetében tehát jó és bal sorsban osztoznunk kell, a monarchia egyéb részeivel, és én osztozni is akarok. De következik innen, hogy a magyar országgyülésnek kétségtelen joga van szemlét tartani, a birodalmi kormány által vezetett külpolitikának főbb momentumai fölött, mert a kormánynak e részbeni hibás eljárása okvetetlen pénzünkbe és vérünkbe kerülhet. És véleményem szerint kötelességünk is e tárgyban fölszólalni már csak azért is, hogy a többi örökös tartományok közől egyedül nekünk van szabadabb alkotmányunk.

Mi azon kérdést illeti: hogy van-e jogunk beletekinteni a kormány által Magyarországon kivül álló örökös tartományok irányában vezetett belpolitikába is? erre nézve a föntebb előadottakon kivül egy különös eseményre vagyok bátor a t. Rendeket figyelmeztetni.

Szerencsés békekötésekkel végződtek ama régiebb harczok, mellyek nagy fontosságukhoz képest, és mint sok más törvények alapjai, törvényeink közé igtattak. Ezek közől a bécsi békekötést 1606ban Cseh, Morva, Silesia, alsó és felső Lusatia országok rendei garantirozták. És ezen garantirozó levelek törvénykönyvünkben olvashatók. Világos ebből, hogy a monarchia népei nem csak elválhatlan szoros kapocsban állanak, de egyiknek helyzete a többi testvérnemzeteket már azon időben is annyira érdekelte, hogy az egyiknek belbékéjét szoros kapocsban lenni látván, tulajdon existentiájokkal, a szabadságért vivott harcz békefölteteleit mindnyájoknak javokra garantirozták, örök kölcsönös testvéri szeretetet igérve egymásnak. És ezen esemény a monarchia testvérnépei kölcsönös organicus életére különösen fontos, és följogositja a nemzeteket arra, hogy éber figyelemmel őrködjenek egymás sorsa fölött.

Az ausztriai birodalmi kormány által vezetett külpolitikát hosszu évek során egy bizonyos czélra törekvő absolutisticus irány vezeti, és ezen alapnézetnek levén alárendelve, minden részéről vezetett diplomatikai eljárás, kereskedési engedmények kieszközlése — melly minden esetre az összes monarchia népeinek jóléte előmozditását foglalná magában — a többi hatalmasságokkal folytatott számos tractatusok conditiojául nem csak nem tüzetett ki soha, sőt ezen valódi érdekek az absolutisticus elvek föntartásának föláldoztattak. —

Ha ezt az ausztriai kormány tagadni, s népeit az ellenkezőről meggyőzni akarja, mutassa föl azon utasitásokat, mellyek mellett a külüdvarokkal vezetett diplomatikai alkudozások részéről vezettettek. — De megelégszünk mi egyetlen egy esettel, — mutassa föl, mellyben általa Europa régebbi vagy ujabbi bonyodalmai elintézésében a diplomatikai alkudozások vezérföltételeül népei javára czélzó kereskedési engedmények kivivása tüzetett volna ki. —

Ezen fölszólitásra hallgatással kényt len felelni, s én factumra hivatkozom.

Az ausztriai kereskedő hajók, más népek kikötőibe erős föltételek teljesitése, és magas vámfizetés mellett juthatnak. Igy történt, hogy a mult években a franczia kormány részéről bizonyos nagy mennyiségü dohányszállitás végett magyar vállalkozóval köttetett szerződés, a vállalkozó dohányát ausztriai hajókkal a franczia kikötőkbe nem szállithatá, mert ezekre olly magas vám van vetve, hogy a szállitási bér költségei a szerződésben kikötött ár szerint nagy veszteség nélkül fedezhetők nem voltak. Kénytelen volt tehát franczia hajókat fogadni, mellyek üresen eveztek át az olasz és magyar partokra, azért, hegy a dohányt Francziaországba visszavihessék, s igy a vállalkozónak valamivel olcsóbban került ugyan a szállitás, de még is olly tetemes öszvegre rugott, hogy vállalkozását jövőre nem folytathatja, mert a franczia hajók tudván használni az ausztriai hajók nyomasztó helyzetét, olly magas szállitási bért kértek, hogy az csak kevéssel legyen olcsóbb, mint a mennyibe az ausztriai hajók magas vámfizetés miatt a szállitást eszközölhetnék. Következés ebből az, hogy az ausztriai hajók elvesztik a fuvarbért, mi nagyobb vállalkozásoknál több ezrekre megy, és végre a magyar dohány is ithon marad a termesztőnek kárára, — mert nem lehet a költséges fuvarbér miatt kiállani a concurrentiát más nemzetek termesztőivel, kik bár távolabb laknak Francziaországtól mint mi, még is tulajdon hajóikkal olcsóbban eszközölhetik a szállitást — nem levén ezekre olly magas vám szabva, mint az ausztriai hajókra.

Tudomásunkra vannak azon viszonyok, mellyek Franczia-ország s Europa többi hatalmasságai között, s igy közöttünk, mind ezen század második évtizedében, mind 1830tól óta fönt forogtak. No már kérem: ki hiszi azt, hogy ezen bonyodalmakban ne lehetett volna az ausztriai kormánynak Francziaországgal olly szerződést kötni, melly a kereskedésre nézve csekély concessiókat foglalna magában, vagy legalább ne lehetett volna kieszközleni azt, hogy a franczia kormány részére dohányt szállitó hajók, a franczia kikötőbe csekély vám mellett evezhessenek.

Hasonló hibás politikának áldoztatott föl a Duna-torkolat a fekete tengernél. Ezen folyamnak kulcsa, melly az ausztriai birodalom testének életere, hibánk, és mulasztásunk miatt orosz kezekben van. Ezen kivül kihagytuk magunkat szorittatni az orosz kormány által, minden befolyásból, mellyet az aldunai tartományok irányában helyheztetésünknél fogva gyakorolhatnánk.

Fölfogásom szerint nem abban áll a bölcseség, hogy miután az absolutisticus elvek föltartása végett Portugalliában, és Spanyolországban milliókat költének, most a csata veszte után nem küldünk követet Madridba. S ha Spanyolországba nem akarnánk mindaddig követet küldeni, mig a Don Carlosra elköltött millfók, azon költségnek megkiméléséve, mellyben ezen diplomatikai érintkezés kerülne, kipótoltatnék, ugy valóban sokáig nem lesz az ausztriai monarchia Madridban képviselve, holott ezen országnak állapota fölötte fontos, mert Franczia és Angolország közti vetélkedés miatt van benne lehetőség, hogy Europa hosszu békéjét fölzavarja. Egy illy háboruból pedig mi helyheztetésünknél fogva szárazon és közönyösen ki nem bújhatunk, pedig nekünk mindenek fölött békére van szükségünk."

Fölemlitvén ennekutána Porosz és általában Németország irányában követett politikát, ugy szinte Ausztriának a sveiczi és olasz ügyekbeni befolyását, igy folytatja beszédét:

„De tagadhatlanul hasonló szellem lengi át Ausztria belpolitikáját, és ezen irányban kormányozza a monarchia minden népeit.

Galicziáról, és az ottani eseményekről hallgatok, mert föltettem magamban, hogy ingerültség nélkül fogom vezetni előterjesztésemet, s én az általam rosszallott politikának megváltoztatását, és kiengesztelést kivánok."

Itt áttér a legujabbi csehországi viszonyok taglalásába is, s azt mondja: „Az alkotmányos fogalmak és nézetek tisztultak, s a népek higgadtak annyira, hogy most már csak olly alkotmányos jogokat, és szabadságot követelnek, mellyek a trónokat nem csak nem veszélyeztetik, sőt érdekeiket, a birodalom szent kapcsával, a népek érdekeivel összecsatolván, és ugyanazonositván, rendithetlenné teszik.

Oda jutánk már, hogy a népek első lépésül kevés engedményekkel megelégesznek, de azon meggyőződésöket minden lehető alkalommal kinyilatkoztatják, hogy egyedül, s kizárólag alkotmányos szabadságban hiszik boldogságuk föltételét. És ezen meggyőződésöket tőlök elragadni nem lehet, sőt minden halasztása az alkotmányos jogok megadásának, ezen tiszta meggyőződésöket, és igaz hitöket erősiti.

Oda jutánk már, hogy Europa kisebb nagyobb hatalmasságai, még azok is, kik a szent alianczot, és az aacheni conferentiák végzéseit alkották, vagy az ezekben fektetett elveket kormányzási rendszerükbe fölvették, részint kényszeritve, részint belátva a körülmények változását, s fölfogva ezen kormányzási rendszerek veszélyeit, és tarthatlanságát, népeiknek kisebb nagyobb mértékben olly alkotmányos jogokat engedtek, mellyek az ezen téreni fokonkinti concessiókat ki nem zárva, a népeknek ezen iránybani progressio haladását biztositják.

És a dolognak ezen helyzetében, még mindig azon kormányzási rendszerhez, és elvéhez ragaszkodik, mellyeknek föntartásában kormánytársai is elhagyják. Még folyvást abban fáradozik, hogy a föntarthatlan absolutisticus épület leomlott falait alap nélkül ujra rakja.

Most térjünk hazánk viszonyaira:

Ezen egyetlen ország a monarchiában, melly kiterjedtebb alkotmányos jogokkal bir. És tagadhatlanul a magyarban fekszik a dynastiának legnagyobb támasza, és ereje. S mit látunk itt? folytonos küzdést a birodalmi kormánnyal. — Őseink, és atyáink, alkotmányos jogok védelmezése között születtek, és haltak el. Mi eddigi életünkben ennél egyebet alig tehetünk. És mégis sérelmeink tömege évről évre szaporodik. Majd fölébredve e nemzet hosszu álmaiból, a reform terére lépett, s az aristocratia példátlan resignatioval kiváltságait s szabadalmait késznek nyilatkozik a néppel megosztani, azért hogy alkotmányos jogait, és e nemzetnek alkotmányos utoni haladását biztositsa. Illy üdvös czélnak elérése végett a nemzet képviselői hosszu orsz.gyüléseken keresztül fáradoznak, országos és kerületi választmányokban munkát munkára, törvényjavaslatokat törvényjavaslatokra tetéznek, és a nemzet hő kivánataival egyesül a fejedelmi atyáskodó akarat is, mint ez a királyi előadásokban nyilatkozik, — s mind e mellett is, e nemzet nem haladhat, nem mehet semmire, mert birodalmi kormányunk, mellynek kezében van minden hatalom, velünk ellenkező irányban akar haladni. Hasonló hazánk sorsa azon sajka helyzetéhez, mellynek kormányosai éjszakra, evező legénysége pedig délre igyekszik, hasztalan fú a legjobb szél, hasztalan minden munka, és fáradság, mert azok, kik a kormányt tartják, nem az összes hajós népakarata többségének kifolyásai s kormányzási rendszerükről a népválasztottinak nem felelősök. Azon akadály tehát, melly e nemzetet alkotmányszerü haladásában gátolja, kétségtelenül a birodalmi kormány supremátiájában, és annak absolutisticus kormányzási rendszerében, és különösen abban fekszik, hogy az 1790: 10 t.czikk nem valóság.

De ki kell mondanom más részt azt, hogy alkotmányos jogainkon ejtett sérelmeinket, és általában minden olly aggasztó intézkedéseket, mellyek a törvényhozás mellőzésével, organicus alkotmányos életünket fájdalmasan érintik, a magyar alkotmánynak kell tulajdonitani, mert a magyar kormánynak kötelessége ismerni törvényeinket és alkotmányunknak nemcsak lényegét, de részleteit is, és annyi negativ hatalma mindig van és lehet, hogy a birodalmi kormány által czélzott, alkotmányunkat sértő intézkedések teljesitésétől közremunkálását tagadja meg.

Mi Pestmegye követe által előszámlált és a magyar kormány által ujabb időkben elkövetett aggasztó intézkedéseket illeti, ezekre nézve vele egyetértek; én sem kivánom jelenleg ezeknek részletes sérelmi tárgyalását, elégnek tartom, ha a fölirásban mindezekre nézve maga a dolog, a tagadhatatlan tények megemlittetnek.

Azon nézetét azonban Mosony nagy követének, hogy a fölirás egyedül köszönő föliratlegyen, és semmi más keserü bele ne kevertessék, mert csak igy érhetünk el sikert, egyátalában nem osztom, mert ha a magyarnak nyomasztó helyzete attól függne, hogy az első föliratkizárólag köszönő formában szerkesztessék, ugy e haza fölött már régen a boldogság angyala lebegne, mert tessék csak fölütni az orgyülési iratokat, hány tisztán köszönő föliratokat fog ott Mosonynak érdemes követe találni. De egyébkint nem is akarunk mi keserüt bele keverni, csak az igazságot, mellyet el nem hallgathatunk, akarjuk a legkiméletesebben szeretett fejedelmünk előtt kimondani.

Mi különösen az administratorok kérdését illeti; erre nézve meg kell jegyeznem, hogy nem kell csodálni, hogy mi a törvényes főispánoknak törvényes eljáráson kivüli elmozditását, és az administratoroknak olly sürü alkalmazását aggasztó körülménynek tekintjük, mert ezekben látja szabad alkotmányos életének garantiáját, és ugy tekinti ezeket, mint szabadsága ellen annyiszor megpróbált megtámadásoknak őreit. 1825. még alig neveztettek ki néhány administratorok, s már a nemzet fölszólalt, és ezeknek megszüntetését sérelmek, és kivánatok között a főrendek beleegyezésével tett fölterjesztésében 36ik szám alatt ő felségétől kérte, s kivánta. Mennyire szélesebb alapra terjesztetett ki most, ezen administratori rendszer, mennyivel sürübben neveztettek ezek ki most, mint 1825ben, — s hány főispánok fosztattak most meg hivataluktól, minden törvényes eljárás, és kihallgatás nélkül, mi 1825ben mind nem történt, és még is a t. RR. hallgatni akarnak, és még is ezen tábla, mint a megyék képviselői, e tárgyról szólani sem kiván, még azt sem akarja mondani, hogy mind ezen intézkedések, a törvényhozás mellőzésével történtek, — azt hiszem az 825diki eljárás után hallgatni most a legnagyobb következetlenség lenne, mit az országgyülése valaha elkövetett. A tekintetes KK. és RRké az esdeklés, a népé az itélet. — Egyébiránt én a sérelmi tárgyalást most mellőzni kivánván, csak e tárgynak törvényes szempontbóli oldalára kivánom a t. Rendeket figyelmeztetni. —

1ször. Hogy a főispáni hivatal törvényeink értelme szerint olly magas méltóság, hogy azokat törvényes eljárás nélkül a megye kormányától elmozditani nem lehet, és ezen hivatalnak állása nem csak az 1723: 56 törveny czikkben alápszik, de ezen kivül az 1536: 56 és 1548: 66. törvényczikkelyek nyiltan kimondják, hogy a főispánokat csak azon esetben lehet hivataluktól elmozditani, ha hivatalaikkal visszaélve ellenök igaz panaszok támasztatnak a megyéknek rendei által, de akkor is ezen törvények törvényes eljárást parancsolnak, és azt mondják, hogy comperta prius veritate, et exaudita etiam altera parte fosztathatnak meg a megye főkormányától.

2szor. Hogy az administratorok törvényeinkben ismeretlenek, sőt ezen hivatalok törvényeink szellemével, és világos értelmével ellenkeznek is. Mert az 1554: 19ik törvényczikk azt rendeli, hogy ha a főispánok a megyékben hibáznak, azonnal neveztessenek ki „illico creentur." — A törvény tehát helyettesekről nem szól, sőt az 1638diki 33 törvényczikk azt mondja: hogy ha az örökös főispánok a törvényes tökéletes kort még el nem érték, a megye kormánya nekik által ne adassék, azt azonban a törvény nem mondja, hogy helyettök a megyének kormányzása administratorokra bizassék.

Az 1578diki 4 törvényczikk pedig nyiltan rendeli, hogy azon esetben, ha a megyéknek főispánuk nincs, a megyéknek administratioja s igy kormányzása az alispánokra bizassék, ezen törvényczikk tehát az administratorokat tökéletesen, s nyiltan kizárja, s én t. KK. és RR. most többet e tárgyhoz nem szólok, hanem fölszólitok mindenkit, hogy a dolognak ezen törvényes szempontból vett oldalára feleljen ha tud, és csak azt jegyzem meg: hogy be levén ezuttal bizonyitva az administratorok törvénytelensége, ha csakugyan a kormány tiszta szándokból indulva ki, a megyei administratiót akarta segiteni és javitani, nem lett volna neki szabad, illy alkotmányos organicus életünkbe vágó intézkedéseket egyoldalulag a törvényhozás mellőzésével eszközleni.

Azonban hasonló nisus mutatkozik azon önkénytes eljárásában is, melly szerint Horvátország provincialis gyülését, nem tekintve a fönálló gyakorlatot, a törvényhozás mellőzésével egy rendelettel akkint rendezte, hogy onnan számos tagokat kizárt, és azon szavazati jogaiktól, mellyeket az illetők ember emlékezetétől fogva gyakoroltak, önkénytesen megfosztott.

Hasonló alkotmányellenes nisus mutatkozik azon tettében is, melly szerint a mult országgyülésen hozott vallási törvényeket, az országosan egybegyült KK. és RR. a görög nem egyesült vallásuakra is kiterjesztetni kérték. Akkor azonban a törvényhozásnak eme kivánata nem teljesithetett, hanem alig mult el egy pár év, már is ezen vallástörvények egyoldalu kormányrendelettel a görög nem egyesültekre előbb ugyan kiterjesztettek, majd ismét ezen engedmény a mint önkénytesen adatott, ugy önkénytesen meg is szorittatott.

Mind ezeket tehát, azokkal együtt, mellyeket Pestnek érdemes követe előadott, az adresban megemliteni kivánom nem mint sérelmeket, de mint a kormánynak olly aggasztó intézkedéseit, mellyek a törvényhozásnak illetékes mellőzésével tétettek. Nekem sincs kedvem e nemzetnek sebeit fölszaggatni, biztositassék a nemzetnek jövője, szüntettessenek meg az aggasztó intézkedések, s én a multat feledni fogom, ellenkező esetben azonban azt hiszem, hogy e nemzetnek jobbjai, kikhez megvesztegetés nem fér, alkotmányos szabadságunkért (e helyen) vivni fognak.

A mi végre az országgyülést illeti, erre nézve bátor vagyok figyelmeztetni a t. KK. és RR. hazánknak azon helyzetére, melly szerint az előadott akadályok miatt Europa többi civilisált nemzeteihez képest minden tekintetben annyira elmaradtunk. Előttünk annyi a teendő, hogy háromévenkint összegyülve e nemzet ezekből soha ki nem bontakozik. És az évenkinti országgyülést, a békés utoni átalakulás lehetőségével összekötve látom, s ezért a monarchia consistentiája, a dynastia, és szeretett hazám érdekében pártolom."

Előleges rövid közlés.

Pozsony, november 26. és 27kén.

11ik és 12ik kerületi ülés. A 11ik kerületi ülésben még mindig a válaszfölirat fölött folyván a vita, ez nap be sem fejeztetett. Szónokoltak: Simon Pál, Jankovich Gyula, Somsich Pál, Mericzay Antal, a baranyai inditvány mellett. Ujhelyi Sándor, Jozipovich Antal, Rutkay István, Rakovszky Móricz, Tarnóczy Kázmér, Bónis Samu, a pesti inditvány mellett; Hunkár Antal, csak saját nézeteit beszélte el, mellyek utasitásával ellenkeznek. Széchenyi István. Hosszas, capacitatióra szánt jeles beszéd után, egy közvetitő inditványal lépett föl, mellyben a fölirat 2ik részében kijelentetnék ugyan, hogy az ujabb időkben történtek olly jelenetek, mellyek a nemzet aggodalmát fölköltötték, mindazáltal a hálás örömnek e pillanatában, arról jelenleg feledkezni kivánnnak, föntartván jogukat, még ez országgyülés lefolyta alatt, azokról részletesen tanácskozni, s azokat ő felsége k.k. szine eleibe fölterjeszteni sat. sat. most azonban — azonnal bebocsátkozandnak a k. k. előadások tárgyalásába... Ez inditvány a conservativek által mint közelitő a baranyai helyett elfogadtatott. A 12ik kerületi ülésben Horvátország követének terjedelmesebb beszéde, mellyet annak idejében közlendünk, s Kossuth Lajos rövid felelete után gróf Széchenyi István tegnapi előadására, szavazásra került a dolog. A kérdés volt: mosonyi vagy pesti inditvány e?. A mosonyi inditványt pártolták: Sáros, Szatmár, Szepes, Bereg, Csongrád, Temes, Torontál, Krassó, Soprony, Bars, Hont, Győr, Veszprém, Baranya, Esztergom, Mosony, Tolna, Árva, Bács, Pozsega, Szerém, Verőcze, Horvátország, a káptalanok és jászkunkerület. A pesti inditványt pártolák: Abauj, Zemplén, Ung, Szabolcs, Gömör, Borsod, Heves, Torna, Ugocsa, Bihar, Marmaros, Békés, Csanád, Arad, Pozsony, Nyitra, Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Somogy, Zólyom, Fejér, Pest, Turócz, Turop. és hajdu ker. A kir. városok nem szavaztak. Trencsén megye pedig, azt adván elő, hogy a pesti inditvány tulszárnyalja utasitását, a mosonyi pedig azon innen marad, tehát nem szavaz. Igy tehát Pest inditványa 26 szavazattal 23 ellenében elfogadtatott, mire megjegyzendő, hogy ha a szavazás titkosan történik, több megyék, valamint Trencsén is bizonyosan Mosonnyal, mint utasitásukkal közelebb állóval szavazandnak, s akkor a világos majoritás Mosony részén van. Ez azonban jelenleg ellenkezőleg történt; hogy miért: okoskodjék fölötte kiki saját belátása szerint.

Gróf Széchenyi István inditványa a válaszföliratot illetőleg.

„Hálás elismeréssel fogadták az ország Rendei ő felségének azon atyai elhatározását, melly szerint a nemzetiség szent ügyét magasztos személyében a fejedelmi székre emelve, mindazt, mi e részben a nemzetiség érdekében hátra lehet, eleve mintegy szentesiteni méltóztatott, — s ennek folytán

Örömmel fogadják az ország Rendei ő felségének a törvényhozás tárgyalása alá bocsátott k. k. előadásait. A nemzet hálájának maradandó emlékeül sietnek mindenek előtt alázattal kijelenteni: miként a föntisztelt k. k. előadások első pontjában kitüzött nádorválasztásra vonatkozólag, nem lehetett az ország Rendeire megnyugtatóbb érzés annál, hogy ugyanakkor, midőn az ország törvényes jogait s méltó reményeit biztositani törekedett, egyszersmind ez által a felséges uralkodóház iránti törhetlen hűséggel páros ragaszkodását is bizonyitni illy dicső és ünnepélyes alkalma lön.

És épen azért az ország Rendei, szeretett fejedelmük iránti hü ragaszkodásukat mindinkább bebizonyitandók, a fiui őszinteség mint szintén alkotmányos jogaikból folyó kötelességök ellen vétenének, ha a legjobb fejedelem előtt eltitkolnák, miként azokon kivül, mellyeket a mult országgyülésekről az ország Rendei ő cs. k. apost. felsége elébe már fölterjesztettek, a közelebbi idők eseményeinek sorában ujabban is tüntek föl jelenetek, mellyek a nemzet alkotmány-szerető keblében féltékenységet és aggódást ébresztenek. Azonban szentebb az ország Rendei előtt a pillanat, ünnepélyesebb az alkalom, semhogy szándékuk vagy céljuk lehetne érdemlegesen fölhozni azokat most, és igy ép akkor, midőn ő felsége k. k. előadásaiban nagy részben a nemzet valódi szükségeivel találkoznak.

Az ország Rendei tehát kijelentvén, miszerint azokat, mellyek a nemzetnek fejedelme előtti őszinte fölszólamlását a szokott tárgyalások után szükségessé teendik, még ez országgyülés folyama alatt föl fogják terjeszteni, az érintett k. k. előadások tárgyalásába beereszkednek, e közben azonban ő felsége magas figyelmét már most mély tisztelettel arra fölhivni sietnek, miként meggyőződésük szerint a haladó kor igényei mulaszthatlanul követelni látszatnak, hogy a nemzet gyakoribb alkalmat nyerjen időszerinti czélszerü alkalmazására azoknak, mellyek a kellő percz elmulasztásával eredményhez ohajtott sikerrel alig vezethetnek, — s ennélfogva önként kivánatossá teszik ugy a törvényhozás, mint a végrehajtó hatalom érdekében az országgyülésének évenkint az ország központján Pest városában gyakorlatba veendő tartását, már csak azért is, hogy ekként az 1790: 10. t. cz. értelmében a törvényhozás és végrehajtó hatalom között szükségelt összhangzás könnyebben kieszközöltethessék."

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Zalából. Zala-Egerszeg. November 15én. — Elnöklendő veterán első alispánunk terembei léptekor megéljeneztetvén, a rendekhez intézett azon bizalmas nyilatkozattal foglalt helyet, mellyel reményét fejezé ki: hogy a jó rend s kellő figyelem elnöklete alatt sem fog hiányzani; mire nézve miután a karok megnyugtató válaszát vette, előadá: hogy bár sok tárgy van, melly haladék nélküli elintézést igényel, ugy hiszi azonban a rendek kivánatát teljesiteni, ha mindenek előtt követ urak első jelentését közlendi; mire ugyan csak kiváncsiak is levén, egészen fül lettünk, ritka figyelemmel hallgatván az olvasást odáig, hol a fölovászmester tisztében való kivont karddali eljárása említtetik; mert itt a fülek eddigi feszült hallgatását a szájak kitörő zugása váltá föl: megéljenezvén Batthyány Imre ő nagyméltóságát szerette főispánunkat. — A nádori esküforma fölolvasásánál H. J. k. megjegyzé: hogy az nem kielégitő, hogy a nemzet jogait, az ország érdekeit nem képviseli; melly észrevétel köztetszést nyervén, határoztatott: követ urak egy olly esküforma készitésére utasittatnak, melly a fejedelem, nemzet és haza érdekeit világosan tárgyazza. — A kir. propositiok fölolvasása után szót emelt D. F., azokat szivből üdvözölvén mint ollyakat, mellyek egy ohajtott jobb jövendő magvát magukban rejtvén, ha a kormány logicai következetességet tart, Magyarország üdves democratikai átalakulását eszközlendik. Aztán földicsőitő az ellenzéket, mellynek legfényesebb győzelmét a kir. előterjesztésekben látja, midőn most az ellenzék szellemében, annak nyomán maga azon legmagasabb hatalom azt, sőt többet nyujt földolgozási anyagul az országos rendeknek, mi nem sokkal ezelőtt általa vétkül rovatott föl azoknak, kik azt nyilván ohajtani bátorkodtak; miért nem kevesen keserü napokat éltek; csak az örökváltságot hozza föl, mellynek megpenditői forradalmi szenvről vádoltattak. — Győztesnek állitja igen is az ellenzéket; mert szerinte sokkal fényesebb győzelem elleneit, nézeteinek, elveinek helyeslésére, elfogadására moraliter kényszeriteni, mint egykét szavazattal a másik pártot fölülmulni. Tehát kizárólagos ellenzéki győzelmi ünnep?! No no, szabad legyen a kivilágitásnál nekünk is látni. Mi is ismerünk egy férfiut, ki a propositiokban az általa hintett magnak csiráira tán több joggal ismerhet, mellyek nehogy ügyetlen kertészi kezek közt koczkáztassanak, maga is a közmunkások sorába vegyült, a mutatkozó veszélyektől megóvandó növényeit. S hisszük, hogy a létre jövendő törvényekben inkább megtestesitve fogja látni eszmeszüleményeit, mint az elhamarkodott ünnepet-rendezők. Megjegyzé aztán a szónok: ohajtaná, hogy a tanácskozások a mult országgyülésen megszakadt fonalat fölfogva, folytattatnának; és hogy a kormány a helyett hogy a már megvitatott tárgyakat ismét kitüzi, azokra inkább nézeteit közölné. — Végre: hogy a propositiok illy korszerüek levén, mindenre kéri a karokat, engednének követeiknek tágasb tért s a részletes utasitások kérésétől mentenék föl azokat, hogy a nagy czél eléréso ne gátoltassék. Mi egyes pontjait illeti — ezekre utasitás levén, kevés észrevétele van. A nádorválasztást illetőleg ohajtotta volna, hogy Zala utasitása nyomán kijelölés utján történjék; de örül még is, hogy a választás olly férfiura esett, kihez a hazának annyi reménye kötve van. A börtönöket, szerinte a büntetés nemeinek tudása előtt is épithetni. A vámokra nézve követeink alkuba ne bocsátkozzanak. A kormánynak a visszacsatolt részek iránti nyilatkozatában egy nagy lépést lát előre; mert azt ugy tekinti, mint számadást, mint mentséget a kormány részéről, miért nem hajtá eddig végre a hozott törvényt s ezt a követek figyelmébe különösen ajánlja, irányul annak idejében használandót. A rendre nézve: ezt ő is ohajtja, csak hogy az a nyilvánosság rövidségével ne történjék, mert szerinte akkor igen drágaáron vásároltatnék meg. — A megye állapotáról jelentésből örömmel értettük Csillag Ferkő és czimboratársainak Sümegen föladás utjáni történt elfogatását; mind a följelentő, mind az elfogók megjutalmazása határoztatott. Csillag Ferkő Veszprémben, hol gonosz merényei számosbak, most az ottani fogházban ártatlanságban éli napjait. Sajnosan értettük ellenben gyászos esetét két csácsi egyénnek, kik a házi ur egyenes tilalmának daczára, a forrásba indult musttal telt pinczébe menni merészkedvén, vakmerőségök áldozatai lettek; mi óvásul közöztetni rendeltetett. — Következett a budget; sajnosan értettük itt is, hogy az idei adó a tavalit jóval fölülmulva, maga a házi adó 197 ezer p.ftra rug, melly fölszökkenést a tavali 55 ezer deperdita leginkább okozza; résztvevő sajnálkozások nyilvánultak; a sok beszédnek eredménye lön: az adózó nép értesittetni fog, hogy adójának ez évi növekedését a drágaságnak tulajdonitsa. Nekünk pedig B. I. zalai freivilliger osztálya jutott eszünkbe. Tisztelet becsület de igazság is; vannak, kik adott szavukat teljesiteni lelkiismeretes kötelességnek tartják, s ezek most már méltánylást érdemlenek; de az is igaz, hogy az önkénytes adó sokak előtt nevetség, mások előtt vonakodás tárgya lett, egyik nem fizet mert nem akar, a másik, mert nem kérik; ha a gyümölcs érettsége előtt szakasztatik le, izetlen s hamar rothadásnak indul. Azután a megyében levő dzsidás ezredosztály dislocatioja jött szőnyegre, mi az adózó nép érdekének deferálva végeztetett. Ezt követé P. F. heves panasza a lisztlopók, akarom mondani, a gabnalopók ellen, s ezen molnári visszaélés egy malom zörejénél nem kisebb roszaló zugást idézett elő; több panaszos fölszólalások után, ezen mindnyájunkat érdeklő ügy rendszeres elintézés végett a már kinevezett választmánynak adatott ki; mellynek intézkedésétől örömest minden jót reménylünk. — 16kán több helytartósági leiratok tárgyaltattak. Közben M. P. kesergő hangon szót emelt, mi egész figyelmünket magára voná; elmondá: hogy a sümegi sirkertet meglátogatván, egy siremléket kerestek szemei, melly azonban föltalálható nem volt; s midőn már már oda hagyandó a holtak néma hazáját, kifelé indult, egy töredezett feketeszinü fakeresztbe botolva, azt fölemelé s benne keresett tárgyát lelte. A fölemelt töredék Kisfaludy Sándor nevét viselte. Meghatólag szólva nézett most körül a szónok, kérdve a rendeket: nem érdemli e megyénk e koszoruzott fia, ki hazánkat, nemzetünket, ennek hajdanát olly páratlanul megénekelvén, dicsőité; ki e mellett a köztanácskozásokban is részt vett, hogy neve egy hozzá illő emlékkel örökitessék? határoztatott: aláirási iv fog köröztetni, mellette három förangu urnő meg fog kéretni, hogy koszoruzott költőnk porló földi maradványainak sirja fölé emelendő emlék készitésére elégséges pénzösszeget gyüjteni kegyeskedjenek. Elvárjuk, mi sikere lesz e rögtönzött vállalatnak. Ezután egy öreg tbiró emelt szót, szinte panaszkodólag, kérve a rendeket: hogy a balaton-melléki hegységvédelemről ugy intézkednének: hogy ott nemes és nem nemes által fizetendő örök egész évre rendszeresitessenek, mi által sok pincze-töréseknek s egyéb károknak eleje vétetnék. Intézkedés igértetett. — Olvastatott ezután Veszprémmegyének az országgyülési hallgatóságot rendező levele, melly, bármilly czélszerüleg kiván intézkedni, még el sem olvastatván, már pecsovics-szellemünek, azután botrányosnak neveztetett, végre még is egy mindig talpraesetten szóló tbiró arra figyelmeztető nyilatkozatának következtében, hogy Veszprém hatóság, tehát vele mint illyennel komolyan kell é-

rintkeznünk, határoztatott: megiratik Veszprémnek, hogy Zala a nyilvánosság árán rendet nem ohajt. Az esztergomi primás ő herczegsége halálát közlő levél részvéttel fogadtatott. Jövő évi első közgyülésünk február 21dikére tüzetett.

VIDÉKI HIREK.

Nagyszombat. nov. 4én. Szive emelkedik örömében az embernek, midőn hallja, vagy a nyilvános közlönyökben olvassa; miként szeretett honunk boldog jövőjének elébe, nem csak az évtizedek tapasztalásaiban gazdag férfiak; hanem az egyház és haza reményei is szent érzelmekkel teljesen vetélkednek dolgozni, a haza lelkesb ifjai is apáik példáján tanulva, megértvén korunk szükségeit, a hon százados mulasztásait, más üdvös vállalatuk mellett testületekben egyesülten összetett vállal s pontositott erővel sietnek küzdeni egy jobblét után. Illy társulatok sorában diszlik papnöveldénkben már nehány éve megalakult M. egyletünk is, szeretett atyánk főtiszteletü Szemes György főigazgató pártfogása, és hathatós gyámolitása alatt, melly nem csak fönállását tudatá a t. közönséggel, hanem első föllépésében már fáradsága gyümölcsével is kedveskedett. Társas életünk jelen állapota a legszebb jövővel biztositja a tagokat, mi a küzdelemben nem csekély ösztön. Első gyülését october elején főtisztelendő főigazgató ur jelenlétében nyitá meg; ki tettregyulasztó szavaival hathatósan buzditá a tagokat szerencsésen megkezdett vállalatuk folytatására; ezen és következő gyülésekben több érdekes tárgy került szőnyegre vitatás alá, millyen a tavali kétizben kinyomott példányok hova küldettetése, valamint az érte bejött vagy még várandó pénzmennyiség; mivel pedig a tavali munkálatok nagyszámu példányaiból még nehány fönmaradt, egyket helyre aláirási iv küldettetni rendeltetett. Tekintetbe véve továbbá az iskola azon meleg részvétet, mellyet a mult évi két kiadása „korszerü erkölcsi iratok czimü“ munkája által a közönség pártolásában talált; de tekintetbe véve ama hiányt is, melly virulásnak indult irodalmunk mezején, a czélszerü könyvek dolgában még olly szembetünő, a megkezdett vállalatot folytatandó, ez évben a keresztes hadak történetét adandja, mi valóban szerencsés ötlet, miután irodalmunk e tárgyban alig bir különös könyvecskével.

Adja Isten hogy a szilárd akaratot az ég malasztja kivihesse! Megemlitendő még, miszerint az iskola hogy herczeg primásunk elhunyta fölött mély fájdalmait legalább némileg kijelenthesse, f. h. harmadikán gyászünnepélyt ült, melly alatt két lelkes tag a hála forró érzelmeitől melegittetve a nagy elhunyt életrajzát bánatos szavakba foglalva, mondhatjuk jelesen szónokolt, mihez gyászének is járult. E tekintetben főtisztelendő Prunyi József kanonok october 21én kimeritő remek latin fölolvasást tartott számos hallgatóság jelenlétében. R.

Vegyes ujdonságok.

(Nádor ő fönsége) Geibel Károly pesti könyvárust udvari könyvárusává nevezte ki.

(Nemzeti szinházunk) drámai és operai személyzete jövő januárra Pozsonyba fog fölvitetni, helyette addig vidéki szinészekből alakitandó társulat iránt, melly a fővárosi közönség élvét pótolja, már van gondoskodva. A helybeli bérlők egy hónapi járandóságukat visszakapják a pénztárból. Pozsonyban 12 drámai és 8 operai előadás leszen, azután visszatér minden a régi kerékvágásba.

(Hugó Károly) ismét uj szinmüvet irt Czime: Bölcsek köve.

(Pestváros) nagymarosi köbányájában e télen át tömérdek négyszögü követ fognak vágni, hogy tavasz kezdetével azon utczákat, mellyek négyszögü kövekkel kirakva még nincsenek, azokkal kiköveztessék; — reménylüjk, hogy az illetők figyelmét ez alkalommal az ujvilág- s zöldkert-utcza is magára vonandja.

(Az „epigramm“ helyett) „édélcz“ szó ajánltatik. E szó — szerintünk — ép olly szerencsés találmány, mint a „rhum“ magyaritása, mellyet valaki rögtönözve „szeszresz“-nek keresztelt, mivel — ugymond — szeszes is, s az ember torkát is nagyon reszeli.

(Kuthy Lajos) „Hazai rejtelmek“ czimü regényéből már a X. XI. XII. és XIIIdik füzet is megjelent, s kapható. Ára egyegy füzetnek 40 pkr.

(Hogy Daguerre dicső találmánya) mennyire fog még tökélyesülni, azt senki meghatározni nem tudja; már is olly haladásokat tön, mellyekre föltalálásakor senki távolról sem számitott. Közelebbről hirdeti egy St. Louisban megjelenő lap, hogy egy ottani müvésznek sikerült egy villámsugárt daguerreotyppal levenni és pedig olly tökéletesen, hogy egyszersmind a legbámulandóbb körvonalakban myriád csőcseppeknek is képöket vevé. Ezen cseppeknek tökéletes gömbalakjából megitélhetni, milly csodálandó gyorsasággal kellett a levételnek történnie.

(Amerikában a telegraphok) nem csak üzletekre, hanem tudományos czélokra is használtatnak már; igy Espy tanár, a viharok keletkezése és képzése elméletének alapitója ugy intézkedett, hogy keletről minden vihar elég jókor tudtul adatik nyugoton arra, miszerint a tengerészek ideje korán megóvhassák magukat minden vésztől, s még eléggé kedvező pillanatban kikötheszenek.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. A királynő a cortest a senatus palotájában nov. 15én személyesen nyitá meg. — A moderadopártbeli követek előkészitő gyülésében 114 követ volt jelen; az elnökséget Martinez de la Rosa vitte, ki megnyitó beszédében történeti rajzát adá mind annak, mi a cortes fölfüggesztése óta történt. Részletesen előadá, mit tön azóta a választó bizottmány, s a nyilvános moral nagy s ünnepélyes manifestatiojának czélszerüségét támogatá; ezután a jelöltek választásához fogtak, elnökül: Mon, al-elnökökül: Rios Rosas, Santiago, Tejada, F. Arteda és Gonzales Romero; titoknokokul pedig: Tastura és La Fuente Alcantara választattak meg.

A kormány — mint beszélik — Narvaez tábornoknak királyi engedelmet adott a legközelebbi hat hónap alatt külföldön utazhatni.

N.Britannia. London, nov. 18. Az előre bocsátot királyi proclamatio következtében az uj parliament ma délutáni 1 órakor nyittatott meg. Azon hir, miszerint az ülést maga a királynő személyesen nyitandja meg, számos népet csődite össze. Azonban a hir nem valósult. Az alsóház pálcza-vivője sir Augustus Clifford mindjárt 2 óra után az alsóházban megjelent, hol a ministerek közől már többen és számos alsóházi tagok valának jelen, és a lordbiztosok megbizásából az alsóházat a felsőházbani megjelenésre fölhivá, hogy a parliament megnyitásrai királyi bizomány fölolvasását meghallgassa. Miután ez megtörtént, az alsóházi tagok teremükbe visszavonultak s szónokválasztáshoz fogtak. Seymour lord, az előbbi szónok Shaw Lefevre, isméti megválasztását inditványozá; s a fölötte tartott dicsbeszéd a ház minden oldaláról tetszéssel fogadtatott. Smith ez inditványt szinte pártolá, sőt miután az, a tulzó toryak: Bentinck lord és sir R. Inglis által is elfogadatott, Shaw Lefevre egyhangulag s tartós tetszési zaj között szónokká választatott. Megköszöné a reá halmozott dicséreteket, szentül igéré, hogy kötelességét hiven s részrehajlatlanul teljesitendi. Russell lord a megválasztottat szinte üdvözlé s a háznak másnap déli 1 óráigi elhalasztását ajánlá. Mi alatt a felsőházban a királyi bizomány fölolvastatott, Russell lord több alsóházi taggal különösen Bentinck lord és sir R. Inglissel hosszabb ideig társalgott.

Tegnapelőtt a külügyek hivatalában cabinetitanács tartatott, hol Russell lorddal az egyes ministerek tartósan értekeztek. Tegnap Russell lord Chesham-Place — lakában szokászos cabineti lakomát adott.

Jelenleg terjengő hirek következtében dr. Philpott, ki a királynőnek s Albert herczegnek Cambridgebeni létekor al-kancellári tisztet viselt, a walesi herczeg nevelőjévé nevezteteti. Annyi bizonyos, hogy Windsorba meghivatott s kétszer evett a királyi asztalnál.

Franciaország. A franczia-sveiczi határszélekről, nov. 19. A franczia követség titoknokának küldetése, kinek számára Boisle-Comte a szövetségi seregek főparancsnokától szabad kiséretet s útlevelet kivánt, s mit, mint tudva van, Dufour megtagadott, közbenjárási ajánlatokat idézett elő, mellyek a luzerni kormánynak a franczia cabinet részéről tanácsoltattak. A külügyek ministeriuma részéről hivatalos óvást várhatni, mellyben a szövetségi gyülés a cantonalfölségi jogokbai beavatkozás miatt kérdőre vonatik.

A sveiczi kath. cantonok segélyezésére kibocsátott fölhivás óta az „Univers“ állandó rovatul aláirási lajstromot tartalmaz, mellynek élén Montalembert gróf 300, Chateaubriand és Recamier asszonyság külön 20 frankkal állanak s kivülök még számosan. Az első három aláirási lajstromban 6463 frank van följegyezve.

Párisban azt beszélik, hogy a Freiburgban volt jezuiták az itteni kormány által fölhatalmaztattak menedéküket Francziaországban kereshetni. A kormány rendkivüli futár által tudósitást kapott, miszerint a luzerni hatóság a freiburgiak példáját követve a szövetségi gyülés alá vetendi magát.

Az uj postaszerződés London és Páris közt — mint mondják — a napokban megköttetett; Francziaország részéről Dejean gróf, Anglia részéről pedig Clanricarde marquis által iratott alá. —

Luzy-Desportes kisasszony nov. 17-én délutáni 4 órákor ismét szabad lábra állittatott s pedig birói itélet következtében, mellynélfogva a Praslin herczegnőn elkövetett gyilkosságban részt-venni nem találtatott.

E napokban állott az ifju méregkeverőné Lahosse (ki atyját, anyját s növérét hidegvérrel föláldozá s az egész bünt szeretőjére, ki az egészről egy szót sem tudott, tolá) a douayi törvényszék előtt s 20 évi fegyházi fogságra itéltetett.

Granier de Cassagnac az „Epoque“ volt szerkesztője Párisba visszatért, miután Rómában egy franczia lap alapitása tökéletesen meghiusult.

Olaszország. Nov. 15röl kelt nápolyi levelek szerint Santangelo, Ferri és Pietracatella ministerek leléptek. Ferri pénzügyminister helyébe Fortunato neveztetett ki.

Rómából nov. 16ról kelt tudósitás szerint a tartományi rendek — vagy a mint nevezik, az ujonan alkotott „consulta di stato“ — ülése nov. 16kán ő szentsége által megnyittatott. Előtte való nap ment végbe a követeknek a Quirinalbani ünnepélyies udvarlása. A pápa megnyitó beszéde fölött jövő alkalommal.

Sveicz. A berni nép lap Freiburgból következőleg ir: „A freiburgi sereg szelleme valóban derék vala, s a végső ellenállásra eltökélt. Néma kétségbeesés lepé meg őket, midőn az átadás s meghódolás visszavonhatlanul elhatároztatott. A tisztek közől többen zászlóikat tüzbe dobák, a katonák pedig fegyvereiket széttörék. — Fegyverszünet alatt Bollen waadtlandi zászlóalja és Eytel lövészosztályzata Cormernon sánczai felé előre nyomultak. A freiburgi tiszt — miután hiában hivatkozott a fegyverszünetre — „tüzet“ parancsolt, mire mintegy 20 waadtlandi részint elesett, részint megsebesittetett. A freiburgi tisztek, kiknek neveiket is fölhozhatnók, dicsően viselék magukat. A hadalku (capitulation) előtt egyetlen egy freiburgi őrállomás sem foglaltatott el.

Freiburg canton nov. 17kén ostromállapotba helyeztetett. Midőn a szövetséges seregek Freiburgba bementek 25 jezuita volt jelen s pártolójuk Marilley püspöknél találtak menhelyet, kik később ezen főpap közbenjárására katonai kiséret mellett az országból el ávolittattak. Ellenben Maillardoz és a különszövetség több főnökei vannak, kikkel szövetségi parancsnok a legnagyobb kiméllettel bánik.

Legujabb hirek szerint nov. 22kén délutáni 3 órakor Zug is megadta magát.

Igazitás. Mult számunkban Kossuth Lajos beszéde elején, a 73dik sorban „élére“ helyett olv. „illy térre.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 28kán: Mari, egy anya a népből. Franczia drama. Forditotta Czakó.

November 29kén: Limburgi vár, vagy a két fogoly. Franczia vigjáték 2 fiban, forditotta Komlóssy Ida, — és: a szép molnárnő. Franczia vigjáték 1 fiban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Mosony november 25én (pozs. mérő).
200-250 165-190 160-175 105-115 65-70 100-115
Miskolcz november 24kén (pozsonyi mérő.)
160-165 150-155 140-155 95-100 35-40 90-95

Dunavizállás. Nov. 27kén: 5′ 11″ 0‴ az 0 fölöti.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

601. szám 1847.

Csütörtök dec. 2.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán betenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemű hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 48. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. Halálozás. Sérelem-e a főispánok elnöklése a megyei törvényszékeken? — Országgyülési közlemények. (VIII. ker. ülés). — Főpapi jótékonyság. —

Külföld. Spanyolország. Sveicz.

Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a központi számvevő hivatalnál megüresült egyik számvevőtiszti állomásra Thoma Antal számjegyzőt érdemesité; továbbá számjegyzőkké Sebastianovich Imre és Herian Károly járulnokokat, járulnokokká Fait Vincze, Kanel Miklós, Belányi József és Stein János gyakornokokat léptette elő; Heinrich János, Czapkay Imre hivatali gyakornokokat pedig a rendszeresitett gyakornoki dijban részesité. — Nemkülönben a kincstári irattári hivatalban megüresült irnokságra Grobetty János járulnokot, s az imigy megürült járulnokságra Szochay Ignácz hivatali gyakornokot alkalmazá.

Nagyságos Fabinyi Teofil János kir. tanácsos, orvostudor, a szemészetnek a magyar kir. tudományos egyetemnél tanára, s ennek volt igazgatója, táblabiró és több tudományos társaságok tagja, munkás életének 57dik évében szélütés következtében 1847ki nov. 30kán meghalálozott.

Sérelem-e a föispánok elnöklése a megyei törvényszékeken?

A föispáni hivatal egyidős a vármegyék eredetével. Régi oklevelekben „comes parochialis,“ „comes castri,“ „judex castri“ czímmel illettetnek. Ők a megyei katonaság birái s fővezérei voltak, s ezeket tulajdon zászlóik alatt vitték táborba. Eleinte az igazságkiszolgáltatást vagy biráskodást egyenesen maguk személyükben vitték, később megsokasodván foglalatosságaik, udvar-biráik, a mai alispánok is itéltek helyettök, kik ismét „comites curiae parochiani,“ „comites curialis castri,“ s később „vice comites“ néven emlittetnek a régiségekben. Az 1222: 5, melly II. András országszabadságait megerősiti, 1231. diaeta 13dik czikke által is megujitatott (Vestigia comit. p. 98—123. Supplem. t.I. p. 82) mondja a viceispánokról „curiales comites parochiani nullum penitus discutiant, nisi populos castri sui.“

A föispánok birói hatalmukat gyakran a várnépség körén túl is a nemesi szabad birtokokban kiterjeszték, holott az tilos volt, mert az időben a nemesek perei, királyi, vagy pedig nádori, vagy végre országbirói (comites curiae regiae, = judices curiae regiae) elnöklet alatt nemzetségi birák közbejöttével láttattak el, ugyan azért az 1231 : 12 eltiltja őket az illy biráskodástól „comites parochiani praedia servientium et villas ecclesiarum non discutiant, nisi in causa monetae et decimarum“; tehát az adó, pénz és dézma dolgaiban biráskodásuk a várnépség körén kivül is. Hogy pedig a vár népeinek ők voltak kizárólagosan föbirái, a váradi regestrum (ritus explorandae veritatis) több esetet fölhord a XIII. századból, az 1291 : 4 pedig azt is tanusitja, hogy udvarbiráikat vagy is viceispánaikat a nemesi rendből kellett nekik választani „nec vices sui sive judicatus in Parochia conferri ignobilibus patiemur.“ A fő és viceispánok mellé később több nemes birák is kapcsoltattak (1291: 5. 14. 16. 17. t.czikk) mellyből fejlett ki idővel a rendes vármegyei törvényszék. Kovachich tanitása szerint eltöröltetvén 1486-ban a generale vagy palatinale judicium, máskép proclamatae congregationes unius vel plurium comitatuum, — a föispánoknak engedtetett át az a hatalom, hogy vármegyéikben maguk hirdessék ki a gyülést, és tövényt tartsanak, melly Ulászló I. decr. 35. czikkében meg is erősittetett, mikor a mai sedriának formája keletkezett s a nemesek perei is a vármegyei hatóságra átruháztattak. (Vestigia Comit. p. 298. seq.)

Hogy a föispánoktól későbbi időszakokban sem vétetett el a birói hatalom, söt az igazság helyes kiszolgáltatásaért principaliter ők voltak felelősek, azt elnöki hivataluk természete mutatja s a törvényes szokás józan logikája megkivánta. Ezért az 1723: 53 czikk méltán imigy fejezhette ki magát: „quandoquidem supremi comites moderatores comitatuum essent, ac tam politicorum quam et justitiae administrationis curam sibi principaliter commissam haberent.“ A hármas törvénykönyv is (p. III. tit. 6.) a sedriákat a föispánok saját itélőszékeinek tekinti, miért a II. rész 28dik czikkében rendeli, hogy a bizonyságot tenni nem akaró, a fő, vagy pedig viceispána által, a szokott pénzbeli büntetésben elmarasztaltassék. Igy az 1548: 50 a föispánokra és a sedriára ruházta a hatalmat, mellynél fogva gonosztévök s rablók fölött a megyék kebelében itéljenek. Sok olly törvényünk van azon fölül, mellyek azt is meghatározzák, hogy némi perek egyenesen a föispánok elébe tartoznak, millyenek Ulászló I. decr. 72. czikke, III. decr. 71. czikke, V. decr. 9; vannak más olly törvényeink, mellyekben az határoztatik el, hogy kiválólag mellyik per tartozik a fő és viceispánok elébe (Zsigmond VI. decr. 7; Ulászló II. decr. 12.) Számosak a kisebb hatalmaskodásról szóló törvények, mellyekben a föispán csaknem mindig rendesen birónak neveztetik ki a hatalommal elvett jószágok visszaadatásában, millyenek Zsigmond VI. decr. 4; Ulászló II. decr. 11; 1542: 48; 1608: 34; 1638: 27; ez utósóban mondatik „vicecomite insufficiente existente supremus comes exire et exequi sub amissione officii debeat et teneatur.“ Tehát 1638-ban még hivatalvesztéssel is fenyegettetnek a föispánok, ha igazságot nem akarnak szolgáltatni; tehát az ellenzék állitása, hogy 1550: 37 az utósó törv., melly a föispánok biráskodhatása mellett szól, — épen nem áll, — valamint az sem áll, mi a szabolcsi körlevélben mondatik: hogy t. i. az 1613dik évi 24. t.cz. elrendezvén a megyei törvényszékeket s a föispánokról hallgatva, azokat a biráskodásból tacte kizárta. Abból, hogy némelly ujabb törvények csak a viceispánok biráskodásairól szólnak, nem következik, miként a föispánok azoktól végkép eltiltattak, mert az illy fontos változtatást az ország rendei nyilvános törvénybe foglalták volna, a mi soha sem történt; sőt; az 1723: 53 egészen a régi szellemben fejezi ki magát, hogy a föispánok az igazság kiszolgáltatásáról főkép gondoskodjanak, a viceispánok nekiök kezdettől fogva csak segédeik levén, a birói teherviseletben könynyitettek csak rajtuk, az elhallgatásból hát egyenesen mit sem következtethetni. Ezt azon körülmény is bizonyitja, hogy néha a törvényekben, mellyek ugyanazon egy tárgy érdemében hozattak, az első törvény megemliti a föispánokat, a későbbi őket elhallgatja, majd az utóbbi törvény ismét megnevezi. Illyenek Zsigmond király VI. t. k. 4 czikke, melly a hatalmasul elfoglalt jószágok visszaadásáról szólván, elhallgatva a viceispánt, a föispánt nevezi meg, majd az 1542: 5 czikke épen ezt teszi, s nem sok idő mulva ugyanazon király alatt s ugyan 1542 : t. k. 4dik czikke hason dologban elhallgatja a föispánt, a viceispánt emliti, majd meg ez utószor emlitett törvénykönyv közbevetetlenül következő 5dik czikk ismét a kisebb hatalmaskodás dolgában a föispánt ismét megnevezi. Kinek jutna mindazáltal eszébe ezekből azt következtetni, hogy mivel az 1542 t. k. (Novizol) 5dik czikk a föispánt nem emliti, ennek a törvénynek hozatásától fogva, a mi martiusban történt, ugyanazon esztendei t. k. (Pozsony) 5dik czikk rendeléseig, azaz: novemberig csak a viceispánnak magának — föispána kizáratásával volt a hatalmasul elfoglalt jószágok visszaadására hatalma?

Az 1729: 35 törvényből sem lehet kihuzni, hogy a föispánok birói hatalma megszünt, mert abban csak a megyei perek rendeztettek el, hogy bizonyos meghatározott mennyiségig mi módon láttassanak el a szolgabirák s viceispánok előtt, e törvény nem azért keletkezett, hogy a föispánok többé ne biráskodjanak. Hiszen arról szó sincs benne; hanem a törvény causalitása abból eredt „quia sedes judiciariae comitatus — mint a törvény irja — continuo celebrari nequirent.“ Egyébiránt is tudnunk kell, hogy az előtt az 1715: 28 czikk értelmében is a megyei perek a vármegyei közönség elébe tartoztak s az által itéltettek el, tehát föispáni elnöklet alatt; ha már 1729ben a perek gyorsabb ellátása végett ujabb rendelkezés keletkezett, mellynél fogva a megyei közönségből bizonyos összeg mennyiségeig személyes vagy is magános birák neveztettek ki, az által csak az tanusitatik, hogy megszaporodván a perek, s közgyülésekkel nem lehetvén mindig terhelni a megyét, jobbnak láttatott mind a megyén, mind a peréseken az uj törvény által segitni, de korántsem az következik, hogy a föispánok többé a törvényszékeken ne elnökösködhessenek. Ez a hivataluk természetétől elválhatatlan. Épen azért az 1723: 56 rendeleténél fogva megyéikben tartoznak állandóul is lakni, ha országos szolgálatok által abban nem akadályoztatnak; midőn tehát a legujabb kormányi rendelet, melly szerint a föispánok s administratorok megyéikben állandó lakásra szoritatnak, nem csak hogy nem jog-bontó, hanem egyenesen az 1723: 56 szellemével megegyező.

Hogy az 1729: 25 törvényczikknek is magyarázata: „causae tamen violentiarum — soli vicecomitum judicatui subjacebunt“; egyenesen a légből van kapva, az minden elfogulatlan előtt tisztán áll; mert itt a „soli“ csak a kisebb birákat zárja ki, nem a nagyobbat vagy a föispánt, kinek az igazság-kiszolgáltatás általános gondja. Kitetszik ez vagy csak abból is, hogy a nagyobb vagy felsőbb biró kizáratását megszokta emlitni a törvény, s épen az 1729: 35 §. 5 nyujtja erre a példát, melly a 200 forintnyi adóssági perekben rendelkezik „soli judices nobilium et non vicecomites procedent.“ A magyar jogtanárok is, még pedig a tekintélyesebbek (Ürményi, Rosemann, Beck, Rumy, Kövi, Kelemen, és a régiek közöl Kitonich,) az eddig itt kifejtett értelemben magyarázták és taniták a föispáni hivatalról szóló törvényeket, *) megemlitve II. Ulászló első törvénye 53. czikk. 2 §. mellyben mondatik: „propterea conclusum est, ut decetero electio seu officium talium juratorum electorum nobilium cesset et omnino aboleatur: sed comes aut vicecomes et judices nobilium comitatuum regni in ipsis sedibus judiciariis judicia administrare teneantur.“ Az 1563: 50 t. cz. hasonlót rendelt: „ut liceat comitibus vicecomitibus et judicibus nobilium in sedibus judiciariis comitatuum tribus aut quatuor etiam continuis diebus judicia celebrare.“ Mi hiu pedig azon szines ok, hogy a nemesek csak önválasztott biráik által itéltethetnek, a föispánokat pedig nem választván, azok rajtuk és fölöttük nem is biráskodhatnak: arra elég a törvénygyakorlatot fölidézni, melly egészlen ellenkezőt bizonyit, mert a kerületi táblák, a királyi tábla, a hétszemélyes tábla, a váltótörvényszékek mind olly birákból állnak, kiket ő felsége nevez ki. De ehhez még ezen törvényes elv szellemében s régi typuszában sem felel meg az ellenzék várakozásának, ugyanis: hajdan, a viceispánokat magok a föispánok tették, kiknek — mint már érintve volt — udvarbiráik voltak, és még később is Mátyás király VI. decretumának 60dik czikke rendelte: „et ille (comes parochianus) teneatur ex illo comitatu et non aliunde, notabilem virum aliquem pro vicecomite vel vicecomitibus eligere“ a mivel az 1291: 4 czikk tökéletesen egyezik, söt az ausztriai ház igazgatása alatt magok a királyok is a megyék által candidáltakból viceispánokat neveztek ki, mutatja Miksának 1558ban Mosony rendeihez szóló, a viceispánt hivatalában megerősitő levele: intelleximus vos juxta mandatum nostrum ad vos superinde proxime datum congregatos fuisse, et certas personas, quae ad officium vicecomitis isti-

---

*) Lásd N. Ujság 381. számát.

üs comitatus Mosoniensis idoneae viderentur, nominasse, e quibus etc. confirmamus.

Elég legyen megemliteni: hogy az 1647, (tehát az 1613 év utáni, mellynek 24dik t.czikkére hivatkozik Szabolcsmegye) 92dik törvényczikke egyenesen Ulászló II. decr. 15. t. czikkére támaszkodik, s azt megtartatni kivánja, már pedig ebben nyilván ez áll: „ob hoc statutum est, quod ipsi quoque (kik t. i. az első §ban emlitetnek) ad instantiam quorumcunque judicio et judicatui ipsorum comitum vel vicecomitum et judicum nobilium parere et obtemperare debeant et teneantur.“ Továbbá az 1659 évi 68 és 1662: 27 törvényczikkek arra is engedelmet adtak a főispánoknak, hogy a tiszti számadások vizsgálatán személyesen vagy képviselőik által jelen lehessenek; — már pedig azt, hogy a tiszti számvevőszékek törvényszéki hatósággal vannak fölruházva, tagadni ez ideig senkinek eszébe nem jutott. A hosszu gyakorlat is megczáfolja Szabolcs körlevelét, mert ujabb korban is sok főispán és administrator elnökösködött a törvényszékeken, mint például báró Barkóczy mint administrator Pestmégye jegyzőkönyve szerint a törvényszékeken Pesten 85ször elnöklött; Bácsban az egykori országbiró mint főispán elnökösködött; Hontban, Luka Sándor (ez utósó elébb még hogysem legközelebbi időkben a főispánok ezen joga az oppositio által kétségbe vétetett). Temesben Lovász Zsigmond; Barsban gróf Berényi; gr. Keglevich, Boronkay; Zalában gróf Amade; Tolnában Tihanyi, Eszterházy, főispánok, Szögyényi pedig épen surrogált is maga helyett elnököt, s a karok és rendek nem protestáltak; a Pesti Hirlap pedig egykor megdicsérte a vasmegyei administratort, mivel a törvényszékeken elnökölt; s reményljük, hogy ezen gyakorlati oldala, a Budapesti Hiradóban — mint a mellynek ezt kipuhatolni nálunknál megfoghatókép több módja van, még kimeritőbben fog föltüntetni.

Meg kell még emlitnünk az 1840: 22 t.czikket, melly az alispánoknak teszi kötelességévé a csődtörvényszékek összehivását, miből ismét balul következtetik némelyek, hogy a főispánok a törvényszéki elnökösködéstől egészen elzárattak. De e kivételes törvénynek oka a csődtörvényszékek szakaszának utósó soraiban megmondatik; megmondatik t. i. az, hogy e csődmegrendelési esetekben rögtöni intézkedés kivántatik, ezt pedig olly egyénre kellett a törvényhozásnak bizni, ki a törvényszékek tártásának helyén rendszerint jelen van, vagy is az alispánra. A főispánok t. i. 1840ben még a megyéikben való rendes lakásra nem voltak kényszeritve, mivel többen közülök más országos hivatalokat is viseltek, a mit a legujabbi kormányzási rendelet az 1723: 56 nyomán megszüntetni czélirányosnak tartott. —

Higgadtan és párthajlam nélkül az itt elmondott okokat át meg átfontolva, korántsem a sérelem, korántsem az, hogy a főispánok a megyei törvényszékeken mint az igazságkiszolgáltatás főfelügyelői elnökösködnek, hanem inkább azt mondhatnók sérelemnek, hogy e hivatalos kötelességüket a mult században már elhanyagolták, s ezen elhanyagolásból többféle rendetlenségek merültek föl a megyei közigazgatás terén, mellyeket a kormány legujabb rendelete jövőre megszüntetni épen az által törekszik, hogy a főispánokat hivatalos kötelességeik pontos teljesitésére szorítja.

És ez itt ezen ügynek jogi oldala, mellynek addig, a mig a törvény áll, minden más a főispánok állására nézve a nemzet s kormány közt fönforgó, és ezeknek másan szabályozása üdvösebb vagy hasznosabb volta kérdését tárgyazó vitáknak egészlen alá kell rendeltetni.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 23kán.

VIII. kerületi ülés. (Elnökök mint tegnap. Jegyző ugyanaz; tárgy: a válaszfölirat fölötti viták folytatása. — Ülés kezdete reggeli 9½ órakor. Vége déli 1 órakor.)

Tomcsányi J. Két inditványt hallott — ugy mond — egyikét Baranya, másikát Pest k. részéről. Az első azt kivánja, hogy csupán azon sérelmekről tétessék emlités, mellyek már fölterjesztvék — mig a másik érdemes k. azokat is közéje akarja soroztatni, mellyek még fölterjesztve nincsenek. Mosony k. e két inditvány fölötti taglalásában megvallja ugyan, hogy Pest követeé férfias, szép, s egyszersmind alkotmányos, csak hogy ama tespedő légnek körét ki nem fogja állni. — Ha ez áll, mit ő is hisz, akkor szóló logicája szerint inkább azon lég tétessék olly állapotba, hogy az inditványt kiállhassa, mint viszont. Nem pártolhatja Baranya k. inditványát már csak azért sem, mert ha most a szerkesztendő válaszföliratban ujabb sérelmekről emlitést nem tennénk, könyen azt hihetnék, hogy sérelmei e nemzetnek nincsenek. Örömmel vallja meg szóló, hogy a k. előadások haladási elveket foglalnak magukban, mellyek a nemzetet reményekre jogositják. — Korszakot képezendnek ezek a nemzet történetében, midőn királyunk anyanyelvünkön szólt. — Fölteszi a kormányról a komoly szándékot, miután a k. előadásokban foglalt eszmék ollyanok, mellyek minden részről a nemzet által fölkarolvák, s ugy miknét egy részről azt, hogy a nemzet akarata a kormányéval találkozott, a föliratban érinteni kivánja, más részről nem volna méltó tett egy illy nemzet képviselőitől, ha azon fájdalmat, mellyet az időközben alkotmányunkon ejtett sérelmek még növesztettek, el tudnók titkolni. Magyarországnak alkotmányos kormánya nincs, és az 1790: 10ik t. cz. melly a nemzetnek ezen önállóságát biztositaná, irott malaszt. — Tapasztaljuk — kivált legujabb időkben — ellenkezőjét annak, mit azon érintett t. czikk magában foglal. — Példát tud erre szoló, hogy ollyatén urbéri per, mellyet a nm. magyar kancellaria maga végrehajtás végett leküldött, magány folyamodás következtében a kancellaria által ismét fölkéretett. Már pedig ez nem történhetett volna, ha a kancellaria fölött, még más idegen hatalom is nem áll. — De a kormány gyakran a legtörvényesb megyei végzéseket előttünk ismeretlen okokból roszalja és azért a fönérintett t.cz. egész erejében életbeléptetését a fölirásban sürgeti. Vádolja szóló a magy. kormányt annál inkább, miután ha ezen kormány az 1790: 10dik t. cz. értelmében nem is birt azon törv. függetlenségre vergődni, befolyásánál fogva mindazonáltal sok törvényelenségeket, mik rajtunk kivált az administratori rendszer által elkövettettek, elhárithatott volna. Nem volt czélja szólónak mind ezeket elősorolni, de tartozott ezzel Mosony k.—nek, a ki ezen ujrendszerben mit sem lát, mi a nemzet aggodalmát fölkölthetné — ő ugyan ezen sérelemről — miután Békésmegyének törvényszerü főispánja van — csak mint testvérmegye beszél, a ki testvérének fájdalmában osztozik, de meg is van győződve, miként mind az, miaz administratorok kinevezése által történt, nem lehetett csupán a véletlen eszméje; szembeszökő tanusága ezen ténynek az, hogy 1ször több megyéknek helyettes adatott, a mellyeknek főispánja van, sérelem az tehát, hogy a törvényes főispán hivatalától ok nélkül elmozdittatott; — 2or sérelem hogy a főispáni helyettesek a megyei törvényszékeken törvényeink ellenére elnökösködnek, s 3or sérelem az, hogy az illy helyetteseknél az önállóságnak még árnyéka sincsen. — Ehez járul még az is, hogy visszaélve állásukkal, a helyett hogy minden párt fölött állnának, magok is pártemberekké vállnak, fölhasználják méltóságukat és ezen súllyal előttünk ismeretlen tények kivitelére pártot szereznek, mi ha máskint nem sikerülhet, erőszakkal vitetik véghez, és hatalmat gyakorolnak, mellyel felelet terhe nélkül fölruházvák. — Fölhivja szóló, van e csak egy tagja is e táblának, a ki állitani merné, hogy e részben visszaélés nem történt? — Ez az, mit némellyek rendszernek neveznek! de mit szóló nagyszerü sérelemnek hí; mert tudva van, mennyire szükséges alkotmányos életünkben a megyei szerkezet függetlensége; miután azonban ezen működés által a függetlenség sarkaiban megingattatott, félni lehet, ha hogy korán nem orvosolják, végkép megsemmisülend; mert kérdi: lehet-e illy egyén működését a megye működésének keresztelni? — Némellyek a rend föntartása végett üdvösnek tartják az administratori rendszert — kérdi azonban szóló: nem idézett-e a következés ellenkezőt elő, mint a mi czéloztatott? — Nem akarja szóló mindazokat ismételni, mit Pest k. okadatosan e tárgyban elősorolt, és áttér a horvátországi sérelemre; — e részben a kormány eljárása ollyas hodie mihi cras tibi; — mi a részek visszacsatolását — és az évenkinti országgyülés Pesteni tartását illeti, miként Pest k. inditványának többi részeit egész terjedelmében pártolja.

Lukács Imre. Hajdanában a magyar nemzetnek egész rendszere a hóditásban állott, s majd minden polgári intézetei akép valának szerkesztve, hogy a harczi erőt kifejthesse, s igy ujabb s ujabb hóditásokra utat nyisson, — ma, a szelidebb század e korszakában, a belső erők kifejtése — s a nemzet anyagi ugy mint szellemi emelkedése tárgyai a politikának, — s a nemzetnek törekvései oda irányozvák, hogy a közjólét minél inkább biztositthassék. — A béke ez idejében lefolyt húsz s néhány év előtt egy még most is érdemlett tiszteletben álló, s jelenleg közöttünk levő férfiu által egy figyelmeztető szó hangoztatott meg hazánkban, melly a nemzetnek egy inkább külföldről hozott, mint honi tükört tartván elibe, számos hiányira figyelmezteté, s megrázva az előitéletek hosszu sorát, azt, a képzelt boldogság álmaiból akaratlanul is fölébreszté. E hang, e szózat-szülte ujabb eszmék terjedésével vevé kezdetét hazánkban a békes politikai átalakulásnak még a legnagyobb szerencse mellett is olly nehéz, s annyi akadállyal járó korszaka, — s noha nem tagadhatni, hogy e czél megközelithetésének egyenes gátok nem tétettek, noha nem tagadhatni továbbá, hogy irattak hazánk évkönyveiben a haladásnak, s hazánk egykori jövendőjének aranybetüket érdemlő egyes vonásai, — s a nemzetiségnek — melly a nemzet legnagyobb kincse, s melly egy még most is népszerüségben álló hazánkfiának 1832dik évi országgyülésen elmondott szavai szerint minden népeknél a polgári létnek azon lehelete, melly a nemzetnek egyedül már halálhidegség lepte testét csak mint utósó pára hagyhatá el, és azon frigynek angyala, melly szabad polgári intézetek segitségével, méltathat egyedül emberek csoportját nemzetté s a lélekismeret szabadságával; melly minden egyes polgárnak eltulajdonithatlan lelki sajátja, szent ügyeiben örök időkre megalapittatott urunk királyunknak dicsősége, halhatatlansága; meg kell azt még is egész őszinteséggel vallani, s átalakulásunk eddigi szakát végig tekintve, a legovatosabb, s az országnak szükségtelen megrázkodtatását gondosan kerülő honfiu sem tagadhatja, hogy a haladás szétszórt ezen egyes intézetei mellett hiányzott még is valami, mi nélkül alkotmányos országban, alkotmányos uton, egy régi alkotmányos nemzetnek átalakulása lehetetlen, hiányzott t. i. mindenkor azon okszerü meggyőződés: hogy valjon a kormány — kinek közbe jötte nélkül hazánknak vélekedésem szerint átalakulnia lehetetlen — kivánja é maga részéről, és pedig milly arányban és mértékben a reformot? minek azon szomoru következése volt eddigelé: hogy a nemzet csak hogy keveset is elérhessen, igen sokat követelt, s midőn kivánságai onnan fölülről alább szállittatának, a sokat időközben megállapitotta utasitásokkal megkötve, a keveset már többé nem fogadhatta el, s igy kivánt eredményre ritkán vergődhetett. — Most azonban egészen másként állnak a dolgok; mert ime a k. k. előadások a nemzet kivánságaival lényegben találkoznak, sőt némelly kérdésekre nézve a törvényhozás egyik tényezőjének kivánságai is tudvák, — illő, szükséges, és méltányos tehát, hogy midőn a törvényhozó hatalom egyik része eddigi eljárását illyképen jobbra változtatta, a másik rész is, ahozképest idomitsa a maga föllépését. — És miután hazánk politikai átalakulásának küszöbén aligha fog találkozhatni hazájához hiv, s annak érdekeit kellően fölfogni képes gondolkozó férfiu, kinek keblét — a magyar alkotmány eredeti typusának alapján eszközlendő haladási vágy, az erre vezető kérdéseknek czélszerü s jótékony megoldhatása, s hazánknak illyképeni boldogithatása — nem melegitené át, s e szerint a vita tulajdonképen már nem többé az átalakulás szükségéről, hanem inkább annak milly uton, módon, fokozaton, s modorban? leendő keresztül viteléről folytattatik, valjon nem tartozunk-e nemzetünknek, nem min magunknak e azzal? hogy a midőn emlitettem szent vágy beteljesithetésére a legszebb tér nyittatott meg előttünk, akkor arra azonnal kilépni, s a nemzetnek bennünk helyezett hő reményeit közegyetértéssel teljesiteni siessünk, — véleményem szerint igen! azért is hazafiui buzgósággal ohajtom: hogy a nemzet előmenetelét tárgyazó k. k. előadások haladék nélkül tárgyaltatás alá vétessenek, — s ez a válaszföliratban jelentessék ki. — De e kijelentésemnél még nem állapodhatom meg, mert utasitásomhoz hiven, elleneznem kell bármelly sérelemnek válasz-föliratunkhozi csatoltatását. — Igaz ugyan az, hogy három százados történetkönyveinkben az önkény s fölülről jött sérelmeknek elég nyomára akadunk, mellyek bánattal töltik el a hazafiu keblét; — most azonban uralkodó házunknak kitünő szelid szelleme az önkény s absolutismus aggályától tökéletesen megment, megment pedig annyival is inkább, mert volt, van, s leend elegendő erő nemzetünkben megőrzeni alkotmányunkat azon esetre, mennyire az ellen a jövendő méhében valamelly kisérlet rejlenék; a jövőben mondom: mert most, midőn legjobb fejedelmünk hiv magyarjaihoz anyai nyelvükön szólott, s midőn a nemzetnek forró szeretettel s osztatlan bizodalommal ápolt kegyeltjét olly szives készséggel erősité meg a haza első méltóságában, már ez által is csalhatatlan bizonyságát adá atyai szeretetének, és hő ragaszkodásának, — s ha igaz az: hogy nagyszerü tények a feledékenység örvényébe nem merülhetnek, ugy bizonyára az 1847 évi november 12ke kitörülhetlen vonásokkal maradand történeti lapjainkon följegyezve, s méltán: mert ezen nagy napon avattattunk még csak föl igazán nemzetté, ezen napon ültük meg századok óta nem élvezett diadalos azon nagy ünnepet, melly a legtisztább hazafiui lelkesedés kipréselte örömkönyekben fényelt, — ne vegyitsünk tehát ürmöt azon kehelybe, mellyet a legtisztább hazafiui öröm- s hála érzéssel telten nyujtandunk legjobb fejedelmünknek által, — ne kisérjük, ne kissebitsük örömünket panaszokkal, — s ne adjunk a legszebb legnagyobb ajándékért keserü köszönetet cserébe. — Ennek folytában miután nem puszta — bármelly részről nyerendő — pártdiadalnak siker nélküli dicsőségét, hanem a hazára hasznos, időszerinti, s a jolétet biztositó törvényeket ohajtanék ez országgyülésen arathatni, s ugy hiszem, hogy ezt, az összes hazafiak s kormánynak becsületes közremunkálása által el is érhetem, — a legbiztosb, legczélszerübb, a nemzet s fejedelem közötti tanácskozásokhoz leginkább illő s legalkotmányosb bizodalom utján kivánnók e czélhoz járulni, s azért, az eddig ugy is nem legjobb sikerrel folytatott politikáról lemondva, ezen országgyülés drága idejét, sem minden becsüket vesztő szünteleni panaszokra, — sem pártok elleni recriminatiókra, hanem az immár megérlelt reform-

kérdéseknek törvényszerü megoldására ohajtanám s vélném fordittatni. — Korántsem szándékom azonban ez által a nemzet valódi sérelmeinek orvosoltatását gátolni, sőt inkább ezt törvény s alkotmány nyomán magam is forrón ohajtván, igen is megegyezek abban: hogy az országnak valódi sérelmei, aggodalmai, s még ki nem elégitett kivánatai egyé szerkesztve, orvoslás, megszüntetés és teljesités végett ő felsége elibe terjesztessenek, csak most ne tegyük ezt a válaszfölirathoz kapcsoltan, s igy levegyük koronáját azon diadalnak, mellyet olly hő lelkesedéssel megülni valánk szerencsések. Ha azonban e kivánatom többséget nem nyerne, ugy Baranyamegye nagyérdemü követének inditványához, mint utasitásomhoz legközelébb állóhoz, csatlakozom."

Rónay János. Miután fölszólamlanunk, mond szóló, csak bizodalommal lehet királyunk zsámolyához — és miután e bizodalom ki nem zárja sőt magában hordja — azon eszmét, hogy ha vannak sérelmeink, azokat ő felsége atyai szivének kitárjuk, — utasitása nyomán, a pesti inditványt pártolja. —

Szentiványi Károly köszönetet szavaz az előadásokban foglalt korszerü haladási elvekért, de a nemzet sérelmeit is annál inkább fölsoroltatni kivánja a föliratban. Az 1790: 10. t.czikk tökéletesen meg van sértve, miután a magyar kormány ugy kormányoz, mintha nem magyar de ausztriai lenne. Ezt nem kell bővebben bizonyitani, mert vannak dolgok, mellyek annyira világosak, hogy minden bizonyitás irányukban fölösleges; igy például: szükségtelen bizonyitani, hogy mi magyarok egészen hátra vagyunk! Ez világos. — Szükségtelen bizonyitni, hogy mi pártra szakadott nemzet vagyunk! Világos! hogy Pozsony az országgyülés tartására alkalmatlan hely; világos, hogy erre Pest egyedül alkalmas; — nem szükség tehát a magyar kormánynak az ausztriai kormánytóli függetlenségét is bizonyitani, mert kérjen a magyar hivatalt, keressen donatiót, legyen szándoka csak egy kancellariai végzést megváltoztatni? hol kénytelen először is kopogtatni? nemde hogy az ausztriai kormány férfiainál? s igy azok előtt kénytelen kunyorálni, kik sem a nemzet jellemét sem szükségét nem ismerik, s ha itt jó választ nyer, bizonyos hogy ügye nyerve van. Elég tehát már az is, hogy egy alkotmánytalan nemzet kormánya egy alkotmányos nemzet viszonyaira befoly, miszerint sérelmet hangoztassunk. — Káros pedig ezen befolyás, már csak azért is, mert mindenben hátra vagyunk, és igy haladásra van szükségünk; már pedig az ausztriai kormány elve kirekesztőleg conservativ. Ennek megmutatására, elég legyen előre idézni egy ausztriai főkormányférfiunak a bádeni követhez utasitott leveléből a következőt: „Ausztria politikájának conservativnek kell lenni; mi a gyeplőt és nem a sarkantyut használjuk, biztatunk ugyan reményekkel, de nem teljesitjük azokat, és csak azon ujitásokat engedjük meg, mellyeket már nem akadályozhatunk". — Szóló ezen állitás erejét, nem abban helyezi, hogy ez irva van, hanem abban, hogy ezen levél tartalmát tökéletesen igazolja a kormány eljárásában. — De pillantsunk a k. előadásokhoz csatolt törvényjavaslatokra és meggyőződünk, hogy ott — kivált a k. városok rendezését illetőleg — az ausztriai kormány szól. —

Az uj rendszer, mert absolutisticus tendentiával bir, az ország nyugalmát fölzaklatta; nem fog senki sem találkozni, a ki állitani merje, hogy az administratori hivatal — miután a kormánynak a nemzet akarata nélkül uj hivatalokat fölállitani nem szabad — törvényes volna; — mert van törvény, melly által még azon, a helytartótanácsnál fölállitott supernumerarius assessorok is az 1723. t.|cz. értelmében neveztettek ki — és az administratorok mégis or. gy. kivül annak megegyezése nélkül jöttek létre. A helytartótanács a helyettesek czimeit mai napig sem, — a kancellaria pedig csak jelen kinevezésök óta használja. — Illy absolutisticus tendentiát mutat a görög n. egyesült nemzetre nézve kiadott rendelete is, kiknek azt adta meg országgyülésen kivül, a mit a nemzet or.gyülés által adhat csak meg. — Szóló megvallja, hogy nem csodálkozik azon annyira, hogy a kormány hatalmának terjesztésével a nemzet jogait csorbitani törekszik; miként csodálkoznék azon, ha a nemzet sértett jogait nem reclamálná, s igy meg levén győződve, hogy e tárgybani fölszólalásuk természetes, azért Pest k. inditványát pártolja. — Egyet kiván még hozzá tenni, t. i. a külügyeket, mellyekhezi hozzászólástól egy alkotmányos nemzetet nem lehet elzárni, azért ő ezt a válaszföliratból kihagyatni nem kivánja, s ha csak annyiban, miként a mult országgyüléskor érintessék. Megemlitett szóló itt egy kötést, melly az orosz kormánynyal köttetett, s mellynek erejénél fogva az orosz kormánynak szabadalom adatott, az alduna-torkolatnál egy várat épiteni, miért is tartozott volna a Dunát, hogy a hajókázás föl ne akadjon, tisztitani, — mit azonban az orosz kormány nem teljesit; s igy az fog történni, hogy a hajókázás ma holnap egészen akadályozva lesz. — E tárgyban is említést kiván a föliratban tétetni.

Gál L. Tolnamegye követe. „Mindenek előtt kedves kötelességemnek érzem küldőim nevében itt kijelenteni azon örömöt, mellyet a lefolyó hó 12kén élvezhetnem sz rencsém volt. — Ez volt t. KK. és RR. azon nap, melly után nemzetünk olly régóta sóvárogva epedett — ez azon esemény, melly nemzetünk történetében korszakot szülend — ez azon nemzeti ünnep, melly honunk minden polgárai szeplőtlen szivét örömmel tölté meg. — Ez végre azon nagy és nevezetes nap, mellyen ismét több század óta a magyarhoz kedves anya nyelvén szólott királyja. — Koronás fejedelmünk jelen tette ujabb példája az ország törvényeihez való lelkiismeretes ragaszkodásának, ujabb tanusága atyai gyengéd szeretetének, mellyel irántunk hű magyarjai iránt folytonosan viseltetik; a mit is minden kétségen kivül helyheznek a jelen hongyüléshez intézett kegyelmes kir. előadásai. — Legfelségesebb urunk kormánya soha sem fogta föl annyira a kor, honunk igényeit és szükségeit, mint ez alkalommal, a midőn a kir. előadásokban a nemzet nagyobb részének méltányos és jogos kivánságai fejeztetnek ki — hazafiui kötelesség itt azt istápolni, ernyedetlen munkás kitüréssel biztositani és szilárditani. — Ezen kir. javaslatok létesülésétől függ nemzetünk s honunk fölvirulása, boldogabb jövendője, polgári jóléte, — miért is küldőim utasitásaik szellemébe szavazatom odajárul, hogy ezen üdv és áldást árasztó kegyel. kir. előadásokért ő felségének fels. urunk s királyunknak egy jobbágyi hódolattal azonosult köszönő fölirás küldessék az országgyülése által — melly szavazatom ha elesnék, az ahhoz szellemileg legközelébb álló baranyai inditványt pártolom — „igazolván itt azon bizodalmat is, mellyet küldőim illyen a nemzet kivánatival összehangzó k. királyi előadások reményében a jelen kormány eddigi eljárásai mellett kijelenteni kivántak." — Valamint világos utasitásom azon foglalatját, hogy előlegesen a kegy. kir. előadások tárgyaltatását sürgetvén, beléjük ereszkedni iparkodjam."

Szegedy L. Egy országának legközelebb alkotmányt adó fejedelem szerint, őszinte akar lenni, mert „mond" csak ugy lehet hiv, ha őszinte. — Ezeknek nyomán a multakról fog szólani. Lelkesedéssel fogadák a mult o.gyülés alatt nem csak a Rdek, de az ország összes lakói a k. előadásokat — mert a haladás eszméjét foglalák magukban. — Azonban sokkal mélyebb volt azon a remények meghiusultával keletkezett fájdalom, mintsem hogy azt leirhatná, és egyenesen annak tulajdonitja, hogy a magyar kormány szabadabban nem mozoghat; azért mindenek előtt megkérendőnek véli szóló a kormányt, hogy az 1790: 10-ik t. cz. életbe léptesse. — Hajdan ezen állapotunk nem volt olly nyomasztó, és a mit kértünk, meg is adták. — Ha szóló autocraticus kormány alatt született volna, helyzetét áldani tudná — de igy érzi, hogy alkotmányos országban csak ott létezhetik boldogság, mikor az törvényeken alapul. Igy tehát, miután az egyoldalu intézkedések sérelmesek — sérelemnek tartja 1-ször az uj rendszert, melly által uj hivatallal a megyék elárasztattak; minél fogva azon kapocs, melly 800 év óta fönállott, megtágitatott; 2-szor sérelem az, hogy az orsz.gy. integritatása a részek vissza nem kapcsolása által veszélyeztetik; 3-szor sérelem az, mik legujabb időkben Horvátorsz. történtek. — Ha visszaemlékezünk azon nagy férfiu szavaira, kit e haza gyászol — midőn azt mondá, hogy biztositja Somogyot, miszerint a sérelmek orvosolva leendnek, — a kormány szebb emléket ezen férfiunak nem rakhatott volna, mintha ezen igéretét végrehajtja. — Pártolja a pesti inditványt. —

Szluha Imre. Azt hiszi, hogy ha a királyi előadásokat szemügyre venni akarnók, belőlük kiviláglanék, miszerint ő felsége a nemzet kivánatának eleget tenni törekszik, ezeket akarná tehát mindenek előtt taglalni, — nem látja szükségét, hogy a válaszföliratban a sérelmek érintessenek, — hanem egy választmány kiküldését inditványozza, melly a sérelmek összeszedésével foglalatoskodnék, egyébiránt a válaszföliratra Baranya k—vel fog kezet.

Lónyai Gábor. Sokan szóltak, mond szóló, — de ennek meg kell lenni. — Némellyek mindent feledni akarnak, s egymásnak kezet nyujtva összeölelkezni; ezekkel szóló nem tart, mert itt látja az időt, mellyben meg kell mondani, hogy mi fáj. Nem fog ő a külföld bajairól; hanem csak magyar ügyekről szólani; kettős az o.g. föladata: őrködni a nemzet alkotmányos létele fölött, és törvényeket alkotni. E szerint vizsgálni tartozunk: mit tett a kormány utósó összejövetelünk óta? miként készité elő akkor ujabb kérdéseit? — és magas tisztjét miként teljesité? Vegyük a 3 év óta történteket férfiakhoz illő komolysággal, s minden személyességtől menten fontolóra, mert csak ugy lehet eljárásunknak a lehető legnagyobb eredménye — 1ör is a kormány ama uj rendszeréről szóland, melly megfoghatatlanul működött, kérdi: a horvátügyekre nézve kibéki ően lépett e föl a kormány? miként illy két testvér haza közt föllépni kellett volna? — szóló azt hiszi: hogy nem! hanem jogaink csonkitásával egyoldalulag rendezte az ügyeket — fölfüggesztett személyeket — érti a turopolyai grófot — és biztosságot nevezett! — mit tett a biztosság? semmit, — az elszakadt ilir párt conservativ pártnak neveztetik, és a meghasonlás nagyobb mint valaha volt. A kormány eljárása tehát sem a párt, sem a kormány részéről, — sem nem alkotmányos sem nem eszélyes! a kormány a fönálló törvények magyarázatába bocsátkozott, — és a katholikus ifjaknak a prot. iskolákbani járást tiltó parancsot jónak találta megujitani, az átmenetet 18 év előtt pedig meg nem engedni. — A népnevelés az alkotmányos nemzet palladiuma kezeinkben van e? nincs, sőt a folytonosan, e részben kibocsátott rendeletek és gyüjtött adatok, gyanitaták, hogy ő felsége nyujtand talán mégis eleinkbe egy törvényjavaslatot! de mi csalatkoztunk. — Ebből látszik, hogy a kormány önkénytesen akar cselekedni; — mi ellen, szóló ünnepélyesen tiltakozik. Lássuk tovább! Az uj rendszerre vonatkozólag kimondá a kormány axiomaként: hogy többség nélkül mire sem mehet, tehát jelszó lett az administratorok! — átvették azok az elnökséget, és miután egy kis nimbus is kell, a megyékben pedig szeretik a jó ebédet, kaptak fizetést a mennyi kellett; kérdi: mit nyert velök az administratio? semmit! — Méltatlanságnak tartja, hogy ez által a főispánok jogai sértettek meg, és említést kiván e felől is a föliratban. Mikor fog Dalmátia visszacsatoltatni? a só ára, — ezen indirect adó mikor lesz, — szabályozva? a magyar kamara mikor nem lesz német? — s az mondatik: hogy a kormány elismeri alkotmányos állásunkat?? mi alkotmányunk nem csak betüit, de lényegét akarjuk elismerve látni. Baranya k. a conservativ pártnak haza-mentő szerepet tulajdonit, mintha valami revolutiotól mentette volna meg e hazát? Ezt szóló el nem ismeri soha. Azok, kik a hazát megmentették, nem a conservativek, hanem az ő eldődjeik az ellenzékiek voltak. Szólván a pártokról, mondá: pártok mindig léteztek; **Zápolya** és **Ferdinand** — Kurucz és Labancz, patriota és aulicus, — s az utóbbi korban conservativ és ellenzéki. A conservativ párt programmot bocsátott szét, mellynek különösen 2 pontja keserü érzéssel töltè el kebelét. Ezen pontok egyike: hogy a conservativek minden ujitásnál a közös monarchia egységét eszélyesen szemügyre veendik. Mi az a monarchia egysége? avagy nem annyi e ez, mint a magyar alkotmánynak az absolutismus alá rendelése. A második, hogy transigálni nem fognak velünk, sőt benünket mindenkor leszavazni. De ez nem fog történni, mert „él magyar áll Buda még! Pestet pártolja! —

Gábriel István. Midőn a nemzet kebelében támadott örömet ki akarja fejeztetni, az aggodalmakat is kivánja kitétetni; nem akarja azon Zemplén k. által festett tarka képet szaporitani, előadását az administratorokra szoritandja. Általok az alispánok jogai megsemmisittettek és törvénytelen kezekbe tétetett a megyék elnöksége. — Azt mondja a kormány, hogy csak ugy s akkor kormányozhat, ha a többség élére áll — de el látszik felejteni, hogy a nemzet alkotmányos szabadságához imádási szeretettel vonzódik — s olly állást foglalt már el, hogy többé ignorálni nem lehet. Küldői sérelmet látnak az uj rendszerben, orvoslás végett a fölirásba akarja foglaltatni. A részek visszakapcsolása tárgyában kijelenti: — hogy azon majd nem orvosolhatlan sebet a kormány tágitani segitse. A horvátügyet szintén orvosoltatni kivánja. — Az országgyülésnek jelen körülményeink közt állandó tartására szavaz, ha pedig ez nem sikerülhetne, pártolja Pest inditványát. —

Károlyi János. Az összes kormányt illetőleg fölhozott sérelmekbe bocsátkozni nem kiván. Baranya k. inditványához azért nem járul; mert abban az ujabb sérelmeket megemlitve nem látja; s bár egészen ki nem elégiti is Pest inditványa, mert az igen általánosságban van foglalva, ő pedig részletesebben kivánná azokat megemlitetni; ha azonban e nézete kisebbségben maradna, Pest inditványát pártolja.

Jagassich Sándor.

„Utasításunk kötelességünké teszi, hogy a kir. előadásokat azonnal megyénknek megküldvén, addig is, míg iránt uk bővebb utasitást nyerendünk, magunkat az **1790**: **10**. tcz. alkalmazzuk. — Mi utasításunk első részét teljesitvén, nem kételkedünk, hogy a fejedelmi akarat, és nemzeti ohajtás azon szerencsés találkozása, mellyről a királyi előadások tanuságot tesznek, küldőinkben a legélénkebb örömöt gerjesztendik, és ha eddig is bizalomteljesen néztek a jelen, mint az ország jövőjét kezeiben tartó országgyülés elébe, bizalmukat a kir. előadások meghallása csak nevelendi; — s azon keserű csalatkozás érzéseit, mellyeket a mult országgyülés eredménytelensége okozott, velük felejteni. — És azért én is megyém nevében hódoló tisztelettel és hálás elismeréssel fogadom a kir. előadásokat. — Ámde midőn eme kötelességet teljesitem, nem felejtkezhetem arról is, mit idézett **1790**: **13**. tcz. tartalmaz, s noha azt sokszor sokféleképen elmagyaráztatni hallottam, s abból csupán a kir. előadásoknak minden más tárgyak nélküli fölvételének szükségét következteték, én még is azt hiszem: miszerint küldőinknek akaratát csak félig teljesitenök akkor, ha ez alkalommal megfeledkeznénk azon sérelmekről, mellyeket e nemzet több országgyülésen keresztül ollyanoknak vallott, — ha megfeledkeznénk arról, hogy alkotmányos nemzetnek sérelmet elhallgatni nem lehet a nélkül, hogy magát az alkotmányszerű kifejlődést ha nem lehetetlenné, de szerfölött nehezé tegye. — És azért Baranyamegye követének inditványát, melly mindkét részét kötelességemnek magában foglalja, teljes készséggel pártolom, pártolom azonban olly kijelentéssel, hogy a köszönő fölirással csak olly sérelmek terjesztessenek föl, mellyeket e nemzet több évi higgadt, indulattól ment tanácskozás, és itélet után ollyanoknak elismert, és kimondott, s hogy azon emlitettem szerencsés találkozás, mellyen a kir. előadások meghallásánál örültünk, semmi olly tárgyaknak fölemlitése által ne zavartassék, mellyek a fejedelem és nemzet közt az előttünk fekvő korkérdések' szerencsés megoldásához elkerülhetlenül szükséges egyetértést veszélyeztetnék. —

És midőn igy utasitásomat röviden, és egyszerüen elmondám, engedjék meg a tettes Rendek, hogy Pest és Komárommegyék tisztelt követei által elmondottakra néhány igénytelen észrevételt tehessek.

Pest, és Komárommegyék követei mindenek előtt az ausztriai birodalomnak más birodalmak és többi tartományai irányában követett politikája fölött szemlét, vagy mint Komárom mondá, kritikát tartottak. — Én a tisztelt követ urakat e térre nem követhetem, mert nem levén szokásban eddigelé itt a hongyülésen a külpolitikáknak taglalgatása, én minden tudományomat, mellyel a külpolitikáról birok, az „Allgemeine Zeitung“ és egy pár más hirlap rovataiból merithetém, — de azon meggyőződésemet e részben nem titkolhatom, hogy az érdemes követek mind addig, míg alkalmuk nem leend annak, ki az ausztriai birodalomnak politikáját vezeti, tárczájába bele tekinteni, míg alkalmuk nem leend azon politikai hálózatot, melly a külnemzetek iránt követett politika fonalaiból szövetik, közvetlen megvizsgálhatni, mindaddig az okozatot igen, de az okot nem tudhatván, a követett politikának szükséges, vagy szükségtelen, és igy helyes, vagy helytelen volta fölött alapos itéletet nem hozhatnak. — Az ausztriai tartományok politikájának kritikájára nézve pedig még azon megjegyzésem is van, hogy azon tartományok a politikai crisishez mind inkább közeledvén — meglehet — az itteni fölszólalások bennök vágyakat, reményeket ébreszthetnek, mellyeket e tábla valósitani nem tudván, nekik csak keserü csalódásokat szerzendnek.

Egyébiránt mindaddig, míg belviszonyainkat tökéletesen nem rendeztük, míg azon magvakat, mellyeket a kir. előadások, és utasitásaink magukban foglalnak, el nem vetettük, és gyümölcseiket nem biztositottuk, mind addig más nemzetek ügyeibe való avatkozást szükségtelennek, idő előttinek tartom, és félek, hogy ugy járunk, mint Zemplénmegye követekint **10**ik Károly járt, ki míg kültartományt szerzett, otthon Franciaországot elvesztette, azért várjuk be az időt, midőn anyagilag, szellemileg megerősödvén, ohajtásunk, fölszólalásunk mindenhol nagyobb súllyal birand.

Mi Pest követének beldolgainkat illetőleg tett inditványát tárgyazza, és különösen, hogy az **1790**: **10**. tcz. értelmében önálló magyar kormányt, és ennek a birodalmi kormánynál nagyobb befolyást kivánjunk, megvallom, miszerint ez eszme olly kedves és hizelgő, hogy annak hallásán, mindenki, ki alkotmányát szereti, csak örülhet, s nem bir alkotmány iránti hajlammal, kinek szive föl nem dobog; azért ha lehetne azt elérni, én ama törvénynek a fölirásbai iktatását nem ellenezném, csakhogy sükerét a dolognak nem látom, és kinyilatkoztatom, hogy az által könnyen a korkérdések meghiusulását eszközölhetnők.

És azért én is nyiltan bevallom, miszerint én jelenben legczélszerübbnek tartanám azon taktikát, hogy minden bármi néven nevezhető sérelmek fölidézésével fölhagyván, csupán a kir. előadások fölvételét jelentenők. — Megmondom okát miért?

T. i. Szabolcsmegye érd. követe nagyon helyesen jegyzé meg tegnap, hogy bár tagadhatlanul szépek a kir. előadások, de hisz voltak máskor is, és mégis eredménytelen volt az országgyülés. — Én ennek okát abban keresem, mert az országgyülés akár elején, akár végén, de mindig kevert a kir. előadásokba olly kérdéseket, mellyeket aztán a kormány kibujó lyuknak használt arra, hogy az országgyülés eredménytelensége miatti felelőséget legalább egy részben e tábla vállaira nyomta. — Ha azonban most a kir. előadásokat minden más kérdések nélkül, tisztán vennők föl, és — mit nem hiszek — ez országgyülés is eredménytelenül oszlanék szét, a felelőséget a kormány magától ugy el nem távolithatná, és mi jövő országgyülésen alaposabban, és ugy hiszem — sükeresebben szólalhatnánk föl.

Áttérve azon sérelmekre, mellyeket Pest érdemes követe a fölirásban megemlitendőknek tart, én mindenek előtt azon vádjára, hogy Baranya, és mi, a fölirást az őszerü gravaminalis térre akarjuk állitani, azt felelem, hogy mivel ő is csak azt cselekszi, mit mi teszünk, egymásnak szemére mit sem vethetünk, s ha neki ugy tetszik, ám nevezze terét „ujszerü gravaminalis térnek.“ — Egyébiránt a fölsorolt sérelmek közt **1**-ső helyet foglal az ugynevezett „uj rendszer által“ elkövetett sérelem. — Mi ezt illeti:

Megyém azon kellemes helyezetben van, ember emlékezetétől fogva administratorokkal birván, ezen uj rendszernek állitott borzalmaival közelebbről meg nem ismerkedhetett, sőt miután az időtől, a midőn ezen uj rendszer behozatottnak mondatik, a régi állapothoz képest rosszabb változást nem tapasztalt, s miután Zemplénmegye követe csak imént maga is megismeré, hogy bizony a megyékben sem az igazságkiszolgáltatásban, sem egyebekben a fölállitott administratorok változást nem tettek, hiszi, miszerint más megyéknek sem lehet panaszolkodniok. — Különben pedig meg nem foghatom, hogy, miután Békes érdemes követe maga bevallá, miszerint ezen uj rendszerről semmi diplomatikai adata nincs, mégis e tábla, mint a haza legdiplomatikaibb testülete, minden illy adat nélkül kiván valami fölött itéletet hozni. —

Zemplén követe azon hozzánk conservativekhez intézett kérdésére: mutatnánk törvényt, melly megengedi az administratorok nevezését a kormánynak? azt válaszolom, hogy én a kérdést megfordítva tőle, és az ellenzéktől kérdem, „miután a kormány az administratorok nevezési joggyakorlatában ember emlékezetétől fogva volt, és ezen gyakorlat reá nézve törvénnyé vált, mutassanak törvényt, melly ezt a kormánynak megtiltaná?

Egyébiránt azt hiszem, hogy miután az állitott uj rendszer előtt is **12** megyének volt administratora, ha ez akkor sérelem nem volt, a minthogy nem volt, a quantitás által, hogy t. i. a **12**ből **29** vagy **30** lett, a nemsérelem sérelemmé nem válik.

Pestmegye ez uj rendszert két okból támadja meg

1ször Azért, mert a főispánok hivatalaiktól ok nélkül elmozdittattak.

2szor Mert azon rendszernek absolutistikus iránya van.

Mi az elsőt illeti: miután tudományomra a főispánok vagy maguk kérelmük következtében mentettek föl, vagy még jelenleg is főispánok, és különben is, az Erdődy családot kivéve, nem is panaszolkodtak, hogy lehet nekünk itt helyettük panaszolkodnunk.

A **2**ra az absolutistikus irányt nézetem szerint vagy a rendszer czéljából, vagy azon hatalom minőségéből, melly a czél elérésére fordittatik, lehetvén megitélni, azt felelem, hogy miután a kormány czélját csak a működések eredményéből kell megitélnünk, az más nem lehetett, mint a megyék többségének részére való megszerzése. — Már pedig a „majoritás“ a majoritással kormányzás eszméje — nézetem szerint — a legalkotmányszerübb, és azon kormányt, mellynek egész czélja, iránya, csak az, hogy többséget szerezvén, azzal kormányozhasson, absolut irányzatunak mondani nem lehet.

A használt hatalmat illetőleg, tudva van, az ellenzék maga sem tagadhatja, miszerint azon hatalom ollyan volt, mellyet a megyének, vagy legtöbbször magának az ellenzéknek compact erélyes föllépése meghiusithatott, nullificalhatott; már pedig olly kormány hatalma, mellyet egyes, sokszor legkisebb — municipium, vagy párt megsemmisithet, absolut hatalomnak állitani, azt országos sérelem tárgyává tenni nem csak igazságtalan, de egy uttal gyengeségre is mutat.

Ezeknél fogva nem pártolom e részben Pest nézeteit.

Mi a horváthoni sérelmet illeti: miután a Rendek ez ügyet maguk választmányra bizák, melly azt minden oldalról körülményesen megvizsgálja, most visszalépést tenni nem lehet, de egyébiránt is én kijelentem, hogy míg épen azon kérdés iránt: valjon volt e joga a kormánynak a horváthoni tartományi gyülés körül intézkedni? egy részről is hosszas gyakorlat, diplomák, privilegiumok, — más részről is hosszas gyakorlat, diplomák, privilegiumok hozatnak föl, a dolgot olly tisztában helyezve nem látom, hogy a törvényhozó test egész határozottsággal és biztossággal a sérelmet kimondhatná.

A részek vissza nem kapcsolását küldőim is sérelemnek nézik, minthogy azonban ezt Baranyamegye szerint fölterjesztendő sérelmek közt lenni tudom, azért a baranyai inditványt pótolom.“

Szintay János. Fölfogása szerint a fölirásban a sérelmek, miként a nemzet öröme általánosan érintessék; nem akar azért részletekbe bocsátkozni. (Egyik inditványt sem pártolja.)

Radics M. (beszéde nem volt hallható) a pesti inditványra szavazott, és az esztergomi követet czáfolgatta.

Babarczy Antal. „A szőnyegen levő tárgyat a legfontosabbak egyikének tartván, előre is türelmet kérek hosszasb előadásomért.

Hogy nemzetünk Europa egyéb müvelt népeitől messze hátra maradt, nincs ki tagadhatná — és ha e hátramaradás okait részrehajlatlanul vizsgáljuk, lehetetlen azokat nem azon bizodalmatlanságban föltalálni — melly a nemzet és kormánya között, átok gyanánt nehezülve reánk folytonosan élesztetett — és e bizodalmatlansági állapot előidézésében kormánynak és nemzetnek egyiránt része volt, mert amaz nemzetünk keleti vérének legkisebb fölpezsdülésében is azonnal fölforgatási vágy rémeit szemlélte, emez pedig viszonyaink korkivánta legkisebb átalakitása szándékában is azonnal ősi alkotmánya sirjának megásását remegte; — és e szerencsétlen állapot okozá, hogy a kormány a mozdulatlanságban a statusquo változás nélküli föntartásában keresett menedéket, mert a roszul ismert nemzettel a haladás terére kilépni irtózott; a nemzet pedig kormányának jó akaratában szinte nem bizván, a parlag gravaminalis rendszerben találta üdvösségét. Azonban ez átkos körülmények, hála koronás királyunk atyai kegyelmének, és nemzetünk a kisszerü sérelmi politika szük korlátai közől mindinkább bontakozni indult szellemének — nem állanak többé ellent a józan haladás ügyének!

Koronás fejedelmünk **12** évi magában rövid, de tettdús uralkodása alatt csalhatlanul bebizonyitá, hogy a magyart szereti, hogy a magyar hűségben biztositékot találva, a haladás nagy munkáját nem csak megkezdé — sőt azt sebes, de biztos léptekkel folytatja is — mert hiszen csak keveset említek föl azon üdvös javitásokról, mellyek egyenkint is lekötelezik e nemzetet, egybe véve pedig örök hálát biztositnak valóban nagy királyunknak. — Ugyanis nyelvünk és nemzetiségünk bölcs kormánya alatt vivta ki diadalát — és a szép hangzásu nyelv, melly alig egy pár évtized előtt ön nagyaink teremeiből számüzve volt, most a felséges uralkodó család fönséges tagjai által is, és pedig lelkes vetélkedéssel beszéltetik; a vallás szabadsága — ujabb törvényünk által szelid kormánya alatt tetemesen tágittatott, a földmüvelő osztály viszonyai további önkénytől megóva törvény által biztositattak; a nemzet nagy hátramaradásával nélkülözött hitel — a tartozások iránti törvénykezés czélszerü megröviditésével — neveltetett — és hitelintézetek állitásával tovább fejlesztetni czéloztatik, — elemi, és ipartanodák, ugy mesterképző intézetek bőkezü fölállitásával a nevelés ügye elősegittetett; a kereskedés czélszerü közlekedési eszközök előállitásával kormányi áldozatok mellett is élénkittetett — a müipar fejlesztése kormányi segélyezéssel gyámolittatott; — és mind ezekhez, és többekhez, még mit nem sorolhatandunk, ha a jelen országgyülésre adott k. k. előadásokban, olly fejedelmi bőkezüséggel elvetett javitási mag kikelésre, és megérésre segittetik.

Nem lehet t. kerületi RR., hogy illy fejedelmi eljárás a békés nemzet viszonyos bizodalmával ne találkozzék — nem találkoznék pedig akkor, ha azon pillanatban, midőn a magyar nemzetiségének vég diadalát nyerte, fejedelmétől nem kicsikart, de önként, és örömmel nyujtott ajándékul, hálás köszönet, és őszinte hódolatának, és bizalmának nyilvánitása helyett — régi parlag rendszerét követve — sérelmeknek, habár léteznének is, fölemlitésével keseritené a válaszfóliratot, melly illy körülmények között méltányosan, és a hü magyar nemzethez illőleg, csak hódoló lehet.

Ez átalános nézetek előrebocsátása után engedjék meg a t. RR., hogy Pestmegye érdemes követének virágos előadására tehessek némi észrevételeket.

Azoknak, kiknek annyira hatalmukban vagyon a szó, mint Pest v.megye imént szólott érdemes követének, — azon előnyük van más a természettől e tekintetben kevésbbé megáldott szónokok előtt, hogy mig ezek inditványaikat, és előadásaikat, leplezetlenül végczéljaiban is megértetve teszik a közönség elébe, addig ő emlitett hatalmánál fogva inditványait akkép állitani tudja, hogy az előadásának ékességétől tulragadott hallgató előtt, az inditványban egyébkint benfoglalt keserüség is édesnek szokott tetszeni. És épen azért igényelnek az érdemes követ urnak előadásai, érett megfontolástól kisért mélyebb meggondolást.

Áttérve most az érdemes követ ur által ez alkalommal tett köszönő, de egyszersmind aggodalmat tartalmazó inditványára, én ezt olly hölgyhez hasonlitom, melly a divat találékony mesterségét használva, magát annyira fölékesiteni érti, miszerint csak a dolgok fölületét vizsgálni szokta nem egy egy ifju tulboldognak képzelné magát annak birhatásában — mig az óvatosabban vizsgáló időt engedve magának, arról győződik meg: miszerint az ifju kort pillanatilag elragadta hölgy haját, fogait, bőre szinezetét, sőt növésének deliségét is — a mesterségtől nyervén — valakinek boldogithatására épen nincs hivatva, — igy az inditványban is elsoroltatnak, azon valóban magasztos tények, mellyek a legjobb fejedelem iránti hálát igénylik, és e hálának kifejezése is ajánltatik, — de ollyak kiséretében, mellyek a hide-

gen gondolkozónak azonnal mutatják, miszerint itt a hálanyilvánitás csak eszközül használtatik, arra: hogy az inditvány többi részeiben előadottak kifejeztethessenek. — Ugyanis: midőn egy részről ő felségének nemzetünk iránti atyai szeretetéért jobbágyi hálát válogatott szavakbau mondanánk, más részről igaz csak egyszerűen kérnők az 1790: 10. t.czikk megtartását, vagyis más szóval kijelentenők, hogy ő fölsége alaptörvényeinket meg nem tartotta, mi hálánk nyilvánitásának őszinteségéből sokat, véleményem szerint mindent levonna. Köszönetet mondanánk ő felségének ismét, a legvirágzóbb szavakban azért: hogy a k. k. előadásokkal előhaladási k. szándékát nemcsak nyilvánította, sőt a haladásra könnyitő eszközöket is nyujtott; — aggodalmat nyilvánitanánk azonban bár csak egyszerű szavakban az iránt, hogy az 1723: 56. t.czikk ellenében egyoldalulag történtek kormányi intézkedések, mi köszönetünk bensőségét nem épen tanusitaná! — miket ha fontolóra veszünk valamint a fentebb érintettem fölpiperézett hölgy — haj, fog, színek, és delies testállás nélkül állott a hidegebben vizsgáló előtt — ugy tisztelt Pestmegye érdemes követe által inditványozott hálakifejezésben is hiányzanék, az őszinteség, szivélyesség, és valódiság — mik nélkül annak elenyészik minden érdeme.

De aggodalmainknak az inditványban javasolt módoni megemlitésével eljárásunk, a nemzet irányában sem lenne őszinte; mert midőn nevében ő felségének hálát mondanánk, egyszersmind nevében ollyan aggodalmakat nyilvánítanánk, mellyekre alapul szolgálható tények, itt még ex professo meg sem vitattattak, és igy a nemzetnek irántuki aggodalma nem is nyilvánulhatott; már pedig ha olly fontosak azon aggodalmak, hogy a hála és örvendezés hódoló pillanatában sem hallgattatnak el veszély nélkül: kötelesek vagyunk előbb azon tényeket venni szigoru bonczkés alá, mellyekből ez aggodalmak származtatnak.

Én valóban azon tactikát, melly szerint egy részről a sérelmek tekintetébeni érdemleges vitatás elhalasztandónak javasoltatik, más részről pedig azok, mint részint törvény elleni, részint törvény nélküli egyoldalu intézkedéseket magukban foglalóknak nyilvánitatni czéloztatnak, máskép magyarázni nem tudom: minthogy az illy alakbani előterjesztéshez azok is járulhassanak, kik az érintett intézkedésekben egyébiránt küldőik utasitásánál fogva sérelmet nem láthatnak, és igy olly tárgyak fölött, mellyeket a nemzet többsége sérelmeseknek még el nem ismert, e mellékes uton mondatván ki az anathema — a nemzet ezen valóban „rólunk nélkülünk“ kimondott anathemában találja eddigi utasitásainak megváltoztatására a moralis kényszeritést.

Valamint azon tactika is figyelmet gerjesztő, miszerint a pesti inditvány az egyes sérelmeknek érdemleges megvitatását mellőztetni javalja, míg az azt pártolók azok részleteinek megvitatásába bocsátkoznak, mi által a dolgok fölvilágositása egyoldalulag történhetik csak meg.

Pestmegye érdemes követe, az általa javaslott adressben előadott elvek alkalmazásával — mint mondá — nem annyira azt akarja elérni, hogy a sérelmek orvosoltassanak, hanem inkább oda akar törekedni: miszerint olly állapot idéztessék elő, hogy sérelmek ne történhessenek; — ez vélekedésem szerint a legdicséretesb törekvés ugyan, de egyszersmind nem gyakorlati, mert teljesen kivihetetlen. — Még a parlamentaris kormányformák sem nyujtanak olly garantiákat, mellyek teljesen lehetetlenné tennék azt, hogy a nemzet valamelly osztálya ez vagy amaz eljárást sérelmesnek ne tarthassa — példa erre Franciaország, hol a chartáról épen az állittatik, mi nálunk sokak részéről az 1790: 10. törvényczikkelyről, hogy t. i. az nem valóság.

A törvényhozónak nézetem szerint másra törekedni nem lehet: mint hogy a törvény megsértése, és igy a sérelemnek előidézése lehetőleg nehezittessék, a már okozott sérelmeknek orvoslása pedig lehetőleg könnyittessék, és biztositassék. Hiszen senki sem tagadhatja, hogy mennél kisebb a társaság, minél kevesebb számuak annak részesei, annál könnyebb a rendezés, annál könnyebb a kis munkával központositható nézetek hármoniájából kikerült szabályok megtartása fölötti őrködés, vagyis a társaságnak sérelmektöli megovása. És mégis ki van közöttünk, ki ne tapasztalta volna, hogy kisebb társulatok önalkotott szabályaik megszegését sem valának képesek akadályozni, annál kevésbbé a sérelmeket az illető részvényesek kármentesitésével orvosolni? lehetne-e tehát pium desideriumnál egyéb, azon állapot, egy több nemzetiségeket, több vallás-felekezetüeket — annyi különböző érdekeket magában foglaló hazában, melly sérelmek elkövetését tenné teljesen lehetlenné.

Szóba hozta Pestmegye érdemes követe az ausztriai örökös tartományok irányábani viszonyainkat, mellyek vélekedésem szerint e tanácskozó teremben csak annyiban vitattathatnak, mennyiben az bizonyittatnék, hogy hazánk java és érdeke — az ausztriai örökös tartományok javának és érdekének alá rendeltetett, és igy nemzeti függetlenségünk veszélyeztetett volna, — mit bebizonyitva állithatónak nem tartok. — Szóba hozta továbbá a terjedtebb értelmü külpolitikát is, mellyben részemről avatottságot nem igényelvén, nem fogja rosz néven venni az érdem s követ ur, hogy az e tekintetben onnan eredett tant, honnan Horvátországnak Magyarországtóli elszakasztása nézetem szerint nem épen szerencsés tapintattal inditványoztatott, illy rögtön legalább elfogadni nem bátorkodom. — A külpolitikának taglalásába mélyebben, és exprofesso bocsátkozott be Komárommegyén k általam is igen tisztelt érdemes követe, és valamint az összeáll tás k rekdedségét meg nem ismernem nem lehet: ugy megvagyok győződve, hogy annak mostani körülményeink közötti fölhozása, a czélt, mellynek előidézésére számitva volt, inkább eltávolitotta, mint megközelitette. Parlamentaris kormány elérése, ez Komárommegye követének hő ohajtása — és e meggyőződését az érdemes követ urnak tisztelem, — de azt hiszem, midőn a külpolitikának részletesb bonczolgatásába bocsátkozott, ohajtása tárgyait a felelős ministereket már maga előtt képzelé, és ekkor tökéletesen helyén is lett volna az előadás, mert annak tételei, a hiteles adatok birtokában levő ministerek által vagy megczáfoltatván, vagy igazoltatván — a vita az e körüli eszmék megtisztulására vezethetett volna — holott most, midőn az illyetén, legfeljebb is hirlapok ingékony közléseiből összeszedett, és igy egyoldalu, a hitelességre nézve semminémü garantiát nem nyujtó előadások, érdekes összeállitásuknál fogva tetszést ugyan arathatnak, de az eszmének megtisztulására egyátalában nem hathatnak, sőt azokat inkább összezavarják. — Én a külpolitikának ugy látszik divatossá válni kezdő fölemlegetését, és ön bajainkról eltérve, más országok és népek ügyeiveli hivatlan foglalkozást a magyar nemzet a régi gravaminalis rendszerbeni megcsökönösödésének tulajdonitom, — minél fogva a gravamenekbeni uszást megszokta nemzet, itthon Istennek hála! —nehány inkább kimesterkélt, mint valóban létező sérelmek vitatásában elegendő tápot nem találván — az anyagot külnépeknek — nem az életből, hanem csak hirlapokból ismert bajaiban keresi. És ez tanácskozásaink terén is lényeges változást okozott; mert az előadások nagy része inkább a külviszonyok bonczolgatására, mint önügyeink kezelésére intéztetnek — és az ön kormányunkra halmozott vádak, az összes birodalmi kormányra még inkább kiterjesztetnek.

Azon szemrehányására Komárommegye követének: hogy a kormányzás hibája végett egyátalában nem haladhatunk, válaszolni is alig szükséges; mert hiszen ki hazánknak szellemi, és anyagi állapotára csak huszonkét évekkel is elfogulatlanul hátratekint, a tetemes haladást igazságosan meg nem tagadhatja. —

Több érdemes szónokok, a birodalmi kormányt absolutisticus tendentiával vádolák, és, e vádak részesévé a magyar kormányt is tevék — holott én azt hiszem — bár e vádak alaposságát el nem ismerem — hogy minél nagyobb mértékben vádoltatik absolutisticus tendentiával, és alkotmány ellenes iránnyal a birodalmi kormány, ha az e vádakat emelők következetesek lenni akarnak: annál nagyobb érdemet kell hogy tulajdonitsanak a magyar kormánynak, melly a birodalmi kormánynak általa neheztelt iránya mellett is annyit, és ollyakat eszközölt — miért a nemzet, minden szinezet-különbség nélkül hálát mondani kiván felséges fejedelmének.

Zemplénmegye nagyérdemü követe csak imént kizárólag magát, és elvbarátait mondotta azon ősök követőinek, kik e hazát enyészettől megmenték, és az alkotmányt föntarták; — ez állitás ellenében én is követelhetnék magam és elvbarátim részére egy hasonló exclusivum privilegiumot; ámde ezt nem teszem, mert ha bár a privilegiumokat olly átalánosságban mint Zemplénmegye érdemes követe nem gyülölöm is: még sem ohajtok magam és elvbarátim részére olly magunk adta kizárólagos szabadalmat, — mellynek alapja azon magunk észméjébeni vak szerelem, és a szabad nemzet szabad fiai tőlünk eltérő véleményének egyoldalu gyanusitása. — De sokszor halljuk itt Benthámot azok részéről fölemlitetni, kik mesterük tanait meghazudtolva, az ellenvéleményüen a szándékot gyanusitják!!.

Baranyamegye érdemes követének inditványa teljesen kielégitő, és megnyugtató; mert 1ször. A nemzet hálaját fejezi ki ő felsége irányában 2ször. Mert az országnak már országosan is illyeseknek megismert előleges sérelmeire nezve az orvoslatot sürgeti, melly sürgetés az inditványozott hálának őszinteségét épen nem csorbitja, — mert e sérelmek illyeknek már országosan elismerve levén, azok orvoslásának sürgetése alkotmányos kötelesség, és ő felsége bizonyára még nagyobbra becsülendi, azon nemzet hálanyilvánitását, melly örömei közepette sem feledi el alkotmányos kötelességeit is. 3szor. Mert az időközben netalán közbejött sérelmek megvitatásának utját sem zárja el, midőn a hálafóliratban nyilvánitatni rendeli, hogy az illyeseknek találandó tárgyak még ez országgyülés alatt orvoslás végett fölterjesztetni fognak, sőt 4szer épen ezek előadására utat nyit, midőn javalja, hogy összeszedetésükre egy küldöttség neveztessék, minél fogva Baranyamegye inditványát egész kiterjedésében pártolom.

Mosonymegye nagyérdemü követe, kiben én nem csak a tett emberét, hanem a legönmegtagadóbb hazafit is tisztelem, szokott ügyes tapintatánál fogva egy ügyet ajánlott a nemzet figyelmébe: t. i. az országgyülés évenkinti tartásának ügyét; — én e kérdést részemről is korszerünek ismerem; mert midőn a nemzet, ebben minden pártszinezet nélkül, és a kormány a haladás terén találkoztak — e szerencsés találkozás teendőink halmazát annyira szaporitandja — hogy azok czélszerü földolgozása gyakorolt együttlétet igényelend; azért e javaslatra nézve, melly Baranyamegye inditványával nemcsak ellenkezésben nincs, sőt, azt szépen ki is egészitheti, föntartom magamnak a szólást akkorra, midőn arról különösebben tanácskozandunk.“

Asztalos Pál. Mielőtt a tárgy érdemébe bocsátkoznék, Csongrád követének akar némüekre felelni, 1ször arra, hogy ő felsége nyelvünk és azzal nemzetiségünket régi jogaiba visszahelyezé, azt hiszi szóló, hogy ideje ugy is rég eljött. — 2szor arra, hogy a pesti inditvány fölpiperézett hölgyhöz hasonlit; megjegyzi szónok, abban van legalább valami t. i. élet; mig Csongrád modora virágokkal fölczifrázott halálvázhoz hasonlit. Mit az őszinteségről hallott a pesti inditvány ellen fölhozni, ő megforditja, és azt állitja, hogy miután Csongrád k. emlitett sérelmeket s azokat még is el kivánja hallgatni, maga vétett az őszinteség ellen. — Mosony követétől nem tart, mert ő többet lát azon jelenségekben, hogy ő felsége magyar nyelven szólalt meg. Igaza van mond szóló, Zemplén követének, hogy elvrokoninak ősei mentették meg a hazát. — A pártok jellemzése kiegészitésül megemliti, miszerint, 1825ben csak két párt létezett: aulicus és constitutionalis — az aulicusok helyébe léptek a conservativek. Pártolja a régi gravaminalis utat, s azoktól azért sem kiván eltérni, hogy az ausztriai dyastiának megmutathassa e nemzet, miszerint minden sérelmek ellenében folytonos hü ragaszkodással van a trón iránt; — s erősebb biztositékot mint alkotmányt s trónt nem ismer. Káros voltukhoz képest kiván egyébkint a részek vissza nem csatolása, a horvátorsz. események — és az uj rendszer tárgyában, a föliratban említést tétetni. — Az előadásokat a csatolványok nélkül még szivesebben fogadta volna. Ezzel a mai ülés befejeztetett, a vita még folytattatik. *)

Főpapi jótékonyság.

Megelőzve egy kis körülnézettől honunk állására.

Midőn a következőket hirlapi uton közzéteszem, lelkem szemei előtt a Pázmányok, Lósyk, Széchenyik s más öröknevü főpapok, mint e szerette hon legnagyobb lehunyt fiainak szellemei látszának nemzetgyászolta sirjaikból fölemelkedni, — hogy egyfelől a vallás szüz zászlója alatt seregét vezéreljék az általuk boldogitott hivő ezereknek, másfelöl polgári magas érdemekkel kiirt fényes paizsuk után — a magokat ezeken képező rendületlen honvédő bajnokok hosszu sorozatát kalauzolják. Itt mint polgárok a haza szent ügye, a magyar szabadság, alkotmány és előjogok sziklaszilárd védöi, vérökkel pecsételik honunk iránti hivségüket, — ott mint buzgó egyházférfiak a vallás boldogitó elveivel küzdők méltatlan megtámadóikkal — egyiránt nagyok, magasztos elvek képviselöi ott is itt is, vonulnak hazánk főpapjai e hon viszontagságos történetfüzérében elő. Illy szoros összeköttetésben áll ez azok érdemeivel, hogy a hon legnevezetesb eseményei egyszersmind panorámája a főpapok félremagyarázhatlan érdemeinek — mellyeket ellenségeiknek is nem látni lehetetlen — de látni és szemlélni s mégis ignorálni akarni; igazságtalanság, konok roszlelküség. —

Mik hajdan főpapjaink és papjaink e hazának voltak Astriktól Vitézig, — Bakácstól Oláhig. — Draskovichtól Kopácsyig — azok ők most is körükhöz képest többé kevesebbé — s hirlapjaink midőn jótékony czélokrai adakozás, üdvös intézetek, hazafias intézmények és buzgósági tanujelekről tudósitanak, majd mindenkor egy vagy másik egyházi férfiura vonatkoznak. Az illyetén adakozásokat nem mondom én egészen Krisztus szellemében tetteknek; — de tudom okát adni, miszerint az adakozók érdeme azért nem kisebbül. Fájdalom, hogy önző korunk mindent érdekből — csupa önérdekből tesz — s igy kényszeriti azokat is, kik ezt egyébiránt teendők nem volnának, tetteiket a világ tud ára adni. S mégis vannak e hazában, kik ezt nem látják, nem érzik, nem tudják — füleik levén és nem hallanak. Avagy Szabolcs azon bölcs táblabirái, kik követutasitásuk alkalmával famosus megjegyzésöket hozák a káptalanok irányában, melly igazságszeretet és méltányosságukat dotán a „circumspecti“ titulust is méltó gyalázattal bélyegzé — nem volnának e Magyarország lehunyt korának történet-aknáihoz — jelenben pedig ezen hirlapi kedves czikkekre utasitandók, hogy ott pap ellenes vágyaikat kissé enyhitve — alaptalan ellenségeskedésöket felejtsék.

Oh de az elfogultság terhes felhői zárva tartják szemeiket, s a buzgalom, méltó utócsapatát képezni a Pyreneusokon innen és tul kitüzött forradalmi láz-szőtte lobogóaljnak, s az alpesek tövében polgári vért szomjuhozó radicaloktól meg nem szégyenittetni, — feledteti tüzes honfiainkkal egy tiszteletre méltó őskor, s a legszentebb nemzeti ereklyék szentesitette jogokat — ők dulni akarnak királyok s honfivér pecsételte jogokat — csakhogy duljanak — engedje a magyarok Istene — hogy e dulásnak — fulás ne legyen eredménye. Nálunk nincsenek jezuiták, s ezt tán ők is sajnálják némileg, már csak a majmolás hőbb eszközölhetése végett. Itt sikra kell szállniok s nyilt sisakkal, mellyből az egyház iránti elfogultság ennek üdvözitő institutioja ellen való vak ellenségeskedés medusa-feje rémlik, be-

---

*) Az országgyülési tudósitások rendes közlője, gyengélkedő egészségi állapota miatt, a jelen és még következő két kerületi ülést maga nem közölhetvén, kénytelen volt azt segédtársaira bizni, s ha bár tett is némi igazitásokat, de érzi, hogy a közlések némelly helyei, nem egészen olly kiegészitettek, mint különben szerette volna. Miután azonban a főbb beszédek ugy is egész terjedelmükben közölvék, ugy hiszi, hogy ez által, e lapok t. olvasói semmi csonkulást sem szenvednek, sőt e tartalmasságot illetőleg, minden más lappal, e közlések is méltán mérkőzhetnek, ha azokat meg nem haladnák is. Közlő.

vallani az egyháziak ellenében tett lépéseiket — mellyből magyarázható az illy szabolcsiféle inditvány. Isten neki; haladjatok utaitokon — Isten lend végre is itélő és rendező biránk; — addig is azonban halljátok, ha akarjátok hazánk egyik érdemdús főpapjának ujabban kiadott alapitványi levelét.

Nagyméltóságu várallyai Haulik György, zágrábi megyés püspök, az ottani székesegyházi káptalanhoz: Főtisztelendő sat. „Ugy vélem, tudva van a ft. káptalan előtt, miszerint azon időtől fogva, mióta Isten irgalmassága, királyunk kegyelme, s az apostoli szék jóvoltából ezen püspöki székre emeltettem, tizenkét szegény, nagyobb részt azonban nemes szüléktől származott ifjaknak, kik az egélyi erkölcsök- és a tudományokban jó elömenetelt tesznek, és pedig részint magyar-, részint horvátoknak, egyenkint 80 pgö forintnyi iskolai segedelmet tulajdon költségemből nyujtottam s tettleg is nyujtok. Nemkülönben értesült a t. cz. káptalan, miszerint én, ki egy Zágrábban emelendö jól rendezett mesterképző-intézetnek nem csak hasznos-, de szükségességéről is már rég meggyözödtem, e praeparandia egyik tanitójának évenkinti 500 pftnyi fizetését magamra vállalám, melly ajánlatom legfelsöb helyen is azon kegyes megjegyzéssel elfogadtatott: miszerint nekem s püspöki utódaimnak, mennyiben ezen 500 pftnyi fizetést magukra vállalni fogják, hatalmunkban leend az ekép dijazott egyházi tanitót kinevezni — miután e kinevezésről legfelsöbb helyre tudósitást küldenénk.

Mindkét intézményem jövö időkre való biztositásáról is gondoskodandó, elhatároztam magamban olly tökét elhelyezni, melly mind az elöbbi ösztöndijak, mind ezen tanitó évenkinti fizetésére törvényes kamatjával elég legyen. Névszerint 12 iskolai ösztöndij 80 fijával 960 ftot tészen, mellyhez a tanitó 500 ftnyi díját adván, lesz 1460 ft, s ezen évenkint 6 pcentes kamatnak megfelel a 24,333 ft 40 krnyi öszveg.

Ezen tökét egyenesen a főtiszt. káptalan biztos kezeibe szeretném letenni, s kezelésével járó fáradság és felelöségi teher fejében kész vagyok hozzáadni 1666 frt 20 kr pgöt — ugy, hogy az egész általam fizetendö öszveg 26,000 pfrtot tegyen.

Hogy azon esetben, ha a töke értéke bármelly törvényes uton kisebb mennyiségre jutna, vagy az emlitett öszveg 6 száztóli biztos helyre semmikép, hanem csak kisebb kamatra helyeztethetnék el — hogy ezen esetben a kegydijak és képezde-tanitó fizetése is aránylag leszáll, magából értetödik.

Ámbár nem kétlem, miszerint a tiszt. káptalan ismeretes buzgóságánál fogva mind az egyházi, mind világi üdvös intézmények iránt ezen ohajtásom elfogadására kész leend, s az emlitett tökét kezelésére veendi, mind a mellett szeretnék erről egyelőre fölvilágosittatni.

Azonban valamint a kegydijasok és tanitó kinevezését magam s utódaimnak,a püspöki szék megürültével pedig a ns. káptalan lelkiismeretes választásának föntartom és ajánlom; ugy a kisebb fizetésekkel járó alkalmatlanság elkerülése végett a kezelésnél következö modort vélném alkalmazandónak; miszerint: a tökétől bejövendö kamatok a kegyes alapitványok kezelöjétől időről időre a püspöki kancellaria igazgatójának kézbesitve ez által a tanitónak három hónapos, a kegy.dijasoknak pedig 6 hónapos részletekben adassék ki minden év végén beadandó és a püspök vagy székürültével a ns káptalan által átnézendö számadás mellett; megnézvén mindig elöbb az ösztöndijasok tanodai bizonyitványait; ki is, ha valamellyiket ezek közöl vagy az erkölcsiségben jelölve, vagy a tanulmányokból rosz elömenetele miatt a 2-dik rendbe helyezettnek tapasztalandna, a fizetést, a püspök, vagy székürültével a káptalan tettleges rendeléseig fölfüggeszteni köteleztetik.

Ki a többire sat.“

Ime ez ismét egy uj bizonyitványa főpásztoraink nak az erkölcsiség és tudományosság elömozditására czélzó intézményeinek,egy azon sok közöl,melylyekkel honunk ó, uj és legujab története bövelkedik, mellyeket az elfogulatlan, méltó elismerés és hálával emlit és fogad — az elfogult, és történet-adatokban járatlan pedig veszedelmes utjába görditve látand — mellyen mikép akkép áthatolnia kell elöbb, mintsem radical szelleméneк áldozat-tüzet gyujthasson.

Te pedig Istennek méltó fölkentje,nagy püspök és nagy férfiu! haladj sokáig dicsö pályádon, hol nyomdokaidat a mint részedről jótét, ugy minden jóérzésü részéről áldás és az ég urához küldött forró szivimák követik. H. A.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Azon beszéd, mellyel a királynö a cortest megnyitá, következöleg hangzik „Senator és követ uraim! A legnagyobb megindulással szemlélem önöket ismét a trón körül összegyülve, készeknek találva önöket — mint mindig — törekvéseik által annak fénye és szilárditása elömoztitására, nem különben erösbitésére a rendnek s azon intézeteknek, mellyek bennünket kormányoznak, olly alapokon közremunkálni, mellyekből egyedül béke s a nép jóléte eredhet. — A velünk barátságban álló hatalmasságokhozi diplomatikai viszonyaink, a törvényhozó testület utósó gyülekezete óta legkisebb változást sem szenvedtek, és nagy megelégedésemre szolgál azt jelenthetni, hogy a római udvarral fönforgó alkudozások, az apostoli követnek Spanyolországbani jelenléte által kedvezö fordulatot vönek,és szerencsés kifejléshez közelgnek, miként az egyház közös fönökének atyai gondoskodásához s dicsö jellemèhez és egy kitünö katholikus nép jámbor érzelmeihez illik. — Az anyaország védelme s az önöknek tulajdonitandó örködés alatt tengeren tuli hü tartományaink jóletüket és gazdagságukat naponkint növelik s változatlan békét éldelnek. S ha bár e félszigetet egy része hasonló elönyökkel jelenleg nem is bir, mindazonáltal éltet a remény, miszerint nagyon rövid idö alatt kormányom eszélyes erélyessége, a cortes összemunkálása és a sereg kétségkivüli hösies engedékenysége a törvény uralmát az ország minden részeiben, megszilárditandják. — Kormányom, meggyözödve levén, miszerint egyedül az által eszközölheti komolyan és sikerrel a közjólét terjesztését,a közigazgatás némelly ágait megjavitandja, s módositani fogja, eltökélt szándoka levén a törvényes rendszerre figyelni s a békes polgárokat védeni, egyszersmind pedig azokat féken tartandja, kik a törvényekkel ellenszegülni merészkednek, olly törvényjavaslatokat terjesztend önök elébe, mellyeket nélkülözhetleneknek tart, hogy a törvényesség alapelvének alkalmazása, a kormány szabad s akadálytalan müködésével öszhangzásba hozassék, mi mind a rend föntartására, mind a józanul fölfogott szabadság békes terjesztésére lényeges. — Egyszersmind önök elébe fognak terjesztetni az 1848dik évi bevételek s kiadások, jólehet nem ama gyökeres módositással, mellyet kormányom tervez, s mit nem sokára a cortes jóváhagyása végett elöterjesztend, mindazonáltal olly javitásokkal s alábbszállitásokkal teendi azt, miként a kormány állapota, az ország viszonyai s kormányom idejének rövidsége azt végbe vinni engegik. — A többi fontosabb törvényjavaslatok lassankint fognak önök elébe terjesztetni, a többi közt egy, melly az isteni szolgálat s papság adományzását illeti; egy más, melly a sajtó jogát, tekintettel a legbiztosabb alkotmányos tanokra s alapelvekra meghatározza; egy más az igazságkiszolgáltatást illetö törvényes eljárásra vonatkozótag, s több, miket szinte az ország szükségei igényelni fognak. Mind ezen törvényjavaslatokat a cortes azon buzgalommal s munkássággal tárgyalandja, minek már olly számos dicsö tanuságát adá. — Ezen eszközök által végre bekövetkezni látandják minden spanyol kibékülésének korszakát, midön a multat feledve, a trón körül csak testvér spanyolokat szemlélend; szinte minden erejéből a közbéke szilárditásán munkálva, mellynek paizsa alatt verhetnek gyökeret ez ország intézetei s virágozhatnak föl annyira, hogy a polgároknak biztositékot, a népnek pedig boldogságot és szabadságot adhassanak. — Senator és követ urak! Ez azon nagy mü, mire a cortes s a trón hivatva vannak, önök ismerik érzelmeimet s ohajtásaimat e tekintetben s kormányomét. Önök nem kélelkedem, hü és szilárd segélyüket tőle meg nem fogják vonni, és reménylem, hogy a gondviselés ezen kölcsönös törekvéseket, a szerencsétlenség által ép olly mélyen sujtott, mint a szerencsére érdemes nép javára megáldandja.“

Nov. 16ról kelt madridi tudósitások szerint Mon volt-pénzügyminister nagy szótöbbséggel elnökké választatott San Miguel tábornok 39 szavazatot nyert.

Svecz. Freiburg. Az ideiglenes kormánynak a jezuiták kiutasitására vonatkozó határzata, még több más rendbeli szerzetesek s apáczákra is ki van terjesztve. Ezen számözött rendek és szerzetesek tagjai a cantont három nap alatt elhagyni kénytelenek. Ezen intézetek ingó és ingatlan vagyonai status javaknak nyilvánittattak; a jövedelem a közoktatásra fog fordittatni. A rendörség és pénzügy-igazgató vannak a végrehajtással megbizva. Valjon elismerendi-e a szövetséges gyülés ezen határzatot, mellyet egy törvénytelenül választott, rögtönzött hatóság, a nagytanács beleegyezése nélkül hozott?

Zug canton majd egészen hasonló foltételek alatt adta meg magát, mint Freiburg. — Aaraui tudósitások szerint Luzern keleti részén fekvö legfontosabb állomások a szövetséges seregek által elfoglaltattak. A gislikoni föhadi állomás nov. 23án délutáni 3 órakor a szövetséges seregek kezébe jutott. A megtámadás $10^1/_2$ órakor kezdödött.

Luzern, nov. 24. Ma reggeli 9 órakor Luzern capitulatiora magát megadta. Dufour Sursee-n át Emmenfeld felé előre nyomulván, kevés ellentállásra talált; tegnap estve csekély ágyulövéseket hallánk, s Burckhardt és Donat osztálycsapatai nagyon kevés sebesülteket számolnak, Salis-Soglio föhadi erejét Gislikonnál öszpontositá. Ott a különszövetségesek Reusz és Rothenberg között rettentö állást vönek, mellyet eléggé rosszul védtenek. Midön Gmür seregosztálya által magukat kijátszva láták a luzerniek, szaladásnak eredtek. Schwyz és Unterwalden csapatai hivatásukra szinte méltatlanoknak mutatkoztak; a fák háta mögül lövödöztek, s tömegben futottak fölfelé, midön a zürichi, st. galleni s glarni gyalogságot és az appenzelli s graubündeni vadászcsapatokat láták maguk ellen nyomulni. Brunner zászlóalja Zürichből különösen kitünteté magát. A graubündeni nyolcz önkényтes, polgári öltönyben mint oroszlányok vívtak, köztük Michel ezredes Churból, Salis-Soglio sógora, és Travers, kinek testvéröcscse a különszövetségesek között vele szemközt állott. A szövetségesek részéről a veszteség nem olly nagy, halottakban s megsebesültekben a 100 at meg nem haladja; a külön szövetségesek pedig legfölebb két annyit vesztettek. Még tegnap éjjel Gislikonnáli éji táborunkban tudósitaték Ziegler ezredes a bekövetkezö fegyverszünetről. A luzerni nagy tanács egész éjjel együttült. A megrémült polgárság az épületet körülfogta. A Honau, Gislikon és Kuntwylben hamvadó házaktól pirosult ég látása hatását megtevé, s igy a megadás elhatároztatott. Reggeli 8 órakor tudatá a hirnök az átadást. Később jellövéseket lehete hallani, mellyek Schwyz canton határszéleiről s a zürichi tenger fölül látszának jönni. Az öscantonok még meg nem adák magukat. Ma 12 óra tájban vonultak a városba a szövetségi seregek, a szabadelvüek rémitö örömzaja közt. Siegwart és Ammann Unterwaldenbe menekültek. Sonnenberg fia ép s egészséges, kit Zürichben elesni mondottak. A szövetségesek közöl az elestek vagy halálosan megsebesitettek közt vannak: Wesmann örnagy, Frauenfels kapitány és egy aargaui örnagy.

Igazitás. Lapunk mult számában 766dik lapon, 3dik hasáb 65dik sorban „több fönökei vannak“ helyett olv. „több fönökei szabadon vannak.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nemzeti szinházi játékrend.

November 30kán: Lammermoori Lucia. Nagy opera 3 ffban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Veszprém november 26án (pozs. mérő).
160-200 125-135 105-115 80-85 ——35 70-80

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs november 27kén. Statuskötelezvények: 5 petes $105^1/_2$; 4 petes 93; 3 petes 61; $2^1/_2$ petes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pft) $783^3/_4$; 1839ki (250 pfrt) $301^7/_8$; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): $93^3/_4$; nagyszombati (200 pfrt) 15; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy 100 pfrt) $62^3/_4$; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 600; bécsi bank-részvény $1625^1/_2$; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 113; éjszaki vaspálya-részvény $157^3/_4$; majlandi $98^1/_8$; windisch-gréczi sorsjegy: $23^3/_4$.

Lotteriahuzás.

Budán november 27kén: 46. 2. 80 6. 65.

Dunavizállás. Nov. 29kén: 5′ 7″ 3‴ az 0 fölöti.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

602. szám 1847. Péntek dec. 3.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zoldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetés. — Országgyülési közlemények. (9. és 10dik ker.ülés. Előleges közlés a 13. es 14dik ker.ülésről). — Pozsonyi ujdonságok.

Külföld. NBritannia. Franeziaország. Sveicz. Svédország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A pozsonyi váltótörvényszéknél Gerhauser Gusztáv előléptetése által ürességbe jött irnokságra Vogenfahl László hites ügyvéd érdemesittetett.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 24kén.

IX. kerületi ülés, délelőtt 9½ órakor, vége déli 1 órakor. Elnökök: mint tegnap. Tárgy: mint tegnap.

Elnök. Fölszólitja a KK. és RRket, hogy a naplóbirálók kinevezésére adnák be szavazatukat.

Olgyay Titus. A válaszföliratban ő is köszönetet kiván tolmácsoltatni, köszönetet pedig különösen azért, hogy ő felsége több mint három század viszontagos leforgása után, első vala, ki nemzeti nyelvünkön szólalt meg a trónról, — köszönetet továbbá a nádorválasztás ügyében, minek megszentesitésében legkevésbbé sem vonakodott azon férfiu iránt, kit a nemzet közbizodelma karolt föl, s kinek magas személyéhez legszentebb reményink csatolvák: — köszönet végre a kir. kegyelmes előadásokért, mellyekben ő felsége a haladó kor kérdései iránt, vonzalmának legfényesb tanságát adta. Ő valóban fölötte örvend ő felségének a haladás iránti vonzalmának ez ünnepélyes nyilatkozatán, mivel ez által ő felsége tettleg megczáfolta a conservativek azon elfogultságát s elvét, hogy: mindent, mi az ellenzéktől jö, le kell szavazni. A kir. előadásokban foglalt reformügyek ugyanis, mind az ellenzék által valának kezdeményezve s megvitatva. — Ő ugy véli, hogy ép azon bizodalomnál fogva, mellyel ő felsége hozzánk szól, kötelességünkben áll, mindazt őszintén elősorolni, a mi fáj. S ezen válaszföliratban, mindenek előtt kimondatni ohajtaná az 1790: 10-dik törvényczikk értelme ellen elkövetett nagyszerü sérelmet, miszerint hazánk törvényhatóságai alávetvék olly kormánynak, melly az alkotmányos érzelmek iránt rokonszenvvel nem viseltetik. Innét van ugyan is, hogy a nemzet a legjelentéktelenebb gyarmati állásba sülyedett, mellyben mindeddig nem czél önmagáért, mint más önálló statusok, hanem csak eszköze az ausztriai birodalom absolutisticus irányzatainak. — Ő megvallja s fölötte csodálkodik Csongrád érdemes követének azon ellenvetésén, miszerint a hallottakat hitelesen bebizonyitva nem látván, nem hiszi, hogy mennyire alárendelt állásban vannak s függnek kormányszékeink, — miután mindennap tapasztalhatja, hogy azon kormányszék is, mellynek ő tagja, — mennyire függ! Ha pedig mind e mellett is azt állitja, hogy a kormány független, akkor a legsulyosb itéletet mondja ki önmagára is. — Ő ellenben, nem igy ismervén a dolgok állását, kivánja, hogy ez iránti sérelmünk, a válaszföliratban megemlittessék; kivánja továbbá, hogy azon események fölötti közfájdalmunk is kinyilatkoztassék, mellyek a mult országgyülés óta történtek. Első helyet foglal ezek között mindenesetre az administratori rendszer. Ő ezen ügy bővebb taglalásába ereszkedni nem akar, hanem csak ott fogja föl a dolgot, a hova az kifejlődött. Különös t. i. előtte, hogy midőn e megyei szerkezet tanácskozmány alá került, ennek csak egyik része jött tárgyalás alá, a másikat pedig, hova az administratori rendszer tartozik, t. i. a főispáni hatáskör korlátozását a förendek föl nem vették, — de mondja, mellőzi ennek részletesb feszegetését mostan, — hanem tovább megy. Sérelmeink második legfőbbike, az ujabb időkből minden esetre a horvátügy. Ez tény, mellyet tagadni nem lehet. S Csongrád érdemes követe még is azt mondja, hogy miért nyilvánitnánk ez iránt aggodalmat, mielőtt részletesben meghányatnék, s annak bővebb fejtegetésébe bocsátkoznánk. Erre ő mindenek előtt csak azt mondja, hogy az ügyvitatás illyképi menetele, nem a legkedvesebb szolgálat lenne a kormánynak. Sőt azt is mondja, hogy miután nem mi valánk kezdői a sérelmi recriminatióknak, — s ezen országgyülés ép e miatt eredménytelenül oszlanék szét, — akkor ha bár az ellenzék vádoltatnék is a conservativek által, — ezen igazságtalan vád visszapattan rólunk azokra, kik azt ellenünk emelék, mert hiszen semmi sem mutathatja inkább az ellenzék loyalitását és sikerre törekvő szándékát, mint épen a pesti inditvány. Egyébiránt ő a második tárgyra nézve is oda nyilatkozik, hogy a válaszföliratban szinte megemlitessék. — Még csak nehány szót akar Csongrád követéhez intézni. Csongrád érd. követe vádol bennünket, hogy mi bizodalmatlanságot okozunk. Erre én csak azt válaszolom, hogy mondja meg nekem Csongrád követe: ugyan lehet-e ott bizodalomnak helye, midőn a nemzet alkotmányának korszerü fejlődésében semmi sem történik mindaddig, mig azt nem erőszakoljuk, — emlitette Csongrád követe a magyar nyelvet; elég szégyen, hogy még ezt is törvény által kellett biztositanunk, — midőn Csongrád követe csak egyetlen tényt sem mutathat föl arra, hogy a kormány törvényen kivül tett volna valamit a hazai reformügyekben?! Ugyan kérdi: lehet-e a nemzetnek akkor bizodalma, midőn a magyar sóhivatalt is, mellynek ügyei eddig latin nyelven kezeltettek, most németül visznek, — midőn a vallás ügyében a mit egy kezével nyujtott, a másikkal elvette, — a vallás ügyét magához ragadta, — midőn minden eljárásában csak absolut tendentiát bizonyit, — s végre: midőn az ország anyagi érdekében sem tett egyebet, minthogy a dohánytrafikákat fölállitotta. Végre a hitelintézetet emlitette még Csongrád követe; hát nem a kormány volna ennek is megbuktatója, miután nem akarta, hogy az nemzetiesen s alkotmányosan kezeltessék, hanem akarta, hogy az a kormánykegyelem elnyerésének szolgáljon forrásul. Ő mindezeknél fogva a válaszföliratot csak ugy pártolja, mint ezt Pestmegye érdemes követe inditványozta.

Tolnay K. (zalai követ) Nincs az ellen, hogy tiszteletdijjal áldoztassék a királynak azon diadalért, mellyet nov. 12én ünnepelni engedett a nemzetnek nyelve és nádorválasztása ügyében. Az ellen sem szól, hogy a kir. előadásokban, mellyeknek korszerűségét előleg tagadni nem lehet, a kormány tettleges közremunkálása méltányolva kimondatott. Csak felelni kiván némelly követek által fölhozottakra. Temest, ki a drága időt a kir. előadásokban kiszabott ösvényen kivánja fölhasználtatni, viszhangképen üdvözli, s arra hivja viszont föl: ne ellenezze a nemzet aggodalmainak a válaszfölirásba igtatását, s az idő mentve lesz. Esztergom, és Csongrád azon ohajtására, miszerint ők csak higgadt kebellel, és csak táblailag tárgyalt sérelmeket kivánnak a válaszföliratban érintetni, azt feleli: vajha e nemzetnek sérelmei csak ollyanok volnának, mellyek fölött higgadt kebellel tanácskozhatni, vajha a kormány mulasztásai csak ollyanok volnának, mellyek hidegvérü megfontolást igényelnek! — de láng az, mi a szólót ezekért belől emészti, s azért az első alkalmat ragadja meg az orvoslás eszközölhetésére. Pest és Komárom ellenében Esztergom által fölhozott azon korholásra: miért mennek azok a kül-politika rostálgatásába a birodalmi kormány ellen, midőn ennek léptei okait nem ismerik, s a hirlapoknál egyéb kutforrással nem birnak? — azt jegyzi meg a szóló: valjon a békekötések, diplomatikai alkudozások, fejedelmi tractatusok, és szövetségek, nem elég adatok-e arra, hogy Pestmegye inditványához képest a birodalmi kormánynak alkotmány-ellenes befolyása alattisága saját kormányunknak, — aggály tárgyául kimondassék. Esztergom ellen tett több észrevétel után Baranyának azon kiemelésére, miszerint a kormány több köz- és magán-jogi institutioinkat megőrzendő, nem hagyott némelly reformokat rögtönözve megszületni, — feleli a szóló: bár a kormány az uj főispáni rendszert se rögtönözte volna, melly törvényesség helyett törvénytelenséget, rend helyett rendetlenséget, teremtett, mert ha valamelly gyanu tanyát üt a nemzet szivében, maga élelmére ránt az minden körülményt, minden történetecskét maga körül. A fönérintett rögtönzést szóló inkább az 1836: 21. t.cz. betöltésére kivánta volna intéztetni, mert a törvény ellenében gyakorolt tiszteletlenség, fölötte csökkenti a polgárok törvény iránti tiszteletét. A római állodalom nagysága addig látszik megszilárditva lenni, mig a törvény iránti hódolatnak nagyszerü példái állnak elő. Azokkal sem tart a szónok, kik Horvátország sérelmei iránt csak akkor akarnak panaszt emelni, midőn majd a ker. választmány által összeszedendő adatokból annak valósága kiderülend. E sérelem nagysága már a mult diaetán a jelen tábla által elismertetett, s fölirás is czéloztatott ő felségéhez, de a förendek ellenzése miatt föl nem juthatott; azóta pedig a sérv még egy leirattal tetéztetett, ennek is tehát különös megérintése a fölirásban szükségessé válik. Mind ezeket a pesti inditványhoz képest, valamint a közelmult országgyüléseken már tárgyalt, de orvosolatlanul maradt sérelmeknek elősorozását, s ezek fölötti aggodalmát a nemzetnek, szóló a válaszföliratban megérintetni ohajtja. —

Zsarnay Imre (tornai követ). Ő mint küldőinek képviselője, többi követtársaival együtt, nem lehet más kivánatnak tolmácsa, mint annak, mellyre megbizva vagyon. Ő tehát azok nevében szól, s azt hiszi, hogy a válaszföliratnak alapját nem képezheti más, mint a kir. előadások, s azon események fölemlitése, mellyek a mult hongyülés óta történtek, előadni kellemes és kellemetlen hatásaival, ugy a mint történtek, mellyeket ignorálni többé nincs hatalmunkban. Ugy tapasztalja, hogy ez ügyben már különféle vélemények fejlődtek ki, s különösen sürgetik némellyek, hogy az egész fölirati rajzon hálaérzelmek ömöljenek keresztül. Ő azt hiszi, hogy e rajznak hü és egésznek kell lenni, s mint illyennek, midőn az örömet fölmutatja, a sérelmeket is előtükröznie. Különös előtte, hogy midőn egyik párt a kir. propositiokat magasztalja, a másik a kormány dicséretében fáradozik. Azt ő igen is örvendetes jelenségnek tartja, hogy ő felsége nemzeti nyelvünket visszahelyheztette természeti jogaiba, s azt tartja, hogy semmiről sem mondhatni el olly méltán az „exegi monumentum aere perennius“, — de ő ezt nem a kormány hazafiui ügybuzgalmának, — hanem csupán ő felsége vallásos egyéniségének köszöni, — valamint ennek tulajdonitja egyedül azt is, hogy István főherczeg a hon kedveltje nádorrá választatását megerősitette, kiről a nemzet elmondhatja a sz. irás szavaival: ez az én szerelmes gyermekem“ sat. — A kir. propositiókra nézve, tekintve hazánk legközelebbi eseményeit, s az alkotmányos életnek tetemes előhaladását, ő azokat csak közönyösen veheti. Fődolog például azokban az, hogy megemlitetnek ugyan bennök belkereskedésünk ügyei, de külkereskedésünk viszonyairól egy szóval sincs emlités. S ennek oka bizonyára nem más, mint az, hogy a kormány nem akarja, miszerint Magyarország ugy tünjék föl Europa statusai előtt, mint független állodalom. Ha ő ezen propositiók tartalmát közelebbről vizsgálja, abból azt látja, hogy tevékenyen lépett ugyan föl a kormány, de anticonstitutionalis szellemben. Ha ő örömmel fogadná is a propositiók jobb oldalát, — azokban mégis nem sok olly örvendeni valót talál, mi őt megnyugtathatná, s hogy ő azokat a haza reformjaiban is zsinórmértékül vehetné. Hogy a kormány 3 év lefolyása alatt sok jót tett volna, nem tudja még eddig, — de azt jól tudja, hogy ollyasmit követett el, mi küldőiben, mind lényegére, mind formájára nézve méltó aggodalmat költhetett. Igy például, ha csak a Tisza szabályozását veszi is tekintetbe, hol a cselekvés nagy embere gróf Széchenyi István karoltatott föl eszközül, örvendhetünk ugyan egy részről a kormány tevékenységének, a mennyiben hazánk anyagi érdekeinek előmozditására is tesz már valamit; más részről azonban nem igen örvend, hogy a kormány itt is tudtunk nélkül avatkozott a consilium rendezésébe, mert jóllehet, hogy ez alkalommal alkotmányellenes tettét, e haza nagy fiának, a cselekvés legnagyobb emberének nevével akarta szépiteni; ámde nevezhetett volna ki stb. Sérelmet találván szónok is mind az 1790: 10dik törvényczikk elmulasztása, mind a horvátügy és vallás, és administratori rendszer által legközelebb elkövetett kormányi eljárásokban, Pest inditványát pártolja.

Gr. Andrássy Gyula. Azt tartja, hogy há-

rom nap óta tartott ostrom után, melly már most inkább bevételnek tekintethetik, nem kell olly nagy robajjal és lármával vinni a megtámadást. Ebből magára nézve azon következtetést vonja ki, hogy előadásában hosszu ne legyen. Ő ennélfogva rövideden átmegy ezennel Csongrád érdemes követének azon ellenvetésére, hogy midőn a kormány iránt teszünk recriminatiokat a fejedelem s dynastia iránt, a legmelegebb tisztelet érzelmét nyilvánitjuk, — ezt csak azért cselekedjük, hogy ennek árnyéka s ernyözete alatt annál inkább megtámadhassuk a kormányt és annak rendszerét. Ő fölötte csodálkozik Csongrád érdemes követének ezen különös ellenvetésén, ki épen a loyalitásról nekünk olly sok szépet mondott, s mégis ellenünk illy illoyalis gyanukra fakad. Azonban mivel e téren ő vala az első kihivó, egy tanácsot ad ő is nekie, azt t. i., hogy ovatos legyen, mert könnyen azt mondhatnák ellenei, hogy nem csak a dohányt, de még a loyalitást is monopolizálni akarja. Csongrád követe vádolja a pesti inditvány taktikáját, melly szerinte csak azért állittatott föl illy értelemben, hogy többséget nyerhessen; Csongrád követe e vádat alkalmasint a conservativ programm pártolóinak azon eljárásából meritette, melly semmit sem tekintve a hangulatra, minden áron csak többséget akart. Az ő taktikájok közt nincs más különbség, minthogy ők csak a fejedelemnek, a másik rész pedig a kormánynak is köszönő föliratot inditványoz; — azon azonban nem csodálkozik, hogy Csongrád egyet nem akar velünk érteni, mivel ebből azt gyanitja, hogy a conservativ pártnak azon programmja szerint, miszerint mindent leszavazzon, mi az ellenzéktől jő, — pártunk többségét akarja nullificálni. Ő Csongrádnak ezen törekvésére semmi mást nem akarván fölhozni, mint azt, hogy valóban különös előtte, midőn egy párt azt tüzi ki vezérelvül zászlójára, hogy mindent leszavaz, mi ellenfelétől jő — még a legjobbat is! — áttér ezennel a tárgy érdemére, s rövideden oda nyilatkozik, hogy nézete szerint a válaszföliratnak nem lehetvén más föladata, minthogy az minél hüebb rajza legyen mind érzelmeinknek, mind a jelen állapotnak, mellyben az ország él. S épen azért ő azt tartja, hogy midőn illy lépésről van szó, egyes embernek szabad ugyan öröm közt felejteni sérveit és fájdalmait, de nemzetnek nem! — S hogyha ez történnék, megvallja, félne attól, hogy valaki azt mondaná rólunk, mit II. Józsefcsászár mondott egy tanácsosának, ki mindig igennel felelt; hogy t. i. ne mondja mindig csak az ő véleményét, hanem mondja ki egyszer a magáét is. A mit a conservativek akarnak, nem lenne egyéb, mint a kormánynak véleménye. Ő pedig azt gondolja, hogy a szóban levő föliratban nem ennek, hanem a nemzet érzelmeinek kell nyilatkozni, — pártolja ennél fogva ő is Pest érdemes követének inditványát. — Ezen inditványban ugyan is ki van fejezve a nemzetnek azon buzgó ohajtása, hogy bár visszanyerhetnék valahára alkotmányos függetlenségét. S ő is ugy van meggyőződve, hogy ezt csak az 1790: 10-dik t.czikk életbe léptével nyerheti meg, melly önálló nemzetté tesz, az europai civilisalt népek sorában. — Áttérvén ezután szónok a napi rendre, különösen az administratori rendszer iránt nyilvánitja roszalását, s miután valamint ebben, ugy a Pest követe által megemlitett ujabb eseményekben is sérelmet lát, — pártolva az évekinti országgyülésnek Pesten leendő tartását, Kossuth Lajos inditványa mellett szavaz. — Ez után

Szentkirályi Móricz. „Annyi vitatkozás után alig marad egyéb hátra, mint a kérdésnek tisztába hozatala; ha tehát a Rendeknek a tanácskozások e stadiumában, vissza nem élek türelmével: ugy előadásom tárgya az lesz, hogy tisztába állitsuk, mi az egyik, és mi a másik inditvány.

Az egyik Baranyamegye érd. követe által tétetett, ki azt mondja: szavazzunk köszönetet ő felségének, hogy századok mulva a nemzethez magyarul szólott; szavazzunk köszönetet, hogy azon kir. herczegnek elválasztatását, kiben a nemzetnek közbizalma öszpontosul, megerősiteni méltóztatott; szavazzunk köszönetet a kir. propositiókért, és csatolmányaiért; — de emlitsük föl egyszersmind az előleges sérelmeket is, hogy azok orvosoltassanak. Ehez Csongrádmegye érd. követe hozzá csatolta az évenkint tartandó országgyülést. — Ez az inditvány lényegében semmi más, mint azon térnek kijelölése, mellyet az 1790ik eszt. 13ik t.czikk értelmezésének nyomán, az 1839, és 1843ik eszt. orsz.gyülés elfoglalt; csak egy csodálatos van benne, az t. i., hogy Baranyamegye nagy érdemü követe azt hiszi, miként ezeket a sérelmeket az 1839 és 1843iki orsz.gyülés csak pro forma, quasi pro sustentatione jurium terjesztette föl; és igy azt hiszi, hogy a mi a már emlitett esztendőkben mint sérelem állapitatott meg, azt mi jelenleg csak pro forma fogjuk emliteni. De csalatkozik; mert ha erre a térre megyünk át, akkor elő kell venni azon sérelmeket, mellyeket föl akarunk terjeszteni; és én azt hiszem, hogy akkor nem igen fog a követ ur boldogulni, ha azt fogja thesisül fölállitani: ne vesződjünk illyesekkel. Már ekkor azoknak, mik az emlitett országgyülésekről mint sérelmek terjesztettek föl, vitatkozásába kell bocsátkoznunk; és én azt hiszem, az ország Rendeinek kötelességében áll, ha valamelly sérelem sulyosittatott, azon sérelemnek a sulyositását is kiemelni; valamint kötelességében áll, az ollyast, mi azóta sérelem lenni megszünt, kihagyni, sőt ő felségének ebbeli atyai gondoskodását hálás köszönettel is megemliteni. — És azt gondolja a követ ur, hogy igy a keserüséget el fogjuk kerülni? — Nem! — De nem csak az előleges sérelmek terjesztettek föl 1843ban! — És már most az ország Rendei azon tért, mellyet alkotmányos apáink elfoglaltak, elhagyhatják-e? valjon szabadságunkban áll-e azzal fölhagyni, mit ők megkezdettek? Nem! — Hanem meg fogjuk vizsgálni, mennyire vannak azok megszüntetve, és igy hogy fogjuk elkerülni, hogy azon loyalis kormányt, mellynek semmi hátratérbe szoritott gondolatai nincsenek, principiumaiban, vagy némelly intézkedéseiben meg ne támadjuk? Már a melly téren itt ekképen vitatás alá kerül, nem tudom, jobban fogja-e szeretni, mint azon tért, mellyre a pesti inditvány állitá? — Mi ismervén, hogy két országgyülés alatt mennyi keserüséggel folyt az 1790: 13 t.czikk fölötti vitatkozás, azt gondoljuk, hogy most, midőn ő felsége magyarul szólamlott meg, midőn a kir. előadásokban kegyelmes hajlamát kijelenti, hogy a nemzetet segiteni akarja; midőn olly nádort választottunk, ki az ujabb kornak szülöttje levén, maga is az előhaladásnak barátja, — hogy most az egyszer menjünk be azoknak panaszos tárgyalásába. Mert hiszen ne gondolja a követ ur, hogy csak azt tudják B—n, mit mi itt fekete tintával fehér papirosra irunk; hanem azt is tudják igen jól, mit beszélünk. Tehát azt akarjuk, hogy az illy vitákból eredhető keserüségeket kerüljük el, és ne tegyünk semmi egyebet, mint egyszerün emlitsük meg azon tárgyakat, mellyeket aggodalmasaknak tartunk, s aztán azon kérdéseknek, mellyeket a királyi előadások egyiránt, mint a nemzet akarata előnkbe tüzött, azok megoldása fölött tanácskozzunk. — Én nem tudom, lehet-e már tért képzelni, melly loyalisabb legyen, mint ez, a nélkül még is, hogy válaszföliratunk puszta hizelgéssé, csupa adulatiová ne fajuljon."

Ezek után szóló Csongrád követéhez fordult, s igy folytatta beszédét: „Csongrádmegye érd. követe kételkedik jó szándékunkban, s egyenesen kérdésbe vonja, hogy haladni akarás lenne a czélunk ezen inditványozásban; mert hiszen illy módon a tanácskozás akadályozva lesz. Mondja továbbá, hogy mesterséges fogással szép szavakba burkolva olly dolgot állitunk, melly magában ugyan ártatlannak látszik, de a mi benne van, veszedelmes; s azt mondja, hogy ezt azért tesszük, hogy reá szavazhasson minden ember, kinek nincs is utasitása, sőt az is, kinek a dolog nem sérelem. — Ez bizony szép dolog, ez erősnek is látszik s egy kis észrevételem van reá. Legelőször is vizsgáljuk meg mi ez az argumentum. Ha a dologra alkalmazzuk, ez állittatik elénkbe: az ellenzék többséget vadász, hogy kimondhassa, miként az 1790: 10 t.cz. nem valóság; hogy a törvények kellőkép ki nem hirdettettek; az előleges sérelmek nem orvosoltattak, sőt ujabbakkal szaporittattak. Ha pedig más értelemben vesszük a dolgot, akkor nem egyéb puszta gyanusitásnál; mert túl terjedt az alapon, mellyen az inditvány áll, túl terjedt azon értelmen, mellyet az inditványból kihozni lehet. Üdvözlöm a követ urat a gyanusitás terén; örvendek, hogy azon pártból, melly a B. P. H.nak epébe mártott hasábjain annyira szeret úszni a gyanusitgatás tengerében, hogy azon pártnak embere az, ki először állitá a dolgot e térre. Már ha erre a térre megyünk, s azt taglaljuk, az én szándékom jó-e vagy a követ uré: ugy én azt hiszem, az én kezemben a gyanusitás fegyvere sokkal élesebb, mint a követ uréban. Mert hiszen annak bebizonyitására, hogy a mi szándékunk nem lehet más, mint a mi dologra vezet, nem szükség egyebet fölhoznom, mint azt, hogy mi büntetésnél egyebet nem várhatunk; ellenben a követ urnak fog kelleni bebizonyitnia, hogy valjon az ő szándéka szinte dologra vezető-e, vagy személyeskedésre? — Tehát már most a gyanusitás terére ment, kezébe ragadta azt a fegyvert, mellyel azért nem szeretünk élni, mert bizonyos dolgok következményei vétkül szoktak nekünk tulajdonittatni; de miután megragadta azt, megragadására már most jogositva vagyok én is, és élek vele. — Midőn az érdemes követ ur vétkül tulajdonitja nekünk, hogy többséget igyekszünk szerezni: akkor ne feledkezzék azon eszközökről, mellyeket használ azon párt, mellyen a követ ur áll, és azon kormány, mellynek a követ kirekesztőleg tisztelője; s hogy azon eszközökkel éltek nem egy megyében, talán nem egy teremben, és nem egy testületnél, hanem az egész országban. És hogy áll a dolog a sajtó tekintetében? ugy, hogy mig a legpiszkosabb gyanusitást is szabad volt kimondani egy irányban, — semmit a másik irányban. — Azt gondolja a követ ur, hogy a többségszerzésnek ezen mysteriuma nem legalább is olly hatalmas, mint egy inditvány? Bizon sokat tulajdonit lelki suprematiánknak! Elhiheti, azon eszközökkel, mellyek pártjának kezében vannak, sokkal többre mehetni. Bevallották, hogy a megyékben többséget akarnak szerezni; kimondották, hogy hatni kivánnak azokra, kiknek kezében Magyarország kormányzása van. Már ezt hibául lehet tulajdonitni nem csak a pártnak, hanem a kormánynak is.

De már most még egy észrevételem van a követ urnak azon állitására, hogy azért állitottuk ugy föl inditványunkat, a mint az tétetett, hogy ahoz mentül többen járulhassanak. — Először azt kérdem: hát ő miért védelmezte Baranya inditványát? Azért, hogy kevesen álljanak hozzá. De másodszor ebből az is tünik ki, miként ügyekezete nem annyira az, hogy ollyan végzés alakuljon, melly a többség értelmével egyesül, hanem csak az ellenzék megbuktatása.

Hanem már most átmegyek arra, mit még az érd. követ ur az inditványra nézve megjegyzett; hogy t. i. midőn köszönjük ő felségének atyai jószándékát s iránt unk bizonyitott hajlamát: egyszersmind vádoljuk ő felségét azzal, hogy az 1790: 10. t.cz. nem valóság, hogy az 1836: 21. t. cz. végre nem hajtatott, hogy az administratori rendszer behozatott. Igen is, ezzel a szóval méltoztatott élni: vádoljuk ő felségét! — Már hiszen ha a baranyai inditvány által tervezett válaszföliratban a köszönet mellett nem volnának szinte sérelmek megemlitve, ugy csak megfoghatnám az érdemes követ ur állitásának helyességét; de hiszen a baranyai inditványban is foglaltatnak sérelmek! Hanem perse azt akarja az érd. követ ur, hogy küldjük föl mind azt, mi az előbbi országgyülésekről fölterjesztetett; de azt, mi a mult országgyülésének berekesztése óta mostanáig történt, azt nem akarja fölterjesztetni.

De már most mi az, a mit akarunk mondani? Azt mondjuk: hogy azon kormányba, mellyet a mult országgyülés után ide tettek, nem helyezzük bizalmunkat? vagy azt mondjuk: hogy a kormány igazságtalanságának tulajdonitjuk az administratori rendszert? — Nem! — Hanem azt látjuk, hogy a kormányzási rendszer elnyel minden individualitást, mert a magyar kormány nem független; elnyeli pedig annyira, hogy legyen az jó, vagy individualis rosz, az intézkedés, melly valami reformot foglalna magában, annyi retortákon megy keresztül, hogy semmi sem marad belőle. Azt akarjuk tehát kimondani, hogy az 1790: 10 nem valóság, s ennek tulajdonitjuk, hogy hazánknak kifejlődésére irányzott minden lépések idegen befolyásnak vannak kitéve. Mondjuk-e továbbá: hogy az administratori rendszert sérelmesnek találjuk? Nem! — Hanem mondjuk azt, hogy azon rendszerben, mellyel Magyarország dolgai kormányoztatnak, olly irányt találunk, a melly irány a constitutionalis törvény irányával nem egy alapon nyugszik; mert a törvényhozás mellőzésével olly intézkedések történnek, millyen a horvátországi intézkedés sat. Már én a loyalis téren az érdemes követ urral nem akarok lenni; örömest átengedem azon dicsőséget, hogy legyen bebizonyitva, hogy loyalisabb a kormány irányában, mint én. Egyébiránt ne gondolja a követ ur, hogy olly balgatagok vagyunk, hogy parlamentaris kormányt mindjárt kivánnánk; ne gondolja, hogy azt hisszük, miként az 1790: 10 t.czikk életbe léptetésére elég egy fölirás. Bizon balgatagok volnánk, ha ezt hinnők; s azt lehetne mondani, hogy Magyarország országgyülési historiájából egy betüt sem olvastunk. De tudjuk, hogy egyszer valamikor ki kell azt mondani, a mi sért, s ez alapja, ez fundamentuma a reformnak. Mutassuk föl tehát, hol fekszik a bajnak gyökere, nem fog az olly nagy keserüséget okozni.

De valamint én az érdemes követ urat a loyalis téren követni nem akarom, s átengedem neki örömest e téren az elsőséget: ugy más részről szükséges, hogy az érdemes követ által ellenünk támasztott azon vádat visszautasitsam, mellyel állitá, kogy mi ő felségét vádoljuk az 1790: 10 életbe nem léptetéseért, s azért, hogy az 1836: 21 exequalva nincs. Ha illyest tud állitni, akkor nem hiszem, hogy a constitutionalis jognak csak első betüjét is ismerné. És ne gondoljuk, hogy a követ ur tévedésből mondotta volna ezt; mert hiszen ez régi principiuma annak a pártnak, mellyen áll. — Még egy megjegyzésem van az érdemes követ urra. Bizalomra hi bennünket föl a kormány irányában; de nagyon tudjuk, kik többször voltunk itt, s tudják azok is, kik olvasták a naplókat, hogy ezen fölszólitás, mit a követ ur tett, minden országgyülés előtt megszokott történni; hogy vagy egyik, vagy másik pártfőnök hasonló biztatással áll elő, s provocálja azon pártot, mellynek kifogása van, legyenek bizalommal, minden meglesz, mit kivánhatni, — utójára pedig történik semmi. —

Már most a követ ur még egyet mond, min igen csodálkozom, s ez az, hogy az inditvány s a tárgyak, mellyek abban emlittetnek, megvitatva nincsenek, s mi illyeneket akarunk a föliratba tenni. — Hát miről beszélünk 3 nap óta? talán időről? vagy pompás szüzekről? Az érdemes követ ur ezekről beszélt, s tehetünk mi róla, kik az inditványt fölállitottuk, hogy ahoz, mi szorosan az inditványhoz tartozik, egy szót sem szólott? Ha következtetést kell huznunk beszédéből, ugy azok közé kell őt sorolnunk, kik hallgatva a pesti inditványt pártolják. — De hát mi foglaltatik már abban az inditványban? Az tettes KK. és RR., hogy szavazzunk köszönetet ő felségének magyar nyelveni fölszólamlásáért; szavazzunk köszönetet a nádorválasztás megerősitéséért, és méltánylásunkat fejezzük ki a királyi előadásokban foglaltakra nézve. Ez a része az inditványnak megvolt vitatva. — De már most tovább megyünk; kötelességünk kijelölni azon akadályokat, mellyek haladásunkat föltartják; és mi ezeket az 1790: 10. t. cz. valótlanságában látjuk. Erre a kérdésre az érd. követ ur egyszerü tagadással felelt, már pedig itt nem ugy áll a dolog, hogy tagadással elég volna téve; itt annak positiv bebizonyitása szükséges, hogy az 1790: 10 t. cz. valóság; mert a mi állitásunk negatio, ennek ellenében tehát be kellett bizonyitnia, hogy parlamentaris kormány létezik. — Már erre nézve engedjék meg a tettes Rendek, hogy elolvassam azt, mit az 1825-dik esztendőben országosan egybegyült Rendek közakarattal fölterjesztettek." Itt szóló az 1825iki országos irományok 51ik lapjáról olvas nehány sorokat, mellyekben az akkoron egybegyült országos Rendek az 1790: 10 t.czikk valótlansága miatt fejezik ki aggodalmukat. Ezután folytatja szóló. „Már ha 1825ben mind az alsó, mind a felső tábla kimondotta az 1790: 10 t.cz. valótlanságát: ennek ellenében be kellett volna bizonyitnia azt, hogy 1825 óta azon rendszerben, mellyet a kormány követ, lényeges, és pedig alkotmányos függetlenségi szellemben történt változás. Már pedig mit veszünk észre a kormányban? Azt, hogy alkotmányos szerkezetünkkel ellenkezőleg, a törvényhozás mellőzésével igyekezik intézkedéseket tenni, s ezt eléggé mutatják a horvátországi események. De mutatja ezt a megyékbe behozott administratori rendszer is. Azt mondja ugyan Mosonymegye érd követe, hogy ebben quantitas ugyan van, de qualitas nincs; hanem már erre nézve engedjék meg ismét a tettes Rendek, hogy az 1825iki országgyülés irományainak II. Tom. 1033 lapjáról fölolvassam azt, mit az országos Rendek e tekintetben a sérelmekkel terjesztettek föl." — Itt szóló ismét olvas. — Már ebből kitünik,

hogy az országos Rendek 1825ben is panaszkodtak az administratorok nimiopere invalescens denominatiója ellen; s ehez nem teszek egyebet mint azt, hogy az administratorok ezen nimiopere invalescens denominatiója által olly változás tétetett, mellyet csak a törvényhozás utján lehetett volna behozni. S mind ez honnan ered? Onnan, hogy az 1790 : 10 t.cz. nem valóság, s hogy a magyar kormány olly befolyás alatt van, melly alkotmányellenes iranyban müködik, s a t.

De már ha Csongrádmegye érd. követe a sérelmi térről, mellyet magának választott, nem akar átjönni, s csak azt állitja, hogy az, mi az inditványban van, nincs megvitatva, — ki tehet erről? En azt gondolom, meg vannak vitatva, s hogy épen ezen inditvány az, mellynek utján minél hamarább azon királyi előadások tárgyalásába mehetünk bele, mellyek ollyanokat foglalnak magukban, mik a nemzet érdekében vannak. Ez azon tér, mellynek loyalitását tagadni nem lehet, azon inditvány, melly szerint a történtek egyszerü megemlitése után, nyiltan s keserüség nélkül megyünk azon kérdések megoldásába, mellyeket a kir. előadások és a nemzet kivánsága egyiránt tuz elénkbe. De én azt látom, azon érd. követnek, kinek barátságával a tettes Rendek előtt dicsekedhetni szerencsémnek tartom, azon követnek, ki a mult országgyülésen Csongrádmegyét képviselte s kivel ez iránt tömérdek vitatkozásaim voltak, azon követnek igaza volt, midőn állitotta, hogy csak azon egyedüli ut vezet bizonyos sikerre, ha alkudozásainkat olly távol kezdjük, hogy a nézpont, mellyből kiindultunk, szem elől egészen eltünjék. Igy reménylhetni, hogy valami eredményhez juthatunk; de ha ezen jó szándékot azon párt, melly a kormány mellett olly erélyesen küzd, nem osztja, bizonyosak lehetünk benne, hogy azon párt arról a loyalis nyilt terrenumról bennünket le fog szoritani; s legyünk meggyőződve arról, hogy haladási kérdéseinkben Ausztria politikájának nincs más zsinórmértéke, mint lehetőleg hátráltatni, akadályoztatni a nemzet kivánságait. S im most a térről, mellyen állunk, a sérelmi térre akarnak ismét kizavarni; ha ezt akarja Csongrád követe, ám lássa! Mi bele megyünk, vitatkozzunk a sérelmek fölött, s töltsük el egymást keserüséggel; de hogy fogunk lenni azon kérdésekkel, mellyek higgadt tanácskozást kivánnak, s mik nélkül én tanácskozást nem is képzelek? De menjünk bele ezen sérelmi térre, hogy keserüséggel fogván a munkához, ennek annál kevesebb eredménye legyen! és a városi kérdésnél, élelmezésnél, az adó kérdésénél, vagy számtalan más kérdéseknél, mellyek megoldását halasztani nem lehet, épen azon keserüség által még inkább hátráltassunk; még talán azon szerencsés resultatuma legyen ez országgyülésnek is, hogy resultatum nélkül szétmenjen. S ekkor hirdessük, hogy ügyekeztünk, mindent megtettünk, mi tehetségünkben állt; s a kormány mint a nemzet regeneráló geniusa fog fölöttünk állani; s mikor három esztendő mulva az országgyülés megint összeül, Csongrád követe ismét azt fogja mondani: legyetek bizodalommal! — De gyanusitson bár mennyire Csongrád követe bennünket, addig, mig a többség azon loyalis térről, mellyen állunk, s mellyen csak egyedül tartom biztosnak a reformkérdéseket, mig ettől mondom a többség el nem üt, más térre át nem megyünk. De ha a többség ezen térről elüt, s kénytelenek leszünk az 1790: 13 t. cz. terére lépni: ám akkor kész vagyok Csongrád vagy Baranya követével minden egyes kérdésre nézve egyenkint a vitát megvivni; de azt hiszem, ha bennünket a követ, és partja ezen térről leszorit! akkor sikerült a conservativ pártnak a sérelmeket megmenteni, azokat hónapokig formulázni, de utójára minden reformkérdéseket meghiusitani, s az országgyülést eredménytelenné tenni. Azért benső meggyőződésemnél fogva, minden keserüség elkerülése végett, ujolag is fölhivom a tettes Rendeket, tessenek elfogadni azon inditványt, mellyet megyém nevében követtársam tett. —

Papszász Lajos, — Ő, ugymond, e tárgy érdekében olly jeles szónok után, mint Pest érdemes követe, ki olly kitünő jeleit adta értelmiségének, s megmutatta, hogy a czáfolatban is remekelni tud, nehéz szólani; — azonban a fölszólamlási rendet nem akarván elhallgatásával megzavarni, — előadja ő is szerény nézeteit. Ő a tanácskozás alatt az öröm és fájdalom szavait hallván fölhangzani, ebből azt tanulta, mikép e nemzet sokban hátramaradt. Ez ugyan szomoru s leverő tudomás egy részről, de nem szabad elfelejtkeznünk arról sem, miként anyagi kifejlődésünket szükséges hogy megelőzze a szellemi — ha a haladás jelenségeit el nem akarjuk véteni, s ez azon kötelességgel járó vigasz más oldalról, hogy e jelen pillanatok nekünk nyujtják az alkalmat, hazánknak állását magasabb szempontból fölfogni. Ezen kötelességnek pedig csak ugy felelünk meg, ha mindazon érdekeket méltányolni akarjuk és tudjuk, mellyek egy alkotmányos nemzet életében vezérlényezők. Egy olly országban, mellyben annyi nyelv, és érdekkülönbség van, nincs fontosabb a nemzeti nyelv és alkotmányos szellemnél. A társaságnagy alkotmányának legfőbb alapjait, ugymond, ezen két szó: nemzetiség, és alkotmány képezik leginkább. Örvendetes jelenség tehát, midőn e két legfőbb nemzeti érdeket a fejedelem által is kegyeltetni látja, mellyet gr. Széchenyi István emlitett meg először, — s melly a nemzetnél általános viszhangra talált. Ez örvendetes jelenségért ő is köszönetet szavaz, — de az levén más oldalról neki is meggyőződése, hogy az öröm és hála érzelmei közt, alkotmányos polgárnak nem szabad megfeledkezni a jogok sérelmeiről sem, — ennél fogva Pestet pártolja. —

Majláth Imre. Szinte hálás köszönetet szavaz ő felségének a magyar nyelv s nádorválasztás ügyében bebizonyitott alkotmányos cselekedeteért; — küldői nevében mindazonáltal, kivánja mind a régibb, mind az ujabb sérelmek megemlitését. Miért is pártolja Pest inditványát azon hozzáadással, hogy mint Gömör emlité, a válaszföliratban a kormánynak a külügyekre nézve tett visszaélései s alkotmány elleni eljárása is, szóba hozassék.

Bory Pál. (Beszédét jövő alkalommal adandjuk).

Szemere B. „Hontm. köv. után következem szólani, parliamenti szokás szerint beszédére válaszolnom kellene. Én tisztelem a szabad szót a teremben, az irásban; a bátor a kemény megtámadásra adok és veszek jogot, azonban Hontmegye követének nem fogok felelni, mert van ollyan modor, ollyan hang, melly a törvényhozásbeli vita fönségesb nemével, méltóságával nem fér össze, és ez által én magamat tévutra vezettetni nem engedem. Hontmegye követének nézeteit legtanácsosb nem illetni, saját gyengeségökben összeomlanak; tehát nem ezek czáfolatával kezdem beszédemet, hanem azzal, a mi kedvesebbül hangzik, tudniillik, hogy Pestmegye inditványát pártolom.

De nem ugy mint Mosony követe, ki annak csak végét, az évenkinti országgyülést pártolja; én lényegére nézve annak valamennyi pontjai mellett nyilatkozom. Az nem lehet, hogy a keserüt a jótól válasszuk el, a gondviselés a földön keverve nyujt mindent. Első pontjaiban igazság van, tehát azokat nem hallgathatjuk el; az évenkinti országgyülés szükséges reformot fejez ki, tehát ki kell mondanunk. — E szerint nem sok az, a miben a kérdésre nézve Mosony követével egyet értek, hanem megvallom, vágynék némelly kérdéseket intézni Mosony követéhez, a mennyiben Mos. köv. egyszersmind gr. Széchenyi István is, s mint illyen, hazánk politikájában nagy tényező; ez elkülönzés egészen kivételes, tehát reménylem, Mosony követe nem fogja azt imparliamentarisnak tekinteni.

Igen örvendek, midőn Mosony követe azt mondá: hogy az ő állása itt valami indefiniált — részint mert gróf Széchenyi Istvánt nehéz definiálni, s mennél többször magyarázza magát, annál nehezebb; részint mert a tisztelt követ nagy erejét nem szeretem definiálva, azaz szárnyszegetten szemlélni. Azonban szomoruan látom, hogy definiálva van, ugy is mint a kormány tagja; avagy igy nincs? ugy is mint Mosony követe utasitás által. Voltak kik azt hitték, hogy Mosonymegye követének megjelenése által a kormánynak a diaetában részvétele, s az által némi parliamenti kormány közelittetik meg. Én nem hiszem azt e formában, és nem is tapasztalom. Hiszen Mosony követe nincs megbizva a kormánytól, hogy védje elveit, eljárását, mert ime nem is igen védi; sőt még azon szerencséje sincs, hogy utasitásai meggyőződésével megegyeznének, hanem meggyőződését azoknak alá kell rendelnie, és ez az: a mit én a haza érdekében is igen sajnálok. Igy jutott el ama csodálatos eredményhez, hogy Mosonymegyének utasitástól függő két követe van; de gróf Széchenyi István a bátor, a gyökeres reformer, a maga teljes szabadságában sem egyik sem másik táblánál valósággal nincs jelen; ugy hogy midőn őt Mosonymegye nem utasitás nélkül nyerte meg, a haza némileg elvesztette. —

Nem hiszem t. RR. hogy annyi fölszólalások után a kérdésnek uj oldalát mutathatnám föl, s bár a vita az általánosság terén forog, vagy legalább ott kellene forognia, illy hosszan alig lehet alapos, érdekes épen nem.

Azt csodálom azonban, hogy Baranya követe taktikája szerint szükségesnek nem tartá azt csak kétségbe is vonni, hogy valjon válaszfölirat kell e, miután az első 1741-ben volt, az utósó 1843-ban és idő közben soha. De én szivesen elfogadom az általa választott tért, hogy ne arról vitatkozzunk: kell é válaszfölirat? hanem hogy az milly szellemben fogalmaztassék? A diaeta megnyitása között nagy különbség van hazánkban és külföldön; külföldön a megnyitó beszéd az ország minden viszonyaira kiterjeszkedik, a törvényjavaslatok csak utóbb adatnak elő. Nálunk a királyi előadások épen egyes tárgyakkal foglalkoznak; általános nyilatkozások az ország összes viszonyai fölött a kiralyi székről nem történnek. Mi tehát szoros értelemben a királyi előadásokra nem felelünk: azonban, miképen a fejedelmi kormány a királyi előadásokban azon tárgyakat adta elő, miket előadni szükségesnek itélt, ugy nekünk jogunk van, sőt kötelességünk, kifejezni azon örömet és aggodalmat, mit a kormány eljárása e három év alatt a nemzetben fölébresztett. És ez itélet a multra nézve, a jövendőre nézve pedig utmutatás. És ez nálunk alkotmányos alapra mutat. Hiába tagadjuk, hiába tagadják a conservativek, hiába tagadta maga az ellenzék egy része, az események sorsszerü hatalma erővel ragad a parliamenti kormány felé; a nemzet tanácskozik, és ime fölszóla!, a kormánynak felelni kell, védeni kell magát, s ha a többséghez nem alkalmazkodik, nem fog sikeresen kormányozhatni, soha, soha!

Azt hiszem t. RR. mi e válaszföliratban az igazság és őszinteség utját követjük. Egyképen megmondjuk azt, a mi örvendeztet, a mi vigasztal, és azt, a mi aggaszt. A hibák mellett nem feledjük el, a miben érdem van, a tetteket biráljuk meg, a személyeket nem.

S valósággal van, mi a hazafiu szivét kéjjel, édes kéjjel tölti el, á mit mondani akarok, a nemzetiség és haza eszméjére vonatkozik.

Mátyás ragyogó uralkodása óta nyelvünk haldokolt, mind a mellett is, hogy I. Ferdinand 1725-ben Zápolya ellen harczolván, nyelvünknek fejedelmi oltalmat igért. Nemzetiségünk azóta egy erős törzsök volt, de puszta törzsök a lombok koronája nélkül, mert a melly nyelvet mi nép beszéltünk, azt a fejedelmi ház nem beszélte, ezért a magyar hűség, a magyar áldozni kész sziv, a magyar hazaszeretet eltemetett kincs-ként hevert kebelünkben, mellyet elhunyt királyaink hosszu sora nem ismerhetett, és ép azért nem is méltányolhatott. Nemzetiségünk tehát eddig egy koronázatlan nemzetiség volt, de ime most koronáját visszanyerte, mióta a király ajkaira vette nyelvünk szelid hangjait, és mióta István nádor, három század lefolyása után az uralkodó házból első szólott, az édes és anyainak mondott nemzeti nyelven. E jelek oda mutatnak, és dobogó sziveink is azt bizonyitják, hogy a nemzetiség teljes föltámadásának, nagy napja elkezdődik. —

És ez ősi, de még is árva, ez áldott, de még is szegény haza, kinek volt eddig hazája? ki nevezte Hunniát édes hazájának? ki nevezte azt édes szülőföldének? csak mi neveztük a hazának közpolgárai, kik millio számmal vagyunk, kiktől e nevezet csak hála a haza iránt, de díszt annak nem kölcsönöz. És vártuk a drága pillanatot, midőn a királyi ház tagjai is hazánkat hazájuknak nevezik, előre kéjelegtünk boldogságban, s ime István főherczeg országos körutjában hazánkat honának, szülőföldünket édes szülőföldének nevezte; — tehát Magyarország nem csak a közpolgárok, de a királyi vérnek is hazája. E jelek is oda mutatnak, és dobogó szíveink is bizonyítják, hogy a királyi házzal erkölcsi egységünk is mindinkább öregbedik, s hogy a haza teljes föltámadásának örvendetes napja közeledik.

Jóllehet tehát én ezt nem tartom kegyelemnek — épen nem tartom, de fontos események már a jelenben, következményeik pedig kiszámithatlanok. A nemzetiség visszanyerte régi koronáját, a királyi ház ugyszólván magát visszatestesité hazánkba, fejét lehajtván annak hív földére.

Hanem t. KK. és RR. vannak sérelmeink is, mik fájnak; vannak aggodalmaink is, mik nyugtalanítanak. Ezeket elhallgatni nem lehet, eltitkolnunk nem szabad. Illyen az ugynevezett uj rendszer. Azt nem akarom fejtegetni, ez mennyiben nem kedvező alkotmányos kifejlődésünknek, mert ez messzire vezetne, csaknem a szándék titkáig kellene mennünk, mit könnyen gyanusitásnak keresztelnek, mitől én nem félek, de mégis kerülöm. De jelenleg csak azon oldala tartozik a kérdésnek: valjon formájára nézve az uj rendszer törvényes-é?

És én azt felelem reá: nem. — Az, hogy a törvény addig érvényes, míg ellenkező törvény által el nem töröltetik, csak ott áll, hol codexek vannak; nálunk, hol semmi sincs codificálva, sok törvény megszünt élni a nélkül, hogy más törvény által eltörültetett volna, mert nálunk törvényhozó a szokás is, ez szinte hoz törvényt, magyaráz törvényt, töröl törvényt. — Hiszen ha az el nem törült törvények most mind fölállittatnának, s munkásságba hozatnának, alkotmányunk egy ellenállhatlan zavara lenne az ellenkezéseknek; a szokás, az élet az nálunk, mi az irásbeli törvényhozás ellenmondásaiba némi összehangzást hozott. De itt az a nagy kérdés adja elő magát: mellyek hát azon törvények, mellyeket a szokás módositott vagy eltörlött? Valljuk meg az igazat, e fölött még fél századig elvitatkozhatunk, a nélkül hogy a kérdés megoldatnék; mi vívni fogunk azok mellett, mellyekben a jognak, szabadságnak bármi kis csiráját érezzük, a kormány pedig azokat nem fogja engedni, mellyekből hatalmat nyerhet magának, im ez okból kapta föl a kormány az 1723 : 56. t.czikket, azokat mind, mellyek a főispánoknak valaha jogot adtak, de bár közülök a legutósót is egy századnál régibb szokás magyarázta meg, azt a kormány most egészen másképen értelmezi, és ebben fekszik az egyik törvénytelenség.

Avagy a kormányt a törvények végrehajtásának tiszteletet érdemlő érzelme szállta meg, midőn e törvényeket 120 esztendő mulva kezdi végrehajtani, adná Isten

volna ugy, mert a törvényeknek kormány általi végre nem hajtása egyik legmélyebb kutfeje a nemzet bizodalmatlanságának. De valjon az 1723: 56. t.czikkelyt azért kivánja végrehajtani a kormány, mivel törvény, vagy azért, mivel hatalmának súlyt reményl belőle? — ez utóbbit kell hinnünk, már csak azért is, mivel ha a kormány a törvényben pusztán annak szentségét tekinti, miért nem veszi foganatba részrehajlatlanul több törvényeinket is. Az 1723ki országgyülés hozta azon törvényt is, melly szerint a felség időnkint hazánkban fog lakni, és azt is, hogy a részek visszacsatoltassanak, s ezek közől mellyik hajtatott végre? Pedig a részek iránti 183⅞ban is megujíttatott, s nem rendeli-é egyik törvényünk (1507: 7.) hogy ki hívtelen tanácsot ad a felségnek, lakoljon? másik (1593: 2.) hogy magyar dolgokban a felség csak magyar tanácsosokra figyeljen; harmadik (1507: 5.) hogy mit a fejedelem magyar tanácsosai nélkül tesz, az érvénytelen; — és valjon mind e törvényeket élethe léptetni szándéka-é a kormánynak? szándéka-é hasonlóan mind fölelevéníteni, mind azon törvényeket, mellyek a vám- és harminczad ügyében a nemzet jogait biztosították, és meg fogja-é tartani magát az 1723: 56. t.czikket minden részeiben? meg fogja-é tartani azon részét is, mellyben az rendeltetik, hogy a bűnös főispán tüstént elmozdíttassék, és helyébe az tétessék: „qui majestati regiae per Comitatum ipsum fuerit commendatus.“ Ugy látszik a bihari s efféle esetek alkalmat nyujtottak volna a törvény e rendeletének alkalmazására; de az nem történt: miből azt következtetem, hogy midőn a kormány az 1723: 56. t.czikkelyt végrehajtja, benne nem a törvényességet, hanem a hatalmat kereste, mert a törvényt, a mennyiben az hatalmat ad, alkalmazta, a mennyiben korlátoz, elmellőzte.

Igen, mert nem történt-é elég kivétel a törvény e szavaira is: „ut in Comitatibus continuo resideant“. Történt: mert ez korlátolja a hatalom kellő elhelyezését, és e törvény kikről szól? a főispánokról, egyenesen csak nekik tulajdonítja a törvény e hatalmat. És ime az alkalmazásban, ugyan az a helytartóknak adatik át, kiket törvényeink nem ismernek. És ez az, miben fekszik az uj rendszernek másik törvénytelensége. Világos ebből is, hogy a kormánynak szivén nem a törvényeknek tartása, hanem a hatalom megszerzése feküdt.

Szóval a kormány akarta, hogy a főispánok a diaetán részére szavazzanak, a helytartók otthon az utasitást részére csináltassák, hasonlított azon emberhez, ki két kart keveselvén, még kettőt kivánna, de azt a természet megtagadta; ezt pedig alkotmányunk természete tagadja meg.

Ezek szerint tehát midőn látjuk, hogy a kormány részrehajlólag csak azon régi törvényeket teljesíti, mellyek az ő hatalmát nevelik, a többieket pedig mellőzi, lépéseit méltán kisérjük aggodalommal; midőn pedig azt is látjuk, hogy az 1723: 56. t.czikknek százados szokással ellenkező értelmet ad, hogy e törvényt még ekkor is nem egészen, hanem csak neki kedvező rendeleteire nézve betü szerinti értelemben, hogy a kivételkép létezett hivatalt országszerte behozta, — hogy a főispánoknak alkotmányilag összekapcsolt jogait, és tiszteit alkotmányos uton kivül szétszaggatja, midőn mind ezt látjuk, világos, hogy a kormány ez eljárásában a törvénynek hol betűéhez, hol szelleméhez ragaszkodván, sem a következetesség, sem a törvényesség terén nem maradt.

Mi a horvátországi sérelmeket illeti, melly abban áll, hogy ott a polgárok politikai jogai kormányilag rendeztettek, ezt nem fejtegetem ez uttal, csak azt jegyzem meg némelly követ uraknak, miképen a sérelemnek itteni kimondása, és a közt, hogy az adatok összegyüjtésére választmány küldetett ki, nincs semmi ellenmondás, mert itt azok mondjuk ki sérelmül, kik azt érezzük, hisszük s tudjuk; a választmány csak arra való, hogy az adatok, és tudósitása nyomán azt határozottabban és pragmatice fejthesse ki, és adhassa elő.

A részeket illetőleg, hogy az sérelem, elleneink sem tagadják. Sérelem az 1715 óta e mai napig, ezt mint egy tükört kétszázad karjai tartják, mellyben könnyen meglát hatja a kormány, mint nem szokta megtartani a törvényeket; szomoru a részek sorsa sőt kinos, két hazához tartoznának, és egyiknek sem nyugosznak kebelén.

Az inditvány pontjai közől különösen kiemelendő az, hogy az 1790: 10. tcz. nem valóság, hogy a magyar kormány más felsőbb, és idegen befolyástól függvén, nem önálló, nem független. De hiszen mi törvényekben hiányt nem szenvedünk; törvény van, csak meg kell tartani, tehát miért nem valóság a törvény? mert a törvények, e holt betük, soha sem pótolják ki a hazafiak hiányát, mert azon polgárai a hazának, kik gazdagok, kik méltóságosak, közelállók a királyi székhez, nem tudják, nem birják, nem merik kivivni az ország kormányának függetlenségét. Avagy azt hisszük: a magyar kormány lehetne függő, még ha hivatalnokaink erre hajlamot éreznek is, ha a haza nagyjai s polgárai e részben segedelmet nyujtanának? Nem, ez nem fogna történhetni. Ezért én vádolom ugyan a kormányt, mint a melly a függést elismeri, de kivüle vádolom magunkat, vádolom a kiváltságolt osztályt, mellynél van a politikai jog és hatalom; vádolom a magas aristokratiát, mellyet jellemez az, hogy ime midőn egy részétől a főispáni méltóságot elszedték, midőn e szerint saját érdeke, dicsősége, sőt becsülete, sőt mind ezen fölül az alkotmány szentségének érdeke volt megtámadva, még ekkor sem mert fölszólalni; vádolom a clerust, melly a nemzet jogainak védelmekor hallgat mindig, hallgat most is, midőn 9ik Pius nemcsak a haladás, hanem a szabadság zászlóját erős karral ragadta meg, példát mutatva; midőn azon váratlan, de ép azért fönségesebb jelenetnek vagyunk tanui, hogy Olaszországban a katholicismus, és alkotmányosság összeforrott, midőn épen a katholicismus feje által Róma szabad lesz, mint volt hajdan a világ királynéja; és kettős — t.i. a vallás, és szabadság jelszavával ismét visszaveszi Italia fölött az uralkodást.

E szerint amaz alkotmányellenes, ama gyarmati állásnak, hogy mi dolgainkat nem magunk intézzük el, főkép oka a kormány, de valljuk meg mi nemzet, hogy e politikai bűnben magunknak is részünk van.

Ezeken kivül még három észrevételem van.

1ször Én mindazon aggodalmak kifejezését osztom, mik az inditványban foglaltatnak, de igazságos akarván lenni, azt nem hallgathatom el, részemről, hogy bár a kormány munkássága sokban alkotmányellenes téren forgott, azonban nem tagadhatni meg tőle, hogy összehasonlittatván az előzővel, eréllyel bir; nincs rosszabb a rest kormánynál, én legalább inkább választom azt, melly bár különböző elvü, de munkás, mint azt, melly rokonelvü de vesztegel, mert ez nem használ sem barátnak, sem ellennek, sem embernek, sem Istennek, ollyan mint a megkötött kő, melly nem érez.

2szor Hogy a válaszfölirat teljes legyen, Gömör szerint kivánom, hogy a külügyek az 1790ki példa szerint kellőleg és rövíden megérintessenek.

3szor Ohajtanám a formára nézve, melly itt lényeges, hogy a fölirat rövid, szabatos, apró pontokba foglalt legyen. Ohajtanám elkerülni, hogy az inditvány illető pontjai ne fejtegettessenek hosszan, és részletesen, hogy ne szerkezzünk egy emlékiratot, hanem a mit ki akarunk mondani, az egyszerüen pronunciáltassék; részint mert részletes előadás szükségtelen, orvoslást nem kérvén, részint mert a válaszfölirat természete is azt hozza magával. — Kormányférfiainkat hozzá kell szoktatni, hogy ne a nagy szavakat, hanem a kimondott dolgot tekintsék. E mód fogja érlelni a kormány érzékenységét, melly a parliamenti kormánynak egy tökélye.

Én tehát a pesti inditványt pártolom. Miért ne lehetne benne kifejezve öröm és aggodalom együtt? miért nem volna az őszinteség, kérdem Csongrád követét? a baranyaiban nincs é kifejezve szinte ugy öröm mint sérelem, pedig azt Csongrád követe is pártolja? az őszinteség épen abban áll: azt fejezni ki, a mit érezünk, legyen az öröm, legyen sérelem; ellenben a mit nem érzünk, azt nem mondani. Tehát mind ezt mondjuk ki fejedelmünknek nem dacczal de bátran, nem kihíva de fölszólalva, nem keresve a sérelmeket, de el sem kerülve azokat, mondjuk ki tisztelettel, hódolattal és egyszersmind nyiltan, méltósággal, — de aztán, aztán, mivelhogy Magyarország pillanatai drágák, aztán — dolgozzunk!“

Ezzel az ülés szétoszlott. A tárgy fölötti viták még ez uttal sem fejeztettek be.

X-ik kerületi ülés, november 25-én, délelőtt 9 ½ órakor. Elnökök: mint tegnap. Tárgy: szinte a tegnapi.

Forgács Ágoston gróf, pozsonyi káptal. köv. Valamint hiszi, hogy véleményének előadásában senki által nem gátoltatik, ugy nyilvánitja ünnepélyesen, hogy, mivel őszinte meggyőződéséből fogván szólani, ebben gátoltatni magát nem is hagyandja. Lehet, hogy annyi jeles szónokok után, kik mintegy 30-an adták már elő nézeteiket a tárgyról, unalom nélkül nem is szólhat, de ő, bár soha nem érzé is annyira a fölszólalás nehézségét, mint épen most, elmondja nézeteit, mivel azok meggyőződésből származnak. Nyilvánitja. tehát, hogy ő mindenek előtt igen hálás köszönetet szavaz a kegy. kir. előadásokért, s örömét ohajtja kifejezni e mellett, mivel látja, hogy azon kegy. előadásokban nem csak az, a mi rá nézve különösen vigasztaló, t. i. az egyház jogügye, hanem korkérdéseink legfontosabbjai is kijelölve vagynak. Ez képzi örömének legfőbb alapját. S méltóztassanak, ugymond, elhinni, hogy a kath. egyház, uj törvényekkel biztositandó szavazatjogát, csak ugy fogná igazi megelégedéssel élvezni, hogy ha azt honunk javára fordithatja. A kir. előadások fölötti öröm, nem csak neki — ugymond, és küldőinek, vagy e táblának, hanem az egész hazának érzése, mellyet eltitkolni nem lehet, hanem azt a nemzet nevében egyetemesen kell nyilvanitanunk. Azonban ő ezen örömnek tisztaságát, nem akarná a fájdalom keservével fölzavarni, annál is inkább, minthogy valamint nagy különbséget lát a mostani és régi kir. propositiok között, ugy egészen másszerü föliratot ohajtana most, mint az előbbiek valának. Ennél fogva innen kihagyandónak vélné a sérelmek fölpanaszlását, bár kivánja más oldalról, hogy az országos sérelmek is, mége hongyülésen is fölvétessenek s megvitattassanak, mert polgári bűnnek tartaná, megfeledkezni még öröm között is az alkotmányon ejtett sérvekről, mellyeket a nemzet olly fölötte érez. Szabolcsmegye követe különbséget nem lát ugyan a propositio, és propositio között. Én ezen nagyon örvendek, mond a szónok, hogy nekie minden kir. propositiok még eddig szépek valának, de én részemről, valamint különbséget látok a jó, és jobb, — ugy továbbá a szép, és szebb között, — ugy különbséget látok a régi és mostani propositiok között. Figyelmeztetem ugyanis az érdemes követ urat az 1796-ki, — 1802, — s 1805-ki kir. propositiokra, a midőn csak katonaállitásról, s a szegény nép megadóztatásáról volt szó, — ezektől, ugy gondolom, hogy a mostani kir. előadasok mégis csak különböznek. Másik nagy különbség ezen, és ama kir. propositiok közt, (hogy a törvényjavaslati csatolmányokat ne emlitsem) különösen még az is, hogy ő felsége ezek közé ollyasmit is vett föl, mi több országgyülésen keresztül sérelemnek tartatott, mint példaul az erdélyi részek visszacsatolása. Szónok méltó figyelembe kivánja vétetni azon nemzeti nagy nyereséget is, mihez ő felsége által novemb. 12-én az által jutott a hon, hogy a magyar nyelvet ismét királyi trónról hallotta zengeni. E nap, ugymond, örökre nagy emlékü legyen előttünk, mert bár tudtak is előbbi királyaink magyarul, a trónról anyanyelvünkön még sem szóla hozzánk soha egyik sem!....

Áttérvén ez után szónok Pestmegyének inditványára, itt a sérelmi pontok között különösen háromra kiván felelni, — ugymint 1) a horvátügy; 2) az administratori rendszer; — 3) az 1790: 10-ik t. czikknek értelméről. a) A horvátügyre nézve, valamint szónok ugy küldői is fölfüggesztik még most véleményöket, mert miután annak megvizsgálására választmány van kinevezve, s a kerületi Rendek e tárgy fölött a sérelmet még ki sem mondották — ezt a föliratba beiktatni nem kivánja. —

b) A főispáni, s administratori uj rendszert illetőleg, föltartja nézeteit akkorra, midőn annak ügye érdemleges vitatás alá kerül, most előlegesen csak annyit jegyezvén meg; hogy ő e rendszerben semmi uj ideát, vagy különös szokatlan politikát nem lát. Ennek ugymond mind nemzetünk története, mind törvénykönyveinkben találni nyomait, sőt hol a főispani esküformáról van szó, ezen szavak is olvashatók: „Juramentum supremi comitis et vice comitis, aut eorum vices gerentium“ — pedig ezen szó „vices gerens“ mind a főispánok, mind az alispánoknak vices gerense vagyis helyettese. A történetekből tudjuk, hogy Somogy vármegyének főispánja régenten egy kir. herczeg levén, a megyei kormányzást helyettese vitte, S illyen számosabb példákat lehet kimutatni, mi mind nyilván igazolja, hogy a főispáni s administratori rendszer nem uj dolog.

A mi Borsod érdemes követének a clerus ellen intézett vádját illeti, hogy t.i. miért nem szólalt föl az administratori rendszer ellen? — s miért nem követi a mostani pápa példáját? — szabadjon erre következőket felelnem. Előrebocsátván azt, ugymond szónok, hogy, különösen örvendek Borsod e fölszólitásán, — ki, mint látszik, nem hogy leszoritni akarna bennünket az alkotmányosság mezejéről, hanem itt még szerepelésre is hí föl, — megvallom mindazonáltal, hogy erre fölhini, s bennünket vádolni nem vala szükség. Mert a magyar clerust, melly az alkotmányosság védelmében hanyag soha sem szokott lenni, illyesmire figyelmeztetni fölösleges. Én erre csak egy példát vagyok bátor fölhozni az érdemes követ urnak, a 17-ik század végéből, midőn nemzetiségünket és alkotmányunkat végveszély fenyegetvén, Széchenyi, kalocsai érsek volt az, ki közbejárulván a fejedelemnél, alkotmányunkat megmentette.

A mi a mostani pápa, IX-dik Piusra való utalást illeti, nyilván kimondja, hogy a kath. clerus hit dolgában minden pápától függ ugyan, s fog függni; – de a mi a politikai kérdéseket illeti, ott csak annyiban követik a pápa nyomdokait, a mennyiben látják, hogy akép a haza boldogságát mozditják elő.

Arra nézve, hogy miért nem szólalt föl az összes magyar clerus, az administratori rendszer ellen, midőn az iránt, még a boldog emlékü primás is erélyes lépéseket tett — fölvilágositást kérek, — és egyszersmind figyelmet. A boldog emlékü primás, ugymond, — fölszólalt ugyan az uj rendszer behozatalakor, — de nem a rendszer ellen, hanem csak főispáni jogainak biztositása végett, a menynyiben e miatt némi aggodalmai támadtanak. Ezen aggodalom azonban, a mint én tudom, egy rescriptum által mindjárt megszüntettetett, mivel a kormánynak távolról sem volt szándoka a főispán törvényes jogait csonkitani,

Az 1790: 10-ki t. czikket illetőleg szóló is oda nyilatkozik, miszerint szinte fájlalja, hogy az mindeddig teljesülve nincs, s ohajtaná, hogy hazánk valóban ne ad normam aliarum provinciarum kormányoztatnék; — azonban, miután a jelen propositiók iránt örömet s köszönetet akarunk szavazni a fölségnek, nem tartja tanácsosnak, ezt panaszokkal vegyiteni össze. Ez által, ugymond — még köszönetünk is vesztene becséből. Az országgyülésnek évenkinti tartását Pesten — mint az ország szivében, — pártolja, s kivánja, bár az minél előbb lehetővé tétessék, s bár ennek rendezése is megtörténnék; — mert a mostani országgyülési rendszer mellett, azt évenkint tartani csak nem lehetetlen, mire elég argumentum csak az is, hogy a mostani országgyülésen már három hét óta tanácskozunk s ugy szólván még az első kérdésen sem estünk túl.

Babarczy Antal. (Beszédét jövő alkalommal adandjuk).

Kubicza Pál, Trencsén követe. Pártolja mind Pestet, mind Baranyát s kivánja a sérelmek fölemlitését is.

Sebestyén Gábor. Veszprém követe. (Beszédét jövő alkalommal adandjuk).

Justh József, Turócz követe. Nem akarván Veszprém követe historiai adatainak vizsgálásába bocsátkozni, — tehát előadásának csak egyik részére fog szoritkozni. Emlité, ugymond, Veszprém követe, hogy a főispán és administrator között csupán a névben van valami különbség, de a hatáskörben nincs. Erre megjegyzi, hogy e két személy között, nézete szerint, lényeges különbség vagyon. Nevezetesen a főispánok mint a megyék képviselői a felső táblánál szavazattal birnak; az administrator ellenben nem. De ha III. Ferdinánd decretumának foglalatját elemezzük is, monda szónok, innét épen nem bizonyithatni be, hogy a főispán helyébe administratort kelljen kinevezni. A törvénykönyvből ugyan is azt tanulta, hogy a hol főispán nincs, ott az alispán helyettesittetik. A mi továbbá Veszprém követének azon állitását illeti, hogy az administratorok az által fizettessenek, a ki kinevezi, e véleményben szóló csak akkor osztakozhatnék, ha itt uj hivatalok fölállitásáról volna szó, de miután itt csak az administratorok szaporitásáról van szó, kik egyszersmind a megyék moderatorait képviselik, az 1723: 56. t. cz. értelme szerint, nem a kincstár, hanem csak a megyék által fizettethetnek. A sérelemre nézve azt hiszi, hogy az nem akkor születik, mikor az országgyülés azt diplomatice kimondja sérelemnek, ekkor már csak megkereszteltetik, hanem születik akkor, mikor a kormány által elkövettetik. A válaszfölirat iránt ugy van meggyőződve, hogy arra nézve szükség, miszerint a mult, jelen, s jövőnek egyiránt hü tükre legyen. Illyennek tartja ő Pest inditványát, mellyet szinte pártol. Figyelmezteti Csongrád követét, ki Pest inditványát egy hölgyhöz hasonlitá, hogy mondaná meg nekie, hogy millyen hát az a baranyai dáma. Ő azt hiszi, hogy az nem egyéb, mint egy petrificált fölpiperézett agg szűz, ki szemüvegével fölfelé pislogat. Csongrád azon panaszára pedig, hogy itt a szólásszabadság nem tiszteltetik eléggé az ellenpártiak által, csak annyit kiván felelni, hogy még hétfőn föliratá a szólók közé magát, s Csongrád követe azóta már két izben is beszélvén, reá csak most jött a sor, s még sem panaszkodik

Simon János (mint elnök). Szükségesnek tartja szóló ez utóbbi észrevételére fölvilágositásul adni a ker. Rendeknek, mikép Csongrád követe csak akép jutott ismét hamarább szóhoz Turócz követénél, mivel azon tisztelt követ ur mástól kéré vala el a szólásjogot. S ezen szokás az előbbi országgyüléseken mindig divatozván, azt véli, hogy erre most is tért nyitván, visszaélést nem követett el. (Mindnyájan: Nem, menjünk tovább!)

Szallopek Lajos, verőczei követ. Figyelmezteti a KK. és Rendeket, hogy midőn itt a horvát sérelmekről szólanak, azt ovatossággal cselekedjék, mivel a kapcsolt részek, az itt folyó vitákat éber figyelemmel kisérik; ő azt vélné, jobb volna olly gyógyszerhez nyulnunk, melly a bajt inkább csilapitaná, mint növelné. Ezeket előre bocsátva, hallván, ugymond, itt fölhozatni, mikép a kormány a szavazatjog iránt egyoldalulag intézkedett; ő megvallja, hogy ő nem vala képes olly t. czikkre találni, melly a horvát tartományi gyüléseken a nemességnek egyéni szavazatot adna, hanem ellenkező van, igen is; igy a törvény Zeng városának megengedi, hogy a tartományi gyülésre követet küldhessen, miből következik, hogy a tartománygyüléseken a képviseleti rendszer és nem az egyéni szavazat divatozott. Ő nem akar az 1723: 123. t. cz. taglalásába bocsátkozni, melly a municipalis jogokat szilárditja, de kérdi: mikép van hát az, hogy a szabad kir. városok ki vannak zárva 1608: 2-i jogaikból? A sérelmekre nézve, mig arról a választmány be nem adja munkálatát, nyilatkozni nem kiván; az administratori rendszerben, mivel Verőcze különben is már régen bir administratorokat, sérelmet nem talál, a tartományi érdekeket pedig fontolóra kivánja vétetni. Pártolja a baranyai inditványt.

Balog Kornél, Győr követe. Miután mindenki föl van szólitva, hogy adja elő nézeteit, — ő is szólani fog ugyan, hanem a lehető legrövidebben. Minden kornak ugymond meg van a maga igénye, — igy megvan korunknak is, s ez a népképviselet; — a ki ezen irányt és igényeket meg nem érti, csakhamar elsodortatva érzi magát általuk, s késő ébred azoknak alkalmazására. Gyakran hallottam itt emlittetni a kormány absolutismusra vezető tendentiáját, — hogy mi szemközt állunk egymással, — hogy együtt nem járhatunk; és azonegy czélra nem vezethetnek. Szóló is megvallja, hogy ezen két tendentia egygyé soha nem lehet; mert szinte meg van győződve Tocquevillenek állitásáról, miként a szenvedelmek s indulatok kibékülhetnek ugyan egymással, — de ideák és fogalmak — kivált politikában, soha nem! Nézete szerint kötelessége minden pártnak s honpolgárnak ugymond arra törni hogy minél több súlylyal birjanak a hon fölvirá, goztatásában, hogy igy az összeható, s egymást üdvösen egyensúlyozó hazafias működésekből, kifejlődhessék a legjobb, — a középirány. Ennél fogva szóló ugy van meggyőződve, hogy mind a pártoknak, mind az egyes honpolgároknak, — az induló pontra nézve különböző, de czéljokra nézve mégsem különböző politikai irányzatok a legnagyobb sikerrel hathatnak egy czélra. Valamint arról meg van győződve szóló, hogy a önálló jogintézmények kimélete nélkül a haza nem állhat szilard súlyerőkön, — ugy hiszi, mikép csak a nép kiemelése által helyhezthetik a hon alkotmánya olly alapkőre, mellyen minden időviszályok ellen óva lesz. S miután épen az absolutisticus tendentiak terjedésétől tartunk, főkötelesség, hazánkban az alkotmányos szellemet terjeszteni, erősiteni, s ezek által az alkotmányos tendentianak tulsúlyt szerezni. Már pedig a kegy. kir. előadásokban foglalt pontok, ha életbe léptethetnek, alkotmányos életünknek roppant emelintést adnak, s azt olly súlylyá fejlesztik: mellyet kivivni semmi absolutisticus iránynak nem sikerülend s ép azért mindent kerülnünk kell, mi életbe léptetését ezeknek akadályoztatná. Mert nézzük a kir. előadások tartalmát; — im itt látjuk az anyagi érdekek lebilincselt állapota könnyitésének czélszerü módját, a hitelintézetek fölállitását, a tulajdon jog biztositását, sat. — hogy ha még ezekhez csatoljuk a köznevelés korszerü irányzatát, ugy azon fokra emelkedtethetjük a népet, mellyre az Istentől hivatva van, — s melly emelkedett állásában az alkotmánynak legbiztositóbb támasza leend!

Szóló tehát a sérelmeket jelen körülményeinknek ép ezen constatirozása miatt czélszerünek nem tartja. — Pestmegye követének azon kérdésére, hogy az 1790: 10. t.czikk ügyében, ugy nem különben az 1825-diki fölterjesztésre nézve történt-e valami? — feleli: hogy igen is történt. Akkor, ugymond, a legzavarosabb állapotban levén az ország, közelről távolról, minden sérelmeket fölterjesztett, s erre született egy t. czikk, hogy többé illyesmik ne történjenek. Hanem akkor más súlyosabb sérelmekről vala szó, mellyek a fölterjesztést méltó igénybe veheték, a mellyek most nem léteznek. Különbség van a mostani sérelmek közt. S ép ez oknál fogva azt véli, mikép mindenre, az alkalmatos pillanatot kell megragadni. Ő a most emlitett sérelmekre nézve a jelen pillanatot nem tartja alkalmasnak. Midőn ugymond X. Károly elüzetett, Francziaországban 24 óra alatt uj alkotmányt teremtett a convent, — de ép erre jegyzé meg Sopronynak egykori híres követe Nagy Pál 1825-ben: hogy alkotmányokat lehet ugyan alkotni 24 óra alatt, de nemzeteket nem! Minden nép életjövője s fölvirágozásának egyedüli basisaul a nyelvet, s ennek alapján kifejlett nemzetiséget tartja szóló, — s ugy vélekedik, hogy a melly nép ezzel van fölfegyverkezve, minden hatalommal szembeszállhat. Ennek irányában, folytatja szónok, nem csak minden absolutisticus tendentiák paralysálva lesznek, hanem mint ollyasok, hatásukra nézve végkép el is enyészendenek; — s ezért azoktól, bizva a nemzetnek nemesb önérzetében — mit sem tartva e gravaminalis modorral fölhagyni, s inkább a kir. előadások tettleges tárgyalásába kiván bocsátkozni. Az administratori rendszerre nézve, miután mint Veszprém követe is emlité, az már a 14-ik században törvényes uton létezett, s azon biztositékok mellett létezik ma is, — ő sérelmet nem lát, — s a horvátügy, melly még választmányi vizsgálat alatt áll, — annak szinte nem tekintethetik. A részek visszakapcsolását ohajtja, de az ez ügyben hozott törvények végre nem hajtását, nem a kormány hanyagságának, hanem a viszony bonyodalmának rója föl. A conservativ párt programmjában kitett leszavazási elvet, nem olly értelemben kell venni, ugymond, mint ha az mindent megvetne, mi az ellenzéktől jő, hanem csak ugy, hogy az a dolgok vezetését, s politikai kezdeményezést akarja fölkarolni. Borsod követének, a franczia parlament előterjesztésére azt jegyzi meg, hogy azt nem lehet viszonyainkra alkalmazni. A kir. előadások mellé csatolt törvényjavaslatokat pedig, márcsak azért is örömmel fogadja, mivel azok nagyon könnyitik a törvényhozási discussiot. A válaszfóliratban tehát csupán köszönetet szavaz s pártolja az évenkinti országgyülést.

Vidos József. Az ismétléseknek barátja nem levén, rövideden oda nyilatkozik, hogy küldői az administratori rendszerben sérelmet nem látnak, mivel nekik eddig még mindenkor sserencséjök volt és van olly főispáni helyettesekkel dicsekedni, hogy a rendszernek súlya ellen panaszt épen nem emelhetnek. A mostani administrator is olly hazafias érzelmü férfiu, hogy annál a polgárjogoknak s alkotmánynak tiszteletében még önmagok sem buzgóbbak. Azonban némelly események, mellyek némelly megyékben előfordultak, bennök aggodalmat ébresztének, s kivánják küldői is, hogy ezek irányában, a nemzet aggodalmát jelentse ki. Ennél fogva ugy van meggyőződve, hogy nem megy tul utasitásai határain, ha Pest inditványára szavaz, mivel Pestmegye követe, ugymond, nem inditványozott constatirozott sérelmeket, hanem csak azt kivánja, hogy ez a válaszfóliratban megemlitessék, stb. Sokan nem akarják a sérelmeket megemliteni, ne hogy, ugymond, az örömpohárba keserüt is vegyitsenek. Ő e tartózkodásnak okát nem látja át, mivel a király fönséges személye, s a kormány között, nézete szerint is nagy a különbség, stb. Pártolja mint fönebb mondá Pestet.

Horváth László fejérmegyei követ. Hazánkban szerinte is legfőbb monentum az alkotmányos iránybani haladás, s ezért ő is olly föliratot ohajt, melly az alkotmányos honpolgárnak mind örömét, mind a megsértett jogérzetből származó fájdalmát kifejezze. Ő is megkülönbözteti a dynastiát a kormánytól. Szinte a pesti inditványra adja szavazatát.

(Folyt.)

Pozsony november 29kén.

Elöleges rövid közlés.

XIII. k.erületi ülés (Elnökök: Kubicza Pál, és Bernáth Zsigmond. Jegyző: Szentkirályi Móricz. Tárgy: a már eddig kerületileg kiküldött választmányok elválasztott tagjai névjegyzékének s a válaszfólirat fölolvasása; inditvány a katonai élelmezés mikénti eszközölhetésének előmunkálatait elkészitő országos választmány kiküldetésére; inditvány a közteherviselés ügyében. Ülés kezdete reggeli 9½ órakor. Vége déli 1 órakor.)

A választmányi tagok névjegyzékének, s a válaszfóliratnak fölolvasása után, melly holnap leend

tanácskozás tárgya, Kállay Menyhért inditványt tett, hogy az adózó nép katonatartási roppant terheit, tekintetbe vevén a Rendek, ennek mielőbbi könnyitése végett országos választmány neveztetnék ki, melly adna véleményt, miként lehetne e kérdést legczélszerübben megoldani. Inditványa minden vitatkozás nélkül határozatba ment. Ezután Szemere Bertalan inditványozta a közteherviselésnek, a házi, hadi, és országos pénztár alapjáni elvi kimondását, s a kivitelnek módjáról véleményt adó országos választmány kiküldetését. — Erre Babarczy Antal, elismerve a közteherviselés szükségességét, azon inditványt tevé; hogy midön illy fontos tárgyakban történik inditványozás, határoztatnék el, hogy az inditvány csak más nap vétessék tanácskozás alá. Lényegileg pártolák ezt, gr. Széchenyi István, s különösen a borsodi inditványnak tárgyalását más napra kivánta halasztatni, nehogy illy fontos ügyben a rögtönzés reactiót szüljön. Pártolák ezt még Temes, Baranya, Györ, Verőcze, Szerém, Szatmár és Hontmegyék követei. Ellenezték Pest, Marmaros, Zemplén, Komárom, Somogy, Szabolcs és Csanád követei; hosszas vita után Pest beleegyezett a tanácskozás más napra halasztásába, és igy a többi ellenzők is, miután a dolgot ugy sem hátráltathatták; a tanácskozás tehát a közteherviselés ügyében, még holnap is folytattatni fog. Lónyay Gábor jelentette, hogy mihelyt e tárgy fölött a tanácskozás bevégeztetik, s a válaszfölirat kerületileg meghitelesittetik, az örökváltság ügyében teend inditványt.

XIV-ik kerületi ülés. November 30-kán délelőtt 9½ órakor. Elnökök: Bernáth Zsigmond ungi, s Bacho Lajos Trencsén követe. Jegyző: Szentkirályi Móricz. Tárgy: kerületi jegyzőkönyv, — s adóügy.

Bernáth Zsigmond mint elnök szóba hozván ismét a kerületi jegyzőkönyv ügyét, jelenté, hogy azon három egyén közől, kik ennek vitelére ajánlkoztak, az elnökség Kocsis ügyvéd vállalkozását tartá czélszerűnek elfogadni, annál is inkább, minthogy a most nevezett férfiu semmi havidijt nem kötött ki, mi, minthogy a táblának különben sincs pénzalapja az érdeklett czélra, — csak elfogadható. — Ezután a válaszfölirat olvastatván föl, annak némelly egyes kitételei ellen több fölszólamlás s huzamosb vita történt ugyan, de mind e mellett is a jegyző szerkezete minden lényegesb változtatás nélkül fogadtatott el. Ennek végeztével az adóügynek tegnap félbeszakasztott fonala ismét fölfogatván, gr. Széchenyi István mosonyi követ azon inditványt tevé, hogy miután az ügy, már eddig annyira fejlődött, hogy csak a szavazás volna hátra, ohajtaná, hogy ennek sorrendje az országos pénztárrai szavazással kezdetnék meg. Erre viszont Kossuth Lajos a házi adóra kivánt legelőször is szavaztatni, — mi némi vita után elfogadtatván, — a szavazás megkezdetett.

A házi adó 29 szavazattal elfogadtatott 19 ellen. Turócz, és Torontál utasitáshiány miatt nem szavaztak. Ez után a hadi adóra kezdetvén meg a szavazás, ez 30 szóval 16 ellenében megbukott.

Torontál ismét nem szavazott. Végre az országos közpénztár ellen csak 6 megye nyilatkozván, az 44 szótöbbséggel elfogadtatott.

Az egyházi rend mind a házi adó, mind az országos közpénztár mellett nyilatkozott, a hadi adó kérdésénél nem szavazott.

Holnap kerületi, és országos ülés is egyszersmind a Rendeknél.

Pozsonyi ujdonságok.

Az országgyülési tagok névkönyve, a számos lakváltozások, és több kihagyások miatt már második kiadásában kapható, melly kiadást tán ismét egy harmadik követendi; — ugy hogy a sok kiadás miatt, ha valamelly követet könyv után indulva keresni kénytelen az ember, valóságos aprilist járhat, és igen szerencsésnek mondhatja magát, ha olly ismerősre talál, ki öt a keresett szállására még a harmadik név és lakásjegyzék sajtó aluli kikerülése előtt elvezeti. — A városkapitányi hivatal számos fölszólitásokra, a közönséget meg akarván az utczákon kolduló, szemérmet sértő, félig mezitelen gyerkőczök látványától szabaditani — e végetti rendszabályai életbe léptetésekor egy rendőrt a könyörületes közönség erőszakosan akadályozá, — és az ekép elfogott suhanczot az erélyes rendőr kezeiből kiszabaditá. — Mi természetesen, föltesszük, hogy e rögtönzött eljárás hősei vitéz tettöket a könyörület érzetével koronázva, a kolduló gyermeket olly állapotba helyezendik, hogy kenyere keresése közben ne kényszerüljön többé ama rendőrrel találkozni. — Az országgyülési tanácskozások iránti részvéte a közönségnek folyvást tart; ugy annyira, hogy a karzat szép s nemszép terhének súlya alatt görnyedez. Szerencse, hogy az emberek többé nem olly súlyosak, hogy öket a még olly gyenge karzat meg ne birná. — Pozsonyban a gyümölcs olly jó, hogy egy barátom e napokban, midőn neje körtvélybe (s nem almába) harapott, csupán látásból is megbirta annak izét határozni. Ádám apánk, ha illy gyümölcs termett volna a paradicsomban, mellyet már látásából is izlelhetni, bizonyosan nem harapott volna az almába; és mi, milly boldogok lehetnénk még most is az ur édenében bántalom nélkül sétálva a legragadozóbb állatok közepette! Most pedig! uram fia! már nem csak arszlányok, iparlovagok, de iparlovagnők előtt sincs biztosságban vagyonunk! E napokban t. i. e fosztogató czéh egy nőpéldánnyal szaporodott, a ki szemtelen vakmerőséggel egy magas állásu férfiu lakában megjelenvén, sem többet sem kevesebbet két száz pengő forintnál nem kért. Az ekkép megtámadott menekedni akarván, husz pengő forinttal kinálta a szemtelent; mire ez avval fenyegetőzött, hogy ha rögtön két száz pengő forintot nem kap, segitségért kiabáland, hogy női becsülete veszélyeztetik. Azonban a különben bátor szivü férfiu e játéktól meg nem ijedve, cselédeit összehivni akarván, hogy a szemtelent lakásából kidobassa, az iparlovagné tanácsosabbnak tartá a husz pongö forinttal tovább állani. — Ajánljuk az e nembeni uj speculatiót annál inkább a rendőrség figyelmébe: miután több rendbeli lopásokról, s nagyban üzött csalásokról értesittettünk, sőt már magunk is azokat érzeni kénytelenittetünk. — Mióta az országgyülés megnyilt, valamennyi itt összehalmozott ócska bútorra vevő akadt. — Egy tapasztalás végett az országgyülésre érkezett fiatal ember már is eljegyzé magának egy itteni polgárnak hajadonát. Kivánjuk, miszerint ezen caesari diadal után kötött frigy ne legyen harmincz vagy negyven esztendős háborunak kezdete.

KÜLFÖLD.

N. Britannia. Mind a két parliamenti házban a tagok eskettetése folytattatik, köztök vala sir R. Peel is, ki a legjobb egészségnek örvend; 22kén reggel a cabinet tagjai titkos tanács tartása végett Windsorba mentek; délután pedig a trónbeszéd valószinüleg föl fog olvastatni.

Az „Edinburgh Mercury“ szerint Simpson tanár Edinburgban uj fájdalomtompitó szert talált föl, melly a kénégényt sebészi mütételeknél nem sokára kiszoritandja. E szer neve Chloroform s a kénégény fölött azon elönnyel bir, hogy gyorsabban s csekélyebb mennyiséggel bódit, minden készületet fölöslegessé tesz, minthogy a betegnek csupán száját s orrát kell ezen anyaggal egy kevéssé bekenni, továbbá olcsóbb, s végre, mi fötulajdon, kellemes szagu, s a beteg a görcsöknek s rángatódzások veszélyeinek kevésbbé van kitéve. Ezen szer szerencsés alkalmazásáról nagyobb sebészeti mütételeknél, több esetek soroltatnak elö. Ezen chemikai test már előbb Souberain, Liebig és Dumas által chemikai czélokra használtatott, hanem az emlitett esetben dr. Simpson által alkalmaztatott először.

Francziaország. A „J. de Debats“ jelenti, miszerint a kir. rendelet, melly a kamráknak dec. 28rai összehivását tartalmazza, legközelebbi napokban a „Moniteur“-ban meg fog jelenni.

Sveicz. A legujabb sveiczi posta megerösiti azon hirt, hogy Luzern a szövetségi seregek által elfoglaltatott, de előbb a kormány lelépett. — Az átadás föltétlenül történt. Siegwart-Müller, Hautt, Pater Roh s többen még hajnalhasadta előtt megszöktek; Ammann biró elrejté magát, de föltaláltatott, és azon börtönbe vezettetett, mellyben Corragioni-t olly soká fogva tartá. Azt hiszik, hogy Kopp történetiró, mérsékelt szabad elvü lépend az ideiglenes kormány élére.

Svédország. Stockholmban nov. 15kén az országgyülés megnyitása szokásos ünnepéllyel a főváros nyilvános terein az országos hirnök által kihirdettetett.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Ujan megjelent munkák!

TRATTNER ÉS KÁROLYI könyvnyomtató intézetükben uri-utcza 453. sz. alatt és minden hiteles könyvárusnál kapható

ÖRÖKVÁLTSÁG.

Irta Zsoldos Ignácz, fönséges István cs. k. főherczeg és Magyarország nádorának ajánlva.
Ára csinos boritékba füzve 40 kr. pp.

Illustratio Critica Situs et Ambitus

SLAVONIAE & CROATIAE,

quam in usum Croatarum latine adornavit Georgius Gyurikovits. Posonii, 1847. Pars III.

ŐSISÉG.

Gosztonyi Miklóstól. 2dik kiadás, boritékba füzve ára 40 kr. pp.

Fényes Magyarország Geographiája 6 kötetben
mind a 6 kötet összesen 11 ft 40 kr pp.
Fényes Magyarország Statistikája 3 kötetben
összesen 6 ft pp.

Megjelent, s Pesten **Eggenberger Józs.** és fia, magyar acad. könyvárusoknál kapható:
„Magyarország Primásai.“
1847. irták **Bartay Gusztáv** és **Ede** 8rét. VIII. és 201 lap bor. füzve 1 fr. 20 kr. p.p.

Megjelent és minden pesti könyvárusnál kapható:
„Balatoni Kagylók“
költeményfüzér
Garay Jánostól.
N. 8r., finom velinen, czimképpel, boritékba füzve 40 kr. pp.

Vidéki könyvárusoknak 20% jutalékkal szolgál
A szerző
3—3 Hatvani utcza, dr. Gebhard ház, 2. em. 9. sz.)

Nemzeti szinházi játékrend.

December 1jén: Bank bán. Eredeti dráma.
December 2kán: Donna Dianna. Franczia vigjáték 5 fölvban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.

Pest november 30-án (pesti mérő).
A hajókon és raktárakban.

300-350	——280	——225	——150	84-86	105-108

A piaczon.

300-350	———	220-225	140-150	80-85	96-105

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs november 27kén. Statuskötelezvények: 5 pctes 105⅛; 4 pctes 93; 3 pctes 61; 2½ pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pft) 783¾; 1839ki (250 pfrt) 301⅞; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 93¾; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy 100 pfrt) 62¾; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 600; bécsi bank-részvény 1625½; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 113; éjszaki vaspálya-részvény 157¾; majlandi 98⅛; windisch-grécz sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Budán november 27kén: 46. 2. 80. 6. 65.

Dunavizállás. Nov. 29kén: 5′ 7″ 3‴ az 0 fölöti.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

603. szám 1847.

Vasárnap dec. 5.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zoldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Előfizetési fölszólitás.

E hó végével a „Nemzeti Ujság“ 1847diki második félévi folyama lejárván, — azon t. cz. hazafiaknak, kik lapunkra a jövő (január-juniusi) félévre előfizetni kivánnak, ezennel jelentjük: miszerint lapunk az eddigi vezető és szerkesztő kezelése mellett, az eddigi alakban, szinte mint eddig, hetenkint négyszer egy- egy iven — sőt a szükséghez képest félivnyi toldalékkal is — fog megjelenni. Előfizetési ára félévre Budapesten házhordással boriték nélkül 5 ft, boritékban 6 ft; postán, hetenkint boritékban ***kétszer*** küldetve 6 ft 24 kr, hetenkint ***négyszer*** küldetve pedig 7 ft 12 kr pengő pénzben. -- Pesten előfizethetni zöldkert-utczában 488. szám alatt földszint a kiadó-hivatalban, valamint minden cs. kir. postahivatalnál. — Az ausztriai tartományokba s külföldre járandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. kir. postahivatalnál rendelkezhetni. — —

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. Halálozások. — Országgyülési közlemények. (X-dik ker. ülés — folyt. és vége. — Előleges közlés a XV. és XVIdik kerületi ülésekről. — Pótlék a IXdik ker. üléshez.) — **Külföld.** NBritannia.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár által Molnár János fogalmazó ugyanott titoknokká lön kinevezve, - Kelemen János zalatnai k. koh-érczkémlő az Abrudbányán ujon létesitett ideiglenes váltókisérlői állomásra, — s Kéler János k. bányagyakornok aranyidkai főhutmányossá alkalmaztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a megürült kopcsáni k. harminczadosi állomásra Weimandl Tóbiás ungereigeni k. harminczadhivatali ellenőrt alkalmazá.

Felső-előri Pyrker János László, egri patriarcha-érsek ő nmga nincs többé. December 2kán hajnali 4 órakor adta ki lelkét az áldott főpap, ki olly sokakra valódi istenáldás vala, s lenni halála után sem szünik meg. Béke a derék egyházférfiu hamvaira!! T. B.

Revisnyei Reviczky Mária asszony,néhai nagyságos németszecsődi Tarródy Bertalan özvegye folyó hó 1jén a halotti szentségek ajtatos fölvétele után, életének 68dik évében szélütés következtében Pesten meghalálozott. Elhunytát kesergik revisnyei Reviczky Imre, kir. tanácsos, a főmlgu hétszemélyes tábla ülnöke, — revisnyei Reviczky Judit, mlgos székhelyi gróf Majláth Károly, cs. kir. ſ, s kincstári tanácsos hitese, — s néhai kir. tanácsos Gosztonyi Pálnak bold. emlékezetü Tarródy Anna hitesétől származott örökösei, mint rokonok, valamint minden barátai s ismerősei. Béke hamvaira!

Országgyülési közlemények.

Xik kerületi ülés. November 25dikén. (Folyt. és vége).

Babarczy Antal Csongrádmegye követe.

„Hogy azokra, mik e tárgybani első előadásomra vonatkozólag a tegnapi napon több igen tisztelt követek által előadattak, megfelelnem lehessen, szükséges mindenek előtt — Pestmegye érdemes követének példája szerint — a tett inditványokat, olly értelemben, mint én azokat vettem, elemezni.

A pestmegyei inditvány ugyan is azt tartja: hogy ő felségének azért, hogy anyai nyelvünket a királyi székre emelé, és hogy a szerencsés tapintatu nádorválasztást megerősité, köszönet fejeztessék ki, — ugy nemkülönben a kir. előadásokért hálás elismerés nyilvánitassék: — egyszersmind aggodalom mondassék ki.

a) Mert biztosak nem lehetünk a nemzet ohajtásainak és intézkedéseinek sikerére az okból, mert az 1790: 10ik t. cz. nem lett valóság.

b) Mert az ország sarkalatos sérelmei még mindig orvosolatlanok, s kivánatai teljesitetlenek maradtak, és az által a törvények foganata iránt annyival inkább kétség támad.

c) Mert az 1836: 21 évi t. cz. végrehajtásának késedelme, és a vallás- és váltó-törvényeknek az ország határőrvidéki részeiben elmulasztott foganatba vétele — a törvények sikerének bizonytalanságát öregbitette.

d) Mert a kormányhatalom egyoldalu terjeszkedése tapasztaltatott.

e) Mert az 1723: 56. t. cz. közől az 1536: 36ik t. cz. ellenére törvényhozás mellőzésével történtek intézkedések.

f) Mert a kapcsolt részek közgyülésén a szavazatok szinte egyoldalu kormányi rendelettel rendeztettek.

Kijelentetik ezenkivül az inditványban: hogy ezek iránt különösen fölirunk — és most bemegyünk az előadásokba.

Végre figyelembe véve az elintézendő tárgyak sokaságát és fontosságát, ő felsége évenkinti és pedig Pesten tartandó országgyülés iránt lenne alázattal megkérendő.

Baranyamegye követe ellenben: szinte a nemzet hálaját, köszönetét kivánja jelentetni, — be akar szinte menni a kir. előadások tárgyalásába, — sürgetni akarja a már eddig országosan elismert sérelmeknek mind eddig elmulasztott orvoslását, — az ujakra nézve kijelentetni ohajtja, mikép azok szinte tárgyaltatni és orvoslás végett fölterjesztetni fognak — sőt ezek összeszedésére egy országos küldöttségnek is kiküldetését szorgolja.

Már most, midőn én ellenmondást állitok abban föltalálni, hogy a pesti inditvány szerint az abban javasolt adressban foglalt sérelmek, vagy aggodalmak — mert hiszen ez egyre megy, mert aggódni csak azon lehet, mi sérelmes, mi törvénytelen — érdemleges tárgyalása mellőztetni javasoltatik, — más részről pedig a nemzet azok iránti aggodalma már most kifejeztetni czéloztatik; — midőn azt mondom, hogy ez inditvány követésével olly tárgyak fölött mondatnék ki az aggodalom, mellyekre nézve — ex professo még tárgyalva nem levén — a nemzet aggodalma nem is nyilvánulhatott: — akkor Pestmegye érdemes követe ebeli nehézségeimet czáfolólag egy részről azt mondja, hogy a pestmegyei inditvány loyalis szelleme oda czéloz, hogy az adress-javaslatban érintett tárgyak részletesen föl ne vétessenek, azért hogy a részletes discussio mellőzésével azon keserűségek eltávolittassanak, mellyek egyébiránt ki nem kerülthetnek; — más részről pedig azt mondja: hogy hiszen azon tárgyak, mint a három napi discussio mutatja, csakugyan részletesen tárgyaltatnak, és helyteleniti, hogy e részletes tárgyalásba Csongrádmegye követe be nem bocsátkozott.

Én magában e czáfolatban is anomaliát találok, mert én azt; hogy egy vagy más követ majd az 1790: 10. t.cz. megsértéséről, majd az ugynevezett rendszerről, majd a horvátügyről, majd ismét a traficákról és egyebekről értekezik, a fölvett tárgyak érdemleges discussiójának nem tartom; — de ez uton a vitatást sikerrel vezetni nem is lehet, mert hiszen, ha mindezen tárgyakra in complexu kellenék érdemlegesen felelni, akkor egy egy válasz, ha akadnának is ollyanok, kik ennyi sok érdekes tárgynak gyakorlati és törvényes oldalát egyszerre kifejteni tudnák is, bizonyosan órákat, sőt talán napokat is huzna ki, és azért én e tárgyaknak ez utoni érdemleges tárgyalását el nem fogadhatom. — Belátta ennek illy alakbani lehetetlenségét az inditványozó pestmegyei érdemes követ ur is, midőn inditványa kezdetén — az érdemleges tárgyalás elmellőzését javasla. — Elfogadom én tek. ker. Rendek minden egyes tárgyra nézve a részletes vitát, de számosb nagy érdekü tárgynak — egybevéve leendő vitatását, még akkor is lehetlennek tartanám, ha a tek. Rendek erélyessége részünkre türelmes félbeszakasztás nélküli meghallgatást eszközölni tudna is. —

Pestmegye érdemes követe azt is állitá, hogy a baranyai inditvány sokkal több keserűséget okozna ő felségének, mert a szerint az előleges sérelmek orvoslása lenne sürgetendő — ez előleges sérelmek pedig olly nagy tekintetüek, — hogy az azoknak orvoslására jelen pillanatban intézendő fölszólitás méltán megkeseritené az örömnyilvánitásnak érzetét; — mert hiszen e sérelmek között az ország királyi esküvel is fogadott kiegészitésének sürgetése is foglaltatik: — és még is később azt mondá, hogy a baranyai inditvány puszta hálálkodás, puszta adulatio. — Hogy e két állitás közt szinte ellenkezést látok, bizony nem az én hibám.

Azt is mondá Pestmegye érdemes követe, hogy ha a baranyai inditvány nyerne többséget, — akkor az inditványozónak és az inditványt pártolóknak meggyülne bajuk, mert akkor a mult országgyülésből fölterjesztett, és most orvosoltatni sürgetett sérelmek egyenkint lennének megvitatandók — nem pedig csak a mult országgyülési alakban melléklendők: valóban furcsa dolog, hogy midőn a pesti inditvány azt tartja, hogy némelly ujabb intézkedések fölött, a tárgyak részletes megvitatása nélkül mondassék ki a nemzet aggodalma; — akkor a baranyai inditványban megemlitett, nem csak megvitatott, de már országosan megállapitott sérelmek, ujabb érdemleges vitatkozás nélkül föl nem terjeszthetnének; — és ez ellenmondás annyival inkább föltünő, minthogy a baranyai inditványban érintett sarkalatos sérelmek orvoslása — a pestmegyei érdemes követ ur által fölolvasott adress-javaslat 5 pontjában is, sürgettetni javaltatik; és igy ha a pesti inditvány nyerne többséget, e sarkolatos sérelmek ujabb érdemleges megvitatása nem lenne szükséges; — ha pedig a baranyai inditvány nyerne többséget, ugyan azon sarkalatos sérelmeknek ujabbi megvitatása lenne szükséges, — mi megczáfolatlanul tanusitja, hogy a conservativek a többség akaratának tiszteletében tartván erősnek az alkotmányt — csak addig küzdenek, mig a többség által le nem győzetnek, és ekkor a határozatnak meghajolnak, mig az ellenzék a küzdést folytatva, az ellenkező irányu többség akaratának foganatba vételét is akadályozza.

Ezeket általában a fölhozott sokszerü tárgyak érdemleges megvitatása illy utoni lehetetlensége — és a baranyai inditvány elhomályositására fölhozott okoskodásokra vonatkozólag előre bocsátván, azokra nézve, mellyeket Pestmegye érdemes követe személyemre vonatkozólag fölhozott, hosszu nem leszek; mert hiszen azokra nézve az érdemes követ ur önként bevallá, hogy gyanusitások, és igy előadásának érdemét önmaga meghatározá.

Azt mondá Pestmegye érdemes követe: hogy mivel a pesti inditványban fölhozott 1790: 10dik törvényczikkről azt mondám, hogy az annak megtartására való figyelmeztetés minden esetre azon negytekintetü vádat foglalja magában, miszerint azon törvény eddig meg nem tartatott — ezzel egyszersmind azt is állitám, hogy a fejedelem személyét a kormánytól megkülönböztetni nem lehet, és igy az alkotmány alphaját sem ismerem; — e valóban kedvetlen calculus, reám nézve igazán leverő lenne, ha azon iskolából eredne, hol én az alkotmány ismeretét tanultam; de igy valamint magamra nézve nem nagy érdekü, ugy mások előtt, — méltányosan hiteles nem lehet.

Azzal vádolt továbbá az érdemes követ ur — mikép az ellenzék irányában — mintha bizony a vélemény helyességének megtámadását gyanusitásnak mondani lehetne — én éltem volna először a gyanusitás fegyverével, — és minthogy én azt megragadtam — ezt szinte viszonozza, mert azt hiszi, hogy a gyanusitás fegyvere kezében sokkal élesebb mint az enyimben, mert hiszen az ellenzékiek mit várhatnak egyebet a kormánytól, mint büntetést.

És itt az érdemes követ urral abban egyetértek, hogy a gyanusitási fegyver sokkal élesebb az ellenzék mint a conservativek kezében; de a motivatioban tökéletesen eltérek; — nem azért élesebb ugyan is, mintha a conservativeknek akár egyénisége, akár elveik inkább gyanusitathatnának, mint az ellenzéké; hanem azért, mert e teremben, — mit égő fájdalom nélkül nem említhetek — a szabad szó, a szabad vélemény csak satyra, — mert itt egy alkotmányellenes hefolyás türetik, mellynek hivatlan birósága előtt, a mi szánkban az igazság gyanusitás, az ellenzék szájában pedig a gyanusitás is igazság. — És ennek következése, hogy az egyik oldalon a gyenge is erős, mig a másikon az erős is gyenge. — Tudom tekintetes Rendek — hogy nem népszerü az ügy, mellyért fölszólalok; de arról is meg vagyok győződve, hogy az alkotmány érdekében épen az működik — ki a nem-tetszés nyilvánitásaitól vissza nem rettenve — sürgeti a sebnek, melly sajgó, orvoslatát.

Ezért nem egyenlő tek. Rendek kezeinkben a gyanusitási fegyver, nem pedg azért, mert az ellenzék a kormánytól büntetésnél egyebet nem várhat; — nem tek. Rendek, hiszen a tapasztalás mutatja, hogy az ellenzéki szellemben elmondott legcsipősb beszédeket is gyakran nem büntetés, de jutalom követte. De ne menjünk e térre, mert bizon a fegyver részünkről is éles lehetne.

Kétségbe vonta Pestmegye érdemes követe személyemben a loyalitást is, és ha a loyalitás abbol áll, hogy mindent türjünk, magunkat leczkéztetni engedjük, hideg vérrel nézzük, mikép gyakorolja rajtunk az ellenzék humorát; ugy valóban loyalis lenni nem kivánok, de illy értelemben annak tartatni nem is akarok.

Csak a jelen discussio folyama alatt is megtagadtatott az ellenzék némelly szónokai részéről hazafiságunk, kétségbe vonatott értelmiségünk — puszta hizelgésnek és puszta adulatiónak kereszteltetett inditványozott válaszfóliratunk — e mellett szavaink elmagyaráztatnak, állitásaink eltorzittatnak — az ellenünk irányzott elménczkedések örömmel kihallgattatnak — és ez irányunkban loyalitás: — mi pedig azért, hogy az ellenzék által javasolt hálát, a kisérletben fölhozott aggodalmakkal absorbeáltnak és igy nem őszintének mondani bátorkodunk, azért hogy e teremben, hol a szabad szóért, mig a kormány által sértetett, annyi lelkes szavak emeltettek — a szabad szónak ellenségeitől körülvétetve, véleményeink szabad előadásában gátoltatunk: illoyalisoknak neveztetünk. — E valóban égbekiáltó igazságtalanságból eredő fájdalmunkat csak azon hazafiui kitürésre intő remény képes enyhiteni, melly szerint e sérelem mielőbbi megszünését épen nagysága érzetében keressük.“

Sebestyén Endre Veszprémmegye követe.

„Midőn a kegyelmes királyi előadásokban olly czél — olly korszerü tárgyak foglaltatnak, millyeneket min-magunk kivántunk és ohajtottunk, és igy, midőn a nemzet kivánata s ohajtása urunk királyunk akaratával illy szerencsésen találkozik, én is igen illőnek és rendében tartom, hogy részint ezért —

részint azon arany betükre igazán méltó magyar szavaiért, mellyekkel a magyar trónról első szólamlott meg, — részint pedig nádorválasztásunkbai kegyelmes beleegyezéséért, hálás köszönetünket nyilvánitsuk. — Minthogy azonban némellyek nehány törvényjavaslatoknak a kegyelmes királyi előadások mellé kapcsolásából, balmagyarázatot s jóslatot vonnak, tehát én nyiltan kimondom, hogy ebben semmi veszélyest nem látok: mert hiszen nem azért és nem akképen küldettek ezek hozzánk, hogy ezeket igy a mint vannak, simpliciter elfogadjuk; hanem hogy tanácskozásaink alá vegyük: a mint hogy ezeket, ha jóknak s czélszerüeknek találtatnak, bizonyosnn elfogadjuk; ha pedig nem; — nem. — E modor nem is törvényellenes, mert a hármas t.könyv második részének 3dik czikkében kétféle módja adatván elő a törvényhozásnak, egyik s első mód épen az ilyen kész törvényjavaslatnak fölmutatása, hogy tetszik-e vagy nem? de a régibb időben is gyakorlatban volt e modor. — Az arany bulla nem a statusok által initiáltatott, hanem II-ik András egész terjedelmében készen adván azt elő, a nemzetnek tetszett s általa elfogadtatott. Igy utóbb több törvények hasonló módon létesültek; mert hiszen nehány napokig tartott országgyülésen olly számos törvényeket, mint némellykor hozattak, különben hozni nem is lehetett volna. Igy hát e modorral initiativánk nem veszélyeztetik; mert van — mert lesz különben is elég initiálni valónk.

A mi a sérelmek megemlitését illeti, tagadhatatlan, hogy a nemzetnek sérelmei vannak, mellyeknek fölterjesztetését s orvosoltatását küldöim is utasitásul adták, de ezeket a köszönő föliratban megemliteni sem helyén, sem logicai rendben nem látom. Nincs köztünk senki, ki a sérelmeket fölterjeszteni ne akarná, hanem csak az a kérdés: hogy azok itt emlittessenek-é meg, avagy akkor, mikor ex professo terjesztetnek föl? Ha ex professo utóbb fognak fölterjesztetni, nem látom okát, most a köszönő föliratban miért soroljuk azokat el; avagy ha most soroljuk el, utóbb külön is miért terjesszük föl. Én megvallom, e két eszmét haeterogennek tartom, s én az édes közé nem szeretek keserüt vegyiteni. Ezt én ugy képzelem, mint mikor két összetalálkozó, köszönés alkalmával kezet fog, s egyiknek szives kézszoritása olly erős, hogy a másiknak minden ujai ropognak belé. Részemről megköszönném az illyen szives kézszoritást.

Minthogy azonban ezen öszintén nyilvánitott véleményem bizonyosan kisebbségben maradna, és minthogy némellyek a sérelem nyilvánitását azért is akarják, nehogy oda fön s a külföldön is, mert tudom én, hogy az illyen köszönő föliratot (Dankadress) mint első fölterjesztést, egész Europa figyelemmel kiséri, az elhallgatásból azt gondolják, hogy nekünk aggodalmaink és sérelmeink nincsenek; ám emlitsük meg tehát a sérelmeket, de nem in specifico, hanem csak in generalitate, illyforma átalánosságban: hogy vannak a nemzetnek aggodalmai, és sulyos sérelmei, mellyeket annak idejében orvoslás végett föterjeszteni fogunk. Illy átalánossággal élni pedig nézetem szerint azért is szükséges, nehogy most előlegesen olly tárgyat is sérelemnek nevezzünk, mit itt a többség netalán annak nem tartand; és a mellyeket én különösen megyém részéről akár most, akár utóbb is sérelemnek nem nyilvánithatok.

A horvátügyre nézve ugyanis utasitásom az, hogy a mennyire a vizsgálatból, s a kifejlendő körülményekből sérelmesnek találtatnék, annyiban azt pártolom. Igy tehát mig ez érdemben teljes tudományt nem szerzendek magamnak — mert hiszen azok, mellyeket hirlapokban olvastam, s társas körökben hallottam — biztos alapul nem szolgálhatnak, különösen pedig mig azon választmány, mellyre épen a napokban biztuk az ez érdembeni adatoknak összeszedését, ezeket elönkbe nem terjeszti, s azokból a dolognak mibenlétét meg nem értem, addig sem azt nem mondhatom, hogy sérelem, sem azt, hogy nem sérelem: mert ezt most előlegesen sérelemnek mondani filius ante patrem lenne. —

A mi az ugynevezett administratori rendszert illeti, ez érdemben fölolvastatott ugyan itt az 1825-ben fölterjesztett sérelmeknek és kivánatoknak 36-dik pontja, melly szerint e tárgy már akkor sérelemnek találtatott. Erre nézve azon előleges egy pár észrevételem van, hogy ime tehát akkor sem a köszönő föliratban, hanem későbben a sérelmek és kivánatok között emlitetett ez meg, és hogy, — ezt már elvül mondom ki — az akkori országgyülés véleménye, s factuma csak annyiban szolgál minekünk zsinórmértékül, a mennyiben jelen utasitásaink, mást nem tartalmaznak. Mi légyen pedig ez érdemben küldöim nézete, világos onnan, hogy noha megyémet, ez ügynek pártolása végett, több vármegyék fölszólitották, de megyém ebben sérelmet nem talált, mert ennek pártolását kötelességül nem adta, sőt utasitásunk 68dik pontjában, a főispánok és helyettesek esküformájának ujra készittetését hagyta meg, küldöimnek pedig illyetén nézetét, nemcsak szárazon előadni, hanem képviselői állásomnál fogva motiválni is kötelesnek érzem magamat. Az administratorokra nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy az administrator és főispán közt, szorosan véve — a megye irányában csak a névben van különbség, mert a főispáni helyettesnek a megyében szinte azon jogai és kötelességei vannak, mellyek a főispánnak. Hogy némelly administrator kihágásokat s visszaéléseket követ el, az meglehet; de kérdem: hát főispánok nem követnek, és nem követtek-é el? — Már az 1514: 56. t. cz. a főispánokról mondja: „negligentia aliquando et vitio: interdum vero potentia, et insolentia comitum, multa incommoda sequuntur“ — de én a hivatalbóli visszaélést megkülönböztetem a hivataltól, és ezt nem a hivatalnak, hanem a hivatalnok egyéniségének tulajdonitom. Hallám idéztetni az 1548: 66. t.czikket, hogy e szerint a főispánok csak per által mozdittathatnának el, és büntettethetnek; de azon törvény csak az ő meghallgattatásukról szól, perről pedig, és bíróságról nem; ellenben Mátyás 6. D. 21. czikkében, melly az örökös főispánokról szól, a főispánoknak megszüntetése különösen, és kivételképen egyedül a felségnek tartatott fön.

Az administrator nevezet nincsen ugyan betüszerint a törvényben, noha voltak, kik némelly választmányi tagok titulaturájokban előforduló ezen czimet erősségül akarák használni; de én ebben erősséget nem látok, mint egy előttem szóló által fölhozott, és a főispáni esküről szóló törvénynek vices gerens szavában sem találok; hanem vannak törvények, mellyek nézetem szerint az administratort, értelmileg föltételezik. Egy régi, helyes nem helyes — de egy igen régi institutio honunkban az örökös főispánság, és mivel ez családhoz köttetett, volt eset, hogy az éltesebbek elhalván, olly fiatal egyén ült a főispáni székbe, ki még kiskoru — minorennis volt, és ezért hozattak 3ik Ferdinand 1. D. 33. és 2. D. 75. t. czikkelyei, hogy minorennisek, kiskoruak főispánnokká ne tétessenek. Ha már az illy családból ez oknál fogva nem lehete, és ha illy megyében, mellynek örökös főispáni családja van, más főispánná nem tétethetett, a megye pedig főispán nélkül nem maradhatott, igen természetes, hogy itt főispáni helyettest administratort kelle tenni. De különben is az administratorság nem valami uj phoenomenon, nem valamelly uj jelenet, és nem valamelly uj rendszer. — Igaz, hogy a törvény, jelesen Mátyás 6. Decretum. 60. mondja: hogy mindegyik megyében tegyen a király főispánt; igy Ulászló 3. D. 44: hogy mindegyik megyének legyen főispánja. De kérdem: a főispánokra nézve is mi történt? még a mi időnkben is a gróf Illésházy család két megyének, t. i. Liptó, és Trencsénnek volt főispánja. Báró Mednyánszky Alajos pedig azon egy időben Nyitrának főispánja, s Trencsénnek administratora volt. De hogy régibb példákat is lássunk, azon időből, midőn Ausztriával még semmi közünk sem volt, legyen szabad némellyeket idéznem; már a 13dik század végén 1202ben Miklós palatinus négy megyében volt egyszerre főispán, ugymint Fejér, Pozsony, Tolna, és Somogyban; gróf Csáky Miklós 1396ban 5 megyében volt főispán, ugymint: Békés, Bihar, Kraszna, Középszolnok, és Temesben. Druget János nádor 1333ban 6 megyében volt főispán, ugymint: Bács, Fejér, Somogy, Tolna, Ung és Zemplén megyében; gróf Teleky Sámuel bihari főispán pedig a mult század vége felé administratora volt Arad, Békés, Csanád, Csongrád, Szabolcs megyéknek és a Hajduvárosoknak; kérdem már mostan: nem jobb lett volna e a közadministratióra nézve is, ha mindegyik megyének akár külön főispánja, akár külön administratora lett volna, mint ezen hivataloknak illy összehalmozása? Ez érdemben azonban sem panasz nem tétetett, sem sérelem nem formáltatott.

Engedjék meg a t. KK. és RR., hogy az administratorokra nézve a legujabb kort, tudniillik jelen századot mellőzve, a régibb időkből még némelly historiai adatokkal szolgáljak. Vasban ugyan is 1794ben Almásy Ignácz volt az administrator. Beregben — itt figyelmet kérek — épen most 100 éve, 1747ben neveztetett administrator, s noha 1746-ban lett gróf Schönborn Fridrik Beregnek főispánja, de már a következő 1747ben Pécsy Zsigmond leve administrator, 1748ban Szentiványi József, 1779-ben Kapy József, 1790ben Pogány Lajos, 1794ben pedig báró Vécsey Miklós volt itten administrator, és igy Beregben 47 évig, vagy is szinte félszázadig egymásután mindig administrator volt, kivévén gróf Schönborn Eugen idejét, ki 1749ben leve főispánja. Békésben 1777ben gróf Zichy Ferencz, 1780ban gróf Teleky József, 1782ben gróf Zichy Károly, és 1784ben Skerlecz Ferencz voltak egymás után administratorok. Borsodban már 1560ban volt administrator, és ki? az egri püspök, és egyszersmind Heves főispánja, Verantius Antal. Esztergomban 1573ban s azóta is voltak administratorok, s mivel itt többnyire voltak, őket nem is sorolom el. Györben 1785ben Györy Ferencz volt az administrator. Hontban 1776b. Ráday Gedeon volt az administrator. Komáromban 1768ban Nádasdy Mihály levén főispán, ennek már az előtt Zichy István volt az administratora. Nyitrában 1795ben Eszterházy József volt az administrator. Sárosban 1761ben Eszterházy Károly egri püspök, és hevesi főispán, — nem különben Pécsy Gábor septemvir, 1777ben pedig gróf Batthyány Ferencz voltak administratorok, sőt historiai fürkészésem után itt Sárosban találám legrégibb nyomát az administratoroknak. Első Károly fiának, ugyan is Istvánnak, mert egyik fia András Olaszhonban veszett el, a másik fia pedig Lajos a királyságban utóda leve, és igy ezen fiának Istvánnak, ki szepesi és sárosi vezér, s egyszersmind Sáros főispánja vala, helyettese Drugeth Miklós volt, már 1352ben. Szabolcsban 1786ban báró Vécsey Miklós volt az administrator, ugy szintén Szatmárban 1758ban báró Vécsey Miklós leve az. Zalában 1722ben gróf Batthyány Lajos volt az administrator. Veröczében 1741ben Klimo György pécsi püspök volt az administrator. Veszprémben 1776-dikban gr. Erdődy Lajos alkancellár volt az administrator. Pestvármegyének valamint most jelenleg van, ugy ezelőtt is voltak administratorai, sőt hogy főispánja van, annak kétszáz esztendeje nincs, mert még 12 év mulva leend kétszáz esztendeje. A régibb időkben pedig Pestvármegye, mint szinte Pilis is, a maga különös szabadságában élt, s Budán, és Visegrádon vezérek lakván, ezektől függött, mig nem Ulászló 2dik Decr. 24. t.czikkelye által „ut debitus ordo observetur“ főispáni-forma elnök választása határoztatott meg, de Pest Pilismegyék még azután is a budai várcommandanstól, a budai főcastellanustól, midőn pedig Budát elvesztettük, a nádortól — noha a nádor még akkor nem vala főispánja, mert ez csak az 1659ki 76. t.czikkben tétetett azzá — függöttek a nélkül, hogy ebből sérelmet formáltak volna.

Mindezeket, noha ezek a t. KK. és RR. előtt különben is jól tudvák, annak kitüntetése végett sorolám el, hogy az administratorok léte, vagy ha ugy tetszik, az administratori rendszer még sem valami uj phaenomenon, még sem valamelly uj rendszer, hanem mint a történeti adatok tanusitják, mikor az örökös főispán minorennis volt, vagy a főispán külországokban lakott, vagy más hivatalt viselt, vagy megöregedett, vagy nem arra való volt, már a régibb időkben is tétettek administratorok.

A mi az administratorok fizetését illeti, én ebben sem látok semmi különöst, sőt midőn a főispánok, s administratorok a domesticából fizettetnek, ez épen ollyan anomalia előttem, mint midőn a vármegye tisztviselőit, kiket a nemesség választ, az adózó nép fizeti. Ha a főispánokat s administratorokat ő felsége nevezi, inkább rendében van, hogy őket fizesse is. — Mondatott: hogy a fizetéssel lekötelezteinek; erre felelem, hogy ez az egyéniségtől, s kinek kinek jellemétől függ; én azt tartom, hogy a király s haza iránti vonzalom és érzelem igaz magyar kebelben elválaszthatlanul párosulhat, sőt ennek párosulnia is kelletik. Igy tehát én ebben sem látván semmi veszélyest, az egészre nézve megyém részéről ismét megujitom abeli nyilatkozatomat: hogy én sem egyik sem másik sérelemnek előleges megnevezéséhez — mig azokká nem canonisáltatnak — nem járulhatok, nehogy a gyermeket előbb kereszteljük meg, mielőtt megszületett; azért is a köszönő föliratban illy átalános megemlitésbe egyezhetem: hogy tudniillik a nemzetnek vannak aggodalmai és sulyos sérelmei, mellyeket orvoslás végett fölterjeszteni fogunk.

Az évenkinti országgyülés-tartásra, és az országgyülésnek Pestre tételére pedig az elsőt küldöim részéről nem pártolhatván, az utóbbit igenis ohajtom, és küldöim is erösen ohajtják, sőt valamint 1790ben a Budán kezdett országgyülés itt Pozsonyban folytattatott, ugy a viszonyosságnál fogva is igen kivánnám, ha még a jelen országgyülés minél elébb Pestre tétetnék által.“ —

Szentkirályi Móricz. Pestmegye követe.

„Engedelmet kérek, hogy másodszor vagyok alkalmatlan. Megvallom, igazságot tanultam Mosonymegye követétől, ki azt mondá: beszéljük ki magunkat, mindent mondjunk el, mi szivünkben van, akkor a keserüség is kijön belőle, s egymás irányában engeszteltebbek leszünk. Én tehát ezen igazságon alapitom kérésemet, midőn kérem a tettes Rendeket, hogy ha talán béketürésüket sérteném, ez ügyetlen tettet a jó czélért bocsássák meg. —

Olly szerencsétlen voltam, hogy Csongrádmegye követével harczba keveredtem, a melly harczban az érdemes követ ur, a mint kénytelen vagyok megismerni, az utósó szót nekem nem hagyhatá; de talán tőlem is vár egy illy utósó szót, s im vegye azt, melly a harcznak végét, a vélemények kiegyenlitését, a félreértések megmagyarázását foglalja magában. — E tekintetben engedjen meg az érd. követ ur, hogy azokra, miket az inditvány tárgyában mondott, egy néhány észrevételeket tegyek.

Az érdemes követ ur ellenem egy igen erős fegyvert forgatott, t. i. az inconsequentiának fegyverét; de ezt csak ugy teheté, hogy egy kis összekötő ideát kihagyott a pesti inditványból, holott az ennek lényegéhez tartozik. Azt mondá t. i. hogy a pesti inditvány szerint meg kell köszönni ő felségének kegyelmét, hogy magyarul szólott; meg kell köszönni a nádorválasztásnak megerősitését, s méltányolva emlékezni a királyi propositiókról; és mind ezek után vádoljuk ő felségét a törvények meg nem tartásaért. Itt hagyta ki azt, mi összekötésül szolgálván az inditvány többi részeihez, megmagyarázza, hogy mit inconsequentiának nevezett a követ ur, az nem csak nem inconsequentia, hanem szoros consequentia. T. i. az mondatik: ohajtanánk azon szerencsés sikert, mellyel a propositiók első részét teljesülni látjuk, ohajtanánk azt a királyi előadások többi pontjaira nézve is biztositva látni; s azért kötelességünknek tartjuk elősorolni az akadályokat, mellyek ezen siker életbeléptetését akadályozzák, (szavaihoz nem ragaszkodom) — már hogy lenne az consequentia, ollyan tárgyakat emliteni meg, mellyek nem vitattattak meg; s a követ ur szivesen hozzá járul mind azon tárgyaknak részletes megvitatásához, mellyek az inditványban foglaltatnak, de még azok megvitatva nem lesznek, addig határozatot hozni nem lehet.

Már ha most tovább megyünk, s az inditványt vizsgáljuk, kitünik azon összekötő idea, melly azt öszhangzásba hozza. Mondatik ugyan is továbbá: hogy első akadály az 1790: 10. t. cz. valótlansága valamint életbeléptetésének szüksége. S ez nem volt kétségbe hozva; mert hogy az 1790: 10. nem valóság, azt egyszerüen csak tagadni nem elég, hanem annak ellenkezőjét, hogy t. i. valóság, hogy a magyar kancellaria függésben nincs, hogy a helytartótanács függésben nincs, hogy kereskedelmi állapotunk függésben nincs, mind ezeket be kellett volna bizonyitani; s minthogy ez nem történt, következőkép azt hiszem, hogy a thesis áll. De mondatik továbbá, hogy sulyositja az akadályt az, hogy a kormánynak alapeszméje s törvényhozásunk alapeszméje közt lényeges különbség létezik, t. i. az volt mondva, hogy törvényhozásunk alkotmanyos alapokon nyugszik — mi nélkül törvényhozás nem lehet — s a kormány nem parlamentalis, s ennek az a következménye, hogy reformkérdéseinkben azon irányt, melly a két különböző alapeszméből következik, országgyüléseken összeegyesiteni nem birjuk.

Már lehet-e a követ urnak tagadni azt, hogy kormányunk nem parlamentalis; de azt hiszi, hogy az, mert kimondotta, hogy többséggel akar kormányozni. De kérem: más az, mikor a többség kivánja, a többség csinálja a kormányt, s más, mikor a kormány csinálja a többséget; s a többségnek theoriájára nézve, ott hagyván a vitatkozásnak harczias terét, egyenesen őszintén szólva, szeretnék a követurral azon theoriának Magyarországra alkalmazására nézve tisztába jöni. — Más országokban, hol a többség csinálja a kormányt, természetesen kormány többség nélkül nem kormányoz, sőt annak föltétele, hogy többsége legyen; de nálunk, hol ez az eset nincs, talán principiumot mondok ki, ha kimondom tisztán, hogy a kormánynak erősitésére a többség nem csak semmit nem tesz, hanem a többség a kormányt positive gyengiti, és ha a kormánynak többsége van, nem vagyok biztositva, hogy az alkotmányos jogok veszélyeztetve nincsenek-e? — Az 1790: 10. nem valóság pedig, mert azon kormány, melly Magyarországra nézve létezik, az befolyás alatt áll; s nem hiszem, hogy a követ urnak mint pártfőnöknek tudomása arról ne volna, hogy a magyarországi kormány átalán véve alája van vetve azon kormánynak, melly az egész monarchiának intézi dolgait, s melly átalános kormány nem alkotmányos. Már most a dolog természetében fekszik, és nem gyanusitás tekintetéből mondom, hogy minden hatalom a maga hatáskörét terjeszteni iparkodik; s igy természetes, hogy ha reformkérdésekről van szó, azon összes kormány, melly nem alkotmányos, alkotmányszerü reformjainkat, meddig lehet, el nem fogadja. Ha a kormánynak nincs többsége, melly 27 vagy 28 megyéből áll, s azt mondja neki az a bécsi kormány, hogy ő ezt, vagy amazt kivánja Magyarországra nézve, akkor azt fogja mondani kormányunk: ezt nem vihetem keresztül, mert azok az emberek, kik többségben vannak, rá nem állnak; hanem valami concessiót kell tenni. De ha a kormánynak kezében olly többség van, mellyel szabadon rendelkezik, akkor azt mondják neki: nekünk katona kell, vagy megyei administratiót kell behozni, mert azok az emberek sokat lármáznak, s ők nem szeretik ezt; ekkor a magyar kormány azt feleli: nem lehet, mert a törvények ellenünk vannak. „Ah was! so müssen Sie ein Gesetz machen!“ — Már most igy állván a dolgok, a harczias térről lelépek, s a magyar alkotmányos téren maradva, nem mint párt embere, hanem mint alkotmányos magyar, mint a ki alkotmányos irányban akarok haladni, s mellyen hogy loyalitásomat bebizonyitsam, azt mondom, a követ ur is akar haladni, mit kivánok én? Azt, hogy a kormány többséggel kormányozzon? Nem! hanem hogy kevesebbséggel kormányozzon, mert akkor kénytelen a többséggel megalkudni, és akkor reménylem, hogy alkotmányszerü haladás eszközöltetik. S igy a többségre nézve nyiltan, világosan tisztában akartam lenni. — De még egyet akartam emliteni az inconsequentiára nézve. A követ ur azt mondá, hogy inconsequensek vagyunk; már hogy consequensek legyünk, azt kell bebizonyitani, hogy ő inconsequens. Azt mondja, hogy a baranyai inditványt fogadjuk el, melly az értelmezés szerint annyiból áll, hogy pro forma csatoljuk a válaszfölirathoz azon sérelmeket is, mellyekre nézve a mult országgyülésen mind a két tábla tisztába jött; mi akkor azt mondjuk: csatoljuk oda, vagy emlitsünk olly dolgokat, a mellyek iránt 1825ben voltak már tisztában az ország rendei. Erre azt feleli: ezt nem! — tehát Baranya szerint lehet a válaszfölirathoz csatolni olly dolgokat, mellyek lényegökben tanácskozás alá nem vétettek, lehet az előleges sérelmeket megemliteni; hanem a mi már 1825ben sérelemnek ismertetett el, s olly dolgokat, mellyek azóta történtek, ollyanokat megemliteni nem lehet. Itt is van elég inconsequentia.

De már most még egy erős ágyuja van ellenem. — Azt mondja: hogy merem constitutionalis ismereteit kétségbe vonni, mintha nem tudná megkülönböztetni a királyt a kormánytól; s ennél constitutionalis törvényhozás tagja ellen sulyosabbat nem mondhattam volna? De hiszen ő azt mondá: hogy örülünk a magyar nyelv diadalának, s mégis vádoljuk egyszersmind ő felségét, hogy az 1790: 10dik t. czikket nem tartotta meg. Én abból concludáltam, hogy a követ ur a vádat ő felségére veszi, pedig az ez ünkben sem volt; hanem a ki ellen lehet vád, az a kormány. De már most örvendek, hogy a követ ur tisztán kimondja, hogy kormány és király nem egy. Hanem méltóztassék megengedni, nem tudom megmagyarázni azt, mi okból mondja illoyalisnak, ha mi ő felségének örömünket kinyilatkoztatván, egyszersmind a kormány irányában aggodalmainkat, nem mondom panaszoljuk, hanem csak constatirozni akarjuk. Hiszen azt látja, hogy az 1790: 10. t.cz. nem valóság, hogy a törvények kihirdetése elmulasztatott, és igy tovább. — Ha azt állitja, hogy midőn a megyei igazgatás körül intézkedések tétettek, ezek az igazgatás javitása tekintetéből történtek: ezt jól teszi; de nem jól teszi, midőn azt mondja, hogy ha mi ezt, vagy amazt tesszük ő felsége irányában, illoyalisok vagyunk. Nem ő felsége irányában, hanem a kormány irányában.

Hanem már most az alapeszmére tisztában levén, reménylem, hogy loyalitásunkat kérdésbe nem hozzák; s igy a követ ur harmadik argumentumára, melly legerősebb volt, nem felelek; nem pedig azért, mert a mint tapasztalom, a hallgatóság viselete ollyan, hogy azon argumentumára nem vagyok képes felelni a nélkül, hogy ingerültséget ne okozzak. Nem mintha félnék; hanem mivel látom, hogy a hallgatóság nem tudja magát az illendőség határai közt tartani. Ha pedig a követ urnak az az argumentuma, s azt veti szemünkre, hogy könnyü nekünk, mert popularis themát védelmezünk; de ők másképen állanak, mert róluk gyanusitásnak mondják azt is, mi igazság; rólunk pedig a gyanusitást is igazságnak tartják: már erről, ha a hallgatóság rendesen viselte volna magát, ezen themáról szép dissertatiót tartottam volna; de igy ennek is el kell maradni, mert megvallom, nem merek, akadályozva vagyok a szólásban, nem az által ugyan, hogy ellenem volnának fölingerülve, hanem mert mások ellenében türelmetlenek.

Még egy argumentumára van szerencsém válaszolni. A mi a pártoknak egymás közti loyalitását illeti. Mi illoyalisok vagyunk — mondá az érdemes követ ur — mert még pártjának értelmiségét is kétségbe hozzuk; elmondá, hogy nekünk czélunk, még akkor is, ha minoritásban maradnánk, a majoritás czéljait akadályozni. Ez engem a baranyai inditványhoz vezet; ha annak nem csak az értelme, hogy pro forma, minden tanácskozás nélkül csatoljuk a sérelmeket s válaszfölirathoz; ugy a baranyai inditvány azt akarja, mi lehetetlen, s nem egyez meg az 1790: 13. t. cz. praxisával. Ha a baranyai inditvány elfogadtatik, akkor azt gondolom, tisztán áll azon kérdés: valjon van-e utasitás arra, hogy az 1790: 13 sarkalatos törvények gyakorlatilag megállapított magyarázatát eltörüljük az által, hogy illy tárgyat tanácskozás alá sem veszünk, hanem hozzá csatoljuk a válasz fölirathoz, a nélkül, hogy csak hozzá is szóljunk. Máskép áll a mi inditványunk, mert mi orvoslást nem akarunk, nem szólalunk föl: a sérelem miként támadt? csak azt mondjuk: ezek és ezek a tények bizonyságul szolgálnak arra, hogy azon irány, melly nekü nk akadályunk, hogy az létezik; s e részben a mi inditványunknak rövid sommája mi egyéb mint az: uraim! ti bennünket reformra szólittok föl, mi is akarunk reformálni, de ezen s ezen irányban, s ezen iránynak akadályai vannak, mellyeket fölfedezzünk. E tekintetből mind az előleges sérelmek, mind a horvátországi, mind az administratori kérdés elegendőleg meg van vitatva; mert hogy erre irányul szolgáljon, elég tudni az administrátori kérdésre nézve, hogy történtek e részben intézkedések a törvényhozás mellőzésével; elég tudni, hogy a horvátországi ügyben is történtek intézkedések, ismét a törvényhozás mellőzésével; eme szempontból tehát meg vannak a tárgyak eléggé vitatva. De ha orvoslást kivánnánk, akkor természetesen igazsága van a követ urnak, hogy nincsenek megvitatva; s argumentumul veszem föl a baranyai inditványt olly formán, hogy abban minden tanácskozás nélkül pro forma terjesztetnek föl a sérelmek, a mi alkotmányos jogainknak értelmezésével, s a megállapitott praxissal ellenkezik. Már ha orvoslást akarunk, meg kell mondani azt is, mik azok, miket különösön orvosoltatni kérünk, mert különbség létezik az előleges sérelmek közt is; s ha ezek mind bele jöhetnek a válaszföliratba, miért nem a mi aggodalmaink is? Azt állitá ugyan, hogy, ha mi azt kimondjuk, miként a megyei administratio körül történtek intézkedések a törvényhozás mellőzésével — ámbár itt is emlittetik, hogy a különös fölterjesztést föntartjuk magunknak: akkor azt fogjuk mondani, szavazzunk erre; s ekkor azon megyék is kénytelenek lesznek elfogadni az administratori kérdést sérelemnek, mellyeknek utasitásában ez nincs. Nekünk ez eszünkben sem volt; mi csak az irányzatot, s akadályait az irányzatnak, miszerint reformkérdéseink megoldásában föltartatunk, akarjuk ő felségének fölterjeszteni; s föntartom én is magamnak a jogot e tárgyhoz, mikor megvitatása szönyegre fog kerülni, részletesebben hozzá szólhatni, mert én is ugy találom mint az érdemes követ ur, hogy e részben a discussio még elég nem volt. Ha az érdemes követnek semmi egyéb aggodalma nem lenne mint az: ha valjon történtek e csakugyan a megyei administratio körül intézkedések, mellyek a törvényhozás hozzájárultát igénylik: akkor bátor vagyok az érdemes követ urat megkérni, méltóztassék a mi részünkre átjönni, s méltóztassék a pesti inditványt pártolni; mert hiszen Veszprémmegye érd. követe eléggé bebizonyitotta, hogy történtek e részben intézkedések, s ha jól számoltam citatioit, 32 illy esetet hozott föl, s azt mondá: hogy mintegy 100 esztendő előtt már volt administrator. Igy tehát, az ő állitása szerint, 100 esztendőre 32 administrator esik, — most egyszerre 32 van. Már ha a kormány a megyékbe azért küldötte az administratorokat, hogy rendet hozzanak ott be: azt lehetne következtetni, hogy azért tette ezt, mert látta, hogy a megyékben a dolgok nincsenek jól. Már méltóztassanak megengedni, ha nekem egy nap alatt annyi orvosságot akarnak adni, mennyi egy esztendőre is elég: a mennyire csak lehet, biz én azt nem veszem be, sat.

Még csak Győr megye érd. követének intésére akarok egy észrevételt tenni, ki azt mondá, hogy válasszuk jól meg a pillanatot, mellyben ő felsége előtt aggodalmainkat nyilvánitsuk. De ha már ez nem alkalmas pillanat erre, mikor kell hát a sérelmeket ő felsége s a kormány elébe nyujtani? Mikor a monarchiát veszély fenyegeti? Mikor ő felsége tőlünk valamit kér? Vagy akkor, mikor a monarchiának semmi baja nincs, mikor semmit nem kér? ha azokat, mit ő felségétől nyerünk, csupán atyai szivének köszönhetni? — Ha kérünk, szebb s loyalisabb, ha akkor megyünk elébe, mikor neki a mi áldozatunkra szüksége nincs. De engedjék meg a tettes Rendek, hogy a historiából egy példát hozzak föl. — Napoleon szorongattatva a had által, a servilis senatust, mellyet alakitott, összehitta, hogy hozzon áldozatokat, mellyeket az ország s az ő érdeke kivánt; s ezek egy repraesentatiot nyujtottak be, hogy jogaik meg vannak sértve. Mit mondott ő? Gyávák vagytok; igy szólt, s rosz emberek! akkor szóltatok volna, mikor hatalmas voltam, akkor tudtatok volna becsülni; most, mikor az országnak reám szüksége van, most megutáltalak. — S ez igazság, mert a hatalmas iránt bizalmat akkor mutatunk, ha akkor folyamodunk hozzá, midőn hatalmának teljes s tökéletes gyakorlatában van, s annak gyakorlásában semmi akadálya nincs.

Én azt gondolom, ha van valaha pillanat, mikor ezen irányban ő felsége iránt bizalmatlanság nélkül nyilatkozhatunk, ha van alkalom, midőn ezen irányt, mellyet alkotmanyos kifejlődésünkben követni akarunk, kitüzhetjük: nincs jobb alkalom mint jelenleg, midőn a monarchia állapota biztos, midőn subsidium kérdésben nem forog; s én reménylem, ha figyelmeztetni fogjuk ő felségét az akadályra, melly alkotmányos kifejlődésünkben föltart, nem fog kihallgatlanul elbocsátani. S e loyalis térről akarnak-e a gravaminalis térre szoritani? Nem tudom, a többség hogy fogja a kérdést eldönteni; de ha a gravaminális térre átmegyünk, akkor az 1790: 13-dik törvényczikknek országgyülésileg megállapitott magyarázatától világosan eltérünk; pedig ez az, mit mellőzni nem szabad, mert erösen megvagyok győződve, hogy csak ezen a téren haladhatunk.“ —

Ezután az ülés eloszlott. — A tárgy fölötti viták folytattatnak.

Pozsony december 1-én.

Elöleges rövid közlés.

A XV. kerületi ülés reggeli 9 óra után megkezdetvén, a katonai élelmezés tárgyában kelt izenet, és a k. kir. előadásokra kelt válaszfölirat meghitelesittetvén, a kerületi ülés 10 órakor átváltozott IV-dik országos ülésre a KK. és RRnél; hol is a már előbb kerületileg elhatározott izenetek fölolvastatván, minden változtatás nélkül megmaradtak. A válaszfölirat tárgyában Széchenyi István ujolag a pesti inditványhoz alkalmazottabb inditvánnyal lépett föl; mellyre szavaztak: Mosony, Temes, Csongrád, Veröcze, Krassó, Torontál, Veszprém, Horvátország, Györ, Hont, Posega, Bács, Esztergom, Árva, Tolna, Baranya, Soprony, Sáros, Szatmár, Bars, Szerém és Szepes. — Trencsén és Fejér nem szavaztak, Csanád elidálta magát, és igy két szótöbbséggel a pesti inditvány szerinti szerkezet elfogadtatott. Az ülés délutáni 2 órakor végződött.

Pozsony december 2.

Elöleges rövid közlés. 16dik kerületi ülés. Elnökök és jegyző mint tegnap. Tárgy: közös teherviselés. Ülés kezdete reggeli 9½ órakor, vége 11⅔ órakor. E mai rövid ülést, leginkább Kossuth Lajos terjedelmes szónoklata huzta ki; mellyben mutogatá, mennyire szoros egybeköttetésben áll a háziadó ügye, a közös teherviseléssel; továbbá, mennyire biztositja a háziadó elvállalása, az állandó adórendszert. Előszámlálta azon indirect kutföket, mellyek az országos pénztár jövedelmi forrásaiul szolgálhatnak. Emlitette azon arányt, mellyben a nemesség a háziadót viselni fogja, s viszont, mennyit fog körül belül adózni a nemtelen osztály az országos közpénztárba, s mutogatá, miszerint a nemesség, ez alapon, a háziadó elvállalása által, egy fillérrel sem fog többet fizetni, mint különben, e nélkül is, az országos pénztárba fizetett volna. — Inditványozta, ez elvek nyomán, egy országos választmány kiküldetését. Előadása modorának kimélő férfias hangulata, s minden keserüség nélkül egyedül capacitatiora szánt okszerei, a conservativeknél is, tetszó részvétre s pártolásra találtak. Somsich Pál teljes kiterjedésében hozzá járult nézeteihez s inditványához, igy Kende Zsigmond Szatmármegye követe is. Inditványa határozatba ment.

Ezután Somsich Pál jelentette, hogy az ősiség eltörlésére fog inditványt tenni. Justh József pedig Turócz követe, a honositási törvényeket érdeklő inditványát jelentette be. Az elnökség részéről bejelentetett végül, Zágrábmegyének petitioja, mellynek fölolvastatása, későbbre halasztatott. Ezzel az ülésnek vége lön.

Ugyan ez nap tartatott, a **2ik országos ülés a förendeknél**, nádor ő fönsége elnöklete alatt, déli 12 órakor. Az igen rövid, alig egy negyed óráig tartó ülés tárgyai valának, a KK. és RR. eddigi határozatuk nyomán, kelt izeneteknek fölolvasása; mellyek tárgyalása december 4kére halasztatott.

Bory Pál beszéde (pótlékul a IXik kerületi üléshez). Egy köszönő válaszföliratot Pestmegye által javallott modorban szerkezni, csak annak lehetne föladata, kinek a hálaérzetek ajkáról hangoznak, de szive még is egy kissé távol van tőle, — mert tagadhatatlan, hogy illyetén föliratnak tartalmában a kormányt gyanusitó, s iránta bizodalmatlanság csiráját magában rejtő aggodalmak és sérelmek megemlitése a czélul tüzött köszönő hálaérzelmeket nem csak paralyzálnák, de meg is hiusitanák, — e két napi discussiók alatt e hiedelmemben megerősödtem, midőn több különben általam igen tisztelt követek e kérdés tárgyalását jó alkalomnak tekintik nemcsak keblökben rejlett sérelmek elsorolására, de egyszersmind monarchialis status-külpolitikánk működéseinek megrovására is. — Én per absolutum rosszallani nem akarom aggasztó financzialis helyezetünkre és statusadóságainkra vonatkozó kiszámitásait, de miután a rosznak létezése leginkább a jobb valaminek kitüntetése által lenne bebizonyitandó; feszült figyelemmel, s a legnagyobb kivánesisággal vártam az érdemes követ ur által készitett ollyatén tervnek előmutatását, mellynek kivitele által lehetend roskadozó financzialis állapotunkon gyökeresen segiteni, illyetén tervet financziánkkal foglalkozó statusférfiaink ugy hiszem köszönettel fogadnának, valamint nem fogadhatják köszönettel azon megrovásokat, mellyeknek ellenében magukat e helyen sem nem védhetik, sem nem igazolhatják, — nekem csak az látszik egy kissé különösnek, hogy sajátságos nézeteinkből tamadt meggyőződéseink itt e helyen a nemzetnek és pedig az összes nemzetnek nevében soroltatnak el. — Ha azonban illyetén modor napi renden van; magam is kénytelen vagyok nyilvánitani, hogy a nemzetnek érzetei Baranyamegye érdemes követének előadásában tökéletesen központosulnak. — Mert megértve küldőink a királyi előadások tartalmát, meg fognak arról győződni, hogy a kormány a haladás terére lépve, s a kor kivánatait fölkarolva, nemcsak irányt és alkalmat nyujtott nemzetünknek szellemi s anyagi kifejlődésére, de egyszersmind a nemzet kezdeményi jogának már előbbről fölterjesztett kivánataihoz képest a törvényhozást könnyitő kész törvényjavaslatokkal is állott elő, tettleg bebizonyitandó: hogy koronás urunk összes birodalmi koronájának legbecsesebb gyémántját, t. i. a magyar nemzetet, nemcsak alkotmányos állásában éltetni, de egyszersmind monarchiájának minden javaiban és előnyeiben részesiteni kivánja — s ime e nagy fejedelem első vala királyaink között, ki örömriadozásaink közepette édes anyai nyelvünkön szólita bennünket, hogy fogadnók előadásait bizodalommal. — Ugy hiszem ezuttal nemcsak k. fejedelmünk iránti határtalan hódolat, de önmagunk iránti kötelességünk is oda int, hogy a válaszföliratban jelentsük ki, hogy az **1791ik 13dik** törvényczikkely rendeleténél fogva a k. k. előadásokat igen is mindenek előtt tárgyalni kivánjuk. Ez lenne küldőimnek is kivánata. — Azonban nem ellenezhetem az illyenkori gyakorlat szerint alkotmányos szempontból indulva, azon kivánatot, hogy a fentebb idézett törvénynek teljes tartalma sikereltessék, megkérettetvén t. i. koronás urunk még ez országgyülés ideje alatt e haza előleges sérelmeinek orvoslására is.

De Pestmegye érdemes követének inditványában elsorolt s az ujabbi időkben elkövettetteknek lenni állitott sérelmeket már csak azért sem kivánnám a köszönő válaszföliratban megemliteni, mert azok a maga rendén nem kerültek még az országos Rendek vitatása alá s meg nem jegyeztettek a sérelem bélyegével. — Még ezen sérelmeknek létezése az irántok maga idejében keletkezendő discussiok eredményétől föltételeztetik maga a tisztelt szónok ur által akkor, midőn az azokróli szólhatási jogát akkorra tartotta fön, midőn ezen sérelmek ex asse tárgyaltatni fognak. — Ezen sérelmek ujaknak mondatnak, — én magam is azokat ollyanoknak találom, mellyeknek föltalálásával azonban sem a külföldiek, sem a bécsiek nem dicsekedhetnek, mert mindnyájunk tudománya szerint ezen találmányok nem régen kerültek ki, a belföldi sérelemgyáraknak ismert műhelyéből, a honnan a magyar világ mind az 52 részére szétbocsátattak; azonban ezen műhelyek nem műhelyei egyszersmind az appodicticus igazságoknak is. — Ezen uj sérelmek még csak azon próbálatlan hajók, mellyek könnyen elmerülhetnek a discussiok nagy oceánjában, — és ha a discussiok után nem soroztatnának azok csakugyan a gravamenek közé? valjon nem pirulhatnánk akkor önmagunk és fejedelmünk előtt, midőn a válaszföliratban olly sérelmeket emlitenénk, mellyekről még magunk sem vagyunk tisztában. — Én legalább nunc pro tunc óvást teszek a tisztelt szónok ur azon anticipationalis tactikája ellen, miszerint némelly sérelmes igényeinek ex asse leendő tárgyalása nélkül is a válaszföliratban azokat lepanaszolni ohajtja, hogy annak idejében elmondhassa, im ezen tárgyak már a válaszföliratba is a nemzet által sérelmeseknek ismertettek — azonban ha azokat elemezzük, azok mostani stadiumukban a sérelmeknek még csak árnyéklatához sem közelednek; illyen a fölterjesztetni szándékozott horvátügy, mellynek mibenléte kinyomozása miatt harmadnap előtt Pozsonymegye inditványára kerületi küldöttséget nevezni méltóztattak; a megfoghatatlanságok közé számitanám ollysérelmeket teremteni, a mellyekről előbb magunknak tudományt szerezni akarunk. — A partiumok kérdése küldőim előtt is aggodalmasnak látszanék akkor, ha a tárgyalandók között a k. k. előadásokban bent nem foglaltatnak. — A mi az uj rendszert illeti, megemlitésénél az ujnak nekem azonnal a régi rendszer ötlik eszembe, mellyben t. i. a megyék kormányzói (nulla regula sine exceptione) installationalis fényes ünnepélyeiket kivéve, ha terhes foglalatosságaik megengedék, csak csupán a restauratiók alkalmával látogaták meg megyéjöket, és akkor is a tisztikart és statust nem ismerve, még a miképeni candidatio fölött is conferentiákat tartani kénytelenitettek; a kormány tehát valahára szükségesnek látta az illető megye kormányzóit oda utasitani, hogy a törvény értelmében megyéjökben lakjanak, a megye valóságos kormányát viseljék, az igazság kiszolgáltatására ügyeljenek sat. ez mind a maga rendén volt, még is az állitatik az érdemes szónok ur által sérelmesnek, hogy ezen rendelet a törvényhozási testület mellőztével tétetett, holott kinek a fejedelmi jogokról fölfogása van, tagadhatatlan, hogy az élő törvények végrehajtása kizárólag csak a fejedelmet illeti, és a meghozott törvényeknek mikénti végrehajtásáról fölösleges lenne ujabb meg ujabb törvényeket alkotni; — az látszik némellyek előtt sérelmesnek, hogy az érintém megyei kormányzók nagyobb fizetéssel vannak ellátva; minthogy azonban ezen fizetések nem azon cassakból tétetnek, mellynek számadásaihoz difficultásainkkal járulhatnánk, azok fölött érdekelve nem lehetünk. — Hevesmegye érdemes követe előtt azonban az látszik fölötte boszantónak, hogy ezen administratorok többséget szoktak a megyékben csinálni; Deák Ferencz pedig egykor azt mondá: hogy aggodalmának oka nem az, miszerint a kormány magának pártot igyekszik szerezni, egy pártot, melly erős legyen, szilárd és hatalmas, mert hiszen ezen törekvés nem törvényteten, ezt teszik a kormányok más alkotmányos nemzeteknél is; — én pedig azt teszem hozzá, hogy, dicséretére legyen mondva az illető megyei kormányzóknak, e részben kis idő alatt is meglehetős progressiot tettek és azon reményt éltetik bennünk, hogy pártjuknak szilárditása által ki fogják ragadni e nemzetet gravaminális tespedéséből, — és a tényeknek egy dicsőbb mezejére vezetendik, mert int az idő, mellyben már nem a sérelmek fölött nyögdécselni, hanem tenni kell a hazáért. — Mig az e részben eddig fölhozott okok aggodalmat nem támaszthatnak, mi lehet tehát oka a följajdulásnak? ha szomszéd és testvéri szeretettel titkainkat lelepleznők? Én talán ki tudnám találni, ha megfontolom, hogy van ezen alkotmányos hazának egy hamis de még is igen bájoló angyala, kinek kegyei birásaért még nem az egymással küzdő pártok, — de még az uj rendszer is vetélkedni igyekszik, ezen lény, mellynek keblébe szokott elvettetni a többség koczkája, ez azon lény, melly örökös házassági viszonyban senkivel élni nem akar, ez a népszerüség. — Én azt hittem, hogy, midőn e téren a magyar ellenzék vetélkedő társával, az uj rendszerrel találkozandik, eszét, értékét és minden erkölcsi erejét fölhasználandja, ezen sajátjának vélt szerelmesének további birhatására; azonban az ellenzék ezuttal egy gyöngéd nőnek szerelemféltő szerepét vállalta el, és kétségbeeső vonaglások között vetélkedő társát az uj rendszert nagy rohanással megsemmisiteni és gyilkolni akarja, — véleményem szerint e tény nem fog leglovagiasabbnak tekintethetni a müvelt Europa nemzetei előtt. — Mind ezeknek a törvényes oldalróli megvitatását akkorra föntartva, midőn ezek a maga idejében ex asse tárgyalandók lesznek, — most Baranya inditványát pártolom.

KÜLFÖLD.

N.Britannia. London, nov. 23. **A parliament a felsőházban ma királyi bizottmány által trónbeszéddel nyittatott meg: „Mylordok s gentlemenek! Ő felsége megbizott bennünket kinyilatkoztatni önöknek azon okokat, mellyek őt arra birák, hogy a parliamentet a jelen korszakban összehivja. — Ő felsége nagy szomoruságggal tapasztalá azon aggályt, melly egy idő óta a kereskedő osztály között uralkodik. A kereskedés zavart állapota egy időben a rémülés s bizalmatlanság általános érzete által annyira növekedett, miszerint ő felsége a bizodalmat helyreállitandó, ministereit fölhatalmazá, hogy az angol bank igazgatóinak a dolgok ezen állapotához mért magatartási módot ajánljanak. Ezen eljárás a fönálló törvény megsértéséhez vezethetett volna. — Ő felségének nagy megelégedésére szolgál önökkel tudathatni, hogy a törvény meg nem sértetett, hogy az aggály megszünt, s a bankot és kereskedelmi érdekeket terhelő súly mérsékelve ban. Azon dús termés, mellyel ez ország megáldatott, a bajokon segitett, miket a gyárkerületekven mindenkor foglalkozási hiány kisér. — Ellenben ő felsége mélyen fájlalja az Irhonbani nyomasztó inség visszatértét, melly következménye a nép közönséges élelemszerei hiányának. — Ő felsége azon bizodalmat táplálja, hogy ezen inség, azon törekvések által, mellyek a szükséget szenvedők segélyezésére czélzó törvények életbeléptetésére tétetnek, lényegesen könnyittetni fog. Ő felsége megelégedéssel hallá, miszerint a földesurak közől többen a parliament szabadelvüségétől jószágaik javitására rendelkezésük alá állitott eszközöket csakugyan alkalmazák. — Ő felsége fájlalja, hogy Irhon nehány grófságaiban borzasztó merények követtettek el, s hogy a függetlenség szelleme kezd nyilvánulni, mi a törvényszerü jogok elleni rendszeritett ellenszegülésre vezet. — A lordhadnagy erős és nyomatékos eszközöket használt, mellyeket a törvény rendelkezése alá állit a büntettek fölfedezése s azok ismétlésének meghiusitása végett. Egyébiránt ő felsége kötelességének ismeri a békeszerető és jámborul gondolkozó polgárok irányában a parliament védkezét fölhivni, hogy Irhon bizonyos grófságaiban a büntettek elkövetése ellen további intézkedések tétessenek. — Ő felsége a legmélyebb aggodalommal s részvéttel szemléli Irhon jelen állapotát s a parliamentnek megfontolás végett olly rendszabályokat ajánl, mellyek a tulajdon jogait illetőleg tiszteletben tartva, a nép társas állapotát elömozditják s az egyesült ország ama részének állandó javulására szolgáljanak. — Ő felsége nagy aggodalommal szemléli a polgárháborunak Sveiczbani kitörését. — Ő felsége ezen ügy tekintetéből szövetségeseivel tanácskozásra lépett s abbeli készségét kinyilatkoztatá, miszerint velük közösen barátságos befolyásukat arra használandják, hogy a sveicziak részére a béke áldásait biztositsák. — Ő felsége bizalomteljesen számit az Európábani általános béke föntartására. — Ő felsége Ecuador köztársa ággal a rabszolgaság elnyomása tekintetéből szerződést kötött s azt önök elébe terjesztetni rendelé. — Gentlemenek s alsóházi tagok! Ő felsége a parliamentnek megfontolás végett ajánlja azon törvényeket, mellyek az egyesült ország hajókázását szabályozzák, hogy tekintetbe vétessék, ha nem fogadható-e el valami módositás, melly a nélkül, hogy tengerünköni erőnket gyengitené, az ország kereskedelmi és gyarmatérdekeinek előmozditására alkalmas. — Ő felsége egy biztost kegyeskedett kinevezni, ki a főváros egészségi állapotának javitása tekintetéből a legujabb eszközökről jelentést tegyen, s ő felsége komoly figyelmükbe ajánlja azon rendszabályokat, mellyek a nép egészségi állapotára általában vonatkozólag önök elébe terjesztetnek. Ő felsége mélyen keserítő részvétet érzett azon szenvedések iránt, mellyek a dolgozó osztályokat N.Britannia gyárkerületeiben és Irhon több részében meglátogaták; s ő felsége csodálattal tapasztalá azon nagy türelmet, mellyel ezen szenvedések általában elviseltettek. — A kereskedő osztályok között uralkodó szükség, a statusjövedelem számos fontos ágának rövidséget okozott, azonban ő felsége biztosan reményli, miszerint nincs távol az idő, midőn az isteni gondviselés áldása közepette az egyesült ország kereskedése és ipara szokásos tevékenységét ismét elnyerendi.“ —**

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

604. szám 1847. Kedd dec. 7.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Országgyülési közlemények. (XI. és XII-dik kerületi ülés. Előleges közlés a 17-ik kerületi — és 3dik országos ülésről a főrendeknél). — Pozsonyi ujdonságok. —

Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Franczia ország. Sveicz: Törökország.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 26.

XI-ik kerületi ülés. (Elnökök, jegyző és tárgy mint tegnap. Ülés kezdete 9½ órakor, vége 1 órakor.)

Simon János. Nem mint elnök, hanem azon megye nevében, mellyet képvisel, szól a tárgyhoz. Négynapi vitatkozás után, mind két oldalról olly jeles szónoklatok tartattak, s annyi támogató s ellenvető okszerek hozattak föl a dolog érdemére nézve, hogy azokhoz többet tenni már alig lehet; azért tehát csak röviden kivánja előadni küldői nézetét. Küldőt köszönetet szavaznak ő felségének, de nem épen azért, hogy ő felsége magyarul szólalt meg; nem épen azért, hogy a kir. előadások a nemzet kivánságával találkoznak; mert hiszen ő felsége nem is tüzhet ki egyebet, mint a mi a nemzet boldogitására szolgál, miután nyelvünket illetőleg, még az által nincs minden megtéve, mert tudjuk, hogy sok megy még idegen nyelven, mi hogy magyarul menjen, igényelni jogunk van. Im ha csak a szomszéd országokba kimegyünk, a magyar utlevelek nem fogadtatnak el: és miután Soprony megye már ezelőtt 20 évvel megkezdette a magyar levelezést; még most is akadt az ország határain belül törvényhatóság, melly Sopronymegye magyar levelét, épen most, a legközelebbi időkben, fölbontatlanul visszautasitotta, ezen hátirattal: „Wegen Unverständlichkeit der Sprache retour, stb.“ És miután utasitásánál fogva, ezen visszaélést annak idejében szőnyegre fogja hozni, hogy törvényhozás utján orvosoltassék, jelenleg erre bővebben ki nem terjeszkedik, csak azt ismétli, hogy hála-köszönetet nem épen azon okból kiván szavazni, hogy ő felsége magyarul szólt; hanem azon bizodalomnál fogva, hogy ő felsége a magyar nyelvet sajátjává téve, nemzetiségünknek mások általi tiszteltetését is kieszközleni kegyes leend. A mi a válaszfölirat 2ik részét a sérelmeket illeti, küldői, miután az 1790: 10. t. cz. végrehajtva nincs; azt a mult országgyülési fonalon fölterjesztetni is sürgettetni szintén kivánják. Pest inditványát azonban nem pártolja, mert abban ollyanok is jönnek elő, mellyekről még küldőinek akaratát nem tudja, vagy pedig mit küldői sérelemnek épen nem tartanak. Igy a horvát ügyre nézve, küldőinek még semmi határozatuk nincs, miután a dolognak csak egyoldalu értesülése után véleményüket ki nem mondhatják, s neki egyenesen meghagyták, hogy az adatokat mind két oldalról az országgyülésen megszerezve, küldőivel közölje, kik is akkor véleményüket ez ügy fölött kimondandják. Az administratori rendszert pedig küldői sérelemnek épen nem tartják. Baranya inditványát pártolja.

Jankovich Gyula. Pozsegam. követe. „A királyi előadásokhoz csatolt törvényjavaslatot, szónok hálás érzelemmel fogadja, s miután ép azt látja, hogy a kormány a haladás terén szépen simul a nemzet kivánságaihoz, az ellen mesterséges vádakat küldői nem akarnak emelni. A szóban levő törvényes csatolmányokért már csak azért is köszönetet szavaz a kormány részére, mivel az a törvényhozás munkáját nem kevessé segiti elő. S azon, hogy Marmaros követét azok ki nem elégitik, épen nem csodálkozik, mert hiszen mi is volna az, mi mindenkit kielégitene? Sőt szóló ugy van meggyőződve, hogy azok, ha mindjárt Marmaros követe által szerkesztettek volna is, találkoznának, kiknek nem tetszenének. Azonban áttér innen szónok azon vádaknak megczáfolására, mellyek a conservativ párt ellen emeltettek. Mert e tekintetben nem kiván békekezet nyujtani, s elősorol mindent, mi szivén feküszik. S bár a tárgy négy napos vita után eléggé kimeritetett is, Zemplén követe szerint ő sem cselekedheti, hogy elhallgassa azon állitást, melly szerint az ellenzék ősei tarták fön e hont, s ennek alkotmányát; azon állitást nem tartja lovagias nyilatkozatnak. Nem olly hiu ugyan szónok, hogy pártját méltatlanul dicsérje, mivel ez nem fogja magát hazaszeretetben fölülmulatni, — de mint Csongrád követe is mondotta, bár nem akarja monopolizálni a hazafiuságot, nyiltan bevallja, mikép valamint ő, ugy elvbaráti sem engedik magukat méltatlan vádakkal illettetni, hanem azokat visszautasitják. Meggyőződése ugyan szólónak erős, de mind a mellett nézeteit nem tartja egyedül üdvözitőknek, — s kész engedni a jobbak előtt. A mi, ugymond, a conservativ programmban kitett birodalmi egység eszméjét illeti, azoktól, kik e miatt vádolják a conservativeket, megvárta volna azon elismerést, mikép bevallják: hogy az alkotmány föntartása, szintén a conservativ politika alapkövét képezi. A mi politikai külügyeink viszonyait illeti, ohajtotta volna szónok, hogy a közfigyelem bár inkább arra feszülne, mikép országgyüléseink minél több jót eredményezzenek.— Hazánk, ugymond szónok, különben sem olly nyomatéku állodalom, hogy az europai egyensúly föntartása vagy helyreállitásában tényezőként tekintethetnék. S bár megvallja, hogy azon politikához jogunk van szólani, melly szerint az ausztriai örökös tartományokkal viszonyban állunk; erre nézve azonban meggyőződése mégis az, hogy e jogot csak adatok alapján kell gyakorolnunk. Szólónak továbbá azon meggyőződése van, hogy ha mindjárt hitte volna is, mikép a kormány intézményeink iránt rokonszenvvel nem viseltetik, a kir. előadások jelen tartalma abbeli hiedelmét azonnal megszüntette volna.

A kir. előadásokban foglalt elvek ugyanis, épen nem olly szellemüek, melly az absolutismussal lenne rokon. Ennélfogva szóló a baranyai inditvány mellett szavaz, s pártolja az országgyülésnek évenkinti tartását. Áttérvén innen az ujabb sérelmekre, ugy nyilatkozik, hogy különösen a horvátügy iránt kimondott sérelmi itélet, időelőtti. Mig, ugymond, e tárgyban mindkét rész ki nem lesz hallgatva, addig mind a kormányt, mind az ilir pártot, mind a zágrábi püspököt vádolni, méltatlanság. A tartományi gyülés elrendezését illetőleg pedig azt véli, hogy azt törvénytelenség vagy épen sérelemnek nevezni már csak azért sem lehet, mivel ép ezen ügyben leérkezett kir. leirat, mind a rend visszaállitására, mind a kedélyek megnyugtatására, csak jótékonyan hatott. — S hogy ez csakugyan igy van, szóló annak bővebb bebizonyitását is megigéri. Az administratori rendszerre nézve, nem érti azoknak eljárását, kik e tárgyban sérelmet látván, aggályt kivánnak kifejezni a fölött, mielőtt megvitatva lett volna. Szólónak küldői ebben sérelmet nem találnak. A partium kérdésében megyéje is sérelmet lát, — de miután a kormány a kir. előadásokban szinte kitüzte azok orvoslását, szónok az aggodalmat korainak, — s a kormány figyelmeztetését arra, hogy hajtsa végre az e tárgyban hozott törvényeket: - szükségtelennek tartja.“

Mericzay Antal. (Váczi kápt. köv.) (A mennyire kivenni lehetett, Baranya inditványát pártolá).

Ujhelyi Sándor. Mind a régi, mind az uj sérelmek orvoslását kivánja; e mellett azonban elismeri azt is, hogy a jelen kormány több jót tett, mint az előtte való kormányok, tehát Borsod modorában pártolja a pesti inditványt.

Jozipovich Antal Dániel. Miután a tárgy annyira ki van meritve, nehéz volna valami ujat hozzá adva szólani. Ő csak a horvátügyhöz szól. Minő nyomor van hazájában, az még a külföldön sem ismeretlen, s csak némelly követek nem akarják tudni. Már a mult országgyülés is sérelmeknek ismerte a horvát zavarokat. Az időtől két kir. biztos is volt kiküldve, s noha ezek munkálatukat bevégezték, a kormány még sem nyilatkozott; ez már még is több mint conservativismus. A verőczei követ azt mondá: hogy ő az egész corpus jurist megvizsgálta, de sehol sem talált törvényt, melly a tartományi gyüléseken a horvát nemességnek egyéni szavazatát illetőleg rendelkeznék. Ezen argumentum ellene szól, s őtet czáfolja. Mert ha nincs törvény, tehát világos, hogy miután a magyar és horvát nemesség közt semmi különbség nincs, valamint azok, ugy ezek is egyenlő joggal birnak. Személyesen befolyni a követválasztásra s utasitáskészitésre, ha ezen joguk nem volna valóság, akkor erről a törvény rendelkezett volna. Azt mondá tovább V. követe: hogy lehet az, hogy a hova követet küldenek, ott egyszersmind személyes szavazat is legyen, s itt a municipalis jogokra hivatkozott. Ő maga is szintén horvát, s átforgatta a törvénykönyvet is, de sem itt, sem másutt nem olvashatta meg azon annyiszor emlegetett municipalis jogokat. Csongrád érdemes követe azt mondja, hogy itt nincs szabadszólás; de jött volna csak Horvátországba, s látná, mit tettek ott azok, kik magokat conservativeknek nevezik; még nem csak a teremben nem engedtek szabad szót, hanem az utczákon az ablakokat is beverték, s ha fáklyás zenét csinálnak, még katonát ad a kormány melléjök, hogy őket ne bánthassák. A pozsonyi kápt. követ azt mondá, hogy a clerus sok jót tett, sat.

Somsich Pál. „Pestmegye érdemes követe azzal fejezé be inditványozó beszédét: „Ugy áldja meg Isten, valamint sikert akar“ — s igaza van.

Én is azzal kezdem meg beszédemet: „Ugy áldjon meg az Isten, valamint sikert akarok,“ — és legbensőbb meggyőződésemet fejezem ki abban, hogy lehető legnagyobb szerencsétlenségnek tartanám azt hazámra nézve, ha ezen országgyülésen sem történnék a reform terén nem csak valami, de sarkalatos előlépések ha elmaradnának, — és csak arra kérem Pestmegye érdemes követét, valamint én hiszem az ellenzékről, hogy alkotmányos törekvéseiben, honboldogitó sikerre törekszik, ugy higyje el rólunk is e tiszta szándékot, mert csak ezen bona fide föllállitott alapon bocsátkozhatunk discussióba, mert ez alap hijával nem okokkal, hanem legföljebb anyagi erővel lehetne vitáznunk.

Ezen bona fide alapra állitám én inditványomat, akkor, midőn minden pártnak saját érdemét megadom, a kormány bölcseségét magasztalom abban, hogy mig egy részt az eszmék megérlelésére időt engedett, más részről nem késett a megért kivánatoknak létesitésére vezérlő segédkezeket nyujtani; és itt sajonnal kelle hallanom Zemplén egyik követétől azon thesist föllállitani: hogy az alkotmányos küzdelmek körül csak az ellenzéknek vagynak érdemei, holott pártok nélkül alkotmányos élet nincs; és épen azon erők, és ellenerők kölcsönös hatása által fejlődik ki azon egyensuly, melly a statushatalom és a nemzeti erőket egyhangzásban tarthatja. — És itt bocsásson meg az érdemes követ ur (egy kis elmefuttatás az ellenzékről). A jó szándoknak kölcsönös elismerése tehát nem lehet alkotmányos, vita és pártok nélkül nincs alkotmányos élet, mellynek elemei vis motrix, és a temperator, — és ennek elismerése mellett ugyan miért ne sikerülne nekünk azt, mit mind ketten olly hően ohajtunk, a sikert, elérni?

Pest érdemes követe azt mondá: „a válaszfölirat philosophiája iránt van tőlem különböző nézete, és hogy rosz taktikával járok el, miután igy a csatát nem nyerhetem meg, mert a multból, s nem a jelenből indulok.“

A válaszfölirat uj philosophiajáról nem gondolkoztam; én e részben, a mult országgyülésen fönállott szokást követtem; valami különösen mesterkélt taktikával sem tartottam szükségesnek eljárni, és azt hittem, ha kimondjuk őszinte köszönetünket azért, mivel megörvendeztetett királyunk, de egyszersmind országosan megállapitott sérelmeink orvoslását sürgetjük; — és még azt is kifejezzük, hogy azon ujabb sérelmeket pedig, mellyeket e jelen országgyülésre fölküldtek a törvényhatóságok, szinte meg fogjuk vizsgálni, s állapodás szerint fölterjeszteni orvoslás végett, — azt hittem, igy mind alkotmányos, mind loyalis lesz föliratunk; — alkotmányos: mert igy állitván a dolgot, egy elvet, vagy csak árnyéklatban sem áldoznánk föl; s loyalis: mert a fejedelmi igazságot hódolattal ismernők el, és igy sem a multat nem felejtenők, de a jövendőre is elég figyelemmel lennénk.

És ha más taktikáról kell szólani t. KK. és RR, itt becsületes taktika csak az lehet, melly a nemzeti erőket öszpontositja, és eredményre vezet. Álljunk szemközt egymással, mig valamelly tárgyat tisztázni, érlelni kell, de vessük össze vállainkat a közös kivitelre, ha az már megérett; husz évi vita elég volt; a mi ez idő alatt megtisztult, lépjen életbe; és azért a legbecsületesb taktika e részben — mint mondám, a közelitést előidéző; és én hiszem, Pestmegye érdemes követe sem ohajt semmit forróbban egyebet, mert sikert akar, és pedig azt csak igy érheti el; — ámde e czélnak megközeledésére ugy hiszem az én taktikám inkább vezet; mi előtt azonban erről közelébb szólanék, három részre osztom azokat, mik e hosszas discussiók alatt az ellenzék részéről fölhozattak Ausztria absolutisticus tendentiájának bemutatására:

a) a külpolitika,
b) a tartományok kormányzása,
c) a magyar kormányzás.

A külpolitikába leginkább Komárom érdemes követe bocsátkozott; és bár meg kell vallanom, hogy adatok, és tárgyismeret hiányában, egy kis merészség kell hozzá, hogy mi itt e tárgyról vitatkozzunk; még is szabad legyen a mondottakra viszont megjegyeznem: hogy azon férfiu, ki Ausztria külpolitikáját 30 éven tul vezérli, egész Európában, és a legconstitutionalisabb népeknél is olly tekintetben, és elismerésben áll, hogy őtet a fönálló europai béke kétségtelen egyik főbb garantiájának ismerik el; és kinek kell köszönnünk, hogy 32 éves békében részesülhetünk? békében, melly nélkülözhetlen föltétele a haladásnak, a békes kifejlő-

désnek; és csak azon férfiu bölcsességének kell azt tulajdonitanunk, hogy mig a spanyol mindennapi változásnak kitett állapotu királynét maiglan sem ismeri el, 1830ban a franczia események után beállott uj rendet, semmit sem késett elismerni, és igy őt nem absolutisticus irány, csak józan megfontolás határozta arra, hogy a juliusi trónt, mert a rend érdekében elég garantiát nyujtott, elismerje, a madridi ingatag királyi szék iránt, még folyvást függőben tartsa határozatát.

A mi már a tartományokban létező kormányzást illeti; ki az, ki tagadná, hogy azon szerencsés változás, melly az örökös tartományok alkotmányos kormányzását alapitaná meg, Magyarországnak azokkali kapcsát sokszorosan megerősitené, és hogy nem is lehet messze azon idő, mellyben ezen változás be fog következni? De t. KK. és RR., Pestnek előbb szólt érdemes követe által az örökös tartományoknak alkotmánya iránti fölhozott vádra azt kell szükségkép megjegyeznem, hogy a középkorban annyira féktelen autocratiának megszoritása és korlátozása, a rend, és a népek érdekében történt, és nemcsak Ausztriában, hanem egész Európában volt egy epocha, mellyben a fejedelmek védelme alá sereglett népek, a sok apró kis tyrannok ellen vivtanak saját érdekükben, a fejedelmek pedig ezeknek jogait megszoritották, a rend és nép érdekében. És igy a mi akkor a századnak irányzata volt, azt absolutisticus vádkint különösen Ausztria irányában nem lehet fölállitani; kivivták a mult századok saját tendentiájukat, kivivja a mostani szinte magáét, és az alkotmányos élet áldása épen atyáskodó fejedelmünk alatt létesülni fog nem sokára az egész monarchiában.

Hogy hazánk érdekei az összes tartományokéval kiegyenlithetők, azt ép olly erősen hiszem, mint Pest követe, s azon pillanatot tartanám a legszerencsétlenebbnek, mellyben e meggyőződésem fölött kellene kétségbe esnem, mert én hazánk boldogságát s jövendőjét egyedül a kapocsnak okos föntartásában látom biztositva; de ezt ne fejtegessük soká, nem kell, ha nem szükség, olly gyöngeségeket föltárnunk, mellyeket józan politikával eltakarhatunk, menjünk inkább azokra még, mik a magyar kormányzás ellen külön hozattak föl.

Ha a t. RR. az 1790: 10 azért emlittetik meg, mert annak szélesebb kiterjesztést ohajtanak, mert kivánják, hogy a magyar kormányzási rendszerben történjenek változások, mellyek erősebb életet adjanak a törvénynek; ugy nemcsak nincs ellene semmi észrevételem, de sőt örömmel csatlakoznám ahoz, mint nemzeti vágyaink egy ünnepélyes kijelentéséhez. De Pest követe nem igy állitja azt föl, hanem annak valóságát tagadva, nyomban elősorol vagy 6 pont alatti sérelmeket, s már aztán ezek föl vagy nem sorolása a főkérdés, melly körül forog a vita, s mellyekre vonatkozólag meg kell Pest másodszor szólott érdemes követének jegyeznem, hogy ha ő nekem azt veti szememre, miként inditványom szerint föl akarok bocsátani minden sérelmet, a mi a mult diaeta előtt történt; ugy a pesti inditvány minden mást el akar mellőzni, és csak azokat akarja fölterjeszteni, a mit a mult diaeta előtt ő vélt történtnek lenni; de még ez ellentét mellett is én vagyok igazságosabb, mert én legalább csak a már megállapitott sérelmek orvoslását kivánom sürgöltetni, ő pedig ollyanokat, mikről majd még szólani és vitatkozni fogunk; s hogy áll már azon kijelentett elv, hogy mi a gravaminalis térről le akarunk menni? és ime a conservativek lássák, ha reá szoritanak bennünket; ez bizony csak illusio t. RR. mert a pesti inditvány a régi gravameneket fölfüggeszti egy kissé, de maga ollyakat alapit meg, mellyek fölötti viták hosszadalmát senki sem fogja kétségbe vonni; de mielőtt ennek következtében inditványaink kölcsönös méltánylatát összehasonlitanám, szabad legyen nehány egyes követ urak által mondottakra válaszolnom, mert a fölsorolt sérelmeknek érdemleges megvitatásába nem fogok azért, mert annyi tárgy fölött egyszerre vitatkozni nem lehet. Zemplénynek utóbb szólott követe azt veté egy tisztelt barátomnak szemére, hogy Bentham parlamentaris taktikájára hivatkozik, és mégis önmaga vét ellene, midőn az ellenfél szándokát gyanusitja; szabad legyen ezen megjegyzést a tisztelt követ ur társára alkalmaznom, ki, nem ugy mint Csongrád követe, mert hisz ez csak egy kis szavazati többségre irányzott maneuvert födözött föl, hanem egész pártunkat gyanusitotta: azt mondá a tisztelt követ ur: hogy a conservativek programmja a monarchia egységét fejező ki egyik pontban; és ezen törvényes, alkotmányos, s a fönálló körülményekben olly nélkülözhetlen nyilatkoztatásból azt vonja ki, hogy a conservativek alárendelni akarják a hon érdekeit az örökös tartományok érdekeinek. Már kérdem én: hol van ennél hazafiui kebelet sértő nagyobb gyanusitás? mellyet én természetesen, melly puszta állitáskint hozatott föl, egyszerűen visszautasitni magamat följogositva érzem.

Föltünő volt Marmaros érdemes követétől azt hallani, miként a királyi előadások foglalata jó, és ezért ő felségének köszönetet szavaz; de már a csatolmányai, mellyeket a kormány irt, rosszak. — Uraim! a fejedelem, és kormány megkülönböztetése, sok vitatkozásra adott alkalmat, nem hiányoznak most is okok és törvények annak fölmutatására: „quod imperium et gubernium sit apud regiam majestatem" — de én erről most nem vitatkozom, csak annyit követelek az ellenzéktől: hogy ha valamelly elvet föllállit, azt egész consequentiájában tartsa föl és ismerje el, hogy minden eredményeit a kormányzásnak irja föl alkotmányos theoriája szerint a kormánynak, vagy ismerje el „quod imperium et gubernium sit apud suam majestatem"; és akkor discussióit is ez utóbbi elv szerint módositsa; de ugy a kény és tetszés szerint ezt a királyi kegyelemnek, amazt a kormánynak tulajdonitani nem lehet, nem szabad, nem igazságos; és azért, ha vannak események, mik fölött örömét nem tagadhatja az ellenzék sem, ugy ezeket alkotmányos állása szerint ép ugy a kormanynak tartozik fölirni, mint panaszait itt az ellen intézheti csak, királyunk méltósága mindenek fölött áll, fölötte a dicséretnek, ugy mint a vádnak, iránta csak hálánkat fejezhetjük ki, míg a kormány fölött helyeslő, vagy helytelenitő nézeteinket szabad kimondani; de hagyjuk a szóvitát, hagyjuk az elménczkedést, Pest érdemes követe eredményt akar, és én is azt akarok, ez pedig csak közelités által eszközölhető, és most az egyesülés eszközlésére ugy tartom minden párt annyira tartozik közeledni, a mennyire ezt saját elvei föláldozása nélkül teheti, elvet egyik a másiktól nem követelhet, ez azért nem egyezkedhetik. Lássuk már: az én inditványom felel-é meg inkább e kellékeknek, vagy a pesti inditvány? Én azt hiszem, az enyim; az én inditványomban minden országosan megállapitott sérelmek orvoslása sürgettetik, és minden ujabb sérelmeknek megvitatása föntartatik, a nagy és közös czélt tehát, hogy t. i. a királyi előadások pontjaiba belemenjünk, vagyis sikert nyerjünk, szerintem elértük a nélkül, hogy az ellenzék csak egy sérelmét áldozná föl; míg Pest érdemes követe inditványa szerint tőlünk az kivántatik, hogy mi előre ismerjünk el sérelmekül olly tárgyakat, mik iránt csak még a napokban, pedig olly utasitással küldetett ki egy választmány, melly az adatokat szedje össze a végre, hogy mi a dolog fölött itéljünk; ez hát elvi föláldozást kiván tőlünk, a mit egy párt a másiktól nem kivánhat.

A gravaminalis politikát akarja elmellőzni Pestmegye érdemes követe? Bocsánat! hiszen inditványában vagy hat gravament önmaga állapit meg, s aztán mi leszünk oka, ha ezek miatt, majd egyenkint heves és keserü discussiók lesznek, mert bizony minden egyik pontja fölött szükségkép kell beszélnünk, sokat szólanunk. Közelitsünk tehát egymáshoz őszintén a sikerért, mellyet mindnyájan ohajtunk, és a haza érdekeért.

Én tehát, a mit elveim föláldozása nélkül tenni képes vagyok, megteszem; s örömest járulok a mosonyi nyilatkozathoz, s fölhivom Pest követét, hogy velünk egyesülve, fogadja el ezt, s a sikerért közösen munkálódjék.

Somsich Pál.

Hunkár Antal. (Sérelemről beszélt, s a boldogult nádort Hunyady Jánossal hasonlitá össze, az alkotmányos igazságszeretetben.

Rutkay István. Tisztelet és méltánylattal fogadja a kir. előadásokat stb. — Egyébiránt erősen követelte, hogy mind azon részek, mellyek hajdan Magyarországhoz tartoztak, mint Galiczia, Moldavia, Valachia stb. stb. ismét visszaszereztessenek, és hogy mind ezek megtörténjenek, egész kiterjedésében pártolja a pestmegyei inditványt.

Gr. Széchenyi István. Olly érzelemben van, mintha szerénytelenség ellen cselekednék, hogy még egyszer fölszólal; mert nagyon is tudja, hogy Magyarország pillanatai drágák, s minden perczenek elvesztése véghetlenül káros; de másrészről állásában nagyon nehéz is szólania, miután azok, kikhoz szól, őtet nem értik, vagy érteni nem akarják. De miután meggyőződése szerint épen azon perczen vagyunk, mellyben a „lenni vagy nem lenni" körül forog a kérdés, talán neki is, mint az ujabb politika egyik veterán közlegényének, van némi joga nézeteit öszpontositva előadhatni. — Némellyek avval vádolák, hogy midőn minap fölszólalt, humoristicus modorban tevé azt, mi illy komoly pillanat méltóságához nem illik; azonban engedjenek meg neki, de részéről, ki a haza alkotmányos gályájának olly veterán hajósa, a haza ügyeit olly rózsaszinben még soha nem látta. Ha valaki, ő bizonyára nem optimista, s az illusióknak nem embere; de látja: hogy hajnal biborlik előtte s az alkotmány bárkáját kivisszük a mocsárból; de ezt sem Pest másod követe, sem Baranya első k., sem Pest első követe, sem Csongrád első követe, sem Mosony követe nem emelendik ki maguk, hanem kezet fogva összesen. A minap mondá: hogy illy hőségben — hála Istennek, hogy többé nem fütnek — minő e teremben volt, hol veleje egész izzó állapotba jött, nem lehet a dolgot mindjárt elvégezni, hanem minden oldalról meg kell hányni; mert valóban itt vagyunk azon ponton, melly határozni fog nemzetünk sorsa fölött; azért is nincs most ideje, hogy veszekedjünk, hogy ingerültséget költsünk, de tanitva, és tanulva adjuk elő nézeteinket, az ő szándéka legalább ez, ha még nem késő, s reá idő van. Jól tudja: hogy mindaz, mit mondani fog — ha vannak is ollyak, a nemzet képviselői közt e teremben, kikre szavai, és indokai hatással lesznek — az a dolgon semmit sem fog változtatni; mert miután a pártok megcsontosulása nem engedi a capacitátiót — pedig fél, hogy illy állapotban vagyunk, s valamint az előtt a circulusok határzatai tökéletesen megsemisitették az országos ülések jelentőségét: ugy látja, hogy most már a conferentiák épen ezt teszik a kerületi ülésekkel, s igy bár mit beszélünk is itt, az nem egyéb, mint az eszméknek elszónoklása, mert a votumok már előre ki vannak csinálva. Részéről nagy szerencsétlenségnek tartja: hogy a votumok igy előre kicsinálvák; annál is inkább, mert ha visszagondol azon szomoru időkre: midőn Franciaországban azon szerencsétlen fejedelem is épen igy lett a pártok zsarnokságának áldozatává, melly minden jobb meggyőződést a kebelbe visszafojtott, s ez által megtörtént azon gyászos catastroph, melly örökké szégyenfolt marad az emberiség évkönyveiben. Jól tudja, milly önkényt gyakorlanak itt a pártok, s bár — mint a minap is mondá — nem tartja szerencsétlenségnek, hogy pártok vannak, sőt örvend ennek; de vannak olly kérdések, mellyeknél a pártoknak el kell hallgatni, és polgári emelkedéssel egyesülniök annak kivitelére, mit a hon érdekének szent szava diktál. Ezeket előre bocsátva, köszönettel veszi Torna, és Borsod követeinek: hogy személyéről megemlékeztek; mert ez által e két hajtárs mintegy fölhivá őt arra, hogy saját állásáról — melly személyétől el nem választható — bár ezt némellyek már nem egyszer rosz néven vették: hogy fejtegetéseibe mindig saját személyét fűzi be — ujolag némieket elmondhasson. — Legtöbben azt mondják: hogy nem értik politikáját, s igy elitélik a nélkül, hogy magát kimagyarázhatná; szól tehát személyéről, s itt legelőször is el kell mondania, hogy ő senki által sincs ide küldve, hanem egyedül csak maga által, s nem érez magában semmi hajlamot ollyas briefträger-forma szerep elvállalására. Ő senkit mást, csak egyedül Széchenyi Istvánt, az az: saját lelkiismeretét, s meggyőződését kérdezte meg, s oda ment, hova ezek küldték — természet szerint Mosonymegye érd. rendeinek hozzájárultával. Ő tehát ugy áll itt, mint saját magának és senki másnak megbizottja, s ha bár van utasitása, még pedig szigoru utasitása, mindazáltal ő ugy tartja: hogy minden utasitásban van annyi ruganyosság, hogy azzal a jó ember jót, a rosz roszat mivelhet. A kormánytól tehát nincs kiküldve, titkaiba nincs beavatva, nem is főzött semmit, mert hiszen ő igen alacsony állásban van ehez képest; de annyit minden esetre mondhat — s ezt becsületére mondhatja — hogy a kormány férfiainak szándéka jó, szándéka becsületes. Higyjék el, hogy vannak a kormány-férfiak soraiban, kik nyugodt önmegtagadással a négy fal közti erényeket gyakorolják, s egyedül ezen országnak javára törekednek, ugyannyira: hogy ha látja őket, önkénytelen is kalapjához nyul, s mélyen meghajtja magát előttök; míg különben vannak ollyak is, kiknek látására — mint a magyar mondani szokta — még mélyebben vágja kalapját fejébe. — Tehát állása önálló, mit lesz még alkalma bebizonyithatni, — s most átmegy a részletekre. — Azt mondá Tornam. érd. követe: mintha valami törvénytelenség történt volna kineveztetése által, s mintha személyében a kormány valami keserűt akart volna keresztül csusztatni, mint szokták a pilulát olajban, vagy ostyában. Jól tudta: hogy erről szó lesz; azonban állásában nincs semmi törvény elleni, mert ő semmi más: mint a helytartó-tanács egyik sectiojának tanácsosa, s ugy hiszi, hogy ez által semmi törvénytelenség sem történt s nem is követel magának valami embrio, pseudo tont — et chause ministerséget, mert illyet a kormány nem is akart a törvényhozás mellőzésével, s ez egyedül még csak most leendne megszületendő, törvényhozás utján. Hogy miért vállalta ezt magára, s mért nem várta be az időt, midőn erről majd a' törvényhozás rendelkezendik? az csak ugy történt, mert — gondolá magában, még három év, öreg legény vagy, addig ki is dőlhetsz a hámból, igy pedig, legalább is valami tanácsot adhatsz, ha mint becsületes hazafi közelebb állsz azokhoz, kik főznek, s talán ha tanácsodat kérik, ez nem fog ártani a nemzetnek; s im az ok: miért elvállalta a tanácsosságot. A mi a követséget illeti; nagy baj, hogy nem értjük egymást. Borsod követe azt kivánta volna: hogy ő mint valami királyi commissarius ült volna itt e követi táblánál. Megvallja, nem volna rosz, ha az alkotmányos szerkezet javitásához olly egyének is járulhatnának, kik elégséges hatalommal, pénzzel, s felelőséggel volnának fölruházva, s illyképen itt e táblánál ülnének; de megvallja, hogy ollyan, minden fizetés, pénz és hatalom-nélküli királyi commissariusokat e táblához nem kiván, hanem egy valóságos ministert, mint más alkotmányos országokban, megválasztott követkint igen. Nem személyéről van szó; mert olly egyén, ki illy pseudó állásban van, s kinek sem fizetése, sem pénze, sem hatalma, s addig is, mig a törvényhozás által talán mindezeket megnyerhetné, a szamosi, s tiszai nem legtisztább vizeket csupa jó akaratból itta, nem a legnagyobb parlamentaris nyereség. Egyébiránt most már ő ezen állásában követ lett, de ennek nem csak állása az oka, hanem más oka is van. Kétségtelen előtte: hogy forduló ponton állunk, olly ponton, mellyről vagy fölemelkedünk vagy lesülyedünk. És épen az adja meg a dolog sükerét vagy ellenkezőjét, a mit itt főznek; tehát ezen praemissák után azt gondolá: hogy az alkotmányos épülethez némelly veterán s ifjabb társaival neki is van joga egy kövecskével járulni. De még más oka is volt. Ő ugyanis a politikai pályán sem nem conservativ, sem nem ellenzéki, tehát gondolta: hogy inditványai, mint épen a jelen is, mellyet tenni fog s minden pártkérdésen fölül állandnak, s melly inditványa a pestivel egy leend, csak hogy sükerre biztosabb. S itt azt gondolja, hogyha azok, kik vastagabb kesztyűvel birnak, a párttűz közé nem mernek nyulni, hát kik fogják teljesitni e hazafi kötelességet? Hogy milly pályát vállalt,

láthatják ebből a RR., és hogy ez bizony nem sine cura. Borsodmegye követének megjegyzését köszönettel fogadja; mert alkalma van kifejteni magát azon állitására: hogy mentül inkább definiálgatja állását, annál kevésbbé értik. Ezt természetesnek talalja, bár állása a legegyszerübb, s a józan politikának legmegfelelőbb. Távol van attól: hogy azon férfiakhoz hasonlitsa magát, kik egy szabad nagy nemzet alkotmányos politikai életét vezérlék, s most jelenleg is vezérlik, mint Peel, Russell, vagy az angol reform atyja Grey; azonban csak azt jegyzi meg: hogy ezen nagy férfiak is, valahányszor a kormány iránya változott, mindannyiszor ők is ügyes hajós-ként nem mentek szegett vitorlákkal a szél ellen, hanem ugy forgatták vitorláikat, mint azt a körülmények szele kivánta, azaz nem tették magukat oppositioba a nézeteiknek megfelelő sükerre törekvő kormány ellen, hanem feledve pártállásukat, mint hazafiak pártolák azt. És ő is igy cselekszik, s bár saturálva abnegatioval, kész mindenre a haza boldogságának sükeréért, s ebben tartja a consequentiát. A mi pedig Borsod követének azon állitását illeti: hogy őt midőn Mosonymegye követének megnyeré, az ország elvesztette, kérdi Borsod követét: hát ő csak Borsodmegyéé-e? Nem! ő a hazáé is. Avagy csak a ki ellenzéki, az a hazáé? Nem! ez szomoru sors volna, s nem hiszi: hogy illy monopoliumot kivánna itt valaki gyakorlani, kiben isteni szikra van, legyen az alsó, vagy felső helyen, csak azt tartsa szeme előtt, hogy becsültesd meg a magyar nevét, a legnyomorultabb helyen is jót tesz. Ő is hiszi: hogy ezen iparkodása mellett ez országgyülésen ha használhatni nem fog is, de azt sem mondandja róla senki, hogy ártott. Most Pestm. második követéhez néhány szót. Ismétli: nem azért jött ide, hogy veszekedjék; ennél nagyobb bajt nem is ismerne, mintha a magyar összeveszne. Pestmegye másod követe azt kérdezé: ha valjon azon inditvány, mellyet tett, nem áll-e loyalis téren? Igen, és ezerszer igen. Az tökéletes loyalis téren áll; ámde kérdi viszont, minden sérteni akarás nélkül: valjon a pesti inditvány áll-e egyszersmind a status-bölcseség terén is? Nem, ezerszer nem! A mint látja, Pestm. tisztelt másod követe azon férfiu, kinek azon szerencse jutott, hogy a közbizalom benne összpontosul, s hogy talán ő lesz legnagyobb factora ez országgyülésnek; de midőn épen azért egy részről illy nagy becsület, más részről nagy felelettehér is háromlik rá. És ezt figyelmébe ajánlja. Ott állunk, hogy uj aerat kell alkotni alkotmányos életünkben; tehát uj modorra is van szükségünk. S midőn Pest követe a baranyai inditványra vonatkozólag azt mondá előbbi beszédében: hogy jelenleg uj politikát kell tanulnunk: igen, uj politikát kell tanulnunk, tökéletesen igaza van, ő is azt tartja, csakhogy ezen uj politikát sem egyik sem másik egyéniségtől, hanem szabad discussio utján kell tanulnunk. Nem tagadhatjuk: hogy még csak a politikai gyermekkorban vagyunk. Egy hires ember mondá rólunk magyarokról „Sie sind noch nicht kommen erst in die flegljahre der Politik.“ Igen; bátran kimondja: hogy a pesti inditvány, s vele az ellenzék tökéletes loyalis téren áll; de ez még nem elég. Neki volt egy igen loyalis szakácsa, csakhogy főztétől mindig gyomorgörcsöt kapott; volt egy igen loyalis tisztartója is, ki maga igen becsületes ember volt szegény, ki a világért sem lopott volna, hanem őt meglopták, s a pénztár üres volt mindig. Az illy eljárás hasonlit ahoz: midőn káplár s hat huszár neki hajt egy egész seregnek, azt megtámadja, s persze hogy nem győz, hanem életüket föláldozzák. Ez nagyon loyalis tett; az emberek meg is sajnálják őket, sőt dicsőitik.... azonban ez nem győzelem; már pedig ő nem hősi föláldozást, de sikerdús győzelmet kiván. Nem akar anekdotát előadni; hanem egy kitünő ember — ki magyar ugyan nem volt, de egyike volt azon embereknek, kik egy ujjászületendő nemzet ügyeért küzdöttek; s ezért üldöztetett, s a magyarok iránt nagy sympathiával viseltetett; megnevezni nem akarja, lehet, hogy némellyek igy is ráismernek — ez mondá: „E keleti rajnak nagy jövendője van, de sok ellensége is; van azonban benne bizonyos indestructibilis erő, melly nagy fejleményekre vezethet; mig a franczia-, s törökkel lesz baja, ez nem fogja megrontani, s habár később bizonyos álomba fog szenderülni: még ebből sem következik reá nagy veszteség; a baj csak akkor kezdődik: midőn hosszas béke után a reform kérdései fognak keblében fölmerülni. Fölülről bizalmatlansággal fogják kisérni mozgalmait, s alulról szintén bizalmatlansággal fognak viseltetni minden iránt, mi fölülről jő; s itt lesz a baj legfőbb oka“. Engedjenek meg, de itt egy kis közbevetést kell tennie. Pestmegye első követével eddig valami szerelmi kalandban nem élt, s nem is igen mondhatná: hogy nagyon dicsérgették volna egymást; azonban az érdemes követ tegnap olly valamit mondott — hogy noha szóló kiment már a csókolkodás stádiumából, s mert megvallja, nem is igen kedveli, ha két — dohánnyal megfüstölt s burnóttal saturált bajusz egymást érinti — még is szerette volna megcsókolni.... nem azért, mert a hallgatóságot megrótta, — bár ezért is nagy köszönetet érdemel; mert csak a férfi tud ellenállni a szenvedélyek rakonczátlankodásának, folyam mentében a bolond is tud uszni; nemcsak azért, mert példáját adá: hogy ő sem akar veszekedni, s lehetetlen hogy ezt ne kövessük, hanem mivel épen valami nagyon bölcset emlitett a kormányról. Most tehát, hogy azon kitünő férfiura térjen át, ez mondá: „Jók lesztek, mig a reform kérdései nem jönnek szőnyegre“ — s azon férfiu mondá ezt, ki egy jeles statusphilosophiai értekezést is irt — de ekkor fog meggyülni bajotok, ott pangás, itt progressio, ott absolutismus, itt alkotmányos szellem — az okos közép utat itt föltalálni igen nehéz, de nem lehetetlen“.... Jó, igaz, loyalis a pesti inditvány, a legloyalisabb; de ez nem elég.... Hányszor variálta már, de nem értették... Hányszor mondá, hogy nem jól van, a hogy megyünk, s látta: hogy csak neki van igazsága; elmefuttatásnak keresztelték mondásait; de ő érzette magában az isteni szikrát, s látta: hogy csakugyan mégis neki van igaza.... Nem az ő hibája: hogy nem értik, de hiba, hogy érteni nem akarják. Hányszor nem beszélte el e mesét, mellyet most ismételni fog; azonban mit tehet róla: hogy vannak olly emberek, kik ha csak a torony le nem esik mellettük, nem vesznek észre semmit, s csak akkor látnak: midőn a vasvillával már szemökbe szurtak. Megmondta már: hogy miért akart követ lenni; mert valamint Pest követe: ugy ő is kész vérét ontani a dynastiáért, de alkotmány nélkül élni nem akar! Hányszor nem hozta elő a mesét, a ló és tehénről, mellyek egy szekérbe egymás mellé voltak fogva. A tehén mindig azt állitotta: hogy ő becsesebb, mint a ló; mert őt meg is fejik, s zabot még sem kap, szántanak is rajta, s utójára, midőn más hasznát alig vehetik, még parádét is űz, sülve, vagy főve az urak asztalán. A tehén még e mellett lassu természeténél fogva mindig egyiránt halkan mozgott, mig a ló megunva illy természete elleni állását, ollykor egy-egy kapniolettet csinált, mire a tehén azonnal kétségbeesett, hogy el akar szökni a ló; pedig ennek ez esze ágában sem volt. Eszébe jut itt egy jeles költő mondata is, ki azt állitá: hogy ha a növényeknek érző erejök volna, még a csiga mászását is valami óriási rohanásnak tekintenék. A török azt mondja: „beszélni ezüst, de hallgatni arany,“ s bár ha hasznos is maga idejében az erélyes szó, de a hallgatásnak is megvan a maga erénye. Csak egy égi háborut sem lehet puszta szóval megakadályoztatni, — bár mondják, de ő nem hiszi: hogy a garabonczás diákok egyes határokat megtudnak óvni — de egy egész légkört megváltoztatni ehez több kell, mint puszta szó. Visszamegy azon philosophushoz, ki neki **20**, vagy **15** év előtt mondá: „hogy akkor lesz az ország veszélyben, midőn a progressio utjára lép; mert oda föl mindent, mit fölvisznek, ellenséges szinben fognak látni, idelent pedig az urak abban nem fognak bizni, mi fölülről jő, s ekkor ha nem lesznek a nemzetnek emberei, kik önmegtagadással sziklakint merjenek megállni e köztendentia közepette, s ha oda fön nem lesznek férfiak, kik átlássák: hogy az összes birodalom tartományai kormányzásának valamint a planétáknak saját tengelyük körül kell forogniok, s hogy itt nem lehet gondolni végnélküli centralisatióra, mert ez esetben örökös fönakadás, s egyik kórságból a másikbai esés után minden törni fog.“ És ne tagadjuk, nemzetünk illy túlságokban sinylik, s e kórság jelei az ifju sarjadékban is egyiránt mutatkoznak. Az egyik rész, ha sükerült őket lekenyerezhetni, mindent némán szolgailag tűr, s még azt sem veszi észre, midőn már a paróka fején van, mig a másik rész ha neki mérgesedik, olly dühös, mintha cerberus volna, — mellyről azt mondják: hogyha megéhült, még azt sem bocsátotta be, ki a legalaposb joggal birt az elyziumbai bemenetelre. Áttérve most a pesti inditványra, Isten a bizonysága: hogy nem különczségből ellenzi azt; de miután látta, milly irányban kezdik némellyek a reform tervét vinni, s eszébe jutott, az idézett statusbölcs mondása, s látta: hogy itt az idő, hol szükség van azon emberre, ki a rohanó szenvedélyek hullámait mérsékelje, sokat törte fejét, s gondolkodott azon: valjon miért bizná ez ügyet másra, s miért nem lehetne, ezen ember épen ő? sokat aggódott azonban, mert átlátta azt is: milly nehéz lesz itt állása, s mennyire alkalmasabb volna erre más ember, és nem ő, ki a mozgalmakat megindította, vagy legalább annak megindításában nagy része volt, s miként ha most mérséklőül lép föl, apostasiát fognak rá kiáltani. Azonban ő soha sem szeretett valamit másra bizni; mert azt tartja: hogy azon hadak, mellyek a franczia báboruban csatákat vesztettek, mindannyiszor diadalt arathattak volna, ha mindenik azt gondolandja, s a szerint cselekszik: hogy egyedül tőle függ a diadal kivivása.... s itt emlékszik egy zászlótartóra, ki azon hiedelemben: hogy nem tőle függ a csatának megnyerése, tehát hátravonult, s miután többen is voltak, kik szintén igy gondolkozának, a csata elveszett. Hiszen csak akaratától függött: hogy most Magyarországnak legnépszerübb embere legyen, s most is ott állhatna az ellenzék élén, s kezében volt megtarthatni az oppositionalis pünkösdi királyságot; de megvallja, neki pünkösdi királyság nem kellett, azon árért, mellyért azt megtarthatá, s mert van a hazafinak ennél még nagyobb élvezete is, az t. i. ha belsőjébe tekint, s ott látja: hogy becsületesen megfelelt emberi és polgári kötelességeinek. Im ez definitiója személyének. Most átmegy Pest első követének némelly észrevételeire, s hiszi, hogy azt, mit mondani fog, Pest követe nem fogja tartani valami részéről „rechthaherei“nak. Örvend: hogy Pest érdemes első követe — in principio — maga is elismerte azt: hogy azokat, kik Bécsben a magyar nemzetet képviselik, támogatni kell. Fájdalommal tapasztalta a politikai téren azon gyanusitást: hogy mindazon emberekről, kik oda fölmennek, már **24** óra mulva azt mondják: „ez is eladta magát!“ Hát olly átok volna-e e nemzeten: hogy egy becsületes hű fia sem lenne? De azt nem gondoljuk meg: valjon van e jogunk is valamit szemükre hányni? Vittünk e valamit konyhájukra, miből főzhessenek? Gondolják, hogy O'Connell csodát tett volna eszével? De hogy tett volna. Tett csodát igen, de nem eszével, hanem **7** milliójával. Most tehát a test, az anyag, összeköttetésben levén a szellemmel; igen természetes, hogy nem csak szellemi, de anyagi pártolásra is van szükség, s miután ő tökéletesen egyetért, hogy jelenleg uj politikát kell követnünk: ezen uj politikának alapja csak az lehet, ha azokat, kik odaföl a magyar érdekeket repraesentálják, minden módon istápoljuk; — Pest első követe azt mondá: hogyha a kancellárnak többsége van, odafönt ráparancsolnak: hogy „machen Sie ein Gesetz.“ Ő ezt ellenkezőképen tudja, s nem azt mondják neki, „machen Sie ein Gesetz,“ hanem ha többsége nincs, s kivinni nem tud semmit, azt mondják: „gehen Sie.“ Igy áll a dolog. Ő Magyarországban mind a két párt között rég gyüjt magának erkölcsi statistikát (s miután ő egyik párthoz sem tartozik: hanem a két párt közt áll, s igy részrehajlatlan itélő) meri állitani: hogy tökéletesen ismeri mind a két pártot. Nem tagadja: hogy annyi erőtlen ember, mint hazánkban, talán egy országban sincs, s nem egy marczona képü egyén, ki itt a leghevesebben perorál, s kinek kinézéséből azt gondolná az ember, hogy a németet mindjárt megeszi, szépen fölmegy Bécsbe, zsebében instantiával, s hivatalért kunyorál a németek ajtai előtt. (Itt idézi Virág Benedeknek a magyar, romlásnak indult jelleméről irt versét). De mind e mellett is tiszta meggyőződéssel meri állitni, hogy nincs olly kancellár, ki hazánkban ha egyszer a majoritást megszerezte is, azt csak **24** óráig is megtarthassa, mihelyt iránya anticonstitutionalis lenne! Már most hogy állnak a dolgok? Itt tisztán kell szólni, mert a félreértés keserü következéseket von maga után. Ne higyjük: hogy nemzetünkben olly nagy mértékben mutatkoznának a rothadás jelei; ő a dolgoknak nem a bőrén, de a mélységén akar segiteni. Vegyük például: egy jó ember magas polczra emelkedik, teli vágyakkal a nemzeten segiteni, de körözve egyszersmind ellenségekkel is, kik jó szándéka elébe akadályokat gördítnek, azonban ezeken túlteszi magát; megakarja szüntetni az ősiséget, ki akarja vívni az örökváltságot, s meginditani az adót. Mindezeket proponálja, azon reményben: hogy a nemzet jóakaratu hozzájárulásával ki is viszi. Azonban összejő az országgyülés, s minden jó szándéka mellett is minoritásban marad. Még egyszer ünnepélyesen mondja: hogy nincs e hazában, s nem lehet olly kancellár, ki az őt pártoló többséget, csak **24** óráig is megtarthassa, ha anticonstitutionalis irányban akar menni. Két politika van: ujhuzási, és bókolási. Ez mind a kettő rosz; egy harmadikat kell tehát követnünk, s ez: a süker politikája, mellyet csak ugy érhetünk el, ha nemzeti alkotmányos szempontból kiindulva, nem ellenezzük mindazt: mi fölülről jő, csak azért, mert fölülről jő, s nem bókolunk mindenre, mi fölülről jő, ismét csak azért, mert fölülről jő; hanem átlátván, a kormánynak hazánkra nézve üdvös szándokát, alkotmányos reformrai törekvését, pártoljuk azt, s többséget szerezve igy hazafias czéljainak; sükert aratunk, különben nem. Hiába mondjuk máskülönben, hogy legyen constitutionalis levegő, mások ismét azt mondják: legyen absolutisticus levegő.... Ne gondoljuk, hogy ezzel már megtettünk mindent.... A sükerre nézve több — sokkal több szükséges. — Azt mondá Pest másod érdemes követe: hogy mindent megtettünk, s ha ez alapon süker nem jutalmazza törekvéseinket, sem a nemzet, sem Isten előtt nem leszünk felelősek! Már hiszen, hogy az istenek mit fognak mondani, az más kérdés; részéről azonban ugy hiszi: hogy aligha fognak megdicsérni. A nemzet miként fog vélekedni? Elhiszi: hogy lesznek sokan, kik dicsérettel fogják halmozni, az érdemes követ ur, és pártja eljárását; de higyje meg, ez nem a jobb része lesz a nemzetnek, hanem azok, kik saját magánérdekeiket bálványozva, nagy megelégedéssel örvendeni fognak azon: hogy csupa hazafiságból semmi sem történvén, semmit sem kell nekik fizetni, s még azon szerencsében is részesülnek: hogy a népszerüség köpönyege alatt bujnak ki a fizetés terhe alul; de higyje meg az érdemes követ ur azt is: hogy a nemzet jó-

zanabb része, melly látja, hogy egy párt zsarnoksága miatt a haza java hátratétetik, bizony nem fogja őket dicsérni. Ő részéről, ha privát érdekeit tekinti, csak örülhet, ha nem történik semmi; mert mit bánja ő — miután neki ugy is jó dolga van, ha mások bár mint szenvedjenek is! Ránézve csak jótétemény, ha terheket nem kell viselnie.... De mint hazafi, kinek szivén nem csak maga, de a nemzet fölvirulásának, közjólétének, hatalmának, s boldogságának érdeke is fekszik, egészen másképen gondolkozik. Azért hát ne gondoljuk: hogy illy tettünkért az istenek bennünket dicsérni fognak. Sokan provokáltak rá, hogy ő inditványt tett; meglehet, hogy ebben van valami igazság, bár a nagy hőség miatt, mi akkor e teremben volt, megvallja, nem emlékszik rá; hanem most valóban indítványt kiván tenni, az adressre nézve, s megengednek neki, nem azért, mintha az érdemes jegyző kötelességébe kivánna avatkozni, hanem könnyebb fölfogás, s megérthetés végett, föl is jegyzette magának, s azt most föl fogja olvasni. (Olvassa az inditványt, melly lapjaink 600dik számában már közölve volt). S most hosszas beszédét bevégezve, kivánja: éljen a nemzet, éljen a király!"

Rakovszky Móricz Liptóm. k. Köszönetet szavaz: hogy a király magyarul szólt, hogy a nádorválasztást a nemzet kivánata szerint megerősitette, s hogy a királyi előadások a nemzet ohajtásával találkoztak. A sérelmeket átalánosan kivánja fölterjesztetni. Mosonynak most formulázott fölirásához hozzá állna, ha abban az 1790: 10 t. cz. megemlitve volna; de miután ez nincs benne, nem partolhatja. Azt mondják némellyek: hogy ne keverjünk az édes közé keserüt; ő azonban ugy hiszi: hogy épen mivel a fölirásban édes van, egy kis keserüség nem árt; mert a keserüség olly orvosság, hogy a mit az édesség elrontott, azt megjavithatja. — Utasitása szelleménél fogva tehát Mosonyt nem pártolhatja, hanem inkább Pesthez járul szavazatával.

Tarnóczy Kázmér Nyitram. köv. Mosony és Baranya nagy érdemü követei kezébe adták a fonalat a tanácskozásra nézve. Igen ügyesen emelé ki Baranya érd. k. a péter-páli dicső napot, csak egyet feledett ki, azt t. i. a mi ezután történt; nem emlitette ugyan is: hogy azon dicső férfiunak, ki ekkor a csendet helyre állitotta, lemondása a kormány által elfogadtatott. Igazat ad Baranya m. követének: hogy a közép korban szükséges volt a rabló-várak lerombolása; de ez másutt is történt s ha a nemzetek elvesztették is ez által constitutionalis jogaikat, de az időtől ezek ismét visszaadattak, csak az ausztriai kormány által nem történt e tekintetben semmi. Baranyam. érd. követe azt mondja: hagyjunk föl a gyanusitgatással; mert az müvelt emberekhez nem illő. Ő maga is ezt tartja; mert itt nincs személyekről szó; s ha valaki jót mondott, legyen az bár ki, jöjön bár melly oldalról, ő szivesen elfogadja. Mosonymegye nagy érd. k. azt kivánja: hogy a nemzetnek kötelességében áll a kormányt becsületes szándokában támogatni. Ő szinte kezet fog vele ebben; de a támogatás kétféle, s nagyon igaza van Pestmegye érd. k-nek, midőn azt mondja: hogy ha a kormány haladási kérdéseket hoz szőnyegre, azt támogatni kell; de ezen támogatás alkotmányos érdekeinkben sokkal czélszerübben történik ugy: hogy épen azzal támogatjuk a kormányt, ha kisebbségben hagyjuk; mert illy esetben mindenkor támokot talál az absolutisticus kormány tendentiája ellenében. —A „horvát ügyekről" nem akar részletesen szólni. — Itt világos a sérelem; s csak azon tendentiát érinti, mi e sérelmek nemzője volt. És e tendentia absolutisticus. És ő hiszi: hogy e lépésre épen az ausztriai absolutisticus kormány által kényszerittetett a magyar kormány; midőn tehát a kormányt illy tendentiában nem támogatja, ugy gondolja: hogy épen akkor legjobban tiszteli, és legjobban támogatja. S hova is vezethetnek az ilir mozgalmak? Ő is ismeri a historiát, de nem találta: hogy az ilir királyoknak abban nagy foliantjaik volnának. A slavoniai vármegyék már a mult országgyülésen is máskép működtek. De mit akarnak az ilirek nemzetiségükkel? Hol keresik annak jövendőjét, midőn sem multja, sem jelene nincs? Nem jobb e: ha a magyar alkotmányos nemzetiségbe fölolvadnak? — A „panszlavismus" győzhet ugyan, de ez a szolgaság győzelme lesz! Ugy hiszi: hogy nem rosz szolgálatot tesz, ha az ellenzéket különösen elemzi. Három ellenzéket különböztet meg: az egyik ellenzék az, melly a fönlevő dynastia ellen van; illyenek például Franczia országban a bonapartisták és a legitimisták, vagy pedig Spanyolországban a carlisták. Illy ellenzéknek hazánkban nyomai nincsenek; nálunk az uralkodó dynastiát a nemzet osztatlan szeretete környezi. Másik ellenzék az: melly a kormányzás formája ellen van. Igy például: alkotmányos monarchiában az absolutisticus, vagy republicanus. Illy utósó értelemben hazánkban nincs; ennek proselitái hazánkban nem akadnának. Harmadik ellenzék az: melly parlamentáris kormányoknál a minoritásból fejlik ki a minoritás ellenében: nálunk illyen sincs; de ehez még is némileg hasonló — bár egészen sajátságos állásu. A magyar ellenzék conservativ azon értelemben, mennyiben a föntlevő törvények föntartására ügyel, és miután a birodalmi kormány is conservativ levén, egyiknek a másiktól félnie oka nincs. De a magyar ellenzéknek a haladás is föladata. Akar adózni. Lehet e ezért bizalmatlankodni ellene? A kir. városoknak — tehát azon elemnek, melly századok óta szít a kormányhoz — szavazatot kiván adni: van e itt ok bizalmatlanságra? Illyenek mind a többi kérdések is, mellyekből kitünik, hogy a kormánynak a magyar ellenzék ellen semmi gyanura nincs oka; kivánnia kellene tehát a horvát-magyar párt győzelmét is, s nincs oka az ilirismust pártolnia. Csak gratulálni lehet olly kormánynak, mellynek olly ellensége van, mint a magyar oppositio. — A mi a partium kérdését illeti: megvallja szóló, hogy midőn 1836-ban e törvény hozatott, ő nem tudta fölfogni, miért örültek ennek annyira némellyek? Ő részéről busult; mert előre látta: hogy e törvény Aeros almája lesz, melly föl fogja bontani a két ország közti testvéri szeretetet, s csak hátra fogja vetni az annyira kivánatos egyesülést; mert ha Magyarország mellett, ugy mint Erdély mellett is törvény szól; Erdély mellett a megtartás, Magyarországban a visszacsatolás iránt. Ha a kormány az 1836-diki törvényt végrehajtja, sérti Erdélyt; ha végre nem hajtja, sérti Magyarországot. Itt más közép ut nincs, csak azon mód: hogy nem egyedül a partiumok, hanem egész Erdélyország Magyarországgal egyesittessék. És miután ezt mind Magyarország, mind az erdélyi ellenzék kivánja, nincs tehát más hátra, mint a kormány jó szándoka- s erélyénél, és az egyesülés létre jő; mihez annál nagyobb remény van, mert Erdélyország élén olly férfiu áll, kit a közbizalom környez, s ki az „Unio" kivitele által örök emléket emelne magának stb. — Pártolja egyébkint Pest inditványát.

Bónis Samu Szabolcsm. k. Kötelességének tartja megmutatni: hogy a keztyűdobás nem az oppositio részéről történt. Csongrád érd. köv. beszédének modora olly keserü: hogy az által aligha kieszközli azon bizalmat, mellyre olly annyiszor fölhi. — Azt mondá: „hogy egymást ne gyanusitsuk", és ő mégis szüntelenül gyanusit: 1-ör is inconsequentiával vádol, hogy a hála-szavazat mellett sérelmeinket is megemlitjük; hát a baranyai inditványban, — mellyet az érd. köv. pártol — nem történik a sérelmekre hivatkozás? vagy ez nem inconsequentia? — Továbbá Pest inditványát olly hölgyhöz hasonlitá: ki a piperének külcsábjaival csak tapasztalatlan ifjakat képes elszéditni. Hát ez nem gyanusitás? S ollyan volt-e ezen hasonlitás, melly bizalomra hihat föl? S nem annyi volt-e ebben mondva Pest inditványára nézve: hogy abban semmi realitás nem foglaltatik, s hogy ők olly tapasztalatlan ifjak, kiket illyesekkel is el lehet csábitani? Azt mondja továbbá: hogy nem vagyunk őszinték, mert a sérelmeket egyenkint részletesen nem pertractáltuk, s még is aggodalmunkat fejezzük ki azok iránt.... De hát valjon pertractáltattak e már a királyi propositiók is? És még is az érd. k. a kormány iránt bizalomra hi föl bennünket.... Azt is mondja továbbá „miszerint az lehetlen is: hogy sérelmek ne történjenek!" Már hiszen alig hiszi: hogy ezen kifejezés bizodalmat szerezzen a kormány iránt. Az érdemes követ ur még népszerüségről is beszélt; ő is beszélhetne kormányszerüségről, jelenleg azonban épen azon okból, mint Pest érd. k., nem akar. — Mosony nagy érd. köv. elismerte: hogy vannak sérelmeink, s elismerte azt is: hogy sehol nincs a világon annyi gyenge ember, mint Magyarországban, s mégis azt mondja: hogy nincs ollyan kancellár, ki alkotmányellenes többséget szerezhetne; de errenézve bár megengedi: hogy Mosonymegye nagy érd. követének mélyebb politikai nézete lehet, de ő mégis más véleményben van. Mind ezeknél fogva tehát pártolja Pest inditványát. A pozsonyi káptalan követének tartozik még egy szóval, ki azt mondá: mintha ő a szép, és szebb között nem tudna tenni különbséget. Ő tud tenni különbséget igenis, s ő is örvend a propositióknak; de tökéletesen csak akkor fog örülni, ha azok majd törvény által megtestesülnek. Arra, hogy a papi rend tartotta föl a szabadságot, jelenleg nem kiván felelni, csak azt jegyzi meg: kár illyen alkalommal egyes példára hivatkozni.

Az e tárgy fölötti viták még folytattatnak.

Pozsony, november 27-én.

XII-dik kerületi ülés, elnök s jegyző mint tegnap. Tárgy: mint tegnap.

Osegovich Metell (Horvátország részeről.) „Nem szándékom ezen már igen kimeritett tárgy fölött sokat szólani, mivel a t. RR. türelmét a már mondottak ismétlésével fárasztani nem akarom. És azért szoritkozom csupán küldőim utasitására, melly azt tartja, hogy a k. kir. előadásoknak tárgyalását mindenek előtt sürgessem; a mit is annál nagyobb készséggel teszek, miután minden oldalról elismertetik az, hogy azokban a k. szándék a hazának közohajtásával összetalálkozik, és igy nem tagadhatni, hogy csak ugyan közös örömre és ő felsége iránti őszinte hálára legkitünőbb okunk van, mellyet én a válaszföliratban tisztán és minden sérelmek elősorolása nélkül kifejeztetni ohajtván, pártolom Mosonymegye nagyérdemü követének az elágazó vélemények összeegyeztetése végett nagy gyakorlati tapintattal tett javaslatát. —

A mi illeti azon állitólagos uj sérelmeket, mellyeknek a válaszföliratban leendő érintése más oldalról inditványoztatik, azoknak elősorolását én helyesnek annál kevésbé sem tartom, mivel alaposságuk eddigelé még elismerve sincsen és azoknak érdemleges tárgyalása csak máskor fog történni; nem hiszem pedig, hogy a t. RR. olly fontos kérdéseket minden oldalróli megvitatás nélkül csak ugy mellékesen elvileg akarnának eldönteni. — Az egyes sérelmek tárgyára már most általmenve — az első az, melly a kapcsolt országok közgyülésére nézve fölhozatik, és mellynek lényege abban áll, hogy a kapcsolt országoknak közgyülése a törvényhozás elmellőzésével rendeztetett el; ez iránt azonban mindenek előtt ismételnem kell azt, a mit már egyszer szerencsém volt kijelenteni, hogy t. i. a hazai törvények, jelesen pedig 1715dik 120ki és 1790dik 58ki czikkelyek értelmében a kapcsolt országok belső és municipalis viszonyait, tehát azok közgyülésének elrendezését is illető minden kérdések nem ide, hanem egyedül magoknak a kapcsolt országoknak közgyülése eleibe tartoznak, és már csak ezen tekintetből is véve a dolgot, a sérelemnek hely itt nem adathatik. Itt csak melleslegesen legyen mondva, hogy ha némelly urak talán a kapcsolt országok municipalis jogairól semmit sem tudnak, én arról nem tehetek: mert ki törvénykönyvünket s más e tárgyról szóló könyveket olvasni akarja, az ezekről való tudományt magának könnyen megszerezheti. — De itt majd nem elfelejtettem volna azon diák közmondást „non omnibus omnia" bizonyitja egyébiránt föntebbi állitásomnak alaposságát azon körülmény is, hogy az egész törvénykönyvünkben nem létezik olly törvény, melly a kapcsolt országok közgyülésének mikénti tartásáról rendelkeznék. Ezen véleményben voltak magok az 1790: és 1825. években kiküldött rendszeres országos választmányok is, mert minden munkálataik közt egy olly törvényjavaslatnak nyoma sem találtatik, melly a kapcsolt országok közgyülésének elrendezésére vonatkoznék: világos bizonyságául annak, hogy ők ezen tárgyat a köztörvényhozás körébe nem tartozónak vélték.

Ezeket magára az intézkedési illetőségre nézve előreboesátva, bátor vagyok a t. RR. arra emlékeztetni, hogy a jelen kérdést annak első megpenditésénél már olly fontosnak találták, miszerint ennek tárgyalását csak akkor tartották czélirányosan eszközölhetőnek, ha az ez iránt kiküldött választmány erre nézve összeszedendő adatokat elő fogja terjeszteni. Nem is elég itten a mult országgyülési adatokra hivatkozni, mert ha ezek a fölállitott sérelemnek támogatására elégségesek lennének, akkor a t. RR. e részben egy választmány kiküldetését szükségesnek nem tartották volna. Magoknak a t. RR. elismerése szerint tehát az emlitett adatok hiányában lehetetlen alaposan azt állitani, hogy a kormány a kapcsolt országok közgyülését egyoldalulag rendezte el; mert épen ez az, a mi még kérdés alatt vagyon, és a mit én küldőim részéről el nem ismerhetek; a t. RR. következetességétől és méltányosságától tehát biztosan reménylem, hogy a kiküldött választmány jelentése idejéig nem csak a jelen kérdésnek tárgyalását, hanem magának az elvnek megalapitását is föl fogják függeszteni. Ámbár pedig a most előadottakhoz képest magának ezen ügynek érdemleges megvitatása ez uttal nem történhetik, miután mégis az ellenkező oldalról az mondatott: hogy állitólagos sérelemnek alapossága kérdésbe nem is vétetik, de annak támogatására több rendbeli a dolog érdemére tartozó kijelentéseket is hallottam, kénytelenitve látom magamat küldőim nézetét e tárgyban csak rövideden előadni, a bővebb támokok fölhozását azon időre tartván fön magamnak, midőn majd ezen egész tárgy érdemleges vitatkozás alá kerülend. Ezek következtében küldőim nevében bátor vagyok itten azt kinyilatkoztatni: hogy a kormánynak e tárgybani eljárása teljesen igazságos és törvényes volt, mivel annak egész eredménye abból áll, hogy országos gyülésünkben az előbbi gyakorlat addig, mig az állandó rendezés be nem következik, a kapcsolt országok minden törvényhatóságainak kérésére tartatott fön. Ezt el is ismerték minden törvényhatóságok, s ez volt fő oka annak, miért nyugodott meg benne maga országos gyülésünk is, sőt azt köszönettel fogadta el. És ez szolgáljon feleletül azon tisztelt uraknak is, kik a kormánynak a kapcsolt országok irányábani eljárását önkényesnek és absolutisticusnak lenni állitják: mert a mint előbb mondám, a kormány e részben senki jogát meg nem sértette, és csak a törvényhatóságoknak, meg a személyesen meghivottaknak százados gyakorlat által szentesitett jogait biztositotta akkor, midőn ezek az 1843dik évben

a köznemességnek becsőditésével és annak számára egyenkinti eldöntő szavazatnak követelésével legelőször veszélyeztettek, — ekkép tehát a kormány csak végrehajtó törvényes hatalmánál fogva tisztének legfőbbikét teljesité. Megfejtettnek látom én e szerint annak okát is, miért nem keletkezett előbb a kapcsolt országok közgyülésére nézve csak az ujabb időben kibocsátott kérdéses kir. leirat. Mire t. i. egyszerü felelet az: hogy ezen kir. leiratnak csak akkor lehetett keletkeznie, mikor erre szükség támadt; ez pedig nem volt előbb, mint midőn az orszgos gyülésen legelőször csoportosan megjelenő köznemesek számára egyenkinti eldöntő szavazati jog követeltetett, mi által magának a kapcsolt országok közgyülésének tartása lehetetlenné vált volna, mivel illy körülmények közt mind a törvényhatóságok követei,mind pedig a személyesen meghivottak az igy tartandó országos gyülésb n részt venni vonakodtak. Világos már most ezekből az is, hogy a kérdéses kir. rendelet nem valamelly pártoskodási szellemből, hanem csupán a törvényes gyakorlat és a közrend föntartása tekintetéből, azaz parancsoló szükségből vette eredetét, és semmi alapos sérelemnek okul nem szolgálhat, annál kevésbbé lehet tehát véleményem szerint azon kemény megtámadást igazolni, melly itten a föntebb elemezett eljárása miatt ellene irányoztatott.

Mert tek. RR. nem elég azt állitani: hogy az emlitett kir. leirat által a nemességnek,jelesen pedig a turopolyaiaknak szavazati joga sértetett meg, hanem azt, hogy az egyes nemesek az eldöntő szavazati jog gyakorlásában az előtt valóságosan voltak, bebizonyitani kell, minek bebizonyitását én az ezt állitóktól bevárom; az előadandó adatokra felelhetési szabadságot magamnak föntartván.

A mi illeti a nemesség jogainak általános eszméjéből meritett okoskodást, és ebből vont panasznak alapját, a mennyiben itt, különösen a turopolyai nemesek jogainak megsértése kiemeltetik, szabad légyen ez iránt azon egy megjegyzést tennem: hogy épen a turopolyai nemesek nem panaszkodhatnak e miatt legkisebb sérelemről is, kik t. i. tulajdon tisztikart és annak főnökét, mint egyuttal országgyülési képviselőjüket is nem az egyenkinti szavazási joggal, hanem csak, 24 falusi biró által választhatják, és mégis a kapcsolt országok közgyülésén a sohasem gyakorlott eldöntő szavazati jogot a törvényhatóságok követei és a személyesen meghivottak jelenléte daczára egyenkint követelik, minek megengedését én nem csak valóságos képtelenségnek, hanem a törvényhatóságok jogait, és az ellenkező gyakorlatot tekintetbe véve, legnagyobb sérelemnek tartanám. Ennél fogva miután az előadottak szerint e tárgyban nem csak semmi sérelem fön nem forogna, sőt inkább ez a kormánynak törvényes eljárása által megakadályozva lenne, teljesen megnyugtatva lehetnek azon tisztelt urak is, kik a kormánynak e részbeni rendelkezéseiben azon mondattal: hodie mihi cras tibi, az alkotmányos szabadságot fenyegető veszélyt látni akarják, mivel a dolgot közelebbről tekintve, ennek árnyékát sem fognák azokban találni.

És ezekkel mostanra befejezetteknek tekinteném a jelen pont iranti nézeteimet, ha több olly kijelentések itt nem történtek volna, mellyeket hallgatással elmellőznöm nem lehet. Értem én itt mind azon sulyos vádakat és gyanusitásokat, mellyekkel nem csak a kormány, hanem a kapcsolt országokban létező nemzeti, többek által azonban itt ugy nevezett ilir párt elhalmoztatott. T. RR. én ugyan ezen a téren senkit követni nem akarok, mert jól tudom, hogy minden pártnál léteznek egyes tulságoskodók, kiknek tetteiért az egész pártot felelőssé tenni nem lehet de nem is szabad. Igy van ez a Horvátországban létező nem csak nemzeti,hanem a másik párttal is, mellyet hasonló módon gyanusitani lehetne; itt azonban én csak a pártszenvedéllyel, és sértegetési szándékkal találkozhatván, ezt azon higgadt kedéllyel és méltósággal, melly egy törvényhozó test minden tagjaiban megkivántatik, megegyeztetni nem tudván, ebbe belebocsátkozkozni nem fogok, és kiemelem csak azt a mindenek közt legterhesebb vádat, mellyet már most ismételve hallottam, mintha t. i. a kapcsolt országokban létező nemzeti párt a magyar nemzet iránti ellenszenvből a Magyarországtóli elválásra törekednék. Ezen gyanusitást én, akár hányszor elő fog kerülni, mind annyiszor visszautasitani leszek kénytelen. Mert igaz ugyan, hogy a horvát nemzeti párt a magyar hazafiak dicső példáját követve, nemzetiségünket kifejteni, és jövendőre biztositani igyekszik; de akár mikép is itéltessenek meg ezen czél elérésére az általa választott eszközök, ő azon alkotmányos kötelékeket, mellyek a kapcsolt országokat Magyarországhoz csatolják, és mellyek magoknak azon országoknak szabadságát egyedül biztosithatják, fölbontatni sohasem kivánta. Ennek világos tanujeléül szolgálhat az is, hogy küldőink nem várván be a törvényes hat esztendőnek lefolyását, nekünk a magyar nyelvnek használatát, ámbár abbani kellő jártasságunk még hiányoznék, kötelességül tevék, mi valóban nem csak a magyar nemzet iránti ellenszenvre nem mutat, sőt inkább annak méltánylását kétségtelenül tünteti ki. És még is t. RR. szomoru szivvel és sajgó érzéssel kellett tegnap hallanom Nyitramegyének tisztelt követétől a Horvátország és nemzetisége elleni több olly kifakadásokat, mellyek minden horvát hazafit mély aggodalommal tölthetik el. Az érdemes követ ur ugyan is, ha jól értettem, semmit kevesebbet nem mondott, mint azt: hogy a horvát nemzetiségnek jövendője nincsen, mert a horvátoknak vagy valamelly idegen elemben, vagy a magyar nemzetiségben elveszniök kell. Nem akarom én az érdemes követ urnak ezen mázsa-nehézségü szavait bővebben magyarázni; annyit azonban bátor vagyok neki válaszolni: hogy ha, a mint hiszem, szivén fekszik a kapcsolt országokban a kedélyek lecsilapitása, és a két testvér nemzet közt tökéletes egyetértésnek helyreállitása, akkor ő ezt a közös czélt soha sem téveszthette volna el annyira, mint ezt a tegnapi napon tevé, tetézvén keserü mondatait azon lesujtó kijelentéssel: miszerint egy gyászos emlékezetü napot, t. i. a tavali julius 29ét, mellyen a zágrábi főpiaczon emberi vér özönlött, egy dicső nap gyanánt azért emliti, mivel akkor a nemzeti párt megbuktatásával az ellenzéki párt Zágrábmegyében fényes diadalt üle. Borzadással telik el keblem, ha ezen vészt jósló szavaknak hangjára visszaemlékezem, és valóban alig lehetett volna kigondolni valamit, mi a Horváthonban csilapodásnak indult kedélyeket annyira ujolag fölingerelni, — és az elkeseredésnek olly bő anyagot szolgáltatni képes lenne, mint az, ha az érdemes követ ur nézeteiben Magyarország Rendeinek többsége osztoznék. Mert a horvát hazafiak eddigelé azon édes reményben valának, hogy a mint a horvát nemzetnek multja a magyarral testvéri kapcsolatban annyi századokon keresztül szép és dicső volt, szintugy alkotmányos jövendője egyedül azzal egyesülve (nem pedig valamelly pánszláv ábrandozási tömkelegben) még szebb és dicsőbb, de egy uttal nemzeti lehet és lesz. Ezen remény t. RR. minden nagy és nemes hazafiui lelkesedésnek ápolója, és egy boldogabb korszak bekövetkezésének előjele volt, mellynek meghiusultával kétségbe esni kellene a jó hazafinak, és beállhatna a balkövetkezményeknek egy egész özöne, mellytől drága hazánkat mentse az ég.

De t. RR. bizom én, biznak küldőim az ország Rendeinek és a nagyszivü magyar nemzetnek igazságszeretetében,melly a mint tulajdon nemzetiségét minden más földi kincseinek eleibe teszi, ugy ezen lelkesedést a horvát nemzetben is tisztelni, és ennélfogva nemzetiségét nem csak sértetlenül fönhagyni, hanem azt minden viszontagságok ellen védeni is fogja. Követeli ezt a magyartól nem csak az igazság és méltányosság, de a dicsőség és a haza közérdekének tekintete is; mert egy gyáva nemzettel, melly szolgai módon tulajdon nemzetiségét levetkőztetve, más alakot magára ruházni képes, az együttlét sem nem dicső, sem nem biztos; nem biztos pedig azért, miután nincsen biztositék az iránt: hogy azon nemzet, melly tulajdon nemzeti becsérzetét elvesztvén, már egyszer más nemzetiséget elvállalt, ezt majd ismét első alkalommal meg ne változtassa, minthogy az önérzet hatalmát, ezen nemes és isteni szikrát, mellyet a népekbe szintugy mint egyes emberekbe egyedül a természet önthet, semmi más mesterkélt és természet elleni külső alak többé nem pótolhatja.

A nemzetiségi szellem a kapcsolt országokban ekkép föltámadván, és maga nemzetiségünk ügye előmenetelnek indulván, kérdem én t. RR. valjon lehetett, és szabad lett volna é a kormánynak azon törvényes tért az enyészetnek átengedni, mellyen a kapcsolt országoknak a sarkalatos törvényeink által biztositott municipalis és nemzeti élete egyedül mozoghat; és ezen tér nem más, mint a kapcsolt országok közgyülése, mellynek mai napig tartó fönmaradása, mint följebb láttuk, csupán ő felsége kormányának törvényes és erélyes eljárásának köszönhető. De én nem csodálom, hogy Nyitramegye érdemes követe a kormányt a kapcsolt országok közgyülésének megmentése miatt támadta meg, ha meggondolom azt, hogy ő alkalmasint azt legörömestebb egészen megszüntetve lenni látná, mivel tőle minden törvényhozási hatalmat egyszerüen megtagadni akarna, holott annak municipalis törvények alkotási hatóságát több világos törvényeink, jelesen pedig 1715ki 120. t.cz. kétségtelenül biztositják; és miután a kormánynak e részbeni eljárása nem csak mint ez másrészről állittatik, a horvát nemzetnek a magyarhoz való vonzódását el nem ölte, sőt inkább, mint előbb megmutatám,a viszonyos méltányosság érzetét benne fölébresztvén, azt inkább hathatósan segitette elő. Ismét világosságra jön az: hogy e tekintetben is a kormány ellen emelt vád alapnélküli.

Kénytelen vagyok én még itt a zágrábi püspök és báni helyettes elleni kitörésekre azt az észrevételt tenni, hogy bennem egy itt jelen nem levő személy elleni föllépés csak sajnos érzést idézhet elő, mivel ezt a parlamentaris discussio körébe nem vonhatónak tartom; de egyébkint is a személyeskedési térnek meddőségét a mult országgyülési tapasztalás is eléggé kimutatá, és miután az 1805. 5. t. cz. tartalma szerint még a királyi biztosságok sem mellőzhetik el a vádlott egyéneknek előleges meghallgatását, kettősen fájhat akkor egy köztiszteletben álló férfiunak az, ha fölötte itten egyoldalulag történik a pálczatörés. De hiszem, hogy enyhiteni fogja ezen fájdalmát nem csak a tiszta öntudatnak érzete, hanem magoknak a kapcsolt országoknak, tehát épen azoknak részéről, kik kormányzása alá bizattak, a legujabb időben is világosan tanusitott közbizodalma, mellynek egyik jelét én is küldőim nevében itten kijelenteni édes kötelességemnek tartom.

A második sérelmi kérdést, az az a főispáni helyettes tárgyát illetőleg, az ellenkező vélemény pártolói is elismerik azt: hogy a főispáni helyettesek az előbbi időkben is léteztek a nélkül, hogy az 1827ik év óta e miatt sérelem előadatott volna, — mert ámbár az akkori országgyülésből a sérelem e tárgyban fölterjesztve volt, mégis az ország Rendei ő felségének eziránt kiadott kegyes kir. válasza után, mellyben ő felsége magának az e részbeni rendelkezési jogot világosan föntartotta, a főispáni helyettesek létezését sérelmesnek soha többé nem tekintették — ki nem látja tehát által, hogy ezen kérdés még mindenesetre bővebb megvitatást igényel?

A 3ik sérelmi pont illeti az 1836ki 21. t.cz. nem történt végrehajtását; de minthogy ezen pont a királyi előadásokban is előfordul, ezeknek tárgyalása előtt e dolog iránt alaposan nyilatkozni nem is lehet. Befejezésül ismétlem azt: hogy Mosonymegye tisztelt követének inditványát pártolom.

Kossuth Lajos. Igénytelen inditványa körül hat nap óta forogván már a tanácskozás, ez alatt olly különbféle eszmék is merültek föl, mellyekre felelnie kellene. De ismervén az időnek becsét, hosszas jelenleg nem akar lenni; s arra nézve, hogy az eddig kifejtett nézetek iránt kiki tájékozhassa magát, röviden csak arra figyelmeztet: hogy itélje meg kiki, valjon: Mosony érd. követének politikájában rejlik-é több status-bölcseség, vagy pedig az övében? ő azt mondja nyiltan: hogy ez bizonyára nem; ismét nem — és ezerszer nem! sat. neki meggyőződése az: hogy nemzetünk ez országgyülésen ne discutiálja a sérelmeket; hanem azok ellen ünnepélyesen protestáljon. Hogy az ő statusbölcsessége jobb-é, vagy pedig Mosonymegye követeé, — nem akarja most megitélni; — mert valamint Mosonymegye követének, ugy magának sem tulajdonit politikai infallibilitást; — a jövendő historiájára bizza tehát azt. Sok mondani valója volna még ez ügyben, különösen Mosonynak és Csongrádnak, de azokat mellőzi jelenleg, — reménylvén, hogy azokról majd máskor is szóland; egyébiránt Csongrád követének bátor fölemliteni mégis, hogy mint követek egymás közt egyenlők. Míg (ugymond) némellyek Mosony követével mindig csak Bécs felé tartanak; mi, kik Buda felé törünk, nem engedjük magunkat föntartóztatni egy lépésig sem. — Nem követeljük azonban, hogy egyszerre mindjárt Györig haladjunk; mi megelégszünk vele, ha a haladási első lépés Ottevényig történik is, mi eddig is megalkuszunk, csak hogy Buda felé történjék a haladás, s a t. Egyébiránt, mint mondá, ismerve az idő becsét, nem akar több szót vesztegetni, s kéri a Rendeket, hogy miután nem azért vannak itt, mikép csupán ékesszólásukat fittogassák — bocsátanák az ügyet szavazásra, s azon kilencz szónok, kik még ez ügyben nézeteiket elő nem adták, szavazás közben terjesztenék elő inkább véleményüket. E fontos perczekben — ugymond — nem lehet örökös scabellumokat tartani.

Bernáth Zsigmond Ungmegye követe. Ha a többi rész megegyez ezen inditványban, ő előadásától szivesen eláll, s nézeteit majd csak szavazás közben terjesztendi elő, — kéri tehát a Rendeket, fogadnák el Pest ezen ujabb inditványát is. — Az inditvány közösen elfogadtatván, az

Elnökség illykép teszi föl a kérdést: a pesti, vagy a mosonyi inditvány fogadtatik-é el? — Erre a szavazás megkezdetvén, Pestmegyére szavaztak Zemplény, Abauj, Ung, mellynek követe

Bernáth Zsigmond e közben ezeket mondá: Apáink keveset beszéltek, de annál többet cselekedtek, s ebben látja ő a különbséget, melly a hajdankori és mostani országgyülés között van. Ha nem csalatkozik, valamelly pártfelekezet programmjáról tétetett itten szó, mellynek fő törekvése az ellenzéket mindenben leszavazni. Mosony érdemes követének kénytelen megjegyezni, hogy a conservativ programm különbözik az utasitástól, mert az utasitás mellett szabadon mozoghatni, s annak az a tulajdona van, hogy a jó ember kezében jó, a rosz ember kezében gonosz; — a programmnak ellenben sem annyi rugékonysága, sem olly tág köre. Az adress is uj szónak látszik előtte, de mivel a magyar szótárban erre sem találtatott alkalmatos név, mint az uj század emberére, nem bánja, ha elfogadtatik is. — Kivánja mindazonáltal, hogy ezen adress ne csupán köszönetünket, hanem őszinte s férfias érzelmeinket tolmácsolja mind, örömeink mind sérelmeink iránt, s ugy adja elő édes közanyánknak, e honnak fájdalmait, mikép azokat valóban tapasztaljuk. Bátor még azt is megjegyezni, hogy a mosonyi követ inditványához csatolt szerkezeti foglalkozást mind addig ignorálja, mig az érdemes jegyző e tárgybeli szerkezete föl nem olvastatik s ekkor majd kimondja véleményét.

Ezután folytattatván a szavazás, ugyan csak Pesthez csatlakoztak még Szabolcs, Gömör, Borsod Heves, Torna, Ugocsa, Bihar, Marmaros, Békés, Csanád, Arad, Pozsony, s Nyitra, mellynek követe Tarnóczy Kázmér Horvátország követének válaszul e közben azt felelé: hogy ha azon kifejezést használta, miszerint a julius 29iki véröntást dicsőnek nevezé — ez hibából s nem akaratból történt s azt ezennel visszavonja s igen fájlalja, hogy rosszul fejezte ki magát. Arra nézve, hogy a Horvátországban levő bizonyos párt, melly mind a horvát, mind a magyar nemzetiségnek dühös ellensége, nemzetinek neveztetik: — ohajtaná szinte, hogy bár Horvátország követe is fájlalná ezen kifejezését, mivel egy illy pártot nemzetinek nevezni nem lehet s. a. t. Horvátország dicső multjára nézve azt hiszi, hogy az néha néha dicső volt ugyan, de most, midőn idegen nemzetiséget ápol saját kebelében, azt dicsőnek nevezni nem lehet. Voltak ugyan a horvát nemzetnek dicső férfiai is, kik Horvátország multját valóban megdicsőiték; de ezek, kikre mi is büszkék vagyunk, mint például Zrinyi a költő, nem olly párt s nemzetiség mellett har-

czoltanak egykor, mit az ilirismus, mellynek sem multja, sem jelene, sem jövője, — de még nemzetisége sincs, hanem egyenesen a magyar nemzetiséget pártolák. Szónok ohajtja: bár a horvát nemzet a polgárrokonság örök kötelékeivel füzetnék össze nemzetünkkel s. a. t. — Ezután Pestre szavaztak még Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Somogy, Zólyom, Fejér, s Thurócz vármegyék, valamint Turopolya községe s a Hajdukerület. Mosonymegye követének inditványára pedig: Sáros, Szathmár, Baranya, Szepes, Bereg, Csongrád, Temes, Torontál, Kraszna, Soprony, Bars, Hont, Győr, Veszprém, Esztergom, Tolna, Árva, Bács, Posega, Veröcze, Szerém, Horvátország, a káptalanok s Jászkunkerület, Bukkari, s Fiume. — És igy Pest inditványa elfogadtatott. Trencsén, egyik inditványra sem szavazott. Szavazás közben Nyitra követének észrevételeire Horvátország követe vette föl ismét a szót.

„A mennyire nemes Nyitramegye érdemes követének fölvilágositó beszédéből kivehettem, köztünk csak az a különbség, hogy ő a kapcsolt országokban létező nemzeti pártot ilirnek nevezi, és ez által mintegy valamelly idegen elemmel ugyanazonositani akarná; én pedig azt horvátslavonnak tartom és ezen értelemben a kapcsolt országok nemzetiségét nem csak föntartani, de kifejtetni, és jövendőre alkotmányos uton biztositatni kivánom, természetesen: nem Magyarországtól különválva, hauem azzal maradandó kapcsolatban. Ezt látszik ugyan az érdemes követ ur sem ellenzeni, de még is azon kivánságát is jelenti ki, miszerint a horvátok tulajdon nemzetiségükkel fölhagyván, a magyar nemzetiséget inkább vállalnák el, mire nézve ugy hiszem, nem fogja rosz néven venni az érdemes követ ur, ha horvát létemre ezen ohajtását azok sorába helyezem, mellyeket pium desideriumnak szokták nevezni. — Egyébiránt Mosonymegye javaslatát pártolom.“

Ezt Bars követe váltá föl. Ezután pedig az esztergomi főkáptalan követe állt föl

Báró Rudnyánszky Sámuel, ki imigyen szónokolt:

„Az általam tisztelt váczi káptalan követét (a tegnapi kerületi ülésben nyilatkozván), sajnáltam, mert nemes Pestmegye követét magasztalván, de annak inditványát el nem fogadván, jutalmát vette; de vigasztalja magát az érdemes követ azzal: hogy más követ urak is igy jártak, és mindaddig ugy jarni fognak, mig mindnyájan az utósó országos ülésben a királyi személynök által adott bölcs tanácsot el nem fogadjuk, tisztelni a véleméuy különbséget.

A mi a válaszfölirást illeti, ennek egyik része a leghálásabb köszönet; ennek három indoka vagyon: 1ször mivel a magyar király a magyarokhoz honi nyelven szólott; 2-or a nádor választása, a nemzet akaratának kifolyása, és ezt ő felsége meg is erősitette; 3-or mivel a kegyelmes királyi előadásokban a nemzetnek forró ohajtásai foglaltatnak; megvallom, a legjobb királyi szív és a legtisztább szándok, csak hazánk boldogságát eszközleni, leghálásabb köszönetet igényelnek.

A válaszfölirat második része, az uj neheztelmények emlegetését foglalja magában; de már itt engedelmet kérek, engemet nemes Borsodmegye érdemes követe az illy ragasztéktól eltiltott, mert fölszólitotta a clerust, emlékeztetvén IX. Pius pápara, a ki reform embere, ki a vallást a reformmal összekötötte. Jól van, de mikor az olaszok a Dankadressben a pápának magas törekvéseit megköszönték, a Dankadresshez semmi uj neheztelményeket nem csatoltak; mivel ezt Baranya inditványa sem akarja, én Baranyával szavazok, és az olaszok példája után semmi neheztélményeket a köszönethez nem akarok csatolni.“

Ennek végeztével közbeszólva Turopolya községének követe, Jozipovich Antal, ezen megjegyzést tevé: Annak az urnak, a ki magát Horvátország követének nevezi, ő rövideden csak azt feleli: hogy a horvát nemzet nem állhat azon 60 emberből, kik azon urat ide küldötték. Ezzel megtörténvén a szavazás, záradékul Kossuth Lajos emelt még egyszer szót: kérvén a RR., hogy miután időrövidség miatt más tárgyba ma ugy sem kezdhetnének, oszolnának most szét és engednének egy kis respiriumot a következendő napok teendőire. Ezen inditvány általános viszhangra találván, az ülésnek délelőtti 11 óra után vége lőn.

Előleges rövid közlés. A 17ik kerületi ülésben Lónyay Gábor Zemplénm. k. inditványozta a földesurakra nézve kényszeritő törvények általi örökváltság megengedését. Ez ügyben némellyek a mimódoni eszközölhetés fölötti javaslat készitését egyedül a választmányra kivánták bizni; mások pedig Kossuth Lajos inditványára, nemelly elveket is kivántak előre kimondatni. — A tanácskozás e tárgy fölött még folytattatni fog. December 5én kerületi ülés a terem rendezése miatt nem tartatott.

December 5. 3dik országos ülés a főrendeknél. Nádor ő fönsége elnöklete alatt, a válaszfölirat jött tanácskozás ala. Szerencsy István, a Rendek föliratának módositását inditványozta. Pártolák ifj. gr. Széchen Antal, Majthényi Antal, gr. Perényi László, gr. Pálffy Móricz sat. — A Rendek szerkezetét pártolák gr. Vay Daniel, gr. Pálffy József, gr. Károlyi György, gr. Vay Ábrahám, báró Podmaniczky Frigyes, gr. Eszterházy Pál; gr. Zichy Otto sat. — A tanácskozások e tárgy fölött még folytattatni fognak.

Pozsonyi ujdonságok.

Vásárral fenyegetnek! e végre a bódék fölállitásához már egy hete hogy hozzá kezdettek, s ebből gyanitani lehet, hogy legföljebb három hét alatt elkészülendnek; igy hát hét országos vására levén e városnak, miután legalább három hét a bódék összeállitásához, kettő pediglen azoknak szétszedésökhöz szükségeltetik, egy mathematicus barátunk abbeli kiszámitása szerint az évnek épen ötheted részén által szolgál ezen a legildomosabb rendetlenséggel szétszórt fa-épitvény a város minden pajzán gyermekeinek kedvencz játékhelyül. Meg van tehát ezen lassuságnak is a maga fényoldala, mert a pietas embereitől, kik magok is zsenge korukban itt tölték hajdan (talán azon tulajdon bódék között) — iskola utáni szabad óráikat, azt csak kivánni sem lehet, hogy mit ők szerettek, gyermekeiktől eltiltsák. — Egy pár nyugtalan fő azt állitja ugyan, hogy illyenkor könnyen tűz támadhatna! Hogy is ne? hisz jobban kell azt azoknak tudni, kik itt születtek! és hát a bakter nem azért hiv-e föl bennünket minden órában — ha el nem alszik — vigyázatra? — A városunk közelében történendő vasuti munkálatokat megtekinteni kivánóknak ajánljuk, hogy ez iránti szándokukat a városban levő vasuti hivatalnokok egyikével tudassák, — és bizonyosak lehetnek benne, hogy azok mindenki iránt a legnagyobb szolgálati készséget tanusitandnak. Ez által magokat minden a munkásoktól talán várható illedelmellenségektől megovhatják; mert hiába, azon emberektől, kik egész éltöket hozzájok hasonlók társaságában durva munkával foglalkozva tengetik, udvariasságot követelni nem lehet. — Ajánljuk továbbá mindenki figyelmébe az ugynevezett Malomvölgyben épült műmalom megtekintését, melly a pesti hengermalom mintájára — csak hogy vizerőre — van szerkesztve. E korszerü vállalat, melly részvényekre van alapitva, szellemi haszon mellett anyagival is örvendezteti a városiakat, a legjobb, és aránylag legolcsóbb liszttel látván el a közönséget, mellyet a takarékpénztár épületében, nehogy üzérkedők visszaéléseinek tér nyittassék, saját fölügyelése alatt árultat. A vállalat dicséretre nem szórult, miután boltjuk, miként mindenki láthatja, reggeltől estig a vevők által ostromoltatik. — Azt hirlik, miszerint Deák Ferencz — betegségéből fölüdülvén — Zalamegye képviselői egyikének székét elfoglalni szándékozik. — Komáromi Soma hirszerint magyar vándor színésztársasággal szándékozik országgyülés alatt városunkban megtelepedni, s ha igaz, a német működvelő társulat e végre saját teremét és szini diszitményeit ezen magyar társaságnak által“ adni ajánlkozott. Mig Komáromi társulatának tagjait meg nem ismerendjük, minden fölöttük kimondandó itélettől tartózkodunk, s csak azon a működvelők által tett ajánlatot volt szándokunk dicsérettel kiemelni; mert ebben czáfolatát látjuk azon általánosan a pozsonyiakról elterjedett magyarság iránti ellenszenvnek rejleni.

E lapok egyik mult számában kimondám Dopler ‚Benyovszky‘ operája felöl azon itéletet, mellyet felőle, legkisebb kétségem sincs benne, minden dologértőnek hozni kell. A magyar journalok többjei megszokott torzképeikkel és lármájokkal szilajultak ellenem, szavaimat elferditvén, s nem mondott okoskodásokat fogván rám, olly könnyedén, mintha 1847ben a lelkiismeretesség egészen kiment volna divatból. Csak a ‚Divatlap‘nak, melly a többek mellett még óriási humanitással szólott, mondok viszonti humanitásból annyit, hogy én annál kevésbbé akarhattam a kérdéses operát az utókor számára megtámadni, mert az utókor arról semmit sem fog tudni, velem és a ‚Divatlap‘pal együt. Egyébiránt azon lánczos-lobogós visszatorlások mellett, mikkel az érintett lapok engem megtiszteltek, magukat meggyalázták, legnevezetesebb az, hogy ugyancsak főnemlitett czikkemben egp pár észrevétel a ‚Sz. Szemle‘ ellen is volt intézve. A ‚Sz. Szemle‘, megrótt hibája mellett is, a pártolást és védelmet sokkal inkább megérdemelné, mint Dopler üres operája. Az érintett lapok azonban a derék ‚Sz. Szemle‘ mellett egy kukkot sem szólnak, hanem a rosz opera mellett fényes elmetehetségök egész tüzével síkra kelnek... Egy kis példája ez is annak, miként jár el némelly magyar folyóirat hivatásában az 1847dik esztendőben. Jó lesz följegyezni az utókor számára.

Egy zenész.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madrid, nov. 19. Ma, mint a fiatal királynő nevenapján, már jókor reggel ágyulövések hirdeték a nap fontosságát; annak emelésére ő felsége kir. bocsánatot hirdettetett ki, melly mindazokra kiterjesztetik, kik politikai, katonai vagy polgári bün miatt két éven aluli fogságra itéltettek. A szökevények szinte kegyelmet nyernek, ha hat hónap alatt honukba visszatérnek. — Krisztina anyakirálynőnek visszatérte óta az ő parancsából az ifju királynő udvari orvosai eltávolittattak, s az egészségérei gondoskodás bizonyos Nunnez-re bizatott, ki ugyan nem orvos, hanem több csodagyógyitásokat vitt már végbe.

N. Britannia. Az angol trónbeszéd ezuttal villanyos telegraph által a leggyorsabban küldetett az ország több részeibe; azon 730 szónak telegraphirozására, mellyekből a trónbeszéd állott, 120 percz vagy két óra kivántaték. Ezen idő alatt az érintett okirat 1300 angol mértföldnyi távolságra 60 központ felé szállittatott s ugyan ott azonnal kiszedve ki is nyomattatott.

Franczia ország. Páris, nov. 25. A mai „Moniteur“ közli azon királyi rendeletet, melly által a kamrák dec. 28ra összehivatnak.

Sveicz. Legujabb luzerni és zürichi tudósitások szerint Schwyz és Unterwalden is meghódolt s a szövetségi seregek által azonnal el is foglaltatott. Uri cantonban az alkudozások még függőben vannak. A követségi gyülés által képviselőkké neveztettek Luzernben: dr. Kern Thurgauból, Bollier kormáytanácsos Zürichből és de Latour országbiró Churból, kik Luzernbe már meg is érkeztek, de még eddig ideiglenes kormány nem képeztetett. Azon hir hamis, mintha a luzerni kormány megszökését néplázadás előzte volna meg; nem különben Amman elfogatása is. Dufour, ki még Luzernben tartozkodik, a közpénztárakat kivánáj, miket az eddigi luzerni kormány főnökei magukkal elvittek.

Törökország. A „Journal de Constantinople“, nov. 16ról következőleg ir: „Mint tudva van, a nagyur, a magas portának az ausztriai császári udvarnál levő követét Schekib Efendi-t megbizá, miszerint Rómába menjen, hogy IX-dik Pius pápa ő szentségének trónraléptére szerencsét kivánjon. Most a pápa a sultán irányábani elismerését s a magas portávali szives egyetértés és a béke állandó föntartásának értéket tanusitandó, a most jeruzsalemi patriarkává nevezett Mons. Valergá-nak megparancsolá, hogy Ferrieri egykori hagi-pápai ügynök kiséretében Konstantinápolyba menjen, köszönetet mondva a sultannak, kifejezendő azon érzelmeket, mellyektől a pápa a nagyur irányában lelkesitve van. Küldetése után a jezsuralemi patriarkaságot elfoglalandja.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

EMICH GUSZTÁV könyvkereskedésében s általa minden hiteles könyvárusnál megszerezhető Balásházy János m. t. t. rendes tag által szerzett

„Politikai, és Statusgazdasági nézetek“ czimü munkának két első füzete.

Ugymint:

I. Füzet: A megyei, királyi városi, és szabadalmas kerületi adókezelés javitásáról, vagyis kataszirálás egyszerü módjáról, miszerint a porták költséges összeirásai nélkülözhetők, s az élénkebb pénzforgalom által igényelt telekkönyvek pótolva lennének.

II. Füzet: A nemzet vagyonának gyarapitásáról, tenyésztési dolgainak törvényes szabályozása által.

Ára a két füzetnek egy kötetben 1 ft. p. p.

Tiz példány vevője egyet ingyen nyerend. Illy móddal megszerezhetők Debreczenben is a könyvnyomda művezetője Tóth Endrenél, mint szinte Telegdy, és Csáthy Lajos könyvárus uraknál. — A munkák czimei is bizonyitják érdekességöket, s korszerüségöket (3—3)

Nemzeti szinházi játékrend.

November 3dikán: 30 esztendő egy játékos életéből. Franczia dráma.

December 4dikén: Alvajáró. Nagy opera 3 flban.
December 5kén: Világ szinjátéka. Irta Hugó Károly.
December 6kán: Két alaku. Német vigjáték 4 flúan.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.

Pest december 3-án (pesti mérő).

A hajókon és raktárakban.

290-330 230-260 310-220 ——150 85-88 ——108

A piaczon.

250-340 —250 200-215 140-148 80-86 95-105

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs december 2kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 105⅝; 4 pctes 93; 3 pctes 65; 2½ pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pft) 783¾; 1839ki (250 pfrt) 290; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 93½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy 100 pfrt) 62¾; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 593; bécsi bank-részvény 1627; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 111; éjszaki vaspálya-részvény 158; majlandi 97½; windisch-gréczi sorsjegy: 23¾.

Dunavizállás. Dec. 6kán: 5′ 4″ 3‴ az 0 fölöti.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

605. szám 1847. Csütörtök dec. 9.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egygy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egygy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkort utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. — Országgyülési közlemények. (XIII. XIV-dik és XV-dik kerületi, — és IV. országos ülés a RRnél. Előleges közlés a 4dik országos ülésről a förendeknél, és 18dik kerületi ülésről). — Pozsonyi ujdonságok.

Külföld. N.Britannia. Franciaország. Sveicz. Ejszakamerikai egyesült statusok.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár Pöschl Ferencz pesti ideiglenes harminczadhivatali tárnokot sziszeki igazgató harminczadhivatali tárnokká, Kremszer Ferdinand visegrádi erdészt pedig bulcsi igazgató kerületi erdésszé alkalmazá.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, november 29-én.

XIII-ik kerületi ülés. Elnökök: Bacho Lajos, Trencsén k. Bernáth Zsigmond Ung k. Jegyző: Szentkirályi Móricz. Tárgy: kerületi választmányok névjegyzékének fölolvasása, jegyzőkönyv, a válaszfölirat s ez iránti izenet fölolvasása, katonai élelmezés és szállásolás, közös teherviselés. Ülés kezdete 9½ órakor. Vége 1½ órakor.

Jegyző fölolvassa a kiküldött ker. választmányok tagjainak névjegyzékét.

A szabad királyi városok dolgában kerületi választmányként kiküldött követek névsora. A dunáninneni kerületből: Szentkirályi Móricz, Pest. Olgyay Titusz, Pozsony. Kubicza Pál, Trencsén. Dunántúli kerületből: Pázmándy Dénes, Komárom. Somsics Pál, Baranya. Szegedi Sándor, Somogy. Tiszáninneni kerületből: Szentiványi Károly, Gömör. Lónyay Gábor, Zemplén. Gróf Andrássy Manó, Torna. Tiszántuli kerületből: Ujhelyi Sándor, Ugocsa. Tomcsányi József, Békés. Szerényi Ferencz, Krassó. A szabad kerületek részéről: Foghtüi János, Hajdukerület. Az egyházirend részéről: Gróf Forgács Ágoston, pozsonyi káptalan. A szabad királyi városok részéről: Koller Ferencz, Pest. Ertl János, Soprony. Markovics Antal, Szeben. Komlóssy Lajos, Debreczen. Mátyás József, Körmöcz. Mellinchevics Antal, Varasd városok követei.

A sajtó ügyében. A dunáninneni kerületből: Just József, Turócz. Rutkay István, Zólyom. Szmrecsányi János, Árva. Dunántúli kerületből: Gróf Széchenyi István, Mosony. Vidos József, Vas. Cserna Károly, Fejér. Tiszáninneni kerületből: Gróf Andrássy Gyula, Zemplén. Szemere Bertalan, Borsod. Schnée László, Heves. Tiszántúli kerületből: Babarczy Antal, Csongrád. Tormássy János, Békés. Papszász Lajos, Bihar megyék követei. Szabad kerületek részéről: Jozipovich Antal, túrmezői kerület. Az egyházi rend részéről: Vagyon István, nyitrai káptalan. Szabad királyi városok részéről: Károlyi István, Pest. Tóth Lőrincz, Breznóbánya. Fábry István, Bártfa. Véber György, Szeged városoknak követei.

A horvátországi ügyben kerületi választmányként kiküldött követek névsora. A dunáninneni kerületből: Kossuth Lajos, Pest. Rakovszky Móricz, Liptó. Báró Révay Simon, Turócz. Dunántúli kerületből: Milikovics Antal, Komárom. Tolnay Károly, Zala. Hunkár Antal, Veszprém. Tiszáninneni kerületből: Szentimrey György, Abauj. Bernáth Zsigmond, Ung. Bükk Zsigmond, Borsod. Tiszántúli kerületből: Bónis Soma, Szabolcs. Biró Imre, Arad. Maán József, Marmaros megyék követei. A szabad kerületek részéről: Smaich Bertalan, Bukkari. Egyházi kerületek részéről: Lipthay Antal, esztergomi káptalan. Szabad királyi városok részéről: Domokos László, Bakabánya. Podhorányi Károly, Eperjes. Fodróczy Sándor, Körös városok követei.

Követi megbizó levelek, és a magán folyamodások tárgyában kerületi választmányként kiküldött követek nevei. Dunáninneni kerületből: Osztroluczky Géza, Zólyom. Dessewffy Jób, Nógrád. Szentiványi Ödön, Liptó. Dunántúli kerületből: Inkey Zsigmond, Somogy. Horváth László, Fejér. Balogh Kornél, Győr. Tiszáninneni kerületből: Máriássy Ágoston, Sáros. Darvas Pál, Gömör. Zsarnay Imre, Torna. Tiszántúli kerületből: Makay Sándor, Krassó. Rónay János, Csanád. Reviczky Menyhért, Bihar megyék követei. A szabad kerületek részéről: Tosoni József, Fiume. A szabad királyi városok részéről: Hergesell Ferencz, Győr. Veszter Pál, Késmárk városok követei. Az egyházi rend részéről. Máriássy Gábor, egri főkáptalannak követe.

Bernáth Zsigmond (mint elnök). Mielőtt — ugymond — a tanácskozási tárgyak részleteit megkezdenök, ösz fejem a hallgatósághoz lesz bátor egy pár szót szólani. A hallgatóság kezében gyakoroltatik leginkább, a nyilvánosság. A nyilvánosság főkincs alkotmányos életben; de mind e mellett ennek nem csak jogai, hanem kötelességei is vagynak. És csak az a nemzet boldog, hol a kötelességek megtartatnak. A tisztelet, mellyel a hallgatóság a törvényhozói testület méltósága iránt tartozik viseltetni, szinte egy kötelesség. Azonban e kötelesség beteljesitése leginkább annak használ, a ki annak megfelel; mert a tisztelet nem azé, a kinek adjuk, hanem azé, a ki azt adja. — Nem azé a becsület — ugymond — a kinek kalapot emelünk, hanem a mienk, a kik kalapot emelünk. Ha a hallgatóság e terem méltóságához képest tisztelettelljesen viseli magát, s megkimél bennünket azon bánásmódtól, mi (leglágyabb kifejezéssel) szilaj rakonczátlanságnál nem egyéb, s fékezni fogja indulatait ama demonstratiokban, mellyek csak szinházba valók: — ugy a szabadság arany bulláját gyakorolja, — s leginkább önmagát tiszteli meg. Vegye tehát mind ezt fontolóra a tisztelt hallgatóság, s legyen meggyözödve, hogy szóló elnököt valamint buzgón eljárni látja most a kötelesség figyelmeztetésében; — ugy elsönek fogja szemlélni öt azok közt is, — kik, ha kell: a hallgatóság jogait védelmezendik. — Ezután szóló megemlité: miként a ker. jegyzőkönyv vitelére eddig két egyén ajánlkozott, az egyik ugyan is 60 pftnyi havidij mellett: ez Lukács gyorsiró, ki az országos napló szerkesztését kezeli, a másik pedig Kocsis J. ügyvéd, ki annak vitelét ingyen ajánlkozott elvállalni. Erre

Szemere Bertalan Borsod k. — azon észrevételt tevé, hogy miután Lukács gyorsiró az országos napló szerkesztésével különben is el van foglalva, czélszerübb lenne, a ker. jegyzőkönyv kezelését, az amaz által igényelt 60 pftnyi havidij mellett Kocsis ügyvédre bizni.

Somsics Pál Baranya k. szinte ez értelemben nyilatkozván, — utána Szentkirályi Móricz emelt szót, s javalá, hogy miután ennek sok ágai bogai vagynak, hagyatnék máskorra ezen ügy elintézése, s olvastatnék föl inkább mostan a válaszfölirati javaslat, s a förendekhez fogalmazott izenet; fölolvasván szóló mindkét fogalmazását, jelenti egyszersmind, hogy ezen fogalmazások főeszméikben helybenhagyatván, egy óra mulva nyomtatásban is kaphatók, s akkor a stylaris discussio megkezdethetik. Erre

Kállay Menyhért Szabolcs k. emelt szót. Azon néposztály érdekében szólal föl, melly mindeddig csak reményekben él, s elviselhetlen terheinek könnyebbségét tőlünk minden órán várja, — azon néposztály: az adózó nép, melly az idönek viszontagságos járását már régóta, de különösen a mult évben fölötte keserüen érezé. Egyik legsulyosabb teher pedig, melly a szegény adózót nyomja, a katonai élelmezés és szállásolás: mert ha nem emliti is azon körülményt; hogy a mit a szegény adózó véres verejtéke után csürébe eltakarithatott, annak csak kis részét fordithatja családja élelmére, mig nagyobb részét a katonaság élelmezésére kénytelen forditani; de ezen kivül még ingyen-fuvarozások közben, ollykor 10 napig is kénytelen tüzhelyétől távol lenni, ez idő alatt csekély termesztménye megromlik, s vonó jószágában nagy károkat szenved. Ezen sulyos terhet a szegény adózó vállairól levenni, a törvényhozás fő kötelessége; inditványozza tehát: hogy mindenek előtt a most bevégzett válaszfölirati tárgy után ezen ügy vételnek föl legelőször is ujabb tárgyalás alá; mire nézve a katonai élelmezés és szállásolás elrendezése tárgyában, országos választmány kiküldetését kéri; melly e tárgyban részletes törvényjavaslatot készitsen, mi által a szegény adózó nép, még ez országgyülésen megvigasztaltassék.

Szentkirályi Móricz Pest k.e tárgyban, a mult országgyülésen a katonai élelmezés és szállásolás megváltásának fejében, nevezetesen az 1844-iki nov. 5kén egy fölirás ment föl ő felségéhez, hogy azon terhek megváltása, mellyekkel az ország ő felségének tartozik, intéztetnék el. Erre válaszolólag ő felsége ugyanakkor nov. 15kén kegyelmesen azt felelé: hogy, ha az egy millio pengő forintot megajánljuk a váltság fejében, azzal beelégedni kegyeskedik. Most már a kir. előadásokban is megemlitve levén ezen ügy, ott javaslatok is terjesztetnek elő, — szóló mindazonáltal azt véli, hogy ez iránt részletesb intézkedések sem lesznek fölöslegesek, — ajánlja tehát ő is, hogy neveztetnék ki e czélra egy országos választmány, melly kölcsönösen értekeznék azon biztosokkal, kik ő felsége által ez ügy elintézésére kineveztetnek; s alapul véve a már a mult országgyülés által megajánlott 1 millio pengő frtot, részletes törvényjavaslatot készitsen.

Ezen javaslat elfogadtatván, jegyző azonnal fölolvasá a mult országgyülési e tárgybani föliratot, s a förendekhez intézendő izenetet, mik minden változtatás nélkül helyben hagyattak. Ezután

Szemere Bertalan Borsod k. Üdvözli szónok a KK. és RRket, hogy miután a fejedelemnek hazánk sorsát illető üdvös rendelkezéseiért hódolatot és köszönetet szavaztak az örömökért, — üdvözli: hogy a népnek sorsáról sem felejtkeztek meg. E reménygazdag eljárásban szóló a jogérzetnek nyilatkozatát szemléli. S épen ezért ő azon téren állapodik meg, hol a szabolcsi követ a nép ügyében fölszólamlott. Örvend, hogy az itten fölmerült irányt lelkesedés követi. Hogyha a katonai élelmezés és szállásolás ügye tisztába hozatik, kétséget sem szenved, hogy az roppant haszonnal s könnyebbségével történik a nép közsorsának. Szónok ez ügynek fonalán mondja ki nyiltan, hogy mind az, azonban még nem elég, hanem szükség azt az örökváltság áldásaiban is részesiteni. Szóló erről most nem akar beszélni, hanem szándéka figyelmeztetni a Rendeket, amaz örök igazságra, melly még 1723-ikban mondatott ki atyáink által, hogy t. i. a milly arányban részesül valaki e honnak javaiban, olly arányban részesüljön terheiben is. Minden reformnak — ugymond — ezen elv kezdő betüje; mert a hol a közös teherviselés elve nem él, ott sem jó, sem rosz, nem közös a hazában, még a dicsőség sem! Ez nálunk annál inkább áll, minthogy e nélkül sem a vámügy, sem más viszonyok kérdését meg nem lehet oldani. Ettől függ a haza anyagi érdekeinek fölvirágzása, s jövőjének biztositása. S szóló örvend, hogy ez ügyben haladást szemlélhet, mert látja, hogy a mi a mult országgyülésen csak politikai hitágazatkint állitatott föl, most már valósággá kezd emelkedni. Hol a közteherviselést s adózást elfogadva látjuk, ott valóban az alkotmányos élet is virágzásban van. Ha eddig adóztunk volna, nem lennénk még most is gyönge néposztály, hanem tekintélyes nemzet. Ott van, ugymond, Anglia, Belgium és Franciaország, ezek mind adóznak, s mind boldogok, és virágzók. Figyeljünk, folytatá tovább, az idő jeleire s ne hagyjuk a dolgot oda fejlődni, hogy soha erős nemzetté ne válhassunk. Fogadjuk el tehát az adót, mig az a nagylelküség szinét viseli, — fogadjuk el annál is inkább, minthogy nincs alkotmányos ország a földön, hol, mint nálunk: az fizet a kinek nincs, s az nem fizet a kinek van. A mult év szomoru eseményeit, valóban a sors ujának tekinthetjük, melly figyelmeztet, hogy addig áldozzunk mig nem késő. Azonban ő most e tárgy bővebb fejtegetésébe nem akar bocsátkozni, hanem mivel ez ugy sem pártkérdés, ajánlja, mikép egyszerü szavazat utján fogadnók el a közös teherviselést a házi és hadiadó s országos pénztár alapjára fektetve. A dolog egyszerüsitése, s könnyebb fejlődése miatt inditványozza:

hogy izenet küldetnék a mélt. főrendekhez, mikép ez ügy tisztába hozatala végett, egyeznének meg egy országos választmány kiküldetésében.

Babarczy Antal Csongrád k. Hogy a közadózás ügye, valóban a haza közfölvirágzásának alapföltétele, küldöi is ugy vagynak meggyőződve. S szóló valóban szégyenlene is küldöi előtt megjelenni, ha valamikép a törvénykönyvben haza nem vinné a közteherviselés életbe léptetését. Ő tehát ez ügyet annál inkább nem szándékozik késleltetni, minthogy azt a milly sürgetősnek, szintolly fontosnak megismeri. De ép ezért nem felejtkezhetik meg utasításának 5ik pontjáról, mellyben neki küldöi meghagyják, hogy inditványt tenne a tanácskozási rend szabályozása végett. S ezen inditványt most megtenni annál korszerüebbnek tartja, minthogy a kérdésben levő ügy épen ollyan, melly valamint a legfontosb minden korkérdéseink között, ugy a legfontosabb arra nézve is, hogy annak megvitatásához minden meglepetéseken tul a leghiggadtabb komolysággal járuljunk. Oda nyilatkozik tehát szóló, hogy hozatnának mindenek előtt tanácskozási rendszabályok, s az adó ügyének bővebb megvitatása szinte halasztatnék holnapra. Jövőre nézve inditványozza: hogy azok, kik valami inditvánnyal föllépnek, kivált fontosabb s discussiot igénylő tárgyakban inditványuk ne vétessék föl azonnal, hanem legalább is más napra halasztassék, hogy igy a másik félnek is maradjon egy kis ideje megfontolásra. Ha a KK. s RR. ebbe bele nem egyezhetnének, szóló a közteherviselés mostan megpenditett szavazásába nem bocsátkozhatik.

A mi a szabolcsi inditványt illeti, minthogy az már a mult országgyülésen is közmegállapodást nyert, ezt azonnal elfogadhatónak véli.

Szentkirályi Móricz. Elmondja, mikép a mult országgyülési gyakorlatok szerint, azok, kik inditványokat akartak tenni, — inditványukat egy nappal előbb beadták mindig a jegyzőnek, ki azokról különös lajstromot vitt. Azokból aztán a fontosabb tárgyak praeferenter föl vétettek. Ez volt különösen az 1839ki gyakorlat is. Most tehát az a kérdés: elfogadtatik e ezen mód? ő ugy vélekedik, hogy ha az inditvány olly természetü, melly halogatást nem tür, azt mindjárt tanácskozás alá lehet, és kell is venni. S ez az oka 1) hogy ő a borsodi inditvány megvitatását elhalasztani nem tanácsolja, s 2) mivel Borsod követe olly kérdést tett föl, melly minden pártérdekeken fölül áll, — s melly szerint csak az kivántatik, hogy az adóügy fölött ma csak elvben határozzunk. Csongrádnak okoskodása e mellett is állhat, mivel mint mondá, az ügy nem levén párt-, hanem egyedül az aristocratia, és adózó nép közötti kérdés, annak egyes pontjaira mindenki egyenesen szavazhat, mert azok iránt mindenki bir utasitással akár tartozik az ellenzékhez, akár nem. És ezt nem csak az elmélet, hanem a gyakorlat is tanusitja. Vannak ugyan is közöttünk, kik a közteherviselésben részt venni nem akarnak, — s vagynak, kik annak minden ágaiban részt venni kivánnak, mint azt utasitásuk mutatja, — igy tehát nem lehetvén szó a capacitatióról, a dolgot egyszerü szavazás által legkönnyebben eldönthetjük. Nézete szerint tehát legczélszerüebb volna, ezen kérdéseket föltenni: akarnak e a Rendek résztvenni 1ör a háziadóban, 2ora hadiadóban, 3oraz országos pénztárban? Mind ezekre nézve szilárd biztositékokat ohajtván szóló, nyilvánitja: hogy ő és küldöi ezek mellett minden áldozatokra készek, — inditványozza tehát; hogy ezek föláll itása, s az egész ügynek tisztába hozatalára nézve neveztetnék ki egy országos választmány s izentetnék meg ebbeli szándékuk a mélt. főrendeknek is. — Az országos pénztárra nézve azt jegyzi meg: hogy ennek ügyében már mult hongyülésen munkálódván egy országos választmány, melly minden kutfőket s adatokat előkeresett, erre nézve uj választmány kinevezését nem tartja szükségesnek. Hogy, valjon az ujonan elfogadandott adóösszeg kivetésére, kelljen e szinte választmány, — azt gondolja: hogy mivel ez a közteherviselésnek sokféle viszonyaival áll szoros kapcsolatban, jobb volna külön választmány tárgyalása alá venni. S ő igy Borsod inditványát minden pontjaiban pártolja.

Gr. Széchenyi István Mosony k. Urak! minap azt mondotta, hogy Magyarország jövendője, neki soha sem mutatkozott inkább rózsaszinben, mint jelenleg; ma ismét azt tapasztalja: hogy már közel vagyunk az alap letevéséhez, s szebb reményei e honnak boldog jövőjéhez teljesülni kezdenek.

Üdvözli szóló e jelen pillanatban az inditványozó inditványát; mert ha visszaemlékezik, 20—22 évvel ez előtt maga sem hitte volna, hogy azon roppant előitéletek, mellyek e hont — valljuk meg őszintén — mik eddig rabigában tartották, — olly hamar legyőzessenek. Mindaddig, ugymond, mig Hunnia határai közt, azt nem mondhatjuk: hogy gleiche Rechte gleiche Lasten, mind addig közjoggal, és közérdekekkel nem birunk. Csak akkor fogunk mi, ugymond, emberhez illő örömöket érezni, midőn a közadózás minden terheiben részt veszünk. Mire költi most a magyar pénzét, s értékét? Rút sybaritismusra, melly, mint Schiller mondja: megöli a lelket s meggyilkolja a szellemet. Nem is csodálja, hogy az aristocratia, eddig illyen volt, mert semmi nemesebb élvezetet nem gyakorolhatván, állatilag tengő létének felejtésére, mintegy szüksége volt a mámorra; ebből nem is bontakozhatik máskép, mint az által, hogy ha a haza közszükségei fedezésére részt veszünk a közpolgári áldozatokban, a nélkülözés öntagadásával emberhez illőbb örömöket cserélünk át, mik bizonyára sokkal nemesebb éldeletek lesznek, mint a nauzeát okozó mámor, s szédítő kéjgyönyör. Természet szerint olly országban, hol minden privilegiumokon nyugszik, könnyen megtörténhetik, hogy az illyen életbe vágó kérdés sok akadályokra bukkan, s szóló valóban nem szereti, hogy ha az illy nagyérdekü tárgynál is, egy „azonban", — vagy „de" következik, — bár ha mind e mellett ennek is meg kell történni. Ő ugyan is világosan akarja tudni, hogy sikert akarunk e vagy nem? Ő részéről mint becsületes ember nyilván bevallja, hogy semmi mást nem akar, mint sikert, s őszintén kimondja: hogy nincs a teherviselésnek semmi neme, mellyben szivesen nem osztozik. De van ezen dolognak egy más oldala is, s ez abban áll: hogy most az idő sokkal rugékonyabb mint máskor, s hogy a nemfizetők sokaságával nem áll illő arányban a fizetők száma, s vannak, kik semmitől sem irtóznak annyira, mint a fizetéstől. Vannak idők, mellyeket ő ólom időnek szokott nevezni. Illyennek tartja ő a jelen időt is. Mert ha csalni nem akarjuk mgunkat, ugyan tagadhatni-e, hogy nem szeretünk fizetni? Ép ezért a dolgot nem kellene praecipitálni, hanem olly alakba önteni először, hogy az jobban csusszék. Ez, ugymond, olly pillanat, melly könnyen elsodorhat bennünket. Az adóügy, olly pilula, mellyet egyszerre beadni a kiváltságos osztálynak, nagy adag lenne. Kivánná tehát Csongrád inditványát szóló is — olly módositás mellett elfogadni, hogy e fontos ügyről, legalább ma ne zárnák be a tanácskozást, — hanem folytatnák azt holnap is, vagy még tovább, mivel szóló, e tárgyról még igen sokat szeretne szólani. Attól tart, mondá továbbá, hogy az ügy nagyon is praecipitáltatván, görcsös állapotot idéz elő; minden attől függ, miként történik; mert mig néha egy csepp is görcsöt okoz, máskor egy pint is könnyen lecsuszik. A jelen országgyülésnek az adóügy valóban legnevezetesebb tárgya, s megérdemli, hogy iránta számot vessünk minmagukkal. Szóló ha személyének jobb részét megkérdezi, ez neki azt mondja: hogy sok levén jövedelme, keveset fizet. Pedig a jognak, és javadalmaknak aránylagos élvezetéhez, — aránylagos kötelességek illenek. Mind ez igaz. De a dolog még is igen kényes, mert például szoljunk csak pénzkörülményeinkről. Pénzünk nincs, — s igy: önállók sem vagyunk, mert micsoda önállás az, ha erszényünk üres? — Még egyszer ismétli szóló, hogy a fizetés igen kényes dolog, s épen ezért van egy saját inditványa, melly, bár nem tudja, hogy találand-e visszhangra, avagy nem, — a tanácskozási rend czélszerübb volta miatt mégis előhozza. Gyengeségünkhöz tartozik ugymond, hogy nem épen mindig akarunk jót, hanem sokszor pártérdek által is vezéreltetjük magunkat, s igy a szőnyegen levő tárgy iránt nem mindig azon szempontból szólunk, mellyet az igazság igényel, főkép hogyha az első nyilatkozatnál megállapodunk, s valami határozatra szavunkat adjuk. Inditványozza tehát szónok, hogy tanácskozás közben, mindenkinek első fölszólamlása ne vétetnék szavazat gyanánt. Már például, mint Bentham mondja, ha valaki után harmincz szónok áll még föl, mi által az ügy annyira kiejlődik, hogy a ki elébb fölszólamlott, egészen más meggyőződést szerezhet magának; elvesztette a capacitatio jótékonyságát, hogy ha első fölszólamlása szavazatnak számittatott. Áttér aztán szónok innét a közteherviselés egyes ágaira. Itt — ugymond — három dologról van szó, ugymint domesticáról, bellicáról s instructionalis-cassáról. Ő azt véli, hogy itt legalább a quantitas meghatározása, s a kiviteli mód iránt czélszerü lenne egy választmányt kinevezni. Mert hogyha majd a fizetésről lesz szó, igen könnyen fölakadhatunk. Ő ugymond a Tisza vidékén huzamosabb ideig tartózkodván, jól tudja, hogy ott pénz nincs, s sokan fognak találkozni, kik majd a fizetéskor pro aris et focis fognak harczolni, ohajtaná tehát, hogy ez ügyben igen ovatosan járnának el a Rendek, mert az a sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas nagyon is a zsarnokság szagát viseli, s majd ollyképi itélhetnének meg benünket: hogy összejöttek, fél óráig disputáltak s voksoltak: fizessetek! Csongrád inditványát pártolja.

Babarczy Antal Csongrád k. Midőn ő — ugymond — fölszólamlott, még akkor a házi, és hadi adó nemeiről, külön, szó nem volt, hanem csak átalanosan a közteherviselés elvéről. S inditványozá a tanácskozás szabályozását, mivel ez által akarta biztositani a kisebbség jogát a többség tulural kodása ellen, melly hogy ha p. o. e táblánál csak harminczra emelkedik is, a kisebbséget elmellőzvén, nagyon is egyoldalulag határozhat, ezt, ugymond, meg kell gátolni. Mosony követének inditványára azt jegyzi meg: hogy miután a fölszólamlásokra, különben is szavazás szokott következni nem záratik el a capacitatio utja. Az adó ügyében egyébiránt küldöinek az a nézete, hogy az adózó nép sorsán, a háziadó elvállalása által, épen nem lesz segitve; azt véli tehát, hogy arra nézve egy országos pénztárnak fölállitása által, melly az anyagi érdekek kifejlesztésében a népnek is tetemes munkarészt, s gazdag kereseiforrást nyit: — sokkal hamarább czélt érhetni, szóló tehát, küldöi nevében az investitionalis cassára szavaz, és pedig ugy, hogy arra a kiváltságos osztály adózzék, s kellő felelősség alatt álljon, mellyet az országgyülés határozna meg. A házi és hadi adó elvállalására, küldöi utasitást, épen a fölebb előadott okoknál fogva, nem adtak, annál is inkább, mivel a házi és hadi adó kivetésében és kezelésében, mind eddig semmi garantiát nem látnak, s épen megyéjében történtek olly visszaélések, hogy bizonyos subsidium kivetésekor, egy uradalom, sokkal kevesebbet fizetett, mint egy szegény plebánus, kinek alig volt elég jövedelme, élelme becsületes föntartására. A házi és hadi adóra tehát utasitásánál fogva sem szavazhatna.

Sebestyén Gábor Veszprém k. A szóban levő ügynél, szerinte fontosabb tárgy szőnyegen nem lehet. Itt országos háztartásról, zsebünkről, és erszényünkről van szó. Azonban a hol a haza közjavára áldozni kell, ettől ő nem vonakodik. S ép ezért, mivel küldöi már a mult országgyülésen is megajánlották a háziadót, azok nevében, azt most is megajánlja. Pest inditványát nem találja ellenkezésben Csongrádnak inditványával. Azt hiszi, hogy ez ügyben, miután mindenkinek instructioja van, a capacitationak nem sok helye lesz, a szavazást egyébiránt kivánja holnapra halasztani.

Kossuth Lajos. Maga is ugy van meggyőződve, hogy a magy. törvényhozási tanácskozás rendében igen sok hiány van. De, mindennek — ugymond — van ideje, s nem szeret olly dolgokkal bibelődni, melly az illy fontos tárgyat, millyen a szőnyegen levő, háttérbe szoritja, mivel annak halogatásra nincs ideje. A tanácskozási rend szabályzása is szép dolog, ugymond, — de e haza és nép, mégis csak nagyobb dolgok. Szóló, Mosony követének félelmét, meg nem tudja fogni, — s 20—22 évi előmunkálat után, mint az érdemes követ is mondja, ha még most is attól kell tartanunk, hogy ez ügynek alkalmazása visszahatást szül: akkor az ügy elveszett, tegyünk le róla. A mi a rögtönzést illeti: szóló azt hiszi, hogy a hol annyi idő óta készülgetünk már, s hol az utasitások mellett capacitalni nem lehet — praecipitatioról nem lehet szó. Nézete szerint az ügy kérdésének eldöntése nélkül, egy lépést sem lehet tenni. Mert, ez ugymond, más ügyeknek is föltétele. Igy például az alimentatio kérdésében sem lehet tovább haladni, — mert itt a kormány magát biztositani akarja, s arra, hogy az illy divergens irányok egy pontba egyesittessenek, szükség mindenek előtt az adó behajtásának módja, s viszonyainak czélszerübb elrendezése iránt határozni. Vegyük föl például a haza anyagi érdekeit, ezekre nézve mit sem tehetünk az adóügy tisztába hozatala nélkül stb. Megemlit itten szóló egy pár sort József császár leveléből, mellyet Pálffy kancellárhoz irt, s hol többek közt az mondatik: miszerint a magyar nemességnek adó el- vagy el nem vállalásától függ, ha valjon Magyarország nyerjen-e az örökös tartományokhoz hasonló concessiokat s kedvezményeket; vagy pedig gyarmati állásban maradjon. És József császárnak ezen principiuma, a kormányrendszerben még mai napig is él, s élni fog mindaddig, mig az adót el nem vállaljuk. Csongrád k. küldöinek azon nézeteiben, miszerint, ha az adó elvállaltatik is, a szegénység terhén könnyebbitve nem lesz, — nem osztozhatik. S ha az országos pénztárt veszi tekintetbe, ő ugy látja, hogy ennek kérdését mindaddig meg nem vitathatni, mig az nem világos:

akarja-e elfogadni a házi adót a nemesség vagy nem? akarnak-e ez által müipari, kereskedési, közlekedési s egyéb anyagi érdekeinken emelinteni? — Mosony követét az iránt, hogy a bövebb tanácskozás más napra halasztatnék, megnyugtatja, s azt mondja: hogy adóról huzamosabb ideig is tanácskozandunk még. Szóló örvend, hogy a mult hongyülés óta az adóügy már annyira megért légyen, miképen annak elvéről már most nem kell vitatkozni. Örvend kimondhatni azt is: hogy a mult országgyülési követek közöl sokan, kik az adónak pártolói levén, akkor 'a miatt botrányt szenvedtek küldöiktől, s most küldöik maguk adák utasitásba az adót. Egyébiránt, az adó kérdését nem csak ő tekinti illy szempontból; hanem kimondá már azt ezelött több évvel a förendek közöl egy olly tekintélyes férfiu, kit democraticus tendentiáról nem vádolhatni, s ez gr. Sztáray Albert. Azt mondá, ugyan is: „az adó elvállalása nélkül, a nemesség személyes jogai veszélyeztetvék, s hogy az adót addig kell elvállalni, mig a nemesség azt, saját akaratából, kényszerités nélkül teheti, gyökeres gyógyszert csak ugy lehet reményleni, ha a nép érzi, hogy rajta könnyitve van sat.“ Szóló, ki a privilegiumoknak nem barátja, meg akarja mutatni, hogy a nemesség érdekében áll: hogy adózzunk! Ő a magyar nemességet ugy tekinti, mint mellynek tulajdon érdeme az, hogy nemzetiségünk sorsának alapkövét letette, — mint melly az idők viharai közt szinte alapját képzé e jövevény nemzetnek, — s mellynek tagadhatatlan érdeme, hogy a haza fönáll, — s ki a szabadság arany fonalát mindig kezei közt tartotta, — s mint melly soha nem tudott az absolutismus járma alá görnyedni! s büszkén elmondhatja — mit egy nemzet aristocratiája sem mondhat el — hogy honában az absolutismus nem volt törvényesitve soha. Mind ez a magyar nemesség érdeme, — ez historiai becse. Hanem kérdi: hogy mi az, mi a magyar nemesség ezen politikai túlsulyát megörzé? s szónok feleli: hogy nem más, mint a haza közterheinek viselése, mi hajdanta leginkább a magyar nemesség vállait nyomta. — Egy politikai axiomára figyelmezteti a Rendeket, s azt mondja: hogy a statusélet politikai heréket nem tür. S egy olly kiváltságos testület, melly a hazának minden javaiban túlnyomólag részesülvén, — ki nem vonhatja magát a köztehernek viselésétől, ha az nevét, s létezését megakarja óvni az enyészettől! Csodálkozik azokon, kik azt állitják, hogy az adó barátai a nemesség ellenségei. Vigyázzunk, ugymond, nehogy a kénytelenség után mindenünket odaadjuk — semmiért, — midön még most csak valamit kell áldoznunk. Csak az adó elvállalása erősitheti meg a nemesség politikai jogait, s csak ez teendi, hogy a nemesség a népnek jövőre is vezére legyen, de nem ura; csak ez által békitteti ki a népet, s csak ez által önthet a nép keblébe bizodalmat maga iránt. Tehát épen az, ki adózni akar, barátja a nemességnek. Szóló minden lehető biztositékok megszerzésére kész, csak fizessünk; s azt, ha majd részletes tárgyalás alá jön az adóügy, elő is adandja; csak egyetlen egy föltételre nem fog állani, arra t. i. hogy az adókivetés összeköttetésbe jöjjön a megyei coordinatioval. Végezetre annyit mond: hogy utósó percz ez, mellyben a magyar nemességnek még ideje van, megválthatni jövőjét, az adómentesség lerázása által. S a ki ez ügyet a megyei coordinatioval kötné össze, a magyar nemesség jövőjét compromittálná. Annak meghatározására, hogy az adókivitel s biztositékok iránti tanácskozásra nézve — küldessék-e ki választmány, — azt véli: hogy az adóelv elfogadása előtt e választmányt szükségtelennek találja, sürgeti egyébiránt a szavazást.

Elnök. Kivánnak-e a följegyzett követ urak elállni fölszólamlási joguktól?

Asztalos Pál Marmaros k. Apáink honszerzése s a pusztaszeri szerződés napja után, azon napot tartja legfontosabbnak nemzetünk életében, midön a közös teherviselés életbe lép. Kivánja a polgári jogokat közelebb hozni a természet törvényeivel, — s nem irigyli Anglia dicsőségét, hol a kiváltságos osztály dúsgazdag, a nép pedig éhezik, szomjuhozik, és fázik. Küldöi mind a házi, mind a hadi adót elvállalják, kiván szavazni.

Lónyay Gábor Zemplén k. Az inditvány megvitatásának idejére nézve azt mondja, hogy valamint most is van arról discussio, — ugy lesz is. Mosony követével abban egyetért, hogy pónzünk nem levén, önállók sem vagyunk. Országos választmányt javal. Az országos pénztárt csak felelősség mellett pártolja, s kivánja, hogy az az országgyülés fölügyelete alatt történjék.

Pázmándy Dienes Komárom k. Különösnek látszik előtte, hogy a föliratnak bevégzése után, Szabolcs követe által, az alimentatio ügye hozatván kérdésbe, arra rögtön határozat keletkezett, s választmány neveztetett ki. Ez szinte rögtönzés. Ennek okát ő ugy magyarázza meg magának, hogy ez azért történt: mivel az alimentatio ügye benfoglaltatik — a kir. előadásokban, — az adóügy pedig nem. Csongrád követéről azt hiszi, hogy az a dolgot csak halasztani kivánja, és pedig azért, mivel Csongrádnak követe a mult országgyülésre elhozta az adót, most pedig nem; — várja tehát, hogy azt küldői utána küldjék. Egyébiránt, miután a borsodi inditványban nem az adó minden nemeinek rögtöni elvállalása, hanem országos választmány kiküldetése javasoltatik, mellynek véleménye későbbi tanácskozásoknak alapul szolgáljon; itt a rögtönzésnek még csak szine sem található föl. Itt inkább halasztásról, mint rögtönzésről lehet panaszkodni, s a mult országgyülésen is az hátráltatta a sikert, mert későn fogtak hozzá. De különben is, e tekintetben, mindenki utasitásához levén kötve, a discussionak helyét nem látja. Az országos választmány kiküldetését s a szavazást sürgeti.

Szabó János Temes k. Bövebb discussiot ohajt. Küldői szintén kivánják a köztehervisélést, s ezt pártkérdésnek nem tekintik; azonban, már csak azért is ohajtja a tanácskozást, mert olly dolgok is adathatnak elő, mellyek küldöinek szintén tájékozásul szolgálhatnak. Fájlalja, hogy Komárom követe gyanusit. Ezt nem tudja megegyeztetni azon loyalitással, mellyel egymásnak tartozunk.

Inkey Zsigmond Somogy k. Az adóügyet ő is a nemesi lét alapjának tartja. Elfogadja mind a házi, mind a hadi adót, s mind végre az országos pénztárt. Szavazást kiván, miután itt capacitationak helye ugy sincsen.

Somsich Pál Baranya k. Ha tanácskozásunk zaja, csak e négy fal közé lenne szoritva, ugy teljes igaza lenne Somogy követének; hanem ő azt hiszi, hogy ennek hatása kiterjed a hazának 4000 mértföldnyi egész területére. A szavazás sürgetésének alapját valóban nem látja be; mert ha tanácskozásunk most is nem folytattatnék, nem hallhattuk volna Pest követének azon jeles előadását, mit historice a nemességről fölhozott s minek elhallgatása valóságos veszteség lett volna. Nincs is az Csongrád inditványában, hogy az ügy alapja fölött vitatkozzunk, hanem csak annyi, hogy annak kiviteli módja fölött bövebben intézkednénk; inditványozza szinte, hogy mielött a szóban levő tárgy bövebben megvitattatnék, hozassék tisztába annak kérdése is; mi megyéjét illeti, ő mind a házi adó, mind a közpénztárt pártolja. Az országos választmány kinevezését szinte helyesli.

Szentiványi Károly Gömör k. Nincs tárgy, ugymond, melly reformkérdéseink között fontosabb volna, mint az adó ügye, s miután ez már többé nem az agitatio mezején áll, hanem elvben el is van fogadva, nincs egyéb hátra, mint az elvnek életet adni, s a fölött nem vitatkozni. Ő is czélszerünek látja az országos választmány kinevezését. Szavazzunk.

Balogh Kornél Győr k. Szólónak igen sajátságos állása van. Ő belátja, hogy a ki jóban részesül, az részesüljön a terhekben is; — ez törvény, és igazság. Küldöi ezen elvet szinte kimondották, azonban a felelősség elvét kötötték ki, ollykép, hogy mig az meg nem állapitatnék, addig ők az adóügynek tárgyalásába se bocsátkoznának. Szóló ennél fogva javalja: hogy a köztehervisélés elve megállapitásának megvitatására egy orsz. választmány neveztetnék ki.

Szallopek Laj. Veröcze k. Küldöi az adó elvállalása által, nem a nemesség személyét, hanem a nemesi birtokot látják megrovandónak, s igy azt vélik: hogy az adóügynek megvitatását először is az ösiségnek, s azután az örökváltságnak kellett volna megelőznie. Alig van száz család, mellyeknek a kir. táblán perük nem volna, s ez által, ugyan csak tetemesen adóznak, bár sajnos, hogy nem a hazának, hanem a prókátoroknak. Ennélfogva a tanácskozás elhalasztását kivánja.

Dubravay J. Szerém követe csupán az országos pénztár fölállitását pártolja, évenkinti 2 millio megajánlása mellett, s ezt is, csak egyik országgyüléstől a másikig.

Bónis Samu Szabolcs k. Már túl látván a discussio pontján a tárgyat, szavazást sürget. És pedig kivánja, hogy az elnökség e kérdést tüzze ki: akarnak e a Rendek a házi adó terheiben osztozni?

Gr. Széchenyi István Mosony k. Ismét kivánja, hogy a tanácskozás halasztatnék más napra.

Elnök kérdi: hogy miután némellyek egyenes szavazást sürgetnek, mások a dolgot általánosságban kivánják fölvétetni: — mikép tegye föl a kérdést?

Kende Zsigmond Szatmár k. Neki, ugymond, igen nehéz állása levén, szükségesnek tartja, hogy a szóban levő tárgy iránt még követtársával is beszéljen, ki most betegsége miatt a gyülésben meg nem jelenhetett; s hosszas tapasztalás után tudván, hogy e kérdés a megyéjébeni nagy számu köznemességre nézve fölötte nagy hatással van: — ohajtaná a tanácskozást elhalasztatni.

Paczolay J. Hontm. követe, szinte e részre nyilatkozék.

Szentkirályi Móricz. Miután, ugymond, ezen vitatkozással a kérdés csakugyan elhalasztatik, — tehát inditványt tesz. Azt tartja, hogy e tanácskozás folytatása halasztatnék holnapra, hanem a mai izenet hitelesittetnék meg. Mert szóló gyanakszik, a conservativ párt csak azért akarja elhalasztani a tanácskozást, hogy az adress hitelesitését az országos ülésben hátráltassa.

Gr. Széchenyi István. Szóló még igen sokat szeretne e tárgyról mondani. Előre is nyilvánitja, hogy minden áldozatra kész, s hogy e kérdést ő sem tekinti pártügynek. Ő sem nem conservativ, sem nem ellenzéki sat. ohajtaná elhalasztatni a tanácskozást.

Babarczy Antal Csongrád k. Ő, ugymond, midőn a tanácskozás hat napja közöl, egy bizonyosan az ő leczkézésében tölt el; — nem örömest emel most szót, midőn Pest követétől ismét gyanusitást hall. Azonban ezt mind maga, mind pártja érdekében szükségesnek tartván, nyilvánitja, hogy: azt nem is tartaná becsületes politikának, olly uton állani ellenébe valami ügynek, mint azt Pest követe, a conservativ pártra fogja, s hogy ezt bebizonyithassa, ő is kivánja a válaszföliratot az országos ülésben holnap tanácskozás alá vétetni.

Némelly rövid szóváltások után az idő már különben is eljárván, a tanácskozás folyama önkényt függőben maradt, s igy az ülés eloszlott.

XIV-ik kerületi ülés. Pozsony, november 30-án. Elnökök: mint tegnap. Jegyző: mint tegnap. Tárgy: adóügy.

Bernáth Zsigmond Ung k. mint kerületi elnök szóba hozván a kerületi jegyzőkönyv ügyét, előadja, hogy annak vitelére eddig három individuum ajánlkozván, ezek közöl Kocsis ügyvédet választották meg, — ki egyébiránt semmi honorariumot sem kiván. Kéri egyszersmind a KK. és RRket, hogy a fölirat és izenet tárgyalását kezdenék meg. Erre:

Szentkirályi Móricz. Mint kerületi jegyző olvassa a fölirati fogalmazást.

Babarczy Antal Csongrád k. A „szövetséges“ kitétel ellen kifogást tesz, miután ez annyit tesz mint „confœderált“ már pedig mi nem vagyunk confœderált statusok, erre való nézve az „összes birodalom“, kitételt ajánlja.

Kossuth Lajos. A confoederationak értelmét nem ugy kell itten venni, mint például az amerikai szövetséget; — hanem csak ugy, mint azon szövetséget, melly köztünk, s az ausztriai tartományok viszonyai között áll.

Szentkirályi Móricz. A fœderált szó helyett nem bánja, ha „az összes birodalom“ kitétel fogadtatik is el stb. elfogadtatott.

Erre tovább olvastatván a fölirat, némelly kisebb jelentőségü kitételek megvitatása s módositása után a jegyző fogalmazása elfogadtatott.

Bernáth Zsigmond. Kérdi a KK. és RRket: hogy az országos ülést, mint elnök, mikorra tüzze ki? Szóba hozá ez uttal egyszersmind azt is, hogy Weber nyomdatulajdonos egy folyamodványt nyujta be, mellyet, ha a Rendek parancsolják, azonnal fölolvastat.

Erre az országos ülés ideje más napra, a folyamodvány fölolvasása pedig máskorra halasztatván, azt kérdé: hogy a tegnapi tanácskozás után, kitüzze-e azon kérdést, hogy: már ma szavazzunk-e a házi adóra? Mire:

Gr. Széchenyi István. Mielött a tárgyhoz magához szólana, szükségesnek tartja Csanád köv. tegnapi nyilatkozatára, a hol őt érinté, köszönettel válaszolni. Már többször emlité, ugymond, s most megint ismétli, hogy sérteni senkit nem akar. S hogy ha néha beszédében tövis van is, azt szándékosan nem cselekszi. Ő, ugymond, engesztelő érzelmekkel van saturalva, s ha talált ollyasmit mondani, mi a képviselők közöl valamellyiknek nem tetszett, nyilvánitja, hogy épen nem azokat akarta érteni, kiknek tanácskozási joguk van*). Ezt előre bocsátván, engedelmet kér, hogy a tárgyhoz magához szólhasson.

*) Hogy Mosonymegye n. érd. követének ezen nyilatkozata érthető legyen, szükségesnek látjuk megemliteni, miszerint a tegnapi ker. ülésben, az érd. követ azt mondá. hogy mindenki érdekelve van az adóban, mint egy külföldi statusférfiu megjegyzé, s az ide is illik, t i azok kik fizetnek, azért mert fizetnek; a kik pedig nem fizetnek, legalább beszélnek fölötte. Erre Csanádmegye k. Rónay J. azt mondá, hogy ő nem csak olly állapotban van, hogy beszélhet az adó fölött, hanem azok közé tartozik, kik fizetni is meglehetősen fognak, még is pártolja az adó minden nemeit; ne hogy tehát, Mosony m. ér. köv. némi czélzást véljenek némellyek szavaiban. azért bocsátotta előre szavainak jelen fölvilágositását. Közlő.

Ő, ugymond, valamint elég erősnek hiszi magát arra, hogy tévedését megvallja, — ugy elég erősnek tartja magát arra is, hogy őszintén bevallja azt, a mi szivén van, ez oknál fogva kimondani azt is, hogyha az adózás igazi barátja nem volna, ezért szavában kétkedni nem lehet. Ő az adózásnak régi szomjuzója már; mert az ő elve: gleiche Rechte, gleiche Laste. S ép ezért mégis ugy érzi magát ezen kérdéssel, mint a vén szerelmes, ki 20 év óta kaczérkodván; már szerelmesével, érzi, hogy itt volna már idejé, összekelésüknek. S bár Borsod követének e tárgyban tett nyilatkozata igen megörvendezteté is lelkét, a dolgot praecipitálni nem akarja. Ollyan ez, ugymond, mint a nagy folyam, melly bár közepén nem látszik ugyan folyni, két partjainál mégis erősen csapkod. Két tárgy van avval összekötve, melly nagy reactiot szülhet s nem kell gondolni, hogy az valami tabula rasa. Szükség tudni, hogy az adóügy és az ősiség eltörlése legtöbb gyanuval jár. Ha ott állna már a dolog, hogy az adó fölött egyik országgyüléstől a másikig határozzunk, könnyebb volna tovább haladnunk, de most még meg kell először szerettetnünk az adót. Egyébiránt nem akarván hosszu lenni előadásában, szinte kivánja a szavazást. De különös előtte mégis, hogy a szavazati sort nem a hadi adón, vagy országos pénztáron kezdik, hanem a háziadó kérdésén. A háziadóra ugyan is, szóló tudomása szerint 28 utasitás van, — az országos pénztár alapitására pedig 40. Ő ugyan minthogy Mosony utasitása szerint, melly teljesen kielégiti szóló nézeteit is, — bizton szavazhat amarra is, de minthogy maga is inkább rendében látja, s küldői is, az investitionalis cassába helyhezék a közteherviselés legfőbb alapját; — hajlandóbb volna az országos pénztáron megkezdeni a szavazati rendet. A házi adó ügye, ugymond, előnnyel tán azért is látszik birni, mivel abban szellemi alapot tévén föl, divatszerűehb; az investitionalis cassa pedig, minthogy anyagi alapon nyugszik, nem annyira érdekes. De szóló még is csak e mellett harczolna, s hogyha egy magas hatalom választást engedne neki a két institutio között, ő az investitionalis cassát fogadná el. — Áttérvén innen szónok azon eszmére, kik a házi adót mindig azért sürgetik leginkább, hogy a nép vállairól levegyék a terhet, — erre azt feleli, hogy: a ki a nép vállairól jelen viszonyaink közt csak egy latot is levesz, az a népnek inkább ellensége, ugymond, mint barátja. Fölemliti itt szónok tiszavidéki tapasztalását, hol népünk restsége miatt pénzért sem lehete munkást kapni. Az emberiebb élet, és boldogság, mond a szónok: a munkában áll. Ezt szükség népünkkel megszerettetni. S szóló szerint az adót nem azért kell elvállalnunk, hogy ez által a nép eddigi terhén emeljünk, — hanem azért, mivelhogy igazságos dolog, a kiváltságos osztálynak is terhet viselni a haza javáért. Szóló egyébiránt azon nézetben van, hogy ha a házi adónak csak fele fogadtatnék is el, még ezt is az országos pénztárba kellene tennie. Sürgeti a votizatiot.

Elnök. Szavazni még most nem lehet, mivel még fön van azon kérdés: hogy kezdjük a sort?

Eperjes követe a közadózást sürgeti küldői nevében.

Kossuth Lajos. Mosony követének azt válaszolja, hogy logicája szerint nem annak kell az első kérdésnek lenni, hogy: elfogadjuk-e az országos pénztárt; hanem akar e a kiváltságos osztály osztozni a fönálló terhekben, vagy nem? A mi a követ urnak a vagyontalanok befolyásáról tett megjegyzését illeti, miután e nyilatkozatát fölvilágositotta, nem tartja szükségesnek visszautasitani; egyébiránt soha sem ismeri el azon ambitionalis elvet, s igen különös volna, ha az adó ügyében mindig csak azok szólhatnának, kik legbirtokosabbak, igy aligha létre jönne valaha az aránylagos közös teherviselés sat. Gr. Széchenyi István eddigi eljárásában, kinél az adónak nagyobb barátja nem lehet, s ki mégis tartozkodik attól, hogy azon kezdjük a szavazatot, — vagy tacticát, vagy önesalódást lát. Nézete szerint a közteherviselésnek azon ulja, melly a mult hongyülésen megállapittatott, — nem czélra vezető. . . . . A népen segitni kell, a nép csak a momentaneumot érzi, nem pedig a garasos malaszt áldását. Fődolog itt az, hogy a nép polgári existentiája nincsen igazságos arányban a nemesség érdekeivel. A dolognak az a természete, hogy együtt adózzunk a néppel, s meg kell annak terheit könnyitenünk. Tudni kell azt is, hogy mi a nemesség akarata a közteherviselés iránt. Szóló nézete szerint ott a dolog bibéje, hogy Mosony követe szerelmes a maga eszméjébe, s innét azt gondolja, hogy annak más eszme árt. Mosony követe, ugymond, barátja ugyan a közteherviselésnek, de a házi adónak nem, mert azt hiszi, hogy ez által a beruházási országos pénztár létre hozása koczkaztatik; ő ezt épen ellenkezőleg hiszi, valamint hiszi azt is, hogy ha az érdemes követe tárgyban fölvilágosittatik, nem fogja ellenezni, hogy a házi adó kérdése legyen az első, miután ez által nem hogy koczkáztatnék az országos pénztár ügye, sőt ellenkezőleg épen ez által biztosittatik, mert csak ez után vállal el a nemesség olly adót, melly állandó, és nem subsidialis leszen, s mellynek kezelése saját magától függvén, azt minden biztositékokkal elláthatja sat. sat. — És miután csak akkor léphet a közös teherviselés utján élethe az országos pénztár, ha előbb a nemesség a házi adót elvállalja, szóló tehát először is a házi adót kivánja eldöntetni, mert országos pénztár kérdése nem állhat a házi adó kérdése fölött, s a nemzet akaratát csak ugy tudhatjuk meg, ha tudjuk előbb hogy mit akar a házi adóra nézve.

Sebestyén Gábor, veszprémi követ. Pártolja mind a házi adót, mind az országos pénztárt, s ezeket nem külön, hanem közösen kivánja nemessel és nem nemessel fizettetni. És miután a nemesség a házi adónak egy részét, az országgyülési költségeket magára vállalta, igen következetesnek látja, hogy a többit is megossza az adózóval; a szavazást a házi adónál kivánja megkezdeni.

Gr. Széchenyi István. Pest követe igy teszi föl a kérdést: akarunk-e a fönálló terhekben megosztozni, vagy nem? Nézete szerint logicai renddel inkább igy kellene állani a kérdésnek: akar-e a nemesség fizetni, vagy nem? továbbá: mire akarunk fizetni? — Szóló attól tart, hogy ha előbb a házi adóra fizetünk, majd nem marad az országos pénztárra. — Visszautasitja azon megrovást, mintha saját ideajába volna szerelmes, s a tacticara nézve azt jegyzi meg: hogy ő Pestmegye követétől abban különbözik, miszerint szóló ezen kényes tárgygyal, szőrmentiben akar bánni, Pest követe pedig, amugy katonásan. Óvatosnak kell lennünk — ugymond, fölötte, mivel a dolog fölmegy a főrendek táblájához is. S mi haszon lesz belőle majd, ha elfogadtatnék közteherviselés, s nem lenne a ki fizesseni? . . . Igaz, hogy a házi adó eszméje, mellyben a nép terheinek könnyitését vélik foglaltatni, igen népszerü eszme; csak hogy a milly népszerü, olly hibásan alkalmazott. . . Hiszen ha elég pénzünk volna, hogy mindenre fizethetnénk, nem gondolna vele, bár mint állittatnak is föl a kérdések; de miután épen az ellenkező áll, s miután a tábla maga még semmi eldöntőt sem határozhat, igen csinyán kell a dologgal bánni. A nemesség ha fizet, ebből akar valami hasznot is látni, s ha majd nem lát: be nem elégszik azzal, hogy tőlök ezt az örökigazság kivánja, s jövőre olly reactiót szülhet az illy eljárás, miszerint nem hogy előmozditottuk volna a nemességnek az adó iránti hajlamát, sőt azt jóval hátra löktük. De ha beruházási tőke által, nem fog neveltetni a nemesség adózó ereje, kérdés: miből fog mindenre fizetni, s ki fogja exequalni? Ezek mind figyelemre méltó körülmények, s azért kivánta, hogy ne döntsük el mindjárt a dolgot, hanem jól hányjuk meg, nehogy a legnagyobb zavar légyen következése. Ismét javalja, hogy a szavazat az országos pénztáron kezdődjék meg.

Somsich Pál. Mosonym. n. é. köv. nézetei, szerinte is helyesek; csakhogy nem látja, miért nem lehetne bárhol is megkezdeni a szavazást, miután tanácskozás alá ugy is az fog előbb jönni, a mellyre a legnagyobb többség lesz. Szavazzunk tehát előbb a házi adóra.

Bónis Samu Szabolcsm. k. Az előtte szóló Baranya követének nyilatkozatában ismét uj fordulatot lát, melly által szép módjával az elv megállapitása kijátszatni czéloztatik. Nem az itt a kérdés, hogy a legyen az első, mit legtöbben kivánnak; hanem az: hogy milly elv szerint akarunk fizetni. Mert ha csak fizetésről lenne szó, ez semmi ujság nem volna, miután a nemesség már eddig is fizetett muzeumra, nemzeti szinházra sat. — De nem osztozott eddig a nemesség a nép terheihen, tehát ez az elv, s ezt kell előbb megállapitani. Szavazzunk a házi adóra.

Elnök fölteszi a kérdést. Tehát: elfogadjuk e a házi adót?

Tarnóczy Kázm. Nyitra követe, a közteherviselés elvét kivánná előbb meghatároztatni.

Babarczy A. Csongrád k. előadja, mikép a közteherviselés elvének elfogadását, nem ugy érti, mintha annak kivitelével nem akarna a népen segiteni. Pest követe által félre értetett. Küldői akarnak igen is a népen segiteni, csak hogy ezt, mint már emlité is, nem ezen az uton vélik elérhetőnek, ha a nép vállairól a fönálló terhekből leveszünk, hanem az által, hogy ha investitionalis pénztárt alapitunk, s igy az ország anyagi erejét fejlesztve, képessé tesszük az adófizetőt terhének könnyebb lerovására. Mosony követével tehát egyetért, s igy a szavazati sorozatra nézve is osztakozik nézeteiben, annál is inkább, minthogy a mult országgyülésnek a közteherviselés körül tett munkálata is ép az országos pénztár ügyénél szakadt félbe. Ez ügyben tehát már országos conclusum is keletkezett, s a dolgot most minden esetre ott kell fölfognunk, hol az félbe szakadt.

Ez után még Szentkirályi Móricz Pest, s Lónyay Gábor Zemplén követei emelvén szót, ismét azt sürgeték, hogy a szavazati kérdés mindenek előtt a házi adóra tétessék föl. Ide nyilatkozván a többség ohajtása is, az elnök erre föltevé a kérdést: elfogadjuk-e a házi adót?

Mellette szavaztak: Pozsony, Nyitra, Trencsén, Vas, Nógrád, Zala, Komárom, Bars, Somogy, Veszprém, Baranya, Zólyom, Fejér, Mosony, Pest, Pozsega, Verőcze, Zemplén, Ung, Szabolcs, Gömör, Borsod, Heves, Bihar, Marmaros, Békés, Csanád, Arad, Temes, egyházi rend, Turopolya, Hajdukerület, Jászkunker. Fiume, Bukkari.

Ellene: Soprony, Liptó, Hont, Győr, Esztergom, Tolna, Árva, Bács, Szerém, Abauj, Sáros, Szatmár, Szepes, Bereg, Torna, Ugocsa, Csongrád, Brassó, Horvátország. — Turócz, és Torontál vármegyék, e tárgyban nem szavaztak. S igy a házi adó 29 szótöbbséggel 19 ellenében elfogadtatott. Ez után

A hadi adó mellett: Zemplén, Ung, Szabolcs, Borsod, Heves, Bihar, Marmaros, Békés, Csanád, Arad, Pozsony, Nyitra, Bars, Zólyom, Pest, Turopolya, Jászkunker. Hajdukerület, Fiume, Bukkari, kir. városok.

Ellene: Abauj, Sáros, Szatmár, Szepes, Gömör, Bereg, Torna, Ugocsa, Csongrád, Temes, Torontál, Krassó, Soprony, Trencsén, Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Somogy, Hont, Győr, Veszprém, Baranya, Fejér, Esztergom, Mosony, Tolna, Árva, Bács, Turócz, Pozsega, Verőcze, Szerém, Horvátország. Egyházi rend nem szavazott. S igy a hadi adó 35 szótöbbséggel 15 ellenében megbukott.

Az országos pénztárra csak Liptó, Győr, Turócz, Fejér, Torna, Abauj, Marmaros és Torontál nem szavazván, általános többséggel elfogadtatott.

Ezután választmányok inditványoztatván, hogy az elfogadott tárgyak kivitele, módja és rendszeréről javaslatot adnának be, — az ülés azonban, mielőtt ez ügyben határozat hozatott volna, a tárgy természete még bővebb discussiót igényelvén, eloszlott.

Pozsony december 1jén.

XV-dik kerületi ülés, (Elnökök: mint tegnap. Jegyző: Szentkirályi; tárgy: izenetek hitelesitése). Elnök — fölszólitja a RR. hogy a napló-vizsgáló választmányra nézve adják be szavazataikat. — Jegyző azon ohajtását fejezé ki: miszerint a választmány névsorának kinyomtatása szükséges lenne, miután annak tagjait hon is tudni kivánják. — Ezután fölolvasá a kir. előadások II. pontja- a katonai élelmezés és szállásolás tárgyában kelt izenetét a RR.nek, a hozzá csatolt fölirási javaslattal együtt, mellynek szerkezete ellen nyomosabb észrevétel nem történvén, meghitelesitetett; mi után, tárgy nem levén, elnök az ülést eloszlatá. — Ezzel a kerületi ülés országos üléssé alakult át.

Pozsony, december 1jén.

IV-dik országos ülés a KK. és RRnél; (Elnök kir. személynök ő méltósága. Jegyző: Ghyczy Kálmán, nádori itélőmester)

Elnök ő méltósága a kerületi ülések eddigi eredményét tudni ohajtván, Bernáth Zsigmond kerületi elnök, következő okiratokat nyujtott át.

a) A KK. és RR. határzatát a verificationalis választmányra nézve,

b) Izenetét a KK. és RR. a méltóságos főrendekhez gróf Rhédey Jánosnak a főrendi táblához meg nem hivatása tárgyában, a fölirási javaslattal együtt.

c) Izenetét a KK. és RR. a m. főrendekhez a kir. előadások II. pontja, a katonai élelmezés, és szállásolás tárgyában a fölirási javaslattal együtt.

d) Izenetét a KK. és RR nek a m. főrendekhez a kir. előadásokra teendő fölirás tárgyában, a fölirási javaslattal együtt.

Ghiczy Kálmán nádori itélő-mester olvassa a következő izenetet:

Határozat. „Miután a KK. és RR. több tekinteteknél fogva sem elegendőnek, sem czélirányosnak nem tarthatják, hogy a képviselői testület tagjainak, küldőiktől nyert megbizó leveleik (mint eddig szokásban volt) csupan a királyi személynöknek, mint a KK. és RR. táblája elnökének mutattassanak be, hanem mind illendőnek, mind szükségesnek találják azt: hogy hiteles adatokból voltaképi tudást szerezzenek maguknak arról, hogy kik azok, kik az országgyülésre szokott módon meghiva képviselőik által valósággal megjelentek? s képviselőik is név szerint kik legyenek? s kik azok, kiknek részükről képviselők nem jelenvén meg, reájok nézve, további intézkedések szükségesek — ezennel meghatározzák: hogy keblükből szokott módoni választás által egybeszerkezendő olly választmány rendeltessék; melly a KK. és RR. táblájához tartozó képviselők által eleibe terjesztendő megbizó leveleket, a nélkül, hogy ez uttal a küldőknek választási jogukba, és a választások módja törvényességének vizsgálatába ereszkedjék, egyedül a feljebb kifejtett czélzatokból tekintse meg, s annak eredményéről tegyen jelentést, e fölött a Kk. és RR táblája tagjainak azon megbizó levelek nyomán készitendő hiteles névjegyzékét (hogy az országos ülésbe is fölvéve a naplókönyvbe igtathassák) nyujtsa be.

Erre észrevétel nem történvén, olvassa a következő izenetet:

Izenete a KK. és RRnek a főrendi táblához gróf Rhédey Jánosnak meg nem hivatása tárgyában, a méltóságos Főrendekhez. „Bihar vármegye részéről előterjesztetvén, hogy gróf Rhédey János a jelen országgyülésre meg nem hivatott — a KK. és RR. Bihar vmegyének ezen előterjesztését annyival inkább figyelemre méltónak tartják, mivel az 1635: 79 t. czben elhatározva van, hogy a KKat meghivó levelek idején korán adassanak ki, s ő felségének 1840-ik évi apr. 25-kén kelt kegyelmes leiratában is, az ország Rendei biztositvák a felől, hogy az országgyülésre mindazok, kiknek itt megjelenni joguk és kötelességük — meg fognak hivatni. Ezeknél fogva

A KK. és RR. szükségesnek tartják ő felségét megkérni, hogy nevezett gróf Rhédey Jánost szokott módon meghini méltoztassék, — Ő cs. k. főherczegségét pedig szives bizalommal arra kérvén, hogy az e tárgyban készitett, s ide ℣. mellékelt fölirási javaslatukhoz megegyezésükkel járulni méltóztassanak.

Feiséges sat. Bihar vármegye részéről előterjesztetvén, hogy gróf Rhédey János a jelen országgyülésre királyi kegyelmes levél által meg nemhivatott, az emlitett megyének jelentését annyival inkább figyelemre méltónak tartjuk, mivel az 1635-ik évi 79 t. cz. által határozva van, hogy a királyi kegyelmes meghivó levelek idején korán adassanak ki, s felségednek 1840-ik évi april 25-kén kelt kegyelmes leirásában az ország Rendei biztositvák a felől, hogy az országgyülésre mindazok, kiknek itt megjelenni joguk s kötelességök, meg fognak hivatni — Ezeknél fogva

Alázatosan arra kérjük felségedet, hogy a fölebb megnevezett egyént szokott módon meghini, egyszersmind bennünket is az iránt megnyugtatni méltóztassék, hogy jövendőben az e részben divatozó gyakorlatot megtartani, s a fölhivott 1635-ik évi 79 t. cz. rendeletét pontosan teljesittetni fogja. —

A kik egyébiránt s a t.“

Kossuth Lajos. Kötelességének tartja — mit már a kerületi ülésben is mondott — ismételve kijelenteni: miszerint ezen fölirásnak olly értelem nem tulajdonitható, mintha azoknak, kiknek joguk van a törvényhozásban részt venni, megjelenési joguk a meghivástól föltételeztetnék. Ő azt hiszi, hogy illyenek meghivás nélkül is élhetnek e jogukkal. (maradjon.)

Ezen észrevétel után jegyző olvassa a Rendek izenetét a hozzá csatolt törvényjavaslattal együtt, melly eképen hangzik:

Izenete a KK. és RR-nek a méltóságos Főrendekhez a k. k. előadások II-ik pontja, a katonai élelmezés és szállásolás tárgyában.

„A KK. és RR. a legközelebb lefolyt inséges évek körülményeiből ujabban is meggyőződve levén, hogy a katonai élelmezés és szállásolás jelenlegi módjának megszüntetése az adózó nép jólétének egyik lényeges föltételét foglalja magában: nem ismernek sürgetőbb kötelességet, mint azt: hogy ő felségének a kir. előadások II-ik pontjában is kifejezett szándoka sikeresitésére fordittsák, az 1844-ik évi nov. 5dik napjáról kelt fölirás által fölterjesztett törvényes nézetek alapján, figyelmöket.

Ezen szándok által vezéreltetve, szükségesnek látnák ő

felségét megkérni: hogy a kormány részéről valamelly szakértő katonai egyén neveztessék, olly végből, hogy általa egy kiküldendő országos választmánynak a még netalán kívánandó adatok és fölvilágositások megadatván, a jelenleg gyakorlatban levő élelmezési és szállásolási módnak megszüntetése és a kincstár általi ellátás rendszerének életbeléptetése körül szükséges részletes intézkedéseket végképen tisztába lehessen hozni.

Ezen országos választmánynak a KK. és RR. utasitásul adatni kivánnák, hogy a katonai élelmezéssel és szállásolással együttjáró terhek megszüntetéséért, a mult országgyülésen megajánlott, és ő felsége által is elfogadott, évenkint fizetendő egy millio pengő forint öszveget, mint már megállapitott föltételt tekintve: mind a kir. előadások II. pontjához mellékelt, mind a már eddig is közbenjött országos dolgozatoknak figyelembevétele mellett részletes törvényjavaslatot készitsen.

Nem kételkednek a KK. és RR., hogy a mélt. förendek az adózó nép jólétét velök egyenlő készséggel előmozditani hajlandók: és ezért ő cs. kir. főherczegségét teljes tisztelettel kérik, a mélt. förendeket pedig bizalommal fölszólitják, hogy mind az itt közlött fölirás fölterjesztéséhez, mind az országos választmany kiküldetéséhez részükről is hozzájárulni méltóztassanak.

Fölirási javaslat ugyan e tárgyban: Felséges stb.

A legközelebb lefolyt inséges évek körülményeiből ujabban is meggyőződve levén: hogy a katonai élelmezés és szállásolás jelenlegi módjának megszüntetése, az adózó nép jólétének egyik lényeges föltételét foglalja magában: nem ismertünk sürgetőbb kötelességet, mint azt: hogy felségednek a k. kir. előadások II-ik pontjában kifejezett szándoka sikeresitésére forditsuk, az 1844-ik évi november 5dik napjáról kelt fölirás által felséged eleibe terjesztett törvényes nézetek alapján, figyelmünket.

Ezen szándok által vezéreltetve, és a mult országgyülésen a katonai élelmezéssel és szállásolással együtt járó terhek megszüntetéséért megajánlott és felséged által is elfogadott évenkint fizetendő egy millio pengő forint öszveget, mint már megállapitott föltételt tekintve, kérjük felségedet, méltóztassék kegyelmesen elrendelni: hogy mielőbb valamelly szakértő katonai egyén neveztessék olly végből: hogy általa egy, kebelünkből kirendelendő országos választmánynak a még netalán kivánatos részletes adatok és fölvilágositás megadatván, ezeknek, ugyszinte mind a kir. előadások II-ik pontjához mellékelt, mind a már eddig is közbenjött országos dolgozatok figyelembe vétele mellett, a dolog életbeléptetése körül szükséges részletes intézkedések megtétethessenek.

Kik egyébiránt stb."

Smrecsányi Ján. Árva köv. Küldői pártolják ugyan a katonai élelmezés és szállásolás rendezését; de a mennyiben megyéje mostoha állásánál fogva a portákkal aránytalanul van terhelve: kéri elnök ő méltóságát sat. KK. és RRket: miszerint erre tekintettel lenni méltoztatnának. (Fölkiáltás. Mindnyájan.)

Ezután jegyző a válaszfölirat tárgyában kelt következő izenetet olvassa a hozzá mellékelt törvényjavaslattal együtt:

Fölirási javaslat az 1847-ik évi sz. Andrásho 11-kén kelt kegy. kir. előadásokra.

Fölséges stb.

Fölségednek ezen országgyülésre egybehivott hűséges Karai és Rendei: örömmel és a siker buzditó reményével, nyulunk a törvényhozási terhes munkához.

Örömmel: mert századok óta ez volt első alkalom, midőn a magyar nemzet koronás királyának ajkairól, nyelvének kedvelt hangjait hallani szerencsés volt.

A siker buzditó reményével: mert midőn fölséged főherczeg Istvánt a nemzetnek ajándékozá, azon kapocs, mellyel az uralkodó házhoz és ez által a szövetséges birodalomhoz, törvény, érdek és szivhajlam, válhatlanul csatol, a közös szeretet kölcsönös zálogával lőn megerősitve.

Fogadja ezekért fölséged a nemzetnek buzgó háláját atyai kegyességgel.

Azt sem hagyhatjuk emlitetlenül: hogy fölségednek a folyó évi november 11dik napjáról hozzánk intézett többi kegyelmes előadásai is, olly kérdéseket tüznek előnkbe föladatul: mellyeknek megoldása, legnagyobb részben, régen táplált ohajtásaink közé tartozik. — Bizonyságul szolgálnak ezek: hogy a fejedelmek és nemzetek érdekei között nincs ellenkezés.

És épen ezért: valamint sikerült a kegyelmes előadások első pontját, az országló ház és nemzet érdekeinek tökéletes öszhangzásával, megoldanunk; semmit inkább nem ohajtanánk: mint ez örvendetes öszhangzást, a királyi előadások többi pontjainál és az ország szükségei által igényelt egyéb intézkedéseknél is biztositva látni.

A midőn tehát örömmel ragadjuk meg az alkalmat, fölséged iránt hálánk és hü ragaszkodásunk nyilvánitására: egyszersmind kötelességünknek tartjuk, egész őszinteséggel fölemliteni azon akadályokat, mellyeknek elháritása nélkül biztositva nem lehetünk: hogy a királyi szándok és a nemzet ohajtása az eredményben mindenkor találkozik.

Haladási czélzataink főakadályát abban látjuk: hogy az 1790: 10-ik törvényczikkely teljesen életben nincs; mert hazánk kormányzata nem bir azon önállással, mellyel e törvény szerint birnia kellene.

Sulyosbitja ezen akadályt az: hogy törvényhozásunknak és kormányzásunk rendszerének alapzatában is lényeges különbség létezik; mert ez az, a mi okozza, hogy országgyüléseinken, a kor szükségeiből fölmerült kérdések megoldásában, a nemzet és kormány czélzatainak összeegyeztetésére biztosan nem számithatunk.

Előleges és egyéb sarkalatos sérelmeink, mellyeket országgyülésről országgyülésre sok izben fölpanaszlánk, még mindig orvosolatlanok; és ez által a hozandó bármilly üdvös törvényeink foganata iránt annyival inkább kétség támad: mivel törvényeinknek végrehajtása és kihirdetése sincs teljesen biztositva. — Igy az 1836: 21-ik törvényczikkely foganatba véve még most sincs; a vallásbeli és váltótörvények pedig az ország határőrvidéki részeiben kihirdetve sem lettek.

Hozzájárul: hogy a törvényhozás alkotmányszerü befolyása mellőzésének és a kormányhatalom egyoldalu terjeszkedésének iránya is tapasztalható. — És e részben bizonyságul szolgálnak már csak azon intézkedések is, mellyek a megyei szerkezetnek az 1723: 56 és 1536: 36 törvényekben megállapitott rendszere körül, az eddig kivételes administrátori hivatal rendszeritésével, ugyszinte a kapcsolt részek közgyülésére nézve, egyoldalulag jöttek közbe.

Az itt elősorolt egyes tények felséged előtt állásunk általános fölvilágositására szolgálandanak. — Föntartjuk: hogy azok iránt nézeteinket részletesen is fölterjeszthessük. — Megjegyezvén, miszerint a fentkijelölt akadályok elháritását organicus átalakulásunk végsikerének nélkülözhetetlen föltételekint tekintjük.

Meg vagyunk győződve, hogy ezen akadályok elháritása és ezekből eredő ellentétek kiegyenlitése, az országló ház, az összes birodalom és hazánk kölcsönös érdekeinél fogva, felségednek, egyedül népei boldogitására irányzott atyai gondoskodását elkerülni nem fogja. Ezért, ámbar azoknak sulya alatt, mégis teljes készséggel nyulunk, ugy a királyi előadásokban kitüzött, mint egyéb az ország szükségei által igényelt kérdések megoldásához és sérelmeink orvoslásához.

Kijelentjük: hogy intézkedéseink által, a szomszéd örökös tartományokkali érdektalálkozásainknak méltányos kiegyenlitésére, hazánk országos önállásának és törvényes jogainak megőrzése mellett, annál nagyobb készséggel nyujtandunk segédkezet; minél erősebben meg vagyunk győződve: hogy ezen kiegyenlités nehézségei, nem a közöttünk létező szövetséges viszony természetéből erednek.

Nagy és nehéz a következő idők föladata. A miénk: alkotmányos életünket és anyagi erőnket teljes mértékben kifejteni. — Fölségedé: ezeket összes birodalmának szellemi kifejlődésével és anyagi érdekeivel összeegyeztetni — a jog minden oldalróli épségben tartásának és a kor szükségeinek igényei szerint.

Figyelembevéve az elintézésre váró tárgyak sokaságát és fontosságát és azoknak a közállodalom sokszerü viszonyaira kiterjedő kapcsolatát: nélkülözhetlen eszközül tekintjük, hogy országgyülés évenkint Pesten tartassék.

Kérjük fölségedet: hogy ezen kivánata iránt, a nemzetet előlegesen is megnyugtatni kegyelmesen méltóztassék.

Teljes reménnyel vagyunk: hogy ekképen, a végnélküli örök jóságu Isten segitségével, a nagy czél felé sikeres lépések történni fognak.

A kik egyébiránt stb.

Zarka János elnök. Ohajtotta volna: hogy a fölirás azon része, melly a sérelmekről aggodalommal szól, átalánosságban szerkesztessék; azon oknál fogva, mivel azon sérelmek, mellyek a RR. keblét aggállyal töltik el, részletességben megvitatva nem voltak, s mert meg van róla győződve, hogy azoknak tárgyalása alkalmával a kormánynak nem helyeslett eljárásai igazoltatni fognak. Az előadottaknak részletes bonczolgatásába bebocsátkozni nem akarván, az 1790 10. t. czikken alapult állitást illetőleg megjegyzi: a kormány iránt épen most nincs okunk panaszra fakadni, midőn nemzeti nyelvünk diadalát kivivta s a kir. előadások eléggé bizonyitják, hogy alkotmányos kormánytól származnak. Mi pedig az idegen elem befolyását illeti: ő felsége azon statusférfiak tanácsával élhet, kikben ő megbizik. Különben ő felsége mint magyar király csak a magyar törvények értelmében országol. — Az évenkinti országgyülést elnök ő méltósága is fontos kérdésnek tartja, s ennél fogva ugy vélekedik, hogy azt mindenesetre részletes taglalás alá kell venni. Egyébiránt az évenkinti országgyülést elvileg nem ellenzi. — Elnök ő méltóságának ezen szavaira észrevétel nem történvén, fölkelt Mosony követe

Gróf Széchenyi István. Sokan szerénytelenségnek fogják tán tartani, hogy e tárgyban ismét fölszólal: biztatja őt azonban azon remény: miszerint többen is lesznek ollyanok, kik az őszinte, becsületességgel párult meggyőződést méltányolni tudják. Kihallgatásért esedezik, bár koránt sem kivánja, hogy szavaira hajoljanak. — A szőnyegen levő szerkezet ugy, a mint áll, rá is jó benyomást tett: mert megvallja, hogy ha azon fölirásokat tekinti, mellyekkel a nemzet eddigelé a kormánnyal érintkezett — ennél alig talál mást, melly szelidebb hangulattal, s nagyobb méltányossággal lenne szerkesztve. Van azonban e föliratban olly valami, mi őt bökdösi: melly érzést akkor tapasztalja, ha rá gondol: hogy e dolog minő benyomást fog tenni másszerü sphaerában? Tagadhatlan: hogy uj korszak nyilik előttünk, s tanácskozásaink is mutatják, hogy egünkön hajnal biborodik. Mindenki érzi: hogy itt a pillanat, mellyben midőn egy részről sérelmeink fölleplezésében a legnagyobb őszinteség kivántatik, más részről a kormány és nemzet között jó harmoniára van szükség; mert fáradságainknak csak igy reménylhetünk sükerkoronát. Részéről szeretné: ha bökdösési érzései megszünnének. Minap egy szerkezeti projectumot olvasott föl, melly szinte alkotmányos és férfias, csakhogy a mi bökdöső, belőle ki van hagyva, s csak általános. Alkotmányos alap nélkül neki kifejlés nem kell, s azért nincs mit kétkedni e projectum szerkezetében, mellyet ő jelenleg ismét szinre hoz — némi módositással. Igy egyedül csak a formában levén a kérdés, egymáshoz ezekben közelitve, czélt érhetnénk; mi annál is inkább reménylhető, mert ez nem pártkérdés! — Ezután elolvasá szerkezeti projectumát a föliratra nézve, melly szerint azon pontban, melly igy kezdődik: „Sulyosbitja ezen akadályt", ezen szavakhoz következő sorokat kiván hozzá tétetni:

„Hozzájárul: hogy az ujabb időkben fölmerült események közt nem lehetett nem tapasztalnunk olly jeleneteket is, mellyek a nemzet alkotmányszerető keblében az 1723: 56, és az 1715: 120-dik t. cz.kek egyoldalu értelmezése körül annál nagyobb féltékenységet, és aggodást ébresztének: minél fájdalmasabb benyomást okozott az: hogy az 1836: 21 t. cz. foganatba véve még most sincs, a vallásbeli és váltótörvények pedig az ország határőr-vidéki részeiben kihirdetve sem lettek."

Föltartjuk: hogy ezek iránt nézeteinket részletesen is fölterjeszthessük, meglevén egyébiránt győződve stb" mint a szerkezetben van, megmaradhat. — Végre szóló megjegyzé: hogy az illy modoru szerkezet az évenkinti országgyülés megnyerésére nézve is sokkal czélhozvezetőbb eszköz; ennélfogva azt a KK. és RR. pártfogásába ajánlja. Szabó Antal Temesm. köv. (ha lehet, beszédét egész terjedelmében adandjuk.)

Babarczy Antal Csongrád köv. Mosonynak nagyérdemü követe által inditványozott formula őt ki nem elegiti, annál inkább nem a kerületi ülésben már hitelesitett fölirási javaslat, melly méltányosság tekintetéből nem ajánlható; alkotmányos szempontból pedig ki nem elégitő. Nem az első okból, mert nem illik: hogy midőn örömeinket fejezzük ki, keserüséget és sérelmeket emlegessünk. Nem a másodikból; mivel a részletek előterjesztése csak növeli az aggodalmat a nélkül, hogy azok törvényszerüleg megvitatva lennének, s illyekül elismertetnének; holott, az átalánosság fölhagyja ez eseményekre nézve a taglalást. Igy fölirni ő felségéhez az évenkinti országgyülés mi hamarébbi létesülése tekintetéből sem alkalmas. A modorra nézve az érdemleges vitától elállva, kéri a RRket, hogy ha nézeteit ki nem elégiti is a mosonyi módositás, mind a mellett, mint nézeteihez közelebb állót, a Mosony köv. által inditványozott formulát fogadják el.

Makay Sándor Krassómegye k. A sérelmeket átalánosságban kivánja megemlittetni, fönmaradván a részletességek későbbi fölterjesztése. Illy szerkezetben a förendek is megegyezvén — sok idő lesz megnyerve. — Illy értelemben nyilatkozott Mocsonyi P. Torontál követe is. Egyébiránt mind ketten elfogadják a mosonyi módositást.

Cherrier Miklós — pozs. kápt. köv. hasonlóképen.

Sebestyén Gábor Veszprémm. köv. Nézeteit már a ker. ülésben előadta, s most egyedül kijelenti: hogy a mosonyi módositásra szoritkozik; a módositás ezen szavai közé. „Hozzájárul, hogy az ujabb időkben fölmerült események közt s a t. ezt kivánja közbetétetni. „És több események."

Osegovits M. Horvátország köv. a ker. ülésben nyilvánitott nézeteihez, hasonlóul nyilatkozik.

Markus Károly (jelen nem levők követe) panaszt emel, hogy a jelen nem levők követei helyükből kiszorittatnak; e végre kéri elnök ő méltóságát: hogy intézkedések történjenek. Mire elnök ő méltósága kinyilatkoztatá, hogy fognak történni.

Balogh Kornél Győr köv. Utasitása: hogy a fölirat tisztán menjen föl. További beszéddel nem akarván untatni a Rket, csak az iránt tesz figyelmeztetést: hogy a szélsőségeket kerüljük. Egyébkint pártolja a Mosony inditványozta formulát. — Illy értelemben nyilatkoztak: Paczolay J. (Hont k.) Jankovits Gyula (Pozsega) Piukovits A. (Bács), Reviczky P. (Esztergom). Turopolya grófja Jozipovits Antal: Szerém követe azt mondá a multkor: hogy Horvátországban nincs illir párt, csak ugy nevezik. Ez nem áll; adatokkal kész bebizonyitni. — Elismeri, ugymond, miszerint a horvát követeket 60 ember választotta. Ezt is bebizonyithatja. Jelenleg csak azt kérdi: hogy a horvát követek kinek referálnak. Zágrábmegyének nem, pedig ez nem semmi. Temesmegye követe hosszadalmas beszédet olvasott; de ő nem hallotta; de ha ide adja, majd refutálja.

Erre személynök ő méltósága figyelmezteté a R-ket, hogy minden legkisebbtől óvakodjanak, mi személyeskedés színét viseli. Ez az, mit a higgadt tanácskozásokban mindenkor mellőzni szükséges. — Szmrecsányi J. Árva köv. Küldői mindenek előtt a kir. előadásokba kívánnak bebocsátkozni, s ezeknek tárgyalása előtt a sérelmeket sem kívánják fölterjeszteni. A kapcsolt részek, s a horvátügy miatt küldői nem aggódnak, s az évenkinti orsz.gyülést sem pártolják. — A mosonyi módositást elfogadja.

Dubravay J. Szerém köv. A módositást pártolja. Turopolya grófjának előadására óvást tesz. S az ilirismusra nézve azon fölvilágositást adja, miszerint e tekintetben a kormány néhány év előtt bár mi uton történt intézkedések által erélyesen lépett föl. Mi az ilir párt-elnevezést illeti, Horvátországban illy nevezet alatt létezik ugyan társulat, de ennek politikai pártszinezete koránt sincs, miután ezen társulat munkálódási köre egyedül az irodalombani működést foglalja magában.

Károlyi I. Pest városa követe. Küldői nevében biztositja a RRket, hogyha ő felsége az orsz. gyülés Pesten tarthatását kegy. megengedni méltóztatandik, Pest városa a nemzet képviselőit a legszivesebben fogja fogadni. S ez alkalomra gondoskodni is fognak minden kényelmekről, mellyeket Pozsonyban föltalálni nem lehet. Gondoskodni fognak kényelmes szállásokról, — melly nem ugy, miként a pozsonyi — a „lakás“ nevét megérdemelje. S miután a legbölcsebb törvényhozónak is van szüksége — néha — kutforrások és segédeszközökre, e részben minő előnyül szolgál Pesten az országos könyvtár s nemzeti muzeum, magától értetik, ezt említni sem kelletvén. A szerkezetre nézve csak azon óhajtása volna: hogy abban a királyi városok ügyéről is tétessék említés.

Bunjik J. Horvátor. köv. Kéri a turopolyai követet: hogy addig, míg a dolog eldől, őt, s követtársát többszöri fölhivásaitól megkiméljé; ők neki felelettel nem tartoznak, mert ők nem egy községnek, hanem országnak követei.

Varasd városa köv.: Indokokkal támogatva bizonyitgatta: hogy Horvátországban csend és béke uralkodik.

Bukkari város köv. Köszönetet szavaz a kir. előadásokért. Vélekedése szerint az országgyülés csak akkor lenne üdvös eredményü, ha a kormány és nemzet között bizalom léteznék. És a Rendek itt annyit lármáznak egy kis semmiségért, s még is az ő állásukat, mi a legnagyobb sérelem, meg sem említik. A turopolyai gróf irányában a horvátországi követeket törvényeseknek nyilatkoztatja. — A kir. előadásokra nézve Fiume városának követe is ehez hasonló értelemben nyilatkozott; a sérelmekről említést tétetni nem kiván, — egyébkint pártolja a mosonyi inditványt. — Somsich Pál Baranya k. pártolja a mosonyi inditványt. Ugyszinte Simon János Soprony követe is

Bónis Samu Szabolcs köv. Miután Temesmegye követe a kormányt olly nagyon megdicsérte, kijelenti küldőinek nézeteit a kormány iránt. Ők a kormány tetteit sérelmeseknek tartják, s nemcsak hogy nem viseltetnek a kormány iránt bizalommal:, sőt inkább tökéletesen elvesztek iránta bizalmukat. Küldői a kormányt erélyesnek sem tartják. — A mosonyi inditványt nem pártolja; mert stylje olly annyira általános, hogy az sem sül ki belőle: ki okozta a sérelmeket? Ezután szólottak: Kénész Mihály (Jászkún k.) Ámbró A. (Bars.), és Kende Zsigmond (Szatmár); mindnyájan a mosonyi inditványt pártolólag. Az utóbbi egyszersmind az országgyülés Pesten tartását akarván. Küldői egyébkint azt is kivánják: hogy a király az országban lakjék, s ha ezt nem tehetné, legalább évenkint egy pár hónapig mulasson hű magyarjai közt!

Bachó L. Trencsénmegye köv. Ugy nyilatkozik mint a kerületi ülésben, az az: hogy azon tárgyakra, mellyekre nézve utasitása nincs, — utasitása szerint — nem szavazhat. Ennélfogva szavazatát sem egyik, sem másik részre eldöntőnek tekintetni nem akarja.

Cserna Károly (Fejérm. köv.) pedig, miután utasitása szerint a válasz-fölirat hála, és köszönetnél egyebet nem tartalmazhat, ezuttal sem egyik, sem másik részre nem szavaz.

Ezután a királyi városok követei kezdtek egyenkint szavazni; mire elnök ő mlsága — közbeszólólag — megjegyzé: miszerint az érdemes követ urakat szólásszabadságukkan nem akarja ugyan korlátolni: a szavazatokat azonban csak ugy fogja számitni, mint azt a törvényes szokás hozza magával. — Ezután még a mosonyi inditványt pártolólag szólottak: Szallopek L. (Verőcze), Jóny Vincze (Szepes k.), és Pozsonyi Ferencz (Csanád), kinek szavazata azonban követtársa (Rónay J.) által elidáltatott. — Ennek végeztével elnök ő mlsága kijelenté: hogy a mosonyi inditvány el nem fogadtatott; fölhija azonban a Rendeket: hogy az elfogadott fölirási javaslatra jelentsék ki észrevételeiket.

Kossuth Lajos Pestm. k. A szerkezetet ujra vegyük föl? ezt nem fogja föl! mert a mosonyi módositás el nem fogadtatván, a szőnyegen levő fölirat elfogadottnak tekintendő. A dolgok eképeni állását igazolja az: hogy a fölirat többi részére magának Mosony követének sem volt észrevétele, s igy erre szavazás nem történhetett. Mire nézve ő ezt nem tarthatja egyébnek, mint fogásnak a többség kimesterkélése végett.

Elnök ő mlsága: Az előbb szólónak gyanusitása ellenében mentségül fölhozza: hogy a melly §-ra nézve a mosonyi módositás történt, azok el vannak fogadva; de a többi §-ra nézve még előadhatják magokat észrevételek. Egyébkint kijelenti: hogy ő a többség kimesterkélése végett semmiféle fogásokhoz sem nyul, s csak a gyakorlatot kivánja megtartani akkor, midőn az izenetet és törvényjavaslatot §-okkint kivánja fölolvastatni.

Bónis Samu Szabolcs köv. Mosony követe, midőn a válaszfölirat szerkezetére nézve kijelentette, ezt az egész readactióra tette. Ugy értették ezt a fölszólalók is, s ő is ugy érti. Elnök ő mlságának fölhivása tehát aggodalmat költ benne, mintha a többség uj vitatkozásra látszatnék kényszeritteni.

Elnök: A dolog érdemére nézve tehát a pesti inditvány elfogadtatott, de ha valaki styláris reflexiokat akarna tenni — azt még lehet tenni.

Szentkirályi Mór. Pest köv. Semmi ellenvetése sem volna: hogy elnök ő mlsága stylaris reflexiókat kiván; miután azonban ezen gyakorlat a katonai élelmezés és szállásolás okiratainál nem használtatott: nem látja helyén, hogy e gyakorlat most ismét foganatba vétessék. Ha személynök ő mlsága olly lényegesnek tartja a stylaris dolgot, miért nem említette ezt az ülés elején, midőn a válaszfölirat fölolvastatott? Nem bánja különben, ha jövőre nézve megtartják a RR. e gyakorlatot, de azt mindenesetre megkivánja: hogy egy ülésben kétféle gyakorlat ne használtassék. Személynök ő mlságának azon mentsége: hogy a többséget nem akarja kimesterkélni, semmit sem nyom; annál nagyobb fontosságu hivatkozása ő mlságának diaetalis praxisara, mellybe minden tárgyra nézve beleegyez.

Elnök. Előbbi nézetéhez ragaszkodik, — s miután a szerkezetre nézve többé senkinek sincs észrevétele, az ülést eloszlatja.

Előleges rövid közlés.

Pozsony, december 6.

XVIII. kerületi ülés (Elnökök: Vidos József, Vas és Kende Zsigmond, Szatmár k.; jegyző Szentkirályi Móricz, ülés kezdete ¾10, vége ¾2 órakor) mindenek előtt igen csekély változtatás után a közteherviselés tárgyában kelt izenete a K.K. és R.R. hitelesitetett. — Azután az örökváltság fölötti viták folytattattak. — Szónokoltak pedig Tolnay Károly, Radics M. Sebestyén G. Tarnóczy, Somsich, Szemere Bert. Papszász Laj. Mocsonyi Péter, Bónis Sam. Babarczy A. végtére szavazásra kerülvén a tárgy, az első kérdés; valjon az örökváltság a földesurra kötelező erővel birjon e? 30 szavazattal 19 ellenében megállapitatott; — a második kérdéstől pedig: valjon ezen törvény a jobbágyokra kötelező legyen e? a RR. elállottak. — Végre a fölött szavazván: valjon országos, vagy csak kerületi választmányhoz utaltassék e ezen tárgy kidolgozás végett? rövid szóváltás utáni szavazat szerint az „országos választmány“ 33—17 szavazat ellen — lőn elfogadva. — Pest m. követei a kerületi választmány mellett küzdöttek.

Előleges rövid közlés.

Pozsony, december 6.

4ik országos ülés a főrendeknél. (Elnök nádor ő fönsége, tárgy: a KK. és RR. izenete a válaszfölirat ügyében. Ülés kezdete reggeli 10 órakor, vége délutáni 2 órakor.) Ez ülés alatt szónokoltak Szerencsy István főpohárnok ő nméltga módositása mellett: Tihanyi Ferencz temesi főispán; b. Barkoczy László, fejérvári püspök, Lonovics József csanádi püspök, gr. Zichy Henrik, mosonyi főispán, gr. Zichy Felix vasmegyei administrator, gr. Andrássy György, sárosi főispán, gr. Pállfy Móricz, pozsonyi administrator, és Ocskay Antal kassai püspök; a Rendek izenete mellett szónokoltak: Batthyány Imre, fölovászmester, b. Wenkheim Béla, gr. Haller Sándor, gr. Zichy Manó, gr, Almássy N. gr. Teleky László, Gyürky Pál krassói főispán, gr. Teleky Domonkos, gr, Zichy Pál, b. Gerliczy N. A tárgy fölötti vita még folytattatik. — Gr. Czyráky János szintén pártolta némi módositással a Rendek izenetét, az administratori rendszert illetőleg. E gyülés-elején, országbiró ő nmltsága, a hallgatóság féktelensége ellen emelt szót, s fölkérte nádor ő fönségét, hogy legalább korlátokkal választassék el a hallgatóság a förendektől; mit ő fönsége azonnal meg is igért. —

KÜLFÖLD.

N.Britannia. A királynő, Normanby marquist a sir Robert Gordon halála által megürült Bathrend polgári nagy keresztjével ruházta föl. — A felsőház october 26-kai ülésében Grey gróf jelentést tőn az Irhonbani szükségről, nemkülönben a kormány s az angol bank közötti levelezésről, mellynél fogva ez utóbbi további pénzelőlegezésre hatalmaztatik föl.

A „Times“nek Párisból azt irják, miszerint a legfőbb körökben azon hir terjeng, hogy Isabella spanyol királynő bizonyos idő mulva népét trónörökössel vigasztalandja meg.

Franeziaország. A franczia követségi állomásokban több változás fog történni; nevezetesen a mostani atheni követ Piscatory Madridba fog menni, Mackau pedig Nápolyba. Bois-le-Comte turini követ leend.

Sveicz. Uri önkénytesen meghódolt. Luzernben mérsékelt szabad elvüekből ideiglenes kormány alakittatott, mellynek élén az eddigi városnács elnöke Schumacher-Uttenberg ezredes és Kopp állanak. A népgyülésben elhatároztatott: a jezuiták s vele rokon rendek kiutasitása; a megszökött kormány tagjainak vádállapotbai helyezése s közbocsánat a többiek számára. A canton uj rendszeresitésére uj nagytanács fog alakittatni.

A franczia sveiczi határszélekről, nov. 26. Bois-le-Comte-nak Bern szövetségi városbóli eltávozása óta, Franeziaországnak a székhelyi hatósággali minden összeköttetései megszüntek. A győztes pártnak a hatalomnélküli kisebbség irányábani viseletétől függ, hogy mikép fognak a diplomatikai viszonyok ismét megkezdődni. A nagyhatalmasságok megegyezése következtében a cantonal felségiség korlátozása semmi föltétel alatt sem engedtetik meg s a szövetségi vizsgálatnak csak akkor nem fog akadály gördittetni utjába, ha a szövetségi okirat alapjai föl nem forgattatnak. Ha jól értesülve vagyunk, ugy Anglia képviselője magára vállalá a nagyhatalmasságok részéről a fölebbi értelemben szerkezett összes jegyzéket átnyujtani a szövetségi gyülésnek.

Nov. 27röl kelt luzerni tudósitások szerint a halottak s megsebesültek száma mindkét részről sokkal csekélyebb, mint eleinte hivék. — A luzerni status- és szövetségi hadi pénztár, mellyet Siegwart magával vitt — kevesebbet nyomva ugyan visszahozatott.

Legujabb sveiczi posta szerint Wallis is megadta magát; az uj zürichi hirlap szerint az nov. 29én reggel történt meg, miután még előbb 500 főből álló wallisi csapat a szövetséges seregekhez áttért. A wallisiak követeket küldének Rilliet-Constant ezredeshez annak hódolatukat jelentve. Mint mondják, a jezuiták Schwyzet is elhagyák.

Éjszakamerikai egyesült statusok. A Mexico városbóli tudósitások oct. 7ig terjednek. Ott mély csend uralkodott, s a győzedelmeskedő befolyása alatt ujonan rendszeresitett kormány szabályszerü diplomaticai közlekedésben áll az idegen követekkel és ügyviselőkkel. Az ugynevezett „nemzeti“ congressus oct. 5én Queretanoban megnyittatott, hol azonban kevés tag jelent meg. Azon rendelet, melly által Pena y Pena elnökké neveztetett, visszavonatott, és Santa Ana ujonan elnökké választatott; ki Guatalanában Lane tábornoknak majd kezébe került. Paredes tábornok Tulancingóban állitólag monarchiát akart alapitani és ezen eszme kivitelében számos pártolóra talált. Egyébiránt a béke még távol látszik lenni, a nép teli gyülölettel s keserültséggel az amerikaiak ellen, szerződésről s engedményezésekről mitsem akar hallani. — Uj-Yorkban oct. 19én Washington emlékszobrának alapköve ünnepélyiesen letétetett. A congressusi tagok legtöbbjei, a ministerek s idegen követek, összesen 20,000 embernél többen vettek részt ez ünnepélyben.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

606. szám 1847. Péntek dec. 10.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőséghez czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Előfizetési fölszólitás.

E hó végével a „Nemzeti Ujság“ 1847diki második félévi folyama lejárván, — azon t. cz. hazafiaknak, kik lapunkra a jövő (január–juniusi) félévre előfizetni kivánnak, ezennel jelentjük: miszerint lapunk az eddigi vezető és szerkesztő kezelése mellett, az eddigi alakban, szinte mint eddig, hetenkint négyszer egy- egy iven — sőt a szükséghez képest félivnyi toldalékkal is — fog megjelenni. Előfizetési ára félévre Budapesten házhordással boriték nélkül 5 ft, boritékban 6 ft; postán, hetenkint boritékban **kétszer** küldetve 6 ft 24 kr, hetenkint **négyszer** küldetve pedig 7 ft 12 kr pengő pénzben. — Pesten előfizethetni zöldkert-utczában 488. szám alatt földszint a kiadó-hivatalban, valamint minden cs. kir. postahivatalnál. — Az ausztriai tartományokba s külföldre járandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. kir. postahivatalnál rendelkezhetni. — —

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Országgyülési közlemények. (Előleges közlés az 5dik országos ülésről a RR. — és főrendeknél.) — Még egyszer majoratusi ügykérdések s törvényjavaslatok. III. — Törvényhatósági tudósitások. Abaujból (közgyülés). — Pozsonyi ujdonságok. — Vidéki hirek. (Nógrádi Verőczéből). — Vegyes ujdonságok. —

Külföld. Olaszország. N.Britannia.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirosok és részvények árkelete. Lotteriahuzások. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 7.

Előleges rövid közlés. Vik országos ülés a förendeknél. A válaszfölirati viták folytatása. Ez ülés alatt Szerencsy István főpohárnok ő nmltsága inditványát pártolák: Inkey, Zólyommegye főispána, gr. Dela Motte, Nográdmegye administratora, idősb gr. Széchen Antal kincstári elnök; b. Vay Miklós koronaőr, b. Prónay Gábor, Haulik György zágrábi püspök; b. Zsenyey Pál, gr. Wenkheim, b. Kulmer, Ürményi József tolnai főispán. A Rendek izenetét pártolák b. Messnél Viktor; gr. Viczay, gr. Batthyány Lajos, gr. Festetics N., b. Jeszenák. Ülés kezdete reggeli 10 órakor, vége délutáni 2 órakor. A tárgy fölötti viták még folytattatnak. Holnap, az ünnep miatt, ülés sem a felső, sem az alsó táblánál nem tartatik. —

Pozsony, december 7.

V-dik országos ülés a KK. és RR-nél. (Elnök k. személynök; jegyző Hubay; tárgy: a közteherviselés; gyülés kezdete 10 órakor, vége 12½ órakor.) Miután a KKnak elnök Vidos az erre vonatkozó izenetet átnyujtotta, és azok, kik utasitásuk nyomán az izenetet nem pártolák, a kerületi ülésben ellennyilatkozataikat a jegyzőkönyvbe tétetni kivánták, a többség szerint az izenet pártolva helybenhagyatott. Végre Kossuth Lajos a mélt. elnököt kérdé: mi történt azon megyék ellenében, mellyek a mult orsz.gyülésen meg nem jelentek? — Mire elnök ő méltósága válaszolt: hogy e tárgyban a k. tábla ő felségének relatióját beadá, — mit K. Lajos ismét fölolvastatni kivánt. Elnök ő mélt. azt a maga idejére halasztotta — mikor a verificationalis választmány eljárásának sikerét bemutatandja.

Még egyszer!

Majoratusi ügykérdések s törvényjavaslatok.

III.

(K. F.) A hitbizományoknak pénztőkékké átalakitásánál első kérdés: valjon a földbirtokra fektetett hitbizományt teljes és tökéletes mértékben képviselheti e annak tőkésitett árbecse? Itt mi bátran nemmel felelünk, s csak egy módot látunk, melly a hitbizmányosok méltó aggodalmát némileg megszüntethetné, ha csakugyan várásunk ellen a szóba hozott reform kivitele vagy legalább megkisértése elhatároztatnék, s ezen egyetlen egy módot majd meg is érintendjük.

A földbirtok igen nagy bátorságot nyujt a hitbizományosnak, mert azt az ellenség hátán el nem viszi; s ha változnék is az uralkodás, a magánbirtok mindig tiszteletben tartatik; a természetcsapások ellen is némileg biztositva van a hitbizományos az által, hogy egyik év kipótolja a másiknak hiányait; takarékosság, s jobb gazdálkodás által helyrehozhatók a mostoha idők által okozott károk: ellenben a pénztőkék a kamatláb ingadozása, rosz kezelet, háboruk, börsei nyerészkedés, pénzhamisitások, rosz pénzrendszer mellett, melly a legszilárdabb bankokat is már sokszor tönkre tette, vagy legalább megrázkódtatta, veszedelmeknek könnyebben vagynak kitéve, kivált ha statuscsapások, gyakori devalvátiók, vagy ellenséges elfoglalások is történnének.

Előre is látni való tehát, hogy a hitbizományosok nehezen lennének hajlandók az illy átváltoztatások elfogadására, törvény által ugyan kényszeritthetnének arra, de akkor menthető lenne-é az illy erőszak? és nem joggal mondhatnák-é a majoratusok birói: ha velünk ezt teszitek, az egyházi, a fiscus, sőt a nagyobb nemesi javakkal ts tegyétek azt, ha már általános mobilizatiót akartok elérni? és kérdjük: nem alapos e az illy ellenmondás? kérdjük továbbá azt is: kivihető volna é mind ez olly terjedelemben? van é legkisebb remény is arra, hogy a törvényhozás az illy rokon, magában igazságos kivánatra rá álljon — mert „quod uni justum — alteri aequum.“

Azon kecsegtető nézet, hogy pénzzel mindig lehet később is jószágokat vásárlani, a jelen esetre nem is alkalmazható; mert a pénztőkéket addig, mig a majoratusok fönállanak, arra a czélra nem is használhatni: az épen magát a pályakérdést semmisitné meg; tehát egyetlen egy mód volna még hátra a terv létesitésére, az t. i. legelébb is szép uton megkisérteni az egyezkedést a hitbizományosokkal, hogy fogadnák el előre is az elvet, melly szerint a status gondoskodni fog róluk, hogy birtokaik átalakitása esetében nem fognak megkárosittatni, tehát a kölcsönös egyezkedésben azon záradék is fölvétetnék: hogy mig a hitbizomány fönáll, a pénzben meghatározandó évi jövedelem épen ki fog szolgáltatni, és akármi oknál fogva az elmaradna, vagy a tőke is egészben vagy részben kárba menne; a tatus köteles leend, más hason értékü tőke összeszerzéséről gondoskodni, vagy pedig ugyan annyit érő fekvő vagyont a hitbizományosoknak átadni, és ez volna az általános biztositás; de mivel károsodás esetére még az sem elegendő, mert itéletet ország ellen végrehajtani, bajos — legtermészetesebb az olly biztositás, melly különös zálogalap lekötésével jár, mint az a statusadósságok csinálásánál szokásos, hogy bizonyos statusjövedelmek köttetnek le; itt is hát illy bizonyos értékü jövedelmeket, vagy pedig kamarai jószágokat kellene nagyobb bátorság végett lekötni; mert csak illy záradék és lekötés tehetné létesithetővé a kérdéses tervet, mert az által a hitbizományosok teljes bátorságba tétetnek, a mi fődolog, ha kivánjuk az a hozi önkéntes hozzájárulásukat megnyerni.

Meglehet, hogy olly rendkivüli eset, melly szerint vagy az évi fizetés, vagy maga a tőke is kárba menne, elő sem adandja magát; meglehet az is, hogy a hitbizományosok előbb magtalan elhalnak, mint sem nagy változások történnének a közpénzi ügyekben; de a teljes előre megnyugtatás levén az első lépés, azt alig ha mellőzni lehet illy fontos reformoknál. Az aztán ismét más kérdés: valjon az ország illy terhes kötelezvényt magára vállaland é vagy nem? valjon a magyar király megerösiti e a törvényt? ha igen: ugy önként megy a dolog; — ha nem — ugy marad minden a réginél, quaestio fuit otiosa!

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Abaujból. Kassa, november 22kén. A folyó hó 15kén főispáni helyettes ő mltga elnöklete alatt megnyitott ez évi utósó évnegyedes közgyülésünkben a Rendek nem a legnagyobb számmal jelentek meg, és igy mint tapasztaljuk, az ellenzék csak a tisztujitás és követválasztási gyülésekben ollykor ollykor képes némü erélyt kifejteni; az illy kortesek általi kivivott győzelem érdemes é a kikürtölésre? — felelettel ez uttal adósok maradunk és átmegyünk a jelen közgyülésben előfordult nevezetesebb tárgyak elősorolására. Elnöki beköszöntő beszéd után a mult hó 18 és 19dik napján tartott követválasztó gyülés jegyzőkönyve meghitelesitetett, melly alkalommal kir. tanitó B. J. az azon gyülésben az ellenzék részéről előre kiszámitással tett s igy a más részre nézve rögtönözött inditvány következtében hozott azon határzatot, melly szerint az administratori uj rendszer sérelmesnek lenni találtatván, annak jelen országgyülés általi orvosoltatása követeinknek utasitásul adatott, positivus törvényekkel fűszerezett jeles szerkezetü beszédével megváltoztatni kivánta; szóltak még ezt pártolólag alaposan és erélyesen főszbiró F. F. és B. J. s több táblabirák is, de mivel az, hogy egy közgyülés határozatát a másik mindjárt megváltoztassa, egy hatóságtól méltán követelt következetességgel több más erre vonatkozó esetben csak zavarva a legtisztább ügyet, tövében fönforgató körülmények szülte okokon kivül semmikép össze nem hangzó, és hasonló tett inkább több rosszat, mint jót eredményez, az előbbi ugy is a leggyengébb alapokon épült határozat épségében meghagyatott, az mindazáltal határozatba ment, hogy jövendőre minden nagyobb érdekü tárgyak, mielőtt közgyülési tárgyalás alá kerülnének, vélemény-adás végett előbb az illető választmánynak ki fognak adatni. — Közszeretet s tiszteletü volt királyi személynök Szerencsy István elömozditását tudató h.tanácsi intézvény következtébn ő nmltgának országszerte elismert ritka tulajdonai és kitünő érdemei szülte mély tisztelet jeléül, mint a hon közbizalmát méltán biró jeles főhivatalnoknak az országzásziósi méltóságra lett legkegyelmesebb emeltetéséből eredett szivbeli tisztelet-teljes érzelmeiket a megye rendei örvendező levélben nyilvánitani elhatározták. Az esztergomi káptalannak primás ő főmltga halálát tudató levelére részvét-tanusitó irat fog küldetni. — Pestmegye azon levelére, mellyben, miután népük ellátására szükséges gabona-mennyiségről eleve korán biztos alapon lehető legbecsesebb áldozattal gondoskodni kötelességöknek tartanák, a termésnek és gabona árának megyénk kebelében mikénti állásáról az aratás után azonnal időszakonkint magát tudositatni kéri, jóllehet a megkereső megye ezen kivánatának teljesitése eddig szokatlan és gyakorlaton kivül lenne is, azonban a megye rendei a mondott megye azon emberi s honpolgári kötelesség teljesitésébeni törekvés buzgalmában legkisebb akadályt sem kivánván tenni, a megkereső Pestmegye a termésnek állásáról aratás után mindjárt, a gabonáról pedig időszakonkint a kölcsönös bizalom és viszonyosság alapjánál fogva csupán azon világos

kijelentéssel fog tudósittatni, ha hogy viszont azon megye az ottani termés és gabona áráról megyénket szintén értesiteni szives leend. — Föispáni helyettes ő mltga f. évi nov. 16kán kelt hivatalos levele által Mezősy Pálnak lemondása által megüresedett magtári és fafelügyelői rendszeresitett hivatalra a megye által ajánlottak közöl Tóth Jánost, ki eddigi hivatalait is pontosan és kitünő szorgalommal viselte, magtári és fa felügyelőnek helyettesitette, ennek elöléptetése által szintén üresen maradt hajduhadnagyságra pedig hajduk hadnagyának a folyamodók közöl eddigi tisztb. esküdt Moll Károlyt törvényadta jogánál fogva kinevezte; — ezen levélnek fölolvasása után elöterjesztetvén az, hogy valamint egy részről a fökormányzói jogok sértését a megye rendei mindenkor szorgalmatosan mellőzni ohajtják, ugy más részről, miután a hajduk hadnagyának a rendek befolyása mellőzésével egyedül fökormányzói jognál fogva történt kinevezése által helyhatósági jogaiknak megsértése tünnék föl, ezen jogaikat védeni és épségbeni föntartásukat eszközleni fő kötelességüknek ismerik. Melly elöterjesztés után, miután fökormányzó ő méltósága nyilván azt kijelentette, hogy ő ezen jogot a jegyzökönyvek bizonyitása szerint eldödeitől örökölvén, sőt ezt már maga is sértetlen s minden legkisebb ellentmondás nélkül eddig is gyakorolván, valamint egyrészről a t. rendek helyhatósági jogait megsérteni nem kivánja, ugy más részről ezen fökormányzói jogát hasonlag sértetlen föntartani kivánja, mellyre mivel a t. rendek az elöhozott 1842. és 1846diki jegyzökönyvek fölolvasása után az előadottak alapos valóságáról teljesen meggyőződtek, ezeknél fogva fökormányzó ő mltgának ezen örökölött, sőt már gyakorlott joga és jelenlegi eljárása iránt a rendeknek ezennel semmi kifogásuk már nem is lehetne, a kinevezést ez uttal elfogadják, (a hajduk hadnagya azonnal föl is eskettetett) mindazáltal azt, hogy ezen hivatal, illetőleg szolgálat betöltése az elöbbeni több övek során mi módon gyakoroltatott, s ezen helyhatósági jogaik gyakorlatából mi módon és miként üttettek ki legelőször, voltaképen megtudni és a kifejlendő körülményekhez képest a tárgy iránt sikeresen intézkedni kivánván, a leváltárnoknak kötelességévé tétetett, hogy több évekről szóló jegyzökönyveket ezen hivatalnak miként gyakorlott betöltése módjáról átnézvén, és minden e tárgyra vonatkozó adatokat kikeresvén, ez iránt körülményes hivatalos jelentését a jövő közgyülésre adja be. — Ugyan ezen alkalommal a füzéri járásban Dessewffy István által megüresedett rendöri esküdtségre a megye által ajánlottak közöl eddigi tisztb. esküdt Soltész Dániel rendöri esküdtnek kineveztetett; és e hivatalos téren ügyessége és kötelességeinek pontos szorgalommal lett teljesitése által kitüntetett 12 év során minden dij nélkül szolgált a tisztb. esküdtnek a rendöri és kerületi hivatalra fökormányzó ő mltga által lett hely ettesitését a megye rendei szives részvéttel és örömmel értették meg. — Továbbá Gleviczky Albert és Horváth József tisztb. aljegyzőknek kineveztettek. — A házi pénztár jövő 184⅞ évi költségei 55480 p.ft 59½krban alapitattak meg. — A n. m. m. kir. h. tanácsnak ez évi termésről szóló fölterjesztett táblás jegyzék szerint a buza középszerü — gabona rosz — árpa középszerü — zab jó — tengeri jó — széna és sarju középszerü — burgonya igen silány. — Al-sz.biró Kelcz Eduárd és esküdt Soltész Dániel hivatalos eljárásukban, a hozzájok intézett levélben Zubriczky Mihály görög c. tisztb. kanonok s zdobai lelkész által törvénytelenül lett megbecstelenitésüket és gyaláztatásukat előadván, a nevezett lelkész ellen ezen méltatlan becstelenkedéseért a törvények szabályai szerint tiszti ügyészi keresetet elhatározni kérték, és miután kéreményükhöz csatolt bepanaszlott lelkész eredeti leveléből nem kevés megütközéssel értették meg a megye rendei, hogy az illető lelkész a birói tekintélynek megtapodása mellett a megye köztisztviselőit, mint közhivatalban eljáró törvényes bíróságot, illetlen szavakba foglalt nyilatkozatával tetemesen megbecstelenitenis a birói tekintélyt védő törvények korlátait áthágva, méltatlanul illetni, s ez által az egész tisztikart is megsérteni semminek sem tartotta, arra nézve a nevezett lelkész Zubriczky Mihály tisztiügyészi keresetalá vételni határoztatott. — István föherczeg ő fönsége, a haza közörömére egy szivvel és lélekkel elválasztott szivből mélyen tisztelt országunk ohajtott kedves nádora itteni örökre feledhetlenné maradandó kegyes mulatása alkalmával a megye házának köztetszést nyert kivilágitása körül tett s méltánylattal fogadott fáradozásaért és föfelügyelőségeért Kassa városának derék érdemdús föépitésze és kir. tanitó Belágh József ur a nemesi pénztárból fizetendő 100pft tiszteleti dijjal jutalmaztatott. — Követeinktől mind eddig semmi tudósitást, sem a kegyelmes legkorszerübb királyi előadásokat hivatalosan meg nem kapván, a menynyiben ezek bizonyosan rövid napok mulva át fognak küldetni, jelen közgyülés az akkoron teendő további intézkedések tekintetéből f. hó 27kére áttétetett, egyszersmind a szükségelt utasitások készitésére jövő hó 13dikára rendkivüli közgyülés tüzetett ki. — Jövő 1848dik évben a megyei első évnegyedes közgyülés február 21én, közfenyitő törvényszék mártius 6kán, polgári törvényszék pedig azon hó 13kán veendi kezdetét. — Január 17kén confrontatio és rendkivüli bünfenyitő törényszék fog tartatni. — ? —

Pozsonyi ujdonságok.

Nem rég egy kolduló gyermeknek rendöri kezektől történt hös megszabaditásáról tevénk emlitést; és ismét több illyes esetekről értesültünk. Ezen reájok nézve kedvező körülményt meglehetősen föl is karolják, és alig csipetnek nyakon több különösen e végre fölállitott rendőrök által, azonnal földre vetik magukat, sirnak, orditoznak s mindenféle módot elkövetnek, hogy időt nyerjenek, mig illy szánalomteljes publicumra szert tesznek, melly közöl, miként ők tudják, akad nagylelkü megmentő. Pedig a hely, uraim, hova a koldulás eme még csak pelyhesedő madarai vitetnek — dolgozóház, hol munka közt javulni is lehet; önök megszabaditása után pedig ismét azzá válik, a mi volt — naplopóvá. — Illy erőszakos tett a rend mystificálása; ezt azon hősök meggondolhatnák. — Azon négy, a rendöri lajstromon nem rég följegyzett hires tolvaj közöl, három hurokra került, a negyediknek pedig nyomában vannak, s hihető, miként erélyes városkapitányunk hivatalos buzgóságának, mellynek ez uttal is példáját adá, sikerülend még ezt is megkeriteni, s bennünket e hatalmasan megszaporodott fajtól megmenteni. E gentleman-ek egyike, — a ki egyébiránt — mint vallomása tartja — több czinkos társakkal Pestről jöve hozzánk, müvészetének praxisát országgyülés alatt velünk megismertetni, — még csak 16 éves, és igy magasra törekvő vágyait — ha pályáján változatlanul igy haladand — alkalmasint elérendi. — Van szerencsénk egy kis statistikai adattal szolgálhatni, melly szerint tudatjuk, hogy ez évben a városkapitányi hivatalban két ezer kilencz száz negyvenkilencz csavargó fordult meg. Hallatlan szám! mellyről, ha hitelesen nem értesülünk, magunk is föltennök, hogy a valóságot háromszor áthágja. Ha pedig fölvesszük, miszerint a Pozsony környékén folytatott vasuti munkákhoz 24—30 pengő krajczárnyi napi dij mellett nem lehetett napszámosokat kapni, lehetetlen meg nem győződni, miként a baj nem a munka hiányában, de inkább népünk dolog nem-kedvelésében feneklik. — Mig a förendek tanácskozási tereme ujonan rendeztetik, az ülések a primási palotában tartatnak, a honnan a hely szüke miatt a hallgatóság a terem alsó részéből nagy részben kizáratott; — a karzat pedig nem levén elegendő annak elfogadására, megtörténik, hogy azok, kik olly szerencsések oda juthatni, hol a maguk, hol más lábán állanak. — Egy tyukszem-orvos, a ki e müvészetre csak akkor érze hajlamot, miután mint számadoló pinczér szerencséjét föl nem találhatá, — jelenleg Pozsonyban hirdeti uj mesterségét, látogató jegyeket osztogat, s borotválás közben magát nagyságoltatja. Sokan bosszankodnak e metamorphosirozott tyukszem-orvos merészségén: pedig kérem, nézzük: mi különbség van mostani és elöbbeni helyzete között? csak az, hogy azelőtt kettős krétájával az emberek szemét szurta ki, most pedig tyukszemeket szur. — Egy elméncz különös modort talált föl a bérkocsisoknak megelőző szivessége visszautasitására: valahányszor tudniillik fölszólitja egy bérkocsis szokott „fahrmer“-rel és ajtót nyit neki: azt feleli neki, „igen a calvariához“ — és bizonyos lehet benne, hogy a bérkocsis, ki olly szivességgel kinálkozott, kocsijának ajtaját becsapja s tovább álland, lemondván minden bér s borra valóról. E rejtély ott fekszik, hogy a calvariafelé vezető ut, bár igen magas vám követeltetik érte, olly feneketlen sártengerhez hasonlit, hogy ez — országosnak csúfolt uton, alig ötszáz lépésnyire a várostól, olly helyen, hol a kő majd nem az ember nyakába szakad, — az üres kocsikat is vontatják. No de orvoslást reménylünk, miután e napokban a megye alispánjának hintaja szintén ott elakadt.

VIDÉKI HIREK.

Nógrádi Verőcze. Nov. 14. Tegnapelőtt helységünkben borzasztó tényt vitt véghez egy alig 20 éves pór; ez ugyan is nejével, kit — a mint állitá — soha sem szeretett, hanem általa különbféle kedvezések mellett elcsábitatva, vétkes szerelembe esvén, kényszeriteték a házasságra; s igy egy hosszu évet folytonos czivódás és veszekedés közt töltének el együtt, a férj többször válni akart, de neje — mind a mellett, hogy sokszor viselt kék foltokat — szeretett tárgyát elhagyni vonakodott, mellynek végre azon szomoru következménye lön, mellyet ezennel leirandó vagyok. — Még 11kén estve, midön előbb jól kiperelték magukat, és szokás szerint a szegény, de különben makacs természetü nő — egy pár vonással szaporitá türelmi adójának számát, együtt lefeküdtek, de keveset aludtak, mert a szemrehányásoknak vége hossza nem volt; hajnal előtt fölkelvén, együtt kimentek az erdőbe fát szedni, utközben ismét folyt a czivakodás, s ekép értek egy elhagyott kőbányához, hol a fölingerült s elszánt férj kezében levő balta fokával hátulról főbe vágta nejét; ez — a mint a kegyetlen állitja — még átkozódott, és káromkodva mondá: „csak üss agyon te kutya“ — mire még egyet ütött a fejére, mellytől az asszony lerogyott, és szörnyen orditott; erre megijedt a férj, s azon aggodalmában, nehogy valaki a lármára oda vetődjék, s nejétől megtudja a gonosz tettet — ujra neki esett, és több ütések által örökre megnémitá a szerencsétlent. Bevégezvén iszonyu tettét, haza jött, s anyjának azt hazudta, hogy a fát elkészitették, s nejét a vasuthoz küldötte dolgozni. Igy mult el a nap, estvefelé, egy verőczei asszony a patak-malomból haza jövén, fentebb érintett kőbánya mellett haladt el, hol az összemarczangolt holt tetemre bukkant, mellyben a szerencsétlen J. Ágothát ismerte meg; a faluba érkezvén, többek előtt elbeszélé fölfedezését, mire a meggyilkoltnak szomszédjai talyigával kimentek, és haza hozták. Férje elején ugy tettette magát, mintha a dologról mit sem tudna, s a szomszédok — kik életmódjukat ismerték — reá fogására, eskü mellett tagadta gonosz tettét; de mivel a gyanu egyedül öt terhelé, a helybeli elöjáróság által elfogattatott. Másnap előttem mindent megvallott, s föntebbi módon beszélé el szerencsétlen esetét; ma történt meg a törv. vizsgálat, az összevert fő fölbonczoltatván, azon hét ütés, s ezek közt két halálos tapasztaltatott. A kegyetlen fiatal férj lelkikép elcsüggedve a urad. börtönben várja bünének büntetését. Ezen borzasztó eset tanuságul szolgálhat némelly keményszivü szülőknek, kik gyermekeiket kényszeritik a házasságban... Szüretünk is véghez ment, miszerint egész évi reményeinkről tehetek említést; ugyan is: őszi gabonánk közönséges termést adott, szemre nézve igen szép, valamint a tiszta buza, ugy a rozs és árpa is; zab közönséges termésnél többi volt, a kukoricza szemre rendkivül szép, mennyiségre nézve pedig böven termett, krumpli nem volt ugyan annyi, mennyit a kedvező idő után reményltünk, de a mi termett, igen jó minőségü. Takarmányunk is lett volna elég, ha a takaritást szerencsésen bevégezhették volna, de az e közbeni nagy esőzésektől kiáradt folyók sok helyen beiszapolák a lekaszált füvet. A gyümölcs minden nemében bővelkedünk, még most is lehet egy huszasért egy puttony jóféle almát, vagy körtvét venni. Borunk is több lett mint mult évben, de minősége sokkal alább való, 5—6 v.frtért, szomszéd falukon pedig 2—3 forintért vesztegették, és vesztegetik akóját, s mind e mellett — ámbár mult évben majd mind elkapták, ez idén felénél több maradt itthon; talán a vasut e részben is fog segitni körvidékünkön. A vasutról levén szó, megemlitendőnek találom, hogy helységünkben az állomás már készülő félben van; a nemes megye részéről is készül a katalinai országutról ide vezető mellék ut; hir szerint jövő tavaszra Párkányig szándék megnyitnia közlekedést. — Őszi veteseink szépen mutatkoznak, ha az isteni gondviselés alkalmas időjárást enged, jövő tavaszra sok búzakereskedő, s némelly zsugori gazda megvakarandja fejét — — — adja isten, hogy ugy legyen! Á. J.

Vegyes ujdonságok.

(Bécsben tartozkodó hazákfiai) „magyar kört“ szándékoznak alapitani, mellynek tagjai azonban nem magyarok is lehetnek. A társalgási nyelv — magyar leend; hogy azonban kivételesen más nyelv is fog ott elhangzani, azt a dolog

természete hozza magával. E kör a magyar lapokat mind tartani fogja.

(A budai Dunaparton) egy élelmiszerekkel terhelt ladik, mellyen három nö s két férfi is vala, elsülyedt. A férfiak uszás által szerencsésen megszabadultak; de a szegény három nő, mindössze 16 neveletlen gyermeknek anyja, beleveszett, és nem volt ember, ki a szerencsétleneken segitett volna, pedig a dolog fényes nappal történt!!...

(Körösmegyében) lakik egy nemes ember, ki a veszettség irányában már több alkalommal igen szerencsés gyógyitásokat tön. S gyógyszere csalhatlanságáról olly bizonyos, miszerint már több izben komolyan kinyilatkoztatá, hogy 20 ezüst tallérért bár milly veszett kutyától megmaratja magát. — Legközelebbről is a megyei orvos fölügyelete alatt több személyt gyógyitott meg szerencsésen, kiket egy veszett macska mart meg. —

(Schultz Auguszt, testvére István társaságában) következő czimü munkán dolgozik: Magyarország nádorai oklagos életrajza, — István főherczeg nádorrá-választatása emlékeül." Szerző testvérpár azon reményteljes országos örömnek, melly a hazát szeretett uj nádorunk megválasztatásakor mélyen áthatotta, maradandó emlékeül a honfiak szivében, a történet muzsájával kezet fogva, egy — ugyszólván üres lapot a hazai történeti irodalom füzeteiben akar betölteni, rajzolván a magyar nádorság eseményeit egyes nádoronkint, adatokkal s oknyomozólag, az az oklagosan (pragmatice). Czéljok tehát „nem merő, rendszeretlen, hanem pragmaticus" életrajzát adni a magyar nádoroknak, az az fejtegetni azon okok és körülményeket, miken egyesek e méltóságra emelkedtek. S hatásukat; miket kormányzatuk országunk politikai s társadalmi kifejlödésére gyakorolt. E czélra fölhasználnak magyar történetre vonatkozó minden irott kutföt nemcsak, hanem fölszólitást is intéztek minden vármegye, kerület, szabad kir. város, káptalan és szerzetes rend fönökeihez, általános pártoltatásért ugy, mint e történeti munkához alkalmas adatoknak velök közlése végett, melly tárgyban az öregebbik testvér Auguszt mult hetekben Pozsonyba rándult föl, onnan bocsátván szét az illető fölszólitásokat. Azon körülményben, miszerint ez utóbbi már junius óta az országos könyvtár rendezésénél foglalkozván, oda épen kineveztetését várja, s különben is engedelmét nyeré meg a nemzeti muzeumi igazgató urnak, adatszedésül a szükséges nyomtatványok s kéziratokba tekinthetésre, nagy előny fekszik a testvérpár vállalkozása sikerét illetőleg. A mintegy 26 tömött nyomtatásu ivre terjedendő munka, mellynek belltartalmilag minél tökéletesb kiállitására szerzök mindent elkövetnek, s melly, czimlap előtt, szeretett nádorunk István főherczeg arczképével lesz diszesitve, jövő augustusi vásárra jelenik meg, s előfizethetni rá szerkesztőségünkben is 2 pftjával csak!

(Garay János) koszorus költönktől megjelent s 40 pkron kapható: Balatoni kagylók. Költeményfüzér. Tartalma: A Balaton. Füred. Tihany. — A szerző neve irodalmunkben sokkal magasb állást vivott ki magának, hogy sem jelen müvéről magasztalólag látnók szükségesnek megemlékezni. Elégségesnek hisszük a munkárat. olvasóinkat csupán figyelmeztetni.

(Báró Eötvös József regényéből) „Magyarország 1514ben" a 7dik füzet jelent meg, s kapható 1 pfton.

(Szigligetitől) megjelent: „Végrirat ‚Mátyás fia' ügyében". Két évnyi röpirat, (árát nem tudjuk) mellyben azt törekszik megmutatni, mint igéré, hogy nem ő lopta meg Hiador szinmüveit, hanem Hiador nz övéit. — Erre még visszatérendünk.

(A franczia kormány) három orvost küldött a párisi orvosi karból azon tartományokba, hol a cholera dúl, hogy ezen pusztitó nyavalya természetét kiismerjék. Németországból néhány tudományszomjas derék orvos maga jó szántából oda utazott. — És ezt teszik olly távol országokból, midön mi, kikre nézve, ugy szólva a szomszéd háza ég, kikhez alig néhány napi járásra pusztit az áláz ellen — már Orosz-Lengyelországba is beütött, mint az odavaló lapok irják — mi mondom, ugyan teszünk e valamit elökészitőleg? Teszünk igen is, mert az orvosi facultas — mint halljuk — szinte 3 gyakorló orvost küldött ki kebeléből, hogy azt közelebbről megvizsgálják.

(Az éjszakamerikai egyesült statusokban) milly varázsgyorsasággal emelkednek nagyá a városok, egy bostoni lap például azon körülményt hozza föl, hogy Cincinnati városban, melly 80000 lakost számlál, még az ottan született második ember is él, ki életkorra nézve még 30 évet is élhet, s megérheti, hogy a lakosok száma még egyszer annyit teend, mint most.

KÜLFÖLD.

Olaszország. A „Diario di Roma" szerint a köszönő föliratot tartalma, mellyet a statustanács (consulta di stato) tagjai nov. 15kei ülésükben inditványoztak s az érintett hónap 21én a sz. atyának átnyujtottak, a következő: „Szentséges atya! A statustanács tagjai érzik, miszerint első kötelességük, nem különben legédesb ohajtásuk szentséged trónjának zsámolyánál a tartományok hálamondatait, mellyek által meghivattak, hódolatteljesen kifejezni, s biztosan állitni, hogy egyhangulag engedelmesség, hála s bizalom az, mit szentséged magas szivérzelmeibe s nagylelküségébe alattvalói helyezének, kik ama hódolatok közepette, miket szentséged irányában az összes kereszténység s az egész világ tanusit, dicsöségüket s örömüket találják szentséged uralkodása alatt élhetni s szentséged által kormányoztatni. — Mindjárt pápasága kezdetén szentséged elhatárzá a kor haladását a statusviszonyokban a katholika vallás örök alapelveivel összeegyeztetni; csodálatra méltó egyesités, melly míg egy részről az egyháznak nagyobb függetlenséget biztosit s a hitnek uj diadalokat készit, más részről a népeknek vigaszt s üdvet nyujt s ezen szép tartományokat uj sorsra hivja föl. — A stanustanács alkotása legnagyobbika azon számos jótéteményeknek, mellyeket szentséged népei irányában tanusitott. Ez által vesznek ismét részt a világiak a statusügyekben s olly szilárd biztositék nyujtatik, melly a pápai kormány lényeges föltételeit meg nem sérti. Teljes elismeréssel azon bizodalomért, mellyel szentséged bennünket megtisztelt, minden törekvéseinket oda irányzandjuk, hogy annak méltólag megfelelhessünk. S míg mi semmi fáradságot sem kimélendünk, hogy a status szerkezetének sulyos vállalatához munkás kezekkel járuljunk, oda igyekezendünk, hogy az igazság s csak egyedül az igazság uralkodjék illy kedves atya s fiai között. — Megerösülve szentséged kegyteljes szavai s azon áldás által, mellyet szentséged Istentől számunkra kért, hozzá kezdünk a nagy munkához, szabadon s részrehajlatlanul vizsgálandók a statuskormány azon fontos tárgyait, mellyek tanácskozás végett elénkbe terjesztetnek, távol minden munkátlan félénkségtől s tulzó követelésektől. — Igy szabad leend örvendenünk, hogy a törvényhozás nagymüvén, mit szentséged már huzamosb idő óta rendbe hozott, mi is együtt munkálhattunk, s gondoskodni fogunk a fölött, hogy az igazságosság, polgári egyenlőség s hasonszerüség annak minden ágaiba behozassék. A pénzügyeket illetőleg kötelességünk leend, azon eszközöket s utakat előterjeszteni, mik által a kiadás s bevétel közti egyensúly ismét helyre állittathatik, hol szemügyre veendjük az adók egyenlő kiosztását s törekedni fogunk mennél gyorsabban előidézhetni azon korszakot, midön bizonyos adók alábbszállittatnak, vagy eltöröltethetnek, s főkép ollyanok, mellyek a szegényekre nézve fölötte terhesek s a nemzeti gazdaság gyors kifejlését akadályozzák. Fő ohajtásunk az leend, hogy a statushitel növekedjék; hogy az egyesekre nézve hasznos, de az egészre káros hatásu egyedárusság — minden jogmegsértés nélkül — megszüntettessék. Midön szentségednek bevégzett vámegyleti álmélkodásra méltó müvét csodáljuk, a szabad kereskedelembeni minden előhaladást munkás kezekkel ápolandunk. — A beligazgatásban, szentségednek nemes szándokát t. i. az erkölcsiség, gazdaságosság s egyszerüség behozatalát előmozditandjuk. S mennyire erönk megengedendi, fő törekvésünk oda leend irányozva, hogy a hivatalok hierarchiája minden osztályban a felelőséggel összekötve, a valódi érdem küzdtere legyen, szem előtt tartva azon czélt, mellyet szentséged ezen consulta auditorainak behozatala által kijelölt. Ezenkül kedves kötelességünk leend olly ajánlatokat tehetni, mellyek képesek leendnek a földmüvelést, mi nekünk legfőbb mesterségünk, s az ipar többi ágait emelni; figyelmünket mindenkor a számosabb és szükölködőbb osztály jólétének emelésére irányozva. — Ha szentségednek tetszeni fog bennünket a katonai ügyekről kérdezni, olly polgári sereg legfőbb kiképezését fogjuk elősegiteni, melly erőteljesen szerkezve, minden mellék intézetekkel ellátva leend, ugy hogy szinét képezze annak, mi körül e polgári örsereg összegyülhessen, melly olly sok erélyt s buzgalmat tanusitott a nyilvános rend védelmére, s ott, hol a status függetlensége forog kérdésben. A börtönöket s fenyitö intézeteket illetőleg gonduuk leend arra, hogy ne a romlottság iskolái, hanem a javulás eszközei legyenek, s hogy a büntetésen s példán kivül az eltévedt lelkeket, a mennyire lehetséges, az erkölcsiség s vallásosság utjára visszavezessék. — Szentséged első gondolatainak egyike még a statusconsulta behozatala előtt, a helyhatósági- s tartományi tanácsokra vala irányozva. S ez által mutatá meg szentséged, hogy a jövendő reformok alapja a községek jobb szerkezetében keresendö. Ez leend tehát vizsgálataink főtárgya, s mi iparkodni fogunk szentséged elébe olly javaslatokat terjeszthetni, mellyek alkalmasak lesznek, a helybeli intézetek legnagyobb kifejlését a központi kormány legfőbb vezérletével s megkivántató erejével s hatalmával összeegyeztetni. — Ha mindezen intézkedések, miket szentséged bölcseségétől várunk, a nevelés és közoktatás czélszerü rendszerével s egy igazságos és moralis rendőrséggel összekötve leendnek, melly örködö szemekkel birand, s a polgárok szükségeiről hárítólag s segitöleg gondoskodni fog, ugy azon szilárd hitet tápláljuk, hogy ez által szentséged minden alattvalóinak bátorsága, jóléte s tekintélye elömozditatni fog. — Azonban illy nagy és sulyos vállalat kiviteléhez érett megfontolás, idö-hosszaság s tökéletes nyugalom szükséges. Ennélfogva mi bizunk szentséged népeinek nemes nyugalmukban, minek eddig is szép tanujeleit adák, s megvagyunk győződve, hogy ök türelmes bizodalommal az ép olly szilárd mint jótékony kormánytól, ama mag üdvös gyümölcseit bevárandják, mit szentséged olly bökezüleg elhányt. — Ezen mü szentséges atyánk! nem csak egyes osztályokra vagy polgári rangfokozatokra terjeszkedik, hanem minden alattvalóit egyenlö szeretettel karolja át. Ez olly nemü mü, mellyet csodálva és utánozva szemlélünk a többi olasz fejedelmek által, kik népeikkel s maguk között az elvek megegyezése s hajlamok által összeköttetésben vannak. Elégszer lehete látni a világban, hogy a reformok követelésekkel, mellyeket a nép tesz, kezdödnek, háborgások s meghasonlások közt fejlenek ki s csak számos könyek s vérontás után jönnek létre. Itt közepettünk az első s minden tekintélyek legtiszteletre méltóbbja ragadá meg a haladás initiativáját, mellyet az emberi társaság s müveltség igényel s mi alatt a kedélyeket békes és fokozatos mozgalommal vezérli, egyszersmind a legfőbb czél felé vezeti, melly az igazságosság s igazság birodalma e földön."

N.Britannia. London, nov. 29. A mai „Times" azon hirt közli, miszerint mult pénteken (26) Palmerston lord s Broglie herczeg által olly egyezkedés iratott alá, melly a Sveiczbani háborus-kodásoknak közbenjárás által véget vetend, és hogy sir Stratford Canning Sveiczba már el is utazott, az angol s franczia kormány nézeteit és szándokát életbe léptetendö. A többi három nagyhatalmasság mindenbe beleegyezett. A „Times" megmarad előbbi nézete mellett, miszerint az eredeti igazi jog s igazság a különszövetség részén van, egyébiránt elismeri, hogy a tizenkettös szövetség ildomosan s eszélyesen cselekedett, midön a szélsőségig jogtalan rendszabályai kivitelét mérsékelt s mélyen tisztelt jellemekre bizá. A „M. Post" a szövetségi végrehajtó sereget még most is „gyülevész népnek" (the invading canaille) nevezi. A „Times" párisi levelezője ismétli azon hirt, hogy miután a spanyol királynö terhessége a franczia kormány részéről elfogadtatott (accepted), az Anglia és Francziaország közti szives egyetértés (entente cordiale) ujonani megalapitásához nagy lépés történt. Az „Examiner" gúnyolódik illy természetes fait accompli franczia „acceptatio"ja fölött, s eme római jogmondatra emlékeztet: „Pater est quem nuptiae demonstrant."

Espartero tábornok e napokban látogatást tön Liverpoolban s ott fölötte szivesen fogadtatott.

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

Magyar tudós társaság. Az academiának idei (XVIIId.) nagygyülése a nm. elnökségnek m. h. 27kén kelt rendeletéből december 19kén fog megnyittatni; s igy a megjelenés napja dec. 28ka. Mi is az academia minden rendbeli tagjainak ezennel tudtul adatik. December 3kán 1847. Toldy F. titoknok.

Fölszólitás a pestmegyei gazdasági fiókegyesület t. cz. tagjaihoz! Pestmegyei gazdasági fiókegyesület nagyon tisztelt tagjainak egy része — többszöri fölszólitások ellenére is — még a lefolyt s jelen évekre járó részvénytartozásaikat le nem fizetvén; — közgyülés végzéséből ez uttal tisztelettel fölkérem egyesületi tisztelt tagtársaimat kint levő részvénytartozásaiknak mielőbbi lefizetése iránt. — Fizetések elfogadtatnak kerületekben az egyesület t. cz. képviselőinél. — Pesten t. Ziska Károly magyar gazd. egyesületi pénztárnok urnál, található a hivatalban üllői-ut gróf Károlyi házban reggel 9—12, délutáni 3—5 óráig. — K. Megyeren az egyesületi pénztárnoknál. — Fóthon az egyesület titoknokánál. — Váczon t. Ribiánszky József Vácz kerületi képviselő urnál. — Kelt Fóthon november 19én 1847. — Térey Károly egyesületi titoknok.

Előfizetés
„A HETILAPRA“.

A magyar iparegyesület közlönye a „Hetilap“ jövő 1848ik évben is folytattatni fog, és megjelenik, mint eddig kétszer hetenkint; alakja s előfizetési föltételei is szinte változatlanul maradnak, ugymint Budapesten házhozhordással boriték nélkül félévre 4 ft, postán küldve 5 ft, pengőben. Az előfizetések elfogadtatnak Pesten, a szerkesztői hivatalban (Ujvilág-utcza 635. számu Ilkey házban, 2dik emelet.) N. Enyeden Vajda Dániel urnál, és minden kir. postahivatalnál.

Fényes Elek,
1—3 a Hetilap szerkesztője.

Óvás.

Értésemre esvén, miképen többféle — de előttem egészen ismeretlen — biztositó leveleimnek alapján, mások közt némelly kiegyezkedések történtek, ellenére annak, hogy én alulirott minden ügyeimet kizárólag csak magam viszem, s viendem; ugyanazért mind magam, mind embertársaim érdekében, jelen óvásomat teszem és mindenkit jó eleve figyelmeztetek, hogy minden követelőleg általam kiadott, de már ezennel is visszahuzott és megsemmisitett, meghatalmazó vagy biztositó leveleknek vagy váltóknak következtében is, másnak, bár ki legyen is, se készpénzt ne kölcsönözzön, se kiegyezkedést többé el ne fogadjon személyes befolyásom és beegyezésem nélkül, mert én ezeket nem fizetem, — általában mindenkit ovok, legyen az mesterember vagy ka'már, — attól is, hogy nevemre, számomra, ha csak velem e végett személyesen nem értekezett, kelméit másnak ki ne adja és nevemre föl ne jegyezze, mert én mindezeknek fizetését el nem fogadhatom, de el sem is fogadandom. Pesten, december 9kén 1847.

Svaiger Antal m. k.
táblabiró és több nmlgu családoknak
(1—3) táblai h. ügyvéde.

Előfizetési Hirdetmény
„ÁBRÁZOLT FOLYÓIRATRA“
mint első, s aránylag igen olcsó diszmunkára.

Alulirt, mint hazánk előmenetelének és diszének hő kebellel örvendő polgár, tekintetbe vevén, hogy Angol-, Német- és Frankhonban többféle képes ujságok jelennek meg, mellyek mind különös tetszéssel fogadtattak s rendkivüli terjedelmet nyertek, ugy annyira, hogy hozzánk is nagy számmal behozattatván, nem csekély pénzösszeget sziváztatnak ki honunkból; más oldalról meggondolván, hogy nekünk magyaroknak sem szabad hátramaradnunk, miután nemzeti nyelvünk s irodalmunk jelenleg olly szépen gyarapulnak, s igy ideje már, hogy magunkat a külföld gyámsága alul e tekintetben is fölszabadítsuk; eltökélém magamat **„ÁBRÁZOLT FOLYÓIRAT“** czime alatt a külhoniakhoz hasonló magyar képes ujság kiadására, melly vállalat mellett sem fáradságot, sem költséget nem kiméltem, hogy ezen munkát életbe léptessem, mellynek előmozditására s gyámolitására minden honbarátot, s hazafit ezennel egész tisztelettel fölszólitok.

Ezen folyóirat tudósitást adand minden uj találmányok, fölfedezések, kereskedés, müipar s mind azon vonzalmas tárgyak felől, mellyek az ember tudalmait gyarapitani, anyagi jólétét előmozditani, szivét nemesiteni s őt szellemileg müvelni képesek; megismerteti olvasóit a hajdan- s jelenkor népeivel, épitményeivel s történetével, az emberiség körül szerzett érdemekkel **diszlő férfiak arczképeivel**, szóval: mind azzal, mi a tudományok, természettan, iralom, müvészet és a társas élet körébe vág; s mind ezen közleményeit számos, szöveg közé nyomott csinos ábrákkal megfoghatóbbakká s érthetőbbekké teendi. Végre el nem mulasztja olvasóit szivet és lelket emelő szép elbeszélésekkel is mulattatni.

Szüléknek nem leend okuk ezen folyóiratot gyermekeiktől megtagadni, azok benne minden erénynek méltánylását találandják; benne a tudalom s müvészet különös figyelemre fognak méltatni, s a valódi müveltség haladása előmozdittatni, s a nemzet, valamint annak egész tagjai méltóságuk öntudatára emeltetni. E végből bátor vagyok honunk **minden lelkes iróit s ügyes rajzolóit** ezennel egész bizalommal s tisztelettel megkérni, ha **jutányos járandóság** mellett honunk minden érdekes eseményeiről tudósitásokat, valamint szép eredeti beszélyeket, torzképeket, szöveggel és rajzokkal az „Ábrázolt Folyóirat“ szerkesztőségének beküldeni sziveskednének, hogy azok által minden eseményeket és ujdonságokat köztudomásra juttattatni, s ezen illy nemü első magyar folyóiratot annál érdekesebbé tenni lehessen.

Az „**Ábrázolt Folyóirat**“, az 1848 év első napjától kezdve, megjelenendik rendesen minden szombaton legnagyobb rétnagyságu 2 iven, és 24 leveleg hasábban velin papiron, szövet közé nyomott számos ábrával, s igy évenkint majd 40 kötet tartalmát 400nál több képpel szolgáltatja.

Előfizetni lehet minden cs. kir. postahivatalnál, a kiadónál, Kassán; valamint minden szilárd könyvkereskedésben, s pedig fél évre 6, bérmentes postáni elküldéssel 7 ft. 12 kr. pengőben.

Az **Ábrázolt Folyóirat** elfogad s közöl mindenféle hirdetményeket is, mellyeknek fölvételi s iktatási dija egy hasábsorért 5 pengő krajczár lesz; nagy terjedelmü közlemények aránylag kisebb dijért vétetnek föl.

Végre minden t. cz. előfizető urak tsiztelettel megkérettetnek, hogy czimeiket s lakhelyöket olvashatólag jó eleve beküldeni méltoztassanak. — Kassán karácsonyhavában 1847.

Werfer Károly,
(1) felelő, kiadó és szerkesztő.

A pestbudai hangász - egyesület részéről f. évi november 7-én tartatott tisztek választása végett ez évi közgyülés, ez alkalommal t. cz. báró Eötvös József választmányi elnök ur már korábbi sajnosan vett lemondása következtében, az igazgató választmány által ennek helyébe ajánlott t. cz. Vojdisek József tanácsnok ur, és a városi iskolák igazgatója, egyhangulag; választmányi tagoknak pedig e következő egyleti tagok fölkiáltással megválasztattak, ugymint: t. cz. Babnigg Máté, Bäcker György, Bräuer József, Bőhm Alajos, Csejtey József, Engeszer József, Fáncsy Lajos, Frey József, Holl János, Kanitz Manó, Kern Eduard, Korneli Mátyás, Márchárd Nep. János, Mészner József, Nyáry Gyula báró, Ráth Károly, Szekrényesy József, Szemerényi Károly, Stanczel Márton, Szmekál Pál, Till Ferdinand, Vogl Alajos, Wiederspann Henrik, és Zitterbarth József urak. Közli Ritter Sándor egyesületi titkár.

Nemzeti muzeum tárgyában. (Vége.)

III. Képcsarnokba: 1) Hofer Péter Sopronyi városi nagykereskedő, ismeretlen festő által készitett, Zorton Péter 185 éves bánáti oláh parasztot ábrázoló olaj festvénnyel; 2) Müller János pesti festész, az 1817ki trieszti müegylet által kiadatott kőmetszvénnyel; 3) Majer István esztergomi képezdei tanár, Somogyi Károlynak a „Religio és Nevelés“ czimü egyházi folyóirat szerkesztőjének kőre metszett arczképével szivesek voltak kedveskedni.

IV. Természet kézműtani osztály gyüjteményeibe. A) Állatok országából: 1) Fabó András agárdi ev. lelkész néhány vakandokfival; 2) Straka Károly békéscsabai oktató egy fogas vakonynyal; 3) Fiáth Péter dunántuli ker. tábla ülnöke egy pávával; 4) Molitorisz Lajos szenttornyai lelkész egy fejér fecskével; 5) Ocskay Ferencz báró 4 ritka rovarral; 6) Vidák Őse sz. Benedek rendbeli áldozó pap és sopronyi oktató többféle madár-tojásokkal, 7) Görög Imre nevelő, 8 különféle ritka rovarral; 8) Pr. pesti kalmár, egy ritka tengeri csigával; 9) Terelmes Mihály kissárói ref. lelkész, egy darázsfészekkel, sziveskedtek szaporitani a m. n. museum állatország gyüjteményeit; 10) Ezeken kivül készpénzen vétetett egy fejérfejü kácsa (Anas leucocephala). B) Növények országából: Skoficz Sándor bécsi füvész 100 száritott növénynyel kedveskedett. C) Ásványok országából: 1) József ő cs. kir. főherczegsége egy Budán találtatott ammonites Murchinsonii kövülettel vala kegyes kedveskedni; 2) hg Eszterházy Pál 22 darab csontváz-darabbal, 2 hal, 3 mészkristály és 2 csiga-kövülettel, valamint egy darab 6 mázsát nyomó kőszénnel; 3) ns Hont megye régiségeket és ritkaságokat gyüjtő társulata, némelly pillangókon s tengeri csigákon kivül, nagyszámu ősállati csontokkal, kövesült csigákkal és több ásvány-példánynyal gazdagiták m. n. museumunkat; 4) A m. kir. természettudományi társulat, az ujon föláliitott ohlálapi ásvány „Mangan epidot“ egy példányát; 5) Ocskay Ferencz ur a) egy a sopronymegyei sz. margitai kőbányában talált, s homokkőbe foglalt roppant nagyságu gerinczesnek csontvázát, b) Sopronyban találtatott ismeretlen emlős állat koponyáját és szarvas koponyája töredékét, c) Hanságból készitett két darab gyeptőzeket (turfa) 6) Asztalos Pál váltó-feltörvényszéki ülnök, egy gyermekfő nagyságu s Marmarosban talált (meteornak vélt), azonban fekete gömbölyü vaspalát (Eisenschiefer); 7) Borbély Sámuel t.biró, egy a Tiszából kifogott bölény-koponyát; 8) Kubinyi Ferencz t.biró, Baranyamegyében helyeztetett Beremend helység határában fekvő Jura mészképletet és az abban találtatott spatumot, s puha és tömött minőségü, különös szépségü csonttorlatokat, kitünő csontokkal, csigolyákkal, nagyszámu mindenféle egyes, alkalmasint cziczkányok és madarak csontjait, valamint gyik-alaku fogak állkapczáit sziveskedtek ajándékozni; 9) Hörnes D. orvos dr. s a bécsi cs. ásványgyüjtemény segéd őre, Bécs táján gyüjtött 100 különféle kövült kagylóval; 10) Neugeboren J. B. Bruckenthal szebeni museuma őre, 14 különféle, Erdélyben Porcsesden találtatott kövült hal fogaival; 11) Petko F. selmeczi k. bányász-akademiai tanár 14 darab, Selmecz körül gyüjtött ásványnyal; 12) Vidák Őse sopronyi tanár, a sopronyi homokvermekben talált, valószinüleg Anthracoterium ősemlős zápfogat; 13) Pürtzel János sopronyi oktató 10 darab ős kagylót, egy darab márványt és egy darab kovárcz- és salaktorlatot; 14) Heuffel János krassómegyei főorvos 6 darab ammonitest; 15) Hollósy Ferenczt.biró egy gombanemü kövületet s 3 kövült halfogat; 16) Simon János Batthyány Károly gr. seborvosa 5 darab mastodon-fogat; 17) Hoffer Péter sopronyi nagykereskedő 2 darab különfaju osztrigát; 18) Pohl József erdőmester 42 darab különféle ásványt és kövületet; 19) Handler Antal sopronymegyei seborvos 6 darab különféle ásványt sziveskedtek ajándékozni; 20) Balás Pál windschachti főmérnöki segéd, egy darab tetradymit jegezettel; 21) Gayer János pesti polgár, egy károly-fürdői mészlazaggal (Tufkalk.) — 22) Bauer József pesti polgár 7 darab, a pesti kőbányában talált kövült ősállat-csonttal; 23) Karvázy Zsigmond szabadkai levéltárnok 2 darab ősállat-elefántfoggal; 24) Kozda F. a magyar középponti vasut főmérnöke Nagy-Maroson és Szobon találtatott nagyszámu kövült kagylóval, elefántfogakkal, szarvas szaruval; 25) Frivaldszky Imre m. n. museumi segédőr 21 faj, franczia-országi kövült kagylóval; 26) Mikolai nagyrévi ref. lelkész a Tiszában találtatott őselefánt-agyarral szaporiták m. n. museumunk természet-osztályát; 27) Ezekenkivül bejött névtelenektől: 13 darab vulkán-eredetü salak, 1 darab kőszén és 1 darab homokkő-golyó; 28) A magyar nemzeti museum kézi pénztárából pedig megvásároltattak némelly ritkább kövületek. D) Kézműtani gyüjteménybe: 1) Brunszvik Mária Therézia grnő szerzetes-hölgy vezetése alatt alakult társaság által Schwab Vilmos P. zongoracsináló kezével készitett Tellurium, a magyar nemzeti museum számára vétetett meg. 2) Schönborn gróf munkácsi vashámora, 20 darab öntött vasból készitett különféle tárgygyal kedveskedett. — Kelt Pesten september 30kán. 1847.

Kubinyi Ágoston,
a magyar nemzeti museum igazgatója.

Csődök.

46367. Pestváros tanácsának fölirása szerint néhai Spitzer A. L. tömege ellen rendelt csődperben a hitelezők összejövetelére folyó évi december 16dika levén határnapul kitüzve, tömeggondnokká Stern Lipót, perügyelővé pedig Haris Sándor hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 9kén 1847. —

45419. Pestváros tanácsának fölirása szerint Schuszter János helybeli sütőmester és neje hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 16dikára tüzetvén ki, tömeggondnoká Szendeffy József, perügyelővé pedig Némethy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 28dikán 1847.

45584. Békésmegye csődtörvényszékének jelentése szerint vagyonbukott néhai Droba Mátyás tömege ellen a csődület biróilag kinyittatván, a hitelezők összejövetelére folyó évi december 18dika tüzetett ki határidőül, s tömeggondnoká Omazta Ferencz, perügyelővé pedig Hoffmann Károly tiszti alügyész neveztetett ki. Kelt october 9én 1847.

Laczháza város törvényszéke által ottani vagyonbukott kereskedő Markovics György ellen csődület rendeltetvén, hitelezőinek megjelenésére jövő 1848dik évi január 29dik napja tüzetett ki határidőül, és ideiglenes tömeggondnokká Galambos András tanácsnok, perügyelővé pedig Tóth Mihály jegyző neveztetett.

Személyjárások
a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.
November 22től bezárólag december 5ig 1847.

November	22kén	580.	November	29kén	609.
„	23kán	729.	„	30kán	673.
„	24kén	714.	December	1jén	640.
„	25kén	634.	„	2kán	570.
„	26kán	628.	„	3kán	477.
„	27kén	471.	„	4kén	459.
„	28kán	760.	„	5kén	541.

Összesen: 8,485.

Nemzeti szinházi játékrend.

December 9kén: Fra Diavolo. Opera. Erkel Ferencz javára.

Gabonaár (váltó garasokban).
Tisztabuza. Kétszeres Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Miskolcz december 1-jén (pozsonyi mérő.)
195-200 155-160 ——135 95-100 ——40 75-80
Veszprém december 3án (pozs. mérő).
170-200 130-135 110-115 80-85 ——55 60-65

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs december 2kán. Statuskötelezvények: 5 pctes 105 5/16; 4 pctes; 93; 3 pctes 65; 2 1/2 pctes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pft) 783 3/4; 1839ki (250 pfrt) 290; — Pesti középponti vasut részvény (500 pfrt): 93 1/2; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy 100 pfrt) 62 3/4; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 593; bécsi bank-részvény 1627; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 111; éjszaki vaspálya-részvény 158; majlandi 97 1/2 windisch-gréczi sorsjegy: 23 3/4.

Lotteriahuzások.

Kassán december 1jén: 78. 27. 49. 77. 86.
Bécsben „ 1jén: 25. 48. 30. 17. 7.
Gréczben „ 1jén: 12. 56. 33. 15. 58.

Dunavizállás. Dec. 9kén: 6′ 7″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

607. szám 1847. Vasárnap dec. 12.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Országgyülési közlemények. (XVI. ker. ülés. Előleges közlés a VIdik országos ülésről a főrendeknél, s a XXdik kerületiről). —

Külföld. N.Britannia.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirok és részv. árkelete. Lotteriahuzás. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Országgyülési közlemények.

XVI-dik kerületi ülés. Dec. 2. (Elnökök Bernáth és Bachó (Ung és Trencsén m. köv.) Jegyző: Szentkirályi Móricz; tárgy: a házi adó s országos pénztár).

Bernáth Zsig. mint elnök. Fölolvasván a naplóvizsgálók sorát, a szőnyegen levő adókérdést tüzé ki a tanácskozás tárgyaul.

Kossuth Lajos Pestm. k. „El levén elvben fogadva: hogy a nemesség a házi adóban részt vegyen, s az ország sürgető szükségeinek födözésére szintugy a nemesség hozzájárultával országos pénztár alkottassék; legközelebbi föladatunknak azt vélem lenni: hogy gyakorlati kivitel tekintetében olly irányt vegyünk, s olly módokat alapitsunk meg, miszerint a dolgot a lehetségig acceptabilissá tegyük, az aggodalmakat lecsilápitsuk, s minél nagyobb megnyugtatást eszközöljünk.

Ezen szempontból indulva, mindenekelőtt megjegyzem: hogyha minden ember, ki mindenek fölött az orsz. pénztár eszméjét kedveli, olly őszintén és minden tartalék-gondolat nélkül segédkezet nyujt a házi adó közös teherviselésének életbeléptetésére; mint a minő szives készséggel nyujtok én — ki a nép rendes közterheibeni megosztozást vallom a dolog alphájának — segédkezet az országos pénztárnak lehető legkevésbbé terhes s legczélszerübb módoni létrehozására; ugy a sikerre sok valószinüséggel számithatunk. — Ellenben, ha valaki a házi adónak a részletekbeni megbuktatásán iparkodnék, azon kinézésből, hogy a házi adóbani részesüléstől megmentvén a nemességet, ez által majd az orsz. pénztár keresztülvitelét megkönnyiti; számvetésében mondhatlanul megcsalatkoznék, s épen ellenkező eredményt idézne elő, mint a mellyre számitott; és nagyon sulyos felelőséget venne magára; mert compromittálná Magyarország békés átalakulását, compromittálná különösen a nemesség politikali jelentőségének föntarthatását; mivel ennek föltétele nem a puszta ephemer fizetés, hanem az adó-mentességről lemondás; ez pedig soha többé, egyedül a nemesség kezében nem lesz annyira, mint most megvan, mert most még a nemesség ugy szólván az egyedüli tényező; de az többé illy egyedüliségben soha sem leend, miután vannak tényezők, a küszöbön zörgetők, mellyeknek bebocsátását gátolják.

Szükségesnek tartom megmutatni: hogy a házi adóbani részvétnek akadályozása, nem csak nem könnyitené az országos pénztár keresztülvitelét, hanem nehezitené, sőt alkalmasint meg is buktatná.

A kik ellenkezőn gondolkoznak, arra épitik reményöket: hogy az orsz. pénztárra 43 megye szavazott, mig a házi adóra csak 29. Ne hagyjuk magunkat ez által csalódásba vezettetni, hanem elemezzük egy kissé a dolgok állását.

Az adó kérdése az utóbbi időkben kétségtelenül sokat fejlett, s ez olly dicsősége a magyar nemességnek, minővel más nemzet alig dicsekedhetik. A szabad Britanniában, a közszabadság, a kifejlett népszellem, a szabad sajtó, a népgyülések, az esküttszékek által védett személyes bátorlét, s a népnek politikai jogokbani osztályossága, minélfogva minden reformnál milliók erkölcsi erejére lehet támaszkodni, a békés izgatás kezeibe nem olly tompa fegyvereket nyujtanak, mint minőkkel mi birunk; és még is tekintsük bár a rabszolgaság eltörlését, a katholikusok emancipatióját, a parlamenti reformot, a gabnatörvények megdöntését, s más hasonlókat; mindenütt azt látjuk, hogy 25—30 év kellett egy egy nagy kérdés keresztülvitelére, pedig ott e kérdések eldöntésében szavuk volt azoknak is, kiknek érdekei a rabszolgatartó gyarmat-birtokosokéval, a korhadt városok befolyásával, s a gabnatörvények védelmezőivel ellentétben állottak; O'Connell szavába pedig a népgyülések millióinak mennydörgése vegyült. Nálunk az adómentesség megbuktatásában csak az adómentes nemesség volt az egyedüli tényező, s még is egy pár évek alatt annyira jutánk, hogy a legközelebbi időkben a kérdés már nem az volt a pártok között: fizessünk-e, vagy nem? hanem csak az: mikép és mire fizessünk?

Az ugynevezett conservativ párt azt mondá: ne osztozzunk a nép terheiben, hanem teremtsünk országos pénztárt, miszerint a közvagyonosság előmozdittatván, a nép könnyebben birja közterheit.

Az ellenzék pedig — mellyhez tartozni dicsőségemnek vallom — azt mondá: három nagy akadálya van hazánk jövendő biztosságának, nyugalmának s boldogságának:

1) hogy a közterhekben a nemesség a néppel nem osztozik;

2) hogy a népnek legnagyobb része a nemesség robotozó jobbágya;

3) hogy a nép semmi politikai jogokkal nem bir.

Mig ez igy marad, addig Magyarország békés átalakulása, ne mondjam veszélyeztetve van; de legalább veszélyeztetve lehet, s minden esetre bizonytalan ingatag állapotban van; a kérdés sarka tehát nem csak a körül forog: hogy fizessünk; hanem a körül: hogy közös teherviselés alapján fizessünk, s országos financziánknak állandó szilárd talapot rakjunk. Meg kell tehát osztoznunk a nép fönlevő terheiben; mert ha ezt nem tesszük, az országos investitionalis pénztárt sem alkothatjuk a közös teherviselés basisán; miután azt csakugyan senki sem tagadhatja, hogy uj terhet a népre nem róhatunk, ha csak fönlevő terheiből le nem veszünk.

Ez volt a pártok állása. És már most tájékozhatjuk magunkat a 43. és 29. voksnak valódi értéke iránt. Miért volt a házi adóra csak 29 megyei szavazat? azért, mert a conservativ párt, kevés dicső kivétellel, hova például Baranyamegye s követe tartozik, az országos pénztár eszméjét a házi adó eszméjével ellentétbe helyezé, s ennek megbuktatásával gondolá az országos pénztár keresztülvitelét biztositani.

Ellenben, miért van az országos pénztárra 43 szavazat? azért, mert azon ellenzéki megyék közől, mellyek az adó eszméjét általában el nem vették, az országos pénztár eszméjét a házi adóval ellentétbe sokan nem helyezék. Mi akarunk országos pénztárt, de közös teherviselés alapján; ez pedig lehetetlen, ha a nép fönlevő terheiben vagy egészen — a mint megyém ohajtja — vagy legalább a házi adóban, mint a többség akará, nem osztozunk.

Azon többséget tehát a mi szavazataink teszik olly nagygyá, nélkülünk nem csak olly nagy nem volna, de sőt alkalmasint kevesebbségben volna... Igen, de közöttünk sokaknak föltétele a közös teherviselés, ennek pedig mulhatlan alapja legalább is a házi adóbani részvét; különben a közös teherviselés lehetetlen; nekünk pedig más alapon országos pénztár nem kell; mert mi nem akarjuk, hogy az országos pénztár terhét egyedül a nemesség viselje; mi az Istentől megátkozott subsidium rendszerére nem szavazunk.

Vigyázzanak hát, kik a 43 voksba vetik számvetésüket, meg ne támadják a mi hozzájárulásunk alapját; melly a közös teherviselésben, s ez viszont, a házi adóbani részvétben áll; mert ha alulunk ezen alapot kirántják, az országos pénztár eszméje is összerogyik.

Ollyan dolog az, t. RR. hogy itt coadunált erőkre van szükség; itt minden párt elég erős buktatni; de egyik sem elég erős valamit keresztül vinni.

Vigyázzanak hát! el ne dobják segéderőnket alapunk megtámadasával, mert alkalmasint magukat buktatnák meg, s szegény hazánknak végtelen kárt okoznának.

De meg kell mondanom; miért nem vagyunk mi, az Istentől megátkozott subsidionalis rendszer barátai. — Nem csak azért, mivel ez a nemesség és nép érdekeit ki nem egyenliti, hanem ezenfölül még materialis számvetésnél fogva is; azért t. i. mert subsidionalis rendszer mellett vagy a nemesség bonyolitatnék, megbirhatlan folytonos direct terhekbe; vagy pedig a közszükségek maradnának ellátatlanul, és egy rendezett financziális állapothoz, melly állandó, biztos, folytonos jövedelmeket föltételez, egy lépéssel sem volnánk közelebb, mint most vagyunk. — Megmutatom.

A subsidionalis rendszernek természetes iránya a direct kivetés. — Tegyük föl, hogy a nemesség el van határozva, most összesen évenkint 3 milliót megajánlani. Ezt természetesen nem fogja tenni örökre, hanem csak a legközelebbi országgyülésig. — Tehát 3 év mulva ismét ott leszünk a hol ma vagyunk; megint kérdéssé válik: akarand e ujra ajánlani vagy nem? jöhet közbe háboru, jöhet közbe inség, nagy elemi csapások, ellenszenves politikai agitatio s a t. — és három év mulva országos pénztárunk megint üres. És vagy csak igen keveset tettünk, vagy a mihez hozzá fogtunk, félbe marad, teng, pangásnak indul, semmivé lesz. Ez az átka a subsidionalis rendszernek, mit egész historiánk a borzadásig igazol. — A subsidionalis rendszer nem teremtvén folytonos országos pénztárt, mellyből évenkint közszükségeinket fedezhetnők, természetesen oda vezetett, hogy ha valamit létre hozni akartunk, nem évi költségfedezést, hanem tőkéket ajánltunk meg; és subsidionalis rendszerrel másként nem is teheténk. Igy tettünk a nemzeti szinházzal, igy a muzeummal, igy mindennel. Ebből azután kettő következett: 1ör az, hogy parányi eredmények végett roppant tőkéket kellett fizetnünk; p. o. a végett, hogy a szinháznak évenkint 12—16 ezer frt segitsége legyen, fizettünk egy millió váltó forintot — s 2or az: hogyha aztán a fizetett tőke még is kevésnek mutatkozott, a dolog pangásban maradt; mert ugyan azon dologra uj, és ismét uj tőkéket ajánlani a nemzetnek nem volt kedve. — Az illy rendszer satyrája a józan statusgazdászatnak; azt mondani: hogy a most élő generatio tegye le a tőkét, mellynek kamatjaiból, egy bizonyos közszükség örök időre fedezve legyen, valamelly olly fonák gondolat, hogy szót is alig tudok jellemzésére találni. — Ez uton hazánk virágzóvá soha sem lehet. — Ellenkező uton pedig, sokkal kevesebb fizetéssel, sokkal csekélyebb teherrel csodákat teremthetünk.

Példával mutatom meg. Ne vegyék a Rendek rosz néven, ha száraz előadásom még hosszu is lesz. Én azt gondolom, hogy a hazai műipar gyámolitása az ország főbb szükségei közé tartozik. — És azt gondolom, hogy erre alig volna egyegy hatályosabb mód, mint a gyáriparnak azon neme iben, mellyeket alapnemeknek van okunk nevezni, alkalmas helyeken egyegy nagyszerü gyárt alapitani; mellynek existentiája kiállhassa a gyárnépesség előteremtésének nehéz kezdetét; s egyes vállalkozó, változékony viszonyaitól nem föltételeztetve, képezhesse a hazai műipar kifejlődésének állandó termékeny magkövét. — Igy például, egy vegyszergyár, egy gépgyár, egy selyemgyár, egy lenfonó, egy gyapjufonó, egy gyapotfonó, egy szinezőgyár; mikből a szövés vidékszerte önként kifejlődik, mint ezt Sasvár táján tapasztaltuk a mult században. Vegyünk föl mindenikre 300,000 frt tőkét, s ha ezen gyárak létrehozásával a hazai műipar alapját le akarnók tenni, szükség volna mintegy 2 millió pfrt subsidiumot megajánlanunk, s még e mellett gyáraink szépen meg is bukhatnának a közkezelés alatt. Ellenben alkossuk olly módon országos pénztárunkat, hogy e czélra évenkint csak nyomorult százhuszezer frt állandó jövedelmünk legyen; s mondjuk azt: ha részvénytársaságok alakulnak, ez s ez alapgyáraknak, az illető országos hivatal által kijelölendő helyen, 300,000 pft tőkével megalapitására, az ország 6% tiszta hasznot, az első 12 vagy 20 esztendőre a vállalkozó társaságoknak biztosit; merem állitani: a gyáripar fejlődésének alapja le volna téve, s a felföldi inség elörülhetése is sikeresebben enyhitve, mintha — mit most is tevénk — milliókat adunk alamisnakint az éhezőknek. — És mit fizettünk? legrosszabb esetben 120,000 frtot nehány évig; jobb esetben pedig ennél is kevesebbet, sőt valószinüleg öt, hat év mulva semmit.

Vagy teszem, a tekintetes RR. országunk nyomorgó népnevelőinek existentiáját akarnák évenkinti száz száz pftal biztositani — a minél valami jobbat alig tehetnének — és akarnának például a magyar gazdasági egyesületnek évenkinti 30,000 pftot, az iparegyesületnek 10,000 pftot, a kisdedóvást terjesztő egyesületnek 5000 frtot, a fiumei hajózási iskolának szintugy 5000 frtot, a nemzeti szinháznak még vagy 10,000, a muzeumnak vagy 20,000 frtnyi évi segélypénzt biztositani; és e végett az Istentől megátkozott subsidionalis rendszerhez folyamodnának, csak ezen csekély rovatocskák fedezése végett 4 millio pftot kellene ajánlaniok. — Fog ez tetszeni a nemességnek? — Ellenben, alkossuk aként az országos pénztárt, hogy annak mindezen czélok fedezésére, évenkint csak 300,000 frt folytonos állandó jövedelme legyen, s ezen csekélységgel mindez, s még a föntebb emlitett gyáralapitásnak költsége is fedezve van. —

Hozzá járul, hogy vannak közszükségeinknek olly ágai, mellyeket subsidionalis rendszernek fedezni teljes lehetetlenség. Például: a fiumei vasut országos szükségét nemzet és kormány elismerte; ám de a végett kamatbiztositásra van szükség legrosszabb esetben 30 éven át évenkint 1 millio pftal in thesi — in thesi mondom, mert azt csak senki sem fogja állitani, hogy ezen vasut, nem csak 5%tet nem, hanem semmit sem fog 30 éven át soha behozni. — De a biztositó alapnak in thesi meg kell lenni. Azonban nem kell felejteni, hogy a fiumei vasut kamatbiztositása csak akkor kezdődhetik, ha a vasut egészen elkészülend, tehát 8 év mulva. Már most kérdem a t. RRet: ha a subsidionalis rendszer mellett maradnának, mikép fognának a fejedelem azon kérdésére felelni: micsoda kutfőkből szándékoztok a fiumei vasut kamatbiztositását fedezni? — azt feleljük-e? majd teszünk 8 év mulva subsidionalis ajánlatot! Bajos állapot t. RR. Ellenben gondoskodjunk az országos pénztárnak 1 millio frt folytonos jövedelméről s ekkor miként fog a dolog állani? azt mondhatjuk: adunk 8 éven át, a Tiszaszabályozásra évenkint 1 millio pfrt segitséget, (nyolcz millio frt segitség a tiszaparti birtokosoknak nem költsön, hanem visszatérités igénye nélkül szép segitség) nyolcz év mulva pedig ezen 1 millio szolgáljon a fiumei vasut 5% kamatjának biztositására. — És megvan a Tiszaszabályozás, meg a fiumei vasut, s a mint a forgalom fejlődik, a kamatbiztositás tehát ezen milliot föl nem emészti, évről évre, mindig többet és többet lehetend ebből más közczélokra forditanunk.

Ezért nem kell nekünk az Istentől magátkozott subsidionalis rendszer, mellybe okvetlenül belesodortatnánk, ha a házi adóból, következőleg a közös teherviselésből semmi sem levén, a nemesség kénytelen volna, az országos pénztár terheit, direct uton egészen magára vállalni.

Ámde azt mondhatná talán valaki: ha a nemesség a háziadóban is osztozik, országos pénztárhoz is jarul, majd többet fizet a közös teherviselés alapján, mintha az országos pénztár terhét subsidiumkép egyenesen magára vállalná. — Nem t. RR. ellenkezőleg; ha a háziadóbani részvét, tehát a közös teherviselés alapján indulunk, a nemesség semmi esetre sem fog több direct terhet viselni, mint amugy viselne, sőt valószinüleg, mindjárt is kisebb terhet viselend, jövendőben pedig bizonyosan kisebbet, s e mellett nagyobb közpénztárt teremtend s azt állandósitandja is; több czélt érend el s még a népen is könnyitend; a nép s nemesség közti érdekeket kiegyenlitendi s Magyarország kifejlődését biztositandja.

Megmutatom.

A törvényhozás előtt, minden tárgynál, egy bizonyos czélnak, bizonyos iránynak kell szempont gyanánt állani; melly felé lépteit akint intézze, hogy ha a végczélt mindjárt el nem érhetné is, legalább harmonicus előlépéseket tegyen, mellyek a végczél irányától el ne vezessenek, sőt inkább abba mint integrans részek bele illjenek.

Financialis ügyekben én a végczélt abban látom; hogy az országnak minden lehető jövedelmei számba vétessenek; szükségei hasonlókép fölszámittassanak, és mennyiben amazok, emezeket nem fedeznék, a fedezésről közösen, közös erővel gondoskodjunk. — Ezen végczél nem türi a különböztetéseket, nem türi azon fonák eszmét, hogy a coronalis országok a civilistára; a só a közigazgatásra — vagy mit tudom mire — a nép adója a katonaságra s megyei költségekre, a nemesség subsidiuma a rendkivüli költségekre szolgáljon. Ez képtelenség. Ebből igy csak örökös ujhuzás, örökös egymás elleni torzsönködés, örökös nyomoruság lehet, és lészen; de rendezett financialis állapot soha.

A végczél tehát mindaddig nem lesz elérve, mig mi a kormánytól az általa kezelt közjövedelmeket számon nem vesszük, de számon vesszük azon elhatározással, hogy a közszükségekről gondoskodunk is. E jogot, e kötelességet föl nem adhatjuk, különben az alkotmányos nemzet nevét nem érdemeljük. — Igen, de én nem akarom magamat mystificalni; én igen jól tudom, hogy azt máról holnapra nem érjük el, hogy ezen jognak valósitása még sok harczokba fog kerülni. En hát nem akarom az ország sürgető szükségeiről gondoskodást ezen constitutionalis diadaltól föltételezni, vagy fölfüggeszteni. Vivni fogok érte ernyedetlenül, törni fogok a czél felé minden loyalis eszközzel, de a pillanat kötelességeinek teljesitését e miatt elhanyagolni nem akarom.

Kérdem hát én a t. RRket: azért, mivel ezt máról holnapra el nem érhetjük, elmulasszuk e azon rendezett financialis állapot megközelitésére, mellyet végczélul tüztem ki, annyit tenni, a mennyit lehet? — Vagy azt gondoljuk, a subsidionalis rendszerrel közelitettünk hozzá csak egy hajszálnyira is? nem t. RR. megforditottuk az irányt, eltávoztunk a czéltól; mert a subsidionalis ut, a világ semminemü okszerü statusgazdászati rendszerébe bele nem illik. — Ellenben, a közös teherviselés egy nélkülözhetlen lépés a czélfelé; ez ama végczélba nem csak beillik, sőt annak mellőzhetlen alapja. — Továbbá a kitüzött irányba szintugy beillik sőt okvetlen föltételét képezi a végczél elérésének az, hogy ha bár e pillanatban nem jöhetünk is a kormánnyal egészen tisztába az általa kezelt statusjövedelmek iránt, legalább tegyünk lépéseket arra, hog meglássuk, minő más kutforrásokkal bir s birhat még hazánk, mellyekből közszükségeink fedezésére merithetünk. E nélkül soha sem lehet rendezett financialis állapotunk; mert soha sem fogjuk tudni, mi s mennyi az, a mit egyenes kivetés utján pótolnunk kell. — Ennek tudása nélkül pedig, vagy ott leszünk, hogy csak foldozgatunk, foldozgatunk s a haza jóléte még is örökké rongyos marad; vagy pedig a nemesség ollyan subsidiumokat fizet, hogy a nagy generositástól még szeme is könybe lábad.

Nem akarok én itt a direct vagy indirect adózás elsőbbsége fölött cathedraticus elmélkedésekbe bocsátkozni; mert ez czélra nem vezet; hanem csak arra emlékeztetem a t. RRet, hogy a civilisált világ minden nemzetei közjövedelmük legnagyobb részét indirect kutfőkből meritik, s a direct adó minden civilisált statusban az ország jövedelmeinek legkisebb részét teszi; — igy van az, t. RR. mink is. — Ime itt van kezemben a magyar kamarának német, Auszweis-a az 184⅝-ki kormányjövedelmekről. Látják a t. RR. hogy lytographirozott táblázat, mellyet csak a bécsi imperialis kamara számvevő hivatalában lehet kapni — kitől kaptam, természetesen nem mondom meg. — A t. RR. tudják, hogy a hadi s toborzási adó 4,470,244 ft. 38½ krból, a megyei házi adó, az utóbbi három év közép számitása szerint, 3,06,9415 ftból, a királyi városok 2,185,466 ftnyi házi adójának direct kivetés utján bekerülő ¼ része 546,366 ftből, a szabad kerületek házi adója 198,240 ftból, a szepesi XVI. város censusa 18,231 ft 20 krból, a kir. városoké 18,041 ftból áll. Magyarország s a kapcsolt részek összes indirect közadó-terhe tehát, 8.320,537 ft 58½ kr; mig a kezemnél levő ‚Ausweis' szerint, a kormánynak egyéb jövedelmei, tisztán minden kezelési költség levonásával 21,466,315 ftra s 20 krra mennek! s ez 222,658 ft 34 kr hián mind indirect kutfőből jő!! —

Tudomás okáért megjegyzem itt, hogy a budai centralis pénztár által fedezett összes közigazgatási költségei az országnak nem mennek többre 1,648,000 ftnál, mig ellenben a kiadások első tétele az; hogy 8,341,300 pft szolgáltatott be a bécsi központi pénztárba; azután a második: hogy 1,105,897 ft adatott ki a bányászatra, mellynek jövedelme, mint egyenesen az imperialis kamarába folyó, a bevételek közt meg sem jelenik, a 6dik tételben pedig előfordulnak, az ugynevezett Verläge an die Gefälle; hova kell azután például a Magyarországban vásárolni szokott, 3—400,000 mázsa dohány árának kifizetését is számitani.

Ezt ez uttal, csak tudomásul, s annak bizonyitására, hogy a statusjövedelmek legnagyobb része, minálunk csak ugy, mint a civilisált világ minden részeiben, indirect kutfőkből meritetik. Ha tehát rendezett financialis állapot felé akarunk közelitni, szükség az iránt tisztába jönnünk: vannak e nekünk a kormány által használtakon kivül, valamelly indirect jövedelmi kutfőink, mellyek a sürgető közszükségek fedezésére szolgálhatnak addig is, mig az összes statusjövedelem iránti számvételi jogunkat valósithatnók? érdekökben fekszik ezt tudni, a direct adózás barátainak is, mert azt csak nem gondolom, hogy sok ember legyen, a ki több direct adót akarjon fizetni, mint a mennyire szükség vagyon. De érdekünkben áll ez iránt tisztába jönni azért is, mert a jól alkalmazott indirect kutfők, azon kétségtelen előnnyel birnak, hogy a közvagyonosság növekedésével, a birtok bilincseinek megoldásával s a forgalom élénkitésével önként és természetesen szaporodnak. — A direct adó, mint határozott mennyiség, ellenben nem. — De birnak még azon előnnyel is: hogy használatuk a direct adókivetés bonyodalmainak megoldását nem föltételezi, pedig ez, kivált minálunk, hol e kérdés igazságos megoldására a nép irányában igen kevés, a nemesség irányában pedig semmi előkészület nincs, olly mondhatlanul bonyolult csomó, melly miatt a tegnapelőtti szavazat nyombani sikere fölött is kételkednem kellene, ha nem reményleném: hogy a magyar aristocratia önérdekében be fogja látni, miként az absolut igazságos kivetés el nem érhetését kibuvó ajtocskának használni annyit tenne, mint a haza méltó igényeit, s különösen saját jövendőjét compromittálni.

És én állitom: hogy nekünk vannak czélszerü használható kutforrásaink; s midőn ezt állitom, ne gondolja senki, hogy a kormánytól valamelly nagy áldozatok igénylése lebegne szemem előtt, ámbár a föntebb emlitett 24,000,000 alapján bizony az illy kivánság is, a minő jogos, szint olly méltányos volna. De én a kormány irányábani harcztól nem akarom saját jólétünk alkotmányos utoni előmozditását föl függeszteni, mert nem akarom saját gyengeségünk miatt a nem képviselt népet büntetni, s azért a kutfők példa gyanánti kijelölésében csak két osztályra szoritkozom. Az elsőbe azokat sorozván, mellyek a kormánytól legkisebb áldozatot sem igényelnek; a másodikba pedig azokat, mellyek a kormánytól is némi közelitést kivánnak ugyan, de elannyira mérsékelt természetüek, s tőle részint semmi, részint elannyira kevés materialis áldozatot igényelnek, hogy a kormánynak jó akarata fölött egészen kétségbe kellene esnünk, ha hazánk javára csak ennyit sem volna tenni hajlandó.

Az első osztálybeli kutfők közől emlitem

1) A sóár toldalékot, mellyet már (mázsánkint 11 krba) az 1792: 14 t. cz. közlekedési, s folyamszabályzási s hasonló költségekre rendelt. Megjegyeztem, hogy a só a kormánynak mult évben tisztán: 10,643,651 ft 44 krt jövedelmezett. Mennyit teszen a sófogyasztás? fájdalom, hitelesen nem tudjuk, mert minket szándékos homályban tartanak. Egy kormánypárti iró 1,430,000 mázsát mond; egy másik pedig, mint állitja, hiteles kutfők után, a fogyasztást: 1,300,000 mázsára teszi; én annyit tudok, hogy ez képtelenség. Mert a kormány által az 1802. országgyülésnek beadott hiteles kimutatása szerint 1800. évben a magyarországi s kapcsolt részekbeli sófogyasztás volt 1,473,234 mázsa, az ország népsége pedig volt 8 millio. Azóta 47 év folyt le, e közt volt 32 évi béke, a népség (mindig Erdélyen kivül) a kormány saját statistikai táblázata szerint 12,000,000; a marhatartás, különösen a juhtenyésztés szintugy nagy mértékben szaporodott, s még is azt állitják, hogy mig a népség 50 percenttel növekedett, a sófogyasztás 173,234 mázsával fogyott; ez valóságos satyra. En nem akarom tekintetbe venni, hogy Europa általános tapasztalása szerint, most minden illynemü fogyasztási czikkek közől egy egy fejre sokkal több esik, mint ez előtt egy fél századdal; hanem stationariusnak veszem fejarányban a fogyasztást, még is már mintegy 2,000,000 mázsa jön ki, mit annál biztosabban fölvehetünk, mert a kormány tiszta jövedelme, mint emlitém, 10½ millió ftnál többre megyen, a mi 2,000,000 mázsa fogyasztásnál mázsánkint 5¼ pft tiszta haszonnál többre mutat. Ez kissé soknak látszik, s oda mutat, hogy a fogyasztásnak 2 millio mázsát haladnia kell. — Azonban maradjunk e mellett 11 krjával, már ez is ad az országos pénztár számára mintegy 570 ezer pftot.

2) Ugy látszik, a nemesség általában érzi a birtokviszonyok rendezésének szükségét. Föl van erre szólitva a k. előadásokban is. Itt hát ha semmi tekintettel nem akarnánk is lenni az országos pénztárra, pusztán saját hitelünk megállapitása végett, nem halaszthatjuk tovább a telekkönyvek behozatalát; mire viszont mindennemü birtokváltozásnak hiteles bejegyzése mulhatatlanul szükséges. Mondjuk tehát, hogy ezen Franciaországban XI-dik Lajos óta divatozó, s jótékonyságánál fogva minden feudális, absolutisticus, republicanus, consularis, imperialis, és alkotmányos kormányváltozásokat átélt bejegyzés (Enregistrement) taksája az országos pénztárba fizettessék, s ismét nevezetes kutforrásra tettünk szert, mire nézve már csak azt gondolom, senki sem fogja föltenni, hogy a kormánynak kifogása lehet. Mennyit hozand be ezen rovat? természetesen nem tudom evaluálni, de vagy tizenöt királyi város telekkönyvi lajstromdija előttem tudva van, s ha hasonló arányban akarnám az egész ország lajstromzási taksáit becsülgetni, 1 millióra bizton tehetném annak jövedelmét; annyit hát minden esetre föltehetünk, hogy e rovat 3—400,000 ftig jövedelmezend. —

3) De a telekkönyveknek még az a rendeltetésük is van, hogy a birtokon fekvő terheket kimutassák. Kötelezőleges intabulatio nélkül (hova a személyes hitelalapu, de ép azért a hypothecalis köcsöntől szigoruan megkülönböztetendő váltóadósság természetesen nem tartozhatik) czélszerü hypothecalis rendszer nem is képzelhető. Ugy hogy valamint a telekkönyveket, ugy a jobb betáblázási rendszert is saját hitelviszonyi javunk végett be kellend, be fogjuk hozni. Mondjuk hát: hogy a betáblázási taksák is az országos pénztárba folyjanak; és ismét egy pár százezer frttal semmi restantiáknak ki nem tett folytonos jövedelmet biztositottunk. Mind ezek ellen azt hiszem, sem a főrendek, sem a kormánynak nem lehet kifogása, és pedig ezen kutforrások a mellett, hogy a hitelviszonyok rendezésére nélkülözhetetlenek, még azon jótékonysággal is birnak, hogy évről évre növekedések reményelhető. — Ezeket példa gyanánt emlitve:

A mi a másik osztályt illeti: itt mindenek előtt a sóra kell visszatérnem. 1802ben a kormány fölszólitá az ország RRit, hogy a háboruk által okozott rendkivüli költségek tekintetéből a rendes adót 2 millió pengő forinttal szaporitsák; itéletökre bizván: mennyit kivánnak ebből egyenes kivetés utján, mennyit ismét a só árának fölemelésével fedezni. Az ország RRei a két milliót megajánlván, e végett az adót 603,028 ft 16 s ½ kr. növelték, a hiányzó 1,400,000 ft fedezésére pedig a só árát 1 ft 6 kral fölemelték, világosan kimondván, hogy azt „ad tegendas praesentes status necessitates" teszik, s azon kikötéssel, hogy a mennyiben ezen sóárfölemelés a megajánlott összegnél többet hozna be, némelly hivatalok jobb fizetésére s az ország egyéb szükségeire forditassék. Ez nem történt, ha csak az uj rendszerü administratorokat nem akarná valaki ide érteni, kikre bizonyos szép összeg vesztegettetik törvénytelenül, haszontalanul, mig a helytartótanács, s a kir. kamara alsóbb tisztviselői Budán közsajnálatig nyomoruságosan vannak fizetve. Azt hiszem: 45 év, és e közt 32 évi béke után már csak ideje, hogy amaz 1802ki „praesens status necessitas" megszüntnek tekintessék; s igy ha a multróli számodással nem akarunk is vesződni, minden mázsa sónál ezt az 1 ft 6 krt méltán igénybe vehetnők, a mi mintegy 2,200,000 pftot adna az országos pénztárnak. Sőt ha csak arra szoritkoznánk is, a mivel ezen sóár fölemeléséből több jön be, mint a mennyi az ország RRei által meg volt ajánlva, s melly fölösleg az ország közszükségei számára világosan ki volt kötve, 2 millió mázsa fogyasztásnál már csak ez is évenkint mintegy 800,000 pftot adna az országos pénztárba. De ha mind ezen jogos igények mellett, avagy csak oda szállanánk is le, hogy a kormányt megkérjük, miszerint minden mázsa sóból 11 kr helyett 30 krt adjon át az országos pénztárba, már ezen 19 kr. toldalék is 600,000 pftnál többet nyujtana. Pedig azt gondolom, hogy ez olly mondhatatlanul mérséklett kivánság, a mit megtagadni annyit tenne, mint a nemzetet sokkal nagyobb jogszerü igények követelésére ösztönözni.

Ezután a vámokat emlitem, azon kutforrást, mellyekből más statusok jövedelmeik nagy részét meritik, s melly minálunk is a mult évben a magyar kir. kamarának 6,282,126 ft 49 krt tisztán jövedelmeztek. A kir. előadásokban ott van a köztünk, s Ausztria közti vámvonal megszüntetése, de az utána következő szavaknak értelme oda megy ki, hogy ezen megszüntetésből csak ugy lehet valami, ha a kincstár jövedelmei; tehát a vám s ezzel kapcsolatban levő dohánymonopolium más utop pótoltatnak. — En azt gondolom, hogy a ki ezen ajánlatot leirá, azt bizonyosan nem hitte, hogy mi magyarok, kiknek annyi temérdek közszükségeink vannak, saját pénztárunk pedig ezeknek fedezésére még épen nincs, s csak most akarjuk a közös teherviselést megkezdeni, első lépéssel mindjárt ugy lássunk a dologhoz, hogy ne csak eldobjuk magunktól a közjövedelmek azon forrását, mellyet a vámokban föltalálhatnánk, hanem még ezen jövedelemeldobást évenkint nehány millió fizetéssel vásároljuk meg, s minden más szükségeinket fedezetlenül hagyva, ezen váltság-milliók terhének elvállalásával kezdjük magunkat a fizetéshez szoktatni. Az emlitett kormányi fölhivás tehát ez idő szerint annyit tesz, mint ha semmit sem mondtak volna, kivált miután a közbenső vámvonal megszüntetése végett nem elég volna milliokat váltságul fizetnünk, hanem még a dohánymonopoliumot is be kellene hoznunk. Kivánesi volnék ismerni azon statusbölcset, a ki ezen szerencsétlen gondolatnak gyakorlati kivitelét egy országra nézve föltalálná, hol a dohánytermesztés nincs egy vidékre szoritva, hanem szerte szét el van terjedve. Alig ha minden emberhez egy dohányrendőrt nem kellene állitani (Bernát közbe szólva: a ki aztán együtt pipázna velünk). En a szabad kereskedésnek mint végczélnak barátja vagyok, de ép azért, mert barátja vagyok, lehetetlen illy képtelen tervezések fölött nem mosolyognom, mellyeknek nem lehet más értelmök, mint az, hogy az érdekek kiegyenlitésére, s ez által a végczélnak lehetségessé tételére semmi se történjék s a vám kérdése maradjon szépen a réginél. De akár maradna, mitől Isten őrizzen, akár pedig a vámszabályzat a magyar s ausztriai érdekek méltányos tekintetbe vételével egész rendszerében módosittatnék (mi az egyedüli practicus mód) annyi bizonyos, hogy a vámvonal még jó ideig nem fog megszüntettetni, s mivel megszüntettetni nem fog, kérdem: nem volna e mondhatlan rosz számitás, ha a vámokat közszükségeink fedezésére jövedelmi forrásul használni elmulasztanók? (Nem veszem ez uttal igénybe a kormány pénzbeli segitségét; nem számitgatok a vámnak

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

olly fölemelésére, melly a kormány jövedelmét csökkentené; még csak annyit sem mondok, mit 1715 óta az országos pénztárról terveket dolgozott választmányok egyhanguan javasoltak, t. i. hogy a közpénztár számára a kir. harminczadón fölül még fél harminczad szedessék; hanem csak annyit mondok: sértetlenül hagynám a kamara harminczadi jövedelmét, szedjünk még a behozott áruk értékétől ne többet mint két percentet az országos pénztár számára, mi által a kormány bizonyosan egy garast sem veszitne, és még is ezen csekélység már 1,320,000 p.ft évi jövedelmet adna, mint hogy az Ausztria-béli árubehozatal 55 milliónál többre, a külföldről behozatal pedig 11 millióra megyen,

A kivitelt terhelni nem lehet szándokunkban; azt gondolom még is: hogy magas értékü áruknál 1 peret jövedelmi vám a termesztőket teljességgel nem terhelné, és még is csak a gyapjunál 2,700,000 p.ftot jövedelmezne, mi ellen azonban ha legkisebb aggodalma volna valakinek, az egész kiviteli rovatot örömest elmellőzöm.

Az egyházi javakról nem akarok ezuttal szólani; de az üresség be jött egyházi javak jövedelmét az 1843. országgyülés példájára csak ugyan méltán igénybe vehetnők, mert ezeknek rendeltetésök nem az, hogy a kormánynak szolgáljanak. Ez ismét egy pár száz ezer ftot teszen; a mult évben ugyan nem ment többre 177,869 pftnál; de nem kell felejteni, hogy taval, kivevén a váczi püspökséget, egy nevezetes papi javadalom sem volt ürességben. —

Az országos pénztárt tervezett választmányok dolgozataiban előfordul még a grationalis taksák fölemelése. E rovat taval a kormánynak, ide nem értve a Bécsben fizetetteket, 113,106 ftot jövedelmezett.

De lehetnek még más egyéb kutfők is: igy a külföldi birtokosok s absentisták megadóztatása, a mi nagyon méltányos, mert ezek külföldöni lakásuk által minden indirect terhek alul kibuvnak. Talán a kártyázási szenvedély is megbirna egy kis kártyabélyegdijt. Vannak, kik a pálinkafőzés megadóztatásától sem borzadnának, s ha bár az utvámnak barátai ne legyünk is, de a külföldiek midőn az országba bejönnek, a határszélen némi vámot csak ugyan fizethetnének sat. — Szóval: ezen példákkal megmutatva lenni vélem, hogy mi is találhatunk indirect kutfőket, mellyekkel országos pénztárunk állandositásának alapját vethetjük meg, s ez által talán még azt is elérhetjük, hogy ha jelenben, midőn még e kutfőket használatba numerice számba venni nem lehet, a direct kivetést egészen nem mellőzhetjük is, de nem fog állani előttünk azon kilátás, hogy az uj szükségek végetti direct adóajánlást országgyülésről országgyülésre vagy mindig növelnünk, legalább föntartanunk kellene, vagy pedig az ország javára czélzó intézkedéseink félben maradjanak, s megakadjanak. —

És pedig azt gondolom, senki sem fog azzal vádolhatni, hogy a kormánytól szerfölötti áldozatokat vettem példáimnál igénybe méltánytalanul, de némi segéd hozzájárulását csak ugyan nem fogja megtagadhatni, mert hiszen az ország jólétének gyarapodása neki is érdekében van, mert tapasztalja, hogy mig az ország illy szegény marad, a nép nagyobb direct adót, bár mi előfordulható szükség esetében sem birna meg, sőt még a jelen adónak nagyrésze is örökös restantiában marad.

Reassummálom véleményemet. Ha az adó dolgában, a háziadó, a közös teherviselés mellőzésével, kirekesztőleg csak az országos pénztár létesitésére irányoztatnék, az országgyülés, vagy semmiből, semmi sem lenne, vagy pedig bele sodortatnánk az átkos subsidionalis rendszerbe, mellyből rendezett financialis állapot kifejlődhetni soha sem fog, a nemesség pedig nagyobb tehervállalásra a legnyommasztóbb uton lenne kénytelen a nélkül, hogy akár az orszagos czélok biztositatnának, akár a népen könnyitve volna, s a nemesség, s nép érdekei kiegyenlitetnének, s ez által a birtok nyugalmas jövendője biztositatnék. Ha ellenben a közös teherviselés alapján indulunk, tehát a háziadóbani részvétet az országos pénztár talapzatának tekintjük, financialis állapotunk rendezésére nevezetes lépést tettünk, a nemesség most első perczben sem leend kénytelen többet fizetni, mint a másik uton fizetni hajlandó volna, s még is nagyobb országos pénztárt teremtett, s a mi legfőbb, azt állandósitotta is, e mellett pedig a népen könnyitett, az érdekeket némileg kiegyenlitette, s hazánk békés kifejlődését biztositotta. —

Véleményem philosophiájának számtani eredménye következőleg állana. Az adó alatti birtok szántóföldben, és rétben tészen mintegy 8,900,000 holdat, a majorsági mintegy 12,000,000 — 7 millio legelő hasonló arányban elosztatván (ha az aequiparatioban sok nehézséggel járó 14 millio hold erdőt ideiglenesen mellőzzük) a majorsági birtok az urbérihez olly formán állana, mint 4: 3hoz. A megyei háziadó, mellyet most egészen a jobbágyság visel, tészen, mint mondám 3,069,415 ftot, erre tehát a nemesi majorsági birtok fizetne mintegy 1,700,000 forintot, a jobbágyság pedig 1,300,000 ftot. Ha példakint azon föltevés mellett maradunk, hogy a nemesség ez országgyülésen összesen mint egy három millio direct terhet vállalni kész, fizethetne még az országos pénztárba 1,300,000, a nép pedig közös teherviselés alapján a föntebbi arány szerint fizetne 975,000 ftot, tehát e két pénztárba a nemesség összesen 3 milliot, a nép 2,275,000 ftot, s igy ennek jelenlegi terhe közel 800,000 pftal megkevesednék, az országos pénztár pedig a példaként emlitett kutfők egynémellyikének használatával könnyen 5—6 millio pengő ftra növekedhetnék, s ez által országos czéljaink is biztosittatnának, s azon kilátásunk is volna, hogy három év mulva, midőn az indirect kutfők jövedelme iránt már számtanilag tájékozva leszünk, az országos pénztár végett talán sem magunk, sem a nép nem leszünk kénytelenek legalább illy mértékben direct terhet vállalni.

Inditványom tehát oda megyen ki, hogy az országos pénztár kérdését a háziadóval válhatlan kapcsolatban lenni tekintsük, s izenetünket is illy szellemben szerkeztessük. Ez utóbbira nézve a kivetés s kezelés körüli minden visszaélések elleni biztositékokra készeknek nyilatkozzunk, az elsőre nézve a teljes országos intézkedést, ugy a czélok, mint a kezelés körül, s a számadást s felelőséget föltételül kössük, az indirect kutfők használatára főtekintettel legyünk, s a direct kivetést csak ezek pótlékául tekintsük, illy szellemben inditványozzunk országos választmányt kiküldetni, s annak utasitásul adjuk, hogy a czélok kijelölésébe ne bocsátkozzék, hanem a kutfőkről, ajánlatról, és kezelésről tégyen mi hamarébb ugy a házi, mint az országos pénztárra nézve véleményező jelentést, miszerint a rendelkezésünkre álló pénzerő felől tisztába jövén, ahoz alkalmazhassuk a czélok kijelöléset.“

Bernáth Zsigmond. A Pestmegye követe által előadott nézetekre nézve azt tartja, hogy azok minden esetre sarkpontjait képezendik azon elveknek, mellyek a tanácskozás folyamában mind a választmány, mind a kerületi ülésekben megvitattatnak. Hogy valjon jól fogta e föl ez értelemben az inditványozó előadását, fölhivja a szónokot, hogy ez iránt nyilatkozzék. Szóló elnök azt véli, hogy itt csak alapját kivánta az inditványozó letenni a köztanácskozásnak, s kerülni akar minden specialitásokat, s kivánja fölszólitatni a mélt. förendeket, hogy a közteherviselés elvét szinte elfogadnák, s az országos választmányban részt vennének.

Kossuth Lajos. Illy fölhivásra, miután a hadiadó megbukott, nincs fölhatalmazva a Rendek által; ennélfogva csak a háziadó, s országos pénztár iránt kivánná fölszólitatni a mélt. förendeket.

Lónyay Menyhért Bereg k. Pest érdemes követe a szőnyegen levő tárgyat olly bőven, és alaposan terjeszté elönkbe, hogy szóló hozzá már különben sem adhatván semmit, csak mellette akar még némelly nézeteket kifejteni. Bár szónok utasitásánál fogva a közadózásrai szavazás dicsőségében részt nem vehetett, miután azonban a Rendek határozata, utasitásától föloldozta, szól ő is a tárgyhoz, s azt ohajtaná, hogy e tárgyban olly alap tétetnék le, melly fölött financialis épületünk a közjólét tényezőjeül szolgáljon. Ezen alap, szóló nézete szerint, nem más, mint: a közteherviselés elve. — A választmányra nézve szükségesnek tartja szóló, hogy annak működési irányzata meghatároztassék, s hogy t. i. minden lépésünk, mit a statusterhek rendszerének megállapitásában teszünk, ollyan legyen, melly financiánk alapját képezze, annak egy része legyen. E szerint ezen elvet kimondatni ohajtaná, hogy minden, mi történni fog, a közteherviselés alapján történjék, s nyugodjék. A mult hongyülésen, ugymond, ballépés történt, mivel ekkor olly középkori javaslatok történtek, mik a nepposztályokat egymás ellen álliták, s a régi adórendszer súlya a nép nyakán maradt, a nemességre nézve pedig külön rovatok javasoltattak. Szóló sem kiván ezen kérdés részleteibe bocsátkozni, s ohajtja, hogy az elvkérdések is illetetlenül maradnának, kivánná mindazáltal kimondatni, hogy az adókivetés csak a törvényhozás kifolyása lehessen, — ennek alapja a felelőség legyen, mint az alkotmányosság egyik alapeszméje. Nem kivánja, hogy a választmány a czélok iránt is intézkedjék. Ez kockáztatá, ugymond, multkor is, a munkálat sikerét.

Somsich Pál Baranya k. Pest követével egyetért, mert a harczi kötelességek megszünvén, itt az ideje, hogy a honvédelemnek más nemében, t. i. a közös terhek viselésében, mindnyájan áldozzunk a honnak. A tapasztalás is mutatja, hogy hat év leforgása alatt, a nemesség, az eszmék tisztulásában, különösen e tárgyra nézve, sokat haladt. Üdvözli Pest követét, illy téren, illy hangulatban, s ép azért, mivel hogy a kérdés nem pártkérdés, pártolja annak inditványát is. Kijelenti, hogy mihelyt Zemplén örökváltsági inditványának tárgyalása befejeztetik, ő az ősiség eltörlését inditványozandja; — ez iránt rendelkeznünk, annál is inkább szükséges, ugymond, mivel a nemességre uj terhek rovatván, állásának biztositásáról gondoskodnia kell.

Kende Zsigmond Szatmár k. Küldöi is elfogadják a közös birtok aránylagos teherviselését, pártolja tehát Pest inditványát.

Just József Turócz k. Ugy vélekedik, hogy az ősiség kérdését a honositás törvényének kell megelözni. Tudjuk, ugymond, hogy törvényeink már megadák a birtokképességet, s hogy igy az ellenséges külelemeknek befolyás nyujtaték nemzetiségünk rovására. Ez ellen óvszerekről kell gondoskodnunk. Mi, ugymond, kik Bécshez közel lakunk, ennek szükséges voltát leginkább tapasztaljuk. — Ohajtja tehát szóló, hogy a honositási törvények kidolgozására választmány neveztetnék ki.

Bernáth Zsigmond. Nem szándékozván a megvitatott tárgy érdekében senki nyilatkozni, kimondja határozatul Pest inditványát, s jelenti egyszersmind, hogy Zágrábmegye meghatalmazottjai petitionalis levelet nyujtottak be, mire fölhivja a KK. és RR. figyelmét.

Sebestyén Gábor Veszprém k. Nyilvánitja, hogy miután küldöi a kerületi ülések diplomatikai állását el nem ismerik, az illyféle petitiók, csak az országos ülések elnökének nyujtathatnak be.

Bónis Samu Szabolcs k. Azt tartja, hogy a jelen petitiót, a kéreményi választmánynak kell kiadni olly meghagyással, hogy ha az, hiteles adatokat gyüjtend a horvátügyek iránt, véleményét nyujtsa be a kerületi választmánynak.

Szentkirályi Móricz. Ez ügyben is a gyakorlatot szeretné megtartani, s miután a petitiók eddig sem az országos ülés, sem pedig a kerületi ülés elnökeinek, hanem maguknak a kerületi Rendeknek adattak be, tehát itt kell azt először föl is olvastatni, azután a hova tartozni fog, oda utasitani.

Ez után az elnökség jelenti, hogy legközelebbi ülésben a zágrábi kéreményezés fölolvastatása s az örökváltság ügye kerülvén szőnyegre — a tanácskozásnak ma vége van; — mire az ülés délelőtti 12½ órakor eloszlott.

Előleges rövid közlés.

Pozsony, december 9.

VIik (más lapok számitása szezint VIII) **országos ülés** a förendeknél. (Elnök: nádor ő fensége. Tárgy: válaszfölirat. Ülés kezdete reggeli 10 órakor. Vége 2½ órakor.) A válaszfölirat fölötti viták ma folytattatván, pohárnok ő excellentiája inditványát pártolák: **Fogarassy Mihály** püspök, **Czindery László** somogyi főispán, gr. **Péchy Emanuel** zemplényi helyettes főisp.; **Rimely** szt. mártoni főapát, b. **Horeczky N.**, gr. **Forgách Antal**, gr. **Nádasdy Lipót** komáromi főispán, **Marczibányi Antal** trencséni főispán; **Bezerédy Miklós** püspök, gr. **Eszterházy Károly** györi főispán, b. **Vécsey** szatmári főispán. A Rendek izenetét pártolák: gr. **Zay Károly**, gr. **Szapáry Antal**, gr. **Erdödy Sándor**, gr. **Festetics Géza**, gr. **Eszterházy Kázmér**, gr. **Teleky László** ma másodszor beszélt, s némelly nyilatkozatokat szokott modorában czáfolgatni igyekezett. — A vita holnap még folytattatik. —

Ugyan ma, a 20ik **kerületi ülésben**, az ősiség eltörlése inditványoztatván **Somsich Pál** által, ez minden utasitás nélkül, azon elv kimondása mellett, hogy az ősiség tarthatlan institutio, kerületi választmányhoz utasitatott. A honositást illetőleg választmány kiküldetése nem tartatván szükségesnek, az a mult országgyülési tárgyalások nyomán azonnal tanácskozás alá jövend.

KÜLFÖLD.

N Britannia, London, nov. 30. A mai „Times“ Luzern-nek a szövetséges seregek általi elfoglalását következő megjegyzésekkel kiséri: „Bármi légyen is katonai eredménye e rövid táborozásnak, annyi világos, hogy a harczoló pártok jelen relativ állása ezen esemény politikai nehézségeit inkább sulyositja mint könnyiti. Mindkét részről hasonló joggal biró szövetséges és független statusok állanak:

most a meghóditottak s kölcsönös ellenségek nyomoru állapotára vitettek vissza. Ők egyházi s polgári jogok birtokában voltak, mellyek a szövetségi szerződés által biztositva valának; de ezen szerződés már ismételve olly sokszor megsértetett, miszerint sem a békét nem képes többé helyreállitani, sem pedig jövendőben a rendet a szövetségben megóvni. A szövetségi gyülés határzatait bármilly alakba is öntsék, azok inkább a meghódítás, mint törvény tekintélyével birnak; s a kath. cantonok állása, inkább hódoló tartományok s városokhoz, mintsem souverain statusokhoz hasonló. — Azon események, mellyek Freiburg átadása óta történtek, eléggé bizonyitják, hogy ez a dolgok valódi állása. Mindenek előtt a capitulatio durván megsértetett s nemcsak magán-, de közjavak is elraboltattak a berni katonák által. Ezután megjelenik egy szövetségi biztos ama népképviselők fölhatalmazásával, kik a franczia convent seregeit kisérni szokták, s az ugynevezett ideiglenes kormány, melly alakittatott, rendeletet bocsát ki, melly minden vallási szabadságot, sőt a cantonbani saját jogot tövében megtámadja. Ezen rendelet által nemcsak a jezuiták, hanem minden szerzetes rendek, férfiak s nők, számüzetnek, ingó s ingatlan vagyonuk a status rendelkezésére bizva elkoboztatik. Mi nem emlékszünk az igazság elveinek iszonyatosb megsértésére, mint ezen rendszabály, melly egy egész polgár-osztály számüzését rendeli; még egy elfoglalt városból sem lehet ezt tenni, azon egyetlen okból, mivel szerzetes rendekhez tartoznak, s az ezzel összekötött vagyonelkobzás, mit mint testületek birtak, sem jogszerű; mivel az vallási czélokra volt szentelve — s mind ez capitulatio után, midőn olly színt öltöttek magukra, hogy a cantont hasonló erőszakos tettektől megóvni akarják. Ha ezen politikát más cantonokban, mellyek makacsabb ellenszegülés után adák meg magukat mint Freiburg, követték volna — s ha a katholikus papság számüzetése s megfosztatása a szövetségi hatóság győzelmének kijelölésére van elrendelve, és ha a szerzetes rendek, mellyek évszázadok óta virágzának Sveiczban, a luzerni jezuiták sorsában osztozandnak, akkor ezen üldöző s forradalmi szellem az ős cantonokban olly ellenségeskedést szül a szövetségi gyülés ellen, melly állandó akadály leend a szövetséges statusokbani barátságos viszonyok helyreállitására. **A külön szövetség többé nem képes a szövetség radical többsége terveinek fegyverrel ellentállani. Azonban e többség jogai győzelmük által kiterjedtségükben legkevesbbé sem nyertek, bármilly hajlandó legyen is azokat az önkényes hatalom legszélsőbb kicsapongásaig terjeszteni. Ez azon pont, mi körül most a béke helyreállitása s a nagy hatalmasságok közbenjárásának eredménye forog; mert bizonyára mindentől tarthatni, olly töredék erőszakoskodásától és szenvedélyeitől, melly a dolgokat e pontra idézé. A szövetségi gyülés azon jogot igénybe vette, hogy a szövetségi szerződést magyarázza s annak határozatait olly rendszabályok alkalmazása által hajtsa végre, „mellyek Sveicz jólétére szükségesek valának.“ Azonban elvitázhatlanul legcsekélyebb joga sincs szövetségeseit lábbal tapodni, a római kath. egyház rendeit számüzni, ezen testületek vagyonait elkobzani, vagy saját tagjaik fölött a hadi törvény önkényes hatalmát egész szigorral végrehajtani. A Freiburgban s máshol hozott rendszabályok nagyon baljóslatu jellemüek. Még maga Waadtland és Zürichben is a sajtószabadság parancsok által megszüntetett, mellyek a harcztérröli hirek terjesztését megtiltják, ha azok a hatóságok által szentesitve nincsenek. A berni clubbok s a radical cantonok tanácsgyülekezeteik egyszerre megkisértendik a szövetségi seregek győzelmét forradalmi diadallá változtatni; s a seregek vezérletét vivő mérsékelt párt egész tekintélyére leend szükség, hogy azon föltételek életbe léptettessenek, mellyek egyedül képesek Sveicznak békét adni. Ha ezen tekintély vagy befolyás meghiusul, ugy az europai hatalmasságok közbenjárása is meg fog hiusulni; söt valószinü, hogy mielőtt még sir Stratford-Canning Sveiczba érkeznék, egy más határzott egyezkedés fog előterjesztetni; egyébiránt mi nem hihetjük, hogy bármilly egyezkedés a népet megnyugtathatná vagy e harcz sebeit meggyógyithatná, ha az a türelem alapjára nincsen épitve s a legyőzött cantonok függetlenségének őszinte elismerésétől kisérve nincsen.“**

Igazitás. Mult 606dik számunk 796dik lapján a 3dik hasáb alulról fölfelé olvasott 5dik sorában „hazákfiai“ helyett olv. „hazánkfiai“. — A 797dik lapon első hasáb alulról fölfelé a 20dik sorban „évnyi“ helyett olv. „ivnyi“ — s uggyanott a 21dik sorban „Végirat“ helyett olv. „Végirat“.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Előfizetés
„A HETILAPRA“.

A magyar iparegyesület közlönye a „Hetilap“ jövő 1848ik évben is folytattatni fog, és megjelenik, mint eddig kétszer hetenkint; alakja s előfizetési föltételei is szinte változatlanul maradnak, ugymint Budapesten házhozhordással boriték nélkül félévre 4 ft, postán küldve 5 ft, pengőben. Az előfizetések elfogadtatnak Pesten, a szerkesztői hivatalban (Ujvilág-utcza 635. számu Ilkey házban, 2dik emelet.) N. Enyeden Vajda Dániel urnál, és minden kir. postahivatalnál.

Fényes Elek,
a Hetilap szerkesztője.

2—3

Óvás.

Értésemre esvén, miképen többféle — de előttem egészen ismeretlen — biztositó leveleimnek alapján, mások közt némelly kiegyezkedések történtek, ellenére annak, hogy én alulirott minden ügyeimet kizárólag csak magam viszem, s viendem; ugyanazért mind magam, mind embertársaim érdekében, jelen óvásomat teszem és mindenkit jó eleve figyelmeztetek, hogy minden követelőleg általam kiadott, de már ezennel is visszahuzott és megsemmisitett, meghatalmazó vagy biztositó leveleknek vagy váltóknak következtében is, másnak, bár ki legyen is, se készpénzt ne kölcsönözzön, se kiegyezkedést többé el ne fogadjon személyes befolyásom és beegyezésem nélkül, mert én ezeket nem fizetem, — általában mindenkit ovok, legyen az mesterember vagy kalmár, — attól is, hogy nevemre, számomra, ha csaak velem e végett személyesen nem értekezett, kelméit másnak ki ne adja és nevemre föl ne jegyezze, mert én mindezeknek fizetését el nem fogadhatom, de el sem is fogdandom. Pesten, december 9kén 1847.

Svaiger Antal m. k.
táblabiró és több nmlgu családoknak
(2—3) táblai h. ügyvéde.

Magyar gazdasági egyesület. A szőlőmüvelés és pinczegazdaságról a nemzeti casinoban alulirt napokon délután 5 órakor az egyesület szőlőmüvelési szakosztályának üléseiben nyilvánosan tartandó, s 12 órára osztott fölolvasások vázolata: 1ső óra december 11kén: a szőlőtő általános tekintetben. — Eredeti hona, elterjedése, változatosságai s előnye egyéb növény fölött. A szőlőtő természetrajza. 2-ik óra dec. 18kán. Éghajlat és fekvés, — megkivántató föld s annak elkészitése. Az ültetés módja. — 3-ik óra dec. 31kén. A fiatal ültetmény s fölnőtt szőlőtőkék körüli munkák, s a föld müvelése. 4-ik óra 1848 jan. 8kán. A szőlőtőke körüli nyári egyéb munkák; a szőlőtő ifjitása s nemesitése. 5-ik óra jan. 15kén. A müvelés több nemei, különösen a lugosmüvelés. 6-ik óra jan. 22kén. Trágyázás, a szőlőtrágya több nemeiről. A szőlőtő ellenségei s betegségei. 7-ik óra jan. 29kén. Szüret; a szüret fogásai, a must sajtolása. 8-ik óra febr 5kén. A fejér és veres bor készitése; a külföldi kezelésmód általános vonásokban. 9-ik óra február 12kén. A fórrás nyilt és zárt edényekben (Liebig szerint). A must lenyálkázása, s a bor további ápolása. 10-ik óra febr, 19kén. Pincze, borsajtók s egyéb eszközök. 11-ik óra febr. 26kán. Némelly különös borok készitése. 12-ik óra márt. 4kén. Hazai szőlőmüvelés s pinczegazdaságunk hiányai; miként lehetne javitni azokon, hogy együtt fölvirágozzanak. — Borkereskedésünk. — E fölolvasások befejezése után, az egész tavaszon, nyáron és őszön által minden szombaton és vasárnap délután a szőlőmüvelési munkák és fogások magyarázata, s a szőlőfajok osztályozására s végmegállapitására szolgáló mindennemü tulajdonok összehasonlitása, kinyomozása és összeirása fölött nyilvános megvitatás történik, s alulirt minél szamosb egyesületi tagok és ügybarátok részvétét s megjelenését ohajtja.

Pesten nov. 30kán 1847. **Péterffy József**,
az orsz. szőlőiskola fölügyelője.

A Josephinum nevü pesti árvaház számára folyó 1847dik évi september havában történt adakozások: Geibel Károly ur 5 ft; Arakumovits György 2; Zettvitz György 2; Saager Jakab 2; Forstinger Márton 2; Dominigg József 2; Kraskovits Eduárd 2; Kerstinger István 2; Nagy Sándor 2; Hrabu Márton 2; Krumpholcz Mihály 4; Schumarszky Dávid 2; Jerney János 2; Gyikó Sándor 10; Seiverth János 4 frt pengő pénzben.

Melly adakozásokért a biztosság részéről köszönet mondatik.

Aigner Ferencz m. k. pénztárnok által.

A Josephinum nevü árvaház számára folyó évi october havában tett adakozások: Oberhauser Györgytől 3 ft; Strommer Ferencz 3; Kosztich Mihály 5; Buchmesser Lőrincz 3; Hamza Máté 2; Békefy Miklós 2; Sik József 4; Hermann Antal 5; Konetschni Ferencz 2; Klenner Ferencz 5; Lipp József 2; Valner András 2; Tudnik András 2; Schnepp Fülöp 5; Sinkovits István 2; Gerhardt Ferencz 2; Róth András 2; Zitterbarth Antal 2; Grünzveil Norbert 2; Bártz Demeter János 2; t. Kendelényi Károly 5; Ekkert Ágoston 2; Kaunitz József 2; Eissenfels Ferencz 2; Bosco Saphir Lappe 5; t. Léphegyi Mihály 5 frt pengő pénzben.

Melly adakozásokért a biztosság részéről köszönet mondatik.

Aigner Ferencz m. k. pénztárnok által.

A Josephinum nevü árvaház számára 1847dik évi november havában tett adakozások: Kafka János urtól 5ft, Schvertsik Ferencz 2; Schmidt Bálint 5; Mariantsik Simon 10; Stürczenbaum József 5; Alszeghy József 2; Valetits Antal 2; Kurtz József 10; Vass András 2; Kurtz Lipót 20 frt pengő pénzben. Hochhalt György ur az intézeti harangot Esztergomba fölszentelés végett ingyen vitette, valamint egy árva gyermeket is ingyent ettemettette.

Aigner Ferencz s. k. pénztárnok által.

Melly adakozásokért a biztosság részéről köszönet nyivánittatik.

Csődök.

46367. Pestváros tanácsának fölirása szerint néhai Spitzer A L. tömege ellen rendelt csődperben a hitelezők összejövetelére folyó évi december 16dika levén határnapul kitüzve, tömeggondnokká Stern Lipót, perügyelővé pedig Haris Sándor hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 9kén 1847. —

45419. Pestváros tanácsának fölirása szerint Schuszter János helybeli sütőmester és neje hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 16dikára tüzetvén ki, tömeggondnoká Szendeffy József, perügyelővé pedig Némethy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 28dikán 1847.

45584. Békésmegye csődtörvényszékének jelentése szerint vagyonbukott néhai Droba Mátyás tömege ellen a csődület biróilag kinyittatván, a hitelezők összejövetelére folyó évi december 18dika tüzetett ki határidőül, s tömeggondnokká Omazta Ferencz, perügyelővé pedig Hoffmann Károly tiszti alügyész neveztetetett ki. Kelt october 9én 1847.

Laczháza város törvényszéke által ottani vagyonbukott kereskedő Markovics György ellen csődület rendeltetvén, hitelezőinek megjelenésére jövő 1848dik évi január 29dik napja tüzetett ki határidőül, és ideiglenes tömeggondnokká Galambos András tanácsnok, perügyelővé pedig Tóth Mihály jegyző neveztetett.

45419. Pest város tanácsának fölirása szerint Schuszter János helybeli sütőmester és neje Anna hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 16dikára tüzetvén ki, tömeggondnokká Szendeffy József, perügyelővé pedig Némethy Lajos hites ügyvéd neveztetett. Kelt october 28dikán 1847.

45387. Ujvidék város tanácsának fölirása szerint özvegy Szavits Theodosia hitelezői csődületének határnapja folyó évi december 29, 30 és 31dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Daun Benedek városi telekbiró, perügyelővé pedig Marcsvánszky Pál hites ügyvéd neveztetett. Kelt nov. 2kán 1847.

45388. Ujvidék város tanácsának fölirása szerint Viskovics V. kereskedő hitelezői csődületének határnapja f. évi december 29 30 és 31dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Radulovics Szilárd kereskedő, perügyelővé pedig Jessik János városi aljegyző nevezletett. Kelt november 2kán 1847.

44396. Pozsony város tanácsának fölirása szerint Andreánszky Antal hites ügyvéd hitelezői csődületének határnapja jövő 1848dik évi január 31dikére tüzetvén ki, tömeggondnokká Neszter József tanácsnok, perügyelővé pedig Kollarik István főügyvéd neveztetett. Kelt nov. 2kán 1847.

Csődperszüntetés.

49872. Pest város tanácsának jelentése szerint Memlaur György helybeli nagykereskedő barátságosan megegyezvén minden hitelezőivel, az ellene rendelt csőd ezennel megszüntettetnek nyilvánittatik. Kelt november 30kán 1847.

Nemzeti szinházi játékrend.

December 10kén Végrendelet. Drama 5 fban. Czakótól.

December 11kén: Norma. Nagy opera 2 fban.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza. Kétszeres Rozs. Árpa. Zab. Kukoricza.
Pest december 10-én (pesti mérő).
A hajókon és raktárakban.
320-350 ——260 ——230 ——155 90-95 ——115
A piaczon.
——310 ——— 210-220 ——144 88-90 110-113

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs december 2kán. Statuskötelezvények: 5 petes 105⅜/16; 4 petes; 93; 3 petes 65; 2½ petes 53. — Statuskölcsön 1834ki (500 pft) 783¾; 1839ki (250 pfrt) 290; — Pesti középponti vasút részvény (500 pfrt): 93½; nagyszombati (200 pfrt) 150; pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy 100 pfrt) 62¾; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 593; bécsi bank-részvény 1627; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 111; éjszaki vaspálya-részvény 158; majlandi 97½ windisch-grécz sorsjegy: 23¾.

Lotteriahuzás.

Budán december 11kén: 65. 27. 25. 12. 37.

Dunavizállás. Dec. 9kén: 6′ 7″ 6‴ az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

608. szám 1847. Kedd dec. 14.

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Előléptetések. Halálozás. — Országgyülési közlemények. (XVII. és XVIIIdik ker. ülés). —

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár. Statuspapirok és részv. árkelete. Dunavizállás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. k. ap. felsége Wagner János orvostudort, a pesti orvosi kar. tagját, s a budapesti kir. orvosegylet elnökét az ép- és hosszélettan rendkivüli tanárává kinevezni legkegyelmesebben méltóztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a kebelbeli főfizető hivatalnál Fritz Károly halála által megürült pénztártiszti állomásra Somossy Ferencz járulnokot, és az ekép megürült járulnoki állomásra Pegel Adolf ugyanazon hivatali díjas gyakornokot alkalmazá.

Jokely Pál, radvánczi kincstári erdész folyó évi november 2kán meghalálozott.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 3.

XVII-dik kerületi ülés. Elnökök: Bacho Lajos Trencsén, Bernáth Zsigmond Ungmegye követe. Jegyző: Szentkirályi Móricz.

Elnök: Ha tetszik a tek. RRnek, a jegyző fölolvassa az adóügyben kelt izenetet. (Mind: halljuk, halljuk!)

Szentkirályi Móricz Pestmegye k. Kéri a RRket, hogy miután az izenetek nem azért olvastatnak föl, hogy azokba a már hozott végzések ellenére ujabb módositások jöjjenek, hanem csak azért, ne hogy azokban a megállapodás ellen, ujabb elvek, vagy eszmék ne csusszanak be: — a Rendek ne bocsátkoznának itt ujabb vitatkozásokba, s ne tennének azokban ismét olly módositásokat, mik által az izenetek csupa correcturává váljanak. (Olvassa.)

Somsich Pál Baranyamegye k. Kivánná, hogy a jelennen fölolvasott izenet második pontja kihagyassék. (Elfogadtatott).

Sebestyén Gábor Veszprémmegye k. Ohajtaná, hogy az izenetben az adóarány is tétetnék ki.

Szentkirályi M. Mivel, ugymond, az adóarány miatt semmi nem vala a KK. és RR. által határozva, azt nem tartja czélszerünek megemliteni.

Lónyay Gábor Zemplénmegye követe. A második pontot összefüggésben látván a többivel, nem akarja kihagyatni.

Több észrevétel nem történvén az izenetre, helybenhagyatott. Ezután az

Elnök elömutatá Zágrábmegye petitionalis levelét, s a Kisfaludy-társaság azon javalatát, mellyet még a mult hongyülési elöleges intézkedések nyomán a sajtótörvények ügyében előterjesztett, — a többség kivánatára fölolvastaték Zágráb kérelményi levele. Mire

Osegovich Metell Horvátország k. Mivel a fölolvasott levél, a törvényes ut elmellözésével adatott be, s miután abban, különben is csupa elferditések, s hamis állitások foglalvák, azt ünnepélyesen érvénytelennek nyilvánitja, s föntartja annak czáfolatát akkorra, midön majd érdemleges tárgyalás alá kerülend.

Josipovics Antal Turopolya k. A szóban levő ügyet, választmányra kivánja bizatni.

Elnök. Miután a horvátügyek tárgyalására különben is van választmány kiküldve, e tárgyra ujabb választmány kiküldetését szükségtelennek tartja. (Helyes). Megemliti ismét a Kisfaludy-társaság javalatát.

Kossuth L. Kivánja, hogy a tanácskozási rendben ne térnénk el a régi módtól.

Ezután az elnök szóba hozá a terem rendezésének ügyét, s jelenté, hogy erre az épitőmesternek legalább két napra vagyon szüksége.

Somsich Pál Baranyamegye k. Javalja, hogy mig ez történik, a választmányok is megalakulhatnak, s munkálataikat annál hamarább megkezdhetik.

Lónyay Gábor Zemplénmegye k. Üdvözlém, — ugymond — a multkor Borsodot, hogy lelkes fölszólamlásával első lépésünket is oda irányozá, hogy mindenek előtt a nép nyomasztó terhén segitsünk. Ezen ügygyel szoros kapcsolatban áll az örökváltság is. S Borsod érdemes követe, folytatá szónok, már akkor megemlité az örökváltságot. Ő a fölmelegitett eszmét tovább füzi. Ezen ügy már országos választmánynak adatott ki, s ez azt mutatja, hogy a dolog ujabb fejlödésnek indult. Nem csodálkozik tehát, mondja szónok, hogy Mosony követe hazánk jövendőjét rózsaszinben látja, mivel ezen örvendetes fejlemények, mind a legjobb reményt nyujtják. Még 1830ban — ugymond — a conservativek rémképet láttak ebben, — de később nem sokára maguk inditványozák, hogy a népnek ezen viszonyból származó terhein segitsünk. Szabaditsuk föl tehát a népet, hogy minél több szabad ember lehessen. Oldozzuk föl azt ezred éves feudalis kötelékeitől. Ha ezt cselekvők, legfőbb föladatunknak feleltünk meg, s megvetettük az egyenlőségnek alapját. Mikor a törvény, az urbérváltságot kimondá, már akkor kitüzé e magas czélnak irányát. De ezt a dolgok önkénytes fejlödésében el nem érheljük. S ép ezért, szóló nem hiszi, hogy a permissiv törvény mellett, századok alatt is legyen valami az örökváltságból. Örvend szóló, hogy ezt a kormány is megemlité a k. előadásokban. Mind ebben az eszmék haladásának fejlödését lehet szemlélni. Ezen ügynek jobb iránybani fejlödését pedig, két uton látja elérhetönek, ugymint

1) A kényszeritös által, mert hiszen, ugymond, a nép több századok óta szenvedett már ugy is kényszeritést, — ideje, hogy egyszer a földesur is szenvedje már; stb.

2) Országos pénztári financialis operatio által, mi nélkül a megváltás, szóló nézete szerint, lehetetlen.

A kényszeritést azonban csak a földesurra kivánná kimondatni a törvény által, mivel, ugymond— az ipar mostoha állapota, a pénzhiány, s egyéb okok miatt, arra egyes jobbágyokat kényszeriteni nem lehet. Ohajtaná azonban, hogy ezen kényszeritésnek módja, bövebben megirattatnék, s a megváltandó öszveg kimutatása, választmányra bizatnék.

Lónyay Menyhért Bereg követe. Ha van tárgy, ugymond, mellynek érdemleges megvitatása komoly figyelmet igényel, ez bizonyára az, mellyet Zemplén követe most megpenditett. Az adó kérdése, hat esztendei agitatio után, elvégre a törvényhozás figyelmét is igénybe vette. S már most azon stadiumon áll, honnan visszalépés nem lehet. A törvényhozás az eszmék tüzpontja; innen sugárzanak szét a hazát fölmelegitő elvek. — Előre bocsánatot kérvén szónok ezután hosszasabban tartandó beszédeért, többek közt megemlité, hogy az emberi cselekedetek és következmények között, az istenség kezeinek rejtélyes munkáját lehet szemlélni; — s hogy a politikai vétkek, többnyire súlyos bünhödést vonnak maguk után, s hogy a politikai erény jutalmának is be kell következni, stb. Az urbéri állapot, ugymond, a közép századi feudalis viszonyok gyászmaradványai, s hogy ezen minél elébb segitenünk kell. Zemplén követének észrevételeire többi közt azt jegyzi meg, hogy a kényszeritésnek módja mindenesetre állhat, mert ha a törvénynek kényszeritő ereje van, és lehet arra, hogy a vasutak, vizszabályozások, s más több eseteknél kisajátitások történhessenek, — annál inkább helye van itt a törvény kényszeritésének. De különben is, kivánja ezt

1) Az érdekegység, — kivánják

2) Nemzetgazdasági érdekeink.

3) Azon körülmények is, mivel nemzetünk kebelében azon különféle népelemeket, mellyek annyira szétszaggatának bennünket, csak ugy forraszthatjuk összsze magunkkal, hogyha öket hozzánk a szabadság közös kapcsa köti. Tegyük hát szabaddá — ugymond — a népet — a jobbágyokat, mert ezt minden érdekeink sürgetik, és sürgetik azon mozgalmak is, mellyek egy szomszédtartományban, csak nem régiben, a legrémitőbb alakban mutatkoztak. — Ezen viszonyokat, folytatá szónok, — Németországban már századok óta kezdik megszüntetni, s nekünk az illy példákat követni, minél előbb, — fölötte tanácsos. Németországban sokféle a megváltás módja — 1) ugyanis, divatozik ott a pénzbeli megváltás, miben különös figyelmet fordita arra a status, hogy a jobbágyság minél könnyebben juthasson pénzhez; 2) a földdel való megváltás, s ez különösen Poroszországban divatozik; 3) az élelemszerreli megváltás, melly szinte Poroszországban és Szászországban uralkodik stb. — Legsikerültebbnek mutatkozik ezek közt a törlesztési mód. A statusnak kötelességében áll többféle megváltási módokról gondoskodni, s ezek közöl a hely s körülmények szerint azt használni, melly legczélszerübbnek ajánlkozik. De kötelessége azon föltételek és eszközökről is gondoskodni, mik azok összes, vagy egyenkinti alkalmazását is elömozditják. Ezen föltételek s eszközök közt első helyet foglalnak bizonyára a jó kivetési kulcsok, s különösen a hitelintézetek. — Itt szóló a hitelintézeteknek különféle nemeit számlálja elő. Példákat hoz föl Szászországból, a badeni nagyherczegség, — Nassau — s Poroszországból, hol az urbérváltság egy harmadrészét maga fizeti a status. Igy cselekszik — ugymond — a kis Baden is, melly, bár alig olly nagy, mint Bihar vármegye, mégis 40 milliót fizet ezen nemes czélra. Ezután többféle megváltási módokat ajánlván szónok, különösen jónak tartja, hogy bár a statusjószágokban kezdetnék meg mindenekelőtt a megváltás. Ő e részben nálunk olly törvényeket ohajt, melly a földesuraságokra kényszeritőleg, a jobbágyokra pedig permissive hat. Mind ezekre nézve szóló, egy czélszerü törvényjavaslat kidolgozására kerületi választmányt inditványoz, minek, mint mondá, föladata lenne egyszersmind, a megváltási módok különféle nemei s eszközeiről is gondoskodni, stb.

Kossuth Lajos. Midőn a szőnyegen levő tárgyban fölszólal, szükségesnek tartja előrebocsátani, hogy ő az agitationalis mezőt megkülönbözteti a törvényhozás terétől. Szabályul tüzte ki, itt inkább csak a fölvilágositás, s kibékités szempontjából fölszólamlani. Az elsővel, csak akkor fog élni, ha a nemzet méltányos kivánságai meghiusulnának. — Zemplénmegye követe, igen jól jegyzé meg, hogy az adó kérdése után az örökváltságnak kellene pertractáltatni. A mi az itt fölemlitett kényszeritési módot illeti, ezt szóló is a dolgok kapcsolatában véli rejleni. Tegnap is mondá már, hogy Magyarország jövendője e 3 kérdés eldöntése előtt bizonytalan. Mindaddig, mig a népnek semmije sincs, mig a nép csak dolgozó szolgája lesz a földesurnak, mig az politikai állással nem bir, — hazánknak nincs jövendője. Az urbéri viszonyok igen szoros kapcsolatban állanak a közteherviseléssel. Poroszországban — a telkek javadalmának egy harmadrésze a jobbágy tartására, egy harmada a statusköltségekre, s egy harmada másra fordittatik, stb.— Nem akarván szólani hosszabban, a megváltási, különösen a földdeli megváltásról, rövideden azt mondja: hogy lehet igen sokféle módot használni. S különösen lehetnek olly körülmények, hol a földdeli megváltás sokkal czélszerüebb. Példaul Holdmező-Vásárhelyett. Addig azonban, mig a nemesség adót nem fizetett, a földdeli megváltást törvényeink tilták, mivel, mint azt közösen hiszik, az adó alapja miatt nem is lehetett használni. Emlitvén itt szónok a népnek az örökváltságon alapuló politikai állását, nyilvánitja, hogy szeretne magának a kérdésre nézve induló pontot kijelölni. Az urbér, ugymond, a földesurra nézve, csak transitorius állapot, ezt tehát örökösnek tartani önmystificatio. Ha tehát ez olly állapot, mellynek meg kell szünni, a nemesség érdeke szempontjából annál czélszerübb attól szabadulni, mennél korábban lehet. Mert mennél később, s több izben kezdetik meg az ezen viszonyból kibontakozás, annál nehezebb lesz, s annál kevesebb hasznot fog hozni a földesurnak. Szóló ezt állitván, nem akar, ugymond, semmi rettegtető állapot tükörébe nézni, de példát mond a dolog természetéből. A

Bánátban egy munkás napot törvény szerint meg lehet váltani egy huszasával, s igy 26 napot 26 huszasával. Valjon nem természetes-e, hogy a szomszéd megyék robotosai, és igy tovább, szintén követelni fogják, hogy a bánsági jobbágygyal hasonló lábra állittassanak, s fog e a törvényhozás, az illy követeléseknek ellenállhatni; ő legalább meg van győződve, hogy mentül tovább halad ez ügy, s mentül többször fognak intézkedések tétetni a jobbágy és földesur közötti viszonyok szabályozására; ezek mindig a jobbágy és nem a földesur részére fognak haszonnal járni. Mentül előbb szabadul tehát a földesur jobbágyaitól, annál kedvezőbb lesz reá nézve az állapot, s annál több értéket fog a jobbágy megváltani; mig ellenkezőleg mentül tovább halad a megváltás, annál inkább olvadni fog, a megváltandó substratum értéke, mert mindig ujabb és ujabb concessiokat fog kelleni tenni a jobbágyoknak. sat.

Tudjuk, hogy Magyarországban a föld becsára igen emelkedik. Leginkább tapasztalhatni ezt Abonyban Pest vármegyében, hol a vasut által keletkezett szorgalom két-három annyira emelé a földnek értékét, mint a Tiszavidék, — Debreczen körül, vagy Biharnak egyéb részein. S ez igy fog fejlődni általánosan. Nagyon csalatkozik tehát a nemesség, ha azt hiszi, hogy később kevessel többet kapna az urbérváltság fejében; — nem, mivel ugymond, nem a telek; hanem csak az urbéri haszonvétel, a daciák váltatnak meg. Ha tehát, például, egy jobbágy tartozásait, most 600 pfton megváltja, a földesur, feléből egy becsületes béres czuggot állithat ki, mi többet ér, mint nem egy, de 10, vagy több jobbágy munkája; a fölmaradt öszvegen, most még olcsó levén a föld, tehát földet is jutányosan vásárolhat. Ámde, minél tovább halad a megváltás, ennek tőkéje nem növekedik, sőt inkább fogyni fog, a föld ára pedig növekedvén, természetes, hogy a veszteség csak a földesurat éri; mert mig mostani állapotában a földbecsári viszonyoknak, több hold földet vásárolhatna a megváltási öszvegen, később meglehet hogy alig fog egy holdat vásárolhatni, s igy a megváltási tőke, néhány év alatt értékében legalább is 50%tel bizonyosan csökkenni fog, sat. — Ha az urbéri viszonyok sorsa — nem örökithető állapot, s hogy nem az,ezt mindenki elismeri, azt meg kell mielőtt váltani, mig az tökéletes kármentesités nélkül történhetik. S ez még most hatalmunkban áll, — de hogy csak három év mulva is — áll-e majd hatalmunkban? — nem tudja. Ha nem késik vele a nemesség, csak nyerhet, ellenben pedig csak veszthet. Sokan, ugymond, azon ellenvetéssel állnak elő, mintha a földesur, szerelmes volna a robotba. Szóló ezt tagadja, mivel szóló a Tiszavidéken tapasztalá, hogy valóban nem szerelmes.— Sajnálja, hogy az örökváltságban sem a kormány, sem a clerus nem mentek elő példákkal. Egyetlen kis telket sem mutat, a kormány, vagy a clerus, melly alattuk megváltatott volna. Szóló azt hiszi,hogy ez valószinüleg azért történt, mivel ezen corporatiók, mellyek nagyobb javadalmakkal birnak, nem szeretik jószágaikat mobilizáltatni. Ez azonban a magán földbirtokosokra nézve nem áll, s szóló csak egy nagy urat ismer, kiben erre hajlam nincs. A permissiv törvenyeknek mind eddig kivánt sikere nem volt, mivel a jobágyok és földesurak egymás között meg nem tudtak egyezni a váltságdijra nézve. Még maga a consilium sem mozditotta elő a hozott törvények sikerét, mivel a történt szerződések helybenhagyásával igen elkésett, s igy a megváltási hajlamot épen nem növelte. A tulajdon sérthetlenségére nézve, mit sokan olly nagy oksuly gyanánt hoznak fol, szóló felelé, hogy miután ez a kisajátitás törvényének sem állt ellen, annál kevésbbé állhat itt. Önmystificatio s fallacia azt hinni, hogy az urbériség, magán jogállapot, s mintha ez olly tulajdon volna, mint zsebeinkben a pénz. Ez nem áll: mert ha nem tagadható is, hogy az urbéri tartozások némileg a tulajdonjog színét viselik; de más részről nem tagadható az sem, hogy azon formákat, mellyek alatt a tulajdonjog gyakoroltathatott s használtathatott, mindig a törvényhozás határozta meg. Igy történt az, az urbéri szabályozás alkalmával, s igy fog történni az örökváltsággal is; a jobbágy és földesur közötti viszony tehát, nem pusztán magánjogi, hanem egyenesen a közjog körébe vágó állapot, mi fölött a törvényhozás nem csak hogy teljes joggal rendelkezhetik, de rendelkezni kötelessége is. És miután e tekintetben a végczél nem lehet más, mint hogy hazánk e mindkét részre — nyomasztó urbériség terheiből minél előbb kibontakozzék, mindenek előtt szükség volna megtudni az urbéri quantum pénzbeni becsárát, mi megtudatván,a földesur annak tőkéje fölvételére lenne kötelezendő. Igy egyszerüsitve, s könnyitve levén a dolog,az urbéri állapot adóssági állapottá ment át. A kifejlődés,körülmények,s helybeli viszonyoktól függvén, szükség, hogy a becsü helységről helységre a kormány, földesur és a nép közbejöttével pénzben állapitassék meg, s az egész eljárás alatt a megyékben állandó törvényszékek, a consiliumnál pedig külön örökváltsági osztályzat létesüljön. A jövő hongyülés előtt e szerint tisztában állana a megváltandó állapot tőkéjének meghatározott misége, minek letételével az egész nép szabad lábra állittatnék. A statusnak e közben gondoskodnia kell arról is, hogy a nép pénzforráshoz mikép juthatna, illyenek a váltsági bank, — Rentenbank, — mi különös figyelmet érdemel. Kivánná szóló, hogy a törvényhozás határozna arról is, hogy ha a jobbágy le nem akarná tenni a tőkét, s hogy szinte az különös figyelemmel lenne a segregationalis viszonyokra is, hogy t. i. a birtok minél előbb elkülönöztessék.— A dolog kifejlődésében vezérelvül kivánná tartatni 1) hogy a váltság tárgyát nem a telek, ha-nem a tartozások képezik, 2) hogy olly személyes terheknek, mellyekhez megfelelő javadalmak nem kötvék, például a házatlan zsellérek tartozásai, a váltság alul vétessenek ki, stb. Az egész ügynek törv.hozási tisztába hozatalára nézve, szóló kerületi választmányt ohajt kineveztetni, minek hogy mindenek előtt lehessen valami vezérirányа, azon kérdést kivánná legelőször is eldöntetni: hogy az esetben, midőn a jobbágy, tartozásának tőkéjét le akarja fizetni, köteles-e azt a földesur föl venni?

Pál János Soprony köv. Áthatva azon elvtől, hogy minél több szabad fia van az országnak, annál virágzóbb a nemzet, s minél inkább kiegyenlitvék az érdekek, annál erősebb a nemzet; — pártolja az örökváltságot. Azonban, a milly igazaknak ismeri az előrebocsátott nézeteket, ép olly tagadhatlan, ugymond, más részről, hogy a váltsági módok kitürést, nehéz, és higgadt megfontolást igényelnek. Küldői szinte ugy levén meggyőződve, hogy az engedményező törvénynek sikere nincs, olly törvényt ohajtanak, melly kölcsönösen kényszeritő erővel birjon, de mind e mellett a földesurakat tökéletesen kármentesitse. Ohajtják továbbá küldői, hogy a megváltott községek, képviseleti joggal ruháztassanak föl. Az ezen viszonyok elintézése iránt kiküldendő választmányt egyébiránt ő is pártolja.

Szentiványi Károly Gömör k. Más nemzetek is átlátták azt, hogy a hübéri viszonyok megszüntetése, erőt és életet ad a nemzetnek, s hogy azok fönállása, a hont csak zsibbadásban tartja. A Kárpátokon tuli szerencsétlen viszonyok, mellyeknek föntartására a porosz és orosz kormányok még a mult században összeszövetkeztek, s minek következtében Lengyelország is fölosztatott, — elég példát mutatnak erre. Magyarországban, ugymond, kedvezőbbek a körülmények. Nincs egyetlen haladási kérdés is, miből az aristocratiára haszon ne háramlanék. Az adómentesség megszüntetése erőt és dicsőséget hoz a nemzetre, az ősiség módositása pedig, biztositandja a birtokot. Az örökváltsági tőke eszközt nyujt a nemességnek, hogy viszonyait rendezhesse, s birtokát jobb karba állithassa. Nézete szerint alaptalan azon hiedelem, mintha a majorsági birtok müvelésére elég erő nem léteznék, mert a birtokosság ugyanazon erővel rendelkezik továbbra is, csakhogy robotczédulák helyett bankóczédulákkal fogja jutalmazni a fáradságot, minek azonban pontosabb munka, és dúsabb siker lesz eredménye. — Szólónak küldői hasonlag kötelező váltságot ohajtanak, azonban ugy, hogy ez a váltság könnyebbségének tekintetéből a status hozzájárulásával történjék. A választmány kinevezését ugyanezen munkálatok végett szinte kivánja, — azonban küldői meghagyásából itt utasitásul kivánná adatni, hogy e választmány, a faézás, legeltetés és szabályozás viszonyaira különös figyelemmel lenne. Mert főkép, hol a faézás szokásban van, ennek ára, a váltság-tőkéből levonandó. Igazságosnak találja szóló azt is, hogy a házatlan zsellérek a váltság terheitől mentek legyenek, — sőt, miután eddigi szolgálatuknak sincs igazságos alapjuk, az eddigi kiszolgált 12 napi tartozástól fölmentessenek.

Kende Zsigmond Szatmárm. k. Az előadottakban, küldőinek majdnem minden ohajtása hüen levén tolmácsolva, a KK. és RR. figyelmét arra kéri fordittatni, hogy az örökváltság föltételeül a szabályozás tüzessék ki, miután a tiszai megyékben sokkal zavartabb állapotban van a birtok, mint magában Amerikában is. E nélkül — ugymond — a váltság tárgya meg nem határozható. Különösen azt is kivánná még szónok, hogy az örökváltság ne apránkint, hanem egész helységekre kiterjesztőleg, — egyszerre történjék, s hogy itt a kir. tizedre is különös tekintet legyen.

Maán József Marmaros k. Az örökváltságot küldői nevében ő is, — s erre nézve különösen Zemplént pártolja, azonban olly föltét alatt, hogy csupán azon haszon váltassék meg, mellyet a földesur merit, s hogy a fölállitandó hitelbank csupán az urbériségre alapitassék.

Paczolay Ján. Hont követe. A jobbágyság állapota, bárha eljött is ideje az örökváltságnak, küldői nézete szerint nem ép olly szomoritó, mint sokan azt hinni akarják. Az 1836-ki törvényt biztositani akarná, s annak olly életet adni, millyen a törvényhozás által czélozva volt. E törvénynek ugyan is eddig azon szomoru következménye lett, hogy a földesur sorsa tetemesen megroszabbult, a jobbágyság pedig mit sem nyert általa. A váltságot épen nem kivánja kényszeritőnek, mert nézete szerint a permissiv törvénynek is több sikere lett volna, ha hozzá pénz lett volna. Erre nézve tehát hitelbankot ohajt. Pest követének, ki a clerust vádolá, azt feleli: hogy ott örökváltság azért nem történt, mivel a jobbágyság igen boldognak érzi magát az egyház atyáskodó védelme alatt. Abban sem egyezik meg Pesttel, hogy a váltság az elkülönözéssel és rendezéstől föl ne függesztessék. Ohajtja, hogy a váltság természetben is megtörténhessék, s hogy az elhagyatott jobbágytelkek birására a földesur is fölhatalmaztassék, s viselje annak minden terheit.

Szabó Mihály Vas követe. Nézeteit osztja Pest követeével, s egymástól csak annyiban különböznek, hogy noha küldői az örökváltságot egyszerre kivánnák keresztül vinni, de a mennyiben a végczél el nem érhető, pártolja a Pest által kimért módokat. Egyébiránt kölcsönös kényszeritést ohajt, s az állitandó hitelbank garantiajaul az összes nemzeti vagyont kivánja leköttetni. Ezen ügynek elöleges tárgyalása végett, országos választmányt javasol. —

Gr. Forgács Antal pozsonyi káptalan követe. Az örökváltság iránt kimondott elvet, szóló is pártolja, azonban a kivitelnek kényszeritő módjára, még is vagynak némelly észrevételei. Azt véli mindenek előtt, hogy miután teljes kárpotlás mellett czéloztatik alkalmaztatni a kimondott elv, semmi félelemnek sem látja alapját. A robottal, ugymond, különben sincs okunk dicsekedni. Szóló azonban az örökváltságot egy éles késnek tartja a jobbágyság kezében, hogy ha ez azt ugy nem forgatja kezében, hogy egyéb viszonyok is, csak nyerhessenek általa. S igen könnyen megtörténhetik, hogy nem julhatván könnyü szerével pénzhez, a zsidók körmei közé jut. Szóló országos választmányt ohajt, s kivánja, hogy ez pénzforrásról is gondoskodjék. Pest követének azt feleli, hogy a clerus koránsem azért nem tett lépéseket az örökváltságban, mintha ennek nem volna barátja, — hanem azért, mivel a jobbágyság nem kivánta. (Kossuth Lajos: hát Vácz városa?) A váczi eseményre — ugymond — nem felelhet, mivel annak oka előtte tudva nincs. Egyébiránt annyit mégis mondhat, hogy ott, ha meg nem engedte is a földesur az örökváltságot, azt nem annyira ügyszeretetlenség, mint inkább ovatosságból cselekvé. S aztán szükség méltányolni azt is, hogy a papság jószágainak föntartására esküvel is kötelezetik, stb.

Babarczy Antal, Csongrádm. köv. Hogy az urbéres adózások épen azon modor miatt, mellyel ezek a törvény értelmében lerovandók, sem a földesur, sem a jobbágy jól értett érdekeit nem képesek többé kielégiteni, sem pedig a közállomány igényeinek mai fölfogás szerint meg nem felelhetnek, arról e honban is tisztulnak az eszmék, igazodnak a nézetek; sőt mióta a nemzetakarat is illy értelemben már két országgyülésen, nevezetesen pedig az 1836ki örökszerződéseivel, tőkés váltságával ismét az 1840ki nyilatkozat e tekintetben mindinkább szilárdul egy köznemzeti meggyőződés, hogy azonban nagyobbszerü polgári mütételek, minő nevezetesen a kérdésben forgó jobbágyi viszonyváltoztatás is — czéltévesztő, tehát veszélyes experimentálgatássá ne fajuljanak — mindenek előtt tisztába kell jönni, először: a czélzatra nézve, mellyet azzal elérni, másodszor: az eszközre nézve, mellyel e mütételnek eredményleges végrehatását teljesiteni reménylhessük: mert e kettös kérdés jó vagy bal fölfogásán alapszik egyszersmind az egész ügynek jövendője. A czélzatra nézve: ez nem lehet jelenben más, minthogy az urbéres tartozások lerovásának törvényszabta modorában rejlő ipargátló akadályok, mind két érdeklett fél hasznával elháritassanak, és ezzel a hajdankor tönykorlátoló bilincseiből kibontakozott müipar dús áradozásnak indulhatva azon nemzeti közjólétet, mellyre azután minden egyebet élettartósan lehessen épiteni, előállithassa. — Mit tehát a reformmal elérni akarhatunk, nem lehet egy tabula rasára odaukázolt előzmény nélküli uj teremtés, hanem az előzményekben gyökeredző, a jelenkor értelmi, erkölcsi és anyagi fejlettségével arányos, olcsó, és egyszerü tovább fejlesztés; — és mind ezek folytán természetesen eszközül is csak ollyan törvényes intézkedés használtathatik, melly a kellékeknek tökéletesen megfeleljen. — Mérlegeljük most már a mondottak irányában a kényszeritő erővel behozandó köté s

örökváltság eszméjét, ha valjon alkalmas eszköz-e a föntebb kifejtett czélzat létesitésére? — Az itt fölhozott kényszeritett örökváltság vagy ollyan lenne, minőt Zemplénmegye nagy érdemü követe emlitett föl, melly t. i. csak a földesur irányában lenne kényszeritő; — vagy ollyan — melly Vasmegye igen tisztelt követének előadása szerint — ugy a földesurra mint a jobbágyságra egyiránt lenne kényszeritő, és abból állana: miszerint a pénzértékesitett jobbágyi éves tartozás olly tőke kamatjának tekintetnék, mellyet valami pénzintézet a jobbágy helyett a földesurnak vagy egyszerre, vagy nagyobb részletekben kevés évek alatt lefizetne, — midőn más oldalról a jobbágynak hoszu, talán 30—40 évre terjeszkedő időt engedne e kölcsönnek kamatostóli kényelmes letörlesztésére. — Az elsőre, melly egyedül az urra nézve lenne kényszeritő, elég legyen azon általános ellenvetést tenni, miszerint a tulajdon körüli kényszeritő rendelkezés már magában is nyomasztó — elviselhetlenné válik pedig akkor, midőn az által csak az érdeklettek egyike nyomatik, a másikra nézve pedig a szabad akaratnak használása biztosittatik. A mind két felet egy iránt kényszerittő örökváltság eszközein pedig a kivihetlenség kétségtelen jelei mutatkoznak; ugyan is az illyetén örökváltság egy olly nemü pénzintézet hypotheticus létesülésétől föltételeztetik, melly az urbériségben fekvő 200 milliot jóval haladó iszonyu tőkét kevés évek alatt olcsón előteremthesse, és annak viszafizetésére 30—40 évig várakozhassék is; — továbbá azon hypotheticus praesumtión alapszik, mikép, hogy e törvény hozatalánál a jobbágy teherviselési képessége rögtön azon fokozatra lesz fölbüvölve, hogy az abból reá háruló tőketörlesztési, pénzkezelési és pénzveszélyeztetési tehertöbbséget megrontása nélkül túlmulhassa. Azonban hitelintézet olcsó kamattal, hosszu törlesztéssel, 200 milliót haladó tőkét kiteremtő képességgel — nehéz föladat; ennek létrejötte csak ugy lehetséges, ha erkölcsi biztositékot, melly az érdeklettek, és kezelők jellemében, — anyagit, melly a vállalat garantiájául szolgáló fekvő vagyonérték állapodottságában feneklik, nyujthatunk. — Megadhatjuk-e ezeket? — A jobbágy lesz-e az örökváltság kényszeritett behozatalával egyszersmind értelmesb, szorgalmasb, takarékosb — megnyerendi-e tehát azonnal amaz erkölcsi kellékeket, mellyekből egy magasabb teherviselési képesség előidéztethetik? — nem; mert a törvényes varázs szava nem elegendő; és ha a kényszeritett örökváltság általában behozatnék, talál-e majd a szegény nép rendelkezésére annyi ügyes és képes elemet, melly e szövevényes vállalatot, az egyes beszedésektől, egész a sommás befizetésig ugy a hitelintézet, mint az egyes érdeklettek irányában kellő világossággal, tiszta hűséggel kezelni képes legyen? és ime egy szirt, mellyen eféle vállalatnak bukni kell. — Erkölcsi biztositékunk tehát igen gyenge, — vagy talán semmi lábon sem áll. — Nézzük az anyagit, talán ennek bősége pótolja amannak hiányát. — Az anyagi biztositéknak alapja, a földes gazda telkének, és a házas zsellér házának értéke, és el kell ismernem, hogy ezek hazánk nagyobb részében elegendők is a kivánt garantiát megadni. Igen; de hát mint fogják ezt kipótolhatni olly vidékeken, hol a telkek még értékre vergődni nem birtak, hol a házas zsellérek épitményei alig érnek többet éves tartozásuknál? Vagy illy vidékekre és urbéres részletekre nem fogna tán a hitelintézet működése kiterjesztetni? — lenne tehát a váltság és nem váltság épületes chaosza. A jobbágy teherviselési képességének föltett azonnali hatályosodása szintén csak praesumtio; mert a nagyobb tehervíselési képesség, miből állhat egyébből elő, mint azon haszonszaporuságból, mellyet a földmüvelő magasabb értelme, fölizgatott nagyobb szorgalma, főleg pedig birtokába beruházott nagyobb tőkéje által szokott előidézni; — igen, de a nagyobb értelmet és szorgalmat, mint föntebb mondám, a törvény varázs szava egyszerre elő nem büvölheti, a beruházási anyagot pedig, a törlesztési és kezelési terhek majd — majd egészen kimeritik. Az örökváltság tek. kerületi Rendek, nem a jólétnek, de a jólét tovább fejlődésének eszköze, — azért a jólétnek bizonyos mennyiségbeni fönléte kivántatik az örökváltság szerencsés létesitéséhez — minél fogva a jólét az ok, a váltság pedig annak okozatja. Háritsuk előbb el az ipargátló akadályokat; — segitsünk azon nyomasztó bajokon, mellyek az urbéres adózások lerovási rendszerében rejlenek; — várjunk azután időt, mig az igy tágult tény szabadság paizsa alatt egy magasb értelem, nagyobb szorgalom, sikeres beruházási képesség előállanak; és megint várjunk időt, mig ezekkel egy terjedelmesebb, általános jólét biztositva lesz, és csak midőn egyszer ez előállott, azután épitsünk arra mindent, mit jónak, üdvösnek látunk és hiszünk, —

E nézetekből indultak ki küldőim, midőn a kényszeritett tőkés örökváltság ellenzésére utasitottak; de midőn ezt tevék, épen nem az vala czéljok, hogy az örökváltság általuk is üdvösnek ismert ügyét hátráltassák, sőt inkább azon törekedtek, hogy az örökváltságok létesitésében egy biztos ut követtessék. — Ez utat küldőim a jobbágyság jólete kifejlését gátló akadályok — kényszeritő törvény általi elháritásában vélik föltalálni; és ugy vannak meggyőződve, mikép a mezőipar kifejlését kettő gátolja, a robot t. i. és a dézma. A robot ugyan is olly adózás, melly az azt teljesitőre nézve, a szolgaság typusát viselvén, a jelen század emberi szellemével ellenkezik, melly azok szerint, miket Pest vármegye érdemes követe önmeggyőződésemet is kifejezőleg előadott, a földesuraságra nézve is károsnak bizonyul, melly végre a jobbágy tényszabadságát korlátozván, okozza, hogy a jobbágy mindaddig, mig a robot természetbeni leszolgáltatása el nem törültetik, nem levén idejének ura, czélszerü gazdálkodást nem is folytathat — ez adózásnak tehát évenkinti pénzbeli értékét kényszeritőleg kivánják küldőim meghatároztatni. — A dézma pedig olly adózás, melly természetben teljesitve, az ipart elöli, mert mig az iparkodó földmüvelő iparának, és beruházott értékének gyümölcséből ura irányában nagyobb mértékben adózik, addig a hanyag földmüvelő urának kevesebbet szolgáltat, — miből világos, hogy az adózásnak természetbeni megadása a restnek kedvezvén, az iparkodót pedig nyomván, — az ipart nem csak nem növeli, sőt azt elöli — és azért küldőim ez adózásnak évenkinti értéket is akár szemül, akár készpénzben kényszeritőleg kivánják megállapitatni. Ez intézkedés által el fogván a mezőipar kifejlését gátló akadályok kényszeritőleg háritatni, küldőim azt hiszik, hogy ezzel az örökváltsági ügynek további kifejlése nem csak nem gátoltatik, — sőt ez intézkedéssel a jobbágyi tartozások számszerinti mennyisége meghatároztatván, tetemesen megkönyittetik. És igy a kényszeritett örökváltságot sürgetőktől, csak annyiban különböző, hogy én a robotnak és dézmának, csak évenkinti értékét kivánom kényszeritőleg meghatároztatni, mig ők a kényszeritést a tőke letételére is kiterjesztik, mit én czélszerünek már csak azért sem tartok, mert ez által a jobbágy olly tőke lefizetésére szoritatnék, melly reá nézve a fölmondhatatlanság jótékonyságával bir; — a földesur pedig olly tőkének fölmondására köteleztetnék, melly neki örök időkre biztositva, hasznosan kamatozot. — Ajánlván inditványomat a tek. Rendek figyelmébe, e tárgyban egy országos választmány kiküldetését nem ellenzem.

Zsarrnay J. Torna köv. Pártolja ugyan az örökváltságot, de kényszeritő mód mellett.

Tormássy János Békés k. Nem tartja kisebb fontosságu ügynek az urbérügyet, mint az adó kérdését, mellyet pár nap előtt Borsod követe megpendített. Helyesli Pest azon nézetét, miszerint az örökváltság kérdése föltételezi a nemesség politikai jelentőségét, — de ohajtaná, hogy e tekintetben, midőn arról mint vezetőről gondoskodunk, ne feledkeznénk meg a vezetendőről sem, vagyis a népről. Nekünk első föladatunk, hogy a nép, a nemesség oldala mellé jusson, s erre első lépés minden esetre az örökváltság. Ezen eszme már nem uj ugyan, de a fönlevő akadályok miatt a nemzet kivánata szerint mindeddig meg nem testesülhetett. Gátolja ugyanis ezt mindenek előtt a birtoki közösség. A jobbágynak ugyanis azt kell és lehet csak megváltani, az majd változhatlan tulajdonául fönmarad. De — az örökváltságot gátolja továbbá az adórendszer mostani állapota is; ő a váltságra nem is érez magában ingert, mindaddig, mig a közterhekben a nemesség is nem részesül. De végre nagy akadály itt a váltsági tőkének, jobbágy és földesur általi különböző és aránytalan elbecsülése még ott is, hol a birtoki közösség, már tisztába hozatott. Küldői kivánják, hogy az országgyülés maga, intézkedőleg és gyámolitólag lépjen föl e tárgyban, s alapitson egy normativumot, melly az örökváltságot ne csak elömozditsa, hanem azt szükségkép is, életbe léptesse. A házatlan zsellérek váltságmentességéhez még az egyházi tizedet is szeretné kötni. Pártolja Zemplén javaslatát, hogy t. i. küldöttség menjen ki — de e részben nem kerületi, hanem országos küldöttséget ohajt, melly a további teendőkre nézve, kimeritő javaslatot adjon.

Tabódy Pál Ung k. Pártolja Zemplén inditványát s az országos választmányt.

Somsich Pál Baranya k. Megyéje részéről szinte mellette szavaz az örökváltságnak, s nem akarván a tárgyhoz bővebben szólani, Bereg követének észrevételére csak annyit jegyez meg, mikép e tekintetben, semmi olly bünt nem lát a multban, miért a nemességnek, a néppel ki kellene békülni, mivel az, a mi, — és a mint történt, a körülmények hatalma szerint történt. Szóló is országos választmányt ohajt, de minden utasitás nélkül. Pest sajnálkozására azt feleli: hogy midőn a kormányszék örökváltsági ügyeknél az elkülönözési és rendezési kérdések tisztábahozatalát sürgeti, ez által az ügynek inkább használ, mint árt.

Lukács J. Temes k. Az elvre nézve, miután az már ki van mondva, vitatkozni bővebben is, nem tartja szükségesnek. A kiviteli módra, küldői permissiv törvényeket ohajtanak, s a váltsági eszközök több nemeit, mint pénzt, a természetbeni s évenkinti megváltást egyformán, a mint a hely s körülmények kivánják, — tartanák czélszerünek. A választmányok kinevezésére nézve, Baranya követével tart. — Ezzel az ülésnek vége lőn.

Daróczy. Zsigmond pécsi káptalan követe. Ugy hiszem — ha áldozatra vagyon szükség — abban az egyház soha utósó nem volt, — mellyet csak a mult sovány esztendő is bebizonyitani képes, — midőn az egyház a szegény adózó népnek szükségei fedezésére több százezereket áldozott — és ezért küldőim részéről igen fájlalom: hogy Szeged város tisztelt követe, a miatt rótta meg az egyházat, hogy az a hadi adót elnem vállalta; sajnálom hogy a tisztelt követnek még tudomására nem jött — mikép a hadi adó terveihez jelenleg is az egyházi rendnek egy része, midőn a várak föntartásához járul, a hadi adóban részesül. — Ezzel tartoztam a tisztelt követnek — egyébiránt az izenetet, egész kiterjedésiben pártolom.

XVIII-ik kerületi ülés. Pozsony, december 6-án. (Elnökök: Vidos József Vas- és Kende Zsigmond Szatmár kevetei. Jegyző: előbb Szentkirályi Móricz, utóbb Szabó Miklós. Tárgy: A közös teherviselés tárgyában kelt izenet hitelesitése, és örökváltság).

Szentkirályi Móricz jegyző fölolvasá a közös teherviselés tárgyában kelt izenetet. (Jövő számunkban adandjuk). Ezután az izenet csekély stylaris változtatások után elfogadva levén, a jegyző helyét Szabó Miklós pótolá.

Tolnay Károly Zalam. k. Valamint igaz az, hogy szabad föld s tulajdon nélkül az állodalom nem gyarapodhatik, és statusgazdászati jólétet szóló a nélkül nem képzelhet, úgy más részről itt látja az időt, midőn a már fönálló permissiv törvényeinket kényszeritő törvényekkel pótolni kell, nehogy az idő rohama, azt, mit hozzájárulásunkkal békésen megtehetnénk, más uton kivívja, s az, a mi most hasznunkkal mngtörténhetik, utóbb kárunkkal menjen véghez. Tiberius Gracchus példáját hozá föl szóló, a kinek inditványa a köztelkek arányositása körül az aristocraták által megbuktattatván, a Capitolium szétszaggatását voná maga után: holott C. Gracchus és Pompejus közremunkálásukkal, még pedig a magántelkek hozzávonatásával, utóbb végrehajtatott, — mi nem történik, ha az aristocraták Tiberius Gracchus inditványához csatlakoznak. — Nem akarja szóló a tárgyat tovább fejtegetni, és csak küldőinek utasitásukban gyökerező véleményét, melly szerint a földesurakra kényszeritő törvényt kivánja meghatároztatni, nyilvánitja. Tovább azt akarja, hogy az örökváltságra nézve az előkészitő lépések hova hamarább tétessenek. A kényszerités viszonosságát pedig el nem ismerheti: mert más a földesurat kényszeriteni, hogy a törvényszabta váltságbért fölvegye, más a jobbágyot, hogy van vagy nincs honnan azt előteremtse. Fontos tekintetet érdemel szóló szerint a választmány eljárása, mellynek főteendőül tüzettessék e három pont: 1-ör ama kutforrások kipuhatolása, honnan a helységek a váltságdijat minél kisebb kamatra merithessék; 2-or azon biróság összeszerkeztésére nézve, melly az előforduló esetekben a váltságdijat meghatározza, szükséges, hogy az mind a két rész bizodalmát birja. 3-or A váltságdij maximumának s minimumának különböző megyék, vidékek, sőt helységek tekintetéből meghatározása. 4-er Fgyelmezteti szóló a RR-et a dézmára; a mellynek urbéri földek általi megváltását, statusgazdászati szempontból czélszerünek nem tartja, mert ez által a földek azok kezeibe jutván, kik ugy is már terjedelmes, sőt néha erejöket meghaladó birtoknak urai, az által még több föld elparlagosodnék, és mert ezen mód a nép előtt is gyülöletessé válnék, a ki a mérést mindig saját megcsonkitásával járónak hiszi. Illykép e kérdésből csak századok mulva bontakoznánk ki, és tárt kapu nyittatnék szünteleni tatarozásoknak. Véleménye tehát oda járul, hogy 1-ör egy kerületi választmány küldessék ki, melly az ország minden daciáit összeirja, hogy ezáltal jövő törvényhozásunknak hiteles adatokat nyithassunk. 2-or hogy ollyan urbéri községek, a mellyek mindjárt ezen or. gy. után magukat kiváltani képesek, és azt kivánnák, ezt addig is megtehessék. A választmány tehát oda is terjessze ki figyelmét, hogy olly állapotba tétessenek most, hogy mind a bizodalomra alapitott biróság, mind más tekintetekben akadályra ne találjanak, különösen pedig arra is, hogy a közteherviselés életbe léptetése előtt, a földesur az adózó földeket össze ne vásárolhassa; 3-or végre gondoskodjék a' szükséges kutforrásokról, a mellyekből a váltságra megkivántató pénzt az adózók könnyebben merithessék. Igy ha ezen eszmét valósithatjuk, fölszabaduland az aristocratia azon aggodalom alul is, mellyel a birtoktalanok irányában viseltetett, sőt a nép saját birtokának élvezetében erős támasza leend a trónnak is.

Radics Miklós Hevesm. k. Hosszasan fejtegetni e tárgyat nem akarja, de szól ezen az ipar és szorgalom által nemzetiségünkre kiható szellemi haszonról, melly fejlődésünkben fő tekintetet érdemel, és ez a fő tekintet, a melly az örökváltságra vezet. Figyelmezzünk, nehogy közeledni akarván a czélhoz, attól távolabb essünk. Földbeli megváltást szóló nem kiván megengedtetni, de a status közbejöttével mindkét oldalrai kényszerittő törvényt ohajt. Figyelme továbbá kiterjed a házatlan zsellérekre is, és őket utasitása nyomán minden igazságtalan adótól fölmenteni ohajtja. Nem különben a papi tized szinte megváltassék.

Sebestyén Gábor Veszprémm. k. A jobbágydézmának s robotnak megváltása szóló előtt olly üdvös czél, melly kilencz millió népnek szabadságát adja meg. Már Montesquieu is azt mondja, hogy a föld nem termékenysége de szabadságának arányában müveltetik. S elismeri szóló, hogy a földnép csak akkor emelkedhetik, akkor biztositathatja csak jólétét, ha a robotot maga

használra fordíthatja, hogy a hübér ezen korszerütlen maradványa a népben ellenséges indulatot szül, és az ipart elöli. Szabad föld tehát mindenek előtt! de józan értelemben. Háromfelé ágazott véleményt hallott szóló fölhozatni: 1-ör a permissiv törvényeket, 2-or az egy oldalróli s 3-or a mindkét oldalróli kényszeritő törvényt. Az első mit sem ér, mert e szerint a feleken áll azt örökké meghiusitani. A két oldalu kényszeritőt sem pártolja, mig azt, hogy egyedül a földesur kényszerittessék a magát megváltani kivánó községet fölszabaditani — mint küldőinek ebbeli utasitása, mint saját meggyőződése nyomán egyedül üdvösnek hiszi. A megváltás 200 milliom pengő forintba kerülne — kérdi: van e annyi pénze az országnak? pedig az, hogy földdel megváltsák, sem vezet czélra. Szóló akarja 1-ör a váltságbér maximumát és minimumát meghatároztatni; 2-or egy megyei küldöttség próbálná meg a váltsági egyezkedést a) kész pénzben, b) a dézmára a föld által, és miután ezt törvényeink tiltják, a törvényhozás e fölött intézkedjék.. Ugyanazon törvény és hasonló föltételek mellett kivánja továbbá az egyházi tizedet is megváltatni. Mind ez föltételezi ugyan a helységek rendezését, mindazonáltal ez gátul a váltságnak ne szolgáljon. Ohajtja továbbá, hogy a szőnyegen forgó tárgy megvitatása olly küldöttségre bizattassék, mellyben a nagyobb földbirtokosok is képviseltessenek, melly csak országos választmány által történhető.

Tarnóczy Kázmér Nyitram. k. Az örökváltságot küldői kivánják, mert reménylik, hogy általa tőkére fogunk szert tenni, melly több minden kincsnél, tudni illik nemzeti szorgalomra, mellyet hogy eddig el nem értünk, nem csak institutionkban, de nemzeti tunyaságunkban rejlett; — és ha valami rábirja a népet, hogy tunya helyzetéből kivergődjék., ugy bizonyosan a szabadság érzete az. És ez a fő ok, melly miatt küldői az örökváltságot kivánják. Pártolja tehát a kényszeritést a földesurra nézve, de nem a jobbágyra, és ki kivánja a megváltási jogot nemcsak a községekre, de egyes községek részeire is terjeszteni, különben a nagyobb rész által kényszerittetvén a kisebb, sok telek elpusztulna. A mi a házatlan zselléreket illeti, ők igazságtalanul eddig nem adóztak, mert adóztak a jurisdictióért, — most azonban őket minden pótlás nélkül fölszabadittatni ohajtja. Egy uttal az uriszékeket nem coordináltatni, de tökéletesen megszüntetni kivánja; mert nincs ország, a mellyben a legabsolutisticusabb és legzsarnokiabb részén e földnek a nép biróra ne találjon; nálunk pedig ha nem csak földesura, de szomszédja ellenében panasza van, szolgabiróhoz, alispánhoz, megyéhez folyamodni kénytelen; nem érez, szóló szerint, a nép nagyobb terhet az uriszéknél, de milly rettenetes absurdum is az, hogy biróság akkoron alkottatik, midőn már per támadott. — Mi a megváltást illeti, az földdel ne történjék, mert például, ha most megváltási árban 10 hold földet adna urának, meglehet hogy 10 év lefolyta után annak becse annyira növekedik, hogy azt bizvást 5 holddal megválthatta volna. Szereztessék tehát pénzbeli kölcsön különösen e czélra. Támogatják ezt publico-politicus nézetek is, miután tudjuk, mond szóló, hogy ott, hol hajdanában falvak állottak, minden praedia impopulentur mellett is puszták támadtak. Tudva van, hogy az $18^2/$ -ki országos uj összeirással több portalis faluk curialis falukká váltanak, de csökkent a rusticalis birtok az ujabb időkbeni commassationalis perek által is. Ha tehát földdel váltatnának meg az adózások, a nagy birtokok a kisebb birtokosok tetemes czonkulásával aránytalanul növekednének: a status anyagi ereje pedig sem a nagy birtokosok, sem a proletariusok, hanem a kis birtokosoknál levén: ezektől semmit el ne vegyünk, de őket inkább erősitsük.

Máriásy Ágoston Sárosm. k. Üdvös, kivántató, sőt szükséges szóló szerint hazánkra az örökváltság, — de küldőinek véleménye a módban, mellyel azt végrehajtatni kivánják, eltér, s minden rögtönzést mellőzve,a kényszeritést saját körülményeiknél fogva nem pártolják. A sárosi jobbágy ugyanis, inkább mindennapi kenyere keresésével, mintsem váltsággal kénytelen foglalkozni; és a hol 126,000 lakos közt az utóbbi évben 30,000 részint éhen, részint inségben veszett ki, ott természetes, hogy az örökváltság még semmi varázs bájjal nem kecsegtethet. Ne keressék pedig ennek okát a t. RR. a földesurak zsarolásaiban, de még irgalmatlanságukban sem, mert a sárosi nemesség saját zsebéből 50,000 ezüst fttal segité a szegényeket; — azonkivül mindegyikök többeket tarta konyháján, és senki sem dolgozott a nélkül, hogy egyszersmind élelemmel el ne láttatnék. Oka e nyomornak a föld terméketlensége, az éghajlat zordonsága, a pénz hiánya, és a nádori porták aránytalansága; mert midőn a sárosi telkes jobbágy 40 ezüst ftot fizet, déli szomszédja csak 25öt; választmányt kiván tehát szóló, a melly pénzforrást nyisson, keresetmódot nyujtson, és hitelintézetet alapitson. Az országos választmányhoz járul tehát, de azon föltétel alatt, hogy ez az egész országra, tehát Sárosra is terjessze figyelmét, mert itt is van igen nagy különbbség helység és helység közt. — Mennyire nem idején van még Sárosra a jelen körülményekben az örökváltság, azt példákkal is igazolja szóló, fölhozván egy urodalmat, a melly 65 helységből áll, 15 □ mföldre terjed, és 40,000et hoz be, a mellyben a robot igen nagy része használatlan marad, — a hol tehát a megváltás esetére a földesur százezereket nyerne: — van ellenben ollyan, a hol még tönkre jutna.

Somsich Pál, Baranyam. k. Ezen szomoru vázlat, a mellyet Sárosmegye érd. követe előadott, szinte mutatja, mennyire kell sietnünk a közös teherviseléssel; — mert ha már volna országos pénztárunk, illyesmi nem történnék. Pártolja az örökváltságot is, de nem akarná szóló megkötni a választmány kezeit a módokban, mert ugy futólag két száz millióra becsüli az egész megváltandó quantumot, ennyi pénzt pedig nem könnyü előteremteni. Küldői épen abból, a mit Nyitra a föld becsének emelkedéséről mond, ellenkezőt hoznak ki, nem a munkára, — mert ezt ők sem akarnák földben megváltatni — de a dézmára, a mellyet épen így legigazságosabb, mert ezt természetben kellene különben megváltani, a mi legkönnyebben elérhető, ollyan darabb földet adván, a mellyen annyi ezentul a földesurnak megteremne. Poroszország is /₀edét földének $^1/_9$eddel jó sikerrel váltottameg. Azonban ezt sem kivánja szóló kötelezőleg kimondatni, de a jobbágyság, könnyebbsége szerint, a hol tetszik pénzzel, a hol tetszik földdel válthassa meg magát; természetesen ez utóbbinak nem lesz helye a felföldön, a hol a jobbágyság majd inkább kölcsönpénzhez folyamodik; de lesz az alföldön. Nem akarná szóló a választmánynak utasitásba adni a kényszerítést sem; egyébiránt országos választmányt kiván.

Szemere Bertalan Borsodm. k. Az örökváltság elvét védelmezni nem szükséges többé! itt azt senki sem támadja meg, és ez nagy haladás! mert midőn e tárgyat tizenhárom éve a lángszellemü ugyan de szelid Kölcsey megpendíté, az merénynek, zendületi elvnek mondatott; most pedig már a királyi előadásokban foglaltatik. A külföldön több módokon eszközöltetett az örökváltság, a mellyekből azonban egyet sem lehet amugy egyenesen lemásolni hazánkra. Igy nem a franczián, a hol az aristocratia áldozatot hozott, minden ebbeli jogairól egyszerüen lemondva. Nem a nassauit, hol minden kényszerítés nélkül a status közbejöttével a váltság végbement, mert eddig is tapasztaljuk, hogy nálunk az engedő törvény sikeretlen maradt. Nem a poroszt, mert ez is csak némelly vidékekre alkalmazható; és Poroszországban is néhol sulyos panaszokat idézett elő a földesurak részéről,a kiknek gazdaságai robotra voltak alapitva, elvesztvén a kézmunkát, még több földet kapott helyette; — panaszokat a jobbágy részéről, ki földe egy részét vesztvén, rövidséget szenvedett. A többi német tartományokban szinte kötelezőleg, és pénzben történt a megváltás; de a status közbejöttével, a melly a tehernek többnyire $^1/_3$adát viselte. Nálunk a megváltást már IIdik József elkezdé; és még mostanig sem haladt a dolog elő, mert a törvény eddig az engedés mellett maradt, a status pedig II. József nyomait nem követte. Nem tartja czélszerűnek szóló a választmány elébe föltételeket szabni, mert majd minden megye részéről más más föltételeket hallott emlittetni; még azt sem kivánja kimondatni, hogy alapul ne a földesur haszna, de a jobbágy költsége vétessék; azt sem: „pénzben történjék-é a megváltás vagy földben“ mert mind ez külön combinatióktól függ. Igy küldői is tettek némi föltételeket: 1ör hogy az örökváltság se pénzbeli, se más viszonyainkban crisist ne idézzen elő; 2or hogy a status közbejövetelének szüksége kimondassék; 3or hogy a földesur teljesen kártalanittassék; — ezeket sem kivánja azonban a választmánynak kiszabatni; de majd ha a kész munkálatban mellőzve lesznek, nem járul hozzá. Az még is szükséges, hogy a kötelezés kimondassék, mert nincs Europában példa a nassauin kivül, hogy e nélkül véghez ment volna. Országos választmányt kiván, mint átalában olly esetekben, a hol a dolog a fő RRt is közelebbről érdekli, — a hol még a hajlam sem bizonyos a dolog iránt: annyival inkább, miután tapasztaltunk más or.gyülések alatt, hogy kerületinek a szükséges adatok sem szolgáltattak ki. Országos választmány tehát kötelező utasitással!

Papszász Lajos Biharm. k. A Sáros által előadott szomoru vázlat szólóban is azon ohajtást ébreszti, hogy a jelen állapotból mentül hamarább kibontakozzunk. Kötelezést kiván mindkét részre, mert mig a feudalismus fönáll, addig a földmüvelés, az ipar, bilincsekben nyomorog. Tehát szabad föld, szabad birtok! És bár meghozatott erre az engedő törvény, de siker nélkül. Ezért tehát kötelezés mind két oldalra, de a választmány gondoskodjék hitelintézet, és más a kényszerítés elvének alkalmaztatásánál előforduló részletek kidolgoztatásáról.

Mocsonyi Péter Torontálm. k. Azon módot kivánja életbe léptetni, a melly mellett a tulajdonjog legkevesebbé sértetik meg. De ugy, hogy a melly helység teheti, a kiváltásban ne akadályoztassék, de magát további rendelkezések előtt is megválthassa. Küldői továbbá kivánják, hogy illy alkalommal egy uttal a földesuri hatóságtól is szabaduljon a jobbágyság.

Bónis Samuel Szabolcsm. k. E tárgyban nem kéri többé a sziv sugallatát, a melly azt mondja: hogy a föld, a mellyet a jobbágy véres veritékével áztat, annak tulajdona is legyen; de kérdi csak az eszélyességet, a melly egy szomszéd nemzet szomoru példáján is okulva sürgeti és parancsolva igényli az örökváltság eszméjének mihamar életbe léptetését. Miután pedig öntapasztalásunk szerint is az engedő törvény ugy szolván semmi sikerrel sem koronáztatott; nincs más hátra, mitsem törvényben kimondani a kényszerítés elvét. (Vége következik).

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Pesten, **Geibel Károly**, udvari könyvárusnál kapható:

„Enchiridion juris Ecclesiastici“

cum singulari ad alienas confessiones attentione, edit. N. F. Cherrier. Editio tertia locupletata, 2 Tomi. 1848. Borit. füzve 5 ft. p. p. (1)

A jégverés ellen kölcs. biztos. magyar egyesület f. é. december **22**kén délutáni öt órakor, a nemzeti casinóban közgyülést tartand, mellynek az alulirt ez évi jelentését és zárszámadását előterjeszteni szerencséje leszen. Az illető részvényesek ez alkalomra leendő szives megjelenése kéretik. Kelt Pesten december 8kán **1847**. Az igazgatóság.

Csőd

48574. Borsodmegye törvényszékének jelentése szerint Levitter Herman, Weisz Eliás, és Reusz Mátyás hitelezői csődületének határnapja jövő **1848** évi január **18**dikára tüzetvén ki, Levitter tömeggondnokává Herke Miklós ottani vásárbiró, Weisz részére Noszticzius Ferencz hites ügyvéd, és Reusz Mátyás részére Debreczenyi László tanácsnok, végre mind a három vagyonbukott perügyelőjévé Éles János főjegyző neveztetett. Kelt november 30án **1847**.

Nemzeti szinházi játékrend.

December **12**kén: Párisi rongyszedő. Franczia szinmű 5 flban.

December **13**kán: Mazeppa. Lengyel szomorujáték 5 flban. Forditotta Nagy Ignácz. Egressy Gábor javára először.

Gabonaár (váltó garasokban).

	Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Miskolcz december 7-én (pozsonyi mérő.)	175-180	160-165	135-140	85-95	— -40	75-80
Mosony december 9-kén (pozs. mérő).	180-230	145-175	140-165	85-100	60-65	100-110

Statuspapirosok és részvények árkelete. Bécs december 9kén. Statuskötelezvények: **5** pctes **104**$^{13}/_{16}$; **4** pctes, 93$^3/_8$; **3** pctes 65; **2**$^1/_2$ pctes 52$^3/_4$ — Statuskölcsön 1834k (500 pft) 785$^5/_8$; 1839ki (250 pfrt) 289$^1/_8$; — Pesti középpont vasut részvény (500 pfrt): 92$^1/_4$; nagyszombati (200 pfrt) 150 pesti lánczhid részvény (100 pfrt) 140; Eszterházy sorsjegy 40 pfrt) 62; duna-gőzhajózási részvény (500 pfrt) 600; bécsi bank-részvény 1617$^1/_2$; bécs-gloggnitzi vaspálya-részvény 112; éjszaki vaspálya-részvény 155$^1/_4$; majlandi 96$^1/_4$ windisch-gréczi sorsjegy: 23$^3/_4$.

Dunavizállás. December 10kén: 6' 4'' 3''' az 0 fölött.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

609. szám 1847. Csütörtök dec. 16.

Előfizetési díj félévre helyben boritékmentve házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél, Zoldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Pisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezések. Kitüntetés. — Országgyülési közlemények. (XVIIIdik ker. ülés vége. Vdik országos ülés a RRknél. Előleges közlés a XX, XXI és XXIIIdik kerületi és VIIIdik országos ülésről a förendeknél. Pótlék a 4dik országos üléshez a RRknél). Törvényhatósági tudósitások. Győrből (közgyülés). — Vegyes ujdonságok. — Irodalom.

Külföld. Francziaország. Sveicz. Olaszország. Mexico.

Hirdetések. Nemzeti szinházi játékrend. Gabonaár.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Korizmics Antal királyi táblai praelatust és veszprémi kanonokot a pesti kir. egyetemnél a bölcsészi kar igazgatójává s elnökévé legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Farkas Zsigmond, és Vietorisz Antal fiumei kormányszéki fogalmazó gyakornokokat ugyanott tiszteletbeli fogalmazókká legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Kubinyi Ágoston kir. tanácsosnak s a nemzeti muzeum igazgatójának a hesseni nagyherczegtől nyert első osztályu lovagrendjelt elfogadhatni s viselhetni kegyelmesen megengedni méltóztatott.

Országgyülési közlemények.

XVIII-dik kerületi ülés (Vége.)

Bónis Sámuel Szabolcsm. k. (beszéde vége.) De a kényszerítést csak a földesurra kivánja alkalmaztatni; mert a jobbágyra részint fölösleges, részint czéltalan, mert ez attól függ, mikép intézkedik a status, ha t. i. segíti a jobbágyságot, ugy az örökváltság minden kényszerités nélkül is végbe megyen, ha pedig nem, ugy — kivált jelen körülményeinkben — kényszerítve sem lehet azt eszközleni, mielőtt gondoskodnánk arról, vagy mielőtt csak tudnók is, kap-é a jobbágy pénzt, és honnan? kap-é talán, — mint szóló utasítása is tartja — a házi pénztárból, és amortisatiora, vagy hogy? mert mind ezt csak a választmányi munkálat mutatja majd ki. — Utasitása különösen ezeket tartalmazza: 1ször hogy a földesurra a kényszeritès minden esetre kimondassék, 2szor a választmány e végre egy financialis munkálatot készitsen, és 3or a mit eddig szóló senkitől sem hallott megemlitetni, t. i. e törvény ne csak az urbéri külső és belső, de minden egyéb megnépesitett telekre világosan terjesztessék ki, mert ha ezt ki nem mondjuk, ugy egy uj kasta támad, a melly a törvénynek jótékonyságán kivül áll, mert tud szóló, megyéjében ollyan uj helységet, a melly a commassatio alkalmával minden legelőjétől s földjétől megfosztatott; figyelmezteti a Rendeket annál inkább, nehogy akkoron, midőn impopulalni akarunk, depopuláljunk.

Babarczy Ant. Csongrádm. k. Országos választmány által, melly minden utasítás nélkül lenne kiküldendő, kivánja taglaltatni e tárgyat, különben beszéde a szavazássürgetés, és közbeszólamlások által nem volt hallható.

Elnök. A t. Rendek kivánságára szavazatra bocsátja a tárgyat, és a kérdést ekként teszi föl: 1ör Kényszeritő legyen-e a törvény vagy nem? 2or Egyoldalu kényszerités-e, vagy nem?

Kossuth L. Pestm. k. Nem találja helyesnek a kérdést; — szerinte arra kell elébb szavazni: pénzbeli megváltás esetére, kényszerítő legyen-e a földesurra vagy nem?

Bónis S. Szabolcsm. k. hasonló értelemben nyilatkozott.

Kende elnök. A kérdés nem is lehet más, mint a mellyet Pestmegye érdemes követe mond, miután a permissiv törvény már meg van hozva, erről tehát többé szó sem lehet.

Balog Kornél Győr m. k. Még egy kérdéssel előbbre kiván menni, és azoknak megnyugtatásukra, a kik a választmányt minden utasitás nélkül kivánják kiküldetni, szavazásra legelőbb is ezt véli kitüzendőnek: — „adassék e a választmánynak utasitás vagy nem?“

Justh József Turóczm. k. Ezen inditványában Győrmegye érdemes követe épen szólót előzte meg. Most ugyan is, már egészen másképp állanak az inditványok e tárgyban, mintsem első nap, mikor azt Zemplén érdemes követe megpenditette. Ő ugyan csak a földesurra kivánta kimondatni a kényszerítést, — Pestmegye előbb összeirást, és más előkészitő lépéseket tétetni; — a harmadik inditvány a kényszeritést továbbra is egészen mellőzni; — a negyedik ellenben azt kétoldaluvá tétetni; — az ötödik végre a status közbejöttét ohajtá megállapittatni. Miután pedig ezek annyira elágaznak, legczélszerűbbnek véli szóló a választmányt utasitás nélkül kiküldetni, mert ez az előzmények után bizonyosan nem vitatkozik többé elvről, de módról, részletekről.

Szentkirályi Móricz Pestm. k. Nincs a szavazat ellen, de előbb a dolog fekvését kivánja tekintetbe vétetni. Választmányt szerinte minden utasitás nélkül kiküldeni nem lehet, mert például az ollyast is elfogadhat, a minek itt köztünk többsége nincs, és a választmány minden fáradsága és ideje hiába pazaroltatott el. Igy tehát szükséges a választmánynak alapeszméinket minden részletességek nélkül vezérfonalul nyujtani.

Ertl Sopronváros követe. A papi tized mimódoni megváltásáról kiván utasitást adni a választmánynak.

Ezután a szavazás következett, mellynek eredménye, hogy a földesurra a megváltási kötelezettség 37 szavazattal 12 ellen el lőn fogadva.

Elnök. Fölteszi a másik kérdést: valjon a kötelezettség a földnépre is kiterjesztessék-é?

Szentkirályi M. Pestm. k. A kérdésre szavazni nem lehet, addig, míg azt nem tudjuk, hogy a megváltás a status hozzájárultával történik-é vagy nem.

Kossuth Lajos Pestm. k. Olly kérdésre szavazást ő nem képzelhet, hol az igennek diametralis ellenkezője nem a nem vagy igen, de a ha; nem jó tactika volna szerinte az, ha ollyasmibe bocsátkoznánk, minek következménye a tárgy megbuktatását vonná maga után; mert ezen kérdés attól tételeztetik föl: ha valjon nyujtunk-é a jobbágyságnak módokat, mellyek által magokat megválthatják.

Bónis S. Szabolcsm. k. Szintén nem szavazhat a fönforgó kérdésre, mert vagy a status közbejöttével, és ugy minden bizonnyal megtörténik, akár kényszeritő a törvény akár nem: — vagy pedig megfordítva, és akkor hasztalan mondanók ki a kényszeritést a lehetetlenség ellenében.

Lónyay Menyhért Beregm. k. Miként a földesurra a kényszeritést ki kellett mondani: ugy azt a jobbágyságra lehetetlen. Szerinte is tehát a kérdés mellőzendő.

Paál Sopronym. k. Kötelezést kiván mind két részre, és a tárgyat országos választmánynak átadandónak véli.

Szentkirályi M. Pestm. k. Azon kérdés fölött: valjon kerületi, vagy országos választmány foglalatoskodjék-é ezen tárgy kidolgozásával, nem kiván elvkérdést élesztetni, hol a capacitatiónak helye nincs, és a tér valóságos Schlachtfeld — hogy is hijják magyarul? —

Kossuth L. Csatatér.

Szentkirályi M. Csatatérré változik. Kivánja a kerületi választmány általi kidolgozását e tárgynak azért is, mert a munkálatból, s annak részleteiből a fő RR. kik előtt az örökváltság eszméje in thesi nem kedves, annak alkalmazásából látandják, hogy az örökváltság még sem olly nyugtalanitó reformkérdés, mint ők hiszik. Kerületi választmányra kivánja tehát az operatiót bizatni.

Széchenyi István Mosonym. k. Szintén szomjazik a siker után. Azt hallotta itten, hogy a megváltás statuserővel történjék; — kérdi, hogy már e micsoda? ne mystificáljuk magunkat. Szabolcs érdemes követe egy financialis operatumról szólt a házi és országos pénztárt illetőleg; — no már kérdi — ha elfogulatlanul akarunk felőle itélni, nem mi magunk leszünk-é azok, a kik e teher-viseléshez hozzájárulandunk. A multkor nem volt Pestmegye követével egy értelemben, midőn az ugy kivánta a kérdést föltétetni: valjon akarjuk-é közös teherviselés által a nép vállain a terhet könnyiteni? mert szerinte az lett volna a kérdés: „akarunk-é fizetni, vagy nem?“ Már ha nem akarjuk magunkat ámitani — van egy bizonyos summa, mellyet a nemzet elbir; a mi azon túl van, fallacia; — ugy mint van egy bizonyos quantitas tej, mellyet ki lehet fejni, és mellyen fölül vér jönne. Maga is hiszi, hogy jó akarattal az ország sokat elbir, de mire — lesz a kérdés? Ő legnagyobb hasznot az országos pénztárban lát; a házi adónak elvileg ugyan barátja, de az előbbitől nagyobb hypomocliont vár. Tehát szerinte az lenne a kérdés: mennyit szánhatunk az örökváltságra az országos pénztárból? mert csak saját fizetési tehetségünkben fog fenekleni. Tehát szeretné már azért is, ezt ugyanazon választmányra bizni, melly egyszersmind az országos pénztár megalapitása tárgyában kiküldetett. — Már méltóztassanak — a tökéletes kármentesités csak illusio! Azon országos választmánynak kivánja átadatni e jelen tárgyat is, melly a házi és országos pénztár körül működik, mert habár ő tudja tapasztalásból, hogy minél nagyobb a választmány, annál kevesebb történik; az ezen esetre nem alkalmazható, midőn illetőknek saját bőrükről van a szó, meglehetünk győződve, bizonyosan megjelennek. Egy nagy deputatiót kiván tehát, a mellynek akárki lesz az elnöke: az szükségképen fölloszlik három kisebb választmányra. — Még most nincs meglőve a medve, a 6—7 évi agitatio által semmit sem nyertünk: pedig jobb örökséget nem vehetnénk utódainknak, mintha ezen elvet életbe léptetjük; mert a legnagyobb igazság, a legjobb financialis operatum, — ez axioma. Szóló sikert ohajt, — e végre tehát előlegesen egy cassát alapittatni ohajt, a mellyből egy résznek (a jobbágyoknak) kedvezéssel kisebb kamatokra adassék kölcsön; de akkor az aviticitás, és más mellékes kutfőkből is meritthetnék. A munkát majd akkor is megfizetjük, csak az lesz a különbség, hogy most czédulácskákkal, akkor meg bankóczédulákkal. —

Szentkirályi M. Pestm. k. Az előtte szólott érd. követ azt mondja: hogy financialis operatioról van szó, — és ekkor állana, a mit mond. De véleménye szerint nem arról van szó, mert (ha egyszer az örökváltsági törvény meghozatik) azután is lehet „Rentenbank“ot állitani. Azon módról van itt szó, a melly szerint a kárpótlás eszközölhető legyen. Azon kis subdeputatiók műveit csakugyan in pleno kell fölvenni, és ekkor megeshetik, hogy az egyiké a másik kétharmad által elüttetik; — és igy ebből talán soha ki nem bontakoznánk; — mert azon küldöttség is épen olly pártcsatatér, mint ez, vagy a másik terem, pedig ez olly kevéssé kivánatos, mint a millyen jó, más részről, a kész művet illy pártcsatának kitenni. — A capacitatióra nézve mindegy; mert ha a fő RR. nem akarják, ugy el nem fogadják az örökváltságot országos választmány mellett sem, sőt azon esetben elesünk attól is, hogy őket a részletek által birjuk rá, kimutatván, hogy abban semmi veszedelmes sincsen. Az adó más kérdés, ott capacitatióra nincs többé szükség; de itt kész művet kiván előterjesztetni a m. fő RRnek, hogy az elv alkalmaztatásában hasznukat láthassák. Másképen még jobban elijesztenők, — különösen az országos váltság, a fizetés által. Az ellenvéleményüek is járulnának egy minden utasitás nélkül kiküldött kerületi választmányhoz — de evvel utójára is ott lennénk, a hol az 1840ki törvénnyel. Ne is szavazzunk hát, csak capacitáljuk egymást.

Széchenyi István Mosonym. k. Evictornak minden esetre kell lenni; tehát a fizetést semmi esetre sem kerüljük el. Különben, ha tökéletes kármentesitést reménylünk, akkor igen csodálja, hogy maradhat az engedő törvény eddig is siker nélkül?! — Egyébiránt részéről nem ellenzi a kerületi választmányt, mert nem kivánja a dolgot erőtetni; de ezen esetben az leend az első, a mit majd a fő RR. mondanak — „de nobis sine nobis.“ Ha ezt létesiteni akarjuk — a mit pedig tennünk kell — áldozat nélkül az nem megyen. Különben azon utat kivánja, a mellyen könnyebben capacitálhatunk, — ha ez a részletes munkálattal történik, ugy ebben is megegyezik. De fél, hogy el nem fogadják a kényszeritést, mert tagadhatatlan, hogy febrilis állapotban, ingerültségben vagyunk, és illyen állapotban a kényszeritésről hallani sem akar az ember.

Bónis S. Szabolcsmegye követe Nem csodálja, hogy Mosony érdemes követe az országos választmány mellett küzd; ebben ő igen következetes, mert hallotta szóló a mult országgyülésen, egy előadását mint förendnek, a förendi initiativa mellett. De itt ez nem czélszerű, mert a förendek azt mondhatják, hogy a kényszeritès elvéhez nem járulnak, és igy munkálatunk sem lesz; ellenben, ha ugyan azon okból nem fogadnák is el a kerületi

választmány munkálatát, ez legalább készen várhatja a jövő országgyülést, és annak tanácskozás tárgyául szolgálhat. Tehát, hogy legalább munkálat létesüljön, kerületi választmányt kiván.

Balog Kornél Győrm. k. Eleinte ugyan országos választmányt kivánt, mert minden utasitás nélkülit ohajta; — miután azonban, szavazata ellenére bár, de elfogadtatott a kényszeritès elve, hogy sikert lássunk, hogy legalább munkálatot nyerjünk, kerületi választmányra szavaz.

Lónyay Gábor Zemplénm. k. Szinte azt mondja „ne szavazzunk, de capacitáljuk egymást.“ Mikor az inditványt tevé, nem mondotta ki: országos, vagy kerületi választmányt kiván é. De miután kimondatott a kényszeritès elve; a hitel-intézet pedig nincs azon, az adó tárgyában kiküldött, — országos választmányra bizva; és nem is kell egyszerre 200 millió, legfeljebb egy két százezer: — nem látja okát, miért kellene azt azon országos választmányra bizni. A megkedveltetésre nézve ebben szinte nem lát semmit, mert vannak más okos emberek is, a kik a szitán keresztül látnak, és a kiket illyen modorkák nem csalnak meg.

Babarczy Antal Csongrádm. k. Győrmegye ujabb inditványában nem osztozik; és az országos választmányt czélszerübbnek látja, — már csak azért is, mert ha azt el sem fogadnák a főrendek, mindig fönmarad a kerületi választmány kiküldethetése. És országos választmányt határozva, legalább készséget mutatunk a főrendek iránt.

Kossuth Lajos Pestm. köv. Figyelmezteti a Rket arra, a mit Zemplénmegye érdemes követe mondott. Nincs itt szó financialis munkálatról, tehát nem szükséges azt az országos választmányhoz utasitani.

Elnök. A szavazást fölöslegesnek tartja, mondván, hogy meg lehetne nyugodni abban, a mit Csongrád követe mondott.

Bónis Sámuel Szabolcsm. köv. Ezt veszedelmesnek mondja, mert ha a főrendek visszautasitják a kényszeritès elvét, az itt ujra vitatkozás alá kerülhet, és akkor többen közeledés tekintetéből elállván tőle, még kevesebbségben maradnánk, a kik most többséget nyertünk. Tehát csak kerületi választmányt kiván.

Lónyay Menyhért Beregm. k. Az örökváltság létesülésére leginkább szükséges az iránt hajlamot gerjeszteni. Szükséges, hogy azt a közállomány is elősegitse legalább, ha kényszeritést nem használ. Nyujtsunk továbbá módot a szegény népnek olcsó pénzt szerezhetnie, mert e nélkül nem lesz hajlam iránta, nem lesz hát sikere sem. Össze kell tehát kötni hitelbankkal, a mi csakugyan financialis munkálat, — és hadd initiálhassanak a főrendek is; legyen tehát országos választmány.

Szentkirályi Móricz Pestm. köv. Csongrád uj inditványára azt jegyzi meg, hogy ha a főrendek visszautasitják magát az elvet, ugy annak alkalmazását sem fogadják el; és akkor minek is küldünk ki választmányt? Továbbá elvesztjük azt, hogy az alkalmazással kedveltessük meg az elvet. Ha pedig föltesszük, hogy elvben is hajlanak az örökváltsághoz, ugy azt alkalmazva még inkább elfogadják.

Elnök azon kérdésére: megnyugosznak é ebben a Rk, vagy szavazni kivánnak?

Babarczy Antal Csongrádm. köv. Szavazatot sürget.

Elnök kitüzi a kérdést: kerületi vagy országos választmányra bizassék é az örökváltság?

Szavazás történt, és 29 szavazattal országos választmány határoztatott.

Pozsony, december 7.

V-dik országos ülés a t. KK. és RR.deknél.

(Elnök: a mélt. kir. személynök, jegyző: Hubay itélömester. Tárgy: közös teherviselés.)

Vidos József kerületi elnök átnyujtá a közös teherviselés tárgyában a kerületi ülésben kelt izenetet.

Izenete a KK. és RRnek a méltóságos Fő-Rendekhez, a közös teherviselés tárgyában. A KK. és Rendek sem az ország lakosaira nézve igazságosnak, sem a közállományra nézve czélszerünek nem tartván: hogy minden rendes közadózási terhek az ország lakosainak csak egy része által kirekesztőleg viseltessenek: ohajtanák, hogy a nemesség és mindazok, kik e nevezet alatt értetnek, és eddig e részben tehermentesek valának, a törvényhatósági háziadó viselésében résztvenni törvény által köteleztessenek.

Hogy pedig minden aggodalom elenyésztessék, melly a háziadónak akar fölosztása, akár beszedése, akár hovafordítása körül lehető visszaélések miatt, némellyek előtt netalán támadhatna: ezennel kijelentik, hogy minden biztositékok fölállitására készek, mellyek által a kivetés, beszedés és hovafordítás körül lehető visszaéléseknek, a felelőség és ellenőrség elvei alkalmazása által, eleje vétethessék; azon egy megjegyzéssel: hogy a kezelési kérdéseken túl terjedő olly intézkedéseket magukba ne foglaljanak, mellyeket föltételül kötni, a háziadó elvállalására a jelen pillanatban biztos, és többé soha illy kedvező alakban vissza nem térendő alkalom elhalasztásának veszélye nélkül nem lehet.

Nem kételkednek a KK. és RR.: miszerint a méltóságos Fő-Rendek velük együtt és egyenlően érezve a kérdésnek minden oldalról szerfölött fontos voltát, és minden polgárzati viszonyokba mélyen bevágó jelentőségét, meg fogják ragadni az alkalmat, melly előttük nyilik. Azon kétségbe sem vehető esetre tehát: ha a háziadónak a nemesség által közösen leendő viselését elvben előlegesen elfogadni méltóztatnak: ő cs. kir. főherczegségét teljes tisztelettel kérik, a méltóságos Fő-Rendeket pedig hazafiui bizodalommal fölszólitják: hogy a kivetés, beszedés és hovafordítás körül lehető visszaélések meggátlására szükséges intézkedés iránt javaslatkészités végett, egy országos választmány kiküldetéséhez, és ez által a lehető biztositékok iránti kölcsönös egyetértés és minden oldalróli megnyugvás annál sikeresebben leendő előmozditásához megegyezésükkel hozzájárulni méltóztassanak.

Egyszersmind tudósitásul adják a méltóságos Fő-Rendeknek, hogy az ország sürgetőbb szükségei fedezhetésére egy országos pénztár fölállitását is részükről elvben már szinte megalapitották, és a háziadó és országos pénztár iránti kérdéseknek különösen a kútforrásokra nézve természetes összefüggésénél fogva, az előmunkálatok elkészitését is, ugyanazon választmányra látnák szükségesnek bizni, melly a háziadó tárgyában kiküldetni fog.

Utasitásul a kiküldendő választmánynak adatni vélnék: hogy valamint a törvényhatósági háziadó kútforrását tisztán és kirekesztőleg csak direct kivetésben lehet föltalálni: ugy ellenben az országos pénztár alapjául főleg az indirect kútforrások vétessenek, a direct kivetés utján pedig ezen pénztárba csak pótolólag merittessék. — Továbbá miután hazánkban, nem a szükségekhez a kútforrások használását hanem a kútforrásokhoz a szükségek fedezését kell mérsékelni: de azon oknál fogva is, hogy a választmány föladata egyszerüsittetvén, munkáját mielőbb bevégezhesse, utasitásul adatni kivánnák a KK. és RR. hogy a választmány bizonyos, az országos pénztárból fedezendő szükségek kijelölésébe — veendő további utasitásig — ne bocsátkozzék, hanem csupán a törvényhatósági házipénztárnak a kivetés, beszedés s hovafordítás körüli kezelése: — ugy szinte az országos pénztár kútforrásainak kijelölése és kezelésének elrendezése iránt: mind a két pénztárt illetőleg a felelősség és ellenőrködés elvei alapján, hovahamarább részletes törvényjavaslatokat dolgozzék ki, és az ország Rendeinek mutasson be.

Minekutána ez fölolvastatott volna

Elnök ő mltga kijelenté, — miután neki a tárgyra észrevétele nincs, — azok, kiknek volna, szóljanak a tárgyhoz.

Ertl János Sopronváros k. Im e határozat szerint az országos pénztár megalapitatván: a házi adó is elfogadtatott. Ámbár pedig a hadi adó nem volt illy szerencsés, — szóló szerint — e fölött sem kell kétségbe esnünk; a fokonkinti haladás azt is meghozza. Addig is kötelességünk azonban, e tárgyat elősegiteni, és ezt legsikeresebben véli szóló ugy tehetni, ha a hadi adónak a nemesség általi viseltetéséről történeti adatokat hozunk föl. Illyeneket maga is fölhoz a szóló törvénykönyvünkből; — nevezetesen: az 1599: 6. t. cz. a nemesség 10,000 katonát állit, azonkivül minden jobbágy és zsellérre 2 forint hadi adó vettetik, a mellynek ugyan három negyedét az illető jobbágy, vagy zsellér, de egy negyedét a földesur fizeti. Az 1601: 2dik t. cz. hadi költségekre ismét 1 for. 50 denár, a mellynek két harmadát a jobbágy, egy harmadát a földesur fizeté; a törvény pedig ezt egyenes adónak — „contributio“nak nevezi. Sőt, a mi még több, ugyan akkor nemesi fölkelés — insurrectio is határoztatott. Nem áll tehát, hogy a hadi adótól való mentesség a nemességnek gyökeres szabadalma volna: annyival inkább nem, hogy annak elfogadtatása, vagy csak lényeges változtatása is lenne. — Ugy a házi adót is viselé hajdan a nemesség, sőt nem annyira közösen, mint föképen; ugy hogy a jobbágyra csak akkor vették, ha a curialistákét, a melly „taxának“ neveztetett, a házi adó kiadásait fedezni nem győzé: ha ellenben fölösleg maradt benne, ez a hadi adóba a népnek beludatott. — E teherviselésben pedig a kir. városoknak is részök volt. — A városi polgárok a házi adó elvállalásával tehát uj teher alá nem vonatnak: de az országos pénztárra nézve helyzetök különböző a jobbágyokétól; mert midőn ez az országos pénztárba fizetvén, e részből uj terhet visel: más részről könnyebbitetik rajta, az ezentul a házi adóba vele közösen fizető nemesség által; s igy egészben véve terhe nem szaporodik. De a városi polgárok a házi és hadi adót eddig is egészben viselvén: erre figyelmet kér, hogy, például a kivetésben az arány helyreállittassék.

Szmrecsányi János Árvam. k. Tiszteli a többség határozatát, melly a közös teherviselést nem csak elvben, de alkalmazásban is elfogadta, de utasitása határozott levén, maga igazolására kénytelen előadni, hogy Árvában, hol a szegénység a tátongó örvény szélén áll, mostoha éghajlat, és terméketlenség miatt a birtok alig hogy valamit fizet; adómentes osztályunk, mostani institutiónk mellett is alig tarthatá föl magát. De mindamellett fizetési készségök az ország szükségei fedezésére kétségbe nem vonható. Mert ők szabadalmaikat daczosan védni ugyan nem akarják, s azért áldozatokra készek, s midőn ezt teszik, nem lehet küldőinek szándokát balra magyarázni, midőn adó-mentességöket még most nem akarják örökre elvetni. — Küldői országos pénztárt akarnak, közlekedési eszközök létrehozását, a vámviszonyok kiegyenlitését, a József-ipartanoda jobb karba állitását, és még más mellékforrásokra kivánnak adakozni. Küldői a szerkezetet nem pártolhatják; — ha azonban ez még is megmaradna, legalább a portákat kivánják kiigazittatni.

Jóni Vincze Szepesm. k. Küldői országos pénztárt kivánnak, mellyben a kor legszükségesebb kivánatainak létesitésére minden nemes birtok aránylag fizessen. De ezen pénztár terheinek megosztásához az adózó osztály, melly már jelenleg sem birja fönálló terheit, hozzá ne járuljon. Világos utasitása nyomán a háziadót nem pártolja.

Forster Károly Tolnam. k. Küldői a közösteherviselést elvileg elfogadni készek; és e végre 2. millió pengő forintra alapitott országos pénztár fölállitásához járulnak; azon föltét alatt, hogy ebben csak azok vegyenek részt, kik 20. hold földnél többet birnak. És azon móddal, hogy a számadás országgyülésről országgyülésre megvizsgáltassék, s fedezendő tőkéje csak ez által rovattathassék a megyékre. Utasitása folytán tehát a háziadóhoz nem járulhat.

Lipthay A. esztergomi kápt. köv. A köztársaság csak akkor látogattatik meg nagy szenvedésektől, ha abban a szeretet szelleme — az áldozatrai készség hiányzik. Nem az anyagi érdekek hajhászása; nem az ipar és kereskedés az, melly a népek közepett uralkodó nyomort megszünteti, mutatja ezt Angolhonnak, az ipar világ-piacza millió proletáriusainak állapota, egy olly borzasztó állapot, hogy az ember megkisértetik, a régi rabszolgaság, mint egy jótétemény után sóvárogni. De a tudomány sem leszen az, melly jólétet terjeszt a földnépe közt, mert ez az ő gőgös magányában csak hideg és halavány fény, melly fénylik ugyan, de nem melegit. Egy magasabb elem szükséges, melly ismét megmelegitse azt, a mi önhaszonvágyban megmerevült; ismét egyesitse azt, a mi megoszlott, melly eszközli azt, hogy a magas leereszkedjék az alacsony sorsuhoz, melly az áldozatrai készség t a társadalom mostani zavarai közt ismét föléleszsze. Minden nagyobb crisisek idejében, ugy jelenleg hazánk átalakulási korszakában, a nagyok és hatalmasoknak áldozatrai készségükben rejlik e haza üdve. Régi időkben, midőn a harczias elem olly magas polczot foglalt el, az aristocratia vére föláldozására volt kötelezve, soká hive maradt az ezen áldozati hivatásának, és csak akkor kezdett hervadni és gyengülni, midőn benne ezen rendeltetésének szelleme kialudt. A mostani társadalomban, melly az iparkifejlesztésre inkább, mint a hadviselésre látszik magát organisálni, az aristocratiától más áldozatok kivántatnak; mindenben hátra fognak maradni a rég harczias aristocratia után, hiányzani fog nála a lényeges és életerős fölkentség; ha nem fog törekedni, a mostani világ situátióihoz alkalmas áldozattételre. Az áldozattételnek egyéb nemei közt főbb helyet foglal az, hogy eddigi kiváltságáról, melly szerint a közterhekben részt nem vett, nagylelküen önként lemondjon, és a mennyiben részesül az állomány jótékonyságában, részesüljön a közterhek aránylagos viselésében is. — Én azon megjegyzéssel, hogy a hadiadónak a nemesség általi elvállalását is igazságosnak és annak idejében eszközlendőnek tartom, azonban ennek most behozatása részint azért, mert még a fölkelési és ezzel egybekapcsolt kötelesség a nemesség vállain nyugszik, részint mert annak a nemesség általi aránylagos átvétele hazánk jelen körülményeinél fogva, a köztársulat megingatása nélkül nem eszközölhető. Jelenleg a szerkezetej egész kiterjedésében pártolom.

Ossegovich Metell Horvátor. k. Küldői a kor kivánta szükségek födözésére olly föltétel alatt ajánlkoztak, hogy az indirect kútfők, honnan ezen adakozások merítendők, kijelöltessenek, és hova fordításuk iránt az illetők számot adjanak. Egyébiránt az országos pénztár fölállitása körüli utasitásokat magoknak annak idejére föntartották.

Simon János Sopronym. k. Nem lesz hosszas. Küldői szivesen vállalják el azon terhet, mellyet a haza javára aránylagosan, de természetesen felelősség mellett, megyéje elbir. Küldői mind addig, míg a nemesi fölkelés törvénye el nem töröltetik, a hadiadótól is mentnek tartják magukat; és utasitásul adák neki, hogy a kor ujabb haladási eszméjét, a nemzeti őrsereg fölállitását e törvényhozás folytán megpenditse. Küldői nem akarnak katonásdit játszani, de meg vannak ezen eszmének valóságáról győződve; — kéri a Rt, ne tekintsék ezt valami bujósdinak, melly által a hadiadó alul kibujni szeretnének, és hogy e tárgyhoz véleményével annak idejében járuland. A háziadó iránti óvását pedig — igazolása végett — az országos naplóba igtattatni kéri.

Semsey Albert Sáros m. k. Küldőinek utasitása folytán a háziadót nem pártolja, és e végett i óvását kijelenti.

Szentimrey György Abauj m. k. Hasonló értelemben nyilatkozott.

Jagassics Sándor Eszterg. m. k. Méltányosnak tartja ugyan, hogy a nemesség az ország szükségeinek födözésében részt vegyen; de e végre megfelelőnek hiszi az országos pénztárt: tehát a háziadót nem pártolja.

Paczolay János Hont m. k. Ki milly részben élvezi e honnak jótéteményeit, igazságos, hogy olly arányban terheit is viselje, — és így, ha Magyarországot most teremtenők, küldői sem volnának más véleményben, minthogy a közös teherviselésben részesüljünk mi is. — De a történteket nem történtekké nem lehet tenni. — De a mellett az ország erejét ugy meggyengitenők ezen ujabb fölvállalandó teher által, hogy a fölmerülő reform-kérdéseket általvinni képesek nem lennénk. Ő tehát 3 milliom alaptőkével föláll itandó országos pénztárt fölállitani van utasitva, s a háziadót nem pártolja.

Egry János Ugocsamegye k. Kiki jövedelméhez aránylag viselje a terheket. Azonban ez uttal olly eszközről kell gondoskodnunk, mellytől nem csak a legnagyobb kifejlés várható: de melly egyszersmind az adózásra legnagyobb hajlamot gerjeszteni képes. Miután e czélnak az egyenes, és mellékes forrásokból felelősség mellett fölállitandó országos pénztár felelne meg szóló véleménye szerint legjobban, erre szavaz, s küldőinek utasitása is ezt foglalván magában, — kijelenteni kötelességének tartá.

Kende Zsigmond Szatmármegye k. Küldői az arányos teherviselés elvét elismerik, s a hadiadóhoz Sopronymegye érdemes követének indokainál fogva nem járulnak. Mert más kötelességeink is vannak, a mellyeket az adó elvállalásával nem ruházhatunk a népre. A házihoz nem járul; de országos pénztárt — s azt is azon föltétel alatt kiván, hogy a Tisza-szabályoztatás költségeire különös figyelem fordittassék.

Dubravay János Szerémmegye k. Fönforgó körülményeinknél fogva háziadót jelenleg még nem kiván; de subsidium gyanánt fölállitandó országos pénztárt. Kivánja tovább, hogy a nádori porták rendeztessenek.

Szintay János Beregmegye k. Igazolása végett szót emel a szerkezet ellen; egyedül országos pénztárt kiván.

Rengei Ferdinand Szegedváros követe. Az imént fölolvasott izenet szerint a KK. és RR. osztozni kivánnak a házi adó terheiben, e kivánat a nemzeti jobblét, a nemzeti erőegyesités kivánata. — A magyar aristocratia büszke önérzettel tekinthet reá, bár minél előbb testté vállhasson az ige, bár meg ne hiusuljon a kivitelben és végrehajtásban. —

Méltánylom tehát én a t. KK. és RR. nemes törekvését, de minthogy a közterhek közös viselését sem nagylelküségnek, sem áldozatnak nem tekinthetem, hanem csak egyenes polgári kötelességnek, mellytől igazságtalan privilegiumok és törvények senkit föl nem menthetnek, elhallgatnom nem lehet, hogy a fölolvasott izenet engem ki nem elégit; féligazság ez csak, és sokkal később jön, hogy sem tökéletesen megnyugtathassa azon millio adózókat, kik a közterhek könnyitését és igazságos fölosztását még mindig csak reménylik. —

Az aristocratia érdekeinek együvé kell forni a nép érdekeivel, ha sikerrel akarja vezetni a nemzet kifejlődését; szükség, hogy minden közterhekben arányosan részesüljön, ha szeretettel és bizodalommal kiván találkozni; s épen ezért sajnálom én, hogy a hadi adó elfogadásának eszméjét ez izenetben hasztalan keresem. — Csak 15 megye szavazott, a kerületi ülésben, a hadi adó mellett s még a főtisztelendő egyházi rend sem nyilatkozik mellette, az insurrectionalis kötelességek ürügye alatt, mellyeket haszonvehetetleneknek idő és tapasztalás egyiránt bizonyit, s mellyeket politikai antiquitásnál egyébnek nem tekinthetni. —

Tudom én, hogy a hadi adó arányos elvállalása nem a t. KK. és RR. jóakaratán, hanem az utasitások kényszeritésén tört meg, s ez ismét ujabb bizonysága, hogy e táblánál nem kiváltságolt előjogos osztályoknak, hanem az összes nép képviselőinek kellene már törvényt hozni, mert akkor a nemzet közérdeke elleni illy utasitások nem keletkezhetnének.

Azonban minthogy fölszólalásom az ügynek jobb forJulatot ugy sem adhat, nem akarnám a t. KK és RRket tartóztatni annak kivitelében, mit az utasitások többsége megenged; s röviden kijelentem: hogy küldőim az adómentes osztályokat nem csak a házi és országos, hanem a hadi adóban is, általában pedig minden közterhekben arányosan részesiteni kivánják. —

Bottka J. Barsmegye k. Igazolása miatt szót kell emelnie; a háziadót el nem vállalja, csak egyedül országos pénztárt kiván létesitteini.

Rakovszky Móricz Liptómegye k. Semmi módon az állandó adóhoz nem járul, — országos pénztárt kiván.

Szerdahelyi Ferencz Győrm k. 1825től fogva, midőn legelőször volt szerencséje országgyülésen lehetni, figyelemmel kiséri a törvényhozásnak lépteit. Meg akarja mondani, mi különbséget talál az akkori és mostani idők közt; — akkor a tárgyakat, mellyeket a kerületi ülésben előkészitettek, az országos ülésben ereillyel megvitatták: most ellenben a kerületi ülésekben amugy egyoldalulag megvitattatnak, s eldöntetnek. Az országos ülések pedig csupa tisztes authenticatiókká aljasultak. Sokszor volt már ez ellen szó, hogy az országos ülések fontossága visszahelyeztessék; — kérdi: mit hoztak föl ellenében? hát azt, hogy a kerületi ülés az igazi szabadság palladiuma; miért? — mivel ezekben az elnököt magunk közöl választjuk. Az utasitások is olylyan ruganyosok, — miről a maga idejében többet fog szólani. Ez időben, midőn az egymás irányábani bizalmatlanság a legnagyobb fokra hágott, szeretné szóló, ha az országos ülésben, a hol napló vitetik, a tárgyhoz bővebben szólanánk, hogy ekkép küldőink okainkat, mellyekkel egymás ellenében vivunk, a naplóból megérthetnék, s abból tanulhatnának, mert nem tagadhatjuk, hogy küldőinknek, kik bennünket kiküldöttek, s fizetnek, sőt vissza is hihatnak, sáfárkodásunkról számot adni tartozunk, mit a kerületi ülési hirlapi tudósitásokból, mellyek igen egyoldaluak szoktak lenni, küldőink meg nem tudhatnak. A mi a tárgyat illeti, utasitásánál fogva, mind addig, mig a kezelési felelősségről biztositva nincs, nem járulhat; — fel ő azon fiatal emberektől, kik vakon mindent elvállalnak, mielőtt annak jóvoltáról meggyőződve lennének: ellenben becsüli azokat, kik higgadt megfontolás után nyulnak a kiviteli eszközökhöz.

Zsarnay Imre Torna k. Mint becsületes ember akar ő is szólani, s neki mindegy, akár a naplóba jön beszéde, akár nem, mert megvan küldőinek bizalmáról győződve, — kik a haladással karöltve ugyan, de csak fokonkint akarják a hübéri viszonyokat megszüntetni. Ezen oknál fogva kivánják, hogy kimondassék a közös teherviselés elve, és megtestesülésképen egy országos pénztárt olly világos meghagyással akarnak létesittetni, hogy az 2 millio pengő forint alapra fektessék. A házi adót nem pártolja.

Temesváry István Csongrád k. Országgyülésenkint megállapitandó subsidiumot tartalmaz utasitása, s igy a házi adót nem pártolja.

Pozsonyi Ferencz Csanád k. Miután a házi és hadi adón kivül küldői még 4 millio pengő forintot az országos pénztárra ajánltak, őt e szerkezet ki nem elégitheti.

Lipthay A. esztergomi kápt. köv.: Szegedváros érdemes követének az egyházi rend irányában tett észrevételére kénytelen vagyok igazolólag fölszólalni. Mondá az érdemes k. ur, hogy az egyh. rend az insurrect. kötelezettség örve alatt a hadiadót megajánlani vonakodik. Erre megjegyzem 1ször, hogy én nem az egyházi rendnek, hanem küldőimnek nevében és saját egyéni meggyőződésből szóltam. 2szor, hogy én világosan kimondám, miszerint azon áldozatok nemei közt, mellyek hozatalára az aristocratia hivatva van, a hadiadó elvállalását is igazsággal sorozandónak, és annak idejében ezközlendőnek tartom, de annak a nemesség általi elvállalását nem csupán azért nem látom most még tanácsosnak, mert háboru esetében, a magyar nemes személyesen és önköltségén a haza védelmére fölkelni tartozik, melly kötelességet a magyar clerus, minden időben, vér és tetemes érték föláldozásával, kitűnő hűséggel és buzgósággal teljesitett; hanem azért is, mert hazánk jelen körülményei közt, közmegigazitás nélkül a hadiadót a nemességre ráerőszakolni még nem lehet. Ugyan is az eszélyes törvényhozónak szemügyben kell tartania a régi megrögzött előitéleteket, azokat addig kiméinie kell, mig kiirtani az állodalom megrázkodtatása nélkül nem lehet; figyelemmel kell lenni hazánk állapotára, melly ámbár az isteni gondviseléstől a jótékony természet minden malasztival meg van áldva, még is szegény, nehogy a nemesség értékének rögtönös szerfölötti megterheltetése által, egyik legjelesebb hazánkfiának mondása szerint, a nemesség értékének kamatja helyett tőkéjét devalváljuk és a tejjel vért fejjünk. En egyébiránt csak a nemességről szólottam egyátalában, mert az egyházi rend a hadi adónak bizonyos nemét jelenleg is viseli. Ez szolgáljon válaszul az érdemes követ ur megjegyzésére.

Szentkirályi Móricz Pestm. k. Azért, hogy a szerkezet magát és küldőit ki nem elégiti: nem ellene emel szót, sőt azt inkább egész kiterjedésében pártolja. Ennél azonban többet kivánna, és a hadiadót is ohajtaná elfogadva. Ez felelne küldői kivánságának, mert ők minden reformot a haza boldogitására akarnának irányozni, és minden érdekeket mentül teljesebben ohajtanak összeolvasztani. A biztositékokra nézve azt tartja utasitása, hogy törekedni kell ugyan minden biztositékot kivivni, de magát a dolgot ezektől föl nem függeszteni, mert azt is bizton reménylik, hogy a közös teherviselés, és fizetés által erőnk öszpontosulván, bárminemü biztositékokat könnyebb lesz azután kivivnunk. — Győr megye érd. követe panaszolta, hogy az országos naplóban vitatások nem olvashatók; ha tehát megengedi, válaszol szóló egy eszméjére, hadd legyenek. Fölemlité az érdemes követ ur a bizodalmat. Ez kétféle lehet — egyéni, és elvbeli. Egyénileg bizhatunk ugyan a kormány férfiaiban is, de ez nem elég; mert ezen egyéni bizodalom mellett czélainktól elesvén, utójára is csak azt felelnék, hogy „minden ügyekezet mellett sem lehetett,“ hogy „nem sikerülhetett;“ és nekünk még ezért is köszönettel kellene lennünk, és még csak azt sem mondhatnók, hogy bizon nem jó, hogy meg nem lett. A másik az elvbeli bizodalom, sokra vihet, és abban áll, hogy a kormányban homogeneus rendszerrel találkozunk; az illyen bizodalom mellett nem veszthetünk, csak nyerhetünk, és e mellett az egyéni bizodalom fölösleges, tekintetbe sem jön. Már most egyéni bizodalom nem tudom mennyi van a tábla tisztelt tagjaiban a kormány férjfiai iránt: de elvi teljességgel nem lehet, mert a kormánynak tendentiája gyökeresen különböző e tábláétól, a mit világosan láthatunk például a városi rendezésről szóló törvényjavaslatban, t. i. az indirect választásokban; abban, hogy igy választatik meg a tanács is, a melly élte fogytáig marad; de finitiv vetóval bir; és ha vetóját közbe veti, a dologról felső kormányszék itél; hogy fő fölügyelők rendeltetnek; hogy a tanácskozások nem nyilvánosak, — és sok más hasonlókban. Kérdi szóló — van é itt reform- tendentia? És ha még mind ezek mellett tapasztaljuk, hogy ez átalános tendentia, a mellynek kifolyása a centralisatio, a jurisdictiók paralysáltatása, és hogy e mellett megtagadtatik a szabad sajtó, meg a népgyülések, és látjuk a tartománygyülés egyoldalu rendeztetését, a mi után a jövő országgyülésig várhatjuk a vármegyék hasonló rendeztetését. Illy kormány iránt elvbizodalom teljes lehetetlen. Mit csak azért hozott föl szóló, hogy Győrmegye követének kivánsága teljesüljön, és az országos naplóban egy kis vitatkozásnak nyoma legyen.

Herger P. Ujvidék város k. A szerkezettel nincs kielégitve, mert a hadiadót is megajánlani kivánja; és egyetért azon nagy hazánkfiával, a ki azt mondá, hogy mind addig, mig a nemesség a haza minden terheiben nem részesül, honunk jobb jövője bizonytalan.

Cserna Károly Fejérm. köv. Miután az tény, hogy az adózó nép erején túl meg van terhelve, küldőinek világos utasitása szerint a néphezi közeledés, és összeolvadás tekintetéből is hozzájárul a házi adó terheinek viseléséhez, ugy mint a tábla által elvállalt katonaélelmezési öszveghez; de mind küldői, mind pedig a nép tekintetéből, a kit midőn egy teher alul fölszabaditanánk, mással túl terhelnénk — semmi más nemü terhet, millyen az országos pénztár is, el nem vállalhat.

Bohus J. Aradm. k. Minden terhet, miként utasitása tartja, elfogadni kész; és mihelyest a hadi adót elvállalni akarjuk, az insurrectionalis teher magától megszünik; tehát ez ürügyül arra, hogy a hadi adót el ne vállaljuk, nem szolgálhat, s habár a fönforgó szerkezet ezt nem foglalja magában, ugy azt még is, mint utasitásához legközelebb állót, pártolja.

Sáp y Debreczen város k. Habár nincs az izenetben a hadi adó elvállalva, miként azt utasitása hozná magával, a szerkezetben a hadi adó elfogadása iránti előkészületet foglaltatni kivánná.

Bartal János Pozsonym. k. Kivánná ugyan, hogy a szerkezetben a hadi adó elfogadása is benfoglaltatnék; de ha nincs is, az izenetet pártolja.

Szerdahelyi F. Győrm. k. Engedelmet kér, hogy másodszor fölszólal, de Pestmegye követének kiván felelni. Ha van valaki, ki P. követét tiszteli? ugy bizonyosan ő az; ha van valaki, ki P. követétől tanulni akar? ő az; ha van valaki, ki tudománya előtt meghajlik? bizonyoan szóló az. Szóló a bizalmatlanságot emlité átaljában, és nem olly értelemben, mint P. k. Mi azonban vitatását illeti, melly nem a tárgyhoz tartozott, arról szólni nem akar. Ő a fönforgó tárgyakra nézve kivánt a naplóban nyomot találni, de nem másra.

Justh Turóczm. k. Kérte a RRket a kerületi ülésben is, hogy e tárgyat utasitásának elérkeztéig elhalaszszák; s miután az még mind ez ideig el nem érkezett, a szerkezetet nem pártolhatja.

Lónyay G. Zemplénm. k. Küldőinek kivánsága tovább terjed, mint a mennyit e jelen szerkezet foglal magában; mert nemcsak elvileg, de valóságosan kivánják a közös teherviselés alkalmazását; mert meg vannak győződve, hogy csak igy lehet érdekegység, csak igy virá-

gozhatik föl a hon. Mind a három pénztárban egyiránt kiván tehát a néppel részt venni, mert csak akkor, ha ez megtörténik, lehet minden terheket egyenlően, és aránylag fölosztani. Azonban, ha ez — fájdalom! — többségre nem talált, legalább ennyit is elfogadni kész. Pártolja a szerkezetet.

Egy városi k. Azért is szól, mert már több városi követek szóltak a szerkezet mellett, — nehogy az látszassék, mintha ő hallgatása által követtársainak véleményében osztozkodnék; mert meg van győződve, hogy ha a reform-kérdésekben mind ugy menne, miként azt Pest akarja, akkor a sveiczi cantonok sorsára jutnánk. De meg van győződve, hogy ezen vélemény nem az egész országé, s azért kénytelen kinyilatkoztatni, hogy küldői a szerkezetet nem pártolják.

Ambró Antal, Barsm. k. a szerkezetet pártolja.

Tormásy Ján. Békesm. k. Reá szintén kevés a mi az izenetben foglaltatik, miként Pestre is; mert a hadiadót elvállalni akarja; a nemesség hajdan az adózástól ment levén, a nép viselte ugyan a szolgaság terhét, de a nemesség előtt meghajolt tiszteletben, a melly mentessége mellett a haza védelmével járó veszedelmeket tartotta magának fön. Azonban ujabban ez is megszünt; most már csak a jog a nemzeté, a teher pedig egyedül a népet nyomja. Nem reményli ugyan, hogy már most a hadiadó elfogadtatik: fölszólalt mégis, hogy utasitása az országos naplóban tisztán álljon.

Papszász L. Biharm. k. A közös teherviselést egész terjedelmében ohajtja életbe léptetni: biztositékképen pedig évenkinti országgyülést. A többé nem korszerü honvédelmi rendszert pedig nem fölállittatni, mint Sopronymegye, — de eltörültetni kivánja.

Tabódy P. Ungm. k. Utasitása következtében az izenetet pártolja.

Egy városi k. A mennyiben a közös teherviselés általában és elvben elfogadtatik, ahhoz utasitása szerint is szivesen járul; de az aránytalanság kiegyenlittetését kivánja, épen ugy, mint azt Soprony város követe adta elő.

Bujanovics Gyula Eperjes város k. Szinte utasitásánál fogva azt kivánná, hogy a közös teherviselés való legyen, és a hadiadóra is kiterjedjen. Pestm. követének egyébiránt azt mondja, hogy az emlitett törvényjavaslat a városokra nézve a fölülről és alulról való emancipationak alphája.

Daróczy Zsigmond pécsi káptalan követe *). Ugy hiszem, ha áldozatra vagyon szükség, abban az egyház soha nem volt utósó, mit csak a mult sovány esztendő is eléggé bebizonyitani képes, midőn az egyház a szegény adózó népnek szükségei fedezésére több százezreket áldozott, — és ezért küldőim részéről igen fájlalom, hogy Szegedváros t. követe a miatt rótta meg az egyházat, hogy az a hadi adót el nem vállalta; — sajnálom, hogy a tisztelt követnek még tudomására nem jött: mikép a hadi adó terheihez jelenleg is az egyházi rendnek egy része, midőn a várak fentartásához járul, a hadi adóban részesül. — Ezzel tartoztam a t. követ urnak; — egyébiránt az izenetet egész kiterjedésében pártolom.

Asztalos Pál Marmarosm. k. Megyéje azon nézettől, és szándéktól vezéreltetve, hogy a nép minket testvéreinek tekintsen és viszont: a házi és hadiadót elfogadták; — és azért, hogy most még az utóbbi el nem fogadtatott, kétségbe nem esik, — megjön az nem sokára. A háziadó is 1836ban, midőn arra először történt szavazás, csak 15 szavazatot nyert. Küldői azonban számot vetve magukkal, azt tapasztalták, hogy ennél többet el nem birnának: és az országos pénztártól szavazatukat elvonták. Ezen megjegyzéssel tehát a szerkezetet egész terjedelmében pártolja.

Majláth Imre Nyitram. k. A hadiadót is kivánná a szerkezetben látni.

Egy városi követ. Szerénytelenség volna valamit adni akarni az itt hallott szónoklatokhoz: csak azt kivánja hát megmondani, hogy küldői a hadiadót is ohajtanák elfogadva tudni.

Sárkány Ferencz Komárom város k. Mindenek előtt köszönetet szavaz a nap hőseinek, a kik ki tudák vivni a közös teherviselés elvét, és a szűz vállakra egy kis illetékes terhecskét róni. De senki se higyje, hogy evvel már a borostyán koszorút fejére tűzte, hogy már az érett arany kalászokat learatta; mert mig népünket csak holmi tudatlan falusi orgonisták, és effélék tanitják, vagy inkább nem tanitják; mig alsóbb nemességünk a leittatás és megvesztegetés ellen óva s biztositva nincsen: mindaddig ezek nem tudják az illyen — javukra történő haladási lépteket fölfogni. De azért ne is komorodjék el senki, mert őket is a közvélemény terén csakugyan az ugynevezett kaputos osztály vezérelte, és vezérli mindenkor. Egyedül mi, városi polgárok tudjuk hát ez ujonszülöttet kellőleg tisztelni s becsülni; — azért fogadjanak be minket a tek. RR. majd egy millio, ugy szólván legvagyonosabb polgárt, a kik ime önként kinálkozunk, az alkotmány sánczaiba. Ne tartsanak tőlünk — nemzetiség tekintetében sem; polgáraink majd mind tudják, beszélik nemzeti nyelvünket, vagy legalább gyermekeiket taníttatják rá; nincs köztünk senki ellenszenvvel irányában; ha volna ollyan féreg, azt mi magunk is eltapossuk. — Még azon némelly okokra kiván felelni, a miket e táblánál ez ellen egyszer máskor előhozatni hallott; — fölhozatott, hogy nevetség fenyegetőznie annak, a kinek semmi ereje nincs; azt hiszi, a városokra ez nem alkalmazható, a kiknek a vagyonosság, az ipar erején kivül 32 ezer egyenruhás fegyveres polgáruk van. Fölhozatott az is, hogy a megyéket leszavazzuk; — igen is, az ollyan intolerans megyei követet leszavazzuk minden irgalom nélkül. Hogy minket egy kis zárt testület választott, és nem az összes polgárság; — de ez sem áll, mert a polgárság küldött ki fölös számmal választókat, ezek pedig minket — mondhatjuk, általános többséggel, és pedig titkos szavazással választottak. A mi végre a kamarától való függést illeti; — tudna szóló is fölhozni holmit a megyei függetlenségről, administratorokról, és más effélékről; de most ezeket elhagyja. A hadi adót is ohajtaná elfogadva látni. Szóló is tisztel másokat, tanul másoktól; de azért véleményét senkinek sem rendeli alá.

Szabó Antal Temesm. k. Megyéje által föl van hatalmazva az országos pénztár megállapitására szükséges kölcsön megajánlására; ugy szintén a házi adó elvállalására: de csak azon világos utasitással, ha a juridicum a politicumtól a megyei hivatalokban elválasztatik.

Elnök. A többség az izenet mellett levén, azt határozatkép kimondá.

Ezután stylaris kiigazitás végett szakaszonkint fölolvastatván az izenet, minden változtatás nélkül helyhenhagyatott.

Vidos J. Vasm. k. Kéri a mlgos elnököt, hogy tudatná a RRel, milly lépések tétettek a visszakapcsolt, de a mult országgyülésre képviselőik által meg nem jelent részek ellenében.

Elnök. Azok perbe fogattak, a mellyben a kir. tábla által elmarasztaltatván, az itélőmester végrehajtásra kiment, a bejelentett ellentállást — mint illyen perekben nem alkalmazhatót — el nem fogadta; ennek folytán tett további eljárásában azonban erőszakos ellentállással gátoltatott. — Ennek folytán a kir. tábla ő felségéhez, a tény leirását magában foglaló jelentéssel járult, — a miről annak idejében az országos RRnek jelentést teend.

Végtére Hubay József kir. itélőmester, a naplóbirálók névsorát fölolvasá.

A dunáninneni kerületből: Bottka Tivadar Bars, Paczolay János Hont, Olgyay Titus Pozsony, Zmeskál Ferdinand Árva, Reviczky Pál Esztergom, Latinovics Lajos Bács. Dunántuli kerületből: Simon János Soprony, Scitovszky Márton Baranya, Vidos József Vas, Sebestyén Gábor Veszprém, Gáál Eduárd Tolna, Szallopek Lajos Verőcze. Tiszáninneni kerületből: Bernáth Zsigmond Ung, Semsey Albert Sáros, Jóny Vincze Szepes, Egry János Ugocsa, Bükk Zsigmond Borsod, Lónyay Menyhért Bereg. Tiszántúli kerületből: Tomcsányi József Békés, Temesváry István Csongrád, Fodor Károly Torontál, Reviczky Menyhért Bihar, Makkay Sándor Krassó, Kende Zsigmond Szatmár — megyék követei. Szabad királyi városok részéről: Koller Ferencz Pest, Türnbock János Buda, Martini Frigyes Soprony, Haader Pál Székes-Fejérvár, Baranyay István Kassa, Fábry István Bártfa, Komlóssy László Debreczen, Sztanaczky András Szatmár, — városok követei. Egyházi rend részéről: Máriássy Gábor egri káptalan, és Biró László szatmári káptalan követei. Szabad kerületek részéről: Szluha Imre Jász és Kún, Szmaits Bertalan Bukkari kerületek követei.

Elöleges rövid közlés.

Pozsony, december 10kén.

XX. kerületi ülés (Elnökök mint tegnap, jegyző előbb Szabó Miklós az örökváltság tárgyában kelt izenet fölölvasása s kiigazitása közben — utóbb Asztalos Pál a honositás tárgyában, kezdete ¾ 10, vége ¼ 2 órakor).

Bónis Soma, az urbériséggel kapcsolatban minden uri tartozások megváltását akará az izenetben foglaltatni; — hosszas vitatkozás után az izenet egy harmadik czikkellyel bővittetett, mellyben kimondatik, hogy a választmány különös javaslatot készitsen azon viszonyok fölött is, melly a földesurak és azoknak földein létező nem urbéri lakosok közt fönforog. — Ezután a honositás vétetett föl. Szemere B. Borsodm. k. inditványára hosszas vitatkozás támadott a „honositás“ homlokirat megváltoztatása fölött, mig végre, több javaslat után, ugymint: magyarosodás és magyarositás, — honfiusitás, — nemzetitės, — hazafiusitás, — polgárositás stb. — az elejtetvén ez uttal, és akkorra halasztatott, mikoron az egész befejezve leend, midőn a definitioból a RR. legjobban meghatározhatják a czimet. — Az egyes czikkek fölötti viták folytattatni fognak.

Pozsony, december 11kén.

VIII. (más lapok számitása szerint Xdik) **országos ülés egyedül a FőRReknél.** — — Ma délutáni 3 órakor 6 napig tartott élénk vitatkozás után a KK. és RReknek válaszfölirati szerkezetük, Szerencsy István pohárnok ő nagymlga inditványa nyomán módositva fogadtatott el a nagy többség által.

XXI. kerületi ülés a KK. és RReknél. A honositás ügyében kelt mult országgyülési törvényjavaslat olvastatván föl, itt a magyarnyelv és nemzetiség érdekében megkivánt föltételek, ugy nemkülönben a törvényjavaslat némelly pontjainak értelmezése fölött támadt aprólékos viták, kihuzván az ülést, — annak további tárgyalása a következő ülésre halasztatott.

Pozsony, decemb. 13.

Elöleges rövid közlés.

XXIII-dik kerületi ülés. (Elnökök: Károlyi János Nógrád, és Kállay Menyhért Szabolcs m. követei. Jegyző: előbb Szabó Miklós, később Asztalos Pál. Tárgy: honositási törvények).

A december 11-ki kerületi ülés határozata nyomán a kerületi jegyző az ujon szerkesztett honositási törvényjavaslatot kezdé fölolvasni, melly azonban a RR. többségének tetszését meg nem nyerhetvén, az emlitett kerületi határozat ismét megváltoztatott, s a mult országgyülési honositási törvényjavaslat szerkezete nyomán folytattatott a tanácskozás.

Eddig következők állapitattak meg:

1-ör. A hon nevezete alatt értetik azon terület, melly a magyar sz. korona hatósága alatt áll. 2-or A hon polgárának tekintetik minden, ki 1-ör honfinak törvényes gyermeke, akár ben a honban, akár annak határain kivül született légyen. Házasságon kivüli gyermekek annyok sorsát követik. 2-or. Ki származatára nézve külföldi levén, a törvény értelmében honositttatott. 3-or. Honosittat a törvényhozás és törvényhatóság. 4-er. A honositásra elengedhetlen föltételül kivántatik meg: 1-ör A honban letelepedett benlakjék állandóul, ide nem számitatván a magyar hadsereg szolgálatábani bentartozkodás 2-or. A külföldi hatalmak alatt semmi alattvalói függésben ne legyen. 3-or. A haza és törvényes hatósága iránt a hűségi esküt letegye. 4-er. A honositásnál a vallásra tekintet ne legyen. 5-ör. Hogy a honositandó teljeskoru legyen.

A tanácskozások e tárgy fölött még holnap folytattatnak.

Pótlékul a válaszfölirat fölött tanácskozó 4dik országos üléshez a KK. és RRnél (lásd Nemzeti Ujság 605dik szám).

Cherrier Miklós pozsonyi káptalan köv. Ha figyelemmel kisérjük azon örömteljes eseményeket, mellyek folyó 9ber 12kétől maig fölmerültek; ha megemlékezünk azon dús élvezettel vegyitett perczekre, mellyekben századok óta, a mohácsi viharok óta felséges királyunk ajkairól édes honi nyelvünk talán először hangoztatott, midőn az országgyülést megnyitotta; ha fontolóra vesszük, hogy azon fájdalom-teljes veszteség, mellyet hazánk sirba dült félszázados nádorunk halála által szenvedett, István főherczeg nádorrá való választása által olly szerencsésen pótoltatott, ki tudniillik nemcsak boldogult atyja erényei s tulajdonai örökösödése, hanem magas állása, magyar születése, jelleme, nemzetisége, s minden pártok fölötti emelkedése által egyedül képes vala sajgó sebeinknek irt nyujtani; ha mondom, mindezeket fontolóra vesszük, valóban csak örvendenünk lehet, csak örömteljes élvezetbe olvadnunk. De örömünk még magasb fokra emelkedik, ha felséges királyunk előadásait, mellyek atyai szeretettel s honunk boldogsága iránti buzgósággal telvék, tekintjük. Nem is hiszem, hogy létezhetnék valaki közülünk, ki azokat szives köszönettel el nem fogadná, s ennél fogva én is az izenetben foglalt köszönő fölirásra szavazok. Továbbá rövid lenni akarván, beszé-

---

*) Ezen nyilatkozat, nyomdai vigyázatlanság miatt, mult számunkban helytelenül csatoltatván a XVII-dik kerületi üléshez, azt jelenleg illető helyén czélszerünek láttuk még egyszer közzétenni. Szerk.

demben a királyi előadások taglalásába bocsátkozni nincsen szándokomban, mindazáltal el nem mulaszthatom, miszerint az izenet szerkezetére némelly észrevételeket ne tegyek. Különösen pedig ámbár megvallom, hogy én is küldőim nézetéhez ragaszkodva a köszönő fölirást minden sérelmektől menten fölterjesztetni kivánnám, mert valóban, egy részről köszönő fölirást fölküldeni, más részről pedig sérelmekkel föllépni, annyit mutat, mint ha mi kegyes királyunknak egy kézzel köszöntő poharat emelnénk, a másikkal pedig annak a keserűség kelyhét átnyujtanók; mindazonáltal minthogy elvrokonim a constatirozott sérelmeket a fölirásban átalánosan emlitetni kivánják, én is ugyan azt pártolom azon kiegyenlitő, vagy legalább közelitő hozzáadással, mellyet Mosony érdemes követe előterjesztett. Egyebiránt az izenet azon részét, mellyben mondatik: hogy az 1836: 21. t.czik foganatba véve nincsen, s a kormány a miatt vádoltatik, nem pártolhatom. Mert ha az emlitett törvényczikket átolvassuk, azt látandjuk, hogy az 1741 : 18, s 1792: 11 t.czikkekre hivatkozik, mellyek Kraszna, Zaránd, Szolnok s Kővárvidékét, az erdélyiek kihallgattatása után, országunkhoz csatoltatni rendelik, föltételezve természetesen, ha azok is beleegyeznek. Minthogy pedig azok a vallás, törvény s némi municipiumi előjogok megsértetése nélkül hozzánk nem csatlakozhatnának, a kormány őket hozzánk való csatlakozásra eddig nem birhatta.

Szinte nem pártolhatom az izenet azon szavait, mellyekkel azt állitja, hogy a vallásbeli törvény az ország határőrvidéki részeiben nincsen kihirdetve. Ezt én tagadóba veszem, s mondom, hogy az 1844 évi 3dik törvényczikk, melly a vegyes házasságokról s transitusról szól, vagyis az emlitett vallásbeli törvényt képezi, a határőrvidékeken még az 1844dik év előtt régóta foganatba vétetett. Oka pedig ennek az, mert az őrvidékek lakosai katonák levén, nem a magyar, hanem ausztriai törvény szerint kormányoztatnak. Ausztriában pedig az illyetén vallásos kérdések régen olly modorban valának elhatározva, valamint nálunk 1844dikben elhatároztattak. S ennélfogva az emlitett vallási törvény ottan régóta létezik. De az izenet azon szavait sem pártolhatom, mellyekben mondatik, hogy a kormánynak a kapcsolt részek közgyülésére vonatkozó intézkedései egyoldalulag jöttek közbe. Mert ha tekintetbe vesszük, hogy Horvátországnak tulajdon municipiuma vagyon, midőn például tartománygyüléseket tart, midőn ottan hongyülési követeket választ, midőn Horvátországnak három megyéje csak 2 követet küld hongyüléseinkre, midőn az 1681: 66. 1741: 59. 1805: 2. 1808: 5. törvényczikkek szerint fölkel; ha fontolóra vesszük, hogy törvényeink Horvátország alkotmányát biztositják, különösen pedig az 1649: 33. s az 1687: 22 s ennélfogva ha ottan valami mozgalmak történnek, az ember élete, vagyona s szabadsága veszélyben forog, kinek vagyon joga mint a kormánynak, az illyetén féktelenségeket, rakonczátlan mozgalmakat lecsilapitani? sőt kötelességében áll, a törvényhozást elmellőzve is, minthogy rögtöni segitség szükséges, az illyes veszélyes körülményekben intézkedni. Ezeknél fogva én a kormánynak ebbeli eljárásában semmi sérelmet, sőt kötelességet látok, semmi esetre pedig a kormány eljárását egyoldalunak, hanem jogszerünek elismerem. Elvégre Mosonymegye érdemes követének azon kivánatát is pártolom, miszerint hongyüléseink Pestre átvitessenek.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Győrből. Nov. 28án. Folyó hó 22én vette kezdetét megyei közgyülésünk, melly egész héten folytattatott, három első nap ugyan főispáni, utóbb pedig alispáni elnöklet alatt. Haza jöttek erre Pozsonyból az ellenzék tekintélyesebb egyénei is, kiknek tervöket előre sejtvén, mi conservativek sem késtünk tanácskozmányilag egyesülni, a zöld asztalnál buzgón küzdendők a józan haladás föladatinak czélszerü megoldása végett; melly egyesülésünk csak ugyan fölösleges nem volt, minthogy az ellenzék — miként tapasztalók — szinte erélyesen vivott tervei mellett. Több tárgyai s határozatai gyülésünknek következők:

a) A követi jelentések, s megküldött k. k. előadások örömmel fogadtatván, nyomban azok fölolvasása után Z. J. főjegyző jeles szóecsetével festegetni kezdé, mennyire lealázva volt a magyar nép századokon át az által, hogy nyelve a diplomatikai állásról leszoritatván, mintegy kitörültetett a nemzetek sorából; s milly sokat küzdött, hogy haladhasson, a nélkül, hogy kormánya által a haladásban vezéreltetett volna. De mind ez most megváltozott; s olly események mutatkoztak a jelen hongyülés első napjaiban, mellyekhez hasonlót a történetirat föl alig mutathat. Lealázott nemzetisége miatti fájdalmai megszüntetvék, sőt ő felsége is magyarul szólván trónjáról hü magyarjaihoz, ez által nemzetiségünket a legmagasabb fokra helyezé; a nádori hivatal a nemzet ohaja szerint betöltve, s a k. k. előterjesztések egészben megfelelők a nemzet kivánatinak. Mind ezek az igaz honfit méltó örömre ragadják; azért más alkotmányos nemzetek példájára egy az országgyülésről küldendő öröm- s köszönetet nyilvánitó fölirást inditványoz ő felségéhez. Ez inditvány átalános lelkesedéssel karoltatván föl, egyedül néhány ellenzéki hős kivánná annak elmaradását ama meddő okból, hogy kötelességteljesitéséért nem szükség köszönetet szavazni; egyébiránt a két párt kijelentett ohajtása abban különbözött, hogy a conservativek e hódoló föliratban az öröm és hálán kivül mitsem akarának megemliteni, teljes bizalommal levén ő felsége loyalis kormánya iránt; ellenben az ellenzék egész serege a czukorba keserü labdacsokat is rejtendő, megemliteni kivánná a kormány által ejtett sérelmeket is. Azonban győzvén a conservativ többség, követeink oda utasitattak, hogy a jelen orsz. gyülésről öröm s hála fölirást sürgessenek ő felségéhez küldeni, hogy az országgyülést édes anyai nyelvünkön nyitván meg, ennek diplomatikai elsőségét tettleg is elismerni kegyeskedett, — hogy a nemzet közakarata által választott nádort, István főherczeget, hivatalában megerősiteni sziveskedett, — hogy a k. k. előadások által a nemzet rég táplált kivánatival találkozott, teljes bizalommal reménylvén megyénk, hogy a leküldött törvényjavaslatok is a haza javára fognak megoldatni. — Nemkülönben István főherczeghez is, mint országos főhivatalnokhoz üdvözlő föliratot megyénk részéről küldeni határoztunk.

b) A k. k. előadások, mint ugyanannyi korszerü reformkérdések, a nemzet közohajtását foglalván magukban, követeink utasitásunknál fogva szorgalmazandják azoknak a körülményekhez képest minél előbbi tárgyaltatását a törvény értelmében; egyébiránt azok a csatolványokkal együtt az országgyülési utasitásokat véleményező választmányhoz adatnak, a jövő gyülés alkalmával — a mennyiben még utasitásunk nem volna — bővebb tárgyalás alá hozandók. c) Gróf Erdődy családnak Varasdmegye főispáni hivatalától történt elmozditatása miatti panasza szinte hosszasabb vitára szolgált alkalmul, legkivált, mivel az ellenzék azzal ugyanazonositá a főispáni helyettesek ugynevezett uj rendszerét, mint szerinte veszélyest, és sérelmest; azért mit ez érdemben részint nálunk, részint másutt elmondatni hallottunk, az jelenleg is ismételtetett. A többség azonban gr. Erdődyek panasza, s az administratori rendszer közt különbséget látván: az elsőre nézve, minthogy a dolog előttünk teljesen tisztán nem áll, s azért fölötte pálczát törni sem lehet, a követeknek utasitásul adá, hogy a panasz érdemét részrehajlatlanul kiismerni igyekezvén, ha a panaszló család jogainak sérelme valósággal kitünnék, annak orvoslását ők is sürgessék. A mi pedig a főispáni helyettesek kérdését illeti: a conservativ többség előbbi határozatunk szerint, azoknak kineveztetését, mint törvénybe nem ütközőt, sőt százados gyakorlatban levőt, a multra nézve jelenleg sem tartja sérelmesnek; a jövendőre nézve azonban, minthogy a helyetteseknek nagy számmali kineveztetése még olly megyékben is, mellyeknek főispánja nincsen, némi figyelmet gerjeszt, nem elleneztük követeinket oda utasitani, hogy ez érdemben világos törvény általi intézkedést szorgalmazzanak, megkéretvén az iránt is ő felségét, hogy az árva megyékbe főispánokat nevezni legkegyelmesebben méltóztassék; d) Zágrábmegyének ismeretes tartalmu levelére, miután a követi jelentésből megtudtuk, hogy a horvát ügyek érdemében már ker. választmány neveztetett, ennek munkálatát követeinktől bevárjuk, s mig utasitásunkat nem veendik, addig sem jobbra sem balra nem szavazandanak. Azon kivánatát pedig Zágrábmegyének, hogy a magyar megyék példájára ő is különös követei által képviseltessék a hongyülésen, már más alkalommal pártoltuk. e) Veszprémmegyének az országgyülési hallgatóság, vagy helyesebben mondva: l á r m á z ó s á g fékezése iránt tett fölszólitása, fájdalom! nálunk viszhangra nem talált, azon egyszerü okból, mivel sokan azt az országgyülés házi rendjéhez vélték tartozni, s azért a czélszerü intézkedést is az illető országgyülési tagokra kivánják bizni. Vajha szabad legyen reménylenünk, hogy a hallgatóság valahára nevének megfelelend, s kicsapongásai által nem gátolandja azon törvényes szabadságot, mellyel az 179⅞: 13 t.czikk a hongyülési ügyeket kivánja tárgyaltatni! avagy meddig marad még egyedül irott malaszt az 1495: 25ik t.czikk 4ik §a, és az 1625: 62ik t.czikk igen üdvös rendelete?! — f) Végre még két érdekes inditvány határoztatott az utasitási választmánynak véleményezés végett átadatni; egyik: a dunai hajózás akadályainak elháritása iránt, mellyet K. J. ügyvéd a hidak megnyitásánál, s a katonai végvidékeken mutatkozó önkény fölemlegetésével tön, s ez iránt javalatát irásban is beadá; — a másik P. J. ügyvédé, az ügyvédi kar rendezése iránt. — A gyülés többi idejét a scontro, s magán ügyek tárgyalásában töltöttük. L e v.

Vegyes ujdonságok.

(D r a m a i i r o d a l m u n k) szép tehetséget veszitett. Czakó Zsigmond, a „Végrendelet“ és „Kalmár és tengerész“ czimü dramák genialis irója, tegnapelőtt déli 1 óra tájban főbe lőtte magát, s pedig olly szerencsétlenül, hogy még esteli 7 óra tájban is élt, mennyire a kinos tengést életnek lehet nevezni. A golyó nem furta magát keresztül agyán, s igy iszonyu szenvedése ezen körülménynek tulajdonitható. — Mi kényszeritheté a szerencsétlent e borzasztó tettre? nem tudatik. De bár mi lett légyen is oka elszántságának, — annyi elvitázhatlanul igaz, hogy: szebb létre vala érdemes!...

(H o g y c s i n á l j á k P e s t e n a d r á g a s á g o t.) szolgáluńk egy példával, melly csakugyan megérdemli, hogy az utókor számára a krónikában följegyeztessék. B. ur, egy talpig becsületes hentes, átlátván, hogy csakugyan lélekismeretlen dolog egy font sertés-zsirért még most is 18 v. garast a szegénységtől zsarolni, elhatározá magát, hogy azt ezentul 12 garason fogja árulni, s szándékát tettlegesité is. De mi történt ebből? A hentesek összejönnek s tanakodnak, s elhatározzák: hogy B.urnak a sertés-zsirt nem szabad 12 garason árulni!... S B.ur engedni kénytelen a többségnek, s ugyanazon zsirt, mellynek fontját pár nappal ez előtt 12 garason méré, — most 14 garason árulja!... Hja, ő nem tehet róla; erre a czéhbeli többség erötetéll...

(P e s t v á r o s t a n á c s a m e g p a r a n c s o l á,) hogy a kávéházak éjeli 11 óra után becsukassanak; s a parancs több helyütt pontosan meg is tartatik; — hogy azonban a „török császárhoz“ czimzett kávéházban e parancs nem csak meg nem tartatik, sőt majdnem egész reggelig folyvást tartó fülkinzó zene háborgatja álmukban a közel lakókat; az nyilván azért történik: mivel a „török császárhoz“ czimzett kávéháza városházának nem tőszomszédságában, hanem egyenesen háta megett van, hol az ör reggelig szokott örködni — a kávéház ajtaja előtte, vagy pedig a városi börtönök ablakai előtt? — azt ő tudná legjobban megmondani.

(E g y p o s t i c s i z m a d i a l e g é n y) lábmüvészetét egész a tánczmüvészetig emelé, s ki eddig a lábakat csak fedezni tanulá, most azokat ugrásokban is tanitva gyakorolja. A tánczmesterek e metamorphosist nem igen látszanak szeretni, mivel már lépéseket is tettek ellene — haszontalanul; de a kinek a város egyszer a tánczmesterségi privilegiumot megadta, azt nem olly könnyü dolog nyergéből kivetni, — mivel a tánczmester mindig csak tánczmester marad, ha csizmadia legényből lett is; — aztán még az az előny is van a dolognál, hogy ha valakinek csizmája vagy czipője kiszakad vagy fölreped, nem kell messzire menni, kéznél van a mestruram, s megreparálja azt olly jutányosan, mint jutányos maga a tánczleczke. — Mondja aztán valaki, hogy: sutor ne ultra crepidam!!..

(N e h á n y o k l e v e l e t l e n g y ó g y s z e r é s z) mult napokban lögyapotot készitett, s avval próbák tétettek; mivel azonban az elkészitett lögyapot mind föl nem használtatott, a csomagot az olcsón takaritani járó asszony, hogy haza sietö urainak mielőbb befütthessen. gyúanyagul használni akarván, azzal nem csak a vaskályhát röpitteté szét öntudatlanul, hanem azonfölül jobb kezének még három ujját is áldozatul hagyá a szinhelyen. — Óvásul szolgáljon e szerencsétlen esemény mind azoknak, kik lögyapotot készitení szoknak.

(A g u b i c s n a k) pótléka találtatott föl, mellyet a föltaláló tett kisérletek után tökéletesen ugyanazonosnak találván a gubicscsal, rövid idő mulva közzé teend, mind azok használhatásaul, kik a gubicsot eddigelé drágán valának kénytelenek megfizetni.

(E g y p e s t i l á m p a g y u j t o g a t ó) mult napokban, midőn a lámpákat tisztogatá, véletlenül egy papirtekercsnek jutott birtokába, mellyben egy öt

ezüst forintos bankó, egy tallér és egy huszas volt elrejtve. — A szerencsés találó mit sem szólt a dologról, hanem volt dinom dánom, miglen fizetésre kerülvén a dolog, kisült: hogy az ötös, hamis ötös volt; a tallér pedig és a huszas ólomból csinálvák; — mi történt ezután a dologból: a krónika hallgatt.

(Megjelent) és minden hiteles könyvárusnál kapható „Ipar czimtár“ 1848dik szökő évre. Szerkeszti s kiadja Szalkay Gergely. István nádor ő fönsége arczképével. Ára 1 frt 20 kr. p.p. — Ugyan ez német nyelven is megjelent e czim alatt: „Handels und Gewerbs Kalender.“ Ára szinte 1 frt 20 kr. p.p.

IRODALOM.

Oeuvres de Fréderic le Grand Tom I—III. Berlin 1846.

Második Fridrik 1786ban halt meg — s 60 év mulva most találkozunk először összes munkáinak a nagy királyhoz s iróhoz egyiránt méltó diszes kritikai kiadásával. Maga Fridrik mig élt — más gondokkal levén különben is elfoglalva, összes munkáinak jól elrendezett kiadásával már csak azért sem foglalatoskodott, mert maga is egy részét irományainak csak halála után kivánta közöltetni. Utódja megrendelte ugyan a király munkáinak összes kiadását, s az nagyon hibásan, csonkán, a mellett egészen rendezetlenül jelent meg 1788ban, miért Gibbon szemére is veté Poroszországnak, hogy Anglia hason esetben hüvebben s a meghalt iró s király érdemeit jobban méltányolva járt volna el a dologban. Gibbon panasza azonban elhangzott, s az első hibás s a mellett csonka kiadás utó-nyomataival kellett mind ekkoráig a tudós világnak beelégedni.

Preuss ismeretes archivarius, ki második Fridrik életét korábban megirta, már 1840ben jött azon jó gondolatra, hogy a király összes munkáinak érdemleges kritikai kiadását megkezdje; szándékát az akkor még életben volt III. Wilhelm kedvezőleg fogadta, s a megkezdett lépések nyomában a most élő király IV. Wilhelm a kivitelt az által még lehetségesebbé tette, hogy a berlini tudományos academia közremunkálásával Preuss fölvilágositó jegyzeteivel a nagy király minden irományai rendezett alakban ujra kinyomassanak. Az egész kiadás öt osztályozatra van számitva, az első osztályt képezik a már megjelent három első kötet, mellyek történeti tartalmuak, s két kötetet fognak tenni, a második osztály a philosophiai, a harmadik a költői, a negyedik a levelezéseket, az ötödik a katona munkákat adandja, s az egész harmincz kötetből fog állani.

A már megjelent három első kötet tanusitja a gondos eljárást, melly a király biographusától méltán várható vala. Második Fridrik, mint az ó kor pragmaticus historicusai (Thukydides, Xenophon, Caesar) a tettek és élet embere volt, magok közvetlen részt vevén a viselt dolgokban, jobban is fölfogták a statusgépezet lánczolatait, mint azt a magány emberei tehetik, kiknek hatáskörük keskenyebb, és kimért. Az illy főpolczon állók inkább a praxis mint ez elmélet emberei levén, előadásaikban is az értelmet s rövidséget elibe teszik az üres szóphrasisoknak, és ha néha nézeteikben tévednek is, azokon a genialitás némi nyomai még is észrevehetők; például a reformatióról irja a király „si on veut réduire les causes des progrès de la rèforme a des pimcipes simples, on verra qu' en Allemagné, ce fat l' suvrage de l' interêt, en Angleterre celui de l' amour, et en France celui de la nouveauté on peut-ètre d'unchansoro“ (1. B. p. 18.) Tizennegyedik Lajost, s Fridrik Wilhelmet, porosz választó fejedelmet Cromwell fölibe magasan helyhezteté, midőn irja „ce serait avilier la mèmoire des Louis XIV. et de Frèdèric Guillaume que de mettre leur vie en opposition avec celle d'un tyran heureux.“ Érdekesek nézetei a királyi kötelességekről is, mellyeket szinte saját szavaival adjuk. „Ein Fürst ist der erste Diener und der erste Beamte des Staates, er ist ihm Rechenschaft schuldig über die Verwendung der Steuern, er erhebt sie, um den Staat durch die Truppen vertheidigen, die königliche Würde aufrechterhalten, Dienste und Verdienste belohnen, ein gewisses Gleichgewicht zwischen den Reichen und den Bedrückten herstellen, um die Unglücklichen in jeder weise unterstützen zu können. (1 B. p. 123.) Sarolta Sophia királyné Leibnitzal való társalgásáról irja „Comme Deux qui ont reçu du ciel des âmes privilegiées s' evévent à l' égal des souverains elle admit Leibnitz dans sa familiarité“ (p. 230.)

Az ősökkel való kérkedést is helytelennek nyilvánitja Fridrik, mihelyt az utódok azokhoz méltólag nem viselik magukat, és saját érdemeket nem tudnak kivivni maguknak. Nagy Péter czárról igy ir „Dieser junge Fürst hatte mit genialem Blicke gesehen, dass er selbst ein Barbar war, seine Nation aber zu den Wilden gehörte“ (p. 103: 1.) A lengyel királyról Stanislaus Augustusról följegyzé, hogy a Lengyelország fölosztásáról való gondolat először az ő fejében szülemlett meg, hogy a királyi méltóságot családjában könnyebben megörökithesse s Grumbkowott a porosz követet meg is bizta, lesné ki királyának e felöli szándékát, Grumbkow tettetőleg fölvállalta a dolgot, hogy a lengyel király titkos szándékát még inkább megtudhassa, s e czélból szüntelen barátságosan poharaztak egymással, egyik a másikat lerészegité, minek folytában a király elhalt, Grumbkow pedig terhes betegségbe esett, mellyből többé föl sem lábbadott.

Kemény de hü szinben állitja elönkbe I. Fridriket az első porosz királyt, hogy a fényüzésben s pazarlásban kereste minden kedvét, udvari kegyenczeitől függött, s a nép állapotával semmit nem gondolt. „Er verhandelte das Blut seiner Völker an die Engländer und Holländer, wie jene umherziehende Tartaren, die ihre Heerden an die Schlächter Podoliens verkaufen, um sie eben schlachten zu lassen“ kétszázezer ember halt meg az éhség idejében alatta, midőn kegyenczei pazarfényt üzve gazdag jövedelmeket huztak a statuspénztárból, midőn egyik vadászát 40 ezer tallért érő jószággal jutalmazá meg, hogy vad szarvaslövésre betanitá.

Az orosz nemzeti jellemet (B II. p. 23) imigy festi: „Der Geist der Nation ist ein Gemisch von Mistrauen und Schurkerei, faul aber interessirt, haben sie die Fähigkeit nachzuahmen, aber nicht die Gabe der Erfindung. Die Grossen sind parteisüchtig, die Garden den Herschern furchtbar, das Volk ist dumm, dem Trunken ergeben, aberglaubisch, unglücklich“ quod bene notandum. K. F.

KÜLFÖLD.

Franczia ország. Páris, dec. 5. Sir Stratford Canning, miután Guizot-val tegnap hosszasabb ideig értekezett, Bernbe utazott, a hatalmasságok által meghatárzott jegyzék angol példányát átadandó s a sveiczi ügyek fölötti tanácskozásokban Angliát képviselendő.

A „National“ felelős szerkesztője tegnap in contumatiam egy évi fogságra s 8000 frank bündijra itéltetett, minthogy ezen lap a kormány tetteinek roszalását s felelőségét a királyra kiterjesztő, más kormányforma mellett nyilatkozott s a király személyét és a királyi család tagjait megsérté.

A „Constitutionnel“ uj lajstromát közli a diplomatiában történendő változásoknak. Piscatory madridi követ leend; Barante, kinek a sz.pétervári éghajlat koros volta miatt árt, Nápolyba menend; Soult marquis Berlinből Sz. Pétervárra, Bussieres Haagból Berlinbe, Langsdorff Carlsruheból Haagba, Bacourt Turinba s Glücksberg Lissabonba. Továbbá Lutteroth nápolyi első követségi titoknok Lavalette helyett casseli követ, Bassano brüsseli első követségi titoknok carlsruhei követ, Raineval gróf pedig most sz. pétervári követ Piscatory helyett atheni követ leend.

Sveicz. A berni „Beobachter“ Freiburgból következőleg tudósit: „Az ideiglenes kormány parancsot bocsátott ki, mellynél fogva 1) minden közhivataloknak kötelességévé tétetik, mindazokat felsőbb helyen bejelenteni, kik szó vagy tett által a nyilvános rend, a szövetségi- vagy cantonalhatóságok, a canton uj intézetei s a kormány által kibocsátott rendszabályok ellen ellensóges nézeteket tanusitanának. 2) Ezen bejelentések a vádkamrához nyujtassanak be, melly a statusügyvéd bejelentésére a fölött határozni fog, ha valjon ezen törvényáthágások rendőri vagy fenyitéki bünökül tekintessenek-e, vagy pedig a fenyitő törvénykönyv 127dik czikkének tartalma szerint a lázadási vagy forradalmi bünök közé sorozandók?

A luzerni ideiglenes kormánynak, a jezuitákat s a velök rokonoknak nevezett rendeket illető rendelete következőleg hangzik: „Luzern canton ideiglenes kormánya a magas szövetségi gyülésnek abbeli szándokát tanusitandó, miszerint az országbéke állandó helyreállitása tekintetéből annak ohajtásait s kivánatait — ha vallási s politikai érdekek veszélyeztetése nélkül megtörténhetik — teljesiteni kész; nemkülönben magában a cantonban is a békét s rendet helyreállitani szándékozván, mi főkép a jezuitarend behozatala által s pedig annál nagyobb mértékben zavartatott meg, minthogy az 1842dik évi dec. 2dikáról a nagytanácshoz intézett kormánytanácsi jelentésben ezen rend behozatala alkotmányellenesnek s az ország békéjét veszélyeztetőnek jelöltetett, és ezen veszély a jezuitarenddel kötött szerződés későbbi módositás által a legkevesebbé sem szüntetett meg, — tekintetbe vevén a magas szövetségi gyülésnek folyó évi sept. 4röl kelt határozatát s Luzern canton megnyugtatását, elhatárzá: 1) hogy a jezuiták s a vele rokon rendek, nevezetesen az orsolyaszüzek Mariahülfben s a luzerni és sursei „gondviselésről“ czimzett zárdanők a cantonból mindenkorra kiutasittassanak. A távollevőknek a visszajövetel többé megnem engedtetik, a jelenlevők pedig a cantont legfeljebb folyó hó 10ig elhagyni kénytelenittessenek. 2) Az évszakkönyv s az egykori ferenczek alapitványai jövendőben akép kezeltessenek miként a jezuiták bejövetele előtt. 3) Az illető világi statushatóság az illető egyházi hatósággal a kis-városban alapitandó filialis végett tanácskozást tartson. E közben a püspöki bizottmánnyal egyetértve a ferenczek egyházábani isteni szolgálatról gondoskodva leend. 4) A theologiai tanintézet és seminarium vezérletét s ujonani szerkezetét illetőleg a jövendő kormány illő intézkedéseket teend. 5) Ezen rendelet a cantoni lapba beigtattassék s az illető helyeken kihirdettessék, nemkülönben a mélt. püspökkel s előjárókkal közöltessék s eredetiben a statuslevéltárba tétessék le. Kelt Luzernben, dec. 2. 1847. Schumacher-Uttenberg elnök. Az ideiglenes kormány nevében: Amrhyn titoknok.“

Olaszország. Milano, dec. 3. Salis-Soglio tábornok tábori segédével, s több urakkal, köztök Steiger és Travers gróffal ma délután Sveiczból ide szerencsésen megérkezett. Mint mondják Siegwart-Müller s Schwarzenberg herczeg is itt van.

Mexico. Mint látszik Santa Ana és Paredes közt nyilt ellenségeskedés tört ki s a mindkét részről harczosok véres csatákat vivnak egymással. Paredes egy nyilatkozmányt bocsátott ki, mellyben Santa Ana-t országárulónak jelöli. Pueblanál az amerikaiak a mexicoiakkal kétszer ütköztek össze, hol az utóbbiak 100, az előbbiek pedig 15 embert vesztének. Washingtonból Scott tábornok azon parancsot kapta, hogy békejavaslatokat többé ne tegyen.

Szerkesztői értesités. Nagyváradról „Rágalom és czáfolat“ czimü közleményt „Többen“ aláirással nem közölhetjük. Ugy Szombathelyből .G I. ur a helybeli gyógyszerész és sebészek ellen kel ki kiméletlenül; az ügy inkább magán érdekü levén, s egyeseket sértőleg illetőt sem. — Egerből Sz. D. ur a primás szó helyett „elsőd“-öt ajánl; — ugyancsak a primás szó helyett Zalaegerszegből St. G. ur „elző“ — „erző“ és „elzér“ szavakat ajánl. — Bács, Esztergom és Szatmármegyékből t. levelezőink tudósitasait vettük, s országgyülési tárgyhalmaz tekintetéből csak később közlendjük.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Hlucz Oláh János.

Előfizetés
„A HETILAPRA“.

A magyar iparegyesület közlönye a „Hetilap“ jövő 1848ik évben is folytattatni fog, és megjelenik, mint eddig kétszer hetenkint; alakja s előfizetési föltételei is szinte változatlanul maradnak, ugymint Budapesten házhozhordással boritéknélkül félévre 4 ft, postán küldve 5 ft, pengőben. Az előfizetések elfogadtatnak Pesten, a szerkesztői hivatalban (Ujvilág-utcza 635. számu Ilkey házban, 2dik emelet.) N. Enyeden Vajda Dániel urnál, és minden kir. postahivatalnál.

Fényes Elek,
3—3 a Hetilap szerkesztője.

Nemzeti szinházi játékrend.

December 14kén: Rohan Mária. Nagy opera.
December 15kén: Képmutató. Franczia vigjáték Moliere-től.

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.

Pest december 14-én (pesti mérő).
A hajókon és raktárakban.

280-330	230-240	——210	——150	——90	——110

A piaczon.

290-330	——240	200-210	140-150	84-90	100-110

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

610. szám 1847. Péntek dec. 17.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv.

Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetés. Országgyülési közlemények. (XIXdik ker. ülés. Előleges közlés a 22dik kerületi és a december 14dikei országos ülésről a főrendeknél).

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nlgu m. kir. udv. kincstár a megürült dobrovai ideiglenes harminczadhivatali irnokságra Joannovics György ujvidéki harminczadhivatali kezelési gyakornokot alkalmazá.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 8.

XIX-dik kerületi ülés. Elnökök Kende Zsigmond (Szatmár) és Vidos J. (Vas k.) Jegyző Szabó Miklós (Vas k.). Tárgy: Az örökváltság tárgyában kelt izenet fölolvasása, s ösiség.

Kossuth Lajos Pestm. k. Mielőtt a tanácskozás rendes folyama megnyilnék, csak egy pár szót akar szólani. — Ugy emlékszik, hogy a kir. városok rendezése körül munkálkodó választmányhoz kerületenkint négy egyén határoztatott, miután azonban tudomásával csak 3 van, a RR. sziveskedjenek kerületenkint még egy választmányi tagot kebelükből kijelölni. — Jónak tartaná egyébiránt, hogy azon választmányhoz a szabad kerületek rendezése is utasittassék.

Babarczy Antal Csongrádm. k. Nem tudja, hogy e végre határozat léteznék, — egyébiránt kivánatos is, hogy olly esetben a városoknak nagyobb befolyás engedtessék, midőn saját rendezésükről van szó.

Kossuth Lajos. Ragaszkodik a fönálló határozathoz. — Egyébiránt azt hiszi, hogy a városok rendezési ügyét csupán a városi követek kezébe tenni le, meggyőződése szerint veszedelmes lenne, söt magoknak a városoknak sem javukra, sem érdekükre nem válnék. —

Bacho Lajos Trencsén k. Miután van határozat arra, hogy kerületenkint a megyék részéről 4 egyén küldessék ki, söt a többség kivánsága is oda nyilatkozik; tehát Pestet pártolja.

Szluha J. Jászkun köv. A kerületek rendezését összeköttetésben látja a kir. előadások 3ik pontjával. — Egyébiránt a kerületek szavazata kérdését a belviszonyok rendezésével nem akarná összekötni, s a rendezést pedig ugy ohajtaná elintéztetni, hogy az által a kerület kiváltságának százados alapja, — minek megőrzése sok vér és pénzbeli áldozatokba került — meg ne renditessék. — A választmányokra nézve kivánná, hogy azokban ő is részt vehessen, — szükségesnek tartván azt már csak azért is, hogy a kerület viszonyainak czélszerü rendezésében fölvilágositással szolgálhasson.

Szentiványi O. Liptóm. k. Olly embereknek, kik a városi ügyet értik, nézete szerint is részt kell venniök a választmányokban, s miután törvényes állásuk különben el van ismerve, lehetlen, hogy onnani kimaradásuk ne fájjon.

Fábry István Bártfav. k. Igen fájlalja, hogy miután a városi köv. törv. állása közösen elismert dolog, s ezt Pest követe is bevallja, még is itt nem csak kimondatik, hogy veszedelem lenne azokra bizni a városi ügyek rendezését, hanem még azon választmányból is kizáratni czéloztatnak, mellyből a városi követek jogosan és igazságosan ki nem záratható nak. — Ha a városi követek közjogi állását törvényeink is elismerik, ismerje el azt Pest követe is, s ne érintsen olly hurokat, mellyeknek hangja csak fájdalmakat költ stb.

Kossuth Lajos Pestm. követe. Azt hiszi, lehetnek, vannak is többen, kik a városok rendezését meleg kebellel s őszintén ohajtják, — de hogy melegebben s őszintébben ohajtsák, mint ő, — egy sincs. Nincs tehát reá ok őt igy megtámadni s félreérteni annál is inkább, mivel ő maga többet tett a városok ügyében, mint a városi követek valamennyien; kimondja tehát, hogy miért tartja veszedelmesnek csupán a városi követekre bizni a városok ügyét. Veszedelmes azért, mivel a városokat olly zárt testületekké, — mint a millyenek azok most — magok a városi követek tették, s az illy rendszert többé sem türni sem kivánni nem lehet. — A logicának kényszerüségéből következik, hogy illy szellem által vezérelni a városi ügyek ujabb rendezését, már magában veszedelmes stb.

Ertl J. Soprony város köv. Nyilvánitja, miszerint a városoknak mostani tisztviselői épen nem tehetnek arról, hogy a városok a régibb idők viszonyai nyomán illy állapotba jutottak, s ép azért, mivel saját érdekeikről van szó, annál nagyobb okszerüséget lát abban, hogy a választmányban is nagyobb számban részt vegyenek. —

Szabó Miklós Vas köv. Arról vitatkozni jelenleg, hogy milly arányban áll, vagy álljon a választmány többsége a városokra nézve, nincs helyén. Pestm. követét annál is inkább pártolja, minthogy az nem kiván egyebet, mint az előbbi határozat végrehajtását, s a hiányos választmányi tagok kinevezését. Nézete is az, hogy a mi határoztatott, kivált most, midőn a reform küszöbén állunk, szorosan tartassék fön.

Koller Ferencz Pest város köv. Tudja, hogy miért akarnak a megyék nagyobb számmal a választmányban részt venni, — azért — mert tegnap egy bizonyos inditványuk megbukott; de nem pártolhatja Pestet azért sem, mert méltányos, midőn saját ügyünkről van szó, hogy mi annál nagyobb számmal képviseltessünk.

Szentkirályi Móricz Pestm. köv. Pest város követének feleli, hogy azon emlitett inditványt nem ő tette a választmányi ülésben, hanem követtársa. — Egyébiránt, ha a dolgot ennyire visszük, hogy mit otthon főzünk, e teremben mindjárt kikürtöljük, és ezen ugynevezett..... nal a kedélyeket fölizgatjuk, elérendjük, hogy mit a választmány körében mondandunk, utczai mendemondákra fog aljasulni. — A dolognak velejére nézve az az észrevétele van, hogy itt nincs másról szó, mint régi határozatunk föntartásáról, senki sem kivánja tehát a városokat kizárni, de a jelen körülményeknél fogva tulsulyt nem lehet engedni nekik — követtársának inditványát pártolja. —

Jozipovich Antal. Turopolya köv. Csodálja, hogy Pest inditványát el nem fogadják, talán ugymond azért, mivel az oppositiótól jö? Nézete az: a mi egyszer el van végezve, történjék is meg. —

Károlyi István Pestváros köv. Megvallja, hogy ezen határozatról, melly itt emlittetik, mit sem tud, de ha létezik, szeretné azt látni. Jövőre pedig azt kivánja, hogy illy határozatok mindig kinyomattassanak. —

Kende Zsigmond mint elnök. Ha nem szól senki a tárgyhoz, kimondja Pest követének inditványa nyomán a határozatot, hogy t. i. a városok rendezése körül működő választmányba kerületenkint még egy követ választassék. —

Somsich Pál Baranyam. k. Ha egy komoly pillanatot vet korunk átalakulási mozgalmaira, lelkében örvend azon tapasztaláson, hogy mindinkább közeledik az idő, mellyben a nemesség is részt vesz azon közterhek viselésében, mellyek készpénzfizetéssel teljesittetnek. A legfőbb polgári kötelesség hajdan az vala, hogy mindenek fölött a hont fegyveres kézzel kellett védelmezni, mivel annak lételét külső ellenségek fenyegették, — s a magyar nemes született katona volt. Most már a civilisatio más argumentumokat kiván. Azonban tek. KK. és RR! a legszilárdabb akaratthetség nélkül, a legjobb szándék sem válhatik tetté. Ugyanazért, ha közterheket akarunk rakni a nemesség vállaira, szükség hogy tehetségeit gyarapitsuk, miről czélszerüleg intézkedni, a törvényhozás kötelessége. Igy volt ez tek. KK és RR. a multban is. Midőn ugyanis, táborban volt a nemes ember, vagyonáról, özvegyéről, s gyermekeiről is gondoskodtak a törvények. Birtokait ingathatlanná, s biztossá tevé az ősiségi viszonyok által. De már ma más körülmények létezvén, más biztositékok kellenek. S valamint azon időkben, igen czélszerüek valának azon törvények, — ugy a jelen kor igényeinek meg nem felelnek, s káros hatásuak. A minden oldalról kifejlődő ipar ugyanis, a vagyonosság, adózás és örökváltság, olly helyhezetbe teszik a nemességet, hogy ha csak megsemmisitni nem akarja önmagát, — vagyona gyarapitásában, kénytelen a többi osztályokkal versenyt futni, s mindenben iparkodni. Azonban e törekvésében ép azon intézkedések állják utját, mellyek hajdon ősi birtokait védelmezték. Mig ugyanis a nemzetnek nem nemesi birtokkal ellátott osztálya, ipar, szorgalom, és munka által, a legkedvezőbb hitel által gyámolitva, vagyonilag mindinkább gyarapodik, — addig a nemesi vagyon birtokosa, az ősiségi viszonyok tömkelegébe bonyolódva, nemcsak biztos hitelalapnak szenved hiányában, hanem még olly akadályokkal is küzd, mellyek miatt birtoka, teljes értékére soha ki nem fejlődhetik.

Maga az, hogy a nemesi birtoknak nálunk nincs is egyéni tulajdonosa, hanem csak usufructuariusa, — használója, — már leveri becsét. Hát még azon bizonytalanság, melly szerint ezen használati birtok is bizonytalan, és senki által meg nem határozható ingadozásnak van kitéve, — ez hitelét tökéletesen megrontja, — és igy a névszerinti birtokost, kétszeresen károsítja, s valódi értékétől, s hitelétől, megfosz ja.

Ha tehát kivánjuk a nemességtől, hogy a közterhek viselésében közösen részesüljön, állitsuk a vagyon viszonyait olly lábra, mellyen az, a többi polgárok vagyonával, értékre nézve, egyforma lehessen, — s azokkal a szorgalom, és ipar mezején versenyezhessen, és hogyha már, elakarjuk tőle venni az urbéri munkás kezeket, adjunk helyette olly eszközöket, mellyekkel ezek nélkül is biztosan müvelhesse földjét.

Ezeknél fogva — folytatá szónok, — inditványom az ösiség ellen ván irányozva annyiban, a mennyiben az, a nemesi birtokot ingadozóvá, becsnélkülivé, s ollyanná teszi, minek biztos hitelalapja nincs. Tudom én tek. KK. és RRdek! hogy sok becsületes magyar nemes följajdul, alkotmányunk, nemzetiességünk, és az aristokratiának ezen palladiumát illetni, — de a gyakorlati életre pillantva, aggályaink könnyen elenyésznek. Ma ugyanis, mint a dolgok állanak, hogy valaki állitani merje, miszerint az ösiség csak egy családot is megmenthetne, — söt inkább sietteti, és előidézi azok bukását, — a nemesi birtok alapján kifejlődhető szorgalmat pedig egészen megnehezíti, és elöli. — Ezt példákkal is bebizonyitván szónok, annak megmutatása után, hogy az ösiség viszonyai mellett a családoknak semmi biztositékuk nincs, — azt véli, hogy —

E részben czélszerüleg lehetne nemzetiségünket honositási törvényekkel biztositani, alkotmányunkat pedig, józan reformok által erősiteni. Ismétli szónok, hogy inditványa az ösiség ellen van ugyan irányozva, — azonban megjegyzi, hogy mivel az ösiség nem egy t. czikkelyen alapszik, s nem olly institutio, hogy egy pennavonással eltörölni lehessen; — hanem mivel az ösiség egy elv, melly polgári törvényeink minden ágazatán keresztül szövődik, — ugy, hogy midőn az ösiség eltörlését kimondók — akkor egy uj polgári törvény kidolgozását is kimondanók, a mi különben bármilly ohajtandó volna is, nem olly hamar létesithető, mint a milly sürgetős, a nemesi birtoknak fölszabaditása. —

Én tehát az ösiség eltörlését, illetőleg módositását inditványozom, s kivánnám, hogy a tek. KK. és RR. kimondanák, hogy korunkban az ösiség, és abból eredő bonyodalmak, a nemesi birtokot megfosztván a szabad vagyonnak azon kellékeitől, mi nélkül sem értéke, sem hitele nem lehet, s igy inkább kárára, mint hasznára van a nemesi osztálynak: —

ennélfogva küldetnék ki egy választmány, melly a kir. előadások 5dik pontjához csatolt törv. javaslatokat, figyelve a már e részben létező mult országgyülési munkálatokra, belátása szerint olly javaslatot terjesztene elő, mi által a nemesi birtok, érintett bilincseiből kibontakozva, a polgári szabad birtokok kellékeivel ruháztatnék föl. Föladata lenne továbbá a választmánynak nemzetiségünk biztositása végett, honositási törvényekről is gondolkodni.

Botka T. Barsm. köv. Ki az ősiség és birtokviszonyaink káros hatásairól meg nem győződnék, azt csak sajnálni kellene. Hiszen már ezelőtt 72 évvel félre értett fejedelem, ki országunk hátramaradása okait nem csak szorgalmasan vizsgálta, hanem azoknak orvoslására hatalmának túlfeszített erejét is fordította, ezen fejedelem, azon igen nevezetes és diplomaticai jelentőségü levelében, mellyet Pest követe minap említett, és mellyet 1785dik évi december 30kán Pálffy kancellárhoz irt volt, a magyarországi birtokbilincsekről és azokkal szoros összeköttetésben álló fiskalitási rendszerről eképen nyilatkozott:

A fiskalitási és birtoklási rendszer, ugymond, valóban nyomasztó és gyülöletes, mivel, ugymond, egy családnál sem biztosít tökéletes tulajdoni jogot, miatta az atya sokszor nejét és leányát a legnagyobb sanyaruságban hagyja hátra, az örökösödés sokféleképen zaklattatik, — az adásvevések végtelenül nehezítetnek, — számtalan pereknek kimeríthetlen forrása nyilik meg, — mellyek néha egész családokat tönkre tesznek.

Igy itélt József, az őszinte és nyiltszivü fejedelem; és mi alkalmasint mindnyájan utána mondjuk ezeket.

De ő, a cselekedet erélyes embere, nem csak igy ítélt, hanem a hon fölvirágzását gátoló ezen, és más sarkalatos bajain a nemzetnek segíteni akart, — és csak egytől föltételezte azt, t. i. a nemesség adómentességi szabadalma lemondásától; és ha megfontoljuk azon dicső és üdvös regenerationalis reformokat, mellyeket ezen áron mintegy csereképen adni akart a nemzetnek, mi ezeknek megemlitésénél a reformok jelen lassu korában csak tantalusi kinos szomjat szenvedünk. Hanem még is meg kell közelebbről ismertetnem és emlitenem azokat azért, hogy lássák küldőink, milly megbecsülhetetlen és nagy kamatokkal visszakerülhető kincset tőkésitettek akkor, midőn e napokban az adót általunk megajánlották.

Ugyan is József a félreértett jó szándoku fejedelem, az adómentesség lemondása fejében meg akarta szüntetni:

1.) Mikép maga nevezte, a gyülöletes, és nyomasztó fiskalitási rendszert, és helyette adni tökéletes birtoktulajdont.

2.) A vámok, és harminczadok teljes megszüntetését, és szabad kereskedést.

3. Az elfojtott gyáripar szabadítását és pártfogását.

4.) A deperditák, alimentatio és szállás megszüntetését.

5.) A fölkelési teher megszüntetését, és végtére

6.) Az adó megajánlásának a föl- vagy leszállitásnak jogát.

És ime ezen mag, melly 72 év előtt fejedelmi kézzel vettetett el, mint sok más általa elvetett mag, termékeny földbe esett, nem csak kikelt, hanem egészséges növénnyé is fejlődött, és mint érett, aratásra is vár, csak az a nagy föladás, miképen kezdjük és végezzük azt?

Egyébiránt az imént mondottak is bizonyitják azon igazságot, mellyet P. minap mondott, midőn figyelmeztetett bennünket azon összeköttetésre, melly az adó és ősiség és több más reformok közt létezik.

Azonban midőn a mostani ősiségi és birtoklási törvényeinknek bilincseiből kibontakozni akarunk és birtok viszonyainkat ujra kivánjuk rendezni és reformálni, nem szabad megfeledkeznünk azon szövevényességről, melly szerint ősiségi jelen rendszerünk nem csak minden törvényeinken és institutióinkon keresztül van szőve, hanem alkotmányunknak is egyik tényezőjét és sarkkövét teszi, ezt tagadni nem lehet.

Szemébe kell tehát nézni ezen szövevénynek bátran és kellő készültséggel és a helyzeteket voltaképen kell constatirozni, — ez lesz azon ut, mellyen a nehézségeket legyőzhetjük.

Kettőt kell constatirozni tehát a) a czélokat, mellyeket az uj rendszer által el akar érni a nemzet; b) az elveket vagy alapokat, mellyekre az uj rendszert kell épiteni.

Mi a czélokat illeti: valóban nagy czélokat tűzött ki magának a nemzet, és azok nem állnak kevesebből, mint abból, hogy ezen reform által a birtok tulajdonsága, a birtok biztossága, mind a korona, mind a magányosok irányában az annyira szükséges és félszeg szabályaink miatt eddig utó nem ért hitel a perlekedési szomjnak devalvatiója, és az igazság kiszolgáltatásának üdvös elrendezése utó éressék.

Küldőim ezt ohajtják, és semmi sincs könyebb, mint ezen szép üdvös czélok kitűzése.

De annál nagyobb és nehezebb föladat azon elvek és alapok constatirozása, mellyekre az uj birtoklási viszonyok rendszerét kell épitenünk. Ezeknek a megválasztásától függ ezen nagy és szövevényes tárgyak szerencsés vagy szerencsétlen megoldása. Nem akarok azonban ez uttal beleereszkedni ezen elveknek és alapokoknak tárgyalásába és taglalásába, mert hiszen e körül fog forogni az egész, és ebből áll ugy szólván ezen dolog veleje. —

Ámbár pedig igen kivánatos és üdvös lenne az egész hazára, ha ezen uj birtok és törvényhozási rendszer még ezen az országgyülésen egész kiterjedésében elkészülne, azon esetre mindazonáltal, ha reményeink egészen nem teljesednének, igen czélszerű volna erre nézve is, azon kiindulási módnak elfogadását elhatározni, mellyet Bereg minap az adó tárgyalásakor nyilvanitott, hogy t. i. a mi már ez uttal elfogadtatott, annak az ok ollyan ok legyen, a mit egy uj tökéletes rendszer alakitása folytatásában mint egyes sark-köveket használni lehessen, és ne ollyan kövek, mellyeket az uj épület folytatásakor kivetni kellessék.

T. RR! A reformot semmiben sem kezdette olly korán és régen nemzetünk, mint a birtok és törvényes rendszerünk átalakitásában — és mégis a helyett, hogy ebben legtöbb ügyességet és képességet gyüjtött és szerzett volna magának, inkább az ellenkezőt lehet mondani, t. i. hogy semmiben sem követett el annyi kiáltó alkotmányos joggyilkolást — annyi zavarosságot — és a birói önkénynek semmi által olly tág kaput nem nyitott, mint épen e téren.

Nézzük csak. A magyar nemesi birtoknak legnagyobb része eredetileg tiszta tulajdon volt, t. i. azon nagy része, melly Magyarországnak meghóditása és elfoglalása után a pacta conventák szerint és jure belli a honfoglalók között elosztatott. Erre nézve sem fejedelmi, mikor még fejedelmek kormányoztak, sem királyi adománynak, sem fiskalitásnak nem volt helye, és ez csupán csak a birtokok azon részét illette, mellyek várjavak czime alatt jöttek, mellyekre a feudalis rendszer már a legrégibb törvényeink által föl volt állitva. Kérdem: ha eleink bölcsek lettek volna, nem kelletett, nem lehetett-é volna a tulajdon birtokokat minden királyi adomány és fiskalitástól épen ugy megőrizni, mint a székely föld Erdélyben mostanig megovatott — tudva levő dolog, hogy a székely földön sem Jus Regum, sem kir. adomány, sem fiskalitás nincsen, hanem tökéletes családi tulajdon, melly épen hasonló kútfőből eredett, millyenből folyott a birtoktulajdon a magyar földön az ország első elosztásakor — és a maroknyi székely nemzet megtudta ezen megbecsülhetetlen tulajdoni jogot tartani, a mi bölcs eleink pedig mit tettek?

Összezavarták az igaz birtoktulajdonokat a feudalis várbirtokokkal — mindkettőt összeolvasztották — de ezen vegytani műtétel szerencsétlenül ütött ki rájok nézve, mert nem ezek abba, hanem azok a feudalis birtokokba olvadtak — és a magyar nemzet 1351-ben, midőn nagy Lajostól jutalmat kért, és méltán várt, és az arany bulla megerősitését és bővitését sürgette, attól a legjobb törvénynek 4. törv.czikkét, melly a hazaszerzés bére volt, egy tollvonással engedte kitörültetni és megvetette az általános feudalis rendszer azon alapját, hogy minden magyarországi birtok a koronától jő és a koronához megy vissza.

Kérdem tovább: lehetett-é nagyobb zavarosságot — birtokingadozást és tágasb birói önkényt birtokolási és törvényhozási rendszerünkbe behozni, mint az örökös fölvallások iránt fölállitott szerencsétlen aliquando valent aliquando non által?

Illyen szerencsétlen joggyilkolás, zavarosság, birói önkényre utasitás által indittatott meg és fejlett ki birtokviszonyaink és ősiségi rendszerünk szövevényessége és bonyolódása. Érezte ezt a nemzet, és akart, igen is akart abból kibontakozni. Semmire annyi idő, annyi erő, annyi költség nem vesztegettetett el, mint épen ezen ujitásokra, de soha czélt nem ért, soha sikerre nem jutott a nemzet. Mielőtt az okokat elmondanám, miért lőn ez igy, a törvényhozás historiájába akarok egy kissé pillantani, s mit tanit az? alig született meg hosszabb vajudás után a Hármas Törvénykönyv 1514-ben, mellyről szerzője azt jósolá, hogy csak annak szentül való megtartásától fog az ország jövendője függeni, és mégis már 13 esztendő lefolytán kijelentette az ország, hogy neki ezen törvénykönyv nem kell, hogy mást akar; 1548-ban tehát hozzá fogtak az uj munkálathoz, 1564-ben, s igy 16 évig dolgoztak rajta választmányok, mellyekbe a bécsi universitás akkori kancellárja is megkéretett, épen ugy mint 1840-ben a váltótörvény kidolgozására, és mégis eredménye nem lett a vállalatnak; sem a nemzetnek, sem a kormánynak nem tetszett, s feledékenységbe ment által. III-dik Károly idejében 1715-ben ismét választmány küldetett ki, melly ezen király uralkodása alatt igen hosszu évek során által dolgozott. Ismét siker nélkül, mert csak a hármas törvényt kijavitani akarván, nem mást, mint némi glossákat készitett a várt eredmény helyett. Még Maria Theresia kormánya alatt is 1751-től 1769-ig, tehát 18 évek lefolyta alatt kisebb nagyobb választmányokra, sőt a kir. curiára is bizatott a birtokviszonyok és törvénykezési rendszer kidolgozása, ismét siker nélkül. Igy történt ez az utósó systhematicum operatummal is. Mik voltak már az okai ennyi sok évek és munkálatok eredménytelenségének? körülbelül következendők: 1. Hogy a bajnak csak ágait nyesték, gyökerét pedig mint mondám nem érintették; 2. hogy az oszlopaiban megingatott és roskadozó épületet csak foltozták; 3. hogy nem uj elvek és alapokat állitottak, hanem a casuistica téren forogtak; 4. hogy a választmányok czélszerűtlenül szerkesztve valának, és erejöket az egymással versenyzésben, és féltékenységben kimerítették. És végtére 5-ör, hogy ezen sikeretlenségekből olly bizodalmatlanság támadott a nemzetben minden illy választmányi munkálatok iránt, hogy az mintegy vérében van már most a nemzetnek. Mind ezen okokat, mint annyi szirteket hoztam föl, mellyeket kelle, ha jelenleg birtokviszonyaink uj rendezésében eredményt és sikert akarunk.

Küldőim meghagyásához is tartom magamat, midőn e tárgy kidolgozásával egy választmányt kivánok megbizatni, mellynek kezei ne köttessenek meg, bár mi utasitással, csak azon czélokra figyelmeztessék, mellyeket az uj birtokrendszer által akar a nemzet elérni, s mellyek, mint mondám, a birtoktulajdon, és birtokbiztosság, a hitel szilárditása, perlekedési és igazságkiszolgáltatás czélszerűbb rendezése.

Szintay K. Beregm. követe. Az ősiségi kérdést nemcsak azért tartja legfontosabbnak, mivel annak közéletünkbe ható jelentékeny befolyását mindennapi fényes példák igazolják, — hanem azért is, mivel az örökösödési törvények alapját képezik; feudalis institutio ez, melly akár köz, akár magánjogi, akár statusoeconomiai tekintetből és leginkább ez utóbbiból veszélyes, s hogy ha eltöröltetik, hitelünk valóban tetemesen nyer általa. De mindez másképen el nem érhető, — mintha az ősiség rögtön, s egyszerre eltöröltetik, kivánja a fidei comissumokat megszüntetni, és igy a birtokok eldarabolásának akadályait elháritani. —

Dessewffy J. Nógrádm. követe. Ámbár az ősiségnek rögtöni eltörlése akadályokkal jár, ezen nehézségek azonban nem olly számosak, mint a fokonkinti eltörlésnél; ugy van meggyőződve, hogy a kérdés iránt mielőbb határozni kell. Ez okból a kérdést egy vágással kivánná megszüntetni, mint Beregm. követe. Választmányt ohajt azonban kiküldetni, mellynek utasitásul egyedül a sicuti possidetis elv adassék. —

Gr. Széchenyi István Mosonym. követe. Annak megmutatására, milly káros legyen az aviticitas, egy szót sem akar vesztegetni; e fölötti nézetei tisztak, és megvan győződve, hogy ezen jelenlegi viszony mellett az ország kifejlődésre nem emelkedhetik, s a kit ez meg nem győzhet, azt semmi nem képes fölvilágositani; csak azon csodálkozik, hogy az ősiségnek még eddig is szószólói akadtak, mit abban hisz rejleni, hogy az ősiség eltörlésében nemzetiségünket látták veszélyeztetve, — és némi tekintetben e scrupulusban szóló is osztakozik, mert attól tart, hogy a rögtöni eltörlés által fölviruland ugyan e haza, de nemzetiségünk vesztére — idegen kezekre jut, s ebben fölötte nagy sulyt helyeztet, mivel nemzetiség nélkül az életnek semmi poesisa nincs, s hogy e nélkül az élet csupán anyagi és nem egyébben áll, mint evésben, alvásban, s digerálásban. Lehet ugyan, hogy unokáink az életnek ezen rendszere mellett is élni fognak, de bizonyára nem ugy, mint parancsoló nemzet, hanem csak in secundo, vagy in tertio, sőt ultimo loco. Kivánja tehát a választmányt minden utasitás nélkül kiküldetni, hogy az minél szabadabban működjék; mert szerinte decidálni, hogy az uti possidetis elve állapittassék meg előre, nem tenne egyebet, mint egyik tulságból másikba lépni, megvallja, maga sem tudná, mellyik biztosabb. A mi a honositás törvényeit illeti, az e tárgyban fölmerült nézeteket is igen tudja méltányolni, de biztositók e mindezek a visszaélések ellen! Sokat gondolkozott, ugy-

mond, az ösiség tárgyáról, s ez iránt ő meg van győződve, delendam esse aviticitatem, s bár egyszerre ohajtaná is eltörölni azt, nemzetiségünk érdekében még is félti, mert nemzetiségünk ollyan még, mintegy gyenge plánta, mellyet atyai és anyai gondokkal kell ápolnunk, hogy idő előtt el ne hervadjon. Ösiség mellett semmik sem leszünk, ha pedig eltöröljük, és nemzetiségünket meg nem óvjuk, szinte elenyészünk. Vannak, folytatá továbbá, kik, hogy ha birtokviszonyaink fölszabadittatnak, már mindent elérve hisznek. — Szóló felével is megéri, csak nemzetiségünk óva legyen; még egyszer ismétli, hogy ez ügyben választmányt ohajtana, de minden utasitás nélkül. —

Egry J. Ugocsam. k. Választmányt ohajt szinte utasitás nélkül.

Tarnóczy K. Nyitram. k. Nem czélja az ösiségnek káros voltáról szólani, vannak, kik abban valami privilegiumot szemlélnek; szerinte az ösiség nem jog, hanem a donatariusokra nézve valóságos restrictio, az armalistákra nézve pedig incapacitas possessionis — miután megadók e nemzetnek a birtokképességet, s el nem törültük az ösiség kárhozatos statusquoját, ama törvény, mint szokták mondani, csak annyit adott: nosze semmi fogd meg jól. Az ösiség mellett senki nem levén biztos jogaiban, természetes, hogy a közszorgalmat nem ápolja, hanem elnyomja, ha például eladom 100,000 ftért jószágomat, 32 év mulva megfordulván a koczka, e pénz becse leszált, a birtok ára pedig növekszik, igy a zálogosra nézve a legnagyobb kárt okozza. Az ösiségből csak átok, és nem áldás származik, a hitelt semmivé, s a birtokot ingadozóvá tévén, nem használ sem egyeseknek, sem a nemzetnek; a dicső katonai nemzet ez által csak prokátor nemzetté fajult, megtanultunk nem szorgalmunk után, hanem egymás kárával élni. Szóló tehát az ösiség eltörlését kivánja, de méltányolván Mosony k. aggályát, ohajtja szinte, hogy midőn az egyik veszedelmet el akarjuk kerülni, a másikba ne essünk. Választmányt javal utasitás nélkül.

Kossuth Lajos Pestm. követe. — Egy lotharingiai fejedelem azt mondá egy országról, hogy miután geographiai helyzeténél fogva a bevándorlásnak fölötte ki van téve, becsületes soha sem lehet; igy mi, kik szinte ki vagyunk a bevándorlásoknak kitéve, philantropusok nem lehetünk, és azért is ohajtaná, hogy az idegenek betolakodása ellen, mint Turócz inditványozá, czélszerü törvények hozatnának. Mosony aggodalmaira feleli, hogy: fölötte csodálkozik, mikép a magyar nemesség nem gondolkozott a nemzetiségről, s elég óvószernek tartotta erre az ösiséget. Fallaciának mondja azt, mintha az ösiség biztositathatná a nemzetiséget; példa erre, hogy Veröczemegyében, hol a protestansnak még levegöt sem szabad szini — egy külföldi, még pedig protestans, minden ösiség mellett dominiumot vásárolt. Ne hagyjuk tehát magunkat elfoglalni ezen gondolattal, mintha ez nemzetiségünket védené, s gondolkozzunk egyéb biztositékokról; szólónak nemzetiség nélkül élet sem kell a hazában. A választmányra nézve azt véli, hogy annak nem is lehet utasitást adni. A vezérirányt illetöleg egyetért Baranyával, de ohajtaná, hogy inditványából ez kimaradna „részletes eltörlés és illetöleg módositás.“ Az adó és örökváltságnál másképen áll a dolog; ott az elv kimondása nélkül a választmány nem müködhetett volna, de ha itt a többség az uti possidetist adná utasitásul, ennek határozott értelme nem lenne, s fölötte még sokáig kellene vitatkoznunk. Hát ha még más eszmét fogadna el a többség, például: hogy az ösiség módositassék, vagy eltöröltessék! ezt sem lehet utasitásul adni a választmánynak, mert az ösiség nem olly anyag mint a szakál, mellyet könnyen le lehet borotválni, de a mint Baranya követe megjegyzé, keresztül szövödik az minden intézeteinken. Mit kell hát tenni? A módot föltalálom a baranyai inditványban, ha annak kihagyásával: hogy az ösiség eltörlendő é, negativ utasitás adatik a választmánynak, miszerint az ösiség káros; választmányi kerületet ohajtana, melly figyelemmel lenne a kir. előadásokra, s a mult országgyülési munkálatokra.

Just J. Turócz k. Mit a minap az ösiség megemlitésekor mondtam, most is azt mondom, hogy t. i. mig a honositási törvényekkel tisztában nem leszünk, addig az ösiség iránti rendelkezés időelőtti. És valamint elismerem, hogy a mult országgyülés fényoldala e két törvény, a birtok és hivatalképesség létrehozása volt; ugy megvallom, mind kettőnek alapja sokkal szélesebb és határozatlanabb, hogy sem attól ne kellene félni, hogy minden figyelem mellett is vagy az elvek életbe nem lépnek, vagy ellenkező következés éretik el, mint mi a törvényhozás által czéloztatott. Ugyan is e törvény kiterjesztetik az ország minden lakosaira, a nélkül, hogy meghatározta volna, ki az ország lakosa. Történt már, hogy némelly külföldi Bécsen keresztül utazva valamelly nagy kereskedőnél jószágaink iránt tudomást vesz, azokat megnézi, egy per nélküli prokátorral beszél és csak hamar a magyar nemesi jószágba a legnagyobb kényelemmel bele helyezi magát. Ha czélszerü intézkedés nem történik, ha a birtok az idegenek számára tovább is igy kitéve lesz, ez országból valóságos gyarmat leend. Mondom, mikor e két törvény készült, hazánknak sem szellemi sem anyagi állapotára elég figyelem nem fordittatott. Igy a szellemiről szólva, nemzetiség tekintetében, valjon ha hazánkba ellenséges elemek olly könnyen bejöhetvén, elszaporodnának, nem lenne ez a legnagyobb veszély nemzetiségünkre, melly még most nem általános, de nem is olly erös, hogy olvasztani képes volna. Baranya követe azt mondá, hogy hitelintézeteink nem levén, pénzt nem kaphatván, kénytelenek vagyunk a birtok-eladásoknak elsőséget adni, s az is ellenvetés lehet, hogy a csödület által a birtok becse nött. De gyakorlatilag véve a dolgot, ebben csalódás van, mert e birtok becse csak akkor nöne, ha biztosan birathatnék, ez szülné annak értékét; továbbá az illy concursus inkább eseményes, mint bizonyos, mert az idegen csak akkor jön honunkba, midőn már az adós csöd előtt áll, ez a birtok becsét nem neveli, megveszi, mert olcsón veheti, és azért veheti meg könnyen, mert pénzt könnyen szerezhet. Én kérem a KK. hogy mielőtt az ösiség iránt végképen intézkednének, méltóztassanak figyelmöket kiterjeszteni az incolatusra, mert meg kell vallanunk, elmultak az idők, hogy illy külföldiekre szükségünk volna. De igazságtalanság is hazánkfiaira, hogy az idegeneket mihelyt egy kis czimre szert tesznek, sokkal nagyobb előnyökben szoktuk részesiteni, mint saját honfiainkat. Nem tartom szükségesnek a kerületi választmányt, elégnek vélem, ha kinyomatván e tárgyban eddig létező munkálatok, csak itt az ülésben tárgyalnák a RR. ez ügyet, mert addig az ösiségbe nem lehet bocsátkozni.

Maka y S. Krassóm. k. A birtokosoknak java kivánja, hogy az ősiségi törvényekben változás történjék. Megkülönböztetve a kérdéseket, ugy találja szóló, hogy a melly birtok az adományos kezében van, arra az ösiség eltörlését ki lehetne mondani; a melly birtok más kezekre ment át, itt bizonyos átmeneti rendszert kell követni, miről a választmány adjon véleményt; harmadik kérdés a hitbizományok. Ezek a mostani birtokosok kihalásáig megmaradhatván, jövendőre eltörlendők lennének. Az egész tárgyra vonatkozva, hogy ha az adásvevés szabadon megtörténhetik, a maximum és minimum meghatározását szükségesnek tartja, valamint azt, hogy nemzetiségünk czélszerü honositási törvények által a külföldi tözsérek ellen biztosittassék.

Bernáth Zsigmond Ungm. k. Előtte legelső tekintet: a nemzetiség, azonban Pest mostan kifejtett indokolása öt nem arra vezette, hogy Turócz szerint majd gondoskodjunk honositási törvényekről, hanem gondoskodni kell rögtön sat. Az inditványozó Baranya szive melegéből kezdett szólani, de indokai nem elégitették ki. Az ösiség eltörlésének alapja szerinte inkább az, mit Nyitra emlitett. — A birtokképesség, ösiség mellett ollyan, mint a harang ütő nélkül. Szóló Baranyának a pazar iljuról fölhozott példájára feleli, hogy ő tékozlók részére törvényt hozni nem akar, mert az, hogy valaki, ki most csak 100,000-et pazarol, akkor majd elpazarolhasson 500,000et, az előttem nem ok törvényhozatalra. — Mosonynak válaszolja, hogy valamint annak követe nem akar Hungariából Palaestinát csinálni, ugy ő az ösiség ügyeit ugy kivánná elintézni, ne hogy Palaestinából jöjjenek aztán birtokosok hozzánk a nemzetiség rovására; a választmány kiküldésében ő is megegyezik, de kivánná, hogy az mindenek előtt az incolatus ügyét vegye tárgyalás alá, és Mosony szerint most csak azért sem adjunk utasitást, hogy a k. előadásokhoz csatolt t. javaslatot simpliciter félre vethesse.

Bónis Samu Szabolcsm. k. Nem pártolhatja Baranya azon nézeteit, hogy az ösiség részletesen törlesztessék el, — vagy pedig módosittassék, mert az gordiusi csomóhoz hasonlit, mellyet csak karddal lehet elvágni. A honositási törvényeket és az absentismus ügyét is kerületi választmányra bizni kivánja, s illetőleg Ungmegye követének nézetét pártolja.

Szabó A. Temesm. k. Az ösiség eltörlését Baranya inditványa szellemében pártolja, de nemzetiségünket is biztositani kivánja. S miután ezen ügy a fiscalitásokkal is összefüggésben van; ha magánosok részére biztositék tétetik, ezt a fiscus részére is kivánja. Kerületi választmányt ohajt negativ utasitással.

Bükk Zsigmond: Borsod k. Az ösiséget minden oldalról ostrom alá veszi. Hajdan, mig a banderialis rendszer fönállott, mig a nemes vitte a védelmi terheket, mig a hadra saját költségén fölfegyverkezni, itt magát, otthon családját tartani, a veszélyben elölmenni tartozott, addig az ösiség még igazságos volt. Mig a főpapi rend nem érte be azzal, mint most, hogy táborba induláskor egy veni sancte-t, hazajövetelkor requiem-et avagy Te Deumot mondjon, hanem a kereszt, és pöspöki süveg mellé, kard és buzogány volt kezében, s legelöl ment a véres csatákban; mig az ország zászlósai, s a főispánok, hivatalnokok, és nagy dynasták nem érték be azzal, mint most, hogy a zöld asztalnál voksolnak zsoldot és katonát az országnak; mig a haza, nemzetiség, függetlenség ellen kivülről, alulról, fölülről özönlött veszedelmek elleni documentumokat, nem tentával, de vérrel, nem tollal de karddal, nem papirosra de a nemesség mellére, nem szobában de a csatatéren, nem irták, de vágták s metszették, érdekében volt a statusnak a haza illynemü igazi oszlopai fölött. De midőn 1715ben a törvényhozás behozá az állankó katonaságot, zsoldot rendelt, mind kettőt az adózó vérére s erszényére assignálta, az ösiség megszünt igazságos lenni. — Igazságos e? hogy a nemesség, melly politikai háznépnek tekintetik, a birtokban századokon át mint ragadozó állatsereg egymást üldözze, zaklassa, pusztitsa? Igazságos e: hogy e birtokháboru fönálljon? Igazságos e: hogy századok előtt — akkori igaz értéken — vett jószágból a nemes jólelkü birtokos most $^{1}/_{100}$ részre leszállott értékü pénzért kizáratva koldusbottal kivándoroltassék? Igazságos e: hogy eme szép föld, mit adózó véd, nehány nemesi nemzetség kizárólagos tulajdona legyen? ez nem igazságos. És valjon az állodalomra, statushatalomra, hazavédelmi, teherviselési tekintetből szükséges-é illy állapot föntartása? épen nem. A statusra mindegy, bár ki legyen a birtokos, mert katonát, adót mindenki tartozik adni, ha itt a zöldasztalnál meg ajánltatik. Hát az egyesek érdekét tekintve, hol áll a kérdés? a birtokolhatási s örökváltsági törvények életbe nem mentek át, s itt a további cselekvés szüksége világos. — Mig a bulla aurea megadá a nemesnek a birtokkali szabad rendelkezést, — nagy Lajos törvénye gyanuság alá vette a nemes birtokos rendet, mint gyermeket, kinek kést nem adhatni kezébe! 500 éves pupillus nincs több az isten ege alatt, csak a magyar nemes nemesség — ideje, hogy az 500 éves pupillus nemes, emberkorra jutottnak nyilvánitassék, s igazolja magát; hamvaik iránti tiszteletnek köszönjék apáink, hogy a gyanusági számadást elengedjük nekik. A czél az volt, hogy minden jószág, minden talpalatnyi föld, az eredeti adományos nemzetség kezében legyen — ámde az élet mást tanusit; alig van nemzetség, melly idegen fészekben nem ülne, mit a donatio nem neki szánt! — és mi több, még lelki mardosást sem érez, hogy nem teljesül ellene a törvény rendelete, mert a birtokot igaz pénzén vagy veritékén szerezte. Czél volt szinte, hogy hütlenség vagy magszakadás esetében a birtok a koronára visszamenjen. Hát ez teljesül-é az életben? nem; mert a két ágra adott régi adományos jószág százfelé oszlott, osztály, csere, eladás stb. által, a korona csak akkor tudja meg a magvaszakadás esetét, ha az utósó birtokos jólelküleg maga bevallja. A törvénynek pietással tartoznánk, és valjon sietünk-e nagyon — törvény iránti tiszteletből — a koronának fölvilágositására? nem; csak akkor, ha a bejelentő fölkérni akarja a birtokot. Kialszik az embernek lelkéből a törvény tisztelete. Czél volt az is, hogy a korona a nemesi birtokokat, érdemekért ismét kiajándékozza; történik ez? nem. — De más oldalról tekintve is, mi haszna van az ösiségnek? tudjuk: a földmüvelés, ipar s kereskedés fejlesztése teszi a nemzetet nagygyá, erössé, dussá s hatalmassá, de ezek fejlesztésére milliónyi beruházás kell, ehez pénz kell, ez a világmozgató erö. Van-e pénzünk? nincs; és hitel? nincs, s nem is lehet ott, hol a hitel egyetlen menedéke — a birtok, ezer pernek tárgya. Nemzeti bankot állitani jó len-

ne, de ez a birtok ingadozása mellett hypotheca-bank helyett hazárdjáték-bank lenne, söt még roszszabb, mert a hazárd banknál nyerni is lehet, itt csak veszteni lehetne; igy szinte a telekkönyv, betáblázás is csak sikertelen intézkedés, a hitelre nézve csak ábránd. Ha valaki nálunk szép jószágra pénzt akar fölvenni, bajosan kap, hasztalan mondja, hogy ő még Árpádtól ajándékozott házhelyen lakik; birtoka tisztán áll, mert mind e mellett észre sem veszi, mikor a királyi táblától a juratus meghozza a perbe idéző levelet. Ha a bank nem ad, próbál tőzsérhez menni, ennek első kérdése: van e hypothéka? óh igen: Tiszán innen 3 falu, Tiszántul 6 puszta. Hát adósság nincs? és per? hisz alig van család, melly ezzel nem dicsekszik? A kerületi táblán van egy zálogos perem, no de az condescendál; a királyi táblán is van erőtlenitő perem, de majd betiltással élek, különben tiszta, és biztos egész birtokom. A tőzsér megnyugszik, a pénzt megigéri, de mielőtt kiadná, jogtudóssal beszél, s kérdi: mi az a fassio? mi az a praescriptio, a mit a pénzkereső ur emlegetett? és ekkor sok olly forma feleletet hallván, hogy az örökváltság aliquando valet, aliquando non, a praescriptio megöl minden keresetet, a tőzsér elveszti bizalmát s mikorra a pénzt ki kellene adni, megtagadja azt. — Ezeket elmés példákkal fölvilágositván szóló, oda nyilatkozik, hogy az ősiség multra, jelenre, jövőre, mind örök eladásra, mind zálogra, mind a királyi ügynök örökösödésére az uti possidetis bazison törültessék el, ez heroicus gyógymód ugyan, — de a baj sem valamelly hirtelen jövő s menő fajbeli, hanem százados betegség, melly már politikai életünk nemesebb részét ragadta meg, és csak fájdalmas műtétel, vagy halál közt van választás; ugy hiszi szóló: a rendek az elsőhöz nyulnak, mert itt jogsérelem kevés, vagy semmi sem forog fön, az örökvallás különben is homlokán hordozza örökösvoltát, szabad egyező felek tevék azt, fiat vobis secundum voluntatem vestram, ha pedig a kebelben ravaszság (mentalis reservata) volt, szaván fogja a status az egyezőt. — A zálog már bajosabb. — Ez vagy régi vagy uj. A régi iskola szerint a jószágot kevésben szokták elzálogositani, hogy a fiunak ne essék nehezen a kiváltás; századok multak, s a fiu nem váltá ki, sőt maga is adott még melléje, most az ivadék mulassa magát a kiváltással. Az ujabb zálogos eladásokról nem lehet mondani, hogy a birtokos keveset vett föl a földre. Ha most adunk el valamit, ugy adjuk, hogy mint a magyar mondja, ne sirjon haza. A ki a fölvett pénzt elpazarolja, ám lássa hova jut; a ki okszerü gazdaságba fektette, ennek nincs mi ellen panaszkodni. Erre a bona solutio optima conditio volt. Itt tehát jogsérelem nincs, ha az uti possidetis kimondatik. — A fiscus örökösödésének megkell szünni. — Ez helyén volt, mig az érdem földdel jutalmaztatott. El kell már egyszer azon feudalis hitnek is enyésznie, hogy minden jószágnak tulajdonosa a status, a birtokosok meg csak haszonbérlők. Nincs tán birtok, melly már ne hárult volna a fiscus kezébe, s igy e tekintetben méltányosságot várhatni tőle, hogy jogát minden kárpótlás nélkül átengedendi. — A majoratusok, a szerzőnek szabad rendelkezési jogából keletkeztek, s igy ellenök szólani nem lehet, de még is módositandók annyira, hogy azon kiváltsági mentességök, miszerint a kölcsön alapjául nem vétethettek, szünjék meg. Ezekre nézve választmányt szükségesnek nem látván, az elvet rögtön kimondandónak vélte. —

Lónyay G. Zemplénm. köv. Nem a többség ostromlására szólalok föl, ugy is legfölebb arról lehet szó: igy vagy amugy történjék-é valami, minek szükségét elismertük. Én ovatosságra kivánom figyelmeztetni a RRket, de azért, hogy ezen szó, conservativ szó, föltartoztatni nem akarom az ügyet, mert gyakran a gyökérmetszés nagyobb ovatosság, mint a részenkinti lassu mütétel; én ezt alkalmaztatom az ősiségre stb. Arra nem állok, hogy összekapcsoltassék, ámbár igaz, hogy kik eltörleni akarják, a választmányt nem módositásra, de eltörlésre kivánják utasitani. Másik azt mondja, azért nem kivánja a honositást és ősiséget összekapcsoltatni, mert honositási törvényt akar, — honositási törvényt én is akarok, ha az ősiség mostani állapotában marad is. A honositás előttem conditio sine qua non. Hát a fiscus örökösödéséből mi lesz, ebből a kir. előterjesztések mellékletében semmi sincs, ez azt teszi talán, hogy ti birtokosok egymásközt egyezzetek, de én fiscus nem fogok egyezni stb. Továbbá azt látom, miszerint akarják, hogy az ősiséget töröljük el, de a majoratusokról egy szót sem szólunk, igy a jus alienumról sem, holott különben az idegenek kezébe megyen a birtok. Hát a honositást ne utasitsuk-e ismét választmányhoz, ugyan mi végre? hisz ott van a mult országgyülésről ebbeli munkálat, azok nyomán tanácskozhatunk. Ezek a választmányok valódi oroszlánybarlang, mellyből kifelé csak kevés nyom vezet. — Én kivánom tudni ezen tárgyban minél előbb a förendek véleményét is. Egyébiránt az ősiségi választmány, a fiscus örökösödése, és a majoratusok iránt is dolgozzék kimeritőleg, és ha ezek el nem töröltetnek is, legalább az ősiség eltörlendésének egyik föltétele az legyen, hogy a majoratusokat ne lehessen szaporitani.

Sebestyén Gábor Veszprémm. k. Az ősiség hasznáról, ha akarna sem tudna; káráról pedig, ha tudna sem akarna szólani. Az ősiség szerinte eredendő bün: s itt van a megváltás ideje. Eltörlését azonban a jelen birtokállapot kimélete mellett ohajtaná s kivánná, hogy a választmány a honositási törvények iránt Zemplén szerint „conditio sine qua non“ ja legyen az ősiségnek.

Papszász Lajas Biharm. köv. A honositást mindjárt, még pedig kerületi ülésben szeretné tárgyaltatni. Az ősiség eltörlésére szavaz, s választmányt kiván utasitás nélkül.

Radics Miklós Hevesm. köv. Szabolcs és Turócz inditványát pártolja.

Szallopek J. Verőczem. köv. Pestnek akar csak felelni, a ki azt mondá, hogy megyéjében protestansok dominiumot vásárolták, ezt nehéz volna bebizonyitani. Lippe herczeg neje, a ki magyar, bir uradalmat, de nem a herczeg; egyébiránt Baranya mellett szavaz.

Mocsonyi Péter Torontálm. köv. Küldői az ősiséggel együtt a majoratusok és senioratusokat is elakarják törülni. A honositás iránti intézkedést nem akarja föltételezni az ősiség ügyétől. Intézkedést kiván az egyházi adományosokra és megyéjebeli horvát hübérnökökre.

Gábriel I. Abauj köv. Az ősiség eltörlésére nem levén utasitva, saját meggyőződéséből indulva a heroicus uti possidetis elfogadhatására utasitását elég rugékonynak nem találja, de olly értelemben, mint Pest köv. módositá az inditványt, a választmányt elfogadja. Üdvözli szóló Turócz követét, ki honositási törvényeket sürget, de nem azért, mintha azokat az ősiség pótlékául tekintené, mert hisz a külföldiek ugy voltak most is az ősiséggel, mint a fölvilágosodott ember a kisértettel, az ősiségi törvények őket a jószágszerzésben nem gátolták; de üdvözli, mert némelly tények előhozására nyujt alkalmat. — Midőn azok, kik a köztehervíselést hiven teljesitették, polgári jogokkal nem ruháztattak föl, addig a külföldieknek csak szép hizelgő kérelmet kellett az országgyülés elibe terjeszteni, hogy e hon első szülöttei között helyet foglalhassanak. A mult törvényhozás e diszvirágokat figyelmére nem méltatta, mert Borsod követe a honositási törvény szerkesztésénél más alapokra állitotta a dolgot, s mert a tapasztalás mutatta, hogy az illy indigenák folyvást idegen részei maradnak a testnek, mint az absensek, kiknek megjelenésök az országban hasonló a baljóslatu üstökös csillagokéhoz, mert csak akkor jelennek meg a kormányi kegy vakbuzgalmával, midőn az országgyülésen vetót gyakorolhatnak. — Nem kivánja szóló, hogy hazánk a népek szemetjeinek menedékül szolgáljon, s kitérve a würtembergi bevándorlókra, kik szegénység, s ügyetlenségnél egyebet nem hoztak magokkal, megvallja, hogy azok vizenyős vére másfél százados naturalisatio után sem melegül föl a hon iránt, — mind ezeknél Turócz inditványát előlegesen kivánja tárgyaltatni. —

Széchenyi I. Mosony köv. Ujra megvallja, hogy az ősiség körüli mütételt olly közel látja állani szivünkhöz — Magyarországhoz, miként scrupulusai mindig nőnek. A gyakorlati téren nem lesz elég biztositéka nemzetiségünknek. Ha az ősiség eltörültetik, lesz sök külföldi, ki jószágot vesz, ha az csak két percentet is jövedelmez. Most sok ember visszatartóztatja jószágát, de lesz, ki milliókkal áll elő, s e csábnak a magyar nem áll ellent. Biztositékul a honositás, és absentismus iránt hozandó törvények javaltatnak. Ezek azonban a gyakorlati életben könnyen kijátszhatók. Ha kinek forog — mondja a példabeszéd, és sokan nem látnak addig, mig ezres bankót nem nyomnak szemökre. Egy orvosnak, ki a sok mosásnak s igy Priesznitznek barátja nem volt, egy beteg azt jelenté, hogy a mosás után igen könnyen érzi magát. Szóló megengedi ezt, valamint azt, hogy ha valaki aranyat visz a hátán, azt letéve szintén mondhatja, hogy könnyen érzi magát. Ez áll az ősiség eltörlesztésére is, fogják mondani sokan, hogy olly könnyen érzik magokat utána, és ha nemzetiség nem volna a kérdésben, szóló is más politikát követne. Magyarország állapotát nem tudja megszokni, émelygésig telve van vele, a status quot gyülöli, irigyli a lengyeleket, kik szerencsésebbek, mint mi örökös tengésünkben, s nemzetiségünknek örökös veszélyeztetése között. Nem kivánván szóló a kedélyekre hatni, az átmenetnél egy jobb állapotra, az uti possidetis ellen sem volna, ha azon kéz, melly megment a bajtól (az ősiségtől), szivünket (a nemzetiséget) nem találná. Mind ezért 5—6 becsületes magyar embert kiván ez ügyben kiküldeni, kiknek a nemzetiség szivükön fekszik.

Kossuth Lajos Pest m. követe köszönetet szavaz Abauj vármegyének drasticus és hü rajzáért, ki mintegy igazságot szolgáltatott ez által a nemzetiség részére, hogy a népek szemetjeitől megóvni ohajtja e hazát. Kétségbe esni annak nem szabad, kinek még elveszteni valója van; — e nemzetnek pedig elveszteni valója még van, mert e nemzet él sat. — Turócz inditványát a honositás ügyében pártolja s kivánja, hogy ez külön is vétessék föl, mivel a választmánynak ebbeli munkálatától szinte nem sokat reményl; — ő is mint Zemplén követe oroszlány barlangnak tartván a sokféle választmányt sat. Az ősiség ügyében specialis intézkedéseket ohajt a birtokviszonyokra. Nagyon sajnálkozik azon politika fölött, mellyet a kormány a törvényjavaslatokban tanusitott. A kormány ugyan is nem nyilatkozottarról, hogy mint kelleno a megérintett jogviszonyokról intézkedni, — nem nyilatkozott a fiscusi javak iránt, hanem csak ide nyujtá javaslatát, melly mint Mahumed koporsója, minden kapocs nélkül ég s föld között leng. Még egyszer fölemliti, hogy a választmányt utasitással megkötni nem akarná. (Elfogadtatott).

Kende Zsigmond Szatmárm. követe mint elnök kimondá a határozatot, s jövő ülésre tanácskozási tárgyul a honositás és incolatus ügyét tüzte ki. Ezután a nyelv és nemzetiség, ugy nem különben az elöleges sérelmek iránt jelentettek be inditványozások, mire végezetül: a naplók vizsgálatára meghitt agok nevei olvastatván föl, az ülés eloszlott.

Elöleges rövid közlés.

Pozsony december 14.

22-dik ker. ülés. Elnökök, jegyző, tárgy mint tegnap. Kezdete 9¾, vége 1 órakor. Az e tárgy fölötti viták csupán stylaris igazitásokból állottak, és folytattatni fognak. Ezután 1 órakor országos üléssé változott királyi személynök ő mlga elnöklete alatt; jegyzők Ghiczy és Hubay itélőmesterek, tárgy: válaszizenetek: 1-ör A válasz-föliratra kelt förendi válaszizenet. 2-or. Az országgyülési szabadabb hirlapok tárgyában kelt válaszizenet. 3-or. A katonai élelmezési és szállásolási válasz-izenet, — és 4-er boldogult nádorunk' fönséges utódinak királyi adományozás általi megjutalmaztatását illető válasz-izenet. — Miután ezen izeneteket tárgyalás végett a kerületi elnök elkérte, az ülés eloszlott.

Országos ülés a nmélt. förendeknél, december 14. d. e. 11 órakor. Elnök nádor ő fönsége, később az országbiró ő exja. Tárgy: a válaszizenetek fölolvasása.

Mindenekelőtt a válaszföliratra kelt förendi válaszizenet fölolvasása kerülvén szőnyegre, az némi módositásokra vonatkozó szóvita után elfogadtatott s hitelesitetett. Olvastatván ez után az országgyülési tárgyalások hirlapok általi szabadabb közölhetés iránt kelt válaszizenet fogalmazása, — ugy szinte az országgyülési szabad ujságok ügyét illető válaszirat, — mi, amavval együtt helybenhagyatott. Végre a katonai élelmezés és szállásolás tárgyábani válaszirat, mi kis módositással szinte helybenhagyatott. Ezután nádor ő fönsége eltávozván, — fölolvastaték utójára a boldogult nádor emléke örökösitését, s fönséges utódinak kir. adomány általi megjutalmaztatását illető válaszizenet fogalmazása, mi szinte egyhangulag elfogadtatott.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

611. szám 1847. | Vasárnap dec. 19.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemű hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudositásokat semmi esetre sem közlendünk.

T A R T A L O M.

Magyarország és Erdély. Gyászhir. — Országgyülési közlemények. (XXdik ker. ülés. Előleges közlés a december 13dikai országos ülésről a főrendeknél).

Hirdetés.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Halálozás. Mélt. és főtisztelendő szalai báró Barkóczy László székesfejérvári megyés püspök f. hó 13án reggeli ¼ 11kor, a haldoklók szentségének fölvétele után, szélhüdés következtében meghalálozott. A derék főpapban, szintolly nagy hazafit mint nemeslelkü emberbarátot veszteтt a nemzet. Békében nyugodjanak hamvai!

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 10.

XX-dik kerületi ülés. (Elnökök mint tegnap, jegyző előbb Szabó Miklós, utóbb Asztalos Pál, tárgy előbb az örökváltság tárgyában kelt izenet kiigazitása — utóbb a honositás.) Kezdete 9¾ vége 1¼ órakor.

Olvastatván az örökváltság tárgyában kelt izenet.

Sebestyén G. Veszprémm. k. ennek cziméből a „jobbágyok“ szót kihagyatni kivánja.

Kossuth L. Pestm. k. Ugyanazt a 3dik §-ban kihagyatni kivánja; e helyett tehát „a jobbágynak az uri szolgálatoktóli megváltása“; „az uri szolgálatoktóli megváltás“-nak kellene állani.

Mocsonyi P. Torontálm. k. A „szolgálatok“ helyett „tartozásokat“ tételni kiván.

Bónis S. Szabolcsm. k. Mind a kettőt akarja alkalmazni „szolgálatok“ és „tartozások-at“. Az „urbéri“ szó helyett pedig már a mult kerületi ülésben tett inditványa folytán „urit“ is kiván tételni, hogy ez által az emlitett helységek, a mellyek pusztákra telepittettek, bele foglaltassanak a törvény rendeletébe.

Sebestyén G. Veszprémm. k. Az „urbéri“ szót meg akarja tartani.

Kossuth L. Pestm. k. Szabolcs inditványát elfogadja, mert a földesur és jobbágyai közt fönálló viszony kiegyenlitése czélunk; — és erre mutatnak a rendelkezések Europa szerte, hogy ez mindenütt szemmel tartatott, és sehol el nem hagyatott. De elfogadja annál is inkább az inditványt, mert Szabolcsmegye követét és azokat, a kik vele egyértelemben vagynak, — megnyugtatni képes.

Kende Szatmárm. k. Szabolcs, a mint ő értette, azt kivánja, hogy csak azon puszták, a mellyek valaha urbériek valának, foglaltassanak a törvényjavaslathoz.

Bónis S. Szabolcsm. köv. Megakarja magyarázni, mit értet inditványa alatt, t. i. azon majorsági belsőségek megváltását is, a mellyek pusztákon vagy egyéb majorsági földeken commassatio után az illető földesurak által megtelepitettek — s igy tehát az urbéri szó mellé hozzátétessék még „minden egyéb uri tartozások“. — Ez meg nem köti a választmány kezét, mert ha neki tetszeni fog, habár benfoglaltatik — el nem fogadja — de igy, ha nem lesz róla szó a törvényjavaslatban, meg lesz kötve a választmány keze — és ha akarna is e tárgyra — melly a javaslatban nincs emlitve — nem térhet. —

Paczolay J. Hontm. k. Itt egyedül az urbériségről volt szó, most tehát a határozatot tovább terjeszteni nem lehet. Ő hallotta Szabolcs inditványát, de azt is tudja, hogy többséget nem nyert, mert szavazás alá sem került, vagy ha azt akarta volna, miért nem sürgette a szavazást. Nem kiván tovább terjeszkedni e tárgyban, mint a mennyit a törvényjavaslat magában foglal, mert ha azt elfogadnók, könnyen megeshetik, hogy az illy puszták birtokosai a helyett, hogy földeiket kárukkal benépesitenék, azokat inkább parlagon fogják hevertetni.

Sebestyén Veszprémm. k. Még akkor sem lehetne következéssel módositásokhoz fognunk, ha salválni akarjuk az elvet, azért azt hiszi, hogy maradjon a szerkezet.

Bónis S. Szabolcsm. k. Köszöni Hontnak a jó tanácsot, de ha jól emlékszik Hont k., itt ugy állott a tanácskozás, hogy semmi részletekbe ne bocsátkozzunk, ez adatott feleletül akkori inditványára is. És most inditványa megbukik, másoké nem, a mellyek szinte nem tárgyaltattak, sem szavazás alá nem kerültek — igazságos-é ez?

Szintay Beregm. k. Szerinte azok, a kiket Szabolcs k. emlitett, nagy fontosságuak, mert ezen uri tartozások alatt levők azok, a kik a legnagyobb szolgaság bilincseibe nyögnek, és a legigazságtalanabb terheket viselik — milly igazság volna tehát az, midőn az urbériekre a megváltási jótékonyságot kiterjesztenők, és azokat, kik majorsági földeken laknak — minden perczben kény s kedv szerint elüzetethetvén — mostoha állásukban továbbá meghagynók. Szabolcs inditványát pártolja.

Szentiványi Gömörm. köv. Kivánja, hogy ezen szó „uri“ is beletétessék, mert abból, ha kimarad, nagy veszedelmet lát az illetőkre háramlani, mig ha belejön, csak jót várhatunk.

Just Trencsénm. k. Szabolcsnak teljes igazsága van, mert nem az volt itt a czél, hogy a földek megváltassanak, de az, hogy a hübéri viszony megszüntessék, pedig az nem volna az által elérve, ha egy osztályt még tovább is szolgaságban hagynánk. De midőn a RR. ezen elvet t. i. a hübéri viszonyok megszüntetését elfogadák, akkor ezeket is hozzáértették — pártolja tehát Szabolcsot.

Somsich P. Baranyam. k. Ha kivánt volna is részletes utasitást, még akkor sem lehetett volna ezen uri viszonyokat az urbéri közé sorozni, miután ezek különös a földesur és jobbágy közt létező szerződéseken alapulnak. — Ő nincs ugyan ellene, hogy ezen viszonyok is tárgyalás alá jöjenek, de erre különös inditványt kellene tenni, s semmikép az urbérivel össze nem zavarni.

Paczolay J. Hontm. k. Midőn Pest és Zemplén követeitől az örökváltság ügye fölkaroltatott, melly határozatba is ment, akkor nem lehetett a váltságot másként érteni, mint az urbériekre, mert a daciák összeirásáról is volt a szó; már kérdi: hogy érthetik azok közé a földesur majorsági földén lakozókat, kik külön szerződésekkel birnak; — ha Szabolcs érdemes k. uj inditványt fog tenni, föntartja magának a hozzászólást.

Babarczy A. Csongrádm. k. Ő is emlékszik a multkor e tárgyban folytatott tanácskozásokra, és tudja, hogy Szabolcs követének akkori inditványa nem pártoltatott, — de nem is pártoltathatott, miután világosan az elő dásokhoz iratott 6 pontról t. i. az urbéri örökváltságról folyt a vita, hol az urbéri tartozásokról van egyedül szó. De ha Szabolcs k. mindazonáltal inditványát tárgyaltatni kivánja, maga részéről is — miként utasitása tartja — kivánja, hogy a közmunkák kényszeritett megváltása mindjárt tárgyaltassék.

Lónyay Menyhért Beregm. k. Szabolcs inditványát pártolja, mert — ugymond — vannak hazánkban sok privilegiált helységek a 14—15ik századból, és szerződésiek, a mellyek mind nem értetnek az „urbéri“ nevezet alatt, — az illyeneket pedig kizárná az „urbéri“ szó: holott sorsuk az örökváltságot épen ugy, sőt néha még inkább igényli. Ha Hont és Csongrádnak hasonló kivánságaik vannak, ők is előadhatják azokat, kár tehát Szabolcsal ellenezniök.

Kossuth L. Pestm. k. Szinte elfogadja Szabolcs inditványát, a mellyel nem is ellenkezik az, hogy az „urbéri örökváltság“-ról tanácskozunk; mert ezen kifejezés „váltság“ tágasabb értelemben használtatott, nem pedig a szoros juridicus értelemben, pedig azért is, hogy ne legyen kénytelen a törvény egy hosszu periodust mondani, hogy t. i. minden viszonyokra terjeszkedjék ki a választmány, a mellyek a nemesség, földesuraság, szóval mindennemű földbirtokosság közt egy részről; s a jobbágyok, zsellérek, szóval mindennemü földmüvelő nép közt más részről fönforognak. És ezen értelemben nem is csupán az teszi tárgyát az urbariumnak, a mi M. Terézia alatt összeiratott; de mind az, a mi káros, a mi nem korszerü, a mi kiegyenlitést, kiigazitást kiván. Igy ide tartozik, mert káros: a kilenczed, a tized és minden más hasonló viszonyok. Nem áll Baranya érdemes követének azon ellenvetése, hogy az illyen helységek viszonyaikat rendező szerződések nem ide, de a szerződésekről rendelkező törvényhez tartoznak, tehát, hogy ezeket itt mellőzni kell; — mert ezen szerződések épen ide valók, és kiválnak a többi szerződések közöl, miután azon viszonyokat tárgyalják, a mellyekről itt szó vagyon, és a mellyeket egész Europa károsoknak ismert el. Nem akarja azonban szóló ebből azt kihozni, hogy ezekre is majd épen azon rendelkezés terjesztessék ki, a melly az urbériekre hozatik, mert van száz más ut, a mellyet a törvény választhat; például azt mondhatja, hogy ezen tul munkára, dézmára s a t. szerződni nem szabad; de ezt csak példa gyanánt, mert nem akarja praeoccupálni a kérdést, de nem akarja kizárni sem; — nem kivánja a választmány kezeit megkötni: ámbár megvallja, hogy ha azon választmánynak taga volna — a mint nem az — nem érezné a jelen szerkezet által kezeit megkötve, de kiterjeszkednék szóló a szóban forgó szerződési és másféle helységekre is. De miután a szerkezetnek illyen kizáró értelem tulajdonittatott: már kell a dologról szólani; — ha máskép nem, tehát döntessék el szavazással.

Bónis S. Szabolcsm. k. Ha e viszony kizáratatik, egész helységek elpusztulnak, és egy uj nép támad, a melly nem lesz sem urbéri, sem szabad. Igy van közel szólóhoz megyéjében egy nagy helység 4000 lakossal, a melly századok óta áll, még is az összesités alkalmával pusztának mondatott, és igy ezen emberek minden legelőjöktől megfosztattak. Csongrád kivánságának a közmunkák megváltatása iránt ellent nem áll, de ez egészen más, itt a nép és földbirtokosok közt levő viszonyokról van szó. Kivánságát tehát ki ne zárják, hogy azt legalább a választmány taglalhassa.

Bernáth Zsigmod Ungvárm. k. Valamint elismeri szóló, hogy a Pestmegye érd. követe által fölhozott eszme, egy magasztos rögeszme: ugy viszont reményli, hogy Pestm. é. k. elismeri, hogy azon eszme, a mellyet a szóló most akar fölhozni, még magasztosabb; hogy t. i. a népnek subsistentia kell. — Nem is mostani eszme ez! meg volt ez már a mult századokban, és letette ezen eszmét az 1723ik törvényhozás az akkori 18ik t.cz.be is, a mellynek czime „de praediis impopulandis“ és a mellyet — engedje az érd. k. ur, hogy rá olvassa, mint a zsidóra a rosz lelket. Ebben van — a többi közt — „et redire volentes non admitterentur“ — itt van az eszme, hogy a népnek élni kell, de nem élhet, mert a földes urak pusztáikra őket nem bocsátják, mert inkább birkát tartanak, annak pedig puszta kell; a birkát nyirni lehet, az embereket nem, — pedig pénzecskére csakugyan van szükség. Abban a mit Szabolcs mondott, fekszik a kérdés veleje, és igaz az, hogy ha kibontakozunk az urbéri viszonyokból, a nélkül hogy a fönérintett viszonyokat rendeznök, azon pusztákon, mellyeket Szabolcs é. k. emlitett, és mit nem pártolni nem lehet, — a lakosok a szolgaság bilincseiben tovább is sinlődni fognak. Kötelességünk, hogy a fölolvasott törvénynek valahára életet szerezzünk. Számtalanszor panaszolkodtak a felföldi megyék, hogy ott az urbériség nagyobb mint a majorság, és ezen oknál fogva a közterhek fölötte reájok nehezednek; természetesen, mert birkából katonát nem fognak, de emberből. — Kivánja tehát, hogy a fölolvasott articulus életbe léptessék, azon hozzá adással: „a kertészek is“; (megértik, a kiket illet.)

Asztalos P. Marmarosm. k. Szabolcs csak azért kivánta az uri tartozásokat a javaslatba tétetni, hogy az ki ne maradjon, és most miután tegnap senki sem volt a ki azt megtámadta volna, méltán föltehette, hogy arról szó leend benne — járul annál inkább pedig Szabolcs véleményéhez, mert vannak olly korona városok is, a mellyeknek urbariumok nincs, és kivánja, hogy azok is megválthassák magokat.

Radics Hevesm. k. A méltányosság tekintetéből is pártolja Szabolcs inditványát, miután az alföldön sok illy kérdéses helységek vannak, a mellyek aztán e törvény jótéteményéből ki lennének zárva.

Somsich P. Baranyam. k. Ha meg nem lett volna az előtt győződve, miként e két viszonyt, az urbérit t. i. az uritól el kell választani, ugy meggyőzte volna öt Pest érd. követe jelenleg. Mert a kényszeritéselve mellett, mellyet a tábla kimondott, hogy lehetne ezen segiteni? miután a pusztai helységek, egy részről a birtokosok és más részről a jobbágyok akaratától külön szerződések alapján népesitettek be, hogy lehet itt a földes urat kényszeriteni? — De más részről kell hogy gondoskodjunk roluk is, és végre akar is felölük szólani — de más helyütt s nem itt, sem pedig kényszeritès mellett.

Temesváry Csongrádm. k. Mint a két részt szeretné kielégiteni, és e végett „urbéri“ helyett „jobbágyokat“ kellene mondani, tág értelemben — mert mi nem az urbériséget megváltani, de a jobbágyokat fölszabaditani akarjuk.

Károlyi Nógrádm. k. Tökéletes kármentesités van kimondva, kérdi: hogy fog ez történhetni, mig az adó rendezve nincs? — Öt a szerkezet hát kielégiteni nem képes, mert tagositás sat. a conditio sine qua non; azért ezt kivánná egy különös szakban kidolgoztatni.

Vidos elnök. Szerinte mind ezek emlitve voltak, de miután a RR. minden specialitásoktól praescindáltak, nem tétettek belé. Azonban miután Ungh érd. k. olly élénk szinekkel festette azon bekövetkező roszoldalát annak, ha az uri szó kimaradna, pártolja Szabolcsmegyét.

Asztalos P. Marmarosm. k. Beregh k. által elősorolt privilegiált városok megváltásait is kivánja beletétetni.

Vidos elnök. Megnyugtatja az előtte szólót, mennyiben az illy városokban is vannak urbériségek, és igy a nevezet alatt értetődnek.

Asztalos P. Marmaros k. Engedelmet kér, de a dolog nem ugy áll, mert meglehet, hegy Sopronyban van, de megyéjében levő s általa emlitett városoknak nincs urbarialitásuk. —

Széchenyi István Mosonym. k. Fölfogása szerint a jelen kérdés philosophiájára, az a felelet: hogy a viszony a nemes és jobbágy között megjobbitassék, vagy is a beteges helyébe egy egészséges állitassék. — A vitatásban nagy a különbség! talán igy lehetne összeegyeztetni, ha egy különös czikkben tennénk erről is emlitést, mert ne csaljuk magunkat, ez tökéletes kármentesités mellett nem fog állhatni — de tegyünk meg mindent, mi által a más szinezetücket is ki lehet elégitni, és azt egy jobb rendezés által is elérhetnök, hol mind a két fél nyer; mert ez nem olly kérdés, hogy a mennyit veszt az egyik, annyit nyer a másik, mint a kártyásoknál! — a „mikor“ és „mikép“ higgadtságunktól fog függni. Kár a dolgot vitatni! — e tárgyban egyébiránt Szabolcsot pártolja.

Lukács Temesm. k. Nem kivánja, hogy utasitás adassék a választmánynak, szabadságában állván ugy is e táblának a választmány véleményét elfogadni, vagy nem; a városokat illető rendelkezést azonban maga is kivánja megyéje helyezeténél fogva.

Lónyay Menyh. Beregm. k. Vasmegye érd. k. előadásából győződött meg arról, hogy vannak honunkban vidékek egész különböző viszonyokkal, a mellyekre a törvényalkotásnál figyelemmel kell lenni. A felföld ki levén téve a tatárok, lengyelek gyakori beütéseinek, az ott helyezett városok vitézségökért, mellyet illy alkalomkor tanusitottak, szabadalmakat nyertek. Megyéje soká volt az erdélyi fejedelemséghez kapcsolva, és e kiváltságokat még ezen fejedelmek is respectálták. Már ha csak az urbéri helységek válthatják meg magokat, ezek pedig nem, akkor egy nagy része honunknak, a mellyben a nemzet ereje fekszik, tovább is a szolgaság bilincseiben a legnagyobb önkénynek marad kitéve. Minden esetre tehát, ha külön törvényczikkben, vagy javaslatban is, ezekre is kivánja e törvényt kiterjeszteni.

Kossuth L. Pestm. k. Ezeket a jelen izenet végén lehetne megemliteni.

Somsich P. Baranyam. k. Szinte a végén vélné oda tehetőnek, hogy: továbbá egy külön javaslatot kivánnak készittetni — a szőnyegen forgó viszonyokra nézve is.

Szerdahelyi F. Györm. k. Egy kis módositást inditványoz: hogy t. i. ez egy egész külön izenetbe foglaltassék; mert fél, hogy igy együtt átküldve a förrnél elvben megbukik.

Babarczy Antal Csongrádm. k. Ugy veszi észre, hogy itt mind a két félnek aggodalmai vagynak; Szabolcsnak a mostani szerkezet mellett: ellenfeleinek pedig, ha Szabolcs kivánsága elfogadtatnék. Hogy tehát mindkét rész aggodalmát megszüntesse, egy uj szerkezetet inditványoz.

Somsich P. Baranyam. k. Előbbi inditványához ragaszkodik.

Szabó Miklós Vasm. k. Nem tudna ez elvben megegyezni, miután az a vitatkozás alatt el nem fogadtatott; — azonban, ha a RR. kivánják, ujra kivánja az izenetet szerkeszteni. —

Simon Ján. Sopronm. k. Ha Szabolcs inditványa külön tárgyaltatnék, azt szóló is kész lenne elfogadni. De az általa emlitett helységek lakosai épen semmi urbéri viszonyokban nincsenek; a czél pedig itt az urbéri viszonyoknak megszüntetése, nem pedig a népnek átalános fölszabaditása; különben ez értelemben van a czímben is; nem lehet hát ezeket ide becsúsztatni. Továbbá az illyen jobbágyok privát engedmények mellett vétettek föl; és minden földesur maga tudja legjobban, milly föltételek mellett adhatja ki földeit. Maradjon tehát a szerkezet.

Bónis S. Szabolcsm. k. Igen különös lenne, mond szóló, hogy a czím rosz szerkezete miatt egy üdvös elv bukjék meg. Vasm. é. k. előadására pedig megjegyzé, hogy vannak, a kik épen semmi kényszeritésbe sem egyeznek — tehát ezek is ostromolhassák azután a választmányi munkálatot? —

Vidos elnök. Talán megnyugodnak a Rr. Mosonym. é. k. inditványában?

Zsarnay Imre. Tornam. k. Elfogadja Szabolcs kivánatát, ámbár következetlen, mert az előzményekkel ellenkezik, miután itten csupán az urbéri váltságról volt szó. De ha az inditvány lényegét tekintjük, a dolog ugy áll, hogy: mi minden hübéri viszonyokat meg akarunk szüntetni; az eddigi szerkezet mellett pedig ezt el nem érhetnök és igy egy osztályt még veszedelmesebb állapotba helyeznénk. El nem fogadni tehát Szabolcs kivánatát lélekben járó dolog.

Paczolay J. Hontm. k. Azon reményben, hogy e szerkezet talán mind a két részt kielégitendi, kivánja, hogy az mindazokra, a kik az állandó katonaság behozatalakor hadi adó alá vétettek, az örökváltság kiterjesztessék. Torna szerint lélekbe járó dolog Szabolcs kivánságát el nem fogadni; szóló erre avval felel: hogy ha a dolgot e térre visszük, majd a lesz a következés, hogy mint Ungvárm. é. k. mondá, a pusztákon minden földesur inkább birkát tart, mintsem hogy azokat illy föltét alatt benépesitse.

Somsich P. Baranyam. k. A szerkezet végén hozzáadandó §ban ki lehetne talán azt mondani, hogy a választmány azon viszonyokra is, a mellyek nem urbériek, terjessze figyelmét.

Vidos T. Vasm. k. Ezen szerkezetben világosan kivánná kimondatni, „hogy ezen viszonyok is megszüntessenek.“

Bónis S. Szabolcsm. k. Vasmegye érdemes követe előbb inditványozott szerkezetében az „illynemü“ szót kivéve, megnyugszik, mert ez megint arra is magyarázható volna, hogy itt urbériekről van szó.

Mocsonyi Péter Torontálm. Tornam. é. k. azt mondja, hogy Szabolcs inditványát el nem fogadni lélekbe járó dolog; — szóló inkább megforditaná, miután ezen kivánat a tulajdonjogba vág; s igy azt szóló el sem fogadhatja.

Somsich P. Baranyam. k. Azon toldalék gyanánt hozzáadandó czikk szerkezetéül ezt ajánlaná: „Kivánják továbbá a KK. és RR. ezen választmányt avval is megbizni, hogy egy különös javaslatot készitsen azon viszonyok fölött is, mellyek a nemes birtokosok s azoknak földein létező nem urbéri lakosok közt jelenleg fönforognak.“

Lónyay Bereghm. k. Ezen §. öt még ki nem elégiti, mert abban a privilegiált városok nem foglaltatnak.

Kossuth L. Pestm. k. Minden szerkezetnek vannak nehézségei. Egyébiránt abban, a mit Baranyam. tervezett, megnyugszik, s csak Torontálmegyének arra, mit a tulajdonjogról mondott, szükségesnek tartja felelni, hogy hagynók azt érintetlenül; mert a tulajdoni jog olly elcsépelt szalma, mellyet Európának minden törvényhozása elismert, és igy nekünk is arról intézkedni lehet. Kérdi — valjon csak egyedül az megdönthetlen, mit Mária Therezia alatt a kiküldött commissiók összeirtak? és itt arról nekünk határozni nem lehetne, a mi nem urbarialitás? Feleli, hogy igen is.

Fodor Károly Torontálm. k. Ha ezen megváltás megállapittatnék, megyéjében 37 falu és város elpusztulna, melly ép azon osztályt érné leginkább, a kik a canalisatio által a megye nagyobb részét megmentették a vizektől és posványoktól.

Bónis S. Szabolcsm. k. Ő is járt azon a földön, és épen előtte szólótól tudja, hogy a canalisatio által, mellyet nem a földesur, de közmunkával vitettek véghez, a föld becse annyira növekedett, hogy egy hold, mellyet 3 pengő garason vettek, évenkint 12 pengő forint hasznot hajt; — és igy ez épen mellette szól.

Asztalos P. Marmarosm. k. Ő Bereggel együtt még sincs megnyugtatva azon privilegiált városokra néve, mellyeknek urbariumuk nincsen.

Szemere Bert. Borsodm. k. Csodálkozik, hogy Szabolcs inditványa ellenében annyi fölhozatott, s miután tudomásával egy inditvány sincs még elfogadva, ő is bátorkodik egy módositást ajánlani; (mellyet, miután viszhangra nem talált, nem köszöljük). —

Mocsonyi P. Torontálm. k. Pest követétől azt hallotta, hogy a tulajdon jog elcsépelt eszme; ha ez állna, akkor semmi birtokunk nem volna; — már pedig azt Pest követe sem vitathatja el, hogy van.

Bernáth Zs. Ungvárm. k. Több inditványt hallott, de bár mellyikét tekinti, öt egy sem képes kielégiteni, sőt aggodalma mind inkább nagyobbodott, és facitje az lesz, hogy vagy 200,000 ember utilevelet kérhet a holdban; szegény ember mindig volt, még akkor is, mikor a miatyánkot csinálták, mert benne világossan áll: „add minékünk mindennapi kenyerünket“; — pedig az illyen kivándorlás csakugyan a legkárosabb lenne, miután a nép az, a ki adózik, és áll „ubi populus ibi obulus.“ Ha Torontál kivánsága teljesedik, a nem urbéri viszonyokban állók majd árendásoknak tekintetnek, és igy meglesz a kibujó ajtó. A Borsod által inditványozott szerkezethez járul, azon föltétel alatt, hogy ezen szó is beletétessék „és a kertészeknek“; — a kiket illet, megértik.

Sebestyén G. Veszprémm. k. A Baranya által inditványozott szerkezetet kivánja elfogadtatni, kihagyván belőle a „nemes“ és „rendezés“ szavakat.

Vidos J. Vasm. k. Csak Szabolcsm. é. követének akarja megmondani, milly értelemben vette inditványozott szerkezetében — de a melly többséget nem nyert — az „illynemü“ szót. Ez alatt érté t. i. a nem urbéri, de azokhoz hasonló hübéri viszonyokat. Mint

Elnök pedig kimondá, hogy a baranyai szerkezetmódositás nyert többséget.

Ezután a jegyző végig olvasván a szerkezetet, az helybehagyatott.

Just Józs. Turóczm. k. Miután ezen tárgy bevégeztetett: tegnapi inditványát kéri tárgyaltatni; itt a kész munkálat, olvastassék föl egészben, és szakaszonkint.

Kubicza P. Trencsénm. k. Visszahuzza a magyar nyelv és nemzetiség ügyében bejelentett inditványát, mert ez csak azon esetre volt téve, ha más tárgy nem lesz.

Szabó Miklós Vasm. k. Hasonlóképen visszavonja az elöleges sérelmek iránt bejelentett inditványát.

A jegyzőt Asztalos Pál váltotta föl, s föloldsta előbb az egész I. t. czikkét a honositási törvényjavaslatnak, azután annak 10 §át.

Szemere B. Borsodm. k. A honositásról a nemzet soha kielégitőleg nem gondoskodott, a melly nagylelküség, vagy — ha szabad igy beszélnem egy törvényhozásról — inkább könnyelmüség, szinte megfoghatatlan. Mindig jönnek ide külföldiek, németek, olaszok, s mindenfélék, itt megtelepednek, sőt uradalmakat vesznek, és igy önti el hazánkat az ideigen elem. Németországban ugy beszélnek rólunk s hazánkról, mint Éjszak-Amerikáról, a hova kiönthetik tulnépesedésüket, a hol szabadon települhetnek, mint a még senkitől sem birt ös pusztákon, vagy

ös erdőkben; nem közzénk olvadván, de még minket amalgamisálván. S a törvényhozás eddig, nem hogy gátolni ügyekezett volna e bevándorlást, de még kedvezett annak. Ámbár igaz, hogy az ősiség sem volt képes azt meggátolni: tagadhatatlan más részről, hogy ha ezen egyetlen rémkép is megszüntettetik, akkor már özönnel jőnek majd be. — Továbbá tapasztaltuk, hogy az illyen földbirtokot vett idegenek mindjárt indigenatusért folyamodtak, az nekik a legnagyobb készséggel megadatott: azután pedig épen az illyen fogadott hazafiak keltek ki leginkább a nemzetiség ellen. Egy illy egész sereg folyamodott a mult országgyülésre is honositásért, épen akkor, midőn még tulajdon polgártársainkat — a kir. városokat sem vehettük föl a törvényhozásba: természet szerint illyen körülményekben az idegeneket még inkább kelle elutasitanunk. — Meg kell hát e korlátlan beköltözési szabadságot szoritanunk: nem mintha a föld természeti áldásait az idegenektől irigylenők; de mert ezt saját üdvünk, sőt fönmaradhatásunk követeli. És e tárgyban három pontra kell figyelmeznünk: 1-ör hogy meggátoljuk nemzetiségünk veszélyeztetését, és hogy ennek az idegenek ne árthassanak. 2-or Hogy a népesedést se gátoljuk; — és e mellett az ipar, pénz, erő szinte ne fogyjon, de inkább növekedjék. 3-or Hogy közvetlen befolyást a meghonosult és befogadott idegenek ne nyerjenek egyhamar a törvényhozásba. — Az első tekintet a fő, mert nemzeti nyelvünkben van minden szavunk, érzelmünk, örömünk, bánk, szóval: minden gondolatunk megtestesülve, vele tehát ezt mind elvesztenők! Ez legdrágább kincsünk: a szabadságnál is becsesebb, mert ezt, ha el is vesztjük, néha még visszanyerhető, de elveszett nemzetiség soha. Ez egy arcz, a melly csak nekünk sajátunk, s annyival kedvesebb, mert rokontalan, ezt elveszteni annyi, mint meghalni. De e féltés mellett ne tartsunk attól, hogy a bevándorlás olly nagyon ártana: ha arról kellőleg intézkedünk; s ne tévesszük szemeink elől, hogy ott, a mitől leginkább félthessük nemzetiségünket, az ipart, akadályozni nem lehet; annyival inkább, mert e nemzetnek még népesedésre is vagyon szüksége. — A harmadik szempont — a törvényhozási befolyásra nézve szinte igen nagy óvatosság kivántatik. Francziaországban a törvényhozási jogot megnyerhetni az ugy nevezett „naturalisatio“ által, ha t. i. azt a kamara, maga a törvényhozó testület mondja ki. Angolországban még igy sem nyerheti meg ollyan, a ki nem angol földön született; már pedig ha az olly hatalmas Angolország illy féltékeny e tekintetben: mennyivel inkább kivánja azt a mi gyenge helyzetünk! — A mi az ide tartozó kifejezéseket illeti, a franczia törvény mindig e szóval él „francziaság“ a „francziaságot“ megnyerni sat. A mi — latin nyelven — irott törvényeink is némileg hasonló szót használtak, midőn mondák „in Ungaros creati“, a minek helyébe leginkább a 17. század vége felé, vétetett föl az „indigena“ szó, s azóta nagyobbrészint ez használtatott; — hasonló fogalom rejlik ama törvényben is, a melly azt mondja: „Filii regnorum Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae sub denominatione hungarorum intelligantur.“ Itt is lehetne hát talán a „honositás“-hoz még a „magyarositás“ szót is fölvenni,

Kossuth L. Pestm. k. Nem tagadhatja, hogy e törvényhozás eljárásában alapos sorozatot lát. Legelőbb is kimondotta e testület királyának adott válaszában, hogy igen is akar haladni, de csak alkotmányos uton. Ez után a néphez fordult, és ennek boldogittatására vezető alapelveket tett le. Most ismét, midőn már a részletek hangyamukájába fogunk, megint a nemzetiségen kezdjük azt, mint az alkotmányos haladás fő kellékén; ebben van logicai következetesség. Nagyon bőkezüek voltunk eddig az idegenek iránt, és e megszokás hatalmát le nem tudtuk rázni mind eddig: mintha sz. István fiához mondott szavai, — hogy gyenge nemzet az, a melly csak egy nyelvet beszél, — belénk gyökerezett volna, a mellyről azonban elismeri szóló, hogy az a maga korában, s hazánk akkori körülményeiben igen bölcs és üdvös lehete, mert biz a keresztény hitet nem lehetett Lehel buzogányával behozni, — arra más eszközök kivántattak; de most a dolog egészen más fordulatot vett. Nem is csoda, hogy miután az ide bevándorló külföldiek olly kedvezményekben részesültek, a németeket, s másokat mind ide utasitották, hogy „oda menjetek, ne a Missisippihez, vagy ki tudja hova!“ midőn pedig végre ennek egy kis gátot akarunk emelni, most majd azt fogják mondani: „ime az ázsiai separatismus! el akarják magokat szigetelni! Chinai falat emelnek ellenünk!“ — De ez olly tárgy, a mellyről minden nemzet saját nézetei szerint intézkedett, a mint akart, és azért egyet sem lehet szükkeblüséggel vádolni. Legliberalisabb e tekintetben a hollandi törvény, a melly még a kivándorlott hollanditól külföldön született gyermekre is a hollandi honfiság pecsétét üti: legszükebb ellenben a szardiniai, a mit tőle körülményei igényelnek, s a mi nélkül már rég nem is állana, — a hol, ha a bevándorlott a legállandóbban is lakik, bármi régtől óta, ha csak naturalisationalis privilegiumot nem kap, semmi fekvő vagyont nem szerezhet, s nem lehet semmi, nem hogy még főrend, mint nálunk. — Középen áll pedig Ausztria, a hol 10 évi tartós lakás kivántatik, hogy valaki a „Bürgerrecht“et elnyerhesse. — Hogy a „honositás“ szó helyett ő is mást kiván, annál inkább, mert ez eddig mást jelentett: annyira, hogy ha Borsodm. érd. k. ezt nem inditványozza, ugy szóló a „honositás“ definitióját kérte volna ide tétetni; de más szóval azt fölcserélni még czélirányosabb, azonban jó lesz-e a „magyaritás“? szóló eziránt a philologokat szólitja föl.

Sebestyén G. Veszprémm. köv. Az emlitett két szó a fogalomnak meg nem felel egészen, lehetne tehát „honfiusitás“, vagy „magyarhonitás“, vagy „magyarhonositás“ vagy „magyarhon polgáritás“, vagy „magyar polgáritás“ tenni.

Szemere B. Borsodm. k. A szóvitákat hagyjuk utójára, majd meglátjuk akkor, millyen szó illik legjobban a szerkezetbe, ha azt végig olvassuk. (Ezután olvastatott az első czikk).

Ossegovics Metell Horvátország k. A „tartomány“ szó helyett „ország“ot kiván tétetni, mert hisz ők is nem tartománygyülést, de országos gyülést tartanak. — „Generalis congregatio regnorum Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae“ — „congregatio regnicolaris“, stb. nevezetek alatt fordulván az elő a törvényekben.

Szemere B. Borsodm. k. E helyett a „magyar szent korona hatósága alá tartoznak“ jobb lenne „állanak“.

Széchenyi I. Mosonym. k. Olly szót bajosan találunk, a melly az egész eszmét tökéletesen kimeritené. A „honositás“t nem szereti szóló, mert annak csak anyagi értelme van, és még ki nem mondja, ki lakik abban a honban. A „magyarositás“ pedig inkább csak qualificatiót jelent. A „polgárositás“ is szűk értelmü, — mind ezeknél szebb és jobb lesz „nemzetitès“.

Bernáth Zs. Ungvárm. k. A „magyarodás“ szót ajánlja. A mi pedig a „tartományok“ szót illeti, „kapcsolt részek“nek, nem pedig „országok“nak kivánja azokat neveztetni.

Kossuth L. Pestm. k. Hasonló véleményben van, egyébiránt megtartaná a „tartomány“ szót, mert itt nem csak Magyarországról és mostani részeiről van szó, de mindenütt, a mi Magyarországhoz tartozik, most és jövőben, ha netalán reaquirálunk?

Sárkány Miklós bakonybéli apát: Bátorkodom t. RR. kegyes figyelmébe a „honositás“ helyett, mellyet nem kivánnak megtartani, egy más szót ajánlani. — Ugy látszik, hogy ezt ajánlja az analogia. Szójárásunk: „fiának fogadta, örökbe fogadta“, mivel azt fejezzük ki, hogy egy — ki olly jogokkal ékesittetett föl, olly kötelességekkel bizatott meg, mellyekkel előbb nem birt s mellyeket csak egy másiknak jóvoltából nyert meg. Illy jogokkali fölruházás, illy kötelességekbeni részités történik a magyar nemzet által azokra nézve is, kiket e törvény rendelete szerint honositunk, lehetne tehát, ugy hiszem, a honositás helyett a „magyarrá fogadás“ szót használni. — Csekély vélekedésem szerint az 1sö §-t is kellene változtatni; mert ennek értelme a valóságon tul terjeszkedik. Erdélyről az 1741: 18. t. kimondja, miszerint azt a fejedelem, a magyar korona jogánál fogva, mint magyar király, birja s birandja, és mégis mai viszonyai között, mellyek hogy megszünjenek, én szivemből és hőn kivánom, külön törvényhozása levén, megtörténhetik, hogy Erdély a honositást más s ellenkező szabályok szerint intézi jövőre. — Végre még Pest nagyérdemü követének azon állitására „sz. István a kereszténység s civilisatio tekintetéből az idegeneket szükségeseknek tartotta s nagy számmal befogadta“ légyen szabad teljes tisztelettel megjegyeznem: miként sz. István mondta ki ugyan először nyiltan, fiához intézett intésében a magyar fejdelmeknek ama politikai maximáját „unius linguae, uniusque moris regnum imbecille et fragile est“ de a dolog már előbb is fönállott, az idegenek befogadása s nagyobb számbani megszállitása már előbb is divatozott. Ezt hihetővé teszi már az is, mert István a régi szokásokat, — mennyiben czélja engedé, — követé, szereté, és fiának az ősi magyar szokásokat erősen ajánlá, nem igérvén neki hosszas és biztos országlást, hanem ha magát az előtte élő fejdelmek példája szerint irányozná; de ez állitásomat bizonyitják s igazolják tények is. Anonymus munkájában olvasható, miszerint népünk, első bejötte alkalmával, nem csak a hét hunvezért számos fegyvereseikkel s családaikkal fogadta társaságában, hanem ezen fölül igen sok oroszokat is vett föl, kik aztán honunkban telepedtek meg később, azon iró szerint, midőn Árpád vezérei s vitézeivel Átilla városában azaz Budán ünnepelne: a vele mulatozó idegeneknek nagy földeket s terjedelmes birtokokat ajándékozott, minek hirére még több idegen sietett hozzá, még több idegen vágyott körébe; sőt épen Pest is még sz. István előtt idegenek által telepitetett meg, t. i. Toxus szelidsége különféle nemzetekből sok idegent vonzott az országba és ezek közt megjelent két izmaelita vezér is, kiknek a fejdelem Pest vidékét ajándékozván, azok a velök jött nép két harmadát a vár szolgálatára ajánlák, egy harmadát pedig saját szolgálatukra tarták fön. Nem akarok én itt arról emlékezni, ha valjon az ismaeliták, mint Jászay tudós hazánkfia mondja, magyar ajku nép voltak é? de az bizonyos, hogy a száz nyolcz nemzetséghez nem tartoztak, hogy Árpád népéhez, melly itt hont alakitott s a magyar birodalom s dicsőségnek alapját megvetette, nem számithatók. — Ezt csak mellékesen kivántam megjegyezni, bebizonyitásaul annak, hogy az idegen elemek köztünki megtelepedése nem sz. István alatt, nem a kereszténység behozatásakor, — nem ennek biztositására kezdődött légyen. Mi volt egyébkint oka már a vezérek illy hajlamának az idegenek iránt: hosszasan nem kivánom fejtegetni. Talán nemzeti büszkeségünk, már maga is kivánatossá tette a hatalombirtokosok előtt, hogy hajlékonyabb népfajoktól is környeztessenek. Annyi bizonyos, hogy őseink többször szükségesnek találták megujitni a törvényt, miszerint fejdelmeink s hatalmasink udvari tisztjeiket ne az idegenek közől, hanem a nemzet fiaiból válasszák ki. — Többnyire alázatos észrevételeimet a t. RR. kegyes figyelmébe ismételve ajánlom.

Bónis, S. Szabolcsm. k. Mosonym. érd. követével egyet ért a „honositás“ra nézve, de a „nemzetitès“ szó sem kielégitő, szóló véleménye szerint az csak egész nemzet, — de nem egyes ember irányában levén használható. — Az 1-sö §. érdemére nézve is van egy kis észrevétele, hogy t. i. a „tartományok“ után „és kapcsolt részek„ tétessék.

Babarczy A. Csongrádm. k. A „tartoznak“ szót megtartatni kivánja.

Tóth Lőrincz Breznóbánya v. k. A „honjogositás“ szót ajánlá.

Vidos J. Vasm. k. A „magyarodás“ subjectiv értelmü, legjobb lesz tehát a „magyaritás“.

Bernáth Zs. Ung várm. k. Figyelmét el nem kerülte, hogy a „magyarodás“ activ, a „magyaritás“ pedig passiv értelmü; de mivel itt főleg arról van szó, hogy mikép teszi valaki magát magyarrá, azért ajánlá a „magyaritás“ szót. Minthogy azonban csakugyan megvan benne az is, hogy tétethetik magyarrá, mind a két szó is lenne együtt használható.

Asztalos P. Marmarosm. k. Az eszme anyagi és szellemi oldalát teljesen kifejező szót csakugyan alig találunk, legjobbaknak vélné szóló a „honfisitás“ „polgárisitás“ szavakat. A „nemzetitès“ már némi nemzeti jogokat is látszik magában foglalni.

Sebestyén. G. Veszprémm. k. Minden uj szó eleinte szokatlan, mig meg nem kedveljük. A „nemzetitès“ szólónak nem tetszik, és ha el is fogadtatnék, szeretné hozzátétetni „magyar nemzetitès“, elfogadja pedig a „magyarodás“t, de hozzátéve a „magyaritás“t is; az előbbit: mert azt foglalja magában, hogyan lehet magyarrá lenni; az utóbbit, mert arra vonatkozik, hogyan lehet magyarrá tétetni, a jelen törvényjavaslatban pedig mind a kettő megvagyon.

Bacho Trencsénm. k. Nem szeretne olyan szót, a melly eddig a szótárakban mást jelentett, a „magyaritás“ pedig ekkorig csak nyelvre vonatkozott. A czimbe tétetni kivánja: „a külföldiekről, és azoknak magyarrá fogadásukról.“ A honnak ismétli definitióját nem szeretné, ugy is már sok van törvénykönyvünkben.

Just J. Turóczm. k. Az 1-sö §-ban „tartoznak“ szó helyett „vannak kivánná tétetni; mert ez alatt az is értetődik, mi jövőre is lesz. A philologus discussiokra időt kiván, hogy azok fölött egy kissé gondolkozhatnánk és azért hazamenetelt inditványozott. — (Mire majd mindnyájan fölkeltek és indulni készültek, mig az elnök csendre inté a táblát).

Zsarnay Tornam. k. Különös előtte, hogy definiálni akarnak valamit, mig azt sem tudják, miről lesz szó, és mihez még napok után fogunk csak jutni. Véleménye tehát, ha az indigenatusról törvényt akarunk alkotni, oda járul, hogy a dologba belé vágjunk és ne bibelődjünk a szóval. Az első §-ra azt hiszi, hogy egyedül azt mondani, Magyarország, tág értelemben a legczélirányosabb, mert ez mindent magában foglal, mi Magyarországhoz tartozik,

Szerdahelyi F. Győrm. k. Igaza van előtte szólónak, ő sem kiván a honositás szó taglalatába bele ereszkedni, a mellynek általános kifejezésére bennünket a tárgy maga, ha azt elhatároztuk, vezetni fog.

Bónis S. Szabolcsm. k. Csongrádot pártolja,

Koller F. Pestváros k. 1805-ben is egyes szó adott alkalmat igen hosszas vitákra, t. i. az „intra ambitum regni“ értelme Horvátországra; Verbőczy s a régibb kor mindig azt mondá „partes subjectae“ utóbb „partes adnexae“ jött szokásba, tehát legalább ez utóbbit itt is kivánja megtartatni.

Széchenyi I. Mosonym. k. A homlokirat előtte sokkal fontosabb, mintsem azt hinné. Ő magasb szempontból tekinti azt. A kiket sánczaink közé akarunk venni, akarjuk hogy magyarokká is váljanak, és igy ne mi olvadjunk hozzájok, de mi olvasszuk őket magunk közé, s a bevett idegeneket magyarokká tegyük. De ha ez igen nyilván ki van mondva, az egy kissé visszaijeszt, és akkor majd azt kérdi, a kinek szándéka lenne bejönni, hogy ugyan mit akarnak hát vele tenni, mert mindenki tudni kivánja, micsoda processusokon kell keresztül mennie; és illyenkor azért sem akar fölolvadni, s annálinkább ragaszkodik előbbi nemzetiségéhez. Ha vizsgáljuk, miért fejt ki a magyar nemzet olly elasticitást, okát József császárnak erőszakos rendszabályiban találjuk; — anyja az olvasztásnak sokkal nagyobb mestere volt, s az, mi neki már majd sikerült, fiánál reactióra akadt. Illy reactiót szült ujabb időkben a magyarositás tulságos heve, fölfogása szerint ne legyen tehát a szerkezet czimén a „magyar“ szó. De hát mi? „honfiusitás“ ki nem elégitő. Ne praecipitáljuk a dolgot, mint Turóczm. érdemes követe is mondá, — maga is e napokban Pestre menend, és a tudós társaság e szó fölötti nézetét kikérendi.

Kossuth Lajos Pestm. köv. Tornának igaza van: czimet addig a tárgynak, mig azt nem definiáltuk, adni nem lehet, mert bizon tudjuk, ha bármilly könyvet irunk, az előszó mindig az utósó. Definiálnunk kell a hont e szerkezetben, hogy az, a ki a honban, és azonkivül született, megkülünböztessék. A bakonybéli apáttal nincs szerencséje egyetérteni, a ki azt mondja, hogy ujabb törvény nélkül az erdélyiek ez által honunk polgáriságától kizáratnának: mert most is, ha erdélyi ember hozzánk jön, vagy magyarországi megyen Erdélybe, nem csak befogadtatik, és polgárnak tekintetik, de nemessége, czime, rangja is kölcsönösen elismertetik.

Szemere B. Borsodm. köv. A jelen szerkezet I. fejezet 1ső §ára nézve Csongráddal egyet ért, hogy t. i. oda módosittassék: „A hon nevezete alatt értetnek mind azon tartományok, mellyek a magyar korona alatt állanak“ vagy „vannak.“

Hunkár Veszprémm. k. Ajánlja czimül a „hazafiusitás“ szót: mert ezen szóval „haza“ egy nemzet sem dicsekedhetik.

Darvas Gömörm. k. Pártolja Tornát.

Vidos Elnök. Mielőtt a gyülést eloszlatná, kérdi a Rendeket, hogy a karácsonyi szünnapok, mellyek iránt több fölszólitások érkeztek hozzá, millyen időre határoztassanak meg?

Általános akarat szerint az ezekről tanácskozás elejtetett.

Előleges rövid közlés.

A december 13kai országos ülés a mélt. förendeknél. Elnök: nádor ő fönsége. Tárgy: a válaszfölirati viszonizenet meghitelesitése, s az országgyülési közlemények, és hirlapok, — továbbá a gróf Rhédey meg nem jelenése, a katonai élelmezés, és szállásolás, végre: a boldogult nádor emléke, s fönséges örökösének adomány általi megjutalmaztatása ügyében kelt izenetek tárgyalása.

Fölolvastatván a KK. és Rendekhez intézett válaszfölirati viszonizenet, mellyben a mélt. förendek a mult országos ülésen megállapodtak, — minden lényeges észrevétel nélkül meghitelesittetett. Ezután az országgyülési közlemények szabadabb mozgása iránt kelt alsó táblai izenet kerülvén szőnyegre, nádor ő fönsége kijelenté, hogy e tárgyban legfelsőbb helyről is történtek már intézkedések a nmélt. helytartótanácsnál, — igéri egyébiránt ő fönsége is, hogy e tekintetben, részéről is mindent megteend. Ennek folyamán az országgyülési szabad ujságok ügye kerülvén tanácskozás alá, fölolvastatott egyszersmind az ehez mellékelt, s a KK. és Rendek által készitett törvényjavaslat is. E tárgyban gróf Péchy Emmánuel Zemplénym. főispáni helyettese szólalván föl legelőször, azon inditványt tevé, hogy: az országgyülési szabad ujságok ügye az általános sajtóügy érdemleges tárgyalása előtt ne vétetnék föl; kérnék föl egyébiránt a mélt. förendek a tek. KK. és Rendeket, hogy ez iránti véleményöket, s készitendő törvényjavaslatukat mielőbb terjesztenék elő, s közölnék a nmélt. förendekkel. Ez inditvány mellett szavazván mélt. Ocskay I. kassai püspök, gr. Majláth János, Kiss Pál fiumei gubernator, gr. Andrássy György, gróf Széchen Miklós és Antal, Busán Hermann, Popovics Vazul, munkácsi g. e. püspök, gróf Almássy Móricz, gr. Zichy Henrik, báró Majthényi L. liptói főispán, Lonovics József csanádi püspök; gróf Dessewffy Emil, Czindery László, somogyi főispán, gróf Károlyi Lajos, b. Perényi László, Majláth György, s több mások, — ellene: gróf Vay Abrahám, gróf Pálffy József, gróf Batthyány Lajos, gróf Teleky Domokos, báró Vay Lajos, stb. — az inditvány báró Venkheim Béla azon hozzáadásával, hogy a viszonizenetben tudassék egyszersmind a KK. és Rendekkel, mikép az országgyülési közlemények szabadabb mozgása iránt nádor ő fönségét már a nmélt. förendek is megkérték, s hogy mielébb közölvén a KK. és Rendek a sajtótörvények iránti javaslatukat, a nmélt. förendek ekkor az országgyülési hirlapok ügyét is érdemleges tárgyalás alá veszik, — elfogadtatott. — A gróf Rhédey meg nem hivása ügyében kelt izenet, észrevétel nélkül elfogadtatott, — mit a katonai élelmezés, és szállásolás tárgyában átküldött izenet fölolvasása váltván föl, — nádor ő fönségének azon nyilatkozatára, hogy e részben már ő felsége legkegyelmesb királyunk tevén rendeléseket, s igy a fölirás megelőztetvén, — határoztatott megizentetni a KK. és Rendeknek, hogy ez ügyben a fölirásra nincs szükség. Ezután nádor ő fönsége eltávozván a teremből, országbiró ő exeja elnöklete alatt a boldogult nádor emlékének örökösitése, s fönséges utódainak kir. adomány általi megjutalmaztatása került szőnyegre; mire nézve gróf Keglevich Gábor főtárnokmester ur ő excjának inditványára, a KK. és Rendek izenete egyhangulag pártoltatott. Másnapra délelőtti 11 órára a későbbi izenetek tárgyalása tüzetvén ki, — az ülés eloszlott.

Vik országos ülés a nmélt. förendeknél, dec. 4én, reggel 10 órakor. A primási palota teremében. (Elnök: nádor ő cs. kir. fönsége. Tárgy: a kir. előadásokra teendő válaszfölirat.)

Nádor ő cs. kir. fönsége: (megjelenvén, a terembe toluló hallgatóságnak ajtó-ablak betörésére s zajára fölszólal). Minthogy látom — ugymond ő fönsége — hogy itt a hallgatóság korlátlanul olly szerepet kezd játszani, melly öt nem illeti, a nélkülözhetlen csend előidézése tekintetéből reménylem, hogy a mltságos förendek abban segiteni fognak, nehogy midőn az egész országban rendet akarunk előidézni, mondhassa valaki, hogy azt teremünkben föntartani nem tudjuk.

Mélt. förendek! Mi előtt az első tanácskozási ülést elnökletem alatt megkezdenők, kénytelen vagyok személyemre vonatkozólag némellyeket megjegyezni. Miután az országos Rendek bizodalma által nádorrá megválasztattam, s ezen táblának elnöke vagyok, az ezzel járó kötelességeket és jogokat ismerem. De most kezdődvén csak itteni elnökösködésem, kivált eleinte segitségre lesz szükségem; miért is a legnagyobb bizodalommal általában a mélt. förendekhez, különösen pedig azon országos méltóságu férfiuhoz fordulok, kinek országbirói hivatalánál fogva az elnöki jogok és kötelességek tudomására vannak, a ki akadályoztatásom esetére helyemet pótolni, és széles tárgyismereténél fogva, engem mint kezdőt segitni szives leend.

Majláth Gy. országbiró. Nagy megtisztelletésnek vévén ő cs. k. fönségétől ezen bizodalmas fölszólitást, ugy hiszi, hogy ő cs. k. fönségének hazafiuságánál s tapintatánál fogva e táblán való tanácskozások csak üdvös eredményüek lehetnek.

Nádor ő cs. kir. fönsége. Tessék fölolvasni izenetét a KK. és RRnek a kir. előadásokra teendő fölirás tárgyában.

Ghiczy K. nádori itélőmester: Olvassa az e tárgybani izenetet és fölirási javaslatot.

Szerencsy I. k. főpohárnokmester. Ezen válaszfölíratnak két része van. Az első hálát fejez ki, hogy ő felsége háromszázad év után, nyelvünk édes hangjain szólalt meg; hogy fönségedet a nemzetnek ajándékozá; a másik aggodalmat nyilvánit. A mi az elsőt illeti: nov. 13dik napja a magyar historiának legszebb, legnevezetesebb napja. De épen azért, minthogy illy magasztos ama pillanat, illő, hogy a hálás köszönet egy külön föliratba foglaltassék. Jól tudom én azt, hogy a törvényhozónak az enthusiasmus pillanatiban sem szabad megfelejtkeznie törvényhozói kötelességéről; de más részről, miután ritkák az illy pillanatok, minden gondoskodást félre kell tenni. Ezen föliratnak a közérzelmet visszaadó tükörnek kell lenni; ennek következtében ohajtanám, hogy azt egy külön föliratban jelentsük ki. Voltak idők, midőn a magyar boldogságát ősi alkotmányában helyezé, s természetes, hogy ha e tekintetben hiba történt, a nemzet följajdul. De ezen idők már lejártanak. Most átalakulási korszakot élünk, alkotmányunk épületét nem akarjuk lerontani, de kitágitani bizonyosan, hogy azokat, kik benne nem voltak eddigelé, bevegyük. A szelid béke idejét élvezzük, fogjunk hozzá, ne panaszolkodjunk, hanem tegyünk. Ennek következtében véleményem az: szólitsuk föl a KK. és RR., maradjanak a hála mezején, s aggodalmaikat, ha tetszik, tegyék egy külön föliratba. Azonban, ha a régi uton akarunk maradni s azt tartjuk, hogy „sirva vigad a magyar“, olly sérelmeket foglaljunk abba csak, mellyek törvény szerint constatirozva vannak. Ezen elvek folytán meg fognak nekem a mélt. fő RRk bocsátani, ha e föliratra nézve módositásimat előadni bátor leszek. — A hét első §ra semmi észrevételem nincs. A nyolczadik §ban az 1790: 10. t. cz. van fölhozva. Ez ama nevezetes törvényczikk, melly azt foglalja magában, hogy ő felsége hazánkat minden idegen befolyástól függetlenül, dicasteriumai által kormányozza. Ezen szavakban „regere et gubernare“ igen nagy erő fekszik. A mi jus publicumunk szerint mindkettő egy személyben öszpontosul. Mi fog jövendőre kifejlődni, azt a jó Isten tudja. Ezért tehát én mind azt, mit az érintett §. tartalmaz, miután az oit mondottak világosan bebizonyitva nincsenek, kihagyatni kérem. — A 10dik §ra, hol az előleges és egyéb constatirozott sérelmek emlittetnek, semmi észrevételem nincs. — A 11ik §. az ugynevezett administratori rendszert, s a horvát-ügyet érinti. Én ezek vitatásába nem bocsátkozom, de azt a fölirat nyomán sem tartom szükségesnek, s azokról, miután még országgyülésileg ex professo tárgyalva nincsenek, sem dicsérő sem gáncsoló véleményt nem mondhatok. A föntebb érintett §ba foglalt redactiót tehát ezen értelemben kivánnám módositani. Valamint a régi sérelmek orvoslását bizton várjuk, ugy szinte az ujabbakra nézve föntartjuk magunknak, hogy azokat, ha az 1790: 13. törvényczikk nyomán igazságosaknak találandjuk, sérelmül fölterjeszthessük. — A Pesten tartandó országgyülésnek nem vagyok ellene, de annak szükségét, hogy minden évben tartassék országgyülés, tekintvén a kérdésnek sok egyébbeli összefüggését, majdan munkálódásunk végén fogjuk kimondhatni — Ez az én véleményem.

Gr. Vay D. az évenkinti Pesten tartandó országgyülés eszméjét is, a válaszföliratban benfoglalva látván, s azt egész szerkezetében különben is törv.hozói higgadtsággal és szelid modorban irva tapasztalván, — egész terjedelmében pártolom.

Gr. Széchen A. Előadásomban rövid leszek. Bár mennyi fontosságot tulajdonitsak is az elöttem szóló m. ur által fölhozott kérdéseknek, mégis azoknak részletes tárgyalásába nem bocsátkozom, mert a főpohárnok ő exc. inditványának értelmében csupa köszönő föliratot vagy legalább ollyant ohajtanék, a mellyben csak olly dolgok emlitessenek, mellyek országgyülésileg megállapitattak, nem pedig ollyanok, mellyek megállapitása csak ezen törvényczikk rendeletének elmellőzésével történhetnék. Kettő van mindazonáltal, mellyet hallgatással nem mellőzhetek: az egyik előttem szóló m. urnak a magyar alkotmány szelleme iránt tett nyilatkozata, mellyben teljesen osztozom, de mellyre nézve azt hiszem, hogy az a többség utáni törekvés által veszélyeztetve nincs, mert ha megengedem is, hogy hazai alkotmányunk szelleme a többség elvét nem igényli, a tapasztalás mindazonáltal bizonyitja, hogy ha reformról és haladásról van szó, a vélemények végheteten elágozása mellett czélt érni lehetetlen; midőn tehát többség kivántatik, nem az czéloztatik, hogy alkotmányunk szelleme megváltoztassék, de egyedül az, hogy annak föntartása mellett a haladás lehetősége is biztositassék. A másik az uj rendszer megemlitését illeti. Föntartom a tárgy érdeme iránti nézeteim kijelentését; de engedjék a mélt. förr., hogy

a jelen alkalmat annak nyilvánitására használom, hogy midőn az administratori hivatalt elfogadtam, mellyet most is viselek, a gyakorlaton és az országgyülési tractatusok eredményén alapuló azon meggyőződésből indultam ki, hogy e hivatalban semmi törvényelleneség vagy alkotmánytalanság nem létezik; olly meggyőződésből, mellytől a többségé különbözhetik ugyan, de mellyet még többség sem változtathat, — és melly nélkül sem rám, sem, ugy hiszem, hivataltársaimra nézve nem létezett volna tekintet, melly hivatal elfogadására birhatott volna. Áldozatot hozok tehát a törvény tekintélyének, áldozatot a törvényhozás méltósága iránti nézetemnek, melly nem engedi, hogy illy tárgy érdemleges megvitatás nélkül ő felsége elébe kerüljön, midőn a kérdés érdemébe nem bossátkozván, a főpohárnok ő kegyelmge inditványára szavazok, mert ha érzésem sugalásait követném, örömmel ragadnám meg az első alkalmat olly kérdés megvitatására, olly állás értelmezésére, melly három esztendő óta annyi megtámadások tárgya volt; egy komoly, higgadt, kimerítő vita a kérdés iránt mindenkinek érdekében áll; azok érdekében szintugy, kik tölem eltérő véleményben vannak, mint azokéban, kik nézeteimben osztoznak, miért is azt nemcsak nem kerülöm, de ohajtom, és elfogadására mindig kész leszek, valahányszor a maga idejében és maga helyén előkerülend.

Gr. Pálffy J. Utasításhoz kötve nincs, szivesen beleegyez a Rendek kivánatába, s fölirati javaslatukat egész terjedelmében pártolja.

Gr. Almássy Móricz. A szőnyegen levő tárgy iránt nézeteit Szerencsy ő exclja tökéletesen kimerité. —

B. Vay L. a RR. által javasolt válaszfölíratot egész terjedelmében pártolja.

Gr. Waldstein J. A javaslett fölirat első részében nyilvánitott hálát s köszönetet második része által, hol aggodalmak fejeztetnek ki, paralysálva látván, kijelenti, hogy az illy hálaadás szabad alkotmányos nemzethez nem illő, olly pillanatban, a midőn felséges királyunk a magyar trónról századok után először nemzeti nyelven szólitá meg a nemzetet, s ezenfölül alkotmányos uton nagy lépésekkel halad a közjó előmozditásában. — A szőnyegen levő tárgy érdemére nézve kivánja szóló, hogy a sérelmek megemlitése a választfölíratba ne foglaltassék, mert van törvény, melly azoknak előleges tárgyalásáról, s ha érdemlegesen megvitatva, sérelmeknek állapittatnak meg, orvoslás végetti fölterjesztéséről rendelkezik. A kir. előadásokra a mi mondatott, miszerint t. i. azokról előre dicséretet mondani nem lehet, mielőtt érdemlegesen tárgyaltatnának — azt jegyzi meg, hogy azok üdvös reform terére vezetvén, rólok minden pártszellem nélkül elvileg itélni lehet. — Nem pártolja szóló a Rendek fölirási javaslatát azért sem, mert az nem a többség kifolyása, miután a RR. tábláján is a jelen javaslat csak egy szótöbbséggel ment keresztül. —És ha a válaszfölíratban a tiszta hálaköszönet nem terjesztethetnék föl, hozzá járul szóló azon esetben főpohárnok ő exclja módositási javaslatához.

Nádor ő cs. k. fönsége. Nem találom parlamentaris modornak arról szólani, a mi a másik teremben történik.

B. Majthényi A. liptói főispán. A jelen tárgybani nézetei azokkal, mellyeket Szerencsy I. ő excja kifejtett — megegyezezvén, a mellett több okok fölhordását szükségesnek nem látja. Különben ha a t. RR. a fölirási javaslatnak ő excja általi módositását el nem fogadnák, azon esetre nem volna ellenére, ha a válaszfölirat, melly ugy is az ujabb kor találmánya, egészen el is marad. Nálunk a kormányzási rendszer a külfölditől különbözvén, csupán köszönő fölirás igen jól megállhat, annak kijelentésével, hogy a kir. előadások mielőbb tárgyaltatni fognak. — Az évenkinti országgyülésnek Pesten tartását szóló is ohajtja; miután azonban e tekintetben a követválasztásokróli intézkedések stb, hason kérdések lennének előbb szükségesek, ebben rögtön határozatot hozni kivihetőnek nem találja. — Gr. Vay D.nek a parlamentáris hatalom iránti ohajtása folytán, — nem bánja, ha az meggyökeredzik; szükséges azonban annak létesitésénél, hogy a törvényhozói testület coordinálva legyen, és hogy a megyék mindenhatósága korlátoztassék. — Hogy a mélt. gr. a főispáni méltóság iránt rokonszenvet mutat, annak csak örvend, sajnálom azonban — ugymond, hogy jó szándékával elkésett, miután állásunk tekintélye el van nyomva. Ki itt a hibás? most nem vizsgálom. — Ama kérdésre: vajon a főisp. helyettesek a jobb rendnek behozása végett neveztettek-e ki, igennel felelek; hogy azonban nagyobb rendetlenségek is idéztettek itt ott elő, adatokkal tudnám bebizonyitni, de ennek oka nem épen a helyettesek alkalmazásában fekszik, hanem más tényezők is jöttek közbe, mellyek a rendetlenségeket csak öregbitették. — A horvát ügyre vonatkozólag kijelenti szóló, hogy ha történtek ugyan, mellyeknek máskép kell vala történniök, de annak általánosságbani megemlitése a mellett, hogy igen bajos dolog, hasznát sem látja, nem kerülvén még részletes tárgyalás alá.

B. Perényi L. Hasonlag főpohárnok ő excja inditványát pártolja.

Báró Podmaniczky Frigyes. A Rendek fölirati javaslatát, mint haladásunk sine qua non-ját egész terjedelmében pártolja.

Gróf Haller Ferencz. A Rendek fölirati javaslatát pártolja.

Gróf Ráday Gedeon. Pártolja a Rendeket.

Gróf Károlyi György, békesi főispán. A szelid modoru s törvényhozói higgadtsággal szerkesztett föliratnak ő felségéhez való följuttatását ohajtja, s a rket pártolja.

Kiss P. tengermelléki kormányzó. Főpohárnok ő exclja inditványához járul.

Gróf Vay Ábr. marmarosi főispán. Soha komolyabb kedélylyel nem álltam föl e teremben, s nem is kivántam volna szólani — ugymond, — ha gr. Pálffy József által fölszólitva nem lettem volna, elmondandó, mi történt legyen velünk főispánokkal. Imé, mult országgyülés után a korlátnok utján tudtomra adák ő felsége azon akaratát, hogy a főispáni hivatalt az 1723: 56. t. cz. szerint viseljem, s mellyből megértettem, hogy a főispánok rendesen és állandóan a megyékben lakjanak, a megyei közgyüléseken, törvényszékeken, s ha lehet büntető, számvevő és árvai székeken, személyesen elnökösködjenek, a megyéket évenkint járják be, a helységek jegyzőkönyveit és számadásait vizsgálják, az előljárók vagy megyei tisztviselők elleni panaszokat azonnal intézzék el, szóval: hogy a főispán a közigazgatás központjává alakuljon. Fölszólittattam, hogy ezen praesidialis végzésre 8 nap alatt elhatározólag feleljek, alárendelem-e magamat vagy sem? Az elhatározásra azonban nekem 8 óra sem kellett, rögtön válaszoltam, hogy az elibém tett kötelességeket körülményeim s viszonyaim miatt teljesitenem nem lehet, s fölkérém a királyi korlátnokot arra: nyilvánitaná ki felséges uram előtt — mint a főispánok egyik legöregebbikének és igy ő felsége tanácsosának azon tanácsát, hogy ha határozata mellett maradna meg ő felsége, mielőtt ez uj rendszert életbe léptetné s az időben országgyülést nem tarthatna, legalább palatinalis concursusban (még akkor élt ő fönsége) hallgatná ki az ország nagyjait s velök engemet is, mint ő felségének tanácsosát. Feleletet azonban erre nem kapván, a megye kormányzásától elmozdittattam s a megye kormányzása más kezekbe adatott. Én le nem köszöntem, de a hatalom tölem elvétetett. S mit kelle tennem? Elhallgattam e szomoru helyzetemben, gondolván, hogy ha cselekvőségem terének korlátai elzárattak, s ezért lépést kell mégis tenni, másra bizom annak megtételét, mert magamnak birája s annál kevésbé prókátora nem lehettem. És már következéseit látom, hogy miután a törvényhatóság autonomiája megszoritattatott, a tisztviselői kár is valóságos jogaitól fosztatik meg. Följajdul erre kebelem, s legnehezebben türöm azt, hogy törvény ellenére mozdittattam el s a helyhatóság meggyengitése megrontá az alkotmányos törvény erejét. A főispáni méltóság a király és a haza egyesitésére alakittatott; de kérdem: ha olly idők nehezednek hazánkra, — mit a jóságos Isten ne adjon, ámbár ez gyakrabban történt már, — mellyekben erőt kellend kifejteni: milly eszközökhez nyuland majd a király, ha a főispánok törvényszentesitette állásukban többé nem lesznek? — Az én hivatalos életem birája az ország Rendei, s egész elszántsággal vetem magamat itéletök alá; ha hibáztam, rójjanak meg s én nyugodt lélekkel türöm büntetésem súlyát; de ha vétkes nem vagyok, akkor nemcsak kérem, de igénylem is, hogy sértett becsületem védelmére szót emeljenek. S hogy szivem fájdalmai csordultig ömöljenek ki: hallottam e teremben megemliteni, hogy nekünk, kik elmozdittattunk, nagyok fájdalmaink. Keblemben személyemre vonatkozó fájdalom nem honol és soha csorbát nem szenvedett becsületemre esküszöm, ez nekem nem fáj, hisz 14 évek leforgása alatt kóstolám hivatalom édes és keserü oldalait, s ha visszatekintek, fölszabadittatásomat csak királyi kegyelemnek tekintem. — S ezzel — végzi szóló — a jelen ügyet a mélt. förendek figyelmébe ajánlom.

Báró Lipthay Antal. A Rendek javaslatát pártolja.

Gróf Almássy Kálmán. A Rendek fölirási javaslatát pártolja.

Gróf Zichy Otto. Az előtte szólókkal pártolja a rendi fölirati javaslatot.

Gróf Zichy Pál. Szinte.

Gróf Zichy Alfréd. A Rendek javaslata mellett szólal föl.

Gróf Forgách Jenő. A Rendek javaslata mellett szavaz.

Gróf Pálffy M. pozsonyi főispáni helyettes. Először van szerencsém gyakorolni azon jogot, mit nekem születés és hazánk alkotmányos törvényei nyujtanak. Érzem e hivatás nagy fontosságát; tudom, hogy csekély tehetségeim nem állanak arányban az előttem álló nehéz kötelességekkel: — de azt is tudom, helyzetemnél fogva, mivel tartozom hazámnak, — és épen ennek világos tudata birt arra, hogy csekély tehetségeim daczára részt vegyek a mélt. förrk hazánk boldogitását czélzó tanácskozásaiban. Mert bár hazánknak mindnyájan egyforma szolgálatot nem tehetünk: de hogy szolgálatot tegyünk, arra mindnyájan egyformán kötelezte-tünk. És ez utóbbi nézetpont az, melly engem nemcsak törvényhozói, de általam a megyében elfoglalt hely elvállalására határozott. — Mi a tárgyat magát illeti: ahhoz csak jövő ülésben fogok szólani; mert őszintén megvallom, hogy arra jelenleg előkészülve nem vagyok. De fölhiva érzem magamat a fölszólalásra azon nyilatkozatok által, mellyek itt a conservativ párt- s különösen az administratori rendszer körül tétettek. Itt, az ország szine előtt akép állok mélt. förrk, mint midőn Luther birái elébe lepett ama hires szavakkal: Itt állok, másképen nem tehetek, Istenem engem ugy segéljen, amen. — A conservativek igazolására szükség nincs; mégis szabad legyen lelkiismeretes meggyőződésükön kivül egy politikai nagy tekintély következő szavaira hivatkoznom: „Ha véget akarunk vetni azon szerencsétlen összeütközésnek, melly a kormány és nemzet közt létezik, szükség, hogy a mérsékelt emberek a kevésbbé mérsékeltektől külön váljanak. A nélkül, hogy az uj institutiókat kiküszöbölnök, szükség ezek közt válogatni; a nélkül, hogy a régieket számüznök, szükség azokat megrostálnunk; szükség, hogy a multnak czélszerü vegyitéséből a jelennel származzék a jövő jóléte, és összekapcsolván szerencsésen a nemzet törvényes érintkezéspontjait, virágozhassék a közszabadság a királyi hatalom szent árnyékában." — Mi pedig az administratori rendszert illeti: a mi itt mondatott, rám nem alkalmazható; én bátran szemébe mondom bárkinek, mikép hazaszeretetem és lefolyt életem elég magasra emel, hogy mindennemü gyanusitásokon fölülálljak; mert szerintem, nem bir befolyással önálló férfira az, mi mondatik, hanem csak az, mi joggal mondatik. — És épen azért szólalok föl, mert rám nem alkalmazható; s azt hiszem, hogy itt köztünk nem ül senki, kire az illenék — már csak a müvelt világ azon mindenütt elfogadott szabálya szerint is: present company always excepted (jelen társaságot mindig kivéve). — Egyes vádak hozattak föl a kormány ellen, és ennek következtében én, mint becsületes ember, kötelezve érzem magamat tanuságot tenni, mikép a kormány az én kineveztetésemnél a legnagyobb loyalitással járt el; semminemü föltétel, vagy szabadságom megszoritása — szóba sem hozatott. S a mint ezt nyilvánitani a legmagasabban álló férfiak előtt nem tartózkodtam; ugy itt is kimondom azt jelenleg: hogy független vagyok, független maradni akarok, — s magamat vak eszközül használtatni soha senki által sem engedem. És csak azt kérem a haza érdekében a m. förrktől, minthogy a személyek függetlenségében biztositékot látnak, ne tegyék lehetetlenné megtámadások által független embereknek szolgálataikat közös hazánknak fölajánlani. Tudom, hogy közelebb állunk az eseményekhez, sem hogy általok nagyon érdekelve ne volnánk, és gyakran a legtisztább hazafi-érzelem szülte tüzzel ollyasok mondatnak, miket higgadtan talán máskép mondanánk: és épen ennek következtében egyelőre nyilvánitom, hogy semmi sértő kifejezésekre, ha tán illyesek engem illetőleg történnének, —

felelni nem fogok: mert meggyőződésem szerint, van a vitatkozásokban méltóság, a közügyekben magasabb érdek, miket szem elöl téveszteni nem szabad, bármikép történjék is a kihivás. —

Busán H. Horvátország követe: főpohárnok ő excjával tart.

Gróf Eszterházy Mih. A rr. javaslata mellett szólott.

Nádor ő cs. k. fönsége. Sokan szándékozván még e tárgyhoz szólani, miután az idő messze haladt, két negyed háromra levén, a mai ülést eloszlatom, s a tárgy bővebb megvitatását hétföre teszem át.

VI. Országos ülés a nmgu förendeknél, dec. 6kán r. 10 ór. — Elnök: nádor ő cs. k. fönsége. Tárgy: a válaszfölirati viták folytatása. (A hallgatóságnak robajtól kisért betolulása, az előbbi napi jelenethez képest, ismét megujulván.)

Majláth György országbiró. Harmadik jelenet már ez, hogy a hallgatóság részéről valóságos berohanás történt, a mi sem azon illedelemmel, sem e hely mltságával össze nem fér, mellyel mind elnökünknek, mind magunknak tartozunk; engedje meg fönséged, nem akarván a szönyegen levő tárgy discussioját föltartóztatni — hogy most csak azon inditványt tegyem, miszerint a hallgatóság a törvényhozó testülettől sorompók által választassék el, vagy ha ez nem történhetnék, miután e terem nem a mienk, a fölovászmesteri hivatal által ideiglenes rendelkezés tétessék; vagy ha fönséged szükségesnek látná, méltóztassék ez iránt a tanácskozásra külön határnapot kitüzni.

Gróf Teleky László. Pártolom országbiró ő nmltságát annyiban, a mennyiben e teremben sorompók fölállittatnának; de nem pártolhatok olly intézkedést, melly a hallgatóságot a terem alsó részéből kitiltsa, mert ez a nyilvánosság megszoritása volna, s mit egyoldalulag a förr. táblája nem határozhat el. (Számosan fölállnak.)

Nádor ő cs. k. fönsége. Ugy hiszem, hogy országbiró épen azt inditványozta, mit én már a másik ülésben kimondtam, t. i. hogy legjobb lesz a hallgatóságot sorompók által a tanácskozóktól elválasztani, mi meg is fog történni.

Gróf Széchen Antal. Miután ő fönsége véleményét határozatképen kijelentette, különben is hallgatóságról a terem felső részében gondoskodás levén, a nyilvánosságot veszélyeztetve nem látom, de azon állitásnak, mintha ezen tábla a törvény korlátai között keblében nem rendelkezhetnék, a tábla jogai föntartása tekintetéből, ellene mondok.

Gróf Batthyány Lajos. E tárgyat ollyannak tartja, melly minden esetre disputabilis, és máskor ugy is elökerülhetvén, az a fölötti vitát mellöztetni most s a kitüzött rendes tárgyhoz hozzá fogni kiván.

Nádor ő cs. k. fönsége. Én azt hiszem, hogy kár volna a tegnapelött tanácskozás alá vett tárgyat félbenszakasztani: elhatároztatván az, hogy a sorompók fölállittassanak, és hogy a jövendőre nézve fogunk gondoskodni. (Helyeslés.)

Gr. Batthyány Imre fölovászmester. A tárgyalás alatt levő válaszföliratban, hálás köszönetünknek nyilvánitása mellett, egyszersmind az elöleges sérelmek, azaz: ujabb idők történeteiből meritett aggodalmak is emlitetnek; miután ezen modorban nem csak a mult országgyüléskor, hanem ez előtt több izben a válaszföliratok fölterjesztettek, ezen gyakorlatot elfogadhatónak tartom, annyival inkább, minthogy a k. kir. előadások már tárgyalás alá kerülvén, az országgyülésnek üdvös eredménye föképen a két táblának egyetértését föltételezi.

Az administratori rendszerből eredett sérelmek, már a minapi gyülésben bővebben előadattak; annak taglalását tehát, egyedül alkotmányi szempontból folytatván, az aggodalomnak egyik főoka abban létezik: hogy ezen rendszer az országgyülése befolyása nélkül, egyoldalu parancsolatok által az 1790: 10ik t.-czikkelynek ellenére hozatott létre — illy helyzetben a válaszlöliratban ezen törvényczikkelynek megemlitését, azon helyen, hol most a KK. és RR. izenetében fölhozatik, lényegesnek tartom, és itt nem annyira juris publici theoria vitattatik, hanem azon törvénynek föntartása sürgettetik, melly már az 1811. és 1825. évektől kezdve minden országgyüléseken ismételve szorgalmaztatott.

Az előadottak tekintetéből hozzájárulok a KK. és RR. izenetéhez egész kiterjedésében; azon esetre azonban, ha ez többséget nem nyerne, bátor leszek cs. kir. föherczegségedet országunk szeretve tisztelt nádorát, teljes bizalommal és alázattal megkérni, miszerint az ujabbi eseményekből származott aggodalomnak megszüntetését, magasztos közbenjárása által, eszközölni legkegyelmesebben méltóztatnék. —

Tihanyi Ferencz temesi főispán. A mennyiben ő is azon főispánok egyike, kiknek megyéje helyettesek által kormányoztatik, kénytelen előrebocsátani, hogy az ollyatén fölszólitásokat, minők a mult szombaton gr. Pálffy J. által is történtek, elfogadhatóknak nem véli; mert mi következhetnék abból, ha minden egyes tag illy fölszólitásokat tehetne? Nem szándékozik ezuttal szóló az ugynevezett uj rendszerhez, vagy a mint a rrek magokat kifejezik — administratori hivatal rendszerésitéséhez szólani; nem azért, mintha ahoz szó nem férhetne, vagy abból nagy jövendő boldogság várható lenne; hanem akkorra kivánja nézetei részletes fejtegetését halasztani, midőn az a rrk által érdemileg tárgyaltatván, e háznak által fog küldetni. Ohajtja továbbá és szükségesnek látja, hogy a tárgy fölött jöjjünk tisztába, fejtsük ki az ebből eredhető aggodalmakat, kérjünk fölvilágositást s megnyugtatást; mert nem lehet tagadni, hogy a közelebbi években a megyei kormányzók közt történt nagyobbszerü számos változás, kinevezések s cserélgetések, figyelmet és több megyében aggodalmat is gerjesztettek; — szükség, hogy ez megszüntessék, ha mindjárt nem is általános, és nem is többségi légyen az aggodalom; — ezt kivánja a megyei kormányzók biztositása és kellő tekintete; ezt igényli azon megyéknek nyugodalma, mellyek ebben aggodalmat találtak. De az annyi teendők közt szükséges az annyira kivánandó egyetértés tekintetéből is. Kérdi szóló: mikép lehessen ezt elérni más uton, mint ha az ügy egész terjedelmében s részletesen tárgyaltatik? Máskép állott ez a t. rr.nél, midőn ezen inditványt tették. Nekik lehetnek adataik utasitásaiknál fogva, hanem előttünk kellő formában adatok nincsenek. — Marmaros főispánja elősorolta tegnapelött saját eseményét; valjon nem a részletes taglaláshoz tartozik-e ez is? mert mi itt sem birák sem vizsgálók nem lehetünk. Az inditvány a t. rrtől jött, kik nézeteiknek részletes fejtegetését föntartották. És hiszem — ugymond — hogy ezt nem is fogják elmellőzni, s előhozandják a megye és főispáni állás felöl azokat, mellyeket gr. Károlyi György igen érdekesen fejtegetett. És bár azon számos napok alatt, mellyek ezen föliratnak, jelesül e pontnak el- vagy el nem fogadása fölött lefolytak, bár — ugymond részletesen fejtegették volna ez iránti nézeteiket. — Valljuk meg igazán, hogy áll most a kérdés, tanácskozásunk alatt? az eddigi fölszólások szerint senki sincs, ki az ügyet tárgyalni nem kivánná, vagy pedig azt háttérbe szoritani igyekeznék, hogy az időből kifogyjunk. Hanem az egyik rész köszönő föliratban a 11 és 12d. §§kat minden adatok nélkül elfogadni s fölterjeszteni kivánja, azon vezérszóval „pártolom az izenetet"; a más rész érdemileg kivánja tárgyalni, s ezért beakarja várni a RR. által igért részletes fejtegetést. Valjon, mellyik kivánat méltányosabb s ezen ház méltóságával összeegyeztethetőbb? bármilly részrehajlatlan biró itélete alá bizton bocsátható. Visszaemlékezteti szóló a m. förendeket a közelebbi országgyülésre, midőn a m. förendek az annyira ismeretes „non moramur" ellen mindkét oldalról fölszólaltak, s abban állapodtak meg, hogy a t. RRktől semminemü ügyet tárgyalatlan s hozzájárulásuk nélkül — (a mi annyit tesz, mint: non moramur) nem fognak ő felsége elébe terjeszteni. Valjon más lenne-e most az eset, ha ezen fönforgó adminisr. ügy, mellyet a tanácskozás mindkét része feletteb érdekesnek tart — megvitatás nélkül per non moramur fölterjesztetnék. Ezeket igy előrebocsátván, ohajtotta volna szóló, hogy a köszönő föliratt, mellyhez neki nagy szenvedélye nincs, s mellyet külföldi utánzott modornak lát, ha megtalál honosulni országgyüléseinken, az első drága 3—4 hetet el ne foglalja; de ha csakugyan meg kell lennie, ugy az a nov. 12. és 15. történtekhez méltólag, minden kisérelek nélkül tétetnék meg. S ha már a m. főRR. ezen fölirási javaslatnak részletes taglalásába is belé ereszkedtek, nem marad részéről egyéb hátra, mint főpohárnok ő nmlga inditványához járulni, kivévén az évenkinti Pesten tartandó országgyülést, mellyre nézve véleménye eltérő. Ugyanis a t. RR. a teendők halmaza tekintetéből javasolják azt, s nem kivánják ez által a minden 3 évben tartatni szokott országgyülések mellözésével, az évenkinti országgyüléseket rendszeresiteni. Ezen kivánat nem ütközik a mélt. főRR. a mult orszgyülésen e tárgyban tett határozatukba sem. Azon ellenvetés pedig, hogy ez az országgyülés rendezéséhez tartozzék, ellent nem állhat, minthogy több érdek fordulván elő kivált e magyar hazára nézve, illy multiplicatioban soká nem maradhatunk. Az sem ok szóló előtt, hogy a felső törvényszékeknek még most jelen kell lenniök; mert hiszen ha Pesten tartatik az országgyülés, azoknak — személyesen is ott tartozván lenni, kevesebb alkalmatlanságba kerülne ottani jelenlétök. És e részben a t. RR. nézeteit pártolja. —

Báró Barkóczy L. székesfejérvári püspök. Főpohárnok ő excja inditványát pártolja.

Báró Wenkheim Béla. Pártolja a Rendek javaslatát egész terjedelmében.

Lonovics J. csanádi püspök. Azok után, miket főpohárnok ő nmlga tegnapelött terjedelmesen fölhozott, szóló fölöslegesnek tartván ismételni azokat, mellyeknél fogva olly igen kivánatos, miszerint a szóban levő válaszfölirat mellözve mind azt, mi ezuttal kedvetlenül hathat, csak a hála, remény s bizodalom hangjaiban nyilatkozzék, egyszerüen ő nmgának véleményéhez csatlakozik. Egyébiránt észrevétele van a fölirási javaslat azon pontjára nézve, mellyben a t. KK. és RR. panaszszót emelnek az iránt, hogy a vallásbeli s váltótörvények a végvidékeken mindeddig sincsenek kihirdetve. E panasz fölterjesztése ellen szólónak kifogása nincs, azonban alkotmányos szempontból kiindulva, e panaszt nem kivánná olly értelemben vétetni, mintha törvényeink, a mennyiben azok a végvidékekre is kiterjesztvék vagy azokra is érthetők, minők p. o. a vallás- és testámentombeliek, ott csak ugy s akkor birnának kötelező erővel, ha és midőn azok ott kihirdettettek, — miután eddigelé arra, hogy törvényeink országszerte kötelező erejüeknek ismertessenek — azoknak a megyei közgyülésekeni kihirdetése elégséges volt. — Azonban minden félreértés kikerülése végett megjegyzi szóló, hogy ezen észrevétele által a végvidékek sajátszerü állását s létszerét legkevésbbé sem kivánta sérteni, hogy ő a végezredekben Europa közegészségének s civilisatiójának őrjeit tiszteli, s hogy itt csak olly törvényeket ért, mellyek világosan vagy hallgatag a végvidékekre is ki vannak terjesztve. — A vallásbeli ujabb törvények a végezredek közt csak a magyarhoniakat illetvén, ki vannak-e ezek ott hirdetve, szóló nem tudja: tudja azonban, hogy néhány hónap előtt egy ottani áttérési esetben a főhaditanács a legujabb vallásbeli törvények értelmében s egyenesen ezekre hivatkozva intézkedett. — Hogy pedig a váltótörvény a végvidékeken nincs kihirdetve, ezt a kormányszék fölöslegesnek tarthatta, miután e törvény a katonáknak váltóképességet nem tulajdonit. — (Folyt. köv.)

Igazitás. Lapunk mult számába következő értelmet zavaró nyomdahibák csusztak be: 815ik lap első hasábján alulról számitva a 10ik sorban „választmányi kerületet" helyett olvasd: „kerületi választmányt"; ugyan ezen lap 3ik hasábján felülről számitva az 54ik és 60ik sorban (mind két helyen) „gyámság" helyett, hibásan „gyanuság" áll.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Óvás.

Értésemre esvén, miképen többféle — de előttem egészen ismeretlen — biztositó leveleimnek alapján, mások közt némelly kiegyezkedések történtek, ellenére annak, hogy én alulirott minden ügyeimet kizárólag csak magam viszem, s viendem; ugyanazért mind magam, mind embertársaim érdekében, jelen óvásomat teszem és mindenkit jó eleve figyelmeztetek, hogy minden követelőleg általam kiadott, de már ezennel is visszahuzott és megsemmisitett, meghatalmazó vagy biztositó leveleknek vagy váltóknak következtében is, másnak, bár ki legyen is, se készpénzt ne kölcsönözzön, se kiegyezkedést többé el ne fogadjon személyes befolyásom és beegyezésem nélkül, mert én ezeket nem fizetem, — általában mindenkit ovok, legyen az mesterember vagy kalmár, — attól is, hogy nevemre, számomra, ha csaak velem e végett személyesen nem értekezett, kelméit másnak ki ne adja és nevemre föl ne jegyezze, mert én mindezeknek fizetését el nem fogadhatom, de el sem is fogdandom. Pesten, december 9kén 1847.

Svaiger Antal m. k.
táblabiró és több nmlgu családoknak
(3—3) táblai h. ügyvéde.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

612. szám 1847. Kedd dec. 21.

Előfizetési díj félévre helyben boritéki mentül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kladja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Országgyülési közlemények. (XXIdik kerületi ülés. Előleges közlés a 24, 25 s 26dik kerületi ülésről). — A december 6dikai országos ülésnek folytatása a förendeknél. — **Hirdetés.**

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Országgyülési közlemények.

XXIik kerületi ülés, decemb. 11én. (Elnökök: Kende Zsigmond Szatm. k. Vidos J. Vasm. k. Jegyző: Asztalos Pál. Tárgy: a honositási törvényjavaslat vitatása).

Kende Zs. mint elnök. Van szerencsém jelenteni, hogy a honositási ügy tanácskozása tovább folytattatik.

Asztalos P. mint jegyző olvassa a törvényjavaslatot. Ezután

Szemere Bertalan Borsodmegye köv. A honositásra nézve azon megjegyzést teszi, hogy arra nézve a törvényhozások átalában két főelvből szoknak kiindulni, — u. m. territorialis, és személyességi szempontból. Ezt különösen szem előtt tartotta a franczia törvényhozás is, minél fogva szónok a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat 2ik pontját, az angol és franczia törvényhozás e nembeli példáik szerint, illykép ohajtaná módositatni: — honpolgároknak tekintetnek azok is, kiknek szülőik nem tudatnak.

Szallopek Lajos Veröczem. k. Kivánná világosan kitétetni, hogy ezen módositásban az is kimondatnék: hogy e hazában csupán a bevett vallást követő egyének honfiusithatnak.

Asztalos P. Fölvilágositásul emliti, hogy a zsidók és más be nem vett vallásuakról máskor leszen szó.

Zsarnay Imre Tornam. k. Az első pontban szerinte nem azt kellene meghatározni, hogy mi a hon; hanem inkább, hogy mi értetik a magyar honpolgárság alatt. Mivel azonban ezen eszme csak a második paragraphusban foglaltatik, ezt illykép kivánná értelmeztetni: Minden ember, ki a magyar korona alatt levő területen lakik, és annak jogaival bir, — honpolgárnak tekintetik.

Bónis Samu Szabolcsm. k. azt véli, hogy mindenekelőtt a hon fogalmát kell meghatározni, s ép ezért annak értelmezése az első pontban igen helyén van; tehát maradjon.

Olgyay Titus Pozsonym. k. Osztakozik Torna követének észrevételében és kivánná, hogy annak módositása legalább a 2ik pontba bele jöjön. Mert igy, a mint a szerkezet áll, a fiuról tétetik rendelkezés, midőn még az apa sincs meg. Szerinte logikai rendben az első pontban a hon, a másodikban a honfi, a harmadikban ennek fiáról — lehet szólani.

E közben többek kivánságára az elnökség által fölszólitatik Torna követe, hogy még egyszer magyarázná ki magát.

Kossuth Lajos Pestm. k. Azt véli, hogy a jelen törvényjavaslatban a honpolgár fogalma az egész szerkezetnek szellemében van értelmezve. Egyébiránt annak bövebb értelmezését későbbre kivánná hagyatni, akkorra tudniillik, hogy ha majd keresztül mentünk a honpolgárság minden föltételein sat.

Balogh Kornél Győrm. k. Mivel a talált gyermekekre nézve, nem tudhatni, hogy hol születtek légyen, s a törvényjavaslatban azok iránt világos rendelkezés nincs, e pontra nézve szabadosb értelmezést ohajtana (a jegyző tovább olvasván a javaslatot)

Gr. Forgács A. pozs. kápt. k. A szerkezetbe ohajtaná betétetni, a törvényesen bevett vallásközvetés föltételességet, — s továbbá: hogy arra nézve, miszerint a honfiusitandó e honban lakjék állandóan, bizonyos határidőt kivánna kitüzetni.

Osegovich Metell Horvátország k. Előadásának főbb pontjai, abban foglalvák, hogy: maga is méltányolja a magyar tövényhozásnak a külnépek iránt tanusitott emberszerető gondolkozásmódját, valamint azon elöszeretetet is, mellyel saját nemzetisége iránt is viseltetik. Mert szóló is meg van győződve azon igazságról, mit egykor Soprony követe Nagy Pál mondott e teremben, hogy t. i. az elvesztett nemzetiséget visszaszerezni soha sem lehet. S ép ezért méltányolja szinte a KK. és RR. azon aggodalmát is, hogy a nemzetiség iránt féltékenyek, — sőt örvend, mert hiszi, hogy midőn a jogok osztályozásáról intézkednek, a kapcsolt részek irányában is szem előtt tartják a nemzetiség magasztos ügyét. Azonban fájlalná, hogy ha a jelen törvényjavaslatban érintett, s a nemzetiség biztositására czélzó intézkedések ereje, a törvény korlátain tul, melly Croatia, Dalmatia s Slavoniáról mint külön országokról tesz említést, — a horvát nemzetre is kiterjeszkednék, s a szóban levő honositási törvényjavaslat más idegenek bevételében a kapcsolt országokat is kötelezné, sat. Kivánná e szerint, mikép azon föltétel, hogy a honfiusitandók magyarul is tudjanak, egyedül Magyarországra alkalmaztassék sat.

Ferenchich J. Kapronczav. k. Nézete abban öszpontosul: hogy mivel a hazának honfiusitásban is, csak az lehet végczélja, hogy jó polgárokat nyerhessen, nem tartja czélszerünek, e miatt az idegen ajkuakat kizárni.

Sebestyén Gábor Veszprémm. k. Az előtte szóló követ urak előadására azt jegyzi meg: hogy nemzetiségünk biztositása végett a honositási törvényekben is külön intézkedni nem könnyü föladat, mert valóban egész Európában nincsen ország, hol annyi különböző ajku nép laknék egy korona alatt, mint hazánkban. S hogy ha a nemzetiség ügyét a nép alsó ozstálya által gyakorlott nyelvekre is viszonyitanók, könnyen azon sorsra jutnánk, a mire Horvátország; Horvátországnak ugyan is ama földekből, mellyek hajdan a valódi Croátiát képezék, jelenleg egy talpalatnyi sincs birtokában, és innen nem az következik, hogy Horvátország külön nemzetiséggel bir, hanem hogy miután a horvátok is, történeteinkben mindig csak Magyarország neve alatt emlitetnek, — a magyar nemzettel együtt képeznek egy nemzetiséget. — A mi már a jelen törvényjavaslati szerkezetet illeti, küldöi igen ovatosak akarnak a polgárjogok osztogatásában lenni, s ohajtanák, hogy a honfiusitás áldásaiban csak azok részesülhessenek, kik arra különös érdemeket tettek. Azon föltételre nézve, hogy a honfiusitandó egyén mennyi ideig lakjék a hazában, a katonáknak itt töltött idejét, nem akarnák számba venni.

Kossuth Lajos Pestm. k. Részint az eddig előadottak, részint pedig a szerkezet tartalmára nézve kivánja előadni nézeteit. Mindenek előtt Kaproncza városának előadására megjegyzi, hogy igen káros következményü dolognak tartja azt, a midőn a nyelv és nemzetiség eszméi összezavartatnak. A polgári status nagy szerkezetében a nemzetiségnek alapjához nem csupán a nyelv — sokkal több kivántatik még. A mi egyébiránt hazánkat s ennek a kapcsolt tartományok irányábani állását illeti, — ő kijelenti nyiltan, hogy a magyar szent korona alatt más nemzetet s nemzetiséget nem ismer, mint a magyart. Ezután közbevetőleg előadja szónok, mikép igen sajnálja, hogy köztünk ezen nevezet „Horvátország követe“ invalescált. Miután, — ugymond — azon tartomány, melly hajdan Horvátországot képezte, — már ma mint ország nem létezik, — Horvátországnak követeiről itt szó sem lehet, hanem csak a kapcsolt részeknek küldöttéről. — Fölötte sérti szónokot az is, hogy itt Horvátország követe mindig olly szellemben szól, s előadásán, mint valami veres fonal huzódik keresztül a parificatio eszméje, mintha például ugy állna Horvátország Magyarhon irányában, mint áll Irland Anglia irányában. Ő ismét elvét nyilvánitja, hogy soha el nem ismeri, miszerint a magyar korona alatt más nemzetiség is lehessen, mint a magyar. S itt fölszólitja a Rendeket, hogy vitatnák meg Horvátország municipalis jogigényeit, s mutatnák ki, ha valjon: van-e alapja azon praetensióknak, mikért itt Horvátország követei fölszólalni szoktak? ... Áttérve ezután a szerkezet tárgyára, a pozsonyi káptalan követének erre vonatkozó előadására azt jegyzi meg, hogy a bevett, vagy be nem vett vallás, a polgárjogokra nézve különbséget nem tehet. Szóló egyáltalában nem tartja azt, hogy a politikai jogokat, vallásokhoz kelljen kötni, s ő soha sem volt barátja azon körülmény vizsgálásának, hogy egyik vagy másik, mellyik templomban imádja a mindenségnek istenét, — s ép ezért egyáltalában nem tartja szükségesnek kitenni a törvényben, hogy mellyik vallást kövesse valaki, hogy magyar lehessen. S ép ez eszmének fonalán, más részről igen sajnálja, hogy a zsidó vallást követők iránt, olly irányban haladt elő a közvélemény, hogy a nép söpredékeinek bünei miatt, a jobbak iránti méltányosság is megtagadtatik. Őt ugyan e részben inkább azon szellem fogja vezetni, hogy e népfaj a bünöktől inkább megóvassék, sem mint számüzve a politikai jogok köréből, s olly sorsra kárhoztatni, hogy meg se javulhasson. Egy olly ember, mint például Kunewalder, s önmaga közt is, szóló mi különbséget sem lát, s nem tudja föllogni, hogy miért kellene megfosztatni egy illy embernek a polgárjogtól, midőn száz ezerek részesülnek abban, kik avval jellem, becsületesség, s honfias érzelmekre nézve, — még csak hasonlatba sem jöhetnek; stb. — A mi már a szerkezetet illeti, szeretné annak második pontja elébe oda tenni, hogy: a külföldi, kétféleképen honositathatik, — ugymint a törvényhozás, és törvényhatóság által. Azokat illetőleg, kik a törvényhozó testület által honositttatnak, s az illyképi honositás által némi favorban is részesülnek, például, hogy megnemesednek; — vagy mágnásokká lesznek, — ezeknek a törvényben föltételül szeretné kikötni, hogy a magyar nyelvet okvetetlenül beszéljék; — azokra nézve mindazáltal, kik az országba mint gyárnokok jönnek be, — de a törvényhozás ezen különös favorában nem részesülnek, — azokra nézve ezen föltételt, — ne hogy igy sok igen hasznos polgárt elveszitsen a haza, — nem kivánná. A magyar nyelvnek moralis kényszeritése általi tanulását, átalában csak azokra tartaná czélszerünek, kik a status élet magasab regioiban akarnak résztvenni, péld. professorok, vagy más hivatalbeliek lenni. A második §ban tehát ez lenne: A honositás kétféle, ugymint törvényhozási, és törvényhatósági. Amabban mindenesetre föltétel volna a magyar nyelv tudása, — hogy azonban a törvényhatóság általi honositásra nézve mit cselekedjünk, — ez iránt máskor adandja elő nézeteit. Most csak annyit még, hogy a törvényhozás általi honositás a jus majestaticumon alapszik. Veszprém észrevételére kivánná, hogy a kitünő érdemeket a szerkezetnek ne 4ik pontjába tennök.

Reviczky Pál Esztergomm. köv. Pest és Veszprém követeinek nézeteikben, szóló is osztakozik. Mindazáltal azon észrevétele volna még, hogy a hol az mondatik, mikép: „a honositandó állandóan a honban lakjék“ — határozottabb értelmezést kivánna. És hogy ha ezt mellőzhetlen föltételül akarjuk fölállitani, világosban kellene kitennünk, hogy például: hány év kivántatik arra, miszerint valaki a törvényhozás, vagy törvényhatóság által honosittathassék, stb.

Asztalos Pál Marmarosm. k. Szerinte a honositás, leginkább a nemzetiség biztositására czéloz, s e tekintetben itt három fokot különböztet meg. Ő

ugyanis, mindazokra nézve, kik a hazában 10 évet töltöttek, s a magyar nyelvet tudják, följogositná a törvényhatóságokat, hogy azokat meghonosithassa. — Azokra nézve is, kik a törvényhozás által akarnak meghonosittatni per eminentiam, s igy a törvényhozásba is be akarnának folyni, — az erre megkivántató föltételeket a törvényhozás által kivánná meghatároztatni. A szerkezetben azt is föltételül kivánná meghatároztatni, hogy meghonosulandó külföldinek, szükséges legyen először is a honban lakni.

Just József Turóczm. köv. Szólónak is vannak észrevételei Horvátország követének előadására, ki azt állitá többek közt: „Miszerint ohajtatos volna Sz. I. politikáját még most is követni, — mivel csakugyan igaz az, miképnemzeterőt nem nyelvek, — hanem a nemzet egysége képezi". Megengedi ugyan szónok, hogy Horvátország követének a tekintetben igaza van, miszerint nemzeti egység után vágyódnunk kell. Azonban a nyelvegység elvének számüzése után birt-e valódi alappal Sz. I. politikája, nem szükség sokáig bizonyitgatnunk, mivel nemzetünk történetének innen származó viszontagságos fejleményei közt, ha föl nem ébredünk, ugy rég elenyészett volna már a mostani Horvátország is. Csak nemzetiségünk iránti hü ragaszkodásunknak köszönhetjük azt, hogy még mind mi, mind Horvátország fönlétezünk. S valjon, igényelhetni-e törvényhozástól, hogy idegen elemeket szenvedjen meg a maga körében? stb. Föltünik továbbá szónok előtt az is, hogy valahányszor valami inye szerint nem történik a horvátországi követ uraknak, azonnal municipalis jogaikkal jönnek elő. Erre nézve, nyilvánitja szóló, hogy küldői utasitással látták el az iránt, miszerint vennék kérdőre Horvátország követét, mutatná ki, hogy miben állnak hát municipalis jogaik?... A szerkezetre térvén át szóló, megvallja, hogy az öt épen nem elégiti ki, — s hogy szerette volna azon egész czikket kihagyni, melly a törvényhozás általi honositásról szól. Megmondja okát. Mert hogy ha például találkozandnak esetek, a midőn némelly kitünő érdemü honositandókat a törvényhozás méltányolni akar, ezt a törvényhozói testület, mint melly praemiativ joggal is bir, ugy is cselekedheti. Ennélfogva, bár különben pártolja is Pestmegyének inditványát, nem szeretné kimondatni a törvényben, hogy a törvényhozás által honositandók, meg is nemesitetnek. A szerkezet 4dik §ra nézve ohajtaná kitétetni, hogy a közpolgári honositásra, a magyar nyelv tudása nem szükséges. Azonban nézete szerint ezen alappontnak Erdélyre nézve, valamint viszont, nem kellene állnia. A törvényesen bevett vallásokra nézve különbséget nem szeretne tenni, mivel ez által a partiumok ügye — hol például nagy számu unitariusok is találkoznak, bizonyosan megbuknék. Mind ezen akadályok között ugymond, melylyek azok kérdésének megoldását hátráltatták, különben is egyik legnagyobb volt ezen vallásnak állapota, melly hazánkban törvényességgel nem bir.

Szemere Bertalan, Borsodm. k. Sajnálja, hogy tisztelt elvbarátjának Pestm. másod követének azon nézetében, miszerint a jus majestatis által honositandók, megnemesittessenek: nem osztakozhatik. Tapasztalása szerint az alkotmányos életnek irányzata inkább az, hogy e jog a törvényhozói testülethez jusson vissza. Egyébiránt ő sem látja okát, miért kellene a meghonositandók elébe föltétlenül tüzni a magyar nyelv tudását; — ez által ugymond, a haza igen sok iparüző polgártól fosztatnék meg.

Bónis Samu, Szabolcsm. k. A honpolgárság, és honositás föltételeinek osztályzatát pártolja Pest követe szerint; a mi azonban azon kivánatát illeti, hogy a gyárosokra nézve ne tüzetnék ki föltételül a magyar nyelvnek tudása, — ebben nem egyezhetik meg, — sőt szóló kivánná, hogy a meghonositandó előtt egyenesen főfeltétel gyanánt tüzetnék ki a magyar nyelv tudása, — ugy, hogy ez mintegy „conditio sine qua non"-ja lenne a honfiusitásnak. A mi a törvényhozás általi nemesitést illeti, azt mindig az országgyülésnek tartaná föl.

Gróf Forgács A. pozsonyi kápt. követe. Pestm. követének feleli, hogy nem azt akarta mondani, a mint Pest értette. Szólónál mások vallása iránt senki nem viseltetik nagyobb tisztelettel, mert meg van győződve, hogy akkor tiszteljük magunk vallását legjobban, midőn a másét is tiszteljük, stb.

Dubravay J. Szerémm. k. Kivánja, hogy a szerkezet harmadik §ra a kapcsolt országok érdekében a nemzeti nyelvet illetőleg, ezt is magában foglalja: „az illető nemzeti nyelvnek tudása." Utasitása szellemével ugymond, csak igy egyezhetik meg a szerkezet.

Balogh Korn. Györm. k. Fölfogása szerint a honositás ideája, annak két nemét foglalja magában, — ugy mint az indigenatus és nemzetisitést. A második ideát, vagyis a nemzetisitést, — ha valaki eleget tesz a törvények által kiszabott föltételeknek, megtagadni nem lehet.

Gábriel I. Abaujm. k. Horvátország követének azon kivánságára, hogy az ottani külön ajku lakosokra nézve kivétel tétessék, nyilvánitja, hogy e törvényes intézkedésnek ereje mindazokra kiterjeszkedvén, kik a törvényhozásban képviselvék, — ollyas kivételes kedvezményekről itt szó sem lehet. Szabolcsmegyének a szerkezet 3-ik §-ra tett észrevételét, miszerint a magyar nyelv tudása főföltéte legyen a honositásnak, méltányolja.

Bunjik József Horvátország k. Felel azon ellenvetésekre, mik szerint tagadtatik Horvátországnak, mint önálló országnak független létele, s idézi az 1744diki s más törvényeket, mellyekben a natio croatica, s regnum Croatiae-ről világos emtités tétetik, s mellyekben Horvátország, mint külön önálló ország ismertetik meg. Ebből következteti, hogy Horvátország nem mint subjugált provinczia, hanem mint társhon áll Magyarország irányában, melly külön nemzetiséggel birván, ez iránt Magyarországtól méltán igényelhet kegyeletet.

Gr. Andrássy Gyula Zemplénm. k. Egyátalában nem lehetvén azon meggyőződésben, miszerint mennél több a nyelv, annál erősebb a nemzet, — azt hiszi, hogy alkotmányunk csak nemzetiségünk által állhat fön. A szerkezet iránt kifejtett nézetekre nézve megvallja, hogy sem Pest, sem Borsod érdemes követével nem osztakozhatik, s igy miután két ismeretes tekintély ellenében szólal föl, igénytelen észrevételeit csak őszinte meggyőződésének viszhangja gyanánt kivánja tekintetni Azt véli ugyanis, hogy azon biztositékok közől, mellyek a nemzet önállását, s létét mint chinai fal oltalmazzák, — szükség, hogy fele az alkotmány, — fele pedig a nemzetiséget védelmezze. Előtte áll ugyanis Anglia példája, mellynek bár nincs is oka féltenie nemzetiségét, mégis ki van mondva: hogy csak ugy naturalizálhat a parlament, ha a honfiusitandó soha hivatalt nem visel. Szóló nézete szerint illy törvényre nekünk is szükségünk volna, mellyben kimondatnék, hogy a magyar nyelv tudása, szinte egy föltétel a honfiusitásra. Az ezt illető törvényekben ohajtaná kimondatni egyszersmind, hogy törvényhozói tag csak az lehetne, ki itten született. stb.

Tarnóczy Kázmér Nyitram. k. Szinte roszalja Horvátország követeinek részéről, hogy ezek valahányszor fölszólamlanak, mindannyiszor bizonyos nemzeti önállóságot affectálnak, a mi pedig nem egyéb önmystificationál. Midőn Horvátország követe az 1744diki törvényczikket idézte, szóló eleinte meghökkent, gondolván, hogy valami megdönthetlen oknyomatékkal álland elő, — most azonban, midőn azon t. czikket fölolvasta, — látja, hogy egészen másképáll a dolog. Azon törv. czikkben ugyanis, nem azt olvasta az érdemes követ ur, hogy „sub nomine croatarum" — hanem „sub nomine hungarorum." S nincsen is olly hermenevtica, melly ezen kifejezésből „hungaro rum" croatát csinálhasson, stb.

Somsich Pál Baranyam. k. Nem szándéka szólani a kényes nyelvkérdésről, melly Horvátország irányában különben is tühegyre állittatott. — Azonban annyit mégis szükségesnek tart szóló is kimondani: hogy Horvátország Magyarhon országgyülésén, többet semmi esetre sem igényelhet, mint a mennyi öt, mint integrans részt, illeti. A szerkezet logikájára nézve osztja Pest nézeteit.

Vidos J. Vasm. k. Azt tartja, hogy mellőzve a szőnyegen levő kérdés megvitatását, czélszerübb lenne az ujabb inditványra szoritkozni. A szerkezetet jónak tartaná pontonkint megvitatni, s a jegyzőt megbizni, hogy abból egy uj szerkezetet készitne.

Paczolay János, Hontm. k. Anglia példáját, mire némellyek olly bizakodva hivatkoznak, hazánkra nem lehet alkalmazni. Az angol, iparban, mesterségben, tudományokban, mindenek fölött állván, nem szorult arra, hogy az idegenek honositásában, különös tekintettel legyen az iparüzők, mesteremberek, gyárosok, stb. iránt. Mi nekünk ellenben, ezek iránt kitüntetéssel viseltetnünk legfőbb érdekünkben áll. Mivel pedig Pest inditványa épen ide czéloz, a mellett szavaz.

Szallopek J. Veröczem. k. Nem akarván jelenleg a kapcsolt részek jogainak taglalatába bocsátkozni, a honfiusitás azon föltételére nézve, miszerint mindenki köteleztessék magyarul tudni, csak annyit jegyez meg, hogy ez igen szigoru szabály, s igy a siketnémák nem élvezhetnék a honfiusitás jogait.

Smaich Bertalan Buccari köv. Reményli, hogy a törvényjavaslat azon pontja, melly a honfiusitandónál, mindenek előtt föltételezi a magyar nyelv tudását, — nem terjesztetik ki a tengerpartokra is. Ekkor ugyanis, a tengerparti városok elvesztenék azonjegyetlen kiváltságukat is, hogy ott a magyar zászló alatt, mint eddig idegen hajósok is telepedhessenek meg. S áll ez még más körülményre is. Vegyük föl például Dalmatiat. Ez, ugymond, most visszacsatoltatni kiván ugyan, de hogy ha a magyar nyelvet oda is kiterjesztjük, — ezen kivánságától könnyen elállhat, stb.

Cherrier Miklós pozsonyi kápt. köv. Jelen tanácskozásunk tárgya a honositás. Ennek dicső czélja az, hogy nemzetiségünk föntartása mellett magyar lakosaink számát szaporitsuk. Ez dicső, sőt köteles törekvése minden nemzetnek, s valóban magam is azok közé tartozom, kik honunk hajdani nagyságát s hatalmát ismét eléretni kivánják; én is teljes szivemből kivánom, miszerint honunk ismét azon nagyság fokára emelkedjék, mellyen nagy Lajos s Mátyás királyok alatt létezett, midőn Adriától a baltikumi tengerig terjedett; én is ohajtom, hogy nálunk a tudomány s művészet ismét olly virágzásra juthassanak, hogy Angol s Frankhon, sőt Europának többi miveltség után vágyó férfiai is honunkba mint a tudományok s művek központjába összegyüljenek, élvezendők azt együtt, a mit a többi tartományokban csak szórakozottan találnának. Ennél fogva az izenetet a honositás tekintetéből én is pártolom, de ugy, hogy mégis a nyelv tudása kötelméről egy határozott időre, például 5 vagy 6 évre azokat kivétetni kivánnám, kik némi közhasznu gyár fölállitására honunkba költözni ajánlkoznak. Mi a horvátországi érdemes követek kivánságát illeti, én ámbár tagadóba nem veszem Horvátország municipiumát, ámbár méltánylom, hogy ők is nemzetiségök mellett nyilatkozzanak, mind a mellett municipiumai közé tartozni kétlem azt, hogy ők is honunkra nézve *honosithassanak*. Ezt pedig annál kevésbbé állithatandónak vélném, minthogy Horvátország hongyülésünkre követeket küldvén, a nélkül is az abban elfogadott honositásban véleményét követei által kimondhatja. Mi elvégre a honositásra megkivánt vallás föltételét illeti, ha fontolóra veszem, hogy az 1791 évi 26ik vallástörvény a vallási szabadságot csak kitüzött vallásokra köti; ha tekintjük, hogy az 1844 évi 3. cz. ugyan azon értelemben rendelkezik, én, ámbár minden embernek vallásos érzelmeit s gyakorlatát tisztelem, ha meggyőződésből ered, mindazáltal ha a tek. RR. a honositástól a quacker, schacker, s mormonidákat sem akarnák kizáratni, hanem még azokat is befogadtatni kivánnák, még is, ha már a tek. KK. s RRket ezek befogadásától el nem mozdithatom, legalább arra szólitom föl a tek. KK. és RR. miszerint annyi tekintettel viseltessenek a honositás iránt, hogy legalább az atheusok attól eltiltva legyenek, mert tagadóba csak nem veendik, hogy azok bár melly állodalomra, bármelly társaságra nem mást, mint veszélyt áraszthatnak. S a nélkül is mit sem nyerünk, ha rólunk azt mondhatandják: Multiplicasti gentem et non laetitiam.

Kossuth Lajos Pestm. köv. Helyesli Vasm. követének inditványát, s azt hiszi, igen czélszerü lesz e szerint tárgyalni a szőnyegen levő kérdést. Horvátország, — vagyis, mint szónok ezután akarja nevezni, — a kapcsolt országok egyik követének előadására, mellyben az egy fölidézett t.cz.ből akarja bebizonyitani Horvátország existentiáját, s nemzeti önállóságát, egy anectodával felel szóló, a melly szerint a földesurhoz küldött rákok, a vivő szolgának gondatlansága miatt mind kimászván a szatyorból, — ez avval vigasztalá magát, hogy hiszen a levélbe be van irva stb. Épen illyen Horvátországnak állapota. Meg van ugyan emlitve egykori létele a törvénykönyvben, de az életben valóságban többé nincs. Igy van Dalmatia is. Egyébiránt kénytelen ismét némelly észrevételeket tenni Horvátország praetensiv s kivételes állása iránt. Meggyőződése szerint ugyan is, testvéri egység az csak, melly a magyar nemzetet a horvátokkal eggyé teszi, s nem más. Szóló csak illy köteléket kiván, jogviszonyaink közt. De azt lehetetlen megengednie, hogy egy korona alatt két

legislatio lehessen!.... Feleli továbbá, hogy a mi a honositás föltételei közt a magyar nyelvet illeti, nem kell összezavarni az állapotokat. Nem arról van itt ugyanis a szó, hogy például, ha Horvátország, vagy Slavonia lakosai birtokot vesznek Magyarországban, — milly föltételeknek tegyen eleget, — hanem arról: hogy ha valamelly idegen a magyar koronának polgára akar lenni, minő föltételek mellett részesülhet e jogban?... A mi már a tengerparti városok s kikötők ügyét illeti, szóló is ugy tartja, hogy ezek helykörülményei, kiváltságaik, s különös szokásaik iránt, minden esetre figyelemmel kell lenni a törvényhozásnak. S reményli is egyszersmind, hogy ha azon helyek érdemes követei illő fölvilágositásokat adandnak mindezekről, a törvényhozói testület alapos kivánatait minden esetre méltányolandja. — Aggodalmának alapja a magyar nyelvre nézve ott van, mivel szónok egyátalában nem szeretné, hogy e miatt számtalan gyárnokok, iparüzők, s kereskedőktől megfosztatnék a haza. A mi továbbá a vallást illeti, szóló ismét kijelenti, kogy részéről e miatt, a legszükebb jogokra nézve sem tenne különbséget. Megismeri azonban, hogy a különös jogok, megkivánják a bevett vallások föltételeit, stb. A magyar nyelvet tehát, nem akarná a gyárosokra rászoritani sat. sat.

Némelly jelentéktelenebb közbeszólamlások után a kerületi jegyző

Asztalos Pál Marmarosm. k. olvasott föl egy általa készült mintaszerkezetet, melly kinyomatni rendeltetvén, az ülés eloszlott. Más napra tanácskozásul ugyanezen tárgy további folytatása tüzetett ki.

Előleges rövid közlés.

XXIV kerületi ülés decemb. 15. Elnök: Károlyi János Nógrád, és Bónis Samu Szabolcs m. k. Jegyző Szentkirályi Móricz Pest m. k. Tárgy a mélt főrendek válaszizenetök tárgyalása.

Az elnökségnek azon fölszólamlására, hogy miután a honositás még több napig tartó tanácskozás tárgya leend, czélszerűnek tartaná, hogy a mélt. főrendek válaszizenetét vennék vitatás alá. E fölszólitás átalános viszhangra találván, a mélt. főrendek válaszizenete fölolvastatott, mire legelőször is Kossuth Lajos emelvén szót, kifejté, mikép a főrendektől érkezett válaszfóliratot, miután abban sem philosophiája nincs megismerve a KK. és RR. által szerkesztett válaszfóliratnak, sem olly szellem nem jellemzi azt, mint millyennel szükségkép birnia kell egy alkotmányos nép érzelmei tolmácslatának, — sem pedig nem olly szempontból vagyon föltéve, hogy általa a két tábla közti közeledés, legtávolabbról reménylhető volna; — minden viszonti-válasz nélkül félretétetni kivánja, s ennek nyomán inditványozza, — hogy a) miután a mélt. főrendek, jelenneni válaszizenetükben mintegy szándékosan sodorták a képviselők tábláját a gravaminalis mezőre, — tehát minden válaszfóliratral fölhagyva, kezdessék meg mindenekelőtt a sérelmek tárgyalása; b) továbbá, hogy ezen túlesvén, szerkesztessék tüstént külön fólirat ő felségéhez az 1799: 10 t.czikk iránt elkövetett sérelem rögtöni orvoslása miatt; — c) választmány bizassék meg az administratori rendszer által elkövetett sérelmek kimutatására megkivánható adatok összeszedésére, valamint a többi sérelmek előleges megvitatására is Szóval: a válaszfólirat iránt többé egyezkedni a m. főrendekkel egyátalában nem akar, s sürgeti a sérelmek részletes és rögtöni tárgyalását. Vidos József Vas m. k. ugy szinte Tolnay Károly Zala, és Pázmándy Dienes Komárom, Zsarnay Károly Torna, s Szentkirályi Mór. Pestmegye követei Kossuth L. nézeteit támogatván, annak inditványára szavaztak. Ezt czáfolólag ellenben Somsich Pál Baranya követe előadván, miszerint fölötte csodálkozik Pestmegye másod követén, ki az alsó táblai válaszfóliratnak inditványozásánál azon mágasztos szempontból indula ki, hogy az által közeledést eszközölvén a két tábla között, az átalakulás nagy munkáján, annál összehatóbb erővel működhessék a nemzet, — most egy egyszerü izenet miatt föllángolva, megfeledkezik eme dicső czélzatokról, s a gravaminalis politika meddő terére lép, hol minden üdvösb eredmény koczkáztatik. Szóló tehát a további tárgyalást, s a válaszfóliratnak ollyképi módositását javalja, mi által a két tábla közt egyezség történhetik. S erre nézve, miután még némelly, Pest követe által föllállitott tételekre felelt vala, s időelőttinek nyilvánitá annak inditványozását, kérte a KK. és Rendeket, hogy az elleneskedés mezejéről leszállva, s minden ingerültséggel fölhagyva, legelőször is azon kérdést tüznék ki: hogy megmaradnak-e a t. KK. és RR. az előbbi válaszfólirat mellett, vagy nem? — Baranya követe előadásának szellemében nyilatkozott Babarczy Antal Csongrád követe is, miután megérintette vala hazánk politikai pártjai, s különösen az ellenzéknek agitationalis közrehatását, — s előadta volna a mélt. főrendek válaszizenetében befektetett elvek alaposságát, és következetességét, okszerűségét, és czélirányosságát, szinte oda nyilatkozék, hogy nézete szerint a válaszizenet letétele, vagyis félrevetésének alapos oka nem levén, a fólirat ügye tárgyaltassék bővebben, s méltányoltatván a kisebb résznek is aggodalma, mindenek előtt azon kérdés tüzessék ki: megmaradnak-e a KK. és Rendek a mult válaszfólirat mellett?.... Ezen kivánat, és Baranya inditványa mellett nyilatkozván még gr. Forgács Ágoston, a pozsonyi káptal. követe, s Szabó Antal Temesm. követe, némelly a már előbb is szólottak viszonczáfolataik után, a tanácskozásnak ugyane tárgy fölötti folytatása más napra halasztatott. — Vita folytában Tabódy Pál Ungm. másod követe jelenté, hogy küldőinek legutóbbi utasitása nyomán, a válaszfóliratnak csupán csak azon részére szavazhat, hol ő felségének egyedül öröm s köszönet nyilvánittatik. Ha egyébiránt a válaszfóliratnak e szellembeni szerkezete többséget nem nyerne, föntartja későbbre nézeteinek bővebb előadását.

XXV. kerületi ülés. (Elnök jegyző és tárgy mint tegnap.) A válaszfólirat félretételére és czáfolva hosszasan a tegnap mondott conservativ szónokok beszédeit — szólottanak „Szentkirályi Móricz Pest, Bónis S. Szabolcs, Rónay J. Csanád, Szentiványi E. Gömör, Pázmándy D. Komárom, Ruttkay J. Zólyom, Asztalos P. Marmarosm. követei. — A köszönö válaszfólirat mellett szavazást sürgetve szólottak Sebestyén G. Veszprém, Sárkány M. bakonybéli apát, Máriásy Sáros, Paczolay J. Hont, Kroner I. Mosonym. követei (1 órakor a gyülés eloszlott és e tárgy fölötti viták holnapi napon is folytattatni fognak.)

XXVIik kerületi ülés. december 18án. Elnök és jegyző: mint tegnap. Tárgy: szinte a tegnapi.

Ezen ülést megelőzőleg conferentiát tartván maguk közt a kerületi Rendek, d. e. 10½ órakor megnyiták a rendes ülést, folytaták a fólirat tárgyában kelt förendi válaszizenet tárgyalásában megkezdett tanácskozásokat. Huzamosan tartó vitatkozás után, elvégre a fölmerült inditványok fölötti szavazás iránt támadván ujabb discussio, a többségnek kivánatára azon kérdés tétetett föl: elfogadtatik-e a pesti inditvány iránti szavazás, vagy nem? Erre szavazat utján a többség oda nyilatkozván: hogy igen. Ekkor ismét azon második kérdés állitatott föl: Elfogadtatik-e Pest inditványa ugy a mint van? Erre Pest inditványa mellett, melly szerint a válaszfólirat letétetni javaltatik, szavaztak: Pozsony, Nyitra, Vas, Nógrád, Zala, Liptó, Komárom, Somogy, Zólyom, Fejér, Pest, Turócz, Abauj, Zemplén, Szabolcs, Gömör, Borsod, Heves, Bereg, Torna, Ung, Ugocsa, Marmaros, Békés, Csanád, Arad, Turopolya, Hajdu-kerület; a többi ellene szavazván, Veszprém elidálta magát — Bars és Bihar nem szavazott, s igy 25 szótöbbséggel 22 ellenében a pesti inditvány elfogadtatott. Ez megtörténvén, Csongrád és Pestnek inditványára sürgettetni rendeltetett azon választmánynak munkálata, melly a hallgatóság rendezésével foglalkozik, minthogy ennek rakonczátlankodását a tábla már továbbá egyátalában nem türheti.

A december 6kai válaszfólirati viták folytatása a nmgu förendeknél. *)

Lonovich J. csanádi püsp. (beszédének vége.)

Az évenkinti országgyülést, bármilly szükségesnek mutatkozzék is az, szóló mindaddig kivihetlennek tartja, mig életbe nem lépnek mind azon szükséges előzmények, mellyek közől némellyeket liptói főispán ő nmga megemlitett. Határoztassék el előbb, hogy a mi a förendi tábla által kétszer vagy háromszor visszavettetik, az többé ugyanazon országgyülésen tanácskozás alá nem kerülend, hogy igy a két tábla közt némelly tárgyakban gyakran tizszer s huszszor sikeretlenül ide s tova keringő izenetek az időt ne emészszék; — tétessék intézkedés az iránt, miszerint a követek ne külön minden országgyülésre, hanem több évekre választassanak, hogy az ország a választási küzdelmek s convulsiók által állandóul ne zaklattassék; — szüntessenek meg a kötelező utasitások, hogy igy a követ ne légyen kénytelen ellenkező utasitásai közt ide s tova habzani s módja legyen alkudozni s közeledni, s e tekintetben gyakran küldőinek szeszélye helyett ön jobb meggyőződését követni; — rendeztessék el az országgyülés és pedig mind a voksokra nézve, mind pedig reglementáris tekintetben, hogy igy kiki, az elnök ugy mint a tagok, voltaképen ismerjék s gyakorolhassák mind jogaikat, mind kötelességöket; — tulajdonittassék a kezdeményi jog a förendi táblának is, hogy igy e tábla ne kénytelenittessék munkahiány miatt ollykor hetekig vesztegleni; — épittessék Pesten az itteni két nyomorult teremre szoritott ház helyett egy uj országház, melly a nemzet méltóságának megfeleljen s birjon mind azon kényelmekkel, mellyeket földtekénken valamennyi törvényhozó testület házai közt egyedül csak a miénk nélkülöz: — és ha majd egykor mindezek megtörténtek, az országgyülés évenkinti tartása a milly kivánatos, szinte olly bizonyosan be is fog következni. — A fölirati javaslatban foglalt sérelmek, névszerint pedig az ugynevezett uj rendszer fölött szóló akkorra tartja fön nyilatkozatát, midőn e tárgyak napirenden lesznek, ezuttal mélt. báró Wenkheim Béla előadására csak annyit jegyez meg, hogy ha állitani nem lehet, mintha Békesmegyében az alispánok eladták volna magokat, mert az ottani mélt. földesuraktól háromszáz forintnyi csekély fizetésök pótolására dotátióul több sessiókat birnak: a megyei administratorokról sem lehet állitani, mintha függetlenségöket eladták volna, mert eddigi fizetésöket ő felsége megszaporitotta.

Gr. Haller S. Pártolja a t. KK. és RRket.

Gr. Zichy M. Pártolja a RRket.

Gr. Almássy D. Pártolja a RRket.

Gyürky Pál, krassói főispán. Ezen alázatos fólirat javalatának azon részeit, mellyek a hálaadó köszöneteket tárgyalják, örömmel elfogadom, sőt kivánom azt, hogy nélkülözhetlenül föl is terjesztessenek. Azon inditványban azonban, miszerint a t. KK. és RR. fölszólitandók lennének, a többi ezen fólirat javalatában érintett czikkeknek kihagyására, nem osztozhatom. És pedig azért, mert egy szabad alkotmányos nemzet testületének kétségtelenül vannak olly kötelességei, mellyeket a leghatártalanabb örömének mámorában is teljesiteni köteles; de azontul azt hiszem, és teljesen meg vagyok győződve, hogy egy hű nemzetnek panaszló folyamodásai, mint határtalan bizodalmat nyilvánitók, jó fejedelmünk előtt, a mint némellyektől állittatott, keserüek nem lehetnek. —

Elfogadom azért ezen fólirat 7, 8, 9 és 10-ik czikkeit is, mellyek kétségtelenül tényeken alapulnak. Meg kell azonban érintenem, hogy vonatkozva az 1790: 10. t. czikkre, a magyar kormányzatának eszméjét olly tágas értelemben, a mint azt királyi főpohárnok ur ő nagyméltósága ábrázolta, nem vehetem, tekintve az 1741: 11-ik törvényt, melly is azt határzá, hogy a magyar ügyeket fejedelmünk magyarokkal vezettesse, egyedül magyarokkal tanácskozzék, nagyobb érdekü tárgyakban az ország nádorát, primását, förendü tagokat tanácskozmányra összeseregelje, s statusministeriumába magyarokat is alkalmaztasson. Ide járul még az 1791: 12. és 14. t. cz. is; mellyek mind tanuságul szolgálnak arra, melly ovatossággal kivántak eldődeink a birodalom egysége mellett is azon 1790: 10-ik sarktörvényből meritett függetlenségét hazánknak biztositani.

Általmegyek már a 11-ik czikknek taglalására, a mellyben a t. KK. és RR. azon intézkedéseket, mellyek a megyei szerkezetnek az 1723: 56dik és 1536: 36dik törvényekben megállapitott rendszere körül az eddig kivételes administratori hivatal rendszeritésével, ugyszinte a kapcsolt részek közgyülésére nézve tétettek, mint atörvényhozás alkotmányszerü befolyása mellőzésének és a kormányhatalom egyoldalu terjeszkedésének irányát tekintve addig is, miglen nézeteiket részletesen előadhatnák, ő felségének alázatosan fölterjeszteni ohajtják. Követvén a parlamentaris rendszert, ez uttal ezeknek érdemileg való taglalásába nem bocsátkozom, s azt akkorra, midőn a t. KK. és RR. megajánlott bővebb javalatukat veendjük, magamnak föntartom. Azonban addig is teljes meggyőződésem az, hogy ezen, a haza érdekét, jövendőjét, alkotmányszerü fönmaradását annyira érdeklő tárgyat az 1791: 13dik törvény fonalán, melly törvénytől — valljuk meg igazán — mind az egy, mind a más részről, ugy is gyakortai eltérések történtek, a gravamenek bizonytalan, utjára elhalasztani nem lehet. Nem azért, mert felséges fejedelmünknek kegyelmes kir. előadásai által a haladás terére juttatván, az ohajtott üdvös törvények alkotására szükség, hogy a bizodalmatlanság legcsekélyebb árnyéklata is megszüntessék. Nem továbbá azért is, mert itt csakugyan constatirozott tények tünnek föl, mellyekből kitetszik, a nélkül, hogy érdemileg ezen tárgyakat taglalni kelljen, hogy a végrehajtó hatalom, a törvényhozás alkotmányszerü befolyása mellőzésével egyoldalulag olly intézkedésekbe avatkozott, mellyek a törvényszabta korlátokat tulhaladták.

Tény az ugyanis, hogy a mult országgyülésének berekesztése után, hol a megyék szabályozása is tárgyaltatott, a kormány az administratoroknak sürübbeni és szokatlan móddal történt kinevezései által a megyék szabályozásának lényegébe egyoldalulag avatkozott. Tény az, hogy számos főispánok az 1536: 36. 1548: 66. 1659: 18 1791: 18. 1805: 5-ik törvényeknek elmellőzésével egy fölfogott, de sem a főispáni collationalisokból nem merithető, sem a százados gyakorlatból nem következtethető ürügy alatt megyéjöknek kormányától megfosztattak. Tény az, hogy az administratoroknak kincstári fizetéssel való elláttatásuk által az

---

*) Országgyülési — jelesül felsőtáblai — tudósitónk betegeskedése miatt a nmltgu förendek üléseivel kevéssé elkéstünk, miket mindazonáltal a lehető leggyorsabban tisztelt olvasóink kezeihez juttatni igyekezendünk. Szerk.

1791: 14-ik törvény által biztositott megyéknek, mint a nemzeti kivánatok eddigi legbiztosabb kifolyásainak authonomiájuk változást szenvedett. Tény végre az is, mi a kapcsolt részek felöl elő van adva.

A 12. 13. 14. 15. czikkekre nincsen észrevételem, a 16-ik czikkben látható azon kivánatot, hogy ezentul az országgyülések Pesten tartassanak, mint a nemzet régi ohajtását szintén magaméva teszem. — Nincs ellenemre az is, hogy tekintve a jelenvaló átalakulási tárgyaknak összeköttetéseket, azok befejezéseig évenkint tartassanak. Mert azt hiszem, hogy azon ellenvetéseken, mellyek tétettek, segiteni lehet. E szerint nézeteimet a t. KK. és RR fölirati javalata tökéletesen kielégitvén, azt maga egész kiterjedésében pártolom.

Gr. Zichy Henrik mosonyi föispán. A válaszföliratnak ő felségéhezi fölküldésének elmulasztásában veszélyt rejleni lát; miután ez azonban megfog történni, ohajtja, hogy a törvényhozó testület az 1790: 13. t. cz. terén maradjon, valamint hogy az administr. rendszerből eredni állitott sérelem, nem levén constatirozva — ezuttal kihagyassék. Egyébiránt azon állitásra, mintha az administratorok a kincstárból kapott fizetés által független önállásukat elvesztenék, csak azt jegyzi meg, hogy nem létezhetik hivatal, mellynek képviselője valamelly felsöbbségtöl nem függne, ha csupán saját meggyözödésétöl is. Hozzájárul a föpohárnok ö excja által javasolt módositáshoz.

Gr. Zichy Bódog Vasmegye administ. Föpohárnok ö nmltga nézeteit osztja.

Gr. Cziráky János. Ha igaz, és nem ábránd — mint egy népszerü költönk mondata tartja — „hogy jönni fog, hogy jönni kell honunkra egy szebb jövönek“ az ez iránt minden hongyülés megnyitásakor támadt, de vajmi gyakorta végeredményében meghiusitott remény-érzelmeket már majdnem minden kétkedést kizárva keblünkben nem csak megfogamzani, de ajtatos bizalommal táplálni is engedte a jelennek örök emlékü első napja, hol a fejedelmi kegyelet, és a nemzet hüséges ragaszkodása egybeolvadtan az egymáshozi százados kapcsolat szentesitette vonzalom legdicsöbb diadalát ülé, még késö utódokban áldva emlitendö. Nem született szózat, nem nött meg a toll, melly akár kifejezni, akár ecsetelni képes volna, a nem elöre teremtett, nem mesterkélten elöre készitett, de szivek mélyéből örömözönben kitört lelkesedést, mellyet magyar királyunk magyar királyi szózata, és a nemzet választottjának e nyelvben ejtett szavakkal hivatalábani megerösitése általánosan elöidézett, melly a határvédö Kárpátok bérczeitöl a végsö honföld Adria-mosta partjáig minden magyar kebelben élénk viszhangra talált. Ezen lelkesedésben, mellyben öröm-könyek ragyogtanak, nyilvánult felségünk irányában fiui legtisztább hálaköszönet, rendithetlen jobbágyi hüség, és országló házunk iránt ama változhatatlan vonzalom, mellyet a drága zálogként félszázadig birt nagy nádor személye minden magyarban mintegy vérré változtatott. És ezen lelkesedés olly általános, olly öszinte volt: hogy ép mivel a felség szine elött nyilvanult, annak pedig kellö jellemzésére a legügyesebb tollat is kontárkodónak tartom, ama nagy nap országos hatását megcsonkitni nem ohajtaná, egy bár millyképen szerkezendö köszönö föliratot részemröl fölöslegesnek lenni itélek. Nem is annak tekintem én, fönséges uram, fömlgu förendek, e jelen, a t. KK. és RR. által velünk közlött fölirási javaslatot, hanem példájára, a mult két országgyülésnek, az akkor fölbocsátott fölirások közé sorozom; mellyek a kir. eléadásokra, válaszképen szolgálnak, és mellyekben, valamint más külföldi alkotmányos országokban a trónbeszédekre, mellyeket nálunk a királyi eléadások némileg képviselnek és pótolnak, válaszoltatik, hol az illetö kormány törekvéseinek méltánylata mellett, egyszersmind az ország lényegesb ohajtásai, aggodalmai avagy sérelmei, nem végeldöntöleg ugyan, hanem figyelmeztetöleg nyilvánitatnak, és ezen szempontból indulva, igen is tárgyalandónak vélem a jelen fölirási javaslatot, a felség, vagy annak magas kormánya iránt, minden tiszteletlenségi vád gyanuja nélkül... Én fönséges uram, fömlgu KK. és RR., soha a dynastiához hü és töretlen ragaszkodást, hazám alkotmányához szitó töretlen érzelemmal ellentétben lenni nem ismerem, söt inkább mindkettöt csak akkor tartom tiszta forrásból eredettnek, ha egymással kellö összhangzásban léteznek, és azért alkotmányos hitvallásomnak fóágazata, hogy midön jobbágyi alázattal viseltetem a fejedelem iránt, méltányolni tudom is a kormánynak, a haza valódi javára és boldogitására szánt müködését; még is féltékenyen megörizni ohajtom alkotmányunknak nyolcz százados kincsét, orvosolva sérelmeit, biztositni annak a jövöben törvényszerü fejlödését. Igaz fönséges uram! ha az emberi természet halandó volna, kérlelhetlen akadályul nem szolgálna, és reményleni lehetne, hogy hazánknak fönséged személyében föltünt magasztos védcsillaga, mig magyar, magyar marad, alkonyodást nem tür, akár fölirásokban, akár országgyülési megállapodásokban, gyökerezett nemzeti jogainkat biztositó kijelentésekre szükségünk nem volna; mert fönséged hazafiui egyénisége, minden irott malasztnál, vagy holt betünél, becsesb és tartósb kezességet nyujt... Azonban a jövö Isten kezében vagyon, is valamint öseink nyolczszázad folyama alatt, sok ügygyel bajjal örzék e hon alkotmányát, ugy azt sértetlenül átszolgáltatni az utókornak polgári kötelességünk, és törvényhozói állásunknak legszentebb föladata. És ezen elöre bocsátottaknak fonalán indulva, szólok már magához a tárgynak szoros érdeméhez. Hálás elismeréssel fogadom én szinte a kir. eléadásokban foglalt kormányi szándokot; annál is inkább, mert csak viszhangoztatva találom s bövebben kimunkálva az 1843ik esztendöben adott kir. eléadásokban foglalt s a nemzet osztatlan örömével fogadott nézeteket, némellyekkel bövitve, és ez által az akkor nyilvánult nemzet ohajtásainak megfelelve... engedje azonban fönséges nádor és mltgos förendek, hogy egyéni örömömnek nyilvánulását azon idöre halaszthassam, ha az azokban foglalt átalakulási tervezetek alkotmányos irányban fejlödve, sarkalatos alaptörvényeink sérthetetlensége, és alkotmányos nemzeti jogoknak föláldozása nélkül fognak honi törvényeinkbe igtattatni... De midön ezt teszem, nem egyedül azon tiszta, és mindenesetre méltánylandó szándokról vezéreltetve, hogy a kor kérdéseinek, a törvényhozás utjáni szerencsés megérlelésére, a törvényhozó test két ágazata közt olly annyira szükséges egyetértés, és kölcsönös bizalom, az országgyülésének ezen első stadiumában is létesitessék; melly nézetnek azonban, ezen fömltságu gyülekezetnek elveihez vonzó függetlenségét alárendelni soha nem ohajtom; de alkotmányos meggyözödelni soha nem ohajtom; de alkotmányos meggyözödésemnek sugalatát is követve megegyezem: hogy a megelözö hongyülések példájára, a válaszföliratokkal együtt fölterjesztett elöleges sérelmek, ugy mint a KK. és RR. javalatba teszik, fölemlitessenek, igy az 1836: 10. t. czikknek foganatositása, valamint a határörvidékekben, ne talán ki nem hirdetett törvények foganatositása is sürgettessék. —

Tagadást elvégre nem szenved, hogy azon intézkedések, mellyek ujabb idökben, a megyei kormányzat személyzetében változására és rendszerére közbenjöttek, aggodalmas érzelmeket idéztenek elö, párt és véleménykülönbség nélkül alkotmányos szempontból kiindulóknál is, és valóban nem egészen alaptalanul; melly tárgynak azonban részletes megvitatását sem maga helyén, sem maga idején lenni nem vélem, — annyit azonban kijelenteni már is kötelességemnek tartom, hogy az az iránt támadt alkotmányos aggodalmakban magam is osztozom... A mi pedig a kihallgattatlanul, vagy akaratuk ellenére történt föispáni elmozditási eseteket illeti, az öseink által, a kevéssé ezelött fölhozott 1790ki fölirásban nyilvánult alkotmányos nézetekhez szorosan ragaszkodva, sérelmeseknek lenni találom; és midön mindezekröl, a t. KK. és RR. fölirási javaslatában nem vég eldöntö határozat foglaltatik, nem sérelem, és alig aggodalom képében tüntetnek föl; hanem csak figyelmeztetöleg illedelmes hangulattal hozattatnak föl; a fölirási javaslat erre vonatkozó pontjának fölbocsátásában részemröl is megnyugodnám. — Kir. föpohárnok ö kegyelmessége — kinek nálamnál e teremben hálásb tisztelöje nincs, ezen érintett pontnak fölterjesztését, ha jól fogtam föl eléadását, ha nem — az utbaigazitást, tisztelettel kikérem — azon kettös szempontból kiindulva ellenzé: hogy az 1790: 13dik t. cz. ezen fölterjesztésnek ellent áll, és hogy bármelly érdemileg meg nem vitatott tárgyat, mellékesen fölbocsátani nem lehet..... Azonban a mi elöször az idézett törvényczikket illeti, annak bár, mi gondosan taglalom szerkezetét, nem tulajdonithatom azon értelmezést, melly akadályt képezhetne; mert általában ezen törvény a sérelmeknek mikénti pertractatiojáról — tárgyalásáról épen nem, hanem csak azoknak orvoslásáról rendelkezik, ezen szavakkal: „pertractatis debite propositionibus, justa regni gravamina tolantur etc.“ — E szavakból pedig szinte bajos volna azt következtetni, hogy csak midön, minden kir. eléadások tárgyaltattak, akkor lehetne a sérelmek tárgyalásába bele bocsátkozni: mert akkor, minden hongyülésen igen késön, és alig kellö tárgyalásokra elegendö idöre halasztatnának... kétségtelenül nagyobb nyomatékkal bir elöttem azon másodrendbeli indoka, hogy valamelly mellékesen megpenditett tárgy, illy formán tárgyalás alá ne kerüljön; azonban föns. nádor, fömltgu förendek! ha a t.KK.ésRR. javalatát figyelembe veszem, nem egy végeldöntö határzat hozatik itt; söt még sérelemnek sem jellemeztetik ezen ügy, hanem annak alkotmányos fontossága miatt, csak elölegesen fölemlittetik, mint a mult országgyülési válaszföliratokban is némi átalános fölemlitések történtek; és innét milly veszély háramolhatna, által nem látom... és pedig annyival inkább, mivel maga föpohárnok ö klmsége megegyezett: hogy a vallás és váltó törvényeknek a határörvidékeken történt ki nem hirdetése hasonló átalánosságban fölemlitessék; mi pedig némileg kétségbe vonva van, és sokkal kevésbbé constatirozott tény, mint a megyei rendszerre vonatkozó változások. — Azonban tapasztalva a vélemények elágozását föleg ezen pont iránt, és Vasmegye t. föispáni helyettesének nézetéhez is közeledve, ki átalános megemlitését ezen ügynek maga sem vonta kétségbe, hogy eszközöltessék azon annyira ohajtható egyesség ezen tárgyban, mellynek függöben maradása csak kedvetlen hatást szülhet az egész diaeta folyamára, s az egész országgyülésnek bizonyos typust adhat ezen kérdés, mit sem ohajtok inkább, mintsem hogy ezen köztünk létezö Paris almáját, még csirájában elenyésztetni lehessen. Bátorkodom fönséges nádor, és fömltgu förendeknek kegyes engedelmével, egy ezen pontot megváltoztató szerkezetet javalatba hozni; mellyben midön egy részröl, a helyettesi rendszer megemlitése, söt még az aggodalom szó is mellözve van, más részröl még is a czél, hogy elöleges figyelmeztetést érdemel ezen tárgy, mi pedig a fö, mert a t. KK. és RR. is föntartják magoknak, annak idejében ez ügynek részletes tárgyalását, elérethetik... Ne méltóztassanak fönséges nádor és fömlgu förendek ezen javalatom eléadását szerénytelen tolakodásra magyarázni; hanem azon hazafiui szándokomnak, mellynélfogva a közelitést, és lehetö egyezést e tárgyban olly igen üdvösnek s ohajthatónak hiszem; elöre kell bocsátanom, mielött fölolvasnám, hogy egyéni nézetemet nem egészben fejezi ki, mellyet már részint az elöbbeniekben eléadtam, részint meggyözödésemet jelentem ki: hogy a horvát tartományi közgyülésnek megemlitését, egyéni nézetem szerint nem kivánva, csak a lehetö egyeztetés reményében foglalom szerkezetembe; végre az 1790: 10dik t. cz.-nek a fölhivásban mikénti megemlitését, és a Pesten évenkint tartandó országgyülését illetöleg, kir. föpohárnokmester ö kegyelmességének eléadásához ragaszkodom. És ezek után tervezett javalatom az: hogy a fölirásnak ama kérdéses pontja, melly igy kezdödik: „hozzájárul hogy sat. helyett ezen szakasz ekint szerkeztetnék: „nem titkolhatjuk el továbbá még e helyen is azon intézkedéseknek átalános fölemlitését, mellyek az 1723: 56., és 1536: 36. t. czikkelyekkel biztositott megyei szerkezetre vonatkozólag a törvényhozás befolyásának mellöztével, ugy szinte a kapcsolt részek közgyülésére nézve közbenjöttek.“

Igazitás. Mult számunkban Lonovics J. csanádi püspök ő nmlga beszédében a 3dik és 4dik sorban „azokat“ helyett olv. „az okot.“

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Csöd egyházi éneklö állomásra.

Püspök-Makó város rom. kath. közönsége részéről ezennel közhirré tétetik: hogy kebelében az egyházi éneklö állomás, melly 100 ezüst forint évi fizetés, 2 öl puha tüzifa, féltelek szántóföld szabad használata, 2 vékás kenderföld, a házin kivül külsö veteményes kert, szabad lakás, és 7000 lélek után járó egyházi megyeileg meghatározott stola van összekötve, megüresülvén, annak betöltésére jövö 1848dik évi február 15dik 16dik napjai tüzettek ki. Az azt elnyerni kivánóktól az éneklés és orgonálásbani ügyességen felül megkivántatik, hogy eddigi szolgálatukról s erkölcsi magukviseletéröl szóló hiteles bizonyitványokkal jöjjenek. Kelt Püspök-Makón, december 8kán 1847. (1)

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

613. szám 1847. **Csütörtök dec. 23.**

Előfizetési díj félévre helyben boritók nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá **KULTSÁR ISTVÁN** táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Elöfizetési fölszólitás.

E hó végével a „Nemzeti Ujság“ 1847diki második félévi folyama lejárván, — azon t. cz. hazafiaknak, kik lapunkra a jövő (január-juniusi) félévre előfizetni kivánnak, ezennel jelentjük: miszerint lapunk az eddigi vezető és szerkesztő kezelése mellett, az eddigi alakban, szinte mint eddig, hetenkint négyszer egy- egy iven — sőt a szükséghez képest félivnyi toldalékkal is — fog megjelenni. Előfizetési ára félévre Budapesten házhordással boriték nélkül 5 ft, boritékban 6 ft; postán, hetenkint boritékban ***kétszer*** küldetve 6 ft 24 kr, hetenkint ***négyszer*** küldetve pedig 7 ft 12 kr pengő pénzben. — Pesten előfizethetni zöldkert-utczában 488. szám alatt földszint a kiadó-hivatalban, valamint minden cs. kir. postahivatalnál. — Az ausztriai tartományokba s külföldre járandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. kir. postahivatalnál rendelkezhetni. — —

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. Nyugalmazás. Kisfaludy társaság. — Országgyülési közlemények. (XXIIdik kerületi ülés. A dec. 6kai válaszfölirati viták folytatása a nméltóságu főrendeknél. VII-ik országos ülés a nméltóságu főrendeknél.) — Magyar academia.
Külföld. Spanyolország. N.Britannia. Sveicz.
Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmgu m. kir. udv. kincstár az uszokai kincstári igazgatóságnál megürült ispáni állomásra Harasztby Tamás ungvári tisztartósági első irnokot alkalmazá.

A nmgu m. k. udv. kincstár a nagyváradi kir. sóhivatalnál megürült sómázsamesteri állomásra Kubányi József győri sóhivatali irnokot alkalmazá.

Tutschner Mihály pesti harminczadhivatali áruvizsgáló nyugalomba helyeztetett.

Kisfaludy-társaság. István nádor ő cs. k. főnsége, Pozsonyban dec. 5. kelt s a társaság igazgatójához intézett kegyes leirata szerint e szépirodalmi intézet pártfogóságát elvállalni méltóztatott. Ő főherczegsége k. sorai igy hangzanak: „Nemes és vitézlő úr! Azon kérelem folytán, mellyet czimzett uraságod a Kisfaludy-társaság nevében hozzám intézett, ugyan ezen társaságnak pártfogóságát igen szivesen elfogadom, s örvendeni fogok, ha e szépirodalmi intézet hasznos működését, mellynek eddig is a magyar irodalom mezején olly szép érdeme s annak emelése körül annyi befolyása volt, pártfogói állásomnál fogva is előmozditanom lehetend. Egyébiránt minden jót kivánván maradok czimzett uraságodnak jóakarója István m. k. nádor.“

A' mindenható éltesse a nádort hazánk, nemzetiségünk, szellemi fejlődésünk, s e szerény intézet javára is, minél tovább! Kelt Pesten, dec. 14. 1847. Erdélyi János, titoknok.

— Még egy pályairat érkezvén a költői-történeti föladatra a határidő után, nov. 23-dikán, illy jeligével: „Et documenta damus qua simus origine nati“ Ovid, ez mint elkésett pályamű, a szabályok szoros értelme szerint a versenyzéstől elmozdittatott, s irója által a társaság titoknokától minden órán visszavehető. Egyébiránt midőn a szabályok illy szigoru megtartását minden lehető visszaélések, gyanusitgatások kikerüléséért gyakorolja a társaság, figyelmezteti jövendőre a netalán pályázandókat, hogy a legbiztosabb alkalmakat válasszák e czélra, nehogy a fővárosi levélhordozók hanyagsága vagy tudatlansága illyek körül, hátráltatást okozhasson, azért jegyezzék föl pontosan a lapokban hirdetni szokott titoknoki lakást, mert fájdalmas de igaz, hogy az illető kezelők névről is alig ismervén a magyar intézetek hivatalnokait vagy hivatalszobáit, leginkább az utczák és házak számát szokták csak tekinteni. Kelt Pesten, dec. 7, 1847. Erdélyi János, titoknok.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 13.

XXII-dik kerületi ülés. (Elnökök: Károlyi János Nógrád- és Kállay Menyhért Szabolcs megyék követei; jegyző: Asztalos Pál; tárgy: a honositási törvényjavaslat fölötti viták folytatása.)

Elnök. Őszinte tisztelettel üdvözli a Rket — mint soros elnök; egyszersmind magát a RR. kegyeibe ajánlván. Mielőtt a tanácskozmány folyama megkezdetnék, kijelenti: miszerint mint elöleges teendő, a KK. és RR. határzata az ősiség tárgyában hitelesitésre vár. (Jegyző olvassa.)

Elnök. Fölszólitja a Rket: hogy miután a napló nem sokára nyomtatás alá kerül, annak külső formáját illetőleg jelentsék ki észrevételeiket. Például margoval akarják-e nyomatni, vagy a nélkül? — Erre — közbeszólólag — Károlyi István Pest város köv. megjegyzé: miszerint sokkal czélszerübb, ha a sorok csak az iv feléig terjednek; s két hasábra osztatik föl az oldal; mert a szem sem fárad el annyira a hosszu sorok olvasásában, s mert illy alakban nem is olly könnyen téveszti el az olvasó, az egymásután következő sorrendet (elfogadtatott.) — Ezután elnök a királyi városok s kerületek rendezésére, valamint az ősiség tárgyában kiküldött választmány névsorát olvasá föl.

Fogtüy Hajduker. k. Kijelenti: hogy küldői bár mennyire ohajtják is a kerületek szerkezetének javitását: de ha ezen tárgyat a RR. a szavazati joggal összevegyitik, készebb a szerkezeti javitásról is inkább lemondani. — Ezen nézetekhez járul a Jászkun kerületek követe Kenész Mihály is, idézvén az 1790: 29. t. czikket, melly a kerületeket szintén azon szavazati joggal biztositja, millyennel az 1790: 28. t. czikk Temes, Torontál és Krassómegyéket.

Kossuth Lajos Pestm. k. Gondolja: hogy az elébb szóló érdemes követ urak meglesznek nyugtatva, ha a RR. kimondják, miszerint a kerületekre nem ugy áll a dolog, mint a kir. városokra; minélfogva az előbbiekre nézve a tanácskozás fonala legjobb ha a mult országgyülési javaslat nyomán fogatik föl. — Illy értelmü fölvilágositást adott Pestm. első köv. Szentkirályi Móricz is.

Elnök: Következik a honositási törvényjavaslat hitelesitése. (Jegyző olvassa.)

Kossuth Lajos. Megvallja: hogy a fönforgó tárgyra nézve hamarébb czélt éruek a RR, ha a multról maradt szerkezet nyomán indulnak. Ő azt gondolja: hogy azon tudományos szinezet, melly a fölolvasott szerkezeten elömlik, s melly sokszor annyira tetszik, sok bajba sodorja az embert. Már ha jól vette föl, ezen javaslat azon alapszik: miszerint abban a honpolgárok között osztályozás történik. Ha fölveszi, hogy a honositási törvények által mi czéloztatik? — t. i. az ősiség eltörlésével védni a hont a külföldi elem befolyása ellen — világos lesz előtte: hogy a hon szülötteinek osztályozása egészlen más tér. Nézete szerint erre nincs szükség. Annál is inkább, mivel ha azt akarnák itt meghatározni, hogy a hazában minő osztályu emberek laknak, ha önmagunkat akarnánk osztályozni, ugy az e fölötti vita- és munkából 2—3 hóig sem mennének ki. Nem szeretné 2or a honpolgárok osztályozását azért; mert ő ezen osztályozáson kivül — miszerint t. i. valaki e honnak polgára vagy idegen — mást nem ismer. Következőleg nem látja tanácsosnak föllállitni ezen gradatiót, mellyet ő el nem ismerhet, s mellyet Magyarországban nem szeretne föllállitni. Azonban ő érti azon philosophiát, melly az érdemes jegyzőt erre vezette. Ez ugyanis azon alapszik, hogy midőn valaki idegen, a honban először letelepszik, azonnal meg lehessen határozni, hogy itt minő állás vár reá — de erről majd alább lészen szó. Véleménye szerint a szőnyegen fekvő javaslatban nem szükség a lakosság osztályát fölállitni, legfölebb csak azt kelletvén megmondani: hogy a meghonosodásra kivántató 10 évi időszak honnét számittatik; aztán azt is constatirozhatják, hogy minő leend állása a hazánkban letelepedni kivánónak. Ugy hiszi: hogy ezen két eszmét be lehet a maga helyén tenni, a nélkül, hogy a lakosságnak cathegoriát csinálnánk. Azért is ujolag ismétli: miszerint a RR. hamarébb czélt érnek, ha a multkori szerkezet nyomán megmaradnak. — A legközelebbi ker. ülésben arról volt szó 1ör) hogy a magyar nyelv tudása nélkülözhetlen föltétele legyen e a honositásnak?... Erre nézve ő kimondá: hogy a magy. nyelv tudását minden emberre nézve nem akarja ugy fölállitni, mint közvetlen kötelességet. Ez előtte bajos dolognak látszik. Hanem ő inkább közvetve tartaná tanácsosbnak a magyar nyelv terjesztését eszközleni; olly institutiók által ugyanis, mint például az: hogy az iskolai tudományok magyar nyelven terjesztessenek elő, mi által az, ki professor akar lenni, moraliter kényszeritve van, hogy tudja a magyar nyelvet. Ellenben a fávorral járó honositásnál a magyar nyelvet igen is kellékül kivánja. A 2dik) fundamentalis kérdés volt: hogy a honositás a vallástól fölfüggesztessék-e? Ezen aggodalom eloszlik, ha az előbbi szerkezet 7dik §át megolvassuk, hol kimondatik, miszerint a letelepedő azon jogokban részesül, milly jogokat a hozzá hasonló vallásu és állapotu benszülöttek élveznek. A hadseregröli §t illetőleg, igaznak látja, mit Veszprém követe a mult kerületi ülésben erről megjegyzett. A 3dik §ra nem volna észrevétele, kivévén: hogy kihagyatni kivánja abból ezen kifejezést: „a magyar nyelvet beszélje.“ Végül hozzátétetni kivánja: hogy a meghonositott állandóul a honban lakjék.

Elnök ezután kérdést intézett a RRhez: hogy miről van a szó?

Zsarnay Tornam. köv. Véleménye szerint is a régi szerkezetet használhatóbbnak tartja mint a szőnyegen forgót. — A törvényhozás általi honositást illetőleg, a törvényhozás kezeit nem akarná igen megkötni. Ez megalapittatván, a szerkezet 2dik §ban kimondatni kivánná: miszerint az eddigi juris publici állitásnak ellenére — a hazának millió lakosi az által, hogy birtokképességük van, a szent koronának tagjaivá tétettek. A mi a meghonosodhatási föltételek közől a 10 évi ittlakást illeti: ezt ő is helybenhagyja; azt azonban semmi esetre sem akarja: hogy azon föltétel, miszerint a meghonosodni kivánó büntetve ne lett légyen, mert ez által olly polgár például, ki már 8 évig lakott a hazában s ekkor valami csekély bünt követ el, reá az által hogy ennek következtében meg nem honosodhatik, a legnagyobb büntetés méretnék. Mire nézve ezen kitételhez „ha büntetve nem volt“ — hozzátétetni kivánná: „hogy ha a meg nem honosodhatástól egyszersmind birói itélet által ki nem záratik.“ —

Elnök. Azt tartja: hogy rendén lesz, ha azt, mit Torna mondott, §kint fölveszik; de most mi legyen hát a kérdés, mellyet a RRek tárgyalás alá venni ohajtnának?

Justh József, Turóczmegye köv. Öt is jobban kielégiti a régi, mint a mostani szerkezet. Megvallja: hogy amabban mindjárt az 1sö §nak fogalma is tisztább. A második §ra nincs észrevétele; a 3dik §, hogy t. i. a meghonosuló teljeskoru legyen — szinte áll. És itt kimondatni kivánná: hogy a magyar nyelvet, ha csak nem gyáros, vagy iparüző, beszélje. Abban is megegyez, mit Pest követe is akar, hogy itt lakjék állandóul. Véleménye szerint e kérdések szavazattal eldöntendők volnának:

a) Hogy honosithasson e a törvényhozás is?

b) Hogy a gyárnokok, és iparüzőknek szinte kell e tudniok a magyar nyelvet, ha meghonosodni akarnak?

c) Hogy az itt letelepedő gyárosok egy év alatt meghonosithatók legyenek é? — Ezen kérdések eldöntése után a többin is könnyebben tul lehetne ha-

tolni.— A 4,5, 6§§ ellen — szólónak nincs észrevétele. A 7 §ból azonban, azt: „hogy kik a törvényhozás által honosittatnak,azok az ország nemesei közé tartoznak," kihagyhatónak tartja. Fölösleges dolog — ugymond — nekünk a jövő törvényhozásnak regulát szabni; mert az ugy is függetlenül fog cselekedni. Egyébiránt a dolgok mi hamarébbi eldöntésére nézve a szavazást ajánlja. —

Tarnóczy K. Nyitram. köv. Nem csodálkozik, hogy midőn a honositás törvényeit alkotjak, némellyek casuisticus dolgokba is beleereszkednek. Ezután szóló a már ismert okokból magyarázza: hogy mi czéloztatik eléretni a honositási törvények által. Áttérvén a szerkezetre, a két szerkezet közöl noha a tegnapinak is meg vannak a maga érdemei, de az utóbbival összehasonlitva ,ezt logikai rendre nézve czélszerübbnek tartja; minélfogva ő az ujabb szerkezet elfogadását ajánlja.

Asztalos Pál Marmarosm. köv. Fölvilágositást ad a szerkezet létrejötte iránt. Ezt ugyanis a RRk magok kivánták, hogy átvéve a régi szerkezet eszméit, ujabbat is készitsen, beleszövén az eddigi eszmecserék nyomán kifejtett nézeteket. Ő ezen megbizást teljesité; azonban ha — mint látja — ez nem tetszik, azon esetre legkevésbbé sem lát bajt, visszaveszi mint tulajdon munkáját.

Kossuth Lajos Pestm. köv. Ugy véli, hogy a RRk azon nem akadnak föl, hogy kinek minő észrevétele van e vagy ama § ellen; hanem itt csak az a kérdés: hogy az alapprincipiumok közöl mellyik fogadtatik el? — Ő igy veszi föl a dolgot: a kérdés az, hogy a honositásra nézve akarnak e két utat választani? Az az: honosithat e a törvényhozás, s másodszor honosithat e a törvényhatóság? Ezután kérdéseket tett föl, mellyek eldöntése a honositás általános módjait kijelölné.

Szemere Bertalan Borsodm. k. Az elnökség által a következő kérdést kivánná föltétetni: Elégségesek e azon föltételek, miket Pestm. követe inditványozott, — s mik a 3ik §ban foglaltatnak — arra, hogy valaki honositassék?..

Gróf Andrássy Gyula Zemplénm. köv. A 3ik § illetöleg megegyez abban, mit Pestmegye köv. megjegyzett. Ahoz: hogy a megtelepedett a honban lakjék, hozzátétetni kivánja azt — mit tegnap némelly követ urak már megjegyzettek, t. i. hogy a katonai szolgálatképen itt töltött évek a kiszabott 10 évi időszakba be ne számittassanak. Továbbá azt is ide kivánja tétetni: hogy a hüség esküje miként alapittassék meg?

Gróf Forgách Ágoston pozsonyi kápt. köv. Az előbbi szerkezetben a honositásnak 3 föltétele különböztetett meg, miből némellyek n magyar nyelv tudását, s azt, hogy a honosulandó a törvényesen befogadott vallások valamellyikét kövesse— most kihagyatni ohajtják. Ő mind a két föltételt megakarná tartani. Szóló ezután ezen állitását okadatolván, valakinek tegnap tett azon megjegyzésére: „miszerint a honosulandó külföldön levő polgári jogairól mondjon le" azt felelé: miszerint ez által a külföldieknek bevándorlása hazánkba nagy mértékben akadályoztatnék.

Elnök. Ha a RRek megengedik, kérdésül kitüzetik általánosságban: hogy a Pestm. köv. által föllálitott elvekben megállapodnak é? Aztán áttérve részletességekre.

a) A meghonosulásra megkivántassék e a teljeskoruság?

b) A hüség esküjét szükséges e letenni?

c) Hogy a honosulónak kell e a magyar nyelvet beszélnie?

Babarczy Ant. Csongrádm. köv. Föntartván: hogy a megtelepedési módokat később határozzuk meg, a honosulásra nézve föltételekül kivánja: a teljeskoruságot, továbbá a honbani lakást, a hüség esküjét és végül a külhatalmak alattvalóságtóli függetlenséget. —

Sebestyén Gábor Veszpremm. köv. is hasonlóképen mind a három föltételt kivánja. A vallásra nézve: noha küld. kivánják, hogy a honosulandó a bevett vallások valamennyikén legyen, az ő véleménye mindazáltal az: miszerint religio est res liberrima. Részéről mindegynek tartaná: hogy a honosulandó bár minő vallást kövessen, csakhogy az, az ország politikai érdekeivel összeütköző ne legyen. — A katonákra nézve ujolag többiben kijelentett nézetei mellett marad; mert — ugymond — azok a katonák, s köztük holmi kadétocskák mig itt vannak is, nem tanulnak egyebet a magyar nyelvből egy pár szónál. Ő tehát épenséggel nem akarja: hogy ez a katonáknak valami előnyül szolgáljon, ha meghonosulni akarnak. — Szóló természetesnek találja még azt is, hogy a meghonosulni kivánó a külföldi alattvalóságról lemondjon, valamint azt is, hogy a hüség esküjét letegye. —

Szabó Antal Temesm. köv. Véleménye szerint ez ügy könnyebben tárgyaltathatnék, ha a kérdések igy tétetnének föl:

a) A magasabb indigenatushoz mi kivántatik?

b) A meghonosulandó vehessen e birtokot?

c) A törvényhatóság általi honositás miképen történjék?

Olgyay T. Pozsonym. k. Ugy vélekedik, hogy az elnökség megkérendő volna: miszerint fölszólitván a RRt — ha még észrevételeik volnának, azoknak kijelentésére, azután pedig a megalapitott kérdésekre nézve a szavazás eszközlésére.

Balog Kornél Győrm. k. A magyar nyelv tudását, és a bevett vallást is, föltételül kivánja.

Simon Sopronym. k. Kivánatos volna ugyan: hogy az osztálykülönbségek minél hamarébb megszüntettessenek, de mig ezen osztályzatok léteznek, addig — ne csaljuk meg magunkat — tegyük ki a fönlevő osztályzatot.

Lipthay Antal, eszterg. főkápt. köv. Én is a 3ik pontban érintendő honositási föltételekről ohajtok szólani. Az 1ő pontra nézve nincs kérdés. A 2-ik pontban kivánom általában a magyar nyelv tudását föltételül fölállitatni. Az ösiséget szándék megszüntetni. Én nem vagyok képes azon fölötte nyugtalanitó aggodalomból kibontakozni, hogy ez a magyar nemzetiségre veszélyt fog hozni, ha a honositási czélszerü törvények által erre nézve biztositék nem nyujtatik. Az ösiség eltörültetvén, tágas kapu fog megnyilni az idegen ajkuaknak Magyarországbai betolulásra; külföldön van a pénz, a magyar fájdalom szegény. Idegen ajkuak fogják tehát, fekvő birtokszerzés által a magyar elemet kiszoritani. Él ugyan nemzetünk, de nem oily erős, hogy ennek oltalomra szüksége ne legyen. Én tehát kérem a t. RRdt, méltóztassanak a föltételek közzé a magyar nyelv tudását sorolni. — A 3ik pontra nézve Pest érdemes követével egyetértek. Abban is megnyugszom, hogy a honositandó, külföldi hatalmaktóli függésben ne legyen, és a polgári esküt letegye. — A mi a vallást illeti. Ugy vagyok meggyőződve, hogy a nemzet erökifejlesztése és szilárditásának nélkülözhetlen föltétele, a honpolgárok közti kölcsönös egyetértés. Én tiszta szivvel ölelem honfitársaimat, kik velem nincsenek egy valláson. Hála az égnek most már édes honunkban a kölcsönös türelem, boldog egyetértés jó formán megalapitatott. Éljünk mi édes hazánkban magunk között, bár melly valláson vagyunk, békében, hogy erösek legyünk, és ne szaporitsuk Istenért a visszavonások gyuanyagát több vallások behozatalával. Édes hazánk fájdalom a vallási viszálkodások által eleget szenvedett már. — E nemzetnek szilárd erőre van szüksége, e végre pedig szükséges az egyeség, ennek, tegyük kezünket szivünkre, a valláskülönbség nem barátja. Azért esengve kérem a t. RRdeket: tétessék a honositás föltételéül, az, hogy a honositandó a törvényesen bevett vallások valamellyikét kövesse.

Elnök. Ujolag figyelmezteti a Rket: hogy miután a honositási kellékeket illetöleg mindig más és másképen mondják ki meggyőződésüket, vélekedése szerint legjobb lenne, ha a szavazást megalapitván, a kérdések föltétetnének. Eddigelé, ugy veszi észre, miszerint abban, hogy a honosuló teljeskoru legyen, hogy a honban lakjék, a Rek többsége már megegyezett. Most tehát az lenne megalapitandó: hogy a magyar nyelv tudása elkerülhetetlen föltételül tekintessék e? (több fölkiáltás: szavazzunk). Föltéven azt: hogy a RRk nem akarják, miszerint az idegen elem hazánkat elözönölje, egyéni meggyözödése oda járul: hogy a magyar nyelv tudása kizáró föltételül kikötendő.

Kossuth Lajos. Azt gondolja, hogy ha van érzelem, melly mindnyájunkkal közös: ugy az azon érzés, miszerint mindnyájan ohajtjuk édes anyanyelvünk kiterjedését, és fölvirágzását. — Igen szeretné — megvallja, ha az ősiségi törvények módositásából ez országgyülés alatt lenne valami; azonban ha a honositási törvényeket ki nem dolgozzák a RRk, ugy e szirten az ősiségi törvényeknek is meg kell bukniok. Szent törekvéseinek egyike neki is, a magyar nyelv terjedését keresni, de ugy vélekedik, ezt legsükeresebben csak practicus módokkal tehetjük, de nem ugy: hogy „scis ne hungarice?" mert ez elvaditó és nevetséges mód.

Justh József Turóczm. k. A szavazást sürgeti. Azon kérdést illetöleg, hogy a magyar nyelv „conditio legyen, sine qua non" egyetért; kivételt kiván azonban a gyárosokra nézve, kikre ezen szabály kötelező erejét kiterjeszteni nem tartja tanácsosnak. — Illy értelemben nyilatkozék Somsich Pál Baranya köv. is. — Erre Kossuth L. kijelenté: miszerint megmondta már az okot, hogy a gyárnokra nézve miért nem kivánja a magyar nyelv tudasát. De ha ez tekintetbe nem vétetik, ő inkább eláll inditványától.

Osegovics Metell Horvátország k. Fájlalná, ha a kapcsolt részek a honositástól elüttetnének; minél fogva erősen ragaszkodik a kapcsolt országok eddigi jogaihoz, s kéri a RRt, miszerint erre nézve kivételt tegyenek.

Snée László Hevesm. k. Nem tartja nemzetiségünket olly szilárd lábon állónak, miszerint nem forogna fön szükség a magyar nyelv tudását a honosulásnak elkerülhetlen föltételeül tekinteni. Különben is küldöinek utasitása illy szellemü.

Elnök. Azt tartja: hogy miután, mint látszik, a többség a magyar nyelvet a honositásnak elkerülhetlen föltétele gyanánt kivánja tekintetni, ez tehát a szerkezetbe beigtatandó.

Kende Zsigmond Szatmárm. k. Az ittlakás föltételét nem tartja lényegesnek, mert mire volna akkor az absentismus adója? Horvátországra nézve kivételt kiván tenni; azt azonban elismeri: miszerint törekvéseink oda irányzandók, hogy e testvérhon is megmagyarosodjék.

Paczolay János Hontm. k. Előre bocsátva, hogy addig, mig mindnyájan nem szóltak, a végzést kimondani nem lehet, óvást tesz az elnök által kijelentett végzés ellen. — A fönforgó tárgyra nézve tegnap kifejtett nézeteihez ragaszkodik. — Vélekedése szerint a RRk ha a magyar nyelv tudását „conditio sine qua non"nak teszik, a dolgot az ingerültség terére visszük, mitől jelen körülményeink között leginkább kell óvakodni. — Liptó köv. Rakovszky, Pesttel szavaz. — Sebestyén Gábor közbevetöleg megjegyzi, hogy a hol Horvátország követe megtanulhatott magyarul, ott a külföldi is megtanulhat.

Tóth Lőrincz Breznó-Bánya városa k. Ő mint a városok, — és igy közvetve a müipar képviselője, ennek érdekében vél tenni, midőn Pestmegye inditványát pártolja. — A magyar nyelv terjesztésére nézve nézete szerint két bázis létezik. 1) Hogy a magyar elem olly kiterjedt legyen, miszerint az olvasztó erővel birjon a többi idegen elemekre nézve. 2) Hogy közviszonyainkat ugy rendezzük: miszerint az indigena kényszerülve legyen megmagyarosodni, noha ez igen nehezen megy; mert hiszen az a bevándorlott, hol fogja a magyar nyelvet megtanulni, a szövőszéknél fogja tán a grammatikát forgatni? stb.

Vidos József Vasm. k. Az elnök már kimondá a végzést, s hogy ha az mindig igy menend, hogy az elnök a végzést kimondván, a tanácskozások még is folytattatnak, akkor a legcsekélyebb tárgynál is hetekig fogunk veszlegleni.

Lipthay Antal esztergomi főkáptalan köv. Nem akarok a végzés ellen szólani. Én igen kényelmetlen állásban vagyok. Egy népszerütlen eszmét vagyok kénytelen kifejteni, de lelkiismeretem kötelez erre. Mondják ki a Rendek fölöttem az anathémát, ez fájni fog, de öntudatom megnyugtat, hogy szivemben tisztán lángoló haza és nemzetiségszeretet tüze él, és ez ad szavakat nyelvemnek. — A nemzetiség egy drága kincs, mellyért küzdeni, nem csak dicsőség, hanem polgári szoros kötelesség; azt elhanyagolni, nem mondom feledni, gyalázat, polgári megbocsáthatlan bün. — Mi mentette meg a magyar nemzetiséget, annyi külső és belső villongások, veszélyes harczok, a pogány félhold kegyetlen pusztitásai közepette? a magyar köznemességnek nemzetiségéhezi hü ragaszkodása, és a honnal kapcsolatban álló idegen nemzetiségek kimélése. Nagy volt hajdan a magyar nemzet; népeket hóditott: Bosnia, Servia, Oláh, Moldva, Bulgaria, Rama, Albania sat., meghóditott népei voltak. Mint bánt e nemzetekkel a magyar? megajándékozta öket boldogitó alkotmányával, szabadsággal; de nemzetiségöket kimélte, tisztelte. A világesemények politikai koczkafordulatai okvetlen előidézendik azon jelentékeny időpontot, mellyben a fönidézett tartományok szabadon fognak állani, és a kérdés fölmerülend: kié legyen a drága koncz? gondol-

ják e a tek. RRdek, hogy rokonszenvet fogunk magunk iránt gerjeszteni a végre, hogy a velünk való egyesülésre ők hajlandók is, munkásak is legyenek, ha mi horvát atyánkfiainak nemzetiségöket nem tiszteljük? Én nem tudnám becsülni, sőt kárhoztatom azt az alávaló pulya magyart, ki nemzetiségét nem szereti, az iránt egykedvü; de nem tudnám becsülni horvát atyánkfiait is, ha ők nemzetiségök föntartására nem törekednének. Tudom én, milly különbség létezik azon viszony közt, melly Magyarhon és Ausztria közt fönáll, és azon viszony közt, melly Horvátországot Magyarországhoz csatolja. — Mind a mellett kérdem: tetszett-e nekünk II. József császárnak a magyar nemzetiségnek elnyomására irányzott törekvése? Horvát atyánkfiai a magyarral sok keserü poharat üriltettek ki a századok viharai közepette, megosztottak velünk hü rokon érzettel örömet és bút, a veszély napjaiban istápunk, segédtestvérünk, társunk volt. Milly érzést ébreszthet bennök nemzetiségök iránt részünkről netalán tanusitandó kiméletlenség? Ez uton lehetetlen a kölcsönös szeretet és egyetértés kapcsait szilárditani. A magyar nyelv legyen a kapocs, melly őket Magyarországgali viszonyaikban hozzánk csatolja. De benéletökben kiméljük, tiszteljük nemzetiségöket. Kérem tehát a t. Rendeket, a szőnyegen levő tárgyra vonatkozólag méltoztassanak olly közvetitő módról gondoskodni, melly horvát rokonink nemzetiségök szempontjából támasztott aggodalmaikat szétoszlassa, őket e tekintetben megnyugtassa.

Szallopek Veröczem. k. Az elnök kijelentését kötelező erejü határzatnak ismeri. — A magyar nyelv tudását kizáró föltétel gyanánt kikötni, inkább káros, mint üdvös következményü dolognak tartja. Továbbá azon fokozat meghatározását is, melly szerint megitéltetik: hogy tud-e valaki magyarul, igen nehéz és impracticabilis dolognak tartja. Példába hozza magát. Róla azok, kik baráti, azt mondanák: hogy tud magyarul; kik pedig nem baráti, azok azt itélnék: hogy nem tudja a magyar nyelvet. Azért is ohajtaná: hogy e föltétel kimaradjon.

Elnök. Kivánják a RRk, hogy a fölszólalók után a kivehető többséget kimondja? vagy pedig akarják: hogy szavazás történjék?... Ezután Asztalos Pál Marmaros k. a szavazást sürgetőleg szólalt föl, miután Kossuth Lajos is kijelenté: miszerint elég loyalis volt ugyan ajánlani, hogy eláll inditványától, de miután erre némelly követ urak rá nem álltak, nem lát más módot e dolog eldöntésére, mint a szavazást, tehát szavazzunk! kérdésül tüzetvén 1-ör, hogy a magyar nyelv tudása a honosulásnak elkerülhetlen kelléke legyen-e? 2-or hogy a törvényhozás utján meghonosulókra nézve elkerülhetlen föltétel legyen-e? 3-or hogy áll-e ezen szabály a gyárosokra nézve is?... Ezután elnök kijelenté, hogy a szavazás megkezdetik. Kérdés: elkerülhetlen föltétele-e a meghonosulásnak a magyar nyelvtudás — kivétel nélkül? — A szavazás végeztével elnök által az eredmény kimondatván, ebből kiviláglott: 36 szó „nem“-el, 13 pedig „igen“-nel felelt.

Kossuth Lajos. Véleménye szerint jó lenne, ha a RRk most már a tárgy philosophiájánál megmaradnának. Ha kivánnak valamit a szerkezetbenhozzátenni, mondják meg, aztán pedig következnének a kivételek a többi czikkelyekre.

Tarnóczy Kázmér Nyitram. k. Megvallja, hogy a „nem“-meli voksolást csak azon föltétel alatt tevé, hogy aztán a specificumokra voksoljanak. Ennek tehát véleménye szerint meg is kell történni. — Most tehát 2-ik kérdésképen kivánja eldöntetni: hogy a törvényhozás által történendő honositásra nézve kivántatik-e a magyar nyelv tudása? Hasonló értelemben több követek erélyesen nyilatkoztak.

Justh József Turóczm. k. Pestmegye követe, midőn generalitásokat állita föl, csak a logicai rendről szólott. Véleménye szerint tehát a kérdések általánosságban meghatároztatván, következnek a kérdés: ezen törvény alul kik vétetnek ki? Nincs tehát helyén, hogy némellyek recriminatiókra fakadnak.

Kossuth Lajos. Meggyőződése: hogyha a törvényhozás kimondta volna, hogy kell tudni magyarul a meghonosulónak, komoediát csinált volna. Más uton kell a nemzetiséget szilárditani. Azt azonban nem tartja recriminationak, mit némelly követ urak a magyar nyelv ügyében mondottak, hanem egyedül véleménycserének. De nem arról van itt szó, hogy kivételeket alkalmazzunk, de általánosan a honositás föltételeiről. Azután szólunk a törvényhozás általi honositás föltételeiről, azután végre a törvényhatóság általi honositás föltételeiről.

Rakovszky Liptóm. k. Nem tartja recriminationak, ha egyik a másikát capacitálja. Egy észrevétele van, az indigenák által fizetni szokott taksákra nézve, azt. i. hogy a taksa semmi esetre se engedtessék el, s az országos pénztárba folyjék. Ezután előadá szóló küldői utasitását a részben, hogy miután a kamara alsó uradalmainak számos pusztáin olly kevés a népesség, ezeket a felső uradalmakból népesitesse meg. S erre nézve küldői kivánata: hogy ennek teljesitésére a RRk a kamarát fölszólitsák (közhelyeslés).

Elnök. A polgári esküt méltoztatnak elfogadni? (közfölkiáltás: igen). Most tehát a kérdés: hogy a bevett vallások valamellyikén szükséges-e a meghonosulónak lennie?

Kossuth Lajos. Ha valakit ezen eszménének elfogadására a zsidók beköltözésétöli félelem vezetne, azt utasitja a szerkezet 13-ik §-ra, hol kijelentetik: miszerint erről külön leszen szó. Ő sem véli jónak: hogy a zsidók hazánkban szaporodjanak; az itt levőkre nézve pedig gondoskodandunk, midőn a jogokról lesz szó. Szóló nem látja szükségesnek, hogy a vallásra nézve valami különböztetés történjék. Nem akarná, ha ezen illiberalis elv a törvényhozásba bevegyülne. Az tökéletesen mindegy, hogy valaki e, vagy ama templomban, igy vagy amugy imádja a mindenhatóság Istenét. S annyira csak még sem mentünk, hogy az, ki a bevett valláson nincsen, még csak jobbágy vagy zsellér se lehessen. Nem volna az például különös dolog, ha egy földesur a végre, hogy alattvalóit a gazdaság nemesitésére ösztönözze, egy vürtembergit, vagy svábot jobbágyának be nem fogadhatna, mert nem tud magyarul: ugy szinte nyomoruság lenne, és több annál, ha egy erdélyi unitárius atyánkfiát azért, mert nem bevett vallásu — jobbágynak, vagy zsellérnek be nem fogadhatnánk?....

Olgyay T. Pozsonym. köv. Ő a magyar nyelv tudását mindig fogja kivánni, s midőn ezt teszi, ugy hiszi, hogy nem játszik komoediát! Hasonlólag nyilatkozott Vidos J. Vas követe is. —

Sebestyén J. Veszprém köv. A vallás iránti nézeteihez még hozzátétetni kivánja, hogy különös tekintet legyen azon vallásokra, mellyek a törvény oltalma alatt állnak. — (közfölkiáltás: szavazzunk, szavazzunk a vallásra nézve).

Elnök. Kérdés tehát: hogy a honosulónak a törvényesen bevett vallások valamellyikén kell e elkerülhetlenül lenni? — Ezzel a szavazás a föntebbi kérdésre megkezdetett. A voksok, mindkét részre egyformák levén, Szabolcs követe mint elnök a nemre tért át, és igy a vallás föltétele kimaradt. — A szavazás végeztével Szemere Bertalan Borsodmegye köv. inditványozta: hogy a szerkezet 3ik §nak czikkelye ujra kinyomattassék. S ezzel az ülés 2¼ órakor eloszlott.

A dec. 6kai válaszfölirati viták folytatása a nmlgu förendeknél.

Gr. Andrássy György, Sárosm. főispánja. Miután főpohárnok ő nmltga kihagyatni javasolta a sérelmeket, ezt azon nézetből tevé, mert azt hitte, hogy azok még megvitatva nincsenek, s mert azokat nem odavalóknak tartja. Én szinte ezen nézetből indulván ki, vele egyetértek, és azt tartom, hogy itt nem egyéb van kérdés alatt, mint az, hogy ezen tárgy fölött mikor és mimódon kivánnak tanácskozni. És itt fekszik magyarázata annak, hogy a másik részen levő urak olly kevés indoklást hallottak részünkről. Sajnálom, hogy csekély tehetségemhez képest némelly nézetekre, mellyek itt ezuttal mondattak, nem felelhetek; csak azt mondom, hogy a Dankadresse, melly különben is idegen plánta Magyarországban, el is maradhat; vagy pedig ugy mint azt gr. Cziráky J. előadta. Ezen tárgyhoz, külön tanácskozván, hozzászólhatunk, és illy modorban e teremben panasza senkinek nem lehet. Egyébiránt az inditvány ellen két ellenvetést hallottam, t. i. hogy legyünk őszinték, és hogy törvényhozói állásunkról ne felejtkezzünk meg. Mi az elsőt illeti: az őszinteség szép tulajdona a törvényhozónak, de szükséges, hogy magával tisztában legyen, mi módon akar valamit előadni? különben az őszinteség őszinteskedéssé válik. A másik ellenvetésre megvallom, hogy egy magyar törvényhozó sem tartja azt, hogy e jelen átalakulási korszakban hazánk magától fejlődhessék ki, és szükséges a magyar haladási politikát és a status quot szem előtt tartani, hogy nekünk parlamentaris ministereink nincsenek, és hogy a sérelmek mindig a rendes törvényes uton szoktak orvosoltatni. Ez a status quo, mellyből kiindulni kell. És ha ezen szempontot a RRk nézeteivel összehasonlitom, ugy látom, hogy mi valósággal kötelesek vagyunk magunkat a törvényekhez tartani. Emlékezzünk vissza azon időkre, hogy nemzeti palladiumunkat, nemzeti nyelvünket mi tartotta fön akkor? valjon a felső osztály-é? nem; a szegény pórnép. — Hallottam egy puszta gyanusitást, de az visszaesik a honnan jött, mert azt vélem, ámbár contestatioval élni nem fogok, hogy sem hazafiságot, sem tiszta szándékot monopolisálni senkinek nem lehet; hanem azt mondom, hogy egyedül a conservativeknek köszönhetjük, hogy tovább nem indultunk. — Marmaros főispánja fontos tárgyakat terjesztett elönkbe, mellyek előttem nem ujságok, hanem mind magamnak, mind másoknak tartozom azon nyilatkozattal, hogy t. i. én 10 éves hivataloskodásom ideje alatt mindig szem előtt tartottam azokat, és tehetségem szerint jártam el azokban, s nem hittem, hogy azok törvényellenesek legyenek; mert soha tőlem sem törvénytelenség, sem alkotmányellenes tett nem követeltetett.

Gr. Teleky Domokos. Pártolja a RRk szerkezetét egész terjedelmében.

Gr. Zichy Pál. Nem pártolhatja pohárnok ő exclja javaslatát.

Gr. Pálffy M. Azon mélt. urak megnyugtatására, kik tegnapi szavaimat aligha megértve talán azt hiszik, hogy kétszer akarok szavazni, ezennel kijelentem, hogy nem; de miután mult ülésben nem a tárgyhoz, hanem csak a kiengesztelődés és kölcsönös kimélet érdekében szóltam, — jelenleg a szőnyegen forgó tárgy iránt mondandom el nézeteimet. Mielőtt azonban magához a válaszfölirathoz szólnék, czélszerünek tartom a közelebb mondottakra némi megjegyzéseket tenni. A párt, mellyhez tartozni — természetesen saját értelmezésem szerint — büszke vagyok, nem kerüli az érdemleges vitát, hanem azt csak elhalasztja; a kikelésekre pedig nem felel, mert meggyőződése az: hogy a szenvedély a szélvész, mellyben a szabadság hajótörést szened. Egy köztiszteletben álló barátomnak, a jobboldal egyik bajnokának azon szavaira: „Hogy ő felségének alkotmányunk teljes épségben tartása iránt adandó kegyelmes leirata — elegendő lenne a fölizgatott kedélyeket lecsilapitani“, csak azt felelem, hogy e szavaival örömérzést s lelkesedést támaszta keblemben, mert ez, nekem is nemcsak hitem, de hogy megfog történni, erős meggyőződésem is; mert bár meghalt Mátyás király, de él az igazság. — A számos sérelmek előhozására csak azt jegyzem meg, hogy van mind azoknál egy nagyobb sérelem, melly mindenkit érzékenyen hat meg. Annyira mentek már a keserüségek, hogy a barátság s vérrokonság kapcsai is tágulni kezdenek. És erre szerintem a hazaszeretetet védelmül előhozni nem elegendő; mert a hazaszeretet nem gyéb, mint világi vallás, ez pedig nem jöhet ellentétbe emberszeretettel, melly annak főtana. — Sok megyékre nézve pedig, mellyek utasitasai untig telve vannak sérelmekkel, csak azt jegyzem meg, hogy vannak köztök ollyanok, mellyek szegény adózónépünk javára régibb — és ujabban hozott törvényeinket még mind ez ideig sem hajtották végre. Hát ez már nem sérelem? — És most, mi a szőnyegen forgó válaszfölíratot illeti: A 8dik pontban levő 1790: 10. t.czikket a 14dik pontban kivánnám megemliteni. A 11dik pontban foglalt sérelmek fölterjesztése iránt, mellyek a korábbi orsz. gyüléseken már mindkét tábla által megállapitva s fölterjesztve voltak, nincs semmi észrevételem. — A 12dik pontban emlitettek iránt a KK. és RRknek valamint az itt nyilatkozó tisztelt tagok aggodalmainak ő felségéhez jobbágyi őszinteséggel leendő fölterjesztését szinte nem ellenzeném, ha ez a nélkül történhetnék meg, hogy a válaszföliratban foglalt aggodalmat, mint felső tábla, minmagunkévá is tegyük, s hogy ugy az abban nyilvánitott aggodalmakat a fölirat szerkezeténél fogva sérelmeknek minmagunk canonizáljuk; mit pedig amugy elölegesen, kellő pertractálás és kölcsönös megállapodás nélkül tenni — sem törvényesnek, sem e felső tábla hivatásával megegyezőnek nem tartok. Illy szempontból tekintve a dolgot, én a módositott szerkezet mellett szavazok. És pedig leginkább azért, mivel — lelkismeretem és törvényeink tisztán megőrzése mellett az orsz. gyülés sikerdús eredménye a vezércsillag, melly engem a törvényhozói pályán vezet. Hagyják kivül e falakon a sértett önérdekek fulánkjait. A czél, melly előttünk áll, nem megbosszulás, — hanem hazánk jólétének elő-

mozditása. — De valjon minő eredménye leend válaszföliratunknak, — ha a föliratban használt időelőtti szemrehányások következtében egy leiratra nyujtunk alkalmat, mellynek tartalma valjon kegyelmes és inyünk szerinti leend-e, megitélni másokra bizom. — Szabad legyen azon meggyőződésemet nyilvánitanom: hogy az eféle hibás lépésekből és gyengeségszülte elnézésből származandó káros következményeknek felelősége leginkább a felső táblát sujtandja. De valamint a kölcsönös bizalom s egyetértés szempontjából az átalános föliratot pártolom; ugy azt is akarom, hogy a KK. és RR. is megnyugtatva legyenek, és ezt egy a KK. és RRhez küldendő izenet által eszközlendőnek tartom. Ennélfogva kivánnám, hogy a felső tábla a válaszfölirat másképeni szerkezetét nemcsak, mint inditványozta volt, okokkal támogasa, de egyszersmind kimondja azon elvet, melly neki tetteiben irányul szolgáland; és valamint a felső tábla hivatásának félreismerése nélkül, olly nehéz vádat, mint minő a válaszföliratban előhozatik: hogy t. i. a kormányhatalom egyoldalu terjeszkedésének iránya tapasztalható — előleges tárgyalás nélkül magáévá nem tehet: ugy más részt biztositja a KK. és RRket, hogy valamint eddig e förr. tábla semminemü hatalom egyoldalu terjeszkedésének irányát nem pártolta; ugy ezentul is ezen elveihez hiven a törvények és biztositékok jövőre való meghatározásában ezen irányt szem elől nem tévesztendi; mert a mélt. förrnek rendithetlen meggyőződésök az: hogy csak a jogok és kötelességek szigoru meghatározásában alapul egyfelől a rend és a józan kormányzási lehetőség, másrészről pedig a nemzetszabadság biztositéka. —

Báró Gerliczy Béla. Pártolja az évenkinti Pesten tartandó országgyülést s általában a RR. javaslatát.

Gr. Eszterházy István. A RR. javaslatát örömmel elfogadja.

Nádor ő cs. k. fönsége. Későre haladván az idő, e tárgy fölötti tanácskozást holnap fogjuk folytatni. —

VIIdik országos ülés a nmlgu förendeknél. December 7. reggeli 10 óra. (Elnök nádor ő cs. kir. fönsége. Tárgy: a válaszfölirat körüli viták folytatása).

Inkey Imre zólyomi főispán. A főpohárnok inditványát elfogadhatónak tartja.

Gr. De la Motte Antal, nógrádi administrator. Főpohárnok ur inditványát egész kiterjedésében pártolja.

Gr. Viczay Hedrik. Pártolja a RR. fölirási javaslatát.

Ocskay Antal kassai püspök. Ugy hiszem nagyméltóságu fő RR. hogy a szőnyegen levő válaszföliratnak azon részére nézve, mellyben öröm és hálaérzések nyilvánittatnak, köztünk véleménykülönbség nem létezik, és köz azon ohajtás: hogy a válaszföliratban is hü emléke fölmaradjon azon magasztos lelkesedésnek, ama hálaörömnek, melly nov. 12kén és 15kén elfogta keblünket.

Ezen nagy napokra, mellyek honi történeteink évkönyveiben enyészhetlen fényben mindenkor fognak tündökleni, visszaemlékezvén, bátor vagyok e jelen pillanatban is cs. kir. fönségednek magasztos jelszavát ismételni: éljen a király. Éljen a király, ki nemzetiségünket és nyelvünket a legfőbb, legdicsőbb polczra emelte, és kinek felséges ajkairól nyelvünk kedvelt hangjait hallani szerencsések valánk. Éljen a király, ki halhatlan emlékü nagy nádorunk dicső fiát, nemzetünk választottját, cs. kir. fönségedet iránt tunk atyai szeretetének és boldogságunkat eszközlő felséges szándékának zálogául nekünk ajándékozta.

Ezen ajándékozta kifejezés ellen mlgos gróf Zichy Emanuel tett észrevételt, de észrevétele nem bir arra: hogy ezen szót, mellyel a tettes KK. és RR. a javaslott válaszföliratban élnek, elmellőzzem, ismételvén ujra: éljen a király, ki felséges királyi előadásaiban boldogságunkra irányzott atyai gondoskodását és legkegyesebb szándékát nyilvánitotta; mind ezekért öröm-hálaköszönet magasztos érzeteinek nyilvánitását a szőnyegen levő válaszföliratban mindnyájan egy szivvel egy lélekkel pártoljuk.

Keblem sugalatát követve ohajtottam: hogy a válaszfölirat egyedül e magasztos tárgyra szoritkozzék; azonban ez más tárgyakra is kiterjesztetett, mellyekre nézve én a válaszföliratot a javaslott alakban mind azon tiszteletem mellett is, mellyel a tettes KK. és RR. iránt viseltetem, nem pártolhatom, és e tekintetben nmltgu főpohárnok véleményét, melly nézeteimhez legközelebb áll, osztom. Nem is tekintem én valónak azon észrevételt, mellyet mlgos gr. Teleky László ő nmlga főpohárnok előterjesztésére tett, mintha ő nmlga azt állitotta volna: hogy az 1790: 10. t. cz. már Verbőczy hármas törvénykönyvében megszüntetett. Ezt ő nmlga nem állitotta, de nem is állithatta, mert ő nmlga az érintett törvényczikket mint önálló törvényt tekintvén, javaslotta: hogy ezen alaptörvényre a válaszfölirat azon szakaszában, mellynek kezdete: kijelentjük s at. hivatkozás történjék. De ő mlga gr. Teleky László tudatlansággal vádolt bennünket, kik elvei iránt rokonszenvvel nem viseltetünk; ezen vádat ő cs. k. fönsége kegyesen visszautasitván, röviden csak azt jegyzem meg: hogy majd akkor, ha a válaszföliratban érintett sérelmek érdemileg fognak tárgyaltatni, tapasztalandja mlgos gr., hogy tudatlansággal bennünket nem vádolhat. Azt mondotta továbbá ő mlga: hogy mi nem merjük belső meggyőződésünket a szőnyegen levő tárgy fölött nyilvánitani. Biztositom méltóságodat: hogy valamint mindenkor, ugy most is azon belső meggyőződésemet bátran és minden tartózkodás nélkül kimondom: hogy én a válaszföliratban érintett tényeket törvényteleneknek nem tekintem; és miután a tettes KK. és RR. által javaslott válaszföliratban az mondatik: föntartjuk, hogy azok (t. i. a följebb elősorolt tények) iránt nézeteinket részletesen is fölterjeszthessük, azon tények részletes és érdemleges tárgyalását szükségesnek tekintik a tettes KK. és RR., tehát minekelőtte érdemleges tárgyalás bekövetkeznek, a kérdéses tények fölött most előleg kárhoztatás pálczáját törni nem lehet, annál kevésbbé: hogy mint maga mlgos gr. Pálffy József állitotta: érdemleges tárgyalás nélkül itéletet kimondani nem lehet, ugy hiszem nmlgu fő RR., kárhoztató itéletet legkevésbbé.

Azon indokból tehát, hogy a válaszföliratban elősorolt tények érdemlegesen eddig nem tárgyaltattak, nem ereszkedem jelenleg a fölhozott törvények értelmezési mezejére, és a mondottak fölötti észrevételeimet az érdemleges tárgyalás idejére föntartom; azonban bár mennyire ősi alkotmányunkhoz ragaszkodjam, még sem titkolhatom el sajnos részvétemet azon mlgos urakra nézve, kik nem idegenkednek alkotmányos uton olly helyre jutni, unde nulla redemptio.

A mi egyébiránt az évenkint tartandó országgyülést illeti, jelenleg is ragaszkodom a nmlgu fő RR. ama nézetéhez, mellyet e tárgy iránt a mult országgyülésen 1844ik évi május 22ki válaszizenetökben kijelentettek: hogy a tettes KK. és RR. évenkint tartandó országgyülés iránti kivánatához már azon nyomatékos tekintetnél fogva sem járulhatnak, mert az országgyülésnek minden évben tarthatását több olly az országgyülés elrendezésének lényegébe vágó előkészitő törvényes intézkedések föltételezik, mellyek nélkül a kitüzött czél és várt siker nem csak utól nem érettethetnék, söt szerfölött eltévesztethetnék.

Gr. Szécsen Miklós. Megvallja, hogy egyéni gondolkozási módja és benső érzelmei szerint ollyan köszönet minden becsét elveszti a közéletben is, melly keserü panaszokkal kapcsoltatik össze — mennyivel inkább tehát azon viszonyban, mellyben egy lovagias nemzet szeretett urához és királyához áll, és szól. — Ezen szempontból kiindulva, még most is ohajtaná: hogy a jelen fölirat egyedül csak azon mulandó lelkesedésnek lenne maradandó emléke, melly a hü magyarokat akkor ragadta el: midőn több századok lefolyta után legelőször magyar szót a királyi trónról lehangzani hallottak; — mivel azonban már többen a n. mltgu főpohárnok ur inditványa mellett nyilatkoztak, és ő részéről is arra rá nem állhat: hogy törvény és szokás ellen olly nagy érdekü tárgyak, mik az orsz. gyülési tárgyaláson keresztül nem mentek, nevökben is ő felsége elébe terjesztessenek. Pártolja tökéletesen a fönidézett főpohárnoki inditványt.

Gr. Batthyány Lajos. Osztozom én is a KK. és RR. öröm- és sikerreményének érzelmében. — A magyar nyelvre nézve: — osztozom örömükben, a mennyiben azt a trón magáévá tette. Helyeslem köszönetüket. — De nem osztozom azok véleményében, kik a nemzetiség természetes jogaibani visszahelyeztetésében már az alkotmány, és nemzeti szabadság diadalát látják. Ellenkezőre mutat, Német és Törökország, mellyek bel-, Lengyel és Olaszország, mellyek kül önkény alatt nyögnek. Köszönetet szavazok én is ő felségének nem azért ugyanis, hogy szabad nádorválasztásunkat megerősitni; hanem azért, hogy azt, ámbár a kijelölés mellőztével történt, — megerősitni méltóztatott. Örvendek én is ezen választásnak, s én is szemlélem benne a süker reményét; mert a hatalmasok sorában nádorunk azon egyetlen egy, kit a nemzet irányában multja nem identifikál az eddigi kül- és belpolitikának felelőségével. Ezen pontra nézve az volt mondva: hogy ez uttal sem jót, sem rosszat a propositiokról nem lehet mondani. Én ellenben azt tartom, hogy már is jót is, rosszat is lehet rólok mondani. Jót, a mennyiben több valódi szükségeinknek kielégitését szerzik; rosszat, a mennyiben a propositiók mellékleteiben, ezen kielégités olly föltételekhez köttetik, mellyeknek elfogadása által kétszeresen vesztenénk, az alkotmányos szabadság terén azt, mit a materialis jólét terén nyerhetnénk. Egy szóval ujra, és ismét gyöngittetnék a nemzet akaratának hatalma; növekednék ellenben a nem felelő és nem alkotmányszerető, sőt önkénykedő kormányé. A 7dik czikk az, melly miatt némellyek egészlen elkivánnának állni az adresse ideájától; mások annak csak az egyik oldalát kivánják utánozni. Ugy mint Liptómegyének igen tisztelt főispánja elfogadhatónak véli, az uj kor, és külföldnek azon találmányát, mellynélfogva a kormányok hibái nem nehezülnek elébb utóbb a dynastiák fejére, sem a polgári kötelesség teljesitése nem koczkáztatja a hazafi életét; — ugy elfogadhatónak véljük mi, a hason eredetü másik találmányt is, mellynélfogva mindjárt az országgyülés kezdetén átalános discussioban tárgyalván a kormány ujabb tetteit, és azok fölött véleményt mondván: a törvényhozás csak azután tanácskozzék munkáinak részleteiről. És a mint nem hiszem, hogy magára vállalná pohárnok ő excellentiája annak felelőségét, hogy ujra kelljen élnünk hazánknak mult életét, hol épen azon, általa szerencsétlenül fölhozott elv: miszerint király és kormány egy, okozta volt nálunk a mult három századnak mind azon borzasztó eseményeit, mellyek örökre beszennyezék Magyarország évlapjait; — ugy nem akarom hinni, hogy az adresse expediensét visszautasitván, Liptómegyének főispánja, azon térre akarná szoritni a KK. s RR. hol ők az 1790: XIII. cz. fölött vitázván, tán mindaddig nem tehetnének semmit, míg annak értelme fölött meg nem egyeznék a két tábla. Azon servilis majmolásról nem is szólok, mellynélfogva, a magyar törvényhozás, csak középkori bókjait volna képes magáévá tenni, a britt parlamentnek; mert ha annyira sülyedt volna ezen tábla, akkor reá illenének Schillernek szavai. sat. sat. —

Ha á-t mondtunk, mondjunk b-t is; és ha már adresset irunk, legyen az rövid, de igaz vázlata a kormány viseletének. Hadd legyen nálunk is az adresse fölötti tanácskozás criteriuma annak, hogyan itéli meg a nemzet képviselősége, kormányát és kormányzóit; hogy igy nálunk is mindjárt a diaeta elején ezen votumból merithessen erőt a jó, vagy veszitsen hiteléből a rosz systhema. Ezen nézetekből indulván ki, helyeslem a 7dik czikket. — De helyeslem a 8ik és 9dik czikket is, mert én is kivánok panaszt emelni mind a kormányzási mód — mind a kormányzó férfiak ellen. A mód vagy systhema ellen annyiban, a mennyiben az 1790: X. tcz. keletkezete óta soha de soha valósággá nem vált, és nem csak teljesen nem, de semmiképen sem lépett életbe. Nem lépett életbe, és nem tiszteltetett ezen törvény, sem bel sem külpolitikájában Ausztriának. A külpolitikában nem, mert hogyan tudott volna oda állni Ausztria Europa szine elibe, mint az absolutismus megtestesült repraesentansa? annak vallani magát, és minden saját de még mások ügyeiben akkép mutatni be magát a világnak, ha szem előtt tartotta volna az 1790: X. tcz. azon szavait: hogy Magyarország érdekei a többi tartományok érdekeinek alá rendelve ne legyenek; ezután pedig nem csak alá van rendelve a magyar érdek, a magyar alkotmányos irány, sőt ez kitagadva, tökéletesen desavoyirozva, és diplomatice ignorálva találja magát. — Vagy tán azt merné valaki állitni, hogy a magyar érdekre nezve közönbös dolog az, valjon Ausztria diplomatiája az alkotmányos vagy az absolutisticus mérlegbe veti e a maga voksát. — És mig jóslati tehetség nélkül kitalálhatni, hogy a legközelebbi háboru, elvek háborúja fog lenni, és hogy azon két jelszó, melly bizonyos idő óta, két ellenséges táborba seregelte maga körül a statustudomány és szónoklat férfiait, ma holnap lobogókon lesz olvasható, mellyek után rohanandnak Europa majd minden hadsergei, — valjon akkor is közömbös dolog fog e lenni a magyarra nézve Ausztriának külpolitikája? ha annak zászlóin nem a mindnyájunkat lelkesitő alkotmányos szabadság, hanem törvényeink által számüzött korlátlan hatalom jelszava leend fölirva? — Kérdem: ha annyi — meg annyiszor emlékeztetve vagyunk, hogy ne kivánnánk jogszerü alkotmányos igényünknek utósó consequentiáit, sőt vennénk méltányos figyelembe vegyes házasságunkat, — kérdem: nem hasonló joggal kivánhatja e a monarchia erősbik fele, hogy szintugy, mind kül — mind belpolitikájában mellőzvén a kormány az absolutismus utósó consequentiait, az összes monarchiára nézve modifikálja ő is eljárását és dogmáit, azon faktor nagyságához, mellynek sem sympathiái, sem érdekei nem coincidálnak az absolut rendszerrel: de ezt ő mind ed-

dig nem tette. — Ha belpolitikáját nézzük Ausztriának, a mennyiben az, a nemmagyar tartományokat illeti: mit látunk ott örvendetest: mit biztositót? mit reménygerjesztőt? — semmit! — Örvendetést nem, — mert mindenek előtt az tünik mindenki szemébe, miszerint Ausztria belpolitikája soha nem keresett, soha nem talált magának más támaszt, más garantiát, —Ausztria különféle nemzetiségeinél egymás iránti antipathiáin kivül, — mint a bureaucratiát. — Biztositót nem — mert ha látjuk, milly vas következetességgel folytattatik azon absolut irány, melly alsó ausztriai szabadalmait, első Miksa óta IIik Józsefig megsemmisitette és IIik Leopold daczára, azóta ismét fölelevenülni nem engedi, — ha figyelembe vesszük, milly elvek frigyességét fogadta el az ausztriai kormány éjszakon és milly elveket taszita vissza délen, akkor meg kell győződnünk, hogy hiányzik minden az alkotmányosságot biztositó szellem azon tanácsteremben, hol e nemzetek sorsa fölött vettetik el a koczka. — Reménygerjesztőt sem találunk; — mert akár áll az, mi én előttem axioma, hogy t. i. egyátalában nem fér meg ugyanazon kormánypálcza alatt az uralkodás korlátlan rendszere a korlátoltal; a nélkül, hogy ezen két incompatibilitás egymásra corrossive ne hasson: akár áll az, mit mások állitnak, hogy csak a kölcsönös engedékenység és assimilatio teheti tűrhetővé ezen vegyes házasságot; mind a két esetben bizonyos, hogy nincs mit reményleni azon keresztény házasságban, hol épen a vallás különbsége okozván a surlódásokat, azon fél, ki ugy is csak a kötött házasság óta tért át egy más confessiora, ez által épen ő idézte elő a bajt, — ha mondom, azon fél most közeledés helyett plane talmud — és profetáira kezd esküdni. Ezekből fogják érteni méltóságtok, hogy szerintem nem egyre megy ki, valjon a mutatkozó alkotmányos mozgalmak oda viszik e a dolgot az örökös tartományokban, hogy ma holnap az egyik tartomány alkotmánya biztositékul szolgáljon a másiknak? vagy hogy ezek innen túl is elnyomatván, egyfelől az irigység, másfelől a lenézés, tovább is függőbe engedje maradni alkotmányos életünk fölött Damocles kardját. — De nem csak mi, kik politikai kilátásunk legjobb barometrumának tartjuk a kormánynak örökös tartományokbeli viseletét; nem csak mi nem sejditjük ama földerültét, de mind azok sem, kik méltányolni tudják azon ujabb tetteket, mikre Ausztria összsystemája kényszeritette Magyarország jelen statusférflait; vagy hogy jobban mondjam: mire ezek kezet nyujtottak s annyiban ő ellenök is panaszt kivánok. Ezekről azonban már nem szólok; először mert ugy is már hosszura terjedt beszédem; s aztán mert ezeket elég érthetőleg fejtegeték, rostálták és bebizonyiták olly férfiak, kiknek mind hitelességök, mind tekintélyök, mind legyőző szónoklataik megtették a magok hatását. Az ujrendszerre nézve pedig csak azon meggyőződésemet akarom kimondani, miszerint várom ugyan nemzetem egészséges természetétől, hogy fog tudni megszabadulni az administratori rendszer mirigyétől, de hiszem mégis, hogy maradandó bélyeget sütne az abbani bűnszövetség ezen testület homlokára azon esetre, ha ő az által, hogy ezen épen az aristokratia rovására és a bureaucratia javára elkövetett vétket, a maga oltalma alá vévén: az egész nemzet előtt bebizonyitaná, hogy ezen gyülekezet már többé: nem a magnások táblája.

Végül, egy megjegyzése van még, és pedig a zólyomi főispán ő méltóságához; kéri ugyan is őt, hogy jövőre nézve hangosabban legyen szives beszélni; mert mostani előadását, még az elnök ő fönsége sem érthette meg; mit onnan is hisz; mivel föl nem teheti elnök ő fönségéről, hogy midőn az előtte szóló méltóságos szónokot rendre utasitotta azért, mert a másik pártról azt állitotta, hogy nem független; a méltóságos urat szintén rendre ne utasitotta volna, midőn pártunkról azt mondá, hogy esztelen.

Báró Vay M. Fönséges nádor, főméltóságu rendek! Egy, ez oldalon ülő szónoknak csak kevéssel ez előtt azt mondá fönséged, hogy vajha rövidebb lett, s csak a tárgyhoz magához szólott volna. — Milly sokoldalu legyen azonban a szőnyegen forgó tárgy, azt az épen előttem tulról fölszólamlott m. grófnak mutatja körülményes kül- s belpolitikát is tárgyazott, taglalt, előadása. — Magam részéről azon leszek, hogy a lehetőségig eleget tegyek az elnöki czélszerü magas figyelmeztetésnek. — Ugyanis, mellőzve minden egyebeket, mellyek fölött különben is már három napja hogy vitázunk, előadásomat leginkább a t. Rendek czélba vett föliratának az ugynevezett uj rendszerre vonatkozó czikkére szoritom, nyilván kijelentvén, miként azt, saját meggyőződésem szerint, ugy a mint van, el nem fogadhatom, — nem pedig azon egyszerü okból, mert a kérdés érdemleges tárgyalásából, mellyet a t. Rendek különben is később időre tartának fön magoknak, önmagok meg fognak győződni arról, hogy azt, mit most állitanak, s kivánnak ő felsége magas szine előtt nyilvánitani, miszerint t. i. az administratorok e honban már rendszeresitettek, állitani nem lehet! — Igen fönséges nádor, főmélt. rk! az érintett majdan később megkezdendő tárgyalások fognak talán olly eredményre vihetni, mellynek trón előtti kimondására szükség leend, — de hogy az más lesz, mint a mi itt, a fölirási javaslatban ki van fejezve, arról megvagyok győződve s azt tehát előlegesen kimondani nem kivánom, — módositsák e kifejezést a t. rk, — váltsák föl azt más, a dologgal teljesen megegyezővel s részemről kész kezeket nyujtandok a két tábla összeegyezésére, — meglevén ugy is győződve, hogy ha e pontra nézve meg lesz az egyesség, a többi részére a fölirásnak kevés különbség maradand fön közöttünk. — És itt nem mellőzhetem el azt, mit m. b. Wenckheim Béla tegnap mondott, azt állitván, hogy az általam fölhivott szavak kétségbe már csak azért sem vonhatók, mivel azok egy, a t. rk által ténykint fölállitott eseményt fejeznek ki. — És ha ez igy lenne, a nemzet képviselői illy tanusága előtt kétségtelenül meghajolnék, azonban e jelen esetben általuk nem bizonyos constratirozott tény létezése mondatik ki, hanem tények fölött mondatik olly itélet, mellyben, én legalább, nem osztozhatom, a minthogy illy értelemben véve a dolgot, a különben nagy jelentőségü tekintélynek, mint ollyannak, megszünik hatása, s irányunkban fölállitott kötelező ereje. — Igen föns. nádor, főmélt. rendek, — az meggyőződésem, hogy a mit a t. Rendek itt kimondanak, lehet sok, de lehet kevés is, — mit, mennyit kelljen, lehessen mondani, azt csak az érdemleges tárgyalások fejthetik ki, s azért az nekem is ohajtásom, hogy addig ne jöjjön e tekintetben semmi a fölirásba! Ezek megemlitése után azonban, ha szorosan akarnék ragaszkodni a parlamentaris formákhoz, el kellene hallgatnom e pillanatban, s várnom, mig a tárgy érdemleges tárgyalásának következik be a t. Rendek által igért, s általunk ohajtva várt ideje; — miután azonban annyi mindenféle elmondatott itt három napok alatt a fölött, legyen szabad nekem ezekre felelőleg akint emliteni meg némellyeket, miszerint indokoljam, miért a főmélt. rendek abba, igy melleslegesen, bele ereszkedni nem kivánnak, miért nem akarják azt positiv s későbbre kezöket megköthető itélettel ide, e köszöntő föliratba, belecsusztatni.

Mindenekelőtt azokra emlékezem vissza, mellyek itt király s kormány-egységről, e nevezetek azonositásáról, más elemektöli függéstől, öntelen állásáról az utósónak, mennyibeni felelőségéről, sőt honunkbani teljes hiányáról, de mégis kivánatos voltáról, miként kellő létrehozásáról stb. mondattak el. Ezek tekintetében ki kell nyilatkoztatnom, miként én, igénytelen azon állásomnál fogva is, mellyszerint felséges urunknak számittatom tanácsosai közé, az 1790: X és XIV. törvényeket tartom, hiszem és vallom alaptörvényeknek. — Igen, a helytartótanácsnak adassék meg, ha nincsen, mondom, vivassék ki kellő, a törvényekben kiszabott állása, és lesz felelős, egyenesen királya alatt álló, semmi más kormányszéknek alája nem vetett felelős kormánya a honnak. — Sőt szeretem állitani, miként felelős ez ma is sokakban, — felelős az ugynevezett uj rendszert illetőleg is, és nem kétlem, hogy a felelőséget örömest bevallandja, ha részére ut nyittatik, a dolgok fekvését teljes meztelenségében adhatni elő! — de ennek olly kiterjedésben, mint én ohajtom, akkor lesz helye, ha majd érdemileg tárgyalandják a t. Rendek az uj rendszer ügyét, s nálok kivánom a kormány részéről, mindenek előtt azon kétségeket, azon homályokat eloszlatni, mellybe olly örömest burkoltatik e különben mégis eléggé kézzelfogható tárgy! — Addig is azonban, mig ez ott megtörténhetnék, legyen szabad nekem a föm. rendek előtt nyilatkoznom s némileg (mire pedig, mint egy kis részecskéjének a magyar kir. csak collegialiter véve, felelős helytartótanácsnak, talán jogom sem volna) fölvilágositanom némelly félreértett, itt elősorolt, tényeket! Igen, adjon erre engedelmet nekem cs kir. fönséged, mint ama, hitem szerint öszveségében felelős kormányszék elnöke, különben is abban senki nem gátolhatván, hogy én magamat lelkem ismeretében honom s királyom irányában felelősnek érezzem! — Ugyan is fölemlitése, s vázlatábani fölmutatása azon elnöki levél tartalmának, melly által egy tisztelt megyei főispán arra szólittatott föl, nyilatkoznék megyéje további megtartása szándéka iránt, — nevezetesen pedig az érintett levél elősorolt abeli vég szavai, mellyek szerint a mondott megye kormánya megtarthatásának, a bent lakás kötelességén kivül, föltételül tétetett az is, hogy beutazván évenkint a megyét „a községek előljárói vagy a megye tisztviselői ellen netalán támasztandó panaszokat mindenkitől meghallgassák s a mennyire lehetséges, a helyszinén magok elintézzék“, — sokakban első hallásra, mint valami ujság, figyelmet ébresztett: sőt valának, kik e szavakban láták rejleni a megyei rendszer fölforgatását, az 1713. LVI. lerombolását! — És lássuk, hogy áll e vészszel fenyegető sorokra nézve a dolog? Igaz, a helytartótanácshoz bocsátott ő felsége a főispánok, s ott a hol illyesek nincsenek, helytartóik számára, királyi leirat mellett egy utasitást, meghagyván, hogy azt minden időnkint kinevezendő megyei kormányzóval (ugy mint az eddigelé azon utasitással, melly még Mária Terézia idejében 1768-ban keletkezett, s 1770ben a törvényhatóságoknál is közhirré tétetett, és igy maholnap 8 évtized óta divatozik, történt) közöljük. A helytartótanács arra magát törvény értelmében jogositva érezvén, ezen utasitásokat tanácskozás alá vette, — reá észrevételeit megtette, s életbeléptetésökkel várt a kikért k. k. válasz megérkeztéig; — és ő felsége kegyeskedék figyelmére méltatni fölirásunkat, elfogadá kihagyásainkat, változtatásainkat ugy annyira, hogy a főispáni utasitások, lényegben egy hajszállal sem foglalnak magokban ma többet, mint a fönt érintett Mária Terézia által kiadattak, mellyek ellen pedig soha föl nem szólalt a nemzet. Kevesebbet igen, miután kimaradtak belőlök azok, mellyekről időközben vagy törvény által történtek rendelkezések, vagy a mostani korhoz nem valának alkalmazhatók; — p. o. hogy a r. kath. vallást igyekezzenek terjeszteni; — az erdőkre ügyeljenek föl, stb.; és ez vala annak is oka, hogy ezen, itt ujaknak nevezett, de érdemileg egészen a régi utasitások, megyeszerte nem hirdettettek ki, ugy annyira, hogy a fönt érintett praesidialis szavai is, mellyekről azonban soha nem gondolók, hogy azoknak olly rendbontó értelem fog adatni, általunk másokkal cseréltettek föl. — Ez egy fölvilágositás is nem oszlatja el gróf Haller Sándor aggodalmát, ki most hallá (saját szavai szerint) legelőször, hogy illy alkotmányellenes utasitások adattak az ujrendszeres főispánoknak! — És igy lesz az főmélt. rr. a többi aggodalom nagy részével is, ha a dolog egyszer érdemlegesen fog tárgyaltatni, s fölvilágositatni minden oldalról. — Volt még egy tárgy fönséges nádor, főmlt. rrk, melly a most folyamatban levő taglalások, bonczolások közben, különösen föltünő vala előttem, s ez azon, egymással egészen ellentétü véleményekbeni, nyilatkozásokbani különbség, mellyeket most hallunk s hallánk a m. országgyülés alatt a megyei főkormányzók állásáról, rendeltetéséről stb. Most a főispánokról, ugy mint ezek az ujrendszer behozatala előtt voltak, mint megannyi alkotmány istápjairól, trón támaszairól, megye s trón közti intermediatorokról, a magyar aristocratia sine qua nonjairól, ezek elmozdithatlanságáról folynak a lelkem mélyéből meritett szebbnél szebb előadások. — De három évvel ez előtt mind igy beszéltek a főmlt. rrk? Ugyan méltoztassanak csak visszaemlékezni azon élénk discussiókra, mellyek közöttünk a t. rrknek „a megyei kihágásokat illető törvényjavaslatok“ nálunk lett fölvételök alkalmával folytanak. — Naplóink fogják tanusitani, miszerint akkor a régi rendszeres főispánokra, mutatis mutandis, épen azok mondattak el, mellyeket e három nap alatt az ujrendszeresekről hallunk elszavaltatni. — Akkor ők, a most magasztaltak, voltak kormány szolgái, függetlenséget nélkülözők, pártfőnökök, megyezavarók stb. — akkor az vettetett szemökre, igazabban szemünkre, miután magam is még akkor szerencsés valék egy, általam soha nem felejtendő megye főkormányzójának lenni, hogy nem vagyunk eleget megyéink körében, hogy elhanyagoljuk hivatalainkat, legföljebb tisztujitásokra megyünk oda, nem teszünk mást, mint ebédeket, bálokat adunk s azzal odább állunk stb. Mondom, mind ezek, az ujrendszer behozatala előtt épen ugy elmondattak reánk, mint ma, ennek állitólagos behozatala után, hasonlót hallának az ujrendszeresek! — És bizony, hogy az illy sok lealázó beszédek jobban megingadoztaták a megyei kormányzók állását, mint akár ujrendszer, akár mi más, erős meggyőződésem! — Azonban hála az egeknek, hogy ma már egyes akarattal ellenkezőre törekesznek a föm. rk; hála, köszönet nagyságtoknak, a jó rend nevében, érette! — e tekintetben azonban, azt hiszem, hogy czélt csak a tárgy komoly, minden oldalróli megvitatása után fogunk érhetni, s ez a másik oka, miért az egész kérdést most inkább mellőztetni kivánom. — Nem tagadhatom meg magamtól, hogy egy futó pillanatot ne vessek magokra a fönt emlitett megyei kihágásokat tárgyazó törvényczikkelyekre is, megmutatandó azokból, minő nézettel látszattak 3 évvel ezelőtt a ts rk a megyei főkormányzók tekintélyének föntartása iránt viseltetni. — Mindenben engedek bárkinek is magam fölött elsőbbséget, de el merem mondani, hogy a megyei életet, a megyei kormányzás mesterségét nálamnál kevesen fogják jobban ismerni e honban, s többek közt tapasztalásból állitom, hogy a főkormányzó csak addig tarthatja föl magát egy megyében, míg önállásu, azokban, mellyek törvényszabta teendői, független fölülről ugy mint alulról; — addig, míg a pártok, felekezetek, egyes családok s ezek befolyása, a rk s tisztviselői kar közt, képes az egyensulyt föntartani, —

módjában van, a megyei sokszoros érdekek részrehajlatlan kielégitése tekintetéből jutalmazni épen ugy mint reményt nyujtani, — csak addig, míg ki nem ragadtatnak kezeiből a módok s eszközök, mellyek segedelmével láthatlanul, érezhetlenül, minden jobbaktól támogatva lehessen a közbizalmat s szeretetet biró vezére királyától reá bizott megyéjének! — Illy állást víhat ki a főkormányzó rövid időre magának, — de azt csak a törvényszabta időkben megtartatni kellő tisztujitások eszélyes vezérlete által örökítheti meg magának, s itt a conditio sine qua non ismét a függetlenség, a pártok fölötti állás; — de veszve lesz ő maga s vele megyéje, ha bár mi módon egy uralkodó pártnak akint jut kezei közé, hogy önakaratától megfosztva, ennek válik vak eszközévé. És e nézetek vezérlettek engem most három éve is, midőn egyes pártfőnökök kezei közt lenne! Azon jeles előadások után itélve, mellyek a t. rr. táblájánál az uj rendszer ügyében tartattak, s a nyilvánosság utján közszemlére jutottak, ugy kell meggyőződve lennem, hogy a szellem a tekintetben 3 év óta ott is épen ugy megváltozott, mint nálunk, s ma már nem javaltatnék a restaurans, pedig még akkor régi rendszerű főispán minden befolyástól megfosztva egy conferentia ellenőrködése alávettetni, egy perbe fogó őr- s egy itélő törvényszék elibe állittatni, s nem fogna ez fölhatalmaztatni őt megdorgálni, 1500 ftig büntetni, sőt ha a fiscus emlékeztetésére bizonyos esetekben nem hajolnék, föl is függeszteni, a nélkül, hogy ahoz még ő felségének is csak szólója lehetne többé! — (Folyt. köv.)

Magyar akademia.

1. A XVIIIdik nagygyülés folyó hó 19-kén kezdődött tek. Fáy András ur elnöklete alatt, ki is őszinte szilárd s egyszersmind rövid megnyitó beszédében előadá, mikép a rendes elnökök országos dolgok általi elfoglaltatások miatt ő bizatván meg az olly tiszteletes elnökléssel — ezen nem várt, általa nem is keresett személyes megtiszteltetésnek jobban meg nem felelhet, mint ha az akademiát bizodalommal fölszólitja, hogy őt a jelen nagygyülés lefolyta alatt higgadt tanácskozásaival gyámolitsa. Ez őszinte nyilatkozatra éljen! éljen! fölkiáltások következvén, annak megszüntével Zsoldos Ignácz ur inditványt teve, hogy a nagygyülés gondoskodnék módokról és utakról, mellyek szerint jövőre a nagygyülések megtartására állandó határidő tüzetnék ki, mellyre a vidéki tagok is minél számosabban megjelenhessenek; nem ugy mint most, midőn a jelen nagygyülésben csupán csak két vidéki tagot lát saját kebelében. Ez inditvány következtében a tanácskozások megkezdődtek, s többoldalu nyilatkozatok s fölvilágositások után abban lett a megállapodás, hogy jövőre augustus vége felé tartassanak nagygyülések, az akad. szünidő pedig julius s august. hónapokra essék, melly kivánat s megállapodás motivalva fog az igazgatóság elibe terjesztetni.

2. Fölolvastattak az utósó kisgyülések jegyzőkönyvei s azok meghitelesittettek.

3. A titoknok a kisgyülési határozatot a nagygyülés elibe terjeszté, melly szerint [el]halván az akademia pártfogója, annak fia a jelen nádor kéretteténk meg a pártfogás elvállalására — minek szükségét a nagygyülés is belátván, az igazgatóságnak ez irányban is külön fölterjesztés fog tétetni.

4. Olvastatott az akad. segédjegyző Szalay László hivataláról lemondó levele, melly szerint betegeskedése miatt azt nem folytathatván, kéri e lemondás elfogadtatását az akademia által, a mi teljesülvén, s a lemondónak buzgó fáradozása hivatalában, mig azt egészsége engedte — jegyzőkönyvbe is iktattatván, az ujabb segédjegyző megválasztása hozatott szóba, s lőn megállapodás, hogy titkos szavazat utján választassék uj segédjegyző, a titkos szavazatokat az elnök bepecsételve fogja fölküldeni az igazgatósághoz, melly szinte titkosan fog szavazni. Jelenben a szavazatok az elnöknek már kézbesitettek is, s azok egyszersmind lepecsételtettek.

5. Ez után a közülés megtartása hozatott szóba, melly jövő vasárnapon fog megtartatni, s annak előkészitésére választmány neveztetett ki.

6. A titoknok pontonkint előadá a kisgyülésekben megfordult tárgyakat, mellyek fölött a nagygyülésnek kell határozni, például, az **elnöklési ügyet**, melly szerint az idősebb rendes tagok is elnökölhessenek, ha igazgató vagy tiszteleti tag nincs jelen, hogy a gyülés szétoszlani ne legyen kénytelen, melly ajánlat czélszerü levén, a nagygyülés által elfogadtatott. Ezután az akad. **Értesitő** megbővitése is szóba jött, de mivel pénzerő nincs, annak eddigi módoni kezelése továbbra is meghagyatott.

7. Az akademia történetének kiadása kezdettől jelenig szinte korábbi határozatnál fogva el levén kisgyülésben fogadva olly móddal, hogy az kimeritő vázlatát adja az akad. munkálatoknak s az nádor ő főherczegségének fölajánltassék — ezen mostani nagygyülésre fölterjesztett inditvány is helybenhagyatott.

KÜLFÖLD.

Spanyolország. Madridból dec. 2ról kelt telegraphi sürgöny szerint a cortes válaszfölirata 170 szóval elfogadtatott. Madridban többekre nézve nagyon meglepő volt, hogy **Isabella** királynő mostani udvari orvosa **Nunnez**, kinek itt az orvosi gyakorlat, minthogy nem pályavégzett orvos, megtiltatott; jelenleg Párisból, s pedig miként az itteni lapok állitják, felsőbb rendelet következtében orvostudori oklevelet nyert.

N. Britannia. A „M. Post“ azon hirt közli, miszerint dr **Wiseman** westminsteri érseki czimmel a kath. clerus primásává fog kineveztetni s hogy a pápai szék ezen kül még más négy püspökség fölállitását rendelé.

Dr. **Hampden**-nak herefordi püspökké történt kinevezése ellen a királynőnek s a parliamentnek számos folyamodványok nyujtattak be, mellyekben a megürült püspökség illyes betöltése ellen óvás foglaltatik.

Wood közösen ismert alderman a londoni citybeni hivatalnokságról leköszönt, ürügyül vagyonbeli viszonyait adá, mik többé meg nem engedik, hogy egy londoni alderman rangjának illőleg megfelelhessen.

Sveicz. A „J. d. Debats“ a sveiczi ügyekről szóló czikkeiben visszatér a különszövetségi cantonok katonai elfoglalására, mit uj erőszakos tettnek s a cantonalfölségiség megsértésének nyilvánit. Megemlitvén, miként e radical többség vezérei a szövetségi gyülésen s a radicalismus organjai Sveiczban s azonkivül meg nem szüntek a cantonalfölségiség s vallási függetlenség előtti tekintélyüket biztositani; megjegyzi továbbá: „Tudva van, miként tiszteltetnek Freiburg cantonban, hogyan dönték e cantont katonai elfoglalás jármа alá, azt olly ábrándos kormány nevébeni proconsulok által kormányoztatják, melly 4—500 egyén által neveztetett ki, míg az ország 15—20,000 választót számol; miként illy kormány parancsa által **hét** szerzetesrendet eltöröl, míg a szövetségi gyülés egyedül a jezuiták kiüzetését határzá el. Hasonlóan fognak bánni a többi legyőzött cantonokkal is, mellyek a különszövetség egy részét képzék. Mindnyájan katonailag lesznek elfoglalva. Mi ezen katonai elfoglalás? Szükséges-e ezen gyülekezet rendeletei végrehajtásának biztositására t. i. a különszövetség föloszlatásának s a jezuiták kiüzetésének eszközlésére? Bizonyára nem! De itten egészen más dologról van szó. **Ezen cantonokra**, radical kormányt akarnak erőszakolni, s ehez egy radical sereg jelenléte nem szükségtelen. Ezen kivül ezen törvénytelen kormányok által olly rendszabályokat akarnak előidézni, mellyek a cantonal fölségiséget vallási s egyéb kérdesekben nyiltan megsértik. Ez az oka, hogy Freiburg, Zug, Unterwalden, Schwyz s Uri cantonok hódolatai egyedül csak katonai elfoglalás föltétele mellett fogadtattak el, s most Bernből küldött radical proconsulok által kormányoztatnak.“ — Luzernre vonatkozólag roszalja a „J. des Debats“ különösen az előbbi kormány elleni visszahatást, mellyet párthiveivel s a nagytanács kilenczven tagjával együtt a különszövetség kérdésébeni szavazat *miatt minden hadi károkért* felelőssé tevének, kiket tehát perbe fogtak, miből származott némellyek befolyása, mások megszökése s többek vagyoni állapotának végromlása, persze azon következménnyel, hogy a nép vezéreitől ez által megfosztatik. Szinte zsarnokinak nevezhető a vaadtlandi kormány nov. 24kei rendelete, mi által minden vallási gyülekezetek egyházon kivül megtiltatnak. Végre utóiratában a föntebb emlitett lap jelenti, miszerint, **Bois-le-Comte** gróf Basel előhelyről Ausztria, Anglia, Franczia- s Poroszország összes jegyzékét a különszövetségnek átnyujtá.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

A **pestpudai hangász-egyesület** részéről. Ezen egyesületnek legfőbb czélja abban állván, hogy a zenészetnek valódi ismerete s tökélyes gyakorlata legsikeresben előmozditassék, s igy a hangművészet tisztább örömei és társalgás iránti érzelem fensőbb kifejlése s képződése terjesztessék, melly czél csak nagy remek hangművek legpontosabb előadása által levén elérhető, ezen egyesület részéről határoztatott, hogy ez hangversenyeit ismét a városi Redoute nagy teremében ugymint az előtt, tartandja; mihez képest, hogy azokat annál hathatósabban és nagyszerübben előadhassa, a két testvér városban lakó mind két nembeli műkedvelőket valamint a gyakorló művészeket — is ezen egylet részéről kitüzött két hangversenynéli együtt működésükre tisztelettel fölszólitja. Hogy pedig e czél annál könnyebben elérettessék, a helyeknek következő jutányos ára, ugymint a kör **1** pfrt, egy zártszék **40** kr., és a terembei bemenet **20** pkra határoztatott, azon megjegyzéssel, hogy azoknak kik évenkinti **2** pftot, mint gyámoló-dijt, az egyleti pénztárba fizetnek, mint egyleti gyámoló tagok, a körbe menni jogositva vannak Az első hangverseny e f. évi december 25én estve **6** órakor a városi Redoute-teremben Mendelsohn Bartholdy emlékezetére levén tartandó, az abban előadandó hangművek következők, u. m. **1. Szakasz. 1)** Mendelsohn Bartholdy „Fingal barlang“ czimű nyitánya. **2)** Karének Mendelsohn Bartholdy „Paulus“ czimű Oratoriumából. 3) Ének Alt hangra, ugyan ezen Oratoriumból. 4) Ugyan annak 22ik szám alatti vég — karéneke. **2dik Szakasz. 5)** Mayerbeer „Struensee“ czimű nyitánya. **6)** Beethoven Es dur hangversenye zongorára, Bräuer Teréz asszony által előadva. 7) Négyes dal karénekkel Erkel Ferencz „Bátory Mária“ dalmüvéből. **8)** Vieuxtemps H. Fis Moll hangversenye hegedűre, Huber Károly ur, a n. színház hangászkar tagja által előadva. **9)** Római köznép hymnus IX. Pius pápa trónfoglalására, szövege Menucci Fülöp, zenéje Magazzari Gaetantól, nagy hangászkarra hangszerelve Brand M. G. által. — Belépti jegyek Treichlinger József, egyleti pénztárnok urnál, a váczi és nagyhidutczai szögleten levő műkereskedésben kaphatók. Közli Ritter Sándor egyesületi titkár.

A Pestmegye pártfogása alatt álló hazai első takarékpénztárnak azon részvényesei, kik ideiglenes részvényeiket még át nem vették, az uj évben tartandó részvényes közgyülés tekintetéből is ezennel ismételve fölszólittatnak: méltóztassanak azokat vagy személyesen, vagy irásbeli megbizottjaik által a pénztári hivatalban által venni, az irásbeli megbizásokra nézve olly megjegyzéssel: hogy a személyesen nem ismerős vidékiek és távol lakók hitelesitve küldjék be az átvételre kiadandó s nyugtatvány gyanánt megtartandó megbizásaikat. Kelt Pesten dec. 16án 1847. Szalay József jegyző.

A „Hazai Rejtelmek“ iránt. Miután e regény annyi akadályozó viszály közt és után, végre XII. füzet helyett XVben megjelent: tisztelettel figyelmeztetem t. cz. előfizetőimet, hogy illető XII. füzeteiket, nyugtatványaik mellett elvitetni vagy elszállittatásáról rendelkezni méltóztassanak; a Pozsonyban kiosztandó füzetek kézbesitése, Pozsonyban, minden utánjárás nélkül történendvén. — A XIIén tul eső füzeteket azonban, mint az előfizetésen fölülieket, — a kiadási tetemes költségek miatt ingyen, legjobb szándékkal sem adhatván, azokat tisztelt előfizetőim is bolti áron vehetik meg.

Miután iveim nagyobb része beküldetlenül kinmaradozott: ha tán itt vagy ott egy előfizetőnek nyugtatványa nem volna, s példányt nem kapna: méltóztassék annál sürgetni, kinél előfizetett, hogy a hiány helyre hozattassék. Pozsony dec. 12én 1847. Kuthy Lajos m. k.

Sajtó alatt van, s nehány hét lefolyta után kapható leend Pozsonyban **Schwaiger József** (hosszu utcza 97 sz.) Pesten pedig **Emich, Eggenberger** és **Kilian** junior könyvárusoknál illy czimü munka:

Alapnézetek a neveléstanról,

a nevelők s tanitók tulajdonairól, különös tekintettel a tan történeti viszontagsága s literaturájára.

Irta **Beély** Fidél sz. Benedek rendü pap, th. nevelés- oklevél- és széptan tanára, m. tudós társasági levelező tag sat. A csinosan nyomott munka ára 1 ft. pp. 1—3

Személyjárások

a magyar középponti vaspálya váczi és szolnoki vonalán.

December 6tól bezárólag december 19kig 1847.

December	6kán	535.	December	13kán	497.
„	7kén	537.	„	14kén	501.
„	8kán	503.	„	15kén	521.
„	9kén	489.	„	16kán	572.
„	10kén	444.	„	17kán	522.
„	11kén	430.	„	18kán	619.
„	12kén	662.	„	19kén	1623.

Összesen: 8,521.

Nyomatik **Trattner-Károlyi** betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

614. szám 1847. **Péntek dec. 24.**

Előfizetési díj félévre helyben boritók uélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá **KULTSÁR ISTVÁN** táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Kinevezés. Névváltoztatás. Előléptetés. — Országgyülési közlemények. (XXIIIdik kerületi ülés. VI-ik országos ülés a RRnél. Rövid közlés a XXVIIIik kerületi ülésről. VIIik országos ülés a főrendeknél.) — Magyar akademia.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Ő cs. kir. ap. felsége Hollók Imre rozsnyói kanonokot Monostorról nevezett sz. lélek apátja czimével kegyelmesen disziteni méltoztatott.

Ő cs. kir. ap. felsége Tinschmidt János, Ede, Lajos, Sándor és Imre testvéreknek vezetéknevök „Kovácsy-ra átváltoztathatását kegyelmesen megengedni méltoztatott.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a dömölki k. sóhivatalnál megürült ellenőrködő mázsamesteri állomásra Perpich György pancsovai mázsamestert alkalmazá.

Országgyülési közlemények. *)

Pozsony, december 14.

XXIII-dik kerületi ülés. (Elnökök: Bónis Samu Szabolcs és Karolyi J. Nógrádm. k. jegyző: Asztalos Pál; tárgy: a honositás folytatása. —

Elnök: kitüzi a törvényjavaslat következő 4dik pontját tanácskozásul, t. i. hogy a meghonosulandó, a külföldi hatalom s alattvalóságról mondjon le.

Egry J. Ugocsam. k. A javaslat 2dik pontjára tesz némi észrevételt. Szerinte a kérdést igy kellene tenni: „milly kellékek szükségeltetnek arra, miszerint valaki Magyarhon polgárává lehessen“? felelete erre: „a magyar nyelv“. Kivánja, hogy a törvényhozás és törvényhatóság utjáni meghonosulás kellékei világosan kitétessenek.

Babarczy A. Csongrádm. k. — Hogy a meghonosuláshoz mennyire szükséges a magyar nyelv, arról többé, miután tegnap szavazás által annak átalános szüksége el nem fogadtatott; szólani nem lehet. —

Szemere B. Borsodm. k. Áttér a fönforgó 4dik pontra és szükségesnek látja, hogy az, a ki a honositás jótéteményében részesülni kiván, 1ör teljeskoru legyen; 2or a honban lakjék; 3or hogy a hüség esküjét letegye. Ezután következnek a 4dik §. ide azt szeretné rekeszteni, (a ki a törvényhozás által) „ha a honiránti különös érdemeinél fogva arra méltónak itéltetik, és magyarul tud.“

Elnök. Azt tartja, hogy a magyar nyelv tudását a szerkezetbe nem szükséges bele tenni; már azért sem, miután azon kivételes esetek, mellyek által a honositandó a magyar nyelv tudására kénysztrittetik, későbbi, e szerkezetben előkerülő czikkekben ki lesznek téve. Tegnap az határoztatott, hogy a honositandó az országban lakjék; — ezen kérdést tehát elejthetjük, és ezt a katonaságra nézve is ki kell terjeszteni.

Asztalos P. Marmarosm. k. Két észrevétele van. Ha mind ezen kellékek megalapitása folytában a magyar nyelv szüksége meg nem állapittatott, kérdi: minő nyelven fogja az a meghonosulandó franczia, német, a hüség esküjét letenni; miután megeshetik, hogy az egész hatóságnál egy sincs, ki a meghonositandó nyelvet értse. A második észrevétele Borsod követe által előadott pontokra vonatkozik; és azt hiszi, hogy először a törvényhozást nem köthetjük föltételekhez, mellyek szerint valakit meghonosithat; 2or hogy mikép fog a törvényhozás arról meggyőződni, hogy a meghonosulni akaró tud-e magyarul? —

Kossuth L. Pestm. k. Mióta e kérdés örlődik, mindig azt mondá, hogy nem Európában, de sehol a világon az a törvény nincs, mellyben ki volna téve, hogy annak, a ki meghonosulni akar, kell például — francziául tudni. De nem is abban áll a dolog garantiája — és habár nem akarta kimondani, de most midőn Marmaros követe azt megpenditette, a mit igen sajnál, hogy igy történt, kénytelen kimondani, hogy — egyedüli biztositékunk a formákban rejlik; mellynélfogva a honosulandó kénytelenittetik, hogy tudjon magyarul. Ő egyébiránt nem bánja, ha ez egészen el is marad.

Bachó Trencsénm. k. A polgári garantiákra nézve kifejtett nézetekre megjegyzi, hogyha egyszer az esküttszék behozatik, és ha meg lesz alapitva az, hogy minden törvénykezések magyarul folyjanak: akkor természetes, hogy ezen idegent, kinek a törvénnyel ügye lesz, kihallgatni nem lehet, és igy érdekében leend neki hazánk nyelvét sajátjává tenni; — igaza van tehát Pestnek, hogy polgári garantiánk a formákban létezik.

Kende Zsigmond Szatmárm. k. Az, a mit Pest követe mondott Franciaországról, honunkra nem alkalmazható. A franczia nemzet nem arra törekedett, hogy nemzetisége legyen; de inkább, hogy fölviruljon. Egészen más a mi helyzetünk; — százada már, hogy küzdünk nyelvünkért, míg a mostani álláspontra vergődhettünk. Vegyük a kitüzött czélt, mellyet a honositás által elérni akarunk: az nem egyéb, mint nemzetiségünk szilárditása. Már most gondoljunk meg minden körülményeket; — kérdi: van-é egyéb garantia nemzetiségünk megóvására a nyelvnél? s ő azt feleli, hogy nincs. Ujabban is tehát Marmarost pártolja, hogy t. i. föltételül tétessék minden meghonosulandónak a magyar nyelv tudása, és kivételt ez átalános szabálytól csak azoknál akarna tenni, kik az iparfejlesztés által hazánk körülményeinél fogva, annak fölvirágzására különös befolyással vannak.

Sebestyén G. Veszprémm. k. Helyesli Marmarosm. megjegyzését, mert olly egyén, ki magyarul nem tud, fog olly módot találni, hogy az esküt letehesse; — ha pedig később perjuriumot követ el, avval mentheti magát, miszerint azt, mire esküdött, nem értette. Franciaországban olly törvényre, mint nálunk, szükség nincs, mert ott — a gascogneit kivéve, a melly olly tájkifejezéssel él, mint nálunk a palócz — a nyelv egy: — nálunk pedig az idegen elem szerfölötti, van panslavismus, ilirismus, sat. A meghonosulandó katonákra nézve küldöi nevében kijelenti, hogy akár föltételesen, akár mellékesen emlittessék meg az, hogy a szolgálati évek a meghonosulásra szükségelt 10 évekbe ne számittassanak.

Forgács A. pozsonyi káp. köv. Marmarost pártolja, mert meg van győződve, hogy ha a kérdés tegnap máskép tétetik, és a tervezett két §. összehuzatik, — nem ugy ütött volna ki a szavazás. Azokra, a mit Pest fölhozott, hogy egy országban sem kivántatik meg a nyelv tudása, kérdi: — miért kötjük hát ki azt, hogy a meghonosulandó a külföldi hatóságról mondjon le? midőn más ország ezt sem köti ki; — és ha megkivánjuk ez utóbbikát, akkor bizvást megkivánhatjuk ez okoskodás fonalán a magyar nyelv tudását is. — Mi Pestm. követének az országba nem bevett vallásuakra a tegnapi ülésben fölhozott mondását illeti, hogy azok országunkban még levegőt sem szihatnának, — megjegyzi: hogy azt ép ugy azokra is, kik még nem teljeskoruak, lehetne mondani, hogy még levegőt sem szihatnak, miután a jelen törvényjavaslat szerint csak a teljeskoru kérheti honositatását. S azért helyén látja, ha kimondjuk, hogy a magyar nyelv tudása szükséges.

Rutkay Zólyommegye k. Azt gondolja azokra, a miket Marmaros és Ugocsa előhozott, hogy ezek már tegnap bevégeztettek, és igy ujra fölhozni fölösleges. Az esküformára nézve kivánja, hogy az magyar legyen; mert hiszen most is történt, hogy több külföldiek, kik táblabiráknak kineveztettek, az esküt most is magyarul tették le. Továbbá véleménye szerint ki kellene mondani, hogy ki a fönérintett három föltételnek eleget tesz, az a törvényhozáshoz honositásért folyamodhatik. Azt is meg kellene határozni, hogy az esküt előtte vagy utána, midőn a törvényhozás bevette, tegye-é le.

Szemere B. Borsodm. k. Több észrevételekre felel. Jelesül a pozsonyi káp. követnek okoskodását el nem fogadhatja; továbbá: hogy maradnának szorosan a tárgy mellett, s ahhoz szólnának. Véleménye az, hogy a honositandó addig, mig a törvényhozás őt nem honositja, esküjét le nem teheti. (Argumentatióját, ha bár rövid is volt, a folytonos conversatio miatt érteni nem lehetett). —

Diakovári káp. k. Szól azért e tárgyhoz, hogy megmutassa, miként ő is a magyar diplomatikai nyelvet magáénak tenni törekszik. — Arra, hogy Horvátország követeit csak a kapcsolt részek követeinek nevezik, megjegyzi, hogy azok valóságos Hor.orsz. követei, mert Hor.ország nem valami chimera, de res. De ha megnézzük a magyar és latin nyelven szerkesztett törvénykönyvünket az 1844 évtől, mindenütt ország, de nem kapcsolt részeknek neveztetik az. Illy nevezet alatt fordul az elő minden térképeken a földleirás és statistikában is, nem különben annak neveztetik az, ő felségének legkegyelmesben uralkodó fejedelmünk által. —

Bónis mint elnök, figyelmezteti a RRket, hogy jó lenne, ha a napirenden levő tárgyhoz térnének. —

Jagasics Esztergomm. k. Miután azon föltételekről van szó, a mellyek a meghonosulhatásra megkivántatók, figyelmezteti a RRet, hogy jó volna arról említést tenni a szerkezetben, minek ő semmi nyomát nem találja, t. i. hogy a meghonosulni kivánó elégséges biztositékot mutasson, nehogy a honositás e rendszabály nélkül elfogadtatván, mindenféle csőcselék nép országunkba tóduljon. —

Bónis elnök, kérdi: valjon elfogadják-e? (elfogadtatott.)

Bónis Szabolcsm. k. az 1-ő §-hoz hozzá kivánja a hüségi esküt tétetni. (el van már fogadva).

Szemere B. Borsodm. k. a „büntett“ szót az 5-ik §-us 1-sö pontjából kihagyatni inditványozza. —

Asztalos P. Marmarosm. k. Ide kivánná azt tétetni ezen czikkhez, milly viszonyban áll az hozzánk, a ki hazánkban megtelepedik.

Szemere B. Borsodm. k. Ez azon czikkely, melly a külföldiekről szól, tehát nem ide való, majd reá jövünk arra is. —

Asztalos Pál Marmarosm. k. Ha codex civilist készitenénk, ugy oda való volna, itt azonban nem a külföldieknek, de bevándorlások ellen akarunk törvényt szerkeszteni.

Zsarnay Tornam. k. Neki nem az elvre, de a szerkezetre van egy észrevétele; egyébiránt ha igy mindent összezavarunk, tisztába nem jövünk, azért előbb egy eszmét hozzunk tisztába, azután menjünk a szerkezet következő pontjaira.

Elnök kérdi a RRt: valjon a letelepedés ideje előbb végeztessék-e el, vagy a sorozatnál kivánnak maradni.

Babarczy A. Csongrádm. k. Mindazon föltételek, mellyek mellett külföldi meghonosodhatik, a 3ik szakaszban foglaltatnak, hol az idegenekről szó van, s nem látja szükségét, azt a sorozattal összezavarni. —

Balogh K. Györm. k. Neki sem tetszik a jelen szerkezet sorozata, mert kivánná, hogy a letelepedés az első idea legyen; a büntettekről szóló czikket egészen más helyre kivánná tenni.

Elnök kimondja, hogy az 5ik § Borsod inditványa szerint marad. —

Tarnóczy K. Nyitram. köv. Megszeretné

*) Az országgyülési közleményeket illetőleg, ujonan figyelmeztetjük tisztelt olvasóinkat, miszerint felső-táblai tudósitásainkat, mellyekben 612dik számunkban említett óknál fogva hátramaradánk, a jelen országgyülési szünnapok alatt bizonyosan helyre pótolandók, ollyatén intézkedéseket tevénk, hogy az uj év után bekövetkezendő mindkét táblai ülések tanácskozásainak terjedelmes s gyors közlésében magunkat fölülmulni egy lap által sem engedendjük. Szerk.

azt előzni, nehogy bejöjjön akár honnan a zsivány, és itt büntettet elkövetvén, melly miatt fogságra itéltetett, ne mondhassa majd vagy 10 évi fogság után „hogy ő 10 évig e honban lakott, tehát meghonosult — azért, a ki meghonosulni akar, megkivántató, hogy minden bün elkövetése nélkül lakta légyen e hont.

Szentkirályi M. Pestm. k. Ő is kivánta volna, hogy a 3ik szakasz, melly a külföldiekről szól — előbb tárgyaltassék — mert a külföldinek előbb existálni kell, azután tudhatjuk, mikép lesz belőle hazafi. — Ha a nemzetiség tekintetéből akarjuk a honositást, legjobb garantia lenne az, ha kimondanók, hogy a ki külföldi apától bár, de Magyarországban születik, az magyarnak tekintetik, mivel tudjuk, hogy különféle faju és nyelvü egyének vannak honunkban, és azért ha 30 évig is laknak köztünk németek, tudjuk, hogy nem olly fölötte szükséges a magyar nyelv, mert akad minden helységben notarius, a ki egy pár garasértinstantiát ir. — Nyitrának megjegyzi, hogy miután az, a ki börtönbe kerül, a nemzettel nem assimiláltathatik, főkép ha börtönrendszerünk egy kissé megváltozik,természetes, hogy azon idö a törvényesen megkivántató 10 évhez nem számitható, de azt nem pártolhatja, hogy illy egyén egészen e törvény jótékonyságától örök időre elzárattassék, mert hiszen „errare humanum est"! tehát a „büntett" maradjon ki.

Bónis S. elnök. — Annál inkább kivánja, hogy az kimaradjon, mivel majd ha a förendekhez küldjük e szerkezetet, azt a politikai bünöcskékre is kiterjeszteni kivánják.

Kossuth L. Pestm. k. Megvallja, hogy a müiparosok iránt egy kis kedvezéssel akar lenni, mert fő szükségét látja, hogy az illy iparosok Magyarországban honosodjanak meg; szeretné hát, hogy a föltételek öket ne gátolják, azért ő a gyárnokokra a megtelepedési határidöt illetöleg az öt évet is sokalja. Ha nekünk consulaink volnának, eljönne a belga és a t. kereskedő bizvást. — Elmegy a gyárnok a kanibalok közé, és mi hozzánk nem jö! mert nem látja a házat, melly fölött nemzeti lobogója leng. — Az angol kereskedő, a ki gyapot-áruinak már piaczot nem talált, mit tett? belekötött a legigazságtalanabb okból a chinaiba, és csak azért, hogy áruinak piaczot szerezzen; s mihozzánk még sem jön; pedig mi 24 millio p.ftot fizetünk Ausztriának egyedül gyapot-szövetért. — Igy tehát nekünk alliciálni kell a külföldi gyárnokot, mert nem elég az: hogy azt mondjuk neki „jer barátom", hanem látni kell, meg kell győződnie neki, hogy már becsültetik. — Azt véli tehát, hogy ezen szempontból indulva, el kellene határoznunk, hogy illy gyárnok, a ki honunkban megtelepedni kiván, nem 5, de 1—2 év alatt meghonosodhassék. De midön igy gondoskodunk, hogy más részről a törvényhozásnak — ott, hol a polgári jogok elvesztéséről leend szó, intézkedni kell, hogy minden — például nem itt lakozó, vagy a külföldre visszamenő gyáros, sat. a ráruházott jogoktól megfosztassék.

Ertl Soprony v. k. Ezen a gyárosokra háramló kedvezést, a mesteremberekre is akarná kiterjeszteni.

Szemere B. Borsodm. k. Nem foghat Pest k. kezet, mert a 3dik fejezet 20 cz. a gyárosoknak ugy is meg van mind azon előny adva, mint a polgárnak. Különben a nagyobb gyárosok adómentesek is — és igy kivánja, hogy a szerkezet megmaradjon.

Lónyay M. Beregm. k. Hogy a gyáros mint polgár közügyeinkben részt vehessen, szükséges, hogy 5 évig itt lakjék.

Debreczen v. k. először is a letelepedést kivánná tisztába hozni, és itt kivált a gyárosokra kivánná azon törvényt életbe léptetni, hogy azok semmi földet ne vehessenek, mert különben nálok levén a pénz, 5 év alatt minden birtok az ő kezeikben lesz, és ez leend majd a canalis, a mellyen által ezen gyárosok név alatti tőkepénzesek honunkat elárasztandják. — Ohajtja tehát hogy ne politikai jogokkal, de áruinak kelletével csalogassuk hozzánk.

Tarnóczy Kázmér Nyitram. k. Két veszély van, a mitől óvakodnunk kell: az elnémetesedéstől, és az elszegényesedéstől. Az elsőre nézve ohajtja, hogy külföldi semmi föltét alatt ne vehessen birtokot. A másodikra nézve csak ugy óvhatjuk magunkat, ha minél több gyárakat fölállitunk. Tehát ugy vélekedik, hogy midön egy részről a gyárosok tekintetében az évek számából ongedünk, más részről szigoruan megállapittassék, hogy bírhatási jogra a 10 éven kivül a magyar nyelv tudása elkerülhetlen szükséges. A mesteremberekre ezen engedélyt nem kivánja kiterjeszteni, mert azokban szükséget nem szenvedünk.

Babarczy A. Csongrádm. k. Azt hiszi, hogy a gyárosok meghonosulására megkivántató 5 évből már azért sem kell engedni, mivel egy pár év arra is fölmegy, mig a gyárépületek fölépittetnek; azonkivül azon évek száma arra is szükséges, hogy a törvényhatóság megitélhesse, valjon a gyáros vállalata a czélnak megfelel-é?

Kossuth L. Pestm. k. Kijelenti, hogy a honositási törvény azon oldalára nézve, mellynél fogva a birtokot a külföld ellenében óvni akarjuk, minden megszoritásban beleegyezik; továbbá, hogy ő a fekvő birtok bírhatására nézve (ide nem értve a jobbágytelkeket, mellyre sem igennel, sem nemmel felelni nem akar) — kivévén azon telepeket, mellyek a gyár épitésére szükségeltetnek — birhatási joggal senkit fölruházni sem kiván, melly jogot csak azokra terjesztené, a kik itt a honban születtek, és csak ezeknek legyen a törvényhozásban befolyásuk. Miután ő igy gondolkozik, megjegyzi, hogy nem lehet egy értelemben Soprony várossal, melly szerint ezen jogokat a mesteremberekre is kivánja kiterjeszteni, miután azon czéhrendszer annyi visszaélésekkel van saturálva. — Fölhozá, midön ő a müipartársulat elnöke volt, több rendbeli fölszólitásokat kapott hazánkfiaitól, kik a külföldi gyáraknak díszei — és illyen átalánosan kedvelt egyén csak Párisban 140 van, — hogy ők édes örömest jönnének vissza anyaföldükre, ha biztosíttatnak, hogy keresetüknek ha csak felét is fogják kapni; — miután ezt nem tehette, mert tudja a czéhek kártékony hatását, semmit sem igérhetett; — de azért a czéhek ellen ki nem akar kelni, mert tudja azoknak — a kölcsönös segedelmen alapuló jó voltát is méltányolni, — de azért ezeknek rendezésök végett a maga helyén észrevételeit megteendi.

Lónyay G. Zemplénm. k. Nem tenne különbséget személy és személy között, s azért 10 évet kivánna, mert igy a földbirtok, mellyet nem lehet eléggé védeni, jobban biztosíttatnék. — Pestnek legnagyobb tapasztalása van, hogy azok a gyárosok, milly fecske emberek, a kik ma itt, holnap ott ütik föl sátrukat — de nem bánja, ha 5 év mellett maradunk is.

Just Thuróczm. k. Elfogadta volna Pest inditványát, hogy a gyárosok 2 év mulva már meghonosíttassanak; ne hogy azonban ez által kijátszások történjenek, és ezek birtokot is szerezzenek, ez iránt különös figyelemmel kell lennünk, különben ő a gyárosokban nagyobb garantiát lát nemzetiségünkre nézve, mint bármelly más meghonosítottban, mert a gyáros kénytelen, ha ügyletét fön akarja tartani — honunkban lakni — mig az a jószágra nem igy van. — Azonban, ha kimondjuk, hogy birtokot csak benszülött vehet, akkor nem bánja, ha a gyáros két hónap mulva is meghonosittatik.

Sebestyén Veszprémm. k. Hogy gyáraink még nincsenek, annak okát, hitelünk, vámviszonyainkban találja — ő ohajtja ugyan, hogy illy gyárosokat az országba édesgessünk, de erre elég a honositás, azért a szerkezet mellett szavaz.

Kossuth L. Pestm. k. Szerinte az sem eléggé világos, hogy külföldinek a gyermeke, a ki ha itt születik, teljeskoruságig folyamodhat honositásért, és alkalmasint ugy értelmezhető, hogy ha a gyermek atyja ismét kiköltözött, mert ha nem költözött ki az atya, a gyermek, melly itt született, eo ipso magyar.

Asztalos P. Marmarosm. k. Arra nézve, a ki a honban született, semmi qualificatiót nem kiván.

Szemere B. Borsodm. k. Azon esetre, ha az apa nem honosította magát, fiára pedig kimondjuk, hogy midön itt született, de facto magyar, ez anomalia volna. Francziaországban ezen tárgy is meg volt vitatva, de el nem fogadtatott, mert megkivánták, hogy mindenki a hazával szoros kapcsolatban álljon, a ki honosíttatni kiván. — E pont tehát — a ki itt születik, kimaradhat, mert lehet, hogy itt születik, és gyermekkorában ismét eltávozik, mégis magyar.

Balogh K. Győrm. k. Ennek értelmezését oda lehet szoritani: — „a ki Magyarországban születtetik — és neveltetik, teljeskoruása után 1 évvel a honositásért folyamodhatik. (elfogadtatik)

Olvastatott az 5 pont.

Olgyay T. Pozsonym. köv. A 4dik pontban a „büntett"ről szóló pontot ki szeretné hagyatni.

Szemere Bertalan Borsodm. köv. A ki valami büntett miatt elveszté a honositási jogot — az csak személyére, de családjára ne terjeszkedjék. Érzette azt Francziaország, midön e „törvény jótékonyságától" áthatva, az engedélyt még a vallási üldözöttekre is kiterjeszté, mit ha nem tesz, szabadságának legvitézebb bajnoka Benjamin Constant nem ült volna az alsó házban — (kihagyatik) olvastatott a 6dik pont.

Zsarnay I. Tornam. köv. Ezen törvény jótékonyságát a meghonosulás tekintetében nem csak a gyárosokra, de a művészekre is kivánja terjeszteni.

Elnök emlékezteti, hogy e kérdés meg volt már vitatva, és igy inditványa elkésett.

Az 5dik pont megállapitatott, ezután olvastatott a 7dik.

Andrássy Gyula Zemplénm. köv. Nem birja fölfogni, hogy mikép lehessen egy külföldinek egy táblai határozattal a felső házban, az által, ha meghonosittatott, befolyást és szavazatot adni, midön joga nincs egy benszülöttet hazaszerte elismert érdemeinek jutalmazása tekintetéből p. o. egy „Deák"ot képessé tenni, hogy a felső házban részt vegyen. És ha tekintjük ezen hazai érdemeket, mellyek mellett eddig megadtuk a külföldieknek a törvényhozási jogot, mik voltak azok? az egyik azt mondá: hogy ő magyar leányt vett el — a másik: hogy már két gyermeke van, (közben szólnak, még is ha 12tő volna) — a harmadik: hogy dédapja Rákóczy ellen táborozott; inditványozá tehát, hogy a szerkezetben emlitessék meg, hogy illy idegeneket a törvényhozásba fölvenni nem szabad.

Bónis S. Szabolcsm. köv. Ohajtja, hogy a törvényjavaslatban a honositás a csangók és moldvai hazánkfiaira is kiterjesztessék, miután utasitásánál fogva egy inditvánnyal fog később föllépni, melly szerint a kamara megkérettessék, hogy azok, a pusztákon megtelepedhessenek. Egyébiránt Zemplént a 7dik §ra nézve pártolja.

Kossuth Lajos Pestmegye köv. Azt gondolja, hogy ezen a §son is eligazodunk, — ha az irányra nézve megegyezünk — mert ő azt hiszi, hogy miként a törvényhozásnak nem lehet tiltó rendszabályt, ugy más részről souverain hatalmat sem lehet adni. Azonban abban egyetért, hogy a törvény által meghonosodott mágnás ne legyen, és a felső táblánál ne ülhessen, de még követté sem választathassék, igy tehát azt a szerkezetből simpliciter kihagyni kivánja. — Egyébiránt a 8dik §ust a 7dik § elejébe kivánná tételni. Szabolcs inditványát a csangó és moldvai magyarokra nézve pártolja (elfogadtatik.)

Sárkány bakonybéli apát. Ugy vélekedik, hogy a külföldit nem lehetne a törvényhozás, de még a törvényhatóság köréből sem kizárni, miután a mult o. g. már a nem nemesekre is kiterjesztė a hivatali képességet.

Kossuth Lajos Pestm. köv. (Fölolvas némelly styláris módositásokat) a vallásuaknál tétessék „hasonló osztályu" — a nemesithetésnél — (kimaradjon — a törvényhatóság stb. miként az az ujabban kinyomatandó szerkezetből lesz látható.

Somsich Baranyam. köv. Kérdi: hogy az, hogy a törvényhozás nemesithet e — külön törvényben, vagy külön §ban fog e előjönni?

Bónis elnök. Itt van kimondva „külön törvény engedelme nélkül nem honositathatik."

Tarnóczy K. Nyitram. köv. A csangó és moldvai magyarok ügyét pártolja, és azt kivánja, hogy a zsidók semmi föltét alatt ne honosittassanak; és hogy ha ollyanok, kik a törvény által a birtok vásárolhatástól kizárvák, birtokot kéz alatt vennének: mind az adó, mind a vevőre criminalis actio kimondassék; végtére olvastatott a 10dik czikk.

Szemere B. Borsodm. köv. Ezen czikk által azon czélt azzal elérve látja, hogy a gyárosok a honoratiorok sorába igtattattak.

Károlyi István Pest városi követ. Ő ezen czikk által a személyes bátorságot a városokban lakozó gyárosokra nézve ugyan biztositva látja, de nem azokét, kik a városokban nem laknak. De hiszen, még az sincs meghatározva, kik azon honoratiorok.

Szemere B. Borsodm. köv. Külön törvényczikket itt alkotni nem lehet, s eléggé biztositva látja, ha ugy, mint a tisztesebbekkel, bánnak velök (elfogadtatott.)

Ezzel 12¾ órakor az ülésnek vége levén, 1 órakor országos üléssé változott át.

VI. Országos ülés a RR. (Elnök k. személynök ő méltósága. Jegyzők: Ghiczy és Hubay; tárgy: a förendek válaszizenetei.) — Fölolvastatott:

1ször. Válaszizenete a fő RRnek a föliratra.

2szor. Válaszizenete gróf Rhédey meg nem hivatása tárgyában.

3szor. Válaszizenet az országgyülési hirlap tárgyában; és

4szer. József dicsőült nádorunk érdemei méltánylása tekintetében örököseinek adandó adományzás tárgyában kelt izenet. — A katonai szállásolás és élelmezés tárgyában.

Károlyi Nógrádm. köv. Kéri elnök ő méltóságát, hogy ezen izeneteket kerületi ülésbeni tárgyalás végett által adni méltoztassék.

Erre az ülésnek 1½ órakor vége lön.

A föntebbi országos ülésben fölolvasott válaszizenetei a förendeknek.

Válaszizenete ő cs. kir. főherczegségének s a mélt. förendeknek a k. kir. előadásokra teendő fölirás tárgyában. A tek. KKal és RRel egyiránt mélyen érezik a mélt. förendek a pillanatnak nemzetiségünk érdekébeni fontosságát, mellyben az ország Rendeinek a honi nyelv kedves hangjait koronás királyuknak ajkairól hallani szerencséjök volt: s a mint hazafiui érzéssel osztják az örömöt s reményeket, melyeket ő cs kir. főherczegségének a nemzet általános közohajtása szerint ország nádorává lett elválasztása a Magyarhon minden lakosainak kebelében gerjesztett: ugy a nemzet régen tápláit ohajtásaival találkozó k. kir. előadásokban ő cs. kir. felsége egyedül népei boldogitására irányzott atyai gondoskodásának ujabb s kitünő bizonyságát szemlélik; s azért teljes mértékben osztják azon buzgó hálaérzetet is, mellyel a nemzet mindezekért ő cs. kir. felsége iránt tartozik.

A legszivesebb készséggel járulnak ennélfogva a nemzet hálás köszönetének alázatos fölirás utján ő felsége előtt leendő kijelentésére nézve a tek. KK. és RRk kivánatához a mélt. förendek; ugy vélekednek mindazonáltal, hogy a miképen a legközelebb mult hónap 12kén közbenjött, s e hála kifejezés indokául szolgáló események, a mellyekhez hasonlók illy szerencsés összeköttetésben hazánk történetében olly ritkán tünnek föl, mindazoknak szivében, kik azoknak tanui valának, csak az öröm és hála érzéseit ébreszthették föl: ugy a tárgyaknak, mellyek iránt az ország Rendei ő cs. kir. felsége előtt köszönetet nyilvánitani kivánnak, fontosságával, s az érzésnek, mellyet kijelenteni ohajtanak, természetével az lenne leginkább megegyező: hogy az ez alkalommal ő felségéhez intézendő fölirás hiven tükrözze vissza jelen és utókor előtt azon magasztos jeleneteket, a mellyekre vonatkozik, s az általuk ébresztett hála s köszönet érzéseinek kifejezésén tul, más tárgyakra ne terjesztessék ki; s e tekintetből szives bizodalommal fölszólitják a tek. KK. és RRket, hogy e nézetüket elfogadni s azoknak érdemleges tárgyalását, a miket különben még ő felsége eleibe terjesztetni kivánnak, külön alkalomra halasztván, a közlött fölirási javaslatot a nemzet méltó hálája nagyságának bővebb tanubizonyságául ehez képest szerkesztetni sziveskedjenek.

Azon esetre azonban, ha a tek. KK. és RR. e javaslathoz járulni nem lennének hajlandók, s a kérdéses fölirásban az ország sérelmeit is fölemlíttetni kivánnák, ő cs. kir. főherczegsége s a mélt. förendek, vezéreltetve a tek. KK. és RRel közös azon ohajtásuktól: hogy a nemzet hálás érzései ő felsége előtt minélelőbb nyilvánitassanak, kijelentik: miszerint azon sérelmeknek, mellyek országgyülésileg már rendesen tárgyaltattak, és valóságosoknak elismertettek, a tek. KK. és RR. által fölirásilag tétetni kivánt általános megemlitésében megegyeznek ugyan: de az országgyülési tanácskozásoknak eddig gyakorlott rendét tekintve, ahoz nem járulhatnak, hogy az emlitett fölirásban más ujabb, s jelesül ollyatén sérelmek emlitessenek meg, mellyek még annak rendje szerint országgyülési tanácskozás és tárgyalás alá nem vétettek: és közbenvetőleg, a miként a tek. KK. és RR magok is iránt ok való nézeteiknek részletes előterjesztését későbbre tartották fön, nem is tárgyaltathatnak; s e szempontból indulva ki, azon esetre, ha a kérdéses fölirás szerkezetére nézve tett föntebbi javaslatukat a tek. KK. és RR. el nem fogadnák, a közlött fölirási javaslat egyes szakaszaira nézve észrevételeiket következőkbe foglalják:

A 8-ik §-t, melly igy kezdődik: „Haladási czélzataink“, valamint a következő 9-ik §-t is, mellynek kezdete „Sulyosbitja“, ő cs. kir. főherczegsége és a mélt. förendek kihagyatni kivánják: s a részükről is sarkalatosnak ismert 1790: 10. t. czikkelyt czélszerűbben a 14. §-ban vélik olly értelemben idéztethetni: miszerint kijelentessék: hogy az ország a szomszéd örökös tartományokkali érdektalálkozásainak méltányos kiegyenlitésére csak önállásának s törvényes jogainak az 1790: 10. t. cz. értelmébeni megőrzése mellett kiván segédkezet nyujtani.

A 10. §-ra nézve, melly igy kezdődik: „Előleges“ a föntebbiek szerint észrevétel nem levén.

A 11. §-ra nézve, mellynek kezdő szavai „Hozzájárul“ ő cs. kir. főherczegsége s a mélt. förendek a nélkül, hogy e helyen az e szakaszban emlitett intézkedések mibenlétének s akár törvényesség, akár czélszerűség tekintetébeni minőségének taglalásába bocsátkoznának, szinte föntebbi általános észrevételökre hivatkoznak, s e §-t is kihagyatni, s helyette a 10dik §. végéhez a következőket hozzáadatni kivánják: „Valamint tehát ezek orvoslását biztosan várjuk, ugyszinte minden ujabb, az 1790: 13. t. cz. nyomán országgyülési tanácskozás utján igazságosaknak találandó sérelmeink fölterjesztését is föntartjuk“ — s egyszersmind ez alkalommal is kijelentik: hogy a midőn a tek. KK. és RR. az e §-ban emlitett intézkedések érdemére tartozó részletes nézeteiket a maga utján előterjesztendik, ő cs. kir. főherczegsége s a mélt. förendek azokat érdemleges tanácskozás alá venni nem késendnek.

A 14. §-ban, melly igy kezdődik: „Kijelentjük“ a 8dik és 9dik §§-ra tett megjegyzés szerint ezen szavak után: „Törvényes jogainak“ ő cs. kir. főherczegsége s a mélt. förendek ezeket: — „Az 1790: 10. t. cz. értelmében“ tétetni kivánják.

A 16. és 17dik §§-kat illetőleg: a mennyiben a tek. KK. és RR. az elintézésre váró tárgyak sokaságának és fontosságának tekintetéből országgyülést évenkint Pesten tartatni ohajtanak, ő cs. kir. főherczegsége s a mélt. főRR. aképen vélekednek: hogy csak az illető tárgyalásoknak érdemleges folytatása után, az országos tanácskozásoknak későbbi eredményéből leszen megitélhető, valjon e tekintetben ő felségéhez némi kérelem intézendő legyen-e? s azért osztozván egyébiránt azon már ismételve ő felsége eleibe fölterjesztett közkivánatban: hogy az országgyülések Pesten tartassanak, arra kivánták a tek. KK. és RRket bizodalmasan fölszólitani, hogy az emlitett szakaszokat a szerkezetből kihagyván, e fontos tárgyat, a mennyiben annak szorgalmazását továbbá is czélszerünek találandják, annak idejében, s figyelmezve különösen azon előkészitő intézkedésekre is, mellyeket az mulhatlanul megkiván, külön előterjeszteni szeveskedjenek.

Ezek levén ő cs. kir. főherczegségének, s a mélt. förendeknek a k. királyi előadásokra teendő fölirásnak velök közlött javaslata iránt nézeteik: a tek. KKkat és Rendeket azoknak elfogadására olly megjegyzéssel: hogy a közlött fölirási javaslatnak többi szakaszai szerkesztési tekintetben a föntebbi észrevételekkel szinte öszhangzásba hozandók, teljes bizodalommal fölszólitják.

Ő császári királyi főherczegségének az ország nádorának válasza a tek. Karokhoz és Rendekhez, az országgyülési tárgyalásoknak minden lapok által hiven, szabadon, megszoritás nélkül közölhetése kieszközlése tárgyábani izenetükre. Ő császári királyi főherczegsége az ország nádora, a tek. KK. és RR. által az országgyülési tárgyalásoknak, minden lapokban hiven, szabadon, megszoritás nélküli közölhetése iránt hozzá intézett izenetük következtében, — annak megemlitése mellett, miszerint ő felsége jelen országgyülése kezdetével a magyar kir. helytartótanácshoz kiadott k. rendeleténél fogva, a hirlapoknak az országgyülési tudósitásokra nézve nagyobb tért adni méltóztatott; — egyszersmind szivesen értesiti a tekintetes Karokat és Rendeket a felől, hogy a mennyire csak lehet, ezen kivánatukat a legnagyobb figyelemmel fogja kisérni.

A méltóságos förendek válasza a tekintetes Karokhoz és Rendekhez, országgyülési lap létesitése iránti izenetükre. Ő császári királyi főherczegsége és a mélt. förendek az 1836dik és 1840dik évi országgyülések folyama alatt e tárgyban váltott izeneteikben kifejtett azon nézeteikhez, mellyeknél fogva az országgyülési hirlap kérdését, a sajtórendszer ügyéből kiemelve tárgyalhatónak nem tartják, s attól elkülönözve tárgyalni nem kivánják, — valamint az utóbbi országgyülésen ragaszkodtak, ugy most is ragaszkodnak; és miután a tekintetes Karok és Rendek, a sajtó-viszonyok fölötti általános rendelkezések iránti nézeteiknek még ezen országgyülése folytán leendő közlését, mostani izenetükben kijelentették, ő cs. kir. főherczegsége s a mélt. förendek is elveiknek bővebb kifejtését akkorra föntartván, teljes bizodalommal szólitják föl a tek. Karokat és Rendeket, hogy a sajtó ügyét, mellynek az országgyülési hirlap leglényegesebb részét teszi, — rendszeres és általános tárgyalás alá venni, s ebeli munkálkodásuk eredményét velök közleni sziveskedjenek.

Egyébiránt, valamint a tek. Karok és Rendek, ugy a mélt. förendek is ohajtván az országgyülési tárgyalásoknak s vitatkozásoknak országgyülése alatt hirlapok utján hiven és szabadon lehető közlését; ezen tekintetből ő cs. kir. főherczegségét az ország nádorát, a mélt. förendek is köz-kivánattal s tisztelettel megkérték a végett, hogy magas állásánál s hathatós befolyásánál fogva, ezen szabadságot a hirlapokra nézve kieszközleni, s kegyes figyelmét a m. királyi helytartótanácshoz e tárgyban érkezett, s ő császári kir. főherczegsége által mai tanácskozás folytában megemlitett legfelsőbb k. rendeletnek, az egész országgyülés folyama alatt épségben leendő tartására kiterjesztetni méltóztassék.

Válaszizenete ő cs. k. főherczegségének s a mélt. förendeknek a k. k. előadások II-ik pontja, a katonai élelmezés és szállásolás tárgyában. A mélt. főRR. tanácskozás alá vévén a t. KKnak és RRnek a k. királyi előadások IIdik pontja, a katonai élelmezés és szállásolás tárgyában kelt izenetét, ő cs. kir. főherczegsége kegyelmesen kijelenteni méltóztatott: hogy azon szakértő katonai egyén, kinek a végett leendő kineveztetése iránt, hogy az e tárgyban kiküldendő országos választmánynak a netalán még kivánandó adatokat és fölvilágositást megadja, a t. KK. és RR. ő felségét alázatos fölirás utján megkérni kivánták, — kegyelmesen megelőzvén ő cs. kir. felsége a fölterjesztendő kérelmet, — Rousseau Lipót vezérőrnagy személyében, ki e végett itt Pozsonyban jelen is van, már kineveztetett; s ennélfogva ő cs. kir. főherczegsége, s a mélt. förendek a közlött fölirás fölterjesztésének szükségét megszüntnek lenni vélvén; erről, valamint arról is a tek. KKat és RRket szives bizodalommal tudósitják: hogy az általuk kineveztetni kivánt országos választmánynak kiküldetéséhez részükről is megegyezésükkel hozzájárulnak.

Válasza a mélt. förendeknek a tek. Karokhoz és Rendekhez József nádor-ispán ő cs. kir. főherczegsége érdemei megismerése nyilvánitásának tárgyában. A mélt. förendek egészen áthatva azon forró hálaszülte érzettől, mellyel az elhunyt nádor József császári királyi főherczeg, és fél századon át páratlan buzgósággal viselt nádori hivatala alatt, a király és haza egymástól elválaszthatatlan java, s a köz jólét előmozditása érdekében szerzett érdemei iránt, a hon minden rendü polgárai, valamint életében mindenkor viseltettek, ugy elhunyta után is emléke iránt viseltetni soha meg nem szünnek: örömmel üdvözlik a tek. KK. és Rendeket a téren, mellyen az elhunyt fönséges nagy férfiu érdemei megismerésének törvénykönyvünkbe igtatását, nevét viselendő közhasznu intézet alapitását, ekképen emlékének örökitését, s iránta a nemzeti hála nyilvánitását, ugy egyszersmind felséges urunkhoz királyunkhoz, a nemzet közohajtásának s azon alázatos kérelemnek fölterjesztését tűzték ki czélul, miszerint ő felsége az elhunyt nádor főherczeg érdemeit illő és fönséges családja állásához méltó jószág tiszta adományozásával tettleg is megjutalmazni méltóztassék. Melly tekintetekből közlött izenetükben kijelentett érzelmeiket a tekintetes Karoknak és Rendeknek a mélt. förendek teljes mértékben osztván, nézeteikhez annál szivesebb készséggel járulnak, minél inkább meg vannak győződve azokról, mellyek az elhunytnak érdemeire nézve a tekintetes Karok és Rendek izenetükben érintetnek; ugy arról is, hogy a k. kir. adományozás iránt ő felsége kegyelmes szine eleibe terjesztetni kivánt alázatos kérelem, nemcsak méltányos, hanem törvényes és igazságos is.

Rövid közlés.

XXVIIIik kerületi ülés, decemb. 20án, délelőtt 10½ órakor. Elnökök: Csuzy Pál Zala, Jóni V. Szepesm. k. Jegyző: Szentkirályi Móricz. Tárgy: a KK. és RRk határzata a mélt. fő RR. válaszizenetére.

A mai napon országos ülés is levén egyszersmind, semmi más tárgy külön megvitatása nem került tanácskozási szőnyegre, mint a KK. és RR. határzata fogalmazásának fölolvasása a mélt. förendek válaszizenetére, mellyet a kir. előadások iránti válaszfölirat javaslata tárgyában leküldöttek. Ennek némelly helyei rövid módositása után Szentkirályi Móricz, mint kerületi jegyző figyelmeztetvén a kir. városok rendezése ügyében kiküldött választmányi követ urakat, kéré, hogy irnokaikat küldenék Pozsonymegye tanácsteremébe, hol az érdeklett ügyben készült törvényjavaslatot leiratnák. Azonban figyelmeztetnék egyszersmind irnokaikat, hogy az ottani asztalokat, miután e szivességért, a megye különben is csak köszönetet érdemel, — el ne rongálnák. Ezzel az ülés eloszlott, s kezdődött az. —

Országos ülés. 11 óra után, a midőn a mélt. kir. személynök megjelenése után, Csuzy Pál, mint kerületi elnök előterjeszté a KK. és RR. határzatát a mélt. förendeknek a válaszfölirat tárgyában érkezett izenetökre, — mi Ghiczy Kálmán nád. itélőmester által azonnal föl is olvastatott. Erre mindenek előtt kir. személynök ő méltósága emelvén szót, sajnálatát fejező ki azon tény fölött, hogy a mélt. förendek válaszizenete minden tractatus nélkül félretétetett. Fájlalja egyszersmind, hogy az előbbi válaszfölirat, mellyben a legujabb idők örvendetes fejleményi fölött, olly hüen valának visszatükrözve a nemzet hálaérzelmei s közöröme a legjobb fejedelem iránt, — s mellyben egyszersmind olly sok szép és fontos elvei valának befektetve az alkotmányos életnek, — minden további vitatás nélkül letétetett. Ennél fogva kéri a KK. és RR., vennék ujabb tárgyalás alá a válaszfölíratot s értekeznének annak ollyképi módositásáról, hogy az ő felsége elibe terjesztethessék. Több megyék követei szólván a tárgyhoz, Bács, Veszprém, esztergomi főkáptalan, Torontál, Krassó, Tolna, Temes, Esztergom, pécsi káptalan, Ung, Sáros, Árva, Csongrád, Trencsén, Bars, Verőcze, Szerém, Győr, Szepes, Baranya, Soprony, pozsonyi káptalan, Mosony, Szatmár, Jászkun kerület, Horvátország, Buccari kerület, Fiume, Ujvidék, a határozat ellen, — a többi megyék pedig egyszerü hallgatással a kerületi ülésben hozott határozat mellett, „maradjonnal“ nyilatkozván, a határozat megmaradott. Végre pontonkint olvastatván föl a határozat, némelly aprólékos stylaris javitás, és módositások után helybenhagyatott. Olvastatott azután az urbéri ügyekben tett izenet, minek bővebb tárgyalását, az ügy fontossága miatt, a mélt. személynök, a köv. ülésre halasztá. Fölvétetett ezután a katonai szállásolás és élelmezésben kelt izenet, melly minden módositás nélkül helybenhagyatott, — s az ülés eloszlott.

VIIik országgyülés a mmélt. förendeknél. (A válaszfölirat fölötti viták folytatása.)

B. Vay M. (beszédének vége.) Mondom, mindezekre nézve, hiszem, megváltoztak a nézetek! — Igen, de három év előtt még igy állottak s abban nem mutatkozott egy kis hajlam, vagy hogy következtethetett e legalább belőle, miszerint a főispáni hivatal hatása a megyék által lényegében megváltoztattatni szándékoltatik, — és maga a kormány ignorálhatta-e ezen, illy kézzelfoghatólag mutatkozott tendentiát, — sőt lehetne-e még azt is rosz néven venni, ha illy előzmények után, a reactio törvényeinél fogva, ideiglenesen hatalmát a kellő határokon tul próbálta volna terjeszteni. — És legyünk tisztában magunkkal mindkét oldalról, nem épen azért áll-e még ma is b. Wenkheim Béla szavai szerint életre s halálra a harcz e kérdés fölött, mert lehetnek, kik a megyei uj rendszer annyira szorgolt megszüntetése által az egyszerre olly igen magasztalt réginek olly modorbani kifejtésétől tartanak, mint a millyennek szelleme a fönt érintett törvényczikkekben mutatkozék! — Oda törekedjünk tehát mindenek előtt föm. RRk., hogy e kérdés ne legyen pártkérdés, hanem a kormánynak

s minden rendet szeretőnek közös szent ügye, — mondjuk ki, hogy mi a közérdek, a rend tekintetéből akarjuk a megyék kormányzási ügyét tisztába hozni, s vegyük azt, s tegyük azt összevetett vállakkal, a tárgy egész kiterjedésében, — mi azonban csak annak érdemleges tárgyalásakor fog megeshetni. — És ezek azok föns. nádor, föm. RRek. mellyeket a végből hozék föl, miszerint földeritsem, hogy miért ezen fontos ügyhöz, a most szönyegen levő föliratban, érdemleges tárgyalás nélkül, szólani nem kivánok. Azonban kivánom még arra nézve nyilvánitani véleményemet, mi itt már több izben megpendittetett, miszerint t.i. izenjük meg a t. RRnek, hogy ha reá nem állanak, a fölirás általunk javaslott szerkezetére, mi azzal sem gondolunk, ha attól egészen elállanak. — Igaz ugyan, hogy ha valaha tartattak országgyülések, hol nélkülözhető volt egy ugynevezett köszönő föliratrón elibe juttatása, a mostani ezek sorába tartozik; — mert avagy azt, hogy a magyar király — mire az őshajdanból sem mutatnak évkönyveink hiteles példát — midőn mondom — koszorus költőnk megtestesült igéje szerint — az első magyar ember édes honi nyelvünkön szólitá meg hü magyar Rendeit, nem köszönénk-e meg azon, föl nem tartóztathatott, örömkönyükkel, mellyek nyelvünk s nemzetiségünk trónról szentesitett diadalának hála zálogaul, aggarczok redőin épen olly gazdagon folytanak végig, mint ragyogtak az ifjabb nemzedék szebb jövők elibe néző szemeiben! — e szivemelő jelenetnek nem volt-e pedig maga is tanuja felséges urunk! — De nem látá-e épen ugy azt is, mi hálára buzdíta mindenkit abeli atyai jósága, melly szerint honunk néma szivdobogását kellő időben megértve, előbb vigaszul, majd nemtőül azt rendelé számunkra, kit széles e világon egy magát ohajtott nádor képébeni őrangyalul e nemzet magának! — s végre a k. kir. előadásokra mondhatnak-e szebb köszönetet a rk, mint mellyet tettel tanusitának azoknak tárgyalásokba lett belebocsátkozásuk által. — Mind a mellett is ohajtom azonban, hogy e köszönő föliratrón elibe jusson, — nem a dologért magáért, de mert sajnálnám, ha ez első ünnepélyes lépést sem tudnók ugy megtenni, hogy az közmegegyezésünknek viselje typusát. — Sokat hallék továbbá a mostani k. kir. előadásokról majd magasztalólag, majd gáncsolólag szólani, — az én nézetem iránt uk az, hogy azok egyes pontjaiból, s annyival inkább öszvegükből lehetetlen legalább annyit nem abstrahálni, miszerint most már nemcsak nem ellenzi a kormány többé alkotmányunk időszerű kifejlődését, sőt kész maga részéről is, velünk karöltve járulni annak kor-igényelte általános átalakulásához; egy, historiai alapokon nyugvó alkotmánnyal fölruházott nemzetre nézve pedig nem történhetik örvendetesb, nem megnyugtatóbb, mint ha kormányilag bevallatik irányában, miként azon fejedelmi eskü, melly ős alkotmányát szentesìti, biztosítja, — előlegesen kezeskedik annak korszerű kifejlődéseért is. És ez az, mit én e k. kir. előadásokban kimondva látok, — ez, mit bennök fő s uj nyereségnek tekintek. — A mi végre az országgyülésnek évenkinti tartását illeti, erről az meggyőződésem, miszerint ebeli kérésünkre adandó felelete a kormánynak lesz criteriuma annak, akarja-e valóban systematicus átalakulásunkat; — három évről három évre egybehivott egyéniségeire nézve mindig megujitott, ujabb s ujabb instructiókkal ellátott országgyüléssel toldozni foltozni igen, de reformálni gyökeresen nem lehet; e kérdés fölött is azonban magunk közt kell tisztában lennünk, mert még az is áll más részről, hogy országgyüléseink mostani gépezete mellett lehetetlen lenne a kivánság sikeresitése; — míg dolgaink ugy folynak, hogy egy egyszerű köszönő fölirat fölött hetek, hónapok mulnak el, — míg egy tárgy iránt 20—30 izenetet s válaszizenetet válthat a két tábla, — míg minden diaetára uj követek választatnak, — míg nem lesznek diaetáinkon a kormánynak ollyan organumai, kiknek az egyes tárgyak fölött azonnal nyujtandó fölvilágositásai követendik tanácskozásainkat, — míg arról nem lesz gondoskodva, hogy a törvénykezés rendes folyama az évenkint tartandó országgyülés által föl ne akadjon sat., addig évenkint nem lehet országgyülést tartani; mindezekről tehát gondoskodjunk, s hogy ezt a ts rk initiálják, kérjük föl. És az illyen diaeta főm. rk, még nem az, mit kivánságkint most 3 éve, ezzel fejezé ki egy tisztelt szónok nálunk: „képviseltessék az egész nemzet és minden évben,“ kezdetben legalább nem az, — a mikorra azzá válhat s válik talán, akkor a megyei rendszernek, megyei autonomiának is bizonyosan vége lesz! — Tehát a mint mondám, e tekintetben a rkkel hozzuk mindenek előtt tisztába a dolgot. Azt, hogy a diaeta Pesten legyen, nem kevésbbé ohajtom, — ‚kinőttünk Pozsonyból,‘ mondá multkor helyesen a főpohárnok, kinek e tekintetben is pártolom inditványát.

Gróf Festetics Miklós a Rendek izenetét pártolá.

Báró Prónay Albert. A RRek javaslatát illetőleg csak vázlatban akar szólani. Két külön tárgyat lát abban, — az egyik: nemzeti és örök, a másik: törvényhozói változható. Öröktárgy nemzeti életünk azon korszaka, mindőn a dynastia nemzeti nyelvünk mellett fényes tanuságot tett, ha valaha volt a magyarnak manifestatiója, mint mikor M. Theresia alatt a trón veszélyben forogván, e szókra fakadt: moriamur pro rege nostro — a fejedelem e mostani tettét szinte méltányolni és örökiteni kellene. E factumot azonban a RR. három sorral absolválják, holott én ezt külön föliratban szerettem volna fölterjeszteni. — A második részben ellentétet találok; a mennyiben a Rendek sérelmeket terjesztenek föl, mégis föntartják magoknak, hogy azokat részletesen is fölterjeszthessék. — Részéről az öt első szaknak csak általános fölterjesztéséhez szavaz, az elsőben az 1790: 10. t. cz. nyomán iparkodtak megfejteni a RR. azon viszonyt, melly a magyar és az ausztriai kormány közt létezik. Meg kell vallani, hogy nehéz a kormány állása, ott megrohantatik, itt alkotmányos állásáért küzd a nemzet. Birálja meg akárki, hogy a legujabb világ-eseményeket is tekintve kormányok, terjeszkedtek-e inkább, mint a nemzetek? — A partium kérdését a mi illeti: mikor a RRk ezen törvényt meghozták, magok is megijedtek, hogy ez létre nem fog jöhetni, és a 3. §-ban kibuvó ajtócskát hagytak Erdélynek, olly törvényben, melly szentesitve van ugyan, de végrehajtására nézve határidő tüzve nem levén, abban tökéletes sérelem nem lehet. A horvátügyre nézve fölhivja szóló Wenckheim Bélát, hogy azt még most is sérelemnek tekinti-e? Mint ellenzéki ember, szóló nem kivánná azt fölterjeszteni, mint conservativ pedig figyelmeztetne, hogy ne csináljanak idő előtt gravament adat nélkül, bár megeshetik, hogy a horvátügyből lehet sérelem, de arra még ma megérve nincs. Az admin. rendszert taglalólag kijelenti szóló, hogy ő azt eredetében mindjárt nem tudta elveivel összeegyeztetni, és halva született gyermeknek tekintette, a főispáni jogokat megcsonkitva látja s azt tartja, hogy egy megyében ex principio két főnök nem lehet. Administrativ tekintetből inkább védhető az uj rendszer. S bár a dolgot magát nem pártolja, az eziránti fölterjesztést azonban helyesnek most nem tartja. A Pesten tartandó országgyüléshez hozzájárul; egyébkint kivánná szóló a szerkezetet visszaküldeni, s a RRket fölszólitni aziránt, hogy általános fölterjesztést tegyenek. Nem kivánván azonban—az oppositiótól tanulván azt, fractiónálni a pártokat, pohárnok ő excja javaslatát elfogadja.

Haulik György zágrábi püspök. A kormánynak azon hazafiságaért, hogy alkotmányunk irányában rokonszenvet tanusitott, — ő is hódoló s köszönő föliratot kiván; véleménye azonban csak annyiban különbözik némellyekétől, hogy miután némelly tárgyak megvitatva nincsenek, későbbre kellene fölterjesztésöket halasztani, a midőn a sérelmek valósága tökéletesen bebizonyul. A horvát ügyről állásánál fogva közelebbi tudomása van. A t. RRk egyoldalunak állitják e részben a kormány intézkedését, de nem igy fog állani a dolog, ha az majd szőnyegre hozatik. Jelenleg a tárgy érdemébe nem avatkozik, erre lesz ideje és alkalma. Csak azt mondja, hogy a kormánynak joga volt a tartományi gyülésen a szavazatok iránt rendelkezni, mit ha elmulaszt, a legnagyobb rendetlenséget idézi elő. — Egyébiránt főtényezője levén a nemzet fölvirágzásainak: tiszta szándéka s akarata egyfelől a kormánynak, másikról a nemzet őszinte bizodalma — egyedül köszönő föliratra szavaz, de mit el nem érhetvén, főpohárnok ő excellja fontos okokkal támogatott inditványát pártolja.

Báró Sennyei P. A tárgy körül röviden fogok szólani, mert a k. főpohárnokmester ő excelljának inditványa azon hála és köszönetérzésen alapul, melly itt e teremben, mint elvitázhatlan tény, trón és nemzet közt ujabban szentesitett kapocs megtestesült. Alkotmányos érzésemet is megnyugtatva látom, mert a sérelmek, mellyek előbbi országgyülési tárgyalások nyomán azoknak elismertettek, vagy elismerendők, megemlitvék, mintegy azon elvnek megőrzéséül, hogy a törvényeknek szigoru megtartása az alkotmányosság főalapja, — a mellett pedig hogy az ujabb idők eseményei ezuttal meg ne emlitessenek, harczolnak törvényes, harczolnak politikus indokok; — a törvények ugyan is kivánják, hogy a sérelmek kellőleg tárgyaltassanak, ennek pedig mindeddig megfelelve nincsen; — más részről pedig kivánatos, hogy minden, mit egy nemzet ohajt, kiván, vagy panaszol, — csupán érett megfontolás után nyerje azon magasztos ihletet, melly annak sulyt is ad. — Legyen szabad egy pár szerény megjegyzést tenni azokra, mik a kormány eljárására nézve mondattak. — (Folyt. köv).

Magyar akademia.

1. Második ülésében a nagygyülésnek (dec. 21 1847) a pályamunkák birálatai s a jutalmak kiosztása tárgyaltattak: a nyelvtudományi pályakérdés a polgári szónoklatról legjobban megfejtetett Pásztor Dániel által Marmaros-Szigeten, kinek a jutalom oda itéltetett. A historiai osztály pályakérdésére (nagyobb vidékek s egyes megyék helyleirása) két pályamunka érkezett be, mellyek közöl Zarándmegye leirója nyert jutalmat: miután a jeligés pecsétes levél fölbontatott, kitünt, hogy Zarándmegye főispánja Kozma Pál volt a győztes pályázó, munkája azonban csak stylus-javitás után nyerhet kinyomatást; a másik kérdésre (török-magyar kor alatti honi állapotok — s helyleirat) csak egy versenyező akadt, kinek a jutalom szabályszerint kijár ugyan, de munkája kinyomatásra nem érdemesittetett. A törvényosztály pályakérdésére (ügyvédi viszonyok rendezete s az ügyvédi kar tekintélye emelése) XI. pályamunka érkezett, legjobbnak találtatott a IX. számu, mellynek szerzője Tóth Lőrincz, ezzel vetekedett a XI. számu, mellyet Benzur János irt, kinek is 20 arany mellékjutalom itéltetett.

A természettudományi kérdésre (ásványos vizek) csak egy felelet érkezett, melly mind jutalommind kinyomatásra méltónak ismertetett. Szerzője volt Török József, ki debreczeni professornak van elválasztva.

A philosophiai pályakérdésekre szinte több számu feleletek érkeztek, nevezetesen a nevelésügyben (Gorove alapitvány) XIV pályázó irt. Ezek közöl a XIII számu illy jeligével, „Embert nevelni felséges föladat“ nyerte el a jutalmat. Szerzője Ney Ferencz. A szorosan philosophiai kérdésre: az uj kor nevezetesebb philos. rendszerei s hasznosságuk, hat iró pályázott, az első szám alatti illy jelmondattal „minden oldali fölfogás“ itéltetett jutalomra méltónak, szerzője ennek Purgstaller József.

2. Gróf Teleky László inditványt tett, hogy jövendőre a birálók kinevezése ne a kisgyülés, hanem az illető szakosztályok ajánlatára történjék, s általában a szakosztálynak e részben nagyob befolyás engedtessék, a mi is helyesnek találtatván elfogadtatott.

3. A jövő évre kitüzendő akademiai pályakérdések fölolvastattak, miként azokat a szakosztályok benyujtották, mellyek fölött hosszas vitatkozások tartatván—a nyelvosztályit s természettudományit kivéve—a többiek fölött más napra halasztatott a tanácskozás, miután a szakosztályok kérdéseiket vagy módositják, vagy ujakat terjesztnek elő. E kérdések különben is hirlapi uton ki lesznek hirdetve, mihelyt a vég megállapodás azok fölött létre jő.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Magyar tudós társaság közgyülése. A magyar tudós társaság tek. Pest vármegye nagyobb teremében, december 26. 1847. délelőtt 10 órakor tartja XVI-dik közülését, mellyen minden rendbeli hazafiui tisztelettel és indulattal lát.

Magyar köntösben megjelenőknek a terem áll nyitva, másoknak a karzat, hol asszonyságok számára külön hely leszen.

Alapnézetek a neveléstanról,

a nevelők s tanitók tulajdonairól, különös tekintettel a tan történeti viszontagsága s literaturájára.

Irta Beély Fidél sz. Benedek rendü pap, th. nevelés- oklevél- és széptan tanára, m. tudós társasági levelező tag sat. A csinosan nyomott munka ára 1 ft. pp. 2—3

A karácsoni sz. ünnepek miatt lapunk jövő vasárnap nem fog megjelenni.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

615. szám 1847. Kedd dec. 28.

Előfizetési díj félévre helyben boriték u. kül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken es vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

Előfizetési fölszólitás,

E hó végével a „Nemzeti Ujság“ 1847diki második félévi folyama lejárván, — azon t. cz. hazafiaknak, kik lapunkra a jövő (január-juniusi) félévre előfizetni kivánnak, ezennel jelentjük: miszerint lapunk az eddigi vezető és szerkesztő kezelése mellett, az eddigi alakban, szinte mint eddig, hetenkint négyszer egy- egy iven — sőt a szükséghez képest félivnyi toldalékkal is — fog megjelenni. Előfizetési ára félévre Budapesten házhordással boriték nélkül 5 ft, boritékban 6 ft; postán, hetenkint boritékban ***kétszer*** küldetve 6 ft 24 kr, hetenkint ***négyszer*** küldetve pedig 7 ft 12 kr pengő pénzben. -- Pesten előfizethetni zöldkert-utczában 488. szám alatt földszint a kiadó-hivatalban, valamint minden cs. kir. postahivatalnál. — Az ausztriai tartományokba s külföldre járandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. kir. postahivatalnál rendelkezhetni. — —

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Előléptetések. — Országgyülési közlemények. (XXIVdik kerületi ülés. Előleges rövid közlés a XXIXik kerületi ülésről. Vilik országos ülés a főrendeknél.) —

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

A nmlgu m. kir. udv. kincstár a megürült orsovai k. harminczadosi állomásra báró Baselli János ottani harminczadhivatali ellenőrt, s a gattendorfi k. harminczadosi állomásra Kridl Adolf neudorfi k. harminczadhivatali ellenőrt alkalmazá.

A forchtenaui harminczadosi és segéd-vámbeszedői állomás megürült.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 15.

XXIV-dik kerületi ülés. Elnök: Károlyi János Nógrádm. k. s Bónis Samu Szabolcsm. k. Jegyző Szentkirályi Móricz Pestmegyek. Tárgy: a mélt. főrendeknek a válaszfölirat tárgyában közlött válaszizenetök.

Elnök. Miután a honositási törvények fölött a tanácskozás még alkalmasint több napokig is eltartand, jónak látná ezt jelenleg abban hagyni, s mindenek előtt a mélt. főrendek válaszizenetét venni tanácskozás alá. (Elfogadtatott.)

Szentkirályi Móricz, mint kerületi jegyző fölolvassa a válaszizenetet.

Kossuth Lajos. Engedjék meg a RRk, hogy az álláspontok constatirozása végett az országgyülés előtti időre visszamenjen. A közvéleményben nyilatkozó isten ujának a hatalom is engedni kénytelen levén, már 2ik országgyülésen vagyunk: midőn a királyi előadások olly tárgyakat tűznek ki, mellyeket a közvélemény kijelölt. Azonban nagy fallatia: midőn a hatalom azt hitte, hogy mivel a tárgyban megegyez a kormány és nemzet, már megvan egyszersmind a határzat is. Itt még nagy a különbség; mert az alkotmányos nemzet alkotmányosan, a kormány pedig anticonstitutionalis módon akart haladni. És igy a haladás nem történhetett meg, megtörött ez azon: hogy a dolgot a 3ik stadiumra akarták átvinni, mielőtt a másodikon átment volna. Azt gondolták ugyanis: hogy miután a tárgyakra nézve az egység megvan, már minden megvan, meg nem gondolva: hogy még ebből nem következik, miszerint egység a tárgyakra nézve, egység legyen az irányra nézve is. Fallatia azt hinni: hogy a bécsi kormány absolutistikus iránya, és a nemzet alkotmányos iránya csak egy pontban is találkozhassanak. Ne mystifikáljuk magunkat, nincs a kormányrendszernek egy betűje sem, melly az alkotmányos élettel öszhangzásban volna! Hivatkozik a népre, a közvélemény lelkiismeretére: hogy a kormány függőségét, tagadni annyi, mint önmagunkat mystifikálni. A mult országgyülésen nagy többségben volt a reformpárt, a magyar kormány hajlandó volt vele kezet fogni, de ez nem tetszett a bécsi kormánynak, tehát oda irányozta törekvését: hogy mások kezével megakadályozza az alkotmányos haladást; innen volt az: hogy a mult országgyülésen a főrendi táblánál a kormány-párton kivül a kormánypárt közől a kormány ellen egy párt keletkezett, melly mindent meghiusitott, s igy történt: hogy hirtelen eloszlatták az országgyülést; mert azt tapasztalta a kormány, hogy ha még egy ideig tart az országgyülés, a reform egyik vagy másik kérdése, még utójára keresztül is csuszhatnék, persze hogy nem az ő inyök szerint; és itt ujra egy meggyőződéssel gazdagult a bécsi kormány, hogy miként lehet t. i. saját egyenesen beavatkozása s compromissioja nélkül a dolgokat saját érdekében vezetni. Ennek esett áldozatul a mult kormány. Azonban a reform szó ollyan, mellytől többé visszalépni nem lehet, kimondta tehát egy ordre, hogy reform kell, s ennek keresztül vitelére többség... Itt állunk a mult országgyülés végénél s a jelennek kezdetén, a kormány — mint mondák — kilépett a cselekvés terére, s talán akart reformálni? meg lehet, csak hogy ezen reformok által nem akart egyebet, mint saját hatalmát mind inkább biztositani, — többséget hajhászott magának, hanem egyet elfeledett, hogy ha többséget szerezne is, ezen többség nem lesz az övé, hanem oda kell neki ezen többséget használni, a hova parancsolják, s midőn leginkább hatalmasnak vélné magát, akkor kell hatalmát submittalni. Ez a legközelebbi 3. év historiaja. Az országgyülés után párt alakult, melly kinyilatkoztatá, hogy szándékozik azon párttá kinőni, mellyet vadásznak; ezen párt programmot bocsátott ki, melly programmhoz szegődtek országos főhivatalnokok, kiknek bizodalmat igénylő állásuknál fogva, minden párton fölül kellene állani, elnökök, főispánok, kik azonban csak nevüket viselék a főispánoknak s a hat ezer ftot németül nyugtatványozták; esküdtek administratorok és más kormányhivatalnokok. És ezekből állott, legnagyobb része azon pártnak, melly a kormány haladási jó szándoka mellett véleményt nyilatkoztatott. Igaz, hogy ezen párt mellett a nemzet egy töredéke is nyilatkozott, kik hallván,hogy a kormány reformálni akar, jó hiszemben oda veté magát ezen pártnak; de ezen hazafiak megfeledkeztek egyről; arról t. i. hogy a reform szó, egészen más értelmü két ember szájában; hogy mig egy helyütt alkotmányos haladást jelent, másnál épen visszalépést foglal magában. Ezen párttal szemközt állt az oppositio, consolidalva magát egy szeplőtlen historiai név férfias vezérlete alatt, kit e tetteért a historia azok közé fog sorozni, kik ernyedetlen kitüréssel, s áldozatra kész hazafias buzgalommal, mind annyiszor nemzői voltak ez árva nemzetnek, s örök érdemeket vivtak ki a nemzet alkotmánya föntartásában. És miután ezen ellenzék hazafias törekvésben egyesülve, az ellenpárt által a guny, gyanusitás és rágalom minden nemeivel halmoztatott, s megsemmisitésére minden előkészületek megtétettek, nem lett volna csoda, ha ezen oppositio első föllépésével is e teremben a méltó bosszankodás hangján szólott volna. És ő, mint ezen oppositionak egyik tagja, sok ösztönt érzett magában Azonban leküzdve minden indulatot, egyedül a siker ösztönét hozta magával s a pietásnak azon nemével lépett e terembe, mintha Isten itélőszéke előtt állna; egy inditványt tett, mellyben erő van ugyan, de semmi keserüség, melly férfias de loyalis is egyszersmind. A Rendek bár a renditettlen hazafiság s megsértett alkotmányosság védő fegyverével léptek e terembe, de nem izentek harczot a kormánynak, nem fenyegetődztek, de a fegyvert tartották... Meg akartuk köszönni a föliratban mindazt, mi jól esett,s meg akartuk emliteni, mi bánt — előadtuk: hogy mi haladni akarunk, s e téreni találkozás reményében nem akarunk ujat huzni a kormánnyal,s csak megemlitjük azt királyunknak, mi gátul szolgál haladási irányunknak, s megkérni őt fiui bizodalommal, hogy nyugtassa meg a nemzetet ezek iránt, s háritsa el aggodalmainkat. sat. — Ez volt a Rendek állása a válaszföliratra nézve. Azonban annyira jöttünk, hogy az irányra nézve a főrendekkel alkudnunk nem lehet; köztünk a különbség ollyan, mint a delejtü két vége közt, melly soha nem egyesülhet; a mi irányunk Buda, az övék Bécsfelé áll; hogyan lehetne itt egyesség? — Hiszen nem szóltak a Rendek válaszföliratukban arról, hogy a kormány iránt bizalmatlanságot vagy isten tudja minő a kormány állását veszélyeztető kárhoztatást mondjanak ki; hanem szóltak parlamentaris modorban, megmondván hogy mi haladni akarunk, de egyedül alkotmányos uton, és ennek uram király vannak akadályai, mellyeket mi nem háritha tunk el, tehát kérünk nyujts ezek elháritására nekünk segédkezet. sat. — És im itt van a főrendek válasza, mellyet ő teljességgel föl nem foghat, s melly a Rendek válaszföliratának philosophiáját tökéletesen ignoralja. Illy politikai eljárás mellett, a nemzet reformjából semmi sem lehet; mert hiszen vegyük ezen föliratot kezünkbe, s ha abból kihagynók azt, mit a főrendek kihagyni inditványoztak, valóban nem lenne más, mint azon Charivariféle kis emberke, kinek roppant feje, s toll-lábai vannak. (Itt olvassa a válaszföliratot onnét: sulyosbitja ezen akadályokat sat.) — No már most azt hinné az ember, hogy hát a főrendek előszámlálják, mi sulyosbitja ezen akadályokat — nem... hanem jön utána „elóleges sérelmeink orvosolva nincsenek“ sat. — no t. Rendek, ha ez nem valóságos Charivari emberke, roppant fővel s toll-lábakkal, akkor akármi legyen.... Illy talapzatlan iromány t az országgyülés még soha sem küldött föl... A Rendek csak az irányt akarták constatirozni, mellyben haladnunk kell; a főrendek pedig a sérelmi térre taszitnak vissza bennünket, mondják: tárgyaljuk a sérelmeket, s terjesszük föl ezeket is. Ennek az a következménye, hogy ezek orvoslását is kérnünk kell.. Mindezeknél fogva világos, hogy itt a tractatusnak helye nincsen, a mi arczunk erre — (Budafelé mutat) az övék arra (itt Bécsfelé mutat) van forditva. Mi az eddigiektől egészen elütő föliratot akartunk fölterjeszteni, mellyben itéletet mondtunk az ország és országlás állapotáról. Mi azt akartuk kijelenteni, miként gondolkozunk mi; s ők, kik máskint gondolkoznak e tárgyban, itéletet nem mondhatnak a mi föliratunk fölött... Itt tehát nincs más mód, mint a föliratot deponalni, s bele menni azonnal a sérelmekbe; s hogy nem megy föl fölirat, annak nem mi, hanem ők az oka s majd fog velük számolni a kérlelhetlen historia. És valjon mit kivántak ők olly szörnyüséget, a miért a főrendek a válaszföliratot akadályozzák? hát valjon mi annak az oka, hogy a főrendek egészen másképen szólanak? Az administratorok!.. Hiszen mi e tekintetben sem akartuk a dolgot a szélsőségre vinni, csak hallgatás által nem akartuk mintegy elismerni az administratori rendszert., és ez a főrendeknek nem tetszett..... Ám jól van, ha e mérséklet nem tetszett a főrendeknek, ő fölveszi az ide dobott kéztyüt, de ha azután a haladási országgyülésből gravaminalis diaeta lesz, nem lesz a felelet-teher rajta. Már most megmondja, mit kell tennünk... Nem lehet olly föliratot fölküldenünk, mellyben a hála mellett egyszersmind panaszok is ne legyenek, mert ez sem az ország állapotát, sem a nemzetnek ez állapot fölötti nézeteit ki nem fejezné. A főrendek ebbe nem akartak beleegyezni, hanem csak abba, hogy a sérelmeknek egy bizonyos adaga terjesztessék föl; ez nem az ő határozatuktól függ, mert, ha vannak sérelmek, azokat mind föl kell terjeszteni, itt tehát tractatus nem lehet, s a fölirat kérdés tárgya ezennel megszünt lenni. Itt a maximum, vagy minimum nem lehet tractatus dolga, mert vagy semmi, vagy minden sérelmeket föl kell terjeszteni; és miután a sérelmek bizonyos nemeiben a főrendek is beleegyeztek, a tiszta fölirás ismét nem lehet tanácskozás tárgya... Ő tehát válaszföliratot többé nem akar fölküldeni, sőt többet mond: tetszett a főrendeknek az országgyülést a gravaminalis térre szoritani, ám jól van, ő a kéztyüt elfogadja, s ezek folytán összepontositja inditványát, mellyet ha a Rendek elfogadnak, határozatul kéri kimondatni: a) Miután a főrendek olly fölirást akarnak intéztetni, melly a Rendek által kifejezett nemzetakarat nyilatkozatával a jelen országlási forma és országlás fölött, merő ellentétben áll, s igy az egyezkedésnek minden lehetőségét kizárja, a Rendek a válaszfölirattól egészen elállanak, s azt deponálják. b) Mivel a főrendek gravaminalis pertractatiora hivják föl a Rendeket, kijelenti, hogy mihelyt e tárgyon keresztül esnek, azonnal az 1790: 10-ik t. cz. életbeléptetése iránt külön fölirást kiván intéztetni. c) Ezután vádat fog emelni a kormány ellen, az erdélyi részeknek mindeddig világos törvény ellenére elmulasztott visszacsatolása iránt. d) Kivánja, hogy minden gravamenek iránt küldöttség neveztessék; melly minden sérelmeket összeszedjen, (itt előszámlál nehány az előbbeni válaszföliratban foglalt sérelmeket) hadd lássák azután, jobb-e ezen irányt követni, mint az elsőt... Imhol illy térre viltek a főrendek bennünket. Ha nem tetszett nekik a loyalis állás, tessék már most a gravaminalis keserüséget idéző harcz. Azonban nem fogunk elfelejtkezni, az uralkodó ház iránt kebelünkben élő hűséget s ragaszkodást, minden alkalmat megragadva, ez uton is kitüntetni...: Igy ha a magyar nyelv iránt törvényt küldünk föl, jelentsük ki elején ő felsége iránt hálás köszönetünket, azért, hogy magyarul szólt; ha a boldogult nádor emlékét örökitő törvényt terjesztünk sanctio alá; fejezzük ki annak elején hálás köszönetünket ismét ő felségének azért, hogy István főherczeget nádorrá megerősiteni kegyeskedett; és igy tovább a királyi propositiókra sat. sat. — Most pedig határozzák el a RRk, hogy válaszföliratot többé küldeni nem fogunk, egyszersmind neveztessék ki egy küldöttség, melly az administratori rendszer ellen, szedjen össze minden specialis adatokat, hogy ez aztán mindjárt — a főrendek kivánsága szerint — pertractatio alá jöhessen. Ez alázatos véleménye.

Vidos József Vasm. k. Ohajtotta, hogy a válaszfölirat ugy ment légyen ő felségéhez, mint az a KK. és RRk többsége által megállapitva volt. Azonban sajnálva kell tapasztalnia, miszerint a mélt. főrendek többsége ezen válaszföliratnak philosophiáját vagy nem tudta, vagy nem akarta érteni. Szóló a körülmények jelen constellatiójából inkább hajlandó ezen utóbbit hinni. A főrendek többségében ugyanis, vagyon egy töredék, mellynek fölötte érdekében áll, hogy az administratori rendszert párto ló többség kisebbséggé ne olvadjon. Hogy mind ez igy történt, annál inkább fájlalja, mivel a KK. és RR.

által készült válaszfölirat, a legloyalisabb mezőn forog, s mégis, a mélt. förendek ezen loyalitást nem méltányolák. Nézete szerint itten fallatia rejlik; s a förendek minket, egyenesen a sérelmi politika mezejére sodortak. Ám jól van, ha ugy tetszik, mi fölfogjuk a keztyüt, s ne gondolják a mélt. förendek, hogy azon „ne bánts“ virágot, mit annyira óvogatnak, az administratori rendszert is, — majd érintetlenül hagyjuk. Valóban igen sajnálja, — hogy a jelenneni válaszizenet által, tettlegesen légyen megczáfolva, hogy a magyar aristocratia magas rendeltetésének megfelel. — Egyébiránt, legközelebbi utasitása szerint, küldői által szinte sérelemnek van ismerve az administratori rendszer, — pártolja Pest inditványát egész terjedelemben, mellyet ugy fog föl, mint praxisát előbb fölállitott theoriajának.

Tolnay Károly Zalamegye követe.

Visszaküldve, visszautasitva áll előttünk a válaszfölirat, melly által a hüséges magyar nemzet bizalomtól ösztönözve, némelly az ő keblében fölmerült aggodalmait a k. felség elébe kitárni igyekezett. Visszautasitva állnak előttünk különösen azon pontok, mellyeknek aggodalmi tárgyai mindannyit fölülmulják alkotmányölő nagyszerüségükkel, s mellyeket ha kihagynánk a válaszföliratból, — hallgatva elismernök az uj föispáni rendszernek törvényességét. Mit ugy hiszem, tennünk nem lehet, tennünk nem szabad.

Láttam én t. RR. a förendi táblánál országunk független nagyjait magas gyengéd s hazafiui becsületérzettől vezettetve lelkesen küzdeni fölirásunk mellett, láttam a nagyszerü férfiakat aggályt s kétkedést levetkezve készeknek s eltökélteknek a hon szabadsága megmentésére. Láttam miként nemeslelküket általtás nem gyönyörködteti, hanem mint bátor férfiak, becsülik az öszinte szót, s azért kimondják. — Nem is ezektől jön a visszautasitás, hanem azon sorokból, mellyekből tán nem tudnánk négy egyént olvasni, kinek kezében kormányi hivatalnak nem ragyogna tárczája.

Illy alkut t. RR. nekünk tennünk nem lehet. Ugy is a mi hibánk: hogy gyakran a jobb keblüeket megszállja ugyan a vágy nagyszerü s Istenhez illő munkát végezni; de tovább menve, s azt tapasztalva, hogy a nagyobb rész még a jobbak is csak hamar kifáradó a jóban, ezt látva s gyakran kárunkkal tanulva, fogy a bátorság, alkudozni kezdünk s innét van, hogy a kitörő fény és villámtüz helyett, csak pislogó mécsesnek izleljük többnyire bádjadozó világát. — Nem kérünk mi sors adományt, nem uralkodó kényt, sem ragyogó szerencsét az irigység e mostoha tárgyait, hanem minek minden honfi keblében mélyen elrejtve kell lenni, a hön szeretett és féltett hazának boldogságát; kivánjuk csak municipalis jogaink megsértése fölöttti aggodalmaknak eloszlatását; mert ha van kincs e földön, s honfi számára éldelet, — ugy minden földi kényt fölül muló a megyék függetlensége s önkormányzási joga, tőle csak az álsziv döbben vissza. Ellene csak a megbántott önzésnek dolgozhat dagálya.

Azt tartja a förendi válaszizenet, hogy a fejedelemnek nyilvánitandó hála mellé sérelmek fölötti panaszt csatolni helytelen dolog, nem ellenzik azonban a fő RR. a már megvitatott sérvek megpenditését a válaszföliratba beletenni. Tehát csak az ujabb időkben fölmerültek, mellyek azonban a nemzet fájdalmi szivhurjait leginkább megrezgették! — elleneztetnek fölterjesztetni. Illy fölterjesztést én küldőim nevében megköszönök, s akaratom ellen sodorva érzem magamat azon térre, mellyen a sérelmek érdemlegesen s szigoruan megvitattassanak. — Jól tudom én, hogy törvény és igazság hatalmasokra nem szolgál egyiránt. — De ki kell minden éjnek fáradnia s kitörő napfényre derülnie, midön mindenki érzendi a hon baját, mindenki igyekszendik orvosolni azt.

Azt gondolta tán a förendek emlitettem többsége: csak menjen most föl akaratuk szerint a fölirás, majd mire a sérelmek érdemleges tárgyalása szőnyegre kerülend, alkalmuk nyilik a megyékben hazánk sérelmeit nem sérelmeknek kereszteltetni. — De nem akkor, hanem most, mig a tény fellegetlen, főispánilag bevallva áll a két tábla előtt, mig a tény és igazság tiszta napfényét el nem boritják, bele fogunk menni az érdemleges tárgyalásba.

Nem lehet nekünk t. RR. tétováznunk; azon alkotmányos irányt, mellyet kitüztünk, megtartanunk, azon ösvényen, mellyre fölléptünk, megmaradnunk szükséges; mert a mi életünk egy politikus tenger, mellyen az, ki egy utat folytat, végre talán partot talál; de ki irányát szüntelen változtatja, a véghetlen rónán csak eltéved; — Pestmegye inditványát egész kiterjedésében magamévá teszem.

Tabódy P. Ungm. k. Fölolvassa legközelebb érkezett utasitását, mellyben arra szorgalmaztatik, hogy, a válaszföliratnak csupán azon részére szavazna, mellyben ő felségének egyedül köszönet tolmácsoltatik. Szóló tehát inditványozza is, hogy az ő felségéhez intézendő válasz ne lenne egyéb köszönő föliratnál; ha egyébiránt, inditványa többségre nem találna, föntartja a jogot, nézeteinek bővebb előadására.

Somsich P. Baranyam. Ő is azok közé tartozik, kik loyalisnak s méltányos hangulatban szerkezettnek tarták a válaszföliratot. Miért nem egyezett azonban annak fölküldésébe, megmondta okait, már első fölszólamlásakor. De épen azért, mivel olly loyalis uton kezdék meg a Rendek müködésüket, teljességgel át nem láthatja, mi ok létezhetik jelenleg ezen utat elhagyni, s szenvedélyes kifakadásokra térni át, mellyek a sikert elő nem mozditják, sőt koczkáztatják. A förendek izenete bizonyára nem lehet ezen ok; mert ez azon eszmén alapszik, hogy azon körülményekről, mellyek, mint sérelmek, még nincsenek constatirozva, mielőtt azok előlegesen nem tárgyaltatnának, s fölöttük itélet nem mondatnék, — a válaszföliratban említés ne történjék. Bár milly mélyen meg légyen is gyödödve, Pestmegye érdemes követének ama magasztos czélzatairól, melly szerint mellőzve az érdeklett válaszföliratban mindent, mi a gravaminalis recriminatiók által koczkáztathatná a jelen országgyülés eredményeit is; nem titkolhatja el csodálkozását, hogy ezen egyszerü förendi válaszizenetet, elég oksulynak tartja arra, miszerint dicső irányzatiról lemondva, a sérelmi meddő politikának terére szálljon le. Pest érdemes követének azon észrevételére, miszerint a förendi táblánál számos olly főhivatalnokok ülnek, kik magas állásuknál fogva, minden párton fölül állani kötelezetnének s kik még is programmokat irtak alá, s pártzászlóhoz esküdtek, magas hivatásukról megfelejtkezve; csak azon rövid megjegyzése van: hogy az érdemes követ ur feledni látszik, miszerint ezen magas állásu férfiak, épen hivataluknál fogva, alkotmányunk által politikai jogokkal is föl vannak ruházva, s azt gyakorolni kötelezletvék, tehát épen azért politikai véleményüknek lenni, és igy egyik vagy másik párthoz tartozniok is kell; s ha Pest érd. köv. épen most kifejtett nézetét követnék, ezzel magukat, politikai jogaikat illetőleg, tökéletesen nullificálnák. Arra nézve pedig, mintha a mélt. förendek nem fogták volna föl a KK. és RR. válaszföliratának philosophiáját, ismét feleli: hogy e miatt vádolni a mélt. förendeket épen nem lehet, minthogy a för. szinte tesznek említést a sérelmi ügyekről, csak hogy olly állitólagos sérelmeket nem akarnak előszámlálni, mellyek, még nem is tárgyaltattak. Kéri tehát a KK. és RRket, hogy fölhagyva a gravaminalis politika hálátlan harczaival, kövessék továbbra is azon magasabb czélzatokat, mellyeket a válaszfölirat alkotásánál kitüztenek; s ne koczkáztassák a jelen országgyülésnek is eredményét. Ő tehát a jelen discussio logicajára nézve azt véli, hogy a logicai rend szerint, nem az következik, mit Pest inditványozott: miszerint fölhagyva minden további egyezkedés és alkuval, a válaszizenet letételnék; — hanem az, hogy ezen izenet után mindenek előtt azon kérdés bocsátassék szavazat alá: megtartatik-e az első válaszfölirat, vagy nem? Ekkor aztán ha a többség megtartani kivánja, megint fölmehetne a fölirás azon hozzáadással, mit Pest kifejtett annak irányára nézve.

Babarczy Antal Csongrád k. Előadásom rögtönzött levén, meg fognak a tek. Rendek bocsátani, hogy abban azokra nézve, mik itt több tisztelt szónokok részéről előadattak, teljes logikai rendben válaszolhatnom a lehetlenség tilt. Mindenek előtt kinyilatkoztatom, miszerint az előttem szólottakat azon térre, hol testületek, és személyek a legkeserübb gunyokkal és sértésekkel illettettek, követni nem fogom, — nem pedig azért, mert öszintén bevallani kénytelenittetem, miszerint őket e téren mestereimnek ismerem, — de nem kivált azért, mert a sértettek hazafiságáról sokkal inkább meggyőződve vagyok, mint hogy ne tudnám, hogy ezt illyetén egyoldalu sértegetésekkel elhomályositani nem lehet. — Ezt előre bocsátva, mielőtt Pestmegye érdemes követe itt tett inditványának taglalásába bocsátkoznám, — szükségesnek tartom előadása egy némelly részleteire tenni meg igénytelen észrevételeimet. — Megismeri az érdemes követ ur, hogy az általa fölemlitett ugy nevezett uj rendszer, még érdemlegesen tárgyalva nincs, sőt ennek előleges tárgyalása végett, egy kerületi választmány kiküldetését inditványozá — és még is be nem várva e tárgyalást, az administratorokat Kreishauptmannoknak nevezé, — ha illy időelőtti, s egyoldalu jellemzésekbe bocsátkoznám, én is nevezhetném a középponti ellenzéki comité által az országban szerte levő ellenzékiekhez küldött rendeleteket ukázoknak, minthogy ezek előtt az illetők olly nyugodt odaadással meghajoltak.

Fölemlité az érdemes követ ur a conservativ párinak annyiszor recapitulált programmját is; — igaz, hogy a conservativ párt gyülekezeteket tartott; igaz, hogy programmot is irt, — és ebben az ellenzéki párttal tökéletesen egy uton járt, de eljárásaikban azon lényeges különbség létezett, hogy mig a conservativ párt nagyobb függetlenséggel, — mit én ez esetben hibául rovok föl, — és igy kevesebb egységgel, következéskép gyengébb sikerrel müködött, — addig az ellenzék a középponti comitétől szorosabb függésben, és igy nagyobb solidításban, következéskép kedvezőbb eredménnyel csatázott, és az utóbbinak eljárását, egy hatalmas középponti pénztár segélyezése is gyámolitá.

Fölhozta továbbá az érdemes követ ur, hogy a mltgos förendek izenetükben, az előleges sérelmek fölemlitéséhez is járulnak, és följajdul, hogy ez uton nem fogunk reformálni; de megfelejtkezett az érdemes követ ur, hogy az öninditványozta válaszföliratban is fölemlittetnek az előleges sérelmek, sőt ezek száma ujabbak fölhordásával is szaporittatik — hát ez által már nem lesz akadályozva a reform terére haladás? — vagy talán csak az érdemes köv. ur akarná monopolizálni annak meghatározását, milly adag sérelem fölemlitése nem gátolja a haladást?

Összeállitván az érdemes követ ur a méltóságos förendek válaszizenetéből azt, mit a válaszfölirati javaslatból kihagyni, és mit abból megtartani ohajtanak — azt állitá, hogy az igy összeállitandó válaszfölirat olly torzalaku emberkéhez hasonlitana, kinek rendkivüli nagy a feje, — és rendkivüli kicsiny a lába. Ez összehasonlitást az érdemes követ ur bizonyosan nem tette volna — ha az izenet foglalata fölött támadt hazafiui fölindulása az izenet végszavainak megolvasásában nem gátolja, hol a méltóságos förendek a közlött javaslat iránti nézeteik elfogadására a tek. KK. és RR. olly megjegyzéssel szólitják föl, hogy a közlött fölirási javaslatnak többi szakaszai szerkezési tekintetben, a tett észrevételekkel szinte összhangzásba hozandók — mi az érdemes követ ur által fölhozott hasonlatosságra vonatkozólag nem egyéb, minthogy a tek. KK. és RR. az előállitott emberkének fejét és lábait akkép idomitsák, hogy abból egy ép és egészséges alak kerüljön ki.

Már most átmenve az érdemes követ urnak inditványára, ennek két része van: az első, hogy miután a mélt. förendek izenetükben a dolgot olly térre állitották, hol azoknak átalánosságbani vitatása többé nem lehetséges — az abban fölhozott aggodalmas tárgyak részletes fölvételére kerületi választmányok bizattassanak meg; — a második, hogy miután a téren, mellyről a méltóságos förendek az elősorolt tárgyakhoz szólottak, a két tábla közötti egyesülés többé nem reménylhető, az egész válaszfölirati javaslat letétessék.

Mi az elsőt illeti, én a részletes tárgyalásokat már e tárgybani első fölszólalásom alkalmával sürgettem, mert én, ha vannak sérelmek, ezeknek haladéktalan orvoslását szivemből ohajtom, és nem vagyok barátja annál kevésbbé védője azon eddig követett kormányi eljárásnak, mellynél fogva a fölterjesztett sérelmek orvoslás nélkül halomra gyüjtetni engedtetnek. De meg nem ismerhetem az érdemes követ ur abbeli állitásának valóságát, melly szerint a mltgos förendi táblának eljárása okozta volna a dolgoknak a sérelmi térre állitását, ide kivánta azokat átállitani maga a tekintetes kerületi Rendeknek többsége, midőn a javaslott válaszföliratban az aggodalmas tárgyak fölemlitése után, azonnal kijelenteni ohajtá, miszerint a Rendek azoknak egyenkint leendő részletes föterjesztését föntartják. Nem tehetek róla, de most sem változott abbeli meggyőződésem, mellyet e tárgynak első megvitatásakor annyi czáfolatot fölidézőleg fölemliték, hogy azon tárgyaknak, mellyek még meg sem vitattattak, a válaszföliratban aggodalomkép leendő fölemlitése nem más, mint oda czélzó taktika, hogy azok fölött a nemzet ag-

godalma illy mellékes uton kimondatván, ez anathema a megyei utasitások készitésénél némi moralis kényszeritésül használtathassék. Én e tekintetben magamat nem mystificáltatom — mystificáltatni nem is fogom. — Az inditvány második része a válaszfóliratnak javaslatba hozott letétele; e tekintetben mindenek előtt szükséges megvizsgálni: valjon ez ügy a jelen állásban letételre alkalmatos-e vagy sem? — és részemről a felelet, hogy nem; mert a letétel csak olly esetekben használtathatik, hol valamelly tárgy fölött hosszas értesülések után a két tábla közötti megállapodhatás reménye teljesen elenyészik, vagy midőn a két tábla olly különböző téren áll — mint ez esetben Pestmegye érdemes követe gondolja, — mellyen a közeledés lehetősége kétségbe vonattathatik — ez uttal azonban ez esetek egyike sem fordul elő; nem az első, mert még csak egy izenet váltatott; nem a második, mert hiszen a mélt. főrendek a válaszfölirati javaslat némelly részleteit elfogadták, némellyekre nézve pedig nézeteik kifejezését továbbra halasztották; — igy p. o. az öröm és hála nyilvánitására az elöleges és egyéb már fölterjesztett, de meg nem orvosolt sérelmek fölterjesztésére, ugy végre az országgyülés Pesten tartásának sürgetésére, — a méltóságos főrendek nézeteikhez járulnak, — és igy e pontok a letétel tárgyai nem lehetnek — a még meg nem vitatott és mégis aggodalmasoknak nyilvánitott tárgyak iránt pedig nézeteiknek nyilvánitását akkorra tartják föl, midőn azok a tett igérethez képest eleibök terjesztve leendnek; — mi tehát letétel tárgya szinte nem lehet, valamint az évenkinti országgyülés iránti kérdés sem, mellyre nézve a mélt. főrendek egy részletes javaslat előterjesztését ohajtják.

Ez okokból az előttünk levő tárgy letételének helyét én nem látván, azt mellőztetni is ohajtom; — ha azonban azt, föltéve, de meg nem engedve, a többség eszközlésbe venni ohajtaná, akkor csak egy kivánságom vagyon, mellynek megtagadása valamint igazságos nem lenne, ugy az ellenzéknek anyniszor követelt loyalitását nem ok nélkül kétségesitené, — és e kérésem abból áll, hogy miután deponálni csak olly tárgyat lehet, melly a tábla valódi többségének utasitásokkal irányzott véleményét foglalja magában, mielőtt a szőnyegen forgó válaszfölirati javaslat letétetik, — szavazás utján tudassék ki, valjon a tekintetes kerületi Rendeknek mostani többsége — a törvényhatóságok utasitásainak szellemében a Rendek előbbi szerkezetét föntartani ohajtja-é? — e kivánság teljesitését azok, kik a depositiót sürgetik, véleményem szerint meg nem tagadhatják, — mert a szavazás által vagy oda fog nyilatkozni a többség, hogy az eddigi szerkezetet föntartani ohajtja, és akkor a tervezett depositio erőben csak növekedendik, mert tárgya az leend, mi a Rendek többsége véleményének kifolyása; — oda fog nyilatkozni a többség, hogy az előbbi szerkezet fön ne tartassék, — és ez esetben a depositiónak szavazatmellőzése melletti eszközlésbe vétele mi lenne egyéb, mint az utasitások szerint nyilatkozni köteles többségnek kijátszása, mert olly tárgy tételnék le, mellyben nem a többségnek, hanem a kisebbségnek nézetei lennének kifejezve? mi lenne egyéb, mint a tábla valódi többségének, és ezzel magának a nemzetnek is mystificálása? — Fölszólitom ezeknél fogva a tek. kerületi Rendeket, hogy az esetre, ha a depositióhoz ragaszkodnak, mindenek előtt a szerkezet föntartása, vagy elvetése iránt szavazzanak, mert ha ez igazságos kivánat teljesitését megtagadják, a depositióra ne talán nyilatkozandó többségük csak illusorius leend — és nélkülözendi nemcsak a loyalitást, de a mltgot is, mellyel a tábla határozatainak birniok kell.

Kossuth Lajos. Hogy a kiindulási pontra nézve a két tábla közt lényeges a különbség, azt nem kell vitatni. Nagyon különös dolognak látszik előtte az: hogy valahányszor sérelemről van szó, vannak emberek, kik semmi sérelmet nem találnak. Ugy valánk a fölirási javaslattal is; mi azt mondtuk: hogy vannak sérelmeink, s a főrendek táblája azt mondja: nincsenek sérelmeink; mert nem pertractáltuk. Ez ép ollyan volna, mintha valamelly ház égvén, mi fölkiáltunk, s azt mondjuk: „oltsuk, mert a fejünkre ég“ — a főrendek pedig azt mondják: „előbb pertractáljuk: hogy oltsuk e?“ — Ne gondolja Csongrád követe, hogy mi nem birunk emlékező tehetséggel, s nem tudjuk, hogy mi történt 1825ben?... Mi az 1790: 10. tcz. értelmezését illetőleg a főrendi izenetben megemlitve van: megmondá Vasmegye érdemes követe, hogy az illy értelmezés hallására ezen törvényczikket alkotó ősapáink sirjaikban fordulnának meg! Hát most már hogy lehessen a két táblának egymásközt tractálni? — De hát miért, s mire mondják a főrendek: hogy a dolgot nem pertractáltuk, hiszen a mit fölterjeszténk, pertractáltuk átalánosságban. Igy az administratori rendszerre nézve is megmondtuk átalánosan, hogy az sérelem; mit akarnak tehát a főrendek? Akarják: hogy emlegessük, miszerint a 6000 pftos fizetés a sérelem. Vagy pedig, hogy egyik administrator fenyitő törvényszéki ügyekben idéző leveleket mer aláirni? Vagy pedig, hogy van ollyan főispán, ki egy valakit addig nem akart alispánná candidálni, míg meg nem igérte: hogy a kormány-parancsok végrehajtásában vakeszköz leend! Emlegetünk e itt illyeneket? Nem! Csak azt mondók: hogy az administratorok rendszeresitésével a constitutionalis irány megtámadtatik. — Mi ezen sérelem pertractioját különben illeti, tagadhatlan dolog: hogy az már 1825ben pertractáltatott, kitünik ez ő felségének ugyanazon évben kelt leirásából a RRhez, mellyben kijelenti: „istud gravamen cessat“ az által: hogy ő felsége a megürült megyei kormányszékekre főispánokat nevezett ki, az administratoroknak egyedül specialis esetekbeni kinevezését tartván föl. Hát most nincsenek az administratorok rendszeresitve, midőn megjött 32. Szóló Csongrád követének felelvén, zár alatt megjegyzé: miszerint az érdemes követ elménczsegeit viszonozni — bár azt ő is tehetné, jelenleg kedvet nem érez, mert a pillanat igen komoly; megjegyzés nélkül azonban még sem hagyhatja Csongrád követének azon hasonlatosságát: miszerint a középponti ellenzék kibocsátott rendeleteit orosz ukázokhoz hasonlitotta. Erre nézve csak azt feleli: hogy az orosz ukázokhoz még a kancsuka és Sziberia is tartozik, mellyforma capacitationalis argumentumok az ellenzéknél épen nem találhatók.

Köztünk s a főrendek közt roppant a véleménykülönbség; a főrendek azt akarják, hogy sérelmeket pertractáljunk, holott mi csak egyedül az irányt akartuk kijelölni, mellyen reformkérdéseinket megoldani kell. Köztünk s a főrendek közt a különbség az: hogy a főrendek a régi gravaminalis utat kivánják követni, mig mi ezt kikerülve, tért akartunk nyitni a kormánynak, hogy magát igazolhassa, s hogy ha jó akarata van, a nemzet bizodalmát megnyerhesse. Azt mondja Csongrád követe, hogy azt már nem is deponálhatjuk, miben a két tábla megegyezett, itt pedig már csakugyan van illyen megegyezés. — Szóló tagadja, hogy itt bármiben is a két tábla közt még megegyezés volna; mert ha ezen elvet fölállitjuk, akkor meglehet, hogy az alsó tábla például bizonyos számu katonákat ajánl, de ezen ajánlásához garantiákat is köt; a főrendek a katona-adásba bele egyeznek, de a garantiákat elvetik; kérdi: valjon kötelező volna e ezen határozat vagy sem? teljességgel nem; mert országos conclusum csak akkor lesz valami, midőn a főrendektől visszajövén, abba a RR. ujra beleegyeznek. Itt tehát nincs semmiben megegyezés, sőt a legnagyobb elv s iránykülönbség áll fön, melly minden tractatust kizár, igy tehát másnak itt nem is lehet helye, mint a depositionak. —

Babarczy Antal Csongrádm. köv. Azokra, mik Pestmegye érd. köv. részéről előadásomra vonatkozólag fölhozattak, röviden válaszolok: midőn az ellenzék középponti comitéjének rendeleteit ukázokhoz hasonlitám, távolról sem állitám, hogy azok megtartására korbács, és kancsuk is használtatott volna; — ha figyelmetesebben hallgatta volna az érdemes követ ur szavaimat, tapasztalhatta volna, hogy én a kreishauptmanni elnevezést idő előttinek, és egyoldalunak mondván, azt állitám, hogy illy egyoldalu jellemzés mellett az emlitettem rendeleteket is lehetne ukázoknak nevezni. Annak megczáfolására, hogy az öröm és hála-nyilvánitás még nem vált országos conclusummá, egy példát hozott föl az érdemes követ ur, mondván, hogy ha a Rdek 200,000 katonának állitásában bizonyos föltételek alatt beegyeznének, a főrendek pedig a számba szinte beleegyeznének, de a föltételeket elvetnék — mikép lehetne a dolgot oda magyarázni, hogy a 200,000 katona kiállitása országos conclusummá vált? A fölhozott példa első pillanatra győzőnek mutatkozik, de a megfontolás próbáját ki nem állhatja, mert a katonaállitás a föltételekhez kötve volt, — az öröm és hála-nyilvánitásnak szüksége pedig azzal, hogy több vagy kevesebb sérelem emlittetik föl a válaszfóliratban, el nem enyészett — sőt épen Pestm.nek érdemes első követe nyilvánitá, miszerint az minden egyes tárgyaknál különösen ki is lesz fejezendő. — Azt mondá végre Pestmegye érdemes követe, hogy a többség minősége iránti aggodalmam meg nem áll, mert akár milly kérdésre történjék a szavazás, magát a kérdést is mindenkor a többség fogja meghatározni; — és ez igaz; de lehet ugy állitani a kérdéseket, hogy a többség utasitásokkal irányzott valódi akarata ki nem tudathatik, igy példának okáért, a jelen esetben, ha előbb a depositióra szavaznánk, — erre utasitásuk megszegése nélkül ollyanok is szavazhatnának, kik ezt az előbbi szerkezet föntartására nem tehetnék. — És ebből következnék, hogy olly valami tétetnék le, mi a többségnek akaratát magában nem foglalja. — Fölszólitom ennél fogva azokat, kik a depositiót sürgetik, ha már bennünket kisebbségnek tartanak is, legyenek irányunkban olly méltányosak, — hogy többségüket azon kérdés eldöntésére használják: valjon az előbbi szerkezet, melly deponáltatni javaltatik, föntartandó-é vagy sem? — oszlassák el ezzel aggodalmainkat, és helyezzék többségüket — az azt egyébkint érendő gyanusitások fölé. —

Szentkirályi Móricz, Pestmegye követe. Szónok találkozik ismét a vitatkozás terén Baranyamegye követével, ki állitá: miként az 1825ben megkezdett kifejlődés utján megállapitott főeszme a törvények megtartása volt, későbben a kormánynak a reform iránti hajlama nyilvánult, s e hajlamnak bizonyságaul a legujabb kir. előadásokban olly kérdések tüzettek ki, mellyek a nemzet ohajtásaival találkoznak; s ez mutatja, hogy öszhangzás van a nemzet és kormány között; mivel pedig ezek igy állanak: ezek következtében nem lehet Baranya követe azon véleményben, miként a reformnak olly akadályai volnának, minők a fóliratban emlitetnek. Erre szónok feleli: hogy igenis elismeri a kormánynak haladási hajlamát; lát öszhangzást a kormány és nemzet közt a haladási kérdések kitüzésében; de ez a reformnak még csak első stadiuma levén, szónok egy lépéssel tovább akar menni, s vizsgálni kivánja, millyen az irány, melly a kérdések megoldásában követtetni szándékoltatik. S fölhivja Baranya követét azon igazság bevallására, miszerint a kérdések kitüzése irányt még nem foglal magában, hanem a kérdések kitüzésén kivül, az azokban követendő iránynak is ki kell jelöltetni, s ha ez iránynak volnának akadályai, ezeknek is el kell háritatniok. Ha pedig ez szükséges, ekkor — ugy hiszi szónok — Baranyamegye követe sem ellenezheti azt, mi az izenetben foglaltatik, t. i. a haladási kérdésekben követendő irány kijelölését, s az ezt hátráltató akadályok elháritásának szorgalmazását. S ezt tartja szónok a reform második stadiumának, mellyen minthogy Baranya követe együtt haladni nem akar: vele e részben egyet nem érthet.

De mondá Baranya követe még azt is — igy füzi tovább elmélkedéseit szónok — miként, ha valami országos conclusummá vált, annak fölforgatása egyik vagy másik táblának önkényétől nem függ; s ha valamelly tárgyban a Rendek izenetének csak egy részét tenné is magáévá a főrendek táblája: az illyen conclusumnak tekintendő. Melly állitásnak czáfolatára nem véli Baranya követe elégségesnek a szónok követtársa által fölhozott adóbeli kérdés példáját azon oknál fogva, mert ha az adó tárgyában a felső tábla akár a meghatározandó mennyiségre, akár ennek mire-és mikénti fordítására nézve az alsó táblával meg nem egyez: ez, minthogy a dolognak lényegébe vág, annyit tesz, mintha e tárgyban semmit sem fogadott volna el. De másként kell tekinteni a válaszfóliratí izenetet, mellynek ha egyik részét a felső tábla nem fogadta is el, midőn annak másik részét magáévá tette, azt országos conclusummá emelte, miért is deponálni többé nem lehet. — De most már kérdi szónok: nincs-e ezen tárgygyal is épen ugy, mint a fölhozott példábani esettel a Rendek táblája? Hiszen mit akar szónok és pártfelei? Egy fölirást akarnak fölküldeni, mellyben mind a magyar nyelv, mind a nádorválasztás, mind pedig a kir. előadásokban foglalt korszerü kérdések kitüzése iránti öröm megemlitessék; de egyszersmind az ezeknek megoldásánál szem előtt tartandó iránynak akadályairól s illetőleg elháritásukról is szó emeltessék. S ha ebből a főrendek csak az öröm, csak a köszönet kijelentését fogadták el: nem vetették-e el a kérdésnek egyik, szinte lényeges részét? Tehát van-e itt országos conclusum? És egyébiránt is — mond szónok — akarunk-e mi a fóliratban emlitett tárgyakból csak egyet is deponálni? Nem! Hanem miután azon tér, mellyen a főrendek állnak egészen más mint az, mellyen mi vagyunk, és igy a fölirás fölterjesztése fölött hiába vitatkoznánk; minthogy a főrendek azt, mit mi elmulaszthatlannak tartunk: simplicissime elvetették, s igy a két tábla közt semmi kapcsolat nincs: tehát átmegyünk már most — folytatja szónok — azon térre, mellyre rákényszerittettünk, s tárgyalni kivánunk mindeneket, s föl is terjeszteni, de minden pontot egyenkint. Igy megakarja köszönni szóló ő felségének a magyar nyelv iránt tanusitott hajlamot; de mikor? — midőn a magyar nyelv és nemzetiség iránti ohajtások fognak fölterjesztetni, és pedig ekkor a nélkül, hogy a legkissebb panasz is hozzákapcsoltatnék. A nádorválasztás megerősitéseérti köszönetet kivánja kifejeztetni azon alkalommal, midőn majd az elhunyt fönséges nádor családjának dotatiója iránt fog fölirás fölterjesztetni; s ezt ismét minden panasz hozzákeverése nélkül. De már mi a hálakijelentés harmadik pontját, t. i. a kir. előadasokban foglalt kérdések kitüzéseérti köszönetet illeti: ebben szónok a mélt. főrendekkel egyet nem érthet; mert a főrendek — mond szóló — nem csak a k. kir. előadásokat akarják megköszönni, hanem az azokhoz mellékelt csatolmányokat is; szónok pedig megvallja, miként még soha sem keseritette el valami annyira, mint épen ezen csatolmányok, miket azonban jelenleg mellőzni kiván, minthogy azoknak meghányatása nem a fönforgó vitatkozásokhoz tartozik; de megjegyezni kivánja, miként az ő és a főrendek ebbeli kivánsága közt azon különbség létezik, hogy a főrendek mind a kir. előadásokért, mind ezeknek mellékleteiért, szónok pedig csak azért akar köszönetet mondani, hogy a kir. előadásokban olly kérdések tüzettek ki, mellyek a nemzetnek ohajtásait foglalják magukban.

Ezek után szónok még Csongrád és Baranya követeinek abbeli állitására kiván felelni, miszerint azok az öröm kijelentését és köszönetet azonnal, az aggodalmakat pedig, nem azért mintha nézetök szerint nem léteznének, hanem

csupán mivel megvitatva nem voltak, fölterjeszteni mindaddig, mig constatirozva nem lesznek, nem akarják. Erre szónok válaszolja: hogy ha az aggodalmakat és létező sérelmeket előbb meghányni, talán egy választmányra bizni, s azután, el vagy nem fogadva, a válaszföliratban majd ekkor akarnák fölterjeszteni: ugy ez bizonyára nem előbb, mint az országgyülésnek végén juthatna föl csak ő felsége színe elébe, mit mégis addig halasztani nem lehet. De egyébiránt is — folytatja szóló — ha a tisztelt követ urak a köszönet és hálát minden előleges megvitatás és constatirozás nélkül kivánják fölterjesztetni: nem látja okát, miért nem teszik ezt az aggodalmakkal is, mellyek szinte csupán csak ugy voltak vagy nem voltak megvitatva, mint a köszönet.

Nem osztozik tehát Csongrád és Baranya követeinek ebbeli nézetökben; valamint a válaszföliratnak a főrendek által elfogadott egyik részében sem lát, mint amazok, országos conclusumot; ugyanazért, minthogy egyenesen a kiindulási nézpont iránt levén a két tábla közt különbség, alkudozásoknak e részben helye nem lehet: követtársával a tervezett válaszfölirat letételére szavaz.

Babarczy Antal Csongrádm. k. Engedjen meg Pestmegye érdemes követe az imént mondottakra, — de nézetei a válaszizenet letételére csak akkor állnának, hogyha az, nem első, hanem legalább tizedik volna. Minden okoskodása, Pest érdemes követének előadására oda recidál, mikép a főrendeket ujabban fölszólitván, ezen isméti izenetben emlitenék föl azon irányokat, mellyeket a KK. és RRdek többsége, a válaszföliratban követni ohajt. Egyébiránt mindenek előtt azt kellene eldönteni: megtartatik-e az első válaszfölirati megállapodás, — vagy nem?

Pázmándy Dienes Komáromm. k. A mult országgyülés alatt sokszor volt szerencséje Csongrádmegye érdemes követével együtt szavazni; most ez egészen másként van ugyan, de még is reménylette, hogy ma vele fog szavazni, legalább azon elvnél fogva is „Les extrémes ses touchent“ miután Csongrád érdemes követe azok közé tartozott, kik a Pest által inditványozott válaszfölirat szerkezete ellen harczoltak, tehát azt gondolta, hogy örömmel fogja venni, ha az most letétetik... azonban sajnosan tapasztalja, hogy ez uttal is csalatkozott, bár van még egy kis reménye, hogy ha t. i. Csongrád érdemes követe, ki most azon meggyőződésben van, hogy Pest inditványára a gyakorlatnál fogva nem szavazhat, általa fölvilágosittatik, talán még szóló véleményére fog térni; jogositva van pedig e reményre annál is inkább, mert mint tapasztalja, Csongrád megye érd. követének kevés országgyülési praxisa van. Két okot hozott föl ugyan is Csongrád érd. köv. az 1sö, mellyben vele Baranyam. érd. köv. is osztozik — az: hogy e tábla csak akkor van jogositva letenni valamelly tárgyat, midőn a tárgyban a főrendekkel már több izenetek váltattak, s az egyezkedésre semmi remény sem mutatkozik... ez nem áll; mert a depositiora nem az a megkivántató ok, hogy több izenetek váltassanak, hanem az, hogy az egyezkedésre nincs semmi remény; már pedig ezt egy izenetből is meg lehet látni, és mint a jelen eset mutatja, a főrendek annyira eltérnek elvben a RRk nézeteitől, hogy a tractatus ezután lehetetlen. Még kevésbbé áll Csongrád érd. köv. második oka — s ez az, mi mutatja, hogy kevés országgyülési praxisa van — azt mondá ugyanis, hogy itt a két tábla közt, már némelly, a föliratban foglalt, tárgyakra nézve, országos conclusum van, tehát nem lehet félre tenni; ha jobban forgatta volna Cs. é. k. az országgyülési actakat, tudná, hogy mit neveznek országos conclusumnak... nem elég ugyan is erre, hogy a főrendek, némelly, a RRk föliratából, kiszemelt dolgokba beleegyezzenek, s azt ide leküldvén, már azonnal országos conclusum legyen; épen nem, hanem szükséges, hogy azt a Rendek ujolag elfogadva megerösitsék. Ezek után ugy hiszi, hogy itt nem lehet más kérdés, mint az: valjon van e arra valami remény, hogy a két tábla közt tractatus történhessék? Véleménye szerint, bár csak egy izenet fekszik is előttünk, ezen egyben is elég okot talál a depositiora; mert sem neki, sem elvbarátinak nem lehet ahoz semmi reménye, hogy a fölküldött rendi határozat elvei alapján a két tábla közt, a főrendek izenetében kifejtett homlokegyenest ellenkező elvek mellett egyezkedés történhessék; ha csak nem ugy, hogy kieröszakoló eszközökkel az instructiók időközben megváltoztatván, a nemzet alkotmányának rovására, e mostanihoz egészen megforditott irányban egyezkedjünk. Nézzük ugyanis, milly alapokon nyugszik a RR. izenete, s mit akarnak a főrendek? A RR. válaszföliratában három vezérelv fekszik: 1) Kimondatik, hogy parliamentaris kormányt akarunk, mellynek első föltétele, hogy az 1790: 10dik t. cz. teljes életben légyen. A főrendek ezen kivánságunkat nem módositották, hanem annak egészen nyakát tekerték; s mit mondanak? hogy az 1790: 10dik törv. czikket részletesen pertractáljuk, s mondjuk ki specialiter, hogy az mennyiben nem valóság; már pedig mi nem csak azt akarjuk, hogy ezen törvényczikknél megmaradjunk, hanem ennek nyomán tovább akarunk menni, a mi fő, a parliamentaris kormány felé, s ez az, miről a főrendek tudni sem akarnak, s ezen regényes ideát egészen elkerülve, abba még harapni sem mertek; hogyan lehetne tehát itt az egyezkedésre remény?... 2) Az administratori rendszer; ebben sincs remény az egyezkedésre... A főrendek ugyan is, ezen sérelmet azon ürügy alatt utasiták vissza, hogy még nem pertractáltatott; ha igy, tehát mind addig nem is lehet velük e tárgyban egyezkednünk, mig részletesen nem pertractáljuk, mert mindig azt fogják mondani, nem pertractáltatott.... Ám jól van, tehat pertractáljuk: de ebből czáfolhatlanul következik, hogy bennünket a főrendek szoritottak a sérelmi térre; ám ők lássák, mi ennek levét semmi esetre sem fogjuk meginni. — 3) idea az országgyülésnek évenkint Pesten tartása. Erre azt mondja Baranyamegye érdemes követe, hogy ez is conclusum. Engedelmet kér, de ebből csak azt következteti, hogy az érdemes követ ur nem olvasta végig az izenetet; mert a főrendek, csak abban egyeztek bele, hogy az országgyülés Pesten tartassék, az pedig, hogy évenkint, még az országgyülésnek eredményétől föltételeztetik. Köszöni szépen; de nem ott van ám a dolog veleje, hogy az országgyülés Pesten tartassék, hanem ott, hogy minden évben, ezt pedig a főrendek még föltételekhez, tudja isten minő országgyülési coordinatiohoz kötötték. — Ez levén tehát a válaszfölirat philosophiaja, miután ezt a főrendek elvetették, mind ezekből világos, hogy a főrendek izenete a válaszfölirat philosophiajára nézve, tökéletes ellentétben áll, nincs tehát semmi remény az egyezkedésre, s mentül tovább alkudozunk, annál kevesebb, és különösen az administratori rendszert illetőleg, mert hiszen a kormánynak, hatalmában áll annyi honorarius püspököket s administratorokat, kik saját ügyükben szavaznak, még stante diaeta kinevezni, a mennyi tetszik, ezek azután szavaznak, a mint nekik parancsolva van. Czáfolhatlan tény tehát az, hogy mi a főrendekkel, olly egyezséget nem tehetünk, melly a haza alkotmányos biztositását eszközlő általunk megkivánt alapelveken nyugodjék. — Végül még egy felelete van, Csongrádm. érd. követének kénytelen ujolag ismételni, miszerint látszik, hogy nincs országgyülési praxisa: azt mondá ugyan is, vagy legalább gondolá, az érdemes k. ur; no hiszen majd kijátszalak benneteket, mert olly kérdést teszek föl, mellyre minden esetre többségnek kell lenni, s megakadályoztatja a depositiót, mig majd a pótló instructiók elkövetkeznek; s fogja, fölteszi a kérdést, hogy szavazzunk: áll e az előbbeni válaszfölirat, vagy nem? Hát azt gondolja az érd. k. ur, hogy nekünk nincs annyi eszünk, hogy ezt be ne lássuk; s ha csak ugyan e kérdés tétetik föl, akkor nemre szavazunk? ő legalább részéről, s többi elvbaráti is, ha csakugyan e kérdés tétetnék föl, egyenesen a válaszfölirat szerkezete ellen szavazna. Áttérve már most az administratori rendszerre, szerinte sincs más mód, mint hogy ez ügyben választmány bizassék meg az adatok összeszerzésével s egybeállitásával, hogy a nemzet alapos véleményt szerezhessen magának e sérelemről; az adatoknak hiánya nem lesz, ő jelenleg csak egyet kiván megemliteni, senkit meg nem nevezve, csak a tényt mondja el. Itt elbeszélé, miként a szerencsétlen galicziai események alatt, egy lengyel grófnő, kinek férje, testvére s egyéb rokoni, a bőszült jobbágyok áldozataivá lettek, gyermekeivel egy határos magyar megyébe menekült; hol az administratorhoz vezettetvén, esdeklett, hogy mentené meg gyermekei életét a bizonyos haláltól, s adjon menedéket; az administrator felsőbb parancsolatra hivatkozott, hogy ezt nem teheti; a nő tovább esdeklett, hogy zárassa tömlöczbe, csak ne küldje vissza; mindezek daczára, a nőt gyermekeivel együtt a határig visszakisértette, hol a szegény nő gyermekeivel együtt egy pár óra mulva karóba vonattak; s e tény mai napig büntetlen maradt.

Zsarnay I. Tornam. k. Pest inditványát pártolja, ismételvén, hogy kivánja, miszerint a válaszfölirat hü tükre legyen vala a nemzet örömei, ugy aggodalmainak is, — szóval: jelen politikai körülményeink minden oldalu képének. De miután ez ki nem vihető, ő is a depositiora szavaz.

Forgách Ágoston gr. pozsonyi káptal. köv. Előre bocsátván, hogy Ungmegyének utasitásában nem osztozik, nyilvánitja, mikép a köszönő föliratban csupán constatirozott sérelmeket ohajt megemlittetni. Pest követének azon állitására, mint ha a főrendekkel egyezkedésre, a két tábla közti roppant különbség miatt, semmi remény sem levén, e miatt a válaszfóliratot le kell tenni, — szónok feleli, hogy ezen merevény tartozkodást, Pest első követének minapi állitásával meg nem tudja egyeztetni. Az érdemes követ ur ugyan is akkor azon elvet vitatta, hogy a politica mezején legjobb egyezkedni akkor, ha a pártfelek olly távolról kezdik az egyezkedést, miszerint a megállapodási pont egészen szem előtt legyen; és mégis mostá két tábla közti kis különbséget olly nagynak tartja, hogy a megállapodás reményéről is lemond. Nem akarom — ugymond — vizsgálni, hogy minő távolságban kezdettük az egyezkedést, vagy, hogy mennyire közeledett egyik vagy másik rész, a megállapodási ponthoz. Én csak a mostani állapotot veszem föl, s ezt ugy látom, hogy a két tábla között nem olly roppant nagy a különbség, mint állittatik. Mert lássuk csak a dolgot részletesben. Először ugyanis a részek miatti sérelmet, maguk a mélt. főrendek is elismerik; 2) az 1790: 10dik t. czikket szinte megemlitik, és azt a maga erejében fön is ohajtják tartani; — 3) sub conditione évenkinti országgyülést is ohajtanak. Sérelmeket tehát maguk a mélt. főrendek is akarnak, s a két tábla közti különbség nem volna egyébütt, mint az uj rendszerben, mit szinte föl akarnak terjeszteni annak idejében, a midön t. i. az közösen elismertetik sérelemnek. Javasolja ennél fogva szónok, hogy fogadnák el Baranya inditványát, s szavaznának arra: ha valjon, megtartatik-e az elébbeni szerkezet, vagy nem? Utasitása, ugymond, különben is levén minden követnek, — itt több capacitationak nem lehet helye. — Szóló bevallja, hogy bár irtózik is a gravaminalis hosszu pertractatiotól, — mintsem hogy vitatás nélkül mondja ki valami fölött a sérelmi itéletet, inkább belereszkedik ebbe is.

Egy érdemes követ ur, szerénytelennek nevezvén az ollyan administratort, ki saját érdekében fölszóla l — czt szóló nem akará mondani, minthogy igy szerénytelennek kellene mondani azon elmozditott kormányzót is, ki saját ügyében szól. — Pest második követe, ugymond, — rostálgatván a főrendi argumentumokat — különösnek találta, hogy egy administrator nem lát sérelmet az uj rendszerben, mivel ő is administrator. Szóló előtt még furcsábbnak látszik, hogy Pest érd. követe olly argumentumra épiti az administratori rendszerben fekvő sérelmet, mivel mint mondja, egy administrator krumpliból pálinkát főzetett; stb. Pártolja Baranyát. Komárommegye követének végre, ki a czimzetes püspökök számnélküli kineveztelésében, s azoknak szavazati joggyakorlatában, szinte sérelmet lát, szónok feleli, miszerint illy hiedelemben csak az élhet, ki nem tudja, hogy hány czimzetes püspököt lehet kinevezni. Ennek száma ugyanis megvagyon határozva, s csak azon hajdani püspökségekre terjed, mellyek valamikor a magyar korona alatt állottak, de most idegen hatalmasságok kezében levén, reménylhető, hogy vissza is kerülnek. Ezen püspökségeknek számát még a kalendáriomból is megtudhatná. Ezen meghatározott számon kivül ő felségének sincs jogában több cz. püspököt kinevezni.

Bónis Samu (mint elnök). Felel a pozsonyi káptalan követének, ki szerénytelenneknek nevező azon főispánokat, kik a felső táblánál tulajdon érdekük mellett nem átallottak polemisálni.

Szabó Antal Temesm. k. Pest szellemdús követe, ugymond, olly szépen ecsetlé a tárgyakat, s olly hatalmasan vezeti a csoportozatokat, s annyira bevezeté a hallgatóságot az eszmék tengerébe, hogy onnan menekülni alig képes. — Szóló tehát, csak két tárgyra nézve veti meg itt, figyelmének horgonyát,— ugymint 1) a válaszfölirat depositioja 2) a tractatusra nézve. Miután a mélt. főrendek a föliratba foglalt sarkalatos törvényeket nem hagyák ki, a stylaris módositásra nézve nyilvánosan kijelenték azon ohajtásukat, szóval az egésznek szövegében inplicite befüzék a tractatusra való hajlandóságukat, nem látja okát a rögtöni letételnek. A gravaminalis politikára, szóló is nyilvánitja, hogy meritorie s loyaliter, azokat ő is tárgyaltatni kivánja. Egyébiránt Baranyával, s Csongráddal levén egy értelemben, kéri a KK. és RRket, hogy bocsátnák szavazat alá, — ha valjon: megtartják e az előbbi szerkezetet, vagy nem? — Innen áttér szóló azok czáfolgatására, kik a főrendi táblát valami „veto“ féle gya-

korlat miatt vádolják. Nézete szerint e vád méltatlanul nyomja a mélt. förendeket, mivelhogy ép egy olly pártot képeznek nálunk a mélt. förendek, millyen az alkotmányos életben elkerülhetlen. Hibázik ugyanis a képviseleti táblánál egy centrum párt, melly a nálunk létező két szélső párt divergens irányzatait összekötné. A mélt. förendek szóló szerint, ezen centrumot képezik, s a válaszfölirat tárgyában is ugy viselék magukat, mint máskép nem lehetett sat.

Somsich Pál Baranyam. köv. A tárgyhoz jelenleg szólani nem akar, — a fölteendő kérdés iránt pedig, föntartja magának a jogot, később bővebben szólani. Komárommegye követe, ugymond, olly dolgokat állitott, s olly kebellázitó eseményt mondott itt el, mire nem felelni egy kormányhivatalnoknak, — saját becsülete elleni bün volna. Miért is nyilvánitja ünnepélyesen, hogy olly férfiuval, ki azon borzasztó esemény okának tulajdonittatik, — ha az előadottak valóknak bebizonyulnak, egy óráig sem szolgálna. Fölhivja tehát Komárommegye követét, hogy előadását bizonyitná be hiteles adatokkal, — szóló igéri, hogy ha ez valónak sülne ki, — első kötelességének ismeri megtenni a lépéseket, hogy a büntevő, méltólag bünhödjék. — Ezzel az ülésnek vége lőn.

Elöleges rövid közlés.

Pozsony, december 21-én.

29ik kerületi ülés. Elnök jegyző mint tegnap; tárgy: magyar nyelv; kezdet: 9½ órakor. A RR. egy előbbeni határzat nyomán fölolvasá jegyző a magyar nyelv tárgyában a mult törvényhozás alkalmával szerkesztett törvényjavaslatot. Mire Kossuth Lajos Pestmegye követe inditványt tőn, hogy ez alkalommal a fölterjesztendő törvényjavaslattal egyetemben a KK. és RR. f. év. november 12. királyunk s urunk által nyelvünk iránt tanusitott buzgalmaért hálánkat és köszönetünket terjesztenők föl; mi átalánosan el lőn fogadva. Ezután a szerkezet némi részben módositatott. Mire a kerületi ülés 12 órakor országos üléssé változott.

Országos ülés.

Elnök k. személynök ő mélt.; jegyző Ghiczy itélőmester; tárgy az örökváltság tárgyában kelt izenet hitelesitése. — Hét szótöbbséggel a szerkezet azon része, melly által a RR. a kerületi ülésben a nem urbéri de más uri tartozásokat is megváltatni határozák, mután ez a tulajdoni jogba vág — kihagyatni határoztatott. Vége 2 órakor.

VII-ik orzzágos ülés a förendeknél.

(a válaszfölirat fölötti viták folytatása.) B. Senny ey beszéde (vége) Alkotmányos országban a vélemények különbsége olly természetes következése a vélemény-szabadságnak, hogy azt mindenkinek tisztelni kell, s azért ha az ellenzék tisztelt tagjai, a kormány intézkedései, ha tények fölött mondanak, bár szigoru birálatot, ugy ezen birálatnak sulyát neveli még a parlamentaris méltóság és az alkotmányos állás, de ha ezen birálat olly térre vitetik át, hol vitatkozásnak többé helye nem lehet, ha egyéni szándokok fölött mondatik ki itélet, miből tudni mit sem lehet, ugy a mgos urak, csupán személyes abstractiójokat vethetik a mérlegbe, — minek irányában én, s reménylem velem együtt sokan, meggyőződésük szentségével jót állunk, hogy azon mgos urak, kik bureaucraticus önzésről, hivatalhozi ragaszkodásról, vak eszköz gyanánti fölhasználtatásról szólnak, tévednek. — Emlitetett, miszerint kormányunk nem bir elegendő befolyással az ellenséges iránynak legyőzésére. Mindnyájan ohajtjuk, s azt hiszem, mindnyájunknak, kik akár magas, akár alárendelt állásban a haza ügyeit kezeljük, főtörekvésünknek kell lenni, miszerint kormányunk oda fön mennél több befolyással s tekintéllyel birjon; de fönséges uram! a befolyás, moralis hatásnak, a bizalomnak szüleménye, mellyet sem törvénnyel, sem fölirással szabályozni nem lehet; ha kivánjuk, hogy kormányunk mennél több jót eszközölhessen, ugy támogassuk nemzeti erőnk sulyával, mi által nem azt akarom kijelenteni, hogy mindenben föltétlenül kövessük, hanem ne is ostromoljuk a priori, — és még akkor is, hogy alkotmányos jogaink megőrzésénél fogva a kormány intézkedéseit gyengiteni kénytelenittetünk, ezen ellenzés ne vonja maga után a kormány lényegének gyengitését, sőt inkább magában foglalja a helyes szándoknak méltánylását — és mondhatom az erőnek, a tekintélynek okát épen ott fogjuk találni, hol most netán a gyengeség rejlik. — Az absolutisticus irányra nézve, szerettem volna összehasonlitani az elmult időket mostani állapotunkkal, — kivántam volna megmondani, mennyire terjedtünk alkotmányos jogokban, formákban és szokásokban; megemliteni, hagy immár olly publicisticus tárgyak, mellyek eddig kormány és nemzet közt vita alatt voltak, immár a mi érdekünkben eldöntvék, ebből azt következtetvén, hogyha mind ezeket az annyira rettegett absolutismus mellett érhettük el, akkor nem látom alkalmatosan választva a pillanatot, ellene panaszkodni. Egyébiránt későre haladván az idő, ez ultal csak azt vagyok bátor megemliteni, miszerint a történet lapjai bizonyitják, hogy a világnak eseményei mindig ezen két irányzatnak egyensulyozását foglalják magokban, s hogy mindig azon irány győzött, melly az erőt a mérséklettel egyesiteni képes volt. A magyar alkotmányos irányzatnak is igen sok az éltető eleme; alkotmányunk, nemzetiségünkön alapszik, ez pedig biztositva van, s mondhatom ápoljuk bölcseséggel nemzeti erőnket, szerettessük meg azt mérsékletünk, ha lehet mondani, nyájasságunk által, és az ellenkező irányról nem fogunk panaszolkodni. Talán szerénytelenség is, ha igénytelen előadásommal a tonácskozást tovább tartoztatom, — azért még csak egy rövid megjegyzést méltóságos báró Wenkheim Béla előadására. Ő méltósága fölemlité tegnap, hogy a kormányzásnak főbb czélja, az administrativ rend s csendesség biztositása, nincsen elérve. Midőn ezt némi részben elismerni kénytelenittetem, ezt mint honpolgár sajnálom, s azt hiszem, a kormány fájlalja leginkább, hogy üdvös törekvése czélját mindenben el nem érhette; de ne felejtsük el azon systematicus féltékenységet, mellyel minden kormányi intézkedések fogadtatnak, hogy a legegyszerübb administrativ tárgyakban politicus irány kerestetik, és hogy a legüdvösebb törekvések körül is, alaptalan — és ezt ne méltoztassanak rosz néven venni, — én tisztán administrativ tényekről szólok — alaptalan aggályok gerjesztetnek, ugy hogy sok megyében a kormányszéki intézvények mintegy hazafiui vetélkedésből teljesitetlen hagyatnak: s látni fogjuk, hogy a rendnek mások az akadályai, nem a kormány. — A mltgos ur kihitta a kormányt az administrativ térre, s mondá: ha politicus czélok mellőzésével rendet fog csinálni, követni fogja a nemzet osztatlan segédkezése; — én megforditom a dolgot, és kérem a mltgos urat, ki elvbarátinál hatályos befolyással bir, s méltán, eszközölje: miként a politicus tér az administratiotól különböztessék meg s hogy ez utóbbiban ne ellenzéki szempont, hanem tisztán a tárgy érdeme vétessék tekintetbe — s ha a mltgos báró eszközölni fogta, miszerint a kormányszékek üdvös intézkedései pontosan teljesittetnek s a kormány még sem tud, vagy nem akar rendet csinálni, ugy kettőztetett sullyal birand birálata. — De a mltgos ur egy nyomos okát adja az ellenzék féltékenységének, s ezt az uj rendszerben keresi: — én ismét kérdem ő mltgát: ha elvbaráti ő mltga tegnap kijelentett nézeteit eleinte elfogadták volna, ha midőn még csak szándékból lehettek sejtelmek, véleményüket visszatartották volna, mig az ugynevezett uj rendszerben valami kézzelfogható lesz, ha a birálat megelőzte volna a bizalmatlanságot, nem pedig a féltékenység a birálatot, el nem kerültetett volna-e sok félreértés, az által sok viszálkodás, a viszálkodás által zavar?! — Átalában a mgos urnak előadásában láttam egy irányt kijelelve — vagy hogy jobban fejezzem ki magamat, egy vágy gerjesztetett bennem, vajha előforduló esetekben lennének mindkét részről statusférfiak, kik kölcsönösen közeledvén a félreértések elháritására, különben politikai szinök megtartásával, egyesülnének a rendnek megállapitására, — a rendnek fölülről és alulról, — ezen vágy pedig a mgos ur előadása folytán annál természetesben gerjedt bennem, minthogy ezen politikát leginkább olly férfiak által látom kivihetőnek, kik lovagias jellemökkel, s loyalitásokkal mindkét pártnak tiszteletét képesek voltak kivini.

G. Wenckheim Antal: pártolja pohárnok ő excellja inditványát.

B. Jeszenák János: a t. KK. és RRet pártolja.

B. Kulmer Ferencz: egyetért pohárnok ő excelljával.

Ürményi József Tolnam. főispánja. A magyar parlamentaris életnek egyik különössége az, hogy csaknem minden országgyülés elejének nevezetes része, olly törvények magyarázatában és alkalmazásában foly le, mellyeknek sarkalatosságuknál fogva apáink szorgalommal igyekeztek világos értelmet adni. Illy sarkalatos törvényeknek egyike, 3 nap óta van már itten szóban, s ez az 1790: 13. t. cz., mellynek értelmezésénél fogva egy része ezen nmlgu táblának, velem együtt, a Rendeknek fölirási javaslatát elfogadni nem kivánja. Tudom, elmondatik, hogy hisz sérelmet ezen fölirás nem emlit, s igy az érdekelt t. cz. sulya alá nem vonható; azonban azt tartom, hogy azon régi augurokróli közmondás szerint a két táblának polit. rejtett szavakkal foglalatoskodni nem föladata, s ezt a mi discussioink is mutatják, midőn az aggodalom csak egy sérelem fölötti vitának eredménye. Tekintve 3 nap ótai tanácskozásunkat, kérdem: ki fogna ugy vélekedni, hogy a tulsó részen levő urak, kik a kormány eljárásában a legsarkalatosb törvények földulását s a szabadság korlátozását látják, ezen sarkalatos törvényeknek állitólagos sértése következtében csupán aggodalmakról panaszkodnának, és nem sérelmet hoznának föl? azt hiszem, hogy ezen tárgynak a tervezet szerinti átbocsátása, egy álorczás formában áteresztett sérelemnek szinét viselné; a minek is, miután én a törvény félremagyarázásának s kijátszásának eszköze lenni távolról sem kivánok, ellene szavazok. Hiszen ha áll az igazság, hogy minden sérelem aggodalmat szül s aggodalom is, de nem viszont: ugy nincs sérelem, melly illy aggodalom formában a köszönő föliratokhoz ne csatoltathatnék; és igy hova lenne az 1790: 13. t. cz. rendelete? Gúny tárgyává változnék, s minden hatály nélkül enyésznék el. S ezen elv az, melly mellett én sokakkal 3 nap óta szilárdul küzdvén, a föliratot illy alakban nemcsak fölterjeszteni nem kivánom, hanem azon félig érintett tárgynak egyenes tárgyalásába bocsátkozni nem akarok. Mi légyen oka és czélja a tulsó részen ülő uraknak, hogy minket minden érzelmet földuló módon ama térre akarnak szoritani? abba ereszkedni sem kivánok; hanem azt azon politikai szabad esetek egyikének tartom, mellyek terve csak akkor mondathatik szerencsésnek, ha sikerült, — a minek azonban erős állásunk eddig némi gátot vetett. És miután azon határozott kijelentés történt részünkről, — mit gr. Teleki igen különösnek talál, hogy t. i. mi okainkat előadva, a tárgynak rendszeres fejtegetésébe teljességgel nem ereszkedtünk, — a ‚különösség' inkább a megtámadásban rejlik. Mondatott báró Wenkheim által, hogyha jelenleg a tárgyalás elhalasztatik, az bizonyosan olly térre fog szorittatni, a hol vagy későn, vagy épen elő sem fogna kerülni. Ennek okai mi semmi esetre sem lennénk; de ezt föltenni nem is lehet, mi a fölirat szavaiból világos, midőn a RR. a tárgyak részletes fölterjesztését magoknak föntartják; miből az következik, hogy ha a kérdésnek ex asse vitatásába most ereszkednénk, azzal azt mondanók, hogy ezen kérdés fölött kétszer akarunk vitatkozni. Bátran kimondom, hogy ezen vitát, — állásomnál fogva is — nem kerülöm, sőt őszintén kivánom, de a maga idejében, a midőn alkalmunk lesz hivataloskodásunk törvényes okait elősorolhatni. Igy tehát, valjon a fölirat pusztán köszönő legyen e, vagy a RR. aggodalmainak kapcsolatával terjesztessék-e föl? röviden főpohárnok inditványához járulok. — S most megemlitem azon megtámadásokat, mellyek e teremben már 3 nap óta a parlamentaris korlátok szélső pontjáig terjedtek. A parlamentaris életben némileg edzett egyének előtt ezen megtámadások egy része és neme, váratlan nem lehetett; kormányoknak vesztegetési vágya, az egyének hivatalukhozi ragaszkodása, a kormány erejének egyoldalu terjesztése: mind ezek olly stereotyp ellenzéki vádak a kormányok irányában, hogy ezeket akár annyi nyelvre forditva, mint a mennyi alkotmányos nemzet létezik, miden parlamentaris gyülekezet elején ellenzéki jóslatképen lehetne szétbocsátani. És épen ezen vádak átalánossága mutatja, hogy azok nem annyira személyekre vonatkoznak, mint inkább bizonyos czélok elérésére t. i. a kormányoknak parlamentaris uton és a törvények korláti közt elérendő czélok végetti népszerütlenitésére eszközül használtatnak; miben bizonyos megjegyzések mellett vétket nem látok, — de ezekről később. Hogy mindezek a külföldön nem személyes megtámadások, onnan is kitetszik, hogy ezen szerepek, csak a kormány változási perczével állanak elő. Vegyük Angliát: ma sir Robert Peelnek kormányzása ellen az ellenzék kikelvén, az egyéneket hivatalvadászoknak, magát a kormányt vesztegetőnek mondja; rövid időre bekövetkezik a szerepváltozás, s az ellenzéki párt a kormányra jutván, hason szemrehányásoknak van kitéve: pedig nem tehetni föl azon elismert becsületességü pártfönökökről, hogy egy hétről a másikra ugyanazon vétkekbe estek, s megérdemelték volna azon gyanusitásokat, mellyekkel ők az ellenzék soraiban az ez előtti kormányt illették. Ebből kitetszik, hogy ezen modor nem viseli magán a sértésnek alapját. A más országokban használt modorra s annak czéljára nézve teszek még emlitést. Czélja illy megtámadásoknak a constitutionalis külföldön nem más, mint a kormány ministerialis

rendszere ellen vádakat támasztani, mellyek azt népszerütlenné tevén, a kormányzás lehetetlenségére és azon moralis kényszerültségre vezesse, hogy a kormányt más elvü felekezetnek általengedje, a melly nem önérdekből, hanem hogy meggyőződése szerinti uton a hazának javát eszközölje, a kormányra följutni igyekszik. Olly országban, hol a fejedelem kizárólagos tanácsosait a nemzetnek bemutatja, ott annak bemutatására az alkotmány által kényszeritve nincs, sőt tanácsosait ollyanok közől is választhatja, kik nem egyenesen a felső tanács tagjai. A modorra nézve vonatkozólag különös az, hogy a parlamentaris modor élessége fokozatának criterionja nem a civilisatio, nem a pallérozódás, nem az általános miveltebb nevelés, hanem ennél fontosabb — a politikai érettség. Ez jogositja föl a pártokat s a főnököket azon modor éléhez nyulni ott, hol a kormány s törvények iránti tiszteletre nézve semmi veszély nem következik, midőn az tiltja eszközleni ott, hol az eredmények — a legjobb esetben — kétségesek, sőt véghetlen szomoruak is lehetnek. Midőn az angol agitator kifejti a kormány lépéseinek a hazára nézve káros voltát, akkor tudja azt, hogy ott a törvények tisztelete ellen, a kormánynak megvetésére, s engedetlenségére senkit nem fog birni. Nézzünk szét hazánkban, s tekintsük az eredményt, melly a főnebbi modornak általánosságából ered. Helyesen mondák gr. Teleki és Batthyány, hogy megszülték már azon modor és beszédek eredményöket, kihatnak azok e teremből az egész hazára. Igen, de fognak-e azok a haza javára üdvösen hatni? ez olly kérdés, mellyet minden párt nélkül is méltányolni kell, mert az ezt szülő aggodalomnak alapja hazafiui érzésből ered, és fölhivom azokat, kik a megyei életet közelebbről ismerik, mondják meg igazán, valjon ott, hol a kormány lépései ellen a kedélyek fölizgattatnak, az illy tömeg megtudja-e különböztetni az előtte lealacsonyitott conservativ kormányt, a kormánytól általánosan. Sülyed a népben a kormány iránti tisztelet, melly tisztelet az által, ha a kormány más kezekre jut, vissza nem jö, föl nem épülhet s föl nem virágzik. Igaz az, hogy a hatalomnak azon kezekben, mellyekben van, lealacsonyitása, — a hatalom romjainak általadását eszközölheti más kormány kezeiben. És milly hatalom állittassék föl, ha az alkotmányos hatalmak lealacsonyitásával a rend fölzavartatik? föltéve azon esetet is, hogy az ellenzéki elvek jönének olly módon többségre, hogy királyunk tanácsosait az ellenzék sorából választani jónak találná: azt hiszik talán az ellenzéki urak, hogy az általok lealacsonyitott és semmivé tett kormányhatalom, ezáltal fölépülne? (szózatok az ellenzékiektől: bizonyosan!) ha átvennék azon hatalmat, mellyet már a tiszteletlenség semmivé tett? Bizonyosan nem. Enmegtagadásom soha sem volt olly nagy próbára téve, mint ezen napokban, midőn az előbb idézett törvények tiszteleténél fogva mintegy elzárva látom magamat a módtól — felelhetni a megtámadásokra ott, hol törvényes alapok igazolják a megyei kormányzók hivataloskodását; azt pedig, hogy illyeseknek tartja meggyőződésünk, eljárásunk indokait föltenni rólunk, alkotmányos kötelesség, különben a tárgyalás imparlamentaris személyességgé fajulna, mellyben a vád foglalatának aljassága, öntudatunk tisztaságához nem férne. — Az uj rendszert illetöleg, nem hagyhatom szó nélkül Marmaros főispánjának nyilatkozatát. Ha a kormánynak rendszeres organuma, mint ollyan, helyt foglalna e teremben, nem mulasztotta volna el ő nmlgának forró háláját a kormány nevében nyilvánitani, azon szives eljárásért, melly szerint hivatalos adatokkal — mert hisz ő a panaszkodó — előadta a panasznak részleteit. Előadta a törvénytelen eknek, a becsülettel össze nem férhetőknek állitott föltételeket, mellyekhez a kormány a főispáni eljárásokat kötötte; elmondá, mikép királyunk meghagyta neki, hogy a megyében lakjék, az árváknak gyámolója, az igazságkiszolgáltatásnak istápja, a rend és csendnek föntartója, a megye boldogságának eszközlője legyen stb. Meglepettem, midőn a főispán ur kijelenté 8 óra alatt történt elhatározását, s hogy a kivánatokat nem teljesitheti. Én abból olly corollariumot ki nem hozhattam volna, hegy a kivánatok teljesitése a megyék autonomiáját sértené, miután ő nmlga nem azoknak teljesitésére — mi physice lehetlen is lett volna, — hanem csak azokra fölügyeléssel lett volna megbizva. Kérdem, hát ha megforditva, az tétetett volna kötelességül, hogy a megyében ezentul lakni ne merjen, az árváknak gyámola stb. ne legyen, nem volna elég nyelv és sajtó, melly a kormánynak ezen törvényellenes lépése ellen, és igazsággal, föl nem lépett volna. Midőn a kormány mindazokat a tisztviselők kötelességeül mondja ki, mellyeknek teljesitésétől a megye boldogsága függ, akkor e boldogságot nem tételezheti föl az egyének akaratától, vagy körülményeiből származó akadályoktól. Fölszólitott ő nmlga, hogy biráljuk meg tetteit. E részben birói itéletet hozni hivatva nem érzem magamat. Tanácscsal is járult ő nméltósága ő felségéhez, hogy a dolognak elintézésére nádori concursust hirdessen. Ur isten! mi lett volna ennek következése? nemde joggal mondta volna a világ, hogy a magyar király, ki a vármegyék fökormányzóit és helyetteseit választotta, azoknak kötelességeit élénkitette, s midőn azok iránt panaszok támadnak, épen a kinevezésétől függő egyének itéletére bizza azok elintézését. — És ha ez a tett tanács szerint teljesittetett volna, a nádori concursus végzése ellen valjon nem ugy lehetett, sőt kellett volna-e kikelni, mint most, midőn a nem törvényellenes eljárás támadtatik meg? Az illy tanácstól elrettennék, s eredményét soha törvényesnek nem ismerném. — B. Wenkheim B.nak mindenekelőtt köszönetet mondván azért, hogy állitásait olly loyalis térre vitte, a mellyen az általam fölállitott elv megszoritása nélkül vitatkozni lehet, — a főispáni fizetésre nézve tett előadásában azon fallatiát veszem észre, miben ő mlga sulyt helyheztet, midőn mondá: hogy tény, a fizetések természetének megváltozása, s ez szüli az aggodalmat. De a régi és mostani fizetések közt semmi különbség sincs. (Zajra: a hallgatóságot nem kérdezem). Nincs pedig sem eredetökre, sem természetökre nézve. Nincs különbség eredetökre, ezt a báró is elismerte, azon módositással, hogy a régi főispánok fizetésöket kormányi resolutio következtében kapták, azt adván hozzá, hogy azon rendeletet törvényes szokássá alakitotta a nemzet beleegyezése. Ámde azon szokásnak is volt első ideje és megkezdő stadiuma, valamint az uj fizetésnek is van, melly még nem szokás, minthogy magyar törvények szerint a szokás idővel törvénnyé válik, sőt a régi törvényekből kiviláglik, hogy az adónak ⅓ részéből állott a beszedéssel is megbizott főispánok fizetése, — ez aztán némi visszaélésekre is adott alkalmat, mert tisztelt elődeink a középkorban némi kis rablásokra látszottak vetemedni, ugy annyira, hogy törvényes panaszok keletkeztek ellenök, s akkor jött életbe azon t. cz., mellyet gróf Viczay fölolvasott, csakhogy a deák verbum értelme körül nem látszott egészen tisztában lenni, miután a törvényben nem az acceptare, hanem accipere szó találtatik, t. i. ne vegyenek, ne raboljanak ott, hol az adónak csak egy része illeti öket. Már most, akármi értelemben vétetnék azon törvény, világos az, hogy a főispánok salariuma az adóban rejlett. M. Theresia resolutiója a törvényesen fönálló fizetésre nézve salarisalis módositást tett, még pedig a kormányi hatalom egyoldalu terjeszkedésével, s az ország rendeinek hozzájárulása nélkül épen ugy, mint az most történt. — Mi ezen fizetések természetét illeti: ha psychologiai hatására megyünk az emberi érdekeknek, az emberi ismeretnél fogva ismét hasonlatosságra találunk, mert ha valaki olly szennyes és aljas jellemü lehet, hogy érdeke következtében tehessen akármit, mi hivatalos, különösen azt is, mi a haza érdekét illeti: az bizonyosan aljas gondolkodása módjánál fogva nem annak fogja hálálni állását, ki az assignált summát kifizeti, hanem ki az assignatiót adja, — a kinevezőnek. Ha már ezen immoralitást lehetőnek gondoljuk, bizonyosan azon egyének, ha voltak s lennének megvesztegetve, nem a megye által — melly fizette, hanem a kormány által, melly nevezte, voltak megvesztegetve, s igy azon a soron maradnának a mostani kinevezések, mind eredmény, mind eredetökre nézve. Nem lehetek egy értelemben azon m. urral, ki olly magasztosnak mondja a fizetésröli lemondást, mert vajmi piczinyre száll le az érdem, melly végtelen relativ, mert függ az egyén körülményeitől, mellyek szerint igen nagy lehet valóban a fizetésröli lemondás érdeme, midőn szerencsésebb állapotnál az vajmi igen piczinyre száll. Egyébiránt a m. ur magasztalja fölött — ugy láttuk — implicite más helyütt eltörte a pálczát, midőn beszéde elején nagy sohajtással fölkiáltott: fájdalom, hogy egy sem találkozott a magasabb hivatalnokok közől e hazában, ki a kormány elveivel való egyetnemértésénél fogva, hivataláról lemondott volna. (b. Wenkheim közben: nem igy értettem). Azon esetre ezen hivatkozást szivesen visszavonandanám. — Még egy juris publici kérdést hallottam, melly fönséges elnökünknek adna foglalatosságot, t. i. javaslat tétetett a palatinalis intermediatiora nézve. Ez egy kitünő jeles eszme a magyar alkotmányban, de azt máskép tanultam s máskép is látom alkalmazva, mint az inditványba hozatott. Nemcsak azt tanultam, hanem tanuja is voltam, hogy ha az egyesitett két tábla olly valamit kiván a fejedelemtől, mit ez meg nem adhat s az egyezés a fejedelem és ország RRei közt meg nem történhetik, akkor az ország nádora áll föl, mint egyeztető áldott elem, hogy az által a nemzet boldogságát eszközölje. Midőn azonban az alsó táblától a felső táblához küldetik fölirat s itt a RR. mellett szavazó egyén azt állitja, hogy azon esetre, ha ő kisebbségben maradna, t. i. ha a felső tábla ellenkező vélekedésben volna az alsóval, s azon föliratnak fölterjesztésében meg nem egyeznék: akkor ő kivánja a nádori közbenjárást eszközlésbe venni. — Ekkor előbb az ország nádorának a két táblát kellene egyeztetni, mielőtt a fölirat a királynál járna el tisztában. A nádori illy intermediatióról a két tábla között soha nem hallottam, és igy ezen inditványba sem egyezhetném. Megemlitem még azon hasonlatosságot, melly más institutioinkban létezik a fizetés iránt. Ugyanazon jogkiterjesztésen alapul a septemviratus ülnökeinek országgyülés óta még egyszer annyira emelt fizetése, pedig a septemviratus tagjainak salariuma megvan az 1723: tben emlitve, hogy hasonló salariumot kapjanak az ország báróival. Ha tehát a főispáni salariumokban nem lehetett változtatást tenni, akkor áll ez a septemvirek fizetéséről is. És nem kétlem, hogy azok, kik a sérelemnek vagy aggodalomnak részesei, de egyszersmind a hétszemélyü táblának tagjai voltak, a fizetés fölemelése iránt fölbocsátott fölterjesztésben, minek következtében az csakugyan meg is történt, bizonyosan részt nem vettek. — Főpohárnok ő excja inditványához járulok.

Nádor ő cs. k. fönsége. Az idő késöre haladván, a tárgyalást még be nem végezhetjük; azért most az orsz. birói itélömester olvassa föl az imént átküldött t. RR. izenetét.

Hubay J. országbirói itélömester: olvassa a KK. és RR. izenetét a közös teherviselés tárgyában.

Nádor ő cs. k. fönsége: Holnap ünnep levén, nálunk is szünidő lesz, azért holnapután tüzöm ki a tárgyalás folytatását.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Sajtó alatt van, s nehány hét lefolyta után kapható leend Pozsonyban **Schwaiger József** (hosszu utcza 97 sz.) Pesten pedig **Emich, Eggenberger** és **Kilian** junior könyvárusoknál illy czimü munka:

Alapnézetek a neveléstanról,

a nevelők s tanitók tulajdonairól, különös tekintettel a tan történeti viszontagsága s literaturájára.

Irta Beély Fidél sz. Benedek rendü pap, tb. nevelés- oklevél- és széptan tanára, m. tudós társasági levelező tag sat. A csinosan nyomott munka ára 1 ft. pp. 2—3

A Pesti Divatlap

1848iki első félévi folyamára előfizetni lehet helyben 5, postán 6 p.fttal. Az uj évi első szám mellett Kossuth Lajos arczképe jelenik meg, s az uj előfizetők ugyanakkor veendik a Hollósy Kornéliát mint Gara Máriát ábrázoló szinpadi képet. Vahot Imre (1)

Hirdetés.

A megbold. egri patriarka-érsek tömegéből j. é. január 10. 11. és 12én Egerben 38. darab részint mén, részint hintós és igás lovak, ezeken kivül 19. darab méneses ló; — továbbá ugyan akkor és ugyan ott 19. darab felső ausztriai finom faju tehén, bika és bornyu, és 24. darab igás ökör; — január 13án és következő napokon pedig Puszta-Szikszón 20. darab szinte felső ausztriai finom faju tehén, bika és bornyú, 83. darabból álló magyar faju fejér gulya, és 54. darab igás ökör nyilvános árverés utján fognak eladatni. Kelt Egerben december 22én 1847. 1—3

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

616. szám 1847. Csütörtök dec. 30.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, borítékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósításokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Országgyülési közlemények. (XXVdik kerületi ülés. — VIIIik országos ülés a főrendeknél.) — Törvényhatósági tudósitások. Szabolcsból (közgyülés). Vegyes ujdonságok.

Külföld. Portugalia. NBritannia. Sveicz.

Hirdetések.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 16.

XXV-dik kerületi ülés. (Elnök, jegyző és tárgy mint tegnap. Kezdete 9¾ — vége 1 órakor. — **Bónis elnök.** Fölszólitja a RRket, miután a tegnapi tanácskozás folytán a vélemények igen elágaztak, és csak egy szó emelkedett a mellett, hogy a fölirás tisztán köszönö legyen, talán megegyeznek abban, mit Pestmegye inditványozott. — Sebestyén G. Veszprém m. k. A válaszizenethez szólni nem akar, ámbár találna benne ollyat, melly nézetével is megegyezne; de azt a parlamentaris modorral és illedelemmel megegyeztetni nem birja, hogy válaszföliratunkat most, miutan a főrendek által nem minden részben fogadtatott el, egyszerüen félre tegyük. És midön ök talán alkudozni is akarnak, s mi azt egészen megvetjük, inkább bele se fogtunk volna, „nam turpius ejicitur, quam non admittitur hospes“. Nézete szerint nagy a különbség a között, ha a köszönetet principaliter, vagy accessorie tesszük. Ha sérelmek halmazát és aggodalmakat nyilvánitunk, köszönetet pedig csak per tangentem érintünk, midön soha nagyobb okunk köszönetet mondani nem volt, mert nincs történetünkben példa, hogy a magyar király magyarul szólt volna; nincs példa arra, hogy a király nádorunk megválasztásánál a nemzet akaratával jobban találkozott volna. Nem is lehet itt nekünk súlyos aggodalmakat emliteni a nélkül, hogy a köszönetet le ne alázzuk. Az mondatik, hogy a szerkezetet külön szakitani, s egyik részét a másik nélkül adni nem lehet; és igy néha ha száz szó közöl egy kimarad, a kilenczven kilenczet sem lehet elfogadni; és ez áll ott, a hol az 1 szó a 99czel szoros összefüggésben van: ö ellenben, ha száz szó közöl kilenczven kilencz el nem fogadtatik, azon 1 szót is, ha magában értelme van, fölkarolni kész. Már kérdi: mikor volt nagyobb sérelem, mint 1823-ban, midön a kormány országgyülésen kivül az adót harmadfél annyira fölemelte, — ujoncz-állitásokat rendelt, és e parancsolat ellen szegülő törvényhatóságokat katonai erővel támadta meg? — Nagy sérelmek voltak ezek, és mégis az 1825ki törvényhozás a fölirásban ezekről emlitést nem tevén, tisztán köszönöt terjesztett ö felsége elébe. Ez a RR. 6dik üléséből történt, és már a 9dikben az országos sérelmek tárgyaltattak. Ö tehát megyéje részéről most is nyilvánitja, és megismeri, hogy vannak a nemzetnek sérelmei, mellyeket orvosolni, — de a föliratban csak átalánosságban megemlittetni kiván. Mi a jelen fölirat letételét illeti, hozzá nem járulhat, és miután ugy van meggyőződve, hogy azon letételt mivel a többségnek csak egy fractioja kivánja, még abból határozatot nem lehet következtetni, azért ő a köszönő fölirást Baranya inditványa folytán sürgetvén, a kérdést szavazás alá bocsáttatni akarja. —

Sárkány Miklós bakonybéli apát. Tisztelvén az elnöki figyelmeztetést, nyilatkozatom tárgyaul a kitüzött kérdést fogom tekinteni; t. i. le kell e tenni vagy nem, a tervezett válaszfölirást? — Véleményem szerint t. RR. a válaszfölirásnak ezen rögtön letétele ellen több s fontos okok harczolnak. Ugyan is a letétel javaslása azon nézeten alapszik leginkább, miszerint mi reményt sem táplálhatunk a mgos fő RRnek elveinkkeli megbarátkoztatása avagy csak egy részbeni megnyerhetésére. Ez aggodalom nekem kora s alapnélkülinek látszik; mert a m. fő RR. többféle alternativáik fölállitásával egyezési készségüket igen is nyiltan hirdetik, és ugy tartom, vétenénk azon szives bizalom ellen, mellyre a két tábla egymást kölcsönösen fölhivni szokta, ha a legelső, nem egészen sikerült, kisérlet után, minden egyezkedési reményről egyszerre lemondanánk. De letenni a tervezett válaszfölirásról azért sem látom helyesnek; mivel habár a fölirás modorában a két tábla közt különbség forog is fön, a tárgy és czél iránt egy és közös az értelem. Mi tenné ugyan is a válaszfölirás tárgyát? — kifejezése t. i. azon soha nem felejtendő örömöknek, azon benső és épen nem mulékony hálaérzelmeinknek, mellyeket a mult hó ünnepélyes eseményei mind szivünkben ébresztettek, mind az összes nemzetben, országszerte, fölgerjesztettek. Illy tények után, illy érzelmektől eltelve, némák nem maradhatunk! — Azonban Pestnek nagy érdemü követe is örömöt s hálát akar kifejezni a trónra emelt nemzeti nyelvért, de csak akkor, ha majd valaha a nemzetiség s nemzeti nyelvről szólandunk; és a nádori széknek szivünk szerinti betöltéséről is akkor, ha majd a magas nádori család k. adományzás általi jutalmaztatásáról tesszük fölirásunkat. Tehát eltelt kebleink illy soká elzárva maradjanak, tehát cseppenkint s hosszu időköz után mutatandjuk be öröm s hálaáldozatunkat; mig ellenben reánk az öröm s hálaébresztő eseményeknek egész özöne egyszerre árasztatott!... Aztán ezen elkésett öröm- s hálakifejezés nem fogja é némelly rokon de már nem olly kedves alaku tárgyak fölemlítése vagy legalább időközben történt megvitatása miatt érdekességét s édességét nagy részben elveszteni? — Félek, igen félek, ha majd a nemzetiség ügyét tárgyalandjuk, nem csak urunk királyunknak nemzeti nyelvünket trónra emelő kegye, hanem a slavoniai megyék nem magyar levelezése is szőnyegre kerülend, és talán még mielőtt a mélyen tisztelt nádori család iránti hódoló elismerésünket fölterjesztenök: már hallandjuk ama ns megyék panaszát, mellyek a nádori helytartónak a helytartótanácsbani elnökségét, pestmegyei főispánságát, jász-kuni főkapitányságát sat. a törvénnyel nem tudták megegyeztetni. — Tehát öröm s hálanyilatkozatink, mellyekre bennünket saját keblünk s a nemzet szava egyiránt fölhi, el fognak késni, és az örömpohárba, mellyet tisztán kellene nyujtanunk, ürömcseppek is fognak elegyedni. — Egyébkint nem csak a fölirás tárgya, hanem annak czélja is tilt bennünket elállani föltett szándékunktól s lemondani válasz-fölirási törekvésünkről; ugyanis Pestnek igen tisztelt követe a válaszfölirásban azon czélt vélte kitüntetendőnek, hogy a nemzeti ohajtás az alkotmányos reformok iránt nyilvánuljon, hogy kimondassék, miszerint a nemzet haladni csak az alkotmány s nemzetiség ösvényén kiván, mit tenni annyival kevésbbé fölösleges, mert igen is alapos Baranya nagy érdemü követének azon állitása, miszerint 1825 előtt többnyire onnan eredt kormánnyali surlódásunk, mert ez nem volt mindig figyelemmel ős törvényeink iránt, mellyekhez a nemzet erősen ragaszkodott, most pedig surlódásunkat az idézi elő, hogy mi meg nem elégedvén régi intézeteinkkel, ezek mellőzésében s ujaknak fölállitásában a kormánynál kész segédet tüstént nem nyertünk, nem találtunk. — Igen is helyén volna tehát kimondani válaszfölirásunkban: hogy a kormánynak kiléptét a haladási térre őszinte öröm s hálával üdvözöljük. — Végre válaszfölirást vár tőlünk a következetesség is. Ez nem első országgyülés, melly a válaszfölirás czélszerüségét elismerte; használtatott ez már a multban is; és mi, midön annak tervét hosszas vitatkozás közt készitgettük: ez ujabb gyakorlatnak fontosságát, helyességét elég nyiltan bevallottuk. Hogy mondanánk le tehát róla, koczkáztatva talán jövendőjét is ez igen hasznossá válható parlamentáris gyakorlatnak csupán azért; mert a m. fő RR. mindjárt első alkalommal nézeteinket föl nem karolták, javaslatunkat egész kiterjedetségében el nem fogadták. — Mind ezek t. RR. bennem azon meggyőződést idézik elő, miszerint a válaszfölirási szándékkal fölhagynunk nem lehet, nem szabad. — Volt mondva továbbá t. RR. Pest nagyon tisztelt követétől, miszerint a főrendi izenet miatt, nincs mást tenni, mint a sérelmek terén egyenkint sürgetni bajaink orvoslatát. Én ugy hiszem t. RR. sérelmeinket semmi esetben sem feledtük volna el, erre előbbi válaszfölirásunk is már mintegy készité az utat s bennünket mindazon törvények p. o. 1715: 14. 1723: 7. 1790: 13. fölhivnak, mellyek országgyüléseinket „salutare tollendorum gravaminum remedium“ gyanánt tünteti ki. — Még csak néhány szót a többek által fölemlitett felső táblai többségről. Megvallom, ezen elemezése, ezen taglalása a felső táblai többségnek igen meglepett, mert jól emlékezem, mi visszatetszésüket nyilvánitták, e tekintetes tábla több tagjai a miatt, hogy egy más helyett ezen tábla többségének latolgatásába bocsátkoztak. — Különben én nem csodálom, ha a felső táblánál ülő kormányférfiak saját eljárásukat helyeslő szavazataikat hallatták; mivel világszerte, minden alkotmányos országnak divatja az, hogy a kormány részesei, ha egyszersmind parlamenti tagok, ne csak szóval védjék intézkedéseiket, hanem szavazatukkal is támogassák. A mi mindenfelé egészen rendén lenni látszatik, nálunk miért lenne helytelen: nehéz reá okot találni, főkép ha meggondoljuk, hogy a másik félen is, a kik mint roszallók lépnek föl, egyszersmind biráskodást is gyakorolnak szavazatukkal. — A választott püspökök iránt tett észrevételre csak azt kivánom megjegyezni, hogy kineveztetésük, a korona jogai föntartására, csak azon egyházakra nézve történik, mellyek egykor a magyar nemzet birtokához s a magyar fejedelem hatósága alá tartoztak. — Igaz, a bécsi béke s az 1608: 1. t. k. u. reájok nézve kedvezőleg nem rendelkezik; de ne feledjük, hogy a bécsi béke évében, a bécsi béke szerzői velök mint országos rendekkel, mint országgyülési tényezőkkel, a csehekkel tett frigyszövetséget aláiratták, és az 1618: 64. 1622: 43. s más számos törvényeink őket országgyülési tagoknak elismerik, sőt a gyülés kebeléből ennek határzatait végrehajtani kiküldik. Ugy hiszem tehát, a régi törvényeket, mellyeket későbbi törvényczikkek és kétszázad gyakorlata erejökből kivetkőztetett, sikerrel fölhivni, ma már nem lehet. — Többnyire Baranya és Csongrád nagy érdemü követeivel szavazatot kivánok.

Szentkirályi M. Pestm. köv. Bámulja azon követeket, kik olly erősen sürgetik a köszönetet, és nem gondolják meg azt, hogy ez az által yeszt szüzies melegéből; — nem gondolják meg, hogy a politikában nem csupán a szív gerjedelme, de okok is kellenek, mellyeken ha túl csigázzuk a köszönetet, az többé nem köszönet. Figyelmezteti Veszprém m. követét, hogy vannak olly emberek, a kiknek szavajárásuk az, hogy: „ha lesz sérelem, ő lesz az első, a ki az ellen szót emelni fog.“ De ha sérelem történik, azt soha annak elismerni nem akarják, s azt hozzák föl ellenünk „hiszen ez nem sérelem.“ Nem mondja ő, hogy előtte szóló Veszprém követe azok közé tartozik; csak azt, hogy vannak olly egyének; s azt sem, hogy e táblánál itt közöttünk: de vannak a parlamentaris életben, kik azt mondják, hogy ők ugyan nem adnának katonát, de mikor a kenyértörésre kerül a dolog, kiokoskodják, hogy tartozunk adni. Illy argumentumon menni nem tartja eszélyesnek. — Még egyet akar megjegyezni; — az érdemes követ ur igen helytelenül classificálja a tábla többségét fractiora; ő nem tudja, hogy s mikép lehet azon részt, melly a fölirást tette és a melly jelenleg deponálni akarja, fractiónak nevezni? Nem veheti senki rosz néven, ha a főrendi tábla discussióira visszamegyen és csak azon bámul, hogy a főrendek azon többség ellenében, melly e fölirást pártolta, kikeltek, pedig ha egymás többségének birálásába bocsátkozni akarunk, látni fogjuk, hogy azok, a kik a mi többségünket feszegették „honorarius főispánok — mert csak azoknak nevezheti őket, miután hivataluktól fölmentettek — és administratorokból állottak, kik ismét saját ügyükben szólaltak föl. — Továbbá ismétli, hogy bánja a főrendek azon eljárását, midön azt mondák: hogy mi a tárgyat elegendőkép nem is pertractáltuk! — Mondhatják, hogy az nem ugy van — hogy az nem áll, a mit mi mondunk; de azt, hogy mi nem is pertractáltuk, mondaniok nem szabad — mert ez sértés; mit értettek légyen a főrendek az alatt, midön azon általunk fölhozott mondásra, hogy „az 1790: 10ik törv. czikk“ nem valóság — azt felelik: hogy ez nem igaz? nem tudja. — Ez itt conclusum volt; mi nem bocsátkoztunk részletekbe; nem mondók, hogy azért nem valóság; mert a consilium vagy mert a k. tábla sat. nem független. Erre mondhatták volna, hogy nem áll, vagy mi ennek kimondásába nem egyezhetünk; de mondani, hogy nekünk nem lehet azt kijelenteni, hogy az 1790: 10. t. cz. nem valóság, nincs joguk. Mi azt mondottuk: hogy „kormányunk nem alkotmányos alapon nyugszik“ és hogy „a megyékben a főispánokra nézve történt intézkedések nem törvényes uton történtek“ — tagadhatják ugyan, hogy a 32 administrator nem törvényesen neveztetett ki, ehez joguk van; de azt nem mondhatják, hogy mi e tárgyat nem is pertractáltuk. — De mivel nem tagadhatják, azért menekedtek azon nevetséges és nyomoru kibuvó ajtó megé, hogy mi nem is tárgyaltuk. Tárgyalják hát ők, ha mi nem tárgyaltuk, és mondják ki: hogy nem ugy gondolkoznak

mint mi, de sértëni nem szabad. Nem mondhatják-é azon tulajdon joggal a főrendek minden izeneteinkre, hogy még nem is tanácskoztunk fölötte, és hogy még nem is tárgyaltuk elegendőkép? — de kérdi: hova vezetne ez bennünket? De hol van ennek mértéke? nem leend é igy vége minden tanácskozásoknak? — Ha a főrendek ezen eljárásán bámulok, azért teszem, mert megszoktam, hogy ellenünk okokkal vivnak — mert megszoktam tőlük a finom tapintatot, nem illy sértést. Annál inkább nem győz eléggé bámulni azon, hogy itt némelly jó urak csak hamarjában fölszólamlottak, hogy hát „szavazzunk“ a fölött, valjon megtartsuk-e ezen föliratot, vagy csupán köszönőt küldjünk föl? Mit akarnak ezek? Hiszen a tábla többsége kimondotta a multkori tanácskozás alkalmával, hogy a fölirást egész terjedelmében pártolja. Ha hogy ez nem tetszik, lépjenek föl positiv inditvánnyal, szóljunk hozzá, s akkor kívánhatják, hogy szavazzunk. — Ponamus! Nem egy eset volt a mult orsz.gyülés alatt. — Történt, hogy a szerkezetre szavaztak, és mikor ez megbukott, módositások történtek, de ezek is megbukván, utójára is a szerkezet maradott. Figyelmezteti a Rendeket, hogy Ungmegye tett egy inditványt, hogy t. i. tisztán köszönő fölirás tétessék, ámbár kételkedik benne, hogy Ungmegye küldői illy szellemü utasitást adnak, ha a mélt. főrendek válaszizenete előttök feküdt volna; de kérdi Baranya és Csongrád érdemes köv. lehet-e arról szó? Hiszen a főrendek positive enunciálták, hogy a fölirás ne tisztán köszönő legyen, hanem abban sérelmek is emlitessenek, ez tehát a két tábla közt már conclusum, s csak nem akarnak emlitett k. urak következetlenségbe esni, miutan magok sem akartak pusztán köszönő fölirást, de a „junctim“-ot. — Elmondja, mi a különbség a két tábla között! A főrendek tisztán köszönő fölirást nem akarnak; tehát erről szó sem lehet, mert ennek a multkor sem volt többsége; ugy arról sem lehet kérdés, hogy mi csatoltassék ezen köszönő föliráshoz. Nem olly könnyü egy publico politicus principiumot fölállitani, és ha ezen már egyszer fölállitott elvhez még valaki szólani akarna, ugy venné, mintha az egy juris publici kérdést megbuktatni akarna. És akkor majd meglátják, hova vezet ez bennünket, ha majd minden nagyobb tárgyat, ugymint büntető törvények sat., mellyre egyszer elvben megegyeztünk, midőn a főrendektől visszaküldetik, fenekestől fölforgatjuk. — A multkori tanácskozáskor a részletekre még lehetett szó, most már, miután a két tábla közt conclusum van, többé arról, hogy tisztán köszönő legyen, szó nem lehet, mert különben minden diaetalis tractatusoknak fonala megszakad. Azt gondolja, hogy ha Baranya és Csongrád a már egyszer megállapitottban meg nem nyugosznak, inditványozhatnak módositást, de exploratorius szavazást követelni nem lehet, nem szabad; tegyék azt a conferentiákban, puhatolják ki ott a többséget, de nem itt, hol annak semmi helye. Azt mondotta Veszprémm. k., hogy furcsának találja azt, s bámul, hogy mi, kik olly hévvel pártoltuk a fölirást, most nem akarjuk fölküldeni; hát ők, kik akkor ellenzették, miért ragaszkodnak most ugy hozzá? és igy azon furcsa dolog áll előttünk, hogy azok, kik nem pártolták a fölirást, mikor mi csináltuk, — most minden áron föl akarják terjeszteni. És én ezt igen furcsának találom és bámulom. Egyébiránt ha tetszik, ő nem bánja; ha a sérelmek részletenkinti tárgyalásába ereszkedünk, igy megvolna a főrendek kivánsága; s mi minden előforduló egyes tárgynál köszönetünket, vagy aggodalminkat fölterjeszthetnők; — majd meglátják azon urak, mi következései lesznek. De higyjék el, hogy keserűséget gerjeszteni nem akartunk, és hogy nem akar a gravaminalis utra bocsátkozni. Sajnálja, hogy ha nem hisznek neki, de arról sem tehet, ha nem hisznek, noha ő azon érdemes követ urakat soha meg nem csalta. Ő azt hiszi, hogy gyermekéről jobban gondolkozik, mint azon érdemes követ urak, s azért észrevételeit figyelembe ajánlja.

Mariásy Ágoston Sárosm. k. Ugy, miként Ungmegye, köteleségének tartja utasitását fölolvasni; küldői áthatva ő felségének atyai gondoskodásától, meghagyták neki, hogy tiszta hálás köszönő fölirást sürgessen. — Balogh K. Győrm. k. Az mondatik, hogy a tegnapi ülésben elökerült válaszizenete a fő RR. ingerültséget okozott; azt hiszi, hogy az ingerültség az, mellynek itt soha meghonosulni nem kellene, mert abstrahálva attól, hogy az ingerültség soha nem argumentum, hanem nagyobb ingerültséget és utójára lázat idéz elő, — és legfölebb egy kis gyengeség; — fölfogása szerint nem hogy épitene valamit, de ront. Sokat hallott, a mellyek talán épen ez ingerültség kifolyásai voltak; — csak egyet emlit, hogy t. i. a fő RR. a válaszföliratot visszautasitották. Ha mi ezt olly értelemben vesszük, mint az a közéletben előfordul, ugy ennek talán lehetne bántó értelme; de miután ez nem igy történt, hanem miként az eddig szokás volt, a fő RR. észrevételeivel utasittatott hozzánk: nem lát benne diaetalis praxisnál egyebet. Az mondatik, hogy miként a Charivari, ugy eltorzittatott ezen fölirat a fő RR. által; — már ha ebben guny rejlik, az nem a fő RR., de az összes törvényhozást, a hazát illeti. Mire volt ez a mondás alapitva? Hogy a főRR. kihagyták a fölirásból a legfontosabbat, s csak toll-lába maradt. Ha ezen toll-láb alatt az elöleges sérelmek értetnek, mellyektől féltünk, hogy a hazát sirba döntik: ugy ez rosz előzmény a mostani sérelmekre nézve is, mert ha constatiroztatni fognak, csak toll-lábnak fognak tekintetni. — Különös Pest előtt, hogy mi gyermekét adoptálni akarjuk, azon izenetet t. i. mellyet, midőn készült, elleneztünk, most fölterjeszteni ohajtjuk; ha ez állna, valóban furcsa volna; de ez nem áll, mert mi azt a részét akarjuk megmenteni, a mellyhez mi a szerkeztéskor szintén járulánk. Pestmegye követe inditványában egy uj theoriát állita föl, hogy t. i. mi köszönetünket részenkint az előforduló tárgyaknál terjesszük föl; de az analysis és synthesis között nagy a különbség: mert, a mi analytice köszönet, az synthetice nem az, s annyit tenne cseppenkint föladni ezen köszönetet, mint a mécsre az olajat cseppenkint önteni, melly által az ugyan pisloghat, de égni soha sem fog. Mit Pesm. k. Ungm. ujabb utasitására mondott, azt ő megforditja; ha t. i. a többi committensek a mostani állást tudnák, bizonyosan jobban sürgetnék a tiszta köszönő fölirást. Baranya és Csongrád inditványához csatlakozik. — Bónis S. Szabolcsmegye k. Megyéje nevében véleményét akarja nyilvánitani. Győr követe fölszólalt, hogy az ingerültségről mondjunk le, — ő még ingerültséget e teremben nem tapasztalt, kivévén Baranyam. követétől, a ki midőn egy administrator vétkes eljárása egy követ által fölhozatott, annyira elfelejtkezett arról, hogy a követnek a kir. tanácsost otthon kellene hagyni: hogy az igy megtámadott tisztviselő ellen nem csak mint vádló föl akart lépni: de még büntetéséről is biztositott. Csongrád követe azt mondá, hogy a guny terén bennünket követni nem akar: örül, ha követ ur annyira megváltoztatta modorát, mit első föllépésétől fogva nyilvánitott, és midőn azt mondá, hogy Pestm. k. hazafiui fölindulásában nem olvasta végig a válaszizenetet; ha ez nem guny, ugy nem tudja, mi az. Ezután összehasonlitá a középponti ellenzék körleveleit egy ukázzal — engedje meg az érd. k. de ezen hasonlitás jobban illik pártjára, mert mi mindnyájan függetlenek vagyunk, és valljuk meg, hogy azok, kik a conservativ párt conferentiaján jelen voltak, sokan oda parancsoltattak. Azt mondta a követ ur, hogy az ellenzék pénzzel dolgozik; hisz ezt a kormány is teszi, nem pénzzel ugyan, de zsiros hivatalokkal; s olly hamar megbosszankodik a tanitó, ha valamit töle olly jól megtanulunk, azért csak becsülni kellene. Fölszólita a követ ur bennünket, hogy ha aggodalom van az administratori rendszer ellen, pertractáljuk, és kössük a válaszfölirathoz; — de valjon fog-é az tetszeni a követ urnak, ha minden sérelmeket constatirozunk, például, hogy a consiliumnak sok teendője van, s mi azt sérelemnek vennők, hogy mind a mellett, annak legnagyobb része az országgyülésre fölparancsoltatik, s részint a főrendeknél, részint a követek táblájánál helyet foglal. A tárgyra nézve pártolja a pesti inditványt. — Rónay János Csanád m. köv. Engedelmet kér, hogy némelly észrevételekre megjegyzéseit előadhassa. — Tegnap a pozsonyi káptalan követe azt mondta, hogy a kalendáriomban, a mellyben igen sok haszontalanság is van, lehet azon püspökök neveit is látni, a kik az országgyülésen szavazattal birnak. Engedje meg a követ ur, ha nem követi őt, s inkább ezen könyvre szoritkozik — (a törvénykönyvet előveszi) — a hol az 1608. k. e. 1sö czikk 4dik §sa világosan meghatározza, hogy csak azon püspököknek, kik megyéjöket elfoglalják, adatik szavazat; ha tehát Jeruzsálemet s Palaestinát visszanyerjük, és majd ottani megyéjöket elfoglalandják, a törvényhozásban is részt vehetnek, de addig a törvény ellenére ott ülniök szerénytelenség. Azt mondá a követ ur, hogy szerénytelenség azon méltóságos tagoknak fölszólalni, kik a főrendi táblánál ülnek; — ő azt hiszi, hogy azon mélt. urak a haza ügyében szólaltak föl; — de az administratorok, kiknek megyéjökben kellene lakni, s mégis följöttek, csak saját ügyökben szólhatnak. Most a haladási korszaknak minden perczei számitvák, és ugy van meggyőződve, hogy nem azért küldettek ide a követek, hogy puszta köszönő fölirással töltsék az időt; erre már többet egy hétnél fordítánk, — és most a főrendek visszaküldték; mintha mondani akarnák „ne töltsétek vele az időt!“ Egyet ért tehát Pest követével, hogy hagyjuk el e tért, és utasitásánál fogva a kir. előadásokba bocsátkozzanak. — Szentiványi K. Gömör. m. k. Fölhiva érzi magát egy igen hibás eszméről szólni. Soha sem tárgyalt a nemzet sérelmet, hogy azok, kik az ellenkezőt pártolák, föl nem állitották volna, hogy imperium és regimen egy. Ki igy veszi föl a dolgot, igen rosz szolgálatot tesz a kormánynak és hazának. Kénytelennek érzi tehát magát az ellenkezőnek bebizonyitására Ulászló VII. 6. törv. czikkét idézni (olvassa) Midőn ezen t. czikk világosan meghatározza azt, hogy a királynak rosz tanácsadóit az országgyülés feleletre vonhatja, s megbüntetheti: akkor egyszersmind a kormány felelősége ki van mondva. Most a ki azt állitja, kogy imperium és regimen egy, az a felelőséget vagy kiterjeszti a felségre is: vagy az alul a kormány tágjait kivonja. Az első esetben ollyasmi állittatnék föl, mi egész Europában sehol sincs elismerve: a második esetben az alkotmány meg volna sértve. Ő kijelenti, hogy e kettőt mindig meg fogja különböztetni, és soha kormány alatt felséget nem érteni. Csongrád követe azt állitá, hogy ha az administratorokat Kreishauptmannoknak lehet nevezni, akkor az oppositio által szétküldött leveleket ukázoknak nevezhetni. Itt azonban Csongrád k. elfelejtkezett azon hasonlatosságról, mi a Kreishauptmann és administrator között létezik; és azon különbségről, melly az oppositionalis körlevelek és az ukáz közt van. A Kreishauptmann-nak kötelessége végrehajtani a fökormánytól kapott rendeleteket: az administratorokkal épen ez czéloztatik, — és itt a hasonlatosság; mit Ausztriában a Kreishauptmann-ok által elértek, az nálunk az administratorok által eléretni czéloztatik. Ha átmegyünk illy esetekre, látjuk, p. o. hogy egy administrator a gyülést, midőn látta, hogy pártja kisebbségben van, eloszlatta. Láttuk, hogy egy administrator szuronyokkal az ellenzéket a megye teremből kihányatta; más megyében a főispán berendeli a terembe a vasas németeket, megint más megyében nem tart az administrator tisztujitást, ha bár törvényes ideje elmult, azért — hogy megtartsa az alispánt székében, mert vakon hódol, és engedelmeskedik parancsainak, ámbár a haza nyelvét sem érti. Ha mindezeket látjuk, akkor nem csoda, hogy az administratorokat Kreishauptmannokhoz hasonlitják. Az utósó fő RR. ülésében ki volt mondva, hogy az administratorokat tökéletes függésbe kivánják tenni a centralis kormánytól. Nem áll tehát az, hogy ezen tárgy nincs pertractálva, mert nem csak megvitattuk e tárgyat, de a külföldről is figyelmeztettünk, hogy vigyázzunk, nehogy az administratorokból Kreishauptmannokat csináljanak. — Emlité azt is Csondrád köv., hogy az ellenzék izgat, s ez igaz, ezt mi nem tagadhatjuk; de van az izgatásnak egy neme, a hol egymásnak nem hányhatunk semmit szemére, és csak az a különbség van benne, hogy azok kevesebbet fordithatnak az izgatásra, kiknek a sors kevesebbet adott: azok pedig, kiknek a sors többet adott — mint például a gazdag püspökök, — többet fordithatnak arra. De van az izgatásnak egy neme, a hol különbözünk, melly által nemesebb érzéseket, a haza iránti szeretetet: ők pedig az önzést költik föl, és hivatalokkal jutalmaznak. Hallotta azt is, hogy nem a fő RR. szoritottak bennünket a gravaminalis térre, mert kimondtuk, hogy az administratori rendszer ex professo nem tractáltatott, és a horvát ügyet már is választmányra biztuk; — mert el akartunk távolitani minden olly hangulatot, melly keserüséget szülhetett; de ezt csupán azon reményben tettük, mert azt hivők, hogy ő felsége aggodalmunkat a föliratból megértvén, eloszlatni fogja; és az által egész más hangulat állott volna elő, és a megszakadott bizodalom, melly nemzet és kormány közt létezik, ujra föléled; de miután a fő RR. át nem bocsátották az izenetet, és mi sérelmeinket pertractálni kénytelenittetünk: ám lássák ők, mi következése leend. Azzal vádolják az ellenzéket, hogy mi mindenütt, hol ok sincs reá, bizodalmatlanságot gerjesztünk, és a kákán is csomót keresünk: — ez nem áll, mert épen mi adtunk alkalmat a kormánynak maga iránt bennünk bizodalmat gerjeszteni. Komárom k. egy esetet emlitett, melly benne is figyelmet gerjesztett; ő ezen gyászos eset szomszédságában volt, s épen ugy hallotta, miként Komáromm. k. elbeszélé; hogy az administrator, alig ütött ki a szomszéd országban azon mozgalom, alkalmasint valami parancs következtében a határszélre szaladt; és ott egészen mint tegnap hallottuk, a menekvő grófnőt a kegyetlen halál szájába taszitotta. Csongrádm. k. azt mondá, hogy a főrendi izenetet letenni nem lehet, csak midőn már több izenet váltatott; de a letételnek helye van, mikor az egyezésre semmi remény nincsen; már pedig a jelen ügyben mi jobbra megyünk, ők balra fordultak, s a két ellenkező irány soha össze nem egyeztethető. Abból, hogy csak akkor lehet egy tárgyat letenni, mikor már sokszor váltatott izenet, furcsa következés származnék; t. i. hogy illy váltott izenetek mindig nagyobb ingerültséget okozván, Csongrád szerint akkor lehetne letenni, mikor már a legnagyobb ingerültség fokozata beállana. Mi azon kérdést illeti, hogy szavazzon e arra, hogy az előbbi izenet álljon-é, vagy letétessék? ő azt hiszi, hogy ez szavazás tárgya nem lehet: ennélfogva akarná azon kérdést fölállitani: „a pesti inditványt elfogadják é vagy nem?“ Ő részéről azt egész kiterjedésében pártolja. —

Pázmándy Dienes Komáromm. k. Ami a tárgyat illeti, arról már tegnap szólt, s előadta nézeteit, miért kell a válaszföliratot letenni. — Nem szólott volna tehát, de maradtak még né-

melly czáfolni valók, s azonkivül Baranyamegye követe által föl van szólitva azon tegnap általa előidézett szomoru esemény bebizonyitására. Mielőtt azonban erre felelne, engedje meg, hogy a pozsonyi káp. követének egy jó reggelt mondjon. Azon okok között, a mellyek miatt a válaszfölirat fölött a főrendekkel meg nem egyezhetünk, a többi közt azt is emlitém, hogy azon czimzetes püspökök, kik a felső táblánál ülnek, és kiknek különben törvényeink szerint szavazatuk nem volna, mind a fölirat ellen voltak, és szavazatuk számitatott. Erre azt felelte az érd. követ ur, hogy nyilatkozatom szerénytelen és a kalendariumra utasitott, mellyben azon püspökök nevei és czimei foglaltatnak, és engem tudatlansággal vádolt. Bizonyosan egyik ősére emlékezett, a ki Carolus parvust egy csapással leteritė és igy őt is egy csapással akará lesujtani; de emlékezteti k. urat, hogy ő nem Carolus parvus, — követ ur pedig nem olly gyakorlott a parlamentaris fegyverforgatásban, mint őse a kardforgatásban volt, mert midőn én őt a törvényre utasitottam, ő mit tesz? engem a kalendariumra utasit. Csanádmegye köv. fölolvasta a törvényt — mutasson vele ellenkezőt, ha állitását meg akarja czáfolni, de nem kalendariumot. Egyébiránt azt is meg birja fogni, mért hivatkozott k. ur kalendariumra — azért alkalmasint, mert azt Gergely pápa hozta be. Ha k. ur a helyett, hogy a kalendariumot forgatja, az országgyülés anteactait forgatta volna, találta volna, hogy ezen kérdés nem uj, sőt az alsó és felső tábla által elismert országos sérelem. Igaz, hogy ezen viták nem a mai időből valók — mert ez még 161% történt, s nem kivánhatom, hogy azokat k. ur tudja, de mielőtt őt tudatlansággal és szerénytelenséggel vádolá: meg kellett volna gondolni, miről volt a szó. Azonban hogy követ ur tudja magát mihez tartani, majd fölolvassa neki az idézett törvényt. (olvas). Ebben ki van mondva, hogy ez sérelem, és hogy a RR. kivánják, hogy ezen püspökök, kiknek nincs megyéjök, szavazattal ne birjanak. Majd ha visszafoglaltatnak azon territoriumok, nem bánja, de addig várjanak. — Most Baranya követének akar felelni. Az érdemes k. ur tegnapi fölszólalásával megmutatta, hogy van az ember kebelében olly húr, melly ha megpendittetik, olly érzés ébred benne, melly minden ember becsületére válik; — ez által azon szemelyes barátság, melly közte és Baranyam. k. közt fönáll, még erősbödött, — hogy ugy szólalt föl e teremben, mint királyi tanácsos, azt most kizsákmányolni nem akarja, de figyelmezteti a RRket, hogy Angliában, melly tűköre a constitutionalis országoknak, kir. hivatalnokok az alsó háznak tagjai nem lehetnek soha — és most is 4—5 nappal ezelőtt olvastuk az Allgemeine Zeitungban, mert jobbat nem eresztenek hozzánk, hogy egy követnek, a ki régibb időkben a kormánnyal valami papirszállitási viszonyban volt, le kelletett követi állásáról mondani. Baranyának tegnapi nyilatkozata fölköltötte benne azon vágyat, hogy bár nálunk is otthon maradnának. Vagy pedig ha ide jönnek, hivatalukról mondanának le. — A mi már Baranya azon kivánságát illeti, hogy az általam elősorolt eseményt bebizonyitsam, és azon tisztviselőt megnevezzem; ez mind igen szép! de engedje megmondani, hogy ezen bebizonyitás csak féloldalu dolog inquirálás nélkül; már pedig ő sem mint megyei tisztviselő, sem mint önálló egyén investigatiohoz nem léphetett; ő ugy hivatkozott ez eseményre, mint köztudomásu dologra, és ime Gömörmegye érdem. k. a nélkül, hogy beszélt volna vele e tárgy fölött, szintén állitja e tény valóságát. Egyébkint, ha a consilium regens dicasterium, investigáltassa az illyen köztudomásu dolgot: ő nem mehet oda compulsorium mellett. Azonban nem csodálkozik, ha nem is jutott tudomására. — Hogy az administratorok kinevezése közöltetett a consiliummal, és az megtette reá észrevételeit; az igen szép, de már azt nem tudja, hogy 5000 pft fizetést kapnak. És hogy ezt nem tudja, épen az, mi arra jogositott bennünket, hogy kimondjuk, hogy az 1790: 10-ik t.czikk nem valóság. Egyébiránt ő a dolgot ugy adta elő, mint hallá, és hiszi hogy Baranyam. k. — egy két nap mulva — talán lesz szerencséje az ellenzék soraiban látni, a min igen őrülne, mert jó szivét és capacitását igen irigyli az ellenpártnak. — Gömör figyelmezteté őt egy környülállásra, mellyre fölhiva érzi magát felelni: hogy t.i. a felső házban kimondatott azon elv, hogy a király kormányoz, és a tanácsosok nem felelősök. Azt hiszi, hogy analysáljuk egy kissé a kormány felelőségét, és hogy mit értenek alatta? „sem többet sem kevesebbet, mint hogy a kormány a többség akarata szerint kormányozzon.“ Ez nem uj találmány, de igen régi elv, mert mikor a végrehajtó hatalom a király kezében volt, akkor a nemzet többsége a királyt szabadon választá és ennek kifolyásából II. András alatt keletkezett a „contradicendi facultas“; később, miután látták, hogy e választások, mind annyiszor megrázkodtatják a nemzetet, és gyakori polgárháborura szolgáltattak alkalmat, ez eltöröltetett és helyébe a királyi örökösödési elv állitatott föl, mellėjök adatván a felelős tanácsosok a contradicendi facultas helyébe. Erről a nemzet öngyilkolás nélkül le nem mondhat — azért Pest inditványát ismételve pártolja.

Paczolay János Hontmegye követe. Tekintetes kerületi Rendek! Mielőtt Baranya és Csongrádmegye érdemes követei által tett inditványra nézve nézeteimet előterjeszteném, engedjék meg, hogy az itten mondott előadásokra észrevételeimet nyilvánitsam; és ugyan Gömör és Komárommegye érdemes követei fölhozák, miként némellyek a fejedelem és kormány közt különbséget nem látván, azt összezavarják; engedjék meg az érdemes követ urak, mert noha saját meggyőződésem is azt tartja, miként a fejedelmet a kormánynyal egynek tekinteni nem lehet, de még is ugy látom, hogy ezen kérdést akkor, midőn annak valódiságán senki sem kételkedik, vita tárgyaul kitenni nem tanácsos, mert ha törvényeinket feszegetjük, azoknak értelmezésében olly tömkelegbe keveredünk, mellyből vajmi nehéz a kibontakozás, sőt könnyen megtörténik, miként az elvet tisztán kimagyarázni képesek nem levén, vele együtt alkotmányunkat szüntetjük meg; az levén fölfogásom, miként ott, hol a fejedelem a kormánytól meg nem különböztetik, hanem azonositatik, ott az alkotmányos élet megszünt. Továbbá Gömörmegye érdemes követe az agitatiora azt hozza föl, hogy igen az ellenzék agitált a haza érdekében, a conservativ párt pedig az önzésébe; no már tettes kerületi Rendek, midőn Gömörmegye érdemes követe ezen állitást tette, saját személye érdekében a legnagyobb önzést követte el, mert Gömörmegye érdemes követe saját elvei jóságának csalhatatlanságát követelve, mind azokat, kik véleményét nem osztják, a hazát nem szeretőknek mondja; már pedig az szigoru meggyőződésem, miként ha mind azok, kik Gömörmegye érdemes követe véleményét nem osztják, hazájukat nem szeretik, akkor nem hiszem, hogy alkotmányos életünk illy virágzó állapotban volna. Általmegyek már most a tegnap mondottakra, és ugyan Pestmegye érdemes követe mindjárt beszéde elején visszatekintőleg a mult időkben történtekre, két sulyos váddal illeti a kormányt; az első tudniillik az, hogy a kormány látván, miként hazánk átalakulását meg nem akadályozhatja, a reformkérdéseket királyi előadásokban kitűzte, s miután ezeket a főrendi táblánál alkotott párt segitségével sem vala képes absolut tendentiákban megoldani, az országgyülését hirtelen eloszlatta, és ez az oka, hogy a mult országgyülés eredménytelen volt; a másik vád pedig, miszerint a kormány a mult országgyülése után az ugymondott uj administratori rendszert behozván, ez által pártot alakitott, melly párt a már előbbről létezett conservativ párttal magát ugyanazonositván, többséget akart szerezni, ennek segitségével iparkodott az absolutisticus tendentiáju reformokat életbe léptetni. Mindenek előtt az absolut tendentiákra azt jegyzem meg, miként ha a kormány ezeket követné, akkor bizonyára a törvény által rendelt minden három évben az országgyülését meg nem tartaná, mert tudjuk, hogy az absolutisticus tendentiák ellen óvóbb szer az or.gyülésnél nincsen; továbbá ha csak ugyan az absolutisticus tendentiákat a kormány létre akarta volna hozni, akkor sem a magyar nyelvet diplomatikai állásra nem emeli, sem az olly sok ideig folytatott vallásos vitaháborut a törvénynek szentesitése által meg nem szünteti, mert addig, mig e tárgyak fölötti ingerültséggel folytatni szokott vitákkal foglalkozik a törvényhozó testület, a kormánynak legjobb alkalma volna absolutisticus tendentiait életbe hozni. — Már most mi a vàd elsejét illeti, én magam is megismerem azt, hogy a mult országgyülés eredménytelenségének egy részről a kormány volt az oka, annyiban tudni illik, miként a mult országgyülésre semmi előkészületeket nem tévén, az országgyülése készületlenül érte; de más részről valljuk meg igazán, hogy a Karok és Rendek táblája volt az eredménytelenségnek az oka annyiban, miként ez, hazafiui buzgalmától elragadtatott, az általa készitett törvényjavaslatokba a megállapodási pontot, mint azt Pestmegye érdemes követe e tárgy első vitatása alkalmával érinté, olly távolságban álliták föl, miként azt szem elől tévesztve, az országgyülése végével föltalálni már képesek nem valának, és ezen körülménynek tulajdonitható a szabad királyi városok megbukása, a megyei rendszernek ugy szintén a hitelbanknak életbe nem léptethetése. Ezekután mi a vád másodikát illeti, arra rövideden azt jegyzem meg, hogy a kormány akkor, midőn a reformkérdéseknek mikénti életbe léptetésük vezérlését elvállalta, és azoknak átvitelükre többséget akart szerezni, csak kötelességét teljesitette, mert tudjuk azt, hogy a reform békés uton csak ott hozathatik életbe, hol azt a kormány vezérli, ellenkezően bizonyos erőszakoskodással és ingerültséggel történhetik meg; már pedig azt tudjuk, miként az ingerültség jót előidézni soha sem szokott; minek folytában ugy vagyok meggyőződve, hogy az ellenzéknek a kormányt a többség megszerzésében akadályozni nem kellet volna, hanem bevárva az országgyülést, ha a kormány a reformot absolutisticus irányban akarta volna intézni, azt az alkotmányosság terére kelletik igazitania. Továbbá Pestmegye érdemes követe Csongrádmegye követe előadását czáfolólag azt állitá, hogy minek ott a tárgynak vitatása, hol tények beszélnek. Engedje meg az érdemes követ ur, de én ezen nézetet nem osztom; nemosztom pedig azért, mert ha a fönforgó tárgyakat minden vitatás nélkül sérelmeknek mondjuk, akkor az érdemleges tárgyalás alkalmával ha azok sérelmeseknek nem találtatnának, a tábla határozatait contradictioba hozzuk, vagy pedig ezt elkerülendők, oda leszünk a jeleni többséget — akkoriban meglehet kisebbséget, — képező egyedek által sodortatva, miként meggyőződésünk s küldőink utasitása ellenére az ugymondott uj administratori rendszert s más tárgyakat sérelmeknek leszünk kénytelenek nyilvánitani, mit elkerülendők, nem lehet csodálni, ha a tárgyak érdemleges tárgyalását sürgetjük; de szükséges azokat megvitatni még azért is, mert valamint absolute jó nincs, ugy absolute rosz sincsen, és igy meglehet, hogy akár az administratori rendszerben, akár pedig más egyéb tárgyakban találunk ollyakra, mit mint relative jót el kell s lehet fogadni, ezen relative jó vagy rosznak kitüntetését pedig érdemleges vita nélkül eszközölni nem lehet; az pedig, hogy ezek tények, ellenvetésül nem szolgálhat, mert csak ott lehet vitatni, valamelly sérelmet, hol sérelmes tények vannak, hol pedig ezek nincsenek, ott vita sem képzelhető. Ezekután kénytelen vagyok megvallani, miként egészlen meglepettem akkor, midőn Pestmegye érdemes követét az agitatio terére átmenni hallottam; meglepettem először azért, mert Pestmegye követe szives volt megigérni, miként az agitatio szerepét e teremen kivül hagyta, s ezen szerepet ismételve csak az országgyülése után veendi vissza; más részről meglepettem azért, mert az agitatio itt czélra nem vezet, sőt inkább attól távolit; czélra nem vezet azért, mert mi itt, kik a tárgy eldöntésére befolyással vagyunk, nem saját, hanem küldőink nézeteit kénytelenek levén előadni, utasitásainkkal kezeink kötvék, s igy bár mennyire agitáljon is Pestmegye érdemes követe, szépen elmondani szokott beszédeiben, az reánk nézve semmi legkissebb hatással sem bir. — Pestmegye érdemes követe, az administratorok ellen agitálván, azokat először csipősen gúnyolja, megfeledkezvén arról, hogy a guny egykevéssé személyét is illeti, mert biz az egész ugy jön ki, hogy Pestmegye érdemes követe megijedt, s még annyira ijedt meg, miként még az országgyülése eredményét is attól föltételezi; másodszor az administratori ugymondott rendszer ellen egy némelly administratorok factumát hozza föl; de ez még az administratorok ellen nem argumentum, mert minő ok volna az p. o. ha azt mondanám, hogy azért, mivel egy megyei tisztviselő hivatalávali visszaélést követett el, azért mindnyáját cassálni kell; vagy minő argumentum volna az, — előre bocsátván, miként e tábla tagjai közül senkit érinteni nem kivánok, s csak például hozom föl, hogy ha az országgyülési követekből valamelyik küldői bizalmát megcsalva, utasitása ellen szavazna, ezért ezen factumot az egész követi táblának rosszallani kellene. Azon fölhozott factumok tehát az administratorok ellen még nem argumentumok. El nem hallgathatom még itt Gömörmegye érdemes követének azon előadását, mellyben az administratorok ellen nyilatkozván, fölhozza, hogy egy megyében az administrator, — pártja többségben nem levén — a gyülést más napra halasztotta; s kénytelen vagyok kinyilatkoztatni, ezen állitására az érdemes követ urnak, hogy előadása hamis és nem igaz tudósitásokra van alapitva, mit annak idejében, ha szükség lesz, hiteles adatokkal is bebizonyitandok, most elég legyen megjegyezni, hogy azon megye érdemes administratora, s a párt, mellyet érintett, a többségtől meg nem ijed, a kisebbséget pedig türni tudja, valamint azt a factumok tanusitják; hanem eloszlatta igenis azért, miként az alkotmányos jogai gyakorlására egybegyült megyei Rendek, mint már előbbről történt — az ellenpárt által kövekkel szét ne verettessenek. Szó nélkül nem hagyhatom még Pestmegye érdemes követének azon előadását, mellyet, a válaszfölirat letételét okadólag, előhozott, hogy tudni illik a válaszfölirat iránti egyesség nem képzelhető azért, mert a főrendi táblánál létező tagok egy részben administratorok, más részben főispánok és királyi hivatalnokokból állván, kik a kormánytól 5—6 ezer forint fizetést huznak, képzelni lehetetlen, hogy ezek magok ellen sérelmet elismerjenek; no már ha ezen előadása az érdemes követnek állana, akkor az érdemes követ urnak előadása szerint, miután a kormány absolutisticus tendentiáju reformot akar átvinni, kár itt maradnunk, mert bizonyára, ha azon érdemes főrendi tagokat, kik a főrendek tablájánál a többséget képezik, a kormánytól kapott fizetés vezérlené, a reformot is annak érdekében iparkodnának keresztül viani, és ez esetben Pestmegye érdemes követének továbbá is itt lenni egy kis contradictio; én azonban ugy vagyok meggyőződve, hogy a többséget képező főrendi tagok sokkal magasabb hazaszeretеti indulattól buzditatván, a kormánytól kapott 5—6 ezer ft fizetésért alkotmányos létünket saját gyermekeik kárára a kormány kezeibe nem játszák, s miután illyetén állitások nem argumentumok, hanem csak és egyedül ingerültséget, mellynek semmi jó következése sincs, idéznek elő, kár fölhozni. Ezeket előre bocsátván, általmegyek már most Baranya és Csongrádm. követei által tett azon inditványra, hogy t. i. szavazati kérdésül az tüzettessék ki: megmaradnak e a Rendek továbbá is előbbi szerkezetüknél vagy sem? én ez által semmi exploratiot tenni nem kivánok, mert azt nem szoktam, ha pedig valami tárgy iránt tisztába akarok lenni, arra hon kevés combinatio kell, hogy miként állanak az utasitások; hanem ugy vagyok meggyő-

zödve, hogy e kérdés kitüzetését a szoros logica és a tettes Karok és Rendek határozatai iránti tisztelet kivánja meg, mert addig, mig azt nem tudjuk: valjon áll e az előbbi szerkezet vagy sem? más inditványt tenni, egyrészről nem lenne más, mint haszontalan időtöltés, más részről pedig a Rendek határozata iránti tiszteletlenség; ezeknek elkerülése végett tehát én is a baranyai inditványt pártolom, mert a fönálló szerkezet megdülte után lehet csak arról szó: valjon a szerkezetet letesszük vagy módositjuk-e?

Ruttkay István Zólyomm. k. Épen Györm. k. az, a ki midőn az ingerültség ellen szólt, noha higgadt volt, neheztelést ébresztett benne. Győr követe azt mondá: hogy mi a sérelmeket eltorzitottaknak mondjuk, és a régieket csak toll-lábaknak kereszteltük; igaz, súlyosak ezek, és olly régiek, hogy már 230 év óta szorgalmaztatnak a nemzet által, de mindig orvosolatlanok maradtak. Azt mondja azon érdemes követ, hogy ha a hálaköszönetet cseppenkint fölterjesztjük, az erejét veszti. Hát a mi sérelmeink nem cseppenkint enyhitetnek? például a magyar nyelv, 1792 óta, mikor legelébb meg volt emlitve, de nem életbe léptetve, nemde cseppenkint adatott 1805, 1808, 1825, 1830ban, mig végtére 1847b. helyeztetett diplomaticai méltóságára. Átmegy a tárgyra. Ő főbajaink kutforrását abban látja, hogy nagy bennünk a hivatal és pensiók utáni vágy. És e részben nem menthet bennünket, de a másik táblánál levőket még kevesebbé. Ezen vágyat el kellene oltani! és ki tehetné azt gyökeresebben, nem de a kormány. De az a helyett, hogy eloltaná, még inkább ébreszti; most az ifjak még az iskolában, és alig lépnek ki a praeceptor kezei közől, már arról álmodoznak, mikép buktathassa meg az alispánt, és hogy lépjen a kancellár helyébe. Hát a tömérdek pensiok. Ha igy gazdálkodunk, mivé leszünk! most megint a 32. administrator fizetése 2 millio pengő forintnak kamatja. Nem kellett volna ezen Kreishauptmannokkal a megyék nyugodalmát fölzavarni, de másult a dolgot fölfogni; a nevelésnél! — Hát ez történik? nem! Pedig tanulmányok által kelletett volna a hazafiságot fölébreszteni a fogékony fiatalság kebelében, és tudatni velök, hogy a hivatal nem azért van, hogy abból gazdagodjunk, és pensiókat szedjünk; de azért, hogy erönkhöz képest a hazának hasznos szolgálatokat tegyünk. Pedig tudja, hogy sok rescriptum érkezett az administratorokhoz, mikép kormányozzák a megyét, a czélirányos nevelés iránt egy sem, pedig tudna példákat fölhozni, de mert nem ohajt ingerültséget okozni, inkább elhallgatja. Arról, hogy a tituláris püspökök ne birjanak szavazattal a törvényhozó testületnél, bizonyságot teszen már a bécsi békekötés 6-dik pontja, mellyben ki van téve „nec ad consilium regium admittentur.“ De ő hiszi és várja, hogy az administratorok, tapasztalva az ellenszenvet, melly iránt uk az országban uralkodik, önkéntesen le fognak hivatalukról mondani, nem pedig: „et propter vitam vivendi perdere causas.“ Pártolja a pesti inditványt azon hozzá adással, hogy itt ne csak puszta szavakat szórjunk, de tegyünk, reformáljunk, s azért, mint utasitása is tartja, vágjunk bele a királyi előterjesztésekbe. —

Asztalos Pál Marmarosmegye követe tegnapi előadásában ismét a pártokat emlitette föl, kiemelve az ellenzéki párt részéről, hogy az sokkal nagyobb eredménnyel működik, mert benne több compactság, s tagjaiban több alárendeltség van, mint a conservativ pártnál — a középponti választmány hatalmas pénzerővel működik — és hasonlitá a középponti választmány körleveleit az ukázokhoz. — Csongrádm. követe minden esetre tévedésben van, midőn az ellenzék erejét, s működései eredményét az általa előadottakban keresi. — Mi nem vagyunk azon fajtáju emberek, kiken uralkodni lehetne, s kik alárendeltséget türnénk, nem! a mi erőnk nem abban van! Mi csak az örök igazság kivánatainak hódolunk, munkálkodásaink e czélra irányozvák, egység van közöttünk nem csak itt e honban, de az egész világon; a magyar reformér, az amerikai abolitionalista, az angol, franczia radical, mind ez szellemileg kezet nyujtva, az igazság postulatumainak uralma létesitésén dolgozunk, — ez a mi erőnk titka; mig a conservativ minden országban, s körülmények közt különböző irányu, s magában hazánkban — minthogy jutalom vár reá — igyekszik mindegyik a másik fölött tulhajtani, hogy kitünjék, s a jutalmat igényelhesse a többi fölött. Van-e a középponti választmány rendelkezése alatt pénz? én bizony nem tudom, de hogy a conservativek nagy pénzerővel birnak, ki kétkedik, hiszen a megyékben ágenseik vannak öt hat ezer forint fizetéssel, hivatalokat osztogathatnak; bár az ellenzéknek egy harmadrésznyi pénzereje volna, pártja gyámolitására! Ukázokhoz hasonlitá tisztelt szomszédom a középponti választmány körleveleit, — és lám én a conservativ párt kezében illy kékitő hatalmat találok, ha az agensek nem teljesitik a parancsoltakat, — mepkapják a blauer bogen-t — mellyben sok analogia van a számüzéssel Baranyamegye érdemes követének, Komárom követéhez tegnap intézett előadására annyi észrevételem van, mint a hány szót mondott, — s én — mivel nem dicsekedhetem azon benső barátsággal Baranyam. k. irányában, mint Komáromm. k. — észrevételeimet nem hallgatom el, de még akkor is megmondanám — mert én, mihelyest e terem küszöbén beléptem, lerázok magamról minden sympathiát, le minden antipathiát, s csak az igazságnak hódolok. — Baranyamegye követe illyformán nyilatkozott: „Komárommegye követét fölhivom egy administratorról előadottakat — minthogy e részbeni tudomását nem az ujságokból merité — igazolja, mert ő, mint kormányhivatalnok, el nem hallgathatja, s ha megvalósul a vád, ő annak megbüntetését fogja eszközölni. — Először is bátor vagyok kétségbe vonni azon jogát Baranyam. érd. k.nek, hogy itt számoltathasson bár mellyikünket is, s előadása igazlását kivánhassa: a követ istenének, önmagának, s küldőinek tartozik csak számolni. Baranya követe a két első nem, ha pedig küldője Komárom követének, számoltassa Komáromban a vármegye gyülésén; — azon mondására, hogy mint kormányhivatalnok el nem hallgathatja — Szabolcs érdemes követe már megfelelt. — Hogy megbüntetését eszközölni akárja s fogja — az feleletem, követi állásunkkal az illy büntetéseszközlés aligha összeegyeztethető, és Komárom követe ezen kebellázitó eseményt nem is azért hozta föl, hogy azon egyén megbüntetését eszközöltesse, hanem annak megmutatására, milly veszélyes következései vannak az olly rendszernek, melly az embert egy felső hatalom vak eszközévé változtatja, melly elfojt az emberben minden magasztosabb érzést, s csak a parancsok vak végrehajtása dicsőségét hagyja föl kárpótlásul az emberben, a dicsőbb föláldozásért cserébe. — S én e tettért nem is kárhoztatom, hogy t. i. visszautasitá a szerencsétlent, nem is gondolhatván azon borzasztó következményt — mert ha tetszik a magyar nemzet 52 columnái helyett rendezett hivatalnokoknak, a magyar megyék élére fölerötetett magyar hivatalnokoknak, a német quittungra fölvenni az öt, hat ezer forintot, — tessék a parancsokat vakon végrehajtani, ha a fél világ romba dől is — mert azért fizettetnek — vagy lépjenek vissza. — És ha Baranyamegye követe keblét a fölhozott esemény annyira meghatá, vegye szivére ezen okozat okát, s minthogy közelebb áll azon focushoz, honnét jó és gonosz sugározhatik, forditsa erejét oda, hogy az ok, az uj rendszer szüntessék meg. — Hontmegye követe a kormánynak a reformkérdések megoldása körüli jótékony irányát emlegeti Pestmegye követe előadása ellenében; igy nekem alkalmat nyujtott nézeteimet az irány minősége felöl előadni. — Pestmegye általam igen tisztelt követe tegnapi előadásában fejtegeté azon alapeszmét — melly éltető ereje a válaszföliratnak, t. i. a reformkérdések megoldása irányát, s például hozta föl az 1843ik országgyülést, mellyet — midőn a reformkérdések már már megoldva voltak, de korán sem a kormány érdekében — az országgyülés eloszlatása által megakadályoztatott a testesülés, és igy igazolá állitását, hogy nem elég a tárgyra egyesülni, de az irány a fő, melly életet vagy halált rejt magában, s ez irány ellenkezőségén, és igy a reformkérdések megoldhatásan való aggodalom ömlik el a válaszfölirat pontjain, és nem sérelmi diadal jövőrei biztositása. — Baranyamegye követe mondá, menjünk 1825be vissza, s onnét tartsuk a szemlét, s bevalja: akkor a kormány ellenzé a reformkérdéseket, de most már akarja, a nemzet is. — Pestmegye aggodalma ez által eloszlatva nincs, mert azt ő sem vonó kétségbe hogy akarja — vagy helyesebben — akartatik a kormány, az idő hatalmas szelleme által. De hogy az alsó tábla válaszfölirati javaslatában kifejtett irány iránti aggodalmak valóság, azt ha a tapasztalás nem mutatná is — a priori ugy van, s én igen röviden akarom ezt megmutatni. — A mennyire fölmehetünk az emberi nemzet történetébe, két elv küzdelmeinek vörös fonala hüzodik át. — Róma piaczán a Kalvária hegyen, Vittenbergaban a Vaticánban, a párisi Bertalan éjjen, a luczeni sikon, a greve piaczon, a leipzigi csatatéren, a Jakobinusok clubbjában, a szent szövetség, a juliusi napok — mint meg annyi kitünő vörös fonalok. Ugyanazon elvek tusája vivatott különböző időkben, különböző alakokban. Hazánk történetében is ki lehet ismerni e két elv küzdését — sőt mondhatjuk, nincs nemzet, melly e küzdelmek folyamát historiai adatokkal igazolhatná ugy, mint nemzetünk. Törvénykönyveink két vastag kötetében e küzdelmek adatai foglalvák nyolczszáz év óta, és nem is foghatjuk föl egyelőre az emberi nemzet történetére milly fontos adatok vannak e két kötetben lerakva — hogy hosszas ne legyek, — e küzdelem folyt a legujabb időkig, s 1823-ban hazánkban a végső csapás kisértetett meg, de fiascot csinált, s a küzdelmek vörös fonala a későbbi események alá rejtetett, s ugy látszik pihenés van — a két elvet repraesentáló felek meggyőződtek, hogy nem birnak egymással, különösen hogy a factorokat, a megyéket megsemmisiteni nem lehet, mert ezek Anteusként mentül gyakrabban sujtatnak, annál erősebben kelnek föl. — Megállapodnak tehát; s a két küzdő fél közt érintetlen heverő ős erőre, egy incognita quantitásra a rudis indigestaque molesre vetik szemeiket, s reformkérdések neve alatt ez erőt önfactorául akarja átalakitani mind két fél, — s minthogy azé a jövő, ki ezt a maga érdekében használja föl, factorokról gondoskodik, — s ime itt az administratori rendszer titkának kulcsa, itt a partium visszacsatolása késleltetésének, a horvát sérelem oka, itt a királyi városok, káptalanok szavazata. — A megyék, a fő-factorok — ezekkel mint emlitém, birni nem lehet egy könnyen, mert még József császár akarata is törést szenvedett a megyei szerkezeten. — Most nem akarom a megyék apologiáját előadni, de hogy a kormány a megyékbe is befolyást szerezzen, a reformkérdések megoldásánál, agenseit elküldé nagy fizetéssel, a pénzügyi állapothoz mérve pazarlólag fizetve, — s már ez maga aggaszthat, hogy többnek kell itt feküdni, minthogy a megyékben a skontro kevesebb legyen, — mert azért 300,000 — 400,000 frtot kiadni, bizony fölötte kormányatyai gyöngédség. — A partium reincorporatiója halasztatik, mert alig ha három szavazattal nem szaporodik vala a másik elv képviselő része t. i. az ellenzék, ha már az 1836: 21. t.cz. végrehajtatott volna. — Horvátországban, ha ezen egyoldalu kormányrendelet nem történnek, a kapcsolt részek követei más szinezetüek a reformkérdések megoldásához meghivott országgyülésen, Zágrábmegye lelkes fiai és különösen Turmező érd. grófjuknak itt köszönetet szavazok hazafiui buzgalmuk s munkálkodásuk következtében. — A kir. városok szavazatánál, hogy a kormány magának akarja a factorokat, ki kétkedik, nézze meg a szerkezetet a csatolmányban, melly a kormánynak aligha mind a 16 szavazatot nem biztositaná. — A káptalani szavazatról nem is szólok, mert ezt mutogatni fölösleges. Ezek szerint ha a kormány czélt ért, a reformkérdések megoldása kezében van, és én akkor az alkotmányt már nem féltem, attól tartanunk alkalmasint nem kell, de miért is rontanák azt le, ha igy többségök lesz, — alkotmányos uton erősitik meg azon elv uralmát, melly ellenkező a mienkel, az alsó táblán ha a többség övék, a felső táblával rendelkeznek, — hát miért rontanák el ezen kényelmes utat, mellyen az absolutisticus czélt elérhetik. — Ezek meggondolása a reformkérdések fölött méltán aggaszt, koczka — melly lét s nem létről határoz — gördül fölöttünk azon asztalon, és hogy a válaszföliratban az irány iránti aggodalom helyén volt — előadásom igazolja a priori is, és a válaszföliratban kifejtett aggodalom semmi nem egyéb, mint ezen okok kifejtése — röviden ebben kifejezve, hogy az 1790: 10. nem valóság, — és én — ki csekély tehetségem szerint ugy látom, hogy a reformkérdések nem fognak megoldatni, mert az összejöveteli ponttól az irányra hátat fordítunk, s mentől tovább annál messzebb és gyorsabban rohanunk egymástól el, a szellemi gravitatió bizonyos fokozatai szerint, és én inkább ohajtom, ne is oldattassanak, sem mint vesztünkre, — oldja meg az idő. — Én a letételre szavazok, mert akkor nem is teszünk egyebet, mint a főrendek kivánságát teljesitjük kevés kivétellel. — Ugyan is a főrendek a válaszfölirat másik részére azt mondják: ezen fölemlitetteket az 1790: 13. értelmében nem tárgyaltátok, tehát föl nem bocsáthatjuk, mit nem tárgyaltunk, — de ők a propositiokért köszönetet szavaznak, mi az okoskodást ellenök forditjuk, — mert bár a méltóságos főrendek hatalmas urak, de önmagok által fölállitott okoskodás szabályai alul nem vonhatják ki magokat — s azt mondjuk, a propositiokat meg nem köszönhetjük, mert még nem tárgyaltuk — ki kell jelentenem, hogy én olly szelid oppositiót mint a jelen országgyülésen — nem képzelhettem, ugy hogy alig van szinünk is: válaszföliratunkra — ellenfeleink is megismerik, hogy föllépésünk loyalis, és most a méltóságos főrendek fölszólitását minden ellenkezés nélkül elfogadjuk. —

Kröner Lajos Mosony k. Pestmegye másod követe inditványozza a válaszföliratnak letételét, azon kivánattal párosulva, hogy már most azonnal az általa elősorolt 9. rendbeli sérelmek egyenkint tárgyaltassanak, és miért nem akar a mélt. főrendekkel többé e tárgyban tanácskozásba ereszkedni? mert a m. főRR. nem voltak olly szerencsések a pesti csekély szótöbbséggel dicsekedhető inditvány nyomán készült rendi izenetet egész kiterjedésében magokévá tehetni; — már engedje a tisztelt követ ur, én vele e részben kezet nem fogok és ebbeli véleményével osztoznom nem szabad, mert a parlamentaris eljárással, bevett diaetalis szokással, gyakorlattal, a főrendi tábla iránti köteles méltányossággal és tartozó tisztelettel meg sem fér, hogy mi első válaszizenetöket a nélkül, hogy csak tárgyaltuk volna, azért, hogy egy fractionak kivánatait ki nem elégiti, egyszerüen elvetvén, válaszra sem méltatjuk; ezt t. KK. és Rendek a m. főRendek valóban gunynak és joggal megsértésnek tekinthetik, mert a mult országgyülésen lenni szerencsém levén, tapasztalásból tudom, hogy egy tárgyban 12. izenet is váltatott, de hogy mindjárt az első főrendi válaszizenet többé nem tárgyaltatott és félre vetletett légyen, hason eljárásról nem emlékszem, és igen félek t. KK. és Rendek, hogy ezen tettnek kiszámithatlan kedvetlen következményei leendenek, mert ki kezeskedhetik? hogy ez illy eset már az utósó, és hogy a m. főRendek is nem fogják majd ezen ellenséges indulatot és hajlamot mutató eljárást velünk szintén viszont érezteni; — hiszen t. KK. és RR., ha ez a simulásnak és közelitésnek módja, mellyet mindjárt első föllépésnél tanusitnak, akkor ez országgyülésének dus eredményeit alig élvezendjük, és kit fogja a legnehezebb vád sulya érni? bizonyosan és méltán nem mást, — mint ezen követi táblát. — De t. KK. és Rendek bele nem egyezhetek az ügy letételébe, azért is, mert én megyém szelleméből kiindulva, fölirást akarok, és a mellett vivni és küzdeni, meddig csak lehet, legszorosabb kötelességem; mert engedje meg Pestmegyének érdemes követe, nem minden követ olly szerencsés, hogy küldői által följogositva éreznő magát utasitását és megyéje szellemét magyarázgatni és azt a körülményekhez alkalmaztatni, ugy mint ő, ki három hetek előtt utasitása mellett lelkesen és buzgóan harczolván, szerencsés volt tett inditványához alkalmazottan a kérdésben levő address fölirási izenetet kivivni, most pedig arról simpliciter lemond, — én tehát t. KK. és Rendek fölirást akarok — és pedig vagy tiszta hálát és köszönetet kifejezőt, — mert megvallom, azt a sérelmek elősorolásával keserüséggel vegyitve nem szeretném; — vagy pedig, ha ezt el nem érhetném, ugy mint követtársam egyeztetőkép és reconciliationis okából első alkalommal tett első módositásában javallá, hogy

tudniillik azon köszönő fölirásban, a nemzetnek ollőleges sérelmei iránti aggodalma is egész átalánosságban megérintessék, — annál is inkább, — mivel megyém részéről én is ohajtom, — hogy ezeken kivül annak idejében az 1790: 13. t. cz. nyomán országgyülési tanácskozás utján igazságosoknak találandó ujabb sérelmeink is fölterjesztessenek, de hogy azok, most már, a mint Pestmegye inditványához képest készült izenetben megemlittetnek, a köszönő fölirásban elősorolva fölterjesztessenek, — abba én bele nem egyezek, miért? mert azok az országgyülésen meg sem vitattak, nem constatirozott tények, de azon kivül azok közül foglaltatnak ollyanok is, mellyeket én világos utasitásomnál fogva a sérelmek sorába soroztatni nem engedhetem, mert hiszen mellőzve a többit, mellyek fölött annak idejében, midőn ex professo tárgyaltatnak, a szólást föntartom, itten csak megemlitsem az uj rendszert, — erre miután még alkalmam nem volt nézeteimet kimondani, — addig is, mig midőn ex professo tárgyaltatik, azt okokkal támogatva védhessem, ezennel ünnepélyesen kijelentem, hogy küldöim 3 rendbeli határozatokban kimondták, — hogy ők a megye jogainak féltett megszoritását nem látják, és azon aggodalmat, mintha a kormány által czélba vett javitások, a helyhatósági jogok csonkittatása és a kormánynak tulnyomó befolyása eszközlésére tervezteinének, idöelőttinek, és alapnélkül sinlődönek tartják, — azt azért megyém nem osztja, és legkissebb sérelmet nem lát, söt mind azokat, mellyek e részben történtek, a beligazgatás javitására a törvények ösvényén hozottaknak és igen is czélszerü intézkedéseknek tekintvén, köszönettel fogadja; és én azt tartom, — hogy a kormányt e téren, mellyen e tárgyban müködött, csak örömmel kell üdvözleni, és köszönetet szavazni, hogy még jókor elragadta az alkalmat, mellyben az annyira elhanyagolt megyei eljáráson segiteni, és a számos hiányok és rendetlenségek fékezésére gondjait forditani törekedett, — és azt tartom, hogy a kormány addig, mig a zászlójára kitüzött rend, — igazságosság és törvényesség müködendik és gondjai a törvény ösvényén a nemzet boldogitására irányoztatnak, — minden jó és igaz hazafinak pártolására joggal számolhat, s azt meg is érdemli, s istápolását ugy az egész nemzettöl is joggal igényelheti. — Ezeknek tehát elöbocsátása után, miután én sem a letételhez, sem pedig a fölirási izenethez, melly a pesti szellemben a förendi táblához küldetett, nem járulhatok, arra, hogy megyém szellemében szerkezendő fölirást eszközölhessek, tudnom kell és világosan, azt a kérdést kérem voksolásra adatni: valjon a Rendek a fötáblához küldött első izenetök mellett megmaradnak e vagy sem? ha igenre lesz a többség, annak hódolni kötelességem, de ha attól az izenettöl a RR. elállanak, és ekkép a förendi válasz taglalása bekövetkezendik, föntartom magamnak, hogy ha utasitásom és megyém szelleméhez alkalmazottan, kivánatomat el nem érendem, hogy járulni foghatok legalább ahhoz, melly legközelebb álland, és épen azért eleve kinyilatkoztatom, hogy én azon voksolásra ne talán kitüzendő kérdés fölállitásában: elfogadtatik e a pesti inditvány, vagy is: elállanak e a Rendek a válaszfölirattól? nem egyezhetek meg, miért? — mert ez elzárja minden ohajtásunk kielégitésére szükséges utat és módot; söt ha ezen utóbbi kérdésre történendő voksoltatásra kényszerittetnék, az ellen én, miután azt a legnagyobb zsarnokság és erőszakoskodásnak tekinteném, a legelső országos ülésben megyém nevében ünnepélyes óvást kényteleniteinek közben vetni és nyilvánitani.

A nmlgu förrk dec. 9-kei VIII. országos ülésében tartott válaszfölirati viták folytatása. Gr. Zay K.: A fönforgó ügy minden oldalról bővebben levén megfejtve, egész kiterjedésében pártolom az izenetet, vagy is a köszönő fölirást. Mindazáltal engedjék meg a m. förr., miszerint a fejtegetet tekre némelly észrevételeimet előadjam. Hallottam több okot előadatni, mellyeknél fogva méltóságtok nem kivánják ő fels. elibe terjeszteni a t. kk. és rr. által hozzánk küldött fölirási javaslatot; de mindazon okok ollyanok, hogy méltóságtokra, ha privative egymással szemközt találkoznának, könnyen lehetne alkalmazni azon régi közmondást: „mirum, quod Haruspex Haruspicem sine risu adspicere possit" azon kis variatioval, hogy „sine risu" helyett „sine fletu"-nak kellene állani, minthogy valóban minden jó hazafinak sirni kell azon, hogy méltóságtok részt vesznek alkotmányunk sirja ásásában. De „nihil inultum manebit!" Méltóságtok majdan egy magasabb biró előtt állandanak, mint az excelsa curia, ki előtt érvénytelen az „intra dominium transmissionale." Megmondom valódi okát ezen ellenszegülésnek. Az t. i. abban áll, hogy méltóságtok nagyrésze attól tart, miszerint ha a köszönő fölirás a t. kk. és rr. által javaslott alakban megy föl ő felségéhez, könnyen koczkáztatnék azoknak sorsa és állása, kiktől sokaknak méltóságtok közöl hivatalos állása függ. S azért inkább paizsul akarnak szolgálni a kormánynak, mintsem hogy ennek törvénytelen eljárását roszallanák. — Hallottam itt bőven fejtegetni Magyarországnak nyomasztó, szerencsétlen állását, s elsülyesztetését; de ennek főokát nem hallottam. Főoka az, hogy a honunk törvényes állását és függetlenségét biztositó törvények sarkaiból kiforgattattak. Előadván az okot, megmondom, mikép lehet a bajon segiteni. Ugy lehet a bajon segiteni, ha az önállásunkat biztositó törvényeket ujra fölelevenitjük s életbeléptetjük. Ezen törvények az 1526-ban I. Ferdinand és az ország között kötött szerződés, melly szerint a habsburgi ház a magyar trónra lépett; az 1683-diki szerződés, melly által a fels. habsburgi házba behozatott az első születési jog; az 1723-ban kelt pragmatica sanctio, az 1790/1 : 10. t. cz. és 14 királyi eskü. Mindezen törvények értelme és foglalatja, ha azt elcsavarni nem akarjuk, az, hogy Magyarország olly független önálló ország, mint Európának bármelly országa, és azon egyetlen kapocs, melly összekapcsolja az ausztriai monarchia többi részeivel, a felséges uralkodó család. Csak akkor, ha ezen törvényes önállóság s függetlenség vissza lesz állitva s életbeléptetve, csak akkor leend hazánk, csak akkor a dynastia is nagy és boldog; minthogy érdekeik olly szorosan vannak összekötve, hogy végenyészetnek indulás nélkül, egymástól el nem választathatnak. Itt engem bizonyosan separatisticus tendentiáról fognak vádolni. Seperatismus! ez azon rémkép, mellyet rosz akaróink Europa és a dynastia szemei előtt lobogtatnak. És valjon, mi az a separatismus? Megmondom. A separatismus kétféle, törvényes és üdvteljes, törvénytelen és bünös. A törvényest már fejtegettem; a törvénytelen bűnös az, ha valaki a monarchia egységét föl akarná bomlasztani, és elpártolni az uralkodóháztól. Méltóságos urak! Hol azon szerencsétlen, eszebódult, átkozott lény, ki illyesmiről csak álmodnék is? A legegyügyübb magyar is tudja, hogy a dynastiától elpártolásban rejlik nemzetiségünk, szabadságunk enyészete; s csak a lothringiai dynastia alatt maradhat magyar és szabad. Mire vezet a republicanismus felé törekvés, int szerencsétlen szomszédunk példája. Ennélfogva a magyarok hűsége az uralkodó dynastiához, nem egy bevert, betanult, becatechisált, beénekelt, s rántott csirkén és ugorkasalátán alapuló hűség, hanem olly hűség, melly össze van forrasztva a nemzet életével, s ugy az összes nemzet, mint az egyes magyarnak önzésében gyökerezik, és igy olly örökké való, mint maga az önzés. Méltóságos förr! ha honunk törvényes függetlensége és önállása ki lesz viva, akkor honunk és a dynastia, mint már mondám, nagy leend és boldog; de akkor gondoskodjanak a m. förr. szigoru honositási törvényről is, mert akkor elpusztuland az ég, s az angyalok leszállandnak ez árnyékvilágra, e boldog áldott magyar földön letelepedendők. — Pártolom az izenetet. — (Gr. Szapáry A.) Tagadni nem lehet — mond szóló — hogy mig a bizalmatlanság a nemzet és kormány közt fönmarad, hazánk s alkotmányunk addig nem fog fölvirágozhatni, — s erre nézve kell, hogy a kormány a törvény utján járjon. A válaszfölirat első részét szóló is pártolja, s ohajtja kifejeztetni azon tántorithatlan hűséget, mellyel a nemzet fejedelmét öleli. De más részről a haza fájdalmait sem akarja elhallgatni. Tagadja szóló az 1790: 10. t. cz. valóságát, s látja azon befolyást, melly korlátozza a magyar kormány önálló működését. Aggodalmat lát az uj rendszerben is. A főispánok — ugymond — kell, hogy a király és haza támaszai legyenek. Szóló ohajtaná, hogy ne csak az egyén nyerjen a hivatal által, hanem a hivatal is az egyén által. Egy szóval a t. rr. válaszfölíratát egész kiterjedésében pártolja. —

Fogarassy Mihály vál. szkodári püspök. Hogy a tek. rendi tábla által ide fölküldött válaszfölirati javaslatba az öröm és hálaérzelem nyilvánitása mellé olly heterogen anyagok is vétettek be, mellyek a nov. 12ik és 15ik napok fényét elhomályositani, az országos Rendek akkori egyhangu lelkesedését egy nemzeti illusióvá tenni, a kormány és országgyülés között olly kivánatos és szükséges bizodalmi kapcsot tágitani képesek, mellyek továbbá a pártszeszély és szenvedélyek tüzét az országos Rendek között nagy mértékben élesztették, arra e nagymlgu táblánál tartott három napi élénk vitatkozások s a mai nyilatkozatok elég adatot szolgáltatnak. Kitetszik ezekből, hogy az illy válaszfölirati javaslat külföldi, honunk alkotmányába be nem illő megkezdési modor, mellynek országgyüléseinken sem törvényes, sem szokásos alapja nincs, s azoknak ohajtott sikerét zsibbasztja inkább, mint sem előmozditaná; nem egyéb ez, mint kihivás a politikai pártok megmérközésére, s kérdem: van-e erre szükség most, midőn magától a fejedelemtől szólitatunk ki az alkotmányos reform békes terére? Nem kellene-e ezt mellőznünk épen most, midőn leginkább érezhetjük azt, hogy az országgyülési tanácskozások sikerét csak e kormány s országos Rendek közti kölcsönös bizodalom melege érlelheti meg?

A válaszfölirati javaslat mellett tartott előadások a tulhajtott s szélsőségig vitt következtetés képzelt veszélyeit a bizodalmatlansággal párosult féltékenység borús szineiben állitották elő; de ha ezek valóságat nem a képzeletből, hanem az életből s a tények egyszerűségében vesszük vizsgálat alá, kitünik, hogy az alkotmány a közelebbi időben veszedelemben nem forgott, az 1790: 10ik t. cz. e honban, mellynek kormány organumai a bizodalmétől függetlenek, mellynek törvényhatóságai most is olly szabadon mozognak, mint ezelőtt, nem holt betü, hanem az életben és kormányzási formákban létező valóság. Az országos Rendek ugy vannak most itt összegyülekezve, azon jogokkal fölruházva, mint voltak 1843 és az előtt; a megyékben a két országgyülés közti időben nem történt több rendetlenség, mint annak előtte, s a különbség az utóbbi időnek még dicséretére is válhat, s ha valamit rosszalhatnánk az uj kormány alatt, ez alig lehet egyéb, minthogy a megyék kormányzói már többnyire megyéikben lakván, az administrationalis ügyeket maguk vezethetik, midőn előbb a főispánok megyéiket vagy hazulról, vagy a dicasteriumok mellől kormányozták.

Alkotmányunk egy 8 százados izmos tölgy, melly a fölülről jövő fergetegek rázkodtatását ki tudta állani s attól most sem félhet; de vannak e nemzet kebelében honfiak, kik annak árnyéka alatt magokat többé jól nem érezik, kik egy ifju külföldi állományt kivánnak helyébe ültetni; ha ezen elégületlenség ostromit kiállhatja-e még sokáig, nem tudom; de akkor a válaszfölirat pártolói ne fogják rá, hogy a veszedelem fölülről jön, s a szerintök elavult alkotmány a kormány működéseitől kapta a halálos sujtást; annyit azonban állithatok, hogy ha csakugyan jöhetne, vagy jönne alkotmányunkra fölülről veszély, nemcsak a válaszfölirat pártolói fognák azt férfiasan védeni, hanem azok is, kik annak módositása mellett szavaznak, s ha dülni kellene az alkotmánynak, vele ők is készek lennének megmutatni azt, hogy „dulce et decorum est pro patria mori", bárha oda alkotmányos uton eljutni nem kivánnak: „ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat."

A mi a kormánynak itt olly sürün emlegetett absolutisticus irányát illeti, tetszett nekem mlgos b. Prónay Albert ur azon megjegyzése, hogy a civilisált világ politikai iránya 1790. óta az alkotmányos országlási formák felé gravitál, s én még csak azt adom hozzá, hogy ezen gravitatio jelenleg a monarchiai név föntartásával a democratia felé van irányozva. Én a civilisált világban csak egy monarchiát találok most, melly absolutisticus irányu, s ez az orosz, hol a religiók, a szabadság ezen legszentebb palladiumai, egyen kivül, a legterhesebb üldözés rabigájába füzetnek; de két köztársaságot látok absolutisticus iránnyal, küzülök egyik Sveicz a communismus fészke, hol a szabad cantonok függetlensége a többség absolutismusának igájába vettetik, a szabad nép szentélyei a szabadság fegyveres hőseitől leromboltatnak, kiraboltatnak, földulatnak. A másik Északamerika, melly maga státusaiban nem birván eltörülni a rabszolgaságot, Mexikóig vitte fegyverét, hogy a monarchiai hatalom alul minap menekülteket hatalma alá hóditsa, s ki maga is előbb europai colonia volt, a független köztársaságból amerikai coloniát csináljon. Egyébiránt magok a t. RR. megczáfolják válaszföliratukban azon vádat, hogy a jelen kormány absolutisticus irányu, mert ebben a kir. k. előadásokról bevallják, hogy ezek bizonyságul szolgálnak, *miszerint a fejedelem és nemzet érdekei között nincs ellenkezés.* Ha tehát áll az, hogy ezen k. előadások a kormány tudtával és tanácsával készültek, ugy áll az is, hogy a kormány és nemzet érdekei között sincs ellenkezés; a mi annyit tesz, hogy e jelen kormány is alkotmányos irányu, mint maga a nemzet.

Általmegyek a részletes digressiókra, mellyek megyei példákkal akarták megmutatni azt, hogy az alkotmány veszedelemben van; s itt meg kell vallanom, hogy a miket ő nagymlga a marmarosi főispán a kormány terhelésére fölhozott, épen azok a legfényesebben igazolják a kormánynak törvényes eljárását, s ha egy részről elismerem azt, hogy mlgos b. Veinkheim Béla, gróf Haller Sándor, b. Gerliczy Felix urak, a bihari pártviszonyok eseményeiről, amaz mint egy szomszéd megye főbirtokosa, ezek mint a bihari SS—ok kitünő tagjai, jogosan tanuskodhatnak, meg kell azt is mondanom, hogy az általok fölhozott példa az administratori, ugynevezett, de illyennek még nem constatirozott, uj rendszerre roszul van alkalmazva; mert a bihari administrator e rendszernél idősebb, s az ő hivatali állása nem ezen rendszer kifolyása, de az ottani események fölött kir. biztosok tevén vizsgálatot, ezek irataiból és nem illy egyoldalu előadásokból lehet fölülük helyes itéletet hozni; s még azt is meg kell egész tisztelettel emlitenem, hogy mlgos gróf Haller Sándor és b. Gerliczy Felix urak a bihari dolgok fölött pálczát azért sem törhetnek, mert ők mint a bihari statusok részvevő tagjai, az ottani pártviszonyokon sem fölül, sem kivül nem állanak.

Még csak egy példát hozok föl a szélsőségig tulhajtott állitásokból. Ha jól emlékezem, gr. Festetics ur állitása vala az, hogy „a jelen kormány születése napjától fogva minden lépése törvényellenes volt." Az illy állitás magában hordja az azt megölő nyilat, s midőn ő mlga a kormányra egyszersmind ezen mondatot is kiváná alkalmazni: "qui multum vult, nihil vult" engedje meg nekem, hogy túlságos állitására alkalmazhassam e logikai axiomát: "qui nimium probat, nihil probat."

Kitetszik ezen előadásomból, hogy én tisztán öröm és hála érzetet nyilvánító, és minden heterogen elemektől ment válaszfóliratot ohajtanék ez országgyülésből ő felsége trónjához fölküldeni; kívánnám, hogy e fölirat tiszta viszhangja legyen azon lelkesedésnek, melly a fönnevezett napokon az országos Rendeket az öröm és hála érzelmeinek nyilvánitására elragadta vala; de mivel ezen ohajtásomhoz főpohárnokmester ő exclja módositott válaszfölirata áll közelebb, ehhez járulok én is szavazatommal s hogy ne láttassam azon következetlenséget pártolni, mellyet egy igen tisztelt férfiu mlgos gr. Cziráky János lát abban, hogy midőn az aggodalmakat és vádakat a kormány irányában mellőzni kivánjuk, mégis némelly sérelmek fölemlitését a válaszfóliratban meghagyjuk, kötelességnek tartom megjegyezni azt, hogy nagy a különbség a 10. és 11. §§-ok közt; abban csak tények és mulasztások emitetnek, minden vád és birálat nélkül; az mondatik csupán, hogy előleges sérelmeink mind orvosolva, az erdélyi részek visszakapcsolva, a vallásbeli és váltótörvények a határőrvidékeken kihirdetve nincsenek, ezek mulasztási tények a kormány részéről, s ugy vannak előadva, hogy iránt ok az országos Rendek kárhoztató itéletet nem mondanak, máskép van szerkesztve a következő §. itt a kormányra a legsulyosabb vád emeltetik, egy még tisztába nem hozott, és törvényellenesnek nem constatirozott eljárásért.

Végül a Pesten tartandó évenkinti országgyülésről meg kell jegyeznem, hogy azt a válaszfóliratban eléggé motiválva nem találom. A praemissából többet következtetnek a Rendek, mint a mi onnan természetesen kifoly, az 1790: 13ik t.cz.ben ki van mondva: »ut singulo triennio, aut publica regni utilitate, et necessitate exigente etiam citius» országgyülések tartassanak. Ez értelemben, mivel teendőink halmaza megsokasodott, örömest reá állok a tek. Rendek kivánatára, valamint arra is, hogy az országgyülések Pesten tartassanak.

TÖRVÉNYHATÓSÁGI TUDÓSITÁSOK.

Szabolcsból N.-Kálló dec. 18án. Halljunk szót uraim! mert bár a hon atyáinak üdvös törekvésén függ jelenleg minden elme; a hongyülésen kivül is történnek dolgok, mellyek nem utósó figyelmet érdemelnek. Még követválasztáskor alakult veres és fejértollas párt Kállay Miklost és Somosy Ignáczot, Péchy László volt másod alispánt és Kállay Ödön főbirót tüzték ki alispánokul. Még is ki álmodhatá: hogy egyik se legyen? Mondják, mióta áll a nagykállai öreg torony nem gyült össze annyi nép mindkét részről soha, mint jelenleg, és mégis ki álmodhatá, hogy e roppant erő önmagát fogja fölemészteni? Mondják, hogy százezeren fölül költött a két párt kortestorok és gyomorra, és mégis ki álmodhatá, hogy ott leszünk, hol a mádi zsidó? vagy is ki gyanithatá, hogy kétszer restaurálunk? Tizennégy ezerre lehete tenni a szavazók számát, s a veres tollás párt este 6 óra után már csaknem 7 ezeret számlált, és ki hitte volna, hogy ugyan akkor a fejér tollas rész még másfél ezer szavazóval rendelkezett? Lovas katonaság zárt el minden utakat; hogy történt tehát, hogy a szavazók száma mindig növekedett? Csoda nem történt — ezt állithatjuk — mert a szavazók gombaként a földből föl nem nöttek — nagy hideg levén — de az égből sem cseppentek alá, mert mindenkinek helyén volt a feje, — bár eszéről jót nem állhatunk. Legyen ebből okos a ki tud, én csak az egész tréfa eredményét akarom elősorolni. Estve levén az idő, mind két részről följelentetett ő méltóságának, hogy a szavazás továbbá nem folytathatik; mert mindkét részről történtek szavazók becsempészései, sok jó kedvü fölügyelő maga tolta be a szavazandókat, és igy megtörtént, hogy némellyik háromszor is szavazhatott. — Helyettes ő méltósága érett megfontolás után, kijelenté, hogy a szavazást az napra fölfüggeszti, és mind a két részt a más napon tartandó conferentiára egybehivja. És igy történt, hogy Rómában voltunk, pápát nem láttunk; mert más napon — mi mindkét résznek dicsőségére válik — a pártvezérek egymásnak kezet nyujtva megismerték, a történt visszaéléseket, s kibékülni igyekeztek; rövid tanácskozás után a régi tisztviselők előbbi körükben megerősitettek, s a tisztujitás szerencsésebb időkre halasztatott. — Közakarattal abban egyezének meg, miszerint jövőre olly utakat nem használandnak a tisztviselők választásában, mellyek által a megye boldogsága és békessége nem eszközölhető. És igy mindkét fél haza küldte embereit, ugy egyezvén meg, hogy ezentul összeiratván a nemesség, járasok szerint fog szavazatra bocsáttatni, s senki tisztviselőségre ki nem fog jelöltetni, ki korteskedésről vádoltatandik. — A tisztujitásból tehát semmi sem lett, de az minden esetre igen dicséretes dolog, hogy illy roppant szük időben Szabolcs rendei nagylelküségök szent érzetétől buzditatva, sokakban önmaguktól megtagadva a kényelmet, százezer forintnyi öszveget gyüjtöttek, hogy legalább egy hónapig testvéri szeretettel táplálhassák az éhező — — korteseket! Illy sokat jelentő tények után nem bizton reménylhetni e, hogy a tisztujitás bevégeztével a honszerelem szárnyain aláirási ivek fognak repkedni, iskolák fölállitására, kórházak épitésére, s utak készitésére; mert köztünk legyen mondva, Szabolcsban az ország utakra helyhezék az akademiákat, hol ha elakad az ember, olly fontos dissertatiókat készit az utak javitásáról, mintha bizon Angolhonban tanulta volna a mérnökséget, különben nálunk mindenütt igen kényelmesen lehet utazni, kivévén hol nem lehet. Mondják hogy N.-Kállóban a k. egyház előtt tengerszemet fedeztek föl, mellyet a megye határozata daczára sem lehet betölteni, mert szoros összeköttetésben van az operenciás tengerrel. Igen sokat lehetne még mondanunk a zsidók restaurationalis geschaeftjeikről; de most minden lapokban szük a hely, mert országgyülés van. Különben is olly időket élünk, mellyekben „nec vitia nostra, nec eorum remedia pati possumus.“ Egyébiránt a százezer forintos tréfa elég diszesen s zavargás nélkül ment végbe, a két részről mintegy 80 zászlót lehete olvasni, a dobok és klarinetok számát nem jegyeztük föl, mer fölötte szivreható melodiakat hangoztatván, minden törekvésünket sikeretlenné tevék. Egynehány föveg tartalma megtapogattatott. Egyébb baj nem történt.

Vegyes ujdonságok.

(A pesti görög-oláh egyház képviselői) f. hó 15kén választották oláhajku lelkészöket. A választást csak szerencsésnek mondhatni, nagysomkuti pap Simon Zsigmond ur választatván el, kit jeles lelki tulajdonai, s azonfölül a karloviczi érsek ő excja, és a temesvári püspök ő mltgának hathatós szava ajánlottak.

(Az iparegyesületnél) ürességben volt vegytani székre, csődület következtében tanárul Gerenday N. ur választatott meg szótöbbséggel.

(Előttünk fekszik) az ajtatos tanitórendnek 1848ra szóló névkönyve, mellyből kitetszik, hogy ezen, az ifjuság nevelése körül derekasan munkálkodó rend, 29 házban összesen 425 egyéniséget számol, kik közöl 1 kormányzó kormányzása alatt lelkészettel csupán 17 foglalkozik, tanüggyel 237, növendékek tanitásával s a rend házain kivüli neveléssel 77, hittudományt, bölcsészetet sat. tanul 85, szerzetestárs van 4; ezek között van ismét bit-, szépm. és bölcsészettudor 7, hittudor 1, szépm. és bölcsészettudor 55, egyes tanulmányokból szoros vizsgálatot kiállott 33. — Az $184^{6}/_{7}$ évben ezen ajtatos rend által 29 helyen elemi iskola-, tanoda- s lyceumokban összesen 8658 ifju honpolgár nyert alapos oktatást. — Soká virágozzék a jeles rend!

(G. E. aláirással) legközelebbről következő tudósitást vettünk Nádasdról Baranyamegyében. „Nem ismeretlen senki előtt is azon szomoru igazság, miként ezelőtt évekkel csak mint egyszerü — minden jelentőséggel szükölködő „ország“-kint volt csak ismeretes a most viruló kifejlődésnek indult magyar föld, mellynek minden europai civilisatio iránt fogékonytalan lakója csak vallására nézve tartaték különbözni a szomszéd törököktől. A legnagyobb előitéletnek azonban hullani kezde szemtakaró fátyola; s a hökeblü magyar utazó szivárasztó örömmel tapasztalja, hogy az egykori idegenkedés helyett hajlandóság, sőt bizodalommal pótoltatik eddigi előitéletteljes lenézése. Ez édesen érzett igazságnak valék jelesen én is szerencsés tanuja lenni, midőn ez őszöni éjszaknémetországi utazásom alkalmával Hamburgban némi szükségesek vásárlása végett Jörnset Holzmann kereskedésében megjelentem. Itt egy pár nekem igen megtetszett karpereczet pillantékmeg, mellyeknek 142 tallér árát megtudván, midőn azt nyilvánitanám, hogy a mondott ékszert megvenni szeretném, de az árnak kifizetése nagy hiányt okozandna nálam levő utipénzemen: a fönemlitett kereskedő nevem s lakásom iránt röviden kérdezvén, azon nyilvánitással nyujtá át bámulásomra az ékszerekkel együtt az árjegyzéket, mikép az ékszer árát Pesten vagy akarmelly alkalmas helyen fizessem ki a lehetőség idejével. Csodálkozásom közt midőn öt arra figyelmeztetném, hogy én előtte tökéletesen ismeretlen egyén levén, igen bámulok bizodalmán, azon igazságban mondá rejleni legerősb nyugalmát, hogy öt magyar még soha meg nem csalta!! — A karpereczeket, daczára mind ennek, el nem fogadtam ugyan, de erős föltételemmé tettem azonnal, miként egy külföldinek hazám és annak fiai irányában illy remek bizodalmát hazámnak elmondani, és a magyar iránt tanusitott illy bizalom szülte örömömben részesiteni fogom.“ Eddig a levél; és mi azt minden commentár nélkül közlöttük.

(Irodalmi ujdonságul) jelenthetjük, hogy legközelebbrél megjelent:

a) „Hadi földirás“. Korponay Jánostól. II-dik kötet.

b) „Nemzeti Encyclopaedia“ szótáralakban. Vállas Antaltól. III-dik füzet. Ára 1 pft.

c) „Hazai rejtelmek“. Irta Kuthy Lajos. 14 és 15dik füzet. Ára 1 ft. 20 kr. pp. s igy az egész regény be van fejezve.

d) „Magyarország 1514ben“. Regény. Irta b. Eötvös József. VIII füzet. Ára 1 p.ft.

e) „Praktische Anleitung zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache. Irta Samarjay Károly. Második kiadás. Ára?

KÜLFÖLD.

Portugalia. Dec. 10röl kelt lissaboni tudósitások szerint az ősválasztások az ország majd minden kerületeiben cabralista szellemben történtek. A követválasztások dec. 12kén az egész országban végbemenendnek s kétség kivül majd kizárólagosan cabralista elemekből szerkezett követ-kamarát szülendnek. A mérsékelt pártiak még mindig reménylik, miszerint Thomar gróf (Costa Cabral) kormányra többé nem juthand, de minden oda mutat, hogy a cortes összejövetele után, mi január 2kán fog megtörténni, csakugyan a kormány élére álland. Cabinettanácsi elnökül Saldanha marschall van kijelölve, Costa Cabral belügyminister leend, Terceira marschall hadminister, Fronteira külügyminister, Falco tengerész- s Joao Oliveiro pénzügyminister.

N.Britannia. A „Globe“ szerint Victoria királynö ő felsége ismét reményteljes állapotban van, lebetegedését mártius végével várják. — A zsidóemancipatioi kérdés az alsóház előtt van. Az ezen kérdés támogatására fölhozatni szokott okok ugyan azok, mint más országokban; Angliára nézve különösen megjegyzendő, hogy az ottani zsidó népesség, legalább az állandóan ott lakó, fölötte csekély, alig halad meg 24—30,000 lelket, s ezek is általában majd mindnyájan a vagyonosb s miveltebb osztályokhoz tartoznak. A bill elleniek okoskodása e szavakban foglalható: a status nem csupán jogintézet, hanem az egész szellemi és erkölcsi nemzetélet organismusa s igy a keresztényi status fogalma nem egyedül ábránd, hanem valódi igazság; ebből az következtetik: miszerint a zsidó vagy lelkiismeretes hive vallásának, s ekkor a keresztényi status közösségétnem akarhatja, vagy pedig vallási értelemben csak névszerint zsidó: s ekkor ha mi sem tartá vissza attól, hogy a keresztényi miveltségben részesüljön, annak utósó következményétől se irtódzék vissza; a kereszts ég ipso facto emancipál. Ama zsidó vérből származott britt vezérszónok d'Israeli azt mondá, hogy a zsidók emancipatioját már csupa kegyeletből is pártolni köteles, minthogy urunk s üdvezitönk e nép szülötte vala.

Sveicz. Azt hirlelik, hogy Palmerston lord nyilatkozata után a parliamentben, Párisban ministertanács tartatott s elhatároztatott, miszerint ha Ausztria Francziaországgal kölcsönösen müködni kiván, Anglia mellőztessék el, s fegyveres közbenjárás történjék, minek előzményei abban állandnak, hogy mindkét részről 50000 fönyi sereg összpontositassék a sveiczi határszéleken.

Lipthay Sándor vezetése mellett
szerkeszti
Illucz Oláh János.

Sajtó alatt van, s nehány hét lefolyta után kapható lesend Pozsonyban **Schwaiger József** (hosszu utcza 97 sz.) Pesten pedig **Emich, Eggenberger** és **Kilian** junior könyvárusoknál illy czimü munka:

Alapnézetek a neveléstanról,

a nevelők s tanitók tulajdonairól, különös tekintettel a tan történeti viszontagsága s literaturájára. Irta Beély Fidél sz. Benedek rendü pap, th. nevelés- oklevél- és széptan tanára, m. tudós társasági levelező tag sat. A csinosan nyomott munka ára 1 ft. pp. 3—3

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

Negyvenkettedik év.

617. szám 1847.

Péntek dec. 31.

Előfizetési díj félévre helyben boriték nélkül házhoz küldve 5 ft, boritékkal 6 frt; postán hetenkint kétszer küldve 6 frt 24 kr, négyszer küldve pedig 7 frt 12 kr ezüst pénzben.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap egyegy iv. Lapunk mindennemü hirdetményeket fölvesz.

Egyegy hasáb-sorért apró betükkel öt ezüst kr. számittatik.

NEMZETI UJSÁG.

Alapitá KULTSÁR ISTVÁN táblabiró, kiadja Özvegye.

Előfizethetni minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél. Zöldkert utcza 488. szám alatt földszint a hivatalban.

Tisztán irott czimeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek czimzendők. Bérmentetlen leveleket csak rendes levelezőinktől fogadunk el. Névaláirás nélküli idegen kezektől hozzánk küldött tudósitásokat semmi esetre sem közlendünk.

TARTALOM.

Magyarország és Erdély. Jótékony adakozások. — Országgyülési közlemények. (XXVIdik kerületi ülés. **Hirdetések.**

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

Jótékony adakozások jegyzéke. A tüzvész által megkárosult csatáriak számára Biharmegyében Miskolczy Istvánné Bük Józéfa asszony mint gyüjtőné 7 frt 4 krt p.p. küldött be szerkesztő hivatalunkhoz, mellyhez járultak: a gyüjtőné 3 frt, Marcsics Franciska 20 kr., Döbrentei Gábor 20 kr., Szekrényessy J. 20 kr., A. N. 20 kr., Aloys 12 kr., Latinovics Anna 1 frt, N. N. 20 kr., P. A. 20 kr. N N. 10 kr. Sz. P. 20 kr. Schmidt Auguszt 10 kr. Reitter H. 12 krral pengő pénzben.

Ugyanazon t. gyüjtőné által a megégett szalontaiak számára szinte Biharmegyében 1 frt 40 kr. p.p. küldetett be, mellyhez járultak: N. N. 20 kr. Latinovics Anna 1 frt, N. N. 10 kr., Schmidt Auguszt 10 krral p. pénzben.

Országgyülési közlemények.

Pozsony, december 17.

XXVI-dik kerületi ülés. Elnök, és jegyző: mint tegnap. — Ambró Antal Barsmegye követe. Midőn két hét előtt ezen tárgy vitatás alá került, küldőim kivánsága az volt: hogy ő felségéhez köszönő fölirás terjesztessék föl, — jelenleg azonban, olly utasitásunk érkezett, hogyha a pesti inditvány nyomán szerkezett alsó táblának fölirási megállapodása a főRendektől netalántán visszaérkeznék, az ebben kifejtett elvekhez s kivánathoz szorosan ragaszkodván,azt pártoljuk. — Küldőim akarata valamint első alkalommal, ugy most is, — akárminő volna is, e részbeni meggyőződésem — szent előttem; — mert az utasitás megtartására esküvel te vagyok küldőimnek kötelezve; de ha nem volnék is, — a becsület érzete ettől eltérni nem engedne; — azért egész tisztelettel megkérem s fölszólitom a t. Rendeket, — az e tárgybani kérdéseket ugy méltoztassák állitani, hogy megyém szavazatától el ne essék; — ezt kérni, ezt követelni küldőim nevében van jogom, — sőt szoros kötelességem. — Már ha a tárgy letétetik, a mint inditványoztatott, — vagy ha a tiszta fölirási kérdés előbb szavazás alá vétetik, én mind a két esetben a szavazástól el leszek ütve, — holott ha első kérdésnek az tüzetik ki: valjon akarnak e a Rendek az előbbeni szerkezet mellett megmaradni? a későbben fölállitandó kérdésekben a vokstól senki sem leszen elütve; — ha a többség által elüttetem, nyugodt leszek, mert annak hódolni kötelességem.—Azt hallám itten emlitetni, hogy a főRendek roszul fogták föl nézeteinket; hogy mi egy bizonyos irányt akarunk magunknak kitüzni a reformkérdéseknél,—s ezen irányt akartuk tudatni ő felségével, a kormánnyal, s a felső táblával, — ezen irány végett akartuk magunkat előre biztositani; — ez igen üdvös czél; — miért kivánnánk tehát t. Rendek e térről lelépni? — ha a főRendek nincsenek jól értesitve nézeteink iránt, — világositsuk föl őket okainknak nyomosságáról. — S ez az én nézetem e tárgyban a kérdés és jog tekintetéből. — Arra, a mit tegnapi napon Szabolcs s Komáromm. nagy érdemü követei a tanácsosok követeknek való választásáról, — hivatal mulasztásáról, nem független állásukról mondottak, — legyen szabad egy pár szóval megjegyeznem: hogy hivatalunknak hatásköre, valamint a két érdemes urnak municipalis állása is, ugyanazon constitutionalis törvények által constatirozva vagyon; — képviseleti hatáskörünk pedig alapszik ugyanazon egy alkotmányos törvényen — alapszik küldőimnek szabad választásán, — alapszik az utasitás szentségén — mert erre, a mint mondám, hittel s becsülettel le vagyunk kötelezve, — s azért — bátran kijelentem: hogy hitemet sem kormánynak, sem conservativ, sem oppositionalis párt érdekében meg nem szegem: Eminentiora scio esse officia erga Creatorem, quam erga creaturam; ezen meggyőződésemnél fogva tagadom, hogy itt legyen valaki, a ki jobban akarná a haza, a király s az alkotmány összes javát előmozditani, mint én, — ha gyenge is az erő, a melly kinálkozik, — de az akarat erős, a szándok tiszta. — Mindnyájunkért, a mint itt vagyunk királyi hivatalban levők, bátran vállalok kezességet magamra, hogy senki sincsen közöttünk, a ki másképen, mint az alkotmány sánczai közt működni kivánna, vagy ha ez szabad nem volna! Nem! A király, a haza vagyonunkkal, életünkkel rendelkezhetik, de becsületünkkel nem; ennek én vagyok az ura, s leszek is mig élek. A mi a hivatalmulasztást illeti: Komárommegye nagy érdemü követe tán meg fog elégedni azon kérdéssel: — hát az első alispáni hivatalhoz nincsenek-e szinte kötelességek kötve? vagy azokat elmulasztani szabad? vagy pótoltathatik-e tiszte más által? a ki mindent kipótolni képes, csak jeles tulajdonainak s megyéjébeni nélkülözését nem. — Szabolcsm. nagy érdemü követe pedig legyen nyugodt, a közügyek nem fognak halasztást szenvedni, — mert azok, a kik most viszik tisztünket, kettőztetett erővel s buzgósággal teljesitik kötelességöket, hogy azok, a kik itten a haza ügyében fáradoznak, csöndesen, s szemrehányás nélkül működhessenek; de ha épen volna is a dolgok folyásában egy kis halasztás, — azon tapasztalás, mellyet a hivatalnokok a nemzet kivánatainak s szükségeinek személyes megismerése által magoknak szereznek, bizonyosan tizszeresen ki fogja pótolni a hátramaradást.—Komáromm. nagy érdemü követe példát hozott elő Angolhonból,—mikép ottan a hivatalnokot nem szabad választani parlamentbe; — azonban e részben nagy a különbség Magyarhon s Anglia között, — ott a követek több esztendőre választatván, utasitással nincsenek ellátva; nálunk utasitásokkal kötvék; — municipalis rendszerünk gyülésről gyülésre őrködik a követ fölött, s ha csak bűnt nem akar elkövetni, az utasitást meg nem szegheti; — itt egyébiránt ismét belső meggyőződésemet kijelentem: hogy a bűn — akár hivatal, akár pénz, akár népszerüség s taps-keresésből s vadászatból elkövettetik, mindig bűn marad, — s ha készakarva követtetik el, undok léleknek tulajdona; vagy csak a megyei tisztviselőkhöz van kötve a hazafiság s függetlenség czimere, a királyi hivatalokhoz pedig az ellenkező? — akkor vessük tűzbe az ugynevezett alkotmányt, melly lényeket teremtett,—s első teremtésükkor a becstelenség bélyegét süté homlokukra.—A fizetés tekintetéből, —ugyan hogy lehetne itten levő követet gyanusitani? hiszen akkor a gyanusitásoknak sem hossza, sem vége, nem volna, mert mindnyájan, a kik mint megyei követek, itt vagyunk, a nemesség által fizettetünk, — ugyan ezen okoknál fogva ki meri felőlünk mondani: hogy a nép érdekét, s a korona alkotmányos jogait perfidiával volnánk képesek tárgyalni, — nem t. Rendek!— félre ezen képzelettel, — hol van az az egyén, a ki férfinak érzelmével, becsületével, s szivével fogadna egy illyen föltételt, akár melly méltóságért, akár melly haszonért? —

Végtére szomoru képet festett Komárommegye nagy érdemü követe a galicziai eseményekről; senki sincs köztünk, a ki mélyen ne fájlalná a történteket; — a ki azonban a revolutioknak s az anarchiának szörnyetegeit ismeri, az tudja egyszersmind, hogy ezeknek az a legszomorubb következése szokott lenni: hogy alattok a csendes s legártatlanabb polgárok szenvedni szokták; — igaz, sokszor túlbuzgósággal munkálkodnak a törvényhatóságok a csend helyrehozásánál, de a kárhozat csak azokat éri, a kik az anarchiát előidézték; — s igy azt hiszem, hogy Baranyamegye nagy érdemü követe az igen tisztelt Komárom követe – ékesszólása s persvasiója ellenére tovább is azon párt élén marad, melly ugy hazafiuságban, mint lelkesedésben — vetélkedik a másikkal. — Tek. RRk! becsüljük meg egymást, hogy a világ is megbecsüljön; kölcsönös bizodalomra van szükségünk; — ugyan lehet e ott bizodalmat aratni, a hol haragot s gyanusitást vetettünk? — oportet ergo motos componere fluctus. — Én tovább is azon kérdést kitüzetni kérem: maradjon e az előbbeni szerkezet vagy sem? —

Majláth Imre Nyitram. k. Pestmegye inditványának tárgyában mult alkalommal kijelenté már, hogy küldői a föliratban azon sérelmeket is kijelöltetni kivánják, mellyek a mult orsz. gyülés óta történtek. Hogyha meg volna győződve annak lehetségéről, miszerint a mélt. förendekhez izenet küldethessék, fölötte örvendene. Hanem a körülmények jelen állásából ő is ugy látja, mikép itt az egymáshozi közeledésnek reménye sincs. A mélt. förendek ugyanis az administratori rendszert sem tartják sérelemnek, ez pedig küldőinek nézete szerint, municipalis rendszerünk egész autonomiáját igen sérti, s megyénk függetlenségét fölötte veszélyezteti. S miután küldői a válaszföliratban ezt megemliteni ohajtják, mit azonban a förendek elleneznek — pártolja a pesti inditványt.

Lónyay Menyhért Beregm. k. Legujabban vett pótló utasitása szerint, pártolnia kellene a Rendek válaszfölirati szerkezetét, miután azonban ennek fölterjesztését a förendek akadályozzák, szinte a pesti inditvány mellett nyilatkozik, s a válaszizenetnek letételét kivánja. Nézete szerint ugyanis annak letétele mellett két ok szól. Mert először hasonló körülmények közt máskor is, igy vala, — s most is akép áll a dolog, hogy a föliratban nem annyira köszönetet, mint inkább véleményét nyilvánitja a képviselői testület az országlás jelen állása fölött. Ebben áll az alkotmányos jogéletnek alapja. Miért is a mi például a jelen föliratot illeti, abban olly dolgok foglalvák, mikhez sem adni, sem elvenni nem lehet. Fölhozván itt szóló a külföldnek, nevezetesen Franciaország és Anglia példáját, elmondván a válaszföliratoknak ottani gyakorlatát, — áttér, az általa fölállitott második pontra, — s azt állitja, hogy a válaszfölirat letételére második ok az is, hogy midőn alkalom nyilik érzelmeinket, s véleményünket kifejezhetni, akkor tekintetbe kell venni mind azon körülményeket, mellyek a nemzetnek örömet, aggodalmat vagy sérelmet okoznak, — hogy amaz öregbedjék, emezek pedig orvosoltassanak. A törvényhozói testület ugyanis arra van hivatva, hogy a nemzet köztanácskozása ohajtott eredményekhez vezessen, mind ez pedig máskép nem történhetik, mintha azon akadályok, mik alkotmányos életünk kifejlődését gátolják, elhárittatnak, s olly tárgyak vétetnek föl, miknek megvitatása sikerrel kamatozik. Le kell tehát tenni a válaszfölirat ügyét, és eme tárgyak megvitatásába bocsátkozni, — azonban mielőtt ez történnék, Pest inditványának részletéhez küldőinek azon kivánságát szeretné csatoltatni, hogy ő felségének azon magas lépéseiért, miszerint hozzánk a trónról is nemzeti nyelvünkön szólt, — s hogy a nádorválasztásban szivesen erősité meg ama fönséges férfiut, ki a nemzet közohajtata, és szeretetének tárgya volt: országos határozat gyanánt fejeztetnék ki a nemzet hálája és köszönete.

Makay Sándor, Krassóm. k. Mindent vagy semmit, ez vala azon szó, mellyen több országgyülések alatt sok nevezetes tárgyak hajótörést szenvedtek; és mindent vagy semmit, ez leend ismét azon szirt, mellyen megtörendenek sok haladási kérdéseink — alkalmasint e jelen hongyülésen is. — Forrón ohajtotta a nemzet, e jelen országgyülésének megnyitását, mert ettől várta azon törvényeknek hozását, mellyektől hazánknak békés utoni átalakulását várhatni. Itt vagyunk együtt a legszebb jogoknak de egyszersmind legnehezebb kötelességek teljesitésére törvényeket alkotandók egy nemzetnek, évtizedekre — századokra — és a helyett, hogy e nehéz föladatu foglalatossághoz vállatválhoz összetéve hozzáfognánk, ugy állunk egymás ellen, mint két ellenséges tábor, élethalálra vivni készek, mintha nem egy hazának fiai lennénk, — mintha nem mindnyájunkban hazánk forró szeretete lángolna! — mintha nem mindnyájan egy czél felé, habár különböző ösvényeken, törekednénk, elnyerendők a legszebb pályabért, nemzetiségünk szilárditását, hazánk fölvirágzását. — És mi az, mi bennünket illy ellenkezésbe állit? a válaszfölirat, — ezen első szózat, e jelen országgyülésből, mellyet a nemzet fejedelméhez intézni ohajt; a válaszfölirat, mellynek hálát és köszönetet magában foglaló első részében nem e táblának, nem a mlgos förendeknek, hanem egy nemzet kivánsága letéve vagyon, — midőn annak második részében a tábla aggodalmát kifejezni ohajtja a kormánynak, utóbbi időben tett egyoldalu rendelkezései — s különösen az ugynevezett ujrendszer vagy is inkább administratorok kinevezése miatt. — Én megvallom, midőn az administratorok népszerütlenitésére, annyi erőt, annyi észt, az ékesszólásnak ez isteni adományát is fölhasználva láttam, nem lelkesültem, nem örültem, hanem elszomorodtam; mert annyi erőt, nem akarom mondani elfecsérelve — hanem elpazarolva látok lenni egy olly meddő vitában, melly más tárgyra fölhasználva, vajmi sok jót eszközölhetne, — s használtunk e ezzel a magas aristocratiának? nem, mert midőn az administratorokat elnépszerütelenitettük, azon főispánok tekintélyét is alá ástuk, kik jelenleg megyéjüket kormányozzák, vagy ezennel kormányozandják, és kiket a szent korona annyi oszlopainak nevezzük; — nem használtunk önmagunknak, a nemességnek sem! mert midőn legjobb erőnket eme kérdésre forditjuk, és a sérelmi vitára bocsátkozunk, hattérbe szoritottuk a városok ügyét, mellyet 600,000 emberből álló iparos osztály ohajt, háttérbe szoritottuk annyi városi érdemteljes követeknek föltámadásukat igénylő kivánatait; és bizonyára nem nagy sympathiát ébresztettünk mi magunk iránt, midőn képzelt önnön bajaink miatt annyira följajdulunk — hogy fájdalmaink között amazok ügyét elfelejtjük; de a milliókból álló néposztálynak sem használtunk, mert a sérelmi meddő térre lépve, az örökmegváltás lehetőségét háttérbe szoritjuk. — Hallottam az administratorok népszerütlenitésére Komárommegye érdemes követe által egy szint olly borzasztó, mint kebelrázó esetet emliteni, annak bebizonyitására:

hogy az illető főhivatalnok ezen egyetlen bűne — átok gyanánt nyomja valamennyieket; — tekintetes KK. és RR. ugy veszem ezen tényt,mint bebizonyitva; — de más következ-zést vonnak belőle, azt: hogy az illyen tett, ha Isten segitő keze utol sem érendené az azt elkövetőt — belsejében lészen egy érzés, melly halála órájában is őt sujtaná; de hogy az által valamennyi hivatalnok, kik között annyi erényes, és a gyanutól ment van, sujtathatnék — ezt én alá nem irhatom. —

Hogy állunk már most a szőnyegen levő tárgyal; a mlgos főrendek izenetünket el nem fogadták, hanem háromféle javaslatokkal visszaküldik. — Pestm. érdemes követe erre inditványát tevé; melly szerint a két tábla közti ellenkező irányt tapasztalván, és reményét sem látván annak, hogy e részben a táblák közt egyetértés eszközölhető lenne — a válaszfölirat letétessék, — és itt vagyunk a mindent-, vagy semmit-nél. Vélekedésem szerint, a dolog ezen stadiumra még el nem jutott; mert ha a kerületi rendek, a mlgos főrendeknek válaszizenetét el nem fogadnák — természetes kérdés az: valjon megmarad e a rendi táblának válaszfölirata? és itt határozva a többség — ha azt elvetné — akkor léphetne föl az érdemes követ ur inditványával. De engedjék meg a tekintetes KK. és RR. hogy e kérdésnél Pestmegye érdemes követének tegnap kijelentett azon csodálkozására: miszerint meg nem foghatja: hogy e táblának kisebbsége, melly a válaszfóliratban érintetteket annyira ellenezte — most, midőn a mlgos főrendek által visszaküldetett — annyira hozzája ragaszkodik, fölszólitván a kisebbséget, hogy bizzák a válaszfóliratnak dajkálását, szüleikre, a többségre; — egy két észrevételt tegyek. — Igaz, hogy a válaszfóliratot, ugy a mint az szerkeztetett, az ellenzék inditványozta — ez az ellenzék factuma, ezt nem tagadom; de miután a többség elfogadta — a minoritás, ha bár ellene küzdött — most azt táblai conclusumnak veszi; és miután e szerint nem a többség, hanem a tábla küldötte a válaszfóliratot a mlgos főrendekhez, és ezek, azt, nem a többséghez, hanem a táblához küldötték vissza, és miután ennek — a kissebbség is egyik nevezetes része — természetes, hogy ezen kisebbség is tanácskozhatik az iránt: mi történjék a tábla határozatával; — és igy mintán a tekintetes KK. és RR., a mlgos főrendeknek viszont izenetét elfogadni nem kivánják, természetes következés: hogy arról tanácskozunk: mi történjék tehát a mi válaszfóliratunkkal? és ehhez, a fontiebbek szerint, nem csak joga, de kötelessége is a kisebbségnek — és ezen jogomnál fogva, kivánom én is, hogy szavazás utján döntetessék el sorsa a fölirati javaslatnak. —

Reviczky Menyh. Biharm. k. Küldői nevében nyilvánitá, hogy azok köszönő, és hálafóliratot akarnak.

Károlyi János Nógrádm. köv. Ohajtotta volna, hogy a mélt. förendek elfogadják a tek. KK. és RR. szerkesztett válaszfóliratát. Ebben, ugymond, mindazok benfoglalvák, mellyek a nemzet alkotmányos joggyakorlatának biztositékaira szükségesek. Igen sajnálja ennél fogva, hogy ez ügyben a mélt. förendektől, olly válaszizenetet kaptak, mellyhez közeledni sem lehet, s miből ép azon sarkelvek hiányzanak, mellyek a válaszfölirat lényegében nélkülözhetlenek. A válaszfóliratnak lényegéhez tartozik ugyanis, hogy abban, a nemzetnek, a kormányzás iránti meggyőződése, s nézetei nyilvánuljanak. Mi, ugymond, a jelen válaszira-tban csak ép e nézetünket kivántuk előterjeszteni, — s ha azt a mélt. förendek el nem fogadák, mi arról nem tehetünk. Megyéje utasitása különben is ollyan, melly még többet kivánt a sérelmeket illetőleg kifejeztetni, s a Pest által inditványozott szerkezethez csak mint utasitásához legközelebb állóhoz járult, miután ebben is megvolt ezen elv, mit küldői ohajtottak, hogy a válaszfóliratban alkotmányos joggyakorlataink alapja légyen befektetve. Pest inditványát pártolja a beregi hozzáadással.

Bachó Lajos Trencsénm. k. Nem szólok tek. Rk. magáról a válaszfóliratról, s annak részleteiről érdemileg, nem is az e részbeni fő Rendi izenetről, hanem kizárólag Pestmegye részéről inditványozott válaszfölirati letételre nézve elmondom utasitásomat és nézeteimet; s ez érdemben előre is kijelentem, hogy egy részről utasitasomnál fogva én az inditványozott letételbe bele nem egyezhetek, más részről pedig azt önmeggyőződésem szerint jelenleg még időelőttinek, alkotmányos kifejlődésünkre nézve ártalmasnak, s mind ezen tábla méltóságával, mind pedig a fő Rendi tábla iránti méltányossággal nem igen összeférhetőnek látom. — Időelőttinek gondolom azt azért, mert tapasztalás tanusitja, miként számtalanszor előfordultak már itt olly tárgyak, mellyek fölött 10—12 izenet is váltatott, mig a két tábla közti egyesülés megtörténhetett, s végre még is siker koronázta az eszmecserét, sőt maga a válaszfölirat még mult országgyülésen is csak több izeneteknek váltása, és vagy hat hétnek leforgása után létesült, s még sem látták szükségesnek a RRek arról azonnal lemondani; igy tehát az életből meritett tanuság tettleg megczáfolja az ellenrészről előhozott, s majd nem merő suppositumokon alapuló okoskodásokat, s épen azért sehogy sem tudom magammal elhitetni, hogy jelenleg már az első izenet után megszünt volna minden remény a két tábla közti egyesülhetésre; — alkotmányos kifejlődésünkre nézve pedig ártalmasnak tartom a letételt azon tekintetből, hogy jóllehet én a válaszfóliratot az országgyülésnek nélkülözhetlen kellékei közé nem sorozom, ugy vagyok még is meggyőződve, hogy midőn azt a legujabb korban, más nemzeteknek példáját követve,törvényhozásunk is életbe léptette, ez által olly lépést tőn, melly az alkotmányos életnek további kifejlődése felé vezet, ezzel tehát most rögtön fölhagyni, visszalépésnek méltán tekintethetnék, egy olly visszalépésnek, mellynek bűne annál sulyosabban nehézkednék ránk, mennél kevesebbet képesek volnánk az e részbeni daczosság vádját tőlünk elháritani; méltán pedig vádoltathatnánk erről, mert akkor, midőn a tek. RRek azt hiszik, hogy az általok tervezett válazsfölirat, ugy az alkotmányosság mint a méltányosság kellékeivel föl van ékesitve, én a logikai következetességet nem abban találom föl, hogy a tek. Rek ezen szeretett művet csupán azért, hogy a fő Rek azt tüstént magokénak is bevallani vonakodtak, azonnal letegyék s mintegy eldobják, hanem a logikai következetesség nézetem szerint azt követeli inkább, hogy a tek. RRek ujabb okadatokkal tulajdon meggyőződésüknek átalános, s ugy a fő Rendi táblának elismerését is kivívni iparkodjanak; és azt kivánja a tek. Rendektől ezen táblának méltósága is, mert jóllehet az mondatott, hogy a tek. RRnek nézetei ugy is már a válaszfóliratban kifejeztettek, s ugy azok az országgyülési naplókban és iratokban megörökitve leendnek, én ezen demonstratiot még is, olly csekély elégtételnek tartom, mellyel ezen tábla, ha méltóságát veszedelmeztetni nem akarja, soha be nem elégedhetik; azt hiszem ugyan is, hogy az, ki valaha ezen országgyülésnek iratait vizsgálni hajlandó leend, ha csak a dolgokról fölületesen itélni nem akar, ugyan azon i r a t o k b ó l, nem csak az eredményeket, hanem azoknak miképeni keletkezését is kiolvasni képes lesz, s akkor látni fogja, mit mi most tapasztalásból tudunk, hogy ezen válaszfölirat a Rendi táblán csak 3—4 szavazattöbbséggel ment keresztül, s hogy azt a fő rendi táblának majd kétszeres többsége el nem fogadta; azt tehát, hogy ezen válaszfölirat az országnak átalános hangulatát, és ezen országgyülésnek typusát képviseli, nehezen fogja hinni, sőt talán azon véleményre jövend, mintha ezen tábla mystificalni akarta volna az utókort, mint például ezt a franczia alsó tábla hosszu ideig tevé, midőn válaszfóliratiba az ismeretes Lengyelországra vonatkozó A m a n d m á j á t mind annyiszor beleszőtte, mig az alatt ezen ország végelpusztulásának megakadályoztatására czifra phrasisokon fölül mit sem tett; vagy talán azon gyanu foglalandja el majd az olvasónak keblét, hogy miután a különvéleményben álló 23 megye, a válaszfóliratot elfogadó 23 megyét teljesen paralysálja, az ezeken fölül maradt többséget tevő 3—4 megye az egész országgyülésen zsarnokoskodni, és a közvéleménynek képviseletét monopolisálni akarta; — vagy végre azt is elhitetheti magával, mit már most is sokan hisznek, hogy ezen tábla nem bizván azon többségben, melly a választóliratot elfogadta, minek előtte ezt önmaga is a világ előtt leleplezte volna, inkább a válaszfóliratot nagy szavakkal letette; a mint tehát én ezt ezen tábla méltóságával összeférhetőnek nem tartanám; ugy nem kevesebbé meg vagyok győződve, hogy ezen rögtönözött válaszfölirati letétel, teljesen meg nem egyez azon méltányossággal, mellyel egy törvényhozó testületnek a másiknak irányában viseltetnie kell, ha csak önmaga állását is compromittálni nem akarja; a fő RRek ugyan is, a kérdésben levő válaszfóliratot nem utasitották vissza, mint valamelly haszonvehetetlenséget, hanem azt méltányolva, több napi hosszas és élénk vitatkozások után az iránti észrevételeikkel visszaküldötték, ezen táblát annak további tárgyalására fölkérvén; ha tehát most a tek. RRk ezen fő Rendi választ valóban mint mintegy haszonvehetetlenséget megvetik, ha azt tárgyalásra sem méltatják, ha a fő Rendi táblát illy módon nullificálják, ki kezeskedhetik jövőre ezen táblának arról, hogy a fő RRk is, a RRek valamelly inditványával és izenetével hasonlóképen bánni nem fognak? s akkor minő törvényhozási eredményeket várhat a h a z a, ugy hiszem nem szükséges körülményesebben előadnom. — Mondatott ugyan itten, hogy a fő Rendi tábla titularis főispánokból, szintollyan püspökökből, és administratorokból állván, épen ezen minősége kizárja minden reményt, hogy vele ezen válaszfölirat fölött tovább is eredményesen alkudozni lehetne; de ha ez ok, akkor annak végelemezése oda vezetne, hogy miután a fő Rendi tábla ugyan azon tagokból állani fog tovább is, vele épen semmi tárgy fölött sem lehetne eredményesen értekezni, s akkor nem maradna más hátra, minthogy azonnal haza menjünk; — kérem tehát a tek. Rket, méltóztassanak előbb tisztába jönni önmagukkal az iránt: valjon az előbbi válaszfóliratot tovább is változatlanul meg akarják e tartani, és ha a tanácskozásnak ez leend az eredménye, küldjék azt a fő Rendekhez ujra kimeritőbb okokkal támogatva; ha pedig a tanácskozásokból más nézetek merülnének föl, ne utasitsák el a tek. RRek ezeket is, hanem törekedjenek azokat a többségnek nézeteihez idomitani; hiszen Pestmegyének érdemes követe ezen tárgynak multkori megvitatása alkalmával azt mondá: hogy mind az, mi itten e tárgyra nézve előhozatott (pedig valljuk meg, hogy ezt keveselni épen nem lehet) ezen falakon is túl terjed, sőt Bécsbe is nem csak az, mi itten végképen papirosra fog tétetni, hanem az is, mi itten sokak által fölemlittetett, föl fog jutni: s ebben annyi igazság fekszik, hogy valóban nagyon is fölötlő volna, ha tek. Rk. most csak azért, mivel mind azt, mit mondottak, papirosra is föl nem tehetik; inkább egy semmivel beelégednének, igazolván ez által azon közmondást, hogy a szélsőségek mindig egy ponton szoktak összetalálkozni.

Bónis Samu mint elnök. Miután a fölszólamlók sorjegyzékén senki nincs fölirva, kivánják-e a KK. és RR. tovább folytatni a tanácskozást, vagy egyenesen a kérdésre felelni?

Babarczy Antal Csongrádm. követe. A kitüzendő szavazati kérdés iránt már tegnapelőtt kimondván vélekedésemet — bizonyára föl nem szólaltam volna, ha az előadásomra annyi részről következett czáfoló észrevételek — viszont észrevételeimnek előadását nem igényelnék.

Pestm. nagy érdemü követe a tisztelt kerületi jegyző — Veszprémm. érdemes követének abbeli előadására, melly szerint a mélt. förendi tábla többségének elemezését ide nem tartozónak állitá, — vonatkozólag azt mondá, hogy miért ne elemeznők mi a förendi tábla többségét, midőn azon táblánál a mi többségünk is elemeztetett? — erre csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy midőn ez a förendi táblán történt, az ugy az elnökség, mint a cvnservativek és ellenzék részéről megrovattatott, — sőt az illyetén elemezést magában foglaló szó maga az előadó részéről is megmagyaráztatott — ebből tehát azt következtetni, hogy a förendi tábla többségét itt elemezni lehet, nem tenne egyebet, mint a förendi táblánál épen e részben minden oldalról közbenjött megrovást helyteleniteni. — Mi magát az elemezést illeti, legföltünőbb volt előttem, az érdemes követ ur által honorariusoknak nevezett főispánok törvényhozási befolyásának nehezitelése, föltünő volt pedig ez előttem kivált azért, hogy midőn Pestmegye érd. első követe az általa honorariusoknak nevezett főispánok azon részének törvényhozási befolyását neheztelte, kik a rendi izenet ellen szavaztak — akkor ugyanazon megyének tisztelt második követe a honorarius főispánok azon részét, melly a rendi izenetet pártolta, magasztaló szavakkal emlitette — miből kitetszik, hogy a főispánok törvényhozási befolyásának méltánylásánál nem annyira az vétetik tekintetbe, valjon honorariusok-é? hanem inkább az: valjon a rendi izenetet pártolták-é? — a főispánok és helyettesek véleményi függetlenségét azért megtagadni, mert fizetésük van, épen olly méltánytalanság és igazságtalanság — mint azt állitani akarni, hogy azon főispánok, kik helyettest nyervén, fizetést nem huznak, a rendszer ellen csak azért szólaltak föl, mert fizetést nem kapnak; — én mind a két állitást, mint méltatlant visszautasitom, mert épen olly megvetést érdemlőnek tekintem azt, ki a kormányt, meggyőződése ellen csak azért pártolja mert fizetése van, — mint azt, ki meggyőződése ellen a kormány irányában csak azért ellenzéki mert fizetése nincs.

E tábla irányában sértést lát abban az érdemes követ ur, hogy a méltóságos förendek, a rendi izenetben aggodalomkép fölemlitett tények iránti nézeteiket ezuttal azért nem terjesztik elő, mert azok még tárgyalva nincsenek — mert szerinte ezzel a méltóságos förendek a rendekről azt teszik föl, mintha ezek olly valamit közlöttek volna a méltóságos förendekkel, mit még tárgyalás alá magok sem vettek. — És ha a méltóságos förendek azt mondanák, hogy az **1790: 10.** törvényczikk, az uj rendszer és egyéb megemlitettek fölött itt még csak átalános tárgyalás sem volt — ugy az érdemes követ urnak teljes igazsága lenne; — de midőn a tek. rendek mind azon kérdéseknek részletes tárgyalását is megigérék, és a mélt. förendek e részletes tárgyalás idejére hagyák föl nézeteiknek előadását — én ebben a sértésnek még csak nyomára sem találok — sőt a méltóságos förendek eljárását teljesen méltányolni tudom is; — mert hiszen midőn a tek. rendek p. o. az **1790: 10**ik t.czikkről azt állitják, hogy ez nem valóság; nem kivánhatják e a mélt. förendek, hogy a tek. rendek e nézetük motivatióját is előterjesszék, melly valamint egy részben a mélt. förendekre győző lehet, ugy az részben legalább is czáfoltathatik, ugy annyira, hogy nem elég, miszerint a két tábla az iránt jöjjön tisztába, hogy az **1790: 10.** t.cz. nem valóság, hanem szükséges, hogy az okok fölött is megegyezzék, mellyeknél fogva nem valóság — melly okoknak részletes előadása nélkül még az orvoslás is nehezitve van;—igy vagyon ez az uj rendszerre nézve is, aggodalmasnak és sérelmesnek elismerheti azt a két tábla, de lehet hogy különböző szempontokból, és épen azért e szempontok ismerete szükséges, hogy az orvoslás

megnyugtatólag bekövetkezhessék. — Azzal vádol bennünket az érdemes követ ur, hogy mi azokra, mik előadattak, épen nem ielelve, csak egyszerüen szavazást sürgetünk — én e vádnak reánk alkalmazását föl nem foghatom, az érd. követ urnak tisztelt társa tevé meg a depositio iránti inditványt, és előadását rögtön fölfogva fejtegetém a depositio iránti nemet, és ezekből kiindulva állitám, miszerint a depositio fogadhatónak nem vélem — ez inditvány volt továbbá ak, hogy én a javaslott depositiót megelőzőleg, szükek állitám azon kérdésnek tisztába hozatalát, valjon a Rendek többsége az előbbi szerkezetben kifejtetteket továbbra is föntartani akarja-e vagy sem? mert meg voltam, valamint meg vagyok győződve, hogy deponálni csak azt lehet, mi a többség nézeteit foglalja magában, a kisebbség nézetei maga a kisebbség által deponáltatván. — Nem áll pedig az érd. követ urnak abbeli nézete, hogy miután a válaszfölirati javaslatot multkor a többség állapitotta meg, abban most is a többség nézetei foglaltatnak — nem tek. rendek, a multkor nyilatkozott többséget, most, midőn a tárgy ide természetszerüleg visszakerült, más többség válthatja föl — mert hiszen a küldők pótló utasitásai non ensek lennének, ha a már egyszer alakult többség változhatlan többség maradna; — de az izenetváltásoknak sem lenne czélja, ha a többség változatlan lenne. A többség valamelly tárgy iránt csak addig áll föl, mig e tárgy ujabb vitatás alá nem kerül, midőn az vagy megváltozik, vagy a tábla ujabb nyilatkozatával ismételve megállapittatik. — Azt is szives volt az érd. köv. ur meghatározni, mikép szavazhat e tárgyban Csongrád és Baranya, és azt mondá, hogy mivel ezek multkor a junctimot pártolták, most tisztán köszönő fölirásra nem szavazhatnak; — mit fognak tenni Baranyamegye érdemes követei, azt nem tudom, de meghatározni nem is hozzám tartozik; — de hogy Csongrádmegye követei, ha a junctimot el nem érhetik, önmagok fogják meghatározni, mellyik inditványt fogják mint utasitásukhoz közelebb állót pártolni — azt tudom, és hogy ez az eddigi szerkezet bizonyosan nem leend, azt már most előre is kimondhatom. — Azt is megjegyzé Pestmegye érdemes követe azon utasitásokról, mellyek mint Ungmegye érdemes követeé, tisztán köszönő föliratot tartalmaznak,hogy ezeket, a küldők bizonyosan nem adták volna, ha a főrendi választ birták volna; — ennek ellenében szabad legyen azon utasitásokról, mellyek a jelen szerkezet megtartását kivánják, szinte azon mindenesetre csak hypotheticus megjegyzést tenni, hogy a küldők talán ezeket sem adták volna, ha a mélt. főrendek válasza előttök tudva lett volua. — Különösnek tartom az érdemes követ urnak ahbeli okoskodását,miszerint a főrendi válasz az előleges sérelmek fölemlitését elfogadván, ez már országos conclusummá vált, és igy e conclusum ellen többé tisztán köszönő fölirásról szavazat sem történhetik, — én ezt valóban be nem látom, sőt a főrendi izenetet figyelemmel ismételve átolvasván, azt tapasztalom, miszerint a főrendek tisztán köszönő föliratot kivánnak, és csak ha e kivánságuk el nem fogadtatnék, jelentik beegyezésüket abba, hogy az előleges sérelmek fölemlitessenek— ezt csak azért hoztam föl, hogy el ne ismerjem azt, minél fogva tisztán köszönő föliratnak inditványozása a főrendi izenettel ellenkeznék — sőt azt tanusitsam, hogy az a főrendi tábla kivánságához legközelebb áll. Ez okoskodás folytán az érdemes követ ur tehát maga is megismeri, hogy van a válaszfölirati javaslatnak olly része, melly a rendi táblát kötelező országos conclusummá vált — és én is azt hiszem, hogy van a két tábla közt egyesülés, azaz országos conclusum, az t. i. hogy ő felségéhez válaszfölirat küldessék, és ezért sem helyeslem a depositiót, hanem szükségesnek tartom a modalitás fölötti további értesülést — szükségesnek tartom ezt kivált azért is, mert észélyes politicának nem tarthatom, hogy a két tábla között mindjárt az első kérdésben olly bizodalmatlansági állapot idéztessék elő, melly a haladást már csirájában elöli. — Átmenve azokra, mik Szabolcsm. érd. követe részéről előadattak, mindenek előtt figyelmemet hivta föl két ellentétes állitás, az első: midőn Baranyamegye követének egyik előadásában azt gánesolta, hogy mint kir. tanácsos szólalt föl, holott most követ levén, hivatalát otthon hagyni kelletett; — a második: hogy midőn én azt nyilatkoztattam, hogy némelly itt sértésekkel illetett személyek tiszta hazafiuságát az itt egyoldalulag elszórt sértések el nem homályosithatják — erre az érdemes követ ur azt mondja, hogy az érdeklett személyek sérelmeit azokról egy kormánytisztviselője le nem moshatja — és igy midőn Baranyam. érdemes követét arra szólitja föl, hogy itt mint kormánytisztviselő ne beszéljen — akkor az én előadásomat, mellyet mint követ tevék, kormánytisztviselőtől eredettnek jellemzi — bizony megjárnók, ha ezen szabály szerint kénytelenitetnénk eljárni, vagy is inkább elnémulni, mert ekkor mint tisztviselők azért nem szólhatnánk, mert követek vagyunk; mint követek pedig azért nem szólhatnánk, mert tisztviselők vagyunk. — Megismerte az érdemes követ ur, hogy az ellenzék pénzzel működik — de ellentétül azt állitja, hogy a kormány hivatalokat osztogat; — engedje meg az érdemes követ ur itt kinyilatkoztatnom, hogy én a kormány eljárását, ha az a hivatalosztogatást megvesztegetésül használja, helyesleni soha nem fogom, sőt erősen meg vagyok győződve, hogy a nemzetdemoralisatióra semmi inkább nem vezet, mint épen ezen eljárás, a nélkül hogy az a kormányt erősitené, mert a kormány olly hivatalnokban — ki hivataláért önmeggyőződését hozta áldozatul — önjava és disze előmozditásának garantiáját soha föl nem találja — ez erős meggyőződésem, és ez szolgáljon az érdemes követ urnak megnyugtatásul — hogy én illy eljárást, mennyiben követtetett volna, szintugy roszallom, mint a mint illyetén eljárásnak védője jövendőre sem leszek.

Fölszólit az érdemes követ ur előadásában, hogy az ugy nevezett uj rendszer tárgyalásába menjünk be, és azt a válaszfölirathoz csatoljuk; e fölszólitására nincs egyéb válaszom, minthogy én ez ügynek részletes tárgyalásától nem csak nem tartozkodom, sőt azt előbbi nyilatkozataim szerint is ohajtom; abban ,hogy ez részletesen tárgyalva a válaszfölirathoz csatoltassék, megegyezni csak azért nem tudnék, minthogy a nemzet örömét, és hálaját magában foglaló válaszföliratot már most is annyira elkésettnek tekintem, hogy azt legalább hozzájárulásommal tovább nem késleltethetném.

Gömörmegye érdemes követének csak egy állitására kivánok válaszolni, mellyben tudniillik azt mondá, hogy az ellenzék ugyan agitál, de a hon polgárai nemesebb érzését hivja föl — és a honszeretetet ébreszti, — mig a conservativek csak az önzést erősitik — én nem kétlem, hogy az érdemes követ ur igy van meggyőződve — de legyen szives nekem megbocsátani, hogy e meggyőződését, mellyel önmagát magasztalva, az ellenvéleményüek cselekvéseinek rugóját csak az önzésben találja — a legszelidebb jellemzéssel igen önzőnek és méltánytalannak nevezzem — főkép akkor, midőn a nemesebb érzésekrei fölhivásra, a honszeretetrei ébresztésre pengő argumentumok is használtatnak.

Tisztelt szomszédom Marmarosnak érdemes követe, kivel jobb szomszédságban, mint elvbarátságban élünk, a főrendek izenetéből azt vonja ki, hogy ők a propositiok mellé fektetett törvényjavaslatok tartalmáért akarnak hálát mondani; — én ezt nem gondolom, sőt azt hiszem, hogy a mlgos főrendek velünk együtt hálájok nyilvánitását — a propositiókban kitüzött és a nemzet ohajtásaival találkozó tárgyaknak tanácskozás alá lett kitüzéséért értelmezik.

Még Komárommegye érdemes követének kivánok válaszolni. Szives volt az érdemes követ ur itten ismételve fölemliteni, mikép bennem a diaetalis praxis hiányzik, és szives gyengédséggel a diariumoknk szorgalmasb olvasására utasitva, némellyek iránt eszméimet rectificálni is igyekezett — nevezetesen azt mondá: hogy a depositióról nem tiszták fogalmaim, mert ez nem csak számos izenetek váltása után, hanem akkor is megszokott történni, midőn a két tábla olly különböző téren működik, mellyen a találkozásra épen nincs remény, — és ha az érdemes követ ur beszédemet figyelmére méltatja, abból megérthette volna, miszerint én a főrendi válaszizenet részleteit elemezve, épen azt bizonyitgatám a pesti érdemes követ ur inditványa ellenében, miszerint nem látom a két táblát olly külön téren állani, mellyen az egyesülésre remény ne mutatkoznék — és igy az érdemes követ ur ollyasmire tanitott, mi előadásomnak egyik főbb részét tevé; — a depositio iránti nézeteimet ekkép rectificálva — diaetalis praxisom hiánya fölötti sajnálkozásának ismétlése mellett, ismét az országos conclusumok iránti hibás fogalmamat igazitani igyekezett, mondván: hogy igen csalódom, ha azt gondolom, hogy valamelly izenetben kifejtett nézetek egyes részletekben is országos conclusummá válhatnak, mert országos conclusum csak ugy keletkezhetik, ha a tárgyra, mellyre a két tábla közt vitattatik, egész complexusában meg van az egyesülés — én ezt, mind a mellett, hogy az érdemes követ ur nálamnál talán több diariumot olvasott, bizony el nem hiszem, mert én valamelly tárgynak egyes részleteire nézve is keletkezhetőnek vélek országos conclusumot — minek bebizonyitására szolgálhat Pestmegye érdemes követének a tisztelt jegyzőnek, kit aligha vádolhat valaki diaetalis praxis hiányáról, a tegnapi nap tett azon állitása, mellyel azt követelé, hogy a most szőnyegen levő válaszföliratban az előleges sérelmek fölemlitése már országos conclusummá válván, tisztán köszönő fölirásról többé szó sem lehet. Köszönöm ezeknél fogva az érdemes követ ur utbaigazitásait, de igen sajnálom, hogy azokból ez uttal tanulni nem tudtam. Nem tartom méltányosnak az érdemes követ ur azon eljárását, midőn egy, személyére ugyan meg nem nevezett, de hivatalos állására nézve kijelelt egyént — közbeszéd alapján olly helyen, hol magát az érdeklett nem is védelmezheté, egy szivrázó cselekvés elkövetőjének bélyegezvén, előadását ugy állitá, mintha e kihágás épen az administratori hivatalnak lenne következése; — mert kérdem: ha valamelly alispán, mi pedig épen nem lehetlen, valamelly undoritó bűnnek lenne részesévé, elvállalnák e a többi alispánok a solidaritást, vagy lehetne e azon bűn elkövetését az alispáni hivatal institutiójában keresni? az illyféle argumentumok képesek ugyan a kedélyeket megrázkodtatni, de arra, hogy valamelly institutio törvényességét vagy törvénytelenségét bizonyitsák — épen nem alkalmasak. — Mi magát a kitüzendő kérdést illeti, én most is azt hiszem, hogy a depositiora előbb nem szavazhatunk, mig az iránt tisztában nem leszünk, valjon a mostani szerkezethez a többség ragaszkodik e? — mert deponálni csak azt lehet, mi a többségnek nézeteit foglalja magában — ez olly tisztán áll előttem, miszerint teljesen megvagyok győződve, hogy e kivánságom csak azért nem teljesittetik, mert a rendek utasitással irányzott többsége az eddigi szerkezetet fön nem tartaná — holott ha e kérdés mellőzésével mindjárt a depositiora voksolunk, az utasitások elasticitásánál fogva majd olly valami fog deponáltatni, mi a többség nézeteit magában nem foglalja — mert méltoztassanak megengedni, hogy Pestmegye érdemes követének, ki Csongrád és Baranya miképi szavazhatásáról értekezett, példáját követve, azon kérdést tegyem: mikép fognak azon követ urak a depositióra szavazni, kiknek tisztán köszönő föliratot sürgetni adatott utasitásul — hiszen ezt a mélt. főrendek nem csak nem ellenzik, sőt ohajtják — és igy a depositionak, melly csak akkor történhetik, ha a két tábla véleményének kiegyenlitésére nincs remény, ezen követ uraknál valóban furcsa alapja lesz. — De nem is tudom én magammal elhitetni, hogy a tek. kerületi rendek e méltányos kivánságomat megtagadhatnák — mert nem lehet érdekükben, hogy többségük, az illusoriusságnak csalhatlan szinét viselje, ezt pedig viselni fogja, ha előbb történik a depositiora szavazás, mintsem tudnánk: valjon a többség a régi szerkezethez ragaszkodik e vagy sem? — És most engedjék meg a tek. rendek, hogy világos utasitásomat, de lelkem sugalatát is követve — itteni létünk egy káros kinövése ellen szólaljak föl, — melly ha nem orvosoltatik, valamint tanácskozásaink üdvös sikerét veszélyeztetendi, ugy a nemzetre és magunkra szégyent hoz; és ez a leginpropriusabb névvel nevezett hallgatóság — ennek viseletét festenem nem szükséges, minden nap tanui vagyunk ennek — minden nap megrovásra talál az minden jobb kebelben. — Tegyenek a tekintetes Rendek e baj elháritására czélszerü lépéseket, és ne szenvedjék azon nyomasztó állapotot, mellyben a magyar törvényhozás tagjai leginkább önirnokaiktól tapsoltatnak és pisszegtetnek — mert valóban mit lehetne várni azon törvényhozástól,melly ezen incompetens forum helyeslésében találva örömét, azt nem gátolná, hogy a táblának törvényes tagjai — azon helyen, hol törvényhozói magasztos kötelességüket teljesitik — gunnyal illettessenek. — Annyira mentek tek. rendek e tekintetben a dolgok, miszerint szomoruan valánk tapasztalni kénytelenek, mikép a tegnapi napon, midőn a törvényhozás egyik tagja megjelenésekor gunyokkal illettetett, a hallgatóság az elnökség részéről olly fölszólitással csendesittetett, „hogy ha már egyes tag iránt tisztelettel nem viseltetnek is, tiszteljék a tábla méltóságát“ valóban szomoritó dolog, ha az, e teremben az egyes követek irányábani köteles tiszteletet önmagunk classificáljuk; ismét ugyan csak a tegnapi ülésben, midőn egy nem ellenzéki szellemben szólott követ előadása, zajt idézett elő, a hallgatóság ismét akkép szólittatott föl: lenne csendesen, hogy a szólót megczáfolni lehessen; tehát annyira jutottunk tek. rendek, hogy mi már nem azért hallgattatunk meg, mert bennünket meghallgatni kötelesség, hanem azért, hogy előadásaink megczáfoltathassanak? — és mi legbosszantóbb: hogy e czáfolatoknak legfontosabb argumentumai vajmi sokszor csak a hallgatni tartozók közbekiáltásaiban találhatók. — Azokhoz fordulok, kik a szabadság fiainak, a szabagság bajnokainak vallják magokat, nyujtsanak segédkezeket a baj elháritására, melly a szabadság fáját hervasztja el! — Intéztek igaz itt már sok lelkesek a hallgatóság jobb érzésüeihez intő szavakat, — és én ép azon reményben, hogy ez intések sikert teremnek, halasztám utasitásom előadását eddig is; — de fájdalom, elhangzottak ezek, — és elenyészett ezzel a remény e bajon szigorubb szabályok nélkül segithetni. Panaszolkodunk, hogy hazánkban a törvények nem tiszteltetnek — hol ennek oka? abban tek. rendek: hogy azon helyen, hol a törvények alkottatnak, a tiszteletlenségnek annyi esetei eltürettetnek; nem is nyugtat engem meg azok ellenvetése — hogy itt szavazatának előadásában senki sem gátoltatik — én nem csak meghallgatást — de a törvényhozás minden tagjára nézve illedelmes meghallgatást követelek — nem pedig a jelen állapotot, mellyben sokak részéről a fölszólalásra némelly hősies elszántság kivántatik. Ha ez igy marad, korlátozva lesz itt a szabadszó, a szabad vélemény, ezek szabadsága nélkül alkotmányos országban üdvös törvények, mellyek tiszteletében rejlenék a végrehajtás garantiája, nem alkottathatnak, üdvös törvények nélkül föl nem virágozhatik a haza; — a haza érdekében kérem tehát föl a tekintetes rendeket inditványom méltánylására.

Bónis Samu Szabolcsm. k. Csongrádmegye előadásának azon részére, mellyben különösen a tanácskozási rend helyreállitását kivánja, s neki, mint elnöknek, ebbeli fölszólamlásai visszatetszést szülemlének; — szóló nyilvánitja, hogy a rendet nála forróbban senki nem ohajtja, s hogy mit tett légyen ez ügyben eddig, mint elnök, és Szabolcsmegye követe, gyakori fölszólamlása által eléggé bebizonyitá. A mi egyébiránt szónok némelly elnöki nyilatkozata iránt Csongrád érdemes követének visszatetszését illeti, — azt egyenesen visszautasitja, s kéri az érd. köv. urat, hogy szavait és kifejezéseit ne értse félre. A mi továbbá azon, a hallgatósághoz intézett fölszólitását illeti, hogy

csöndességben lenne, mert különben az ellenvéleményt meg nem czáfolhatni; nyilvánitja, hogy azt korántsem olly értelemben mondotta, mintha a rendet csak az ellenpárt véleményének letorlása miatt kivánta volna, hanem, mivel csönd nélkül, a szólók véleményét, mit neki, mint Szabolcs követének tudnia kell, — meg nem értheti. — A hallgatóság rendezése tárgyában tett inditványra, szóló nyilvánitja, hogy az iránt a KK. és RR. már intézkedtek, és választmányt is küldöttek ki, nézete szerint tehát az inditványozó követ urnak is, ennek összehivását kellene sürgetni. Egyébiránt kéri még egyszer Csongrád követét, hogy ő ugyan eléggé birja anya-nyelvét — de tudván, hogy a kifejezésben némelly szavak odatoldása, vagy elhelyezése, s elhagyása egészen más értelmet ad gyakran a mondásnak; — tehát az ő kijelentéseit értse meg, s ne magyarázza félre. Ekkor ismét föláll.

Babarczy Antal Csongrádm. k. Midőn a hallgatóság rend ellenes viseletét rajzolám, világosan kimondám, hogy oda jutottunk, miszerint a bajon immár csak rendkivüli módok használatával segithetünk — mivel világosan azt is megismertem, hogy a rendetlenséget nem annak tulajdonitom, mintha az elnökség azt korlátozni nem akarná, hanem annak, hogy azt korlátozni hatalmában nincs. Hogy Szabolcsmegye érdemes követe a rendnek embere, azt én épen ugy megismerem, mint kétségbe, tudom, e tábla egy tagja sem vonja.

Szentkirályi M. Pestm. k. Részéről tökéletesen egyetért Csongrád követével; szinte oda nyilatkozik, hogy a deputatio, melly ez ügyben már kiküldetett, üljön össze minél elébb, hogy azok, kik a szabadság, és nyilvánosság rovására itten szemtelenül rakonczátlankodnak, — illő korlátok közé szóritathassanak, megbüntetethessenek. Ugy veszi észre, hogy itt fogadott lelármázói vannak a véleményszabadságnak, hogy ez által a végsőre menjen a dolog. — Ezen szemteleneket türni tovább már nem lehet, nem szabad. (mély csend).

Szallopek Lajos Veröczem. k. Midőn némelly szónokokról azt hallotta állitani, hogy a mélt. förendek a válaszföliratnak philosophiáját nem értették, s nem fogták föl, ebből ő azon logicai következtetést vonta ki, hogy föl kell világositani a förendeket, nem pedig deponálni az ügyet, melly mind fölvilágositás, mind pedig a közeledés utját végkép elzárja. Nézete szerint az országgyülési tanácskozások természete is inkább azt kivánja, hogy a dolgot discutialni kell. — Egyébiránt, mielőtt a szóban levő ügy deponáltatnék, szükségesnek tartaná, az iránt tisztába jönni: hogy megtartatik e az előbbi fölirat szerkezete vagy nem? — Somsich Pál Baranya m. k. A hallgatóság rendezésére nézve, szóló is azt véli, hogy azon körülmény, miszerint e teremben — a nyilvánosság és szólásszabadsági jog védfalai közt, a véleménynyilatkozás nem biztos, — minden esetre nagy baj, s ő ugy véli, hogy senki sincs a képviselők táblájánál, ki a bajon segitni ne ohajtana. Miért is szóló szinte javalja, hogy az e tárgyban kiküldött választmány mielébb üljön össze, — ma, vagy holnap, s adja be javaslatát. Az extremumok, sokszor kénytelenségből származott lépésekre vezetik az embert, mit azonban bővebben fejtegetni nem akar, s ugy tartja, hogy különben is elég világos levén az ügy, ahoz bővebben szólani szükségtelen. Komárom érdemes követéhez volna már most a mondottakra nézve egy szava, azonban mielőtt ezekre felelne, Gömör követének észrevételei iránt kivánja nézeteit előadni. Gömör érdemes követe, ugymond, az administratorokat a Kreishauptmannok rendszeréhez hasonlitotta, s az itt és amott találkozó hason körülményeket, igen ügyes ecsettel illeszté össze, azonban ezen ügyes festésben, mégis megfeledkezett egyről Gömör érdemes követe, a mi a dologban fő; t. i. az alapszinről. Innét aztán az következik, hogy Gömör érdemes követének ecsetlése szerint, hasonlit ugyan külszinre az administratori rendszer a kreishauptmanni institutiora, de az alap és lényegre távolról sem. A kreishauptmanni rendszer ugyanis, fensőbb s önleges hatalom joggyakorlatán nyugvó institutio, midőn az administratori rendszer alkotmányos básisokkal, — tehát nem absolut alapokkal biró közkormányzási intézmény, hol a megyék autonomiája, s a rendek szabad joggyakorlata ellenőrködik. Az alapeszme tehát e két rendszer között, fölötte különbözik egymástól. — A katonai hatalom közbejöttéről is említést tett vala Gömör érdemes követe; bocsánatot kér szóló, hogy kimondja, miszerint a fölhozott tények itteni alkalmazása egyátalában nincs helyén, mert a katonák épen a szabad joggyakorlatnak védelmére, s nem elnyomására használtattak, s nem egyszer magok a RR. által kérettek föl. — A mi Csanádmegyének azon állitását illeti, hogy a felső tábla némelly tagjai saját érdekükben szavaznak, — ez tény; de miután azok, mint mágnások ülnek ott, méltánytalanság volna tőlük azt kivánni, hogy szavazatjogaikat ne gyakorolják. Erre nézve szóló egy administrator barátjának észrevételét hozza föl, ki az ellenzékről ezen megjegyzést tevé: ha fölszólamlunk — ugymond, — szerénytelenéknek mondanak; ha pedig hallgatunk, gyávának neveznek bennünket; — s ez valóban ugy van. Azonban szóló is gyávának mondaná azon férfiut, ki, hivatalában megtámadtatván, saját védelmére fölszólalni félne. S most tovább megy. Állittatik ugymond, hogy itt hivatalnokok ülnek, s a képviselők táblájánál a kormány ez által is befolyást akar magának szerezni. Szónok feleli, hogy igen is, a törvényhozók táblájánál ülnek ugyan hivatalnokok, de a nélkül, hogy ez jogsérelemmel történnék. Azt ugyanis, hogy itt hivatalnokok ülhessenek, törvényeink nem tilalmazzák. A mi pedig Marmaros követének azon vádját illeti, hogy ezen hivatalnokok a kormánytól függvén, nem szolgálhatják a közérdeket, — szóló feleli, hogy épen nem látja át ezen vádnak igazi alapját, s utasitja az érdemes követ urat azon tiszti esküre, mellyet minden kir. hivatalnok letesz, s melly bizonyára senkinek sem köti meg annyira függetlenségét, mint a megyei három évig tartó hivataloskodás, s ezt követő restauratio. Szabolcs követének azon észrevételére, hogy mint kormánytisztek, itten működvén, sok teendőt elhanyagolnak üresen maradt hivatalos köreikben, — válaszolja szóló, hogy a panaszkodásra itt sincsen eléggé alapos ok, — mert, valamint azon megyei tisztek, kik itt, mint követek ülnek, helyettesitvék mások által, nem gátolják a hivatal és kötelesség beteljesitését, — ugy ezen kormánytisztek is helyettesittetvén, az illető hatóságoknál semmi hátramaradást nem okoznak. S most végre, Komárom érdemes követének előadására tér át, — kivel szorosb, s huzamosb idők óta tartó barátságos viszonyban állani — szinte szerencséjének vallja. Azonban, bár milly tisztelője legyen is a baráti kegyeleteknek, s ugy a köztük fönálló becses barátságnak is, — ezen tért, hol a közügyek érdekében férfi, férfival áll szemközt, — ollyannak tartja, hol arra tekintettel lenni nem lehet. Komárom érd. követének, ugymond, tegnapi előadásában is, kénytelen lett volna visszautasitani minden baráti kiméletet, hogy az föl nem használt volna szóló ellen minden fegyvert, a mihez csak juthatott. A baráti érzelemnek praeambulum gyanánt szolgáló nyilatkozatait tehát, nem tekintvén egyébnek, mint csupán lovagias köszöntésnek, miután mindenik levente mélyebben nyomván dalia-sisakját fejébe, — sikra lép, hogy annál erősebben vivhassanak. A mi Komárommegye érd. köv. azon állitását illeti, hogy előadása után, szóló lemond hivataláról s az ellenzékkez tér át; megvallja, erre nem talált még elég alapos okot az érdemes követ ur előadásában, melly inkább mulattatásra, mint komoly parliamentaris okoskodásra volt különbenis számitva; mert hirlapokból kikapott hirek után indulni, mik egyébiránt nem is hivatalos organumok, — nem elég oksuly arra, hogy általuk a politika mezején bizton fölléphessünk; mert nem csak a kalendariumokban vannak haszontalanságok, hanem gyakran a hirlapokban vannak hazugságok. S bár szóló meg van is győződve, hogy az érdemes követ ur, mint hallotta, s olvasta a dolgokat, — hüen előadta, — nem hiszi, hogy azokat diplomatice bebizonyithassa. Miért is reményli, hogy az ellenkezőről s a kormány jó szándékáról győződvén meg nem sok idő mulva — inkább az érdemes követ urat fogja a conservativek sorában tisztelhetni; legalább a tapasztalás e mellet bizonyit. Elnök: fölszólitja a Rendeket, hogy szétágazó vélemények és inditványok nyomán fölteheti-e azon kérdést: 1) áll e a pesti inditvány, — 2) megmaradjon e az előbbi válaszfölirati szerkezet? — Szabó Antal Temesm. k. Nézete szerint minden esetre azon kérdésnek kellene előbb föltétetni: megmarad-e az előbbi határozat? — Mert különben a másik kérdés, csak távolabb vetne bennünket a czéltól, és semmi eredményre nem vezetne. — Elnök: Szinte ekép van meggyőződve, hogy ha visszalépünk a discussio folyamába, mint az előtte szóló mondá, semmi eredmény nem lesz. Ő azt gondolná, az első kérdésnek minden esetre annak kell lenni: áll-e a pesti inditvány; — a másodiknak: megtartatik-e az előbbi határozat, — s végre az ungi inditvány: tiszta köszönő föliratot pártolunk-e? — Gr. Forgács Ágoston pozs. kápt. k. Rövid szándékozván lenni, nézeteinek öszletes tartalmát im ezekben adja elő. Komárom érdemes követét, kinek tudományát, s politicai avatottságát legtávolabbról sem akarta kétségbe vonni, — arra kéri, hogy ha még egyszer összetalálkoznának ütközni, tehát csak azt czáfolgassa a mit mondott, nem pedig személyét. Ezt szóló nem ön, — hanem a közérdek tekintetében ohajtja; mert ugy van meggyőződve, hogy a személyességek miatt mindig a közügy veszt. — Elnök ismétli: a pesti inditvány iránt történjék-e az első kérdés? — Fábry István Bártfa város k. Azokra nézve, mik a galiczíai utósó mozgalmak idejében, a lengyel kivándoroltak irányában — a kormányról mondattak, — feleli, hogy ő mint azon tartomány szomszéd lakosa, egy nála levő felsőbb rendeletből épen az ellenkezőt bizonyitja be, azt t. i. hogy a lengyel jövevények iránt nem hogy kegyetlenül, sőt inkább a legemberségesb indulattal viseltetett a kormány. Bártfa városában ugyanis több lengyel nemes családok kerestek menedéket, s a városi tanács által a legillőbben fogadtattak; s miután a tanács a kormánytól e tárgyban utasitást kért a további maguk mihez tartása végett, a kormány által a város tette helyeseltetett, s a további vendégszerető bánásmód is a városnak kötelességül tétetett. Erre szóló elolvassa a helytartósági intézményt, melly e tárgyban a városi tanácshoz érkezett. — Kossuth Lajos Pestm. k. Nézete szerint a többség magát violentálni nem hagyja. S akár hogy állitsák föl a kérdést, az lesz az első mindig, mit a többség akar. De ha logicáját veszi is föl a dolognak; nem látja át, miért forcirozzák ezt az ellenpártiak. Szóló fölállván egy inditvánnyal, ha elfogadják jó, — ha nem, majd tudják mit csinálnak. Nézete szerint az első kérdésnek minden esetre annak kell lenni: letétessék-e a válaszfölirat, — vagy ne? Fölszólitja az elnököt, hogy addig el ne oszlatná az ülést, mig ezen kérdés el nem dől. — Elnök. Fölszólitja a KK. és RRket, akarnak-e még e tárgyhoz szólani, mivel többen vagynak fölirva? Ezután Szatmár, Győr, Hont, s Baranya, ismét csak azon kérdésnek föltételét sürgetvén, mindenek előtt: megtartatik e az előbbi szerkezet? — az elnök megint csak a pesti inditvány mellett sürgeti föltételni e kérdést.

(Folyt. köv.)

Lipthay Sándor vezetése mellett

szerkeszti

Illucz Oláh János.

Hirdetés.

A megbold. egri patriarka-érsek tömegéből j. é. január 10. 11. és 12én Egerben 38. darab részint mén, részint hintós és igás lovak, ezeken kivül 19. darab méneses ló; — továbbá ugyan akkor és ugyan ott 19. darab felső ausztriai finom faju tehén, bika és bornyu, és 24. darab igás ökör; — január 13án és következő napokon pedig Puszta-Szikszón 20. darab szinte felső ausztriai finom faju tehén, bika és bornyú, 83. darabból álló magyar faju fejér gulya, és 54. darab igás ökör nyilvános árverés utján fognak eladatni. Kelt Egerben december 22én 1847. 2—3

Gabonaár (váltó garasokban).

Tisztabuza.	Kétszeres	Rozs.	Árpa.	Zab.	Kukoricza.
Pest december 24-én (pesti mérő).					
A raktárakban.					
250-2 0	210-220	170-180	140-145	——88	100-105
A piaczon.					
———	———	180-190	———	80-87	90-105

Vége a második fél évnek.

Nyomatik Trattner-Károlyi betüivel, uri-utcza 453. szám. — Papirját a kir. egyetem körmöczi papirgyára adja.

MTA Könyvtára
Periodika 2786/1960